DORU IOAN CRISTESCU

VICTOR CĂTĂLIN ENESCU

343
C87 vol. 1

PRACTICA INVESTIGATIVĂ PENALĂ ȘI JUDICIARĂ ÎN CAZUL INFRACȚIUNILOR CONTRA SECURITĂȚII NAȚIONALE ȘI DE TERORISM

ELEMENTE DE TACTICĂ CRIMINALISTICĂ

VOLUMUL I

III321 122
BCU IASI

EDITURA SOLNESS
TIMIȘOARA
2017

III321 122
BCU IASI

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Doru Ioan Cristescu Victor Cătălin Enescu

PRACTICA INVESTIGATIVĂ PENALĂ ȘI JUDICIARĂ ÎN CAZUL INFRACȚIUNILOR CONTRA SECURITĂȚII NAȚIONALE ȘI DE TERORISM

ELEMENTE DE TACTICĂ CRIMINALISTICĂ

VOLUMUL I

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
CRISTESCU, IOAN DORU
Practica investigativă penală şi judiciară în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism : elemente de tactică criminalistică / Doru Ioan Cristescu, Victor Cătălin Enescu. - Timişoara : Solness, 2017
2 vol.
ISBN 978-973-729-495-1
Vol. 1. - 2017. - ISBN 978-973-729-496-8

I. Enescu, Victor Cătălin

34

BCU IASI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dr. Doru Ioan Cristescu

Avocat Victor Cătălin Enescu

343
C87

766892

PRACTICA INVESTIGATIVĂ PENALĂ ŞI JUDICIARĂ ÎN CAZUL INFRACŢIUNILOR CONTRA SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI DE TERORISM

ELEMENTE DE TACTICĂ CRIMINALISTICĂ

VOLUMUL I

0 0 0 0 0 1 0 6 3 8 1 1

0 000[illegible] 63811 BCU IAŞI

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ACU

EDITURA SOLNESS TIMIŞOARA

2017

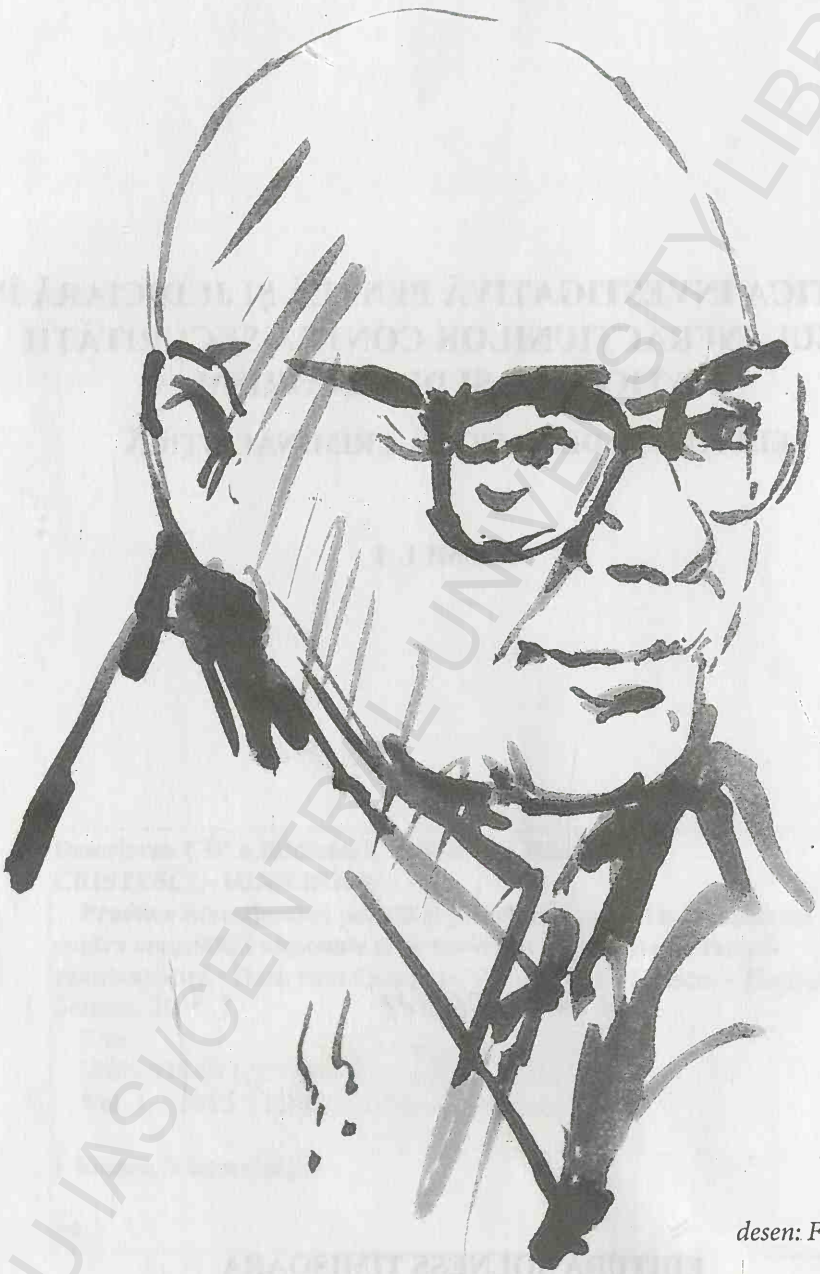

desen: Florin Şuţu

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

26 IUN. 2017

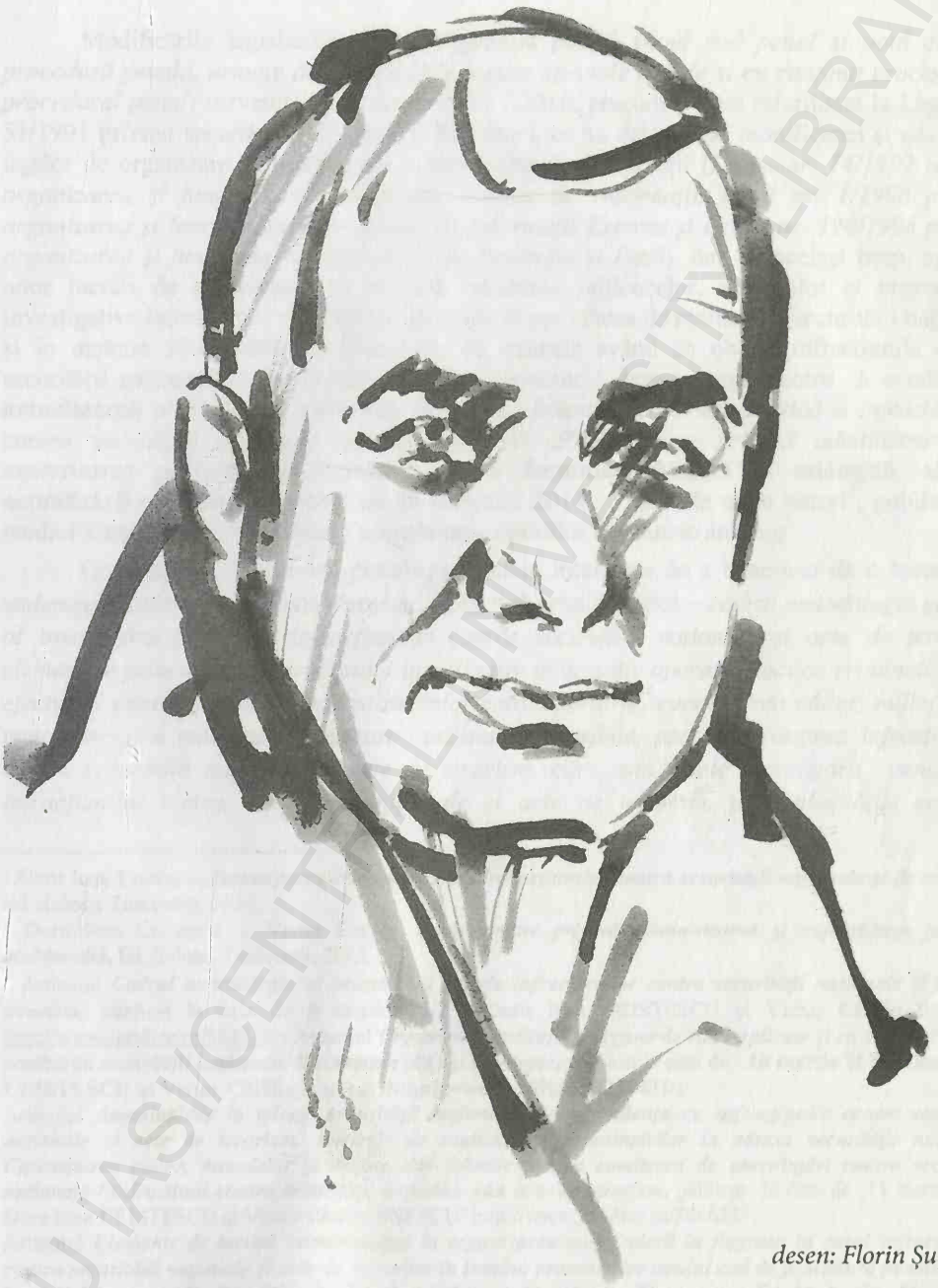

desen: Florin Șuțu

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CUVÂNT ÎNAINTE

Modificările legislative privind legislaţia penală (*noul cod penal şi noul cod de procedură penală, urmate de modificările legilor speciale penale şi cu conţinut procesual şi procedural penal*) survenite în perioada 2014 - 2016, precum şi cele referitoare la Legea nr. 51/1991 privind securitatea naţională a României, ce au determinat modificarea şi adaptarea legilor de organizare şi funcţionare a Serviciilor de Informaţii (*Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii, Legii nr. 1/1998 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Informaţii Externe şi Legea nr. 198/1998 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Protecţie şi Pază*), dar, în acelaşi timp, apariţia unor lucrări de specialitate ce vizează utilizarea mijloacelor, metodelor şi procedeelor investigative informative – operative specifice în activitatea de realizare a securităţii naţionale şi în materia administrării probatoriului în cauzele având ca obiect infracţiunile contra securităţii naţionale şi de terorism, au fost elementele determinante pentru a conduce la **actualizarea** unor lucrări anterioare intitulate *„Investigarea criminalistică a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi terorism"*[1] şi *„Prolegomene privind administrarea şi expertizarea probelor multimedia"*[2], într-o **formulă revăzută şi adăugită**, alăturat **actualizării** unor articole publicate în perioada 2014 – 2016 de către autori[3], publicate în mediul virtual[4], prin revizuirea şi completarea opiniilor exprimate anterior.

Considerăm că este util pentru persoanele interesate de a beneficia de o lucrare tip *vademecum*, care să surprindă elemente de tactică criminalistică – *cadrul metodologic general al investigării penale a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, elementele principale ale procesului investigativ informativ operativ, tactica criminalistică a efectuării unor procedee investigative informativ operative, cunoaşterea căilor, mijloacelor, metodelor şi a modului de operare utilizate şi posibile, pentru săvârşirea infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, care sunt fazele investigării penale ale infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, particularităţile sesizării*

---

[1] Doru Ioan Cristescu, ***Investigarea criminalistică a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism***, Ed. Solnes, Timişoara, 2004.

[2] Doru Ioan Cristescu, şi Victor Enescu, ***Prolegomene privind administrarea şi expertizarea probelor multimedia***, Ed. Solnes, Timişoara, 2013.

[3] Articolul ***Cadrul metodologic al investigării penale infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism***, publicat la data de 9 martie 2015 | Doru Ioan CRISTESCU şi Victor Cătălin ENESCU http://www.juridice.ro/364318/; Articolul ***Organisme, instituţii şi organe de stat implicate şi cu atribuţii pentru realizarea securităţii naţionale. Documente şi Legi incidente***, publicat la data de **10 martie 2015 | Doru Ioan CRISTESCU şi Victor Cătălin Enescu, /http://www.juridice.ro/364431/;**

Articolul ***Ameninţările la adresa securităţii naţionale. Corespondenţa cu infracţiunile contra securităţii naţionale şi acte de terorism. Formele de realizare a ameninţărilor la adresa securităţii naţionale. Cunoaşterea căilor, metodelor şi mijloacelor folosite pentru comiterea de ameninţări contra securităţii naţionale / infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism***, publicat la data de 11 martie 2015 Doru Ioan CRISTESCU şi Victor Cătălin ENESCU/ http://www.juridice.ro/364621/ .

Articolul ***Elemente de tactică criminalistică la organizarea surprinderii în flagrant în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism în lumina prevederilor noului cod de procedură penală*, Doru Ioan Cristescu, în Rodica Stănoiu, Emilian Stănişor, Constantin Sima, Aura Preda, Vasile Teodorescu (coordonatori), *Marea criminalitate în contextul globalizării*, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2012, p.303.**

[4] **site - ul Juridice.ro** (http://www.juridice.ro/364318, **http://www.juridice.ro/364431/;** http://www.juridice.ro/364621/)

organelor de urmărire penală, caracteristicile investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism, regulile generale ale investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism, organizarea şi planificarea urmăririi penale, constatarea infracţiunii flagrante, particularităţi ale audierii unor categorii de persoane, dispunerea şi efectuarea constatărilor ştiinţifice şi expertizelor judiciare – în cazurile specifice infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism.

A devenit necesară o ***prelucrare a articolelor*** autorilor sus arătate pentru a asigura coerenţa firească asamblării într–un material cum este cel prezent, în scopul de a deveni apt destinaţiei – scop, în sensul de a constitui un *ghid de tactică criminalistică* în materia investigării penale a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism.

Pe lângă modificările legislative survenite, de la publicarea surselor iniţiale sus arătate au fost pronunţate Decizii ale Curţii Constituţionale şi s–a consolidat şi consacrat practica judiciară în materie, în intervalul 2004 – 2016, care şi acestea au condus la necesitatea actualizării, precizării, completării, reconfigurării opiniilor exprimate anterior de către autorii actualei lucrări, ceea ce s–a materializat în materialul prezent.

Prezenta lucrare intitulată ***„Practică investigativă penală şi judiciară în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism"*** cu subtitlul „*Elemente de tactică criminalistică*" este compusă din trei părţi:

- o parte strict teoretică, intitulată „*Elemente de tactică criminalistică specifice investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism*",
- o parte constituită dintr-o culegere de „*Practică investigativă şi judiciară în materia infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism*", însoţită de succinte comentarii din perspectiva aspectelor teoretice menţionate în prima parte şi

Din raţiuni ce ţin de dimensiunea şi paginarea lucrării în scopul oferirii posibilităţii manipulării facile am luat decizia editării în două volume.

În *partea teoretică* se tratează problemele privind rolul, locul şi importanţa *investigaţiei informative–operative* derulate pentru descoperirea şi documentarea activităţilor ilicite subsumate ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, raportat la *investigarea penală a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism* şi, acolo unde este cazul, a puternicelor similitudini dintre cele două activităţi de natură investigativă, cu diferenţa consistentă determinată de desfăşurarea lor înainte şi, respectiv, după momentul dispunerii începerii urmăririi penale faţă de faptă sau persoană.

Am argumentat de ce activitatea de realizare a securităţii naţionale derulată de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în acest domeniu are o componentă ce se constituie într–un *proces investigativ informativ operativ*, cu trăsături caracteristice şi reguli proprii, a cărui desfăşurare, de la declanşare şi până la finalizare se află sub control jurisdicţional, exercitat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau procurorul desemnat de acesta, pe de o parte şi, pe de altă parte, de judecătorul desemnat de Preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, care răspunde exigenţelor drepturilor fundamentale ale omului statuate prin C.E.D.O. şi constituţional, cu garanţii instituite în legea cadru privind securitatea naţională a României şi în legile organice de organizare şi funcţionare a serviciilor de informaţii, ale căror încălcări sunt susceptibile de a fi sancţionate penal, fiind astfel ocrotite.

Abordarea teoretică are perspectiva, în exclusivitate, din punct de vedere al tacticii şi metodologiei criminalistice de investigare a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de

terorism, astfel că nu am insistat, decât acolo unde am apreciat ca fiind necesar, asupra tratării problemelor de drept substanţial şi procedural şi procesual penal, după cum nu am accentuat nici aspectele ţinând de principiile consacrate de directivele şi recomandările din documentele internaţionale şi, în special, europene ori din prevederile legislaţiei naţionale a României, în ce priveşte respectarea drepturilor omului, întrucât, practic, le-am integrat în dezvoltarea problematicilor, considerându–le ca obligatoriu de aplicat.

Un rol însemnat, în capitolele III (exemplele 1–10), capitolul V (exemplele 11–14) şi capitolul VII (exemplul 15), ale lucrării îl au exemplificările din practica investigativă şi judiciară înserate întrucât acolo am apreciat că sunt de natură fie să susţină, fie să determine configurarea elementelor de natură teoretică tratate.

Partea reprezentând *culegerea de speţe*, denumită generic ***„Practică investigativă penală şi judiciară în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism”*** este realizată prin adunarea într-un *corpus* a unora dintre actele de finalizare a activităţii de urmărire penală, fie rechizitorii, fie ordonanţe de clasare (*scoatere de sub urmărire penală, conform prevederilor vechiului cod de procedură penală*), ale unor cauze penale, soluţionate în perioada 2005–2016, al căror obiect l-au constituit *infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism*, indiferent dacă, la finalizarea procesului penal s-a păstrat sau nu această încadrare juridică, împrejurare ce se poate datora şi modificărilor legislative survenite prin intrarea în vigoare a noului cod penal, la data de 01.02.2014, fie că, urmare a administrării probatoriului, s-a apreciat că nu subzistă elementele constitutive ale acestor infracţiuni, precum şi a hotărîrilor instanţelor de judecată, acolo unde acestea au rămas definitive.

Am considerat util să exemplificăm activitatea investigativă penală şi cu câteva *Rapoarte de constatare tehnico ştiinţifică* rezultat al utilizării procedeului probator de natură ştiinţifică constând în dispunerea şi efectuarea constatărilor tehnico-ştiinţifice, dintr-un îndoit considerent: pe de o parte, pentru a se decela necesitatea dispunerii, obiectivele care se formulează de către organele de urmărire penală şi materialele care se pun la dispoziţie specialistului desemnat cu efectuarea lucrării, iar pe de altă parte pentru a se evidenţia conţinutul ştiinţific al lucrării expertale şi posibilităţile de a fi valorificate în procesul penal.

Remarcăm la acest capitol contribuţia majoră a col. prof. dr. ing. Octavian Orban, fost specialist în cadrul D.I.I.C.O.T. – structura centrală, care a avut amabilitatea să ne pună la dispoziţie materialele cuprinse în paginile acestei lucrări.

Sursa provenienţei respectivelor speţe a fost indicată de fiecare dată, la sfârşitul exemplificării, şi considerăm necesar să subliniem contribuţia esenţială a acestor surse, care a făcut posibilă selectarea unor materiale adecvate, dintr-o multitudine de documente ce constituie conţinutul site-urilor menţionate, la configurarea părţii a II-a, privind practica investigativă penală şi judiciară, a prezentei lucrări.

Ne facem datoria de a enumera site-urile accesate, prin acest cuvânt introductiv, pentru a se releva sursa articolelor de al căror conţinut am ţinut seama la elaborarea lucrării:

a) articolul *„Autoritatea Naţională pentru Interceptarea Comunicaţiilor ţinuta pe tuşa Parlamentului de dragul SRI”*, autor Voichiţa Răşcanu, Lumea Justiţiei, rubrica Dezvăluiri–Anchete, de luni, 9 august 2010 12:05

B.C.U. „M. EMINESCU” IAŞI

b) Articolul *„EXCLUSIV-INEC este un pericol public pentru că autentifică falsuri şi colaje realizate de DNA! În premieră, prezentăm schema de interceptare telefonică!”*, din data de 30 ianuarie 2011 07:55, scris de Adina A. Stancu - R. Savaliuc , apărut în publicaţia Lumea Justiţiei, la rubrica Institutii

c) articolul *„Înregistrările audio din dosarele penale nu pot certifica identitatea voce-persoana, în lipsa semnăturii electronice, şi pot fi respinse ca probe de instante!”*, autori Adina Anghelescu şi Răzvan Savaliuc, din publicaţia Lumea Justiţiei, din data de 25 martie 2011

d) articolul *„Înregistrările audio din dosarele penale nu pot certifica identitatea voce-persoana, in lipsa semnăturii electronice, şi pot fi respinse ca probe de instante!”*, de Vineri, 25 martie 2011 16:07, scris de Adina A. Stancu - R. Savaliuc, în Lumea Justiţiei, la rubrica Dezvăluiri–Anchete”)

e) articolul de luni, 17 iunie 2013 17:50, intitulat *„IATĂ CUM OPEREAZĂ DNA LA DRUMUL MARE”*, scris de Răzvan Savaliuc - George Tărâţă, din publicaţia Lumea Justiţiei.

f) http://juri.ro/dosarul-privatizarilor-strategice-iccj-decizia-nr-672-1-2014-

g) sursa: http://www.rolii.ro/:
   - (http://idrept.ro/DocumentView.aspx?Documen),
   - (http://idrept.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=77010102),
   - (http://idrept.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=77018690),
   - http://idrept.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=00179623

h) Sursa: www.scj.ro şi (http://idrept.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=17422682)

i) http://www.scj.ro/1093/Detaliijurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=54753, (accesat la 10.12.2016)

Aspectele de *practică investigativă penală* şi interferenţele cu *practica investigativă informativ operativă*, precum şi aspectele de *practică judiciară* discutate teoretic în partea I a prezentei lucrări, se regăsesc evidenţiate în conţinutul hotărârilor judecătoreşti, rechizitoriilor şi ordonanţelor înserate în partea a II–a, *fiind subliniate în comentariile realizate,* care au fost înserate consecutiv acelor documente.

Selectarea actelor de finalizare a urmăririi penale şi a hotărârilor instanţelor de judecată adunate în prezenta culegere a avut drept *criteriu esenţial*, relevanţa, în ce priveşte *atât infracţiunile comise ca atare, cât şi modalităţile concrete specifice de anchetare a acestora*, fiind facilitată de activitatea de descoperire a respectivelor infracţiuni desfăşurată în perioada 2005–2009, de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi surprind activitatea, în materie, a D.I.I.C.O.T. în perioada 2005 – 2010, precum şi de *pronunţarea unor hotărâri judecătoreşti definitive.*

Amplasarea în conţinutul părţii a II-a a lucrării prezente a cauzelor penale selectate a urmat *criteriul obiectului cauzelor exemplificate*, după cum urmează:

- cauză penală având ca obiect infracţiunile de complot şi subminarea economiei naţionale,
- cauze penale având ca obiect informaţii clasificate şi confidenţiale–nepublice din domeniul economic, circumscrise proceselor de privatizare parcurse în perioada 2005–2006, în domeniile strategice ale economiei naţionale – ramura energetică şi a comunicaţiilor şi tehnologiei informaţiei, precum şi în ce priveşte procesul de elaborare şi adoptare a unor acte normative (primele 3 rechizitorii şi hotărârea penală definitivă, pronunţată),

- cauze penale având ca obiect infracţiuni de acte de terorism şi hotărârile penale, pronunţate în cauză (un rechizitoriu şi două hotărâri penale),
- cauze penale având ca obiect informaţii clasificate, nepublice şi confidenţiale din domeniul militar (un rechizitoriu şi o ordonanţă prin care s–a dispus scoaterea de sub urmărire penală a inculpatului şi învinuiţilor).

La selectarea respectivelor materiale documentare s-a avut în vedere, în principal, *împrejurarea rămânerii definitive a soluţiilor dispuse de organele judiciare*, din considerentul de a putea fi utilizate ca exemple argumentate cu autoritatea lucrului judecat definitiv.

Rolul autorilor a constat doar în *colectarea acestor materiale*, care *toate au devenit publice*, fie prin publicarea hotărârilor judecătoreşti, fie de pe *site-urile* juridice româneşti (juri.ro, scj.ro, idrept.ro), fie prin depunerea rechizitoriilor în dosarele penale, ce devin publice odată cu judecarea lor de către instanţele de judecată, fie prin faptul că au fost comunicate persoanelor cercetate şi, din acest considerent, nu mai sunt supuse unui regim de confidenţialitate.

Am recurs totuşi la operaţiunea de *anonimizare a persoanelor cercetate, a inculpaţilor ori a condamnaţilor implicaţi*, întrucât scopul culegerii nu îl reprezintă numele şi datele de identificare ale acestora, ci calitatea în care au comis faptele imputate, precum şi faptele comise şi sancţionate, pentru care au fost traşi la răspundere penală.

Am considerat că *nu este cazul de a nominaliza persoanele ascultate în calitate de martori* în cauzele penale selectate, ci doar de a le prezenta, acolo unde a fost cazul, declaraţiile formulate.

În sfârşit, dar nu în ultimul rând, este de menţionat împrejurarea că toate cauzele exemplificate în prezenta culegere *au fost amplu mediatizate* în *mass media* din România, astfel că, apreciez că este util, a fi prezentată maniera exclusiv judiciară de abordare a unor astfel de cauze penale, cunoscut fiind că investigaţia jurnalistică este *intuitivă*, iar investigaţia judiciară este *reconstitutivă*, având ca principal mod de lucru şi argument suportul probator conferit prin administrarea probatoriului.

Lucrarea constituie, în aprecierea autorilor care au revăzut, actualizat şi adăugit lucrările anterioare, care au selectat şi îngrijit prezenta ediţie, un **material de documentare** pentru *specialiştii din cadrul organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale*, care pot să facă aprecieri asupra modului în care a fost valorificată, în procesul penal, laborioasa şi nevăzuta *activitate de informaţii pentru securitatea naţională*, pe care o/au desfăşoară/desfăşurat-o, care sunt ***elementele de fapt***, rezultate din indiciile, datele şi informaţiile obţinute prin activitatea de culegere de informaţii desfăşurată, ***care se transformă sau se pot transforma în probe relevante unui proces penal*** şi, în esenţă, care sunt probele esenţialmente necesare şi prin care se poate dovedi activitatea infracţională ce vizează securitatea naţională.

Pe de altă parte, materialul de documentare poate reprezenta un *ghid de desfăşurare a anchetei penale în materia infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism*, de la momentul primei sesizări, până la finalizarea urmăririi penale, *mecanismul de administrare a probatoriului în cauzele penale având acest obiect, modalitatea tactică de utilizare a mijloacelor, metodelor şi procedeelor probatorii, derularea activităţii de administrarea probatoriului potrivit unei planificări judicioase, a respectării unei metodologii unitare de cercetare, conlucrarea, esenţialmente necesară, cu organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, tactica criminalistică a efectuării unor activităţi*, ce poate fi util practicienilor în domeniu – atât organe răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, cât şi magistraţi procurori şi organe de cercetare penală.

În aceeaşi măsură, lucrarea poate fi benefică şi *magistraţilor judecători*, pentru a putea aprecia asupra necesităţii stabilirii, în orice cauză penală, a unei *baze factuale* ce caracterizează specificitatea infracţiunilor contra securităţii şi acte de terorism, care se caracterizează, printr–o anumită discreţie, forme oculte (*spionajul, trădarea, de exemplu*) sau, dimpotrivă, cu impact şi ecou social extrem de puternic (*acte de terorism, de pildă*), dar care, toate, sunt supuse unui regim aparte în ce priveşte posibilităţile şi administrarea efectivă a probatoriului, pentru a putea hotărâ corect, judicios şi complet cu privire la faptele ce le sunt deduse judecăţii.

Nu în ultimul rând, culegerea de materiale documentare poate fi utilă avocaţilor, studenţilor, masteranzilor sau oricărei persoane interesate de domeniul ştiinţelor penale, în general, al tacticii şi metodologiei criminalistice, în special.

Sesizarea organelor de urmărire penală, în materia infracţiunilor în discuţie, poate coincide, în multe situaţii, cu *finalizarea activităţii investigative informativ operative* derulată de organele răspunzătoare cu aplicarea legii penale în domeniul securităţii naţionale, care au sesizat organele de urmărire penală, fie în condiţiile dispoziţiilor art. 61 alin. 1 lit. c din c. p. p., fie conform prevederilor art. 288 alin. 1 din c. p. p., fie în condiţiile constatării infracţiunii flagrante, potrivit dispoziţiilor art. 293 din c. p. p..

Administrarea probatoriului[5], în cauzele penale având ca obiect infracţiuni contra securităţii naţionale[6] sau acte de terorism[7], dintre care unele se comit în modalităţi faptice concrete oculte, obsconse greu decelabile, iar, uneori, aproape în exclusivitate, prin intermediul comunicaţiilor ori a oricărui tip de comunicare, este de cele mai multe ori extrem de anevoioasă, iar posibilităţile de dovedire a activităţii lor ilicite de natură penală se reduc, în mod predilect, la utilizarea metodelor speciale de supraveghere sau cercetare[8], *anticipate*, în majoritatea situaţiilor, de folosirea – anterior pornirii procesului penal – a mijloacelor şi metodelor specifice şi a procedeelor investigative specifice aflate în panoplia organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, potrivit prevederilor Legii nr. 51/1991, Legii nr. 14/1992 ş.a..

Tragerea la răspundere penală şi aplicarea sancţiunii persoanelor cercetate şi deduse judecăţii, conturate pe fondul operaţiunii de confruntare a faptei şi vinovăţiei concrete cu normele de încriminare, reprezintă sarcina principală ce incumbă judecătorului cauzei, care pentru a pronunţa o hotărâre legală şi temeinică, trebuie să constate - aşa cum a fost menţionat într–o lucrare de specialitate[9] - *„dacă fapta cu care a fost sesizat există efectiv şi să extragă din multitudinea de elemente concrete care i se înfăţişează trăsăturile specifice, caracteristice care au o relevanţă în raport de cerinţele unui model legal de incriminare*", având de parcurs, cel puţin, următoarele etape:

- *„să identifice şi să descifreze corect modelul legal operant,*
- *să cunoască bine faptele, pe baza unui probatoriu complet şi pertinent,*
- *să cunoască bine dreptul substanţial penal, în ansamblul său*".[10]

---

[5] Definit ca un fascicul de acte procesuale şi procedurale având ca obiect invocarea şi propunerea de probe, admiterea şi administrarea lor [V.Dongoroz (coordonator) şi colectiv, *Explicaţii teoretice ale codului penal român*, partea generală, vol.I, Ed. Academiei, Bucureşti, 1975, p. 173].

[6] Încriminate în art. 394 – 412 din Noul Cod Penal.

[7] Încriminate de art. 32 – 38 din Legea nr. 535/2004, privind prevenirea şi combaterea terorismului.

[8] Art. 138 – 154 din Noul Cod de Procedură Penală.

[9] George Antoniu, *Vinovăţia penală*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1995, p. 112 – 113.

[10] Idem.

Comentariile pe care speţele cuprinse în prezenta culegere le suscită se se referă, între altele, la:

- *validarea* de către instanţa supremă din România, în mai multe cauze penale, a *metodelor, mijloacelor şi procedeelor utilizate, pentru documentarea şi probarea faptelor ilicite de ameninţare la adresa securităţii naţionale, respectiv a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi actelor de terorism*, de către organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi organele de urmărire penală,
- aprecieri privind *legalitatea administrării probatoriului şi modalitatea în care elementele de fapt constatate de organele răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, prin punerea în executare a unor mandate de securitate naţională, au fost transformate în probe*, consacrate de prevederile codului de procedură penală, în procesul penal,
- modalităţile practice, potrivit noilor prevederi de natură procedurală şi procesual penală, prin care activitatea de realizarea a securităţii naţionale poate profita într-un proces penal, ce are ca obiect infracţiuni contra securităţii naţionale şi actelor de terorism, respectiv cum constatările organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, realizate în conformitate cu prevederile Legii nr. 51/1991 şi Legea nr. 14/1992, se integrează în ansamblul probator al unei cauze penale având un astfel de obiect,
- *menţinerea posibilităţii transformării în probe a informaţiilor, datelor şi indiciilor obţinute şi acumulate în investigaţia extraprocesual şi procedural penală, efectuată potrivit abilitărilor legale conferite organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale*, în contextul modificărilor prevederilor legale în materie, survenite odată cu intrarea în vigoare a noului cod de procedură penală, care configurează cu claritate modalităţile de sesizare a organelor de urmărire penală, precum şi **un nou mecanism de administrare al probatoriului**, comparativ cu prevederile legale anterioare – *de la activităţile informative derulate pentru realizarea securităţii naţionale, la descoperirea infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism şi, apoi, sesizarea organelor judiciare şi instrumentarea procedural şi procesual penală a cauzelor penale având acest obiect.*

Autorii

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CUPRINS

VOLUMUL I

PARTEA I

ELEMENTE DE TACTICĂ CRIMINALISTICĂ SPECIFICE INVESTIGĂRII INFRACŢIUNILOR CONTRA SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI DE TEORISM

CAPITOLUL I PROCESELE INVESTIGATIVE DE DESCOPERIRE ŞI URMĂRIRE PENALĂ A INFRACŢIUNILOR CONTRA SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI DE TERORISM 21

CAPITOLUL II CADRUL METODOLOGIC DE INVESTIGARE PENALĂ A INFRACŢIUNILOR CONTRA SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI DE TERORISM 28

Secţiunea 1 Cadrul metodologic general al investigării penale a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism 28

Secţiunea a 2-a Cadrul normativ privind securitatea naţională 29

1. Documente programatice şi directive naţionale în domeniul securităţii naţionale 29
2. Cadrul normativ în domeniul securităţii naţionale. Prezentare generală 30

Secţiunea a 3-a Structurile instituţionale abilitate în domeniul securităţii naţionale. Enumerare 31

1. Organisme şi instituţii cu rol coordonator, de verificare şi control 31
2. Organele operative răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale 32

CAPITOLUL III ELEMENTELE PRINCIPALE ALE PROCESULUI INVESTIGATIV INFORMATIV OPERATIV PRIVIND AMENINŢĂRILE LA ADRESA SECURITĂŢII NAŢIONALE 33

Secţiunea 1 Enumerarea elementelor principale ale procesul investigativ informativ - operativ privind ameninţările la adresa securităţii naţionale 33

Secţiunea a 2 – a Obiectul material al procesului investigativ informativ operativ. Enumerarea faptelor ce constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale 35

Secţiunea a 3 – a Obiectul procesului investigativ informativ operativ 42

Sediul materiei 42

Condiţiile generale care trebuie îndeplinite pentru utilizarea metodelor şi mijloacelor specifice şi a procedeelor investigative speciale 44

Subsecţiunea A Enumerarea mijloacelor şi metodelor informativ operative 45

Subsecţiunea B Enumerarea procedeelor investigative informativ operative şi procedura de autorizare 47

Subsecţiunea C Mijloace tehnice pentru punerea în executare a procedeelor investigative informativ operative special specifice 52

Subsecţiunea D Interceptarea şi înregistrarea comunicaţiilor electronice, efectuate sub orice formă, ca procedeu investigativ informativ operativ special, specific, cu caracter secret 56

Subsecţiunea E Tactica criminalistică a efectuării unor procedee investigative informativ operative 65

I. **Procedeul investigativ informativ operativ special specific organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale de căutare a unor informaţii, documente sau înscrisuri pentru a căror obţinere este necesar accesul într-un loc, la un obiect ori document, sau deschiderea unui obiect** (prevăzut de art. 14 alin. 2 lit. b din Legea nr. 51/1991) 66

1. Precizări preliminare 66

2. Elemente de tactică criminalistică privind pregătirea activităţilor 67

3. Procedee şi reguli tactice de efectuare a activităţii 70

II. **Procedeul investigativ informativ operativ special specific organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale de ridicare şi repunere la loc a unui obiect sau document, examinarea lui, extragerea informaţiilor pe care acestea le conţin cât şi înregistrarea, copierea sau obţinerea de extrase prin orice procedee** (prevăzut de art. 14 alin. 2 lit. c din Legea nr. 51/1991) 76

III. **Procedeul investigativ informativ operativ special specific organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale de instalarea de obiecte, întreţinerea şi ridicarea acestora din locurile în care au fost depuse, supravegherea prin fotografiere, filmare sau prin orice alte mijloace tehnice ori constatări personale, efectuate sistematic în locuri publice sau efectuate în orice mod în locuri private** (prevăzut de art. 14 alin. 2 lit. d din Legea nr. 51/1991) .. 81

IV. **Procedeul investigativ informativ operativ special specific organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale de interceptarea trimiterilor poştale, ridicarea şi repunerea la loc a acestora, examinarea lor, extragerea informaţiilor pe care acestea le conţin, precum şi înregistrarea, copierea sau obţinerea de extrase prin orice procedee** (prevăzută de art. 14 alin. 2 lit. f din c. p. p.) 85

Subsecţiunea F Alte mijloace, metode şi procedee investigative generale 87

A. Exploatarea surselor deschise şi oficiale 88

B. Activitatea cu reţeaua informativă (agentura secretă, informatori, surse) .. 89

C. Capcanele criminalistice 92

Secţiunea a 5 – a Fazele procesului investigativ informativ operativ 104

Secţiunea a 6 – a Finalizarea procesului investigativ informativ operativ 106

EXEMPLELE 1 - 6 109

Secţiunea a 7 - a Subiecţii oficiali ai procesului investigativ informativ operativ 116

Secţiunea a 8 - a Materialul procesului investigativ informativ operativ 132

EXEMPLELE 7-10, DIN PRACTICĂ JUDICIARĂ A ÎNALTEI CURŢI DE CASAŢIE ŞI JUSTIŢIE ŞI A CURŢII DE APEL BUCUREŞTI ÎN MATERIA O.U.G. NR. 105/2002 ŞI O.U.G. NR. 194/2002 134

CAPITOLUL IV CUNOAŞTEREA CĂILOR, MIJLOACELOR, METODELOR ŞI A MODULUI DE OPERARE, UTILIZATE ŞI POSIBILE, PENTRU SĂVÂRŞIREA INFRACŢIUNILOR CONTRA SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI ACTE DE TERORISM

Secţiunea 1 Cunoaşterea căilor, metodelor şi mijloacelor folosite pentru comiterea de infracţiuni contra securităţii naţionale şi de terorism 184

Secţiunea a 2-a Mijloace şi metode utilizate pentru comiterea infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism prin acte de violenţă 186

Secţiunea a 3-a Căi, mijloace şi metode pentru săvârşirea infracţiunilor având ca obiect informaţii secrete de stat ori date şi informaţii despre obiectivele vizate de o entitate teroristă 199

Secţiunea a 4-a Alte căi, mijloace şi metode folosite pentru activităţile ilicite circumscrise infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism 214

Secţiunea a 5-a Mijloace şi metode specifice comiterii altor categorii de infracţiuni contra securităţii naţionale şi de terorism 219

CAPITOLUL V PROCESUL INVESTIGATIV PENAL (URMĂRIREA PENALĂ) PRIVIND INFRACŢIUNILE CONTRA SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI INFRACŢIUNILOR DE TERORISM 225

Secţiunea 1 Precizări introductive şi naţionale. Elementele procesului investigativ penal ..225

Secţiunea a 2-a Trăsăturile caracteristice ale investigării penale a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism 229

Secţiunea a 3-a Regulile generale ale investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism 244

Secţiunea a 4-a Enumerarea infracţiunilor contra securităţii naţionale şi infracţiunilor de terorism 247

A. **Faptele care, potrivit legii, constituie infracţiuni contra securităţii naţionale – prevăzute în codul penal şi în legile speciale – şi infracţiunile de terorism - obiect material al procesului investigativ penal (i.e. a activităţii de urmărire penală). Enumerare** 247

B. **Fapte care constituie infracţiuni contra securităţii naţionale prevăzute în legi speciale** 249

C. **Faptele care constituie infracţiuni de terorism** 249

D. **Formele de realizare a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism**..... 250

Secţiunea a 5-a Procedeele probatorii utilizate în procesul investigativ penal privind infracţiunile contra securităţii naţionale şi de terorism. Enumerare 259

Secţiunea a 6-a Subiecţii oficiali ai investigaţiei penale în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism .....
263 **EXEMPLELE 11 - 14** 267

CAPITOLUL VI TACTICA CRIMINALISTICĂ PRIVIND ORGANIZAREA, PLANIFICAREA ŞI ELABORAREA VERSIUNILOR PROCESULUI INVESTIGATIV PENAL (URMĂRIRE PENALĂ) ÎN CAUZELE PENALE AVÂND CA OBIECT INFRACŢIUNI CONTRA SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI DE TERORISM 294

Secţiunea 1 Direcţiile investigative în cauzele penale concrete privind infracţiunile contra securităţii naţionale şi infracţiunile de terorism.Prezentare generală 294

Secţiunea a 2–a Verificarea actului de sesizare de către organele de urmărire penală până la momentul continuării urmăririi penale faţă de persoană. Problematici 294

Secţiunea a 3- a Versiunile în cadrul activităţii de verificării actului de sesizare 296

Secţiunea a 4–a Stabilirea problemelor de lămurit şi a activităţilor de întreprins pentru clarificarea tuturor aspectelor cauzei investigate 300

Secţiunea a 5–a Planificarea urmăririi penale cu ocazia investigării penale a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism 349
Secţiunea a 6–a Versiunile în cazul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism 356

CAPITOLUL VII UTILIZAREA PROCEDEULUI PROBATOR AL CONSTATĂRILOR TEHNICO–ŞTIINŢIFICE, MEDICO–LEGALE ŞI A EXPERTIZELOR JUDICIARE 370
Secţiunea 1 Aspecte generale 370
Secţiunea a 2-a Cadrul tactic general al dispunerii constatărilor tehnico-ştiinţifice, medico-legale şi expertizelor judiciare în cazul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale 373
Secţiunea a 3-a Particularităţi ale dispunerii constatărilor şi expertizelor medico-legale şi biocriminalistice 389
Secţiunea a 4-a Particularităţi ale dispunerii constatărilor şi expertizelor criminalistice 407
Secţiunea a 5-a Particularităţi ale dispunerii expertizelor tehnice judiciare 436
EXEMPLUL 15 438
Secţiunea a 6-a Particularităţi ale dispunerii expertizelor contabile şi financiar-bancare . 459
Secţiunea a 7-a Particularităţi ale dispunerii expertizei complexe 462
Secţiunea a 8-a Valorificarea concluziilor constatărilor ori expertizelor medico-legale, criminalistice, tehnice şi contabile 466

CAPITOLUL VIII DESPRE ADMINISTRAREA ŞI EXPERTIZAREA PROBELOR MULTIMEDIA 472
Secţiunea 1 Probleme introductive 472
Secţiunea a 2-a Interceptarea comunicaţiilor electronice ori a oricărui tip de comunicare la distanţă 473
Secţiunea a 3-a Înregistrarea comunicaţiilor electronice 474
A. Mijloacele de probă în care se consemnează operaţiunea de înregistrare 474
B. Lanţul (filiera) parcursă de o comunicaţie sau orice tip de comunicare interceptată şi înregistrată, potrivit prevederilor legale 482
C. Certificarea pentru autenticitate 490
Secţiunea a 4-a Suspiciunile referitoare la autenticitatea înregistrărilor audio-video, ambientale sau de imagini 498
A. Situaţii determinate de erori existente în activitatea de redare a conţinutului convorbirilor telefonice interceptate şi înregistrate 498
B. Situaţii determinate de durata de timp scursă între momentul când a avut loc efectiv convorbirea telefonică interceptată şi înregistrată şi momentul când aceasta apare ca fiind stocată pe suportul de memorie externă 500
C. Situaţii determinate de selectarea unilaterală a anumitor convorbiri telefonice sau imagini, de către organele şi lucrătorii reprezentând acuzarea, din ansamblul convorbirilor telefonice şi imaginilor interceptate şi înregistrate 504
D. Inexistenţa ori nemenţionarea existenţei în documentele însoţitoare ale rezultatului înregistrărilor realizate sau neutilizarea procedurilor operaţionale standardizate

în legătură cu interceptarea şi înregistrarea audio – video, a convorbirilor telefonice sau ambientale, precum şi a lanţului de custodie a probelor obţinute 511

E. Existenţa ipotetică a posibilităţii de modificare/alterare – intenţionată sau din neglijenţă – a acurateţei şi integrităţii probelor multimedia 511

Secţiunea a 5-a Constatarea tehnico-ştiinţifică şi expertiza înregistrărilor audio-video, a vocii şi vorbirii şi a urmelor lăsate pe banda ori suportul magnetic şi pe materialul fotosensibil 518

Secţiunea a 6-a Materiale ce se pun la dispoziţia specialistului sau expertului judiciar .. 530

Secţiunea a 7-a Specialişti. Experţi judiciari. Experţi criminalişti autorizaţi 532

CAPITOLUL IX SESIZAREA ORGANELOR DE URMĂRIRE PENALĂ PRIN CONSTATAREA INFRACŢIUNII FLAGRANTE ÎN CAZUL INFRACŢIUNILOR CONTRA SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI ACTELOR DE TERORISM. ELEMENTE DE TACTICĂ CRIMINALISTICĂ 535

Secţiunea 1 Aspecte introductive 535

Secţiunea a 2-a Particularităţi ale constatării infracţiunii flagrante în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale şi actelor de terorism 536

Secţiunea a 3-a Constatarea spontană a infracţiuni flagrante contra securităţii naţionale şi actelor de terorism 539

Secţiunea a 4-a Elemente de tactică criminalistică la organizarea surprinderii în flagrant 544

CAPITOLUL X PARTICULARITĂŢI TACTICE ALE AUDIERII PĂRŢII VĂTĂMATE ŞI A UNOR CATEGORII DE MARTORI CU PRILEJUL INVESTIGĂRII INFRACŢIUNILOR CONTRA SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI DE TERORISM .. 568

Secţiunea 1 Audierea părţii vătămate a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism 568

Secţiunea a 2-a Audierea unor categorii de denunţatori cu privire la infracţiuni contra securităţii naţionale şi terorism 586

Secţiunea a 3-a Audierea martorilor 595

PARTEA A II-A

CAUZE PENALE SOLUŢIONATE DEFINITIV

A CAUZĂ PENALĂ AVÂND CA OBIECT INFRACŢIUNILE DE SUBMINAREA ECONOMIEI NAŢIONALE ŞI COMPLOT 607

COMENTARIU 1063

VOLUMUL II

B. CAUZE PENALE AVÂND CA OBIECT INFRACŢIUNILE DE TRĂDARE PRIN TRANSMITERE DE SECRETE ŞI SPIONAJ ECONOMIC 9

1. RECHIZITORIUL - extras – EMIS ÎN CAUZA PENALĂ NR. 222/D/P/2006 A D.I.I.C.O.T. – STRUCTURA CENTRALĂ 9

2. RECHIZITORIUL – extras – EMIS ÎN CAUZA PENALĂ NR. 156/D/P/2007 A D.I.I.C.O.T. – STRUCTURA CENTRALĂ 30
3. RECHIZITORIUL – in extenso - EMIS ÎN CAUZA PENALĂ NR. 147/D/P/2007 A D.I.I.C.O.T. – STRUCTURA CENTRALĂ 44
4. HOTĂRÂREA DEFINITIVĂ ÎN PROCESUL PENAL AVÂND CA OBIECT CELE 3 RECHIZITORII EXEMPLIFICATE ANTERIOR – in extenso - (ÎNALTA CURTE DE CASAŢIE ŞI JUSTIŢIE, COMPLETUL DE 5 JUDECĂTORI, Dosar nr. 672/1/2014, Decizia penală nr.11/27.01.2015) 303
5. COMENTARIU 610

C. CAUZE PENALE AVÂND CA OBIECT INFRACȚIUNILE DE ACTE DE TERORISM 637

6. RECHIZITORIU – in extenso – EMIS ÎN CAUZA PENALĂ NR. 77/D/P/2005 A D.I.I.C.O.T. – SERVICIUL TERITORIAL TIMIȘOARA 637
SENTINȚA PENALĂ – in extenso - PRONUNȚATĂ CU OCAZIA JUDECĂRII ÎN FOND A CAUZEI PENALE AVÂND CA OBIECT INFRACȚIUNILE DIN RECHIZITORIUL ANTERIOR (Curtea de Apel Timișoara, Secția Penală, Dosar nr. 7459/59/2006, Sentinţa penală Nr. 166 PI/15 Noiembrie 2007) 663
8. COMENTARIU 681
9. RAPORT DE CONSTATARE TEHNICO ȘTIINȚIFICĂ 686
10. SENTINȚĂ PENALĂ – in extenso - PRONUNȚATĂ CU OCAZIA JUDECĂRII ÎN FOND A CAUZEI PENALE AVÂND CA OBIECT INFRACȚIUNILE DE ACTE DE TERORISM (Curtea de Apel Timișoara, Secția Penală, Dosar nr. 654/59/2014, Sentinţa penală Nr. 225 PI/16 Decembrie 2014) 719
11. COMENTARIU 745

D. CAUZĂ PENALĂ AVÂND CA OBIECT INFRACȚIUNILE DE TRĂDARE PRIN TRANSMITERE DE SECRETE ȘI SPIONAJ MILITAR 754

12. RECHIZITORIU – extras -, EMIS ÎN CAUZA PENALĂ NR. 58/D/P/2009 A D.I.I.C.O.T. – STRUCTURA CENTRALĂ 754
13. COMENTARIU 778

E. CAUZĂ PENALĂ AVÂND CA OBIECT DIVULGAREA INFORMAȚIILOR MILITARE 783

14. ORDONANȚĂ – in extenso – EMISĂ ÎN CAUZA PENALĂ NR. 51/D/P/2006 A D.I.I.C.O.T. – STRUCTURA CENTRALĂ 783
15. RAPORT DE CONSTATARE TEHNICO-ŞTIINŢIFICĂ ÎN DOSARUL NR. 50/D/P/2006 AL D.I.I.C.O.T. – STRUCTURA CENTRALĂ 859

BIBLIOGRAFIE 871

CAPITOLUL I

PROCESELE INVESTIGATIVE DE DESCOPERIRE ŞI URMĂRIRE PENALĂ A INFRACŢIUNILOR CONTRA SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI DE TERORISM

[1] Activitatea de informaţii destinată realizării securităţii naţionale

Descoperirea şi *urmărirea penală* a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism reprezintă rodul unui *complex de activităţi* care se derulează de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale (*culegerea de informaţii generale şi/sau cele destinate unui caz individual dedus instrumentării*), ce anticipează *activitatea probatorie* derulată de organele judiciare, atunci când acestea sunt sesizate în legătură cu comiterea unei/unor astfel de infracţiuni şi este caracterizat cel mai bine, în aprecierea noastră, prin termenul de „***investigare***[11]", întrucât surprinde complet amplitudinea demersurilor întreprinse, iar pe de altă parte este tot mai des utilizat în doctrina şi practica judiciară şi criminalistică.

Investigarea (investigaţia) şi activitatea de a investiga – în general sau într-un caz concret – nu este o acţiune ori o activitate *singulară, izolată, haotică, statică*, caracterizată prin *imobilism*, ci, dimpotrivă, *coordonată, concertată, dinamică, evolutivă, progresivă, succesivă, uneori de largă amplitudine*, elemente ce caracterizează o succesiune de *stări, etape, stadii*, specifică unui **proces**.

Caracteristicile esenţiale ale complexului de activităţi menţionate, derulate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, fac ca acesta să fie definit complet prin expresia **proces investigativ**.

Particularităţilor manifestărilor de ameninţare la adresa securităţii naţionale, precum şi a infracţiunilor comise în concret şi mijloacelor şi metodelor folosite de infractori, relevate prin modul de operare, le corespund *modalităţi specifice de investigare*, cu mijloacele, metodele şi procedeele corespunzătoare, utilizate conform reglementărilor legale, iar ***procesul investigativ derulat*** are specificitatea determinată de parcursul acestuia, fie *pentru descoperirea infracţiunilor în discuţie*, ceea ce se înscrie în activitatea de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale, şi atunci are un **caracter extraprocesual penal**, fie, în situaţia în care *este destinat strângerii probelor necesare cu privire la existenţa infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism*, identificarea persoanelor care au săvârşit astfel de infracţiuni şi stabilirii răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată, când are un **caracter procesual penal**, înscriindu-se în activitatea de urmărire penală, care este una din fazele procesului penal.

[2] Procesul investigativ poate fi clasificat după scopul, funcţiunea şi finalitatea căruia este destinat, după cum urmează:

2.1. procesul investigativ informativ - operativ al cărui scop este constituit, pe de o parte, de ***activităţile informative*** destinate realizării securităţii naţionale, prin ***culegerea de informaţii generale*** despre riscurile şi vulnerabilităţile la adresa securităţii naţionale (*de*

---

[11] **Investigaţie** (investigare) = cercetare, studiere minuţioasă, efectuată sistematic, cu scopul de a descoperi ceva, **Investigativ** = adverb prin care se determină sensul verbului a investiga, arătând modul acţiunii.

regulă, stări, situații, împrejurări)[12], iar pe de altă parte de ***activitățile investigative*** menite identificării dintre riscurile și vulnerabilitățile existente, pe acelea care reprezintă amenințări la adresa securității naționale (***fapte concrete, posibile sau actuale, precum și persoanele care au comis*** *sau sunt pe cale de a săvârși faptele respective ori au ori au avut o contribuție intelectuală sau materială la materializarea acestora, care au creat condițiile favorabile obiectivării lor în realitatea înconjurătoare*) și documentării acestora, prin date, indicii, informații, exprimate în înscrisuri, dovezi multimedia[13], care au un **regim intern**, în cadrul organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale, **cu caracter secret**.

Activitățile investigative cuprind și **acțiunea de descoperire** a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism și a participanților la săvârșirea acestora și au o finalitate proprie.

2.2. procesul investigativ penal sau urmărirea penală, *ca parte componentă a procesului penal*, al cărui scop, prevăzut de codul de procedură penală, vizează, în esență, **probarea judiciară a existenței și comiterii** infracțiunilor contra securității naționale și de terorism, precum și stabilirea participanților la săvârșirea acestora, în vederea tragerii lor la răspundere penală.

[3] Interferența între cele două categorii de procese - investigativ informativ - operativ și procesul judiciar este marcată de modalitățile în care se produce finalitatea procesului investigativ operativ și este receptată de organele judiciare.

3.1. O primă formă de interferare a procesului investigativ informativ – operativ este cu **procesul judiciar administrativ**, ce are ca obiect *judecarea cererilor de expulzare și a nepermiterii accesului pe teritoriul României sau interzicerea ori întreruperea șederii pe teritoriul României*, aflat în competența exclusivă a Curții de Apel București, potrivit unei proceduri specifice.

3.2. O altă formă de interferență **între cele două categorii de procese - investigativ informativ - operativ și investigativ penal sau urmărirea penală – se înfățișează sub trei aspecte:**

- atunci când procesul investigativ informativ – operativ se finalizează prin *constatarea săvârșirii unei/unor infracțiuni contra securității naționale și de terorism*, urmată de *sesizarea organelor de urmărire penală*, printr-un act de sesizare.

---

[12] **Comparativ cu situația anterioară anului 1990**, când fostele organe de Securitate își desfășurau activitatea în baza ***Instrucțiunilor nr. D – 00190/1987 privind organizarea și desfășurarea activității informativ operative a organelor de Securitate***, formele activității informativ operative (ce consta într-un proces continuu și complex de căutare, verificare și valorificare preventive a informațiilor) se realizau prin mijloace și metode specifice muncii de Securitate, prin **supraveghere informativă** (*activitate organizată și continua de căutare a informațiilor de primă sesizare despre inițierea sau punerea la cale a unor acțiuni dușmănoase ori cu privier la fapte și împrejurări care pot favorize comiterea de infracțiuni sau fapte antisociale de competența organelor de Securitate*), prin **verificarea informativă** (*activitatea prin care se continua clarificarea informațiilor de primă sesizare, ce nu s-au putut soluționa în termenul de 30 de zile*) și prin **urmărirea informativă** (*activitate de verificare complexă a informațiilor privitoare la pregătirea ori săvârșirea de infracțiuni de competența organelor de Securitate, în scopul prevenirii, descoperirii și lichidării faptelor infracționale*). Materialul preluat din C. Troncotă, *Duplicitarii*, Ed. a II -a revăzută și adăugită, Ed. Elion, 2014, București, p.350 -352.

[13] ***„Prin care se înțeleg, în general, înregistrări audio, fotografii, înregistrări video, precum și alte probe digitale, ce conțin informații de interes și de expertizat.***" (a se vedea în acest sens, Adrian Petre, Cătălin Grigoraș, *Înregistrările audio și audio - video, mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p.183 și urm.; Adrian Cristian Moise, *Metodologia investigării criminalistice a infracțiunilor informatice*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 172 – 180).

Constatarea de către organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale a unei/ unor infracţiuni contra securităţii naţionale sau de terorism se materializează într–un *act de constatare*, ce este remis de îndată organelor de urmărire penală, în condiţiile prevederilor art. 61 alin. 1 lit. c din c. p. p., ceea ce are semnificaţia de *declanşare a procesului penal având ca obiect infracţiunile sesizate*

- *constatarea spontană sau organizată în flagrant* a unei/unor infracţiuni contra securităţii naţionale ori de terorism, în condiţiile prevederilor art. 293 din c. p. p.
- în cazul *stabilirii existenţei unor alte infracţiuni* decât cele contra securităţii naţionale sau acte de terorism, când datele, informaţiile, indiciile, obţinute din derularea activităţii de informaţii destinate realizării securităţii naţionale, se trimit organelor de urmărire penală, fie printr-un act denumit comunicare, ce are un caracter secret, în condiţiile prevederilor art. 11 alin. 1 lit. d din Legea nr. 51/1991 şi urmează a fi valorificat de respectivele organe, printr-o *autosesizare*, constituind suportul informativ al sesizării din oficiu de către organele judiciare, ceea ce are semnificaţia de declanşare a unui proces penal, fie potrivit prevederilor art. 21 alin. 1 din Legea nr. 51/1991 combinat cu art. 61 din c. p. p..

[4] Ambele procese investigative au ***trăsături caracteristice proprii şi elemente componente***, prin care se diferenţiază unul de celălalt.

4.1. Fiecare dintre cele două procese investigative se particularizează prin *prevederile legale care le reglementează, prin natura juridică, principiile şi funcţiile caracteristice, prin organele şi subiecţii activi care asigură executarea, prin obiectul de activitate, prin forme de manifestare şi fazele pe care le parcurge, prin metodele, mijloacele şi procedeele avute la dispoziţie şi condiţiile de utilizare a acestora, prin modalitatea de materializare a rezultatelor activităţilor desfăşurate, prin modurile de interacţiune şi cooperare cu alte organe, organisme şi instituţii proprii fiecăruia dintre ele.*

4.2. Un aspect important al procesului/lor investigativ/e destinat descoperirii şi administrării probatoriului în cauzele penale având ca obiect infracţiunile contra securităţii naţionale şi de terorism îl reprezintă *exploatarea informaţiilor culese, stocate şi prelucrate de comunitatea organelor de informaţii în bazele lor de date* şi, mai ales, „fluidizarea şi orientarea fluxului datelor informative spre alimentarea activităţilor investigative" derulate de organele judiciare în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism, într-o manieră constantă, destinată eficientizării demersului investigativ, în general, şi în cauzele penale concrete[14], în special.

[5] În vederea *descoperirii şi cercetării manifestărilor ilicite*, indiferent dacă acestea se obiectivează în materia *ameninţărilor la adresa securităţii naţionale ori în materia infracţiunilor*, în general, iar în materia infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, în special, organele de ordine publică, organele de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale, şi organele judiciare utilizează *mijloace, metode şi procedee investigative* , care pot fi, după domeniul de aplicare:

---

[14] În acelaşi sens, a se vedea şi G. Bălan, *Strategia administrării informaţiei în cadrul politicii penale de apărare a securităţii naţionale*, Colegiul Naţional de Apărare, Bucureşti, 2000 ; M. Şuteu, *La maitrise de l'information - un facteur strategique determinant dans la societe contemporaine*, College interatmées de Defense, Paris, 1999 ; citaţi de A. Lazăr, *Metodologia cercetării infracţiunilor din domeniul afacerilor - teză de doctorat* - rezumat, Universitatea Babeş-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Drept, 2003, p. 17-18.

a) **de natură *administrativă*, de exemplu, *poliţeneşti*, menţionate în legile de organizare şi funcţionare, regulamentele şi ordinele interioare ale organelor de siguranţă publică (poliţia, jandarmeria)**
b) ***specifice activităţii de realizare a securităţii naţionale,* ce sunt prevăzute de legea cadru nr. 51/1991 şi legile incidente organizării şi funcţionării organelor de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale, ambele categorii fiind puse în executare de agenţii abilitaţi de respectivele acte normative, în modalităţile şi conform regulilor stipulate în acestea**
c) **de natură *procesuală şi procedural penală,* ce sunt prevăzute de codul de procedură penală, sunt supuse normelor şi regulilor prevăzute în acest cod, se aplică în cadrul procesului penal şi se pun în executare, se efectuează de subiecţii procesuali oficiali.**

[6] **Cunoaşterea, prevenirea şi înlăturarea** ameninţărilor interne sau externe ce pot aduce atingere securităţii naţionale, este *posibilă* şi *necesar – obligatorie*, prin desfăşurarea unei **activităţi proprii şi specifice organelor abilitate ale statului** de identificare dintre riscurile şi vulnerabilităţile ce vizează securitatea internă şi externă (*posibilitate*) a acelor vectori ce reprezintă ameninţările efective contra securităţii naţionale (*realitate)*, denumită generic **activitate de culegere de informaţii**, care, în esenţa sa, este o **activitate investigativă specifică** pentru domeniul pe care îl deserveşte, în care se îmbină **metodele publice** (*deschise*) şi **secrete**, asociate **principiului conspirativităţii**, ce o caracterizează.

[7] **Culegerea de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale**, ca şi componentă a modalităţilor metodice şi sistematice de cercetare, de cunoaştere şi de transformare a realităţii obiective, ca orice activitate investigativă, devine posibilă prin utilizarea unui **instrumentar de cercetare** şi studierea minuţioasă, efectuată sistematic, *prin mijloace*[15], *metode*[16] *şi procedee*[17] puse la îndemână de legislaţia incidentă, particularizate ca fiind:
a) **informative (*deoarece au rolul de a informa, care serveşte ca informaţie*)**
b) **operative (*întrucât sunt caracterizate prin lucrări rapide, expeditive, active; au efecte rapide, eficace, eficiente*)**
c) **specifice (*prin domeniul în care se obiectivează),***
d) **secrete (*se desfăşoară ocult, întreaga activitate de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale are caracter secret de stat*)**
e) **speciale (*întrucât au un caracter subsidiar, de excepţie, deoarece sunt utilizate numai atunci când informaţiile de interes nu se pot obţine prin alte mijloace sau metode, aflate la îndemâna oricui, cum ar fi de pildă exploatarea surselor deschise*).**

[8] În economia prevederilor Legii nr. 51/1991 privind securitatea naţională a României, legiuitorul **nu a făcut o precizare clară, precisă şi univocă în ce priveşte denumirea activităţilor** pe care organele cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale sunt abilitate să le efectueze.

---

[15] Privite ca totalitatea mijloacelor materiale cu ajutorul cărora este posibilă acţiunea de culegere de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale.
[16] Ansamblu de maniere, supuse unor reguli şi principii normative de a proceda şi folosite în realizarea scopului de culegere de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale.
[17] Modalitate (procedură) sistematică de executare a unei operaţiuni sau a unui proces operaţional prin folosirea unei anumite metode, destinată culegerii de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale.

Astfel, în enumerarea din art. 13 alin. 1 lit. a – f din Legea nr. 51/1991 sunt enunţate o suită de activităţi, care, prin conţinutul lor reprezintă *mijloace şi metode investigative*, fiind indicate doar prin diferite verbe la modul verbal personal şi predicativ conjunctiv, conjugarea a III-a, timpul prezent, persoana a III-a singular: *să solicite, să obţină să consulte, să primească ş.a.* , fără a fi denumite generic, iar în enumerarea din art. 14 alin. 2 lit. a – g din din Legea nr. 51/1991 sunt menţionate mai multe activităţi denumite specifice, care prin conţinutul lor reprezintă procedee investigative, fiind indicate prin locuţiuni formate din *abstracte verbale* ori *nume de acţiuni*: „interceptarea", „înregistrarea", „căutarea", „ridicarea" ş.a.; şi din *substantive care indică obiecte*: „documente", „înscrisuri", „informaţii" ş.a., fără a le denumi generic nici pe acestea.

[9] Considerăm ca fiind absolut necesar, determinat de necesitatea de a cunoaşte, care este *nomenclatura*[18] şi *categoriile*[19] cu care se operează în activitatea investigativă specifică domeniului securităţii naţionale, date fiind interferenţele care există cu activităţile investigative desfăşurate, de pildă, în cursul unui proces penal, dar şi pentru clarificarea teoretică – *extra muros* - a instrumentelor aflate în arsenalul organelor cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale, în contextul inexistenţei unor astfel de clarificări, în plan legislativ.

9.1. Atât mijloacele, metodele şi procedeele folosite în activitatea de realizare a securităţii naţionale, cât şi mijloacele, metodele şi procedeele probatorii folosite în procesul penal constituie *modalităţi investigative de executare a unei operaţiuni sau a unui proces operaţional*, deci sunt *mijloace, metode şi procedee investigative.*

9.2. *Mijloacele, metodele şi procedeele folosite în activitatea de realizare a securităţii naţionale* se particularizează de *mijloacele, metodele* şi *procedeele probatorii*, aşa cum sunt definite acestea de prevederile procedural şi procesual penale, utilizate în procesul penal, prin *caracterul secret*, ce caracterizează în integralitatea sa domeniul privind securitatea naţională, cât şi prin aceea că reprezintă *apanajul exclusiv al organelor cu atribuţii în acest domeniu,* dobândind, din această perspectivă, *specificitate.*

9.3. *Scopul* în care sunt utilizate *mijloacele, metodele şi procedeele folosite în activitatea de realizare a securităţii naţionale*, constă în obţinerea de informaţii, deci au natura de a fi *informative*, într-o manieră *operativă,* pentru a răspunde exigenţelor de *intervenţie rapidă, promptă şi eficace,* ce caracterizează întreaga activitate de realizare a securităţii naţionale, în timp ce *mijloacele, metodele şi procedeele folosite în activitatea procesual şi procedural penală* sunt destinate constatării existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni, la identificarea persoanei care a săvârşit-o şi la cunoaşterea împrejurărilor necesare pentru justa soluţionare a cauzei şi care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal[20].

9.4. Pe de altă parte, întrucât între mijloacele, metodele şi procedeele utilizate în activitatea de culegere de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale, prevăzute de lege, care au *natura juridică administrativă*, ce excede procesului penal şi mijloacele, pe de o parte şi metodele şi procedeele folosite în cursul procesului penal a căror *natură juridică este procesual şi procedural penală*, pe de altă parte, se impune o diferenţiere chiar şi în denumirea acestora, care să le definească cu precizie *locul, rolul şi importanţa* în ansamblul activităţilor derulate de organele de stat, atât pentru descoperirea ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, cât şi a infracţiunilor, în general, şi a celor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, în special, considerent pentru care, apreciem că, *denumirea generică* de *mijloace, metode şi procedee*

---

[18] Totalitatea termenilor întrebuinţaşi într-o anumită specialitate sau într-un anumit domeniu de activitate, de obicei organizaţi metodic. Sursa: DEX '09 (2009).

[19] Noţiune fundamentală a unui domeniu de cunoaştere. Sursa: DEX (1993-2009).

[20] Art. 97 alin. 1 din c. p. p.

specifice informativ – operative, acordată acelora utilizate extraprocesual penal, este de natură să satisfacă exigenţele semantice şi prin care se disting unele de altele şi se particularizează fiecare dintre acestea.

9.5. Mijloacele, metodele si procedeele, care fac obiectul prezentei lucrări, fie că sunt utilizate în activitatea de culegere de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale, fie cele folosite în cursul procesului penal sunt caracterizate ca fiind *speciale* întrucât, *ambele au un caracter subsidiar, de excepţie*, deoarece nu pot fi utilizate decât atunci când informaţiile căutate ori probele nu se pot obţine prin alte mijloace, metode, procedee[21] ori prin alte mijloace de probă ori procedee probatorii[22], iar caracteristica decurge din *caracterul de subsidiaritate*, ce constituie condiţia obligatorie de utilizare a lor.

9.6. *Procedeele informativ – operative specifice* din activitatea de culegere de informaţii în domeniul securităţii naţionale au un grad de complexitate sporit în raport de *mijloacele şi metodele informativ – operative din acelaşi domeniu*, primele dintre ele încorporând şi putînd fi aduse la îndeplinire prin utilizarea celor din a doua grupă, dar putând fi utilizate şi independent.

Chiar din aşezarea în textul legii, *mijloacele şi metodele informativ – operative specifice* sunt enumerate anterior *procedeelor informativ – operative* (primele sunt menţionate la art. 13, iar celelalte la art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991), ceea ce reflectă intenţia legiuitorului de a acorda o anumită *gradualitate utilizării acestora*, în sensul că odată obţinute informaţiile necesare realizării securităţii naţionale, prin mijloacele şi metodele informativ – operative specifice nu mai este cazul de a se recurge la punerea în aplicare a procedeelor informativ – operative specifice.

Din aşezarea sus arătată în text, precum şi din prevederile alin. 1 al art. 14 din Legea nr. 51/1991, rezultă *elementele principale de deosebire* dintre cele 2 categorii în discuţie:

a) în cazul folosirii *mijloacelor şi metodelor informativ – operative specifice* nu este incidentă şi nu este presupusă restrângerea exerciţiului unor drepturi şi libertăţi fundamentale ale omului, în timp ce *procedeele informativ – operative specifice* sunt eminamente intruzive şi invazive în drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului. Primele au un caracter *pasiv*, iar secundele au un caracter *pro - activ*.

b) *mijloacele şi metodele informativ – operative specifice* se pot utiliza fără a fi necesară şi obligatorie obţinerea vreunei autorizări sau încuviinţări din partea vreunui alt organ de stat sau instituţie, fiind desfăşurate potrivit regulamentelor, normelor şi regulilor interne şi supuse doar unui control intern – *intra muros* – ale/al organului de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale, astfel că procedura aplicabilă are principii, standarde şi reguli proprii fiecăruia dintre organele respective, în timp ce *utilizarea procedeelor informativ – operative specifice* este supusă atât **principiului subsidiarităţii şi proporţionalităţii**, cât şi unei proceduri de aplicare şi unor norme şi reguli de punere în executare proprii şi bine stabilite, fiind supuse controlului *a priori* şi *a posteriori* de către Procurorul general al

---

[21] A se vedea art. 14 alin. 1 lit. a din Legea nr. 51/1991.

[22] Metode speciale de supraveghere sau de cercetare, prevăzute de art. 138 şi urm. din c. p. p. = denumirea din codul de procedură penală poate fi explicată prin caracterul lor subsidiar, de excepţie, deoarece nu pot fi utilizate decât atunci când probele nu se pot obţine prin alte mijloace de probă ori procedee probatorii, iar denumirea decurge din caracterul de subsidiaritate, ce constituie condiţia obligatorie de utilizare a lor [a se vedea N. Volonciu (coordonator), Al. Vasiliu şi Radu Gheorghe, *Noul cod de procedură penală adnotat*, partea generală, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2014, p. 221]

Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau înlocuitorul de drept al acestuia şi de către judecătorul anume desemnat de preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

[10] Se poate conchide că **instrumentarea cauzelor penale având ca obiect infracţiuni contra securităţii naţionale şi acte de terorism**, incorporează ***investigarea informativ-operativă*** (*„activităţile specifice"*), ce se derulează în exclusivitate de organele de informaţii şi ***investigarea penală***, realizată de organele judiciare şi/sau cu sprijinul organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, şi se desfăşoară, prima, în faza anterioară începerii urmăririi penale (*extraprocesual penal*) şi poate constitui temei pentru dispunerea începerii urmăririi penale şi, secunda, în faza de urmărire penală (*procesual penal*).

Fiecărei categorii de investigaţie îi sunt proprii şi caracteristice acele mijloace, metode şi procedee ce sunt apte şi adecvate pentru cunoaşterea, prevenirea, contacararea riscurilor şi ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, descoperirea infracţiunilor, identificarea infractorilor, stabilirea şi demonstrarea vinovăţiei acestora şi care sunt utilizate corespunzător acelora folosite de către făptuitori la săvârşirea infracţiunilor contra securităţii naţionale.

Particularităţilor manifestărilor de ameninţare la adresa securităţii naţionale, precum şi a infracţiunilor comise în concret şi mijloacelor şi metodelor folosite de infractori, relevate prin modul de operare, le corespund modalităţi specifice de investigare, cu mijloacele, metodele şi procedeele corespunzătoare, utilizate conform reglementărilor legale.

[11] ***Procesul investigativ informativ operativ*** **este ansamblul activităţilor complexe, secrete, coordonate, dinamice, progresive şi succesive, caracterizate prin mobilitate şi suplеţe, prevăzute de lege, de natură juridică administrativă, destinate culegerii de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale, prin prevenirea, identificarea, contracararea şi combaterea ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, precum şi descoperirii infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism, având ca obiect mijloacele, metodele şi procedeele investigativ informativ operative şi procedurile de utilizare a acestora.**

[12] ***Procesul investigativ penal sau urmărirea penală*** **a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism este faza procesului penal destinată strângerii probelor necesare cu privire la existenţa infracţiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârşit o infracţiune şi la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.**

BCU IASI/CENTRU UNIVERSITAR

CAPITOLUL II
CADRUL METODOLOGIC DE INVESTIGARE PENALĂ A INFRACŢIUNILOR CONTRA SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI DE TERORISM

Secţiunea 1

Cadrul metodologic general al investigării penale a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism.

[13] Cadrul metodologic de investigare penală a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism cuprinde două secvenţe, una cu caracter de maximă generalitate, ce are aplicabilitate pentru *orice cauză penală* care are drept obiect urmărirea penală a acestor categorii de infracţiuni şi pentru orice organ judiciar investit cu instrumentarea acestor infracţiuni şi cealaltă secvenţă ce vizează *cauzele penale concrete* aflate la un anumit moment dat pe rolul organului de urmărire penală care efectuează instrumentarea acesteia.

[14] Cadrul metodologic general al investigării penale a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism se configurează după cum urmează:

14.1.Cunoaşterea *cadrului normativ* şi a *documentelor programatice şi directivelor naţionale* în domeniul securităţii naţionale şi a structurilor instituţionale abilitate în acest domeniu

14.2. Cunoaşterea *elementelor principale ale procesului investigativ informativ operativ:*

- ***Obiectul material*** al procesului investigativ informativ operativ, adică faptele care, potrivit legii, constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale
- ***Obiectul procesului investigativ*** informativ operativ constând în folosirea mijloacelor, metodelor informativ operative şi procedeelor investigative informativ operative, precum şi a procedurile de utilizare ale acestora
- ***Subiecţii procesului investigativ*** informativ operativ
- ***Fazele procesului investigativ*** informativ operativ
- ***Modul de finalizare a procesului investigativ*** informativ operativ

14.3. Cunoaşterea *căilor, mijloacelor, metodelor şi a modului de operare, utilizate şi posibile, pentru săvârşirea infracţiunilor* contra securităţii naţionale şi acte de terorism

14.4. Cunoaşterea *elementelor principale ale procesului investigativ penal* (*urmărirea penală*) privind infracţiunile contra securităţii naţionale şi infracţiunile de terorism

- Faptele care, potrivit legii, constituie infracţiuni contra securităţii naţionale prevăzute în codul penal şi în legile speciale – şi infracţiunile de terorism, adică ***obiectul material*** al procesului investigativ penal (i.e. a activităţii de urmărire penală). Enumerare.
- Posibilii ***subiecţi activi ai infracţiunii*** contra securităţii naţionale – prevăzute în codul penal şi în legile speciale – şi infracţiunile de terorism
- ***Formele de realizare a infracţiunilor*** contra securităţii naţionale şi de terorism
- ***Subiecţii oficiali şi subiecţii ocazionali*** ai investigaţiei penale în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism

14.5. **Direcţiile investigative în cauzele penale** privind infracţiunile contra securităţii naţionale şi infracţiunile de terorism:

a) Stabilirea *problemelor de lămurit* şi a *activităţilor de întreprins* pentru clarificarea tuturor aspectelor cauzei investigate
b) *Organizarea* şi *planificarea urmăririi penale* în cauza concretă investigată
c) Folosirea unor modalităţi de acţiune investigativă concertate, realizate de unităţi interforţe investigative specializate
d) Alegerea şi utilizarea la momentul tactic oportun a *procedeelor probatorii şi metodelor speciale de cercetare prevăzute de codul de procedură penală*, adecvate şi eficiente, pentru descoperirea, constatarea, administrarea probatoriului şi dovedirea vinovăţiei, funcţie de particularităţile cazului concret investigat

Secţiunea a 2-a

Cadrul normativ privind securitatea naţională

[15] Documente programatice şi directive naţionale în domeniul securităţii naţionale.Enumerare.

În legătură cu şi în domeniul securităţii naţionale au fost elaborate în decursul timpului documente de ordin programatic şi cu caracter de direetive de către organismele şi instituţiile din arcul legislativ şi executiv al sistemului organelor statului român, în care este evidenţiat contextul geopolitic şi geostrategic contemporan şi de perspectivă, sunt clarificate aspecte de ordin naţional, sunt enumerate fapte, situaţii, împrejurări ce se circumscriu riscurilor, vulnerabilităţilor şi ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, după cum urmează:

- **Strategia de Securitate Naţională a României adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr. 36 din 18.12.2001**[23] **(SSNR – 2001),**
- **Strategia de Securitate Naţională a României adoptată de către Consiliul Suprem de Apărare a Ţării prin Hotărârea nr. 62 din 17 aprilie 2006**[24] **(SSNR – 2006), România Europeană, România Euroatlantică: pentru o viaţă mai bună într-o ţară democratică, mai sigură şi prosperă,**
- **Strategia Naţională de Apărare a României (SNAR - 2007)**[25]**,**
- **Doctrina Naţională a Informaţiilor pentru Securitate, adoptată prin Hotărâre C.S.A.T. nr. 136 din 23 iunie 2004**[26]**.**

---

[23] Publicată în Monitorul Oficial nr. 822 din 20 decembrie 2001. Pentru detalii a se vedea Dan Constantin Mâţă, *Securitatea naţională. Concept. Reglementare.Mijloace de ocrotire*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016, p. 22 – 23; *Monografia SRI 1990 – 2015*, Ed. RAO, Bucureşti, 2015, p. 172.

[24] http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf, accesat la data de 07.12.2016. Pentru detalii a se vedea Dan Constantin Mâţă, *Securitatea naţională. Concept. Reglementare. Mijloace de ocrotire*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016, p. 52 – 61; *Monografia SRI 1990 – 2015*, Ed. RAO, Bucureşti, 2015, p. 216.

[25] Adoptată prin Hotărârea C.S.A.T. nr. 33/2007 din 29.03.2007.

[26] A se vedea *Monografia S.R.I. 1990 – 2015*, Ed. RAO, Bucureşti, 2015, p. 178, **Raport C.S.A.T. pe anul 2004** (http://csat.presidency.ro/?pag=42, accesat la 25.12.2016), Hotărâri adoptate de Consiliul Suprem de Apărare a ţării în anul 2004, DSN 1/309 din 14.02.2005 – nesecret (http://csat.presidency.ro/documente/Hotararile_CSAT__2004_5ro.pdf, (accesat la 25.12.2016)

- **Cartea Albă a securităţii şi apărării naţionale a Guvernului din 13 mai 2004, partea I, capitolul 6 şi partea a II -a**[27]
- **Strategia naţională de Securitate şi siguranţă nucleară din 23 iulie 2014**[28]
- **Strategia Naţională de Apărare a ţării din 23 iunie 2015 – O Românie puternică în Europa şi în lume**[29]
- **Strategia de Securitate cibernetică a României şi a Planului de acţiune la nivel national privind implementarea Sistemului Naţional de Securitate Cibernetică**[30]

Cadrul normativ organizaţional şi de funcţionare instituţională în domeniul securităţii naţionale. Enumerare.

a) Legea nr. 51/1991 privind securitatea naţională a României, legea - cadru în domeniu

b) Legile organice privind organizarea şi funcţionarea serviciilor naţionale de informaţii:

- Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii,
- Legea nr. 1/1998 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Informaţii Externe
- Legea nr. 191/1998 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Protecţie şi Pază

c) Acte normative privind organizarea şi funcţionarea serviciilor departamentale de informaţii.

- **Legea nr. 346 din 21 iulie 2006** privind organizarea şi funcţionarea **Ministerului Apărării (art. 13) şi H.G.R. nr. 489/2000** privind organizarea structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naţionale (între care şi **Direcţia Generală de Informaţii a Apărării)**
- **O.U.G. nr. 76/02 noiembrie 2016 privind Organizarea şi funcţionarea Direcţiei Generale de Protecţie Internă din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.**

[16] Mijloace de drept penal privind apărarea şi ocrotirea securităţii naţionale

- Codul penal al României (Legea nr. 286/2009)
- Codul de procedură penală al României (Legea nr. 135/2010)
- Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului
- O.U.G. nr. 31/2002 privind interzicerea organizaţiilor şi simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob şi a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârşirea unor infracţiuni contra păcii şi omenirii.

---

[27] Aprobată prin Hotărârea Parlamentului României nr. 10 din 13 mai 2004, publicată în Monitorul Oficial nr. 540 bis din 16 iunie 2004. Pentru detalii a se vedea Dan Constantin Mâţă, *Securitatea naţională. Concept. Reglementare.Mijloace de ocrotire*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016, p. 23 – 24.

[28] Publicată în Monitorul Oficial nr. 564 din 30 iulie 2014.

[29] Publicată în Monitorul Oficial nr. 450 din 23 iunie 2015. Aprobată prin Hotărârea Parlamentului României nr. 33 din 23 iunie 2015. Pentru detalii a se vedea Dan Constantin Mâţă, *Securitatea naţională. Concept. Reglementare. Mijloace de ocrotire*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016, p. 63 – 64.

[30] H.G.R. nr. 271 din 15 mai 2013, publicată în Monitorul Oficial nr. 296 din data de 23 mai 2013. Pentru detalii a se vedea Dan Constantin Mâţă, *Securitatea naţională. Concept. Reglementare. Mijloace de ocrotire*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016, p. 37 – 43.

[17] Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate[31] **şi H.G.R. nr. 585/2002** pentru aprobarea Standardelor naţionale de protecţie a informaţiilor clasificate in România

Secţiunea a 3-a
Structurile instituţionale abilitate în domeniul securităţii naţionale. Enumerare.

[18] Organisme şi instituţii cu rol coordonator, de verificare şi control
a) Consiliul Suprem de Apărare a ţării, în cadrul căruia funcţionează[32]:
- ✓ **Comunitatea Naţională de Informaţii (CNI)[33], în cadrul căreia funcţionează Oficiul pentru Informaţii Integrate[34]**

b) Departamentul Securităţii Naţionale din cadrul Administraţiei Prezidenţiale[35]

---

[31] Art. 17 din Legea nr. 182/2002 enumeră categoria **informaţiilor secrete de stat şi art. 18 din aceeaşi lege prezintă** clasificarea informaţiilor secrete de stat, pe niveluri de secretizare.

[32] Pentru detalii a se vedea Emil – Ioan Moţiu, *Autorităţile administrative autonome din domeniul siguranţei naţionale şi al mediatizării informaţiilor*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 82 – 113; Dan Constantin Mâţă, *Securitatea naţională. Concept. Reglementare.Mijloace de ocrotire*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016, p. 72 – 43.

[33] Înfiinţată prin Hotărârea CSAT nr. 146/2005. Pentru detalii a se vedea Dan Constantin Mâţă, *Securitatea naţională. Concept. Reglementare.Mijloace de ocrotire*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016, p. 76 – 77.

[34] **Oficiul pentru Informaţii Integrate** este condus de un consilier de stat din cadrul Departamentului Securitate Naţională, în calitate de Director.
Directorul Oficiului concură la îndeplinirea sarcinilor Departamentului Securităţii Naţionale prin coordonarea activităţii Oficiului pentru Informaţii Integrate pe linia:
- Planificării nevoilor de informaţii pentru securitate naţională, prin intermediul Planului Naţional de Priorităţi Informative;
- Realizării de produse analitice integrate destinate beneficiarilor legali, pe baza informaţiilor transmise de structurile componente ale Comunităţii Naţionale de Informaţii.

Directorul Oficiului îndeplineşte orice alte atribuţii şi responsabilităţi delegate de către Şeful D.S.N. (http://www.presidency.ro/ro/administratia-prezidentiala/departamente/departamentul-securitatii-nationale/directorul-oficiului-informatii-integrate, accesat la 25.12.2016).

[35] **Departamentul Securităţii Naţionale** reprezintă structura specializată din cadrul **Administraţiei Prezidenţiale**, destinată asigurării îndeplinirii de către Preşedintele României a atribuţiilor conferite de Constituţie în domeniile apărării ţării şi securităţii naţionale.
Principala responsabilitate a Departamentului constă în asigurarea suportului decizional şi a expertizei necesare Preşedintelui României pentru elaborarea Strategiei Naţionale de Apărare a ţării, coordonarea procesului de implementare a acesteia şi evaluarea rezultatelor, activităţi desfăşurate în strânsă colaborare cu celelalte structuri de specialitate din cadrul Administraţiei Prezidenţiale, cu ministerele şi instituţiile cu atribuţii în domeniul apărării ţării şi securităţii naţionale precum şi cu organizaţiile internaţionale, organizaţiile nonguvernamentale, mediul academic, institute şi experţi din ţară şi din străinătate. De asemenea, Departamentul prezintă Preşedintelui României propuneri destinate coordonării unitare a activităţilor care privesc apărarea ţării şi securitatea naţională, participarea la menţinerea securităţii internaţionale şi la apărarea colectivă în sistemele de alianţă militară, precum şi la acţiuni de menţinere sau de restabilire a păcii.
O componentă importantă a activităţilor Departamentului o reprezintă informarea Preşedintelui României cu privire la principalele activităţi care se desfăşoară în cadrul ministerelor şi instituţiilor cu atribuţii în domeniul apărării ţării şi securităţii naţionale, precum şi formularea propunerilor privind măsurile necesare pentru perfecţionarea cooperării acestora, în scopul îndeplinirii misiunilor comune.
În plan extern, Departamentul analizează dinamica din sfera securităţii. În domeniul managementului crizelor, DSN asigură cadrul tehnic de lucru necesar Preşedintelui României pentru gestionarea crizelor de securitate. Departamentul propune Preşedintelui României măsuri în sprijinul gestiunii crizelor sectoriale şi a urgenţelor civile, preluarea controlului asupra gestiunii unora dintre acestea, instituirea stării de urgenţă sau stării de asediu, declararea mobilizării generale sau a stării de război.
În cadrul procesului legislativ, la nivelul Departamentului Securităţii Naţionale sunt formulate propuneri privind acordarea avizelor de către CSAT pentru proiectele de acte normative iniţiate de Guvern, care reglementează activităţile privind apărarea ţării şi securitatea naţională.
De asemenea, Departamentul evaluează actele normative care reglementează probleme din aceste domenii şi urmează să fie promulgate de Preşedinte, prezentând propuneri în acest sens. (http://www.presidency.ro/ro/administratia-prezidentiala/departamente/departamentul-securitatii-nationale, accesat la 25.12.2016).

c) Comisia comună permanentă a Camerei Deputaţilor şi Senatului pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activităţii S.R.I.[36]

d) Comisia parlamentară specială pentru controlul activităţii Serviciului de Informaţii Externe[37]

[19] Organele operative răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale sunt nominalizate în prevederile art. 6 din Legea nr. 51/1991:

A. Servicii Naţionale de Informaţii[38]**:**

- **Serviciul Român de Informaţii**[39]**,**
- **Serviciul de Informaţii Externe**[40]**,**
- **Serviciul de Protecţie şi Pază**[41]

B. Servicii Departamentale de Informaţii:

- **din cadrul Ministerului Apărării Naţionale:** ***Direcţia generală de informaţii a apărării*** **(D.G.I.A.)**[42]
- **din cadrul Ministerului Afacerilor Interne:** ***Direcţia Generală de Protecţie Internă*** **(D.G.P.I.)**[43]

---

[36] **Hotărârea Parlamentului României nr. 30 din 23 iunie 1993** privind organizarea şi funcţionarea Comisiei comune permanente a Camerei Deputaţilor şi Senatului pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activităţii Serviciului Român de Informaţii, publicată în Monitorul Oficial nr. 133/23 iun. 1993,

[37] **Hotărârea Parlamentului României nr. 44 din 28 octombrie 1998** privind constituirea, organizarea si functionarea Comisiei parlamentare speciale pentru controlul activitatii Serviciului de Informatii Externe, publicată în Monitorul Oficial nr. 417 din 05 noiembrie1998.

[38] Pentru detalii a se vedea Dan Constantin Mâţă, *Securitatea naţională. Concept. Reglementare.Mijloace de ocrotire*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016, p. 80 – 93; Emil – Ioan Moţiu, *Autorităţile administrative autonome din domeniul siguranţei naţionale şi al mediatizării informaţiilor*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 125 – 150; Remus Jurj – Tudoran, *Metode speciale de supraveghere şi protecţia martorilor în cauzele penale complexe*, Ed.C.H.Beck, Bucureşti, 2014, p. 11 – 17.

[39] Legea nr. 14/1992.

[40] Legea nr. 1/1998.

[41] Legea nr. 191/1998.

[42]Legea nr. 346 din 21 iulie 2006 (art. 13) şi H.G.R. nr. 489/2000.

[43] Art. 3 alin. 1 lit. b, pct. 2 şi 16 din O.U.G. nr. 30 din 25 aprilie 2007 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Afacerilor Interne şi O.U.G. nr. 76 din 2 noiembrie 2016 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Direcţiei Generale de Protecţie Internă a Ministerului Afacerilor Interne.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL III

ELEMENTELE PRINCIPALE ALE PROCESULUI INVESTIGATIV INFORMATIV OPERATIV PRIVIND AMENINŢĂRILE LA ADRESA SECURITĂŢII NAŢIONALE

Secţiunea 1
Enumerarea elementelor principale ale procesului investigativ informativ operativ.

[20] Procesul investigativ informativ operativ este a activitate de natură administrativă care se desfăşoară prin mijlocirea organelor de stat răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale.

Elementele principale ale procesului investigativ informativ – operativ în cazul ameninţărilor la adresa securităţii naţionale şi pentru descoperirea infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism constau în următoarele:

- **cadrul de reglementare** este configurat de **Legea nr. 51/1991** privind securitatea naţională a României, ale cărei prevederi se complinesc cu prevederile **legilor organice de organizare şi funcţionare a serviciilor de informaţii,** ale normelor interne, regulamentelor şi ordinelor interne, proprii fiecărui serviciu de informaţii.
- procesul investigativ informativ operativ are o **natură juridică administrativă,** normele care reglementează această activitate, organele care o desfăşoară fiind configurate de raporturi **de drept administrativ.**
- **scopul** procesului investigativ informativ operativ constă în identificarea dintre **riscurile şi vulnerabilităţile** posibile şi reale a **ameninţărilor** concrete la adresa securităţii naţionale
- **trăsăturile caracteristice ale procesului investigativ informativ operativ** constau în complexitatea activităţilor, *caracterul eminamente secret* al tuturor activităţilor desfăşurate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, activităţile sunt coordonate, dinamice, progresive şi succesive, caracterizate prin mobilitate şi supleţe
- **funcţiunea şi finalitatea** constă în identificarea dintre riscurile şi vulnerabilităţile posibile şi virtuale la adresa securităţii naţionale a faptelor concrete şi reale enumerate ca ameninţări la adresa securităţii naţionale în art. 3 lit. a – m din Legea nr. 51/1991
- **obiectul material al procesului investigativ informativ operativ este constituit de *faptele ce constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale,* prin a căror comitere făptuitorii au dat naştere unui conflict de drept şi deci unui raport juridic de drept administrativ**
- **obiectul juridic** al procesului investigativ informativ operativ îl constituie ***raportul juridic ce s-a format consecutiv naşterii conflictului de drept creat prin comiterea faptelor definite ca ameninţări la adresa securităţii naţionale***
- **obiectul procesului investigativ informativ operativ** prezintă importanţă sub aspectul determinării competenţei, al regulilor referitoare la derularea sa, la regimul juridic al folosirii ***mijloacelor, metodelor şi procedeelor investigative informativ***

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

operative şi procedurile de utilizare a acestora puse la dispoziţie şi consacrate de legi, alte norme, regulamente şi ordine interne, pentru desfăşurarea activităţii de culegere de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale de către subiecţii oficiali;

- **subiecţii** procesului investigativ informativ operativ sunt **subiecţii oficiali** (organele de informaţii şi funcţionarii publici cu statut special – militari ori civili – angajaţi ai organelor respective şi angrenaţi în activitatea informaţii, cu regimul juridic conferit de legile de organizare şi funcţionare proprii serviciului de informaţii din care fac parte), **subiecţii ocazionali,** (în general sursele umane secrete, persoanele fizice aflate în raporturi de colaborare/conlucrare cu subiecţii oficiali, cu statut de colaboratori, informatori ori specialişti consultaţi de subiecţii oficiali), şi **subiecţii activi**, adică persoanele care sunt autorii sau participanţii la comiterea faptelor ce constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale, faţă de care se desfăşoară procesul investigativ informativ operativ;
- ca **loc de desfăşurare**, procesul investigativ informativ operativ se derulează în exclusivitate pe teritoriul României
- **procesul investigativ informativ operativ** este anticipat de etapa **culegerii de informaţii generale,** în legătură cu riscurile şi vulnerabilităţile la adresa securităţii naţionale, pentru a stabili dacă există sau nu ameninţări la adresa securităţii naţionale (*în această etapă activitatea vizează prin excelenţă stări, situaţii, împrejurări, deci existenţa sau nu a unor **fapte***), fiind cu predilecţie o **activitate informativ – operativă, iar, în consecutivitatea acesteia,** se succede etapa **culegerii de informaţii specifice,** în legătură cu existenţa unei/unor ameninţări la adresa securităţii naţionale, identificate dintre riscurile şi vulnerabilităţile privind securitatea naţională [*în această etapă activitatea vizează **fapte concrete şi persoana/ele** care au /le-au comis sau sunt pe cale (în curs de desfăşurare) să le săvârşească*], devenind un **proces investigativ informativ şi operativ.**
- **fazele** procesului investigativ informativ operativ sunt următoarele**:**
  - ✓ **planificarea culegerii de informaţii** dintr-un anumit domeniu sau vizând o anume ţintă (obiectiv) ori pe o temă dată;
  - ✓ **acţiunea de a căuta în obiective, locuri şi medii** care prezintă interesul operativ pentru organele de informaţii **, adică acelea unde sunt susceptibile de tentat sau produs riscuri şi vulnerabilităţi la adresa securităţii naţionale**
  - ✓ **acţiunea de a aduna informaţii**, prin exploatarea surselor deschise şi umane ori utilizarea mijloacelor tehnice;
  - ✓ **verificarea informaţiilor adunate**, ceea ce presupune activităţile de **a)** *evaluare*, **b)** *analiză*, **c)** *sinteză şi interpretare*;
  - ✓ **exploatarea / valorificarea informaţiilor**
  - ✓ **finalizarea procesului investigativ informativ operativ**
- **aria structurală** a *procesului investigativ informativ operativ* este cuprinsă între **momentul iniţial** al declanşării investigaţiei informativ operative, *care succede finalizării culegerii de informaţii generale (activitatea informativ operativă)* şi **momentul final** al investigaţiei informativ operative, care se obiectivează, fie prin *închiderea investigaţiei*, fie prin *solicitarea unor interdicţii legale faţă de cetăţenii străini autori ai unor manifestări care se circumscriu ameninţărilor la adresa securităţii naţionale*, fie prin *constatarea unei infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism* şi sesizarea organelor de urmărire penală, conform prevederilor art. 61 din c. p. p., fie prin *comunicarea cu caracter secret remisă organelor de*

urmărire penală, potrivit prevederilor art. 11 lit. d din Legea nr. 51/1991, fie prin *surprinderea în flagrant sau organizarea, împreună şi alături de organele de urmărire penală, a surprinderii în flagrant,* conform art. 293 din c. p. p.

- **materialul procesului investigativ informativ operativ** are *caracter secret* şi este configurat de complexul de scripte, materiale multimedia în care se materializează activităţile desfăşurate şi prin care se constată mersul şi rezultatele desfăşurării acţiunilor investigative informativ operative, ca urmare a ordinelor şi acţiunilor dispuse de subiecţii oficiali ai procesului;
- **natura juridică** a activităţilor subsumate procesului investigativ informativ – operativ este **administrativă**, împrejurare ce rezultă din prevederile legale care le reglemenează, cadrul instituţional şi organizatoric, precum şi poziţionarea organelor care le execută în sistemul organelor statului, precum şi din **modalităţile legale de finalizare a activităţilor proprii.**

Secţiunea a 2-a

Obiectul material al procesului investigativ informativ operativ. Enumerarea faptelor ce constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale.

[21] Potrivit prevederilor art. 3 din Legea nr. 51/1991 constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale şi, pe cale de consecinţă, constituie obiectul de desfăşurare a procesului investigativ informativ operativ următoarele fapte, situaţii, împrejurări:

1. Planurile şi acţiunile care vizează suprimarea sau ştirbirea suveranităţii, unităţii, independenţei sau indivizibilităţii statului român (*art. 3 lit. a din Legea nr. 51/1991*);
2. Acţiunile care au ca scop, direct sau indirect (*art. 3 lit. b din Legea nr. 51/1991*): *provocarea de război contra ţării sau de război civil, înlesnirea ocupaţiei militare străine, aservirea faţă de o putere străină, ajutarea unei puteri sau organizaţii străine de a săvârşi oricare din aceste fapte;*
3. Trădarea prin ajutarea inamicului (*art. 3 lit. c din Legea nr. 51/1991*);
4. Acţiuni armate care urmăresc slăbirea puterii de stat (art. 3 lit. d, teza I din Legea nr. 51/1991) şi orice alte acţiuni violente care urmăresc slăbirea puterii de stat (*art. 3 lit. d, teza a II - a din Legea nr. 51/1991*);
5. Spionaj, *transmiterea* secretelor de stat unei puteri sau organizaţii străine ori agenţilor acestora, *procurarea* de documente sau date secrete de stat, în vederea transmiterii lor unei puteri sau organizaţii străine ori agenţilor acestora sau în orice alt scop neautorizat de lege, *deţinerea ilegală* de documente sau date secrete de stat, în vederea transmiterii lor unei puteri sau organizaţii străine ori agenţilor acestora sau în orice alt scop neautorizat de lege, *divulgarea* secretelor de stat sau *neglijenţa* în păstrarea acestora (*art. 3 lit. e din Legea nr. 51/1991*);
6. *Subminarea, sabotajul* sau *orice alte acţiuni* care au ca scop înlăturarea prin forţă a instituţiilor democratice ale statului ori care aduc atingere gravă drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor români sau pot aduce atingere capacităţii de apărare ori altor asemenea interese ale ţării (*art. 3 lit. f, teza I din Legea nr. 51/1991*);
7. Actele de *distrugere*, actele de *degradare* ori actele de *aducere în stare de neîntrebuinţare* a structurilor necesare bunei desfăşurări a vieţii social-economice sau apărării naţionale (*art. 3 lit. f, teza a II - a din Legea nr. 51/1991*);

8. Acţiunile prin care se atentează la *viaţa, integritatea fizică sau sănătatea persoanelor care îndeplinesc funcţii importante în stat ori a reprezentanţilor altor state sau ai organizaţiilor internaţionale*, a căror protecţie trebuie să fie asigurată pe timpul şederii în România, potrivit legii, tratatelor şi convenţiilor încheiate, precum şi practicii internaţionale (*art. 3 lit. g din Legea nr. 51/1991*);
9. *Iniţierea, organizarea*, în orice mod a acţiunilor totalitariste sau extremiste de sorginte comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite, revizioniste, separatist, *săvârşirea în orice mod* a acţiunilor totalitariste sau extremiste de sorginte comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite, revizioniste, separatist, *sprijinirea în orice mod* a acţiunilor totalitariste sau extremiste de sorginte comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste care pot pune în pericol sub orice formă unitatea şi integritatea teritorială a României (*art. 3 lit. h, teza I din Legea nr. 51/1991*);
10. *Incitarea* la fapte ce pot periclita ordinea statului de drept (*art. 3 lit. h, teza a II -a din Legea nr. 51/1991*);
11. *Actele teroriste*, precum şi *iniţierea* sau *sprijinirea în orice mod* a oricăror activităţi al căror scop îl constituie săvârşirea de asemenea fapte (*art. 3 lit. i din Legea nr. 51/1991*);
12. Atentatele contra unei colectivităţi, săvârşite prin orice mijloace (*art. 3 lit. j din Legea nr. 51/1991*);
13. Sustragerea de armament, muniţie, materii explozive sau radioactive, toxice sau biologice din unităţile autorizate să le deţină, contrabanda cu armament, muniţie, materii explozive sau radioactive, toxice sau biologice, producerea, deţinerea, înstrăinarea, transportul sau folosirea armament, muniţie, materii explozive sau radioactive, toxice sau biologice, în alte condiţii decât cele prevăzute de lege, portul de armament sau muniţie, fără drept, dacă prin acestea se pune în pericol securitatea naţională (*art. 3 lit. k din Legea nr. 51/1991*);
14. Iniţierea de organizaţii sau grupări, constituirea de organizaţii sau grupări, aderarea la organizaţii sau grupări, sprijinirea sub orice formă a organizaţiilor sau grupărilor, precum şi desfăşurarea în secret de activităţi din cele descrise la lit. a – k din Legea nr. 51/1991, de către organizaţii sau grupări constituite potrivit legii. (*art. 3 lit. l din Legea nr. 51/1991*);
15. Orice acţiuni sau inacţiuni care lezează interesele economice strategice ale României, cele care au ca efect periclitarea, gestionarea ilegală, degradarea ori distrugerea resurselor naturale, fondurilor forestier, cinegetic şi piscicol, apelor şi altor asemenea resurse, precum şi monopolizarea ori blocarea accesului la resursele naturale, fondurilor forestier, cinegetic şi piscicol, apelor şi altor asemenea resurse acestea, cu consecinţe la nivel naţional sau regional (*art. 3 lit. m din Legea nr. 51/1991*).

[22] *Ameninţarea/ile la adresa securităţii naţionale* semnifică actul/e exterior/oare de conduită *comisiv/e* sau *omisiv/e*, *intenţionat/e* care se obiectivează în *fapte*, *situaţii*, *împrejurări* prin care se conturează o *stare de pericol* ori *se aduce atingere valorilor* care se circumscriu *conceptului de securitate naţională*.

[23] *Ameninţările la adresa securităţii naţionale a statului român* sunt susceptibile de a se comite în *multiple modalităţi normative alternative*, enumerate exhaustiv în conţinutul textului art. 3 din Legea nr. 51/1991 şi se caracterizează, de regulă, printr-o *acţiune*, descrisă

prin *verbum regens* din conţinutul textului, ce reflectă *elementul material* (actul exterior de conduită), care este însoţit de *cerinţa esenţială* prevăzută de norma legală, condiţie obligatorie pentru ca acţiunea să constituie ameninţare la adresa securităţii naţionale, fiind comisă întotdeuna cu *intenţie*, ceea ce caracterizează *elementul subiectiv* al acestei fapte ilicite.

[24] Ca *tehnică legislativă*, legiuitorul a adoptat sistemul fie al *descrierii punctuale al fiecărui element material din ipoteza normei articolului din Legea nr. 51/1991*, utilizând termeni consacraţi din prevederile substanţiale penale (*expresii din textul unor infracţiuni, de regulă cele ce exprimă elementul material sau subiectiv al conţinutului laturii obiective a acestora*[44]), fie prin recurgerea la o *normă de trimitere*, prin indicarea denumirii marginale (*astfel a fost folosită fie denumirea marginală a unor infracţiuni din Codul Penal*[45] ori a unei părţi din textul incriminator din legislaţia penală substanţială).

[25] Unele dintre faptele definite generic ca *ameninţări la adresa securităţii naţionale* constituie manifestări infracţionale subsumate categoriilor de *infracţiuni contra securităţii naţionale* sau *acte de terorism*, aflate în faza *actelor preparatorii*, *tentativei* sau chiar formei consumate.

[26] Din punct de vedere al *funcţiilor* pe care le îndeplineşte enumerarea, sub titlul generic de *„ameninţare la adresa securităţii naţionale"*, în art. 3 lit. a – m din Legea nr. 51/1991, a unor anumite categorii de fapte, situaţii şi împrejurări, este posibilă următoarea configurare[46]:

[27] prin nominalizarea explicită sunt indicate, din punct de vedere substanţial, **acele fapte, situaţii, împrejurări care constituie, din punct de vedere legal, *ameninţare/ări la adresa securităţii naţionale***

[28] reprezintă ***temeiul legal*** pentru a se declanşa, utiliza şi derula procedee investigative informativ-operative special şi specifice şi/sau constatatorii de către organele de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale / dar şi pentru solicitarea, autorizarea şi utilizarea procedeelor investigative informativ-operative specifice activităţii de investigare a ameninţărilor la adresa securităţii

[29] Corelând stările, situaţiile, faptele, împrejurările, enumerate în textul de lege, ca ameninţări la adresa securităţii naţionale cu infracţiunile contra securităţii naţionale şi acte de terorism incriminate în codul penal şi legi speciale – aflate în diferite forme ale derulării

---

[44] De pildă, expresia **acţiunile care au ca scop, direct sau indirect, provocarea de război contra ţării sau de război civil, înlesnirea ocupaţiei militare străine, aservirea faţă de o putere străină ori ajutarea unei puteri sau organizaţii străine de a săvârşi oricare din aceste fapte** (*art. 3 lit. b din Legea nr. 51/1991*) constituie elementul subiectiv al variantelor normative ale infracţiunii de trădare, prevăzută de art. 394 din c.p.

[45] **Spionajul** (art. 3 lit.e din Legea nr. 51/1991, respectiv art. 400 din c.p.), **trădarea prin ajutarea inamicului** (art. 3 lit.c din Legea nr. 51/1991, respectiv art. 396 din c.p.), **atentatul contra unei colectivităţi** (art. 3 lit. j din Legea nr. 51/1991, respectiv art. 402 din c.p.), **actele teroriste** (art.3 lit. i din Legea nr. 51/1991, respectiv art. 32-39 din Legea nr. 535/2004) ş.a.

[46] A se vedea: I.Chiş, S.D. Stavarache, M. Dobra, *Drept penal cu aplicabilitate în activitatea de realizare a securităţii naţionale*, Ed. A.N.I., Bucureşti, 2005, p.73 - 84

infracţiunii (acte pregătitoare, tentativă ori faptă consumată) - se conturează următoarele corespondenţe[47]:

a) planurile şi acţiunile care vizează suprimarea sau ştirbirea suveranităţii, unităţii, independenţei sau indivizibilităţii statului roman, precum şi acţiunile care au ca scop, direct sau indirect, provocarea de război contra ţării sau de război civil, înlesnirea ocupaţiei militare străine, aservirea faţă de o putere străină ori ajutarea unei puteri sau organizaţii străine de a săvârşi oricare din aceste fapte (*art. 3 lit. a şi b din Legea nr. 51/1991*)

b) trădarea prin ajutarea inamicului (*art. 3 lit. c din Legea nr. 51/1991*),

corespund conţinutului constitutiv al infracţiunii de *trădare prin ajutarea inamicului*, prevăzută de **art. 396 din c. p.**, *înaltă trădare,* prevăzută de art. **398 din c. p.** şi *acţiuni ostile contra statului*, prevăzută de **art. 399 din c. p.**

c) acţiunile armate sau orice alte acţiuni violente care urmăresc slăbirea puterii de stat (*art. 3 lit. d din Legea nr. 51/1991*) constituie elemente componente ale laturii obiective a infracţiunii de *acţiuni împotriva ordinii constituţionale*, prevăzută de **art. 397 din c. p.**

d) spionajul, transmiterea secretelor de stat unei puteri sau organizaţii străine ori agenţilor acestora, procurarea ori deţinerea ilegală de documente sau date secrete de stat, în vederea transmiterii lor unei puteri sau organizaţii străine ori agenţilor acestora sau în orice alt scop neautorizat de lege, precum şi divulgarea secretelor de stat sau neglijenţa în păstrarea acestora (*art. 3 lit. e din Legea nr. 51/1991*), îşi au corespondent în elementele constitutive ale infracţiunilor de *spionaj*, prevăzută de **art. 400 din c. p.**, *trădarea prin transmiterea de informaţii secrete de stat,* prevăzută de **art. 395 din c. p.**, *divulgarea secretului care periclitează securitatea naţională*, prevăzută de **art. 407 din c. p.**, *divulgarea informaţiilor secrete de stat*, prevăzută de **art. 303 din c. p.**[48] şi *neglijenţă în păstrarea informaţiilor*, prevăzută de **art. 305 din c. p.**[49]

e) subminarea, sabotajul sau orice alte acţiuni care au ca scop înlăturarea prin forţă a instituţiilor democratice ale statului ori care aduc atingere gravă drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor români sau pot aduce atingere capacităţii de apărare ori altor asemenea interese ale ţării (*art. 3 lit. f, teza I - a, din Legea nr. 51/1991*) sunt susceptibile de a se circumscrie elementelor constitutive ale *infracţiunii de trădare*, prevăzută de **art. 394 lit. b din c. p.** ori infracţiunii de acţiuni împotriva ordinii constituţionale, prevăzută de **art. 397 alin. 1 şi 2 din c. p.** sau infracţiunii de înaltă trădare, prevăzută de **art. 398 din c. p.** ori

---

[47] În acelaşi sens, a se vedea: I.Chiş, S.D. Stavarache, M. Dobra, idem; M.Udroiu, R.Slăvoiu, O. Predescu, *Tehnici speciale de investigare în justiţia penală*, Ed.C.H.Beck, Bucureşti, 2009, p. 100 – 123; R. Slăvoiu, *Protecţia penală a vieţii private*, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2016, p. 511 – 529.

[48] (1) **Divulgarea, fără drept**, a unor informaţii secrete de stat, de către cel care le cunoaşte datorită atribuţiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 176, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. (2) Deţinerea, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unui document ce conţine informaţii secrete de stat, dacă poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. (3) Persoana care deţine un document ce conţine informaţii secrete de stat, care poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, nu se pedepseşte dacă predă de îndată documentul la organul sau instituţia emitentă.

[49] (1) **Neglijenţa** care are drept urmare distrugerea, alterarea, pierderea sau sustragerea unui document ce conţine informaţii secrete de stat, precum şi neglijenţa care a prilejuit altei persoane aflarea unei asemenea informaţii se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

infracţiunii de acţiuni ostile contra statului, prevăzută de **art. 399 din c. p.** (în cazul ultimelor două infracţiuni, funcţie de calitatea subiectului activ al infracţiunii)

f) actele de distrugere, degradare ori aducere în stare de neîntrebuinţare a structurilor necesare bunei desfăşurări a vieţii social-economice sau apărării naţionale (*art. 3 lit. f, teza a II - a, din Legea nr. 51/1991*), reprezintă elementele constitutive ale infracţiuni de *acte de diversiune*, prevăzută de **art. 403 din c. p.**[50]

g) acţiunile prin care se atentează la viaţa, integritatea fizică sau sănătatea persoanelor care îndeplinesc funcţii importante în stat (*art. 3 lit. g, teza I - a, din Legea nr. 51/1991*), se subsumează elementelor constitutive ale infracţiunii de *atentatul care pune în pericol securitatea naţională*, prevăzută de **art. 401 din c.p.**

h) acţiunile prin care se atentează la viaţa, integritatea fizică sau sănătatea reprezentanţilor altor state sau ai organizaţiilor internaţionale, a căror protecţie trebuie să fie asigurată pe timpul şederii în România, potrivit legii, tratatelor şi convenţiilor încheiate, precum şi practicii internaţionale (*art. 3 lit. g, teza a II - a, din Legea nr. 51/1991*), reprezintă elementele constitutive ale *infracţiunii contra persoanelor care se bucură de protecţie internaţională*, prevăzută de **art. 408 din c. p.**

i) iniţierea, organizarea, săvârşirea sau sprijinirea în orice mod a acţiunilor totalitariste sau extremiste de sorginte comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste care pot pune în pericol sub orice formă unitatea şi integritatea teritorială a României (*art. 3 lit. h, teza a I - a, din Legea nr. 51/1991*), poate să se circumscrie elementelor constitutive ale infracţiunii prevăzute de **art. 3 şi/sau 4 din O.U.G. 31/2002**, în eventual concurs real cu art. **394 lit. b din c. p.**

j) incitarea la fapte ce pot periclita ordinea statului de drept (*art. 3 lit. h, teza a II - a, din Legea nr. 51/1991*) este susceptibilă de a se subsuma infracţiunii de *instigare sau participaţie improprie la acţiuni împotriva ordinii constituţionale*, prevăzută de **art. 47 din c. p. sau 52 alin. 3 din c. p. raportat la art. 397 din c.p.**

k) actele teroriste, se circumscriu elementelor constitutive ale *infracţiunilor prevăzute de* **art. 32 – 38 din Legea nr. 535/2004.**

l) iniţierea sau sprijinirea în orice mod a oricăror activităţi al căror scop îl constituie săvârşirea de acte teroriste constituie elementele ce intră în conţinutul *infracţiunii prevăzute de* **art. 35 din Legea nr. 535/2004.**

m) atentatele contra unei colectivităţi, săvârşite prin orice mijloace se subsumează elementelor material ale infracţiunii de *atentat contra unei colectivităţi*, prevăzută de **art. 402 din c. p.**

n) sustragerea de armament, muniţie, materii explozive sau radioactive, toxice sau biologice din unităţile autorizate să le deţină, dacă prin acestea se pune în pericol securitatea naţională,

---

[50] **Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuinţare**, în întregime sau în parte, prin explozii, incendii sau în orice alt mod, a instalaţiilor industriale, a căilor de comunicaţie, a mijloacelor de transport, a mijloacelor de telecomunicaţie, a construcţiilor, a produselor industriale sau agricole ori a altor bunuri, dacă fapta pune în pericol securitatea naţională, se pedepseşte cu închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

este susceptibilă de a se circumscrie infracţiunilor de *nerespectarea regimului armelor şi muniţiilor, nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materiale radioactive, nerespectarea regimului materiilor explozive, traficul de produse ori substanţe toxice*, prevăzute de **art.342 alin. 3 din c. p.**[51], **345 alin. 2 din c. p.** [52] **şi 346 alin. 2 din c. p.** [53], **art. 359 din c. p.**[54], în posibil concurs real cu infracţiunile contra sănătăţii publice, prevăzute de **art. 352 – 357 din c. p.**

---

[51] **Art. 342 din c. p. Nerespectarea regimului armelor şi al muniţiilor** (1) Deţinerea, portul, confecţionarea, precum şi orice operaţiune privind circulaţia armelor letale, a muniţiilor, mecanismelor sau dispozitivelor acestora sau funcţionarea atelierelor de reparare a armelor letale, fără drept, se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani. (2) Deţinerea sau portul fără drept de arme neletale din categoria celor supuse autorizării se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă. (3) Sustragerea armelor sau muniţiilor prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.(4) Portul armelor prevăzute în alin. (1) şi alin. (2), fără drept, în sediul autorităţilor publice, instituţiilor publice sau al altor persoane juridice de interes public ori în spaţiile rezervate desfăşurării procesului electoral, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani şi interzicerea unor drepturi.(5) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (3) au ca obiect arme interzise sau muniţii, mecanisme ori dispozitive ale acestora, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.(6) Nedepunerea armei şi a muniţiei la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani. (7) Fabricarea sau asamblarea de arme letale, de piese sau de muniţie pentru acestea: a) din orice componente esenţiale traficate ilicit; b) fără o autorizaţie eliberată de către o autoritate competentă a statului membru în care are loc fabricarea sau asamblarea; c) fără marcarea armelor letale asamblate la data producerii lor, în conformitate cu prevederile legale,

[52] **Art. 345 din c. p. Nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive** (1) Primirea, deţinerea, folosirea, cedarea, modificarea, înstrăinarea, dispersarea, expunerea, producţia, procesarea, manipularea, depozitarea intermediară, importul, exportul ori depozitarea finală, transportul sau deturnarea materialelor nucleare ori a altor materii radioactive, precum şi orice operaţie privind circulaţia acestora, fără drept, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. (2) Sustragerea materialelor nucleare sau a altor materii radioactive se pedepseşte cu închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. (3) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) şi (2) au pus în pericol alte persoane sau bunuri, au produs vătămarea corporală a uneia ori mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. (4) În cazul în care faptele prevăzute la alin. (1) şi (2) au avut ca urmare moartea uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. (5) Dacă faptele prevăzute la alin. (1), (3) şi (4) au fost săvârşite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate. (6) Prin excepţie de la dispoziţiile art. 137 alin. (2), în cazul infracţiunii prevăzute în prezentul articol, suma corespunzătoare unei zile-amendă pentru persoana juridică este cuprinsă între 500 lei şi 25.000 lei.

[53] **Art. 346 din c. p. Nerespectarea regimului materiilor explozive** (1) Producerea, experimentarea, prelucrarea, deţinerea, transportul ori folosirea materiilor explozive sau orice alte operaţiuni privind circulaţia acestora, fără drept, se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani (2) Sustragerea materiilor explozive se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi (3) Când faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) privesc o cantitate mai mare de 1 kg echivalent trotil sau când cantitatea explozivă este însoţită de materiale de iniţiere, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. (4) În cazul în care faptele prevăzute în alin. (1) - (3) au avut ca urmare moartea uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

[54] **Art. 359 din c. p. Traficul de produse sau substanţe toxice** (1) Producerea, deţinerea, precum şi orice operaţiune privind circulaţia produselor ori substanţelor toxice, cultivarea în scop de prelucrare a plantelor care conţin astfel de substanţe ori experimentarea produselor sau substanţelor toxice, fără drept, se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. (2) Tentativa se pedepseşte.

o) contrabanda de armament, muniţie, materii explozive sau radioactive, toxice dacă prin acestea se pune în pericol securitatea naţională se circumscrie infracţiunii de ***contrabanda cu arme, muniţii, material explozibile, materiale nucleare sau alte substanţe radioactive, substanţe toxice, deşeuri, reziduuri ori materiale chimice periculoase,*** prevăzută de **art. 271 din Legea nr. 86/2006** [55]

p) producerea, deţinerea, înstrăinarea, transportul sau folosirea armelor, muniţiilor, materialelor radioactive, toxice în alte condiţii decât cele prevăzute de lege, precum şi portul de armament sau muniţie, fără drept, dacă prin acestea se pune în pericol securitatea naţională poate să constituie infracţiunile de *nerespectarea regimului armelor şi muniţiilor, nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materiale radioactive, nerespectarea regimului materiilor explozive*, traficul de produse ori substanţe toxice, prevăzute de **art. 342 din c. p., 345 din c. p. şi 346 din c. p., art. 359 din c. p.**

r) iniţierea sau constituirea de organizaţii sau grupări ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a acestora, în scopul desfăşurării vreuneia din activităţile enumerate la lit. a) - p), precum şi desfăşurarea în secret de asemenea activităţi de către organizaţii sau grupări constituite potrivit legii, este susceptibilă de a se circumscrie infracţiunilor de constituirea unor structure informative ilegale, prevăzută de **art. 409 din c. p.** sau constituirea unui grup infracţional organizat, prevăzută de **art. 367 din c. p.**[56]

s) orice acţiuni sau inacţiuni care lezează interesele economice strategice ale României, cele care au ca efect periclitarea, gestionarea ilegală, degradarea ori distrugerea resurselor naturale, fondurilor forestier, cinegetic şi piscicol, apelor şi altor asemenea resurse, precum şi monopolizarea ori blocarea accesului la acestea, cu consecinţe la nivel naţional sau regional (*art. 3 lit. m din Legea nr. 51/1991*).

În literatura de specialitate au fost realizate analize pertinente a faptelor enumerate, ca fiind ameninţări la adresa securităţii naţionale şi a corespondenţei acestora cu infracţiuni prevăzute în codul penal şi legi speciale[57].

---

[55] **Contrabanda cu arme, muniţii, material explozibile, materiale nucleare sau alte substanţe radioactive, substanţe toxice, deşeuri, reziduuri ori materiale chimice periculoase** = Introducerea în sau scoaterea din ţară, fără drept, de arme, muniţii, materiale explozibile, droguri, precursori, materiale nucleare sau alte substanţe radioactive, substanţe toxice, deşeuri, reziduuri ori materiale chimice periculoase constituie infracţiunea de contrabandă calificată).

[56] **Constituirea unui grup infracţional organizat** (1) Iniţierea sau constituirea unui grup infracţional organizat, aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unui astfel de grup se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. (2) Când infracţiunea care intră în scopul grupului infracţional organizat este sancţionată de lege cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă sau cu închisoarea mai mare de 10 ani, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. (3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) au fost urmate de săvârşirea unei infracţiuni, se aplică regulile privind concursul de infracţiuni. (4) Nu se pedepsesc persoanele care au comis faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2), dacă denunţă autorităţilor grupul infracţional organizat, înainte ca acesta să fi fost descoperit şi să se fi început săvârşirea vreuneia dintre infracţiunile care intră în scopul grupului. (5) Dacă persoana care a săvârşit una dintre faptele prevăzute în alin. (1) - (3) înlesneşte, în cursul urmăririi penale, aflarea adevărului şi tragerea la răspundere penală a unuia sau mai multor membri ai unui grup infracţional organizat, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate. (6) Prin grup infracţional organizat se înţelege grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp şi pentru a acţiona în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracţiuni.)

[57] M. Udroiu, R. Slăvoiu, O. Predescu, *Tehnici speciale de investigare în justiţia penală*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009, p. 100 – 123, R. Slăvoiu, *Protecţia penală a vieţii private*, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2016, p. 511 – 529; I. Chiş, S.D. Stavarache, M. Dobra, *Drept penal cu aplicabilitate în activitatea de realizare a securităţii naţionale*, Ed. A.N.I., Bucureşti, 2005, p.73 - 84.

Secţiunea a 3-a

Obiectul procesului investigativ informativ operativ

[30] Obiectul procesului investigativ informativ operativ constă în utilizarea metodelor şi mijloacelor specifice activităţii organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, în activitatea denumită generic *activitate informativ – operativă*, precum şi a procedeelor investigative informativ operative speciale, în activitatea denumită generic *proces investigativ informativ operativ*, potrivit prevederilor legale şi a normelor interne organizatorice şi funcţionale ale respectivelor organe (*care au un caracter secret*).

Sediul materiei

Cadrul general referitor la *metodele şi mijloacele specifice* activităţii organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, denumită generic *activitate informativ - operativă* îşi are sediul materiei în prevederile **art. 13 din Legea nr. 51/1991.**

Cadrul particular referitor la *metodele şi mijloacele specifice* activităţii organelor S.R.I. se regăseşte în prevederile art. 9 alin. 1 şi 28 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea S.R.I.[58], iar în ce priveşte activitatea organelor S.P.P. se regăseşte în prevederile art. 14 alin. 1 lit. b şi d din Legea nr. 191/1998 privind organizarea şi funcţionarea S. P. P.[59]

Metodele şi mijloacele investigative specifice organelor răspunzătoare de aplicarea legilor în domeniul securităţii naţionale sunt reglementate şi în normele interne organizatorice şi funcţionale ale respectivelor organe.

---

[58] Art. 9 din Legea nr. 14/1992

În vederea stabilirii existenţei ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, prevăzute la art. 3 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea naţională a României, cu modificările ulterioare, serviciile de informaţii pot efectua, cu respectarea legii, verificări prin:

a) solicitarea şi obţinerea de obiecte, înscrisuri sau relaţii oficiale de la autorităţi sau instituţii publice, respectiv solicitarea de la persoane juridice de drept privat ori de la persoane fizice;

b) consultarea de specialişti ori experţi;

c) primirea de sesizări sau note de relaţii;

d) fixarea unor momente operative prin fotografiere, filmare ori prin alte mijloace tehnice sau constatări personale, cu privire la activităţi publice desfăşurate în locuri publice, dacă nu este efectuată sistematic;

e) obţinerea datelor generate sau prelucrate de către furnizorii de reţele publice de comunicaţii electronice sau furnizorii de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului, altele decât conţinutul acestora, şi reţinute de către aceştia potrivit legii.

Serviciul Român de Informaţii efectuează prin laboratoare de specialitate şi specialişti proprii constatări dispuse sau solicitate în condiţiile legii.

Art. 28 din Legea nr. 14/1992

Personalul operativ al Serviciului Român de Informaţii îşi desfăşoară **activitatea deschis sau acoperit,** în raport cu nevoile de realizare a siguranţei naţionale.

[59] Art. 14 din Legea nr. 191/1998

(1) Serviciul de Protecţie şi Pază, prin structurile sale specializate, are următoarele atribuţii:

b) **organizează şi desfăşoară, deschis sau acoperit, activităţi de culegere,** verificare şi valorificare a informaţiilor necesare numai pentru îndeplinirea atribuţiilor prevăzute la art. 1 alin. (1), în condiţiile stabilite prin lege. Orice informaţie cu valoare operativă de alta natura se transmite de îndată autorităţilor abilitate prin lege pentru verificarea şi valorificarea acesteia;

d) poate efectua, cu respectarea Legii nr. 51/1991 privind securitatea naţională a României, **verificări prin: solicitarea şi obţinerea de obiecte, înscrisuri sau relaţii oficiale de la instituţii publice; consultarea de specialişti ori experţi; primirea de sesizări sau note de relaţii; fixarea unor momente operative prin mijloace tehnice sau prin constatări personale**

O altă menţiune se referă la *metodologia utilizării lor*, care este stabilită prin normele interne, cu caracter secret, ale organului răspunzător cu aplicarea legii penale care le foloseşte.

Activităţile în discuţie poartă denumirea generică de *„metode sau mijloace informativ operative specifice"* şi, prin modul lor de desfăşurare şi reglementare, **au un caracter secret** *(art. 10 din Legea nr. 51/1991)*[60], nefiind în nici un caz destinate publicităţii, **scopul lor** fiind de *culegere generală de informaţii privind riscurile şi vulnerabilităţile la adresa securităţii naţionale.*

Importanţa activităţilor specifice constă în aceea că dezvăluie organelor care le desfăşoară informaţii brute, de *„primă mână"* în legătură cu întreaga gamă de probleme pe care o reprezintă securitatea naţională din toate domeniile: *politic, economic, social, ecologic, militar*[61], creând posibilitatea intervenţiei rapide pentru înlăturarea operativă a oricăror manifestări ilicite, pentru zăgăzuirea manifestărilor ilicite, pentru cunoaşterea stării de spirit a cetăţenilor, pentru acţiuni preventive, pentru punctarea persoanelor sau grupurilor de persoane virtual sau potenţial pretabile la acţiuni împotriva securităţii naţionale.

Funcţie de modul de penetrare informativă în ***obiectivele, locurile*** şi ***mediile*** pretabile sau pe lângă persoanele care prezintă potenţial risc şi vulnerabilităţi la adresa securităţii naţionale[62], de cantitatea şi calitatea a informaţiilor obţinute prin aceste mijloace specifice, organele de informaţii îşi pot adopta strategiile necesare, pertinente şi utile, direcţiile de acţiune pentru asigurarea realizării securităţii naţionale.

Categorii de informaţii care se pot obţine urmare a derulării *„activităţilor specifice"* sunt de la cele mai puţin semnificative până la informaţii de *„gradul zero"* care nu mai necesită nici un fel de verificare, analizare, prelucrare întrucât au un conţinut bogat, suficient calitativ şi cantitativ pentru a fi exploatate din punct de vedere al muncii de informaţii, dobândind în acest fel finalitate.

În general, informaţiile obţinute suferă un **proces de verificare, pe mai multe paliere şi prin diferite căi**, apoi de **prelucrare** şi **coroborare cu alte date existente** în baza de date a organului de informaţii, cu informaţii din locurile, mediile pretabile sau de la persoanele aflate în proximitatea celora din care provin, cu informaţiile obţinute pe alte canale, pentru ca, în final, ca într-un joc de *puzzle*, să se poată închega un tablou, un ansamblu, care să ecraneze situaţia operativă reală.

Cadrul general referitor la *procedeele investigative informativ operative speciale specifice* activităţii organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, denumită generic *investigaţie informativ - operativă* îşi are sediul materiei în prevederile **art. 14 alin. 2 şi urm. din Legea nr. 51/1991.**

---

[60] Art. 10 din Legea nr. 51/1991 Activitatea de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale are caracter secret de stat. Informaţiile din acest domeniu nu pot fi comunicate decît în condiţiile prezentei legi.

[61] „ Domeniul securităţii naţionale a fost abordat în ultimii ani *in integrum*, dar şi pe dimensiunile sale: economică, umană, politică, militară, social, culturală, ecologică, astfel că pe agenda de securitate a actorilor statali şi nonstatali regăsim concept precum securitate energetică, alimentară, economică, a individului etc." (Referat de cercetare ştiinţifică cu tema *Relaţionarea securitate naţională – securitate militară – securitatea informaţiilor clasificate*, al drd. Col. Marian Bacşiş, M.Ap.N., Universitatea Naţională de Apărare, „Carol I").

[62] **Riscurile interne şi externe şi vulnerabilităţile la adresa securităţii naţionale** sunt evidenţiate în *Strategia de securitate naţională a României*, adoptată prin Hotărârea Parlamentului României nr. 38 din 18 decembrie 2001. **şi actualizate în „Strategia de securitate naţională a României, Bucureşti, 2007"** pagina 38 (www.presidency.ro/ SSNR (Strategia de Securitate Naţională a României), **Strategia de Apărare a ţării pentru perioada 2015 – 2019** – O Românie puternică în Europa şi în lume – p. 14 – 17 (http://www.presidency.ro/files/userfiles/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_1.pdf, accesat la 26.12.2016)

Cadrul particular referitor la procedeele investigative informativ operative speciale specifice activităţii organelor S.R.I. se regăseşte în prevederile art. 10 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea S.R.I[63] şi în ce priveşte activitatea organelor S.P.P. se regăseşte în prevederile art. 14 alin. 1 lit. e din Legea nr. 191/1998 privind organizarea şi funcţionarea S. P. P.[64], art. 10 din Legea nr. 1/1998, în cazul S.I.E.[65], art. 13 din Legea nr. 346/2006, în situaţia Direcţiei Generale de Informaţii a Apărării.

În cazul ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, aşa cum sunt acestea enumerate în art. 3 din Legea nr. 51/1991 şi a cauzelor penale având ca obiect infracţiuni contra securităţii naţionale, prevăzute în Codul penal şi în legi speciale, precum şi actele de terorism, respectiv acele categorii de infracţiuni pentru constatarea cărora S.R.I. şi S.P.P. au competenţă materială şi funcţională, ofiţeri anume desemnaţi lucrătorii S.R.I. şi din S.P.P. pot şi trebuie să utilizeze mijloacele, şi metodele informativ operative, precum şi procedeele investigative informativ operative[66].

Condiţiile generale care trebuie îndeplinite pentru utilizarea metodelor şi mijloacelor specifice şi a procedeelor investigative speciale

[31] Metodele, mijloacele specifice şi procedeele investigative speciale pot fi utilizate numai în condiţiile în care sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiţii:

a) să existe indicii, date ori informaţii despre existenţa situaţiilor privind ameninţările la adresa securităţii naţionale, prevăzute la art. 3 din Legea nr. 51/1991,
b) prevederile art. 3 referitoare la conţinutul ameninţărilor la adresa securităţii naţionale să nu fie interpretate sau folosite în scopul restrângerii sau interzicerii dreptului de apărare a unei cauze legitime, de manifestare a unui protest sau dezacord ideologic, politic, religios ori de alta natura, garantate prin Constituţie sau legi[67],
c) nicio persoana nu poate fi urmărită pentru exprimarea liberă a opiniilor sale politice şi nu poate face obiectul unei imixtiuni în viaţa sa particulară, în familia sa, în domeniul sau proprietăţile sale ori în corespondenţă sau comunicaţii, nici al unor atingeri ale onoarei sau

---

[63] Art. 10 din Legea nr. 14/1992
În situaţiile care constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale, Serviciul Român de Informaţii, prin cadre desemnate în acest scop, desfăşoară activităţi specifice culegerii de informaţii care presupun restrângerea exercitării unor drepturi sau libertăţi fundamentale ale omului, efectuate potrivit procedurii prevăzute în Legea nr. 51/1991, cu modificările ulterioare, care se aplică în mod corespunzător.
Activităţile specifice culegerii de informaţii, prevăzute la alin. 1, sunt controlate de Parlament, în limitele şi condiţiile prevăzute de lege.

[64] Art. 14 din Legea nr. 191/1998
(1) Serviciul de Protecţie şi Pază, prin structurile sale specializate, are următoarele atribuţii:
e) solicita procurorului, în cazuri justificate, cu respectarea prevederilor Codului de procedura penală, autorizarea efectuării unor activităţi potrivit Legii nr. 51/1991, în scopul culegerii de informaţii pentru îndeplinirea misiunilor specifice. **Operaţiunile tehnice pentru realizarea acestor activităţi se execută de către Serviciul Român de Informaţii;**

[65] Art. 10 din Legea nr. 1/1998
(1) Serviciul de Informaţii Externe este autorizat sa folosească persoane juridice sub acoperire, înfiinţate în condiţiile legii, sa utilizeze metode specifice, sa creeze şi sa deţină mijloace adecvate pentru obţinerea, verificarea, protecţia, evaluarea, valorificarea şi stocarea datelor şi informaţiilor referitoare la siguranţa naţionala.

[66] A se vedea în acest sens şi M. Udroiu, R. Slăvoiu, O. Predescu, *Tehnici speciale de investigare în justiţia penală*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009, p. 198 – 204.

[67] Art. 4 alin. 1 din Legea nr. 51/1991.

reputaţiei sale, dacă nu săvîrşeşte vreuna din faptele ce constituie, potrivit prezentei legi, o ameninţare la adresa securităţii naţionale[68],
d) recurgerea la utilizarea acestor metode şi mijloace se impune doar în situaţia în care au fost epuizate căile, metodele şi mijloacele a căror utilizare nu necesită imixtionarea ori întruziunea vieţii private, cum ar fi, de exemplu, exploatarea surselor deschise,
e) activitatea să se realizeze în conformitate cu legile în vigoare şi cu obligaţiile asumate de România prin convenţiile şi tratatele internaţionale referitoare la drepturile omului la care este parte[69],
f) mijloacele de obţinere a informaţiilor necesare securităţii naţionale nu trebuie să lezeze, în niciun fel, drepturile sau libertăţile fundamentale ale cetăţenilor, viaţa particulară, onoarea sau reputaţia lor ori să îi supună la îngrădiri ilegale,
g) respectarea regulilor de tactică criminalistică cu prilejul utilizării acestor metode, mijloace şi procedee.

Subsecţiunea A

Enumerarea mijloacelor şi metodelor informativ operative.

[32] Legea cadru nr. 51/1991 menţionează în categoria mijloacelor şi metodelor informativ operative specifice organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale următoarele [70]:
a) solicitarea şi să obţinerea de obiecte, înscrisuri sau relaţii oficiale de la autorităţi sau instituţii publice, respectiv să solicite de la persoane juridice de drept privat ori de la persoane fizice;
b) consultarea de specialişti ori experţi;
c) primirea de sesizări sau note de relaţii;
d) fixarea unor momente operative prin fotografiere, filmare sau prin alte mijloace tehnice ori efectuarea de constatări personale cu privire la activităţi publice desfăşurate în locuri publice, dacă această activitate este efectuată ocazional;
e) solicitarea şi obţinerea datelor generate sau prelucrate de către furnizorii de reţele publice de comunicaţii electronice ori furnizorii de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului, altele decât conţinutul acestora, şi reţinute de către aceştia potrivit legii;

[33] În plus faţă de instrumentele susarătate, în mod specific, fiecăruia dintre serviciile, ce fac parte dintre **organele administrative autonome cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale, li s-au conferit şi prerogativa utilizării altor metode şi mijloace specifice organului operativ respectiv:**

În cazul Serviciului Român de Informaţii:
- efectuarea, prin laboratoare de specialitate şi specialişti proprii, de constatări dispuse sau solicitate în condiţiile legii[71],
- este autorizat **să deţină şi să folosească mijloace adecvate pentru obţinerea, verificarea, prelucrarea şi stocarea informaţiilor privitoare la siguranţa naţională**, în condiţiile legii[72],
- personalul operativ al Serviciului Român de Informaţii îşi desfăşoară **activitatea deschis sau acoperit**, în raport cu nevoile de realizare a siguranţei naţionale[73],

---

[68] Art. 4 alin. 1 din Legea nr. 51/1991.
[69] Art. 5 din Legea nr. 51/1991.
[70] Art. 13 lit. a – e din Legea nr. 51/1991.
[71] Art. 9 alin. 2 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea **S.R.I.**
[72] Potrivit prevederilor art. 8 din Legea nr. 14/1992.
[73] Art. 28 din Legea nr. 14/1992.

- este dotat cu armamentul, muniţia şi tehnica de lupta necesare îndeplinirii misiunilor de apărare şi intervenţie antiteroristă, transportului corespondentei secrete, a pazei proprii şi a celorlalte misiuni de serviciu[74].

În cazul Serviciului de Protecţie şi Pază:

- solicitarea si obţinerea de obiecte, înscrisuri sau relaţii oficiale de la instituţii publice; consultarea de specialişti ori experţi; primirea de sesizări sau note de relaţii; fixarea unor momente operative prin mijloace tehnice sau prin constatări personale[75],
- organizează si desfăşoară, **deschis sau acoperit, activităţi de culegere, verificare si valorificare a informaţiilor** necesare numai pentru îndeplinirea atribuţiilor prevăzute şi in condiţiile stabilite prin lege. Orice informaţie cu valoare operativă de alta natură se transmite de îndată autorităţilor abilitate prin lege pentru verificarea si valorificarea acesteia[76];
- Personalul Serviciului de Protecţie si Paza este autorizat, după caz, **să poarte şi să folosească arme de foc, arme albe si alte mijloace de protecţie si descurajare**, pentru îndeplinirea misiunilor de serviciu, precum si in scop de autoaparare, in condiţiile prevăzute de lege[77].

În cazul Serviciului de Informaţii Externe:

- este autorizat să folosească **persoane juridice sub acoperire**, înfiinţate în condiţiile legii, să utilizeze metode specifice, să creeze şi să deţină mijloace adecvate pentru obţinerea, verificarea, protecţia, evaluarea, valorificarea şi stocarea datelor şi informaţiilor referitoare la siguranţa naţionala.
- personalul Serviciului de Informaţii Externe îşi desfăşoară **activitatea deschis sau acoperit**, în raport cu nevoile de realizare a siguranţei naţionale[78]
- Sursele de informare, metodele şi mijloacele de munca nu pot fi dezvăluite faţă de nimeni şi în nici o împrejurare.
- În situaţii bine determinate şi fundamentate, la propunerea directorului Serviciului de Informaţii Externe şi cu aprobarea Consiliului Suprem de Apărare a Tarii, **sursele umane pot fi angrenate, pe operaţiuni şi cazuri concrete, în cadrul unor acţiuni de cooperare cu organisme similare partenere din străinătate**[79].
- Serviciul de Informaţii Externe are dreptul, în condiţiile prevăzute de lege, **să solicite şi să obţină** de la autorităţile publice române, agenţi economici, alte persoane juridice, precum şi de la persoane fizice **informaţii, date sau documente necesare îndeplinirii atribuţiilor sale**[80].

În cazul Direcţiei Generale de Informaţii a Apărării:

- Personalul Direcţiei generale de informaţii a apărării îşi desfăşoară **activitatea deschis** sau **acoperit**, în raport cu nevoile de realizare a securităţii naţionale în domeniul militar.

---

[74] Art. 41 din Legea nr. 14/1992.
[75] Art. 14 lit. d din Legea nr.191/1998 privind organizarea şi funcţionarea **S.P.P.**
[76] Art. 14 alin. 1, lit. b din Legea nr. 191/1998.
[77] Art. 27 din Legea nr. 191/1998.
[78] Art. 19 Legea nr. 1/1998.privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Informaţii Externe
[79] Art. 10 din Legea nr. 1/1998 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Informaţii Externe.
[80] Art. 11 din Legea nr. 1/1998.

- Pentru culegerea de informaţii în teatrele de operaţii şi pentru lupta împotriva terorismului, Direcţia generală de informaţii a apărării poate avea în subordine structuri combatante.
- Unele categorii de tehnică şi bunuri specifice se achiziţionează, în condiţiile legii, prin structuri specializate proprii, de la parteneri interni sau externi.
- Pentru îndeplinirea atribuţiilor specifice securităţii naţionale în domeniul militar, Direcţia generală de informaţii a apărării execută misiuni independente sau integrate la nivel strategic, operativ şi tactic, în ţară şi în străinătate, inclusiv cu structuri combatante proprii[81].

În cazul Direcţiei Generale de Protecţie Internă:

- este autorizată să deţină şi să folosească imobile, armament, tehnică, muniţie, echipament şi mijloace de transport necesare îndeplinirii atribuţiilor prevăzute de lege, pentru autoapărare şi protecţia imobilelor în care îşi desfăşoară activitatea, precum şi mijloace adecvate pentru obţinerea, verificarea, prelucrarea şi stocarea informaţiilor, potrivit competenţelor[82].

[34] **Caracteristica esenţială** a acestor mijloace şi metode informativ operative specifice organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale constă în împrejurarea că ***nu necesită autorizări pentru utilizarea lor din partea organelor judiciare*** – magistraţi procurori sau judecători -, ci sunt supuse reglementărilor şi normativelor, ordinelor interne ale organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, iar punerea lor în executare şi folosirea lor este controlată în exclusivitate doar de către compartimentele şi persoanele desemnate şi şefii ierarhici din cadrul acestor organe.

Subsecţiunea B

Enumerarea procedeelor investigative informativ operative şi procedura de autorizare.

[35] Posibilitatea utilizării procedeelor investigative informativ operative speciale specifice cu prilejul derulării activităţilor aflate în continuarea efectuării de activităţi specifice culegerii de informaţii generale, dar care ***presupun restrângerea exerciţiului unor drepturi sau libertăţi fundamentale ale omului*** desfăşurate cu respectarea prevederilor legale sunt menţionate în art. 13 lit. f din Legea nr. 51/1991 corelate cu prevederile art. 14 alin. 1 din aceeaşi lege [83].

[36] Potrivit prevederilor art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991 procedeele investigative informativ operative speciale specifice organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale sunt după cum urmează:

a) interceptarea şi înregistrarea comunicaţiilor electronice, efectuate sub orice formă;

b) căutarea unor informaţii, documente sau înscrisuri pentru a căror obţinere este necesar accesul într-un loc, la un obiect ori deschiderea unui obiect;

c) ridicarea şi repunerea la loc a unui obiect sau document, examinarea lui, extragerea informaţiilor pe care acesta le conţine, precum şi înregistrarea, copierea sau obţinerea de extrase prin orice procedee;

---

[81] Art. 13 din Legea nr. 346/2006.

[82] Art. 23 din O.U.G. nr. 76/2016.

[83] Menţionate în art. 13 lit. f din Legea nr. 51/1991.

d) instalarea de obiecte, întreţinerea şi ridicarea acestora din locurile în care au fost depuse, supravegherea prin fotografiere, filmare sau prin alte mijloace tehnice ori constatări personale, efectuate sistematic în locuri publice sau efectuate în orice mod în locuri private;

e) localizarea, urmărirea şi obţinerea de informaţii prin GPS sau prin alte mijloace tehnice de supraveghere;

f) interceptarea trimiterilor poştale, ridicarea şi repunerea la loc a acestora, examinarea lor, extragerea informaţiilor pe care acestea le conţin, precum şi înregistrarea, copierea sau obţinerea de extrase prin orice procedee;

g) obţinerea de informaţii privind tranzacţiile financiare sau datele financiare ale unei persoane, în condiţiile legii[84].

[37] **Caracteristica esenţială** a acestor procedee investigative informativ operative speciale specifice organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale constă în împrejurarea că *necesită autorizări pentru utilizarea lor din partea magistratului anume desemnat din cadrul I.C.C.J.*, prin intermediul procurorului general al P.I.C.C.J. sau înlocuitorul de drept al acestuia, propunerea utilizării lor formulată de solicitanţi fiind supusă unui dublu control de legalitate şi temeinicie: la nivelul magistraţilor procurori competenţi şi la nivelul magistraţilor judecători competenţi (cel din urmă reprezintă şi un control jurisdicţional).

[38] Procedeele investigative informativ operative speciale specifice pot fi folosite doar în situaţia în care sunt implinite, alături de condiţiile generale expuse supra, în mod cumulativ următoarele ***condiţii***[85]:

a) inexistenţa altor posibilităţi ori posibilităţile existente sunt limitate pentru cunoaşterea, prevenirea sau contracararea riscurilor ori ameninţărilor la adresa securităţii naţionale;
b) procedeele investigative speciale sunt necesare şi proporţionale, date fiind circumstanţele situaţiei concrete;
c) a fost obţinută autorizaţia prevăzută de lege.

[39] Consideraţii generale privind procedura extrapenală, administrativă referitoare la utilizarea mijloacelor, metodelor şi procedeelor investigative informativ operative[86]

Dacă **activitatea de culegere de informaţii generale**[87], este *atributul exclusiv al organelor de informaţii şi supuse unor reglementări extrapenale*, **activitatea din faza**

---

[84] Art.14 alin. 2 lit. a – g din Legea nr. 51/1991.
[85] Art. 14 alin.1 din Legea nr. 51/1991.
[86] A se vedea şi comentariile valoroase formulate de R. Slăvoiu, *Protecţia penală a vieţii private*, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2016, p. 529 – 539; Dan Constantin Mâţă, *Securitatea naţională. Concept. Reglementare. Mijloace de ocrotire*, Ed. Hamangiu,Bucureşti, 2016, p. 377 – 385.
[87] **Ce se poate realiza prin**: *observaţie, supraveghere şi urmărirea operativă (filaj), organizarea de pânde operative şi capcane criminalistice, penetrări informative, munca cu agentura, exploatarea surselor deschise, folosirea de legende, combinaţii, dezinformări, precum şi legitimarea şi identificarea unor persoane, solicitarea şi obţinerea de obiecte, înscrisuri sau relaţii oficiale de la autorităţi sau instituţii publice, respectiv solicitarea de la persoane juridice de drept privat ori de la persoane fizice; consultarea de specialişti ori experţi; primirea de sesizări sau note de relaţii; fixarea unor momente operative prin fotografiere, filmare sau prin alte mijloace tehnice ori efectuarea de constatări personale, cu privire la activităţi publice desfăşurate în locuri publice, dacă această activitate este efectuată ocazional; solicitarea şi obţinerea datelor generate sau prelucrate de către furnizorii de reţele publice de comunicaţii electronice ori furnizorii de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului, altele decât conţinutul acestora, şi reţinute de către aceştia potrivit legii;* ***efectuarea de activităţi specifice culegerii de informaţii care presupun restrângerea exerciţiului unor drepturi sau libertăţi fundamentale ale omului desfăşurate cu respectarea prevederilor legale***

investigativă[88] se realizează în cadrul unei *proceduri administrative extrapenale, numai cu autorizarea, prin mandatul de securitate națională, a magistratului competent material și funcțional.*

În cadrul procesului penal, *procedeele probatorii speciale nominalizate de codul de procedură penală, se utilizează numai conform dispozițiilor acestui cod, în baza unui mandat emis de magistratul competent.*

Între cele două faze și categorii de activități există o strânsă legătură, interdependență și de intercondiționare reciprocă rezultată din dinamica muncii de culegere de informații și a activității de urmărire penală.

Dacă din culegerea de informații generale rezultă existența unei amenințări la adresa securității naționale, respectivele date și indicii trebuie completate, controlate și fundamentate ceea ce se realizează, în continuare, prin solicitarea *autorizării* efectuării unor acte, a căror scop este aprofundarea și amplificarea culegerii de informații, adresată magistratului competent, într-o **procedură administrativă** (*potrivit art.15 - 21 din Legea nr. 51/1991*) sau, în situația în care primele informații sunt suficiente, cantitativ și valoric, și decelează pregnant existența unei infracțiuni contra securității naționale ori acte de terorism, se formulează *sesizarea adresată organelor de urmărire penală*, ce constituie acte încheiate de organele răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul securității naționale, pentru infracțiunile constatate în timpul atribuțiilor prevăzute de lege[89], care se remite organului de urmărire penală competent, ceea ce constituie temei, pentru declanșarea procesului penal, situație ce constituie **înscrierea într-o procedură judiciară penală.**

[40] Propunerea de autorizare, autorizarea/respingerea autorizării utilizării procedeelor investigative informativ operative specifice speciale, emiterea mandatului de securitate națională (m.s.n.)[90]

Etapele pe care le parcurge propunerea formulată de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale se înfățișează după cum urmează[91]:

I. **Organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale formulează, în scris, propunerea de autorizare** a unuia / unora din procedeele

---

[88] **Care poate fi efectuată prin**: *a) interceptarea și înregistrarea comunicațiilor electronice, efectuate sub orice formă; b) căutarea unor informații, documente sau înscrisuri pentru a căror obținere este necesar accesul într-un loc, la un obiect ori deschiderea unui obiect; c) ridicarea și repunerea la loc a unui obiect sau document, examinarea lui, extragerea informațiilor pe care acesta le conține, precum și înregistrarea, copierea sau obținerea de extrase prin orice procedeu; d) instalarea de obiecte, întreținerea și ridicarea acestora din locurile în care au fost depuse, supravegherea prin fotografiere, filmare sau prin alte mijloace tehnice ori constatări personale, efectuate sistematic în locuri publice sau efectuate în orice mod în locuri private; e) localizarea, urmărirea și obținerea de informații prin GPS sau prin alte mijloace tehnice de supraveghere; f) interceptarea trimiterilor poștale, ridicarea și repunerea la loc a acestora, examinarea lor, extragerea informațiilor pe care acestea le conțin, precum și înregistrarea, copierea sau obținerea de extrase prin orice procedeu; g) obținerea de informații privind tranzacțiile financiare sau datele financiare ale unei persoane, în condițiile legii*, este de atributul organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale,

[89] **Art. 61 alin. 1 lit. c din c. p. p.** : „*Acte încheiate de unele organe constatare*" combinat cu art. 288 alin. 1, ipoteza a 3 – a din c. p. p., **art. 11 din Legea nr. 14/1992**: „*În cazul în care din verificările și activitățile specifice prevăzute la art. 9 și 10 rezultă date și informații care indică pregătirea sau săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, acestea sunt transmise organelor de urmărire penală în condițiile prevăzute de art. 61 din Codul de procedură penală.*", **art. 14 din Legea nr. 191/1998**: „*f) consemnează rezultatele activităților prevăzute la lit. d) și e) în acte de constatare, întocmite cu respectarea prevederilor Codului de procedura penală, care pot constitui mijloace de proba;*"

[90] Art. 15 alin. 1 din Legea nr. 51/1991.

[91] A se vedea și comentariile formulate în R. Slăvoiu, *Protecția penală a vieții private*, Ed. Universul juridic, București, 2016, p. 529 - 539

investigative speciale (activităţile specifice din cele prevăzute la art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991).

Documentul trebuie să cuprindă: a) numele şi funcţia persoanei care formulează propunerea; b) data şi locul emiterii propunerii; c) date sau informaţii din care să rezulte existenţa unei ameninţări la adresa securităţii naţionale, prin prezentarea faptelor şi circumstanţelor pe care se întemeiază propunerea; d) motivaţia pentru care se impun activităţi specifice; e) categoriile de activităţi pentru care se propune solicitarea autorizării; f) dacă este necesară încuviinţarea pătrunderii în spaţii private pentru desfăşurarea de activităţi specifice; g) perioada pentru care se propune solicitarea autorizării; h) identitatea persoanei supusă măsurii, dacă aceasta este cunoscută; i) locul unde urmează a fi executate activităţile propuse, dacă acesta este cunoscut.

II. Propunerea se înaintează procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi este **examinată sub aspectul legalităţii şi temeiniciei**, în termen de 24 de ore de la înregistrare ori de îndată în cazurile urgente, de procurori anume desemnaţi de acesta, în legătură cu aceasta existând două posibilităţi:

- în situaţia în care apreciază că propunerea este nejustificată, procurorul o respinge prin **ordonanţă motivată**, comunicând aceasta de îndată organului care a formulat-o.
- dacă se apreciază că propunerea este întemeiată şi sunt întrunite condiţiile prevăzute de lege, **procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau înlocuitorul de drept al acestuia** solicită **în scris preşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie** autorizarea activităţilor propuse, existând obligaţia ca solicitarea să cuprindă aceleaşi date precum cele menţionate în ***propunerea de autorizare.***

III. Unul din judecătorii anume desemnaţi de preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie examinează, de urgenţă, în camera de consiliu solicitarea primită, adoptând următoarele soluţii:

- **dacă** apreciază că **nu sunt suficiente informaţii**, solicită **suplimentarea de îndată, în scris**, a argumentelor prezentate[92].
- în cazul în care judecătorul constată că **cererea nu este justificată**, o respinge prin încheiere motivată. **Încheierea este definitivă**[93].
- în cazul în care judecătorul constată că **solicitarea este justificată** şi activităţile se impun în condiţiile art. 14 alin. (1), dispune **autorizarea,** prin **încheiere motivată**, care trebuie să cuprindă: a) denumirea instanţei, data, ora şi locul emiterii; b) date şi informaţii din care să rezulte existenţa unei ameninţări la adresa securităţii naţionale, prin prezentarea faptelor şi circumstanţelor care justifică măsura; c) activităţile specifice autorizate, dintre cele prevăzute la art. 14 alin. (2); d) identitatea persoanei care este afectată de activităţile specifice, prin restrângerea drepturilor şi libertăţilor fundamentale, dacă aceasta este cunoscută; e) organele care efectuează activităţile autorizate; f)persoanele fizice sau juridice care au obligaţia de a acorda sprijin la executarea activităţilor autorizate; g) precizarea locului sau a localităţilor în care se

---

[92] Dan Constantin Mâţă, *Securitatea naţională. Concept. Reglementare. Mijloace de ocrotire*, Ed. Hamangiu,Bucureşti, 2016, p. 379. Autorul a remarcat necesitatea ca procurorul de la P.I.C.C.J., judecătorul şi magistratul asistent de la I.C.C.J., implicaţi în procedurile privind autorizarea utilizării procedeelor investigative informativ operative să îndeplinească condiţiile Regulamentului privind accesul judecătorilor, procurorilor şi magistraţilor asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie la informaţii clasificate secret de stat şi secret de serviciu, aprobat prin Hotărârea Plenului C.S.M. nr. 140/2014.

[93] Art. 18 alin. 1 din Legea nr. 51/1991

vor desfăşura activităţile autorizate, dacă acestea sunt cunoscute; h) durata de valabilitate a autorizaţiei[94].

III /1. Judecătorul emite, totodată, **un mandat**[95] cuprinzând elementele prevăzute la alin. (1) lit. a) şi c)-h) din Legea nr. 51/1991[96].

IV. Dacă se impune cu necesitate autorizarea unor **noi activităţi, altele** decât cele iniţiale, desfăşurarea acestora în alte locuri sau localităţi, dacă sunt cunoscute, ori atunci când au intervenit schimbări ale numerelor de apel, **mandatul iniţial se completează în mod corespunzător, cu aplicarea procedurii prevăzute de art. 15**[97].

[41] Durata, prelungirea şi încetarea valabilităţii autorizării procedeelor investigative speciale [98]

Durata de valabilitate a autorizării activităţilor este cea necesară pentru desfăşurarea acestora, dar nu mai mult de 6 luni.

Autorizarea poate fi **prelungită** în aceleaşi condiţii, pentru motive temeinic justificate, **fiecare prelungire neputând depăşi 3 luni.**

În ipoteza solicitării **prelungirii autorizării**, cererea se întocmeşte potrivit art. 15, care se aplică în mod corespunzător, la care se adaugă solicitarea de prelungire a autorizării, cu prezentarea motivelor ce justifică prelungirea[99].

Durata maximă a autorizărilor cu privire la aceleaşi date şi informaţii din care să rezulte existenţa unei ameninţări la adresa securităţii naţionale este de **doi ani.**

Activităţile specifice **încetează înainte de expirarea duratei pentru care au fost autorizate, îndată ce au încetat motivele care le-au justificat.**

[42] Ipoteza emiterii unei noi autorizaţii cu privire la aceeaşi persoană

O nouă autorizaţie cu privire la aceeaşi persoană poate fi solicitată şi emisă numai dacă cererea se bazează pe ***noi date şi informaţii*** şi cu respectarea prevederilor art. 15-17[100].

[43] Procedura în situaţii urgente

În situaţiile determinate obiectiv de a fi cu **caracter urgent**, constând în **posibilitatea prejudicierii grave** a finalităţii utilizării procedeelor investigative informativ operative specifice speciale, **procurorul anume desemnat de procurorul general al P.I.C.C.J.** are posibilitatea legală **de a autoriza** folosirea unuia sau mai multora dintre procedeele în discuţie pe o durată de maximum 48 de ore[101], **urmând să solicite**, de îndată ce există posibilitatea, dar nu mai târziu de expirarea termenului de 48 de ore, **autorizarea judecătorului.**

---

94 Art. 17 alin. 1 din Legea nr. 51/1991.

95 Denumit mandat de securitate naţională = m.s.n., pentru a se deosebi de mandatul de supraveghere tehnică = m.s.t., emis în condiţiile codului de procedură penală.

96 Art. 17 alin. 2 din Legea nr. 51/1991, adică: a) denumirea instanţei, data, ora şi locul emiterii; c) activităţile specifice autorizate, dintre cele prevăzute la art. 14 alin. (2); d) identitatea persoanei care este afectată de activităţile specifice, prin restrângerea drepturilor şi libertăţilor fundamentale, dacă aceasta este cunoscută; e) organele care efectuează activităţile autorizate; f) persoanele fizice sau juridice care au obligaţia de a acorda sprijin la executarea activităţilor autorizate; g) precizarea locului sau a localităţilor în care se vor desfăşura activităţile autorizate, dacă acestea sunt cunoscut; h) durata de valabilitate a autorizaţiei.

97 Art. 17 alin. 3 din Legea nr. 51/1991.

98 Art. 17 alin. 4 din Legea nr. 51/1991.

99 Art. 16 din Legea nr. 51/1991.

100 Art. 18 alin. 2 din Legea nr. 51/1991.

101 Art. 19 alin. 1 din Legea nr. 51/1991

Judecătorul sesizat se pronunță asupra cererii de îndată[102], existând două posibilități:

- dacă apreciază că **se impune continuarea activităților** prevăzute la art. 19 alin. (1), dispozițiile art. 15-17 se aplică în mod corespunzător[103],
- dacă apreciază că **nu se mai impune continuarea activităților** prevăzute la alin. (1):
  - fie **confirmă** efectuarea acestora și păstrarea materialelor obținute
  - fie **dispune încetarea de îndată** a acestora și distrugerea materialelor obținute, în termen de maximum 7 zile. O copie a procesului-verbal privind distrugerea se transmite judecătorului[104].

[44] Dispoziții obligatorii ale legii privind obligațiile persoanelor fizice și juridice implicate în activitatea de autorizare a utilizării procedeelor investigative speciale, punerea în executare a procedeelor sau de sprijinire a acesteia și regimul clasificat al activităților

Întreaga procedura de autorizare a activităților specifice, precum și desfășurarea activităților autorizate se fac cu respectarea prevederilor legale privind **protecția informațiilor clasificate[105].**

Persoanele care solicită autorizarea, autorizează, pun în executare sau sprijină punerea în executare a autorizării beneficiază de protecția legii și **sunt obligate să păstreze secretul** asupra datelor și informațiilor de care iau cunoștință cu acest prilej și să respecte prevederile legale privind protecția informațiilor clasificate[106].

Organele care pun în executare activitățile autorizate **sunt obligate să le întrerupă de îndată atunci când temeiurile care le-au justificat au încetat** și să îl informeze despre aceasta pe procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. La rândul său, Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție informează Înalta Curte de Casație și Justiție despre întreruperea activităților autorizate atunci când temeiurile care le-au justificat au încetat[107].

Aceleași organe au obligația să îl informeze în scris pe procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție despre rezultatul activităților autorizate prin mandat și despre măsurile luate, conform legii[108].

Subsecțiunea C
Mijloace tehnice pentru punerea în executare a procedeelor investigative informativ operative special specifice

[45] Organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale abilitate (autorizate) legal au dreptul configurat de prevederile legale de a deține și folosi mijloacele

---

[102] Art. 19 alin. 1 din Legea nr. 51/1991.
[103] Art. 19 alin. 2 din Legea nr. 51/1991.
[104] Art. 19 alin. 3 din Legea nr. 51/1991.
[105] Art. 20 alin. 4 din Legea nr. 51/1991.
[106] Art. 20 alin. 1 din Legea nr. 51/1991.
[107] Art. 20 alin. 2 din Legea nr. 51/1991.
[108] Art. 20 alin. 3 din Legea nr. 51/1991.

adecvate pentru verificarea, prelucrarea şi stocarea informaţiilor, în condiţiile legii[109], care **potrivit dispoziţiilor art. 17 lit. g din Legea nr. 182/2002 au caracter secret de stat**[110].

[46] Operaţiunile destinate punerii în executare a *procedeelor investigative informativ operative special specifice*, se realizează prin mijloace tehnice *utilizate pentru interceptarea comunicaţiilor, care* sunt reprezentate de **echipamentul, aparatura, dispozitivele cu, sau prin intermediul cărora se realizează interceptarea comunicaţiilor – convorbirile directe, telefonice, telegrafice, radio, televiziune cu circuit închis, satelit, corespondenţă, coletărie, mesagerie – diferit construite şi folosite în raport cu felul şi natura interceptării** (a semnalelor acustice, telemetrice, electronice, radio, optice în spectrul vizibil şi invizibil – laser, infraroşu etc.), fiind denumite în limbajul de specialitate al organelor de stat din domeniul securităţii naţionale şi ***„tehnică operativă"*** prin care se înţelege *ansamblul de metode şi mijloace (aparatura) destinate interceptării discuţiilor purtate de persoanele urmărite, precum şi cele necesare transmiterii informaţiilor atât pe cale electronică (emiţătoare de diferite tipuri), cât şi pe cale fotochimică (micro-punct, scriere simpatică).*

Tehnica operativă s-a folosit şi se foloseşte de către toate serviciile secrete, din toate ţările, indiferent de regimul politic pe care îl apără.

Acţiunea de interceptare a comunicaţiilor se realizează în mod concret prin utilizarea unor *mijloace şi dipozitive tehnice*, de la banalul microfon-emiţător minuscul până la satelit, gama acestora fiind extrem de largă şi din ce în ce mai sofisticată.

Folosirea acestor mijloace şi dispozitive tehnice vizează atât ***mijloacele tehnice concrete prin care are loc comunicarea*** (de pildă telefonul, faxul, PC-ul etc.) cât şi ***spaţiul*** – *închis* (de exemplu o încăpere dintr-un imobil, o cameră de hotel, un autoturism etc.) ori *deschis* (de exemplu un teren de golf, o piscină în aer liber, o grădină publică, terasa unui restaurant etc.) – *în care se desfăşoară o convorbire între două sau mai multe persoane.*

Ascultarea convorbirilor interioare poate să se efectueze *cu ajutorul telefoanelor şi a circuitelor acestora*, însă aceasta presupune montarea unui amplificator cu microfon sau a altor dispozitive, în încăperea în care se doreşte ascultarea convorbirilor purtate, fie în chiar interiorul aparatului telefonic;[111]

---

[109] Serviciul Român de Informaţii (*art. 8 din Legea nr. 14 / 1992*), Serviciul de Informaţii Externe (*art. 10 alin. 1 din Legea nr. 1/1998), Serviciul de Protecţie şi Pază (art. 26 din Legea nr. 191/1998),* Ministerul Apărării Naţionale, prin Direcţia Generală de Informaţii a Apărării *(art. 13 din Legea nr. 346/2006).*

[110] Art. 17 din Legea nr. 182/2002

În categoria informaţiilor secrete de stat sunt cuprinse informaţiile care reprezintă sau care se referă la:.... g) mijloacele, metodele, tehnica şi echipamentul de lucru, precum şi sursele de informaţii specifice, folosite de autorităţile publice care desfăşoară activitate de informaţii;

[111] **Metodele concrete tehnice** prin care se realizează interceptarea ambientală sunt: 1) montarea şi mascarea unui emiţător în microreceptorul telefonului; dispozitivul poartă numele de **„Infinity transmitter"** sau **„Harmonica bug"**, dificil de tradus în limba română în termenii „transmiţător infinit" sau „muzicuţă parazită" (ploşniţă); 2) metoda care poartă denumirea de **„radio fregvency flooding" (inundare cu radio-frecvenţă)**, prin care un generator de radio frecvenţă, dispus în apropierea telefonului interceptat (20÷30 m), injectează energie în casca aparatului telefonic; are loc, aşa cum numesc specialiştii, o modulaţie prin absorbţie; se obţine o armonică, ce, reflectată poartă „informaţia" rezultată din acţiunea undelor sonore asupra membranei căştii, care este trimisă spre centrul de interceptare (Ov. Diaconescu, *Interceptarea, între informare şi dezinformare*, Ed. Globus, Bucureşti, 1999, p.38, 54-56, 62).

- cu ajutorul *microfoanelor cu fir*[112]; *microemiţătoare (microfoane fără fir)*, metodă utilizată în cazuri numeroase, când este necesară interceptarea unor convorbiri de scurtă durată sau când nu există timpul necesar pentru realizarea unor instalaţii de microfoane cu fir, care transmit informaţiile până la punctul de ascultare prin eter.[113]

Această din urmă metodă de interceptare poate fi folosită cu ajutorul unor persoane care sunt introduse (*infiltrate*) în locurile unde se poartă discuţiile care interesează având asupra lor microemiţătoarele pentru a înregistra convorbirile respective (este cazul investigatorilor acoperiţi şi a colaboratorilor acestora), şi prezintă vulnerabilitatea că instrumentele pot fi descoperite accidental sau urmare a măsurilor de precauţiune care sunt luate de persoanele vizate.

Comparând utilizarea de către un agent acoperit sau informator a microfonului fără fir şi a unui minimagnetofon sau reportofon (metodă „*la vedere*" folosită de exemplu de ziarişti), rezultă următoarele: în primul rând trebuie reţinut faptul că este vorba de o *înregistrare secretă*, când cei care discută nu trebuie să cunoască că sunt ascultaţi şi de alte persoane decât de cele prezente şi deci, mini-magnetofonul sau reportofonul nu poate fi pus la vedere ca în cazul conferinţelor de presă. Acesta este mult mai voluminos decât un microemiţător şi de aici existenţa unor greutăţi în mascarea lui. El are o durată de înregistrare limitată de 15 - 90 minute, după care purtătorul trebuie să aibă posibilitatea, ca în mod secret, să întoarcă sau să schimbe caseta cu banda magnetică.

În cazul folosirii microemiţătorului, cel sau cei care ascultă, la punctul de interceptare, au posibilitatea să „participe" în direct (live - în timp real) la ceea ce se întâmplă în locul unde se poartă discuţiile, să poată interveni dacă este necesar şi să nu se aştepte până la terminarea acţiunii când se întoarce „trimisul" cu banda înregistrată; în al doilea rând, organele de stat în domeniul securităţii naţionale şi/sau organele de urmărire penală, utilizând pentru interceptarea ambientală, microemiţătoarele, fără ştirea agentului sau informatorului infiltrat în locul unde se poartă convorbirile care interesează (ascunse de pildă în geanta diplomat a acestuia) şi, în acelaşi timp şi aceeaşi situaţie, dar „la vedere", un micromagnetofon (ori reportofon) pe care îl înmânează spre folosire aceluiaşi agent sau

---

[112] Între mijloacele tehnice utilizate din această categorie enumerăm: ***microfonul dinamic sau magnetic*** (care poate fi plasat într-o cameră alăturată şi cu ajutorul tubului care străbate zidul despărţitor să capteze conversaţia dintr-o cameră vecină); ***microfonul cristal***, ***microfonul condensator***, ***microfonul cu electret***, ***microfoanele de contact*** (care preiau vibraţiile unor ziduri subţiri (uşi, geamuri) datorate undelor sonore rezultate din convorbirile purtate şi interceptate şi pe care le transformă în semnale electrice); ***microfoane care realizează captarea sunetelor în aer liber de la distanţă*** (microfonul parabolic care seamănă ca formă cu antenele parabolice din instalaţiile de captare a transmisiilor prin satelit şi microfonul puşcă format din mai multe tuburi paralele, dar acestea, care au fost preluate de la ornitologi ce le utilizează în studiul limbajului păsărilor, prezintă dezavantajul că sunt greu camuflabile şi uşor observabile de persoanele ale căror convorbiri se doresc a fi interceptate). (A se vedea, Ov. Diaconescu, *op.cit.*, p. 65.)

[113] De obicei, **microemiţătoarele sunt montate** în scrumiere, farfurii, cuţite, în toate ustensilele de birou, în stilouri, dar cel mai mult este întrebuinţată mascarea într-un paralelipiped de lemn scobit, ca un penar în care se pot plasa şi mai multe baterii, pentru o mai mare durată de funcţionare, de la câteva ore până la câteva zile. Un asemenea obiect poate fi prins sub orice mobilier care se poate afla într-o încăpere (birou, dulap, fotoliu, pat etc.). Pentru a elimina neajunsurile cauzate de viaţa limitată a bateriilor s-au construit emiţătoare alimentate la reţeaua electrică având o durată de funcţionare practic nelimitată. Acestea sunt camuflate în obiecte care stau tot timpul sub tensiune şi sunt racordate, în mod ascuns, la reţeaua electrică, în spatele unor prize electrice, sau în alte locuri pe traseul invizibil al reţelei electrice. Există şi dispozitive telecomandate, care dispun, pe lângă emiţătorul propriu-zis, de un receptor de dimensiuni foarte mici care, în funcţie de comanda pe care o primeşte, porneşte sau scoate din funcţiune emiţătorul de interceptare. Comandarea receptorului se face de la câteva sute de metri de către un emiţător de 1 – 2 W. (Preluare după Ov. Diaconescu, *op.cit.*)

informator infiltrat şi care urmează a fi acţionat (pornit-oprit) de către acesta, prin compararea celor două înregistrări realizate de cele două sisteme, se poate verifica loialitatea sau duplicitatea agentului sau informatorului faţă de organele care îl folosesc.

Este poate una dintre cele mai eficace **metode de verificare a informatorilor.**

„Lucrătorul de informaţii sau contrainformaţii, folosind unul sau altul din sistemele de interceptare, ori chiar pe amândouă aşa cum s-a văzut, alegând locul de plasare al fiecăruia în obiecte portabile sau în îmbrăcămintea agentului, poate rezolva multiple situaţii operative.

Din cele de mai sus rezultă că a intercepta o convorbire ce se poartă într-o încăpere înseamnă a găsi posibilitatea de a introduce sau extrage de acolo un dispozitiv sau un semnal.

Pot fi folosite în acest scop microfoane cuplate cu microemiţătoare, telefoane, conducte de calorifer sau apă, cabluri electrice, ferestre, pereţi, plafoane, podeaua etc.

Dispozitivele ce conţin microfoane şi emiţătoare sunt ascunse în interiorul camerei şi transmit în exterior. Semnalul este recepţionat de către un post de ascultare, plasat într-un automobil sau într-o clădire (cameră) alăturată."[114]

Specialiştii organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale utilizează „metode subtile şi ingenioase de **camuflare,** de la plasarea lor în cele mai neaşteptate locuri: o măslină cu scobitoare care pluteşte într-un pahar cu băutură, până la lipirea pe ţeava de calorifer ce duce în camera alăturată sau utilizarea ultimelor realizări în domeniul fibrelor optice. Unele dispozitive sunt plantate în fructe (energia electrică necesară este extrasă chiar din acestea), ori în arbori ornamentali, scrumiere, farfurii, pahare, etc. sau se prezintă împachetate în cele mai diferite forme: pachete de ţigări, lanternă, carte, ace de cravată, nasturi, sutiene etc."[115]

Un alt mijloc perfecţionat de interceptare ambientală, care se află numai la îndemâna instituţiilor guvernamentale, îl reprezintă *„reflectorii pasivi"*, care constau în cavităţi rezonante (pentru a reflecta cât mai mult cât mai mult), ce posedă o antenă şi o membrană care vibrează la undele sonore ale convorbirilor interceptate.[116]

În panoplia instituţiilor care execută operaţiuni de interceptare ambientală şi-a găsit locul şi metoda de interceptare prin „folosirea *sistemelor direcţionale optice – laseri* – care utilizează energia luminoasă din domeniul infraroşu – vizibil – ultraviolet peste 1000 GHz. O aplicaţie particulară a laserului constă în utilizarea acestuia în interceptările ambientale, care

---

[114] Distanţa uzuală pentru aparatură este de până la 0,5 km, în funcţie de mai mulţi factori. Dispozitivele au un microfon cu electreţi (extraplat) şi sunt alimentate fie de la o baterie, având viaţa limitată, fie de la reţeaua electrică sau telefonică. Sunt cunoscute cazuri de montare în spatele cuiului ce ţine un tablou şi alimentate cu două dâre de vopsea conductoare peste care s-a văruit ulterior, acestea fiind deja „ultraprofesioniste". Cele alimentate de la reţeaua electrică sau telefonică pot funcţiona un timp nelimitat. Sunt însă uşor de detectat, emiţând continuu. Pentru a elimina acest neajuns, ultimele modele sunt dotate cu subansambluri de digitizare a datelor, memorii tampon şi emiţătoare pe frecvenţe foarte înalte. Astfel, porţiunea înregistrată timp de 10 secunde, să spunem, este transmisă într-o microsecundă, făcând astfel încercările de interceptie practic imposibile. **Variantele de mascare** a acestor dispozitive sunt nelimitate: *cutii de chibrituri, doze de cot sau prize, ba chiar şi cărămizi* (Adaptare după, Ov. Diaconescu, *op. cit.*, p.54-77).

[115] Cristian Crăciunoiu, *Interceptarea convorbirilor, o realitate controversată*, articol publicat în revista „Ştiinţă şi tehnică", nr. 4/1990 (serie nouă), p.10-11.

[116] Astfel de dispozitive nu au componente electronice şi nici un fel de alimentare, astfel că au o durată de funcţionare nelimitată. Cavitatea respectivă este, de fapt, un simplu cilindru metalic argintat, care este „bombardată" electronic cu energie care o va capta. În construcţiile de beton se introduc bare metalice ca armături sau cavităţi de rezonanţe conice, confecţionate din metal. Un fascicol de microunde la o frecvenţă critică este transmisă acestei structuri, care vibrează datorită undelor sonore. Fascicolul reflectat este modelat de către aceste vibraţii şi astfel se poate obţine un semnal care, decodat şi prelucrat, reface convorbirea. (Prelucrare după, Ov. Diaconescu, *op. cit.*)

se bazează pe proprietatea radiaţiei laser de a rămâne concentrată, sub forma unui fascicol îngust chiar după parcurgerea unei distanţe apreciabile."[117]

Toate serviciile de informaţii folosesc aceste dispozitive în investigarea ameninţărilor la adresa securităţii naţionale şi acte de terorism, unde utilitatea lor este, în majoritatea cazurilor, indispensabilă. Faţă de modurile de operare, unele de o discreţie şi clandestinitate absolută, se justifică şi se impun demersuri investigative pe măsură, metode, mijloace şi tehnici high-tech.

Subsecţiunea D

Interceptarea şi înregistrarea comunicaţiilor electronice, efectuate sub orice formă, ca procedeu investigativ informativ operativ special, specific, cu caracter secret *(art. 14 alin. 2 lit. a din Legea nr. 51/1991)*

[47] Operaţiunile de ***interceptare*** şi ***înregistrare*** a comunicaţiilor electronice, efectuate sub orice formă, autorizate de magistratul competent, potrivit prevederilor Legii nr. 51/1991, constituie activităţi de informaţii şi au caracter secret de stat[118].

[48] În anul 2002, S.R.I. a fost investit cu atributul de Autoritate Naţională în domeniul interceptării şi al relaţiei cu operatorii şi furnizorii de servicii de telecomunicaţii[119], considerent în virtutea căruia, la data editării monografiei citate, *„la sistemul national de interceptare sunt conectate (şi primesc semnal pe circuite criptate) mai multe structuri abilitate să culeagă informaţii utilizând mijloace tehnice secrete potrivit propriei lor legi de organizare şi funcţionare. Conectarea la sistem se realizează în baza unor protocoale de cooperare a căror principală motivaţie de impunere din partea Serviciului o constituie respectarea politicilor de Securitate instituite la nivelul sistemului"*[120].

Urmare a unor relatări din mass media în legătură cu interceptările comunicaţiilor telefonice, Biroul de Presă al Serviciului Român de Informaţii este împuternicit să comunice următoarele:

„SRI acţionează consecvent pentru respectarea şi aplicarea cu stricteţe a legislaţiei în vigoare pentru obţinerea şi punerea în aplicare a autorizaţiilor legale de interceptare a

---

[117] Cristian Crăciunoiu, *Interceptarea convorbirilor, o realitate controversată*, articol publicat în revista „Ştiinţă şi tehnică", nr. 4/1990 (serie nouă), p.10-11.

Astfel de dispozitive nu au componente electronice şi nici un fel de alimentare, astfel că au o durată de funcţionare nelimitată. Cavitatea respectivă este, de fapt, un simplu cilindru metalic argintat, care este „bombardată" electronic cu energie care o va capta. În construcţiile de beton se introduc bare metalice ca armături sau cavităţi de rezonanţe conice, confecţionate din metal. Un fascicol de microunde la o frecvenţă critică este transmisă acestei structuri, care vibrează datorită undelor sonore. Fascicolul reflectat este modelat de către aceste vibraţii şi astfel se poate obţine un semnal care, decodat şi prelucrat, reface convorbirea.

Unul dintre aparatele destinate să capteze clandestin conversaţiile este **receptorul de micro-infraroşii**. Este suficient să se disimuleze în încăperea „spionată" un microemiţător, pentru care există astăzi versiuni miniaturizate capabile să capteze o conversaţie pe o rază de 10 – 15 m (articolul *„Interceptările luminoase"*, publicată în revista *„Science et vie"*, nr. 6/1992, p.48).

[118] Conform prevederilor art. 10 din Legea nr. 51/1991 şi potrivit art. 17 din Legea nr. 182/2002 În categoria informaţiilor secrete de stat sunt cuprinse informaţiile care reprezintă sau care se referă la:.... f) activitatea de informaţii desfăşurată de autorităţile publice stabilite prin lege pentru apărarea tarii şi siguranţa naţională;

[119] **Monografia S.R.I. 1990 – 2015**, Ed. RAO,Bucureşti, 2015, ***„Cum se fac interceptările"***.p. 172.

[120] Idem, p. 172.

comunicaţiilor, aspect relevat şi cu prilejul controalelor realizate de către Comisia Parlamentară de Control a Activităţii Serviciului Român de Informaţii".

„Reiterăm faptul că, în conformitate cu cadrul normativ în vigoare, SRI este autoritatea naţională în materia interceptării comunicaţiilor telefonice, sens în care celelalte instituţii invocate (Direcţia Naţională Anticorupţie, Serviciul de Informaţii Externe, Direcţia Generală de Informaţii şi Protecţie Internă din cadrul MIRA şi Direcţia de Combatere a Crimei Organizate din IGPR), după obţinerea autorizaţiilor legale pentru interceptarea comunicaţiilor, se adresează serviciului nostru pentru punerea în aplicare a acestora.

Instituţiile menţionate deţin echipamente tehnice cu ajutorul cărora pot realiza activităţi de preluare a fişierelor audio de la SRI şi transformarea în fişiere scrise (redarea semnalului audio).

În cazul Direcţiei Naţionale Anticorupţie, operaţiunea tehnică de preluare se realizează începând cu data de 01.03.2006, la solicitarea expresă a acestei instituţii, în baza Protocolului încheiat la 02.03.2004.

Echipamentele respective nu permit punerea în aplicare a autorizaţiilor legale pentru interceptarea comunicaţiilor telefonice (realizarea propriu-zisă a interceptărilor), ***operaţiune tehnică aflată în competenţa SRI.***

Menţionăm, de asemenea, că SRI nu deţine date cu privire la dotări tehnice cu capabilităţi de interceptare a comunicaţiilor telefonice, aflate în posesia instituţiilor menţionate."[121]

În acelaşi sens organele S.R.I. au comunicat instanţelor de judecată, prin adresă cu prilejul judecării unei cauze penale următoarele:

„Interceptările telefonice realizate în condiţiile codului de procedură penală sunt realizate de către S.R.I., prin intermediul unui sistem naţional integrat. Acesta nu poate fi pus la dispoziţie nici fizic, nici d. p. v. legal, întrucât în conformitate cu art. 17 lit. g din Legea nr. 182/2002, tehnica şi echipamentele respective fac parte din categoria informaţiilor secretelor de stat, fiind exceptate de la accesul liber al cetăţenilor, conform art. 12 alin. 1 lit. a din Legea nr. 544/2001.

În cadrul acestui sistem integrat de interceptare, înregistrările se fac pe hard diskurile unor servere la care are acces numai personalul autorizat, aceste înregistrări constituind în fapt originalul, întrucât sunt realizate simultan cu evenimentele acustice pe care le conţin.

De pe aceste hard diskuri înregistrările sunt transferate pe suporţii optici care sunt înaintaşi beneficiarului şi care, conform art. 91^3 din c. p. p., reprezintă suportul original.

În fapt, înregistrările de pe aceşti suporţi optici sunt copii ale originalelor înregistrărilor respective.

În contextul celor de mai sus data creării fiecărui fişier audio, dată de consola Windows (figura 3, coloana 3) diferă de data la care se presupune a fi fost efectuată fiecare înregistrare, dată înscrisă în numele fişierului (figura 3, coloana 1)."[122]

---

[121] www.sri.ro / Precizare privind interceptarea comunicaţiilor telefonice, accesat la 10.10.2013, a se vedea şi D.I. Cristescu, V. Enescu, *Prolegomene privind administrarea şi expertizarea probelor multimedia*, Ed. Solness, Timişoara, 2013, p. 111. La data de 26.12.2016 site-ul https://www.google.ro/webhp?ie=UTF-8&rct=j#q=www.sri.ro+%2F+Precizare+privind+interceptarea+comunica%C8%9Biilor+telefonice , pe care se afla postat comunicatul de presă, nu putea fi accesat.

Situaţia existentă a fost cunoscută şi chiar împărtăşită şi la nivelul P.I.C.C.J., prin preluarea integrală a explicaţiilor S.R.I., după cum şi instanţele de judecată au acceptat respectiva situaţie fără nici un fel de rezerve.

Astfel, într-un dosar penal[123], urmare a solicitării de efectuare a unei expertize tehnice şi criminalistice a înregistrărilor unor convorbiri telefonice, care au fost interceptate în baza unui mandat de siguranţă naţională emis de I.C.C.J., formulate de către unul dintre inculpaţii din cauză, cerere ce a fost admisă de instanţă, precum şi a cererii exprese, făcute de expertul criminalist autorizat, din cadrul Laboratorului Interjudeţean de Expertize Criminalistice Bucureşti, unde a fost dispusă efectuarea expertizei, de a examina echipamentele de comunicaţii şi informatice[124] de mare capacitate, ce fac parte din sistemul *integrat digital, cu caracter secret, utilizat de S.R.I,* prin adresa nr. 786/C_2 /13.10.2011 a prim adjunctului Procurorului General, depusă la dosarul cauzei, la termenul din 14.10.2011, s-a comunicat: *„Interceptarea şi înregistrarea comunicaţiilor se realizează în sistem digital, configurat într-o structură unitară.*

Astfel proiectat ca un ansamblu de platforme tehnice integrate distribuite la nivel naţional, sistemul este compus din echipamente de comunicaţii şi informatice de mare capacitate, apte să realizeze interceptarea simultană a comunicaţiilor tuturor persoanelor în legătură cu care au fost dispuse, de către instanţele de judecată, măsurile prevăzute de lege.

În concepţia producerii şi dezvoltării sistemelor de interceptare în mod centralizat a comunicaţiilor, aşa cum este şi cel administrat de S.R.I., echipamentele sunt implicate în interceptarea tuturor ţintelor active, fiind imposibilă alocarea, pentru fiecare persoană şi telefon interceptat, a unui set propriu de capacităţi tehnice integrate care să poată fi detaşate, fără a afecta fundamental funcţionarea întregului sistem.

*Echipamentele tehnice solicitate de către I.N.E.C. sunt clasificate prin efectul Legii (art. 17 lit. g) din Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate, ca fiind secrete de stat, declasificarea acestora putând fi realizată doar printr-un act normativ de aceeaşi forţă juridică.", şi că : **„punerea la dispoziţia reprezentantului Institutului Naţional de Expertize Criminalistice a echipamentelor tehnice cu care s-au realizat interceptările, însoţite de manualele de utilizare şi accesoriile necesare pentru punerea în funcţiune nu se poate realiza."***

[49] Anterior datei de 14 martie 2016, S.R.I. a pus în executare mandatele de supraveghere tehnică emise de autorităţile judiciare competente, potrivit unor prevederi legale existente, în codul de procedură penală[125], deservind organele de urmărire penală, şi în cauze penale care nu aveau drept obiect infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism, dar prevederea legală respectivă a fost declarată neconstituţională prin *Decizia Curţii Constituţionale a României nr. 51 din 16 februarie 2016.*

---

[122] Situaţia a fost relevată de către experţii criminalişti autorizaţi introduşi în diferite cauze penale cum a fost de pildă într-o situaţie **[Raportul de Expertiză Criminalistică nr. 6/17.01.2012** al Laboratorului Interjudeţean de Expertize Criminalistice Braşov depus în dosarul nr. 6495/115/2006 al Curţii de Apel Braşov (nepublicat)], în care expertul criminalist autorizat , autor al Raportului de Expertiză, învederează existenţa unei **adrese a S.R.I. – U.M. 0653 Reşiţa, cu nr. 1766686/08/09.2011** (*nesolicitată de către instanţa de judecată şi nedepusă la dosarul cauzei*), vizând răspunsul la solicitarea expertului, absolut necesară efectuării expertizei, de a avea la dispoziţie echipamentele tehnice cu care s-au realizat interceptările şi înregistrările ce urmează a fi expertizate

[123] **Tribunalul Bucureşti, Secţia a II-a Penală, dosar nr. 49702/3/2010.**

[124] Aşa cum a solicitat expertul criminalist, prin adresa nr. 97 din 10.06.2011 a Laboratorului Interjudeţean de Expertize Criminalistice Bucureşti, depusă la dosarul cauzei la termenul din 23.06.2011. **(Tribunalul Bucureşti, Secţia a II-a Penală, dosar nr. 49702/3/2010)**

[125] Art. 142 alin. 1 din c. p. p. , în formularea anterioară datei de 14 martie 2016.

Pentru activităţi destinate scopului existenţei şi funcţionării lor, organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale - *Serviciile de Informaţii* - , pot utiliza, şi legea le şi conferă acest drept, mijloacele tehnice adecvate, sunt legal îndrituite să folosească metodele ştiinţifice adecvate, considerent pentru care pot să le confere un regim clasificat, dar în nici un caz acestea *nu se pot interfera cu un proces penal*, în sensul aplicării interdicţiei de a se avea acces, de către persoanele autorizate, la echipamentele folosite pentru obţinerea de probe judiciare.

În activitatea de informaţii desfăşurată pentru realizarea securităţii naţionale, în vederea executării mandatului de securitate naţională emis de către magistratul competent este absolut necesară existenţa şi exploatarea unor mijloace adecvate şi *high tech*, în ce priveşte interceptarea comunicaţiilor, considerent pentru care existenţa în cadrul S.R.I. a ***Centrului Naţional de Interceptarea Comunicaţiilor*** este pe deplin justificată.

Centrul Naţional de Interceptarea Comunicaţiilor (C.N.I.C.), a fost înfiinţat printr-o Hotărâre a Consiliului Suprem de Apărare a ţării[126] (C.S.A.T.), funcţionează în subordinea şi administrarea Serviciului Român de Informaţii şi *„operează cu un sistem ce are acoperire naţională şi asigură, în condiţiile legii, preluarea traficului oricărui agent calificat în exploatarea unei reţele sau furnizarea de servicii de telecomunicaţii autorizate"*[127].

În temeiul Hotărârii Consiliului Suprem de Apărare a ţării, Serviciul Român de Informaţii a dobândit calitatea de **Autoritate Naţională în materie de interceptarea comunicaţii.**

Urmare a unei alte Hotărâri C.S.A.T. din 25.03.2008, a fost emisă *Decizia nr. 258 din 27.03.2008 a Preşedintelui Autorităţii Naţionale de Reglementare în Comunicaţii,* pentru completarea Deciziei presedintelui Autorităţii Naţionale de Reglementare in Comunicaţii nr. 1.333/EN/2003 privind regimul de autorizare generală pentru furnizarea reţelelor şi a serviciilor de comunicaţii electronice, prin care s-a statuat obligaţia punerii la dispoziţia C.N.I.C. a serverelor de management administrate de furnizorii de telefonie, fixă şi mobilă[128],

---

126 Prin **Hotărârea nr. 0068 /2002 a C.S.A.T.** a fost conferit dreptul instituţiilor, care sunt autorizate legal de a deţine şi folosi mijloacele adecvate pentru verificarea, prelucrarea şi stocarea informaţiilor, în condiţiile legii, de a avea acces la traficul integral al comunicărilor prin realizarea de conexiuni tip intranet intre sediile acestora şi sediul autorităţii naţionale. Hotărârea în discuţie are caracter clasificat şi nu a fost publicată, considerent pentru care considerăm că nu poate fi invocată într-un proces penal, conform Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *Înregistrările audio şi audio – video, mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 57 şi M.V. Tudoran, *Teoria şi practica interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video judiciare*, Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniştilor, Bucureşti, 2012, p. 140.

127 Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *Înregistrările audio şi audio – video, mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 57.

128 În care se menţiona: *„3.8.4. Furnizorul de reţele sau de servicii de comunicaţii electronice va pune la dispoziţia autorităţii naţionale în materia interceptării comunicaţiilor, desemnată potrivit reglementărilor legale în vigoare, serverele de management al interceptării şi consolele de administrare şi operare pe care le deţine în vederea asigurării funcţiei de interceptare legală a comunicaţiilor;*

3.8.5. Furnizorul de reţele sau de servicii de comunicaţii electronice are obligaţia de a acorda sprijin tehnic autorităţii naţionale în materia interceptării comunicaţiilor, în vederea realizării atribuţiilor ce îi revin în domeniu, şi va coopera cu această autoritate pentru punerea în aplicare a criteriilor de securizare şi auditare a sistemului naţional de interceptare a comunicaţiilor, elaborate de aceasta.

3.8.6. Furnizorul de reţele sau de servicii de comunicaţii electronice are obligaţia de a lua toate măsurile tehnice necesare în vederea punerii de îndată în executare a autorizaţiilor sau mandatelor de interceptare a comunicaţiilor emise potrivit legii.".

completată şi adăugită ulterior, în care era reliefat atributul de **Autoritate Naţională în materie de interceptarea comunicaţii**, S.R.I.[129]

Am apreciat întotdeuna şi apreciem în continuare că, pentru prevenirea, descoperirea şi documentarea riscurilor, vulnerabilităţilor şi ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, aşa cum acestea sunt enumerate în art. 3 din Legea nr. 51/1991, cu modificările şi completările ulterioare, precum **şi în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism**, prevederile hotărârii în discuţie **se interferează cu activităţile de administrarea probatoriului în procesele penale ce au acest obiect**, ceea ce face opozabile prevederile sale, respectiv utilizarea în mod exclusiv ca *prestator de servicii pentru interceptarea şi înregistrarea comunicaţiilor*, a C.N.I.C..

[50] Ulterior datei de 14 martie 2016, odată cu intrarea în vigoare a Deciziei C.C.R. nr. 51 din 16 februarie 2016 şi, apoi, prin modificarea prevederilor art. 142 alin. 1 din c. p. p., prin art. I pct.2 din O.U.G. nr. 6/2016[130], S.R.I., **nu mai poate deservi organele de urmărire**

---

[129] **DECIZIE nr. 338 din 4 mai 2010** privind regimul de autorizare generală pentru furnizarea reţelelor şi a serviciilor de comunicaţii electronic emisă de AUTORITATEA NAŢIONALĂ PENTRU ADMINISTRARE ŞI REGLEMENTARE ÎN COMUNICAŢII

3.8.3. Furnizorul de reţele sau de servicii de comunicaţii electronice va pune la dispoziţia autorităţilor publice competente toate datele tehnice referitoare la operaţiunile de interceptare, în formatul stabilit de acestea, având în vedere stadiul tehnologic în domeniu.

3.8.4. Furnizorul de reţele sau de servicii de comunicaţii electronice va pune la dispoziţia autorităţii naţionale în materia interceptării comunicaţiilor, desemnată potrivit reglementărilor legale în vigoare, serverele de management al interceptării şi consolele de administrare şi operare pe care le deţine, în vederea asigurării funcţiei de interceptare legală a comunicaţiilor.

3.8.5. Furnizorul de reţele sau de servicii de comunicaţii electronice are obligaţia de a acorda sprijin tehnic autorităţii naţionale în materia interceptării comunicaţiilor, în vederea realizării atribuţiilor ce îi revin în domeniu, şi va coopera cu această autoritate pentru punerea în aplicare a criteriilor de securizare şi auditare a sistemului naţional de interceptare a comunicaţiilor, elaborate de aceasta.

DECIZIE nr. 987 din 6 decembrie 2012 privind regimul de autorizare generală pentru furnizarea reţelelor şi a serviciilor de comunicaţii electronice, emisă de AUTORITATEA NAŢIONALĂ PENTRU ADMINISTRARE ŞI REGLEMENTARE ÎN COMUNICAŢII

3.8. Interceptarea comunicaţiilor

3.8.1. Furnizorul de reţele sau de servicii de comunicaţii electronice are obligaţia de a permite, inclusiv din punct de vedere tehnic, autorităţilor publice competente să intercepteze comunicaţiile efectuate, precum şi obligaţia de a suporta costurile aferente interfeţei pentru interceptare, în condiţiile legii.

3.8.2. Furnizorul de reţele sau de servicii de comunicaţii electronice are obligaţia de a asigura confidenţialitatea operaţiunilor de interceptare printr-un sistem propriu de măsuri organizatorice, tehnice şi procedurale acreditat în condiţiile legislaţiei speciale din domeniul protecţiei informaţiilor clasificate.

3.8.3. Furnizorul de reţele sau de servicii de comunicaţii electronice va pune la dispoziţia autorităţilor publice competente toate datele tehnice referitoare la operaţiunile de interceptare, în formatul stabilit de acestea, având în vedere stadiul tehnologic în domeniu.

3.8.4. Furnizorul de reţele sau de servicii de comunicaţii electronice va pune la dispoziţia autorităţii naţionale în materia interceptării comunicaţiilor, desemnată potrivit reglementărilor legale în vigoare, serverele de management al interceptării şi consolele de administrare şi operare pe care le deţine, în vederea asigurării funcţiei de interceptare legală a comunicaţiilor.

3.8.5. Furnizorul de reţele sau de servicii de comunicaţii electronice are obligaţia de a acorda sprijin tehnic autorităţii naţionale în materia interceptării comunicaţiilor, în vederea realizării atribuţiilor ce îi revin în domeniu, şi va coopera cu această autoritate pentru punerea în aplicare a criteriilor de securizare şi auditare a sistemului naţional de interceptare a comunicaţiilor, elaborate de aceasta.

3.8.6. Furnizorul de reţele sau de servicii de comunicaţii electronice are obligaţia de a lua toate măsurile tehnice necesare în vederea punerii de îndată în executare a autorizaţiilor sau mandatelor de interceptare a comunicaţiilor emise potrivit legii.

[130] Art. I din O.U.G. nr. 6/2016 Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările şi completările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează:

2. La articolul 142, alineatul (1) se modifică şi va avea următorul cuprins:

„(1) Procurorul pune în executare supravegherea tehnică ori poate dispune ca aceasta să fie efectuată de organul de cercetare penală sau de lucrători specializaţi din cadrul poliţiei."

penală şi în cauzele penale care nu au drept obiect infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism, astfel că atributul de **Autoritate Naţională în materie de interceptarea comunicaţii** al **organelor S.R.I., prin C.N.I.C., a fost restrâns şi limitat doar la activitatea proprie şi numai cu privire la infracţiunile contra securităţii naţionale şi de terorism, considerent pentru care apreciem că este necesară şi reevaluarea acestei calităţi, prin adaptarea, actualizarea şi modificarea corespunzătoare a Hotărârilor C.S.A.T. incidente.**

Pentru activitatea de interceptare - înregistrare a comunicaţiilor electronice de orice tip, mai precis pentru punerea în aplicare a mandatului de supraveghere tehnică (m.s.t.), în condiţiile codului de procedură penală, pentru alte infracţiuni decât cele contra securităţii naţionale şi de terorism, am exprimat punctul de vedere al existenţei unei **Autorităţi Independente (Sistem) de Interceptare şi Înregistrare a Comunicaţiilor**, care să deservească organele judiciare şi care să funcţioneze ca *entitate autonomă şi independentă*, în sprijinul exclusiv şi sub controlul justiţiei, cu scopul de a produce probe destinate fie urmăririi penale, fie fazei de judecată şi, în acest context, să fie exclus de la orice formă de clasificare ca secret de stat ori de serviciu, iar în acelaşi timp să poată fi accesat pentru verificări de natură strict ştiinţifică, destinate eliminării oricărei suspiciuni în ce priveşte obţinerea, stocarea şi manipularea probelor multimedia.

Echipamentele informatice şi de comunicaţii destinate unor astfel de operaţiuni reprezintă elemente ale dezvoltării ştiinţei în domeniu şi nu instrumente oculte, secretizate şi inaccesibile, cu atât mai mult cu cât deserveşte scopului procesului penal de a se afla adevărul, care nu este apanajul numai a unor instituţii, ci al justiţiei în ansamblu, în care un rol, uneori extrem de important îl deşi in experţii judiciari.

Din punct de vedere legislativ s-a făcut o tentativă a unei altfel de reglementari în ceea ce priveşte organizarea instituţională a interceptării şi înregistrării comunicaţiilor (în anul 2007), care a rămas în fază de proiect, fiind abandonată la nivelul Senatului României[131].

Atunci când organele judiciare desfăşoară proces investigativ penal (urmărire penală) în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale, prevăzute în titlul X din Codul penal şi infracţiunilor de terorism, din dispoziţia acestora, **punerea în aplicare a mandatelor de supraveghere tehnică se poate realiza şi este consult a se proceda astfel, de către**

---

131 A se vedea site-ul www.cdep.ro/proiecte/2007/000/50/5/cd055_07.pdf, accesat la data de 03.01.2017. Situaţia a fost reflectată şi în publicaţia Lumea Justiţiei, rubrica Dezvăluiri – Anchete, de luni, 9 august 2010 12:05, în articolul *„Autoritatea Naţionala pentru Interceptarea Comunicaţiilor ţinută pe tuşa Parlamentului de dragul SRI"* , autor Voichiţa Răşcanu, din care redăm următoarele pasaje: **„Proiectul de lege privind înfiinţarea, organizarea şi functionarea Autorităţii Naţionale pentru Interceptarea Comunicaţiilor a fost depus la Camera Deputaţilor, în februarie 2007, iniţiativa fiind semnată de 71 de deputaţi si senatori PNL. Două luni mai târziu, în aprilie 2007, proiectul de lege a fost votat favorabil de Camera Deputaţilor şi a ajuns la Senat, unde zace de trei ani, fiind pasat între toate comisiile posibile, pentru diferite avize, deşi în momentul ajungerii la Senat a fost dispusă procedura de urgenţă pentru adoptarea lui.**
Din 24 mai 2007, de când actul normativ a primit aviz favorabil de la Comisia pentru Drepturile Omului, Culte si Minorităţi, el a fost uitat, fiind scos de la naftalina abia în data de 2 februarie 2009, când Comisia Juridică din Senat *„a solicitat ca această propunere legislativă să nu mai fie cuprinsă în agenda sa de lucru"*.
Dupa aceasta, proiectul de act normativ a mai stat la sertar aproape un an, până în data de 3 martie 2010, când a fost din nou trimis pentru avize catre diverse comisii.
Proiectul a primit avizul favorabil de la Consiliul Legislativ şi un aviz nefavorabil de la Comisia Juridică, de disciplină şi imunităţi."

organele de cercetare penală speciale **pentru efectuarea actelor de urmărire penală, inclusiv cele care constau în activităţile de supraveghere tehnică**[132].

În actuala reglementare, pentru relaţia cu furnizorii de comunicaţii electronice destinate publicului, **Centrul Naţional de Interceptare a Comunicaţiilor din cadrul S.R.I.** este desemnat cu rolul de a obţine, prelucra şi stoca informaţii în domeniul securităţii naţionale.

La cererea organelor de urmărire penală, Centrul asigură accesul nemijlocit şi independent al acestora la sistemele tehnice în scopul executării supravegherii tehnice prevăzute la art. 138 alin. (1) lit. a) din c.p.p.

Verificarea modului de punere în aplicare în cadrul Centrului Naţional de Interceptare a Comunicaţiilor a executării acestor supravegheri tehnice se realizează potrivit art. 30^1 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările şi completările ulterioare[133].

Condiţiile concrete de acces la sistemele tehnice al organelor judiciare se stabilesc prin **protocoale de cooperare** încheiate de S.R.I. cu Ministerul Public, Ministerul Afacerilor Interne, precum şi cu alte instituţii în cadrul cărora îşi desfăşoară activitatea, în condiţiile art. 57 alin. (2) din Codul de procedură penală, organe de cercetare penală speciale[134].

În sensul celor de mai sus, s–a dat o eficienţă sporită şi un alt cadru de reglementare, prevederilor art. 12 alin. 2 din Legea nr. 14/1992, conform cărora, la solicitarea organelor judiciare competente, cadre anume desemnate din Serviciul Român de Informaţii ***pot acorda sprijin*** la realizarea unor activităţi de cercetare penală pentru infracţiuni privind securitatea naţională, în sensul că, prin excepţie de la prevederile art. 13 ipoteza tip din Legea nr. 14/1992[135], **organele Serviciului Român de Informaţii pot fi desemnate organe de cercetare penală speciale conform art. 55 alin. (5) şi (6) din Codul de procedură penală pentru punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică, conform prevederilor art. 57 alin. (2) teza finală din Codul de procedură penală**[136].

---

[132] Art. I din O.U.G. nr. 6/2016

Legea nr. 135/2010 privind **Codul de procedură penală**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările şi completările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează:

1. La articolul 57, alineatul (2) se modifică şi va avea următorul cuprins:

"(2) Organele de cercetare penală speciale efectuează acte de urmărire penală numai în condiţiile art. 55 alin. (5) şi (6), corespunzător specializării structurii din care fac parte, în cazul săvârşirii infracţiunilor de către militari sau în cazul săvârşirii infracţiunilor de corupţie şi de serviciu prevăzute de Codul penal săvârşite de către personalul navigant al marinei civile, dacă fapta a pus sau a putut pune în pericol siguranţa navei sau navigaţiei ori a personalului. **De asemenea, organele de cercetare penală speciale pot efectua, în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale prevăzute în titlul X din Codul penal şi infracţiunilor de terorism, din dispoziţia procurorului, punerea în aplicare a mandatelor de supraveghere tehnică."**

[133] Art. 30^1 din Legea nr. 304/2004

(1) **Semestrial sau ori de câte ori este nevoie**, preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sau unul dintre judecătorii anume desemnaţi de către acesta **verifică modul de punere în aplicare** în cadrul Centrului Naţional de Interceptare a Comunicaţiilor prevăzut de art. 8 alin. 2 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii, cu modificările şi completările ulterioare, **a supravegherilor tehnice realizate de organele de urmărire penală.**

(2) Verificarea prevăzută la alin. (1) se face în condiţiile prevăzute prin Regulamentul privind organizarea şi funcţionarea administrativă a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

[134] Art. 8 alin. 2 din Legea nr. 14/1992.

[135] Art. 13 din Legea nr. 14/1992 **(ipoteza tip)** Organele Serviciului Român de Informaţii nu pot efectua acte de cercetare penală, nu pot lua măsura reţinerii sau arestării preventive şi nici dispune de spaţii proprii de arest.

[136] Art. 13 din Legea nr. 14/1992 **(ipoteza excepţie)** Prin excepţie, organele Serviciului Român de Informaţii pot fi desemnate organe de cercetare penală speciale conform art. 55 alin. (5) şi (6) din Codul de procedură penală pentru punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică, conform prevederilor art. 57 alin. (2) teza finală din Codul de procedură penală.

Modificările legislative aduse prin O.U.G. nr. 6/2016 se referă, în mod expres, şi la punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică [137], astfel că C.N.I.C. poate deveni util şi chiar este recomandat, în instrumentarea cauzelor penale având ca obiect infracţiunile contra securităţii naţionale şi de terorism, ceea ce constituie o **extensiune legală procedural penală,** de la rolul exclusiv al acestui organism doar în materia interceptării şi înregistrării comunicaţiilor electronice efectuate în baza autorizării magistratului competent, în temeiul prevederilor Legii nr. 51/1991, cu natură juridică administrativă, deci extraprocesual penal, situaţie la care se ajunsese prin Decizia C.C.R. nr. 51 din 16 februarie 2016.

[51] Informaţiile rezultate din *activitatea de interceptare şi înregistrare a convorbirilor, comunicărilor sau conversaţiilor* **pot să vizeze**, atunci când ne referim la manifestări ilicite şi nicidecum când conţinutul acestora se referă la viaţa privată sau exclusiv profesională a subiecţilor monitorizaţi, **2 categorii de situaţii faptice:**

a) manifestări care se circumscriu infracţiunilor prevăzute în codul penal şi în legi speciale.
b) manifestări care se circumscriu riscurilor, vulnerabilităţilor sau ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, cu precizarea că, de regulă, ameninţările la adresa securităţii naţionale sunt susceptibile de a constitui infracţiuni prevăzute de codul penal sau legi speciale

Opiniem că deşi activitatea derulată în cadrul C.N.I.C., mijloacele tehnice folosite şi metodele ştiinţifice aplicate, operaţiunile tehnice întreprinse **au un regim clasificat secret de stat, prin efectul legii**[138], **rezultatul acestora** – cel puţin în ceea ce priveşte situaţia în care relevă pregătirea ori săvârşirea de infracţiuni contra securităţii naţionale şi acte de terorism - , chiar şi pentru alte categorii de infracţiuni decât cele privind securitatea naţională şi actele de terorism – **nu pot fi supuse aceluiaşi regim clasificat.**

De altfel, în acest sens este stipulat şi de prevederile Legii nr. 51/1991, în sensul că, în situaţia în care, datele şi informaţiile de interes pentru securitatea naţională, rezultate din activităţile autorizate de magistratul competent, indică pregătirea sau săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, **sunt reţinute în scris şi transmise organelor de urmărire penală, potrivit art. 61 din Codul de procedură penală**, însoţite de **mandatul emis pentru**

---

[137] Art. 57 Competenţa organelor de cercetare penală

(1) Organele de cercetare penală ale poliţiei judiciare efectuează urmărirea penală pentru orice infracţiune care nu este dată, prin lege, în competenţa organelor de cercetare penală speciale sau procurorului, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege.

(2) **Organele de cercetare penală speciale** efectuează acte de urmărire penală numai în condiţiile art. 55 alin. (5) şi (6), corespunzător specializării structurii din care fac parte, în cazul săvârşirii infracţiunilor de către militari sau în cazul săvârşirii infracţiunilor de corupţie şi de serviciu prevăzute de Codul penal săvârşite de către personalul navigant al marinei civile, dacă fapta a pus sau a putut pune în pericol siguranţa navei sau navigaţiei ori a personalului. **De asemenea, organele de cercetare penală speciale pot efectua, în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale prevăzute în titlul X din Codul penal şi infracţiunilor de terorism, din dispoziţia procurorului, punerea în aplicare a mandatelor de supraveghere tehnică.**

[138] Potrivit prevederilor art. 17 lit. f (*activitatea de informaţii desfăşurată de autorităţile publice stabilite prin lege pentru apărarea ţării şi siguranţei naţionale*) şi g (*mijloacele, metodele, tehnica şi echipamentul de lucru, precum şi sursele de informaţii specific, folosite de autorităţile publice care desfăşoară activitate de informaţii*) din Legea nr. 182 /2002, cele menţionate sunt cuprinse în categoria **informaţiilor secrete de stat**, iar conform art. 45 alin. 1 şi din Legea nr. 14 /1992,"(1) *Documentele interne de orice fel ale Serviciului Roman de Informaţii au caracter de secret de stat, se păstrează în arhiva sa proprie şi nu pot fi consultate decît cu aprobarea directorului, în condiţiile legii. (2) Documentele, datele şi informaţiile Serviciului Roman de Informaţii pot deveni publice numai după trecerea unei perioade de 40 de ani de la arhivare.* "

acestea, la care se adaugă **propunerea de declasificare**, după caz, *totală* sau *în extras*, potrivit legii, a mandatului, iar convorbirile şi/sau comunicările interceptate, redate în scris, şi/sau imaginile înregistrate se transmit organelor de urmărire penală în integralitate, însoţite de conţinutul digital original al acestora[139].

[52] Interceptarea şi înregistrarea comunicaţiilor electronice, efectuate sub orice formă, ca procedeu investigativ informativ operativ special, specific, cu caracter secret poate să fie utilizat singur sau asociat cu unul sau mai multe din celelalte procedee investigative informativ operative, după cum fiecare dintre acestea din urmă pot fi folosite singure sau asociat cu procedeul interceptării şi înregistrării comunicaţiilor electronice, funcţie de situaţia practică dedusă investigaţiei şi de necesităţile obiective impuse de derularea investigaţiei în dinamica ei, singurele condiţii de exercitare fiind cele prevăzute de dispoziţiile legale.

[53] Interceptarea convorbirilor telefonice ***semnifică activităţile desfăşurate pentru surprinderea şi controlarea convorbirilor care au loc prin telefon – fix sau mobil – între două persoane, cu ajutorul unor mijloace tehnice, în scopul cunoaşterii conţinutului respectivei convorbiri.***

Convorbirile telefonice pot să aibe loc între persoanele aflate la capătul a două posturi telefonice fixe, a două posturi telefonice mobile, ori a unui post telefonic fix şi a unui post telefonic mobil.

Interceptările telefonice realizate au *avantajul* că, unele nu necesită pătrunderile în spaţiile închise unde sunt instalate posturile telefonice sau în împrejurimile acestora, cât şi pentru faptul că mai multe posturi ţintă pot fi conectate în centrale operaţionale (ca de pildă interceptarea prin derivare, prin releu, prin inducţie, prin sisteme radio, prin scanare)[140].

Eficienţa lor constă în aceea că, după o perioadă oarecare de timp de interceptare a convorbirilor telefonice *se pot obţine date şi informaţii privind sistemul relaţional, obiceiurile, anturajul, preocupările, intenţiile celui ale cărui convorbiri telefonice sunt ascultate.*

O problemă importantă pe care o ridică interceptarea convorbirilor telefonice, dar nu din punct de vedere tehnic, ci, din punct de vedere al evaluării, aprecierii şi valorificării rezultatelor operaţiunii tehnice, o reprezintă împrejurarea că *cei doi sau mai mulţi interlocutori pot să-şi codifice conversaţia*, – potrivit unor coduri stabilite aprioric şi numai de ei ştiut –, astfel că înţelegerea sau descifrarea semnificaţiei convorbirii purtate să constituie o sarcină grea pentru organele care investighează cazul respectiv.

Persoanele a căror convorbiri sunt interceptate – atunci când ele desfăşoară în mod real o activitate ilicită contra securităţii naţionale –, cunoscând despre existenţa posibilităţii de a fi supravegheate, au tot interesul să devină extrem de *criptici*, de *absconşi* în tot ceea ce fac, şi mai ales, în conversaţiile pe care le poartă, pentru a nu-şi dezvălui adevărate intenţii şi acţiuni.

Organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale au posibilitatea de a intercepta semnalele sonore sau orice altfel de semnale, convorbirile

---

[139] Art. 21 alin. 1 din Legea nr. 51/1991.
[140] Ovidiu Diaconescu, *op. cit.*, p.32-33, 43-48.

telefonice şi prin coroborarea datelor şi informaţiilor obţinute din acestă activitate cu cele rezultate din celelalte metode şi procedee investigative utilizate în cazul concret instrumentat, din contextul faptic existent, şi să dea semnificaţia corectă a conţinutului dialogului surprins şi controlat.

[54] Alte categorii de interceptări ale comunicaţiilor electronice

Interceptarea telexurilor „dacă există acces la linia de legătură ce conectează telexurile la reţeaua care poartă acelaşi nume, având o derivaţie şi un aparat similar, tot ce transmite sau recepţionează telexul supravegheat va fi prins şi de cel introdus pe reţea în mod clandestin.

Branşarea pentru interceptare se poate face atât în serie, cât şi în paralel, pe circuitul telex. Pentru a evita folosirea unui aparat telex pentru interceptare, deoarece se consumă hârtie şi acesta are o uzură mare a pieselor în mişcare, se folosesc magnetofoane drept mijloace de înregistrare a mesajelor interceptate. Pentru aceasta, semnalele telex interceptate modulează o frecvenţă din banda audio, care apoi este înregistrată. Cu dispozitive electronice similare, porţiunile interesante din înregistrare pot fi citite, la cerere, pe un telex.

Pentru interceptarea telefaxurilor s-a realizat aparatură de interceptare care se montează la fel şi în cazul interceptării telex doar că branşarea se face pe linie telefonică.

Această aparatură poate intercepta simultan mai multe linii telefax, poate stoca şi memora datele de sute de pagini format A4 şi le poate transmite la un calculator sau la orice post telefonic dotat cu aparatură de memorare sau de citire."[141].

Pentru interceptarea **e-mail-urilor** în condiţiile unei supravegheri electronice, terminalul de date al unui beneficiar legal este conectat printr-o derivaţie sau cu un emiţător asemănător cu cel al telefonului şi prin care se vor transmite datele la un post de ascultare.

În mod similar se procedează pentru **interceptarea MMS – urilor ori SMS – urilor sau comunicaţiilor prin sistemul Skype.**

Subsecţiunea E

Tactica criminalistică a efectuării unor procedee investigative informativ operative

[55] Activităţile sus menţionate de art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991, una dintre ele sau realizate toate odată, sunt destinate **scopului** culegerii de informaţii în vederea stabilirii existenţei vreunei ameninţări la adresa siguranţei naţionale sau, în cazul în care aceste ameninţări sunt în curs de pregătire, derulare sau consumare, pentru prevenirea, documentarea, combaterea ori contracararea manifestărilor infracţionale[142] şi efectuarea lor se poate derula în condiţii strict procedurale, ceea ce presupune autorizarea utilizării lor de către magistratul competent.

---

[141] „Este suficient să se branşeze un fir, racordat la acest aparat, pe cablul abonatului spionat şi telecopia porneşte pe reţeaua telefonică. Această derivaţie poate fi făcută în orice punct pe cablu, atât în repartitor, cât şi la o distanţă de 2 km" (revista franceză *„Science et Vie"*, în numărul 6 din iunie 1992, sub titlul *„Faxurile sunt ascultate"*), Ov. Diaconescu, *op. cit.*, p. 100 – 101.

[142] Doru Ioan Cristescu, *Interceptarea comunicaţiilor, înregistrările audio-video, filmările şi fotografierile*, Ed. Almanahul Banatului, Timişoara, 2000, p. 23 – 33.

Uneori, aceste procedee investigative reprezintă unicele şi exclusivele modalităţi de culegere de informaţii în domeniul securităţii naţionale, dat fiind caracterul extrem de secret şi de abscons al manifestărilor ilicite contra securităţii naţionale şi acte de terorism şi precauţiunile deosebite pe care şi le iau participanţii la astfel de fapte.

Efectuarea la timp şi în bune condiţii a acestor activităţi asigură stabilirea cu certitudine a caracterului ilicit al unor acţiuni umane şi chiar modalitatea de procurare a unor probe uneori indispensabile şi unice pentru aflarea adevărului într-o viitoare cauză penală.

Importanţa acestor activităţi se reflectă şi din împrejurarea că legiuitorul a admis desfăşurarea lor şi, pe cale de consecinţă, îngrădirea şi răstrângerea unor drepturi şi libertăţi fundamentale ale cetăţenilor, prevăzute în convenţii internaţionale şi Constituţia României, atunci când îşi găsesc justificarea în interesul major al realizării securităţii naţionale.

Faţă de modalităţile concrete de săvârşire a ameninţărilor la adresa siguranţei naţionale, de căile, metodele, mijloacele şi tehnicile, uneori, ultrasofisticate, folosite de făptuitorii unor acţiuni de acest gen, se justifică şi se impune cu necesitate utilizarea unor procedee investigative, unele asociate cu cea mai înaltă şi nouă tehnologie, prin care să poată avea loc cunoaşterea acţiunilor ilicite.

I. Procedeul investigativ informativ operativ special specific organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale de *căutare a unor informaţii, documente sau înscrisuri pentru a căror obţinere este necesar accesul într-un /dintr-un loc (pătrunderea/ieşirea), la un obiect ori document, sau deschiderea unui obiect* (prevăzut de art. 14 alin. 2 lit. b din Legea nr. 51/1991)

[56] Aceste categorii de activităţi se circumscriu conţinutului procesului investigativ informativ operativ – care se pot efectua de organele de stat din domeniul securităţii naţionale, anume desemnate, în vederea strângerii datelor necesare pentru stabilirea existenţei sau nu a unei/unor ameninţări la adresa securităţii naţionale şi se execută **în loc închis (domiciliu, reşedinţă, dependinţe, autovehicul), eventual deschis (grădină, curte, terasă), în loc/uri public/e sau privat/e, dar în nici un caz asupra persoanei.**

1. Precizări preliminare

[57] Obiectivele activităţii sunt de a căuta obiecte, înscrisuri, documente care sunt susceptibile de a constitui corpuri delicte, sau mijloace materiale de probă.

Categoriile de obiecte, înscrisuri, documente care se caută cu ocazia efectuării pătrunderii, respectiv accesului într-un loc pot fi:

- obiecte care constituie mijloace şi instrumente necesare săvârşirii infracţiunilor contra securităţii naţionale: arme, muniţii, bombe, aparate, materiale, instrumente, substanţe explozive sau componente ale acestora; toate acestea în forma care le fac apte de utilizare, dezmembrate sau în părţile lor componente, ca de pildă: substanţe chimice care într-un anumit amestec şi utilizate într-un anume recipient care poate avea diferite

forme şi dimensiuni poate constitui o bombă artizanală aptă de a produce un act terorist sau de distrugere; piese electronice care asamblate pot realiza un dispozitiv de interceptare a comunicaţiilor; aparatură electronică de observare pe timp de noapte, aparate de fotografiat miniaturizate[143]; microemiţătoare, microfoane, instalaţii de ascultare a convorbirilor, aparate de transmitere cifrată, benzi înregistrate – audio sau video –, maşini de multiplicat, de tipărit, cerneluri simpatice.

- înscrisuri, documente, notiţe, însemnări – integrale sau parţiale –, înregistrate în memoria calculatorului, aflate pe dischete, CD-uri, microfilmate, care conţin informaţii secrete de stat, secrete de serviciu, nedestinate publicităţii, documente sau înscrisuri în care sunt stabilite interese ale statului român, agende telefonice, notiţe în care sunt menţionate nume de persoane fizice sau juridice, adrese, numere de telefon, fax, e-mail din care rezultă legăturile cu alte persoane, cu agenţi ai unor puteri străine, extrase de cont, valori băneşti, cifruri etc. care oferă informaţii despre sume de bani obţinute sau avansate pentru realizarea activităţilor ilicite.

Gama obiectelor, înscrisurilor, documentelor care se caută este practic extrem de vastă, fiecare caz în parte particularizează sfera categoriilor acestora şi indică ţintele care fac obiectul procedeului investigativ, astfel că o enumerare exhaustivă devine practic imposibilă.

Cu ocazia fiecărui caz în parte, în care se utilizează procedeul investigativ în discuţie, investigatorii vor stabili plaja de obiecte, înscrisuri, documente căutate, funcţie de informaţiile obţinute până la data declanşării activităţii prin celelalte canale informative, nefiind exclus ca efectuarea căutării să identifice şi alte obiecte, înscrisuri, documente despre care nu s-a avut cunoştinţă sub nici o formă.

2. Elemente de tactică criminalistică privind pregătirea activităţilor

[58] Pregătirea activităţilor investigative de căutarea unor informaţii pentru a căror obţinere este necesar accesul într-un loc, la un obiect sau document, ori deschiderea unui obiect presupune :

a) **stabilirea obiectivelor activităţii** (ce anume se caută, caracteristicile generale ale obiectului – formă, dimensiune, structură – sau înscrisului – dimensiune, valoare –, ori documentului – dischetă, CD, etc. –, dar mai ales de posibilitatea de ascundere, de distrugere rapidă, de fragmentare), dar şi a situaţiei că obiectele căutate nu sunt întotdeauna cunoscute (de pildă în cazul căutării unor documente, dar se găsesc şi arme);
b) **stabilirea oportunităţii efectuării activităţii** (în ambele situaţii trebuie să existe o presupunere întemeiată că, într-un anumit loc, se vor găsi obiecte, înscrisuri sau documente care au legătură cu bănuiala temeinică a existenţei unei manifestări ilicite);

---

[143] Este cunoscută tehnica *„micropunctului"*, metodă folosită în practica spionajului economic. Inventatorul micropunctului este considerat profesorul Zapp de la Şcoala politehnică din Dresda. Procedeul a fost utilizat de spionajul nazist încă din anii celui de-al doilea război mondial. Mesajele secrete erau mai întâi dactilografiate pe foi pătrate de hârtie, apoi fotografiate cu ajutorul unei camere miniaturizate de înaltă precizie. Se obţinea astfel o imagine având mărimea unui timbru poştal. Apoi, cu ajutorul unui microscop, se făcea un nou clişeu. Imaginea, infinit de mică, era developată pe o sticlă acoperită cu o emulsie specială. Negativul, astfel obţinut, se acoperea cu clodiu, pentru ca emulsia de pe placa de sticlă să poată fi detaşată în bloc. Cu ajutorul unui ac, micropunctul era desprins de pe placa de sticlă. (dr. Paul Ronitz, *Spionajul economic*, Ed. Militară, Bucureşti, 1976, p. 80 şi Ov. Diaconescu, *op. cit.*, p. 102-104)
Pentru citirea acestor mesaje sunt folosite microscoape speciale, demontabile. Referindu-se la această metodă, Walter Schellenberg, fost şef al spionajului nazist, în însemnările publicate după război (Walter Schellenberg. *Le Chef du Contrespionage nazi parle (1933 – 1945)*, Paris, Editions René Julliand, 1957) mărturiseşte: *„Noi făcusem progrese mari şi în domeniul fotografierii. Dispuneam de aparate de fotografiat speciale, care ne permiteau să luăm vederi fără să fim observaţi. Ajunsesem să imortalizăm conţinutul unei pagini întregi de ziar într-un spaţiu de mărimea gămăliei de ac. Textul mărunt putea fi uşor citit. Dosare întregi au putut fi astfel păstrate pe un film în lungime de un centimetru. În mai multe rânduri, în cursul călătoriei mele, în care nu mă bucuram de* ***imunitate diplomatică****, transportam astfel de filme în interiorul unei plombe dentare"*.

c) **cunoaşterea locului unde urmează să se efectueze activitatea** (dispunerea locului, caracteristicile de construcţie sau topografice, destinaţia sa, particularităţile constructive, dispunerea şi destinaţia încăperilor, a dependinţelor, eventualele modificări sau amenajări efectuate pe parcurs de locatari, amplasamentul uşilor sau ferestrelor, posibilităţile de intrare şi ieşire, altele decât cele obişnuite, persoanele care locuiesc permanent sau temporar la adresa respectivă, vizitatorii frecvenţi, vecinii, instalaţiile de securitate şi asigurarea pazei montate – camere video, sisteme de alarmă –);

d) **cunoaşterea persoanelor la care se vor efectua activităţile în discuţie** (personalitatea, gradul de cultură, profesiunea şi funcţia exercitată, viaţa de familie, raporturile cu vecinii, relaţiile pe care le întreţine cu diverse persoane – vecini, prieteni, anturaj – obiceiurile, pasiunile, muncile din gospodărie, activităţile de amator pe care le desfăşoară – foto, înregistrări de orice natură, calculatoare, chimie, fizică, mecanică, diverse meşteşuguri –, aparatură electrică, electronică deţinută, acordându-se atenţie deosebită şi persoanelor care locuiesc împreună cu persoana vizată, indiferent dacă sunt membrii de familie, chiriaşi, rude).

Metodele şi mijloacele utilizate pentru cunoaşterea locului unde urmează a se efectua operaţiunea şi a persoanelor la care se va efectua activitatea precum şi a persoanelor care locuiesc împreună cu persoana ţintă, dar şi a rudelor, prietenilor, anturajului, cu care acesta menţine legături apropiate, cotidiene sau la intervale mici de timp, a animalelor din spaţiul vizat, a instalaţiilor electrice sau electronice de pază ori alarmare, sunt constituite din toată gama aflată în panoplia organelor răspunzătoare cu aplicarea legii penale în domeniul siguranţei naţionale: *observarea, pânda operativă, supravegherea şi urmărirea operativă (filajul), exploatarea surselor deschise, munca cu sursele de informare umane, verificări, relaţii oficiale şi din orice surse, interceptarea comunicaţiilor*;

e) **alegerea şi stabilirea momentului efectuării activităţii,** presupune că organele de stat din domeniul securităţii naţionale au realizat o cunoaştere amănunţită a situaţiei locului unde urmează să se desfăşoare precum şi a persoanei ţintă şi a celorlalte categorii de persoane susenumerate, ceea ce conferă o siguranţă certă accesului abscons, secret, la locul unde se află obiectele, înscrisurile, documentele, informaţiile căutate şi în acelaşi timp oportun. Existenţa unor îndoieli, a unor împrejurări insuficient cunoscute, a unor situaţii nesigure sunt de natură a conduce la amânarea activităţii.

Particularităţile fiecărui caz concret vor constitui un alt element important în alegerea şi stabilirea momentului declanşării operaţiunii, iar rezultatele obţinute reprezintă împrejurări de natură a conduce la solicitarea prelungirii autorizării sau, dimpotrivă, a renunţării la activitate.

Situaţiile operative concrete pot conduce la aprecierea că această activitate nu se mai impune şi, datorită creării unui pericol iminent şi de neînlăturat, să se recurgă direct la efectuarea percheziţiei, ocazie cu care se demască, se stăvileşte şi, în acelaşi timp, se dovedeşte manifestarea ilicită la adresa siguranţei naţionale.

f) **pregătirea mijlocelor tehnice necesare efectuării activităţilor**, presupune ca pe lângă dotarea tehnică ce este necesară la efectuarea unei percheziţii (surse de iluminare, lămpi şi ochelari cu radiaţii infraroşii şi lămpi ultraviolete, diverse unelete, sonde metalice, stetoscoape, sonde electromagnetice, diferite categorii de detectoare), echipa care efectuează activitatea să fie dotată cu instrumente pentru deschiderea uşilor, a obiectelor de mobilier, a seifurilor, a casetelor (truse speciale), de contracarare a instalaţiilor de securitate, pază, alarmare sonoră, vizuală şi electronică. De o deosebită însemnătate este *instalaţia de comunicare* care asigură legătura între membrii echipei din interiorul spaţiului unde a avut loc pătrunderea celorlalţi membrii ai echipei.

[59] Echipei care desfăşoară activitatea îi este necesară dotarea cu mai multe autovehicule (autoturisme, dubiţe) care asigură deplasarea înspre şi de la locul operaţiunii, intervenţia în anumite situaţii incidentale ce se pot produce.

Acestea pot fi sau nu inscripţionate cu sigle şi reclame diferite, care să justifice prezenţa în zonă (de ex. Romtelecom, Serviciul de salubritate, taxi, maşini de depanare auto, de intervenţii pentru reparaţii drumuri etc.).

Unul dintre autovehicule, în care se află echipa de coordonare şi pe care se află montate instalaţiile tehnice – pentru comunicare, pentru preluarea imaginilor video – se va afla parcată în apropierea locului operaţiunii (100 – 300 m).

Echipamentul cu care sunt îmbrăcaţi membrii echipelor de supraveghere (ţinuta vestimentară) va fi întotdeauna corespunzător acoperirii sub care şi-au legendat prezenţa în zonă agenţii (uniforme, ţinute specifice ocupaţiei de acoperire, eventual sculele şi instrumentele adecvate).

Echipa care efectuează pătrunderea propriu-zisă va fi dotată cu aparatură de fotografiere sau filmare miniaturizată, ori cu amplificatoare electronooptice care au menirea de a fixa rezultatele căutării, în primul rând a locurilor şi ascunzătorilor unde au fost găsite obiectele, înscrisurile, documentele şi informaţiile care interesează, precum şi cu mulajul cheilor de la uşile de acces sau de la diferite încăperi din imobil, pentru a realiza copia acestora. Nu vor lipsi, funcţie de cazul investigat, aparatul de multiplicat portabil şi laptop-ul.

g) formarea echipei care efectuează activităţile.

[60] În cazul efectuării acestei operaţiuni se formează o **echipă complexă** formată din:

1) echipa care execută propriu-zis pătrunderea în spaţiul închis sau în autovehiculul ţintă;

2) echipa care asigură supravegherea în jurul şi în exteriorul locului accesat;

3) echipa care ţine sub observaţie persoanele care domiciliază şi care au acces în locul ţintă;

4) echipa care asigură coordonarea operaţiunii.

[61] Sarcinile unei astfel de echipe complexe sunt specifice fiecăruia dintre membrii ei, după cum urmează:

- **echipa care efectuează propriu-zis activitatea de pătrundere în spaţiu şi de căutare**, compusă din 2-3 persoane, are sarcina de a executa pătrunderea în spaţiul respectiv în condiţii extrem de operative, discrete, cu evitarea pe cât posibil a oricărui zgomot care poate alerta diferite persoane şi de a efectua căutarea atentă, minuţioasă, metodică, sistematică şi completă a obiectelor, înscrisurilor, documentelor şi informaţiilor vizate. Stabilirea numărului membrilor acestei echipe se realizează funcţie de spaţiul căutat (mărime, întindere, număr de camere, topografie, timpul avut la dispoziţie, mobilierul din încăperi, locurile unde este posibilă ascunderea obiectului sau înscrisului ori documentului căutat), după cum şi dotarea tehnică a echipei este determinată de astfel de elemente, la care se adaugă informaţiile obţinute pe alte canale informative în legătură, în special, cu locul din interiorul imobilului, unde poate fi depus obiectul ori înscrisul respectiv;

- **echipa care asigură deschiderea uşilor de acces în imobil şi de contracararea sistemelor de securitate, de alarmă** – sonoră sau vizuală – precum şi instalaţiile de supraveghere electronică a căilor de acces în imobil;
- **echipa care asigură supravegherea în jurul şi în exteriorul locului accesat** (*echipa de protecţie*), este compusă din mai mulţi agenţi, funcţie de caracteristicile locului respectiv, amplasamentului său, zonelor limitrofe, circulaţiei din zonă. Are sarcina de a încunoştiinţa urgent în legătură cu apariţia oricărei persoane care intenţionează de a intra în locul unde se caută, în timp util, pentru ca echipa din interior să aibă posibilitatea de retragere şi, în unele situaţii limită chiar de a crea o diversiune, în sensul de a opri câteva momente persoana sau persoanele respective, printr-o manevră legendată, (iscarea unui conflict în stradă, crearea aparentă a unui accident rutier, oprirea prin solicitarea de relaţii în legătură cu diferite motive: căutarea unei străzi, întrebarea despre situarea în spaţiul apropiat a unui magazin, hotel, service auto, etc., oricum improvizându-se o legendă oarecare) să-şi continue deplasarea şi să ajungă în locul penetrat, creându-se în acest fel răgazul de timp necesar retragerii echipei de căutare;
- **echipa care ţine sub observaţie persoanele care domiciliază în locul cercetat**, şi apropiaţii acestora, este compusă din cel puţin atâţia agenţi câte persoane sunt sub această observaţie. Are sarcina de a observa şi transmite datele referitoare la mişcările persoanelor în cauză, şi de a atenţiona în legătură cu eventuala intenţie sau chiar punere în executare a deplasării spre locul unde s-a executat pătrunderea;
- în sfârşit, **echipa care asigură întreaga coordonare a acţiunii**, „*capul limpede*" al acesteia. Are sarcina luării deciziilor, funcţie de informaţiile pe care le primeşte de la celelalte echipe, în legătură cu activitatea care se derulează: continuarea ei, sistarea şi retragerea echipei de căutare propriu-zisă, crearea unor momente legendate etc. Acestei echipe îi parvin permanent informaţii şi din ascultarea convorbirilor telefonice ale persoanelor care domiciliază în imobilul ţintă, ocazie cu care se relevă intenţiile de deplasare spre imobil sau în altă parte, a acestora, ceea ce devine extrem de util pentru echipa complexă angajată în operaţiune.

În esenţă, între membrii echipei există o **comunicare permanentă** referitor la absolut toate momentele derulării activităţii.

Echipa complexă care desfăşoară activitatea, trebuie să fie instruită înainte de declanşarea ei în legătură cu scopul ei, a particularităţilor locului, modul de desfăşurare, sarcinile pe care le au de îndeplinit fiecare dintre membrii ei, proces mult mai amănunţit decât în cazul efectuării unei percheziţii;

h) Obţinerea autorizaţiei de efectuare a activităţii care poate fi emisă doar de magistratul competent.

3. Procedee şi reguli tactice de efectuare a activităţii

[62] Fiind o activitate extrem de specifică, cu particularităţi deosebite, presupune respectarea unor **principii generale de efectuare a acesteia şi reguli tactice** ce trebuie respectate cu ocazia derulării ei:

a) pătrunderea într-un domiciliu, în condiţiile derulării activităţii pe care o tratăm, trece prin fazele de concepere, premeditare, deliberare, rezoluţie şi execuţie. Operaţiunea este supusă unei **organizări şi planificări judicioase**, orice omisiune, superficialitate fiind de natură a conduce la insucces, eşuarea ei sau, ceea ce este mai grav, deconspirarea şi surprinderea lucrătorilor care o efectuează.

b) pentru **cunoaşterea locului în care urmează să se acceadă** se va recurge la obţinerea proiectului de construcţie al imobilului; se va asigura cunoaşterea „din interior" a imobilului şi dependinţelor acestuia prin: obţinerea de relaţii de la femeia de serviciu, bucătăreasă, persoane aflate în relaţii ocazionale cu subiectul ţintă care nu domiciliază în imobil, dar au fost în acel imobil, colegi de muncă, persoane care au încercat un schimb de locuinţă, persoane care au fost în imobilul respectiv în interes de serviciu sau pentru diferite prestaţii (poştaşi, funcţionari de la organele financiare, lucrători de poliţie, medici curanţi, angajaţi de la diferite firme de design, de mobilă, de catering, de service pentru PC, arhitecţi, îngrijitori, florari, grădinari, zidari, zugravi, salariaţi de la instalaţiile de gaz, electricitate, telefonie, TV, meşteri de diferite categorii).

Se pot utiliza investigatori acoperiţi sub diferite legende: jurnalişti care doresc să ia un interviu, tehnicieni, meseriaşi şi altele din categoriile profesionale sau calităţile descrise mai sus.

Obţinerea imaginilor filmate pentru întregul ansamblu imobiliar, deşi dificilă, este ideală. Maniera cea mai simplă este ca un lucrător acoperit să se prezinte la domiciliul persoanei ţintă şi să intre sub un pretext oarecare (se taie lumina sau se opreşte apa şi bate la uşă pretextând că este în căutarea originii defecţiunii; sau, se lasă să scape mercaptan la instalaţia exterioară de gaz etc.), ocazie cu care se culege un număr cât mai mare de informaţii despre uşa de acces şi sistemul ei de închidere: din ce materiale e făcută, tipul de închizători, numărul lor, amplasamentul, unde este punctul slab al uşii, care e marca broaştei, dacă are sistem de alarmă, care sunt tipurile de senzori, care este pasajul cel mai puţin protejat şi care poate fi abordat.

Se va stabili dacă există paznic, gardian şi dacă da, care este programul acestuia; dacă există câini ori alte animale şi dacă da, posibilităţile de evitare; de cât timp are nevoie echipajul de poliţie pentru a ajunge la locul respectiv; care sunt căile cele mai bune de acces şi de repliere.

c) pentru cunoaşterea momentelor când imobilul este *„curat"*, adică pretabil la efectuarea activităţii de pătrundere, fără ca vreo persoană să fie prezentă, se impune o **observare îndelungată şi atentă a mişcării persoanelor**, a obiceiurilor, a cunoaşterii programului zilnic, împrejurare posibilă prin observare, pândă, urmărire operativă şi celelalte „activităţi specifice" proprii organelor de stat din domeniul siguranţei naţionale.

d) atunci când se impune ca activitatea să se execute la locul de muncă (cabinetul unui director sau conducător de instituţie, încăperea secretariatului unei instituţii, organ, agent economic), datele despre locul respectiv şi despre momentele când pot fi accesate pot fi mult mai facil de obţinut, recurgându-se, de obicei, la personalul angajat din unitatea respectivă, îngrijitorii, paznicii instituţiei etc.

e) **operaţiunea de pătrundere propriu-zisă este anticipată, acolo unde este cazul, de operaţiunea de obţinere a mulajului cheilor de acces în imobil** şi de la diferite dulapuri, mobilier din interior, care se poate executa prin utilizarea informatorilor, agenţilor acoperiţi, colegilor de la locul de muncă, unor colaboratori şi persoane de sprijin asimilaţi temporar misiunii, iar în caz de imposibilitate sau când uşile de acces sunt prevăzute cu sisteme automate ori electronice (împrejurare ce trebuie stabilită concret), sarcina efectuării

pătrunderii în imobil revine în exclusivitate echipei care execută efectiv operaţiunea, prin mijloace tehnice şi instrumentele din dotare.

Deschiderea încuietorilor se poate realiza cu ajutorul cópiilor cheilor acestora (după ce anterior a fost obţinut mulajul[144]), prin utilizarea dublurilor (după obţinerea acestora în diferite maniere, sau folosindu-se şpericluri cu limbi interschimbabile, pistolete-şpericluri, ori truse special confecţionate acestui scop. Cunoaşterea funcţionării şi deschiderii încuietorilor uşilor de acces în imobilul unde urmează să aibe loc operaţiunea este extrem de benefică, după cum această cunoaştere pentru orice fel de încuietori este utilă lucrătorilor care execută acest gen de pătrunderi clandestine.[145]

Contracararea sistemelor de alarmă ori de supraveghere video (în unele situaţii acestea din urmă sunt instalate în exteriorul imobilului, chiar pe strada unde este amplasat acesta) devine o altă sarcină care aparţine unora dintre membrii echipei complexe (de multe ori, unii agenţi din echipă au în exclusivitate astfel de sarcini) şi devine posibilă prin cunoaşterea, din timp, a acestor sisteme (ex. – se poate recurge la întreruperea furnizării energiei electrice).

[63] În cazul executării **activităţii în discuţie asupra unui autovehicul**, funcţie de locul unde se află parcat – pe stradă, în garajul imobilului, într-un garaj dintr-un complex de garaje aflate la domiciliul sau parterul unui bloc, într-un spaţiu destinat acestei utilităţi, într-o parcare amenajată (*ex. parcarea de sub hotelul „Intercontinental" din Bucureşti*), în parcarea de la locul de muncă al persoanei vizate –, alegerea locului pentru derularea operaţiunii se va face funcţie de condiţiile cele mai propice unei astfel de activităţi, în mod concret, pentru fiecare caz în parte.

Se vor analiza toate variantele recurgându-se la aceea care reprezintă şansele de reuşită sigură, fără posibilitatea de deconspirare şi de ratare a operaţiunii.

Locul cel mai vulnerabil de deschidere a unui autoturism este situat la „îmbinarea portierei cu habitaclul şi articulaţia pavilionului. Este suficient de forţat un pic partea de sus a portierei şi de introdus o sârmă cu buclă la capăt care ajunge la butonul de deschidere. O variantă poate fi activarea cu o bandă de metal a manivelei geamului ca să îl deblocheze atât ca să se introducă o vergea metalică sau sârma în interior. Acestea sunt câteva din metodele de pătrundere într-un autovehicul, dintre cele mai lesne de executat – exploatarea geamurilor portierelor şi a portbagajului –, în lipsa cópiilor cheilor. Dacă autovehiculul este prevăzut cu sisteme de alarmare, - împrejurare care trebuie cunoscută – operaţiunea devine mai anevoioasă, dar nu de nerezolvat."[146]

f) pentru **alegerea momentului operativ optim de pătrundere într-un imobil**, după ce sunt cunoscute intervalele orare în care persoanele care domiciliază în imobilul respectiv nu se află acasă (sunt la locul de muncă, plecaţi după cumpărături, se află la un spectacol sau într-o vizită, sunt plecaţi din localitate, în week-end, în concediu), imobilul este *„curat"* şi nu există

---

[144] Mulajul se poate realiza prin aplicarea cheii originale: pe o bucată de plastilină pudrată cu talc, pentru a nu se lipi de cheie; prin utilizarea unei „cutiuţe" compusă din două jumătăţi, care conţine argilă, între care se pune cheia, se închide şi se presează puternic. Se scoate cheia şi odată argila întărită, se încălzeşte un aliaj cu temperatura redusă de fuziune (antimoniu, etan) şi se varsă în tipar obţinându-se copia.

[145] O descriere amănunţită de broaşte şi încuietori este oferită în C. Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p.268-270.

[146] G. Demaretz, *Totul despre spionaj*, Ed. Polirom, Bucureşti, 2002, p.134.

posibilitatea de a veni sau a fi în imobil alte persoane, ceea ce trebuie stabilit cu certitudine, se vor lua măsuri sigure, în sensul că nu există posibilitatea reîntoarcerii persoanei, vreunui membru de familie, rudă, vecin (la care a dat cheia, spre exemplu, pentru a hrăni peştii ori păsările aflate în imobil) şi numai în situaţia în care s-a creat certitudine se va putea declanşa şi executa operaţiunea.

Practica în materie a demonstrat că au fost însoţite de reuşită acele situaţii în care momentul ales a fost momentul week-end-ului, al deplasării persoanei în concediu sau în vizite, ori participări la spectacole, noaptea, întrucât astfel au fost asigurate două cerinţe esenţiale: durata timpului efectiv destinat operaţiunii a avut limite suficiente, iar pe de altă parte pătrunderea în imobil a putut fi discretă, fără a oferi posibilitatea unor terţi întâmplători să remarce prezenţa la imobilul respectiv a unor străini, pe care îi pot eticheta drept „spărgători" sau „hoţi din locuinţe", motiv pentru care alertează organele de poliţie sau pot interveni personal.

În cazul apartamentelor amplasate în blocuri, operaţiunea poate avea loc în cursul zilei, când locatarii de pe acelaşi palier se află plecaţi de acasă, în acest caz legenda de acoperire fiind mult mai facil de ales şi folosit la o adică.

g) pătrunderea efectivă în imobil trebuie realizată deplin conspirat, într-o astfel de manieră încât să nu fie observată de persoane neavizate, care să remarce întâmplător o stare de „agitaţie" sau mişcări de oameni la poarta sau uşa de acces în imobil (de ex.: un observator de la fereastra unui imobil situat vis a vis de imobilul ţintă, un trecător oarecare – pieton sau din autoturism – ce poate cataloga operaţiunea cu o tentativă de furt), considerent pentru care echipa care execută operaţiunea va trebui să aibă la îndemână, întotdeauna, o **legendă de acoperire** extrem de plauzibilă.

În astfel de situaţii chiar reacţia spontană, încropită pe loc, a membrilor echipei poate dezamorsa împrejurarea creată ad-hoc. Din această perspectivă se relevă ce importanţă are cunoaşterea perfectă a căilor de acces în imobil atât a celor convenţionale – porţi, uşi –, dar şi a celor neconvenţionale – ferestre, pod, garaj, demisol, pivniţă – precum şi alegerea uneia sau alteia pentru pătrundere.

h) căutarea propriu-zisă a informaţiilor, documentelor sau înscrisurilor reprezintă activitatea-scop în raport de celelalte pregătitoare şi concomitente, care sunt activităţi-mijloc (pregătirea, asigurarea pătrunderii, menţinerea siguranţei operaţiunii).

Operaţiunea se derulează funcţie de **datele şi informaţiile pe care echipa le are la îndemână** [ce se caută, unde poate să se afle obiectul, înscrisul căutat – ascuns sau la vedere–, locul respectiv poate să fie cunoscut sau nu şi, în această din urmă situaţie, căutarea devine anevoioasă, uneori lipsită de rezultate pozitive, şi greu de depistat (*să ne imaginăm un microfilm ascuns în rafturile unui dulap bibliotecă de mari dimensiuni plin cu cărţi, sau într-un locaş anume făcut în pardoseala camerei de lucru, ori copia unui document secret înregistrat pe o dischetă care este depusă între multe altele etc.*)] Activitatea în discuţie declanşată *„la noroc"*, fără a exista informaţii care să canalizeze echipa de căutare spre o zonă relativ precisă unde poate fi depus obiectul sau înscrisul căutat, lipsa de cunoaştere a psihologiei persoanei ţintă – din care poate să transpară eventuale indicii –, are puţine şanse de reuşită, şi neefectuată corespunzător poate conduce la eşec şi deconspirare.

De pildă, dacă din activitatea de supraveghere operativă efectuată asupra unui funcţionar care are acces la documente strict secrete de importanţă deosebită, rezultă că acesta a plecat de la locul de muncă cu o mapă în care se aflau depuse copiile xerografiate ale unui document cu regim de secretizare special, şi s-a deplasat direct la domiciliu, unde are o încăpere destinată studiului, iar în ziua următoare nu a mai apărut cu mapa respectivă, induce aprecierea – cu titlu de versiune posibilă, desigur – ca să-şi fi lăsat mapa cu documentul, undeva în imobilul locuit, cel mai probabil în încăperea destinată studiului. Această versiune va fi avută în vedere la operaţiunea de căutare, când cercetarea va avea în vedere atât încăperea destinată studiului, dar şi mapa respectivă. Nu este exclusă însă varianta ca documentele din mapă să fi fost ascunse în orice alt loc din imobil.

În situaţia în care o *persoană suspicionată de confecţionarea artizanală a unor dispozitive de interceptarea comunicaţiilor*, fiind supusă unei urmăriri operative, din care rezultă că a achiziţionat componentele electronice de bază necesare realizării aparatului de pe piaţă, atunci când se va efectua căutarea la domiciliul său, va fi avută în vedere încăperea propice unei astfel de îndeletniciri, dotată cu aparatura necesară. Se vor căuta atât componentele electronice cât şi dispozitivul care poate fi realizat, în momentul căutării, într-o fază incipientă. Situaţii sunt similare şi în legătură cu producerea de bombe artizanale sau procurarea de elemente componente necesare producerii acesteia.

Cu prilejul executării activităţii în discuţie nu este absolut necesar să se caute numai obiectele, înscrisurile sau documentele care constituie „*obiectul material*" sau *corpul delict* al unei ameninţări sau infracţiuni contra securităţii naţionale, ci şi note, notiţe, însemnări, agenda telefonică, scrisori, e-mail-uri, consemnări în P.C., instrumente, aparate din care să rezulte legăturile, relaţiile pe care persoana ţintă le are cu diferite alte persoane fizice ori juridice, organizaţii străine – guvernamentale sau neguvernamentale, ori agenţi ai acestora, care desfăşoară activităţi prin care se lezează siguranţa naţională şi sunt cunoscute ca atare, instrucţiuni, coduri pe care acestea le-au lăsat.

Nu în ultimul rând interesează extrase de cont bancar – din care rezultă sume de bani depuse după ce au fost primite drept remuneraţie a activităţii ilicite sau în avans, de la ce plătitor provin, care este circuitul sumelor respective –, valori băneşti, cărţi de credit, valori materiale sub forma unor obiecte valoroase (tablouri, cărţi, bijuterii etc.), aparatură tehnică electronică provenită din străinătate, substanţe chimice ori stupefiante.

Primele măsuri care se execută la locul căutării constau în examinarea rapidă a întregului spaţiu, ceea ce conferă o siguranţă în plus pentru derularea operaţiunii.

Prezenţa unor animale (câini, pisici) va trebui neutralizată pentru a nu se produce incidente (*utilizarea de spray-uri cu efect pe o durată de timp, de pildă*), după care se va inspecta fiecare încăpere, insistându-se în aceea unde există informaţia sau prezumţia că ar putea fi găsite obiectele, înscrisurile sau documentele căutate.

[64] Reguli de desfăşurare a *operaţiunii* :

1) fără a se utiliza sistemul de electricitate al imobilului, folosindu-se ochelari cu infraroşu, eventual lanterne, pentru a nu se putea observa din exterior;

2) în linişte, fără a se crea zgomote ce pot fi auzite în exterior sau pereţii comuni cu ai altui apartament;

3) căutarea va fi efectuată metodic şi sistematic, într-o direcţie stabilită spontan (de la stânga la dreapta sau invers, sau în paralel, pornindu-se la cercetarea concomitentă a mai multor încăperi);

4) minuţios;

5) se va comunica permanent, pe de o parte între membrii echipei „de interior", pe de altă parte, cu membrii celorlalte echipe;

6) obiectele, înscrisurile, documentele se vor mânui cu delicateţe, pentru a nu li se schimba poziţia iniţială şi vor fi puse în acelaşi loc şi ordine, pentru a nu se remarca ulterior modificarea poziţiei;

7) se vor utiliza mănuşi pentru a nu exista posibilitatea lăsării unor impresiuni digitale ori palmare pe obiectele sau înscrisurile mânuite;

8) obiectele de dimensiuni mari, mobilele nu vor fi deplasate de la locul lor, se vor utiliza în măsura posibilităţilor detectoarele din dotare, cărţile din bibliotecă vor fi examinate – potrivit posibilităţilor legate de timp – bucată cu bucată, citirea datelor şi informaţiilor din memorarea PC-ului se va face de către specialistul în problemă, examinarea obiectelor de îmbrăcăminte se va face prin căutarea în buzunare, citirea agendei telefonice, a notiţelor sumare, a însemnărilor se face atent, pentru identificarea acelora care prezintă interes;

9) sunt interzise orice metode distructive;

10) în general nu se vor lăsa nici un fel de urme ale trecerii prin locul respectiv: este interzisă folosirea WC-ului sau a robinetelor de la faţa locului, întrucât există riscul lăsării amprentelor şi a producerii zgomotului care trădează prezenţa; este interzis fumatul în timpul operaţiunii; membrii echipei din interior nu trebuie să fie spray-aţi sau parfumaţi ori să fi utilizat imediat anterior săpun parfumat, pentru că mirosurile străine dau de gândit; dacă e praf în jurul unui obiect, care a fost deplasat, se presară puţin talc amestecat cu cărbune şi se vaporizează pe loc pentru reconstituirea prafului; se va acorda atenţie la covoarele bine întinse care trădează urmele de paşi;

11) se va realiza vizualizarea atât a întregului ansamblu cât şi a detaliilor, recurgându-se chiar şi la filmarea interioară;

12) în situaţia existenţei unor seif-uri, secretaire-uri, casete, cutii metalice, genţi cu cifru, care nu se pot deschide sau examina în radiaţii electromagnetice invizibile (U.V., I.R., radiaţii X, gamma, beta, cu neuroni[147]), acestea nu vor fi forţate, pentru a nu se crea urme.

În situaţia în care se cunoaşte că în interiorul imobilului ar putea fi montată o cameră de luat vederi ascunsă se recurge la **deghizare**.

Regula esenţială este ca membrii echipei care desfăşoară operaţiunea să nu lase nici un fel de urme ale trecerii lor prin locul respectiv, ceea ce este foarte dificil, dar în orice caz urmele lăsate să fie cât mai puţin decelabile şi exploatabile.

---

147 A se vedea F.R. Kerr *„La radiografie au neurons"*, Revista *„Interpol"* nr. 4/1984.

Odată găsite obiectele, înscrisurile, documentele care reprezintă interes pentru investigaţie acestea vor fi filmate, fotografiate, xeroxate, operaţiune pe care o vom trata mai jos.

i) căutarea primară are ca desfăşurare în timp, o durată limitată de intervalele orare stabilite în etapa pregătitoare, funcţie de absenţa persoanelor care domiciliază în imobilul ţintă, existând posibilitatea de a fi întreruptă oricând, fie pentru că se semnalează apropierea persoanelor care domiciliază acolo, fie de intervenirea unor **incidente neplanificate**: apariţia neaşteptată a unei persoane care doreşte accesul în imobil, declanşarea sistemului de alarmă necontracarat corespunzător sau a altuia despre care nu se cunoştea, defecţiuni care pot apărea în derularea operaţiunii „în interior", etc.

Ea poate fi oprită şi reluată ori de câte ori este necesar şi oportun, în intervalul de timp în care este valabilă autorizarea activităţii.

De pildă, funcţie de datele şi informaţiile care parvin pe alte canale informative, prin utilizarea celorlalte căi, mijloace, metode, tehnici şi procedee investigative, se apreciază *oportunitatea, tempestivitatea şi necesitatea reluării căutării primare la locul ţintă.*

j) ieşirea din imobilul unde s-a efectuat căutarea este supusă aceloraşi reguli ca şi pătrunderea, cu respectarea aceloraşi elemente de discreţie şi confidenţialitate totală. În situaţia în care se impune **ieşirea *ex abrupto* din spaţiul căutat** intervine şi regula urgenţei absolute şi a ***folosirii legendelor de acoperire adecvate şi pregătite.***

k) *de plano*, nu se exclude – nici teoretic şi nici practic – ca **echipa** care efectuează căutarea propriu-zisă **să fie surprinsă în timpul derulării operaţiunii**, situaţie în care, odată descoperiţii, agenţii executanţi vor putea invoca şi prezenta autorizarea emisă de magistrat, împrejurare care are drept efect încetarea acţiunilor informativ-operative în care s-a utilizat procedeul investigativ în discuţie şi continuarea investigaţiei în altă manieră, întrucât subiectul ţintă este pus în gardă şi chiar va reacţiona prin invocarea încălcării drepturilor constituţionale;

l) un aspect important al tehnicii investigative în discuţie îl reprezintă **psihologia membrilor echipei complexe de căutare**, care se caracterizează printr-un simţ de observaţie bine dezvoltat, o putere mare de concentrare şi stabilitate a atenţiei, intuiţie rapidă, perseverenţi, ordonaţi, calmi, înzestraţi cu rezistenţă fizică şi acuitate – vizuală şi auditivă – de înaltă calitate, cu capacitate de adaptare rapidă la situaţii concrete.

În ce priveşte căutarea obiectelor, înscrisurilor sau documentelor la locul de muncă sau în autoturismul subiectului ţintă, tehnicile şi regulile de respectat sunt aceleaşi, desigur adaptate împrejurărilor şi situaţiei operative create, concrete.

II. Procedeul investigativ informativ operativ special specific organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale de *ridicare şi repunere la loc a unui obiect sau document, examinarea lui, extragerea informaţiilor pe care acestea le conţin cât şi înregistrarea, copierea sau obţinerea de extrase prin orice procedee* (prevăzut de art. 14 alin. 2 lit. c din Legea nr. 51/1991)

[65] Activităţile informativ-operative derulate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale presupun, în anumite împrejurări, ca un **obiect sau document** aflat în detenţia subiectului ţintă sau în spaţiul pe care acesta îl frecventează – cotidian, sporadic, regulat sau întâmplător, la intervale mai mari sau mai mici de timp – să fie **examinat** în ce priveşte *forma, dimensiunile, caracteristicile, capacitatea şi gradul de funcţionabilitate, stabilirea scopului căruia îi este destinat, conţinutul, sub aspect valoric*, iar din punct de vedere criminalistic, ştiinţific, informativ, să se **extragă** informaţiile pe care le conţin, sau chiar să fie **înregistrat** ori **copiat**.

[66] Operaţiunile enumerate sunt concomitente sau ulterioare, dar subsecvente, căutării şi găsirii obiectului, înscrisului sau documentului respectiv în diferite locuri: la domiciliu, la casa de vacanţă, la locul de muncă, în autoturism, în general în orice loc frecventat de persoana ţintă sau unde acesta le-a ascuns; care s-au stabilit fie prin căutarea şi găsirea lor în locurile accesate în mod confidenţial, fără a se cunoaşte împrejurarea de către subiectul investigat, fie din informaţii şi date obţinute prin alte mijloace, metode şi procedee investigative.

În mod cert însă, organele de investigaţie cunosc despre existenţa obiectului sau documentului respectiv şi apreciază ca util, pertinent şi concludent, necesar şi urgent investigaţiei în derulare, examinarea acestuia, ori extragerea informaţiilor pe care le conţin, înregistrarea, copierea sau obţinerea de extrase.

Între cele două categorii de operaţiuni există o strânsă intercondiţionare, întrepătrundere şi îmbinare, de cele mai multe ori una neputându-se realiza fără cealaltă, de unde şi posibilitatea ca ele să se execute concomitent.

De pildă, atunci când cu prilejul efectuării în imobilul locuit sau în autoturismul subiectului ţintă al investigaţiei, se găseşte un document din care rezultă cifrul (codul, parola) folosit pentru purtarea unei corespondenţe cu un agent al unei puteri străine, sau un obiect – ce pare a fi o bombă artizanală sau un dispozitiv artizanal de interceptare a comunicaţiilor –, ori aparatura de microfilmare, o rolă de microfilm, o casetă audio sau video, o dischetă, memory - stick sau un CD etc., se impune cu necesitate şi urgenţă examinarea acestora în condiţii de laborator sau apelarea la cunoştinţele unui specialist sau expert, ori copierea, înregistrarea sau obţinerea de extrase.

În aceeaşi măsură poate fi necesară stabilirea componentei chimice a unor substanţe care într-un anume amestec pot conduce la realizarea de materiale explozibile, sau a utilităţii unor componente electronice, pentru care nu este posibilă examinarea „pe loc", în condiţiile timpului afectat pentru operaţiunea de căutare, cu care ocazie au fost găsite.

Găsirea în sertarul mesei de lucru de la locul de muncă al unui funcţionar, dintr-o instituţie în care se vehiculează cu informaţii clasificate, a unor cópii xerox de pe documente care conţin informaţii secrete de stat, deşi funcţionarul respectiv nu are acces la acestea, face necesară ridicarea cópiilor xerox, în vederea examinării criminalistice pentru a se stabili aparatul de multiplicat unde s-a realizat multiplicarea şi, apoi, repunerea la loc a acestora.

[67] Ridicarea şi repunerea la loc a unui obiect sau document poate fi ***necesară*** din următoarele considerente:

- ✓ să se cunoască obiectul sau documentul respectiv sub aspectul posibilităţilor de utilizare, capacităţilor funcţionale, destinaţiei sale, conţinutului intrinsec (ex.: corespondenţă, pachet, colet), modalităţilor de construcţie ori de redactare, a elementelor componente (componente electronice, substanţe, materiale).

  Cunoscând aspectele de mai sus, se pot obţine răspunsuri la unele întrebări care sunt de natură să clarifice următoarele: în ce constă activitatea ilicită a subiectului ţintă, care sunt mijloacele prin care îşi pregăteşte sau a executat acţiunea ilicită, care este proveniența obiectului sau documentului ori sursa de procurare a componentelor acestora, în ce fază de desfăşurare se află manifestarea ilicită, care sunt posibilităţile de prevenire, întrerupere sau demascare a acţiunii sale;
- ✓ întrucât obiectul sau documentul respectiv trebuie supus unei examinări minuţioase, în condiţii de laborator, ceea ce nu este posibil decât prin transportarea sa la locul examinării (de exemplu pentru a se cunoaşte ce conţine o corespondenţă, un microfilm sau micropunct, o dischetă, memory – stick, un CD, orice suport optic, acestea se ridică şi, în condiţiile laboratoarelor de specialitate ale organelor de stat din domeniul siguranţei naţionale se developează, se examinează la un PC, după care se repun la loc, în condiţiile în care se aflau anterior);
- ✓ pentru ca organele răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale să realizeze acţiuni, prin care fie să neutralizeze efectele nefaste ale obiectului respectiv, fie să ataşeze mijloace ori dispozitive tehnice, electronice, în mod nedecelabil, care să ofere posibilitatea unui control permanent asupra acestuia şi a mişcărilor pe care le face.

Spre exemplu, găsind mai multe substanţe chimice aflate în diferite recipiente, care într-un anumit amestec realizează un material explozibil, despre care există informaţii că urmează a fi utilizat într-un scop ce vizează ameninţări la adresa siguranţei naţionale, se ridică recipientele respective, în care se introduc substanţe neutralizante, după care se repun la loc.

Sau, în cazul găsirii unui dispozitiv confecţionat artizanal, acesta se ridică, i se montează o componentă electronică minusculă care face posibilă stabilirea locului unde urmează a fi montat şi se repune în locul unde a fost găsit.

[68] Activitatea de ridicare şi repunere la loc a unui obiect sau document se poate produce după cum urmează:

a) – **concomitent cu operaţiunea de căutare şi găsire a obiectului sau documentului** ce reprezintă interes pentru investigaţie, cu condiţia ca intervalul de timp în care are loc ridicarea şi repunerea la loc să fie cuprins în timpul în care are loc operaţiunea de căutare şi găsire (de exemplu operaţiunea de căutare şi găsire se desfăşoară pe o durată de 2 ore; obiectul găsit este ridicat din imobil, de pildă, transportat la locul unde este examinat, este supus activităţii de examinare, şi, în acelaşi interval de 2 ore este repus la loc);

b) – **posterior operaţiunii de căutare şi găsire a obiectului sau documentului**, cu prilejul unei ulterioare activităţi de pătrundere într-un imobil, când se afectează timpul necesar activităţii de ridicare şi repunere la loc, întrucât cu prilejul acţiunii anterioare, nu a existat timpul necesar unei astfel de operaţiuni (se reia acţiunea de pătrundere în imobil, unde cu prilejul acţiunii iniţiale a fost găsit obiectul şi, de această dată, echipa operativă şi-a pregătit acţiunea numai în scopul ridicării şi repunerii la loc a obiectului sau documentului).

[69] ***Ridicarea unui obiect sau document*** de la locul unde a fost găsit presupune îndeplinirea **cumulativă a unor condiţii:**

- dimensiunile obiectului să permită ridicarea şi transportarea acestuia în condiţiile de confidenţialitate şi discreţie absolută;
- durata în timp a operaţiunii de ridicare, transportare şi repunere la loc să fie între limitele oportune şi să nu conducă la deconspirarea operaţiunii;
- ridicarea din locul unde se află depus obiectul să nu fie de natură să producă deteriorarea, degradarea, distrugerea atât a locului unde de găsea iniţial, cât şi a obiectului în sine;
- să fie absolut necesară şi să nu existe altă posibilitate, mai facilă, de examinare;
- să nu existe riscul deconspirării activităţii.

[70] *Examinarea* **unui obiect sau document** poate să fie **necesară** din următoarele puncte de vedere:

- ✓ pentru a se stabili scopul căruia îi este destinat (aparat ori dispozitiv de interceptarea comunicaţiilor, armă, bombă, materii explozibile sau părţi ori elemente componente ale acestora, substanţe, corespondenţă, aparate de fotografiat, filmat, binoclu, etc.);
- ✓ pentru stabilirea conţinutului pe care îl încorporează (documente cu caracter secret de stat ori de serviciu, nedestinat publicităţii, fotografii, filme, microfilme, dischete, CD-uri, seifuri, casete, dulapuri închise sau dotate cu cifru, parolă, etc.);
- ✓ datorită informaţiilor care decelează legături infracţionale (agende telefonice, notiţe, însemnări, bileţele, jurnale zilnice, agende de lucru, corespondenţă electronică, înregistrări audi-video, cópii xerox, etc.);
- ✓ pentru a se stabili dacă sunt purtătoare de urme materiale ale unei infracţiuni săvârşite (obiecte de îmbrăcăminte care conţin, de exemplu, urmele materialului explozibil, sau pătate de sânge, scrisori de ameninţare, înscrisuri falsificate).

Examinarea obiectului sau documentului găsit şi care interesează investigaţia **poate să aibă loc** după cum urmează:

a) la locul unde membrii echipei investigative au pătruns, au găsit obiectul sau documentul şi dispun de mijloacele tehnice necesare examinării asupra lor;

b) în autovehiculul din dotarea echipei operative care efectuează operaţiunea şi care este dotat cu laborator mobil care deţine instrumentele şi aparatele necesare examinării, acesta fiind amplasat în apropierea locului ţintă;

c) într-un laborator, instituţie situat la distanţă de locul ţintă, ceea ce face necesară transportarea obiectului sau documentului.

În principal prin examinarea obiectului sau înscrisului se realizează **vizualizarea sa** şi se execută **copierea sau înregistrarea ori extragerea informaţiilor** pe care le conţin.

Un obiect poate fi supus unor **examinări diferite**, cum ar fi:

1) *criminalistice* (traseologice, balistice, dactiloscopice), care au menirea de a răspunde categoriilor de probleme care se pot clarifica printr-o astfel de examinare;

2) fizice;

3) *chimice*;

4) *tehnice*,

iar ***un înscris*** poate fi deasemenea supus unor examinări diferite, ca de exemplu:

1) *criminalistice* (examinarea tehnică a documentelor al cărui scop îl constituie stabilirea autenticităţii, examinarea materialelor din care sunt constituite actele scrise: hârtie, cernelă, creion; determinarea vechimii documentelor; examinarea textelor dactilografiate; examinarea impresiunilor de ştampile şi sigilii; examinarea grafoscopică pentru stabilirea scriptorului pe baza scrisului şi a scrierii; examinarea semnăturii; stabilirea falsului);

2) *grafologice*.

[71] ***Regulile*** **care trebuie respectate cu ocazia manipulării şi examinării** – indiferent unde este realizată – a unui obiect sau document sunt următoarele: să nu se deterioreze, degradeze, distrugă, altereze; să fie ridicate, manipulate, transportate şi repuse la loc în astfel de condiţii încât să nu se formeze urme sau să rămână urme ale celor care efectuează respectivele operaţiuni (se vor folosi mănuşi, lame, pensete, se va asigura protecţie împotriva factorilor care le-ar putea altera).

[72] Activitatea de ridicare de la locul unde au fost găsite obiectele ori documentele este succedată, cu celeritate, în astfel de condiţii în care să nu fie sesizată absenţa lor, de operaţiunea **de repunere la loc** a acestora. Rezultă implicit că devine obligatorie şi necesară activitatea *de a pătrunde din nou* la locul de unde au fost găsite.

Intervalul de timp între momentul ridicării şi repunerii la loc a unui document sau obiect diferă de la un caz la altul funcţie de obiectul sau documentul respectiv, de scopul pe care îl au organele investigative în legătură cu acestea; de posibilitatea tehnică ori ştiinţifică avută la îndemână pentru examinarea, extragerea informaţiilor pe care le conţin, înregistrarea, copierea sau obţinerea de extrase de pe obiectul sau documentul în discuţie.

Atunci când examinarea obiectului se poate face numai în condiţii de laborator şi dimensiunile şi forma acestuia fac posibilă ridicarea şi repunerea la loc a acestuia, respectându-se cu stricteţe regulile de confidenţialitate şi conspirativitate necesare, se va proceda la ridicarea şi repunerea obiectului în cursul aceleaşi operaţiuni de pătrundere într-un imobil, iar pe perioada examinării – într-un laborator mobil sau chiar prin transportarea la un laborator de specialitate, dacă este posibilă în intervalul de timp în care se desfăşoară căutarea, urmare a pătrunderii respective – echipa care efectuează operaţiunea îşi continuă activitatea, pentru găsirea unor alte obiecte, înscrisuri, documente care decelează manifestările ilicite ale subiectului ţintă.

De pildă, cu prilejul pătrunderii într-un imobil a fost găsită o dischetă care conţine informaţii secrete de stat, aceasta este ridicată din locul găsit, examinată de un membru al echipei operative aflat în autovehiculul echipei de coordonare parcată în apropierea imobilului, autovehicul în care se află un PC, copiată şi apoi, repusă la locul respectiv. În acest interval, ceilalţi membrii ai echipei de căutare din interior vor căuta şi alte înscrisuri sau documente care se pot găsi în imobilul respectiv şi din care rezultă fapte, situaţii, împrejurări care constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale.

[73] În situaţia în care **echipa care lucrează este surprinsă nemijlocit în timpul desfăşurării operaţiunii** de către persoane ţintă sau de către altcineva, şi dacă nu există posibilitatea folosirii unei legende de acoperire, ceea ce înseamnă, o acţiune deconspirată, se va prezenta mandatul emis de către magistrat prin care au fost autorizate actele întreprinse şi operaţiunea conspirată se poate continua în prezenţa celui venit, fie transformată ad-hoc, după solicitarea de îndată a autorizaţiei necesare, în percheziţie, care, din acel moment, se va efectua potrivit prevederilor codului de procedură penală.

[74] ***Extragerea informaţiilor*** pe care le conţine un *obiect sau document* care prezintă interes pentru organele de stat in domeniul securităţii naţionale se realizează fie cu prilejul **interceptării corespondenţei, fie în momentele efectuării pătrunderii într-un loc, la un obiect sau document, ori deschiderii unui obiect.**

Această operaţiune presupune a fi separate din întregul în care erau încorporate, *a scoate informaţiile care interesează* (de exemplu un citat, un fragment dintr-un text) şi pe care obiectele ori documentele respective le conţin (de exemplu: o fotografie, o schiţă, etc.).

Aceste informaţii extrase pot fi **înregistrate, copiate**, prin procedee tehnice pe care lucrătorii care execută operaţiunea le au în dotare (*aparat de multiplicare portativ, executarea de fotocopii, filmări cu video-camera, operaţiuni pe calculator ş.a.m.d.*).

III. Procedeul investigativ informativ operativ special specific organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale de *instalarea de obiecte, întreţinerea şi ridicarea acestora din locurile în care au fost depuse, supravegherea prin fotografiere, filmare sau prin orice alte mijloace tehnice ori constatări personale, efectuate sistematic în locuri publice sau efectuate în orice mod în locuri private* (prevăzut de art. 14 alin. 2 lit. d din Legea nr. 51/1991)

[75] Procedeul investigativ informativ operativ special specific în discuţie constituie de fapt un complex de procedee, respectiv:

- *instalarea de obiecte, întreţinerea şi ridicarea acestora din locurile în care au fost depuse, compus din 3 activităţi distincte:*
  - ✓ *instalarea de obiecte*
  - ✓ *întreţinerea de obiecte*
  - ✓ *ridicarea de obiecte din locurile în care au fost depuse*
- *supravegherea prin fotografiere, filmare sau prin orice alte mijloace tehnice ori constatări personale, efectuate sistematic în locuri publice sau efectuate în orice mod în locuri private este realizabilă prin următoarele activităţi:*
  - ➢ *supravegherea prin fotografiere*
  - ➢ *supravegherea prin filmare*
  - ➢ *supravegherea prin orice alte mijloace tehnice*
  - ➢ *supravegherea prin constatări personale,*

care se pot executa fiecare singure ori asociate unele cu altele sau toate împreună, în condiţiile în care:

- *sunt efectuate sistematic în locuri publice*
- *sunt efectuate în orice mod în locuri private*

BCU "MIHAI EMINESCU" BRĂILA

Se remarcă **delimitarea** dintre mijlocul şi metoda informativ operativă (art. 9 alin. 1 lit. d din Legea nr. 14/1992) şi procedeul investigativ informativ operativ (art. 14 alin. 2 lit. d din Legea nr. 51/1991), ambele constând în fixarea unor momente operative prin fotografiere, filmare sau prin alte mijloace tehnice ori efectuarea de constatări personale cu privire la activităţi publice desfăşurate în locuri publice, după **criteriul efectuării acestei activităţi**, respectiv *ocazional* în prima situaţie şi *sistematic*, în cea de-a doua situaţie, precum şi potrivit **criteriului condiţiilor de utilizare** a celor două activităţi, fără a fi necesară autorizarea magistratului competent, în prima situaţie şi necesitatea obţinerii autorizării şi emiterii mandatului de securitate naţională (m.s.n.) aferent din partea / de către judecătorului desemnat din cadrul I.C.C.J., în cea de-a doua situaţie[148].

[76] ***Instalarea de obiecte*** se referă la montarea *dispozitivelor electronice de ascultare* (interceptarea telefoanelor ori ambientală) sau de *supraveghere electronică* (înregistrarea de imagini) într-un spaţiu închis sau deschis, într – un loc public sau privat.

Instalarea dispozitivelor de interceptare telefonică ori ambientală se produce în **obiectivele, locurile şi mediile care prezintă interesul operativ pentru organele de informaţii** din perspectiva derulării *„activităţilor specifice"* şi a procesului investigativ informativ operativ, cele mai multe, reprezentând *spaţii private*, în care domiciliază, îşi are reşedinţa sau îşi desfăşoară activitatea *subiectul ţintă*, dar şi în *zonele publice sau relativ publice* (restaurante, terase, baruri, săli de spectacole, săli de conferinţe, amfiteatre, etc.) frecventate de către ţinta investigaţiei.

Întreţinerea obiectelor presupune menţinerea în stare de funcţionare a dispozitivelor montate;

Ridicarea obiectelor din locurile în care au fost depuse semnifică recuperarea dispozitivelor, de către organele de stat care le-au montat, întreţinut şi exploatat.

Întreţinerea şi ridicarea reprezintă **operaţiuni subsecvente şi complementare acţiunii principale de instalare** a dispozitivelor electronice şi de ascultare în locurile care interesează investigaţia întreprinsă, respectiv *supravegherea operativă a persoanei ori a obiectivului ţintă.*[149]

[77] *Operaţiunile de instalare, întreţinere şi ridicare de dispozitive electronice* sunt destinate activităţilor principale de *interceptare ambientală a conversaţiilor*, pentru *fixarea unor momente operative* în obiectivele, locurile şi mediile care constituie puncte obligatorii de trecere şi de acţiune a persoanei ţintă, ca şi pentru *supravegherea statică* (observarea sau pânda operativă) în puncte fixe unde subiectul ţintă îşi desfăşoară activitatea – la locul de muncă, domiciliu, reşedinţă.

Prin această categorie de procedee investigative informativ operative devine posibilă şi este asigurată interceptarea ambientală, ce are semnificaţia activităţii prin care, *cu ajutorul unor mijloace tehnice, se surprind şi controlează convorbirile dintre două sau mai*

---

[148] A se vedea pentru comentarii şi R. Slăvoiu, *Protecţia penală a vieţii private*, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2016, p. 503; Dan Constantin Mâţă, *Securitatea naţională. Concept. Reglementare. Mijloace de ocrotire*, Ed. Hamangiu,Bucureşti, 2016, p. 375.

[149] Operaţiuni executate de toate serviciile de contraspionaj; în SUA, de exemplu, de Grupul de Operaţiuni Speciale (GOS) din cadrul FBI-ului, şi amplu descrise în R. Kessler, *F.B.I.*, Ed. All, Bucureşti, 1998, p.422-427; de serviciul de informaţii israelian – Mossad –, descrise, în Victor Ostrovski, Claire Hoy, *Mossad*, Ed. Globus, Bucureşti, 1993, p.15-18.

multe persoane aflate într-un spaţiu închis sau deschis, în locuri publice sau private, în scopul cunoaşterii conţinutului respectivei convorbiri.

[78] **Operaţiunea de instalare, întreţinere şi ridicare a dispozitivelor electronice de ascultare sau supraveghere este subsecventă şi complementară *acţiunii de acces* (pătrundere şi ieşire) într-un / dintr-un loc,** *în mod secret*[150], dar trebuie ţinut seama şi de modalitatea de rezolvare a operaţiunii prin **alte metode şi mijloace**:

1) accesul la locul unde urmează a se monta dispozitivele prin **operaţiuni legendate** – exemplu: *utilizarea investigatorilor acoperiţi; folosirea unei legende pentru acoperire*, pentru lucrătorii care execută operaţiunea de instalare, întreţinere şi ridicare (instalatori apă, curent, gaze, meşteri zugravi, zidar, tâmplari, lucrători la serviciul de telefoane, etc.);

2) asigurarea *colaborării discrete şi confidenţiale a unor persoane* care frecventează în mod curent sau chiar desfăşoară diferite prestări de serviciu în locul şi mediul care interesează, exemplu: vecini, prieteni ori amici, îngrijitoare, baby-siter, bucătar, grădinar, etc.;

3) *înscenarea unui furt din locuinţă, a necesităţii evaluării imobiliare, inspecţii pentru stabilirea rezistenţei clădirii, referitoare la disciplina în construcţii etc.;*

4) cu prilejul *executării unor lucrări de zidărit, zugrăvit, consolidarea şi reamenajarea imobilului;*

5) *obţinerea asentimentului conducerii locului de muncă*; şi altele, gama posibilă fiind extrem de largă şi de variată.

Categoriile de dispozitive care se instalează, întreţin şi ridică, pot fi: pentru interceptările convorbirilor telefonice; pentru interceptarea convorbirilor ambientale; pentru supraveghere statică; pentru supraveghere dinamică (vehicul).

[79] *Regula principală* în legătură cu instalarea dispozitivelor în discuţie este că **montarea lor trebuie să se facă într-un loc mascat care să asigure funcţionarea într-o deplină secretizare şi de o manieră ce să facă cât mai dificilă depistarea lor**.

a) **disimularea** microemiţătoarelor în: *pălărie, pantof, nasture, creion cu pastă, măslina cu scobitoare care pluteşte într-un pahar cu băutură, stilouri, calculatoare de buzunar, călimări, broşe, pudriere, pachete de ţigări, ace de cravată, sutiene, ceasuri, cuţite de tăiat hârtia (pres papier), orice alte ustensile de birou, cutii de chibrituri, brichete etc. şi pot fi instalate în: aparatul telefonic fix dintr-o încăpere (în microreceptor, în rozetă), veioze, cabluri prelungitoare, ceasuri, aparate de radio, TV, fructe, arbori ornamentali, rădăcini de flori, scrumiere, farfurii, pahare, lanterne, carte, doze de cot sau prize, cărămizi, conducte de calorifer sau apă, în instalaţiile de aerisire, tapiţerie, lambriuri, ramele tablourilor expuse pe pereţi, în spatele cuielor ce ţin tablourile, sau sub orice mobilier care se poate afla într-o încăpere (birou, dulap, pat, fotoliu, etc.), în şi pe zid interior ori exterior, în parchet, în tocul uşii, la tocurile ferestrelor, plafoane, lampadare, în camera alăturată şi practicând în peretele despărţitor o gaură discretă în care se introduce tubul unde este microfonul captator al convorbirii, în habitaclul automobilelor, (în tetieră, în bancheta de sub preş, în brichetă, în bord, în plafonieră, etc.), în avioane şi în nenumărate alte locuri*[151]

---

[150] A se vedea supra, **Procedeul investigativ informativ operativ special specific organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale de *căutare a unor informaţii, documente sau înscrisuri pentru a căror obţinere este necesar accesul într-un /dintr-un loc (pătrunderea/ ieşirea), la un obiect ori document, sau deschiderea unui obiect.***

[151] Adaptare după dr. Paul Ronitz, *Spionajul economic*, Ed. Militară, Bucureşti, 1976, p. 84-85.

b) **plantarea microemiţătoarelor** cât mai aproape de locul unde au loc discuţiile, la îmbinările dintre ziduri şi podele, lângă calorifere, tocul uşilor şi ferestrelor, lângă prize, sub scaune, mese de lucru etc.

c) microemiţătoarele **nu vor fi montate** în pardoseli, când sunt acoperite cu gresie sau linoleum şi nici în porţiunile centrale ale încăperii, deoarece acestea sunt de cele mai multe ori acoperite cu covoare, mochete, preşuri şi nu mai poate avea loc captarea sunetului.

d) microemiţătoarele **nu se vor depune în mobile** şi alte obiecte din camere, deoarece ele se pot muta şi astfel se descoperă cablul la care sunt conectate.

e) **emiţătorul montat trebuie să îndeplinească câteva calităţi** indiscutabile între care stabilitatea sa ca frecvenţă, respectiv capacitatea sa de a rămâne calat pe aceeaşi frecvenţă de emisie, motiv pentru care sunt preferabile oscilatoarele pilotate cu cuarţ (cu frecvenţă fixă) în dauna emiţătoarelor cu frecvenţă variabilă (VFO). Acestea din urmă prezintă deficienţa că apropierea corpului uman, a unor dulapuri metalice, căderile de tensiune conduc la variaţii de frecvenţă.

Distanţa până la care poate să „bată" un emiţător este influenţată de condiţiile de propagare (beton, aer liber, zgomote de fond: clopote de biserică, fântâni arteziene, mijloace de transport, etc.), alegerea frecvenţei, modelul de antenă, puterea aparentă radiată şi randamentul lui, sensibilitatea receptorului.

În acest sens **competenţele agenţilor sau operatorilor care instalează dispozitivul**, care ştie când şi cum să intervină asupra puterii şi antenei, ca şi asupra amplasării lui, vor permite exploatarea la maxim.

Emiţătorul autonom este cel mai adesea alimentat cu o baterie, care poate să ofere o autonomie limitată în timp, ceea ce necesită schimbarea bateriei. Dacă este nevoie de o ascultare de o durată mai lungă se va alege un **aparat alimentat de la reţea sau de curentul telefonic** care va furniza alimentarea indispensabilă unui emiţător activ, ori un aparat pe bază de curenţi purtători (agentul care stă într-un apartament vecin, de pildă, se conectează la reţeaua electrică prin intermediul căreia ascultă conversaţiile – este vorba de principiul interfoanelor funcţionând pe reţeaua electrică).

[80] ***Dispozitivele electronice de supraveghere statică ori dinamică*** au deasemenea o varietate mare de **montare disimulată** ori mascare în: *ceasuri, aparate de radio, TV, orice aparat electronic etc.; şi pot fi instalate în: arbori ornamentali, la colţurile încăperilor, găuri practicate în pereţii apartamentelor ori încăperilor din hoteluri, stâlpi de iluminat stradali, copaci, din imobile situate vis-a-vis de imobilul ţintă, în autovehicule etc.*

Dispozitivele electronice de ascultare ori supraveghere ***vor fi plantate cât mai aproape de locul unde au loc discuţiile*** ori se presupune că vor avea loc şi în locuri care nu obstaculează captarea sunetului (pardoselile acoperite cu gresie, parchet acoperit cu covoare, mochete, preşuri) şi nu pe mobilele care se pot muta oricând din încăpere, recomandată fiind instalarea la îmbinările dintre ziduri şi podele, lângă calorifere, prize, tocurile uşilor şi ferestrelor, etc. Ele vor fi verificate sub aspectul funcţionalităţii înainte de a fi instalate.

Disimularea ori mascarea dispozitivelor se va adapta situaţiei de fapt concrete existente la locul instalării pentru a nu distona cu ambientul existent şi în acelaşi timp pentru a se diminua la maximum până la eliminare orice posibilitate de descoperire a acestora nici chiar întâmplătoare. Este recomandabil ca instalarea, întreţinerea şi ridicarea dispozitivelor să

fie operate de aceeaşi echipă sau acelaşi lucrător pentru a se evita riscul negăsirii acestuia, fiind indicat ca odată instalate dispozitivele să se realizeze o schiţă a locului unde au fost montate, pentru orice eventualitate.[152]

IV. **Procedeul investigativ informativ operativ special specific organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale de *interceptarea trimiterilor poştale, ridicarea şi repunerea la loc a acestora, examinarea lor, extragerea informaţiilor pe care acestea le conţin, precum şi înregistrarea, copierea sau obţinerea de extrase prin orice procedee*** (prevăzută de art. 14 alin. 2 lit. f din c. p. p.)

[81] Regimul juridic al *trimiterilor poştale* este statuat prin O.U.G. nr. 13 / 2013 privind serviciile poştale, în care sunt explicate noţiunile care se subsumează termenului de **trimitere poştală** (*definit ca bun adresat, aflat în forma finală în care urmează să fie transportat şi livrat la adresa indicată de expeditor pe trimiterea în sine, pe ambalaj sau într-o listă de distribuţie. Pe lângă trimiterile de corespondenţă, în această categorie sunt incluse, de exemplu, imprimatele, sacii "M", pachetele mici, coletele poştale care conţin bunuri cu sau fără valoare comercială şi mandatele poştale pe suport hârtie. În această categorie nu sunt incluse trimiterile hibrid) şi* **trimitere poştală internaţională** - trimitere poştală expediată de pe teritoriul României către o adresă care nu se află pe acest teritoriu sau expediată din afara teritoriului României către o adresă aflată pe teritoriul acesteia şi trimiterea poştală expediată din afara teritoriului României către o adresă care nu se află pe acest teritoriu, dar aflată în tranzit pe teritoriul României; precum şi **trimitere poştală intracomunitară** - trimiterea poştală internaţională expediată de pe teritoriul României către o adresă de pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene sau expediată de la o adresă de pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene către o adresă de pe teritoriul României şi trimiterea poştală expediată de pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene către o adresă de pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, dar aflată în tranzit pe teritoriul României;); **trimitere de corespondenţă** (comunicare în formă scrisă pe orice fel de suport fizic, care urmează să fie transportată şi livrată la adresa indicată de expeditor chiar pe trimiterea în sine sau pe ambalajul acesteia. Cărţile, cataloagele, ziarele, periodicele nu sunt considerate trimiteri de corespondenţă); **trimiteri de corespondenţă în număr mare** (trimiteri interne şi internaţionale din această categorie expediate în număr de minimum 5.000 de trimiteri, în decurs de o lună, de către acelaşi expeditor sau integrator, în baza unui contract încheiat în formă scrisă cu furnizorul de servicii poştale); trimitere poştală înregistrată(trimitere poştală care face obiectul unui serviciu care are drept particularitate eliberarea de către furnizor expeditorului a unui document care să permită furnizorului identificarea internă a trimiterii în reţeaua poştală, să ateste data depunerii, precum şi, de regulă, plata tarifului); **colet poştal** - trimitere poştală cu greutatea maximă de 50 kg, ce conţine bunuri cu sau fără valoare comercială; **colete poştale în număr mare** - trimiteri poştale interne şi internaţionale din această categorie expediate în număr de minimum 50 de colete, în decurs de o lună, de către acelaşi expeditor sau integrator, în baza unui contract încheiat în formă scrisă cu furnizorul de servicii poştale; **imprimate** - trimiterile poştale realizate prin tipărire sau alt mijloc de multiplicare, care nu conţin comunicări cu caracter personal sau individual; în această categorie se includ, de exemplu, ziare, periodice, cărţi, cataloage, hărţi geografice, partituri muzicale; **imprimate în număr mare** - trimiteri interne şi internaţionale din această categorie expediate în număr de minimum 500 de trimiteri, în decurs de o lună, de către acelaşi expeditor sau integrator, în baza unui contract încheiat în formă scrisă cu furnizorul de servicii poştale; **sac „M"** - trimitere poştală cu o greutate maximă de 30 kg conţinând imprimate

152 Regulile enunţate reprezintă o prelucrare după Ov. Diaconescu, *op. cit.*.

şi/sau obiecte ataşate sau asociate printr-un alt mijloc imprimatelor cu care acestea sunt expediate, respectiv discuri, benzi magnetice, casete, eşantioane comerciale expediate de fabricanţi şi distribuitori, articole comerciale care nu fac obiectul drepturilor vamale sau materiale de informare care nu pot fi vândute, alte obiecte care au un raport cu imprimatele pe care le însoţesc, adresate aceluiaşi destinatar, la aceeaşi adresă de livrare; **pachet mic** - trimiteri poştale ce conţin bunuri cu sau fără valoare comercială la care se pot ataşa orice documente care au caracter de corespondenţă, în greutate de până la 2 kg, inclusiv, şi care urmează fluxul tehnologic utilizat pentru trimiterile de corespondenţă, astfel cum prevăd Convenţia Poştală Universală şi Regulamentul poştei de scrisori; **pachete mici în număr mare** - trimiteri poştale interne şi internaţionale din această categorie expediate în număr de minimum 500 de trimiteri, în decurs de o lună, de către acelaşi expeditor sau integrator, în baza unui contract încheiat în formă scrisă cu furnizorul de servicii poştale.

Serviciul poştal poate să fie **de stat** (ex. Poşta română) sau **privat** (DHL, Fan Courier, Cargus etc.).

[82] Una dintre formele de trimiteri poştale este ***corespondenţă*** prin care se înţelege *comunicarea pe care o persoană fizică sau juridică - de drept privat sau public o face alteia sau altor persoane determinate, altfel decât pe calea orală, dar printr-un mijloc apt de a o înregistra, păstra şi vedea cele ce se comunică.*

În general corespondenţa este *grafică*, dar poate să aibă şi un conţinut *plastic* (imagini, fotografii, desene, hărţi).

Sub raportul conţinutului, corespondenţa exprimă un gând, o preocupare, o propunere, o încunoştinţare, o ştire, o veste, etc., care poate să fie *tainică* ori *secretă*.

Material, corespondenţa poate fi alcătuită din *scris de mână* (olograf sau la dictarea cuiva), *cu maşina de scris*, cu *litere cunoscute sau cifrat*, într-o *limbă străină*, cu *text invizibil* etc.

În ce priveşte modalitatea de transmitere, corespondenţa poate fi *epistolară*, *telegrafică* sau *telefonică*, şi poate fi expediată prin *serviciul poştal*, prin *curier particular* (o notă aparte o reprezintă *curierul diplomatic*) sau *remisă* de expeditor destinatarului, fie *personal*, fie prin *depunere în cutia poştală* de la domiciliul acestuia sau într-un alt loc unde o poate ridica.

Operaţiunea realizată prin procedeul investigativ informativ operativ analizat poate fi denumit generic **interceptarea trimiterilor poştale** expediată prin poşta clasică, în cazul investigării unor ameninţări la adresa securităţii naţionale, fiind denumită în limbajul de specialitate, pentru forma corespondenţă, drept "*cenzura corespondenţei*".[153]

Corespondenţa poate fi *închisă* (când conţinutul este învelit) în aşa fel (acoperit) încât nu se poate lua cunoştinţă de el decât prin desfacerea acestui înveliş (scrisoare în plic închis, telegramă lipită etc.).

În pofida posibilităţilor moderne (poştă electronică, fax etc.) de comunicare şi transmitere a corespondenţei, nu se exclude *a priori* utilizarea de către făptuitorii unor ameninţări la adresa securităţii naţionale, a mijloacelor clasice de corespondenţă.

---

[153] Adaptare după John O. Koehler, *Stasi – faţa ascunsă a poliţiei secrete est-germane*, Ed. Omega, Bucureşti, vol.I, p.168; C. Troncotă, *Istoria serviciilor secrete româneşti*, Ed. „Ion Cristoiu S.A.", Bucureşti, 1999, p.375-377; Eliodor Tanislav, *Enigmele cenzurii corespondenţei*, Ed. Artemis, Bucureşti, 1996.

Din această perspectivă se decelează ca necesară activitatea de interceptare a corespondenței expediată sau primită de subiectul țintă al activității investigative întreprinse de către organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale.

[83] Urmare a **interceptării, aspectării, examinării și citirii trimiterilor poștale, în general și al corespondenței, în special,** se obțin date, indicii și informații utile și pertinente în investigația întreprinsă, prin aflarea planurilor, acțiunilor viitoare, preocupărilor, sistemului de legături ilicite în care este cuprins subiectul țintă.

Posibilitatea realizării interceptării corespondenței este oferită de prevederile legale (art.14 alin.1 lit. f din Legea nr. 51/1991), activitatea putând fi efectuată numai în condițiile în care este autorizată de magistratul anume desemnat[154].

[84] Activitatea propriu zisă constă în *interceptarea trimiterilor poștale într-un anumit punct al lanțului de expediere sau distribuție și în scoaterea ei din colete, saci M, ambalaje sau plicuri pentru a-i afla conținutul, iar în continuare se introduce bunul sau corespondența înapoi de unde a fost scos/asă, fără a lăsa urme.*

În concret operațiunea de interceptarea trimiterilor poștale presupune mai multe **operațiuni succesive și anume**:

- ridicarea trimiterii poștale de la oficiul poștal sau de la locul unde se află (domiciliu, cutie poștală de la domiciliu sau locul de muncă, oricare alt loc),
- examinarea învelișului coletului, ambalajului, sacului M, plicului corespondenței,
- extragerea corespondenței (înscrisului) sau conținutului (fotografie, desen, hartă, etc.) sau a oricărui bun ce prezintă interes pentru investigația întreprinsă
- fotografierea ori filmarea,
- repunerea conținutului la loc, și în sfârșit,
- reintroducerea în circuit a trimiterii poștale.

Operațiunile descrise mai sus se pot face și în **mod total acoperit** sau numai **parțial acoperit (conspirat)** respectiv cu asentimentul serviciului poștal, sub condiția păstrării secretului operațiunii.

Potrivit reglementării legale secretul trimiterilor poștale este inviolabil, iar reținerea, deschiderea sau divulgarea conținutului trimiterilor poștale este permisă numai în condițiile și cu procedura prevăzute de lege[155].

Subsecțiunea F

Alte mijloace, metode și procedee investigative generale

[85] Exploatarea surselor deschise, munca cu agentura [rețeaua informativă), folosirea de legende informative, combinații informative, infiltrarea informatorului sau colaboratorului ori a investigatorului acoperit, dezinformări, jocuri operative], capcane criminalistice

---

[154] Singura excepție prevăzută de art.19 din Legea nr. 51/ 1991, în caz de pericol iminent de producere a unei amenințări la adresa siguranței, dar și în această situație, cu autorizarea procurorului desemnat de procurorul general, cu obligația acestuia de a solicita în maxim 48 ore de la efectuarea operațiunii, autorizarea judecătorului (este în realitate o **confirmare a actului realizat**).

[155] Art. 4 **din O.U.G. nr. 13 / 2013.**

A. Exploatarea surselor deschise şi oficiale

Sursele deschise reprezintă una din modalităţile prin care organele răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale obţin informaţii din diferite domenii ale vieţii sociale, economice, politice, ecologice, constituind un izvor important de informaţii.

Prin **surse deschise** se înţeleg *acele izvoare de informaţii care sunt oferite de presă, radio, televiziune sau orice alt mijloc de comunicare în masă (ex.: internet-ul), iar în sintagma de* ***surse oficiale*** *sunt cuprinse comunicatele unor organe, instituţii, organisme guvernamentale şi neguvernamentale, ale agenţilor economici, partide politice, mişcări ecologice, etc., lucrările cu caracter ştiinţific, documentele de arhivă, biblioteci etc.*

Astfel de surse sunt la îndemâna oricărei persoane, ele nu reprezintă nimic compromiţător care să conducă la deconspirarea procedeelor de obţinere, reprezentând un mod relativ facil de culegere de informaţii care, însă, trebuie supuse unei analize serioase, verificări profunde prin celelalte „mijloace specifice" în vederea stabilirii realităţii, autenticităţii şi, în aceeaşi măsură, conexiunii cu situaţii de fapt, stări, manifestări, împrejurări existente deja în banca de date a organelor de stat din domeniul siguranţei naţionale sau impun culegerea dirijată de informaţii despre aspecte neajunse la cunoştinţa acestor organe.

Pe marginea conţinutului informativ pe care îl cuprinde, se pot iniţia alte „activităţi specifice" sau, în anumite situaţii, se pot declanşa direct acte de verificare a informaţiilor pentru fapte care se circumscriu ameninţărilor la adresa securităţii naţionale.

Prelucrarea informaţiilor din sursele deschise şi oficiale presupune analizarea lor în contextul informaţiilor obţinute prin alte metode, mijloace şi procedee investigative, ele reprezentând totuşi un material informativ brut, „de primă mână" care, arareori, au un conţinut cantitativ şi calitativ valoric necesar pentru a constitui date şi indicii temeinice ce pot fi exploatate direct în proximitatea actelor premergătoare care se declanşează pentru stabilirea existenţei ameninţărilor la adresa siguranţei naţionale.

În practica organelor de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale se utilizează cotidian exploatarea surselor deschise prin realizarea revistei presei audio-vizuale şi scrise şi coroborarea informaţiilor obţinute astfel cu cele existente în portofoliul de date şi informaţii ale respectivelor organe culese prin alte „mijloace specifice".

Informaţiile obţinute prin *exploatarea surselor deschise şi oficiale nu pot fi valorificate doar prin ele însele*, ci necesită prelucrarea, analizarea, verificarea şi coroborarea cu informaţiile obţinute prin celelalte căi, metode, mijloace, tehnici, procedee investigative şi numai după aceea se pot constitui în date ori indicii temeinice necesare declanşării actelor premergătoare în vederea stabilirii existenţei ameninţărilor la adresa siguranţei naţionale.

Atunci când informaţiile rezultate din surse deschise sunt posterioare declanşării procesului investigativ operativ ele pot avea valoarea de confirmare a acţiunii investigative iniţiate de organele abilitate, cu condiţia ca să parvină din investigaţia jurnalistică proprie a ziaristului sau reporterului.

Într-o astfel de situaţie, în scopul stabilirii sursei de informare a jurnalistului şi pentru eventuala extindere a culegerii de informaţii şi de la respectiva sursă, se vor lua relaţii de la jurnalist şi, eventual, sursa sa.

Surse deschise sunt reprezentate şi de biblioteci, arhive – publice ori particulare – Internet-ul, târguri, expoziţii, zvonul public, discuţiile libere purtate de conlocuitori în diferite locuri publice.

Potrivit site-ului S.R.I. *„mass media, comunităţile virtuale sau reţelele de socializare - pentru a da doar câteva exemple - fac ca informaţia să circule şi să se propage în ritm alert. În acest context, este misiunea unui bun analist de informaţii din surse deschise să evalueze fluxul mediatic, construind imaginea de perspectivă, conexând evenimentele şi evidenţiind riscurile.*

Realitatea ultimilor ani demonstrează că analiza de intelligence din surse deschise furnizează adesea avertizări timpurii, evidenţiază oportunităţi şi oferă un avantaj decisiv beneficiarilor legali pentru prevenirea şi contracararea riscurilor la adresa securităţii naţionale"[156].

B. Activitatea cu reţeaua informativă (agentura secretă, informatori, surse)

Din panoplia metodelor şi mijloacelor activităţii de culegere de informaţii, munca cu reţeaua informativă reprezintă una din cele frecvent utilizate reprezentând „mijlocul specific" poate cel mai important al organelor de stat din domeniul securităţii naţionale.

Informatorul este definit în glosarul limbajului de specialitate întocmit de Ernest Volkman[157] ca *„o persoană înrolată de un serviciu de informaţii – fie pentru bani, fie din cauza convingerilor politice – pentru a servi ca sursă de informaţii sau pentru a duce la îndeplinire alte sarcini colaterale în ţara natală"*.

În legătură cu această *sursă umană de informare, modul de recrutare, categoriile de informatori, munca desfăşurată cu informatorii* s-au scris nenumărate lucrări[158]; obiectul prezentului demers neavând acest scop, ci doar relevarea ca metodă de lucru în cadrul „activităţilor specifice" derulate de organele răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale, pentru culegerea generală de informaţii în vederea, stabilirii existenţei ameninţărilor la adresa siguranţei naţionale.

Ansamblul surselor de informaţii umane racolate de organele de stat din domeniul securităţii naţionale, aflate pe diferite trepte organizatorice stabilite potrivit regulilor interne ale respectivelor organe reprezintă **reţeaua informativă** (sau *agentura secretă*).

Activitatea cu reţeaua informativă este reglementată prin regulamentele şi ordinele interne ale organelor de informaţii şi supusă regulilor instituite prin acestea, având un regim secret de stat.

Prin munca cu agentura organele de stat din domeniul securităţii nationale pot penetra informativ în diferite obiective, locuri şi medii, în apropierea unor persoane pretabile la manifestări ilicite şi să obţină informaţii în legătură cu posibilele, virtualele ameninţări la securitatea naţională.

Această activitate de culegere de informaţii poate să fie cu caracter general-preventiv sau desfăşurată într-un mod dirijat către anumite persoane, medii, locuri şi obiective despre

---

[156] https://www.sri.ro/surse-deschise.html, accesat la 27.12.2016.

[157] Volkman Ernest, *Spionaj*, Debrecen, Editura RAO, 1998, p.19.

[158] Alain Dewerpe, *Spionul*, Ed. Nemira, Bucureşti, 1998; Florian Gârz, *Ghidul spionului român*, Ed. Obiectiv, Craiova, 1999; Jean Nepote, *„Situaţia actuală şi tendinţa de evoluţie a criminalisticii"* în revista *Interpol* nr. 364/1983; Mihai Pelin, *D.I.E. – culisele spionajului românesc*, Ed. Evenimentul Românesc, Bucureşti, 1997, şi altele.

care şi unde există date în legătură cu fapte, situaţii, împrejurări prin care se lezează siguranţa naţională.

Sursele umane de informare poartă în limbajul tehnic de specialitate diferite denumiri: *informatori, agenţi, surse*, care pot fi clasificate după diferite criterii. În decursul istoriei serviciilor secrete denumirea surselor umane de informare a suferit modificări funcţie de modul de organizare a acestora, deşi, în esenţă, atât în plan intern, cât şi în domeniul extern, noţiunea tehnică nu contează întrucât reprezintă acelaşi lucru: **o sursă de informare umană secretă.**

În nomenclatorul S.R.I. informatorul este denumit drept agent şi definit ca persoana care furnizează în mod voluntar informaţii care, corelate cu date din alte surse (tehnice, deschise), oferă o imagine cât mai completă asupra riscurilor şi ameninţărilor.[159]

Una din modalităţile de utilizare a surselor umane în „activitatea specifică" derulată de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale o reprezintă **infiltrarea** (*penetrarea informativă)* unor obiective, medii şi locuri, în apropierea unor persoane pretabile la manifestări ilicite care pot leza siguranţa naţională, prin sursele informative umane, ceea ce înseamnă *introducerea, dirijată de către lucrătorul serviciului de informaţii, a sursei umane în locul, mediul sau pe lângă persoana de unde trebuiesc obţinute informaţii importante care să clarifice (să confirme sau să infirme) existenţa unei eventuale manifestări ilicite la adresa securităţii naţionale în pregătire sau deja în derulare, identificarea persoanelor implicate, eventual obţinerea unor dovezi necesare justei soluţionări a unui caz concret.*

De pildă, în vederea stabilirii căilor pe care se scurg informaţii secrete ori nedestinate publicităţii de la un subiect de drept public sau privat, care este deţinător a unor secrete de stat, în locul respectiv poate fi infiltrată o sursă umană de informaţii, pentru a stabili persoanele suspecte de astfel de manifestări, modalităţile concrete prin care se scurg informaţiile, cine sunt destinatarii acestor informaţii.

O astfel de operaţiune – asociată sau nu, unor mijloace tehnice, chiar capcane criminalistice – este de natură a decela atât eventualele manifestări ilicite dar şi luarea măsurilor de protecţie care se impun.

Tehnicile şi metodele de infiltrare a surselor de informaţii umane sunt apanajul exclusiv al organelor de stat din domeniul siguranţei naţionale, supuse regulilor interne, din care secretizarea este cea mai importantă.

În astfel de activităţi sunt utilizate **legende, combinaţii informativ-operative, dezinformări** care constau *„dintr-un ansamblu de măsuri ce se întreprind pentru disimularea sau secretizarea unor acţiuni, derutarea unor persoane, prevenirea unor evenimente negative cu implicaţii în clarificarea unor cazuri, precum şi manipularea suspecţilor, pentru a-i determina să facă greşeli prin care să se demaşte".*[160]

Activitatea de exploatare informativă a surselor umane de informaţii şi modalitatea de infiltrare (penetrare informativă) **se deosebeşte** de *activitatea de utilizare a investigatorilor*

---

[159] https://www.sri.ro/surse-umane.html, consultat la 27.12.2016.

[160] I. Sechelea şi P. Steţcu, *Detectivul particular în slujba adevărului şi dreptăţii*, Ed. Concordia, Arad, 2000, p.149.

acoperiţi care sunt cadre operative ale organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, existând însă şi unele asemănări.

Ceea ce considerăm că este necesar de subliniat, o reprezintă modalitatea în care se materializează activitatea cu reţeaua informativă şi cum se valorifică datele şi informaţiile obţinute în această manieră.

Sursa umană de informaţii încunoştiinţează periodic şi ori de câte ori este necesar, agentul organului de stat din domeniul securităţii naţionale în legătura căruia este cu situaţiile, împrejurările, stările de fapt, atitudinile, comportamentele de care a luat cunoştinţă, în formă scrisă sau orală, informaţiile obţinute astfel fiind supuse unui proces de prelucrare, analizare, sintetizare, de conexiune cu datele şi informaţiile obţinute prin celelalte căi, metode, mijloace şi tehnici investigative în interiorul instituţiei de informaţii respective.

Atunci când se acumulează informaţii, date sau indicii suficiente – cantitativ şi valoric – în legătură cu o manifestare ilicită concretă, organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, întregul material informativ „curăţat" de aspectele care nu au valoare informativ-operativă, se materializează într-o *sinteză* care poate constitui suportul pentru formularea cererii de autorizare pentru efectuarea actelor prevăzute de art.14 alin.2 din Legea nr. 51/1991 sau a comunicării prevăzute de Legea nr 51/1991 (art.11 alin.1 lit.d).

Este unanim acceptat în activitatea de informaţii că munca cu sursele umane secrete reprezintă capitolul extrem de important cu ajutorul căruia se culeg informaţiile generale, dar şi cele legate de cazuri concrete prin care se aduce atingere siguranţei naţionale, motiv pentru care, în orice investigaţie, acestei forme de realizare a culegerii de informaţii, i se alocă locul şi meritul cuvenit.

Organele judiciare nu au un contact oficial direct cu persoanele ce fac parte din agentura secretă, ci doar cu informaţiile recoltate de la acestea, prin intermediul actului de comunicare ori de solicitare a efectuării activităţilor prevăzute de art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991, în care sunt încunoştinţate despre existenţa unei ameninţări la adresa securităţii naţionale de organele de informaţii.

În cadrul conlucrării cu aceste organe şi atunci când devine util, concludent şi pertinent investigaţiei întreprinse, organele judiciare vor învedera necesitatea obţinerii unor informaţii punctuale referitoare la o anumită stare, situaţie, împrejurare ori persoană, iar organele de informaţii vor dirija reţeaua informativă spre obţinerea respectivelor date şi indicii.

Cunoscând din informaţiile obţinute de reţeaua informativă despre organizarea unor activităţi ilicite îndreptate contra securităţii naţionale, organele de informaţii pot acţiona în vederea prevenirii rezultatelor socialmente periculoase şi să dejoace acţiunile puse la cale.

Aşa s-a întâmplat, de pildă, în 1982, când un grup format din mai multe persoane au plănuit deturnarea navei fluviale „Mehedinţi", cu scopul de a ajunge în Occident, şi, prin combinaţii informative, organele specializate în combaterea terorismului au reuşit ***infiltrarea***

unui ofiţer în grupul respectiv, iar situaţia operativă a fost luată sub control, în cele din urmă făptuitori fiind surprinşi în flagrant[161].

Situaţie similară a fost şi în cazul descoperirii, în anii 1984 şi 1985, a unor containere, care conţineau cantităţi de arme, muniţii şi explozibili, ascunse pe malul râului Dâmboviţa şi în diferite parcuri din Capitală[162].

C. Capcanele criminalistice

Organizarea de capcane criminalistice constituie una din metodele utilizate în cadrul „activităţilor specifice", dar şi în activitatea de verificare a actului de sesizare a organelor judiciare, reprezentând procedeul prin care poate fi identificat un suspect, se obţin dovezi privind manifestările infracţionale, se descoperă activităţile ilicite. Activitatea este strâns legată de domeniul tehnicii criminalistice şi rezidă în folosirea unor metode fizice şi substanţe chimice adecvate pentru a marca sau surprinde infractorul din primul moment al acţiunilor sale infracţionale, zădărnicind astfel intenţiile acestuia sau uşurând demascarea lui[163].

Capcanele fizice constau în folosirea unor substanţe în stare pulverulentă (oxina, antracenul, lumogenul galben etc.) care se aplică în strat subţire pe diferite obiecte suport (mobilier, instalaţii, utilaje – în general zone în care făptuitorul atinge volens nolens, involuntar, cu mâinile, picioarele, obiecte din îmbrăcăminte instrumentele utilizate) şi care se depun pe părţi ale corpului, hainelor, obiectelor utilizate de făptuitor, fără a intra în reacţie chimică cu acestea, dar care pot fi evidenţiate prin fenomenul de fluorescenţă sub radiaţii ultraviolete. Există capcane fizico-mecanice, electronice, electromagnetice, foto-video, cu ultrasunete sau radioactive[164].

Pentru reuşita utilizării capcanelor şi în vederea eliminării posibilităţilor de a cădea în aceste capcane a unor persoane nevinovate se impune respectarea unor *reguli* între care în principal, enumerăm: păstrarea secretului amplasării lor, asigurarea funcţionării lor numai în perioada critică, asigurarea situaţiei ca în zona capcanată să nu aibă acces persoane inocente.

Dezavantajul unei astfel de operaţiuni constă în împrejurarea că există riscul de penetrare în zona sau la obiectul capcanat a unor persoane fără nici un fel de intenţie infracţională şi, pentru eliminarea din cercul de bănuiţi a persoanelor respective, se impun activităţi suplimentare care îngreunează munca de anchetă sau o canalizează pe piste total greşite.

În situaţia organizării pazei şi protecţiei documentelor de stat sunt folosite şi în prezent celulele fotoelectrice, capcanele radioactive: „paznic de raze" şi „barieră de raze" sau capcanele pe bază de ultrasunete[165], în cazul cărora dezavantajul învederat mai sus se reduce simţitor până la dispariţia totală.

---

[161] A se vedea, C. Troncotă, *Duplicitarii*, ed. a II-a revăzută si adăugită, Ed. Elion, Bucureşti, 2014, p. 114.
[162] Idem, p. 111.
[163] Camil Suciu , *op. cit.*, p.191.
[164] Pentru detalii strict tehnice, C. Suciu, *op. cit.*, p.194-196.
[165] În acest sens, Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate şi Standardele naţionale de protecţie a informaţiilor clasificate în România, prevăd măsuri, mijloace tehnice şi metode specifice destinate acestui scop.

Capcanele chimice constau în utilizarea unor substanţe chimice folosite ca reactivi aplicate cu rol de capcană pe diferite obiecte şi prin contactul dintre respectivele substanţe şi sărurile şi clorurile conţinute de transpiraţia pielii produc o reacţie de culoare vizibilă sau invizibilă a corpului, îmbrăcămintei sau instrumentelor utilizate de făptuitor (rodomina 3 reacţionează cu sărurile cuprinse în transpiraţia pielii, ninhidrina în stare pulverulentă se pulverizează într-un strat subţire pe documente, bilete de bancă şi reacţionează cu aminoacizii din transpiraţia pielii printr-o culoare roşu-violet intensă, nitratul de argint reacţionează cu clorul aflat în transpiraţia pielii dând reacţii colorate intens).

Acest gen de capcane sunt utilizate pentru paza unor locuri strict limitate, unde se suspicionează pătrunderea unui infractor, sau pentru marcarea unor documente, înscrisuri, bancnote în vederea depistării persoanelor care intră în contact cu acestea.

Uneori, în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale devine utilă şi concludentă *utilizarea capcanelor fizice şi chimice* [ex.: marcarea chimică a unor obiecte, valori, sume de bani care se dau ori primesc de persoane suspecte sau a documentelor cu caracter secret de stat pe care o persoană care nu are acces la ele, le manipulează în secret în scopul microfilmării, sau a unui obiect care prezintă interes pentru persoanele care săvârşesc ameninţări la adresa siguranţei naţionale, ori a covorului (*linoleumului, mozaicului sau gresiei*) dintr-un spaţiu unde se deţin documente sau obiecte care conţin ori constituie secrete de stat; montarea unor instalaţii de supraveghere electronică în încăperile în care se află depuse obiecte, documente sau înscrisuri cu caracter de stat ori de serviciu], *pentru includerea sau excluderea unor persoane din cercul de bănuiţi ori pentru realizarea surprinderii în flagrant a infractorului.*

Pentru a se organiza aplicarea capcanelor criminalistice, organele de informaţii şi/sau organele judiciare trebuie să fie în posesia unor date şi informaţii, care să le conducă la bănuiala sau suspiciunea în legătură cu săvârşirea unei anumite acţiuni ce vizează locuri sau medii ori persoane sau obiecte, şi parvin, fie din activităţile specifice, fie din sesizările, relaţiile obţinute în cadrul culegerii de informaţii generale sau ca urmare a încunoştinţării din partea unor persoane (*de pildă, autodenunţătorul, defectorul ş.a.*) Aceste date sau informaţii sunt de natură a releva cu precizie mediul, locul, obiectul sau persoana care interesează infractorul, întrucât numai în asemenea condiţie devine posibilă aplicarea capcanei criminalistice.

De pildă, cu prilejul activităţii contrainformative de depistare a dispozitivelor de interceptarea convorbirilor ambientale la sediul unei ambasade a României în străinătate, fiind găsit un microfon emiţător montat în doza unui perete din încăperea de lucru a ataşatului militar, s-a pus problema descoperirii persoanei care, după o perioadă de timp, va înlocui alimentatorul (bateria) instrumentului respectiv, situaţie în care acesta a fost capcanat criminalistic, concomitent instalându-se o cameră de supraveghere electronică focalizată spre peretele în cauză. Când, din imaginile de supraveghere, a rezultat că una din persoanele angajate pentru prestări de servicii în cadrul ambasadei a manipulat doza din perete, la plecarea acestuia din ambasadă s-a recurs la verificarea cu lampa U.V. a mâinilor sale – sub un pretext oarecare –. A fost relevată prezenţa urmelor de substanţă folosită drept capcană, după care s-au declanşat activităţile specifice de urmărire informativă a persoanei în cauză, scopul fiind de a se stabili în serviciul cui şi pentru cine a executat operaţiunea.

Atunci când urmează să aibă loc un act de predare-primire şi cel predă obiectul, documentul sau suma de bani, fie din proprie iniţiativă (*de exemplu, se autodenunţă*), fie datorită faptului că, prin diverse metode, s-a reuşit „întoarcerea" sa de către organele de informaţii şi/sau organele judiciare, în sensul colaborării în vederea surprinderii primitorului, se procedează la aplicarea capcanelor fizice sau chimice pe obiectul remiterii, indiferent dacă, în acelaşi timp, sunt utilizate şi alte mijloace tehnice (*filmare, fotografiere, înregistrarea convorbirilor etc.*).

Astfel, înaintea remiterii sumelor de bani, pe bancnotele respective şi, eventual, pe plicul în care se află sau hârtia în care sunt învelite (împachetate), se aplică substanţă galbenă fluorescentă invizibilă şi, cu aceeaşi substanţă, se face o menţiune scrisă (de pildă, „*mită*" ori „*trafic de influenţă*" ş.a.) şi se înmânează predătorului care, la rândul său, le predă primitorului conform înţelegerii stabilite anterior între cei doi[166].

Reuşita capcanării criminalistice rezidă în surprinderea persoanei pe care se relevă substanţa folosită drept capcană, astfel că rezultatul acestei metode poate fi folosit fie pentru urmărirea operativă a acelei persoane, în scopul stabilirii legăturilor ulterioare (există posibilitatea ca persoana căzută în capcană să fie doar un simplu intermediar şi, la rândul său, să predea obiectul, documentul, suma de bani destinatarului final, care a rămas în aşteptare, pentru a se ocroti, sau să fie doar un misit oarecare, fără a cunoaşte semnificaţia gestului pe care îl face), fie cu prilejul organizării surprinderii în flagrant a unei infracţiuni. Şi într-un caz şi în celălalt, rezultatul pozitiv al capcanării criminalistice constituie o probă importantă în ansamblul investigaţiei întreprinse, ce demonstrează contactul fizic dintre o persoană şi obiectul, documentul sau suma de bani supusă acestei metode.

Au existat situaţii în care o persoană care a primit suma de bani depusă într-un plic, ambele supuse metodei capcanării chimice, a reuşit, până la intervenţia organelor judiciare care au organizat flagrantul, să se debaraseze de obiectele respective ascunzându-le în diverse locuri (sifonul de la toaleta instituţiei, între coperţile unui dosar, în sertarul mesei de lucru printre alte hârtii). Examinarea, sub incidenţa razelor U.V., a zonei digito-palmare sau a buzunarelor obiectelor de îmbrăcăminte ale persoanei în cauză a relevat prezenţa urmelor de galben fluorescent, ceea ce demonstra că a manipulat plicul şi bancnotele marcate chimic.

Metoda capcanării criminalistice se realizează şi prin instalarea în secret a unor microcamere video digitale, şi plasarea în câmpul de filmare al camerelor a obiectului despre

---

[166] Este procedeul cel mai des utilizat în organizarea flagrantului luării de mită, traficului de influenţă, primirii de foloase necuvenite, ce poate fi aplicat, funcţie de drumul infracţional parcurs şi de derularea investigaţiei întreprinse şi în cazul ameninţărilor la adresa securităţii naţionale/ infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism, de exemplu, când se transmite un document ce conţine informaţii secrete de stat unui agent al unei puteri sau organizaţii străine ori al unui obiect ce are legătură cu o astfel de infracţiune ; a se vedea, în acelaşi sens, şi D. Voinea, I. Botoş, în articolul *Marcările chimice în probarea corupţiei*, în revista *Criminalistica*, nr. 2/2001, p. 5-6).

care există date şi informaţii că prezintă interes de a fi sustras, microfilmat, fotocopiat ş.a., în vederea identificării persoanei care va intra în contact fizic cu acel obiect[167].

În legătură cu capcanele criminalistice şi utilizarea lor trebuie făcute câteva precizări care sunt de natură să înlăture posibilităţile de eşec al acţiunii:

- Capcanele criminalistice presupun aplicarea lor corespunzătoare, pe obiecte suport bine alese, atât din punct de vedere al semnificaţiei lor pentru probabilii făptuitori, cât mai ales în ce priveşte maniera în care substanţele sau mijloacele tehnice sunt escamotate pe acestea. În cazul capcanelor chimice se vor alege substanţe invizibile ochiului liber, depuse pe obiecte suport cu o anumită compoziţie chimică (să nu existe posibilitatea unei reacţii chimice), de o anumită culoare şi, în principal, care prezintă interes pentru eventualii făptuitori. În situaţia capcanelor fizice, manevra de mascare, de ascundere a lor, trebuie aleasă în aşa fel încât să nu ofere posibilitatea de a fi remarcate de persoanele interesate. Precizăm că într-un caz şi în celălalt există posibilitatea că respectivele capcane să fie intuite de făptuitori care să îşi ia măsurile de precauţie necesare sau să utilizeze mijloace de contracarare (lămpi UV, ochelari pentru I.R., etc.).

- Majoritatea capcanelor presupun prezenţa permanentă în apropierea locului unde sunt amplasate sau utilizate a unor agenţi ai organelor care le folosesc, care să permită intervenţia rapidă şi eficace în momentele în care capcanele şi-au produs efectul, pentru surprinderea şi reţinerea făptuitorului.

[86] Deosebit de metodele şi mijloacele specifice activităţii serviciilor de informaţii, acestea pot utiliza, ***prin intermediul şi cu sprijinul şi concursul organelor de ordine publică***, **Poliţia** şi **Jandarmeria**, în virtutea protocoalelor de colaborare instituţională existente[168] şi **metode şi mijloace general utilizabile în activităţile de descoperire a infracţiunilor**, care fac parte

---

[167] A. Surdea-Hernea, *Unele aspecte ale utilizării tehnicii de calcul în tehnica criminalistică*, în revista *Criminalistica*, nr. 2/2003, p. 35.

[168] **Art. 14 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea S.R.I.**

În îndeplinirea atribuţiilor ce îi revin, Serviciul Român de Informaţii colaborează cu Serviciul de Informaţii Externe, Serviciul de Protecţie şi Pază, Ministerul Apărării Naţionale, **Ministerul de Interne**, Ministerul Justiţiei, Ministerul Public, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Economiei şi Finanţelor, Direcţia Generală a Vămilor precum şi cu **celelalte organe ale administraţiei publice.**

Organele susenumerate au obligaţia sa-si acorde reciproc sprijinul necesar în îndeplinirea atribuţiilor prevăzute de lege.

Art. 4 din Legea nr. 191/1998

Pentru îndeplinirea atribuţiilor ce ii revin, Serviciul de Protecţie si Paza colaborează cu Ministerul Apărării Naţionale, Ministerul Administraţiei si Internelor, Serviciul Roman de Informaţii, Serviciul de Informaţii Externe, Serviciul de Telecomunicaţii Speciale, **cu celelalte ministere şi organe de specialitate ale administraţiei publice centrale si locale.**

Instituţiile sus menţionate sunt obligate sa acorde Serviciului de Protecţie si Paza, in limita competentelor legale, sprijinul necesar îndeplinirii atribuţiilor prevăzute de lege.

Art. 3 din Legea nr. 218/2002 privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei Române

În îndeplinirea misiunilor care ii revin **Poliţia Română cooperează cu instituţiile statului** şi colaborează cu asociaţiile şi organizaţiile neguvernamentale, precum şi cu persoanele fizice şi juridice, în limitele legii.

Art. 3 din Legea nr. 550/2004 privind organizarea şi funcţionarea Jandarmeriei Române

Jandarmeria Română cooperează, în îndeplinirea atribuţiilor ce îi revin potrivit legii, cu celelalte componente ale Ministerului Administraţiei şi Internelor, cu structuri ale sistemului de apărare şi securitate naţională şi colaborează cu organizaţii, instituţii şi autorităţi ale administraţiei publice centrale şi locale, organizaţii neguvernamentale, cu alte persoane juridice, precum şi cu persoane fizice.

din panoplia *organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul ordinii publice*[169], guvernate de *regula generală* că pot fi executate numai cu respectarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor[170].

---

[169] **Art. 31 din Legea nr.218/2002 privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei Române**

(1) În realizarea atribuţiilor ce ii revin, potrivit legii, poliţistul este investit cu exerciţiul autorităţii publice şi are următoarele drepturi şi obligaţii principale:

a) **să legitimeze şi sa stabilească identitatea persoanelor care încalcă dispoziţiile legale ori sunt indicii ca acestea pregătesc sau au comis o fapta ilegala;**

b) sa conducă la sediul poliţiei pe cei care, prin acţiunile lor, periclitează viaţa persoanelor, ordinea publica sau alte valori sociale, precum şi persoanele suspecte de săvârşirea unor fapte ilegale, a căror identitate nu a putut fi stabilită în condiţiile legii; în cazurile nerespectării dispoziţiilor date de poliţist, acesta este îndreptăţit sa folosească forţa; verificarea situaţiei acestor categorii de persoane şi luarea măsurilor legale, după caz, se realizează în cel mult 24 de ore, ca măsura administrativă;

c) sa invite la sediul poliţiei persoanele a căror prezenta este necesară pentru îndeplinirea atribuţiilor poliţiei, prin aducerea la cunoştinţa, în scris, a scopului şi motivului invitatiei;

e) în cazul săvârşirii unei infracţiuni, al urmăririi unor infractori sau al unei acţiuni teroriste, sa între în incinta locuinţelor, a unităţilor economice, a instituţiilor publice ori particulare, a organizaţiilor social-politice, indiferent de deţinător sau de proprietar, precum şi la bordul oricăror mijloace de transport româneşti, cu respectarea dispoziţiilor legale;

f) sa efectueze, cu respectarea dispoziţiilor legale, controale ale persoanelor şi bagajelor, precum şi ale vehiculelor aflate în circulaţie, atunci când exista indicii temeinice cu privire la săvârşirea unor infracţiuni sau posibile acţiuni teroriste;

g) sa efectueze controale şi razii atunci când exista indicii temeinice cu privire la săvârşirea de infracţiuni ori ascunderea unor infractori, bunuri provenite din infracţiuni sau posibile acţiuni teroriste;

k) sa solicite sprijinul cetăţenilor pentru urmărirea, prinderea, imobilizarea şi conducerea la unităţile de poliţie a persoanelor care au comis fapte penale.

l) să procedeze, în condiţiile legii, la cererea persoanelor interesate sau în scopul identificării criminalistice a persoanelor care au săvârşit infracţiuni ori sunt suspecte de săvârşirea unor infracţiuni, la prelevarea sau, după caz, la procesarea de profile genetice, amprente papilare, imagini faciale, semnalmente, semne particulare şi orice alte date biometrice, stocate în baza de date criminalistice.

Art. 27 din Legea nr. 550/2004 privind organizarea şi funcţionarea Jandarmeriei Române

(2) În exercitarea atribuţiilor ce îi revin, personalul prevăzut la alin. (1) are următoarele drepturi şi obligaţii:

a) să acorde sprijin persoanelor cu funcţii ce implică exerciţiul autorităţii publice, dacă acestea întâmpină rezistenţă fizică în executarea sarcinilor de serviciu;

b) **să legitimeze orice persoană când există indicii temeinice că a săvârşit, săvârşeşte sau se pregăteşte să săvârşească o faptă ce constituie infracţiune ori contravenţie, precum şi persoanele care solicită intrarea într-un perimetru legal restricţionat;**

e) **să solicite sprijinul cetăţenilor pentru urmărirea, prinderea, imobilizarea şi luarea măsurilor legale împotriva persoanelor care au comis infracţiuni;**

f) **să aplice măsura ridicării în vederea confiscării obiectelor periculoase, substanţelor sau armelor deţinute fără drept sau care pot pune în pericol viaţa ori integritatea fizică a jandarmului sau a altor persoane, măsura şi descrierea bunurilor ridicate fiind menţionate în procesul-verbal de constatare.**

(3) În exercitarea atribuţiilor, personalul militar al Jandarmeriei Române are dreptul să efectueze **control corporal preventiv asupra persoanei şi bagajului acesteia, în următoarele situaţii:**

a) există indicii clare că s-a săvârşit, se săvârşeşte sau se pregăteşte săvârşirea unei infracţiuni;

b) persoana se află în stare de inconştienţă şi este necesară identificarea acesteia;

c) persoana participă la manifestări publice sau în alte locuri în care este interzis accesul cu arme, produse ori substanţe periculoase.

[170] Art. 31 alin. 2 din Legea nr.218/2002 privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei Române: **În exercitarea drepturilor conferite de prezenta lege poliţistul are obligaţia sa respecte întocmai drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului, prevăzute de lege şi de Convenţia europeană a drepturilor omului.**

Art. 33 alin. 3 din Legea nr.218/2002: Prin activitatea de culegere, verificare şi valorificare a datelor şi informaţiilor poliţiştii nu trebuie în nici un fel sa lezeze sau sa ingradeasca în mod ilegal drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor, viaţa privată, onoarea sau reputaţia acestora.

Art. 2 din Legea nr. 550/2004

Jandarmeria Română îşi desfăşoară activitatea în interesul cetăţenilor, al comunităţii şi în sprijinul instituţiilor statului, exclusiv pe baza şi în executarea legii.

[87] Alături de metodele şi mijloacele specifice organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale menţionate expres şi enumerate limitativ în conţinutul legilor de organizare ale acestor organe, pentru îndeplinirea atribuţiilor ce le revin, serviciile de informaţii utilizează şi *metodele şi mijloacele generale destinate descoperirii manifestărilor ilicite penale, cunoscute, în general, drept* ***metode şi mijloace poliţieneşti****, folosite pentru culegerea de informaţii generale, dar care se regăsesc şi în arsenalul oricărui serviciu de informaţii, fiind asimilate activităţilor specifice culegerii de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale, care presupun restrângerea exerciţiului unor drepturi sau libertăţi fundamentale ale omului desfăşurate cu respectarea prevederilor legale*

[88] **Metodele şi mijloacele generale de descoperire a manifestărilor ilicite penale constau în: observaţie, supraveghere şi urmărirea operativă (filaj), organizarea de pânde operative, legitimarea şi identificarea unor persoane precum şi şi capcane criminalistice** şi sunt utilizate, atunci când este cazul, şi de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, fie singure şi independent, fie în colaborare şi cooperare cu organele de ordine publică, fie *asociate cu* unele dintre metodele şi mijloacele informativ operative speciale specifice, fie cu procedeele investigative informativ operative specifice speciale, prevăzute în Legea nr. 51/1991.

[89] **D. Observarea (supravegherea statică)** reprezintă cea mai la îndemână metodă de investigare a realităţii prin completarea şi examinarea directă, cu ajutorul simţurilor a obiectelor, proceselor şi fenomenelor, respectiv prin perceperea directă a ţintei care constituie obiectul activităţii şi care pot fi: **locuri** (porţiuni determinate în spaţiu, spaţiu ocupat de cineva sau ceva[171]), **medii** (ambianţă, lumea în mijlocul căreia trăieşte cineva[172]), ori **persoane**.

Observarea poate fi, din punct de vedere al atitudinii sau scopului urmărit, *„pasivă"* (ori *„spontană"*) când observatorul ajunge întâmplător la anumite constatări sau *„activă"*, când observatorul (agentul organului răspunzător cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale) urmăreşte dinadins obţinerea unor constatări ori, din punct de vedere al profunzimii; *„observaţie empirică sau elementară"* constând în simpla înregistrare a unor impresii despre realitate şi *„observare organizată ori dirijată"* îndreptată spre obţinerea unor informaţii. În cadrul acestei activităţi se pot efectua fotografii sau înregistrări video.

În practica organelor răspunzătoare de aplicarea legii penale **observarea sau observaţia constituie o metodă utilizată în ce priveşte obiectivele, locurile, mediile propice şi persoanele pretabile săvârşirii de infracţiuni,** ca de pildă: imobile unde îşi au sediul ambasade, consulate ori reprezentanţe ale unor state, sau îşi are reşedinţa personalul diplomatic sau consular, gări, aerogări, porturi, puncte vamale, sedii ale unor partide politice, domiciliul demnitarilor români, sediul instituţiilor centrale sau judeţene care operează cu informaţii clasificate, ministere unităţi militare, regii autonome sau societăţi comerciale care desfăşoară activităţi importante în stat, cluburi ale oamenilor de afaceri, hoteluri, restaurante, sedii ale unor organizaţii culturale, locuri de întâlnire ale unor cetăţeni străini, zone de agrement, persoane care gravitează în anturajul personalului diplomatic ori consular, persoanele care îşi desfăşoară activitatea în cadrul reprezentanţelor statelor străine şi nu au rang diplomatic sau consular (în general personalul de deservire), persoane care deţin sau au preocupări pentru deţinerea de mijloace de ascultare etc. (lista nu poate fi exhaustivă).

Organele care acţionează în domeniul securităţii naţionale (S.R.I. şi S.P.P.), asigurând protecţia antiteroristă a demnitarilor români şi străini, precum şi a altor persoane oficiale,

---

[171] Dicţionarul Explicativ al limbii române, (DEX), Ed. Academiei României, Bucureşti, 1975, p.505.
[172] Idem, p.536.

conform normelor stabilite de CSAT, paza sediilor de lucru şi a reşedinţelor demnitarilor români şi a celor străini pe timpul şederii lor în România, îşi organizează **posturi de observare** încadrate cu agenţi a căror atribuţii de serviciu rezidă tocmai în observarea şi cunoaşterea manifestărilor ilicite din jurul acestor obiective, dar şi în cazul altora, cuprinzând practic toate mediile şi locurile propice unor acţiuni ilicite contra securităţii naţionale şi vizând persoaneloe cu înclinaţii sau chiar activităţi infracţionale în acest domeniu.

Au fost situaţii când executarea misiunii de observare a condus la prevenirea unor manifestări ilicite ce puteau viza securitatea naţională, aşa cum s-a întâmplat în mai 1977, când agenţii aflaţi în misiune de supraveghere şi pază la Ambasada Iordaniei din Bucureşti, au remarcat doi cetăţeni români suspecţi care efectuau recunoaşterea locaţiei şi a împrejurimii, locul unde sunt montate instalaţiile de supraveghere a accesului şi, intervenind oportun, au reuşit preîntâmpinarea unei tentative de asasinat şi jaf organizată de respectivele persoane împotriva ambasadorului[173].

În toamna anului 1983, când lucrătorul unităţii antiteroriste, aflat în executarea misiunii de supraveghere în avionul de pasageri pe ruta Bucureşti-Caransebeş, a sesizat că un pasager a înmânat un bilet stewardesei, solicitându-i să-l transmită comandantului aeronavei. Pasagerul ameninţa prin biletul respectiv cu aruncarea în aer a aeronavei, dacă nu se respectă cererea sa de deturnarea rutei şi aterizarea pe un aeroport din Occident. Prin intervenţia operativă a agentului de securitate, pasagerul a fost imobilizat[174].

Observarea spontană poate conduce la surprinderea spontană în flagrant a săvârşirii infracţiunii contra siguranţei naţionale.

Observarea dirijată presupune că atenţia agentului organului răspunzător cu aplicarea legii penale se îndreaptă în mod deosebit asupra unei ţinte despre care sunt date în legătură cu locurile şi mediile pe care le frecventează, preocupările cotidiene, în ce relaţii se anturează, cine sunt persoanele cu care intră în contact, intervalul de timp pe care şi-l petrece la domiciliu şi în alte locuri, de cine este vizitat şi când, care sunt mijloacele de transport pe care le foloseşte, de unde îşi face aprovizionarea zilnică, modul de manifestare în diferite situaţii, dacă frecventează localuri şi, în caz afirmativ, care anume, etc.

În cazul *supravegherii statice* (observării), agenţii urmăresc dintr-o locaţie poziţionată avantajos: dintr-o cameră, casă sau construcţie exterioară, ce se găsesc în apropierea locurilor pe care le supraveghează. Supravegherea statică serveşte, mai ales, la: depistarea activităţilor subiectului ţintă sau o zonă obiectiv; identificarea persoanelor ce frecventează locaţiile vizate, stabilirea rolului acestor persoane în activitatea subiectului ţintă; stabilirea unor motivaţii raţionale şi suficiente de natură să determine eliberarea unei autorizaţii de percheziţie sau a unei autorizaţii de supraveghere electronică; să observe care sunt obiceiurile persoanelor ce frecventează locurile şi mediile supuse urmăririi.

Înaintea declanşării oricărei operaţii de supraveghere, investigatorii trebuie să observe persoanele ce locuiesc în vecinătate, persoanele care sunt doar în trecere şi caracteristicile generale ale colectivităţii, folosind camera de luat vederi sau un aparat de fotografiat cu teleobiectiv, uneori disimulate în obiecte sau accesorii uzuale, binoclul ş.a.

În multe situaţii observarea exercitată de agenţii organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale este facilitată de măsurile tehnice de supraveghere pe care le iau anumite instituţii, organe ori agenţi economici. Este vorba de instalaţiile de supraveghere electronică montate la instituţii, organe, obiective de interes pentru securitatea

---

173 Caz relatat de C. Troncotă, *Duplicitarii*, ed. a II -a revăzută şi adăugită, Ed. Elion, Bucureşti, 2014, p.109.
174 Caz relatat de T. Filip, în *Secretele USLA*, Ed. Obiectiv, Craiova, 1999, p.134.

naţională, prin care sunt supravegheate şi înregistrate intrările şi ieşirile, căile de acces, mişcarea persoanelor din incinta interioarelor. În situaţia comiterii unei fapte ilicite în sprijinul activităţii de observare desfăşurate de agenţii organelor răspunzătoare cu aplicarea legii, înregistrările video şi observaţiile personalului de pază şi supraveghere complinesc această activitate.

[90] E. Supravegherea dinamică şi urmărirea operativă (filaj)

Această activitate constă în **observarea şi urmărirea discretă şi atentă a unei persoane (sau mai multor persoane), în mişcările şi deplasările lor, fără ca acesta (acestea) să observe împrejurarea.**[175]

Filajul presupune o activitate mai îndelungată în legătură cu ţinta vizată şi utilizarea unor *surse logistice*: autovehicul, binoclu şi sisteme optice de vedere pe timpul nopţii, mijloace electronice (ex.: montarea ascunsă a unui CIP pe un autovehicul sau pe geanta ori pe un obiect pe care ţinta îl poartă şi urmărirea pe monitor a deplasării CIP-ului), precum şi a mai multor agenţi întrucât se desfăşoară permanent şi continuu (24 de ore din 24) indiferent de acţiunile, deplasările sau modul de utilizare a timpului de către ţintă.

Supravegherea şi urmărirea operativă se poate efectua dintr-un vehicul, dintr-o casă, de agenţi travestiţi în ţinuta unui muncitor constructor, la serviciul de telefoane, taximetrist, servicii publice, prestări servicii, vânzător ambulant, pensionar, de bărbaţi sau femei etc.[176]

Activitatea de filaj este destinată *obţinerii de date şi informaţii cât mai complete despre persoana vizată, pe lângă cele realizate cu ocazia observării, şi anume: programul de activitate zilnică, obiceiurile, stereotipurile, cercul de prieteni şi amici, în general anturajul de la locurile de muncă, domiciliu, reşedinţe, case de vacanţă ale ţintei, viaţa privată, legăturile extraconjugale, pasiuni, vicii, boli de care suferă, modul de petrecere al timpului liber, când, cum şi unde se întâlneşte cu anumite persoane care sunt suspicionate de activităţi ilicite comune, modul de cheltuire a banilor, modul de aprovizionare, cu cine mai locuieşte împreună, ţinuta vestimentară în anumite ocazii, mijloacele de transport utilizate, diferite sisteme de comunicare utilizate (post fix telefonic, telefonie mobilă, fax, PC), modul de comportare în diferite situaţii etc.*

Cunoaşterea elementelor arătate mai sus este de natură a crea posibilitatea organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale de a discerne în ce măsură ţinta vizată are sau nu preocupări infracţionale, iar pe de altă parte conferă date şi indicii care *pot fi folosite ulterior în activitatea de anchetă penală* (în ascultarea persoanei în cauză cu prilejul urmăririi penale, de pildă, ori pentru verificarea alibiului într-un anumit moment).

O operaţie de supraveghere are îndeosebi ca **obiective**:

- strângerea de date, indicii şi informaţii referitoare la persoane, locuri şi medii care interesează organele de stat din domeniul siguranţei naţionale;
- verificarea agenţilor implicaţi în acţiuni informativ-operative;
- depistarea obiectelor, documentelor şi înscrisurilor care interesează „activităţile specifice";
- împiedicarea comiterii manifestărilor ilicite contra securităţii naţionale;

---

175 DEX, *op. cit.*, p.333.

176 Metoda este utilizată de toate serviciile de informaţii din lume, a se vedea în acest sens: Robert Kessler, *F.B.I.*, Ed. All, Bucureşti, 1998; Victor Ostrovski, Claire Hoy, *Mossad*, Ed. Globus, Bucureşti, 1993; Cristian Troncotă, *Istoria serviciilor secrete româneşti*, Ed. „Ion Cristoiu" S.A., Bucureşti, 1998.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

- strângerea informaţiilor necesare investigaţiei unei ameninţări contra securităţii nationale ce trebuie folosite ulterior în activitatea de urmărire penală;
- pentru a da curs informaţiilor şi indiciilor rezultate din alte canale (surse) informative;
- să se cunoască în orice moment unde se află subiectul ţintă; să strângă date şi indicii în legătură cu subiectul ţintă ori locurile şi mediile care interesează.

Strategiile de supraveghere operativă pot fi clasificate în funcţie de scop:

- ✓ supraveghere cu scopul obţinerii de informaţii, atunci când organele de informaţii au drept ţel cunoaşterea manifestărilor (preocupări, acţiuni, anturaj, sistem relaţional, vecini, rude ale persoanei ţintă);
- ✓ supravegherea înainte de exteriorizarea actelor de conduită ale unui subiect ţintă, despre care rezultă din alte surse de informare că intenţionează, pregăteşte o manifestare ilicită, produce ori procură mijloace sau instrumente necesare unei acţiuni;
- ✓ supraveghere de acoperire care serveşte la protejarea agentului (investigatorului) acoperit şi care are drept obiectiv cunoaşterea locului şi mediului unde acţionează acesta pentru situaţia în care s-ar afla în dificultate, în ce măsură se poate interveni pentru a-l ajuta sau în cazurile când se execută actele prevăzute de art.14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991;
- ✓ supravegherea posterioară comiterii unui act ilicit care intră în elementele constitutive ale unei ameninţări la adresa securităţii naţionale, destinată pentru stabilirea următoarelor acţiuni ale subiectului ţintă, la identificarea legăturilor infracţionale şi la continuarea urmăririi operative a persoanei şi persoanelor care interesează investigaţia.

Materialul auxiliar de care se serveşte agentul desemnat cu supravegherea poate să cuprindă aproape tot ceea ce, după părerea lui, este de natură să întărească operaţia.

Dacă supravegherea unui imobil este redusă în timp, agenţii se pot folosi de centuri, instrumente şi căşti care să-i ajute să treacă drept funcţionari ai unei companii de gaz, electricitate, apă, sau să folosească orice alte accesorii care să corespundă deghizării lor.

Camera de filmat, binoclul, telescopul sau orice aparat de înregistrat pot, bineînţeles, să fie utile, dacă situaţia permite ca să le folosească fără a fi remarcate.

Din punct de vedere tehnic, operaţiunea de filaj se poate executa *pe jos* (folosită dacă distanţele de parcurs sunt mai scurte sau imediat după ce urmăritul a părăsit maşina ori orice alt mijloc de transport sau, pur şi simplu, se plimbă) situaţie în care există patru metode principale: filajul asigurat de un singur agent; urmărirea realizată de doi lucrători, distanţaţi unul de altul; urmărirea „ABC" executată de o echipă formată din trei lucrători filori, care îşi schimbă permanent poziţia faţă de cel urmărit şi prezintă avantajul că dacă unul dintre ei este reperat se poate retrage; şi urmărirea intermitentă, când filorul se postează într-un punct fix, de unde nu se deplasează decât atunci când urmăritul dispare din raza sa vizuală, şi revine în acelaşi loc fix, într-un moment sau o zi următoare.

Filajul cu ajutorul autovehiculelor se efectuează cu unul, două, trei autovehicule sau pe sărite, *„à saute mouton"*, similar cu filajul executat pe jos, dar cu specificul determinat de traficul rutier. Între mijloacele utilizate de lucrătorii filori se află şi deghizarea înfăţişării, pentru a fi greu de recunoscut de cei pe care îi supraveghează.

Rezultatul acţiunilor de filaj sunt de natură să releve preocupările intense ale ţintei faţă de un anumit obiectiv ce-l interesează în mod deosebit, cum a fost situaţia în cazul

privind pe Ilich Ramirez Sanchez, când din urmărirea sa pe un traseu extrem de sinuos, a reieşit că s-a oprit "pe strada Polonă (n.n. din Bucureşti) unde a privit atent dispozitivul de pază de la Ambasada R. A. Egipt, apoi a continuat spre piaţa Amzei"[177] *sau în cazul emisarului palestinian al organizaţiei extremiste Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei, care în 1972, a efectuat personal recunoaşterea şi studiul Ambasadei Israelului din Bucureşti*[178].

[91] F. Legitimarea şi identificarea după semnalmentele exterioare a unor persoane necunoscute reprezintă una din activităţile întâlnite cel mai frecvent în munca organelor de poliţie, este prevăzută ca drept al acestor organe[179] şi constă în solicitarea actului de identitate al persoanei pe care o suspectează legitim de încălcarea dispoziţiilor legale, verificarea acestuia şi luarea măsurilor care se impun. Persoanele suspecte a căror identitate nu a putut fi stabilită sau cele care prin acţiunile lor periclitează ordinea publică, viaţa persoanelor sau alte valori sociale, pot fi conduse la sediul poliţiei, pentru clarificarea situaţiei şi, după caz, prezentarea acestora, de îndată, în faţa organului de urmărire penală competent, activităţi care nu pot dura mai mult de 24 ore. Activităţile susenumerate sunt de natură administrativ-poliţienească, dar pot fi utilizate, în cadrul conlucrării dintre organele de poliţie sau jandarmerie, şi organele răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale, în mod legendat, atunci când acţiunile informativ-operative o impun.

Identificarea unor persoane necunoscute se realizează în multe situaţii şi după semnalmente exterioare prin *metoda portretului vorbit*[180], *portretul schiţă*[181], *fotorobotul* (este o metodă de identificare constând în reconstituirea imaginii unei persoane necunoscute cu ajutorul descrierilor făcute de un observator – martor sau victimă –, realizându-se un colaj fotografic cu elemente faciale din fotografii anterioare ale semnalmentelor unor persoane diferite)[182], *mimicompozitorul* (MIMIC), *sintetizorul fotografic* şi *portretul robot computerizat*[183].

Metoda portretului vorbit a fost utilizată de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale în situaţia în care, *în anul 1976, existând indicii că se află pe teritoriul României teroristul Ilich Ramirez Sanchez alias "Carlos", s-a deschis dosarul de urmărire informativă pentru a i se cunoaşte activităţile derulate în ţară*[184].

---

177 D. Voinea, *Carlos – Actualitatea unui dosar „clasat"*, în revista *Criminalistica*, nr. 2/2000, p.20.

178 C. Troncotă, *Duplicitarii*, op. cit., Ed. Elion, Bucureşti, 2014, p.103.

179 Art.31 alin.1 lit.a şi b din Legea nr. 218/2002 privind organizea şi funcţionarea Poliţiei Române şi art.27 lit.b din Legea nr. 550/2004 privind organizarea şi funcţionarea Jandarmeriei Române.

180 I. Mircea, *op. cit.*, p.213-225; C. Panghe, C. Dumitrescu, *Portretul vorbit*, Ed. Ministerului de Interne, I.G.M., Institutul de criminalistică, 1974; Em. Stancu, op. cit., 191-198;

Identificarea persoanelor, după semnalmentele exterioare, este o metodă ce întregeşte posibilităţile de identificare a omului pe baza urmelor lăsate de acesta în câmpul infracţional, acceptată fiind ideea conform căreia imaginea făptuitorului, aşa cum a fost ea percepută de un martor ocular sau de victimă poate fi asimilată, în sens larg, cu o „urmă de memorie", respectiv cu o „urmă ideală" având „un caracter material specific proceselor psiho-fiziologice da la nivelul scoarţei cerebrale" (M. Constantinescu – *„Caracterul de urmă, în accepţiunea criminalistică, al modificărilor produse la nivelul scoarţei cerebrale în percepţia tabloului infracţional"* – Culegerea *„Şcoala românească de criminalistică"*, p.250-252).

181 N. Zamfirescu, M. Voinea, *Portretul schiţă*, revista *Criminalistica*, nr.3/2002, p.38.

182 Em. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Actami, Bucureşti, 2001, p.196.

183 Idem, p.197.

184 Nota nr. 23/DG/00391135/21 februarie 1976 al UM 0625 Bucureşti, specializată în operaţiuni antiteroriste; (citat de D. Voinea, *Carlos - Actualitatea unui dosar clasat*, în revista *Criminalistica* nr. 2,4,5/1999 şi 2,3,4/2000.

Pentru urmărirea teroristului în cauză s-au avut în vedere elementele oferite de datele cuprinse în ordinul OIPC – Interpol de dare în urmărire internaţională din care rezulta că se prezintă sub mai multe identităţi, folosind paşapoarte şi alte documente de identificare falsificate, pe diferite nume; că este extrem de periculos şi nu ezită utilizarea armelor de foc împotriva urmăritorilor; datele reale de stare civilă; modurile de operare folosite; precum şi semnalmentele sale şi împrejurarea că vorbeşte fluent limba spaniolă, arabă şi rusă.

Datele privind semnalmentele persoanei în cauză au fost comunicate lucrătorilor din cadrul organelor de informaţii şi difuzate la recepţiile marilor hoteluri din Bucureşti şi în unele zone din ţară (litoral, Valea Prahovei etc.) precum şi la punctele de frontieră (în mod deosebit la aeroporturile Otopeni şi Băneasa) inclusiv o fotografie reprezentându-l pe cel urmărit, obţinută prin cooperarea organelor de informaţii cu serviciile omologe din străinătate, dar era realizată în anii tinereţii sale, iar pe de altă parte unul din modurile de operare al teroristului era şi deghizarea.

Din relaţiile culese de reţeaua informativă şi de la diferite ale persoane, pe baza materialelor conţinând semnalmentele teroristului, organele de informaţii au stabilit că acesta a fost prima dată în România, în 1973, când a intrat clandestin, sub identitatea unui cetăţean francez şi s-a întâlnit cu diplomaţi irakieni şi reprezentanţi ai organizaţiilor palestiniene, în alte împrejurări a luat legătura cu refugiaţi chilieni, dizidenţi politici după o lovitură de stat din Chile, din rândul cărora a selecţionat pe unii, pentru viitoarele activităţi teroriste[185]*; a fost semnalat de două cameriste la hotelul "Athenée Palace", de un recepţioner la hotelul "Bucegi", de un diplomat chilian, în holul hotelului "Dorobanţi", toate din Bucureşti, precum şi în apartamentul unei cetăţene de origine chiliană, amplasat într-un bloc dintr-un cartier bucureştean*[186]*.*

În anul 1979, zisul „Carlos" a fost identificat în mod cert de autorităţile române ca intrând în ţară prin aeroportul Otopeni, la 31 martie 1979, unde a prezentat documente pe numele unui fost student străin în România, Palacios Eduard (ca modalităţi de acţiune ale teroristului erau frecvente deghizarea, utilizarea paşapoartelor pe alte nume, dar prezentând fotografia sa, intrarea în ţară sub acoperirea unui nume şi al unei profesii şi ieşirea din ţară sub alt nume şi profesie). Identificarea certă a fost facilitată şi de împrejurarea că Ilich Ramirez Sanchez a pierdut din vedere că studentul străin pe care-l substituise învăţase bine româneşte în cursul anilor de studii în ţară – informaţie deţinută de organele de stat – ori, cu ocazia formalităţilor la intrarea în ţară, teroristul a declarat că nu cunoaşte nici un cuvânt în limba română. Stabilirea prezenţei în România a persoanei în cauză a condus la urmărirea sa operativă pas cu pas, şi, la un moment dat, operaţiunea a fost preluată de serviciul de spionaj românesc, care a stabilit contacte cu el şi l-a folosit în interese proprii acestui serviciu, între care şi prevenirea oricăror atentate teroriste pe teritoriul României[187]*, dar şi pentru acţiuni de lichidare fizică a unor dizidenţi români din străinătate*[188]*.*

[92] G. Organizarea de pânde operative care semnifică metode prin care *se observă, se urmăreşte cu atenţie pe ascuns sau dintr-un loc ascuns, cu scopul de a prinde, de a afla, de a*

---

185 C. Troncotă, *Duplicitarii,* op. cit., Ed. Elion, Bucureşti, 2014, p.155.

186 D. Voinea, articol supracitat.

187 A se vedea, pentru detalii, C. Troncotă, *op. cit.*, p. 153-160;

188 Idem, p. 159; autorul face trimitere la documente din arhiva STASI, indicând două atentate organizate de Carlos: cel din 21 februarie 1981, la sediul postului de radio "Europa liberă" de la München; şi la 28 iulie 1981, când editorul politic al aceluiaşi post de radio a fost înjunghiat de 22 ori în apropierea casei sale din München. Ambele atentate ar fi fost comandate direct de N. Ceauşescu.

surprinde pe cineva sau ceva, de a studia gesturile, manifestările şi acţiunile cuiva pentru a-i ghici gândurile, intenţiile.[189]

Pânda operativă presupune logistica corespunzătoare (ex. situarea observatorului într-un apartament sau imobil din care este posibilă observarea ţintei, utilizarea de mijloace tehnice adecvate: binoclu, iar pe timp de noapte binoclu cu infraroşu, aparate de fotografiat de înaltă performanţă, echipe de investigatori) şi, în general, această metodă informativ operativă este asociată cu procedee investigative informativ operative (interceptare ambientală, a comunicaţiilor, filmări şi fotografieri ascunse).

Datorită complexităţii acestei activităţi este necesară o *organizare şi planificare judicioasă,* care impune cunoaşterea clară, precisă, exactă a scopului urmărit, a resurselor tehnice şi umane necesare, a unor deprinderi ale persoanei vizate, a topografiei locului pândit, a posibilităţilor de stabilire a locului ascuns de unde are loc observarea, de asigurare a discuţiei şi confidenţialităţii operaţiunii şi de eliminare a oricăror situaţii care pot conduce la deconspirarea activităţii.

În aceeaşi măsură în care ţinta pândei operative este supusă observaţiei, persoana vizată poate să remarce activităţi nefireşti care îi dau de gândit şi îl conduc la adoptarea unor măsuri de precauţie sau chiar de întrerupere a unor activităţi ilicite pe care şi le-a propus.

Permanent organele care întreprind astfel de activităţi, trebuie să-şi verifice propriile măsuri, eventual să le diversifice pentru a nu crea posibilitatea unui eşec sau a face ineficientă activitatea. Măiestria organelor care organizează şi execută efectiv o asemenea activitate rezidă în imaginaţia cu care realizează punerea în operă a acţiunii: alegerea locului de observare, travestirea ori deghizarea agenţilor care execută misiunea, asigurarea fluxului de schimbare a turelor, întreţinerea în stare de funcţionare permanentă a mijloacelor tehnice utilizate, crearea unei legende care să conducă la impresia unui firesc al lucrurilor (prezenţa într-un imobil locuit şi de alţi locatari trebuie să pară firească, plecarea şi intrarea în dispozitivul de pândă să se înscrie în naturalul situaţiilor, mascarea mijloacelor tehnice trebuie să fie deplină etc.).

Într-o comună aflată la cca. 60 km de Bucureşti, la o vilă cu construcţia aproape terminată, o ţintă a organelor de informaţii din fostul D.S.S. se întâlnea în mod repetat cu o persoană feminină cu care întreţinea relaţii extraconjugale de mai mult timp. Pânda operativă a ţintei era efectuată dintr-un autoturism Dacia, în habitaclul căruia, pe bancheta din spate, se afla un agent cu o cameră video peste care a depus o pătură.

Cu ocazia plecării de la o întâlnire cu femeia în cauză, ţinta – aflată la volanul autoturismului său – s-a oprit preţ de câteva minute, pe stradă, în faţa vilei, pentru a-i face semn cu mâna acesteia, care se afla la una din ferestre.

Echipa de pândă a apreciat că trebuie să surprindă acest moment cu camera de luat vederi. Femeia aflată la fereastră a sesizat autoturismul echipei operative şi obiectul camerei video care era acoperită cu pătura şi, la cca. jumătate de oră l-a apelat telefonic pe cel urmărit, comunicându-i cele observate precum şi numărul de înmatriculare al autoturismului echipei operative. Împrejurarea a ajuns la cunoştinţa serviciului care a organizat pânda operativă întrucât postul telefonic al acestuia era sub supraveghere.[190]

Acţiunea de pândă operativă a fost deconspirată în acest fel, ceea ce a determinat luarea unor măsuri de precauţie excesivă din partea ţintei vizate.

---

[189] DEX, *lucr. citată*, p.698.

[190] Dosar aflat în arhiva fostului Serviciu Special de Anchete din Procuratura generală (1990).

Secţiunea a 5-a

Fazele procesului investigativ informativ operativ

[93] În **activitatea investigativă informativ operativă**, *culegerea de informaţii* parcurge mai multe *faze*, potrivit unui tipar, după cum urmează:

1) **planificarea culegerii de informaţii** dintr-un anumit domeniu sau vizând o anume ţintă (obiectiv) ori pe o temă dată;

Serviciile de informaţii îşi **planifică culegerea informaţiilor** în domeniile care prezintă riscuri şi vulnerabilităţi pentru securitatea naţională (*culegere de informaţii generale)* sens în care sunt structurate pe compartimente, ce corespund fiecăruia dintre domeniile de interes (politic, militar, economic, constituţional, antiterorist, corupţie, etc.), iar atunci când există un interes anume referitor la un obiectiv ori ţintă dată, sau temă, îşi concentrează eforturile în zona respectivă, prin dirijarea surselor de informaţii.

2) **acţiunea de a căuta şi aduna informaţii**, prin exploatarea surselor deschise şi umane ori utilizarea mijloacelor tehnice;

Căutarea informaţiilor reprezintă cea de-a doua fază a ciclului şi reprezintă activitatea laborioasă în care sunt folosite mijloacele, metodele şi procedeele specifice organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, prin care se adună diverse categorii de informaţii din domeniul sau zona de interes, denumite generic "*informaţii brute sau de primă mână*".

3) **verificarea informaţiilor adunate**, proces care la rândul său presupune faza de **a)** *evaluare*, **b)** *analiză*[191], **c)** *sinteză şi interpretare*;

Diversitatea şi multitudinea de informaţii obţinute sunt supuse **procesului de verificare,** evaluare (*proces combinativ între gradul de calificarea sursei de informaţii şi ale conţinutului informaţiei*[192]), potrivit strategiei decizionale, existând un prag minim de trei

---

[191] Potrivit site – ului S.R.I., **analiza, denumită analiza de intelligence,** este *procesul de filtrare, conexare şi interpretare obiectivă a datelor culese din surse secrete sau deschise, esenţial în orice activitate a Serviciului. Frânturi de informaţie uneori disparate şi aparent lipsite de semnificaţie sunt puse în context, integrate în imagini coerente şi convertite în explicaţii, evaluări şi prognoze în legătură cu problematicile de securitate naţională aflate în competenţa SRI. Deşi aparent simplu, este vorba de un proces de rafinare foarte complex, care implică în egală măsură inteligenţa, gândirea critică şi creativitatea analistului de informaţii, dar şi o foarte bună cunoaştere a domeniului analizat.*

Mai exact, analistul evaluează informaţiile din perspectiva relevanţei lor, sesizează schimbări şi tendinţe în manifestarea ameninţărilor, schiţează scenarii alternative de evoluţie, evidenţiază implicaţii şi indică eventuale variante de acţiune în raport cu fiecare scenariu prognozat.

În final, produsul analitic este pus la dispoziţia beneficiarilor legali, în timp util şi în funcţie de aria de competenţă, pentru a-i sprijini în: realizarea unor strategii sau planuri de acţiune prin care să se prevină manifestarea riscurilor şi în adoptarea unor măsuri adecvate de promovare a intereselor naţionale. (https://www.sri.ro/analiza-intelligence.html, accesat la 27.12.2016)

[192] Sistemul internaţional utilizat pentru evaluarea informaţiilor, în domeniul serviciilor de informaţii occidentale se prezintă astfel:

Calificarea sursei	Calificarea conţinutului informaţiei
Fiabilă	Confirmat
În general, fiabilă	Probabil
Destul de fiabilă	Posibil reală
Nu întotdeauna fiabilă	Îndoielnică
Puţin certă	Improbabilă
Fiabilitate nonevaluabilă	Exactitate nonevaluabilă

Traducere după, J. Baud, *Encyclopédie du renseignement et des services secrets*, Ed. Lavanzelle, Paris, 1997, p.192.

canale prin care o anumită informaţie parvine beneficiarului, pentru a oferi certitudinea asupra autenticităţii sale. Urmează apoi procesul de analiză calitativă (*examen sistematic pentru a identifica elementele semnificative şi prin care se trag concluziile preliminare ce se impun*), cantitativă (*compararea unei situaţii şi a evoluţiei sale cu modelul teoretic existent, la un moment dat, în domeniul de interes sau cu o stare de fapte, situaţii, împrejurări, comportamente etc. ce fiinţau anterior*), şi comparativă (*între informaţiile având acelaşi obiect, operaţie în cadrul căreia intervine experienţa profesională a subiectului care face evaluarea, ce trebuie să fie un bun cunoscător al informaţiilor anterioare vizând aceeaşi zonă, precum şi al logicii acţiunilor specifice, derulate în timp, de adversarul bănuit*). Etapa următoare rezidă în sintetizarea diferitelor categorii de informaţii apte de a fi utilizate, finalizarea procesului constând în **exploatarea informaţiei**.

4) exploatarea / valorificarea informaţiilor

[94] Una dintre **căile de exploatare / valorificare** a informaţiilor o reprezintă *încunoştinţarea Procurorului general al P.I.C.C.J. despre existenţa unor stări, situaţii, împrejurări, fapte ce reprezintă ameninţări la adresa securităţii naţionale şi* ***solicitarea autorizării utilizării procedeelor investigative informativ operative speciale specifice****, ori a organului de urmărire penală despre constatarea comiterii unor infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism şi persoane care prin actele lor exterioare de conduită se află în pregătirea sau tentează ori au săvârşit o infracţiune contra securităţii naţionale sau acte de terorism.*

[95] Deci, informaţiile parvenite din munca de culegere de informaţii prin „*metode specifice*" prezintă un grad diferenţiat de importanţă, ele căpătând semnificaţie din acest punct de vedere doar în momentul în care, cu discernământul corespunzător, organele care le obţin, constatând că sunt relevante, procedează după cum urmează:

- dacă subzistă aprecierea că decelează situaţii care reprezintă **ameninţări pentru securitatea naţională**, se adresează Procurorului General al P.I.C.C.J.,pentru declanşarea procedurii administrative extrapenale, prin solicitarea obţinerii de la magistratul competent a mandatului prevăzut de *art. 17 alin. 2 din Legea nr. 51/1991*, pentru autorizarea efectuării *procedeelor prevăzute de art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991*,

- dacă se evidenţiază date sau indicii despre **existenţa unei/unor infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism**, întocmesc procesul verbal de constatare prevăzut de art. 61 alin. 1 lit. c din c. p. p.

- dacă se evidenţiază date sau indicii despre **existenţa unei/unor infracţiuni , altele decât infracţiunile contra securităţii naţionale sau acte de terorism, acestea sunt** aduse la cunoştinţa organului judiciar prin **comunicarea** (*prevăzută de art. 11 alin.1 lit. d din aceeaşi lege*[193]) sau, conform dispoziţiilor art. 21 alin. 1 din Legea

[193] Informaţii din domeniul securităţii naţionale pot fi comunicate: d) organelor de urmărire penală, cînd informaţiile privesc săvîrşirea unei infracţiuni. Comunicarea informaţiilor se aproba de către conducătorii organelor cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale. Prevederile art. 10 privitoare la apărarea secretului de stat se aplica în mod corespunzător tuturor persoanelor prevăzute la alin. 1 lit. a) - d).

nr. 51/1991, în condiţiile art. 61 din c. p. p., transmise organelor de urmărire penală, aceste organe fiind astfel sesizate – **pe calea sesizării din oficiu** – şi, din acest moment, având sarcina şi obligaţia de serviciu de a se implica şi de a acţiona în realizarea rolului activ pe care îl au.

Secţiunea a 6-a

Finalizarea procesului investigativ informativ operativ.

[96] Dacă **activitatea de culegere de informaţii generale**, este *atributul exclusiv al organelor de informaţii şi supuse unor reglementări extrapenale*, **activitatea din faza procesului investigativ** se realizează în cadrul unei *proceduri administrative extrapenale, numai cu autorizarea, prin mandatul de securitate naţională, a magistratului competent material şi funcţional*, iar, **în cadrul procesului penal**, *faza activităţilor preliminare destinate verificării sesizării din oficiu,* numai conform *dispoziţiilor codului de procedură penală şi în baza unui mandat eliberat de magistratul competent.*

Între cele două faze şi categorii de activităţi există o strânsă legătură, interdependenţă şi de intercondiţionare reciprocă rezultată din dinamica muncii de culegere de informaţii şi a activităţii de urmărire penală.

Dacă din culegerea de informaţii generale rezultă *existenţa unei ameninţări la adresa securităţii naţionale*, respectivele date şi indicii trebuie completate, controlate şi fundamentate ceea ce se realizează, în continuare, prin solicitarea *autorizării* efectuării unor acte, a căror scop este aprofundarea şi amplificarea culegerii de informaţii, adresată, prin intermediul procurorului general al P.I.C.C.J. sau a procurorului desemnat de către acesta, magistratului competent, într-o **procedură administrativă** (*potrivit art.15 - 21 din Legea nr. 51/1991*) sau, în situaţia în care primele informaţii sunt suficiente, cantitativ şi valoric, şi decelează pregnant existenţa unei infracţiuni contra securităţii naţionale ori acte de terorism, se întocmeşte procesul verbal de constatare şi se formulează sesizarea către organele de urmărire penală competente material, ce constituie pentru acesta temei pentru declanşarea procesului penal[194], situaţie ce constituie **o procedură judiciară penală.**

[97] Finalitatea activităţilor prin care au fost utilizate procedeele investigative speciale poate consta în:

1) stabilirea împrejurării că activităţile persoanei/elor care a/au fost subiectul/ subiecţii procedeelor investigative speciale nu se circumscrie nici unei /unor ameninţări la adresa securităţii naţionale şi nici vreunei infracţiuni contra securităţii naţionale ori acte de

[194] Art. 292 din c. p. p.

terorism, context în care procedează potrivit prevederilor art. 21 alin. 2 şi 3 din Legea nr. 51/1991[195].

2) constatarea situaţiei că activităţile persoanei/elor, cetăţeni străini, care a/au fost subiectul/ subiecţii procedeelor investigative speciale se circumscriu unei /unor riscuri/vulnerabilităţi /ameninţări la adresa securităţii naţionale şi derularea unor *activităţi cu caracter preventiv*[196], urmare a cărora procedează la sesizarea organelor judiciare, respectiv procurorul anume desemnat de la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti, care, la rândul său, sesizează instanţa de judecată competentă de la nivelul Curţii de Apel Bucureşti[197] cu luarea unor măsuri legale: *declararea ca străin indezirabil*[198] ori *interzicerea dreptului de şedere pe teritoriul României*[199], prin care se întrerupe activitatea autorilor - cetăţeni străini - a respectivelor manifestări şi/sau

---

[195] Art. 21 alin. 2 şi 3 din Legea nr. 51/1991

(2) În cazul în care datele şi informaţiile rezultate din activităţile autorizate nu sunt suficiente pentru sesizarea organelor de urmărire penală şi nici nu justifică desfăşurarea în continuare de activităţi de informaţii cu privire la acea persoană, din dispoziţia conducătorului organului de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale **se dispune notificarea persoanei ale cărei drepturi sau libertăţi au fost afectate prin activităţile autorizate, cu privire la activităţile desfăşurate faţă de aceasta şi perioadele în care s-au desfăşurat.**

(3) **Notificarea prevăzută la alin. (2) nu se va face dacă:**

a) ar putea conduce la periclitarea îndeplinirii atribuţiilor de serviciu ale organelor de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale, prin dezvăluirea unor surse ale acestora, inclusiv ale serviciilor de securitate şi informaţii ale altor state;

b) ar putea afecta apărarea securităţii naţionale;

c) ar putea aduce atingere drepturilor şi libertăţilor unor terţe persoane;

d) ar putea duce la deconspirarea metodelor şi mijloacelor, inclusiv a tehnicilor speciale de investigare concrete, utilizate în cazul respectiv de organele de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale.

[196] **Exemplificativ oferim extrase din Raportul de activitate S.R.I. pe anul 2014 [https://www.sri.ro/fisiere/rapoarte/Raport_SRI_2014.pdf (accesat la 07.01.2017)]: Măsurile de prevenire au constat, în principal, în: – propuneri de limitare, întrerupere sau revocare a dreptului de şedere în România, respectiv de declarare drept persoană indezirabilă; – propuneri de neacordare/retragere a avizului prevăzut de legi speciale; – realizarea siguranţei unor obiective ce pot constitui ţinta unor acte teroriste; – acţiuni de stopare a activităţilor de sprijin al unor organizaţii teroriste, desfăşurate pe teritoriul naţional; – demersuri specializate pe linia protecţiei informaţiilor clasificate; – activităţi de pregătire individuală pentru autoapărarea împotriva riscurilor de natură teroristă ori a acţiunilor unor servicii de spionaj străine; – activităţi de identificare şi determinare a disfuncţiilor în conceperea şi implementarea proiectelor majore de realizare a societăţii informaţionale în România".**

[197] Măsura declarării ca indezirabil se dispune de Curtea de Apel Bucureşti, la sesizarea procurorului anume desemnat de la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti. Procurorul sesizează instanţa de judecată la propunerea instituţiilor cu atribuţii în domeniul ordinii publice şi securităţii naţionale care deţin date sau indicii temeinice în sensul celor prevăzute la alin. (1). (Art. 86 alin. 2 din O.U.G. nr. 194/2002).

[198] Declararea ca indezirabil este măsura ce se dispune împotriva unui străin care a desfăşurat, desfăşoară ori există indicii temeinice că intenţionează să desfăşoare activităţi de natură să pună în pericol securitatea naţională sau ordinea publică (Art. 86 alin. 1 din O.U.G. nr. 194/2002).

[199] **Potrivit prevederilor capitolului IV *„Restrângerea dreptului la liberă circulaţie pe teritoriul României a cetăţenilor Uniunii Europene şi a membrilor familiilor lor"*, art. 27 – 32 din O.U.G. nr. 102/2005** privind libera circulaţie pe teritoriul României a cetăţenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spaţiului Economic European şi a cetăţenilor Confederaţiei Elvetiene.

demantelează grupurile preinfracţionale care îşi propun realizarea unor infracţiuni contra securităţii naţionale[200] sau acte de terorism[201], precum şi *sesizarea organelor competente pentru declararea unui/unor membrii ai Corpului Diplomatic acreditaţi în*

---

[200] Procedura **declarării ca străin indezirabil este configurată în prevederile art. 86 din O.U.G. nr.194/2002 privind regimul strainilor in România.**

(3) Datele şi informaţiile în baza cărora se propune declararea ca indezirabil pentru raţiuni de securitate naţională se pun la dispoziţia instanţei de judecată în condiţiile stabilite de actele normative care reglementează regimul activităţilor referitoare la securitatea naţională şi protejarea informaţiilor clasificate.

(4) Sesizarea prevăzută la alin. (2) se judecă în camera de consiliu, cu citarea părţilor. Instanţa de judecată aduce la cunoştinţă străinului faptele care stau la baza sesizării, cu respectarea prevederilor actelor normative care reglementează regimul activităţilor referitoare la securitatea naţională şi protejarea informaţiilor clasificate.

(5) Curtea de Apel Bucureşti se pronunţă, prin hotărâre motivată, în termen de 10 zile de la sesizarea formulată în condiţiile alin. (2). Hotărârea instanţei este executorie. Atunci când declararea străinului ca indezirabil se întemeiază pe raţiuni de securitate naţională, **în conţinutul hotărârii nu se menţionează datele şi informaţiile care au stat la baza motivării acesteia.**

(6) Hotărârea se comunică străinului, precum şi, dacă instanţa dispune declararea ca indezirabil, Inspectoratului General pentru Imigrări, pentru a fi pusă în executare.

(7) **Dreptul de şedere al străinului încetează de la data pronunţării hotărârii prin care acesta a fost declarat indezirabil.**

(8) Perioada pentru care un străin poate fi declarat indezirabil este de la 5 la 15 ani, cu posibilitatea prelungirii termenului pentru o nouă perioadă cuprinsă între aceste limite, în cazul în care se constată că nu au încetat motivele care au determinat luarea acestei măsuri. Prelungirea termenului se face în condiţiile prevăzute la alin. (2).

(9) Încetarea măsurii declarării ca indezirabil se dispune de Curtea de Apel Bucureşti, la sesizarea procurorului anume desemnat de la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti, în situaţia în care prezenţa străinului pe teritoriul României este necesară în interesul statului român, iar pericolul determinat de motivele care au stat la baza declarării ca indezirabil nu mai subzistă. Procurorul sesizează instanţa de judecată la propunerea instituţiei cu atribuţii în domeniul ordinii publice şi securităţii naţionale care a propus sesizarea instanţei potrivit alin. (2) teza finală.

(10) Sesizarea prevăzută la alin. (9) se judecă în camera de consiliu. Curtea de Apel Bucureşti se pronunţă, prin hotărâre motivată, în termen de 10 zile de la sesizare. Hotărârea instanţei este definitivă. Hotărârea se comunică Inspectoratului General pentru Imigrări, pentru a fi pusă în executare.

(11) Hotărârile prin care străinii au fost declaraţi indezirabili sau prin care s-a dispus încetarea măsurii declarării ca indezirabil se pun în executare de către Inspectoratul General pentru Imigrări potrivit prevederilor prezentei ordonanţe de urgenţă.

(12) Datele de identificare ale persoanelor declarate indezirabile sau cu privire la care s-a dispus încetarea măsurii declarării ca indezirabil se comunică Departamentului Consular din cadrul Ministerului Afacerilor Externe de către Inspectoratul General pentru Imigrări.

ART. 87

Recursul împotriva hotărârii prevăzute la art. 86 alin. (5)

(1) Hotărârea prevăzută la art. 86 alin. (5) poate fi atacată cu recurs, în termen de 10 zile de la data comunicării, la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Instanţa se pronunţă în termen de 5 zile de la data primirii cererii.

(2) Exercitarea căii de atac prevăzute la alin. (1) nu are efect suspensiv de executare a hotărârii prin care străinul a fost declarat indezirabil. În cazuri temeinic justificate şi pentru a se preveni producerea de pagube iminente, străinul poate cere instanţei să dispună suspendarea executării hotărârii prin care a fost declarat indezirabil până la soluţionarea căii de atac. Instanţa soluţionează cererea de suspendare de urgenţă, hotărârea pronunţată în acest caz fiind executorie de drept.

[201] Art. 44 din Legea nr. 535/2004

(1) Împotriva cetăţenilor străini sau apatrizilor despre care există date sau indicii temeinice că intenţionează să desfăşoare acte de terorism ori de favorizare a terorismului se dispune măsura de declarare ca persoană indezirabilă pentru România sau de întrerupere a dreptului de şedere în ţară, dacă împotriva acestora nu s-a dispus măsura nepermiterii ieşirii din ţară, potrivit legii privind regimul străinilor în România.

(2) Prevederile alin. (1) se aplică în mod corespunzător şi solicitanţilor de azil, refugiaţilor şi victimelor conflictelor armate ale căror statut şi regim sunt reglementate prin legi speciale.

România sau a unui/unor membrii ori funcţionari ai Personalului Consular acreditaţi în România de persona non grata[202].

Activităţile organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, deosebit de intense şi laborioase, în situaţiile menţionate, rezultat al activităţii de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale în ansamblul ei, prin mijloacele, metodele investigativ operative şi procedeele investigative informativ operative speciale specifice, a fost reflectată în diferite surse deschise, din care exemplificăm următoarele:

EXEMPLUL 1 (Curtea de Apel Bucureşti a dispus, pe 31 martie 2015, declararea a şase cetăţeni străini ca persoane indezirabile în România, potrivit unui comunicat al Serviciului Român de Informaţii)

Începând din 2013, cei şase, aflaţi în România în calitate de reprezentanţi ai unor societăţi comerciale cu capital străin, au fost monitorizaţi de SRI, stabilindu-se că aceştia desfăşurau activităţi cu impact asupra intereselor de securitate naţională.

„*Concret, membrii grupului, afiliaţi ideologiilor radicale promovate de organizaţiile teroriste Statul Islamic şi Al-Qaeda, au fost stabiliţi în contact cu exponenţi/susţinători ai cauzei organizaţiilor menţionate şi au desfăşurat pe teritoriul României activităţi de propagandă islamică extremistă (de orientare jihadistă), radicalizare, recrutare ideologică, recrutare pentru pregătire religioasă/militară în zone de conflict afectate de fenomenul terorist.* ***Riscurile la adresa securităţii naţionale a României au fost amplificate de constituirea cetăţenilor străini, aflaţi în stadii avansate de radicalizare, într-un grup ermetic, pe considerente de natură jihadist - extremistă. Grupul a fost coordonat de către un lider care exercita asupra membrilor activităţi de îndoctrinare religioasă, specifice ideologiei organizaţiilor teroriste Statul Islamic şi Al-Qaeda***", se arată în comunicatul de presă transmis de SRI. Potrivit sursei citate, cei şase cetăţeni

---

[202] Potrivit art.9 din Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile diplomatice, publicată în BULETINUL OFICIAL nr. 89 din 8 iulie 1968, **intrată în vigoare la data de 8 iulie 1968**

1. Statul acreditar poate **oricând, şi fără a trebui sa motiveze hotărârea**, sa informeze statul acreditant ca şeful sau orice alt membru al personalului diplomatic al misiunii este persona *non grata* sau ca orice alt membru al personalului misiunii nu este acceptabil. În acest caz, statul acreditant va rechema persoana în cauza sau va pune capăt funcţiilor sale în cadrul misiunii, după caz. O persoana poate fi declarata *non grata* sau inacceptabila înainte de a ajunge pe teritoriul statului acreditar.

2. Dacă statul acreditant refuză să execute sau nu executa într-un termen rezonabil obligaţiile care îi incumbă conform paragrafului 1 al prezentului articol, statul acreditar poate refuza să recunoască persoanei în cauza calitatea de membru al misiunii.

În conformitate cu art. 23 din Convenţia **din 24 aprilie 1963** cu privire la relaţiile consulare, publicată în BULETINUL OFICIAL nr. 10 din 28 ianuarie 1972, **intrată în vigoare la data de 28 ianuarie 1972**

Persoana declarată *non grata*

1. Statul de resedinţă poate **în orice moment sa informeze statul trimitator ca un funcţionar consular este persona** *non grata* sau ca orice alt membru al personalului consular nu este acceptabil. În acest caz, statul trimitator va rechema persoana în cauza sau va pune capat funcţiilor sale în cadrul acestui post consular, după caz.

2. Dacă statul trimiţător refuză sa îndeplinească sau nu îndeplineşte într-un termen rezonabil obligaţiile care îi revin conform paragrafului 1 al prezentului articol, statul de reşedinţă poate, dupa caz, să retragă exequaturul persoanei în cauză sau să înceteze de a o considera ca membru al personalului consular.

3. O persoană numită membru al unui post consular poate fi declarată inacceptabila înainte de a ajunge pe teritoriul statului de reşedintă sau, dacă se găseşte deja acolo, înainte de a intra în funcţie la postul consular. Statul trimiţător trebuie, în acest caz, să retragă numirea.

4. În cazurile menţionate la paragrafele 1 si 3 din prezentul articol, statul de resedinţă nu este obligat să comunice statului trimiţător motivele hotărârii sale.

străini au avut legături, atât înainte de a ajunge în România, cât şi în timpul şederii pe teritoriul ţării noastre, legături cu elemente teroriste aflate în afara graniţelor.

[Sursa RI: şase cetăţeni străini au fost declaraţi indezirabili. Ei aveau legături cu organizaţiile teroriste islamice Evenimentul zilei, Autor: Ana-Maria Adamoae joi, 02 aprilie 2015, (http://www.evz.ro/sri-sase-cetateni-straini-au-fost-declarati-indezirabili-ei-aveau-legaturi-cu-organizatiile-teroriste-islamice.html)]

EXEMPLUL 2 Cazul declarării liderilor extremiştilor maghiari ca persoane indezirabile (2014)

A. Comunicat de presă 14.03.2014 http://www.diicot.ro/index.php/arhiva/1055-comunicat-de-presa-14-03-2014

Urmare a solicitărilor reprezentanţilor mass-media, **Biroul de presă al Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism** este împuternicit să aducă la cunoştinţa opiniei publice următoarele:

Pe rolul Serviciului de prevenire şi combatere a infracţiunilor de terorism şi a celor contra siguranţei statului se află în curs de soluţionare un dosar penal în care se efectuează cercetări faţă de mai multe persoane, sub aspectul acuzaţiei privind săvârşirea infracţiunii de „acţiuni împotriva ordinii constituţionale" prevăzute de art. 397 Cod penal cu aplicarea art. 5 Cod penal.

În cauză există suspiciunea rezonabilă că, în perioada 2013-2014, pe teritoriul României, cu ocazia mai multor manifestări ce au vizat promovarea Alianţei Tinerilor de Dreapta – Mişcarea pentru o Ungarie mai bună, au fost făcute declaraţii cu caracter revizionist şi separatist, contrare ordinii constituţionale.

Menţionăm că, potrivit art. 4 alin. 1 din Codul de procedură penală, orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăţiei sale printr-o hotărâre penală definitivă.

B. DIICOT va cere declararea liderilor extremiştilor maghiari ca persoane indezirabile. Dosar penal pentru membrii Jobbik

Ministerul Afacerilor Interne cere ca anumiţi cetăţeni maghiari din grupările extremiste, care în aceste zile au făcut campanie electorală în zona Transilvaniei, să fie declaraţi indezirabili. Este vorba de persoane din partide şi grupări ca Jobbik, Noua Gardă Ungară şi Oastea Haiducilor. *„În urma activităţilor de evaluare a riscurilor la adresa ordinii publice şi a securităţii naţionale, (...) autorităţile române competente au luat decizia instituirii unor măsuri preventive în vederea pre-întampinării producerii unor evenimente de natură a afecta ordinea publica şi securitatea naţională.*

A fost luată măsura de nepermitere a intrarii pe teritoriul României a unor cetaţeni maghiari, care fac parte din Noua Gardă Ungară, Oastea Haiducilor, Mişcarea Tinerilor din cele 64 Comitate şi Jobbik. De asemenea, s-a solicitat instanţei competente (n.r.-DIICOT) să declare aceste persoane ca indezirabile. Despre acestea s-a stabilit cu certitudine că sunt implicate în activităţi de natură a justifica măsurile dispuse în condiţiile legii", a declarat Monica Dajbog, purtătorul de cuvânt al MAI.

Ministerul Afacerilor Interne nu a facut încă nominalizari cu privire la extremiştii maghiari care se află pe lista neagră. Întrebată dacă Vona Gabor, liderul Jobbik, va fi declarat indezirabil, Monica Dajbog a spus: „Nu pot furniza date în plus, întrucât pe rol se află în curs o cauză penală".

De asemenea, aceasta a mai afirmat că, în prezent, autoritățile române „sunt într-o procedură de informare a autorităților ungare pentru a avea certitudinea ca și persoanele vizate sunt informate".

Decizia a fost luată de Ministerul de Interne, după o discuție cu președintele. Măsurile sunt anunțate cu doar o zi înainte de 15 martie – Ziua maghiarilor de pretutindeni – când în zonele locuite de maghiarii din Ardeal vor fi organizate manifestări legate de Revoluția maghiară de la 1848.

[Sursa: Evenimentul zilei, Autor: Marian Păvălașc **vineri, 14 martie 2014** (http://www.evz.ro/diicot-va-cere-ca-extremistii-maghiari-sa-fie-declarati-persoane-indezirabile-radicalii-n 1087107.html)]

C. **Mai mulți membri a patru organizații maghiare considerate extremiste, printre care și formațiunea Jobbik, au primit interdicția de a intra în România. Motivul: Cei vizați ar pregăti activități extremiste, susține Ministerul de Interne. Autoritățile vor să meargă și mai departe și propun ca acești cetățeni unguri să fie declarați indezirabili.**

Anunțul Poliției

Autoritățile române au decis nepermiterea intrării în țară a unor cetățeni ungari din patru formațiuni, inclusiv Jobbik, urmând să fie făcute demersurile necesare pentru ca aceștia să fie declarați indezirabili, a anunțat, vineri, purtătorul de cuvânt al MAI, Monica Dajbog.

În acest moment, procurorii DIICOT au în lucru un dosar penal în care se efectuează cercetări față de mai multe persoane, sub aspectul săvârșirii infracțiunii de *„acțiuni împotriva ordinii constituționale"*

[Sursa: Evenimentul zilei CAZUL VONA GABOR. Procedura prin care o persoană este declarată indezirabilă. Cine sunt cei expulzați din România în ultimii ani, Autor: **Ionel Stoica**, sâmbătă, 15 martie 2014 (http://www.evz.ro/dosar-penal-la-diicot-in-legatura-cu-manifestari-ale-jobbik-in-romania-1087149.html)]

EXEMPLUL 3 Statistica Parchetului de Apel București privind persoanele declarate indezirabile în perioada 2004–2012, comunicată, la cerere, publicației Evenimentul zilei (selecție)

„66 de persoane au fost declarate indezirabile și expulzate. În 2005 maximum de expulzați: 23 de persoane

Statistica pe ani, privind persoanele declarate indezirabile de Curtea de Apel București și expulzate pe o perioadă mai mare de 10 ani. **2004 - 9 persoane. 2005 - 23 de persoane. 2008 - 3 persoane. 2010 - 15 persoane. 2011 - 3 persoane. 2012 -11 persoane plus cei doi cetățeni afgani.**

Legături cu Hamas

La data de **24 august 2012**, SRI a solicitat expulzarea a opt cetățeni palestinieni care ar fi încercat să creeze o structură de migrație ilegală și erau suspectați că aveau aveau contacte cu organizația teroristă Hamas.

*„SRI ne-a trimis o sesizare cu privire la acest grup, **sunt persoane care provin din Libia, Siria şi Fâşia Gaza. Au solicitat azil politic, dar s-a constatat că aveau legături cu organizaţia Hamas.** A mai fost declarat ca indezirabil şi un pakistanez"*, declara fostul procuror general al României, Laura Codruţa Kovesi.

Aceştia erau Al Younes Ali, Traboulssi Khaled (alias Khaled Megdag Traboulssi), Mohamed Fadi (alias Mohamed Fadi Husein), Salem Ahmed, Salem Ali, Al Heiby Ziad, Al Heiby Mahmoud şi Abushagra Mohammed.

„Ideologic sprijin PKK"

Cetăţeanul turc Ahmet Parlak, de origine kurdă (33 de ani), a explicat judecătorilor români, în 28 ianuarie 2011, că arată că înţelege pentru ce este învinuit, în mare măsură, şi că a făcut activităţi legate de PKK - Partidului Muncitorilor din Kurdistan.

„Precizează că şi în trecut a făcut activităţi şi că are mai mulţi prieteni care au fost expulzaţi din România şi că aceasta era o practică din trecut şi este consecinţa voinţei unor persoane. Arată că el nu este un vinovat dovedit şi precizează că nu a încălcat în nici un fel legislaţia din România", se arată în hotărârea de expulzare.

„Sunt membru P.K.K. ca mentalitate. Aceasta este şi sprijin acest popor (n.r. kurd) pentru supravieţuire şi pentru găsirea dreptăţii", şi-a susţinut cauza Ahmet Parlak. El a mai arătat că nu a avut în România nici un fel de activităţi dar ideologic sprijină P.K.K.

Plănuia în Germania un atentat sinucigaş cu bombă

Afganul Mehraj Zazae a intrat ilegal pe teritoriul României la data de 04 noiembrie 2010 printr-un loc necunoscut, iar la data de 25 noimebrie 2010 ora 0,30, în urma unui control realizat de Serviciul Poliţiei Rutiere al Inspectoratului de Poliţie al judeţului Hunedoara pe raza localităţii Câmpuri - Surduc, judeţul Hunedoara, a fost depistat în timp ce se deplasa cu alţi cetăţeni în două autovehicule.

Unul dintre tovarăşii lui Mehraj Zazae a mărturisit că motivul pentru care încercase să ajungă în Schengen era comiterea unui atentat sinucigaş cu bombă, în Germania.

Mehraj Zazae şi ceilaţi tovarăşi ai săi au fost declaraţi indezirabili şi extrădaţi."

[Sursa: Evenimentul zilei, Câţi teroriști au expulzat magistraţii români în perioada 2004-2012. Cine sunt cei care au pus în pericol securitatea naţională, Autor: **Ionel Stoica | luni, 29 octombrie 2012** (http://www.evz.ro/ANALIZ-EVZ-Ci-teroriti-au-expulzat-magistraii-romni-la-cererea-SRI-n-perioada-20-10.html)].

EXEMPLUL 4 Cazul unui cetăţean tunisian (2015)

„Un cetăţean tunisian a fost declarat indezirabil în România de către Curtea de Apel Bucureşti, pentru o perioadă de 10 ani, deoarece desfăşura activităţi care, potrivit legii, constituie riscuri şi ameninţări la adresa securităţii naţionale.

„Concret, cetăţeanul tunisian a parcurs un proces accelerat de radicalizare, ca urmare a influenţei unor conaţionali cu opţiuni ideologice extremiste şi prin accesarea sistematică în mediul online a unor materiale de propagandă în favoarea unor entităţi teroriste sau lideri ai acestora. Pe acest fond, acesta a dezvoltat o atitudine de susţinere deschisă faţă de o grupare teroristă, afişându-se în public cu însemnele organizaţiei,

manifestând inclusiv dorința de a deveni martir pentru cauza organizației menționate", se arată în comunicatul transmis de Serviciul Român de Informații (SRI).

SRI mai precizează că *„riscurile de securitate au fost amplificate ca urmare a demersurilor constante de atragere de noi adepți (cetățeni străini și români) și de coagulare a unui grup, precum și radicalizarea și determinarea membrilor acestuia de a participa la acțiuni de luptă în favoarea unei grupări teroriste la care era afiliat ideologic"*.

De asemenea, SRI transmite că pe timpul șederii în România, cetățeanul tunisian a menținut legături cu membri ai unor organizații teroriste, aflați în exteriorul țării noastre."

[Sursa: Evenimentul zilei, Cetățean tunisian, declarat indezirabil în România pentru 10 ani. SRI: "*A parcurs un proces accelerat de radicalizare*" Autor: Ioana Tomescu, sâmbătă, 04 aprilie 2015 (http://www.evz.ro/cetatean-tunisian-declarat-indezirabil-in-romania-pentru-10-ani.html)]

EXEMPLUL 5 Cazul Abdul Kader Chaker Mahmoud alias Shaker A.Shaker (2003 - 2004)

„În anul 2003, S.R.I. a prevenit punerea în aplicare a unui plan care viza comiterea de atentate teroriste asupra unor obiective occidentale și israeliene din România, care urmau să fie executate de persoane aparținând serviciului de informații irakian, aflate sub diverse acoperiri pe teritoriul României, sub coordonarea rezidenturii de spionaj din Ambasada Irakului de la București. Planul a fost dejucat de S.R.I. cu conlucrarea celorlalte organe cu atribuții în domeniul securității naționale din România, precum și cu sprijinul unor servicii străine.

S.R.I. a propus autorităților competente, urmare a căror propuneri s-au dispus, în lunile martie – aprilie 2003, declararea ca persoane non grata a 10 diplomați irakieni și declararea ca indezirabili a 31 de cetățeni irakieni și de alte naționalități. (prelucrare).

În urma instrumentării acestui caz, șeful stației de spionaj irakiene din București, aflat în România sub acoperire diplomatică, Abdul Kader Chaker Mahmoud alias Shaker A. Shaker, a fost declarat indezirabil, pe o perioadă de 15 ani."

(Sursa: Monografia S.R.I., 1990 – 2015, Ed. RAO, București, 2015, p. 198, 233).

EXEMPLUL 6 Cazul Al Dulaimi Ali Asae Mohamad (2005 - 2009)

A. Sursă deschisă Comunicat de presă D.I.I.C.O.T.

„Procurorii Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – structura centrală, au dispus trimiterea în judecată, în stare de arest preventiv a inculpaților: ARGINT REMUS LEONARD, SALAM A. AISE și AMAR A. ASESI și în stare de libertate a inculpatului AL DULAIMI A A MOHAMAD și a învinuiților PODEANU MAGDALENA, UNCI ELENA NICOLETA, DRUMEA PAULA VICA , AMIRI KASHANI STANA, KHMAS AHMAD, pentru săvârșirea infracțiunilor de constituire a unui grup

infracţional organizat, aderare şi sprijinire a unui asemenea grup, fals în înscrisuri oficiale, fals în înscrisuri sub semnătură privată şi uz de fals şi trafic de migranţi în formă continuată.

Astfel, procurorii D.I.I.C.O.T. – structura centrală au procedat la destructurarea unei grupări infracţionale organizate, din care fac parte cetăţeni români şi irakieni, specializată în traficul de migranţi şi falsificarea de documente şi înscrisuri oficiale şi sub semnătură privată, ce acţiona pe teritoriul României.

În fapt, în perioada 2006-2007, inculpatul AL DULAIMI A A MOHAMAD a pus bazele unui grup infracţional organizat, compus din cetăţeni români şi irakieni, care, prin folosirea de documente şi înscrisuri oficiale şi sub semnătură privată false sau falsificate, au reuşit obţinerea în mod fraudulos a unor vize de lungă şedere pe teritoriul României, acestea fiind utilizate în scopul trecerii frauduloase a frontierei române, de către 101 cetăţeni irakieni, sub aparenţa derulării unor activităţi comerciale.

Faţă de alte persoane care au săvârşit aceste infracţiuni, în scopul trecerii frauduloase a frontierei române, de către alţi cetăţeni irakieni, s-a dispus disjungerea cauzei în vederea continuării cercetărilor.

Cauza a fost înaintată spre competentă soluţionare Tribunalului Bucureşti."
(http://www.diicot.ro/index.php/arhiva/172-comunicat-de-presa-10022009-172)

B. Sursă deschisă publicaţia Evenimentul zilei
„Al Dulaimi, traficantul de emiri Al Qaeda"

„Pe rolul instanţelor din România este un dosar în care **procurorii DIICOT au trimis în judecată un irakian, Al Dulaimi Ali Asae Mohamad, acuzat de legături cu organizaţia teroristă Al Qaeda.**

El a fost acuzat de săvârşirea infracţiunii prev. de art. 33 alin. 1 lit. c din Legea 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului (n.r. *înlesnirea intrării/ieşirii în/din ţară, găzduirea ori facilitarea accesului în zona obiectivelor vizate al persoanei despre care se cunoaşte ca a sprijinit/săvârşit sau urmează să sprijine/săvârşească un act terorist*).

În mod concret, prin activitatea infracţională derulată, Al Dulaimi Ali Asae Mohamad a sprijinit intrarea pe teritoriul statului roman a cetăţenilor irakieni Omar Farid Ahmed, Falah M. Salem, Aqeel Mohammed Dhuyab, Omar Kh. AsseyY şi Muntasier Kh. Aassi, persoane cercetate sau urmărite penal pentru săvârşirea de acte de terorism în numele organizaţiei Al Qaeda în Irak."

„Traficaţii" erau specializaţi în atentate împotriva armatei americane

„La acest moment, cetăţenii irakieni nu se mai află pe teritoriul României.

Dintre aceştia, cel mai important este Manaf Khalif Asi Sanad Al Karboului - fost emir al Al Quaeda în perioada 2003-2006 şi fost implicat în mai multe atacuri împotriva trupelor americane. Majoritatea erau implicaţi în atentate împotriva soldaţilor americani din Irak.

Al Dulaimi Ali Asae Mohamad execută în România o pedeapsă pentru trafic de migranți, iar dosarul său de terorism este pe rolul Curții de Apel București."

[Sursa: Evenimentul zilei, Câți teroriști au expulzat magistrații români în perioada 2004-2012. Cine sunt cei care au pus în pericol securitatea națională, Autor: **Ionel Stoica | luni, 29 octombrie 2012** (http://www.evz.ro/ANALIZ-EVZ-Ci-teroriti-au-expulzat-magistraii-romni-la-cererea-SRI-n-perioada-20-10.html)].

C. Sursă deschisă lucrarea Monografia S.R.I. 1990 – 2015

„În anul 2005, sub coordonarea lui Dulaimi Ali Asae Mohammad, câțiva cetățeni irakieni rezidenți în România, membri ai tribului irakian Karbouli, au creat o rețea de migrație ilegală pe teritoriul național

La data de 26 iulie 2006 Al Dulaimi a fost declarat indezirabil pentru 15 ani și a fost expulzat, dar în anul 2007, a reintrat ilegal în România, fiind identificat în luna mai și reținut în iulie 2007, însă a solicitat și a obținut statutul de tolerat și a fost eliberat.

În august 2009, autoritățile au disrupt activitatea rețelei, fiind instituite măsuri de nepermiterea intrării în țară pentru 12 persoane.

Al Dulaimi a fost cercetat și condamnat definitiv la 20 octombrie 2011 la o pedeapsă privativă de libertate de 1 an și 4 luni pentru infracțiuni privind frontiera de stat a României.

La 27 februarie 2013 a fost condamnat la o nouă pedeapsă privativă de libertate de 4 ani, pentru crearea unui grup infracțional organizat.

Curtea de Apel București l-a condamnat la 7 ani închisoare cu executare pe cetățeanul irakian, acesta fiind acuzat de procurorii D.I.I.C.O.T. că a înlesnit intrarea și ieșirea din România a cinci cetățeni irakieni, care au săvârșit acte teroriste în favoarea organizației Al Qaeda, interzicânduii acestuia dreptul de a se afla pe teritoriul României pe o perioadă de 5 ani, după executarea pedepsei principale" (prelucrare după *Monografia S.R.I. 1990 – 2015*, Ed. RAO, București, 2015, p.232 - 233).

Exemple din **practica judiciară referitoare la interzicerea dreptului de ședere pe teritoriul României, respectiv aplicarea prevederilor O.U.G. nr. 102/2005** privind libera circulație pe teritoriul României a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spațiului Economic European și a cetățenilor Confederației Elvețiene **și/sau declararea ca străin indezirabil potrivit O.U.G. nr.194/2002 privind regimul strainilor in România, se regăsesc la finalul acestui capitol unde anexăm câteva din hotărârile judecătorești, pronunțate de Curtea de Apel București, în care se reflectă activitatea organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale, pentru realizarea securității naționale, care au fost preluate de pe site-ul** http://idrept.ro/DocumentView.aspx?Documen, unde acestea au fost postate, consecutiv preluării și procesării de o aplicație realizată gratuit de Wolters Kluwer Romania pentru Fundatia RoLII, cu respectarea condiției de preluare și utilizare, în ceea ce ne privește, de citarea sursei: http://www.rolii.ro/.

3) constatarea situației că activitățile persoanei/elor care a/au fost subiectul/ subiecții procedeelor investigative speciale se circumscriu unei /unor infracțiuni contra securității naționale ori acte de terorism sau altor categorii de infracțiuni, împrejurare în care

sesizează organele de urmărire penală, conform prevederilor art. 61 alin. 1 lit. c din c. p. p. şi art. 21 alin. 1 din Legea nr. 51/1991[203]

Exemple din **practica investigativă penală şi judiciară** în ceea ce priveşte această situaţie se regăsesc în partea a II-a a acestei lucrări.

Secţiunea a 7-a
Subiecţii oficiali ai procesului investigativ informativ operativ

[98] Cadrul subiecţilor procesului investigativ informativ operativ

Procesul investigativ informativ operativ se desfăşoară prin intervenţia organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale competente, iar persoanele care lucrează ca prepuşi ai acestor organe, sunt **subiecţii oficiali** (*funcţionari publici cu statut special – militari ori civili – angajaţi ai organelor respective şi angrenaţi în activitatea informaţii, cu regimul juridic conferit de legile de organizare şi funcţionare proprii serviciului de informaţii din care fac parte*).

La raportul juridic de conflict, care face obiectul procesului investigativ informativ operativ, participă *persoane străine* – atât faţă de subiecţii oficiali, cât şi faţă de subiecţii activi ai faptelor ce constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale – care însă intră în

---

[203] Art. 21 alin. 1 din Legea nr. 51/1991

Datele şi informaţiile de interes pentru securitatea naţională, rezultate din activităţile autorizate, dacă indică pregătirea sau săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, sunt reţinute în scris şi transmise organelor de urmărire penală, potrivit art. 61 din Codul de procedură penală, însoţite de mandatul emis pentru acestea, la care se adaugă propunerea de declasificare, după caz, totală sau în extras, potrivit legii, a mandatului. Convorbirile şi/sau comunicările interceptate, redate în scris, şi/sau imaginile înregistrate se transmit organelor de urmărire penală în integralitate, însoţite de conţinutul digital original al acestora.

Exemplificativ oferim extrase din Raportul de activitate S.R.I. pe anul 2014 [https://www.sri.ro/fisiere/rapoarte/Raport_SRI_2014.pdf (accesat la 07.01.2017)].:

„Informarea şi sesizarea organelor de cercetare şi urmărire penală. În exercitarea competenţelor pe componenta de valorificare a datelor obţinute, SRI a derulat o colaborare eficientă cu structurile centrale şi locale ale organelor de aplicare a legii. Demersurile de sesizare şi informare în ceea ce priveşte elemente constitutive ale unor infracţiuni au fost subsumate rolului Serviciului în ceea ce priveşte combaterea fenomenelor de natură penală ce afectează grav, pe diverse componente, securitatea naţională, în special în ceea ce priveşte terorismul, criminalitatea organizată, corupţia şi ameninţările asimetrice. Serviciul a acţionat constant în direcţia asigurării calităţii şi consistenţei datelor puse la dispoziţie instituţiilor de aplicare a legii, acurateţei şi temeiniciei argumentării juridice şi, respectiv, relevanţei materialului probator sau indiciilor privind posibile mijloace de probă. De asemenea, s-a avut în vedere menţinerea unui ridicat nivel de operativitate în transmiterea informaţiilor referitoare la săvârşirea de infracţiuni către organele de urmărire penală, pentru a se asigura valorificarea unor momente operative şi a unor oportunităţi în planul probaţiunii. Exigenţa privind calitatea materialelor de informare transmise organelor de cercetare şi urmărire penală a fost cu atât mai necesară cu cât combaterea fenomenului corupţiei, a evaziunii fiscale generatoare de prejudicii semnificative bugetului de stat, a infracţiunilor împotriva intereselor financiare ale statului român, a constituirii de grupuri infracţionale organizate – şi sunt doar câteva exemple din paleta faptelor penale întâlnite – a solicitat soluţionarea adecvată a unor probleme de drept substanţial sau procedural, pe fondul unui cadru juridic complex şi marcat de modificări frecvente. Cuantumul informărilor transmise organelor de aplicare a legii s-a menţinut la un nivel consistent, distribuite astfel: – 126 – Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie; – 826 – Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie; – 1.229 – Direcţiei Naţionale Anticorupţie; – 83 – parchetelor de pe lângă curţile de apel; 18/40 – 380 – parchetelor de pe lângă tribunale; – 79 – parchetelor de pe lângă judecătorii; – 614 – organelor de poliţie din cadrul MAI; – 783 – în cadrul Grupurilor de Lucru Operaţionale, la care SRI contribuie prin suportul informativ acordat combaterii activităţilor evazioniste de mare amploare".

raporturi cu organele de stat din domeniul securităţii naţionale şi prepuşii acestora, dar şi cu autorii ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, sunt **subiecţii ocazionali, *coparticipanţi ai unor raporturi accesorii în cadrul raportului procesual principal***, (*în general, sursele umane secrete, persoanele fizice aflate în raporturi de colaborare/conlucrare cu subiecţii oficiali, cu statut de colaboratori, informatori ori specialişti*).

Subiecţii activi sunt autorii sau participanţii ori presupuşii autori sau participanţi la comiterea faptelor ce constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale, faţă de care se desfăşoară procesul investigativ informativ operativ, practic ***subiecţii ţintă*** a activităţii derulate de subiecţii activi.

Urmare a derulării procesului investigativ informativ operativ există posibilitatea ca subiecţii ţintă să devină ***persoane vătămate*** a acţiunilor de monitorizare executate în condiţii ilegale de prepuşii organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, prin nerespectarea prevederilor legale incidente în materia investigaţiei informativ operative.

Cadrul general al reglementărilor în ceea ce priveşte organele (instituţiile) răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale este oferit de prevederile Legii nr. 51/1991, ce nominalizează în acest sens, care sunt organele competente material şi funcţional[204], cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale: Serviciul Român de Informaţii (S.R.I.), Serviciul de Informaţii Externe (S.I.E.), Serviciul de Protecţie şi Pază (S.P.P.), precum şi Ministerul Apărării Naţionale (M.Ap.N.- D.G.I.A), Ministerul Afacerilor Interne (M.A.I.) şi Ministerul Justiţiei, prin structuri interne specializate.

În ce priveşte serviciile departamentale din cadrul Ministerului Justiţiei, fosta Direcţie Generală de Protecţie şi Anticorupţie, a fost desfiinţat prin H.G.R. nr. 127/2006, iar din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, fosta Direcţie Generală de Informaţii şi Protecţie Internă a fost desfiinţată prin O.U.G. nr. 76/2016, în prezent funcţionând Direcţia Generală de Protecţie Internă.

În **domeniul prevenirii şi combaterii terorismului** activitatea şi cooperarea în domeniu se realizează ca **Sistem naţional de prevenire şi combatere a terorismului**, denumit în continuare **SNPCT**, la care participă următoarele autorităţi şi instituţii publice: a) **Serviciul Român de Informaţii, cu rol de coordonare tehnică**; b) Ministerul Afacerilor Interne; c) Ministerul Apărării Naţionale; d) Ministerul Afacerilor Externe;e) Ministerul Economiei şi Comerţului; f) Ministerul Agriculturii, Pădurilor şi Dezvoltării Rurale; g) Ministerul Mediului şi Gospodăririi Apelor; h) Ministerul Transporturilor, Construcţiilor şi Turismului; i) Ministerul Sănătăţii; j) Ministerul Comunicaţiilor şi Tehnologiei Informaţiei; k) Ministerul Finanţelor Publice; l) Ministerul Integrării Europene; m) Ministerul Justiţiei; n) **Serviciul de Informaţii Externe**; o) **Serviciul de Protecţie şi Pază**; p) Serviciul de Telecomunicaţii Speciale; q) Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie; r) Banca Naţională a României; s) Agenţia Naţională de Control al Exporturilor; t) Oficiul Naţional de Prevenire şi Combatere a Spălării Banilor; u) Comisia Naţională pentru Controlul Activităţilor Nucleare[205].

[204] Art. 6 alin. 1 din Legea nr. 51/1991.
[205] Art. 6 alin. 2 din Legea nr. 535/2004.

S.R.I. - ca *autoritate naţională în domeniu* - asigură coordonarea tehnică a SNPCT, prin **Centrul de coordonare operativă antiteroristă (*CCOA*)**[206], înfiinţat în structura sa[207].

Atribuţiile specifice în scopul prevenirii şi combaterii actelor de terorism şi a faptelor asimilate acestora, se desfăşoară după cum urmează:

- **pe *linia prevenirii terorismului* constau în:**

a) activităţi informativ-operative; b) activităţi împotriva fluxurilor de alimentare cu resurse umane a entităţilor teroriste, desfăşurate în interiorul şi/sau în exteriorul teritoriului naţional; c) activităţi împotriva fluxurilor de alimentare cu mijloace specifice de acţiune, precum şi cu resurse financiare, logistice sau informaţionale a entităţilor teroriste, desfăşurate în interiorul şi/sau în exteriorul teritoriului naţional; d) activităţi de pază, protecţie şi alte forme speciale de descurajare realizate de forţele unor autorităţi şi instituţii publice din componenţa SNPCT, pentru asigurarea securităţii principalelor categorii de factori umani şi de obiective autohtone ori străine de pe teritoriul naţional, precum şi a principalelor obiective româneşti din străinătate, potenţial vizate de entităţi teroriste; e) activităţi de pregătire a intervenţiei în urgenţe civile, generate de acţiuni teroriste, în vederea limitării şi combaterii efectelor acestora; f) activităţi de informare şi relaţii publice; g) activităţi de cooperare internaţională; h) activităţi de instruire şi perfecţionare profesională; i) activităţi destinate optimizării continue a cadrului legislativ aplicabil categoriilor de misiuni ce revin SNPCT, inclusiv sub aspect penal şi procesual-penal[208]

- **pe linia combaterii terorismului** constau în:

a) activităţi de identificare şi alte activităţi desfăşurate, potrivit atribuţiilor autorităţilor şi instituţiilor publice componente ale SNPCT, în vederea tragerii la răspundere, potrivit legii, a persoanelor care iniţiază, pregătesc, comit ori favorizează actele de terorism;

*b) **intervenţia antiteroristă**, în situaţia iminenţei producerii unui atac terorist, şi, respectiv, intervenţia contrateroristă, când se desfăşoară ori s-au produs atacuri teroriste;c) participarea la operaţiuni de combatere a terorismului prin cooperare internaţională*[209].

În situaţia iminenţei producerii unui atac terorist, **intervenţia antiteroristă** (*ansamblul măsurilor defensive realizate anterior producerii unor atacuri teroriste*

---

[206] Art. 14 din Legea nr. 535/2004 (1) CCOA este structura organizatorico-funcţională ce asigură continuitatea şi coerenţa funcţionării sistemului de legătură ce articulează componentele SNPCT. (2) Autorităţile şi instituţiile publice din componenţa SNPCT vor desemna câte un reprezentant permanent la CCOA, în vederea asigurării schimbului de date şi informaţii. (3) Structura şi efectivele CCOA se aprobă prin hotărâre a Consiliului Suprem de Apărare a Ţării. (4) În termen de 60 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi, S.R.I. va supune aprobării Consiliului Suprem de Apărare a Ţării Regulamentul de organizare şi funcţionare a CCOA.; Conform art. 17 din Legea nr. 535/2004 **atribuţiile C.C.O.A. constau în:** a) coordonează activităţile desfăşurate în cadrul SNPCT, prin reprezentanţi desemnaţi de autorităţile şi instituţiile publice din componenţa SNPCT; b) asigură operativ schimbul de date şi informaţii între autorităţile şi instituţiile publice componente ale SNPCT privind activităţile cu caracter terorist; c) integrează datele şi informaţiile obţinute, în scopul stabilirii şi întreprinderii măsurilor care se impun; d) monitorizează activităţile teroriste şi informează operativ autorităţile şi instituţiile publice abilitate din cadrul SNPCT; e) în situaţii de criză teroristă asigură suportul logistic şi operaţional pentru funcţionarea operativă a **Centrului Naţional de Acţiune Antiteroristă**, care este integrat funcţional în mecanismul general de gestionare a crizelor şi organizat conform legii; f) transmite autorităţilor şi instituţiilor publice competente din cadrul SNPCT datele şi informaţiile care fac obiectul întreprinderii de măsuri, conform atribuţiilor legale.

[207] Art. 6 alin. 3 din Legea nr. 535/2004.

[208] Art.10 din Legea nr. 535/2004.

[209] Art.10 din Legea nr. 535/2004.

iminente, folosite pentru reducerea vulnerabilității factorilor umani, specifici și nespecifici, și a factorilor materiali) se realizează în condițiile metodologiei aprobate de conducerea S.R.I.[210]

- **în situația unui atac terorist**, riposta armată, constând în **intervenția contrateroristă** (*ansamblul măsurilor ofensive realizate în scopul capturării sau anihilării teroriștilor, eliberării ostaticilor și restabilirii ordinii legale, în cazul desfășurării ori producerii unui atac terorist*) este executată de *unitatea specializată* a S R.I., independent sau în cooperare cu alte forțe abilitate, pe întregul teritoriu al țării, asupra obiectivelor atacate sau ocupate de teroriști, în scopul capturării ori anihilării acestora, eliberării ostaticilor și al restabilirii ordinii legale, cu aprobarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării și se realizează potrivit unei metodologii elaborate de S.R.I. și aprobată prin Hotărâre a Consiliului Suprem de Apărare a Țării.
- În funcție de amploarea și de natura acțiunii teroriste, la solicitarea S.R.I. pot fi angrenate, în condițiile legii, forțe cu misiuni specifice din M.A.I., M.Ap.N. și S.P.P., precum și din alte structuri din sistemul securității și apărării naționale[211].

Întreaga activitate pentru realizarea securității naționale este organizată și coordonată de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării[212].

Potrivit legii, **personalul** S.R.I., S.I.E. și S. P.P. se compune din:

- **cadre militare permanente, care au** drepturile și obligațiile prevăzute pentru militarii armatei române, iar cele care **care îndeplinește atribuții operative, desfășoară activități ce implică exercițiul autorității de stat și are toate drepturile și obligațiile prevăzute de lege pentru aceasta**[213].
- **și salariați civili**, cărora le sunt aplicabile dispozițiile Codului muncii și celelalte norme legale referitoare la drepturile și obligațiile acestora[214],

care au următoarele obligații:

- ✓ **nu pot face parte din partide sau alte organizații cu caracter politic ori secret și nu pot fi folosiți în scopuri politice**[215].
- ✓ au **obligația păstrării secretului de stat și profesional, inclusiv după părăsirea, în orice mod, a serviciului**[216],
- ✓ când sunt **chemate ca martori în fața organelor judiciare, pot face depoziții cu privire la faptele și împrejurările ce privesc securitatea națională, de care au luat cunoștință în îndeplinirea atribuțiilor de serviciu și în legătură cu acestea, numai cu încuviințarea scrisă a șefului organului din care fac parte**[217].
- ✓ **persoanele care au fost găsite vinovate pentru acțiuni îndreptate împotriva drepturilor și libertăților fundamentale ale omului** nu pot activa în serviciile de informații [218].

Cadrul particular al reglementărilor este configurat de legile de organizare și funcționare a fiecăruia dintre serviciile de informații, în parte:

---

[210] Art.12 alin. 3 din Legea nr. 535/2004.
[211] Art.11 din Legea nr. 535/2004.
[212] Art. 6 alin. 2 din Legea nr. 51/1991.
[213] Art. 30 din Legea nr. 51/1991.
[214] Art. 29 alin. 3 din Legea nr. 51/1991.
[215] Art. 31 alin. 1 din Legea nr. 51/1991.
[216] Art. 32 din Legea nr. 51/1991.
[217] Art. 33 din Legea nr. 51/1991.
[218] Art. 31 alin. 2 din Legea nr. 51/1991.

I. Serviciul Român de Informaţii

a) sub aspect instituţional şi atribuţii generale

Serviciul Român de Informaţii este serviciul organizat de stat specializat în domeniul informaţiilor privitoare la siguranţa naţională a României, parte componentă a sistemului naţional de apărare, activitatea sa fiind organizată şi coordonată de Consiliul suprem de Apărare a Ţării.

Activitatea S.R.I. este controlată de parlament. Anual sau când Parlamentul hotărăşte, directorul S.R.I. prezintă acestuia rapoarte referitoare la îndeplinirea atribuţiilor ce îi revin, potrivit legii.

În vederea exercitării controlului concret şi permanent, se constituie o comisie comună a celor două Camere, a cărei organizare, funcţionare şi modalităţile de exercitare a controlului se stabilesc prin hotărâre adoptată de Parlament legii[219].

Ca prerogative, atribuţii generale, obligaţii şi drepturi instituţionale, interdicţii, S.R.I. deţine, îi incumbă şi îi este interzis:

- organizarea şi executarea activităţilor pentru culegerea, verificarea şi valorificarea informaţiilor necesare cunoaşterii, prevenirii şi contracarării oricăror acţiuni care constituie, potrivit legii, **ameninţări la adresa siguranţei naţionale a României[220]:**
  - asigurarea **apărării secretului de stat** şi prevenirea scurgerii de informaţii care, potrivit legii, nu pot fi divulgate[221]:
  - organizarea şi executarea **transportului corespondenţei** oficiale cu asemenea caracter secret de stat pe întreg teritoriul României[222].
- executarea de **activităţi informative şi tehnice de prevenire şi combatere a terorismului:**
  - executarea **intervenţiei antiteroriste**, cu aprobarea Biroului executiv al S.R.I., asupra obiectivelor atacate sau ocupate de terorişti, în scopul capturării sau anihilării acestora, eliberării ostaticilor şi restabilirii ordinii legale;
  - asigurarea **protecţiei antiteroriste** a demnitarilor români şi străini, precum şi a altor persoane oficiale, conform normelor stabilite de Consiliul Suprem de Apărare a Ţării. În situaţia când demnitarii gardaţi de Serviciul de Protecţie şi Pază sunt vizaţi de ameninţări cu acte de terrorism, S.R.I. concură la realizarea protecţiei antiteroriste. Protecţie antiteroristă poate fi asigurată şi altor persoane, la cererea acestora, potrivit tarifelor convenite[223].
  - S.R.I. nu va întreprinde nici o acţiune care să promoveze sau să lezeze interesele vreunui partid politic sau persoane fizice ori juridice, cu excepţia acelor acţiuni ale acestora care contravin siguranţei naţionale[224]).

---

[219] Art. 1 din Legea nr. 14/1992.

[220] Art. 2 din Legea nr. 14/1992.

[221] Art. 3 alin. 1 din Legea nr. 14/1992.

[222] Art. 3 alin. 2 din Legea nr. 14/1992. În sensul celor de mai sus, la cererea persoanelor fizice şi juridice din sectorul privat, Serviciul Român de Informaţii acordă **asistenţă de specialitate,** contra cost, potrivit tarifelor convenite, pentru apărarea secretelor aflate în posesia acestora şi prevenirea scurgerii de date sau informaţii ce nu pot fi aduse la cunoştinţa publicului. În situaţia în care persoanele fizice şi juridice din sectorul privat execută comenzi pentru stat, în limita şi pe durata acestora, asistenţa de specialitate este acordată gratuit, ceea ce este aplicabil şi persoanelor fizice şi juridice care desfăşoară activitate de cercetare ori de producţie în probleme sau cu privire la aspecte de interes naţional (art. 5 din Legea nr. 14/1992).

[223] Art. 6 din Legea nr. 14/1992.

[224] Art. 36 alin. 2 din Legea nr. 14/1992.

- acţionează pentru **descoperirea şi contracararea acţiunilor de iniţiere, organizare sau constituire pe teritoriul României a unor structuri informative** care pot aduce atingere siguranţei naţionale, a activităţilor de aderare la acestea sau de sprijinire a lor în orice mod ori de confecţionare, deţinere sau folosire ilegală de mijloace de interceptare a comunicaţiilor, precum şi de culegere şi transmitere de informaţii cu caracter secret sau confidenţial[225].
- este autorizat să deţină şi să folosească **mijloace adecvate pentru obţinerea, verificarea, prelucrarea şi stocarea informaţiilor** privitoare la securitatea naţională, în condiţiile legii[226].
- **Centrul Naţional de Interceptare a Comunicaţiilor** din cadrul Serviciului Român de Informaţii este desemnat cu rolul de **a obţine, prelucra şi stoca informaţii în domeniul securităţii naţionale, pentru relaţia cu furnizorii de comunicaţii electronice destinate publicului.**

La cererea organelor de urmărire penală, Centrul asigură accesul nemijlocit şi independent al acestora la sistemele tehnice în scopul executării supravegherii tehnice prevăzute la art. 138 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală. Verificarea modului de punere în aplicare în cadrul Centrului Naţional de Interceptare a Comunicaţiilor a executării acestor supravegheri tehnice se realizează potrivit art. 30^1 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările şi completările ulterioare.

Condiţiile concrete de acces la sistemele tehnice al organelor judiciare se stabilesc prin protocoale de cooperare încheiate de S.R.I. cu Ministerul Public, Ministerul Afacerilor Interne, precum şi cu alte instituţii în cadrul cărora îşi desfăşoară activitatea, în condiţiile art. 57 alin. (2) din Codul de procedură penală, organe de cercetare penală speciale[227].

- În situaţiile care constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale, S.R.I., prin cadre desemnate în acest scop, desfăşoară **activităţi specifice** (*controlate de Parlament, în limitele şi condiţiile prevăzute de lege*) culegerii de informaţii **care presupun restrângerea exercitării unor drepturi sau libertăţi fundamentale ale omului**, efectuate potrivit procedurii prevăzute în Legea nr. 51/1991, cu modificările ulterioare, care se aplică în mod corespunzător[228].
- Dacă din verificările şi activităţile specifice prevăzute la art. 9 şi 10 din lege, rezultă date şi informaţii care indică pregătirea sau săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, S.R.I. are **obligaţia de a le transmite organelor de urmărire penală** în condiţiile prevăzute de art. 61 din Codul de procedură penală[229].
- În cazul constatării unei infracţiuni flagrante la regimul siguranţei naţionale stabilit de lege, a unui atentat sau act terorist ori a unor tentative sau acte preparatorii la asemenea infracţiuni, dacă sunt pedepsite de lege, cadrele S.R.I. **pot reţine pe făptuitor, predându-l de îndată organelor judiciare competente împreună cu actul de constatare şi corpurile delicte**[230].
- La solicitarea organelor judiciare competente, cadre anume desemnate din S.R.I. **pot acorda sprijin la realizarea unor activităţi de cercetare penală pentru infracţiuni**

---

[225] Art. 7 din Legea nr. 14/1992.
[226] Art. 8 alin. 1 din Legea nr. 14/1992.
[227] Art. 8 alin. 2 şi 3 din Legea nr. 14/1992.
[228] Art. 10 din Legea nr. 14/1992.
[229] Art. 11 din Legea nr. 14/1992.
[230] Art. 12 alin. 1 din Legea nr. 14/1992.

contra securităţii naţionale[231], în mod corelativ organele de urmărire penală au obligaţia să comunice Serviciul Român de Informaţii orice date sau informaţii privitoare la siguranţa naţională, rezultate din activitatea de urmărire penală[232]

- Organele S.R.I. **nu pot efectua acte de cercetare penală, nu pot lua măsura reţinerii sau arestării preventive şi nici dispune de spaţii proprii de arest.**

Prin excepţie, organele S.R.I. pot fi desemnate **organe de cercetare penală speciale** conform art. 55 alin. (5) şi (6) din Codul de procedură penală pentru punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică, conform prevederilor art. 57 alin. (2) teza finală din Codul de procedură penală[233].

- În îndeplinirea atribuţiilor ce îi revin, S.R.I. colaborează cu Serviciul de Informaţii Externe, Serviciul de Protecţie şi Pază, Ministerul Apărării Naţionale, Ministerul de Interne, Ministerul Justiţiei, Ministerul Public, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Economiei şi Finanţelor, Direcţia Generală a Vămilor precum şi cu celelalte organe ale administraţiei publice.

Organele prevăzute la alin. 1 au obligaţia să-şi acorde reciproc sprijinul necesar în îndeplinirea atribuţiilor prevăzute de lege[234].

Cu aprobarea Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, S.R.I. poate stabili relaţii cu organisme similare din străinătate[235]

- S.R.I. se dotează cu armamentul, muniţia şi tehnica de luptă necesare îndeplinirii misiunilor de apărare şi intervenţie antiteroristă, transportului corespondenţei secrete, a pazei proprii şi a celorlalte misiuni de serviciu[236].
- În componenţa S.R.I. intră unităţi şi subunităţi, în concordanţă cu specificul activităţii sale, echivalente structurilor din ministere.

Unităţile S.R.I. sunt subordonate numai conducerii acestuia.

Unităţile S.R.I., ai căror comandanţi au calitatea de ordonatori terţiari de credite, sunt stabilite prin ordin al directorului S.R.I., au personalitate juridică şi utilizează creditele bugetare care le-au fost repartizate[237].

b) Personalul Serviciului Român de Informaţii. Componenţă, obligaţii, prerogative, drepturi

- **Personalul Serviciului Român de Informaţii** se compune din cadre militare permanente şi salariaţi civili, care îndeplinesc atribuţii operative şi administrative alin. 1).
  - **Cadrele militare** au toate drepturile şi obligaţiile prevăzute, pentru militarii armatei române, de reglementările legale, statutele şi regulamentele militare (alin. 3)
  - **Salariaţii civili** sunt supuşi dispoziţiilor Codului muncii şi celorlalte prevederi legale şi regulamentare ale S.R.I. (alin. 4).[238]
  - **Personalul operativ** al S.R.I. **îşi desfăşoară activitatea deschis sau acoperit,** în raport cu nevoile de realizare a siguranţei naţionale[239], iar S.R.I. va asigura protecţia şi încadrarea în alte unităţi sau

---

231 Art. 12 alin. 2 din Legea nr. 14/1992.
232 Art. 12 alin. ultim din Legea nr. 14/1992.
233 Art. 13 din Legea nr. 14/1992.
234 Art. 14 din Legea nr. 14/1992.
235 Art. 15 din Legea nr. 14/1992.
236 Art. 41 din Legea nr. 14/1992.
237 Art. 25 din Legea nr. 14/1992.
238 Art. 27 din Legea nr. 14/1992.
239 Art. 28 alin. 1 din Legea nr. 14/1992.

compartimente de muncă a personalului operativ care, lucrând acoperit, este deconspirat în împrejurări ce exclud culpa acestuia[240].

- Cadrele din sectoarele operative la S.R.I. sunt **funcţionari publici** care îndeplinesc atribuţii ce implică exerciţiul autorităţii de stat, având toate drepturile şi obligaţiile prevăzute de lege pentru această calitate[241].

➢ **Obligaţiile personalului S.R.I.**

- nu poate face parte din partide sau alte organizaţii cu caracter politic ori secret şi nu poate fi folosit în scopuri politice[242]
- au obligaţia de a păstra cu stricteţe secretul de stat şi profesional, inclusiv după părăsirea în orice mod a serviciului. Orice divulgare a datelor sau informaţiilor cunoscute ca urmare a calităţii de salariat al Serviciului Român de Informaţii cu excepţia cazurilor autorizate de lege, este interzisă şi se pedepseşte conform legii[243].
- În caz de necesitate şi când folosirea altor mijloace de implicare sau constrângere nu este posibilă, personalul S.R.I., autorizat să poarte armă, poate folosi forţa armelor albe sau a armelor de foc în condiţiile prevăzute de lege[244].

➢ **Interdicţii**

- Nu pot activa în S.R.I. acele persoane care, făcând parte din structurile represive ale statului totalitar, au comis abuzuri, informatorii şi colaboratorii securităţii, precum şi foştii activişti ai partidului comunist, vinovaţi de fapte îndreptate împotriva drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului (alin. 2)[245].

II. Serviciul de Protecţie şi Pază

a) sub aspect instituţional şi atribuţii generale

❖ este organ de stat cu atribuţii în domeniul siguranţei naţionale, specializat în asigurarea protecţiei demnitarilor români, a demnitarilor străini pe timpul şederii lor în România, a familiilor acestora, în limitele competentelor legale, precum şi în asigurarea pazei sediilor de lucru şi a reşedinţelor acestora, potrivit hotărârilor Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, are structură militară şi este parte componentă a sistemului naţional de apărare[246] şi îşi desfăşoară activitatea cu respectarea Constituţiei României şi a legilor ţării, a hotărârilor Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, precum şi a regulamentelor militare[247].

❖ activitatea serviciului este organizată şi coordonată de Consiliul Suprem de Apărare a Ţării şi este controlată de Parlament, prin comisiile pentru apărare, ordine publică şi siguranţă naţională, iar directorul Serviciului de Protecţie şi Pază, anual sau la cererea Parlamentului prezentând rapoarte cu privire la

---

240 Art. 28 alin. 2 din Legea nr. 14/1992.
241 Art. 35 din Legea nr. 14/1992.
242 Art. 36 alin. 1 din Legea nr. 14/1992.
243 Art. 37 din Legea nr. 14/1992.
244 Art. 44 din Legea nr. 14/1992.
245 Art. 27 din Legea nr. 14/1992.
246 Art. 1 alin. 1 şi 2 din Legea nr. 191/1998.
247 Art. 2 din Legea nr. 191/1998.

îndeplinirea atribuţiilor ce îi revin, potrivit legii, Serviciului de Protecţie şi Pază[248].

- ❖ poate îndeplini, potrivit reglementărilor în vigoare, misiuni de protecţie şi pază în afara teritoriului naţional, sub egida unor organisme internaţionale, în condiţiile tratatelor şi acordurilor încheiate[249] şi poate participa, potrivit reglementărilor în vigoare, la acţiunile organizate de Reţeaua Europeană pentru Protecţia Personalităţilor şi de Asociaţia Serviciilor de Protecţie a Demnitarilor[250]
- ❖ activitatea operativă a Serviciului de Protecţie şi Pază constituie secret de stat[251].

Ca prerogative, atribuţii generale, obligaţii şi drepturi instituţionale, interdicţii, S.P.P. deţine, îi incumbă şi îi este interzis:

- S.P.P. nu poate efectua cercetarea sau urmărirea penală, nu poate lua măsura reţinerii sau arestării preventive şi nu dispune de spaţii proprii de reţinere sau de arest[252].
- Pentru îndeplinirea atribuţiilor ce îi revin, S.P.P. colaborează cu Ministerul Apărării Naţionale, Ministerul Administraţiei şi Internelor, Serviciul Român de Informaţii, Serviciul de Informaţii Externe, Serviciul de Telecomunicaţii Speciale, cu celelalte ministere şi organe de specialitate ale administraţiei publice centrale şi locale[253], instituţii care sunt obligate să acorde Serviciului de Protecţie şi Pază, în limita competentelor legale, sprijinul necesar îndeplinirii atribuţiilor prevăzute de lege[254]
- în afară teritoriului national protecţia demnitarilor români se asigură de către personalul S.P.P., în cooperare cu serviciile speciale cu atribuţii în domeniu, din ţările gazdă[255].
- poate stabili relaţii de colaborare cu structuri similare din alte state şi poate încheia tratate la nivel departamental şi înţelegeri tehnice cu organisme internaţionale în domeniul cooperării pe linia protecţiei, pazei şi pregătirii personalului, cu aprobarea prealabilă a Consiliului Suprem de Apărare a Ţării[256].

Atribuţiile S.P.P. constau în următoarele activităţi[257]:

- organizează şi execută activităţi pentru prevenirea şi anihilarea oricăror acţiuni prin care s-ar atenta la viaţa, integritatea fizica, libertatea de acţiune şi sănătatea persoanelor a căror protecţie este obligat să o asigure, precum şi pentru realizarea pazei şi apărării sediilor de lucru şi reşedinţelor acestora; Persoanele îndreptăţite să beneficieze de protecţie şi obiectivele a căror pază se asigură de către S.P.P. se stabilesc prin hotărâre a Consiliului Suprem de Apărare a Ţării[258] iar cu aprobarea Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, S.P.P. poate asigura protecţie unor demnitari şi foşti demnitari, alţii decât cei prevăzuţi la alin. (2), altor persoane, la cererea

[248] Art. 3 din Legea nr. 191/1998.
[249] Art. 19[1] alin.1 din Legea nr. 191/1998.
[250] Art. 19[1] alin.2 din Legea nr. 191/1998.
[251] Art. 31 din Legea nr. 191/1998.
[252] Art. 29 din Legea nr. 191/1998.
[253] Art. 4 Alin.1 din Legea nr. 191/1998.
[254] Art. 4 Alin.2 din Legea nr. 191/1998.
[255] Art. 5 din Legea nr. 191/1998.
[256] Art. 6 din Legea nr. 191/1998.
[257] Art. 14 din Legea nr. 191/1998.
[258] Art. 14 alin. 2 din Legea nr. 191/1998.

acestora[259], precum şi preşedinţilor de partide parlamentare, stabiliţi prin hotărâre a Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, la cererea acestora[260].

- organizează şi desfăşoară, **deschis sau acoperit**, activităţi de culegere, verificare şi valorificare a informaţiilor necesare numai pentru îndeplinirea atribuţiilor constând în asigurarea protecţiei demnitarilor români, a demnitarilor străini pe timpul şederii lor în România, a familiilor acestora, în limitele competentelor legale, precum şi în asigurarea pazei sediilor de lucru şi a reşedinţelor acestora, potrivit hotărârilor Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, în condiţiile stabilite prin lege. Orice informaţie cu valoare operativă de alta natură se transmite de îndată autorităţilor abilitate prin lege pentru verificarea şi valorificarea acesteia;
- realizează schimburi de informaţii şi cooperează cu servicii de informaţii şi cu structuri departamentale cu atribuţii în domeniu, în ţara şi în străinătate, pentru îndeplinirea misiunilor specific, constând în asigurarea protecţiei demnitarilor români, a demnitarilor străini pe timpul şederii lor în România, a familiilor acestora, în limitele competentelor legale, precum şi în asigurarea pazei sediilor de lucru şi a reşedinţelor acestora, potrivit hotărârilor Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, în condiţiile stabilite prin lege;
- poate efectua, cu respectarea Legii nr. 51/1991 privind securitatea naţională a României, verificări prin: solicitarea şi obţinerea de obiecte, înscrisuri sau relaţii oficiale de la instituţii publice; consultarea de specialişti ori experţi; primirea de sesizări sau note de relaţii; fixarea unor momente operative prin mijloace tehnice sau prin constatări personale;
- solicită procurorului, în cazuri justificate, cu respectarea prevederilor Codului de procedura penală, autorizarea efectuării unor activităţi potrivit Legii nr. 51/1991, în scopul culegerii de informaţii pentru îndeplinirea misiunilor specifice. Operaţiunile tehnice pentru realizarea acestor activităţi se execută de către Serviciul Român de Informaţii;
- consemnează rezultatele activităţilor în acte de constatare, întocmite cu respectarea prevederilor Codului de procedura penală, care pot constitui mijloace de probă;
- organizează şi coordonează, pe timpul misiunilor de protecţie şi pază, activitatea tuturor forţelor participante din cadrul instituţiilor prevăzute la art. 4 alin. (1);
- **intervine**, independent sau în cooperare cu alte organe prevăzute de lege, **pentru prevenirea şi contracararea acţiunilor de natură să pună în pericol viaţa, integritatea fizică, sănătatea sau libertatea de acţiune a persoanelor cărora le asigură protecţie şi securitatea obiectivelor păzite, precum şi pentru capturarea sau anihilarea elementelor teroriste ori agresive;**
- **execută**, independent sau în cooperare cu alte organe specializate, **acţiuni pentru căutarea, identificarea şi neutralizarea obiectelor suspecte care pot prezenta pericol pentru persoanele protejate sau pentru obiectivele păzite;**
- întreprinde, în colaborare cu organe specializate, măsuri pentru asigurarea asistenţei medicale, profilactice şi terapeutice a demnitarilor a căror protecţie intra în competenta sa şi realizează, prin mijloace proprii, măsurile antiepidemice pentru prevenirea îmbolnăvirilor de natură infectocontagioasă, toxico-chimică sau produse de radiaţiile ionizante, precum şi alte activităţi de profil în obiectivele permanente şi temporare;

---

[259] Art. 14 alin. 4 din Legea nr. 191/1998.
[260] Art. 14 alin. 5 din Legea nr. 191/1998.

- organizează, potrivit legii, activitatea proprie de apărare a secretului de stat şi de prevenire a scurgerii de date sau de informaţii care nu sunt destinate publicităţii;
- avizează accesul personalului destinat să desfăşoare activităţi permanente sau temporare în obiectivele din competenta serviciului;
- îndeplineşte şi alte atribuţii prevăzute de lege, specifice domeniului sau de activitate.

Dotări şi prerogative specifice ale S.P.P.

- ✓ pentru exercitarea actului de conducere şi îndeplinirea misiunilor specifice, Serviciul de Protecţie şi Pază îşi organizează un sistem propriu de transmisiuni, folosind în acest scop forţele şi mijloacele aflate la dispoziţia sa, care pe timpul misiunilor specifice, poate fi folosit şi de demnitarii români, demnitarii străini pe timpul şederii lor în România, familiilor acestora[261]
- ✓ dispune de parc propriu de mijloace de transport, destinat îndeplinirii misiunilor specifice[262]
- ✓ pentru executarea unor misiuni care nu suferă amânare şi care nu pot fi aduse la îndeplinire altfel, personalul Serviciului de Protecţie şi Pază are dreptul să folosească orice mijloace de transport şi de telecomunicaţii, proprietate publică sau privată, cu excepţia celor aparţinând corpului diplomatic[263].
- ✓ în situaţia în care obiectivele a căror pază este asigurată în mod permanent sau temporar de către S.P.P. sunt în pericol ori atunci când există informaţii că se intenţionează organizarea unor acţiuni care le-ar putea pune în pericol, acesta, împreună cu autorităţile publice şi cu alte organe de specialitate care, potrivit legii, au competente în domeniu, stabileşte zone de protecţie a obiectivelor respective, în imediata apropiere a acestora, în care, la nevoie, poate interzice sau limita, după caz, accesul. Zonele de protecţie a obiectivelor sunt delimitate, cu semne vizibile, de către S.P.P., cu sprijinul de specialitate al autorităţilor publice şi al altor organe abilitate.Zonele de protecţie au acelaşi regim ca şi obiectivele a căror pază este asigurat [264].

b) Personalul Serviciului de Protecţie şi Pază. Componenţă, obligaţii, prerogative, drepturi

- ➢ personalul Serviciului de Protecţie şi Pază se compune din personal militar şi salariaţi civili[265]:
  - **personalul militar** din Serviciul de Protecţie şi Pază are toate drepturile şi îndatoririle stabilite pentru militarii forţelor armate şi îşi desfăşoară activitatea în condiţiile prevăzute de lege şi de regulamentele militare[266].
  - **salariaţilor civili** li se aplica dispoziţiile Codului muncii şi alte prevederi legale, precum şi reglementările specifice Serviciului de Protecţie şi Pază.[267]

[261] Art. 24 din Legea nr. 191/1998.
[262] Art. 25 din Legea nr. 191/1998.
[263] Art. 26 din Legea nr. 191/1998.
[264] Art. 28 alin. 1 - 3 din Legea nr. 191/1998.
[265] Art. 15 alin. 1 din Legea nr. 191/1998.
[266] Art. 16 alin. 1 din Legea nr. 191/1998.
[267] Art. 16 alin. 2 din Legea nr. 191/1998.

- personalul militar şi civil are obligaţia de a păstra secretul de stat şi secretul de serviciu, în condiţiile legii, iar divulgarea, în orice mod, a datelor sau a informaţiilorcare fac obiectul activităţii S.P.P. este interzisă şi se pedepseşte conform legii[268].
- atunci când se află în misiune, personalul S.P.P. este autorizat să legitimeze şi, după caz, să imobilizeze persoanele care pătrund în mod ilegal în zonele cu acces interzis sau limitat, predându-le de urgenţă organelor competente, împreună cu actul de constatare. În aceste situaţii, personalul Serviciului de Protecţie şi Pază are obligaţia de a se legitima[269]
- pe timpul îndeplinirii atribuţiilor, **personalul operativ** este investit cu exerciţiul autorităţii publice[270]
- **în cazul constatării unei infracţiuni flagrante** ori a unor tentative sau acte preparatorii pedepsite de lege, care pun în pericol viaţa, integritatea fizica sau sănătatea demnitarilor români, a demnitarilor străini pe timpul şederii lor în România, a familiilor acestora, cărora li se asigura protecţie, ori obiectivele aflate în pază, personalul S.P.P. poate imobiliza făptuitorul, predându-l de îndată organelor competente, împreună cu actul de constatare şi cu mijloacele materiale de probă [271].
- personalul S.P.P. este autorizat, după caz, să poarte şi să folosească arme de foc, arme albe şi alte mijloace de protecţie şi descurajare, pentru îndeplinirea misiunilor de serviciu, precum şi în scop de autoapărare, în condiţiile prevăzute de lege[272].

III. Serviciul de Informaţii Externe

a) sub aspect instituţional şi atribuţii generale

Serviciul de Informaţii Externe este organul de stat specializat în domeniul informaţiilor externe privind siguranţa naţională şi apărarea României şi a intereselor sale (art. 1 din Legea nr. 1/1998), face parte din sistemul naţional de apărare. Activitatea sa este organizată şi coordonată de Consiliul Suprem de Apărare a Ţării[273], iar, anual sau ori de câte ori se impune, directorul S.I.E. prezintă Consiliului Suprem de Apărare a ţării rapoarte referitoare la modul de îndeplinire de către Serviciul de Informaţii Externe a atribuţiilor ce îi revin[274].Asupra activităţii Serviciului de Informaţii Externe este exercitat controlul de către Parlamentul României, cu respectarea secretului asupra mijloacelor şi surselor de informare, scop în care se constituie o comisie specială formată din trei deputaţi şi doi senatori, aleşi din cadrul comisiilor pentru apărare, ordine publică şi siguranţă naţională ale celor două Camere[275]. Controlul parlamentar are ca obiectiv verificarea concordanţei activităţii Serviciului de Informaţii Externe cu Constituţia României şi cu politica statului român. Organizarea, funcţionarea şi modalităţile de exercitare a controlului se stabilesc printr-o hotărâre comună a celor două Camere[276].

---

[268] Art. 20 din Legea nr. 191/1998.
[269] Art. 28 alin. 4 din Legea nr. 191/1998.
[270] Art. 15 alin. 2. din Legea nr. 191/1998.
[271] Art. 29 din Legea nr. 191/1998.
[272] Art. 27 din Legea nr. 191/1998.
[273] Art. 2 alin. 1 din Legea nr. 1/1998.
[274] Art. 2 alin. 2 din Legea nr. 1/1998.
[275] Art. 3 alin. 1 din Legea nr. 1/1998.
[276] Art. 3 alin. 2 din Legea nr. 1/1998.

S.I.E. este organizat şi funcţionează ca autoritate administrativă autonomă[277], iar structura organizatorică, efectivele în timp de pace şi la mobilizare, regulamentul de funcţionare şi atribuţiile S.I.E. se aprobă de Consiliul Suprem de Apărare a Ţării[278].

S.I.E. conlucrează cu ministere, instituţii publice şi alte persoane juridice stabilite de Consiliul Suprem de Apărare a Ţării, în scopul îndeplinirii atribuţiilor ce ii revin, precum şi pentru asigurarea unei politici unitare şi coerente a comunităţii informative în plan extern şi poate stabili relaţii cu organisme similare din străinătate cu aprobarea Consiliului Suprem de Apărare a Ţării[279] .

Activitatea contrainformativa în exterior şi de protecţie a personalului propriu, atât în ţară, cât şi în străinătate, precum şi controlul întregii activităţi operative, de paza, curierat diplomatic, cifru de stat, asigurare tehnico-materială, financiară şi sanitară se realizează de S.I.E. prin organe proprii[280].

Înzestrarea cu unele bunuri şi executarea de lucrări contra cost se pot realiza şi prin structuri proprii, pe baza de contractări cu parteneri externi şi interni[281].

Ca prerogative, atribuţii generale, obligaţii şi drepturi instituţionale, interdicţii, S.I.E. deţine, îi incumbă şi îi este interzis:

- ✓ S.I.E. îşi desfăşoară activitatea în conformitate cu Constituţia României, cu legile tarii, cu hotărârile Consiliului Suprem de Apărare a Ţarii, precum şi cu regulamentele militare[282], activitatea sa având caracter de secret de stat[283]. Reglementările în vigoare privind transmiterea către alte instituţii a unor date şi informaţii de evidenţă nominală sau statistice se aplică Serviciului de Informaţii Externe numai în măsura în care furnizarea acestora nu conduce la deconspirarea acţiunilor, sediilor şi personalului instituţiei[284]
- ✓ S.I.E. este autorizat să folosească persoane juridice sub acoperire, înfiinţate în condiţiile legii, să utilizeze metode specifice, să creeze şi să deţină mijloace adecvate pentru obţinerea, verificarea, protecţia, evaluarea, valorificarea şi stocarea datelor şi informaţiilor referitoare la siguranţa naţională[285].
- ✓ Sursele de informare, metodele şi mijloacele de muncă nu pot fi dezvăluite faţă de nimeni şi în nici o împrejurare[286]. În situaţii bine determinate şi fundamentate, la propunerea directorului Serviciului de Informaţii Externe şi cu aprobarea Consiliului Suprem de Apărare a Ţarii, sursele umane pot fi angrenate, pe operaţiuni şi cazuri concrete, în cadrul unor acţiuni de cooperare cu organisme similare partenere din străinătate.
- ✓ Folosirea mijloacelor de obţinere, verificare şi valorificare a datelor şi a informaţiilor nu trebuie să lezeze în nici un fel drepturile sau libertăţile fundamentale ale

---

[277] Art. 5 alin. 1 din Legea nr. 1/1998.
[278] Art. 5 alin. 2 din Legea nr. 1/1998.
[279] Art. 4 din Legea nr. 1/1998.
[280] Art. 20 alin. 1 din Legea nr. 1/1998.
[281] Art. 20 alin. 2 din Legea nr. 1/1998.
[282] Art. 9 alin. 1 din Legea nr. 1/1998.
[283] Art. 9 alin. 2 din Legea nr. 1/1998.
[284] Art. 9 alin. 4 din Legea nr. 1/1998.
[285] Art. 10 alin. 1 din Legea nr. 1/1998.
[286] Art. 10 alin. 2 din Legea nr. 1/1998.

cetăţenilor, viaţa particulară, onoarea sau reputaţia lor ori să ii supună la îngrădiri ilegale[287] iar nerespectarea acestor prevederi se pedepseşte conform legii[288].

- ✓ Serviciul de Informaţii Externe are dreptul, în condiţiile prevăzute de lege, să solicite şi să obţină de la autorităţile publice române, agenţi economici, alte persoane juridice, precum şi de la persoane fizice informaţii, date sau documente necesare îndeplinirii atribuţiilor sale[289].
- ✓ S.I.E. avizează accesul la documente secrete, cifrul de stat şi armament pentru personalul din cadrul ministerelor şi al altor instituţii publice, care desfăşoară activitate de lungă durată în afară ţării, cu excepţia celui aparţinând Ministerului Apărării Naţionale[290]

b) Personalul Serviciului de Informaţii Externe. Componenţă, obligaţii, prerogative, drepturi

- ➢ personalul S.I.E. se compune din cadre militare, militari angajaţi pe bază de contract şi salariaţi civili[291].
  - Cadrele militare în activitate, în rezervă sau în retragere din cadrul S.I.E. au toate drepturile şi îndatoririle prevăzute de actele normative aplicabile armatei române, precum şi de reglementările specifice acestui serviciu[292].
  - Militarii angajaţi pe bază de contract sunt învestiţi cu exerciţiul autorităţii publice pe timpul şi în legătură cu îndeplinirea atribuţiilor şi îndatoririlor de serviciu, în limitele competenţelor stabilite prin lege pentru cadrele militare în activitate[293].
- ➢ Salariaţilor civili le sunt aplicabile, după caz, dispoziţiile Codului muncii, ale Statutului funcţionarilor publici, precum şi ale actelor normative şi reglementărilor specifice S.I.E.[294], iar aceştia sunt obligaţi să depună jurământul cu privire la respectarea Constituţiei, a legilor ţării şi a reglementărilor specifice Serviciului de Informaţii Externe[295]. Cadrele S.I.E. care sunt investite cu exerciţiul autorităţii publice au toate drepturile şi obligaţiile prevăzute de lege pentru aceasta calitate[296].
- ➢ Personalul S.I.E. are obligaţia de a păstra cu stricteţe secretul datelor şi al informaţiilor cunoscute, inclusiv după părăsirea în orice mod a acestuia (art. 18 alin. 1.În mod excepţional, unele date şi informaţii pot fi comunicate numai în cazuri autorizate de lege, cu acordul prealabil al directorului Serviciului de Informaţii Externe[297] . Divulgarea, în orice mod, a datelor sau a informaţiilor care fac obiectul activităţii S.I.E. este interzisă şi se pedepseşte conform legii[298].
- ➢ Personalul S.I.E. îşi desfăşoară activitatea **deschis sau acoperit**, în raport cu nevoile de realizare a siguranţei naţionale, iar protecţia şi încadrarea în munca a cadrelor militare şi a salariaţilor civili care, lucrand acoperit, sunt deconspirati în împrejurări care exclud culpa acestora, este asigurată de S.I.E.[299].

---

[287] Art. 10 alin. 3 din Legea nr. 1/1998.
[288] Art. 10 alin. 4 din Legea nr. 1/1998.
[289] Art. 11 din Legea nr. 1/1998.
[290] Art. 12 din Legea nr. 1/1998.
[291] Art. 13 din Legea nr. 1/1998.
[292] Art. 14 alin. 1 din Legea nr. 1/1998.
[293] Art. 14 alin. 2 din Legea nr. 1/1998.
[294] Art. 14 alin. 3 din Legea nr. 1/1998.
[295] Art. 14 alin. 4 din Legea nr. 1/1998.
[296] Art. 16 din Legea nr. 1/1998.
[297] Art. 18 alin. 2 din Legea nr. 1/1998.
[298] Art.18 alin. 3 din Legea nr. 1/1998.
[299] Art. 19 alin. 1 din Legea nr. 1/1998.

Interdicţii

Personalul S.I.E. nu poate să facă parte din partide, formaţiuni sau organizaţii politice ori să desfăşoare propaganda prin orice mijloace sau alte activităţi în favoarea acestora[300].

IV. Direcţia Generală de Protecţie Internă (D.G.P.I.) din cadrul M.A.I.

a) sub aspect instituţional şi atribuţii generale

- ✓ D.G.P.I. este structură specializată cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, cu personalitate juridică, care desfăşoară activităţi de identificare, contracarare şi înlăturare a ameninţărilor, vulnerabilităţilor şi factorilor de risc la adresa informaţiilor, patrimoniului, personalului, misiunilor, procesului decizional şi capacităţii operaţionale ale structurilor Ministerului Afacerilor Interne, precum şi a celor care pot duce la tulburarea gravă a ordinii publice[301].
- ✓ Anual sau la cererea Parlamentului, ministrul afacerilor interne prezintă rapoarte cu privire la activitatea D.G.P.I. în domeniul securităţii naţionale.
- ✓ D.G.P.I. se supune controlului parlamentar exercitat potrivit art. 9 alin. (2) din Legea nr. 51/1991 privind securitatea naţională a României, republicată, cu completările ulterioare[302].
- ✓ În îndeplinirea atribuţiilor ce îi revin, D.G.P.I. cooperează cu organele de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale, cu celelalte autorităţi şi instituţii publice şi colaborează cu asociaţiile şi organizaţiile neguvernamentale, precum şi cu persoanele fizice şi juridice, în limitele legii[303].

Ca prerogative, atribuţii, obligaţii şi drepturi instituţionale, interdicţii, D.G.P.I. deţine, îi incumbă şi îi este interzis:

- ➢ desfăşoară activităţi de informaţii, contrainformaţii şi de protecţie în scopul identificării, prevenirii şi contracarării ameninţărilor, vulnerabilităţilor şi factorilor de risc care pot conduce la tulburarea gravă a ordinii publice sau care vizează informaţiile, patrimoniul, personalul, misiunile, procesul decizional şi capacitatea operaţională ale structurilor Ministerului Afacerilor Interne;
- ➢ asigură coordonarea şi controlul activităţilor pentru protecţia informaţiilor clasificate naţionale, ale Organizaţiei Tratatului Atlanticului de Nord şi ale Uniunii Europene, precum şi pentru securitatea cibernetică, la nivelul structurilor Ministerului Afacerilor Interne.
- ➢ În vederea identificării ameninţărilor, vulnerabilităţilor şi factorilor de risc care pot conduce la tulburarea gravă a ordinii publice sau care vizează informaţiile, patrimoniul, personalul, misiunile, procesul decizional ori capacitatea operaţională ale structurilor Ministerului Afacerilor Interne, Direcţia Generală de Protecţie Internă desfăşoară activităţile prevăzute la ***art. 13 lit. a) - e) din Legea nr. 51/1991,*** republicată, cu completările ulterioare[304].

---

[300] Art. 15 din Legea nr. 1/1998.
[301] Art. 1 din O.U.G. nr. 76/2016.
[302] Art. 4 din O.U.G. nr. 76/2016.
[303] Art. 5 din O.U.G. nr. 76/2016.
[304] Art. 12 alin. 1 din O.U.G. nr. 76/2016.

- **În situaţiile care constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale** care vizează tulburarea gravă a ordinii publice sau informaţiile, patrimoniul, personalul, misiunile, procesul decizional ori capacitatea operaţională ale structurilor Ministerului Afacerilor Interne, Direcţia Generală de Protecţie Internă desfăşoară activităţile prevăzute la ***art. 14 alin. (2) din Legea nr. 51/1991,*** republicată, cu completările ulterioare, cu respectarea prevederilor art. 14 alin. (1) şi art. 15 - 21 din aceeaşi lege, care se aplică în mod corespunzător[305].
- Datele şi informaţiile referitoare la ameninţările, vulnerabilităţile şi factorii de risc identificaţi sunt comunicate, după caz, beneficiarilor legali prevăzuţi de **art. 11 din Legea nr. 51/1991,** republicată, cu completările ulterioare, şi şefilor structurilor M.A.I., în scopul adoptării deciziilor şi măsurilor necesare prevenirii materializării acestora[306].
- Datele şi informaţiile obţinute în urma activităţilor de informaţii, contrainformaţii şi protecţie care nu vizează domeniul de competenţă al M.A.I. se transmit celorlalte organe de stat competente cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale[307].
- **Datele şi informaţiile care indică pregătirea sau săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală,** rezultate din verificările şi activităţile specifice, se transmit organelor de urmărire penală competente, în condiţiile **art. 61 din c. p. p.**[308]
- Personalul D.G.P.I. **nu poate efectua acte de cercetare penală şi nu poate lua sau duce la îndeplinire măsura reţinerii ori alte măsuri preventive privative sau restrictive de libertate,** iar D.G.P.I. **nu poate dispune de spaţii proprii de reţinere şi arestare preventive**[309]

b) Personalul D.G.P.I. Componenţă, obligaţii, prerogative, drepturi

- Personalul D.G.P.I. se compune din **cadre militare**, care, pe timpul îndeplinirii atribuţiilor de serviciu, sunt învestite cu exerciţiul autorităţii de stat, având toate drepturile şi obligaţiile prevăzute de lege pentru această calitate şi cărora le sunt aplicabile dispoziţiile Legii nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare, cu modificările şi completările ulterioare, precum şi reglementările specifice existente la nivelul M.A.I. cu privire la această categorie de personal şi personal contractual, care desfăşoară exclusiv activităţi administrative şi căruia îi sunt aplicabile dispoziţiile Legii nr. 53/2003 - Codul muncii, , precum şi reglementările specifice existente la nivelul M.A.I. cu privire la această categorie de personal.
- Cadrele militare îşi desfăşoară activitatea deschis, conspirat sau acoperit, în raport cu nevoile de realizare a sarcinilor de serviciu, M.A.I. având obligaţia de a asigura protecţia şi încadrarea în alte unităţi sau compartimente de muncă a cadrelor militare care au fost deconspirate, cadrele militare şi membrii familiilor acestora au dreptul la protecţie din partea structurilor specializate ale statului faţă de ameninţările sau violenţele la care ar putea fi supuşi ca urmare a exercitării atribuţiilor de serviciu sau în legătură cu acestea[310].
- Cadrele militare au dreptul de a deţine, purta şi folosi armamentul, muniţia şi mijloacele din dotare, în condiţiile stabilite de lege şi au dreptul şi obligaţia de a purta

[305] Art. 12 alin. 2 din O.U.G. nr. 76/2016.
[306] Art. 13 alin. 1 din O.U.G. nr. 76/2016.
[307] Art. 13 alin. 2 din O.U.G. nr. 76/2016.
[308] Art. 13 alin. 3 din O.U.G. nr. 76/2016.
[309] Art. 15 din O.U.G. nr. 76/2016.
[310] Art. 21 alin. 1 din O.U.G. nr. 76/2016.

uniformă şi însemne distinctive în condiţii stabilite prin ordin al ministrului afacerilor interne[311]. ART. 22 alin. 2

V. Direcţia Generală de Informaţii a Armatei (D.G.I.A.)

- D.G.I.A. asigură obţinerea, prelucrarea, verificarea, stocarea şi valorificarea informaţiilor şi datelor referitoare la factorii de risc şi ameninţările interne şi externe, militare şi non-militare, care pot afecta securitatea naţională în domeniul militar, coordonează aplicarea măsurilor contrainformative şi cooperarea atât cu serviciile/structurile departamentale naţionale şi de informaţii, cât şi cu cele ale statelor membre ale alianţelor, coaliţiilor şi organizaţiilor internaţionale la care România este parte şi asigură securitatea informaţiilor clasificate naţionale, NATO şi Uniunea Europeană la nivelul Ministerului Apărării Naţionale.
- Personalul D.G.I.A. îşi desfăşoară **activitatea deschis** sau **acoperit**, în raport cu nevoile de **realizare a securităţii naţionale în domeniul militar**.
- Pentru culegerea de informaţii în teatrele de operaţii şi pentru lupta împotriva terorismului, D.G.I.A. poate avea în subordine structuri combatante.
- Unele categorii de tehnică şi bunuri specifice se achiziţionează, în condiţiile legii, prin structuri specializate proprii, de la parteneri interni sau externi.
- Pentru îndeplinirea atribuţiilor specifice securităţii naţionale în domeniul militar, D.G.I.A. execută misiuni independente sau integrate la nivel strategic, operativ şi tactic, în ţară şi în străinătate, inclusiv cu structuri combatante proprii[312].

Secţiunea a 8-a

Materialul procesului investigativ informativ operativ

[99] Materialul procesului investigativ informativ operativ are *caracter secret* şi este configurat de *complexul de scripte, înscrisuri şi materiale multimedia* în care se materializează activităţile desfăşurate şi prin care se constată mersul şi rezultatele desfăşurării acţiunilor investigative informativ operative, ca urmare a ordinelor, dispoziţiilor şi instrucţiunilor dispuse de subiecţii oficiali ai procesului investigativ informativ operativ, iar documentele organelor de informaţii şi ale celor cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale se păstrează în arhivele acestora şi nu pot fi consultate decât în condiţiile legii[313].

În legea de organizare şi funcţionare a fiecăruia dintre organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale se regăsesc prevederi în sensul celor de mai sus:

- *în Legea de organizare şi funcţionare a S.R.I.* se prevăd următoarele:
  În executarea atribuţiilor ce revin Serviciului Român de Informaţii, directorul emite, potrivit legii, ordine şi instrucţiuni[314].
  Documentele interne de orice fel ale S.R.I. au caracter de secret de stat, se păstrează în arhiva sa proprie şi nu pot fi consultate decât cu aprobarea directorului, în condiţiile legii.

---

[311] Art. 22 alin. 1 din O.U.G. nr. 76/2016.
[312] Art. 13 din Legea nr. 346/2006.
[313] Art. 28 din Legea nr. 51/1991.
[314] Art. 23 alin. 3 din Legea nr. 14/1992.

Documentele, datele şi informaţiile S.R.I. pot deveni publice numai după trecerea unei perioade de 40 de ani de la arhivare.

S.R.I. preia spre conservare şi folosinţă fondurile de arhivă ce privesc siguranţa naţională ale fostelor organe de informaţii cu competenţă pe teritoriul României.
Fondurile de arhivă ale fostului Departament al Securităţii Statului, ce privesc siguranţa naţională, nu pot deveni publice decât după trecerea unei perioade de 40 de ani de la adoptarea prezentei legi[315].

- *în Legea de organizare şi funcţionare a S.P.P.* este stipulat că:
  Activitatea operativă a S.P.P. constituie secret de stat[316]
  În exercitarea atribuţiilor ce îi revin, directorul S.P.P. emite, potrivit legii, ordine şi instrucţiuni[317].
  Documentele Serviciului de Protecţie şi Pază se păstrează în arhiva proprie şi pot fi consultate, în condiţiile legii, cu aprobarea directorului acestuia[318].

- *în Legea de organizare şi funcţionare a S.I.E.* este stipulat că:
  Directorul S.I.E. aproba încadrarea, atribuţiile, dotarea, normele de funcţionare, regulamentele şi structurile organizatorice ale unităţilor componente[319].
  în executarea atribuţiilor ce revin S.I.E. directorul emite ordine şi instrucţiuni, potrivit legii[320].
  Componenţa, regulamentul de organizare şi funcţionare, precum şi atribuţiile Consiliului director se aprobă de directorul S.I.E.[321]
  Documentele S.I.E. sunt păstrate în arhiva proprie şi pot fi consultate, în funcţie de clasificare, numai în condiţiile legii, cu aprobarea directorului acestuia[322].
- *În O.U.G. nr. 76/2016 privind Direcţia Generală de Protecţie Internă*
  Regulamentul de organizare şi funcţionare al Direcţiei Generale de Protecţie Internă se aprobă prin ordin al ministrului afacerilor interne[323]

  În exercitarea atribuţiilor legale, directorul general al Direcţiei Generale de Protecţie Internă emite ordine obligatorii pentru personalul din subordine[324].

  Organizarea, coordonarea şi planificarea strategică a activităţii Direcţiei Generale de Protecţie Internă se realizează, în condiţiile legii, prin ordine şi instrucţiuni ale ministrului afacerilor interne, prin raportare la strategiile şi politicile de ordine publică, apărare şi securitate naţională, în concordanţă cu obiectivele şi priorităţile informative naţionale[325].

---

[315] Art. 45 din Legea nr. 14/1992.
[316] Art. 31 alin. 1 din Legea nr.191/1998.
[317] Art. 8 alin. 3 din Legea nr. 191/1998.
[318] Art. 31 alin. 2 din Legea nr.191/1998.
[319] ART. 7 alin. 2 din Legea nr. 1/1998.
[320] Art. 7 alin. 3 din Legea nr. 1/1998.
[321] Art. 8 alin.3 din Legea nr. 1/1998.
[322] Art. 9 alin. 3 din Legea nr. 1/1998.
[323] Art. 7 din O.U.G. nr. 76/2016.
[324] Art. 9 din O.U.G. nr. 76/2016.
[325] Art.. 11 din O.U.G. nr. 76/2016

EXEMPLUL 7

Înalta Curte de Casaţie si Justiţie, Secţia Contencios Administrativ şi Fiscal, Decizia nr. 1953 din 15-apr-2014

„Asupra recursului de faţă;

Din examinarea lucrărilor din dosar, constată următoarele:

1. Obiectul cauzei

Prin Ordonanţa nr. 418/II - 5 /2014 din 14 martie 2014, aşa cum a fost rectificată ulterior, prin Ordonanţa nr. 418/II - 5/2014, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti a dispus sesizarea Curţii de Apel Bucureşti pentru a aprecia asupra măsurii declarării ca indezirabil, pe o perioadă de 5 ani, pentru considerente de securitate naţională, şi a obligaţiei de părăsire a teritoriului României de îndată, pentru evitarea unui risc iminent şi grav de încălcare a securităţii naţionale, în ceea ce îl priveşte pe pârâtul M.B., cetăţean al Republicii Ungaria.

În drept, au fost invocate prevederile art. 30, 29 lit. c) şi 27 alin. (8) teza a II-a din O.U.G. nr. 102/2005, privind libera circulaţie pe teritoriul României a cetăţenilor Uniunii Europene, Spaţiul Economic European şi a cetăţenilor Confederaţiei Elveţiene.

Curtea de Apel Bucureşti, secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal, a fost învestită în acest sens prin adresa nr. 114055/C din 14 martie 2014, înregistrată la aceeaşi dată.

2. Hotărârea pronunţată de instanţa de fond

Prin sentinţa civilă nr. 927 din 20 martie 2014, Curtea de Apel Bucureşti, secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal, a admis sesizarea formulată de reclamantul Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti în contradictoriu cu intimaţii Inspectoratul General Pentru Imigrări şi M.B. şi a declarat ca indezirabil pe cetăţeanul M.B. pe o perioadă de 5 ani, cu obligaţia de a părăsi de îndată teritoriul României. De asemenea, a dispus luarea în custodie publică a pârâtului M.B. până la îndepărtarea acestuia de pe teritoriul României, dar nu mai mult de 18 luni de la luarea în custodie publică.

3. Cererea de recurs

Împotriva sentinţei civile nr. 927 din 20 martie 2014 a Curţii de Apel Bucureşti, secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal, a declarat recurs, în condiţiile art. 483 N.C.P.C., pârâtul M.B.

Recurentul şi-a întemeiat calea de atac pe motivele de nelegalitate reglementate de art. 488 alin. (1) pct. 6 şi 8 din N.C.P.C., (hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei şi a

fost dată cu încălcarea şi greşita aplicare a normelor de drept material), cu referire la aplicarea în cauză a dispoziţiilor art. 27 şi 30 din O.U.G. nr. 102/2005.

Referitor la motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 din N.C.P.C., recurentul susţine că hotărârea recurată nu cuprinde împrejurările de fapt pe care se întemeiază decizia luată, instanţa de fond menţionând o serie de texte legale aplicate în cauză.

Prin argumentele prezentate în susţinerea motivului de nelegalitate prevăzut de art. 488 pct. 8 din N.C.P.C., recurentul susţine, în esenţă, că i-a fost încălcat fundamental dreptul la apărare garantat de art. 6 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, prin condiţionarea accesului la documentele depuse de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti de angajarea unui avocat care deţine certificat O.R.N.I.S.S.

Tot cu privire la acest aspect, recurentul a arătat că instanţa de fond nu i-a asigurat timpul necesar pentru pregătirea apărării prin respingerea cererii de a lua cunoştinţă de documentele care conţin datele concrete despre faptele de care este acuzat, precum şi faptul că nu a fost informat, în cel mai scurt timp, într-o limbă pe care o înţelege şi în mod amănunţit, despre natura şi cauza acuzaţiei aduse împotriva sa.

De asemenea, recurentul a arătat că prin neaducerea la cunoştinţă a actelor şi faptelor concrete care stau la baza măsurii dispuse a fost încălcat şi principiul contradictorialităţii procesului, o garanţie a dreptului la apărare.

Recurentul a invocat şi încălcarea dreptului la viaţă privată şi de familie, arătând că ordonanţa emisă de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti încalcă prevederile art. 8 pct. 1 şi 2 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului şi principiul proporţionalităţii măsurii prevăzut în mod obligatoriu cu art. 27 pct. 9 din O.U.G. nr. 102/2005 făcând referire la hotărârile adoptate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauzele Kaya c. României şi Lupşa c. României.

A mai arătat recurentul că măsura contestată a fost luată cu încălcarea dreptului la liberă circulaţie a persoanelor, drept garantat de legislaţia Uniunii Europene prin Directiva 2004/38/CE, iar în sistemul de protecţie al Convenţiei europene a drepturilor omului prin art. 2, par. 1 şi 2 din Protocolul nr. 4, adiţional la Convenţie, aşa cum a fost interpretat în cauzele Sissanis c. României şi Peltonen c. Finlandei.

În cadrul cererii de recurs recurentul - pârât a solicitat şi suspendarea executării hotărârii prin care a fost declarat indezirabil, în temeiul art. 31 alin. (2) din O.U.G. nr. 102/2005, arătând că prin aplicarea măsurii respective i-a fost grav afectată viaţa de familie şi a fost pusă în pericol viaţa fiicei minore a concubinei sale, care suferă de un handicap grav, necesitând tratament periodic de specialitate.

4. Procedura derulată în recurs

Având în vedere că, potrivit art. 31 alin. (1) din O.U.G. nr. 102/2005, recursul declarat împotriva hotărârii prin care se dispune declararea ca indezirabil se judecă în termen de 5 zile de la data primirii cererii, interval care exclude, în mod obiectiv, parcurgerea etapelor

procedurii de filtrare a recursurilor reglementate în art. art. 493 C. proc. civ., s-a acordat termen în şedinţă publică la data de 15 aprilie 2014, cu citarea părţilor.

Intimaţii nu au depus la dosar întâmpinare.

Prin adresa nr. x din 11 aprilie 2014, înregistrată cu nr. x din data de 11 aprilie 2014 la Compartimentul Documente Clasificate al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie Curtea de Apel Bucureşti a înaintat un set de înscrisuri cu caracter "strict secret", care au fost consultate de completul de judecată în condiţiile prevăzute de legislaţia informaţiilor clasificate (art. 7 alin. (4) din Legea nr. 182/2002 şi Regulamentul aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 140 din 6 februarie 2014).

În fine, având în vedere împrejurarea că la data formulării recursului, partea fusese deja îndepărtată de pe teritoriul României, aşa cum se arată la pct. 1 din motivarea căii de atac, iar termenul stabilit pentru judecarea recursului a fost de 5 zile libere de la data înregistrării cererii la Înalta Curte (9 aprilie 2014 - 15 aprilie 2014), Înalta Curte a constatat că soluţionarea prealabilă a cererii de suspendare a executării nu ar mai avea aptitudinea de a "preveni producerea de pagube iminente" în accepţiunea art. 31 alin. (2) din O.U.G. nr. 102/2005, demersul recurentului fiind lipsit de un folos practic.

5. Considerentele Înaltei Curţi asupra recursului

Cererea de recurs îndeplineşte cerinţele de formă prevăzute în art. 486 alin. (1) lit. a) şi c) C. proc. civ., a fost formulată în termenul prevăzut de art. 31 alin. (1) din O.U.G. nr. 102/2005 şi cuprinde motive ce pot fi încadrate în prevederile art. 488 alin. (1) pct. 6 şi 8 C. proc. civ.

Motivul prevăzut în art. 488 alin. (1) pct. 6 C. proc. civ. "Casarea unor hotărâri se poate cere numai pentru următoarele motive de nelegalitate:... pct. 6 când hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau când cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei" nu este întemeiat, pentru că sentinţa cuprinde motivele de fapt şi de drept pe care se întemeiază soluţia, conform art. 425 alin. (1) lit. b) C. proc. civ., cu limitările impuse de caracterul secret al înscrisurilor doveditoare ale faptelor care au stat la baza sesizării, aşa cum prevede art. 30 alin. (3), (4) şi (5) din O.U.G. nr. 102/2005, cu trimitere la actele normative care reglementează regimul activităţilor referitoare la siguranţa naţională şi la protejarea informaţiilor clasificate.

Motivul prevăzut în art. 488 alin. (1) pct. 8 C. proc. civ. este, de asemenea, nefondat, sentinţa atacată fiind pronunţată cu aplicarea corectă a prevederilor art. 27 şi 30 alin. (1) teza I din O.U.G. nr. 102/2005, potrivit cărora măsura declarării ca indezirabil se poate dispune împotriva unui cetăţean al Uniunii Europene sau unui membru de familie al acestuia care a desfăşurat, desfăşoară sau despre care există indicii temeinice că intenţionează să desfăşoare activităţi de natură să pună în pericol securitatea naţională.

În cazul recurentului - pârât, în ordonanţa prin care s-a dispus sesizarea instanţei s-a reţinut desfăşurarea unor activităţi care constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale, astfel cum acestea sunt prevăzute în următoarele norme cuprinse în Legea nr. 51/1991, privind securitatea naţională a României:

- art. 3 lit. a) "planurile şi acţiunile care vizează suprimarea sau ştirbirea suveranităţii, unităţii, independenţei sau indivizibilităţii statului român"

- art. 3 lit. h) "iniţierea, organizarea, săvârşirea sau sprijinirea în orice mod a acţiunilor totalitariste sau extremiste de sorginte comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste care pot pune în pericol sub orice formă unitatea şi integritatea teritorială a României, precum şi incitarea la fapte ce pot periclita ordinea statului de drept"

- art. 3 lit. l) "iniţierea sau constituirea de organizaţii sau grupări ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a acestora, în scopul desfăşurării vreuneia din activităţile enumerate la lit. a) - k), precum şi desfăşurarea în secret de asemenea activităţi de către organizaţii sau grupări constituite potrivit legii.".

Judecătorul fondului a reţinut corect că situaţia de fapt dovedită cu înscrisurile şi datele comunicate de Serviciul Român de Informaţii, clasificate secret de stat de nivel "strict secret", se încadrează în prevederile legale citate mai sus, concluzia fiind împărtăşită şi de instanţa de control judiciar, după consultarea documentelor în condiţiile art. 7 alin. (4) din **Legea nr. 182/2002**, privind protecţia informaţiilor clasificate.

Prin indicarea expresă a prevederilor art. 3 lit. a), h) şi l) din **Legea nr. 51/1991** în cuprinsul Ordonanţei prin care s-a dispus sesizarea Curţii de Apel Bucureşti, au fost îndeplinite cerinţele art. 27 alin. (7) din **O.U.G. nr. 102/2005**, corelate cu cele ale art. 30 alin. (4) din acelaşi act normativ, elemente privind faptele care au stat la baza sesizării fiind aduse la cunoştinţa celui în cauză numai în limitele impuse de actele normative care reglementează regimul activităţilor referitoare la siguranţa naţională şi la protejarea informaţiilor clasificate.

Soluţia primei instanţe reflectă interpretarea şi aplicarea corectă a legii naţionale şi prin prisma instrumentelor juridice europene ce protejează dreptul la libera circulaţie, dreptul la viaţa privată şi de familie şi garanţiile procedurale în contextul specific al măsurilor referitoare la securitatea naţională, sentinţa cuprinzând referiri detaliate şi adecvate la jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, în aplicarea art. 8 din Convenţie şi a art. 1 din Protocolul nr. 7 adiţional la Convenţie, pe de o parte, şi la sensul şi finalitatea Directivei 2004/38/CE din 29 aprilie 2004, privind dreptul la liberă circulaţie şi şedere pe teritoriul Statelor membre pentru cetăţenii Uniunii şi membrii familiilor acestora, transpusă în dreptul naţional prin **O.U.G. nr. 102/2005**, pe de altă parte.

Art. 27 şi 29 din **O.U.G. nr. 102/2005**, corespunzătoare art. 27 din Directivă, conferă statului român o marjă de apreciere în ceea ce priveşte restrângerea exercitării dreptului la liberă circulaţie pe teritoriul României din raţiuni de ordine publică, securitate naţională ori sănătate publică, una dintre modalităţile de restrângere fiind declararea ca indezirabil.

Contrar susţinerilor reclamantului, temeiurile invocate în propunerea măsurii şi dovezile cu caracter secret administrate nu sunt în măsură să formeze convingerea instanţei de recurs că soluţia adoptată ar fi rezultatul exercitării abuzive, disproporţionate, a dreptului de apreciere asupra necesităţii măsuri de restrângere a dreptului său la liberă circulaţie pe teritoriul României, cu încălcarea prevederilor art. 27 alin. (5) din **O.U.G. nr. 102/2005**.

În acest context, instanţa de fond a analizat judicios împrejurările de fapt concrete invocate în ceea ce priveşte viaţa intimă şi de familie a recurentului - pârât şi, fără a contesta existenţa unei vieţi de familie a pârâtului pe teritoriul României în accepţiunea prevederilor art. 8 din C.E.D.O., a reţinut că dreptul la viaţă privată şi de familie protejat de art. 8 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului face parte din categoria drepturilor condiţionale, drepturi care, în opoziţie cu drepturile intangibile protejate de Convenţie, cum ar fi spre exemplu dreptul la viaţă sau dreptul de a nu fi supus la tratamente inumane sau degradante, pot fi supuse unor limitări.

În consecinţă, nefiind identificate motive de casare a sentinţei, potrivit art. 488 alin. (1) pct. 6 şi 8 C. proc. civ., în temeiul art. 31 alin. (1) din O.U.G. nr. 102/2005, Înalta Curte va respinge recursul, ca nefondat.

PENTRU ACESTE MOTIVE
ÎN NUMELE LEGII
D E C I D E

Respinge recursul declarat de M.B. împotriva sentinţei civile nr. 927 din 20 martie 2014 a Curţii de Apel Bucureşti, secţia a VIII - a contencios administrativ şi fiscal, ca nefondat.
Definitivă.
Pronunţată în şedinţă publică, astăzi 15 aprilie 2014."

Sursa: www.scj.ro (http://idrept.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=17422682)

EXEMPLUL 8

R O M Â N I A

CURTEA DE APEL BUCUREŞTI

SECŢIA A VIII-A CONTENCIOS ADMINISTRATIV ŞI FISCAL

DOSAR NR. XXXXXX/C__/2015

SENTINŢA CIVILĂ NR. 904

„Şedinţa din camera de consiliu de la data de 31.03.2015

Curtea constituită din:

PREŞEDINTE – judecător B.C.

GREFIER – C.M.

Pe rol se află pronunţarea asupra acţiunii în contencios administrativ şi fiscal formulate de **petentul PARCHETUL DE PE LÂNGĂ CURTEA DE APEL BUCUREŞTI** în contradictoriu cu **pârâţii EL M. H., B. A., W.A. MOHAMMAD (WARAHECH A MOHAMED), B.M., O. I. şi Y.S.**, cu participarea **terţului I. G. PENTRU IMIGRĂRI,** având ca obiect **„luare măsură declarare indezirabil"**.

Dezbaterile orale şi susţinerile părţilor au avut loc în camera de consiliu la data de 30.03.2015, fiind consemnate în încheierea de la acea dată, ce face parte integrantă din prezenta hotărâre, când instanţa, având nevoie de timp pentru a delibera, a amânat pronunţarea până la data de 31.03.2015.

C U R T E A

Prin ***cererea*** înregistrată la data de 23.03.2015 pe rolul Curţii de Apel Bucureşti – Secţia a VIII-a Contencios administrativ şi fiscal sub dosar nr. XXXXXXXXXXX, **PARCHETUL DE PE LÂNGĂ CURTEA DE APEL BUCUREŞTI** a solicitat instanţei pronunţarea unei hotărâri prin care să se dispună luarea măsurii de declarare ca indezirabili, în conformitate cu prevederile art.30 şi art.29 lit.c, coroborate cu art.27 alin.8 teza a II-a din OUG nr. 102/2005, precum şi art.86 şi art. 101 al.2 lit.a şi alin.3 lit.b din O.U.G. nr. 194/2002 republicată, pe o perioadă de 10 ani, **pentru considerente de securitate naţională**, a pârâţilor EL M. H. (cetăţean francez de origine marocană), B.A. (cetăţean francez de origine tunisiană), W. A. MOHAMMAD (cetăţean pakistanez, rezident în Franţa, menţionat în cartea de identitate franceză ca WARAHECH A. MOHAMED), B.M. (cetăţean francez de origine algeriană), O. I. (cetăţean algerian) şi Y.S. (cetăţean francez de origine algeriană).

Au fost ataşate cererii materialele transmise de Serviciul Român de Informaţii - U.M. 0198 Bucureşti, clasificate secret de stat de nivel "Strict Secret", înregistrate la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti sub nr. XXXXXXXXXXX, manipularea acestora urmând a fi realizată cu respectarea dispoziţiilor H.G. nr.585/2002.

S-a arătat că prin adresa nr. xxxxxxxxx din 12.03.2015 Serviciul Român de Informaţii - U.M. 0198 Bucureşti a propus Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti sesizarea instanţei competente în vederea aprecierii asupra dispunerii declarării ca indezirabili, pe o perioadă de 10 ani, a pârâţilor.

Din examinarea materialelor clasificate secret de stat de nivel "Strict Secret" puse la dispoziţie de către autoritatea română cu competenţe în domeniul securităţii naţionale, a rezultat că **aceştia desfăşoară activităţi subversive în favoarea unor organizaţii teroriste, fapte care potrivit art.3 lit.i) şi 1) din Legea nr.51/1991 constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale.** Temeiurile de fapt care motivează propunerea Serviciului Român de Informaţii - U.M. 0198 Bucureşti se regăsesc pe larg în lucrarea şi anexele menţionate anterior.

In urma analizării statutului juridic al străinilor în cauză a reieşit că reşedinţa temporară din România a acestora este: EL M. H. (rezident în municipiul Satu Mare,-), B. A. (adresa de reşedinţă Satu Mare, W.A.MOHAMMAD (menţionat în cartea de identitate franceză ca WARAHECH A. MOHAMED, născut în Patert - Pakistan, cu adresa de reşedinţă în municipiul Satu Mare, judeţul Satu Mare), B. M. (reşedinţa în Satu Mare,), O. I. (reşedinţa în Satu Mare,) şi Y. S. (reşedinţa în Satu Mare,).

A apreciat Parchetul că prin dispunerea măsurii declarării ca indezirabili nu se încalcă garanţiile procedurale în caz de expulzare a străinilor stipulate de art.1 din Protocolul nr.7 la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, semnat la Strasbourg la 22 noiembrie 1984, în conformitate cu care un străin poate fi expulzat înainte de exercitarea drepturilor enumerate, în par. 1 lit. a-c al aceluiaşi articol, atunci când expulzarea este necesară în interesul ordinii publice sau se întemeiază pe motive de securitate naţională.

În drept, s-au invocat disp. art.30 şi art.29 lit.c coroborate cu art.27 alin.8 teza a II-a din OUG nr. 102/2005.

Legal citaţi, **pârâţii EL M. H., B. A., W. A. MOHAMMAD (WARAHECH A. MOHAMED), B. M., O. I. şi Y. S.** au formulat ***întâmpinare*** la data de 25.03.2015, solicitând respingerea ca neîntemeiată a acţiunii.

Au arătat pârâţii că Parchetul nu a motivat sub nicio formă solicitarea privind luarea măsurii declarării ca indezirabili a pârâţilor pentru o perioadă de 10 ani, cu toate că aceştia nu au săvârşit niciun fel de activităţi infracţionale în România, neexistând niciun dosar penal înregistrat pe numele acestora. Astfel, nu există indicii concludente şi indubitabile că ar fi săvârşit infracţiuni care să constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale, aşa cum se menţionează în acţiunea Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti. Astfel, pericolul nu a fost apreciat in mod gradual de către Parchet, neexistând niciun motiv pentru care sa se aprecieze ca fiind oportuna luarea unei masuri pe perioada maxima prevăzuta de lege.

În schimb, în acţiunea introdusă pe rolul instanţei de judecată, Parchetul nu a menţionat modalitatea şi criteriile care au stat la baza aprecierii gradului de pericol pentru faptele presupus a fi săvârşite de către pârâţi, preluând *ad literam* propunerea înaintată de Serviciul Român de Informaţii cu privire la perioada de 10 ani pentru care se solicită ca pârâţii să fie declaraţi indezirabili. Or, gradul de pericol public şi siguranţa naţională se apreciază de către organele competente, însă acesta trebuie să aibă la bază anumite criterii şi date care se verifică, trebuind exclusă aprecierea arbitrară şi generală, trebuind, de asemenea, in mod obligatoriu să se indice şi să se argumenteze modalităţile prin care se ajunge la stabilirea gradului de pericol, ceea ce Parchetul nu a realizat în cadrul acţiunii deduse judecaţii.

Dreptul de rezidenţă obţinut în România este apropiat de statutul unui cetăţean român, astfel că obţinerea acestui drept conferă indicii pozitive fără dubiu despre persoana în cauză (caracter, conduită etc.), astfel cu atât mai mult nu trebuie să se creeze discriminări faţă de un cetăţean român. Toţi pârâţii şi-au îndeplinit obligaţiile prevăzute de lege, de la momentul când au intrat pe teritoriul României şi până în prezent.

Statul este liber să decidă în conformitate cu legislaţia în vigoare referitor la şederea unui străin pe teritoriul său, însă deciziile de acest gen trebuie în mod obligatoriu să fie luate în conformitate atât cu legislaţia naţională, cât şi cu cea internaţională, fără ca străinului să-i fie încălcate drepturile prevăzute de acestea.

Solicitarea Parchetului ca pârâţii să fie declaraţi indezirabili pentru o perioadă de 10 ani ar fi trebuit întemeiată pe temeiuri de fapt şi argumente clare, transparente şi echitabile, precum şi să aibă la bază temeiuri de drept concrete, care nu au fost însă menţionate în acţiunea formulată de Parchet, motivat de caracterul clasificat al lucrării şi anexelor care au fost întocmite de către Serviciul Român de Informaţii şi care constituie baza acţiunii Parchetului. În schimb, faptul că lucrarea şi anexele care au fost întocmite de către Serviciul Român de Informaţii au caracter clasificat, nu înseamnă că petentul nu trebuia să motiveze acţiunea pe care a formulat-o în faţa instanţei de judecată, întrucât a motiva în sensul dispoziţiilor legale, nu înseamnă a indica doar textul legal. Din acest motiv, pârâţii sunt în imposibilitate obiectivă de a formula o apărare completă.

Dincolo de cele precizate mai sus, au solicitat pârâţii ca instanţa de judecată să procedeze la o verificare amănunţită a motivelor care au stat la baza acestei solicitări şi să aprecieze în mod

legal şi temeinic în privinţa acesteia, luând în considerare toate elementele circumstanţiale ale cauzei.

De asemenea, după cum se arată chiar de către Parchet în acţiunea introdusă pe rolul instanţei, paraţii deţin toţi drept de rezidenţă pe teritoriul României. Astfel, la momentul acordării acestui drept autorităţile statului cu atribuţii în acest sens au efectuat toate verificările necesare pentru a determina dacă pârâţii reprezintă sau nu un pericol la adresa siguranţei şi securităţii naţionale. Or, din moment ce dreptul de rezidenţă le-a fost acordat tuturor celor şase pârâţi, este clar că aceştia nu au reprezentat un pericol pentru siguranţa şi securitatea naţională.

Solicitarea Parchetului echivalează şi cu posibilitatea pierderii dreptului de rezidenţă de către pârâţi, ceea ce ar produce consecinţe grave asupra activităţilor comerciale desfăşurate pe teritoriul României de către aceştia.

Referitor la persoanele pârâţilor, raportat la întregul material probator pe care îl vor administra, nu se poate vorbi despre persoane care să reprezinte un pericol pentru ordinea publică şi pentru siguranţa naţionala a ţării.

Referitor la pârâtul El Madahli H., acesta se află în România din anul 2010, desfăşurând activităţi comerciale în cadrul abatorului societăţii AVE IMPEX din Satu-Mare (activităţi comerciale de supervizare, hala producţie, ambalare, s.a.), precum şi în cadrul abatorului Ferma d'Or din Iaşi (ambele fiind abatoare de pasări). La nivelul anului 2012, pârâtul El Madahli H. a desfăşurat activităţi comerciale la abatorul de vite SAMCOM din B., lucrând pentru firma Sundeen Ltd. U.K. În perioada de când a venit in România şi până în prezent, pârâtul El Madahli H. nu a avut un comportament infracţional sau cel puţin de natură a crea suspiciuni privind o presupusă activitate care să constituie un pericol la adresa siguranţei si securităţii naţionale. A obţinut dreptul de rezidenta la data de 17.07.2013, acesta fiind acordat pana la data de 17.07.2018, iar acordarea acestui drept conduce la concluzia ca persoana in cauza oferă toate garanţiile necesare prevăzute de lege pentru a nu reprezenta un pericol pentru ordinea publică şi pentru siguranţa naţională.

Referitor la ceilalţi cinci pârâţi, se menţionează cu titlul de exemplu deplasările a doi dintre aceştia in România - Bersafi M.: - B. Avis 18-21 mai 2013, - Ave Impex 26 - 30 august 2013, - B. Avis 9-11 septembrie 2013, - Ave Impex 16 -18 septembrie 2013, - Ave Impex 17-21 noiembrie 2013, - Ave Impex (dus si întors) 24 noiembrie 2013 si 11 aprilie 2014, - Ave Impex 28 aprilie 2014 si 04 iulie 2014, - Ave Impex 04 august - 22 august 2014, - Ave Impex 15-17 decembrie 2014, - B. Avis 05 ianuarie 2015 - 07 ianuarie 15, - Ave Impex, 12 ianuarie - 29 ianuarie 2015, - B. Avis 09 martie - 11 martie 2015, - B. Avis 17 şi 18 martie 2015; B. Abdelazziz - Ave Impex 21-25 ianuarie 2013, - B. Avis 01-03 februarie 2013, - B___ Avis 8-10 februarie 2013, - B. Avis 15-17 februarie 2013, - B. Avis 26 - 28 februarie 2013, - Ave Impex 04 martie - 07 martie 2013, - Ave Impex 08 şi 09 aprilie 2013, - Ave Impex 12-14 aprilie 2013, - Ave Impex 26-28 aprilie 2013, - Ave Impex 12 - 19 mai 2013, - Ave Impex 26-28 mai 2013, - Ave Impex 14 - 16 iunie 2013, - B. Avis 24-28 iunie 2013, - B. Avis 19-21 august 2013, - Ave Impex 02 sept - 04 septembrie 2013, - B. Avis 04-06 noiembrie 2013, - B___ Avis 11 si 12 noiembrie 2013; în anul 2014: - B. Avis 07-10 iunie, - Ave Impex 16-19 iunie, - Ave Impex 30 iunie - 02 iulie, - Ave Impex 21-23 iulie, - B. Avis 04-06 august, - B. Avis 11 -13 august, - B. Avis 8-20 august, - B___ Avis 08 - 10 septembrie, - B___ Avis 15 - 17 septembrie, - B___ Avis 22-24septembrie, B. Avis 29 septembrie - 1 octombrie, - Ave

Impex 19-22 octombrie, - B___ Avis 10-12 noiembrie, - B. Avis 08 -11 decembrie, - B. Avis 22 - 24 decembrie, în anul 2015: - B. Avis 26-28 ianuarie 2015, - Ave Impex 24 si 25 februarie, - B. Avis 09 -11 martie.

Au mai invocat pârâţii disp. art. 27 alin. 5 din O.U.G. nr. 102/2005 privind libera circulaţie pe teritoriul României a cetăţenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spaţiului Economic European si a cetăţenilor Confederaţiei Elveţiene, republicata, cu modificările şi completările ulterioare, care prevede ca o măsură de restrângere a dreptului la libera circulaţie pe teritoriul României al cetăţenilor Uniunii Europene şi al membrilor familiilor lor trebuie luată numai cu respectarea principiului proporţionalităţii şi trebuie sa aibă la bază exclusiv comportamentul persoanei în cauză. Acest comportament trebuie să reprezinte o ameninţare reală, actuală şi suficient de gravă pentru valorile fundamentale ale societăţii - elemente care nu au fost demonstrate în litigiul dedus judecăţii în sarcina niciunuia dintre cei şase pârîţi. De asemenea, textul de lege stipulează şi ca pentru luarea unei asemenea măsuri nu sunt acceptate motivări care nu sunt direct legate de caz sau care sunt legate de consideraţii de prevenţie generală.

De asemenea, s-au invocat disp. art. 85 din OUG nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, care stipulează că declararea ca indezirabil este o măsură care se dispune împotriva unui străin care a desfăşurat, desfăşoară ori există indicii temeinice că intenţionează să desfăşoare activităţi de natură să pună în pericol securitatea naţională sau ordinea publică, indicii temeinice care nu au fost demonstrate de Parchet în cazul pârâţilor.

Consideră pârâţii că în litigiul dedus judecaţii nu există motive verosimile care ar fi condus la opinia clară că pârâţii ar desfăşura activităţi subversive în favoarea unor organizaţii teroriste, iar pârâţii nu au creat vreo stare de nelinişte ori un sentiment de insecuritate în rândul societăţii, care să fi fost generate de potenţiala/eventuala săvârşire a unor infracţiuni de către aceştia.

Astfel, devin aplicabile dispoziţiile art. 21 alin. 3 din Constituţie si ale art. 6 din Convenţia Europeana a Drepturilor Omului privind dreptul la un proces echitabil. De asemenea, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene stabileşte in art. 47 alin. 2 acelaşi drept.

Cât priveşte necesitatea luării într-o societate democratică a unei măsuri de declarare ca indezirabile pentru anumite persoane, instanţa europeană a statuat că prevederile aplicabile într-un stat trebuie să respecte pe cât posibil valorile unei societăţi democratice, în special preeminenţa dreptului. Pe de altă parte, autorităţile judiciare naţionale pot dispune restrângerea libertăţii de mişcare a unei persoane, cu respectarea necesităţii proporţionalităţii măsurii şi a scopului pentru care aceasta a fost aplicată.

Astfel, măsura propusă de către Parchet conduce la depăşirea limitelor echitabile şi rezonabile, nefiind proporţională cu scopul urmărit. Cu alte cuvinte, a da curs propunerii Parchetului de a declara pârâţii indezirabili pentru o perioadă de 10 ani nu poate fi privită ca fiind necesară într-o societate democratică.

Totodată, au invocat pârâţii din jurisprudenţa CEDO următorul fragment: „38. Totuşi, nici o persoană care face obiectul unei măsuri bazate pe aceste motive de siguranţa naţională nu trebuie lipsită de garanţii împotriva arbitrariului. În special, ea trebuie sa aibă posibilitatea de a cere controlul măsurii litigioase de către un organ independent şi imparţial, abilitat să analizeze toate chestiunile de fapt şi de drept pertinente pentru a putea statua asupra legalităţii

măsurii şi a sancţiona un eventual abuz al autorităţilor. În faţa acestui organ de control, persoana respectivş trebuie să beneficieze de o procedură contradictorie pentru a-şi putea prezenta punctul de vedere şi a respinge argumentele autorităţilor (cauza *Al-Nashif*, §§ 123 şi 124)".

În concluzie, au susţinut pârâţii că atât timp cât nu există nicio probă concludentă care să ateste că lăsarea în continuare pe teritoriul României a pârâţilor ar prezenta un pericol concret pentru ordinea publică şi pentru siguranţa naţională, se impune respingerea acţiunii, ţinând cont şi de împrejurarea că numai gravitatea faptelor comise nu poate fi socotită în sine că ar reprezenta pericol pentru ordinea publică.

În cauză, ***Curtea*** a încuviinţat administrarea probei cu înscrisurile depuse la dosar în cond. art. 255 şi 258 NCPC.

Analizând probele administrate în cauză, Curtea reţine următoarele:

Pârâţii EL M. H., B. A., B. M. şi Y. S. sunt cetăţeni francezi. Dintre aceştia, pârâtul EL M. H. beneficiază pe teritoriul României de un drept de rezidenţă, fără însă ca acesta să se califice a fi un drept de rezidenţă permanentă faţă de disp. 20 şi 21 din O.U.G. nr. 102/2005 rep.

Pârâţii W. A. MOHAMMAD şi O. I. sunt cetăţeni ai unor ţări terţe, nemembre ale Uniunii Europene, respectiv Pakistan şi Algeria, având însă un drept de şedere în Franţa.

Potrivit art. 29 din O.U.G. nr. 102/2005 rep. *„**Modalităţile prin care se poate restrânge exerciţiul liberei circulaţii** pe teritoriul României a cetăţenilor Uniunii Europene şi a membrilor familiilor acestora sunt următoarele: (...) c) declararea ca **indezirabil**; (...)".*

Art. 30 din acelaşi act normativ arată că „(1) *Declararea ca indezirabil este o **măsură** care se dispune împotriva unui cetăţean al Uniunii Europene sau unui membru de familie al acestuia **care a desfăşurat, desfăşoară ori despre care există indicii temeinice că intenţionează să desfăşoare activităţi de natură să pună în pericol securitatea naţională** sau ordinea publică.* (2) *Măsura prevăzută la alin. (1) se dispune de Curtea de Apel Bucureşti, la sesizarea procurorului anume desemnat de la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti. Procurorul sesizează instanţa de judecată la propunerea instituţiilor cu competenţe în domeniul ordinii publice şi securităţii naţionale care deţin date sau indicii temeinice în sensul celor prevăzute la alin. (1).* (3) ***Datele şi informaţiile în baza cărora se propune declararea ca indezirabil pentru raţiuni de securitate naţională se pun la dispoziţie instanţei de judecată în condiţiile stabilite de actele normative care reglementează regimul activităţilor referitoare la siguranţa naţională şi protejarea informaţiilor clasificate.*** (...) (7) *Dreptul de rezidenţă al persoanei în cauză încetează de la data pronunţării hotărârii prin care aceasta a fost declarată indezirabilă.* (8) *Perioada pentru care un cetăţean al Uniunii Europene sau membrul de familie al unui cetăţean al Uniunii Europene poate fi declarat indezirabil este de la 1 la 10 ani, cu posibilitatea prelungirii termenului pentru o nouă perioadă cuprinsă între aceste limite, în cazul în care se constată că nu au încetat motivele care au determinat luarea acestei măsuri. Prelungirea termenului se face în condiţiile prevăzute la alin. (2). Termenul începe să curgă de la data expirării termenului prevăzut la art. 27 alin. (8).* (...).". [s.n.]

Totodată, art. 27 din OUG nr. 102/2005 rep. arată că „(1) *Autorităţile române competente pot restrânge exercitarea dreptului la liberă circulaţie şi rezidenţă pe teritoriul României de către cetăţenii Uniunii Europene sau de către membrii de familie ai acestora **numai din***

raţiuni de ordine publică, securitate naţională ori sănătate publică. Aceste motive nu pot fi invocate în scopuri economice. (2) *Împotriva cetăţenilor Uniunii Europene sau membrilor de familie ai acestora, indiferent de cetăţenie, care au drept de* ***rezidenţă permanentă*** *se pot dispune, în condiţiile legii, măsuri specifice de restrângere a dreptului la liberă circulaţie numai dacă reprezintă* ***un pericol iminent pentru ordinea publică sau securitatea naţională.*** (3) *Dreptul la libera circulaţie pe teritoriul României, în cazul următoarelor categorii de cetăţeni ai Uniunii Europene, poate fi restrâns numai pentru motive imperative de securitate naţională: a) rezidenţii cu şedere continuă şi legală pe teritoriul României în ultimii 10 ani; b) minorii, cu excepţia cazului în care îndepărtarea este necesară pentru interesul copilului, conform prevederilor Convenţiei Naţiunilor Unite privind Drepturile Copilului din 20 noiembrie 1989, ratificată prin Legea nr. 18/1990, republicată, cu modificările ulterioare.* (4) *Adoptarea de către organele competente a oricărei decizii de restrângere a dreptului la liberă circulaţie, în special a celor cu privire la îndepărtarea de pe teritoriul României, dispuse în condiţiile legii, se face numai cu* ***luarea în considerare a duratei efective a şederii*** *persoanei în cauză pe teritoriul României, a* ***vârstei*** *acesteia, a* ***stării de sănătate, a situaţiei familiale şi economice, a gradului de integrare socială şi culturală*** *în România şi a* ***asigurării menţinerii legăturilor sale cu ţara de origine.*** (5) *Dispunerea oricărei măsuri de restrângere a dreptului la liberă circulaţie pe teritoriul României al cetăţenilor Uniunii Europene şi al membrilor familiilor lor trebuie luată numai cu respectarea* ***principiului proporţionalităţii şi trebuie să aibă la bază exclusiv comportamentul persoanei în cauză.*** *Acest comportament trebuie să reprezinte* ***o ameninţare reală, actuală şi suficient de gravă pentru valorile fundamentale ale societăţii.*** *O astfel de măsură nu poate fi bazată exclusiv pe existenţa unei condamnări penale anterioare.* ***Nu pot fi acceptate motivări care nu sunt direct legate de caz sau care sunt legate de consideraţii de prevenţie generală.*** (6) *Orice măsură de restrângere a dreptului la libera circulaţie pe teritoriul României a cetăţenilor Uniunii Europene şi a membrilor familiilor lor nu poate avea decât* ***caracter temporar*** *şi poate fi dispusă numai pentru o durată de timp limitată la perioada necesară încetării motivelor care au stat la baza adoptării acesteia.* (...)".[s.n.]

Textul reprezintă implementarea în plan intern a dispoziţiilor Directivei 2004/38/CE A Parlamentului European şi a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulaţie şi şedere pe teritoriul statelor membre pentru cetăţenii Uniunii şi membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 şi de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE şi 93/96/CEE.

În legătură cu interpretarea dispoziţiilor directivei menţionate, Curtea de Justiţie a Uniunii Europene, Marea Cameră, a pronunţat hotărârea din 4 iunie 2013 în cauza *ZZ împotriva Secretary of S____ for the Home Department*, arătând că *„articolul 30 alineatul (2) şi articolul 31 din Directiva 2004/38/CE (...) trebuie interpretate, în lumina articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, în sensul că impun ca instanţa naţională competentă să se asigure că* ***nedivulgarea în mod precis şi complet*** *de către autoritatea naţională competentă către persoana interesată a motivelor pe care se bazează o decizie adoptată în temeiul articolului 27 din această directivă, precum şi a elementelor de probă aferente acestora este* ***limitată la strictul necesar şi că îi este comunicată persoanei interesate, în orice caz, esenţa respectivelor motive, într-un mod care să ţină seama corespunzător de confidenţialitatea necesară a elementelor de probă.***". [s.n.]

A reținut CJUE în considerentele hotărârii sale următoarele aspecte apreciate de instanță ca fiind relevante pentru cauza de față:

„51. (...) *În special, trebuie să se ia în considerare că, deși este adevărat că articolul 52 alineatul (1) din cartă admite restrângeri ale exercitării drepturilor consacrate de aceasta, dispoziția menționată prevede totuși că orice restrângere trebuie, printre altele, să respecte substanța dreptului fundamental în cauză și impune în plus ca, prin respectarea principiului proporționalității, restrângerea să fie necesară și să răspundă efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune.*

52. *Prin urmare, interpretarea articolului 30 alineatul (2) și a articolului 31 din Directiva 2004/38 în lumina articolului 47 din cartă nu poate avea ca efect nerespectarea nivelului de protecție garantat în modul descris la punctul anterior.*

53. *Potrivit jurisprudenței constante a Curții, caracterul efectiv al controlului jurisdicțional garantat de articolul 47 din cartă impune ca persoana interesată să poată lua cunoștință de motivele deciziei luate în privința sa fie chiar din cuprinsul deciziei, fie dintr-o comunicare a acestor motive făcută la cererea sa, fără a se aduce atingere posibilității instanței competente de a dispune ca autoritatea în cauză să comunice motivele menționate (Hotărârea din 17 martie 2011, Penarroja Fa, C-372/09 și C-373/09, Rep., p. I-1785, punctul 63, precum și Hotărârea din 17 noiembrie 2011, Gaydarov, C-430/10, Rep., p. I-xxxxx, punctul 41), pentru a-i permite să își apere drepturile în cele mai bune condiții posibile și să decidă în deplină cunoștință de cauză dacă este util să sesizeze instanța competentă, precum și pentru a-i permite pe deplin acesteia din urmă să exercite controlul legalității deciziei naționale în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 octombrie 1987, Heylens și alții, 222/86, R__., p. 4097, punctul 15, precum și Hotărârea din 3 septembrie 2008, Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia, C-402/05 P și C-415/05 P, Rep., p. I-6351, punctul 337).*

54. *Desigur, se poate dovedi necesar, atât în cadrul unei proceduri administrative, cât și* ***în cadrul unei proceduri jurisdicționale, să nu se comunice anumite informații persoanei interesate, având în vedere în special considerațiile imperative legate de siguranța statului*** *(a se vedea în acest sens Hotărârea Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia, citată anterior, punctul 342).*

(...)

59. *În cadrul controlului jurisdicțional al legalității deciziei adoptate în temeiul articolului 27 din Directiva 2004/38 prevăzut la articolul 31 din aceasta, revine statelor membre sarcina de a prevedea norme care* ***să permită instanței însărcinate cu controlul legalității deciziei menționate să ia cunoștință atât de ansamblul motivelor, cât și de elementele de probă aferente acestora pe baza cărora a fost adoptată respectiva decizie.***

60. *În ceea ce privește cerințele la care trebuie să răspundă controlul jurisdicțional al existenței și al temeiniciei motivelor invocate de autoritatea națională competentă din perspectiva siguranței statului membru în cauză,* ***este important ca o instanță să fie însărcinată să verifice dacă aceste motive se opun comunicării în mod precis și complet a motivării care stă la baza deciziei în cauză, precum și a elementelor de probă aferente acesteia.***

61. *Astfel, revine autorităţii naţionale competente sarcina de a dovedi, în conformitate cu normele procedurale naţionale, că siguranţa statului ar fi efectiv compromisă de o comunicare precisă şi completă către persoana interesată a motivelor care constituie temeiul unei decizii adoptate potrivit articolului 27 din Directiva 2004/38, precum şi a elementelor de probă aferente acestora (a se vedea prin analogie Hotărârea din 15 decembrie 2009, Comisia/Finlanda, C-284/05, Rep., p. I-xxxxx, punctele 47 şi 49). Rezultă că nu există o prezumţie în favoarea existenţei şi a temeiniciei motivelor invocate de o autoritate naţională.*

62. *În această privinţă, instanţa naţională competentă trebuie să efectueze o examinare independentă a tuturor elementelor de drept şi de fapt invocate de autoritatea naţională competentă şi trebuie să aprecieze, în conformitate cu normele procedurale naţionale, dacă siguranţa statului se opune unei astfel de comunicări.*

63. *În cazul în care respectiva instanţă concluzionează că siguranţa statului nu se opune comunicării în mod precis şi complet către persoana interesată a motivelor care stau la baza unei decizii de refuz al intrării adoptate în temeiul articolului 27 din Directiva 2004/38, aceasta dă autorităţii naţionale competente posibilitatea de a comunica persoanei interesate motivele şi elementele de probă care lipsesc. Dacă autoritatea respectivă nu permite comunicarea acestora, instanţa trece la examinarea legalităţii unei astfel de decizii numai pe baza motivelor şi a elementelor de probă care au fost comunicate.*

64. *În schimb, **dacă se dovedeşte că siguranţa statului se opune efectiv comunicării către persoana interesată a respectivelor motive, controlul jurisdicţional** al legalităţii unei decizii adoptate în temeiul articolului 27 din Directiva 2004/38, astfel cum este prevăzut la articolul 31 alineatul (1) din aceasta, **trebuie efectuat, având în vedere cele arătate la punctele 51, 52 şi 57 din prezenta hotărâre, în cadrul unei proceduri care ţine seama în mod adecvat atât de cerinţele care ţin de siguranţa statului, cât şi de cele ale dreptului la o protecţie jurisdicţională efectivă, limitând în acelaşi timp eventualele ingerinţe în exercitarea acestui drept la strictul necesar.***

65. *În această privinţă, pe de o parte, ţinând seama de necesitatea de a respecta articolul 47 din cartă, procedura menţionată trebuie să garanteze, în cea mai mare măsură posibilă, respectarea principiului contradictorialităţii, pentru a permite persoanei interesate să conteste motivele pe care se întemeiază decizia în cauză, precum şi să prezinte observaţii cu privire la elementele de probă aferente acesteia şi, prin urmare, să îşi prezinte în mod util argumentele în apărare. În special, **este important să îi fie comunicată persoanei interesate, în orice caz, esenţa motivelor pe care se întemeiază o decizie de refuz** al intrării adoptată în temeiul articolului 27 din Directiva 2004/38, protecţia necesară a siguranţei statului neputând avea ca efect lipsirea persoanei interesate de dreptul său de a fi ascultată şi, prin urmare, anularea caracterului efectiv al dreptului său, prevăzut la articolul 31 din această directivă, de a exercita căile de atac.*

66. *Pe de altă parte, ponderarea dreptului la o protecţie jurisdicţională efectivă cu necesitatea de a asigura protecţia siguranţei statului membru în cauză pe care se întemeiază concluzia enunţată la punctul anterior nu este aplicabilă în acelaşi mod în ceea ce priveşte elementele de probă care stau la baza motivelor prezentate în faţa instanţei naţionale competente. Astfel, **în anumite cazuri, divulgarea acestor elemente de probă poate compromite în mod direct şi specific siguranţa statului prin aceea că poate, de exemplu, să pună în pericol viaţa, sănătatea sau libertatea unor persoane sau să dezvăluie metodele de***

investigare utilizate în mod specific de autoritățile naționale cu atribuții în domeniul siguranței și, astfel, să afecteze serios sau chiar să împiedice îndeplinirea în viitor a sarcinilor acestor autorități.". [s.n.]

Mai reține Curtea hotărârea pronunțată de CJUE în cauza C-348/09 *P. I. împotriva Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid*, potrivit căreia *„Luarea oricărei măsuri de expulzare este condiționată de îndeplinirea cerinței potrivit căreia comportamentul persoanei în cauză constituie o* ***amenințare reală și prezentă la adresa unui interes fundamental al societății sau al statului membru gazdă****, constatare care implică, în general, existența unei tendințe a individului în cauză de a-și menține în viitor acest comportament. Înainte de a lua o decizie de expulzare, statul membru gazdă trebuie să ia în considerare diverși factori precum durata ședерii individului respectiv pe teritoriul său, vârsta acestuia, starea lui de sănătate, situația sa familială și economică, integrarea sa socială și culturală în acest stat și legăturile sale cu țara de origine*" [s.n.], în ale cărei considerente, Curtea arată:

„18. *În ceea ce privește* ***siguranța publică, Curtea a statuat deja că aceasta acoperă atât siguranța internă, cât și siguranța externă a unui stat membru****(Hotărârea Tsakouridis, citată anterior, punctul 43 și jurisprudența citată).*

19. *Potrivit Curții, din modul de redactare și din structura articolului 28 alineatul (3) din Directiva 2004/38 rezultă că,* ***prin aceea că a condiționat orice măsură de expulzare în ipotezele prevăzute la această dispoziție de existența unor „motive imperative" de siguranță publică, noțiune care este considerabil mai strictă decât cea de „motive grave" în sensul alineatului (2) al acestui articol, legiuitorul Uniunii a intenționat în mod evident să limiteze măsurile întemeiate pe alineatul (3) la „împrejurări excepționale", după cum se afirmă în considerentul (24) al directivei menționate*** *(Hotărârea Tsakouridis, punctul 40).*

20. ***Noțiunea „motive imperative de siguranță publică" presupune nu numai existența unei atingeri aduse siguranței publice, ci și ca o asemenea atingere să prezinte un nivel de gravitate deosebit de ridicat, exprimat prin sintagma „motive imperative"*** *(Hotărârea Tsakouridis, citată anterior, punctul 41).*

21. *Trebuie de asemenea amintit că* ***dreptul Uniunii nu impune statelor membre o scară uniformă de valori în ceea ce privește evaluarea comportamentelor care pot fi considerate contrare siguranței publice*** *(a se vedea prin analogie Hotărârea din 20 noiembrie 2001, Jany și alții, C-268/99, R__., p. I-8615, punctul 60).*

22. *Potrivit articolului 28 alineatul (3) din Directiva 2004/38,* ***motivele imperative de siguranță publică sunt „definite de statele membre".***"[s.n.]

Are în vedere Curtea și hotărârea din 4 octombrie 2012 a CJUE pronunțată în cauza C-249/11, *Hristo Byankov împotriva Glaven sekretar na Ministerstvo na vatreshnite raboti*, în care se arată:

„31. *Rezultă astfel din jurisprudența constantă a Curții că* ***dreptul la liberă circulație include atât dreptul cetățenilor Uniunii de a intra într-un alt stat membru decât cel de origine, cât și dreptul de a-l părăsi.***(...)

34. *În aceste condiții, trebuie să se amintească că* ***dreptul la liberă circulație al cetățenilor Uniunii nu este unul necondiționat, ci poate fi supus limitărilor și condițiilor*** *prevăzute prin tratat, precum și prin dispozițiile adoptate pentru punerea sa în aplicare (a se vedea în*

special Hotărârile J___, punctul 21 şi jurisprudenţa citată, şi Aladzhov, punctul 28, citate anterior).

35. *Aceste limitări şi condiţii decurg în special din articolul 27 alineatul (1) din Directiva 2004/38, care permite statelor membre să restrângă libertatea de circulaţie a cetăţenilor Uniunii şi a membrilor familiilor acestora pentru motive de ordine publică, de siguranţă publică sau de sănătate publică. Potrivit aceleiaşi dispoziţii, aceste motive nu pot fi invocate totuşi „în scopuri economice" (Hotărârea Aladzhov, citată anterior, punctul 29).*

(....)

40. *În plus, din jurisprudenţa Curţii rezultă că recurgerea la noţiunea de ordine publică presupune, în orice caz, pe lângă tulburarea ordinii sociale pe care o reprezintă orice încălcare a legii,* ***existenţa unei ameninţări reale, prezente şi suficient de grave la adresa unui interes fundamental al societăţii*** *(a se vedea în special Hotărârile J___, punctul 23 şi jurisprudenţa citată, şi Gaydarov, punctul 33, citate anterior).*

41. *În acest cadru, derogările de la libera circulaţie a persoanelor care ar putea fi invocate de un stat membru implică în special, astfel cum prevede articolul 27 alineatul (2) din Directiva 2004/38, că, pentru a fi justificate,* ***măsurile luate din motive de ordine publică sau de siguranţă publică trebuie să se întemeieze exclusiv pe conduita persoanei în cauză, neputând fi acceptate motivări care nu sunt direct legate de cazul respectiv sau care sunt legate de consideraţii de prevenţie generală*** *(Hotărârile J___, punctul 24, şi Gaydarov, punctul 34, citate anterior).*" [s.n.]

Se mai reţine şi hotărârea din 23 noiembrie 2010 a CJUE pronunţată în cauza C-145/09, *Land Baden-Württemberg împotriva Panagiotis Tsakouridis,* §§43 şi 44, în care se arată că:

„43. *În materie de siguranţă publică, Curtea a statuat că aceasta acoperă atât* ***securitatea internă a unui stat membru, cât şi securitatea sa externă*** *(a se vedea în special Hotărârea din 26 octombrie 1999, Sirdar, C-273/97, R__., p. I-7403, punctul 17, Hotărârea din 11 ianuarie 2000, Kreil, C-285/98, R__., p. I-69, punctul 17, Hotărârea din 13 iulie 2000, Albore, C-423/98, R__., p. I-5965, punctul 18, şi Hotărârea din 11 martie 2003, D___, C-186/01, R__., p. I-2479, punctul 32).*

44. *Curtea a statuat de asemenea că* ***atingerea adusă funcţionării instituţiilor şi a serviciilor publice esenţiale, precum şi supravieţuirea populaţiei, ca şi riscul unei perturbări grave a relaţiilor externe sau a conviețuirii în pace a popoarelor ori atingerea adusă intereselor militare pot afecta siguranţa publică*** *(a se vedea Hotărârea din 10 iulie 1984, Campus Oil şi alţii, 72/83, R__., p. 2727, punctele 34 şi 35, Hotărârea din 17 octombrie 1995, Werner, C-70/94, R__., p. I-3189, punctul 27, Hotărârea Albore, citată anterior, punctul 22, precum şi Hotărârea din 25 octombrie 2001, Comisia/G__, C-398/98, R__., p. I-7915, punctul 29).* ". [s.n.]

Din hotărârea pronunţată de CJUE la data de 7 iunie 2007 în cauza C-50/06, *Comisia Comunităţilor Europene împotriva Regatului Ţărilor de Jos,* se reţine că instanţa din Luxemburg a arătat că:

„32. *Mai întâi, trebuie amintit că statutul de cetăţean al Uniunii are vocaţia de a fi statutul fundamental al resortisanţilor statelor membre (hotărârea din 20 septembrie 2001, Grzelczyk, C-184/99, R__., p. I-6193, punctele 30 şi 31, precum şi hotărârea din 15 martie 2005, Bidar,*

C-209/03, R__., p. I-2119, punctul 31). În temeiul articolului 18 alineatul (1) CE, ***orice cetăţean al Uniunii are dreptul de liberă circulaţie şi şedere pe teritoriul statelor membre****. Un resortisant al unui stat membru care nu beneficiază, în statul membru gazdă, de un drept de şedere în temeiul altor dispoziţii din tratat sau al dispoziţiilor adoptate în aplicarea acestuia poate, prin simpla sa calitate de cetăţean al Uniunii, să beneficieze de un drept de şedere în statul membru gazdă, în aplicarea directă a acestui articol (a se vedea în acest sens hotărârea din 17 septembrie 2002, Baumbast şi R, C-413/99, R__., p. I-7091, punctul 84, şi hotărârea din 7 septembre 2004, Trojani, C-456/02, R__., p. I-7573, punctul 31).*

33. ***Acest drept nu este totuşi necondiţionat****. Articolul 18 alineatul (1) CE prevede că acesta nu este recunoscut decât sub rezerva limitărilor şi a condiţiilor prevăzute de tratat şi de dispoziţiile adoptate în vederea aplicării acestuia (a se vedea în special hotărârea Trojani, citată anterior, punctele 31 şi 32, precum şi hotărârea din 18 iulie 2006, De Cuyper, C-406/04, R__., p. I-6947, punctul 36).".*

În ce priveşte situaţia străinilor care nu au cetăţenia română, cetăţenia unui alt stat membru al Uniunii Europene sau al Spaţiului Economic European ori cetăţenia Confederaţiei Elveţiene, raportat la art. 1 şi art. 2 lit. a) din OUG nr. 194/2002 rep., Curtea reţine că se aplică regimul juridic prevăzut de acest din urmă act normativ.

Astfel, art. 86 din OUG nr. 194/2002 rep., având ca denumire marginală *Măsura declarării ca indezirabil*, prevede că „(1) *Declararea ca indezirabil este* ***măsura*** *ce se dispune împotriva unui* ***străin care a desfăşurat, desfăşoară ori există indicii temeinice că intenţionează să desfăşoare activităţi de natură să pună în pericol securitatea naţională*** *sau ordinea publică.* (2) *Măsura prevăzută la alin. (1) se dispune de Curtea de Apel Bucureşti, la sesizarea procurorului anume desemnat de la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti. Procurorul sesizează instanţa de judecată la propunerea instituţiilor cu atribuţii în domeniul ordinii publice şi securităţii naţionale care deţin date sau indicii temeinice în sensul celor prevăzute la alin. (1).* (3) ***Datele şi informaţiile în baza cărora se propune declararea ca indezirabil pentru raţiuni de securitate naţională se pun la dispoziţia instanţei de judecată în condiţiile stabilite de actele normative care reglementează regimul activităţilor referitoare la securitatea naţională şi protejarea informaţiilor clasificate.*** (...) (5) *Curtea de Apel Bucureşti se pronunţă, prin hotărâre motivată, în termen de 10 zile de la sesizarea formulată în condiţiile alin. (2). Hotărârea instanţei este executorie.* ***Atunci când declararea străinului ca indezirabil se întemeiază pe raţiuni de securitate naţională, în conţinutul hotărârii nu se menţionează datele şi informaţiile care au stat la baza motivării acesteia.*** (6) *Hotărârea se comunică străinului, precum şi, dacă instanţa dispune declararea ca indezirabil, Inspectoratului G__ pentru Imigrări, pentru a fi pusă în executare.* (7) *Dreptul de şedere al străinului încetează de la data pronunţării hotărârii prin care acesta a fost declarat indezirabil.* (8) ***Perioada pentru care un străin poate fi declarat indezirabil este de la 5 la 15 ani****, cu posibilitatea prelungirii termenului pentru o nouă perioadă cuprinsă între aceste limite, în cazul în care se constată că nu au încetat motivele care au determinat luarea acestei măsuri. Prelungirea termenului se face în condiţiile prevăzute la alin. (2).* (...)

Mai reţine Curtea că prin art. 1 pct. 1 din Protocolul nr. 7 la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale *„Un străin care îşi are reşedinţa în mod legal pe teritoriul unui stat nu poate fi expulzat decât în temeiul executării unei* ***hotărâri luate conform legii*** *şi el trebuie să poată*: a) ***să prezinte motivele*** *care pledează împotriva expulzării*; b) *să ceară* ***examinarea*** *cazului său*; c) *să ceară* ***să fie reprezentant*** *în acest scop*

în faţa autorităţilor competente sau a uneia ori a mai multor persoane desemnate de către această autoritate". [s.n. B.C.]

Textul menţionat instituie în beneficiul străinului, ce are reşedinţa în mod legal pe teritoriul unui stat, ca primă garanţie de fond, ca acesta să nu fie expulzat decât în executarea unei decizii care a fost luată în conformitate cu dispoziţiile legii naţionale în materie. Acesteia i se adaugă alte 3 garanţii procedurale, respectiv să prezinte argumentele pe care el le consideră pertinente împotriva acestei măsuri, să ceară o examinare a cazului său şi de a fi reprezentat în faţa autorităţii statale competente.

Referitor la aceeaşi Convenţie şi jurisprudenţa CEDO în materie, instanţa din Strasbourg a arătat că „(...) *deciziile referitoare la îndepărtarea străinilor, (....) **nu** implică o contestare asupra drepturilor sau obligaţiilor cu caracter civil nici nu au legătură cu temeinicia unei acuzaţii în materie penală, în sensul articolului 6 § 1 al Convenţiei.*" (a se vedea *Maaouia împotriva Franţei* [MC], nr. xxxxx/98, § 40).

În cauza de faţă, reclamanţilor li se impută desfăşurarea de activităţi subversive în favoarea unor organizaţii teroriste.

Art. 3 din Legea nr. 51/1991 prevede: "*Constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale a României următoarele*: (...) i) *actele teroriste, precum şi iniţierea sau sprijinirea în orice mod a oricăror activităţi al căror scop îl constituie săvârşirea de asemenea fapte*; (...) l) *iniţierea sau constituirea de organizaţii sau grupări ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a acestora, în scopul desfăşurării vreuneia din activităţile enumerate la lit. a) - k), precum şi desfăşurarea în secret de asemenea activităţi de către organizaţii sau grupări constituite potrivit legii.*".

Art. 44 alin. 1 din Legea nr. 535/2004 prevede că „*Împotriva cetăţenilor străini sau apatrizilor despre care există date sau indicii temeinice că intenţionează să desfăşoare acte de terorism ori de favorizare a terorismului se dispune măsura de declarare ca persoană indezirabilă pentru România sau de întrerupere a dreptului de şedere în ţară, dacă împotriva acestora nu s-a dispus măsura nepermiterii ieşirii din ţară, potrivit legii privind regimul străinilor în România.*".

Verificându-se elementele de probă, având caracter „strict secret", puse la dispoziţie de Serviciul Român de Informaţii, Curtea a identificat existenţa de date şi indicii temeinice în sensul intenţiei de favorizare a terorismului prin conduita părţilor pârâte.

Astfel, dată fiind şi necesitatea de a se indica esenţa motivelor care fundamentează hotărârea de faţă, în raport de jurisprudenţa CJUE din cauza C-300/11, cu păstrarea confidenţialităţii necesare elemnentelor de probă prin prisma clasificării informaţiilor în categoria „strict secret", Curtea are în vedere concepţiile expuse şi interacţiunile sociale în care au fost implicaţi pârâţii.

În privinţa tuturor pârâţilor, se reţine apartenenţa ideologică la un curent radical, precum şi implicarea acestora în acte de propagandă, îndoctrinare şi radicalizare raportat la acesta, cu consecinţe asupra unor persoane dintre cele cu care au interacţionat în România. Totodată, Curtea reţine că pârâţii se manifestă în România ca un grup unit, dincolo de preocupările profesionale, de credinţele pe care le exprimă.

Despre pârâtul EL M.H., Curtea are în vedere poziționarea acestuia declarată în antiteză violentă cu alte religii, precum și manifestarea în diferite moduri a susținerii pentru acțiuni calificate ca fiind teroriste în societatea românească, acțiuni intervenite în contemporaneitatea prezentă, expunând un comportament disimulat în mediul în care își desfășoară activitatea profesională, comportament contrazis de preocupările și ideile pe care le exprimă și le caută în plan personal și în cadrul grupului analizat.

În ceea ce îl privește pe pârâtul B.A., instanța are în vedere atât aspecte ținând de ideologia radicală pe care o îmbrățișează și o promovează, manifestată sub diferite forme, dar mai ales interacțiunile sociale în care se constată că a fost implicat pârâtul.

În sens similar, se observă a fi și datele privindu-l pe pârâtul B.M., atrăgând atenția datele privind ideologia radicală îmbrățișată și promovată, respectiv interacțiunile sociale învederate și reieșite din contextul informațional disponibil.

Despre pârâtul Y. S., Curtea reține asocierea acestuia la grupul celorlalți pârâți menționați și, deși multe dintre chestiunile imputate acestuia privesc forme de manifestare a libertății religioase, iar în unele dintre situații a manifestat atitudini de delimitare față de acțiuni violente, totuși nu se poate face abstracție în determinarea amenințării reale, prezente și suficient de grave la adresa unui interes fundamental al societății românești, de implicațiile potențiale avute de conduita sa și de ideile vehiculate asupra persoanelor cu care intră în contact, precum și de poziția sa în cadrul grupului.

Totodată, în ceea ce îi privește pe străinii W.A. MOHAMMAD cetățean pakistanez, și O.I., cetățean algerian, Curtea observă apartenența ideologică a acestora la același curent radical, cu manifestări personale trădând violență latentă, precum și implicarea în acte de propagandă, îndoctrinare și radicalizare raportat la acesta, dar și susținere a unor acțiuni percepute la nivelul societății românești ca având caracter terorist în contemporaneitatea prezentă.

Toate aceste date permit instanței concluzia că pârâții reprezintă o amenințare reală, prezentă și suficient de gravă la adresa unui interes fundamental al societății, ținând de supraviețuirea populației.

Important de subliniat este că un asemenea risc este de actualitate în contextul manifestărilor violente notorii ale adepților ideologiei în discuție în diferite zone ale Globului, cu consecințe grave asupra vieții oamenilor.

Necesitatea măsurii declarării pârâților ca fiind indezirabili nu se întemeiază pe considerații de prevenție generală, deoarece factorul determinant al deciziei îl constituie chiar conduita concretă a acestora, nelimitată însă doar la sfera manifestărilor individuale, ci extinsă și la interacțiunea în afara și în cadrul grupului, dar și la influența exercitată asupra unora dintre cei cu care au intrat în contact, cu consecința schimbării comportamentului în sensul radicalizării. Totodată, față de acest din urmă rezultat, ca urmare a conduitei părților pârâte, o astfel de intervenție se impune în contextul riscului apariției și a unor alte persoane, care îmbrățișând concepții radicale favorabile promovării acestora prin violență, să fie folosite ca puncte de sprijin sau platforme de tranzit pentru elementele de factură teroristă.

Subliniază Curtea că datele și indiciile puse la dispoziție de Serviciul Român de Informații, susținute de elementele de probă prezentate, **nu** denotă o simplă manifestare de către pârâții menționați a libertății de gândire, de conștiință și de religie ori a libertății de exprimare, ci

forma de exteriorizare este una cu pronunţate accente violente şi radicale, acestea fiind promovate către terţi.

Or, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat ca urmărind un scop legitim controlul exercitat asupra unor lucrări care justificau recurgerea la violenţă (CEDO, cauza *Association Ekin împotriva Franţa, 17 iulie 2001, §48*), respectiv că libertatea de religie o implică mai ales pe aceea de a adera sau nu la o credinţă, de a o practica sau nu, iar pluralismul, toleranţa şi deschiderea caracterizează o societate democratică (CEDO [MC], cauza Leyla Sahin împotriva Turcia, §§ 104 şi 108), această libertate neprotejând orice act inspirat sau motivat de religie sau de o convingere (Idem, §105).

În concluzie, în cazul pârâţilor cetăţeni francezi, Curtea constată că, faţă de disp. art. 27 din Directiva 2004/38/CE, pentru restrângerea libertăţii de circulaţia şi şedere a acestora, în lipsa incidenţei excepţiilor de la art. 28 alin. 2 şi 3 din acelaşi act, motivele care susţin măsura declarării ca indezirabil este suficient să prezinte un caracter grav, iar nu calificarea de "imperative de siguranţă publică".

Motivul ce li se opune acestora constă în pericolul terorist, necesitatea protejării vieţii populaţiei ca interes fundamental al societăţii româneşti, deci unul îndeobşte apreciat ca având un caracter grav, chiar imperativ de siguranţă publică prin prisma implicaţiilor şi efectelor la nivel individual, dar şi al mentalului colectiv.

Mai arată Curtea că nu constituie impedimente la dispunerea măsurilor nici aspectele ţinând de durata şederii pârâţilor pe teritoriul României, vârsta acestora, starea de sănătate, situaţia familială şi economică, integrarea socială şi culturală, rezultând că legăturile esenţiale ale acestora rămân cele cu societatea franceză, nerezultând din probele administrate, inclusiv de către părţile pârâte, că vreunul dintre aceste considerente s-ar opune înlăturării lor de pe teritoriul României. În plus, după cum se constată din înscrisurile prezentate de către intervenientul IGI, niciunul dintre pârâţi nu se mai găsea la data pronunţării soluţiei pe teritoriul naţional, aceştia părăsind România imediat după comunicarea acţiunii în dosarul de faţă.

Raţiunea expusă de părţile pârâte prin apărător în legătură cu prezenţa în România priveşte desfăşurarea de activităţi economice, dar, pe de o parte, nu s-a dovedit că prin declararea indezirabilităţii nu s-ar putea continua desfăşurarea respectivelor activităţi prin mandatari sau de la distanţă, iar apoi, după cum s-a arătat, dreptul la liberă circulaţie nu este unul absolut.

Sub aspectul necesităţii păstrării confidenţialităţii, a secretului, ementelor de probă în concret, precum şi a ansamblului datelor detaliate prezentate de Serviciul Român de Informaţii, Curtea regăseşte temeiul în paragraful 66 din hotărârea CJUE (MC) pronunţată în cauza C-300/11, respectiv în aspectele învederate de SRI, adică divulgarea lor exactă poate să dezvăluie metodele de ivestigaţie utilizate în mod specific de autorităţile cu atribuţii în domeniul siguranţei, aspect care ar putea afecta îndeplinirea în viitor a sarcinilor. În consecinţă, Curtea a prezentat esenţa respectivelor motive spre a se asigura echilibrul necesar între interesul individual şi cel public, colectiv.

În final, Curtea apreciază că, în raport de ansamblul datelor şi indiciilor pe care le are la dispoziţie, în cazul pârâţilor El M.H., B.A., W.A. Mohammad (Warahech A. Mohamed), B.M. şi O.I. se impune să intervină o soluţie de declarare ca indezirabili pentru un interval de 7 ani, lipsind argumente din partea reclamantei pentru reţinerea unei durate de 10 ani, cu atât

mai mult cu cât în cazul cetăţenilor francezi aceasta ar fi limita maximă permisă de lege, iar faţă de ceea ce li se impută în concret o asemenea durată (7 ani) respectă principiul proporţionalităţii; cum conduita cetăţenilor pakistanez şi algerian este similară celei a cetăţenilor francezi, aceeaşi durată va fi reţinută şi în cazul acestora.

În ceea ce îl priveşte pe pârâtul Y.S., prin prisma conduitei sale concrete, astfel cum rezultă din materialul probator şi esenţa motivelor prezentate în precedent şi în acord cu principiul proporţionalităţii, Curtea apreciază ca fiind suficient la acest moment un interval de 3 ani sub aspectul restrângerii libertăţii de mişcare prin declararea indezirabilităţii.

Totodată, Curtea va dispune ca părăsirea teritoriului României să se facă de îndată, astfel încât să înceapă a curge termenul instituit, date fiind şi dispoziţiile legale indicate în partea introductivă a considerentelor, ameninţările reale, prezente şi suficient de grave reieşite opunându-se posibilităţii curgerii termenului de la un moment ulterior, de natură a permite ca pârâţii să revină în România până la acel moment.

Faţă de cele arătate în precedent, Curtea va admite în parte cererea, va declara ca indezirabili pentru un interval de 7 ani pe pârâţii El M.H., B.A., W.A. Mohammad (Warahech A. Mohamed), B.M. şi O.I., va declara ca indezirabil pentru un interval de 3 ani pe pârâtul Y.S., va dispune ca părăsirea teritoriului României să se facă de îndată.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

ÎN NUMELE LEGII,

HOTĂRĂŞTE:

Admite în parte cererea formulată de **petentul PARCHETUL DE PE LÂNGĂ CURTEA DE APEL BUCUREŞTI** în contradictoriu cu **pârâţii EL M.H.,** cetăţean francez de origine marocană, rezident în mun. Satu-M., **B.A.,** cetăţean francez de origine tunisiană, cu adresa de reşedinţa Satu-M., , **W. A. MOHAMMAD** cetăţean pakistanez rezident în Franţa, menţionat în cartea de identitate franceză ca Warahech A. Mohamed, cu adresa de reşedinţa in mun. Satu-M., **B.M.,** cetăţean francez de origine algeriană, reşedinţa in Satu-M., **O.I.,** cetăţean algerian, cu adresa de reşedinţa în Satu-M., **şi Y.S.,** cetăţean francez de origine algeriană, cu reşedinţa in Satu-M., *reprezentaţi de av. C G, cu sediul în Bucureşti,* , cu participarea **terţului INSP. GENERAL PENTRU IMIGRĂRI,** cu sediul în Bucureşti,

Declară ca indezirabili pentru un interval de 7 ani pe pârâţii El M.H., B.A., W.A. Mohammad (Warahech A. Mohamed), B.M. şi O.I..

Declară ca indezirabil pentru un interval de 3 ani pe pârâtul Y.S.

Dispune ca părăsirea teritoriului României să se facă de îndată.

Hotărârea se comunică Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti, pârâţilor şi Inspectoratului General pentru Imigrări.

Executorie.

Cu drept de recurs în termen de 10 zile de la comunicare, ce se poate depune la Curtea de Apel Bucureşti.

Pronunţată în şedinţă publică azi 31.03.2015.

PREŞEDINTE, GREFIER,

Red.tehnored.jud.BC/5 ex./3 aprilie 2015"

Acest document este preluat şi procesat de o aplicaţie realizată gratuit de Wolters Kluwer Romania pentru Fundatia RoLII.

Conţinutul său poate fi preluat şi utilizat cu citarea sursei: http://www.rolii.ro/

(http://idrept.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=77010102)

EXEMPLUL 9

„R O M Â N I A

CURTEA DE APEL BUCUREŞTI

SECŢIA A VIII-A CONTENCIOS ADMINISTRATIV ŞI FISCAL

Dosar nr. XXXXXXXXXXX

SENTINŢA CIVILĂ NR. 301

Şedinţa din Camera de consiliu de la data de **06.02.2015**

Curtea constituită din:

PREŞEDINTE – A.M.G.

GREFIER – M.H.

Ministerul Public – Pachetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti este reprezentat de procuror D.B.

Pe rol soluţionarea acţiunii în contencios administrativ formulată de reclamantul **A. M. MAHMOUD KHATER** în contradictoriu cu pârâtul **INSP. GENERAL PENTRU IMIGRĂRI**, având ca obiect *„litigiu privind regimul străinilor"*.

La apelul nominal se prezintă reclamantul, prin avocat C.T, în baza împuternicirii avocaţiale /xxxxxxx/2014 depusă la dosar (fila 5) şi pârâtul **INSP. GENERAL PENTRU IMIGRĂRI**, reprezentat de consilier juridic A.V., în baza delegaţiei de reprezentare pe care o depune la dosarul cauzei.

Procedura de citare este legal îndeplinită.

S-a făcut referatul cauzei de către grefierul de şedinţă care a învederat că reclamantul a depus, la data de 14.01.2015, cerere de modificare a cadrului procesual stabilit prin cererea de

chemare în judecată prin care arată că înţelege să se judece, în calitate de pârât, şi cu Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti.

Apărătorul reclamantului învederează instanţei că a solicitat modificarea cadrului procesual deoarece Ministerul Public prin Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti a dispus măsura interdicţiei de intrare pe teritoriul României.

Reprezentantul Ministerului Public declară că nu solicită termen pentru a depune întâmpinare faţă de cererea modificatoare.

La interpelarea instanţei, apărătorul reclamantului precizează că a formulat cererea de chemare în judecată în temeiul **OUG nr. 102/2005** privind libera circulaţie pe teritoriul României a cetăţenilor statelor membre ale Uniunii Europene şi Spaţiului Economic European, întrucât soţia reclamantului, M. Khater, este cetăţean european. OUG 105/2002 reprezintă transpunerea Directivei Comunităţii Europene nr. 38/2004 în legislaţia internă, reglementare specială ce derogă de la norma generală instituită în materie, respectiv **OUG nr. 194/2002**. Nu solicită ridicarea măsurii declarării reclamantului ca indezirabil pe teritoriul României, ci ridicarea interdicţiei de a intra în România.

Curtea pune în discuţie excepţia inadmisibilităţii acţiunii, excepţie invocată de pârâtul **INSP. GENERAL PENTRU IMIGRĂRI**, prin întâmpinare.

Având cuvântul în susţinerea excepţiei, reprezentantul pârâtului opinează că, în condiţiile în care excepţia va fi unită cu fondul cauzei şi instanţa ar rămâne în pronunţare la acest termen de judecată, la dosarul cauzei ar trebui să se regăsească informaţiile clasificate ce au fost avute în vedere la luarea măsurii de declarare ca indezirabil a reclamantului.

Apărătorul reclamantului arată că, în măsura în care instanţa apreciază oportună şi utilă depunerea la dosar a înscrisurilor la care a făcut referire reprezentantul Inspectoratului pentru Imigrări, nu se opune amânării cauzei în vederea solicitării acestora.

Reprezentantul Ministerului Public, apreciază că nu este necesară ataşarea înscrisurilor cu caracter „secret", despre care se face vorbire în hotărârea judecătorească prin care reclamantul a fost declarat indezirabil.

După deliberare, Curtea apreciază că, dat fiind temeiul de drept şi motivarea în fapt a acţiunii, nu se impune ataşarea la dosar a înscrisurilor ce au stat la baza declarării reclamantului ca indezirabil pe teritoriul României, nefiind utile şi concludente soluţionării cauzei.

Nemaifiind cereri de formulat ori incidente de soluţionat, Curtea acordă cuvântul pe excepţia inadmisibilităţii acţiunii şi pe fond.

Reprezentantul IGI solicită respingerea cererii ca inadmisibilă şi, în cazul respingerii excepţiei, ca neîntemeiată.

Arată că în speţă nu sunt incidente prevederile **OUG nr. 102/2005**, care, conform susţinerilor apărătorului reclamantului, ar deroga de la prevederile **OUG nr. 194/2002**. Cele două

reglementări au domeniu personal de aplicare diferit întrucât prin cetăţean al Uniunii Europene în accepţiunea art.2 alin.1 pct.1 din **OUG nr. 102/2005** se înţelege orice persoană care are cetăţenia unuia dintre statele membre ale Uniunii Europene, altul decât România.

Prin urmare, chiar dacă este membru de familie al unui cetăţean român, reclamantului îi sunt aplicabile regulile instituite de **OUG nr. 194/2002**, privind regimul străinilor în România.

Apărătorul reclamantului învederează că, în opinia sa, dispoziţiile **OUG nr. 102/2005** reprezintă o reglementare specială ce derogă de la norma generală în materie, **OUG nr. 194/2002**. A motivat cererea de chemare în judecată prin trimitere la art. 11 şi art. 48 alin. 2 din Constituţie iar în susţinerea condiţiilor de admisibilitate a cererii arată că, inclusiv la data soluţionării în fond a cererii Ministerului Public, erau îndeplinite condiţiile transpuse din legislaţia europeană în dreptul intern prin **OUG nr. 102/2005**, reclamantul fiind membru de familie al unui cetăţean al unui stat membru UE.

Susţine că reclamantul poate beneficia de ridicarea interdicţiei de a intra în România iar măsura declarării sale ca indezirabil trebuie interpretată prin trimitere la aria de reglementare definită de art. 1 din **OUG nr. 102/2005** deoarece, după aderarea României la Uniunea Europeană în cazul membrilor de familie ai cetăţenilor comunitari devin incidente exclusiv prevederile Directivei nr. 38/2004 transpusă în dreptul intern prin **OUG nr. 102/2005**.

Pe fondul cauzei, învederează că în situaţia reclamantului au intervenit schimbări majore faţă de împrejurările ce existau la data declarării sale ca indezirabil. În toată această perioadă reclamantul a întrerupt orice fel de legătură cu prietenii şi cunoscuţii din România, nu mai are legături economice şi sociale cu cetăţeni români sau arabi din ţara noastră iar informaţiile avute în vedere de Curtea de Apel Bucureşti în soluţionarea cererii de declarare ca indezirabil a lui A. Khater nu sunt concludente şi nu sunt adevărate.

Suspiciunile autorităţilor române existau în legătură cu activităţile desfăşurate de reclamant prin trei societăţi comerciale, probabil văzute ca o sursă ce ar face posibilă finanţarea unor activităţi ilegale calificate ca acte de terorism, însă X a fost lichidată în anul 2007, în cadrul Y SRL reclamantul nu a deţinut calitatea de administrator, iar Z SRL a fost înfiinţată cu câteva luni înaintea luării hotărârii de îndepărtare din România şi nu a înregistrat venituri.

Menţionează că, din **coroborarea tuturor informaţiilor cuprinse în înscrisurile depuse de SRI s-a reţinut implicarea petentului, pe parcursul anului 2011 şi anterior, în activităţi de susţinere a unor organizaţii suspectate de activităţi teroriste, de racolare a unor persoane în organizaţii de orientare fundamentalistă şi s-a considerat că a fost membru al Fundaţiei Taiba, fapt ce nu este adevărat, toate aceste acuzaţii fiind fundamentate pe faptul că, în cursul anului 2010, a suportat anumite cheltuieli de întreţinere ale moscheii din localitate, în cuantum de maxim 100 euro şi, tot în cursul acelui an, cu ocazia inundaţiilor ce s-au produs în sudul Moldovei, prin intermediul unei Fundaţii a donat persoanelor afectate, în marea lor majoritate creştini – ortodocşi, produse pe care societatea sa le importa din Egipt**

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de admitere a excepţiei inadmisibilităţii acţiunii, arătând că măsura declarării reclamantului ca indezirabil a fost dispusă în baza **OUG**

nr. 194/2002 şi, în virtutea principiului simetriei, orice incident survenit ulterior legat de această măsură trebuie să se întemeieze tot pe aceste dispoziţii legale.

În ceea ce priveşte aplicarea OUG nr. 102/2005 în prezenta speţă, arată că odată cu declararea petentului ca indezirabil în baza OUG nr. 194/2002, nu s-a dispus şi o altă măsură de interzicere a accesului în ţară pentru a se putea solicita o ridicare a acestei măsuri, chiar îşi în baza OUG nr. 102/2005.

Pe fondul cererii, arată că se încearcă repunerea în discuţie a împrejurărilor de fapt ce au fost avute în vedere la declararea reclamantului ca indezirabil, lucru inadmisibil deoarece acestea au intrat sub puterea de lucru judecat iar invocarea schimbării, în ultimii trei ani de zile, a împrejurărilor care au determinat adoptarea acestei măsuri este irelevantă, procedura şi termenul de încercare fiind cele prevăzute de OUG nr.194/2002.

Pentru toate aceste considerente, solicită respingerea cererii reclamantului ca neîntemeiată.

În conformitate cu prevederile art.394 din Codul de procedură civilă, Curtea declară dezbaterile închise şi reţine cauza spre soluţionare.

CURTEA,

deliberând, constată:

În data de 27.10.2014 s-a înregistrat pe rolul Curţii de Apel Bucureşti – Secţia a VIII-a Contencios Administrativ şi Fiscal, **cererea reclamantului A.M. MAHMOUD KHATER, cetăţean egiptean, de ridicare a interdicţiei de intrare în România**, măsură dispusă prin sentinţa civila nr. 5971/18.10.2011 pronunţata de Curtea de Apel Bucureşti, Secţia a VIII-a Contencios Administrativ şi Fiscal, în dosarul XXXXXXXXXXX, rămasă irevocabila prin respingerea recursului de către înalta Curte de Casaţie si Justiţie, Secţia Contencios Administrativ si Fiscal, prin Decizia 5747/29.11.2011.

În motivarea cererii, întemeiată pe prevederile **art. 29.1 din O.U.G. 102/2005 privind libera circulaţie pe teritoriul României a cetăţenilor statelor membre ale Uniunii Europene şi Spaţiului Economic European**, reclamantul arată că, prin hotărârea judecătorească invocată, a fost declarat indezirabil pe teritoriul României pentru o perioadă de 15 ani, instanţa de judecată justificând soluţia pe constatările conţinute în materialele clasificate secret de stat de nivel *„strict secret"* puse la dispoziţie de către Serviciul Român de Informaţii - UM 0198 Bucureşti.

A precizat că în data de 18.10.2011, anterior soluţionării recursului, a fost însoţit de reprezentanţii Serviciului Român de Informaţii la Aeroportul Otopeni, alegând să plece în Egipt - Cairo, pe cont propriu, fiind urmat de soţie şi cei doi copii minori, toţi trei cetăţeni români, după finalizarea anului şcolar 2011/2012, întreaga familie locuind în prezent în Egipt.

Referitor la faptele reţinute în sarcina sa, arată că, neavând acces la rapoartele Serviciului Român de Informaţii si nefiindu-i solicitate, de către autorităţile române, explicaţii în legătură cu fapte pe care sa le fi săvârşit sau de care să aibă cunoştinţă, a încercat să înţeleagă ce s-a întâmplat şi ce au avut în vedere autorităţile statului în demersul lor, prin raportarea la diversele informaţii pe care le cunoaşte şi care ar fi putut sa determine soluţiile instanţelor, concluzia fiind aceea că **suspiciunile au fost determinate de un articol editat în data de 29.04.2011 de publicaţia „Revista mea", din Israel, care relatează despre presupuse fapte ce ar putea fi interpretate ca activităţi de finanţare ilegală a activităţilor islamiste şi în recrutarea de membrii pentru mişcările radicale.**

Articolul respectiv, în care se face trimitere inclusiv la existenţa unui comunicat DIICOT, vorbeşte despre un conflict intern în cadrul comunităţii musulmane din Constanţa, situaţie despre care aflase de la diverse cunoştinţe, cetăţeni de origine arabă ce făceau parte din Fundaţia culturală Taiba - organizaţie constituita legal ce avea şi are obiective exclusiv culturale şi de menţinere a identităţii comunităţii musulmane din România.

Precizează că, deşi nu a fost membru al acestei fundaţii, a întreţinut în permanenţă o legătură firească şi cu cetăţeni arabi dar şi romani ce erau membri Fundaţiei Taiba, având acelaşi gen de relaţii şi cu membri ai Asociaţiei Liga Islamică şi Culturală din România - organizaţie ce îşi desfăşoară activitatea şi în prezent.

Probabil în acest context asupra sa au apărut suspiciuni, în condiţiile în care era unul dintre cei mai vechi membri ai comunităţii şi se bucura de respectul şi aprecierea celorlalţi.

Arată reclamantul că, anterior datei de 18.10.2011, au mai fost situaţii în care cetăţeni străini de origine arabă, rezidenţi în România, membri ai comunităţii musulmane din Constanţa, au fost declaraţi indezirabili deşi nici în cazul lor nu existau date sau informaţii privind implicarea în activităţi de natură să aducă atingere securităţii naţionale a României, precedente ce demonstrează interesul deosebit al structurilor de informaţii din statul roman fată de cetăţenii de origine arabă ce se bucurau de prestigiu în cadrul comunităţilor din care făceau parte. Şi în cazul acestora, atenţia autorităţilor romane a fost atrasă de frecventarea cu regularitate a moscheii din Constanţa, acolo unde se întâlneau toţi aparţinătorii comunităţii musulmane, şi unde intrau în contact şi cu membrii Fundaţiei Taiba.

Unica informaţie oferită de completul de judecată al Curţii de Apel Bucureşti ce a soluţionat în fond cererea de declarare ca indezirabil a lui A. Khater, care apare în hotărârea instanţei şi care atrage atenţia pentru că nu rezultă din documentele depuse în probaţiune, în apărare, în dosar, este cea legată de calitatea de administrator a reclamantului în cadrul societăţilor X, SC Y SRL si Z SRL.

Deşi aceste informaţii nu erau adevărate sau concludente, deoarece X a fost lichidata in anul 2007 la cererea Registrului Comerţului, pentru lipsa unui sediu legal; în cadrul Y SRL Constanta, A. Khater nu a deţinut niciodată calitatea de administrator; iar Z SRL fusese înfiinţată cu doar câteva luni anterior îndepărtării din România, iar din acest motiv societatea nu a avut venituri, a înţeles că **suspiciunile autorităţilor romane însărcinate cu apărarea siguranţei naţionale au existat şi în legătura cu activităţile sale economice, văzute,**

probabil, ca o sursă ce ar face posibila finanţarea unor activităţi ilegale calificate ca acte de terorism, concluzie ce se desprinde din coroborarea prevederilor art. 3 lit. i) şi l) din legea 51/1991 cu dispoziţiile art. 44 din legea 535/2004, reţinute ca temei al soluţiilor instanţelor, şi din care rezultă că s-a reţinut fie că se face vinovat de *„acte teroriste, precum si de iniţierea sau sprijinirea în orice mod a oricăror activităţi al căror scop îl constituie săvârşirea de asemenea fapte"*, fie de *„iniţierea sau constituirea de organizaţii sau grupări ori aderarea sau sprijinirea sub orice forma a acestora, în scopul desfăşurării vreuneia din activităţile enumerate la lit. a) - k), precum şi desfăşurarea în secret de asemenea activităţi de către organizaţii sau grupări constituite potrivit legii"*.

Susţine reclamantul că oricare dintre aceste acuzaţii este nefondată şi nu s-a gândit niciodată că suportarea, în cursul anului 2010, a unor cheltuieli de întreţinere ale moscheii din Constanţa, în cuantum de maxim 100 euro, ori faptul că, în acelaşi an, cu ocazia inundaţiilor din sudul Moldovei, a donat către Fundaţia Taiba mărfuri pe care societatea sa le importa din Egipt (ceapa si fasole), pentru a fi împărţite persoanelor afectate, în marea lor majoritate creştini – ortodocşi, ar putea fi privite ca finanţare a unei activităţi "teroriste"

Arată că nu încearcă să combată concluziile structurilor de informaţii ale Statului Român, demersul procesual fiind menit să demonstreze că, în prezent, în conformitate cu dispoziţiile art. 29.1 din **OUG 102/2005**, poate şi este îndreptăţit să obţină ridicarea interdicţiei de intrare in România.

În acest context, arată că de la data declarării sale ca indezirabil au trecut trei ani, perioadă în care a locuit în Egipt, a fost şi este căsătorit cu un cetăţean român iar cei doi copii rezultaţi din căsătorie sunt cetăţeni români, întreaga familie locuind în Egipt - Cairo - Zaqaziq.

Prin urmare, sunt îndeplinite condiţiile impuse de dispoziţiile legale invocate, care permit ca după trecerea unui termen de 3 ani sau jumătate din perioada pentru care titularul a fost declarat indezirabil, să se obţină înlăturarea măsurii dispuse şi, chiar dacă în art. 29.1 se arată ca procedura este aplicabila persoanelor declarate indezirabile conform prevederilor OUG nr.105/2002, trebuie avute în vedere dispoziţiile art. 1 ale aceluiaşi act normativ, care stipulează: *„Prezenta ordonanţa de urgenta stabileşte condiţiile in care cetăţenii Uniunii Europene si ai statelor membre ale Spaţiului Economic European si membri acestora de familie îşi pot exercita dreptul la libera circulaţie, de rezidenta si de rezidenta permanenta pe teritoriul României, precum si limitele exercitării acestor drepturi din motive de ordine publica, securitate naţionala sau sănătate publica."*

Concluzionează reclamantul că, deşi la declararea sa ca cetăţean indezirabil pe teritoriul României au fost avute în vedere exclusiv prevederile **OUG 194/2002** ce reglementează regimul străinilor in România (motiv pentru care interdicţia a fost impusa pentru o perioada de 15 ani si nu de maxim 10 ani, aşa cum prevede art. 27 din **OUG 102/2005**, ce preia prevederile art. 83 din OUG 194 actualizata), îi sunt aplicabile dispoziţiile **OUG 102/2005**, iar *„schimbările survenite faţă de împrejurările care au determinat dispunerea"* interdicţiei justifică admiterea cererii sale întrucât, astfel cum s-a arătat, informaţiile care au determinat adoptarea măsurii asupra căreia solicită să se revină au fost fie neadevărate, fie eronat interpretate de autorităţi şi, oricum, nu mai are nicio legătură cu niciunul dintre foştii prieteni şi a renunţat la micile afaceri care asigurau traiul său şi al familiei sale.

Reiterând afirmaţiile privind faptul că nu a fost membru al Fundaţiei Taiba, reclamantul arată că această fundaţie îşi desfăşoară şi în prezent activitatea, scopul organizaţiilor de acest fel fiind exclusiv acela de apărare a tradiţiilor şi credinţei comunităţii musulmane, neexistând alte scopuri ascunse contrare ordinii legale si constituţionale romaneşti.

Schimbarea de mentalitate a lumii occidentale dar şi înţelegerea tradiţiilor şi a modului de viaţa al comunităţi arabe duce încet dar sigur la diferenţierea musulmanilor de fundamentaliştii islamici şi la eliminarea prejudecăţilor ce afectează viaţa acestor cetăţeni ce au ales sa trăiască în România acceptând ordinea constituţionala şi legala a acestui stat, aderând la valorile civilizaţiei europene ce protejează păstrarea identităţii culturale si confesionale proprii fiecăruia.

În acest context, schimbările radicale din viaţa sa, ce au afectat în egală măsură şi pe cei doi copii şi pe soţia sa, cetăţeni români ce s-au văzut puşi în situaţia să renunţe la tara natală şi să trăiască în Egipt, unde din anul 2011 există un climat de insecuritate pentru toţi cetăţenii dar mai ales pentru cetăţeni străini, europeni, ce nu sunt obişnuiţi cu tradiţiile şi modul de viaţă local, l-au făcut să aprecieze şi mai mult valorile lumii occidentale, şi să-şi dorească să trăiască în continuare în România, unde îi sunt asigurate, lui şi familiei sale, securitatea personală, unde îi sunt apărate drepturile fundamentale şi unde se poate gândi să îşi construiască un viitor în siguranţă, România fiind ţara pe care, după 16 ani de şedere, o consideră ţara sa.

INSP. GENERAL PENTRU IMIGRĂRI a formulat ***întâmpinare,*** prin care a invocat *excepţia inadmisibilităţii* cererii în raport de temeiul de drept invocat în susţinerea sa, arătând că reclamantul a fost declarat, în temeiul prevederilor **O.U.G. nr. 194/2002** privind regimul străinilor în România, persoană indezirabilă pentru raţiuni de securitate naţională pentru o perioadă de 15 ani, astfel că întemeierea acţiunii pe prevederile **O.U.G 102/2005** privind libera circulaţie a cetăţenilor U.E şi S.E. este eronată deoarece textul de lege invocat de reclamant în favoarea sa limitează în mod expres exercitarea dreptului la acţiune doar persoanelor declarate indezirabile în baza **O.U.G 102/2005**.

Se arată că, la data dispunerii măsurii, cetăţeanul străin avea calitatea de membru de familie al unui cetăţean român, în raporturile juridice cu statul Român fiindu-i aplicabile doar prevederile **O.U.G 194/2002**, inclusiv după adoptarea **O.U.G 102/2005**, care prin art. 2, alin. 1, pct. 1 indică aplicabilitatea actului normativ persoanelor care au *„cetăţenia unuia dintre statele membre ale U.E altul decât România."*

Fiind declarat indezirabil în temeiul **O.U.G. nr. 194/2002**, faptul că nu are dreptul de a intra pe teritoriul ţării decurge din această măsură ce nu poate fi eludată prin aplicarea unei alte norme legale, respectiv **O.U.G. nr.102/2005** privind libera circulaţie pe teritoriul României a cetăţenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spaţiului Economic European si a cetăţenilor Confederaţiei Elveţiene.

Se arată şi că, în considerarea faptului că măsura declarării ca indezirabil, pentru o perioadă de 15 ani, a reclamantului a avut la bază informaţiile cu caracter clasificat, puse la dispoziţia instanţei de către instituţia cu atribuţii pe linia siguranţei naţionale conform Legii 51/1991 privind securitatea naţională a României, o analiză a ridicării interdicţiei de intrare pe

teritoriul României, chiar prin prisma condiţiilor impuse de **OUG nr.102/2005**, implică a se verifica dacă au intervenit schimbări faţă de împrejurările care au determinat dispunerea măsurii, fiind necesară interpelarea Serviciului Român de Informaţii, pentru a comunica dacă se menţin şi în prezent temeiurile ce au determinat formularea solicitării declarării ca indezirabil în anul 2011.

Gradul de pericol pentru ordinea publică şi siguranţa naţională se apreciază de organele competente în domeniu, care au la îndemână mai multe măsuri ce pot fi dispuse faţă de un cetăţean al altui stat. Astfel, pentru motive ce ţin de ordinea publică şi siguranţa naţională, prevederile legale oferă posibilitatea de a dispune împotriva acestuia de la refuzul acordării, vizei de intrare, nepermiterea intrării, acordarea deciziei de returnare, instituirea interdicţiei de intrare în ţară, refuzul acordării dreptului de şedere sau rezidenţă până la declararea ca indezirabil, toate în funcţie de gradul de pericol social pentru ordinea publică şi siguranţa naţională pe care îl prezintă.

Statul este liber să decidă în conformitate cu legea şi pe cale administrativă cu privire la şederea unui străin pe teritoriul său. Acesta este un atribut ce decurge din principiul suveranităţii, principiu consfinţit de art. 1 alin. 1 din Constituţia României şi care constituie fundamentul actualei ordini juridice internaţionale.

În ceea ce priveşte susţinerile reclamantului că nu prezintă pericol pentru ordinea şi siguranţa naţională întrucât nu a fost începută urmărirea penală împotriva sa şi nici nu s-a pronunţat până în prezent o hotărâre de condamnare în privinţa sa facem precizarea că legiuitorul condiţionează prezenţa pe teritoriul României, a cetăţenilor străini în România de inexistenţa unui pericol pentru apărarea şi siguranţa naţională, şi nu de săvârşirea unor fapte determinate cu caracter penal.

Existenţa stării de pericol vizează o stare latentă, de fapt, în care se regăseşte reclamantul şi care a fost apreciată ca reprezentând un pericol pentru ordinea publică şi siguranţa naţională de către instituţia competentă în culegerea, verificarea şi valorificarea informaţiilor necesare cunoaşterii, prevenirii şi contracarării oricăror acţiuni care constituie, potrivit legii, ameninţări la adresa siguranţei naţionale a României.

Prin raportare în concret la indiciile din care rezultă suspiciunea rezonabilă a existenţei pericolului pentru ordinea publică şi siguranţa naţională, Serviciu Român de Informaţii este singura instituţie competentă a prelucra/valorifica informaţiile deţinute şi a aprecia asupra gradului de pericol în funcţie de care organele competente pot dispune restrângerea unor drepturi, respectiv dispunerea unor măsuri cum este şi cea contestată în prezentul litigiu.

În drept au fost invocate prevederile **O.U.G 194/2002** şi **O.U.G 102/2005**.

Formulând ***răspuns la întâmpinare***, reclamantul a solicitat respingerea excepţiei inadmisibilităţii cererii, arătând că prevederile OUG nr.105/2002, derogatorii de la norma generală în materia regimului străinilor în România, reprezentată de **OUG nr.194/2002**, îi sunt aplicabile, deoarece este membru de familie al unui cetăţean român, iar menţiunea din art.29[1] din OUG nr.105/2002, conform căreia pot beneficia de posibilitatea interdicţiei doar persoanele declarate indezirabile conform prevederilor acestei ordonanţe, trebuie interpretată

prin trimitere la aria definită de art.1, deoarece, în mod evident, după aderarea României la Uniunea Europeană, în cazul membrilor de familie ai cetăţenilor comunitari devin incidente exclusiv prevederile Directivei 38/2004, transpusă în dreptul intern prin **OUG nr.102/2005**.

Pe fondul cauzei, au fost reiterate susţinerile din cererea introductivă de instanţă privind schimbarea împrejurărilor care ar fi putut sta la baza măsurii declarării reclamantului ca indezirabil.

Examinând cu prioritate *excepţia inadmisibilităţii cererii*, Curtea apreciază că este neîntemeiată întrucât actul normativ invocat de reclamant – OUG nr.105/2002, prevede, la art.32 alin.1 (nu 29^1), posibilitatea formulării unei cereri de ridicare a interdicţiei de intrare pe teritoriul României, argumentele invocate de **INSP. GENERAL PENTRU IMIGRĂRI** în susţinerea excepţiei fiind aspecte ce vizează fondul cauzei şi care, pentru considerentele ce succed, justifică respingerea cererii ca neîntemeiată.

Astfel, contrar susţinerilor reclamantului, coroborarea prevederilor art.32 alin.1 cu cele ale art.1 ale OUG nr.105/2002 nu modifică domeniul personal de aplicare a actului normativ, *care vizează cetăţenii Uniunii Europene şi ai statelor membre ale Spaţiului Economic European şi membri acestora de familie, care îi însoţesc sau li se alătură, precum şi cetăţenii Confederaţiei Elveţiene şi membri acestora de familie, care îi însoţesc sau li se alătură,* întrucât, **în aplicarea OUG nr.105/2002**, conform art.2 alin.1 pct.1, prin cetăţean al Uniunii Europene se înţelege *„orice persoană care are cetăţenia unuia dintre statele membre ale Uniunii Europene, **altul decât România**.*

Prin urmare, dincolo de faptul că aplicarea art.32 alin.1 din OUG nr.105/2002 are drept premisă situaţia declarării unei persoane ca indezirabil în condiţiile aceluiaşi act normativ, **dată fiind calitatea sa de membru de familie (soţ) al unui cetăţean român, reclamantului nu îi sunt aplicabile prevederile OUG nr.105/2002**, astfel că este lipsită de interes orice discuţie privind îndeplinirea sau nu a condiţiilor pentru ridicarea interdicţiei de intrare în România în raport de dispoziţiile acestei ordonanţe.

Situaţia reclamantului nu poate fi analizată decât prin prisma cerinţelor impuse de **OUG nr.194/2002**, procedura de încetare a măsurii declarării reclamantului ca indezirabil, cu consecinţele ce decurg din aceasta, fiind prevăzută la art.86 şi art.87 din ordonanţă, actul normativ în baza căruia a fost adoptată.

În consecinţă,

PENTRU ACESTE MOTIVE

ÎN NUMELE LEGII

HOTĂRĂŞTE:

Respinge excepţia inadmisibilităţii cererii.

Respinge, fiind nefondată, cererea formulată de reclamantul **A. M. MAHMOUD KHATER**, cu domiciliul procesual ales în C., în contradictoriu cu pârâtul **I. G. PENTRU IMIGRĂRI**, cu sediul în Bucureşti,

Cu drept de recurs în termen de 15 zile de la comunicare.

Cererea pentru exercitarea căii de atac se depune la Curtea de Apel Bucureşti – Secţia a VIII – a de Contencios Administrativ şi Fiscal.

Dată în Camera de Consiliu şi pronunţată în şedinţă publică, azi, 06.02.2015.

PREŞEDINTE GREFIER"

Acest document este preluat şi procesat de o aplicaţie realizată gratuit de **Wolters Kluwer Romania** pentru **Fundatia RoLII**.

Conţinutul său poate fi preluat şi utilizat cu citarea sursei: **http://www.rolii.ro/**

(http://idrept.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=77018690)

EXEMPLUL 10

„R O M Â N I A

CURTEA DE APEL BUCUREŞTI

SECŢIA A VIII-A CONTENCIOS ADMINISTRATIV ŞI FISCAL

DOSAR NR. XXXXXXXXXXX

SENTINŢA CIVILĂ NR. 927

ŞEDINŢA CAMERA DE CONSILIU DIN 20.03.2014

CURTEA CONSTITUITĂ DIN :

PREŞEDINTE : S. O.

GREFIER : F. V. M.

Ministerul Public – PARCHETUL de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti , reprezentat de procuror C. C.

Pe rol este soluţionarea cererii în contencios administrativ formulată de petentul PARCHETUL DE PE LÂNGĂ CURTEA DE APEL BUCUREŞTI în contradictoriu cu

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

pârâţii M. B. şi **INSP. GENERAL PENTRU IMIGRĂRI** având ca obiect „luare măsură declarare indezirabil".

La apelul nominal făcut în şedinţă publică, au răspuns pentru pârâtul M. B., avocat V. A., cu delegaţie de substituire la dosarul cauzei şi pârâtul IGI, prin consilier juridic V. A. Se prezintă d-na. interpret de limbă maghiară P. E. autorizaţia nr. xxxxx emisă de Ministerul Justiţiei la data de 18.09.2012 care atestă calitatea de interpret de limbă maghiară a acesteia.

Procedura de citare este legal îndeplinită.

S-a făcut referatul cauzei de către grefierul de şedinţă, care învederează că pârâtul M. B. a transmis la dosarul cauzei, prin e-mail serviciului Registratură al Secţiei întâmpinare şi înscrisuri, iar PARCHETUL de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti a depus la dosarul cauzei adresă prin care a indicat datele de identificare ale pârâtului M. B., după care:

Curtea, având în vedere că în prezenta cauză cererea se judecă în camera de consiliu, pune în vedere părţilor prezente în sala de judecată să precizeze dacă au mandat de reprezentare în cauză pentru părţile din dosar.

Se prezintă domnul V. T. consilier juridic din cadrul Ministerul Afacerilor Interne şi dna. consilier juridic din cadrul IGI care învederează că nu au delegaţie de reprezentare în prezenta cauză.

Doamna consilier juridic V. A., care are delegaţie de reprezentare pentru IGI, solicită instanţei să permită prezenţa celor doi consilieri juridici prezenţi în sală, învederând că aceştia au sprijinit-o în cauză şi ar dori prezenţa acestora.

Curtea acordă cuvântul părţilor prezente pe cererea formulată pentru prezenţa altor persoane decât cele ce sunt menţionate pe împuternicirile de reprezentare aflate la dosarul cauzei.

Reprezentantul Ministerului Public solicită instanţei îndepărtarea din sală a persoanelor care nu sunt menţionate pe împuternicirile de reprezentare aflate la dosarul cauzei.

Curtea, având în vedere prevederile art. 213 din Codul de procedură civilă, instanţa dispune îndepărtarea din sala de judecată a persoanelor care nu figurează pe împuternicirea avocaţială de reprezentare pentru IGI.

Pârâtul M. B. , prin avocat, prezintă copie a cărţii de identitate a pârâtului

În urma comparării datelor înscrise în adresa emisă de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti şi a copiei de pe cartea de identitate depusă de pârâtul M. B. la dosar şi prezentată de apărătorul acestuia în şedinţă publică, se costată că numărul corect al documentului emis de Oficiul Român de Imigrări Tg. Mureş este xxxxx iar părinţii pârâtului M. B. sunt G. şi R. şi nu B. şi E. cum din eroare se menţionase iniţial.

Curtea, în baza prevederilor art 30 alin 4 din OUG 102/2005 aduce la cunoştinţa avocatului pârâtului că faptele care i se impută pârâtului de către Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti prin Ordonanţele emise în data de 14.03.204 şi 17.03.2014 sunt că acesta desfăşoară activităţi care **constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale astfel cum aceste sunt prevăzute de art. 3 lit a, h şi l din Legea nr. 51/1991.**

Cu privire la această împrejurare, apărătorul pârâtului arată că în opinia sa nu există la dosar dovezi de vinovăţie la adresa pârâtului care să ateste săvârşirea acestor fapte menţionate în

Ordonanţa Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti pentru declararea acestuia ca indezirabil. Arată că deşi în cuprinsul Ordonanţei emise la data de 14.03.2014 de către Parchet este menţionat că temeiurile de fapt care motivează propunerea SRI se regăsesc pe larg în lucrarea şi anexele menţionate anterior care vor fi înaintate instanţei de judecată pentru a fi avute în vedere la soluţionarea cauzei.

Curtea învederează părţilor prezente faptul că materialul care a stat la baza sesizării Parchetului se află depus la Compartimentul de înscrisuri Clasificate al Curţii de Apel Bucureşti, putând fi consultate de către părţile din dosarul cauzei în condiţiile prevăzute de Legea 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate.

Curtea acordă cuvântul părţilor prezente în dezbaterea probatoriului.

Reprezentantul Ministerului Public solicită instanţei încuviinţarea probei cu înscrisurile cu caracter secret depuse la Compartimentul de Informaţii Clasificate al Curţii de Apel Bucureşti. Accesul la aceste informaţii este reglementat de o legislaţie specială care limitează accesul persoanelor la consultarea acestora, legislaţia în vigoare permite numai persoanelor care au autorizaţie sau judecătorilor şi procurorilor care au legătură cu cauza respectivă. Arată că nu se opune încuviinţării probei cu înscrisurile solicitate de pârât la dosar, solicitând admiterea acesteia ca fiind utilă soluţionării cauzei.

Apărătorul pârâtului M. B. solicită instanţei acordarea unui termen pentru a studia aceste înscrisuri clasificate, urmând a propune probe în funcţie de aceste înscrisuri.

Având cuvântul pe cererea apărătorului pârâtului de amânare a judecării cauzei pentru studierea înscrisurilor, Reprezentantul Ministerului Public solicită instanţei să pună în vedere avocatului să precizeze dacă deţine certificat ORNISS ori autorizaţie de a consulta înscrisurile clasificate.

La interpelarea instanţei, apărătorul pârâtului învederează că nu deţine niciun certificat special ce să îi permită studierea înscrisurilor cu caracter clasificat şi nici certificat ORNISS.

Reprezentantul Ministerului Public, având în vedere susţinerile avocatului în sensul că nu deţine autorizaţie pentru studierea acestor înscrisuri, arată că se opune încuviinţării cererii de amânare având în vedere imposibilitatea efectivă a apărătorului de a consulta înscrisurile aflate la compartimentul Curţii de Apel Bucureşti.

Având cuvântul pârâtul IGI, prin consilier juridic, solicită respingerea cererii de amânare pentru aceleaşi considerente, respectiv că apărătorul pârâtului nu deţine autorizaţie pentru studierea înscrisurilor.

Curtea respinge ca neîntemeiată cererea pârâtului de amânare a judecării cauzei pentru a lua cunoştinţă de înscrisurile depuse la Compartimentul de înscrisuri Clasificate al Curţii de Apel Bucureşti având în vedere, pe de o parte, împrejurarea că a existat un interval de timp util şi rezonabil în care pârâtul avea posibilitatea pârâtului să studieze, în condiţiile legii, înscrisurile depuse la Compartimentul de înscrisuri Clasificate al Curţii de Apel Bucureşti.

De altfel, la termenul de judecată din data de 14.03.2014 instanţa de judecată a dispus amânarea judecării cauzei pentru termenul de azi, 17.03.2014, or în acest interval de timp pârâtul a avut posibilitatea să îşi angajeze un avocat care să deţină certificat ORNISS pentru a putea lua cunoştinţă de aceste înscrisuri. Curtea reţine totodată că domnul avocat V.A. nu deţine un astfel de certificat ORNISS, aflându-se în imposibilitatea obiectivă de a lua

cunoştinţă de înscrisurile depuse la Compartimentul de înscrisuri Clasificate al Curţii de Apel Bucureşti.

Apărătorul pârâtului învederează instanţei că a intrat în posesia Ordonanţei cu o zi înaintea termenului, având la dispoziţie numai o zi pentru pregătirea apărării.

Instanţa învederează părţii că s-a pronunţat pe cererea de amânare formulată, precizând că aceste înscrisuri i-au fost comunicate pârâtului prin comisie rogatorie şi prin intermediul e-mailului.

Având cuvântul pe probe apărătorul pârâtului solicită instanţei încuviinţarea probei cu înscrisurile depuse la dosarul cauzei.

Pârâtul IGI, prin consilier juridic, învederează că nu se opune probelor solicitate de Parchet şi de apărătorul pârâtului să nu are alte probe de propus.

Curtea, deliberând faţă de probatoriul solicitat încuviinţează pentru Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti şi pârâtul M. B. proba cu înscrisuri solicitate ca fiind pertinentă, concludentă şi utilă soluţionării cauzei, respectiv înscrisurile depuse la dosar, precum şi înscrisurile depuse la Compartimentul de înscrisuri Clasificate al Curţii de Apel Bucureşti ca fiind pertinente, concludente şi utile soluţionării cauzei.

La interpelarea instanţei părţile învederează că nu mai au cereri de formulat, excepţii de invocat, sau probe de administrat.

Nemaifiind cereri de formulat, excepţii de invocat, sau probe de administrat, Curtea constată cercetarea judecătorească terminată şi acordă cuvântul pe fondul cauzei.

Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti solicită instanţei ca în baza art. 30, 29 lit. c coroborat cu art. 27 alin 8 teza a II a din Ordonanţa 102/2005 admiterea sesizării formulate de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti, să declare ca persoană indezirabilă pe o perioadă de 5 ani pe numitul M. B. şi să dispună obligarea acestuia de a părăsi de îndată teritoriul României. În privinţa temeiniciei sesizării, arată că aceasta este întemeiată, în raport de actele clasificate ca „secret de stat" care provin de la Serviciul Român de Informaţii în urma cărora se demonstrează că cetăţeanul străin desfăşoară activităţi ce pun în pericol siguranţa naţională astfel cum sunt definite în art. 3 lit. a, h şi l din Legea nr. 51/1991. Cu privire la legalitatea actului de sesizare, arată că Ordonanţa a fost emisă cu respectarea legislaţiei care reglementează regimul activităţii referitoare la protejarea informaţiilor clasificate care limitează accesul la astfel de informaţii. Astfel, conform art. 30 din OUG 102/2005 coroborate cu dispoziţiile Legii 182/2002 şi ale HG 585/2002 datele şi informaţiile care stau la baza deciziei prin care se solicită declararea ca indezirabil din motive de siguranţă naţională nu pot fi aduse la cunoştinţa acestuia deoarece aceste informaţii sunt informaţii strict secrete. Aceste reglementări sunt în acord cu dispoziţiile Constituţiei României, respectiv cu dispoziţiile art. 31 alin 3 potrivit cărora dreptul al informaţie nu trebuie să prejudicieze siguranţa naţională. Or, potrivit art. 15 din Legea nr. 182/2002 informaţiile clasificate la nivelul „strict secret" sunt informaţii a căror divulgare este de natură să producă daune grave securităţii naţionale. Aşadar, apreciază că nu se poate reţine ca motiv de nelegalitate nemotivarea în concret a Ordonanţei procurorului prin care se solicită declararea ca indezirabil.

Referitor la speţele invocate de pârât prin întâmpinare, acesta se prevalează de drepturile prevăzute de CEDO însă în această cauză este o situaţie care se circumscrie tot prevederilor CEDO de la garanţiile pe care aceasta le instituie. Referitor la respectarea dreptului la viaţa de familie şi a vieţii private, respectiv a art. 8 din CEDO, arată că situaţia pârâtului se circumscrie excepţiei prevăzute la alin 2 al art. 8 din CEDO şi anume ingerinţa în dreptul la viaţă privată e prevăzută de lege, are un scop legitim şi este necesară într-o societate democratică. De asemenea, arată că nu există nicio obligaţie impusă de Curtea Europeană statelor de a nu expulza străinii extrem de periculoşi pentru siguranţa naţională, chiar şi în prezenţa unei ingerinţe în viaţa privată a acestora.

Solicită instanţei să aibă în vedere jurisprudenţa CEDO, sens în care aminteşte cauza Brahini împotriva Franţei 19.06.2003 în care expulzarea unui reclamant care trăise 8 ani pe teritoriul Franţei a fost considerată compatibilă cu garanţiile art. 8 din Convenţie.

De asemenea, cu privire la dreptul de liberă circulaţie a străinilor cetăţeni ai Uniunii Europene, arată că OUG 102/2005 transpune în dreptul intern Directiva CE nr. 38/2004. Acest tratat permite introducerea de restrângeri ale dreptului la liberă circulaţie pentru motive ce ţin de ordine publică şi siguranţă naţională. Aşa cum arătat anterior, aceste limitări sunt prevăzute chiar de CEDO şi chiar de Constituţia României în art. 53 alin 1. De asemenea, se observă, din apărările formulate de pârât că s-a invocat practica CEDO referitor la cauzele L. şi Kaya, însă în aceste cauze Statul Român a fost sancţionat pentru că cetăţenii străini nu au beneficiat de un control efectiv al unei instanţe independente asupra argumentelor autorităţilor administrative. În cauza de faţă situaţia e diferită întrucât e înlăturat riscul de arbitrariu din partea autorităţilor întrucât sesizarea Parchetului va fi sesizată de o instanţă independentă şi imparţială. Mai mult, din lecturarea acestor cauze, situaţie este diferită faţă de situaţia din prezenta cauză deoarece în acele cauze măsura declarării ca persoană indezirabilă era dispusă de procuror iar cetăţenii străini au contestat în instanţă această măsură, însă judecătorul a verificat numai în mod formal actul contestat. Jurisprudenţa CEDO în această materie se referă la faptul că un cetăţean străin trebuie să beneficieze de un grad minim de protecţie împotriva arbitrariului organului emitent, aspecte care în cauza de faţă se regăsesc, pârâtul beneficiind de această protecţie.

S-a mai invocat art. 6 din CEDO, faţă de care solicită instanţei să observe că nu s-a încălcat dreptul la apărare, pârâtul a avut în mod efectiv dreptul la apărare, drept pe care şi l-a exercitat, deci a beneficiat de toate garanţiile procesuale ce condiţionează un proces echitabil. Mai mult, practica Curţii Europene are în vedere că Deciziile privind declararea ca indezirabil a cetăţenilor străini nu privesc drepturile şi obligaţiile civile ale reclamantului şi nici acuzaţii de natură penală în sensul art. 6 alin 1 din Convenţia Europeană. Consideră că nu sunt aplicabile dispoziţiile acestui articol. Solicită instanţei să observe că pârâtul beneficiază de garanţiile prevăzute în art. 1 din Protocolul 7 la Convenţie, prin faptul că a fost informat cu privire la faptele care i se impută, are posibilitatea de a se apăra, într-o manieră de contradictorialitate.

În consecinţă, solicită instanţei să respingă ca neîntemeiate toate apărările formulate de pârât, să observe că legea cadru – Ordonanţa 102/2005 oferă prioritate intereselor siguranţei naţionale, există informaţii suficiente şi grave conform cărora rezultă că pârâtul desfăşoară activităţi grave ce pun în pericol siguranţa naţională, sens în care solicită instanţei să admită sesizarea parchetului şi să dispună admiterea acesteia astfel cum a fost formulată.

Apărătorul pârâtului M.B. solicită instanţei să ia în considerare de faptul că nu a avut cunoştinţă de caracterul clasificat al înscrisurilor ce sunt depuse la Compartimentul Special al Curţii de Apel Bucureşti, astfel nu a avut posibilitatea de a lua cunoştinţă de probatoriul Parchetului şi, în consecinţă nu a putut pregăti o apărare corespunzătoare, rezumându-se numai la fapte de care au presupus că ar putea fi acuzat pârâtul. Învederează că într-adevăr pârâtul a participat la manifestaţia de la Târgu Mureş şi, în măsura în care această situaţie reprezintă obiectul acuzării, solicită instanţei să constate că acesta a participat la comemorarea zilei maghiarilor de pretutindeni care a fost organizată la Târgu-Mureş în data de 15 martie 2014, însă a avut un comportament liniştit, decent. Într-adevăr face parte din mişcarea Noua Gardă Maghiară, dar respectiva organizaţie nu a avut nici un comportament ilegal la respectiva manifestaţie. Cei care au avut un comportament mai puţin acceptabil fiind cei de la alte organizaţii. Arată că are dubii cu privire la faptul că Parchetul ar dispune de dovezi că pârâtul ar reprezenta un pericol la siguranţa naţională a României. Arată că pârâtul se află pe teritoriul României încă din anul 2009, din anul 2011 având şi acte legale de şedere, s-a integrat în societate, are o concubină cu care locuieşte împreună cu aceasta şi au şi un copil de 6 ani în întreţinere, care are probleme de sănătate, relatate pe larg în cuprinsul întâmpinării depuse la dosar. Solicită instanţei să aibă în vedere şi aceste aspecte personale la pronunţarea cauzei. Totodată arată că măsura declarării ca indezirabil al unui cetăţean străin ar trebui să fie o măsură de ultimă instanţă, care să fie luată numai în cazul în care există într-adevăr motive întemeiate şi, în mod normal, ar trebui să se prevaleze de aspectele de ordin uman şi de posibilităţile de integrare şi îndreptare a persoanei respective. Învederează că în privinţa pârâtului M. B. există indicii serioase în această privinţă. Arată că, astfel cum a arătat anterior, nu are cunoştinţă despre faptele de care este acuzat pârâtul că ar constitui pericol la adresa siguranţei naţională, dar din datele care îi stau la dispoziţie nu sunt suficient de întemeiate pentru a fi dispusă această măsură. Solicită totodată să aibă în vedere şi principiile europene cu privire la libera circulaţie, precum şi relaţiile de bună vecinătate, chiar de parteneriat strategic între România şi Ungaria, care nu ar fi tocmai bine influenţate de o astfel de decizie.

În consecinţă, solicită instanţei respingerea cererii de declarare ca indezirabil a pârâtului M. B. şi de expulzare a acestuia de pe teritoriul României, apreciind că termenul de 5 ani pentru care se solicită declararea ca indezirabil fiind mult prea mare şi nejustificat.

Pârâtul IGI, prin consilier juridic, învederează că această calitate procesuală a IGI de parte în prezenta cauză este legitimată de faptul că pune în executare hotărârea instanţei. Având în vedere că este instituţia care are atribuţii în privinţa exercitării dreptului la libera circulaţie a cetăţenilor UE pe teritoriul ţării, arată că susţine sesizarea Parchetului pentru motivele arătate.

Apărătorul pârâtul M. B. solicită instanţei amânarea pronunţării pentru a depune concluzii scrise.

Curtea învederează că va amâna pronunţarea în măsura în care va rezulta din dezbateri această situaţie.

Curtea declară dezbaterile închise şi reţine cauza spre soluţionare.

CURTEA,

Prin adresa nr. 418/II-5/2014 înregistrată pe rolul Curţii de Apel - SCAF la data de 14.03.2013 sub numărul de dosar XXXXXXXXXXX , Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti, în conformitate cu prevederile art 85 alin 2 din O.U.G. nr. 194/2002 privind

regimul străinilor în România, a trimis instanţei lucrarea având ca obiect propunerea de declarare ca indezirabil pentru considerente de securitate naţională a numitului NIKOLA B., cetăţean ungar, posesor al paşaportului nr.xxxxxx (emis de autorităţile ungare, valabil până la 08.09.2020) şi al cărţii de rezidenţă cu nr. ROU44289 (emisă de Serviciul pentru Imigrări al judeţului Mureş la 16.09.2011, cu valabilitate de 5 ani), cu reşedinţa în mun. Târgu Mureş, (în prezent acesta domiciliază în Târgu Mureş), spre competentă soluţionare.

Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti a ataşat la sesizarea formulată în condiţiile art 85 alin 2 din OUG nr 194/2002 privind regimul străinilor în România materialele transmise de Serviciul Român de Informaţii - U.M. 0198 Bucureşti, clasificate secret de stat de nivel "Strict Secret", înregistrate la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti sub nr. 004/II-5/2014, manipularea acestora urmând a fi realizată cu respectarea dispoziţiilor H.G. nr.585/2002.

Prin Ordonanţa din data de 14.03.2014 emisă de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti s-a dispus sesizarea Curţii de Apel Bucureşti pentru a aprecia asupra dispunerii măsurii declarării ca indezirabil pe o perioadă de 5 ani, pentru considerente de securitate naţională şi a luării în custodie publică până la punerea în executare a măsurii, dar nu mai mult de 18 luni, a numitului NIKOLA B., cetăţean ungar, posesor al paşaportului nr.xxxxxx (emis de autorităţile ungare, valabil până la 08.09.2020) şi al cărţii de rezidenţă cu nr.ROU44289 (emisă de Serviciul pentru Imigrări al judeţului Mureş la 16.09.2011, cu valabilitate de 5 ani), cu reşedinţa în municipiul Târgu Mureş, (în prezent acesta domiciliază în Târgu Mureş,).

S-a arătat că cetăţeanul străin urmează să fie citat la adresa: municipiul Târgu Mureş, (în prezent acesta domiciliază în Târgu Mureş,).

În motivarea Ordonanţei din data de 14.03.2014 emisă de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti s-a arătat următoarea situaţie de fapt şi de drept:

Prin adresa nr. xxxxxxxxx din 14.03.2014 Serviciul Român de Informaţii - U.M. 0198 Bucureşti a propus Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti sesizarea instanţei competente în vederea aprecierii asupra dispunerii declarării ca indezirabil, pe o perioadă de 5 ani, a cetăţeanului ungar NIKOLA B., născut la 08.09.1974 în Gyor (Ungaria), posesor al paşaportului nr.xxxxxx (emis de autorităţile ungare, valabil până la 08.09.2020) şi al cărţii de rezidenţă cu nr.ROU44289 (emisă de Serviciul pentru Imigrări al judeţului Mureş la 16.09.2011, cu valabilitate de 5 ani).

În sesizarea formulată de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti potrivit art 85 alin 2 din OUG nr 194/2002 privind regimul străinilor în România s-a arătat că din examinarea materialelor clasificate secret de stat de nivel "Strict Secret" puse la dispoziţie de către autoritatea română cu competenţe în domeniul securităţii naţionale, a rezultat că numitul NIKOLA B. desfăşoară **activităţi care constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale, astfel cum acestea sunt prevăzute în articolul 3 lit.a, h şi 1 din Legea nr.51/1991.**

Temeiurile de fapt care motivează propunerea Serviciului Român de Informaţii - U.M. 0198 Bucureşti se regăsesc pe larg în lucrarea şi anexele menţionate anterior, care se vor transmite integral instanţei de judecată pentru a fi avute în vedere la soluţionarea cauzei.

În urma analizării statutului juridic al străinului a reieşit că reşedinţa din România a numitului NIKOLA B. se află în municipiul Târgu Mureş, (în prezent acesta domiciliază în Târgu

Mureş), posesor al paşaportului nr.xxxxxx (emis de autorităţile ungare, valabil până la 08.09.2020) şi al cărţii de rezidenţă cu nr.ROU44289 (emisă de Serviciul pentru Imigrări al judeţului Mureş la 16.09.2011, cu valabilitate de 5 ani).

Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti a apreciat că prin dispunerea măsurii declarării ca indezirabil nu se încalcă garanţiile procedurale în caz de expulzare a străinilor stipulate de art. 1 din Protocolul nr.7 la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, semnat la Strasbourg la 22 noiembrie 1984, în conformitate cu care un străin poate fi expulzat înainte de exercitarea drepturilor enumerate în par. 1 lit. a-c al aceluiaşi articol, atunci când expulzarea este necesară în interesul ordinii publice sau se întemeiază pe motive de securitate naţională.

Având în vedere situaţie de fapt şi de drept menţionată anterior , în temeiul dispoziţiilor art 85 alin. 2 teza a II-a şi art. 97 al. 1 lit. c şi alin. 3 din O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti a dispus sesizarea Curţii de Apel Bucureşti pentru a aprecia asupra dispunerii măsurii declarării ca indezirabil pe o perioadă de 5 ani pentru considerente de securitate naţională şi a luării în custodie publică până la punerea în executare a măsurii.

La termenul de judecată din data de 17.03.2014 Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti a depus la dosarul cauzei Ordonanţă PCAB emisă la data de 17.03.2014 prin care s-a dispus modificarea Ordonanţei PCAB din data de 14.03.2014 în sensul că a precizat **numele corect al pârâtului ca fiind M.B., şi nu Nikola B.** cum din eroare s-a precizat în Ordonanţa PCAB din data de 14.03.2014

La termenul de judecată din data de 17.03.2014 Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti a depus la dosarul cauzei Ordonanţa Parchetului de le lângă Curtea de Apel Bucureşti din data de 17.03.2014 prin care s-a modificat temeiul de drept substanţial al cereri de chemare în judecată în sensul că s-a invocat incidenţa în cauză a prevederilor art 29 litera c, art 30 coroborate cu prevederile art 27 alin 8 teza a II-a respectiv OUG 102/2005 şi s-a formulat un capăt de cerere având ca obiect obligarea pârâtului de a părăsi de îndată teritoriului României.

În baza acestor temeiuri Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti a solicitat instanţei sa dispună măsura declarării ca indezirabil pe o perioada de 5 ani pentru considerente de securitate naţională şi obligarea să părăsească teritoriul României de îndată, pentru evitarea unui risc iminent si grav de încălcare a securităţii naţionale (aspect ce rezultă din materialele clasificate anexate) a numitului M.B., cetăţean ungar, posesor al paşaportului nr.xxxxxx (emis de autorităţile ungare, valabil până la 08.09.2020) şi al cărţii de rezidenţă cu nr.ROU44289 (emisă de Serviciul pentru Imigrări al judeţului Mureşla 16.09.2011, cu valabilitate de 5 ani), cu reşedinţa în mun.Târgu Mureş, (în prezent acesta domiciliază în Târgu Mureş).

Pârâtul, legal citat, a fost reprezentat în faţa instanţei de domnul avocat şi V.A. şi a depus întâmpinare prin care a solicitat respingerea ca neîntemeiată a cererii de chemare în judecată.

În dezvoltarea întâmpinării pârâtul arătat următoarea situaţie de fapt şi de drept:

Pârâtul a arătat că este cetăţean maghiar şi locuieşte permanent de trei ani de zile în Romania şi i s-a eliberat certificatul de înregistrare ROU xxxxxxx la data de 16 septembrie 2011 de catre O.R.I. - Mureş. Are o concubină, pe nume de K.T., cetăţean român, CNP xxxxxxxxxxxxx, cu care împreună începând din 2010 creşte şi îngrijeste o fetiţă de 6 ani, B.

Sarolta-Réka, născută la data de 27 iunie 2008, la Târgu Mureş. „Subsemnatul şi concubina ne vom căsători, foarte curând, trăim în relaţie de concubinaj începând din 2010. Atât subsemnatul, cât şi concubina mea suntem divorţaţi. Fetiţa B. Sarolta-Réka este bolnavă foarte grav, conform adeverinţei medicale nr. 129/2013, care atestă faptul că aceasta este bolnavă de "Tromboza venei portae, hipertensiune portala, hipersplenism, varice esofagiene, anemie feriprivă. Bolnava este în evidenţa Clinicii Pediatrie I din Budapesta şi a Clinicii de Tansplant din Budapesta pentru supraveghere şi efectuarea la nevoie a unui shunt porto-caval. Bolnava a fost depistata cu hepatosplenomegalie la vârsta de 6 luni." - Concubina mea o îngrijeste, conform contractului individual de muncă nr. 4502 din 30.08.2013 ea este asistent personal pentru bolnava B. Sarolta-Réka.

Concubina mea din cauza handicapului fetiţei nu poate să lucreze la vreun loc de muncă, astfel încât subsemnatul ÎNTREŢIN PE AMANDOUĂ PERSOANE, LUCRÂND. De profesie, sunt maseur de întreţinere şi de relaxare, lucrez în municipiul Târgu Mureş. În cazul în care aş fi nevoit să părăsesc ţara, concubina mea nu ar putea să mă urmărească, deoarece fostul soţ al acesteia, tatăl fetiţei, nu este de acord ca fetiţa să se mute, în Ungaria, în vederea exercitării drepturilor părinteşti. În cazul în care aş fi nevoit să plec din ţara, concubina mea şi fetiţa ei nu ar avea mijloacele material-financiare în vederea acoperirii tratamentelor de specialitate, pe care fetiţa le necesită de mai multe ori pe lună. Practic viaţa lor ar fi distrusă total, în sensul, că chiar viaţa fetiţei ar fi pusă în pericol prin ingerinţa nejustificată a autorităţilor române în viaţa noastră privată. Având în vedere opunerea tatălui copilului plecării fetiţei din tară, concubina şi fetita nu pot să se mute in Ungaria. Oricum, subsemnatul am vândut şi imobilul-locuinţa mea personală când am venit în România, astfel încât nu aş putea să le acord acolo condiţii şi împrejurări absolut necesare îngrijirii unui copil cu un handicap de genul acesta. Copilul necesita linişte, pace şi odihnă, mai ales dacă va avea loc chiar şi un implant. Mai mult, copilul mă numeste "tata-tati", deci mă acceptă fără rezerve ca fiind tatăl adevărat şi firesc al acesteia, astfel încât separarea noastră faptică ar avea consecinţe imprevizibil de grave asupra vieţii fetiţei. Dacă se va întâmpla ceva foarte grav cu fetiţa din cauza tulburării şi neliniştii sufletesti, pe care ar starni-o plecarea mea şi separarea mea de familia mea, Statul Român va suporta consecinţele foarte grave ale celor întâmplate."

Astfel, Invederam instanţei de judecată urmatoarele aspecte de nelegalitate a ordonanţei:

A. Din punctul de vedere al garantării dreptului la respectarea vieţii private şi de familie a subsemnatului, a domiciliului meu şi a corespondenţei mele, Ordonanţa încalcă prevederile art. 8 pct. 1 si 2 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului şi încalcă principiului proporţionalităţii măsurii prevăzute în mod obligatoriu de art. 27 pct. 9 din Art. 27 din OUG nr. 102/2005, republicată 2011, aprobată de legea nr. 260/2005, preluată din Directiva 38/2004/CE privind dreptul la liberă circulaţie şi şedere pe teritoriul statelor membre pentru cetăţenii Uniunii şi membrii familiilor acestora, astfel

Curtea Europeana a Drepturilor Omului în cauza Kaya împotriva României, (Cererea nr. 33.970/05) Hotărârea din XXXXXXXXXX Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 213 din XXXXXXXXXX, în care a condamnat România pentru nerespectarea dreptului la viaţa privată si de familie prin luarea măsurii de îndepărtare de pe teritoriul României a unui cetăţean turc a constatat că "Nu este admis amestecul unei autorităţi publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege şi dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea naţională, siguranţa

publică, bunăstarea economică a ţării, apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale, protejarea sănătăţii sau a moralei ori protejarea drepturilor şi libertăţilor altora."

Într-o alta cauza - (L. împotriva României, nr. 10.337/04, §§24-27, 8 iunie 2006), Curtea Europeana a Drepturilor Omului a reţinut că integrarea reclamantului în societatea românească şi caracterul efectiv al vieţii sale de familie erau incontestabile şi că interdicţia de a se afla pe teritoriul românesc a pus capăt acelei integrări şi a generat o perturbare radicală a vieţii sale private şi familiale !!!. În speţa respectiva, reclamantul a intrat în România în anul 2000, unde a locuit de atunci în mod regulat şi şi-a întemeiat o familie cu o cetăţeană romăncă, cazul subsemnatului!!!. Citam din hotararea CEDO, ..."Ingerinţa în viaţa subsemnatului privată şi familială încalcă Convenţia Europeana a Drepturilor Omului, dacă nu respectă exigenţele §2 al art. 8 din Conventie. Astfel, trebuie analizat dacă ea era "prevăzută de lege", dacă avea la bază unul sau mai multe scopuri legitime în raport cu paragraful menţionat şi dacă era "necesară într-o societate democratică. În Cauza L. împotriva României menţionată anterior, Curtea a statuat că art. 83 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 194/2002 - text legal care a stat la baza expulzării şi a interdicţiei de şedere a reclamantului - îndeplineşte criteriul accesibilităţii, dar ridică probleme din punctul de vedere al previzibilităţii.

În speţa Kaya contra Romaniei, ca şi în Cauza L. împotriva României, mai sus menţionată, printr-o ordonanţă a parchetului reclamantul a fost declarat indezirabil pe teritoriul românesc, i s-a interzis şederea pentru o perioadă de 15 ani şi a fost expulzat pe motiv că Serviciul Român de Informaţii avea "informaţii suficiente şi serioase conform cărora el desfăşura activităţi de natură să pună în pericol securitatea naţională. Curtea Europeana a Drepturilor Omului constată că nu a fost iniţiată urmărirea penală împotriva reclamantului pe motiv că ar fi participat la comiterea vreunei infracţiuni în România sau în altă ţară. Exceptând motivul general mai sus menţionat, autorităţile nu au furnizat reclamantului nicio altă precizare. Curtea aminteşte că orice persoană împotriva căreia se ia o măsură care are la bază motive de securitate naţională trebuie să beneficieze de garanţii împotriva arbitrariului. În special, persoana trebuie să aibă posibilitatea de a declanşa un control al măsurii litigioase din partea unui organ independent şi imparţial, competent să se pronunţe cu privire la toate problemele de fapt şi de drept relevante, în vederea stabilirii legalităţii măsurii şi a sancţionării unui eventual abuz din partea autorităţilor. În faţa unui astfel de organ de control persoana în cauză trebuie să beneficieze de o procedură contradictorie pentru a-şi putea prezenta punctul de vedere şi a combate argumentele autorităţilor (Al-Nashif împotriva Bulgariei, nr. 50.963/99, §§123 şi 124, 20 iunie 2002).

La fel ca în Cauza L. împotriva României Curtea de Apel Bucureşti s-a mărginit la un examen pur formal al ordonanţei parchetului.

În plus, nici o precizare referitoare la faptele, de care era acuzat reclamantul nu a fost furnizată curţii de apel, astfel încât aceasta nu a mers dincolo de afirmaţiile parchetului pentru a verifica dacă reclamantul prezenta într-adevăr un pericol pentru securitatea naţională sau pentru ordinea publică. Datorită faptului că reclamantul nu a beneficiat nici în faţa autorităţilor administrative, nici în faţa curţii de apel de un grad minim de protecţie împotriva arbitrariului autorităţilor, Curtea a concluzionat că atingerea adusă vieţii sale private nu era prevăzută de "o lege" care să răspundă cerinţelor Convenţiei (a se vedea, mutatis mutandis, Al-Nashif împotriva Bulgariei, citată anterior, §128). În lumina celor de mai sus, Curtea apreciază că nu mai este necesară examinarea plângerii reclamantului pentru a stabili dacă

atingerea a urmărit un "scop legitim" şi dacă a fost "necesară într-o societate democratică". În consecinţă, a existat o încălcare a art. 8 din Convenţie." - am terminat citarea din Hotararea Kaya impotriva Romaniei.

A arătat că până în momentul de faţă nu i-a fost adus la cunoştinţă nici o faptă concretă pe care acesta să o fi comis şi care ar periclita securitatea naţională a României şi nicio atitudine, nici un comportament concret care ar periclita securitatea naţională a României

B. Din punctul de vedere al garantării dreptului la libera circulaţie a persoanelor, drept garantat de legislatia U.E., Directiva 2004/38/CE, precum si de art. 2, paragrafele 1 si 2 din Protocolul nr. 4 la Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, - Libertatea de circulaţie 1. Oricine se găseşte în mod legal pe teritoriul unui Stat are dreptul să circule în mod liber şi să-şi aleagă în mod liber reşedinţa sa. 2. Orice persoană este liberă să părăsească orice ţară, inclusiv pe a sa -.

B.1. In considerarea principiului supremaţiei dreptului Uniunii Europene, norma aplicabilă în prezentul litigiu în care se solicită restrângerea dreptului la liberă circulaţie a unui cetăţean maghiar, este art. 27 şi următoarele din Directiva 2004/38/CE.

În consecinţă, cu cât este mai mare gradul de integrare al cetăţenilor Uniunii şi al membrilor familiilor lor în statul membru gazdă, cu atât ar trebui să fie mai mare gradul lor de protecţie împotriva expulzării.

„Or, subsemnatul trăiesc în România din 2009, am obţinut resedinţa in România in anul 2011. Am o concubină, cu care trăiesc impreună din anul 2010, împreună creştem un copil de 6 ani, cu handicap grav. Aşa cum am mai arătat şi la punctul A fetiţa este foarte bolnavă, părăsirea Romaniei de către subsemnatul şi a familiei mele - intenţionăm să ne căsătorim în curand - ar distruge psihic şi financiar viaţa familiei mele, astel încat chiar viaţa fetiţei ar fi pusă în pericol."

Însa, ordonanţa procurorului nu detaliează aceste aspecte, nici proporţionalitatea măsurii luate cu "gravitatea faptelor" concrete pe care subsemnatul le-aş fi comis, dar care nu mi-au fost aduse la cunoştintă, pur şi simplu afirmă că "desfăşor activitäti care constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale, astfel cum acestea sunt prevazute în art. 3 lit. a, h şi l din legea nr. 51/1991". or, în conformitate cu art. 25 din directiva 2004/38/ce, "Ar trebui de asemenea să fie prevăzute în detaliu garanţii procedurale pentru a se asigura un înalt nivel de protecţie a drepturilor cetăţenilor Uniunii şi a membrilor familiilor lor, în eventualitatea că acestora li se refuză dreptul de intrare sau şedere în alt stat membru, precum şi pentru a se respecta principiul conform căruia orice acţiune întreprinsă de autorităţi trebuie să fie motivată corespunzător. "

A arătat că este membru al Miscării Gărzii Maghiare Noi, - Új Magyar Gárda Mozgalom - al cărei scop declarat în mod public pe site-ul miscării - http://ujmagyargardamozgalom. - traditiilor, educarea fizică, sufletească şi spirituală a tinerilor, întretinerea si educarea unei societăti, care are o concéptie unitară a natiunii si care sprijină şi promovează spiritul de solidaritate si de apartenentă naţională, pentru că numai cine îsi cunoaste trecutul, acela poate să îşi prevadă şi viitorul. Armonia corpului, sufletului şi a spiritului este cel mai important factor al persoanei umane. Protejarea valorilor nationale este o sarcină universală, care niciodată nu îşi pierde valabilitatea şi importantă." - Tot pe site-ul mişcării civile apare şi

întrebarea, daca mişcarea civilă Új Magyar Gárda Mozgalom are sau nu imagine de dusman propagat?

Citãm de pe site: "Mişcarea civilă Garda Maghiară Nouă nu are nici o imagine de duşman propagat ca atare, deoarece scopul mişcării civile nu este cucerirea, ci protejarea valorilor nationale a concetãtenilor noştri, în cazul unui impact interior sau exterior, care are efect negativ asupra acestor valori. În cazul unui caine de cioban, care, la fel, nu are imagine de duşman, dar în caz de atac din partea lupilor, chiar cu sacrificarea propriei vieti, protejează turma de oi. ..."

Faptul, că sunt membru acestei mişcari, al cărei scop este legitim, nu periclitez securitatea naţională a statului Român şi simplul fapt că sunt membru al acestei mişcări nu poate constitui temei legal pentru îndepărtarea unui cetatean european de pe teritoriul României.

Acest lucru, deoarece una dintre garanţiile procesuale aduse de legislatia internă, adică de art. 27 alin. 5 din O.U.G. nr. 102/2005, republicată 2011, aprobată de legea nr. 260/2005 alin (1), este faptul că dispunerea oricărei măsuri de restrangere a dreptului la libera circulaţie pe teritoriul Romaniei al cetăţenilor Uniunii Europene şi al membrilor familiilor lor trebuie luată numai cu respectarea principiului proporţionalităţii şi trebuie să aibă la bază exclusiv comportamentul persoanei in cauză.

Acest comportament trebuie să reprezinte o amenintare reală, actuală şi suficient de gravă pentru valorile fundamentale ale societatii.

Nici pană în momentul de faţă nu cunosc fapta sau faptele, concrete ce stau la baza propunerii măsurii, prin nici un comportament de al meu nu am periclitat securitatea nationalã. Astfel, participarea subsemnatului la marsul de autonomie în data de 10 martie 2014 la Targu Mureş, a fost absolut în conditii de pace şi de liniste. Nu am provocat pe nimeni. Autoritaţile de stat trebuie să dovedeasca faptul că subsemnatul am participat la acel mars. Subsemnatul însă am poze şi chiar şi un film, care dovedesc faptul că am participat absolut civilizat la eveniment.

B.2. In considerarea respectării drepturilor consacrate de art. 2, paragrafele 1 si 2 din Protocolul nr. 4 la Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, CEDO a constatat in cauza Sissanis contra Romaniei că dreptul la libera circulaţie, astfel cum este recunoscut în paragrafele 1 si 2 ale art. 2 din Protocolul nr. 4, are ca scop asigurarea libertăţii de circulaţie, drept garantat oricărei persoane de a circula în cadrul teritoriului în care se află, precum si de a-l părăsi; acest fapt implică dreptul de a merge oriunde la alegerea sa, în care ar putea primi autorizatia de a intra (vezi, mutatis mutandis, Peltonen împotriva Finlandei, decizia Comisiei din data de 20 februarie 1995, D.R. 80-A, p. 43, § 1). Rezultă că libertatea de circulaţie impune interdicţia oricărei măsuri susceptibile de a aduce atingere acestui drept sau de a-i restrange exercitarea, din moment ce nu răspunde cerinţei de a reprezenta o măsura ce ar putea fi considerată "necesară într-o societate democratică", care să urmărească scopurile legitime prevăzute in paragraful 3 al articolului menţionat anterior.

Instanţa de judecată trebuie să analizeze, pe langă aspectele sus menţionate şi faptul, dacă măsura propusă de parchet este necesară într-o societate democratică raportat şi la circumstanţele personale ale subsemnatului."

Instanţa a încuviinţat pentru pârât proba cu încrisurile depuse la dosarul cauzei.

Analizând sesizarea formulată de către Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti în condiţiile art 30 alin 2 din OUG 102/2005 privind libera circulaţie pe teritoriul României a cetăţenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spaţiului Economic European şi a cetăţenilor Confederaţiei Elveţiene curtea reţine că aceasta este întemeiată, urmând a fi admisă ca atare.

În fapt, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti, în conformitate cu prevederile art 30 alin 2 din OUG 102/2005 , a trimis instanţei lucrarea având ca obiect propunerea de declarare ca indezirabil pentru considerente de securitate naţională a numitului M.B., cetăţean ungar, posesor al paşaportului nr.xxxxxx (emis de autorităţile ungare, valabil până la 08.09.2020) şi al cărţii de rezidenţă cu nr. ROU44289 (emisă de Serviciul pentru Imigrări al judeţului Mureş la 16.09.2011, cu valabilitate de 5 ani), cu reşedinţa în mun. Târgu Mureş, (în prezent acesta domiciliază în Târgu Mureş,), spre competentă soluţionare.

Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti a ataşat la sesizarea formulată în condiţiile art 30 alin 2 din OUG 102/2005 , materialele transmise de Serviciul Român de Informaţii - U.M. 0198 Bucureşti, clasificate secret de stat de nivel "Strict Secret", înregistrate la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti sub nr. 004/II-5/2014, manipularea acestora fiind realizată cu respectarea dispoziţiilor HG nr.585/2002.

Parchetul de le lângă Curtea de Apel Bucureşti a invocat ca temei de drept substanţial al cereri de chemare în judecată prevederilor art 29 litera c , art 30 coroborate cu prevederile art 27 alin 8 teza a II-a respectiv OUG 102/2005 privind libera circulaţie pe teritoriul României a cetăţenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spaţiului Economic European şi a cetăţenilor Confederaţiei Elveţiene.

Potrivit art 29 litera c din OUG 102/2005 declararea ca indezirabil reprezintă o modalitate prin care se poate restrânge exerciţiul liberei circulaţii pe teritoriul României a cetăţenilor Uniunii Europene şi a membrilor familiilor acestora.

Potrivit art 30 alin 1, 2, 3 şi 4 din OUG 102/2005:

(1) Declararea ca indezirabil este o măsură care se dispune împotriva unui cetăţean al Uniunii Europene sau unui membru de familie al acestuia care a desfăşurat, desfăşoară ori despre care există indicii temeinice că intenţionează să desfăşoare activităţi de natură să pună în pericol securitatea naţională sau ordinea publică.

(2) Măsura prevăzută la alin. (1) se dispune de Curtea de Apel Bucureşti, la sesizarea procurorului anume desemnat de la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti. Procurorul sesizează instanţa de judecată la propunerea instituţiilor cu competenţe în domeniul ordinii publice şi securităţii naţionale care deţin date sau indicii temeinice în sensul celor prevăzute la alin. (1).

(3) Datele şi informaţiile în baza cărora se propune declararea ca indezirabil pentru raţiuni de securitate naţională se pun la dispoziţie instanţei de judecată în condiţiile stabilite de actele normative care reglementează regimul activităţilor referitoare la siguranţa naţională şi protejarea informaţiilor clasificate.

(4) Sesizarea prevăzută la alin. (2) se judecă în camera de consiliu, cu citarea părţilor. Instanţa de judecată aduce la cunoştinţa persoanei în cauză faptele care stau la baza sesizării, cu

respectarea prevederilor actelor normative care reglementează regimul activităţilor referitoare la siguranţa naţională şi la protejarea informaţiilor clasificate.

Raportând prevederile legale menţionate anterior la situaţia de fapt care rezultă din datele comunicate de Serviciul Român de Informaţii , clasificate secret de stat de nivel „strict secret" la Compartimentul Informaţii Clasificate al Curţii de Apel Bucureşti în conformitate cu prevederile cuprinse în Legea Nr. 182 din 12 aprilie 2002 privind protecţia informaţiilor clasificate curtea constată că acestea fac dovada faptului că cetăţeanul străin desfăşoară activităţi care constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale, astfel cum acestea sunt prevăzute în articolul 3 lit a, h şi l din Legea nr 51/1991 , motiv pentru care va dispune declararea ca indezirabil pe teritoriul României pe o perioadă de 5 ani a pârâtului M. B. şi va dispune obligarea acestuia să părăsească de îndată teritoriul României.

Potrivit art 3 litera a , h şi l din Legea Nr. 51 din 29 iulie 1991 privind siguranţa naţională a României constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale a României : -a) planurile şi acţiunile care vizează suprimarea sau ştirbirea suveranităţii, unităţii, independenţei sau indivizibilităţii statului român;

- h) iniţierea, organizarea, săvârşirea sau sprijinirea în orice mod a acţiunilor totalitariste sau extremiste de sorginte comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste care pot pune în pericol sub orice formă unitatea şi integritatea teritorială a României, precum şi incitarea la fapte ce pot periclita ordinea statului de drept;

- l) iniţierea sau constituirea de organizaţii sau grupări ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a acestora, în scopul desfăşurării vreuneia din activităţile enumerate la lit. a) - k), precum şi desfăşurarea în secret de asemenea activităţi de către organizaţii sau grupări constituite potrivit legii.

Potrivit art 3 litera a - k din Legea Nr. 51 din 29 iulie 1991 privind siguranţa naţională a României constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale a României următoarele:

a) planurile şi acţiunile care vizează suprimarea sau ştirbirea suveranităţii, unităţii, independenţei sau indivizibilităţii statului român;

b) acţiunile care au ca scop, direct sau indirect, provocarea de război contra ţării sau de război civil, înlesnirea ocupaţiei militare străine, aservirea faţă de o putere străină ori ajutarea unei puteri sau organizaţii străine de a săvârşi oricare din aceste fapte;

c) trădarea prin ajutarea inamicului;

d) acţiunile armate sau orice alte acţiuni violente care urmăresc slăbirea puterii de stat;

e) spionajul, transmiterea secretelor de stat unei puteri sau organizaţii străine ori agenţilor acestora, procurarea ori deţinerea ilegală de documente sau date secrete de stat, în vederea transmiterii lor unei puteri sau organizaţii străine ori agenţilor acestora sau în orice alt scop neautorizat de lege, precum şi divulgarea secretelor de stat sau neglijenţa în păstrarea acestora;

f) subminarea, sabotajul sau orice alte acţiuni care au ca scop înlăturarea prin forţă a instituţiilor democratice ale statului ori care aduc atingere gravă drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor români sau pot aduce atingere capacităţii de apărare ori altor

asemenea interese ale ţării, precum şi actele de distrugere, degradare ori aducere în stare de neîntrebuinţare a structurilor necesare bunei desfăşurări a vieţii social-economice sau apărării naţionale;

g) acţiunile prin care se atentează la viaţa, integritatea fizică sau sănătatea persoanelor care îndeplinesc funcţii importante în stat ori a reprezentanţilor altor state sau ai organizaţiilor internaţionale, a căror protecţie trebuie să fie asigurată pe timpul şederii în România, potrivit legii, tratatelor şi convenţiilor încheiate, precum şi practicii internaţionale;

h) iniţierea, organizarea, săvârşirea sau sprijinirea în orice mod a acţiunilor totalitariste sau extremiste de sorginte comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste care pot pune în pericol sub orice formă unitatea şi integritatea teritorială a României, precum şi incitarea la fapte ce pot periclita ordinea statului de drept;

i) actele teroriste, precum şi iniţierea sau sprijinirea în orice mod a oricăror activităţi al căror scop îl constituie săvârşirea de asemenea fapte;

j) atentatele contra unei colectivităţi, săvârşite prin orice mijloace;

k) sustragerea de armament, muniţie, materii explozive sau radioactive, toxice sau biologice din unităţile autorizate să le deţină, contrabanda cu acestea, producerea, deţinerea, înstrăinarea, transportul sau folosirea lor în alte condiţii decât cele prevăzute de lege, precum şi portul de armament sau muniţie, fără drept, dacă prin acestea se pune în pericol siguranţa naţională;

Curtea reţine că prin dispunerea măsurii declarării ca indezirabil a unui cetăţean străin nu se încalcă se încalcă garanţiile procedurale în caz de expulzare a străinilor stipulate de art. 1 din Protocolul nr.7 la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, semnat la Strasbourg la 22 noiembrie 1984 în conformitate cu care un străin poate fi expulzat înainte de exercitarea drepturilor enumerate în paragraful 1 litera a, b şi c din articolul menţionat anterior, atunci când expulzarea este necesară în interesul ordinii publice sau se întemeiază pe motive de securitate naţională.

Având în vedere incidenţa în cauză de prevederilor art 30 alin 5 din OUG 102/2005 potrivit cărora atunci când declararea străinului ca indezirabil se întemeiază pe raţiuni de securitate naţională, în conţinutul hotărârii nu se menţionează datele şi informaţiile care au stat la baza motivării acesteia, curtea nu va menţiona în cuprinsul prezentei hotărâri datele şi informaţiile care au stat la baza declarării ca indezirabil pe teritoriul României pe o perioadă de 5 ani a pârâtului.

Argumentele invocate de către pârât în cuprinsul întâmpinării nu sunt de natură să conducă la o soluţie de respingerea a cererii de chemare în judecată, invocarea în prezenta cauză a prevederilor art 8 din CEDO privind dreptul la respectarea vieţii private şi de familie nu este de natură să conducă, de plano la rămânerea pârâtului pe teritoriul României.

Pârâtul invocă faptul că are în România o viaţă de familie care intră în sfera de aplicare a prevederilor art 8 din CEDO întrucât are un drept de şedere pe teritoriul României care poate fi reînnoit ,din anul 2010 locuieşte împreună cu concubina acestuia Kolcsar T. şi se ocupă împreuna cu aceasta din urmă în mod efectiv de creşterea minorei B. Sarolta R. , născută la

data de 27.06.2008 , fiica concubinei pârâtului dintr-o căsătorie anterioară, iar declararea ca indezirabil a pârâtului este de natură să aducă o atingere gravă vieţii de familie a acestuia.

Fără a contesta existenţa unei vieţi de familie a pârâtului pe teritoriul României în accepţiunea prevederilor art 8 din CEDO, curtea reţine că dreptul la viaţă privată şi de familie protejat de art 8 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului face parte din categoria drepturilor condiţionale, drepturi care, în opoziţie cu drepturile intangibile protejate de Convenţie, cum ar fi spre exemplu dreptul la viaţă sau dreptul de a nu fi supus la tratamente inumane sau degradante, pot fi supuse unor limitări.

În sensul acestei condiţionări sunt şi prevederile art 16 din DIRECTIVA 2004/38/CE din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulaţie şi şedere pe teritoriul statelor membre pentru cetăţenii Uniunii şi membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 şi de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE şi 93/96/CEE potrivit cărora măsura de expulzare nu ar trebui în nici un caz să se adopte împotriva lucrătorilor care desfăşoară activităţi salariate, a celor care desfăşoară activităţi independente sau a persoanelor care caută de lucru, astfel cum sunt acestea definite de Curtea de Justiţie, decât din motive ce ţin de ordinea publică sau de siguranţa publică.

Potrivit art 27 alin 1 OUG 102/2005 autorităţile române competente pot restrânge exercitarea dreptului la liberă circulaţie şi rezidenţă pe teritoriul României de către cetăţenii Uniunii Europene sau de către membrii de familie ai acestora numai din raţiuni de ordine publică, securitate naţională ori sănătate publică. Aceste motive nu pot fi invocate în scopuri economice.

De altfel, prevederile cuprinse în DIRECTIVA 2004/38/CE din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulaţie şi şedere pe teritoriul statelor membre pentru cetăţenii Uniunii şi membrii familiilor acestora au fost transpuse în legislaţia românească prin intermediul OUG 102/2005 privind libera circulaţie pe teritoriul României a cetăţenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spaţiului Economic European şi a cetăţenilor Confederaţiei Elveţiene , neputând-se vorbi de efectul direct vertical al unei directive netranspuse la termen în legislaţia naţională.

Or, această din urmă situaţie este incidenţă în prezenta, respectiv restrângerea dreptului la liberă circulaţie şi şedere pe teritoriul statelor membre pentru cetăţenii Uniunii Europene şi declararea ca indezirabil a pârâtului M. B. are la bază motive care ţin de siguranţa naţională şi este în conformitate cu prevederilor art 27 din OUG 102/2005.

Potrivit art 8.1. din CEDO orice persoană are dreptul la respectarea vieţii sale private şi de familie, a domiciliului său şi a corespondenţei sale.

Potrivit art 8.2 din CEDO nu este admis amestecul unei autorităţi publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege şi dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea naţională, siguranţa publică, bunăstarea economică a ţării, apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale, protejarea sănătăţii sau a moralei ori protejarea drepturilor şi libertăţilor altora.

Astfel, după ce în primul paragraf al articolului 8 se prevede că orice persoană are dreptul la respectarea vieţii sale private şi de familie, a domiciliului său şi a corespondenţei sale, în al doilea paragraf sunt prevăzute restricţiile ce pot fi impuse în exerciţiul acestor drepturi,

respectiv condiţiile în care o autoritate publică poate să intervină în exercitarea dreptului, Convenţia impunând expres ca ingerinţa să fie prevăzută în lege şi să constituie o măsură necesară într-o societate democratică pentru securitatea naţională, siguranţa publică, bunăstarea economică a ţării, apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale, protejarea sănătăţii sau a moralei, ori protejarea drepturilor şi libertăţilor altora.

Convenţia nu defineşte noţiunea dar, din analiza jurisprudenţei Curţii referitoare la pretinse încălcări ale art. 8 din CEDO se poate deduce că ingerinţa constituie o atingere adusă drepturilor protejate de acest text, în mod direct sau indirect, printr-o acţiune sau o inacţiune a unei autorităţi publice sau imputabilă unei astfel de autorităţi.

Susţinerile pârâtului potrivit cărora intenţionează să se căsătorească cu concubina acestuia nu atrag incidenţa în cauză a prevederilor art 8 din CEDO şi nu sunt de natură să paralizeze declararea ca indezirabil a acestuia pe teritoriul României.

Astfel, în hotărârea dată de Marea Cameră în data de 22.01.2008 în cauza E.B. c. Franţei, Curtea a reamintit că art. 8 nu garantează nici dreptul la întemeierea unei familii şi nici dreptul de a adopta (a se vedea cauza Fretté c. Franţei), precum şi faptul că dreptul la respectarea vieţii de familie nu protejează simpla dorinţă de a întemeia o familie ci presupune existenţa unei familii (a se vedea cauza Marckx c. Belgiei) sau protejează relaţiile de familie potenţiale care s-ar putea dezvolta, spre exemplu relaţia dintre tatăl natural şi copilul născut în afara căsătoriei (a se vedea cauza Nylund c. Finlandei), relaţia născută dintr-un mariaj care nu este fictiv deşi încă nu s-a stabilit pe deplin o relaţie de familie (a se vedea cauza Abdulaziz, Cabales şi alţii c. Regatului-Unit) sau relaţia născută dintr-o adopţie legală şi care nu este fictivă (a se vedea cauza Pini şi alţii c. României).

Curtea reiterează situaţia de fapt premisă din prezenta cauză, şi anume aceea că din datele comunicate de Serviciul Român de Informaţii , clasificate secret de stat de nivel „strict secret" la Compartimentul Informaţii Clasificate al Curţii de Apel Bucureşti în conformitate cu prevederile cuprinse în Legea Nr. 182 din 12 aprilie 2002 privind protecţia informaţiilor clasificate rezultă că cetăţeanul străin desfăşoară activităţi care constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale, astfel cum acestea sunt prevăzute în articolul 3 lit.a, h şi l din Legea nr 51/1991.

În acest context curtea reţine că declararea ca indezirabil a pârâtului, cu consecinţele legale aferente, reprezintă o măsură prevăzută de lege, are la bază un scop legitim şi reprezintă o măsură necesară într-o societate democratică.

Curtea a învederat textele de lege în baza cărora se poate dispune declararea ca indezirabil a unui cetăţean străin ,respectiv art 27,28,29 şi 30 din OUG 102/2005 privind libera circulaţie pe teritoriul României a cetăţenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spaţiului Economic European şi a cetăţenilor Confederaţiei Elveţiene ,iar textele de lege menţionate anterior îndeplinesc cerinţele de accesibilitate şi previzibilitate întrucât prevăd în mod expres faptul că declararea ca indezirabil este o măsură care se dispune împotriva unui străin care a desfăşurat, desfăşoară ori despre care există indicii temeinice că intenţionează să desfăşoare activităţi de natură să pună în pericol securitatea naţională sau ordinea publică.

În ce priveşte cerinţa legii de a avea un caracter previzibil curtea învederează că la termenul de judecată din data de 20.03.2014 a adus la cunoştinţa avocatului pârâtului, cu respectarea prevederilor actelor normative care reglementează regimul activităţilor referitoare la siguranţa

naţională şi protejarea informaţiilor clasificate, faptele care stau la baza sesizării având ca obiect declararea pârâtului ca indezirabil pe teritoriul României şi obligarea acestuia de a părăsi de îndată teritoriul României , existând posibilitatea pentru pârât de a aduce în favoarea acestuia toate apărările care se circumscriu dreptului la apărare.

Cu privire la previzibilitate legii în cauza Ahmed împotriva României , CEDO a reamintit că este evident că, în contextul specific al măsurilor referitoare la securitatea naţională, cerinţa previzibilităţii nu poate fi aceeaşi ca în numeroase alte domenii (Leander împotriva Suediei, 26 martie 1987, pct. 51, par. nr. 116 şi Al-Nashif împotriva Bulgariei, nr. xxxxx/99, pct. 121, 20 iunie 2002).

În cauzele Kaya împotriva României şi L. împotriva României, Curtea a stabilit că a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 7 la convenţie, deoarece autorităţile nu le-au furnizat reclamanţilor nici cel mai mic indiciu cu privire la faptele de care erau învinuiţi şi, pe de altă parte, deoarece parchetul nu le-a comunicat ordonanţele adoptate împotriva lor în timp util.

În cauzele menţionate anterior CEDO învederat că instanţa s-a limitat la o examinare pur formala a ordonanţei parchetului, fără sa treacă de afirmaţiile acestuia pentru a verifica daca reclamantul prezenta într-adevăr un pericol pentru siguranţa naţională sau pentru ordinea publica. În cele doua cauze citate anterior, Curtea a constatat ca ingerinţa în viaţa privata a reclamanţilor nu era prevăzută de „o lege" care sa răspundă cerinţelor Convenţiei, întrucât reclamantul nu a beneficiat, nici in fata autoritatilor administrative, nici în fata curţii de apel, de nivelul minim de protecţie împotriva caracterului arbitrar al autorităţilor.

Or, această situaţie de fapt întâlnită în cauzele Kaya împotriva României şi L. împotriva României nu se întâlneşte în prezenta cauză .

În prezenta cauză instanţa a comunicat pârâtului copia Ordonanţelor Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti din data de 14.03.2014 şi din data de 17.03.2014 care reprezintă actul de sesizare al instanţei în privinţa măsurilor care se solicită a fi luate împotriva pârâtului, iar din cuprinsul actelor menţionate anterior rezultă obiectul măsurii care se solicită a fi luat împotriva reclamantului , precum şi descrierea faptelor care i se impută pârâtului, respectiv faptul că acesta desfăşoară activităţi care constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale, astfel cum acestea sunt prevăzute în articolul 3 lit.a, h şi l din Legea nr 51/1991.

Mai mult decât atât, curtea învederează că situaţia de fapt din cauzele Kaya împotriva României şi L. împotriva României nu se mai regăseşte în prezenta cauză întrucât de legea lata competenţa funcţională de a dispune declararea unei persoane ca fiind indezirabilă aparţine instanţei de judecată la propunerea Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti ,iar nu acestei din urmă unităţi de parchet.

Pe de altă parte, declararea unei persoane ca fiind indezirabilă, de lege lata, se dispune de către instanţă de judecată care se bucură garanţiile de obiectivitate şi imparţialitate prevăzute de art 6 din CEDO,iar controlul instanţei de judecată asupra sesizării cu care a fost învestită este unul total şi efectiv,curtea dispunând luarea măsurii în condiţii de contradictorialitate cu ascultarea tuturor părţilor şi cu respectarea dreptului la apărare al acestora şi procedând la o analiză proprie a tuturor probelelor administrate în cauză.

În orice caz, înainte de orice analiză pentru a verifica dacă măsura Este necesară într-o societate democratică potrivit criteriile definite în Hotărârea Boultif şi revizuite în Cauza Uner CEDO a reamintit principiul în temeiul căruia orice persoană care face obiectul unei măsuri

întemeiate pe motive de siguranţă naţională trebuie să aibă garanţii împotriva caracterului arbitrar. Aceasta trebuie, mai ales, să aibă posibilitatea de a solicita controlul măsurii în litigiu de către un organ independent şi imparţial, competent să analizeze toate problemele pertinente de fapt şi de drept, pentru a se pronunţa cu privire la legalitatea măsurii şi pentru a sancţiona un eventual abuz al autorităţilor. În faţa acestui organ de control, persoana în cauză trebuie să beneficieze de o procedură contradictorie pentru a-şi putea prezenta punctul de vedere şi a contesta argumentele autorităţilor (Al-Nashif împotriva Bulgariei, nr. 50.963/99, pct. 123-124, 20 iunie 2002).

Or, modalitatea de desfăşurare a procedurii judiciare care a condus la admiterea prezentei cereri de chemare în judecată oferă pârâtului toate garanţiile procedurale statuate în jurisprudenţa CEDO menţionată anterior.

De altfel, pârâtul a avut posibilitatea să îşi angajeze un avocat care să deţină certificat ORNIS şi care să poată lua cunoştinţă documentele clasificate secret de stat de nivel „strict secret" la Compartimentul Informaţii Clasificate al Curţii de Apel Bucureşti în conformitate cu prevederile cuprinse în Legea Nr. 182 din 12 aprilie 2002 privind protecţia informaţiilor clasificate .

Curtea reţine că declararea ca indezirabil a pârâtului ,cu consecinţele legale aferente , urmăreşte un scop legitim şi anume apărarea securităţii naţionale,precum şi faptul că măsura menţionată anterior este necesară într-o societate democratică fiind justificată de o nevoie socială imperioasă,fiind proporţională cu scopul legitim urmărit.

De asemenea în cauza Maslov c. Austriei din data de 23.06.2008, Marea Cameră a reţinut că măsura expulzării urmăreşte ca scop legitim atunci când aceasta urmăreşte apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale .

Din analiza prevederilor legale existente de lege lata instanţa reţine că nu exista nicio obligaţie generala impusă statelor de a nu expulza străinii extrem de periculoşi pentru siguranţa si ordinea publica naţională, chiar si in prezenta unei posibile ingerinţe în viaţa privată a acestora.

În cauza Brahimi împotriva Franţei CEDO stabilit că expulzarea pe criterii de siguranţă naţională a unui reclamant care trăise timp de 8 ani în Franţa este considerată compatibila cu garanţiile art. 8 din Convenţie (Brahimi împotriva Franţei, nr. 64.357/01, 19 iunie 2003).

Or, în prezenta cauză pârâtul M. B. a avut o şedere mut mai redusă pe teritoriul României.

Având în vedere prevederile cuprinse în Legea Nr. 182 din 12 aprilie 2002 privind protecţia informaţiilor clasificate curtea reţine că în mod legal în cuprinsul Ordonanţelor din data de 14.03.2014 şi din data de 17.03.2014 nu se menţionează în mod efectiv care sunt activităţile săvârşite de acesta care constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale, astfel cum acestea sunt prevăzute în articolul 3 lit a, h şi l din Legea nr 51/1991.

De altfel ,potrivit art 27 alin 4 din OUG 102/2005 adoptarea de către organele competente a oricărei decizii de restrângere a dreptului la liberă circulaţie, în special a celor cu privire la îndepărtarea de pe teritoriul României, dispuse în condiţiile legii, se face numai cu luarea în considerare a duratei efective a şederii persoanei în cauză pe teritoriul României, a vârstei acesteia, a stării de sănătate, a situaţiei familiale şi economice, a gradului de integrare socială şi culturală în România şi a asigurării menţinerii legăturilor sale cu ţara de origine.

Raportând situaţia de fapt care rezultă din datele comunicate de Serviciul Român de Informaţii , clasificate secret de stat de nivel „strict secret" la citeriile prevăzute de art 27 alin 4 din OUG 102/2005 curtea reţine că declararea ca indezirabil a pârâtului ,cu consecinţele legale aferente, este singură măsură de natură să stopeze în mod efectiv acţiunile reclamantului care constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale, astfel cum acestea sunt prevăzute în articolul 3 lit.a, h şi 1 din Legea nr 51/1991 ,fiind astfel o măsură proporţională cu scopul urmărit.

Pe de altă parte, în ce priveşte proporţionalitatea măsurii curtea reţine că declararea ca indezirabil a pârâtului ,cu consecinţele legale aferente , este rezultanta unui just echilibru între protejarea securităţii naţionale în ansamblul acesteia şi protecţia drepturilor private ale pârâtului.

Pe de altă parte cu privire la proporţionalitatea ingerinţei, curtea are în vedere , pe de o parte, de gravitatea faptelor săvârşite de către pârât care constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale, astfel cum acestea sunt prevăzute în articolul 3 lit.a, h şi 1 din Legea nr 51/1991 , şi, pe de altă parte, faptul că partenera acestuia de viaţă este liberă să îl viziteze şi eventual să se mute cu pârâtul în ţara de origine a acestuia, în Ungaria.

Potrivit art 27 alin 8 din OUG 102/2005 ,teza a II-a cetăţeanul Uniunii Europene sau membrul de familie al acestuia trebuie să părăsească teritoriul României de îndată în situaţia în care autoritatea competentă emitentă a deciziei de restrângere a dreptului la liberă circulaţie constată că acesta trebuie să părăsească teritoriul României de îndată ori într-un termen mai scurt, în scopul evitării unui risc iminent şi grav de încălcare a ordinii publice, sănătăţii publice sau securităţii naţionale. În cazul expulzării care însoţeşte pedeapsa închisorii, termenul se calculează de la data executării pedepsei.

Având în vedere activităţile desfăşurate de către pârât care ameninţă siguranţa naţională a României curtea va dispune obligarea pârâtului M. B. să părăsească de îndată teritoriul României.

Potrivit art 28 din OUG 102/2005 :

(1) Deciziile de restrângere a dreptului la liberă circulaţie al căror termen de părăsire a teritoriului României nu a fost respectat şi cele prin care se dispune părăsirea de îndată a teritoriului României se pun în executare prin escortarea persoanei în cauză până la frontieră sau până în ţara de origine de către personalul specializat al Oficiului Român pentru Imigrări.

(2) Dacă escortarea prevăzută la alin. (1) nu se poate efectua în 24 de ore, Oficiul Român pentru Imigrări poate solicita luarea în custodie publică a persoanei în cauză, aplicându-se în mod corespunzător prevederile Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 194/2002 cu privire la luarea în custodie publică şi, după caz, la tolerarea rămânerii pe teritoriul României.

Aşadar, prevederile art 28 alin 2 din OUG 102/2005 fac trimitere în mod expres la prevederile cuprinse în OUG 194/2002 privind regimul străinilor în România cu privire la luarea în custodie publică şi, după caz, la tolerarea rămânerii pe teritoriul României care sunt pe deplin aplicabile în prezenta cauză.

În lumina prevederilor art 97 alin 3 din OUG 194/2002 privind regimul străinilor în România şi în bara argumentului de interpretare a fortiori curtea reţine că măsura luării în custodie publică poate fi dispusă la cererea Inspectoratului General pentru Imigrări sau de către

instanţa de judecată din oficiu odată cu pronunţarea hotărârii prin care străinul este declarat indezirabil ori este dispusă expulzarea acestuia. În acest caz, luarea în custodie publică se dispune până la îndepărtarea de pe teritoriul României, dar nu mai mult de 18 luni.

Raportând prevederile legale menţionate anterior la situaţia de fapt din prezenta cauză curtea va da eficienţă juridică prevederilor art 28 alin 2 din OUG 102/2005 coroborate cu prevederile 97 alin 3 din OUG 194/2002 privind regimul străinilor în România şi va dispune luarea în custodie publică a pârâtului M.B. până la îndepărtarea acestuia de pe teritoriul României, dar nu mai mult de 18 luni de la luarea în custodie publică.

Or, din interpretarea coroborată a prevederilor art 28 alin 2 din OUG 102/2005 coroborate cu prevederile 97 alin 3 din OUG 194/2002 privind regimul străinilor curtea reţine că măsura luării în custodie publică este de natură să garanteze aducerea efectivă la îndeplinire a obligaţiei de a părăsi de îndată teritoriul României în situaţie în care pârâtul nu respectă această măsură şi acest termen.

Măsura luării în custodie publică a pârâtului urmează să îşi producă consecinţele juridice şi să fie o măsură activă doar în măsura în care pârâtul nu respectă obligaţia de a părăsi de îndată teritoriul României şi în cazurile prevăzute de art 97 alin 1 din OUG 194/2002 .

Pentru aceste motive instanţa va admite sesizarea astfel cum a fost formulată.

PENTRU ACESTE MOTIVE ÎN NUMELE LEGII HOTĂRĂŞTE,

Admite sesizarea formulată pe reclamantul Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti cu sediul în Bucureşti, , sectorul 3 în contradictoriu cu pârâtul Insp. General pentru Imigrări, cu sediul în Bucureşti, Sector 5 şi pârâtul M.B. ,cetăţean ungar născut la data de 08.09.1974 în Gyor, Ungaria, CNP xxxxxxxxxxxxx, posesor al actului de identitate LA xxxxxx emis de autorităţile ungare, valabil până la 08.09.2020 şi al certificatului de înregistrare UE nr xxxxx eliberat la data de 16.09.2011 de ORI-Biroul Judeţean Mureş, cu reşedinţa în municipiul Târgu Mureş, şi cu domiciliul în fapt situat în municipiul Târgu Mureş.

Declară ca fiind indezirabil pe teritoriul României pe o perioadă de 5 ani pe pârâtul M. B. .

Dispunerea obligarea pârâtului M.B. să părăsească de îndată teritoriul României.

Dispune luarea în custodie publică a pârâtului M.B. până la îndepărtarea acestuia de pe teritoriul României, dar nu mai mult de 18 luni de la luarea în custodie publică.

Executorie.

Cu recurs în 10 zile de la comunicare.

Dată în camera de consiliu şi pronunţată în şedinţă publică azi, 20.03.2014.

PREŞEDINTE, GREFIER,"

Acest document este preluat şi procesat de o aplicaţie realizată gratuit de Wolters Kluwer Romania pentru Fundatia RoLII.

Conţinutul său poate fi preluat şi utilizat cu citarea sursei: http://www.rolii.ro/

(http://idrept.ro/DocumentView.aspx?Documen)

CAPITOLUL IV

CUNOAŞTEREA CĂILOR, MIJLOACELOR, METODELOR ŞI A MODULUI DE OPERARE, UTILIZATE ŞI POSIBILE, PENTRU SĂVÂRŞIREA INFRACŢIUNILOR CONTRA SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI ACTE DE TERORISM

Secţiunea 1

Cunoaşterea căilor, metodelor şi mijloacelor folosite pentru comiterea de infracţiuni contra securităţii naţionale şi de terorism

[100] Acţiunea preventivă ori reactivă /represivă întreprinsă presupune *cunoaşterea căilor, metodelor şi mijloacelor* folosite pentru comiterea de ameninţări contra securităţii naţionale / infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism

Alegerea de către făptuitor/i a *căilor*[326], *metodelor*[327] şi *mijloacelor*[328] care urmează să fie utilizate pentru comiterea faptei ilicite îndreptate contra securităţii naţionale sau acte de teorism sunt în strânsă interdependenţă, întrepătrundere şi îmbinare cu *acţiunea care constituie elementul material al infracţiunii*, existând şi situaţii în care aceste căi, metode ori mijloace nu sunt apte de a obiectiva acţiunea, ceea ce semnifică împrejurarea că alegerea pe care a făcut-o făptuitorul nu este cea corespunzătoare – din motive variate –, astfel că fapta sa nu se înscrie în sfera ilicitului penal.(imposibilitatea de consumare a infracţiunii este datorată modului cum a fost concepută executarea).

În momentul în care făptuitorul efectuează activităţi prin care se exteriorizează calea, metoda şi mijloacele pe care înţelege să le utilizeze în realizarea acţiunii sale, producând sau procurând, ori luând măsuri, (prin culegerea de informaţii pentru producerea, procurarea, unor mijloace materiale sau adoptarea unor metode intelectuale) acţiunile sale se circumscriu actelor de pregătire (preparatorii), care în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale sunt asimilate tentativei şi incriminate.

[101] ***Căile*** pe care şi le poate alege făptuitorul, cu titlu exemplificativ şi, nicidecum, exhaustiv, pot fi:

- să săvârşească fapta de unul singur sau împreună cu mai multe persoane, într-o formă organizată (cum ar fi pluralitatea constituită);

- să acţioneze făţiş, fără ocolişuri, *„la vedere"* (ca, de pildă, în cazul actelor teroriste, comunicare de informaţii false etc.) sau dimpotrivă abscons, ocult, netransparent (*specific infracţiunilor de spionaj*);

- caută să se pună (iniţiativă proprie, deliberată) sau se pune (prin acceptarea de bunăvoie; prin acceptare urmare a şantajării; pentru obţinerea unor favoruri, valori, sume de

---

[326] Calea folosită pentru săvârşirea unei infracţiuni înseamnă modalitatea aleasă de făptuitor în realizarea acţiunii sale.

[327] Metoda utilizată în executarea acţiunii reprezintă procedeul sau ansamblul de procedee folosite în realizarea scopului propus de făptuitor, respectiv acţiunea întreprinsă.

[328] Mijlocul utilizat îl constituie ceea ce serveşte ca unealtă sau posibilităţile morale şi materiale de care dispune făptuitorul în materializarea ideii sale infracţionale, pentru acţiunea desfăşurată.

bani) în slujba unei persoane sau entităţi (naţionale ori internaţionale, statale sau suprastatale, oficiale, quasioficiale sau private);

- să acţioneze din interiorul ţării sau din exterior;

- să fie sprijinit sau să acţioneze alături de o grupare teroristă ori de un stat, o entitate naţională, suprastatală, transnaţională.

[102] *Metodele* care pot fi utilizate pentru săvârşirea de infracţiuni contra securităţii naţionale a României, pot fi din cele mai diverse, ca, de exemplu:

- **metode violente** [cum ar fi, utilizarea propriei forţe fizice, a acţiunilor armate, incendieri, explozii, exercitarea de violenţe asupra bunurilor (distrugeri, degradări, aducerea în stare de neîntrebuinţare), violenţe psihice (ameninţări, şantaj)],

- **agresive** (ca de exemplu, atacurile teroriste, răpiri, luări de ostatici, lipsirea de libertate a unei sau a unui grup de persoane)

- sau, dimpotrivă, **insidioase** (prin viclenie, perfidie, şiretenie, cum ar fi utilizarea unor agenţi chimici ori biologici cu efecte întârziate sau otrăvirea în masă prin introducerea de substanţe în alimentele sau apa cu care se aprovizionează populaţia dintr-o anumită zonă sau de la un anumit loc de muncă, provocarea de epidemii, prin contaminarea membrilor unui grup, dintr-o localitate sau regiune, răspândind microbi, viruşi, alţi agenţi declanşatori ai epidemiilor sau a unor animale aflate în stabulaţie liberă ori în grajduri),

- **oculte, conspirative** (prin deghizări, mascări, disimulări, prezentarea de calităţi mincinoase, folosindu-se de acoperirea unor calităţi oficiale; prin atribuirea unui scop licit unei activităţi, pe fond, ilegale; uneltire secretă şi ilegală îndreptată împotriva valorilor ocrotite de securitatea naţională);

- **metode diversioniste** (adică prin acţiuni întreprinse cu şiretenie, pentru a-i disimula caracterul, creând false aparenţe în scopul de a ascunde astfel intenţiile şi faptele, cum ar fi, de pildă, simularea unui accident datorat unor cauzalităţi tehnice şi nicidecum unor cauze rău voitoare),

- **subversive** [prin care se subminează ordinea internă, putându-se realiza prin inacţiune (neefectuarea unor lucrări, neluarea unei măsuri, nerealizarea unei sarcini) sau prin acţiune (îndeplinirea defectuoasă a unor îndatoriri de serviciu, ceea ce înseamnă o îndeplinire aparent corectă a unui act, în realitate însă contrar regulilor care reglementează modul de îndeplinire a actului respectiv ori executarea greşită, viciată a actului);

- **metode directe** (care vizează ţinta, scopul propus, fără ocolişuri, de-a dreptul, cum ar fi, de pildă, atacul asupra unui demnitar în plină stradă, ori cu prilejul unei manifestaţii de amploare),

- **spontane** (adică brusc, instantaneu, ca, de exemplu, aplicarea pe neaşteptate a unei lovituri reprezentantului unui stat străin, cu prilejul unei manifestaţii sportive unde acesta este spectator)

- sau **îndelung pregătite, elaborate** (prin adoptarea unui plan în care sunt stabilite sarcini de executat, mijloacele utilizate, urmărirea ţintei vizate, pregătirea şi executarea unor misiuni; acţiuni organizatorice de mai mică sau mai mare amplitudine etc.).

[103] Între *mijloacele* care se pot folosi de către făptuitori pentru comiterea infracţiunilor contra securităţii naţionale a României, cu titlu exemplificativ, se enumeră:

- ✓ **energia proprie** (propria energie fizică, ori în cuvinte, scris etc.);
- ✓ **energii neanimate** (D.E.I., arme chimice, biologice, orice fel de arme, maşini etc.);
- ✓ **mijloace empirice, artizanale sau de o înaltă tehnicitate, utilaje, instalaţii, instrumente de ultimă generaţie tehnico-ştiinţifică** (dispozitive de interceptarea comunicaţiilor, instalaţii de supraveghere electronică, autovehicule, nave, aeronave etc.);
- ✓ **mijloace materiale** (bani, cadouri, alte avantaje materiale, gesturi evaluabile pecuniar; obiecte, instrumente, dispozitive; maşini, instalaţii; arme de orice fel de categorie, aparate etc.);
- ✓ **mijloace insidioase** (colete, plicuri, valize, genţi, stilouri etc., care disimulează dispozitive explozibile; aparate, diferite obiecte, dispozitive mascate, disimulate care, în realitate, sunt mijloace de interceptarea comunicaţiilor; instrumente de compromitere, şantaj etc.).

Secţiunea a 2-a

Mijloace şi metode utilizate pentru comiterea infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism prin acte de violenţă

[104] Cele mai cunoscute mijloace şi metode utilizate, în cazul ameninţărilor la adresa siguranţei naţionale comise prin acte violente, sunt:

A. – provocarea de incendii, procurarea de arme, muniţii, materiale explozive ori nucleare şi alte materii radioactive, agenţi chimici şi biologici necesari producerii de arme chimice ori biologice prin sustragere, achiziţionare de la angajaţi corupţi, introducerea ilegală în ţară prin punctele de frontieră sau prin alte locuri cu autovehicule, tren, avion sau vas comercial, profitând de neatenţia, lipsa de profesionalism ori prin coruperea funcţionarilor vamali ori poliţiştilor de frontieră sau chiar cu complicitatea acestora şi folosirea acestor mijloace şi metode.

Arsonul[329] din **motive social-politice** (*exprimarea protestului faţă de un lider, partid sau guvern; dorinţa de a destabiliza o instituţie sau organ, o companie multinaţională, un obiectiv strategic, de importanţă pentru siguranţa naţională, terorism*[330]), vizează obiective social-politice simbol[331], birouri ale unor linii aeriene, săli de conferinţe, clădiri militare, sediile reprezentanţelor diplomatice ori consulare, reşedinţe ale unor ambasadori sau reprezentanţi ai unor state străine, ori organizaţii suprastatale, etc.; unităţi de importanţă economică naţională, instalaţii, maşini, utilaje, căi de comunicaţii şi telecomunicaţii, silozuri, baze furajere etc.

De multe ori arsonul este asociat cu proteste social-economice, şi, pe fondul unor demonstraţii protestatare, ciocniri cu forţele de ordine, se incendiază (de obicei cu *„cocktail-uri Molotov"*, deosebit de eficiente pentru incendierea maşinilor, magazinelor, clădirilor), obiective de interes major pentru siguranţa naţională[332].

---

[329] Termenul *„arson"* este utilizat de literatura de specialitate anglo-saxonă, preluat ca atare în literatura română, prin standardul ISO 13943 – 2008 (S. Calotă, Gh. Popa, G. Sorescu, S. Dolha, *Cercetarea cauzelor de incendii*, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2010, p.26, 404.

[330] Motivaţii sintetizate de S. Calotă, Gh. Popa, G. Sorescu, S. Dolha, *op.cit.*, p.413.

[331] De pildă, în septembrie 1991, când au fost aruncate cocktail-uri Molotov, în clădirea guvernului României, din Bucureşti, P-ţa Victoriei.

[332] Un astfel de arson s-a realizat cu ocazia tulburărilor de stradă din mai 1992 de la Bucureşti, ca şi a celor din 13 iunie 1990, tot din Bucureşti, când a fost incendiată clădirea Ministerului de Interne, şi a Poliţiei Capitalei, în curtea interioară a căreia se aflau parcate mai multe autovehicole.

Arsonul reprezintă o modalitate de ascundere sau ştergere a urmelor unor alte infracţiuni (încăperile de unde s-au sustras informaţii cu caracter secret, ori unde s-au efectuat pregătirile necesare comiterii unei infracţiuni contra siguranţei naţionale: laboratoare clandestine unde s-au preparat substanţe necesare comiterii unui atentat bioterorist sau cu explozivi, spaţii închise în care s-au realizat mijloace tehnice pentru interceptarea comunicaţiilor, unde au fost deţinuţi ostatici etc.).

Ca metode şi *mijloace utilizate pentru comiterea incendiilor de tip arson*, funcţie de felul acestora (incendii cu aprindere imediată şi cele cu aprindere întârziată[333]), se disting *mijloace artizanale*[334], *chimice*[335] şi *dispozitive speciale*[336].

Făptuitorii aleg zone în care vor instala combustibilul iniţial şi zone cu cantităţi mari de combustibil, între care există punţi de combustibil sau focare multiple (se declanşează focare iniţiale în mai multe locuri, concomitent sau imediat succesiv), utilizează diferite materiale combustibile drept *iniţiator sau accelerator*[337] şi o diversitate de *surse de aprindere*: cu flacără deschisă[338], de natură termică[339], de natură electrică[340], de natură mecanică[341].

Arsonul este, în unele situaţii, disimulat de aprinderi spontane de natură chimică[342], de natură fizico-chimică[343], de natură biologică[344], după cum poate fi iniţiat de explozii[345].

---

[333] I. Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p.161;

[334] Lumânări amplasate într-un vas conţinând un lichid inflamabil sau pe o grămadă de hârtie, rumeguş, ş.a., îmbibată cu benzină; jar, cărbuni incandescenţi puşi în cârpe; fitil de bumbac impregnat cu materiale ce întreţin focul, care transportă focul spre punctul de concentrare al materialelor combustibile; pozarea unei sârme de nichelină sub tensiune printre materiale uşor inflamabile, acoperirea unui bec incandescent cu textile sau straturi de hârtie: aparate electrocasnice cu deteriorări intenţionate, lăsate fără supraveghere (I.Crăciun, V.Lencu, S.Calotă, op.cit., p.180; în acelaşi sens şi I.Mircea, op.cit., p.162).

[335] Fosfor dizolvat în bisulfură de carbon; acid sulfuric ce intră în contact după un timp (dop dizolvabil), cu clorat de potasiu şi zahăr pudră; substanţe piroforice: sodiu metalic, potasiu metalic, fosfură de calciu; termit – amestec de aluminiu şi oxid de fier, care aprins produce o căldură locală intensă (I.Crăciun, V.Lencu, S.Calotă, op.cit., p. 181).

[336] Fitile Bickford, aparate electrice cuplate la curent (S.A. Golunski, *Criminalistica*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1961, p.522); mecanisme cronometrice, acele ceasului fiind legate în conductoare electrice, circuitul închizându-se la o oră fixă şi producând o scânteie suficient de puternică pentru a aprinde un amestec inflamabil – contactul fiind într-o canistră cu benzină, sau un exploziv (I.Crăciun, V.Lencu, S.Calotă, op.cit., p.181) mecanisme cu lentilă, care concentrează razele solare într-un anumit moment pe o suprafaţă uşor inflamabilă (I. Mircea, op.cit., p.562): fitile aşezate de-a lungul pardoselii sau pereţilor care, având un proces lent de ardere, transmit focul la materialul inflamabil cu întârziere (M.Basarab, *Criminalistica*, Tipografia Universităţii Babeş-Bolyai, Cluj, 1969, p.150); dispozitive de lovire, frecare sau de abraziune a unor materiale combustibile sau amestecuri explozive (I.Mircea, op.cit., p.162).

[337] Lichide inflamabile, de regulă derivate petroliere; petrol lampant, tiner, alcool, motorină; materiale combustibile solide, elemente de mobilier (I.Crăciun, V.Lencu, S.Calotă, op.cit., p.182).

[338] Chibrit, lumânare, brichetă, focuri în loc deschis, aparate de tăiere, lipire, sudură oxiacetilenică, aparate termice, dispozitive de iluminat cu flacără.

[339] Ţigara, pipa, trabucul, becuri incandescente, căldura legată de aparate termice (sobe metalice, instalaţii de încălzire centrală, aparate de încălzit electrice).

[340] Arcuri şi scântei electrice, scurtcircuitul.

[341] Scântei mecanice, scântei de frecare, scântei de aşchiere şi abraziune.

[342] Cum ar fi utilizarea deghizată a unor substanţe piroforice (fosforul alb, fosforul roşu, metalele alcaline – sodiu, potasiu -, hidrurile de siliciu, sulfurile de fier, pulberile de aluminiu, de zinc, de titan, de zirconiu; care se aprind spontan în contact cu apa (metalele alcaline, carbura de calciu, fosfura de calciu şi sodiu, pulberea de aluminiu).

[343] Aprinderea spontană a mangalului, a cărbunelui, a lemnului, a lacurilor şi vopselelor, a îngrăşămintelor artificiale.

[344] Aprinderea spontană a furajelor, a fibrelor vegetale, a lânii şi bumbacului, a cerealelor, a tăiţeilor din sfeclă de zahăr.

[345] O explozie poate genera un incendiu, fie prin flacăra amestecului exploziv care se propagă în spaţiu întâlnind alte materiale combustibile, fie prin scântei mecanice rezultate din şocuri (I. Crăciun, V.Lencu, S.Calotă, op.cit., p. 49);

Bomba, ca mijloc utilizat în acţiunea teroristă, poate **fi disimulată** într-o scrisoare expediată prin poştă, împachetată sau pusă într-un sac de voiaj şi prevăzută cu ceas declanşator, plasată într-o cafenea, într-un autobuz, în metrou, într-un centru de conferinţe, poate fi depusă într-un compartiment de bagaje în autobuz, tren sau avion, sub un scaun sau în parcarea subterană a unui imobil, într-o maşină-capcană, locurile fiind de o enormă diversitate[346], poate fi făcută să explodeze în urma unei acţiuni declanşatoare simple (deschiderea unei uşi, aprinderea unei lămpi).

Ţintele vizate în cazul acţiunilor teroriste cu bombe pot fi simboluri statale: *ambasadele, misiunile comerciale, reprezentanţele în străinătate a marilor firme, birourile companiilor aeriene, agenţiile de presă, clădirile administrative, forţele de ordine sau ţintele militare, simbolurile politice ale guvernului în funcţiune, locurile publice (religioase, discoteci, magazine sau pieţele, liniile de transport în comun).*

Materialele explozive sunt: **uleiuri explozive** (nitroglicerina, nitroglicolul, dinitroglicerina, dinitroclorhidrina, tetranitrodiglicerina), **nitroceluloza, nitroamidonul** şi **nitrozaharurile, esterii cristalizaţi ai acidului azotic** (nitropentaeritrita, nitromanita, nitroderivaţii), dinamitele, explozivi pulverulenţi comerciali (pe bază de azotat de amoniu, de azotat de calciu, de clorat de potasiu, de perclorat), **amestecuri explozive** (substanţe pulverulente, nelegate chimic între ele şi oxigen lichid), **explozivii de iniţiere** (fulminatul de mercur, azotura de plumb, trinitrorezorcinat de plumb), **explozivi brizanţi** (cu brizanţă ridicată: hexogenul, tetrilul, pentrita; de brizanţă normală: trotil, TNT, exploziv plastic), **explozivi industriali** (acidul picric, azotatul de amoniu), şi **sisteme şi mijloace de aprindere** (pirotehnice, electrice, dispozitive improvizate: artizanale de aprindere cu iniţiere prin radiocomandă, de aprindere montate pe circuitul electric al autoturismelor, cu ceas; şi de aprindere pe bază de reacţii chimice).[347]

În ultimii ani în zonele de conflict s-a recurs şi la utilizarea **bombelor cu fragmentaţie**, care la rândul lor împrăştie bombe de mici dimensiuni, ce pot fi uşor confundate cu pachetele cu mâncare lansate din avioane în scopuri umanitare.[348] *Scopul* acestor bombe este de a distruge ţinte uşoare cum ar fi oamenii şi vehiculele şi ele nu explodează în momentul impactului cu solul, ci detonează doar dacă sunt deranjate. Teroriştii recurg şi la alte metode pentru a creşte puterea distructivă a unei bombe artizanale folosind ca ingredient săpunul, care în condiţiile interacţiunii dintre sodiu şi acizii graşi pe care îi conţine,

---

[346] Jean-Luc Marret, *Tehnicile terorismului*, Ed. Corint, Bucureşti, 2002, p.97, care exemplifică cu bomba confecţionată dintr-o canistră de gaz (ce a explodat în 25.07.1995 într-o garnitură de vagoane R.E.R., în staţia Saint-Michel din Paris), o canistră cu gaz depozitată într-o pubelă (26.08.1995, la Paris, pe str. Friedland, aproape de Place de l'Etoile). În ce priveşte "capcanele explozive", autorul arată că este posibilă transformarea oricărui obiect într-un mecanism exploziv. Declanşarea se poate face prin presiune, electric, chimic, fotoelectric, prin frecare, şi poate fi instalat pe o uşă, o fereastră, într-un bec electric, un televizor, un radio, un telefon etc. Scrisorile, pachetele, sacoşele, valizele capcană, vehiculele (automobile, camioane) - capcană reprezintă alte variante de ascundere a materialelor explozibile. Compusul C4, un exploziv pe bază de hexogen (RDX), poate fi produs în foi, de 30 cm^2 şi de 85 mm grosime, pe un suport adeziv, foile putând fi pliate sau decupate la mărimea şi forma dorită (exemplu: litere-capcană)

[347] Pentru detalii, a se vedea I. Botoş, S. Alămoreanu, *Metodica cercetării atentatelor comise cu substanţe explozive*, în *Revista de criminologie, criminalistică şi de Penologie*, editată de Ministerul Public, Ministerul Justiţiei şi Societatea Română de Criminologie şi Criminalistică, nr. 2/1999, p.195-197; în acelaşi sens, Jean-Luc Marret, op.cit., p.104, care indică şi octogenul sau HMX, un exploziv recent apropiat de hexogen (RDX) şi derivatul său C4, folosit de întreprinderile de construcţii şi lucrări publice, sau cele de demolări, din cauza uşoarei sale maleabilităţi şi posibilităţii de a-i dirija forţa explozivă, care face din el explozibilul favorit al teroriştilor atunci când acţionează asupra imobilelor sau automobilelor, sau pentru a transforma obiecte obişnuite (scrumiere, lămpi, radio etc.) în mecanisme explozive; precum şi, Direction central du genie, *Manuel d'explosifs et de destruction*, Paris, 1970.

[348] Aşa s-a întâmplat în 2001, în Afganistan.

face să crească gradul de instabilitate a compuşilor chimici, producând în combinaţie cu materialul explozibil deflagraţii cu efect asemănător napalmului.[349]

Bombele teleghidate sunt cele care asigură pe cale herţiană aeriană închiderea unui circuit, permiţând punerea sub tensiune a unui detonator electric la momentul potrivit. Sistemul este compus dintr-un dispozitiv codor[350] şi unul receptor[351]. Acest sistem este utilizat pentru declanşarea de la distanţă a unor mari cantităţi de explozivi ascunse în vehicule uşoare, maşini, camionete (mijloc de transport cât mai banal care se apropie, în mers, de ţintă sau se află *camuflat în maşini-capcană*)[352], sau îngropate sub îmbrăcămintea asfaltică a unor artere de circulaţie[353].

Declanşatorii cu ceasornic[354], recunoscuţi drept cei mai fiabili; dispozitivele electrice de aprindere montate pe circuitul electric de pornire sau sistemul de lumini şi semnalizare al autoturismelor[355]; declanşatorii cu decalaj chimic (utilizaţi cel mai des la *scrisorile capcană*)[356], ori declanşatorii de plumb[357], dispozitive explozive cu iniţiere prin radio

---

[349] O astfel de metodă a fost utilizată de teroriştii responsabili de atentatul asupra hotelului Marriot din Djakarta, din august 2003, care au ascuns explozibilul într-o maşină parcată lângă hotel. Atentatul a avut loc cu două zile înainte de pronunţarea sentinţei în cazul unor militanţi islamişti acuzaţi de implicare în atentatul din anul precedent din insula Bali, soldat cu 200 morţi şi 300 de răniţi şi a fost atribuit grupării teroriste Jemaah Islamiyah (fluxul de ştiri Mediafax din 06 august 2003).

[350] Conectat pe un emiţător de putere variabilă, după cum persoana care operează vrea să acţioneze de la o distanţă mai mare sau mai mică şi care, de obicei, este electronic, furnizând un mesaj codat de joasă frecvenţă. Codajul permite declanşarea liberă a unui dispozitiv derivat şi împiedică funcţionarea întâmplătoare datorită prezenţei undelor parazite ce se declanşează întâmplătoare de către o terţă personală. (J.L. Marret, *op. cit.*, p.108)

[351] Care este extrem de sensibil, pentru a putea funcţiona în pofida oricărui eventual bruiaj şi să aibă o durată lungă de utilizare. Receptorul este decodorul mesajului primit, şi este plasat în apropierea încărcăturii de distrugere, în mod camuflat. (J.L. Marret, *op. cit.*, p.108)

[352] Mod de operare folosit încă din anii 1970 de Armata Republicană Irlandeză (IRA).

[353] Exemplul cel mai cunoscut este cel consumat în mai 1992, când judecătorii Giovanni Falcone şi soţia sa, Francesca Morvillo, precum şi cei patru poliţişti din escortă, au fost ucişi cu o încărcătură extrem de puternică de explozibil acţionată prin telecomandă, care a provocat o groapă pe autostrada ce duce de la aeroportul din Palermo în oraş. (A.Silj, *Imperiul Mafiei*, Ed. Nemira, Bucureşti, 1998, p.469 şi T. Cretin, *Mafias du monde*, Paris, P.U.F., 1998, p.109).

[354] Un mecanism cu ceas cu durată reglabilă poate, la un moment ales "T", fie să includă un circuit electric conţinând un detonator, fie să deblocheze un percutor cu resort care loveşte o capsă de amorsare. Aceşti declanşatori pot fi foarte mici, făcându-se apel la electronică (anumite mecanisme cu întârziere programată – o oră până la chiar trei luni – având dimensiunea unui remontoar pentru ceasul de mână) (Jean-Luc Marret, *op.cit.*, p. 109).

[355] I.Botoş, S.Alămoreanu, în lucr. cit., p.198, ilustrează cu următoarea speţă: în data de 27.09.1989, la ora 7,40, autoturismul Dacia 1300, cu numărul de înmatriculare 1-SM-648, parcat pe strada I.Slavici din Baia-Mare, a explodat în momentul în care conducătorul auto a conectat reţeaua electrică de pornire a autoturismului. Conducătorul auto a suferit leziuni grave, urmare cărora, a decedat. Dispozitivul exploziv improvizat a avut următoarea organizare: încărcătură de explozie (cca 1 kg) amplasată sub scaunul şoferului; mijloace de iniţiere: 3 capse detonate electrice de tip minier; conductori de alimentare conectaţi astfel: un conducător legat la suportul releului de alimentare (masa electrică a autoturismului) polul negativ al bateriei, un conductor legat la firul de alimentare cu energie electrică a tabloului de siguranţă (polul pozitiv al bateriei), capsele detonate electrice au fost legate paralele, prin ramificaţiile realizate la capetele celor doi conductori.

[356] Aceştia atacă chimic o piesă a cărei rupere eliberează un percutor supus tensiunii unui resort sau închide un circuit electric, care poate fi, de exemplu, un fir de oţel atacat de acidul sulfuric conţinut într-o fiolă de sticlă pe care utilizatorul o sparge pentru a declanşa procesul. Este citat acidul pruric utilizat pentru fabricarea de detonatoare cu întârziere, fiecare fiind dotat cu fiolă de produs chimic, care putea fi spartă la momentul potrivit, eliberând lichidul, ce ataca firul metalic legat la resortul unui percutor, şi declanşează aprinderea explozibilului utilizat ca încărcătură principală; declanşatorii chimici americani USM 1 sau britanici 10 MKIEU6, care au o întârziere de două ore la 10°C, de treizeci de minute la 38°C, de şaptesprezece ore la – 18°C, dar sunt arătate şi dezavantajele, în măsura în care viteza de reacţie variază după numeroşi factori, printre care şi temperatura (Jean-Luc Marret, *op.cit.*, p.109).

[357] Se rupe un ştift de siguranţă, firul de plumb se întinde, apoi se rupe sub acţiunea unui resort (de pildă declanşatorul cu întârziere 9MKIMD 1, cu întârziere de la câteva ore la 28 zile),care are, şi el, dezavantajul că este strict dependent de temperatură (*idem*, p.109).

comandă[358]; reprezintă câteva din sistemele şi mijloacele de aprindere utilizate în atentatele cu maşini, scrisori-capcană.

Obţinerea părţilor componente ale dispozitivelor explozibile improvizate (D.E.I.) este realizată, deseori, şi prin aducerea lor din străinătate, prin intermediul unor turişti, comis-voiajori, personalul de deservire a unor mijloace de transport (T.I.R.-uri, autocare, trenuri de marfă sau călători, avioane, vase comerciale), nefiind excluse nici valizele diplomatice.

Infracţiunile contra securităţii naţionale şi acte de terorism se pot produce şi prin utilizarea unor *bombe incendiare*, folosirea unor explozivi pe bază de praf sau fulminat de mercur, de nitroglicerină sau nitroceluloză, dinamită, recipient din zinc plin cu benzină la care se montează un mecanism de aprindere cu ceas[359] şi altele[360], de **persoane bolnave psihic** sau în modalitatea de **atentat sinucigaş**.[361]

B. Un aspect de semnalat îl reprezintă **ameninţările cu amplasarea unor dispozitive explozive**, prin *anunţuri telefonice* sau prin folosirea de *mesaje scrise anonime* care conduc la perturbarea desfăşurării normale a vieţii economice şi sociale, provoacă şi răspândesc spaima, teroarea şi induc sentimentul de insecuritate, afectează siguranţa publică, organele de intervenţie şi cele judiciare fiind obligate să intervină pentru preîntâmpinarea eventualelor consecinţe letale ori distructive.

Între multe astfel de ameninţări, care s-au dovedit a fi false, există pericolul potenţial al unor ameninţări reale.

Iată, de exemplu, date din **BULETINUL DOCUMENTAR SEMESTRUL I 2012 al S.R.I.: REZULTATE ALE MONITORIZĂRII FENOMENULUI AMENINŢĂRILOR FALSE CU AMPLASAREA DE DISPOZITIVE EXPLOZIVE ŞI SESIZAREA DE OBIECTE SUSPECTE LA OBIECTIVELE AFLATE ÎN RESPOSABILITATEA STRUCTURILOR SPECIALIZATE ALE SERVICIULUI ROMÂN DE INFORMAŢII (CENTRAL ŞI TERITORIAL)**

https://www.sri.ro/fisiere/studii/BuletinDocumentar2012.pdf **(accesat la 07.01.2017)**

„I. Caracteristici ale fenomenului ameninţărilor cu amplasarea de dispozitive explozive, în perioada ianuarie-iunie 2012 I.1. Elemente de dinamică şi obiective vizate În perioada 01.01 -

---

[358] În cazul D.E.I.-ului folosit în 1995, la Suceava, dispozitivul avea în construcţie un circuit electronic preluat de la receptorul unei radiocomenzi pentru o maşinuţă de jucărie, alimentat de 4 baterii R20 legate în serie. În momentul acţionării uneia din comenzile emiţătorului, se realiza alimentarea unui circuit exterior al receptorului, în care era montată capsa detonantă introdusă într-un cartuş de dinamită, la care erau ataşate cu bandă adezivă încă trei asemena cartuşe. Componentele de mai sus erau plasate într-o cutie metalică din tablă, antena emiţătorului fiind scoasă în afară. În timpul încercărilor de neutralizare, dispozitivul exploziv s-a iniţiat, din motive necunoscute, provocând moartea ofiţerului de poliţie A.M., care intervenise (Gh. Hanga, *Un risc exploziv. Dispozitive improvizate cu iniţiere prin radiocomandă. Cazuistică din România*, în revista *Criminalistica*, nr.2/2000, p.22).

[359] Realizat de irlandezii americani, potrivit lui W. d'Arcy, *The Fenian Movement in the United States, 1858-1866*, Washington, 1947, p.406.

[360] A. Swenson, O. Wendel, *Metode moderne de investigaţie criminală*, Stockholm, 1954, (traducere din limba rusă, Bucureşti, 1957), p.206-209.

[361] Poartă asupra sa materialul exploziv în jurul corpului, sub vestimentaţie şi pătrunde în spaţiul unde se află persoana ţintă sau pe care îl vizează pentru distrugere. O întreagă literatură relevă şi face evaluarea psiho-sociologică a indivizilor care acţionează sinucigaş, într-o asemenea manieră: F. Ferracuti, *A Sociopsychiatric Interpretation of Terrosim, in The Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*, nr. 463/1999; A. Taheri, *La Terreur sacree*, Paris, Sylvie Messinger, 1987; X. Raufer, *La Nébuleuse: le Terrorisme du Moyen-Orient*, Paris, Fayard, 1987. **Atacurile sinucigaşe sunt cu precădere caracteristice terorismului şiit din Orientul Mijlociu.**

30.06.2012, structurile specializate ale Serviciului Român de Informaţii au fost implicate în gestionarea (atât prin efectuarea controlului pirotehnic, cât şi prin măsuri de identificare a autorilor) unui număr total de **38 de evenimente**, fiind înregistrată o valoare comparativă cu semestrele I şi II ale anului 2011 (34 de evenimente în semestrul I 2011, respectiv 37 de evenimente în semestrul II 2012). Cele 38 de evenimente au avut următoarea distribuţie:

- 21 de apeluri (faţă de 18 în semestrul I al anului 2011 şi, respectiv, 18 în semestrul II al anului 2011) au reprezentat ameninţări telefonice cu amplasarea de dispozitive explozive în diferite locaţii;

- 17 apeluri (faţă de 16 în semestrul I al anului 2011 şi, respectiv, 19 în semestrul II al anului 2011) au reprezentat sesizări ale unor cetăţeni referitoare la colete, plicuri şi obiecte periculoase abandonate în diferite locaţii. Menţionăm că structurile specializate ale Serviciului Român de Informaţii au gestionat evenimentele înregistrate la obiectivele din competenţă, alte apeluri fiind preluate/investigate de celelalte instituţii semnatare ale Planului de cooperare între STS, MAPN, MAI, SPP şi SRI privind informarea prin Sistemul Naţional Unic pentru Apeluri de Urgenţă a situaţiilor de ameninţare cu materiale explozive sau substanţe periculoase şi sesizarea de obiecte suspecte. Evoluţia statistică a ameninţărilor cu amplasarea de dispozitive explozive şi semnalarea de colete suspecte, în perioada 2006 - 2012

Dintre cele 38 de situaţii înregistrate în semestrul I al anului 2012, 24 au fost semnalate prin intermediul Sistemului Naţional Unic pentru Apeluri de Urgenţă – 112 (SNUAU).

Serviciul Român de Informaţii (prin Brigada Antiteroristă şi structurile specializate teritoriale) a efectuat controlul pirotehnic antiterorist/ contraterorist la 24 de incidente (dintre care 3 în cooperare cu forţele Ministerului Administraţiei şi Internelor).

În 7 cazuri, pe baza evaluării preliminare (efectuată în conformitate cu prevederile Planului de cooperare între STS, MAPN, MAI, SPP şi SRI privind informarea prin Sistemul Naţional Unic pentru Apeluri de Urgenţă a situaţiilor de ameninţare cu materiale explozive sau substanţe periculoase şi sesizarea de obiecte suspecte), s-a decis că nu este necesară intervenţia pirotehnică specializată. Niciunul dintre cazurile privind sesizările de colete abandonate nu s-a confirmat.

Distribuţia lunară a numărului de apeluri În toate judeţele, numărul de ameninţări înregistrate se situează sub 5 cazuri, excepţie făcând judeţul Neamţ, unde s-au înregistrat 6 cazuri. 2 cazuri 1 caz 3-5 cazuri 6 cazuri 0 cazuri

Având în vedere că distribuţia geografică a ameninţărilor nu reliefează diferenţe majore între diverse zone administrative, apreciem că motivaţia autorilor nu este determinată de cauze socio-economice şi/sau politice strict identificabile la nivelul unui anumit judeţ. În perioada de referinţă, ameninţările cu amplasarea de dispozitive explozive, respectiv sesizările de colete suspecte abandonate, au vizat: Instituţii de stat (Primării, Tribunale, Spitale, Sedii ale Poliţiei, Vămi etc.) Proprietăţi private (inclusiv bănci) Transport (Gări, Aeroporturi, Aeronave, Autoturisme) Locuri publice (parcuri, pieţe, străzi, parcări auto, stadioane etc.) Instituţii de învăţământ (Şcoli, Colegii, Facultăţi etc.) Ambasade

Identificarea autorilor ameninţărilor cu amplasarea de dispozitive explozive.

În perioada analizată, au fost identificaţi autorii a 7 dintre ameninţările telefonice cu amplasarea de dispozitive explozive (dintre care o persoană cu probleme psihice şi un minor), reprezentând un procent de 33,33%.

Apreciem că **principala motivaţie a persoanelor** care proferează astfel de ameninţări este perturbarea activităţii unor instituţii, pe fondul teribilismului sau al unor probleme psihice.

Concluzii privind dinamica fenomenului ♣ Toate ameninţările cu amplasarea de dispozitive explozive au fost false şi niciuna dintre sesizările de obiecte suspecte abandonate nu a prezentat pericol pentru populaţie. ♣ În nicio situaţie nu au fost evidenţiate conexiuni cu fenomenul terorist internaţional, scopul real al majorităţii ameninţărilor cu amplasarea de dispozitive explozive fiind perturbarea activităţii unor obiective de interes public. ♣ În perioada de referinţă instituţiile de stat au fost obiectivele cele mai vizate de ameninţările cu amplasarea de dispozitive explozive, iar ponderea cea mai mare a spaţiilor în care au fost descoperite obiecte suspecte abandonate a revenit proprietăţilor private. ♣ În vederea identificării autorilor, Sistemul Naţional Unic pentru Apeluri de Urgenţă - 112 (SNUAU) a pus la dispoziţia instituţiilor abilitate toate detaliile tehnice ale apelurilor de ameninţare."

Sau, articole de presă:

I. **Alertă cu bombă la Palatul de Justiţie din Baia Mare**

Miercuri, 23 Noiembrie 2016, ora 12:58

„Un pachet suspect a fost găsit, miercuri dimineaţa, în Palatul de Justiţie din Baia Mare, unde funcţionează Tribunalul Maramureş, iar autorităţile au mers la locul incidentului pentru a verifica dacă există vreun pericol de explozie.

Un angajat al tribunalului a sunat, în jurul orei 9:30, la 112 şi a anunţat că a găsit un colet suspect în toaleta destinată publicului de la parterul clădirii.

La faţa locului au ajuns pirotehnişti de la SRI, precum şi poliţişti, care au evacuat imobilul şi au întrerupt circulaţia în zonă. La locul incidentului au ajuns şi anchetatori de la DIICOT.

Surse din rândul celor care fac cercetări au dezvăluit pentru Digi 24 ca obiectul găsit pare a fi un dispozitiv explozibil improvizat.

De asemenea, purtătorul de cuvant al SRI, Ovidiu Marincea, a arătat că "echipa pirotehnică a SRI inspectează un pachet suspect, care, după primele verificări, nu prezintă pericol".

"Pachetul este în toaleta publică din instituţie. Personalul a fost evacuat, iar traficul a fost restricţionat în zonă, conform procedurilor", a precizat Marincea. Acesta a menţionat că verificările vor mai dura în jur de o oră, pentru a elimina orice risc.

UPDATE 13:15 - Obiectul era construit în aşa fel încât să pară o bombă, însă nu conţinea explozibil. Purtătorul de cuvant al SRI a declarat că "pachetul avea elementele unui dispozitiv explozibil improvizat", cum ar fi cabluri, led luminos etc., însă în urma inspecţiei pirotehnice "s-a constatat că nu prezintă pericol, pentru că nu conţine material explozibil".

La rândul său, purtătorul de cuvânt al Tribunalului Maramures, Daniela Waltner, a declarat că nu se ştie până în acest moment cine a sunat la 112 pentru a anunţa găsirea coletului în toaletă.

Waltner a spus că nu poate estima câte persoane se aflau în clădirea Palatului de Justiţie la momentul respectiv, însă a asigurat că toţi oamenii au fost evacuaţi" şi sunt în siguranţă în acest moment"."

II. Alertă falsă cu bombă la o cladire de birouri din Bucureşti. Autorul a fost prins de politişti

Joi, 14 Iulie 2016, ora 19:22

„O cladire de birouri din sectorul 4 din Bucureşti a fost vizată, joi, de o alertă cu bombă. Pană la urmă, aceasta s-a dovedit a fi falsă.

O femeie care lucra la una dintre firmele care au sediul în imobilul respectiv a sunat la numărul de urgentă 112, în jurul orei 17:30, transmite Digi 24.

Ea a susţinut că un individ i-a telefonat şi i-a mărturisit că ar fi plasat o bombă în cladire. Bărbatul era un client nemulţumit al firmei respective.

Autorităţile au ajuns la faţa locului în scurt timp şi clădirea a fost evacuată, iar echipele de genisti au căutat peste tot în imobil, dar nu au găsit niciun dispozitiv explozibil.

Ulterior, bărbatul care a făcut ameninţarea a fost identificat de politişti şi dus la audieri. El se va alege cu dosar penal.

Nu este prima situaţie de acest gen care a avut loc recent în Bucureşti. Luna trecută, un portar a sunat la 112 şi a spus că există o bombă într-o altă clădire de birouri din Capitală. El a mărturisit, la audieri, că se plictisea, aşa că s-a gândit să agite puţin spiritele."

III. Alertă in centrul Capitalei: Bagaj suspect la Piaţa Romană - a fost chemată Brigada Antitero SRI

Marti, 28 Aprilie 2015, ora 18:55

O alertă a fost declanşată la staţia de metrou Piaţa Romană, după ce a fost găsit un bagaj suspect.

„Potrivit B1 TV, echipaje ale Serviciului Pirotehnic al Poliţiei Capitalei şi ale Brigazii Antitero al SRI, precum şi poliţisti şi jandarmi au izolat zona, după ce s-a descoperit o geantă abandonată la gura de metrou.

Circulaţia pietonilor nu se mai face pe trotuarul de la gura de metrou, iar localurile din zonă sunt evacuate, mai informează televiziunea de ştiri.

Echipajele prezente la faţa locului trebuie să afle dacă este vorba despre un posibil dispozitiv exploziv sau este un bagaj uitat.

Update - În urma verificărilor, s-a constatat că geanta era goală, potrivit oficialilor Poliţiei Române", transmite Evenimentul Zilei.

Sursa:(http://www.ziare.com/articole/alerta+dispozitive+explozive), accesat la 07.01.2016

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Armele biologice care utilizează agenţi biologici (bacteriile şi viruşii patogeni; substanţe obţinute prin lucrări de laborator: toxine biologice, hormoni şi neuropeptide; substanţe prelucrate sintetic care declanşează procese biologice: gazele neuroparalizante)[362], *armele chimice*, care utilizează agenţii chimici[363], pot fi folosite în modalităţi considerabile: pulverizarea prin intermediul unui aerosol; contaminarea alimentelor sau lichidelor; împrăştierea îngrăşămintelor pe câmp, sub formă de aerosoli; sau de vapori în incintă închisă sau deschisă; dispersarea cu ajutorul unei încărcături explozive slabe sau puternice, atacuri în mediu închis: staţii de metrou, stadioane acoperite, otrăvirea puţurilor de apă, a rezervoarelor de apă potabilă a oraşelor, a rezervoarelor unor imobile ori piscine, transmiterea prin scrisori sau pachete; pungi umplute cu gaz sarin[364]; înţeparea şi introducerea de gaze neuroparalizante în conductele de gaze ce alimentează imobile sau apartamente, dispersarea prin sistemele de ventilaţie ori instalaţiile de aer condiţionat ale clădirilor guvernamentale ori hotelurilor, distribuirea de plicuri conţinând rămăşiţele unei seringi infestate cu virusul HIV.[365] Literatura de specialitate citează 25 de cazuri de tentative de utilizare a agenţilor biologice sau chimici inainte de 11.09.2001.[366]

Bombele radiologice reprezintă o ameninţare credibilă, până în prezent necunoscându-se vreo utilizare, însă într-un raport prezentat de specialişti, Senatului SUA, după evenimentele din 11 septembrie 2001, învederează luarea în calcul a ipotezei folosirii acestora[367].

În componenţa unor astfel de dispozitive intră *materiale radioactive* (cesiu, cobalt, americiu) care pot fi diseminate în zone urbane puternic populate fie cu ajutorul unor explozibili convenţionali, fie prin alte metode.

La locul exploziei, iniţial produc victime care se află în apropierea dispozitivului, însă pe termen lung, funcţie de cantitatea încărcăturii radioactive, natura încărcăturii, detaliile dispozitivului de împrăştiere a substanţei radioactive, direcţia şi forţa vântului, condiţiile meteo, dimensiunea particulelor eliberate în aer şi de locaţia şi dimensiunile clădirilor din apropierea deflagraţiei, zone întinse ar fi contaminate, iar persoanele ce inhalează pulberea fină care emite raze alfa ori raze gama, sau din surse de apă şi alimente sunt expuse continuu.

---

[362] Cum ar fi, antraxul (boala cărbunelui), bacilul de carbon, ricina, ciuma, toxina botulinică, variola, virusul Ebola, virusul Marburg şi varianta „U" a acestuia, ş.a.

[363] Cum ar fi, gazul sarin (utilizat de secta Aum, în martie 1995 în metroul din Tokio), gazele neuroparalizante respectiv cinci compuşi pe bază de fosfor: tabun (GA) – lichid incolor spre brun închis, cu miros de vopsea; sarin (GB); soman (GB) – lichid incolor spre brun-închis, cu miros de camfor, compuşii GX şi VX, iperita – miros de muştar şi gust de usturoi.

[364] Cum a fost cazul în martie 1995, când astfel de pungi au fost aruncate în metroul din Tokio (J.L. Gasdoné, *Terrorism et armes de destruction massive*, în *Violence transnationale et sécurité intérieure*, Paris, Paris 2/ LGDJ, 1999).

[365] Sursa A. Lloyd, P. Mathews, *Bioterorismul – Flagelul mileniului 3*, Ed. Hiparion, Cluj Napoca, 2002.

[366] Atentatele sectei Aum din 20.03.1995 în metroul din Tokio; pregătirile pentru atac cu neurotoxic la Disneyland, întrerupte de poliţie; arestarea de către poliţia britanică, în mai 1997, a cinci islamişti aflaţi în posesia formulei gazului sarin şi a produselor necesare lui; în 1972 un extremist de dreapta, a fost arestat la Chicago, el intenţionând deversarea a 35-45 kilograme de culturi cu virus de tifoidă în rezervoarele de apă ale oraşului; scrisori al căror lipici conţinea germeni mortali, trimise în 1976 unor primari din SUA; în septembrie 1984, o fiolă conţinând cultură de tetanos a fost decongelată şi trimisă prin poştă în suburbiile New-York-ului (sursa: W. Mullins, *An overview and analysis of nuclear, biological and chemical terrorism: The weapons, strategies and solutions to a growing problem, American Journal of Criminal Justice*, nr. 16-2,1992, p.102);

După semnarea în 1972 a **Convenţiei privind Interzicerea Dezvoltării, Producerii şi Stocării Armelor Biologice şi Toxice şi Distrugerea lor**, în anul 1989, directorul CIA, William Webster, a prezentat un raport în care a enumerat zece state care se ocupau de dezvoltarea armelor biologice, iar în 1995; un raport al unei anchete a Senatului SUA, suspecta 17 state de acest lucru (A. Lloyd, P. Mathews, op.cit., p.77). După data de 11.09.2001 în SUA, au fost semnalate mai multe plicuri ce conţineau antrax, transmise unor diferite personalităţi.

[367] Sursa: fluxul de ştiri Mediafax, 13.06.2002.

C. Bioterorismul[368] vizează victime omeneşti, distrugeri materiale, poluarea mediuluiînconjurător, dezorganizarea social-economică, agricultura dintr-o zonă[369], utilizarea sa implicând populaţia civilă, militară, infrastructura naţională, aprovizionarea cu apă, sistemul transportului ş.a.m.d.

Ca *surse de obţinere a agenţilor biologici* sunt enumerate spitalele, laboratoarele sau fabricile de bere, instituţii medicale – de cercetare şi de tratament – evidenţiindu-se totodată că atacul biologic poate apărea „oriunde şi oricând", fiind greu sesizabil atunci când este în plină desfăşurare, întrucât armele biologice sunt invizibile, fără gust şi fără miros[370].

O altă modalitate de procurare a agenţilor biologici o reprezintă vânzarea de către cercetătorii din laboratoarele unde se produc, în special cei din Rusia, care au părăsit ţara „în căutarea unor locuri de muncă mai bune"[371].

D. Din arsenalul autorilor **asasinatelor politice**[372], ca mod de realizare a unei ameninţări la adresa siguranţei naţionale, nu lipsesc mortiere[373], lansatoare de rachete[374], dar predilect, se utilizează pistoletul[375], revolverul, pistoletul automat, pistol mitralieră, puşcă semiautomată cu lunetă, puşcă de vânătoare, ş.a., iar metodele de asasinat sunt, fie prin focul de la distanţă, fie din stricta apropiere a victimei.[376]

---

[368] Definit ca o componentă a terorismului prin folosirea deliberată sau ameninţarea cu folosirea agenţilor biologici ai bolilor infecţioase, pentru a induce şi a răspândi neliniştea, teama, frica, teroarea sau a intimida o persoană, un grup specific de persoane sau populaţia unei ţări., în scopuri religioase, politice, ideologice, financiare sau interese personale. (L. Păun, *Bioterorismul şi armele biologice*, Ed. Amaltea, Bucureşti, 2003).

[369] O formă a bioterorismului este reprezentată de agroterorism prin care sunt atacate structurile de bază ale agriculturii: gospodăriile, animalele, păsările, peştele, recoltele, depozitele agricole, hrana.

[370] L. Păun, *op. cit.*, p. 58. Autorul citează cazurile, indicate de lucrările de specialitate, de manifestări bioteroriste după anul 1972, când a fost semnată „Convenţia asupra armelor biologice" de către 140 naţiuni. Este invocat „Atacul cu antrax 2001 USA", din 04 octombrie 2001, când au fost diagnosticate 22 cazuri de antrax şi s-au înregistrat 5 decese, ţinta atacului fiind populaţia civilă, vehiculul sporilor de antrax „plicuri poştale", adresate unor persoane publice şi private, diseminate prin Serviciul Poştal Federal (p. 144).

[371] Doru Mihai Marius, *Utilizarea agenţilor biologici în scopuri teroriste*, în revista *Criminalistica* nr. 1/2003, p. 3, care citează un savant rus Ken Alibek ce a afirmat că germenii variolei, de pildă, „s-ar putea găsi oriunde în lume întrucât cantitatea necesară pentru producţie se poate transporta într-un buzunar."

[372] Mijloc de eliminare a adversarilor politici într-o manieră expeditivă, instrument la care poate recurge violenţa politică, ce poate fi spontan, organizat, psihopatologic, legal, legitim, cu caracter individual sau colectiv, rod al unei manifestări singulare sau în contextul unei manifestări teroriste.

[373] Atacul cu mortiere realizat de IRA asupra reşedinţei primului ministru englez de la Downing Street 10 (J.L. Marret, *op. cit.*, p.88).

[374] În august 1986, grupul Abu Nidal a atacat o bază aeriană britanică din Cipru cu lansatoare de rachetă şi cu mortiere (obuze de 80 mm şi rachete de fabricaţie sovietică) (sursa: J.L. Marret, *op. cit.*, p.89); În perioada de după încheierea războiului din Irak (toamna anului 2003) hotelul Palestina şi Ministerul Petrolului de la Bagdad au fost atacate simultan cu rachete lansate din atelaje conduse de măgari.

[375] Folosit în apropierea ţintei vizate (preşedinte de stat, parlamentar, prim-ministru, înalt funcţionar), cum a fost cazul asasinatelor politice din România interbelică (a se vedea, pentru detalii, Gh. Arădăvoaice, G. Naghi, D. Niţă, *Sfârşitul terorismului*, Ed. Antet XX Press, Filipeştii de târg, Prahova, 2002, p. 65 – 66; P. Ştefănescu, *Asasinatele politice din istoria României*, Ed. Vestala, Bucureşti, 2003, p. 134 – 179); în dimineaţa de 9.05.1978, ora 6^{00}, în timp ce se afla răpit de Brigăzile Roşii, Aldo Moro, preşedintele Partidului Democrat Creştin Italian, a fost transportat într-un garaj, introdus în portbagajul unui autoturism, acoperit cu un pled şi împuşcat, mai întâi cu un pistolet, apoi cu o mitralieră Skorpion (A. Silj, *op.cit.*, p.343).

[376] J.L. Marret, *op.cit.*, p.124, învederează că spre deosebire de teroriştii occidentali, care preferă utilizarea armei de la distanţă, sau a unor arme de mare putere (pistoale – mitralieră, grenade)pentru a lovi ţinta aleasă (exemplu: asasinarea, în septembrie 1977, de către Fracţiunea Armata Roşie, a gărzilor lui Hans-Martin Schleyer – preşedintele confederaţiei patronilor din Germania de Vest, sindicatul patronal german –, după o ambuscadă reuşită împotriva convoiului format din două maşini şi apoi, împuşcarea liderului în cap şi abandonarea într-o maşină – B. Volker, *L'affaire Schleyer*, Paris, Ed. Menges, 1977), alţi terorişti, ce consideră focul de la distanţă aleatoriu şi ineficace, folosesc pistoletul, utilizabil de la o distanţă foarte mică, apropiindu-se pe cât posibil de victimă, pentru a trage în piept sau în cap, îndesarea revolverului în urechea victimei sau în nasul acesteia (ca în cazul tentativei de asasinat împotriva lui Joseph Sieff, vicepreşedintele fundaţiei sioniste din M. Britanie, din 30.09.1973 – a se vedea C. Smith, *Carlos*, Paris, Ed.Gallimard, 1977, p.97).

E. Asasinatul executat la comandă, de killeri (asasini plătiți), se execută, în marea majoritate a situațiilor, prin folosirea puștii semiautomate cu lunetă (P.S.L.), performantă (cu rază laser) și cu muniție confecționată special.[377]

Organizațiile teroriste își aleg armele în funcție de acțiunea pe care trebuie să o îndeplinească, teroriștii care execută acțiunea fiind dotați cu o armă de mână și o a doua, destinată înlocuirii primei în situația nefuncționării eficiente sau blocării. Alți membrii ai grupului terorist, participanți la acțiune, sunt dotați cu mitraliere și grenade.[378]

În alte situații atentatorii acceptă ideea de a fi prinși și reținuți.

Astfel, asasinarea primului ministru israelian Yitzak Rabin, la 5 noiembrie 1995, s-a realizat prin împușcare din apropierea victimei, atentatorul reușind să pătrundă în preajma acesteia, după ce a intrat în dialog cu membri ai serviciului de protecție și pază, într-un moment în care premierul a trecut din responsabilitatea dispozitivului de protecție statică în cea a dispozitivului de protecție de însoțire. Locul și momentul acțiunii au fost alese de un profesionist, iar atentatorul a acceptat rolul încredințat, chiar cu riscul arestării, ceea ce s-a și întâmplat.[379]

F. În cazul **atentatelor săvârșite prin răpiri, luări de ostatici și deturnări de avioane**, ca mod de operare, poate fi utilizată pătrunderea prin efracție, folosirea de chei potrivite sau adevărate, prin mijloace neviolente (amăgiri, induceri în eroare, în special la copii) ori mijloace violente (agresiune fizică, utilizarea armelor, a unor substanțe narcotice ș.a.) de către făptuitori mascați, deghizați ori travestiți, pe timp de zi sau de noapte.

De regulă, motivele acțiunilor de răpire îl constituie obținerea de răscumpărări în vederea acoperirii lipsei de fonduri băneşti,[380] revendicări politice, militare, sociale, acte de răzbunare, iar când sunt asociate cu luări de ostatici, motivația poate avea scopul de schimb între membrii grupării reținuți de autorități și cei luați ca ostatici[381] și, nu în ultimul rând, cel de a obliga autoritățile publice să trateze cu organizațiile teroriste[382] sau cu scop, pur și simplu mediatic.[383]

---

[377] Sunt de notorietate asasinarea președintelui SUA, J.F.Kennedy, tentativa de asasinat a președintelui Franței, Charles de Gaulle, în 1963, (a se vedea F.Forsyth, *Ziua Șacalului*, Ed.Olimp, București, 1994); precum și cel din 14 iulie 2002, de ziua națională a Franței, atentatul comis de un bolnav psihic, cu o armă tip carabină, asupra președintelui Franței (sursa: canalul de știri Mediafax, 15 iulie 2002).

[378] Modul de acțiune al organizației teroriste Brigăzile Roșii.

[379] T. Filip, *Teroriștii printre noi*, Ed. "Obiectiv", Craiova, 2001, p. 112-117.

[380] W. Lagner, *Terrorisme*, PUF, Paris, 1998, p.118.

[381] **R.L., însărcinat român cu afaceri în India a fost răpit și lipsit ilegal de libertate peste 45 de zile, între 09.10 și 25.11.1991**, atentatorii, membrii uneia dintre organizațiile SICK, pretinzând guvernului indian să negocieze cu guvernul român punerea în libertate a 5 membri ai grupării arestați la București, în schimbul eliberării diplomatului român. Cazul a făcut obiectul unei luări de poziție a președintelui României și ale Ministerului Afacerilor Externe (Gh. Diaconescu, *Infracțiunile în codul penal român*, Ed. Oscar Print, București, 1997, p.126).

La fel, **atentatul terorist din luna decembrie 1996 de la Lima**, în cadrul căruia au fost capturate 365 de personalități ale vieții publice din mai multe state – printre care și diplomatul român O.F. – și sechestrate în reședința ambasadorului Japoniei din capitala Perului. Membrii comandourilor MRF (Moveimento Revolucionario Tupac Amaru) – autorii atentatului – au pretins în schimbul eliberării ostaticilor, punerea în libertate din închisorile peruane a 400 de membrii ai acestei mișcări (J.L. Marret, op.cit., p.181).

[382] **În decembrie 1975, teroriștii care au atacat sediul OPEC, la Viena** au negociat cu 12 guverne din cauza diversității naționale a ostaticilor lor, între care și 12 miniștri (H. Joachim Klein, *La mort mercenaire*, La Sénil, Paris 1980, p.31). Autorul lucrării a fost unul dintre teroriștii care au săvârșit această acțiune.

[383] O perioadă de câteva săptămâni, reprezentanții comandoului au purtat discuții cu autoritățile sub privirile mediilor de informare, eliberând succesiv dintre ostatici până au rămas doar 72 persoane sechestrate, în **cazul luării de ostatici, din decembrie 1996 de la ambasada Japoniei, de la Lima** (T. Filip, *Teroriștii printre noi*, Ed. Obiectiv, Craiova, 2001, p.125).

În data de 19 noiembrie 1979 un grup de studenți irakieni aflați la studii în România au ocupat prin forță Ambasada Egiptului din București, unde au pătruns prin escaladarea gardului împrejmuitor, luând ostatici funcționarii ambasadei. Gruparea s-a deplasat la sediul ambasadei cu un taximetru, obligându-l pe șofer să oprească brusc în fața ambasadei, unde parcarea era interzisă, topografia zonei și sistemul de pază fiind studiat anterior. Concomitent cu această acțiune, conform unui plan dinainte stabilit, în fața ambasadei a ajuns o altă grupare compusă din circa 100 studenți[384]*, ce susțineau revendicări politice interesând țara lor de origine.*

Răpirile și luările de ostatici se mai pot manifesta prin baricadarea făptuitorilor cu victimele într-un loc dat,[385] ocuparea unei clădiri simbolice[386] sau deturnarea avioanelor,[387] navelor[388] sau alte mijloace de transport.[389]

Acțiunea ilicită de răpire, luare de ostatici, lipsire ilegală de libertate, deturnările mijloacelor de transport presupun *logistica adecvată*, compusă din: arme de diferite categorii (albe, militare, ș.a.) autoturisme, locații închiriate pentru o perioadă de timp, sistem propriu de comunicare, resurse financiare, asigurarea materială pentru punerea în executare a ținerii ilegale a victimelor (funii, legături din diferite materiale: cătușe ș.a.; corturi[390]), recrutând

---

[384] C. Troncotă, *Duplicitarii, Op.cit.*, ed. a II -a revăzută și adăugită, Ed. Elion, București, 2014, p. 109 - 110.

[385] De exemplu într-un apartament, ori într-un imobil, într-un tren sau o școală (cazul teroriștilor moluchezi – Moluce, arhipelag al Indoneziei –, care, în mai 1977, au ocupat un tren și o școală olandeză, făcând 170 ostatici, din care 105 copii). (caz citat de J.L. Marret, op.cit.)

[386] Cazul Ambasadei Japoniei de la Lima – Peru, decembrie 1996; Cazul teatrului Dubrovka din centrul Moscovei, din 23 noiembrie 2002, ocupat de separatiștii ceceni; ocuparea dormitoarelor delegației sportive israeliene la Jocurile Olimpice de la München, din 1972, de către opt teroriști, membrii ai organizației Septembrie Negru, care au luat nouă ostatici și au ucis doi atleți care au opus rezistență, solicitând eliberarea teroriștilor Andreas Baader și Ulrike Meinhof, a 200 palestinieni și a teroristului japonez Kazo Okamoto deținut în Israel.

[387] Acțiunea unei piraterii aeriene are un model operațional șablon: la bordul aeronavei se îmbarcă un grup de făptuitori și în timpul zborului, în timp ce stewardesele distribuie hrana, un individ amenință pasagerii cu o armă (cuțit, armă militară, grenadă), un altul pătrunde în cabina de pilotaj, unde, sub amenințarea armei, preia controlul aeronavei și sistemul de comunicare cu solul și turnul de control, alții (2-3) țin sub amenințare cu armele pasagerii de la diferitele clase ale avionului, care în caz de nesupunere sau, din rațiuni proprii acțiunii teroriste, rănesc sau ucid una sau mai multe victime. Prin sistemul de comunicare cu turnul de control (al aeronavei sau propriu al făptuitorului) se formulează cereri, revendicări, au loc negocieri, se impun condiții etc. (exemplu de astfel de manifestări s-a consumat în ianuarie 2000, prin deturnarea unui avion cu pasageri al companiei Indian Airlines, cu aterizare la Kandahar (Afganistan), în care cei 170 pasageri au fost ținuți ostatici 70 de ore, iar doi uciși (unul aruncat în afara avionului). (J.L. Marret, op.cit., p.136)

[388] În octombrie 1985, patru teroriști, apațînând Frontului de eliberare a Palestinei – mișcare proirakiană – au deturnat nava Achile Lauro, care se îndrepta spre un port israelian, luând ostatici pasagerii aflați la bord și cerând în schimbul eliberării acestora, ca cei 50 de parteneri politici deținuți în Israel să fie eliberați și dreptul de a li se asigura securitatea ancorării în Egipt. Un ostatic (handicapat, american de origine europeană) a fost ucis. (J.L. Marret, op.cit., p.179)

[389] În dimineața zilei **de 23.08.1981**, un grup de trei tineri, după ce au sustras prin efracție mai multe arme și muniție (pistolete și pistoale mitralieră AKM) din sediul postului de poliție P. jud Hunedoara, s-au urcat în autobuzul ce asigura ruta Deva – Timișoara și au luat ostatici pasagerii aflați în acesta, precum și pe cei care se urcau la stațiile ITA din fiecare localitate de pe traseu. Unul dintre făptuitori îl avea în supraveghere și dirija pe conducătorul auto, altul s-a poziționat în spatele autobuzului, iar celălalt ținea sub amenințare pasagerii, toate activitățile prin amenințare cu arma (dosar cunoscut sub denumirea ***„dosarul Autobuzul"***, instrumentat de fosta Procuratură militară Timișoara, nr. 292/B/1981; a se vedea în acest sens și dosarul nr.15/P/1993 al Direcției Procuraturilor Militare; dosarul nr.112/1993 al Tribunalului Militar Teritorial București, secția fond, în care s-a pronunțat sentința penală nr. 68 din 06 iulie 1993; precum și dosarul nr. 78/1994 al Tribunalului Militar Teritorial București, sentința penală nr. 63 din 15 aprilie 1994 – nepublicate). A se vedea și C. Troncotă, *op.cit.* p. 113 – 114.

[390] În luna decembrie 1981 – 28.01.1982, timp de 42 de zile, vicepreședintele forțelor terestre ale NATO din Europa de Sud, generalul american James Lee Dozier, a fost răpit și apoi deținut într-un apartament dintr-un imobil de pe strada Pindermonte din Padova – Italia, unde are instalat un cort, în mijlocul camerei, de către membrii organizației teroriste Brigăzile Roșii (A. Silj, op.cit., p.290).

diferite persoane, care au sau nu, dimensiunea acţiunii ilicite, pentru a-i sprijini.[391] În astfel de acţiuni teroriste pot să cadă ostatici persoane obişnuite care au avut neşansa de a fi la locul nepotrivit, în momentul nepotrivit,[392] ceea ce nu este cazul în situaţiile de răpiri care au o ţintă precisă.

G. atentatele sinucigaşe în cazul cărora membri ai grupărilor teroriste, din motivaţii de natură religioasă, fanatism, alte resorturi psihologice şi fiziologice sau dezaxaţi psihic, acceptă ori îşi propun misiunea sinucigaşă de a comite o acţiune violentă de tip atentat, fie prin manipularea unui dispozitiv, aparat, armă, maşină, avion (*cazul atentatelor din 11 septembrie 2001 asupra World Trade Center*) ş.a. a cărui folosire provoacă inevitabil decesul, fie prin conceperea executării de aşa manieră a atentatului, acţiunii de luare de ostatici, deturnări de avioane ş.a.m.d., încât numai prin decesul lor se produce rezultatul dorit[393].

---

[391] În exemplul suscitat la 17.12.1981, membri ai grupării Brigăzile Roşii, deghizaţi în instalatori, au pătruns în apartamentul din Verona al generalului Dozier. După ce a fost imobilizat şi sechestrat, generalul a fost introdus într-o ladă, ca într-un colet şi transportat la Padova, în apartamentul conspirativ, închiriat de la o studentă, Emanuela Frascello. În momentul operaţiunii fulger realizate de un comando al poliţiei italiene (980 secunde) pentru salvarea generalului, acesta a fost găsit cu ochii legaţi, urechile înfundate cu ceară, păzit de şeful celulei teroriste, Savasta, care avea ţeava pistolului proptit de tâmpla prizonierului, ambii în cortul, amplasat în mijlocul camerei goale.

[392] T. Filip, *Teroriştii printre noi*, Ed. Obiectiv, Craiova, 2001, p.25-26.

[393] Agenţiile de ştiri publică frecvent astfel de situaţii (de exemplu):

„Cinci morţi şi 25 de răniţi în două atentate sinucigaşe la Falluja

Autor: Gabriel Zamfirescu, Redactor, Publicat: 11/12/2016 Sursa http://www.stiripesurse.ro/cinci-morti-si-25-de-raniti-in-doua-atentate-sinucigase-la-falluja_1168520.html (accesat la 05.01.2017)

Cinci persoane au fost ucise şi alte 25 au fost rănite, duminică, în două atacuri sinucigaşe comise la două puncte de control ale armate şi poliţiei la Falluja, fostul bastion al organizaţiei jihadiste Statul Islamic, la vest de Bagdad, transmite DPA, citând un responsabil medical local. Trei dintre decedaţi erau membri ai forţelor de securitate. Atacurile sinucigaşe au fost comise cu vehicule-capcană la două puncte de control, a indicat responsabilul citat. Falluja, situat la circa 50 km vest de capitala Bagdad, a fost primul oraş irakian cucerit de jihadişti, la începutul lui 2014, conform Agerpres. Oraşul a fost eliberat din mâinile acestora de forţele de securitate în luna iunie 2016."

I. Stat Islamic revendică ultimele atentate sinucigaşe din Kirkuk

Autor: Cristian Gheorghe Publicat: 21/10/2016 Sursa http://www.stiripesurse.ro/stat-islamic-revendica-ultimele-atentatele-sinucigase-din-kirkuk_1159181.html

„Gruparea jihadistă Stat Islamic (SI) a revendicat atentatele sinucigaşe care au vizat vineri mai multe clădiri guvernamentale din oraşul Kirkuk (nordul Irakului) şi o centrală electrică din provincia omonimă, relatează AFP, potrivit agerpres.Anunţul a fost făcut de agenţia de propagandă a SI, Amaq.Atentatele, comise de mai mulţi bărbaţi înarmaţi care purtau veste explozive, s-au soldat cu cel puţin 17 morţi, dintre care 16 într-o centrală electrică aflată în construcţie la Dibis, oraş situat la 40 de kilometri nord-vest de Kirkuk.În mai multe cartiere din Kirkuk puteau fi văzuţi vineri zeci de jihadişti înarmaţi cu grenade şi puşti.Un corespondent al AFP a indicat că a văzut nouă astfel de indivizi 'îmbrăcaţi ca afganii', pe o stradă din cartierul Adan. Mai mulţi martori au spus că au văzut mici grupuri de bărbaţi înarmaţi care intrau în moschei în alte sectoare ale oraşului."

II. Cel puţin 27 de morţi şi peste 50 de răniţi, într-un dublu atentat la Bagdad

31 decembrie 2016, 13:04

Sursa:http://www.digisport.ro/Sport/SPECIAL/EXTRA+SPORT/Cel+putin+27+de+morti+si+peste+50+de+raniti+intr-un+dublu+atentatEXTRA SPORT

„Cel puţin 27 de persoane şi-au pierdut viaţa şi alte peste 50 au fost rănite sâmbătă în două atentate sinucigaşe simultane într-o piaţă aglomerată din Bagdad, acesta fiind cel mai sângeros atac din octombrie în capitala irakiană ce a avut loc cu câteva ore înainte de celebrarea Anului Nou, relatează AFP.Potrivit poliţiei, numărul morţilor a ajuns la 27, iar cel al răniţilor la 52. Bilanţul anterior era de 18 morţi şi 38 de răniţi.Doi kamikaze şi-au detonat centurile cu explozibili la o oră matinală în piaţa Al-Sinek, foarte frecventată, situată în plin centrul Bagdadului.Precedentul atac sângeros din Bagdad a avut loc la jumătatea lunii octombrie, când un kamikaze şi-a detonat încărcătura explozivă în mijlocul unei ceremonii funerare într-un cartier şiit, omorând cel puţin 34 de persoane.Atacul de sâmbătă nu a fost revendicat, dar gruparea jihadistă Stat Islamic (SI) revendică majoritatea atentatelor sinucigaşe şi a atacurilor cu bombă comise la Bagdad şi în restul ţării.În plan militar, Statul Islamic luptă îndeosebi la Mosul, în nordul Irakului, împotriva forţelor de securitate irakiene. Mosulul este cel de-al doilea oraş ca mărime al Irakului şi ultimul bastion al jihadiştilor în această ţară. Preluat de la Agerpres."

Secțiunea a 3-a

Căi, mijloace și metode pentru săvârșirea infracțiunilor având ca obiect informații secrete de stat ori date și informații despre obiectivele vizate de o entitate teroristă

[105] Infracțiunile contra securității naționale naționale care au ca obiect informații secrete de stat se realizează prin mijloace și metode specifice, cunoscute sub **denumirea generică de activități de spionaj** și vizează diferite domenii: *militar, civil, economic, social, știință și cercetare, politic, ecologic etc.*, funcție de care acțiunile întreprinse se nominalizează ca spionaj militar, economic (industrial, tehnologic, tehnico-economic, comercial și financiar ș.a.), științific, politic ș.a.m.d.

Spionajul constituie o activitate ostilă, îndreptată împotriva unui stat și constă în culegerea de informații, procurarea sau sustragerea de documente ori de alte date ce constituie secrete de stat și transmiterea acestora unor state sau organizații străine ori agenților acestora. În activitatea de spionaj sunt amestecate guvernele unor țări – chiar aliate politic sau militar – care urmăresc atât sustragerea unor importante secrete economice, științifice, militare, ecologice, cât și, de multe ori, "plasarea", ori prietenilor ori adversarilor, a unor date cu privire la potențialul tehnic și științific propriu, în scop de dezinformare[394], precum și concerne, grupuri industriale, financiare, de interese, considerent pentru care bugetele alocate realizării acestor scopuri sunt extrem de ridicate[395].

Informații clasificate ori date confidențiale despre obiectivele vizate de o entitate teroristă pot fi culese sau deținute și în scopul transmiterii ori pentru punerea la dispoziția unei persoane, grupare, grup structurat sau organizație care comite sau participă la acte teroriste, se pregătește să comită acte teroriste, promovează sau încurajează terorismul ori sprijină, sub orice formă, terorismul.

Căile, mijloacele și metodele folosite în activitatea de spionaj și de culegere de informații destinate entităților teroriste sunt extrem de diversificate, culegerea de informații se realizează atât în formă "*uni-sursă*", cât și în sistem "*multi-sursă*", îmbinându-se și interferându-se mijloace de natură exclusiv tehnică cu cele constând în surse de informare umană ori media.

1) În actuala eră informațională, dominată de tehnologia informației (IT), un loc important în acțiunile de spionaj este deținut de **utilizarea mijloacelor tehnice și electronice, chiar de tip satelitar.**

Este vorba de culegerea de informații prin:

---

[394] H.-P., Cathala, *Epoca dezinformării*, Ed. Militară, București, 1991.

[395] De pildă, în cursul anului 2014, conform Raportului de activitate S.R.I., „Principalele obiective ale **serviciilor de informații străine pe teritoriul național** au vizat: – penetrarea informativă a instituțiilor statului; – acțiuni la toate nivelurile în scopul influențării actului decizional ori obținerii de informații de interes; – intruziuni informatice având drept țintă instituții de stat sau alte entități gestionare/beneficiare de informații restricționate sau cu valență strategică; – contracararea proiectelor promovate de statul român; – consolidarea controlului asupra comunităților conaționale de pe teritoriul autohton și a principalelor forme asociative ale acestora; – fructificarea unor potențiale oportunități de afaceri pentru agenți economici conaționali; – derularea de acțiuni de propagandă și contra-propagandă; – inițierea de agresiuni informaționale menite să denigreze statul român; – derularea de operațiuni clandestine pe teritoriul național împotriva altor state."
https://www.sri.ro/fisiere/rapoarte/Raport_SRI_2014.pdf (accesat la 07.01.2017)

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

- intermediul *operaţiunilor de interceptare ilegală a comunicaţiilor internaţionale prin sateliţi, a comunicaţiilor din spaţiu, a cablurilor submarine şi a reţelei Internet*;
- de obţinerea imaginilor terestre, subterane, acvatice şi subacvatice, din spaţiul aerian, cu ajutorul sateliţilor, avioanelor-spion, aparate de zbor fără pilot, balize-spion, nave maritime şi fluviale, submarine, balize ori batiscaf-uri spion etc.

Această manieră de culegere de informaţii reprezintă **calea tehnică** şi se subsumează denumirii generice de **spionaj electronic**, la îndemâna statelor şi guvernelor puternic industrializate *high-tech*, cu forţă politică şi militară globală, şi aliaţilor lor, ce şi-au organizat şi structurat activitatea informativă internă şi externă în acest sens.[396]

Ţintele predilecte pentru activitatea de culegere de informaţii pe calea tehnică şi electronică sunt cele ce privesc adversarii militari în timp de război şi cele izvorâte din propriile necesităţi de natură strategic militară;

- ✓ comunicaţiile militare, mesajele şi comunicaţiile diplomatice între structurile acreditate (spargerea cifrurilor);
- ✓ date confidenţiale despre persoane, diverse organizaţii comerciale, guverne, operaţiuni legate de traficul de stupefiante, spălarea banilor, terorism, crima organizată ce rezultă din telecomunicaţiile acestora (telefonie – fixă şi mobilă -, telefax, e-mail-uri, internet, unde radio de suprafaţă, microunde, radar, ş.a.); mişcările în spaţiu – terestru, aerian, acvatic – ale unor obiective: nave, aeronave, trenuri, autovehicule, persoane etc.; şi altele.

Activitatea de culegere de informaţii prin calea tehnică, electronică desfăşurată de statele şi guvernele dotate cu astfel de mijloace se derulează în scopul intereselor securităţii naţionale – interne şi externe – proprii şi ale aliaţilor, ceea ce nu exclude extrapolarea în activităţi de spionaj contra statelor şi guvernelor adversare politic, militar şi economic sau chiar faţă de proprii aliaţi sau statele şi guvernele poziţionate în neutralitate.

---

[396] De pildă în sistemul american, la care s-au racordat toate statele membre NATO, dar şi alţi aliaţi politici şi militari, activitatea de culegere de informaţii prin mijloace tehnice şi electronice se derulează de organisme guvernamentale [exemplificativ: N.S.A, - Agenţia Naţională de Securitate, cu multiple compartimentări şi subdiviziuni, şi altele, în S.U.A., (pentru detalii, a se vedea J. Bamford, *The Puzzle Palace*, Penguin Books USA Inc., 1982)]; la fel şi în cazul altor state: F.A.P.S.I. – Agenţia Federală pentru comunicaţii guvernamentale şi informaţii, cu mai multe centre, laboratoare, staţii de recepţie a informaţiilor electronice cosmice, în Rusia (a se vedea, pentru detalii, Amy Knight, *K.G.B. după K.G.B*, Ed. "Elit", Bucureşti, 1996) şi altele.
În terminologia statelor membre NATO s-au împământenit denumirile **activităţilor de culegere de informaţii utilizată de SUA**, care este formată din sufixul "INT" de la cuvântul "intelligence", adăugat la prescurtarea unui cuvânt ce desemnează un domeniu sau zonă de interes , rezultând acronime, ca de pildă SIGINT compus din abrevierea de la "signals" (semnale electronice) şi sufixul "int". Tehnicile specifice domeniului SIGINT, ce reprezintă calea exclusiv tehnică de adunarea informaţiilor fără ştiinţa ori cooperarea ţintelor, sunt reprezentate de resursele satelitare [IMINT = exploatarea informaţiilor din imagini vizuale (VISINT); imagini fotografice (PHOTINT); imagini televizate şi video (VIDINT); imagini optronice – termice, infraroşii etc. (OPTINT); imagini radar (RADINT)] alte resurse tehnice [TECHINT] = exploatarea informaţiilor provenind din analiza undelor acustice produse voluntar sau nu de un obiectiv sau de mediul ce-l înconjoară (ACOUSTINT); de la radarele destinate ţintelor ce evoluează în spaţiu (RADINT); din studiul radiaţiilor şi altor efecte provenind de la sursele radioactive (NUCINT) şi altele] (pentru detalii, a se vedea Jacques Baud, *Encyclopédie du renseignements et de services secrets*, Ed. Lavanzelle, Paris, 1997). Operaţiunile strict tehnice prin care se culeg informaţiile prin mijloace electronice sunt relevate de E. Străinu, S. Topor, *Spionajul electronic*, Ed. Deliana, 2002. Detalii sunt oferite şi de V. Marchetti, J. D. Marks, *The CIA and the cult of intelligence*, Ed. Knopf, New York, 1973.

Astfel de acuzaţii au fost aduse SUA, de mass media internaţională, în lucrări de specialitate şi, mai mult sau mai puţin voalat, pe căi diplomatice în legătură cu programul ECHELON – *sistemul global de supraveghere electronică*[397], programul codificat "*Pădurile semantice*"[398] şi sistemul informatic "*Carnivore*"[399], întrucât, excluzând activitatea informativă licită derulată în interesul securităţii naţionale proprii şi a fenomenelor ilicite transnaţionale, chiar globale, cum ar fi terorismul internaţional, crima organizată internaţională ori traficul de stupefiante, utilizează informaţiile culese în scop de spionaj economic, pe care le pun la dispoziţia companiilor americane, ceea ce conduce la evidentă concurenţă neloială, pe lângă violarea dreptului la intimitate[400], sau interceptarea şi decriptarea zilnică a mesajelor secrete dintre peste 120 de ţări, timp de circa 50 de ani[401], săvârşind acte ilicite de ameninţare la adresa siguranţei naţionale a altor state.

Despre interceptarea comunicaţiilor cu scopul de a obţine informaţii politice, economice, tehnologice şi comerciale referitor la statele rivale din Europa, prin programul Echelon, a fost acuzată şi Marea Britanie, care a realizat astfel de operaţiuni, prin GCHQ (*Centrul guvernamental de comunicaţii*), în februarie 2000, când Comisia pentru libertăţile şi drepturile cetăţeanului din Parlamentul Europei, a organizat audieri în baza unor documente din care rezulta că sistemul respectiv este folosit pentru spionaj economic[402].

---

[397] Program ce a luat fiinţă urmare a unui pact ultrasecret, pus în aplicare la sfârşitul anilor 1980, între SUA, Marea Britanie, Canada şi Noua Zeelandă, intitulat UKUSA, pentru colectarea de informaţii electronice prin reţele de sateliţi de interceptare globală, prin interceptarea comunicaţiilor mediate de sateliţii geostaţionari INTELSAT (utilizaţi de companiile telefonice din întreaga lume pentru comunicaţiile internaţionale; prin exploatarea informaţiilor culese de reţeaua de sateliţi spioni Vortex, lansaţi pe orbită de NSA, care acoperă întreg globul terestru; şi prin reţeaua de calculatoare "dicţionare", care înmagazinează, analizează şi filtrează informaţiile numerice şi analogice şi extrage informaţiile care conţin cuvintele cheie din liste modificate şi actualizate continuu. Ziaristul Nicky Hager a dezvăluit prin articolul „*Demascarea sistemului global de supraveghere*" (Sursa: Internet: www.http/206.13.40.11/1996/dec/echelon.html) existenţa şi funcţionarea programului Echelon; un alt ziarist britanic Duncan Campbell în cartea intitulată „*Supravegherea electronică planetară*" face alte dezvăluiri în legătură cu programul Echelon; în iulie 2000, un procuror francez a lansat o investigaţie judiciară preliminară privind amestecul Statelor Unite în sistemul de spionaj efectuat prin ascultarea convorbirilor telefonice a satelitului Echelon, iar la 06 iulie 2000 un parlamentar din Noua Zeelandă cerea SUA şi guvernului din ţara sa (implicat în program prin semnarea pactului şi asigurarea funcţionării a două staţii satelitare de interceptare electronică pe teritoriul său) retragerea implicării populaţiei civile în reţeaua Echelon (sursa: Internet: www.infowar.com/class_2/00/c;ass2_070700a_y.s.htmal); iar în luna februarie 2000, Parlamentul European prin Comisia pentru libertăţile şi drepturile cetăţeanului analiza oportunitatea numirii unei comisii care să investigheze dacă Echelon a încălcat drepturile cetăţenilor europeni şi ale industriilor.

[398] Programul utilizează un "*sistem automat de interceptarea convorbirilor telefonice internaţionale şi al e-mail-urilor, pe baza unor expresii sau fraze-cheie, analizând transcrierile vocale şi alte tipuri de documente, în scopul de a identifica anumite tematici, stabilite de utilizator*"; (C. Troncotă, *Careul de aşi – Serviciile secrete ale Marii Britanii*, S.U.A., Rusiei, Israelului", Ed. „Elion", Bucureşti, 2003, p. 67), pus la punct din anul 1996 de CIA, NSA şi Departamentul Apărării al S.U.A.

[399] Program de interceptare a poştei electronice în reţeaua Internet, introdus în 1999, de F.B.I. (C. Troncotă, idem, p. 77).

[400] În lucrarea lui C. Troncotă, supracitată, p. 66, sunt relevate câteva **cazuri de spionaj economic şi industrial** în care SUA au utilizat în interes propriu informaţiile dobândite prin programul Echelon: favorizarea pieţei de desfacere pentru industria de armament americană printr-o operaţie în care concernul european „Thompson" a pierdut un contract de 1,4 miliarde dolari în favoarea companiei americane „Raytheon"; contractul pierdut de „Airbus" în Arabia Saudită în favoarea concernului „Boeing – McDonnel Douglas"; contractul de construire a noii reţele de comunicaţii a Malaeziei câştigat de societatea americană „AT&T" în detrimentul unei societăţi japoneze, a cărei ofertă a fost descoperită de N.S.A.

[401] Aceeaşi sursă supracitată, p. 67, prezintă cazul „Crypto/AG" firmă elveţiană care a furnizat tehnologie pentru criptarea mesajelor secrete la circa 120 de state, începând din 1956, şi conform unui protocol secret cu NSA, aparatura vândută transmitea în regim automat cheia decriptării mesajelor către NSA.

[402] Ziarul „Globul", din 10 martie 2000; Pentru detalii, a se vedea şi C. Troncotă, *op. supracitată*, p. 37-38.

Prin folosirea mijloacelor tehnice şi electronice în interferenţă cu alte mijloace şi metode de culegere de informaţii există posibilitatea declanşării şi susţinerii unui război electronic[403], cum a fost cazul războiului din 1991, din Irak[404].

Şi în ce priveşte România, există suspiciuni în legătură cu utilizarea de către un alt stat, cu prilejul evenimentelor din decembrie 1989, a componentelor războiului electronic, constând în declanşarea pe ecranele radarelor unităţilor de aviaţie militară a unor false alarme, prin care se indicau prezenţa unor "ţinte" ce semnalau survolarea teritoriului românesc de aeronave "inamice", ceea ce a determinat utilizarea bateriei antiaeriene[405]; bruiajul exercitat asupra telecomunicaţiilor civile şi militare, inclusiv asupra supravegherii radar.[406]

În categoria *instrumentelor tehnice şi electronice utilizate în activitatea de spionaj ori pentru culegere de informaţii pentru a fi furnizate entităţilor teroriste* sunt cuprinse aparate şi dispozitive, cum ar fi:

- *sateliţi – militari şi comerciali*[407] –, avioane pilotate sau aparate de zbor nepilotate (drone) înzestrate cu mijloace de fotografiat de înaltă rezoluţie[408], camere electronooptice, pentru supravegherea pe timp de zi şi de noapte („*Night Vision Technology*") sau "după semnătura calorică" în întuneric total („*Heli – Telesurveillance Technology*"), radare[409] (aparatura susmenţionată se află numai la îndemâna organizaţiilor guvernamentale)[410];
- *ochelari pentru vederea pe timp de noapte* („Night-Vision Gogles"), *aparate telefonice disimulate*[411]; aparate foto silenţioase ori cu obiective speciale şi cu armare automată, miniaturizate şi/sau mascate în diferite obiecte (serviete, poşete etc.)[412];
- *dispozitive de interceptare ilegală a convorbirilor telefonice şi ambientale* a căror microfoane emiţătoare sunt *disimulate* în diferite obiecte sau accesorii uzuale (*nasturi, stilouri, scrumiere, broşe, pudriere, sutiene, ace de cravată, buchete, farfurii, pahare, pachete de ţigări, lanterne, cărţi, vaze, flori ori arbori ornamentali, tablouri, veioze, piese de mobilier, tapetul încăperii etc., posibilităţile fiind nenumărate şi din cele mai ingenioase*) ori încastrate în locaşuri din construcţiile interioare (în zid, perete, lambriuri) sau pe faţada clădirii ori pe terase private ori publice[413].

Aceste mijloace se mai pot disimula în instalaţiile electrice, de aer condiţionat, de aerisire, ventilatoare, instalaţii sanitare, în spatele unor oglinzi sau alte obiecte

---

[403] Ansamblu de acţiuni militare destinate interceptării, identificării, perturbării, eliminării sau exploatării emisiilor de radiaţii electromagnetice, introducerea de viruşi în sistemele electronice şi informaţionale ale adversarului. (definiţie tradusă din J. Baud, *op. cit.*, p. 257).

[404] A se vedea lucrarea *Războiul din Golf*, Ed. Militară, Bucureşti, 1991. Potrivit revistei NEWS & WORLD REPORT, din ianuarie 1992, NSA avea implantat un virus într-un ordinator irakian prin intermediul unei imprimante infectate şi livrate Bagdadului prin Iordania.

[405] Parlamentul României, *Raportul Comisiei senatoriale pentru cercetarea evenimentelor din decembrie 1989*.

[406] A. Sanca, *K.G.B. – ul şi revoluţia română*, Ed. "Miracol", Bucureşti, 1994, p. 47.

[407] Caracteristicile tehnice, orbitele, aplicabilitatea, categoriile acestor mijloace aparţinând S.U.A., unor ţări din Europa occidentală, Rusia, Israel ş.a., sunt descrise detaliat în J. Baud, *op. cit.*, p. 433-446.

[408] Idem, p. 394-399.

[409] Ibidem, p. 383-385.

[410] Utilizarea mijloacelor tehnice şi electronice în discuţie este destinată scopurilor defensive şi de apărare a teritoriului statelor şi, deopotrivă, culegerii de informaţii şi chiar activităţii de spionaj împotriva adversarilor militari şi economici.

[411] Cum ar fi de pildă telefonul mascat în pantof, "telefonul dentar" compus dintr-un minivibrator şi un receptor de unde radio, implantat într-o măsea (fluxul de ştiri al agenţiei "Reuters", octombrie 2001).

[412] Detalii în legătură cu aparatele şi mijloacele pentru fotografieri secrete şi modalităţile tehnice de utilizare sunt descrise în Ov. Diaconescu, *Interceptarea între informare şi documentare*, Ed. Globus, Bucureşti, 1998, p. 112-118.

[413] Dr. Paul Rönitz, *Spionajul economic*, Ed. Militară, Bucureşti, 1976, p. 84-85.

montate pe perete ori în habitaclul autoturismelor (tetieră, banchetă, alte componente tehnice sau de hobby) sau în orice alt mijloc de transport; sisteme direcționale optice – laseri – cum ar fi receptorii pasivi și micro-infraroșii[414]; dispozitive telecomandate, microfoane cu fir și fără fir; colectorul parabolic de sunete, stetoscopul electronic[415], receptoare pe bandă largă (scanner)[416].

Exemplele de utilizare a unor mijloace tehnice în activitatea de spionaj sunt nenumărate: de pildă, serviciile chineze de informații au descoperit că avionul președintelui chinez, un Boeing 767, achiziționat din S.U.A., era înțesat cu tehnică de ascultare, adică 27 de microfoane supersofisticate capabile să emită prin satelit[417]; în anii 1980, funcționarii ambasadei SUA din Moscova au sesizat că sediul ambasadei este "bombardat" electronic și au reușit să identifice și antenele unor emițători de înaltă putere, care se aflau pe unele clădiri din apropiere, mai înalte[418]. Instalații de ascultare ambientală, montate în scop de spionaj, au fost descoperite și în sediul unor ambasade ale României din străinătate.[419]

În cazul mijloacelor tehnice și electronice de tip satelitar și, în general, a acelora aflate la îndemâna instituțiilor guvernamentale, utilizarea lor se face în condiții extrem de secrete, de pe teritoriul lor sau al statelor aliate.[420]

Pentru folosirea celorlalte mijloace tehnice se îmbină calea tehnică aleasă pentru activitatea de spionaj cu utilizarea resurselor umane, respectiv a spionilor de teren și acoliților și complicilor acestora, ce execută operațiunile propriu-zise de exploatare a dispozitivelor (*montare, întreținere, exploatare, ridicare de la locul unde au fost instalate ș.a.m.d.*)

Așa a fost cazul, în situația diplomatului rus Gusev, în realitate ofițer al SVR, specializat în tehnica de ascultare, care a fost depistat de FBI, după ce a ascultat convorbirile ce au avut loc în 50-60 ședințe ce s-au ținut într-o sală de la etajul șapte al Departamentului de Stat american, în care introdusese și instalase aparatură de interceptare ambientală.[421]

2) O altă cale de culegere de informații având ca obiect informații secrete de stat în scop de spionaj ***ori despre obiectivele vizate de o entitate teroristă*** o reprezintă **exploatarea surselor deschise**[422] și constă în adunarea de informații finite, realizată prin prelucrarea informațiilor primare obținute din documentele publice, mijloace media, cărți, reviste și Internet-ul,

---

[414] *„Science et vie"*, iunie 1992, articolul *„Spionii în birou"*.

[415] Ilie Mocanu, *Un front invizibil*, Ed. Politică, București, 1983, p. 38-39.

[416] Pentru detalii, a se vedea, Ov. Diaconescu, *op. cit.*, p. 38, 54-94, care relevă operațiunile strict tehnice de folosire a acestor categorii de mijloace și resursele logistice necesare instalării, montării, punerii în funcțiune și exploatării lor, cât de nenumărate exemple din activitatea practică.

[417] Informație preluată de ziarul „Ziua" din 26 ianuarie 2002, din cotidianul american „Washington Post".

[418] Ov. Diaconescu, *op. cit.*, p. 64.

[419] De pildă, la Manila, la Ottawa etc. (M. Pelin, *D.I.E. - Culisele spionajului românesc*, Ed. Evenimentul românesc, București, 1997, p. 374).

[420] Exemplul cel mai elocvent, deconspirat în anul 2000, îl reprezintă **sistemul Echelon**, care utilizează baze amplasate în Europa (baza Marwenstow, Marea Britanie), America (baza Sugar Grove), Australia (baza Geraldton) și Noua Zeelandă (baza Waiopai); sistemul Memex (care permite constituirea rapidă a unui dosar virtual al oricărui individ, accesând toate datele personale, tranzacțiile, bunurile și alte date ale unei persoane, date existente în memorii diferite. Acest tip de infrastructură permite însă nu doar supravegherea elementelor criminale ci, la fel de bine, monitorizarea discretă a tuturor tranzacțiilor bunurilor, datelor personale (de biografie, familie ori sănătate) ale unui rival politic sau activist disident), folosit de statele membre NATO și altele.

[421] Diplomatul rus a fost arestat pentru spionaj în favoarea Rusiei (canalul de știri Mediafax, care a preluat știrea apărută în publicația americană "Washington Post" din 18 decembrie 1999).

[422] În terminologia statelor membre NATO această modalitate de activitate informativă poartă denumirea de OSINT adică ***"open sources intelligence"***.

profitând de explozia informaţională contemporană. Sunt exploatate informativ comunicările făcute de oamenii de ştiinţă cu ocazia unor conferinţe sau congrese cu caracter ştiinţific, a unor materiale prezentate la târguri ori expoziţii internaţionale.

Activitatea de culegere de informaţii în scop de spionaj ***ori pentru a fi livrate unei entităţi teroriste*** , are drept ţel **să adune**, indiferent de căi, mijloace şi metode, **diferite categorii de informaţii**, cum ar fi:

- ✓ *informaţii generale* (materiale şi documente privind structurile politice şi militare, economice, geografice, demografice, referitoare la resursele, capacităţile şi vulnerabilităţile statului ţintă al activităţii informative);
- ✓ *informaţii militare* (strategice, tactice, în general orice informaţii având ca obiect forţele armate ale unui stat ţintă de la efective, dotări, amplasamentul trupelor şi a resurselor tehnice până la elemente ţinând de doctrină, influenţe politice ş.a.m.d.);
- ✓ *informaţii privind diverse persoane* (curriculum vitae, funcţii, opinii caracteristice, obiceiuri, poziţia socială, sistem relaţional, vicii etc.);
- ✓ *informaţii economice* [evaluare generală (capacitate de producţie militară, tendinţe şi perspective, influenţă în/din politica străină), potenţial economic (resurse naturale şi umane: demografie, educaţie, sănătate; baze industriale: capacitate de cercetare şi dezvoltare, de producţie, tip de producţie, posibilitate de punere a industriei pe picior de război; distribuirea veniturilor şi cheltuielilor; capacitatea financiară: datorii externe; vulnerabilităţi: controlul aprovizionării, al preţurilor, efectele unor sancţiuni externe), negocierea contractelor importante; capacităţi de producţie a unor produse interzise prin convenţii şi tratate internaţionale (nucleare, chimice etc.), din domeniul financiar şi al spălării banilor obţinuţi prin operaţii ilicite];
- ✓ cercetarea tehnico-ştiinţifică şi tehnologică;
- ✓ evoluţia cotaţiilor bursiere;
- ✓ personalităţi şi orientarea strategică a cadrelor cu funcţii de conducere macro şi micro economică; trend-ul operaţiilor de corupţie etc.;
- ✓ informaţii electronice;
- ✓ informaţii geografice (geografie fizică, politică şi socială);
- ✓ din domeniul educaţiei şi religios;
- ✓ informaţii ţintă pentru un anumit moment dat (din oricare domeniu şi care interesează punctual pe termen scurt);
- ✓ *informaţii politice* [structurile politice şi orientările lor reale; - persoane şi personalităţi, grupuri de presiune; - sistemele de referinţă politică, religioasă, culturală a populaţiei şi dominantele acestora (la un moment dat); - raporturile existente între diferite partide, grupuri, organizaţii politice şi profesionale; - nivelul de audienţă/susţinere a diferitelor structuri politice de către populaţie; - modul de realizare a informării/comunicării de către structurile politice, segmentele de populaţie acoperite, paradigmele de lucru şi eficienţa comunicării, puncte vulnerabile în comunicare şi posibilităţile de intoxicare informaţională(sau de denaturarea sensului acesteia); - modul de colectare a informaţiilor şi realizare a feed-back-ului de către structurile politice, organe, organisme, grupuri; - raporturile existente între structurile statale şi cele politice; - relaţiile politice externe; - cunoaşterea şi penetrarea mass-media realmente independente, a altor structuri şi sisteme ce pot influenţa/modela opinia publică][423].

---

[423] Prelucrarea sintetică, după J. Baud, *op. cit.*, p. 404-414; Gh. Diaconescu, *Infracţiunile în codul penal român*, Ed. Oscar Print, Bucureşti, 1997, p. 65; I. Mocanu, *Însemnări despre spionajul tehnico-economic*, Ed. Militară, Bucureşti, 1975, P. Rönitz, *Spionajul economic*; Ed. Militară, Bucureşti, 1976, I. Păcurariu, G. Constantin, *Războiul patronilor*, Ed. Militară, Bucureşti, 1976;

Una din modalităţile de folosire a surselor deschise în activitatea de spionaj o constituie activitatea de **dezinformare** şi **simulare** în oricare domeniu de interes: militar, politic, economic, social, ecologic şi psihologic, prin care, unui stat sau obiectiv ţintă i se difuzează informaţii false, total sau parţial eronate ori depăşite sau erodate cu scopul de a-i influenţa deciziile.

Dezinformarea ori simularea a ceva ceea ce nu este conform cu realitatea existentă la un moment dat se realizează prin metoda introducerii voite într-un circuit informaţional, care în mod indubitabil este frecventat de statul sau obiectivul ţintă, a unor categorii de informaţii prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă şi Internet-ul.

Atacul sau „războiul" informaţional prin mijloace înalt tehnologizate (reţele de computere, cu predilecţie cele comerciale, penetrarea sistemelor computerizate de importanţă naţională de către hackeri, fraudele informaţionale ş.a.) ori prin utilizarea canalelor media reprezintă vulnerabilităţi care pot afecta, de la decizii strategice pe termen lung ce vizează sectoare de activitate ale unei naţiuni (economic, politic, social, militar, tehnico-ştiinţific), până la decizii punctuale într-un domeniu strict (de pildă, încheierea unui contract economic, managementul resurselor umane, promovarea sau obstacularea promovării unui anumit personaj etc.).

Materiale de dezinformare reprezintă materiale special colectate sau fabricate de un serviciu de informaţii sau oficină de spionaj pentru a induce în eroare anumite cercuri, agenţii sau indivizi, cum ar fi: documente, rapoarte, articole publicate în reviste sau difuzate prin radio sau televiziune, declaraţii ale unor agenţii de stat, personalităţi publice sau savanţi, scrisori particulare anonime, fluturi, informaţii pe diverse site-uri etc.[424]

3) **Calea** cea mai frecvent utilizată în scopul culegerii de informaţii de toate serviciile guvernamentale, dar şi de grupurile de interese economice, financiare etc., este cea a **surselor umane**[425], prin obţinerea de informaţii de la *agenţi de informaţii*[426], care pot fi *legali*[427] sau *ilegali*[428] şi care, în activitatea lor folosesc metode şi mijloace specifice.

După locul, rolul şi importanţa pe care o au într-o **rezidenţă** (*staţie, antenă*)[429], agenţii sunt de mai multe categorii:

- *agentul în post* (agent en place" este acela care deţine o funcţie extrem de importantă din punct de vedere al accesului la informaţiile secrete şi care, după recrutare, îşi menţine postul şi transmite în mod organizat informaţiile la care are acces către puterea sau organizaţia străină ori agenţii acestora care l-au racolat);

---

[424] V. Mitrokhin, KGB lexicon: *The Soviet Intelligence Handbook, (Lexiconul KGB: Manualul ofiţerului sovietic de informaţii)*, Londra, 2002, în care aşa este definită sintagma de „dezinformatsionnyye materialy" (materiale de dezinformare).

[425] În terminologia consacrată activităţii informative a statelor membre NATO, HUMINT, adică „human intelligence".

[426] Definiţi ca indivizi ce acţionează, potrivit directivelor unui serviciu de informaţii sau de securitate, pentru a obţine sau a ajuta la obţinerea de informaţii (J. Baud, *op. cit.*, p. 18).

[427] Acei agenţi care sunt implantaţi într-o ţară sub o acoperire legală şi aparţin reprezentanţei diplomatice, consulare, ori misiunii economice, culturale, oficiale a statului ori guvernului interesat în culegerea de informaţii.

[428] Respectiv, acei agenţi care nu au o acoperire legală şi sunt implantaţi ori recrutaţi într-o ţară şi care desfăşoară activităţi în clandestinitate.

[429] Organizaţie care funcţionează pe teritoriul unui stat unde desfăşoară activităţi de culegere de informaţii, subordonată „centralei", adică serviciului de spionaj căruia îi aparţine având o structură organizatorică relativ similară, funcţionând, de regulă, în cadrul ambasadei.

- *agent de influenţă* (care exploatează poziţia lor pentru a influenţa opinia publică sau mecanismele decizionale în scopul de promovare a obiectivelor pe care le are statul, organizaţia în serviciul căreia se află);
- *agent în adormire sau conservare* (acela care este implantat sau recrutat într-o ţară străină, poziţionat într-o stare de veghe, până în momentul în care este activat, în multe situaţii după mulţi ani de la momentul implantării sau recrutării);
- *agent de penetrare* (infiltrat într-un serviciu de informaţii sau o organizaţie oficială străină);
- *agent provocator* (implantat într-o regiune sau în interiorul unei organizaţii a cărui misiune este de a discredita o organizaţie sau o mişcare politică);
- *agent combatant* (care are însărcinări speciale, ce presupun inclusiv folosirea de armament, explozibili, dispozitive şi substanţe speciale);
- *agent de "cultivare"* (acela care evaluează indivizii vizaţi pentru a fi recrutaţi, le observă comportamentul profesional şi extraprofesional, identifică persoanele din anturajul acestora şi natura relaţiilor dintre ei);
- *agent recrutor* (specializaţi în a iniţia întâlnirile şi dialoguri cu persoanele vizate, pentru a le atrage treptat la cooperare cu serviciul de informaţii);
- *agent dublu* (acela care cooperează cu un guvern sau serviciu de informaţii a două sau mai multe state şi este manipulat sau se lasă folosit de cel al unei ţări împotriva sau în profitul alteia).[430]

Agenţii de spionaj (spionii) lucrează sub *diferite acoperiri* în ţara în care-şi execută misiunea, putând avea o acoperire oficială, ca de pildă: rang diplomatic sau consular, ataşat militar, cultural, economic, funcţionar la reprezentanţa unui stat, guvern, organizaţie internaţională, agenţie de transport sau turistică etc.[431]

O altă categorie de *agenţi sunt cei ilegali*, care sunt implantaţi pe teritoriul statului spionat sub diferite acoperiri: rezidenţi, refugiaţi politic, economic, turişti, prelaţi, sportivi, oameni de cultură, specialişti în diferite domenii: învăţământ, ştiinţă, artă etc.

La rândul lor, agenţii puterilor ori organizaţiilor străine care lucrează sub diferite acoperiri derulează pe teritoriul statului spionat activităţi de recrutare a unor agenţi, în domeniul de interes. Această activitate de recrutare poate avea loc şi pe teritoriul statului care efectuează acţiuni de spionaj sau pe un teritoriu neutru, cu ocazia deplasării persoanelor vizate în spaţiul respectiv – în concedii, vacanţe, misiune de serviciu, manifestări ştiinţifice, deplasări ocazionale etc.

Acţiunea de recrutare este destinată scopului obţinerii de informaţii din domeniul de interes sau pentru a sprijini într-un fel sau altul activitatea de culegere de informaţii ori de realizarea unei anumite acţiuni, şi poate dura în timp, mai mulţi ani sau să se realizeze

---

[430] Prelucrare, în sinteză, din mai multe surse de documentare: J. Baud, *op. cit.*, p. 18-21; V. Mitrokhin, C. Andrew, *Arhiva Mitrokhin – K.G.B. în Europa şi în Vest*, Ed. "Orizonturi" şi "Sirius", Bucureşti, 2003; Alain Dewerpe, *Spionul*, Ed. Nemira, Bucureşti, 1998; John Ranelagh, *Agenţia. Ascensiunea şi declinul CIA.*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2000; R. Payne, *Mossad – istoria secretă*, Ed. Colosseum, Bucureşti, 1996; R. Faligot, R. Kauffer, *Istoria mondială a serviciilor secrete*, vol. 1-4, Ed. Nemira, Bucureşti, 2000 şi 2002; M. Pelin, *D.I.E.-Culisele spionajului românesc*, Ed. Evenimentul Românesc, Bucureşti, 1997; V. Braşoveanu, T. V. Poncea, *Istoria serviciilor secrete*, Ed. A.N.I., Bucureşti, 1999; E. Volkman, *Spionaj*, Ed. RAO, Bucureşti, 1998; C. Troncotă, A. Blidaru, *Careul de aşi – Serviciile secrete ale Marii Britanii, SUA, Rusiei, Israelului*, Ed. Elion, Bucureşti, 2003.

[431] Reprezintă o profesie sau o activitate faptică atribuită unui personaj aflat în serviciu comandat (ofiţer, agent ş.a.) al unei puteri sau organizaţii străine, care îi permite să exercite activitatea legală de spionaj. Potrivit C.I.A. timpul necesar punerii la punct a unei bune acoperiri pentru un spion este de cel puţin 2 ani. (J. Baud, *op. cit.*, p. 135).

spontan, efectuându-se potrivit principiului desemnat în limba engleză prin acronimul "**MICE**" (*Money, Ideology, Constraint, Ego* = bani, ideologie, constrângere, personalitate).

În activitatea de spionaj sunt cunoscute ca *metode de recrutare a agenților de informații*:

- ✓ *recrutarea prin propunere directă* (metodă de a atrage în muncă informativă un individ special selectat, care a fost în prealabil atent studiat sub acoperire, acesta urmând să devină agent, propunându-i-se direct să îndeplinească regulat și clandestin misiuni informative, în condițiile specificate),
- ✓ *recrutarea pe baze politice și ideologice* (determinarea cooperării ca agent secret a unui individ, special selectat și studiat prealabil, prin exploatarea vederilor sale politice, aspirațiilor de eliberare națională, înclinațiilor naționaliste, sentimentelor patriotice, convingerilor pacifiste și antiimperialiste, precum și a altor factori politici),
- ✓ *recrutarea pe bază moral psihologică* (determinarea cooperării secrete ca agent a unui individ special selectat și studiat în prealabil, prin exercitarea unor presiuni psihologice, prin exploatarea slăbiciunilor acestuia, a vanității, a invidiei, a dorinței de răzbunare, a simpatiilor personale precum și ale greșelilor acesteia, morale, profesionale sau de altă natură).[432]

Între *metodele de obținere a informațiilor* dorite se înscriu și **corupția și șantajul**.

Scenariul clasic de *corupere* a unui funcționar parcurge câteva etape succesive, cu particularitățile corespunzătoare, firești oricărui caz concret: o întâlnire aparent întâmplătoare între spion și persoana în cauză, după ce a fost realizată investigația de cunoaștere a respectivului individ; o altă întâlnire, stabilită de conivență, în care spionul își pregătește terenul prin încercarea de câștigarea simpatiei subiectului vizat, oferirea unui mic serviciu – un catalog științific, o revistă de specialitate, o carte, bilete la un spectacol, oferirea unei partide de vânătoare, golf, de tenis etc., conversația adâncindu-se; o nouă întrevedere în care spionul formulează prima cerere de obținere a unei informații neutre, făcând apel la cunoștințele profesionale ale subiectului, fără a anticipa scopul propus, cu prilejul oferirii unei mese, o atenție pentru soție, care, în general, depășesc posibilitățile uzuale ale persoanei vizate; în sfârșit, o ultimă fază în care are loc racolarea subiectului și racordarea sa la interesul dorit: obținerea de informații din domeniul de interes consecutiv cu remiterea efectivă a unui dar consistent: sumă de bani, obiecte sau late valori, deschiderea unui cont bancar etc. Odată obținut primul set de informații și remis un dar substanțial, subiectului (care a fost înregistrat, fotografiat ori filmat discret) îi va fi greu să refuze furnizarea unor informații din ce în ce mai substanțiale[433].

Modalitățile concrete sunt extrem de multiple și variate, mai mult sau mai puțin amplificate (de introducerea în operațiune a unor femei pentru practicarea de relații extraconjugale ori compromițătoare, exploatarea unei situații financiare în derivă, speculare unor pasiuni, vicii ș.a.).

Șantajarea unei persoane ce prezintă interes pentru spion se bazează pe obținerea unor date privind viața particulară sau profesională, a căror divulgare publică ar fi de natură să producă subiectului șantajat prejudicii grave de imagine în viața și anturajul social, profesional, familial. Sunt exploatate date privind eventualele devianțe sexuale, sentimentele personale (amor, frustrații etc.).

---

[432] V. Mitrokhin, *KGB Lexicon: The Soviet Intelligence Handbook*, op. cit.; F. Gârz, *Ghidul spionului român*, Ed. "Obiectiv", Craiova, 2001, p. 58-74.

[433] Prelucrare după P. Rönitz, op. cit., p. 52.

În prezent, potrivit unor statistici CIA, în 90% din cazurile de spionaj împotriva S.U.A., spionii au contactat puterile străine pentru a vinde informaţii, contra unor sume de bani consistente, deci primează *motivaţia financiară*.[434]

Utilizarea calculatoarelor electronice şi pătrunderea pe site-ul ţintelor care interesează sau în reţeaua proprie a acestora oferă posibilitatea unei documentări bine puse la punct: date privind angajaţii (numele şi adresele, pasiunile, modul de viaţă, despre viaţa particulară şi socială), creându-se astfel premisele posibilităţii de abordare a unora dintre ei, în vederea racolării, pentru punerea în aplicare a copului obţinerii de informaţii din cele căutate.

Agenţii racolaţi pentru desfăşurarea sau sprijinirea acţiunilor de spionaj pot fi deopotrivă de sex masculin şi feminin, cunoscut fiind că femeile, cu un zâmbet şi puţină imaginaţie, rezolvă obţinerea unor informaţii extrem de utile.

O altă metodă de obţinere a informaţiilor o reprezintă "***exploatarea în orb***" a unor funcţionari deţinători de informaţii clasificate, care în mod inconştient devin surse pentru spion sau acolitul său racolat, nedându-şi seama despre destinaţia informaţiei pe care o dă.

Este exploatată nerespectarea, de către unii angajaţi, a prevederilor Legii privind protecţia informaţiilor clasificate şi instrucţiunile ori regulamentele interne cu privire la păstrarea, mânuirea şi transportul documentelor secrete, ce vorbesc "prea mult" în diferite anturaje ori localuri (uneori sub influenţa băuturilor alcoolice), se laudă cu succesele de la locul de muncă faţă de persoane necunoscute. Alteori, schiţe, desene, crochiuri, hărţi ori lucrări confidenţiale sunt lăsate pe masa de lucru, la îndemâna oricui [îngrijitor (oare), femeie de serviciu, colegi, vizitatori oarecari], secretara nu este îndeajuns de atentă la răspunsurile care le dă (conlocutorilor de faţă sau de telefon), copiile unor lucrări secrete ori confidenţiale nu se înregistrează potrivit reglementărilor[435], se multiplică în mai multe exemplare din care se reţine unul etc.

Posibilităţile de "*exploatare în orb*" de către spioni au fost ***sintetizate***[436], după cum urmează: *conversaţia îndelungată* în interiorul sau exteriorul întreprinderilor, instituţiilor, societăţilor comerciale unde se vehiculează secrete de serviciu, secrete de stat ori date confidenţiale; *flecăreala* în legătură cu unele proiecte şi cu noile produse; *lăsarea documentelor confidenţiale la vedere*, după orele de muncă; *neînsoţirea unor vizitatori* în instituţii şi birouri; *lucrul acasă* în domeniul unor probleme confidenţiale; citirea unor documente confidenţiale în mijloacele de transport în comun, inclusiv în avioane; *pierderea* unor documente confidenţiale; folosirea de locuri publice pentru întâlniri importante; *divulgarea* de noi proiecte prin anunţuri de oferte de serviciu; *efectuarea de schimburi* de experienţă cu prilejul reuniunilor ştiinţifice.

Culegerea de informaţii de către agenţii legali este facilitată de poziţia oficială deţinută în ţara obiectiv a acţiunii de spionaj, ceea ce oferă accesul la surse de informare din cele mai variate posibile (surse de informaţii deschise: mass media, lucrări de specialitate, documente nesecrete emise de autorităţile statale, analize şi comunicate ale unor instituţii neguvernamentale, manifeste, comunicate, mesaje, postere distribuite de organizaţii şi grupări etc.) ori surse de informaţii închise (date, informaţii clasificate existente în portofoliul unor instituţii, organe, agenţi economici) sau din surse locale de informare (diferite persoane, cu funcţii şi calităţi din cele mai diverse, din medii şi locuri în care se vehiculează informaţii

---

[434] J. Baud, *op. cit.*, p. 20.
[435] H.G.R. nr. 585/2002.
[436] După W. Wade, „*Spionajul şi oamenii de afaceri*", referat prezentat la o sesiune organizată de Asociaţia britanică pentru securitatea industriei", citat de P. Rönitz, *op. cit.*, p. 93-94.

secrete şi confidenţiale, racolate prin şantaj, material compromiţător, acordarea de cadouri sau sume de bani, ori prin exploatarea unor nemulţumiri, opţiuni politice ş.a.m.d.).

Activitatea de *culegere de informaţii* parcurge, din punct de vedere al modalităţilor de acţiune propriu-zisă, mai multe **etape**:

a) - **identificarea locurilor** de unde urmează a se culege informaţii sub forma unui material brut; *trierea informaţiilor care prezintă interes pentru scopul acţiunii ilicite pe care şi-o prefigurează sau în derularea căreia se află făptuitorul*[437];

b) - transmiterea, divulgarea, distrugerea, alterarea ori ascunderea unui document sau înscris care conţine informaţii clasificate presupune ***obţinerea* documentului sau înscrisului**, în modalitatea sa de prezentare, ori examinarea lui, extragerea informaţiilor pe care le conţine, înregistrarea, copierea sau obţinerea de extrase prin orice procedee (multiplicarea prin dactilografiere ori xerox, procesare pe calculator, fotografiere[438] (aerofotografiere[439]), filmare (aerofilmare[440]), cartografiere[441], prin mijloace tehnice specifice acţiunilor de acest gen (aparatură miniaturizată, elicoptere, avioane, nave, sateliţi).

În acest scop este necesară, fie *accederea în spaţiile respective* (încăperile de securitate[442] sau containere speciale[443]), prin[444]:

- penetrarea pereţilor, podelelor, tavanelor, uşilor şi încuietorilor încăperilor, obţinerea cheilor adevărate, mulajului acestora, ori folosirea unor chei neadevărate sau înlăturarea eficienţei mecanismului de închidere, a sistemelor de cifru şi a combinaţiilor încuietorilor la încăperile de securitate şi containerele speciale;
- forţarea barelor încastrate în beton şi asigurării antiefracţie a ferestrelor încăperilor de securitate, indiferent unde sunt dispuse;
- *strecurarea sub diferite acoperiri în obiective industriale şi ştiinţifice* prin: mituirea personalului de pază, substituirea de persoană – ia înfăţişarea unui inspector de personal, a unui cercetător, angajat al unei firme de prestări de servicii – telefoane, calculator, fax, instalaţie de aerisire şi aer condiţionat, organe de control –, falsificarea de documente, folosirea sistemului relaţional, exploatarea unor deficienţe în sistemul de pază şi supraveghere a obiectivului, folosind uneori deghizarea, etc;
- spionii economici pot recurge la pătrunderea în instituţie, întreprindere, societate comercială sub pretexte din cele mai diferite, de pildă, creând o legendă în legătură cu necesitatea reparării defecţiunii unui P.C., disimulat în angajat al unei firme de service; sau, realizarea unui contact cu un „subiect" cu prilejul congreselor, colocviilor, coktail-urilor, târgurilor, conferinţelor, inaugurărilor ori în timpul orelor de destindere – practicarea unui sport, frecventarea muzeelor, sălilor de spectacole,

---

[437] Trierea şi clasarea reprezintă activităţi întreprinse pentru a sintetiza, a selecţiona dintr-o masă de informaţii, pe cele care interesează în realizarea scopului acţiunii ilicite.

[438] În incinta locului unde este gestionat documentul sau înscrisul ce conţine informaţii clasificate (spaţii închise)

[439] În cazul obiectivelor, zonelor sau locurilor de importanţă deosebită pentru protecţia informaţiilor secrete de stat (spaţii deschise).

[440] Idem.

[441] Ibidem.

[442] Încăperile special amenajate în zonele de securitate, în care informaţiile secrete de stat pot fi păstrate pe rafturi deschise sau pot fi expuse pe hărţi, planşe ori diagrame.

[443] Containere de clasa A (autorizate la nivel naţional pentru păstrarea informaţiilor strict secrete de importanţă deosebită), de clasa B (autorizate la nivel naţional pentru păstrarea informaţiilor strict secrete şi secrete), construite în aşa fel (potrivit standardelor ORNISS) încât să asigure protecţia împotriva pătrunderii clandestine.

[444] După W. Wade, *„Spionajul şi oamenii de afaceri"*, referat prezentat la o sesiune organizată de Asociaţia britanică pentru securitatea industriei", citat de P. Rönitz, op. cit., p. 93-94.

care, toate, permit realizarea schimbului de idei şi apoi vizitarea la locul de muncă; pătrunderea în instituţia interesată este anticipată de un plan de acţiune concretă, în care cel interesat îşi stabileşte posibilităţile de acces: dimineaţa, odată cu angajaţii din obiectiv, profitând de neatenţia personalului de pază; în timpul pauzei de prânz; sub diferite acoperiri: vizitator, jurnalist, etc. Dacă este rezolvată accederea, spionului îi este facil să identifice unele birouri, locul unde sunt deţinute secrete, ori sunt amplasate instalaţii, maşini ce-l interesează; fie *organizarea unor operaţiuni fizice, gen ambuscadă, în timpul transportării documentelor sau înscrisurilor, fie folosirea mijloacelor tehnice de ascultare pasivă ori activă* (microfoane, radio-emiţătoare ori alte dispozitive implantate ceea ce necesită montarea lor) a discuţiilor confidenţiale din încăperile de securitate, fie *penetrarea măsurilor şi structurilor de protecţie* INFOSEC[445], sistemului de prelucrare automată a datelor (SPAD)[446], sistemul informatic şi de comunicaţii (SIC)[447], securitatea calculatoarelor (COMPUSEC)[448], securitatea comunicaţiilor (COMSEC)[449]; fie *interceptarea ilegală* a copiatoarelor şi dispozitivelor telefax, fie *sustragerea* efectivă a rolelor, bobinelor, containerelor de păstrare a benzilor magnetice sau video, a ambalajelor sau suporţilor (microfilme, discuri optice, suporţi magnetici) în (pe) care se păstrează documente sau materiale ce conţin informaţii clasificate.

Astfel de acţiuni se realizează de persoanele care au acces în încăperile de securitate, prin manopere ilicite (efracţie, obstacularea sau distrugerea sistemelor de supraveghere electronică, inducerea în eroare a personalului de supraveghere şi pază), eludarea măsurilor de procedură instaurate, ori cu complicitatea unor angajaţi (paza, şi control acces, personalul de deservire, ori tehnico-administrativ.[450]

c) – transmiterea informaţiilor

În scopul remiterii – primirii informaţiilor între agenţii unei puteri sau organizaţii străine şi cei recrutaţi de către aceştia se păstrează un ***sistem de comunicare***, în general contactele directe fiind evitate. Se recurge la utilizarea *„căsuţei poştale"* sau *„locuri secrete pentru mesaje"*[451] ce reprezintă în limbajul serviciilor de informaţii, locuri secrete pentru

---

[445] Ansamblul măsurilor şi structurilor de protecţie a informaţiilor clasificate care sunt prelucrate, stocate sau transmise prin intermediul sistemelor informatice de comunicaţii şi a altor sisteme electronice, împotriva ameninţărilor şi a oricăror acţiuni care pot aduce atingere confidenţialităţii, integrităţii, disponibilităţii, autenticităţii şi nerepudierii informaţiilor clasificate, prin care se asigură securitatea calculatoarelor, a transmisiilor, a emisiilor, securitatea criptografică. (H.G. nr. 585/2002)

[446] Echipamentele de calcul, produsele software de bază şi aplicative, metodele, procedeele folosite astfel încât să asigure îndeplinirea funcţiilor de stocare, prelucrare automată şi transmitere a informaţiilor în format electronic (texte, date, imagini, sunete înregistrate pe suporturi magnetice, optice, electrice ori transmise sub formă de curenţi, tensiuni de câmp electromagnetic, în eter sau în reţele de comunicaţii). (H.G. nr. 585/2002)

[447] Ansamblu informatic prin care se stochează, procesează şi se transmit informaţii în format electronic. (H.G. nr. 585/2002)

[448] Aplicarea la nivelul fiecărui calculator a facilităţilor de securitate hardware, software şi firmware, pentru a preveni divulgarea, manevrarea, modificarea sau ştergerea neautorizată a informaţiilor clasificate. (H.G. nr. 585/2002)

[449] Măsuri de securitate în telecomunicaţii, luate pentru a proteja mesajele dintr-un sistem de telecomunicaţii care ar putea fi interceptate, studiate, analizate şi, prin reconstituire, pot conduce la dezvăluiri de informaţii clasificate. (H.G. nr. 585/2002)

[450] Funcţionarul care manipulează documentele secrete, dactilografa care scrie la maşină asemenea documente, secretara care le prezintă la semnat, femeia de serviciu care recuperează indigourile prin care s-au multiplicat documentele secrete (Tribunalul Militar Cluj, sentinţa penală nr. 220 din 1975; Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, decizia penală nr. 362 din 1975; aceeaşi instanţă, sentinţa penală nr. 771 din 1984 – nepublicate), funcţionarul care multiplică la xerox astfel de documente.

[451] „Dubok" (în limba rusă) sau „boite aux lettres morte" (în limba franceză). A se vedea în acest sens, J. Baud, *op. cit.*, p. 54; C. Troncotă, *Practici şi mentalităţi în activitatea aparatului de securitate din România*, 1948-1965, publicat în revista *"Arhivele totalitarismului"*, anul VII, nr. 24-25 (3-4/1999), p. 73-77; R. C. Cristescu, *Serviciile secrete din România şi scandalurile de corupţie*, Ed. Antet XX Press, Bucureşti, 2001, p. 47);

lăsarea mesajelor situate într-o zonă publică, uşor de frecventat, în care sunt lăsate mesaje, înscrisuri şi de unde sunt ridicate altele – chiar sume de bani – de către predători şi primitori – agenţi ai unor servicii de informaţii ori spionaj şi cei care le transmit informaţii, pentru a se evita contactul direct, personal. Sunt preferate: scorburile de copac, bornele kilometrice (la baza cărora se îngroapă mesajul), cotloane sau fisuri de la diverse construcţii vechi amplasate în oraşe, situri arheologice, muzee, locuri bine adăpostite şi ferite de umezeală din parcuri/păduri/grădini, containere depuse în ziduri, garduri, grilaje, balustrade, totul depinzând de ingeniozitatea celor implicaţi.

La data de 18 februarie 2001, Robert Hanssen, agent special FBI, ofiţer de legătură a Departamentului de Stat al SUA pe lângă Biroul Misiunilor Străine (organism care supraveghează securitatea şi problemele contrainformative din toate ambasadele şi consulatele americane) a fost surprins în flagrant în timp ce depunea un pachet cu documente secrete într-una din ascunzătorile, „căsuţele poştale", convenite cu persoanele de legătură, agenţi ruşi, iar într-un loc mai îndepărtat de primul se afla ascunsă o pungă de plastic care conţinea suma de 50.000 dolari, ambele locuri amplasate într-un parc din localitatea Vienna, statul Virginia, situat în apropierea locuinţei sale. Surprinderea în flagrant a fost succedată de percheziţionarea casei situată la periferia Washington-ului şi a celor două autovehicule pe care la avea în proprietate, un Ford Taunus şi o dubiţă Wolkswagen, după care a fost arestat sub acuzaţia de spionare în favoarea Rusiei.. Surprinderea în flagrant a „cărţiţei" R.H. a fost organizată şi realizată după o perioadă de circa 2 luni de zile de supraveghere şi urmărire operativă, interceptarea comunicaţiilor şi toată gama de căi, metode, mijloace şi tehnici investigative. Aceste activităţi au fost declanşate şi facilitate de împrejurarea că la sfârşitul anului 2000, F.B.I.-ul a intrat în posesia întregului dosar de la SVR (serviciul rus de informaţii externe) al agentului „B" alias „Garcia", alias „Ramon" care a fost identificat în persoana agentului special F.B.I.-ul Robert Hanssen.

Un alt sistem de legătură este prin prin *mesageri sau curieri*. Agenţii legali comunică cu serviciul de spionaj din care fac parte prin intermediul „*valizei diplomatice*", prin reţeaua radio criptată protejată ori prin canale sigure şi protejate de comunicare.

Mijloacele tehnice necesare activităţii (dispozitive de interceptare a convorbirilor telefonice sau ambientale, aparate foto, aparate de comunicare) derulate de agenţii ilegali ori acoliţii acestora sunt puse la dispoziţie de agenţii legali sau se achiziţionează de pe piaţa liberă, se procură prin contrabandă sau sunt produse ori adaptate necesităţilor în ateliere private.

În activităţile clandestine sunt cunoscute *mesajele disimulate* cum ar fi: *punctarea literelor*[452]; *utilizarea acrostihului*[453]; *cuvântul - cod*[454]; *grila*[455]; cernelurile simpatice

[452] Se punctează discret un număr de litere dintr-un text (carte sau scrisoare) a căror citire permite destinatarului să reconstituie mesajul. Se remarcă procedeul care constă în marcarea literelor necesare cu un vârf de creion; marcarea literelor printr-o înţepătură uşoară cu un ac; marcarea lor cu cerneală simpatică; modificarea uşoară a traseului literei sau a unui cuvânt (înclinare, îngroşare, formă, spaţiu, ortografiere etc.). A se vedea G. Desmaretz, *Totul despre spionaj*, Ed. Polirom, Iaşi, p. 190.

[453] Poezie în care iniţiala versurilor, citite vertical, alcătuiesc un nume sau o propoziţie.

[454] Se utilizează cuvinte obişnuite în conţinutul unui text, care au o semnificaţie cunoscută numai de persoanele care corespondează, stabilită anterior: („Gogule îţi mulţumesc pentru carte"); prenumele poate indica o oră (Gogu=11) obiectul – ziua (carte = luni) ş.a.m.d. (dupa G. Desmaretz, *op. cit.*, p. 191)

[455] Expeditorul corespondenţei dispune de o grilă (foaie de hârtie ajurată) pe care o suprapune peste hârtia corespondentă şi scrie mesajul în golurile grilei. Apoi scoate grila şi completează locurile rămase cu un text, în mod necesar, coerent, pentru ca să pară un text oarecare. Destinatarul, care deţine o grilă similară, la rândul lui, o aplică pe corespondenţa primită, şi astfel citeşte textul ascuns. (G. Desmaretz, *op. cit.*, p. 192)

(invizibile)[456], care e folosită la punctarea unui text, dar, în general pentru disimularea unui text integral, printre rândurile unui ziar, ale unei scrisori. În practica DGSE (serviciul de securitate externă francez) este citat exemplul unui cetățean arab care își copia documentele cu o cerneală simpatică și le acoperea cu un alt text scris cu o cerneală clasică. Destinatarul folosea un prim reactiv (pe bază de tinctură de iod), care făcea să dispară cerneala vizibilă și apoi un al doilea reactiv care făcea să apară textul secret.

Alte metode de disimulare le reprezintă folosirea sistemelor criptografice, respectiv transpunerea unui text clar într-un text cifrat și dezlegarea lui cu ajutorul unei "chei". Sunt cunoscute diferite metode criptografice din care amintim: codarea[457]; substituția[458]; transpoziția (simplă, dublă sau triplă)[459]; combinarea tehnicilor expuse mai sus.[460]

d) - divulgarea cu bună știință, de către diferite persoane, în schimbul obținerii unor avantaje materiale sau a altor servicii, a unor promisiuni, ori ca urmare a unui șantaj, din spirit de răzbunare sau din cauza existenței unor motive cu caracter politic, ceea ce este exploatat de persoana interesată în săvârșirea unei infracțiuni contra securității naționale.

Persoanele în cauză sunt deținătoare ale unor informații cu caracter secret de stat sau au acces la asemenea categorii de informații, unele fiind chiar angajate ale unor servicii de informații.

În această din urmă situație se află acei agenți ai unei puteri sau organizații străine denumiți, în limbajul de specialitate al serviciilor secrete, ***defectori***[461] sau "***cârtițe***"[462], care devoalează serviciului de contraspionaj sau contrainformații advers, numele, calitatea și activitățile agenților serviciilor din care fac parte, care activează pe teritoriul statului unde au defectat.

---

[456] Acestea se pot obține prin folosirea unor substanțe aproape transparente sau de culoarea fondului pe care se scrie. Cele mai la îndemnă sunt sucul de lămâie, de ceapă, oțetul saliva, urina, sucul de fructe, laptele, aspirina dizolvată. Cei care utilizează cernelurile simpatice au pus la punct câteva metode de protecție pentru a evita scoaterea în evidență a mențiunilor scrise astfel: scrierea se face fără presiune pentru a nu lăsa urme pe spatele hârtiei; să șifoneze puternic hârtia, ca să contracareze lumina razantă; să recurgă la o protecție chimică capabilă să contracareze reactivii foarte puternici (C. Suciu, *Criminalistica*, Editura didactică și pedagogică, București 1972, p.460).

[457] „Fiecare cuvânt este înlocuit cu un alt cuvânt sau cu un grup de cuvinte. Un cod presupune să existe o listă care să indice cuvintele care trebuie transmise și corespondența lor cifrată. De exemplu, codul "101" poate semnifica deturnarea unui avion. Dezavantajul metodei rezidă în aceea că fiecare corespondent trebuie să aibă la dispoziție codul, astfel că în caz de descoperire există un dublu risc: decodificarea mesajului interceptat, dar și posibilitatea de intoxicare pentru celălalt corespondent." (G. Desmaretz, *op. cit.*, p. 195).

[458] „Constă în substituirea fiecărei litere a unui text printr-un cifru, un semn sau o literă, după un procedeu prestabilit; la rândul ei acesta poate fi simplă, (coborârea fiecărei litere a textului real cu un anumit număr de rânduri din alfabet); omofonică (litera cea mai frecventă din alfabetul limbii uzate va primi un număr de omofone) polialfabetică." (G. Desmaretz, *op. cit.*, p. 196)

[459] „Ce constă în schimbarea ordinii literelor într-un text într-o ordine convențională oarecare (principiul anagramei) care poate fi în mai multe variante: cruce romană, greacă, lorenă, papală; prin tablou fără cheie, cu cheie (literală sau numerală)." (G. Desmaretz, *op. cit.*, p. 198)

[460] Pentru detalii a se vedea C. Suciu, *op. cit.*, p.461.

[461] **Defector** este persoana aflată în slujba unui serviciu de informații străin, care deține informații în legătură cu rețeaua de agenți a acelui serviciu, pe teritoriul unei alte țări, unde el activează și se predă (autodenunță) serviciului de informații advers, transmițând-i informațiile în posesia cărora se află. (după G. D'Aumale și J-P. Foure, *Istoria tehnicilor de spionaj și contraspionaj*, Paris, 1998).

[462] **Cârtiță** (*mole* în limba engleză) semnifică agent recrutat sau implantat în serviciile de securitate sau poliție ale unei țări, în general cetățean al acelei țări, chemat să furnizeze în mod regulat informații unei puteri străine (C.Troncotă, *Istoria Securității Externe*, între 1965-1983, în "*Revista istorică*", *serie nouă, Tomul XI*, 2000, nr.3-4/mai –august 2000; și, în același sens, M.Pelin, *D.I.E. – din culisele spionajului românesc*, Ed. Evenimentul Românesc, București, 1997).

Aşa cum sunt relevate în lucrarea *„Istoria tehnicilor de spionaj şi contraspionaj"* a autorilor francezi Geofrey D'Aumale şi Jean-Piere Foure, apărută la Paris în 1998, sunt două categorii de defectori[463], denumiţi *transfugi propriu-zişi* (exteriori), care îşi părăsesc ţara din motive politice, ideologice sau economice pentru a trece într-un serviciu inamic sau *transfugi activi* ("transfugue-en-place", sau interiori), cei care rămân în ţara de origine, dar care joacă rol de cârtiţă (*"mole"* în limba engleză: agent recrutat sau implantat în serviciul de securitate sau poliţie al unei ţări, în general cetăţean al acelei ţări, chemat să furnizeze în mod regulat informaţii unei puteri străine), pentru un serviciu de informaţii advers[464].

Istoria serviciilor secrete româneşti, care cunoaşte cazuri de defectare a unor agenţi ai serviciilor de securitate naţională în favoarea serviciilor străine[465], dar situaţie inversă nu[466].

În schimb, istoria – mai îndepărtată sau mai apropiată – a puternicelor servicii de securitate din lume – CIA, FBI, MI5, MI6, fostul KGB şi mai recent FSB şi SVR, etc. – abundă de situaţii de acest gen, dat fiind şi miza mare a intereselor, atât de o parte cât şi de cealaltă.

Sunt extrem de cunoscute şi nu lipsite de publicitate cazurile Aldrich Ames (CIA), Robert Hanssen (FBI), David Berutt (CIA), Kim Philby (MI6) şi alţii în favoarea serviciilor ruseşti; dar şi Mitrokhin (KGB), Vitali Iurcenko (KGB), Oleg Penkovski (GRU) şi mulţi alţii în favoarea serviciilor secrete americane(CIA); nu rareori s-a întâmplat ca aceşti defectori să defecteze în favoarea a două servicii deodată (ex. Penkovski pentru CIA şi MI6).

Cu ocazia defectării, persoanele în cauză devoalează serviciilor respective numele şi calitatea agenţilor serviciilor din care fac parte, care acţionează pe teritoriul statului unde au defectat, ceea ce determină declanşarea unor „activităţi specifice" împotriva celor deconspiraţi; soldate, nu de puţine ori, cu trimiterea în judecată sau schimb, la nivelul statelor, de spioni, ori declararea de persoane indezirabile[467].

Cu titlu exemplificativ enumerăm pe Aldrich Ames „cârtiţă" a serviciilor ruseşti, infiltrat în CIA, care a furnizat infirmaţii despre tehnicile de contraspionaj american şi a deconspirat nouă agenţi americani în fosta URSS, din care 8 au fost condamnaţi la moarte şi executaţi, ca urmare a informaţiilor sale (între care şi Boris Yuzhin, Serghei Motorin şi Valeri Martinov, care au fost „răsuciţi", adică recrutaţi de serviciile speciale americane în folosul cărora lucrau, împotriva KGB-ului – deci spioni dubli).

---

[463] **Defector** (transfug în limba engleză) înseamnă persoană expatriată, din motive politice sau de altă natură şi care poate fi în posesia unor informaţii ce ar putea interesa guvernul SUA (definiţie în Raportul final al comisiei senatoriale, a Congresului SUA, de selectare a informaţiilor).

[464] Cristian Troncotă, *„Istoria Securităţii Externe între 1965-1983"*, în *„Revista istorică"* serie nouă, Tomul XI, 2000, nr 3-4, mai-august 2000; şi în acelaşi sens, M. Pelin, *DIE-din culisele spionajului românesc*, Ed. Evenimentul Românesc, Bucureşti, 1997.

[465] O descriere extrem de amplă este oferită în C.Troncotă, *Duplicitarii, op.cit.*, ed. a II-a revăzută şi adăugită, Ed. Elion, 2014, Bucureşti , p.161 – 181., cu referiri la enigma defectorilor din blocul estic, defectori români din fosta Securitate, cârtiţele din Armată.

Cazul generalului I.M. Pacepa, de notorietate, care a dezertat la 28 iulie 1978, primind azil politic în SUA, unde şi-a schimbat identitatea şi a suferit o operaţie estetică; în final, în anul 2000, sentinţa de condamnare la moarte din România, a fost revizuită şi în final, achitat pentru infracţiunea de trădare; şi alte cazuri: numai în perioada 1978-1982 au existat 12 astfel de situaţii (pentru detalii Revista *Historia*, nr. 9/iulie 2002).

[466] În pofida eforturilor documentare, nu am găsit astfel de situaţie, dar trebuie ţinut seama de împrejurarea că astfel de împrejurări pot să nu fie devoalate niciodată, iar accesul la documente de acest gen este interzis. Tratăm totuşi ipoteza întrucât, ipotetic, ea nu se exclude de plano.

[467] Pentru detalii a se vedea John Ranelagh, *CIA – ascensiunea şi declinul*, Ed. All, Bucureşti, 1997; Ronald Koehler, *Stasi – faţa ascunsă a poliţiei est-germane*, Ed. Omega, Bucureşti 2001; Peter Maas, *Aldrich Ames – ucigaşul de spioni*, Ed. Antet, Oradea, 1998, V. Ostrovsky, C, Hay, *Mossad – top secret*, Ed. Globus, Bucureşti 1993, Ronald Payne, Mossad – istoria secretă. Ed. Coloseum Bucureşti 1996 şi altele.

Interesant este că în același an când A. Ames i-a deconspirat pe cei trei agenți KGB ca fiind recrutați de serviciile americane, respectiv 1985, după câteva luni agentul special FBI, Robert Hanssen s-a adresat KGB-ului, manifestându-și dorința de colaborare în folosul serviciului sovietic și ca o primă informație, pentru a-și dovedi buna-credință și accesul la informații secrete de cel mai înalt nivel, identifica trei spioni ruși care fuseseră „răsuciți" de americani și transformați în agenți dubli: „Trebuie să vă previn că Boris Yuzhin, Serghei Motorin și Valeri Martinov au fost racolați de serviciile noastre „speciale". Fără să știe, Hanssen n-a făcut altceva decât să le confirme rușilor niște informații pe care aceștia le aveau deja. Prin aceasta el a reușit să convingă KGB-ul că poate fi o sursă prețioasă."

Secțiunea a 4-a

[106] ***Alte căi, mijloace și metode folosite pentru activitățile ilicite circumscrise infracțiunilor contra securității naționale și de terorism***

- ✓ declanșarea de manifestări violente, asociate interferențelor cu zona naționalist-extremistă maghiară și a acțiunilor unor persoane/grupuri cu comportament agresiv, ca modalități de obiectivare a **activismului extremismului de dreapta,**
- ✓ **tendința de clamare deschisă a discursul pro-autonomist,**
- ✓ **reliefarea agresivă a specificității etno-culturale „*secuiești*",**
- ✓ **preocuparea unor oficiali/diplomați din state limitrofe pentru implicarea comunităților congenere din țara noastră în susținerea intereselor patriei-mamă,**
- ✓ acțiunea unor puternice grupări criminale specializate în contrabandă, situarea României, pe întreaga frontieră națională, pe rute de migrație ilegală,
- ✓ **formele de manifestare a crimei organizate :**
- **evaziunea fiscală de mare amploare, favorizată de persistența unor vulnerabilități ale cadrului legislativ în domeniul vamal și fiscal, conexate cu manifestări circumscrise criminalității economico-financiare organizate și de corupție;**
- **contrabanda cu produse accizate și de larg consum, din care contrabanda cu țigarete la frontiera cu Ucraina, cu predilecție fâșia verde;**
- **migrația ilegală, și atractivitatea României ca spațiu de tranzit sau de adăpost temporar pentru grupări specializate în operațiuni circumscrise migrației ilegale către Europa Occidentală, la frontiera cu Ungaria și cu Bulgaria, unde, de altfel, și fenomenul migrației ilegale a atins cele mai ridicate cote; – spălarea de bani, fenomen de natură să genereze presiuni asupra bugetului de stat, pe fondul unor deficiențe interne remanente, coroborate cu o creștere în ofensivitate a activităților ilicite derulate de rețele de criminalitate organizată transfrontalieră;**
- **traficul de droguri de mare risc,**
- **perpetuarea riscurilor asociate achiziționării de produse și tehnologii utile programelor clandestine de înarmare și din tentativele de utilizare a țării noastre ca spațiu de tranzit.**
- **traficul de produse cu dublă utilizare, valorificabile în cadrul unor programe cu aplicabilitate în domeniul militar,**
- **manifestări aferente corupției/conflictului de interese cu potențial de afectare a actului decizional de la nivelul administrației publice locale și centrale sau de influențare a actului de justiție;**
- **propaganda fundamentalistă și acțiuni de sprijin financiar și logistic, precum și a celor derivate din fenomenul migrației ilegale în conexiune cu terorismul.**

- **creşterea semnificativă a numărului atacurilor cibernetice** cu creşterea frecvenţei atacurilor şi complexitatea aplicaţiilor maliţioase utilizate în cadrul agresiunilor cibernetice, **agresiuni cibernetice statale, activităţi de criminalitate informatică şi acţiuni cibernetice extremist-teroriste, care vizează infrastructuri informatice aparţinând unor instituţii publice sau entităţi private din România şi state partenere/aliate: utilizarea tehnicilor de compromitere utilizate în atacuri, precum WIPBOT şi COSMIC DUKE, folosirea de aplicaţii maliţioase de tip botnet capabile să compromită un număr mare de calculatoare şi să le determine să execute mai multe tipuri de infracţiuni informatice, având drept ţinte persoane din România şi alte state; atacuri de tip deface; folosirea de aplicaţii maliţioase de tip „POS sniffer" ;**
- **agresiuni cibernetice, asupra unor infrastructuri informatice aparţinând unor instituţii publice, având drept scop alterarea conţinutului şi promovarea unor mesaje islamiste radicale fiind utilizate metode de atac adaptate permanent evoluţiilor tehnologice din domeniu şi vulnerabilităţilor identificate. Principalele metode utilizate în desfăşurarea de agresiuni de criminalitate informaticăconstau în:** *crearea şi gestionarea unor reţele de boţi bancari; utilizarea unor aplicaţii maliţioase capabile să asigure furtul de date bancare şi personale; utilizarea de software destinat exclusiv infectării şi interceptării traficului calculatoarelor ce au ataşate POS-uri.*[468].

- ✓ **folosirea de identităţi false;**
- ✓ **pătrunderea pe teritoriul României – legal sau ilegal – a unor persoane, grupuri de persoane în scopul constituirii de grupări extremist-teroriste, care acţionează violent la comanda forţelor externe** ce le coordonează, sub cupola terorismului politic transnaţional şi internaţional, inclusiv sub formele sale biologice şi informatice. Astfel de metode au fost folosite de Ramirez Ilich Sanchez, alias "Carlos"[469], care, în anii 1976-1978 a fost semnalat pe teritoriul României.[470]

Asemenea situaţie s-a întâmplat şi în 24 august 1975, când doi membri ai organizaţiei teroriste vest germane "Bader Meinhof", urmau să se întâlnească cu un terorist palestinian, din conducerea grupării teroriste "Septembrie Negru", pe teritoriul României, fiind surprinşi la frontieră cu importante cantităţi arme, grenade, explozivi plastici, documente false şi alte materiale, ascunse în pragul autoturismului[471].

---

[468] https://www.sri.ro/fisiere/rapoarte/Raport_SRI_2014.pdf (accesat la 07.01.2017).

[469] Terorist internaţional, care a fost cercetat de autorităţile judiciare franceze, pentru mai multe atacuri teroriste, cum ar fi, de exemplu: atacul împotriva ambasadei Franţei la Haga, din septembrie 1974; atentatul împotriva sediului OPEC de la Viena, din decembrie 1975; deturnarea unui avion Air France cu pasageri la bord şi reţinerea lor pe aeroportul Entebe (Uganda), în iunie 1976, etc. (pentru detalii, a se vedea John O. Kochler, *Stasi – faţa ascunsă a poliţiei est-germane*, vol. II, Ed. Omega, Bucureşti 2001, p. 203-206 şi Almanahul "*Criminalistica*", 2002, p. 223-227, a se vedea şi C. Troncotă, *op.cit.* p. 153 şi urm..

[470] Raportul nr. 23/DG/00391135 din 21.02.1976 şi alte documente ale UM 0625 – Bucureşti (unitatea specială de luptă antiteroristă, structură specializată în operaţiuni antiteroriste din cadrul D.S.S) şi D.I.E., citate de D. Voinea, "*Actualitatea unui dosar clasat – Carlos*", în revista "*Criminalistica*", nr. 2, 4, 5/1999; 2, 3, 4/2000.

Din **Raportul de activitate al S.R.I. pe anul 2014**, a se vedea site – ul /www.sri.ro/fisiere/rapoarte/Raport_SRI_2014.pdf, accesat la 07.01.2016, rezultă:

„Conex riscurilor provenite din accesarea rutelor de migraţie ilegală de către persoane cu istoric jihadist, s-au înregistrat preocupări pentru identificarea unor variante aparent legale pentru pătrunderea pe teritoriul naţional, în perspectiva continuării deplasării spre Occident".

[471] C. Troncotă, *op. cit.*, p. 105.

- ✓ **crearea unor puncte de sprijin sau baze operative a unor grupări teroriste,** sub acoperirea unor societăți comerciale care, în conjuncturi favorabile, să poată fi folosite pentru materializarea unor grupări teroriste;[472]
- ✓ **consolidarea pe teritoriul României a structurilor unor organizații teroriste de sorginte fundamentalist-islamică** care desfășoară activități precum: *culegere de date despre posibile ținte și despre oportunități de derulare a unor activități ilegale; consolidarea financiar-logistică a propriilor nuclee; găzduirea de comandouri și sprijinirea lor în tranzitul către diverse destinații, sub acoperirea de fundații, ligi sau asociații islamice;*[473]
- ✓ **organizarea și pregătirea executării atentatelor prin culegerea de informații și date, studierea aspectelor concrete cu privire la ținta vizată și alegerea condițiilor favorabile declanșării acțiunii,** care se materializează în fotografii, filme, planșe scheme și se realizează, fie de ucigașul profesionist sau teroristul kamikadze, fie de persoanele care concep actul terorist, prin misiți cu diferite acoperiri: turiști, comercianți, studenți, oameni de afaceri, ziariști, marinari, etc., ori prin atragerea la colaborare a unor indivizi sau coruperea agenților guvernamentali de protecție, polițiști, personal de deservire (cameriste, hotelieri, ospătari, medici etc.) aflați în anturajul frecvent al țintei.

Metodele utilizate în activitatea pregătitoare de culegere de informații constau în: *observarea și studierea directă a obiectivului sau persoanelor vizate; fotografierea, filmarea; pătrunderea în obiectiv, în mod legal, sub pretextul rezolvării anumitor probleme personale sau de serviciu (obținerea unor vize, informații, cumpărarea biletelor de călătorie, etc.), urmărind în felul acesta, problemele care îi interesează; intrarea în legătură cu unii salariați*

---

[472] http://www.s.r.i.ro/biblioteca_rap_1999.html:

I. Raportul SRI pentru perioada 1998 – iunie 1999, p. 13, la data de 07.01.2017 nu mai poate fi accesat.,

II. dar din **Raportul de activitate al S.R.I. pe anul 2013,** a se vedea site-ul /www.sri.ro/fisiere/rapoarte/Raport_SRI_2013.pdf, accesat la 07.01.2016, rezultă:

„Situația operativă pe profil antiterorist în anul 2013 a relevat revenirea amenințării teroriste la registrul indirect și general, concretizată predominant prin **riscuri de natură non-operațională, din sfera propagandei și a sprijinului financiar și logistic.** România a constituit un spațiu de **refugiu și tranzit atractiv atât pentru imigranții sociali, cât și pentru cei aflați în conexiune cu structuri fundamentaliste ori cu istoric radical/terorist,** o mare parte dintre aceștia având ca destinație finală Vestul Europei. S-au evidențiat ca noutate riscurile generate de **tranzitarea teritoriului național de către luptători din state occidentale către spațiile de conflict (în special Siria) și invers, la revenirea acestora în țările de proveniență, cu amplificarea amenințării derivate din radicalizarea și conexiunile stabilite cu entități teroriste.**

Rezonanța unora dintre liderii ONG musulmane din țara noastră la evenimentele din **spațiul MENA** (spațiul Orientului Mijlociu și al Nordului Africii), dar și **prezența în cadrul comunităților alogene** a unor imigranți cu istoric radical și potențial de influență la nivelul coreligionarilor au determinat **amplificarea acțiunilor de propagandă și prozelitism, cu diseminarea unor mesaje radicale – în principal în cercuri restrânse și ermetice, inclusiv în mediul virtual".**

III. din **Raportul de activitate al S.R.I. pe anul 2014,** a se vedea site-ul /www.sri.ro/fisiere/rapoarte/Raport_SRI_2014.pdf, accesat la 07.01.2016, rezultă:

- **menținerea amenințării teroriste la adresa securității naționale în registrul indirect și non-operațional, materializat predominant în sprijin financiar și logistic, acțiuni de propagandă fundamentalistă și tendințe de radicalizare.**

[473] Idem.

sau colaboratori ai ţintei vizate, în vederea exploatării informative a lor; crearea de legături din rândul altor cetăţeni care cunosc ori deţin informaţii ce îi interesează.[474]

În cazul în care acţiunea *vizează clădirea în care se află ţinta atentatului* (domiciliul, locul de muncă, sala de conferinţă, etc.), se doreşte obţinerea unor date şi informaţii despre: topografia şi construcţia imobilului respectiv, căile posibile de acces (fie prin pătrundere sub legendă de acoperire, fie prin efracţie, escaladare ş.a.), dispunerea dispozitivului de pază şi protecţie şi punctele vulnerabile ale acestuia, circulaţia auto şi pietonală; iar în situaţia în care se *vizează acţiuni de deturnare de aeronave* se urmăreşte: studierea programului de zbor al aeronavelor companiei vizate; perioadele în care cursele sunt mai intense sau când călătoresc anumite oficialităţi; sistemul de organizare (inclusiv dotarea cu armament) pentru asigurarea securităţii pasagerilor şi aeronavelor în zbor şi escale; mijloacele de transmisiuni, fisurile acestui sistem şi posibilitatea exploatării lor în acţiunile teroriste preconizate etc.[475]

În activităţile ilicite împotriva securităţii naţionale, ca de altfel şi în alte manifestări ilicite, infractorii utilizează adeseori **deghizarea** pentru a se putea sustrage urmăririi ori supravegherii operative, folosind tehnica deghizării – relookage, care este descrisă în mai toate lucrările şi manualele de spionaj-contraspionaj[476] şi terorism – anti(contra)terorism, dar şi în unele lucrări de criminalistică[477], şi din abundenţă în literatura beletristică.

Scopul deghizării este determinat în practică de câteva situaţii precise: - pentru a se infiltra într-un mediu necunoscut persoanei în cauză, unde trebuie să joace un alt rol decât cel pe care îl are în realitate; pentru trecerea unei frontiere sub o altă identitate. (deghizarea trebuie să corespundă cu imaginea de pe fotografia prezentată pe actul de identitate sau pe paşaport.); pentru a intra sau ieşi dintr-o locaţie sub o aparenţă diferită decât cea reală; pentru constituirea unui fals alibi;

- ✓ **strângerea de fonduri, prin activităţi economice legale şi ilegale** (*contrabandă, evaziune fiscală, spălarea banilor murdari*) şi repatrierea ilegală a acestora prin strângerea de "cotizaţii" ori prin perceperea "taxelor de protecţie"; coordonarea emigrării unor congeneri (pe filiere ilegale ce tranzitează România); traficarea ilegală a valutei şi drogurilor[478], precum şi armament, estorcări şi răpiri de persoane.

---

[474] Gh. Arădăvoaice, I. Crăiniceanu, D. Niţă, *Ameninţări, vulnerabilităţi şi riscuri la adresa demnitarilor*, Ed. Antet XX Press, Filipeştii de Târg, Prahova, 2003, p. 24.

[475] Idem, p. 25.

[476] Gerard Desmaretz, *Totul despre spionaj*, Ed. Polirom – colecţia Hexagon –, Iaşi, 2002, p.107-123; Alain Dewerpe, *Spionul*, Ed. Nemira, Bucureşti, 1998;

[477] C. Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p.442; autorul indică drept mijloace curent folosite în deghizare: „haine străine, perucă, barbă, mustăţi false, machiajul feţei, vopsirea ei cu permanganat de potasiu pentru a părea arsă de soare, injecţii subcutanate cu parafină în ţesutul cărnos al nasului, mărindu-i volumul şi modificându-i pentru un timp conturul muchiei, tăierea unghiurilor exterioare ale ochilor sau ale restului feţei, îndeosebi a nasului şi a gurii, în ultimele cazuri deghizarea primeşte un caracter de performanţă", ca şi utilizarea chirurgiei estetice.

[478] Aşa a fost cazul unor lideri PKK: Hassan Kaya alias Seymiz, Mudielmas şi Orhan Kop, expulzaţi din România, în perioada 2000-2002, pentru nerespectarea regimului străinilor şi comiterea de infracţiuni săvârşite cu violenţă împotriva propriilor conaţionali. Ultimul dintre ei a intrat în România în anul 2000, sub o identitate falsă, prezentând un paşaport turcesc emis pe numele de Salih Bingöltekin, a fost implicat în ameninţări, răpiri de persoane, sechestrări, torturi fizice şi psihice la adresa unor coetnici care nu voiau să-i asculte ordinele sau să dea bani pentru PKK. La data de 18.11.2001, Kop a depus o cerere în vederea obţinerii statutului de refugiat în România, pe numele de Bingöltekin.

În cursul anilor 1990-2002, au fost descoperite acţiuni de estorcare în rândul comunităţii kurde şi arabe, fondurile fiind destinate spre finanţarea unor organizaţii teroriste; au fost descoperite piese şi componente ale unor arme nucleare şi biologice provenite din Ucraina şi din fostele republici sovietice; locaţii destinate cursurilor de pregătire pentru activităţi insurgente şi operaţiuni cu trafic de armament (sursa: site S.R.I.; http://www.s.r.i.ro/2002).

Rapoartele S.R.I., după evenimentele din 11 septembrie 2001, de la World Trade Center, au relevat focare teroriste pe teritoriul României, învederând interferența dintre terorism și crima organizată: filiere specializate în trafic de droguri, din care o parte se află sub controlul organizației extremist-teroriste de esență etnic-separatistă PKK; proliferarea emigrației ilegale[479]*, în zonele de frontieră fiind organizate adevărate baze operaționale formate din curieri, taximetriști, gazde și călăuze – cetățeni români cointeresați material, cu un sistem organizatoric tip piramidal, ermetic și bine conspirat, constituit pe criterii ideologice și religioase; traficul ilegal de persoane*[480]*. Fondurile obținute sunt destinate cumpărării de arme și finanțarea activităților teroriste fie în Româ*nia, fie în străinătate.[481]

- ✓ **exploatarea nemulțumirilor acumulate în timp ale unor categorii socio-profesionale**, deturnarea mișcărilor revendicative și a tensiunilor sociale, cu cauze diverse în acțiuni violente cu potențial destabilizator sau chiar subversiv de natură să slăbească puterea de stat[482];
- ✓ **disimularea unor acte de diversiune prin invocarea unor cauzalități în exclusivitate de natură tehnică** în funcționarea și exploatarea mașinilor, instalațiilor, utilajelor dintr-o uzină, întreprindere sau secție, compartiment ori punct de lucru.

În astfel de situații acțiunea de *distrugere*[483], *degradare*[484], *aducere în stare de neîntrebuințare*[485], se realizează prin diferite **mijloace și metode**, altele decât prin incendiere sau producerea de explozii, cum ar fi, de exemplu: *inundarea unor platforme industriale sau terenuri agricole; infectarea unor produse agricole însilozate; sustragerea unei piese dintr-un mecanism, fără de care își întrerupe activitatea întregul complex industrial; deteriorarea suprafeței de rulare (carosabil, liniile de cale ferată, de metrou, pista de decolare de la un aeroport) prin provocarea de spărturi, ori înlăturarea unei porțiuni din calea ferată; așezarea de obstacole pe calea ferată care poate duce la deraieri sau la deteriorări ale liniei sau locomotivei; decuplări de vagoane la garniturile de tren oprite în triaj sau în stații, putând determina ciocniri ale vagoanelor staționate după plecarea convoiului principal, cu alte garnituri care intră pe acel sector, considerând că linia este liberă; deteriorări ale macazelor, fie prin așezarea de obiecte între acele acestora, fie prin diverse manevre mecanice de rupere, îndoire, etc.; punerea "în scurt" a celor două șine ale firului căii, prin așezarea cu mâna (nu există nici un pericol, fiind un curent continuu slab, nepericulos) a unei*

---

[479] Din cazuistica în materie rezultă că forțarea frontierei de stat se face din România, în direcția Ungariei și fostei Iugoslavia, majoritatea infractorilor fiind turci, de origine kurdă, care recurg la folosirea teritoriului României ca loc de refugiu, întrucât sunt participanți ori suspectați de participare la acțiuni teroriste în țara de origine, fiind în atenția serviciilor speciale.

[480] Ca **modalități de intrare în România** sunt cunoscute: forțarea frontierei de stat (zona cea mai sensibilă fiind recunoscută cea a frontierei cu Ucraina); intrarea legală cu scopul declarat de turism (în special prin Aeroportul Internațional Otopeni); utilizarea de pașapoarte și vize false; intrarea ilegală prin ascundere în autotrenuri TIR sau vagoane C.F.R.; traversarea Dunării cu diferite ambarcațiuni (zona Giurgiu, Calafat).
Pe teritoriul țării, grupurile de emigranți sunt preluate de călăuze, cetățeni turci stabiliți în românia sub diferite acoperiri: oameni de afaceri, studenți, muncitori și conduși spre frontiera de vest.
Ca **modalități de ieșire din țară** s-au identificat următoarele: trecerea ilegală a frontierei cu pașapoarte și vize false; trecerea ilegală cu sprijinul călăuzelor spre Ungaria sau spațiul fost iugoslav terestru, fluvial (în zona Drobeta Tr. Severin și Moldova Nouă, cu ajutorul contrabandiștilor din Clisura Dunării, ori cu trenuri internaționale).

[481] Prelucrarea în sinteză, a rapoartelor SRI, comunicate pe pagina de Internet: http://www.s.r.i.ro/ biblioteca și din practica organelor judiciare pe anii 1999-2003, în materia criminalității organizate și transfrontaliere.

[482] Cum a fost cazul „mineriadelor", din septembrie 1991 și 1999.

[483] Stricare, dezintegrare, nimicire, dărâmare, ruinare, suprimare completă ori desființarea completă a bunului.

[484] Stricarea parțială a bunului, alterarea stării sale, în așa fel încât acesta să nu mai aibă calitățile și potențialul de utilizare pe care îl avea anterior acțiunii exercitate asupra sa.

[485] Pierderea capacității funcționale, devine improprie folosirii destinației sale, temporar sau permanent, totală sau parțială, fără provoca însă distrugerea sau degradarea sa.

sârme sau a unui alt element conductor (în felul acesta liniile de bloc electrodinamic primesc semnal de ocupare a liniei); deteriorări sau distrugeri ale semnalelor luminoase şi ale blocurilor liniei care le comandă; dezlipirea circuitelor integrate din tabloul de comandă al instalaţiilor, maşinilor, utilajelor; tăierea circuitelor de alimentare electrică; ruperea legăturilor telefonice şi ale sistemelor proprii de comunicaţie; fisurarea, tăierea, orice alte manopere mecanice, ale conductelor petroliere şi de gaz, a cablurilor de înaltă tensiune, a echipamentelor şi instalaţiilor de telecomunicaţii sau pentru difuzarea programelor de radio şi televiziune, a conductelor magistrale de alimentare cu apă; sustragerea unor piese electronice care sunt antrenate în circuitele de telecomandă; pătrunderea ilegală şi emiterea unor semnale, comenzi, etc., în sistemele computerizate ale instalaţiilor, maşinilor, utilajelor; înfundarea cu diferite materiale sau obiecte a ţevilor, conductelor, porţiunilor sau sectoarelor din acestea, ale unor instalaţii din petrochimie sau introducerea în cutiile cuzineţilor locomotivelor sau vagoanelor a unor corpuri străine[486]*; acţiuni comisive pe computer*[487]*, prin "virusare"*[488]*, folosirea unei "râme"*[489]*, sau a unei "bombe logice"*[490]; şi altele, înşiruirea neavând cum să fie exhaustivă.

Secţiunea a 5-a

Mijloace şi metode specifice comiterii altor categorii de infracţiuni contra securităţii naţionale şi de terorism

[107] **Infracţiunile contra securităţii naţionale care vizează răspândirea de informaţii false, comunicarea de informaţii false** se săvârşesc prin metode şi mijloace, cu anumită specificitate, care, uneori, se îmbină cu cele utilizate şi în cazul celorlalte categorii de infracţiuni contra securităţii naţionale, cum ar fi:

a) *înfiinţarea şi funcţionarea unor fundaţii şi asociaţii cu scopul declarat al unor activităţi nonprofit, culturale, sportive, etc., dar în realitate sunt constituite de adepţi ai unor curente ideatice extremiste sau totalitariste de sorginte comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste şi prin care se face deschis apologia violenţei şi crimei politice*[491]; avansează proiecte promotoare ale depersonalizării, desocializării, anomiei sociale şi chiar ale manifestărilor anarhice, violente cu repercusiuni în planul siguranţei naţionale; îşi îndoctrinează adepţii cu idei subversive, cum ar fi "caracterul satanic" al instituţiilor statului de drept sau pretinsa implicare a clasei politice într-o "conspiraţie împotriva poporului român";[492]

---

[486] I. Anghelescu, *Urme specifice accidentelor şi catastrofelor de cale ferată*, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, Ed. Ministerului de Interne, 1976, p.373.

[487] Introducerea, alterarea, ştergerea sau înlocuirea datelor sau programelor pe computer, în cazul utilizării sistemelor computerizate în uzine, instalaţii, maşini, utilaje, sisteme de comunicaţii, telecomunicaţii, transport, etc.

[488] Un virus este o secvenţă de cod care are posibilitatea de a se „agăţa" singur de programe „curate" şi de a se propaga singur şi în alte programe. Un virus poate fi introdus în sistem, fie de o componentă software care a fost infectată, fie prin metoda „calului troian" (instrucţiunile ilicite sunt ascunse în programe, ceea ce va face ca atunci când se execută o funcţie normală să se execute, în paralel, o alta neautorizată).

[489] O „râmă" este construită similar unui „virus", pentru a infiltra programe de procesare a datelor, pentru a altera sau distruge datele, dar se deosebeşte de „virus", prin aceea că nu are posibilitatea de a se reproduce.

[490] Asemănătoare, din punct de vedere al efectelor întârziate planificat cu cele ale unei bombe cu ceas. Crearea „bombelor logice" implică programarea distrugerii sau modificării datelor la o anumită dată, în viitor.

[491] De pildă, potrivit Raportului SRI pentru perioada iunie 1998 – iunie 1999, p.11, au fost depistate 12 fundaţii şi asociaţii constituite de adepţi ai legionarismului.

[492] Idem, p.11.

b) *penetrarea informativă în locuri de concentrare a datelor clasificate*, precum şi alte acţiuni vizând influenţarea unor decizii/procese interne; influenţarea şi manevrarea anumitor grupuri şi categorii sociale în sensuri contrare intereselor naţionale; afectarea imaginii şi, implicit, a statului şi relaţiilor externe ale României, prin acţiuni de mare complexitate şi anvergură de către entităţi externe şi/sau intermediari, în domeniile protecţiei mediului, situaţia minorităţilor etnice şi confesionale, protecţiei copiilor instituţionalizaţi, securizării frontierei de stat şi altele;[493]

c) *campanii de denigrare a statului român şi instituţiilor sale*, ale unor cercuri interne şi externe animate de obiective anticonstituţionale precum şi manifestări propagandistice ale unor grupări coagulate în jurul unor concepţii extremiste – intolerante, antisociale, anarhice;[494]

Pentru realizarea manifestărilor susmenţionate se derulează:

- ✓ *acţiuni* desfăşurate – sub diverse acoperiri – *de racolare a unor tineri, din diverse medii sociale*, elevi, studenţi, intelectuali, de către organizaţii radicale şi chiar servicii speciale străine, în vederea constituirii şi activării grupurilor extremiste, structurate pe criterii etnice, ideologice şi religioase, din regiuni ale ţării noastre;[495]
- ✓ se recurge la utilizarea mijloacelor de comunicare în masă, editarea de diverse cărţi, reviste, alte tipărituri, răspnâdirea de fluturaşi pentru inducerea în mulţime a unor idei totalitariste sau extremiste de sorginte comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste, care pot pune în pericol sub orice formă unitatea şi integritatea teritorială a României, precum şi incitarea la fapte ce pot periclita ordinea statului de drept.

Ştirile, datele sau informaţiile false pot fi comunicate sau răspândite prin viu grai, în scris, pe suport material, în format electronic[496], reţelele de socializare fiind unul dintre mijloacele cele mai la îndemână.

[108] Propaganda în scopul provocării unui război de agresiune, ca o componentă de bază a căilor indirecte de comitere a infracţiunilor contra securităţii naţionale (*căile directe presupun în marea lor majoritate acţiuni violente*), constă în punerea în evidenţă doar a unei realităţi parţiale sau de a reflecta doar aspecte particulare ale unei probleme, ale unui domeniu de activitate, şi se obiectivează prin „ lansarea în circuitul internaţional ori naţional de informaţii parţial adevărate conjugate cu afirmaţii false, de cele mai multe ori fără a se indica sursele de proveniență pentru a nu putea fi verificate cu privire la autenticitatea lor, în răspândirea în rândul populaţiei de idei, concepţii, teorii cu privire la „*necesitatea*", „*iminenţa*", „*utilitatea*" unui război de agresiune, precum zvonuri şi chiar dezinformări pentru determinarea populaţiei de a accepta ideea unui război de agresiune sau pentru a se crea manifestarea necesară dezlănţuirii unei agresiuni"[497], iar răspândirea de ştiri tendenţioase sau inventate se realizează prin „manipularea populaţiei prin alegaţii, inoculări de ştiri cu tentă rasistă, şovină, duşmănoasă, revanşardă, chiar dacă au o mică parte de adevăr sau dacă sunt

[493] Raportul privind activitatea desfăşurată de S.R.I. pentru îndeplinirea atribuţiilor ce-i revin, potrivit legii, în realizarea siguranţei naţionale (2001), p. 8.
[494] Idem. p.13.
[495] Ibidem.
[496] Dan Constantin Mâţă, *op.cit.*, p. 291.
[497] I. Chiş, în V.Dobrinoiu şi colectiv, *Noul cod penal comentat*, vol. II, partea specială, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2012, p. 1085.

inventate în totalitate, create şi propagate prin documente, scrisori, manifeste, emisiuni radio, adunări publice, emisiuni televizate, reţele de socializare ş.a.„[498]

[109] Infracţiunile contra securităţii naţionale, constând în constituirea de structuri informative ilegale şi culegerea de informaţii în scop de compromitere, ameninţare, şantaj, pentru realizarea activităţilor subsumate infracţiunilor contra securităţii naţionale, mijloacele, metodele şi procedeele utilizate cel mai frecvent constau în:

a) acţiuni ilegale de confecţionare artizanală, de import sau de introducere în ţară pe căi oculte, de comercializare, deţinere şi folosire a mijloacelor tehnice de interceptare a comunicaţiilor.[499]

Pentru a fi folosite, este necesar ca mijloacele de interceptare să fie montate, disimulate în alte obiecte, întreţinute şi apoi ridicate din locurile unde au fost instalate, ceea ce presupune şi accederea în spaţiul respectiv.

Atunci când interceptarea ilegală a comunicaţiilor are loc cu prilejul convorbirii care are loc între deţinătorul unui dispozitiv de ascultare şi persoana a cărei comunicaţii se doresc a fi înregistrate, în multe situaţii, dispozitivul de înregistrare fonică sau fotografiere mascată este disimulat într-un obiect sau accesoriu uzual (nasture, ceas, brichetă, ac de cravată, etc.) sau pur şi simplu se utilizează un reportofon sau aparat de fotografiat ascuns într-unul din buzunarele obiectelor de îmbrăcăminte sau ţinut în servietă.

b) depăşirea obiectului de activitate stipulat prin statutul societăţii comerciale, de către unele firme de pază ori societăţi specializate în sistemele de alarmă împotriva efracţiei care derulează activităţi de interceptare ilegală a comunicaţiilor;

c) folosirea unor date confidenţiale despre abonaţii sistemelor de telecomunicaţii şi facilitarea sau chiar instalarea ilegală a unor mijloace de interceptare de către unii angajaţi ai operatorilor de telecomunicaţii; divulgarea informaţiilor despre traficul unor abonaţi; selectarea şi înregistrarea unor mesaje vocale sau scrise; identificarea abonaţilor de telefonie mobilă; stabilirea legăturilor telefonice ale abonaţilor şi monitorizarea convorbirilor telefonice; ascultarea mesageriei vocale; realizarea de clone ale cartelei SIM originale ş.a.

[110] În cazul **infracţiunilor contra securităţii naţionale având o componenta economică (spionaj economic, trădare prin subminare economică)**, metodele şi mijloacele folosite se grevează pe mutaţiile obiective intervenite în economia internă alăturate celor specifice economiei subterane şi criminalităţii economice organizate, cum ar fi:

a) obţinerea prin manopere frauduloase a accesului ilegal şi ocult la date secrete din domeniul economic prin care se stimulează concurenţa neloială cu prilejul procesului de privatizare; eliminarea concurenţilor străini cu cert potenţial financiar; spionajul industrial; acte de corupţie; culegerea de informaţii despre caracteristicile rezervelor de metale neferoase, rare şi radioactive, de hidrocarburi ori alte resurse minerale energetice; acumularea de credite neperformante cu sprijinul unor înalţi funcţionari bancari;

b) contrabanda cu ţigări, alcool şi cafea asociată cu operaţiunile subsumate evaziunii fiscale, prin înfiinţarea de lanţuri de firme fantomă, reciclarea fondurilor băneşti dobândite ilicit;

---

[498] Idem.

[499] Documentarul S.R.I. din martie 2002, intitulat „*Pericolul interceptării ilegale a comunicaţiilor*", comunicat pe site-ul SRI: http://www.s.r.i.ro/presa_cb_html.

c) acumularea unui potenţial financiar-economic consistent[500] *şi operaţiuni de accedere în medii decizionale politice, sociale, economice, în sistemul bancar şi în structuri cu atribuţii de control (financiar şi vamal).*

[111] Alături de particularităţile acţiunii ilicite, căile, metodele şi mijloacele folosite pentru obiectivarea actului de conduită infracţional sunt elemente caracteristice ale **modului de operare (*modus operandi*)**, definit *ca acel complex de activităţi, deprinderi şi procedee utilizate, ce caracterizează activitatea unui infractor înainte, în timpul şi după comiterea unei infracţiuni intenţionate*[501].

În acest context, cartotecile **modus operandi sistem** (MOS)[502], existente în compartimentele de specialitate ale organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale – din ţară şi din străinătate[503] – constituie o componentă importantă a „băncii de date" privind persoanele pretabile la riscuri, vulnerabilităţi şi manifestări la adresa securităţii naţionale, devenind un instrument operaţional la îndemâna organului judiciar, pentru identificarea făptuitorului unei astfel de operaţiuni infracţionale rămasă cu autori necunoscuţi.

[112] Cunoscând mijloacele, metodele şi procedeele folosite de făptuitor organele judiciare au la dispoziţie un element valoros pentru **formarea *cercului de bănuiţi*** a persoanelor sau grupurilor de persoane care au putut concepe şi pune în executare manifestarea ilicită.

Prin dispunerea de constatări tehnico-ştiinţifice ori expertize criminalistice în legătură cu mijloacele materiale de probă relevate ori descoperite cu ocazia cercetării locului faptei sau percheziţiei ori ridicării de obiecte şi înscrisuri, organul judiciar stabileşte proveniența, componenţa, dovedirea ştiinţifică a împrejurării că au fost apte de a contribui sau produce rezultatul socialmente periculos, când, unde şi cum s-au putut produce ori procura mijloacele prin care s-a obiectivat acţiunea ilicită ori au fost luate măsurile necesare pentru realizarea activităţii ilicite.

Consecutiv se elaborează versiunile cele mai plauzibile şi, prin activităţi realizate cu mijloacele, metodele şi procedeele investigative şi probatorii corespunzătoare mijloacelor, metodelor şi procedeelor utilizate de făptuitor, organele judiciare şi/sau cele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, stabilesc sfera persoanelor posibil interesate în conceperea şi săvârşirea acţiunii-inacţiunii ilicite.

Conjugat cu datele şi informaţiile existente în „*banca de date*" a organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, cu elementele furnizate de organe similare din străinătate, urmare a conlucrării în domeniu şi prin raportarea, pentru

---

[500] Aşa a fost cazul unei reţele de sirieni care au spălat în România 63.000.000 dolari destinaţi finanţării terorismului internaţional, în perioada 1999 – 2003, condusă de O.C., demantelată în 2004, când au fost trimişi în judecată mai mulţi membrii ai nucleului ce coordona transferurile ilegale bancare, prin rechizitoriul din 10 februarie 2004 emis de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – secţia de combatere a crimei organizate.

[501] I. Poenaru, „*Modul de operare al infractorilor, mijloc de identificare criminalistică*" în Culegerea de referate „*Prezent şi perspectivă în ştiinţa criminalistică*", Ed. M.I., Bucureşti, 1979, p.229.

[502] Adică, înregistrarea penală după modul de operare al infractorilor reprezintă o modalitate de luare în evidenţă a unor infractori „specializaţi" în săvârşirea unor anumite categorii de infracţiuni şi prin folosirea unor anumite procedee. (E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. a II-a revăzută şi adăugită, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2002, p.184; I. Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1999, p.209).

[503] Pentru detalii, a se vedea, de pildă, în R. Kessler, *F.B.I.*, Ed. All, Bucureşti, 1998, p.359, modul de organizare a cartotecilor MOS, în laboratoarele F.B.I.-ului.

fiecare caz în parte, la probele administrate în cauza concretă investigată, organul judiciar elimină sau adaugă persoane suspecte ori bănuite temeinic la cercul de bănuiţi.

Treptat şi din aproape în aproape se conturează *presupuneri rezonabile în legătură cu făptuitorul*, pentru ca, în final, asociat cu rezultatul activităţilor de ascultarea persoanelor, confruntări şi alte mijloace de probă (interceptarea comunicaţiilor, utilizarea investigatorilor acoperiţi etc.) organul judiciar va fi în măsură să identifice atât autorul material al faptei, cât şi pe ceilalţi participanţi.

[113] Formarea cercului de bănuiţi după modul de operare utilizat la comiterea faptei şi excluderea ori includerea altor suspecţi constituie un *proces complex de verificare, evaluare şi valorificarea fiecărei ipoteze referitoare la persoane sau grupări de persoane, în care se interferează categorii de raţionamente (inductiv, deductiv, transductiv) elaborate de organul judiciar, cu rezultatul activităţilor de urmărire penală derulate, prin confruntarea datelor, indicilor şi informaţiilor existente la un moment dat, în legătură cu activitatea ilicită dedusă investigaţiei, cu elementul matricial conferit de urmele criminalistice şi mijloacele materiale de probă descoperite, ce configurează mijloacele, metodele şi procedeele folosite de făptuitor.*

Finalitatea acestui proces rezidă în identificarea făptuitorului din sfera persoanelor cuprinse în cercul de bănuiţi, la care contribuie în mod decisiv şi stabilirea, după mijloacele, metodele şi procedeele infracţionale folosite la comiterea faptei, a *„punctum-ului saliens*[504]", ce trebuie căutat pe tot parcursul iter criminis-ului străbătut de făptuitor.

În investigaţiile privind **acţiunile violente prin care se ameninţă securitatea naţională** (*atentate, acte teroriste nerevendicate, acte de diversiune, infracţiuni contra persoanelor care se bucură de protecţie internaţională*) rămase cu autori neidentificaţi, descoperirea mijloacelor şi metodelor folosite de făptuitor oferă posibilitatea reconstituirii *iter criminis-ului* (de la momentele în care s-a pregătit şi până s-a consumat activitatea ilicită) şi de aici, a punctului caracteristic şi a modului de operare, ceea ce facilitează, în mod consistent, identificarea autorului nemijlocit al activităţii ilicite.

Ţinând cont de modul de operare folosit şi corelând cu concluziile desprinse cu privire la mijloacele şi metodele folosite, organul judiciar are posibilitatea de a identifica persoanele care au instigat ori au înlesnit sau ajutat, în orice mod, cu intenţie, pe făptuitor la săvârşirea infracţiunii contra securităţii naţionale, stabilind astfel instigatorii ori complicii la activitatea ilicită.

În aceeaşi măsură devine posibilă identificarea martorilor unor acţiuni secvenţiale ai manifestării infracţionale, din rândul anumitor categorii de persoane, care au remarcat prezenţa făptuitorului – întâmplător sau prin natura serviciului – ori chiar au intrat în contact cu el (la locurile de cazare, în unităţile prestatoare de servicii, restaurante etc.).

Nu în ultimul rând, clarificarea căilor, metodelor şi mijloacelor utilizate de făptuitor conduce organul judiciar la **stabilirea *timpului* derulării întregii acţiuni ilicite**[505] precum şi

---

[504] Punctum Saliens (punctul caracteristic) este "punctul care sare în ochi în studiul modului în care făptuitorul a operat şi pe determinarea acestui punct ştiinţa criminalistică a bazat întreaga concepţie a organizării cartotecilor "modus operandi", care au adus foloase imense descoperirii în organizările tehnicii poliţieneşti" (C. Ţurai, *Elemente de criminalistică şi tehnică criminală*, Tipografia Prefecturii Poliţiei Capitalei, Bucureşti, 1947).

[505] Săvârşirea unui atac terorist având drept ţintă o personalitate politică presupune o pregătire îndelungată (exemplu în acest sens îl reprezintă pregătirea timp de 11 luni a atacului de la Ambasada Japoniei de la Lima), timp în care se săvârşesc acte ilicite mijloc (pătrundere ilegală pe teritoriul ţării vizate a comandoului terorist, introducerea – prin contrabandă – de arme şi alte mijloace necesare acţiunii, racolarea de persoane care să sprijine acţiunea sau de la care se obţin diferite informaţii etc.) care să faciliteze reuşita acţiunii scop.

cunoaşterea **sau – cel puţin – prefigurarea** ***trăsăturilor de ordin psihocomportamental*** **ale făptuitorului**, elemente extrem de utile pentru alegerea procedeelor tactice de ascultare.

Astfel, stabilirea împrejurării că s-a acţionat cu o armă în situaţia asasinării unei personalităţi a vieţii politice, prin executarea tragerii de la o oarecare distanţă, induce formularea ipotezei unei acţiuni comandate realizate de un ucigaş profesionist, care, de regulă, săvârşeşte fapta pentru obţinerea de foloase materiale, fiind specializat în asasinate la comandă.

Ucigaşul profesionist îşi realizează acţiunea după o meticuloasă documentaţie a ţintei vizate, urmare a comenzii primite, îşi pregăteşte minuţios acţiunea (se deghizează, foloseşte documentele sau identităţi false, îşi „*adulmecă*" ţinta, urmărindu-i programul cotidian, alege punctele vulnerabile în traseul acestuia, ascunde cu grijă arma pe care o va folosi etc.), ceea ce îl conturează, potrivit specialiştilor, drept un individ cu coeficientul de inteligenţă peste medie, structură afectivă redusă sau afectată, imaginaţie bogată[506], solitar.

Caracteristicile armei utilizate (ţeava, mecanismul, patul, trăgaciul, proiectilul) au determinat elaborarea unor opinii privind profilul psihologic al mânuitorului acesteia[507], ce pot constitui elemente de luat în seamă la formularea versiunilor cu privire la autorul infracţiunii.

Acţiunile ilicite realizate prin **incendieri sau explozii** (în situaţia actelor teroriste) conduc organele judiciare la formularea versiunii că au fost comise de terorişti care, în plan psihocomportamental, sunt direcţionaţi şi energizaţi spre acţiuni distructive de mobilurile politice, rasiale, religioase, mesianice, răzbunare pe societatea în care nu s-au putut integra, ieşirea din anonimat, plasarea în centrul opiniei publice.

Manifestările ilicite comise în scop ideologic sunt realizate prin mijloace şi procedee „*la vedere*" (expuneri, conferinţe, comunicate etc.) de către făptuitori ce au anumite idei şi convingeri politice, ştiinţifice ori religioase, propagă şi luptă pentru anumite reforme şi prefaceri politice, economice etc.[508], care, în convingerea lor, sunt în folosul altora, spre binele lor şi îndeplinesc o datorie, considerent pentru care nu îşi ascund acţiunile proprii, fiind lesne de descoperit pentru anchetatori.

[114] *Elucidarea căilor, metodelor şi mijloacelor utilizate în realizarea acţiunii ilicite* **deservesc şi profită** la diagnosticarea juridică, prin încadrarea modalităţilor faptice de săvârşire în modalităţile normative, configurarea laturii subiective a conţinutului juridic respectiv forma intenţiei infracţionale, a mobilului şi scopului conceput şi pus în executare, şi nu în ultimul rând la individualizarea corectă şi completă a răspunderii penale, iar sub aspect criminologic, se relevă cauzele şi condiţiile care au făcut posibilă, împrejurările care au facilitat realizarea infracţiunii, creându-se premisele pentru acţiuni preventive, de preîntâmpinare a unor manifestări similare, în momente apropiate sau mai îndepărtate.

---

[506] Gh. Arădăvoaice, I. Crăiniceanu, D. Niţă, *Ameninţări, riscuri şi vulnerabilităţi la adresa demnitarilor*, Ed. Antet XX Press, Filipeştii de Târg, Prahova, 2003, p.106.

[507] Philippe Bensimon, prof. univ. dr. la Universitatea Otawa - Canada, *Caracteristicile armelor de mână şi trăsăturile de personalitate ale ucigaşului*, revista *Criminalistica*, nr 3/2001, p.17-19 (traducere de C. Gâdea).

[508] D. Szabo, *Criminologie*, Les presses de l'Universite de Montreal, 1967, p.372.

CAPITOLUL V

PARTICULARITĂȚILE URMĂRIRII PENALE A INFRACȚIUNILOR CONTRA SECURITĂȚII NAȚIONALE ȘI DE TERORISM

Secțiunea 1

Precizări introductive și noționale.

[115] Procesul penal, care a fost definit în diferite modalități[509] constituie o activitate reglementată de lege, cu *patru funcții judiciare separate*, potrivit prevederilor art. 3 din c. p. p.[510], din care una este *funcția de urmărire penală*, compartimentată (*divizată*) pe mai multe *faze, etape și stadii*[511].

Faza de urmărire penală cuprinde ca *etape procesuale*, efectuarea urmăririi penale și rezolvarea cauzei de către procuror, iar ca *stadii procesuale* conține dispunerea începerii urmăririi penale față de faptă, efectuarea urmăririi penale, continuarea urmăririi penale față de suspect, punerea în mișcare a acțiunii penale, rezolvarea cauzelor, fie prin clasarea și/sau renunțarea la urmărirea penală, fie prin terminarea urmăririi penale.

---

[509] Ca fiind o activitate complexă desfășurată de organele judiciare în conformitate cu legea, cu participarea activă a părților în scopul constatării în timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni, astfel încât orice persoană care a comis o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere (Gh. Mateuț, *Tratat de procedură penală, partea generală*, vol. I, Ed. C.H.Beck,, București, 2007, p. 124); Prin proces penal se înțelege activitatea reglementată de lege pe care o desfășoară autoritățile publice anume desemnate, cu participarea activă a persoanelor interesate, ca titulare de drepturi și obligații, în scopul constatării la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie sancționată potrivit legii penale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală (Grigore Gr. Theodoru, *Tratat de Drept procesual penal, Ediția a 3-a*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 4)

[510] Art. 3 c.p. p. Separarea funcțiilor judiciare
(1) În procesul penal se exercită următoarele funcții judiciare:
a) funcția de urmărire penală;
b) funcția de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în faza de urmărire penală;
c) funcția de verificare a legalității trimiterii ori netrimiterii în judecată;
d) funcția de judecată.
(4) În exercitarea funcției de urmărire penală, procurorul și organele de cercetare penală strâng probele necesare pentru a se constata dacă există sau nu temeiuri de trimitere în judecată.
(5) Asupra actelor și măsurilor din cadrul urmăririi penale, care restrâng drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, dispune judecătorul desemnat cu atribuții în acest sens, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.
(6) Asupra legalității actului de trimitere în judecată și probelor pe care se bazează acesta, precum și asupra legalității soluțiilor de netrimitere în judecată se pronunță judecătorul de cameră preliminară, în condițiile legii.
(7) Judecata se realizează de către instanță, în complete legal constituite.

[511] V. Dongoroz, în V. Dongoroz (coord.) și colectiv, *Explicații teoretice ale codului de procedură penală român, partea generală*, vol. I, Ed. Academiei Românie, București, 1975, p. 12; *Faza procesuală* cuprinde un ansamblu de acte și măsuri procesuale și procedurale, efectuate în ordinea și formele prevăzute de lege, îndeplinind un obiectiv limitat în realizarea scopului procesului penal. Obiectivul unei faze procesuale este pregătirea fazei procesuale următoare, până ce se ajunge, prin ultima fază, la realizarea scopului procesului penal. *Etapa procesuală* este o subdiviziune a fazei procesuale, având un obiectiv mai restrâns și conținând acte și măsuri procesuale proprii, dar îndeplinind obiectivul fazei procesuale căreia îi aparține. *Stadiul procesual* este o subdiviziune a etapei procesuale. (Grigore Gr. Theodoru, *op.cit.*, p. 447 - 448).

Astfel, procesul penal cuprinde: faza de urmărire penală, faza de cameră preliminară, faza de judecată și faza de executarea hotărârilor penale, care, fiecare la rândul lor, conțin etape și stadii. (V. Dongoroz, în V. Dongoroz (coord.) și colectiv, *op.cit.*,p. 12).

În literatura de specialitate s-a remarcat și existența unei *faze preliminare* fazei de urmărire penală, respectiv faza primirii plângerii, denunțului sau sesizarea din oficiu ori constatarea infracțiunii flagrante[512], opinie pe care o împărtășim.

Urmărirea penală este o *fază prejurisdicțională*[513], cu trăsături caracteristice proprii, care o diferențiază de celelate faze ale procesului penal, cu *funcțiune și finalitate proprii*, este o activitate în devenire, care începe, se amplifică și se sfârșește, realizată prin *succesiunea dinamică, progresivă a unor acte judiciare* efectuate *consecutiv și coordonat*, în mod *nepublic*, cu caracter *preponderent scris* și *relativ lipsită de contradictorialitate*, cu *arie structurală proprie*, în sensul că se situează între un *punct inițial*: pornirea procesului penal, prin dispunerea începerii urmăririi penale față de faptă și un *punct final*: rezolvarea cauzei penale de către procuror, cu subiecți procesuali specifici, ce au competențe materiale, teritoriale și funcționale distincte față de cei din faza judiciară și executională, cu materiale constând în acte procesuale, acte procedurale și documente specifice.

[116] Aspecte particulare ale urmăririi penale în cauzele având ca obiect infracțiunile contra securității naționale și de terorism

Ceea ce particularizează urmărirea penală a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism de urmărirea penală a celorlalte infracțiuni prevăzute în codul penal și legi speciale poate fi rezumat la următoarele aspecte, ce urmează a fi detaliate în cele ce urmează:

- instrumentarea cauzelor penale având ca obiect infracțiuni contra securității naționale și acte de terorism, incorporează ***investigarea informativ-operativă*** („*activitățile specifice*"), ce se derulează în exclusivitate de organele de informații și ***investigarea penală***, realizată de organele judiciare și/sau cu sprijinul organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale, și se desfășoară, prima, în faza anterioară începerii urmăririi penale (*extraprocesual penal*), prejurisdicțională și poate constitui temei pentru dispunerea începerii urmăririi penale și, secunda, în faza de urmărire penală (*procesual penal*).
- trăsăturile caracteristice ale activității de urmărire penală cazul infracțiunilor contra securității naționale și de terorism
- regulile generale ale urmăririi penale în cazul infracțiunilor contra securității naționale și de terorism
- modalitățile normative și concret faptice specifice de comitere a infracțiunilor contra securității naționale și acte de terorism
- modurile specifice de sesizare a organelor de urmărire penală în legătură cu aceste infracțiuni
- mijloacele de probă și procedeele probatorii de administrare a probelor cu prilejul urmăririi penale a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism
- subiecții procesuali, oficiali, subiecții ocazionali, care asigură efectuarea urmăririi penale cu prilejul instrumentării cauzelor ce au ca obiect infracțiunile contra securității naționale și acte de terorism
- materialul de urmărire penală

[512] Gh.Mateuț, *op.cit.*, p. 128.
[513] Idem.

[117] Optăm, cel puțin la nivel doctrinar, pentru denumirea de *proces investigativ penal*, a fazei de urmărire penală în cazul cercetărilor întreprinse în cazul infracțiunilor contra securității naționale și terorism, ca parte a procesului penal în ansamblul său, în ideea de a exprima mai evident, continuarea *procesului investigativ informativ operativ* derulat de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale, ce are ca finalitate descoperirea infracțiunilor din această categorie, interferența și întrepătrunderea între activitățile derulate de aceste organe și de organele de urmărire penală ce instrumentează cauzele penale ce au ca obiect aceste infracțiuni și, tocmai, pentru a diferenția natura juridică administrativă a procesului investigativ informativ operativ, de natura juridică judiciar penală a procesului investigativ penal, i.e. a urmăririi penale.

Că urmărirea penală, în cazul instrumentării oricărei infracțiuni și, cu atât mai mult, în cazul infracțiunilor contra securității naționale și terorism, îndeplinește toate condițiile de a putea fi denumită *proces investigativ penal*, rezultă din caracteristicile activităților propriu zise întreprinse de subiecții procesuali, respectiv:

- ✓ *urmărirea penală* a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism reprezintă rodul unui *complex de activități probatorii* derulate de organele judiciare, atunci când acestea sunt sesizate în legătură cu comiterea unei/unor astfel de infracțiuni și este caracterizat cel mai bine, în aprecierea noastră, prin termenul de ***„investigare***[514]**"**, întrucât surprinde complet amplitudinea demersurilor întreprinse, iar pe de altă parte este tot mai des utilizat în doctrina și practica judiciară și criminalistică.
- ✓ *Investigarea (investigația) și activitatea de a investiga* – în general sau într-un caz concret – nu este o acțiune ori o activitate singulară, izolată, haotică, statică, caracterizată prin imobilism, ci, dimpotrivă, *coordonată, concertată, dinamică, evolutivă, progresivă, succesivă, uneori de largă amplitudine*, elemente ce caracterizează o succesiune de *stări, etape, stadii*, specifică unui **proces**.
- ✓ Caracteristicile esențiale ale complexului de activități menționate, derulate de organele judiciare, fac ca acesta să fie definit complet prin expresia **proces investigativ**.
- ✓ Particularităților infracțiunilor comise în concret și mijloacelor și metodelor folosite de infractori, relevate prin modul de operare, le corespund *modalități specifice de investigare*, cu mijloacele, metodele și procedeele corespunzătoare, utilizate conform reglementărilor legale, iar ***procesul investigativ derulat*** are specificitatea determinată de parcursul acestuia, fiind *destinat strângerii probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor contra securității naționale și de terorism, identificarea persoanelor care au săvârșit astfel de infracțiuni și stabilirii răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată*, având **caracter procesual penal** și înscriindu-se în activitatea de urmărire penală, care este una din fazele procesului penal.

---

[514] **Investigație** (investigare) = cercetare, studiere minuțioasă, efectuată sistematic, cu scopul de a descoperi ceva, **Investigativ** = adverb prin care se determină sensul verbului a investiga, arătând modul acțiunii.

- ✓ **Procesul investigativ penal sau urmărirea penală,** *ca parte componentă a procesului penal*, are drept scop, prevăzut de codul de procedură penală, **probarea judiciară a existenței și comiterii** infracțiunilor contra securității naționale și de terorism, precum și stabilirea participanților la săvârșirea acestora, în vederea tragerii lor la răspundere penală.

Interferențele și deosebirile între / dintre cele două categorii de procese - investigativ informativ - operativ și procesul judiciar au fost descrise pe larg, supra, în capitolul I, paragrafele [2] - [12].

***Procesul investigativ penal sau urmărirea penală* a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism este faza procesului penal destinată strângerii probelor necesare cu privire la existența acestor categorii de infracțiuni, la identificarea persoanelor care au săvârșit o astfel de infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.**

[118] Investigarea infracțiunilor contra securității naționale și actelor de terorism parcurge mai multe **etape**:

a. **Descoperirea** (*prin identificarea, dintre riscurile și vulnerabilitățile la adresa securității naționale, a acelor manifestări care constituie amenințări la adresa siguranței naționale*) și/sau **constatarea flagrantă a acestora** (***spontan, organizat***)

b. **Sesizarea – internă sau externă – a organelor judiciare competente, adică auto sesizarea sau încunoștințarea din surse externe organelor judiciare** [*posibilă prin* ***„sesizare din oficiu*** *(ce încorporează și actele de constatare încheiate de unele organe de constatare, între care și organele de ordine publică și siguranță națională, pentru infracțiunile constatate în timpul exercitării atribuțiilor prevăzute de lege),* ***plângere*** *sau* ***denunț*** *ori* ***sesizarea persoanelor cu funcții de conducere și alte persoane*** *sau* ***constatarea spontană a infracțiunii flagrante***)]

c. **Examinarea și verificarea actului de sesizare** în ce privește *competența de efectuare a urmăririi penale, îndeplinirea condițiilor de formă ale actului de sesizare și inexistența vreunuia dintre cazurile care împiedică exercitarea acțiunii penale*, prevăzute de art. 16 alin. 1 din c. p. p.

d. **Urmărirea penală a infracțiunilor,** cu care au fost sesizate ori s-au autosesizat organele judiciare, **parcurge, la rândul ei, 3 stadii:**
   - stadiul ce se consumă între momentul primirii sesizării și momentul dispunerii începerii urmăririi penale pentru faptă
   - stadiul care se consumă între momentul dispunerii începerii urmăririi penale pentru faptă și momentul dispunerii continuării urmăririi penale față de persoană
   - momentul punerii în mișcare a acțiunii penale

e. **Sesizarea instanțelor de judecată**, pentru tragerea la răspundere penală a persoanelor vinovate.

Secțiunea a 2-a

Trăsăturile caracteristice ale investigării penale a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism

[119] *Modalitățile de descoperire a infracțiunilor contra securității naționale și sesizarea organelor de urmărire penală*

În majoritatea situațiilor, **organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale descoperă aceste fapte**, *prin metode, mijloace informativ - operative și procedee investigative informativ operative specifice*, iar, prin **actele de constatare (*proces verbal de constatare*)**, consemnate potrivit prevederilor art. 11 alin. 2 din Legea nr. 51/1991[515] combinat cu **art. 21 alin. 1 din Legea nr. 51/1991[516], art. 11 din Legea nr. 14/1992[517] și art. 29 alin. 1 din Legea nr. 191/1998[518]**, raportat la **art 61 alin.1 lit. c din c. p. p.**[519], încunoștiințează organele de urmărire penală, prin **sesizarea obligatorie făcută de persoanele cu funcții de conducere**[520], în condițiile art. 291 din c. p. p., la care atașează procesul verbal de constatare însoțit de documentele prevăzute de art. 61 din c. p. p.

Organul constatator al infracțiunii contra securității naționale și terorism, ce este angajatul unuia dintre organele (ca instituții) răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale nu poate să remită în mod direct actul încheiat cu ocazia constatării infracțiunii, ci, potrivit prevederilor art. 11 alin. 2 din Legea nr. 51/1991 combinat cu art. 21

---

[515] Art. 11 din Legea nr. 51/1991, alin. 1: **Informații din domeniul securității naționale pot fi comunicate:...d) organelor de urmărire penală, când informațiile privesc săvârșirea unei infracțiuni.**
Alin. 2: Comunicarea informațiilor se aprobă de către conducătorii organelor cu atribuții în domeniul securității naționale.

[516] *„Datele și informațiile de interes pentru securitatea națională, rezultate din activitățile autorizate, **dacă indică pregătirea sau săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală,** sunt reținute în scris și transmise organelor de urmărire penală, potrivit art. 61 din Codul de procedură penală, însoțite de mandatul emis pentru acestea, la care se adaugă propunerea de declasificare, după caz, totală sau în extras, potrivit legii, a mandatului. Convorbirile și/sau comunicările interceptate, redate în scris, și/sau imaginile înregistrate se transmit organelor de urmărire penală în integralitate, însoțite de conținutul digital original al acestora".*

[517] *„În cazul în care din verificările și activitățile specifice prevăzute la art. 9 și 10 rezultă date și informații care indică pregătirea sau săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, acestea sunt transmise organelor de urmărire penală în condițiile prevăzute de art. 61 din Codul de procedură penală".*

[518] *„În cazul constatării unei infracțiuni flagrante ori a unor tentative sau acte preparatorii pedepsite de lege, care pun în pericol viața, integritatea fizica sau sănătatea persoanelor prevăzute la art. 1 alin. (1), cărora li se asigură protecție, ori obiectivele aflate în pază, personalul Serviciului de Protecție și Pază poate imobiliza făptuitorul, predându-l de îndată organelor competente, împreună cu actul de constatare și cu mijloacele materiale de probă".*

[519] Art. 61 din c. p. p. **Actele încheiate de unele organe de constatare** (1) Ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, sunt obligate să întocmească un proces-verbal despre împrejurările constatate: **.... c) organele de ordine publică și *siguranță națională*, pentru infracțiunile constatate în timpul exercitării atribuțiilor prevăzute de lege.** (2) Organele prevăzute la alin. (1) au obligația să ia măsuri de conservare a locului săvârșirii infracțiunii și de ridicare sau conservare a mijloacelor materiale de probă. În cazul infracțiunilor flagrante, aceleași organe au dreptul de a face percheziții corporale sau ale vehiculelor, de a-l prinde pe făptuitor și de a-l prezenta de îndată organelor de urmărire penală. (3) Când făptuitorul sau persoanele prezente la locul constatării au de făcut obiecții ori precizări sau au de dat explicații cu privire la cele consemnate în procesul-verbal, organul de constatare are obligația de a le consemna în procesul - verbal.(4) Actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează, de îndată, organelor de urmărire penală. (5) Procesul-verbal încheiat în conformitate cu prevederile alin. (1) constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală și nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ.

[520] A se vedea în acest sens Grigore Gr. Theodoru, *op.cit.*, p. 480.

alin. 1 din aceeași lege, doar prin intermediul conducătorului instituției al cărei angajat este, astfel că organul de urmărire penală va fi sesizat prin ***sesizarea obligatorie*** prevăzută de art. 291 din c. p. p.

Orice alte date, informații ori indicii transmise de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale organelor de urmărire penală, în condițiile art. 11 alin. 1 lit. d din Legea nr. 51/1991, în regim secretizat sau desecretizat **nu poate constitui o sesizare externă a organelor de urmărire penală , în înțelesul dispozițiilor art. 289 – 291 din c. p. p.,** *ci pot constitui material ce poate fi valorificat prin sesizarea internă, respectiv sesizarea din oficiu a organelor de urmărire penală, potrivit dispozițiilor art. 292 din c. p. p.* [521].

Regimul juridic al *obligației de derulare a activităților de descoperire a infracțiunilor contra securității naționale și acte de terorism* de către organele de stat cu atribuții în domeniul securității naționale este configurat atât de *Legea privind securitatea națională a României*, cât și de *Legile organice de organizare și funcționare a organelor care execută activitatea de informații pentru realizarea securității naționale*, în interiorul țării și obținerea din străinătate a datelor referitoare la securitatea națională, precum și a altor organe centrale ale administrației de stat, în cadrul cărora funcționează structuri de informații cu atribuții specifice domeniului lor de activitate [522], *care se corelează cu dispozițiile incidente din codul de procedură penală*[523], în ce privește încheierea actelor de constatare a infracțiunilor descoperite.

Apreciem că **rațiunea menținerii în textul art. 11 alin. 1 lit. d combinat cu art. 10 alin. 1 și 2 și art. 11 alin. 3 din Legea nr. 51/1991** a prevederii conform căreia informațiile din domeniul securității naționale, care privesc săvârșirea unei infracțiuni se comunică organelor de urmărire penală, *în regim de documente clasificate*[524], **nu se mai justifică**, în condițiile introducerii dispozițiilor art. 61 alin. 1 lit. c din c. p. p., potrivit cărora, în situația constatării existenței unor suspiciuni rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni - și cu atât mai mult a unei infracțiuni la adresa securității naționale – în timpul exercitării atribuțiilor prevăzute de lege, organele de stat cu atribuții în domeniul securității naționale au obligația de a sesiza organele de urmărire penală, știut fiind că procedura în fața organelor judiciare nu poate avea un caracter secret.

Aprecierea este întărită și consolidată și de împrejurarea că, în cazul sesizării remise organelor de urmărire penală în condițiile prevederilor art. 11 alin. 1 lit. d din Legea nr. 51/1991, aceasta se realizează în regim clasificat[525], iar exigențele în materia regimului actelor

---

[521] Art. 292 din c. p. p. **Sesizarea din oficiu**
Organul de urmărire penală se sesizează din oficiu dacă **află** că s-a săvârșit o infracțiune **pe orice altă cale** decât cele prevăzute la art. 289-291 și încheie un proces-verbal în acest sens.

[522] Legea nr. 51/1991, Legea nr. 14/1992 privind organizarea și funcționarea S.R.I., Legea nr. 1/1998 privind organizarea și funcționarea S.I.E., Legea nr. 191/1998 privind organizarea și funcționarea S.P.P.

[523] Art. 61 alin. 1 lit. c din c. p. p.

[524] Conform argumentării că activitatea de informații pentru realizarea securității naționale are caracter secret de stat (art. 10 alin. 1 din Legea nr. 51/1991) și că informațiile din acest domeniu se comunică beneficiarilor, cărora li se aplică prevederile referitoare la apărarea secretului de stat (art. 11 alin. 3 din Legea nr. 51/1991).

[525] Legea nr. 51/1991, art. 11 alin. **(2) Comunicarea informațiilor se aprobă de către conducătorii organelor cu atribuții în domeniul securității naționale și alin. (3) Prevederile art. 10 privitoare la apărarea secretului de stat se aplică în mod corespunzător tuturor persoanelor prevăzute la alin. (1) lit. a) - d).**

și documentelor utilizate în procesul penal tind să elimine cât mai mult posibil existența unor documente clasificate secret de stat, astfel că se operează cu acte și documente, inclusiv actul de sesizare a organelor de urmărire penală, nesupuse vreunui regim clasificat ca secret de stat sau de serviciu, tocmai pentru ca drepturile părților să poată fi exercitate în deplinătatea lor și fără niciun fel de obstaculare.

Pe de altă parte, urmează a se avea în vedere împrejurarea că, potrivit prevederilor art. 21 alin. 1 din Legea nr. 51/1991, datele și informațiile de interes pentru securitatea națională, rezultate din activitățile autorizate (*n.n. se referă la procedeele investigative informative – operative specifice, prevăzute de art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991*), dacă indică pregătirea sau săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, sunt reținute în scris și transmise organelor de urmărire penală, potrivit art. 61 din Codul de procedură penală, însoțite de mandatul emis pentru acestea, la care se adaugă propunerea de declasificare, după caz, totală sau în extras, potrivit legii, a mandatului. Convorbirile și/sau comunicările interceptate, redate în scris, și/sau imaginile înregistrate se transmit organelor de urmărire penală în integralitate, însoțite de conținutul digital original al acestora, ceea ce confirmă faptul că **legiuitorul a înțeles să trateze problematica referitoare la încunoștințările către organele de urmărire penală, în regim de documente neclasificate.**

În acest context, la dosarul cauzei, va fi depus în mod obligatoriu și *actul (procesul verbal) de constatare* împreună cu *mijloacele materiale de probă*, realizat de lucrătorul din cadrul organului de stat cu atribuții în domeniul securității naționale, declasificat, la fel ca și documentele și, eventual, probele multimedia însoțitoare.

[120] ***Sesizarea organelor de urmărire penală în cazul infracțiunilor contra securității naționale și de terorism***

Declanșarea procesului penal presupune în mod obligatoriu parcurgerea *momentului sesizării organelor de urmărire penală*, ce constituie un *act procesual dinamizator*[526], care inițializează procesul penal și, implicit, urmărirea penală, fiind anterior momentului dispunerii începerii urmăririi penale într-o cauză penală constituită și imediat ulterior împrejurării în care s-a luat la cunoștință despre săvârșirea unei infracțiuni, în care, de regulă, primul document procesual îl constituie *actul de sesizare*.

Procesul penal, în ansamblul său, poate fi privit ca un *mecanism juridic*, care, pentru a funcționa, presupune punerea sa în mișcare, iar *primum movens* îl constituie cunoașterea de către organele abilitate de lege asupra împrejurării că s – a comis o infracțiune, ceea ce devine posibil doar prin sesizarea acestora, în condițiile legii.

Sesizarea are semnificația *de a face cunoscut; a înștiința; a comunica ceva* [527] organelor de urmărire penală, i.e. acțiunea unei persoane fizice ori juridice de a încunoștința[528] organele judiciare referitoare la o infracțiune, ceea ce înseamnă *notitia criminis* privind săvârșirea unei infracțiuni, adresată organelor statului îndrituite de lege

Sesizarea organelor de urmărire penală poate fi definită drept *calea (modalitatea) prevăzută de lege, prin care organele judiciare care au atribuții în faza de urmărire penală*

---

[526] **S.Kahane**, în V. Dongoroz și colectiv, *Explicații teoretice ale codului de procedură penală român*, Ed. Academiei Române, București, 1976, partea specială, vol. 2 p. 36

[527] Conform https://**dexonline.ro/definitie/încunoștințare.**

[528] În art. 289 și art. 290 din c. p. p. este utilizată noțiunea de " *încunoștințare*".

sunt informate în legătură cu săvârşirea unei infracţiuni, în vederea declanşării procesului penal destinat strângerii probelor necesare cu privire la existenţa infracţiunilor, identificării persoanelor care au săvârşit o infracţiune şi stabilirii răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună începerea urmăririi penale.

Legiuitorul a instituit existenţa următoarelor moduri de sesizare a organelor de urmărire penală: a) Plângerea penală (*art. 289 din c. p. p.*), b) Denunţul penal (*art. 290 din c. p. p.*), prin c) Actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege (*art. 291 din c. p. p.*), d) Sesizare din oficiu (*art. 292 din c. p. p.*)[529].

Un mod distinct de sesizare a organelor judiciare îl constituie *plângerea prealabilă a persoanei vătămate*, atunci când legea prevede pentru infracţiunea sesizată necesitatea unei astfel de plângeri (*art. 295 alin. 1 din c. p. p.*).

Un *regim juridic special* îl reprezintă sesizarea organelor de urmărire penală, prin *constatarea* – spontană sau organizată – *infracţiunii flagrante*, care, în aprecierea noastră, îşi are locul, aşa cum de altfel este şi amplasată în structura codului de procedură penală[530], în cadrul sesizării organului de urmărire penală (*art. 293 din c. p. p.*), deşi un astfel de mod de sesizare nu este menţionat distinct în conţinutul art. 288 alin. 1 din c. p. p., unde sunt enumerate modurile de sesizare.

În sfârşit, în cazul *infracţiunilor săvârşite de militari*, dar numai în situaţia infracţiunilor prevăzute de art. 413 – 417 din c. p.[531], organele de urmărire penală sunt încunoştinţate prin *sesizarea comandantului*.

Alături de aceste moduri de sesizare a organelor de urmărire penală, în legislaţie mai sunt prevăzute situaţii în care, pentru a dispune începerea urmăririi penale ori pentru punerea în mişcare a acţiunii penale, organelor judiciare le este necesară o *autorizare prealabilă* sau *îndeplinirea unei alte condiţii prevăzute de lege*, fiind instituit un *regim special*, distinct de modurile de sesizare consacrate de art. 288 – 292 din c. p. p., prin care aceste organe sunt sesizate pentru declanşarea unui proces penal (*art. 294 alin. 1 din c. p. p.*), ceea ce le poate atrage denumirea generică de *moduri de sesizare speciale*.

În prezent, nu există prevederi legale referitoare la cerinţa esenţială a unei *autorizări prealabile* sau *îndeplinirea unei alte condiţii prealabile prevăzute de lege, pentru dispunerea începerii urmăririi penale faţă de faptă*, astfel că *modurile de sesizare speciale* (regimul special menţionat de art. 294 alin. 1 din c. p. p.), *nu au aplicabilitate*, orice persoană – fizică sau juridică – putând încunoştinţa organele de urmărire penală despre orice faptă apreciată ca fiind infracţiune, comisă de către orice persoană – fizică ori juridică -, indiferent de calitatea pe care o deţine sau pe care a deţinut-o anterior, iar organele de urmărire penală având abilitarea legală de a se autosesiza în legătură cu orice infracţiune, comisă de către orice persoană – fizică ori juridică – indiferent de calitatea pe care o deţine sau pe care a deţinut-o anterior şi să recepteze sesizările ce-i sunt adresate, putând dispune începerea urmăririi penale pentru faptă, conform dispoziţiilor art. 305 alin. 1 din c. p. p..

---

[529] Art. 288 din c. p. p.

[530] Titlul I al Părţii speciale a codului de procedură penală – *Urmărirea penală*, Capitolul II – *Sesizarea organelor de urmărire penală.*

[531] Absenţa nejustificată (art. 413 c. p.), dezertarea (art. 414 c. p.), încălcarea consemnului (art. 415 c. p.), părăsirea postului sau a comenzii (art. 416 c. p.) şi insubordonarea (art. 417 c. p.)

Cu alte cuvinte, nu există nici un impediment care să obstaculeze nici formularea unei sesizări penale, în modurile prevăzute de art. 288 alin. 1 din c. p. p. şi nici primirea şi înregistrarea în evidenţele penale ale unităţii, de către organele de urmărire penală a respectivei sesizări penale.

În ce priveşte actele procesuale ce urmează a se realiza de către organul de urmărire penală imediat ulterior primirii şi înregistrării sesizării penale, cum ar fi de pildă, dispunerea începerii urmăririi penale – pentru faptă ori continuarea urmăririi penale pentru persoană -, acestea nu fac obiectul sesizării organului judiciar.

Necesitatea existenţei unei *autorizări prealabile* sau *îndeplinirea unei alte condiţii prevăzute de lege*, i.e.. instituirea unui regim special, distinct de modurile de sesizare consacrate de art. 288 – 292 din c. p. p. şi prin care se derogă de la regimul general, prin care organele de urmărire penală sunt sesizate pentru declanşarea unui proces penal prin dispunerea începerii urmăririi penale faţă de persoană (ca una din ipotezele posibile menţionate în *art. 294 alin. 1 din c. p. p.*), ce le poate atrage denumirea generică de *moduri de sesizare speciale în cazul persoanelor cu anumite calităţi*, vizează doar actele procesuale îndeplinite ulterior momentului primirii şi înregistrării sesizării penale, în condiţiile prevederilor art. 289 – 293 din c. p. p.,

O primă clasificare a modurilor de sesizare, după criteriul efectului pe care îl produc[532], constă în sesizări:

- *generale*, care nu sunt indispensabile declanşării procesului penal, întrucât, în situaţia în care nu sunt realizate, pot fi înlocuite prin sesizarea din oficiu a organelor de urmărire penală, fiind cazul *plângerii penală (art. 289 din c. p. p.), denunţului penal (art. 290 din c. p. p.), sesizărilor făcute de persoane cu funcţii de conducere şi de alte persoane (art. 291 din c. p. p.)*
- *speciale,* a căror existenţă reprezintă cerinţa esenţială şi obligatorie a prevederilor legale, pentru ca organele judiciare să poată dispune începerea urmăririi penale, cum este cazul *plângerii prealabile (art. 295 alin. 1 din c. p. p.)* ori *autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiţie prevăzută de lege pentru începerea urmăririi penale (art. 294 alin. 1).*

O altă posibilă clasificare a modurilor de sesizare a organelor de urmărire penală poate fi, după apartenenţa sau nu la sistemul judiciar a persoanelor – fizice sau juridice – ori organelor care realizează sesizarea:

- *sesizarea externă* a organelor de urmărire penală, atunci când organelor judiciare le este adusă la cunoştinţă comiterea unei/or infracţiuni de către persoane fizice sau juridice, care sunt extranee lor, deci nu fac parte din sistemul judiciar, categorie în cadrul căreia se înscriu *plângerea penală (art. 289 din c. p. p.), denunţul penal (art. 290 din c. p. p.), sesizările făcute de persoane cu funcţii de conducere şi de alte persoane (art. 291 din c. p. p.), precum şi plângerea prealabilă (art. 295 din c. p. p.) şi autorizarea prealabilă sau îndeplinirea unei condiţii prealabile pentru începerea urmăririi penale (art. 294 alin. 1 din c. p. p.)*

---

[532] Apud Gheorghiţă Mateuţ, *Procedură Penală, partea specială*, vol. I, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1997, p.7.

- *sesizarea internă* a organelor de urmărire penală, ce fac parte din sistemul judiciar, adică *autosesizarea* în baza propriei activități, care își are sorgintea în îndeplinirea obligațiilor și îndatoririlor de serviciu, menționate în prevederile legale, categorie în cadrul căreia se înscrie *sesizarea din oficiu* (*art. 292 din c. p. p.*).

Sesizarea din oficiu are o procedură proprie, cu subiecți procesuali proprii, adică *„persoane legal abilitate"* sau *„special însărcinate"*[533] cu efectuarea activității sau a actului procedural – subordonate principiului legalității.[534]

Sesizarea din oficiu, ca *sesizare internă*[535] a organelor de urmărire penală este determinată de *propriile constatări, percepții ori investigații proprii* ale organului de urmărire penală sau consecutivă *investigațiilor informativ - operative* realizate de organele operative ale organelor din sistemul public de securitate națională și siguranță publică, *altele decât cele finalizate prin acte de constatare, potrivit art. 61 din c. p. p.*

---

[533] V. Dongoroz în V. Dongoroz și colectiv, *Explicații teoretice ale codului de procedură penală român*, Ed. Academiei României, București, 1976, partea specială, vol. 2 p. 7.

[534] Idem.

[535] Ca opusă sesizării externe **a organelor de urmărire penală,** conform căreia, **anumite organe din sistemul executiv (*administrația de stat și organele de informații din domeniul securității naționale*), enumerate exhaustiv de prevederile art. 61 din c. p. p., respectiv:**

a) organele inspecțiilor de stat, ale altor organe de stat, precum și ale autorităților publice, instituțiilor publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile care constituie încălcări ale dispozițiilor și obligațiilor a căror respectare o controlează, potrivit legii;

b) organele de control și cele de conducere ale autorităților administrației publice, ale altor autorități publice, instituții publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile săvârșite în legătură cu serviciul de către cei aflați în subordinea ori sub controlul lor;

c) organele de ordine publică și siguranță națională, pentru infracțiunile constatate în timpul exercitării atribuțiilor prevăzute de lege,

în situația în care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, percep o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, au următoarele obligații legale:

- să întocmească un proces-verbal despre împrejurările constatate,
- să ia măsuri de conservare a locului săvârșirii infracțiunii și de ridicare sau conservare a mijloacelor materiale de probă.
- în cazul *infracțiunilor flagrante,* aceleași organe au dreptul de a face *percheziții corporale* sau *ale vehiculelor*, de a-l *prinde pe făptuitor* și de a-l *prezenta de îndată organelor de urmărire penală.*
- atunci când făptuitorul sau persoanele prezente la locul constatării au de făcut obiecții ori precizări sau au de dat explicații cu privire la cele consemnate în procesul-verbal, organul de constatare are obligația de a le consemna în procesul-verbal
- *de a înainta, de îndată, actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă, organelor de urmărire penală.*

Procesul-verbal încheiat în conformitate cu prevederile legale constituie *act de sesizare a organelor de urmărire penală* și *nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ.*

Precizăm că, în situația controalelor efectuate de către autoritățile administrației publice sau altor autorități publice, instituții publice ori al altor persoane juridice de drept public, orice persoană cu funcție de conducere în cadrul acestor entități, precum și orice persoană cu atribuții de control, atunci când, în exercitarea atribuțiilor lor, au luat cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, sunt obligate să sesizeze de îndată organul de urmărire penală și să ia măsuri pentru ca urmele infracțiunii, corpurile delicte și orice alte mijloace de probă să nu dispară, potrivit dispozițiilor art. 291 alin. 1 din c. p. p., după cum și orice persoană care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu de interes public, care în exercitarea atribuțiilor sale a luat cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, este obligată să sesizeze de îndată organul de urmărire penală. potrivit dispozițiilor art. 291 alin. 2 din c. p. p.

Posibilitatea organului de urmărire penală de a se autosesiza este configurată de obținerea unor informații de către acesta prin:

- constatarea proprie *(ceea ce include și constatarea infracțiunii flagrante)*,
- perceperea unui *zvon public*, care se confirmă,
- *autosesizarea din presa scrisă, audio vizuală*,
- din date rezultate din *instrumentarea altor cauze penale*
- din încunoștiințarea făcută de către o persoană în alte condiții decât cele prevăzute de lege pentru a fi considerate plângere penală (*plângere anonimă*) sau denunț penal (*denunț anonim*).

Autosesizarea organului de urmărire penală nu se poate suprapune:

- nici peste dreptul și obligația organelor de constatare și control, care constată efectiv ori iau la cunoștință despre săvârșirea unei infracțiuni în legătură cu încălcări ale dispozițiilor și obligațiilor agentului, pe care îl controlează, potrivit legii ori pentru infracțiunile săvârșite în legătură cu serviciul de către cei aflați în subordinea lor ori sub controlul lor, de a întocmi acte de constatare în acest sens, conform prevederilor art. 61 din c. p. p.
- nici peste dreptul și obligația organelor de conducere și control de a sesiza de îndată organele de urmărire penală, atunci când, în exercitarea atribuțiilor de serviciu au luat la cunoștință despre săvârșirea unei infracțiuni, pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, potrivit dispozițiilor art. 291 din c.p .p.

Substituirea organului de urmărire penală în atribuțiile organelor susarătate ori obținerea, preluarea și valorificarea unor informații din cadrul acestor organe și prezentarea acestora ca fiind rezultatul unor activități proprii de natură constatativă ori investigativă excede atribuțiilor unui organ de urmărire penală, constituie o depășire a acestora, ceea ce configurează aspect de nelegalitate și, nu este exclus, de acțiuni abuzive din partea organului de urmărire penală, nefiind exclusă și varianta urmăririi unui interes personal.

[121] ***Organele judiciare competente pentru efectuarea urmăririi penale în cazul infracțiunilor contra securității naționale și de terorism***

Organul de urmărire penală competent material, potrivit legii, pentru efectuarea urmăririi penale în cazul infracțiunilor contra securității naționale și de terorism este Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și de Terorism (D.I.I.C.O.T.)[536], iar serviciile și organele specializate în culegerea și prelucrarea informațiilor, între care și organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale, sunt obligate de a sesiza conform dispozițiilor legale și de a pune de îndată la dispoziția D.I.I.C.O.T. toate datele și informațiile, chiar neprelucrate[537], deținute în legătură cu săvârșirea infracțiunilor contra securității naționale și de terorism, conform prevederilor O.U.G. nr. 78/2016[538], iar, în mod corelativ, organele de urmărire penală, între care și D.I.I.C.O.T., au obligația să comunice

[536] Art. 11 alin. 1 din O.U.G. nr. 78/2016.

[537] Art. 12 alin. 4 din O.U.G. nr. 78/2016 Serviciile și organele specializate în culegerea și prelucrarea informațiilor, în condițiile prevăzute de reglementările proprii de organizare și funcționare, la cererea procurorului șef al D.I.I.C.O.T. sau a procurorului anume desemnat de acesta, îi vor pune la dispoziție toate datele și informațiile deținute în legătură cu săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art. 11., neprelucrate.

[538] Art. 12 alin. 3 din O.U.G. nr. 78/2016 Serviciile și organele specializate în culegerea și prelucrarea informațiilor au obligația de a sesiza conform dispozițiilor legale și de a pune de îndată la dispoziția D.I.I.C.O.T. toate datele și informațiile deținute în legătură cu săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art. 11.

S.R.I. orice date sau informații privitoare la securitatea națională, rezultate din activitatea de urmărirea penală[539]

[122] *Stadiul examinării și verificării actului de sesizare*

Atât în situația **sesizării parvenite din partea organelor de stat cu atribuții în domeniul securității naționale**, cât și atunci când sesizarea se produce prin **plângere sau denunț ori sesizarea persoanelor cu funcții de conducere și alte persoane**, demersul investigativ penal în cazul infracțiunilor contra securității naționale și terorism parcurge stadiul *de examinare* și *verificare prealabilă a actului de sesizare.*

Cu prilejul *examinării actului de sesizare*[540] organul de urmărire penală verifică următoarele:

a) care este infracțiunea cu care a fost sesizat
b) dacă este competent material, teritorial și funcțional pentru a efectua urmărirea penală în cauza având ca obiect infracțiunea sesizată
c) dacă sesizarea, formulată prin *plângere*, *denunț*, pe care a receptat - o *îndeplinește condițiile de formă prevăzută de lege*, și dacă descrierea bazei factuale este completă și clară
d) dacă încunoștințarea primită, prin actul de constatare încheiat de către organele prevăzute de art. 61 din c. p. p., în condițiile art. 291 din c. p. p., este suficientă din punct de vedere cantitativ și calitativ, în ce privește informațiile oferite, pentru a se contura existența elementelor corespunzătoare tipicității infracțiunilor contra securității naționale sau terorism
e) inexistența vreunuia dintre cazurile care împiedică exercitarea acțiunii penale prevăzute de art. 16 alin. 1 din c. p. p[541].

---

[539] Art. 12 alin. 3 din Legea nr. 14/1992.

[540] Art. 294 din c. p . p . **Examinarea sesizării** (1) La primirea sesizării, organul de urmărire penală procedează la verificarea competenței sale, iar în cazul prevăzut la art. 58 alin. 3 înaintează procurorului cauza, împreună cu propunerea de trimitere a sesizării organului competent. (2) În situația în care **plângerea** sau **denunțul** nu îndeplinește condițiile de formă prevăzute de lege ori descrierea faptei este incompletă ori neclară, se **restituie pe cale administrativă petiționarului**, cu indicarea elementelor care lipsesc. (3) Atunci când sesizarea îndeplinește **condițiile legale de admisibilitate**, dar din cuprinsul acesteia rezultă vreunul dintre cazurile de împiedicare a exercitării acțiunii penale prevăzute de art. 16 alin. (1), organele de cercetare penală înaintează procurorului actele, împreună cu propunerea de clasare. (4) În cazul în care procurorul apreciază propunerea întemeiată, dispune, prin ordonanță, clasarea.

[541] **Cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale**
(1) Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă:
a) fapta nu există;
b) fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege;
c) nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea;
d) există o cauză justificativă sau de neimputabilitate;
e) lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale;
f) a intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică;
g) a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii;
h) există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege;
i) există autoritate de lucru judecat;
j) a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii.
(2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. e) și j), acțiunea penală poate fi pusă în mișcare ulterior, în condițiile prevăzute de lege.

În practica judiciară a organelor de urmărire penală au existat și există mai multe cauze penale, din care rezultă verificările întreprinse cu prilejul examinării actului de sesizare, exemplificările se regăsesc la finalul acestui capitol.

Atunci când este necesară o *autorizare prealabilă sau îndeplinirea unei condiții prealabile pentru începerea urmăririi penale*, cum este cazul, de pildă, în situația miniștrilor din Guvernul României ori al europarlamentarilor, organul de urmărire penală efectuează *verificări prealabile*[542], ce vizează:

- ✓ existența faptei prevăzută de legea penală
- ✓ elementele indiciale rezonabile din care rezultă că persoana în discuție a săvârșit fapta pentru care s – a început urmărirea penală
- ✓ inexistența vreunuia dintre cazurile de împiedicare a punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale, prevăzute de art. 16 alin. 1 din c. p. p.

ce se materializează într – un *Referat*, întocmit de către procurorul care a efectuat verificările, care se remite instituției competente de la care se solicită autorizarea prealabilă sau îndeplinirea altei condiții prealabile.

Comentariu

(1) În vechea reglementare sesizarea – indiferent că era **internă** (*sesizare din oficiu*, ce încorporează și **comunicarea cu caracter secret** a organelor de stat din domeniul securității naționale) sau **externă** (*denunț, plângere*) – traversa *stadiul efectuării actelor premergătoare*. ***(în Partea a II-a a lucrării am exemplificat situația unor dosare penale cu prilejul instrumentării cărora a fost parcursă perioada actelor premergătoare și activitățile ce s-au întreprins în această fază, anterioară dispunerii începerii urmăririi penale)***

(2) *Sesizarea din oficiu,* ca unul din modurile de sesizare ale organelor de urmărire penală[543], respectiv sesizarea internă, în noua reglementare, prezintă *specificitatea* că organele judiciare iau la cunoștință despre săvârșirea unei infracțiuni pe *alte căi decât prin plângere, denunț ori sesizări făcute de persoane cu funcții de conducere sau alte persoane*[544], adică fie printr-o **autosesizare**, în sensul că organul de urmărire penală ia act personal despre existența unei infracțiuni, percepând *propriis sensibus* comiterea acesteia ori din orice sursă deschisă (*cum ar fi, de exemplu, din mass media*), fie **din examinarea sau instrumentarea unor alte cauze penale.**

Organele de stat cu atribuții în domeniul securității naționale[545] **au obligația**, izvorâtă din prevederile legilor ce le reglementează activitatea și a celor care le stabilesc organizarea și

---

[542] Art. 294[1] din c. p . p . **Efectuarea de verificări prealabile**
(1) Ori de câte ori este necesară o autorizare prealabilă sau îndeplinirea unei alte condiții prealabile pentru începerea urmăririi penale, organul de urmărire penală efectuează verificări prealabile.
(2) În cazurile prevăzute la alin. (1), parchetul, odată cu sesizarea instituției competente, înaintează un referat întocmit de procurorul căruia i-a fost repartizată lucrarea, care va cuprinde rezultatele verificărilor prealabile cu privire la săvârșirea unor fapte prevăzute de legea penală de către persoana cu privire la care se solicită autorizarea prealabilă sau îndeplinirea altei condiții prealabile.

[543] Art. 288 alin. 1 din c. p. p.

[544] Art. 292 din c. p. p.

[545] În mod greșit în textul art. 61 alin. 1 lit. c din c. p. p. acestea sunt denumite generic *organe de siguranță*, atât timp cât, potrivit prevederilor art. 29 pct. 2 din Legea nr. 255/2013, în tot cuprinsul Legii nr. 51/1991 sintagma de *„siguranța națională"* se înlocuiește cu sintagma *„securitate națională"*. Noțiunea de *siguranță națională* a fost înlocuită cu noțiunea de *securitate națională*, astfel că devine de la sine înțeles că organele ce fac parte din acest sistem poartă denumirea generică de organe ale securității naționale și nu cea folosită de legiuitor în formularea criticată.

funcționarea, ca, atunci când din activitatea întreprinsă constată existența unor suspiciuni rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, indiferent de forma acesteia și de stadiul în care se află, **să sesizeze organul de urmărire penală**[546]. întocmind în acest sens un proces verbal despre împrejurările constatate, să ia măsuri de conservare a locului săvârșirii infracțiunii, de ridicare sau conservare a mijloacelor materiale de probă, care se înaintează, de îndată, organelor de urmărire penală.

(3) În actuala reglementare există **2 stadii privind momentul declanșator al procesului penal:**

a) **primul stadiu,** ce vizează *pornirea procesului penal pentru fapta ilicită penală*, ce se obiectivează prin dispunerea începerii urmăririi penale pentru faptă (*in rem*)[547].

Condițiile ce se cer a fi îndeplinite pentru dispunerea acestei măsuri procesuale constau în[548]:

- actul de sesizare să îndeplinească **condițiile prevăzute de lege**[549], ceea ce este valabil și în ceea ce privește *sesizarea din oficiu*, ce încorporează și *constatarea*, materializată într – un proces verbal, *realizată de organele de stat cu atribuții în domeniul securității naționale* potrivit dispozițiilor art. 61 alin. 1 lit. c din c. p. p., ce constituie *act de sesizare al organelor de urmărire penală*
- **nu există vreunul din cazurile care împiedică exercitarea acțiunii penale, din cele prevăzute de art. 16 alin. 1 din c. p. p.**[550] , condiție valabilă și în situația *sesizării din oficiu*, ce încorporează și *constatarea*, materializată într-un proces verbal, *realizată de organele de stat cu atribuții în domeniul securității naționale* potrivit dispozițiilor art. 61 alin. 1 lit. c din c. p. p., ce constituie *act de sesizare al organelor de urmărire penală*

---

[546] Art. 11 alin. 1 lit. d și 21 din Legea nr. 51/1991, art. 11 din Legea nr. 14/1992.

[547] Art. 305 alin. 1 și 2 din c. p. p.

[548] Art. 305 alin. 1 din c. p. p.

[549] Adică *plângerea, denunțul, sesizările făcute de persoane cu funcții de conducere și de alte persoane și în cazul sesizării din oficiu* trebuie să cuprindă datele menționate la art. 289 alin. 2 din c. p. p.

[550] Cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale

(1) Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă:

a) fapta nu există;

b) fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege;

c) nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea;

d) există o cauză justificativă sau de neimputabilitate;

e) lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale;

f) a intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică;

g) a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii;

h) există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege;

i) există autoritate de lucru judecat;

j) a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii.

(2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. e) și j), acțiunea penală poate fi pusă în mișcare ulterior, în condițiile prevăzute de lege.

b) **cel de – al doilea stadiu**, ce se referă la *continuarea urmăririi penale* pentru infracțiunea reținută, *față de o persoană anume - in personam* -, ce dobândește calitatea de **suspect**[551].

Dacă persoana respectivă face parte din categoriile de persoane pentru care urmărirea penală este condiționată de obținerea unei autorizații prealabile sau de îndeplinirea altei condiții prealabile, urmărirea penală nu poate fi dispusă, față de aceștia, decât după obținerea autorizației sau îndeplinirea condiției[552].

Comunicarea în legătură cu continuarea urmăririi penale față de persoana față de care s-a dispus este obligatoriu de adus la cunoștința acesteia, înainte de prima sa audiere[553].

3.1. *Durata în timp* dintre cele 2 momente nu este prevăzută de lege, singurul termen prevăzut de lege, după scurgerea căruia se poate introduce *contestație pentru durata procesului penal* este de **1 an de zile de la momentul începerii urmăririi penale**[554], termen apreciat de legiuitor ca depășind durata rezonabilă a activității de urmărire penală.

3.2. În acest interval de timp, organele judiciare au următoarele *obligații*[555]:

- de a căuta și de a strânge datele ori informațiile cu privire la existența infracțiunilor

- de a căuta și strânge date ori informații pentru identificarea persoanelor care au săvârșit infracțiuni

- să ia măsuri pentru limitarea consecințelor infracțiunilor

- să strângă și să administreze probele cu respectarea prevederilor art. 100 și 101 din c. p. p.

- de a efectua actele de cercetare care nu suferă amânare, chiar dcă privesc o cauză pentru care nu au competența de a efectua urmărirea penală

- de a strânge și administra probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului ori inculpatului.

3.3. Căile, metodele și mijloacele de culegere și strângere de informații cu privire la existența infracțiunilor și pentru identificarea persoanelor care au săvârșit infracțiuni constau în utilizarea întregului arsenal de procedee probatorii și metode speciale de cercetare prevăzute de codul de procedură penală, între care sunt *unele care continuă mijloacele, metodele informativ operative și procedeele investigative informativ – operative specifice*, care au fost folosite anterior momentului dispunerii începerii urmăririi penale în cauza penală concretă, astfel că aceste două categorii de procedee – cel *investigativ informativ – operativ*, specific activităților organelor de stat cu atribuții în domeniul securității naționale și cel *investigativ procedural penal* – se interferează, uneori se întrepătrund, îmbină și intercondiționează reciproc relevând continuitatea obiectivă, necesară și firească între *faza investigativă informativ – operativă specifică* și *faza de urmărire penală (sau cea investigativă penală)*.

Astfel, activitățile specifice culegerii de informații pentru realizarea securității naționale de monitorizare, prin procedeele investigative informativ – operative prevăzute de art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991, care, odată cu înaintarea procesului verbal de constatare

---

551 Art. 305 alin. 3 din c. p. p.
552 Art. 305 alin. 4 din c. p. p.
553 Art. 307 din c. p. p.
554 Art. 488[1] alin. 3 lit. a din c. p. p.
555 Art. 306 din c. p. p.

a pregătirii sau săvârşirii unei fapte prevăzute de legea penală, către organele de urmărire penală, se întrerup, şi imediat consecutiv dispunerii începerii urmăririi penale faţă de faptă, se continuă prin utilizarea procedeelor probatorii, prevăzute de art. 138 şi urm. din c. p. p.

La fel, anumite activităţi dintre cele autorizate de magistratul judecător de drepturi şi libertăţi şi derulate în **faza iniţială**, cînd urmărirea penală este începută doar faţă de faptă, cum ar fi **supravegherea tehnică** se pot continua şi, apreciem noi, din punct de vedere tactic criminalistic este chiar indicat a se continua şi după continuarea urmăririi penale faţă de persoană, întrucât suspectul, la rândul lui, poate desfăşura, în pofida împrejurării că a luat act de învinuirea adusă, activitatea fie de prelungire a manifestării infracţionale, fie de ascundere, acoperire a unor acţiuni anterioare sau/şi distrugere a unor mijloace materiale de probă ori corpuri delicte nedescoperite sau asigurarea unor alibiuri, zădărnicirea aflării adevărului prin influenţarea unor martori, prevenirea unor persoane din lanţul legăturilor sale infracţionale etc.

În acest context, în paralel cu activităţile de administrare a probatoriului, în cauza în care s-a început urmărirea penală, prin alte mijloace de probă se continuă supravegherea tehnică a suspectului.

Activităţile derulate între cele 2 stadii ale începerii urmăririi penale – *in rem* şi *in personam* – potrivit noilor reglementări[556], reprezintă nu numai **rezultanta activităţilor** derulate până la momentul continuării urmăririi penale faţă de persoană, ci şi **vectorul principal al orientării urmăririi penale** declanşate din acumulările, cantitative şi calitative, de date, indicii şi informaţii obţinute.

Din aceste momente iniţiale se orientează **organizarea şi planificarea urmăririi penale** prin stabilirea problemelor de lămurit şi activităţilor de întreprins pentru clarificarea tuturor aspectelor cauzei respective în vederea aflării adevărului.

De pildă, consultarea de specialişti ori experţi realizată în faza informativ – operativă, în legătură cu o problemă de strictă specialitate, în faza de urmărire penală se transformă într-un procedeu probator instituit de codul de procedură penală, respectiv dispunerea şi efectuarea unei expertize de specialitate[557].

Din **materialul documentar informativ,** adunat în faza investigativă informativ – operativă specifică, sunt cunoscute toate acţiunile secvenţiale care au dus la realizarea acţiunii ilicite finale, aceasta însemnând producerea ori procurarea de mijloace necesare săvârşirii faptei, luarea de măsuri în vederea realizării scopului ilicit, stabilirea legăturilor infracţionale, căutarea şi găsirea de sprijinitori, aderenţi ai manifestării ilicite, în general se poate spune, mecanismul punerii în executare a rezoluţiunii infracţionale, ceea ce **oferă posibilitatea reconstituirii în plan probator** al întregului iter criminis.

În modul cel mai util pentru faza de urmărire penală, informaţiile obţinute anterior începerii urmăririi penale faţă de faptă se manifestă, **în materia activităţilor de audiere a persoanelor**: martorilor, suspecţilor sau inculpaţilor, al confruntării între persoane[558].

Practic se poate spune că, exploatând întregul ansamblu de date, indicii şi informaţii adunate în faza investigativă informativ – operativă specifică, organul de urmărire penală are

---

[556] **Actele premergătoare,** în vechea reglementare.
[557] Art. 172 şi urm. din c. p. p.
[558] Art. 104 şi urm. din c. p. p.

asigurată cunoaşterea personalităţii[559] şi activităţilor ilicite derulate, în cele mai mici amănunte, ale persoanelor care urmează a fi ascultate şi chiar elemente, - de pildă: fotografii, ora exactă şi locul unor întâlniri avute, momente înregistrate ale unor discuţii -, de detaliu, care abil strecurate, voalat învederate, în timpul duelului psihologic[560] din timpul ascultării învinuitului, să zicem, poate avea efecte semnificative în realizarea acestei activităţi de urmărire penală.

(4) După ce au fost identificate şi administrate probele din care rezultă că o persoană a săvârşit o infracţiune contra securităţii naţionale sau act de terorism şi nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare prevăzute de art. 16 alin. 1 din c. p. p., *survine momentul declanşator al punerii în mişcare a acţiunii penale*[561].

[123] *Transformarea în mijloace de probă a datelor, indiciilor şi informaţiilor acumulate cu prilejul procesului investigativ informativ operativ*

În faza de urmărire penală se transformă în probe sau mijloace de probă prevăzute ca atare de codul de procedură penală, tot ceea ce s-a acumulat ca date, indicii şi informaţii în cadrul investigaţiei informativ – operative specifice, şi care prezintă relevanţă (*utilitate, concludenţă şi pertinenţă*) pentru cauza penală investigată.

Este un proces dialectic, care demonstrează pe de o parte *importanţa şi valoarea informaţiilor* obţinute prin activităţile întreprinse de organele de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale şi pe de altă parte măiestria organului de urmărire penală de a încununa cu succes activităţile derulate anterior, respectiv a fi în măsură să demonstreze într-un proces penal adevărul şi vinovăţia făptuitorului, în vederea tragerii la răspundere penală.

Un anchetator cu experienţă afirma că: "*ancheta este coroana muncii informative*", aserţiune care este plină de adevăr. Degeaba datele, indiciile şi informaţiile culese cu prilejul "*activităţilor specifice*" sunt multe cantitativ şi preţioase calitativ, dacă ele nu sunt valorificate şi exploatate în faza de urmărire penală.

Importanţa şi valoarea lor este dată de gradul de cunoaştere în profunzime a acţiunilor ilicite ale făptuitorilor şi a persoanei acestora, iar măiestria organului de urmărire penală rezidă în maniera în care reuşeşte să transpună toate acestea în probe utile, concludente şi pertinente cauzei penale instrumentate, astfel încât să se realizeze scopul procesului penal în general şi al urmăririi penale în special.

*De exemplu, având cunoştinţă, din materialul informativ rezultat din **munca cu agentura**, coroborat cu fotografiile şi filmele obţinute prin **activitatea de supraveghere şi urmărire informativă (filajul), observarea sau pânda operativă**, asociat cu datele rezultate din **interceptarea comunicaţiilor**, despre acţiunile ilicite ale subiectului ţintă al acţiunilor informative – operative specifice, organul de urmărire penală are un tablou relativ complet al manifestărilor acestuia.*

Folosind în timpul fazei ascultării dirijate a suspectului ori inculpatului (fostul subiect ţintă) într-un mod abil, cele cunoscute (procedeul ascultării progresive sau al ascultării

---

[559] I. Mircea, *Posibilitatea cunoaşterii personalităţii făptuitorului prin unele activităţi tactice*, în *Anale, vol.III, seria Drept*, Ed. Augusta, Timişoara, 1998, p.10.
[560] E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Actami, Bucureşti, 2001, p.450.
[561] Art. 309 din c. p. p.

frontale),[562] *organul de urmărire penală poate aduce pe cel interogat nu numai în situaţia de a mărturisi detaliat faptele sale şi ale coparticipanţilor, dar şi de a indica el însuşi elemente în plus pe care anchetatorii nu le-au cunoscut, precizând dovezi în acest sens. Recunoaşterea suspectului asociată cu probele indicate chiar de el se constituie într-un suport probator relevant şi, în acelaşi timp, cu o forţă probantă semnificativă în procesul penal.*[563]

Aceasta nu înseamnă răsturnarea principiului de efectuare a urmăririi penale, potrivit căruia în procesul penal se porneşte de la probă la infractor, ci dovedeşte abilitatea anchetatorului de a obţine probe chiar de la persoana suspectă în cauză.

Iată, de pildă, situaţia în care organul de urmărire penală are la îndemână fotografii reprezentând imagini din momentul în care subiectul ţintă înmânează unei alte persoane un obiect, sau primeşte de la acesta un pachet, şi, cu ocazia ascultării, în momentul psihologic bine ales, prezintă aceste fotografii. Suspectul sau inculpatul realizează că organele de urmărire penală cunosc despre episodul respectiv şi, văzându-se pus în faţa evidenţei, poate să detalieze momentul respectiv, să ofere amănuntele necesare anchetei, care nu întotdeauna sunt cunoscute în toate dedesubturile şi cotloanele manifestării infracţionale derulate.

Declaraţia suspectului (inculpatului) respectiv, desigur, asociată cu alte probe şi mijloace de probă va constitui probă în înţelesul prevăzut de codul de procedură penală, fără a fi necesară ataşarea la dosarul cauzei a fotografiei, filmului ori celorlalte documente (note informative, sinteze informative, etc.) obţinute în faza investigativă informativ - operativă.

La fel, căutarea şi găsirea unor piese componente care asamblate constituie o armă performantă cu care se poate realiza un atentat, în condiţiile efectuării cu autorizarea magistratului a actelor prevăzute de art.14 alin.2 din Legea nr.51/1991, şi ridicarea acestora cu prilejul percheziţiei, de la un subiect ţintă devenit suspect în cauza penală, sunt elemente de fapt importante care pot determina pe acesta, cu prilejul ascultării şi al prezentării unor fotografii, filme sau casete video, în calitate de suspect ori inculpat să mărturisească sau să identifice persoana care i-a comandat executarea acelui atentat.

Aşa cum activităţile derulate în faza investigativă informativ – operativă specială se îmbină, întrepătrund şi interacţionează reciproc, într-un lanţ cauzal care determină succesiunea efectuării lor, tot aşa, şi între aceste activităţi şi cele care se desfăşoară în faza de urmărire penală există o determinare cauzală, obiectivă şi necesară, în care primele constituie temei pentru realizarea secundelor, reprezentând izvorul, sorgintea probelor şi mijloacelor de probă care se administrează în procesul penal.

Cu prilejul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, organele judiciare utilizează procedee probatorii şi mijloace de probă tehnice, între care **constatarea spontană sau organizarea surprinderii în flagrant, cercetarea la faţa locului, ridicarea de obiecte şi înscrisuri, percheziţia, dispunerea şi efectuarea unor constatări tehnico-ştiinţifice şi expertize**[564], a căror tactică de efectuare prezintă particularităţi în raport de tactica criminalistică a aceloraşi procedee folosită în cazul altor infracţiuni.

---

562 I. Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, 1998, p. 279.

563 A. Ciopraga, *Criminalistica – tratat de tactică*, Ed. Gama, Iaşi, 1996, p.243.

564 Gh. Mateuţ, *Procedură penală, Partea generală, vol.II*, Ed. Fundaţiei "Chemarea", Iaşi, 1997, ed. a II-a revăzută şi adăugită, p.203; V. Berchesan, *Cercetarea penală (criminalistica – teorie şi practică)*, Editura şi Tipografia Icar, Bucureşti, 2001, p.215, 224, 251, 263, 271, 284.

Aceste particularităţi derivă din specificul manifestărilor prin care se aduce atingere securităţii naţionale, comparativ cu caracteristicile altor genuri de infracţiuni, fiind vorba de valorile sociale lezate, modalităţile de comitere a infracţiunilor, specificitatea subiecţilor activi şi pasivi ai acţiunilor ilicite, regimul juridic diferit.

[124] ***Utilizarea unor procedee probatorii pentru declanşarea procesului penal faţă de persoană (făptuitor/i)***

O altă caracteristică a investigării ameninţărilor la adresa securităţii naţionale este că unele dintre procedurile probatorii sunt utilizate pentru a constitui activitatea declanşatoare a procesului penal, fiind primele din suita de activităţi imediat posterioare sau chiar concomitente dispunerii începerii urmăririi penale în cauza penală respectivă, ca, de pildă, **organizarea constatării infracţiunii flagrante şi percheziţia.**

De exemplu, din folosirea metodelor specifice investigative, organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi/sau organele de urmărire penală dobândesc date şi indicii concrete în legătură cu împrejurarea că urmează a avea loc întâlnirea între o persoană care deţine documente conţinând informaţii clasificate şi altă persoană care le va primi contra unei sume de bani, cunoscându-se locul şi ora întâlnirii, astfel că sunt în măsură să organizeze surprinderea în flagrant a momentului respectiv.

Utilizarea ***procedeului probator al organizării constatării infracţiunii flagrante*** *(în cazul dat, trădare prin transmitere de secrete sau spionaj) constituie activitatea care oferă posibilitatea declanşării procesului penal faţă de cele două persoane, sub aspectul unei infracţiuni concrete, greu de tăgăduit, iar pe de altă parte „activitatea specifică" anterioară (folosirea procedeelor investigative prevăzute de art.14 alin. 2 din Legea nr.51/1991 şi altele) nu este necesar a fi devoalată, păstrându-şi caracterul secret de stat.*

Urmărirea penală şi întreg procesul penal ce urmează a se derula este pus(ă) în mişcare de activitatea de constatare a infracţiunii flagrante, a cărei organizare a fost posibilă prin exploatarea şi verificarea rezultatelor obţinute prin utilizarea procedeelor investigative informative - operative în cadrul „activităţilor specifice".

Tot aşa, cunoscându-se din desfăşurarea „activităţilor specifice" ale organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, despre împrejurarea că o persoană sau un grup de persoane s-au organizat pentru realizarea unei acţiuni teroriste, procurându-şi şi deţinând arme, muniţii şi materiale explozibile, la momentul apreciat drept optim, se declanşează ***percheziţii simultane****, ocazie cu care sunt găsite respectivele arme, muniţii şi explozibili, activitate care constituie actul declanşator al urmăririi penale faţă de persoanele în cauză.*

Şi în această situaţie, procesului penal îi profită şi sunt valorificate rezultatele procedeului probator utilizat (percheziţia), nefiind necesar ca activităţile anterioare să fie dezvăluite, ele rămânând astfel sub semnul acţiunilor cu caracter secret de stat, deşi au avut o contribuţie decisivă la descoperirea manifestărilor ilicite.

Rezultă aşadar că *procedee probatorii*[565] cum sunt: *organizarea constatării infracţiunii flagrante, percheziţia; unele mijloace de probă tehnice: dispunerea şi efectuarea de constatări tehnico-ştiinţifice şi expertizele*, sunt utilizate cu prilejul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, în condiţiile în care ele sunt anticipate, în marea majoritate a situaţiilor, de folosirea unor *mijloace tehnice, metode şi procedee informative – operative* specifice numai faptelor care constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale.

Din punct de vedere tactic criminalistic este creat avantajul că alegerea şi pregătirea momentului optim pentru declanşarea şi efectuarea procedeului probator sau a mijlocului de probă tehnic sunt facilitate de cunoaşterea în profunzime şi detaliată a elementelor necesare care să conducă la reuşita activităţii şi obţinerea unor rezultate eficiente, respectiv a unor probe relevante (*utile, concludente şi pertinente*) cauzei penale investigate.

[120] ***Continuitatea dintre faza informativ – operativă (procesul investigativ informativ operativ), ca activitate specifică organelor răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi faza de urmărire penală (procesul investigativ penal), ca activitate a organelor judiciare***

Făcând o paralelă **între cele două faze ale demersului investigativ efectuat în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale** (*faza investigaţiei informative – operativ specifice şi faza de urmărire penală*) din perspectiva modului de valorificare a procedeelor informative – operative specifice şi probatorii utilizate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi/sau organele de urmărire penală se constată o evidentă **continuitate**, diferenţa fiind dată doar de modul de valorificare şi valoarea probantă a actelor prin care se finalizează activităţile.

[125] ***Suplețea și dinamicitatea direcțiilor metodologice de investigare penală***

Direcţiile metodologice de investigare penală a unui *caz concret de infracţiune contra securităţii naţionale sau acte de terorism* se **adaptează specificităţii acestuia** şi se caracterizează prin **supleţe şi dinamicitate**.

[126] ***Componentele activităților de descoperire și de urmărire penală a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism***

Instrumentarea cauzelor penale având ca obiect infracţiuni contra securităţii naţionale şi acte de terorism, incorporează ***investigarea informativ-operativă*** **(„activităţile specifice”)**, ce se derulează în exclusivitate de organele cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale şi ***investigarea penală***, realizată de organele judiciare şi/sau cu sprijinul organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, şi se desfăşoară în cele 2 faze ale activităţii de incepere a urmăririi penale – cea faţă de faptă şi cea faţă de persoane - .

Secțiunea a 3-a

Regulile generale ale investigării infracțiunilor contra securității naționale și de terorism

[127] Regula asigurării continuităţii între *procedeele informative – operative specifice* utilizate de *organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi* ***procedeele probatorii şi metodele speciale de cercetare*** folosite de *organele judiciare*

---

[565] V. Berchesan, I.N. Dumitrescu, *Mijloacele auxiliare de probă şi procedeele de probaţiune, în Probele şi mijloacele de probă*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1994, p.126 şi urm.

Pentru preîntâmpinarea, prevenirea, respectiv contracararea şi combaterea oricărui gen de ameninţare la adresa securităţii naţionale, *organele abilitate ale statului* derulează o activitate proprie şi specifică de identificare dintre riscurile şi vulnerabilităţile ce vizează securitatea internă şi externă a României (*posibilitate*), acei vectori ce reprezintă ameninţările efective contra securităţii naţionale (*realitate*), şi care se relevă în diverse faze ale manifestării, ilicite incriminate penal (*acte pregătitoare, tentativă, formă consumată sau epuizată).*

Fiind percepute acele manifestări ilicite şi persoanele care le realizează, survine momentul în care se impune intervenţia *organelor judiciare*, sesizate, în general, prin **actul de constatare realizat potrivit prevederilor art. 61 alin. 1 lit. c din c. p. p.**[566], înaintat de către *organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, la organele de urmărire penală.*

Se desprinde astfel că **activităţile** celor două categorii de organe au un moment de **interferenţă** şi că, de la un anumit moment dat, mijloacele, metodele şi ***procedeele informative – operative specifice,*** utilizate de unele, **se continuă** cu ***procedeele probatorii şi metodele speciale de cercetare,*** folosite de celelalte, ambele fiind subordonate aceluiaşi scop, respectiv cel caracteristic urmăririi penale şi procesului penal.

De aici rezultă regula asigurării continuităţii între cele două categorii de activităţi, ce poate fi exprimat prin aceea că **investigaţia penală este corolarul investigaţiei informativ-operative,** amândouă însoţite permanent de elementele proprii oricărei **investigaţii strict criminalistice**, toate acestea subsumate întregului, ce-l reprezintă **instrumentarea unei cauze penale** având ca obiect una sau mai multe infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism.

[128] Regula transformării informaţiilor, datelor şi indiciilor, rezultat al *„activităţilor specifice"* derulate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, **în probe relevante (*utile, concludente şi pertinente*) procesului penal**.

Datele, indiciile şi informaţiile acumulate cu prilejul investigaţiei informativ-operative sunt supuse unui proces de verificare, analizare şi evaluare, după care sunt valorificate, prin transformarea unora dintre ele în probe, ce profită procesului penal.

Din această operaţiune se degajă **regula transformării informaţiilor, datelor şi indiciilor**, rezultat al *„activităţilor specifice"* derulate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale, **în probe relevante (*utile, concludente şi pertinente)* procesului penal**.

Modalităţile concrete ale acestei transformări devin posibile prin **operaţiuni specifice investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism**:

- **disimularea unor procedee probatorii consacrate de codul de procedură penală** (cum ar fi, percheziţia şi cercetarea la faţa locului) **în alte activităţi prevăzute în diferite acte normative** (ca de pildă, controlul vamal, verificări poliţieneşti, controlul instituit la intrarea şi ieşirea din anumite obiective industriale şi economice de importanţă deosebită din punct de vedere al securităţii naţionale ş.a.).
- **organizarea surprinderii în flagrant a săvârşirii unei infracţiuni**

[566] Corespunzător, în vechea reglementare, **comunicării cu caracter secret** remise organelor de urmărire penală.

- **exploatarea datelor şi informaţiilor obţinute din investigaţia informativ-operativă specifică în activitatea de ascultarea persoanelor în faza de urmărire penală**
- valorificarea datelor, informaţiilor şi copiilor obţinute prin utilizarea procedeelor informativ – operative intruzive prin efectuarea **ridicării de obiecte şi înscrisuri – la cererea organelor judiciare ori silită - şi a percheziţiilor (*domiciliară, corporală, a autovehiculelor şi informatică*).**

[129] Regula organizării şi planificării activităţii într-o manieră ştiinţifică, atât de organele de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale, cât şi de organele judiciare care sunt abilitate în domeniu, printr-un management corespunzător instituţional şi al urmăririi penale şi într-o conlucrare permanentă.

Investigarea infracţiunilor contra securităţii naţionale în ansamblu, şi a unui caz concret, în particular, devine eficientă doar în condiţiile în care se *desfăşoară ordonat şi coordonat*, împrejurarea din care **derivă regula organizării şi planificării activităţii** într-o manieră ştiinţifică, atât de organele de informaţii, cât şi de organele judiciare care sunt abilitate în domeniu, printr-un management corespunzător instituţional şi al urmăririi penale şi într-o conlucrare permanentă.

Pentru a deveni eficientă, conlucrarea trebuie să fiinţeze, atât în plan intern, între toate organismele răspunzătoare cu aplicarea legii, cât şi în plan extern, între fiecare dintre acestea şi autorităţile omoloage din alte ţări, precum şi organismele supra şi interstatale (O.I.P.C., Europol ş.a.m.d.).

Organizarea şi planificarea activităţilor presupune derularea acestora în **formula de echipă de investigatori (*anchetatori*)** în componenţa căreia sunt cooptaţi **specialişti din domeniile de interes**, fiecare cu sarcinile şi atribuţiile proprii de îndeplinit în termene responsabile.

Conlucrarea presupune în acelaşi timp asigurarea unui flux informaţional alimentat reciproc între organismele şi agenţii ori magistraţii implicaţi, cu respectarea deplină a confidenţialităţii şi, acolo unde este cazul, a secretizării datelor şi informaţiilor vehiculate.

Calitatea investigaţiei este determinată, pe de altă parte, de prestaţia profesională a celor care o desfăşoară, ceea ce impune **specializarea şi perfecţionarea permanentă a agenţilor organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale şi organelor judiciare**, prin cunoaşterea posibilelor moduri de operare la comiterea infracţiunilor din domeniu precum şi a modalităţilor de descoperire a acestora.

[130] Respectarea bunelor practici de tactică criminalistică aplicabile fiecărui mijloc, metodă şi procedeu utilizat **în parte, şi ansamblului investigaţiei.**

Întreaga activitate de investigare a infracţiunilor contra securităţii naţionale gravitează în jurul problemei centrale ce constă în identificarea infractorilor, stabilirea şi dovedirea vinovăţiei acestora, prin mijloace, metode şi procedee utilizate în conformitate cu prevederile legale şi îngăduite de acestea, aspect din care se degajă necesitatea **respectării regulilor de tactică criminalistică aplicabile fiecăruia în parte, şi ansamblului investigaţiei.**

Tratatele şi Convenţiile internaţionale la care România este parte, Recomandările Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei, prevederile şi practica CEDO, prevederile constituţionale şi procedural penale îngăduie şi pun la dispoziţia organelor însărcinate cu aplicarea legii, **mijloace, metode şi procedee probatorii**, care, în investigarea altor infracţiuni decât cele contra securităţii naţionale, nu sunt permise, ceea ce presupune folosirea lor numai în condiţiile în care, alte mijloace şi metode nu sunt eficiente şi nu pot conduce la descoperirea infracţiunilor şi infractorilor.

Pentru acestea considerente, folosirea procedeelor informativ – operative specifice prevăzute de art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991 şi a celor prevăzute de art. 139 din c. p. p. se efectuează doar atunci când sunt îndeplinite condiţiile legale, sunt oportune şi au fost epuizate ori sunt ineficiente celelalte mijloace de probă ce nu aduc atingere drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţeanului, fiind caracterizate de principiul subsidiarităţii.

Necesitatea, oportunitatea şi folosirea efectivă a procedeelor informativ – operative specifice şi probatorii se analizează şi realizează prin cunoaşterea profundă a acţiunii ilicite, a personalităţii şi psihologiei făptuitorilor, alegerea momentelor tactice cele mai potrivite precum şi utilizarea resurselor umane şi logistice adecvate.

Împotriva acţiunilor fie de mare violenţă şi agresivitate, fie insidioase, oculte şi diversioniste ce vizează valorile fundamentale ale fiinţei naţiunii şi statului, starea de legalitate, de echilibru şi de stabilitate socială, economică şi politică necesară existenţei şi dezvoltării statului naţional român, precum şi climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăţilor şi îndatoririlor fundamentale ale cetăţenilor **reacţia trebuie să fie pe măsură şi neîntârziată, prin intervenţia operativă a organelor abilitate, descoperirea infracţiunilor şi infractorilor.**

Secţiunea a 4-a

Enumerarea infracţiunilor contra securităţii naţionale şi infracţiunilor de terorism

[131] A. Faptele care, potrivit legii, constituie infracţiuni contra securităţii naţionale – prevăzute în codul penal şi în legile speciale – şi infracţiunile de terorism - obiect material al procesului investigativ penal (i.e. a activităţii de urmărire penală). Enumerare.

1. Fapta cetăţeanului român de a intra în legătură cu o putere sau cu o organizaţie străină ori cu agenţi ai acestora, în scopul de a suprima sau ştirbi unitatea şi indivizibilitatea, suveranitatea sau independenţa statului, prin:a) provocare de război contra ţării sau de înlesnire a ocupaţiei militare străine; b) subminare economică, politică sau a capacităţii de apărare a statului;c) aservire faţă de o putere sau organizaţie străină; d) ajutarea unei puteri sau organizaţii străine pentru desfăşurarea unei activităţi ostile împotriva securităţii naţionale[567]
2. Transmiterea de informaţii secrete de stat unei puteri sau organizaţii străine ori agenţilor acestora, precum şi procurarea ori deţinerea de documente sau date ce constituie informaţii secrete de stat de către cei care nu au calitatea de a le cunoaşte, în scopul transmiterii lor unei puteri sau organizaţii străine ori agenţilor acestora, săvârşite de un cetăţean român[568].
3. Fapta cetăţeanului român care, în timp de război: a) predă teritorii, oraşe, poziţii de apărare, depozite ori instalaţii ale forţelor armate române sau care servesc apărării; b) predă nave, aeronave, maşini, aparate, armament sau orice alte materiale care pot servi purtării războiului; c) procură inamicului oameni, valori sau materiale de orice fel; d) trece de partea inamicului sau efectuează alte acţiuni care sunt de natură să favorizeze activitatea inamicului ori să slăbească puterea de luptă a forţelor armate române sau a armatelor aliate; e) luptă sau face parte din formaţii de luptă împotriva statului român sau a aliaţilor săi[569].

---

[567] Art. 394 din c.p. Trădarea
[568] Art. 395 din c.p. Trădarea prin transmitere de informaţii secrete de stat
[569] Art. 396 din c.p. Trădarea prin ajutarea inamicului

4. Acţiunea armată întreprinsă în scopul schimbării ordinii constituţionale ori al îngreunării sau împiedicării exercitării puterii de stat şi întreprinderea de acţiuni violente împotriva persoanelor sau bunurilor săvârşite de mai multe persoane împreună, în scopul schimbării ordinii constituţionale ori al îngreunării sau împiedicării exercitării puterii de stat, dacă se pune în pericol securitatea naţională[570].
5. Faptele prevăzute în art. 394-397, săvârşite de către Preşedintele României sau de către un alt membru al Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, constituie infracţiunea de înaltă trădare[571].
6. Faptele prevăzute în art. 394 şi art. 396, săvârşite de un **cetăţean străin sau apatrid**[572].
7. Faptele prevăzute în art. 395, săvârşite de un cetăţean străin sau apatrid[573].
8. Atentatul contra vieţii săvârşit împotriva unei persoane care deţine o funcţie de demnitate publică, dacă fapta pune în pericol securitatea naţională[574].
9. Atentatul săvârşit contra unei colectivităţi prin otrăviri în masă, provocare de epidemii sau prin orice alt mijloc, în scopul îngreunării sau împiedicării exercitării puterii de stat[575].
10. Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuinţare, în întregime sau în parte, prin explozii, incendii sau în orice alt mod, a instalaţiilor industriale, a căilor de comunicaţie, a mijloacelor de transport, a mijloacelor de telecomunicaţie, a construcţiilor, a produselor industriale sau agricole ori a altor bunuri, dacă fapta pune în pericol securitatea naţională[576].
11. Comunicarea sau răspândirea, prin orice mijloace, de ştiri, date sau informaţii false ori de documente falsificate, cunoscând caracterul fals al acestora, dacă prin aceasta se pune în pericol securitatea naţională[577].
12. Propaganda pentru război de agresiune, precum şi răspândirea de ştiri tendenţioase sau inventate, în scopul provocării unui război de agresiune, împotriva României sau a unui conflict armat intern[578].
13. Distrugerea, alterarea ori ascunderea unui document sau înscris în care sunt stabilite drepturi ale statului român în raport cu o putere străină, dacă prin aceasta sunt puse în pericol sau vătămate interesele de stat[579].
14. Divulgarea unor documente sau a unor date care constituie informaţii secrete de stat, de către cel care le cunoaşte datorită atribuţiilor de serviciu, dacă fapta pune în pericol securitatea naţională ori deţinerea în afara îndatoririlor de serviciu a unui document ce conţine informaţii secrete de stat sau divulgarea, fără drept, a unor documente sau date care constituie informaţii secrete de stat, de către cel care ia cunoştinţă de acestea în afara îndatoririlor de serviciu.[580]
15. Atentatul contra vieţii săvârşit împotriva reprezentantului unui stat străin sau altei persoane care se bucură de protecţie în conformitate cu convenţiile internaţionale, aflată în misiune oficială în România, precum şi infracţiunile intenţionate contra

---

[570] Art. 397 din c.p. Acţiuni împotriva ordinii constituţionale
[571] Art. 398 din c.p. Înalta trădare
[572] Art. 399 din c.p. Acţiunile ostile contra statului
[573] Art. 400 din c.p. Spionajul
[574] Art. 401 din c.p. Atentatul care pune în pericol securitatea naţională
[575] Art. 402 din c.p. Atentatul contra unei colectivităţi
[576] Art. 403 din c.p. Actele de diversiune
[577] Art. 404 din c.p. Comunicarea de informaţii false
[578] Art. 405 alin. 1 şi 2 din c.p. Propaganda pentru război
[579] Art. 406 din c.p. Compromiterea unor interese de stat
[580] Art. 407 alin. 1, 2 şi 3 din c.p. Divulgarea secretului care periclitează securitatea naţională

integrității corporale, sănătății sau libertății, săvârșite împotriva unei persoane menționate.[581]

16. Inițierea, organizarea sau constituirea pe teritoriul României a unor structuri informative în scopul culegerii de informații secrete de stat ori desfășurarea de către acestea a unei activități de culegere sau prelucrare de asemenea informații, în afara cadrului legal[582].
17. Fapta persoanei care, luând cunoștință despre pregătirea sau comiterea vreuneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 394 - 397, art. 399 - 403 și art. 406 - 409, nu înștiințează de îndată autoritățile[583].
18. Tentativa la infracțiunile descrise mai sus este incriminată, considerându – se tentativă și producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum și luarea de măsuri în vederea comiterii infracțiunilor prevăzute în art. 395 - 397, art. 401 - 403, art. 408 și art. 399 raportat la infracțiunea de trădare prin ajutarea inamicului[584].

B. Fapte care constituie infracțiuni contra securității naționale prevăzute în legi speciale

19. **inițierea sau constituirea unei organizații cu caracter fascist, rasist ori xenofob, aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unui astfel de grup**[585]
20. confecționarea, vânzarea, răspândirea, precum și deținerea în vederea răspândirii de simboluri fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe[586]
21. utilizarea în public a simbolurilor fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe[587]
22. desfășurarea, fără autorizare, a activităților specifice culegerii de informații supuse autorizării în condițiile prezentei legi sau cu depășirea autorizării acordate[588]
23. fapta funcționarului care divulgă, refuză sau împiedică, în orice mod, ducerea la îndeplinire a mandatului eliberat în condițiile prezentei legi[589]
24. tentativa la faptele descrise la alin. 1 și 2 este incriminată[590]
25. divulgarea sau folosirea, fără drept, de către angajații serviciilor de informații a informațiilor privind viața particulară, onoarea sau reputația persoanelor, cunoscute incidental în cadrul obținerii datelor necesare securității naționale, care nu pot fi făcute publice[591]

C. Faptele care constituie infracțiuni de terorism

Fapte care, prin natura sau prin contextul săvârșirii lor, pot aduce atingere gravă unei țări ori unei organizații internaționale, atunci când sunt săvârșite în scopul de a intimida populația sau de a constrânge o autoritate publică sau o organizație

---

581 Art. 408 din c.p. Infracțiuni contra persoanelor care se bucură de protecție internațională.
582 Art. 409 din c.p. Constituirea de structuri informative ilegale
583 Art. 410 din c.p. Nedenunțarea unor infracțiuni contra securității naționale
584 Art. 412 din c.p.
585 Art. 3 din O.U.G. nr. 31/2002.
586 Art. 4 alin. 1 din O.U.G. nr. 31/2002.
587 Art. 4 alin. 2 din O.U.G. nr. 31/2002.
588 Art. 26 alin. 2 din Legea nr. 51/1991.
589 Art. 26 alin. 2 din Legea nr. 51/1991.
590 Art. 26 alin. 3 din Legea nr. 51/1991.
591 Art. 27 alin. 2 din Legea nr. 51/1991.

internaţională să îndeplinească, să nu îndeplinească sau să se abţină de la îndeplinirea unui anumit act ori pentru a destabiliza grav sau a distruge structurile politice fundamentale, constituţionale, economice ori sociale ale unui stat sau organizaţii internaţionale[592]**:**

26. omorul, omorul calificat sau vătămarea corporală;
27. ameninţarea sau lipsirea de libertate;
28. distrugerea;
29. comunicarea de informaţii false, care pune în pericol siguranţa zborului sau navigaţiei unei nave ori aeronave;
30. săvârşirea, cu ajutorul unui dispozitiv, al unei arme sau al unei substanţe, a unui act de violenţă împotriva unei persoane aflate într-un aeroport civil, dacă fapta a pus în pericol siguranţa şi securitatea în acest aeroport, precum şi săvârşirea oricărui act de violenţă fizică ori psihică asupra unei persoane aflate la bordul unei aeronave civile în zbor sau în pregătire de zbor ori asupra personalului navigant al acesteia;
31. distrugerea sau deteriorarea gravă, cu ajutorul unui dispozitiv, al unei arme ori al unei substanţe, a instalaţiilor unui aeroport civil sau a unei aeronave în serviciu ori care nu este în serviciu, dar se află pe un aeroport sau cauzarea de deteriorări care fac aeronava indisponibilă de zbor ori care sunt de natură să îi pună în pericol siguranţa în zbor, precum şi întreruperea serviciilor de aeroport, dacă fapta compromite sau este de natură a compromite siguranţa şi securitatea în acel aeroport;
32. distrugerea sau deteriorarea instalaţiilor ori a serviciilor de navigaţie aeriană sau perturbarea funcţionării acestora, dacă fapta a pus în pericol siguranţa zborului;
33. plasarea pe o aeronavă civilă, prin orice mijloc, a unui dispozitiv sau a unei substanţe capabil/capabile să distrugă acea aeronavă ori să îi producă deteriorări care o fac inaptă de zbor sau care sunt de natură să pericliteze siguranţa acesteia în zbor;
34. preluarea fără drept a unei aeronave, prin orice mijloace, precum şi exercitarea fără drept a controlului asupra acesteia;
35. luarea în stăpânire a unei nave ori a unei platforme fixe sau exercitarea controlului asupra acesteia, prin violenţă ori ameninţare;
36. comiterea de violenţe asupra unei persoane aflate la bordul unei nave ori al unei platforme fixe, dacă acest act este de natură să pericliteze siguranţa navei ori a platformei fixe;
37. distrugerea unei platforme fixe ori a unei nave sau cauzarea de daune platformei fixe ori încărcăturii unei nave, de natură să pericliteze siguranţa platformei sau a navigaţiei navei;
38. plasarea pe o navă sau pe o platformă fixă, prin orice mijloc, a unui dispozitiv ori a unei substanţe apt/apte să le distrugă sau care să cauzeze platformei, navei ori încărcăturii sale daune ce compromit sau sunt de natură să pericliteze siguranţa platformei ori a navigaţiei navei;
39. distrugerea sau avarierea în mod grav a platformei fixe ori a instalaţiilor sau serviciilor de navigaţie ori producerea de grave perturbaţii în funcţionare, dacă unul dintre aceste acte este de natură să pericliteze siguranţa platformei fixe sau a navigaţiei unei nave;
40. nerespectarea regimului armelor şi muniţiilor, a regimului materialelor nucleare şi al altor materii radioactive, precum şi nerespectarea regimului materiilor explozive;
41. atentatul care pune în pericol securitatea naţională, atentatul contra unei colectivităţi şi actele de diversiune;

[592] Art. 32 alin. 1 din Legea nr. 535/2004

42. fraude comise prin sisteme informatice şi mijloace de plată electronice şi infracţiuni contra siguranţei şi integrităţii sistemelor şi datelor informatice;
43. preluarea fără drept a mijloacelor de transport colective de pasageri sau de mărfuri.
44. producerea, dobândirea, deţinerea, transportul, furnizarea sau transferarea către alte persoane, direct ori indirect, de arme chimice sau biologice, dispozitive explozive de orice fel, precum şi cercetarea în domeniu ori dezvoltarea de asemenea arme sau dispozitive;
45. introducerea sau răspândirea în atmosferă, pe sol, în subsol ori în apă de produse, substanţe, materiale de orice fel, microorganisme sau toxine de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor ori a animalelor sau mediul înconjurător ori în scopul provocării de incendii, inundaţii sau explozii care au drept efect punerea în pericol a vieţilor umane;
46. perturbarea ori întreruperea aprovizionării cu apă, electricitate sau orice altă resursă naturală fundamentală, care au drept efect punerea în pericol a vieţilor umane **constituie acte de terorism.**[593]
47. procurarea, deţinerea, confecţionarea, fabricarea, transportul sau furnizarea de produse ori tehnologii cu dublă utilizare sau de produse militare ori de substanţe explozive sau inflamabile, în scopul producerii de mijloace distructive, dispozitive explozive de orice fel, precum şi a substanţelor chimice, biologice, radiologice ori nucleare, de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor, animalelor sau mediul;
48. instruirea sau pregătirea unei persoane privind folosirea ori fabricarea armelor de foc, muniţiilor, explozivelor, dispozitivelor explozive de orice fel, armelor chimice, biologice, radiologice sau nucleare, inclusiv a oricăror echipamente concepute special pentru a fi utilizate în legătură directă cu folosirea substanţelor chimice, biologice, radiologice ori nucleare.
49. înlesnirea trecerii frontierei, găzduirea ori facilitarea accesului în zona obiectivelor vizate a unei persoane care a participat sau a comis ori urmează să participe sau să comită o infracţiune prevăzută la alin. (1) ori la art. 32 alin. (1) sau (3);
50. culegerea sau deţinerea, în scopul transmiterii, ori punerea la dispoziţie de date şi informaţii despre obiective vizate de o entitate teroristă;
51. falsificarea de înscrisuri oficiale în scopul înlesnirii săvârşirii uneia dintre infracţiunile prevăzute de prezenta lege;
52. şantajul săvârşit în scopul comiterii unui act de terorism;
53. participarea la instruirea sau pregătirea în vederea folosirii mijloacelor distructive, substanţelor toxice ori periculoase, armelor de foc, dispozitivelor explozive de orice fel, muniţiilor, explozivilor, armelor chimice, biologice, radiologice sau nucleare, în scopul comiterii unui act de terorism;
54. furtul calificat săvârşit în vederea comiterii infracţiunilor prevăzute la art. 32 alin. (1) şi (3) şi la alin. (1) şi (2) din prezentul articol[594].
55. fapta de a recruta o persoană pentru săvârşirea uneia dintre faptele prevăzute la art. 32 alin. (1) şi (3) şi art. 33[595]
56. Tentativa faptelor prevăzute la art. 32, 33 şi 33^1 se pedepseşte. **Se consideră tentativă şi producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum şi luarea de măsuri în vederea săvârşirii acestor infracţiuni.**[596]

---

[593] **Art. 32 din Legea nr. 535/2004**
[594] Art. 33 din Legea nr. 535/2004
[595] Art. 33^1 din Legea nr. 535/2004.
[596] Art. 34 din Legea nr. 535/2004.

57. Fapta de a îndemna publicul, verbal, în scris sau prin orice alte mijloace, să săvârşească infracţiuni prevăzute de Legea nr. 535/2004; dacă fapta este comisă de un funcţionar public, pedeapsa este închisoarea de la un an la 5 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi, fără a se putea depăşi pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea la săvârşirea căreia s-a instigat; dacă instigarea publică a avut ca urmare comiterea infracţiunii la care s-a instigat, pedeapsa este cea prevăzută de lege pentru acea infracţiune[597].

58. Promovarea unui mesaj prin propagandă săvârşită prin orice mijloace, în public, cu intenţia de a instiga la săvârşirea uneia dintre infracţiunile enumerate la art. 32 alin. (1) şi (3) şi art. 33 alin. (1) şi alin. (2) lit. e), indiferent dacă mesajul susţine sau nu în mod direct terorismul ori dacă au fost săvârşite sau nu respectivele infracţiuni.[598]

59. Deplasarea unei persoane de pe teritoriul statului al cărui cetăţean este sau de pe teritoriul căruia îşi are domiciliul sau reşedinţa spre sau pe teritoriul unui alt stat decât cel al cărui cetăţean sau rezident este, în scopul comiterii, planificării ori pregătirii actelor de terorism sau participării la acestea ori pentru oferirea sau primirea de instruire sau pregătire pentru comiterea unui act de terorism ori pentru susţinerea, în orice mod, a unei entităţi teroriste, constituie deplasare în scopuri teroriste[599].

60. Colectarea sau punerea la dispoziţie, direct ori indirect, de fonduri, licite sau ilicite, cunoscând că acestea urmează a fi folosite, în tot ori în parte, pentru săvârşirea actelor de terorism sau pentru susţinerea unei entităţi teroriste **(infracţiunea de finanţare a terorismului)**[600] şi tentative acestor fapte[601].

61. Săvârşirea unei infracţiuni în scopul obţinerii de fonduri, cunoscând că acestea urmează a fi folosite, în tot sau în parte, pentru săvârşirea actelor de terorism ori pentru susţinerea unei entităţi teroriste (infracţiunea de finanţare a terorismului)[602]

62. Punerea la dispoziţia entităţii teroriste a fondurilor obţinute în condiţiile alin. (2) ale art. 36 din lege[603].

63. Ameninţarea prin orice mijloace a unei persoane fizice, juridice sau a unei colectivităţi ori adresată unui stat sau unei organizaţii internaţionale cu folosirea de arme de foc, arme nucleare, chimice, biologice, instalaţii nucleare ori dispozitive generatoare de radiaţii ionizante, cu provocarea unei explozii nucleare sau a unui accident nuclear ori cu răspândirea sau folosirea de produse, substanţe, microorganisme, toxine ori materiale, de orice fel, de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor sau a animalelor ori mediul înconjurător sau să cauzeze consecinţe deosebit de grave, săvârşită în scopul prevăzut la art. 32 alin. (1)[604].

64. Alarmarea, prin orice mijloace şi fără un motiv întemeiat, a unei persoane fizice sau juridice ori a unei colectivităţi, a organelor specializate pentru a interveni în caz de pericol, a organelor cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale sau de menţinere a ordinii publice, cu privire la folosirea de arme de foc, arme nucleare, chimice, biologice, radiologice ori la răspândirea sau folosirea de produse, substanţe, microorganisme, toxine ori materiale, de orice fel, de natură să pună în pericol viaţa,

---

[597] Art. 33^2 alin. 1 - 3 din Legea nr. 535/2004.
[598] Art. 33^2 alin. 4 din Legea nr. 535/2004.
[599] Art. 35^1 din Legea nr. 535/2004.
[600] Art. 36 alin. 1 din Legea nr. 535/2004.
[601] Art. 36 alin. 4 din Legea nr. 535/2004.
[602] Art. 36 alin. 2 din Legea nr. 535/2004.
[603] Art. 36 alin. 3 din Legea nr. 535/2004.
[604] Art. 37 alin. 1 şi 2 din Legea nr. 535/2004.

integritatea corporală sau sănătatea oamenilor ori a animalelor sau mediul înconjurător ori să cauzeze consecinţe deosebit de grave[605].

65. Fapta de a se asocia sau de a iniţia constituirea unei asocieri în scopul săvârşirii de acte de terorism ori aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unei astfel de asocieri.[606]
66. Fapta de a conduce o entitate teroristă. [607]

[132] D. Formele de realizare a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism

Acţiunea preventivă ori reactivă /represivă întreprinsă presupune, în primul rând, *cunoaşterea şi stabilirea formei de realizare a activităţii ilicite prin care s-a ameninţat securitatea naţională* şi care se configurează în infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism

Ameninţările la adresa securităţii naţionale, care constituie infracţiuni contra securităţii naţionale şi acte de terorism, în marea lor majoritate comisive, pot fi realizate uneori printr-un act, dar de cele mai multe ori realizarea necesită efectuarea unei *pluralităţi de acte, care implică o derulare în timp care parcurge diferite faze cu caracter deosebit*: **acte pregătitoare** (*preparatorii*), **începerea executării acţiunii**, **consumarea şi epuizarea infracţiunii**. Atunci când sunt incriminate şi sancţionate de lege, aceste acte devin forme ale infracţiunii.

Particularitatea infracţiunilor contra securităţii naţionale rezidă în aceea că, în majoritatea covârşitoare a situaţiilor, au o *derulare în timp şi spaţiu* din momentul naşterii ideii infracţionale şi până la producerea urmăririi prevăzute atât de lege cât şi de infractor şi, în acelaşi timp, voită sau acceptată de către acesta. **Infracţiunile în discuţie parcurg toate fazele (etapele) care caracterizează formele manifestărilor ilicite penale şi anume**: *forma internă* (sau luarea hotărârii infracţionale), *desfăşurarea externă* (actele de pregătire sau preparatorii, tentativa sau începerea executării infracţiunii) şi *forma consumată*, când se realizează în întregime acţiunea ori inacţiunea ilicită sau când s-a produs urmarea prevăzută în norma incriminatorie.

Luarea hotărârii infracţionale, la rândul ei, parcurge mai multe momente: *naşterea ideii infracţionale, deliberarea (lupta motivelor) şi luarea hotărârii de a săvârşi acţiunea (inacţiunea) ilicită penală.*

Atunci când această hotărâre nu rămâne cantonată doar în forul interior al persoanei, ci **se manifestă printr-un act exterior de conduită** (se exteriorizează) ea poate fi incriminată, ceea ce legiuitorul a realizat în cazul infracţiunii de constituire a unui grup infracţional organizat[608], care vizează săvârşirea de infracţiuni contra securităţii naţionale sau în cazul asocierii ori iniţierii constituirii unei asocieri în scopul săvârşirii de acte de terorism[609] şi de iniţierea şi constituirea unor structuri informative ilegale pe teritoriul României care pot aduce atingere securităţii naţionale[610].

---

[605] Art. 38 din Legea nr. 535/2004

[606] Art. 37 alin. 1 din Legea nr. 535/2004

[607] Art. 35 alin. 2 din Legea nr. 535/2004

[608] Art. 367 din c. p.

[609] **Art. 35 din Legea nr. 535/2004** (1) Fapta de a se asocia sau de a iniţia constituirea unei asocieri în scopul săvârşirii de acte de terorism ori aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unei astfel de asocieri se pedepseşte cu închisoare de la 5 la 12 ani şi interzicerea unor drepturi, fără a se putea depăşi maximul pedepsei prevăzute de lege pentru infracţiunea ce intră în scopul asocierii.

(2) Fapta de a conduce o entitate teroristă se pedepseşte cu închisoare de la 7 la 15 ani şi interzicerea unor drepturi.

[610] Art. 409 din c. p.

Astfel, iniţierea uneia asocieri sau grupări în scopul săvârşirii infracţiunilor contra securităţii naţionale ori acte de terorism ce presupune ideea de a se forma un ansamblu de persoane care să săvârşească o infracţiune contra securităţii naţionale, urmată de discuţii în legătură cu scopurile ansamblului, mijloacele prin care să fie atinse, persoanele pretabile pentru a fi contactate în vederea recrutării, demersurile pe lângă asemenea persoane ori tatonări în anturajul acestora; ***reprezintă exteriorizarea reflecţiilor interioare ale făptuitorului, ceea ce legiuitorul a incriminat, ţinând seama de gradul sporit de pericol social al unei astfel de manifestări ilicite.***

În timp, luarea hotărârii infracţionale precede[611] întotdeauna celelalte forme ale infracţiunii, cu o perioadă mai îndelungată (este cazul "*premeditării*" sau "*dolul premeditat*"[612], ceea ce presupune **o chibzuire mai îndelungată**, într-o stare de relativ calm, precum şi trecerea unui timp de la luarea hotărârii până la punerea ei în executare pentru a exista cât mai multe şanse să se producă urmarea dorită, fiind un factor exclusiv psihic, intern[613]); **mai scurtă** (cazul intenţiei repentine, afective sau spontane, care se naşte în stare de puternică tulburare sau emoţie a făptuitorului determinată de o provocare din partea persoanei vătămate); sau **obişnuită ori simplă**, prezentă în cazul majorităţii infracţiunilor.

Odată luată hotărârea infracţională, **infractorul începe să se manifeste exterior**, punându-şi în aplicare concepţia în legătură cu modalitatea de comitere a infracţiunii, care, în majoritatea situaţiilor în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale presupun o pregătire în timp.

Pregătirea punerii în executare a hotărârii infracţionale înseamnă producerea sau procurarea mijloacelor şi luarea de măsuri în vederea comiterii acţiunii ilicite, ceea ce legiuitorul de denumit generic acte pregătitoare (preparatorii).

În majoritatea situaţiilor producerea sau procurarea mijloacelor şi instrumentelor ori luarea de măsuri în vederea săvârşirii unei infracţiuni sunt activităţi echivoce, deoarece din conţinutul lor nu se poate stabili dacă au fost comise cu intenţia realizării unui act ilicit ori, pur şi simplu, sunt acte inofensive[614], însă **în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale, legiuitorul a încriminat actele de pregătire asimilându-le tentativei,** dat fiind pericolul deosebit de ridicat al acestora.

Esenţial de demonstrat este că actele pregătitoare întreprinse au fost sau nu orientate hotărât spre producerea rezultatului socialmente periculos, fiind evident că dacă se vor comite astfel de acţiuni, efectele ar fi extrem de grave.

Actele pregătitoare sunt considerate, în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale[615] şi actelor de terorism[616], ca reprezentând un pas substanţial în comiterea faptei şi, ca atare, sunt incriminate fiind asimilate tentativei şi pot consta (cu titlu exemplificativ) în următoarele:

a) ***Procurarea unor mijloace şi instrumente***, ca de pildă:

- obţinerea, în orice mod, de către persoane care nu au acces la informaţii clasificate ale **codurilor de acces**, ale cartelelor, mulajului cheilor de la **încăperile unde sunt depuse documente conţinând secrete de stat ori de serviciu;**

---

611 M.Basarab, *Drept penal, partea generală*, vol.I, Ed.Lumina Lex, Bucureşti, 1997, p.348.

612 Idem, p.181; I. Mircea, *Vinovăţia în dreptul penal român*, Ed Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p.120.

613 I. Mircea, *op. supracitată*, p.121; în acelaşi sens şi C.Niculescu, *Despre posibilitatea existenţei premeditării în dolul repentin*, în *Dreptul*, nr.12/1995, p.48-51.

614 G.Antoniu, *Tentativa*, Ed.Societăţii Tempus, Bucureşti, 1995, p.58.

615 Art. 412 alin. 2 din c. p.

616 **Art. 34 din Legea nr. 535/2004**

(1) Tentativa faptelor prevăzute la **art. 32, 33 şi 33[1]** se pedepseşte.

(2) **Se consideră tentativă şi producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum şi luarea de măsuri în vederea săvârşirii acestor infracţiuni.**

- **procurarea, achiziţionarea ori primirea** – din interiorul sau exteriorul ţării – **de arme, muniţii, materii explozibile** – în formă finală sau pe piese componente.

  Procurarea de explozivi poate să se producă prin mituirea celor care gestionează astfel de materiale, furt, o grupare teroristă poate să fie aprovizionată chiar de un stat sau organizaţii[617], după cum fabricarea multor explozivi performanţi este realizabilă individual, întrucât formula lor chimică se găseşte pe Internet, în biblioteci specializate, serviciul militar putând sluji acestui scop. Nu este exclusă nici cumpărarea de substanţe chimice din unităţi de profil, în mod separat, şi apoi prepararea lor şi asamblarea în dispozitive explozive improvizate, realizate în mod artizanal, ce să corespundă unor criterii concret stabilite anterior: stabilitate, performanţe explozive, sensibilitate, uşurinţă la încărcare, facil de disimulat.

  Procurarea armelor pentru acţiunile teroriste şi a atentatelor se realizează, fie din arsenalele militare (prin complicitatea unor militari sau mituire) ori din uzinele producătoare; prin sustrageri, cu prilejul unor revolte ori insurecţii, ori din depozite; fie prin asistenţa furnizată de unele state; fie de la producătorii individuali; din mediile de colecţionari, ori din lumea interlopă, sau prin dezarmarea unor militari.
  Introducerea în ţară a armelor este posibilă prin activităţi de contrabandă, dar nu sunt excluse nici valizele diplomatice, exemplele consumate în această materie fiind mărturie, sau prin înşelarea vigilenţei, complicitatea ori mituirea lucrătorilor vamali.
- **procurarea, achiziţionarea ori primirea unor substanţe interzise la deţinere, fără autorizaţiile legale.**

  Ca *modalităţi de procurare* a agenţilor biologici sau chimici pentru producerea armelor biologice sau chimice sunt decelate: texte şi manuale de microbiologie de popularizare, în care sunt detaliate etapele procesului de recoltare, selecţionare, identificare, izolare şi cultivare a agenţilor biologici; achiziţionarea se poate face prin prelevări naturale, furt, tranzacţii comerciale sau de la state prietene (în materie de biologie, totul se găseşte în natură-carbonul, ciuma, virusul Ebola sau cel de HIV), complicitatea unor cercetători din laboratoarele de cercetări ale unor astfel de agenţi biologici şi chimici. *Transportul* unor astfel de agenţi este facilitat de faptul că nu sunt detectabili decât cu mare greutate (astfel pot fi transportaţi cu avionul), şi, în cantităţi extrem de mici, au o toxicitate foarte ridicată, putând fi ambalate în sticluţe, recipiente mici, etc. Obţinând substanţele şi agenţii biologici şi chimici, arme de această natură se pot prepara sau fabrica în laboratoarele clandestine de persoane cu cunoştinţe de specialitate.
- **introducerea în ţară, achiziţionarea mijloacelor tehnice specifice activităţii de culegere de informaţii,** cum ar fi: aparate de fotografiat miniaturizate şi silenţioase, disimulate în diferite obiecte şi accesorii uzuale ori componente ale acestora.
- **procurarea, achiziţionarea ori primirea unor dispozitive de interceptarea comunicaţiilor ori supraveghere electronică** de către persoane bănuite ori numai suspicionate de manifestări contra statului.
- **achiziţionarea de diverse materiale ideologice** (*cărţi, pliante, filme, casete audio şi video*) care propovăduiesc idei, concepţii sau doctrine de natură extremistă sau fac apologia dezorganizării sociale, a schimbării ordinii constituţionale, de către persoane fizice ori juridice cunoscute cu manifestări de acest gen.
- **obţinerea pe orice căi şi prin orice modalitate de schiţe, hărţi, crochiuri, planuri topografice, planuri de alimentare cu energie electrică, termică, apă** etc., în general orice document care conţine informaţii clasificate, aşa cum sunt prevăzute în

[617] Este cazul terorismului transnaţional, organizat, finanţat şi oblăduit la nivel statal sau suprastatal, în numele unor scopuri politice, economice, geopolitice, militare etc.

Legea nr.182/2002[618], cu scopul realizării unei ameninţări la adresa siguranţei naţionale;

b) Producerea de mijloace ori instrumente, ca de exemplu:

- confecţionarea, prin orice mod, de chei, carduri, dispozitive de interceptare a comunicaţiilor etc. necesare pentru a accede în locurile unde se află depuse documente ori obiecte care conţin informaţii clasificate;
- confecţionarea de arme, muniţii, materiale explozibile, realizarea de amestecuri de substanţe explozibile, otrăvitoare, apte de a fi folosite în scopul realizării unor ameninţări la adresa siguranţei naţionale: atentate, acte teroriste, atacuri armate, degradări, distrugeri, dezastre, catastrofe aeriene, navale, terestre;
- producerea oricăror obiecte apte de a întrerupe sau obstacula buna funcţionare a unor instalaţii, utilaje, maşini de importanţă pentru siguranţa naţională.
- confecţionarea de materiale propagandistice (panouri, afişe, fluturaşi, instalaţii de difuzare, reviste, cărţi, filme, videocasete etc).
- realizarea unor materiale şi obiecte necesare deghizării, adaptarea la scopurile dorite a unor autovehicule (ascunzători în habitaclu ori alte părţi componente; montarea unor dispozitive necesare interceptării comunicaţiilor de la distanţă; blindarea etc).
- contrafacerea de instrumente de plată, bancnote, ştampile, legitimaţii etc.

c) *Luarea de măsuri* în vederea comiterii unora dintre infracţiunile contra securităţii naţionale poate consta în:

- ✓ activităţi de **înarmare** respectiv **acumularea de arme, muniţii**[619], **materiale explozibile, substanţe otrăvitoare**; depozitarea acestora în clandestinitate pentru aşteptarea momentului de a declanşa acţiuni armate, acte teroriste ori atentate care pun în pericol siguranţa statului, contra unei comunităţi etc.;
- ✓ **observarea, pândirea, filarea cu sau fără mijloace tehnice a unor persoane ţintă** (*fie viitoarele victime, fie acelea care se doresc a fi recrutate ori racolate în vederea realizării unor anume activităţi*).

  În organizarea unui atentat, de pildă, se desfăşoară o activitate de culegere de informaţii în legătură cu ţinta, are loc o studiere efectivă a posibilităţilor şi condiţiilor favorabile executării acţiunii, de către membrii organizaţiei sau grupării teroriste.

  Această activitate vizează atât persoana ţintă cât şi obiectivele – în spaţiu închis sau deschis – frecventate de acesta sau care urmează a fi vizate, itinerariile de deplasare, mijloacele folosite pentru deplasare, sistemul de pază etc.[620]
- ✓ **Racolarea şi recrutarea unor persoane în vederea cooptării în acţiuni secvenţiale necesare acţiunii scop,** pentru culegerea de informaţii, pentru asigurarea unor complicităţi (*de exemplu, angajarea unei persoane de sex*

---

618 Art.17 lit. a-n din Legea nr.182/2002, privind protecţia informaţiilor clasificate.

619 Într-un articol publicat în revista „*Jane's Intelligence Review*", în anul 2002, în care se făcea referire la activitatea Brigăzii Antiteroriste (B.A.) din cadrul S.R.I, se menţionează că **„în ultimii zece ani, poliţia română şi S.R.I. au descoperit piese şi componente ale unor arme nucleare şi biologice provenite din Ucraina şi din fostele republici sovietice"**.

620 Gh. Arădăvoaice, I. Crăiniceanu, D. Niţă, *Ameninţări, vulnerabilităţi şi riscuri la adresa demnitarilor*, Ed. Antet XX Press, Filipeştii de Târg, Prahova, 2003, p.24-25.

feminin cu rolul de a se „ocupa" de ţinta vizată, în realizarea unor momente compromiţătoare cu scop şantajist, pentru distragerea atenţiei acestuia sau obţinerii unor informaţii, cu simplul rol de „damă de companie", pentru a cunoaşte modalităţile de ocupare a timpului liber), fie că aceste persoane au dimensiunea activităţii ilicite de ansamblu, fie că sunt *„exploatate în orb"*.

În aceeaşi măsură nucleele unor organizaţii străine derulează activităţi de propagandă şi prozeletism vizând cetăţenii străini prezenţi în România, precum şi membrii comunităţii autohtone cu afinităţi spre acţiuni îndreptate împotriva statului român, statelor membre ale NATO sau care fac parte din Uniunea Europeană ori din Consiliul Europei.

✓ **culegerea şi stocarea, în vederea exploatării contra securităţii naţionale, prin orice mijloace şi metode de date şi informaţii din diferite domenii de activitate**: politic, social, economic, militar, tehnologic, cercetare ştiinţifică, ecologic (interceptarea ilegală a comunicaţiilor, accesarea unor bănci de date referitoare la persoane, resurse financiare, obiective de interes pentru activitatea ilicită ş.a.).

Necesitatea lămuririi formei de realizare a faptei se degajă din împrejurarea de a se stabili dacă faza în care se află manifestarea respectivă corespunde normei incriminatoare abstracte, constituie sau nu infracţiune, are aptitudinea de a conferi certitudinea că era posibilă înfrângerea normei prohibitive în materie, că este idonee de a constitui o infracţiune contra securităţii naţionale şi că a fost realizată tocmai în acest scop. În acelaşi timp se clarifică dacă acţiunea infracţională a fost fie întreruptă, fie nu şi-a produs efectul prevăzut de lege, pe care l-a urmărit sau acceptat făptuitorul sau nu a fost posibilă deoarece mijlocul folosit a fost insuficient sau defectuos, ori fiindcă în timpul cât actele de executare s-au comis a lipsit obiectul de la locul unde făptuitorul credea că se află.

Pornind de la cunoaşterea acţiunii-inacţiunii ilicite şi a formei de realizare a faptei prin care s-a ameninţat securitatea naţională, organul judiciar are posibilitatea să-şi stabilească acţiunile pe care le are de întreprins pentru descoperirea manifestărilor ilicite şi dovedirea acestora.

Natura infracţiunii comise direcţionează organele judiciare spre efectuarea cercetării la faţa locului (în cazul atentatelor sau infracţiunilor contra persoanelor care se bucură de protecţie internaţională, actelor de diversiune etc., situaţii care impun cunoaşterea obligatorie, imediată, directă şi completă a locului faptei[621]), organizarea surprinderii în flagrant[622], declanşarea unor percheziţii domiciliare ori la locul de muncă sau ridicarea de obiecte şi înscrisuri[623].

---

[621] În cazul asasinării consilierului Ambasadei Regatului Haşemit al Iordaniei la Bucureşti, în data de 4.12.1984, în faţa hotelului „Bucureşti", procurorul şi organele de cercetare penală au declanşat cercetarea la faţa locului la 15 minute de la anunţarea evenimentului (Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, dosar nr. 415/1985).

[622] Cum a fost cazul în situaţia unui înalt funcţionar al Ministerului Afacerilor Externe, M.R., în data de 31.01.1989 (Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, dosar nr. 263/1989, sentinţa penală nr. 39 din 20.07.1989, nepublicată).

[623] Aşa cum s-a petrecut în cazul inculpatului B.F., când, urmare a surprinderii în flagrant de agenţii de pază de la U.M.Cugir, în 12.07.1997, ulterior s-a declanşat cercetarea încăperii de lucru, descoperindu-se existenţa unui sistem de supraveghere audio-video, aflat la dispoziţia sa exclusivă, prin care înregistra – fonic şi vizual – discuţiile din sala de şedinţe şi protocol. (Curtea Supremă de Justiţie, secţia penală, dosar nr.4353/2000, decizia nr. 680/2002).

Cunoscând modalităţile concrete de comiterea infracţiunii, urmare a vizualizării şi perceperii nemijlocite a locului faptei, a examinării urmelor criminalistice, organele judiciare stabilesc care au fost căile, mijloacele şi metodele utilizate de făptuitor, locul şi timpul derulării manifestării ilicite, prin dispunerea de constatări tehnico-ştiinţifice şi expertize criminalistice, medico-legale, tehnice, financiar-contabile, bancare etc.[624]

Obiectivele activităţilor de întreprins (ce urme se caută, unde pot fi amplasate diferite obiecte, instrumente, dispozitive, care sunt mijloacele materiale de probă ori corpurile delicte, obiectul constatărilor tehnico-ştiinţifice şi expertizelor) precum şi ordinea de prioritate a efectuării acestora sunt determinate de asemenea de natura acţiunilor-inacţiunilor comise.

Acţiunea-inacţiunea comisă dezvăluie investigaţiei întreprinse date, indicii şi probe în legătură cu împrejurări esenţiale, respectiv unde, când, cum, cine şi cu ajutorul cui s-a obiectivat concepţia infracţională şi de la aceste elemente organul judiciar îşi prefigurează activităţile de întreprins pentru stabilirea cercului persoanelor care au avut sau au putut avea contribuţie – materială sau intelectuală – la realizarea acesteia.

Cuprinderea unor persoane în *„cercul de bănuiţi"* este determinată de susceptibilitatea ori bănuiala temeinică, izvorâte din cunoaşterea materialităţii faptelor comise, din date, indicii şi probe, conjugată cu informaţiile existente în *„banca de date"*[625], acumulate prin activitatea de culegere de informaţii generale în vederea stabilirii existenţei ameninţărilor la adresa securităţii naţionale[626], că o anumită persoană sau un grup de persoane sunt posibili autori ai comiterii acţiunii-inacţiunii deduse investigaţiei concrete întreprinse.

Din *„cercul de bănuiţi"*, care reprezintă baza de lucru pentru identificarea infractorului, prin verificarea tuturor ipotezelor formulate şi raportarea permanentă la probele existente în cauză, se ajunge la restrângerea treptată a acestuia, pentru ca, în final, să se identifice autorul şi participanţii la săvârşirea faptei.

Obţinerea unui răspuns precis, clar şi exact la problema de lămurit referitoare la activitatea ilicită desfăşurată conduce organul judiciar şi la stabilirea împrejurării dacă acţiunea-inacţiunea comisă a fost anticipată, însoţită sau urmată de alte categorii de acţiuni-inacţiuni (pregătitoare ori concomitente), deci acţiuni mijloc destinate realizării acţiunii scop sau pentru ascunderea acţiunii principale (tăinuire ori favorizare). Prin aceasta capătă rezolvare şi clarificarea problemei dacă există sau nu un concurs de activităţi ilicite, rezolvându-se problema juridică a concursului de infracţiuni.

Pe de altă parte, organul judiciar are posibilitatea de a stabili cine sunt persoanele care au luat sau au putut lua la cunoştinţă în mod direct şi implicit despre acţiunea-inacţiunea consumată, ce anume cunosc despre faptă şi făptuitori; în ce raporturi se află cu autorii materiali ai faptei; de ce nu s-au supus obligaţiei de denunţare, urmând să desfăşoare activităţi de ascultare a acestora. Identificarea martorilor care au luat cunoştinţă de unele aspecte ale activităţii ilicite este posibilă prin reconstituirea iter criminisului, secvenţial sau integral, şi investigaţiile în legătură cu persoanele care au fost sau trebuiau să fie prezente, într-un anumit

---

[624] De pildă, examinarea cadavrului conduce la stabilirea împrejurării dacă a fost utilizată o armă de foc sau un alt agent vulnerant; consecinţele produse urmare a acţiunii ilicite oferă prilejul de a se cunoaşte dacă a fost utilizat un dispozitiv exploziv improvizat sau un mijloc de incendiere de tip arson etc.

[625] Potrivit legii, organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, obţin, verifică, prelucrează şi stochează informaţii privitoare la securitatea naţională, referitoare la locuri, medii şi persoane. (art.8 din Legea nr. 14/1992, art.14, lit.b din Legea nr. 191/1998).

[626] Această activitate reprezintă una din atribuţiile esenţiale ale organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale (art. 8 din Legea nr. 51/1991).

loc şi la un anumit moment dat ori care s-au aflat, întâmplător, unde şi când făptuitorul a derulat o acţiune-inacţiune.

Cunoaşterea activităţii ilicite derulate de făptuitor este determinantă pentru stabilirea consecinţelor concrete şi celor posibile (virtuale) ale manifestării infracţionale, cine sunt eventualele victime şi, nu în ultimul rând, care au fost cauzele, condiţiile şi împrejurările care au generat ori facilitat comiterea faptei.

În situaţia în care o parte din acţiuni s-au desfăşurat în străinătate, organul judiciar şi/sau organele răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale vor angaja cooperarea internaţională cu organismele şi instituţiile omologe din ţările respective (darea în urmărire internaţională, comisii rogatorii, obţinerea de date operative)

Secţiunea a 5-a

Procedeele probatorii utilizate în procesul investigativ penal privind infracţiunile contra securităţii naţionale şi de terorism. Enumerare.

[133] Pregătirea sau săvârşirea infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism constituie temei legal pentru solicitarea de către organele de urmărire penală de la judecătorul competent de drepturi şi libertăţi a utilizării unor *procedee probatorii* care se subsumează denumirii de *supraveghere tehnică*[627], numai sub imperativul îndeplinirii unor *condiţii obligatorii*[628] potrivit unei *proceduri specifice de autorizare şi emitere a mandatului de supraveghere tehnică* (m.s.t.)[629], care include şi *situaţii de urgenţă*, când procurorul poate autoriza pe o perioadă de maximum 48 ore folosirea acestor procedee[630] şi care se pun în executare de *anumiţi subiecţi ai procesului investigativ penal*[631]; *alte metode de supraveghere sau cercetare; alte procedee probatorii*, ce pot fi denumite generic *clasice;* procedee probatorii destinate obţinerii *probelor testimoniale,* un procedeu probator de natură criminalistică, constând în *identificarea persoanelor şi a obiectelor;* precum şi *mijloace materiale* de probă, corpurile delicte şi *mijloacele de probă scrise.*

Procedeele probatorii utilizate în procesul investigativ penal de organele de urmărire penală care instrumentează cauzele penale care au ca obiect infracţiunile contra securităţii naţionale şi de terorism constau în:

- *metodele* speciale *de supraveghere sau cercetare*, care sunt divizate în *procedeele de supraveghere tehnică*[632]: a) interceptarea comunicaţiilor ori a oricărui tip de

---

[627] Art. 139 alin. 2 din c. p. p.
[628] Art. 139 alin 1 din c. p. p.
[629] Art. 140 din c. p. p.
[630] Art. 141 din c. p. p.
[631] Art. 142 din c. p. p.
[632] **Regimul juridic** al condiţiilor de îndeplinit pentru solicitarea autorizării, al autorizării, al eliberării mandatului de către judecătorul de drepturi şi libertăţi, al prelungirii activităţii,al durate maxime posibile de autorizare şi utilizare, al folosirii procedeului şi al consemnării activităţilor se regăseşte în prevederile art. 139 – 146 din c. p. p.
Pentru aspectele teoretice şi de drept comparat, a se vedea R.Slăvoiu, *Protecţia penală a vieţii private*, Ed. Universul juridic,Bucureşti, 2016, p. 257 – 348; S. Grădinaru, *Supravegherea tehnică în Noul cod de procedură penală,* Ed. C.H.Beck, Bucureşti, 2014, p.33 – 387; M.B.Bulancea, în M.Udroiu (coord.), *Codul de procedură penală, comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, Bucureşti, 2015, p. 426 – 459; N.Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul cod de procedură penală*, ediţia a 2 – a, revăzută şi adăugită, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2015, p.331 – 354.

comunicare la distanţă[633]; b) accesul la un sistem informatic[634]; c) supravegherea video, audio sau prin fotografiere[635]; d) localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice[636];

- *alte metode de supraveghere sau cercetare*: e) obţinerea datelor privind tranzacţiile financiare ale unei persoane[637]; f) reţinerea, predarea sau percheziţionarea trimiterilor poştale[638]; g) utilizarea investigatorilor sub acoperire şi a colaboratorilor[639]; h) participarea autorizată la anumite activităţi[640]; i) livrarea supravegheată[641]; j) obţinerea datelor generate sau prelucrate de către furnizorii de reţele publice de comunicaţii electronice ori furnizorii de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului, altele decât conţinutul comunicaţiilor, reţinute de către aceştia în temeiul legii speciale privind reţinerea datelor generate sau prelucrate de furnizorii de reţele publice de comunicaţii electronice şi de furnizorii de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului[642].

Atât mijloacele, metodele şi procedeele folosite în activitatea de realizare a securităţii naţionale, cât şi mijloacele, metodele şi procedeele probatorii folosite în procesul penal

---

[633] Prin **interceptarea comunicaţiilor ori a oricărui tip de comunicare** se înţelege interceptarea, accesul, monitorizarea, colectarea sau înregistrarea comunicărilor efectuate prin telefon, sistem informatic ori prin orice alt mijloc de comunicare (art. 138 alin. 2 din c. p. p.).

[634] Prin **acces la un sistem informatic** se înţelege pătrunderea într-un sistem informatic sau mijloc de stocare a datelor informatice fie direct, fie de la distanţă, prin intermediul unor programe specializate ori prin intermediul unei reţele, în scopul de a identifica probe. (art. 138 alin. 3 din c. p. p.).

Prin **sistem informatic** se înţelege orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate ori aflate în relaţie funcţională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor, cu ajutorul unui program informatic. (art. 138 alin. 4 din c. p. p.)

Prin **date informatice** se înţelege orice reprezentare de fapte, informaţii sau concepte sub o formă adecvată prelucrării într-un sistem informatic, inclusiv un program capabil să determine executarea unei funcţii de către un sistem informatic. (art. 138 alin. 5 din c. p. p.)

[635] Prin **supraveghere video, audio sau prin fotografiere** se înţelege fotografierea persoanelor, observarea sau înregistrarea conversaţiilor, mişcărilor ori a altor activităţi ale acestora. (art. 138 alin. 6 din c. p. p.).

[636] Prin **localizare sau urmărire prin mijloace tehnice** se înţelege folosirea unor dispozitive care determină locul unde se află persoana sau obiectul la care sunt ataşate. (art. 138 alin. 7 din c. p. p.).

[637] Art. 138 alin. 1 lit. e din c. p. p. şi 153 din c. p. Prin **obţinerea datelor privind tranzacţiile financiare ale unei persoane** se înţelege operaţiunile prin care se asigură cunoaşterea conţinutului tranzacţiilor financiare şi al altor operaţiuni efectuate sau care urmează să fie efectuate prin intermediul unei instituţii de credit ori al altei entităţi financiare, precum şi obţinerea de la o instituţie de credit sau de la altă entitate financiară de înscrisuri ori informaţii aflate în posesia acesteia referitoare la tranzacţiile sau operaţiunile unei persoane. (art. 138 alin. 9 din c. p. p.).

[638] Art. 138 alin. 1 lit. f din c. p. p. şi art. 147 din c. p. p. Prin **percheziţionarea trimiterilor poştale** se înţelege verificarea, prin mijloace fizice sau tehnice, a scrisorilor, a altor trimiteri poştale sau a obiectelor transmise prin orice alt mijloc. (art. 138 alin. 8 din c. p. p.).

[639] Art. 138 alin. 1 lit. g din c. p. p şi art. 148, 149 din c. p. p. Prin **utilizarea investigatorilor sub acoperire şi a colaboratorilor** se înţelege folosirea unei persoane cu o altă identitate decât cea reală în scopul obţinerii de date şi informaţii cu privire la săvârşirea unei infracţiuni. . (art. 138 alin. 10 din c. p. p.).

[640] Art. 138 alin. 1 lit. h din c. p. p. şi art. 150 din c. p. p. Prin **participarea autorizată la anumite activităţi** se înţelege comiterea unei fapte similare laturii obiective a unei infracţiuni de corupţie, efectuarea de tranzacţii, operaţiuni sau orice fel de înţelegeri privind un bun sau privind o persoană despre care se bănuieşte că ar fi dispărută, că este victima traficului de persoane ori a unei răpiri, efectuarea de operaţiuni privind droguri, precum şi prestarea unui serviciu, desfăşurate cu autorizarea organului judiciar competent, în scopul obţinerii de mijloace de probă. (art. 138 alin. 11 din c. p. p.).

[641] Art. 138 alin. 1 lit. i din c. p. p. şi art. 151 din c. p. p. Prin **livrare supravegheată** se înţelege tehnica de supraveghere şi cercetare prin care se permit intrarea, circulaţia sau ieşirea de pe teritoriul ţării a unor bunuri în privinţa cărora există o suspiciune cu privire la caracterul ilicit al deţinerii sau obţinerii acestora, sub supravegherea ori cu autorizarea autorităţilor competente, în scopul investigării unei infracţiuni sau al identificării persoanelor implicate în săvârşirea acesteia. (art. 138 alin. 12 din c. p. p.).

[642] Art. 138 alin. 1 lit. i şi art. 152 din c. p. p.

constituie modalităţi investigative de executare a unei operaţiuni sau a unui proces doperaţional, deci sunt *mijloace, metode şi procedee investigative.*

Scopul în care sunt utilizate *mijloacele, metodele şi procedeele folosite în activitatea procesual şi procedural penală* sunt destinate constatării existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni, la identificarea persoanei care a săvârşit – o şi la cunoaşterea împrejurărilor necesare pentru justa soluţionare a cauzei şi care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal[643].

Natura juridică *a* metodelor şi procedeelor folosite în cursul procesului penal *este procesual şi procedural penală.*

Mijloacele, metodele şi *procedeele probatorii* utilizate în procesul penal, de către organele de urmărire penală, potrivit regulilor instituite procedural şi procesual penal se particularizează de *mijloacele, metodele şi procedeele folosite în activitatea de realizare a securităţii naţionale*, care au un *caracter secret*, prin care se caracterizează, de altfel, în integralitatea sa, domeniul privind realizarea securităţii naţionale, cât şi prin aceea că reprezintă *apanajul exclusiv al organelor cu atribuţii în acest domeniu,* dobândind, din această perspectivă, *specificitate.*

Mijloacele, metodele şi procedeele, folosite în cursul procesului penal sunt caracterizate ca fiind *speciale* întrucât, *au un caracter subsidiar, de excepţie*, deoarece nu pot fi utilizate decât atunci când informaţiile căutate ori probele nu se pot obţine prin alte mijloace de probă ori procedee probatorii[644], iar caracteristica decurge din *caracterul de subsidiaritate*, ce constituie condiţia obligatorie de utilizare a lor.

Fiecărei categorii de investigaţie îi sunt proprii şi caracteristice acele mijloace, metode şi procedee ce sunt apte şi adecvate pentru cunoaşterea, prevenirea, contacararea riscurilor şi ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, descoperirea infracţiunilor, identificarea infractorilor, stabilirea şi demonstrarea vinovăţiei acestora şi care sunt utilizate corespunzător acelora folosite de către făptuitori la săvârşirea infracţiunilor contra securităţii naţionale.

Particularităţilor infracţiunilor contra securităţii naţionale comise în concret şi mijloacelor şi metodelor folosite de făptuitori, relevate prin modul de operare, le corespund modalităţi specifice de investigare, cu mijloacele, metodele şi procedeele corespunzătoare, utilizate conform reglementărilor legale.

[134] *Alte procedee probatorii*[645], ce pot fi denumite generic *clasice* folosite în procesul investigativ penal sunt următoarele: conservarea datelor informatice[646], percheziţiile

---

643 Art. 97 alin. 1 din c. p. p.

644 Metode speciale de supraveghere sau de cercetare, prevăzute de art. 138 şi urm. din c. p. p. = denumirea din codul de procedură penală poate fi explicată prin caracterul lor subsidiar, de excepţie, deoarece nu pot fi utilizate decât atunci când probele nu se pot obţine prin alte mijloace de probă ori procedee probatorii, iar denumirea decurge din caracterul de subsidiaritate, ce constituie condiţia obligatorie de utilizare a lor [a se vedea N. Volonciu (coordonator), Al. Vasiliu şi Radu Gheorghe, *Noul cod de procedură penală adnotat*, partea generală, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2014, p. 221]

645 Pentru aspectele teoretice şi de drept comparat, a se vedea R. Slăvoiu, *Protecţia penală a vieţii private*, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2016, p. 370 - 436; M. Udroiu (coord.), *Codul de procedură penală. comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2015, p. 417 – 426, 459 - 575; N.Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul cod de procedură penală*, ediţia a 2 – a, revăzută şi adăugită, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2015, p.323 – 327, 379 - 435.

646 Art. 154 din c. p. p.

(percheziția domiciliară[647], percheziția corporală[648], percheziția unui vehicul[649], percheziția informatică[650]), ridicarea de obiecte și înscrisuri[651], predarea obiectelor, înscrisurilor sau a datelor informatice[652], ridicarea silită de obiecte și înscrisuri[653], expertiza și constatarea [*dispunerea efectuării expertizei sau a constatării, numirea expertului, incompatibilitatea expertului, drepturile și obligațiile expertului, înlocuirea expertului, procedura efectuării expertizei, raportul de expertiză, audierea expertului, suplimentul de expertiză, obiectul constaătrii și raportul de constatare*][654], expertiza medico-legală psihiatrică[655], autopsia medico-legală[656], exhumarea[657], autopsia medico-legală a fetusului sau a nou-născutului[658], expertiza toxicologică[659], examinarea medico-legală a persoanei[660], examinarea fizică[661], expertiza genetică judiciară[662]), cercetarea locului faptei[663] și reconstituirea[664], fotografierea și luarea amprentelor suspectului, inculpatului sau ale altor persoane[665].

Unele dintre procedeele enumerate mai sus, cum sunt: a) supravegherea tehnică; b) reținerea, predarea și percheziționarea corespondenței și a obiectelor; c) obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului; d) percheziția; e) ridicarea de obiecte sau înscrisuri; se utilizează și în cazul unei proceduri speciale, ce se poaate derula în faza de urmărire penală, respectiv procedura dării în urmărire, potrivit reglementării instituite pentru această activitate[666]

O altă categorie de procedee probatorii este reprezentată de acelea destinate obținerii *probelor testimoniale* și constă în audierea persoanelor în procesul penal[667]: audierea suspectului sau inculpatului[668], audierea persoanei vătămate, a părții civile (cu posibilitatea acordării protecției acestora) și a părții responsabile civilmente[669], audierea martorilor[670], cu posibilitatea acordării protecției acestora[671], confruntarea[672] precum și un procedeu probator de natură criminalistică, constând în *identificarea persoanelor și a obiectelor*[673]

---

[647] Art. 157 – 164 din c. p. p.
[648] Art. 165, 166 din c. p. p
[649] Art. 167 din c. p. p.
[650] Art. 168 și 168[1] din c. p. p.
[651] Art. 169 din c. p. p.
[652] Art. 170 din c. p. p.
[653] Art. 171 din c. p. p.
[654] Art. 172 – 181 din c. p. p.
[655] Art. 184 din c. p. p
[656] Art. 185 din c. p. p.
[657] Art. 186 din c. p. p.
[658] Art. 187 din c. p. p.
[659] Art. 188 din c. p. p.
[660] Art. 189 din c. p. p.
[661] Art. 190 din c. p. p.
[662] Art. 191 din c. p. p.
[663] Art. 192, 194, 195 din c. p. p.
[664] Art. 193, 194, 195 din c. p. p.
[665] Art. 196 din c. p. p.
[666] Art. 521 și urm. din c. p. p.
[667] Art. 104 – 106 din c. p. p.
[668] Art. 107 – 110 din c. p.p.
[669] Art. 111 – 113 din c. p. p.
[670] Art. 114 – 124 din c. p. p.
[671] Art. 125 – 130 din c. p. p.
[672] Art. 131 din c. p. p.
[673] Art. 132 – 137 din c. p. p.

[135] Mijloacele de probă în procesul investigativ penal constau în *mijloace materiale* de probă[674] și corpurile delicte[675] și *mijloace de probă scrise*[676].

Secțiunea a 6-a

Subiecții procesuali oficiali ai investigației penale în cazul infracțiunilor contra securității naționale și de terorism

[136] ***Subiecții procesuali oficiali*** **ai investigației penale în cazul infracțiunilor contra securității naționale și de terorism sunt procurorul, organele de cercetare penală, denumite generic organe care efectuează urmărirea penală și judecătorul de drepturi și libertăți[677].**

Subiecții neoficiali **ai investigației penale sunt suspectul sau inculpatul, iar o altă categorie de *subiecți procesuali neoficiali, ocazionali*, sunt organele speciale de constatare, denunțătorii, martorii, specialiștii și tehnicienii care efectuează constatări tehnico – științifice, experții și interpreții[678].**

Organele de urmărire penală, care desfășoară activități de investigare penală a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism sunt: a) procurorii din cadrul D.I.I.C.O.T; b) organele de cercetare penală ale poliției judiciare; c) organele de cercetare penală speciale din cadrul S.R.I. și D.G.P.I.

Competențele materiale, funcționale, prerogativele, atribuțiile și obligațiile specifice, precum și interdicțiile și incompatibilitățile subiecților procesuali oficiali care efectuează urmărirea penală în cazul infracțiunilor contra securității naționale și de terorism, sunt statuate în prevederile codului de procedură penală[679], O.U.G. nr. 78/2016[680].

La solicitarea organelor de urmărire penală competente să efectueze urmărirea penală a infracțiunilor contra securității naționale și acte de terorism, respectiv D.I.I.C.O.T., **cadre anume desemnate din S.R.I. *pot acorda sprijin* la realizarea unor activități de cercetare penală pentru infracțiuni privind securitatea națională[681].**

În sensul celor de mai sus, s – a dat o eficiență sporită și un alt cadru de reglementare, prevederilor art. 12 alin. 2 din Legea nr. 14/1992, conform cărora, la solicitarea organelor judiciare competente, cadre anume desemnate din S.R.I. pot acorda sprijin la *realizarea unor activități de cercetare penală pentru infracțiuni privind securitatea națională și de terorism*, în sensul că, prin excepție de la prevederile art. 13 ipoteza tip din Legea nr. 14/1992[682], **organele S.R.I. pot fi desemnate organe de cercetare penală speciale conform art. 55**

---

[674] Art. 197 alin. 1 din c. p. p. Obiectele care conțin sau poartă o urmă a faptei săvârșite, precum și orice alte obiecte care pot servi la aflarea adevărului sunt **mijloace materiale de probă**.

[675] Art. 197 alin. 2 din c. p. p. Sunt **corpuri delicte** mijloacele materiale de probă care au fost folosite sau au fost destinate să servească la săvârșirea unei infracțiuni, precum și obiectele care sunt produsul infracțiunii.

[676] Art. 198 alin. 1 și 2 din c. p. p. **Înscrisurile** pot servi ca mijloace de probă, dacă, din conținutul lor, rezultă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului.

Procesul-verbal ce cuprinde constatările personale ale organului de urmărire penală sau ale instanței de judecată este mijloc de probă.

Procesele-verbale întocmite de organele prevăzute la art. 61 alin. (1) lit. a)-c) constituie acte de sesizare a organului de urmărire penală și nu au valoarea unor constatări de specialitate în procesul penal.

[677] Art. 30 din c. p. p.

[678] Art. 34 din c. p. p.

[679] Art. 56, 57 și 65 din c. p. p.

[680] Art. 6 , 7 și 10 din O.U.G. nr. 78/2016.

[681] Art. 12 alin. 2 din Legea nr. 14/1991.

[682] Art. 13 din Legea nr. 14/1992 (*ipoteza tip*) Organele Serviciului Român de Informații nu pot efectua acte de cercetare penală, nu pot lua măsura reținerii sau arestării preventive și nici dispune de spații proprii de arest.

alin. (5) şi (6) din c.p.p. pentru *punerea în executare* a mandatelor de supraveghere tehnică, conform prevederilor art. 57 alin. (2) teza finală din Codul de procedură penală[683].

Modificările legislative aduse prin O.U.G. nr. 6/2016 se referă, în mod expres, la punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică [684], astfel că Centrul Național de Interceptarea Comunicațiilor, din cadrul S.R.I., poate deveni util și chiar este recomandat, în instrumentarea cauzelor penale având ca obiect infracțiunile contra securității naționale și de terorism, ceea ce constituie o **extensiune legală procedural penală**, de la rolul exclusiv al acestui organism doar în materia interceptării și înregistrării comunicațiilor electronice efectuate în baza autorizării magistratului competent, în temeiul prevederilor Legii nr. 51/1991, cu natură juridică administrativă, **deci extraprocesual penal**[685], la rolul activ de punere în executare a mandatelor de supraveghere tehnică, emise de judecătorul de drepturi și libertăți, în condițiile c.p.p., **în cazul infracțiunilor contra securității naționale prevăzute în titlul X din Codul penal și infracțiunilor de terorism, deci în procesul penal.**

Organele de cercetare penală speciale pot efectua, numai în condițiile art. 55 alin. 5 și 6, și numai în cazul infracțiunilor contra securității naționale prevăzute în titlul X din Codul penal și infracțiunilor de terorism, din dispoziția procurorului, punerea în aplicare a mandatelor de supraveghere tehnică,

Aceasta înseamnă că, organele de cercetare penală specială din cadrul S.R.I., desemnate în condițiile art. 55 alin. 5 și 6 din c. p. p. au competența materială de a efectua, în cazul infracțiunilor contra securității naționale prevăzute în titlul X din Codul penal și infracțiunilor de terorism, din dispoziția procurorului, punerea în aplicare a mandatelor de supraveghere tehnică, adică a acelor mandate de supraveghere tehnică (m.s.t.) care se referă, conform dispozițiilor art. 138 alin. 13 din c. p. p., la metodele speciale de supraveghere sau de cercetare, prevăzute de art. 138 alin. 1 lit. a – d din c. p. p., respective: a) interceptarea comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanță; b) accesul la un sistem informatic; c) supravegherea video, audio sau prin fotografiere; d) localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice, fără a se face vreo altă distincție sau delimitare în ce privește care anume dintre cele 4 metode speciale pot fi puse în executare de organele de cercetare penală specială desemnate din cadrul S.R.I.

În sensul celor de mai sus sunt și prevederile art. 13 din Legea nr. 14/1992 (***ipoteza excepție***) "*prin excepție, organele Serviciului Român de Informații pot fi desemnate organe de cercetare penală speciale conform art. 55 alin. (5) și (6) din Codul de procedură penală*

---

[683] Art. 13 din Legea nr. 14/1992 (***ipoteza excepție***) Prin excepție, organele Serviciului Român de Informații pot fi desemnate organe de cercetare penală speciale conform art. 55 alin. (5) și (6) din Codul de procedură penală **pentru punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică**, conform prevederilor art. 57 alin. (2) teza finală din Codul de procedură penală.

[684] Art. 57 Competența organelor de cercetare penală

(2) **Organele de cercetare penală speciale** efectuează acte de urmărire penală numai în condițiile **art. 55 alin. (5) și (6), corespunzător specializării structurii din care fac parte,** în cazul săvârșirii infracțiunilor de către militari sau în cazul săvârșirii infracțiunilor de corupție și de serviciu prevăzute de Codul penal săvârșite de către personalul navigant al marinei civile, dacă fapta a pus sau a putut pune în pericol siguranța navei sau navigației ori a personalului.

De asemenea, organele de cercetare penală speciale pot efectua, în cazul infracțiunilor contra securității naționale prevăzute în titlul X din Codul penal și infracțiunilor de terorism, din dispoziția procurorului, punerea în aplicare a mandatelor de supraveghere tehnică.

[685] Situație la care se ajunsese prin Decizia C.C.R. nr. 51 din 16 februarie 2016.

***pentru punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică**, conform prevederilor art. 57 alin. (2) teza finală din Codul de procedură penală*", nici în acest text de lege nefăcându – se vreo altă distincție sau delimitare în în ce privește care anume dintre cele 4 metode speciale pot fi puse în executare de organele de cercetare penală specială desemnate din cadrul S.R.I.

Conform prevederilor art. 8 alin. 2 din Legea nr. 14/1992: "*Pentru relația cu furnizorii de comunicații electronice destinate publicului, Centrul Național de Interceptare a Comunicațiilor din cadrul Serviciului Român de Informații este desemnat cu rolul de a obține, prelucra și stoca informații în domeniul securității naționale. La cererea organelor de urmărire penală, Centrul asigură accesul nemijlocit și independent al acestora la sistemele tehnice în scopul executării supravegherii tehnice prevăzute la art. 138 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală. Verificarea modului de punere în aplicare în cadrul Centrului Național de Interceptare a Comunicațiilor a executării acestor supravegheri tehnice se realizează potrivit art. 30[1] din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare*" și alin. 3 "*Condițiile concrete de acces la sistemele tehnice al organelor judiciare se stabilesc prin protocoale de cooperare încheiate de Serviciul Român de Informații cu Ministerul Public, Ministerul Afacerilor Interne, precum și cu alte instituții în cadrul cărora își desfășoară activitatea, în condițiile art. 57 alin. (2) din Codul de procedură penală, organe de cercetare penală specială*".

Lucrătorii desemnați din cadrul S.R.I., dacă și atunci când dețin calitatea de organ de cercetare penală specială, potrivit legii[686], pot sprijini organele de urmărire penală, prin efectuarea de acte de cercetare penală, alături de activitatea de **interceptarea comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanță** (*adică interceptarea, accesul, monitorizarea, colectarea sau înregistrarea comunicărilor efectuate prin telefon, sistem informatic ori prin orice alt mijloc de comunicare*[687]) și pentru **activitatea de acces la un sistem informatic** (*adică pătrunderea într-un sistem informatic sau mijloc de stocare a datelor informatice fie direct, fie de la distanță, prin intermediul unor programe specializate ori prin intermediul unei rețele, în scopul de a identifica probe*[688]), **supravegherea video, audio sau prin fotografiere** (*adică fotografierea persoanelor, observarea sau înregistrarea conversațiilor, mișcărilor ori a altor activități ale acestora, efectuată ocazional sau sistematic, în locuri publice sau private, în spații închise sau deschise*[689]) și **localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice** (*adică folosirea unor dispozitive care determină locul unde se află*

---

[686] **Art. 55 din c. p. p. : alin. 5: Atribuțiile organelor de cercetare penală speciale** sunt îndeplinite de ofițeri anume desemnați în condițiile legii, care au primit avizul conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție; **alin. 6:** Organele de cercetare penală ale poliției judiciare și organele de cercetare penală speciale își desfășoară activitatea de urmărire penală sub conducerea și supravegherea procurorului.

[687] Care este similar cu intercceptarea și înregistrarea comunicațiilor electronice, efectuate sub orice formă, ca **procedeu investigativ informativ operativ special, specific, cu caracter secret** (art. 14 alin. 2 lit. a din Legea nr. 51/1991).

[688] Care este similar și **constituie o îmbinare și asociere cu procedeele investigative informative operative speciale specifice organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale de 1)** interceptarea și înregistrarea comunicațiilor electronice, efectuate sub orice formă și 2) *căutare a unor informații, documente sau înscrisuri pentru a căror obținere este necesar accesul într-un /dintr - un loc (pătrunderea/ ieșirea), la un obiect ori document, sau deschiderea unui obiect* (prevăzut de art. 14 alin. 2 lit. b din Legea nr. 51/1991).

[689] Care este similară cu **mijlocul și metoda informativ operativă** constând în activitatea de fixarea unor momente operative prin fotografiere, filmare ori prin alte mijloace tehnice sau constatări personale, cu privire la activități publice desfășurate în locuri publice, dacă nu este efectuată sistematic (art. 9 alin. 1 lit. d din Legea nr. 14/1992 și art. 13 lit. d din Legea nr. 51/1991) sau **procedeul investigativ informativ operativ** constând în *supravegherea prin fotografiere, filmare sau prin orice alte mijloace tehnice ori constatări personale, efectuate sistematic în locuri publice sau efectuate în orice mod în locuri private* (prevăzut de art. 14 alin. 2 lit. d ipoteza a 2 - a din Legea nr. 51/1991).

persoana sau obiectul la care sunt ataşate[690]), ceea ce se referă la **punerea în executare a mandatului de supraveghere tehnică**[691], prin **Centrul Naţional de Interceptarea Comunicaţiilor** (***C.N.I.C.***).

[137] Ca ***subiecţi procesuali neoficiali, ocazionali,*** în cadrul D.I.I.C.O.T., funcţionează *specialişti în domeniul prelucrării şi valorificării informaţiilor, economic, financiar, bancar, vamal, informatic, precum şi în alte domenii, pentru clarificarea unor aspecte tehnice sau de specialitate în activitatea de urmărire penală*, care au au calitatea de funcţionar public şi îşi desfăşoară activitatea sub directa conducere, supraveghere şi control nemijlocit al procurorilor din D.I.I.C.O.T. şi au drepturile şi obligaţiile prevăzute de lege pentru funcţionarii publici, cu excepţiile prevăzute în O.U.G. nr. 78/2016.

Constatarea tehnico-ştiinţifică efectuată din dispoziţia scrisă a procurorului de către specialişti constituie mijloc de probă, în condiţiile Codului de procedură penală.

Specialiştii beneficiază, în mod corespunzător, de drepturile prevăzute la art. 11 şi 23 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 27/2006, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 45/2007, cu modificările şi completările ulterioare.

---

[690] Care este similar şi **constituie o îmbinare şi asociere a procedeelor investigative informative operative speciale specifice organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale de: 1)** ***căutare a unor informaţii, documente sau înscrisuri pentru a căror obţinere este necesar accesul într-un /dintr - un loc (pătrunderea/ ieşirea), la un obiect ori document, sau deschiderea unui obiect*** **(prevăzut de art. 14 alin. 2 lit. b din Legea nr. 51/1991), 2)** ***ridicare şi repunere la loc a unui obiect sau document, examinarea lui, extragerea informaţiilor pe care acestea le conţin cât şi înregistrarea, copierea sau obţinerea de extrase prin orice procedee*** **(prevăzut de art. 14 alin. 2 lit. c din Legea nr. 51/1991), 3)** ***instalarea de obiecte, întreţinerea şi ridicarea acestora din locurile în care au fost depuse, supravegherea prin fotografiere, filmare sau prin orice alte mijloace tehnice ori constatări personale, efectuate sistematic în locuri publice sau efectuate în orice mod în locuri private*** **(prevăzut de art. 14 alin. 2 lit. d ipoteza 1 din Legea nr. 51/1991).**

[691] Art. 139 şi 142 din c. p. p.

EXEMPLUL 11

ROMÂNIA
MINISTERUL PUBLIC

„PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA CURTE DE CASAŢIE ŞI JUSTIŢIE

Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism

Nr. 235/D/P/2006

ORDONANŢĂ[692]

24 octombrie 2006

procuror în cadrul Parchetului de pe Lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism;

Examinând lucrările dosarului nr.235/D/P/2006 al D.I.I.C.O.T – Structura centrală,

CONSTAT:

I. Acte de sesizare

1. La data de 16.06.2006, D.I.I.C.O.T. – Serv. Teritorial Tg. Mureş a înaintat D.I.I.C.O.T. – Structura centrală plângerea penală formulată de **F.G.** înregistrată la P.C.A. Tg. Mureş sub nr. 223/VIII/06/31.05.2006 şi remisă S.I.I.C.O.T. Tg. Mureş, unde a fost înregistrată sub nr. 13/D/VIII/2006, în baza prevederilor art. 12 pct. 3 lit. a şi b din Legea nr. 508/2004, cu modificările şi completările ulterioare, motivând că „din conţinutul plângerii rezultă acuzarea unor persoane cu funcţii de conducere din cadrul unor instituţii publice, de interes naţional şi central, care s-ar face vinovaţi de săvârşirea mai multor infracţiuni, între care şi art. 165 şi 166 [1] C.p. Lucrarea a fost înregistrată sub nr. 457/16.06.2006 la D.I.I.C.O.T. – Structura centrală - filele 1-8 .

2. La data de 19.06.2006 a fost înregistrat la D.I.I.C.O.T. – Structura centrală dosarul nr. 235/D/P/2006, al cărui obiect îl reprezintă dosarul nr. 666/P/2006 al P.Î.C.C.J. – Secţia de urmărire penală şi criminalistică şi ordonanţa emisă la 13.06.2006 de procurorul din cadrul P.Î.C.C.J. – Secţia de urmărire penală şi criminalistică, prin care, în temeiul art. 42 şi 45 din C.p.p., se declină competenţa de soluţionare a cauzei penale în favoarea D.I.I.C.O.T. – Structura centrală, întrucât prin sesizarea penală se aduce la cunoştinţa organelor judiciare săvârşirea, printre altele, a unor infracţiuni contra siguranţei statului (art. 165 şi 166[1] C.p.) pentru care competenţa materială de soluţionare aparţine D.I.I.C.O.T., potrivit art. 12 alin. 1 din Legea nr. 508/2004 cu modificările şi completările ulterioare – filele 9-11 .

Obiectul dosarului penal declinat îl constituie plângerea penală formulată de numitul F.G. - filele 12-15.

3. La data de 19.06.2006 a fost înregistrat la D.I.I.C.O.T. – Structura centrală dosarul nr. 235/D/P/2006, al cărui obiect îl reprezintă dosarul nr. 665/P/2006 al P.Î.C.C.J. – Secţia de urmărire penală şi criminalistică şi ordonanţa emisă la 13.06.2006 de procurorul din cadrul

[692] Nepublicată.

P.Î.C.C.J. – Secţia de urmărire penală şi criminalistică care, în temeiul art. 42 şi 45 din C.p.p., se declină competenţa de soluţionare a cauzei penale în favoarea D.I.I.C.O.T. – Structura centrală, întrucât prin sesizarea penală a se duce la cunoştinţa organelor judiciare săvârşirea, printre altele, a unor infracţiuni contra siguranţei statului (art. 165 şi 166[1] C.p.) pentru care competenţa materială de soluţionare aparţine D.I.I.C.O.T, potrivit art. 12 alin. 1 din Legea nr. 508/2004 cu modificările şi completările ulterioare – filele 16-18.

Obiectul dosarului penal declinat îl constituie plângerea penală formulată de numitul F.G. - filele 19-22 .

4. Prin referatul din 21.06.2006 la dosarul penal nr. 235/D/P/2006 a fost ataşată lucrarea nr. 457/2006 întrucât au acelaşi obiect - filele 23-25.

5. La data de **26.06.2006** a fost înregistrat la D.I.I.C.O.T. – Structura centrală dosarul nr. **723/P/2006** şi ordonanţa cu acelaşi număr din 17.06.2006 ale P.Î.C.C.J. – Secţia de urmărire penală şi criminalistică – filele 26-28 .

Obiectul dosarului nr. 723/P/2006 îl reprezintă o plângere penală formulată de numitul F.G. - filele 29 – 35.

Prin ordonanţa nr. 723/P/2006 din 19.06.2006 procurorul din cadrul P.Î.C.C.J. – Secţia de urmărire penală şi criminalistică a declinat competenţa de soluţionare a cauzei penale cu motivarea că prin plângerea penală formulată de F.G. sunt sesizate, printre altele, infracţiuni contra siguranţei statului (art. 165 şi 166[1] C.p.) a căror competenţă materială de instrumentare aparţine, potrivit art. 12 alin. 1 din Legea nr. 508/2004 cu modificările şi completările ulterioare D.I.I.C.O.T. – filele 27-28.

6. Prin referatul din 14.07.2006 dosarul nr. 723/P/2006 al P.Î.C.C.J. – Secţia de urmărire penală şi criminalistică a fost ataşat la dosarul nr. 235/D/P/2006 al D.I.I.C.O.T. – Structura centrală.

7. La data de 14.07.2006, prin rezoluţia procurorului şef D.I.I.C.O.T. s-a delegat în cauză procurorul în vederea efectuării urmăririi penale - filele 36-37.

8. În data de 21.07.2006 la dosarul nr. 19/D/VIII/2006 a S.I.I.C.O.T. Tg. Mureş, a fost depusă completarea la plângerea penală constând în 2 articole de presă de către autorul sesizării Gheorghe Funar – filele 38 – 44.

9. La data de 26.07.2006, P.Î.C.C.J. – Secţia de urmărire penală şi criminalistică a trimis de urmare la dosarul nr. 666/P/2006 completare la sesizarea iniţială formulată de F.G., identică cu completarea descrisă supra a pct. 7 – filele 45-53.

10. Cele 4 sesizări intitulate plângere penală – filele 12-15, (adresată P.C.A. Piteşti); 19 -22 (adresată P.C.A. Braşov); 31-34 (adresată P.C.A. Constanţa); filele 3-6 (adresată P.C.A. Tg. Mureş); însoţite de completările ulterioare – filele 39 – 43 adresată P.C.A. Tg. Mureş); filele 47-52 (adresată P.C.A. Piteşti), au fost conexate la dosarul nr. 235/D/P/2006 al D.I.I.C.O.T. – Structura centrală, ocazie cu care am constatat următoarele:

- sunt identice în ce priveşte conţinutul şi sunt semnate de aceeaşi persoană (F.G.) ;

- îndeplinesc condiţiile de formă prev. de art. 223 C.p.p. pentru a fi cotate drept „*denunţ penal*" şi nu, cum probabil din eroare au fost intitulate de semnatar „plângere penală";

11. Obiectul sesizării penale formulate de numitul F.G. vizează următoarele:

11.1. **Starea de fapt**

a) – în toamna anului 2005 şi primele 5 luni din anul 2006 în mai multe zone de pe teritoriul României a existat fenomenul denumit generic *„gripa aviară"* , numit de autorul sesizării drept *„Isteria aviară" şi „diversiunea cu gripă aviară"* ;

b) – fenomenul a fost *„pus la cale de către guvernanţi la solicitarea grupurilor de interese preocupate de creşterea rapidă şi substanţială a importului de carne de pasăre, în special din Statele Unite ale Americii şi din Brazilia, s-a ajuns la încălcarea prevederilor Constituţiei României şi ale Codului penal"* ;

c) – în perioada în discuţie s-a ajuns la „instituirea carantinei pentru oameni în focarele cu gripă aviară", la „solicitarea (verbală sau scrisă) a unor prefecţi, a unor directori ai instituţiilor deconcentrate, în special ai direcţiilor sanitar-veterinare, precum şi a unor primari", iar „unii specialişti din guvern au aplicat „strategii" imbecile, care au încălcat drepturile şi libertăţile cetăţenilor";

d) - din punct de vedere al diagnosticării fenomenului denumit generic „gripă aviară", „mulţi specialişti în domeniul medicinii veterinare au ajuns la concluzia că în realitate este vorba de alte boli ale păsărilor, respectiv pseudopestă, colibaciloză sau boala lui Newcastle;

e) - membrii guvernului au aflat doar la 22.05.2006, din declaraţia politică a petiţionarului că „gripa aviară se referă la păsări şi nu la oameni, iar virusul gripei aviare nu prezintă nici un pericol pentru om, în afara cazurilor când s-ar consuma carne nepreparată provenită de la păsările bolnave de virusul H5N1" (fila 62) ;

f) - măsurile dispuse de autorităţi s-au materializat în unele cazuri prin înconjurarea cu dispozitive formate din jandarmi, poliţişti, militari în termen şi mascaţi ai direcţiilor sanitar-veterinare;

g) - nu s-a decretat starea de urgenţă sau starea de necesitate nici la nivel naţional şi nici la nivelul unor unităţi administrativ-teritoriale unde au fost identificate focare de infecţie cu gripă aviară ;

h) - au existat încălcări foarte grave a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului prevăzute în Constituţia României şi a Codului penal;

i) În data de 24.05.2006, consecutiv şedinţei de guvern la care a participat şi Preşedintele României, de la nivelul primului ministru s-a luat decizia desfiinţării carantinei pentru oameni în toate localităţile unde au fost depistate focare de gripă aviară.

11.2. **Încadrarea juridică şi cereri formulate de autorul sesizării**

a)Autorul sesizării apreciază că s-au comis infracţiuni flagrante pentru care organul de urmărire penală este obligat să se sesizeze din oficiu.

b) Încadrarea juridică a faptelor sesizate este, potrivit opiniei autorului sesizării, în infracţiunile prev. de art. 165 C.p. – subminarea economiei naţionale, art. 166 [1] - acţiuni împotriva ordinii constituţionale; art. 189 C.p. – lipsire de libertate; art. 192 C.p. – violare de domiciliu; 209 C.p. – furt calificat; artr. 215 C.p. – înşelăciune; art. 246, 247 şi 248 C.p. –

abuz în serviciu ; art. 217, 218 C.p. – distrugere în paguba avutului public şi privat ; art. 240 C.p. – uzurpare de calităţi oficiale;

c) Autorul sesizării solicită identificarea autorilor faptelor, stabilirea vinovăţiei acestora şi trimiterea lor în judecată.

II. Activităţi întreprinse în vederea verificării actului de sesizare în faza actelor premergătoare

1. Verificându-mi competenţa materială potrivit art. 210 C.p. am constatat că în conformitate cu prevederile art. 12 alin. 1 şi 3 din Legea nr. 508/2004 cu modificările şi completările ulterioare, în raport de două infracţiuni (art. 165 şi art. 166 ¹ C.p.) aflate în concurs cu celelalte infracţiuni indicate în actul de sesizare, competenţa materială de efectuarea actelor premergătoare şi/sau urmăririi penale în cauză aparţine procurorului din cadrul D.I.I.C.O.T. – Structura centrală.

2. În vederea verificării prealabile a actului de sesizare am procedat după cum urmează:

a) – la dosarul cauzei au fost depuse date şi informaţii rezultate din surse deschise referitoare la fenomenul denumit generic „gripa aviară", apărute în mijloacele de comunicare în masă în perioada toamna anului 2005 – primăvara 2006 – filele 58-191

b) – în conformitate cu prevederile art. 13 alin. 5 din Legea nr. 508/2004 au fost încunoştinţate organele de stat cu atribuţii în domeniul siguranţei naţionale, cărora li s-a solicitat, potrivit art. 13 alin. 4 din aceeaşi lege date şi informaţii neprelucrate ce au ca obiect starea de fapt descrisă în actul de sesizare.

În conformitate cu prevederile art. 10, 11 din Legea nr. 51/1991şi dispoziţiile Legii nr. 182/2002 şi HGR nr. 585/2002 comunicările organelor cu atribuţii în domeniul siguranţei naţionale au caracter secret şi corespondenţa purtată face obiectul lucrărilor nr. 002615/2006 şi 002615/2006 înregistrate astfel la P.Î.C.C.J. – C.D.C.

c) – prin două adrese succesive, la 22.06.2006 şi 18.09.2006 s-a solicitat autorului sesizării, senator F.G., conform art. 222 alin. 2 comb. cu art. 223 alin. 2 din C.p.p., remiterea mijloacelor de probă pe care le deţine sau de care are cunoştinţă referitor la aspectele semnalate în denunţul penal formulat. Nu s-a primit de la P.Î.C.C.J. – D.I.I.C.O.T. nici o completare sau precizare la denunţurile penale formulate – filele 54-57, 192-195

III. Analizarea din punct de vedere juridic a aspectelor semnalate în denunţul penal din perspectiva prevederilor art. 165 şi 166 ¹ C.p.

1. Potrivit prevederilor art. 166 ¹ C.p., aşa cum textul incriminator a fost modificat prin art. I pct. 52 din Legea nr. 278/2006 (M.Of. nr. 601 din 12.07.2006) în vigoare de la 12.08.2006, constituie infracţiunea de acţiuni împotriva ordinii constituţionale *„întreprinderea oricărei acţiuni pentru schimbarea prin acţiuni ilegale şi prin violenţă a ordinii constituţionale sau caracterului naţional, suveran, independent, militar şi indivizibil al satului român"*.

Atât în vechea reglementare a art. 166 ¹ C.p., cât şi cea în vigoare, elementul material al infracţiunii este condiţionat de cerinţa esenţială ca actele exterioare de conduită (în exclusivitate comisive) să fie destinate împotriva ordinii constituţionale.

Conceptul de „*ordine constituţională*" nu este definit de specialiştii în drept constituţional, însă în literatura penală s-a considerat că „ordinea constituţională nu poate reprezenta altceva decât acea ordine formată pe baza principiilor constituţionale fundamentale, precum şi structura constituţională, respectiv acele activităţi publice stabilite şi consacrate de Constituţie"[693] sau caracterului naţional, suveran, independent, unitar şi indivizibil al statului român[694].

Niciuna din activităţile materiale relevate în conţinutul actului de sesizare şi învederate în ***comunicările cu caracter secret ale organelor cu atribuţii în realizarea siguranţei naţionale***, precum şi cele evidenţiate în sursele deschise reprezentate de mijloacele de comunicare în masă, depuse la dosarul cauzei nu decelează existenţa îndeplinirii cerinţei esenţiale a textului incriminator de la art. 166[1] Cod penal .

Activităţile derulate de instituţiile statului în toamna anului 2005 şi primăvara anului 2006 au fost destinate diminuării extinderii, restrângerii focarelor de infecţie, luării măsurilor preventive şi, în final, eradicării fenomenului denumit generic „*gripa aviară*" şi nicidecum realizării urmării socialmente periculoase, constând în crearea unei stări de pericol pentru una sau mai multe valori fundamentale ale statului, pentru siguranţa naţională a României, aşa cum cere textul incriminator al art. 166 [1] Cod penal .

În acest context, rezultă că nu sunt îndeplinite elementele constitutive ale infracţiunii de acţiuni împotriva ordinii constituţionale, prev. de art. 166[1] din C.p., respectiv latura obiectivă a infracţiunii, astfel că, potrivit prevederilor art. 10 alin. 1 lit. d din C.p.p. şi art. 228 alin. 4 din C.p.p. urmează a se dispune neînceperea urmăririi penale sub aspectul infracţiunii prev. de art. 166 [1] Cod penal.

2. Potrivit prev. art. 165 din C.p., acţiunile materiale constând în folosirea unei unităţi din cele la care se referă art. 145 din C.p.[695] ori de a împiedica funcţionarea normală a acesteia[696], pentru a fi împlinite elementele constitutive ale infracţiunii de subminarea economiei naţionale[697], la care se adaugă şi elementul subiectiv – intenţie directă ori indirectă – care însoţeşte acţiunile comisive sau omisive .

Nici una din activităţile materiale relevate în conţinutul actului de sesizare şi învederate în **comunicările cu caracter secret ale organelor cu atribuţii în realizarea siguranţei naţionale**, nu decelează existenţa îndeplinirii cerinţei esenţiale a textului incriminator de la art. 165 din C.p..

Nu rezultă de asemenea nici elementul subiectiv (intenţie directă sau indirectă) de a se realiza urmarea socialmente periculoasă, respectiv crearea unei stări de pericol pentru economia naţională şi/sau siguranţa naţională .

---

[693] A se vedea în acest sens, Gh. Diaconescu – „*Infracţiunile în Codul penal român*", vol. I, Ed. Oscar Print, Bucureşti, 1997, pag. 98 şi, în acelaşi sens, Gh. Mateuţ, *Drept penal special, Sinteză de teorie şi practică judiciară*, vol. I, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1999, pag. 44.

[694] Explicaţiile şi definiţiile naţionale sunt date în lucrarea I. Deleanu, *Constituţia României – comentată şi adnotată*, ed. Regia Autonomă, Monitorul Oficial, Bucureşti, 1992, pag. 25 şi I. Muraru, *Drept Constituţional şi Instituţii politice*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1995, vol. I, pag. 147 (a se vedea în acest sens şi Gh. Diaconescu, op. cit., pag. 36-37; şi Gh. Mateuţ, op. cit., pag. 44) .

[695] Respectiv, autorităţi publice, instituţiile publice, instituţiile sau alte persoane juridice de interes public .

[696] Ceea ce semnifică frânarea, încetinirea până la oprire a activităţii unei ramuri a economiei naţionale, a unui (unor) agenţi economici, crearea în mod voit a unor dificultăţi majore în activitatea acestora, prin acţiuni comisive sau omisive, necesarmente, trebuie să fie de natură a submina economia naţională.

[697] **A submina** semnifică a ataca, a lovi pentru a slăbi, a compromite, a zădărnici sau a nimici o acţiune, o realizare (a se vedea DEX, Ed. Academiei, Bucureşti, 1975, pag. 905).

În acest context rezultă că nu sunt îndeplinite elementele constitutive ale infracţiunilor de subminarea economiei naţionale, prev. de art. 165 din C.p., respectiv latura obiectivă şi subiectivă, astfel că, potrivit art. 10 alin.1 lit. d din C.p.p. şi art. 228 alin. 4 din C.p.p., urmează a se dispune neînceperea urmăririi penale sub aspectul infracţiunilor prev. de art. 165 C.p.

În eventualitatea în care ulterior momentului adoptării prezentei soluţii, urmare a descoperirii ori constatării altor elemente de fapt decât cele expuse în denunţul penal, care sunt de natură să configureze trăsăturile constitutive ale infrac. prev. de art. 165 din C.p., devin operante prevederile art. 228 alin. 7 din C.p.p.

IV. Analizarea din punct de vedere juridic al celorlalte aspecte semnalate în denunţul penal din perspectiva celorlalte categorii de infracţiuni (189 C.p.; 192 C.p.; 209 C.p.; 215; 246, 247, 248 C.p.; 217, 218 C.p.; 240 C.p

Competenţa materială de efectuare a actelor premergătoare şi/sau urm. penale pentru infracţiunile enumerate în cuprinsul actului de sesizare, altele decât cele contra siguranţei statului, aparţine altor organe de urmărire penală decât cele din cadrul D.I.I.C.O.T., astfel că, verificându-mi competenţa, potrivit art. 210 C.p., constat că procurorul D.I.I.C.O.T. nu are competenţa materială de a efectua acte premergătoare şi/sau urmărire penală în cauză.

Pentru considerentele expuse supra, în conformitate cu prevederile art. 42,45 din C.p.p. urmează să declin competenţa de efectuare a actelor premergătoare şi/sau urmărire penale în cauza penală nr. 235/D/P/2006 a D.I.I.C.O.T. – Structura centrală sub aspectul infracţiunilor prev. de art. 189, 192, 209, 215, 246 – 248, 217 – 218, 240 din C.p., în favoarea Secţiei de urmărire penală şi criminalistică din cadrul parchetului de pe lângă Înalta Curte de casaţie şi Justiţie .

Faţă de cele expuse mai sus :

I. *In temeiul art. 10 alin. 1 lit. d şi art. 228 alin. 4 din C.p.p.,*

DISPUN:

1. **Neînceperea urmăririi penale** în dosarul penal nr. 235/D/P/2006 al D.I.I.C.O.T. – Structura centrală, pentru infracţiunile prev. de art. 165 şi 166 [1] din C.p.
2. Potrivit art. 228 alin. 6 din C.p.p. o copie de pe prezenta **ordonanţă se comunică persoanei** care a făcut sesizarea, respectiv **F.G.**, domiciliat în Cluj – Napoca, str. ..., judeţul Cluj şi la Parlamentul României, Senat, Cabinetul Secretarului Senatului, domnului G.F., cu referire la nr. VII/217 din 2006.
3. **Cheltuielile judiciare** ocazionate, rămân în sarcina statului, potrivit art. 192 alin. 3 din C.p.p.

II. *In temeiul art. 42,45 din C.p.p.,*

DISPUN:

1. Declinarea competenţei de efectuarea actelor premergătoare şi/sau urmărire penale în dosarul penal nr. 235/D/P/2006 al D.I.I.C.O.T. – Structura centrală, sub aspectul infr. prev. de

art. 189, 192, 209, 215, 246 – 248, 217 – 218 şi 240 din C.p. în favoarea Parchetului de pe lângă Inalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Secţia de urmărire penală şi criminalistică.

2. Trimiterea dosarului nr. 235/D/P/2006 al D.I.I.C.O.T. – Structura centrală, conţinând ..... file, **la P.Î.C.C.J. – Secţia de urmărire penală şi criminalistică**, cu referire la dosarul nr. 666/P/2006, 665/P/2006 şi 723/P/2006, şi cu menţiunea existenţei la P.Î.C.C.J. – CDC a lucrărilor cu caracter secret 002615/2006 şi 002616/2006.

PROCUROR ,"

EXEMPLUL 12

MINISTERUL PUBLIC

„PARCHETUL DE PE LÂNGĂ

ÎNALTA CURTE DE CASAŢIE ŞI JUSTIŢIE

Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism

STRUCTURA CENTRALA

Dosar Nr.40/D/P/2009

ORDONANŢĂ[698]

07.04.2009

procuror şef birou în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism – structura centrală.

Examinând lucrările dosarului nr.40/D/P/2009,

CONSTAT:

1. D.I.I.C.O.T. – Structura centrală a fost sesizată prin ordonanţa nr.174/P/2009 din 06.02.2009, emisă de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti, prin care s-a declinat competenţa de soluţionare a cauzei privind pe ***V.A. ş.a.,*** în favoarea D.I.I.C.O.T., cu motivarea că, în conformitate cu prevederile art.12 pct.1 lit.b din Legea nr.508/2004 cu

[698] Nepublicată.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

modificările şi completările ulterioare, unele dintre infracţiunile de comiterea cărora sunt acuzate persoanele în legătură cu care s-a formulat plângerea penală, respectiv art.165 şi art.166[1] din C.p., sunt de competenţa materială de efectuarea actelor premergătoare urmăririi penale a procurorilor din cadrul D.I.I.C.O.T.

2. Dosarul nr.174/P/2009 al Curţii de Apel Bucureşti, compus din 61 file, a fost înregistrat la D.I.I.C.O.T.- Structura centrală sub nr.40/D/P/2009 din 13.02.2009, iar prin rezoluţia procurorului şef direcţie, din 12.02.2009, am fost delegat cu efectuarea urmăririi penale în cauză.

3. De la data de 13.02.2009, la dosar au fost depuse următoarele:

- cerere înregistrată la 26.03.2009 prin care solicită comunicarea stadiului cercetărilor şi audienţă la procurorul de caz (filele 62-64).

- cerere de extinderea cercetărilor pentru judecătorii de la Curtea de Apel Bucureşti care au pronunţat hotărâri în câteva dosare, pe care le enumeră (filele 65-84).

4. În sesizarea originară, intitulată „plângere penală şi denunţ", S.C. Modern S.R.L., cu sediul în Bucureşti, str.Sebastian nr.19, bl.S 11, parter, sector 5, prin administrator **B.M.**, sesizează organele de urmărire penală faţă de mai multe persoane, „pentru infracţiuni comise prin încălcarea gravă a Constituţiei", între care şi infracţiunea de *„acţiuni împotriva ordinii constituţionale"*, prev. de art.166[1] C.p. şi *„subminarea economiei naţionale"*, prev. de art.165 C.p.

Infracţiunile enumerate de autorul sesizării se materializează în următoarele acţiuni:

a) facturarea şi încasarea de chirie pentru spaţiul din str.Sebastian nr... şi pentru celelalte spaţii proprietatea statului, prin fraudarea prevederilor Legii nr.550/2002;

b) promovarea frauduloasă a Hotărârii C.G.M.B. nr.215/2006; nr.248/2006 şi nr.32/2007, ceea ce ar reprezenta acţiuni ilegale la schimbarea ordinii constituţionale;

c) aplicarea frauduloasă a Hotărârii C.G.M.B. nr.215/2006; nr.248/2006 şi nr.32/2007 prin facturarea şi încasarea de chirie de către AFI şi cele 6 foste ICRAL de sector pentru spaţiile proprietate privată a statului supuse vânzării (fila 2).

Pentru fiecare din cele trei acţiuni principale menţionate supra, autorul sesizării detaliază acte exterioare de conduită subsecvente care, în final, în aprecierea sa, îmbracă conţinutul constitutiv al infracţiunilor pe care le-a sesizat.

5. Analizând sub aspectul formal sesizarea în discuţie, constat că sunt îndeplinite cerinţele legale stipulate de art.222 şi 223 din C.p.p., astfel că aceasta constituie *„plângere penală"*, pentru aspectele în care autorul sesizării se referă la vătămarea ce i s-a cauzat, respectiv *„denunţ penal"*, pentru celelalte aspecte.

6. Analizând acţiunile pretins ilicite invocate în actul de sesizare din perspectiva conţinutului legal constitutiv al infracţiunilor prevăzute de art.166[1] şi 165 din C.p., care atrag competenţa materială de efectuarea actelor premergătoare şi/sau urmăririi penale a procurorilor din structura D.I.I.C.O.T., constat:

6.1. În cazul infracţiunilor contra siguranţei statului obiectul juridic îl reprezintă relaţiile sociale privind ocrotirea şi apărarea statului[699] adică a acelor relaţii sociale care sunt formate

---

699 A se vedea V.Dongoroz şi colectiv – *Explicaţii teoretice ale Codului penal român*, vol.III, pag.20, Ed. Academiei României, 1971),

în legătură cu valorile sociale fundamentale care condiţionează siguranţa statului, în înţelesul conferit acestei sintagme de prevederile art. 1 din Legea nr.51/1991, adică *„starea de legalitate, de echilibru şi de stabilitate socială, economică şi politică necesară existenţei şi dezvoltării statului naţional român, ca stat suveran, unitar, independent şi indivizibil, menţinerii ordinii de drept, precum şi climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăţilor şi îndatoririlor fundamentale ale cetăţenilor, potrivit principiilor şi normelor democratice statornicite prin Constituţie"*.

6.2. În mod specific, în cazul infracţiunii de *„subminarea economiei naţionale"*, prev. de art.165 C.p., infracţiune complexă, obiectul juridic este caracterizat prin dualism, în sensul că există un obiect juridic principal constituit din relaţiile sociale privitoare la siguranţa statului şi un obiect juridic adiacent, ce este constituit din relaţiile sociale privind patrimoniul, indiferent de forma de proprietate a acestuia – public, privat sau mixt[700]

Ceea ce însă deosebeşte obiectul infracţiunii prev. de art.165 C.p., de obiectul altor infracţiuni contra patrimoniului (art.208-222 C.p.) ori în strânsă conexitate cu acestea, respectiv infracţiuni care aduc atingere unor activităţi de interes public sau altor activităţi reglementate de lege (art.246 - 258 C.p.) este împrejurarea că, în prima situaţie, a infracţiunilor contra siguranţei statului şi, specific infracţiunii de subminarea economiei naţionale prev. de art.165 din C.p., fapta comisă aduce atingere sau pune în pericol, în principal, siguranţa statului şi în subsidiar afectează alte categorii de relaţii sociale[701]

6.3. Pe de altă parte, din economia textului incriminator al prevederilor art.165 din C.p., rezultă că acţiunile – comisive ori omisive – care intră în conţinutul legal al infracţiunii se execută cu *„o unitate din cele la care se referă art.145 C.p."*, respectiv *„autorităţile publice, instituţiile publice, instituţiile sau alte persoane juridice de interes public, administrarea, folosirea sau exploatarea bunurilor proprietate publică, serviciile de interes public, precum şi bunurile de orice fel care, potrivit legii, sunt de interes public"*.

Se desprinde astfel, univoc, condiţia esenţială că, prin acţiunile întreprinse destinate păgubirii efective (modalitatea normativă prev. de art.165 alin.2 din C.p.) sau de subminare a economiei naţionale (modalitatea normativă prev. de art.165 alin.1 din C.p.), ce are semnificaţia de *„a lovi (indirect, pe ascuns) pentru a slăbi, a compromite, a zădărnici sau a nimici o acţiune, o realizare"*[702], să fie afectat **sistemul economic naţional sau subsistemele acestuia** (*cum ar fi, părţi, ramuri, domenii ca, de pildă, finanţele, agricultura, comerţul, transporturile)* **a căror scoatere din funcţiune ori dereglare se repercutează asupra întregului sistem.**

În speţă, în discuţie *obiectul juridic* principal nu se referă la valorile sociale fundamentale care condiţionează siguranţa statului, iar *obiectul juridic adiacent* este configurat de relaţiile sociale privind patrimoniul unei societăţi comerciale – S.C. M. S.R.L. Bucureşti – care nu constituie o unitate din cele la care se referă prevederile art.145 din C.p., iar acţiunile reclamate ca fiind întreprinse împotriva acestui agent economic privat, şi nu de interes public, în sensul prevederilor art.145 din C.p., de autorităţile publice, nu sunt de natură să se repercuteze asupra sistemului economic naţional sau a unui subsistem al acestuia şi, pe cale de consecinţă, nu au vocaţia de a reprezenta o ameninţare la adresa siguranţei naţionale şi

---

[700] A se vedea în acest sens şi Gh.Diaconescu în *„Infracţiunile prevăzute în Codul penal român"*, Ed. Oscar Print, Bucureşti, 1997, pag.85-88).

[701] A se vedea în acest sens Gh. Diaconescu, *op.cit.*, pag.30, 82, 88 şi O. Loghin, Tudorel Toader în *Drept penal român*, partea specială, Casa de editură şi presă „Şansa" SRL Bucureşti, 1996, pag.17).

[702] Dicţionarul Explicativ al limbii române, Ed. Academiei , Bucureşti, 1975, p.905)

nici nu au aptitudinea de a crea un pericol potenţial de subminare la nivel macroeconomic, în esenţă nefiind de natură să submineze economia naţională.

6.4. Din punct de vedere ai *subiecţilor pasivi* ai infracţiunii prev. de art.165 din C.p., statul, ca *subiect pasiv principal*, nu este nici ca realitate, nici ca posibilitate, prejudiciat, iar în ce priveşte *subiectul pasiv secundar* – respectiv S.C. M. S.R.L. Bucureşti – care s-a constituit parte civilă pentru un prejudiciu material şi moral, în cuantum de 2 milioane RON, reprezintă agentul economic, fără calitatea de a constitui o unitate publică aşa cum este definită de prevederile art.145 din C.p., folosit, în ipotezele susţinute în plângerea penală, de pretinşii autori ai infracţiunii în discuţie.

Din cele expuse mai sus, se desprinde că două din elementele constitutive ale infracţiunii de subminarea economiei naţionale, prev. de art.165 din C.p. (obiectul juridic şi subiectul pasiv) nu sunt împlinite în activitatea reclamată ca ilicită penal vizând siguranţa statului de partea civilă.

6.5. Sub aspectul laturii obiective a infracţiunii de subminare a economiei naţionale, prev. de art.165 din C.p., în ambele modalităţi normative, acţiunile întreprinse, indicate de partea civilă, de persoanele împotriva cărora a făcut plângerea penală nu sunt însoţite de cerinţa esenţială prevăzută de textul incriminator, respectiv să fie „de natură să submineze economia naţională" sau să fi „produs pagube importante economiei naţionale" şi nici de urmarea socialmente periculoasă, constând în crearea unei stări de pericol pentru economia naţională, respectiv provocarea efectivă a unei pagube importante economiei naţionale, pagubă de natură a submina acest sistem, în esenţă periclitarea economiei naţionale la nivelul unui domeniu sau global.

Nefiind împlinite aceste două elemente ale laturii obiective (cerinţa esenţială şi urmarea socialmente periculoasă), acţiunile indicate de partea civilă nu pot constitui latura obiectivă a infracţiunii de subminarea economiei naţionale, prev. de art.165 alin.2 C.p., iar dacă îndeplinesc condiţiile prev. de art.246, 248 sau 249, pot, eventual, constitui aceste infracţiuni.

6.6. În cazul infracţiunii de *„acţiuni împotriva ordinii constituţionale"*, prev. de art.166[1] din C.p., obiectul juridic este constituit din acele relaţii sociale care privesc valorile fundamentale ale statului – caracterul naţional, suveran, independent, unitar şi indivizibil al statului român, ordinea sa constituţională.

Acţiunile indicate de partea civilă ca fiind realizate de persoanele nominalizate în considerentele plângerii penale trebuie să aibă aptitudinea de schimbare a ordinii constituţionale pentru a putea fi împlinite elementele constitutive ale infracţiunii prev. de art.166[1] C.p.

Sintagma *„ordine constituţională"* nu este o noţiune constituţională – nefiind definită în prevederile Constituţiei României – şi nici nu este consacrată legislativ în vreun alt text de lege, dar în literatura doctrinară penală s-a exprimat opinia că:

- poate fi definită pornind de la conceptele de legalitate (adică asigurarea respectului puterii politice sub imperiul sancţiunii) şi, conjunct, de legitimitate (noţiune imprecisă, fluctuantă şi subiectivă – ce se referă la sentimentul popular de adeziune la puterea aleasă)[703],

[703] A se vedea I.Vasiu, în *„Dreptul penal, partea specială"*, vol.I, Ed. Albastră, Cluj Napoca, 1997, p.67.

- constituie acea ordine formată pe principiile constituționale fundamentale, instaurată și garantată de Constituție (adică: suveranitatea națională aparține poporului român; poporul exercită suveranitatea națională indirect – prin organele sale reprezentative și direct, prin referendum; Parlamentul și Președintele României sunt aleși, iar autoritățile administrației publice sunt alese, prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat; pluralismul social; adoptarea legilor și hotărârilor de către Parlament prin voința majorității; consacrarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățeanului și garantarea lor prin Constituție; supremația Constituției) și structura constituțională (adică acele autorități publice stabilite și consacrate de Constituția României: Parlament, Președintele României, Guvern, autoritatea judecătorească)[704]

- înseamnă starea normală de funcționare a statului român în condițiile și termenii stabiliți de Constituție[705]

Din această perspectivă acțiunile indicate de partea civilă, pentru a putea constitui infracțiunea prev. de art.166^1 C.p. trebuie să îndeplinească două cerințe esențiale și anume:

a) să fie **ilegale și prin violență** (*condiție cumulativă indicată de conjuncția copulativă simplă „și"*), ceea ce nu rezultă din aspectele invocate în plângerea penală în discuție.

Acțiunile descrise în plângerea penală la fila 2 sunt consecutive unor hotărâri ale C.G.M.B., care nu au fost declarate ca fiind ilegale, iar punerea acestora în executare nu s-a realizat prin violență, existând posibilitatea atacării lor în plan judiciar, prin alte mijloace de drept decât cel penal, respectiv contencios administrativ, civil ș.a.

b) să fie **întreprinse în scopul schimbării ordinii constituționale**, ceea ce în plângerea penală nu a fost învederat și, pe de altă parte, acțiunile indicate nu vizează valorile sociale ocrotite de textul incriminator.

Față de cele expuse supra, rezultă că nu sunt împlinite elementele constitutive ale infracțiunii de acțiuni împotriva ordinii constituționale, prev. de art.166^1 C.p. (cerințele esențiale ale laturii obiective și obiectul juridic), ceea ce nu înseamnă că, dacă sunt îndeplinite cerințele legale ale altor texte incriminatoare, acțiunile indicate în plângerea penală de către partea civilă, nu pot constitui alte infracțiuni.

7. Pentru considerentele expuse mai sus, urmează a se dispune neînceperea urmăririi penale în cauză, sub aspectul infracțiunilor prev. de art.165 și 166^1 din C.p., în temeiul art.228 și art.10 alin.1 lit.d din C.p.p. față de persoanele indicate de partea civilă în plângerea penală ce face subiectul prezentului dosar.

8. Partea civilă a indicat în plângere și denunțul său penal și alte infracțiuni, pe care le-a apreciat ca fiind comise de persoanele nominalizate (art.209, art.193, art.194, art.246, art.247, art.248 toate din C.p.), care nu sunt, potrivit art.12 alin.1 din Legea nr.508/2004, cu modificările și completările ulterioare, în competența materială de efectuarea actelor premergătoare și/sau urmărirea penală a procurorilor din D.I.I.C.O.T.

Între persoanele nominalizate în plângerea penală se află și numitul **V.A.** care, prin Decretul nr.1360 din 22.12.2008, publicat în Monitorul Oficial nr.869 din 22.12.2008, a fost numit ministrul economiei, astfel că, potrivit prevederilor legale privind competența după calitatea persoanelor, respectiv art. 40 alin.2 comb. cu art.29 alin.1 lit.b, comb. cu art.209

---

[704] A se vedea Gh.Diaconescu în *„Infracțiunile prevăzute în Codul penal român"*, Ed. Oscar Print, București, 1997, pag.98.

[705] I.Pascu, M.Godunescu, în *„Drept penal, partea specială"*, Ed.Hamangiu, 2008, pag.57.

alin.4 din C.p.p., competenţa de efectuare a actelor premergătoare şi/sau urmărirea penală aparţine procurorului de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Secţia de Urmărire Penală şi Criminalistică, sens în care urmează a se declina competenţa în favoarea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Secţia de Urmărire Penală şi Criminalistică, conform prevederilor art.42 comb. cu art.45 din C.p.p.

Pentru considerentele expuse mai sus,

I. În temeiul art.228 din C.p.p. comb. cu art.10 alin.1 lit.d din C.p.p.

DISPUN:

1. Neînceperea urmăririi penale pentru infracţiunile prev. de art.165 şi art.166^1 din C.p. faţă de:

1). V.A. – fost primar general, actual ministru
2). C. D. M. – subprefect
3). S.D. şi T.T. – secretari ai PMB
4). I.A. – director Direcţia Juridică din PMB
5). S.B. – dir. Direcţia de Administrare Patrimoniu din PMB
6). M.L. – dir. AFI
7). F.C.– dir. Direcţia Contracte PMB
8). M.I.– dir. Direcţia de Control din PMB
9). Primar sector 5, V.M. şi C. – preşedinte Comisia de aplicare a Legi nr.550/2002
10) .Primarii celorlalte sectoare şi preşedinţii Comisiilor de aplicare a Legii nr.55/2002
11). S.C. COTROCENI S.A. (fost ICRAL sector 5) – dir. F. şi jurist D.
Celelalte 5 foste ICRAL de sector – directori şi jurişti
12). Judecător B.S. de la Tribunalul Bucureşti secţia contencios
13). Judecător S.G. de la Tribunalul Bucureşti secţia contencios
14). prim-procuror C.G. de la Parchetul de pe lângă Judecătoria Sector 5 Bucureşti
15). Procuror F.S.A. de la Parchetul de pe lângă Judecătoria Sector 5 Bucureşti
16). Procuror D.C. din DNA
17). NOTARII care au autentificat contractele de închiriere

II. În temeiul art.42 comb. cu art.45 din C.p.p.; art.40 alin.2 comb. cu art.29 alin.1 lit.b, comb. cu art.209 alin.4 din C.p.p.

DISPUN:

1. Declinarea competenţei de soluţionare a dos. nr.40/D/P/2009 al D.I.I.C.O.T. – Structura centrală în favoarea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Secţia de Urmărire Penală şi Criminalistică.

III. În temeiul art.228 alin.6 din C.p.p., comunicarea soluţiei cu partea civilă B.M., din Bucureşti, str..... sector 2.

PROCUROR ŞEF BIROU"

BCU IASI CENTRU UNIVERSITAR LIBRARY

EXEMPLUL 13

„PARCHETUL DE PE LÂNGĂ

ÎNALTA CURTE DE CASAŢIE ŞI JUSTIŢIE

Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism

STRUCTURA CENTRALA

Nr. 14/D/P/2009

REZOLUŢIE[706]

12 mai 2009

procuror şef birou în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism – Structura centrală.

Examinând lucrările dosarului nr.14/D/P/2009 al Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism – structura centrală;

CONSTAT:

1. Prin ordonanţa nr.1315/P/2008 din 12.01.2009, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti şi-a declinat competenţa de soluţionare a dosarului penal nr.1315/P/2008 în favoarea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, cu motivarea că infracţiunea sesizată, respectiv *„comunicarea de informaţii false"*, prev. de art.168[1] din C.p., este în competenţa materială de efectuarea actelor premergătoare şi/sau urmărire penală, a procurorului din cadrul D.I.I.C.O.T..

Potrivit prevederilor art.12 alin.1 din Legea nr.508/2004 cu modificările şi completările ulterioare, infr. contra siguranţei statului, deci şi infracţiunea de comunicare de informaţii false, prev. de art.168[1] C.p., sunt în competenţa materială de efectuarea urmăririi penale a D.I.I.C.O.T.

Cauza penală a fost înregistrată la D.I.I.C.O.T.- structura centrală sub nr.14/D/P/2009, la data de 19.01.2009 şi, prin rezoluţia din data de 19.01.2009, am fost delegat cu efectuarea urmăririi penale în cauză.

Verificându-mi competenţa, potrivit art.210 din C.pr.pen., constat că am competenţa materială de a efectua urmărirea penală în cauză.

2. Actul de sesizare a organelor de urmărire penală constă în plângerea penală formulată de Consiliul Local al Sectorului 2 Bucureşti, Administraţia Pieţelor sector 2, persoană juridică, reprezentată prin directorul general D.I.P. şi directorul economic, A.G.G. (fila 2).

---

[706] Nepublicată.

BCU CLUJ-NAPOCA UNIVERSITY LIBRARY

2.1. Prin plângerea penală formulată, organele de urmărire penală au fost încunoştiinţate că, la o dată neprecizată, numitul **G.M.C.**, în calitate de preşedinte executiv al Asociaţiei Frontului Negustoresc Obor, cu sediul în Bucureşti, sector 2, str.Ion Maiorescu nr.1, bl.40, sc.1, ap.18, „a redactat şi distribuit un manifest sub titlul „Salvaţi Piaţa Obor", prin care se urmăreşte blocarea procedurii de parteneriat public-privat organizată de Administraţia Pieţelor sector 2 sub tutela Consiliului Local al Sectorului 2, privind modernizarea Pieţei Obor".

2.2. În cuprinsul plângerii penale, în capitolul „În fapt", autorul plângerii penale invederează că, în manifestul intitulat „Salvaţi Piaţa Obor", pe care l-a anexat la plângerea penală, „se fac afirmaţii mincinoase de natură să aducă atingere imaginii autorităţilor publice implicate în implementarea procedurilor de modernizare, inclusiv conducătorilor legali ai acestora"; „se fac afirmaţii tendenţioase, acuzatoare de natură să pună într-o lumină defavorabilă interesul autorităţii publice locale"; şi se indică, expressis verbis, alegaţiile care, în aprecierea autorilor sesizării, susţin acuzaţiile pe care le-au formulat:

(1)- „se urmăreşte eliminarea oricărei concurenţe în folosul marilor lanţuri de magazine" (prin demolarea Pieţei Obor);

(2)- „miliardul de euro care se va investi în construcţia gigant va fi recuperat înzecit numai din buzunarul fiecărui cetăţean al Capitalei prin creşterea nejustificată a preţurilor afectând securitatea alimentară a populaţiei, dintr-un singur motiv: Piaţa cu asfaltul ei gri nu mai este bună pentru unii şi trebuie înlocuită cu marmura albă strălucitoare".

Autorii sesizării invederează, în raport de sintagmele indicate, următoarele aprecieri:

- referitor la alegaţia **(1)** – reprezintă o *„afirmaţie nedovedită, dorindu-se inocularea inoportunităţii proiectului de modernizare şi lipsa acestuia de eficacitate"*;

- în ce priveşte alegaţia **(2)** – această *„afirmaţie publică, care are un caracter mincinos, în primul rând, în mod vădit intenţionat se precizează un cost al investiţiei care este nereal. Este de notorietate publică faptul că valoarea investiţiei se cifrează la cca. 100 milioane euro, această informaţie fiind făcută public de reprezentanţii autorităţilor publice locale sector 2"* ....., „se invocă astfel de reprezentantul Asociaţiei Frontului Negustoresc Obor, d-nul **G.M.C.**, să *lezeze interesul autorităţii publice locale sector 2"*.

2.3. În finalul plângerii penale, autorii indică drept infracţiune săvârşită de făptuitorul **G.M.C.** *„în calitatea sa de preşedinte executiv al Asociaţiei Frontului Negustoresc Obor"*, infracţiunea de *„comunicare de informaţii false"*, prev. de art. 168^1 C.p. şi depune drept mijloace de probă „manifestul" făcut public intitulat „Salvaţi Piaţa Obor", precum şi anexa acestuia.

3. Plângerea penală a fost depusă la Secţia 8 Poliţie Bucureşti unde a fost înregistrată sub nr.1005860 din 05.10.2006 (fila 2).

3.1. La data de 19.12.2006 a fost ascultat de către organele de poliţie făptuitorul **G.M.C.** care a consemnat o declaraţie olografă (filele 7-8) în care acesta menţionează în esenţă, că:

- în data de 07.09.2006 a organizat, cu aprobarea Primăriei Municipiului Bucureşti, un protest „prin care informam atât comercianţii cât şi producătorii" în legătură cu declanşarea lucrărilor de modernizare în Piaţa Obor din Bucureşti, sector 2.

Protestul organizat şi coordonat de către **G.M.C.** a respectat întrutotul condiţiile impuse prin Protocolul nr.4443/05.09.2006 încheiat între Primăria Municipiului Bucureşti şi **G.M.C.**, ca reprezentant al Asociaţiei Micilor Comercianţi din Piaţa obor şi Asociaţiei

Frontului Negustoresc Obor, în care se stipula, printre altele, şi „împărţirea de fluturaşi" (fila 12).

- „în timpul protestului nu s-au strigat lozinci, natura lui nu a avut caracter politic antistatal şi nici nu urmărea destabilizarea organizării activităţilor economice din piaţă".

3.2. Potrivit prevederilor Constituţiei României, art.30, libertatea de exprimare, inclusiv prin scris, prin viu grai sau prin alte mijloace de comunicare în public sunt inviolabile, fiind astfel stabilită constituţional libertatea de exprimare a gândurilor şi opiniilor.

Conţinutul manifestului ce face obiectul plângerii penale prezente reprezintă expresia gândurilor şi opiniilor unor asociaţii legal constituite, la care au fost invitate să adere şi persoanele care împărtăşesc aceleaşi opinii (fila 6).

4. Conţinutul constitutiv legal al infracţiunii prev. de art. 168^1 C.p., prevede ca cerinţă esenţială pentru realizarea infracţiunii împrejurarea ca fapta să fie de natură a aduce atingere siguranţei naţionale (în înţelesul conferit acestei sintagme de art.1 din Legea nr. 51/1991) sau relaţiilor internaţionale ale României (ansamblul tuturor acţiunilor de politică externă, al raporturilor politice, juridice, economice, culturale, militare dintre state, efectuate pe cale şi sau multilaterală, al fenomenelor şi problemelor cu caracter universal).

Transpare evident că acţiunea numitului **G.M.C.** nu este însoţită de această cerinţă esenţială, ci se configurează ca o modalitate de exprimare critică (indiferent dacă este sau nu justificată) în legătură cu demersurile autorităţilor publice din sectorul 2 Bucureşti referitoare la Piaţa Obor şi a fost realizată în parametrii legali şi aprobaţi de autorităţile competente.

5. Pentru considerentele exprimate supra la pct.4, întrucât nu sunt împlinite elementele constitutive ale infracţiunii prev. de art. 168^1 din C.p., în ce priveşte latura obiectivă a infracţiunii (cerinţă esenţială), în conformitate cu prevederile art.10 alin.1 lit.d şi 228 din C.proc.pen. urmează a se dispune neînceperea urmăririi penale în cauză.

*

* *

În temeiul art.10 alin.1 lit.d şi 228 din C.proc.pen.

DISPUN:

1) - neînceperea urmăriri penale pentru infracţiunea de comunicare de informaţii false, prev. de art. 168^1 C.p., faţă de numitul **G.M.C.**.

2) - cheltuielile judiciare rămân în sarcina statului, conform art.192 din C.proc.pen.

3) - comunicarea prezentei rezoluţii cu:

- Administraţia Pieţelor sector 2 Bucureşti, str.Ziduri Moşi nr.4, sector 2;
- **G.M.C.**, din Bucureşti, str.....

PROCUROR ŞEF BIROU"

EXEMPLUL 14[707]

ROMÂNIA

„ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Secția Penală

Sentința nr. 217/2010

Pronunțată în ședință publică, azi 12 februarie 2010.

Asupra plângerii de față;

În baza lucrărilor din dosar, constată următoarele:

La data de 21 februarie 2008, petiționarul O.M. a formulat o plângere penală înregistrată la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția de Urmărire Penală și Criminalistică sub nr. 212/P/2008.

Plângerea viza mai multe persoane, precum și un număr mare de infracțiuni, inclusiv cele prevăzute de art. 165 C. pen. (subminarea economiei naționale) și art. 163 C. pen. (acte de diversiune).

În motivarea plângerii, petiționarul a solicitat efectuarea de cercetări vizând mai multe acțiuni apreciate ca fiind ilicite, respectiv planul de demolare a Pieții Obor din București, sectorul 2, prin emiterea abuzivă a unor hotărâri de către Consiliul local al Sectorului 2 București și dispoziții ale primarului în perioada 2004-2006, trecerea în folosință gratuită a terenului domeniului public din piață pe o perioadă de 49 de ani către cinci societăți comerciale care nu au desfășurat activitate de comerț în Piața Obor, distrugerea unui număr de 322 tonete din aluminiu din piață aparținând unor societăți comerciale „de la care se încasau în jur de un milion dolari SUA anual din spațiile închiriate în zonă", ca urmare a emiterii deciziei nr. 2039 din 13 octombrie 2004 de către primarul sectorului 2 București.

Prin ordonanța nr. 212/P/2008 din 22 decembrie 2008 a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția de Urmărire Penală și Criminalistică, s-a dispus neînceperea urmăririi penale față de persoanele indicate în plângere pentru infracțiunile prevăzute de art. 215, art. 217, art. 218, art. 219, art. 246, art. 247, art. 248, art. 248[1], art. 249, art. 263, art. 264, art. 289, art. 291 și art. 292 C. pen., în temeiul art. 10 lit. a) C. proc. pen.

Prin aceeași ordonanță s-a dispus și disjungerea și declinarea competenței de efectuarea a actelor premergătoare sau/și a urmăririi penale, pentru infracțiunea prevăzută de art. 163 și art. 165 C. pen. în favoarea D.I.I.C.O.T. – Structura Centrală.

---

[707] http://www.scj.ro/1093/Detaliijurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=54753, (accesat la 10.12.2016)

Cauza a fost înregistrată la D.I.I.C.O.T. – Structura centrală sub nr. 12/D/P/2008 la data de 15 ianuarie 2009.

Prin ordonanța nr. 12/D/P/2009 din 14 mai 2009 a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – D.I.I.C.O.T. – Structura Centrală s-a dispus neînceperea urmăririi penale pentru infracțiunea prevăzută de art. 163 și art. 165 C. pen., precum și declinarea competenței în favoarea D.N.A. – Structura centrală, în raport de subzistența unor indicii în legătură cu posibila comitere a unor infracțiuni de corupție, asimilate acestora sau în legătură directă cu acestea, astfel cum sunt incriminate de prevederile Legii nr. 78/2000.

Cât privește infracțiunile prevăzute de art. 163 și art. 165 C. pen. s-a constatat că persoanele indicate ca fiind autorii acestora sunt O.N. (primar sector 2 București), P.I.D. (director general al piețelor sector 2 București), V.A. (primar general al municipiului București), M.M. (prefect al municipiului București), C.P.T. (prim ministru al Guvernului României) și R.B. (ministrul transporturilor), cu calitățile deținute la data săvârșirii pretinselor fapte.

De asemenea, au fost indicate și persoane juridice (Consiliul Local sector 2 București, Consiliul General al Municipiului București, Guvernul României, Ministerul Transporturilor), dar și categorii globale de persoane fizice ce nu au fost nominalizate.

Procurorul de caz a apreciat că faptele reclamate fie nu există, fie nu întrunesc elementele constitutive ale infracțiunilor reclamate.

S-a constatat că acțiunile sesizate de petiționar nu aduc atingere siguranței statului, pentru a putea fi reținută infracțiunea prevăzută de art. 163 C. pen., dar nici nu afectează sistemul economic național sau subsistemele acestuia, pentru a se reține infracțiunea prevăzută de art. 165 C. pen.

Soluția procurorului de caz a fost verificată, în conformitate cu prevederile art. 278 C. proc. pen., de procurorul ierarhic superior, la plângerea petiționarului.

Prin ordonanța nr. 649/2009 din 1 iulie 2009 procurorul șef serviciu în cadrul D.I.I.C.O.T. – Structura centrală a respins plângerea petiționarului, apreciind soluția de neîncepere a urmăririi penale ca fiind legală și temeinică.

Împotriva ordonanței de neîncepere a urmăririi penale, în termen legal, în baza art. 278^1 C. proc. pen., a formulat plângere cu reiterarea susținerilor din plângerea penală inițială, petiționarul O.M. la Înalta Curte de Casație și Justiție, instanță competentă după calitatea intimaților, cauza fiind înregistrată sub nr. 5826/1/2009 la secția penală a acestei instanțe.

Înalta Curte apreciază că plângerea este nefondată, pentru următoarele considerente:

Infracțiunile reclamate de petiționar, cercetate de D.I.I.C.O.T., sunt infracțiuni contra siguranței statului, incluse în Titlul I al Codului Penal, respectiv infracțiunea prevăzută de art. 163 (actele de diversiune) și infracțiunea prevăzută de art. 165 (subminarea economiei naționale).

Art. 163 C. pen. incriminează:

„Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare, în întregime sau în parte, prin explozii, incendii sau în orice alt mod, a uzinelor, instalațiilor industriale, căilor de

comunicație, mijloacelor de transport, mijloacelor de telecomunicație, construcțiilor, produselor industriale sau agricole ori a altor bunuri, dacă fapta este de natură să aducă în orice mod atingere siguranței statului".

Conceptul de „siguranța statului" este definit de prevederile art. 1 din Legea nr. 51/1991 și se referă la „starea de legalitate, echilibru și stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului român, ca stat suveran independent și indivizibil, menținerea ordinii de drept, precum și climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor, potrivit principiilor și normelor democratice stabilite prin Constituție".

În speță, fapta reclamată de petiționar se referă la terenul pe care se află amplasată Piața Obor, vizată pentru demolare și trecere în folosință gratuită în cadrul unui contract de parteneriat public – privat, într-un context determinat de rațiunea modernizării, reconstrucției și extinderii pieței, concretizat în demolarea a 322 tonete, incluzând-o și pe aceea închiriată de petiționar ca administrator al SC A.F. „O.".

Este îndreptățită constarea procurorului de caz că relațiile sociale în legătură cu care s-au derulat activitățile reclamate de petiționar nu au vizat ceea ce legiuitorul ocrotește prin incriminarea infracțiunii de acte de diversiune prevăzută de art. 163 C. pen.

Aceeași situație se regăsește și în cazul infracțiunii de subminare a economiei naționale, art. 165 C. pen. incriminând: „fapta de a folosi o unitate din cele la care se referă art. 145, ori de a împiedica activitatea normală a acesteia, dacă fapta este de natură să submineze economia națională".

Cerința de a submina economia națională nu este îndeplinită în cazul faptelor reclamate de petiționar, astfel cum au fost mai sus evocate.

Pentru aceste considerente, Înalta Curte apreciază că soluția dispusă prin ordonanța procurorului de neîncepere a urmăririi penale (întrucât soluția de disjungere și trimitere la D.N.A. nu face obiectul controlului reglementat de art. 278^1 C. proc. pen.) este legală și temeinică, astfel că va fi menținută prin respingerea plângerii ca nefondată, în baza art. 278^1 pct. 8 lit. a) C. proc. pen.

În conformitate cu art. 192 alin. (2) C. proc. pen., petiționarul va fi obligat la cheltuieli judiciare către stat.

PENTRU ACESTE MOTIVE

ÎN NUMELE LEGII

H O T Ă R Ă Ș T E

Respinge, ca nefondată, plângerea formulată de petiționarul O.M. împotriva ordonanței nr. 12/D/P/2009 din 14 mai 2009 a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – Structura Centrală.

Menține ordonanța atacată.

Obligă petiționarul la plata sumei de 200 lei, cu titlu de cheltuieli judiciare către stat.

Cu recurs.

Pronunțată în ședință publică, azi 12 februarie 2010."

„DECIZIE nr. 260 din 5 mai 2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 305 alin. (1) şi (3) şi ale art. 346 alin. (3) lit. a) din Codul de procedură penală[708]

Augustin Zegrean	- preşedinte
Valer Dorneanu	- judecător
Petre Lăzăroiu	- judecător
Mircea Ştefan Minea	- judecător
Daniel Marius Morar	- judecător
Puskas Valentin Zoltan	- judecător
Simona-Maya Teodoroiu	- judecător
Tudorel Toader	- judecător
Daniela Ramona Marinţiu	- magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Marinela Mincă.

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 305 alin. (1) şi (3) şi ale art. 346 alin. (3) lit. a) din **Codul de procedură penală**, excepţie ridicată de Ionuţ Cristian Doroş şi Florin Alexandru Ulici în Dosarul nr. 1.713/83/2015/a1 al Curţii de Apel Oradea - Secţia penală şi pentru cauze cu minori. Excepţia formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr. 1.698D/2015.

2. La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Preşedintele dispune a se face apelul şi în Dosarul nr. 1.782D/2015, având ca obiect excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 305 alin. (1) şi alin. (3) din **Codul de procedură penală**, excepţie ridicată de Gerenyi Istvan Peter în Dosarul nr. 509/35/2015 al Curţii de Apel Oradea - Secţia penală şi pentru cauze cu minori. La apelul nominal se constată lipsa părţilor, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

4. Curtea, din oficiu, pune în discuţie conexarea dosarelor. Reprezentantul Ministerului Public este de acord cu conexarea dosarelor. Curtea, având în vedere identitatea parţială de obiect a cauzelor, în temeiul art. 53 alin. (5) din Legea nr. **47/1992** privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, dispune conexarea Dosarului nr. 1.782D/2015 la Dosarul nr. 1.698D/2015, care a fost primul înregistrat.

5. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de respingere, ca neîntemeiată, a excepţiei de neconstituţionalitate. În ceea ce priveşte dispoziţiile art. 305 alin. (1) şi alin. (3) din **Codul de procedură penală** apreciază că autorii excepţiei de neconstituţionalitate pornesc de la o situaţie ipotetică, aceea că probele se administrează în faza urmăririi penale *in rem*. Arată că în această fază a urmăririi penale are loc o strângere limitată a probelor tocmai pentru a se putea realiza o acuzaţie în materie penală faţă de o persoană şi, în consecinţă, de a începe urmărirea penală *in personam*. În faza de urmărire penală *in rem*, neexistând un suspect, este evident că nu pot exista nici drepturi sau obligaţii ale acestuia, deoarece acestea nu ar avea cui să îi incumbe. Apreciază că în situaţia în care probele sunt administrate cu precădere în faza

[708] http://idrept.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=00179623=(accesat la 03.01.2017)

urmăririi penale *in rem*, inculpatul are posibilitatea să solicite judecătorului de cameră preliminară înlăturarea acestora. În continuare, apreciază că excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 346 alin. (3) lit. a) din **Codul de procedură penală** este inadmisibilă, având în vedere că se solicită modificarea textului în sensul introducerii unei noi soluții pe lângă cele expres și limitativ prevăzute de lege. Arată că obiectul procedurii în cameră preliminară este acela de a verifica legalitatea administrării probelor. Totodată, deși există posibilitatea excluderii majorității probelor, cele rămase să fie, totuși, pertinente și utile soluționării cauzei și să poată dovedi vinovăția inculpatului.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, reține următoarele:

6. Prin Încheierea din 13 noiembrie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 1.713/83/2015/a1, Curtea de Apel Oradea - Secția penală și pentru cauze cu minori a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 305 alin. (1) și (3), precum și ale art. 346 alin. (3) lit. a) din **Codul de procedură penală**, excepție ridicată de Ionuț Cristian Doroș și Florin Alexandru Ulici, cu ocazia soluționării unei contestații împotriva hotărârii prin care, în baza art. 346 din **Codul de procedură penală**, s-a constatat legalitatea sesizării instanței prin rechizitoriu în ce îi privește pe autorii excepției.

7. Prin Încheierea din 12 noiembrie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 509/35/2015, Curtea de Apel Oradea - Secția penală și pentru cauze cu minori a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 305 alin. (1) și (3) din **Codul de procedură penală**, excepție ridicată de Gerenyi Istvan Peter, cu ocazia soluționării unei cauze penale.

8. În motivarea excepției de neconstituționalitate autorii acesteia arată că, în actualul Cod de procedură penală, **legiuitorul a creat două etape distincte ale începerii și desfășurării urmăririi penale, prima *in rem*, iar cea de-a doua *in personam*, scopul declarat fiind crearea, încă din primul moment al cercetărilor într-o cauză penală, a cadrului procesual al administrării probelor, cu respectarea garanțiilor procesuale. Cu toate acestea, etapa urmăririi penale *in rem* se circumscrie de fapt unei etape a actelor premergătoare mascate. Susțin autorii excepției că momentul începerii urmăririi penale *in personam* este un moment subiectiv, lăsat la aprecierea procurorului, acesta având o marjă de apreciere nelimitată. Astfel, se ajunge la situația în care, deși persoana care a comis fapta este cunoscută din chiar momentul sesizării, procurorul să aibă posibilitatea să administreze toate sau majoritatea probelor în cursul urmăririi penale *in rem*, fără respectarea drepturilor procesuale ale celui în cauză și fără posibilitatea acestuia de a-și exercita dreptul la apărare. Apreciază că în etapa urmăririi penale *in rem* nu există nicio posibilitate a apărării de a asista la administrarea probelor, ca atare garanția procesuală conferită de art. 92 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală este inexistentă în această etapă. Având în vedere aceste aspecte, autorii excepției apreciază că sunt încălcate prevederile art. 21 alin. (3) și art. 24 alin. (1) și (2) din Constituție.**

9. Cu privire la dispozițiile art. 346 alin. (3) lit. a) din **Codul de procedură penală**, autorii excepției susțin că acestea limitează posibilitatea judecătorului de cameră preliminară de a dispune restituirea cauzei la parchet, în cazul constatării neregularității rechizitoriului, în situația în care neregularitatea atrage imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecății. Astfel, deși judecătorul de cameră preliminară constată că majoritatea probelor au fost nelegal sau neloial administrate, dispunând excluderea acestora, rămânând totuși anumite probe neexcluse, se vede obligat să dispună începerea judecății, în baza probelor neexcluse, cu toate că urmărirea penală s-a desfășurat în condiții de inechitate. Toate aceste aspecte converg la încălcarea prevederilor art. 11, art. 20, art. 21 alin. (3), art. 124 alin. (3) și art. 148 alin. (2) din **Constituție**, precum și a celor ale art. 6 și art. 13 din **Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale**.

10. Curtea de Apel Oradea - Secţia penală şi pentru cauze cu minori apreciază că excepţia de neconstituţionalitate este neîntemeiată. Arată că, potrivit art. 305 alin. (1) din **Codul de procedură penală**, atunci când sunt îndeplinite condiţiile cumulative prevăzute de acest text de lege, se dispune îndată începerea urmăririi penale cu privire la faptă, fără a se efectua acte de cercetare prealabile. Apreciază că legiuitorul a renunţat la faza actelor premergătoare, instituind obligaţia organului de urmărire penală de a începe urmărirea penală, îndată ce a fost legal sesizat. Actul imediat următor celui de sesizare va fi, în mod necesar, în toate cauzele, ordonanţa de începere a urmăririi penalecu privire la faptă. Noua reglementare nu mai permite începerea urmăririi penale direct faţă de o anumită persoană nici în situaţia în care aceasta este indicată în actul de sesizare ori când acesta permite identificarea sa, deoarece dispoziţiile art. 305 alin. (3) din **Codul de procedură penală** cer ca indiciile rezonabile privind comiterea faptei de către o anumită persoană să rezulte din datele şi probele existente, iar, potrivit art. 97 alin. (2) din acelaşi act normativ, probele se pot obţine doar în procesul penal. Susţine că persoana indicată nu are vreo calitate oficială, nu i se recunosc anumite drepturi şi obligaţii în proces, întrucât în ceea ce o priveşte nu s-a formulat o acuzaţie oficială. În continuare, reţine că art. 305 alin. (1) din **Codul de procedură penală** reglementează o fază destinată strângerii probelor în baza cărora să se poată formula o acuzaţie împotriva unei persoane, formularea unei învinuiri *in personam* neputând fi consecinţa unei simple înregistrări a unei sesizări valabile. Prin simpla începere a urmăririi penale cu privire la faptă se instituie cadrul procesual în care se pot strânge primele probe cu privire la o anumită faptă. Dacă după administrarea acestora se conturează indicii rezonabile împotriva unei anumite persoane, urmează a se formula cu privire la aceasta o acuzaţie.

11. Totodată, arată că, potrivit art. 346 alin. (3) lit. a) din **Codul de procedură penală**, judecătorul de cameră preliminară restituie cauza la parchet dacă rechizitoriul este neregulamentar întocmit, iar neregularitatea nu a fost remediată de procuror în termenul prevăzut la art. 345 alin. (3) din acelaşi act normativ, dacă neregularitatea atrage imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecăţii. Apreciază că din acest text de lege se deduce că nu orice neregularitate constatată de către judecător atrage restituirea cauzei la parchet, ci numai acelea care împiedică judecătorul să stabilească obiectul şi limitele judecăţii.

12. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. **47/1992**, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

13. Guvernul apreciază că din examinarea motivelor invocate în susţinerea excepţiei rezultă că autorul acesteia invocă elemente de fapt, respectiv pretinse abuzuri ale unor procurori în aplicarea dispoziţiilor legale criticate, fiind vorba deci de aspecte care ţin de aplicarea legii, acestea putând fi cenzurate de instanţele judecătoreşti. În plus, pretinsele interpretări ale textului de lege care ar constitui, în opinia autorilor excepţiei, încălcări ale principiilor constituţionale invocate nu au avut loc în dosarul în care s-a invocat excepţia de neconstituţionalitate. De aceea, opinează că motivele invocate nu constituie motive de neconstituţionalitate ale dispoziţiilor legale criticate.

14. În continuare, apreciază că dispoziţiile art. 305 alin. (1) şi alin. (3) din **Codul de procedură penală** nu încalcă prevederile art. 21 şi art. 24 din **Constituţie**, câtă vreme nu afectează dreptul inculpatului faţă de care s-a continuat urmărirea penală *in personam*, după ce anterior aceasta fusese una *in rem*, de a beneficia de drepturile şi garanţiile procesuale instituite prin lege, în cadrul unui proces public, judecat de către o instanţă independentă, imparţială şi stabilită prin lege, într-un termen rezonabil, de a fi asistat de un avocat, ales sau numit din oficiu, avocat care are dreptul să consulte actele dosarului, să exercite drepturile procesuale ale inculpatului, să formuleze plângeri, cereri, memorii, excepţii şi obiecţiuni.

15. În ceea ce priveşte excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 346 alin. (3) lit. a) din **Codul de procedură penală**, apreciază că aceasta este inadmisibilă şi, în subsidiar, neîntemeiată. Astfel, arată că din examinarea excepţiei de neconstituţionalitate rezultă ca autorii acesteia în fapt nu

critică dispoziţiile art. 346 alin. (3) lit. a) din **Codul de procedură penală** pentru ceea ce conţin acestea, ci pentru ceea ce nu conţin, astfel încât nu ne aflăm în prezenţa unei veritabile excepţii de neconstituţionalitate. În continuare, se susţine că dispoziţiile legale criticate nu afectează dreptul la un proces echitabil, reglementat de art. 21 din **Constituţie**, câtă vreme nu afectează dreptul inculpatului a cărui cauză nu a fost restituită la parchet de a beneficia de drepturile şi garanţiile procesuale instituite prin lege, în cadrul unui proces public, judecat de către o instanţă independentă, imparţială şi stabilită prin lege, într-un termen rezonabil. De asemenea, se susţine că nu sunt încălcate nici prevederile constituţionale ale art. 24 şi art. 124. Totodată, apreciază că atât timp cât prevederile art. 346 alin. (3) lit. a) din **Codul de procedură penală** nu contravin pactelor şi tratatelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, aceste dispoziţii legale sunt conforme şi cu prevederile art. 11 şi art. 20 din **Constituţie**.

16. Avocatul Poporului susţine că art. 6 paragraful 1 din **Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale**, referitor la dreptul la un proces echitabil, presupune judecarea cauzei în faţa unei instanţe independente şi imparţiale, singura în măsură să decidă cu privire la necesitatea tuturor aspectelor menite să slujească actului de înfăptuire a justiţiei prin aflarea adevărului. Actele premergătoare, aşa cum rezultă din chiar denumirea lor, premerg fazei de urmărire penală, având un caracter de anterioritate desprins din scopul instituirii lor, şi anume acela de a completa informaţiile organelor de urmărire penală, de a verifica informaţiile deţinute şi de a fundamenta convingerea organului de cercetare penală ori a procurorului cu privire la oportunitatea începerii ori neîncperii urmăririi penale. Totodată, arată că subiectele procesuale penale au dreptul la un apărător ales sau numit din oficiu, dar garantarea dreptului la apărare nu se poate asigura în afara procesului penal, înainte de începerea urmăririi penale, când făptuitorul nu are calitatea procesuală de învinuit sau inculpat.

17. În ceea ce priveşte dispoziţiile art. 346 alin. (3) lit. a) din **Codul de procedură penală**, reţine că acestea consacră posibilitatea judecătorului de cameră preliminară de a restitui cauza la parchet dacă se constată că rechizitoriul este neregulamentar întocmit, iar neregularitatea nu a fost remediată de procuror în termen şi atrage imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecăţii. Ca atare, apreciază că susţinerea autorilor excepţiei în sensul că textul criticat limitează posibilitatea judecătorului de cameră preliminară, "nepermiţându-i să restituie cauza la parchet chiar dacă se constată că urmărirea penală s-a derulat prin încălcarea dreptului la un proces echitabil", nu poate fi reţinută.

18. Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului şi Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispoziţiile legale criticate, raportate la prevederile **Constituţiei**, precum şi Legea nr. **47/1992**, reţine următoarele:

19. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art. 146 lit. d) din **Constituţie**, precum şi ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 şi 29 din Legea nr. **47/1992**, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

20. Obiectul excepţiei de neconstituţionalitate îl constituie dispoziţiile art. 305 alin. (1) şi (3), precum şi ale art. 346 alin. (3) lit. a) din **Codul de procedură penală**, cu următorul conţinut:

- Art. 305 alin. (1) şi (3): "(1) Când actul de sesizare îndeplineşte condiţiile prevăzute de lege şi se constată că nu există vreunul dintre cazurile care împiedică exercitarea acţiunii penale prevăzute la art. 16 alin. (1), organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale cu privire la faptă. [...]

(3) Când din datele şi probele existente în cauză rezultă indicii rezonabile că o anumită persoană a săvârşit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, procurorul dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare faţă de aceasta, care dobândeşte calitatea de suspect.";

- Art. 346 alin. (3) lit. a): "(3) Judecătorul de cameră preliminară restituie cauza la parchet dacă:

a) rechizitoriul este neregulamentar întocmit, iar neregularitatea nu a fost remediată de procuror în termenul prevăzut la art. 345 alin. (3), dacă neregularitatea atrage imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecăţii;".

21. În opinia autorilor excepţiei textele criticate contravin prevederilor constituţionale cuprinse în art. 1 alin. (5) potrivit căruia, în România, respectarea **Constituţiei**, a supremaţiei sale şi a legilor este obligatorie, art. 11 alin. (2) referitor la dreptul internaţional şi dreptul intern, art. 20 referitor la tratatele internaţionale privind drepturile omului, art. 21 alin. (3) potrivit căruia părţile au dreptul la un proces echitabil şi la soluţionarea cauzelor într-un termen rezonabil, art. 24 alin. (1) şi alin. (2) referitor la dreptul la apărare, art. 124 alin. (3) potrivit căruia judecătorii sunt independenţi şi se supun numai legii, art. 132 alin. (1) potrivit căruia procurorii îşi desfăşoară activitatea potrivit principiului legalităţii, al imparţialităţii şi al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiţiei, şi art. 148 alin. (2) referitor la integrarea în Uniunea Europeană. De asemenea, se invocă prevederile art. 6 paragrafele 1 şi 3 şi art. 13 din **Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale**.

22. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea observă că, prin noile reglementări procesual penale, **legiuitorul a renunţat la faza actelor premergătoare, instituind, ca regulă, caracterul obligatoriu al începerii urmăririi penale anterior efectuării oricăror acte de cercetare.** Referitor la noua reglementare, în expunerea de motive a Legii privind Codul de procedură penală s-a arătat că "simplificarea etapei de urmărire penală s-a realizat, pe de o parte, prin reglementarea unei proceduri rapide de verificare a sesizăriiadresate organelor de urmărire penală, ce permite ca, atunci când din cuprinsul acesteia rezultă faptul că s-a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală şi nu există vreunul din cazurile care împiedică exercitarea acţiunii penale, organul de urmărire penală să dispună începerea urmăririi penale cu privire la faptă, prin declanşarea fazei de investigare a faptei fiind conturat cadrul procesului penal".

23. Curtea observă că din modul de reglementare a dispoziţiilor art. 305 alin. (1) din **Codul de procedură penală**, care dispun că atunci "când actul de sesizare îndeplineşte condiţiile prevăzute de lege şi se constată că nu există vreunul dintre cazurile care împiedică exercitarea acţiunii penale prevăzute la art. 16 alin. (1), organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale cu privire la faptă", se desprinde concluzia că legiuitorul a instituit în sarcina organului de urmărire penală obligaţia de a începe urmărirea penală, imediat după ce a fost legal sesizat. Totodată, Curtea apreciază că din dispoziţiile art. 305 alin. (3) din **Codul de procedură penală**, care dispun că atunci "când din datele şi probele existente în cauză rezultă indicii rezonabile că o anumită persoană a săvârşit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, procurorul dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare faţă de aceasta, care dobândeşte calitatea de suspect", **rezultă că noua reglementare nu mai permite începerea urmăririi penale direct faţă de o anumită persoană, instituind obligaţia începerii, în toate cazurile, a urmăririi penale *in rem*. Această dispoziţie are caracter imperativ şi este aplicabilă chiar şi în ipoteza în care în cuprinsul actului de sesizare este indicată o anumită persoană ca fiind cea care a săvârşit infracţiunea ce face obiectul sesizării ori când starea de fapt descrisă permite identificarea sa.**

24. Curtea reţine că, după efectuarea cercetărilor în cadrul urmăririi penale *in rem*, **în momentul în care există indicii suficiente pentru a fundamenta bănuiala rezonabilă că o anumită persoană a săvârşit fapta, procurorul dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare faţă de aceasta, *in personam*, persoana respectivă dobândind calitatea de suspect.** În acest moment, al

dobândirii calităţii de suspect, persoanei respective îi sunt aplicabile dispoziţiile art. 77, art. 78 şi art. 83 din Codul de procedură penală, fiindu-i incidente drepturile şi obligaţiile pe care legea le prevede pentru acest subiect procesual principal.

25. Prin Decizia nr. 236 din 19 aprilie 2016*), nepublicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, la data pronunţării prezentei decizii, **Curtea a reţinut că începerea urmăririi penale *in rem* legitimează organul de cercetare penală să demareze activităţile specifice care duc la realizarea obiectului urmăririi penale, sens în care, după sesizare, are obligaţia să caute şi să strângă datele ori informaţiile cu privire la existenţa infracţiunii, să ia măsuri pentru limitarea consecinţelor acesteia şi să strângă şi să administreze probele necesare cu respectarea exigenţelor consacrate de art. 100 şi 101 din Codul de procedură penală referitoare la administrarea probelor în acord cu principiul loialităţii.**

26. Astfel, Curtea apreciază că faza procesuală a urmăririi penale *in rem* este o fază destinată strângerii de probe în baza cărora se pot contura indicii rezonabile care pot sta la baza unei învinuiri aduse unei persoane. Curtea reţine că învinuirea adusă unei persoane concretizată în ordonanţa procurorului prin care se dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale, *in personam*, are caracterul unei acuzaţii în materie penală, în sensul dat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului acestei noţiuni. Prin consecinţele pe care formularea unei învinuiri *in personam* le are în planul drepturilor persoanei, aceasta nu poate fi consecinţa unei simple înregistrări a unei sesizări împotriva unei persoane, aceasta trebuind fundamentată de o serie de elemente - indicii rezonabile - administrate prin mijloacele de probă prevăzute de lege.

27. În ceea ce priveşte sintagma "indicii rezonabile", Curtea apreciază că aceasta este echivalentă cu cea de "bănuială rezonabilă"/"suspiciuni rezonabile" şi presupune existenţa unor fapte sau informaţii capabile să convingă un observator obiectiv că individul în cauză poate să fi comis infracţiunea. Ceea ce poate fi considerat "rezonabil" va depinde însă de toate aspectele cauzei (Hotărârea din 22 mai 2014, pronunţată în Cauza Ilgar Mammadov împotriva Azerbaidjanului, paragraful 88; Hotărârea din 30 august 1990, pronunţată în Cauza Fox, Campbell şi Hartley împotriva Regatului Unit, paragraful 32).

28. Având în vedere aceste considerente, Curtea apreciază că reglementarea etapei urmăririi penale *in rem* garantează caracterul echitabil al desfăşurării urmăririi penale, astfel încât orice acte de cercetare să se desfăşoare într-un cadru procesual şi nicio persoană să nu fie pusă sub acuzaţie în lipsa unor date sau probe din care să rezulte indicii rezonabile că a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală.

29. În ceea ce priveşte intervalul de timp ce separă momentul începerii urmăririi penale *in rem* de momentul începerii urmăririi penale *in personam*, Curtea, prin Decizia nr.236 din 19 aprilie 2016, precitată, a constatat că acesta nu este strict şi expres determinat de dispoziţiile Codului de procedură penală. Cu toate acestea, dispoziţia procesual penală precizează că procurorul dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare faţă de o persoană când din datele şi probele existente în cauză rezultă indicii rezonabile că aceasta a săvârşit fapta pentru care s-a început urmărirea penală. Astfel, procurorul este obligat ca, în momentul în care există indicii rezonabile că o persoană a săvârşit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, să dispună continuarea urmăririi penale faţă de acea persoană. Aceasta rezultă din folosirea de către legiuitor a verbului la modul imperativ "dispune", iar nu "poate dispune", astfel încât nu se poate interpreta că există o facultate a procurorului de a amâna momentul începerii urmăririi penale *in personam* până la realizarea probaţiunii necesare pentru punerea în mişcare a acţiunii penale şi dispunerea directă a acestei măsuri.

---

*) Decizia Curţii Constituţionale nr. 236 din 19 aprilie 2016 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 426 din 7 iunie 2016.

30. Cu acelaşi prilej, Curtea a reţinut că nu poate fi primită nici susţinerea potrivit căreia posibilitatea procurorului de a începe urmărirea penală afectează principiul imparţialităţii care guvernează activitatea procurorilor, consacrat de art. 132 alin. (1) din **Legea fundamentală**, deoarece, potrivit art. 100 alin. (1) din **Codul de procedură penală**, în cursul urmăririi penale, organul de urmărire penală strânge şi administrează probe atât în favoarea, cât şi în defavoarea suspectului sau a inculpatului, din oficiu ori la cerere. De aceea, ţinând seama de aceste prevederi, precum şi de pregătirea profesională a procurorilor, Curtea a constatat că faţă de aceştia funcţionează prezumţia îndeplinirii cu bună-credinţă a activităţii lor, astfel încât să nu se ajungă la încălcarea drepturilor fundamentale ale persoanelor supuse unor proceduri penale.

31. De asemenea, Curtea a mai constatat că din modul de redactare a prevederilor legale criticate nu se desprinde vreun înţeles echivoc, destinatarii normei, între care se regăsesc şi organele judiciare, putând înţelege cu uşurinţă sensul acestora, motiv pentru care nu poate fi primită nici susţinerea potrivit căreia ar fi afectate prevederile constituţionale ale art. 1 alin. (5) din **Constituţie**. Faptul că de la data începerii urmăririi penale *in rem* şi până la data începerii urmăririi penale *in personam* trece o perioadă mai mare de timp nu reprezintă o problemă de constituţionalitate, întrucât, în funcţie de circumstanţele fiecărei speţe, timpul necesar fundamentării bănuielii rezonabile că o anumită persoană a săvârşit o infracţiune poate fi mai mare sau mai mic. Aşa fiind, din perspectiva acestor critici, Curtea a constatat că acestea nu pot fi primite, întrucât nu se poate admite ideea încălcării prezumţiei de constituţionalitate ca urmare a aplicării unor dispoziţii în contradicţie cu legea ori cu principiile fundamentale. De altfel, prevederile art. 305 alin. (3) din Codul de procedură penală stabilesc în mod clar că, atunci când există indicii rezonabile că o anumită persoană a săvârşit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, procurorul va dispune continuarea urmăririi penale faţă de aceasta, care dobândeşte calitatea de suspect. În măsura în care, în dezacord cu aceste prevederi, procurorul nu respectă aceste exigenţe, atunci, în cazul emiterii rechizitoriului, suspectul devenit inculpat poate supune cenzurii judecătorului de cameră preliminară verificarea legalităţii administrării probelor şi a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, întrucât potrivit art. 342 şi art. 345 alin. (1) şi (2) din **Codul de procedură penală**, în procedura de filtru, judecătorul de cameră preliminară are posibilitatea să constate nulitatea relativă şi să excludă actele de urmărire penală şi probele administrate cu încălcarea legii care conferă, între altele, şi un drept efectiv la apărare. În acest sens, Curtea a constatat că prevederile art. 282 alin. (1) din **Codul de procedură penală**stabilesc că încălcarea dispoziţiilor legale determină nulitatea actului atunci când prin nerespectarea cerinţei legale s-a adus o vătămare drepturilor părţilor ori ale subiecţilor procesuali principali, care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desfiinţarea actului. De aceea, ori de câte ori toate sau majoritatea probelor din faza de urmărire penală au fost administrate numai în cursul urmăririi penale *in rem*, atunci se pot pune în discuţie aspecte de aplicare a legii cu nesocotirea garanţiilor specifice dreptului la un proces echitabil, cum ar fi dreptul suspectului de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat şi încadrarea juridică a acesteia, de a consulta dosarul, în condiţiile legii, de a avea un avocat ales sau unul din oficiu pentru cazurile de asistenţă obligatorie, de a propune administrarea de probe, de a ridica excepţii şi de a pune concluzii, de a formula orice alte cereri ce ţin de soluţionarea laturii penale şi civile a cauzei, de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege, de a fi informat cu privire la drepturile sale ori dreptul de a beneficia de alte drepturi prevăzute de lege. Câtă vreme, în funcţie de particularităţile fiecărui caz, este dovedită privarea suspecţilor/inculpaţilor de drepturile conferite de **Codul de procedură penală**, fiindu-le grav afectat dreptul la apărare în cursul urmăririi penale, atunci probele şi actele întocmite cu nerespectarea exigenţelor legale pot fi înlăturate până la încheierea procedurii de cameră preliminară.

32. Aşa fiind, Curtea a constatat că aceste neajunsuri nu sunt o consecinţă a conţinutului normativ al prevederilor art. 305 alin. (1) şi (3) din **Codul de procedură penală**, ci reprezintă o posibilă aplicare defectuoasă a lor şi că, în acord cu exigenţele dreptului la un proces echitabil, persoana interesată are posibilitatea să conteste legalitatea anumitor probe şi acte de urmărire penală şi să se opună utilizării lor în procedura de filtru. Pe de altă parte, faptul că nu este posibilă dobândirea calităţii oficiale de

suspect imediat ce organele de urmărire penală au fost sesizate cu privire la săvârşirea unei fapte penale de către una sau mai multe persoane reprezintă o garanţie justificată de necesitatea protejării drepturilor persoanelor împotriva cărora a fost formulată o astfel de sesizare, pentru ca acestea să nu fie supuse unor acuzaţii penale fără o minimă verificare a susţinerilor din care să rezulte atât existenţa faptei şi inexistenţa vreunui caz care împiedică exercitarea acţiunii penale, cât şi suspiciunea rezonabilă că au săvârşit o faptă prevăzută de legea penală.

33. În sfârşit, Curtea a mai constatat că, potrivit jurisprudenţei sale, deturnarea reglementărilor legale de la scopul lor legitim, printr-o sistematică interpretare şi aplicare eronată a acestora de către instanţele judecătoreşti sau de către celelalte subiecte chemate să aplice dispoziţiile de lege, poate determina neconstituţionalitatea acelei reglementări. De aceea, Curtea a apreciat că are competenţa de a elimina viciul de neconstituţionalitate astfel creat, esenţial în asemenea situaţii fiind asigurarea respectării drepturilor şi libertăţilor persoanelor, precum şi a supremaţiei **Constituţiei** (Decizia nr. **448 din 29 octombrie 2013**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 5 din 7 ianuarie 2014). Totodată, Curtea a apreciat că analiza sa din această perspectivă se va realiza în cazul existenţei unei practici unanime într-un anumit sens care determină neconstituţionalitatea textului de lege criticat (a se vedea Decizia nr. **145 din 17 martie 2016**[*)], nepublicată încă în Monitorul Oficial al României, Partea I, la data pronunţării prezentei decizii). Aplicând aceste considerente la speţa supusă controlului de constituţionalitate, Curtea a constatat că nu poate reţine neconstituţionalitatea textului de lege criticat, având în vedere că, în prezent, nu au fost relevate o practică şi o interpretare a acestor reglementări care să contravină Legii fundamentale.

34. În ceea ce priveşte excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 346 alin. (3) lit. a) din **Codul de procedură penală**, Curtea reţine că, din reglementarea atribuţiilor pe care funcţia exercitată de judecătorul de cameră preliminară le presupune, activitatea acestuia nu priveşte fondul cauzei, actul procesual exercitat de către acesta neantamând şi nedispunând, în sens pozitiv sau negativ, cu privire la elementele esenţiale ale raportului de conflict: faptă, persoană şi vinovăţie (în acest sens Decizia nr. **641 din 11 noiembrie 2014**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 887 din 5 decembrie 2014). De asemenea, Curtea observă că instanţa de contencios constituţional a reţinut că obiectul procedurii desfăşurate în camera preliminară îl constituie verificarea, după trimiterea în judecată, a competenţei şi a legalităţii sesizăriiinstanţei, precum şi verificarea legalităţii administrării probelor şi a efectuării actelor de către organele de urmărire penală. Prin urmare, acesta se circumscrie unor aspecte referitoare la competenţă şi la legalitatea fie a sesizării, fie a administrării probelor care fundamentează acuzaţia în materie penală. Aşa fiind, judecătorul de cameră preliminară nu se poate pronunţa asupra aspectelor legate de temeinicia acuzaţiei, aceasta fiind atributul exclusiv al instanţei competente să judece fondul cauzei. Nu în ultimul rând, Curtea a constatat că obiectivul acestei proceduri este de a stabili dacă urmărirea penală şi rechizitoriul sunt apte să declanşeze faza de judecată ori trebuie refăcute, iar, în ipoteza începerii judecăţii, de a stabili care sunt actele asupra cărora aceasta va purta şi pe care părţile şi ceilalţi participanţi îşi vor putea întemeia susţinerile ori pe care trebuie să le combată (Decizia nr. **838 din 8 decembrie 2015**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 158 din 1 martie 2016).

35. Curtea observă că în procedura camerei preliminare instanţa de judecată va analiza şi se va pronunţa, în consecinţă, asupra legalităţii sesizării instanţei, a administrării probelor şi a efectuării actelor de urmărire penală. Astfel, restituirea cauzei la parchet de către judecătorul de cameră preliminară va avea loc doar ca urmare a excluderii tuturor probelor administrate în cursul urmăririi penale, având în vedere necesitatea refacerii în totalitate a urmăririi penale, probele administrate anterior neputând fi valorificate în niciun mod, fiind considerate a fi fost obţinute în mod nelegal. În cazul în care judecătorul de cameră preliminară exclude doar o parte a probelor, constatând îndeplinite celelalte condiţii, va dispune începerea judecăţii.

[*)] Decizia Curţii Constituţionale nr. **145 din 17 martie 2016** a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 437 din 10 iunie 2016.

36. În acest context, Curtea observă că, potrivit art. 341 alin. (11) din **Codul de procedură penală**, "probele care au fost excluse nu pot fi avute în vedere la judecarea în fond a cauzei". Astfel, judecata va purta având în vedere numai acele probe care nu au fost excluse de judecătorul de cameră preliminară. De asemenea, potrivit art. 385 din **Codul de procedură penală**, "dacă din cercetarea judecătorească rezultă că pentru lămurirea faptelor sau împrejurărilor cauzei este necesară administrarea de probe noi, instanţa dispune fie judecarea cauzei în continuare, fie amânarea ei pentru administrarea probelor". Având în vedere aceste aspecte, Curtea apreciază că drepturile şi interesele inculpatului nu sunt încălcate în cazul trimiterii în judecată după excluderea doar a unor probe, astfel că nu pot fi reţinute susţinerile autorilor excepţiei potrivit cărora textul criticat încalcă art. 11, art. 20, art. 21 alin. (3), art. 124 alin. (3) şi art. 148 alin. (2) din **Constituţie**, precum şi art. 6 şi art. 13 din **Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale**.

37. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) şi art. 147 alin. (4) din **Constituţie**, precum şi al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) şi al art. 29 din Legea nr. **47/1992**, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Ionuţ Cristian Doroş, Florin Alexandru Ulici şi Gerenyi Istvan Peter în dosarele nr. 1.713/83/2015/a1 şi nr. 509/35/2015 ale Curţii de Apel Oradea - Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi constată că dispoziţiile art. 305 alin. (1) şi alin. (3) şi ale art. 346 alin. (3) lit. a) din **Codul de procedură penală** sunt constituţionale în raport cu criticile formulate. Definitivă şi general obligatorie.Decizia se comunică Curţii de Apel Oradea - Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I. Pronunţată în şedinţa din data de 5 mai 2016.

PREŞEDINTELE CURŢII CONSTITUŢIONALE

Magistrat-asistent,"

Publicat în Monitorul Oficial cu numărul 599 din data de 5 august 2016

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY

CAPITOLUL VI

TACTICA CRIMINALISTICĂ PRIVIND ORGANIZAREA, PLANIFICAREA ŞI ELABORAREA VERSIUNILOR PROCESULUI INVESTIGATIV PENAL (URMĂRIREA PENALĂ) ÎN CAUZELE PENALE AVÂND CA OBIECT INFRACŢIUNI CONTRA SECURITĂŢII NAŢIONALE ŞI DE TERORISM

Secţiunea 1

[138] ***Direcţiile investigative în cauzele penale concrete privind infracţiunile contra securităţii naţionale şi infracţiunile de terorism. Prezentare generală***

A. Verificarea actului de sesizare în cauzele penale având ca obiect infracţiuni contra securităţii naţionale şi de terorism

B. Elaborarea versiunilor cu prilejul verificării actului de sesizare

C. Stabilirea problemelor de lămurit şi a activităţilor de întreprins pentru clarificarea tuturor aspectelor cauzei investigate

D. Organizarea urmăririi penale în cauza concretă investigată

E. Planificarea urmăririi penale în cauza concretă investigată

F. Folosirea unor modalităţi de acţiune investigativă concertate, realizate de unităţi interforţe investigative specializate

G. Alegerea şi utilizarea la momentul tactic oportun a *procedeelor probatorii şi metodelor speciale de cercetare prevăzute de codul de procedură penală*, adecvate şi eficiente, pentru descoperirea, constatarea, administrarea probatoriului şi dovedirea vinovăţiei, funcţie de particularităţile cazului concret investigat

Secţiunea a 2-a

Verificarea actului de sesizare de către organele de urmărire penală până la momentul continuării urmăririi penale faţă de persoană. Problematici.

[139] Verificarea conţinutului actului de sesizare (*plângere, denunţ*) în legătură cu infracţiunile contra securităţii naţionale şi acte de terorism presupune următoarele problematici:

- **verificări în ce priveşte realitatea şi autenticitatea ori al nerealităţii şi tendenţiozităţii acestuia, bunei sau relei credinţe,**
- constatarea necesităţii **completării şi clarificării actului de sesizare** ceea ce este posibil în primul rând prin *obţinerea răspunsului la o suită de întrebări* referitoare la faptele, situaţiile, împrejurările descrise în actul de sesizare.

Aceste întrebări au ca destinaţie lămurirea următoarelor aspecte: *ce faptă s-a comis şi care este natura ei?; unde s-a comis fapta, situaţia, împrejurarea investigată?; când a fost săvârşită?; cine este autorul ei?; cum, în ce mod a săvârşit-o?; cu ajutorul cui?; în ce scop a fost săvârşită?, la care se adaugă apoi altele, referitoare la persoana petiţionarului sau denunţătorului şi latura atitudinală a acesteia: cine este petiţionarul sau denunţătorul; acesta*

este de bună sau de rea credinţă; ce anume l-a determinat pe denunţător la sesizarea activităţilor ilicite organelor de urmărire penală sau celor de informaţii: sentiment civic, se autodenunţă, uzitează de prevederile de impunitate sau reducere a pedepsei prevăzute de lege, dorinţa de a se înscrie în solda serviciilor unui alt stat şi dacă da, de ce: pentru înavuţire, pentru motive politice, ideologice, nedreptate socială, impact cu criteriile de propensiune profesională de la serviciul de informaţii din care face parte; situaţia sanitară a sa sau a familiei îi impune procurarea de sume de bani peste cele care le obţine ilicit, oare nu cumva se doreşte infiltrarea sa în serviciile de informaţii de către organisme externe, denunţul formulat având menirea de a-l introduce în acestea.

[140] O altă suită de problematici sunt cele existente **în cazul sesizării din oficiu (*sesizare conform prevederilor art. 61 alin. 1 lit. c din c. p. p.*)**:

- documentaţia informativă sau cea care semnalează fapte, situaţii, împrejurări reflectă realitatea sau este rodul doar al unui lanţ de coincidenţe şi întâmplări;
- sursele de informare exprimă bună sau rea credinţă, nu fac cumva parte dintr-un joc operativ al unui serviciu de informaţii advers sau reprezintă înscenări rod al unor răzbunări;
- sesizarea este sinteza corectă a materialului informativ de *„primă mână"* sau prezintă erori de apreciere şi evaluare.

[141] În sfârşit, un alt set de problematici se referă la **gradualitatea şi succesiunea actelor de verificare ce se impun a fi întreprinse**:

- se operează doar cu activităţi cunoscute sub denumirea generică de ***verificare pasivă*** (de exemplu, *obţinerea de relaţii oficiale de la instituţii publice*) sau se impune **adoptarea directă a procedeelor de supraveghere tehnică şi metodelor speciale de cercetare ori a altor procedee probatorii prevăzute de codul de procedură penală** (conservarea datelor informatice, perchezitie, ridicarea de obiecte şi înscrisuri sau este cazul organizării surprinderii în flagrant, audierea persoanelor – denunţători, martori, persoana vătămată, cercetare la faţa locului ş.a.);
- care este **succesiunea în care se vor efectua activităţile** secvenţiale din cadrul actelor de verificare, prealabile continuării urmăririi penale faţă de persoane.

Activităţile din cadrul verificării actului de sesizare într-o investigaţie concretă pot fi planificate să fie executate într-o anumită succesiune sau concomitent, eventualele priorităţi stabilindu-se în funcţie de momentele operative care se crează, întâietate având întotdeauna acelea care sunt destinate înlăturării pericolelor iminente la adresa securităţii naţionale şi acte de terorism, precum şi cele care vizează viaţa şi integritatea fizică a persoanelor ori dezastre, distrugeri, ca să nu mai vorbim de conflicte sau acţiuni armate.

Acesta este **cadrul general al problematicii pe care îl au verificările cu privire la actul de sesizare** şi până la continuarea urmăririi penale faţă de persoană, întreprinse în cadrul unei investigaţii privind o infracţiune contra securităţii naţionale sau act de terorism, fiecare caz în parte având particularităţile şi specificităţile sale, care determină stabilirea şi a altor probleme de clarificat şi, funcţie de acestea, activităţile concrete de întreprins pentru lămurirea lor.

Scopul şi finalitatea acestor verificări este de a verifica, completa, preciza conţinutul informativ – cantitativ şi valoric – al actului de sesizare, de a identifica şi stabili indiciile

temeinice care să conducă organul de urmărire penală la luarea unei decizii în legătură cu actul de sesizare, fie prin **dispunerea începerii urmăririi penale – *in personam* –**, fie prin dispunerea **clasării urmăririi penale** în cauza respectivă.

Secțiunea a 3-a

Versiunile în cadrul activității de verificării actului de sesizare.

[142] Poziția centrală în cadrul planificării activității de verificare a actului de sesizare o reprezintă *versiunile*[709] pe care le abordează organul de urmărire penală în legătură cu *două aspecte principale*:

a) referitor la necesitatea verificării, completării și precizării actului de sesizare;

b) privind faptele, situațiile, împrejurările decelate în actul de sesizare, în sensul dacă:
- acestea se circumscriu elementelor constitutive ale infracțiunilor contra securității naționale sau acte de terorism;
- conțin elemente ale unor alte infracțiuni prevăzute în codul penal sau legi speciale;
- reprezintă simple fapte de viață, care nu îmbracă elemente de natură infracțională, reprezentând eventual contravenții, abateri disciplinare, administrative sau fapte care se circumscriu răspunderii civile delictuale.

[143] Elaborarea versiunilor este *necesară* pentru ca organul de urmărire penală să știe dacă se impune sau nu declanșarea urmăririi penale față de fapta sesizată și începerea efectuării verificărilor în legătură cu aspectele învederate în actul de sesizare, dacă aceste verificări își pot atinge scopul și finalitatea pentru care sunt instituite și, în caz afirmativ, care sunt limitele până la care se pot întinde sub aspectul conținutului lor.

[144] *Următoarele presupuneri logice ale organului de urmărire penală pot să constituie versiuni:*

a) în actul de sesizare sunt decelate fapte, situații, împrejurări **reale și autentice;**

b) faptele, situațiile și împrejurările relevate oferă date, indicii și informații din care se desprinde doar virtuala sau presupusa existență a unei infracțiuni contra securității naționale sau act de terorism, și ele nu sunt suficiente – cantitativ și valoric – pentru a se putea trage o concluzie preliminară în legătură cu reala și autentica existență a elementelor constitutive ale infracțiunii, considerent pentru care **este necesară completarea, precizarea actului de sesizare;**

c) prin actul de sesizare se încunoștințează organul de urmărire penală cu fapte, situații, împrejurări **nereale**, care nu-și au corespondent în realitatea faptică, prezentate tendențios și răuvoitor, cu scop de răzbunare sau pentru a crea panică, dezordine, bulversarea derulării normale a vieții sociale, economice într-o anumită zonă, mediu, sau pur și simplu sunt fabulații.

---

[709] Versiunea reprezintă o presupunere logică, o explicație plauzibilă, obiectiv posibilă și provizorie dată situațiilor și împrejurărilor legate de un demers investigativ în legătură cu o faptă concretă (I. Mircea, *op. cit.*, p. 223; V. Berchesan, op. cit., p.245; A. Ciopraga, *Criminalistica – tratat de tactică*, Ed. Gama, Iași, p.21; Em. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Actami, București, 2001, p.376. C. Aioanițoaie și Em. Stancu, *op. cit.*, p.17.) care constituie sau poate constitui amenințare la adresa securității naționale.

[145] Versiunile îşi au *problemele lor specifice de clarificat* care se lămuresc prin întreprinderea anumitor activităţi, iar menţinerea sau eliminarea lor se realizează în principal prin verificarea concretă a veridicităţii faptelor, situaţiilor, împrejurărilor concrete, despre care se face referire în actul de sesizare.

Activitatea de elaborare a versiunilor dă sens şi perspectivă investigaţiilor întreprinse, unele dintre ele având drept scop evidenţierea stărilor de fapt, direcţionarea investigării spre găsirea datelor, indicilor şi informaţiilor temeinice care demonstrează existenţa situaţiilor, împrejurărilor şi faptelor care reprezintă infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism, altele vizând însuşiri pe care trebuie să le aibă organele de urmărire penală şi cele care au atribuţii în domeniul securităţii naţionale, ceea ce presupune respectarea anumitor *criterii* ce stau la baza elaborării lor:

- astfel, organul de urmărire penală trebuie să aprecieze dacă datele ce privesc natura faptei, împrejurările săvârşirii *constituie infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de teorism,* modul de comitere şi altele, sunt suficiente din punct de vedere cantitativ şi corespunzătoare sub aspect calitativ. Atunci când se constată lipsa sau insuficienţa unor astfel de date se impune suplimentarea informaţiilor;
- activităţile întreprinse pentru lămurirea unei versiuni trebuie să ofere, sub aspect calitativ, *date, indicii şi informaţii obiective* care să provină din fapte sigur determinate. Nu orice presupunere, – supoziţie –, sau orice explicaţie abstract posibilă poate să constituie versiune şi este necesar de a exista un suport obiectiv demonstrat prin activităţi derulate corect şi în temeiul legii. **Menţiunile vagi, imprecise, incoerente din cuprinsul actului de sesizare trebuie completate, precizate, clarificate prin invitarea petiţionarului sau a denunţătorului – persoană fizică sau juridică – în faţa organului de urmărire penală, iar pentru confirmarea sau infirmarea aspectelor sesizate se impune suplimentarea actului de sesizare;**
- la baza elaborării versiunilor în cadrul verificărilor prealabile trebuie să stea întotdeauna *elemente de fapt*, temeiuri care să facă explicaţia dată, obiectiv posibilă, plauzibilă, verosimilă. Numai în acest fel se evită formularea de versiuni fanteziste, lipsite de temei, rupte de realitate.
  Pentru elaborarea unei versiuni este suficient un singur element de fapt, nefiind necesar un material documentar complex[710].

De pildă, confecţionarea şi deţinerea unui dispozitiv de ascultare a convorbirilor ambientale, împrejurare sesizată într-un denunţ, constituie un temei suficient pentru organele de urmărire penală de a verifica actul de sesizare, prin declanşarea verificărilor prealabile în vederea executării cărora se vor elabora versiuni.

Sau, sesizarea organelor de urmărire penală în legătură cu descoperirea unui dispozitiv exploziv improvizat (D.E.I.) într – un hidrant, amplasat pe coridorul de la etajul I al sediului Prefecturii judeţului Vrancea, din Focşani, în apropierea uşii de acces la cabinetul Prefectului, cu prilejul controlului efectuat de echipa pirotehnică a S.P.P., în vederea asigurării securităţii perimetrului interior unde urma să aibă loc vizita Preşedintelui României, reprezintă îndrituirea certă a organelor de urmărire penală de a declanşa urmărirea penală. Una dintre primele activităţi din suita celor ce urmează a se efectua, alături de cercetarea la faţa locului şi ridicarea în condiţii de manipulare cu respectarea regulilor criminalistice, dispunerea şi efectuarea unei constatări tehnico – ştiinţifice, cu următoarele obiective: 1) Dacă dispozitivul pus la dispoziţie are caracteristicile unui sistem exploziv?", 2) dacă dispozitivul pus la dispoziţie este funcţional sau nu; 3)evaluarea efectelor

[710] I. Mircea, *op. cit.*, p.224.

dispozitivului asupra mediului conex, care are rolul de a se verifica versiunea dacă fapta respectivă constituie sau nu un atentat la viaţa preşedintelui României[711] *(Raportul de constatare tehnico ştiinţifică a fost realizat de un specialist din cadrul D.I.I.C.O.T. şi se află exemplificat în vol. II, Partea a II – a a prezentei lucrări).*

- datele, indiciile, informaţiile, situaţiile de fapt care stau la baza elaborării versiunilor trebuie să se afle într-un anumit raport cu faptele a căror explicaţie se urmăreşte.
  Astfel de date îşi au proveniența în actul de sesizare. Informaţiile obţinute prin *„activităţile specifice"* executate de organele de stat cu atribuţii domeniul securităţii naţionale sintetizate în constatarea înaintată organelor de urmărire penală sau invocate în solicitarea autorizaţiei efectuării actelor prevăzute de art. 14 alin.2 din Legea nr. 51/1991 reprezintă o sursă corespunzătoare pentru ca organele de urmărire penală să fie în măsură să elaboreze versiunile de cercetare, ele fiind raportate evident la o situaţie faptică.
  În procesul de elaborare a versiunilor, *regula generală* o reprezintă întemeierea acestora pe *„activităţile specifice"* derulate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale pentru culegerea de informaţii generale, şi nu în ultimul rând, în banca de date a acestor organe.

- elaborarea judicioasă a versiunilor este supusă şi cerinţei referitoare la *calităţile pe care trebuie să le îndeplinească organul judiciar*. Este vorba în primul rând de cunoştinţele de specialitate ale celui care efectuează urmărirea penalăşi de experienţa şi capacitatea acestuia de a opera cu principalele forme de raţionament. Deci formularea versiunilor presupune o solidă formaţie juridică, concretizată prin ample cunoştinţe din domeniul dreptului procesual penal, medicinei legale, logicii, psihologiei judiciare ş.a. şi bineînţeles din domeniul tehnicii, tacticii şi metodologiei investigării criminalistice a infracţiunilor. Este şi firesc să fie aşa, atâta timp cât, cel puţin în faza iniţială a cercetărilor, majoritatea informaţiilor privitoare la faptă şi făptuitori provin din surse neprocesuale. Privite din această perspectivă, cunoştinţele generale din diferite ramuri ale ştiinţei îl vor ajuta cu siguranţă să elaboreze versiuni plauzibile. Nu trebuie omisă nici contribuţia pe care o poate *avea experienţa profesională* – considerată de teoreticienii şi practicienii investigaţiilor un veritabil optimizator al întregii activităţi de efectuare a actelor premergătoare – şi nici cunoaşterea temeinică a metodologiei de cercetare a fiecărui gen de infracţiuni.
- elaborarea corectă a versiunilor pentru verificarea actului de sesizare este facilitată de *intuiţia – flerul – celui care efectuează investigaţia*, facilitată şi de capacitatea sa de a găsi rapid cele mai adecvate soluţii problemelor diverse ce apar pe parcursul acesteia. Intuiţia nu este o însuşire înnăscută, o calitate ieşită din comun ci ea constituie o aptitudine a organului de investigare şi urmărire penală de a descoperi – nemijlocit şi imediat – pe cale raţională, adevărul, prin valorificarea experienţei şi cunoştinţelor dobândite anterior. Pe bună dreptate, literatura de specialitate apreciază că spontaneitatea soluţiei găsite este, în realitate, pregătită de o activitate intelectuală prealabilă, de experienţa acumulată anterior şi – într-o oarecare măsură – de prelucrarea inconştientă a acestora[712].
- elaborarea versiunilor presupune şi cerinţa ca organul de investigare şi urmărire penală să aibă *aptitudinea de a opera cu formele de raţionament.*[713]

---

[711] Dosar nr. 50/D/P/2006 al D.I.I.C.O.T. – Structura centrală.
[712] A. Ciopraga, *op. cit.*, p.18.
[713] Idem, p.16-17.

[146] Printre *problemele specifice de clarificat* în cadrul fiecărei versiuni, cu titlu orientativ, enumerăm:

1. Pentru versiunea că aspectele relevate în actul de sesizare sunt reale şi autentice:

• în ce constă infracţiunea contra securităţii naţionale sau acte de terorism, respectiv modalitatea faptică concretă în care se manifestă, în ce fază de derulare se află, cărei modalităţi normative alternative se circumscrie;

• cine sunt participanţii, calitatea acestora;

• unde, când şi cum s-au produs manifestările ilicite;

• sunt implicaţi şi factori externi, iar dacă da, care sunt aceşti factori: organisme guvernamentale, politice, grupări ideologice, extremiste, fundamentaliste, organizaţii neguvernamentale, grupări de interese financiare, există interese politice, etnice, sociale, militare, ecologice;

• care este starea de pericol ce se profilează: iminent, pe termen mediu sau mai îndelungat, există şi alte riscuri ori vulnerabilităţi proxime;

• ce măsuri preventive se impun cu celeritate;

• care sunt căile, metodele, mijloacele, tehnicile şi procedeele investigative cele mai adecvate pentru demersul investigativ care se va întreprinde.

2. Pentru versiunea că aspectele relevate sunt insuficiente cantitativ şi valoric, pentru a se putea formula o concluzie preliminară în legătură cu existenţa, în realitate, a unei infracţiuni contra securităţii naţionale sau de terorism:

• sunt necesare doar precizări ori completări ale actului de sesizare sau explicaţii mai ample şi consistente;

• care sunt elementele sau aspectele nelămurite, în ce constau acestea, nelămuririle vizează fapte, stări, situaţii, împrejurări sau se referă la persoane şi comportamentul acestora;

• în ce constau şi care sunt elementele de fapt ce pot să contureze o imagine cu potenţial evaluativ, concret, care să edifice clar asupra stării de lucruri semnalate în actul de sesizare;

• aspectele semnalate nu vizează domeniul securităţii naţionale, ci alte fascicole de relaţii sociale ocrotite de lege;

• împrejurările aduse la cunoştinţa organelor de urmărire penală nu au nici un fel de semnificaţie ilicită penală..

3. În cazul versiunii că sunt sesizate fapte, situaţii, împrejurări, stări de lucruri, nereale:

• care a fost mobilul şi scopul depunerii sesizării;
• care este persoana sau persoanele care au luat decizia formulării sesizării;
• gestul acesteia constituie sau nu o manifestare ilicită;
• care a fost modalitatea de concepere a acţiunii şi gradul de participare al persoanelor implicate;
• este o manifestare singulară sau concertată;
• sunt implicaţi factori extranei (manopere ale unor servicii străine, etc.);
• autorul gestului este bolnav psihic.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

Pentru fiecare dintre problemele de clarificat se stabilesc activităţi de întreprins în cadrul fiecărei probleme de lămurit urmându-se a se preciza în ce anume modalitate concretă se va rezolva.

Organele de urmărire penală vor stabili una sau mai multe activităţi concrete, vor alege metodele, mijloacele şi procedeele investigative penale idonee corespunzătoare şi adecvate fiecărei probleme de clarificat, stabilind pentru fiecare în parte, cine anume le execută (o singură persoană, un colectiv, compartimente diferite din cadrul aceleaşi instituţii), responsabilităţi (coordonatori, şefi nemijlociţi, persoane de legătură, executanţi) şi termene în care să fie executate sarcinile.

Secţiunea a 4-a
Stabilirea problemelor de lămurit şi a activităţilor de întreprins pentru clarificarea tuturor aspectelor cauzei investigate

[147] Aspecte generale

Problemele de clarificat în cadrul investigării **infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism** reprezintă aspectele pe care trebuie să le lămurească investigarea respectivă în legătură cu fapta comisă şi împrejurările acesteia, autorul faptei şi participanţii la săvârşirea ei precum şi consecinţele produse.

Clarificarea problemelor de lămurit în cursul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale ori de terorism nu reprezintă un scop în sine, ci reflectă maniera ordonată, logică şi coerentă prin care organul judiciar îşi propune şi organizează activităţile în vederea elucidării cauzei concrete sub toate aspectele.

Conţinutul problemelor de lămurit îşi are izvorul în actul de sesizare, astfel că în stadiul incipient al cercetării acestea vizează un cadru amplu cuprinzând, cel puţin, acele probleme exprimate în *„formula celor 7 întrebări”*[714], urmând ca, pe măsură ce prin activităţile întreprinse se obţin răspunsurile necesare, problematica să se diminueze ori, dimpotrivă, să se amplifice sau diversifice. Chiar în faza de debut a investigaţiei, *„formula celor 7 întrebări”* nu trebuie aplicată rigid, ci se raportează permanent atât la datele rezultate în actul de sesizare şi primele activităţi de cercetare derulate, cât şi la elementele de conţinut ale infracţiunii deduse investigaţiei[715]. Aşa de pildă, în cazul în care una din infracţiunile contra securităţii naţionale a fost surprinsă în flagrant fie spontan, fie urmare a organizării surprinderii flagrantului, răspunsurile la unele dintre problemele de clarificat sunt obţinute din activităţile derulate.

Esenţial este ca problematicile de lămurit, pe care şi le prefigurează organul judiciar, să nu se extindă nejustificat şi astfel să se realizeze strângerea mai multor date decât cele necesare pentru clarificarea cauzei sub toate aspectele, ceea ce ar conduce la îndepărtarea de problemele esenţiale şi disiparea eforturilor în activităţi ineficiente, iar pe de altă parte o supraîncărcare cu acte de urmărire penală care nu profită investigaţiei.

În acelaşi timp, trebuie ţinut seama că, în anumite investigaţii, răspunsurile oferite la întrebările din *„formula celor 7 întrebări”* sunt neîndestulătoare şi insuficiente pentru clarificarea pe deplin a obiectului investigaţiei, situaţii în care se impune o detaliere a problematicilor.

---

[714] Marcel Le Clere, în lucrarea *Manuel de police technique*, Ed. Police Revue, Paris, 1974, p. 225 - 226, face referire şi la **„formula celor 7W”** din limba germană: *wer?, was?, wo?, womit?, warum?, wie?, wann?;* E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Actami, Bucureşti, 2001, p. 374, în acelaşi sens şi A. Ciopraga, *Criminalistica – tratat de tactică*, Ed. Gama, Iaşi, 1996, p. 17.

[715] A. Ciopraga, op. cit., p. 18.

Aşa de pildă, în cazul atentatului care pune în pericol securitatea naţională, obţinerea răspunsului la întrebarea cine este autorul faptei şi care a fost instrumentul (arma) utilizată devine neîndestulător pentru economia investigaţiei, fiind necesar să se lămurească proveniența armei, scopul acţiunii sale şi altele.

Orice răspuns obţinut la problemele de lămurit stabilite iniţial determină clarificarea unor noi aspecte referitoare la fapte, activităţi, persoane, existând o înlănţuire permanentă de întrebări şi răspunsuri în investigaţia întreprinsă, a căror finalitate conduce la realizarea obiectului urmăririi penale, ceea ce obligă organul judiciar la exercitarea unui rol activ.

În situaţiile în care faptele care vizează infracţiuni contra securităţii naţionale ori acte de terorism sunt descoperite ca urmare a *„activităţilor specifice"* derulate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale sesizarea organului judiciar are loc în modalitatea sesizării din oficiu, astfel că unele din problemele de lămurit sunt, în parte, clarificate din faza de investigaţie informativ – operative.

Aşa de pildă, în cazul autosesizării în legătură cu comiterea unei infracţiuni de trădare prin transmitere de informaţii secrete de stat sau divulgarea secretului care periclitează securitatea naţională, în raport de care au fost desfăşurate *„activităţi specifice"* sunt clarificate problemele referitoare la persoana făptuitorului care a procurat, deţinut sau transmis documente, date ori informaţii clasificate drept secret de stat. În asemenea investigaţii se relevă, şi în materia stabilirii problemelor de lămurit, continuitatea, întrepătrunderea şi intercondiţionarea dintre faza investigativ - informativ – operative şi cea de urmărire penală, ceea ce este specific investigaţiilor având ca obiect infracţiuni contra securităţii naţionale şi terorism.

Categoriile de probleme de lămurit caracteristice *fazei investigativ - informativ - operative*, clarificate, în parte sau deplin în această fază, sunt preluate şi diversificate în timpul derulării urmăririi penale, în vederea edificării complete a organului judiciar în legătură cu cauza dedusă investigaţiei.

Problemele stabilite pentru a fi clarificate se particularizează funcţie de specificul fiecărei cauze concrete investigate, determinat de natura faptei, circumstanţele de loc şi timp în care s-a comis, mijloacele, metodele şi procedeele utilizate de făptuitor, mobilul şi scopul activităţii ilicite, făptuitori, calitatea şi contribuţia fiecăruia în realizarea acţiunii - inacţiunii şi altele.

Odată stabilite problemele de lămurit, pentru fiecare dintre acestea, organul judiciar va desfăşura activităţile de urmărire penală necesare clarificării lor.

Fiecare problemă de lămurit se clarifică prin folosirea metodelor, mijloacelor ori procedeelor probatorii prevăzute de lege, în mod singular sau concertat şi într-o ordine de prioritate apreciată drept oportună şi necesară de către organul judiciar.

Astfel, la identificarea autorului unei infracţiuni la adresa securităţii naţionale şi dovedirea vinovăţiei pot concura rezultatele utilizării interceptării comunicaţiilor, reţinerii şi verificării corespondenţei, constatărilor ori expertizelor criminalistice, dar şi cercetarea la faţa locului, percheziţia ori organizarea surprinderii în flagrant ş.a.

Indiferent de particularităţile fiecărui caz concret de infracţiune contra securităţii naţionale sau acte de terorism, investigaţia întreprinsă presupune stabilirea unor categorii de probleme de lămurit, al căror răspuns este absolut necesar clarificării cauzei respective şi fără de care nu există posibilitatea realizării, de către organul judiciar, a împrejurării dacă sunt conturate sau nu elementele constitutive ale unei astfel de infracţiuni.

Aceste probleme de lămurit au un caracter principal, ele diversificându-se în fiecare caz concret, şi sunt următoarele: *1) activitatea ilicită desfăşurată; 2) căile, metodele şi mijloacele folosite; 3) locul şi timpul săvârşirii infracţiunii; 4) identitatea şi calitatea victimei ameninţării la adresa securităţii naţionale; 5) consecinţele infracţiunii comise; 6) formele de*

vinovăție, mobilul și scopul activității ilicite; 7) identificarea infractorilor, calitatea acestora și contribuția pe care a avut-o fiecare la comiterea infracțiunii.

Funcție de natura infracțiunii comise și particularitățile acesteia, și obținerea răspunsurilor la aceste probleme principale, prin activitățile întreprinse, ele își capătă *ordinea de prioritate necesară clarificării.*

De exemplu, în cazul iminenței producerii unor urmări letale ori dezastruoase, întâi se impune identificarea infractorului în vederea curmării acțiunilor sale, urmând ca doar ulterior să se pună problema stabilirii formei sale de vinovăție, a mobilului și scopului manifestării sale.

Problemele principale de lămurit sunt subsumate unei **probleme centrale**, care reprezintă *sarcina generală a organului judiciar* și constă în stabilirea împrejurării dacă fapta comisă a creat o **stare de pericol pentru securitatea națională** sau nu, cunoscut fiind că infracțiunile contra securității naționale sunt infracțiuni de pericol, iar unele dintre ele au drept urmare și producerea unui rezultat material (cum ar fi, de pildă, vătămarea integrității corporale sau moartea victimei ori a mai multor persoane, în cazul atentatelor; distrugeri, degradări în cazul actelor de diversiune).

Înainte de toate urmează a se stabili ***dacă faptele ilicite deduse investigației penale vizează sau nu securitatea națională.***

Conceptual „*securitatea națională*", este definită în prevederile art. 1 din Legea nr. 51/1991 ca reprezentând „*starea de legalitate, de echilibru și de stabilitate socială, economică și politică necesară existenței și dezvoltării statului român, ca stat suveran, unitar, independent și indivizibil, menținerii ordinii de drept, precum și climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăților și îndatoririlor cetățenilor, potrivit normelor democratice statornicite prin Constituție*".

În *conceptul larg de securitate națională* sunt încorporate componentele de *securitatea economică, securitatea energetică și a comunicațiilor, securitatea urbană, securitatea umană, securitatea politică, securitatea socială, securitatea culturală, securitatea ecologică, securitatea informațională, securitate cibernetică* ș.a., acceptându – se *dimensiunea politică, militară, economică, ecologică și cibernetică a acestui concept*[716], „ce include ***apărarea națională, siguranța și ordinea publică*** „[717], fiind un „concept complex cu trei componente strategice fundamentale: siguranța națională, apărarea națională și ordine publică"[718], subliniindu-se că: „securitatea națională nu implică numai securitatea militară, deci domeniul militar, ci are și o componentă social și economic. Astfel, nu numai existența unei situații *manu militari* atrage aplicabilitatea noțiunii de Securitate națională, din textul art. 53 din Constituție, ci și alte aspect din viața statului – precum cele economice, financiare, sociale – care ar putea afecta însăși ființa statului prin amploarea și gravitatea fenomenului. Situația de criză financiară mondială ar putea afecta, în lipsa unor măsuri adecvate, stabilitatea economică a țării și, implicit, securitatea națională"[719].

În ***documente programatice și directivele naționale în domeniul securității naționale*** sunt detaliate explicațiile referitoare la componentele conceptului de securitate națională și evidențiate elementele ce se iau în analiză pentru a aprecia asupra existenței sau nu a lezării securității naționale:

---

716 A se vedea pe larg, Dan Constantin Mâță, *Securitatea națională. Concept. Reglementare. Mijloace de ocrotire.*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 29 – 43.

717 Decizia Curții Constituționale a României nr. 462/2003, publicată în Monitorul Oficial nr. 63 din 26 ianuarie 2004.

718 Adr. Pârlog, *Abordări ierarhice structurale și în rețea ale conceptului de Securitate*, în Sergiu Medar (coord.), *Capabilități ale serviciilor modern de informații militare*, Ed. Centrul Tehnic – Editorial al Armatei, București, 2007, p.84, citat de Dan Constantin Mâță, *op.cit.*, p. 44.

719 Decizia Curții Constituționale a României nr. 872/2010, publicată în Monitorul Oficial nr. 433 din 28 iunie 2010.

*„**Securitatea naţională** reprezintă condiţia fundamentală a existenţei naţiunii şi a statului român şi un obiectiv fundamental al guvernării; ea are ca domeniu de referinţă valorile, interesele şi obiectivele naţionale.*

Securitatea naţională este un drept imprescriptibil care derivă din suveranitatea deplină a poporului, se fundamentează pe ordinea constituţională şi se înfăptuieşte în contextul construcţiei europene, cooperării euroatlantice şi al evoluţiilor globale."[720]

*„**Securitatea internă** reprezintă ansamblul activităţilor de protecţie, pază şi apărare a locuitorilor, comunităţilor umane, infrastructurii şi proprietăţii împotriva ameninţărilor asimetrice de factură militară sau non-militară, precum şi a celor generate de factori geo - fizici, meteo - climatici ori alţi factori naturali sau umani care pun în pericol viaţa, libertăţile, bunurile şi activităţile oamenilor şi ale colectivităţilor, infrastructura şi activităţile economico - sociale, precum şi alte valori, la un nivel de intensitate şi amploare mult diferit de starea obişnuită.*

Securitatea internă priveşte, deopotrivă, siguranţa cetăţeanului şi securitatea publică, securitatea frontierelor, a energiei, a transporturilor şi a sistemelor de aprovizionare cu resurse vitale, precum şi protecţia infrastructurii critice. Ea include, din punct de vedere structural, securitatea societală şi asigurarea stării de legalitate, contracararea terorismului şi a criminalităţii."

*„**Valorile naţionale** sunt elemente de natură spirituală, culturală şi materială ce definitesc identitatea românească. Prin protejarea, promovarea şi apărarea lor se asigură condiţiile esenţiale ale existenţei şi demnităţii cetăţenilor şi a statului român, în conformitate cu prevederile Constituţiei. Ele constituie premisele pe baza cărora se construieşte şi se dezvoltă sistemul democratic de organizare şi funcţionare a societăţii, atât prin intermediul instituţiilor şi organizaţiilor guvernamentale şi neguvernamentale, cât şi prin acţiune civică.*

În consens cu prevederile Constituţiei, prezenta Strategie aşează la temelia eforturilor vizând construcţia securităţii şi prosperităţii poporului român valori precum: - democraţia, libertatea, egalitatea şi supremaţia legii; - respectul pentru demnitatea omului, pentru drepturile şi libertăţile sale fundamentale; - identitatea naţională şi responsabilitatea civică; - pluralismul politic; - proprietatea garantată şi economia de piaţă; - solidaritatea cu naţiunile democratice; - pacea şi cooperarea internaţională; - dialogul şi comunicarea dintre civilizaţii".

*„**Interesele naţionale** vizează promovarea, protejarea şi apărarea – prin mijloace legitime – a valorilor prin care naţiunea română îşi garantează existenţa şi identitatea, pe baza cărora îşi construieşte viitorul şi în temeiul cărora se integrează în comunitatea europeană şi euroatlantică şi participă la procesul de globalizare. Prin aria lor de manifestare, ele se adresează – în primul rând – cetăţenilor patriei care trăiesc pe teritoriul naţional, dar şi – în egală măsură tuturor celorlalţi oameni aflaţi în România, precum şi românilor care trăiesc sau îşi desfăşoară activitatea în afara graniţelor ţării."*[721]
„Principalele riscuri şi ameninţări, de natură politică, economică, socială şi militară, capabile să pună în pericol siguranţa cetăţeanului şi securitatea naţională a României, valorile şi interesele sale ca stat membru al comunităţii europene şi euroatlantice sunt: terorismul internaţional structurat în reţele transfrontaliere; proliferarea armelor de distrugere în masă; conflictele regionale; criminalitatea transnaţională organizată; guvernarea ineficientă. [722]

Securitatea naţională poate fi, de asemenea, pusă în pericol de o serie de fenomene grave, de natură geo - fizică, meteo - climatică ori asociată, provenind din mediu sau

---

[720] **Strategia Naţională de Apărare, Bucureşti 2010.**

[721] **„Strategia de securitate naţională a României, Bucureşti, 2007"** [www. presidency.ro/ SSNR (Strategia de Securitate Naţională a României), pagina 38.]

[722] Idem, p. 13

reflectând degradarea acestuia, inclusiv ca urmare a unor activităţi umane periculoase, dăunătoare sau iresponsabile: - catastrofele naturale sau alte fenomene geo - fizice sau meteo - climatice grave (inundaţii, furtuni puternice, stări de secetă gravă sau alte fenomene extreme generate de încălzirea globală; alte modificări bruşte şi radicale ale condiţiilor de viaţă; alunecări de teren; cutremure); - tendinţa de epuizare a unor resurse vitale; - catastrofe industriale sau ecologice având drept consecinţe pierderi mari de vieţi omeneşti, perturbarea substanţială a vieţii economico - sociale şi poluarea gravă a mediului pe teritoriul naţional sau în regiunile adiacente; - probabilitatea în creştere a producerii unor pandemii".

Vulnerabilităţile şi disfunctionalităţile la adresa securităţii naţionale, apreciate în documentul suscitat ca fiind generatoare de preocupări sau pericole sunt reprezentate de: - „dependenţa accentuată de unele resurse vitale greu accesibile; - unele tendinţe negative persistente în plan demografic şi migraţia masivă; - nivelul ridicat al stării de insecuritate socială, persistenţa stării de sărăcie cronică şi accentuarea diferenţelor sociale; - proporţia redusă, fragmentarea şi insuficienta implicare a clasei de mijloc în organizarea vieţii economico - sociale; - fragilitatea spiritului civic şi a solidarităţii civice; - infrastructura slab dezvoltată şi insuficient protejată; - starea precară şi eficienţa redusă a sistemului de asigurare a sănătăţii populaţiei; - carenţele organizatorice, insuficienţa resurselor şi dificultăţile de adaptare a sistemului de învăţământ la cerinţele societăţii; - organizarea inadecvată şi precaritatea resurselor alocate pentru managementul situaţiilor de criză; angajarea insuficientă a societăţii civile în dezbaterea şi soluţionarea problemelor de securitate".[723]

Potrivit unui alt document strategic[724] **„interesele naţionale de Securitate"**, în definirea cărora, Strategia se raportează prioritar la prevederile Constituţiei potrivit cărora România este stat naţional, suveran, independent şi indivizibil, de unde decurg firesc interesele naţionale, inclusiv cele de securitate, care vizează promovarea şi apărarea, prin mijloace legitime, a valorilor prin care statul român îşi garantează existenţa, identitatea, dezvoltarea şi stabilitatea, în baza cărora îşi construieşte viitorul şi în temeiul cărora participă la realizarea securităţii internaţionale, sunt:

- garantarea caracterului naţional, a suveranităţii, independenţei, unităţii şi indivizibilităţii statului;
- apărarea integrităţii şi inalienabilităţii teritoriale a ţării;
- apărarea şi consolidarea democraţiei constituţionale şi a statului de drept;
- protejarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale tuturor cetăţenilor şi garantarea siguranţei lor;
- garantarea dreptului la păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii etnice, culturale, lingvistice şi religioase persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale;
- valorificarea resurselor şi a poziţionării geostrategice ale ţării noastre în vederea atingerii nivelului de bunăstare la care cetăţenii sunt îndreptăţiţi;
- reducerea decalajelor de dezvoltare şi reconstrucţia marilor sisteme publice;
- asigurarea ireversibilităţii apartenenţei la sistemul de apărare colectivă transatlantic;
- consolidarea Uniunii Europene şi participarea activă la procesele de integrare în interiorul acesteia.

Potrivit aceluiaşi document **„obiectivele naţionale de Securitate"** constau în promovarea intereselor naţionale de securitate şi se realizează prin stabilirea unor repere ale efortului statal, concretizate în obiective naţionale de Securitate, vizând:

---

[723] Idem p. 16

[724] Strategia Naţională de Apărare a Ţării din 23 iunie 2015, pentru perioada 2015 - 2019 - O Românie puternică în Europa şi în lume -, publicată în Monitorul Oficial, nr. 450 din 23 iunie 2015.

• consolidarea capacității naționale de apărare menită să asigure integritatea teritorială, suveranitatea și independența României, precum și securitatea poporului român;

• promovarea și asigurarea exercitării neîngrădite a drepturilor și libertăților fundamentale;

• buna funcționare a justiției și asigurarea ordinii de drept;

• înlăturarea deficiențelor care afectează buna guvernanță, întărirea capacității administrative, protejarea procesului decizional față de influențe și/sau acțiuni nelegitime sau netransparente;

• asigurarea eficienței sistemelor naționale de prevenire și gestionare a situațiilor de criză, interne și externe, militare sau de natură civilă;

• consolidarea securității și protecției infrastructurilor critice - energetice, de transport și cibernetice -, precum și a securității alimentare și a mediului;

• dezvoltarea capabilităților de combatere a amenințărilor asimetrice;

• asigurarea unui mediu economic performant, dinamic și competitiv, în plan investițional și antreprenorial, precum și a stabilității financiar - bugetare a statului;

• dezvoltarea consolidată, durabilă și adaptată schimbărilor sociale a marilor sisteme publice (sănătate, educație, protecție socială);

• prevenirea reacțiilor și tendințelor radicale sau extremiste, prin respectarea pluralismului în societate și cultivarea toleranței la nivelul societății civile;

• promovarea identității naționale, inclusiv prin prezervarea și valorificarea patrimoniului cultural și natural, precum și prin încurajarea responsabilă a domeniilor de excelență.

Iar **din perspectiva politicii externe**, domeniu în care România trebuie să urmărească conturarea unui profil de țară care să corespundă nivelului de ambiție asumat la nivel politic, ponderii demografice și capacității de dezvoltare economică, **obiectivele naționale de securitate urmăresc**:

• consolidarea profilului României în NATO și Uniunea Europeană, prin contribuții atât conceptuale, cât și operaționale;

• respectarea principiilor și valorilor fundamentale ale Uniunii Europene;

• consolidarea parteneriatului strategic cu SUA, inclusiv în domeniul economic și comercial;

• asigurarea securității în regiunea Mării Negre;

• aprofundarea cooperării cu statele vecine și cu cele din flancul estic al NATO;

• intensificarea cooperării regionale, inclusiv în domeniul apărării;

• susținerea parcursului european al Republicii Moldova;

• promovarea intereselor politice, economice și de securitate în regiuni de relevanță strategică pentru țara noastră.

Direcțiile de acțiune și principalele modalități de asigurare a securității naționale vizează dimensiunea de apărare, dimensiunea de ordine publică, dimensiunea de informații, contrainformații și de securitate, dimensiunea economică și energetică, dimensiunea diplomatică, dimensiunea de management al situațiilor de criză, dimensiunea educațională, de sănătate, socială și demografică.[725]

Descifrarea de către organul judiciar al *factorului volitiv și intelectiv* ce însoțește actele materiale ce sunt supuse investigației penale, deci a intenției și voinței făptuitorului de a acționa împotriva securității naționale și nu a altei/altor valori ocrotite și apărate de codul penal, pornește, înainte de orice altă activitate intelectivă și investigativă a organului judiciar, de la stabilirea dacă vreuna din valorile enunțate sunt vizate sau nu de actele materiale

[725] Strategia Națională de Apărare a Țării din 23 iunie 2015, pentru perioada 2015 - 2019 - O Românie puternică în Europa și în lume -, publicată în Monitorul Oficial, nr. 450 din 23 iunie 2015.

investigate, urmând ca în continuare, pe parcursul avansării în urmărirea penală, să observe, să constate şi să evalueze elementele ce ţin de latura obiectivă.

Cu alte cuvinte, investigaţia se va orienta în primul rând spre *constatarea şi compararea concordanţei dintre conţinutul obiectiv al actelor materiale comise de către făptuitori cu acela al normei de încriminare*, ocazie cu care va observa dacă şi în ce măsură fapta/ele concretă/e au aptitudinea de a leza ceea ce legiuitorul a înţeles prin noţiunea de *„securitate naţională", valorile naţionale, interesele naţionale, precum şi interesele şi obiectivele naţionale de Securitate.*

Pericolul pentru starea de legalitate, de echilibru şi de stabilitate socială, economică şi politică necesară existenţei şi dezvoltării statului naţional român, ca stat suveran, unitar, independent şi indivizibil, menţinerii ordinii de drept, precum şi climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăţilor şi îndatoririlor fundamentale ale cetăţenilor, potrivit normelor democratice statornicite prin Constituţie, ce reprezintă valorile subsumate conceptului legal de securitate naţională, **presupune *posibilitatea obiectivă* ca acestea să fie atinse, lezate sau înfrânte prin activitatea ilicită săvârşită, ceea ce se realizează implicit prin comiterea faptei.**

Prin raportarea faptei concrete şi a împrejurărilor acesteia la setul de valori, care se încorporează în valorile fundamentale susmenţionate, organul judiciar ajunge la concluzia dacă infracţiunea comisă se circumscrie sau nu genului de fapte ilicite care sunt incriminate ca infracţiuni contra securităţii naţionale.

Punerea în pericol securitatea naţională înseamnă *starea de pericol, respectiv situaţia/ile (riscurile, vulnerabilităţile şi ameninţările) prin care pot fi primejduite valorile, interesele şi obiectivele naţionale, aşa cum acestea se regăsesc în definiţia sintagmei de securitate naţională şi în documentele programatice şi strategice susmenţionate.*[726]

A pune în pericol sau a vătăma interesele de stat[727] are semnificaţia de *primejduire ori dăunare, lezare a valorilor, intereselor, obiectivelor – interne şi externe – sau a preocupărilor statului român, la un moment dat ori de perspectivă – de durată recentă, medie sau mai îndelungată.*

În textele de încriminare sunt utilizate sintagme, expresii, prin care legiuitorul exprimă, fie **scopul special** în care făptuitorii comit infracţiunile, indicând **forma calificată a intenţiei făptuitorilor, fie pentru a indica destinaţia obiectivă şi nu de finalitate subiectivă**[728]**, a căror semnificaţie este după cum urmează:**

---

[726] Sintagmă utilizată în textul art. **397 alin. 2, art. 399, art. 401 alin. 1, art. 403, 404, 407 din c.p.**

[727] Sintagmă utilizată în textul art. **406 din c.p.**

[728] În doctrina română s-a făcut observaţia că **scopul** poate avea trei semnificaţii, şi anume aceea de **finalitate** urmărită de subiect (chiar dacă nu este realizată efectiv) şi care se poate situa în afara conţinutului infracţiunii, de **destinaţie** şi de **rezultat.**

În aceste din urmă ipoteze, scopul are rolul de a clarifica elementul material al conţinutului încriminării şi, ca atare, aparţine laturii obiective a infracţiunii, spre deosebire de scopul ca finalitate, care aparţine laturii subiective, atribuind un caracter calificat intenţiei (excluzând, totodată, intenţia eventuală) (G.Antoniu, în G.Antoniu, Tudorel Toader (coord.), *Explicaţiile noului cod penal, vol.I, art. 1 – 52*, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2015, p. 177.

Cuvântul *„scop"* **nu reflectă în contextul prevederii legale atitudinea psihică a făptuitorului (*element care ţine de intenţia făptuitorului*), ci exprimă doar o componentă a laturii obiective (*actul exterior de conduită*), referindu-se, de pildă, atunci când legiuitorul indică destinaţia pe care o are documentul sau obiectul secret de stat ori purtător al unui secret de stat.** (O. A. Stoica, *Drept penal, partea specială*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1976, p.32.)

❖ **A suprima sau a ştirbi suveranitatea, unitatea, independenţa sau indivizibilitatea statului roman.**[729]

✓ ***Unitatea statului.*** Potrivit Constituţiei, România este stat unitar, ceea ce reprezintă un atribut esenţial exprimat prin existenţa unei singure formaţiuni statale, a unui ansamblu unic de instituţii cu putere de decizie politică şi juridică, (*adică o singură autoritate legiuitoare, o singură autoritate executivă – chiar dacă conducerea acesteia este bicefală – şi o singură autoritate judecătorească*), o singură cetăţenie, un teritoriu asupra căruia statul îşi exercită puterea fără vreo limitare, un singur drept public şi privat armonizat în sistemul exigenţelor unei singure legi fundamenatale – Constituţia României,[730] excluzându-se apariţia unor structuri paralele de comandă pe anumite porţiuni ale statului sau în anumite domenii specifice.[731]

✓ ***Integritatea teritorială*** semnifică existenţa unui teritoriu inalienabil, cu frontierele consfinţite prin lege organică, organizat sub aspect administrativ în municipii, oraşe, comune şi judeţe, pe întinderea căruia nu pot fi strămutate sau colonizate populaţii străine şi asupra căruia statul îşi exercită puterea fără vreo limitare. Teritoriul de stat este alcătuit din spaţiul terestru, spaţiul aerian, spaţiul acvatic, cablurile submarine care leagă două părţi ale teritoriului aceluiaşi stat. Regimul frontierelor de stat ale României este reglementat prin lege.[732]

✓ ***Suveranitatea naţională*** este definită ca fiind *„acea trăsătură a puterii ce se exprimă în dreptul acesteia de a se organiza şi de a se exercita, de a-şi stabili şi rezolva probleme interne şi externe în mod liber şi conform voinţei sale, fără nicio imixtiune, respectând suveranitatea altor state, precum şi normele general admise ale dreptului internaţional. Suveranitatea implică două ipostaze fundamentale, dialectic conexate supremaţia puterii de stat şi independenţa acestei puteri, altfel spus, suveranitatea este internă şi externă".*[733]

✓ ***Independenţa naţională*** desemnează dreptul deplin, exclusiv şi nelimitat, decât prin forţa normelor şi principiilor internaţionale, al fiecărui stat de a decide în toate problemele interne şi externe după libera sa apreciere şi potrivit cu interesele proprii, fără imixtiunea sau constrângerea exercitată de o altă putere statală sau suprastatală.[734]

---

[729] Sintagmă utilizată în textul art. **394 şi 399 din c. p.**

[730] Gh. Diaconescu, C. Duvac, *Tratat de drept penal, Partea specială,* Ed. Ch. Beck, Bucureşti, 2009, p. 7, apud I.Deleanu, *Drept constituţional şi instituţii politice- tratat,* Ed. Europa Nova, Bucureşti, 1996, p. 57

[731] Victor Duculescu, Constanţa Călinoiu, Georgeta Duculescu, *Constituţia României – Comentată şi adnotată*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1997, p. 15, citată de Dan Constantin Mâţă, *op. cit.* , p. 210.

[732] O.U.G. nr.105/2001, cu modificările şi completările ulterioare, în care se stipulează că frontiera de stat a României delimitează teritoriul statului român de teritoriul fiecăruia dintre statele vecine şi marea teritorială a României de zona contiguă, este marcată, de regulă, în teren prin semne de frontieră, ale căror date topogeodezice sunt prevăzute în documentele de demarcare bilaterale, încheiate de statul român cu statele vecine, că frontiera de stat se stabileşte prin lege, în conformitate cu prevederile tratatelor internaţionale, convenţiilor sau înţelegerilor încheiate de statul român cu statele vecine. În plan vertical frontiera de stat delimitează spaţiul aerian şi subsolul statului român de spaţiul aerian şi subsolul fiecăruia dintre statele vecine.

[733] Ion Deleanu, *Instituţii şi proceduri constituţionale – în dreptul român şi în dreptul comparat* -, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2006, pag. 39 - 40. Loredana Nastasia Pop, *Statul şi interdependenţele globale*, Ed. Eikon, Cluj Napoca, 2013, p. 60, citată de Dan Constantin Mâţă, *op. cit.*, p. 209, defineşte suveranitatea ca expresia statalităţii şi se referă la dreptul statului de a se manifesta în cadrul unui teritoriu dat şi de a-şi dezvolta politica internă şi externă, respectând în acelaşi timp drepturile altor state.

[734] Ion Deleanu, *Instituţii şi proceduri constituţionale – în dreptul român şi în dreptul comparat* -, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2006, pag. 40 - 41. Dan Claudiu Dănişor, *Constituţia României comentată, Titlul I, Principii generale*, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2009, pp. 27 – 28, citat de Dan Constantin Mâţă, *op. cit.* , p. 209 arată că independenţa este doar una din reprezentările suveranităţii, iar Curtea Constituţională a României, în Decizia nr. 148/2003, publicată în Monitorul Oficial nr. 317 din 12 mai 2003, afirmă că, în esenţă, independenţa are în vedere dimensiunea exterioară a suveranităţii naţionale, conferind statului deplina libertate de manifestare în relaţiile internaţionale, apud Dan Constantin Mâţă, *op. cit.* , p. 210.

- ✓ ***Suprimarea*** unității, indivizibilității, independenței și suveranității statului înseamnă înlăturarea, a face să dispară, distrugerea, anihilarea sau încetarea existenței lor, ca atribute fundamentale ale statului român, a unuia sau a tuturor, în total sau în parte.[735]
- ✓ ***Știrbirea*** sus - amintitelor atribute fundamentale ale statului român semnifică diminuarea, limitarea, îngrădirea acestora (*de exemplu: dezmembrarea unei părți din teritoriul statului sau prin crearea în cadrul statului a unei entități sau formațiuni statale cu o anumită formă sau grad de independență, ceea ce este de natură să atingă în mod serios unitatea statului, chiar dacă unitatea nu este suprimată)*[736].

❖ ***A transmite unei puteri sau organizații străine***[737]

- ✓ A transmite și acțiunea de „*transmiterea*" constă în predarea, înmânarea, încredințarea sau expedierea de către făptuitor a documentelor sau datelor pe care le are asupra sa, către o putere ori organizație străină sau agenți ai acestora. Nu are relevanță faptul că transmiterea s-a facut în scris sau verbal, direct sau indirect ori daca cel care le-a primit le-a folosit sau nu împotriva României, după cum nu are importanță că transmiterea s-a efectuat în țară sau străinatate.[738]
- ✓ *Transmiterea efectivă* se poate realiza printr-o multitudine de variate și diversificate modalități: prin contact direct, transmiterea prin sisteme cifrate; prin comunicare verbală,; prin remiterea unor note și însemnări, prin telefon, fax, radio ori alte sisteme informaționale.

  Puterea străină reprezintă un stat străin sau formațiune ori entitate statală străină, indiferent dacă este recunoscută sau nu pe plan internațional.[739]

  Organizație străină este o grupare străină (exemplu: mișcare, societate, fundație, un partid, o asociație, o uniune, o organizație supra ori interstatală sau particulară) constituită, indiferent dacă este sau nu recunoscută oficial.

  Agent al unei puteri sau organizație străină este acea persoana care acționează – remunerat sau nu – oficial (agent diplomatic, consular sau comercial), împuternicit special ori reprezentant sau nu, pentru o putere sau organizație străină.

❖ ***A schimba ordinea constituțională***[740]

Ordinea constituțională înseamnă acea ordine formată pe principiile constituționale fundamentale, instaurată și garantată de Constituție,[741] respectiv ordinea determinată de legalitatea și legitimitatea[742] la un anumit moment dat în istoria statului, iar **schimbarea ordinii constituționale** semnifică orice modificare a atributelor

---

[735]. *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Ed. Academiei, București, 1996,(DEX) p. 916, a se vedea în același sens și Gh. Diaconescu, C. Duvac, *Tratat de drept penal*, Partea specială, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 9.

[736] DEX, op. cit., p. 931; Gh. Nistoreanu, Al. Boroi, I.Molnar, V. Dobrinoiu, I. Pascu și V. Lazăr, *Drept penal partea specială*, Ed. Europa Nova, București, 1997, p. 42.

[737] Sintagmă utilizată în textul art. **395, 398 și 400 din c.p.**

[738] Dan Constantin Mâță, *op.cit.* p. 225, care citează pe T. Vasiliu, D. Pavel, G. Antoniu, D. Lucinescu, V. Papadopol,V. Rămureanu, *Codul penal al Republicii Socialiste România, Comentat și Adnotat*, Partea Specială, vol. I, Ed.Științifică și Enciclopedică, București, 1975, p. 26.

[739] Gr. Geamănu, *Drept internațional contemporan*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1975, p. 271.

[740] Sintagmă utilizată în textul art. **397 alin. 1 și 2 și art. 398 din c.p.**

[741] Gh. Diaconescu, *Infracțiunile în codul penal român*, op. cit., p. 98.

[742] I. Vasiu, *Drept penal român, partea specială*, vol. I, Ed. Albastră, Cluj Napoca, 1997, p. 67 - 68.

fundamentale ale statului român, a formei republicane de guvernământ ori a democrației constituționale.[743]

- ***A îngreuna exercitarea puterii de stat***[744]
  Expresia are semnificație de generare a unor dificultăți reale în îndeplinirea de către autoritățile statului a atribuțiilor ce le incumbă.[745]
- ***A împiedica exercitarea puterii de stat***[746]
  Sintagma are înțelesul de punere a organelor de stat în imposibilitatea de a-și realiza atribuțiile și sarcinile ce le revin.[747]
- ***A provoca un război de agresiune***[748]
  Războiul trebuie să fie de agresiune[749] și *nicidecum defensiv*, fiind declanșat, fie împotriva României, fie împotriva aliaților statului nostru din NATO ori din alte alianțe de natură strategică[750].
- ***A provoca un război de agresiune împotriva României***[751] ***sau a unui conflict armat intern***[752]
  Semnificația sintagmei este restrângerea față de explicația celei de mai sus, la un razboi de agresiune, doar împotriva României.
- ***A provoca un conflict armat intern***[753]
  Semnificația acestei sintagme este deslușită prin asimilarea art. 1 din Protocolul al II - lea Adițional (8 iunie 1977) la Convenția de la Geneva din 12.08.1949, potrivit căruia: *„Prin conflict armat intern se înțelege acel conflict ce se desfășoară pe teritoriul unui stat, între forțele armate ale acelui stat și forțele disidente sau grupuri armate organizate care exercită, pe o parte din teritoriu, un control care le permite să ducă operațiuni militare continue și concertate. Nu intră în această categorie actele izolate și sporadice de violență și nici dezordinea civilă,"* ceea ce induce că este vorba de manifestări de tipul războiului civil în interiorul țării, rebeliunea unor fracțiuni armate ori izbucnirea unor revolte armate ori revoluții.[754]

În cazul activităților ilicite susceptibile de a se circumscrie tipicității infracțiunilor de terorism, ***problema centrală a cărei clarificare incumbă*** organului de urmărire penală constă într – un *complex de probleme subsecvente*, după cum urmează:

- stabilirea împrejurării dacă **fapta comisă se circumscrie terorismului**, adică acelor categorii acțiuni și/sau amenințări care prezintă pericol public și afectează securitatea națională și prezintă următoarele **caracteristici:**

---

743 Dan Constantin Mâță, *op.cit.*, p. 243.

744 Sintagmă utilizată în textul art. **397 alin. 1 și 2 și art. 398 din c.p.**

745 Idem.

746 Sintagmă utilizată în textul art. **397 alin. 1 și 2 și art. 398 din c.p.**

747 M.A. Hotca, R. Slăvoiu, *Infracțiunile contra securității naționale în reglementarea noului cod penal.Studiu comparativ*, în *„Pandectele Române. Repertoriu de doctrină, jurisprudență, legislație"* nr. 9/2010, p. 54.

748 Sintagmă utilizată în textul art. **405** alin. 1 **din c.p.**

749 Adică, potrivit prevederilor art. 1 din Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. nr. 3314 din 14 decembrie 1974, prin **folosirea forțelor armate de către un stat sau un grup de state împotriva suveranității, integrității teritoriale sau independenței politice a altui stat, sau în orice alt mod incompatibil cu Carta Națiunilor Unite** (I. Chiș, în V. Dobrinoiu și colectiv, *Noul cod penal comentat*, vol. II, partea specială, Ed. Universul juridic, București, 2012, p. 1088).

750 I. Chiș, op.cit., p. 1085.

751 Sintagmă utilizată în textul art. **405** alin. 2, teza I **din c.p.**

752 Sintagmă utilizată în textul art. **405** alin. 2, teza a II -a **din c.p.**

753 Sintagmă utilizată în textul art. **405** alin. 2, teza a II -a **din c.p.**

754 I. Chiș, în V. Dobrinoiu și colectiv, *Noul cod penal comentat*, vol. II, partea specială, Ed. Universul juridic, București, 2012, p. 1088.

a) sunt săvârşite premeditat de entităţi teroriste [***persoană*** (***terorist*** = *persoana care a săvârşit o infracţiune prevăzută de Legea nr. 535/2004 ori intenţionează să pregătească, să comită, să faciliteze sau să instige la acte de terorism*); ***grupare teroristă*** (*grup structurat mai mare de două persoane, înfiinţat de o anumită perioadă de timp şi care acţionează concertat pentru comiterea de acte teroriste*), ***grup structurat*** (*un grup care nu este format aleatoriu pentru săvârşirea imediată a unui act terorist, nu presupune un număr constant de membri şi nu necesită stabilirea, în prealabil, a rolului acestora sau a unei structuri ierarhice*) sau ***organizaţie teroristă*** (*structură constituită ierarhic, cu ideologie proprie de organizare şi acţiune, având reprezentare atât la nivel naţional, cât şi internaţional şi care, pentru realizarea scopurilor specifice, foloseşte modalităţi violente şi/sau distructive*) care: *i) comite sau participă la acte teroriste; ii) se pregăteşte să comită acte teroriste; iii) promovează sau încurajează terorismul; iv) sprijină, sub orice formă, terorismul;*], **motivate de concepţii şi atitudini extremiste, ostile faţă de alte entităţi, împotriva cărora acţionează prin modalităţi violente şi/sau distructive;**

b) au ca scop realizarea unor *obiective specifice, de natură politică*;

c) vizează *factori umani şi/sau factori materiali* din cadrul autorităţilor şi instituţiilor publice, populaţiei civile sau al oricărui alt segment aparţinând acestora;

d) produc *stări cu un puternic impact psihologic asupra populaţiei*, menit să atragă atenţia asupra scopurilor urmărite.[755]

- **dacă îndeplinesc una dintre următoarele condiţii (*alternative şi nu cumulative*):**

  1) **au fost săvârşite cu violenţă şi au produs stări de nelinişte, nesiguranţă, teamă, panică sau teroare în rândul populaţiei;**
  2) **au atentat grav asupra factorilor umani specifici** (persoanele incluse direct în mecanismele funcţionale politogene ale entităţii - ţintă, respectiv demnitari, militari, funcţionari, precum şi reprezentanţi ai unor organizaţii internaţionale;) **şi nespecifici** (*persoanele incluse indirect în mecanismele politogene ale entităţii - ţintă, în general populaţia civilă;*), **precum şi asupra factorilor materiali** (*factorii de mediu, culturile agricole şi şeptelul, alimentele şi alte produse de consum curent, obiectivele de importanţă strategică, militare sau cu utilitate militară, facilităţile de infrastructură ale vieţii sociale, facilităţile de stat şi guvernamentale, sistemele de transport, telecomunicaţii şi informaţionale, simbolurile şi valorile naţionale, precum şi bunurile mobile sau imobile ale organizaţiilor internaţionale;*);

Din cazurile de infracţiuni de acte de terorism exemplificate în vol. II, Partea a II-a a prezentei lucrări, rezultă că organele de urmărire penală au rezolvat problema în discuţie, prin utilizarea procedeului ştiinţific al dispunerii şi efectuării unei constatări tehnico ştiinţifice [a) a se vedea Raportul de constatare tehnico ştiinţifică care a avut drept obiective: 1) „Dacă dispozitivul pus la dispoziţie este funcţional?", 2) „Dacă dispozitivul pus la dispoziţie poate iniţia amestecul format din aer şi gazul rezultat ca urmare a scurgerii din butelie?, 3) „Estimarea efectelor exploziei asupra diferitelor tipuri de obiective aflate în zona acestuia", 4) „Dacă dispozitivul şi telefonul „Alcatel" 511 sunt funcţionale?", 5) „Realizarea unui

[755] Art. 1 din Legea nr. 535/2004.

dispozitiv similar în vederea efectuării unui experiment judiciar care să determine efectele exploziei asupra diferitelor tipuri de obiective (clădiri, personal) aflate în zona autoturismului Renault 18"[756]; b) la a treia întrebare „evaluarea efectelor dispozitivului asupra mediului conex", concluzia este: *dacă DEI ar fi detonat ar fi accidentat foarte grav, grav, uşor sau de loc persoanele aflate în drepul sau în imediata apropiere a locaşului hidrantului, dispus pe holul de la etajul întâi, funcţie de poziţia relativă în care s-ar fi aflat în acel moment faţă de locul exploziei şi de ceilalţi oameni, de modul cum erau echipaţi*[757]) ori prin dispunerea şi efectuarea unui experiment judiciar (referitor la *experimentul judiciar judiciar* instanţa reţine faptul că prin acesta s-a urmărit a se stabili atât eventuala funcţionalitate a dispozitivelor explozive confecţionate, cât şi structura elementelor componente, şi eventualele pagube pe care le-ar fi putut produce, arătându-se în mod concret faptul că pentru anumite distanţe la care s-ar fi aflat persoane sau bunuri în funcţie de amplasarea dispozitivului exploziv acesta ar fi putut produce consecinţe grave. Urmare a acestui fapt instanţa apreciază faptul că şi în situaţia în care dispozitivul artizanal ar fi fost detonat la o anumită depărtare de bunuri sau persoane nu ar fi adus atingeri materiale acestora, respectivul dispozitiv era apt de a produce panică în rândul populaţiei, lucru pe care inculpatul nu doar că l-a cunoscut şi l-a prevăzut, ci l-a şi acceptat [758]).

3) **au urmărit realizarea unor obiective specifice, de natură politică, prin determinarea autorităţilor statului sau a unei organizaţii internaţionale să dispună, să renunţe sau să influenţeze luarea unor decizii în favoarea entităţii teroriste.**[759]

- **prezintă sau/şi *elemente de extraneitate*, adică dacă sunt de *natură transnaţională*, respectiv dacă s-au comis ori sunt în curs de comitere într–una din următoarele circumstanţe: *i*) sunt săvârşite pe teritoriul a cel puţin două state; *ii*) sunt săvârşite pe teritoriul unui stat, dar o parte a planificării, pregătirii, conducerii sau a controlului acestora are loc pe teritoriul altui stat; *iii*) sunt săvârşite pe teritoriul unui stat, dar implică o entitate teroristă care desfăşoară activităţi pe teritoriul altui stat; *iv*) sunt săvârşite pe teritoriul unui stat, dar au efecte substanţiale pe teritoriul altui stat.**[760]

Neclarificarea *problemei centrale* este de natură să conducă la aprecierea greşită a naturii penale a faptei comise şi, pe cale de consecinţă, la diagnosticarea total eronată a acesteia, aşa cum s–a întâmplat într–o cauză a D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Craiova, în ce priveşte infracţiunea prevăzută de art. 38 din Legea nr. 535/2004 (*înainte de modificarea prin art. 159 pct. 9 din Legea nr. 187/2012*), fapta cercetată neîntrunind elementele constitutive ale acestei infracţiuni, ci constituind contravenţia prevăzută de art. 2 pct. 13 din Legea 61/1991:

---

[756] Dosarul nr. 77/D/P/2005 al D.I.I.C.O.T. – Serv. Teritorial Timişoara.
[757] Dosar nr. 50/D/P/2006 al D.I.I.C.O.T. – Structura centrală
[758] Dosar nr. 654/59/2014 al Curţii de Apel Timişoara, în care s-a pronunţat sentinţa penală nr. 225/PI/16 decembrie 2014.
[759] Art. 2 din Legea nr. 535/2004.
[760] Art. 2 din Legea nr. 535/2004.

EXEMPLUL 15 (I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 829 din 8 februarie 2006)

*„Prin sentinţa penală nr. 100 din 24 octombrie 2005 pronunţată de Curtea de Apel Craiova, în baza art. 334 C.pen., **s-a schimbat încadrarea juridică a faptei inculpatei P.I.L. din art. 37 alin. (2) din Legea nr. 535/2004, în art. 38 alin. (1) din Legea nr. 535/2004 şi cu reţinerea art. 74, 76 C.pen., fiind condamnată inculpata P.I.L. la 6 luni închisoare.***

În baza art. 81 C.pen., s-a dispus suspendarea condiţionată a executării pedepsei pe perioada prevăzută de art. 82 C.pen., şi s-a pus în vedere inculpatei prevederile art. 83 C.pen.

A fost obligată inculpata la 4.429.674 lei despăgubiri către Inspectoratul de Poliţie Olt, şi 3.900.028 lei despăgubiri către S.R.I. Bucureşti, cu dobânda legală aferentă, precum şi la cheltuieli juridice către stat.

Pentru a hotărî astfel, instanţa de fond a reţinut că prin rechizitoriul S.T. Craiova din cadrul Ministerului Public – D.I.I.C.O.T., a fost trimisă în judecată P.E.L. pentru **săvârşirea infracţiunii de terorism prevăzută şi pedepsită de art. 37 alin. (2) din Legea nr. 535/2004.**

S-a reţinut în actul de inculpare că inculpata P.I.L. de 18 ani este elevă în clasa a XI-a la Colegiul Naţional Alexandru Ioan Cuza, din Corabia, şi pe timpul cursurilor locuieşte într-un apartament închiriat în oraş, împreună cu numita V.D., elevă la acelaşi liceu. Părinţii inculpatei au venituri modeste, iar la împlinirea majoratului, aceştia i-au făcut cadou un telefon mobil cu cartelă. În ziua de 10 februarie 2005, după terminarea cursurilor şcolare, inculpata a servit masa, după care a început să pregătească lecţia la istorie. Motivând că nu a agreat niciodată această materie, inculpata P.I.L. a luat hotărârea infracţională, de a ameninţa cu folosirea de materiale explozive.

În acest sens, la ora 15,25, de pe telefonul său mobil a apelat serviciul de urgenţă 112, anunţând că în incinta Grupului Şcolar Agricol Corabia a fost amplasată o bombă. Anunţul a fost considerat ca fiind real, motiv pentru care o echipă a I.P.J. Olt şi pirotehniştii din cadrul S.R.I., secţia Olt, s-au deplasat imediat la faţa locului, efectuând activităţi specifice de căutare a materialului exploziv.

Pentru aceasta au fost evacuaţi elevii, cadrele didactice şi personalul administrativ, atât din şcoală, cât şi din căminul internat şi cantina liceului, activitate care a creat temere.

S-a constatat că în şcoală nu era amplasată nici o bombă, iar alarmarea fusese falsă.

Analizând actele şi lucrările dosarului, instanţa a constatat că infracţiunea prevăzută de art. 37 alin. (2) din Legea nr. 535/2004, presupune ca **acţiunea inculpatei să se facă în scop de terorism, care înseamnă un ansamblu de acţiuni sau de ameninţări, ce prezintă pericol public şi afectează securitatea naţională şi vizează factori umani sau factori materiali din cadrul instituţiilor publice, populaţiei civile sau oricărui alt segment aparţinând acestora şi, totodată, presupune să includă şi o ameninţare a acelei colectivităţi, cu răspândirea sau folosirea materialelor explozive.**

În cazul de faţă, alertarea făcută de inculpată, nu include ameninţarea acelei colectivităţi cu folosirea bombei şi nici nu a fost făcută în scop terorist.

Activitatea desfăşurată de inculpată este prevăzută de art. 38 din Legea nr. 535/2004 şi înseamnă alarmarea fără un motiv întemeiat, prin telefon, a unei colectivităţi cu privire la răspândirea sau folosirea de produse sau substanţe de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor, ori mediului înconjurător.

În consecinţă, în baza art. 334 C.proc.pen., a procedat la schimbarea încadrării juridice din art. 37 alin. (2) din Legea nr. 535/2004, în art. 38 din aceeaşi lege.

În baza acestui ultim text, inculpata a fost condamnată, reţinându-se totodată şi aplicarea art. 74 şi art. 76 C.pen., în sensul că inculpata este tânără, a regretat fapta, nu are antecedente penale, este elevă la liceu.

Împotriva acestei hotărâri, în termen legal, a declarat recurs Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova, criticând-o pentru nelegalitate sub aspectul greşitei schimbări a

încadrării juridice a faptei, solicitând menţinerea încadrării juridice reţinute în rechizitoriu, precum şi inculpata, aceasta nemotivându-şi în scris recursul.

La termenul pentru dezbaterea recursului procurorul şi-a modificat recursul în favoarea inculpatului, susţinând că ***fapta acestuia nu întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii prevăzute de art. 38 din Legea nr. 535/2004, ci constituie contravenţia prevăzută de art. 2 pct. 13 din Legea 61/1991, republicată, solicitând, în consecinţă, achitarea acestuia în baza art. 11 pct. 2 lit. a) raportat la art. 10 alin. (1) lit. b) C.pen.***

Inculpatul, prezent personal şi asistat de apărător din oficiu, şi-a însuşit motivul de recurs al parchetului, astfel cum a fost modificat.

Examinând sentinţa recurată sub toate aspectele, conform prevederilor de art. 385[6] alin. (3) C.proc.pen., Înalta Curte constată că recursul este întemeiat.

Instanţa de fond, deşi a reţinut corect situaţia de fapt pe baza materialului probator aflat la dosarul cauzei, ***a apreciat în mod greşit că fapta inculpatei întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii prevăzute de art. 38 din Legea nr. 535/2004, constând în „alarmarea, fără un motiv întemeiat, a unei persoane sau a publicului, a organelor specializate pentru a interveni în caz de pericol ori a organelor de menţinere a ordinii publice, prin corespondenţă, telefon sau orice alte mijloace de transmitere la distanţă, cu privire la răspândirea sau folosirea de produse, substanţe, materiale, microorganisme sau toxine de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor sau a animalelor ori mediul înconjurător".***

În speţă, acţiunea inculpatei a constat în alertarea telefonică, la serviciul de urgenţă 112, cu privire la existenţa unei bombe (material exploziv) la un liceu din oraşul Corabia.

Cum textul citat mai sus, pentru care a fost condamnată inculpata, se referă limitativ la anumite mijloace, respectiv, produse, substanţe, materiale, microorganisme sau toxine de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor sau a animalelor ori mediul înconjurător, rezultă că alarmarea falsă cu amplasarea de material exploziv nu întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii prevăzute de art. 38 din Legea nr. 535/2004.

Distincţia este făcută chiar de legiuitor care, în art. 37 alin. (1) din aceeaşi lege, se referă la produse, substanţe, materiale, microorganisme sau toxine de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor sau a animalelor ori mediul înconjurător, pentru ca, la alin. (2), să facă referire la arme biologice, materiale nucleare, a altor materiale radioactive sau a materialelor explozive.

Cum acţiunea inculpatei a constat doar în alarmare, fără motiv întemeiat, iar nu în ameninţare cu folosirea de material exploziv şi cum aceasta nu s-a făcut în scop terorist, este evident de fapta nu întruneşte elementele constitutive nici ale infracţiunii prevăzute de art. 37 alin. (2) din Legea nr. 535/2004.

Pe de altă parte, ***fapta inculpatei, astfel cum a fost descrisă mai sus constituie contravenţia prevăzută de art. 2 pct. 13 din Legea nr. 61/1991, republicată, constând în alarmarea organelor specializate pentru a interveni în caz de pericol, fără motiv întemeiat.***

Constatând că inculpata a fost condamnată pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală, împrejurare ce constituie caz de casare conform art. 385[9] alin. (1) pct. 13 C.proc.pen., Înalta Curte, în baza art. 385[15] pct. 2 lit. d) din acelaşi cod, va admite recursurile formulate de parchet şi inculpată, va casa sentinţa penală recurată, va dispune achitarea inculpatei în temeiul art. 11 pct. 2 lit. a), raportat la art. 10 alin. (1) lit. b) C.proc.pen.

Cum instanţa de judecată nu face parte din categoria organelor ce pot constata contravenţii, în temeiul art. 30 alin. (2) din Ordonanţa nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravenţiilor, republicată, copii ale procesului verbal de constatare a faptei şi a procesului verbal de verificare a telefonului, precum şi a prezentei hotărâri se vor trimite Poliţiei oraşului Corabia pentru a lua măsurile ce se impun.

Având în vedere temeiul achitării, art. 10 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., văzând şi prevederile art. 346 alin. (4) C.proc.pen., instanţa va lăsa nesoluţionate acţiunile civile formulate în cauză.

Conform dispoziţiilor art. 192 alin. (3) C.proc.pen., cheltuielile judiciare avansate de stat au rămas în sarcina acestuia". (I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 829 din 8 februarie 2006).

Sarcina generală a organului judiciar îşi păstrează actualitatea **pe întreg parcursul derulării investigaţiei**, din momentul primirii actului de sesizare şi până la finalizarea urmăririi penale, uneori chiar până la epuizarea procesului penal, şi poate fi îndeplinită prin obţinerea răspunsurilor neechivoce la problemele de lămurit specifice investigaţiei întreprinse.

Atunci când, cel puţin, problemele principale susenumerate îşi găsesc rezolvarea prin activităţile întreprinse în cadrul investigaţiei, şi organul judiciar s-a edificat pe deplin asupra tuturor aspectelor şi împrejurărilor cauzei, sarcina generală a fost realizată şi poate aprecia corect în legătură cu problema dacă fapta şi persoanele deduse investigaţiei au comis o infracţiune contra securităţii naţionale.

Revine în sarcina magistraţilor însărcinaţi cu soluţionarea cauzelor penale incidente, ca pentru aprecierea corectă a obiectului cauzelor deduse înstrumentării sau judecării acestora, în principal pentru a stabili dacă faptele deduse cercetării sau judecăţii se circumscriu infracţiunilor contra securităţii naţionale ori altor categorii de infracţiuni, să recurgă la verificarea împrejurării dacă **obiectul juridic generic şi specific se circumscriu elementelor descrise supra, iar pe de altă parte, dacă faptele materiale, respectiv actele exterioare de conduită ale făptuitorilor îmbracă conţinutul actelor, acţiunilor şi manifestărilor de conduită descrise de lege ca reprezentând ameninţări la adresa securităţii naţionale.**

[148] Activitatea ilicită desfăşurată pentru săvârşirea infracţiunii

Răspunsul obţinut prin clarificarea problemei în discuţie relevă *activitatea exterioară de conduită umană materializată prin acţiunea - inacţiunea înfăptuită,* radiografierea tuturor aspectelor care conturează mecanismul de realizare al faptei ilicite, itinerarul infracţional – de la momentul imediat consecutiv luării hotărârii infracţionale şi până la consumarea acţiunii-inacţiunii executate – elementele anterioare, concomitente sau posterioare actului infracţional, dacă acţiunea - inacţiunea a fost posibilă prin realizarea unui act singular şi izolat de conduită sau, dimpotrivă, reprezintă suma finală a unor acte intermediare care, la rândul lor, sunt acţiuni - inacţiuni componente şi complementare celei finale.

Se decelează raportul intern, firesc, necesar, obiectiv dintre acţiunile - inacţiunile secvenţiale şi acţiunea - inacţiunea care consacră fapta ilicită constituită în infracţiune la adresa securităţii naţionale. În acelaşi timp, se deslușesc toate actele făptuitorilor de la prima manifestare exterioară de conduită susceptibilă de a fi incriminată până la curmarea activităţii infracţionale.

Modalităţile faptice de comitere a infracţiunilor[761] sunt determinate şi particularizate de **modul concret** în care are loc manifestarea ilicită penală şi de **împrejurările care însoţesc fapta** săvârşită.[762]

---

[761] În raport de modalitatea faptică de comitere a infracţiunii, organului judiciar îi revine sarcina încadrării juridice, adică a aplicării normei de incriminare la cazul concret (G. Antoniu, *„Reflecţii asupra normei de incriminare"* în *Revista de Drept Penal*, nr. 3/1998, p. 11 - 19).

[762] V. Dongoroz, în lucrarea colectivă, *Explicaţii teoretice ale codului penal român, vol.III, partea specială*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1974, p. 14.

Aceste modalităţi se relevă în mod concret în fiecare cauză penală în parte şi se decelează de multitudinea de aspecte pe care orice faptă concretă le prezintă în raport de toţi factorii săi (subiecţi, timp, loc, mijloace şi metode de săvârşire etc.).

Activităţile ilicite concrete pot consta în următoarele:

I. Activităţi care se circumscriu elementelor constitutive ale infracţiunilor din grupa infracţiunilor denumite generic *„trădare"*, forma substantivizată a verbului a trăda, adică de a înşela în mod voit şi perfid încrederea cuiva, săvârşind acte care îi sunt potrivnice, pactizând cu duşmanul etc.; a fi neloial faţă de cineva sau de ceva,[763] reprezentând acţiunea de *a (se) trăda* şi rezultatul ei; infracţiune, faptă reprobabilă comisă de cel care trădează[764] şi constituie actul de necredinţă, de neloialitate a cetăţeanului român faţă de propriul stat, prin care se afectează grav caracterul sacru al îndatoririi constituţionale de fidelitate faţă de ţară.[765]

1. *Acţiuni de a stabili legături cu o putere sau cu o organizaţie străină ori cu agenţi ai acestora*[766], ce presupune *intrarea efectivă în contact* cu factorii susmenţionaţi, indiferent de cine a avut iniţiativa sau a utilizat realizarea contactului: *direct, indirect, prin persoane interpuse; în scris, oral, prin mijloace de telecomunicaţii ori electronice; nici unde s-a realizat contactul* (pe teritoriul ţării sau în străinătate) şi nici durata legăturii instaurate, caracterul izolat sau repetat.

Este vorba de un *act bilateral*, nefiind relevantă acţiunea de a lua legătura dacă ea nu s-a obiectivat prin întâlniri concrete, transmiterea de mesaje, stabilirea de contacte sau întâlniri fără finalitate.[767]

Intrarea în legătură se poate obiectiva prin stabilirea de contacte directe – în scris sau oral – sau indirecte, prin mijloace tehnice, operative sau prin persoane interpuse.[768]

Făptuitorul care a stabilit legături cu puterea străină sau cu o organizaţie străină ori cu agenţi ai acestora trebuie să facă acest lucru în scopul de a *suprima sau ştirbi* **unitatea, indivizibilitatea, suveranitatea sau independenţa statului**, ceea ce constituie scopul bine determinat al acţiunilor sale, deci acţionează cu intenţie calificată prin scop.[769]

Făptuitorul nemijlocit al infracţiunii îşi poate realiza scopul urmărit, prin acţiuni limitativ prevăzute de dispoziţiile legale şi anume:

- ✓ *acţiuni de provocare de război contra ţării;*[770]
- ✓ *acţiuni de înlesnire a ocupaţiei militare străine;*[771]

---

[763] https://dexonline.ro/definitie/trăda sursa: DEX '98 (1998)
[764] sursa: DEX '09 (2009).
[765] Gh. Diaconescu, C. Duvac, *op.cit.*, p. 6.
[766] Art. 394 din c. p. şi art. 398 din c.p.
[767] I. Chiş, în V. Dobrinoiu şi colectiv, *Noul cod penal comentat*, vol. II, partea specială, Ed, Universul juridic, Bucureşti, 2012, p. 1033.
[768] Idem.
[769] V.Păvăleanu, în G.Antoniu şi Tudorel Toader (coord.), op.cit., p. 162.
[770] Adică, fapte care echivalează cu o provocare formală de război (*de exemplu: uciderea sau maltratarea reprezentanţilor oficiali ai statului nostru, provocarea unor incidente de frontieră, comiterea unor acţiuni violente împotriva navelor sau aeronavelor aparţinând statului român*). În orice caz, aceste acţiuni trebuie să aibă, în împrejurările în care au fost săvârşite, aptitudinea de a provoca un război, adică fiecare acţiune să constituie un aşa-zis *„casus-belli"*. [I. Fodor, în V. Dongoroz (coord.), *Explicaţii teoretice ale codului penal român*, partea specială, vol. III, Ed.Academiei Române, Bucureşti, 1971, p. 36].
[771] Adică, fapte care contribuie, ajută la realizarea ocupaţiei militare străine pe întregul teritoriu sau pe o parte din teritoriul ţării, putând consta nu numai în fapte care contribuie material la realizarea ocupaţiei, dar şi în fapte care ar justifica necesitatea ocupaţiei. [I. Fodor, în V. Dongoroz (coord.), *Explicaţii teoretice ale codului penal român*, partea specială, vol. III, Ed.Academiei Române, Bucureşti, 1971, p. 36].

- ✓ *acţiuni de subminare economică sau politică a statului;*[772]
- ✓ *acţiunile de aservire faţă de o putere străină;*[773]
- ✓ *acţiuni de ajutare a unei puteri străine pentru desfăşurarea unei activităţi duşmănoase împotriva securităţii naţionale;*[774]
- ✓ *acţiuni de subminare economică* (lovire indirectă, pe ascuns pentru a slăbi, a compromite, a zădărnici sau a nimici o acţiune, o realizare[775], prin folosirea,[776] ori împiedicarea activităţii normale[777] a unei unităţi publice).

2. Acţiuni care au drept obiect documente, înscrisuri, obiecte ce constituie prin ele însele sau poartă informaţii clasificate ca fiind secrete de stat

Încadrarea informaţiilor în clase şi nivel de secretizare; ***categoriile de informaţii*** *care au acest caracter; modalitatea de prezentare; obiectivele, sectoarele sau locurile de importanţă deosebită pentru protecţia informaţiilor secrete de stat, modul de gestionare, zonele de securitate, Autorităţile Desemnate de Securitate (ADS); diseminarea şi declasificarea informaţiilor clasificate; protecţia surselor generatoare de informaţii şi sistemul de protecţie a informaţiilor clasificate;*[778] ***regulile generale*** *privind evidenţa, întocmirea, păstrarea, procesarea, multiplicarea, manipularea, transportul, transmiterea şi distrugerea informaţiilor clasificate;* ***accesul*** *cetăţenilor străini, români care au şi cetăţenia altui stat, precum şi al persoanelor apatride la informaţiile secrete de stat şi în locurile în care se desfăşoară activităţi, se expun obiecte sau se execută lucrări din această categorie;* ***condiţiile*** *de fotografiere, filmare, cartografiere şi executarea unor lucrări de arte plastice în obiective sau locuri care prezintă importanţă deosebită pentru protecţia informaţiilor secrete*

---

[772] Cum ar fi fapte de natură a slăbi sau dezorganiza economia naţională, indiferent dacă ele vizează economia naţională în ansamblu, sau vreo ramură importantă a acesteia (industria, agricultura, comerţul exterior, sistemul monetar etc.); fapte de natură să submineze din punct de vedere politic statul, ca de pildă, dezorganizarea aparatului de stat, discreditarea organelor supreme ale statului. Aceste acţiuni de subminare constituie, de regulă, prin ele însele infracţiuni contra securităţii naţionale (de exemplu: infracţiunea de subminare a puterii de stat, de acte de diversiune). [I. Fodor, în V. Dongoroz (coord.), *Explicaţii teoretice ale codului penal român*, partea specială, vol. III, Ed.Academiei României, Bucureşti, 1971, p. 36].

[773] Respectiv fapte îndreptate împotriva suveranităţii şi independenţei statului, care pot fi de ordin politic, adică să constea în subordonarea politicii interne sau externe a statului intereselor unei puteri străine, ori în promovarea unor asemenea interese în politica statului sau de ordin economic şi să constea în subordonarea întregii economii naţionale a ţării, ori numai a unora sau a unei ramuri ale acesteia, intereselor unei puteri străine. [I. Fodor, în V. Dongoroz (coord.), *Explicaţii teoretice ale codului penal român*, partea specială, vol. III, Ed.Academiei României, Bucureşti, 1971, p. 36].

[774] Ce pot consta în săvârşirea unei sau unor infracţiuni contra securităţii naţionale, în acordarea unui ajutor material pentru înlesnirea activităţii duşmănoase, în crearea unei agenturi sau în recrutarea de agenţi pentru o asemenea activitate, în favorizarea agenţilor străini (ajutorul este socotit acordat unei puteri străine, chiar şi atunci când este destinat unui agent al puterii străine în vederea desfăşurării unei activităţi ostile, îndreptate împotriva securităţii naţionale, fiind suficientă chiar şi o singură faptă care contribuie la desfăşurarea unei activităţi duşmănoase). [I. Fodor, în V. Dongoroz (coord.), *Explicaţii teoretice ale codului penal român*, partea specială, vol. III, Ed.Academiei României, Bucureşti, 1971, p. 36].

[775] *Dicţionarul Explicativ al Limbii Române,* Ed Academiei, Bucureşti, 1975, p. 905.

[776] Adică orientarea activităţii unităţii, din cele prevăzute de art 176 cod penal, într-o direcţie dorită (V. Dongoroz, *op cit.*, vol III, p.118) constând într-o folosire abuzivă, neraţională a unităţii, care este de natură să conducă la slăbirea economiei naţionale, prin dezorganizarea sau distrugerea acelei unităţi (Gh. Mateuţ, *Drept penal special, sinteză de teorie şi practică judiciară*, vol I, Ed Lumina Lex, Bucureşti, 1999, p. 41).

[777] Respectiv crearea voită a unor dificultăţi, punerea cu ştiinţă a unor piedici în activitatea unităţii, fie prin neluarea unor măsuri ca această activitate să se desfăşoare normal, fie prin luarea unor măsuri necorespunzătoare (de exemplu, neasigurarea aprovizionării cu materii prime, acordarea unor credite preferenţiale contrar regulamentelor, regulilor şi ordinelor instituite în cadrul unităţii, destituirea ori desfacerea contractului de muncă a unor angajaţi etc.) (În acelaşi sens, Gh. Mateuţ, *Drept penal special, op. cit.*, p. 41).

[778] Protecţia juridică, protecţia prin măsuri procedurale, protecţia fizică, protecţia personalului desemnat să asigure securitatea şi accesul la informaţiile clasificate.

de stat; **sunt reglementate prin prevederile Legii nr. 182/2002 şi Hotărârea Guvernului României nr. 585/05 iulie 2002.**

Potrivit art. 17 din Legea nr. 182/2002, în categoria **informaţiilor secrete de stat** sunt cuprinse informaţiile care reprezintă sau care se referă la:

a) sistemul de apărare a ţării şi elementele de baza ale acestuia, operaţiile militare, tehnologiile de fabricaţie, caracteristicile armamentului şi tehnicii de lupta utilizate exclusiv în cadrul elementelor sistemului naţional de apărare;

b) planurile, precum şi dispozitivele militare, efectivele şi misiunile forţelor angajate;

c) cifrul de stat şi alte elemente criptologice stabilite de autorităţile publice competente, precum şi activităţile în legătura cu realizarea şi folosirea acestora;

d) organizarea sistemelor de protecţie şi apărare a obiectivelor, sectoarelor şi la reţelele de calculatoare speciale şi militare, inclusiv la mecanismele de securitate a acestora;

e) datele, schemele şi programele referitoare la sistemele de comunicaţii şi la reţelele de calculatoare speciale şi militare, inclusiv la mecanismele de securitate a acestora;

f) activitatea de informaţii desfăşurată de autorităţile publice stabilite prin lege pentru apărarea ţării şi siguranţa naţională;

g) mijloacele, metodele, tehnica şi echipamentul de lucru, precum şi sursele de informaţii specifice, folosite de autorităţile publice care desfăşoară activitate de informaţii;

h) produsele geospaţiale, cu excepţia înregistrărilor aerofotogrammetrice, pe care sunt reprezentate elemente de conţinut cu relevanţă în domeniul securităţii naţionale;

h^1) înregistrările aerofotogrammetrice obţinute cu senzori aeropurtaţi de orice tip care operează în spectrul electromagnetic, cu rezoluţia spaţială mai mică de 15 cm, şi înregistrările aerofotogrammetrice obţinute cu senzori aeropurtaţi activi de tip digital care conţin mai mult de 9 puncte/m^2, pe care sunt reprezentate elemente de conţinut cu relevanţă în domeniul securităţii naţionale;

i) studiile, prospecţiunile geologice şi determinările gravimetrice cu densitate mai mare de un punct pe kilometru pătrat, prin care se evaluează rezervele naţionale de metale şi minereuri rare, preţioase, disperse şi radioactive, precum şi datele şi informaţiile referitoare la rezervele materiale, care sunt în competenta Administraţiei Naţionale a Rezervelor de Stat;

j) sistemele şi planurile de alimentare cu energie electrica, energie termică, apa şi alţi agenţi necesari funcţionarii obiectivelor clasificate secrete de stat;

k) activităţile ştiinţifice, tehnologice sau economice şi investiţiile care au legătura cu siguranţa naţională ori cu apărarea naţională sau prezintă importanta deosebita pentru interesele economice şi tehnico-ştiinţifice ale României;

l) cercetările ştiinţifice în domeniul tehnologiilor nucleare, în afară celor fundamentale, precum şi programele pentru protecţia şi securitatea materialelor şi a instalaţiilor nucleare;

m) emiterea, imprimarea bancnotelor şi baterea monedelor metalice, machetele emisiunilor monetare ale Băncii Naţionale a României şi elementele de siguranţa ale însemnelor monetare pentru depistarea falsurilor, nedestinate publicităţii, precum şi imprimarea şi tipărirea hârtiilor de valoare de natura titlurilor de stat, a bonurilor de tezaur şi a obligaţiunilor de stat;

n) relaţiile şi activităţile externe ale statului român, care, potrivit legii, nu sunt destinate publicităţii, precum şi informaţiile altor state sau organizaţii internaţionale, faţă de care, prin tratate ori înţelegeri internaţionale, statul român şi-a asumat obligaţia de protecţie.

Acţiunile ilicite ce vizează securitatea naţională în legătură cu informaţiile clasificate pot consta în:

- ***transmiterea secretelor de stat*** unei puteri sau organizaţii străine ori agenţilor acestora (*adică, comunicarea prin remiterea efectivă, în original sau copie, direct sau prin intermediar, prin orice mijloc de comunicare, indiferent de cine a avut iniţiativa manifestării*);
- ***procurarea de secrete de stat*** (*achiziţionarea în orice mod, sustragerea, obţinerea pe orice căi, indiferent dacă făptuitorul şi le procură din sfera sa de activitate sau din alte sectoare sau de cui aparţine iniţiativa infracţională*);
- ***deţinerea*** (*posedarea, aflarea în stăpânire sau păstrare, indiferent cu ce titlu*) de către persoanele care nu au calitatea de a le cunoaşte;

ultimele două categorii de acţiuni realizate în **scopul** (*în vederea* [779]) transmiterii lor unei **puteri străine**[780] sau **organizaţii străine**[781] ori **agenţilor acestora,**[782] şi constituie **latura obiectivă** a *infracţiunilor de trădare prin transmiterea de secrete şi spionaj.*[783]

„Aşa a fost cazul ing. P.S., fost cercetător la Petrostar Ploieşti, cercetat în stare de arestat preventiv, pentru comiterea infracţiunii de trădare prin transmitere de secrete şi divulgarea secretului economic, ceea ce ar fi avut ca urmare încheierea unui contract extern foarte dezavantajos, în condiţiile riscului punerii sub control străin a unei activităţi economice importante. Acesta şi-a prezentat demisia de la locul de muncă şi a înfiinţat propria sa firmă de profil, al cărei patrimoniu se baza pe rezultatele de cercetare a institutului, ale căror documentaţii tehnice le-a însuşit pe căi frauduloase. Fiind în posesia temelor de cercetare respective, P.S. a intrat în relaţii cu potenţiali parteneri interesaţi, reprezentanţii unei firme specializate în exploatarea şi valorificarea zăcămimtelor respective. Concomitent, cunoscând că societăţile naţionale Petrom şi Romgaz purtau tratative cu unele firme străine, a reuşit să cunoască poziţia părţii române, date pe care, ulterior, le furniza unei firme străine, ajutând-o să le folosească în cadrul negocierilor, în detrimentul părţii române.”[784]

Activitatea ilicită de **procurare şi deţinere** a secretelor de stat are *destinaţia obiectivă de a anticipa transmiterea respectivelor secrete,*[785] realizându-se, la rândul ei, prin *acţiuni subsecvente* de investigare pentru găsirea documentului sau secretului, de apropierea acestora (prin accesarea ilicită şi discretă ori prin mijloace interzise, şantaj, corupţie etc., ori chiar sustragere), de copiere ori extragere a informaţiilor secrete ce le conţin (prin fotografiere, filmare, multiplicare etc.), iar **transmiterea efectivă** se poate realiza printr-o multitudine de variate şi diversificate ***modalităţi***: *furnizarea informaţiilor prin contact direct cu comandanţii trupelor inamice,*[786] *transmiterea prin sisteme cifrate;*[787] *prin comunicare verbală,*

---

[779] Cuvântul *„scop”* **nu reflectă în contextul prevederii legale atitudinea psihică a făptuitorului (element care ţine de intenţia făptuitorului), ci exprimă doar o componentă a laturii obiective (actul exterior de conduită), indicând destinaţia pe care o are documentul sau obiectul secret de stat ori purtător al unui secret de stat.** (O. A. Stoica, *Drept penal, partea specială*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1976, p. 32.).

[780] **Puterea străină** constă într-un stat străin sau formaţiune ori entitate statală străină, indiferent dacă este recunoscută sau nu pe plan internaţional (Gr. Geamănu, *Drept internaţional contemporan*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975, p. 271).

[781] **Organizaţie străină** este o grupare străină (exemplu: mişcare, societate, fundaţie, un partid, o asociaţie, o uniune, o organizaţie supra ori interstatală sau particulară) constituită, indiferent dacă este sau nu recunoscută oficial.

[782] Adică, **persoana** care acţionează – remunerat sau nu – oficial (agent diplomatic, consular sau comercial), împuternicit special ori reprezentant sau nu, pentru o putere sau organizaţie străină.

[783] Art. 395, art. 400 şi art. 398 din c.p.

[784] Monografia S.R.I., *op.cit.*, p. 122 – 123.

[785] Tribunalul Suprem, Colegiul Militar, sentinţa nr. 138/17 august 1954 (nepublicată), citată de Gh. Diaconescu, *Infracţiunile în codul penal român*, Ed. Oscar Print, Bucureşti, 1997, p. 54.

[786] Tribunalul Suprem, Colegiul Militar, decizia nr. 432/1953 (nepublicată), citată de Gh. Diaconescu, *op. cit.*, p. 51: „la 26.08.1944, inculpata B.P. a furnizat trupelor germane, în retragere, informaţii referitoare la locul unde erau încartiruiţi ostaşi români, locul de ascundere a armelor din dotarea postului de jandarmi din com. Strejnic – Prahova ş.a”.

[787] Tribunalul Suprem, Colegiul Militar, sentinţa nr. 1088/02 iulie 1951 (nepublicată), citată de Gh. Diaconescu, *op. cit.*, p. 52.

consecutivă abandonării misiunii încredinţate în străinătate şi predarea autorităţilor respectivelor state[788]*; prin remiterea unor note şi însemnări cu prilejul unor contacte directe cu agenţii unei puteri străine.*[789]

Acţiunea de transmitere este posibilă şi prin telefon, fax, radio ori alte sisteme informaţionale.[790]

3. ***Ajutarea, în timp de război, a inamicului,***[791] printr-o *comportare activă* sau într-o *atitudine pasivă* constând în acţiuni enumerate exemplificativ şi nu exhaustiv:[792]

- **predarea**[793] de *teritorii, oraşe, poziţii de apărare, depozite ori instalaţii ale forţelor armate române sau care servesc apărării*;
- predarea de nave, aeronave, maşini, aparate, armament sau orice alte materiale care pot servi războiului;
- procurare de oameni,[794] valori şi materiale de orice fel duşmanului;
- trecerea de partea inamicului;
- efectuarea de acţiuni care sunt de natură să favorizeze activitatea duşmanului ori să slăbească puterea de luptă a forţelor armate române sau a armatelor aliate;[795]
- luptă sau face parte din formaţii de luptă împotriva statului român sau aliaţilor săi.

---

788 Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, secţie fond: dosarul nr. 197/1980, sentinţa penală 46/17 mai 1980; dosarul nr. 77/1980, sentinţa penală nr. 125/17 martie 1980; dosar nr. 85/1981, sentinţa penală nr. 14/23 februarie 1981; dosar nr. 315/1981, sentinţa penală nr. 125/29 iunie 1981; Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, secţia recurs, dosar nr. 421/1983, sentinţa penală nr. 68/31 octombrie 1983; (toate nepublicate) făptuitorii, ofiţeri ai fostei D.I.E., cu acoperire diplomatică, au fost trimişi în diferite ţări, cu misiuni speciale, având asupra lor documente strict secrete de importanţă deosebită ce trebuiau predate ambasadorului român din ţara respectivă, dar nu s-au prezentat la sediul ambasadelor şi s-au predat serviciilor de informaţii străine, cărora le-au transmis informaţiile secrete de stat. Au fost condamnaţi pentru trădare prin transmitere de secrete, dezertare şi refuz de înapoiere în ţară.

789 Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, secţia fond, dosar nr. 263/1989, sentinţa nr. 39/20 iulie 1989 (nepublicată): inculpatul R.M. transmitea informaţiile pe coli de foiţă, fiind surprins în flagrant în timp ce le-a înmânat funcţionarului unei ambasade străine la Bucureşti.

790 Transmiterea datelor secrete utilizându-se sistemul informaţional, ca de exemplu Internet-ul, reprezintă o modalitate simplă şi sigură; a se vedea în acest sens articolul: „Internet-ul – o armă redutabilă" (Interviu realizat cu M. Gheordunescu, adjunct al directorului S.R.I., în *„Planeta Internet"*, nr. 10/1997, pag. 40 şi urm.), citat de I. Vasiu, *op. cit.*, p. 44.

791 Art. 396, 398 din c.p.

792 Înţelesul expresiilor utilizate în conţinutul textului incriminator este explicat în literatura şi doctrina juridică: I. Fodor, în lucrarea colectivă sub coordonarea V. Dongoroz şi colectiv, *Explicaţii teoretice ale codului penal român*, vol. III, partea specială, Ed. Academiei, Bucureşti, 1974, p.45 şi urm., I. Chiş, în V. Dobrinoiu şi colectiv, *Noul cod penal comentat*, vol. II, partea specială, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2012, p. 1046, Dan Constantin Mâţă, *op.cit.*, 231 – 233.

793 **Predarea** înseamnă punerea categoriilor respective la dispoziţia inamicului, cedarea lor ori înlesnirea ocupării sau luării acestora în stăpânire. Predarea poate fi comisivă, prin cedare, sau omisivă prin abandonare (I. Fodor, în lucrarea colectivă sub coordonarea V. Dongoroz şi colectiv, *Explicaţii teoretice ale codului penal român*, vol. III, partea specială, Ed. Academiei, Bucureşti, 1974, p. 45).

794 Ceea ce înseamnă **recrutare de oameni pentru inamic**.

795 Pot constitui **acţiuni care sunt de natură să favorizeze activitatea inamicului**:

- „acte prin care se înlesnesc fie operaţiile militare ale duşmanului [ex: semnalizări, informaţii false date trupelor române, luarea în mod deliberat, cu întârziere a deciziilor sau transmiterea tardivă a ordinelor pentru contracararea acţiunilor inamicului; lăsarea unor obiective militare sau economice, precum şi a unor elemente ale suprastructurii teritoriale (căi de comunicaţie, centre de telecomunicaţii etc) în stare de funcţionare în zonele (raioanele) ocupate de inamic, acţiunea voit lentă sau inoportună pe linia asigurării logistice];

- alte activităţi folositoare duşmanului (ex: ascunderea sau adăpostirea emisarilor, agenţilor sau prizonierilor inamici, servirea de călăuză acestora, procurarea de mijloace de deghizare);

- acţiuni care sunt de natură să slăbească puterea de luptă a armatei române sau a armatelor aliate; orice acte de demoralizare a armatei române, ca şi actele de compromitere a cadrelor de comandă, de dezorganizare a aprovizionării armatei; furnizarea de informaţii inamicului pentru desfăşurarea unor operaţiuni militare;

- actele de defetism constând în: lansarea, răspândirea sau publicarea de zvonuri false, exagerate sau tendenţioase, relative la situaţia militară, economică, politică sau socială a ţării" (I. Fodor, *op. cit.*, p. 46).

Acțiunile enumerate constituie elementul material al infracțiunii de trădare prin ajutarea inamicului, fiind incriminate numai „*în timp de război.*"

În practica judiciară au fost încadrate juridic în această infracțiune fapta colonelului A. Sturza, comandant de brigadă în armata română și agent al serviciului de spionaj german, care în timpul primului război mondial, a cedat pozițiile de luptă, de pe raza localității Varnița, jud. Vrancea, unor forțe inamice inferioare celor pe care le comanda după ce, printr-o cuvântare rostită în fața ostașilor din subordine, i-a instigat la colaborare cu trupele germane și austro - ungare;[796] *fapta ofițerului D.A., comandant al unui pluton de mitraliere din armata română, care, aflându-se pe malul Odenului, unde a luat parte la luptele contra armatei sovietice până la 2 mai 1945, când s-a predat trupelor americane;*[797] *și acțiunea militarului român, C.C., care în timpul celui de-al doilea război mondial, după ce armata română a întors armele contra Germaniei, a luptat contra armatei române, predând armatei hitleriste prizonierii luați.*[798]

Prin activitatea ilicită desfășurată infractorul conduce la *sporirea capacității de luptă a forței inamice* și, pe cale de consecință, la *diminuarea capacității de apărarea a forței armate române ori aliaților ei*, ceea ce, în cazul unui război neconvențional, caracteristic contemporaneității, se poate realiza prin „*intoxicarea psihologică în masă și de la distanță*" cu ajutorul mijloacelor mediatice, acțiuni de tipul „*războiului psihologic*" (dezinformări induse maselor largi de oameni, discreditări ale autorităților, subminarea încrederii populației în reprezentanții unui anumit regim instaurat,[799] simularea unor activități teroriste[800]), ori „război electronic".

II. Activități care se circumscriu elementelor constitutive ale infracțiunilor din grupa infracțiunilor denumite generic „*atentat*", adică un atac material și violent, realizat în exclusivitate prin acțiuni comisive, indiferent dacă au rămas în faza de tentativă ori are formă consumată[801]

4. Acțiunea de ucidere, *îndreptată împotriva unei persoane care deține o funcție de demnitate publică*[802].

5. Acțiunea de ucidere, îndreptată asupra *reprezentantului unui stat străin sau a altei persoane care se bucură de protecție* în conformitate cu normele internaționale, aflată în misiune oficială în România.[803]

---

796 Curtea Marțială a Armatei a II-a, decizia nr. 33 din 26.02.1917, citată de C. Neagu, *Fapte din umbră*, vol. II, Ed. Politică, București, 1977, p. 89 - 92.

797 Tribunalul Suprem, Colegiul militar, decizia nr. 389 din 19 iunie 1953 (nepublicată), citată de Gh. Diaconescu, *Infracțiunile în codul penal român*, Ed. „Oscar Print", București, 1997, p. 46.

798 Tribunalul Suprem, Colegiul militar, decizia nr. 446/1953 (nepublicată), citată de Gh. Diaconescu, *op. cit.*, p. 48.

799 Cum a fost cazul în timpul războiului din Golf din 1991, a se vedea, pentru detalii, *Războiul din Golf*, Ed. Militară, București, 1991.

800 Așa cum s-a întâmplat cu prilejul evenimentelor din decembrie 1989 din București, când forțe, neidentificate până în prezent, au montat în diferite locuri simulatoare, care creau zgomote asemănătoare focurilor de arme militare automate, ceea ce a condus la declanșarea unor veritabile lupte între formațiunile de luptă ale M.Ap.N și M.I. și chiar civili înarmați; anunțarea pe postul național TV că apa a fost otrăvită, existența unei bombe nucleare în subsolurile Casei Poporului, iminența unor explozii la marile combinate petrochimice etc. (pentru detalii, a se vedea, Parlamentul României, *Raportul comisiei senatoriale pentru cercetarea evenimentelor din decembrie 1989*).

801 Tudorel Toader, *Drept penal român, partea specială*, ed. A 7 – a revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2012 , p. 14.

802 Art. 401 din c.p.

803 Art. 408 din c.p.

Atacuri materiale şi violente realizate printr-o acţiune de ucidere sau de vătămare a integrităţii corporale şi a sănătăţii, cum este situaţia în cazul infracţiunilor de **atentat care pune în pericol securitatea naţională**[804] **şi a infracţiunilor contra persoanelor care se bucură de protecţie internaţională.**[805]

*Aşa a fost cazul când, la **19 august 1991**, ambasadorul indian la Bucureşti, Julio Francis Ribeiro, a fost împuşcat de către membri ai grupării Babbar Khalsa a Fontului de Eliberare a Khalistanului – o organizaţie extremistă care luptă pentru crearea unui stat Sikh independent în Punjab*[806]*, şi în dimineaţa zilei de **04.12.1984**, când Azmi Said Al – Mufti, consilier la Ambasada Regatului Haşemit al Iordaniei la Bucureşti, a ieşit din Hotelul „Bucureşti" împreună cu fiul său, minor, îndreptându-se spre parcarea din faţa hotelului. La apropierea de autoturismul personal, acesta a fost ucis, cu trei proiectile trase cu pistoletul cu amortizor de către cetăţeanul palestinian Ahmad Mohammed Ali Al - Hersh.*[807]

*La **18 mai 1993** un grup de aproximativ 15 studenţi de origine sudaneză a sechestrat personalul diplomatic în incinta sediului misiunii diplomatice a Sudanului la Bucureşti, bulev. Dacia. În faţa ambasadei, pe trotuarul de vis a vis de sediul ambasadei, protestatarii interziceau accesul forţelor de ordine în incinta imobilului, aruncând cu cocktail – uri Molotov, în timp ce personalul diplomatic şi ambasadorul au reuşit să se baricadeze în diferite camere ale locaţiei.*[808]

6. Acţiuni materiale şi violente îndreptate împotriva unei colectivităţi, adică împotriva unei grupări sociale, organizate după anumite criterii de ordin politic sau economic, ce–şi duce existenţa într–un spaţiu bine determinat, indiferent de mărimea acesteia şi de recunoaşterea ei de către structurile statale sau alte comunităţi similare[809], în prezenţa unui factor integrator, cum ar fi liantul etnic, naţional, religios, care dă consistenţă grupului[810].

Acţiunile subsumate atentatului constau în:

- ***otrăviri în masă***, care înseamnă infectarea surselor de apă sau a alimentelor pe care le consumă membrii colectivităţii;[811]
- ***provocare de epidemii***, ce presupune răspândirea unor boli molipsitoare prin apă, aer sau hrană,[812] inducerea în masa a îmbolnăvirilor ca urmare a contaminării indivizilor, prin răspândirea în orice modalitate, a microbilor, virusurilor ş.a., agenţi declanşatori ai maladiilor;[813]
- prin ***orice alt mijloc*** ce se poate realiza prin incendierea sau aruncarea în aer a unor zone rezidenţiale, înfometarea, iradierea, gazarea membrilor colectivităţii, producerea unor inundaţii[814].

Mijloacele enumerate exemplificativ de legiuitor trebuie să îndeplinească condiţia obligatorie de a fi apte de a provoca uciderea sau vătămarea fizică a unui număr mare, nedeterminat de persoane, chiar dacă efectul s-a produs asupra unui singur individ.[815]

După cum se observă aceste categorii de acţiuni constituie elementul material şi al unor infracţiuni de acte de terorism.[816]

---

[804] Art. 401 din c.p.
[805] Art. 408 din c.p.
[806] Sursa: http://www.sri.ro/presa/_0202071456/html.; Monografia S.R.I. 1990 – 2015, Ed. RAO, Bucureşti, 2015, p. 90 – 92.
[807] Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, dosar nr. 415/1985 (nepublicată).
[808] Monografia S.R.I., op.cit., p. 120.
[809] Gh. Diaconescu, C. Duvac, op.cit., p. 29.
[810] Dan Constantin Mâţă, *op. cit.*, p. 282.
[811] Dan Constantin Mâţă, *op. cit.*, p. 283.
[812] Idem.
[813] Gh. Diaconescu, C. Duvac, *op.cit.*, p. 30.
[814] Idem.
[815] Gh. Diaconescu, C. Duvac, *op.cit.*, p. 30.
[816] Art. 32 alin. 3 din Legea nr. 535/2004.

7. ***Distrugerea*** (*nimicirea, aducerea în ipostaza de a nu mai fi utilizabil, încetarea de a mai exista în materialitatea sa*), ***alterarea*** (*modificarea conținutului*), ***ascunderea*** (*luare ori sustragere, schimbarea locului unde este ținut de obicei și plasarea în altă parte, în alte locuri neștiute pentru cei care aveau obligația să le păstreze, în așa fel încât să nu poată fi descoperit*), ***a unui document sau înscris în care sunt stabilite drepturi ale statului român***, reprezintă acțiunea ilicită în cazul infracțiunii de ***compromitere a unor interese de stat.***[817]

Activitatea infracțională se exercită asupra unor tratate internaționale, convenții, acord pact, declarație, protocol ori alte instrumente de drept internațional, în care sunt recunoscute drepturi ale statului român ori sunt proteguite interese ale acestuia (de natură pecuniară, teritorială, de exploatare a unor zăcăminte, de survol, de recunoaștere a frontierelor de stat, anumite garanții) și care sunt păstrate, arhivate, gestionate fie de puterea legislativă (Parlamentul României), fie de puterea executivă (de regulă, Ministerul Afacerilor Externe, ori Arhivele Naționale), având un regim strict de gestionare.

Pentru realizarea laturii obiective a infracțiunii nu are relevanță modalitatea efectivă prin care s-a realizat ***distrugerea***, în *total sau în parte*, de exemplu, prin *ardere, tratare cu substanțe chimice, supunere la radiații, rupere, tocare, topire* etc., ***alterarea*** [*falsificarea, înlocuirea unei file (ori anexe)* originale cu alta contrafăcută, ștergerea unei porțiuni din text și adăugarea unei alte mențiuni nereale etc.] ori ***ascunderea*** (dosirea, temporară sau definitivă) a documentului sau înscrisului în care sunt stabilite drepturi ale statului român.

Executarea acțiunii de distrugere, alterare ori ascundere presupune ca făptuitorul să ajungă în posesia documentului sau înscrisului, ceea ce înseamnă desfășurarea prealabilă a unei activități de sustragere a acestuia din locul unde se află în păstrare. Cum, de regulă, astfel de documente *se întocmesc în cel puțin două exemplare originale*, chiar și în absența documentului asupra căruia s-a exercitat acțiunea ilicită, interesele și drepturile statului român sunt oricum intangibile sau garantate într-o altă formulă juridică internațională ori diplomatică, aptitudinea activității ilicite de a compromite interesele statului român nu este îndeplinită. Nefiind realizată această cerință obligatorie a textului incriminator, pentru a constitui infracțiune contra securității naționale, acțiunea comisă poate reprezenta fie infracțiunea de sustragere sau distrugere de înscrisuri, fie cea de neglijență în păstrarea secretului de stat.

Sarcina stabilirii împrejurării că *activitatea ilicită a fost apță de a compromite interesele de stat* incumbă organelor judiciare, ce o pot aduce la îndeplinire numai prin obținerea răspunsurilor complete și detaliate cu privire la consecințele concrete produse.

III. 8. ***Acțiuni de comunicare*** (*prezentare, informare, înștiințare a uneia sau mai multor persoane în legătură cu date și informații*) **sau *răspândire*** (*împrăștiere, difuzare, propagare de știri, date ori informații*), ***prin orice mijloace posibile, de știri, date sau informații false ori de documente falsificate***, dacă fapta este de natură să aducă atingere securității naționale sau relațiilor internaționale a României ori ale unui stat aliat constituie latura obiectivă a **infracțiunii de comunicare de informații false.**[818]

Acțiunea de propagare se poate realiza printr-o varietate de modalități – mijloace media (publicații, radio, televiziune), cărți, afișe, bandă magnetică, Internet, Intranet, rețele de calculatoare, suporturi de memorie, iar *acțiunea de răspândire*, la fel, pe cale scrisă sau orală și trebuie să aibă drept obiect știri, informații false sau documente falsificate al căror conținut să aibă aptitudinea de a crea o stare de pericol pentru siguranța națională a statului român ori relațiilor internaționale[819] ale acestuia, precum și ale unui stat aliat.

---

[817] Art. 406 din c.p.

[818] Art. 404 din c.p.

[819] Potrivit *Dicționarului diplomatic*, Ed. Politică, București, 1979, p. 745, prin relații internaționale se înțelege ansamblul tuturor acțiunilor de politică, externă, al raporturilor politice, juridice, economice, culturale, militare etc. dintre state, efectuate pe cale bi sau multilaterală, al fenomenelor și problemelor cu caracter universal, instrumentul de înfăptuire fiind diplomația.

Organelor judiciare care instrumentează cauza le incumbă sarcina de a stabili dacă acţiunea întreprinsă de făptuitor este aptă de a produce starea de pericol cerută de textul incriminator, ceea ce se realizează prin raportarea actelor materiale, şi al conţinutului ştirilor, datelor, informaţiilor sau documentelor falsificate la setul de valori exprimat prin sintagma „securitate naţională" şi concluzionarea dacă au fost lezate, înfrânte sau s-a adus atingere acestora.

În practica organelor de urmărire penală s-a apreciat că acţiunea de comunicare, pe adresa de e-mail a unor cotidiane, a unei ştiri intitulată „Armaghedon – 2" (în care, printre altele, se făcea referire la aspecte din viaţa publică şi privată a primului ministru al României), stabilite a avea un conţinut nereal, nu este de natură a crea o stare de pericol pentru siguranţa naţională a României sau pentru relaţiile internaţionale ale acesteia.[820]

9. ***Iniţierea*** (*efectuarea de demersuri ori propuneri*), ***organizarea*** (*punerea în operă a propunerii sau demersului după programe şi planuri bine stabilite*), ***săvârşirea*** (îndeplinirea acţiunii iniţiate şi organizate), ***sprijinirea*** (susţinerea materială ori morală a acţiunii iniţiate, organizate şi săvârşite) ***a unor manifestări prin care se periclitează ordinea constituţională instaurată***, ***îndemnarea*** (*incitarea, aţâţarea, provocarea, impulsionarea, stimularea publicului, urmată sau neurmată de executare*) la astfel de manifestări, **adresată unui număr nedeterminat de persoane**, sau ***acţiunile anarhice*** purtate cu violenţă împotriva instituţiilor fundamentale ale statului în vederea înlocuirii prin forţă, violenţă, în mod ilicit a persoanelor alese ori numite democratic în funcţii politice sau etatice, cum este cazul **infracţiunii de acţiuni împotriva ordinii constituţionale.**[821]

Acţiunile sunt îndreptate împotriva ordinii constituţionale (*adică acea ordine formată pe principiile constituţionale fundamentale, instaurată şi garantată de Constituţie*[822], *respectiv ordinea determinată de legalitatea şi legitimitatea*[823] *la un anumit moment dat în istoria statului*) sau, prin natura lor, periclitează caracterul naţional, suveran, independent, unitar şi indivizibil al statului român[824].

Activitatea ilicită se poate realiza prin *acţiuni armate*, ca, de pildă, prin publicarea unor manifeste[825] ori editarea de cărţi[826] sau prin *acţiuni violente (agresive)*, care pot fi întreprinse în orice mod, pentru îngreunarea sau împiedicarea exercitării puterii de stat, în scopul schimbării ordinii constituţionale, ce se pot executa asupra bunurilor sau persoanelor[827] (*pătrunderea prin forţă în sediile autorităţilor legitime ale statului, ameninţarea şi/sau obstrucţionarea fizică a demnitarilor şi personalului acestor autorităţi, în vederea înlocuirii*

---

[820] Dosar instrumentat de Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, Secţia de combaterea crimei organizate, privind pe O.I. şi M.C., soluţionat în decembrie 2002 (nepublicat).

[821] Art. 397 din c.p.

[822] Gh. Diaconescu, *Infracţiunile în codul penal român*, op. cit., p. 98.

[823] I. Vasiu, *Drept penal român, partea specială*, vol. I, Ed. Albastră, Cluj Napoca, 1997, p. 67 - 68.

[824] Conceptele enumerate sunt explicate în detaliu în I. Deleanu, *Constituţia României, comentată şi adnotată*, Regia Autonomă, Monitorul Oficial, Bucureşti, 1992, p. 25 şi I. Deleanu, *Drept constituţional şi instituţii politice*, vol. II, Ed. Europa Nova, Bucureşti, 1996, p. 84 - 85.

[825] Cum a fost cazul în situaţia lui S.G., care a publicat manifestul *„M-am săturat de România"* şi al documentului „România – Procesul de descentralizare", fiind acuzat de Fundaţia Europeană „Iosif Constantin Drăgan" că urmăreşte destrămarea teritorială a statului unitar şi reîmpărţirea acestuia pe criterii administrativ - teritoriale, ceea ce a condus la declanşarea unor verificări a plângerii penale formulate (Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Cluj, dosar nr. 115/P/2002).

[826] În care, pe fondul unor descrieri privind istoria României, sunt prezentate hărţi care nu cuprind părţi din teritoriul stabilit şi consacrat legitim şi legal, în Constituţia României şi legislaţia internă şi tratatele internaţionale (Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, dosar nr. 80/P/2002).

[827] I. Vasiu, *op. cit.*, p. 68.

silite a persoanelor alese ori numite în mod democratic în funcţii politice sau de stat).[828] Asemenea acţiuni violente pot fi denumite generic **„lovituri de stat"**.[829]

Acţiunile armate *(realizate de mai multe persoane care au asupra lor arme precum şi orice instrument, piesă, dispozitiv de natură a fi folosit ca armă)* şi orice alte violenţe fizice sau psihice exercitate *(loviri, vătămări corporale, ameninţări)* constau în atacuri, deci manifestări vădit ofensive.

O astfel de activitate ilicită a comis M.C. care, în luna septembrie 1991, împreună cu o grupare de mineri, a venit la Bucureşti şi a pătruns în clădirea Parlamentului, de la microfonul căruia a cerut demisia preşedintelui şi a primului ministru. Apoi a desfăşurat acţiuni violente la reşedinţa administraţiei prezidenţiale (Palatul Cotroceni), devastându-se magazine, clădirea televiziunii publice naţionale, garnituri de tren, sustrăgându-se diferite bunuri şi agresându-se fizic diferite persoane.[830]

10. *Distrugeri, degradări, aduceri în stare de neîntrebuinţare* întreprinse cu şiretenie pentru a le disimula caracterul, pentru a crea false aparenţe în aşa fel încât să existe convingerea că efectele dăunătoare au fost provocate dintr-o altă cauză decât cea reală, ce constituie activitatea materială ilicită în cazul **actelor de diversiune.**[831]

11. *Iniţierea* ***(exhibarea ideii şi manifestări destinate recrutării, racolării, atragerii unor alte persoane în vederea constituirii, pregătirea condiţiilor necesare constituirii), organizarea*** ***(i.e. a stabili ierarhiile şi a repartiza sarcinile pentru fiecare dintre membrii grupării, astfel încât structura informativă să funcţioneze eficient după un plan adecvat), constituirea*** ***(crearea efectivă, înfiinţarea)*** **unor structuri informative ilegale**[832] ce pot aduce atingere securităţii naţionale.

Acţiunile de ***iniţierea, organizarea,***[833] ***constituirea,***[834] ***de structuri informative ilegale***[835], pentru a constitui infracţiunea contra securităţii naţionale, presupun *condiţiile obligatorii conţinute de textul incriminator şi anume*:

---

[828] Gh. Diaconescu, *op. cit.*, p. 69.

[829] Concept, utilizat în doctrinele politice şi sociologice. A se vedea şi P. Dungan, T.Medeanu, V. Paşca, *Manual de drept penal.Partea specială, vol. II, În conformitate cu noul Cod penal*, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2011, p. 429

[830] Curtea Supremă de Justiţie, Secţia penală, decizia nr. 486/1999 (dosarul penal instrumentat de fostul Serviciu de combaterea crimei organizate din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, în care inc. M.C. şi alţii a fost condamnat pentru infracţiunea de subminare a puterii de stat).

[831] Art. 403 din c.p.

[832] Art. 409 din c.p. Prin ***„structuri informative"*** se înţelege o alcătuire ordonată, un mod de organizare a două sau mai multe persoane într-un grup al cărui scop şi activităţi constau în culegerea, evaluarea şi valorificarea informaţiilor specifice sistemului în care este integrată această structură.
Structurile informative cuprind:

- sisteme de culegere şi/sau de obţinere de informaţii,
- sisteme de analiză, de sinteză şi de evaluare a informaţiilor dobândite şi
- sisteme de valorificare a informaţiilor prin mijloace proprii de informare

şi pot acţiona, la vedere sau în secret, înfiinţate fiind, în interiorul sau pe lângă organizaţii sau grupări terorist-diversioniste, partide ori formaţiuni politice, agenţi economici sau diverse firme private, cu scopul rezolvării, pe căi şi prin mijloace ilegale, a unor probleme politice, economice ori de altă natură. (Gh. Diaconescu, *Infracţiunile în legi speciale şi legi extrapenale*, Ed. Sirius, Bucureşti, 1994, p. 13 - 14).

[833] **Organizarea** înseamnă a face un grup social să funcţioneze sau să acţioneze organic, repartizându-se însărcinările şi coordonându-le unui plan adecvat, în condiţii de disciplină şi ordine. Dicţionar Explicativ al Limbii Române (DEX), Ed. Academiei Române, 1975, p. 727). A se vedea şi Dan Constantin Mâţă, *op. cit.*, p. 324.

[834] Prin **constituire** se înţelege acţiunea de „a (se) constitui", adică a alcătui, a forma, a înfiinţa, a întemeia, a organiza (DEX, op.cit., p. 215).

[835] **Structura informativă trebuie să fie ilegală**, textul incriminator nefăcând referire la **structurile informative legal constituite** (adică cele arătate în Legea nr. 51/1991: S.R.I., S.I.E., S.P.P., precum şi structurile interne specializate din cadrul MapN, MI şi MJ), adică **să fie constituite pe lângă anumite organizaţii, interne sau externe, cu caracter terorist-diversionist, în cadrul unor formaţiuni politice, organizaţii economice ş.a.** (A. Ungureanu, A. Ciopraga, *Dispoziţii penale din legi speciale române*, vol. VI, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1996, p. 126).

- să se afle pe teritoriul României[836] şi
- să poată aduce atingere securităţii naţionale,

ceea ce le înscrie în categoria infracţiunilor de rezultat.

Starea de pericol pentru securitatea naţională trebuie stabilită şi dovedită de către organele judiciare nefiind prezumată de lege.[837]

Din practica organelor de informaţii a rezultat că embrioni ai unor astfel de structuri informative ilegale au activat/activează sub acoperirea Ligii Islamice şi Culturale din România (LICR), Fundaţiei Umaniste „Al Taiba" – România, Societăţii Umanitare Semiluna, care au filiale în principalele centre universitare (este vorba de organizaţia Fraţii Musulmani şi Hamas) şi desfăşoară activităţi de propagare a ideologiei fundamentalist - islamice extremiste, de recrutare de membri pentru cele două organizaţii extremiste, coordonarea structurilor de acoperire similare de la Chişinău (Republica Moldova); organizaţiei extremist - teroriste Hezbollah ce efectuează activităţi de genul: preocupări propagandistice şi de prozelitism; constituirea şi diversificarea formelor de acoperire ale prezenţei şi activităţilor specifice, îndeosebi, prin înfiinţarea de moschei şi lăcaşuri de cult, ca centre de autoritate religioasă, sub a căror protecţie se monitorizează activităţile de interes la nivelul comunităţii arabe din ţara noastră, în general şi a membrilor Hezbollah în special; derularea de activităţi comerciale, sub paravanul cărora se urmăreşte obţinere, atât pe căi legale, cât şi ilegale, de fonduri financiare în beneficiul organizaţiei; culegerea de informaţii despre comunitatea libaneză din România, fiind vizate, în special, elementele care au atitudini şi poziţii contrare ideologiei organizaţiei; asigurarea fluidităţii relaţiei de coordonare între filială şi centre (prin emisari); folosirea teritoriului naţional ca loc de refugiu şi refacere pentru membrii organizaţiei, care au participat la diverse acţiuni teroriste în exterior; organizaţiei PKK: ce acţionează sub acoperirea unor ligi interetnice, asociaţii culturale, asociaţii comerciale, firme (în special de transport) şi chiar reprezentanţi mass - media şi desfăşoară activităţi precum: refacerea, sub îndrumarea centralei PKK, a aparatului decizional şi a cadrului organizatoric pe plan local, în baza principiului rotaţiei periodice a membrilor cu funcţii de conducere; concentrarea eforturilor de penetrare a sferei politice autohtone, precum şi de obţinere de sprijin din partea unor organisme neguvernamentale din România, propaganda ofensivă în vederea sensibilizării opiniei publice autohtone cu privire la situaţia şi dezideratele poporului kurd; implicarea în activităţi comerciale ilegale şi acţiuni ce ţin de criminalitate organizată, în scopul obţinerii de fonduri financiare în beneficiul organizaţiei (răpiri de persoane, estorcări de fonduri, impunerea de taxe de protecţie, tâlhării, trafic de droguri, trafic de persoane); adăpostirea unor activişti urmăriţi de autorităţile altor state; Frontului de Eliberare Palestinian ce activează prin: crearea de firme comerciale, drept acoperire, în vederea susţinerii logistice a grupării-mamă, prin trimiterea de fonduri la sediul central al acesteia de la Bagdad; propagandă, prozelitism prin cointeresare materială şi culegere de informaţii.[838]

Scopul structurii informative ilegale constă în ***acţiunea de culegere*** (*adică activitatea de a aduna, de a strânge, de a căuta, de a se informa în legătură cu ceva, cu cineva*)[839] ***ori de prelucrare*** [*adică, operaţiunile prin intermediul cărora informaţiile sunt conexate între ele, integrate sau clasificate pe domenii de interes, pentru elaborarea produsului finit, care este*

---

[836] Adică, acţiunea ilicită să se desfăşoare, în totul sau în parte, pe teritoriul României, în înţelesul art.142 şi 143 din Codul penal (pentru detalii, a se vedea, V. Roşca, în lucrarea colectivă sub coordonarea lui V. Dongoroz, *Explicaţii teoretice ale codului penal român*, *op. cit.*, vol. II, p. 434 - 435.

[837] A. Ungureanu, A. Ciopraga, *op. cit.*, p. 128.

[838] sursa: http://www.ziua.ro/archive/2002/02/12/docs/8893.html.

[839] DEX, p. 246.

sinteza cu privire la o anumită activitate, persoană, situaţie)][840] de **informaţii secrete de stat,** din cele menţionate de prevederile art. 182/2002.

12. ***Acţiunea de a desfăşura, fără mandat, activităţile supuse autorizării în condiţiile art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991***[841] sau ***cu depăşirea mandatului acordat; divulgarea*** (*ceea ce înseamnă a comunica, a da în vileag, unei sau unor persoane neîndreptăţite să le cunoască, date ori informaţii despre existenţa sau conţinutul mandatului prevăzut de art. 17 din Legea nr. 51/1991*), ***refuzarea*** (*ceea ce presupune a respinge, a nu accepta, a nu consimţi la ceea ce este consemnat în mandatul respectiv, şi anume dispoziţiile acolo cuprinse, care sunt date în conformitate cu prevederile legale*) sau ***împiedicarea*** (*adică a obstacula, a pune piedici celor abilitaţi printr-un mandat legal eliberat să-şi aducă la îndeplinire sarcinile ce le-au fost încredinţate*), **în orice mod, a aducerii la îndeplinire a mandatului emis în condiţiile prevăzute de art.14 din Legea nr. 51/1991**; ***divulgarea*** sau ***folosirea***[842] (*ceea ce înseamnă a utiliza date privind viaţa particulară, onoarea sau reputaţia unei persoane*), în afara cadrului legal, de către salariaţii serviciilor de informaţii, a informaţiilor privind viaţa particulară, onoarea sau reputaţia unor persoane, cunoscute accidental în cadrul obţinerii datelor necesare securităţii naţionale, care nu pot fi făcute publice, reprezintă modalităţi alternative ale laturii obiective ale infracţiunilor de **nerespectarea regimului juridic al activităţilor informative legale.**

13. ***Acţiuni de divulgarea*** (*adică deconspirare, dare în vileag*) prin **acte comisive** (*transmiterea orală sau în scris*) sau **omisive** (*cum ar fi, de exemplu, lăsarea documentului „la vedere", într-un loc în care persoana pe care făptuitorul a intenţionat să o informeze are acces*) a unor documente sau date care constituie secrete de stat ori a altor documente sau date, de către cel care le cunoaşte datorită atribuţiilor de serviciu; sau ***deţinerea în afara îndatoririlor de serviciu a unui document ce constituie secret de stat*** (*adică, posedarea ori păstrarea în alte condiţii decât cele stabilite în mod obligatoriu de Legea privind protecţia informaţiilor clasificate şi Hotărârea Guvernului României privind aprobarea standardelor naţionale de protecţia informaţiilor clasificate în România precum şi regulamentele de ordine interioară a unităţilor, instituţiilor şi agenţilor economici care gestionează informaţii clasificate*), dacă sunt de natură să pună în pericol securitatea statului,[843] divulgarea fără drept a documentelor şi datelor care constituie informaţii secrete de stat, de către cel care ia la cunoştinţă de acestea în afara îndatoririlor de serviciu, reprezintă latura obiectivă a **infracţiunii de divulgarea secretului care periclitează securitatea naţională.**[844]

Comparând, acţiunile de *transmitere* a secretelor de stat unei puteri sau organizaţii străine ori agenţilor acestora şi *deţinerea* lor în scopul transmiterii beneficiarilor susmenţionaţi, ce constituie latura obiectivă a infracţiunii de trădare, cu acţiunile de *divulgare* şi *deţinere* ce intră în conţinutul constitutiv al infracţiunii de divulgarea secretului care periclitează securitatea naţională, în primul caz actele exterioare de conduită ale făptuitorului

---

[840] I. Chiş, *op.cit.* p. 1106.

[841] Aceasta înseamnă că se efectuează activităţile prevăzute de art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991, fără a exista mandatul emis de către magistratul anume desemnat. Art. 26 din Legea nr. 51/1991.

[842] Art. 27 din Legea nr. 51/1991.

[843] Aprecierea, dacă acţiunea comisivă sau omisivă întreprinsă de făptuitor are aptitudinea de a constitui o infracţiune contra securităţii naţionale, incumbă magistratului, şi se realizează prin raportarea informaţiilor conţinute de documentele şi actele, ce constituie obiectul material al infracţiunii la categoria de clasificare menţionată în art.17 lit. a - n din Legea nr. 182/2002 şi impactul produs sau posibil, în domeniul vizat. Asemenea raportare are loc prin examinarea riguroasă şi evaluarea exactă a caracterului documentului sau actului precum şi a implicaţiilor – momentane şi de perspectivă – ce izvorăsc din divulgarea ori deţinerea lor în afara cadrului legal.

[844] Art. 407 din c.p. Funcţie de categoria de informaţii clasificate, atunci când acestea nu sunt din cele enumerate în art.17 lit. a - n din Legea nr. 182/2002, acţiunile de deţinere ori divulgare, în afara cadrului legal, pot să constituie divulgarea secretului economic ori neglijenţă în păstrarea secretului de stat.

sunt destinate furnizării secretelor de stat dintr-un sentiment de neloialitate faţă de ţară, pe care, în mod evident o trădează. În cel de-al doilea caz, făptuitorul nu doreşte trădarea ţării, dar activitatea sa facilitează ajungerea secretelor de stat la îndemâna unor puteri, organizaţii străine ori agenţilor acestora, într-o manieră indirectă, ce creează posibilitatea dezvelirii, unor entităţi sau persoane neîndreptăţite, a ceea ce statul român apreciază ca fiind informaţii cu caracter secret de stat.

În practica judiciară s-a statuat că deţinerea la domiciliu a unei hărţi pe care se aflau menţiuni privind dispunerea în teritoriu a unor unităţi militare şi a unor depozite de muniţii,[845] *divulgarea unor informaţii cu caracter secret militar (mobilizarea trupelor în situaţie de război, atribuţiile şi modul de acţionare a patrulei de cercetare, organizarea pe timp de pace şi război a unei divizii de mecanizate etc.) reconstituite din memorie, de un fost ofiţer activ M.Ap.N., unei persoane, în Germania*[846] *constituie acţiuni ce reprezintă elementul material al infracţiunii de divulgarea secretului care periclitează siguranţa naţională.*

Divulgarea ori deţinerea poate fi *totală* sau *parţială*, după cum documentele sau datele au fost remise ori posedate sau păstrate în integritatea lor ori numai a unor secvenţe ale acestora.[847]

14. ***Omisiunea de a încunoştiinţa săvârşirea infracţiunilor de trădare, trădare prin ajutorarea inamicului, trădare prin transmiterea de secrete, acţiunile împotriva ordinii constituţionale, acţiunile ostile contra statului, spionajul, atentatul care pune în pericol securitatea naţională, atentatul contra unei colectivităţi, actele de diversiune, compromiterea unor interese de stat, divulgarea secretului care periclitează securitatea naţională, infracţiunile contra persoanelor care se bucură de protecţie internaţională, constituirea de structuri informative ilegale*** constituie elementul material al infracţiunii de **nedenunţarea unor infracţiuni contra securităţii naţionale.**[848]

Prin incriminarea acestei omisiuni, implicit, este instaurată obligaţia legală a oricărei persoane (mai puţin făptuitorul,[849] soţul sau ruda apropiată a acesteia) de a încunoştinţa, de îndată, săvârşirea infracţiunilor contra securităţii naţionale mai susenumerate, ceea ce corespunde obligaţiei morale, instituită constituţional, de fidelitate faţă de ţară şi, nu în ultimul rând, unei obligaţii civice.

Denunţarea tardivă, adică ulterior momentului în care organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale au intervenit prin măsuri specifice de prindere a făptuitorilor[850], ori *după expirarea perioadei*, apreciate de organele judiciare, ca încadrându-se într-un termen util pentru a face eficientă intervenţia organelor abilitate de lege,[851] nu face ca omisiunea să nu aibă caracter penal.

Nu interesează conţinutul şi întinderea reprezentărilor persoanei asupra acţiunii ilicite sau a tuturor participanţilor, ci să denunţe atât şi cât cunoaşte.[852]

[149] Identitatea şi calitatea victimei infracţiunii contra securităţii naţionale

Unele dintre infracţiunile contra securităţii naţionale sunt susceptibile să aibă drept urmări suprimarea vieţii ori vătămarea integrităţii corporale sau sănătăţii unor persoane.

---

[845] Tribunalul Suprem, Colegiul militar, sentinţa nr. 46 din 07 martie 1972 (nepublicată).
[846] Curtea de Apel Timişoara, secţia penală, dosar nr. 614/P/1994, sentinţa penală nr. 2 din 25 octombrie 1994; dosarul nr. 9/P/1993 al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timişoara (nepublicate).
[847] Gh. Diaconescu, *Infracţiunile în codul penal român*, *op. cit.*, p. 119.
[848] Art. 410 din c.p.
[849] O. A.Stoica, *Drept penal, partea specială*, Ed. didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1978, p. 251; autorul precizează că obligaţia de denunţare instituită de lege are în vedere doar fapta altuia, nu şi cea a făptuitorului.
[850] Tribunalul Suprem, Colegiul militar, sentinţa nr. 151/01 septembrie 1954 (nepublicată), citată de Gh. Diaconescu, *op.cit.*, p. 124.
[851] Gh. Diaconescu, *Infracţiunile în codul penal român*, *op. cit.*, p. 122.
[852] Idem, p. 124.

Este cazul acţiunilor ilicite prin care se vizează în mod direct viaţa, integritatea corporală ori sănătatea unei *persoane care deţine o funcţie de demnitate publică*, este *reprezentantul unui stat străin sau se bucură de protecţie internaţională* ori asemenea consecinţe se produc urmare a modalităţii de comitere a faptei (incendiere, explozie, catastrofe aviatice, navale, feroviare, distrugerea unor clădiri etc).

În primul caz *stabilirea identităţii şi calităţii deţinute de victimă* nu necesită activităţi investigative deosebite, dat fiind faptul că victimele sunt persoane publice, prin natura funcţiei ori profesiei, fiind cunoscute, iar pe de altă parte, organele şi instituţiile însărcinate cu paza şi protecţia lor (S.R.I., S.P.P., M.A.I.) deţin în banca de date elementele suficiente identificării.

Funcţiile de demnitate publică sunt de două categorii:[853]

A. Funcţii de demnitate publică alese: Preşedintele Senatului şi Preşedintele Camerei Deputaţilor Vicepreşedinţii Senatului şi ai Camerei Deputaţilor Secretarii şi chestorii Senatului şi ai Camerei Deputaţilor, Preşedinţii comisiilor permanente ale Senatului şi Camerei Deputaţilor, Liderii grupurilor parlamentare ale Senatului şi Camerei Deputaţilor, Vicepreşedinţii comisiilor permanente ale Senatului şi Camerei Deputaţilor, Secretarii comisiilor permanente ale Senatului şi Camerei Deputaţilor, Senatori, deputaţi, primarul general şi viceprimarul Capitalei, preşedintele şi vicepreşedintele Consiliului Judeţean, primarul şi viceprimarul de municipiu, oraş şi comună.

B. Funcţii de demnitate publică numite: Prim-ministru,Viceprim-ministru, Ministru de stat Ministru, Ministru delegat, Secretar de stat membru al Guvernului, Secretar de stat, Subsecretar de stat, Preşedinte şi Judecăto la Curtea Constituţională, Preşedinte consiliu şi Preşedinte de secţie la Consiliu Legislativ, Avocatul Poporului, Adjunct al Avocatului Poporului, Preşedinte, Vicepreşedinte la Curtea de Conturi, Preşedinte şi Vicepreşedinte la Autoritatea de Audit, Consilier conturi la Curtea de Conturi, Secretar general şi Secretar general adjunct al Guvernului, Consilier de stat la Secretariatul General al Guvernului, Consilier prezidenţial, Consilier de stat la Administraţia Prezidenţială, Secretar general la Camera Deputaţilor şi la Senat,Secretar general adjunct la Camera Deputaţilor şi la Senat, Preşedinte,Vicepreşedinte şi Consilier de concurenţă Consiliul Concurenţei, Preşedinte şi Membri Consiliul Naţional al Audiovizualului, Preşedinte, Vicepreşedinte, Secretar al Consiliului Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii şi Membri Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii.

Se circumscriu noţiunii de **reprezentant al unui stat străin** persoanele care îndeplinesc funcţii de reprezentare în cadrul misiunii diplomatice, respectiv şefii misiunilor (ambasadorii, nunţii, alţi reprezentanţi cu grad echivalent acreditaţi pe lângă şeful statului), trimişii, miniştrii sau internunţii, însărcinaţii cu afaceri, acreditaţi pe lângă Ministerul Afacerilor Externe şi alt personal diplomatic stabilit pe baza consimţământului mutual al statelor:[854]

În categoria de **persoane care se bucură de protecţie în conformitate cu convenţiile internaţionale** intră: a) orice şef de stat, inclusiv orice membru al unui organ colegial, care în virtutea constituţiei statului respectiv îndeplineşte funcţiile şefului de stat; orice şef de guvern sau ministru al afacerilor externe, atunci când o astfel de persoană se găseşte într-un stat străin, precum şi membrii de familie care îi însoţesc; orice reprezentant, funcţionar sau personalitate oficială a unui stat şi orice funcţionar, personalitate oficială sau alt reprezentant al unei organizaţii interguvernamentale, care la data când şi în locul în care o infracţiune s-a comis împotriva sa, a reşedinţei oficiale, a locuinţei personale sau mijloacelor sale de

[853] Potrivit prevederilor Legii nr. 284/2010, Anexa la Capitolul IV.
[854] Gh. Diaconescu, C. Duvac, *Tratat de drept penal, partea specială*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009, p. 67;

transport, este îndreptățit conform dreptului internațional la o protecție specială împotriva oricărei atingeri a persoanei, a libertății sau demnității sale, precum și a membrilor familiei care fac parte din gospodărie[855].

În cazul în care victimele nu sunt persoane publice, dar sunt membri unei colectivități ori s-au aflat întâmplător la locul unui eveniment cu consecințe letale sau vătămătoare și prin care a fost vizată securitatea națională (actele de diversiune, actele teroriste), identificarea lor presupune activități investigative și criminalistice (identificarea criminalistică a persoanelor) mai ample, însă absolut necesare investigației intreprinse, pentru lămurirea completă a întinderii și urmărilor manifestării ilicite.

În cazul *acțiunilor violente prin care se realizează infracțiuni contra securității naționale sau acte de terorism*, victimele efective ale acțiunii ilicite pot fi orice persoane fizice, care fac parte dintr-un ansamblu de persoane, grup de indivizi – mai mare sau mai mic numeric – față de care se execută o acțiune vătămătoare fizic sau exterminatorie, cum ar fi de exemplu un atac bioterorist.

Consecințele manifestării ilicite, realizate prin mijloace ce au aptitudinea de a provoca uciderea, vătămarea integrității corporale ori a sănătății (*otrăviri în masă, provocarea de epidemii, incendieri, explozii, înfometare etc.*) a unui număr mare de persoane, nedeterminat cantitativ, se pot produce efectiv chiar numai asupra unei persoane sau fără să fi rezultat vreo victimă. Investigația are menirea de a lămuri doar dacă mijloacele ori instrumentele utilizate de făptuitori au fost idonee de producerea potențială a consecințelor posibile, care sunt de natură să slăbească puterea de stat.

Atunci când activitatea ilicită are drept consecință *producerea unei catastrofe feroviare*, navale, aeriene sau orice alt sinistru din care a rezultat o pluralitate de victime, stabilirea identității victimelor desfigurate, dezmembrate, sfârtecate, spulberate sau împrăștiate se constituie într-o activitate amplă de identificare criminalistică.

Identificarea victimei și stabilirea calității acestuia are o **importanță particulară** pentru investigarea criminalistică, întrucât odată stabilită identitatea acesteia este posibilă determinarea *cercului de suspecți* și încadrarea juridică a faptei în funcție de calitatea subiectului pasiv al infracțiunii.

Pornind de la constatarea că victima unui atentat îndeplinește o activitate importantă, organele judiciare sunt în măsură să fixeze cercul de bănuiți din persoanele cunoscute cu manifestări ostile, din diferite considerente, la adresa victimelor.

Așa de exemplu, sunt luate în calcul amenințările exprimate deschis la adresa victimei sau a instituției pe care o reprezintă anterior consumării actului ilicit, izvorâte din sentimente sau idei determinate de frustrare, ură, deznădejde, furie, nemulțumire etc. și realizate de persoane marcate de probleme (politice, sociale, economice, ideologice, religioase), conflicte, dispute, nerealizări; autorii unor afișe, manifeste, diferite tipărituri subversive la adresa victimei; liderii unor grupări radicale, naționaliste, extremiste care s-au exprimat prin comunicate, cuvântări, diferite alte atitudini publice recomandând violență, la adresa victimei sau activității pe care o îndeplinește ori politicii sau ideologiei promovate.

---

[855] Conform **Convenției privind prevenirea și sancționarea infracțiunilor contra persoanelor care se bucură de protecție internațională, inclusiv agenții diplomatici**, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. la 14 decembrie 1973, ratificată prin Decretul Consiliului de Stat nr. 254 din 10 iulie 1978, citată de Dan Constantin Mâță, *op.cit.* p. 315.

În *„cercul de bănuiți"*, constituit pornind de la premisa criteriului victimologic,[856] sunt incluși, pe de altă parte, și bolnavii psihici cunoscuți cu sindrom prezidențial,[857] *fanaticii religioși* recunoscuți cu manifestări tolerante sau încurajante față de violență, precum și *potențialii furnizori de arme*, dispozitive explozive artizanale, droguri etc. În situația victimelor – reprezentanți ai unui stat străin – la constituirea cercului de bănuiți se adaugă *ucigașii profesioniști (killer-ii)* ce execută acțiunea de suprimarea vieții la comandă, *membri unor grupări extremist – teroriste*,[858] *teroriștii kamikadze* sprijiniți și asigurați logistic din străinătate de grupări teroriste ori opoziție internațională față de misiunea sau opiniile personalității țintă.

De la existența unor elemente de fapt certe ținând de victimă (are o valoare simbolică pentru teroriști sau extremiști, prezintă atracție tactică pentru aceștia, are o particularitate deosebită sau o conotație simbolică, sistemul de protecție și pază prezintă vulnerabilități),[859] organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale și/sau organele judiciare extind cercul persoanelor suspecte în vederea identificării făptuitorului și, în special, a celorlalți participanți la săvârșirea atentatului.

Cunoscând victima și, cu deosebire, activitățile publice și private ale acesteia, modul de ocupare a timpului, măsurile întreprinse, pentru protecția sa, modalitatea concretă în care s-a atentat la viața, integritatea corporală sau sănătatea sa (suprimarea vieții sau numai vătămarea, doar tentativa unor astfel de consecințe etc.), organele judiciare formulează *versiuni* în ceea ce privește căile, metodele și mijloacele folosite de făptuitori pentru realizarea acțiunii ilicite, împrejurări ce prefigurează stabilirea pregătirilor intreprinse pentru punerea în executarea infracțiunii, precum și a persoanelor care au instigat ajutat în orice mod, tăinuit sau favorizat comiterea amenințării la adresa securității naționale.

Atunci când au clarificată problema identității victimei și cunoașterii activității pe care o îndeplinea aceasta, organele judiciare au posibilitatea *prefigurării scopului și mobilului infracțiunii*, putând formula ipoteze de genul: reprezintă o acțiune izvorâtă dintr-un puseu emoțional (și, ca atare, este spontană), este premeditată (rod al unei manifestări concertate), planificată și elaborată în timp sau este rodul unei determinări de natură psihiomaniacală.

În cazul în care există pluralitatea de victime (*îndeosebi în cazul actelor teroriste*), pe lângă problemele ce trebuie lămurite pentru fiecare dintre victime (identificarea criminalistică a persoanei), investigarea criminalistică trebuie să clarifice și dacă decesul ori vătămarea

---

[856] Precizăm că se află în plină ascensiune, cercetările științifice referitoare la studiul victimei – o nouă ramură a criminologiei, victimologia, al cărui obiect îl constituie studierea rolului victimei, a particularităților și capacităților bio-psiho-sociale și comportamentale ale acesteia în geneza infracțiunii concrete.(V.Ursa, *Criminologie*, Ed Argonaut, Cluj-Napoca, 2000, p. 267). Pentru detalii în acest sens, a se vedea, Ezzat Abdel Fattah, *„La victimologie: Qu'est-elle, et quel est son avenir?"*, în *Revue internationale de criminologie et de police technique*, 1967, nr. 2, p. 121 și urm.; Szabo Denis, *La victimologie, tendances et applications*, Troisième Symposium International de Victimologie, Münster-Westphalie, 1979.

[857] **Bolnavul psihic cu sindrom prezidențial** (prezintă tulburări de personalitate, idei delirante, dedublare, grandomanie, își imaginează adesea că poate să-și asume rolul de lider ori chiar se consideră o personalitate marcantă, apar intempestiv în locuri unde se află demnitari – cazul F.I care în timpul alegerilor generale din anul 2000, l-a acostat pe președintele statului în exercițiu E.C. -, penetrează dispozitivele de pază și protecție, fără să conștientizeze pe deplin actele ce le înfăptuiesc), Gh. Arădăvoaice și colectiv, op.cit., p. 106.

[858] Cum a fost cazul celor cinci teroriști aparținând grupării Babbar Khalsa a Frontului de Eliberare a Khalistanului (organizație extremistă care luptă pentru crearea unui stat sikh independent în Punjab, India), care l-au ucis la 19 august 1991, pe ambasadorul indian la București (sursa: http://www.sri.ro/presa_0202071450html) sau al cetățeanului palestinian A.M.A.Al - H, care, din însărcinarea organizației „Septembrie Negru", l-a ucis, la 4 decembrie 1984, la București, pe consilierul Ambasadei Regatului Hașemit al Iordaniei (Tribunalul Militar Teritorial București, dosar nr. 415/1985, nepublicat).

[859] Aceste elemente, alături de altele, reprezintă *„indici de amenințare"* pentru serviciile de pază și protecție (Gh. Arădăvoaice, op, cit., p. 43).

integrităţi corporale ori sănătăţii s-a datorat acţiunii ilicite a făptuitorului, respectiv dacă există legătură de cauzalitate între actul exterior de conduită al acestuia şi urmările produse.

De pildă, dacă acţiunea de otrăvire a sursei de apă potabilă de la o mare unitate militară operativă a reprezentat, în exclusivitate, cauza decesului tuturor militarilor cantonaţi în acea unitate sau au existat şi alte cauze.

O importanţă deosebită o reprezintă *clarificarea activităţii desfăşurate de victima* infracţiunii contra securităţii naţionale, din punctul de vedere al calificării juridice a activităţii ilicite, întrucât atât natura acestei activităţi ce vizează securitatea naţională, cât şi calitatea persoanei care se bucură de protecţie internaţională constituie criteriul de delimitare dintre o infracţiune contra securităţii naţionale şi altele, care privesc persoana, viaţa, integritatea fizică şi sănătatea persoanei.

[150] Consecinţele infracţiunii comise

Consecinţele infracţiunilor securităţii naţionale constau în general în *starea de pericol* creată la adresa valorilor sociale care condiţionează, în ansamblul lor, securitatea statului (suveranitatea, independenţa, indivizibilitatea şi unitatea statului şi alte valori sociale, care formează climatul general de securitate şi linişte necesar statului, cum ar fi, de exemplu, inviolabilitatea puterii de stat, a secretului de stat etc.) fiind, de regulă, *infracţiuni de pericol.*

Unele dintre infracţiunile contra securităţii naţionale şi de terorism au pe lângă acest caracter de *infracţiuni formale sau de pericol şi cel material, de rezultat*, cum ar fi atentatul care pune în pericol securitatea naţională, cele contra persoanelor care se bucură de protecţie internaţională, când obiectul material constă în corpul persoanei victimă a infracţiunii respective; unele fapte de trădare prin ajutarea inamicului şi acte ostile contra unui stat străin, al căror obiect material îl constituie aeronave, armament, diverse valori etc. predate sau procurate adversarului; infracţiunile care au ca obiect material obiecte, înscrisuri, documente cu caracter secret de stat, cum sunt trădarea prin transmiterea de secrete, divulgarea secretului care periclitează securitatea naţională, compromiterea unor interese de stat ori documentele falsificate ce au fost comunicate sau răspândite prin săvârşirea infracţiunii de comunicare de informaţii false; infracţiunea de acte de diversiune care are ca obiect material uzinele, instalaţiile industriale, maşinile, căile de comunicaţii, mijloacele de transport, mijloacele de telecomunicaţii, construcţii, produsele industriale ori agricole, alte bunuri care au fost distruse, degradate, aduse în stare de neîntrebuinţare, prin explozii, incendii sau în orice alt mod; bunurile, valorile materiale ori băneşti prin care s-au adus pagube instituţiilor publice, depozitelor de arme, sedii ale partidelor politice; în cazul infracţiunilor de constituirea de structuri informative ilegale, obiectul material îl poate constitui, mijlocul specific de interceptare a comunicaţiei - deţinut, confecţionat sau folosit ilegal - după caz, documentul (înscris, fotografie, schiţă, hartă) sau obiectul care conţine informaţii cu caracter secret ori confidenţial sau corespondenţa din care s-au extras date şi informaţiile - ori tronsonul de comunicaţie unde a fost interpus şi branşat instrumentul de interceptare ilegală a comunicării sau spaţiul – locuinţă, anexe – asupra căreia este realizată manifestarea ilicită.

În cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism care sunt de pericol, consecinţele săvârşirii faptei rezidă în starea de pericol creată fascicolului de relaţii sociale ocrotite de lege, prin incriminarea acţiunii respective, ceea ce rezultă implicit din administrarea probatoriului în cauză.

În celelalte situaţii, respectiv ale **infracţiunilor care au produs un rezultat material**, ce constă în schimbările produse în realitatea înconjurătoare (asupra valorilor ocrotite de legea

penală) ori în pericolul producerii unei asemenea schimbări[860], investigaţia întreprinsă în cauza concretă trebuie să stabilească, în concret, care au fost consecinţele manifestării ilicite.

Atunci când obiectul material îl constituie *corpul persoanei*, consecinţele săvârşirii infracţiunii rezidă în efectul pe care acţiunea ilicită l-a produs asupra persoanei respective: letal ori vătămarea integrităţii corporale sau sănătăţii victimei vizate de manifestarea ilicită. Pentru a stabili pe deplin care sunt consecinţele în astfel de cazuri trebuie lămurit gradul de lezare a integrităţii corporale ori sănătăţii suferită de subiectul pasiv, deci victima acţiunii agresive, ceea ce este posibil prin examene medico-legale materializate în rapoarte de constatare medico-legală, rapoarte de expertiză ş.a.m.d.

La infracţiunile al căror obiect îl reprezintă *valorile materiale enumerate exemplificativ de textul normei incriminatoare*, investigaţia întreprinsă trebuie să lămurească în ce constau acestea, valoarea lor, cantitatea etc., ceea ce este posibil prin dispunerea unor constatări tehnico - ştiinţifice ori expertize (de pildă, în tehnică şi artă militară) şi obţinerea de relaţii de la M.Ap.N.

Astfel, la **infracţiunea de trădare prin ajutarea inamicului** consecinţele manifestării ilicite constau în slăbirea puterii de luptă a forţelor armate române prin pierderea obiectivelor, obiectelor şi mijloacelor care s-au predat inamicului şi care nu se mai găsesc la dispoziţia statului român, pe cale de consecinţă nu mai pot servi apărării sale. Acestea pot fi: *oraşe, poziţii de apărare depozite ori instalaţii ale armatei române, „nave, aeronave, maşini, aparate, armament"* sau orice *„alte materiale" care pot sluji purtării războiului* [se înţeleg atât cele ce aparţin armatei, cât şi cele ce nu aparţin armatei (nave comerciale şi de transport, autocamioane, materie primă etc.), cu condiţia însă ca acestea din urmă să poată servi, în mod obiectiv, purtării războiului].

Într-o altă modalitate normativă a aceleaşi infracţiuni starea de pericol pentru securitatea statului român, constă în ***amplificarea forţei de luptă a inamicului*** prin favorizarea activităţii sale şi implicit prin slăbirea puterii de luptă a forţelor armatei române sau aliaţilor săi, care se poate realiza prin: *procurarea de oameni, valori şi materiale de orice fel duşmanului, trecerea de partea inamicului, sau efectuarea de alte acţiuni care sunt de natură să favorizeze activitatea duşmanului, ori să slăbească puterea de luptă a armatei române sau a armatelor aliate.*[861]

În cazul infracţiunilor care se săvârşesc în legătură cu obiecte, înscrisuri documente ce sunt prin ele însele secrete de stat ori sunt purtătoare de informaţii de acest gen (*trădare prin transmiterea de secrete, divulgarea secretului care periclitează securitatea naţională, compromiterea unor interese de stat, organizarea de structuri informative ilegale*), consecinţele constau în penetrarea sau probabilitatea penetrării unor secrete de stat, deci în devoalarea mecanismului tainic, intern, de funcţionare în parametrii apreciaţi inviolabili, ai statului român.

Odată descifrate aceste secrete, riscurile şi vulnerabilităţile ipotetice la adresa securităţii naţionale s-au transformat într-o stare, situaţie, împrejurare reală, concretă, ceea ce reprezintă prin simpla ei existenţă un pericol.

Posibilitatea aprecierii de către organul judiciar a consecinţelor unor astfel de fapte rezultă din examinarea şi evaluarea materialităţii faptelor constatate (*ex re*), şi prin dispunerea unor constatări tehnico-ştiinţifice, expertize şi obţinerea de relaţii de la persoana vătămată.

---

[860] M. Basarab, *Drept penal, partea generală*, vol.I, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1997, p. 161.

[861] Pentru semnificaţia conceptelor am utilizat explicaţiile oferite de I. Fodor, în lucrarea colectivă, *Explicaţii teoretice ale codului penal român, vol III, partea specială*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1979, p. 44 – 46.

Caracterul informației clasificate se desprinde din categoria de clasificare stabilită prin prevederile Legii nr. 182/2002 și poate fi: strict secret de importanță deosebită, strict secret și secret.

Consecințele faptei ilicite în legătură cu aceste categorii de informații se mai apreciază și funcție de cine anume sunt beneficiarii sau potențialii lor beneficiari: o putere străină,[862] o organizație străină,[863] sau un agent al unei puteri sau organizații străine.[864]

Categoria de infracțiuni contra securității naționale și acte de terorism care se produc prin mijloace violente (*acte de diversiune, acte teroriste*) vizează diferite ansambluri de clădiri, imobile, uzine, instalații, utilaje, hale de producție, mijloace de comunicație, mijloace de transport și telecomunicație, produse industriale sau agricole, nave, aeronave, platforme fixe, instalații ori servicii de navigație, etc., ce constituie obiectul material al infracțiunii comise și sunt supuse evaluării bănești **sau vizează ființe umane.**

Este vorba deci, fie despre factori materiali (adică factorii de mediu, culturile agricole și șeptelul, alimentele și alte produse de consum curent, obiectivele de importanță strategică, militare sau cu utilitate militară, facilitățile de infrastructură ale vieții sociale, facilitățile de stat și guvernamentale, sistemele de transport, telecomunicații și informaționale, simbolurile și valorile naționale, precum și bunurile mobile sau imobile ale organizațiilor internaționale); **facilități de stat și guvernamentale** (adică mijloacele de transport permanente sau temporare, folosite de reprezentanții unui stat, membrii guvernului, ai autorității legislative sau judecătorești, funcționarii, angajații unui stat sau ai oricărei alte autorități publice ori ai unei organizații interguvernamentale, în legătură cu actele lor oficiale); **obiective de importanță strategică** (obiectivele forțelor armate sau cele de importanță deosebită pentru apărarea țării, activitatea statului, economie, cultură și artă, localurile misiunilor diplomatice sau ale unor organizații internaționale, precum și facilitățile de infrastructură sau locurile de utilitate publică); **locuri de utilitate publică** (adică acea parte a unei clădiri, teren, stradă, cale navigabilă, loc comercial, de afaceri, cultural-sportiv, istoric, educațional, religios, de recreere, precum și orice alt loc care este accesibil publicului); **facilități de infrastructură** (adică utilitatea publică sau privată care asigură sau distribuie servicii în beneficiul populației, precum: apă și canalizare, energie, combustibil, comunicații, servicii bancare și servicii medicale, rețele de telecomunicații și informaționale); **sistem de transport** (adică toate facilitățile, mijloacele de transport și instrumentele publice sau private, folosite în sau pentru serviciile publice, pentru transportul de persoane sau de mărfuri); **fie despre factori umani specifici** (adică persoanele incluse direct în mecanismele funcționale politogene ale entității-țintă, respectiv demnitari, militari, funcționari, precum și reprezentanți ai unor organizații internaționale); ori **factori umani nespecifici** (persoanele incluse indirect

---

862 Care poate însemna un stat străin, sau chiar o formațiune statală străină, indiferent dacă a dobândit sau nu recunoașterea internațională.

863 Care poate semnifica orice entitate străină constituită (asociație, partid, uniune, societate, organizație suprastatală, organizație particulară, fundație) care au caracter național sau internațional, guvernamental sau neguvernamental, cu condiția necesară de a înfăptui scopul urmărit de subiectul activ cetățean român, sau persoană fără cetățenie domiciliată pe teritoriul statului român.

864 Adică o persoană fizică, ce desfășoară activități remunerate sau nu, pentru o putere sau organizație străină, temporar sau permanent, indiferent de cetățenie (agent diplomatic, consular sau comercial, însărcinat special, mediator, reprezentant ori împuternicit) indiferent dacă este membru sau nu al organizației străine, dacă are sau nu documente scrise privind însărcinarea sa.

în mecanismele politogene ale entităţii-ţintă, în general populaţia civilă)[865]. În cazul victimelor fiinţe umane a se vedea supra paragr. 149.

În acest sens persoanele juridice, proprietarii acestor obiecte vor prezenta situaţii explicative privind întinderea pagubei, prejudiciul creat urmând a fi stabilit pe baza unor expertize şi evaluări financiar - contabile.

Aprecierea dacă, prin acţiunile de distrugere, degradare sau aducere în stare de neîntrebuinţare, a fost creată starea de pericol pentru securitatea naţională este conferită de locul ocupat şi rolul jucat de obiectul material respectiv în sistemul afectat sau de semnificaţia pe care o reprezintă pentru instituţiile, autorităţile şi organismele statului.

O astfel de apreciere se realizează în raport de contextul social - economic şi politic din momentul săvârşirii faptei.[866] La această apreciere se adaugă şi evaluarea concret economică a pagubelor create patrimoniului obiectivului important lezat şi a celui cu semnificaţie simbolică pentru statul de drept,[867] ce se realizează prin expertize financiar - contabile.

Unele dintre infracţiunile contra securităţii naţionale aduc prejudicii persoanelor fizice, întrucât le încalcă drepturile şi libertăţile fundamentale consfinţite constituţional: inviolabilitatea domiciliului, a vieţii private şi intime, a comunicaţiilor.

Stabilirea consecinţelor pe care le-au produs astfel de manifestări infracţionale este facilitată de plângerea sau denunţul penal pe care îl formulează persoana vătămată în drepturile sale, ce deţine calitatea de *subiect pasiv al infracţiunii*.[868]

Din plângerea ori denunţul formulat, din declaraţiile părţii vătămate şi din activităţile derulate în vederea administrării probatoriului în cauză, organele judiciare au posibilitatea de a descoperi mijloacele, instrumentele ori dispozitivele cu ajutorul cărora făptuitorii au comis infracţiunea, modalitatea concretă de săvârşire şi urmările produse prin violarea unora dintre drepturile fundamentale ale cetăţeanului, la care se adaugă rezultatele obţinute din celelalte activităţi de urmărire penală întreprinse.

[151] Identificarea infractorilor, calitatea acestora şi contribuţia pe care a avut-o fiecare la comiterea infracţiunii

Una dintre cele mai importante probleme de clarificat o reprezintă stabilirea autorilor şi a celorlalţi participanţi care au comis infracţiunea contra securităţii naţionale sau de terorism, aceasta reprezentând **locul central în complexul problematicilor** care se impun a fi lămurite cu prilejul investigării infracţiunilor în discuţie.

Imediat consecutiv constatării săvârşirii unei infracţiuni contra securităţii naţionale prima întrebare care se pune este: *cine a săvârşit-o şi cine a participat la comiterea faptei*, ceea ce determină ca organele în drept să ia măsuri pentru identificarea autorilor şi participanţilor precum şi stabilirea contribuţiei fiecăruia dintre ei la comiterea ei.

---

[865] A se vedea art. 4 din Legea nr. 535/2004.

[866] În acelaşi sens, Gh. Diaconescu, *Infracţiunile în codul penal român*, *op.cit.*, p. 80.

[867] Cu prilejul „mineriadei" din septembrie 1991, au fost aduse pagube importante clădirilor Guvernului României, Ministerului Afacerilor Externe, Companiei de Librării S.A., Parlamentului României, Preşedinţiei, Primăriei Capitalei şi Televiziunii Naţionale, precum şi mijloacelor de transport ale SNCFR (decizia nr. 486/1991 a Curţii Supreme de Justiţie - secţia penală).

[868] Gh Diaconescu, *Infracţiunile în legi speciale şi legi extrapenale*, *op.cit.*, p. 26.

Subiect activ al infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism poate fi, de regulă, orice persoană fizică ce a împlinit vârsta de 14 ani şi a săvârşit sau participat cu vinovăţie la comiterea unei astfel de fapte prevăzute de legea penală.[869]

În cazul unor infracţiuni, din cele în discuţie, legea penală cere ca subiectul activ nemijlocit să aibă o **calitatea specială**, ceea ce face ca respectivele infracţiuni să fie proprii, cu **subiect calificat (*circumstanţiat*).**

Astfel, în cazul **infracţiunilor de acţiuni ostile contra statului şi spionaj**, subiectul activ nemijlocit (autorul) trebuie să fie cetăţean străin ori apatrid[870] sau, în situaţia infracţiunii de **divulgarea secretului care periclitează securitatea naţională**, autorul faptei trebuie să deţină calitatea specială de funcţionar public; iar autorul infracţiunilor de **nerespectarea regimului juridic al activităţilor informative** trebuie să aibe calitatea de angajat al unuia dintre organele de stat răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale.

În toate cazurile susenumerate, **calitatea specială** cerută de lege subiectului activ nemijlocit trebuie **să existe în momentul săvârşirii faptei.**

În cazul **infracţiunii de înaltă trădare** autorul faptei este dublu calificat[871], pe de o parte trebuie să fie cetăţean român, iar pe de altă parte trebuie să deţină funcţiile de înaltă demnitate menţionate în textul incriminator, prin care subiectul activ nemijlocit este circumstanţiat, fiind calificat: Preşedinte al României sau de membru al Consiliului Suprem de Apărare a Ţării , ambele calităţi să existe la momentul comiterii infracţiunii, adică persoana în cauză să se afle în exercitarea deplină a respectivei demnităţi.

Astfel, deţine calitatea de subiect activ al acestei infracţiuni doar preşedintele ales, în exerciţiu, nu şi preşedintele interimar (cel care ocupă funcţia vacantă de preşedinte ales ori pe cea de preşedinte suspendat), care poate fi deţinută de preşedintele Senatului sau preşedintele Camerei Deputaţilor, care, conform prevederilor art. 99 din Constituţia României au răspunderea restrânsă doar la răspunderea politică, în cazul săvârşirii unor fapte grave, prin care se încalcă prevederile Constituţiei[872].

Potrivit prevederilor Legii nr. 415/2002 privind organizarea şi funcţionarea Consiliului Suprem de apărare a Ţării, funcţia de preşedinte al C.S.A.T. este deţinută de Preşedintele României, iar funcţia de vicepreşedinte al C.S.A.T. de către Primul ministru în exerciţiu, iar membrii Consiliului Suprem de Apărare a Ţării sunt: ministrul apărării naţionale, ministrul de interne, ministrul afacerilor externe, ministrul justiţiei, ministrul industriei şi resurselor, ministrul finanţelor publice, directorul Serviciului Român de Informaţii, directorul Serviciului de Informaţii Externe, şeful Statului Major General şi consilierul prezidenţial pentru securitate naţională[873].

Pentru împlinirea elementelor constitutive ale infracţiunii de înaltă trădare textul incriminator nu cere ca faptele comise de către subiectul activ nemijlocit să se realizeze cu privire la atribuţiile specifice calităţii de membru al C.S.A.T., ci doar să corespundă tipicităţii

---

[869] M. Basarab, *Drept penal, partea generală*, vol. I, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1997, p. 152.

[870] Calitatea apatrid este definită Convenţia O.N.U., **din 28 septembrie 1954** privind statutul apatrizilor (1954), **publicată în** Monitorul Oficial nr. 1.146 din 19 decembrie 2005, **intrată in vigoare la data de 19 decembrie 2005** şi înseamnă o persoană care nu este considerată cetăţean al nici unui stat, conform legii naţionale a acestuia.

[871] Dan Constantin Mâţă, *op. cit.*, p. 252.

[872] Idem.

[873] Art. 5 alin. 3 din Legea nr. 415/2002.

infracțiunilor de trădare, trădare prin transmitere de informații secrete de stat, trădare prin ajutarea inamicului și acțiuni împotriva ordinii constituționale[874]

Din punct de vedere al ***participației penale***, infracțiunile contra securității naționale și acte de teorism sunt susceptibile de a fi săvârșite în oricare din formele participației penale (*coautorat, instigare, complicitate*).

Identificarea făptuitorului infracțiunii contra securității naționale sau de terorism, ce reprezintă chintesența întregului demers investigativ întreprins într-o cauză dată, constituie rezultatul însumat al unor diferite categorii de activități care se conjugă pentru a asigura scopul și finalitatea urmăririi penale.

Astfel, activitățile de **natură criminalistică** (*cercetarea locului faptei, examinarea și interpretarea urmelor de natură criminalistică relevate cu această ocazie, descoperirea mijloacelor materiale de probă și a corpurilor delicte cu prilejul constatării infracțiunii flagrante, percheziției ori ridicării de obiecte și înscrisuri, urmate de constatări tehnico-științifice și expertizări dispuse de organul judiciar*); utilizarea metodelor și procedeelor criminalistice pentru identificarea unor persoane necunoscute după semnalmente exterioare; cele pentru surprinderea în flagrant (capcanele criminalistice); cele ce sunt cuprinse în sintagma generică de „***activități specifice***" (*mijloacele, metodele și procedeele din panoplia exclusivă a organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale*); **procedeele investigative și probatorii** prevăzute de lege, în mod exclusiv, pentru investigarea infracțiunilor în discuție, mijloacele de probă stipulate în procedura penală au ca finalitate centrală descoperirea făptuitorilor și a celorlalți participanți și stabilirea contribuției fiecăruia în parte la săvârșirea infracțiunii contra securității naționale, pe întreg parcursul desfășurării ei și în fiecare etapă ori fază a *iter-criminis*-ului.

Rezultatele obținute din activitățile enumerate, evaluate și introduse în ecuația stării de fapt deduse investigației concrete întreprinse conduc la restrângerea „*cercului de bănuiți*" format, până la identificarea acelor persoane a căror participare are semnificații penale, ceea ce se valorifică în procesul penal declanșat, prin continuarea urmăririi penale *in personam* sau prin inculpare.

Unele dintre persoanele identificate au contribuit, în mod mijlocit, alături de un alt sau de alți autori, la înfăptuirea acțiunii care constituie elementul material al infracțiunii ori la înlăturarea sau paralizarea rezistenței ce o întâmpină săvârșirea infracțiunii, prin acte simultane sau succesive, care se înlănțuie în complexul activității prin care se realizează amenințarea la adresa securității naționale,[875] fiind *coautori*.

Pentru punerea în evidență și reținerea ***coautoratului***, organul judiciar trebuie să probeze faptul că:

- actele de executare comise au fost directe și imediate, în sensul că între activitatea coautorului și rezultatul produs nu s-a interpus activitatea altei persoane;
- că actele de execuție realizate de coautor, deși aparent exterioare[876] activității de ucidere, de exemplu, sub raportul contribuției lor la producerea rezultatului au valoare de acte de executare;[877]

---

[874] Dan Constantin Mâță, *op. cit.*, p.253.

[875] G. Antoniu, C. Bulai, G. Chivulescu, *Dicționar juridic penal*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 61.

[876] Prezentând caracterele formale ale complicității.

[877] De pildă, există coautorat dacă mai mulți atentatori, potrivit unei înțelegeri anterioare, au executat foc, cu arme diferite și din puncte diferite, chiar dacă numai proiectilul uneia dintre arme a avut rezultatul letal; acționând simultan, cu aceeași intenție de a ucide și completându-se unul pe altul, făptuitorii sunt coautori (în acest sens, a se vedea și G. Antoniu, *Participația*, în G. Antoniu, C. Bulai ș.a., *Practica judiciară penală*, vol I, Ed. Academiei Române, București, 1988, p. 90).

- că actele de executare realizate de coautor, în pofida faptului că nu constituie integral actele de executare a ameninţării la adresa securităţii naţionale, se integrează în ansamblul activităţii comise de autorul nemijlocit;[878]
- că a existat o anumită legătură subiectivă între coautori, o coeziune psihică, identică sub raport volitiv (o astfel de legătură se poate concretiza printr-o înţelegere expresă sau tacită, realizată anterior sau concomitent, bilaterală, reciprocă sau unilaterală).

În cazul **trădării, acţiunilor ostile contra statului român şi spionajul**, care sunt infracţiuni proprii, în cazul coautoratului, făptuitorii trebuie să deţină calitatea specială cerută de lege autorului.

Dacă această calitate lipseşte participanţilor care au comis acte de executare alături de autori, aceştia vor răspunde pentru complicitate la respectiva infracţiune.

Dacă activitatea altor persoane identificate a constat doar într-o *ajutorare ori înlesnire* a săvârşirii infracţiunii contra securităţii naţionale şi acte de terorism, fiind legată în mod nemijlocit şi direct de aceasta, cu intenţia de a sprijini **material** (*procurarea, producerea mijloacelor care au servit la comiterea ameninţării la adresa securităţii naţionale, punerea la dispoziţie a resurselor materiale şi logistice, crearea de condiţii favorabile pentru ca autorul să-şi ducă la bun sfârşit acţiunea etc.*) ori **moral** (*întărirea sau întreţinerea hotărârii autorului pentru a-l direcţiona spre desfăşurarea acţiunii infracţionale sau pentru a-şi lua anumite măsuri de precauţie, încurajarea acestuia în timpul acţiunii, promisiunea de a-l favoriza după comiterea ameninţării la adresa securităţii naţionale ş.a.),* aceasta îi califică drept ***complici.***

Organul judiciar va trebui să probeze că activitatea ***complicelui*** a servit efectiv la săvârşirea infracţiunii contra securităţii naţionale si acte de terorism, ceea ce nu înseamnă că este necesar ca să fi avut un caracter indispensabil în raport cu infracţiunea comisă, fiind suficient de demonstrat că făptuitorul a acţionat cu voinţa de a comite acte materiale constitutive ale complicităţii, că a ajutat sau a înlesnit săvârşirea, de către altă persoană, a unei infracţiuni contra securităţii naţionale, pe care o cunoştea, prevedea rezultatul ei socialmente periculos, conştientizând aportul său şi dorind să deruleze respectivele acţiuni.

La stabilirea formei de participare, organul judiciar va avea în vedere că poate fi reţinută complicitatea numai dacă

- altă persoană – autorul, coautorul – a săvârşit în mod nemijlocit o infracţiune contra securităţii naţionale fie în formă consumată, fie în forma tentativei, chiar dacă autorul nu este cunoscut ori nu poate fi trimis în judecată din diverse motive (*imunitate de jurisdicţie, extrădare, deces, iresponsabilitate, cauză de nepedepsire, lipsa avizelor, autorizărilor sau altor condiţii prevăzute de lege, raţiuni de stat*);
- că actele care sunt inutile ori improprii pentru realizarea activităţii materiale ce se circumscrie laturii obiective a infracţiunii contra securităţii naţionale şi de terorism, precum şi actele care nu au fost utilizate de către autor şi acelea care, în mod obiectiv, nu au reprezentat o contribuţie efectivă nu constituie complicitate;[879]
- că înţelegerea dintre autor şi complice poate fi spontană, împrejurare care se deduce din modul de comportare al complicelui şi din împrejurările săvârşirii faptei.[880]

---

878 În cazul coautoratului nu se cere ca autorul nemijlocit şi coautorul să fi desfăşurat o activitate identică, fiind suficient ca activităţile lor materiale de executare, chiar diferite, să se fi completat reciproc în îndeplinirea scopului propus (simultan sau succesiv, în acest din urmă caz actele de executare înlănţuindu-se în complexul activităţii prin care s-a realizat fapta).

879 V. Papadopol, *Consideraţiile generale ale participaţiei penale*, în *R.R.D.*, nr.5/1970, p. 44 - 45.

880 Pe parcursul investigaţiei criminalistice este esenţial să se stabilească **activitatea volitivă a complicelui**, în sensul dovedirii că acesta a avut în vedere nu numai fapta proprie - dorinţa de a ajuta pe autor -, ci şi fapta autorului, respective dorinţa obţinerii unui anumit rezultat prin intermediul activităţii acestuia. (G. Antoniu, în G. Antoniu, C. Bulai ş.a., *op.cit.*, p. 108).

Alte persoane au o *contribuţie ocultă, insidioasă* la comiterea infracţiunii contra securităţii naţionale şi acte de terorism şi investigaţia întreprinsă le identifică ca având o **activitate de determinare (instigare) concretă, bine precizată, concretizată în acte de stăruinţă, îndemnuri, rugăminţi, insinuări, aducerea de argumente, toate cu ţinta finală de a insufla, sugera ideea săvârşirii infracţiunii contra securităţii naţionale.**

În multe cazuri, la determinarea unei alte persoane la realizarea unei manifestări ilicite din cele în discuţie *se utilizează mijloace materiale*, ca de pildă: oferirea unor foloase materiale, motivaţii de natură politică, religioasă, sociale, economice etc., ori *metode de constrângere fizică ori morală, presiuni psihice*, care obiectivează participaţiunea de ordin moral într-o contribuţie fizică, materializată în contactarea celui instigat, recrutarea sa, oferirea de informaţii despre victimă sau ţintele vizate, ce se înscriu în acte pregătitoare pentru săvârşirea ameninţării la adresa securităţii naţionale.

Aceste categorii de participanţi comit ***activitate de instigare***.

Din practica organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale rezultă că instigatori la infracţiuni contra securităţii naţionale şi acte de terorism pot fi agenţi ai unor puteri străine, organisme statale ori suprastatale, guverne dar şi organizaţii de spionaj din domeniul industrial, tehnico - ştiinţific ş.a.m.d. În marea majoritate a situaţiilor, asemenea instigatori sunt persoane a căror poziţie politică, socială, economică este dincolo de orice bănuială şi relativ imposibil de pus sub inculpare.

Deşi sunt autori nemijlociţi sau participanţi la săvârşirea unei ameninţări la adresa securităţii naţionale, unele categorii de persoane se bucură de **imunitate de jurisdicţie**.

Imunitatea de jurisdicţie este generală deoarece apără de răspundere faţă de statul român în toate cazurile, însă ea nu este absolută, fiindcă, dacă autorul infracţiunii este beneficiarul acesteia în raport de legislaţia română, statului, al cărui cetăţean este, îi incumbă obligaţia tragerii la răspundere penală, întrucât imunitatea de jurisdicţie nu este una din cauzele care fac ca fapta să nu constituie infracţiune[881] (art. 31 pct. 4 din Convenţia de la Viena, 1961). Persoanele care beneficiază de imunitate de jurisdicţie sunt: şefii statelor sau guvernelor străine, şefii unor delegaţii civile sau militare străine, agenţii diplomatici[882], funcţionarii consulari;[883] membrii Curţii Internaţionale de Justiţie[884]; reprezentanţii O.N.U.; persoanele nominalizate prin convenţii şi tratate la care România a aderat sau este parte; personalul navelor militare străine şi a altor nave de stat străine folosite pentru servicii guvernamentale, când se află în mod legal în porturi, în apele maritime interioare şi în marea teritorială a României, precum şi personalul aeronavelor militare ş.a. O altă categorie de imunitate de jurisdicţie condiţionată o reprezintă imunitatea parlamentară, prezidenţială, ministerială şi cea privind magistraţii.[885]

Pentru participanţii la săvârşirea infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, legea penală oferă un **regim de clemenţă, totală sau parţială**, în următoarele ipostaze şi limite:

---

881 M. Basarab, *op. cit.*, vol.I, p. 73.

882 Care sunt: şeful misiunii sau unul din membrii personalului diplomatic al misiunii (ambasadorii, miniştrii plenipotenţionari, consilierii, secretarii, ataşaţii de ambasadă sau legaţie, curierii diplomatici şi familiile acestora) – conform art. 1 lit. e, 29 şi 34 pct. 1 din Convenţia de la Viena, 1961; personalul tehnic şi administrativ (membrii personalului misiunii, angajaţi în serviciul tehnico - administrativ al misiunii, pentru actele legate de misiunea lor), (art. 1 lit. f din Convenţia de la Viena, 1961).

883 *Convenţia de la Viena*, 1963.

884 Potrivit art. 19 din *Statutul Curţii Internaţionale de Justiţie*.

885 D. Ciuncan, *„Răspunderea penală a parlamentarilor şi a membrilor guvernului"*, în *Dreptul* nr. 1/1995, p.48; D. I. Cristescu, *„Sesizarea organelor de urmărire penală în legătură cu infracţiunile contra siguranţei statului şi privind siguranţa naţională"* în *Pro Lege* nr. 2/2002, p. 22 - 25.

- ✓ *impunitate*, atunci când participantul (*coautor, complice, instigator*), înainte de punerea în mişcare a acţiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârşirea faptei nedenunţate, încunoştinţează autorităţile competente despre aceasta sau care, chiar după punerea în mişcare a acţiunii penale, a înlesnit tragerea la răspundere penală a autorului şi a participanţilor;[886] precum şi în cazul infracţiunii de nedenunţare săvârşită de un membru de familie al unuia dintre participanţii la comiterea infracţiunii nedenunţate.[887]
- ✓ *reducerea limitelor pedepsei* prevăzute de lege la jumătate în situaţia în care, după începerea urmăririi penale ori după ce infractorii au fost descoperiţi, înlesneşte arestarea acestora[888]; persoana care a comis una dintre infracţiunile prevăzute de O.U.G. nr. 78/2016, în competenţa D.I.I.C.O.T., între care şi infracţiunile contra securităţii naţionale şi de terorism[889] , iar în timpul urmăririi penale denunţă şi facilitează identificarea şi tragerea la răspundere penală a altor participanţi la săvârşirea infracţiunii beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege.[890]

Practica investigării ameninţărilor la adresa securităţii naţionale a decelat că **următoarele categorii de persoane pot fi autori sau participanţi la comiterea acestor infracţiuni:**

a) în cazul infracţiunii de *trădare prin ajutarea inamicului*: ofiţeri ai armatei române, cu diferite grade şi funcţii ocupate în timp de război,[891] dar şi persoane civile înrolate în forţele armate[892];
b) autori sau alţi participanţi la comiterea *infracţiunii de trădare prin transmitere de secrete* au diferite calităţi: ofiţeri de armată;[893] cadre active ale fostei securităţi – cu diferite grade, funcţii – care, primind misiuni în străinătate, sub diferite acoperiri diplomatice sau deplasându-se în străinătate, au transmis secrete de stat pe care le

---

[886] Impunitatea se referă doar în ceea ce priveşte infracţiunea de nedenunţarea unor infracţiuni contra securităţii naţionale, prevăzută de art. 410 din c.p., nu şi despre alte infracţiunii contra securităţii naţionale. Art. 410 alin. 3 din c.p. (*Nu se pedepseşte persoana care, înainte de punerea în mişcare a acţiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârşirea faptei nedenunţate, încunoştinţează autorităţile competente despre aceasta sau care, chiar după punerea în mişcare a acţiunii penale, a înlesnit tragerea la răspundere penală a autorului şi a participanţilor*).

[887] Art. 410 alin. 2 din c.p. Nedenunţarea săvârşită de un membru de familie nu se pedepseşte.

[888] Art. 411 din c.p. **Cauze de reducere a pedepsei.** Dacă persoana care a săvârşit una dintre infracţiunile prevăzute în prezentul titlu înlesneşte, în cursul urmăririi penale, aflarea adevărului şi tragerea la răspundere penală a autorului sau a participanţilor, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

[889] Art. 394 - 412 din c.p., precum şi infracţiunile prevăzute de Legea nr. 51/1991 privind securitatea naţională a României, republicată, cu completările ulterioare; infracţiunile prevăzute de Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului, cu modificările şi completările ulterioare; conform art. 11 alin. 1 pct. 2 din O.U.G. nr. 78/2016.

[890] Art. 15 din O.U.G. nr. 78/2016.

[891] Prin decizia nr. 33/26.02.1917 a Curţii Marţiale a Armatei a II-a, au fost condamnaţi col. Alex. Sturza şi lt. H. Wachmann, pentru că, primul în calitate de comandant de brigadă, iar cel de-al doilea, de adjutant, prin modul neloial de exercitare a actului de conducere a operaţiunilor, a cedat în faţa unor forţe inamice inferioare celor pe care le conducea, după care s-au pus la dispoziţia trupelor germane, aflate pe teritoriul României (C. Neagu, *Fapte din umbră*, vol. II, Ed. Politică, Bucureşti, 1977, p. 89 - 92).

[892] Prin decizia nr. 389 din 19.06.1953, Tribunalul Suprem, Colegiul Militar (nepublicată) l-a condamnat pe D. A., înrolat în „Armata Naţională de Eliberare" condusă de Horia Sima, pe teritoriul Germaniei, care fiind numit ulterior comandant al unei subunităţi din Regimentul I Infanterie, cu care a fost trimis de statul român pe frontul Odenului, la 2 mai 1945, s-a predat trupelor americane.

[893] D.N., căpitan în cadrul forţelor armate, în iunie 1949, a procurat şi transmis lui T.A., ofiţer englez, acte şi informaţii privind garnizoanele în care se aflau trupe sovietice, copie după codul de cifrare a corespondenţei secrete etc., contra unor sume de bani (Tribunalul Suprem, Colegiul militar, decizia nr. 253/03.03.1953, nepublicată).

deţineau, serviciilor de informaţii din ţările respective;[894] înalţi funcţionari ai M.A.E.[895]; persoane cu funcţii de conducere din unităţi de interes republican, unde se gestionează informaţii clasificate sau care au acces la astfel de informaţii (directori, contabili, economişti, cercetători ştiinţifici etc.); funcţionari care manipulează informaţii clasificate ş.a.m.d.

Dintre făptuitorii (*complici*[896] ori *tăinuitori, favorizatori*[897]) la această infracţiune nu sunt excluşi soţul (soţia) şi rudele apropiate.

Posibili făptuitori ai infracţiunii de trădare prin transmitere de secrete sunt oricare (legea nu cere o calitate specială) dintre persoanele care îşi desfăşoară activitatea în locurile unde se vehiculează informaţii clasificate secrete de stat.

c) făptuitorii *infracţiunii de acte ostile contra statului român* pot fi numai cetăţenii străini sau apatrizi şi care pot fi cercetaţi fie în lipsă, fie în prezenţa acestora, dacă s-a obţinut extrădarea (art. 39 şi urm. din Legea nr. 296/2001 privind extrădarea), cu respectarea prevederilor legale susmenţionate.

d) în cazul *infracţiunii de spionaj*, autorii pot să fie numai cetăţeni străini sau apatrizii.

De regulă, spionii acţionează sub acoperire diplomatică, ceea ce în limbajul de specialitate poartă denumirea de *„legali"* şi se regăsesc între funcţionarii ambasadelor sau consulatelor, ai organismelor suprastatale cu acreditare în ţara noastră, potrivit convenţiilor şi tratatelor internaţionale, ceea ce nu exclude însă şi prezenţa lor în calitate de turişti, patroni ai unor societăţi comerciale, reprezentanţi economici, culturali, sportivi, comis voiajori, oameni de ştiinţă, existând o paletă largă a formelor sub care se prezintă.[898]

În practica în materie se recurge mai rar la trimiterea în judecată a unor astfel de făptuitori, având loc negocieri şi efectuarea de „schimburi" între state, a agenţilor capturaţi de fiecare stat.[899]

În ceea ce îi priveşte pe spionii cu acoperire diplomatică, potrivit convenţiilor internaţionale în materie, sunt declaraţi *persona non grata* conform uzanţelor şi protocoalelor

---

[894] Aşa a fost cazul căpitanului I.N.H din U.M. 0544 (sentinţa penală nr. 46/17.05.1980, pronunţată în dosarul nr. 197/1980 al Tribunalului Militar Teritorial Bucureşti); N.T. – lt. maj. din M.I. (sentinţa penală nr. 125/17.03.1980, pronunţată în dosarul nr. 77/1980 al Tribunalului Militar Teritorial Bucureşti); căpitanul de rangul I, L.A., ataşat militar aero şi naval al R.S. România în R. p.Bulgaria (sentinţa nr. 14/23.02.1981, pronunţată în dosarul nr. 85/1981 al Tribunalului Militar Teritorial Bucureşti); lt. col. V.N. din U.M. 0503 (sentinţa penală nr. 125/29.06.1981, pronunţată în dosarul nr. 315/1981 al Tribunalului Militar Teritorial Bucureşti); gl. I.M.P., director adjunct D.I.E. (sentinţa penală nr. 52/17.08.01978, dosar nr. 60/1978 al Tribunalului Suprem, secţia militară) şi alţii. A se vedea şi C. Troncotă, *op.cit.*, p. 166 – 172 (cu referire la defectorii români din Securitate) şi p. 172 – 179 (cu referire la *„cărtiţele"* din Armată).

[895] M.R., consilier în MAE (sentinţa nr. 39/20.07.1989, dosar nr. 263/1989 al Tribunalului Militar Teritorial Bucureşti).

[896] De pildă, T.K. nu a avut legături directe cu agenţi ai unei puteri străine, dar cunoscând relaţiile lui B.I. cu o legaţie străină din Bucureşti, precum şi activitatea de culegere de informaţii secrete cu caracter economic derulată de acesta, i-a dat acestuia rapoarte privind planul strategic economico - financiar şi de dezvoltare de perspectivă al unităţii unde lucra (ce erau clasificate strict secret), realizând astfel complicitatea la infracţiunea de trădare prin transmiterea de secrete (Trib. Suprem, Colegiul Militar, sentinţa nr. 140/19.08.1954 – nepublicată).

[897] D.M., în funcţia deţinută în conducerea Ministerului de Interne, a dat ajutor şi protecţie unor autori ai infracţiunii de trădare, urmăriţi de organele de stat sau aflaţi în anchetă, cu scopul de a zădărnici cercetările ori de a-i sustrage de la aceasta (Tribunalul Suprem, Col. Militar, sentinţa nr. 16/01.02.1955 – nepublicată).

[898] Pentru detalii a se vedea John Ranelagh, *CIA – ascensiunea şi declinul*, Ed. All, Bucureşti, 1997; Ronald Koehler, *Stasi – faţa ascunsă a poliţiei est - germane*, Ed. Omega, Bucureşti 2001; Peter Maas, *Aldrich Ames - ucigaşul de spioni*, Ed. Antet, Oradea, 1998, V. Ostrovsky, C. Hay, *Mossad – top secret*, Ed. Globus, Bucureşti, 1993, Ronald Payne, *Mossad – istoria secretă*, Ed. Coloseum, Bucureşti, 1996 şi altele.

[899] De exemplu, M.Z., şeful serviciului de contrainformaţii polonez, a fost condamnat în 1981 de instanţele americane pentru spionaj, şi ulterior a fost „schimbat", alături de alţi spioni est - europeni, contra a 25 de agenţi de informaţii occidentali, deţinuţi în fostele state comuniste (Gh. Diaconescu, op.cit., p. 59).

diplomatice şi consulare. Faţă de celelalte categorii de cetăţeni străini ori persoane fără cetăţenie care nu au domiciliul în România se poate lua, în condiţiile prevăzute de lege, măsura expulzării.

În cazul infracţiunilor discutate mai sus, lit. c şi d, pentru existenţa coautoratului este necesar ca făptuitorii care efectuează actele de executare să aibă calitatea specială cerută de lege autorului.

Investigaţia acestor infracţiuni are în vedere în mod deosebit pe complici, instigatori, tăinuitori şi favorizatori ce pot avea cetăţenia română sau să fie apatrizi cu domiciliul în România şi care pot proveni din orice categorie socială.

De regulă, astfel de făptuitori gravitează – la vedere sau abscons – în anturajul autorilor infracţiunii, cu care intră în legătură, sunt racolaţi în diferite maniere şi cooperează sau contribuie, prin variate activităţi materiale, la acţiunea ilicită.[900]

e) făptuitorul *atentatului care pune în pericol securitatea naţională* şi *infracţiunilor contra unor persoane care se bucură de protecţie internaţională* poate să fie, în principiu, orice persoană.

Din *practica judiciară* a rezultat că, de regulă, cetăţenii străini sau apatrizi, cu domiciliul sau rezidenţi în România, studenţi sau fără profesie, cu statut de azilanţi sau refugiaţi politic sunt cei care săvârşesc infracţiuni îndreptate contra reprezentanţilor unor state străine, aflaţi în misiune diplomatică în România.

Persoanele suspectate sau bănuite temeinic de activităţi pregătitoare în vederea realizării unor astfel de manifestări la adresa securităţii naţionale, atunci când activitatea lor este documentată de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, sunt **expulzate,**[901] potrivit O.U.G. nr. 194/2002, li se **întrerupe dreptul de şedere**, fiind incluse pe lista de *persoane indezirabile pentru România* sau li se **limitează deplasarea** şi li se stabileşte temporar domiciliul sau reşedinţa în anume zone sau localităţi (art. O.U.G. nr. 102/2005).

f) *infracţiunea* de *acte de diversiune*, apreciată ca atentat contra unor obiective de mare importanţă pentru economia naţională[902], poate fi comisă de orice persoană, în oricare formă de participaţie - coautorat, instigare, complicitate -, iar în ceea ce priveşte categoriile de persoane pretabile unor astfel de manifestări ilicite, provenienţa poate să fie din orice mediu ostil – politic, social, economic, militar – sistemului existent la un anumit moment dat.

---

[900] De pildă, C.V., V.N., C.A. şi B.M.G., cetăţeni români, au fost recrutaţi de o agenţie de spionaj din Turcia, iar P.N. de serviciul de spionaj al Nunciaturii Apostolice. Primii patru au primit nume conspirative şi au fost instruiţi ca să expedieze informaţii la Istanbul, prin intermediul lui P.N. Ulterior, aflând că Nunciatura Apostolică era în legătură cu spionajul anglo-american, au cules şi transmis informaţii militare, economice şi politice importante, contra unor sume de bani şi acestor servicii de spionaj. Inculpatul K.A., cetăţean turc, încadrat în serviciul de spionaj turc, a cules informaţii de ordin militar, politic şi economic interesând apărarea teritoriului României, făcând legătura cetăţenilor români susarătaţi cu reprezentanţi ai spionajului turc, predându-le mijloace de spionaj (cerneală simpatică) şi înmânându-le sume de bani pentru informaţiile predate de aceştia. (Tribunalul Suprem, Colegiul Militar, decizia nr. 216/20 februarie 1953 – nepublicată).

[901] „În 1993, trei membri ai Armatei Roşii Japoneze (ARJ) au intrat în România. Unul dintre ei, Maria Yamamura Galvez, a iniţiat o afacere în Bucureşti. În cooperare cu agenţiile de informaţii din Japonia, investigatorii Brigăzii Antiteroriste s-au infiltrat în anturajul acesteia şi au descoperit că identitatea sa reală era Yukiko Ekita, membru ARJ, dat în urmărire generală de către Interpol pentru acte teroriste comise între 1974 şi 1975. Respectiva fusese eliberată dintr-o închisoare japoneză în 1977, împreună cu Norio Sasaki şi Ayako Daidoji, în cadrul unui schimb de ostatici. La 21 martie 1995, autorităţile române au expulzat-o pe Ekita în Japonia (Monografia S.R.I. 1990 – 2015, Ed. RAO, Bucureşti, 2015, p. 121.

La sfârşitul anului 1996, ofiţerii din Brigada Antiteroristă au depistat prezenţa în România a lui Ali Safwan Mohsen, membru Hezbollah, care a făcut parte din grupul de comando implicat în deturnarea în 1995 a cursei companiei TWA care lega Atena de Roma, şi l-au expulzat." (sursa: http://www.sri.ro/presa/html).

[902] Gh. Diaconescu, *Infracţiunile în codul penal român*, *op. cit.*, p. 79.

g) *infracţiunea de compromitere a unor interese de stat* poate să fie săvârşită de orice persoană, dar, dat fiind particularităţile faptei, aria subiecţilor activi se restrânge la funcţionarii puterii legislative ori executive, care au acces la documente din care decurg drepturi ale statului român faţă de o altă putere, cei mai plauzibili fiind cei din categoria funcţionarilor din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, unde se gestionează astfel de documente.

h) în cazul *infracţiunii de comunicare de informaţii false* sunt incriminate doar acţiunile de propagare a unor astfel de ştiri sau documente, nu şi cele de redactare a lor, dar o astfel de redactare de ştiri false ori măsluire a unor documente se incriminează ca şi act de complicitate. Făptuitorii acestei infracţiuni nu sunt circumstanţiaţi de textul incriminator, putând fi oricare persoană.

Practica relativ recentă a organelor judiciare a arătat că făptuitorii provin din medii intelectuale, angajaţi sau foşti angajaţi politic şi aflaţi la momentul acţiunilor în opoziţie.[903]

i) făptuitorii *infracţiunii de divulgarea secretului care periclitează securitatea naţională* pot fi numai persoanele care au calitatea de funcţionari şi, pe cale de consecinţă, provin din rândul persoanelor care gestionează, manipulează ori au acces la informaţii clasificate.[904] comit actul ilicit, de regulă, fără intenţia de a-şi trăda ţara, dar, prin manifestările lor, fac posibilă ajungerea informaţiilor clasificate la cunoştinţa unor agenţii de spionaj.

Făptuitorii pot proveni dintre cadre militare – active sau în rezervă –[905], dintre persoanele, care, prin natura obligaţiilor de serviciu, iau cunoştinţă de aceste date, cum ar fi, dactilografe, secretare.[906] Instigatorii şi complicii la această infracţiune sunt cei care sunt anturaţi în jurul autorilor faptei.

j) *infracţiunea de constituirea de structuri ilegale care periclitează securitatea naţională* poate fi realizată de orice persoană, deoarece legea nu cere existenţa unei calităţi speciale a subiectului activ.

Participaţia poate fi realizată de o persoană sau mai multe, toţi având calitatea de autori, pe care o vor deţine şi cei care aderă sau sprijină la structura informativă iniţiată, organizată sau constituită pe teritoriul României.

Această formă de pluralitate constituită de infractori nu exclude pluralitatea ocazională, care se poate realiza, de pildă, ca instigare la aderarea sau sprijinirea structurii informative.

Practica *„activităţilor specifice"* derulate de organele răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale a relevat că faze incipiente, aflate *„în conservare"*, a unor astfel de structuri informative ilegale se realizează de cetăţeni străini sau persoane fără cetăţenie ce domiciliază pe teritoriul ţării, sub diferite forme: *rezident, azilant ori refugiat*

---

[903] Este cazul M.C. şi O.I., membri ai unei asociaţii, ASPEC (Asociaţia pentru Educaţie Cetăţenească), învinuiţi de organele de urmărire penală sub aspectul infracţiunii în discuţie, constând în aceea că, în luna ianuarie 2002, pe adresa e-mail a mai multor cotidiane centrale, au comunicat ştirea cunoscută sub numele de „Raportul Armaghedon –2", în care, printre altele, se făcea referire expresă la aspecte din viaţa publică şi privată a primului ministru al României (dosar instrumentat de Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, Secţia de combaterea criminalităţii organizate şi antidrog în anul 2002). Cauza a fost soluţionată prin netrimitere în judecată (clasare).

[904] Categoria de astfel de persoane este strict delimitată de prevederile legii nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate şi HGR nr. 585/2002, privind aprobarea Standardelor naţionale de protecţie a informaţiilor clasificate în România.

[905] Este cazul generalului în rezervă I.S. (Tribunalul Suprem, Colegiul Militar, sentinţa nr. 46/07 martie 1972); ofiţerului în rezervă D.C. (sentinţa penală nr. 2/25.10.1994, pronunţată în dosarul nr. 614/9/1994 al Curţii de Apel Timişoara; dosarul nr. 9/P/1993 al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timişoara).

[906] Sentinţa penală nr. 220/1975 a Tribunalului Militar Cluj; decizia penală nr. 362/1975 a Tribunalului Militar Teritorial Bucureşti, nepublicate).

politic şi diferite preocupări: studenţi, elevi, tehnicieni, muncitori, angajaţi la diferite firme, patroni ai unor societăţi comerciale etc. Societăţi comerciale româneşti, de pază şi investigaţii sunt virtuale şi posibile paravane de acoperire a unor activităţi ilicite contra securităţii naţionale, fiind încadrate, în multe cazuri, cu foste cadre active ofiţeri, subofiţeri din fosta miliţie, securitate şi armată.

k) infracţiunile de nerespectarea regimului juridic al activităţilor informative şi divulgarea de informaţii confidenţiale care periclitează siguranţa naţională[907] pot să fie săvârşite nemijlocit numai de un subiect activ calificat, respectiv un funcţionar – militar ori civil – care îndeplineşte atribuţii operative în cadrul S.R.I., S.I.E., S.P.P. sau face parte din structurile de informaţii ale M.Ap.N, M.I. ori M. Justiţiei. Coautoratul presupune ca făptuitorul să deţină aceeaşi calitate cerută de lege autorului, iar complice şi instigator poate fi orice persoană.

Celelalte infracţiuni contra securităţii naţionale şi de terorism sunt susceptibile de a fi comise de orice persoană, calitatea de subiect activ nefiind circumstanţiată de textele incriminatoare.

Identificarea făptuitorilor unei infracţiuni contra securităţii naţionale sau de terorism prezintă importanţă din punct de vedere al tacticii şi metodologiei criminalistice, întrucât este creată posibilitatea intervenţiei operative a organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale pentru a descoperi, contracara, curma, stăvili, zăgăzui sau limita orice alte manifestări ilicite aflate în curs de derulare ori consecinţele acestora şi a declanşării investigaţiei de cunoaştere a persoanei respective sub aspectul datelor de stare civilă, profesiei şi ocupaţiei, preocupărilor extraprofesionale, starea sănătăţii, situaţia familiară, anturaje etc., ceea ce profită la adoptarea tacticii adecvate cu prilejul ascultării.

În aceeaşi măsură devine posibilă utilizarea procedeelor investigative specifice (prevăzute de art.14 alin.2 din Legea nr.51/1991) şi a procedeelor probatorii atât faţă de făptuitorul identificat, cât şi faţă de ceilalţi participanţi, pentru care se derulează activităţi de identificare, *pentru restrângerea ariei de persoane cuprinse în cercul de bănuiţi.*

Odată identificaţi autorii infracţiunii contra securităţii naţionale şi de terorism:

- se pot stabili activităţile de întreprins pentru administrarea probatoriului în cauză (percheziţii, ridicări de obiecte şi înscrisuri, organizarea surprinderii în flagrant, cercetarea la faţa locului şi altele);
- se oferă posibilitatea luării măsurilor necesare pentru prinderea, reţinerea şi arestarea lor (darea în consemn la punctele de frontieră, darea în urmărire generală şi internaţională, organizarea de razii şi filtre poliţieneşti, descinderi, etc.)
- şi se va proceda la ascultarea făptuitorului în legătură cu învinuirea, apărările şi propunerea probelor pe care acesta le consideră necesare.

Cu această ocazie **se lămuresc problemele de clarificat** ale investigaţiei concrete întreprinse în ce priveşte:

- ✓ fapta şi împrejurările în care s-a produs;
- ✓ cine sunt ceilalţi participanţi la comiterea infracţiuni şi în ce a constat contribuţia lor efectivă;
- ✓ modul cum s-au produs sau procurat mijloacele utilizate şi ce măsuri s-au luat în vederea săvârşirii faptei;
- ✓ data, locul, perioada în care s-au derulat manifestările infracţionale;
- ✓ mobilul şi scopul pe care l-au avut făptuitorii;

---

[907] Gh. Nistoreanu, Al. Boroi, I. Molnar, V. Dobrinoiu, I. Pascu şi V. Lazăr, *Drept penal partea specială*, Ed. Europa Nova, Bucureşti, 1997, p. 84, 87.

- ✓ cine sunt persoanele care au luat cunoştinţă despre infracţiunea contra securităţii naţionale sau de terorism;
- ✓ dacă au existat elemente de constrângere ori imposibilitate ca unii dintre participanţi să-şi exprime voinţa;
- ✓ cine a iniţiat, organizat, constituit asociaţia sau gruparea infracţională şi cine a aderat ori sprijinit asociaţia ori gruparea constituită;
- ✓ care au fost metodele de racolare ori recrutare a participanţilor la comiterea faptei;
- ✓ dacă s-au săvârşit şi alte genuri de infracţiuni decât cele privind siguranţa naţională şi se află în concurs cu acestea;
- ✓ care au fost cauzele, condiţiile şi împrejurările care au generat, înlesnit sau favorizat consumarea infracţiunii.
- ✓ nu în ultimul rând sunt create posibilităţile pentru desfăşurarea activităţilor preventive.

Sub aspect strict juridic, importanţa identificării făptuitorilor are relevanţă sub dublu aspect:

- din *perspectiva dreptului substanţial* sub aspectul încadrării juridice corecte a faptei săvârşite; stabilirea prevederilor legale referitoare la aplicarea legii penale în timp şi spaţiu; stabilirii formei de vinovăţie, al formei infracţiunii (forma internă şi desfăşurarea externă: acte pregătitoare, tentativa şi forma consumată), al participaţiei penale, al concursului de infracţiuni şi stabilirii răspunderii penale şi individualizării acesteia;
- din *perspectiva procedurii penale* se stabileşte dacă se impune sau nu obţinerea unor avize, autorizări sau alte condiţii legale pentru începerea urmăririi penale, punerea în mişcare a acţiunii penale sau efectuarea unor activităţi: reţinere, arestare, percheziţionare; care este competenţa de efectuare actelor premergătoare şi a urmăririi penale; dacă este legală, şi în caz afirmativ, când, cum şi de către care anume organe, utilizarea procedeelor investigative prevăzute de art.13 8 din c. p. p.

Din *perspectiva unor raţiuni de stat şi al relaţiilor şi contextului politic*, juridic şi diplomatic internaţional, identificarea făptuitorilor unei infracţiuni contra securităţii naţionale şi de terorism oferă posibilitatea unor tratative, negocieri, schimburi între România şi alte state, mai ales prin prizma tratatelor, convenţiilor şi înţelegerilor diplomatice, la care statul român este parte.

[152] Formele de vinovăţie, mobilul şi scopul activităţii infracţionale

Forma de vinovăţie cu care se comit infracţiunile contra securităţii naţionale a României şi acte de terorism este ***intenţia directă sau indirectă***, singura excepţie făcând-o infracţiunea de nedenunţare care poate fi săvârşită atât cu intenţie – în ambele ei modalităţi, directă şi indirectă –, cât şi din culpă ori praeterintenţie.

Din categoria infracţiunilor contra securităţii naţionale, **unele pot fi săvârşite numai cu intenţie directă** şi anume trădarea, acţiuni împotriva ordinii constituţionale, atentatul contra unei colectivităţi, propaganda pentru război, deoarece, potrivit textului incriminator, în cazul acestor fapte autorul urmăreşte şi doreşte realizarea scopului prevăzut de textul incriminator[908].

Hotărârea infracţională privind comiterea unei infracţiuni contra securităţii naţionale sau de terorism este, de cele mai multe ori, rezultatul unui proces psihic lent, pe fondul unei

[908] Dan Constantin Mâţă, *op.cit.*,p. 194.

stări sufleteşti calme, liniştite, în care subiectul chibzuieşte îndelungat, în contextul factorilor intelectivi (cognitivi), între care gândirea şi imaginaţia au un rol important[909] şi pe fondul unor trăiri afective intense în care se regăsesc, în proporţii diferite, sentimentele şi pasiunile alături de stările emoţionale, ceea ce constituie elementele caracteristice intenţiei premeditate[910].

Cazuistica în domeniu a relevat că hotărârea de a comite un atentat, un act de diversiune, un act de trădare sau alte acte exterioare de conduită ce intră în latura obiectivă a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism este anticipată şi însoţită fie de *sentimente* proprii, acumulate în timp, fie induse de alte persoane, referitoare la o anumită stare constituţională, politică, economică, socială, militară, religioasă etc. (*cum ar fi ura, răzbunarea, mânia, nevoile, dorinţele, interesele, teama ş.a.*), ce fiinţează într-un moment, spaţiu şi societate date, şi au o derulare în timp, de la momentul luării hotărârii şi până la realizarea actului final necesar pentru pregătirea infracţiunii.

În alte situaţii, intervin şi *pasiunile* pe care le poate avea subiectul într-un domeniu sau altul (*de exemplu, plăcerea ori preocuparea marcantă pentru activităţi oculte, conspirative ori aceea de îmbogăţire şi dobândire a unor obiecte sau valori care, cunoscute fiind, pot fi exploatate*).

Mai rar, în situaţia infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, dar neexcluse de plano, pot surveni şi *afectele*[911] (*groază, furie, disperare, exuberanţă etc.),* ce reprezintă "forţele ce impulsionează, într-un timp foarte scurt, la comiterea manifestării ilicite",[912] ceea ce constituie elementele caracteristice intenţiei repentine.

La această categorie de factori afectivi se adaugă *mobilurile*[913] şi *scopurile*[914], care există obiectiv în psihicul subiectului, când acesta săvârşeşte cu voinţă o infracţiune, şi se formează înainte de conceperea infracţiunii, continuând să-şi exercite influenţa în tot parcursul materializării ei, prin actele exterioare de conduită.[915]

Motivaţia teroristă constituie un „proces psihologic iniţiat de o anumită nevoie religioasă, politică, teritorială, intelectuală, etnică şi culturală care conduce la realizarea unei activităţi cu rol de satisfacere a acelei nevoi, constituind o forţă psihologică care energizează şi direcţionează comportamentul deviant."[916]

Psihologic, actul voluntar parcurge **fazele** *apariţiei motivului* (sub un anumit impuls ia naştere o nevoie, o trebuinţă în legătură cu care se declanşează dorinţa care este expresia conştientizată a motivului;[917] motivul constituie cauza internă a actului voluntar[918]); *luptei motivelor* (dintre multiplele şi contradictoriile motive care se confruntă izbândesc cele cu valenţe negative la care se conectează reprezentarea de către subiect a rezultatului final

---

[909] Imaginaţia, ca „proces de elaborare a unor reprezentări şi idei noi, prin combinarea într-o formă originală a datelor experienţei cognitive a omului" (A. Chircev, *Imaginaţia*, în *Psihologie generală*, Ed. didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1976, p. 350), în afara faptului că reprezintă un aspect pozitiv, constructiv al procesului psihologic, poate fi utilizată şi în sens negativ, adică în plănuirea şi punerea în executare a unor manifestări ilicite, reprezentând amprenta modului de operare folosit la comiterea unei infracţiuni (a se vedea, în acelaşi sens, I. Dogaru, *Valenţele juridice ale voinţei*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1986, p. 254).

[910] I. Mircea, *Vinovăţia în dreptul penal român*, op. cit., p. 86 - 89.

[911] Adică izbucniri deosebit de puternice, dar de scurtă durată (Al. Roşca, în *Psihologie generală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975, p. 402).

[912] I. Mircea, *Vinovăţia în dreptul penal român*, op. cit., p. 89.

[913] Formate din trăirile trecute şi prezente ale subiectului în raport de valorile subsumate conceptului de siguranţă naţională şi ocrotite ca atare de legea penală (a se vedea şi I. Mircea, op. cit., p. 87).

[914] Formate din perspectiva a ceea ce urmează să se producă în viitor, în concepţia subiectului. „Scopul, spre deosebire de motive, prezintă un caracter concret, subiectul având imaginea faptei materiale – cu modul, mijloacele şi circumstanţele de săvârşire – prin care îşi poate realiza total ori parţial, cerinţele sale materiale ori spirituale". (I. Mircea, op. supracitată, p. 87).

[915] I. Mircea, op. supracitată, p. 89.

[916] C. Delcea, *Psihologia teorismului*, Ed. Albastră, Cluj Napoca, 2004, p. 53.

[917] C. Arseni, *Psihoneurologie*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1983, p. 281.

[918] C. Arseni, *op. cit.*, p. 278.

precum şi a consecinţelor pe care le atrage atât rezultatul cât şi decizia sa; de asemenea subiectul îşi reprezintă şi condiţiile în care va avea loc realizarea scopului precum şi modalităţile concrete ale manifestării sale[919]); *adoptării hotărârii* (din lupta motivelor, care a încetat, a învins motivul dominant, pe baza căruia se configurează scopul acţiunii care este imaginea anticipativă a rezultatului acţiunii[920]) şi, în final, *executarea acţiunii* (îşi mobilizează eforturile şi trece efectiv la actul ilicit, manifestă o voinţă activă (impulsivă) şi purcede la executarea acţiunii ilicite[921]).

Ţinând seama de aspectele teoretice de natură psihologică expuse mai sus, şi pornind de la cunoaşterea în profunzime şi detaliată a actelor exterioare de conduită prin care s-a obiectivat concepţia infracţională, *organul judiciar parcurge un proces reconstitutiv* care are rolul, pe de o parte de a introspecta factorii cognitivi, volitivi şi afectivi, deci mecanismul psihologic, conceptual al luării hotărârii infracţionale (*forma internă*), iar pe de altă parte să cantoneze în timp prima manifestare exterioară infracţională (*desfăşurarea externă a infracţiunii intenţionate*) şi, pe cale de consecinţă, să localizeze în spaţiu debutul acţiunii ilicite. Procedeul probator care poate contribui decisiv la clarificarea problematicii susmenţionate îl constituie ascultarea suspectului(inculpatului), asociat sau nu cu procedeul tehnic al detecţiei psihojudiciare.

Treapta următoare în lămurirea problemei de clarificat în discuţie o reprezintă *stabilirea gradualităţii intenţiei directe infracţionale*, respectiv dacă infracţiunea a fost săvârşită cu *intenţie premeditată sau repentină ori simplă* sau dacă infracţiunea a fost comisă cu *intenţie indirectă*, ce se realizează de organul judiciar printr-un proces de analiză şi sinteză, deductiv şi inductiv al ansamblului probator administrat în cauza investigată, în care un rol însemnat îl prezintă deslușirea mobilului şi scopului activităţii infracţionale, ca subelemente ale laturii subiective, ce preced şi însoţesc atât conceperea infracţiunii, cât şi acţiunea (inacţiunea) comisă.[922]

Pentru stabilirea formei de vinovăţie, organul judiciar sesizat cu fapta concretă trebuie să cunoască bine faptele, pe baza unui probatoriu complet şi pertinent, precum şi prevederile legale în legătură cu descrierea legală a tiparului pe care îl cuprinde norma de incriminare[923].

Deslușirea formei de vinovăţie a făptuitorului decurge în principal din materialitatea faptelor săvârşite de către acesta (ex re), astfel că organul judiciar va purcede la o *analiză şi interpretare meticuloasă a actelor exterioare de conduită* decelate din mijloacele de probă aflate la dosarul cauzei şi prin investigarea proceselor intelective care au însoţit actele exterioare suspectului(inculpatului).

Atunci când, din examinarea sus-arătată, rezultă că făptuitorul a prevăzut că manifestările sale exterioare de conduită sunt apte să lezeze securitatea naţională a României şi a dorit (urmărit) producerea unei astfel de urmări, intenţia sa a fost *directă*, iar atunci când, deşi prevede rezultatul acţiunilor (inacţiunilor) sale, dar nu-l urmăreşte, ci doar acceptă posibilitatea producerii lui (atitudine de indiferenţă, de nepăsare faţă de producerea urmării

---

[919] Al. Roşca, *Psihologie generală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975, p. 430 - 438.
[920] Paul Popescu Neveanu, E. Fischbein, *Psihologie generală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1971, p. 211.
[921] A se vedea, G. Antoniu, *Bazele neurofiziologice şi psihologice ale corelaţiei dintre fapta ilicită şi autor*, în *Vinovăţia penală*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1995, p. 40 - 41.
[922] M. Basarab, *op. cit.*, vol.I, p. 196.
[923] G. Antoniu, *Vinovăţia penală*, Ed.Academiei Române, Bucureşti, 1995, p. 113, care menţionează în continuare că: „prioritatea stabilirii faptei este impusă şi de împrejurarea că manifestarea externă odată stabilită, pe baza probelor dezvăluie, într-o anumită măsură, procesele psihice ale subiectului, contribuind hotărâtor la identificarea vinovăţiei autorului."

eventuale[924]), intenţia sa a fost *indirectă*. Deşi forma intenţiei cu care s-a săvârşit infracţiunea, nu prezintă interes pentru existenţa acesteia, este avută în vedere la individualizarea judiciară a pedepsei. Pedeapsa urmează să fie gradată în ordine descendentă, funcţie de intenţia directă sau cea indirectă, cea din urmă decelând un grad mai uşor de vinovăţie.

Cu prilejul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism, organele judiciare au căutat, şi, în majoritatea situaţiilor, au reuşit *să stabilească atât procesele intelective, volitive şi afective*, cât mai ales *mobilurile şi scopurile* care au determinat pe autorii manifestărilor ilicite să acţioneze.

Astfel, în cazul atentatelor teroriste – consumate sau aflate în fază de pregătire – a rezultat că **mobilul** a constat în sentimente de *răzbunare,*[925] de natură politică, religioasă, ori de *natură revendicativă mixtă socio - economică* şi *politică,*[926] preexistente, induse şi/sau exploatate de liderii unor mişcări extremist-teroriste şi puse în executare de aderenţi cu diferite structuri psiho-comportamentale antisociale, din ale căror afecte nu lipsesc fanatismul, dar şi interesele strict pecuniare, răzbunarea pe societatea în care nu s-au putut integra, dorinţa de ieşire din anonimat, plasarea în centrul atenţiei opiniei publice ş.a.

O astfel de abordare ştiinţifică a investigaţiei – indiferent că dosarul cauzei a urmat traseul sesizării instanţelor de judecată sau a fost utilizat în vederea expulzării ori declarării ca indezirabili a infractorilor – a permis organelor judiciare să contureze *profilul psihologic* al acestora şi să *stabilească etapele organizării acţiunilor teroriste* (structura organizatorică şi funcţională a organizaţiei sau facţiunii extremist - teroriste, modalitatea în care se culeg informaţii despre obiectivul - ţintă, cum se înfăţişează planul acţiunii propriu-zise, modul şi locaţiile de pregătire şi antrenament precum şi modalitatea de deplasare a atentatorilor în ţară, unde şi cum au fost şi sunt depozitate mijloacele şi logistica necesară acţiunii, complicităţile pe care le-au obţinut şi de care au beneficiat, cum au realizat acţiunea de recrutare şi racolare de sprijinitori etc.).

Deşi *mobilul şi scopul*, adică ce anume l-a determinat pe făptuitor la săvârşirea infracţiunii,[927] nu interesează pentru existenţa vinovăţiei, investigaţia întreprinsă în cauză are menirea de a lămuri cele două elemente ale laturii subiective, pentru evaluarea periculozităţii pe care o prezintă făptuitorul şi deci la individualizarea pedepsei, iar pe de altă parte, pentru cunoaşterea resorturilor intime ce l-au animat la săvârşirea faptei şi a personalităţii sale.

Sarcina dovedirii scopului special cerut de lege incumbă organele judiciare, prin administrarea probelor necesare.

Infracţiunea de nedenunţare se poate săvârşi şi din culpă, atunci când făptuitorul, deşi putea şi trebuia să-şi dea seama de consecinţele grave ale inacţiunii sale pentru securitatea naţională, omite, din nebăgare de seamă, din lipsă de diligenţă etc., să denunţe faptele,

---

[924] M. Basarab, op.cit., vol.I, p. 177; Delimitarea dintre intenţia directă şi indirectă este dată atât de **factorul intelectiv** (în cazul ambelor modalităţi de intenţie, subiectul cunoaşte că aduce atingere prin fapta sa unor valori ocrotite de legea penală, însă la intenţia directă acesta prevede producerea rezultatului urmărit ca certă, în timp ce la intenţia indirectă el prevede doar posibilitatea realizării rezultatului socialmente periculos), cât şi de **factorul volitiv** (în cazul intenţiei directe, acesta se manifestă cu voinţa hotărâtă de a comite infracţiunea şi cu dorinţa realizării urmării socialmente periculoase, pe când în cazul intenţiei indirecte, constă în voinţa subiectului de a săvârşi fapta şi nedorinţa producerii urmărilor periculoase social, însă acceptă, totuşi, survenirea lor. (I. Mircea, *Consideraţii despre conţinutul vinovăţiei*, în *Studia Universitatis "Babeş-Bolyai"*, Cluj Napoca, Series Jurisprudentia, Cluj-Napoca, 1970, p. 138).

[925] Aşa a fost cazul în situaţia atentatului consumat împotriva ambasadorului indian la Bucureşti, din 20 martie 1991, pe care membrii grupării extremiste l-au împuşcat întrucât fusese şeful poliţiei dintr-o regiune, unde doreau crearea unui stat sikh.

[926] Cum a fost cazul mişcării revendicative sindicale conduse de M.C. transformată într-o acţiune armată destinată subminării puterii de stat, în septembrie 1991.

[927] I. Fodor, op.cit., p. 59, 82, 89, 97, 105, 120.

obligaţie ce-i incumbă legal.[928] Pentru acurateţea investigaţiei penale, organul judiciar trebuie să stabilească dacă omisiunea făptuitorului este cu *intenţie* (s-a abţinut de a efectua o acţiune pe care legea îl obligă să o facă, deci a încălcat norma onerativă, cu intenţie) sau din *culpă* şi, în acest din urmă caz, dacă a prevăzut posibilitatea producerii lezării securităţii naţionale, dar nu a acceptat, socotind fără temei că nu se va produce (culpă cu prevedere) ori nu a prevăzut această posibilitate, deşi trebuia şi putea să o prevadă (culpa fără prevedere).[929]

În cadrul problemei de clarificat în discuţie, investigaţia trebuie să stabilească şi alte probleme referitoare la existenţa unor cauze care fac ca fapta să nu fie infracţiune,[930] respectiv anumite *stări sau împrejurări reale în care s-a aflat făptuitorul* când a săvârşit infracţiunea contra securităţii naţionale sau de terorism.

Este vorba de cauzele cu caracter personal şi care constau în stări, situaţii sau împrejurări prevăzute de lege: *legitimă apărare, starea de necesitate, constrângere fizică şi morală, cazul fortuit, iresponsabilitatea, beţia completă fortuită, minoritatea făptuitorului şi eroarea de fapt esenţială.* Astfel de stări, situaţii sau împrejurări pot fi posibile în timpul săvârşirii de către făptuitor a unei infracţiuni contra securităţii naţionale sau de terorism, cum ar fi, de pildă iresponsabilitatea autorului unui atentat la viaţa, integritatea corporală ori sănătatea unei persoane care deţine o funcţie de demnitate publică; constrângerea fizică ori morală care a fost exercitată asupra unui funcţionar pentru a procura documente sau date ce constituie secrete de stat; comiterea unui act de diversiune de către un minor care nu răspunde penal ş.a.m.d.

În ce priveşte *eroarea asupra subiectului pasiv* al infracţiunii (*error in personam*) nu are, în general, caracter esenţial, şi ca atare nu operează prevederile legale aplicabile unei cauze care face ca fapta să nu fie infracţiune.[931]

În cazul unor infracţiuni contra securităţii naţionale şi de terorism există anumite *nuanţări determinate de calitatea specifică pe care o au unii subiecţi pasivi (victime).*

Astfel, dacă făptuitorul, crezând că ucide pe ambasadorul unui stat străin, ucide în realitate un om politic cu care l-a confundat, nu va răspunde pentru infracţiunea contra persoanelor care se bucură de protecţie internaţională, deoarece omul politic ucis nu deţinea calitatea cerută de lege, ci pentru infracţiunea de tentativă la omor în raport cu victima aflată în reprezentarea sa şi omor consumat, din culpă, în raport cu victima suprimată, în concurs ideal de infracţiuni.[932]

Atunci când făptuitorul deşi are o reprezentare corectă asupra victimei pe care doreşte să o lezeze, dar executarea este greşită şi, din această cauză, este lezată o altă persoană (*aberratio ictus*), de asemenea nu există caracterul esenţial necesar pentru a exista cauza ce face ca fapta comisă să nu fie infracţiune.[933]

De pildă, un ucigaş profesionist (killer) primeşte comanda din partea unei grupări să suprime o persoană ce îndeplineşte o funcţie importantă în stat, îndreaptă arma spre ţinta vizată, apasă pe trăgaci, însă datorită unor împrejurări ce ţine de mişcarea bruscă a armei, mânuirea ei defectuoasă, mişcarea neprevăzută a victimei sau interpunerea unei alte persoane pe traiectoria glonţului, este ucis agentul de protecţie al respectivei ţinte (ipoteza monoagresivă), ori şi o altă persoană aflată în stricta apropiere a ţintei vizate (ipoteza biagresivă) sau mai multe persoane (ipoteza pluriagresivă).

---

928 T. Vasiliu, C. Antoniu şi colectiv, *Codul penal comentat şi adnotat, partea generală*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1972, p. 63.
929 M. Basarab, *op. cit.*, vol.I, p. 187 - 188.
930 M. Basarab, *op. cit.*, vol.II, p. 118.
931 V. Dongoroz, în lucrarea colectivă *Explicaţii teoretice ale Codului penal român, partea generală*, vol.I, Ed. Academiei Române, 1969, p. 422.
932 G. Antoniu, *Vinovăţia penală*, *op. cit.*, p. 311.
933 T. Vasiliu, C. Antoniu şi colectiv, *Codul penal comentat şi adnotat, partea generală*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1972, p. 378 - 379.

Eroarea asupra mijloacelor folosite la săvârşirea faptei penale nu este esenţială atunci când, de pildă, făptuitorul trimite un plic în care depune un praf despre care are reprezentarea certă că este antrax şi îl expediază unei persoane ce îndeplineşte o funcţie importantă în stat, cu intenţia de a suprima viaţa acesteia, dar, în realitate era un alt agent biologic fără nocivitatea şi puterea letală a antraxului, astfel că va răspunde penal.

Descifrarea formei de vinovăţie, a scopului şi mobilului activităţii ilicite constituie un element important pentru investigaţia întreprinsă întrucât configurează modalităţile concrete de realizare a legăturilor infracţionale între făptuitori, al resorturilor intime ce au însoţit actele exterioare de conduită ale făptuitorilor, ceea ce contribuie şi la o încadrare juridică corectă a infracţiunii săvârşite, precum şi la individualizarea judiciară corespunzătoare a sancţiunii aplicate.

Din punct de vedere al *tacticii şi metodologiei criminalistice*, deslușirea mobilului şi scopului activităţii infracţionale oferă elemente importante atât în ce priveşte personalitatea infractorului cercetat cât şi a drumului infracţional pe care l-a parcurs de la conceperea infracţiunii şi până la momentul depistării sale, ceea ce este de natură a dezvălui participaţiunea ilicită a altor persoane (instigatori, coautori, complici, tăinuitori, favorizatori), în ce au constat faptele acestora, precum şi descoperirea unor alte infracţiuni, comise în concurs cu cea investigată. Analizarea probatoriului, investigaţia de cunoaştere şi ascultarea făptuitorilor sunt activităţi de natură să elucideze şi existenţa sau inexistenţa unor cauze ce fac ca fapta comisă să nu fie infracţiune.

Secţiunea a 5-a
Planificarea urmăririi penale cu ocazia investigării penale a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism

[153] Planificarea urmăririi penale înseamnă **prefigurarea unor ipoteze verosimile referitoare la cauza penală investigată**, din punct de vedere al elementelor constitutive şi al condiţiilor şi împrejurărilor în care s-a comis infracţiunea, cu privire la posibilii autori, precum şi a activităţilor pe care şi le propune şi le efectuează organul judiciar pentru administrarea probatoriului până la realizarea scopului procesului penal.

Planificarea urmăririi penale include verificarea, analiza şi evaluarea informaţiilor referitoare la manifestarea ilicită produsă, elaborarea versiunilor, stabilirea modalităţilor prin care se verifică acestea, ordonarea activităţilor ce trebuie întreprinse pentru administrarea probelor şi termenul de realizare.

Aceste activităţi se realizează pe baza **principiilor tacticii criminalistice**[934] care constau în legalitatea, individualitatea activităţii de urmărire penală, dinamismul sau mobilitatea acesteia, precum şi continuitatea planificării urmăririi penale în raport de actele premergătoare întreprinse în cauza respectivă.

Principiul legalităţii este un principiu general care stă la baza întregii activităţi derulate de organele de urmărire penală şi presupune că nici o activitate din cele prevăzute a fi întreprinse în cauză să nu contravină prevederilor legale.[935]

Individualitatea planificării activităţii de urmărire penală derivă din particularităţile pe care le prezintă fiecare dintre infracţiunile contra securităţii naţionale şi

---

934 I. Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1999, p. 222 - 223.

935 V. Berchesan, *Cercetarea penală (Criminalistică – teorie şi practică)*, Ed. Icar, Bucureşti, 2001, p. 90; marea majoritate a autorilor nu includ acest principiu, între principiile specifice planificării urmăririi penale, apreciind că face parte din regulile fundamentale ale procesului penal, însă, personal, consider că, dat fiind specificul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale, acesta îşi are locul şi trebuie respectat şi cu ocazia realizării planificării. În acelaşi sens, a se vedea şi C. Aioniţoaie şi Emilian Stancu, *„Planificarea urmăririi penale"*, în *Tratat de tactică criminalistică*, Ed. Carpaţi, Craiova, 1992, p.18.

acte de terorism, chiar dacă se realizează în același domeniu și anume cel al securității naționale.

În cazul acestor infracțiuni, diversitatea manifestărilor ilicite cuprinde o paletă mai largă decât în situația altor categorii de infracțiuni fiind posibile interferențe cu alte genuri de infracțiuni, precum și forme specifice de comitere, unele fiind extrem de abil disimulate.

Astfel săvârșirea unor fapte de distrugere, degradare sau aducere în stare de neîntrebuințare a unor produse, instalații, utilaje, mașini, poate să prezinte evenimentul sub aspectul unei infracțiuni contra patrimoniului, pe când, în realitate, manifestările infracționale să constituie infracțiuni contra securității naționale.

De pildă, incendierea unei mari cantități de produse agricole însilozate, care aveau destinația pentru rezervele de stat, s-a cercetat inițial sub aspectul infracțiunii de distrugere din culpă cu consecințe dezastruoase, dar investigațiile ulterioare au stabilit că, în realitate, incendierea a fost realizată intenționat pentru a crea bulversarea sistemului de aprovizionare a rezervelor statului, ceea ce înscrie acțiunea făptuitorilor în fapte care se circumscriu infracțiunii de acte de diversiune.[936]

Este posibilă și situația inversă când cercetările să debuteze sub aspectul unei infracțiuni contra securității naționale, și de fapt să rezulte, urmare a investigațiilor întreprinse, că s-a consumat o infracțiune din culpă, de alt gen.

Dinamismul sau mobilitatea este un principiu ce derivă din împrejurarea că planul de urmărire penală nu poate avea un caracter imuabil, fixist, rigid, întrucât o dată cu derulare activităților investigative succesive, apar informații și împrejurări noi, care determină elaborarea de noi versiuni, renunțarea la cele stabilite inițial, verificarea celor ivite pentru conturarea direcțiilor de acțiune optime și oportune, la care se adaugă și aspectele invocate de persoanele cercetate, indiferent de gradul de relativitate pe care le prezintă.[937]

Suplețea necesară planificării urmăririi penale izvorăște din dinamicitatea (promptitudinea) cercetărilor întreprinse,[938] unele investigații reclamând maximă operativitate, dar și al maleabilității planificării, impuse de imperativul adaptării permanente a planului de urmărire penală la situațiile, la datele noi apărute în timpul anchetei[939].

În luna februarie 1980, numitul I.N.H. – ofițer de securitate din UM 0544 București – a fost trimis în misiune în S.U.A., pentru a preda Ambasadei României mai multe documente cu caracter strict secret de importanță deosebită, dar ajuns în statul respectiv, a părăsit misiunea încredințată, plecând de la sediul Ambasadei României împreună cu soția C.H. și copilul, care îl însoțeau. Evenimentul a fost raportat în țară, ceea ce a declanșat cercetări sub aspectul infracțiunii de dezertare, planificarea urmăririi penale vizând inițial versiunea săvârșirii infracțiunii susmenționate și a celei de refuz de înapoiere în țară. Investigațiile ulterioare, între care un rol deosebit de important l-a avut ascultarea soției făptuitorului, C.H., care a refuzat rămânerea pe teritoriul S.U.A., plecând din baza militară unde fusese dusă de autoritățile americane și reîntorcându-se în România, au relevat că I.N.H. a intrat în legătură cu agenți ai serviciilor americane de informații, cărora le-a predat documentele cu caracter strict secret de importanță deosebită, pe care le deținea și totodată le-a transmis verbal date și informații, cu același caracter, pe care le cunoștea prin natura atribuțiilor de serviciu, de secretar III al Ambasadei României din Washington. Aceste informații rezultate din declarațiile soției făptuitorului au direcționat cercetările spre alte versiuni de urmărire penală, care vizau infracțiunea de trădare prin transmitere de secrete. Pentru verificarea acestei versiuni s-au desfășurat activități de obținere de relații de la Direcția de Informații Externe, din cadrul fostului Departament al Securității Statului, în legătură cu calitatea

---

936 Gh. Diaconescu, *Infracțiunile în Codul penal român*, Ed. Oscar Print, București, 1997, p. 47.
937 A. Cioprag, *Criminalistica – tratat de tactică*, Ed. Gama, Iași, 1996, p. 14.
938 E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Actami, București, 2001, p. 372.
939 S.A. Golunski, *Criminalistica*, Ed. Științifică, București, 1961, p. 251 - 252.

deţinută de făptuitor (militar); de la Ministerul de Externe, privind caracterul documentelor deţinute de făptuitor (cu caracter strict secret de importanţă deosebită); de la Ambasada României din Washington (din care rezulta neîndeplinirea misiunii care i-a fost încredinţată), precum şi activitatea de ascultare a soţiei făptuitorului (care a oferit date despre modul în care I.N.H. a intrat în legătură cu agentul unui serviciu de informaţie american, care i-a transportat la o bază militară, cum a fost transmutată în trei locuri succesiv şi supusă unor presiuni pentru a o determina să accepte să rămână în S.U.A. şi să ceară azil politic etc.). Inculpatul a fost trimis în judecată în lipsă şi condamnat la moarte pentru infracţiunile de trădare prin transmitere de secrete, refuzul înapoierii în ţară şi dezertare.[940]

Dinamicitatea planificării urmăririi penale reflectă într-un mod evident **mobilitatea şi elasticitatea organelor judiciare,** în sensul de adaptare promptă la orice situaţie nou intervenită, de receptare a acesteia fără surprindere.

Dacă materialul probator administrat conferă o altă perspectivă, o altă configuraţie, planul elaborat iniţial va trebui modificat sau înlocuit cu altul care reflectă noile direcţii de investigaţie.[941]

În pofida schimbărilor posibile, planul de urmărire penală din orice fază a investigaţiilor trebuie să aibă un *caracter complet*, cu toate activităţile propuse pentru verificare.

De pildă, utilizarea unui dispozitiv exploziv în apropierea locului de acces într-un liceu, amplasat într-o zonă rezidenţială, apreciată iniţial ca o reglare de conturi într-o dispută a etniei rrome, vizând şi alte versiuni precum: manifestarea unei persoane bolnave psihic, atitudinea nonconformistă şi de bravadă a unei persoane tinere, nu poate să nu fie cotată şi ca o posibilă acţiune teroristă, în condiţiile în care în incinta liceului se aflau soţia şi fiul primului ministru, iar pe o rază de cca 300 m este situată reşedinţa preşedintelui României, şi sediile unor ambasade, ceea ce presupune elaborarea unui plan complet al activităţilor de urmărire penală, pentru fiecare versiune în parte.[942]

Principiul continuităţii planificării urmăririi penale, contestat de către unii autori[943], se particularizează cu precădere în situaţia investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism,[944] din perspectiva *continuităţii care există între faza investigativă informativ - operativă a acestor categorii de infracţiuni şi faza de urmărire penală.*

Această continuitate, obiectiv necesară şi firească, se transferă şi în elaborarea planului de urmărire penală, conferind statutul de principiu activităţii de planificare a urmăririi penale, care caracterizează cercetarea infracţiunilor tratate.

Utilitatea planificării urmăririi penale în investigarea infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism este condiţionată de:

- ***orientarea justă în ce priveşte obiectul investigării (natura faptei comise) şi a împrejurărilor comiterii ei.***[945]

---

[940] Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, secţia fond, Dosar nr. 197/1980 (nepublicată).

[941] A.Ciopraga, op.cit., p. 14 - 15; T. Medeanu, *Accidentele de muncă*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1999, vol.1, p. 85.

[942] Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia parchetelor militare, dosar nr. 28/P/2003 (nepublicat).

[943] E. Stancu, op.cit., p. 371.

[944] „Planificarea este un proces continuu, care începe cu verificarea datelor iniţiale, elaborarea pe baza acestora – a unor versiuni, efectuarea în continuare a activităţilor necesare şi adunarea de noi date, urmate de elaborarea altor versiuni şi de verificarea lor – până la stabilirea completă a împrejurărilor în care s-a comis infracţiunea." arată N. Zaharachescu, în *„Precizări cu privire la organizarea şi planificarea urmăririi penale – planul de urmărire penală"* – revista *Problema de criminalistică şi criminologie*, nr. 2/1981, p.86, deşi nu consideră că această continuitate ar reprezenta un principiu al planificării activităţii de urmărire penală.

[945] V. Berchesan, *Cercetarea penală* (criminalistică – teorie şi practică), Ed. „Icar", Bucureşti, 2001, p. 91; în acelaşi sens C. Aioniţoaie şi E. Stancu, *op.cit.*, p. 19.

De pildă, simpla intrare în legătură, prin purtarea unei corespondenţe frecvente, în care se invedera situaţia economică, politică, militară din ţară, dar în coordonate generale şi fără a se decela date cu caracter secret de stat, cu postul de radio „Europa liberă", cu sediul în fosta R.F. a Germaniei, finanţat de organisme guvernamentale americane, în perioada anterioară anilor 1990, a orientat în nenumărate situaţii concrete, investigarea sub aspectul unor infracţiuni contra securităţii naţionale.[946]

În realitate, natura manifestărilor respective nu vizau securitatea naţională, ci doar nemulţumiri individuale sau chiar colective. Demersurile investigative direcţionate greşit au condus la realizarea unor activităţi inutile, planificate în zadar, ceea ce a făcut necesară irosirea de timp şi resurse umane, utilizarea unor procedee investigative şi probatorii (ascultarea de persoane, uneori chiar şi expertize a scrisului) în mod nejustificat;

- ***cunoaşterea metodelor şi mijloacelor folosite de făptuitori pentru săvârşirea infracţiunilor şi ascunderea urmelor acesteia, în raport de acestea urmând să fie aplicate metodele, mijloacele şi procedeele investigative precum şi metodologia adecvată, necesare descoperirii, relevării, fixării urmelor infracţiunii, probării faptei comise şi dovedirii vinovăţiei.***[947]

Astfel, cunoscând mijloacele tehnice care pot fi utilizate, pentru ascultarea convorbirilor telefonice şi de interceptare ambientală, de către persoane care desfăşoară aceste activităţi în scopul culegerii de informaţii cu caracter secret de stat – militar, economic, politic –, organele judiciare sunt în măsură să stabilească măsurile necesare pentru depistarea acestora, prin percheziţionarea locului unde au fost amplasate, sau, dimpotrivă, supravegherea tehnică a persoanei în cauză, pentru a remarca legăturile infracţionale ale acesteia, cui îi sunt destinate informaţiile obţinute, modalitatea de transmitere etc.

Tot aşa, ştiindu-se metodele uzitate de agenţi ai unor puteri străine, pentru recrutarea unor persoane care au acces la date şi informaţii cu caracter secret (prin şantaj, mituire, exploatare „în orb" etc.) în vederea obţinerii prin intermediul acestora a datelor care interesează, organele de urmărire penală îşi pot planifica activităţi de aşa manieră încât fie să surprindă în flagrant momentul predării-primirii informaţiilor respective şi a sumelor de bani ce reprezintă preţul actului de trădare, fie să prevină transmiterea datelor secrete, prin întreruperea activităţii infracţionale, să utilizeze informaţiile deţinute cu prilejul ascultării făptuitorilor.

- ***să se bazeze pe un minim de date şi materiale faptice care să facă posibilă elaborarea versiunilor şi stabilirea problemelor care urmează a fi lămurite pe parcursul cercetării. Pentru elaborarea unei versiuni în cadrul planificării activităţii de urmărire penală într-o cauză concretă este suficient un singur element de fapt, nefiind necesar un material documentar concret.***[948]

[154] Concluziile desprinse din analiza informaţiilor existente la un moment dat în legătură cu infracţiunea contra securităţii naţionale sau act de terorism vor fi materializate în **planul de urmărire penală.**

Întocmirea planului de urmărire penală se impune în toate cauzele având ca obiect infracţiuni contra securităţii naţionale şi acte de terorism, în vederea analizării şi verificării complexelor şi multitudinii de probleme şi aspecte specifice, constituind singura modalitate

---

[946] Este vorba de activităţile cuprinse în acţiunea denumită *„Melița"* şi după 1980, operaţiunea *„Eteruf"* desfăşurate de organele fostei Direcţii de Informaţii Externe şi apoi Direcţia I-a din DSS, în perioada 1956-1989. Pentru detalii, a se vedea M. Pelin, *DIE – culisele spionajului românesc*, Ed. Evenimentul românesc, Bucureşti, 1997, p. 221 - 222.

[947] V.Berchesan, *Cercetarea penală*, *op.cit.*, p. 91.

[948] I. Mircea, *op.cit.*, p. 224.

de organizare ştiinţifică a urmăririi penale şi de desfăşurare acesteia potrivit unei planificări judicioase şi cu respectarea principiilor activităţii în discuţie.[949]

Sub raport tactic, principalele componente ale planului de urmărire penală îl reprezintă **versiunile**, problemele care se cer clarificate în vederea verificării fiecărei versiuni, activităţile care se întreprind în scopul administrării probatoriilor pentru dovedirea infracţiunii şi a vinovăţiei, precum şi termenele de rezolvare (ca termene de recomandare, întrucât aproape întotdeauna pot surveni evenimente intempestive şi de neprevăzut) şi, persoanele, ce fac parte din colectivul de anchetă, care au responsabilitatea îndeplinirii sarcinilor.[950]

Momentul întocmirii planului trebuie să se situeze, în timp, atunci când există informaţii suficiente pentru elaborarea versiunilor, nici prematur şi nici tardiv faţă de derularea anchetei.[951]

Sub aspectul **formei**, planul de urmărire penală se întocmeşte *în scris*.

În fiecare etapă a investigaţiilor se vor stabili *sarcinile generale ale urmăririi penale şi problemele principale* care vor trebui clarificate.

Problema cea mai importantă dintre acestea se referă la analizarea împrejurării dacă manifestarea ilicită investigată vizează sau nu securitatea naţională a României, ceea ce corespunde stabilirii *obiectului juridic al faptei ilicite cercetate*. Deşi o atare problemă se clarifică, în principiu, încă din faza investigativă informativ – operativă şi a verificărilor conţinutului actului de sesizare, organele de urmărire penală vor trebui să analizeze încă o dată, faţă de datele, indiciile şi informaţiile obţinute în respectiva fază, dacă acţiunile ilicite vizează fascicolul de relaţii sociale ocrotite prin incriminarea infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, din prisma urmărilor acţiunilor ilicite, care pot fi efectiv produse (în cazul infracţiunilor de rezultat) sau au fost apte de a crea starea de pericol pentru securitatea naţională (infracţiunile de pericol).

Securitatea naţională a României poate fi ameninţată prin multiple manifestări ilicite, astfel că pentru a clarifica dacă s-a realizat o infracţiune contra securităţii naţionale sau acte de terorism, organele de urmărire penală trebuie să analizeze diferenţiat, funcţie de particularităţile acţiunilor ilicite şi a obiectului material, atingerea adusă valorilor ocrotite prin incriminarea acestor fapte.

În cazul *infracţiunilor care se săvârşesc în legătură cu o putere sau organizaţie străină ori cu agenţi ai acestora* (trădare, trădare prin ajutarea inamicului, acţiunile ostile contra statului), sarcina principală a urmăririi penale este de a stabili dacă actele materiale executate de făptuitori au fost destinate pentru realizarea ***scopului prevăzut de textul incriminator***, prin care se lezează securitatea naţională (*suprimarea sau ştirbirea unităţii şi indivizibilităţii, suveranităţii sau independenţei statului, trădării în favoarea inamicului în situaţia timpului de război*).

Sarcina principală a urmăririi penale în situaţia *infracţiunilor care se săvârşesc în legătură cu date, documente, informaţii cu caracter secret de stat* (trădare prin transmiterea de secrete, spionajul) şi a celor prin care se comunică sau răspândesc ştiri, date ori informaţii false, sau se divulgă şi deţin date, documente care constituie secrete de stat, este de a stabili ***dacă datele, documentele, constituie sau conţin informaţii clasificate drept secrete de stat,***[952] ori ***ştirile comunicate sau răspândite sunt false***.

În caz afirmativ, fapta va fi investigată ca infracţiune contra securităţii naţionale, în situaţia contrară, nefiind îndeplinite elementele constitutive ale infracţiunilor din această categorie, indiferent de acţiunile materiale realizate de făptuitori şi, pe cale de consecinţă,

---

[949] N. Bracaciu, Gh. Zaharachescu, *Precizări cu privire la organizarea şi planificarea urmăririi penale, în ghidul procurorului criminalist*, vol. 1, Ed. Helicon, Timişoara, p. 30.

[950] *„Organizarea activităţii de anchetă penală"* elaborată de Institutul de Criminalistică al Procuraturii României, Bucureşti, 1964, p. 24; A. Ciopraga şi I. Iacobuţă, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iaşi, 1997, p. 227; C. Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 499.

[951] E. Stancu, *op.cit.*, p. 373.

[952] Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate, enumeră în art. 17 lit.a-n care anume informaţii constituie secrete de stat, pe niveluri de secretizare.

planificarea unor activităţi specifice investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale devine inoperantă şi inoportună.

Pentru a se realiza sarcina respectivă, organele judiciare vor solicita relaţii oficiale de la organismele guvernamentale abilitate pentru protecţia informaţiilor clasificate şi de la instituţiile care gestionează informaţii ori documente secrete de stat.[953]

De pildă, dacă o persoană care are acces la documente clasificate ca secrete de stat intră în legătură cu agentul unei puteri străine şi îi transmite acestuia informaţii, ce sunt însă clasificate ca secret de serviciu, şi ca atare nu sunt de natură să pună în pericol securitatea naţională, deşi investigaţiile informativ – operative specifice relevă legătura susarătată, fapta sa nu se circumscrie unei infracţiuni contra securităţii naţionale (trădare prin transmitere de secrete sau divulgarea secretului care periclitează siguranţa naţională) astfel că, nu se impune planificarea unei investigaţii specifice unor astfel de infracţiuni.

În schimb, intrarea în legătură cu agenţii unei puteri străine şi transmiterea unor date şi informaţii secrete militare[954] ori divulgarea acestora[955] sau deţinerea acestora,[956] ori informaţii secrete de ordin juridic, economic, politic şi social[957], stabilite ca atare, prin relaţiile oficiale obţinute de la instituţiile sau organele care le gestionează, conduc la concluzia că s-a adus atingere securităţii naţionale, ceea ce îndrituie organele judiciare al planificarea adecvată şi corespunzătoare unei investigaţii privind infracţiuni contra securităţii naţionale.

În situaţia infracţiunilor contra securităţii naţionale sau acte de terorism care au ca trăsătură comună violenţa (atentatul care pune în pericol securitatea naţională, actele de diversiune, infracţiunile contra persoanelor care se bucură de protecţie internaţională, actele teroriste) stabilirea împrejurării dacă fapta comisă se înscrie într-o infracţiune contra securităţii naţionale sau act de terorism rezidă în împrejurarea *dacă subiectul pasiv secundar al infracţiunii (persoană fizică ori instituţie sau unitate publică) îndeplineşte calitatea cerută de lege acestuia sau distrugerea, degradarea, ori aducerea în stare de neîntrebuinţare a unor maşini, utilaje, instalaţii, căi de comunicaţie, instalaţii de telecomunicaţii, produse industriale ori agricole, ori a fost îndreptată către acele obiecte materiale care reprezintă semnificaţie majoră în contextul şi pentru economia naţională.*[958]

---

953 Oficiul Registrului Naţional al Informaţiilor Secrete de Stat (ORNISS), sau Autoritatea Desemnată de Securitate (ADS) respectiv Ministerul Apărării Naţionale, Ministerul de Interne, Ministerul Justiţiei, Serviciul Român de Informaţii, Serviciul de Informaţii Externe, Serviciul de Protecţie şi Pază, Serviciul de Telecomunicaţii Speciale.

954 Acte şi informaţii privind garnizoanele în care se găsesc trupe sovietice, transmise de D.N., ofiţer activ al armatei române, în luna iunie 1949, ofiţerului englez T.N., odată cu copia codului de cifrare a corespondenţei secrete, tabelul cu indicativele telefoanelor din raza Regiunii I-a Militară, regulamentul de luptă al infanteriei sovietice şi situaţia personală a comandanţilor Regiunilor I şi a II-a Militară (Tribunalul Suprem, Colegiul Militar, decizia nr. 253 din 03.03.1953 – nepublicată).

955 Însemnări olografe privind mobilizarea trupelor în situaţie de război, atribuţiile de acţionare a patrulei de cercetare, modul de transmitere a unei radiograme după harta planificată, obiectivele misiunilor de cercetare notarea semnelor convenţionale, organizarea în detaliu, pe timp de pace şi război, a diviziei 18 mecanizate „Decebal", însumând 60 pagini, divulgate de lt.maj. (în rezervă) D.C., unui ziarist, în timp ce se afla în Germania, în anul 1991 (dosar nr. 9/P/1993 al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timişoara).

956 Hartă conţinând însemnări privind dispunerea în teritoriu a unor unităţi militare şi a unor depozite de muniţii, deţinută de generalul S.I., după trecerea în rezervă (Tribunalul Suprem, Colegiul Militar, sentinţa penală nr. 46 din 07 martie 1972 – nepublicată).

957 Transmise de C.I. şi R.M., prin foştii reprezentanţi ai Societăţii Româno-Americană, serviciului de spionaj al unei ţări vestice (Tribunalul Suprem, Colegiul Militar, sentinţa nr. 145 din 20 august 1955 – nepublicată), sau de T.K., Legaţiei americane din Bucureşti şi patronilor firmei CIME (Tribunalul Suprem, Colegiul Militar, sentinţa nr. 40 din 19 august 1954 – nepublicată).

958 **Semnificaţia importanţei în sistemul economiei naţionale** este conferită de locul şi rolul ocupat de obiectivul respectiv în ansamblul ramurii economice ori sociale din care face parte (industrie, agricultură, transporturi, telecomunicaţii), de aportul economic şi financiar pe care şi-l aduce în realizarea Produsului Intern Brut şi la exportul României, de contribuţia adusă la un anumit moment dat în domeniul ştiinţific, militar etc., prin materiile prime produse ori prin mijloacele realizate şi puse la dispoziţie unuia sau altuia din domeniile vieţii economice, militare, ecologice ş.a.m.d.

În cazul infracţiunilor de terorism este necesar să se stabilească dacă acţiunile întreprinse vizează, au legătură cu sau sunt îndreptatate ori au produs consecinţe asupra:

- unor factori umani specifici (persoanele incluse direct în mecanismele funcţionale politogene ale entităţii-ţintă, respectiv demnitari, militari, funcţionari, precum şi reprezentanţi ai unor organizaţii internaţionale);
- unor factori umani nespecifici (persoanele incluse indirect în mecanismele politogene ale entităţii-ţintă, în general populaţia civilă);
- unora dintre factorii materiali (factorii de mediu, culturile agricole şi şeptelul, alimentele şi alte produse de consum curent, obiectivele de importanţă strategică, militare sau cu utilitate militară, facilităţile de infrastructură ale vieţii sociale, facilităţile de stat şi guvernamentale, sistemele de transport, telecomunicaţii şi informaţionale, simbolurile şi valorile naţionale, precum şi bunurile mobile sau imobile ale organizaţiilor internaţionale);
- în ce priveşte facilităţile de stat şi guvernamentale (mijloacele de transport permanente sau temporare, folosite de reprezentanţii unui stat, membrii guvernului, ai autorităţii legislative sau judecătoreşti, funcţionarii, angajaţii unui stat sau ai oricărei alte autorităţi publice ori ai unei organizaţii interguvernamentale, în legătură cu actele lor oficiale); sau obiective de importanţă strategică (obiectivele forţelor armate sau cele de importanţă deosebită pentru apărarea ţării, activitatea statului, economie, cultură şi artă, localurile misiunilor diplomatice sau ale unor organizaţii internaţionale, precum şi facilităţile de infrastructură sau locurile de utilitate publică); sau loc de utilitate publică (acea parte a unei clădiri, teren, stradă, cale navigabilă, loc comercial, de afaceri, cultural-sportiv, istoric, educaţional, religios, de recreere, precum şi orice alt loc care este accesibil publicului);
- privitor la facilităţi de infrastructură (utilitatea publică sau privată care asigură sau distribuie servicii în beneficiul populaţiei, precum: apă şi canalizare, energie, combustibil, comunicaţii, servicii bancare şi servicii medicale, reţele de telecomunicaţii şi informaţionale);
- unui sistem de transport (toate facilităţile, mijloacele de transport şi instrumentele publice sau private, folosite în sau pentru serviciile publice, pentru transportul de persoane sau de mărfuri);

şi dacă: a) sunt întrerupte sau afectate grav o serie de activităţi economice, sociale, politice sau de altă natură; b) sunt puşi în pericol factori umani, specifici şi nespecifici, sau factori materiali importanţi; c) siguranţa populaţiei sau a unei colectivităţi este expusă la riscuri majore d) este necesar a se acţiona prin măsuri defensive ori ofensive pentru înlăturarea ameninţărilor generate de situaţia de fapt creată; ori dacă constituie un profit al entităţii teroriste (orice bun care reprezintă, parţial sau total, direct ori indirect, un beneficiu obţinut în urma săvârşirii actelor teroriste sau a desfăşurării unor activităţi conexe terorismului).

În absenţa îndeplinirii acestor condiţii manifestarea ilicită produsă se poate circumscrie unei alte infracţiuni (îndreptate împotriva vieţii, integrităţii corporale ori sănătăţii; contra patrimoniului etc.) astfel că pentru investigarea lor se vor planifica alte activităţi de întreprins decât cele specifice ameninţărilor la adresa securităţii naţionale.

Potrivit celor susmenţionate, planul activităţii de urmărire penală se prezintă astfel:

Nr. crt.	Versiunea	Probleme de lămurit	Activităţi de întreprins	Cine execută	Termen de executare	Observaţii
0	1	2	3	4	5	6

În anumite cauze privind infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism, de pildă *în acelea în care a fost realizată organizarea surprinderii în flagrant*, ori acelea în care descoperirea faptei a avut loc urmare a unor *„activităţi specifice"*, activitatea de urmărire penală este mult simplificată întrucât versiunile cu privire la faptă şi făptuitori au fost elaborate şi verificate cu prilejul investigaţiilor informativ – operative specifice întreprinse, astfel că nu se mai impune ca planul activităţii de urmărire penală să mai conţină şi elaborarea versiunilor, ci numai problemele de clarificat şi acţiunile de întreprins, în legătură cu suspectul (inculpatul) din cauză.

Un asemenea plan se va prezenta în următoarea formă:

Nr. crt.	Numele şi prenumele suspectului (inc.) şi infracţiunea săvârşită	Probleme de lămurit	Activităţi de întreprins	Cine execută	Termen de executare	Observaţii
0	1	2	3	4	5	6

Alteori, planul devine şi mai simplificat, datorită împrejurării că versiunile şi problematicile de lămurit au fost clarificate încă din faza investigaţiilor informativ – operative specifice, situaţie în care planul activităţii de urmărire penală se reduce la următoarea formă:

Nr. crt.	Numele şi prenumele susp.(inc.) şi infracţiunea săvârşită	Activităţi de întreprins	Cine execută	Termen de executare	Observaţii
0	1	2	3	4	5

Secţiunea a 6-a
Versiunile în cazul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism

[155] În esenţă, necesitatea elaborării versiunilor de urmărire penală se impune pentru ca, unei manifestări ilicite îndreptate împotriva securităţii naţionale sau acte de terorism ce nu este cert stabilită, să i se atribuie mai multe explicaţii, prin care se prefigurează ipotetic mai multe ipoteze posibile.

Din aceste multe ipoteze, ce trebuie să surprindă toate variantele posibile, urmare a verificării complete a fiecăreia dintre ele şi concomitent a uneia în raport de celelalte, se desprinde una singură, ce devine versiunea (ipoteza) de lucru.

Versiunile sunt **generale** (***principale***), prin care se surprinde ansamblul aspectelor referitoare la manifestarea ilicită produsă (subiectul, obiectul, latura obiectivă şi latura subiectivă) sau la unul sau mai multe elemente componente ale infracţiunii[959] (de pildă, latura obiectivă şi latura subiectivă[960]) şi **secundare** (***particulare***), ce privesc anumite situaţii care nu au legătură directă cu fapta,[961] cum ar fi, de pildă, aspecte anterioare săvârşirii

---

[959] I. Mircea, op. cit., p. 223

[960] În dosarul nr. 60/1978 al Tribunalului Suprem, secţia militară, privind pe I.M.P., referitor la dispariţia lui I.M.P., aflat în misiune oficială în R.F. a Germaniei, în faza iniţială a investigaţiei, s-au emis versiunile că acesta a fost răpit de un serviciu de informaţii al unei alte ţări, a decedat sau a dezertat, refuză să se înapoieze în ţară ori a trădat în favoarea unei puteri străine. La momentul emiterii acestor versiuni exista doar comunicarea Ambasadei României din Köln, din care rezulta că generalul IMP nu s-a mai prezentat la sediul misiunii diplomatice, nu se află nici la hotelul unde era cazat, nemaiexistând nici o legătură cu acesta.

[961] A.N. Vasiliev (redactor responsabil), *Kriminalistika*, Izd. Moskovskaya Universiteta, 1971, p. 246, citat de I. Mircea, *op. cit.*, p. 223.

infracţiunii[962] sau posterioare comiterii acesteia,[963] care, confirmate prin probe, devin utile la verificarea versiunilor ce interesează fapta în mod nemijlocit, ca de exemplu, mobilul şi scopul[964] ori contribuie la extinderea investigaţiei faţă de alte persoane.

Formularea versiunilor presupune existenţa unor date şi informaţii suficiente din punct de vedere cantitativ şi calitativ întrucât în alte condiţii ca de exemplu, împrejurări incerte sau presupuneri vagi, direcţiile investigative ar fi diversificate inutil, ceea ce conduce implicit la derularea unui volum sporit de activităţi şi, pe cale de consecinţă, la tergiversarea investigaţiei.[965]

Suficienţa cantitativă şi calitativă necesară elaborării unei versiuni este dată de materialitatea faptelor care ajung la cunoştinţa organelor judiciare fie prin constatarea organelor de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale,[966] fie din celelalte moduri de sesizare, respectiv plângerea sau denunţul, care supuse examinării, verificării şi evaluării de către organul judiciar sunt apreciate ca atare.

O altă sursă de apreciere a calităţii datelor şi informaţiilor necesare elaborării unor versiuni o reprezintă constatările realizate de organele judiciare cu prilejul derulării unor activităţi de urmărire penală, cum ar fi, cercetarea la faţa locului, surprinderea în flagrant (este vorba de constatarea spontană a săvârşirii unei infracţiuni şi nu de organizarea surprinderii în flagrant), percheziţie, ridicarea de obiecte şi înscrisuri şi altele. Urmele materiale, mijloacele materiale de probă, declaraţiile unor persoane constituie elemente suficiente – cantitativ şi valoric – ce pot conduce la elaborarea unor versiuni în legătură cu aspectele rezultate din acestea.

Conchidem că *temeiul obiectiv* al elaborării versiunilor trebuie să îl constituie fapte, situaţii, împrejurări cert determinate, ce pot conduce la presupuneri posibile, plauzibile şi verosimile şi că nu pot fi, în nici un caz, rodul unor ipoteze fanteziste rezultate din imaginaţie sau chiar din deducţii logice pornite însă de la o premisă incertă sau cu grad de certitudine redus[967].

Elaborarea versiunilor implică, pe de altă parte, şi calităţile profesionale ale organului judiciar (cunoaşterea modurilor de operare posibile pentru săvârşirea ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, cunoştinţe din domeniul dreptului penal şi procesual penal, medicină legală, psihologie judiciară, criminalistică etc.), precum şi experienţa şi capacitatea acestuia de a opera cu principalele forme de raţionament (inductiv, deductiv, transductiv).[968]

---

962 Referitoare la modalităţile în care făptuitorul a intrat în contact cu agentul unei puteri străine (din proprie iniţiativă, urmare a unei acţiuni de şantaj la care a fost supus, în vederea obţinerii unor avantaje materiale sau alte foloase, din convingeri politice etc.) sau modul de procurare ori producere a unor dispozitive de interceptarea comunicaţiilor (prin trecere ilegală peste frontieră, prin sustragere, producere artizanală etc.) ori luarea unor măsuri necesare săvârşirii infracţiunii (amenajarea unui spaţiu prin montarea unor instalaţii de interceptare ambientală, cum a fost cazul V.Gh. zis Gigi Kent, care a montat astfel de instalaţii la hotelul Cota 1400 de pe raza localităţii Sinaia).

963 Ca de pildă, tăinuirea ori favorizarea făptuitorului de către alte persoane, realizate pentru ascunderea acestuia sau zădărnicirea urmăririi penale.

964 I. Mircea, *op. cit.*, p. 223

965 A. Ciopraga, *op. cit.*, p. 16 - 17

966 Această constatare reprezintă rodul *„activităţilor specifice"* derulate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi se adresează organului de urmărire penală competent. Sunt modalităţi circumscrise sesizării din oficiu a organului judiciar în legătură cu existenţa unei infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism.

967 Cum ar fi, de exemplu, presupunerea că un tânăr intenţionează virusarea sistemului electronic al unui serviciu de informaţii, doar pentru simplul fapt că a reuşit, datorită capacităţilor sale, penetrarea respectivului sistem, fără a exista alt indiciu în legătură cu persoana în cauză.

968 V. Berchesan, *Cercetarea penală*, *op. cit.*, p. 94 - 95.

Versiunile generale sau principale sunt compatibile cu faza incipientă a investigaţiilor, când datele privind cauza nu conferă elemente suficiente caracterizării faptei comise, atât în ce priveşte latura obiectivă a infracţiunii, cât şi participanţii.

Scopul elaborării versiunilor în această fază de început este de a se da explicaţii în legătură cu natura faptei, cu metodele, mijloacele şi procedeele care au făcut posibilă comiterea faptei, pentru ca pornind de la aceste informaţii să se stabilească cu certitudine ţinta vizată de făptuitor şi cine este acest făptuitor sau, în situaţia în care făptuitorul a fost descoperit, cine sunt coparticipanţii la săvârşirea infracţiunii contra securităţii naţionale sau acte de terorism şi ce anume au urmărit aceştia.

Versiunile generale vizează caracterizarea juridică a infracţiunii şi prin obţinerea răspunsului la ipotezele formulate să poată fi realizată diagnosticarea juridică corectă a faptei.

Astfel, *culegerea de informaţii în legătură cu o persoană ce îndeplineşte o activitate importantă de stat* (*orele de plecare şi venire la locul de muncă şi la domiciliu, locurile pe care le frecventează, anturajul în care este angrenat, pasiunile, mijloacele de deplasare pe care le foloseşte*), de către personalul unei societăţi de detectivi ori investigatori privaţi, cu metode, mijloace şi procedee sofisticate (*dispozitive electronice de supraveghere, interceptare ambientală etc.*), despre care organele judiciare au fost sesizate, conduce la elaborarea a cel puţin *trei versiuni generale*: activitatea este destinată comiterii unui atentat în legătură cu persoana ţintă; se urmăreşte obţinerea unor date în vederea realizării unei acţiuni de şantajare sau compromitere a ţintei; sau reprezintă o prestaţie de servicii a firmei respective la solicitarea soţiei personajului respectiv ori a unor persoane interesate şi, în caz afirmativ, cine sunt aceste persoane şi care este interesul lor.

Tot aşa, producerea de către un cercetător ştiinţific, într-un laborator clandestin de agenţi chimici sau biologici, cu potenţial letal dacă sunt combinaţi, face necesară elaborarea unor versiuni, ca de pildă: producerea este destinată în exclusivitate cercetărilor ştiinţifice; persoana execută o comandă primită din partea cuiva, şi dacă da, cine a solicitat; urmăreşte răspândirea unor astfel de agenţi şi care este mediul, zona ori ţinta vizată.

Sau, operaţiunile de estorcare de sume de bani ori de operaţiunile de spălarea banilor realizate de asociaţii sau fundaţii culturale ale unor cetăţeni străini rezidenţi în România sunt destinate: finanţării unor grupări extremist - teroriste, susţinerii materiale a unor pregătiri paramilitare pentru antrenarea şi procurarea de arme, în vederea unor acţiuni teroriste; ori numai pentru îmbogăţirea ilicită a unor membri din respectiva asociaţie sau fundaţie.

Cu privire la *subiectul activ al infracţiunii* pot coexista, în paralel, atât versiuni potrivit cărora infracţiunea contra securităţii naţionale sau actul de terorism a fost săvârşită de un autor unic, şi atunci când acesta nu este cunoscut, ipoteza referitoare la persoanele cuprinse în cercul de bănuiţi, cât şi versiuni privitoare la comiterea faptei în participaţie, de către făptuitori aflaţi pe teritoriul ţării, asociaţi ori instigaţi de către persoane din exteriorul ţării, care pot fi reprezentanţii unor puteri străine sau grupuri de interese, ori versiuni privind existenţa unui complot.

În ce priveşte *latura subiectivă* versiunile generale se referă la forma de vinovăţie, mobilul şi scopul ameninţării la adresa securităţii naţionale cum ar fi, de pildă, în cazul uciderii unei persoane care se bucură de protecţie internaţională cu prilejul unei partide de vânătoare: rezultatul letal s-a datorat acţionării intenţionate a armei înspre diplomatul victimă; ori a fost rezultatul culpei trăgătorului.

La fel şi în cazul unor evenimente datorate circulaţiei pe drumurile publice: accidentul constând în coliziunea a două autovehicule, din care unul era ocupat de un diplomat, s-a datorat culpei conducătorului celuilalt autovehicul ori acţiunii intenţionate a acestuia.[969]

Versiunile particulare sau secundare au un conţinut mult mai restrâns şi privesc împrejurări sau fapte accesorii ori derivate, cum ar fi: *modalitatea de accedere a făptuitorului la informaţii clasificate drept strict secret de importanţă deosebită: prin sustragere, prin şantajul ori mituirea funcţionarului care lucrează cu astfel de informaţii; în cazul utilizării unor arme sau materiale explozibile: prin confecţionarea lor artizanală, prin achiziţionarea lor de la posesorii legali ori prin sustragerea de la aceştia, urmarea unei operaţiuni de contrabandă, prin remiterea din partea unor funcţionari diplomatici ce le-au introdus în ţară ilegal sau cu valiza diplomatică ş.a.m.d.*

Aceste categorii de versiuni se mai pot referi la aspectele privind locul unde au fost depozitate sau ascunse, anterior comiterii faptei mijloacele ori instrumentele necesare săvârşirii infracţiunii; modul în care a fost recrutat de agentul unei puteri străine ori de gruparea teroristă făptuitorul nemijlocit al acţiunii ilicite; care au fost acţiunile subsecvente acţiunii ilicite principale; locul sau locurile unde s-au întâlnit şi au pus la cale comiterea ameninţării la adresa securităţii naţionale participanţii la acţiunea complotistă; care a fost durata în timp necesară actelor pregătitoare infracţiunii şi altele.

Menţionăm că unele din versiunile particulare sau secundare, cotate astfel în raport de versiunile generale sau principale ale unei sau altei infracţiuni contra securităţii naţionale sau act de terorism, pot deveni, în cazul extinderii investigaţiilor potrivit datelor, informaţiilor şi probelor rezultate prin verificarea lor, versiuni principale ale unor infracţiuni conexe cu cea investigată iniţial – fie vizând securitatea naţională, fie constând într-o manifestare ilicită care are drept obiect juridic un alt fascicol de relaţii sociale apărate prin legea penală.[970]

Anumite versiuni pot fi elaborate şi urmare a presupunerilor referitoare la infracţiune şi infractor emise, cu prilejul ascultării, de către unii dintre participanţii la procesul penal (*suspect, inculpat, parte vătămată, parte civilă şi chiar martori*), dar acestea dobândesc calitatea de versiune numai atunci când, trecute prin procesul de filtrare (analiză, evaluare) al organului judiciar, sunt apreciate în acest sens.

---

[969] În decursul timpului au existat mai multe situaţii în care autovehiculele ce făceau parte dintr-o coloană oficială în care se aflau demnitari au suferit coliziuni cu alte autovehicule, unele datorate culpei, altele realizate în scop de atentat: în cursul anului 2001 un autovehicul din coloana oficială a preşedintelui României a suferit un accident rutier în Elveţia; în 1998, în timp ce se deplasa pe autostrada Bucureşti – Piteşti, maşina antemergătoare a Poliţiei, care deschidea coloana oficială a primului ministru R. V. a fost lovită de un autoturism ce se deplasa din contrasens şi nu a ţinut seama de avertizările sonore şi luminoase ale coloanei oficiale; în luna mai 2001, aflat într-o vizită oficială în România, comandantul Academiei Forţelor Terestre din Armata Greciei, generalul Xiros Alexandros, se deplasa la Sibiu, cu un autoturism Dacia 1310, care s-a ciocnit frontal, pe raza comunei Câineni (jud. Vâlcea) cu o autoutilitară marca Toyota, care a intrat brusc pe contrasens. Urmare a coliziunii frontale oficialul grec a decedat, la fel şi pasagerii din autoutilitară. În exemplele sus-citate evenimentele s-au datorat culpei, dar până la stabilirea cu certitudine a acestei împrejurări, în mod firesc, una dintre versiunile logic posibile era şi aceea a unei acţiuni intenţionate.

[970] În cazul B.F. (Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Alba-Iulia, dosar nr. 87/P/1997, nepublicat) au fost elaborate iniţial versiunile că învinuitul a sustras documente secrete de stat, deci sub aspectul infracţiunii de sustragere de înscrisuri, şi cealaltă versiune că învinuitul a divulgat secrete care periclitează siguranţa naţională, prin care s-a prevăzut ca activitate de întreprins şi cercetarea locului de unde B.F. a luat documentele cu caracter secret, pentru a se verifica versiunea secundară privind posibilităţile de acces la locul unde erau deţinute respectivele documente. În urma cercetării locului faptei s-a descoperit o instalaţie de supraveghere electronică (audio – video) de interior, în sala de consiliu şi camerele de protocol ale U.M. Cugir, unde se desfăşurau întâlniri ale unor persoane oficiale şi a altor deţinători de secrete. S-a elaborat o altă versiune principală, privind infracţiunea de desfăşurarea unor activităţi care pun în pericol siguranţa naţională.

De pildă, presupunerea emisă de partea vătămată că i-au fost interceptate convorbirile telefonice de către un organ abilitat în acest sens, exprimată cu prilejul depunerii plângerii penale, poate fi luată în calcul de organul judiciar ca versiune a investigației întreprinse, doar în măsura în care este însoțită de cel puțin un element faptic concret și nu drept urmare a unei simple supoziții parvenite de la persoana în cauză[971].

În cadrul unor astfel de presupuneri oferite de participanții la procesul penal, o poziție aparte o au explicațiile oferite de învinuitul (inculpatul) cauzei cu privire la modalitatea de comitere a faptei, mijloacele și metodele folosite, mobilul și scopul acțiunilor sale, referirile la ceilalți participanți la săvârșirea infracțiunii contra securității naționale, împrejurările anterioare, concomitente și posterioare faptei pentru care este cercetat.

Atunci când depozițiile suspectului (inculpatului) prezintă gradul corespunzător de verosimilitate și organul judiciar le apreciază drept plauzibile, informațiile obținute reprezintă temeiuri pentru elaborarea unor versiuni principale sau secundare.

Cu prilejul ascultării inculpatului D.C., acesta a declarat că a divulgat datele cu caracter secret de natură militară, pe care le deținea de pe vremea când fusese cadru activ al forțelor armate, aflându-se pe teritoriul Germaniei, unui cetățean care i s-a prezentat drept ziarist și că respectivele informații le-a reprodus din memorie. Dacă până la momentul ascultării inculpatului, în legătură cu modul de obținere de către inculpat a datelor cu caracter secret, fuseseră formulate versiunile că a intrat în posesia acelor date prin sustragere din biroul de documente secrete al unității militare sau prin obținerea de la un fost coleg, cadru activ în diferite modalități (mituire, șantaj etc.), ori că le deținea într-o formă oarecare (planșe, schițe) încă de pe timpul cât fusese în activitate – toate versiuni logice posibile –, după ascultarea sa s-a conturat versiunea de lucru izvorâtă din propria depoziție.

Activitățile specifice derulate de organele de contraspionaj militar au stabilit și s-a pus la dispoziția organului judiciar copia xerografiată a documentelor predate de inculpat ziaristului german, rezultând că sunt însemnări olografe ale lui D.C., în mod evident, reproduse din memorie (schițe cu amplasamentul unor puncte strategice dintr-o unitate militară din T.; reproducerea memorială a unor regulamente și ordine militare pentru desfășurarea unor acțiuni militare punctuale, în caz de alarmare a unității și altele), astfel că versiunea elaborată urmare a ascultării inculpatului s-a confirmat, celelalte versiuni emise fiind eliminate[972].

Depozițiile făptuitorului pot să ofere însă explicații care nu au decât menirea de a-l exonera de răspundere penală sau, eventual, să înlăture încadrarea juridică ce a fost acordată faptei comise.

Așa de pildă, făptuitorul V.Gh. zis Gigi Kent, a explicat că instalațiile electronice de supraveghere de interior, montate în incinta unor încăperi din hotelul „Cota 1400", de pe raza localității Sinaia, au fost destinate stabilirii gradului de mulțumire, în ce privește

---

[971] Astfel de supoziții au fost frecvent exprimate mai ales în presă și susținute în plângeri penale, dar nefiind însoțite de elemente faptice verosimile, decât simple aprecieri subiective (zgomote oarecare în timpul convorbirilor telefonice, fenomenul de microfonie etc.), nu îndeplinesc condițiile și cerințele de a fi cotate drept versiuni de urmărire penală, ca fiind infracțiunea de nerespectarea regimului juridic al activităților informative săvârșită de un lucrător din cadrul organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale.
În asemenea situații organul judiciar procedează, de îndată ce a primit plângerea ori denunțul penal, la verificarea afirmațiilor cuprinse în actul de sesizare, fără a mai elabora versiuni (cercetarea la fața locului, verificarea de înscrisuri aflate în evidențele organelor desemnate cu autorizarea interceptării comunicațiilor) și numai după ce se confirmă sau se infirmă alegațiunile persoanelor vătămate, purcede la investigațiile care se impun. De abia în aceste momente se pune problema emiterii unor versiuni (în acest fel s-a procedat în cazurile sesizărilor formulate de primarii Gh.F, I.G. și fostul președinte al României, E.C.).

[972] Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timișoara, dosar nr. 9/P/1993 (nepublicat).

condiţiile sejurului, al turiştilor cazaţi, şi nicidecum interceptării convorbirilor ambientale a unora dintre aceştia. Examinarea videocasetelor ridicate cu ocazia percheziţiei efectuate, constatarea tehnico-ştiinţifică întreprinsă în legătură cu instalaţiile în cauză au relevat, fără putinţă de tăgadă, scopul precis al acţiunii făptuitorului, respectiv culegerea de informaţii despre proiecte contractuale ori contracte economice aflate în derulare, în legătură cu unele activităţi de natură politică rezultate din convorbirile purtate în încăperile supravegheate. Pe cale de consecinţă, explicaţiile oferite de V.Gh. nu au putut fi primite şi evaluate într-o versiune privind mobilul şi scopul acţiunii sale.[973]

Numărul şi felul versiunilor ce pot fi elaborate într-o cauză investigată nu este limitat, ceea ce nu înseamnă că orice informaţie primită de organul judiciar poate să conducă implicit la formularea unei noi versiuni.

Pe de altă parte, elaborarea versiunilor nu reprezintă un scop în sine, ci reprezintă *izvoare pentru orientarea urmăririi penale*[974] şi cu privire la efectuarea fiecărei activităţi investigative în parte, fiind apreciate funcţie de eficienţa lor.[975]

În *faza iniţială* a investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale sau acte de terorism, descoperite sau constatate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi/sau organele judiciare, de regulă, sunt elaborate mai multe versiuni logice, posibile, *concomitent* ori *succesiv* cu datele obţinute în dinamica investigaţiei, urmărind ca pe parcurs să fie, unele restrânse sau eliminate, altele să se multiplice sau amplifice, funcţie de verificarea lor, pentru ca, în final, din multiplele versiuni, să se contureze cea care capătă caracter de lucru.

Versiunea de lucru reprezintă modelul de lucru care corespunde, sub toate aspectele, stării de fapt concrete rezultate, atât din elementele oferite de urmele, mijloacele materiale de probă descoperite, interpretate criminalistic şi examinate ştiinţific, cât şi de informaţiile obţinute urmare a administrării şi valorificării tuturor categoriilor de probe, în cauza investigată.

[156] Infracţiunile comise prin acte de violenţă, cu mijloace şi metode din cele mai diverse (incendii, explozii, agenţi chimici ori biologici, arme ş.a.) sunt susceptibile, la debutul investigaţiei, de mai multe versiuni cu privire la natura evenimentului produs: *există o acţiune intenţionată şi, în caz afirmativ, viza securitatea naţională sau alte valori ocrotite de legea penală; evenimentul produs se datorează exploatării defectuoase a unor maşini, utilaje, instalaţii şi, în caz afirmativ, este vorba de intenţie sau praeterintenţie ori doar culpă; evenimentul se datorează în exclusivitate unei cauzalităţi tehnice, independente de orice responsabilitate umană; sau, în sfârşit, cauza se datorează unor fenomene naturale.*

Asemenea versiuni iniţiale se formulează, cu predilecţie, în cauze având ca obiect evenimente consumate în industria petrochimică,[976] în domeniul mineritului,[977] accidente

---

[973] Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Ploieşti, dosar nr. 8/P/1996 (nepublicat).

[974] N. Bracaciu, *„Elaborarea şi verificarea versiunilor în cadrul activităţii de urmărire penală"*, în *Probleme de criminologie şi criminalistică*, nr. 1/1979, p. 65.

[975] V. Berchesan, *Metodologia investigării criminalistice a omorului*, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2000, p. 255.

[976] Ca de exemplu, evenimentul din 1978, de la Combinatul Petrochimic Piteşti, constând într-o explozie urmată de incendiu, soldat cu 100 de morţi, pierderea a 21 tone de produse petroliere; sau cel din 1985 de la Combinatul Petrochimic Teleajen – secţia de dezasfaltare; ori explozia de gaze urmată de incendii simultane în 7 puncte, în zona instalaţiei de izopropilen-fenol-acetonă, din iulie 1978, de la Combinatul Petrochimic Borzeşti (cazuri citate de I. Crăciun., S. Calotă, V. Lencu, *Stabilirea şi prevenirea cauzelor de incendii*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1999).

[977] Cum a fost cazul în situaţia unor accidente colective de muncă, de la unităţi miniere din subordinea Regiei Autonome a Huilei Petroşani: la 02.11.1972, la mina Uricani; la 21.11.1980, la mina Livezeni; la 22.03.1986, la mina Vulcan etc. (citate de T. Medeanu, *Accidentele de muncă*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 251 - 257).

aviatice a căror victime au fost persoane cu funcţii importante în organele statului,[978] catastrofe de cale ferată, şi posibil de a se consuma în centrele atomo - electrice[979] ori nucleare,[980] ori în laboratoare de preparare a agenţilor chimici sau biologici, ori diferite locaţii cu valoare de simbol naţional, statal, politic, unităţi militare semnificative, localurile oficiale ale misiunilor diplomatice, a locuinţei sau reşedinţei persoanelor care se bucură de protecţie internaţională, sisteme de telecomunicaţii ş.a.m.d.

Manifestările ilicite cu prilejul cărora se sustrag *cantităţi mari de arme şi muniţii*[981] induc organelor judiciare versiuni numeroase, ce au ca numitor comun, în principal, *natura faptei şi scopul urmărit de infractori.*

Astfel, sustragerea unei cantităţi de armament şi muniţie din sediul postului de poliţie Pui – jud. Hunedoara, unde făptuitorii au pătruns prin efracţie în dimineaţa zilei de 23.08.1981, după care au luat ostatici pe călătorii aflaţi într-un autobuz care circula pe ruta Deva - Timişoara, a determinat emiterea, în primele momente ale investigaţiei, a următoarelor versiuni: a) făptuitorii vor utiliza armamentul la manifestările publice oficiale destinate sărbătorii zilei de 23 august (ce implica prezenţa oficialităţilor de stat şi partid) care avea loc în municipiul Timişoara; b) prin folosirea armelor, făptuitorii vor recurge la un schimb de ostatici cu persoane ce desfăşoară activităţi ce implică exerciţiul autorităţii de stat sau funcţii politice importante; c) armamentul şi muniţia vor fi utilizate în scopul săvârşirii unor sustrageri cu violenţă din obiective economice; d) făptuitorii intenţionează acţiuni de răzbunare faţă de diferite persoane cu care s-au aflat în situaţii conflictuale; e) sau, vor încerca forţarea frontierei terestre în scopul trecerii ilegale. Se remarcă împrejurarea că elaborarea versiunilor, în această fază a investigaţiilor, când singurele date certe erau cantitatea mare de armament şi muniţie sustrase, rezultate din cercetarea la faţa locului de la sediul postului de poliţie, şi informaţiile, destul de vagi, în legătură cu sechestrarea autobuzului, fără a se cunoaşte numărul agresorilor şi cel al ostaticilor, vizau acţiunile, viitoare şi potenţiale, ale infractorilor, cantonându-se, din acest punct de vedere, la nivelul intervenţiei operative necesare pentru limitarea unor consecinţe letale ori de natură gravă. Derularea extrem de rapidă a evenimentelor atât prin acţiunile ulterioare ale infractorilor, cât şi obţinerea operativă de informaţii de către organele răspunzătoare cu aplicarea legii, cu referire la agresori, au conturat ca cea mai plauzibilă versiune cea referitoare la încercarea de trecere frauduloasă a frontierei, care, de altfel, s-a şi confirmat ulterior, excluzându-se ipoteza comiterii unei infracţiuni contra securităţii naţionale.[982]

Atunci când infracţiunea contra securităţii naţionale sau act de terorism comisă prin acte de violenţă a fost constatată de organele judiciare (cu prilejul constatării spontane a infracţiunii flagrante sau al cercetării la faţa locului), însă infractorii nu au fost prinşi, elaborarea versiunilor vizează, în principal, presupuneri *cu privire la posibilii făptuitori*:

---

978 Spre exemplu, accidentul aviatic de la Mogoşeşti – Iaşi, din 01.09.1995, analizat din punct de vedere al cauzelor, în articolele *„Anchete ce revin în actualitate – Catastrofa de la Mogoşeşti-Iaşi"*, autori V. Lăpăduşi; G. Istoder şi F. Bobin; *„Consideraţii privind cauzele accidentului aviatic de la Mogoşeşti"*, autor N. Lupulescu; ambele publicate în revista *Criminalistica*, nr. 5/2000, p. 24 şi nr. 1/2001, p. 22.

979 Cum a fost, de pildă, incendiul din 11.07.1976 de la centrala atomo - electrică Phoenix (Franţa); cel din martie 1977, izbucnit la Centrala electrică nucleară din Browns Ferry din Alabama (S.U.A.); ambele citate de I. Crăciun, S. Calotă, V. Lencu, *op.cit.*, p. 77.

980 Cum ar putea fi S.N. Nuclearelectrica.

981 De la unităţi militare, arsenale, unităţi a căror angajaţi au în dotare armament, cum a fost cazul în timpul evenimentelor din decembrie 1989 sau cu prilejul insurecţiei din 1997 din Albania. Ori cazul de la Ciorogârla în România.

982 Procuratura Militară Timişoara, dosar nr. 292/P/1981 (nepublicat): acţiunea de sustragere de armament, luarea de ostatici, uciderea unora dintre aceştia, a fost realizată în scopul obţinerii unei sume de bani în valută şi a unui avion, prin constrângerea autorităţilor, în scopul de a trece fraudulos frontiera pentru a ajunge într-o ţară din Europa occidentală; C. Troncotă, *op. cit.*, p. 113.

infracţiunea a fost comisă de unul sau mai mulţi infractori; au acţionat din proprie iniţiativă sau, dimpotrivă, în contextul unei acţiuni orchestrate de un grup interesat, ceea ce presupune existenţa unor coautori, instigatori, complici ori alte legături infracţionale (tăinuire, favorizare) sau există chiar un complot; precum *şi în ce priveşte modalitatea concretă de comitere a faptei*: teroriştii kamikaze, ucigaşi profesionişti (killeri); maşini capcană; folosirea bombelor cu telecomandă; plicuri ori diferite alte obiecte capcană, existenţa unui plan concertat de acţiune; acţiunea este comandată din exteriorul ţării ş.a.m.d.

Fundamentul versiunilor care se elaborează este oferit de *urmele şi mijloacele materiale de probă descoperite la locul faptei*, ce reprezintă premisa strict criminalistică şi care se întrepătrunde şi îmbină cu datele, indiciile şi informaţiile obţinute din *„activităţile specifice"* desfăşurate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, ce constituie premise de sorginte informativ - operativă, precum şi cu informaţiile rezultate din primele activităţi de urmărire penală derulate concomitent şi imediat posterior cercetării locului faptei (ascultarea martorilor oculari, ridicarea de obiecte şi înscrisuri, constatări tehnico - ştiinţifice, medico - legale, expertize judiciare, prezentarea din grup pentru recunoaştere, audierea unor persoane suspecte).

Versiunile posibile în astfel de situaţii sunt verificate de urgenţă, de regulă prin **dispunerea unor constatări tehnico ştiinţifice şi/sau expertize care se dispun de către organele de urmărire penală.**

Fiecare dintre întrebările (obiectivele) puse specialistului sau expertului reprezintă una din *versiunile de lucru posibile.*

Criteriile de elaborare a ***versiunilor referitoare la posibilii făptuitori*** sunt diverse: *cetăţenia, mediul din care provin (grupări extremiste, teroriste, mediu studenţesc, lumea interlopă), profesiunea sau preocupările cunoscute (armurieri, tehnicieni, persoane care produc ori manipulează materiale explozibile, agenţi biochimici ş.a.)*, iar cele privind **modul de operare**, la fel: *armament sofisticat sau artizanal; acţiune spontană sau premeditată, executată la comanda unui grup de interese intern sau din exteriorul ţării, reprezintă interesele unei entităţi statale ori guvernamentale etc.*

Fiecare ipoteză în parte se sprijină pe ***analizarea continuă a fluxului informaţional care alimentează investigaţia întreprinsă.***

După cum se observă categoriile de versiuni susamintite tind să ofere explicaţii cu privire la autorii infracţiunilor şi gravitează în jurul *„cercului de bănuiţi"* constituit, adică al persoanelor suspectate ori bănuite temeinic de săvârşirea infracţiunii, reprezentând temeiul formării acestuia.

Se au în vedere presupunerile în legătură cu persoanele cunoscute cu atitudini ostile sau potrivnice sistemului politic, economic, social existent şi care îşi au locul de muncă sau tangenţe profesionale cu locaţia unde s-a consumat fapta ori cu persoana ţintă vizată; cu acelea care îşi desfăşoară activitatea la locul comiterii faptei ori în proximitatea victimei acţiunii şi sunt susceptibile de a fi şantajate sau racolate, prin mituire ori crearea de avantaje, de propensiune în ierarhiile profesionale sau, pur şi simplu, *„exploatate în orb"*; în legătură cu executanţii materiali ai unor acţiuni agresive – mercenari (ucigaşii profesionişti, de exemplu) cunoscuţi ca atare; printre persoanele care fac parte din grupări teroriste, cei care propagă idei subversive, au manifestări extremiste, xenofobe, fundamentaliste, religioase ori acoliţi ai acestora; persoane diagnosticate cu boli psihice şi cunoscute cu manifestări antistatale, antiprezidenţiale („sindromul prezidenţial", piromani ş.a.).

Criteriul esențial care stă la baza formulării acestor categorii de versiuni îl reprezintă conexiunea dintre fapta socialmente periculoasă produsă, ținta aleasă și persoanele interesate – direct ori indirect – în realizarea acțiunii respective.

Odată cu identificarea infractorilor fie prin surprinderea lor imediat posterior comiterii infracțiunii, fie urmare a activităților întreprinse, **o altă categorie de versiuni vizează latura subiectivă a infracțiunii**, respectiv intenția – directă ori indirectă –, culpa, praeterintenția și, indisolubil legate de acestea, mobilul și scopul acțiunii ilicite, funcție de care se face încadrarea juridică a infracțiunii comise.

Astfel, uciderea cu o armă de foc, prin tragerea de la o oarecare distanță, a unui a gent care execută serviciul de pază al unei personalități a vieții politice, aflat într-un loc deschis unde urma să se desfășoare susținerea unei alocuțiuni, în fața unei adunări de oameni, conduce la formularea versiunii de comitere a unui atentat a cărui țintă vizată era politicianul în cauză.

Versiunea este plauzibilă, în contextul în care, infractorul fie datorită erorii asupra țintei (*error in personam*), fie executării greșite a tragerii (*aberratio ictus*), nu a realizat scopul acțiunii propuse, nici una din situații neîndeplinind caracterul esențial necesar pentru a fi operantă vreo cauză care face ca fapta să nu fie infracțiune. În același timp, este plauzibilă și versiunea că acțiunea ilicită avea drept scop uciderea, din diverse motive, doar a agentului de pază.

Versiuni cu privire la elementele ce țin de latura subiectivă a infracțiunii se elaborează, în general, în cazul accidentelor de trafic, de vânătoare, cu prilejul desfășurării unor acțiuni de agrement (jocuri sportive: tir, alpinism, sporturi nautice, aviatice etc.), accidente casnice, cu ocazia folosirii unor instalații ori utilaje (de exemplu, lift, telescaun, cabina telefericului ș.a.m.d.) la care participă, printre alte persoane, și unele care au diferite calități ce atrag ocrotirea penală în domeniul securității naționale.

În legătură cu mobilul ori scopul săvârșirii infracțiunii, se elaborează versiuni care vizează dorința de răzbunare, de obținere a unor beneficii materiale substanțiale, de înlăturare a regimului politic, social, de destabilizare a ordinii instaurate la un moment dat, de răsturnare a ordinii constituționale, fanatism religios, fundamentalism islamic, stârnirea de panică, tulburare a bunului mers al societății în ansamblul ei, anumite ideologii, executarea unor comandamente ale unor grupări teroriste, ori chiar entități statale ori guvernamentale, explicații ale existenței unor boli psihice ș.a.m.d.

Cu prilejul investigării atentatului comis la 19 august 1991 asupra ambasadorului Indiei la București, Julio Francis Ribeiro, organele judiciare au avut ca punct de pornire în elaborarea versiunilor, elementele oferite de intervenția operativă a agenților din unitatea antiteroristă a S.R.I.-ului, care asigurau protecția demnitarului (urmare a căreia unul dintre teroriști a fost ucis, iar un altul rănit); datele rezultate din activitatea desfășurată pentru protecția ambasadorului, în momentele anterioare și concomitente atentatului, prin mijloacele și metodele specifice (observare, patrulare etc.); precum și urmele materiale descoperite cu ocazia efectuării cercetării locului faptei (armele de foc utilizate și abandonate, proiectilele și tuburile cartușelor folosite, interpretarea criminalistică a celorlalte categorii de urme).

Stabilirea identității agresorului împușcat mortal și a celui rănit în timpul intervenției forțelor antiteroriste, armele cu care aceștia erau dotați, declarațiile demnitarului rănit au conturat, între altele, versiunea că acțiunea violentă a fost săvârșită de un grup de cetățeni străini, cu motivație politică ce era ostilă regimului aflat la putere în țara de origine, înlăturându-se ipotezele referitoare la comiterea faptei de către autori cetățeni români.

Derularea ulterioară a investigației, constând printre altele și în prinderea și reținerea unuia dintre membrii grupului terorist, a confirmat că un număr de cinci teroriști, membrii ai grupării Babbar Khalsa a Frontului de Eliberare a Khalistan-ului, o organizație extremistă care luptă pentru crearea unui stat sikh independent în Punjab, ajunși în România prin Elveția, au organizat și efectuat pregătire de comando pe teritoriul României și au ales drept țintă pe ambasadorul indian, deoarece acesta fusese șef al poliției din Punjab. În timpul investigației întreprinse s-a elucidat faptul că teroriștii aparțineau grupării teroriste susarătate, de religie sikhs din India[983].

O confirmare în plus, a versiunii de lucru și a activităților de urmărire penală și, apoi, a judecății ce a avut loc (unul dintre autorii atentatului – Pargat Singh a fost condamnat la 8 ani închisoare pentru infracțiunea de tentativă de omor calificat împotriva reprezentantului unui stat străin) a survenit în luna octombrie – noiembrie 1991, când R.L., însărcinat român cu afaceri în India, a fost răpit și lipsit ilegal de libertate peste 45 zile (între 09.10.1991 – 25.11.1991), autorii, membrii aceleiași organizații sickh, pretinzând guvernului indian să negocieze cu guvernul român punerea în libertate a condamnatului Pargot Singh, în schimbul eliberării diplomatului român.[984]

[157] În cazul infracțiunilor contra securității naționale care au ca obiect informații secrete de stat, în faza incipientă a investigației, versiunile se referă, în principal, la aspecte cum ar fi: modalitatea de obținere de informații cu caracter secret de stat (prin accesul direct la locul unde se afla informația respectivă; prin utilizarea unor mijloace tehnice și, în caz afirmativ, care au fost acele mijloace: accesare în baza de date, copiere ori multiplicare, fotografiere; prin penetrarea ori racolarea în solda serviciului, organismului sau puterii străine ori prin *„explorarea în orb"* a sa; divulgarea cu bună știință de către deținătorul legal al informației ș.a.m.d.); maniera de transmitere a informației (prin contact direct cu dobânditorul ei, prin poșta clasică ori electronică, folosindu-se de intermediari, telefonic, utilizând computerul, într-un sistem simplu sau parolat, utilizând criptografierea, cerneala simpatică ori alte asemenea mijloace); momentele când s-a realizat obținerea, respectiv transmiterea informației.

În general asemenea infracțiuni sunt descoperite fie urmare a *„activităților specifice"* desfășurate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale și atunci versiunile elaborate sunt o continuare a acelora formulate în faza investigativă informativ - operativă, iar pe de altă parte cel puțin unul dintre infractori – cel care transmite ori cel care primește informația secret de stat – este cunoscut, context care restrânge plaja de presupuneri ale organului judiciar în legătură cu infracțiunea și infractorul, fie sunt surprinse spontan, în flagrant. Categoriile de versiuni care se elaborează tind să lămurească aspectele anterioare și posterioare momentului consumării infracțiunii, care țin de stabilirea participanților la săvârșirea infracțiunii (coautori, instigatori, complici) precum și a tăinuitorilor, favorizatorilor, celor care nu au denunțat, a condițiilor care au favorizat comiterea acesteia și, în mod deosebit, a laturii subiective, mobilului și scopului.

În cazul generalului S.I.,[985] *organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale cunoșteau, din activitățile specifice întreprinse, despre întâlnirile repetate pe care acesta le-a avut cu generalul R., atașat militar la Ambasada sovietică din București, însă nu erau cunoscute detalii în ce privește modalitatea în care fusese racolat, conținutul tuturor informațiilor cu caracter secret de stat pe care le-a furnizat contactului, când și cum a divulgat secretele de stat și altele, toate aceste aspecte constituindu-se în*

---

983 Sursa: http://www.sri.ro/presa_0202071450.html. A se vedea și Monografia S.R.I., *op.cit.*, p. 90 – 92.
984 Caz preluat din Gh. Diaconescu, *Infracțiunile în Codul penal român*, Ed. Oscar Print, București, 1997, p. 126.
985 Tribunalul Suprem, Colegiul Militar, sentința nr. 46 din 07.03.1972 (nepublicată).

versiuni de urmărire penală, fiecare cu problematicile ce se impuneau a fi clarificate. Activităţile derulate în continuarea activităţilor specifice şi materializate în acte de urmărire penală, între care percheziţia domiciliară[986] *şi, în special, ascultarea inculpatului*[987] *a oferit posibilitatea conturării versiunii de lucru, respectiv aceea că faptele comise de S.I. îmbracă elementele constitutive ale infracţiunii de divulgarea secretului care periclitează siguranţa statului şi nu o altă versiune, care prefigura elementele infracţiunii de trădare prin transmitere de secrete*[988].

Verificarea versiunilor de lucru se poate realiza şi prin **utilizarea investigatorilor acoperiţi ori a martorilor cu identitate protejată infiltraţi pe lângă şi în anturajul persoanelor suspectate de infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de teorirsm**, aşa cum a fost cazul în situaţia investigării informativ operative şi investigării penale desfăşurată în dosarele exemplificate în volumul II al prezentei lucrări, dos. nr. 77/D/P/2005 al D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Timişoara, dos. nr. 654/59/2014 al Curţii de Apel Timişoara, dos. nr. 58/D/P/2009 al D.I.I.C.O.T. – Structura centrală.

O categorie de versiuni, specifică investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale, o reprezintă acelea elaborate de organele judiciare în **cazul autodenunţurilor formulate de agenţii unor puteri sau organisme străine, care defectează în favoarea statului român**.

Presupunerile organelor judiciare au în vedere, în principal, următoarele aspecte: autodenunţul este formulat cu bună - credinţă şi autorul vrea să „se rupă" de serviciul în favoarea căruia a desfăşurat activităţi de spionaj, dezvăluind acţiunile întreprinse în mod real la adresa securităţii naţionale; în caz afirmativ, care pot fi resorturile intime ale manifestării sale de voinţă (obţinerea clemenţei statului român; întrucât a intuit sau a avut semnale în legătură cu iminenta sa deconspirare; interese de ordin ideologic, politic, financiar etc.); defectorul realizează un joc dublu, creând aparenţa autodenunţării, dar în realitate urmăreşte, potrivit unui plan concertat, de conivenţă cu serviciul de informaţii în solda căruia se află şi executând o misiune în acest sens, de a câştiga încrederea statului român, pentru ca ulterior să recurgă la acţiuni de intoxicare, dezinformare; combinaţia jocului dublu sau chiar triplu se datorează în exclusivitate scopurilor materiale (în general, pecuniare) urmărite de defector; în sfârşit, pur şi simplu, intenţionează să se desiste de activităţile ilicite comise şi să deconspire acţiunile, pe care le cunoaşte, derulate de serviciul căruia i-a aparţinut.

Atunci **când agenţi ai serviciilor româneşti defectează în favoarea unui alt stat**, funcţie de datele şi indiciile rezultate din actul prin care au fost sesizate, organele judiciare pot emite, ca **versiuni de urmărire penală**, următoarele: *acţiunea defectorului se datorează racolării acestuia în timp ce se afla la misiune în afara teritoriului României sau recrutării de către serviciul în favoarea căruia a defectat de o perioadă mai îndelungată de timp (în anii, studenţiei, la începutul activităţii profesionale, după ce a dobândit o anumită calitate în ierarhia socio - profesională ş.a.); care au fost motivele defectării (politice, ideologice, financiare, nemulţumiri de ordin personal, influenţa unui mediu pernicios – familial, anturaj); şi legat de aceste motive, modalităţile concrete ale racolării sau recrutării; cantitatea şi calitatea informaţiilor la care a avut acces defectorul pe care le poate transmite*

---

[986] Cu prilejul căreia s-a găsit o hartă topografică militară cu caracter secret militar.

[987] A rezultat că informaţiile divulgate erau din categoria acelora la care avea acces prin natura atribuţiilor de serviciu: înfiinţarea şi amplasarea a două mari unităţi mecanizate pe care guvernul român nu intenţiona să le subordoneze Tratatului de la Varşovia; date referitoare la concepţia întrebuinţării unor divizii din Dobrogea şi Bărăgan; planul de reacţie al Armatei române în cazul în care aliniamentul Prutului ar fi fost forţat asemănător invaziei din Cehoslovacia (sursa: M. Pelin, *D.I.E. – Culisele spionajului românesc*, Ed. Evenimentul Românesc, Bucureşti, 1997, p. 98, şi C. Troncotă, *Duplicitarii. Din istoria serviciilor de informaţii şi securitate ale regimului comunist din România*, Ed. „Elion", Bucureşti, Ediţia a II -a revăzută şi adăugită, 2014, p. 173 şi urm.).

[988] A se vedea C. Troncotă, *op.cit.*, p. 173 - 174.

puterii străine; consecinţele asupra securităţii naţionale pe care le produce acţiunea defectorului şi măsurile necesare pentru limitarea şi înlăturarea acestora; condiţiile favorizante ale săvârşirii infracţiunii; participanţii care au înlesnit, favorizat sau ajutat – direct, indirect, cu ştiinţă ori din neglijenţă – la comiterea actului ilicit, şi altele.

Suportul informativ pentru elaborarea versiunilor de urmărire penală, în cazul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale săvârşite de un defector aflat în serviciul statului român, este în momentul descoperirii infracţiunii, de multe ori, relativ sărac, cunoscându-se practic doar manifestarea de dezertare sau de refuz de înapoiere în ţară şi conţinutul datelor şi informaţiilor în posesia cărora sau despre care avea cunoştinţă defectorul.

Mai puţin cunoscute, uneori aproape deloc, sunt elemente extrem de importante pentru investigaţia întreprinsă, cum ar fi: puterea, statul sau agentul acestora în favoarea căruia a defectat autorul infracţiunii; care anume informaţii, din cele cunoscute sau în posesia căruia se află, se transmit de către defector; motivaţia alegerii unui anumit moment şi nu al altuia pentru comiterea infracţiunii; care au fost legăturile anterioare şi concomitente ale defectorului cu agenţii puterii străine şi altele. Din aceste considerente versiunile care se pot formula iniţial tind să lămurească împrejurarea dacă acţiunea comisă se înscrie într-un act de trădare, constituie doar o manifestare subordonată dorinţei de a părăsi definitiv teritoriul României şi de a se stabili în străinătate fără a divulga informaţiile deţinute, ori persoana în cauză a fost răpită sau supusă unei constrângeri fizice sau morale.

Versiunile logic posibile de a fi elaborate în situaţia infracţiunilor contra securităţii naţionale având ca obiect acţiuni de natură propagandistică ori de răspândire sau comunicare de informaţii false *vizează, în principal, următoarele aspecte: stabilirea mijloacelor şi metodelor folosite de infractori pentru răspândirea şi transmiterea datelor, informaţiilor, ştirilor ori documentelor false, a ideilor, concepţiilor şi doctrinelor (prin mijloace de comunicare în masă; cu prilejul unor adunări populare; cu ocazia unor manifestări cultural-sportive, ştiinţifice, religioase; cu prilejul unor întâlniri, şedinţe, consfătuiri, simpozioane cu caracter mai restrâns; prin împrăştierea în diferite zone geografice şi medii de „fluturaşi", panouri publicitare, afişe, desene, crochiuri, caricaturi ş.a.m.d.); care a fost componenţa socio - umană a auditoriului sau celor care au vizionat (în mediul rural sau urban; în zone defavorizate, medii intelectuale, muncitoreşti, studenţeşti, în unităţi militare, pensionari etc.) şi gradul şi intensitatea de transmitere, răspândire şi penetrare în conştiinţa publică a datelor, informaţiilor, ştirilor, documentelor false ori ideilor, concepţiilor şi doctrinelor, iar pe de altă parte, puterea de receptivitate a acestora de către audienţă; în ce măsură au fost colportate şi de către ce persoane, cine sunt adepţii ori aderenţii la respectivele ştiri, informaţii, idei, doctrine; evaluarea măsurii în care datele, ştirile, informaţiile, documentele au fost false, prin raportarea la elementele reale ale celor autentice, şi a perniciozităţii ideilor, concepţiilor şi doctrinelor răspândite;* un alt set de probleme pe care trebuie să şi le prefigureze organele judiciare pentru realizarea clarificării investigaţiei întreprinse se referă la *latura subiectivă* a infracţiunii şi, în mod deosebit, a scopului urmărit prin acţiunile autorilor faptei ilicite, ţinând seama de cerinţele esenţiale ale textului incriminator, respectiv provocarea unui război de agresiune, ca fapta să fie de natură să pună în pericol securitatea naţională, în sensul că s-a urmărit şi realizat acest scop ori au fost doar manifestări benigne care nu s-au dorit şi nu au fost apte de a realiza scopul respectiv.

Versiunile elaborate au ca fundament actele exterioare de conduită ale infractorului identificat, cunoscut fiind că, în majoritatea situaţiilor, astfel de infracţiuni se săvârşesc „la vedere", autorii devoalându-şi manifestările ilicite în mod public, considerent pentru care ipotezele pe care şi le formulează organul judiciar gravitează în jurul persoanei infractorului, anturajului şi sistemului relaţional al acestuia. Atunci când acţiunile ilicite se săvârşesc în

anonimat ori ocult, versiunile au ca scop formarea *cercului de bănuiți* și identificarea, dintre persoanele suspecte sau bănuite temeinic, autorului infracțiunii și a celorlalți participanți.

În situația infracțiunilor contra securității naționale care au ca obiect constituirea de structuri informative ilegale, versiunile ce se formulează cu prilejul investigării pot să se refere, în principal, la următoarele împrejurări: asocierile sau grupările ori structurile informative sau organizațiile s-au constituit în exclusivitate pentru realizarea acțiunilor prohibite de lege sau reprezintă doar o latură a activității acestora, pe fondul și la adăpostul unui paravan legal, ce-l reprezintă activitatea declarată oficial (*societăți comerciale, culturale, sportive, științifice, religioase, fundații, agenții de investigații, pază și protecție, de detectivi particulari ș.a.*); există sau nu, și, în caz afirmativ, în ce a constat, participarea (*prin instigare morală ori materială, prin susținere logistică și financiară)* unor factori externi României ori aliaților acesteia, care este interesul ce animă respectiva participare (*de natură politică, economică, militară etc.*); care este componența socio - umană și din ce medii provin infractorii, rolurile pe care le are fiecare dintre participanți în structurile organizatorice create; modalitățile de racolare și recrutare și substratul acestora în cazul fiecăruia dintre infractori (*proprie inițiativă, șantaj, corupție, constrângere morală ori fizică, exploatarea bunei credințe, a tarelor morale sau psihice etc.*); activitățile prin care s-au materializat concepțiile infracționale; resursele ideologice, ori doctrinare, logistice și financiare ale structurilor constituite; modalitățile concrete de acțiune, căile, mijloacele și metodele folosite.

Versiunile elaborate tind să clarifice aspecte legate de stabilirea numărului de participanți, identificarea tuturor participanților și stabilirea contribuției infracționale a fiecăruia, elementele ce țin de forma de vinovăție, scopul și mobilul activității infracționale. Versiunile secundare ce se formulează vizează cauzele și condițiile favorizante, împrejurările anterioare consumării infracțiunii.

Nedenunțarea unora dintre infracțiunile contra securității naționale, ca infracțiune săvârșită din culpă, presupune elaborarea unor versiuni prin care să se delimiteze corect între ceea ce infractorul a cunoscut sau a putut ori trebuia să cunoască și ceea ce era în imposibilitate de a se cunoaște, fie datorită modalității în care s-a săvârșit actul ilicit (abscons, ocult, disimulat, diversionist), fie datorită incapacității fizice ori intelective a făptuitorului de a percepe, recepta, prelucra și reproduce semnificația actului ilicit respectiv; dacă nedenunțătorul a avut timpul fizic necesar de a încunoștiința despre împrejurările de care a luat la cunoștință, raportat la momentul perceperii și momentul descoperirii infracțiunii de către organele abilitate, precum și posibilitatea materială de a realiza încunoștințarea autorităților; care au fost activitățile desfășurate de nedenunțător între momentele arătate mai sus; omisiunea de a denunța s-a datorat sau nu dorinței nedenunțătorului de a asigura scăparea, nedepistarea ori nereținerea infractorilor ș.a.m.d.

Versiunile logic posibile de a fi elaborate în legătură cu infracțiunea de nerespectarea regimului juridic al activităților informative legale se referă, în principal, la aspectele referitoare la sarcinile, atribuțiile de serviciu, prerogativele și gradul de acces al infractorului – circumstanțiat de textul incriminator – la activitățile informative supuse autorizării și cu privire la executarea efectivă a mandatului emis de magistratul competent, în sensul că acțiunile sale se circumscriu sferei ilicitului penal sau reprezintă abatere disciplinară ori administrativă, ori acțiunile au fost comise în situații care au impus înlăturarea unor pericole iminente pentru securitatea națională sau a fost în eroare în legătură cu limitele mandatului emis; elementele care configurează latura subiectivă, mobilul și scopul acțiunilor – inacțiunilor realizate; existența unor cauze care fac ca faptele să nu aibă caracter penal (executarea din eroare a unor ordine ilegale din partea superiorilor, constrângere, stare de necesitate ș.a.).

Conţinutul versiunilor de urmărire penală în investigarea infracţiunilor contra securităţii naţionale se elaborează ţinându-se seama atât de **raportul existent între infracţiunile - mijloc şi infracţiunile - scop, de formele de realizare a infracţiunilor (*acte pregătitoare, tentativă, consumată*), cât şi de delimitarea, determinată de incriminarea din codul penal, dintre infracţiunile contra securităţii naţionale şi infracţiunile conexe cu acestea (*terorism, contra vieţii şi integrităţii corporale, contra proprietăţii, contra păcii şi omenirii etc.*).**

Fiecare versiune logic posibilă, elaborată într-un caz concret investigat, se verifică prin mijloacele, metodele, procedeele – investigative, criminalistice – şi celelalte mijloace de probă prevăzute de codul de procedură penală adecvate, în vederea clarificării problemelor pe care le ridică investigaţia întreprinsă, împrejurare necesară realizării scopului procesului penal declanşat. În procesul verificării versiunilor se are în vedere că, pentru a se stabili versiunea de lucru, este necesară verificarea tuturor versiunilor elaborate şi numai pe baza datelor rezultate din activităţile de urmărire penală desfăşurate.

Omisiunea verificării uneia dintre ipotezele formulate poate afecta ansamblul investigaţiei şi, lăsate neclarificate unele probleme de lămurit ale cauzei, se **crează breşe în urmărirea penală întreprinsă.**

Pentru verificarea fiecărei versiuni în parte se desfăşoară acele activităţi de urmărire penală care oferă perspectiva clarificării ipotezei emise de organul judiciar şi prezintă eficienţă în ce priveşte investigaţia declanşată, alături de operativitatea, uneori maximă urgenţă, necesară.

Pe de altă parte, este recomandabilă **concomitenţa verificării versiunilor,**[989] deoarece o verificare succesivă, mai ales în situaţia existenţei unor multiple versiuni elaborate este de natură să impieteze atât asupra tergiversării urmăririi penale, cât şi risipirii inutile a resurselor umane angajate în investigarea cazului concret, ceea ce reprezintă aspecte nedorite din perspectiva principiului celerităţii urmăririi penale, dar şi a posibilităţii deconspirării tacticii şi strategiei investigaţiei în derulare faţă de persoanele interesate de mersul acesteia.

În sfârşit, ordinea în care se derulează activităţile de verificarea versiunilor se va stabili în raport de priorităţile conferite de particularităţile cauzei investigate.

[989] În caz excepţional, nu se exclude şi verificarea succesivă a versiunilor în funcţie de ordinea evenimentelor sau iniţial versiunea principală şi apoi versiunile secundare. (în acelaşi sens, L. Ionescu, *Criminalistica, Note de curs litografiat*, Universitatea Creştină „Dimitrie Cantemir", Facultatea de ştiinţe juridice şi administrative, Bucureşti, 2003, p. 129).

CAPITOLUL VII

UTILIZAREA PROCEDEULUI PROBATOR AL CONSTATĂRILOR TEHNICO – ŞTIINŢIFICE, MEDICO – LEGALE ŞI A EXPERTIZELOR JUDICIARE

Secţiunea 1

Aspecte generale

[158] Cu prilejul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism apar situaţii când se impune efectuarea unor **constatări tehnico - ştiinţifice, medico - legale sau expertize judiciare** fie pentru că există pericol de dispariţie a unor mijloace de probă sau de schimbarea situaţiei de fapt şi este necesară lămurirea urgentă a unor aspecte ale cauzei, fie când pentru lămurirea completă a faptelor sau împrejurărilor cauzei, în vederea aflării adevărului, sunt necesare concluziile unui expert.

Regimul juridic al **constatării tehnico-ştiinţifice, medico-legale sau expertizei judiciare este stipulat în prevederile art. 172 – 191 din c.p.**

Constatările tehnico-ştiinţifice, medico-legale şi expertizele judiciare sunt procedee probatorii de natură tehnică[990], prin care se constată elementele de fapt ce pot servi ca probă, în legătură cu care cunoştinţele organelor judiciare sunt insuficiente, pentru a le percepe şi înţelege semnificaţia, impunându-se contribuţia unor specialişti din diverse domenii de activitate[991].

În cazul anumitor elemente, situaţii, împrejurări sau stări de fapt, cunoştinţele juridice nu sunt îndestulătoare[992] pentru a le desluşi întregul potenţial probator, util, pertinent şi concludent cauzei investigate, considerent pentru care, în vederea exploatării tuturor împrejurărilor cauzei şi valorificării lor în procesul penal, organelor judiciare le este oferită posibilitatea legală de a recurge la cunoştinţele unor specialişti din domeniul care interesează.

Constatarea tehnico - ştiinţifică *reprezintă procedeul probator tehnic prin care se folosesc, fie extrajudiciar,*[993] *fie în faza de urmărire penală, cunoştinţele unor specialişti sau tehnicieni, întrucât subzistă pericolul de dispariţie a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situaţii de fapt, sau se impune lămurirea urgentă a unor fapte ori împrejurări ale cauzei,*[994] *iar pentru însuşirea*[995] *acestor fapte sau împrejurări sunt absolut necesare cunoştinţe de specialitate.*

Constatările medico - legale sunt *procedeele probatorii utilizate în faza de urmărire penală, în legătură cu elemente de fapt de natură medicală, chestiuni medicale referitoare la*

---

990 V. Bercheşan, *Cercetarea penală (Criminalistică – teorie şi practică)*, Ed. şi Tipografia „Icar", Bucureşti, 2000, p. 215.

991 Art. 172 alin. 7 din c.p.p.: *„În domeniile strict specializate, dacă pentru înţelegerea probelor sunt necesare anumite cunoştinţe specifice sau alte asemenea cunoştinţe, instanţa ori organul de urmărire penală poate solicita opinia unor specialişti care funcţionează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora".*

992 A. Ciopraga, *Criminalistica – tratat de tactică*, Ed. Gama, Iaşi, 1996, p. 386.

993 Situaţie care nu face obiectul prezentei lucrări.

994 Art. 172 alin. 9 din c.p.p.: *„Când există pericol de dispariţie a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situaţii de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, organul de urmărire penală poate dispune prin ordonanţă efectuarea unei constatări."*

995 Gh. Mateuţ, *Procedură penală, partea generală*, vol.II, Ed. Fundaţiei "Chemarea", Iaşi, 1997, p. 206.

persoane în viaţă sau cadavre[996]*, în aceleaşi condiţii şi pentru aceleaşi considerente ca şi constatările tehnico - ştiinţifice.*

Expertizele judiciare reprezintă *procedeul probator constând în cercetarea ştiinţifică a unor fapte sau împrejurări de fapt, necesară stabilirii adevărului într-un proces judiciar, care se realizează de către un expert sau specialist numit de către organul judiciar.*

În cazul ambelor procedee probatorii, **scopul** activităţii rezidă în *interpretarea, valorificarea şi cercetarea ştiinţifică a urmelor, mijloacelor materiale de probă şi împrejurărilor de fapt, destinat identificării persoanelor, obiectelor, substanţelor şi fenomenelor aflate în legătură cauzală cu fapta, stabilirii anumitor proprietăţi ale acestora precum şi eventualelor modificări de formă, conţinut sau structură.*[997]

Constatările tehnico - ştiinţifice, medico - legale şi expertizele judiciare reprezintă **procedee probatorii**[998], care se alătură celorlalte **procedee investigative**[999] utilizate cu prilejul investigării informativ operative ale ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, iar **rapoartele** în care sunt consemnate datele, informaţiile şi concluziile specialiştilor, tehnicienilor ori experţilor constituie **mijlocul de probă** administrat în cauza investigată.

Aceste procedee probatorii sunt anticipate, în cazul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, de operaţiuni desfăşurate în cadrul *„activităţilor specifice"* derulate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale, care constau în *consultarea de specialişti ori experţi sau obţinerea de relaţii de la instituţii ori organe de specialitate*, în legătură cu probleme de natură tehnică ori ştiinţifică ce exced cunoştinţelor lucrătorilor de informaţii, şi care reprezintă unele din metodele folosite cu prilejul culegerii generale de informaţii derulate în legătură cu ameninţările la adresa siguranţei naţionale.[1000]

De pildă, cu prilejul producerii unei explozii urmate de incendiu la un mare combinat petrochimic, obiectiv de interes naţional, în timpul cercetării locului faptei, sunt consultaţi specialişti şi tehnicieni ori experţi, cooptaţi în echipa de cercetare, în legătură cu posibilele cauze ale consumării evenimentului: cauze de natură exclusiv tehnică, ori datorate exploatării defectuoase – cu intenţie sau din culpă – sau utilizării unui dispozitiv exploziv ori unei manifestări de tip „arson".

Sau, când obţinerea materialelor de comparaţie pentru o ***examinare extrajudiciară comparativă****, în condiţiile prevederilor art. 13 lit. b din Legea nr. 51/1991, cu maximă*

---

[996] D.I. Cristescu, *„Reglementarea constatărilor şi expertizelor medico - legale"* în revista *Dreptul*, nr. 2/2002, p. 18.

[997] E. Stancu, *Criminalistica*, vol. I, Ed. Actami, Bucureşti, 1977, p. 54.

[998] Conform prevederilor art. 97 alin. 3 din c.p.p. **procedeul probatoriu** este modalitatea legală de obţinere a mijlocului de probă.

[999] În **activitatea extrajudiciară**, cum ar fi de exemplu activitatea de culegere de informaţii pentru realizarea securităţii naţionale, desfăşurată de serviciile de informaţii sau în fazele unui prelitigiu procesual civil se pot utiliza procedee investigative, între care şi efectuarea unor **constatări tehnico - ştiinţifice ori expertize extrajudiciare** [*aşa ar fi de pildă, activitatea de consultare de specialişti ori experţi, prevăzută de art.9 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii („În vederea stabilirii existenţei ameninţărilor la adresa siguranţei naţionale, cadre anume desemnate din Serviciul Roman de Informaţii pot efectua, cu respectarea legii, verificări prin: solicitarea şi obţinerea de obiecte, înscrisuri sau relaţii oficiale de la instituţii publice; **consultarea de specialişti ori experţi;** primirea de sesizări sau note de relaţii, fixarea unor momente operative prin fotografiere, filmare ori prin alte mijloace tehnice") ori consultarea unei P.F.A. (persoană fizică autorizată) pentru efectuarea unei lucrări de cadastru, geodezie ş.a.*] .

[1000] **Art. 9** din Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii – În vederea stabilirii existenţei ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, prevăzute la art. 3 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României, cu modificările ulterioare, serviciile de informaţii pot efectua, cu respectarea legii, verificări prin:

b) consultarea de specialişti ori experţi;

Serviciul Român de Informaţii efectuează prin laboratoare de specialitate şi specialişti proprii constatări dispuse sau solicitate în condiţiile legii.

operativitate, este extrem de stringentă, în cazul probelor de sânge, în practica organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale se recurge la ***obținerea indirectă, fără știrea persoanei vizate a probelor necesare materialului de comparație****, de sânge (cu prilejul unui accident ușor de circulație în care este implicat sau a unui banal accident casnic – tăierea cu lama în timpul bărbieritului, ori cu cuțitul, în bucătărie sau în timpul activității de îngrijire a florilor, invocarea necesității donării unei cantități de sânge în scop umanitar etc.), de salivă (recuperarea țigărilor fumate într-un local, ori a plasticului de la țigările de foi, periuța de dinți din camera de hotel sau chiar de la domiciliu, guma de mestecat folosită și aruncată la întâmplare, timbrele și plicurile poștale expediate etc.), de fire de păr (de pe cearceaful sau peria de păr de la domiciliu sau camera de cazare de la hotel, camping), secrețiile nazale de pe batistele de hârtie aruncate în locurile publice sau private ș.a.m.d..*

Procurarea materialelor de comparație necesare se realizează fie urmare a unor evenimente cotidiene în care este implicată persoana în cauză, percepute în timpul executării „activităților specifice" (filaj, urmărire operativă etc.), fie prin ***utilizarea procedeelor investigative informativ operative*** *din arsenalul organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale ori prin realizarea unor* ***operațiuni mascate*** *(de pildă, la locul de muncă al persoanei vizate se declanșează recoltarea, în scop umanitar, de sânge pentru victimele unui sinistru, înscenarea unei altercații fizice – pe stradă sau într-un spațiu închis – ocazie cu care se obțin fire de păr de la persoana vizată; recoltarea de fire de păr de la unitatea de coafură sau frizerie frecventată de ținta acțiunii; procurarea de pulpă dentară urmare a tratamentului stomatologic ș.a.).*

În momentele următoare ale investigației, după începerea urmăririi penale față de faptă, în cauză, se dispune efectuarea de constatări tehnico - științifice sau medico - legale, pentru ca, ulterior, să se dispună, dacă este cazul, efectuarea expertizei judiciare necesară.

Se relevă, din cele de mai sus, continuitatea și, în același timp, întrepătrunderea dintre „*activitățile specifice*" și activitatea de verificarea actului de sesizare și administrarea probatoriului derulată după începerea urmăririi penale în cauza respectivă.

Nu este absolut necesar ca specialiștii, tehnicienii ori experții consultați în cadrul „*activităților specifice*" să fie dintre cei care aparțin numai anumitor organe sau instituții ori să fie dintre experții oficiali, autorizați sau cei cuprinși pe listele Ministerului Justiției, important este ca aceștia să ofere elementele de natură științifică utile respectivei faze a investigației. În faza posterioară începerii urmăririi penale, expertizele judiciare dispuse în cauză nu pot fi efectuate decât în anumite condiții expres și limitativ prevăzute de codul de procedură penală.

Expertiza judiciară poate să fie sau nu anticipată de o constatare tehnico - științifică în domeniul respectiv.

Atunci când nu există pericolul de dispariție a unor mijloace de probă (*primejdia distrugerii intenționate sau neintenționate, posibilitatea înlăturării sale din câmpul infracțiunii ori a suferirii unor modificări care să le altereze însușirile avute în momentele din proximitatea celuia în care s-a comis fapta*[1001]) sau pericolul de schimbare a unor situații de fapt (*schimbări ale câmpului infracțiunii în raport cu felul în care acesta se prezenta în momentul comiterii faptei*[1002]), deci nu ființează caracterul urgent, se poate ca, în administrarea probatoriului, să nu se utilizeze procedeul probator al constatării tehnico - științifice, ci să se dispună, consecutiv începerii urmăririi penale, la un moment mai apropiat sau îndepărtat de cel al comiterii faptei, expertiza judiciară necesară.

[1001] A. Ciopraga, *op.cit.*, p. 388.

[1002] Idem.

În alte situaţii, *constatarea tehnico-ştiinţifică* dispusă şi efectuată într-o cauză investigată, poate să ofere elemente de înaltă ţinută ştiinţifică, suficiente pentru deslușirea împrejurărilor, stărilor, situaţiilor de natură strict tehnică sau ştiinţifică, utile, concludente şi pertinente cauzei, ceea ce nu mai face necesară dispunerea unei expertize în cauză, ştiut fiind că, în procesul penal român, mijloacele de probă nu au o valoare probantă prioritară sau preferenţială, unele faţă de celelalte, şi că probele nu au o valoare dinainte stabilită, fiind consacrat principiul liberei aprecieri a probelor.[1003]

Astfel, constatarea tehnico-ştiinţifică dactiloscopică, din care rezultă că urma papilară descoperită, relevată şi ridicată cu ocazia unei cercetări la faţa locului aparţine cu certitudine unei persoane, împrejurare pe care, cu prilejul ascultării, o recunoaşte şi persoana în cauză, nu mai impune cu necesitate dispunerea şi efectuarea expertizei dactiloscopice, cu privire la aceeaşi urmă.

Constatările tehnico-ştiinţifice (*între care un loc de seamă îl ocupă cele criminalistice, care la rândul lor sunt de mai multe genuri*), cele medico - legale şi expertizele judiciare (care pot fi tehnice, contabile, financiare, bancare, criminalistice şi medico - legale) se pot referi la orice domeniu economic, social, tehnic, militar, ştiinţific, astfel că oricare situaţie de fapt dedusă investigaţiei în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale poate fi susceptibilă cercetării ştiinţifice prin procedeele probatorii în discuţie.[1004]

Secţiunea a 2-a
Cadrul tactic general al dispunerii constatărilor tehnico - ştiinţifice, medico - legale şi expertizelor judiciare în cazul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism

Cu prilejul efectuării *cercetării la faţa locului, constatării infracţiunii flagrante, a primirii şi înregistrării unei sesizări, prin plângere sau denunţ, a ridicării de obiecte şi înscrisuri ori a percheziţiei*, organele judiciare descoperă urme şi mijloace materiale de probă, obiecte şi înscrisuri, constată stări, împrejurări şi situaţii ce sunt în strânsă legătură cu manifestări ilicite care se circumscriu infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism.

Toate acestea nu au o valoare în sine pentru cauza investigată şi nu pot fi valorificate în cadrul procesului penal decât în urma unei analizări şi interpretări ştiinţifice, pentru obţinerea unui maximum de date şi informaţii, ce au drept scop lămurirea diferitelor împrejurări privind condiţiile în care s-a comis fapta, mijloacele, metodele şi procedeele utilizate pentru săvârşirea infracţiunii şi identificarea făptuitorilor.

Valorificarea în procesul penal, a elementelor de fapt obţinute prin procedeele probatorii sus-menţionate, ce asigură transformarea posibilităţii cunoaşterii în cunoaşterea propriu-zisă[1005], se realizează prin solicitarea specialiştilor din diferite domenii a unor concluzii cu privire la urme, obiecte, înscrisuri, stări, situaţii şi împrejurări în legătură cu care organul judiciar nu poate să-şi formuleze o părere personală şi punerea la dispoziţia acestora a materialelor necesare formulării unor opinii ştiinţifice cu referire la cele solicitate, ce suportă apoi verificare din partea organului judiciar, coroborarea cu alte mijloace de probă şi, în final, folosirea lor.

[1003] Gh. Mateuţ, *Tratat de procedură penală*, partea generală, vol. II, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2012, p. 60 – 66.

[1004] De pildă, potrivit O.G.R. nr. 2/2000, privind organizarea activităţii de expertiză tehnică judiciară, specialităţile în care se efectuează aceste categorii de expertize, care poartă denumirea potrivit specialităţii în care se desfăşoară, sunt stabilite potrivit Nomenclatorului Specializărilor din învăţământul superior, aprobat prin H.G.R. nr. 999/2000

[1005] Ch. Lagneau, *De l'expertise á base scientifique comme moyen de preuve en matière criminelle*, thèse pour le doctorat, Paris, 1934, p.35, citat de C. Aioaniţoaie, C. Pletea, *Constatarea tehnico - ştiinţifică şi expertiza*, în *Tratat de tactică criminalistică*, *op. cit.*, p. 240

[159] Analiza necesităţii şi utilităţii dispunerii constatărilor tehnico - ştiinţifice, medico - legale şi a expertizelor

Din multitudinea de urme, mijloace materiale de probă, stări, situaţii, împrejurări, descoperite şi percepute de organele judiciare în timpul derulării investigaţiilor privind infracţiunile contra securităţii naţionale şi acte de terorism, care în majoritatea lor produc modificări materiale la locul comiterii faptei, unele necesită explicaţii clare, precise şi exacte, cu o motivaţie ştiinţifică, ce impun o demonstraţie adecvată, considerent pentru care se apelează la concursul specialiştilor din domeniul respectiv.

De pildă, urmele lăsate de om (papilare, plantare, ale buzelor, urechilor, etc.), dispozitivele de ascultare, dispozitivele explozibile improvizate sau fragmente ale acestora, mijloacele electronice de supraveghere, documente – pe suport de hârtie ori suport magnetic, incendiile, exploziile ş.a.m.d. sunt elemente de fapt ce trebuie explicate în ce priveşte natura lor, modul de formare, cui aparţin, mecanismul şi capacitatea de funcţionare, proveniența lor ori a părţilor componente, conţinutul lor, cauza producerii etc.

În acelaşi timp, nu toate urmele găsite au legătură cu cauza investigată, putându-se produce independent şi în afara manifestării ilicite, împrejurare însă pe care organul judiciar nu are de unde să o cunoască şi de aceea sunt necesare explicaţii referitor la ele, pentru a putea fi eliminate din economia investigaţiei.

Necesitatea dispunerii constatărilor tehnico - ştiinţifice medico - legale ori expertizelor judiciare se impune ori de câte ori organul judiciar se află în faţa unui element de fapt, în conexiune directă cu cauza investigată, a cărui semnificaţie nu o poate desluşi cu propriile cunoştinţe sau, chiar dacă îi intuieşte locul şi rolul în derularea manifestării infracţionale, cunoştinţele sale sunt neîndestulătoare pentru obţinerea unui maximum de date menite să contribuie la clarificarea diferitelor împrejurări referitoare la condiţiile în care a fost săvârşită fapta, privind făptuitorii ş.a.m.d.[1006]

De exemplu, descoperirea cu ocazia unei percheziţii domiciliare a unui dispozitiv de interceptarea comunicaţiilor mascat într-o cutie paralelipipedică conduce la o concluzie iniţială privind scopul existenţei respectivului mijloc, dar este necesar să se stabilească dacă acesta este sau nu în stare de funcţionare, care este capacitatea sa funcţională (puterea de receptare, distanţa până la care are aptitudinea de a recepta), care este proveniența sa, din ce părţi componente este compus, care este sistemul de alimentare, dacă poartă sau nu vreo urmă papilară pe el, şi dacă da, poate fi exploatată criminalistic şi altele. Toate aceste problematici îşi pot primi rezolvarea numai apelând la cunoştinţele unei persoane cu cunoştinţe de specialitate.

În general, se poate afirma că necesitatea dispunerii constatărilor tehnico - ştiinţifice, medico - legale ori expertizelor judiciare este subordonată unui **scop**, care se subsumează scopului general al procesului penal constând în aflarea adevărului, şi anume de *identificarea pe calea metodelor, procedeelor şi tehnicilor ştiinţifice a mijloacelor, metodelor şi procedeelor care au fost utilizate pentru comiterea manifestării ilicite îndreptate împotriva securităţii naţionale precum şi pentru identificarea făptuitorilor.*[1007]

Întrucât acest scop este nelipsit în orice cauză privind infracţiunile contra securităţii naţionale se impune de la sine concluzia că apelarea la cele două procedee probatorii în discuţie îşi justifică necesitatea.

[1006] C. Pletea, *„Valorificarea probei ştiinţifice în aflarea adevărului"*, în revista *Criminalistica*, nr. 1/1999, p. 12.
[1007] În acelaşi sens, E. Stancu, *Criminalistica, op. supracitată*, p. 54.

În unele situaţii chiar prevederile legale impun obligativitatea dispunerii, fie a constatărilor, fie a expertizelor medico - legale, cum este **cazul morţilor violente**, a celor a căror cauză nu se cunoaşte ori este suspectă, sau când este necesară o **examinare corporală asupra suspectului ori persoanei vătămate pentru a constata pe corpul acestora existenţa urmelor infracţiunii** sau atunci când organul de urmărire penală are **îndoieli asupra discernământului suspectului (inculpatului)**, a expertizării psihiatrice a făptuitorului.

Astfel de situaţii sunt prezente în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism comise prin *acte de violenţă*, ca de pildă, atentatele, actele teroriste, infracţiunile contra unei persoane care se bucură de protecţie internaţională şi altele, în care există victime umane.

Săvârşirea unor *acte de diversiune*, prin disimularea lor în accidente cu cauzalitate tehnică, presupune necesitatea ca specialiştii din domeniul respectiv să discearnă între ceea ce s-a consumat efectiv şi posibilele cauzalităţi tehnice ori de natură intenţionată prin formularea unor concluzii ştiinţifice, care, coroborate cu alte probe administrate în cauză, conduc la stabilirea adevărului în cauză.

Necesitatea dispunerii *constatării tehnico - ştiinţifice şi medico - legale* este determinată, pe de o parte din nevoia stringentă de a se **clarifica de urgenţă unele fapte şi împrejurări ale cauzei**, sau subzistă **pericolul de dispariţie a unor mijloace de probă** ori de **schimbare a unor situaţii de fapt**, iar pe de altă parte, pentru justa orientare[1008] a organului judiciar în efectuarea investigaţiei, în timp ce *expertiza judiciară* îşi are sorgintea în probele administrate în cauză în cursul desfăşurării urmăririi penale, având funcţia de a pune în lumină rolul pe care l-ar putea juca anumite obiecte, stări de lucruri, împrejurări de fapt etc., în lămurirea cauzei şi deci concludenţa lor probatoare.[1009]

Ansamblul urmelor descoperite la faţa locului asociate cu informaţiile obţinute din celelalte mijloace de probă constituie temeiul pentru dispunerea unei expertize judiciare care, formulează concluzii în legătură cu mecanismul de producere al unui eveniment, stări ori situaţii din punct de vedere strict ştiinţific ori este destinată clarificării unor probleme ce necesită explicaţii de specialitate.

Stabilirea necesităţii folosirii procedeelor probatorii în discuţie incumbă organelor judiciare în virtutea rolului activ pe care îl au în derularea investigaţiei în cauza concretă investigată şi este determinată tocmai de funcţia şi scopul acestora, respectiv evidenţierea datelor, situaţiilor de fapt, stărilor şi împrejurărilor ce constituie probe,[1010] identificarea făptuitorului[1011], determinarea compoziţiei şi calităţii unei anume substanţe,[1012] stabilirea cauzelor şi mecanismului de producere a unor evenimente,[1013] evidenţierea circuitului financiar - bancar a unor sume de bani utilizate pentru spălarea banilor murdari,[1014] clarificarea contrazicerilor care există între două sau mai multe mijloace de probă

1008 G. Antoniu, *„Constatarea tehnico - ştiinţifică şi constatarea medico - legală"*, în lucrarea colectivă sub coordonarea lui V. Dongoroz, *Explicaţii teoretice ale codului de procedură penală român*, vol. I, *op. cit.*, p. 264.

1009 Idem, p. 270.

1010 V. Bercheşan, *Cercetare penală (criminalistică –teorie şi practică)*, *op. cit.*, p. 256

1011 De pildă, prin examinarea unei urme papilare lăsate de făptuitor la locul comiterii faptei pe un obiect sau a unui înscris ori a vocii şi vorbirii.

1012 Cum ar fi stabilirea că substanţa aflată într-un plic expediat pe adresa unui demnitar reprezintă un agent biologic letal (antrax) sau că, în coletul depus la sediul unui minister, conţine un dispozitiv exploziv improvizat telecomandat etc.

1013 Situaţii existente în cazul atacurilor teroriste ce au condus la catastrofe rutiere, navale sau aeriene ori în cazul exploziilor urmate de incendii, arsonului, actelor de diversiune.

1014 Împrejurări caracteristice infracţiunilor vizând componenta economică a siguranţei naţionale sau utilizarea fondurilor băneşti în folosul unor organizaţii teroriste.

administrate, cu privire la acelaşi aspect al investigaţiei,[1015] stabilirea stării de sănătate din punct de vedere psihiatric a făptuitorului,[1016] ori a stării sanitare a victimelor,[1017] evaluarea forţei probante a unui mijloc de probă deja administrat în cauză,[1018] etc.

Procedeele probatorii în discuţie se mai dispun şi în situaţiile în care părţile din cauza penală aflată în instrumentare solicită administrarea acestui mijloc de probă, invocând prin cererea formulată relevanţa (utilitatea, concludenţa şi pertinenţa) lor. Urmare a verificării şi analizei cererii formulate, organul judiciar admite sau respinge proba, motivat, funcţie de utilitatea şi pertinenţa acesteia în contextul investigaţiei întreprinse.

Aşa se poate întâmpla, de exemplu, atunci când persoana ce se consideră vătămată în drepturile sale fundamentale prin actul interceptării comunicaţiilor sale solicită examinarea tehnică a aparatului telefonic – mobil sau fix – ori a dispozitivului descoperit de el în incinta apartamentului în care domiciliază. Sau, suspectul (inculpatul) căruia i se prezintă procesul verbal de redare a convorbirilor înregistrate nu îşi recunoaşte vocea sau vorbirea, ori porţiuni din convorbire, şi solicită efectuarea unei expertize tehnice sau criminalistice a benzii magnetice şi a vocii şi vorbirii ş.a.m.d.

Sub aspectul **utilităţii folosirii celor două procedee probatorii**, organul judiciar are în vedere eficienţa ştiinţifică precum şi valoarea probantă în contextul ansamblului probator administrat în cauză, prin evidenţierea unor elemente care le pot releva, respectiv *verosimilitatea,*[1019] *pertinenţa*[1020] şi *concludenţa*[1021] lor.

Utilitatea folosirii procedeelor probatorii în discuţie rezultă din caracterul lor concludent. Atunci când concludenţa procedeului probator vizat este acoperită de alte mijloace de probă, deja administrate, folosirea sa devine lipsită de utilitate. Analizată şi evaluată din prisma concludenţei şi utilităţii sale, folosirea unuia, altuia sau amândurora din cele două procedee probatorii devin obligatorii în administrarea probatoriului fie prin dispunerea din oficiu, de către organele judiciare, fie la cererea părţilor din procesul penal.

Analiza necesităţii şi utilităţii dispunerii procedeelor probatorii în discuţie se constituie într-un proces evaluativ continuu, pe parcursul evoluţiei investigaţiei întreprinse, din partea organului judiciar care, de fiecare dată când se impune, va recurge la folosirea lor, cu respectarea condiţiilor şi procedurii prevăzute de lege.

Cu prilejul *decelării unui nou element de fapt*, faţă de cele existente deja, organul judiciar va aprecia necesitatea şi utilitatea dispunerii unei constatări tehnico - ştiinţifice, medico - legale ori expertize judiciare, chiar dacă, potrivit unei aprecieri proprii, nu se întrevăd posibilităţile obţinerii unor concluzii certe pe care le oferă acestea.[1022] Într-o astfel de situaţie cele două procedee probatorii pot să releve dacă elementul de fapt supus examinării

---

[1015] De exemplu, concluziile contradictorii formulate în cazul unor constatări tehnice privind aceeaşi instalaţie de supraveghere electronică sau dispozitiv de interceptarea comunicaţiilor.

[1016] Prin expertiza psihiatrică ce se dispune în legătură cu făptuitorii infracţiunilor de omor deosebit de grav şi atunci când organul judiciar are îndoieli cu privire la starea psihică a învinuitului sau inculpatului.

[1017] De pildă, în cazul unui atac bioterorist se impune examinarea medicală a persoanelor afectate sau suspicionate de a fi fost afectate de utilizarea unor agenţi patogeni, în scopul contaminării lor, prin acţiuni ilicite.

[1018] Este cazul atunci când, de exemplu, constatările tehnico-ştiinţifice, medico-legale, criminalistice şi altele necesită o argumentare ştiinţifică mai amplă, eventual experimente sau exprimarea veridicităţii ştiinţifice a uneia dintre concluzii în raport de altele.

[1019] Proba este verosimilă dacă are ca scop dovedirea unor fapte credibile. (N. Volonciu, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, vol. I, Ed. Paideia, Bucureşti, p. 347)

[1020] O probă este pertinentă dacă are legătură cu obiectul investigaţiei întreprinse. (idem)

[1021] Proba este concludentă dacă are caracter esenţial, relevant pentru soluţionarea cauzei, adică influenţează asupra soluţionării acesteia. Orice probă concludentă este şi pertinentă, dar nu orice probă pertinentă este şi concludentă. (idem)

[1022] C. Aioaniţoaie, C. Pletea, *op. cit.*, p. 240.

poate fi reţinut ca probă utilă şi concludentă investigaţiei ori să îl înlăture ca fiind fără valoare.[1023]

În concret, analiza necesităţii şi utilităţii dispunerii constatărilor tehnico - ştiinţifice, medico - legale ori a expertizelor se realizează prin studierea dosarului cauzei, ceea ce este necesar pentru a se stabili categoriile de urme şi mijloace de probă existente, activităţile şi modul în care au fost procurate, posibilităţile de valorificare ştiinţifică a acestora, aportul pe care îl pot aduce specialiştii la lămurirea împrejurărilor legate de fapta investigată, iar în cazul constatărilor, caracterul de urgenţă este determinat de existenţa pericolului de dispariţie sau de schimbare a situaţiilor de fapt constatate.[1024]

Această analiză corespunde şi operaţiunii concomitente de *selectare*, dintre urmele şi mijloacele materiale de probă administrate în cauză, a acelora ce urmează a fi supuse examenului ştiinţific.[1025]

[160] Momentul dispunerii procedeelor probatorii

Conform prevederilor legale, în situaţia în care *există pericol de dispariţie* a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situaţii de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, organul de urmărire penală poate dispune prin ordonanţă efectuarea unei constatări.

Constatarea este efectuată de către un **specialist care funcţionează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora**.

Certificatul medico - legal are valoarea unui raport de constatare.

După finalizarea raportului de constatare, când organul judiciar apreciază că este necesară opinia unui expert sau când concluziile raportului de constatare sunt contestate, se poate dispune efectuarea unei expertize.[1026]

Potrivit prevederilor legale, **efectuarea unei expertize**, la cerere sau din oficiu, se dispune în condiţiile art. 172 din c.p.p., de către organul de urmărire penală, prin ordonanţă motivată, când pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanţă pentru aflarea adevărului în cauză este necesară şi opinia unui expert. Cererea de efectuare a expertizei trebuie formulată în scris, cu indicarea faptelor şi împrejurărilor supuse evaluării şi a obiectivelor care trebuie lămurite de expert.

Expertiza poate fi efectuată de experţi oficiali din laboratoare sau instituţii de specialitate ori de experţi independenţi autorizaţi din ţară sau din străinătate, în condiţiile legii.

Expertiza şi examinarea medico - legală se efectuează în cadrul instituţiilor medico - legale.

Ordonanţa organului de urmărire penală prin care se dispune efectuarea expertizei trebuie să indice faptele sau împrejurările pe care expertul trebuie să le constate, să le clarifice şi să le evalueze, obiectivele la care trebuie să răspundă, termenul în care trebuie efectuată expertiza, precum şi instituţia ori experţii desemnaţi.

În **domeniile strict specializate**, dacă pentru înţelegerea probelor sunt necesare anumite cunoştinţe specifice sau alte asemenea cunoştinţe, organul de urmărire penală poate

---

[1023] R. Constantin, P. Drăghici, M. Ioniţă, *Expertizele, mijloc de probă în procesul penal*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 2000, p. 32.
[1024] V. Berchesan, *Cercetarea penală*, op. cit., p. 221.
[1025] I. Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 314.
[1026] Art. 172 alin. 9 - 12 din c.p.p.

solicita opinia unor specialişti care funcţionează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora. Dispoziţiile relative la audierea martorului sunt aplicabile în mod corespunzător.

La efectuarea expertizei pot participa experţi independenţi autorizaţi, numiţi la solicitarea părţilor sau subiecţilor procesuali principali[1027].

Constatările tehnice, criminalistice şi medico - legale se dispun în momentul în care organul judiciar ajunge în posesia urmelor ori mijloacelor materiale de probă sau atunci când constată starea, împrejurarea ori situaţia care face necesară şi utilă recurgerea la acest procedeu probator, moment ce se poate situa, din perspectiva desfăşurării investigaţiei **după** primirea sesizării, conform art. 289 – 291 din c.p.p., **după** cercetarea la faţa locului, constatarea infracţiunii flagrante, percheziţiei, ridicării de obiecte sau înscrisuri ori imediat posterior unor alte activităţi de urmărire penală: ascultarea persoanelor, reconstituire, prezentare din grup pentru recunoaştere etc., deci între momentul dispunerii începerii urmăririi penale faţă de faptă, putând avea şi scopul verificării şi clarificării actului de sesizare[1028].

Expertizele judiciare se dispun, de regulă, după ce în cauza investigată s-a dispus începerea urmăririi penale – faţă de persoană – şi în condiţii în care părţilor implicate li se explică posibilitatea formulării unor obiective şi a desemnării unui expert parte.[1029]

Acest moment devine oportun atunci când există administrate la dosar probe a căror suficienţă cantitativă şi calitativă o fac posibilă, în aşa fel încât nici să nu se întârzie efectuarea unei expertize indispensabile soluţionării cauzei, dar nici să nu se dispună efectuarea unei expertize fără importanţă, ceea ce ar duce la întârzierea nejustificată a procesului judiciar.[1030]

Astfel, momentul dispunerii expertizei judiciare poate fi cantonat oricând în timp, după începerea urmăririi penale şi până la finalul cercetării judecătoreşti.

[1027] Art. 172 alin. 8 din c.p.p.

[1028] Art. 172 alin. 9 – 12 din c.p.p. (9) Când există pericol de dispariţie a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situaţii de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, organul de urmărire penală poate dispune prin ordonanţă efectuarea unei constatări. (10) Constatarea este efectuată de către un specialist care funcţionează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora. (11) Certificatul medico - legal are valoarea unui raport de constatare. (12) După finalizarea raportului de constatare, când organul judiciar apreciază că este necesară opinia unui expert sau când concluziile raportului de constatare sunt contestate, se poate dispune efectuarea unei expertize.

[1029] Art. 172 alin. 1 - 8 din c.p.p. Dispunerea efectuării expertizei sau a constatării (1) Efectuarea unei expertize se dispune când pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanţă pentru aflarea adevărului în cauză este necesară şi opinia unui expert. (2) Expertiza se dispune, în condiţiile art. 100, la cerere sau din oficiu, de către organul de urmărire penală, prin ordonanţă motivată, iar în cursul judecăţii se dispune de către instanţă, prin încheiere motivată. (3) Cererea de efectuare a expertizei trebuie formulată în scris, cu indicarea faptelor şi împrejurărilor supuse evaluării şi a obiectivelor care trebuie lămurite de expert. (4) Expertiza poate fi efectuată de experţi oficiali din laboratoare sau instituţii de specialitate ori de experţi independenţi autorizaţi din ţară sau din străinătate, în condiţiile legii. (5) Expertiza şi examinarea medico-legală se efectuează în cadrul instituţiilor medico - legale. (6) Ordonanţa organului de urmărire penală sau încheierea instanţei prin care se dispune efectuarea expertizei trebuie să indice faptele sau împrejurările pe care expertul trebuie să le constate, să le clarifice şi să le evalueze, obiectivele la care trebuie să răspundă, termenul în care trebuie efectuată expertiza, precum şi instituţia ori experţii desemnaţi. (7) În domeniile strict specializate, dacă pentru înţelegerea probelor sunt necesare anumite cunoştinţe specifice sau alte asemenea cunoştinţe, instanţa ori organul de urmărire penală poate solicita opinia unor specialişti care funcţionează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora. Dispoziţiile relative la audierea martorului sunt aplicabile în mod corespunzător. (8) La efectuarea expertizei pot participa experţi independenţi autorizaţi, numiţi la solicitarea părţilor sau subiecţilor procesuali principali.

[1030] C. Suciu, *Criminalistica*, *op. cit.*, p. 571.

Legat de alegerea momentului ordonării efectuării constatărilor sau expertizelor un aspect semnificativ îl reprezintă *oportunitatea* dispunerii lor.

În cazurile în care obiectul procedeului probator îl constituie examinarea comparativă cu finalitatea identificării individuale[1031], dispunerea acestuia poate avea loc numai atunci când au fost procurate materialele necesare procesului comparativ cu obiectul de identificat.

[161] Pregătirea materialelor ce vor fi supuse examinării

Un moment important, de care depinde obţinerea unor concluzii ştiinţifice care să profite investigaţiei întreprinse, îl reprezintă pregătirea materialelor ce urmează a fi puse la dispoziţia specialiştilor ori experţilor cu prilejul dispunerii constatărilor ori expertizelor tehnice, medico - legale sau criminalistice.

Oferirea expertului sau specialistului a unor materiale în litigiu sau de comparaţie suficiente cantitativ şi valoroase calitativ pot contribui substanţial la soluţionarea obiectivelor avute în vedere de organul judiciar.

Prevederile legale şi regulile tactice criminalistice consacrate în practica dispunerii constatărilor şi expertizelor de toate categoriile şi genurile instituie **obligativitatea organului judiciar care utilizează procedeele probatorii în discuţie să pună la dispoziţia specialiştilor ori experţilor materialele necesare efectuării lucrării dispuse care constau în obiectele de identificat cât şi cele identificatoare, în original**[1032], precum şi a unor documente de urmărire penală (cum ar fi, procesele verbale de cercetare la faţa locului, fotografiile, schiţele întocmite cu această ocazie, acte medico - legale, documente financiar - contabile ori bancare ridicate în faza de urmărire penală etc.), în general, orice materiale utile constatării sau expertizei.[1033]

Pregătirea materialelor ce vor fi supuse examinării parcurge mai multe etape după cum urmează:

- *selectarea obiectelor* ce urmează a fi examinate de specialişti ori experţi,
- *verificarea autenticităţii materialului de examinat* (corpul uman, mijloc material de probă, corp delict, înscris, orice alt obiect sau substanţă), şi a concordanţei dintre caracteristicile şi proprietăţile materialului respectiv şi cele descrise în actele prin care a fost fixată relevarea, ridicarea ori descoperirea sa;
- *verificarea legalităţii modalităţii în care materialul în discuţie a fost administrat în cauza investigată*;
- examinarea actelor de urmărire penală în care se relevă existenţa materialului respectiv;
- studierea amănunţită a urmelor şi mijloacelor materiale de probă;[1034]
- şi, în sfârşit, *obţinerea materialelor de comparaţie* (obiectele identificatoare sau obiectele mijloc) în cazul când obiectivul constatării sau expertizei ordonate constă într-un proces de identificare individuală[1035].

1031 L. Ionescu, D. Sandu, *Identificarea criminalistică*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1990, p. 59.

1032 L. Ionescu, D. Sandu, *Identificarea criminalistică*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1990, p. 347. În acelaşi sens şi L.T. Mocsy, *„Obligaţia organului solicitator de a pune la dispoziţia expertului materialele necesare efectuării expertizei"*, în *Probleme de criminalistică şi criminologie* nr. 2/1983, p. 103 - 105.

1033 Idem, p. 149.

1034 C. Aioaniţoaie, C. Pletea, *„Constatarea tehnico - ştiinţifică şi expertiza"*, în lucrarea colectivă, sub coordonarea C. Aioaniţoaie şi I.E. Sandu, *Tratat de tactică criminalistică*, ediţia a II-a revăzută şi completată, Ed. Carpaţi, Craiova, 1992, p. 239.

1035 L. Ionescu, D. Sandu, *op.cit.*, p. 59.

Parcurgerea acestor etape incumbă, aproape în exclusivitate, organului judiciar care recurge la aceste procedee probatorii.

Faza selectării obiectelor, stărilor, situațiilor, împrejurărilor ce urmează a fi examinate de specialiști ori experți este anticipată de **analiza necesității și utilității dispunerii efectuării procedeelor probatorii,** astfel că organului judiciar îi incumbă sarcina pregătirii acestora pentru remiterea efectivă specialistului, potrivit regulilor elaborate de tehnica criminalistică cu privire la *conservarea* și *ambalarea* lor, în vederea înlăturării posibilității de substituire sau înlocuire întâmplătoare.[1036] Cu acest prilej organul judiciar constată, prin propriile cunoștințe sau consultând un specialist,[1037] aspectele legate de *suficiența cantitativă* și *corespunderea calitativă* a materialului ce urmează a fi supus examinării.[1038]

Verificarea autenticității materialului ce urmează a fi examinat are menirea de a se constata dacă acesta nu a fost substituit, contrafăcut, înlocuit din eroare, împrejurări ce nu se pot exclude *de plano*.

De pildă, înlocuirea unei benzi magnetice sau a unei casete audio ori video sau ștergerea momentelor semnificative pe care le relevau, ori schimbarea întâmplătoare a eprubetei în care se afla recoltată substanța bănuită a fi agentul chimic sau biologic care a constituit elementul producerii unei arme chimice ori biologice etc.

Pe de altă parte, între datele privind caracteristicile și proprietățile materialului, așa cum au fost descrise în actele procedurale, și cele remise specialistului ori expertului trebuie să existe concordanță pentru eliminarea oricăror suspiciuni și inexactități posibile.

Atunci când materialele în cauză au mai fost utilizate cu prilejul unor alte examinări (constatări ori expertize anterioare, ceea ce îndeobște se întâmplă în cazul dispunerii unei noi expertize) ori au suferit modificări, transformări – intenționate sau accidentale – acestea trebuie relevate în mod obligatoriu specialistului sau expertului.[1039]

Organul judiciar este dator să verifice *legalitatea administrării*, cu prilejul investigației întreprinse, *a materialului ce va fi supus examinării*, pentru a se elimina efectuarea unei constatări sau expertize, care nu poate avea relevanță procesuală în contextul obținerii lor în condiții neprocedurale, caracterul unor concluzii științifice în asemenea situații fiind exclusiv extrajudiciar.

Urmele, mijloacele materiale de probă nemenționate în procesul verbal prin care au fost ridicate nu pot fi puse la dispoziția specialistului sau expertului căruia i s-a dispus o constatare sau expertiză ce profită unui proces judiciar,[1040] ci pot, eventual, să capete doar o relevanță strict informativă.

Nerespectarea condițiilor legale susmenționate poate avea drept efect, fie restituirea materialelor în vederea completării lor, de specialistul sau expertul desemnat către organul judiciar care a dispus efectuarea expertizelor, fie obținerea unor concluzii de probabilitate sau de imposibilitate de rezolvare a problemei din partea expertului, ori prelungirea inutilă a investigației.

O altă fază a pregătirii dispunerii procedeelor probatorii în discuție o reprezintă *studierea de către organul judiciar a materialului ce urmează a fi supus examinării*, ce este

---

[1036] A. Ciopraga, *Criminalistica – tratat de tactică*, Ed. Gama, Iași, 1996, p. 403.

[1037] C. Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 571. Autorul nu exclude colaborarea între organul judiciar care ordonă efectuarea unuia dintre cele două procedee probatorii în discuție și specialistul sau expertul, care urmează a fi desemnat, în momentele anterioare dispunerii activităților, ce capătă caracterul unei informări și este frecvent utilizată în practica organelor judiciare.

[1038] I. Mircea, *op.cit.*, p. 314.

[1039] L. Ionescu, D. Sandu, *op.cit.*, p. 149; în același sens, C. Aioanițoaie, C. Pletea, *op.cit.*, p. 241.

[1040] C. Aioanițoaie, C. Pletea, *op.cit.*, p. 241.

necesară din perspectiva cunoaşterii caracteristicilor esenţiale ale acestuia, atât pentru asigurarea premiselor formulării unor întrebări pertinente specialistului ori expertului şi, în acelaşi timp, întrezărirea unei valorificări eficiente a concluziilor obţinute, în cadrul investigaţiei întreprinse, cât şi pentru activitatea de procurare a materialelor de comparaţie corespunzătoare[1041].

De exemplu, în domeniul actelor suspecte de fals, studierea materialelor ce urmează a fi supuse expertizei sau constatării criminalistice, presupune ***examinarea generală*** *(aspectul de ansamblu al actului, conţinutul său, hârtia, formularul pe care se află menţiunile suspectate, materialul de scriere, antetul, numărul de înregistrare, data, semnăturile, impresiunile de ştampile aplicate, rezoluţiile, notările ori adnotările existente pe recto sau pe verso actului etc.) şi* ***examinarea specială*** *(verificarea actului sub diferite unghiuri de incidenţă a luminii naturale sau artificiale, la lupă, sub acţiunea lămpilor UV etc.), de către organul judiciar.*[1042]

Cu acest prilej sunt decelabile, chiar şi unui nespecialist în tehnica criminalistică a examinării documentelor, o serie de *elemente şi aspecte ce sugerează indici de neautenticitate* (urme de ştergere, adăugire, copiere, neconcordanţa detaliilor impresiunilor ştampilei originale şi a celei aplicate, aplicarea unei alte fotografii ş.a.).[1043]

În aceeaşi măsură, operaţiunea de studiere a materialului ce urmează a fi supus examinării ştiinţifice, este valabilă în cazul oricărei urme sau mijloc material de probă (*impresiune digito - palmară, armă, muniţie, substanţă*) ca şi unor stări, situaţii (*de pildă, incendii, explozii etc.*), corp omenesc (*este cazul cadavrelor, situaţie în care pledez pentru prezenţa organului judiciar la efectuarea autopsiei*[1044]), îşi are raţiunea pentru utilitatea perceperii de către organul judiciar a unor elemente ce asigură familiarizarea cu materialul respectiv şi profită, atât formulării corecte a întrebărilor ce se adresează specialistului sau expertului, cât şi administrării materialelor de comparaţie necesare examinării comparative atunci când se solicită identificarea individuală.

Practica investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi actelor de terorism a demonstrat că la efectuarea activităţilor precum *cercetarea la faţa locului, organizarea surprinderii în flagrant, ridicarea de obiecte şi înscrisuri ori percheziţia* participă, prin cooptarea în echipă, tehnicieni şi specialişti sau experţi care, fie aparţin organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi/sau organelor judiciare fie sunt atraşi de la instituţii de specialitate sau laboratoare de criminalistică ori medico-legale, fie dintre experţii judiciari autorizaţi de Ministerul Justiţiei, funcţie de natura manifestării ilicite constatate ori investigate.

În unele împrejurări, în astfel de situaţii, momentul descoperirii urmei, mijlocului material de probă, a stării fenomenului perceput coincide cu evidenţierea necesităţii examinării lor ştiinţifice, cu studierea lor operativă şi cu remiterea, de îndată, spre examinare specialiştilor ori experţilor, concomitent cu dispunerea efectuării procedeului probator considerat necesar.

[1041] C. Aioaniţoaie, C. Pletea, *op.cit.*, p. 241.

[1042] D. Sandu, *Falsul în acte – descoperire şi combatere prin mijloace criminalistice*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1994, p. 18 - 19.

[1043] Tehnica acestei faze preliminare, ce presupune examinarea documentului suspect de fals de către organul judiciar, anterior dispunerii constatării ori expertizei criminalistice grafoscopice este detaliată în lucrarea suscitată, D. Sandu, op.cit., p. 18 - 19, constituind un ghid la îndemâna oricărui investigator sau organ judiciar.

[1044] Învederez necesitatea prezenţei necondiţionate a organului judiciar care investighează o cauză penală în care urmările manifestării ilicite constau în victime umane, la examinarea externă şi internă a cadavrului, cu prilejul efectuării autopsiei, alături de medicul legist, împrejurare ce este de natură să asigure cunoaşterea unor aspecte care profită benefic investigaţiei.

Aşa de exemplu constatarea existenţei unui plic expediat pe adresa unei persoane ce desfăşoară o activitate importantă de stat, în legătură cu care s-a formulat ameninţarea că ar conţine un agent biologic cu efecte letale (de pildă antrax) determină ridicarea respectivului plic, în condiţii speciale ce înlătură posibilitatea de contaminare şi remiterea de urgenţă specialiştilor, pentru constatarea corespunzătoare.

În aceeaşi măsură, prezenţa specialiştilor pentru dezamorsarea unui dispozitiv explozibil improvizat, montat într-o maşină capcană sau abandonat într-un loc public intens populat (de pildă, aerogară, staţie C.F.R.., staţie de metrou) este concomitentă cu necesitatea stabilirii, de urgenţă, a caracteristicilor tehnice ale acestuia ce se realizează, uneori, de specialiştii în dezamorsare (a se vedea dos. Nr. 77/D/P/2005 al D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Timişoara, exemplificat în partea a II-a a lucrării).

Operaţiunile pregătitoare ale materialelor ce urmează a fi supuse examinării sunt facilitate considerabil, în asemenea împrejurări, de tehnicieni, specialişti sau experţii prezenţi la activităţile investigative exemplificate, iar materialele respective sunt ridicate, *decontaminate, manipulate* şi *conservate* potrivit regulilor criminalistice,[1045] medicale şi tehnice consacrate şi specifice particularităţilor lor.

Studierea materialelor în acest context este realizată de organul judiciar în strânsă cooperare şi conlucrare cu specialiştii menţionaţi, fie la locul săvârşirii faptei, fie la locul unde se constată flagrantul comiterii infracţiunii sau acolo unde se ridică obiecte şi înscrisuri ori se efectuează percheziţia.

Această stare de lucruri este specifică infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism realizate prin mijloace violente şi agresive (*atentate, acte de diversiune etc.*), dar şi în cazul altora care necesită percheziţii, ori se organizează surprinderea în flagrant (*de exemplu, faptele care au ca obiect informaţii clasificate*).

Prin *dispunerea operativă a efectuării procedeelor probatorii* în discuţie şi, mai ales, obţinerea concluziilor ştiinţifice, se verifică şi elimină sau emit noi versiuni cu privire la natura faptei şi modalităţile de săvârşire, direcţionându-se şi dinamicizându-se în acelaşi timp investigaţia întreprinsă.

Alteori, studierea materialelor ce urmează a fi examinate ştiinţific succede în timp, la un moment mai apropiat sau mai îndepărtat, de momentul descoperirii urmei, mijlocului material de probă, stării, situaţiei ori fenomenului, aflate în legătură cauzală cu fapta investigată şi, mai mult, un alt organ judiciar, decât cel care a participat la depistarea, constatarea ori perceperea acestora, urmează a dispune efectuarea unuia din cele două procedee probatorii în discuţie.

În asemenea împrejurări este recomandabil ca, în plus faţă de studierea propriu-zisă a materialului sub aspectul caracteristicilor şi proprietăţilor sale şi colaborarea cu specialişti în domeniul vizat (*criminalişti, medici legişti, cei cu înaltă calificare şi specializare în materie*), să existe o **consultare lămuritoare cu organele judiciare** ce au făcut parte din echipa de constatare sau cercetare la faţa locului cu prilejul cărora a fost descoperit şi ridicat materialul respectiv.

În cazul în care obiectivul constatării sau expertizei ce se dispune îl constituie *identificarea individuală a obiectului în litigiu* (sau obiectul scop al procesului de

---

[1045] I.R. Constantin, M. Constantin, Gh. Păşescu, *„Procedee şi tehnici de ridicare, ambalare şi transportare a urmelor şi a altor mijloace materiale de probă"*, în lucrarea colectivă (sub coordonarea lui O. Pop, I. Anghelescu, L. Coman, I.R. Constantin, M. Constantinescu, I. Grigorescu, A. Haşnaş, V. Lăpăduşi) *Tratat de criminalistică*, vol. I, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1976, p. 401 - 416.

identificare[1046]), organului judiciar îi incumbă *sarcina obţinerii materialelor de comparaţie*, ce urmează a fi puse la dispoziţia expertului.

Materialul de comparaţie trebuie să îndeplinească mai multe condiţii pentru a profita examenului comparativ şi anume: să fie de aceeaşi natură, să aibă caracteristicile esenţiale relativ stabile, care să se menţină pe o durată de timp necesară cercetării criminalistice şi să fie de calitate bună, reprezentative şi suficiente sub aspect cantitativ[1047] şi să fie obţinut potrivit regulilor criminalistice şi procedural penale.

Materiale de comparaţie constau în obiectele presupus creatoare ale urmelor, impresiuni ale acestora sau mostre de referinţă şi se procură prin diferite metode, funcţie, în primul rând, de natura materialului respectiv: obiecte din natură, obiecte confecţionate artizanal sau industrial, acte, substanţe etc.

Una din *metodele de procurare* o reprezintă **selectarea** obiectelor identificatoare din cercul obiectelor suspecte care se constituie de organele judiciare, pe baza criteriilor de apartenenţă generică în raport de caracteristicile şi proprietăţile obiectului de identificat, şi ca rezultat al activităţilor investigative de căutare a acestora, la care se adaugă obţinerea de modele – tip,[1048] probe preconstituite (sau libere),[1049] de la persoanele cuprinse în cercul de bănuiţi.

O altă metodă consacrată în criminalistică o reprezintă *experimentul sau obţinerea de probe experimentale,*[1050] cu aplicabilitate în investigarea evenimentelor deosebite (incendii, explozii) susceptibile de a constitui infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism naţionale, cum a fost situaţia în cazul exemplificat cu dosarul nr. 77/D/P/2005 al D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Timişoara.

În legătură cu materialele de comparaţie care se pun la dispoziţia specialistului sau expertului, *organului judiciar îi revin mai multe obligaţii* şi anume:

- să verifice dacă au fost respectate prevederile legale şi regulile criminalistice cu prilejul ridicării lor şi dacă acestea sunt corect descrise în procesele verbale ori actele întocmite cu această ocazie;
- atunci când este cazul să le prezinte persoanelor de la care provin pentru a le identifica;
- să confrunte datele privind materialele de comparaţie menţionate în actele de ridicare a acestora cu obiectele înseşi, şi numai atunci când constată respectarea prevederilor legale şi regulilor criminalistice să le remită specialistului sau expertului.

În cazul anumitor obiecte, substanţe sau stări, situaţii, fenomene organului judiciar nu îi incumbă obligaţia procurării materialelor de comparaţie, astfel de împrejurare fiind determinată de natura acestora ori de existenţa unor motive obiective.

[1046] I. Mircea, *op.cit.*, p. 14.
[1047] I. Mircea, *op.cit.*, p. 14, 314.
[1048] Adică impresiunile obţinute experimental cu obiectele bănuite de a le fi creat la momentul săvârşirii faptei (I. Mircea, *op.cit.*, p. 14).
[1049] Cele care au luat naştere înainte sau după comiterea faptei, fără legătură cu cauza cercetată (L. Ionescu, D. Sandu, *op.cit.*, p. 155 - 156).
[1050] **Experimentul** se diferenţiază de **reconstituire** (a se vedea în acest sens, E. Stancu *„Reglementarea reconstituirii în legislaţia penală actuală; Posibilitatea efectuării experimentului judiciar"*, în *Ghidul procurorului criminalist*, vol. III, Ed. Helicon, Timişoara, 1995, p. 85 - 101) şi este, **judiciar** (*„procedeu de reproducere a diferitelor împrejurări privind săvârşirea unor fapte cu caracter penal, în scopul de a se verifica dacă acestea se puteau produce în anumite condiţii"*), realizat de obicei de organul judiciar sau **criminalistic** (folosit în activitatea de expertiză criminalistică), realizat de experţi sau specialişti. (A. Frăţilă, *„Experimentul judiciar şi experimentul criminalistic"*, în culegerea Ministerului Justiţiei, Institutul Naţional de Expertize criminalistice: *Expertiza criminalistică*, Timişoara, 1999, p. 169 - 176).

Aşa de pildă, în cazul unor *agenţi chimici sau biologici cu potenţial ridicat infectogen sau contaminant* (antrax, bacilul de carbon, ricina, virusul Ebola) constatările sau expertizele se realizează pe baza examinărilor, în condiţiile recoltării şi manipulării probelor specifice, în exclusivitate de către specialiştii respectivi, sau, în cazul *expertizelor balistice*, când tragerile experimentale în vederea obţinerii de modele tip de comparat ori pentru a se constata starea de funcţionare a armei se realizează de către specialistul ori expertul desemnat.

[162] Formularea întrebărilor care se adresează specialistului sau expertului

Întrebările adresate specialistului sau expertului sunt supuse unor cerinţe tactice generale, în sensul că trebuie să se refere la obiectul expertizei, să fie **clare, precise şi corect formulate, să fie puse în aşa fel încât să oblige la un răspuns cert (pozitiv sau negativ), suita de întrebări să aibă o legătură logică între ele, să nu depăşească domeniul de specialitate delimitat de cunoştinţele specialistului sau expertului numit şi să nu se refere la aspecte de ordin strict juridic cum ar fi, încadrarea juridică, forma de vinovăţie ş.a.**[1051]

Pentru a fi asigurate cerinţele tactice generale, în situaţiile în care se impune, organul judiciar are latitudinea de *a se consulta*, cu prilejul formulării întrebărilor, fie cu specialişti din domeniul vizat de obiectul expertizei sau constatării, fie cu specialiştii şi experţii care urmează să fie desemnaţi pentru efectuarea lucrării.

Această consultare are caracterul unei *informări tehnico-ştiinţifice* în scopul stabilirii posibilităţilor ştiinţifice dintr-un domeniu sau altul, a aspectelor ce pot fi lămurite prin examinarea ştiinţifică, ceea ce este de natură să-i clarifice organului judiciar conţinutul întrebărilor pe care le formulează, iar pe de altă parte să delimiteze sfera specialiştilor la care apelează.

În nici un caz însă prin această consultare sarcina formulării întrebărilor nu se transferă de către organul judiciar specialistului sau expertului desemnat prin rezoluţia sau ordonanţa de dispunerea a efectuării lucrării, ci are doar rolul de a suplini cunoştinţele de strictă specialitate, în domeniul vizat, ale organului judiciar.

Părţile din procesul penal pot, la rândul lor, să formuleze întrebări pentru specialist sau expert, cerere care, dacă este admisă de organul judiciar, se încorporează în cuprinsul rezoluţiei sau ordonanţei pe care o emite acest organ şi prin care ordonă efectuarea procedeului probator tehnic, făcând menţiunea că aparţin celui ce le-a solicitat.

[163] Alegerea instituţiei sau experţilor ce urmează a fi desemnaţi pentru efectuarea lucrării. Drepturile şi obligaţiilor experţilor. Înlocuirea expertului

Regimul juridic al numirii experţilor este configurat de prevederile codului de procedură penală.[1052]

[1051] R. Constantin, P. Drăghici, M. Ioniţă, *op.cit.*, p. 34, şi, în acelaşi sens, V. Bercheşan, *Cercetarea penală (Criminalistică – teorie şi practică)*, *op.cit.*, p. 222.

[1052] Art. 173 din c.p.p. **Numirea expertului** (1) Expertul este numit prin ordonanţa organului de urmărire penală sau prin încheierea instanţei. (2) Organul de urmărire penală sau instanţa desemnează, de regulă, un singur expert, cu excepţia situaţiilor în care, ca urmare a complexităţii expertizei, sunt necesare cunoştinţe specializate din discipline distincte, situaţie în care desemnează doi sau mai mulţi experţi. (3) Când expertiza urmează să fie efectuată de o instituţie medico - legală, de un institut sau laborator de specialitate, desemnarea unuia sau a mai multor experţi se face de către acea instituţie, potrivit legii. (4) Părţile şi subiecţii procesuali principali au dreptul să solicite ca la efectuarea expertizei să participe un expert recomandat de acestea. În cazul în care expertiza este dispusă de instanţă, procurorul poate solicita ca un expert recomandat de acesta să participe la efectuarea expertizei. (5) Expertul, instituţia medico-legală, institutul sau laboratorul de specialitate, la cererea expertului, poate solicita, atunci când consideră necesar, participarea specialiştilor de la alte instituţii sau avizul acestora. (6) Instituţia medico - legală, institutul sau laboratorul de specialitate comunică organului judiciar care a dispus efectuarea expertizei numele experţilor desemnaţi.

Pentru efectuarea *constatărilor şi expertizelor medico - legale şi criminalistice* funcţionează în legislaţia penală **principiul expertizei şi constatării oficiale**, în sensul că acestea nu pot fi efectuate decât în cadrul unor instituţii specializate, enumerate limitativ în textul de lege.

Constatarea şi expertiza medico - legală este reglementată prin dispoziţiile din Ordonanţa Guvernului României nr. 1/2000, H.G.R. nr. 774/2000 şi Ordinul comun al Ministerului Justiţiei şi Sănătăţii nr. 1134/C/255/2000.[1053]

Expertiza criminalistică din **sistemul Ministerului Justiţiei** este reglementată prin Hotărârea Guvernului României nr. 368/1998 modificată prin H.G.R. nr. 458/2009, Ordinul nr. 1901/C/24 iunie 2015 de aprobare a Regulamentului din 11 iunie 2015 de organizare şi funcţionare a **Institutului Naţional de Expertize Criminalistice (I.N.E.C.)**

Constatări şi expertize criminalistice se efectuează şi de către **Institutul Naţional de Criminalistică din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei.**[1054]

Institutul Naţional de Expertize Criminalistice din cadrul Ministerului Justiţiei, Institutul Naţional de Criminalistică din cadrul I.G.P. şi Institutul de Medicină Legală „Prof.dr. Mina Minovici" sunt organizate, potrivit reglementărilor proprii, în profil teritorial, cu competenţe şi atribuţii specifice.

În cazul constatărilor şi expertizelor medico - legale şi criminalistice *organul judiciar va alege instituţia ce urmează a efectua lucrările potrivit competenţei materiale, funcţionale şi teritoriale* stabilite prin normele de reglementare ale acestor instituţii, expertizele de acest gen fiind, potrivit legii, efectuate de experţii oficiali ce funcţionează în cadrul instituţiilor.

Atunci când necesităţile obiective şi ştiinţifice impun, instituţiile desemnate cu efectuarea lucrării, pot să apeleze la părerea, serviciile, avizul de specialitate sau asistenţa altor instituţii sau specialişti în domeniu.

O altă categorie de expertize care sunt necesare, utile şi concludente cauzelor penale având ca obiect infracţiuni contra securităţii naţionale şi de terorism sunt ***expertizele tehnice judiciare***, care au, la rândul lor, o reglementare proprie[1055] şi ***expertizele contabile judiciare.***[1056]

Expertizele judiciare tehnice se pot dispune în domenii extrem de variate ale vieţii economice, sociale, ştiinţifice şi militare, denumirea specialităţii acesteia reflectând specificitatea şi specializarea necesară întocmirii lucrării, iar cele **judiciar contabile**, în contabilitate, finanţe şi bănci, merceologie etc.

În ce priveşte aceste categorii de expertize, *alegerea experţilor* se realizează de către organul judiciar potrivit unor reguli comune constând în:

- ✓ obţinerea unei liste de 3 sau mai mulţi experţi tehnici ori contabili sau societăţi cu acest obiect de activitate, de la Biroul Central pentru expertize tehnice ori Corpului Experţilor Contabili[1057] din cadrul Ministerului Justiţiei sau birourile locale (judeţene) de expertize judiciare tehnice şi contabile de pe lângă tribunal;

[1053] D.I. Cristescu, *Reglementarea constatărilor şi expertizelor medico - legale*, revista Dreptul nr. 2/2002, p. 17 - 44.

[1054] Art. 26 alin. 1 pct. 15 din Legea nr. 218/23 aprilie 2002 privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei Române.

[1055] Ordonanţa Guvernului României nr. 2/21 ianuarie 2000 şi Ordinul nr. 1322/C/2000 al Ministerului Justiţiei; I. Tun, *Reglementarea expertizei tehnice judiciare*, în revista Dreptul nr. 12/2000, p. 23 - 27.

[1056] Ordonanţa Guvernului României nr. 64/1994, aprobată şi modificată prin Legea nr. 42/1995, modificată şi completată prin OGR nr. 50/1997 şi OGR nr. 89/1998, aprobată prin Legea nr. 186/1999.

[1057] R. Constantin, P. Drăghici, M. Ioniţă, *op.cit*, p. 101.

✓ dintre experţii desemnaţi, organul judiciar alege 1, 2 sau 3, în raport de amploarea şi complexitatea lucrării, numele ori denumirea acestora fiind comunicată instituţiei care i-a recomandat şi părţilor din dosarul instrumentat.

Alegerea experţilor tehnici ori contabili are în vedere unele criterii între care o semnificaţie deosebită îl reprezintă acela de a nu face parte dintre angajaţii instituţiei sau agentului economic unde a avut loc manifestarea ilicită împotriva securităţii naţionale şi de a nu se afla într-o legătură sau sistem de relaţii cu persoanele cercetate.[1058]

Odată numiţi experţii sau instituţia (în cazul expertizelor medico - legale şi criminalistice), organul judiciar va proceda la *încunoştinţarea părţilor din cauza investigată* (suspect, inculpat, parte responsabilă civilmente, parte civilă), le face cunoscut obiectul expertizei precum şi întrebările la care experţii urmează să răspundă, părţile având dreptul să facă observaţii cu privire la acestea precum şi să solicite modificarea ori completarea lor.

Părţile din cauza investigată *au dreptul să recomande un alt expert* decât cei desemnaţi de organul judiciar care să participe la efectuarea expertizei, în condiţiile prevăzute de normele de reglementare.

Astfel la efectuarea expertizei medico-legale poate participa un medic *legist sau alţi specialişti*[1059] iar în situaţia expertizei criminalistice, un *expert criminalist autorizat,*[1060] la fel şi în cazul celorlalte categorii de expertize.

Dacă există împrejurări deosebite în ce priveşte examinarea ştiinţifică şi survine imposibilitatea obiectivă a efectuării lucrării (cum ar fi, de pildă, lipsa instrumentarului tehnico - ştiinţific, absenţa din dotare a unor reactivi etc.) pentru realizarea constatării ori expertizei medico-legale sau criminalistice pot fi desemnate **institute de specialitate ori specialişti din domeniul respectiv, din ţară sau străinătate,** care nu se încadrează în categoria susmenţionată.

Drepturile şi obligaţiile expertului sunt stipulate de prevederile codului de procedură penală, după cum urmează:

- Expertul are dreptul de a refuza efectuarea expertizei pentru aceleaşi motive pentru care martorul poate refuza depunerea mărturiei.
- Expertul are dreptul să ia cunoştinţă de materialul dosarului necesar pentru efectuarea expertizei.
- Expertul poate cere lămuriri organului judiciar care a dispus efectuarea expertizei cu privire la anumite fapte ori împrejurări ale cauzei ce trebuie evaluate.
- Expertul poate cere lămuriri părţilor şi subiecţilor procesuali principali, cu încuviinţarea şi în condiţiile stabilite de organele judiciare.
- Expertul are dreptul la un onorariu pentru activitatea depusă în vederea efectuării expertizei, pentru cheltuielile pe care ar trebui să le suporte sau le-a suportat pentru efectuarea expertizei. Cuantumul onorariului este stabilit de către organele judiciare în funcţie de natura şi complexitatea cauzei şi de cheltuielile suportate sau care urmează

[1058] Art. 174 din c.p.p. **Incompatibilitatea expertului** (1) Persoana aflată în vreunul dintre cazurile de incompatibilitate prevăzute de art. 64 nu poate fi desemnată ca expert, iar în cazul în care a fost desemnată, hotărârea judecătorească nu se poate întemeia pe constatările şi concluziile acesteia. Motivul de incompatibilitate trebuie dovedit de cel ce îl invocă. (2) În aceeaşi cauză, o persoană nu poate avea atât calitatea de expert desemnat de organul judiciar, cât şi pe aceea de expert recomandat de unul dintre subiecţii procesuali. (2^1) Nu poate fi desemnată ca expert recomandat de părţi în aceeaşi cauză o persoană care funcţionează în cadrul aceleiaşi instituţii medico-legale, institut sau laborator de specialitate cu expertul desemnat de conducerea instituţiei respective la solicitarea organului judiciar. (4) Dispoziţiile art. 66-68 se aplică în mod corespunzător.

[1059] Art. 28 alin.1 din O.G.R. nr. 1/2000.

[1060] D.I. Cristescu, *Noi reglementări privind expertiza criminalistică*, în revista *Dreptul* nr. 12/2000, p. 12 - 23.

a fi suportate de către expert. Dacă expertiza este efectuată de instituţia medico - legală ori institutul sau laboratorul de specialitate, costul expertizei este stabilit în condiţiile prevăzute de legea specială.

- Expertul poate beneficia şi de măsuri de protecţie, în condiţiile prevăzute la art. 125 din c.p.p.
- Expertul are **obligaţia de a se prezenta** în faţa organelor de urmărire penală sau a instanţei de judecată ori de câte ori este chemat şi de a-şi întocmi raportul de expertiză cu respectarea termenului - limită stabilit în ordonanţa organului de urmărire penală sau în încheierea instanţei. **Termenul - limită** din ordonanţă sau încheiere poate fi prelungit, la cererea expertului, pentru motive întemeiate, fără ca prelungirea totală acordată să fie mai mare de 6 luni. Întârzierea sau refuzul nejustificat de efectuare a expertizei atrage aplicarea unei **amenzi judiciare**, precum şi **răspunderea civilă** a expertului sau a instituţiei desemnate să o efectueze pentru prejudiciile cauzate.[1061]

În anumite situaţii menţionate în prevederile legale **expertul poate fi înlocuit,** ceea ce se dispune prin ordonanţă de către organul de urmărire penală, după citarea expertului, dispoziţie ce se comunică asociaţiei sau corpului profesional de care aparţine acesta:[1062]

- ✓ *dacă refuză sau, în mod nejustificat, nu finalizează raportul de expertiză până la termenul fixat.*
- ✓ *când este admisă declaraţia sa de abţinere sau cererea de recuzare ori în cazul în care se află în imposibilitate obiectivă de a efectua sau finaliza expertiza.*

Expertul înlocuit are obligaţia, sub sancţiunea prevăzută la art. 283 alin. (4), să pună de îndată la dispoziţia organului judiciar toate actele sau obiectele încredinţate, precum şi observaţiile cu privire la activităţile desfăşurate până la momentul înlocuirii sale.

[164] Emiterea actului prin care se dispune efectuarea constatării tehnico-ştiinţifice ori expertizei judiciare

Când dispune efectuarea unei expertize, organul de urmărire penală fixează un *termen la care sunt chemate părţile, subiecţii procesuali principali, precum şi expertul*, dacă acesta a fost desemnat, ocazie cu care se aduce la cunoştinţa a părţilor, a subiecţilor procesuali principali şi a expertului obiectul expertizei şi întrebările la care expertul trebuie să răspundă şi li se pune în vedere că au dreptul să facă observaţii cu privire la aceste întrebări şi că pot cere modificarea sau completarea lor, iar, după caz, sunt indicate expertului obiectele pe care urmează să le analizeze.

Expertul este înştiinţat cu privire la faptul că are *obligaţia de a analiza obiectul expertizei*, de a indica cu exactitate orice observaţie sau constatare şi de a expune o opinie imparţială cu privire la faptele sau împrejurările evaluate, în conformitate cu regulile ştiinţei şi expertizei profesionale, iar părţile şi subiecţii procesuali principali sunt încunoştinţaţi că au dreptul să ceară numirea câte unui expert recomandat de fiecare dintre ele, care să participe la efectuarea expertizei.

După examinarea obiecţiilor şi cererilor făcute de părţi, de subiecţii procesuali principali şi expert, organul de urmărire penală pune în vedere expertului *termenul* în care urmează a fi efectuată expertiza, încunoştinţându-l totodată dacă la efectuarea acesteia urmează să participe părţile sau subiecţii procesuali principali.

[1061] Art. 175 din c.p.p.
[1062] **Art. 176 din c.p.p.**

În cazul în care expertiza urmează să fie efectuată de o instituţie medico-legală, de un laborator de expertiză criminalistică sau de orice institut de specialitate, nu este necesară prezenţa expertului în faţa organului judiciar.[1063]

Organul judiciar întocmeşte **ordonanţa** (care, în situaţia expertizelor, este motivată, conform art. 172 alin. 2 din c.p.p.) al căror conţinut cuprinde: *data emiterii; organul judiciar emitent şi unitatea din care face parte; cauza penală la care se referă şi numărul dosarului, obiectul constatării sau expertizei; temeiul juridic în baza căruia se dispune; denumirea instituţiei sau expertului desemnat să o efectueze; întrebările la care urmează să se răspundă, urmele, mijloacele materiale de probă, materialele de comparaţie care se pun la dispoziţia specialistului sau expertului în vederea efectuării expertizei; actele de urmărire penală sau dosarul cauzei ce se depun spre studiu; specialistul ori expertul desemnat de parte şi a cărui participare la efectuarea expertizei a fost admisă de organul judiciar; termenul de efectuare a lucrării; semnătura şi ştampila unităţii din care face parte organul judiciar; menţiuni despre aducerea la cunoştinţă a specialiştilor sau experţilor desemnaţi faţă de părţi; întrebările formulate de părţi.*[1064]

Organul de urmărire penală stabileşte prin ordonanţă obiectul constatării, întrebările la care trebuie să răspundă specialistul şi termenul în care urmează a fi efectuată lucrarea, iar Raportul de constatare cuprinde descrierea operaţiilor efectuate de specialist, a metodelor, programelor şi echipamentelor utilizate şi concluziile constatării.[1065]

În Ordonanţele prin care se dispun efectuarea expertizelor judiciare, trebuie să se indice faptele sau împrejurările pe care expertul trebuie să le constate, să le clarifice şi să le evalueze, obiectivele la care trebuie să răspundă, termenul în care trebuie efectuată expertiza, precum şi instituţia ori experţii desemnaţi[1066].

[165] După efectuarea expertizei, constatările, clarificările, evaluările şi opinia expertului sunt consemnate într-un **Raport de Expertiză**, care se depune la organul judiciar care a dispus efectuarea expertizei, iar când sunt mai mulţi experţi se întocmeşte un singur raport de expertiză, opiniile separate motivându–se în acelaşi raport.

Conţinutul Raportului de Expertiză cuprinde: a) partea introductivă, în care se arată organul judiciar care a dispus efectuarea expertizei, data când s-a dispus efectuarea acesteia, numele şi prenumele expertului, obiectivele la care expertul urmează să răspundă, data la care a fost efectuată, materialul pe baza căruia expertiza a fost efectuată, dovada încunoştinţării părţilor, dacă au participat la aceasta şi au dat explicaţii în cursul expertizei, data întocmirii raportului de expertiză; b) partea expozitivă prin care sunt descrise operaţiile de efectuare a expertizei, metodele, programele şi echipamentele utilizate; c) concluziile, prin care se răspunde la obiectivele stabilite de organele judiciare, precum şi orice alte precizări şi constatări rezultate din efectuarea expertizei, în legătură cu obiectivele expertizei.

În situaţia în care expertiza a fost efectuată în lipsa părţilor ori a subiecţilor procesuali principali, aceştia sau avocatul lor sunt încunoştinţaţi cu privire la întocmirea raportului de expertiză şi cu privire la dreptul la studierea raportului.[1067]

[166] După examinarea concluziilor Raportului de Expertiză este posibilă:

- fie **audierea expertului,** potrivit dispoziţiilor privitoare la audierea martorilor, dacă organul judiciar apreciază că audierea este necesară pentru lămurirea constatărilor sau concluziilor expertului, acesta poate fi audiat de organul de urmărire penală, la

[1063] Art. 177 din c.p.p.
[1064] Ordonanţele emise de către procuror trebuie să cuprindă menţiunile prevăzute de art. 286 alin. 2 din c.p.p.
[1065] Art. 181[1] din c.p.p.
[1066] Conform prevederilor art. 172 alin. 6 din c.p.p.
[1067] Art. 178 din c.p.p.

cererea părţilor, a subiecţilor procesuali principali sau din oficiu, iar în cazul în care expertiza a fost efectuată de o instituţie medico - legală, institut sau laborator de specialitate, instituţia va desemna un expert, dintre persoanele care au participat la efectuarea expertizei, ce urmează a fi audiat de către organul de urmărire penală sau de instanţă,[1068]

- fie dispunerea unui **supliment de expertiză** de către acelaşi expert **atunci** când organul de urmărire penală, la cerere sau din oficiu, constată că expertiza nu este completă, iar această deficienţă nu poate fi suplinită prin audierea expertului,
- **fie dispunerea şi efectuarea unei alte expertize de către un alt expert**, dacă nu este posibilă desemnarea aceluiaşi expert,

Când expertiza a fost efectuată în cadrul instituţiei medico - legale, unui institut sau laborator de specialitate, organul de urmărire penală se adresează instituţiei respective în vederea efectuării suplimentului de expertiză,[1069]

- **fie efectuarea unei noi expertize,** atunci când concluziile raportului de expertiză sunt neclare sau contradictorii ori între conţinutul şi concluziile raportului de expertiză există contradicţii, iar aceste deficienţe nu pot fi înlăturate prin audierea expertului.

Când organul de urmărire penală dispune efectuarea unei noi expertize de către o instituţie medico - legală, aceasta este efectuată de o **comisie**, în condiţiile legii.[1070]

Secţiunea a 3-a
Particularităţi ale dispunerii constatărilor şi expertizelor medico - legale şi biocriminalistice

[167] Constatările şi expertizele medico - legale constau în examinări şi cercetări privind cadavre umane sau părţi din acestea; referitoare la produse cadaverice şi biologice; şi privind persoane în viaţă; fiind însoţite sau succedate, atunci când este cazul, de examinări complementare, prin care se completează lucrarea deja efectuată, cum ar fi, de exemplu: examene histopatologice, bacteriologice, hematologice, toxicologice, radiologice, biocriminalistice etc., privind piese anatomice, secreţii, dejecţii, pete, urme; examene ale obiectelor şi substanţelor fie la locul faptei, fie la locul unde se află cadavrul.

Regimul juridic al activităţii medico - legale este configurat alături de prevederile din codul de procedură penală (art. 184 – 191 din c.p.p.), de prevederile Ordonanţei nr. 1/2000 privind organizarea activităţii şi funcţionarea instituţiilor de medicină legală, H.G.R. nr. 774/2000, pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a dispoziţiilor O.G.R. nr. 1/2000 şi Ordinului nr. 1134/C/255/2000 al Ministerului Justiţiei şi Ministerului Sănătăţii, pentru aprobarea Normelor procedurale privind efectuarea expertizelor, a constatărilor şi a altor lucrări medico-legale, iar *expertiza medico legală psihiatrică* este reglementată de art. 184 din c.p.p., *autopsia medico legală şi exhumarea* este reglementată de art. 185 şi art. 186 din c.p.p., *autopsia medico - legală a fetusului sau nou născutului* îşi are reglementarea în art. 187 din c.p.p. , *expertiza toxicologică* este reglementată de art. 188 din c.p.p., *examinarea medico legală a persoanei, examinarea fizică şi expertiza genetică* sunt reglementate de art. 189 – 191 din c.p.p.

Examinările complementare nu constituie expertize sau constatări medico - legale, ci reprezintă părţi componente ale actului prin care se materializează constatarea sau expertiza, fiind, în esenţă, suportul doveditor al concluziilor exprimate.

[1068] Art. 179 din c.p.p.
[1069] Art. 180 din c.p.p.
[1070] Art. 181 din c.p.p.

Cu prilejul dispunerii constatărilor şi expertizelor medico - legale, la dispoziţia specialiştilor vor fi puse persoanele care au suferit vătămări ale integrităţii corporale ori sănătăţii sau cadavrele victimelor.

Atunci când există mai multe victime, organul judiciar va întreprinde demersurile investigative necesare pentru identificarea lor, indiferent cât de întinsă este suprafaţa teritorială unde se găsesc.

*De pildă, **în cazul comiterii unui act bioterorist**, organele judiciare în colaborare cu structurile de sănătate publică, au ca sarcină identificarea persoanelor afectate de efectele atacului bioterorist, prin investigaţii, culegere de informaţii, solicitarea prin mijloacele de comunicare în masă ca victimele să se prezinte la organul judiciar etc.*

*În asemenea situaţii **rolul principal** în descoperirea cazului iniţial îl au medicii clinicieni şi medicii specialişti în bacteriologie clinică, iar în ce priveşte depistarea extinderii efectelor agentului biologic, organele judiciare monitorizează solicitările de asistenţă medicală, cererile de medicamente, solicitările adresate serviciilor de urgenţă şi intoxicaţii ori altor laboratoare medicale*[1071]*, în conlucrare cu structurile de sănătate publică.*

Odată identificate victimele şi persoanele expuse sau potenţial expuse contaminării, după acordarea tratamentului corespunzător şi măsurilor de decontaminare, acestea vor fi supuse examinării medico - legale în vederea obţinerii concluziilor ştiinţifice necesare care să profite investigaţiei întregime. Totodată, obiectele de îmbrăcăminte şi încălţăminte, ambalate şi individualizate prin plăcuţe de identificare, bine inventariate se remit specialistului sau expertului medico - legal.

Atunci când victimele se află în tratament epidemiologic, internate în spitale sau la domiciliu împrejurarea se va învedera specialistului ori expertului, comunicându-i-se locaţia unde se află persoana în viaţă ce urmează a fi examinată.

*În mod similar se procedează şi **în situaţiile de atentat cu armele nucleare ori chimice** (adică atunci când sunt folosite ANM – arme de distrugere în masă).*

Dispunerea *constatărilor ori expertizelor medico - legale pe cadavre* este anticipată de pregătirea specifică unor astfel de situaţii, ce presupune pe lângă punerea la dispoziţia medicului legist a cadavrului sau părţilor din acesta (*în cazul cadavrelor dezmembrate, împrăştiate, descompuse*) ori indicarea locului unde se află şi întocmirea dosarului de identificare a acestuia, în care se include şi rezultatul autopsiei.

Identificarea cadavrului se asigură prin aplicarea unei brăţări de identificare, la mâna dreaptă, pe care figurează data, datele de identificare şi persoana sau autoritatea care le-a consemnat. *Brăţara de identificare* nu poate fi înlăturată nici cu ocazia înhumării, iar în cazul în care se impune corectarea datelor de identitate, aceasta se face prin aplicarea unei alte brăţări, fără îndepărtarea celei sau celor anterior aplicate.[1072]

Concomitent, cu pregătirea materialelor ce urmează a fi puse la dispoziţia specialiştilor sau experţilor, organele judiciare derulează activităţi de *identificarea cadavrelor necunoscute*, a părţilor de cadavru (în cazul depesării, sfârtecării, spulberării sau împrăştierii

---

[1071] L. Păun, *Bioterorismul şi armele biologice*, Ed. Amaltea, Bucureşti, 2003, p. 146. Autorul învederează că atunci când atacul bioterorist este deschis (anunţat, revendicat de atentatori), situaţie în care este recunoscut ca atare, mai întâi de structurile informative şi de aplicarea legii penale, acestea sunt în măsură să identifice victimele şi ele vor informa structurile de sănătate publică pentru demersurile ce se impun; iar atunci când atacul este închis (detectat epidemiologic sau la solicitările clinicienilor), cei care depistează, mai întâi, victimele sunt structurile de sănătate publică.

[1072] D.I. Cristescu, *Reglementarea activităţii de constatări şi expertize medico - legale în România*, revista Dreptul nr. 2/2002, p. 17-44 potrivit art. 36 pct. 2 din Ordinul comun al Ministerului Justiţiei şi Ministerului Sănătăţii, nr. 1134/C/25.05.2000 şi nr. 255/04.04.2000, publicat în Monitorul Oficial, partea I, nr. 459/19.07.2000.

acestuia[1073]), prin procedeele şi metodele consacrate în criminalistică: metoda portretului vorbit,[1074] prezentarea pentru recunoaştere, dactiloscopia, expertiza fotografiei de portret, antropologia judiciară, odontologia şi altele.[1075]

În cazul *victimelor unor catastrofe*, activitatea de identificare a cadavrelor[1076] este anticipată de operaţiuni premergătoare constând în îmbinarea resturilor sau bucăţilor de cadavre, „toaletarea" cadavrului, executarea fotografiei de semnalmente, fişa de identificare, recoltarea de probe biologice,[1077] îmbrăcarea cadavrelor în hainele descoperite.[1078]

Identificarea propriu-zisă are loc după metodele clasice (după desenele papilare,[1079] după tatuaj şi alte semne particulare,[1080] după încălţămintea sau îmbrăcămintea purtată,[1081] după obiectele găsite asupra cadavrului,[1082] după urmele unor leziuni vechi sau a unor intervenţii chirurgicale,[1083] supraproiecţia,[1084] confruntarea semnalmentelor şi a altor date cuprinse în fişele de identificare ale persoanelor dispărute şi cadavrelor cu identitate necunoscută,[1085] expertiza de portret,[1086] metoda Gherasim – Rişcuţia de reconstituire a fizionomiei după craniu[1087], prezentarea pentru recunoaştere a cadavrelor[1088]), metode moderne (identificarea pe baza amprentei genetice[1089]), metode medico - legale[1090] (odonto -

---

1073 Situaţii posibile în cazul dislocării unor elemente de construcţie, sfărâmarea unor componente mari din structura de rezistenţă metalică sau din betoane (ca, de pildă, cu prilejul atacului terorist de la World Trade Center – New York, din 26.02.1993 şi 11.09.2001), catastrofelor aeriene produse în timpul zborului prin explozia unei bombe (ca, de exemplu, în situaţia zborului 800 al companiei TWA, din iulie 1996).

1074 Definită ca o metodă ştiinţifică de descriere şi comparare a trăsăturilor exterioare ale persoanelor (C. Dumitrescu, E. Gacea, *Elemente de antropologie judiciară*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1993, p.11).

1075 A se vedea în acest şi V. Bercheşan, *Metodologia investigării criminalistice a omorului*, ediţia a II-a, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2000, p.272 – 324.

1076 Experienţa criminalistică românească în domeniu a fost îmbogăţită, în mod evident, cu prilejul a două evenimente deosebite consumate în decursul timpului: cutremurul din 1977, cu peste 2500 victime şi evenimentele sângeroase din decembrie 1989.

1077 D. Calapodescu, *Metode, procedee şi tehnici de lucru aplicabile în procesul identificării cadavrelor cu identitate necunoscută*, în *Ghidul procurorului criminalist*, vol. III, Ed. Helicon, Timişoara, 1995, p. 119.

1078 I. Mircea, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978, p .47.

1079 I.R. Constantin, *Obţinerea amprentelor de la cadavre*, în *Tratat practic de criminalistică, vol. I*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1976, p. 146-148.

1080 V.N. Cătuna, A.H. Surdea, *Posibilitatea identificării persoanelor în baza semnelor particulare survenite după naştere*, în revista *Criminalistica*, nr. 4/2001, p. 7-8.

1081 A. Roşca, *Stabilirea identităţii cadavrelor desfigurate în cursul unor evenimente deosebite*, în *Ghidul procurorului criminalist*, vol. I, Ed. Helicon, Timişoara, 1994, p. 231.

1082 Idem, p. 234.

1083 Ibidem, p. 235.

1084 Gh. Asanache, *Expertiza prin metoda supraproiecţiei*, în *Tratat practic de criminalistică, vol. II*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1980, p. 348-356; Gh. Asanache, *Cazuri particulare în procesul stabilirii identităţii unor cadavre cu identitate necunoscută a metodei supraproiecţiei, utilizând clişee fotografice, vizualizând diferite sectoare anatomo-patologice ale sistemului osteoarticular*, în revista *„Buletin de criminologie şi criminalistică"*, nr. 1 - 2/1990, p. 113 - 118.

1085 N. Beldie, Gh. Păşescu, *Cartoteca antropometrică*, în *Tratat practic de criminalistică, Vol. V*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1985, p. 133 - 140.

1086 I. Anghelescu, *Expertiza de portret*, în *Tratat practic de criminalistică, vol. II*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1978, p. 357 şi urm.

1087 C. Rişcuţia, *Reconstituirea fizionomiei după craniu*, în revista *Probleme de medicină legală şi criminalistică*, nr. 7-8/1969.

1088 E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Actami, Bucureşti, 2001, p. 496 - 497.

1089 I. Enescu, *Amprenta genetică – tehnică de vârf în identificarea medico-legală şi criminalistică*, în revista *„Probleme de criminologie şi criminalistică"*, nr. 1 - 2/1989, p. 76 - 81; L. Ionescu şi D. Sandu, *Identificarea criminalistică*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1990, p. 27; Dragoş T. Ştefănescu şi L. Bârbării, *Un mijloc de probă revoluţionar – amprenta genetică*, revista *Dreptul*, nr. 9/2001, p. 98; G. Matei, *Consideraţii privind amprenta genetică*, revista *Criminalistica*, nr. 1/2000, p. 32 şi nr. 2/2001, p. 32.

1090 V. Panaitescu, *Metode de investigaţie în practica medico - legală*, Ed. Litera, Bucureşti, 1984, p. 132 - 133.

stomatologică,[1091] antropologică[1092]), metode biologice (identificarea după grupa sanguină, după miros etc.).

În sensul celor de mai sus, O.I.P.C. – Interpol a elaborat *„Manualul pentru identificarea victimelor în catastrofe"*,[1093] prin care se recomandă o metodă de lucru ce, personal, apreciez ca fiind necesar de introdus şi în activitatea organelor româneşti responsabile cu aplicarea legii penale,[1094]

În esenţă, metoda recomandată constă în implementarea pe ordinator a unui program de comparare a datelor obţinute şi fixate, în legătură cu persoanele declarate dispărute, în fişe ante mortem (AM), care conţin informaţii adunate, cu prilejul investigaţiilor realizate de structurile organelor răspunzătoare cu aplicarea legii penale, de la aparţinători, ce sunt codificate potrivit unor criterii dinainte stabilite, cu datele consemnate în fişele post mortem (PM) obţinute cu prilejul cercetării locului faptei, pe de o parte, de criminalişti (cele referitoare la obiecte de îmbrăcăminte, personale, acte de identitate) şi pe de altă parte, rezultate din informaţiile de natură medico - legală şi odonto - stomatologice decelate de specialişti.

Operaţiunile se realizează de o structură cu activitatea multidisciplinară, *Comisia pentru Identificarea Victimelor în Catastrofe*, cu componenţă formată din investigatori, criminalişti, medici-legişti şi de diferite specialităţi în cadrul căreia funcţionează Centrul de Identificare.[1095]

Indiferent de împrejurarea că identitatea cadavrului a fost sau nu stabilită, examinarea de către specialişti ori experţi îşi va derula cursul, în vederea formulării concluziilor ştiinţifice, absolut necesare şi obligatorii investigării unor astfel de cauze.

O atenţie deosebită se acordă *ambalării cadavrelor, părţilor din acestea, scheletelor ori fragmentelor osoase, celor aflate în putrefacţie*, respectiv în huse de plastic închise, sau în huse de transport impermeabile şi închise ermetic în situaţia celor contaminate de efectele ANM ori de boli infecto - contagioase, precum şi transportului, la morgă, fie la prosectura din apropierea locului găsirii.[1096]

La dispoziţia specialistului sau expertului se pun şi actele întocmite de organele judiciare prin care sunt fixate activităţile de urmărire penală efectuate, cum ar fi: procesul verbal de cercetare la faţa locului, de constatarea infracţiunii flagrante, de percheziţie, de ridicare de obiecte şi înscrisuri, rapoarte de constatare tehnico-ştiinţifică ori expertize de alte categorii şi genuri decât cele medico-legale etc., care sunt pertinente şi pot profita constatării ori expertizei medico-legale ce urmează a se dispune.

Alte genuri de constatări sau expertize medico - legale presupun ca, în cadrul pregătirii materialelor ce vor fi puse la dispoziţia specialiştilor ori experţilor, *organul judiciar să obţină*, prin activităţi investigative sau de urmărire penală, *diferite documente*, ca de pildă: acte din

---

[1091] V. Dragomirescu, *Problematică şi metodologie medico - legală*, Ed. Medicală, Bucureşti, 1980, p. 251 şi urm.; Warren Harvey, *Dental identification and Forensic Odontology*, Ed. Henry Kimpton, Londra, 1976, p. 67 şi urm.

[1092] C. Rişcuţia, *Antropologie medico - legală*, în *Medicina legală*, Ed. Medicală, Bucureşti, 1967, p. 780.

[1093] Adaptată la a 53-a Întrunire a Adunării Generale Interpol, din 1984, de la Luxemburg.

[1094] Un punct de vedere similar a fost exprimat şi de alţi practicieni criminalişti; a se vedea în acest sens, V. Panaitescu, M. Nazat, M. Roşu, în referatul *„Identificarea victimelor în catastrofe"* prezentat la prima sesiune de comunicări ştiinţifice în domeniul psihocriminalisticii, Rm. Sărat, 1997, G. Bălan, *Elemente de teorie şi practică criminalistică în cercetarea evenimentelor aviatice*, în *Revista de criminologie şi criminalistică* nr. 1/1999, p. 155 - 165.

[1095] Pentru detalii, a se vedea N. Zamfirescu, *Investigarea ştiinţifică a infracţiunilor de omor rămase cu autori neidentificaţi*, Ed. Naţional, Bucureşti, 2000, p. 144 - 155.

[1096] Potrivit Ordinului 1134/C/2000 citat supra.

care rezultă manifestări anterioare – declarații de martori, înscrisuri emanate de la persoana în cauză, acte medicale – ale persoanei ce urmează a fi examinată (pentru efectuarea expertizei medico-legale privind evaluarea capacității psihice); relații de la locul de muncă (pentru expertiza având ca obiect stabilirea aptitudinilor unei persoane de a exercita o anumită activitate sau profesie, precum conducerea de autovehicule, de aparate de zbor, de portarmă); ancheta socială (pentru expertiza medico-legală psihiatrică a unui minor).

Constatările și expertizele biocriminalistice impun ca organul judiciar să pună la dispoziție specialiștilor urmele de natură biologică relevate și ridicare cu prilejul cercetării la fața locului ori a altor activități de urmărire penală, iar atunci când se solicită identificarea concret-individuală a persoanelor sau obiectelor,[1097] pregătirea dispunerii constatării ori expertizei medico - legale presupune obținerea materialelor de comparație, respectiv „obiectul identificator" în raport de „obiectul scop" sau „obiectul de identificat".[1098]

Pentru *obținerea materialului de comparație*, organele judiciare și/sau criminaliștii derulează o activitate cu caracter mixt, în care se îmbină și întrepătrund cea de natură exclusiv criminalistică cu cea de natură investigativ-operativă.

De pildă, relevarea și ridicarea unei urme de sânge dintr-un anumit loc aflat în perimetrul locului comiterii unei infracțiuni contra securității naționale sau act de terorism este urmată de necesitatea stabilirii dacă sângele este natură umană, căreia grupe sanguine îi aparține etc., considerent pentru care urma respectivă este supusă unei examinări științifice, printr-o constatare biocriminalistică, fiind remisă specialistului.

Aceasta reprezintă doar o etapă în derularea investigației întreprinse în cauză, fiind necesar a se stabili dacă urma de sânge provine de la victimă sau de la autorul faptei, astfel că specialistului, căruia i se solicită identificarea individuală,[1099] i se pun la dispoziție drept *materiale de comparație* **cantități de sânge recoltat de la persoanele suspectate de a fi făptuitori și de la victimele manifestării ilicite.**

***Recoltarea probelor de sânge* ce urmează a fi folosite drept material de comparație se realizează în exclusivitate de personalul medical.**

Dacă în *situația cadavrelor* (când operațiunea are loc cu ocazia autopsierii) și a victimelor (direct interesate în stabilirea adevărului în cauză) nu se ridică probleme deosebite, în cazul *recoltării materialului de comparație de la persoane bănuite temeinic, suspectate* ori doar, pur și simplu, *incluse în cercul de bănuiți* pot să apară împrejurări ce se înscriu în ansamblul normativ referitor la respectarea drepturilor omului.

Înainte de toate, stabilirea persoanelor incluse în cercul de bănuiți, suspectate sau bănuite temeinic aparține în exclusivitate organelor judiciare și/sau de investigație, care le indică și prezintă cadrelor medicale, în vederea recoltării probelor de sânge, ocazie cu care secretul ori confidențialitatea suspiciunii – mai mult sau mai puțin temeinice, în fazele inițiale ale investigației – în legătură cu comiterea unei fapte ilicite este destrămat.

În același timp, o astfel de persoană poate refuza să se supună recoltării de probe de sânge, invocând netemeinicia suspiciunii referitoare la persoana sa, faptul că în momentul respectiv i se încalcă dreptul la prezumția de nevinovăție sau/și să ceară socoteală în legătură cu operațiunea la care este supus.

Astfel de împrejurări sunt de natură să conducă fie la deconspirarea unor elemente ale investigației în curs, fie chiar la eșecul acesteia. Pe de altă parte, obținerea doar a informației

---

[1097] Ca scop final al identificării criminalistice și, în același timp, etapa finală a identificării criminalistice (a se vedea, în acest sens, L. Ionescu, D. Sandu, *Identificarea criminalistică*, Ed. Științifică, București, 1990, p. 59).
[1098] Idem., p. 90.
[1099] Ibidem, p. 115 - 116.

privind grupa sanguină (*din diferite documente cum ar fi: evidenţe medicale de la diferite unităţi medicale frecventate de persoana în cauză, locul de muncă, unităţi militare etc.*) nu este suficientă şi exactă întotdeauna pentru un examen comparativ biocriminalistic cu obiectivul de identificare individuală.

Considerăm că, pentru buna derulare a investigaţiei, în astfel de situaţii **dispunerea constatării ori expertizei biocriminalistice urmează a fi prorogată** până apar şi alte elemente de natură investigativă care să justifice temeinicia recoltării probelor de sânge de la o anumită persoană. Împrejurări ca cele de mai sus sunt valabile şi în situaţiile recoltărilor de alte materiale de comparaţie de natură biologică: pentru ADN,[1100] fire de păr, spermă etc.

Întrucât, uneori, necesitatea obţinerii materialelor de comparaţie, din cele evidenţiate mai sus, cu maximă operativitate, este extrem de stringentă, în practica organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale se recurge la **obţinerea indirectă, fără ştirea persoanei vizate a probelor necesare materialului de comparaţie**, *de sânge* (cu prilejul unui accident uşor de circulaţie în care este implicat sau a unui banal accident casnic – tăierea cu lama în timpul bărbieritului, ori cu cuţitul, în bucătărie sau în timpul activităţii de îngrijire a florilor, invocarea necesităţii donării unei cantităţi de sânge în scop umanitar etc.), *de salivă* (recuperarea ţigărilor fumate într-un local, ori a plasticului de la ţigările de foi, periuţa de dinţi din camera de hotel sau chiar de la domiciliu, guma de mestecat folosită şi aruncată la întâmplare, timbrele şi plicurile poştale expediate etc.), *de fire de păr* (de pe cearceaful sau peria de păr de la domiciliu sau camera de cazare de la hotel, camping), secreţiile nazale de pe batistele de hârtie aruncate în locurile publice sau private ş.a.m.d..

Procurarea probelor necesare se realizează fie urmare a unor evenimente cotidiene în care este implicată persoana în cauză, percepute în timpul executării „activităţilor specifice" (filaj, urmărire operativă etc.), fie prin *utilizarea procedeelor investigative* din arsenalul organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale (cele prevăzute de art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991), ori prin realizarea unor *operaţiuni mascate* (de pildă, la locul de muncă al persoanei vizate se declanşează recoltarea, în scop umanitar, de sânge pentru victimele unui sinistru, înscenarea unei altercaţii fizice – pe stradă sau într-un spaţiu închis – ocazie cu care se obţin fire de păr de la persoana vizată; recoltarea de fire de păr de la unitatea de coafură sau frizerie frecventată de ţinta acţiunii; procurarea de pulpă dentară urmare a tratamentului stomatologic ş.a.).

Rezultatul obţinut prin utilizarea respectivelor materiale de comparaţie obţinute în maniera descrisă supra nu pot fi introduse în procesul penal, ci au doar o valoare informativ - operativă, urmând ca numai după dispunerea începerii urmăririi penale şi obţinerea acelor materiale de comparaţie prin procedurile prevăzute de codul de procedură penală să fie exploatate prin utilizarea procedeului probator al constatării sau expertizei.

[168]. Constatările şi expertizele medico-legale pe cadavre sau părţi din cadavre sunt dispuse în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism care au avut drept consecinţe victime omeneşti şi sunt de natură să lămurească următoarele aspecte: - felul morţii; - leziunea tanatogeneratoare; - efectele acestei leziuni asupra organismului;- cauza imediată a morţii; mecanismul de producere al leziunilor; - raportul de cauzalitate între traumatisme şi rezultatul letal; - date privind agentul vulnerant; - poziţia

[1100] Probe cu înalt grad de precizie în identificarea profilului AND (sângele, lichidul seminal, saliva), cu potenţial în stabilirea profilului AND (fluidul vaginal, secreţiile nazale, părul smuls, bucăţi de carne, celule ale pielii, urină), indicate în *Final Report of the Interpol European Working Party on DNA profiling*, Dubrovnik, mai 1998.

ipotetică a victimei şi agresorului în momentul agresiunii[1101] (obiective posibile în cazul morţilor violente produse prin traumatisme mecanice, ca de pildă, atunci când au fost folosite obiecte vulnerante ascuţit-tăietoare, înţepătoare).

Potrivit prevederilor codului de procedură penală[1102] **procedura şi obiectivele autopsiei medico legale** sunt după cum urmează:

- ✓ se dispune de către organul de urmărire penală sau de către instanţa de judecată, în caz de moarte violentă ori când aceasta este suspectă de a fi violentă sau când nu se cunoaşte cauza morţii ori există o suspiciune rezonabilă că decesul a fost cauzat direct sau indirect printr-o infracţiune ori în legătură cu comiterea unei infracţiuni. În cazul în care corpul victimei a fost înhumat, este dispusă exhumarea pentru examinarea cadavrului prin autopsie.
- ✓ Procurorul dispune de îndată efectuarea unei autopsii medico - legale dacă decesul s-a produs în perioada în care persoana se află în custodia poliţiei, a Administraţiei Naţionale a Penitenciarelor, în timpul internării medicale nevoluntare sau în cazul oricărui deces care ridică suspiciunea nerespectării drepturilor omului, a aplicării torturii sau a oricărui tratament inuman.
- ✓ Pentru a constata dacă există motive pentru a efectua autopsia medico - legală, organul de urmărire penală sau instanţa de judecată poate solicita opinia medicului legist.
- ✓ Autopsia se efectuează în cadrul instituţiei medico - legale, potrivit legii speciale.
- ✓ La efectuarea autopsiei medico-legale pot fi cooptaţi şi specialişti din alte domenii medicale, în vederea stabilirii cauzei decesului, la solicitarea medicului legist, cu excepţia medicului care a tratat persoana decedată.
- ✓ Cu ocazia efectuării autopsiei medico - legale pot fi utilizate orice metode legale pentru stabilirea identităţii, inclusiv prelevarea de probe biologice în vederea stabilirii profilului genetic judiciar.
- ✓ Organul de urmărire penală trebuie să încunoştinţeze un membru de familie despre data autopsiei şi despre dreptul de a desemna un expert independent autorizat care să asiste la efectuarea autopsiei.
- ✓ Medicul legist care a efectuat autopsia întocmeşte un *raport de expertiză*, care cuprinde constatările şi concluziile sale cu privire la: a) identitatea persoanei decedate sau elemente de identificare, dacă identitatea nu este cunoscută; b) felul morţii; c) cauza medicală a morţii; d) existenţa leziunilor traumatice, mecanismul de producere a acestora, natura agentului vulnerant şi legătura de cauzalitate dintre leziunile traumatice şi deces; e) rezultatele investigaţiilor de laborator efectuate asupra probelor biologice prelevate de la cadavru şi a substanţelor suspecte descoperite; f) urmele biologice găsite pe corpul persoanei decedate; g) data probabilă a morţii; h) orice alte elemente care pot contribui la lămurirea împrejurărilor producerii morţii.

De pildă, în cazul unei omucideri comise prin aplicarea în zona capului victimei a mai multor lovituri cu o sabie tip ninja, survenită în contextul unei altercaţii violente, armate, între două grupări aparţinând comunităţii cetăţenilor de origine siriană din Timişoara, s-a dispus efectuarea unui supliment de expertiză medico - legală, cu următoarele obiective: care dintre leziunile descrise în cuprinsul raportului medico - legal au fost produse de „sus în jos" şi dacă executarea loviturilor care au provocat respectivele leziuni (funcţie de obiectul vulnerant) presupune că înălţimea agresorului să fie egală sau mai mare decât înălţimea victimei; care a fost distanţa dintre agresor şi victimă (funcţie de caracteristicile şi

---

[1101] V. Beliş, V. Dragomirescu, C. Naneş, V. Panaitescu, E. Gacea, N. Durgescu, *Medicina legală*, Ed. Teora, Bucureşti, 1992, p. 71.
[1102] Art. 185 din c.p.p.

dimensiunile obiectului vulnerant) în momentul aplicării loviturilor de „sus în jos"; funcţie de caracteristicile obiectului vulnerant, care a fost intensitatea loviturilor aplicate de „sus în jos"; care a fost poziţia ocupată de agresor şi victimă în momentul aplicării loviturilor de „sus în jos" (faţă în faţă, din spate, din lateral-dreapta sau stânga – a victimei; care dintre leziunile descrise în raportul medico-legal au fost produse „pe direcţia aproximativă antero-posterioară" şi dacă executarea loviturilor care au provocat respectivele leziuni presupune ca înălţimea agresorului să fie egală sau mai mare decât înălţimea victimei, posibil mai mică; care a fost distanţa dintre agresor şi victimă în momentul aplicării loviturilor pe direcţia aproximativă antero-posterioară; funcţie de caracteristicile obiectului vulnerat, care a fost intensitatea loviturilor pe direcţia aproximativă antero - posterioară; care dintre lovituri au condus la expulzarea creierului victimei; poziţia ocupată de victimă când a fost agresată, în raport de reperele existente în spaţiul unde s-a produs fapta, funcţie de împrăştierea urmelor de sânge relevate în fotograme. La dispoziţia expertului medico - legist a fost pus dosarul cauzei, cuprinzând procesul verbal de cercetare la faţa locului, actele medico-legale, 58 fotograme mărite cu aspecte de la locul faptei, obiectul vulnerant – una sabie.

Concomitent, s-a dispus efectuarea unei expertize criminalistice,[1103] *având ca obiective: poziţia ocupată de victimă în momentul în care a fost agresată, în raport de reperele existente în spaţiul unde s-a consumat fapta şi funcţie de împrăştierea urmelor de sânge relevate precum şi de concluziile raportului medico - legal; interpretarea urmelor de sânge din casa scărilor şi holul din faţa ap.26, blv. Republicii nr. 4, Timişoara; poziţia ocupată de agresor (i) în momentul comiterii faptei; poziţia celor două uşi de acces în ap.26, în momentul agresiunii. La dispoziţia expertului a fost pus dosarul cauzei şi caseta video cuprinzând aspecte de la locul faptei.*

Din modul de formulare a obiectivelor expertizelor dispuse, menţionate mai sus, se degajă problemele de clarificat în cadrul versiunilor elaborate de organul judiciar cu privire la agresiunea investigată: a existat unul sau mai mulţi agresori, respectiv unul care a aplicat loviturile stând faţă în faţă cu victima, altul care a lovit victima ocupând poziţia antero-posterioară ori acelaşi agresor a aplicat toate loviturile cu sabia; dacă agresorul era mai înalt decât victima, ceea ce conducea la restrângerea cercului de persoane suspecte constituit din componenţii grupărilor aflate în altercaţie şi identificaţi, prin compararea înălţimii fiecăruia cu cea a victimei; care a fost succesiunea şi direcţia loviturilor; o atenţie deosebită s-a acordat loviturii care a condus la expulzarea creierului, căreia i se putea acorda semnificaţii aparte, dată fiind religia musulmană a persoanelor suspecte, prezenţa în cercul acestora a unora despre care existau informaţii că sunt ucigaşi profesionişti precum şi a aparţinătorilor unor grupări rivale politic şi în zona serviciilor de informaţii din ţara de origine; în sfârşit, organul de urmărire penală era interesat de dinamica mişcărilor victimei şi a persoanelor prezente într-un spaţiu închis (casa scărilor, palierul et.VII), terasa corespunzătoare acestui palier de pe acoperişul blocului, apartamentul în care a început conflictul), modul de împrăştiere a urmelor de sânge existente şi interpretarea acestora. Pentru lămurirea tuturor acestor probleme s-a recurs practic la o expertiză complexă criminalistică şi medico-legală, luându-se concluziile experţilor medico - legişti şi criminalişti în mod separat.[1104]

În situaţia **leziunilor create prin arme de foc**, *obiectivele constatărilor sau expertizelor medico-legale* constau în întrebări, cum ar fi:

[1103] Laboratorul Interjudeţean de Expertize Criminalistice Cluj-Napoca, raport de expertiză nr. 183/1995 (nepublicat).

[1104] Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, dosar nr. 22/P/1995 (nepublicat).

- *dacă leziunea a fost sau nu produsă printr-o armă de foc;*
- *amplasarea orificiului de intrare şi ieşire a proiectilului;*
- *felul rănii împuşcate (transfixiantă, perforantă, contuză);*
- *modul de producere al leziunilor; prezenţa factorilor primari ai împuşcăturii şi existenţa sau absenţa factorilor suplimentari ai acesteia;*
- *diagnosticul leziunilor produse prin arma de foc faţă de leziunile produse de alţi agenţi traumatici; caracterul vital sau post-mortal al rănii împuşcate;*
- *numărul şi succesiunea împuşcăturilor;*
- *legătura de cauzalitate dintre leziunile constatate şi deces,*
- *precum şi un set de întrebări care îşi găsesc răspunsul prin efectuarea unei expertize complexe (medico - legală, traseologică şi balistică judiciară): distanţa şi direcţia din care s-a tras; unghiul de tragere; poziţia victimei şi a agresorului în momentul împuşcării; arma cu care s-a tras.*

În cazul **atentatelor bioteroriste**, întrebările adresate specialistului sau expertului medico - legal vizează:

- *natura morţii, leziunile interne şi externe existente pe cadavre;*
- *agentul chimic ori biologic tanatogenerator; doza minimă letală (DML) şi doza letală medie (DL_{50}) a substanţei respective identificate ca tanatogeneratoare;*
- *natura, cantitatea şi calea pătrunderii în organism a agentului chimic sau biologic;*
- *forma şi condiţiile în care a fost ingerată;*
- *simptomatologia clinică şi perioada debutului manifestărilor* clinice.[1105]

Asemănător se pun problemele şi în situaţia deceselor produse prin traumatism chimice, specifice utilizării armelor chimice.

Atunci când investigaţia are ca obiect **incendii, explozii sau catastrofe aeriene, navale, feroviare** una din problemele importante care se poate lămuri prin constatare sau expertiză medico-legală pe cadavre o reprezintă:

- *stabilirea leziunilor suferite de victime înainte de producerea evenimentului,*
- *dacă aceste leziuni aveau caracter tanatogenerator,*
- *mecanismul de producere a respectivelor leziuni,*
- *starea de sănătate a victimelor anterioară momentului decesului* şi altele.

Un obiectiv decisiv, în investigarea morţilor suspecte ale unor personalităţi ale vieţii politice, sociale, economice, militare, pentru expertizele medico - legale îl reprezintă *delimitarea heteroagresiunii de cauzalitatea patologică ori suicidară*[1106] sau *accidentală*, cunoscut fiind modul de operare prin disimularea acţiunii criminale intenţionate în cauze patologice, accidentale sau suicid.

Căderile şi precipitările de la înălţime care prezintă suspiciuni presupun ca expertului să-i fie adresate câteva categorii de întrebări, cum ar fi:

- *felul morţii, cauza medicală a morţii şi data când a survenit,*
- *felul leziunilor corporale,*
- *dacă toate leziunile relevate se datorează căderii sau precipitării de la înălţime,*
- *care este înălţimea probabilă de la care s-a putut produce căderea;*
- *delimitarea leziunilor post-mortale de cele vitale, gradul de alcoolemie, grupa sanguină ş.a.*

[1105] Efectuarea constatărilor şi expertizelor medico - legale, în asemenea situaţii, presupun examene complementare anatomo-patologice şi de laborator, bacteriologice, hematologice, toxicologice, etc.

[1106] Aşa a fost cazul în situaţia decesului fostului demnitar al României, Chivu Stoica şi al Gl. V. Milea, fostul ministru al apărării naţionale, decedat în decembrie 1989.

Expertului medico - legal i se vor pune la dispoziţie procesul verbal de cercetare la faţa locului şi planşele foto anexate precum şi obiectele de îmbrăcăminte ale persoanei decedate cu explicaţiile posibile prefigurate de organul judiciar în legătură cu absenţa unora (de exemplu, lipsa unui pantof, a obiectelor capilare – pălărie, căciulă –, a ceasului de la mână, verighetei).

La **morţile suspecte datorate asfixiilor mecanice** (fie prin compresiune –spânzurare, sugrumare, strangulare –, fie prin ocluzie – sufocare, obturarea căilor respiratorii prin corpi străini, înecarea –), exceptând întrebările standardizate (felul, cauza medicală şi data când a survenit decesul, grupa sanguină şi alcoolemia), experţilor li se va stabili, prin obiectivele dispuse, problematici cum ar fi:

- *caracteristicile obiectului care a produs asfixia;*
- *examenul comparativ al şanţului de spânzurare sau strangulare cu obiectul creator de urmă;*
- *raportul de cauzalitate dintre leziunile constatate şi deces,*
- *poziţia victimei în momentul morţii,*
- *decelarea altor urme de violenţă şi explicarea mecanismului de producere a acestora (în cazul spânzurării şi strangulării);*
- *caracterul leziunilor corporale cu explicarea detaliată a leziunilor constatate şi a mecanismului de producere a acestora,*
- *examinarea sângelui pentru stabilirea punctului crioscopic şi a celorlalte elemente în legătură cu submersia,*
- *caracteristicile substanţei care a produs asfixia,*
- *perioada de timp cât cadavrul a stat sub apă, cercetarea planctonului subacvatic şi a diatomelor*[1107] *(în cazul asfixiei mecanice prin înec).*

Suspiciunile de otrăvire impun obţinerea răspunsurilor la diferite aspecte, ceea ce se realizează prin formularea unor obiective cum ar fi:

- *dacă pe cadavrul examinat se decelează urme de violenţă şi care este modul de producere al acestora,*
- *legătura de cauzalitate între intoxicaţie şi deces,*
- *felul toxicului, cantitatea şi modul în care a fost administrată,*
- *momentele (în timp) şi durata administrării toxicului, concentraţia acestuia în organism,*
- *conţinutul depozitului stomacal,*
- *dacă pe obiectele corp delict prezentate de organul judiciar se relevă urme ale toxicului în discuţie,*
- *proporţia între toxicul decelat şi masa depozitului stomacal şi altele.*

[169] Atunci când există o suspiciune cu privire la producerea unei intoxicaţii, se dispune efectuarea **expertiza toxicologică, care** este reglementată prin prevederile codului de procedură penală,[1108] după cum urmează:

- *Produsele considerate suspecte că ar fi determinat intoxicaţia sunt trimise instituţiei medico-legale sau unei alte instituţii specializate.*
- *Concluziile expertizei toxicologice cuprind constatări de specialitate cu privire la tipul substanţei toxice, cantitatea, calea de administrare, precum şi consecinţele*

[1107] M. Popov, *Consideraţiuni socio-criminologice şi metodologice privind infracţiunea de omor*, în *Revista de criminologie, criminalistică şi de penologie*, nr. 12/2001, p. 63.

[1108] Art. 188 din c.p.p.

posibile ale substanței descoperite, cât și alte elemente care să ajute la stabilirea adevărului.

Acumularea unor date, informații, indicii sau probe noi, după finalizarea investigației privind moartea suspectă a unei persoane, pot induce versiunea de urmărire penală a unei activități intenționate prin care s-a realizat uciderea persoanei respective, care se verifică științific printr-o *expertiză medico - legală, care presupune, uneori, exhumarea.*

În ce privește **exhumările** regimul juridic este statuat în codul de procedură penală:[1109]

- *Exhumarea poate fi dispusă de către procuror sau de către instanța de judecată în vederea stabilirii felului și cauzei morții, a identificării cadavrului sau pentru stabilirea oricăror elemente necesare soluționării cauzei.*
- *Exhumarea se face în prezența organului de urmărire penală.*
- *Dispozițiile art. 185 alin. (4)-(8) se aplică în mod corespunzător.*

Metodologia expertizei medico - legale în exhumări presupune operațiuni specifice ce se efectuează de o comisie de experți care au un grad profesional mai mare decât cel al expertului care a efectuat prima expertiză, în condiții tehnice corespunzătoare și derularea unor etape distincte (identificarea mormântului și dezgroparea, date despre starea mormântului și sicriului, recoltarea de probe de sol și a materialului din care este confecționat sicriul, inventarierea îmbrăcămintii și secționarea ei, reautopsierea propriu-zisă, cercetarea leziunilor, recoltarea de piese pentru examene histopatologice și toxicologice, recoltarea de oase și descrierea amănunțită a celor ridicate, reînhumarea).[1110]

[170] Constatările și expertizele medico - legale referitoare la persoane în viață, implicate în investigarea unor infracțiuni contra securității naționale sau acte de teorism constau în examinări clinice și complementare radiologice, hematologice, serologice, bacteriologice, antropologice, dermatologice, genetice și altele, putând avea ca obiect constatarea leziunilor traumatice, a infirmităților și a stărilor de boală consecutive acestora; constatarea sexului, vârstei; evaluarea stării de sănătate, cu scopul de a se stabili aptitudinile unei persoane de a executa o anumită activitate sau profesie.

Potrivit prevederilor codului de procedură penală[1111] **procedura și obiectivele examinării medico - legale a persoanei și examinarea fizică a persoanei se configurează după cum urmează:**

- Examinarea medico - legală a persoanei în vederea constatării urmelor și a consecințelor unei infracțiuni se efectuează conform *legii speciale.*
- Medicul legist care a efectuat examinarea medico-legală întocmește un certificat medico - legal sau, după caz, un raport de expertiză.
- Constatarea leziunilor traumatice este efectuată, de regulă, printr-o **examinare fizică**. În cazul în care nu este posibilă sau necesară examinarea fizică, expertiza este efectuată în baza documentației medicale puse la dispoziția expertului.
- Raportul de expertiză sau certificatul medico - legal trebuie să cuprindă: descrierea leziunilor traumatice, precum și opinia expertului cu privire la natura și gravitatea leziunilor, mecanismul și data producerii acestora, urmările pe care acestea le-au produs.
- Examinarea fizică a unei persoane presupune **examinarea externă și internă a corpului acesteia, precum și prelevarea de probe biologice**. Organul de urmărire

[1109] Art. 186 din c.p p.

[1110] Pentru detalii, a se vedea V. Panaitescu, în lucrarea colectivă, sub redacția V. Beliș, *Tratat de medicină legală*, vol. II, Ed. Medicală, București, 1995, p. 585.

[1111] Art. 189, 190 din c.p.p.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

penală trebuie să solicite, în prealabil, consimţământul scris al persoanei care urmează a fi examinată. În cazul persoanelor lipsite de capacitate de exerciţiu, consimţământul la examinarea fizică este solicitat reprezentantului legal, iar în cazul celor cu capacitate restrânsă de exerciţiu, consimţământul scris al acestora trebuie exprimat în prezenţa ocrotitorilor legali.

- În lipsa consimţământului scris al persoanei care urmează a fi examinată, al reprezentantului legal ori a încuviinţării din partea ocrotitorului legal, *judecătorul de drepturi şi libertăţi dispune, prin încheiere, la cererea motivată a procurorului, examinarea fizică a persoanei, dacă această măsură este necesară pentru stabilirea unor fapte sau împrejurări care să asigure buna desfăşurare a urmăririi penale ori pentru a se determina dacă o anumită urmă sau consecinţă a infracţiunii poate fi găsită pe corpul sau în interiorul corpului acesteia.*
- Cererea organului de urmărire penală trebuie să cuprindă: numele persoanei a cărei examinare fizică este cerută, motivarea îndeplinirii condiţiilor prevăzute de lege, modalitatea în care examinarea fizică urmează a fi efectuată, infracţiunea de care este acuzat suspectul sau inculpatul. Judecătorul de drepturi şi libertăţi soluţionează cererea de efectuare a examinării fizice în camera de consiliu, prin încheiere ce nu este supusă niciunei căi de atac.
- În cazul în care persoana examinată nu îşi exprimă în scris consimţământul şi există urgenţă, iar obţinerea autorizării judecătorului în condiţiile prevăzute de lege ar conduce la o întârziere substanţială a cercetărilor, la pierderea, alterarea sau distrugerea probelor, organul de urmărire penală poate dispune, prin *ordonanţă*, efectuarea examinării fizice. Ordonanţa organului de urmărire penală, precum şi procesul-verbal în care sunt consemnate activităţile desfăşurate cu ocazia examinării fizice sunt înaintate de îndată judecătorului de drepturi şi libertăţi. În cazul în care judecătorul constată că au fost respectate condiţiile legale, dispune, prin încheiere motivată, validarea examinării fizice efectuate de organele de urmărire penală. Încălcarea de către organele de urmărire penală a condiţiilor prevăzute de lege atrage excluderea probelor obţinute prin examinarea fizică.
- Validarea examinării fizice efectuate de organele de urmărire penală se efectuează potrivit alin. (4).
- **Examinarea fizică internă a corpului unei persoane sau recoltarea de probe biologice** trebuie efectuată de un medic, asistent medical sau de o persoană cu pregătire medicală de specialitate, cu respectarea vieţii private şi a demnităţii umane. Examinarea fizică internă a minorului care nu a împlinit 14 ani se poate face în prezenţa unuia dintre părinţi, la solicitarea părintelui. Recoltarea prin metode noninvazive de probe biologice în vederea efectuării expertizei genetice judiciare se poate efectua şi de către personalul de specialitate al Poliţiei Române.
- În cazul conducerii unui vehicul de către o persoană aflată sub influenţa băuturilor alcoolice sau a altor substanţe, recoltarea de probe biologice se efectuează din dispoziţia organelor de constatare şi cu consimţământul celui supus examinării, de către un medic, asistent medical sau de o persoană cu pregătire medicală de specialitate, în cel mai scurt timp, într-o instituţie medicală, în condiţiile stabilite de legile speciale.
- Activităţile efectuate cu ocazia examinării fizice sunt consemnate de organele de urmărire penală într-un proces-verbal ce trebuie să cuprindă: numele şi prenumele organului de urmărire penală care îl încheie, ordonanţa sau încheierea prin care s-a dispus măsura, locul unde a fost încheiat, data, ora la care a început şi ora la care s-a terminat activitatea, numele şi prenumele persoanei examinate, natura examinării

fizice, descrierea activităţilor desfăşurate, lista probelor recoltate în urma examinării fizice.

- Rezultatele obţinute din analiza probelor biologice pot fi folosite şi în altă cauză penală, dacă servesc la aflarea adevărului.
- Probele biologice care nu au fost consumate cu ocazia analizelor efectuate sunt conservate şi păstrate în instituţia unde au fost prelucrate, pe o perioadă de cel puţin 10 ani de la epuizarea căilor ordinare de atac ale hotărârii judecătoreşti.

Suita de întrebări ce se formulează prin actul de dispunere a constatării sau expertizei medico-legale vizează:

- natura leziunilor traumatice interne ori externe,
- mecanismul de producere al acestora,
- agentul vulnerant, chimic ori biologic, toxic care a putut produce leziunile respective,
- simptomatologia prezentată de victimă,
- poziţia ocupată de victimă şi agresor în momentul producerii leziunilor,
- legătura de cauzalitate între acţiunea agentului traumatizant şi urmările produse,
- numărul leziunilor şi descrierea lor,
- intensitatea şi direcţia în (din) care s-a utilizat corpul vulnerant,
- diferenţierea leziunilor produse de agentul traumatic folosit în acest scop faţă de alţi agenţi traumatici (în cazul dărâmăturilor ori spargerii componentelor unor clădiri, construcţii, autovehicule, trenuri, metrouri, cum este situaţia în explozii sau incendii),
- gradul de afectare a stării generale de sănătate (în cazul în care victima este afectată de utilizarea unor agenţi chimici ori biologici),
- durata zilelor de îngrijiri medicale necesare pentru însănătoşire, interpretarea succesiunii modului în care s-au produs leziunile şi altele.

În cazurile prevăzute de lege şi *când organul judiciar are îndoială asupra stării psihice a suspectului sau inculpatului,* se dispun expertize pentru constatarea şi evaluarea capacităţii psihice a persoanelor sau, când devine necesară, utilă şi concludentă cauzei, expertiza medico-legală pentru a stabili intoxicaţia etilică.

Potrivit prevederilor codului de procedură penală[1112] **procedura şi obiectivele examinării medico - legale psihiatrice** sunt după cum urmează:

- În cazul infracţiunilor comise de minorii cu vârsta între 14 şi 16 ani, în cazul uciderii sau vătămării copilului nou-născut ori a fătului de către mamă, precum şi atunci când organul de urmărire penală sau instanţa are o îndoială asupra discernământului suspectului ori inculpatului în momentul săvârşirii infracţiunii ce face obiectul acuzaţiei, se dispune efectuarea unei expertize medico - legale psihiatrice, stabilindu-se totodată termenul de prezentare în vederea examinării.
- Expertiza se efectuează în cadrul instituţiei medico-legale de către o comisie, constituită potrivit legii.
- Expertiza medico- legală psihiatrică se efectuează după obţinerea consimţământului scris al persoanei ce urmează a fi supusă expertizei, exprimat, în prezenţa unui avocat ales sau din oficiu, în faţa organului judiciar, iar în cazul minorului, şi în prezenţa ocrotitorului legal.
- În cazul în care suspectul sau inculpatul refuză în cursul urmăririi penale efectuarea expertizei ori nu se prezintă în vederea examinării la comisia medico - legală

[1112] Art. 184 din c.p.p.

psihiatrică, organul de cercetare penală sesizează procurorul sau judecătorul de drepturi şi libertăţi în vederea emiterii unui *mandat de aducere* în scopul prezentării la comisia medico-legală psihiatrică. Dispoziţiile art. 265 alin. (4)-(9) din c.p.p. privind mandatul de aducere se aplică în mod corespunzător.

- În cazul în care consideră că este necesară o examinare complexă, ce necesită internarea medicală a suspectului sau a inculpatului într-o instituţie sanitară de specialitate, iar acesta refuză internarea, comisia medico - legală sesizează organul de urmărire penală sau instanţa cu privire la necesitatea luării măsurii internării nevoluntare.
- În cursul urmăririi penale, procurorul, dacă apreciază că solicitarea comisiei medico-legale este întemeiată, poate cere judecătorului de drepturi şi libertăţi de la instanţa căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă sau de la instanţa corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripţie se află locul de internare ori sediul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit propunerea luarea măsurii internării nevoluntare, pentru maximum 30 de zile, în vederea efectuării expertizei psihiatrice.
- Propunerea procurorului de luare a măsurii internării nevoluntare trebuie să cuprindă, după caz, menţiuni cu privire la: fapta pentru care se efectuează cercetarea penală, încadrarea juridică, denumirea infracţiunii; faptele şi împrejurările din care rezultă îndoiala asupra discernământului suspectului sau inculpatului, sesizarea comisiei medico - legale psihiatrice cu privire la refuzul suspectului sau inculpatului de a se interna, motivarea necesităţii luării măsurii internării şi a proporţionalităţii acesteia cu scopul urmărit. Propunerea împreună cu dosarul cauzei se prezintă judecătorului de drepturi şi libertăţi.
- Judecătorul de drepturi şi libertăţi fixează ziua şi ora de soluţionare a propunerii de luare a măsurii internării nevoluntare, în cel mult 3 zile de la data sesizării, având obligaţia de a-l cita pe suspect sau inculpat pentru termenul fixat. Termenul se comunică procurorului, precum şi avocatului suspectului sau inculpatului, căruia i se acordă, la cerere, dreptul de a studia dosarul cauzei şi propunerea formulată de procuror.
- Soluţionarea propunerii de luare a măsurii internării nevoluntare se face numai în prezenţa suspectului sau inculpatului, în afară de cazul când acesta este dispărut, se sustrage sau când din cauza stării sănătăţii sau din cauză de forţă majoră ori stare de necesitate nu se poate prezenta.
- Participarea procurorului şi a avocatului ales sau numit din oficiu al suspectului ori inculpatului este obligatorie.
- În cazul admiterii propunerii de internare nevoluntară, încheierea judecătorului trebuie să cuprindă: a) datele de identitate ale suspectului sau inculpatului; b) descrierea faptei de care este acuzat suspectul sau inculpatul, încadrarea juridică şi denumirea infracţiunii; c) faptele şi împrejurările din care rezultă îndoială asupra stării psihice a suspectului sau inculpatului; d) motivarea necesităţii luării măsurii internării nevoluntare în vederea efectuării expertizei medico - legale psihiatrice şi a proporţionalităţii acesteia cu scopul urmărit; e) durata măsurii internării.
- După luarea măsurii, suspectului sau inculpatului i se aduc la cunoştinţă, de îndată, în limba pe care o înţelege, motivele internării, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.
- După dispunerea internării, dacă suspectul sau inculpatul se află în stare de deţinere, judecătorul de drepturi şi libertăţi informează administraţia locului de deţinere despre măsura internării şi dispune transferul arestatului într-o secţie de psihiatrie a unui penitenciar-spital.

- Împotriva încheierii judecătorului de drepturi şi libertăţi se poate face contestaţie la judecătorul de drepturi şi libertăţi de la instanţa ierarhic superioară de către suspect, inculpat sau de procuror în termen de 24 de ore de la pronunţare. Contestaţia împotriva încheierii prin care se dispune internarea nevoluntară nu suspendă executarea.
- Contestaţia formulată de suspect sau inculpat împotriva încheierii prin care s-a dispus internarea nevoluntară se soluţionează în termen de 3 zile de la data înregistrării acesteia şi nu este suspensivă de executare.
- În vederea soluţionării contestaţiei formulate de procuror, judecătorul de la instanţa ierarhic superioară dispune citarea suspectului sau inculpatului. Participarea avocatului ales sau numit din oficiu al suspectului ori inculpatului este obligatorie.
- În vederea soluţionării contestaţiei formulate de suspect sau de inculpat, judecătorul de la instanţa ierarhic superioară comunică acestuia şi procurorului data stabilită pentru judecarea contestaţiei şi le acordă posibilitatea de a depune observaţii scrise până la acea dată, în afară de cazul când apreciază că prezenţa suspectului sau inculpatului, participarea procurorului şi formularea de concluzii orale de către aceştia sunt necesare pentru justa soluţionare a contestaţiei.
- În cazul admiterii contestaţiei formulate de suspect sau inculpat, judecătorul de la instanţa ierarhic superioară dispune respingerea propunerii de internare şi externarea, dacă este cazul, de îndată, a suspectului sau inculpatului, dacă acesta nu este deţinut sau arestat chiar şi în altă cauză.
- Dosarul cauzei se restituie procurorului în termen de 24 de ore de la soluţionarea contestaţiei. Dacă încheierea judecătorului de drepturi şi libertăţi nu este atacată cu contestaţie, acesta restituie dosarul procurorului în termen de 24 de ore de la expirarea termenului de contestaţie.
- În cursul judecăţii, dacă inculpatul refuză efectuarea expertizei ori nu se prezintă în vederea examinării la comisia medico-legală psihiatrică, instanţa, din oficiu sau la cererea procurorului, dispune emiterea unui mandat de aducere în condiţiile art. 265.
- Măsura internării nevoluntare poate fi luată de instanţă în cursul judecăţii la propunerea comisiei medico - legale psihiatrice. Dispoziţiile alin. (6) - (19) ale art. 184 din c.p.p. se aplică în mod corespunzător.
- Imediat după luarea măsurii internării nevoluntare sau în cazul schimbării ulterioare a locului de internare, judecătorul de drepturi şi libertăţi sau, după caz, preşedintele completului de judecată care a dispus măsura încunoştinţează despre aceasta şi despre locul internării un membru al familiei suspectului sau inculpatului ori o altă persoană desemnată de acesta, precum şi instituţia medico - legală care efectuează expertiza, încheindu-se în acest sens un proces - verbal. Instituţia de specialitate are obligaţia de a informa organele judiciare despre schimbarea locului internării.
- Hotărârea prin care dispune internarea nevoluntară se pune în executare de procuror prin intermediul organelor de poliţie.
- În cazul în care suspectul sau inculpatul se află în stare de deţinere, judecătorul de drepturi şi libertăţi sau instanţa ce a dispus măsura internării într-o instituţie de specialitate în vederea efectuării expertizei medico - legale psihiatrice informează, de îndată, administraţia locului de deţinere sau arestare despre măsura dispusă.
- Măsura internării medicale în vederea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice poate fi prelungită o singură dată, pe o durată de cel mult 30 de zile. Comisia de expertiză medico - legală psihiatrică sesizează procurorul sau, după caz, instanţa asupra necesităţii prelungirii măsurii internării cu cel puţin 7 zile înainte de expirarea acesteia. Sesizarea trebuie să conţină descrierea activităţilor efectuate, motivele pentru care examinarea nu a fost finalizată pe parcursul internării, examinările ce urmează a

fi efectuate, precizarea perioadei pentru care este necesară prelungirea. Dispoziţiile alin. (6) - (24) ale art. 184 din c.p.p. se aplică în mod corespunzător.

- În cazul în care înainte de expirarea duratei internării nevoluntare se constată că aceasta nu mai este necesară, comisia de expertiză medico-legală psihiatrică sau persoana internată sesizează de îndată organul care a dispus măsura, în vederea revocării acesteia. Sesizarea se soluţionează de urgenţă, în camera de consiliu, cu participarea procurorului, după audierea avocatului ales sau din oficiu al persoanei internate. Încheierea pronunţată de judecătorul de drepturi şi libertăţi sau de instanţă nu este supusă niciunei căi de atac.
- Dacă în cursul efectuării expertizei medico - legale psihiatrice se constată că sunt îndeplinite condiţiile prevăzute la art. 247, comisia de expertiză medico - legală psihiatrică sesizează organele judiciare în vederea luării măsurii de siguranţă a internării medicale provizorii.
- Perioada în care suspectul sau inculpatul a fost internat într-o instituţie de specialitate în vederea efectuării expertizei psihiatrice se deduce din durata pedepsei, în condiţiile art. 72 din Codul penal.

[171] *Expertizele medico - legale psihiatrice* rezolvă următoarele **obiective generale** necesare clarificării problemelor investigaţiei penale:

„- Dacă persoana expertizată prezintă sau nu tulburări psihice, în general, în ce cadru nosologic de fond şi care este diagnosticul stării actuale?;

- *excluderea simulării sau disimulării unei afecţiuni psihice;*
- *care sunt trăsăturile personalităţii subiectului în cadrul susmenţionat şi ce legătură au aceste tulburări cu anumită predispoziţie generală la acte antisociale şi cu elementele constitutive ale actului infracţional (antisocial);*
- *care este capacitatea de discernământ critic, exprimat prin criterii medicale, ca expresie a nivelului de conştiinţă, din momentul examinării actuale şi dacă, în consecinţă, subiectul poate fi anchetat şi judecat;*
- *care a fost capacitatea de discernământ din momentul săvârşirii faptei, prin reconstituirea bio – psiho - patologică a eventualelor tulburări sau modificări psihice din respectivul moment,*
- *motivaţia faptei în determinarea ei (legătură şi raportul de cauzalitate);*
- *aprecierile de ordin prognostic în evoluţia eventualelor tulburări psihice, şi asupra gradului de periculozitate actual şi în general (potenţialul infractogen, antisocial);*
- *orientarea conţinutului măsurilor coercitiv-educative şi a celor de siguranţă de ordin medical, care se impun în prezent, în vederea prevenirii, tratării şi recuperării-reinserţiei sociale a subiectului supus expertizei."*[1113]

[172] Constatările şi expertizele biocriminalistice au ca obiect examinările de laborator ale produselor biologice de natură umană rezultate în procesul săvârşirii unor infracţiuni sau în legătură cu acestea şi pot fi produse de secreţie (salivă, secreţie nazală, etc.), de excreţie (spermă, urină, vomismente, materii fecale), ţesuturi moi (sânge, piele, ţesut muscular) ori ţesuturi cheratinoase (fire de păr, unghii ş.a.m.d.) şi altele ce se prezintă la locul comiterii infracţiunii sub formă de urme de sânge, de salivă, de spermă, de natură piloasă, de ţesuturi moi.

[1113] V. Dragomirescu, în lucrarea colectivă sub redacţia V. Beliş, *Tratat de medicină legală*, Ed. Medicală, Bucureşti, 1995, vol. II, p. 722.

Descoperirea şi relevarea acestor categorii de urme determină clarificarea unor împrejurări esenţiale pentru investigaţia întreprinsă, ca de pildă: modul de operare, numărul participanţilor la săvârşirea faptei, itinerarul parcurs de făptuitor, instrumentele utilizate la comiterea infracţiunii, timpul scurs de la săvârşirea infracţiunii şi altele, în multe situaţii având o certă valoare identificatoare.

Dispunerea constatărilor şi expertizelor biocriminalistice este anticipată de recoltarea, potrivit regulilor tactice criminalistice, acestor categorii de urme şi de punerea lor la dispoziţia specialistului sau expertului, în condiţiile unei manipulări şi conservări corespunzătoare[1114].

Dacă în prima etapă a investigaţiei urmele biologice relevate la locul faptei suferă un proces de interpretare a modului de formare şi de creare a lor în câmpul infracţional, într-o altă etapă ele vor fi supuse examinării de laborator, prin efectuarea constatării sau expertizei biocriminalistice.

Prin dispunerea constatărilor şi expertizelor biocriminalistice, atunci când la dispoziţia specialiştilor se pune doar urma respectivă, se pot clarifica următoarele **probleme:**

- *[dacă urma este de sânge sau nu, natura urmei (proveniență umană sau animală),*
- *grupa sanguină,*
- *sexul persoanei de la care provine,*
- *regiunea anatomică de unde provine,*
- *starea de sănătate persoanei în cauză,*
- *vechimea urmei,*
- *poziţia ocupată în locaţia respectivă de persoana de la care provine urma,*
- *dacă urma conţine impurităţi (alcool, substanţe de altă natură),*
- *posibilele leziuni existente la persoana care a lăsat urma (în situaţia urmelor de sânge),*[1115]
- *dacă obiectul prezentat spre examinare conţine sau nu urme de salivă,*
- *dacă urma este de proveniență umană sau animală, grupa sanguină şi tipul secretor sau nesecretor a persoanei de la care provine,*
- *dacă se decelează ingerarea unor medicamente ş.a. (în cazul urmelor de salivă),*[1116]
- *existenţa sau nonexistenţa urmelor de spermă pe mijlocul material de probă,*
- *natura şi specia urmei, grupa sanguină şi caracterul secretor sau nesecretor,*
- *dacă urma aparţine uneia sau mai multor persoane, vechimea urmei (în ipoteza examinării urmelor de spermă),*[1117]
- *dacă firul este de păr sau de alte origini, dacă este de origină umană sau animală,*
- *regiunea anatomică din care provine, caracterele individuale,*[1118]
- *leziunile traumatice exercitate asupra firului de păr*[1119] *(în situaţia urmelor de natură piloasă)*[1120]*].*

Asemenea constatări şi expertize biocriminalistice conduc la stabilirea apartenenţei generice a urmei supuse examinării constituind doar prima fază a procesului de

---

1114 Metodologia recoltării produselor biologice este descrisă în lucrările specialiştilor în medicină legală L. Vasiliu şi M. Terbancea, *Metodologia recoltării probelor pentru examen serologic în infracţiunile de omor* şi C. Petrescu, Gr. Pambuccian, N. Drugescu, S. Stoican, *Consideraţii privind metodologia de recoltare a fragmentelor de ţesuturi şi organe, a probelor biologice necesare examinărilor histopatologice, histochimice şi tanatochimice*, ambele în *Ghidul procurorului criminalist*, vol. I, Ed. Helicon, Timişoara, 1994, p. 208 - 227.

1115 E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Actami, Bucureşti, 2001, p. 164 - 165.

1116 M. Ruiu, *Valorificarea ştiinţifică a urmelor infracţiunii*, vol. II, Ed. Little Star, Bucureşti, 2003, p. 87.

1117 Gh. Asanache, în lucrarea colectivă *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, Ed. M.I., Bucureşti, p. 277.

1118 Adică diferenţele de rasă, sex, vârstă.

1119 Respectiv modul de detaşare (căzut, rupt, smuls, tuns, căzut prin frecare, tăiat).

1120 V. Panaitescu, *Metode de investigaţie în practica medico-legală*, Ed. Litera, Bucureşti, 1984, p. 204 - 206.

identificare[1121] (de exemplu: *urma este sânge, de natură umană, aparţine grupei sanguine AII; sau firul examinat este de păr, de natură umană, aparţine unui bărbat cărunt ş.a.m.d.*), şi prezintă o semnificaţie majoră în orientarea investigaţiei spre constituirea ori restrângerea cercului de bănuiţi a persoanelor care au putut produce urmele respective (continuând ideea din exemplul de mai sus: *persoană cu grupa sanguină AII şi cu părul cărunt*) şi la excluderea din cercul persoanelor suspecte a acelora ce nu prezintă respectivele particularităţi.

Dinamica investigaţiei, verificarea tuturor versiunilor formulate şi administrarea probelor face posibilă procurarea unor materiale de comparaţie necesare pentru dispunerea constatărilor ori expertizelor biocriminalistice care au drept scop esenţial identificarea individuală şi, deci, stabilirea dacă urma examinată a fost creată de o anumită persoană şi nu de alta.

Obţinerea materialelor de comparaţie, într-o cantitate suficientă şi de o calitate corespunzătoare, pentru ca să asigure posibilitatea şi eficienţa examenului comparativ, constituie o activitate în care, funcţie de faza în care se găseşte investigaţia întreprinsă, se îmbină activităţile strict criminalistice, operaţiuni specifice organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi cele de urmărire penală.

Astfel, în situaţiile în care economia investigaţiei permite, *recoltarea probelor biologice de la persoanele cuprinse în cercul de bănuiţi* se realizează „la vedere" şi în cadrul criminalistic adecvat: probele de sânge, salivă, spermă şi de natură piloasă se recoltează, de obicei, de medicul legist, în laboratoare, nefiind exclusă varianta de a fi recoltate chiar de către organul judiciar, cu respectarea regulilor criminalistice.[1122]

În alte situaţii, pentru a nu preveni persoana bănuită în legătură cu suspiciunile care planează asupra ei sau pentru eliminarea unor reacţii ce pot compromite desfăşurarea investigaţiei, procurarea de materiale de comparaţie se realizează prin „activităţi specifice", condiţia obligatorie constând în existenţa certitudinii că respectivele probe reprezintă urme create de persoana care interesează.

După efectuarea examenului comparativ, **actul în care se materializează nu va putea fi folosit ca mijloc de probă în procesul penal, dat fiind modalitatea obţinerii materialului de comparaţie, ci va fi utilizat doar pentru menţinerea sau eliminarea persoanei respective din cercul de bănuiţi.**

Mijloacele şi metodele utilizate pentru obţinerea materialelor de comparaţie, în ipoteza discutată, se circumscriu mijloacelor, metodelor şi procedurilor specifice organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, fiind valorificate cu predilecţie în faza anterioară dispunerii începerii urmăririi penale.

Atunci când derularea investigaţiei permite, se va recurge la modalitatea obişnuită de prelevare de probe de comparaţie, potrivit procedurilor prevăzute de art. 190 din c.p.p., iar rezultatul examenului comparativ se materializează în rapoarte de constatare ori expertiză biocriminalistică care se valorifică în procesul penal.

[1121] Pentru detalii, a se vedea, I. Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 16; V. Bercheşan, *Valorificarea ştiinţifică a urmelor infracţiunii*, vol. I, Ed. Little Star, Bucureşti, 2002, p. 53.

[1122] **Probele de sânge** se ridică într-un recipient, prelevându-se o cantitate de 5 - 7 ml sânge într-un flacon sterilizat, ori 5-6 picături de sânge între două lamele de sticlă; circa 3 ml salivă într-o eprubetă sau 4-5 resturi de ţigări fumate de persoana în cauză; recoltarea **urmelor de lichid seminal** se recoltează în laboratoare medicale; **urmele de natură piloasă** prin smulgerea a cca 4-5 fire de păr din diferite regiuni anatomice (pentru detalii, a se vedea L. Vasiliu şi M. Terbancea, lucrarea citată supra, p. 208 - 217. În ce priveşte normele internaţionale de recoltare conservare şi trimitere a probelor biologice în vederea analizării ADN, a se vedea, I.L. Groza, F. Mixich, *Identificarea medico-legală prin amprenta genetică*, Ed. M.J.M., Craiova, 2003, p. 44 - 59.

Când la dispoziţia specialiştilor sau experţilor se pun materiale de comparaţie, se pot clarifica probleme cum ar fi:

- *dacă urma biologică în litigiu are aceeaşi grupă sanguină cu proba prelevată de la o anumită persoană,*
- *dacă există alte indicii de asemănare între urma în litigiu şi cea prezentată ca model de comparaţie.*

Astfel de constatări sau expertize biocriminalistice tind să conducă la identificarea individuală, personalizând persoana care a creat urma în litigiu, ceea ce înseamnă parcurgerea celei de-a doua faze a procesului identificării criminalistice, ca *„problemă centrală a investigaţiilor criminalistice"*.[1123]

În ce priveşte dispunerea constatărilor şi expertizelor medico - legale ori biocriminalistice, organul judiciar va ţine seama de anumite prevederi procedurale caracteristice acestor categorii de constatări şi expertize care constau, printre altele în respectarea competenţei materiale şi teritoriale ale investigaţiilor de medicină legală; verificarea, evaluarea, analizarea şi avizarea, din punct de vedere ştiinţific, a conţinutului şi concluziilor diverselor acte medico-legale de către comisiile de avizare şi control şi comisia superioară medico - legală; posibilitatea participării la efectuarea expertizelor medico - legale a experţilor în domeniu desemnaţi de părţile în procesul penal, condiţiile de îndeplinit pentru introducerea acestora.

Concluziile examinărilor medico-legale şi biocriminalistice se materializează în rapoarte de constatare ori expertiză medico-legală sau biocriminalistică.[1124]

În cazul în care se impune necesitatea completării ori lămuririi unor deficienţe, omisiuni sau/şi aspecte contradictorii la expertizele precedente organul judiciar va dispune efectuarea unui supliment de expertiză sau a unei noi expertize.

Secţiunea a 4-a
Particularităţi ale dispunerii constatărilor şi expertizelor criminalistice

[173] Constatările şi expertizele criminalistice reprezintă *procedeele probatorii tehnice prin care specialiştii desemnaţi de organul judiciar cercetează cu metode şi mijloace ştiinţifice probele materiale judiciare şi au ca scop identificarea persoanelor, fenomenelor, obiectelor şi substanţelor aflate într-o legătură cauzală cu un fapt ilicit, stabilirea însuşirilor acestora sau a eventualelor modificări de formă, conţinut şi structură precum şi a mecanismului respectivelor modificări.*[1125]

Multiplelor şi variatelor categorii de urme descoperite cu prilejul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale este necesar să li se dea explicaţii ştiinţifice în legătură cu modul de formare, creare, vechime, modificare, apartenenţă generică şi individuală, ceea ce se realizează prin dispunerea de constatări ori expertize criminalistice.

Aserţiunea, cu valoare **axiomatică**, în sensul că *nu poate exista o infracţiune fără urme*[1126], căreia îi corespunde **principiul fundamental al ştiinţei criminalistice** că

[1123] Paul L. Kirk, *Crime Investigation, Physical Evidence and the Police Laboratory*, Interscience Publishers, New York, 1966, p. 12.

[1124] Acestea sunt supuse regimului general prevăzut de art. 123 din codul de procedură penală şi art. 11 din Ordinul comun nr. 1134/C/255/2000 al Ministerului Justiţiei şi al Ministerului Sănătăţii pentru aprobarea Normelor procedurale privind efectuarea expertizelor, a constatărilor şi a altor lucrări medico-legale; pentru detalii, a se vedea D.I. Cristescu, *Reglementarea activităţii de constatări şi expertize medico - legale în România*, lucrare supracitată, *Dreptul* nr. 2/2000, p. 17 - 44.

[1125] D.I. Cristescu, *Reglementarea activităţii de expertiză criminalistică şi organizarea ei în România*. Ed. Solness, Timişoara, 2001, p. 6.

[1126] P.F. Ceccaldi, *La criminalistique*, Press Universitares de Frances, Paris, 1962, p. 2.

săvârşirea oricărei infracţiuni determină modificări materiale în mediul înconjurător,[1127] se regăseşte pe deplin şi în cazul săvârşirii infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism.

Din punct de vedere al metodologiei de investigare a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism, dispunerea constatărilor şi expertizelor criminalistice se conformează regulilor tactice generale în materie, anumite particularităţi fiind determinate de caracteristicile modalităţii faptice de săvârşire a infracţiunii investigate.

[174] Constatarea tehnico - ştiinţifică şi expertiza dactiloscopică

Scopul acestui gen de constatare sau expertiză îl reprezintă *determinarea provenienţei urmelor papilare* (digitale, palmare şi plantare), adică identificarea degetului, palmei sau plantei care le-au creat pe obiectul primitor al unei astfel de urme.

În cadrul constatărilor tehnico-ştiinţifice sau expertizelor dactiloscopice se pot rezolva următoarele problematici, în cazul în care se prezintă numai urma sau obiectul primitor:

- *relevarea urmelor latente existente pe obiectul apreciat ca fiind primitor de urmă;*
- *degetul sau palma de la care provine (mâna stângă ori mâna dreaptă), talpa cărui picior a creat urma respectivă;*
- *tipul, subtipul şi varietăţile desenului papilar;*
- *formula dactiloscopică monodactilară; detaliile caracteristice ale desenului papilar (morfologia particulară a urmei papilare);*
- *dacă urma supusă examinării conţine suficiente elemente de individualizare, mecanismul de formare al urmei; vechimea urmei;*
- *delimitarea urmelor parţial suprapuse;*[1128]
- *date posibile privind gradul de îngrijire al mâinilor, putându-se solicita analiza fizico-chimică a substanţelor conţinute în urmă.*[1129]

Descoperirea, relevarea şi ridicarea urmelor papilare şi plantare este o activitate ce se recomandă să fie desfăşurată de către specialistul criminalist care intră în componenţa echipei de cercetare la faţa locului, echipei de constatare a infracţiunii flagrante sau a aceleia care efectuează percheziţia ori ridicarea de obiecte şi înscrisuri, pentru a se realiza potrivit regulilor tehnice criminalistice specifice datorită, pe de o parte, varietăţii deosebite a obiectelor ce pot purta această categorie de urme, iar pe de altă parte, importanţei pe care o reprezintă urmele papilare şi plantare în identificarea persoanelor care se află în legătură cu infracţiunea investigată.

Organul judiciar care conduce investigaţia va ţine seama de împrejurarea că, funcţie de obiectul purtător a unor astfel de urme, există pericolul alterării ori chiar distrugerii urmei,[1130] considerent pentru care este necesară dispunerea imediată a constatării sau expertizei dactiloscopice. Îndată ce a luat la cunoştinţă despre existenţa urmei fie din percepţiile personale, fie de la specialistul criminalist, organul judiciar va ordona obiectivele constatării sau expertizei şi va pune la dispoziţia expertului materialul necesar examinării, adică fotograma urmei fixate de pe obiectul purtător de urmă, peliculele adezive (cu suport

---

1127 E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Actami, Bucureşti, 2001, p. 27.

1128 Problematicile enumerate reprezintă adnotarea obiectivelor expertizei dactiloscopice expuse în I.R. Constantin, C. Bălteanu, *Expertiza urmelor lăsate de mâini pe obiecte*, în *Tratat practic de criminalistică*, vol.II, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1976, p.48 şi *Expertiza criminalistică – lucrare de uz intern* – M. Justiţiei, Institutul Naţional de Expertize criminalistice, Bucureşti, 1999, p. 51 - 32.

1129 E. Stancu, *op.cit.*, p. 137.

1130 Între factorii naturali de alterare a urmelor amintim căldura, lumina solară, ploaia; pe de altă parte trebuie ţinut seama de aptitudinea diferitelor obiecte primitoare de urme papilare de a păstra o perioadă – mai scurtă sau mai lungă – de timp în condiţii apte, pentru a putea fi explorate eficient, urmele papilare (pentru detalii, a se vedea I. Constantin, D. Moise, *Contribuţii cu privire la stabilirea vechimii urmelor papilare, în Expertiza criminalistică – uz intern* –, M. Justiţiei, *op.cit.*, p. 558 - 566).

transparent, cu suport alb sau de culoare neagră) pe care au fost transferate urmele sau chiar obiectul primitor al urmei, atunci când dimensiunile acestuia permit manipularea şi transportarea, şi cu precădere în cazul obiectelor purtătoare de urme latente, a căror relevare se recomandă să se execute în condiţii de laborator.[1131]

Înainte de remiterea materialului spre examinare, organul judiciar va verifica dacă în actele prin care s-a fixat rezultatul activităţii au fost făcute menţiunile necesare cu privire la obiectul purtător de urmă, mijloacele, metodele şi procedeele de descoperire, relevare şi ridicare al fiecărei urme în parte, modalitatea în care s-a procedat la ambalarea acelui obiect, momentul (ora, data, locul) descoperirii şi lucrătorul care a desfăşurat operaţiunea.

Urme de mâini ale agresorului pot fi lăsate şi pe corpul uman (de pildă al victimei ucise), problematicile la care poate răspunde constatarea sau expertiza fiind dacă urma este digitală sau palmară, de la care mână sau deget provine, care este sexul, vârsta, forţa musculară şi talia aproximativă ale persoanei care a creat urma.[1132]

În situaţia în care au fost descoperite doar fragmente de urme papilare, constatarea sau expertiza dispusă va avea ca obiectiv examinarea formei porilor (poroscopia)[1133] sau a marginilor crestelor papilare (crestoscopia).[1134]

Elementele de identificarea apartenenţei generice care se pot releva prin dispunerea unei constatări ori expertize dactiloscopice a unei urme papilare ori plantare *conduc investigaţia întreprinsă la constituirea cercului persoanelor care au fost în legătură directă cu obiectul sau corpul uman purtător al urmei respective.*

Din multitudinea de urme papilare descoperite la locul faptei sau în locaţia unde s-a efectuat constatarea infracţiunii flagrante ori percheziţia sunt selectare acele urme care au fost create de victimă şi persoanele care lucrează, locuiesc sau au tangenţă firească ori obişnuit cotidiană cu obiectul purtător de urme, printr-o examinare comparativă dactiloscopică cu impresiunile digito-palmare preexistente sau obţinute de la respectivele persoane. În acest fel se elimină acele urme ce-şi găsesc motivarea prezenţei lor, rămânând spre exploatare urmele create de persoana neidentificată şi care nu se justifică pe obiectul primitor. Toate aceste urme primesc explicaţie sub aspectul degetului, palmei sau plantei care le-au creat, poziţiei exacte a mâinii care a realizat-o şi a urmelor pe obiectul primitor, formula dactiloscopică, traseul urmat de aceeaşi persoană, preferinţele pentru anumite obiecte, aprecieri cu privire la modul de operare şi experienţa infracţională eventual înălţimea persoanei care le-a lăsat.[1135]

Funcţie de aceste date, organul judiciar obţine primele indicii cu privire la numărul de persoane necunoscute prezente în locaţia cercetată sau care au fost în contact cu obiectul investigat; ce anume s-a căutat, în care locuri, în general care a fost ţinta acţiunii; gradul de cunoaştere al locaţiei sau obiectului unde a lăsat urma.

1131 De pildă, revelarea urmelor papilare prin metode chimice implică condiţii de laborator, aceste metode oferind rezultate excelente în cazul urmelor papilare care se găsesc pe benzile adezive (tip scotch) sau adezive pe ambele feţe, pe hârtie de fax ori termică, pe suprafeţe neporoase, polistiren expandat, înlocuitori din piele, pungi din material plastic, hârtii glasate sau plastificate, arme, metale (argint, zinc, nichel), ambalaje PVC, cauciuc şi altele (I. Necula, *Procedee de relevare a urmelor papilare prin metoda chimică*, utilizată în laboratoarele poliţiei tehnico-ştiinţifice din Franţa, în revista *Criminalistica* nr.2/1999, p. 21).

1132 Gh. Asanache, *Expertiza urmelor lăsate de mâini pe corpul omenesc*, în *Tratat practic de criminalistică*, vol.II, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1976, p. 32. Autorul menţionează că urmele de mâini lăsate pe corpul uman pot fi exploatate criminalistic prin mai multe genuri de expertize: antropometrică (probleme referitoare la vârsta, sexul, forţa musculară, talia etc., ale celui care a creat urma); odontostomatologică (în cazurile când victima prezintă semne de violenţă în etajul inferior al masivului facial); expertiza radiologică, antropologică şi de anatomie comparată.

1133 N. Selivanov, A. Dvorkin, E. Viktorova, *Posibilităţile identificării dactiloscopice după impresiunile porilor*, în *Soţialisticeskaia Zakonnosti* (Legalitatea socialistă) nr. 6/1974, material tradus în lucrarea *Expertiza criminalistică* editată de M. Justiţiei, op.cit., p. 569 - 575.

1134 E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Actami, Bucureşti, 2001, p. 124.

1135 Gh. Păşescu, *Interpretarea criminalistică a urmelor la locul faptei*, Ed. Naţional, Bucureşti, 2000, p. 184 - 185.

Etapa următoare o reprezintă procesul de verificare a împrejurării dacă urma în litigiu se află în cadrul cartotecilor dactiloscopice manuale ori automatizate.[1136]

În situaţia în care impresiunile digito - palmare ale persoanei se află în banca de date se identifică creatorul urmei în litigiu. În caz contrar urma rămâne în exploatare, iar cercul persoanelor posibil creatoare a urmei în litigiu se constituie dintre acelea care au formula dactiloscopică stabilită de specialistul ori expertul dactiloscop.

Verificarea versiunilor cu privire la persoanele bănuite, apreciate ca atare prin exploatarea oricărui alt mijloc, metodă sau procedeu investigativ, este facilitată de posibilitatea efectuării unui examen dactiloscopic comparativ, după obţinerea impresiunilor digito-palmare ori plantare de la respectivele persoane.

Atunci când specialistului sau expertului dactiloscop i se pun la dispoziţie şi impresiunile digito - palmare ori plantare ale unor persoane, obiectivele constatării sau expertizei dispuse constau în identificarea individuală, iar întrebările puse de organul judiciar se referă la faptul că dacă urma în litigiu a fost sau nu creată de persoana a cărei impresiuni digitale, palmare ori plantare sunt puse la dispoziţia specialistului şi mâna care a creat urmele.[1137]

Organului judiciar îi incumbă obligaţia obţinerii şi predării către specialist ori expert a impresiunilor digitale, palmare ori plantare ce urmează a fi supuse examinării comparative şi care reprezintă modelul de comparaţie (amprente sau impresiuni de control).

Din punct de vedere strict criminalistic, *impresiunile de comparaţie trebuie să îndeplinească mai multe condiţii, pentru a fi apte unui examen comparativ*, şi anume: să existe o identificare certă a persoanei sau obiectului de la care provin; să reproducă, atât sub aspect calitativ cât şi cantitativ, cât mai multe elemente caracteristice ale factorului creator; să fie obţinute în condiţii cât mai apropiate de acelea în care a fost creată urma în litigiu, iar în cazul în care aceste condiţii nu sunt cunoscute, să se procure în variante şi modele diferite.[1138]

În ce priveşte modalitatea de obţinere a modelelor pentru comparaţie în criminalistică sunt consacrate mai multe *tehnici de amprentare.*[1139]

Pentru verificarea versiunilor privind persoanele incluse în cercul persoanelor suspecte, atunci când *interesele operative ale investigaţiei* impun ca o anumită persoană să nu cunoască împrejurarea că asupra sa se efectuează cercetări, organele judiciare recurg în practică la **obţinerea modelelor de comparaţie într-o manieră discretă**, urmând ca ulterior, când economia anchetei o permite, să realizeze obţinerea modelelor de comparaţie în condiţiile consacrate şi cu ştiinţa persoanei în cauză.

Modelele de comparaţie se procură de pe diferite obiecte (pahare, scrumiere, farfurii, uşi etc.) ori înscrisuri (plicuri, documente dactilografiate ori consemnate olograf ş.a.) cu care persoana suspectă a intrat în contact în mod cert şi, de preferinţă, în exclusivitate.

[1136] În prezent sunt recunoscute mai multe sisteme computerizate de automatizare a muncii de examinare, comparare şi identificare a amprentelor digitale: MORPHO-SYSTEMS ce cuprinde sistemul AFR (Automatic Fingerprint Recognition System), AFIS 2000-Printrak (Automatic Fingerprint Identification System, introdus şi în România de la sfârşitul anului 1996, conform M. Mircea, P. Dume, *Utilizarea sistemului automat de identificare a amprentelor în investigaţia dactiloscopică*, revista *Criminalistică* nr. 1/1999, p.4-8), sistemul automat de identificare a amprentelor digitale folosit în Japonia (revista "Interpol", nr. 385/1985, p. 30 - 35); ale căror moduri de utilizare sunt descrise de Gh. Păşescu, I.R. Constantin, *Secretele amprentelor papilare*, Ed.Naţional, Bucureşti, 1996, p. 277 - 290.

[1137] M. Ruiu, *Valorificarea ştiinţifică a urmelor infracţiunii*, vol. II, Ed. Little Star, Bucureşti, 2003, p. 147.

[1138] În acelaşi sens, idem, p. 138.

[1139] Amprentarea cu tuş tipografic, amprentarea chimică (I. Mircea, *Valoarea criminalistică a unor urme de la locul faptei*, Ed. „Vasile Goldiş", Arad, 1996, p. 84 - 86), amprentarea în cazul rigidităţii cadaverice, în cazul putrefacţiei şi mumificării (M. Ruiu, op.cit., p. 140, 142), metoda SchifferdecKorn, în cazul deshidratării şi îmbibaţiei hidrice (S. Beranek, *O nouă metodă de amprentare a cadavrelor*, în *„Problemy Kryminalistyky"*, nr.40, Varşovia, 1962, p. 73).

Obţinerea acestor obiecte şi înscrisuri are loc prin utilizarea mijloacelor, metodelor şi procedeelor investigative specifice activităţii organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale sau prin operaţiuni legendate.

Surse de procurare a impresiunilor de comparaţie ale persoanelor suspecte le reprezintă şi fişele mono şi decadactilare din baza de date a Inspectoratului General pentru Imigrări din România, precum şi prin cooperarea cu O.I.P.C. (Interpol).

Valorificarea concluziilor constatărilor dactiloscopice efectuate în condiţiile în care materialul de comparaţie a fost obţinut în maniera susarătată profită doar cu titlu strict informativ operativ, pentru ca apoi, în faza de urmărire penală, să se dispună efectuarea unei expertize dactiloscopice când materialul de comparaţie se obţine „la vedere", de la persoana cercetată.

O deficienţă în activitatea agenţilor organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi a altor organe constatatoare o reprezintă imprejurarea constând în aceea că, uneori, cu prilejul constatării unor stări de fapt, manipulează defectuos, contrar regulilor criminalistice, mijloacele materiale de probă, obstaculând posibilitatea de dispunere a unei constatări sau expertize dactiloscopice, prin distrugerea ori alterarea urmelor papilare, ceea ce conduce la îngreunarea urmăririi penale, în sensul demonstrării pe cale ştiinţifică, a tangenţei pe care o anumită persoană a avut-o cu respectivul obiect.

Astfel s-a întâmplat cu prilejul controlului bagajelor cetăţeanului american N.S., efectuat la sosirea pe aeroportul internaţional Timişoara, când organele vamale, ale poliţiei de frontieră şi ale brigăzii antiteroriste au depistat, ascuns în cutia ambalaj a unei maşini de scris, un pistol învelit în hârtie aluminizată. Fără a fi respectate regulile de tehnică criminalistică, organele constatatoare, neapelând la serviciile unui specialist criminalist, au manipulat necorespunzător atât hârtia ambalaj cât şi pistolul găsit, ba chiar au şi executat trageri cu arma în cauză, eliminând posibilitatea dispunerii unei constatări tehnico-ştiinţifice sau expertize dactiloscopice pentru relevarea urmelor papilare ale cetăţeanului american. În timpul anchetei, N.S. a invederat că nu are cunoştinţă despre existenţa armei în bagajele sale, invocând posibilitatea de a fi fost introduse de o altă persoană fie pe teritoriul S.U.A., fie în timpul transportului, în cala avionului,[1140] *ceea ce a îngreunat activitatea de urmărire penală destinată dovedirii infracţiunii comise, în contextul iniţial existând suspiciuni de acte de terorism.*

Identificarea persoanelor şi cadavrelor, în situaţia investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism, prin utilizarea constatărilor şi expertizelor dactiloscopice şi-a dovedit utilitatea în situaţia persoanelor care au pătruns pe teritoriul României sub o altă identitate, cu documente falsificate[1141] sau apatrizi ori refugiaţi politic, a grupurilor infracţionale transfrontaliere, suspectaţi de acte de terorism şi, mai ales, a acelor lideri (preşedinţi de stat, conducătorii unor grupări teroriste ş.a.m.d.) care se folosesc de sosii ori deghizări.

În aceeaşi măsură explicaţiile ştiinţifice, cu valoare de identificare individuală îşi au eficienţă atât în *dovedirea manipulării unui înscris* (documente conţinând informaţii clasificate ori cele în care sunt stabilite drepturi ale statului român în raport cu o putere străină; afişe sau fluturaşi ori anonime cu conţinut ostil la adresa securităţii naţionale; însemnări, note prin care se comunică sau răspândesc ştiri, date ori informaţii false ş.a., a unor

---

[1140] Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, dosar nr. 219/P/2003.

[1141] Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, dosar nr.195/P/2003. Cetăţeanul albanez X.P. a pătruns pe teritoriul României cu documente falsificate din care rezulta că este cetăţean sârb şi se numeşte L.L. Examenul comparativ dactiloscopic al impresiunilor sale digitale cu fişa decadactilară obţinută de la ofiţerul de legătură al B.N. Interpol Tirana a concluzionat asupra realei sale identităţi. Respectivul cetăţean suferise o condamnare pentru omor în Albania, a reuşit să fugă din ţara de origine şi s-a înrolat în trupele de comando din Muntenegru, participând activ la războiul civil din fosta Iugoslavie, în perioada 1994 - 1998, după care s-a refugiat în România, fiind suspectat de acte de terorism.

plicuri, pachete ori dispozitive capcană şi, în general, a oricărui obiect sau instrument ce se află în legătură cu cauza investigată), cât şi a *demonstrării prezenţei unei anumite persoane, într-o anume locaţie*, la un moment dat.

[175] Constatarea tehnico - ştiinţifică şi expertiza scrisului

Săvârşirea infracţiunilor contra securităţii naţionale este susceptibilă de a lăsa, între alte categorii de urme, şi urme sub forma scrisului[1142] fie în texte, fie în semne grafice neliterale, fie în semnături, depuse pe diferite materiale suport: pe hârtie,[1143] pe obiecte din cele mai felurite, cum ar fi uşi, garduri, pereţi, table, geamuri, momente, sit-uri[1144] etc.

În cazul unora dintre infracţiuni menţiunile scrise reprezintă chiar mijlocul prin care se comite manifestarea ilicită, iar în situaţia altora reprezintă mijlocul material de probă prin care se demonstrează ori săvârşirea unei infracţiuni, ori legăturile existente între infractori.

Pentru aceste considerente, cu prilejul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale, se utilizează procedeul probator constând în **constatarea ori expertiza grafoscopică** (a scrisului sau semnăturii), al cărui scop îl reprezintă identificarea scriptorului, mai precis a stabilirii faptului dacă scrisul sau semnătura provine de la scriptorul nominalizat în menţiunile scriptice respective ori identificarea autorului acelor menţiuni, care provin de la o persoană necunoscută sau care şi-au deghizat ori a contrafăcut scrisul.

Prin dispunerea constatărilor ori expertizelor grafoscopice se urmăreşte **rezolvarea unei game largi de problematici**, care se constituie în întrebări sau obiective ale acestei categorii de procedee probatorii tehnice:

- *identificarea autorului unui scris sub formă de text, menţiuni cifrice, ori semne grafice neliterale*[1145] *sau desene, crochiuri;*[1146]
- *stabilirea împrejurării dacă o semnătură aparţine persoanei pe numele căreia figurează;*
- *identificarea autorului unei semnături falsificate;*
- *dacă scrisul în litigiu este natural sau deghizat şi, în cel din urmă caz, care este modalitatea deghizării;*
- *constatarea faptului că un scris este afectat de semnele bolii, bătrâneţii, consumului de băuturi alcoolice, executarea în condiţii incomode, dacă menţiunile scrise de pe un act aparţin unui sau mai multor scriptori;*
- *modalităţile de falsificare a unei semnături (copiere, imitaţie servilă sau liberă, executată din fantezie).*[1147]

[1142] L. Ionescu, *Expertiza criminalistică a scrisului*, Ed. Junimea, Iaşi, 1973, p.16; Autorul arată că scrisul este o urmă de un gen cu totul aparte, fiind urmarea activităţii nervoase şi musculare a omului, tradusă printr-un complex de mişcări sau de deprinderi tehnice, clasificând această urmă în categoria de „urme deprinderi", în care sunt incluse manifestările cu caracter stereotip dinamic, exteriorizate într-o formă concretă, naturală, alături de voce, mers, facerea nodurilor etc. (L. Ionescu, *Criminalistica*, curs litografiat, Universitatea Creştină „Dimitrie Cantemir", Facultatea de Ştiinţe Juridice şi Administrative, Bucureşti, 2003, p. 32).

[1143] Ca de pildă anonime, afişe, fluturaşi, notiţe, însemnări în care sunt inserate, fie menţiuni cu caracter ostil la adresa valorilor fundamentale ale fiinţei statului, fie comunicări, ştiri, informaţii, fie însemnări ce conţin informaţii clasificate destinate sau transmise agenţilor unei puteri străine sau care, pur şi simplu atestă legătura existentă între două ori mai multe persoane ş.a.m.d.

[1144] În general având un conţinut duşmănos prin care se aduce atingere siguranţei naţionale, se îndeamnă la manifestări potrivnice ordinii constituţionale sau legal instaurate etc.

[1145] Ca de pildă semnele de punctuaţie, sublinierile, semnele ce însoţesc cifrele de numerotare a paginilor, cele de continuare sau de finalizare a paginilor etc.

[1146] Spre exemplu, desenul unei hărţi militare, ori a unei locaţii ş.a.m.d.

[1147] Suita de problematici reprezintă adnotarea obiectivelor expertizei scrisului din *Îndrumar privind expertiza criminalistică*, Ministerul Justiţiei, Laboratorul Central de Expertize Criminalistice, Bucureşti, 1986, p. 5 - 6.

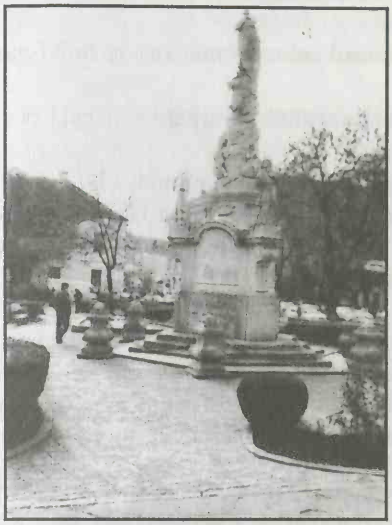

Clarificarea problematicilor ce se pot rezolva prin efectuarea constatării ori expertizei grafoscopice presupune ca la dispoziţia specialiştilor să fie puse, de către organul judiciar, atât scrisul în litigiu cât şi materialul de comparaţie provenit de la persoanele suspectate de a fi consemnat menţiunile respective.

Suportul pe care se află scrisul ori semnătura în litigiu (hârtie sau orice alt obiect[1148]) sunt descoperite de organele judiciare cu prilejul constatării săvârşirii unor infracţiuni, cercetarea locului faptei ori percheziţiei sau ridicării de obiecte şi înscrisuri, când se ridică în vederea cercetărilor fie în materialitatea lor, fie prin fotografiere sau filmare (cum a fost, de exemplu, în cazul inscripţiilor cu caracter antiromânesc şi a desenelor simbolurilor fasciste, rasiste şi xenofobe, scrise şi desenate pe statuia din P-ţa Libertăţii din Timişoara – grafitti[1149]).

În faza iniţială a investigaţiei, când la dispoziţia organelor judiciare se află numai înscrisul în litigiu, există posibilitatea dispunerii unei constatări sau expertize grafice care, urmare a examinării scrisului sau semnăturii, pot să formuleze concluzii în legătură cu caracteristicile generale şi individuale ale grafismelor în litigiu, ca de pildă: numărul de persoane care au scris; stabilirea cu aproximaţie a sexului;[1150] a vârstei[1151] şi profesiei, dialectul, subdialectul sau graiul folosit în scris;[1152] elemente ce sunt de natură să contribuie, alături de cele rezultate din celelalte metode şi procedee investigative la constituirea cercului persoanelor suspecte de a fi scriptorul menţiunii scrise în litigiu.

Procurarea materialului de comparaţie necesar examenului comparativ al scrisului din cadrul constatării sau expertizei grafoscopice incumbă în exclusivitate organului

---

[1148] „Scrisurile aflate pe diverse suprafeţe – pereţi, uşi, garduri, geamuri etc. – de obicei cu conţinut injurios, sau instigator – care uneori se cer a fi relevate, descifrate ori identificate scriptorul anonim, sunt asimilate cu documentele, întrucât se pretează la o cercetare comparativă cu scrisuri de provenienţă certă – deci de la o persoană cunoscută, realizate pe cât posibil în aceleaşi condiţii" (L. Ionescu, *Aplicarea metodelor de tehnică criminalistică în cercetarea inscripţiilor interesând patrimoniul naţional*, comunicare prezentă la Sesiunea Ştiinţifică din 28 ianuarie 1982 de la Institutul de Istoria Artei).

[1149] Poliţia municipiului Timişoara, Biroul criminalistic, lucrarea nr. 217877/20.11.2003 (nepublicată).

[1150] A. Frăţilă, *Posibilităţile de stabilire a sexului persoanei după scris*, în *Expertiza criminalistică*, M.Justiţiei, INEC, *op.cit.*, p. 363 - 367.

[1151] A. Frăţilă, *Scrisul persoanelor în vârstă*, M.Justiţiei-INEC, *Expertiza criminalistică*, *op.cit.*, p. 348 - 352.

[1152] P. Dume, *Expertiza scrisului cursiv*, în lucrarea colectivă, *Tratat practic de criminalistică*, vol.II, Ed.Ministerului de Interne, Bucureşti, 1978, p. 136.

judiciar,[1153] ceea ce nu exclude o colaborare cu expertul desemnat, pentru alcătuirea unui corp de scrisuri de comparaţie adecvat.[1154]

Prevederile codului de procedură penală[1155] în sensul celor de mai sus se înfăţişează după cum urmează:

- În cauzele privind infracţiuni de fals în înscrisuri, organul de urmărire penală poate dispune să fie prezentate scripte de comparaţie.
- Dacă scriptele se găsesc **în depozite publice**, autorităţile în drept sunt obligate a le elibereză, iar dacă scriptele se găsesc **la o persoană**, organul de urmărire penală îi pune în vedere să le prezinte.
- Scriptele se introduc într-un plic sigilat care se vizează de organul de urmărire penală şi se semnează de acela care le prezintă.
- Organul de urmărire penală poate ***solicita*** suspectului sau inculpatului să prezinte o ***piesă scrisă cu mâna sa*** ori **să scrie după dictare**. Dacă ***suspectul sau inculpatul refuză***, se face menţiune în procesul-verbal. Refuzul de a se conforma solicitării organului de urmărire penală sau instanţei nu poate fi interpretat în defavoarea suspectului sau inculpatului.

Obţinerea unor înscrisuri sau documente conţinând scrisul ori semnătura unei persoane suspectate de a fi autorul unor menţiuni scrise aflate în litigiu, se realizează atât prin mijloacele, metodele şi *procedeele investigative* (atunci când faza în care se află investigaţia în derulare nu permite dezvăluirea activităţilor întreprinse de organele judiciare şi, în general, acţiunea este destinată cuprinderii sau excluderii din cercul de bănuiţi a unor persoane, deci pentru verificarea versiunilor cu privire la autorul faptei), cât şi prin *procedeele procedurale* (ridicarea de înscrisuri, percheziţie, procurarea scriptelor de comparaţie).

În ambele situaţii, organul judiciar va avea în vedere că *probele libere*[1156] (anterioare sau preexistente), ce se vor pune la dispoziţie specialistului sau expertului trebuie să îndeplinească anumite condiţii, care să ofere posibilitatea unei examinări comparative în bune condiţiuni: să parvină pe cât posibil din aceeaşi perioadă de timp sau perioade apropiate când a fost consemnat scrisul în litigiu; să existe condiţii similare în ce priveşte instrumentul de scris (stilou, creion, pix cu pastă) şi suportul pe care se află menţiunea (hârtia: velină, semivelină, de ambalaj, carton, ziar etc.); să fie scrise în aceeaşi limbă cu înscrisul în litigiu.[1157]

Organele judiciare vor ridica astfel de probe libere dintre lucrările scrise de persoana suspectată la locul de muncă, manuscrise, aflate la domiciliu, scrisori olografe, însemnări din agendele zilnice, semnăturile aplicate pe înscrisurile oficiale, note rezolutive ş.a.m.d., în legătură cu care există certitudinea autenticităţii scriptorului, pentru a fi eliminată orice fel de îndoială cu privire la autorul respectivelor menţiuni scrise ori semnături.

De regulă probele libere se pun la dispoziţia expertului în original, admiţându-se însă că, în cazuri excepţionale, cum ar fi situaţia unor documente cu caracter strict secret, să fie

---

[1153] L. Ionescu, *Expertiza criminalistică a scrisului*, *op.cit.*, p. 125.

[1154] L. Ionescu, *Rolul probelor grafice în expertiza scrisului*, în *Expertiza criminalistică*, M. Justiţiei, *op.cit.*, p.319; şi, în acelaşi sens, M. Tomescu, *Procurarea de către organul judiciar a scriptelor de comparaţie adecvate*, în *Expertiza criminalistică*, M. Justiţiei, *op.cit.*, p. 345.

[1155] Art. 183 din c.p.p. Prezentarea scriptelor de comparaţie.

[1156] Menţiuni scrise de o persoană, identificată cu certitudine, şi care sunt necontestate de către aceasta, executate anterior momentului săvârşirii infracţiunii şi fără a avea vreo legătură cu împrejurările acelei cauze, ce pot consta în: scrisori, notiţe, diverse acte juridice unilaterale sau bilaterale, cereri, autobiografii, declaraţii, corespondenţă de serviciu, semnături executate pe diferite acte, la diverse organe. (L. Boboş, *Importanţa şi varietatea materialelor de comparaţie în expertiza criminalistică a scrisului*, în *Expertiza criminalistică*, M. Justiţiei, op.cit., p. 335).

[1157] L. Boboş, *lucrare supracitată*, p. 366 - 337.

supuse examenului comparativ şi fotocopii certificate (asemănător inscripţiilor aflate pe pereţi). În situaţia distrugerii actului original sau unicat, se admit, pe cale de excepţie, şi copiile, adică duplicatele sau triplicatele, situaţie care va fi adusă la cunoştinţa specialistului sau expertului.

Examenului comparativ al scrisului sau semnăturii îi pot profita şi ***probele grafice intermediare***[1158] şi ***probele de scris experimentale***, adică cele executate la cererea organului judiciar, de către persoana cercetată, în scopul de a fi puse la dispoziţia expertului, care pentru a fi utile identificării trebuie să îndeplinească următoarele **condiţii**:

- ✓ să conţină scrisul obişnuit al persoanei; să corespundă din punct de vedere al caracterului (scris cursiv, tehnic, cu imitarea literelor de tipar), precum şi al felului (text, menţiuni literale ori grupări cifrice, semnături), corespunzător menţiunilor existente în textul în litigiu;
- ✓ să fie executate cu acelaşi instrument scriptural şi pe acelaşi suport, de preferinţă în acelaşi poziţii şi condiţii de scriere despre care se bănuieşte că a fost consemnat textul în litigiu[1159].

Cu prilejul *luării probelor experimentale*, organul judiciar va respecta anumite ***reguli*** rezultate din practica generalizată în materie:

- iniţial se va cere persoanei să consemneze o declaraţie olografă în legătură cu diferite aspecte ale investigaţiei sau chiar fără a avea conexiune cu faptele pentru care este cercetat;
- apoi i se va dicta, calm şi în ritm constant, un text, pregătit în prealabil, în cuprinsul căruia sunt inserate cuvinte ori sintagme sau chiar semne grafice din textul în litigiu;
- textul dictat va fi consemnat în diferite poziţii (stând pe scaun, stând în picioare), pe diverse suporturi (hârtia aplicată pe un perete, direct pe masa de birou, pe un suport tare – coperţile unei cărţi – sau pe un teanc de hârtii ş.a.), cu acelaşi gen de instrumente de scris, cu sau fără ochelari, în cazul fiecărei variante menţionându-se condiţiile în care s-a realizat luarea probei experimentale.[1160]

În esenţă, împrejurările în care se prelevă **probele experimentale** trebuie să se apropie cât mai mult de cele în care se apreciază intuitiv de către organul judiciar că s-a produs consemnarea textului în litigiu, atât sub aspectul condiţiilor concrete (în grabă, într-o manieră elaborată etc.) cât, mai ales, sub aspectul conţinutului respectivului text (pe plic, pe hârtie cu liniatură, pe formulare tipizate, conţinând cuvinte ori expresii într-o limbă decât restul menţiunilor, cu anumite semne diacritice precum şi semnele grafice accesorii (semnele de punctuaţie, de subliniere etc.).

Pentru situaţiile speciale, cum ar fi *scrisurile aflate pe pereţi, uşi, garduri, monumente sau alte suporturi similare*, sistemul de luare a probelor experimentale este de a scrie cu cretă pe o tablă neagră, sau să se fixeze foi mari de hârtie pe un plan vertical, pe care să se scrie cu creionul, cărbune, beţişoare muiate în cerneală[1161], ori de utilizare a spray-ului pentru grafitti. Probele experimentale se prelevă câte 2 - 3, pentru expertizarea textelor[1162] şi 5 - 6 probe, pe foi diferite, compuse din 5-6 semnături, în vederea expertizării semnăturilor.[1163]

[1158] Manuscrise întocmite după declanşarea investigaţiei, care pot fi în legătură cu cauza respectivă (declaraţii olografe, cereri de admitere a unor probe etc.) sau nu (notiţe, scrisuri ş.a.).

[1159] L. Möcsy, *Unele aspecte practice privind probele grafice experimentale*, în *Expertiza criminalistică*, M.Justiţiei, *op.cit.*, p. 328.

[1160] R. Constantin, P. Drăghici, M. Ioniţă, *Expertizele – mijloc de probă în procesul penal*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 2000, p. 122 - 123.

[1161] M.A. Bischoff, *La police scientifique*, Payot, Paris, 1938, citat de L. Ionescu, *Expertiza criminalistică a scrisului*, *op.cit.*, p. 130.

[1162] L. Ionescu, *Expertiza criminalistică a scrisului*, op.cit., p. 130.

[1163] A. Frăţilă, Gh. Păşescu, *Expertiza criminalistică a semnăturii*, Ed.Naţional, 1997, p. 109.

Obţinerea probelor experimentale reprezintă o activitate desfăşurată de organul judiciar care necesită o pregătire minuţioasă în care se împletesc elemente de natură tactică criminalistică cu cele de psihologie judiciară.

În cadrul acestei pregătiri este indicat, în aprecierea noastră, ca organul judiciar să examineze în prealabil textul în litigiu în conlucrare cu specialistul sau expertul grafoscop, nu neapărat cu acela care urmează a fi desemnat, pe fondul colaborării în scop informativ cu privire la condiţiile în care a fost emanat scrisul sau semnătura cercetată (asupra timpilor de execuţie, sub aspectul suportului ş.a.).

Pe de altă parte scrisul în litigiu poate fi supus şi unei *examinări grafologice*, având drept obiectiv luarea opiniei unui grafolog în ce priveşte caracteriologia scriptorului,[1164] a constituirii *„portretului grafologic robot"*.[1165]

În ce priveşte persoana de la care urmează să se preleveze probele experimentale, aceasta poate fi cunoscută prin investigaţia de cunoaştere similară celei realizate în cazul pregătirii în vederea ascultării persoanelor.

Pentru a se elimina instaurarea factorilor subiectivi din comportamentul persoanei, a *posibilităţii de deghizare sau modificare a scrisului* (prin încetinirea sau grăbirea ritmului scrisului etc.), cu prilejul solicitării de a consemna, iniţial, o declaraţie olografă, nu i se va aduce la cunoştinţă că respectivul înscris va fi supus examinării criminalistice, această împrejurare urmând a-i fi comunicată doar în momentul începerii dictării unui text ales.

Pentru declaraţia olografă i se va pune la dispoziţie persoanei respective instrumentul scriptural şi suportul de hârtie asemănător acelora pe care s-au făcut menţiunile scrise cercetate, elemente de care organul judiciar a luat la cunoştinţă prin examinarea personală sau din informaţiile primite de la specialistul ori expertul criminalist consultat.

Pentru dictarea textului se va instaura o atmosferă calmă, relaxată, confortabilă, alternându-se posibilele condiţii în care a fost consemnat textul în litigiu şi, atunci când este cazul, procedându-se la repetarea probei. În tot acest timp organul judiciar va observa reacţiile persoanei, precum şi tentativele acestuia de deghizare a scrisului, de încetinire sau alertare a ritmului de scriere, sens în care dictare va fi accelerată sau încetinită. În faţa manifestărilor evidente de deghizare a scrisului, se va învedera persoanei că există posibilitatea depistării unei astfel de atitudini, prin examinarea comparativă a unor scrisuri anterioare provenite de la ea, cu cel prezentat în momentul respectiv.

În ce priveşte textul dictat, în nici un caz persoanei nu i se va înfăţişa actul ca menţiunea scrisă în litigiu, pentru a fi copiat sau pentru a se cere scriptorului imitarea textului sau a semnăturii respective.[1166]

Dacă organul judiciar are informaţia de la specialistul grafoscop consultat sau din alte surse că este posibil ca textul incriminat ar fi putut fi scris cu mâna stângă, va cere scriptorului să consemneze cele dictate cu această mână;[1167] ori în condiţiile presupuse: fără ochelari, cu mănuşi, cu mâna ghidată de către persoana indicată de scriptor, pe o mapă ori servietă ţinută

[1164] A. Athanasiu, *Tratat de grafologie*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1996, p. 19, releva că metoda grafologică oferă posibilitatea unui diagnostic caracterial rapid, global şi în lipsa scriptorului.

[1165] R. Trillot, *Graphologhie pratique*, Vigot Frères, Paris, 1968, citat de A.Athanasiu, op.supracitată, p. 20; precum şi observaţiile din Cash Peters, *Grafologie practică*, Ed.Teora, Bucureşti, 1999. Pornind de la caracteristicile unui scris în litigiu analiza grafologică decelează structura personalităţii scriptorului, reconstituirea stării fiziologice a acestuia (în cazurile de scrisori sinucigaşe, ameninţări), în general personalitatea autorului, îmbinând cunoştinţele de psihologie, medicină, psihiatrie şi ale scrisului.

[1166] L. Ionescu, *Expertiza criminalistică a scrisului*, op.cit., p. 129.

[1167] Potrivit unei reguli, cu rang de postulat, determinată de practica expertizei criminalistice a scrisului, numai scrisurile comparabile pot fi comparate. (H. Pfanne, *Handschriftenvergleichung für Juristen und Kriminalisten*. Verlag Max Schmidt-Römhild, Lübeck, 1971, citat de L.Ionescu, *Expertiza criminalistică a scrisului*, op.cit., p. 129.

pe genunchi, în picioare, sub influenţa unor droguri sau băuturi alcoolice ş.a.m.d.[1168] Dacă textul ce urmează a fi supus examinării criminalistice reprezintă o grupare cifrică, i se va cere scriptorului să consemneze anumite operaţii matematice simple prin dictare şi menţionarea pe 2 - 3 pagini a unor cifre după dictare într-un ritm care să nu îi permită bănuitului controlul propriului scris.[1169]

În varianta în care organul judiciar apreciază că este cazul ca scrisul în litigiu poate fi prezentat persoanei de la care se prelevează probele experimentale, ceea ce corespunde *procedeului ascultării frontale* (prezentarea pe neaşteptate a probei, din care rezultă cu claritate vinovăţia acelei persoane), există posibilitatea recunoaşterii consemnării menţiunii în litigiu sau a refuzului de a produce probele experimentale.

Recunoaşterea de către persoana în cauză a faptului că este scriptorul menţiunii scrise în litigiu, ori a împrejurării că are cunoştinţă despre autorul scrierii respective, reprezintă un moment psihologic important, iar organul judiciar va exploata tactic o astfel de situaţie, cerând cât mai multe detalii care să profite ansamblului investigaţiei, ceea ce nu înseamnă că va renunţa la obţinerea probelor experimentale, întrucât şi în asemenea cazuri utilizarea procedeului probator al constatării ori expertizei grafoscopice îşi are justificarea. Un astfel de moment poate constitui, funcţie de economia investigaţiei în derulare, prilejul punerii sub învinuire şi al consemnării unei declaraţii ample a învinuitului în legătură cu infracţiunea săvârşită şi cu mijlocul material de probă constând în înscrisul în discuţie: când, cum, unde, în ce scop, cu ajutorul cui l-a consemnat şi altele.

Adoptarea refuzului de a realiza probe experimentale, izvorâtă din opţiunea personală a persoanei sau din recomandarea apărătorului, va conduce la consemnarea de către organul judiciar într-un proces verbal a respectivei atitudini.

Eventualele stări de nedumerire, nelinişte, neîncredere, reticenţă exhibate de persoana căreia i se cere să prezinte probele experimentale vor fi detensionate de organul judiciar prin explicarea necesităţii obţinerii lor şi, în acelaşi timp, al semnificaţiei valorii şi fundamentului ştiinţific al constatării ori expertizei criminalistice a scrisului sau semnăturii. Constatarea prezenţei unei stări subiective sau de sănătate din partea subiectului, ce poate impieta asupra acurateţei probelor experimentale de scris reprezintă temei pentru amânarea activităţii sau repetarea ei.

În ce priveşte metodologia luării probelor grafice, în literatura de specialitate s-a avansat *propunerea de standardizare a recoltării probelor.*[1170] Dincolo de faptul că un astfel de formular standardizat ar obliga organul judiciar la respectarea unei metodologii unitare de prelevare a probelor experimentale şi, pe cale de consecinţă, să nu neglijeze nici un aspect care este util expertului, ne exprimăm opinia că ar limita rolul activ al organului judiciar, iar pe de altă parte, nu este exclusă ipoteza ca formularul să nu corespundă datelor strict concrete ale unei speţe date. Apreciem ca mult mai eficientă colaborarea între organul judiciar şi specialistul ori expertul grafoscop, pe particularităţile fiecărui caz investigat, iar un astfel de formular standardizat să îşi păstreze rolul unui ghid în sprijinul organelor judiciare.

[1168] L. Ionescu, *Expertiza criminalistică a scrisului*, *op.cit.*, p. 130.

[1169] A. Frăţilă, Gh. Păşescu, A.D. Vasilescu, *Expertiza criminalistică a cifrelor*, Ed.Oscar Print, Bucureşti, 2003, p. 50.

[1170] D. Purtell, *Handwritings standard forms*, The Jorn.Crim.Law, Crimin.Pol.Sc., vol 54, 1963, p. 522, citat de L. Ionescu, *Expertiza criminalistică a scrisului*, op.cit., p. 131, care a pus la punct un formular tipizat în vederea completării de către persoana bănuită şi care cuprinde mai multe rubricaţii: pentru datele de stare civilă, pentru dictare, pentru scrierea cu majuscule tipografice, pentru semnăturile proprii, pentru semnături pe nume indicate etc.

Sub aspectul *cantităţii materialului de comparaţie* ce se pune la dispoziţia expertului, atât în ce priveşte probele libere şi intermediare cât şi cele experimentale, opiniez că prioritar este elementul calitativ – chiar o singură piesă provenită în mod cert de la scriptor şi la un moment cât mai apropiat de cel al elaborării scrisului în litigiu, poate fi suficientă pentru expert –, despre o astfel de suficienţă sau necesitatea obţinerii unor alte piese fiind în măsură să se pronunţe specialistul ori expertul grafoscop, în cadrul consultării prealabile dintre organul judiciar şi acesta. Pornind de la principiul că numai un corp de scrisuri de comparaţie suficient şi bine alcătuit constituie premisa fundamentală pentru ajungerea la concluzii ştiinţifice exacte, considerăm că între organul judiciar şi specialistul criminalist trebuie să existe o conlucrare permanentă, desigur cu respectarea deontologiei profesionale a fiecăruia şi a opiniilor de natură ştiinţifică. De altfel există şi posibilitatea, oferită de prevederile legale, ca specialistul sau expertul desemnat să solicite organului judiciar suplimentarea materialului de comparaţie, după cum şi organul judiciar are dreptul de a cere lămuriri suplimentare (suplimentul de expertiză) sau chiar dispunerii unei noi expertize grafoscopice.

În fazele iniţiale ale investigaţiei, mai ales în situaţia unor *scrisuri anonime*, până la conturarea unui cerc de suspecţi limitat, examinările comparative între scrisul în litigiu şi cel al persoanelor bănuite, sunt mai numeroase, considerent pentru care apreciem că utilizarea constatărilor tehnico-ştiinţifice grafoscopice sunt cele mai indicate, urmând ca, ulterior, prin reducerea considerabilă a numărului scriptorilor suspecţi, să se recurgă la dispunerea expertizelor criminalistice a scrisului sau semnăturii.

Uneori, în practica investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, s-a renunţat cu uşurinţă la utilizarea procedeului probator tehnic al constatării sau expertizei grafoscopice pe considerentul că suspectul (inculpatul), fie a recunoscut că este autorul materialului scris în litigiu, fie, fiind surprins cu înscrisul asupra sa, organul judiciar a apreciat că nu mai este cazul stabilirii scriptorului.

Considerăm că, indiferent de împrejurarea că o anumită persoană recunoaşte paternitatea menţiunilor scrise în litigiu, pentru a se evita posibilitatea revenirii acestuia la declaraţiile iniţiale într-o fază ulterioară a procesului penal, ceea ce ar conduce inevitabil la necesitatea dispunerii expertizei grafoscopice în acea fază, este indicat ca de fiecare dată când organul judiciar se află în faţa unui act scris, cu semnificaţie majoră în economia investigaţiei, să recurgă la dispunerea constatării sau expertizei grafoscopice, procedeu prin care se poate stabili ştiinţific identitatea scriptorului, care se coroborează cu declaraţiile suspectului (inculpatului).

Este cazul scriptelor ce conţin informaţii clasificate, transmise sau aflate în curs de transmitere unor agenţi străini, al unor însemnări, notiţe, adrese, nume de persoane, numere de telefon, fax, e-mail ce atestă legăturile infracţionale, desene cu privire la schema de funcţionare a unor instalaţii, utilaje, maşini ori a unor dispozitive explozibile, de interceptarea comunicaţiilor, vizând amplasamentul unor locaţii, modul de pătrundere într-un imobil, trasee ale unor persoane ţintă, grafitti şi altele, ce reprezintă corpuri delicte şi sunt scrise de participanţii la săvârşirea infracţiunilor contra siguranţei naţionale.

Inculpatul D.C. a recunoscut în faţa organelor de urmărire penală că este autorul menţiunilor olografe şi ale schiţelor desenate şi predate unui ziarist german, pe teritoriul Germaniei, în momentul în care i-au fost prezentate copiile xerografiate ale documentelor transmise. Inculpatul nu a revenit asupra declaraţiei de recunoaştere, însă apreciem că era utilă, pertinentă şi concludentă constatarea ori expertiza grafoscopică, prin care să se ateste identitatea scriptorului[1171], *ceea ce în cauză nu s-a dispus. Situaţie similară a existat şi în cazul M.R., când cu ocazia surprinderii în flagrant, asupra sa au fost găsite 7 - 8 pagini*

[1171] Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, dosar nr. 9/P/1993.

dactilografiate, pe versoul cărora se aflau menţiuni olografe a căror paternitate a fost recunoscută de acesta.[1172]

În materia *textelor dactilografiate* (denunţuri anonime, scrisori conţinând ameninţări, şantaj ş.a.) se dispune constatarea sau expertiza scrisului dactilografiat, în scopul identificării dactilografului, care parcurge două etape principale: identificarea maşinii de scris cu care a fost dactilografiat texul în litigiu şi identificarea dactilografului care a redactat respectivul text pe maşina de scris stabilită.

Obiectivele unei asemenea constatări sau expertize pot fi:

- *dacă documentul este scris la una sau mai multe maşini de scris;*
- *tipul, modelul şi marca maşinii de scris;*
- *gradul de pregătire şcolară, culturală şi profesională a dactilografului, eventual profesia acestuia;*
- *iar atunci când este prezentat atât textul în litigiu cât şi modele de comparaţie: dacă textul dactilografiat în litigiu a fost sau nu dactilografiat de persoanele de la care s-au prelevat modelele de comparaţie.*[1173]

Examinarea de către specialist a unui text dactilografiat în litigiu oferă elemente de caracteristici generale şi individuale ce pot profita organului judiciar pentru stabilirea posibilelor maşini de scris pe care s-a dactilografiat textul în litigiu (*identificarea tipului şi mărcii maşinii de scris după pasul mecanismului principal, tipul caracterelor, complexitatea semnelor, mărimea intervalelor, devierea axei longitudinale a semnului faţă de verticală, deplasarea în sus sau în jos de la linia de bază a semnului dintr-un rând, intervalele neregulate între semne, intervalele neregulate între rânduri, neparalelismul rândurilor, defecte marginale, impresiunile duble, neregularităţi în imprimare*[1174]) şi a cercului de persoane ce au dactilografiat textul [*gradul de calificare al dactilografului; tehnica de batere la maşina de scris; caracteristici individuale de respectare a semnelor de punctuaţie şi punere în pagină a textului, modul de corectare a greşelilor de dactilografiere; elemente de redactare, limbaj şi ortografie (vocabular, modul de utilizare a numelor proprii, a abrevierilor, a siglelor) etc.*].[1175]

Sub aspectul *metodologiei de prelevare a pieselor de comparaţie* organul judiciar va ţine seama de necesitatea obţinerii a cât mai numeroase şi ample texte dactilografiate emanate de la persoana suspectă, iar în ceea ce priveşte *procedeele de obţinere a probelor experimentale* se recomandă fie dictarea unui text lung care să conţină de mai multe ori cuvintele ori sintagmele selectate din textul incriminat, fie dictarea o dată sau de mai multe ori chiar a textului în litigiu, cu condiţia de a nu-i fie prezentat suspectului, fie ca persoana bănuită să dactilografieze un text, după concepţia proprie şi redactat personal, după o temă dată.[1176]

[1172] Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti, dosar nr.263/1989, Sent.pen.nr. 39/20.08.1989.

[1173] Apud, I.R. Constantin şi A.J. Nichifor, *Expertiza scrisului dactilografiat în scopul identificării dactilografului*, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, op.cit., p. 189.

[1174] V. Stanciu, I. Vicol, I. Anghelescu, D. Perciun, *Examinarea scrisului dactilografiat*, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1980, p. 332 - 336.

[1175] I.R. Constantin, A.J. Nichifor, *op.cit.*, p. 185 - 186. De la astfel de elemente se pot extrage informaţii cu privire la gradul de instrucţie şcolară, mediul în care lucrează, vârstă, specificul profesiunii, originea străină sau regională de proveniență a dactilografului. Situaţia este similară şi în ceea ce priveşte textele tehnoredactate pe P.C.-uri.

[1176] Idem, p. 188.

[176] Constatarea tehnico-ştiinţifică şi expertiza criminalistică a documentelor suspecte

Descoperirea în timpul derulării investigaţiei infracţiunilor contra securităţii naţionale sau terorism a unor **documente**[1177] **suspecte** în ce priveşte autenticitatea lor determină ca organul judiciar să folosească procedeul probator tehnic al constatării ori expertizei criminalistice a actelor (sau în tehnica documentelor), al căror **scop** îl reprezintă *stabilirea modificărilor aduse documentelor şi în ce constau acestea; metodele şi mijloacele utilizate pentru întocmirea scrisului, pentru modificarea conţinutului unor menţiuni preexistente, pentru reproducerea anumitor documente în integralitatea lor sau parţial; identificarea aparatului ori dispozitivului care a realizat contrafacerea, reproducerea ori imprimarea* (maşini de scris, aparate de tipografiat, dispozitive de poansonare, copiatoare, imprimante de computer etc.); stabilirea diferenţelor de suport material, de cerneală, tuş tipografic etc., folosite.[1178]

Constatarea şi expertiza tehnică a documentelor conduce, prin concluziile oferite la *identificarea unor instrumente şi obiecte sau substanţe cu care s-a realizat falsificarea unui înscris sau document* aflat în legătură cu cauza investigată.

Între *expertiza grafoscopică* şi *expertiza tehnică a actelor* există strânse conexiuni, uneori completându-se reciproc (de pildă menţiunile scrise olograf în cuprinsul unui înscris oficial – paşaport despre care există suspiciuni că a fost contrafăcut), dar şi diferenţe (în cazul examenului grafoscopic metoda utilizată este cea comparativă între formele scripturale de la scrisul în litigiu şi cel al persoanei bănuite, pe când în cazul examinării tehnice, metodele folosite sunt cele fizico-chimice şi traseologice, determinările comparative materiale, relativarea cu datele standardizate vizând modificările de structură şi de compoziţie realizate prin acţiunea de falsificare, fie de pe materialul utilizat pentru scriere, fie pe suportul scriptural), considerent pentru care organul judiciar va putea dispune fie constatarea ori expertiza, distinct, pentru fiecare gen în parte, fie o constatare ori expertiză unică, dar cu problematici complexe: grafoscopice şi de tehnica documentelor.

[1177] În sens criminalistic, din punct de vedere al cercetării falsului, **noţiunea de document** are o accepţiune mult mai largă decât cea strict juridică (adică de înscris) cuprinzând şi orice obiect destinat să ateste fapte, împrejurări, evenimente, stări, acţiuni de care legea penală leagă anumite consecinţe juridice (D. Sandu, *Falsul în acte*, Ed. Dacia, Cluj, 1977, p. 9), adică *„orice scris tipărit, dactilografiat, manuscris, schiţă, desen prin care se atestă starea civilă, identitatea personală, pregătirea şcolară ori profesională, încheierea de diferite contracte, felurite declaraţii, precum şi biletele de călătorie, de bancă, timbrele etc.”* (I. Mircea, *Criminalistică*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1999, p. 181).
Ca material suport al documentului poate servi atât *hârtia cât şi ţesuturile, lemnul, metalul*, iar ca **instrument de scris** poate figura peniţa, stiloul (pixul) cu bilă, pensula, un obiect ascuţit, o matriţă, ştampilă etc. (N.V. Terziev, A.A. Eisman, *Introducere în cercetarea criminalistică a documentelor*, traducere din limba rusă, Tipografia Direcţiunii Generale a Miliţiei, Bucureşti, 1952, p. 20).
O **clasificare a documentelor** se prezintă astfel: ***documente de identitate şi legitimare*** (*buletine, cărţi de identitate, paşapoarte, permise de conducere, cărţi de alegător, permisele de rezidenţă ş.a.*); ***documente fiduciare*** (*bancnote, titluri bancare, cărţi de credit, cartele telefonice*); ***alte categorii de documente*** (*bilete de transport, documente de livrare, documente vamale, diplome de studii, cărţile de muncă*) ş.a. (S. Alămoreanu, *Clasic şi modern în examinarea documentelor suspecte*, Ed. Alma Mater, Cluj-Napoca, 2003, p. 17); *inscripţii ştanţate pe metale, ştampile, sigilii, opere de artă* (E. Stanciu, *Tratat de criminalistică*, Ed. a II-a, Universul Juridic, Bucureşti, 2002, p. 277).

[1178] În acelaşi sens, S. Alămoreanu, *Clasic şi modern în examinarea documentelor suspecte*, op.cit., p.14; *Îndrumar privind expertiza criminalistică* – Ministerul Justiţiei, Laboratorul Central de Expertiză Criminalistică, Bucureşti, 1986, p. 9. **Obiectul expertizei tehnice a documentelor** a fost sintetizat după cum urmează: *descoperirea falsurilor realizate prin modificări, adăugiri, ştersături, răzuire etc.; examinarea documentelor din punct de vedere al procedeelor tehnice folosite la întocmirea lor (*maşină de scris, tipografie etc.*) examinarea materialelor de scris (*suport, substanţe, instrument scriptural*); examinarea ştampilelor şi sigiliilor; stabilirea vechimii documentelor; stabilirea vechimii scrisului; stabilirea conţinutului documentelor distruse (*arse, rupte, spălate etc.), de N. Dan, *Organizarea expertizei judiciare*, articol publicat în 1986 în *Îndrumar privind expertiza criminalistică*, M. Justiţiei, *op.supracitată*.

Problemele care se pot rezolva prin dispunerea şi efectuarea acestui gen de expertiză şi care în acelaşi timp reprezintă întrebări ce se formulează specialistului sau expertului sunt:

- *dacă documentul în litigiu prezintă modificări, în ce constau acestea, care este mijlocul, metoda sau procedeul prin care s-au realizat respectivele modificări;*
- *dacă actul prezintă ştersături (adăugiri) şi care a fost menţiunea iniţială;*
- *dacă semnătura aplicată pe act este preexistentă textului (dată în „alb", „furată" etc.); dacă unele componente ale documentului sunt scrise concomitent, cu acelaşi instrument scriptural;*
- *dacă data menţionată pe actul în litigiu coincide cu data reală a întocmirii şi, în caz contrar, care este perioada consemnării actului;*
- *dacă documentul în litigiu prezintă elemente componente (file) substituite;*[1179]
- *dacă documentul este compus din fragmente a două sau mai multe acte diferite ca sorginte; dacă fotografia sau mărcile (timbrele) sunt înlocuite;*[1180]
- *dacă impresiunea ştampilei de pe document este cea originală şi, în caz contrar, cu ce anume instrument a fost realizată.*[1181]

O altă categorie de problematici vizează *relevarea ori constatarea existenţei unor menţiuni scrise*:

- *relevarea scrisului sau a altor menţiuni de pe un act ars, pătat, decolorat, deteriorat: relevarea scrisului invizibil (secret, cu „cerneluri simpatice");*
- *reconstituirea inscripţiilor ştanţate pe metale,*[1182] *a actelor supuse acţiunii îndelungate a apei; reconstituirea unui text (literal ori cifric) după urmele de pe hârtia copiativă, după imprimarea prin apăsare sau de imprimare prin contact îndelungat;*
- *constatarea falsificării biletelor de călătorie, bancnotelor, titlurile bancare, cărţilor de credit, cartelelor telefonice, diplomelor ş.a.m.d.;*
- *reconstituirea actului rupt, tăiat, ars, afectat de alţi agenţi fizico-chimici;*
- *stabilirea substanţei de corodare a scrisului;*
- *determinarea substanţei adezive de pe verso-ul mărcilor poştale, timbrelor, de pe clapa unui plic*[1183];
- *stabilirea provenienţei şi caracteristicilor hârtiei ce reprezintă suportul scriptural, stabilirea metodelor de contrafacere a documentelor (prin copiere, imitare,*[1184] *contratipar*[1185]*, decupare*[1186]*, fotocopiere, trucaj fotografic*[1187] *şi electrostatic ş.a.).*

Prin alte categorii de întrebări se tinde *identificarea aparatelor, dispozitivelor, instrumentelor prin care s-a realizat producerea sau reproducerea anumitor documente*:

[1179] De exemplu: în cazul paşapoartelor, a unor documente de identificare etc.

[1180] Cum este cazul, de pildă al fotografiei şi timbrului de paşapoarte (Laboratorul Interjudeţean de Expertize Criminalistice Cluj-Napoca, raport de expertiză criminalistică nr. 45/1992, nepublicat).

[1181] De pildă, în cazul ştampilelor vamale (Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, dosar nr. 4/P/1995 – raportul de expertiză criminalistică nr. 185/1995 al Laboratorului Interjudeţean de Expertize criminalistice Cluj - Napoca, nepublicat).

[1182] Cum este cazul în situaţia menţiunilor privind seria, anul de fabricaţie, producătorul, lotul de pe arme, muniţii, dispozitive explozive, dispozitive de interceptarea comunicaţiilor, componente ale autovehiculelor, maşini de scris, utilaje, instalaţii etc.

[1183] Pot fi recoltate şi probe de salivă utile expertizei ADN; îşi are aplicabilitate în cazul plicurilor - capcană.

[1184] Specifice actelor scrise cu mâna.

[1185] Caracteristic falsificării de bancnote, CEC-uri de călătorie, documente bancare (S. Alămoreanu, *Elemente de criminalistică*, Ed. Alma Mater, Cluj-Napoca, 2000, p. 129).

[1186] Metodă specifică scrisurilor anonime – şantaj, ameninţare, cu caracter duşmănos etc.

[1187] Ambele metode sunt utilizate pentru realizarea unor materiale compromiţătoare folosite în scop de şantaj, recrutare pe bază de material compromiţător, discreditarea, denigrarea, alterarea imaginii publice a anumitor personalităţi.

- *stabilirea tipului şi mărcii maşinii de la care s-a dactilografiat, identificarea mijloacelor de imprimare a unui text executat cu caractere tipografice;*
- *dacă documentul a fost multiplicat cu ajutorul copiatoarelor sau a computerului (imprimante matriciale, cu jet de cerneală ori cu laser) ori a hârtiei copiative,*[1188] *şi, în caz afirmativ, caracteristicile generale şi individuale ale aparatului, iar dacă se prezintă materiale de comparaţie, identificarea individuală a acestuia.*

Dispunerea constatărilor ori expertizelor de tehnica documentelor este anticipată de *pregătirea materialului supus examinării* care presupune, în primul rând, **examinarea preliminară a documentului suspect**, de către organul judiciar, şi, de recomandat, în colaborare cu un specialist criminalist, ce are menirea de a releva posibilităţile şi limitele utilizării procedeului probator tehnic.

Examinarea preliminară parcurge două etape şi anume:

- ✓ *etapa examinării generale*, în care organul judiciar vizualizează documentul obţinut ca rezultat al activităţilor derulate în cadrul investigaţiile şi raportează existenţa acestuia la datele, indiciile, informaţiile ori probele reieşite din ansamblul investigaţiei, stabilindu-i rolul, locul, însemnătatea şi relevanţa probatorie. Vizualizarea şi perceperea *propriis sensibus* a documentului, relativată la datele de natură obiectivă cunoscute din ansamblul probator, conduc organul judiciar la aprecierea gradului de suspectabilitate posibilă.
- ✓ O a doua etapă constă într-o *examinare specială* ce se realizează cu mijloace tehnice şi aparatură optică aflate în dotarea organelor judiciare (de pildă, în cadrul cabinetelor de criminalistică de la nivelul unităţilor de parchet), în care devine utilă consultarea specialiştilor ori experţilor criminalişti asupra posibilităţilor de determinare a profunzimii şi preciziei cu care se pot pronunţa şi, eventual, informaţii preliminare cu privire la cele mai adecvate moduri de formulare ale unora dintre obiective.[1189] Această examinare specială conturează pentru organul judiciar suspiciunea temeinică în legătură cu documentul investigat şi, în acelaşi timp, îl familiarizează cu însuşirile sale exterioare, ocazie cu care se prefigurează şi aspectele necesare de clarificat.

În alte situaţii, cum ar fi descoperirea anumitor obiecte sau documente cu prilejul cercetării la faţa locului, constatării infracţiunii flagrante ori percheziţiei sau în timpul utilizării procedeelor investigative prevăzute de art.14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991, specialiştii în diferite domenii ori criminaliştii apreciază de îndată şi comunică organului judiciar, asupra necesităţii dispunerii unei constatări ori expertize.

Aşa s-a întâmplat în cazul paşapoartelor,[1190] *bancnotelor*[1191] *prezentate ori găsite asupra unor persoane care intră în ţară, în legătură cu care există suspiciuni de apartenenţă la grupări teroriste, cu prilejul controlului de la punctul de frontieră ori al efectuării percheziţiilor; în situaţia descoperirii unor arhive sau microfilme parţial distruse sau*

[1188] Problematica se pune, de pildă, în cazul răspândirii unor materiale subversive, incitatoare – afişe, fluturaşi ş.a. În legătură cu posibilităţile şi limitele unor asemenea constatări sau expertize a se vedea comunicările lui L. Boboş, *Unele probleme pe care le ridică expertiza actelor reproduse cu ajutorul aparatelor electrostatice de copiat*; Gh. Păşescu şi Gh. Malinache, *Falsificarea documentelor cu ajutorul copiatoarelor şi computerelor*; şi I. Munteanu, *Metode fizico - chimice folosite în expertiza criminalistică pentru diferenţierea scrisurilor executate prin intermediul hârtiei copiative de scrisurile executate cu creioane de culori asemănătoare*, în *Expertiza criminalistică*, M. Justiţiei, op.cit., p. 447 - 458, 459 - 464, 506 - 510.

[1189] Opinie exprimată şi de S. Alămoreanu, *Clasic şi modern în examinarea documentelor suspecte*, op.cit., p. 99.

[1190] Laboratorul Interjudeţean de Expertize criminalistice Cluj - Napoca, Raport de expertiză criminalistică nr. 283/1996 (dosar nr. 90667/1996 al Poliţiei Judeţului Cluj - nepublicat).

[1191] Laboratorul Interjudeţean de Expertize Criminalistice Timişoara, Raport de expertiză criminalistică nr. 44/22.05.2001.

îngropate în pământ;[1192] *al grupărilor cifrice semnificând seria, anul de fabricație, lotul, codul uzinei producătoare ș.a. de pe piesele componente ale armelor, muniților, dispozitivelor explozive de serie, dispozitivelor de interceptarea comunicațiilor, mașini de scris, autoturismelor, alte mașini, utilaje, instalații, ș.a.m.d. care fie sunt modificate, fie înlăturate prin procedee fizice ori chimice.*[1193]

După verificarea actelor și planșelor foto, prin care s-a fixat descoperirea, și ridicarea mijlocului material de probă, din punct de vedere al respectării prevederilor legale și al corespondenței dintre cele consemnate și ilustrate și documentul în discuție și pregătirii acestuia în vederea remiterii specialistului sau expertului, în condițiile respectării regulilor de manipulare, ambalare și transportare recunoscute în materie,[1194] organul judiciar va depune documentul în litigiu, împreună cu rezoluția sau ordonanța emisă, instituției desemnate pentru efectuarea constatării sau expertizei.

Metodologia obținerii materialelor de comparație pentru examenul comparativ destinat identificării individuale are drept particularitate strânsa conlucrare între organul judiciar și specialistul ori expertul criminalist, atât în ce privește instrumentul, dispozitivul, aparatul utilizat de făptuitor, cât și al materialului suport pe care se află mențiunea examinată.

Astfel, în cazul examinării impresiunilor de ștampilă (ale unor instituții, agenți economici, parafe etc.) suspecte, specialistul criminalist va indica organului judiciar ce anume impresiuni de ștampilă și pe ce anume suport scriptural îi sunt necesare pentru efectuarea expertizei, ceea ce va determina organul judiciar să-și direcționeze activitățile spre obținerea acestora, în condițiile cerute.[1195]

Tot așa, în cazul reproducerilor unor documente prin termocopiere expertul îi va preciza organului judiciar, că în vederea examenului comparativ, pentru identificare generică și/sau individuală îi sunt necesare materiale de comparație: de la un aparat tip telefax (și nu de la un copiator laser tip xerox, întrucât din examinarea documentului în litigiu, specialistul a constatat că se află în prezența unei hârtii speciale tip termofax), cu un anumit tip de imprimare termică – cu toner sau cu jet de cerneală; care prezintă anumite caracteristici specifice aparatului emitent, eventual defecte specifice – de scanare ori redare.[1196]

Pentru *examenul comparativ al ștampilelor* sunt necesare 10 - 12 impresiuni experimentale, jumătate executate pe același suport pe care a fost aplicată impresiunea în litigiu, restul pe alte categorii de suporturi, prin apăsare accentuată, medie și ușoară, utilizându-se tuș de aceeași culoare precum tușul existent la ștampila în litigiu.

[1192] Cazul cunoscut sub denumirea de **„afacerea Berevoiești"**, consumat în 20 mai 1991, când documente constând în dosare și acte din arhiva S.R.I., au fost îngropate în apropierea localității Berevoiești, jud. Argeș, și, fiind descoperite și dezgropate au fost supuse examinării criminalistice în tehnica documentelor (a se vedea și R.C. Cristescu, *Serviciile secrete din România și scandalurile de corupție*, Ed. Antet XX Press, Filipeștii de Târg, Ploiești, 2002, p. 71; Monografia S.R.I. 1990 – 2015, Ed. RAO, București, 2015, p. 88 - 89).

[1193] Grenada de mână defensivă F1, tip U.Z.R.G.M. din lotul M-74-01472, utilizată de D.C., în curtea liceului „Jean Monnet" din București în noiembrie 2002 și apoi în martie 2003 în parcul Cișmigiu din capitală, au avut înlăturate inscripțiile de individualizare, de pe pârghie, prin manopere de rupere, șlefuire și frecare cu un material abraziv. (Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția Parchetelor Militare, dosar nr. 28/P/2003 – nepublicat).

[1194] D. Sandu, *Falsul în acte*, Lumina Lex, București, 1994, p. 20. Manevrele greșite în legătură cu documentele în litigiu (de exemplu: coaserea la dosar, găurirea cu acele de gămălie, capsarea, efectuarea de mențiuni ș.a.) conduc, în general, la „contaminarea urmelor" deja existente, ceea ce poate induce expertului concluzii eronate (S. Alămorean, *Elemente de criminalistică*, *op.cit.*, p. 157).

[1195] Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, secția de urmărire penală și criminalistică, dosar nr. 132/P/1995 (nepublicat).

[1196] S. Alămoreanu, *Clasic și modern în examinarea documentelor suspecte*, *op.cit.*, p. 69, care exemplifică cu raportul de expertiză criminalistică nr. 30/1996 al Laboratorului Interjudețean de Expertize criminalistice, Cluj - Napoca – nepublicat).

Cunoscând categoria generică de suporturi scripturale şi de instrumente, dispozitive, aparate ori substanţe ce sunt necesare pentru efectuarea examenului comparativ şi, mai ales, zona, domeniul, sfera unde acestea se produc sau se pot realiza, organul judiciar va procura prin metodele şi procedeele legale cele necesare, iar la un moment dat, urmare a coroborării tuturor datelor, indiciilor, informaţiilor şi probelor rezultate din ansamblul investigaţiei, devine posibilă obţinerea acelor probe de comparaţie care conduc expertiza dispusă la identificarea individuală.

Pentru a fi în măsură să ofere informaţiile necesare în cadrul conlucrării cu organul judiciar, specialistul ori expertul criminalist efectuează *experimente şi examinări instrumentale de laborator,* deseori fiindu-i necesară studierea materialului cauzei investigate.

Mutatis mutandis, existenţa unui flux informaţional, alimentat reciproc, între organul judiciar şi expertul criminalist devine benefic, atât în ce priveşte direcţionarea investigaţiei spre obţinerea materialelor de comparaţie ce pot conduce spre o identificare individuală, cât şi spre formularea unor întrebări clare, precise şi al căror răspuns devine util, concludent şi pertinent cauzei instrumentate.

[177] Constatări tehnico - ştiinţifice şi expertize care se dispun în cazul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale săvârşite cu arme, muniţii şi dispozitive ori materiale explozive

1. Scopul **constatării tehnico - ştiinţifice ori expertizei balistice judiciare** îl reprezintă:
a.) identificarea generică şi/sau individuală a sistemului, modelului şi mărcii armei cu care a fost executată tragerea, după tuburile de cartuşe şi/sau gloanţele trase ori nefolosite descoperite în câmpul infracţiunii;
b.) examinarea muniţiei sub aspectul compoziţiei chimice, modului de fabricare, provenienţei, capacităţii funcţionale şi performanţelor tehnice şi letale;
c.) stabilirea direcţiei din care s-a tras, a unghiului de impact şi a traiectoriei proiectilului, distanţei de la care s-a tras, a poziţiei ocupate de trăgător şi victimă în momentul împuşcăturii, delimitarea acţiunii heteroagresive de sinucidere, examinarea traiectoriilor deviate.

Problematica ce se poate rezolva prin constatările tehnico - ştiinţifice şi expertizele balistice, deseori interdisciplinare,[1197] diferă în raport de mijloacele materiale de probă şi urmele de la locul săvârşirii infracţiunii sau descoperite cu prilejul diverselor activităţi de urmărire penală.

Când specialistului ori expertului **i se pun la dispoziţie glonţul, tuburile de cartuşe, urmele principale şi/sau secundare ale împuşcăturii, obiectele purtătoare de asemenea urme, corpul victimei**, organul judiciar va putea formula următoarele **categorii de întrebări**:

1197 Necesităţile practice ale investigării criminalistice a infracţiunilor au impus examinarea inter sau multidisciplinară a corpurilor delicte, urmelor, corpului victimelor, altor mijloace materiale de probă, caracteristică cu precădere în cazul instrumentării infracţiunilor săvârşite cu arme de foc, ceea ce a dezvoltat un nou gen de expertiză, denumită în literatura de specialitate expertiză complexă (a se vedea L. Ionescu, *Propuneri pentru o reglementare proprie a expertizelor complexe*, în *Revista Română de Drept*, nr. 3/1978, p.14 - 18 şi L. Ionescu, *L'expertise complexe médico-légale et criminalistique*, în *Revue internationalle criminalistique et police technique*, nr. 3/1983, p. 67).

- dacă tuburile şi/sau proiectilele descoperite la faţa locului sau în corpul victimei au fost trase cu aceeaşi armă;[1198]

- care este orificiul de intrare şi de ieşire al glonţului;[1199]

- care este distanţa de la care s-a executat tragerea, numărul şi ordinea împuşcăturilor;[1200]

- care este direcţia şi unghiul de tragere; care este vechimea aproximativă a împuşcăturii; care a fost poziţia victimei şi a trăgătorului în momentul împuşcăturii;[1201]

- deosebirea sinuciderii de omor;

- stabilirea tipului, mărcii şi calibrului armei cu care s-a tras, funcţie de examinarea tubului şi proiectilului;

- care este compoziţia chimică a proiectilului;

- dacă deformarea glonţului a fost realizată pentru utilizarea unei arme cu construcţia modificată sau a rezultat în urma impactului suferit;

- este vorba de o tragere cu ţeava lipită, apropiată sau de la distanţă mare;

- tuburile şi proiectilele ori cartuşele sunt produse de serie sau unicat, industriale sau artizanale;

- dacă tubul de cartuş şi glonţul, corpuri-delicte, au făcut corp comun (adică, provin de la acelaşi cartuş), dacă mai multe schije de glonţ provin de la acelaşi cartuş etc.[1202]

Atunci când **la dispoziţia specialistului sau expertului este pusă şi arma,**[1203] **obiectivele** fixate de organul judiciar pot fi:

[1198] Laboratorul Interjudeţean de Expertize Criminalistice Bucureşti, Raport de expertiză nr. 36/1991 – nepublicat: în cazul dat, s-a suspicionat executarea focului de la mai multe arme, de către elemente teroriste-diversioniste asupra unei construcţii dintr-o unitate militară, iar muniţia este de provenienţă străină. Examinarea proiectilului intact şi a miezurilor din oţel cu partea anterioară ascuţită, găsite cu prilejul cercetării locului faptei, au demonstrat că respectivele corpuri delicte provin de la acelaşi tip de muniţie, specifică armamentului automat indigen, fiind importate şi fabricate în România, în perioada 1953 - 1968.

[1199] Întrebarea este specifică situaţiilor în care au loc schimburi de focuri, de pildă, pe de-o parte, executate de teroriştii, pe de altă parte, de forţele de intervenţie, cum a fost cazul „acţiunii Autobuzul" (Procuratura Militară Timişoara, dosar nr. 292/B/1981 - nepublicat), pentru a se delimita victimele acţiunii teroriştilor asupra ostaticilor, de victimele rezultate urmare a acţiunii de intervenţie a forţelor antiteroriste; reprezintă una din întrebările care primesc răspuns de la expertul medico - legist şi de la examinarea obiectelor de îmbrăcăminte.

[1200] Constituie o problemă extrem de importantă în cazurile de atentate, când se suspicionează existenţa mai multor trăgători către aceeaşi ţintă (cum a fost cazul asasinării preşedintelui SUA J.F. Kennedy – pentru amănunte a se vedea St. Ţurlea, D. Constantin, *America celor trei asasinate*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p. 49 - 57); atunci când se comit asasinate ori omucideri colective (ca de pildă, în cazul asasinatelor de la Jilava din 26/27 noiembrie 1940 – a se vedea P.Ştefănescu, *Asasinatele politice în istoria României*, Ed. Vestala, Bucureşti, 2003, p. 185 - 186; în cazul evenimentelor din decembrie 1989 de la Timişoara şi Bucureşti etc.); în situaţia oricărui omor comis cu armă de foc, prin care se aduce atingere siguranţei naţionale.

[1201] Întrebarea este predilectă, alături de situaţia oricărei infracţiuni contra securităţii naţionale comisă cu armă de foc, atunci când utilizarea armei are loc într-un spaţiu închis şi s-a dus sau nu o luptă între agresor şi victimă, distanţa de tragere a fost mică, iar posibilitatea de apărare înlăturată (N. Tomescu, *Consideraţii privind aprecierea distanţei de tragere la armele cu ţeava ghintuită*, în *Expertiza criminalistică*, M. Justiţiei, op.cit., p. 612-614). În aceeaşi măsură întrebarea este pertinentă în cazul asasinatelor la comandă executate de killeri, întrucât interesează poziţia ocupată de trăgător, în special.

[1202] Categoriile de întrebări enumerate reprezintă prelucrarea datelor oferite din lucrările de specialitate, ca: V. Măcelaru, *Balistica judiciară*, 1972; I. Becheanu, *Metodologia expertizei balistice*, în Buletinul intern „*Probleme de criminalistică şi criminologie*", nr. 3/81, p. 129, nr. 1 - 3/82; V. Măcelaru, *Expertiza urmelor lăsate de armele de foc*, în *Tratat practic de criminalistică*, vol.III, op. cit., p. 152 - 272; V. Berchesan, *Metodologia investigării criminalistice a omorului*, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2000, p. 349 şi altele.

- *modelul, tipul, anul de fabricaţie, uzina producătoare, seria;*
- *dacă arma este în stare de funcţionare, caracteristicile tehnice, calibrul şi eficacitatea;*
- *dacă unele din piesele componente ale armei în litigiu sunt din construcţie şi dacă prezintă modificări;*
- *dacă a fost construită sau adaptată şi s-au utilizat elemente accesorii: lunetă, sistem laser, amortizor de sunet, ascunzător de flacără sau recuperator de recul;*
- *existenţa posibilităţii de declanşare accidentală, ca urmare a şocurilor primite, prin cădere, lovire, manipulare defectuoasă, dacă prezintă urmele unei trageri recente;*
- *dacă pe ţeava armei există urme ale factorilor suplimentari: gradul de conservare, păstrare, întreţinere;*
- *examinarea urmelor sonore ale împuşcăturii,*[1204] *armării sau percuţiei, tipul de muniţie destinată a fi folosită la tipul de armă în litigiu;*
- *dacă arma în litigiu a fost folosită de sinucigaş, şi, în caz afirmativ, poziţia în care a fost manevrată sau de către o altă persoană.*[1205]

Dacă specialistului sau expertului **i se prezintă şi modele de comparaţie**, acesta va fi întrebat dacă tuburile, gloanţele, alicele sau burele descoperite în câmpul infracţiunii au fost trase cu arma cu care s-au executat modelele de comparaţie. Astfel de obiective sunt

---

[1203] Potrivit Legii nr. 295/2004 privind regimul armelor de foc şi al muniţiilor, în această categorie intră şi armele confecţionate special pentru a împrăştia gaze nocive, iritante sau de neutralizare, care pot fi de tip pistolet, de tip stradale împotriva manifestărilor violente, care tulbură grav ordinea şi liniştea publică (pentru detalii, a se vedea I. Botoş, *Examinarea armelor de foc confecţionate special pentru a împrăştia gaze nocive, iritante sau neutralizante*, în *Expertiza Criminalistică*, M. Justiţiei, *op.cit.*, p. 630 - 639).

[1203] În cazul asasinării lui J. F. Kennedy, au fost efectuate două astfel de expertize, în 1970 şi 1981, în vederea stabilirii numărului de trăgători, ajungându-se la concluzia, cu caracter de probabilitate, existenţei a doi trăgători (B. Koenig, *L'analyse acoustique des coups de feu depuis son application a l'enquete sur l'assasinat du president Kennedy*, în RIPC, nr. 384/ianuarie, 1985, p. 2 - 11 şi nr. 385/februarie 1985, p. 43 - 54).

[1203] De regulă, în situaţia sinuciderii arma folosită rămâne la locul evenimentului. Expertiza dispusă în astfel de cazuri este complexă balistică şi medico - legală, aşa cum s-a întâmplat în cazul sinuciderii Gl. V. Milea, în decembrie 1989 şi apoi a col. G. Popa, judecătorul dosarului soţilor Ceauşescu, în anul 1990, ambele evenimente consumate la locul de muncă al victimelor (Procuratura Generală, Secţia Parchetelor Militare, dosar nr. 220/P/1990).

[1203] Ca de exemplu în cazul S.D., eveniment consumat în localitatea Remetea jud. Timiş, când au fost executate trageri, atât de făptuitor (pistol marca Zastava) cât şi de organele de intervenţie (pistol model „Carpaţi"), la dispoziţia expertului fiind prezentate armele în litigiu, proiectilele şi tuburile din câmpul infracţiunii (Laboratorul Interjudeţean de Expertize criminalistice Timişoara, Raport de expertiză nr. 67/2000 – nepublicat).

[1203] Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, dosarul nr. 51/P/1995 – nepublicat. Revolver sau lansatoare de grenade fumigene şi lacrimogene, utilizate, de regulă, de forţele de ordine în acţiunile stradale împotriva manifestărilor violente, care tulbură grav ordinea şi liniştea publică (pentru detalii, a se vedea I. Botoş, *Examinarea armelor de foc confecţionate special pentru a împrăştia gaze nocive, iritante sau neutralizante*, în *Expertiza Criminalistică*, M. Justiţiei, *op.cit.*, p. 630 - 639).

[1204] În cazul asasinării lui J. F. Kennedy, au fost efectuate două astfel de expertize, în 1970 şi 1981, în vederea stabilirii numărului de trăgători, ajungându-se la concluzia, cu caracter de probabilitate, existenţei a doi trăgători (B. Koenig, *L'analyse acoustique des coups de feu deputs son application a l'enquete sur l'assasinat du president Kennedy*, în RIPC, nr. 384/ianuarie, 1985, p. 2 - 11 şi nr. 385/februarie 1985, p. 43 - 54).

[1205] De regulă, în situaţia sinuciderii arma folosită rămâne la locul evenimentului. Expertiza dispusă în astfel de cazuri este complexă balistică şi medico - legală, aşa cum s-a întâmplat în cazul sinuciderii Gl. V. Milea, în decembrie 1989 şi apoi a col. G. Popa, judecătorul dosarului soţilor Ceauşescu, în anul 1990, ambele evenimente consumate la locul de muncă al victimelor (Procuratura Generală, Secţia Parchetelor Militare, dosar nr. 220/P/1990).

caracteristice situaţiilor în care la locul faptei au fost executate trageri cu diferite tipuri de arme şi de către mai mulţi trăgători.[1206]

Într-o cauză[1207] *având ca obiect un conflict armat dintre două grupări făcând parte din comunitatea arabă din Timişoara, dotate cu arme militare, introduse ilegal în ţară, s-a pus problema stabilirii de la care dintre arme provenea multitudinea de proiectile şi tuburi descoperite cu prilejul cercetării locului faptei, direcţiilor de tragere (dinspre încăperile unui apartament compus din trei camere, unde s-a comis şi omuciderea sau dinspre terasa corespunzătoare palierului etajului 7 al blocului unde era amplasat apartamentul); a poziţiilor succesive ocupate de trăgătorii grupurilor aflate în altercaţie în dinamica acţiunilor consumate; expertizarea balistică a armelor abandonate la faţa locului sau descoperite ulterior de organele de cercetare, în diferite locuri din municipiul Timişoara, cu ocazia percheziţiilor întreprinse. În vederea clarificării problematicilor investigaţiei s-au dispus de către organele judiciare constatări tehnico-ştiinţifice în legătură cu armele militare (pistol „Browning", revolver „Ruger", arma Zastava, 3 arme de vânătoare, un pistol automat tip „Uzi") şi muniţiile, tuburile şi proiectilele din câmpul infracţiunii (17 cartuşe netrase, 7 tuburi cartuşe, muniţia din încărcătoarele armelor, alte 242 cartuşe) stabilindu-se, ca obiective, următoarele: tipul, marca, anul de fabricaţie, seria, calibrul şi uzina producătoare a armelor în litigiu; dacă respectivele arme au suferit modificări ori adaptări faţă de construcţia iniţială; dacă armele prezintă urme ale unor trageri recente; calibrul, dacă are încărcătură activă, anul de fabricaţie, lotul şi uzina producătoare a cartuşelor; dacă acestea pot fi utilizate şi, în caz afirmativ, la care dintre armele în litigiu; de la ce anume tip de cartuşe provin tuburile descoperite în câmpul infracţiunii şi dacă acestea rezultă din tragerile recente, consumate în seara comiterii faptei. Ridicarea, manipularea, ambalarea, transportul şi fixarea în procesul verbal de cercetare la faţa locului a armelor, muniţiilor şi tuburilor a fost realizată în exclusivitate de specialiştii criminalişti, membri ai echipei de cercetare, iar constatarea tehnico-ştiinţifică a fost dispusă serviciului criminalistic din cadrul Poliţiei judeţului Timiş.*[1208]

Întrucât cu prilejul cercetării locului faptei într-una din camerele apartamentului, denumită convenţional „camera nr.2" s-a constatat existenţa, la diferite înălţimi (toate peste 1,80 m), a unor urme de destratificare sub formă de orificii, pe peretele unde se afla încastrată uşa de acces, pe peretele din stânga tocului uşii şi pe plafon deasupra unei canapele din cameră, precum şi în capitonajul uşii, s-a dispus efectuarea unei expertize criminalistice traseologice şi balistice, cu următoarele obiective: dacă urmele de destratificare, sub formă de orificii din partea stângă a tocului uşii de acces în camera denumită convenţional „camera nr.2", din apt.26, blv. Republicii nr. 4, Timişoara, de pe plafonul aceleaşi încăperi şi de pe capitonajul uşii, au putut fi produse de proiectile ale unei arme, urmare a executării tragerii; din ce direcţie a fost executată tragerea; care a fost distanţa de la care s-a executat tragerea; ce poziţie a ocupat executantul tragerii; dacă a fost posibil ca tragerea să fi fost executată din exteriorul apartamentului, pe geamul grupului sanitar al apartamentului (foto 72 din planşa foto anexă la procesul verbal de cercetare la faţa locului), urmând a se avea în vedere şi experimentul judiciar efectuat, (f. 6 din acelaşi proces verbal). La dispoziţia expertului a fost pus dosarul cauzei şi caseta video cuprinzând aspecte de la cercetarea la faţa locului. Expertul desemnat s-a deplasat pentru vizualizarea

---

[1206] Ca de exemplu în cazul S.D., eveniment consumat în localitatea Remetea jud. Timiş, când au fost executate trageri, atât de făptuitor (pistol marca Zastava) cât şi de organele de intervenţie (pistol model „Carpaţi"), la dispoziţia expertului fiind prezentate armele în litigiu, proiectilele şi tuburile din câmpul infracţiunii (Laboratorul Interjudeţean de Expertize criminalistice Timişoara, Raport de expertiză nr. 67/2000 – nepublicat).

[1207] Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, dosarul nr. 51/P/1995 – nepublicat.

[1208] Raport de constatare tehnico - ştiinţifică nr. 283314/12.05.1995 al Poliţiei Judeţului Timiş, Serviciul Criminalistic (nepublicat).

locului faptei şi efectuarea de măsurători, ocazie cu care – după cca 7 luni de la momentul cercetării la faţa locului – a descoperit încă un proiectil rezultat din conflictul armat.[1209]

Prin întrebările puse expertului s-a tins la obţinerea unor concluzii ştiinţifice, funcţie de urmele materiale create în câmpul infracţional, care să clarifice problemele investigaţiei întreprinse: dacă în încăperea în discuţie s-a executat foc de armă, poziţiile ocupate de trăgători şi direcţia tragerii, ţinând seama de împrejurarea că din probele testimoniale rezultă o stare de fapt confuză, fiecare dintre reprezentanţii grupărilor rivale (fie inculpaţi, învinuiţi, bănuiţi sau martori) aflate în conflictul armat şi-au formulează propriile versiuni sau apărări, prin care negau utilizarea armamentului sau relevau că s-au apărat în faţa atacului armat.

Concluziile expertizei criminalistice, între altele, au lămurit că orificiile nepenetrante se datorează executării de trageri cu arma de foc de către o persoană aflată în spaţiul acelei încăperi; au fost executate 3 focuri de armă vizând înălţimea de 1,80 m, ceea ce a făcut posibilă, alături de concluziile celorlalte rapoarte de constatare tehnico-ştiinţifică efectuate în cauză, stabilirea, în pofida probelor testimoniale, a poziţiei ocupate de inculpaţii cauzei, în încăperea denumită convenţional „camera nr.2"; momentele executării tragerii în succesiunea evenimentelor consumate, direcţia, şi de aici, motivaţia tragerii ş.a., urmare a cărui fapt s-a dispus trimiterea în judecată şi, ulterior, condamnarea acestora.[1210]

2. Descoperirea în câmpul infracţiunii a unor **fragmente de metale ori de material plastic şi a altor obiecte ori substanţe cu diferite structuri şi compoziţii**, cu prilejul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale, comise cu dispozitive explozive improvizate, material explozibile, materiale radioactive ori nucleare ş.a., determină necesitatea examinării ştiinţifice a acestora, ceea ce se realizează prin dispunerea **constatărilor tehnico-ştiinţifice ori expertizelor criminalistice a urmelor de metale, de materiale plastice, a urmelor de vopsea, deci în domeniul fizico-chimic.**

Scopul acestui gen de expertize criminalistice îl constituie determinarea naturii, caracteristicilor fizico-chimice a obiectelor ori substanţelor, stabilirea apartenenţei generice,[1211] stabilirea întregului după părţile componente,[1212] reuşindu-se uneori identificarea individuală.

Metodele utilizate pentru efectuarea expertizelor sunt examinarea intrinsecă microscopică, cu reactivi, spectrofotometria, spectrografia, difracţia în raze X, defectoscopia, cromotografia în strat subţire şi gaz, cromotografia, microscopia electronică, microanaliza, analiza comparativă etc.[1213]

Funcţie de particularităţile fiecărei cauze investigate în concret şi de urmele descoperite în câmpul infracţiunii ori cu prilejul activităţilor întreprinse se pot formula **o suită de întrebări specialistului sau expertului:**

[1209] Laboratorul Interjudeţean de Expertize Criminalistice Cluj - Napoca, Raport de expertiză criminalistică nr. 239/1995 (nepublicat).

[1210] Laboratorul Interjudeţean de Expertize Criminalistice Cluj - Napoca, Raport de expertiză criminalistică nr.239/1995 (nepublicat); Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, dosar nr. 22/P/1995 şi Curtea Supremă de Justiţie, secţia penală, dosar nr. 3642/1998, Decizia nr. 307/28.01.2000 (nepublicate).

[1211] N. Dan, *Îndrumar privind expertiza criminalistică*, M. Justiţiei, *op.cit.*, p. 16.

[1212] L. Ionescu, D. Sandu, *Identificarea criminalistică, op.cit.*, p. 123 - 141.

[1213] *Expertiza fizico - chimică*, în *Expertiza criminalistică, op.cit.*, p. 43 - 44. Despre posibilităţile, limitele şi aplicabilitatea în practica investigativă a expertizelor chimice, în cazul unor infracţiuni cu mod de operare prin folosirea substanţelor tranchilizante; în examinarea substanţelor inflamabile ridicate de la locul incendiilor, pentru decelarea urmelor de substanţe ce pot proveni din amestecuri inflamabile şi identificarea tipului de produs care a iniţiat incendiul; stabilirea explozivului utilizat în cauzele de explozii cu D.E.I., a prezentat pe larg I.S. Florescu, *Identificarea autorilor şi probarea vinovăţiei prin expertizele chimice*, în revista *Criminalistica*, nr. 4/200, p. 24 - 25.

- *care este natura şi care sunt caracteristicile urmei, obiectele din care s-au desprins urmele prezentate;*
- *dacă urma respectivă conţine corpuri străine sau urme de altă natură;*
- *dacă asupra probei în litigiu a fost exercitată acţiunea unor factori extranei celor constructivi;*
- *dacă substanţele, dispozitivele, aparatele ori fragmente din acestea, în litigiu, fac parte din categoria materiilor explozive, iar în caz afirmativ natura şi compoziţia acestor materii;*
- *dacă substanţa prezentată pentru analiză face parte din categoria materialelor nucleare, a combustibililor nucleari ori a materiilor prime nucleare,*[1214] *natura substanţei supuse examinării;*
- *cantitatea de uraniu sau toriu existentă în substanţa supusă examinării;*
- *gradul de radioactivitate a substanţei în litigiu ş.a.*[1215]

Obţinerea unor concluzii ştiinţifice cât mai profitabile investigaţiei întreprinse, în ce priveşte identificarea generică, fie cea individuală, este condiţionată, pe de o parte de punerea la dispoziţia specialiştilor sau experţilor a materialelor în litigiu ce prezintă relevanţă, prin alegerea selectivă mult îmbunătăţită a resturilor de la faţa locului destinate pentru analiza chimică, în vederea stabilirii naturii explozivului folosit,[1216] iar pe de altă parte la asigurarea prezenţei specialiştilor la cercetarea locului faptei şi de oferirea datelor de anchetă, chiar dacă acestea constituie, într-un anumit moment, doar versiuni.

În acest fel, specialistul ori expertul poate să-şi manifeste şi un rol activ, prin efectuarea unor experimente comparative de laborator ori prin relevarea unor aspecte noi, ce exced obiectivelor menţionate în actul de dispunere a constatării sau expertizei, dar care creionează noi direcţii de investigare, noi versiuni.

Aşa s-a întâmplat într-o cauză, investigată iniţial şi din perspectiva unui atentat terorist vizând siguranţa naţională,[1217] *privind într-o primă fază, detonarea unui material exploziv pe trotuarul unui liceu dintr-o zonă rezidenţială a Bucureştiului (la data de 6 noiembrie 2002), urmată de remiterea, pe adresa aceluiaşi liceu, a unui plic conţinând o scrisoare ameninţătoare şi revendicativă la adresa primului ministru al României şi formularea unor pretenţii băneşti în valută care să fie depusă în contul unei bănci elveţiene, cu ameninţarea unei noi lovituri (la 7 noiembrie 2002), iar ulterior a încă 4 scrisori de ameninţare cu folosirea de grenade şi atentate şi, în final, de amplasarea unei grenade amorsate, învelită într-un strat gros de zăpadă asemănător unui bulgăre de zăpadă, pe o alee intens circulată a parcului Cişmigiu din Bucureşti (14 martie 2003), ce a fost anunţată*

[1214] În anul 1994, pe aeroportul din München a fost descoperită o valiză conţinând un amestec de oxizi de plutoniu şi de uraniu; în acelaşi an, într-un garaj din apropierea frontierei germano-elveţiene s-a depistat de organele de poliţie un cilindru conţinând plutoniu metalic îmbogăţit la 99,7% în izotop de plutoniu 239 – un material de calitate militară superioară, iar în 1997 la Karlsruhe au fost găsite două bare de oţel inoxidabil contaminate cu radiaţii alpha, într-un depozit de fier vechi, despre care s-a stabilit că provine de la suprageneratorul BN 110 din Obninsk. Examinarea substanţelor s-a realizat la Institutul Transuranienelor din Centrul de Cercetări Criminalistice din Karlsruhe (Germania), unde se promovează o nouă disciplină: criminalistica nucleară (L. Alexandrescu, *Dezvoltarea criminalisticii nucleare*, în revista *Criminalistica* nr. 3/2003, p. 20).

[1215] V. Berchesan, *Cercetarea infracţiunilor la regimul materiilor explozive, materialelor nucleare şi a altor materii radioactive*, în *Metodologia investigării infracţiunilor*, ediţia a II-a, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2000, p. 2002.

[1216] G. Hanga, *Un risc exploziv – dispozitive improvizate cu iniţiere prin radiocomandă. Cazuistică din România*, în revista *Criminalistica*, nr. 2/2000, p. 23. Autorul remarca situaţia că înaintarea unor probe situate la distanţă mare de epicentrul exploziei sau a unor probe puternic contaminate poate îngreuna mult analiza chimică a acestora, făcând imposibilă stabilirea naturii substanţei explozive din încărcătură.

[1217] Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia Parchetelor Militare, dosar nr. 28/P/2003 (nepublicat).A se vedea şi Monografia S.R.I. 1990 – 2015, Ed. RAO, Bucureşti, 2015, p. 197.

telefonic, de trei ori, la dispeceratul Poliţiei Capitalei. Cu prilejul cercetării locului faptei, în curtea liceului, a fost descoperit un microcrater cu diametrul de 10 cm şi adâncimea de 2,5 cm, format prin dislocarea îmbrăcăminţii asfaltice, ceea ce a indus ipoteza efectului unei încărcături explozibile, asociat cu zgomotul creat şi acţiunea vătămătoare asupra unor elevi; fragmente de materie solidă de culoare cenuşie; un inel şi splintul de siguranţă – elemente componente ale unui focos de grenadă; jumătatea superioară a unei pârghii de grenadă, mai multe fragmente metalice; orificii transfixante de formă ovală, cu diametrul de 1 cm, pe suprafaţa porţii metalice de acces în curtea liceului; avarierea pieselor componente ale unor autovehicule parcate în zonă (parbrize sparte, penetrări sau urme dinamice în/pe părţile metalice).

Examinarea celor 5 înscrisuri cu conţinut ameninţător – revendicativ a relevat că, atât din punct de vedere al conţinutului cât şi grafismelor, instrumentului şi suportului scriptural folosit, provin de la acelaşi scriptor.

Organele judiciare au dispus mai multe genuri de constatări tehnico-ştiinţifice (traseologice, fizico - chimice, grafoscopice) punând la dispoziţia specialiştilor materialele în litigiu relevate, ridicate, ambalate de către specialiştii criminalişti din componenţa echipei de cercetare al faţa locului şi cele ridicate de la conducerea liceului, ce era destinatarul respectivelor înscrisuri. Constatările tehnico-ştiinţifice realizate de specialiştii Institutului de Criminalistică al I.G.P. au decelat că: fragmentele metalice în litigiu au caracteristici fizico-chimice asemănătoare fontei, element din care se confecţionează corpul grenadelor defensive; în fragmentele metalice indicate din apropierea epicentrului exploziei, dar şi în unele aflate la diferite distanţe de acesta s-au identificat urme de TNT (trinitrotoluen), exploziv folosit pentru încărcarea muniţiei de tip militar; caracteristicile dimensionale şi compoziţie chimică ale inelului metalic cu splint sunt asemănătoare cu cele dale componentelor care echipează focosul pentru grenade de tip U.Z.R.G.M.; unul din fragmentele de metal are o faţetă acoperită de vopsea pe bază de nitrat de celuloză de culoare kaky închis; zona inferioară a pârghiei înjumătăţite – piesă componentă a focosului unei grenade – a fost ruptă probabil cu un cleşte şi prin îndoiri repetate, iar inscripţiile de individualizare ştanţate (lot, an de fabricaţie etc.) au fost înlăturate, o parte prin frecare cu un material abraziv, şi o altă parte urmare a manoperelor de rupere şi şlefuire. Concluziile, cu valoare de identificarea apartenenţei generice elaborate urmare a examinărilor ştiinţifice, au fost de natură să configureze versiunea utilizării unei grenade defensive de tip militar provenind, posibil, dintr-o unitate militară. La data efectuării respectivelor examinări, pe rolul organelor de urmărire penală se afla în investigare sustragerea de către autori neidentificaţi, în noaptea de 10/11 august 2002, de la U.M. nr. 01348 Bucureşti, a unui număr de şapte grenade de mână defensivă tip F1, din lotul M-74-01472, 10 focoase destinate acestui tip de muniţie, tip U.Z.R.G.M. din lotul 761-74-8, şi 170 cartuşe, calibrul 7,65 mm, lotul NO-388-323 destinate pistoletului model „Carpaţi". Luând în calcul posibilele conexiuni între cele două cazuri, organele judiciare au elaborat versiunea că grenada utilizată la liceul „Jean Monnet" poate să fie una din cele sustrase de la unitatea militară, împrejurarea comunicată specialiştilor, cărora li s-a pus la dispoziţie, drept material de comparaţie, grenade de mână defensive F1 şi focoasele aferente, ce au fost ridicate de la unitatea militară păgubită.

Din examinarea comparativă a materialelor în litigiu şi cele de comparaţie, ocazie cu care a rezultat că inelul cu splint de siguranţă şi fragmentul de pârghie ridicate de la faţa locului au aceleaşi cote şi caracteristici (inclusiv culoarea vopselei) cu componentele similare de la focoasele prezentate ca model de comparaţie. Experimentele realizate de către specialiştii criminalişti au evidenţiat că prin detonarea mai multor grenade de mână defensive F1 – material de comparaţie –, în condiţii similare celor de la locul faptei, se produc efecte asemănătoare: epicentru cu crater cu diametrul de 12 cm şi adâncimea de 2,5;

fragmente metalice schije) cu dimensiuni între 0,02 şi 1,2 cm şi orificii de formă neregulată sau rotundă, cu dimensiuni cuprinse între 0,2 şi 10 cm. Concluziile rapoartelor de constatare tehnico - ştiinţifică au condus la ipoteza certă a unei legături între actul terorist de la liceul bucureştean şi sustragerea de muniţie din cadrul unităţii militare susamintite, aceasta devenind versiunea de lucru. În legătură cu cele 5 scrisori, cu conţinut ameninţător-revendicativ, examinarea specialiştilor grafoscopi şi în tehnica documentelor nu au relevat nici o urmă papilară; conţinutul releva similitudine de concepţie, fiind utilizate expresii similare: „va urma o nouă lovitură", „vor muri oameni", „suma cerută va fi majorată", „noi vrem bani", „o nouă grenadă va exploda", „va avea loc un atentat cu grenadă în sprijinul revendicărilor noastre", „vom continua atentatele" etc.; prima corespondenţă era un plic tipizat, scrisul fusese realizat pe hârtie obişnuită de caiet tip studenţesc cu liniatură orizontală, pentru construcţia grafismelor fusese folosit un dispozitiv şablon, iar instrumentul scriptural utilizase substanţă de scris de culoare roşie. Cu excepţia unor elemente de identificare generică, în absenţa materialului de comparaţie obţinut de la scriptor nu s-au putut oferi elemente de identificare individuală, decât că cele cinci scrisori sunt emanate de la acelaşi scriptor.

Grenada amorsată amplasată în 14 martie 2003 pe una din aleile de la intrarea în parcul Cişmigiu din Bucureşti prezenta, potrivit rezultatului examinărilor, aceleaşi caracteristici cu cele sustrase în cursul anului 2002, de la unitatea militară susarătată.

Cele arătate mai sus reprezentau datele şi informaţiile rezultate din investigaţie de natură exclusiv criminalistică şi, din câte se poate observa, nu au oferit vreun element de identificare individuală, însă au direcţionat investigaţiile către versiunea de lucru, potrivit căreia există legătură indubitabilă între sustragerea de muniţii de la UM 01348 Bucureşti şi atentatul, respectiv amplasarea celei de-a doua grenade.

Independent şi în paralel cu investigaţie strict criminalistică au fost derulate şi alte activităţi investigative, de natură informativ-operativă, în cadrul cărora, întrucât fusese cuprins în cercul persoanelor suspecte,[1218] s-au efectuat acţiuni intense de supraveghere şi urmărire operativă, a numitului D.C., un fost angajat al U.M. 01348, începând după data amplasării grenadei în parc, punctul de pornire fiind cele trei apeluri telefonice anonime, ale aceleiaşi persoane, prin care se anunţa amplasarea grenadei şi revendicările pecuniare[1219].

Numitul D.C. a fost localizat, urmare a apelurilor de pe telefonul mobil (la care utiliza cartele reîncărcabile valorice) cu aparatura de scanare a frecvenţei pe urma telefonului mobil, de către compartimentul de specialitate al S.R.I., dar activităţile de supraveghere operativă (filaj) nu au oferit date, indicii ori informaţii pertinente, întrucât releva un comportament total nesuspect.

La percheziţia domiciliară, efectuată după câteva zile de supraveghere şi urmărire operativă sterilă şi după prima ascultare în calitate de persoană bănuită temeinic, au fost găsite şabloane Rottring pentru scrierea cu litere de tipar; un pix de culoare roşie; un plic asemănător celui cu care expediase prima scrisoare către liceul „Jean Monnet"; o menghină şi un patent; stive de ziare care relatau despre atentatul de la liceu şi din parc; mai multe cărţi în care pasaje despre tehnici de luptă şi folosirea explozibilelor, otrăvurilor ca modalităţi de ucidere erau subliniate; şi multe casete video cu filme de comando.

[1218] Numitul D.C. a fost cuprins în cercul persoanelor suspecte, atât în cazul sustragerii de muniţii de la UM 01348, din 10/11 august 2002, cât şi în cazul atentatului de la liceul „Jean Monnet" (7 noiembrie 2002), potrivit serviciului de informaţii (S.I.P.I.) al M.I., însă fie lipsei unor indicii suficiente, fie unei verificări necorespunzătoare a acestui suspect, între mulţi alţi (cca. 100) bănuiţi, nu s-a conturat ipoteza că autorul faptelor ar fi el.

[1219] Autorul anunţului telefonic ameninţa că dacă nici de data aceasta nu i se satisfac pretenţiile pecuniare (N.A.: referire la revendicările anterioare din scrisorile anonime) va cere o sumă mai mare (10 milioane dolari), şi data viitoare va ucide zeci de persoane. Semnalul că i se achită suma cerută (2 mil. dolari) trebuia să fie un anunţ la mica publicitate, într-un cotidian naţional, cu următorul conţinut „Doctor Doberman vaccinez câini".

În timpul audierii, urmare a unei întrebări intuitive a anchetatorului izvorâtă dintr-o informaţie privind mormântul tatălui său, D.C. a condus organele judiciare la respectivul mormânt, unde au fost găsite, îngropate, cinci grenade înfăşurate în scotch, şapte focoase şi două cutii de bere conţinând cartuşe închise cu bandă adezivă.

Obiectele susarătate au fost prezentate specialiştilor criminalişti ca material de comparaţie, ceea ce a condus la concluzii certe de identificare individuală, în raport de obiectele în litigiu, atât în ce priveşte grenadele şi focoasele, cât şi instrumentele scripturale şi obiectele creatoare ale urmelor de ştergere şi rupere. S-au relevat metodele folosite în ce priveşte înlăturarea inscripţiilor de individualizare de pe elementele componente ale grenadei (pârghiile grenadelor au fost şlefuite şi tratate cu nitrolac, la o singură pârghie nu a fost înlăturată cifra „7", la fel şi corpul grenadei, şi rupte pârghiile cu ajutorul patentului şi menghinei).[1220]

Exemplul mai sus analizat vine, odată în plus, să confirme necesitatea respectării unor ***reguli metodologice privind aspectele pregătitoare dispunerii constatărilor tehnico - ştiinţifice şi expertizelor criminalistice***, ce se particularizează în situaţia utilizării acestui procedeu probator tehnic cu prilejul investigării infracţiunilor comise prin folosire armelor, muniţiilor, dispozitivelor explozive, şi anume:

- *cooptarea specialiştilor criminalişti în domeniul balisticii judiciare, materialelor explozive, nucleare ori radioactive nu numai în echipa de cercetare la faţa locului, ci şi cu prilejul efectuării unor alte activităţi investigative: procedeele investigative, percheziţia, constatarea infracţiunii flagrante, ridicarea de obiecte şi înscrisuri, împrejurare care este de natură să asigure, pe lângă descoperirea urmelor şi ridicarea, manipularea, ambalarea şi transportarea conform regulilor criminalistice consacrate a materialelor în litigiu;*
- *dispunerea cu operativitate a constatărilor tehnico - ştiinţifice sau expertizelor necesare, indiferent de genul acestora şi de faptul că se referă la un domeniu strict sau sunt complexe, uneori chiar a succesiunilor de astfel de procedee probatorii şi punerea la dispoziţie de îndată ce au fost obţinute, atât a materialelor în litigiu, cât şi a materialelor de comparaţie;*
- *conlucrarea permanentă între organul judiciar beneficiar al concluziilor ştiinţifice şi specialistul sau expertul desemnat, atât în faza pregătitoare a dispunerii, cât şi în timpul derulării efectuării constatării tehnico-ştiinţifice sau expertizei balistice, fizico - chimice, traseologice ori de alte genuri;*
- *schimbul biunivoc de informaţii privind materialele supuse examinării şi cele de comparaţie şi sub aspectul datelor şi informaţiilor rezultate din alte investigaţii aflate în derulare sau soluţionate;*
- *asigurarea vizualizării locului faptei de către specialistul sau expertul desemnat şi punerea la dispoziţie a tuturor lucrărilor dosarului cauzei, ce au legătură cu examinarea ştiinţifică dispusă;*
- *valorificarea datelor, indiciilor şi informaţiilor rezultate din cele oferite de specialistul sau expertul desemnat, în afara celor dispuse de organul judiciar, urmare a exercitării rolului activ de către aceştia fie din experimentele realizate sau examinările instrumentale, fie din experienţa anterioară acumulată, prin elaborarea unor noi versiuni de anchetă, fiecare cu problemele sale specifice de clarificat, între care şi dispunerea unor alte genuri de expertiză ce se relevă a fi necesare, utile, concludente şi pertinente investigaţiei în derulare.*

Un aspect important al pregătirii în vederea dispunerii constatărilor tehnico-ştiinţifice şi expertizelor în discuţie îl reprezintă *modalitatea de prezentare către specialist sau expert a*

[1220] Sursa de documentare: lucrările dosarului nr. 28/P/2003 al Secţiei Parchetelor militare, supracitat şi D. Voinea, M. Lazăr, *Acte teroriste cu implicaţii deosebit de grave*, în revista *Criminalistica*, nr. 6/2003, p. 17 - 21.

materialelor în litigiu ori de comparaţie şi al relevării acesteia în ordonanţa emisă, precum şi al decelării concordanţei dintre menţiunile ori ilustrările din actul de constatare ori ridicare a acestora, planşele foto, schiţe, desene sau casetele video şi obiectele respective.

Apreciem că este necesar ca fiecare obiect să fie depus în plicuri sau saci separaţi individualizaţi printr-o inscripţie numerică (exemplu: proba nr. 1 ş.a.m.d.) ori literală (exemplu: proba A ş.a.m.d.) şi cu menţiunea a ceea ce reprezintă, iar în considerentele rezoluţiei sau ordonanţei, alături de relevarea scopului constatării tehnico-ştiinţifice ori expertizei, să se invedereze modul în care a fost fixată urma sau obiectul în actul de materializare a activităţii de ridicare şi relativarea la modul de individualizare în momentul remiterii spre examinare (*de exemplu*: proba A ce a fost ridicată din ... şi fixată în procesul verbal anexă, în care a fost individualizat drept proba nr. 5, iar în planşa foto anexată în fotograma nr. 18).

[178] Alte genuri de constatări şi expertize criminalistice

Particularităţile modalităţilor faptice de săvârşire a infracţiunilor contra securităţii naţionale, problemele de clarificat specifice fiecărei infracţiuni concrete investigate, fiecare cu tripticul caracteristic ce se impune a fi de lămurit: *iter criminis-ul*, *modus operandi* şi *punctum saliens*, determină necesitatea dispunerii şi de alte constatări şi expertize criminalistice decât cele arătate, funcţie de urmele şi mijloacele de probă existente, din care enumerăm: ***constatări şi expertize traseologice***, al căror obiect îl reprezintă examinarea tuturor categoriilor de urme relevate la locul unei cercetări, în câmpul infracţiunii ori cu prilejul altor activităţi de urmărire penală [urme de reproducere ale obiectului creator de urme cum ar fi: cele create de om: (cărarea de urme de picioare create consecutiv de ambele picioare pe traseul circulat, determinarea înălţimii persoanei prin examinarea urmei de picior,[1221] identificarea încălţămintei care a lăsat urma,[1222] examinări referitoare la urmele lăsate de dinţi, de buze, ale urechilor, de îmbrăcăminte); urmele instrumentelor de spargere; ale mijloacelor de transport]; ***expertiza urmelor olfactive***; celor sub formă de obiecte şi substanţe; urmelor de praf şi noroi; microurmelor.

În aceeaşi măsură, în unele cauze, devin extrem de utile, concludente şi pertinente ***constatările tehnico-ştiinţifice ori expertizele criminalistice de trafic*** (auto, naval, aerian, feroviar) şi cele privind ***psihodetecţia comportamentului,***[1223] aplicabil atât suspecţilor (inculpaţilor) cât şi martorilor ori diferitelor categorii de denunţători.

Exploatarea criminalistică a urmelor din câmpul infracţiunii este determinată în mod esenţial de descoperirea lor, şi, apoi, pentru o examinare ştiinţifică eficientă investigaţiei întreprinse, de prezentarea lor, în conformitate cu regulile criminalistice consacrate, specialistului sau expertului criminalist.

Dezvoltarea impetuoasă a cuceririlor tehnico - ştiinţifice în toate domeniile face ca posibilităţile constatărilor şi expertizelor criminalistice să se extindă neîncetat, iar limitele lor să se restrângă din ce în ce mai mult, considerent pentru care apelarea frecventă la aceste procedee probatorii tehnice devine de neînlăturat în cazul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale, alăturându-se probelor testimoniale şi a altor categorii de probe.

Din categoria de ***constatări tehnico - ştiinţifice şi expertize criminalistice***, un loc aparte îl deţine acelea de ***interpretare a urmelor*** care, în aprecierea noastră, ar trebui să fie

---

[1221] A se vedea în acest sens, F. Ionescu, *Consideraţii privind determinarea înălţimii persoanei prin examinarea urmelor de picioare*, în revista *Criminalistica*, nr. 2/1999, p. 11.

[1222] Gh. Păşescu, *Interceptarea criminalistică a urmelor la locul faptei*, Ed. Naţional, Bucureşti, 2000, p. 134 - 156. Autorul relevă că din examinarea urmelor de încălţăminte se pot obţine informaţii privind sexul persoanei, vârsta, depistarea unor anomalii fizice, determinarea înălţimii persoanei.

[1223] T. Butoi, I.T. Butoi, *Psihologie judiciară*, Ed. Fundaţiei „România de mâine", Bucureşti, 2001, p. 296 - 315.

nelipsită în investigaţiile în care la locul faptei sunt descoperite mai multe tipuri de urme şi, din cadrul aceluiaşi tip, multiple urme de acelaşi fel, în diverse locuri.

Specific acestui gen de constatare tehnico - ştiinţifică sau expertiză este interferenţa cu activitatea de cercetare la faţa locului, ceea ce reflectă şi în relaţie biunivocă între membrii echipei de cercetare şi specialistul ori expertul desemnat.

Dispunerea şi desfăşurarea procedeului probator tehnic în discuţie în chiar momentele sau imediat după cercetarea locului faptei nu exclude posibilitatea că o astfel de constatare sau expertiză criminalistică să poată fi dispusă şi după o perioadă mai îndelungată de timp.

În prima situaţie, materialele necesare specialistului sau expertului îi sunt puse la dispoziţie de membrii echipei de cercetarea locului faptei ori sunt percepute *propriis sensibus* chiar de specialist sau expert, iar în cea de-a doua, drept materiale pentru efectuarea lucrării sunt, alături de procesul verbal de cercetarea locului faptei, schiţe, planşă foto, videocaseta şi rapoartele de constatare tehnico-ştiinţifică ori expertize dispuse şi efectuate în legătură cu anumite categorii de urme. Atunci când a fost întocmit, poate să profite constatării sau expertizei şi raportul – separat de procesul verbal de cercetare al locului – de interpretarea urmelor realizat de specialiştii criminalişti din echipa de cercetare a locului faptei.

Procesul de interpretare a urmelor la faţa locului se derulează în *mai multe etape*:

- în prima etapă se are în vedere fiecare urmă din cadrul aceleiaşi categorii de urme (urme de mâini, de pildă), precum şi ansamblul urmelor aparţinând aceleiaşi categorii, prin raportarea unora faţă de celelalte, ceea ce oferă posibilitatea stabilirii succesiunii creării lor, respectiv ordinea activităţilor întreprinse de persoana care le-a creat, sau a mişcării în spaţiul respectiv a obiectelor care au creat acele urme. Aceluiaşi proces de interpretare îi sunt supuse apoi, toate categoriile de urme descoperite la locul faptei.[1224]

Apreciem că fiecare categorie de urme trebuie să fie căutate în vederea descoperirii, relevării, ridicării şi interpretării de lucrători criminalişti specializaţi în domenii distincte ale **traseologiei** *(lofoscopia,*[1225] *odontologia,*[1226] *odorologia,*[1227] a urmelor create de instrumentele de spargere, *biocriminalistica,*[1228] a urmelor de mâini, de picioare, obiecte de îmbrăcăminte); **balistică judiciară, a urmelor create de incendii şi explozii**, împreună cu **specialiştii** în *construcţii civile, industriale, în tehnologia utilajelor, instalaţiilor, maşinilor, a mijloacelor de transport (rutiere, feroviare, aeriene, navale), a sistemelor de telecomunicaţii şi în domeniul informaticii, dată fiind importanţa pe care o reprezintă fiecare urmă în parte, iar în unele situaţii, existenţa doar a unui minimum de probe*. În cadrul acestei prime etape, se

---

[1224] I. Mircea, *Valoarea criminalistică a unor urme de la locul faptei*, Ed. Vasile Goldiş, Arad, 1996, p. 30.

[1225] Ramură a ştiinţei criminalistice care se ocupă de studiul urmelor formate de anumite părţi ale corpului uman (E. Stancu, op.cit., p. 117).

[1226] Domeniu interdisciplinar (medicină judiciară şi criminalistică), ce are ca obiect studiul dinţilor şi urmelor lăsate de aceştia (W. Harvey, *Dental Identification and Forensic Odontology*, Ed. Henry Kimpton, Londra, 1976, p. 2).

[1227] Odorologia judiciară studiază urmele de miros specific omului, animalelor, substanţelor care conţin elemente volatile, precum şi a altor corpuri (I. Szanak, *L'identification des odeurs, une nouvelle methode eficace pour la represison de la criminalité; l'identification des malfaiteurs par comparaison de leurs odeurs conserves*, în R.I.P.C., nr. 386, martie 1985. p. 58 - 59, citat de E. Stancu, op.cit., p. 177).

[1228] Exploatarea urmelor de sânge, lichid seminal, salivă, secreţiile nazale, părul smuls, bucăţi de carne, celule ale pielii, urină, părţi din corpul uman, oase, măduvă osoasă, ş.a., prin analiza AND, conduce la identificări genetice extrem de preţioase, amprenta genetică reprezentând o tehnică de vârf în identificarea biocriminalistică (orice probe care nu se pretează la alte analize, pot fi analizate prin analizele AND mitocondriale), pentru detalii, a se vedea E. Stancu, op. cit., p. 182 - 186; R. Constantin, P. Drăghici, M. Ioniţă, *Expertizele, mijloc de probă în procesul penal*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 2000, p. 198 - 199.

stabileşte, pe cât posibil, vechimea fiecărei urme, în sensul dacă au fost create în timpul săvârşirii infracţiunii şi determinarea locurilor, obiectelor din care provin.[1229]

Informaţiile în legătură cu urmele descoperite se obţin prin exploatarea lor criminalistică fie la locul unde au fost găsite,[1230] fie în laboratoarele de criminalistică din reţeaua organelor răspunzătoare cu aplicarea legii,[1231] în ambele situaţii, rezultatul constatărilor fiind remis, de urgenţă, echipei desemnate cu investigarea cazului, pentru luarea măsurilor operative care se impun.

- O altă etapă în procesul interpretării criminalistice a urmelor, o reprezintă raportarea diferitelor categorii de urme, unele faţă de altele, şi obţinerea unor concluzii logice în legătură cu modul săvârşirii infracţiunii, activităţile derulate şi succesiunea lor, numărul de persoane implicate, şi însuşirile acestora.[1232]
  În această fază se caută explicaţiile logice asupra lipsei unor categorii de urme alături de cele descoperite precum şi lămurirea „împrejurărilor controversate".[1233]

Scopul interpretării criminalistice a urmelor la locul faptei îl reprezintă formularea unor aprecieri prezumtive în legătură cu activităţile desfăşurate în câmpul infracţiunii, persoana care a derulat respectivele activităţi, cu obiectele, documentele, înscrisurile, substanţele din perimetrul locului faptei, efectul unor fenomene naturale, explicaţii referitoare la modificările existente faţă de situaţia anterioară momentului comiterii faptei şi orice alte informaţii ce rezultă din examinarea urmelor, pe baza unor operaţii logice ale căror suport îl constituie urmele materiale descoperite.[1234]

[1229] I. Mircea, *Criminalistica, op.cit.*, p. 247.

[1230] Utilizându-se mijloacele tehnico - ştiinţifice şi reţelele sistemelor informatice existente în cadrul laboratoarelor mobile de criminalistică (de pildă, stabilirea formulei dactiloscopice a unei urme de mâini, şi procesarea în sistemele MORFO de recunoaştere şi identificare automată a amprentelor digitale (pentru detalii, a se vedea Gh. Păşescu, I.R. Constantin, *Secretele amprentelor papilare*, Ed. Naţional, Bucureşti, 1996, p. 282 - 290).

[1231] Exceptând examinările clasice oricărui laborator de criminalistică, aplicaţiile informaticii în domeniul criminalisticii oferă posibilităţi ample de identificări rapid, ce profită investigaţiei, prin procesarea urmelor descoperite la faţa locului. F.B.I.-ul a participat la dezvoltarea sistemului de identificare genetică, ce se bazează pe utilizarea informaticii intitulat CODIS, creând în SUA, un fişier naţional de amprente genetice (R. Kessler, *F.B.I.*, Ed. All, Bucureşti, 1996, p. 358 - 359). În materie de balistică funcţionează, în S.U.A., două sisteme informatice: DRUGFIRE, realizat de F.B.I. şi MSI (Mnemonics System Incorporated), care a dezvoltat un sistem de comparare a tuburilor şi IBIS, dezvoltat de ATF (Biroul Alcool, Tutun şi Arme de Foc) şi Forensic Technology, ce a pus la punct un sistem de comparare a gloanţelor (I. Hurdubaie, *Informatica în criminalistică*, în revista *Criminalistica*, nr. 1/2000, p.8, adaptare după RIPC nr. 474/475).

[1232] I. Mircea, *Valoarea criminalistică a unor urme de la locul faptei*, Ed. Vasile Goldiş, Arad, 1996, p. 32 - 33.

[1233] Idem, p. 33.

[1234] Autorul Gh. Păşescu, *Interpretarea criminalistică a urmelor de la locul faptei*, Ed. Naţional, Bucureşti, 2000, p. 43 - 51, a sintetizat **obiectivele procesului de interpretare a urmelor de la locul faptei**, astfel:
1) stabilirea legăturii urmelor cu fapta şi făptuitorul (separarea urmelor făptuitorului de cele provenite de la victimă, ori de la alte persoane implicate în săvârşirea faptei; stabilirea legăturii dintre urmele descoperite la locul faptei şi activitatea infracţională; stabilirea mecanismului de creare a urmei; obţinerea unor date necesare delimitării faptelor infracţionale de evenimente care nu au legătură cu acţiunea ilicită),
2) posibilitatea reconstituirii unor momente din timpul săvârşirii faptei (determinarea poziţiilor succesive ale făptuitorilor şi victimei; stabilirea traseelor parcurse de făptuitor (i) înainte, în timpul şi după săvârşirea faptei; stabilirea poziţiei iniţiale a victimei (lor) şi a unor obiecte principale de la locul faptei),
3) delimitarea formei, naturii şi mişcării obiectelor, instrumentelor şi vehiculelor folosite de făptuitori la locul faptei (precizarea formei şi dimensiunilor obiectului care a lăsat urme, a naturii instrumentului folosit; precizarea direcţiei de mişcare a vehiculelor sau persoanelor în locul faptei)
4) aprecierea secvenţelor de timp necesare săvârşirii faptei,
5) obţinerea de date necesare identificării autorilor faptei (obţinerea de date privind semnalmentele făptuitorilor referitoare la îmbrăcăminte, încălţăminte şi caracteristici fizice; obţinerea de date necesare formării cercului de suspecţi; obţinerea de date ce pot duce direct la identificarea persoanelor care au lăsat urmele, sau indirect la identificarea instrumentelor, a armelor sau a obiectelor folosite de infractor la locul faptei).

În sprijinul procesului de interpretare a urmelor la faţa locului, funcţie de natura faptei comise şi a posibilităţilor de utilizare a informaticii, existente la un moment dat şi într-un domeniu de cercetare în care s-a realizat aplicarea informaticii, au apărut metode noi, între care relev *tratamentul imaginii,*[1235] cu aplicaţie specifică în crearea sistemelor de *identificare vizuală*[1236] sau stabilirea vitezei unui tren, a cărui mişcare a fost filmată cu o cameră video, de un amator,[1237] ori *integrarea imaginilor numerice în trei dimensiuni*, în imaginile infractorilor extrase din filmele video[1238]. În cercetarea incendiilor de tip arson se utilizează *modelarea pe computer*, pentru compararea evoluţiei reale a incendiului cu evoluţia preliminată precum şi sisteme expert pentru compararea datelor.[1239]

Secţiunea a 5-a
Particularităţi ale dispunerii expertizelor tehnice judiciare

[179] Prin dispunerea expertizelor tehnice judiciare se urmăreşte clarificarea unei **suite de probleme** care sunt de natură a lămuri organul judiciar asupra unor aspecte, ce pot fi grupate după cum urmează:

a) *caracteristicile tehnice şi constructive ale unui dispozitiv, aparat, maşină, utilaj, instalaţie, elemente de infrastructură, capacităţile funcţionale ale acestora şi dacă ele corespund cu proiectul, cartea tehnică, fişa tehnologică; dacă au suferit modificări sau abateri constructive şi, în caz afirmativ, în ce constau acestea, ce rol au avut în producerea evenimentului investigat; dacă sunt produse unicat sau în serie, în mod artizanal sau industrial; proprietăţile unor substanţe solide, lichide ori vâscoase sau gazoase, modul de producere şi elementele componente; gradul de periculozitate pentru organismul uman, animal şi mediul înconjurător; dacă au fost respectate condiţiile normate de păstrare, conservare, ambalare şi manipulare; dacă proiectele, reţetele în baza cărora au fost construite ori realizate obiectele şi substanţele ce interesează investigaţia sunt corespunzătoare din punct de vedere tehnic şi calitativ, îndeplinesc cerinţele şi parametrii ştiinţifici în materie, au primit avizele necesare* etc.;

b) *cauzele şi condiţiile care au determinat, au concurat şi au favorizat producerea evenimentului investigat, respectiv cauzalitatea tehnică şi cauzalitatea subiectivă, ţinând de conduita umană, comisivă sau omisivă, raportată la sarcinile şi atribuţiile ce rezultă din normele de protecţia muncii, fişele tehnologice şi cartea tehnică a maşinii, instalaţiei, utilajului în discuţie; legătura de cauzalitate între aceste cauze şi condiţii pe de o parte,*

[1235] Metodele prin care specialistul criminalist obţine informaţii din imaginile obţinute cu ocazia cercetării locului faptei, în special filme sau fotografii numerizate. Acest tratament poate fi realizat prin procedee fotografice, dar rezultatele sunt mult mai eficiente când este efectuat prin ordinator, care permite efectuarea unor operaţiuni, cum ar fi accentuarea contrastului şi a luminozităţii, sau compararea mai multor imagini, chiar dacă rezoluţia unei imagini numerizate este greu comparabilă cu cea a unei fotografii. (I. Hurdubaie, *Informatica în criminalistică*, op.cit., p. 7).

[1236] Există **programe de identificare** a persoanelor, prin reconstituirea imaginii feţei sale de către ordinator, pe baza semnalmentelor furnizate de către martorii care au zărit persoana la locul comiterii unei infracţiuni sau în apropiere, în jurul orei la care s-au desfăşurat faptele. Există programe care comportă funcţia de îmbătrânire a chipului care mizează pe maniera predictibilă a evoluţiei fizionomiei persoanei. Astfel, fiind în posesia unei fotografii reprezentând chipul de copil al persoanei suspecte, programul utilizat de computer realizează fizionomia personajului la momentul prezent. (R. Kessler, op.cit., p. 360). Prin astfel de sisteme este realizabilă: identificarea unei persoane pe baza unor imagini surprinse de camerele de luat vederi sau aparatele de fotografiat utilizate în diferite sisteme de supraveghere, pe bază de măsurători pe aceste imagini şi apoi compararea cu semnalmentele unui suspect.

[1237] R. Kessler, op.cit., p. 363.

[1238] I. Hurdubaie, op.cit., p. 7.

[1239] I. Crăciun, S. Calotă, V. Lencu, *Stabilirea şi prevenirea cauzelor de incendii*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1999, p. 188.

conduita umană, factorii de natură obiectivă şi de întâmplare independentă de voinţa umană şi rezultatul produs, pe de altă parte,

c) *relevarea stării de pericol potenţial sau iminent care s-a creat şi stabilirea valorii pagubelor directe şi colaterale produse precum şi a cheltuielilor necesare pentru repararea şi repunerea în funcţiune a elementelor sau componentelor distruse, degradate, alterate ori aduse în stare de neîntrebuinţare*

d) *în ce au constat posibilităţile de evitare a producerii evenimentului consumat.*

Domeniile în care se pot dispune expertizele tehnice judiciare sunt extrem de numeroase: *arhitectură şi urbanism, ştiinţe economice şi management, psihologie şi ştiinţele educaţiei, ştiinţele inginereşti, geografie şi geologie, ştiinţele umaniste, filologie, matematică şi informatică, ştiinţe medicale, ştiinţele naturii, ştiinţe sociale şi politice, ştiinţele comunicării şi informării, specializări interdisciplinare,*[1240] considerent pentru care apelarea la cunoştinţele specialiştilor devine incidentă atunci când organul judiciar care investighează o infracţiune contra securităţii naţionale şi acte de terorism are de clarificat anumite problematici strict tehnice necesare derulării investigaţiei.

Prin **sintagma expertiză tehnică judiciară** se înţelege orice gen de expertiză care se referă la latura de strictă specialitate într-o meserie, domeniu sau ştiinţă.[1241]

În acest context şi **expertiza artistică**, destinată obţinerii unor răspunsuri în domeniul artistic, de pildă, este o expertiză tehnică judiciară, atunci când este dispusă de un organ judiciar în cadrul unui proces penal aflat pe rol.

Practica investigativă a organelor de urmărire penală în ce priveşte infracţiunile contra securităţii naţionale şi acte de terorism a demonstrat că, în cazul unor evenimente deosebite produse în industrie, agricultură, economie, transporturi, în faza iniţială a investigaţiei se elaborează şi versiunea că evenimentul respectiv poate constitui o infracţiune contra securităţii naţionale.

Este cazul unor avarii grave cu incendiere, explozie, degradare, distrugere, aducere în stare de neîntrebuinţare la utilaje şi instalaţii din industria petrochimică, hidrocentrale, bazine mari de acumulări de apă (diguri, stăvilare), unor accidente colective de muncă în diverse domenii de activitate, şi în special în domeniul minier, catastrofe aviatice sau feroviare, infestarea unor suprafeţe mari agricole, epidemii şi epizootii ş.a.m.d.

Verificarea versiunii elaborate are loc, printre altele, prin *dispunerea expertizelor tehnice judiciare care, prin clarificarea problemelor de strictă specialitate tehnică*, au menirea de a descifra elementele necesare derulării în continuare a investigaţiei întreprinse.

Exemplificăm cu cazul cunoscut ca explozia de la Mihăileşti, situaţie în care s-a dispus o expertiză judiciară tehnică, efectuată de specialiştii din cadrul **Catedrei de Muniţii, Rachete şi Explozivi a Academiei Tehnice Militare, precum şi din cadrul Serviciului Român de Informaţii - Direcţia de Tehnică Operativă, Brigada Antiteroristă SRI**.

[1240] Potrivit Ordonanţei Guvernului României nr. 2/2000, denumirea specialităţii expertizei tehnice judiciare este stabilită conform Nomenclatorului specializărilor din învăţământul superior, care a fost aprobat prin HGR nr. **896 din 10 iunie 2004** privind domeniile şi specializările de referinţă din învăţământul universitar şi se prezintă sub enumerarea expusă în text.

[1241] Potrivit *Dicţionarului Explicativ al limbii române*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1975, p. 944, noţiunea de „tehnică" semnifică: „care se ocupă de latura strict de specialitate într-o meserie, într-o ştiinţă; totalitatea procedeelor întrebuinţate în practicarea unei meserii, a unei ştiinţe."

EXEMPLUL 15
RAPORT DE CONSTATARE TEHNICO - ŞTIINŢIFICĂ

Întocmit Colonel dr. ing. O.O.

„Ministerul Public, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a emis, pe data de 09.06 2004, o rezoluţie prin care domnul procuror L.S. solicita efectuarea unei constatări tehnico - ştiinţifice de către **specialişti din cadrul Catedrei de Muniţii, Rachete şi Explozivi a Academiei Tehnice Militare, precum şi din cadrul Serviciului Român de Informaţii - Direcţia de Tehnică Operativă, Brigada Antiteroristă SRI**, în scopul explicării fenomenului chimic şi fizic produs la 24.05 2004 pe DN 2 - E 85, în apropierea comunei Mihăileşti.

Documentul prezentat în **Anexa nr. 1** prevede:

„Specialiştii vor răspunde la întrebările:
Dacă în cauză s-a produs o explozie?
Ce tip de explozie s-a produs?
Mecanismul reacţiei respective:
Ce a iniţiat reacţia chimică a exploziei?
Care este temperatura critică de aprindere a substanţei chimice - azotat de amoniu, în condiţiile date?
În ce direcţie s-a propagat suflul gazelor?
Care sunt condiţiile de descompunere a substanţei granulare în produşi simpli şi în cadrul căror reacţii fizico - chimice s-a produs cantitatea mare de gaze cu efectuare de lucru mecanic?
Care a fost unda de şoc?
Care este masa excavată, ca urmare a deflagraţiei şi a detonaţiei?
Nivelul de risc asupra persoanelor şi obiectelor aflate în zona producerii exploziei, respectiv care este distanţa minimă ce trebuia respectată pentru siguranţa acestora?
Ce cantitate din încărcătura autotrenului a fost detonată ?"

Noţiuni generale

În scopul evitării apariţiei unor confuzii, în **Anexa nr. 2** sunt definiţi unii termeni utilizaţi în literatura de specialitate.

Fenomenologia detonaţiei explozivilor

Unda de detonaţie, ca structură şi caracterizare, este prezentată în **Anexa nr. 3**.

Ca urmare a detonaţiei materialelor energetice (a explozivilor), apar produşi de reacţie puternic comprimaţi (presiunile sunt cu mult peste 10000 bar) şi încălziţi (temperaturile sunt peste 2000 K), motiv pentru care aceştia se destind în aer sau lovesc (distrug) anvelopa care se opune destinderii lor. Produşii de reacţie sunt formaţi din gaze şi particule solide, procentul de gaze sau solide fiind în funcţie de speciile atomice conţinute în molecula explozivului şi de cantitatea de oxigen existentă în moleculă. Azotatul de amoniu conţine în moleculă doar atomi de hidrogen (element carburant), oxigen (element comburant) şi azot (element greu reactant la temperaturi de până la 1500 – 1800 K). Aşa cum a fost prezentat anterior, AN are balanţa de oxigen pozitivă, ceea ce înseamnă că produşii de reacţie obţinuţi vor fi: H_2O în stare de vapori (datorită temperaturii de reacţie), N_2, NO, NO_2 şi O_2. Oxigenul rezultat din descompunerea substanţei poate să se combine cu alţi atomi carburanţi, mărind în acest fel efectul termic al reacţiei. În urma rulării programului de calcul prezentat în **Anexa nr. 7**, se observă că produşii obţinuţi sunt cei specificaţi, cantităţile rezultând din descompunerea unui kilogram de AN. Valorile sunt conforme cu determinările practice din poligonul Jegălia, parametrul măsurat în teren fiind viteza de detonaţie, notată cu D (viteza de detonaţie este influenţată de căldura de explozie iar aceasta de tipul şi numărul de moli de produşi de

reacţie). Se observă din graficul vitezei de detonaţie funcţie de densitatea de încărcare că la un grad de avansare de 0.2, viteza de detonaţie atinge 2706 m/s.

Odată iniţiat fenomenul descompunerii, el străbate tot explozivul, transformându-l în gaze încălzite şi comprimate. Presiunea în frontul undei de detonaţie pentru o densitate de încărcare identică cu cea gravimetrică este de circa 18 kbar, valoare obţinută din graficul presiunii de detonaţie funcţie de densitatea de încărcare. Această valoare dinamică iniţială constituie maximul de la care începe destinderea produşilor în mediu. Având în vedere această valoare şi faptul că în dreapta camionului răsturnat se găseau oameni, este de la sine înţeles că nu au existat şanse de supravieţuire, ştiut fiind faptul că la presiuni dinamice de peste 7 bar letalitatea este totală. Mai mult chiar, la asemenea presiuni este foarte posibil să apară dezmembrarea corpului uman.

Pentru a ilustra formarea undei de şoc în aer, în figura 1.a este arătat un puls de presiune de configuraţie iniţială arbitrar aleasă. Fiecare zonă individual considerata din acest puls se deplasează în exterior cu o viteza proprie, care este viteza sunetului în mediul imediat înconjurător. Zonele de presiune înaltă ale pulsului corespund unor temperaturi mai ridicate, deci au viteze mai mari.

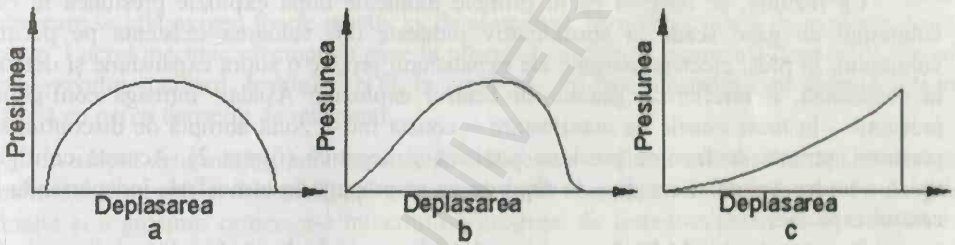

Figura nr. 1

Acest lucru rezulta din ecuaţia pentru viteza locală a sunetului: $a = \sqrt{kRT}$, unde:

k - exponentul adiabatic,

R - constanta universală a gazelor,

T - temperatura absolută în grade Kelvin.

Pentru două medii cu temperaturi diferite, se poate scrie: $\frac{a_2}{a_1} = \left(\frac{T_2}{T_1}\right)^{1/2}$.

Astfel, zonele de presiune înaltă ale pulsului se deplasează mai repede decât zonele precedente de presiune mai mică şi frontul de undă, pe măsură ce se deplasează, devine din ce în ce mai abrupt, aşa cum se poate vedea în figura 1.b. La limită, frontul de undă prezintă o discontinuitate, cunoscută ca fiind un şoc exploziv (figura 1.c). Această discontinuitate formează frontul sistemului undei de şoc în aer, pe măsură ce unda se propagă mai departe, divergent de epicentrul exploziei.

Se poate astfel observa că dezvoltarea completă a sistemului undei de şoc este reprezentată prin aceeaşi configuraţie generală, indiferent de forma considerată pentru pulsul pozitiv iniţial. Cu alte cuvinte, configuraţia iniţială se pierde şi, la distanţe rezonabile faţă de centrul exploziei, toate undele de şoc în aer prezintă forme similare. Astfel, atâta timp cât eliberarea energiei prin explozie are loc suficient de rapid, determinarea cu precizie în timp a fenomenului este relativ neimportantă faţă de atenţia sporită care trebuie acordată tipului undei de şoc ce se produce. Mai mult decât atât, o mărime importantă ce trebuie luată în considerare este cantitatea de energie eliberată.

O descriere suficient de fidelă a formei unei unde de şoc în atmosferă este dată în figura 2. (Se consideră un volum infinit mic de gaze aflat iniţial la aceeaşi presiune înaltă, uniform distribuită în masa de gaz. Aceste gaze suferă o destindere şi, pe măsură ce se produce expansiunea lor, presiunea în centrul volumului scade mai rapid decât presiunea în zona de discontinuitate, în condiţiile unei atmosfere neperturbate şi cu o rezistenţă momentană la expansiune bine determinată).

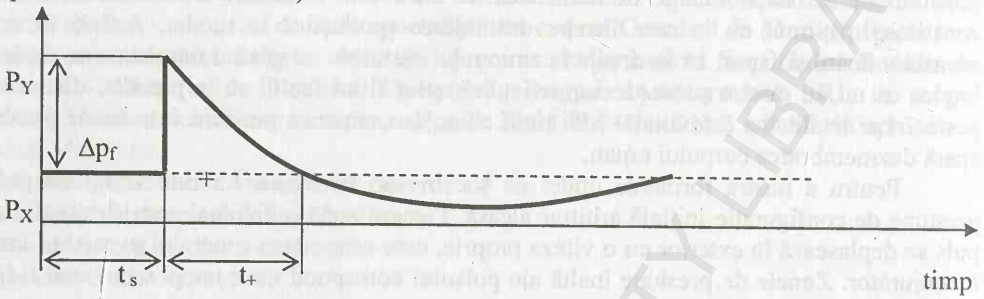

Figura 2 - Alura curbei presiune - timp pentru o undă de şoc

Ca rezultat, se observă că în primele momente după explozie presiunea în centrul volumului de gaze scade la aproximativ jumătate din valoarea existentă pe perimetrul volumului. În plus, efectele inerţiale ale expansiunii produc o supra expansiune şi determină, în consecinţă, o rarefiere a gazelor în centrul exploziei. Aşadar, întreaga configuraţie a presiunii – în toate zonele de manifestare – constă într-o zonă abruptă de discontinuitate a presiunii, urmată de faze de presiune pozitivă şi negativă (figura 2). Această configuraţie tipică a undei de şoc se menţine în timp ce ea se propagă în atmosferă, îndepărtându-se de centrul exploziei.

Pe măsură ce unda de şoc a unei explozii în aer se deplasează, volumul de aer inclus în spaţiul din spatele frontului undei de şoc devine suficient de mare pentru ca volumul iniţial al produşilor de explozie să fie neglijat. În acest caz, faza pozitivă şi cea negativă a undei de şoc descrise grafic în coordonatele *presiune – distanţă* prezintă arii aproximativ egale.

Azotatul de amoniu

Azotatul de amoniu este codificat pe plan internaţional **AN** (NH_4NO_3) şi se utilizează în cantităţi foarte mari în agricultură, drept îngrăşământ. El este un produs chimic, incolor (în cantităţi foarte mici), are greutatea moleculară de 80 g/mol, masa volumică a cristalului 1,72 g/cm^3, energia de formare 4424 kJ/kg, ***balanţa de oxigen*** *+20 %,* volumul produşilor de detonaţie (specific) de 750 l/kg, căldura de explozie 1601 kJ/kg, viteza de detonaţie 2700 m/s şi se topeşte cu descompunere la 169,6^{0}C (337,3 ^{0}F). Pentru această substanţă, temperatura de topire reprezintă şi ***temperatura de descompunere*** *(169,6^{0}C).* În situaţia în care confinarea este foarte mare datorită rezistenţei anvelopei sau masei de azotat dispusă deasupra zonei în care se atinge temperatura de topire, atunci temperatura de topire reprezintă şi **temperatura de autoinflamare (de decrepitaţie).**

Sensibilitatea la frecare este deosebit de mică, la o apăsare pe pistil de 360 N (valoarea maximă a apăsării conform metodei BAM - metodă standardizată), AN nu se iniţiază. O energie de 49 J[1242] aplicată în condiţii standard (metoda BAM) prin intermediul unui "ciocan" pe un eşantion de AN de 50 mg dispuse între două role de oţel nu îl iniţiază (spre deosebire de trotil, care se iniţiază la 15 J).

[1242] Rudolf Meyer – Explosives, ed 1, Verlag Chemie, New York 1977, pg. 16 - 18.

O altă caracteristică importantă este solubilitatea deosebită în apă (soluţia saturată conţine în jur de 65% AN), fenomenul de dizolvare fiind endoterm. Solubilitatea şi higroscopicitatea ridicate impun ca transportul să se efectueze în saci din polietilenă. Endotermicitatea reacţiei a fost pusă în evidenţă prin proba efectuată în acest scop, în poligonul Jegălia (**Anexa nr. 6**).

Într-un bloc de plumb, proba TRAUZL, 10 g de AN iniţiate cu o capsă detonantă standard (CD - 8R) produc o excavaţie de 180 cm^3. Aceeaşi masă de TNT produce o excavaţie de 300 cm^3.

Îngrăşământul chimic AN este intens utilizat şi se livrează sub forma unor perle cu diametrul mai mare de 2 mm, fapt care determină ca densitatea în vrac să fie de aproximativ 0,8 g/cm^3. Această ultimă valoare creşte odată cu diminuarea razei particulei sferice.

În industria extractivă civilă, produsul constituie materie primă pentru fabricarea unor explozivi industriali, cum ar fi amestecurile explozive codificate ANFO (AN şi motorină 6-8%), NITRAMON sau NITRAMONIT, produse în ţară.

Concluzie: AN este foarte solubil în apă, este insensibil la frecare şi şoc dar prezintă o sensibilitate cvasi-ridicată la temperatură, asemănătoare cu a trotilului. În cantităţi mari sau la confinări puternice el detonează. În urma acestui fenomen, rezultă un volum mare de gaze, printre care se află oxigen foarte reactiv şi, de asemenea, rezultă o căldură de explozie destul de mare. Lucrul mecanic efectuat de gaze în procesul de detentă reprezintă doar 60 % din cel al explozivului standard, trotilul (TNT), în condiţiile în care substanţa este dispusă într-un recipient cu pereţi deosebit de rezistenţi.

În scopul determinării unor caracteristici necesare evaluării endotermicităţii reacţiei de umezire a AN cu apă, a detonabilităţii amestecului AN cu apă, a sensibilităţii AN la unda de detonaţie şi a grosimii critice, s-a întocmit un program de testare-evaluare şi un manual cu procedurile operaţionale aferente, **Anexa nr. 4** şi **Anexa nr. 5**. Pe baza lor s-au efectuat testări în poligonul Jegălia, în perioada 22-23.06 2004, rezultatele fiind prezentate în "Fişele cu rezultatele testelor", **Anexa nr. 6**.

Pe baza celor enunţate până în prezent, se poate răspunde la întrebările puse:

1. *„Dacă în cauză s-a produs o explozie?"*

Efectele rămase la locul catastrofei permit a se afirma cu certitudine că a avut loc o explozie. Explozia a apărut ca urmare a tranzitării deflagraţiei în detonaţie.

2. *„Ce tip de explozie s-a produs?"*

Explozia produsă a fost de tip **detonaţie (Anexa nr. 3)**, deoarece acest fenomen se desfăşoară ca urmare a unei unde de detonaţie care străbate toată masa de material energetic. O undă de detonaţie este formată dintr-o undă de şoc de mare intensitate, întreţinută de căldura de reacţie degajată ca urmare a transformării substanţei în produşi de reacţie gazoşi.

3.a *„Ce a iniţiat reacţia chimică a exploziei?"*

Datorită temperaturii degajate de incendiul local produs în partea din faţă şi stânga a camionului răsturnat pe şosea, s-a acumulat căldura în masa de AN iar când temperatura a depăşit 285^{0}C s-a produs decrepitaţia, respectiv autoiniţierea substanţei chimice. Fenomenul a fost caracterizat de o undă de detonaţie de mare intensitate, care a fost capabilă să aducă în starea de descompunere toţi sacii cu îngrăşământ aflaţi sub formă alungită lângă remorca autotrenului răsturnat în şanţ.

3.b „Care este temperatura critică de aprindere a substanței chimice - azotat de amoniu în condițiile date?"

Temperatura de decrepitație s-a determinat în laboratorul de specialitate din Academia Tehnică Militară, care corespunde cu cerințele metodei internaționale, utilizând 100 mg de AN și un regim de încălzire de 20^0C/minut. Media celor trei determinări efectuate (la fiecare determinare utilizându-se trei mostre) a fost 288,3^{0}C. Rezultatele obținute sunt prezentate în **Anexa nr. 6**

3.c „În ce direcție s-a propagat suflul gazelor?"

Evident că produșii de reacție s-au destins în toate direcțiile. Zona circulară din jurul camionului poate fi împărțită în trei sectoare mari, conform figurii următoare.

Sectorul 1 este delimitat în față de planul reprezentat de platforma camionului răsturnat și se continuă spre dreapta, în sensul acelor de ceasornic, până la aproximativ 120^0 - 130^0. În acest sector, în partea din față, mai există o mică zonă reprezentată de cabina autotrenului.

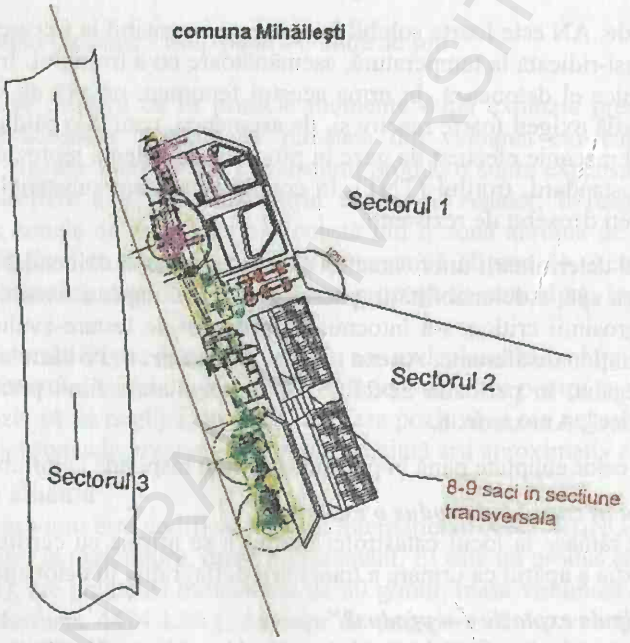

Sectorul 2 este cuprins între 120^0 - 130^0 și prelungirea înapoi a planului platformei, deci până la 180^0.

Sectorul 3 este reprezentat de toată partea stângă a platformei și autotrenului. Trebuie menționat faptul că platforma nu este paralelă cu șoseaua, formând un unghi ascuțit cu aceasta (imaginile 1, 2, 6 din **Anexa nr. 8**).

În sectorul 1 – partea din față, cabina mașinii a reprezentat un obstacol - e drept, de rezistență mică - dar care, împreună cu oblonul, nu a permis destinderea directă a produșilor de reacție. Aceasta înseamnă că asupra personalului, obiectivelor și vegetației a acționat, în primul rând, unda de șoc. În restul sectorului, întrucât încărcătura autotrenului avea grosime relativ mică, produșii de reacție s-au răcit repede, efectele asupra mediului fiind produse în special de unda de șoc.

În sectorul 2, întrucât acesta reprezintă o continuare a încărcăturii alungite, răcirea produșilor gazoși a avut loc mai lent, cantitatea de produși de reacție fiind mult mai mare. Astfel, zona afectată a avut o lărgime mai mare, personalul și obiectivele, vegetația dispuse în

această zonă au fost afectate atât de temperatura produşilor, cât şi de unda de şoc, ceea ce conduce la concluzia că ei au suferit anumite arsuri pe zonele în care pielea era neprotejată şi au putut să fie chiar dezmembraţi, nu numai aruncaţi de suflul exploziei.

În sectorul 3, datorită platformei care a reprezentat un paravan (în perioada cât a rămas întreagă), personalul, obiectivele şi vegetaţia au suportat numai unda de şoc, nu şi efectul termic al produşilor de reacţie.

În această zonă, oamenii şi celelalte obiecte au suferit toate tipurile de vătămări datorate efectelor mecanice ale exploziei, produse de undele de şoc şi de fragmentele antrenate de acestea (spargerea timpanelor, accidente abdominale şi pulmonare, aruncări la pământ, spargerea geamurilor la mijloacele de transport, deformarea caroseriilor), fără a prezenta urme de arsuri sau carbonizări.

Pentru stabilirea zonei în care temperatura produşilor de reacţie depăşeşte 100^0C, specialiştii francezi[1243] au propus o relaţie de forma:

$R = 1{,}5\ Q^{1/3}$, în care: Q – cantitatea de substanţă [Kg],

1,5 – coeficient

Pentru sectorul 1 (lateral), consideră o secţiune transversală de lungimea unui sac prin caroseria autotrenului, în care sunt dispuşi 9 - 10 saci. Astfel, pentru 450 - 500 kg AN, rezultă că raza este în jur de 11 m.

Pentru sectorul 2, pentru care s-a luat în calcul toată cantitatea de AN care a detonat, adică 17314 kg, distanţa este de 38,7 m, fapt confirmat de vegetaţia arsă (butucii de vie).

3.d ***Care sunt condiţiile de descompunere a substanţei granulare în produşi simpli şi în cadrul căror reacţii fizico - chimice s-a produs cantitatea mare de gaze cu efectuare de lucru mecanic ?***

Datorită impactului, rezervorul de combustibil a autovehiculului, dispus pe partea dreaptă, a fost afectat şi motorina conţinută s-a scurs peste azotatul de amoniu vărsat din sacii sparţi şi a dat naştere la un amestec exploziv de tip ANFO.

Evaluarea teoretică a caracteristicilor termochimice, termodinamice şi de detonaţie ale azotatului de amoniu cu motorină sunt prezentate în **ANEXA nr. 7.**

În calcul s-a utilizat compoziţia formată din 99% azotat de amoniu şi 1% motorină, deoarece din capacitatea maximă a rezervorului maşinii de 600 l s-a considerat că au fost folosiţi la transport 430 l, iar cei 170 l rămaşi s-au distribuit uniform într-o masă de 17,5 t de azotat de amoniu. Chiar dacă, în situaţia reală, motorina nu s-a putut amesteca uniform cu AN deoarece îngrăşământul era în saci, calculul este acoperitor din punct de vedere al implicaţiilor asupra rezultatelor finale.

Se poate constata că dintr-un kilogram de amestec AN+motorină 99/1, rezultă 7,069 mol/kg de bioxid de carbon, 25,438 mol/kg de apă, 12,972 mol/kg de azot şi 0,427 mol/kg de oxigen molecular, amestec care are volumul specific de 748 l/kg şi forţa (lucrul mecanic specific) de 590,8 kJ/kg. Valoarea forţei este de aproximativ două ori mai mică decât a explozivului standard.

3.e „Care a fost unda de şoc"

O undă de şoc ca să fie complet caracterizată trebuie să fie cunoscute trei valori independente: prima - intensitatea iniţială a şocului (suprapresiunea în frontul undei de şoc) sau numărul ei Mach sau viteza particulei, a doua - durata fazei pozitive şi a treia - impulsul (produsul forţă x timp), pe o suprafaţă unitară. Uneori, este de dorit să se cunoască şi timpul de sosire (timpul necesar undei de şoc să parcurgă distanţa ce separă încărcătura explozivă de obiectiv).

Suprapresiunea în frontul undei de şoc se calculează cu expresia:

[1243] Quinchon, J.; Amiable, R., Fontaine, P., La sécurité et l'hygiène du travail dans l'industrie des substances explosives, Technique et Documentation, Paris.

$$\Delta p_f = 0{,}84\lambda + 2{,}7\lambda^2 + 7\lambda^3$$

Valorile estimate, corelaţia dintre ele şi diferitele tipuri de distrugeri sunt prezentate pe larg în punctul 5. Pentru celelalte variabile independente, se folosesc expresiile:

- pentru durata fazei pozitive a undei de şoc (t_p sau t_+):

$$t_p = \frac{980\left[1+\left(\frac{Z}{0{,}54}\right)^{10}\right]\sqrt[3]{w}}{\left[1+\left(\frac{Z}{0{,}02}\right)^{3}\right]\left[1+\left(\frac{Z}{0{,}74}\right)^{6}\right]\sqrt{1+\left(\frac{Z}{6{,}9}\right)^{2}}} \quad [ms]$$

- pentru impulsul forţelor de presiune (I) pe suprafaţă unitară (A):

$$\frac{I}{A} = \frac{0{,}067\sqrt{1+\left(\frac{Z}{0{,}23}\right)^{4}}}{Z^2\sqrt[3]{1+\left(\frac{Z}{1{,}55}\right)^{3}}} \quad [bar\ s/m^2]$$

- pentru timpul de sosire, t_s, se poate calcula printr-o metodă aproximativă sau integrând expresia:

$$t_s = \frac{1}{a_x}\int_{r_i}^{r_o}\left[\frac{1}{1+\frac{(k+1)\Delta p_f}{2kP_a}}\right]^{\frac{1}{2}} dr = \frac{1}{a_x}\int_{r_i}^{r_0}\left(\frac{1}{M_x}\right) dr$$

în care:

W - echivalentul în TNT a cantităţii de exploziv folosit [*Kg*].

Z - distanţa scalată [*m*].

$$Z = f_d \cdot \frac{R}{W^{1/3}} \quad [m]$$

f_d - factorul de distanţă [-];

$$f_d = \left(\frac{\rho}{\rho_0}\right)^{\frac{1}{3}} = \left(\frac{P}{P_0}\right)^{\frac{1}{3}} \cdot \left(\frac{T_0}{T}\right)^{\frac{1}{3}}$$

R - spaţiul ce separă obiectivul de încărcătură [*m*];

a_x - viteza sunetului în mediul în care se produce explozia [*m/s*];

r_i - raza exterioară a încărcăturii explozive [*m*];

r_0 - distanţa din centrul încărcăturii până la obiectiv [*m*];

Δp_f - suprapresiunea în frontul undei de şoc [*bar*];

P_a - presiunea aerului când s-a produs fenomenul [*bar*];

P_0 - presiunea în condiţii standard [1013,25 *mbari*];

T_0 - temperatura în condiţii standard [288,15 K].

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Valorile obţinute în urma efectuării calculelor referitoare la unda de şoc sunt detaliate la paragraful 5. Pentru celelalte variabile independente important, impulsul pe arie unitară şi durata fazei pozitive, se constată că depind şi de condiţiile meteo existente la momentul respectiv, unele valori sunt trecute în tabelul 3e.

Tabelul 3 e

Distanţa faţă de locul exploziei [m]	10	15	30	140	460
Impuls / arie unitară [bar * s / m^2]	1,288	1,234	1,044	0,293	0,09
Durata fazei pozitive [ms]	1,781	4,244	17,229	60,147	82,523

La distanţe mici de până la 10 - 15 m de locul exploziei valorile impulsului pe o arie unitară sunt deosebit de mari. Chiar dacă suprafaţa organismului uman este mai mică de un metru pătrat, totuşi rezultatul justifică odată în plus de ce unele corpuri umane au fost dezmembrate.

4. „Masa excavată ca urmare a detonaţiei"

Ca urmare a detonaţiei la suprafaţa terenului a azotatului de amoniu, sub acţiunea presiunii gazelor terenul a fost deplasat şi a apărut o cavitate. Deoarece o parte din solul expulzat revine în interiorul excavaţiei, se distinge un crater real, care nu ţine cont de materialul recăzut şi un crater aparent al cărui volum este întotdeauna mai mic, figura 3.

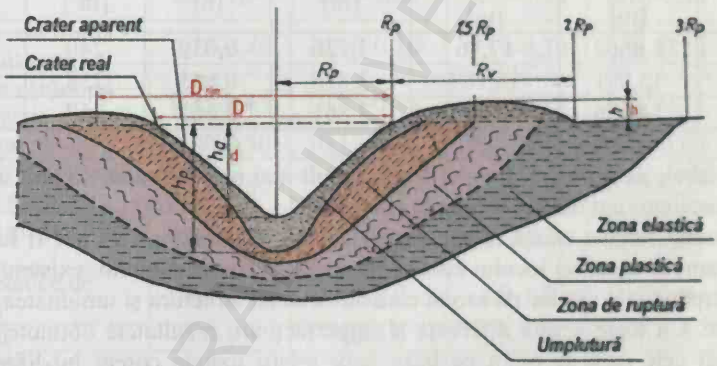

Fig. 3 Secţiune printr-un crater produs prin explozie

În figura 3 s-au făcut următoarele notaţii:

R_p – raza de deformare plastică;

h_a – adâncimea aparentă a craterului;

D_{rim} – diametrul craterului între cotele de nivel maxim;

D – diametrul craterului la nivelul solului;

d – adâncimea aparentă a craterului;

h – înălţimea stratului de sol aruncat.

Pentru calculul parametrilor craterului s-au propus diferite relaţii. Dintre acestea, cele mai noi şi cu largă utilizare în prezent sunt relaţiile puse la dispoziţie de prof. Keith A. Holsapple de la Universitatea din Washington, pe site-ul http://keith.aa.washington.edu/craterdata/scaling/encrypt.htm. În **Anexa nr. 9** este prezentată baza teoretică şi realţiile care au stat la baza realizării programului. Conform cerinţelor din meniul programului, s-au introdus date referitoare la tipul încărcăturii, locul de dispunere a încărcăturii faţă de suprafaţa solului, tipul de sol, umiditatea lui (umed şi uscat – pentru comparaţie), echivalentul în TNT al încărcăturii care a detonat (8; 8,5; 9 tone) şi s-au obţinut datele din **Anexa nr. 9**. Centralizatorul acestor rezultate este prezentat în tabelele de mai jos, tabelele 4.1 şi 4.2.

Tabelul 4.1
Sol umed:

Echivalent TNT [tone]	Diametrul la nivelul solului [m]	Diametrul craterului între cotele de nivel maxim [m]	Adâncime a aparentă [m]	Înălţimea [h]	Volumul excavat [m^3]	50 % din masa ejectată a fost aruncată cu o viteză mai mare de [m/s]
8	19,87	25,831	5,419	0,93	738	14,885
8.657	20,354	26,461	5,551	0,953	794	15,009
9	20,593	26,771	5,616	0,964	822	15,07

Tabelul 4.2
Sol uscat:

Echivalent TNT [tone]	Diametrul la nivelul solului [m]	Diametrul craterului între cotele de nivel maxim [m]	Adâncime a aparentă [m]	Înălţimea [h]	Volumul excavat [m^3]	50 % din masa ejectată a fost aruncată cu o viteză mai mare de [m/s]
8	13,662	17,76	3,726	0,639	240	11,906
8.657	13,991	18,189	3,816	0,655	258	12,009
9	14,156	18,403	3,861	0,663	267	12,061

Din tabele se observă că valorile sunt mult mai mari în cazul solului umed, deoarece forţele de coeziune sunt mult mai mici la solul umed.

În aceste calcule există totuşi o marjă de eroare deoarece nu pot fi luaţi în calcul o serie de parametri specifici locului cum ar fi: prezenţa terasamentului, existenţa şanţului, aria exactă de răspândire a sacilor cu azotat care au detonat, structura şi umiditatea solului funcţie de adâncime. Cu toate aceste diferenţe şi imperfecţiuni, rezultatele obţinute sunt mult mai precise decât cele care se obţin pe baza unor relaţii uzitate curent în diferite lucrări sau regulamente naţionale, deoarece la acestea din urmă explozia se consideră a avea loc în sol şi nu la suprafaţa lui.

Comparând măsurătorile efectuate pe crater în teren (diametrul la nivelul solului cca. 21 m, adâncimea aparentă 5 m) cu datele din tabelul pentru sol umed, de pe rândul cu raster se observă că ele sunt destul de apropiate. De asemenea, se constată că volumul excavat este de 794 m^3 iar viteza de ejectare a peste 50% din masa solului dislocat a depăşit 15,009 m/s. Această valoare de propulsie va fi utilizată şi în calculele de la punctul 5.

O altă modalitate de calcul a parametrilor solicitaţi se prezintă în "G-4, Instrucţiuni pentru trupele de geniu – Lucrări de distrugeri, Editura M.Ap.N. Bucureşti 1975", rezultatele fiind specificate în **Anexa nr.** 9a.

5. „Nivelul de risc asupra persoanelor şi obiectelor aflate în zona producerii exploziei, respectiv distanţa minimă ce trebuia respectată pentru siguranţa acestora"

În cazul cel mai general, ca urmare a unei explozii chimice, efectele cele mai grave sunt datorate suflului şi proiecţiei de fragmente. În funcţie de severitatea rănirilor şi distrugerilor care se acceptă a se produce ca urmare a unei explozii se stabileşte nivelul de risc.

În continuare, cele două efecte vor fi tratate pe rând pentru a răspunde cât mai detaliat şi argumentat ştiinţific la această întrebare pusă de reprezentantul Ministerului Public.

Efectul prin suflu:

La noi în ţară, acest efect se poate calcula pe baza suprapresiunii în frontul undei de şoc, cu expresia dată anterior:

$\Delta p_f = 0{,}84\lambda + 2{,}7\lambda^2 + 7\lambda^3$ [2] , în care: $\lambda = \frac{W^{\frac{1}{3}}}{R}$;

W - echivalentul în kilograme TNT a substanţei explozive;

R - distanţa în metri care separă locul de dispunere a explozivului şi ţinta, obiectivul, considerat.

În tabelul 5.1 este prezentată valoarea suprapresiunii în frontul undei de şoc care produce diferite distrugeri iar în tabelul 5.2 rezultatele calculelor pentru diferite echivalente TNT funcţie de distanţă.

Tabelul 5.1

Nr. crt.	Felul obiectivelor exterioare	Valoarea suprapresiunii în frontul undei de şoc Δpf [bar]				
		Distrugeri totale	Distrugeri puternice	Distrugeri medii	Distrugeri uşoare	Avarii minore
0	1	2	3	4	5	6
1	Clădiri din beton armat	0,80-1,00	0,50-0,80	0,30-0,80	0,10-0,30	0,03-0,05
2	Clădiri din cărămidă cu mai multe etaje	0,20-0,40	0,20-0,30	0,10-0,20	0,05-0,10	0,03-0,05
3	Clădiri din cărămidă cu puţine etaje	0,35-0,45	0,25-0,35	0,15-0,25	0,07-0,15	0,03-0,05
4	Case de lemn	0,20-0,30	0,12-0,20	0,09-0,12	0,06-0,08	0,03-0,05
5	Construcţii industriale cu schelet metalic	0,50-0,80	0,30-0,50	0,20-0,30	0,05-0,20	0,03-0,05
6	Reţele ale gospodăriei locale	10,0-15,0	6,00-10,0	2,0-6,0*)	2,0-6,0*)	-
7	Poduri metalice de cale ferată	1,5-2,0	1,5-2,0	1,0-1,5	0,5-1,0	-
8	Cale ferată	3,0-5,0	3,0-5,0	1,5-3,0	1,0-1,5	-
9	Garnituri de cale ferată	1,0-2,0	1,0-2,0	0,4-0,8	0,3-0,4	-
10	Linii aeriene de înaltă tensiune	-	-	-	-	-
11	Linii de transmisii aeriene pe stâlpi de lemn	-	0,3	-	-	-
12	Cabluri subterane	-	3,8	-	-	-
13	Fideri şi staţii de transformatori	-	0,5		-	-
14	Ziduri de sprijin	-	1,5	-	-	-
15	Baraje şi diguri	-	4,5	-	-	-
16	Geamuri sparte complet	-	-	-	-	0,02-0,07
17	Geamuri sparte parţial	-	-	-	-	0,01-0,02

[2] Hotărârea de Guvern nr. 536 din 30 mai 2002, Anexa 3 a şi b.

18	Vătămarea omului:					
	moartea sigură	4,0-6,0	-	-	-	-
	traume foarte grave, practic incompatibile cu viaţa	-	1,0	-	-	-
	traumatisme grave (fracturi, hemoragii interne)	-	-	0,50-1,00	-	-
	traumatisme mijlocii (contuzii, surditate)	-	-	-	0,3-0,5	-
	traumatisme uşoare (contuzii, ţiuitul urechilor)	-	-	-	-	0,2-0,3
*După adâncimea la care sunt instalate						

Se observă că în zona marcată cu nuanţă roz valorile sunt deosebit de mari corespunzătoare letalităţii şi producerii de cratere în soluri de rezistenţă medie, distanţa de la epicentrul exploziei la marginea craterului fiind de circa 10 m care este în concordanţă cu valoarea determinată la paragraful 4.

Valorile scrise cu nuanţă roşie sunt cele în care efectele asupra corpului uman conduc la letalitate sau sunt incompatibile cu viaţa datorită rănirilor deosebit de grave.

Valorile scrise cu nuanţă albastră sunt cele în care efectele exploziei conduc la traume grave şi mijlocii.

Ultima parte a tabelului 5.2 reprezintă zona în care apar traumatismele uşoare. De asemenea, în tabel este marcată cu raster coloana corespunzătoare la 17,314 tone echivalent TNT. Pentru 8657 kg echivalent TNT, distanţa minimă de siguranţă la care personalul poate suporta traumatisme uşoare (contuzii, ţiuitul urechilor) este de 140 m, dar pentru diverse obiective ea este total insuficientă. Astfel, la suprapresiuni de 0,2 - 0,3 bar, clădirile din cărămidă cu mai multe etaje suferă distrugeri puternice, construcţiile industriale cu schelet metalic suferă distrugeri medii, iar casele din lemn sunt distruse complet. În cazul când s-ar putea accepta pentru unele clădiri aceste distrugeri nu trebuie uitat faptul că personalul care se află în interiorul lor poate suferi accidente mortale datorate obiectelor desprinse sau proiectate.

În cazul când se acceptă drept pagube doar spargerea geamurilor, distanţa de siguranţă se măreşte până la 900 m.

Tabelul 5.2

SUPRAPRESIUNEA ÎN FRONTUL UNDEI DE ŞOC, FUNCŢIE DE DISTANŢĂ								
Distanţa	W [kg]							
R [m]	**4000**	**5000**	**6000**	**7000**	**8000**	**8657**	**9000**	**10000**
10	*36,1370*	*44,3312*	*52,4416*	*60,4870*	***68,4800***	73,7073	***76,4295***	*84,3420*
20	5,8676	7,0669	8,2420	9,3985	**10,5400**	11,2831	**11,6692**	*11,6692*
30	2,2375	2,6523	3,0549	3,4482	**3,8341**	4,0842	**4,2138**	4,2138
40	1,1961	1,3994	1,5950	1,7848	**1,9700**	2,0895	**2,1513**	2,1513
50	0,7628	0,8831	0,9979	1,1086	**1,2160**	1,2851	**1,3207**	1,3207
60	0,5409	0,6207	0,6965	0,7691	**0,8393**	0,8842	**0,9074**	0,9074
70	0,4110	0,4684	0,5224	0,5740	**0,6237**	0,6554	**0,6717**	0,6717
80	0,3277	0,3713	0,4121	0,4509	**0,4881**	0,5118	**0,5240**	0,5240

90	0,2706	0,3051	0,3373	0,3677	**0,3968**	0,4153	**0,4248**	0,4248
100	0,2294	0,2576	0,2838	0,3085	**0,3320**	0,3469	**0,3545**	0,3545
110	0,1985	0,2221	0,2440	0,2645	**0,2841**	0,2964	**0,3027**	0,3027
120	0,1746	0,1948	0,2134	0,2309	**0,2474**	0,2579	**0,2632**	0,2632
130	0,1556	0,1731	0,1893	0,2044	**0,2186**	0,2276	**0,2322**	0,2322
140	0,1402	0,1556	0,1698	0,1830	**0,1955**	0,2034	**0,2074**	0,2074
150	0,1274	0,1412	0,1538	0,1656	**0,1766**	0,1835	**0,1871**	0,1871
160	0,1168	0,1292	0,1405	0,1510	**0,1609**	0,1671	**0,1702**	0,1702
170	0,1077	0,1189	0,1292	0,1387	**0,1476**	0,1532	**0,1560**	0,1560
180	0,0999	0,1102	0,1195	0,1282	**0,1363**	0,1413	**0,1439**	0,1439
190	0,0931	0,1026	0,1112	0,1191	**0,1265**	0,1311	**0,1335**	0,1335
200	0,0872	0,0959	0,1039	0,1112	**0,1180**	0,1223	**0,1244**	0,1244
250	0,0660	0,0723	0,0780	0,0832	**0,0881**	0,0911	**0,0926**	0,0926
300	0,0530	0,0579	0,0623	0,0664	**0,0701**	0,0724	**0,0736**	0,0736
400	0,0380	0,0414	0,0444	0,0471	**0,0496**	0,0512	**0,0520**	0,0520
500	0,0296	0,0322	0,0344	0,0365	**0,0384**	0,0395	**0,0401**	0,0401
600	0,0242	0,0263	0,0281	0,0298	**0,0313**	0,0322	**0,0327**	0,0327
700	0,0205	0,0222	0,0237	0,0251	**0,0264**	0,0271	**0,0275**	0,0275
800	0,0178	0,0193	0,0206	0,0217	**0,0228**	0,0235	**0,0238**	0,0238
900	0,0157	0,0170	0,0181	0,0191	**0,0201**	0,0207	**0,0209**	0,0209
1000	0,0140	0,0152	0,0162	0,0171	**0,0179**	0,0184	**0,0187**	0,0187
1200	0,0116	0,0125	0,0134	0,0141	**0,0148**	0,0152	**0,0154**	0,0154
1400	0,0099	0,0107	0,0114	0,0120	**0,0126**	0,0129	**0,0131**	0,0131
1600	0,0086	0,0093	0,0099	0,0104	**0,0109**	0,0112	**0,0114**	0,0114
1800	0,0076	0,0082	0,0088	0,0092	**0,0097**	0,0099	**0,0101**	0,0101
2000	0,0068	0,0074	0,0079	0,0083	**0,0087**	0,0089	**0,0090**	0,0090

Efectul de proiecţie a fragmentelor:

Viteza iniţială de aruncare a fragmentele se poate calcula cu relaţia:

$$V_p = \frac{G}{\sqrt{\frac{\left(1+2\frac{M}{C}\right)^3+1}{6\left(1+\frac{M}{C}\right)}+\frac{M}{C}}}$$

în care: $G = \sqrt{2E}$ - constanta lui Gurney[3];

Valoarea constantei G este calculată în **Anexa nr. 7**;

M - masa părţii propulsate (masa totală a fragmentelor);

C - masa de exploziv.

[3] Marc Andre Meyer - Dynamic Behavier of Materials, New York, 2001, p. 295.

Fragmentele propulsate de explozie zboară prin aer, îşi micşorează viteza şi pot impacta diferite obiective; pe cale experimentală, a fost determinată energia minimă care poate produce următoarele efecte:

- omorârea unui om E_r=79 J;
- rănirea gravă a unui om E_r=50 J;

Viteza schijei după parcurgerea unei distanţe R de la locul exploziei se numeşte *viteză rămasă* şi se calculează prin intermediul unui program de integrare numerică a ecuaţiilor traiectoriei. Programul are ca date de intrare viteza iniţială a fragmentelor, indicele de formă a fragmentului, valoarea constantei lui Gurney, unghiul de aruncare, masa fragmentului şi temperatura şi presiunea atmosferică din ziua producerii accidentului. De asemenea, s-a considerat că fragmentele au o formă oarecum rotundă, cu exteriorul neregulat şi că ele pot fi reprezentate de pietre din terasament, bucăţi de sol, de metal de la maşină sau de beton armat din capul podului care făcea legătura între drumul de ţară şi şoseaua naţională.

Programul de calcul a vitezei iniţiale împreună cu programul de calcul a vitezei rămase şi a energiei fragmentelor sunt prezentate în **Anexa nr. 10**.

Configuraţia sistemului este deschisă, asimetrică, iar fragmentele nu constituie un covor ci doar suprafeţe mici răspândite pe sacii de azotat de amoniu fapt care determină ca randamentul de transfer a energiei de la substanţa chimică la particulele aruncate să fie deosebit de mic. În programul de calcul se va utiliza doar 8% din valoarea constantei lui Gurney.

În urma rulării programelor s-au obţinut valorile din tabelul următor.

masa fragment	viteza iniţiala	$\theta = 25^0$			$\theta = 45^0$			$\theta = 75^0$		
		distanta maxima	energia la cădere	timpul sosire	distanta maxima	energia la cădere	Timpul sosire	distanta maxima	energia la cădere	timpul sosire
[kg]	[m/s]	[m]	[kJ]	[s]	[m]	[kJ]	[s]	[m]	[kJ]	[s]
0,5	68,52	356	1,09	5,9	**459**	**1,08**	9,8	229	1,11	3,3
1	58,11	259	1,6	5	334	1,59	8,3	167	1,63	1,4
10	31,56	78	4,93	2,7	101	4,92	4,6	51	5,18	6,3
50	19,7	31	9,81	1,7	40	9,91	2,9	20	10,2	3,9
100	15,95	20	12,7	1,4	26	12,8	2,3	13	12,9	3,2
500	9,64	8	25,1	0,9	10	25,9	1,5	5	**28,3**	2

Se constată cu uşurinţă că fragmentele cu masa cuprinsă între 0,5 şi 500 kg au viteza iniţială cuprinsă între limitele 68,52 m/s şi 9,64 m/s, iar energia cinetică rămasă înainte de impactul cu solul în limitele: 1,08 kJ şi 28,3 kJ. Fragmentele, desprinse din sol sau autovehicul, sunt aruncate de gaze sub unghiuri de peste 25^0, 45^0 şi 75^0, plajă de valori care acoperă complet domeniul de împrăştiere.

Distanţa de siguranţă, având în vedere efectul de proiecţie, este mai mare decât în cazul suflului, ea fiind de minim 459 m.

În **Anexa nr. 11** se prezintă suplimentar un studiu referitor la efectele biologice primare ale exploziei asupra organismului uman neprotejat.

6. „Ce cantitate din încărcătura autotrenului a detonat"

În urma expertizei efectuate de persoane abilitate, referitoare la posibilitatea de încărcare a remorcii unui autotren marca MAN cu 20 t azotat de amoniu aflat în 400 de saci, se poate constata că în jumătatea din spate a remorcii sunt dispuşi peste 30 de saci mai sus de nivelul oblonului (foto nr. 14 şi 15 din **Anexa nr. 12**), iar în partea din faţă 12 saci. Sacii, în momentul ciocnirii dintre camion şi capul de pod au fost proiectaţi către dreapta faţă şi

datorită impactului cu covergile de susţinere a prelatei sau a impactului cu terenul (înălţimea de cădere fiind de peste 1 m) s-au spart şi s-au împrăştiat pe sol.

Granulele de AN au fost dispersate pe pământul umed sub într-un covor continuu, de forma unei pene drepte cu baza mare lungimea remorcii (13,8 m), baza mică de 2 m, înălţimea de circa 8,5 m şi grosimea de 8 cm. Dimensiunile s-au determinat prin acordarea distanţelor măsurate pe fotografii cu coeficientul de reducere a imaginii. Acesta se calculează ştiind că înălţimea medie a unui bărbat este de 1,75 m, iar pe imaginea 3, cei doi bărbaţi care stau pe pata albă au înălţimi de 19,5 mm respectiv 20 mm ceea ce înseamnă 87,5 - 89,7. Grosimea covorului de azotat începe de la 80 mm - grosimea sacului şi descreşte uniform spre vârful penei, fără a lua în consideraţie eventualele denivelări existente în sol. Acest volum conţine 1686 kg de azotat de amoniu. Azotatul de amoniu are densitatea gravimetrică 0,836 kg/dm^3, valoarea acesteia fiind stabilita ca medie a unui număr de 4 determinări efectuate în laboratorul de specialitate din Academia Tehnică Militară (**Anexa nr. 6**).

Cele 1686 kg AN nu au detonat deoarece întreaga cantitate a fost udată de ploaie, ceea ce a contribuit la insensibilizarea totală a substanţei (fapt demonstrat experimental în Poligonul Jegălia, prin reproducerea condiţiilor de temperatură şi umiditate din ziua de 24 mai 2004, orele 05 - 06), deşi asupra ei s-au manifestat direct produşii de detonaţie rezultaţi din descompunerea sacilor aflaţi lângă platforma camionului.

Suplimentar, în toate cele şase imagini se poate observa că în spatele remorcii camionului se mai găseşte o grămadă de azotat care este formată din aproximativ 20 de saci (12 se pot număra pe imaginea nr. 3 şi încă 8 se consideră a exista în partea opusă a grămezii), adică aproximativ 1000 kg de îngrăşământ.

Însumând cantităţile stabilite, 1686 kg şi 1000 kg, rezultă 2686 kg care au fost împrăştiate pe teren, iar restul de 17,314 tone au detonat.

Cei 20 de saci de AN (imaginea nr. 3), al căror conţinut nu a fost udat de ploaie, nu au detonat deoarece distanţa dintre camion şi gramădă respectivă este mai mare decât distanţa de iniţiere prin simpatie determinată experimental în Poligonul Jegălia. Pe de altă parte, ea este dispusă lateral şi în stânga faţă de planul reprezentat de platforma autocamionului MAN. Platforma a reprezentat, până la distrugerea sa, un perete deflector pentru produşii de reacţie care nu au acţionat frontal pe suprafaţa grămezii.

Echivalentul în TNT a azotatului de amoniu se poate exprima ca raport al volumului excavaţiilor produse de 10 g TNT, respectiv 10 g AN în blocul de plumb. Se apreciază că valoarea rezultată, 0.6, nu corespunde cu condiţiile în care s-a produs explozia, deoarece azotatul de amoniu nu era confinat (închis, burat), ci răspândit sub forma unei încărcături alungite la baza platformei autotrenului. Acesta este considerentul pentru care se adoptă drept coeficient de echivalenţă valoarea 0,5. Înmulţind 17,314 tone AN cu 0,5, rezultă că a detonat o cantitate de 8657 kg echivalent TNT. Cu această valoare s-au efectuat calculele referitoare la evaluarea suprapresiunii în frontul undei de şoc.

În concluzie, se apreciază că eroarea în estimarea distanţelor minime de siguranţă este mică deoarece o variaţie a cantităţii de azotat de amoniu ± 200 kg care a detonat, înseamnă 100 kg echivalent TNT, ceea ce conduce la o variaţie de ± 0,0011 mbari la distanţa de 140 m, suprapresiune care nu poate nici să fisureze geamurile, sau pentru a avea aceeaşi suprapresiune distanţa de siguranţă trebuie modificată cu ± 4,5 m (eroare de 3,21 %).

Întocmit: Colonel, prof. dr. ing. O.O."

Specificitatea cercetării evenimentelor deosebite, susceptibile de a constitui infracţiuni contra securităţii naţionale sau acte de terorism, rezidă în aceea că se realizează prin cercetarea locului faptei care, cu rare excepţii, este însoţită de efectuarea unor constatări tehnice de către specialişti în domeniul de interes şi de cercetarea administrativă a evenimentului respectiv executată de organele şi inspecţiile de specialitate, cum este cazul în situaţia accidentelor de muncă, avariilor din construcţii, catastrofelor aviatice, feroviare şi maritime ori fluviale. În cadrul acestor cercetări administrative, deseori, se efectuează expertize tehnice extrajudiciare, experimente, iar rezultatul cercetărilor se materializează în procese verbale, rapoarte, etc., ce conţin argumentaţiile ştiinţifice oferite de respectivele constatări ori expertize extrajudiciare.

Independent de categoria de acte de natură extrajudiciară ce parvin investigaţiei penale declanşate, concomitent sau posterior cu derularea acestora, funcţie de necesităţile anchetei, organul judiciar are latitudinea de a utiliza procedeul probator al expertizei tehnice judiciare, pentru clarificarea problemelor de lămurit stabilite pentru fiecare din versiunile elaborate.

Una dintre *problemele esenţiale de lămurit* o constituie **stabilirea cauzalităţii tehnice a producerii evenimentului investigat, izolarea cauzei tehnice esenţial determinate de multitudinea abaterilor constructive, tehnologice sau de la normele de tehnica securităţii muncii**, pentru ca, pornind de la aceste elemente, organul judiciar să fie în măsură să delimiteze o eventuală ameninţare la adresa siguranţei naţionale de alte categorii de infracţiuni ori manifestări ilicite.

Pentru aceste considerente, în faza iniţială a investigaţiei, întrebările care se adresează expertului prezintă oarecum un caracter standardizat şi gravitează în jurul problemei centrale, anume **care este cauza tehnică a producerii evenimentului cercetat**; urmând ca, ulterior, pe parcursul ivirii unor elemente noi rezultate fie din interpretarea urmelor de la faţa locului, concluziile unor rapoarte de constatare ori expertize criminalistice sau medico-legale, fie din celelalte activităţi informativ-operative ori de urmărire penală, să devină punctuale, să se diversifice, amplifice sau, dimpotrivă, să se reducă.

Din mai multe considerente, între care un rol de seamă îl are asigurarea posibilităţii expertului tehnic desemnat de a avea *contact nemijlocit cu locul faptei* la un moment cât mai apropiat de cel al producerii evenimentului, uneori chiar în timpul derulării cercetării locului faptei; eliminarea suprapunerilor de specialişti cooptaţi în cercetarea strict tehnică a evenimentului (reprezentanţii organelor şi inspecţiilor de specialitate: pompieri, protecţia muncii, etc., experţi extrajudiciari desemnaţi de cei care efectuează cercetarea administrativă, reprezentanţii agentului economic unde s-a produs evenimentul, ş.a.); înlăturarea oricăror susceptibilităţi legate de eventuala lipsă de obiectivitate a celor însărcinaţi cu cercetarea administrativă ori capacitatea ştiinţifică şi profesională de a depista elementele esenţiale privind cauzalitatea tehnică a evenimentului produs, alegerea momentului în care organul judiciar dispune efectuarea expertizei tehnice judiciare capătă o semnificaţie importantă.

Din punct de vedere tactic, organul judiciar poate dispune efectuarea expertizei tehnice judiciare fie în timpul desfăşurării primelor activităţi de urmărire penală, fie ulterior momentului în care au fost administrate dosarul de cercetare administrativă, procesul verbal al inspectoratelor de specialitate sau oricare alte acte cu caracter tehnic realizate de organele şi instituţiile abilitate să întreprindă cercetările prealabile pentru elucidarea cauzelor şi

condiţiilor producerii evenimentului,[1244] funcţie de particularităţile cauzei investigate, care impun organului judiciar luarea unei astfel de decizii, neexistând criterii exhaustive de natură tactică criminalistică.

Organul judiciar va ţine seama de *gradul de complexitate al evenimentului produs*, de repetabilitatea evenimentelor de acelaşi gen consumate în acelaşi domeniu, de necesitatea exprimării unei opinii de înaltă ţinută ştiinţifică încă din primele momente ale constatării evenimentului, ceea ce presupune vizualizarea câmpului infracţiunii şi ale obiectelor implicate chiar la faţa locului, de împrejurări de natură subiectivă cum ar fi înlăturarea oricăror elemente de eventuală suspiciune legate de obiectivitatea cercetării efectuate de organele tehnice de specialitate abilitate şi, nu în ultimul rând, de aspecte de natură organizatorică, în sensul existenţei experţilor în domeniu în localităţi apropiate de locul producerii evenimentului.

De exemplu, cu prilejul instrumentării unei catastrofe de cale ferată,[1245] organul judiciar a dispus efectuarea unei expertize tehnice văzând materialul rulant, infrastructura şi linia de cale ferată pe care s-a produs evenimentul, în zilele imediat următoare momentului cercetării locului faptei, independent de cercetările întreprinse de organele de specialitate ale CFR-ului (Revizoratul General pentru Siguranţa Circulaţiei) şi ale Inspectoratului Teritorial de Stat pentru Protecţia Muncii, desemnând ca expert tehnic un cadru universitar de la Institutul Politehnic „Traian Vuia" Timişoara. Concluziile raportului de expertiză tehnică au relevat, între altele, ceea ce actele tehnice ale organelor de specialitate susnumite nu au avut în vedere, şi anume împrejurarea că vagoanele de călători aflate în componenţa garniturii de tren aveau împlinit termenul de casare şi nu mai puteau fi destinate utilizării în traficul feroviar de călători, aspect ce a determinat o nouă pistă de anchetă. Deşi nu acest aspect a reprezentat cauza producerii evenimentului investigat, el a fost de natură să clarifice complet întreaga problematică a investigaţiei întreprinse.

Alteori, expertiza tehnică se dispune **după** efectuarea unor activităţi de urmărire penală în scopul clarificării tuturor problemelor stabilite în cadrul versiunilor de anchetă ori rezultate din ale probe şi chiar pentru verificarea veridicităţii şi obiectivităţii concluziilor oferite de actele tehnice ale comisiilor de specialitate şi ale inspecţiilor şi organelor de stat ce au întreprins cercetarea administrativă ori tehnică.

Aşa s-a întâmplat în cazul unui accident colectiv de muncă şi avarie de la Combinatul Petrochimic „Solventul" Timişoara (în legătură cu care s-a emis şi versiunea că s-ar putea înscrie într-un act de sabotaj, dat fiind şi contextul unei succesiuni de avarii, la intervale mici de timp şi în secţii diferite ale combinatului), când ascultarea unei martore, operator chimist în tabloul de comandă al liniei tehnologice HIBA-100, a relevat împrejurări neevidenţiate în procesul verbal al Inspectoratului Teritorial de Protecţia Muncii şi al Comisiei tehnice din cadrul Centralei Industriale de Rafinărie şi Petrochimie Piteşti. Elementele reieşite din declaraţia martorei relevau o situaţie de fapt din care rezultau aspecte omisive constând în neinstruirea operatorilor chimişti şi neurmărirea pregătirii lucrărilor de intervenţie la o

---

[1244] În această categorie intră, cu titlu de exemplu, actele realizate de Inspectoratul de Stat pentru Protecţia Muncii, Inspectoratul pentru Calitatea Construcţiilor, Inspecţia ISCIR etc., comisiile speciale constituite la nivel guvernamental pentru cercetarea unui eveniment deosebit (de pildă „Raportul de expertiză tehnică privind cercetarea accidentului colectiv de muncă produs în data de 19.05.1997 la Exploatarea minieră Dâlga – Regia Autonomă a Huilei, România", întocmit de comisia de specialişti ai Ministerului Industriei şi Comerţului şi de la „Institutul Naţional pentru securitate minieră şi protecţie antiexplozivă Petroşani", citat în R. Constantin, P. Drăghici, M. Ioniţă, *Expertizele – mijloc de probă în procesul penal*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 2000, p. 40 - 44) ş.a.

[1245] Procuratura Judeţeană Timiş, dosar nr. 421/P/1986 (rechizitoriul publicat în I.D. Cristescu, I. Popa, *Culegere de materiale documentare – criminalistică*, Ed. Almanahul Banatului, Timişoara, 1996, p. 265 - 269.

suflantă neetanşă, care, datorită intervenţiei defectuoase de remediere, a permis ejectarea ventilului şi degajarea în atmosferă a hidrogenului ce a intrat în amestec exploziv cu aerul ori datorită unei scântei mecanice generată de lovirea ventilului cu un alt corp metalic ce a amorsat hidrogenul eliberat din suflantă şi producerea exploziei urmată de incendiu. Întrucât procesele verbale ale inspectorilor de protecţia muncii şi comisiei de cercetare nu evidenţiau aspectele omisive ţinând de măsurile pregătitoare intervenţiei susmenţionate, ci doar intervenţia celor trei lăcătuşi mecanici, în baza unui permis de lucru pentru intervenţie în care era consemnat în mod fictiv faptul că au fost luate măsurile necesare prealabile intervenţiei, deturnând astfel culpabilitatea producerii evenimentului spre lăcătuşii mecanici decedaţi, organul judiciar a dispus efectuarea unei expertize tehnice chimice, cu obiectivul de a stabili cauza tehnică esenţial determinantă a producerii evenimentului. În vederea efectuării expertizei, la dispoziţia specialistului au fost puse documentaţia tehnică existentă până la momentul respectiv, instrucţiunile de lucru de protecţia muncii şi prevenirea şi stingerea incendiilor pentru linia tehnologică HIBA-100 şi pentru operatorul chimist din tabloul de comandă, fişa de parametrii tehnologici şi alte acte şi s-a procedat la reascultarea de către procuror, în prezenţa expertului chimist, a martorei în cauză. Ascultarea martorei în aceste condiţii, în contextul cărora organul judiciar a permis expertului să adreseze întrebări de strictă specialitate, pe care procurorul nu avea cum să le întrevadă, a oferit posibilitatea relevării unei împrejurări esenţiale pentru stabilirea antecedenţei cauzale în producerea evenimentului, respectiv neluarea măsurilor pregătitoare intervenţiei lăcătuşilor pentru remedierea neetanşeităţilor de la garnitura de pe refularea suflantei, ceea ce, în final, a condus la clarificarea pe deplin a mecanismului producerii evenimentului investigat.[1246] *În cazul exemplificat este evidentă contribuţia lămuritoare a expertizei tehnice, dispuse într-un moment al derulării urmăririi penale, când valorificarea depoziţiei unui martor, prin intermediul acestei expertize a completat documentaţiile tehnice anterioare, iar pe de altă parte a validat necesitatea colaborării dintre organul judiciar şi expert, în timpul desfăşurării expertizei. Speţa adnotată anterior decelează ca o metodă de ascultare a persoanelor cu prilejul investigării unor evenimente deosebite, în faza pregătirii dispunerii expertizei tehnice, conlucrările dintre organul judiciar şi specialistul ce va fi desemnat, care, prin cunoştinţele sale teoretice în domeniu, ajută la formularea unor întrebări vizând aspecte de strictă specialitate, şi prin aceasta răspunsurile date de cel audiat să releve împrejurări semnificative pentru elucidarea cauzei.*

În alte situaţii, concomitent cu desfăşurarea cercetării de către inspecţiile de specialitate ori comisiile instituite, **organul judiciar dispune expertize tehnice în două sau mai multe domenii de interes pentru investigarea evenimentului produs**, iar concluziile oferite de actele tehnice şi rapoartele de expertiză se află în consens.

Astfel, în cazul unui incendiu de proporţii produs în hala de maturare de la întreprinderea „Spumotim" din Timişoara, s-a produs avarierea corpului de clădire în care era amplasată hala respectivă şi arderea unor blocuri de spumă depozitate în locul respectiv. La dosarul cauzei[1247] *s-a depus documentaţia tehnică privind cauzele şi condiţiile producerii evenimentului, normele P.S.I. şi P.M. încălcate, responsabilităţile, evaluarea prejudiciului cauzat şi măsurile de remediere, întocmită în baza art. 14 din Decretul nr. 400/1981, de comisia instituită la nivelul agentului economic – întreprinderea „Spumotim" Timişoara; regulamentul de fabricaţie a spumelor poliuretanice şi concluziile Grupului judeţean de pompieri. În cauză s-a dispus o expertiză tehnică judiciară în domeniul construcţiilor, ce a avut drept obiective stabilirea împrejurării dacă construcţia acoperişului halei din elemente*

[1246] Procuratura locală Timişoara, dosar nr. 379/P/1987 (rechizitoriul publicat în I. D. Cristescu, I. Popa, *Culegere de materiale documentare – criminalistică*, op. cit., p. 241 - 251.

[1247] Procuratura Locală Timişoara, dosar nr. 330/P/1987 (nepublicat).

grele s-a realizat potrivit proiectului şi conform cu normativele P.S.I., ţinând seama de pericolul permanent al declanşării unui incendiu; dacă instalaţia de sprinklere se afla în stare de funcţionare şi, în caz afirmativ, care a fost cauza ineficienţei acesteia; evaluarea pagubei produsă la construcţia afectată şi o expertiză tehnică chimică, a cărei obiective au constat în determinarea cauzei şi condiţiilor favorizante ale producerii incendiului.

Întrucât ***expertiza chimică*** *introdusă iniţial în cauză a decelat drept cauză determinantă a producerii incendiului fenomenul de autoaprindere declanşat de o serie de reacţii chimice de mare complexitate ce se produc în spuma poliuretanică de tip eter, timp de 48 ore de la sfârşitul spumării, a fost necesară suplimentarea obiectivelor expertizei pentru detalierea condiţiilor de autoaprindere generalizată a blocurilor de spumă poliuretanică (flash over) relativate la temperaturile tehnologice posterioare epuizării procesului de spumare şi în timpul maturării şi la gradul de previzibilitate posibilă şi perceptibilă a unui astfel de fenomen.*

Pe de altă parte, s-a prefigurat ca necesară dispunerea unei alte expertize tehnice în chimie care a avut drept scop clarificarea împrejurării dacă a fost respectat procesul tehnologic de prelucrarea a materiei prime pentru spumare, dacă materia primă introdusă în procesul de producţie a corespuns calitativ în raport de prevederile regulamentului de fabricaţie. Concluziile documentaţiilor tehnice şi a expertizelor efectuate în cauză au relevat aceeaşi cauzalitate tehnică şi aceleaşi condiţii favorizante referitor la evenimentul investigat.

Experienţa acumulată de organele judiciare în investigarea evenimentelor de genul aceluia susmenţionat, dar şi în alte cazuri, a demonstrat cel puţin două aspecte: *în primul rând* că, indiferent de concluziile tehnice extrajudiciare realizate de comisiile tehnice constituite la nivel guvernamental sau al societăţii comerciale ori agentului economic vătămat, se impune, ca pentru verificarea tuturor versiunilor elaborate cu prilejul investigaţiei întreprinse, inclusiv a validităţii ştiinţifice şi a obiectivităţii concluziilor tehnice extrajudiciare, să se dispună efectuarea unor expertize tehnice judiciare; iar *în al doilea rând*, suplimentarea obiectivelor expertizei iniţial dispuse ori chiar introducerea unor expertize tehnice de acelaşi gen, dar cu obiective de un alt specific, devin necesare şi concludente pentru clarificarea completă a tuturor aspectelor rezultate din primele concluzii obţinute.

În practică au existat situaţii în care s-au dispus o **succesiune de constatări ori expertize tehnice** pentru edificarea investigaţiei întreprinse, cu problematici derivate din concluziile formulate anterior, decurgând deci una din alta[1248].

Mobilitatea obiectivelor stabilite pentru specialiştii desemnaţi corespunde dinamismului planificării activităţilor de urmărire penală şi, mai cu seamă, al lămuririi problemelor de rezolvat din cadrul fiecărei versiuni elaborate în cadrul investigaţiei întreprinse.

Aşa, de exemplu, cu prilejul cercetării unor evenimente aviatice, constatările tehnice iniţiale realizate de comisiile tehnico-administrative constituite potrivit reglementărilor specifice aviaţiei civile ori militare sunt concomitente sau succedate de expertize tehnice dispuse de organele judiciare ale căror obiective vizează, într-o primă fază, decodificarea înregistrărilor de zbor (D.F.D.R.) şi de voce (V.C.R.) şi apoi stabilirea modului de funcţionare a componentelor aeronavei şi eventualitatea existenţei unor disfuncţionalităţi de natură electrică, electronică, mecanică, fizică sau chimică în funcţionarea ansamblului

[1248] De pildă, în cazul accidentului colectiv de muncă de la I.M. Vulcan, din 18 septembrie 1989, s-au dispus zece constatări tehnico - ştiinţifice în cadrul INSEMEX Petroşani, asupra unor ventilatoare, cabluri şi aparate pentru controlul rezistenţei la izolaţie (Parchetul de pe lângă Judecătoria Brad, dosar nr. 191/P/1996, citat în T.C. Medeanu, *Accidentele de muncă*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 179).

instalației sau a părților componente (aparatura de bord, sistemul motor, trenul de aterizare, ș.a.m.d.).[1249]

Pe parcursul derulării lucrărilor expertizei tehnice, pot să survină informații și date noi în legătură cu evenimentul cercetat fie din activitatea investigativă desfășurată de organele judiciare și/sau organele răspunzătoare cu aplicarea legii penale, fie de la comisiile de specialitate investite cu cercetarea tehnico - administrativă, fie chiar de la experții tehnici judiciari desemnați, astfel că se ivește necesitatea dispunerii unor alte categorii și genuri de constatări tehnico-științifice ori expertize (de exemplu expertize criminalistice în traseologie, chimice, expertize medico - legale, ș.a.), care, prin concluziile lor, oferă elemente noi ce profită, în final, scopului procesului penal, de aflarea adevărului. Se relevă deci, permanenta dinamică a investigației criminalistice, prin dispunerea și efectuarea expertizelor, precum și întrepătrunderea dintre categorii și genuri de expertize, concluziile unora profitând și determinând dispunerea altora și invers.

[180] Datorită unor *asemănări între obiectivele* pe care le pot rezolva și chiar a metodelor și instrumentelor folosite în realizarea lor, este posibil ca organul judiciar să se orienteze greșit în alegerea categoriei sau genului de expertiză pe care îl dispune (expertiză criminalistică în loc de expertiză tehnică sau invers ori obiective de natură criminalistică puse unui expert tehnic).[1250]

Cele mai frecvente situații de acest gen se regăsesc în practica organelor de urmărire penală în materia *investigării accidentelor de trafic rutier, a evenimentelor determinate de incendii și explozii* și, în ultima perioadă, în ce privește *expertiza tehnicii de calcul și a mijloacelor de telecomunicații.*

Toate genurile de expertiză în domeniile susarătate, și în altele, pot fi realizate atât de către categoria de expertiză *tehnică* cât și de cea *criminalistică*, potrivit reglementărilor în vigoare,[1251] astfel încât unele obiective se regăsesc atât în cadrul unei categorii cât și a celeilalte.

Iată, de exemplu, *obiective comune atât expertizelor criminalistice cât și celor tehnice*: **în domeniul traficului auto** (dinamica producerii accidentului, stabilirea direcției de deplasare a autovehiculului, stabilirea locului impactului, stabilirea momentului apariției stării de pericol, spațiul parcurs de victimă în câmpul vizual al șoferului, spațiul parcurs de autovehicul din momentul apariției stării de pericol până în cel al impactului, stabilirea poziției victimei și autovehiculului în momentul impactului, stabilirea vitezei și a posibilităților de evitare a accidentului etc.); **în domeniul exploziilor și incendiilor** [stabilirea modului de inițiere, desfășurare și propagare a evenimentului; care este natura evenimentului pentru a se stabili dacă este explozie (și în caz afirmativ: este inițiere interioară sau

---

[1249] G. Bălan, *Elemente de teorie și practică criminalistică în cercetarea evenimentelor aviatice*, în *Revista de Criminologie, criminalistică și penologie*, nr. 1/1999, p. 153.

[1250] Așa s-a întâmplat într-o situație în care organul judiciar a dispus efectuarea unei expertize criminalistice în legătură cu un dispozitiv artizanal de interceptare ambientală, având ca obiective stabilirea stării de funcționare a aparatului, capacitățile funcționale (distanța de la care poate recepționa convorbirile, durata de funcționare fără alimentare), piesele componente etc., care, în mod evident, erau de competența unei expertize tehnice. Laboratorul Interjudețean de Expertize Criminalistice Timișoara a restituit lucrarea organului judiciar, cu recomandarea de a obține relații de la Inspectoratul General al Comunicațiilor și apoi să dispună efectuarea unei expertize tehnice în specialitatea electronică și telecomunicații.

[1251] A se vedea genurile de expertiză criminalistică, enumerate limitativ în art. 3 din HGR nr. 368/1998 privind înființarea Institutului Național de Expertize Criminalistice (I.N.E.C.), care coincid și cu domeniile în care pot funcționa experții criminaliști autorizați, conform O.G.R. nr. 75/2000 (comentate amplu de D.I. Cristescu, *Reglementarea activității de expertiză criminalistică și organizarea ei în România*, Ed. Solness, Timișoara, 2001); în timp ce genurile de expertiză tehnică nu sunt enumerate limitativ în actul normativ care reglementează expertiza tehnică judiciară și extrajudiciară (O.G.R. nr. 2/2000), fiind enunțate – și aceasta cu caracter nerestrictiv – domeniile în care se pot efectua.

exterioară), care este agentul de iniţiere – propagare (gaze naturale, produse petroliere, materiale explozive improvizate etc.); unde şi care este focarul şi direcţia(ile) de propagare; cauza iniţierii exploziei; posibilităţi de evitare a declanşării incendiului sau exploziei]; **în domeniul accidentelor de muncă** [stabilirea naturii evenimentului (este un accident tehnic datorat unor cauze obiective, independente de orice acţiune umană sau, în caz contrar, determinat de o activitate omisivă sau comisivă a factorului uman şi, în acest din urmă caz, reprezintă consecinţa unei manifestări culpabile ori intenţionate); în ce a constat atitudinea culpabilă ori intenţionată din perspectiva cadrului organizatoric şi funcţional al procesului de muncă de la locul respectiv: lăsarea fără supraveghere ori supravegherea deficitară a unor dispozitive, aparate de măsură şi control, neverificarea unor parametrii tehnologici, alimentarea defectuoasă cu materie primă, necorespunderea din punct de vedere calitativ ori cantitativ a materiilor prime folosite ş.a.; în ce măsură anumite persoane puteau şi trebuiau să execute unele sarcini şi atribuţii, dar nu le-au adus la îndeplinire); dacă, în situaţia nerespectării unor indicaţii tehnice, a normelor de protecţia muncii stabilite pentru activitatea derulată, era previzibilă producerea evenimentului consumat ş.a.m.d.].

Asemănări între cele două categorii de expertize există şi în ceea ce priveşte *metodele ştiinţifice* folosite în vederea realizării demonstraţiei şi formulării concluziilor: metode fizice, chimice, matematice, utilizarea unor tehnici de simulare, reconstrucţie, reconstituire pe calculator [program de reconstituire a accidentelor de trafic PC-Crash[1252] (*în cazul expertizei accidentelor de circulaţie*); modelare pe computer, pentru compararea evoluţiei reale a incendiului cu evoluţia preliminată; sisteme expert, pentru compararea datelor tehnice ale incendiului[1253] (*în cazul expertizei incendiilor*); realizarea versiunilor animate ale evoluţiei aeronavei în zbor şi la impactul cu solul sau la prăbuşire, pe baza decodificării înregistratoarelor de zbor şi de voce, efectuarea unui zbor simulat în condiţiile existente la data evenimentului[1254] (*în cazul expertizării accidentelor aviatice*) şi latele, precum şi experimente de natură mecanică, fizică, chimică, electronică sau electrică. În ambele categorii de expertiză sunt folosite metodele logice generale: analiza, sinteza, inducţia, deducţia, comparaţia, presupunerea şi excluderea.[1255]

Ceea ce *deosebeşte* cele două categorii de expertize – tehnică şi criminalistică – rezidă în scopul lor esenţial: în timp ce *constatarea ori expertiza criminalistică* operează din perspectiva **identificării criminalistice** (apartenenţa de gen sau individuală) şi cu metodologia specifică,[1256] *constatările ori expertizele tehnice* vizează **perspectiva eminamente tehnică** a problemelor primite spre cercetare cu metodologia specifică domeniului din care face parte. În atare context, apar şi deosebiri în ce privesc obiectivele pe care organul judiciar le adresează specialiştilor desemnaţi.

Astfel, întrebările axate pe caracteristicile tehnice constructive, funcţionale, tehnologice ori de exploatare, stabilirea stării tehnice la un anumit moment dat al unui autovehicul, aeronavă, unei maşini, instalaţii ori a unui utilaj sunt de atributul unei expertize tehnice şi exced categoriei de expertiză criminalistică.

De pildă, stabilirea dacă instalaţiile, clădirile sau edificiul ce au suferit avarii corespund proiectelor în baza cărora s-au construit, dacă s-au respectat normele privind durabilitatea şi disciplina în edificarea lor, dacă s-au respectat normele de consum la materialele de construcţii, calitatea construcţiilor (pe părţi şi în ansamblu); cauzele dărâmării, ruperii, slăbirii rezistenţei, fisurării sau a infiltrărilor de apă în fundaţie sau în

---

[1252] Existent în dotarea laboratoarelor de expertiză criminalistică din sistemul INEC.

[1253] I. Crăciun, S. Calotă, V. Lencu, *Stabilirea şi prevenirea cauzelor de incendiu*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1999, p. 188.

[1254] G. Bălan, op. supracitată , p. 153.

[1255] K.R. Popper, *Logica cercetării*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1981.

[1256] L. Ionescu, D. Sandu, *Identificarea criminalistică*, op. cit. p.58, 141 - 197.

structura de rezistență ori la instalația electrică, care sunt defecțiunile de proiectare sau de construcție a instalațiilor ori în exploatarea sau manipularea acestora; valoarea pagubelor produse, reprezintă întrebări specifice ce țin de resortul categoriei de expertize tehnice.

Este recomandabil ca, în activitatea practică de dispunere a expertizelor judiciare, atunci când organul judiciar are dubii în legătură cu categoria de expertiză pe care să o ordone, *să se consulte* fie cu laboratoarele de criminalistică din sistemul INEC ori al I.G.P., fie cu un expert de specialitate tehnică, din domeniul de interes, care se află înscris pe listele oficiale ale Ministerului Justiției sau cu birourile județene ori centrale de expertize judiciare din cadrul Ministerului Justiției. În acest fel se elimină introducerea unei categorii de expertiză a cărei obiect nu a fost corect individualizat, posibilitatea ca un expert a cărui specializare nu este în domeniul obiectivelor ordonate de organul judiciar fie să-și depășească competențele specializării sale, prin formularea unor răspunsuri ce nu pot fi validate științific și nici valorificate în condițiile respectării competențelor sale materiale, ori chiar contestate de părțile interesate, fie să restituie ordonanța sau rezoluția organului care a emis-o, aspecte care impietează asupra celerității investigației.

Organul judiciar va pune la dispoziția expertului tehnic actele de la dosarul cauzei ce sunt necesare efectuării expertizei (procesul verbal de cercetare la fața locului, schița, planșele foto, videofonograma, videocaseta anexate, unele declarații), documentațiile tehnice depuse ori ridicate de la comisiile tehnice constituite pentru cercetarea evenimentului investigat, actele întocmite de inspecțiile de specialitate (protecția muncii, în construcții ș.a.), actele de constatare ale organelor de pompieri, documentele (regulamente de funcționare, de fabricație, fișe tehnologice, diagrame, registre, etc.) și actele ridicate cu ocazia investigației întreprinse de organele judiciare, din oficiu sau la sugestia specialiștilor ori experților introduși în cauză, alte rapoarte de constatare tehnico-științifică sau expertize care s-au realizat cu prilejul investigării evenimentului.

În situația în care unele acte sau obiecte, necesare examinării expertului, sunt supuse regimului de secretizare impus de legea informațiilor clasificate, organul judiciar le va obține în condițiile prevăzute de lege, atenționând expertul desemnat asupra obligativității respectării caracterului secret și al păstrării acestuia. Este posibil ca examinarea ori consultarea respectivelor obiecte sau documente să se realizeze de către expert, în prezența funcționarului de securitate desemnat, la locul unde acestea se află.

[181] O altă particularitate a expertizelor tehnice efectuate în cauzele având ca obiect infracțiunile contra securității naționale și acte de terorism constă în aceea că, uneori, sunt necesare **efectuarea unor experimente tehnice,** unele cu caracter distructiv.

Organul judiciar are obligația de a asigura expertului condițiile necesare, după ce a verificat stringența unui astfel de experiment, prin obținerea acordurilor și avizelor ce se impun. Astfel de situații pot apărea în materia materialelor explozibile, radioactive, nucleare, toxice ori atunci când evenimentul investigat s-a produs la o mașină, instalație, utilaj, edificiu care au un regim special.

Numărul de întrebări adresate expertului este variabil, în funcție de complexitatea cauzei și de aspectele care se doresc clarificate prin expertiza dispusă. Pentru evitarea formulării unor întrebări echivoce, nesemnificative ori cu un conținut neștiințific și, mai ales, pentru utilizarea unei terminologii adecvate este recomandabil ca organul judiciar să aibă consultări lămuritoare și din acest punct de vedere cu expertul desemnat.

În *considerentele ordonanței* prin care se ordonă efectuarea expertizei, organul judiciar va face o prezentare de ansamblu a obiectului cauzei investigate, va accentua asupra problemelor de natură tehnică, ce își doresc rezolvarea, învederând, acolo unde este cazul, aspectele neclare, lămurite insuficient sau contradictorii din actele tehnice ori expertizele anterioare.

În ce priveşte întrebările formulate de părţi ori expertul recomandat de către acestea, considerăm că ele trebuie adresate expertului desemnat de organul judiciar în formularea concepută şi prezentată, fără nici un fel de adăugiri sau omisiuni, menţionându-se că aparţin părţilor. De altfel, prin ordonanţa de admitere a cererii formulate de părţi, în ce priveşte obiectivele pe care acestea le au în vedere cu prilejul efectuării expertizei, organul judiciar motivează pertinenţa, utilitatea şi concludenţa respectivelor întrebări, chiar în contextul în care unele dintre obiective coincid cu cele formulate de anchetator.

În dispozitivul ordonanţei sau expertizei organul judiciar menţionează termenul de depunere a raportului de expertiză şi modalitatea de achitare a onorariului de expert, precum şi dreptul acestuia de a lua cunoştinţă de documente sau obiecte ce sunt în legătură cu obiectivele expertizei şi care sunt necesare pentru efectuarea lucrării.

Sub aspectul alegerii expertului tehnic ce urmează a fi desemnat pentru efectuarea expertizei se procedează potrivit prevederilor legale care reglementează expertiza tehnică judiciară, organul judiciar apreciind, funcţie de complexitatea cauzei, volumul de activitate necesar şi a interferenţelor de natură ştiinţifică din care aceleaşi specializări ce face obiectul expertizei, asupra numirii a unui singur expert ori a unei pluralităţi de experţi tehnici judiciari.

În situaţia în care în domeniul de interes pentru investigaţia întreprinsă, nu există experţi atestaţi, sau cei care există se află în situaţii de incompatibilitate ori în scopul eliminării oricăror suspiciuni posibile, organul judiciar va desemna în cauză, cadre universitare sau specialişti cu înaltă calificare pentru efectuarea expertizei. Nu sunt excluse situaţiile de a se recurge la specialişti din străinătate, dar, apreciem noi, numai în cazuri excepţionale şi atunci când au fost epuizate toate posibilităţile interne.

Secţiunea a 6-a
Particularităţi ale dispunerii expertizelor contabile şi financiar – bancare

[182] Infracţiunile vizând componenta economică a securităţii naţionale, dar şi alte fapte din categoria infracţiunilor contra securităţii naţionale ridică uneori şi probleme de natură contabilă ori financiar-bancară, a căror rezolvare nu se poate realiza decât prin apelarea la cunoştinţele specialiştilor din domeniile respective.

Astfel, pentru **clarificarea aspectelor** privind *stabilirea cuantumului prejudiciului creat printr-o manifestare ilicită; evidenţierea circulaţiei unor fonduri băneşti ori mobiliare în conturi contabile ori bancare sau de capital, prin care s-a urmărit spălarea banilor proveniţi din activităţi ilicite sau finanţarea actelor de terorism; depistarea surselor băneşti ilicite din actele contabile primare ale societăţilor comerciale sau agenţilor economici; relevarea manoperelor financiar-bancare frauduloase prin operaţiuni interne sau externe; decelarea sistemului relaţional comercial, investiţional, personal intern şi extern în care este angajată o anumită persoană fizică sau juridică; stabilirea ilicităţii unor operaţiuni comerciale, financiare, bancare, contabile prin raportarea la actele normative ce le reglementează sau din perspectiva clauzelor contractuale stipulate ş.a.* determină cu necesitate dispunerea expertizelor contabile ori financiar bancare.

Pentru efectuarea expertizei, organul judiciar va pune la dispoziţie expertului desemnat următoarele categorii de acte, după cum este cazul:

- acte de constatare întocmite de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul financiar, vamal, fiscal, bancar, al valorilor mobiliare şi al asigurărilor [Ministerul Finanţelor (prin organismele din subordine, respectiv Direcţiile Finanţelor Publice şi Controlului Financiar de Stat, Direcţia Generală a Vămilor, Garda Financiară); Banca Naţională a României (prin direcţiile centrale de specialitate sau sucursalele judeţene); Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare, Comisia de Supraveghere a Asigurărilor ş.a.];

- documentaţia de la Camera de Comerţ şi Industrie a României, Oficiul Naţional al Registrului Comerţului sau a oficiilor judeţene, în legătură cu înregistrarea persoanei juridice şi relaţiile obţinute de la Cazierul Fiscal Naţional;
- actul de sesizare al Oficiului Naţional de Prevenire şi Combatere a Spălării Banilor;
- actul de sesizare al organului judiciar;
- înscrisurile – în original sau copie, după caz – ridicate de organul judiciar în timpul derulării investigaţiei de la persoanele fizice sau juridice, ce se află în legătură cu cauza investigată (în această categorie intră şi dischete, CD-uri, alte suporturi magnetice), reprezentând documente contabile, financiare, bancare primare, contracte, convenţii, angajamente etc.;
- documentaţia în care s-a materializat activitatea de supraveghere a conturilor bancare, ca procedeu probator;
- rapoartele de constatare tehnico-ştiinţifică ori de expertize criminalistice sau tehnice efectuate în cauza investigată, aflate în legătură cu obiectivele expertizei contabile ori financiar-bancare (de exemplu în legătură cu acte false, instrumente de plată falsificate, aparate sau dispozitive prin care s-au realizat falsificările etc.).

Într-o cauză penală vând ca obiect operaţiuni de scontare a cambiilor şi biletelor la ordin de către o societate bancară, la dispoziţia experţilor financiar-bancari au fost depuse o notă de constatare realizată de un cadru universitar de la Academia de Studii Economice Bucureşti – catedra de drept – şi raportul de expertiză juridică realizat de un profesor universitar al Facultăţii de Drept din Bucureşti, în care s-a răspuns la aceleaşi obiective dispuse de organul judiciar şi anume: dacă, potrivit legii nr. 33/1991, societăţile bancare din România (cu excepţia BNR) pot efectua operaţiuni de scontare a cambiilor şi biletelor la ordin emise de o societate comercială cu răspundere limitată sau pe acţiuni, neavalizate sau negarantate în alt mod; ce condiţii sunt impuse de lege unei societăţi bancare române (în legislaţia actuală), pentru a efectua operaţiuni de scontare a biletelor la ordin emise de o societate cu răspundere limitată sau pe acţiuni; dacă o societate bancară poate sconta un bilet la ordin neavalizat sau negarantat, chiar emitentului acestuia, în condiţiile în care biletul la ordin nu are la bază un raport juridic fundamental care să conţină provizionul acestuia; în ce condiţii un bilet la ordin emis de „împrumutat" poate constitui singura garanţie a unei convenţii de credit bancar; dacă un credit bancar obţinut de o societate cu răspundere limitată sau pe acţiuni, poate fi garantat numai cu un bilet la ordin neavalizat, neandosat (sau negarantat în alt mod), emis chiar de beneficiarul creditului[1257]*;*

- actele de control intern ale societăţilor bancare sau comerciale realizate în virtutea atribuţiilor de serviciu ale organelor proprii abilitate în aceste sens, a căror ridicare cade în sarcina organului judiciar;
- regulamente de organizare şi funcţionare, instrucţiunile proprii de lucru emise de societatea bancară, agentul economic, societatea de valori mobiliare ori de asigurare, care se ridică de la persoanele juridice respective de către organul judiciar;
- probele testimoniale provenite de la persoanele ascultate în cauză;
- actele anterioare de audit financiar în legătură cu agentul economic respectiv;

[1257] Direcţia Generală de Poliţie a Municipiului Bucureşti, dosar nr. 131784/1996 (nepublicat). Deşi de la momentul respectiv au survenit modificări legislative şi normative în sistemul bancar, exemplul oferit îşi păstrează actualitatea întrucât relevă preocuparea organului judiciar pentru clarificarea aspectelor strict teoretice de natură să profite expertizei dispuse, apelând la specialişti de înaltă ţinută academică în domeniul de interes. În situaţia în care ţara noastră parcurgea perioada de tranziţie de la economia centralizată la cea de piaţă, ceea ce se reflecta şi în domeniul legislativ şi în faţa unor manifestări ilicite cu mod de operare necunoscut pe deplin organelor răspunzătoare cu aplicarea legii penale, o astfel de metodă de lucru a organelor judiciare se înfăţişează ca firească şi benefică investigaţiei derulate.

- opinia de specialitate a organismelor de control guvernamentale (corpurile de control ale ministerelor, Autoritatea Naţională de Control, APAPS, FPS etc.);
- relaţiile oficiale obţinute de organele judiciare prin cooperarea internaţională, potrivit prevederilor Legii nr. 302/2004.

De altfel, dificultăţile pe care le întâmpină atât organele judiciare cât şi experţii desemnaţi în ce priveşte efectuarea categoriei de expertiză în discuţie, sunt determinate, de cele mai multe ori, de existenţa şi complexitatea descifrării raporturilor economice, financiar, bancare ce depăşesc limitele teritoriului naţional, elementele de natură transfrontalieră reprezentând particularităţile modului de operare în cazul unora dintre infracţiunile contra siguranţei naţionale săvârşite prin mijloace şi metode de ţin de domeniul financiar-bancar. (*de exemplu, înfiinţarea de conturi bancare la bănci din străinătate; depuneri în conturi curente al unor societăţi interpuse, în bănci din străinătate, transferuri de fonduri etc.*[1258]).

Documentele susenumerate reprezintă un cadru orientativ, particularităţile fiecărei cauze investigate determinând necesitatea punerii la dispoziţie expertului desemnat şi a altora.

Dintre **întrebările** care pot fi adresate expertului financiar-bancar ori contabil, unele reprezintă un cadru general, constituind obiective standard, cum ar fi:

- *cadrul general normativ* (legi, alte acte normative, norme BNR, prevederi regulamentare ale societăţilor comerciale, bancare ş.a.) *care reglementează operaţiunile investigate*;
- *cadrul contractual* stabilit de părţi într-un anume contract, convenţie înţelegere;
- *legalitatea, oportunitatea şi realitatea* operaţiunilor ce constituie obiectul investigaţiei;
- *circuitul financiar-bancar ori contabil* al fondurilor băneşti sau mobiliare;
- *modul cum se reflectă în bilanţurile şi contabilitatea societăţii comerciale operaţiunile bancare*;
- care sunt operaţiunile contabile, financiar-bancare ce s-au realizat contrar dispoziţiilor legale şi care sunt încălcările normelor aplicabile;
- care sunt societăţile comerciale, mobiliare sau bancare legate între ele ş.a.m.d.

În cazul investigat în concret întrebările devin punctuale şi se axează pe problematica de lămurit a versiunilor elaborate de organul judiciar.

Aşa de pildă, într-o cauză având ca obiect subminarea economiei naţionale, prin folosirea societăţii bancare „Bancorex" SA, organul judiciar a stabilit o suită de 5 categorii de obiective pentru expertiza contabilă şi financiar-bancară după cum urmează: a) cadrul legal în materia creditării (împrumuturilor bancare), acordare de acreditive stand-by, avalizare şi scontare, aplicabile în perioada 1993-1997, în succesiunea apariţiei şi aplicării lor; b) dacă societăţile comerciale x, y, z sunt legate economic şi în ce constă această legătură; c) care este participarea persoanei fizice A la societăţile comerciale x, y, z: acţionar – şi în caz afirmativ câte acţiuni deţine în fiecare societate – administrator, reprezentant al uneia dintre societăţile comerciale enumerate în celelalte, etc.; d) care este cota de participare ca acţionar a societăţilor comerciale x, y, z şi, eventual, a persoanei fizice A, la societăţile bancare „Bancorex" SA, Bankcoop SA, "Ion Ţiriac" (care este sursa fondurilor băneşti pentru achiziţionarea de acţiuni la societăţile bancare respective – cea declarată şi cea efectiv rezultată din evidenţele contabile ale societăţile comerciale respective; dacă există autorizare BNR în acest sens); e) un set de 26 întrebări privind operaţiile financiar-bancare concrete şi analizarea lor din perspectiva reglementărilor

---

[1258] A se vedea în acest sens, C. Voicu, *Banii murdari şi crima organizată*, Ed. „Artprint", Bucureşti, 1995, p.80 - 114. Autorul, prin trimitere la lista operaţiunilor care pot face obiectul unei supravegheri din partea autorităţilor, elaborată de Asociaţia Britanică a Băncilor, face o enumerare a operaţiunilor interne şi externe de albire a fondurilor băneşti.

aplicabile în materie; f) o suită de 6 întrebări punctuale privind modul cum se reflectă operaţiunile financiar-bancare efectuate de societăţile comerciale x, y, z în evidenţele lor contabile.[1259]

În ce priveşte *alegerea experţilor* ce urmează a fi desemnaţi pentru efectuarea lucrării, organul judiciar va proceda conform regulilor generale stabilite de prevederile legale în materie, cu menţiunea că, în cazul expertizelor cu grad sporit de complexitate şi dificultate, este recomandabilă apelarea la pluralitate de experţi sau la introducerea în cauză a unor societăţi cu specializarea respectivă care sunt autorizate de Corpul Experţilor Contabili şi Contabililor Autorizaţi din România (C.E.C.C.A.R.) sau filialele teritoriale.

O problemă importantă o reprezintă *locul de efectuare a expertizei contabile ori financiar - bancare*, opinia personală, formată din experienţa practică, constă în aceea că, dat fiind volumul mare de documente care se pun la dispoziţia experţilor, caracterul confidenţial al unor documente, împrejurarea că unele acte sunt în exemplarul original şi pierderea ori distrugerea lor ar fi total neavenită, lucrările expertizei să se deruleze la sediul organului judiciar, într-o încăpere anume destinată acestui scop.[1260]

Categoria de obiective formulate de părţile din proces şi admise de organul judiciar pentru concludenţa, utilitatea şi pertinenţa lor, se introduc în dispozitivul ordonanţei emise, cu menţiunea că sunt adresate de partea în proces, care se nominalizează.

Ca şi în cazul celorlalte categorii de expertize, este recomandabil ca organul judiciar să aibă o discuţie prealabilă, cu expertul ce urmează a fi desemnat, în ce priveşte setul de întrebări pe care la va formula, posibilităţile şi limitele expertului respectiv, terminologiei adecvate în legătură cu unele dintre obiectivele stabilite, precum şi asupra unor situaţii de incompatibilitate ce pot exista, şi, în sfârşit, cuantumul onorariului pentru executarea lucrării.

Secţiunea a 7-a
Particularităţi ale dispunerii expertizei complexe

[183] În practica organelor de urmărire penală şi de expertiză judiciară se utilizează o **categorie mixtă**[1261] **de expertiză**, în care se îmbină cunoştinţe din mai multe specialităţi, întrucât problemele de soluţionat se situează în domenii limitrofe a căror natură depăşeşte sfera de preocupare exclusivă a unei anumite ştiinţe, fiind necesară o cercetare ştiinţifică inter sau multidisciplinară.

Asemenea categorie de expertiză vizând atât diversitatea obiectivelor cât şi a specialiştilor desemnaţi este cunoscută sub denumirea de **expertiză complexă**[1262] **sau pluridisciplinară.**

Necesitatea expertizei complexe este determinată de amploarea şi complexitatea examinărilor pluridisciplinare a aceleiaşi stări, situaţii, împrejurări, uneori a aceloraşi probe materiale, ceea ce impune cercetarea concomitentă şi complementară a unor aspecte de către specialişti din diferite domenii de activitate.

La îndemâna organului judiciar există posibilitatea legală ca pentru lămurirea aceleiaşi probleme complexe, ce necesită aportul unor specialişti, *să dispună categorii distincte de expertize,* ca de pildă expertize tehnice, criminalistice, medico - legale, financiar - contabile

---

[1259] Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, serviciul de combaterea crimei organizate şi anticorupţie, dosar nr. 180/P/1997 (nepublicat).

[1260] De altfel, în cazuri de mare amploare, cum a fost cazul „Caritas-Stoica", „F.N.I.", şi în activitatea Direcţiei Naţionale Anticorupţie, aceasta a fost şi este modalitatea de lucru.

[1261] E. Mihuleac, *Expertiza judiciară*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1971, p. 75.

[1262] L. Ionescu, *Propuneri pentru o reglementare proprie a expertizelor complexe*, în *Revista Română de Drept*, nr. 3/1978, p.14 - 17. Autorul a definit expertiza complexă ca fiind „expertiza în care, pentru lămurirea faptelor sau împrejurărilor cauzei, sunt necesare cunoştinţe din mai multe specialităţi, problemele de soluţionat situându-se adesea în zone limitrofe greu de atribuit în mod exclusiv uneia dintre acestea."

şi, în cadrul acestora, genuri specifice de expertize cum ar fi: expertize în fizică ori chimie; expertize balistice, traseologice, de interpretare a urmelor, ş.a.; expertize traumatologice, odontologice ş.a.m.d., urmând ca să valorifice în cursul procesului penal concluziile fiecăreia dintre aceste expertize.

Într-o astfel de situaţie se creează *inconvenientul* că pentru fiecare dintre expertizele dispuse trebuie să se pună la dispoziţia expertului desemnat dosarul cauzei, materialele în litigiu şi de comparaţie, rapoartele de expertiză anterior efectuate, iar concluziile multiplelor expertize reprezintă trunchiat evenimentul, fiind dificil de integrat în ansamblul faptei, situaţiei ori împrejurării deduse investigaţiei, la care se adaugă prelungirea nejustificată a investigaţiei, ceea ce poate impieta asupra soluţionării cu celeritate a cauzei penale.

Un alt neajuns rezidă în aspectul că, în cazul unor urme, mijloace materiale de probă ori corpuri delicte, expertul este nevoit să utilizeze metode distructive, astfel că celuilalt expert nu îi mai poate profita vizualizarea şi examinarea propriis sensibus a acestora, împrejurare care poate afecta concluzia sa.

Pe de altă parte există posibilitatea ca expertul desemnat pentru clarificarea doar a unor aspecte punctuale, datorită limitelor cunoştinţelor sale ştiinţifice să nu aibă în vedere şi perspectivele oferite de alte domenii ştiinţifice, limitrofe, şi, în acest fel, prin concluziile sale să nu învedereze posibilitatea şi necesitatea unor direcţii noi de examinare, ştirbind investigaţia întreprinsă de luarea în calcul şi a altor versiuni.

De pildă, expertiza tehnică fizico - chimică dispusă pentru stabilirea cauzei unui incendiu cu explozie realizată de specialist în domeniu, luând în calcul doar fenomenul fizic ca atare, nu ţine seama de urmele descoperite cu prilejul cercetării locului faptei la un tablou de siguranţă ori pe un fir conductor electric şi, fiind preocupat doar de evidenţierea cauzalităţii tehnice propriu-zise, omite aspectele de natură traseologică de care organul judiciar a luat cunoştinţă; sau expertul medico-legal menţionează în concluziile raportului său doar mecanismul de producere al leziunilor suferite de victimă (de exemplu: "lovire cu sau de corpuri dure") şi numărul de zile de îngrijire medicală sau diagnosticul de deces, fără a lua în seamă urmele relevate la locul faptei şi pe obiectele de îmbrăcăminte ale victimei.

Avantajul expertizei complexe dispuse de organul judiciar în legătură cu aspecte ale cauzei investigate rezidă în aceea că asigură specialiştilor din domenii ştiinţifice diferite şi/sau de graniţă, *concomitent*, posibilitatea de a examina în comun şi din perspectiva ştiinţifică a fiecăruia, starea, situaţia, împrejurarea, evenimentul, urma, mijlocul material de probă, precum şi de a stabili obiectivele expertizei clar, precis şi coerent. Din punctul de vedere al experţilor desemnaţi, aceştia examinând în acelaşi timp obiectul expertizei, procedează la o *examinare multilaterală şi pluridisciplinară*, completându-şi reciproc observaţiile ştiinţifice şi putând oferi o concluzie unică, prin care se sintetizează rezultatul cercetărilor şi chiar al experimentelor realizate de conivenţă.

Expertiza complexă se delimitează principial şi funcţional atât de situaţia pluralităţii de experţi desemnaţi în cadrul aceleiaşi categorii ori aceluiaşi gen de expertiză (de pildă, în cazul unei expertize tehnice, cu grad sporit de dificultate, ori în situaţia unei expertize criminalistice grafoscopice şi în tehnica documentelor), cât şi de situaţia, permisă legal, în care experţii oficiali din cadrul laboratoarelor de medicină legală ori criminalistică, apelează la asistenţa sau avizul specialiştilor de la alte instituţii (cazul colaboratorilor externi, reglementat de prevederile art. 119 alin. 3 cod procedură penală).[1263]

Cu prilejul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, situaţiile care conduc la necesitatea dispunerii expertizei complexe pot fi:

[1263] C. Antohie, M. Covalciuc, *Expertizele complexe – cercetări inter sau multidisciplinare*; comunicare ştiinţifică prezentată în volumul „*Coordonatele actuale ale criminalisticii româneşti*", realizat cu ocazia celui de-al VI-lea Simpozion Naţional de Criminalistică, Ed. Alma Mater, Cluj Napoca, 2000, p. 138 - 139.

- ✓ ***manifestările ilicite prin care se aduce atingere vieţii, integrităţii corporale şi sănătăţii persoanelor prin folosirea mijloacelor violente***: arme, dispozitive explozive, diferiţi agenţi vulneranţi, accidente de trafic aerian, feroviar, naval ori rutier, când îşi impune necesitatea *expertiza complexă criminalistică şi medico - legală.*
- ✓ *manifestările suicidale ori morţile suspecte.* Astfel de expertize capătă eficienţă prin ***colaborarea între medicul legist şi expertul criminalist în traseologie, balistică judiciară, de trafic*** ş.a., care constă în examinarea concomitentă a cadavrului sau corpului victimei, a armei, dispozitivului exploziv, agentului vulnerant, a obiectelor de îmbrăcăminte, a obiectelor interpuse între agresor şi victimă, a mijlocului de transport etc. Dintr-o astfel de conlucrare se produce un schimb reciproc de informaţii, relaţia biunivocă instaurată reprezentând temeiul unor concluzii sistematizate potrivit întrebărilor formulate de organul judiciar.[1264]

Obiectivele predilecte unui asemenea gen de expertiză complexă, exceptând acelea specifice fiecărui domeniu ştiinţific în parte, se referă la:

- *delimitarea heteroagresiunii de autoagresiune sau deces datorat unor cauze patologice ori naturale, precipitarea de la înălţime de autopropulsare, o cădere datorată unui accident casnic, de transport ş.a. de moartea violentă datorată unei acţiuni agresive ş.a.m.d.;*
- *mecanismul şi succesiunea producerii leziunilor;*
- *direcţia de aplicare a leziunilor sau a executării tragerii;*
- *posibila poziţie ocupată de agresor ori trăgător şi victimă; distanţa de la care s-a efectuat tragerea;*
- *poziţia ocupată de victimă în habitaclul mijlocului de transport, dacă agentul vulnerant ori arma în litigiu era aptă de a produce leziunile ori urmele relevate pe corpul victimei; apartenenţa generică a obiectului vulnerant sau armei;*
- *numărul şi intensitatea loviturilor aplicate şi antecedenţa, concomitenţa cauzelor determinante esenţial în producerea rezultatului vătămător în raport de celelalte cauze şi condiţii etc.;*

- ✓ evenimentele deosebite produse în diferite ramuri de activitate prin incendieri şi/sau explozii, distrugeri, degradări, aduceri în stare de neîntrebuinţare a unor utilaje, maşini, instalaţii, edificii, construcţii ori accidente (*catastrofe, dezastre*) aviatice, navale, feroviare, rutiere, sau accidente colective de muncă, ş.a. determină dispunerea *expertizei complexe tehnice şi criminalistice* ale cărei obiective se împletesc în ce priveşte stabilirea cauzei producerii evenimentului investigat funcţie de interpretarea şi examinarea urmelor de natură criminalistică descoperite în câmpul infracţiunii.

Se poate afirma că în cazul expertizei complexe în discuţie există o determinare reciprocă, în sensul că, concluziile uneia se află în conexiune directă cu concluziile celeilalte; rezultatul examinării cu metode şi mijloace specifice uneia, profită celeilalte, iar rezultatul final este unic, fiind în măsură să ofere răspunsurile la obiectivele ordonate de organul judiciar dintr-o perspectivă ştiinţifică inter şi multidisciplinară, de natură să clarifice complet problematica dedusă cercetării ştiinţifice.

Asemenea categorie de expertiză şi-a dovedit eficienţa în:

- evenimente în care trebuia lămurit care a fost factorul declanşator: incendiul urmat de explozie sau, iniţial s-a declanşat explozia, ce a fost succedată de

---

[1264] M. Terbancea, *Expertiza complexă medico - legală şi criminalistică, mijloc eficient de probă în procesul judiciar*, în Ministerul Justiţiei, *„20 ani de expertiză criminalistică"* cuprinzând lucrările sesiunii de referate şi comunicări din 15 - 16 decembrie 1978, Bucureşti, p. 33 - 39.

incendiu,[1265] un rol esenţial avându-l examinarea urmelor caracteristice focarului;

- în accidentele de trafic rutier, când s-au stabilit drept cauză blocarea sistemului de direcţie, datorate exfolierii de pe flancul ansamblului ax levier dreapta a unor fragmente metalice găsite în carcasa casetei de direcţie şi identificate ca provenind din piesele componente ale acesteia[1266] sau scurgerii intenţionate a lichidului de frână ori a ştergerii, prin răzuire, a trasee lor din diagrama tahograf a unui autovehicul TIR, ce a intrat în coliziune cu un autoturism în care se afla o persoană cu funcţie importantă în stat;
- în cazul unui posibil atentat, când expertiza în tehnică şi artă militară, vizând modul de constituire al sistemului de pază şi protecţie a unui demnitar, care a fost penetrat de un individ înarmat cu un pistol în stare de nefuncţionare sau în situaţia conflictului armat cu peste 40 victime omeneşti, din decembrie 1989, de la Otopeni-Bucureşti, când expertiza dispusă avea drept obiective, problematici în tehnică şi artă militară şi balistică judiciară.[1267]

Expertiza complexă tehnică şi contabilă este folosită la instrumentarea cauzelor penale având ca obiect infracţiuni prin care s-au cauzat prejudicii în dauna interesului public sau privat, cum ar fi delapidări, înşelăciuni, distrugeri şi degradări de bunuri.

Este mai puţin utilizată cu prilejul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, dar nu se exclude de *plano* folosirea ei şi în astfel de situaţii, atunci când necesităţile anchetei o reclamă.

În literatura de specialitate există opinii potrivit cărora cele două categorii de expertize nu se pot concretiza într-un raport comun, dat fiind obiectivele distincte pe care le pot rezolva, şi sunt reglementate de acte normative distincte,[1268] dar şi opinii în favoare.[1269] Mă raliez punctului de vedere exprimat de prima opinie susarătată invocând şi argumentul că între cele două categorii de expertize nu există o legătură de determinare reciprocă şi, chiar dacă ar fi, investigaţia întreprinsă nu ar avea de suferit din nici un punct de vedere în condiţiile în care fiecare dintre expertize s-ar dispune şi s-ar efectua separat.

Într-o astfel de împrejurare consider că expertizele se pot efectua concomitent şi eventualele concluzii divergente să se concilieze ulterior.

Din practica pozitivă generalizată a organelor de urmărire penală se desprind câteva **condiţii ce trebuie îndeplinite cumulativ, pentru dispunerea expertizei complexe**:

- problemele ce urmează a se rezolva necesită o cercetare *inter* sau *pluridisciplinară*;
- răspunsul la întrebările organului judiciar presupune concluzii ştiinţifice ce se află într-un *raport de intercondiţionare reciprocă*, ceea ce presupune examinarea concomitentă de către experţi cu specializări diferite, analizarea cu argumente pro şi contra din partea acestora a ipotezelor posibile, în esenţă colaborarea şi cooperarea pe

---

[1265] Aşa a fost cazul în situaţia evenimentelor succesive din perioada 1986-2001 de la Exploatarea minieră Vulcan (T. Medeanu, *Producerea unor accidente de muncă în domeniul minier având ca suport exploziv gazul metan*, în *Revista de criminologie, criminalistică şi penologie*, nr. 1/2002, p. 157 - 159); explozia din 3.XII.1998, blv. Dacia din Bucureşti, când o clădire cu 6 etaje s-a transformat în ruină, la 03.01.1999 la Oţelu-Roşu, jud. Caraş - Severin şi altele, citate de I. Crăciun, S. Calotă, V. Lencu, *Stabilirea şi prevenirea cauzelor de incendiu*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1999, p. 200.

[1266] Procuratura Locală Timişoara, dosar nr. 4970/P/1985 (nepublicat).

[1267] Dosar instrumentat de Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, Secţia Parchetelor Militare (nepublicat).

[1268] G. Olănescu, *Cu privire la efectuarea în aceeaşi cauză a expertizei contabile şi a celei tehnice*, în *Revista Română de Drept*, nr. 1/1982, p. 20 - 23.

[1269] N. Păuna, *Expertiza complexă, mijloc eficient de probă în procesul penal*, în *Buletin de criminologie şi criminalistică*, nr. 1-2/1993, p. 145 - 148.

caz;

- asigurarea de către organul judiciar a cunoaşterii stării, situaţiei, împrejurării de fapt, mijlocului material de probă supusă examinării ştiinţifice de ambele categorii de experţi.

Secţiunea a 8-a
Valorificarea concluziilor constatărilor ori expertizelor medico-legale, criminalistice, tehnice şi contabile

[184] Procedeele probatorii tehnice dispuse de organele judiciare se materializează în **rapoarte de constatare**[1270] **ori expertiză**[1271] care, prin concluziile lor, oferă răspunsuri la problemele ştiinţifice care au constituit obiectivele de cercetare.

În afara **condiţiilor de formă** care trebuie îndeplinite (prevăzute în codul de procedură penală) rapoartele de constatare ori expertiză cuprind **explicaţii detaliate referitoare la aspectele constatate** (*de pildă, descrierea fiecărei leziuni în parte, comentarii în legătură cu aspectele exterioare şi de conţinut al mijloacelor materiale de probă, în general al materialului în litigiu supus examinării, sau cu privire la stările, situaţiile ori împrejurările de fapt supuse examinării ştiinţifice*), **analizarea din punct de vedere ştiinţific a obiectului expertizei** din perspectiva întrebărilor formulate de organul judiciar, **indicarea mijloacelor şi metodelor de examinare ori a experimentelor realizate,** şi, în final, **concluziile la care s-a ajuns**, ceea ce sintetic este exprimat prin cele trei părţi ale unui raport: *partea introductivă* (preambulul şi istoricul faptelor), *partea descriptivă* (sau demonstrativă) şi *partea de sinteză*, respectiv concluziile specialistului sau expertului la problemele ridicate în rezoluţie sau ordonanţă, de organul judiciar.

Integrarea raportului de constatare tehnico-ştiinţifică sau medico-legală şi a expertizei judiciare în ansamblul probator administrat în cauza investigată parcurge un **proces complex constând în reverificarea sa sub aspect formal şi al conţinutului ştiinţific, evaluarea din punct de vedere al valorii probante şi, în final, valorificarea concluziilor, activitatea ce se realizează de către organul judiciar, prin raportare la prevederile legale în materie şi relativarea rezultatului procedeelor probatorii tehnice la care se impun a fi administrate ulterior depunerii raportului şi determinate de conţinutul acestuia.**

[185] Verificarea raportului de constatare tehnico-ştiinţifică ori medico - legală şi de expertiză judiciară de către organul judiciar

Prima etapă constă în verificarea de către organul judiciar a condiţiilor formale prevăzute de Codul de procedură penală şi reglementările legale în materia expertizelor judiciare, respectiv a regularităţii condiţiilor de numire ale specialistului, expertului ori

---

[1270] Art. 181[1] din c.p.p. Raportul de constatare cuprinde descrierea operaţiilor efectuate de specialist, a metodelor, programelor şi echipamentelor utilizate şi concluziile constatării.

[1271] Art. 178 din c.p.p. (1) După efectuarea expertizei, constatările, clarificările, evaluările şi opinia expertului sunt consemnate într-un raport, (2) Când sunt mai mulţi experţi se întocmeşte un singur raport de expertiză. Opiniile separate se motivează în acelaşi raport; (3) Raportul de expertiză se depune la organul judiciar care a dispus efectuarea expertizei, (4) Raportul de expertiză cuprinde: a) partea introductivă, în care se arată organul judiciar care a dispus efectuarea expertizei, data când s-a dispus efectuarea acesteia, numele şi prenumele expertului, obiectivele la care expertul urmează să răspundă, data la care a fost efectuată, materialul pe baza căruia expertiza a fost efectuată, dovada încunoştinţării părţilor, dacă au participat la aceasta şi au dat explicaţii în cursul expertizei, data întocmirii raportului de expertiză; b) partea expozitivă prin care sunt descrise operaţiile de efectuare a expertizei, metodele, programele şi echipamentele utilizate; c) concluziile, prin care se răspunde la obiectivele stabilite de organele judiciare, precum şi orice alte precizări şi constatări rezultate din efectuarea expertizei, în legătură cu obiectivele expertizei; în situaţia în care expertiza a fost efectuată în lipsa părţilor ori a subiecţilor procesuali principali, aceştia sau avocatul lor sunt încunoştinţaţi cu privire la întocmirea raportului de expertiză şi cu privire la dreptul la studierea raportului.

institutului sau laboratorului de expertiză medico - legală sau criminalistică; dacă nu există vreunul din cazurile de incompatibilitate prevăzute de codul de procedură penală faţă de specialiştii sau experţii care au efectuat efectiv lucrarea ori eventuale motive de recuzare invocate de părţile din proces; dacă s-au formulat răspunsuri clare, precise şi complete la toate întrebările adresate de organul judiciar şi/sau părţi; dacă s-au respectat condiţiile de participare la efectuarea lucrării de către expertul desemnat de parte şi admis de organul judiciar; dacă raportul este datat şi semnat de specialiştii sau experţii autori.

Dacă la *expertiza medico - legală* a participat şi un expert numit de organele judiciare la cererea părţilor, se va verifica dacă acesta este înscris pe listele întocmite de institutele de medicină legală, cu avizul Consiliului superior de medicină legală;[1272] dacă nu a eliberat un certificat medico-legal în acelaşi caz; dacă a fost desemnat oficial să efectueze expertiza în aceeaşi cauză; dacă a fost martor în cauza respectivă; dacă a declarat că se abţine[1273]. În ce priveşte activitatea experţilor recomandaţi de părţile din proces, aceştia pot asista la lucrări şi la examinarea persoanei, pot solicita investigaţii complementare, iar în cazul expertizei pe documente pot lucra individual, în paralel cu experţii oficiali, au acces numai la datele medicale şi medico - legale din dosarul de urmărire penală ori al instanţei, iar accesul la datele din arhivele instituţiilor medico - legale se poate face numai cu acordul scris al conducătorului instituţiei medico-legale, prezenţa acestora se consemnează în partea introductivă a raportului, iar obiecţiile şi contribuţia lor se consemnează în raportul medico - legal.[1274]

În mod similar celor arătate mai sus, cu particularităţile corespunzătoare ce le diferenţiază de instituţiile abilitate pentru efectuarea expertizei oficiale, se procedează şi în cazul celorlalte categorii de expertize judiciare, respectiv cele tehnice şi contabile, referitor la participarea experţilor recomandaţi de părţi şi evidenţierea participării şi contribuţiei lor.

Apreciem că în această etapă, organul judiciar trebuie să verifice dacă între experţii autori ai lucrării şi părţile implicate în cauza investigată nu există sau nu s-a creat o legătură de interese – directă sau prin interpuşi -, pentru a se elimina orice fel de eventuală suspiciune privind lipsa de obiectivitate sau de altă natură, în ce priveşte modul de efectuare şi, cel mai important, concluziile raportului de expertiză. Mijloacele şi metodele de verificare, funcţie şi de eventualele informaţii, date şi indicii parvenite din diferite surse, fac parte din arsenalul avut la îndemână de organul judiciar.

O altă etapă în procesul derulat de organul judiciar *vizează verificarea substanţială, şi anume a problemelor de fond ale raportului de expertiză*, ocazie cu care trebuie avute în vedere atât partea de constatări sau demonstrativă (descriptivă) cât şi a concluziilor formulate. Această verificare, în aprecierea noastră, este limitată la acele elemente care sunt la îndemâna organului judiciar, mai puţin la caracterul ştiinţific propriu-zis al metodelor, procedeelor şi mijloacelor de examinare, a modalităţii de lucru şi al concluziilor formulate, care aparţin în exclusivitate capacităţii sale profesionale şi de specialitate, şi reprezintă tocmai considerentul pentru care s-a apelat la cunoştinţele sale.[1275]

Chiar dacă organul judiciar ar dispune de cunoştinţe solide de specialitate (*de exemplu, organul judiciar fie a funcţionat ca expert criminalist, fie are studii superioare medicale sau tehnice*) aprecierile critice personale nu pot contrabalansa demonstraţia de specialitate decât

---

[1272] Nu este exclusă posibilitatea ca între momentul în care organul judiciar a admis participarea expertului şi momentul redactării şi depunerii raportului de expertiză, respectivul expert să fi fost radiat ori să i se fi interzis – definitiv sau temporar – activitatea.

[1273] Împrejurări reglementate de HGR nr. 774/07.09.2000 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a dispoziţiilor Ordonanţei Guvernului nr. 1/2000 privind organizarea activităţii şi funcţionarea instituţiilor de medicină legală, art. 32, 35 şi 36.

[1274] Idem, art. 33.

[1275] T. Pop, *Drept procesual penal, partea generală*, vol. III, Tipografia Naţională S.A. Cluj, 1947, p. 364, considera că "ar fi absurd a conferi judecătorului dreptul de a dirija şi controla în sens tehnic expertiza, când acesta a numit expert şi a apelat la luminile lui fiindcă el nu avea capacitatea sau competenţa tehnică necesară."

tot prin apelarea la cunoştinţele unui specialist în domeniu, pe calea unui supliment sau, eventual, o nouă expertiză judiciară ori constatare, după cum este cazul, el neputându-se transforma din organ judiciar în expertul desemnat în cauza investigată. Desigur, în asemenea situaţii de excepţie, aprecierile critice ale organului judiciar în discuţie nu pot decât să profite cauzei.[1276]

La latitudinea organului judiciar este de a verifica dacă specialistul sau expertul a avut în vedere toate detaliile stării, situaţiei, împrejurării de fapt, ale materialului supus examinării; dacă materialele de comparaţie puse la dispoziţie au fost examinate şi, în caz contrar, ce explicaţii sunt date în legătură cu cele excluse de la examenul comparativ; dacă au fost luate în calcul toate ipotezele posibile în raport de urmele relevate în actele de urmărire penală depuse pentru efectuarea expertizei; dacă s-a ţinut seama de observaţiile, eventual obiecţiile, părţilor sau experţilor recomandaţi de părţi. În sfârşit, organul judiciar are drept element de comparaţie, constatările, demonstraţiile şi concluziile contrare sau divergente expuse şi formulate de experţii recomandaţi de părţi, acolo unde este cazul.

Orice neclaritate, neînţelegere, nelămurire (de exemplu: terminologia folosită şi neexplicată într-un limbaj accesibil, neilustrarea sau ilustrarea necorespunzătoare ori nesugestivă, nemenţionarea mijlocului, metodei, procedeului ori experimentului utilizat în demonstraţie), după cum şi inexactităţile, erorile perceptibile ori evidente,[1277] ce pot fi reperate de organul judiciar fie datorită cunoştinţelor proprii din specialitatea respectivă, fie în baza criteriilor de logică formală, a relatării greşite a faptelor în conţinutul raportului de expertiză, ori a folosirii greşite, eronate sau imperfecte a unor termeni de către expert, fie obiecţiunilor formulate de părţi, avocaţi, consilierii acestora ori experţilor recomandaţi de ele; fie, în sfârşit, a puternicelor contradicţii sau divergenţe între concluziile raportului şi realitatea faptică rezultată obiectiv din celelalte probe administrate în cauză, sunt de natură să conducă organul judiciar fie laa audierea expertului, fie la dispunerea unui supliment de expertiză ori a unei noi expertize. În cazul expertizelor medico-legale, uneori, devine necesară exhumarea.

Depistarea de către organul judiciar a unor erori sau contradicţii cu celelalte probe administrate în cauză, în demonstraţia sau concluziile rapoartelor de constatare sau expertiză înlătură posibilitatea îmbrăţişării unor versiuni de lucru greşite şi, în final, evitarea unor grave erori judiciare prin inculparea unor persoane nevinovate.

Într-o cauză s-au întocmit trei rapoarte succesive în legătură cu scriptorul unui bilet ce conţinea menţiuni olografe: în raportul de constatare tehnico-ştiinţifică grafoscopică s-a concluzionat cu certitudine că autorul menţiunilor este T. I. – persoană cuprinsă în cercul de bănuiţi; în expertiza criminalistică grafică întocmită de fostul Laborator Central de Expertize Criminalistice din cadrul Ministerului Justiţiei persoana respectivă era exclusă cu certitudine de a fi scriptorul menţiunilor în litigiu; iar cel de-al doilea raport de expertiză realizat la Institutul de Criminalistică al I.G.P. concluziona drept scriptor cert pe acelaşi T.I. Ulterior,

---

[1276] În sensul celor de mai sus, opinia că organul judiciar nu este în măsură să execute un control asupra însuşi caracterului ştiinţific al constatării sau expertizei a fost exprimată şi de L. Ionescu, D. Sandu, *Identificarea criminalistică*, op. cit., p. 211.

[1277] Autorul I. Anghelescu, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. IV, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1982, p. 275 - 287, enumeră detaliat un număr de 13 categorii de erori ce pot apărea în expertiza criminalistică: 1) erori produse ca urmare a ridicării şi ambalării necorespunzătoare a urmelor sau a corpurilor delicte; 2) erori produse prin neexaminarea probelor în aceleaşi condiţii; 3) erori produse prin neexaminarea originalului; 4) erori produse prin compararea urmei cu obiectul creator de urme; 5) erori produse ca urmare a nefolosirii tuturor mijloacelor şi metodelor de expertize; 6) erori produse în procesul constatării şi interpretării caracteristicilor identificatoare; 7) erori produse din cauza aprecierii necorespunzătoare a detaliilor nesemnificative; 8) erori de măsurare şi calcul; 9) erori de logică; 10) erori produse prin aprecieri subiective; 11) erori produse prin examinarea unui scris sau a unei voci, în limbi străine; 12) erori produse prin neefectuarea experimentelor; 13) erori produse ca urmare a imperfecţiunii unor metode de expertiză criminalistică. Respectând particularităţile expertizei medico-legale şi tehnice, categoriile susenumerate de erori, ca posibilitate de producere, se pot extinde şi în ce priveşte aceste expertize.

experţilor de la nivelul Laboratorului Central de Expertize Criminalistice le-a fost depus ca material de comparaţie piese provenite de la o altă persoană – S.D. –, concluzionându-se cu certitudine că acesta este autorul menţiunilor în litigiu.[1278]

Organul judiciar nu a fost convins de demonstraţia specialiştilor şi experţilor grafoscopi în ce priveşte analiza comparativă a grafismelor, întrucât nu au fost interpretate convingător asemănările şi deosebirile în construcţia grafismelor şi direcţia de mişcare a instrumentului scriptural.

Într-un alt caz, verificarea atentă de către organul judiciar a locului de unde a fost transferată pe hârtia folio urma papilară din câmpul infracţiunii (prin suprapunerea conturului hârtiei folio, pe urmele create prin transferarea urmelor papilare de pe diferite obiecte purtătoare de astfel de urme care au fost relevate cu praf de culoare contrastantă) a rezultat că urma în discuţie fusese ridicată dintr-un loc accesibil persoanei care a creat-o, deşi raportul de constatare menţiona că urma provine dintr-un loc unde persoana în cauză nu ar fi avut acces decât prin comiterea actului de omucidere investigat.[1279] *În mod evident, în timpul examinării dactiloscopice s-a produs o confuzie cu privire la locul de proveniență a urmei papilare, întrucât pe versoul acesteia nu era individualizat acest loc, ci numai un număr ce semnifica „proba nr. ...", greşeala aparţinând deopotrivă membrilor echipei de cercetare la faţa locului, procurorului care a dispus efectuarea constatării grafoscopice şi nu a individualizat corespunzător materialul în litigiu prezentat specialistului, precum şi autorilor constatării criminalistice care nu au solicitat explicaţiile necesare de la beneficiarul lucrării.*

[186] Evaluarea valorii probante a concluziilor procedeelor probatorii tehnice de către organul judiciar

Odată ajuns în posesia beneficiarului – organul judiciar – şi supus verificărilor formale şi substanţiale expuse anterior – raportul de constatare tehnico - ştiinţifică, medico - legală ori de expertiză judiciară urmează a fi **apreciat din punct de vedere al valorii probante** ce o reprezintă pentru investigaţia în derulare.

În acest context aprecierea evaluativă vizează concluziile raportului din perspectiva ansamblului probator administrat în cauză, respectiv din prisma probelor existente şi din a acelora care se prefigurează a fi administrate, urmare a pistelor dezvăluite şi, pe cale de consecinţă, a noilor versiuni posibile de elaborat, de rezultatul oferit de respectivele concluzii ştiinţifice.

Sistemul probator de drept penal românesc nu cunoaşte o ierarhizare a probelor, fiind consacrată teoria liberei aprecieri a probelor,[1280] astfel că *valoarea probantă a mijloacelor de probă tehnice este egală cu a celorlalte mijloace de probă prevăzute de codul de procedură penală.*

În pofida faptului că mijloacele de probă tehnice, întemeindu-se pe un fundament şi o demonstraţie ştiinţifică prezintă un grad de obiectivitate ridicat în raport de posibilele elemente de subiectivitate ce însoţesc uneori probele testimoniale, ele nu au valoare probantă dinainte stabilită, neputând fi absolutizate – în sens negativ sau pozitiv –, ci este necesar a se

---

1278 Comunicare prezentată de D.I. Cristescu, la lucrările Consfătuirii procurorilor criminalişti cu tema *„Probleme actuale privind cercetarea infracţiunilor contra vieţii, a celor privind traficul de stupefiante şi a accidentelor de muncă din sectorul minier"*, Parchetul General, Bucureşti, 5 - 7 octombrie 1992, publicat în *Buletin de Criminologie şi Criminalistică* nr. 1-2/1993, p. 84 - 87.

1279 Procuratura Judeţeană Timiş, dosar nr. 19/P/1994 (procesul verbal de cercetare la faţa locului, rezoluţii, ordonanţe, rapoarte de constatare tehnico-ştiinţifică şi expertize criminalistice şi rechizitoriul, publicate în D.I. Cristescu, I. Popa, *Culegere de materiale documentare – criminalistică*, op. cit., p. 70 - 92).

1280 N. Volonciu, *Tratat de procedură penală, partea generală*, ediţia a III-a revizuită şi adăugită, vol.I, Ed. Paideia, Bucureşti, 1997, p. 333, 336 - 337.

armoniza – într-un întreg reprezentat de ansamblul probator, în care ele constituie o parte, ce se relativizează cu şi la celelalte mijloace de probă administrate în cauză.

Concluziile rapoartelor de constatare tehnico - ştiinţifică, medico - legale şi ale expertizelor judiciare se pot prezenta sub forma unor **concluzii certe /categorice pozitive şi negative,**[1281] când prezintă caracteristicile şi valoarea unui adevăr ştiinţific şi trebuie considerate ca atare;[1282] **concluzii de probabilitate**, respectiv o părere dirijată în sens afirmativ sau negativ, dar într-un mod incert,[1283] exprimând un grad mai mic de certitudine;[1284] şi **concluzia de imposibilitate de rezolvare a problemei**, datorată insuficienţei cantitative şi valorice, fie a obiectului în litigiu, supus examinării, fie a materialului de comparaţie remis specialistului.

Receptate şi însuşite de către organul judiciar, **concluziile categorice** oferite de procedeele probatorii tehnice devin parte integrantă a ansamblului probator şi se coroborează cu celelalte probe administrate în cauză, confirmând sau infirmând stări, situaţii, împrejurări a căror deslușire a fost solicitată prin dispunerea lor.

De pildă, proiectilul supus examinării balistice judiciare provine din arma corp delict, ridicată de la persoana cercetată pentru comiterea unui atentat, ceea ce se coroborează cu probele testimoniale din care rezultă că persoana respectivă a fost văzută în apropierea victimei atentatului; sau explozia produsă la parterul clădirii unde se află amplasat sediul reprezentanţei unui stat străin s-a realizat cu un D.E.I. telecomandat, cu aparatul de telecomandă găsit cu ocazia percheziţiei corporale efectuate inculpatului, surprins de agenţii de pază ai ambasadei; ori incendiul de la locul în care se deţin documente cu caracter secret de stat se datorează unui scurt circuit la instalaţia de electricitate, împrejurare confirmată de urmele de natură criminalistică descoperite cu prilejul cercetării locului faptei şi de datele tehnice oferite de distribuitorul reţelei de electricitate din zonă.

În alte situaţii, organul judiciar nu numai că îşi însuşeşte concluziile raportului, dar, mai mult, preia din partea de constatare sau demonstrativă a acestuia date pe care le exploatează în investigaţia întreprinsă, prin elaborarea unor noi versiuni de anchetă.

Identificarea generică exprimată în concluziile specialistului este de natură de a-i releva organului judiciar că un obiect, substanţă, urmă aparţine unui anumit gen, grupă ori categorie, ceea ce serveşte la dirijarea demersului investigativ într-o anumită direcţie, prin formularea unor ipoteze a căror verificare prin celelalte mijloace de probă sunt de natură să restrângă cercul de persoane sau obiecte suspecte, până la posibilitatea obţinerii, prin examene comparative realizate de specialist a unei identificări individuale.

La rândul lor, **concluziile de probabilitate**, recunoscute în literatura de specialitate ca admisibile şi utile procesului penal,[1285] reprezintă ipoteze ştiinţifice emise de specialist ori expert, ce deschid posibilităţi organului judiciar, ca prin confruntarea şi corelarea cu datele şi elementele desprinse din celelalte mijloace de probă, să-şi însuşească una sau alta din variantele oferite.

În sprijinul alegerii uneia sau alteia din supoziţiile ştiinţifice exprimate de specialist sau expert, organul judiciar are la îndemână **verificarea** fiecăreia, prin efectuarea fie de experimente, fie de reconstituiri judiciare ori prin lămurirea contradicţiilor existente în declaraţiile persoanelor ascultate în procesul penal.

1281 L. Ionescu, D. Sandu, *op.cit.*, p. 200.

1282 A. Frăţilă, A.D. Vasilescu, *Concluzia raportului de expertiză criminalistică*, Ed. Continent XXI, Bucureşti, 2001, p. 23.

1283 L. Ionescu, D. Sandu, *op.cit.*, p. 201.

1284 A. Frăţilă, A.D. Vasilescu, *op.cit.*, p. 26.

1285 M. Basarab, *„Concluziile expertului criminalist şi rolul lor în procesul penal"*, în *„Studia Universitas Babeş - Bolyai"*, Seria Jurisprudentia, 1967, p. 140.

În nici un caz, în pofida garanţiilor deosebite de competenţă şi obiectivitate ce însoţesc concluziile specialiştilor şi experţilor în mod firesc, organul judiciar nu va putea acorda o valoare probatorie absolută procedeelor probatorii tehnice, de altfel însuşirea lor neavând un caracter obligatoriu, ci au rolul de a contribui, în contextul celorlalte probe administrate în cauză, la formarea unei convingeri corecte cu privire la problemele de clarificat ale unei investigaţii.

Chiar în situaţia în care, concluzia specialistului sau expertului, constituie proba unică, uneori decisivă *(ca de pildă, identificarea autorului unei infracţiuni contra securităţii naţionale după urma papilară lăsată la locul faptei sau a scriptorului unui înscris, semnificativ în aflarea adevărului)* aceasta nu poate fi supraapreciată de organul judiciar, căruia îi revine sarcina de a amplifica procesul de administrare a probatoriului, până la documentarea, fără nici un fel de dubiu, a tuturor împrejurărilor săvârşirii infracţiunii.

În ce priveşte **concluziile de imposibilitate** exprimate în rapoartele de constatare tehnico-ştiinţifică, medico - legală ori de expertize judiciare, organului judiciar îi rămân la dispoziţie celelalte mijloace, metode ori procedee investigative şi probatorii, pentru a soluţiona legal şi sub toate aspectele problemele de clarificat ale investigaţiei.

[187] Valorificarea constatărilor tehnico - ştiinţifice, medico - legale şi a expertizelor judiciare

Concluziile şi, uneori, constatările exprimate în rapoartele prin care se materializează procedeele probatorii tehnice se valorifică prin **integrarea lor în ansamblul probator** al investigaţiei întreprinse, ţinând seama de verosimilitate, pertinenţa şi concludenţa lor.

În faza de urmărire penală efectuată faţă de faptă – *in rem* - , constatările tehnico-ştiinţifice şi medico-legale profită elaborării versiunilor de anchetă în legătură cu modalităţile concrete faptice de comitere a infracţiunilor şi cu privire la autorii acestor manifestări ilicite, conducând fie la identificarea lor, fie la eliminarea suspecţilor din cercul de bănuiţi, iar în continuarea procesului investigativ penal, procedeele probatorii tehnice se alătură celorlalte mijloace de probă cu încărcătura de obiectivitate conferită de argumentele ştiinţifice, în comparaţie cu nota de subiectivitate oferită, uneori, de probele testimoniale, supuse factorilor obiectivi şi subiectivi de distorsiune.

BCU IASI/CENTRAL

CAPITOLUL VIII
DESPRE ADMINISTRAREA ŞI EXPERTIZAREA PROBELOR MULTIMEDIA

Secţiunea 1

Probleme introductive

[188] În procesul investigativ penal o pondere însemnată este deţinută de **probele multimedia**[1286] - *analogice ori digitale* [1287]-, adică, cu alte cuvinte, *probele analogice sau digitale,*[1288] rezultat al utilizării a două dintre principalele metode speciale de supraveghere sau cercetare şi anume:

- interceptarea comunicaţiilor şi a oricărui tip de comunicare la distanţă;[1289]
- supravegherea video, audio sau prin fotografiere[1290].

Regimul juridic al procedeelor probatorii speciale este stipulat în în capitolul IV, intitulat „*Metode speciale de supraveghere sau cercetare*" al Titlului IV al Părţii Generale a Codului de procedură penală, în articolele **138 – 146**, alături de o altă metodă specială, respectiv *supravegherea video, audio sau prin fotografiere.*

[1286] „***Prin care se înţeleg, în general, înregistrări audio, fotografii, înregistrări video, precum şi alte probe digitale, ce conţin informaţii de interes şi de expertizat***" (a se vedea în acest sens, Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *Înregistrările audio şi audio – video, mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 183 şi urm.; Adrian Cristian Moise, *Metodologia investigării criminalistice a infracţiunilor informatice*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 172 – 180).

[1287] „ **Înregistrarea, transmiterea sau stocarea sunetului** se poate realiza în două modalităţi:

a) **în mod analogic** (*dispozitivele clasice precum magnetofonul, casetofonul, pick – up – ul sunt mijloace de înregistrare analogice*) şi
b) **în mod digital** (*computerul, CD – player – ul, MD – ul ş.a. sunt dispozitive de înregistrare digitală a sunetului).*

Diferenţa constă în faptul că că înregistrările digitale stochează sunetul sub forma unor şiruri lungi de cifre (0 şi 1 şiruri de biţi) care apoi sunt interpretate de cititorul dispozitivului de redare şi redate ulterior sub forma de sunet." (*Manual Sound Forge – Centru CATA, www. Cata.centre.ubbcluj.ro/index.../73 –manual – sound-forge), accesat la 10.10.2013.*

[1288] **Probă digitală** = informaţiile înregistrate sau transmise în formă binară; **probă digitală originală** = suportul fizic şi / sau date care sunt asociate acestui suport fizic la data prelevării lor; **duplicatul unei probe digitale** = o reproducere digital cu acurateţe a tuturor datelor de pe un suport fizic (hard, drive, CD, flash memory ş.a.); se utilizează şi termenul de ***clonă*** sau ***bit – stream. Menţine conţinutul şi atributele.***;
copia = reprezintă o reproducere cu acurateţe a informaţiilor din date independent de suportul fizic. ***Menţine conţinutul, dar atributele pot fi schimbate .***
[conform, A. Marshall, *Digital Forensic – Digital Evidence in Criminal investigation,* Wiley-Blackwell, 2008, citat de Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *Înregistrările audio şi audio – video, mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 184 şi Ghidul agenţiilor guvernamentale, editate de U.S. Departament of Justice – Office of Justice Programs – National Institute of Justice (www.ojp.usdoj.gov/nij), citat de Mihai Viorel Tudoran, în *Teoria şi practica interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video judiciare*, Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniştilor, Bucureşti, 2012, p. 378].

[1289] Prevăzută de **art. 138 alin. 1 lit. a din c.p.p.** , prin care se înţelege *interceptarea, accesul, monitorizarea, colectarea sau înregistrarea comunicărilor efectuate prin telefon, sistem informatic ori prin orice alt mijloc de comunicare* **(art. 138 alin. 2 din c.p.p.)**

[1290] Prevăzută de **art. 138 alin. 1 lit. c din c.p.p.**, prin care se înţelege fotografierea persoanelor, observarea sau înregistrarea conversaţiilor, mişcărilor ori a altor activităţi ale acestora**(art. 138 alin. 6 din c.p.p.)**

Secţiunea a 2-a

Interceptarea comunicaţiilor electronice ori a oricărui tip de comunicare la distanţă[1291]

[189] Interceptarea comunicaţiilor ori a oricărui tip de comunicare înseamnă *interceptarea, accesul, monitorizarea, colectarea sau înregistrarea comunicaţiilor efectuate prin telefon, sistem informatic sau prin orice alt mijloc de comunicare.*[1292]

Pregătirea sau săvârşirea infracţiunilor securităţii naţionale şi de terorism presupune derularea unor activităţi care, se petrec în clandestinitate, într-o manieră care să fie ferită de posibilitatea de a ajunge la cunoştinţa unor eventuali martori şi cu atât mai puţin la cunoştinţa organelor abilitate de lege cu ocrotirea valorilor sociale a căror atingere se doreşte de către persoanele care desfăşoară activităţile ilicite.

Între activităţile de pregătire sau săvârşire a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism se înscriu şi **legăturile care se stabilesc între persoanele care au luat hotărârea de a comite faptele ilicite respective, prin mijloace de comunicare din cele mai diverse:** *telefon, telegraf, poştă, fax, radiotelecomunicaţii etc.*, prin care îşi comunică reciproc diferite informaţii.

Prin aceste mijloace de comunicare, persoanele implicate **îşi exteriorizează hotărârea şi modalităţile în care intenţionează să realizeze hotărârea pre şi infracţională, stabilind obiective şi sarcini ale activităţii lor.**

Chiar şi *după săvârşirea unei infracţiuni* există posibilitatea ca autorii acesteia să comunice între ei, în legătură cu actele consumate, cu activităţile post manifestări ilicite constând în ameninţări la adresa securităţii naţionale şi infracţionale determinate de realizarea, ascunderea sau împărţirea produsului infracţiunii, cu acţiunile ce trebuiesc întreprinse pentru înlăturarea posibilităţii de a fi descoperiţi, pentru zădărnicirea urmăririi penale sau a judecăţii.

Pe de altă parte, atunci când organele abilitate de lege sunt încunoştinţate despre împrejurarea că urmează a se comite o faptă ilicită penală, iar activităţile derulate până în momentul respectiv constituie prin ele însele infracţiune, *se impune surprinderea manifestărilor infracţionale chiar în momentele derulării efective* a acestora, ceea ce presupune *cunoaşterea convorbirilor pe care le poartă persoanele ţintă, în general informaţiile pe care le transmit prin comunicaţii* (de exemplu, în cazul organizării şi realizării flagrantului în cazul infracţiunilor care constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale).

Modalitatea strict tehnică a realizării interceptării convorbirilor telefonice este posibilă prin *mijloacele tehnice aflate în dotarea*:

- *organelor de stat din domeniul securităţii naţionale, deţinerea acestora fiind prevăzută de textele legale* (S.R.I. - art. 40 lit.c din Legea nr. 14/1992; S.I.E. - art. 10 alin. 1 din Legea nr. 1/1998, S.P.P. - art. 26 din Legea nr. 191/1998, D.G.I.A. - art. 13 din Legea nr. 346/2006, M.A.I. – D.G.P.I. – art. 23 din *O.U.G. nr. 30 /2007)*, care au

---

[1291] Cu privire la aspecte teoretice şi practice privind interceptările şi înregistrările audio sau video judiciare în lucrarea amplă M.V.Tudoran, *Teoria şi practica interceptărilor şi înregistrăriloraudio sau video judiciare. Abordare duală actualele şi noile Cod penal şi Cod de procedură penală*, Ed. Universul juridic, Biblioteca Profesioniştilor, Bucureşti, 2012, iar referitor la semnificaţia noţională a termenilor de comunicaţii, comunicări şi convorbiri, a noţiunii de interceptare, referitor la posibila clasificare a operaţiunilor de interceptare recomandăm monografia M.Udroiu, R.Slăvoiu, O.Predescu, *Tehnici speciale de investigare în justiţia penală*, Ed. C.H.Beck, Bucureşti, 2009, p. 10 – 23; privitor la procesul de comunicare – element fundamental al existenţei umane, conţinutul noţiunilor de a înregistra şi a intercepta, sfera noţiunilor de audio video, convorbire comunicare şi ambiental, evoluţia mijloacelor de probă audio video în cadrul sistemului probator este de reţinut lucrarea Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *Înregistrările audio şi audio - video. Mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară*, Ed. C.H.Beck, Bucureşti, 2010.

[1292] Art. 138 alin. 2 din c.p.p.

atribuții în ce privește descoperirea infracțiunilor contra securității naționale și de terorism

- organele judiciare, *deținerea acestora fiind prevăzută de textele legale*, (D.I.I.C.O.T. - art. 142 alin. 2 din c. p. p. și art. 14 din O.U.G. nr. 78/2016[1293]; organele de cercetare penală și lucrătorii specializați din cadrul poliției - art. 142 alin. 2 din c.p.p).

Secțiunea a 3-a
Înregistrarea comunicațiilor electronice.
Mijloacele de probă în care se consemnează operațiunea de înregistrare

[190] În funcție de natura semnalului sonor și vizual pe care îl captează pe *bandă magnetică ori pe suporți magnetici* sau *digitali* (dischetă, CD / DVD, memory - stick etc) ori pe *materiale fotosensibile* sau și una și alta, **înregistrările pot fi audio, video și audio-video sau film ori fotografie,** toate făcând parte din *„categoria generală și cuprinzătoare a mijloacelor materiale de probă a înscrisurilor"*.[1294]

Înregistrările realizate de *reprezentanții autorităților publice* (de exemplu societățile publice de radio și televiziune) reprezintă ***înregistrări oficiale***, în categoria cărora sunt cuprinse și acelea efectuate într-un **cadru judiciar și/sau cu autorizările cerute de lege** (*înregistrările audio-video, filmările și fotografierile autorizate de magistratul competent*[1295] *ori cele realizate de organele judiciare cu prilejul cercetării la fața locului,*[1296] *percheziției,*[1297] *fotografierea suspectului sau ale altor persoane*[1298] *etc., în scopul fixării rezultatelor activității întreprinse*) sau ***înregistrări private***, atunci când sunt efectuate de amatori ori profesioniști (*reporteri, detectivi particulari, agenți ai societăților de pază și protecție, cu prilejul supravegherii electronice de la unele societăți comerciale etc.*) în scop privat.

Înregistrările oficiale parvin într-o investigație penală, fie că reprezintă *rezultatul demersului investigativ* al organelor judiciare și/sau altor organe răspunzătoare cu aplicarea legii penale, între care și cele din domeniul securității naționale, *fie sunt ridicate de la autoritățile publice* care le-au realizat în procesul activități derulate, în baza temeiurilor legale prevăzute de codul de procedură penală.[1299]

Înregistrările private pot ajunge obiect al unei investigații penale, fie că sunt depuse de către persoane interesate (*denunțătorii, de pildă*) fiind rezultatul activității proprii ori urmare a consilierii oferite de altcineva (*de exemplu, avocat*) în scopul de a demonstra

---

[1293] Art. 14 din O.U.G. nr. 78/2016.

Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism este autorizată să dețină și să folosească mijloace adecvate pentru obținerea, verificarea, prelucrarea, stocarea și descoperirea informațiilor privitoare la infracțiunile date în competența sa, în condițiile legii. Orice date și informații ce excedează competenței direcției se transmit autorităților abilitate prin lege.

[1294] I.Gh. Gorgăneanu, *Noi reglementări privind perfecționarea legislației procesuale penale*, în R.D.P. nr. 2/1996, p. 34.

[1295] Art. 138 alin. 1 lit. c și d din c.p.p.

[1296] Art.195 alin.2 din c.p.p..

[1297] Art.159 alin. 20 din c.p.p.

[1298] Art. 196 din c.p.p.

[1299] Așa cum, de exemplu, s-a provocat în cazul *„mineriadelor"* din septembrie 1991 (decizia penală nr. 486/1999 a Curții Supreme de Justiție, secția penală, nepublicată) și din anul 1999, de la Costești și Stoenești (Raport de constatare tehnico-științifică nr. 247031/1999 al I.G.P. – Institutul de Criminalistică – nepublicat), când organele judiciare au ridicat de la Societatea Română de Televiziune, video-casetelor înregistrate de reporterii instituției.

anchetatorilor o anume stare de fapt, fie că sunt descoperite şi ridicate de organele judiciare cu ocazia desfăşurării unor activităţi de urmărire penală (*cum ar fi, percheziţia*) sau ridicate de la persoanele fizice ori juridice care le deţin, întrucât sunt necesare şi relevante unei cauze penale (*spre exemplu, videocaseta realizată de sistemul propriu de supraveghere electronică, reprezentând imagini de la intrare într-o locaţie unde sunt depozitate materiale conţinând informaţii clasificate, dintr-o încăpere oarecare, dintr-o societate bancară ş.a.m.d.*).

Din mai multe puncte de vedere, între *înregistrările oficiale sau private* şi *înscrisurile caracterizate ori necaracterizate*[1300] există *similitudini în ce priveşte regimul juridic* şi din această perspectivă există diferite categorii de înregistrări:

- care, prin conţinutul lor, evidenţiază elemente utile constatării existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni, identificării persoanei care a săvârşit-o, cunoaşterii împrejurărilor relevante pentru elucidarea faptei a cărei săvârşire este în legătură cu un fapt preexistent (*exemplu: înregistrarea unor evenimente de familie, aniversări oficiale, manifestări culturale, şedinţele unui consiliu de administraţie, filmările ori fotografierile realizate de cineaşti amatori etc.*);
- înregistrări care conţin informaţii sau declaraţii extrajudiciare cu privire la săvârşirea unei infracţiuni (*de pildă, autoînregistrarea audio-video, pe aparatul personal, realizată de autorul unei infracţiuni contra securităţii naţionale cu scopul de a dovedi unor terţi acţiunile sale*);[1301]
- înregistrări care poartă urmele faptei comise, cele utilizate la săvârşirea infracţiunii sau care constituie produsul acesteia (*în această categorie intră înregistrările obţinute ca urmare a interceptării comunicaţiilor autorizate de magistratul competent, materialul fotosensibil ori suportul magnetic sau digital pe care s-a realizat înregistrarea şi aparatele sau dispozitivele cu care s-au efectuat ş.a.*).[1302]

Atunci când interesele investigaţiei întreprinse o cer şi când sunt contestate ori la cererea utilă, concludentă şi pertinentă a părţilor dintr-un proces penal, oricare dintre categoriile de înregistrări susenumerate sunt susceptibile de a fi examinate ştiinţific printr-o *constatare tehnico-ştiinţifică sau expertiză de specialitate dispusă de organul judiciar.*[1303]

[191] Rezultatul activităţilor de supraveghere tehnică, ca procedee probatorii care utilizează metode speciale de supraveghere, se materializează în următoarele **mijloace şi mijloace materiale de probă** (art. 97 alin. 2 lit. e din c.p.p.):

- *procese verbale de consemnare a activităţilor de supraveghere tehnică* (art. 143 alin. 1 din c.p.p.);
- *procesul verbal de redare al convorbirilor, comunicărilor sau conversaţiilor interceptate şi înregistrate* (art. 143 alin. 4 din c.p.p.);
- *mijloace materiale de probă, respectiv obiectele care conţin sau poartă o urmă a faptei săvârşite* (art. 197 alin. 1 din c.p.p.), adică mediul de stocare a informaţiilor obţinute ca urmare a interceptării, fotografierii ori filmării (*ce poate fi un aparat de fotografiat, de filmat sau un echipament informatic şi de comunicaţii cu memorie*

[1300] A se vedea în acest sens, R.M. Stănoiu, *Înscrisurile*, în lucrarea colectivă sub coordonarea lui V. Dongoroz, *Explicaţii teoretice ale codului de procedură penală român*, partea generală, vol.I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1975, p. 214.

[1301] Cum a fost situaţia în dosarul nr. 77 /D /P/2005 al D.I.I.C.O.T. - Serviciul Teritorial Timişoara (dosar nr 7459/59/2006, al Curţii de Apel Timişoara, sent. Pen. nr. 166 PI).

[1302] Sub aspectul clasificării categoriilor de înregistrare, a se vedea şi Aug. Lazăr, *Înregistrările audio sau video prezentate de părţi, mijloc de probă în procesul penal*, în *Dreptul* nr. 7/2003, p. 153 şi urm.

[1303] D.I. Cristescu, *Investigarea criminalistică a infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism*, Ed. Solness, Timişoara, 2004, p. 588 – 589.

internă, mai mult sau mai puțin sofisticat, cu capacitate de memorie și de stocare diferită, magnetic sau digital și pe care se menține o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp respectiva informație), suportul fizic – analogic sau digital – de memorie externă pe care este transferată/duplicată/copiată informația interceptată sau fotografiată ori filmată;

- *fotografii ori filme* (art. 97 alin. 2 lit. e din c.p.p.).[1304]

Prevederile legale din c.p.p. reglementează *condițiile de formă și de fond ale operațiunii interceptării comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanță,*[1305] ca una dintre metodele speciale de supraveghere sau cercetare, în capitolul IV, intitulat „*Metode speciale de supraveghere sau cercetare*" al Titlului IV al Părții Generale a Codului, în articolele 138 – 146, alături de o altă metodă specială, respectiv *supravegherea video, audio sau prin fotografiere.*[1306]

[192] Codul de procedură penală în vigoare a instituit clar și distinct **metoda specială de supraveghere** constând în *supravegherea video, audio sau prin fotografiere*, care înseamnă *fotografierea persoanelor, observarea sau înregistrarea conversațiilor, mișcărilor ori ale altor activități ale acestora,*[1307] în timp ce în *vechea reglementare* procedural și procesual penală se făcea referire la *înregistrările ambientale*[1308] și *înregistrările de imagini,*[1309] activități cărora li se conferea același regim juridic ca tuturor interceptărilor și înregistrărilor audio video.

Se relevă o imbunătățire evidentă a textului legal care permite *supravegherea prin filmări și fotografieri, cu sau fără înregistrări audio,* în condițiile prevăzute de lege, ca procedeu *probator de sine stătător*, consacrat procedural și procesual penal, în acest fel eliminându-se și curmându-se discuțiile teoretice iscate în literatura de specialitate cu privire la dispunerea și punerea în executare a acestei metode speciale de supraveghere izvorâte din activitatea practică, derulată, în special, de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale, dar și a investigatorilor și filorilor din cadrul organelor de poliție, anterior începerii urmăririi penale, eventual în cadrul actelor premergătoare începerii urmăririi penale, în care era folosit ca *procedeu informativ – investigativ.*[1310]

Considerăm important să precizăm că *activitatea de supraveghere video, audio sau prin fotografiere*, ca operațiune strict tehnică, este realizată de persoane fizice, desemnate de

---

[1304] În textul legii nu este menționat alături de fotografii și **filmul,** însă apreciem că acesta intră în categoria largă de mijloace materiale de probă, sintagmă menționată în finalul prevederilor art. 97 alin. 2 lit. e din c.p.p., iar filmul îndeplinește toate elementele menționate de art. 197 alin. 1 atunci când sunt definite mijloacele de probă.

[1305] Prin **interceptarea comunicațiilor ori a oricărui alt tip de comunicare** se înțelege interceptarea, accesul, monitorizarea, colectarea sau înregistrarea comunicărilor efectuate prin telefon, sistem informatic sau prin orice alt mijloc de comunicare (art. 138 alin. 2 din c.p.p.).

[1306] Art. 138 alin. 1 lit. c din c.p.p.

[1307] Art. 138 alin. 6 din c.p.p.

[1308] Art. 91^4 din vechiul c. p. p.

[1309] Art. 91^5 din vechiul c. p. p.

[1310] A se vedea D.I.Cristescu, *Investigarea criminalistică a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism, Ed. Solness, Timișoara*, 2004, p. 162 – 164, 188 – 192; D.I. Cristescu, *Interceptarea comunicațiilor, înregistrările audio video, filmările și fotografierile – procedee probatorii în procesul penal român,* revista *Pro Lege*, editată de Ministerul Public, nr. 2/2001, p.36; Gh. Mateuț, *Sinteză a discuțiilor purtate în literatura de specialitate în materia actelor premergătoare necesare începerii urmăririi penale*, revista *Dreptul* nr.12/1997, p.53; C.–L. Popescu, Înregistrările audio video, revista *Pro Lege*, editată de Ministerul Public, nr. 3/2001, p. 17; M. Udroiu, R.Slăvoiu, O. Predescu, *Tehnici speciale de investigare în justiția penală*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 60 - 69 ; Mihai Viorel Tudoran, în *Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare*, Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniștilor, București, 2012, p. 38 - 44, 109, 161, 173 – 174, 327 – 334.

către procuror, - fie organe de cercetare penală, fie lucrători specializaţi din cadrul poliţiei (*investigatori sau filori*) -, în mod mai mult sau mai puţin *asociat cu* activităţile ce se circumscriu metodelor şi mijloacelor specifice organelor de investigaţie sau de informaţii, abilitate cu aplicare a legii: ***observarea (supravegherea statică), supravegherea dinamică şi urmărirea operativă (filaj) şi pânda operativă.***[1311]

Cu alte cuvinte, ceea ce este perceput *propriis sensibus* de către lucrătorii specializaţi din cadrul poliţiei, se înregistrează cu aparatură şi echipamente tehnice cu prilejul unei operaţiuni de supraveghere tehnică, constând în supravegherea video, audio sau prin fotografiere – analogică sau digitală.

Apreciem că toate aceste activităţi *se încorporează în ceea ce legiuitorul a înţeles prin supraveghere tehnică video, audio sau prin fotografiere*, pentru că fiecare activitate secvenţială din ansamblul respectivei supravegheri, cu predilecţie ceea ce se numeşte *„moment operativ"* se fotografiază, iar în cazul filmării *sunt surprinse toate evenimentele sonore, acustice şi vizuale* spre care este focalizat obiectivul aparatului de filmat ori de înregistrare video, astfel că se realizează operaţiunea de supraveghere, în înţelesul şi cu semnificaţia conferită de legiuitor.

Conform prevederilor codului civil, sub rezerva aplicării dispoziţiilor art. 75 din codul civil, *„pot fi considerate ca atingeri aduse vieţii private, **ţinerea vieţii private, sub observaţie, prin orice mijloace în afară de cazurile prevăzute expres de lege***".[1312]

Prin menţionarea expresă a existenţei şi posibilităţii utilizării metodei speciale de supraveghere, constând în supravegherea video, audio sau prin fotografiere ori filmare, în condiţiile stipulate de prevederile legale, în c.p.p, este acoperită condiţia prevăzută de art. 75 alin. 1 din codul civil, conform căreia nu constituie o încălcare a drepturilor prevăzute de lege sau de convenţiile şi pactele internaţionale privitoare la drepturile omului la care România este parte, astfel că **devine posibilă şi legală**, atunci când sunt respectate prevederile c.p.p, *ţinerea vieţii private, sub observaţie, prin orice mijloace,* între care şi cele susarătate, asociate cu fotografii, filmări şi înregistrări audio - video.

În sfârşit, dar nu în ultimul rând, *fiecare dintre activităţile de supraveghere video, audio sau prin fotografiere ori filmare* se menţionează într-un **proces verbal, în care sunt consemnate rezultatele activităţilor efectuate care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor, datele de identificare ale suportului care conţine rezultatul activităţilor de supraveghere tehnică, numele persoanelor la care se referă, dacă sunt cunoscute, sau alte date de identificare, precum şi, după caz, data şi ora la care a început activitatea de supraveghere şi data şi ora la care s-a încheiat.**[1313]

La procesul verbal se ataşează, în plic sigilat, o **copie a suportului** care conţine rezultatul activităţilor de supraveghere tehnică.[1314]

[193] În procedeul probator al *supravegherii video, audio sau prin fotografiere* **este încorporată şi** operaţiunea de *înregistrare ambientală sau în mediul ambiental, precum şi*

[1311] A se vedea supra, capit. III, secţiunea a 4-a, subsecţiunea F, paragr. 89 – 90, 92.
[1312] Art. 74 lit. e din codul civil.
[1313] Art. 143 alin. 1 din c.p.p.
[1314] Art. 143 alin. 2, prima ipoteză, din c.p.p.

situația faptică a montării unor mijloace tehnice destinate înregistrării audio – video pe corpul unei persoane care intră în relaționare cu una sau mai multe alte persoane.

În legătură cu această operațiune, exprimăm fără nici un fel de reținere, **obligația care incumbă organelor judiciare** constând în existența unor *proceduri operaționale standardizate*, care să conțină *reguli și norme de bune practici în instituția respectivă* , privind atât datele tehnice ale aparatului utilizat, condițiile de folosire ale aparatului, instructajul care se face persoanei căreia i se montează pe corp, precum și conduita acesteia pe parcursul perioadei din momentul în care i s–a înmânat aparatul și până îl restituie.

Cu prilejul *certificării pentru autenticitate de către procuror a procesului verbal de redare a convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor interceptate și înregistrate*, precum și în situația verificării tehnice efectuate în ce privește aparatura sau echipamentul folosit pentru interceptarea ambientală în mediul ambiental, pe calea unei constatări tehnico – științifice sau expertize judiciare tehnice/criminalistice în condițiile existenței unei **Proceduri Operaționale Standardizate,** *se poate stabili corectitudinea și integralitatea înregistrărilor și fiabilitatea aparaturii folosite prin simpla confruntare a regulilor și normelor de bune practici instaurate cu mențiunile din procesele verbale și cu examinarea fizică a echipamentelor.*

[194] Referitor la *punerea în executare a mandatului de supraveghere tehnică*, în actuala reglementare sunt indicate ca fiind abilitate să realizeze această activitate: *procurorul, organul de cercetare penală și lucrători specializați din cadrul poliției.*

Potrivit prevederilor legale[1315] **în vederea desfășurării activităților prevăzute de art. 142 alin. (1) din Codul de procedură penală**, în cadrul Ministerului Public pot funcționa, prin detașare, **ofițeri sau agenți de poliție judiciară**, sub directa conducere și controlul nemijlocit al procurorilor, în limita posturilor aprobate potrivit legii, care pe durata detașării nu pot primi de la organele ierarhic superioare nicio însărcinare și pentru care dispozițiile procurorilor sunt obligatorii, iar actele întocmite de aceștia din dispoziția scrisă a procurorului sunt efectuate în numele acestuia.

[1315] Art. 66[1] din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară. (2) Detașarea ofițerilor și agenților de poliție judiciară se dispune, la solicitarea procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, de către ministrul afacerilor interne, pe o perioadă de cel mult 3 ani, cu posibilitatea prelungirii din 3 în 3 ani, cu acordul acestora.(3) Numirea în funcții a ofițerilor și agenților de poliție judiciară prevăzuți la alin. (1) se face prin ordin al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.(4) Încetarea detașării ofițerilor și a agenților de poliție judiciară se poate dispune înaintea perioadei prevăzute la alin. (2) prin ordin motivat al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. (7) Ofițerii și agenții de poliție judiciară prevăzuți la alin. (1) au drepturile și obligațiile prevăzute de lege pentru ofițerii de poliție și agenții de poliție, cu excepțiile prevăzute în prezenta lege, și beneficiază, în mod corespunzător, de drepturile prevăzute la art. 11 și 23 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 27/2006 privind salarizarea și alte drepturi ale judecătorilor, procurorilor și altor categorii de personal din sistemul justiției, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 45/2007, cu modificările și completările ulterioare. (8) Ofițerii și agenții de poliție judiciară detașați în condițiile alin. (1) își păstrează salarizarea avută la data detașării.(9) Atribuțiile prevăzute de lege pentru ministrul afacerilor interne privind drepturile și răspunderile ce revin ofițerilor și agenților de poliție judiciară detașați se exercită de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Atribuțiile privind acordarea gradelor profesionale pentru ofițerii și agenții de poliție judiciară detașați se exercită de ministrul afacerilor interne, la propunerea procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.(10) Dispozițiile art. 6 din Legea nr. 364/2004 privind organizarea și funcționarea poliției judiciare, republicată, cu modificările ulterioare, se aplică în mod corespunzător în raport cu activitatea ofițerilor și agenților de poliție judiciară. (11) Pentru ofițerii și agenții de poliție judiciară detașați în cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism și Direcției Naționale Anticorupție sunt aplicabile dispozițiile prevăzute în legile speciale aplicabile acestora.

În mod similar sunt şi prevederile referitoare la **ofiţeri sau agenţi de poliţie judiciară detaşaţi în cadrul D.I.I.C.O.T.**[1316]

Ambele prevederi legale se coroborează cu prevederile privind organizarea şi funcţionarea poliţiei judiciare.[1317]

Atunci când organele judiciare desfăşoară proces investigativ penal (urmărire penală) în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale, prevăzute în titlul X din Codul penal şi infracţiunilor de terorism, din dispoziţia acestora, **punerea în aplicare a mandatelor de supraveghere tehnică se poate realiza şi este consult a se proceda astfel, de către**

[1316] Art. 7 din O.U.G. nr. 78/2016

(1) **În vederea desfăşurării activităţilor prevăzute la art. 142 alin. (1) din Codul de procedură penală**, în cadrul D.I.I.C.O.T. funcţionează, prin detaşare, ofiţeri sau agenţi de poliţie judiciară, sub directa conducere şi controlul nemijlocit al procurorilor direcţiei, în limita posturilor prevăzute de lege.

(2) Detaşarea ofiţerilor şi agenţilor de poliţie judiciară se dispune la solicitarea procurorului - şef al D.I.I.C.O.T. de către ministrul afacerilor interne, pe o perioadă de 6 ani, cu posibilitatea prelungirii din 3 în 3 ani, cu acordul acestora.

(3) Numirea în funcţii a ofiţerilor şi agenţilor de poliţie judiciară prevăzuţi la alin. (1) se face prin ordin al procurorului- şef al D.I.I.C.O.T..

(4) Încetarea detaşării ofiţerilor şi a agenţilor de poliţie judiciară în cadrul direcţiei se poate dispune înaintea perioadei prevăzute la alin. (2) prin ordin motivat al procurorului - şef al D.I.I.C.O.T.

(5) Pe durata detaşării ofiţerii şi agenţii de poliţie judiciară nu pot primi de la organele ierarhic superioare nicio însărcinare.

(6) Dispoziţiile procurorilor din cadrul D.I.I.C.O.T. sunt obligatorii pentru ofiţerii şi agenţii de poliţie judiciară prevăzuţi la alin. (1), precum şi cei prevăzuţi la art. 6 alin. (1). Actele întocmite de aceştia din dispoziţia scrisă a procurorului sunt efectuate în numele acestuia.

(7) Ofiţerii şi agenţii de poliţie judiciară prevăzuţi la alin. (1) au drepturile şi obligaţiile prevăzute de lege pentru ofiţerii de poliţie şi agenţii de poliţie, cu excepţiile prevăzute în prezenta ordonanţă de urgenţă, şi beneficiază, în mod corespunzător, de drepturile prevăzute la art. 11 şi 23 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 27/2006 privind salarizarea şi alte drepturi ale judecătorilor, procurorilor şi altor categorii de personal din sistemul justiţiei, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 45/2007, cu modificările şi completările ulterioare.

(8) Atribuţiile prevăzute de lege pentru ministrul afacerilor interne privind drepturile şi răspunderile ce revin ofiţerilor şi agenţilor de poliţie judiciară detaşaţi se exercită de procurorul - şef al D.I.I.C.O.T.

(9) Salarizarea ofiţerilor şi agenţilor de poliţie judiciară prevăzuţi la alin. (1) se realizează potrivit dispoziţiilor legale aplicabile ofiţerilor şi agenţilor de poliţie judiciară din cadrul D.N.A..

(10) Atribuţiile privind acordarea gradelor profesionale pentru ofiţerii şi agenţii de poliţie judiciară detaşaţi se exercită de ministrul afacerilor interne, la propunerea procurorului - şef al D.I.I.C.O.T..

(11) Procurorul - şef al D.I.I.C.O.T. evaluează anual activitatea ofiţerilor şi agenţilor de poliţie judiciară detaşaţi în cadrul direcţiei.

(12) Dispoziţiile art. 6 din Legea nr. 364/2004 privind organizarea şi funcţionarea poliţiei judiciare, republicată, cu modificările ulterioare, se aplică în mod corespunzător în raport cu activitatea ofiţerilor şi agenţilor de poliţie judiciară prevăzuţi la alin. (1).

[1317] Art. 8 din Legea nr. 364/2004 (1) Organele de cercetare ale poliţiei judiciare îşi desfăşoară activitatea sub conducerea, supravegherea şi controlul procurorului, fiind obligate să ducă la îndeplinire dispoziţiile acestuia. (2) Şefii ierarhici pot da poliţiştilor care fac parte din poliţia judiciară dispoziţii şi îndrumări în efectuarea activităţilor de constatare a infracţiunilor şi de strângere a datelor în vederea identificării autorilor infracţiunilor şi începerii urmăririi penale (3) Organele ierarhic superioare ale poliţiştilor care fac parte din poliţia judiciară nu pot să dea îndrumări sau dispoziţii privind cercetarea penală, procurorul fiind singurul competent în acest sens.

Art. 9 din Legea nr. 364/2004 (1) Lucrătorii de poliţie judiciară din structurile teritoriale îşi îndeplinesc atribuţiile, în mod nemijlocit, sub autoritatea şi controlul prim-procurorilor parchetelor de pe lângă judecătorii şi tribunale, corespunzător arondării acestora. (2) Procurorii generali ai parchetelor de pe lângă curţile de apel îşi exercită autoritatea şi controlul nemijlocit asupra lucrătorilor de poliţie judiciară din circumscripţia curţii de apel. (3) Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie îşi exercită autoritatea şi controlul direct sau prin procurori desemnaţi asupra organelor de poliţie judiciară din întregul teritoriu.

Art. 10 din Legea nr. 364/2004 Lucrătorilor poliţiei judiciare li se aplică prevederile Statutului poliţistului şi ale celorlalte acte normative în vigoare care reglementează activitatea structurilor din care fac parte.

organele de cercetare penală speciale **pentru efectuarea actelor de urmărire penală, inclusiv cele care constau în activităţile de supraveghere tehnică.**[1318]

În actuala reglementare, pentru relaţia cu furnizorii de comunicaţii electronice destinate publicului, **Centrul Naţional de Interceptare a Comunicaţiilor din cadrul S.R.I.** este desemnat cu rolul de a obţine, prelucra şi stoca informaţii în domeniul securităţii naţionale.

La cererea organelor de urmărire penală, Centrul asigură accesul nemijlocit şi independent al acestora la sistemele tehnice în scopul executării supravegherii tehnice prevăzute la art. 138 alin. (1) lit. a) din c.p.p.

Verificarea modului de punere în aplicare în cadrul Centrului Naţional de Interceptare a Comunicaţiilor a executării acestor supravegheri tehnice se realizează potrivit art. 30^1 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările şi completările ulterioare.[1319]

Condiţiile concrete de acces la sistemele tehnice al organelor judiciare se stabilesc prin protocoale de cooperare încheiate de S.R.I. cu Ministerul Public, Ministerul Afacerilor Interne, precum şi cu alte instituţii în cadrul cărora îşi desfăşoară activitatea, în condiţiile art. 57 alin. (2) din Codul de procedură penală, organe de cercetare penală speciale.[1320]

În sensul celor de mai sus, s–a dat o eficienţă sporită şi un alt cadru de reglementare, prevederilor art. 12 alin. 2 din Legea nr. 14/1992, conform cărora, la solicitarea organelor judiciare competente, cadre anume desemnate din Serviciul Român de Informaţii pot acorda sprijin la realizarea unor activităţi de cercetare penală pentru infracţiuni privind securitatea naţională, în sensul că, prin excepţie de la prevederile art. 13 ipoteza tip din Legea nr. 14/1992[1321], **organele Serviciului Român de Informaţii pot fi desemnate organe de cercetare penală speciale conform art. 55 alin. (5) şi (6) din Codul de procedură penală pentru punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică, conform prevederilor art. 57 alin. (2) teza finală din Codul de procedură penală.**[1322]

[1318] Art. I din O.U.G. nr. 6/2016

Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările şi completările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează:

1. La articolul 57, alineatul (2) se modifică şi va avea următorul cuprins:

„2) Organele de cercetare penală speciale efectuează acte de urmărire penală numai în condiţiile art. 55 alin. (5) şi (6), corespunzător specializării structurii din care fac parte, în cazul săvârşirii infracţiunilor de către militari sau în cazul săvârşirii infracţiunilor de corupţie şi de serviciu prevăzute de Codul penal săvârşite de către personalul navigant al marinei civile, dacă fapta a pus sau a putut pune în pericol siguranţa navei sau navigaţiei ori a personalului. **De asemenea, organele de cercetare penală speciale pot efectua, în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale prevăzute în titlul X din Codul penal şi infracţiunilor de terorism, din dispoziţia procurorului, punerea în aplicare a mandatelor de supraveghere tehnică.**"

[1319] Art. 30^1 din Legea nr. 304/2004

(1) **Semestrial sau ori de câte ori este nevoie**, preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sau unul dintre judecătorii anume desemnaţi de către acesta **verifică modul de punere în aplicare** în cadrul Centrului Naţional de Interceptare a Comunicaţiilor prevăzut de art. 8 alin. 2 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii, cu modificările şi completările ulterioare, **a supravegherilor tehnice realizate de organele de urmărire penală.**

(2) Verificarea prevăzută la alin. (1) se face în condiţiile prevăzute prin Regulamentul privind organizarea şi funcţionarea administrativă a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

[1320] Art. 8 alin. 2 din Legea nr. 14/1992.

[1321] Art. 13 din Legea nr. 14/1992 **(ipoteza tip)** Organele Serviciului Român de Informaţii nu pot efectua acte de cercetare penală, nu pot lua măsura reţinerii sau arestării preventive şi nici dispune de spaţii proprii de arest.

[1322] Art. 13 din Legea nr. 14/1992 **(ipoteza excepţie)** Prin excepţie, organele Serviciului Român de Informaţii pot fi desemnate organe de cercetare penală speciale conform art. 55 alin. (5) şi (6) din Codul de procedură penală pentru punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică, conform prevederilor art. 57 alin. (2) teza finală din Codul de procedură penală.

Modificările legislative aduse prin O.U.G. nr. 6/2016 se referă, în mod expres, și la punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică ,[1323] astfel că C.N.I.C. poate deveni util și chiar este recomandat, în instrumentarea cauzelor penale având ca obiect infracțiunile contra securității naționale și de terorism, ceea ce constituie o **extensiune legală procedural penală,** de la rolul exclusiv al acestui organism doar în materia interceptării și înregistrării comunicațiilor electronice efectuate în baza autorizării magistratului competent, în temeiul prevederilor Legii nr. 51/1991, cu natură juridică administrativă, deci extraprocesual penal, situație la care se ajunsese prin Decizia C.C.R. nr. 51 din 16.02.2016.

Condiția, obligatoriu de îndeplinit, pentru organele, exceptând procurorul, care realizează punerea în executare a mandatului de supraveghere tehnică constau în aceea de a exista o *dispoziție a procurorului* prin care să fie însărcinate și abilitate pentru această activitate.

[195] Între îmbunătățirile care au fost aduse prin prevederile c. p. p., în materie, sunt și acelea ce se referă la *„posibilitatea"*[1324] și nicidecum obligația, care incumbă persoanelor – *subiecți oficiali sau ocazionali* – implicate în ***lanțul de custodie în ceea ce privește probele analogice sau digitale***, respectiv datele rezultate din activitățile de supraveghere tehnică,[1325] **de a utiliza semnătura electronică extinsă,**[1326] ceea ce însă nu este suficient pentru a asigura certitudinea acurateței, autenticității și originalității interceptărilor și înregistrărilor prezentate, fie în formă scrisă, după ce s-a procedat la redare, fie pe suportul fizic de memorie externă, suspectului sau inculpatului, în condițiile prevederilor art. 145 din c.p.p.[1327]

[1323] Art. 57 Competența organelor de cercetare penală

(1) Organele de cercetare penală ale poliției judiciare efectuează urmărirea penală pentru orice infracțiune care nu este dată, prin lege, în competența organelor de cercetare penală speciale sau procurorului, precum și în alte cazuri prevăzute de lege.

(2) **Organele de cercetare penală speciale** efectuează acte de urmărire penală numai în condițiile art. 55 alin. (5) și (6), corespunzător specializării structurii din care fac parte, în cazul săvârșirii infracțiunilor de către militari sau în cazul săvârșirii infracțiunilor de corupție și de serviciu prevăzute de Codul penal săvârșite de către personalul navigant al marinei civile, dacă fapta a pus sau a putut pune în pericol siguranța navei sau navigației ori a personalului. **De asemenea, organele de cercetare penală speciale pot efectua, în cazul infracțiunilor contra securității naționale prevăzute în titlul X din Codul penal și infracțiunilor de terorism, din dispoziția procurorului, punerea în aplicare a mandatelor de supraveghere tehnică.**

[1324] Adică poate, dar nu este obligatoriu, de a asigura semnarea electronică a datelor rezultate din supravegherea tehnică, să semneze datele transmise și să verifice integritatea datelor primite, utilizând o semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat și care permite identificarea neambiguă a persoanei autorizate.

[1325] Adică orice persoană autorizată care realizează activități de supraveghere tehnică, care transmite ori care primește date rezultate din activitățile de supraveghere tehnică.

[1326] **Art. 4 pct. 4 din Legea nr. 455 / 2001:**

Semnatura electronica extinsă reprezintă acea semnatură electronică care îndeplinește cumulativ următoarele condiții:

a) este legată în mod unic de semnatar;

b) asigura identificarea semnatarului;

c) este creata prin mijloace controlate exclusiv de semnatar;

d) este legată de datele în forma electronica, la care se raportează în asa fel încât orice modificare ulterioara a acestora este identificabila;

[1327] În legătură cu acest aspect s-au formulat opinii bine conturate, cum ar fi cea menționată în articolul „EXCLUSIV - INEC este un pericol public pentru că autentifică falsuri si colaje realizate de DNA! În premiera, prezentăm schema de interceptare telefonică!" , din data de 30 ianuarie 2011 07:55, scris de Adina A. Stancu - R. Savaliuc , apărut în publicația Lumea Justiției, la rubrica Institutii - Inec-inm: **„Deoarece toate suporturile actuale sunt digitale/electronice, legislația română (Legea semnăturii electronice nr. 455/2001, Legea mărcii temporale, nr. 451/2004 și Legea arhivei electronice, nr. 135/2007) impuneau încă din anul 2001, pentru documentele in format digital/electronic, existența semnăturii electronice, iar dacă fișierul nu poartă o semnatură electronică, se poate construi, cu cuvintele persoanei țintă, cu vorbele acesteia, orice dialog dorește cineva!... Așa numita semnatură electronică poate avea valabilitate doar pentru semnalele ÎNREGISTRATE, care pot fi substanțial diferite de cele INTERCEPTATE. În multe situații este suficientă doar o întrerupere a canalului oferit de SRI pentru ca pasaje relevante din convorbiri să lipsească sau o injectare de semnal din partea SRI care să nu corespundă dialogului original."**

În ceea ce privește *persoanele care sunt chemate să dea concurs tehnic* la executarea măsurilor de supraveghere, acestea au obligația să păstreze secretul operațiunii efectuate, sub sancțiunea legii penale,[1328] obligație ce exista și în vechea reglementare[1329].

Referitor la ***suportul***[1330] pe care se află stocate datele informatice privind interceptarea și înregistrarea comunicațiilor ori a oricărui alt tip de comunicare, procurorul sau organul de cercetare penală *(care întocmește un proces verbal pentru fiecare activitate de supraveghere tehnică*), este obligat să consemneze rezultatele activităților efectuate care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor, ***datele de identificare ale suportului care conține rezultatul activităților de supraveghere tehnică, numele persoanelor la care se referă, dacă sunt cunoscute, sau alte date de identificare, precum și, după caz, data și ora la care a început activitatea de supraveghere și data și ora la care s-a încheiat.***[1331]

O copie a suportului care conține rezultatul activităților de supraveghere tehnică se atașează la procesul verbal întocmit, de către procuror sau organul de cercetare penală, delegat în acest sens, pentru fiecare activitate de supraveghere tehnică.[1332]

Suportul sau o copie certificată a acestuia se păstrează la sediul parchetului, în locuri speciale, în plic sigilat și va fi pus la dispoziția instanței, la solicitarea acesteia.[1333]

După sesizarea instanței, copia suportului care conține activitățile de supraveghere tehnică și copii de pe procesele verbale se păstrează la grefa instanței, în locuri speciale, în plic sigilat, la dispoziția exclusivă a judecătorului sau completului învestit cu soluționarea cauzei.[1334]

Lanțul (filiera) parcurs/ă de o comunicație sau orice tip de comunicare interceptată și înregistrată, potrivit prevederilor legale, se înfățișează după cum urmează:

I. Subiectul supravegherii tehnice (*emițătorul comunicației, creatorul și autorul probei*);

II. instituția (organul) care deține echipamentul de interceptare și înregistrare (*locul și persoana autorizată care realizează supravegherea tehnică*), unde și pe care se imprimă inițial comunicația sau orice tip de comunicare (**proba digitală originală**);

III. subiectul care transferă (transmite) comunicația sau orice tip de comunicare de pe echipamentul de interceptare și înregistrare pe suportul de memorie externă (**proba digitală duplicat, *clonă* sau *bit – stream***);

IV. subiectul care primește comunicația sau orice tip de comunicare transmisă (**subiectul procesual oficial, adică procurorul**);

V. subiectul care efectuează copii ale suportului de memorie externă (**proba digitală copie**);

VI. proba digitală (**duplicat sau copie, după caz**) depusă la dosarul cauzei și care este atașată procesului verbal de redare a înregistrării comunicațiilor sau orice tip de comunicare;

[1328] Art. 142 alin. 3 din NCPP.

[1329] Art. 91[2] alin. 1, teza finală din VCPP.

[1330] **Suport fizic** este orice obiect care poate stoca date sau informații și / sau prin intermediul căruia pot fi transferate date sau informații.

Clasificarea suporturilor:

După procedeul tehnic de asociere a datelor cu suportul:

- Suporturi magnetice, optice sau alte tipuri.

Funcție de natura datelor care pot fi stocate sau transferate:

- Suporturi analogice sau suporturi digitale.

[1331] Art. 143 alin. 1 din c.p.p.

[1332] Art. 143 alin. 2, ipoteza I din c.p.p.

[1333] Art. 143 alin. 2, ipoteza a II – a din c.p.p.

[1334] Art. 143 alin. 2, ipoteza a III – a din c.p.p.

VII. proba digitală copie care urmează dosarul cauzei la **instanța de judecată**;
VIII. **inculpat**;
IX. **specialist ori expert judiciar**.

Cele expuse supra pot fi ilustrate schematic, după cum urmează:

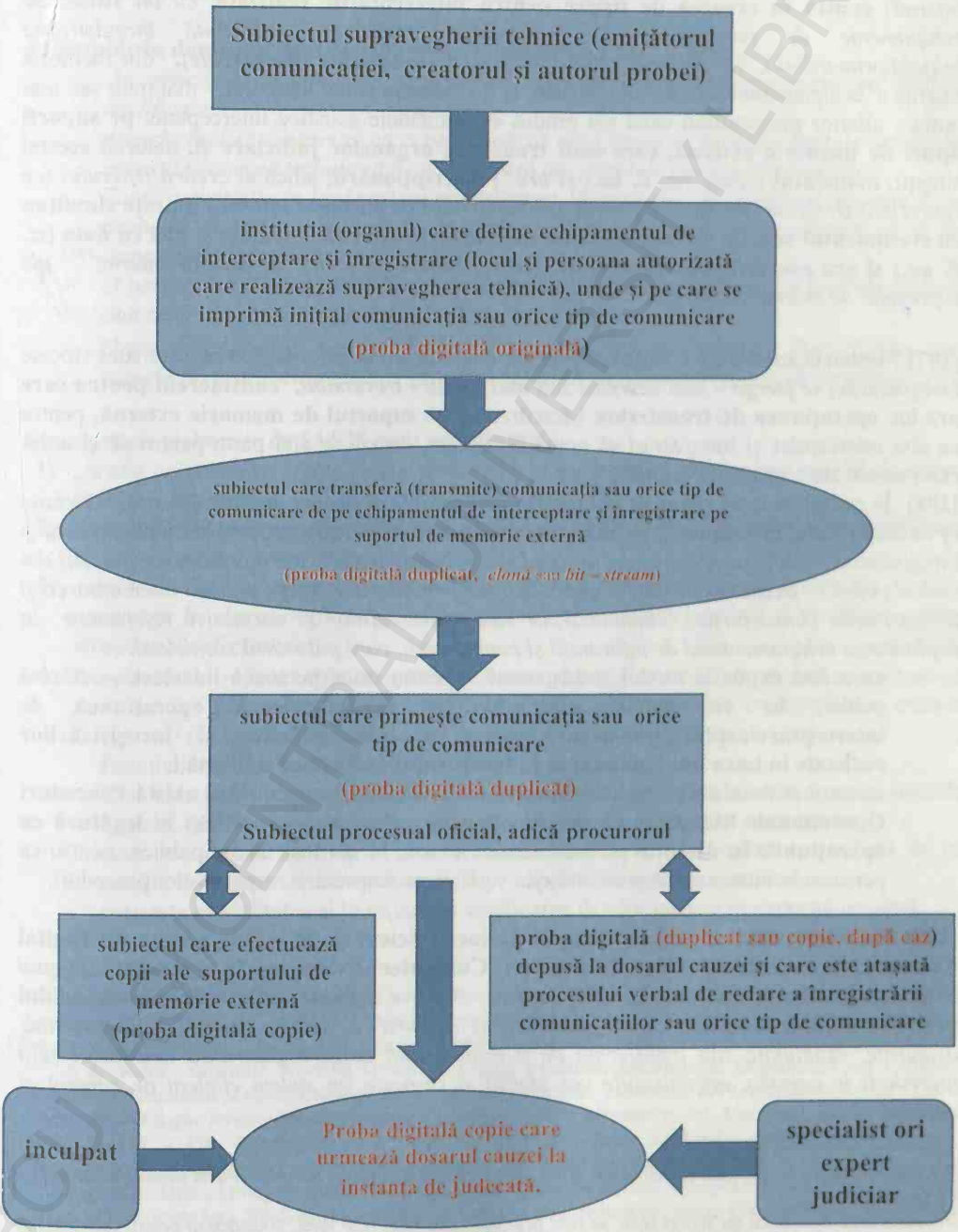

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Este absolut necesar de a se face distincție dacă **suportul,** ce conține datele informatice privind rezultatul activităților de supraveghere tehnică, încorporează o **înregistrare de tip analogic** (*înregistrări pe bandă magnetică*) sau înregistrările au fost realizate pe un **mediu de stocare digital.**

[196] Operațiunea de înregistrare pe medii de stocare digitale (*suport optic de memorie internă*) **constă în crearea de fișiere pentru interceptările realizate,** *cu un sistem de echipamente de comunicații și informatice, ceea ce reprezintă înregistrarea inițială/primordială, iar* fișierele astfel create sunt **transferate (*descărcate*),** din memoria internă a echipamentelor unde sunt stocate, la un moment situat temporal – mai mult sau mai puțin - ulterior momentului când s-a produs evenimentele acustice interceptate, **pe suporți optici de memorie externă, care sunt transmise organelor judiciare și,** datorită acestei situații, **momentul** (*„data (zz. ll. aa.) și ora"*) **inscripționării,** adică al *creării fișierului* (*ce reprezintă elemente ale datelor interne ale suportului de memorie internă*) **nu este simultan** cu **evenimentul acustic pe care suportul de memorie externă** îl conține și **nici cu data (*zz. ll. aa.*) și ora *gravării suportului optic,*** (*ce reprezintă elemente ale datelor interne*[1335] *ale suportului de memorie externă).*[1336]

[197] Memoria internă a echipamentelor de comunicații și informatice pe care sunt stocate înregistrările, ***se șterge*** *– mai devreme sau mai târziu* **- *ireversibil,* considerent pentru care are loc operațiunea de transferare** (*descărcare*) pe **suportul de memorie externă,** pentru ca alte interceptări și înregistrări să poată fi captate, iar pe de altă parte pentru că și acest echipament are o memorie limitată.

[198] În cadrul acestui ***segment al lanțului de custodie al probei digitale*** (lb. engleză *chain of custody*), care, instituțional, se află la instituția care efectuează propriu zis interceptarea și înregistrarea – sau la *procurorul ori organul de cercetare penală sau lucrători specializați din cadrul poliției* - există *neclarități și imprecizii ale prevederilor legale privind interceptarea și înregistrarea convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor și normative referitoare la exploatarea echipamentului de informații și comunicații, care pot stârni suspiciuni:*

- nu a fost expus la modul transparent – pentru orice persoană interesată – (făcută public) **în ce constă, cum și cu se efectuează operațiunea de interceptare/captare/transferare/copiere a interceptărilor și înregistrărilor realizate în baza unui mandat al judecătorului**i de drepturi și libertăți,
- nu au fost decelate și, pe cale de consecință, **nu se cunoaște dacă există Proceduri Operaționale Standard *(Standard Operating Procedures – SOPs)* în legătură cu operațiunile în discuție** și, dacă acestea există, nu au fost făcute publice, pentru ca persoanele interesate să poată solicita verificarea respectării respectivelor proceduri.

[199] Din acest punct de vedere, **Grupul de lucru Scientific Working Group on Digital Evidence, International Organization on Computer Evidence,** în manualul *„Digital Evidence Standards and Principles"*, October, 1999, a elaborat **standardele în domeniul probelor digitale,** conform cărora *„pentru a se asigura că probele digitale sunt colectate, asigurate, examinate sau transferate de o manieră să asigure păstrarea acurateței și a încrederii în acestea, organizațiile vor stabili și respecta un sistem eficient de control al calității.*

[1335] Fișierele audio au asociate și **metadate,** adică data creării, data ultimei accesări și data ultimei modificări a conținutului.

[1336] Asocierea datelor cu un suport optic se face prin utilizarea unei raze laser, considerent pentru care această operațiune este denumită și **ardere** sau **gravare** a suportului.

Procedurile Operaționale Standard *(Standard Operating Procedures – SOPs) constituie baza sistemului de control al calității ce trebuie să fie sprijinite de înregistrări corespunzătoare și să facă apel la proceduri, echipamente și materiale acceptate pe scară largă„.*

În continuare sunt prezentate **principiile în domeniul probelor digitale**, elaborate de **International Organization on Computer Evidence (*I.O.C.E.)* și standardele în domeniul examinării științifice a probelor digitale** prevăzute de **International Association of Computer Investigative Specialists (*IACIS*).**[1337]

Principiile în domeniul probelor digitale elaborate de I.O.C.E. sunt:

- *„În procesul de obținere a probelor digitale, acțiunile întreprinse nu trebuie modificate,*
- *Atunci când este necesar ca o persoană să aibă acces la probele digitale originale, această persoană trebuie să fie competentă din punct de vedere criminalistic,*
- *Toate activitățile în legătură cu investigarea, depozitarea, examinarea sau transferal probelor digitale trebuie să fie în întregime înregistrate în scris, păstrate și să fie disponibile pentru evaluare,*
- *O persoană este responsabilă pentru toate activitățile în legătură cu probele digitale atât timp cât se află în posesia acestora*
- *Orice organizație responsabilă cu investigarea, accesarea, depozitarea sau transferarea probelor digitale este responsabilă cu respectarea acestor principii ".*[1338]

Standardele elaborate de IACIS sunt următoarele:

1) *„proba originală ar trebui conservată într – o stare cât mai apropiată posibil de starea în care a fost găsită,*
2) *trebuie făcută o copie exactă cu originalul care să fie folosită la examinare astfel încât să nu se distrugă integritatea originalului,*
3) *copiile de date pentru examinare trebuie făcute pe suporturi de date, care nu au date memorate în ele; suporturile de date trebuie să fie complet curate și verificate contra virușilor și defecțiunilor,*
4) *toate probele trebuie să fie marcate, etichetate și înregistrate, și de asemenea, trebuie să fie ținut un lanț al custodiei, iar fiecare pas al examinării criminalistice trebuie înregistrat în detaliu.".*[1339]

Esențial este de a se stabili:

- dacă există și, în caz afirmativ, care este termenul de păstrare/stocare a probei digitale inițiale; dacă există o prevedere sau o recomandare cu privire la acest termen,
- care este durata de timp la care se transferă (descarcă) înregistrarea inițială de pe mediul de stocare cu memorie internă pe suportul de memorie externă,
- care este modalitatea și în ce constă verificarea datelor incluse în suportul original.

[1337] Adrian Cristian Moise, *Metodologia investigării criminalistice a infracțiunilor informatice*, Ed. Universul juridic, București, 2011, p. 176 – 177. Informațiile sunt citate de autor și indicate ca fiind disponibile pe site - ul http://www.fbi.gov/hq/lab/fsc/backissu/april2000/swgde.htm#Standars.

[1338] A se vedea Scientific Working Group on Digital Evidence, International Organization on Computer Evidence, în manualul *„Digital Evidence Standards and Principles"*, October, 1999, indicat de Adrian Cristian Moise, *Metodologia investigării criminalistice a infracțiunilor informatice*, Ed. Universul juridic, București, 2011, p. 176 – 176. Informațiile sunt citate de autor și indicate ca fiind disponibile pe site - ul http://www.fbi.gov/hq/lab/fsc/backissu/april2000/swgde.htm#Standars, consultat de autor la 27.05.2010.

[1339] A se vedea Debra Littlejohn Shider, Ed Tittel, *Scene of the cybercrime, Computer Forensic Handbook*, Ed. Syngress Publishing Inc., 2002, Rockland, Massachusetts, p. 552, indicat de Adrian Cristian Moise, *Metodologia investigării criminalistice a infracțiunilor informatice*, Ed. Universul juridic, București, 2011, p. 176.

Potrivit **Council of Europe Economic Crime Division. Directorate General of Human Rights and Legal Affairs,** Strasbourg, March 2010, **Cybercrime training for judges:** Training manual 2010, p. 66 – 67[1340], **caracteristicile specifice probelor digitale** sunt următoarele: „- *fragile, pot fi uşor şterse şi modificate,*[1341] - *susceptibile de alterare, - probele digitale în mod aparent nu sunt evidente, ele fiind conţinute în echipamentele informatice care le stochează, - din punctul de vedere al persistenţei datelor informatice probele digitale sunt volatile şi nevolatile, - probele digitale fiind în format binar au nevoie de un grad de interpretare înainte de a deveni inteligibile pentru un investigator.*"

[200] Teoretic şi practic există posibilităţi ipotetice de ***alterări, distorsionări, modificări, înserări de voci computerizat, intercalări de cuvinte, fraze sau alte elemente de contrafacere, adăugiri, ştersături, pe suportul de memorie externă,***[1342] de către persoanele care intră în contact cu suportul ce stochează comunicările ori imaginile interceptate şi înregistrate.[1343]

Cu titlu de exemplu, într-un raport de expertiză criminalistică realizat la I.N.E.C., expertul criminalist oficial a oferit următoarele ipoteze:

"*Cu privire la înregistrările audio obţinute prin interceptarea comunicaţiilor, acestea sunt stocate pe hard – disk – uri şi alţi suporţi digitali şi este posibilă intervenţia asupra unei astfel de înregistrări fără a lăsa urmă, prin editarea (în prealabil) a conţinutului audio şi / sau a proprietăţii fişierelor ce conţin înregistrarea în litigiu, prin modificarea datei şi orei la care acestea au fost create, modificate sau accesate*".[1344]

Opinii asemănătoare există şi din partea unor specialişti în tehnologia informaţiei şi comunicaţii[1345].

[1340] Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *Înregistrările audio şi audio – video, mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 178, care indică site – ul *http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/documents/training/default_EN.asp.*

[1341] Adrian Cristian Moise *op.cit.,p. 178, indică pe autorul Robert Moore, To view or not to view: Examining the plain view doctrine and digital evidence, American Journal of Criminal Justice, Springer, Boston, Volume 29, Number 1, September 2004, p. 58, disponibil pe site – ul http://www.Springerlink.com/content/k11761761477/?p=812da9005b664a95bbf26fd70808182b&pi=12*

[1342] În lucrarea susmenţionată, Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *op.cit.*, p. 188, citând din Broeders, A.P.A., *„Interpol Review on Forensic Speech and Audio Analysis*", Forensic Linguistics, Lyon, Franţa, 2001, arată: *„se menţionează că este cunoscut faptul că tehnica digitală permite intervenţii computerizate greu sau în unele situaţii chiar imposibil de depistat, dacă sunt făcute de persoane competente*".

[1343] *„Statutul de original al înregistrării este pus sub semnul întrebării din momentul în care înregistrarea a fost separată de mediul în care a fost creată. O astfel de memorie poate fi conservată pe o durată oarecare. Conservarea se realizează prin nefolosirea echipamentului pentru a nu fi nevoie să fie eliminate înregistrările existente*", a precizat expertul criminalist al INEC – Laboratorul Interjudeţean de Expertize Criminalistice Bucureşti, P. Gh., în declaraţia, consemnată în proces verbal, din data de 21.10.2011, în dosarul nr. 6367/2/2010 al Curţii de Apel Braşov.

[1344] Mihai Viorel Tudoran, în *Teoria şi practica interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video judiciare*, Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniştilor, Bucureşti, 2012, p. 382 – 385, Anexa 9.

[1345] *„În cazul în care înregistrările convorbirilor telefonice nu au o semnatură electronică, dacă sunt folosite ca probă într-un proces, pot fi contestate. Fişierul se poate edita în aşa fel încât cu vocea celui care a purtat conversaţia, cu vorbele spuse de cel care a purtat conversaţia pot sa construiesc ce fraza doresc. Lucrul acesta poate fi evitat prin omologarea dispozitivelor care fac înregistrările. Fişierul care este extras din convorbirea telefonică trebuie să fie semnat electronic în aşa fel încât să nu se poată modifica nici un bit din el (...) Trebuie impuse condiţii de omolgare a dispozitivelor cu care legal se pot face înregistrările şi în aceste condiţii trebuie obligatoriu ca fişierul care rezultă în mod automat sa fie semnat electronic*" (Declaraţia făcută presei în anul 2009, de către Varujan Pambuccian, presedintele Comisiei pentru Tehnologia Informaţiilor şi Comunicaţiilor din Camera Deputaţilor, preluată în articolul *„Înregistrările audio din dosarele penale nu pot certifica identitatea voce-persoana, în lipsa semnăturii electronice, şi pot fi respinse ca probe de instante!"*, autori Adina Anghelescu şi Răzvan Savaliuc, din publicaţia Lumea Justiţiei, din data de 25 martie 2011).

[201] Conchidem că **vulnerabilitatea esenţială şi primordială** în legătură cu proba digitală este cantonată *la echipamentul informatic şi de comunicaţii care captează evenimentele acustice interceptate şi înregistrate*, constând, în principal, în acurateţea şi integritatea cu care se realizează extragerea înregistrării complete şi efective, prin operaţiunile de accesare/transferare/descărcare/copiere pe primul suport de memorie externă, respectiv acela ce practic trebuie să fie duplicatul probei digitale.

[202] Semnatura electronică extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat atestă autenticitatea, acurateţea şi integritatea **doar** pentru *semnalele înregistrate*, care pot fi substanţial diferite de *semnalele interceptate* şi care se regăsesc în memoria internă a echipamentului informatic şi de comunicaţii utilizat la interceptarea şi înregistrarea evenimentelor acustice, dacă se interpune o acţiune de modificare a semnalului acustic.[1346]

Dacă până în *momentul extragerii din memoria internă a echipamentului informatic şi de comunicaţii* sau chiar cu acest prilej se produc **alterări, distorsionări, modificări, înserări, intercalări de cuvinte, fraze sau alte elemente de contrafacere**, (*adăugiri, ştersături*), **operaţiuni de montaj audio**, *pe întreg lanţul de custodie ulterior*, în condiţiile respectării prevederilor art. 142^1 alin. 2 şi 3 din c.p.p. şi art. 143 alin. 2^1 din c.p.p., modificările realizate *acestea se vor păstra*, nemaiexistând posibilitatea decelării lor.

[203] Nu se exclud acţiunile de modificare evidenţiate supra şi pe duplicatul sau copia probei digitale originale, *ulterior momentului transferului* din memoria internă a echipamentului cu care a fost înregistrată şi interceptată convorbirea, comunicarea, conversaţia, pe filiera lanţului de custodie, dar în condiţiile respectării prevederilor legale invocate supra (art. 142^1 alin. 2 şi 3 din c.p.p. şi art. 143 alin. 2^1 din c.p.p.) posibilităţile de constatare ale unor astfel de acţiuni sunt lesne de depistat, prin **dispunerea şi efectuare a unei expertize tehnice de specialitate a semnăturii electronice extinse**[1347].

Specialişti cu înaltă calificare expertală în domeniul înregistrărilor audio video au menţionat, ca **recomandări pentru persoanele fizice şi juridice** care efectuează înregistrări audio video, următoarele:

„imediat după terminarea înregistrărilor să procedeze la securizarea fişierelor multimedia astfel obţinute, la calcularea codurilor unice de identificare a acestora (ex. SHA1, SHA256, SHA512 etc.) şi la menţionarea acestora în procesele verbale sau orice alte

---

[1346] În acelaşi sens s-a pronunţat şi martorul P. Gh., expert criminalist în cadrul INEC – Laboratorul Interjudeţean de Expertize Criminalistice Bucureşti, conform declaraţiei, consemnată în proces verbal, din data de 21.10.2011, în dosarul nr. 6367/2/2010 al Curţii de Apel Braşov: *„Din punct de vedere ştiinţific înserarea unei semnături electronice în înregistrarea ce urmează a fi scrisă pe un CD nu garantează originalitatea înregistrării, ci doar păstrarea nealterată a înregistrării începând din omentul înserării semnăturii"*.

[1347] Art. 8 din Legea nr. 455 /2001

(1) În cazul în care una dintre părţi nu recunoaşte înscrisul sau semnatura, instanta va dispune întotdeauna ca **verificarea sa se facă prin expertiza tehnica de specialitate**.

(2) În acest scop, expertul sau specialistul este dator sa solicite certificate calificate, precum şi orice alte documente necesare, potrivit legii, pentru identificarea autorului înscrisului, a semnatarului ori a titularului de certificat.

documente. Aceste coduri trebuie verificate cu ocazia transcrierii și menționate în notele de redare."[1348]

[204] În contextul expus supra, devine absolut necesară **cunoașterea**, de către organul judiciar beneficiar al probei digitale, **a lanțului de custodie al probei digitale**, cu detalii privind: *data la care a fost efectuată înregistrarea, data realizării accesării/transferării/descărcării/copierii acesteia, modalitatea tehnică prin care s-a efectuat obținerea duplicatului/copiei probei digitale pe alte medii de stocare (alte suporturi digitale) de memorie externă, echipamentul tehnic cu care s-a realizat înregistrarea, care au fost setările acestuia în momentul înregistrării probei digitale,*[1349] *dacă au fost respectate Procedurile Operaționale Standard (SOPs).*

[205] În ce privește ***înregistrările ambientale***, indiferent dacă sunt făcute cu *„softuri proprietar"*, care înregistrează imagini și sunete în *„format proprietar"*[1350] sau cu tehnică digitală ori cu aparate de înregistrare pe bandă magnetică, alături de problematicile expuse mai sus se adaugă problema existenței, cunoașterii și respectării **Procedurilor Operaționale Standard** (*SOPs*) cu respectiva aparatură, pentru a fi posibilă verificarea respectării acelor proceduri.

În activitatea practică, *organele judiciară utilizează operațiunea de înmânarea și montarea aparaturii de înregistrare ambientală unui /pe un subiect*, ocazie cu care în mod firesc are loc o instruire a respectivului subiect cu privire la tehnica folosirii acelui aparat.

O asemenea operațiune presupune existența unor proceduri operaționale standard și, pe cale de consecință, **întocmirea unui/unor documente scrise între organul judiciar ori lucrătorul desemnat cu aducerea la îndeplinire a acelei operațiuni și subiectul care primește sau pe care este montat aparatul.**

La dosarele penale în care s-a folosit o astfel de tehnică specială nu au fost depuse niciodată asemenea documente, după cum nu s-a relevat nici existența unor proceduri standard aplicate, pentru ca, în situația în care proba obținută în această manieră este contestată din diferite motive, să poată fi verificată, cel puțin sub aspectul respectării propriilor proceduri instituite de către organul judiciar care le pune în executare.

O astfel de operațiune, de pildă, s-a efectuat în dosarul nr. 77/P/2012 al D.N.A. – structura centrală, dosar nr. 312/57/2012 al I.C.C.J. – Secția Penală (sentința penală

[1348] Adrian Petre, Cătălin Grigoraș, *op.cit.*, p. 196.

În același sens, există referiri și în articolul „Înregistrările audio din dosarele penale nu pot certifica identitatea voce-persoana, în lipsa semnăturii electronice, și pot fi respinse ca probe de instante! ", autori Adina Anghelescu și Răzvan Savaliuc, din publicația Lumea Justiției, din data de 25 martie 2011: *„Conform opiniilor unui specialist în domeniu, care a făcut aceste precizări în exclusivitate pentru Lumeajustitiei.ro:*

„Semnătura electronică și/sau funcțiile HASH se aplică unui fișier deja existent pe un calculator și pot fi considerate ca fiind coduri unice atât de verificare a integrității, cât și de identificare ulterioară a acestuia.

Astfel, semnătura sau funcția HASH a fișierului original pot fi comparate cu semnătura sau funcția HASH a oricărei copii a fișierului original și diferențele dintre semnături/HASH vor indica modificări ale integrității conținutului original.

În cazul în care fișierul a fost redenumit, prin utilizarea funcțiilor HASH se poate proceda la căutarea în diferite baze de date a unor fișiere cu aceeași funcție HASH, ceea ce indică un conținut identic.

În aplicațiile reale în forensic sciences, se evită utilizarea funcțiilor HASH MD5 și SHA1, se recomandă HASH256 sau 512, și fișierele audio/video sunt însoțite de fișiere TXT ce conțin valorile funcțiilor HASH.

În România, fișierele audio puse la dispoziția instanțelor de diferite instituții ale statului ar trebui însoțite de codurile unice de identificare HASH 256 sau 512, ceea ce ar permite identificarea unor eventuale manipulari audio ce au survenit după ce înregistrarile au fost puse la dispoziția instanțelor".

[1349] În acest sens a se vedea Adrian Petre, Cătălin Grigoraș, *op.cit.*, p. 196.

[1350] Pentru detalii a se vedea Mihai Viorel Tudoran, *op.cit.*, p.379, Anexa 8.

nr.159/28.12.2012 a Curții de Apel Alba Iulia), când cumpărătorului de influență, convertit în denunțător, după o „discuție" cu procurorul, care a fost exclusă din materialul audio – video realizat cu ocazia filmării acțiunii de surprindere în trafic a respectivului cumpărător de influență – denunțător, i s-a montat aparatură (tehnică) de interceptare ambientală.[1351]

Nu există nicio piesă la dosarul cauzei în care să se menționeze despre operațiunea respectivă de montare, instruire în ce privește modul de utilizare și, cu atât mai puțin, despre Procedura Operațională Standard (SOPs) utilizată, după cum nu există nicio imagine în legătură cu acea activitate.

[206] Privind *redarea în formă scrisă* a convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor interceptate și înregistrate, care privesc fapta ce formează obiectul cercetării ori contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor, sunt *redate de către procuror sau organul de cercetare penală într-un proces - verbal* în care se menționează mandatul emis pentru efectuarea acestora, numerele posturilor telefonice, datele de identificare ale sistemelor informatice ori ale punctelor de acces, numele persoanelor ce au efectuat comunicările, dacă sunt cunoscute, data și ora fiecărei convorbiri sau comunicări.

Procesul - verbal este certificat pentru autenticitate de către procuror.[1352]

Acest proces verbal este *succesiv* și *ulterior* procesului verbal întocmit de către procurorul sau organul de cercetare penală pentru fiecare activitate de supraveghere tehnică efectuată față de suspectul sau inculpatul din cauza penală respectivă – ce poate fi dispusă, încuviințată și executată în baza mandatului emis de judecătorul de drepturi și libertăți competent toate cele 5 metode speciale de supraveghere sau numai una/unele dintre ele.

Din interpretarea literală a textului de lege incident în ceea ce privește metoda specială de supraveghere constând în interceptarea comunicațiilor sau a oricărui tip de comunicare la distanță, rezultă că activitățile de supraveghere se consemnează în ***2 categorii de procese verbale, întocmite de către procuror sau organul de cercetare penală***:

a) *Procesul verbal menționat de prevederile art. 143 alin. 1 din c.p.p.*, în care, printre alte mențiuni obligatorii, se consemnează *„datele de identificare ale suportului care conține rezultatul activităților de supraveghere tehnică, precum și data și ora la care a început activitatea de supraveghere și data și ora la care s-a încheiat".*

La acest proces verbal *se atașează*, în plic sigilat, *o copie a suportului care conține rezultatul activităților de supraveghere tehnică.*

Suportul inițial sau o copie certificată a acestuia se păstrează la sediul parchetului, în locuri speciale, în plic sigilat și va fi pus la dispoziția instanței, la solicitarea acesteia.

După sesizarea instanței, *copia suportului* care conține activitățile de supraveghere tehnică și *copii de pe procesele verbale* se păstrează la grefa instanței, în locuri speciale, în plic sigilat, la dispoziția exclusivă a judecătorului sau completului învestit cu soluționarea cauzei.

[1351] A se vedea articolul: *„TRAFIC DE INFLUENȚĂ LA DNA – În fața Înaltei Curți, procurorul anticorupție D.G.B. a fost acuzat de denunțătorul pe care l-a folosit împotriva vicepreședintelui C.A.T., C.Ș. că în schimbul denunțului a promis „sprijin" într-un dosar de omor din culpă. Procurorul DNA C.P. a sărit la martorul - denunțător în sala de judecată să-l împiedice să răspundă la întrebarea instanței: „Pentru cine erau banii?"* din data de 16 iunie 2013 12:17 , scris de Adina A. Stancu - Răzvan Savaliuc , în publicația Lumea Justiției, rubrica Dezvăluiri – Anchete, în care se menționează că: „ ...după episodul din 14 martie 2012, de după oprirea în trafic lui I.C. și transformarea lui în agent provocator împotriva judecătorului C.Ș. .....lui C.I. i s-a montat tehnica de ascultare, bancnotele (cei 50.000 euro) au fost marcate chimic, omul fiind trimis la biroul din Timișoara a notarului R.Ș. să lase plicul în birou."

[1352] Art. 143 alin. 4 din c.p.p.

În legătură cu *realizarea de copii ale suportului de stocare a datelor informatice* ce conține rezultatul activităților de supraveghere tehnică, subiecții autorizați care efectuează această operațiune au posibilitatea să verifice integritatea datelor incluse în suportul original și, după efectuarea copiei, să semneze datele incluse în aceasta, utilizând o semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat și care permite identificarea neambiguă a persoanei autorizate, aceasta asumându-și astfel responsabilitatea în ceea ce privește integritatea datelor.

Subiecții autorizați care pot efectua copii ale suportului de stocare a datelor informatice ce conține rezultatul activităților de supraveghere tehnică pot fi, în ordinea firească și rațională a efectuării activității de supraveghere, conform prevederilor legale:[1353]

- Persoana care realizează activități de supraveghere tehnică, în baza prevederilor c.p.p.[1354]

- Orice persoană autorizată care transmite date rezultate din activitățile de supraveghere tehnică, în baza prezentei legi.

- Orice persoană autorizată care primește date rezultate din activitățile de supraveghere tehnică, în baza prezentei legi.

b) *Procesul verbal, menționat de prevederile art. 143 alin. 4 din c.p.p.*, care se întocmește, în exclusivitate, pentru convorbirile, comunicările sau conversațiile interceptate și înregistrate, fiind vorba inclusiv de interceptările ambientale, adică activitatea prevăzută la art. 138 alin. 1 lit. c din c.p.p., supravegherea video, audio sau prin fotografiere, și în care este redat conținutul respectivelor convorbiri, comunicări sau conversații și în care se menționează mandatul emis pentru efectuarea acestora, numerele posturilor telefonice, datele de identificare ale sistemelor informatice ori ale punctelor de acces, numele persoanelor ce au efectuat comunicările, dacă sunt cunoscute, data și ora fiecărei convorbiri sau comunicări.

Acest proces verbal **este certificat pentru autenticitate** de către procuror.

Certificarea pentru autenticitate[1355]

[207] Legea nu conține prevederi care să lămurească ce înseamnă *certificarea pentru autenticitate* a procesului verbal în care sunt redate convorbirile, comunicările sau conversațiile interceptate și înregistrate (*art. 143 alin. 4 din c.p.p*) și nici ce semnifică *certificarea unei copii de pe suportul* care conține rezultatul activităților de supraveghere (*art. 143 alin. 2, teza a 2 – a din c.p.p.)*

Autenticitate semnifică *faptul sau însușirea de a fi autentic, iar* ***autentic*** *înseamnă adevărat, veritabil, curat, nefalsificat, care este conform cu adevărul, cu realitatea, veridic, veritabil.*

A certifica semnifică *a dovedi, a confirma, a întări autenticitatea, exactitatea, valabilitatea unui fapt, înscris etc*[1356].

[1353] Art. 142[1] din c. p. p. p.

[1354] Art. 142 din c. p. p.

[1355] Pentru detalii, a se vedea și Sandra Grădinaru, *Supravegherea tehnică în Noul cod de procedură penală*, Ed. C.H.Beck, București, 2014, p. 99 – 173.

[1356] Dicționarul Explicativ al Limbii Române, ed. A II – a, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 165.

Apreciem că ***activitatea de certificare pentru autenticitate***, menționată în prevederile art. 143 alin. 4, teza ultimă din c.p.p., care se materializează prin actul (rezoluția) procurorului, aplicată pe fiecare proces verbal în parte, se referă la mai multe aspecte, care vizează atât *problemele privind suportul fizic de memorie externă* pe care se află stocate convorbirile, comunicările sau conversațiile interceptate și înregistrate, cât și cele privind *mențiunile scriptice consemnate în conținutul procesului verbal* respectiv, precum și *aspectele de formă și fond*, pe care trebuie să le îndeplinească potrivit dispozițiilor legale.

[208] ***Verificări privind suportul de memorie externă*** – duplicat sau copie - ce conține rezultatul activității de interceptare și înregistrare a convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor, **obligatorii** și care presupun **ascultarea personală de către procuror a semnalelor sonore** stocate pe respectivul suport fizic.

Verificarea suportului în discuție este absolut necesară pentru că, pe de o parte, pe acesta sunt stocate convorbirile, comunicările sau conversațiile propriu zise, iar pe de altă parte, semnalele sonore existente pe suport au fost transcrise pe un suport de hârtie și redate în formă scrisă, cu semne literale și cifrice, ortografice, ortoepice și de punctuație.

[209] **Activitatea prealabilă certificării pentru autenticitate**, referitoare la ***suportul de memorie externă*** vizează următoarele aspecte:

a) Existența datelor de identificare ale suportului fizic,
b) Existența , dacă este cazul, a semnăturii electronice extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat, a *persoanei autorizate care a realizat activitatea de supraveghere tehnică*,
c) Existența , dacă este cazul, a semnăturii electronice extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat, a *persoanei autorizate care a transmis datele rezultate din activitățile de supraveghere tehnică*[1357],
d) Existența , dacă este cazul, a semnăturii electronice extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat, a *persoanei autorizate care a primit datele rezultate din activitățile de supraveghere tehnică*,
e) Existența, dacă este cazul, a semnăturii electronice extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat, a *persoanei autorizate care a realizat copii ale unui suport de stocare a datelor informatice și dacă această persoană a verificat integritatea datelor incluse în suportul original (art. 143 alin. 2[1] din c.p.p.)*

[1357]Conform opiniilor unui specialist in domeniu, care a facut aceste precizari in exclusivitate pentru Lumeajustitiei.ro: „Semnatura electronică și/sau funcțiile HASH se aplică unui fișier deja existent pe un calculator și pot fi considerate ca fiind coduri unice atât de verificare a integrității, cât și de identificare ulterioară a acestuia. Astfel, semnatura sau funcția HASH a fișierului original pot fi compărate cu semnatura sau funcția HASH a oricarei copii a fișierului original și diferențele dintre semnături/HASH vor indica modificări ale integrității conținutului original.
În cazul în care fișierul a fost redenumit, prin utilizarea funcțiilor HASH se poate proceda la căutarea în diferite baze de date a unor fișiere cu aceeași funcție HASH, ceea ce indică un conținut identic. În aplicațiile reale în forensic sciences, se evita utilizarea funcțiilor HASH MD5 si SHA1, se recomanda HASH256 sau 512, si fisierele audio/video sunt insotite de fisiere TXT ce conțin valorile funcțiilor HASH. În România, fișierele audio puse la dispoziția instanțelor de diferite instituții ale statului ar trebui însoțite de codurile unice de identificare HASH256 sau 512, ceea ce ar permite identificarea unor eventuale manipulări audio ce au survenit după ce înregistrările au fost puse la dispoziția instanțelor (a se vedea articolul *„Inregistrarile audio din dosarele penale nu pot certifica identitatea voce - persoană, în lipsa semnăturii electronice, și pot fi respinse ca probe de instanțe!”*, de Vineri, 25 martie 2011, 16:07, scris de Adina A. Stancu - R. Savaliuc, la rubrica Dezvăluiri – Anchete”).

f) Dacă persoana care a primit datele rezultate din activitățile de supraveghere tehnică este chiar ***procurorul***, acestuia îi revine personal obligația de **a verifica integritatea datelor primite și să certifice această integritate,**

g) Pentru a putea ***selecta*** din totalitatea convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor ori imaginilor interceptate și înregistrate ***pe acelea care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor***, se va verifica dacă există *corespondență* între numărul convorbirilor telefonice, comunicărilor sau conversațiilor purtate de persoana suspectă sau de către inculpat, interceptate și înregistrate, stocate pe suportul de memorie externă, ce constituie duplicatul sau copia probei digitale originale, pe de o parte și numărul aceloraşi comunicații existente pe *listingul convorbirilor telefonice și comunicărilor aceleiași persoane*, din aceeași perioadă de timp, solicitate și primite de la operatorul de telefonie mobile sau fixă, potrivit prevederilor art. **138 lit. j din c. p. p.**[1358] combinat cu **art. 152 din c. p. p.** [1359], între mențiunile consemnate în procesul verbal încheiat și imaginile existente pe suportul de memorie externă care le conține sau fotografiile adunate în planșa foto constituită, precum și pe *controller*.

h) Dacă există *corespondență* în ceea ce privește **durata fiecărei convorbiri (*ore, minute, secunde*)** telefonice în parte efectuate de către conlocutori, așa cum este menționată în procesul verbal de redare și există fizic pe suportul de memorie externă și durata aceleiași convorbiri telefonice menționată în datele generate sau prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului, altele decât conținutul comunicațiilor, reținute de către aceștia în temeiul legii speciale privind reținerea datelor generate sau prelucrate de furnizorii de rețele publice de comunicații electronice și de furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului, obținute de către organul judiciar la cerere.

[1358] „j) obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului".

[1359] Art. 152 „Obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului

(1) Organele de urmărire penală, cu autorizarea prealabilă a judecătorului de drepturi și libertăți, pot solicita date de trafic și localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului dacă sunt îndeplinite, cumulativ, următoarele condiții:

a) există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute la art. 139 alin. (2) sau a unei infracțiuni de concurență neloială, de evadare, de fals în înscrisuri, infracțiuni privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive, a unei infracțiuni privind nerespectarea dispozițiilor privind introducerea în țară de deșeuri și reziduuri, a unei infracțiuni privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc ori a unei infracțiuni privind regimul juridic al precursorilor de droguri, și infracțiuni referitoare la operațiuni cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive asemănătoare celor determinate de substanțele și produsele stupefiante sau psihotrope;

b) există temeiuri justificate pentru a se crede că datele solicitate constituie probe;

c) probele nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare;

d) măsura este proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute sau gravitatea infracțiunii.

(2) Judecătorul de drepturi și libertăți se pronunță în termen de 48 de ore cu privire la solicitarea organelor de urmărire penală de transmitere a datelor, prin încheiere motivată, în camera de consiliu.

(3) Furnizorii de rețele publice de comunicații electronice și furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului care colaborează cu organele de urmărire penală au obligația de a păstra secretul operațiunii efectuate".

i) Care este data și ora când au **fost create** înregistrările stocate pe suportul de memorie externă, deci a creerii fișierului audio video, ceea ce presupune **analiza datelor interne ale suportului de memorie externă.**[1360]

j) Care este *data și ora gravării suportului optic*, ceea ce presupune **analiza datelor interne ale suportului de memorie externă.**[1361]

Pentru verificările enumerate la punctele **b – e**, orice neclaritate, suspiciune, dubiu este de natură să conducă, pe procurorul care certifică pentru autenticitate, la dispunerea, din oficiu, efectuarea unei *expertize tehnice de specialitate a semnăturii electronice extinse*, după cum și orice parte din procesul penal poate formula cererea de expertizare a semnăturii respective.

Ultimele 2 verificări (cele enumerate supra la **lit. i și j**) efectuate pentru certificarea pentru autenticitate a suportului de memorie externă *conferă posibilitatea aprecierii dacă interceptarea și înregistrarea a fost realizată simultan cu evenimentele acustice conținute de aceas*ta, prin **simpla comparare a datei (*zz.ll.aa.*) și a timpului exact (*h.min.sec.*)** a interceptării și înregistrării (*deci momentul creării imprimării inițiale, adică proba digitală originală*) cu *momentul consumării evenimentelor acustice* reflectate pe suportul fizic în discuție.

Această verificare nu este o activitate obișnuită a procurorului și este posibil ca acesta să nu posede cunoștințele necesare examinării datelor interne (*metadatelor*) ale suportului de memorie externă ori să existe alte situații obiective care să nu-i permită efectuarea personal a acestei activități, dar este în posibilitate legală[1362] de a dispune **specialiștilor**[1363] *efectuarea unei constatări tehnico – științifice.*[1364]

k) Care este **lanțul de custodie al probei materiale digitale**.

l) În ce privește ***înregistrările ambientale***, se va verifica dacă au fost respectate prevederile **Procedurii Operaționale Standard (*SOPs*)** existente la nivelul instituției, organizației, organului judiciar *(de regulă D.N.A. și D.I.I.C.O.T.)*.[1365]

[1360] Metadatele fișierului audio video.

[1361] Sau arderea (*burn*) suportului, adică **duplicarea discurilor**, respectiv procedeul prin care se realizează copii 1 la 1 pe aparate de înregistrat discuri prin ardere cu laser.(ODS – Optical Disc Solutions, www.ods-bs.ro/el/node/64, accesat la 30.09.2013), presupune examinarea metadatelor fișierului audio.

[1362] Art. 181[1] alin. 1 din c.p.p..

[1363] Care funcționează, potrivit legii, în cadrul, **D.I.I.C.O.T.** (*Art. 8 din Ordonanța nr. 78/2016*) și la nivelul M.A.I. - I.G.P.R. – Institutul Național de Criminalistică.

[1364] Așa s-a procedat, de exemplu, în dosarul nr. 30/D/P/2007, al D.I.I.C.O.T. – Structura centrală, realizându-se Raportul de constatare tehnico – științifică din 23.01.2009.

[1365] Procedurile Operaționale Standard în domeniul probelor digitale elaborate de Grupul de lucru Scientific Working Group on Digital Evidence, International Organization on Computer Evidence, în manualul „*Digital Evidence Standards and Principles*", October, 1999, au în vedere următoarele **standarde și criterii: 1.1.** Toate organizațiile care realizează investigări asupra probelor digitale vor respecta un document de tip SOPs. Toate aspectele legate de politicile și procedurile referitoare la probele digitale vor fi evidențiate în mod clar în SOPs, document emis de conducerea organizației. **1.2.** Conducerea organizației va reevalua SOPs anual în scopul asigurării eficienței acestora. **1.3.** Procedurile folosite trebuie să fie acceptate pe scară largă în domeniu sau sprijinite de date obținute și înregistrate corect din punct de vedere științific. **1.4.** Organizația va deține copii scrise ale procedurilor tehnice. **1.5.** Organizația va folosi hardware și software corespunzătoare și eficiente pentru îndeplinirea procedurilor de investigare și examinare. **1.6.** Toate acțiunile în legătură cu investigarea, depozitarea, examinarea sau transferul probelor digitale trebuie să fie înregistrate în scris și să fie disponibile pentru evaluare și pentru prezentare în instanță. **1.7.** Orice acțiune care poate să altereze, producă sau să distrugă orice aspect al probelor digitale trebuie să fie realizată doar de persoane calificate. (Apud Adrian Cristian Moise, *Metodologia investigării criminalistice a infracțiunilor informatice*, Ed. Universul juridic, București, 2011, p. 176 – 177). Informațiile sunt citate de autor și indicate ca fiind disponibile pe site - ul http://www.fbi.gov/hq/lab/fsc/backissu/april2000/swgde.htm#Standars, consultat de autor la 27.05.2010.

Verificările susmenționate, în ce privește suportul de memorie externă, sunt absolut necesare de a fi efectuate, întrucât prin certificarea drept autentic a suportului în discuție, ca secvență a certificării pentru autenticitate a procesului verbal de redare, ***conferă suportului respectiv însușirea de a fi adevărat, veritabil, curat, nefalsificat, îi este confirmată, atestată și validată conformitatea cu adevărul, cu realitatea, veridic, veritabil.***

[210] ***Verificarea aspectelor privind mențiunile scriptice*****, consemnate în conținutul procesului verbal respectiv**, referitoare la conținutul convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor interceptate și înregistrate, precum și cele care privesc imaginile stocate cu prilejul operațiunilor de video – filmare ori fotografiere, presupune examinarea:

a) mențiunilor consemnate în dreptul fiecăruia dintre conlocutorii unei convorbiri telefonice interceptate și înregistrate trebuie să reflecteze cu acuratețe și precizie semnalele sonore emise de către aceștia, verificarea corectitudinii redării în formă scrisă a acestor semnale sonore realizându-se prin confruntarea, cu prilejul ascultării efective a înregistrării audio, cu semnele grafice menționate în procesul verbal de redare în formă scrisă, urmărind- se fiecare cuvânt, semn ortografic, ortoepic și de punctuație.

Operațiunea poate să constituie obiectivul unei *constatări tehnico – științifice* referitor la exactitatea, integritatea, acuratețea transcrierii efectuate, ce se poate dispune de către procuror, din oficiu ori, la cerere, de către oricare parte interesată din procesul penal.[1366]

În practica organelor de urmărire penală au existat situații în care, primind note de redare a unor convorbiri telefonice, interceptate și înregistrate în temeiul unui mandat de siguranță națională, realizate de către lucrători S.R.I., au întocmit un proces verbal de consemnare a efectuării unui act premergător, preluând transcrierile respective fără nicio verificare, ceea ce a fost de natură să conducă la constatarea unor inadvertențe majore între formulările utilizate de către subiectul interceptat și mențiunile consemnate în acte de urmărire penală, împrejurare datorată neglijenței procurorului care nu a procedat la verificarea corespondenței dintre semnalele sonore existente pe suportul optic ce le stoca și semnele literale și cifrice consemnate în înscrisuri, ce constituie probe la dosarul cauzei.[1367]

b) dacă convorbirile, comunicările sau conversațiile purtate într-o altă limbă decât cea română au fost transcrise în limba română, prin intermediul unui interpret, conform prevederilor legale incidente.

Apreciem că transcrierea convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor purtate într-o altă limbă decât cea română să se realizeze în 2 etape, respectiv etapa I – redarea în limba în care s-au purtat convorbirile, comunicările sau conversațiile și etapa a II – a – traducerea de

---

[1366] Posibil de a fi efectuate de către specialiștii de la nivelul Inspectoratului General al Poliției Române – Institutul de Criminalistică – Serviciul de Expertize Criminalistice – Laboratorul IT; ori de către cei din cadrul D.I.I.C.O.T., dacă există, prevederile legale permițând acest lucru.

[1367] O astfel de situație a existat în dosarul penal nr. 47902/2/2010 al Tribunalului București, Secția a II – a Penală, ce a fost semnalată instanței de judecată de unul dintre inculpați, cu următoarele mențiuni: *„ Formularea eronată din Nota de constatare S.R.I. a fost preluată integral și fără nicio corectură de către procuror în procesul verbal încheiat la data de 02.12.2009 și în care menționează în mod expres, pe ultima filă a acestui act, că ar fi procedat la reascultarea fișierelor înregistrate pe suportul optic pe care au fost înregistrate convorbirile interceptate". (concluzii scrise formulate de apărarea inculpatului și depuse la dosarul cauzei de inculpatul T.O).*

către interpretul autorizat introdus în cauză a respectivelor transcrieri, în mod evident acesta va trebui să asculte personal înregistrarea[1368].

c) Verificarea dacă, exceptând convorbirile, comunicările sau conversațiile selectate, din totalul convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor interceptate și înregistrate în perioada autorizată de către magistratul competent, mai există sau nu unele care privesc fapta ce formează obiectul cercetării, pentru a putea da eficiență prevederilor art. 5 alin. 2 din c.p.p.[1369]

d) Verificarea dacă, exceptând imaginile selectate, din totalul imaginilor rezultate ca urmare a filmării ori fotografierii, în perioada autorizată de către magistratul competent, mai există sau nu unele care privesc fapta ce formează obiectul cercetării, pentru a putea da eficiență prevederilor art. 5 alin. 2 din c.p.p.

[211] *Verificarea aspectelor de formă și fond*, **pe care trebuie să le îndeplinească, procesul verbal de redare, potrivit dispozițiilor legale**, adică dacă sunt respectate cuprinsul și forma procesului - verbal, cu îndeplinirea mențiunilor expuse în dispozițiile art. 199 din c.p.p., precum și cele ale prevederilor art. 143 alin. 1 și alin. 4 din c.p.p.

[212] *Verificarea sub toate aspectele - privind suportul de memorie externă, a aspectelor privind mențiunile scriptice consemnate în conținutul procesului verbal și a aspectelor de formă și fond, pe care trebuie să le îndeplinească, procesul - verbal de redare* – **în ce privește interceptările și înregistrările audio – video și ambientale sau în mediul ambiental**, atât cele realizate în baza unui mandat de securitate națională, cât și cele efectuate în temeiul unui mandat de supraveghere tehnică, în situațiile în care unul dintre suspecții sau inculpații dintr-o cauză penală a fost monitorizat concomitent și simultan și de către organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale, cât și de către organele judiciare, împrejurare despre care organelle judiciare au luat la cunoștință.

[213] O situație deosebită o reprezintă aceea în care, în ce privește unii dintre suspecții sau inculpații cercetați într-un dosar penal, s-au utilizat în același timp și independent una față de alta, monitorizări tehnice atât de către serviciile de informații, pentru existența unor riscuri, vulnerabilități ori amenințări la adresa securității naționale, în baza unui mandat de securitate națională, emis potrivit procedurii instituite de prevederile Legii nr. 51/1991, cât și de către organele judiciare, în temeiul unui mandat de supraveghere tehnică, pentru alte infracțiuni din cele prevăzute de art. 139 alin. 2 din c.p.p., decât cele contra securității naționale prevăzute de Codul penal și de legi speciale și acte de terorism, iar organele judiciare sunt încunoștințate despre această împrejurare și fac referire la ea, în dosarul de urmărire penală.

Așa s-a întâmplat în cazul unui dosar penal instrumentat de D.N.A. – structura centrală,[1370] *în care s-au relevat următoarele aspecte:*

[1368] Pentru aprofundarea problemei se poate consulta M. V. Tudoran, *Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare*, Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniștilor, București, 2012, p. 194 – 195.

[1369] Organele de urmărire penală au obligația de a strânge și administra probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului. **Respingerea sau neconsemnarea cu rea credință a probelor propuse în favoarea suspectului sau inculpatului se sancționează conform dispozițiilor prezentului cod**.

[1370] Dosar nr. *77/P/2012 AL D.N.A. –Structura centrală, privind pe inculpatul SNC (fost magistrat de nivelul Curții de Apel) ș.a* [dosar nr.312/57/2012 al I.C.C.J. – Secția Penală (sentința penală nr.159/28.12.2012 a Curții de Apel Alba - Iulia)].

La dosarul cauzei au fost depuse 2 mandate de siguranță națională emise de I.C.C.J. – Secția Penală față de inculpatul C. I., respectiv:

- *Mandatul nr. 00XXXX din data de 06.09.2011, valabil pentru o perioadă de 6 luni, adică din data de 06.09.2011, ora 15,00 până la data de 05.03.2012, ora 15,00, prin care se autorizează interceptarea și înregistrarea comunicațiilor electronice efectuate prin intermediul mijloacelor tehnice de comunicare la distanță de numitul C. I. de la posturile telefonice nr..... și de la postul fax ...., precum și interceptarea și înregistrarea audio – foto – video pe orice tip de suport a comunicațiilor lui C. I. în mediul ambiental*[1371].
- *Mandatul nr. 00XXXX din 07.03.2012, valabil pentru o perioadă de 3 luni, adică din data de 08.03.2012, ora 15,00 până la data de 07.06.2012, ora 15,00, prin care se autorizează interceptarea și înregistrarea comunicațiilor electronice efectuate prin intermediul mijloacelor tehnice de comunicare la distanță de numitul Chișărău Iacob de la posturile telefonice 0722.341.197, 0740.150578, 0745.350444, 0769.220967, 0255.540925 , precum și interceptarea și înregistrarea audio – foto – video pe orice tip de suport a comunicațiilor lui Chișărău Iacob în mediul ambiental*[1372].

La dosarul cauzei au mai fost depuse și alte mandate de siguranță națională emise de I.C.C.J. – Secția Penală față de numiții:

- *Z.R.T. (mandat nr.00XXX/06.09.2011, valabil până la data de 05.03.2012, ora 15,00, prin care se autorizează interceptarea și înregistrarea comunicațiilor electronice efectuate prin intermediul mijloacelor tehnice de comunicare la distanță de numitul Z. R. T. de la posturile telefonice xxxx, precum și interceptarea și înregistrarea audio – foto – video pe orice tip de suport a comunicațiilor lui Z. R. T. în mediul ambiental.)*[1373]
- *R.A.D. (mandat nr.00XXXX/08.11.2011, valabil de la data de 09.11.2011 până la data de 08.03.2012, ora 15,00, prin care se autorizează interceptarea și înregistrarea comunicațiilor electronice efectuate prin intermediul mijloacelor tehnice de comunicare la distanță de numitul R.A.D. de la posturile telefonice xxxx, căutarea unor informații, pentru a căror obținere este necesar accesul într-un loc, la un obiect sau deschiderea unui obiect, respectiv la cartela și aparatul telefonic mobil cu nr. de apel xxxx, precum și interceptarea și înregistrarea audio – foto – video pe orice tip de suport a comunicațiilor lui R. A. D. în mediul ambiental.)*[1374]
- *R.A.D. (mandatul nr. 00XXXX din 07.03.2012, valabil pentru o perioadă de 3 luni, adică din data de 08.03.2012, ora 15,00 până la data de 07.06.2012, ora 15,00, prin care se autorizează interceptarea și înregistrarea comunicațiilor electronice efectuate prin intermediul mijloacelor tehnice de comunicare la distanță de numitul R. A. D. de la posturile telefonice xxxxx, căutarea unor informații, pentru a căror obținere este necesar accesul într-un loc, la un obiect sau deschiderea unui obiect, respectiv la cartela și aparatul telefonic mobil cu nr. de apel xxxx, precum și interceptarea și înregistrarea audio – foto – video pe orice tip de suport a comunicațiilor lui R. A. D. în mediul ambiental*[1375].

[1371] Fila..., vol. III, dos. u. p.
[1372] Fila..., vol. III, dos. u. p.
[1373] Fila..., vol. III, dos. u. p.
[1374] Fila ..., vol. III, dos.u.p.
[1375] Fila ..., vol. III, dos.u.p.

- *A.D. (mandat nr. 00XXXX/08.11.2011 , valabil de la data de 09.11.2011 până la data de 08.03.2012, ora 15,00)*

Singurul document, rezultat din utilizarea procedeelor intruzive speciale, prevăzute de art. 20 din Legea nr. 535/2004 (mandat de siguranță națională), care a fost depus la dosarul cauzei îl reprezintă „Nota obținută din exploatarea mandatului 00XXXX, emis de I.C.C.J. în 7 martie 2012", însoțită de o planșă foto, emisă de S.R.I. (filele, dos.u.p.) și se referă la supravegherea operativă dinamică (filaj) a numitului C. I., pentru perioada 13.03.2012, orele 13,10 până în 14.03.2012, orele 20,00.

*La dosarul cauzei au mai fost depuse materiale și documente obținute urmare a folosirii procedeelor intruzive autorizate de procuror (provizoriu) și confirmate de către judecătorul competent și de către judecătorul desemnat de la Curtea de Apel București, constând în redarea în formă scrisă **a unora** dintre dialogurile ambientale interceptate și înregistrate, procesele verbale de redare **a unor** convorbiri telefonice purtate în perioada 11.03.2012 – 14.03. 2012, planșe fotografice privind constatarea infracțiunii flagrante, suporturile optice pe care sunt stocate **unele** dintre momentele filmate cu prilejul constatării infracțiunii flagrante din data de 14.03.2012 în localitatea Nicolină și la Timișoara.*

***Activitățile tehnice** (interceptarea și înregistrarea comunicărilor – comunicațiile electronice și cele ambientale) **și operative** (supravegherea operativă, filaj) autorizate prin Ordonanța provizorie D.N.A. și Încheierea Curții de Apel au fost puse în executare de către cadre S.R.I.. , **adică aceeași instituție care a pus în executare și la solicitarea căreia au fost emise, prin intermediul Procurorului General al P.I.C.C.J., mandatele de siguranță națională privind aceleași persoane, mai puțin pentru inculpatul Ș.N.C.**[1376]*

Începând de la data de 11.03.2012, ora 13,30 s-au dispus și autorizat provizoriu de către procuror măsurile invazive prevăzute de art. 91^1 alin. 2, 91^2 alin. 2 și urm. din c.p.p., art. 91^4 și 91^5 din c. p. p. (interceptarea și înregistrarea audio video convorbirilor telefonice, comunicărilor, convorbirilor telefonice și comunicărilor purtate în mediul ambiental, luării de imagini privind întâlnirile fizice, localizării sau urmăririi GPS ori prin alte mijloace electronice de supraveghere a posturilor telefonice) față de Ș.N.C., C.I., R.A.D., A.D., A.A.[1377]

*Din cele expuse mai sus rezultă că în perioada **11.03.2012, orele 13,30 – 15.03.2012** a existat o **suprapunere** între activitățile de monitorizare derulate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale, adică S.R.I., pe de o parte și D.N.A., pe de altă parte, cu privire la numiții **C.I. și R.A.D.** procedeele investigative intruzive și operative folosite atât de către cadrele S.R.I., cât și cele utilizate de către organele de urmărire penală, fiind puse în executare de către lucrătorii aceleași instituții S.R.I.*

La dosarul cauzei, deși în acte s-a făcut referire la autorizațiile și mandatele de siguranță națională, s-a constatat:

- *inexistența suporturilor optice pe care au fost stocate semnalele sonore și imaginile interceptate și înregistrate precum și inexistența notelor de redare (transcriere) a înregistrărilor audio, urmare a punerii în aplicare a mandatului de siguranță națională nr. 00XXXX din 06.09.2011 (emis pe durata de 6 luni, până la data de 05.03.2012), prelungit la data de 08.03.2012 (pe durata de 3 luni, până la 07.06.2012) emis de I.C.C.J. – Secția Penală, pentru interceptarea și înregistrarea comunicațiilor numitului C.I. și pentru interceptarea și înregistrarea audio – foto – video ambientală a numitului C.I.,*
- *precum și inexistența la dosarul cauzei a tuturor materialelor și documentelor rezultate din utilizarea procedeelor intruzive dispuse de organele de urmărire*

[1376] A se vedea filele ..., vol. III, dos.u.p.

[1377] Filele ..., vol. III, dos. u. p.

penală și instanța de judecată competentă, față de inculpații din prezentul dosar, pentru perioada 11.03.2012, ora 13,30 – 30.03.2012, ora 00,00.

Apreciem că în situații similare cu cea expusă supra **trebuie să fie depuse la dosarul cauzei atât notele de redare ori procesele verbale de transcriere, cât și suporții optici pe care se aflau stocate rezultatele supravegherii tehnice, realizate atât în baza mandatului de securitate națională, cât și cele realizate în baza autorizației emise de judecătorul competent, iar procurorul, care certifică pentru autenticitate procesele verbale de redare ale interceptărilor și înregistrărilor autorizate prin mandatul judecătorului de drepturi și libertăți, să procedeze la o confruntate – atât a notelor de redare, proceselor verbale, note de constatare, cât și a semnalelor sonore, acustice sau vizuale existente pe suporții de memorie externă – ce provin din ambele surse**: organe răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale și organe judiciare sau cele care au pus în executare mandatul judecătorului de drepturi și libertăți, în cazul în care a procedat la încunoștiințarea suspectului/ților ori inculpatului/ților în legătură cu existența mandatului de securitate națională emis împotriva sa/lor.

[214] *Certificarea unei copii de pe suportul care conține rezultatul activităților de supraveghere (art. 143 alin. 2, teza a 2-a din c.p.p.)* presupune o acțiune care excede activității procurorului, aceasta putând fi executată de **specialiștii** care funcționează în cadrul D.N.A., D.I.I.C.O.T. ori **lucrători specializați din cadrul poliției delegați pentru această activitate**, respectiv „*orice persoană autorizată*", care procedează potrivit prevederilor **art. 143 alin. 2^1 din c.p.p.**, în sensul că are posibilitatea să verifice integritatea datelor incluse în suportul original și, după efectuarea copiei, să semneze datele incluse în aceasta, utilizând o semnătură electronica extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat și care permite identificarea neambiguă a persoanei autorizate, aceasta asumându-și astfel responsabilitatea în ceea ce privește integritatea datelor.

[215] Convorbirile, comunicările sau conversațiile *purtate în altă limbă* decât cea română sunt transcrise în limba română, prin intermediul unui **interpret**, care are obligația de a păstra *confidențialitatea,*[1378] *verificarea corectitudinii traducerii* fiind posibilă prin intermediul unei **expertize judiciare lingvistice**.

Secțiunea a 4-a
Suspiciunile referitoare la autenticitatea înregistrărilor audio - video, ambientale sau de imagini

Situații faptice concrete existente în cauzele penale aflate fie pe rolul instanțelor de judecată, fie în faza de urmărire penală, au condus la apariția unor suspiciuni, între care amintim de:

[216] ***Situații determinate de erori existente în activitatea de redare a conținutului convorbirilor telefonice interceptate și înregistrate.***[1379]

[1378] Art. 143 alin. 3 din c.p.p..

[1379] Problema a fost tratată teoretic extrem de minuțios în M.V. Tudoran, *Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare*, Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniștilor, București, 2012, p. 193 – 194, care reia pasaje întregi din Adrian Petre, Cătălin Grigoraș, *Înregistrările audio și audio – video, mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară,* Ed. C.H. Beck, București, 2010, p.74, exprimându-și însă dezacordul, față de cele expuse de către autorii citați, în sensul că „***procurorul sau lucrătorul de poliție judiciară delegat de procuror este obligat de textul art. 91^3 alin. 1 din c. p. p. să păstreze absolut intactă toată desfășurarea convorbirilor și comunicărilor înregistrate și selectate; ni se pare de neconceput și în orice caz de-a dreptul nelegal, ca persoana care întocmește procesul verbal să expliciteze unele cuvinte sau chiar propoziții ori fraze din cele înregistrate***".

- **neconcordanțe** evidente între *semnalele acustice* stocate pe suportul optic cu ocazia interceptării și înregistrării convorbirilor telefonice și *semnele grafice, ortografice, ortoepice și de punctuație* menționate în procesele verbale de redare a convorbirilor sau comunicărilor interceptate și înregistrate,
- **de inversarea**, uneori, a **conlocutorilor** a căror convorbiri telefonice au fost redate în formă scrisă[1380],
- **menționarea** de către lucrătorul de poliție judiciară / lucrătorul desemnat din serviciul de informații / procurorul care efectuează redarea în formă scrisă, **despre unele cuvinte, expresii, sintagme, ca fiind neinteligibile ori consemnarea de semne ortoepice, ortografice în dreptul unor semne grafice**, de către lucrătorul care ascultă convorbirea telefonică, rezultat al propriei interpretări a celor receptate *propriis sensibus*, precum **și a unor semne de punctuație**, în locul unor cuvinte mai lungi sau mai scurte, deși, cu ocazia îmbunătățirii calității audiției se demonstrează că acestea erau posibil de redat, nu au avut semnificația interogativă, exclamativă ș.a. exprimată în actul de redare în formă scrisă.

Aspectele relevate mai sus **nu au făcut și nu pot face obiectul unei expertizări judiciare – tehnice sau criminalistice**, atunci când sunt contestate, după ce suspectul sau inculpatul a ascultat personal înregistrarea, *întrucât ele se referă în exclusivitate la problematica transcrierii semnalelor sonore aflate pe un suport de memorie externă în semne grafice, cu semnele de punctuație, ortoepice și de ortografie corespunzătoare.*[1381]

Clarificarea problematicilor expuse supra la punctele 1 – 3 se poate rezolva pe calea unei *constatări tehnico – științifice de către specialiștii de la nivelul Inspectoratului General al Poliției Române – Institutul de Criminalistică – Serviciul de Expertize Criminalistice – Laboratorul IT* a cărei obiectiv, în mod cu totul și cu totul orientativ, poate fi: *„verificarea corespondenței dintre semnalele sonore existente pe materialul în litigiu și semnele literale și cifrice consemnate în procesul verbal întocmit de către procuror sau lucrătorul de poliție judiciară delegat, referitoare la convorbirile telefonice dintre suspecții (inculpații) X.Y.Z., din data de ……".*

[1380] De pildă, în dosarul nr. 49702/3/2010 al Tribunalului București, Secția a II – a Penală, unul dintre inculpați, prin apărătorul său, a făcut următoarea critică privind modul de redare a unei înregistrări audio:

*„Această transcriere a convorbirii telefonice, interceptată și înregistrată autorizat de către lucrătorii S.R.I., **conține** pe fila a 2-a, ultimele 2 paragrafe, a notei de constatare în care este materializată, **o mare inexactitate, în sensul că s-a produs o inversare a afirmațiilor și aserțiunilor pretins formulate de către inculpatul V.S.O., acestea fiind puse în dreptul numelui inculpatului Ț. O., deci ca fiind spuse de către el.***

*Astfel, prin **redarea eronată din Nota de constatare S.R.I.**, rezultă că paragraful care debutează cu cuvintele: **„Eu pot să-l rog pe G. să vină la tine….**", ar fi fost cuvintele folosite și că, deci, aparțin de către/lui V.S.O. și nu conlocutorului acestuia, inculpatul **Ț.O.**, iar paragraful care începe cu cuvintele: **„Bravo ! Trimite-l pe G. la mine, îi dau telefonul acesta[1380] și scoate el și face toate treburile….**", ar reprezenta afirmațiile inculpatului **Ț.O.** și nu ale inculpatului V.S.O..*

*Împrejurarea relevată mai sus transpare în mod evident și din **succesiunea conlocutorilor menționată în respectiva Notă de constatare a S.R.I.**, nefiind firesc ca după ce V.S.O. a făcut un set de afirmații și aserțiuni, tot el să fie acela care își dă răspuns. Aspectul relevat poate fi o simplă greșeală de transcriere a convorbirii, dar poate fi, în același timp, și o inversare voită a persoanelor care formulează diferite cuvinte, tocmai pentru a putea fi incriminați (este vorba de inculpatul **Ț.O.**), ceea ce înseamnă producerea ori ticluirea de probe mincinoase în sprijinul unei învinuiri nedrepte".*

[1381] „Verificarea corespondenței dintre semnalele sonore existente pe materialul în litigiu și semnale literale și cifrice consemnate în actele de constatare reprezintă o formă de transcriere a convorbirilor respective, activitate care nu constituie obiect al expertizelor criminalistice". Mențiunea a fost formulată în Raportul de Expertiză Criminalistică nr. 150/07/05.2012 al Laboratorului Interjudețean de Expertize Criminalistice București, în dosarul nr. 49702/3/2010 al Tribunalului București.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

[217] ***Situații determinate de durata de timp scursă între momentul când a avut loc efectiv convorbirea telefonică interceptată și înregistrată și momentul când aceasta apare ca fiind stocată pe suportul de memorie externă***

- **durata mare de timp** scursă între momentul când a avut loc convorbirea telefonică, respectiv interceptarea și înregistrarea și momentul în care a fost imprimată acea convorbire pe suportul de memorie externă pus la dispoziția suspectului (inculpatului) pentru a fi ascultate, respectiv la dispoziția instanței de judecată.

În sensul celor de mai sus, cu prilejul judecării unor cauze penale, s-a formulat, ulterior depunerii expertizelor judiciare cerute, admise, dispuse și efectuate de către experți criminaliști autorizați din sistemul INEC, critici la adresa concluziilor din raportul de expertiză și, pe cale de consecință, cereri de suplimentare a respectivelor expertize, ca de pildă:

*„**1. Expertizarea de natură exclusiv tehnică a materialului în litigiu realizată de către expertul criminalist oficial***

*Sub aspect strict tehnic, potrivit obiectivelor stabilite prin încheierea de ședință din data de 15.03.2011, dosar nr. 6495/115/2006, expertiza efectuată în cauză, procedând la examinarea strict tehnică a celor 2 suporturi de memorie externă CD – RW, marca TDK, puse la dispoziție ca material în litigiu, **nu a răspuns, clar, explicit și univoc**, deși putea să o facă și fără a examina echipamentele tehnice ale S.R.I. și trebuia să o facă, la următoarele probleme:*

- *data și ora când au fost create fiecare dintre cele 84 de fișiere stocate pe cele 2 CD-uri – mijloc de probă și ce reprezintă: proba digitală originală, duplicatul probei digitale (sau clona ori bit-strem) sau copia[1382], ceea ce înseamnă data (zz.ll.aa.) și ora creării fișierului potrivit analizei datelor interne ale suportului de memorie externă,*

- *data și ora inscripționării fiecăruia dintre cele 84 de fișiere stocate pe cele celor 2 suporturi de memorie externă CD marca TDK, ceea ce înseamnă data (zz.ll.aa.) și ora gravării suportului optic conform analizei datelor interne,*

- *durata fiecăreia dintre cele 84 de convorbiri stocate pe fișierele corespunzătoare,*

- *data și ora la care a avut loc ultima convorbire telefonică care a fost interceptată, înregistrată și stocată pe acest CD, (prin care se decelează că între ora purtării și interceptării convorbirii telefonice și momentul înregistrării pe materialul în litigiu depus la dosarul cauzei a trecut un timp suficient pentru a se putea opera ipotetic alterări, distorsionări, modificări, înserări, intercalări de cuvinte, fraze sau alte elemente de contrafacere, adăugiri, ștersături),*

- *dacă înregistrarea în format comprimat MP3, WMA ș.a. este la prima generație de compresie digitală audio, ci a menționat doar unele din informațiile relevante, în tabelele din figura 3, coloana 1 și 3, fără a da explicațiile cuvenite, conform problemelor mai sus învederate, pentru fiecare din cele 84 de fișiere audio, **ceea ce***

[1382]International Organization on Computer Evidence, *„Video and Audio Systems Principles, Practices and Procedures"*, Conferința IOCE 2000, Rosny sous Bois – Franța, 13-15 decembrie 2000; A. Marshall, *Digital Forensic – Digital Evidence in Criminal investigation*, Wiley-Blackwell, 2008. Pentru detalii privind probele digitale, a se vedea și Adrian Cristian Moise, *Metodologia investigării criminalistice a infracțiunilor informatice*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 172 – 180.

nu poate satisface exigențele unei cercetări, cum este o expertiză criminalistică sau tehnică multimedia, care să profite unui proces penal, pentru aflarea adevărului și cunoașterea cauzei sub toate aspectele.

Datele tehnice arătate mai sus ***nu presupun ca expertul să aibă acces sau la dispoziție echipamentele tehnice cu care au fost efectuate respectivele înregistrări,*** *însoțite de manualele de utilizare și accesoriile necesare punerii în funcțiune a acestora, fiindu-i suficient doar materialul în litigiu, pus la dispoziție, respectiv cele 2 suporturi de memorie externă CD marca TDK.*

2. ***Problema programelor utilizate pentru verificarea integrității înregistrărilor audio contestate, la analiza formei de undă a spectrogramei, a eventualelor frecvențe staționare, a zgomotului de fond și la ascultarea critică a fiecărei înregistrări (adică examinarea auditivă și acustică a înregistrării pentru a releva existența sau nonexistența unor elemente de alterare (întreruperi sau discontinuități ale sunetului).***

a. *Expertul nu a menționat în conținutul raportului care anume program/e a folosit pentru accesarea nedistructivă și duplicarea celor 2 suporturi optice expertizate.*

Solicităm să se facă precizarea cuvenită în acest sens, precum și să se procedeze la folosirea programelor Img Burn și Winhex 15.8., cu prilejul suplimentării actualei expertize.

b. *Pentru expertizarea probelor s-a menționat folosirea programului SIS v.7.1 și Edi Traker.*[1383]

Solicităm ca pentru verificarea integrității înregistrărilor audio contestate, la analiza formei de undă a spectrogramei, a eventualelor frecvențe staționare, a zgomotului de fond și la ascultarea critică a fiecărei înregistrări, cu prilejul suplimentării actualei expertize, ***să se procedeze la folosirea tuturor programelor: Virtual Dub v. 1.9.11, Kinovea v. 0.8.7, S I S v. 7.1.2. și nu SIS v.7.1.***

3. ***Inadvertențe sesizabile din simpla examinare vizuală a elementelor oferite de figura 3 „Fișierele supuse expertizării" din capitolul Constatări al Raportului de Expertiză criminalistică.***

Existența unor diferențe semnificative, de ordinul zilelor, între data creării fiecărui fișier audio (care corespunde câte unei sesiuni), dată care este menționată în figura 3, coloana 3 și

---

[1383] În legătură cu folosirea acestui program, un specialist recunoscut în materia expertizării înregistrărilor audio video, expertul tehnic judiciar și expert criminalist autorizat, C. Grigoraș a formulat critici majore expuse în Comunicatul din data de 23 mai 2012, adresat Președintelui ICCJ, Președintelui CSM, Primului Ministru al României, Ministrului Justiției și Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, publicat în publicația *Lumea Justiției*, din data de joi, 7 iunie 2012 20:25, la rubrica Institutii - Inec-inm, sub titlul *„AVERTISMENTUL EXPERTULUI GRIGORAȘ - Înregistrările audio-video din dosarele penale sunt expertizate de experții INEC, cu programul EdiTracker, fără respectarea instrucțiunilor de utilizare impuse de producătorul din Rusia. Probele sunt compromise"*, în sensul că: *„Utilizarea programului Edi Tracker pe probele în litigiu în rapoartele de expertiză criminalistică realizate de angajații Ministerului Justiției nu este conformă cu manualul de utilizare al programului și instrucțiunile producătorului, adresate oficial INEC, la data de 16 iunie 2011"*.

Autorul Comunicatului a exemplificat cu un număr de 17 Rapoarte de Expertiză Criminalistică (REC) efectuate în sistemul INEC, în care a fost utilizat în mod neconform acest program, din care enumerăm, cu titlu exemplificativ: REC nr. 88/13.05.2011 al INEC, în dosarul nr. 6367/2/2010 al Curții de Apel Brașov, REC nr. 83/20.09.2011 al LIEC Brașov, dosar nr. 122923/62/2010 al Tribunalului Brașov, REC nr. 155/21.09.2011 al INEC, dosarul nr. 2041/117/2009 al Tribunalului Cluj Napoca, REC nr. 161/28.09.2011 al INEC, dosarul nr. 40511/3/2009 al Tribunalului București, Secția I Penală, REC nr. 167/03.10.2011 al INEC, dosarul nr. 43113/3/2010 al Tribunalului București, Secția a II – a Penală, REC nr. 172/11.10.2011 al INEC, dosarul nr. 11294/2/2009 al Curții de Apel București, Secția I Penală ș.a.

data la care se presupune că s-a efectuat fiecare înregistrare, care se află menționată în figura 3, coloana 1, situație care se remarcă în cazul tuturor fișierelor expertizate.

De pildă, în cazul fișierului (sesiunea) 569 din lista denumită vol. IV(2006) u p, rezultă că interceptarea și înregistrarea convorbirii telefonice s-a realizat la 30.03.2006 ora 01 h, 03 min., 19 sec., 991 KB, fișierul audio de pe CD-ul, mijloc material de probă, a fost creat la data de 08.04.2006, ora 11h, 30 min. AM. ***În mod justificat se pune problema ce s-a întâmplat cu înregistrarea convorbirii telefonice timp de 9 zile.***

4. ***Semnalarea de către expert a existenței unor salturi bruște de fază a armoniei, dar care consecutiv analizei auditive și vizuale a formei de undă nu au decelat discontinuități, precum și a punctelor de discontinuitate a parametrilor zgomotului de fond, dar care, în urma analizei auditive nu au decelat anomalii care să indice existența unor intervenții asupra conținutului înregistrării, toate acestea în cazul majorității fișierelor expertizate.***

Aceste inadvertențe relevă, fără dubiu, împrejurarea unei lipse consistente de acurateță a înregistrărilor stocate pe cele 2 suporturi de memorie externă – material în litigiu, care este de natură a induce cel puțin un dubiu în ce privește autenticitatea acestor înregistrări, dacă nu chiar elemente indiciale ale unor ***posibile alterări, distorsionări, modificări, inserări, intercalări de cuvinte, fraze sau alte elemente de contrafacere, adăugiri, ștersături.***

Inadvertențele expuse mai sus pun sub semnul întrebării toate înregistrările stocate pe cele 2 CD-uri, mijloc material de probă în dosarul cauzei, iar clarificarea autenticității acestora se impune de la sine.

În același timp existența inadvertențelor semnalate mai sus induce o ***stare de dubiu în ce privește corespondența dintre semnalele sonore existente pe fiecare dintre cele 84 de fișiere audio și semnele literale și cifrice consemnate în notele de redare scrisă corespunzătoare fiecăruia dintre fișierele audio.***

Răspunsul la această problemă de lămurit poate fi obținut prin dispunerea și efectuarea unei constatări tehnico - științifice IT.

5. *Din conținutul Raportului de Expertiză Criminalistică* ***nu rezultă dacă la dispoziția expertului criminalist oficial au fost puși, de către instanță, ca material în litigiu, cei 2 suporții de memorie externă CD – RW, marca TDK, care au fost remiși de către Parchet odată cu rechizitoriul și dosarul cauzei și care reprezintă, în înțelesul prevederilor art. 91[3] alin. 3 din c.p.p., copia realizată de către procuror a originalului remis de către S.R.I. sau dacă instanța a solicitat Parchetului care a sesizat instanța cu judecarea cauzei originalul celor 2 suporți optici, în înțelesul acelorași prevederi legale susarătate.***
Răspunsul la această întrebare poate fi oferit de către un supliment de expertiză care să răspundă la întrebarea dacă înregistrarea în format comprimat MP3, WMA ș.a. este la prima generație de compresie digitală audio." [1384]

[217] Existența unei **neconcordanțe dintre** ***durata (secunde, minute) convorbirilor telefonice înscrise pe suportul optic pe care se află stocate comunicările interceptate și înregistrate* și *durata consemnată în comunicarea listingului acelorași convorbiri telefonice de către operatorul de telefonie,*** care a răspuns solicitării persoanei în cauză ori organului judiciar de a-i pune la dispoziție datele generate sau prelucrate de către furnizorii de rețele

---

[1384] Exemplificarea este din cererea formulată de apărătorul unuia dintre inculpați, în dosarul nr. **6495/115/2006** al Curții de Apel Brașov, ulterior depunerii la dosarul cauzei a Raportului de Expertiză Criminalistică nr. 6/17.01.2012 al Laboratorului Interjudețean de Expertize Criminalistice Brașov.

publice de comunicaţii electronice ori furnizorii de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului, altele decât conţinutul comunicaţiilor, reţinute de către aceştia în temeiul **legii speciale** privind reţinerea datelor generate sau prelucrate de furnizorii de reţele publice de comunicaţii electronice şi de furnizorii de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului, ce reprezintă o metodă specială de cercetare, prevăzută de art. 138 alin. 1 lit. j din c.p.p.[1385]

Cele 2 categorii de situaţii expuse supra conduc aproape întotdeuna la suspiciuni în ce priveşte autenticitatea înregistrărilor, pentru că se impune **raţionamentul că, în intervalul de timp constat drept diferenţă, s-au putut produce modificări - alterări voluntare ale conţinutului comunicărilor pe lanţul de custodie al probei digitale.**

Stabilirea existenţei sau nonexistenţei unor asemenea situaţii se rezolvă fie prin *confruntarea* dintre datele generate sau prelucrate de către furnizorii de reţele publice de comunicaţii electronice ori furnizorii de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului, altele decât conţinutul comunicaţiilor, reţinute de către aceştia în temeiul legii speciale privind reţinerea datelor generate sau prelucrate de furnizorii de reţele publice de comunicaţii electronice şi de furnizorii de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului, obţinute de către *organul judiciar la cerere*[1386] sau de către *părţi*[1387] *şi* datele existente pe suportul de memorie externă şi consemnate în procesul verbal de redare, fie de

---

[1385] Potrivit art. 5 din **Legea nr. 506/ 2004** privind prelucrarea datelor cu caracter personal şi protecţia vieţii private în sectorul comunicaţiilor electronice (1) Datele de trafic (*date de trafic - orice date prelucrate în scopul transmiterii unei comunicări printr-o reţea de comunicaţii electronice sau în scopul facturării contravalorii acestei operaţiuni*) referitoare la abonaţi şi la utilizatori, prelucrate şi stocate de către furnizorul unei reţele publice de comunicaţii electronice sau de către furnizorul unui serviciu de comunicaţii electronice destinat publicului, trebuie să fie şterse ori transformate în date anonime, atunci când nu mai sunt necesare la transmiterea unei comunicări, dar nu mai târziu de 3 ani de la data efectuării comunicării, cu excepţia situaţiilor prevăzute la alin. (2), (3) şi (5); (2) Prelucrarea datelor de trafic efectuată în scopul facturării abonaţilor sau al stabilirii obligaţiilor de plată pentru interconectare este permisă doar până la împlinirea unui termen de 3 ani de la data scadenţei obligaţiei de plată corespunzătoare. (2^1) Prelucrarea datelor de trafic efectuată în scopul stabilirii obligaţiilor contractuale ce privesc abonaţii serviciilor de comunicaţii cu plata în avans este permisă până la împlinirea unui termen de 3 ani de la data efectuării comunicării. (3) Furnizorul unui serviciu de comunicaţii electronice destinat publicului poate prelucra datele prevăzute la alin. (1), în vederea comercializării serviciilor sale sau a furnizării de servicii cu valoare adăugată, numai în măsura şi pe durata necesară comercializării, respectiv furnizării acestor servicii, şi numai cu consimţământul expres prealabil al abonatului sau utilizatorului la care se referă datele respective. Abonatul sau, după caz, utilizatorul îşi poate retrage oricând consimţământul exprimat cu privire la prelucrarea datelor de trafic. (4) În cazurile prevăzute la alin. (2) şi (3), furnizorul serviciului de comunicaţii electronice destinat publicului este obligat să informeze abonatul sau utilizatorul cu privire la categoriile de date de trafic care sunt prelucrate şi la durata prelucrării acestora. În cazul prevăzut la alin. (3), această informare trebuie să aibă loc anterior obţinerii consimţământului abonatului sau utilizatorului. (5) Prelucrarea datelor de trafic în condiţiile alin. (1) - (4) poate fi efectuată numai de către persoanele care acţionează sub autoritatea furnizorilor de reţele publice de comunicaţii electronice sau de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului, având ca atribuţii facturarea ori gestionarea traficului, relaţiile cu clienţii, detectarea fraudelor, comercializarea serviciilor de comunicaţii electronice sau furnizarea serviciilor cu valoare adăugată, şi este permisă numai în măsura în care este necesară pentru îndeplinirea acestor atribuţii. **(6) Prevederile alin. (1) - (3) şi (5) nu aduc atingere posibilităţii organelor de urmărire penală, instanţelor de judecată şi organelor de stat cu atribuţii în domeniul securităţii naţionale de a avea acces la datele de trafic, în condiţiile legii.**

[1386] Art. 152 din c.p.p.

[1387] Art. 6 din Legea nr. 506/2004, privind prelucrarea datelor cu caracter personal şi protecţia vieţii private în sectorul comunicaţiilor electronice

Facturarea detaliată

(1) Abonaţii primesc facturi nedetaliate.

(2) Emiterea facturilor detaliate se face la cererea abonaţilor, cu respectarea dreptului la viaţă privată al utilizatorilor apelanţi şi al abonaţilor apelaţi.

către organul judiciar, fie pe calea unei *constatări tehnico – ştiinţifice* al cărui obiectiv constă în stabilirea corespondenţei între datele susarătate dispusă specialiştilor.

[218] ***Situaţii determinate de selectarea unilaterală a anumitor convorbiri telefonice sau imagini, de către organele şi lucrătorii reprezentând acuzarea, din ansamblul convorbirilor telefonice şi imaginilor interceptate şi înregistrate***

1. *selectarea* de către lucrătorul de poliţie judiciară/lucrătorul desemnat din serviciul de informaţii / *procuror numai a convorbirilor telefonice pe care le apreciază aceştia ca fiind relevante pentru acuzare şi redarea în formă scrisă numai a acestora.*

Selecţia din totalitatea înregistrărilor audio video realizate a acelora referitoare la fapta ce formează obiectul cercetării se poate realiza în exclusivitate de către procuror sau organul de cercetare penală (*art. 143 alin. 4 din c.p.p.).*

Această selecţie constituie un proces de triere dintr-o multitudine de comunicări interceptate şi înregistrate, în perioada de timp menţionată în mandatul emis de judecătorul de drepturi şi libertăţi, numai a acelora care privesc fapta ce formează obiectului cercetării ori contribuie la identificare ori localizarea persoanelor.

Ne aflăm practic în faţa unei cenzurări a unei probe de către procuror, care depune la dosarul cauzei şi, pe cale de consecinţă, prezintă instanţei de judecată doar aspectele pe care el le apreciază (*sau are interesul să le aprecieze*) ca fiind relevante în cauza penală respectivă.[1388]

Împrejurarea că procedura de selectare a interceptărilor şi comunicărilor aparţine în exclusivitate procurorului[1389] a suportat mai multe critici în doctrină, din perspectiva respectării exigenţelor CEDO.[1390]

Remediul procesual al situaţiei îl constituie ascultarea tuturor convorbirilor telefonice atât de către organul judiciar, cât mai ales de către suspect sau inculpat şi apărarea acestuia, pentru a fi în măsură să indice şi eventualele convorbiri ce pot constitui elemente de apărare ori în favoarea sa, pentru a fi depuse la dosarul cauzei, atât în formă electronică, cât şi redate în scris.

[219] În legătură cu interceptările şi înregistrările realizate în cauzele penale, precum şi cu selecţia realizată de către procuror se pun **mai multe categorii de probleme:**

a) infracţiunile care constituie temei pentru dispunerea supravegherii tehnice şi care reprezintă în acelaşi timp şi limitele în care organele de urmărire penală îşi pot derula urmărirea penală în temeiul mandatului emis de judecătorul de drepturi şi libertăţi sunt limitativ enumerate în art. 139 alin. 2 din c.p.p., *ceea ce înseamnă că procurorul nu poate solicita mandatul respectiv, dacă din actele dosarului de urmărire penală nu rezultă existenţa a cel puţin uneia dintre acele infracţiuni,*

[1388] Aşa s-a întâmplat, de exemplu, în dosarul nr. 163/P/2012 al D.N.A. – structura centrală (dosar nr.23685/3/2013 al Tribunalului Bucureşti, secţia I Penală) în care inculpaţii T.E. şi N.T.B. au fost monitorizaţi timp de 3 luni de zile, dar în ceea ce priveşte convorbirile telefonice directe dintre cei au fost selectate doar un număr de 4, deşi relaţiile dintre aceştia erau, cel puţin, de ordin cotidian.

[1389] D. Ionescu, *Procedura penală, Parte generală, Sinteze şi spețe*, Ed. Sfera Juridică, Cluj Napoca, 2007, p. 230, citat de M.V. Tudoran, *Teoria şi practica interceptărilor şi înregistrărilor audio sau video judiciare*, Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniştilor, Bucureşti, 2012, p.192.

[1390] N. Volonciu, Alina Barbu, *Codul de Procedură Penală, Art. 62 – 135. Probele şi mijloacele de probă*, Ed. Hamangiu, 2007, p. 158 – 159, invocă, pentru a învedera că garanţiile au fost considerate ca insuficiente când nu au existat prevederi privind menţinerea intacte şi complete a înregistrărilor realizate, în scopul unui control al instanţei şi al apărării cu privire la acestea, cauza Prado Bugallo c. Spaniei, hotărârea din 18 februarie 2003, & 30, www.coe.int.

b) există posibilitatea ca una dintre infracțiunile enumerate de articolul 139 alin. 2 din c.p.p. să se afle în *concurs real sau formal*[1391] *ori în stare de indivizibilitate sau conexitate*[1392], *cu infracțiuni care nu sunt enumerate de art. 139 alin. 2 din c.p.p.*

c) ceea ce procurorului i se pare suficient și eclatant pentru elementele de fapt care privesc fapta ce formează obiectul cercetării, poate să nu fie suficient de concludent și relevant pentru judecătorul cauzei și, aproape întotdeuna, este insuficient și incomplet pentru suspectul sau inculpatul din cauză ori pentru alte părți din același proces penal.

Nu înseamnă că dacă procurorul a selectat numai anumite convorbiri, dintr-o multitudine de comunicări dintre 2 sau mai mulți interlocutori sau anumite pasaje dintr-o convorbire, care au fost redate în procesele verbale de transcriere a comunicărilor, aceasta stare de lucruri este îndestulătoare pentru a configura întreaga bază factuală a acuzației aduse suspectului ori inculpatului, dar mai ales elementele ce se circumscriu laturii subiective a infracțiunii.

Există posibilitatea ca ceea ce un interlocutor afirmă în convorbirea telefonică cu un alt subiect, să nege într-o convorbire ulterioară cu același interlocutor sau cu altul ori actele exterioare de conduită ale suspectului sau inculpatului să contrazică total sau parțial ceea ce a exprimat într-o convorbire interceptată și înregistrată, mai exact faptele obiectivate în acțiuni sau inacțiuni să nu coincidă cu ceea ce subiectul respectiv a exprimat verbal.

Nu întotdeuna ceea ce se exprimă verbal este însoțit – mai devreme sau mai târziu - de un act exterior de conduită, și nu se materializează ori obiectivează în realitate.

Pentru propriile gânduri nicio persoană nu poate fi condamnată,[1393] iar dacă gândurile sunt exprimate *verbal* – într-o convorbire telefonică interceptată și înregistrată, de pildă - sau *în scris* – într-un *sms* interceptat și înregistrat, de pildă, dar nu se materializează într-o acțiune sau inacțiune incriminată de legea penală, simpla redare a comunicărilor respective într-un proces - verbal și stocarea pe un suport de memorie externă, nu poate satisface exigențele unei acuzații fondate despre comiterea unei infracțiuni.

Se impune examinarea întregului ansamblu de comportament exterior de conduită al suspectului sau inculpatului și pe o perioadă relevantă de timp, ceea ce presupune cunoașterea (*ascultarea ori vizionarea*) întregului ansamblu de înregistrări audio - video, din perioada supusă monitorizării și depunerea la dosarul cauzei, precum și prezentarea suspectului sau inculpatului a unui număr cât mai mare de înregistrări, pentru ca acuzarea ce-i este adusă să fie convingătoare, atât pentru el, cât și pentru orice observator obiectiv.

Tocmai pentru a se evita o acuzație nefondată, apreciem că este recomandabil să nu se facă economie de convorbiri sau imagini interceptate și înregistrate, atunci când se decelează într-un act de inculpare ori pentru dispunerea unei măsuri preventive, pentru că amănunte considerate nesemnificative pentru acuzare, de pildă, pot deveni extrem de concludente și relevante pentru judecătorul cauzei, iar altele pot fi de natură să contribuie fie la exonerarea de răspundere penală a celui acuzat, fie la o individualizare corespunzătoare a sancțiunii aplicate, oricum să profite apărării formulate de suspect sau inculpat.

d) În situația în care din cuprinsul datelor rezultate din măsurile de supraveghere tehnică rezultă date sau informații concludente și utile privitoare la pregătirea ori săvârșirea unei alte infracțiuni, dar numai dintre acelea prevăzute la art. 139 alin. (2) din c.p.p., respectivele date sau informații concludente și utile pot fi folosite și în altă cauză penală[1394]. Într-o astfel de împrejurare procurorul se poate sesiza din oficiu[1395] și să

[1391] Art. 38 alin. 1 și 2 din c.p.

[1392] Art. 43 alin. 2 lit. a – c din c.p.p.

[1393] *Cogitationis poenam nemo patitur.*

[1394] Art. 142 alin. 5 din c.p.p.

[1395] Art. 292 din c.p.p.

încheie un proces verbal de sesizare din oficiu[1396] la care atașează, în copie certificată pentru autenticitate, întreaga documentație aferentă și copiile suporturilor de memorie externă, ce privesc noua faptă, corespunzătoare dosarului penal în care s-a emis mandatul de supraveghere tehnică initial.

În condițiile expuse supra, procurorul sau persoana autorizată desemnată de către acesta selectează de pe suportul de memorie externă datele informatice care privesc *noua faptă*, pentru a se face o delimitare față de fapta care formează obiectul cercetării în dosarul în care s-a emis mandatul de supraveghere tehnică, pentru a profita noului dosar penal format consecutive sesizării sale din oficiu.

Textul c.p.p. nu face referire expresă dacă datele în discuție, ce pot fi folosite într-o altă cauză penală, *se referă la același subiect*, în legătură cu care s-a emis mandatul de supraveghere tehnică *sau are în vedere orice altă persoană*, cu care suspectul ori inculpatul supravegheat tehnic a purtat convorbiri, comunicări, conversații sau în legătură cu care au fost surprinse imagini.

Apreciem că textul în discuție, referindu-se la o altă *infracțiune* dintre cele prevăzute de art. 139 alin. 2 din c.p.p., a avut în vedere și pe *autorul acelei infracțiuni*, care *poate fi și o altă persoană* decât cea față de care s-a emis mandatul de supraveghere tehnică inițial.

Tratamentul judiciar care se acordă într-o astfel de situație este consacrat în activitatea de extindere a urmăririi penale, față de alt/ți făptuitor/i, precum și de schimbarea încadrării juridice,[1397] dar poate fi, în aceeași măsură, consacrat de sesizarea din oficiu a organului de urmărire penală, pentru fapte și persoane, care nu fac obiectul dosarului penal în care a fost emis mandatul de supraveghere tehnică.[1398]

e) Datele rezultate din măsurile de supraveghere care nu privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau care nu contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor, *dacă nu sunt folosite în alte cauze penale* se arhivează la sediul parchetului, în locuri speciale, cu asigurarea confidențialității.

Din oficiu sau la solicitarea părților, judecătorul ori completul învestit poate solicita datele sigilate *dacă există noi probe din care rezultă că totuși o parte dintre acestea privesc fapta ce formează obiectul cercetării.*

După un an de la soluționarea definitivă a cauzei, acestea sunt distruse de către procuror, care întocmește un proces-verbal în acest sens.[1399]

f) Problema se pune în legătură cu datele informatice stocate pe suportul de memorie externă, ce conține rezultatul interceptării și înregistrării audio – video sau ambientale ori în mediul ambiental sau fotografiilor privind sau care se referă la *alte persoane, decât cele vizate de mandatul de supraveghere tehnică și despre care nu au rezultat elemente concludente și utile privitoare la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni din cele prevăzute de art. 139 alin. 2 din c.p.p. ori au rezultat astfel de date, dar referitoare la săvârșirea unor alte infracțiuni decât cele prevăzute de art. 139 alin. 2 din c.p.p.*

Conform prevederilor art. 142 alin. 6 din c.p.p., aceste date rămân stocate, se arhivează la sediul parchetului, în locuri speciale, cu asigurarea confidențialității, timp de un an de la soluționarea definitivă a cauzei, după care acestea sunt distruse de către procuror, care întocmește un proces - verbal în acest sens.

[1396] Art. 198 alin. 2 din c.p.p.
[1397] Art. 311 din c.p.p.
[1398] Art. 292 din c.p.p.
[1399] Art. 142 alin. 6 din c.p.p.

Dar, ce se întâmplă în tot acest interval de timp cu respectivele date, despre care cunosc mai multe și diferite persoane din cadrul organelor judiciare și nu numai și care este tratamentul judiciar al unei astfel de situații?

Dincolo de obligația de confidențialitate, ce incumbă persoanelor care au luat cunoștință de asemenea situații,[1400] *nu există o garanție certă* că datele respective, privind aspecte de natură profesională, extraprofesională, din viața privată ori de natură infracțională, dar care să nu se circumscrie infracțiunilor prevăzute de art. 139 alin. 2 din c.p.p., *nu pot fi, ipotetic, folosite ca date informative ori investigative ori în scop șantajist sau ca material compromițător la adresa imaginii persoanei în discuție.*

Încriminarea unor posibile fapte de acest gen nu acoperă împrejurarea ca, într – o anchetă, de pildă, la modul persuasiv, să nu fie strecurată de către organul judiciar care efectuează urmărirea penală, o informație de genul celor susmenționate.

În esență, informațiile în discuție constituie o bază de date consistentă, pentru organele judiciare, din care pot fi extrase, în special pentru momentele tactice ale unei anchete penale, elemente importante în economia anchetei respective și nu numai.

Tocmai pentru acest considerent apreciem că pentru situațiile învederate supra legiuitorul nu a oferit, prin textele codului de procedură penală, soluții optime și dincolo de orice suspiciune, atunci când a reglementat regimul juridic al datelor rezultate din măsurile de supraveghere, care nu privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau care nu contribuie la identificarea ori localizarea persoanelor, *dacă nu sunt folosite în alte cauze penale.*

Mai mult, persoanele ce au purtat comunicări cu suspectul sau inculpatul supravegheat tehnic ori a fost surprins în imagini cu acesta nici nu cunoaște că, date referitoare la persoana sa, se află stocate la un organ judiciar, deși este inocent.

2. ***redarea selectivă și trunchiată a imaginilor filmate*** *și înregistrate pe suport de memorie externă, fără a fi redate toate (integral) momentele înregistrate cu ocazia activităților de monitorizare*

De pildă în dosarul nr. 77/P/2012 al D.N.A. –Structura centrală, privind pe inculpatul SNC (fost magistrat de nivelul Curții de Apel) ș.a.,[1401] *activitatea de oprire în trafic, pe raza unei localități din județul Caraș Severin, a cumpărătorului de influență C. și convertirea acestuia în denunțător mituitor, de către procuror însoțit de lucrători de poliție judiciară a fost monitorizată autorizat, fiind realizate înregistrări de imagini.*

Activitatea de ***constatare a infracțiunii flagrante*** *a fost materializată în următoarele mijloace de probă:*

- *Înscrisuri*
  - *proces - verbal datat 14.03.2012, ora 17,45, întocmit în localitatea Nicolinț, D.N. 57, jud. Caraș Severin, de către procuror, scm., cms., insp. princ. și agent șef princ., toți din cadrul D.N.A., înscris depus la filele xxx, vol. II, dosar urmărire penală. La finalul actului se menționează că „principalele momente ale activității judiciare au fost fixate prin videofilmare cu camera Panasonic full HD HM-TAI și cu camera digitală marca Nikon cu seria constructivă 630 xxxx", planșa fotografică având ca obiect aspecte de la constatarea infracțiunii flagrante săvârșită de către numitul C.I., la data de 14.03.2012, în localitatea Nicolinț, județ*

[1400] A cărei încălcare poate constitui infracțiune, de exemplu, divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice, prevăzută de art. 304 din NCP ori divulgarea secretului profesional, prevăzută de art. 227 din c.p.

[1401] Dosar nr.312/57/2012 al I.C.C.J. – Secția Penală, (sentința penală nr.159/28.12.2012 a Curții de Apel Alba - Iulia)

Caraș Severin, pe drumul național 57 (înregistrat sub nr. 242/II-1/2012, care conține 33 fotograme și se află depus la filele xxx, vol. II, dosar urmărire penală.

- *proces - verbal având ca obiect activitatea de consemnare a seriilor bancnotelor cu diferite cupiuri găsite asupra învinuitului C.I., precum și marcarea criminalistică a unora dintre respectivele bancnote, care s-a realizat cu creionul chimic marca Sirchie, model UV 700, culoarea fiind albastră și vizibilă în spectru U.V. și a fost ilustrată prin fotograme utilizându-se aparatul marca Nikon, model D-5000, înscris ce se află depus la filele xxx, vol. II, dosar urmărire penală.*
- *planșa fotografică privind marcarea criminalistică a bancnotelor ce compun suma de 50.000 Euro, ce urmează a fi înmânată de către denunțătorul C.I. numitului Ș.N.C., activitate desfășurată la data de 14 martie 2012, care conține 26 fotograme, se află depus la filele xxx, vol. II, dosar urmărire penală.*

- *Suporturi optice (probe digitale)*
  - *Suportul optic tip DVD-R, marca Verbatim, cu seria constructivă 1126 542 R E E 26xxxxx, care conține înregistrarea ambientală audio – video a infracțiunii flagrante constatate la data de 14.03.2012, în localitatea Nicolint, județul Caraș Severin(copie sigilată cu sigiliul PNA nr. xxx), a se vedea Rechizitoriu, pag. xx.*

Din actele de urmărire penală a rezultat că activitatea de surprindere în flagrant s-a derulat, conform înscrisului proces verbal, indicat supra între orele 17,45 – 19,20, pe raza localității Nicolint, D.N. 57, jud. Caraș Severin, (fila x și x, vol. II, dos. u. p.).

Procesul verbal constituie instrumentul scriptic prin care organele de urmărire penală au consemnat datele și elementele de fapt pe care le-au constatat cu ocazia efectuării unor acte de urmărire penală – mai mult sau mai puțin integral, în cazul dat constatarea infracțiunii flagrante, având funcția de mijloc de probă.

Suportul optic reprezintă o probă multimedia (probă digitală), ce ilustrează activitățile și actele exterioare de conduită ale tuturor persoanelor implicate în constatarea infracțiunii flagrante din data de 14.03.2012 (făptuitori, organe de urmărire penală, martori asistenți, martori oculari, orice alți participanți), realizată cu mijloacele tehnico – criminalistice ajutătoare[1402] (camera Panasonic full HD HM-TAI și cu camera digitală marca Nikon cu seria constructivă 630 xxxx), care „nu se substituie procesului verbal, ci sunt chemate a spori caracterul demonstrativ, a întări eficiența doveditoare a procesului - verbal"[1403] încheiat de organele de urmărire penală.

Această probă multimedia are rolul de a ilustra cu imagini digitale – video și sonor - atât cele percepute de organele de urmărire penală, cât și actele exterioare de conduită (manifestările motrice, expresiile fizionomice) și semnele vocale, adică sonore (cuvintele, expresiile, formulările, frazele) ale personajelor surprinse de camera de luat vederi și de a confirma mențiunile scrise consemnate în procesul verbal, precum și, eventual, de a complini elemente de fapt sau aspecte ori împrejurări care, din greșeală, eroare ori intenție nu au fost menționate de organele judiciare constatatoare.

Beneficiul pe care îl reprezintă atașarea la procesul verbal de constatare a infracțiunii flagrante a suportului optic, obținute ca urmare a filmării, constă în următoarele:

- *Subiecții filmați sunt surprinși în mișcare, din unghiuri multiple, ceea ce permite prezentarea cea mai veridică a plasamentului în spațiu și a raportului dintre subiecți,*

[1402] Ion Anghelescu, *Folosirea fonogramei și videofonogramei magnetice în procesul penal*, R.R.D. nr. 1/1970, p. 112.

[1403] Aurel Ciopraga, *Criminalistica. Tratat de tactică - criminalistică*, Ed. Gama, Iași, 1996, p. 84.

- *Au un pronunţat caracter ilustrativ în prezentarea procesului de constatare a flagrantului,*
- *Capacitatea de surprindere a unor activităţi şi manifestări în evoluţia lor firească şi aşa cum s-au obiectivat aievea,*
- *Exactitatea cu care sunt înregistrate imaginea şi sunetul duce la creşterea gradului de obiectivitate a posibilităţii de evaluare a celor înregistrate şi la excluderea sau, dimpotrivă, a includerii unor interpretări subiective,*
- *Capacitatea de a cuprinde toate situaţiile, persoanele şi obiectele ce au legătură cu constatarea infracţiunii flagrante şi se găsesc în câmpul filmat, indiferent de gradul de importanţă care li s-a acordat la un moment dat,*
- *Sunetul captat completează cantitatea şi calitatea datelor oferite de imagine,*
- *Fiecare cadru al filmului poate constitui un clişeu după care se pot efectua fotografii.*

Procesul verbal (inscrisul) la care se află ataşat suportul optic (proba digitală) şi fotogramele (mijloace materiale de probă)[1404] *au acelaşi obiect în ceea ce priveşte conţinutul lor, referindu-se la momentele activităţii desfăşurate cu ocazia surprinderii în flagrant din data de 14.03.2012, în localitatea Nicolinţ, DN 57, jud. Caraş Severin, constituind un ansamblu probator compus dintr-un înscris, o probă digitală şi fotografii însumate într-o planşă foto anexă.*

Pe de altă parte, înregistrările audio video şi fotografiile reprezintă, conform prevederilor art. 64 din c.p.p. mijloace de probă distincte.

Indiferent că reprezintă o simplă ilustrare a mijlocului de probă ce-l constituie procesul verbal de constatare a infracţiunii flagrante din data de 14.03.2012 sau mijloace de probă distincte[1405]*, între înregistrările audio şi video, stocate pe suportul optic - tip DVD-R, marca Verbatim, cu seria constructivă 1126 542 R E E 26xxxx şi cele 33 fotograme realizate cu camera digitală marca Nikon cu seria constructivă 630 xxxx şi depuse în planşa fotografică, ambele anexate procesului verbal în discuţie, pe de o parte şi menţiunile consemnate în conţinutul procesului verbal susarătat, pe de altă parte, trebuie să existe o concordanţă perfectă.*

Mutatis mutandis, cele consemnate în conţinutul procesului - verbal, conform prevederilor art. 91 din c.p.p. şi îndeosebi elementele de fapt constatate[1406] *trebuie să aibă o corespondenţă perfectă în imaginile şi sunetele înregistrate prin videofilmare şi apoi stocate pe suportul optic, precum şi în imaginile din fotogramele însumate în planşa foto anexă la procesul - verbal.*

În situaţia în care această corespondenţă nu există ori menţiunile din procesul verbal sunt eliptice în ce priveşte unele elemente de fapt care fie că se vizualizează şi aud pe înregistrările audio video, fie că sunt fixate pe fotograme, pentru stabilirea tuturor elementelor de fapt semnificative şi a unei corecte derulări a evenimentelor surprinse prin înregistrarea audio video este absolut necesar a se ţine seama de aspectele decelate de celelalte mijloace de probă (proba digitală şi fotogramele) decât cele consemnate scriptic, dar eliptic, de înscrisul ce-l reprezintă procesul verbal încheiat de organele de urmărire penală.

[1404] I. Neagu, *Drept procesual penal . Tratat. Partea generală*, Ed. Global Lex, Bucureşti, 2007, p. 396. Într-o opinie mai veche (V. Dongoroz, S. Kahane, G. Antoniu, C. Bulai, N. Iliescu, R. Stănoiu, *Explicaţii teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*, vol. V, ed. A 2-a, Ed. Academiei Române, Ed. All Beck, Bucureşti, 2003, p. 216, în **noţiunea de înscrisuri** sunt conţinute, orice obiecte care indiferent de materialul din care sunt confecţionate, conţin diferite menţiuni scriptice din care pot fi obţinute elemente de fapt care servesc la aflarea adevărului, precum documente, acte, **planşe**, scrisori, tipărituri, **fotografii**, scheme.

[1405] Conform prevederilor art. 64 din vechiul c. p. p. fotografiile şi înregistrările audio sau video constituie, între altele, mijloace de probă prin care se constată elementele de fapt ce pot servi ca probă într-un proces penal.

[1406] Care, potrivit legii (art. 91 alin. 1 lit. d din vechiul c. p .p., trebuie consemnate printr-o *„descriere amănunţită"*.

Forța și valoarea probantă a mijloacelor de probă în discuție – înscris, probe digitale, fotogramele – este aceeași, dar importanța în evaluarea și diagnosticarea juridică a activității inculpatului C.I. și semnificația elementelor de fapt pe care le decelează sunt diferite, atât sub aspect cantitativ, cât mai ales sub aspect calitativ.

Pentru aceste considerente, în vederea exercitării rolului activ al instanței de judecată[1407] și pentru respectarea scopului și a regulilor de bază ale procesului penal – scopul procesului penal,[1408] aflarea adevărului,[1409] rolul activ[1410] - se impune cu necesitate, ca fiind pertinentă, utilă și concludentă aspectarea (vizualizarea) suportului optic tip DVD-R, marca Verbatim, cu seria constructivă 1126 542 R E E 26XXXX, care conține înregistrarea ambientală audio – video a infracțiunii flagrante constatate la data de 14.03.2012, în localitatea Nicolint, județul Caraș Severin, ORIGINAL, care, conform Rechizitoriului, pag. xxx, se află sigilat și păstrat la sediul D.N.A., în locuri special amenajate, conform prevederilor art. 91[3] alin. 3 din c. p. p.,"urmând a fi puse la dispoziția instanței de judecată la solicitarea acesteia".

Din întreaga durată în timp a activităților derulate de organele judiciare, pe suportul de memorie externă depus la dosarul cauzei, lipsesc secvențele – atât auditive, cât și imagini - cuprinse de la minutul 8:25 la minutul 10:30 (conform setării înregistrării realizate de organele judiciare), când procurorul stă de vorbă cu C. în spatele mașinii, nevăzându – se și neauzindu – se ce spun.

Consecutiv secvențelor lipsă, filmarea se reia cu continuarea activităților derulate la locul respectiv, fiind urmate, după scurgerea unei perioade de timp, de realizarea surprinderii în flagrant a fostului magistrat și a soției acestuia, în momentele anterioare, concomitente și ulterioare primirii unor documente și a unei sume de bani, cu care, anterior, fusese depistat denunțătorul C.

Din declarația denunțătorului C. în fața instanței de judecată, în data de 31 mai 2013 a rezultat că, în momentele ce lipsesc din secvența filmată cu ocazia opririi în trafic, a fost determinat de către procuror la depunerea denunțului,[1411] apoi „i s-a montat tehnica de ascultare, cei 50.000 de euro au fost marcați chimic, iar apoi afaceristul a fost trimis la biroul din Timișoara a notarului R.Ș. pentru a lasa plicul.

1407 Art. 287 alin. 1 și 2 din c.p.p.

1408 Art. 1 din c.p.p.

1409 Art. 3 din c.p.p.

1410 Art. 4 din c.p.p.

1411 *„...Am fost oprit în trafic de o mașina care mi-a tăiat calea... Am oprit, au coborât mai multe persoane din acea mașină, mi-au spus să pun mâinile pe bord și mi-au pus întrebări cu faptul de unde vin și câti bani am asupra mea. Am raspuns ca am 50.000 euro la mine și în primul moment am spus că au fost ai mei. Ulterior mi-au spus că m-au urmarit, inclusiv în Serbia, și că știu unde duc banii... Eu nu am spus însă cui îi duc, ei au spus că știu că-i duc domnului judecător Ș. Din acest moment, între mine și domnul B., procuror DNA, a urmat o discuție derulată în spatele mașinii.*

În această discuție mi s-a spus că pot beneficia de circumstanțe dacă voi colabora, că îmi vor cere condamnarea cu suspendare. Mi-au mai amintit că mai am un dosar în faza de cercetare penală, cu o infracțiune la legea circulației. Mi s-a spus și că am nepoți pe care trebuie să-i văd și că-i voi putea vedea dacă voi colabora, fiind lăsat în libertate. Revin și arăt că în realitate, la acel moment, aveam un singur nepot, cel de-al doilea s-a născut în luna mai 2012. Am apreciat ca patetică aceasta replică a ofițerului de anchetă. Eram într-o stare de tensiune foarte mare. Sunt bolnav de inimă și am instalat un stimulator cardiac... Eu am spus că accept să colaborez dacă voi fi martor în cauza aia am făcut un autodenunț.

Procurorul mi-a spus însă că nu voi fi martor, ci doar inculpat în cauză și că va insista să primesc o pedeapsă cu suspendare... La Nicolint, în timp ce stăteam cu mâinile pe bord, am întors capul și am observat un civil (toți cei care ne-au oprit erau civili) care avea un pistol în mână și eu cred că acel pistol era îndreptat spre mine. ***Când mi s-a reamintit ca am dosar de urmărire penala la legea circulației, mi s-a promis că voi fi sprijinit. N-am înțeles nimic din aceste vorbe. Eu îmi amintesc cp am numarat cei 50.000 euro, i-am dat procurorului într-o punga de plastic".***

Marturia lui C. de la ICCJ: „Între mine şi domnul B., procuror DNA, a urmat o discuţie derulată în spatele maşinii. Când mi s-a reamintit că am dosar de urmărire penală la legea circulaţiei, mi s-a promis că voi fi sprijinit".[1412]

Situaţiile de genul celor expuse mai sus îşi găsesc clarificarea prin ascultarea şi vizualizarea de către partea interesată a tuturor comunicărilor interceptate şi înregistrate şi a filmărilor ori fotografierilor executate în perioada de valabilitate a autorizaţiei emise de judecătorul de drepturi şi libertăţi de pe suporturile pe care au fost stocate şi, dacă este cazul, expertizarea lor judiciară, tehnică sau criminalistică.

[220] ***Inexistenţa ori nemenţionarea existenţei în documentele însoţitoare ale rezultatului înregistrărilor realizate sau neutilizarea procedurilor operaţionale standardizate în legătură cu interceptarea şi înregistrarea audio – video, a convorbirilor telefonice sau ambientale, precum şi a lanţului de custodie a probelor obţinute***

[221] ***Existenţa ipotetică a posibilităţii de modificare/alterare – intenţionată sau din neglijenţă – a acurateţei şi integrităţii probelor multimedia***

- ✓ contaminarea materială a probelor digitale, prin efectuarea diferitelor menţiuni cu instrumente scripturale neadecvate, manevrare necorespunzătoare, conservare în condiţii neadecvate, ale suporturilor de memorie externă, degradări mecanice. În literatura de specialitate[1413] au fost exemplificate ca posibile situaţii de contaminare inscripţionările cu markerul neadecvat a suportului de memorie externă.
- ✓ ipotetic există posibilitatea tehnică de a se opera alterări, distorsionări, modificări, înserări de voci computerizat, intercalări de cuvinte, fraze sau alte elemente de contrafacere, adăugiri, ştersături, pe suportul de memorie externă,[1414] de către persoanele care intră în contact cu suportul ce stochează comunicările ori imaginile interceptate şi înregistrate, întrucât tehnica de calcul actuală permite acest lucru, iar urmele sunt greu de pus în evidenţă, poate chiar imposibil.[1415]

[1412] A se vedea articolul de luni, 17 iunie 2013 17:50, intitulat „ IATĂ CUM OPEREAZĂ DNA LA DRUMUL MARE", scris de Răzvan Savaliuc - George Tărâţă, din publicaţia **Lumea Justiţiei**.

[1413] A se vedea, Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *Înregistrările audio şi audio – video, mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 189 şi urm.

[1414] În lucrarea susmenţionată, Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *Înregistrările audio şi audio – video, mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 188, citând din Broeders, A.P.A., *„Interpol Review on Forensic Speech and Audio Analysis"*, Forensic Linguistics, Lyon, Franţa, 2001, arată: *„se menţionează că este cunoscut faptul că tehnica digitală permite intervenţii computerizate greu sau în unele situaţii chiar imposibil de depistat, dacă sunt făcute de persoane competente"*.

[1415] A se vedea pag. 5 din Raportul de Expertiză Criminalistică nr. 88 /13 mai 2011 al INEC, dosar penal nr. 6367/2/2010 al Curtea de Apel Braşov; a se vedea pag. 5 din Raportul de Expertiză Criminalistică nr. 172/11.10.2011al INEC, dosar penal nr. 11294/2/2009 al Curţii de Apel Bucureşti, Secţia 1 – A Penală, citând pe Broeder A., 2001, Forensics Linquistics, Interpol, Lyon.

„O înregistrare originală poate avea o valoare reală, de necontestat, doar prin intermediul unei expertize de autentificare. În general, o concluzie prin care o inregistrare audio sau video să fie declarată falsă sau falsificată nu se poate formula de către nici un expert" **(C. Grigoraş, *Expertiza înregistrarilor audio*, în „Dreptul" nr. 1 /2003, 164).**

Ilustrarea schematică a posibilelor suspiciuni privind interceptarea și înregistrarea comunicațiilor

Situații determinate de erori existente în activitatea de redare a conținutului convorbirilor telefonice interceptate și înregistrate

Situații determinate de durata de timp scursă între momentul când a avut loc efectiv convorbirea telefonică interceptată și înregistrată și momentul când aceasta apare ca fiind stocată pe suportul de memorie externă

Situații determinate de selectarea unilaterală a anumitor convorbiri telefonice sau imagini, de către organele și lucrătorii reprezentând acuzarea, din ansamblul convorbirilor telefonice și imaginilor interceptate și înregistrate

Inexistența ori nemenționarea existenței în documentele însoțitoare ale rezultatului înregistrărilor realizate sau neutilizarea procedurilor operaționale standardizate în legătură cu interceptarea și înregistrarea audio – video, a convorbirilor telefonice sau ambientale, precum și a lanțului de custodie a probelor obținute

Existența ipotetică a posibilității de modificare/alterare – intenționată sau din neglijență – a acurateței și integrității probelor multimedia

Utilizarea unor metode și mijloace tehnice de interceptare și înregistrare care au un caracter clasificat, ceea ce nu permite examinarea și verificarea acestora de către experții introduși legal în cauzele penale care nu au autorizare sau certificat corespunzător ORNISS. Nereglementarea situației de către recenta legislație penală adoptată.

În final oferim un exemplu din activitatea practică a organelor judiciare[1416]*, în care apărarea unuia dintre inculpați a formulat următoarele aserțiuni, privind probele multimedia și inscrisurile aferente, ce au fost administrate și în legătură cu care s-au formulat mai multe cereri:*

Elementul contextual care caracterizează perioada 13.12.2011 – 15.03.2012, în care s-au consumat evenimentele care constituie baza factuală din dosarul examinat, îl reprezintă împrejurarea că doi dintre inculpații din prezenta cauză, respectiv C.I. și R.A.D., au fost monitorizați în baza unor mandate de siguranța națională, pentru perioada 11.03. 2012 – 15.03.2012, a existat o dublă monitorizare a inculpaților susarătați, respectiv cea autorizată prin mandatul de siguranță națională și cea autorizată prin Ordonanța provizorie emisă de către procurorul D.N.A., confirmată și prelungită ulterior de către judecătorul competent de la Curtea de Apel București, iar pentru perioada 14.03.2012, ora 17,45 – 22, 25, la cele două

[1416] **Dosarul nr. 77/P/2012 AL D.N.A. –Structura centrală, [dosar nr.312/57/2012 al I.C.C.J. – Secția Penală** (sentința penală nr.159/28.12.2012 a Curții de Apel Alba - Iulia)]

categorii de monitorizări s-au adăugat şi utilizarea procedeelor tactice criminalistice de constatare a infracţiunii flagrante, în 2 etape, respectiv în localitatea Nicolinţ, jud. Caraş Severin şi la Timişoara.

Cu toate acestea din materialele şi documentelor scrise şi suporturile optice şi din fotogramele depuse la dosarul cauzei lipseşte decelarea unor momente de importanţă covârşitoare pentru stabilirea adevărului şi cunoaşterea stării de fapt sub toate aspectele, împrejurări ce au repercursiuni majore în ce priveşte diagnosticarea juridică a bazei factuale consumate.

Apărarea inculpatului Ş.N.C. a avut justificate şi întemeiate suspiciuni în ce priveşte comportamentul procesual al inculpatului C.I., în sensul că denunţul formulat de către acesta nu este rezultatul propriei voinţe ci rodul unei acţiuni provocatoare a organelor de urmărire penală, care au realizat o activitate de provocare – comitere, ceea ce este ilicit, fiind sancţionată de prevederile art. 64 alin. 2 din c. p. p. şi nicidecum o provocare – revelare, ceea ce atât CEDO, cât şi legislaţia internă admite.

Cererile susceptibile de a fi fost formulate de apărarea unuia dintre inculpaţi erau destinate pentru evidenţierea elementelor de fapt, profitabile prezentei cauze penale, ce s-au derulat în perioada 13.12.2011 – 15.03. 2012 [subperioadele 13 .12.2011 (înregistrarea celor 2 dosare civile la Curtea de Apel Timişoara) – 05.03.2012 (pronunţarea hotărârii în cele 2 dosare civile); 06.03.2012 – 11.03.2012, ora 13,30 (începerea punerii în executare a procedeelor intruzive); 11.03.2012, ora 13,30 – 15.03.2012, ora 00,00(încetarea măsurilor intruzive)], în condiţiile în care, după examinarea dosarului cauzei, s-au constatat următoarele:

- *Inexistenţa la dosarul cauzei a suporturilor optice pe care au fost stocate semnalele sonore şi imaginile interceptate şi înregistrate precum şi inexistenţa notelor de redare (transcriere) a înregistrărilor audio, urmare a punerii în aplicare a mandatului de siguranţă naţională nr. 005384 din 06.09.2011(emis pe durata de 6 luni, până la data de 05.03.2012), prelungit la data de 08.03.2012 (pe durata de 3 luni, până la 07.06.2012) emis de I.C.C.J. – Secţia Penală, pentru interceptarea şi înregistrarea comunicaţiilor numitului Chişărău Iacob şi pentru interceptarea şi înregistrarea audio – foto – video ambientală a numitului Chişărău Iacob.*

- *Inexistenţa la dosarul cauzei a tuturor materialelor şi documentelor rezultate din utilizarea procedeelor intruzive dispuse de organele de urmărire penală şi instanţa de judecată competentă, faţă de inculpaţii din prezentul dosar, pentru perioada 11.03.2012, ora 13,30 – 15.03.2012, ora 00,00.*

Cererile pertinente pentru clarificarea stării de fapt, pot fi următoarele:

1. Solicitarea instanţei de judecată ca S.R.I. să depună la dosarul cauzei, în formă declasificată, a tuturor materialelor şi documentelor, în integralitatea lor, obţinute în perioada 06.09.2011 – 15.03.2012, ca urmare a punerii în executare a mandatelor de siguranţa naţională nr. 00XXXX/06.09.2011, nr.00XXXX/08.11.2011 şi nr. 00XXXX/07.03.2012, toate emise de I.C.C.J., respectiv note de redare a convorbirilor telefonice, note de redare a convorbirilor ambientale interceptate şi înregistrate, note cu sms-urile interceptate, suporturile optice pe care sunt stocate comunicările interceptate şi înregistrate, filme, fotografii, note raport de filaj, orice alte materiale obţinute, cum ar fi listingul convorbirilor telefonice, rezultatul căutării unor informaţii, pentru a căror obţinere este necesar accesul într-un loc, la un obiect sau deschiderea unui obiect, respectiv la cartela şi aparatul telefonic mobil cu nr. de apel xxxx.

Semnificative sunt materialele și documentele obținute în urma punerii în aplicare a măsurilor intruzive și operative dispuse prin mandatele de siguranță națională din care rezultă următoarele momente:

- *întâlnirile anterioare datelor de 20.02.2012 și 05.03.2012 dintre Ș.N.C., C.I. și, eventual M.I.M. și/sau alte persoane, de la localul Latino din incinta mall-ului din Timișoara, cu imaginile filmate sau fotografiate însoțite de transcriptul convorbirilor ambientale ce au avut loc.*

Despre aceste întâlniri se face referire cu precădere în Rechizitoriu, indicându-se ca suport probator declarația inculpatului denunțător C.I., pe care apărarea inculpatului Ș.N.C. o privește cu circumspecție și cu o puternică încărcătură de subiectivism, urmând să ceară excluderea acesteia din ansamblul probator administrat în cauză.

- *conținutul corespondenței tip sms și a comunicărilor electronice, a convorbirilor telefonice dintre Ș.N.C. și C.I., din perioada 18.02.2012 – 11.03.2012, ora 13,30, situații de fapt care nu puteau fi ratate de cadrele S.R.I., care au pus în executare mandatele de siguranță națională emise de I.C.C.J. și care îl vizau pe Chișărău Iacob.*

2. *Solicitarea de la organele de urmărire penală, respectiv D.N.A. – structura centrală, a tuturor materialelor și documentelor obținute în perioada 11.03.2012, ora 13,30 – 15.03.2012, ora 00,00, în integralitatea lor, ca urmare a punerii în executare a Ordonanței provizorii a procurorului, nr. 77/P/2012 din data de 11.03.2012, ora 13,30 și a Încheierii nr. 42/13.03.2012, ora 11,00, pronunțată în dosarul nr. 42/2012 al Curții de Apel București, prin care a fost confirmată ordonanța emisă de către procuror privind utilizarea procedeelor intruzive și s-a dispus autorizarea pe mai departe a procedeelor respective, până la data de 10.04.2012, orele 13,30. (filele 12 – 22, vol. III, dos. u. p.).*

Cererea este determinată de următoarele împrejurări:

A) Pe suportul optic tip DVD-R, marca Verbatim, cu seria constructivă 1126 542 R E E 26XXXX, sunt stocate secvențele filmate privind înregistrarea ambientală audio – video a constatării infracțiunii flagrante, activitate derulată la data de 14.03.2012, în localitatea Nicolinț, județul Caraș Severin (copie sigilată cu sigiliul PNA nr. xxx), între orele 17,45 – 19,20, și anume:

- ✓ *Momentele stocate pe fișierul imga **001 – 006**, care ilustrează, secvențial și discontinuu, activitatea de constatare a infracțiunii flagrante desfășurată (conform mențiunilor din procesul - verbal) în intervalul orar 17,45 – 19,20, deci 95 minute, conțin o înregistrare video audio cu durata totală de 31 minute și 8 secunde, diferența de timp în care activitățile consumate nu apar ca fiind filmate fiind de 63,52 minute (1 oră și 312 secunde).*

- ✓ *Momentele stocate pe fișierul **imga 001** relevă urmărirea unui autovehicul în trafic, au durata de 30 sec.*

- ✓ *Momentele stocate pe fișierul **imga 002** au durata de 19 minute și 10 secunde și decelează etapa I a constatării flagrantului, care are ca obiect principal focusat autoturismul marca HYUNDAI TUCSON, cu nr. de înmatriculare CS 000 WTX, predarea sumei de bani aflate împachetate cu o bandă de hârtie pe care sunt menționate cupiurile, discuții între C.I., procuror, lucrător de poliție judiciară, percheziția autoturismului și percheziția corporală a numitului S.N., discuții între acesta și procuror și lucrător de poliție judiciară.*

Sonorul este alterat de zgomotul motorului autoturismului aflat în funcțiune, iar uneori lipsește.

Din aceste secvențe filmate ***lipsesc tocmai secvențele*** *din care rezultă sau care ilustrează ceea ce organul de urmărire penală a consemnat în procesul verbal întocmit cu ocazia constatării infracțiunii, respectiv: „Despre suma de 50.000 Euro, înv. C.I. a afirmat că reprezintă suma pretinsă de judecătorul Ș.N.C., în schimbul intervenției pentru soluționarea favorabilă a celor două dosare civile în care este implicată societatea lichidatoare ZZZZ" (fila ..., vol. II, dos. u.p.).*

Altfel spus, în videofilmarea stocată pe suportul optic indicat supra ***nu există imagini*** *din care să rezulte momentele în care C.I. a făcut afirmațiile , pe care procurorul le-a menționat în conținutul procesului verbal.*

În schimb, înregistrarea audio video conține:

- *imagini și semnale sonore reprezentând expresii fizionomice ale lui C.I., precum și cuvinte, afirmații ori negații, formulări, fraze cu conținut interogativ sau afirmativ, formulate de către C.I., care contrazic total mențiunile arătate mai sus din procesul verbal, ca fiind afirmate de către acesta, a se vedea în acest sens momentele 0 min.,02 sec până la momentul 02 min., 56 sec., de pe imga 002,*
- *imagini și semnale sonore reprezentând atitudini neconforme ale procurorului față de C.I. (șoptit la ureche, mângâieri pe coapsa piciorului drept, uneori folosirea unui ton ridicat cu note de agresivitate verbală), precum și a lucrătorului de poliție judiciară (ton ridicat cu inflexiuni agresive verbal, momente în care este excedat de propria sa importanța)*
- *imagini cu prezența unor persoane (de pildă, o persoană de sex feminin cu părul vopsit blond) care nu apar menționate în procesul verbal ca fiind prezente la locul respectiv în timpul derulării activității de constatare a infracțiunii flagrante*
- *imagini care îl surprind pe procuror stând de vorbă cu C.I. în lateralul unui autovehicul tip microbuz, de culoare închisă, probabil albastru, amplasat în spatele autoturismului cu nr. de înmatriculare CS 000 WTX, dar fără a fi realizată înregistrarea audio sau poate că a fost eliminată, în orice caz nu apare pe suportul optic pus la dispoziția instanței*
- *imagini și sunete având ca subiect telefonul mobil al numitului C.I., care nu a fost ridicat împreună cu suma de bani găsită asupra acestuia, dar care telefon, culmea, a fost predat organelor judiciare, din propria inițiativă a inculpatului, la data de 30.03.2012*
    - *Momentele stocate pe fișierul* ***imga 003*** *au durata de 10 minute și 23 secunde și decelează etapa a II-a a constatării flagrantului, care are ca obiect principal focusat suma de 50.000 Euro găsită asupra lui C.I., precum și a altor sume de bani – în Dinari, Ron și Euro -, găsite asupra acestuia, numărarea de către Chișărău Iacob și de către un lucrător de poliție judiciară a bancnotelor ce conțin suma respectivă, calculul sumelor respective, discuții cu unul dintre martorii asistenți la activitate (o persoană de sex feminin, care nu apare menționată în procesul verbal), pașaportul numitului C.I., unele secvențe sunt lipsite de sonor. Această etapă corespunde activității de percheziție corporală efectuată asupra inculpatului C.I.*
    - *Momentele stocate pe fișierul* ***imga 004*** *au durata de 12 secunde și decelează etapa a III-a a constatării flagrantului, care are ca obiect principal focusat ilustrarea cu imagini de detaliu a sumelor de bani , pașaportul și telefonul*

mobil găsite cu ocazia percheziției corporale efectuate asupra inculpatului C.I.

- *Momentele stocate pe fișierul* ***imga 005*** *au durata de 7 secunde și decelează etapa a IV-a a constatării flagrantului, care are ca obiect principal focusat pachetul conținând suma de 50.000 Euro, în cupiurile respective.*
- *Momentele stocate pe fișierul* ***imga 006*** *au durata de 46 secunde și decelează etapa a V-a a constatării flagrantului, care are ca obiect principal focusat toate obiectele găsite cu ocazia percheziției corporale asupra inculpatului C.I. și autoturismului cu nr. de înmatriculare CS 000 WTX, respectiv sumele de bani, pașaportul, telefonul mobil și un bon fiscal emis de o unitate comercială, în Serbia, la data de 14. 03. 2012, ora 17,16 (ora oficială a Serbiei), respectiv ora 18, 16 ora României.*

Este de precizat că în intervalul orar analizat (17,45 – 19,20), numitul C.I. se afla sub o dublă monitorizare:

- *monitorizarea dispusă prin Încheierea nr. xx/13.03.2012 emisă de judecătorul competent de la Curtea de Apel București*[1417]*;*
- *monitorizarea dispusă prin autorizarea I.C.C.J., respectiv mandatul de siguranță națională nr. 00XXXX/07.03.2012*[1418]*.*

Executarea ambelor autorizări de utilizare a procedeelor intruzive față de C.I. a fost realizată de către cadre ale aceleiași instituții S.R.I.

Pentru acest interval de timp la dosarul cauzei au fost depuse următoarele materiale și documente:

- *redarea scrisă a convorbirii telefonice din data de 14.03. 2012, ora 19:21:52 între apelantul Ș.N.C. și apelatul C.I., filele xxxx, vol. III*

B) *Pentru momentele imediat ulterioare constatării infracțiunii flagrante din data de 14.03.2012, intervalul orar cuprins între ora 19,30 – ora 21,00, nu există nicio înregistrare audio video, nici realizată de organele judiciare care au constatat infracțiunea flagrantă și nici executată de organele (cadre S.R.I.) care au avut sarcina de serviciu a punerii în executare a autorizației emise în baza Încheierii nr. xx/13.03.2012 a Curții de Apel București și a mandatului de siguranță națională nr. 00XXXX/ 07.03.2012 a I.C.C.J.*

Din nici un act de urmărire penală depus la dosarul cauzei nu rezultă unde (locația) s-a desfășurat această activitate.

Acest interval de timp se caracterizează prin aceea că semnifică debutul activității de organizare a surprinderii în flagrant a inculpatului Ș.N.C.

Probabil că în această perioadă se consemnează de către C.I. denumțul împotriva lui Ș.N.C..

Nu sunt consemnate în procesul verbal data 14.03.2012, filele xxx, vol. II mențiuni dacă au fost sau nu efectuate înregistrări audio video cu prilejul activității de consemnare a seriilor bancnotelor în Euro găsite asupra inculpatului C.I. și a marcării criminalistice a unora dintre bancnotele respective, activitate derulată în data de 14.03.2012, între orele 19,45 – 21,00, conform datelor din procesul verbal în discuție.

Nu sunt prezenți martori asistenți la această activitate care s-a efectuat doar între organele de urmărire penală și C.I.

[1417] În care se autoriza interceptarea și înregistrarea audio și video a convorbirilor telefonice purtate de C.I., a convorbirilor și comunicărilor purtate în mediul ambiental de C.I., luării de imagini privind întâlnirile ce vor avea loc, localizării sau urmăririi GPS ori prin alte mijloace electronice de supraveghere a posturilor telefonice.

[1418] În care se dispunea interceptarea și înregistrarea audio foto video pe orice tip de suport a comunicațiilor purtate în mediul ambiental de numitul C.I..

Față de cele da mai sus rezultă că activitatea derulată de organele de urmărire penală în intervalul de timp 19, 30 – 21,00 nu a fost înregistrată audio video de către echipa de organe de urmărire penală care a constatat infracțiunea flagrantă.

În schimb, în acest interval de timp, 19, 30 – 21,00, învinuitul C.I. se afla sub o dublă monitorizare:

- *Pe de o parte monitorizarea dispusă prin Încheierea nr. xx/13.03.2012 emisă de judecătorul competent de la Curtea de Apel București*
- *Pe de altă parte monitorizarea dispusă prin autorizarea I.C.C.J., respectiv mandatul de siguranță națională nr. 00XXXX/07.03.2012*[1419].

La dosarul cauzei se află depuse doar următoarele materiale și documente:

- „Nota obținută din exploatarea mandatului 00XXXX emis de Înalta Curte de Casație și Justiție în 7 martie 2012", din care rezultă că activitatea de supraveghere operativă a numitului C.I. s-a întrerupt la ora 17,47, când a fost oprit în trafic și a încetat din ordin la ora 20,00. Filele xxx, vol. III, deci este eliptică în ce privește momentele 17,47 – 20,00.

- redarea scrisă a convorbirii telefonice din data de 14.03. 2012, ora 19:04:52 între apelantul M.I.M. și apelatul Ș.N.C., filele xxx, vol. III.

C) Pentru momentele organizării de către organele de urmărire penală constatării infracțiunii flagrante din data de 14.03.2012, din Timișoara, consumate în intervalul orar cuprins între orele 21,00 – 22,07, la dosarul cauzei nu există niciun fel de documente și/sau imagini stocate în care s-au fixat activitățile desfășurate de organele de urmărire penală în legătură cu denunțătorul C.I., respectiv:

- cum s-a efectuat deplasarea de la Nicolinț la Timișoara, respectiv în ce autoturism s-a aflat C.I., împreună cu cine, care au fost și conținutul discuțiilor ambientale în care unul dintre conlocutori a fost acesta. Precizăm că de la Nicolinț la Timișoara sunt 120 km, care pot fi parcurși în 1 oră și 41 min. Calculând retroactiv de la momentul începerii înregistrării ambientale, când C.I. se afla la intrare în Mall- ul din Timișoara, adică ora 22,02 moment în care se se presupune că a ajuns din drumul întreprins de la Nicolinț, rezultă că deplasarea de la Nicolinț a început la ora 20,20. Unde se afla martorul S.N. în aceste momente?

- momentele privind montarea echipamentului tehnic de înregistrare ambientală, cu care C.I. a executat înregistrarea ambientală a întâlnirii cu Ș.N.C.

- care sunt caracteristicile tehnice ale echipamentului respectiv.

- procedura operațională standard existentă în cadrul D.N.A. în legătură cu acest echipament.

- instructajul efectuat învinuitului denunțător C.I. cu privire la utilizarea echipamentului, când s-a realizat, unde anume, cine l-a efectuat, în ce a constat.

Pentru acest interval de timp la dosarul cauzei au fost depuse următoarele materiale și documente:

- *Notă rezultată din punerea în executare a autorizațiilor nr. x/11.03.2012 și x/13.03.2012 privind supravegherea operativă a numitului Ș.N.C. efectuată în perioada 12 – 14.03.2012, filele xxx vol. III.*
- *redarea scrisă a convorbirii telefonice din data de 14.03. 2012, ora 21:05:10 între apelantul C.I. și apelatul Ș.N.C., filele xxx, vol. III.*
- *redarea scrisă a convorbirii telefonice din data de 14.03. 2012, ora 21:10:38 între apelantul M.I.M. și apelatul C.I., filele xxx, vol. III.*
- *redarea scrisă a convorbirii telefonice din data de 14.03. 2012, ora 21:41:07 între apelantul M.I.M. și apelatul C.I., filele xxx, vol. III.*
- *redarea scrisă a convorbirii telefonice din data de 14.03. 2012, ora 22:02:26 între apelantul C.I. și apelatul Ș.N.C. , filele xxx, vol. III.*

[1419] În care se dispunea, printre altele, interceptarea și înregistrarea audio foto video pe orice tip de suport a comunicațiilor purtate în mediul ambiental de numitul C.I..

În esență, instanței de judecată i s-au solicitat următoarele:

1) *Solicitarea de către instanța de judecată ca S.R.I. să depună la dosarul cauzei, în formă declasificată, a tuturor materialelor și documentelor, în integralitatea lor, obținute ca urmare a punerii în executare a mandatelor de siguranța națională nr. 00XXXX/06.09.2011, nr. 00XXXX/08.11.2011 și nr. 00XXXX/07.03.2012, toate emise de I.C.C.J., pentru perioada 06.09.2011 – 15.03.2012, dar îndeosebi pentru perioada 13.12.2011 – 15.03.2012, respectiv note de redare a convorbirilor telefonice, note de redare a convorbirilor ambientale interceptate și înregistrate, note cu sms-urile interceptate, suporturile optice pe care sunt stocate comunicările interceptate și înregistrate, filme, fotografii, note raport de filaj, orice alte materiale obținute, cum ar fi listingul convorbirilor telefonice, rezultatul căutării unor informații, pentru a căror obținere este necesar accesul într-un loc, la un obiect sau deschiderea unui obiect, respectiv la cartela și aparatul telefonic mobil cu nr. de apel yyyy, referitoare la C.I., R.A.D. și A.D.*
2) *Solicitarea de către instanța de judecată de la organele de urmărire penală, respectiv D.N.A. – structura centrală, a tuturor materialelor și documentelor obținute în perioada 11.03.2012, ora 13,30 – 15.03.2012, ora 00,00, în integralitatea lor, ca urmare a punerii în executare a Ordonanței provizorii a procurorului, nr. 77/P/2012 din data de 11.03.2012, ora 13,30 și a Încheierii nr. xx/13.03.2012, ora 11,00, pronunțată în dosarul nr. 42/2012 al Curții de Apel București prin care a fost confirmată ordonanța emisă de către procuror privind utilizarea procedeelor intruzive și s-a dispus autorizarea pe mai departe a procedeelor respective, până la data de 10.04.2012, orele 13,30."*

Secțiunea a 5-a
Constatarea tehnico - științifică și expertiza înregistrărilor audio-video, a vocii și vorbirii și a urmelor lăsate pe banda ori suportul magnetic și pe materialul fotosensibil

[222] O înregistrare pentru a fi declarată autentică trebuie să îndeplinească 3 cerințe:
"- să fie originală, ceea ce se poate formula cu expresia „să fie efectuată simultan cu evenimentele conținute",
- să fie nealterată de la momentul realizării ei,
- să fie efectuată cu echipamentul prezentat de părți.

În lipsa unuia dintre aceste 3 elemente, din punct de vedere științific, un expert nu poate stabili dacă înregistrarea este autentică.

Pentru a fi declarat original, un suport, trebuie să conțină prima materializare fizică a înregistrării, nefiind cazul memoriilor volatile.

Memoria este volatilă dacă în momentul în care se întrerupe alimentarea își uită conținutul."[1420]

Proba analogică *(stocată pe suporturi magnetice, cum ar fi casete, benzi magnetice ș.a.), este supusă standardelor AES 27 -1996(R2007), respectiv AES 43 – 2000 elaborate de Societatea de Inginerie Audio (Audio Engineering Society, Inc – www.aes. Org)* și conform

[1420] A se vedea declarația, consemnată în proces verbal, din data de 21.10.2011, în dosarul nr. 6367/2/2010 al Curții de Apel Brașov, formulată de martorul P. Gh., expert criminalist în cadrul INEC – Laboratorul Interjudețean de Expertize Criminalistice București.

Standardului internațional AES 27 – 1996 (r2007),[1421] art. 3.2, **o înregistrare audio pe suport magnetic este autentică** dacă:

- *a fost realizată simultan cu evenimentele acustice conținute de aceasta (nu este copie);*
- *nu conține intervenții sub formă de decupări, înserări sau alte elemente de contrafacere;*
- *a fost realizată cu echipamentul tehnic declarat sau prezentat de parte.*

Pentru a se putea efectua *expertiza criminalistică multimedia sau cea tehnică IT*, al cărui obiectiv este *stabilirea autenticității înregistrărilor audio* ***pe bandă magnetică***, este absolut necesar ca expertului să-i fie puse la dispoziție:

- *înregistrarea audio în original*
- *sistemul tehnic de înregistrare care a fost utilizat la momentul înregistrării probei.*[1422]

Problematicile susmenționate, care constituie, de altfel, și obiective pentru eventualele expertize judiciare – tehnică ori criminalistică – sunt valabile pentru înregistrările audio analogice, pe suport magnetic.

Proba digitală nu este supusă, din perspectiva actului expertal, exigențelor *standardelor AES, care, în esență, reprezintă* o *declarație de bune practici* și atât, **nicidecum norme imperative** în materia înregistrărilor audio analogice pe bandă magnetică, nefiind obligatorii pentru specialiști sau experți,[1423] chiar dacă fișierele create în mediile de stocare digitală sunt transferate pe suporturi optice de tip DVD/CD – uri.

Potrivit autorului Fred Cohen, *Column - Putting the Science in Digital Forensics*, publicată în *Journal of Digital Forensics, Security and Law*, Vol. 6 (1) (c) ADFSL, 2011[1424] : *„originalul digital reprezintă prima „ manifestare" a înregistrării complete și efective, fie primite, fie stocate [....]. Aceasta este esențialmente indisponibilă pentru examinarea criminalistică digitală din cauza naturii sale fizice. Indisponibilitatea este cauzată de faptul că ea se află în forma ei inițială/primordială doar în memoria internă a apratului respectiv nefiind accesibilă percepției umane în mod direct (prin văz/auz). Pentru a fi percepută, ea*

[1421] AES Recommended Practice for Forensic Purposes – Managing Recorded Audio Materials Intended for Examination, Audio Engineering Society, USA. (citați de Adrian Petre, Cătălin Grigoraș, *Înregistrările audio și audio – video, mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 188)

[1422] A se vedea AES Standard for Forensic Purposes – Criteria for the Authentification of Analog Audio Tape Recording, Audio Engineering Society, U.S.A; C.Grigoraș, *Expertiza înregistrărilor audio*, în „Dreptul" nr. 1/2003, p. 163; D.I. Cristescu, *Tehnici de obținere a materialelor de comparație necesare unor constatări și expertize dispuse cu prilejul investigării infracțiunilor contra securității naționale și de terorism*, în „Dreptul" nr.*7/2005.*

Referiri la aspectele relevate s – au făcut în **Rapoartele de Expertiză Criminalistică** nr. 150/07.05.2012 al Laboratorului Interjudețean de Expertize Criminalistice București (dosar nr. 49702/3/32010 al Tribunalului București, Secția a II – a Penală), nr. 6/17.01.2012 al Laboratorului Interjudețean de Expertize Criminalistice Brașov (dosar nr. 6495/115/2006 al Curții de Apel Brașov), nr. 172/11.10.2011 al Laboratorului Interjudețean de Expertize Criminalistice București (dosar nr. 11294/2/2009 al Curții de Apel București, Secția I – a Penală) realizate în sistemul I.N.E.C, în capitolul *„Observații preliminare"* din lucrările respective.

[1423] A se vedea și Mihai Viorel Tudoran, în op.cit. , p. 377, care citează din prezentarea făcută de Horațiu Baias, procuror șef serviciu Tehnic – D.N.A., cu ocazia seminarului din 28 – 30 noiembrie 2011, Hotel Insieme Grand Resort, com. Pitaru, jud. Dâmbovița: *„ În materie digitală definiția din AES 27 – 1996 este lipsită de orice efecte deoarece termenele de original și copie au un sens pur literar sau, cel mult, cronologic, întrucât din punct de vedere al integrității fișierelor astfel create între primul creat și următoarele (prin banalul copy – paste) nu există nicio diferență de conținut "*; ***„procedeul de a expertiza aparatele pe care s – a făcut înregistrarea de tip digital nu are nici un fel de eficacitate, întrucât acestea se comportă la fel pe tot parcursul utilizării lor"*** , citând din același material prezentat de H. Baias, vezi supra.

[1424] Citat de Mihai Viorel Tudoran, în *Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare*, Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniștilor, București, 2012, p. 378

trebuie materializată prin înregistrarea pe un suport extern disponibil (CD/DVD, Memory stick) după extragerea ei prin copiere/transfer etc. În materie digitală o copie în forma originalului este o copie care este identică în toate privințele, dar produsă mai târziu" [1425].

Conchidem că proba inițială, originală digitală se află stocată pe memoria internă a echipamentului cu care a fost captat evenimentul acustic interceptat și apoi înregistrat[1426].

[223] *Necesitatea dispunerii* procedeelor probatorii tehnice *al constatării tehnico – științifice și/sau al expertizei judiciare* este determinată de utilizarea din ce în ce mai frecventă a interceptării și înregistrării comunicațiilor ca procedeu robator, uneori decisiv, cu prilejul investigării infracțiunilor, iar pe de altă parte de valorificarea înregistrărilor audio puse la dispoziția organelor judiciare de către părțile dintr-un proces penal ori obținute de organele de urmărire penală, altele decât cele rezultate ca urmare a activității proprii, cum ar fi: *înregistrările unor teleconferințe, a discuțiilor purtate cu prilejul unor adunări, conferințe, simpozioane, ședințe, interviuri ș.a.m.d. sau, pur și simplu, realizate întâmplător.*

În aceeași măsură dispunerea acestor procedee probatorii poate să survină atunci **când există dubii** privind fie *autenticitatea înregistrării*, fie *vocea ori vorbirea* ce i se atribuie unei persoane, în timpul derulării investigației, cu ocazia prezentării mijlocului de probă, mai precis a transcrierii convorbirii sau a întregului material de urmărire penală, fiind *suspiciuni de ștergeri, adăugiri, lipsa unor cuvinte, propoziții ori fraze întregi sau chiar a convorbirii în integralitatea ei.*

Relevanța mijlocului tehnic (*procedeului probator*) al constatării tehnico – științifice și /sau al expertizei judiciare, forța probantă și potențialul său contributiv la aflarea adevărului rezidă în pertinența, utilitatea și concludența[1427] acestuia pentru satisfacerea exigențelor procesului penal consfințite prin regulile de bază ale procesului și anume realizarea scopului procesului penal, aflarea adevărului, exercitarea rolului activ al organelor judiciare și garantarea dreptului la apărare.

Nu este suficient de a clama sau de a prezuma integralitatea, acuratețea și autenticitatea probelor multimedia, în multe situații ele trebuie demonstrate științific, ceea ce devine posibil doar prin mijloace și metode științifice, ce se situează dincolo de orice fel de dubiu, prin efectuarea unor lucrări științifice cum sunt constatările tehnico științifice și expertizele judiciare, realizate potrivit principiilor științifice și deontologiei specialistului ori expertului, conform standardelor științifice consacrate și a ghidurilor de bune practici în materie, cu imparțialitate, independență profesională și obiectivitate.

[224] *Delimitarea între expertiza judiciară tehnică și cea criminalistică în domeniul probelor multimedia*

Ceea ce *deosebește* cele două categorii de expertize – *tehnică și criminalistică* – rezidă în scopul lor esențial:

[1425] www.jdfsl.org/subscriptions/abstracts/JDFSL - V6N1 **- column – Cohen.pdf.**

[1426] *„La momentul în care înregistrările din memoria internă a echipamentului sunt transferate pe un suport optic, needitabil, înregistrările nu mai sunt originale"*, conform declarației, consemnată în proces verbal, din data de 21.10.2011, în dosarul nr. 6367/2/2010 al Curții de Apel Brașov, formulată de martorul P. Gh., expert criminalist în cadrul INEC – Laboratorul Interjudețean de Expertize Criminalistice București.

[1427] Proba este **verosimilă** dacă are ca scop dovedirea unor fapte credibile.O probă este **pertinentă** dacă are legătură cu obiectul investigației întreprinse.Proba este **concludentă** dacă are caracter esențial, relevant pentru soluționarea cauzei, adică influențează asupra soluționării acesteia. **Orice probă concludentă este și pertinentă, dar nu orice probă pertinentă este și concludentă.** (N. Volonciu, *Tratat de procedură penală*, Partea generală, vol. I, Ed. Paideia, București, 2001, p. 347).

- în timp ce *constatarea ori expertiza criminalistică* operează din perspectiva identificării criminalistice[1428] şi cu metodologia specifică;[1429]
- *constatările ori expertizele tehnice* vizează perspectiva eminamente tehnică a problemelor primite spre cercetare cu metodologia specifică domeniului din care face parte, neintrând în obiectivele sale şi neocupându-se de *problema de identificare criminalistică a obiectelor de identificat şi a obiectului identificator*[1430] şi nefiind subordonate *principiilor identificării criminalistice*, care călăuzesc constatarea tehnico ştiinţifică şi expertiza criminalistică.[1431]

În atare context, apar şi **deosebiri în ce privesc obiectivele** pe care organul judiciar le adresează specialiştilor desemnaţi.

Astfel, *întrebările axate pe caracteristicile tehnice constructive, funcţionale, tehnologice ori de exploatare, stabilirea stării tehnice la un anumit moment dat ale unui aparat, echipament informatic şi de comunicaţii , ale unui suport fizic – analogic sau digital - sunt de atributul unei expertize tehnice şi* ***exced categoriei de expertiză criminalistică.***

Obiectivele vizând existenţa unor diferite categorii de urme, descoperirea acestor urme, identificarea creatorului urmelor respective sunt de atributul expertizei criminalistice şi exced celei tehnice.

Este recomandabil ca, în activitatea practică de dispunere a expertizelor judiciare, atunci când organul judiciar are dubii în legătură cu categoria de expertiză pe care să o ordone, să se consulte fie cu laboratoarele de criminalistică din sistemul I.N.E.C. ori al I.G.P., fie cu un expert de specialitate tehnică, din domeniul de interes, care se află înscris pe listele oficiale ale Ministerului Justiţiei sau cu birourile judeţene ori centrale de expertize judiciare din cadrul Ministerului Justiţiei.

În acest fel se elimină introducerea unei categorii de expertiză a cărei obiect nu a fost corect individualizat, posibilitatea ca un expert a cărui specializare nu este în domeniul obiectivelor ordonate de organul judiciar fie să-şi depăşească competenţele specializării sale, prin formularea unor răspunsuri ce nu pot fi validate ştiinţific şi nici valorificate în condiţiile respectării competenţelor sale materiale ori chiar contestate de părţile interesate, fie să restituie ordonanţa sau rezoluţia organului care a emis-o, aspecte care impietează asupra celerităţii investigaţiei.

- *Expertiză criminalistică multimedia* se deosebeşte de *expertiza tehnică IT*, elementele care le deosebesc referindu-se doar în ceea ce priveşte **obiectivul referitor la *identificarea după voce şi vorbire*** a unuia dintre conlocutorii ori a tuturor conlocutorilor a căror convorbiri au fost interceptate şi înregistrate.

Acesta reprezintă un obiectiv de competenţa exclusivă a expertizei criminalistice (*fiind vorba de procesul de identificare criminalistică*), celelalte obiective, inclusiv stabilirea

---

1428 L. Ionescu, D. Sandu, *Identificarea criminalistică*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2011, p.47. **Identificarea criminalistică a fost definită ca stabilirea prin mijloace tehnico ştiinţifice a identităţii unei fiinţe sau a unui obiect care are legătură cu fapta incriminată. Ea este subordonată scopurilor precise ale cercetării judiciare.**

În *Tratatul practic de criminalistică*, vol. II, p. 10, Ed. Ministerului de Interne, Inspectoratul General de Miliţie, Institutul de Criminalistică, 1976, autorul N. Dan arăta că: ***„identificarea în criminalistică semnifică stabilirea obiectului care are legătură cauzală cu fapta cercetată, în scopul obţinerii de probe judiciare"*** .

1429 L. Ionescu, D. Sandu, *Identificarea criminalistică*, op. cit. p. 108-152.

1430 A se vedea L. Ionescu, D. Sandu, *op.cit.*, p. 64 şi N. Dan *Tratatul practic de criminalistică*, vol. II, Ed. Ministerului de Interne, Inspectoratul General de Miliţie, Institutul de Criminalistică, 1976, p. 11.

1431 Adică : „1) *delimitarea categorică între obiectele căutate (de identificat) şi obiectele verificate (identificatoare), 2) delimitarea precisă care trebuie făcută între obiectele de identificat şi obiectele (identificatoare), 3) stricta delimitare între obiectele asemănătoare şi obiectele identice şi 4) diferenţierea obiectelor în relative constant şi relative schimbătoare în timp"* , conform N. Dan, *Tratatul practic de criminalistică*, vol. II, p. 10, Ed. Ministerului de Interne, Inspectoratul General de Miliţie, Institutul de Criminalistică, 1976, p. 12.

autenticității înregistrărilor audio, putând fi rezolvate și pe calea unei expertize tehnice IT ori chiar de către expertiza criminalistică, dar, apreciem noi, cu necesara examinare a echipamentelor folosite la interceptarea și înregistrarea audio în litigiu.

În atare context, apar și deosebiri în ce privesc obiectivele pe care organul judiciar le adresează specialiștilor desemnați.

[225] ***Obiective posibile pentru constatarea tehnico – științifică privind probele multimedia***

1. Constatare tehnico – științifică privind erori existente în activitatea de redare a conținutului convorbirilor telefonice interceptate și înregistrate, efectuată de către specialiștii de la nivelul Inspectoratului General al Poliției Române – Institutul de Criminalistică – Serviciul de Expertize Criminalistice – Laboratorul IT[1432] a cărei obiectiv, în mod cu totul și cu totul orientativ, poate fi: *„dacă există corespondență între semnalele sonore existente pe materialul în litigiu și semnele literale și cifrice consemnate în procesul verbal întocmit de către procuror sau lucrătorul de poliție judiciară delegat, referitoare la convorbirile telefonice dintre suspecții (inculpații) X.Y.Z., din data de ..... ,și, în caz afirmativ, să se indice punctual care sunt diferențele"*

2. Constatare tehnico – științifică privind durata de timp scursă între momentul când a avut loc efectiv convorbirea telefonică interceptată și înregistrată și momentul când aceasta apare ca fiind stocată pe suportul de memorie externă, a cărei obiectiv, în mod cu totul și cu totul orientativ, poate fi:

„a) Care este data și ora când au fost create înregistrările stocate pe suportul de memorie externă, deci a creerii fișierului audio,

b) Care este data și ora gravării suportului optic,

c) Precizați punctual neconcordanțele constatate."

3. Constatare tehnico – științifică pentru stabilirea existenței sau nonexistenței unor neconcordanțe (*sau stabilirea corespondenței*) dintre *datele generate sau prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului, altele decât conținutul comunicațiilor*, reținute de către aceștia în temeiul legii speciale privind reținerea datelor generate sau prelucrate de furnizorii de rețele publice de comunicații electronice și de furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului (*Legea nr. 298/2008*), obținute de către organul judiciar la cerere sau de către părți și *datele existente pe suportul de memorie externă și consemnate în procesul verbal de redare, a cărei obiectiv, în mod cu totul și cu totul orientativ*, poate fi:

„a) dacă există corespondență între datele generate sau prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului, altele decât conținutul comunicațiilor și datele existente pe suportul de memorie externă și consemnate în procesul verbal de redare,

b) enumerați punctual neconcordanțele constatate și detaliați în ce constau."

Temeiul juridic al dispunerii și efectuării constatărilor tehnico - științifice îl reprezintă prevederile art. 172 alin. 7, 181[1] c.p.p., art. 8 alin. 5 din O.U.G. nr. 78/2016, cu modificările și completările ulterioare, art. 9 alin. ultim din Legea nr. 14/1992, cu modificările și completările ulterioare, art. 11 din O.U.G. nr. 43/2002, cu modificările și completările ulterioare.

[226] ***Obiective posibile pentru expertiza judiciară – tehnică și criminalistică – privind probele multimedia***

[1432] A se vedea site-ul www.igpr.ro/criminalistic/index.htm, accesat la 10.10.2013. La accesarea din 07.01.2017 nu se mai afla postat.

1. Prin **expertiza judiciară multimedia** se vizează *stabilirea autenticității înregistrărilor*[1433] *și identificarea vocii și vorbirii interceptate și înregistrate, prin examinarea comparativă cu vocea și vorbirea unui subiect suspect sau bănuit temeinic prezentat expertului.*[1434]

2. Examinarea în cadrul unei activități expertale a înregistrărilor audio și video în vederea verificării autenticității presupune:

- ✓ Căutarea eventualelor elemente de copiere sau alterarea înregistrării prin analiza integrității fizice a înregistrării;
- ✓ Analiza formei de undă și spectrogramelor semnalelor înregistrate;
- ✓ Analiza caracteristicilor tehnice ale echipamentelor utilizate la înregistrare;

și se realizează prin *examinarea auditivă și acustică a înregistrării* pentru a releva existența sau nonexistența unor elemente de alterare (*întreruperi sau discontinuități ale sunetului).*[1435]

3. În practica expertală din sistemul I.N.E.C. **obiectivele expertizelor judiciare criminalistice multimedia** dispuse de organele judiciare au fost exprimate prin diferite formulări:

Varianta A.

1. *Să se stabilească autenticitatea înregistrărilor audio în litigiu, respectiv răspunsul la următoarele probleme:*

- *a) data și ora când au fost create înregistrările stocate pe suportul de memorie externă pus la dispoziția expertului [data (zz.ll.aa.) și ora creării fișierului potrivit analizei datelor interne ale suportului de memorie externă],*
- *b) data și ora inscripționării suportului de memorie externă pus la dispoziția expertului [data (zz.ll.aa.) și ora gravării suportului optic conform analizei datelor interne],*
- *c) data și ora la care a avut loc ultima convorbire telefonică sau a fost transmis ultimul mesaj sms, care au fost interceptate, înregistrate și stocate pe suportul de memorie externă pus la dispoziția expertului,*
- *d) existența unor alterări, distorsionări, modificări, inserări, intercalări de cuvinte, fraze sau alte elemente de contrafacere, adăugiri, ștergeri și durata aproximativă a pasajelor șterse, stocate pe suportul de memorie externă pus la dispoziția expertului,*
- *e) dacă înregistrarea tuturor convorbirilor telefonice stocate pe suportul de memorie externă pus la dispoziția expertului, în format comprimat MP3, WMA ș.a. este la prima generație de compresie digitală audio,*
- *f) dacă înregistrările convorbirilor telefonice stocate pe suportul de memorie externă pus la dispoziția expertului, au fost efectuate simultan cu evenimentele acustice pe care le conțin.*

[1433] Acest obiectiv poate fi rezolvat atât pe calea unei **expertize criminalistice multimedia** (art. 172 alin. 4 din c.p.p., adică de către experții oficiali din cadrul sistemului INEC), cât și pe calea unei **expertize tehnice judiciare IT**(art. 172 alin. 4 din c.p.p., adică experți independenți autorizați **din țară sau din străinătate).**

[1434] Acest obiectiv poate fi rezolvat în exclusivitate pe calea unei **expertize criminalistice multimedia**, întrucât procesul de identificare, ce constituie problematica expertizei în discuție, ține de esența expertizei criminalistice și reprezintă elementul prin care această categorie de expertiză se deosebește de expertiza tehnică judiciară IT, care nu are și nu poate avea ca metodă de lucru identificarea criminalistică. Pentru a se putea răspunde la acest obiectiv este absolut necesar să preexiste răspunsul la obiectivul privind autenticitatea înregistrării audio.

[1435] A se vedea dosarul nr. 6495/115/2006 al Curții de Apel Brașov Raportul de Expertiză Criminalistică nr. 6/17.01.2012 al Laboratorului Interjudețean de Expertize Criminalistice Brașov (nepublicat).

2. *Să se procedeze la îmbunătățirea calității audiției înregistrării audio în cazul convorbirilor telefonice din data de..., de la orele.....*
3. *Lanțul de custodie al probei digitale în discuție – original și copie.*
4. *Să se stabilească dacă, în cazul convorbirilor telefonice, interceptate și înregistrate, din data...., de la orele...., una dintre voci aparține suspectului (inculpatului).....*

Varianta B[1436]

1. Să se stabilească dacă suporturile optice pe care sunt imprimate înregistrările sunt originale și dacă înregistrările sunt autentice [*data și ora când a fost creat CD-ul – mijloc de probă și ce reprezintă: proba digitală originală, duplicatul probei digitale (sau clona ori bit-strem) sau copia*[1437]],
2. Să se stabilească dacă înregistrările au fost supuse unor manopere de alterare, adăugare, ștergere sau editare.

Varianta C[1438]

1. *Să se stabilească dacă suporturile optice pe care sunt imprimate înregistrările sunt originale și dacă înregistrările sunt autentice.*
2. *Să se stabilească dacă înregistrările au fost supuse unor manopere de alterare, adăugare, ștergere sau editare.*

Varianta D [1439].

„1. *Efectuarea nemijlocită a înregistrărilor de către organul abilitat în intervalul orar/calendaristic permis de autorizație,* 2. *Depistarea eventualelor intervenții asupra înregistrării,* 3.*Deosebirea intervenției frauduloase de una accidentală (tehnică sau mecanică),* 4. *Definirea intervenției ca fiind făcută prin eliminare sau adăugare,* 5. *Metoda tehnică a intervenției frauduloase,* 6. *Cuantificarea în secunde a porțiunii asupra căreia s – a intervenit,* 7. *Cuantificarea în număr de frame – uri (cadre) a porțiunii asupra căreia s – a intervenit,* 8. *Localizarea conform minutarului înregistrării a porțiunii afectate,* 9. *Definirea porțiunii afectate fie ca fiind una care distorsionează înregistrarea doar tehnic sau distorsionează percepția asupra comportamentului persoanei înregistrate."*

Varianta E, corespunzătoare pentru „*înregistrările digitale în format proprietar*[1440]

[1436] A se vedea Raport de expertiză criminalistică nr. 194/18.11.2011 al Laboratorului Interjudețean de Expertize Criminalistice Iași, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curții de Apel Iași.

[1437] Internațional Organization on Computer Evidence, „*Video and Audio Systems Principles, Practices and Procedures*", Conferința IOCE 2000, Rosny sous Bois – Franța, 13-15 decembrie 2000; A. Marshall, *Digital Forensic – Digital Evidence in Criminal investigation,* Wiley-Blackwell, 2008.
Pentru detalii privind probele digitale, a se vedea și Adrian Cristian Moise, *Metodologia investigării criminalistice a infracțiunilor informatice*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 172 – 180.

[1438] Raport de expertiză criminalistică nr. 194/18.11.2011 al Laboratorului Interjudețean de Expertize Criminalistice Iași, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curții de Apel Iași.

[1439] M.V. Tudoran, *Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare*, Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniștilor, București, 2012, p. 381, anexa 8, prezentare a procurorului șef Serviciu Tehnic – D.N.A. cu ocazia **Seminarului privind interceptările audio – video, organizat în perioada 28 – 30 noiembrie 2011**, în comuna Pitaru, jud. Dâmbovița, Hotel Insieme Grand Resort.

[1440] Idem.

1) *Verificarea CRC (Control Redundant Ciclic)*[1441]
2) *Verificarea HASH – codurilor"*

Varianta F[1442], „pentru **expertul tehnic judiciar** în cazul înregistrărilor digitale:

3) *Să se verifice corespondența dintre codurile HASH furnizate de organe (n.n. autorul face referire la serviciile de informații) și cele ale fișierelor ce-i sunt puse la dispoziție*
4) *Să se analizeze autenticitatea înregistrării audio video sub aspectul integrității acesteia, deoarece fișierul audio care o conține poate să fi suferit modificări/editări în cadrul instituției care l – a produs, anterior punerii acestuia la dispoziția instanței, iar funcția HASH în această situație este calculată pe o înregistrare editată, nu pe cea originală".*[1443]

Varianta G[1444],

5) *Să se stabilească dacă suporturile optice pe care sunt imprimate înregistrările sunt originale și dacă înregistrările sunt autentice,*
6) *Să se stabilească dacă înregistrările au fost supuse unor manopere de alterare, adăugare, ștergere sau editare.*

[227] Sintetizând cele arătate supra, conchidem că **obiectivele la care pot răspunde expertizele judiciare tehnice a probelor multimedia** sunt următoarele:

Să se stabilească autenticitatea înregistrărilor audio în litigiu, respectiv răspunsul la următoarele obiective:

1. *data și ora când au fost create înregistrările stocate pe suportul de memorie externă;*[1445]
2. *data și ora inscripționării suportului de memorie externă;*[1446]
3. *data și ora la care a avut loc ultima convorbire telefonică sau a fost transmis ultimul mesaj sms care au fost interceptate, înregistrate și stocate pe suportul de memorie externă;*
4. *existența unor ștergeri și durata aproximativă a pasajelor șterse, a tuturor informațiilor;*

[1441] „Metodă de protecție internă a echipamentelor tehnice digitale care au **softuri proprietar**. Este creat automat prin algoritmul CRC – 16 direct în memoria aparatului, în același timp cu crearea fișierului propriu zis care conține înregistrarea respectivă și este specific doar înregistrărilor digitale (CRC – ul este o metodă matematică folosită pentru a verifica integritatea datelor.Codurile ciclice sunt coduri bloc, tehnica CRC fiind folosită pentru a asigura integritatea datelor la transferurile dintr-un mediu de stocare pe altul). Această protecție privind integritatea înregistrării/ fișierului poate fi verificată ulterior indiferent pe ce mediu de stocare se află prin accesarea unei comenzi de verificare aflată pa softul proprietar (Verify CRC).Dacă în timpul transferului din memoria aparatului pe CD/DVD au avut loc alterări, algoritmul va reacționa prin editarea pe ecran a unui mesaj tip Fail, adică greșit. Dacă nu au avut loc alterări pe ecran va apărea un mesaj de tip Pass.

O altă metodă de protecție furnizată de softul proprietar este generarea automată a codurilor de tip SHA 256, SHA 1 sau MD5 (*reprezentări grafice alfanumerice unice și reprezintă cartea de identitate a înregistrării* (ca un CNP)". (M.V. Tudoran, *Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare*, Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniștilor, București, 2012, p. 381, anexa 8, prezentaare a procurorului șef serviciu Tehnic – D.N.A. cu ocazia *Seminarului privind interceptările audio – video, organizat în perioada 28 – 30 noiembrie 2011, în comuna Pitaru, jud. Dâmbovița, Hotel Insieme Grand Resort*).

[1442] Lumea Justiției, 25 martie 2011, *„Inregistrarile audio din dosarele penale nu pot certifica identitatea voce-persoana, in lipsa semnaturii electronice, si pot fi respinse ca probe de instante!"*, articol scris de Adina A. Stancu - R. Savaliuc, la rubrica Dezvaluiri – Anchete.

[1443] Idem.

[1444] Raport de expertiză criminalistică nr. 194/18.11.2011 al Laboratorului Interjudețean de Expertize Criminalistice Iași, în dosarul nr. 236/45/2007 al Curții de Apel Iași

[1445] Data (zz.ll.aa.) și ora *creării fișierului* potrivit analizei datelor interne ale suportului de memorie externă.

[1446] Data (zz. ll. aa.) și ora *gravării suportului optic* conform analizei datelor interne.

5. *dacă înregistrarea în format comprimat MP3, WMA ş.a. este la prima generaţie de compresie digitală audio;*
6. *dacă înregistrările convorbirilor telefonice, stocate pe suportul de memorie externă au fost efectuate simultan cu evenimentele acustice pe care le conţin;*
7. *recondiţionarea suportului digital pe care se află imaginea.*

Temeiul legal al dispunerii şi efectuării expertizelor criminalistice având ca obiect de expertizare probele multimedia îl constituie prevederile art. 172 şi urm. din c.p.p. şi O.G. nr. 2/2000, cu modificările şi completările ulterioare.

[228] *Considerăm că* **expertiza judiciară criminalistică a probelor multimedia, rezultate din înregistrări digitale**[1447] *este în măsură să rezolve problemele enumerate supra, la* **[227]**, *iar* **în plus faţă de expertiza judiciară tehnică a probelor multimedia,** conchidem că **obiectivele la care pot răspunde expertizele judiciare criminalistice a probelor multimedia**, sunt următoarele:

a) Să se procedeze la îmbunătăţirea calităţii audiţiei înregistrării audio în cazul convorbirilor telefonice din datele de a, b, c....;[1448]
b) Dacă au fost operate alterări, distorsionări, modificări, înserări, intercalări de cuvinte, fraze sau alte elemente de contrafacere, adăugiri, ştersături;
c) Să se stabilească dacă, în cazul convorbirilor telefonice, interceptate şi înregistrate, una dintre voci aparţine suspectului sau inculpatului X (adică expertiza vocii şi a vorbirii),[1449]
d) stabilirea autenticităţii imaginilor, fotografiilor sau a înregistrărilor video (dacă urmele în litigiu prezentate expertului conţin urme de intervenţie tehnică, şi în ce constă modalitatea tehnică prin care s-au produs acestea: prin adăugarea sau ştergerea de persoane ori obiecte, prin recomprimare digitală prin pierderea de calitate sau prin alte procedee tehnice[1450],
e) identificarea persoanelor sau obiectelor ori a unor caracteristici ale acestora,[1451]
f) îmbunătăţirea calităţii imaginilor,[1452]
g) analiza persoanelor din imagini şi a altor detalii,[1453]
h)stabilirea locaţiei şi datei unei imagini.[1454]

Temeiul legal al dispunerii şi efectuării expertizelor criminalistice având ca obiect de expertizare probele multimedia îl constituie prevederile art. 172 şi urm. din c.p.p..

[1447] *„**Înregistrarea digitală** este aceea pentru care mărimile fizice caracteristice undei sonore iniţiale sunt transformate într-o secvenţă de cifre care poate fi citită şi tradusă de ori câte ori este nevoie. Ca etapă intermediară, este nevoie de traducerea mărimilor proprii undei într-un semnal electric analogic care, mai departe, să fie digitizat cu ajutorul unui convertor. Spre deosebire de un semnal analogic, care poate fi descris de o funcţie continuă în timp, oricât de mic ar fi intervalul considerat, un semnal electric digital presupune variaţii abrupte în amplitudine (numite tranziţii) care se succed periodic.*" (biblioteca.regielive.ro> Biblioteca> Referate>Fizica Referat **Înregistrare magnetică – Înregistrarea analogică**), accesat la 10.10.2013

[1448] Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *Înregistrările audio şi audio – video, mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 224.

[1449] Pentru ample detalii, a se vedea Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *Înregistrările audio şi audio – video, mijloace de probă în procesul penal. Expertiza judiciară*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 207 şi urm.

[1450] Idem, p. 226 şi urm.

[1451] http://www.inec.ro, accesat la data de 10.10.2013.

[1452] Idem.

[1453] Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, idem.

[1454] Idem.

[229] **Scopul** dispunerii *constatărilor tehnico - ştiinţifice sau expertizelor* ***înregistrărilor magnetice analogice***[1455] *audio* vizează:

- transcrierea convorbirilor înregistrate pe o bandă magnetică;
- filtrarea zgomotelor de fond existente;
- stabilirea autenticităţii casetei sau rolei în litigiu;

iar a celor privind **vocea şi vorbirea** au ca problematică:

- identificarea persoanelor a căror voce şi vorbire înregistrată constituie materialul în litigiu;
- stabilirea deghizării ori imitării de voce şi vorbire;
- autenticitatea fonogramei în litigiu.

Obiectivele la care pot răspunde **expertizele judiciare a probelor multimedia, în cazul înregistrărilor analogice** sunt următoarele:

- filtrarea zgomotelor de fond existente pe banda magnetică prezentată, în vederea deslușirii convorbirilor înregistrate;[1456]
- transcrierea convorbirilor înregistrate pe fonograma[1457] prezentată;
- un set de problematici referitoare la *autenticitatea suportului magnetic pe care s-a înregistrat convorbirea şi indicatorul (counter-ul) aparatului*:
  - sistemul de înregistrare-redare,
  - dimensiunea rolei folosite la înregistrarea convorbirii şi dacă este aceeaşi rolă cu cea prezentată părţii,
  - viteza standard de rulare a benzii magnetice,
  - numărul de piste magnetice,
  - lăţimea benzii magnetice,
  - poziţia pistelor pe bandă, succesiunea lor şi direcţia de înregistrare,
  - dacă rola prezentată părţii interesate conţine banda magnetică originală pe care s-a realizat înregistrarea convorbirii sau este o copie,
  - dacă pe banda magnetică există întreruperi şi care este cauza acestora, dacă banda magnetică prezintă discontinuitate şi în caz afirmativ, unde anume, şi care este cauza acestor discontinuităţi,[1458]

[1455] *„**Înregistrarea magnetică** este un termen care se referă la procesul de imprimare a unui pachet de date pe un suport magnetizat. În cadrul acestui proces se manipulează mărimi fizice caracteristice materialului pentru a stoca informaţia şi este, de asemenea, o formă de memorie non – volatilă (în sensul că se asigură stabilitatea informaţiei pe suport pe un timp nedefinit). Informaţia este accesată cu ajutorul unor dispozitive numite capuri de citire/scriere care analizează local starea de magnetizare a materialului.*

***Înregistrarea magnetică analogică** este aceea pentru care o caracteristică a suportului pe care se înregistrează este determinată să varieze într-o manieră analogă variaţiei presiunii stratului de aer dintre sursă (ex. o soprană) şi receptor (ex. microfon). Receptorul traduce variaţia presiunii aerului (semnalată la intrare de o membrană) într-un semnal electric în care fie tensiunea, fie intensitatea instantanee este proporţională cu (sau este o funcţie de) presiunea instantanee a stratului de aer. Semnalul electric obţinut determină mai departe variaţii ale unei proprietăţi a suportului, recognoscibilă în viitor de un cap de citire, capabil să reconstruiască, împreună cu dispozitive auxiliare, sumetul original".* (biblioteca.regielive.ro> Biblioteca> Referate>Fizica Referat *Înregistrare magnetică – Înregistrarea analogică*), accesat la 10.10.2013.

[1456] Convorbirile înregistrate pot să aibă loc în diferite locuri şi medii, mai mult sau mai puţin zgomotoase, ori pe un fundal sonor divers: muzical, alte discuţii, circulaţia autovehiculelor, trenurilor, tramvaielor, metroului, căderi de apă etc. căutate voit de interlocutori sau întâmplător şi prin filtrarea acestora se ajunge la obţinerea pe cât posibil a conversaţiei dintre doi sau mai mulţi conlocuitori. Menţionăm că, în unele situaţii, identificarea de către specialist sau expert a zgomotelor de fond, pot să conducă la stabilirea locaţiei şi momentului unde şi când a avut loc conversaţia (de pildă, clopotele unei anume biserici, trecerea unui metrou de suprafaţă într-un anumit loc în care creează zgomote specifice ş.a.m.d), astfel că organul judiciar, dacă interesele investigaţiei întreprinse reclamă astfel de date, va exploata criminalistic asemenea situaţii.

[1457] Banda magnetică de pe rola unui magnetofon, casetă audio, videomagnetofon, casetă audio, videomagnetofon, videocasetofon.

[1458] I. Anghelescu, A.J. Nichifor, *Examinarea urmelor lăsate pe banda magnetică*, în *Tratat practic de criminalistică, vol. III, op. cit.*, p. 144 - 145.

- dacă înregistrarea audio de pe suportul magnetic a fost realizată simultan cu evenimentele acustice conținute de aceasta, dacă conține eventuale intervenții (*ștersături, adăugiri, intercalări de cuvinte, fraze sau alte elemente de contrafacere*) și dacă a fost realizată cu echipamentul tehnic prezentat de partea care a făcut înregistrarea,[1459]

- *o suită de probleme referitoare la vocea și vorbirea înregistrată pe fonogramă*:
  - dacă vocea și vorbirea în litigiu aparțin în totalitate uneia și aceleiași persoane;
  - dacă la discuție au luat parte mai multe persoane și care este numărul lor;
  - dacă vocea și vorbirea în litigiu sunt de bărbat sau de femeie;
  - care este lexicul folosit, ce dialect, subdialect sau grai se utilizează;
  - care este vârsta aproximativă a vorbitorului;
  - dacă vorbitorul este profesionist vocal (cântăreț, preot etc.);
  - dacă vorbitorul suferă de afecțiuni ale aparatului fonorespirator și de care anume;
  - dacă banda magnetică în litigiu constituie sau nu un montaj de înregistrări de pe alte benzi;
  - dacă vorbitorul a vorbit liber, a declamat sau a citit de pe un text dinainte alcătuit;
  - ce simplificări, repetări și corecturi face vorbitorul în vorbire;
  - dacă vorbitorul are defecțiuni în vorbire și în ce constau acestea;
  - dacă vorbitorul are un mod propriu de a pronunța cuvintele de proveniență străină;
  - dacă vocea și vorbirea au fost deghizate și ce procedeu s-a folosit în acest scop[1460];
  - stările emoționale prin care a trecut subiectul care interesează dintre conlocutori, gradul de stress al acestuia[1461].

- Atunci când organul judiciar pune la dispoziția expertului sau specialistului, *pentru comparație, modele de voce și vorbire*, se pot rezolva și următoarele probleme:
  - dacă vocea și vorbirea în litigiu aparțin persoanei de la care provin modelele de comparație,
  - dacă se relevă manopere de deghizare a vocii și vorbirii[1462] și în ce constau acestea (*interpunerea unui obstacol între aparatul fonator și microfon, obturarea cavității nazale, modificarea tonalității, vorbirea în șoapte și altele*)
  - dacă se decelează falsificarea vocii și vorbirii prin imitare.[1463]

Expertiza tehnică a semnăturii electronice extinse

[230] Această specialitate de expertiză tehnică este destinată scopului de a se stabili prin metode științifice problema realității și autenticității semnăturii electronice extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat, a *persoanei autorizate care a realizat activitatea de supraveghere tehnică, a persoanei autorizate care a transmis* datele rezultate din activitățile de supraveghere tehnică, a *persoanei autorizate care a primit datele* rezultate din activitățile de supraveghere tehnică și / sau a *persoanei autorizate*

[1459] C. Grigoraș, *Expertiza înregistrărilor audio*, în *Dreptul* nr. 1/2003, p. 163. Autorul indică ultimele trei probleme ca fiind cele rezultate din standardul AE527-1996 emis de Audio Engineering Society, USA, ce trebuie să primească un răspuns afirmativ pentru a se atesta că o înregistrare audio pe suport magnetic este autentică.

[1460] I. Anghelescu, *Expertiza criminalistică a vocii și vorbirii*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 204.

[1461] C. Grigoraș, *Expertiza criminalistică audio*, în *Revista de Criminologie, Criminalistică și Penologie*, nr.2/2002, p. 143.

[1462] Reprezintă modalități utilizate de autorii anonimi a unor încunoștiințări privind plasarea de bombe, dispozitive explozive în diverse locuri, revendicări, manifestări șantajiste etc.

[1463] I. Anghelescu. *op.cit.*, p. 205.

care a realizat copii ale unui suport de stocare a datelor informatice şi dacă această persoană a verificat integritatea datelor incluse în suportul original.

Obiectivele expertizei vor avea în vedere prevederile incidente din Legea nr. 455/2001.[1464]

Temeiul juridic al dispunerii şi efectuării acestei categorii de expertize îl constituie prevederile art. 172 şi urm. din c.p.p., ale O.G. nr. 2/2000, cu modificările şi completările ulterioare şi art. 4, 8 şi urm. din Legea nr. 455/2001.[1465]

[1464] **Art. 4 din Legea nr. 455/2001** În înţelesul prezentei legi: 1. **date în formă electronică** sunt reprezentări ale informaţiei într-o formă convenţională adecvată creării, prelucrării, trimiterii, primirii sau stocării acesteia prin mijloace electronice; 2. **înscris în formă electronică** reprezintă o colecţie de date în formă electronică între care există relaţii logice şi funcţionale şi care redau litere, cifre sau orice alte caractere cu semnificaţie inteligibilă, destinate a fi citite prin intermediul unui program informatic sau al altui procedeu similar; 3. semnătură electronică reprezintă date în formă electronică, care sunt ataşate sau logic asociate cu alte date în formă electronică şi care servesc ca metodă de identificare; 4. **semnătură electronică extinsă** reprezintă acea semnătură electronică care îndeplineşte cumulativ următoarele condiţii: a) este legată în mod unic de semnatar; b) asigură identificarea semnatarului; c) este creată prin mijloace controlate exclusiv de semnatar; d) este legată de datele în formă electronică, la care se raportează în aşa fel încât orice modificare ulterioară a acestora este identificabilă;5. **semnatar** reprezintă o persoană care deţine un dispozitiv de creare a semnăturii electronice şi care acţionează fie în nume propriu, fie ca reprezentant al unui terţ; 6. **date de creare a semnăturii electronice** reprezintă orice date în formă electronică cu caracter de unicitate, cum ar fi coduri sau chei criptografice private, care sunt folosite de semnatar pentru crearea unei semnături electronice; 7. **dispozitiv de creare a semnăturii electronice** reprezintă software şi/sau hardware configurate, utilizat pentru a implementa datele de creare a semnăturii electronice; 8. **dispozitiv securizat de creare a semnăturii electronice** reprezintă acel dispozitiv de creare a semnăturii electronice care îndeplineşte cumulativ următoarele condiţii: a) datele de creare a semnăturii, utilizate pentru generarea acesteia, să poată apărea numai o singură dată şi confidenţialitatea acestora să poată fi asigurată;b) datele de creare a semnăturii, utilizate pentru generarea acesteia, să nu poată fi deduse; c) semnătura să fie protejată împotriva falsificării prin mijloacele tehnice disponibile la momentul generării acesteia; d) datele de creare a semnăturii să poată fi protejate în mod efectiv de către semnatar împotriva utilizării acestora de către persoane neautorizate; e) să nu modifice datele în formă electronică, care trebuie să fie semnate, şi nici să nu împiedice ca acestea să fie prezentate semnatarului înainte de finalizarea procesului de semnare; 9. **date de verificare a semnăturii electronice** reprezintă date în formă electronică, cum ar fi coduri sau chei criptografice publice, care sunt utilizate în scopul verificării unei semnături electronice; 10. **dispozitiv de verificare a semnăturii electronice** reprezintă software şi/sau hardware configurate, utilizat pentru a implementa datele de verificare a semnăturii electronice; 11. **certificat** reprezintă o colecţie de date în formă electronică ce atestă legătura dintre datele de verificare a semnăturii electronice şi o persoană, confirmând identitatea acelei persoane; 12. **certificat calificat** reprezintă un certificat care satisface condiţiile prevăzute la art. 18 şi care este eliberat de un furnizor de servicii de certificare ce satisface condiţiile prevăzute la art. 20; 13. **furnizor de servicii de certificare** reprezintă orice persoană, română sau străină, care eliberează certificate sau care prestează alte servicii legate de semnătura electronică; 14. **furnizor de servicii de certificare calificată** este acel furnizor de servicii de certificare care eliberează certificate calificate;15. **produs asociat semnăturii electronice** reprezintă software sau hardware, destinat a fi utilizat de un furnizor de servicii de certificare pentru prestarea serviciilor legate de semnătura electronică sau destinat a fi utilizat pentru crearea ori verificarea semnăturii electronice.
Art. 9 din Legea nr. 455/2001 (1) Partea care invocă înaintea instanţei o semnătură electronică extinsă trebuie să probeze că aceasta îndeplineşte condiţiile prevăzute la art. 4 pct. 4. (2) Semnătura electronică extinsă, bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat, este prezumată a îndeplini condiţiile prevăzute la art. 4 pct. 4.
Art. 10 din Legea nr. 455/2001 (1) Partea care invocă înaintea instanţei un certificat calificat trebuie să probeze că furnizorul de servicii de certificare care a eliberat respectivul certificat îndeplineşte condiţiile prevăzute la art. 20. (2) Furnizorul de servicii de certificare acreditat este prezumat a îndeplini condiţiile prevăzute la art. 20.
Art. 11 din Legea nr. 455/2001(1) Partea care invocă înaintea instanţei un mecanism securizat de creare a semnăturii trebuie să probeze că acesta îndeplineşte condiţiile prevăzute la art. 4 pct. 8. (2) Dispozitivul securizat de generare a semnăturii, omologat în sensul prezentei legi, este prezumat a îndeplini condiţiile prevăzute la art. 4 pct. 8.

[1465] Art. 8 din Legea nr. 455/2001. (1) În cazul în care una dintre părţi nu recunoaşte înscrisul sau semnatura, instanta va dispune întotdeauna ca verificarea sa se facă prin **expertiza tehnica de specialitate**. (2) În acest scop, expertul sau specialistul este dator sa solicite certificate calificate, precum şi orice alte documente necesare, potrivit legii, pentru identificarea autorului înscrisului, a semnatarului ori a titularului de certificat.

Secțiunea a 6 – a
Materiale ce se pun la dispoziția specialistului sau expertului judiciar

[231] În situația *expertizei criminalistice multimedia* esențial obligatoriu pentru organul judiciar este de a pune la dispoziția expertului:

- *materialul în litigiu*, adică proba multimedia - analogică sau digitală, respectiv înregistrarea audio, în original, respectiv duplicat în situația probelor digitale

- *materialul de comparație* – situație existentă numai în cazul stabilirii ca obiectiv al expertizei identificarea vocii și vorbirii unei persoane – și care constă în eșantioane de voce și vorbire a persoanei suspecte, bănuite temeinic de a fi unul dintre conlocutorii din convorbirile interceptate și înregistrate sau a aceleia care contestă vocea și vorbirea.

Modelele de voce și vorbire ce se prezintă specialistului sau expertului drept **material de comparație** se prelevă de organul judiciar, urmare a colaborării și folosindu-se de cunoștințele specialistului ori expertului în fonocriminalistică sau, la solicitarea organului judiciar, aceste modele se prelevă de către expertul fonocriminalist.

Regulile metodologice în prelevarea probelor experimentale constau în aceea că se va solicita vorbitorului să pronunțe, de mai multe ori, sunetele, cuvintele, sintagmele, frazele care fac obiectul expertizei dispuse, cu mențiunea de a păstra intonația ce a fost utilizată pe fonograma în litigiu (*afirmativă, declamativă, interogativă, exclamativă etc.)* și să utilizeze aceleași mijloace de imprimare (microfon, magnetofon, reportofon, aparat digital etc.) cu suport magnetic ori digital de același tip, calitate și caracteristici tehnice precum la materialul în litigiu.[1466]

[232] Pentru a se putea efectua *expertiza criminalistică multimedia sau cea tehnică IT*, al cărui obiectiv este *stabilirea autenticității înregistrărilor audio pe bandă magnetică*, este absolut necesar ca expertului să-i fie puse la dispoziție:

- *înregistrarea audio în original*
- *sistemul tehnic de înregistrare care a fost utilizat la momentul înregistrării probei.*[1467]

Pentru stabilirea expertală a autenticității înregistrărilor magnetice audio este necesar să se îndeplinească 2 condiții, instituite de Standardul Internațional AES 27 – 1996 (2007):[1468]

- *Să se prezinte expertului înregistrarea audio în original;*

[1466] Apud I. Anghelescu, *Expertiza criminalistică a vocii și vorbirii*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 179.

[1467] A se vedea AES Standard for Forensic Purposes – Criteria for the Authentification of Analog Audio Tape Recording, Audio Engineering Society, U.S.A; C.Grigoraș, *Expertiza înregistrărilor audio*, în „Dreptul" nr. 1/2003, p. 163; D.I. Cristescu, *Tehnici de obținere a materialelor de comparație necesare unor constatări și expertize dispuse cu prilejul investigării infracțiunilor contra securității naționale și de terorism*, în „Dreptul" nr.*7/2005.*

Referiri la aspectele relevate s-au făcut în Rapoartele de Expertiză Criminalistică nr. 150/07.05.2012 al Laboratorului Interjudețean de Expertize Criminalistice București (dosar nr. 49702/3/32010 al Tribunalului București, Secția a II-a Penală), nr. 6/17.01.2012 al Laboratorului Interjudețean de Expertize Criminalistice Brașov (dosar nr. 6495/115/2006 al Curții de Apel Brașov), nr. 172/11.10.2011 al Laboratorului Interjudețean de Expertize Criminalistice București (dosar nr. 11294/2/2009 al Curții de Apel București, Secția I-a Penală) realizate în sistemul I.N.E.C, în capitolul „*Observații preliminare*" din lucrările respective.

[1468] **AES 27-1996**, AES Recommended Practice for Forensic Purposes – Managing Recorded Audio Materials Intended for Examination, Audio Engineering Society, USA și **AES 43-2000**, ambele citate de C.Grigoraș, *Expertiza înregistrărilor audio*, în *Dreptul* nr. 1/2003, p.163 și urm.

- *Expertul să examineze sistemul tehnic de înregistrare care a fost utilizat la momentul înregistrării probei, întrucât operaţiunile tehnice destinate acestui obiectiv constau, potrivit standardului AES43-2000*[1469], *în analiza formei de undă şi a spectrogramelor semnalelor audio înregistrate, precum şi a caracteristicilor tehnice ale echipamentului utilizat la înregistrarea acestora.*[1470]

Cerinţa este determinată de standardele internaţionale în materie[1471].

Explicaţia necesităţii prezentării *suportului magnetic original*, pe care a fost realizată înregistrarea rezidă în aceea că înregistrările pe hard-disk-ul unui computer pot fi falsificate, ori trunchiate astfel că, ulterioara copiere pe o casetă audio pierde fidelitatea, iar în cazul unui colaj, de pildă, nu se mai aud clic-urile magnetice ale capetelor de ştergere şi înregistrare. În asemenea condiţii specialistul sau expertul nu poate certifica amprenta vocală ori autenticitatea suportului magnetic supus examinării.

Problema în discuţie are semnificaţie deosebită şi pentru procurorul care, potrivit provederilor legale, certifică autenticitatea înregistrărilor şi confruntă notele de transcrierea a înregistrărilor autorizate potrivit legii cu înregistrarea efectivă de pe suportul magnetic ce i se prezintă de operatorii care au efectuat propriu zis înregistrarea în cauză.

Există posibilitatea, cel puţin teoretică, constând în aceea că, cu prilejul copierii înregistrării pe un alt suport magnetic decât pe cel care s-a realizat iniţial înregistrarea, intenţionat sau din greşeală, să se şteargă sau piardă un cuvânt, o expresie ş.a.m.d., care să dea o cu totul altă conotaţie convorbirii înregistrate, ceea ce poate deruta mersul investigaţiilor sau chiar conduce la o învinuire neconformă cu reala stare de fapt.

Din punctul de vedere al expertului căruia i se solicită stabilirea autenticităţii fonogramei în litigiu, în lipsa înregistrării originale, acesta va putea formula o concluzie cert negativă, în sensul că respectiva fonogramă nu este autentică şi originală sau de imposibilitate de rezolvare a problemei,[1472] situaţie existentă uneori în practică.

În cea ce priveşte opinia personală, menţin afirmaţiile dintr-o lucrare anterioară,[1473] potrivit cărora *procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală în cauza dedusă investigaţiei verifică corespondenţa între conţinutul convorbirii înregistrate pe suportul magnetic original (ceea ce presupune accesul al instalaţie, dispozitivul, aparatul de înregistrare – redare) şi menţiunile transcrise în notele sau procesul-verbal de transcriere şi, numai după această confruntare, certifică pentru autenticitate înregistrarea şi actul în care se materializează aceasta.*

În aceste condiţii eventuale neconcordanţe şi neregularităţi ale fonogramei în litigiu şi le asumă, iar specialistului sau expertului i se pot remite şi copiile înregistrărilor, cu menţionarea expresă a situaţiei.

O astfel de tratare a problemei corespunde parametrilor legali, cu condiţia ca operatorul care efectuează înregistrarea să păstreze suportul magnetic original, pentru că în eventualitatea unei contestări a copiei înregistrării, originalul să poată fi prezentat expertului

---

[1469] A se vedea, *AES Standard for Forensic Purposes – Criteria for the Authentification of Analog Audio Tape Recording, Audio Engineering Society*, U.S.A., citat de C. Grigoraş, *Expertiza înregistrărilor audio*, în *Dreptul* nr. 1/2003, p. 163.

[1470] Pentru prima dată în practica şi literatura de specialitate din România, problema a fost decelată de C. Grigoraş, *Expertiza înregistrărilor audio*, lucrare supracitată, instaurându-se astfel **metodologia de expertizare criminalistică în materie, precum şi un mod unitar necesar de prezentare a materialelor în litigiu.**

[1471] AES 27-1996, AES Recommended Practice for Forensic Purposes – Managing Recorded Audio Materials Intended for Examination, Audio Engineering Society, USA şi AES 43-2000, ambele citate de C.Grigoraş, lucrări supracitate.

[1472] C. Grigoraş, *Expertiza înregistrărilor audio*, în *Dreptul*, *op.cit* , p. 167.

[1473] D.I. Cristescu, *Interceptarea comunicărilor, înregistrărilor audio-video, filmărilor şi fotografierilor*, Pro Lege nr. 2/2001, p. 71.

desemnat, în vederea realizării în buna condiţiuni şi cu concluzii certe a problemelor ce-i sunt adresate, inclusiv în ce priveşte autenticitatea probei în discuţie.

În situaţia casetelor audio sau rolelor cu suport magnetic depuse de părţile interesate, regula este ca acestea să fie prezentate în original.

În toate celelalte cazuri, organele judiciare vor depune diligenţele necesare pentru obţinerea casetei ori rolei originale.

Pentru *stabilirea expertală a autenticităţii înregistrărilor digitale audio - video* considerăm că **punerea la dispoziţia expertului a echipamentului informatic şi de comunicaţii ori a echipamentelor tehnice digitale pentru înregistrări ambientale**, chiar cele care au „ ***softuri proprietar***", cu care s-au realizat operaţiunile de supraveghere tehnică, constituie o condiţie obligatorie pentru efectuarea în bune condiţii a sarcinii ce i-a fost încredinţată de către organul judiciar, *cu atât mai mult cu cât mediul informatic respectiv constituie, potrivit prevederilor NCPP mijloc material de probă, întrucât poartă o urmă a faptei săvârşite.*

La dispoziţia expertului judiciar se impune cu necesitate a se pune şi **Procedurile Operaţionale Standardizate** ori **Ghidul de Bune Practici** existente în ce priveşte utilizarea aparatelor folosite pentru executarea supravegherii tehnice.

Secţiunea a 7-a
Specialişti. Experţi judiciari. Experţi criminalişti autorizaţi

[233] Specialiştii care pot efectua **constatări tehnico – ştiinţifice având ca obiective examinarea şi verificarea probelor multimedia**

- *specialişti care funcţionează, potrivit legii, în cadrul* **D.I.I.C.O.T.**,[1474] ce au au calitatea de funcţionar public, în domeniul prelucrării şi valorificării informaţiilor, informatic, precum şi în alte domenii, pentru clarificarea unor aspecte tehnice sau de specialitate în activitatea de urmărire penală.

Constatarea tehnico - ştiinţifică efectuată din dispoziţia scrisă a procurorului de către specialiştii din cadrul D.I.I.C.O.T. constituie *mijloc de probă*, în condiţiile art. 8 alin. 5 din O.U.G. nr. 78/2016 şi art. 172 alin. 10 din c. p. p.

- *specialişti şi experţi proprii care funcţionează în cadrul* - ***I.G.P.R. – Institutul Naţional de Criminalistică.*** Potrivit prevederilor Legii nr. 218/2002, privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei Române, cu modificările şi completările ulterioare,[1475] în cadrul M.A.I. – I.G.P.R. – Institutul Naţional de Criminalistică, în unitatea centrală, iar în profil teritorial, la nivelul Serviciilor de criminalistică[1476], funcţionează *specialişti şi experţi criminalişti proprii acreditaţi*, care efectuează constatări şi expertize criminalistice.

[1474] Art. 8 din O.U.G. nr. 78/2016

[1475] Art. 26 alin. 1 pct. 15, modificat şi completat prin art. 52 din Legea nr. 255 / 2013, poliţia foloseşte metode şi mijloace tehnico - ştiinţifice în cercetarea locului faptei şi la examinarea probelor şi a mijloacelor materiale de probă, **efectuând constatări şi expertize criminalistice**, prin specialişti şi experţi proprii acreditaţi, precum şi rapoarte criminalistice de constatare, rapoarte de interpretare a urmelor sau de evaluare a comportamentului infracţional ori a personalităţii criminale;

[1476] Institutul de Criminalistică din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române are nivel de direcţie, iar la nivel teritorial există 41 de Servicii Criminalistice în cadrul Inspectoratelor Judeţene de Poliţie.

Principalele atribuţii ale structurilor de criminalistică sunt cele privind efectuarea cercetării la faţa locului, examinarea probelor în laborator, *efectuarea constatărilor tehnico - ştiinţifice şi a expertizelor criminalistice*, precum şi cercetarea ştiinţifică fundamentală şi aplicativă.

Pe site-ul Inspectoratului General al Poliţiei Române[1477] sunt menţionate, între alte categorii de constatări şi expertize criminalistice, care se efectuează de către specialiştii şi experţii proprii acreditaţi, şi cele privind expertizele şi constatările tehnico - ştiinţifice efectuate în *laboratorul foto - video* şi constatările tehnico - ştiinţifice efectuate în *laboratorul de fonoscopie.*[1478]

- *Specialişti proprii care funcţionează în* ***laboratoarele de specialitate proprii ale Serviciului Român de Informaţii, instituţie care*** efectuează prin laboratoare de specialitate şi specialişti proprii constatări dispuse sau solicitate în condiţiile legii[1479]. **Constatări tehnico – ştiinţifice şi expertize tehnice**, între care şi cele **privind interceptările şi înregistrările audio video, deci probele multimedia**, se pot efectua în cadrul **Institutului de Tehnologii Avansate**, unitate aflată în subordinea şi administrată de S.R.I., conform prevederilor H.G.R. nr. 1411/2004, privind aprobarea înfiinţării, pe lângă S.R.I., a unor activităţi finanţate integral din venituri proprii.[1480]

Obiectivele specifice activităţii expertale de natură tehnică în domeniul interceptării şi înregistrării comunicaţiilor, deci a probelor multimedia nu sunt nominalizate expres, dar pe site-ul instituţiei se află menţionat următoarele: "*una dintre activităţile tehnice desfăşurate în cadrul Serviciului Român de Informaţii o reprezintă* ***expertizarea tehnică şi criminalistică****, care se desfăşoară în cadrul unor laboratoare specializate. Rapoartele de expertiză tehnică solicitate de Ministerul Justiţiei, Ministerul Public sau Ministerul Administraţiei şi Internelor sunt întocmite de experţi criminalişti autorizaţi potrivit Ordonanţei Guvernului nr. 75/2000 privind autorizarea experţilor criminalişti, specialişti cu înaltă calificare în expertizarea: grafică şi tehnică a documentelor, fizico-chimică a probelor materiale, imaginilor, aplicaţiilor şi datelor informatice, vocii şi vorbirii, genetică, explozibililor, armelor şi muniţiilor, mijloacelor de telecomunicaţii, mijloacelor de interceptare ilegală a comunicaţiilor, mijloacelor de plată electronice.*"[1481]

[1477] http://www.igpr.ro, accesat la data de 09.01.2017.

[1478] Idem.

[1479] Art. 9 din Legea nr. 14/1992.

[1480] Art. 1 din **H.G.R. nr. 1411/2004, modificată prin HGR nr. 1451/2007:**

(1) Se aprobă înfiinţarea, pe lângă Serviciul Român de Informaţii, denumit în continuare Serviciul, a următoarelor activităţi, finanţate integral din venituri proprii, denumite în continuare activităţi:

a) **cercetarea**, proiectarea şi realizarea **de sisteme şi echipamente pentru înregistrarea, stocarea, transmisia şi protecţia informaţiilor, efectuarea de expertize tehnice**, consultanţă şi pregătire a specialiştilor, pentru apărare, ordine publică şi securitate naţională, evaluarea şi certificarea sistemelor criptografice şi a aparatelor de criptare a comunicaţiilor, precum şi activităţile de cercetare, proiectare în cadrul unor granturi interne şi externe privind proiecte tehnice din domeniul securităţii naţionale.

[1481] https://www.sri.ro/expertizare-tehnica.html (accesat la 09.01.2017).

[234] Experţi judiciari tehnici

Activitatea de expertiză judiciară tehnică se efectuează în baza prevederilor **Ordonanţei Guvernului României nr. 2/2000,**[1482] iar specializările în care se efectuează expertize tehnice judiciare sunt nominalizate în **Nomenclatorul specializărilor expertizei tehnice judiciare**, aprobat prin Ordinul Ministrului Justiţiei nr. 199/05.02.2010, modificat prin Ordinul Ministrului Justiţiei nr. 1749/C/19.08.2011.

Practic aceste specializări corespund genurilor posibile de expertiză tehnică judiciară, fiind menţionate un număr de 106 specializări iar în privinţa domeniului interceptărilor şi înregistrărilor audio video, adică a probelor multimedia, sunt de interes specializările menţionate la poziţiile *33. Electronica, 35. Electrotehnica, 48. Foto Video, 87. Reţele şi sofware de telecomunicaţii şi 89. Telecomunicaţii.*

Regimul juridic al **expertizei şi experţilor tehnice/tehnici** este configurat de prevederile *Ordonanţei Guvernului României nr. 2/2000.*

Activitatea de expertiză tehnică se poate exercita la alegere de către experţii tehnici, individual sau în societăţi comerciale constituite potrivit legii, care au ca obiect de activitate efectuarea de expertize tehnice,[1483] iar experţii tehnici se pot constitui în asociaţii profesionale, în condiţiile legii.[1484]

În scopul coordonării şi îndrumării, din punct de vedere administrativ şi metodologic, precum şi al controlului activităţii de expertiza tehnica judiciară, în cadrul Ministerului Justiţiei funcţionează Biroul central pentru expertize tehnice judiciare, iar în cadrul tribunalelor funcţionează birouri locale pentru expertize judiciare tehnice şi contabile.[1485]

În lipsa experţilor tehnici judiciari din specialitatea cerută, expertizele tehnice judiciare pot fi efectuate şi de **alţi specialişti** care nu au calitatea de expert tehnic judiciar, dacă îndeplinesc condiţiile prevăzute la art. 10 alin. 1 lit. a - f din O.G. nr. 2/2000,[1486] astfel că organele judiciare pot apela, în condiţiile legii, la *cadre didactice sau persoane recunoscute cu înaltă specializare în domeniul de interes.*

[1482] Art. 1 din O.G. nr. 2/2000

(2) Este expert tehnic judiciar orice persoană fizică ce dobândeşte această calitate în condiţiile prezentei ordonanţe şi este înscrisă în tabelul nominal cuprinzând experţii tehnici judiciari, întocmit, pe specialităţi şi pe judeţe, respectiv pe municipiul Bucureşti. Expertul tehnic judiciar este expert oficial şi poate fi numit de organele de urmărire penală, de instanţele judecătoreşti sau de alte organe cu atribuţii jurisdicţionale pentru efectuarea de expertize tehnice judiciare.

Art. 2

Expertiza tehnică efectuată din dispoziţia organelor de urmărire penală, a instanţelor judecătoreşti sau a altor organe cu atribuţii jurisdicţionale, de către expertul sau specialistul numit de acestea, în vederea lămuririi unor fapte sau împrejurări ale cauzei, constituie expertiză tehnică judiciară.

Art. 3

Expertiza tehnică efectuată la cererea persoanelor fizice sau juridice constituie expertiză tehnică extrajudiciară.

[1483] Art. 5 din O.G. 2 /2000.

[1484] Art.6 din O.G. 2 /2000.

[1485] Art. 4 din O.G 2 /2000.

[1486] Conform prevederilor art. 13 din O.G. nr. 2/2000.

CAPITOLUL IX
SESIZAREA ORGANELOR DE URMĂRIRE PENALĂ PRIN CONSTATAREA INFRACȚIUNII FLAGRANTE ÎN CAZUL INFRACȚIUNILOR CONTRA SECURITĂȚII NAȚIONALE ȘI ACTELOR DE TERORISM

Secțiunea 1
Aspecte introductive

[235] Codul de procedură penală reglementează regimul juridic al *constatării infracțiunii flagrante*[1487], reglementează actele încheiate de unele *organe de constatare*[1488] și instituie *regulile procedurale privind măsurile ce se iau față de făptuitorul surprins în flagrant.*[1489]

Infracțiunea flagrantă este definită ca fiind *acea infracțiune descoperită în momentul săvârșirii sau imediat după săvârșire sau acea al cărei făptuitor, imediat după săvârșire, este urmărit de organele de ordine publică și de siguranță națională, de persoana vătămată, de martorii oculari sau de strigătul public ori prezintă urme care justifică suspiciunea rezonabilă că ar fi săvârșit infracțiunea sau este surprins aproape de locul comiterii*

[1487] Art. 293 din c.p.p. **Constatarea infracțiunii flagrante** (1) Este flagrantă infracțiunea descoperită în momentul săvârșirii sau imediat după săvârșire. (2) Este de asemenea considerată flagrantă și infracțiunea al cărei făptuitor, imediat după săvârșire, este urmărit de organele de ordine publică și de siguranță națională, de persoana vătămată, de martorii oculari sau de strigătul public ori prezintă urme care justifică suspiciunea rezonabilă că ar fi săvârșit infracțiunea sau este surprins aproape de locul comiterii infracțiunii cu arme, instrumente sau orice alte obiecte de natură a-l presupune participant la infracțiune. (3) În cazul infracțiunii flagrante, organele de ordine publică și siguranță națională întocmesc un proces-verbal, în care consemnează toate aspectele constatate și activitățile desfășurate, pe care îl înaintează de îndată organului de urmărire penală. (4) Plângerile și cererile prezentate în scris, corpul delict, precum și obiectele și înscrisurile ridicate cu ocazia constatării infracțiunii sunt puse la dispoziția organului de urmărire penală.

[1488] Art. 61 din c.p.p. **Actele încheiate de unele organe de constatare** (1) Ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, sunt obligate să întocmească un proces-verbal despre împrejurările constatate: a) organele inspecțiilor de stat, ale altor organe de stat, precum și ale autorităților publice, instituțiilor publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile care constituie încălcări ale dispozițiilor și obligațiilor a căror respectare o controlează, potrivit legii; b) organele de control și cele de conducere ale autorităților administrației publice, ale altor autorități publice, instituții publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile săvârșite în legătură cu serviciul de către cei aflați în subordinea ori sub controlul lor; c) organele de ordine publică și siguranță națională, pentru infracțiunile constatate în timpul exercitării atribuțiilor prevăzute de lege.(2) Organele prevăzute la alin. (1) au obligația să ia măsuri de conservare a locului săvârșirii infracțiunii și de ridicare sau conservare a mijloacelor materiale de probă. În cazul infracțiunilor flagrante, aceleași organe au dreptul de a face percheziții corporale sau ale vehiculelor, de a-l prinde pe făptuitor și de a-l prezenta de îndată organelor de urmărire penală. (3) Când făptuitorul sau persoanele prezente la locul constatării au de făcut obiecții ori precizări sau au de dat explicații cu privire la cele consemnate în procesul-verbal, organul de constatare are obligația de a le consemna în procesul-verbal.(4) Actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează, de îndată, organelor de urmărire penală. (5) Procesul-verbal încheiat în conformitate cu prevederile alin. (1) constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală și nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ.

Art. 62 Actele încheiate de comandanții de nave și aeronave (3) În cazul infracțiunilor flagrante, comandanții de nave și aeronave au dreptul de a face percheziții corporale sau ale vehiculelor, de a-l prinde pe făptuitor și de a-l prezenta organelor de urmărire penală. (4) Procesul-verbal încheiat în conformitate cu prevederile alin. (1) constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală și nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ.

[1489] Art. 310 din c.p.p. **Dispoziții privind luarea unor măsuri față de făptuitor** (1) În cazul infracțiunii flagrante, orice persoană are dreptul să îl prindă pe făptuitor. (2) Dacă făptuitorul a fost prins în condițiile alin. (1), persoana care l-a reținut trebuie să îl predea de îndată, împreună cu corpurile delicte, precum și cu obiectele și înscrisurile ridicate, organelor de urmărire penală, care întocmesc un proces-verbal.

infracțiunii cu arme, instrumente sau orice alte obiecte de natură a-l presupune participant la infracțiune.

Organele cărora procedura penală le conferă dreptul și obligația de a constata infracțiunea flagrantă contra securității naționale sau terorism, ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni sunt:

a) organele inspecțiilor de stat, ale altor organe de stat, precum și ale autorităților publice, instituțiilor publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile care constituie încălcări ale dispozițiilor și obligațiilor a căror respectare o controlează, potrivit legii;

b) organele de control și cele de conducere ale autorităților administrației publice, ale altor autorități publice, instituții publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile săvârșite în legătură cu serviciul de către cei aflați în subordinea ori sub controlul lor;

c) organele de ordine publică și siguranță națională, pentru infracțiunile constatate în timpul exercitării atribuțiilor prevăzute de lege.

d) comandanții navelor și aeronavelor, pe timpul cât navele și aeronavele pe care le comandă se află în afara porturilor sau aeroporturilor și pentru infracțiunile săvârșite pe aceste nave sau aeronave.

Organele constatatoare ale infracțiunii flagrante au obligația să ia măsuri de conservare a locului săvârșirii infracțiunii și de ridicare sau conservare a mijloacelor materiale de probă.

În cazul infracțiunilor flagrante, aceleași organe au dreptul de a face percheziții corporale sau ale vehiculelor, de a-l prinde pe făptuitor și de a-l prezenta de îndată organelor de urmărire penală.

Când făptuitorul sau persoanele prezente la locul constatării au de făcut obiecții ori precizări sau au de dat explicații cu privire la cele consemnate în procesul-verbal, organul de constatare are obligația de a le consemna în procesul-verbal.

În cazul infracțiunii flagrante, orice persoană are dreptul să îl prindă pe făptuitor, iar dacă făptuitorul a fost prins în aceste condiții, persoana care l-a reținut trebuie să îl predea de îndată, împreună cu corpurile delicte, precum și cu obiectele și înscrisurile ridicate, organelor de urmărire penală, care întocmesc un proces - verbal.

Actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează, de îndată, organelor de urmărire penală.

Procesul - verbal încheiat de organele constatatoare constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală și nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ.

Secțiunea a 2-a
Particularități ale constatării infracțiunii flagrante în cazul infracțiunilor contra securității naționale și actelor de terorism

[236] Infracțiunile contra securității naționale și de terorism sunt susceptibile de a fi constatate în flagrant, împrejurare prin care se realizează una din modalitățile de sesizare a organelor judiciare, prevăzute de lege, alături de sesizarea din oficiu a organelor de urmărire penală (*sau sesizare internă ori autosesizare*).

În funcție de modalitatea faptică de comitere, în unele situații, infracțiunile contra securității naționale și acte de terorism pot fi surprinse în flagrant, fie **spontan**, fie prin

organizarea, de către organele de stat din domeniul securităţii naţionale şi/sau cele de urmărire penală, **activităţii de surprindere în flagrant** ori în faza actelor pregătitoare (în situaţia acelora care sunt incriminate) ori în faza de tentativă sau a consumării infracţiunii.

[237] **Importanţa constatării infracţiunii flagrante** constă, în primul rând, în împrejurarea că este de natură a *conduce la împiedicarea consumării activităţii infracţionale* sau, după caz, la limitarea consecinţelor faptelor comise.

În aceeaşi măsură surprinderea în flagrant are menirea de a *asigura tragerea la răspundere penală* a făptuitorilor infracţiunilor contra securităţii naţionale la un moment mult mai apropiat de cel al săvârşirii acţiunilor ce constituie elementul material al infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism, constituindu-se într-un *factor important de natură preventivă.*[1490]

În situaţia faptelor care sunt constatate spontan este oferită *posibilitatea cunoaşterii mijloacelor şi metodelor folosite de făptuitor, a locului şi timpului săvârşirii infracţiunii, încă din faza iniţială a cercetărilor*, nemaifiind necesare alte activităţi pentru stabilirea acestora, ceea ce asigură celeritatea urmăririi penale în cauză, la economisirea de forţă şi timp în dezvăluirea activităţii infracţionale.

Atunci când manifestarea ilicită este săvârşită în participaţie, surprinderea în flagrant a unuia dintre făptuitori, constituie punctul de plecare în identificarea tuturor celor care au conlucrat la pregătirea şi punerea în executare a hotărârii infracţionale.

Pe de altă parte, importanţa constatării infracţiunii flagrante în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale rezidă în chiar **dispoziţiile derogatorii de la dreptul comun**, şi anume:

- dreptul oricărei persoane de a prinde pe făptuitor şi a-l conduce în faţa autorităţilor. Această posibilitate legală se coroborează perfect cu obligaţia legală a oricărei persoane de a denunţa organelor de urmărire penală infracţiunile contra securităţii naţionale şi de terorism, în caz contrar fiind autor al infracţiunii de nedenunţare;
- posibilitatea efectuării de percheziţii corporale sau ale vehiculelor fără autorizarea judecătorului şi de a reţine corpurile delicte,[1491] iar în cazul navelor şi aeronavelor aflate în afara porturilor sau aeroporturilor, dreptul comandanţilor de nave şi aeronave de a efectua percheziţii corporale asupra făptuitorului sau ale autovehiculelor şi de verificarea lucrurilor pe care acesta le are cu sine,[1492] în cazul infracţiunilor săvârşite pe aceste nave sau aeronave.
  De pildă, surprinderea unei persoane care efectuează fotografierea unui obiectiv militar secret inscripţionat vizibil că are acest regim şi că fotografierea este interzisă, de la bordul unei nave, îndrituie comandantul navei respective la luarea măsurilor susamintite; sau depistarea unei persoane care a instalat o bombă în curtea interioară a unei centrale atomo-electrice de importanţă deosebită; ori surprinderea salariatului unei unităţi publice sau persoane juridice, pe timpul nopţii, când accesul şi prezenţa să erau interzise, în timp ce fotografiază planurile ori schiţele unui utilaj, care au caracter secret de stat; sunt fapte care conferă celor care constată, drepturile susarătate;
- luarea măsurii prinderii făptuitorului şi prezentarea acestuia, de îndată, autorităţilor competente împreună cu actele întocmite, corpurile delicte şi celelalte mijloace materiale de probă (fotografii, casete audio, video).

[1490] C. Aioniţoaie, V. Berchesan, I. E. Sandu, *Constatarea infracţiunii flagrante*, în *Tratat de tactică criminalistică*, Ed. Carpaţi, Craiova, 1992, p. 292 - 293.
[1491] Art. 61 alin. 2 din codul de procedură penală.
[1492] Art. 62 alin.3 cod procedură penală.

[238] Această modalitate de sesizare crează organelor judiciare **avantaje**, cum ar fi:

- ✓ iau la cunoştinţă, în timpul sau imediat după comiterea infracţiunii contra securităţii naţionale, despre actul ilicit care urmează să se producă, se află în plină derulare sau imediat după producerea rezultatului socialmente periculos;
- ✓ au posibilitatea de a întreprinde imediat măsurile operative de întreruperea acţiunii infracţionale, de evitarea sau diminuarea rezultatului vătămător, de reţinere a făptuitorului şi de prindere a celorlalţi participanţi;
- ✓ pot să-şi orienteze şi direcţioneze activităţile de urmărire penală pentru documentarea tuturor manifestărilor infracţionale, de administrarea operativă a probatoriului, de extindere a cercetărilor asupra tuturor participanţilor şi în legătură cu faptele aflate în conexiune cu acţiunea finală, respectiv cea care a fost surprinsă în flagrant;
- ✓ este surprins actul exterior de conduită care se înscrie în latura obiectivă a infracţiunii contra securităţii naţionale sau acte de terorism;
- ✓ făptuitorul fiind surprins în timpul executării acţiunii sale, posibilităţile de tăgăduire devin excluse, iar ascultarea să nu mai presupune dificultăţi din acest punct de vedere;[1493]
- ✓ este decelat locul şi timpul săvârşirii faptei nemaifiind necesare cercetări suplimentare sub acest aspect;
- ✓ sunt relevate metodele şi mijloacele utilizate de făptuitor;
- ✓ oferă posibilitatea organelor judiciare să declanşeze măsuri operative, să îşi orienteze şi organizeze acţiunile ulterioare în vederea documentării întregii activităţi infracţionale, a stabilirii şi identificării celorlalţi participanţi, a administrării celorlalte probe utile şi concludente cauzei penale (*constatări tehnico-ştiinţifice, expertize, percheziţii, confruntări*), a extinderii urmăririi penale. Primele informaţii obţinute cu ocazia surprinderii în flagrant sunt de natură să orienteze organele de urmărire penală pentru extinderea cercetării locului faptei şi în alte locuri, respectiv acolo unde s-a desfăşurat activitatea infracţională în totul sau în parte;
- ✓ sunt relevate date de natură criminologică: cauzele, condiţiile şi împrejurările care au generat şi favorizat comiterea infracţiunii contra securităţii naţionale, luarea pentru viitor de măsuri preventive.

Organele judiciare sesizate într-o astfel de modalitate – indiferent de împrejurarea că sunt cele competente de instrumentarea cauzelor penale privind infracţiuni contra securităţii naţionale ori acte de teorism sau nu[1494] – vor lua măsurile necesare pentru a împiedica dispariţia făptuitorului, vor proceda de îndată la percheziţionarea amănunţită corporală, a obiectelor de îmbrăcăminte, a obiectelor aflate asupra făptuitorului, a autovehiculului, identificarea armelor, muniţiilor, explozibililor etc., toate aceste aspecte trebuind să fie consemnate detaliat în procesul verbal, potrivit regulilor procedurale. Se va avea în vedere conservarea corpurilor delicte, atunci când este cazul, apelându-se la specialişti, experţi în domeniu.

[239] Constatarea infracţiunii flagrante în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale sau acte de teorism poate să aibe loc în următoarele **modalităţi**:

- ➢ **spontan**, cu prilejul exercitării unor atribuţii de serviciu (personalul de pază, conducătorii unităţilor publice, personalul de supraveghere şi control din cadrul aceleaşi unităţi, agenţi constatatori din cei prevăzuţi de codul de procedură penală, organele prevăzute de acelaşi cod, lucrători din cadrul Ministerului Afacerilor Interne,

[1493] Eventuala eficienţă, din punct de vedere al făptuitorului, a *„dreptului la tăcere"* devine caducă.

[1494] În acest caz sunt incidente prevederile codului de procedură penală privind *„cazuri urgente"* (art. 60 din c.p.p.).

alte organe de ordine publică şi organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale);

- **prin organizarea surprinderii în flagrant a făptuitorului** de către organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, singure, sau în conlucrare cu organul de urmărire penală.

După cum este cunoscut, unele din infracţiunile contra securităţii naţionale ori actele de terorism au o derulare în timp, de la momentul iniţial al exteriorizării hotărârii infracţionale, când se produc sau procură mijloace ori instrumente ori se iau măsuri în vederea comiterii infracţiunii, la faza de tentativă şi până la momentul consumării ori epuizării activităţii infracţionale.[1495]

În tot acest interval activităţile ilicite pot să fie surprinse în timpul derulării lor, indiferent de împrejurarea că agentul constatator dimensionează sau nu întregul ansamblu al manifestărilor ilicite. Desigur, situaţia concretă percepută poate să confere însă agentului constatator imaginea stării de pericol ce se crează prin acţiunea făptuitorului, ceea ce îl determină la aprecierea necesităţii intervenţiei prompte, a înlăturării stării de pericol, a stăvilirii acţiunii ilicite, a prinderii făptuitorului şi aducerea acestuia în faţa autorităţilor competente.

Secţiunea a 3-a
Constatarea spontană a infracţiuni flagrante contra securităţii naţionale şi actelor de terorism

[240] Subiecţi care pot surprinde în flagrant comiterea unei infracţiuni contra securităţii naţionale şi acte de terorism
- orice persoană[1496]

Potrivit codului de procedură penală, orice persoană poate prinde pe făptuitor şi să-l conducă înaintea autorităţii în situaţiile descrise ca fiind flagrante.

Posibilitatea surprinderii în flagrant în momentul săvârşirii sau imediat după săvârşirea unei infracţiuni privind securitatea naţională se îmbină şi întrepătrunde cu obligaţia care incumbă oricărei persoane în legătură cu infracţiunile în discuţie, de a denunţa de îndată organelor judiciare astfel de manifestări ilicite.[1497]

Observarea de către orice persoană, a unor fapte, împrejurări, situaţii prin care se aduce atingere valorilor fundamentale ale statului menţinerii ordinii de drept, a climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăţilor şi îndatoririlor fundamentale ale cetăţenilor, elemente care sintetizează ceea ce se înţelege prin securitatea naţională, este de natură a sensibiliza pe observator şi a-l conduce la adoptarea unei atitudini civice, dar şi obligaţii legale, de a zăgăzui acţiunile ilicite şi de a-l prinde pe făptuitor predându-l organelor abilitate.

Astfel, surprinderea unui grup de persoane care instalează unui pachet suspect, ce poate fi un dispozitiv explozibil improvizat, lângă gardul împrejmuitor al reşedinţei preşedintelui statului sau observarea de către un taximetrist a faptului că pasagerii pe care îi transportă la comandă spre un aeroport internaţional au asupra lor arme militare ori

---

[1495] M. Basarab, *Drept penal, partea generală, vol.I*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1997, p. 352.

[1496] Art. 310 alin. 1 din c.p.p. **În cazul infracţiunii flagrante, orice persoană are dreptul să îl prindă pe făptuitor.**

[1497] Art. 410 din c. p. (*nedenunţarea unor infracţiuni contra securităţii naţionale*) şi art. 2 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea naţională a României: *Cetăţenii români, ca expresie a fidelităţii lor faţă de ţară, au îndatorirea morală de a contribui la realizarea securităţii naţionale.*

observarea că din grupul de vizitatori ai unei centrale atomo - electrice, două persoane se desprind de grup şi fotografiază în zone interzise semnalizate în acest sens sau perceperea auditivă a unei conversaţii de la un telefon public din care rezultă că persoana auzită ameninţă cu explodarea iminentă a unei bombe, reprezintă împrejurări care sunt de natură a determina pe cei care remarcă astfel de acţiuni să aibă manifestarea ofensivă de a reacţiona fie prin prinderea şi imobilizarea făptuitorilor, fie prin atenţionarea celei mai apropiate autorităţi, fie prin alertarea şi solicitarea sprijinului unei alte persoane în vederea întreruperii acţiunilor ilicite.

Sau, dacă pe un aeroport internaţional, un cetăţean oarecare remarcă faptul că un individ este înarmat şi la discuţia telefonică de la un post public ameninţă turnul de control cu declanşarea unei bombe aflată la bordul unui avion care decolează, situaţia de fapt îl îndrituie la a proceda la imobilizarea persoanei în cauză şi predarea acesteia autorităţilor aeroportuare.

La fel, surprinderea momentului în care, pe traseul parcurs de o coloană oficială în care se află reprezentantul unui stat străin, a fost depusă un dispoyitiv exploziv, este de natură a-l determina pe observator să ia măsuri imediate de alertare a organelor de jandarmerie, poliţie sau S.P.P., care asigură securitatea traseului şi, eventual, de imobilizare a autorului manifestării. În aceeaşi măsură, remarcarea împrejurării că, la fereastra unui imobil înalt amplasat într-o zonă apropiată de zona care are loc discursul în aer liber a preşedintelui statului, se află montată o armă cu lunetă, reprezintă temeiul pentru ca observatorul să încunoştiinţeze autorităţile şi să-l oprească pe făptuitor de la acţiunea de atentat.

În astfel de situaţii, organele judiciare sesizate, vor întocmi proces verbal de constatarea infracţiunii flagrante, declanşând cercetările care se impun.

- Personalul de pază, supraveghere şi control ori de conducere din unităţile de interes public

În vederea realizării securităţii naţionale, ministerele, toate celelalte organe ale statului, organizaţiile din sectoarele public sau privat au obligaţia să ia măsurile necesare pentru aplicarea legii privind securitatea naţională în domeniile în care îşi desfăşoară activitatea sau în problemele de care se ocupă,[1498] iar instituţiile, organele şi organizaţiile deţinătoare de secrete de stat, întocmesc programe proprii de prevenire a scurgerii de informaţii cu caracter secret.[1499]

Prin lege[1500] au fost instaurate reguli obligatorii clare şi exacte în legătură cu organizarea protecţiei informaţiilor cu caracter secret de stat.[1501] În acest sens, unele din unităţile de interes public, dar şi celelalte persoane juridice care deţin acte, documente ori înscrisuri cu caracter secret de stat sau au în funcţiune maşini, instalaţii, utilaje care se înscriu în regim de secretizare şi-au organizat un sistem propriu de pază, supraveghere şi control (cu

[1498] Art.17 alin.1 lit.b din Legea nr. 51/1991.
[1499] Art.18 alin.1 din Legea nr. 51/1991.
[1500] Nr. 182/12 aprilie 2002.
[1501] Art.6 - 14, 21 - 23, 25-30 din Legea nr. 182 din 12 aprilie 2002 publicată în Monitorul Oficial nr. 248 din 12 aprilie 2002 şi HGR nr. 585 din 5 iulie 2002 privind aprobarea Standardelor naţionale de protecţie a informaţiilor clasificate în România, publicată în Monitorul Oficial nr. 485/5 iulie 2002 care detaliază minuţios căile, metodele, mijloacele şi tehnicile de asigurarea protecţiei secretelor şi secretizarea documentelor.

angajaţi proprii) sau au recurs la prestaţiile de servicii ale unor societăţi specializate[1502]. Locurile în care sunt depuse actele, documentele, înscrisurile sau unde sunt amplasate maşinile, instalaţiile, utilajele care sunt supuse secretizării ori care prezintă importanţă pentru securitatea naţională sunt protejate prin instalaţii electronice, prin mijloace tehnice de înaltă performanţă, camere de luat vederi, ascunse sau la vedere, sistem de alarmă, paznici înarmaţi, sistem de supraveghere electronică a accesului, cifruri, sisteme parolate etc.

În pofida măsurilor de protecţie luate, organizaţii de spionaj, agenţi, uneori chiar state, diferite organisme direct interesate de a obţine informaţii cu caracter secret reuşesc penetrarea sistemelor constituite.

Acţiunile de culegere de informaţii, de sustragere de documente secrete de stat, fotografierea în secret a unor schiţe, proiecte, a unor utilaje ori instalaţii sau doar a unor piese componente şi alte activităţi similare, care se circumscriu ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, sunt susceptibile de a fi surprinse în flagrant de personalul de pază şi supraveghere.

În perioada cât a funcţionat ca director al U.M. Cugir, B.F. i-a solicitat martorului J.B., directorul SC „Overland Security Sistems" SRL să monteze un sistem separat se supraveghere audio-video de interior, mascat la care să aibă numai el acces, în condiţiile excluderii dispeceratului general al uzinei. În luna iulie 1997, într-o după - amiază, B.F., profitând de împrejurarea că era o zi nelucrătoare, împreună cu S.V. – şeful biroului administrativ al U.M. Cugir, au pătruns în biroul noului director al unităţii, de unde au luat mai multe documente cu caracter secret de stat şi de serviciu. La plecarea din incinta unităţii, au fost opriţi de paznicii de serviciu care, observând cantitatea mare de documente din cele două pungi, au devenit suspicioşi şi le-au interzis să le scoată din unitate, depozitând toate pungile în cabina lor. Paznicii S.I şi P.N. au sesizat organele de poliţie, care au constatat fapta şi au dispus depozitarea pungilor cu documente în biroul anexă, ce a fost sigilat în vederea examinării şi inventarierii ulterioare a documentelor de către specialişti.

O comisie de specialişti ai Regiei Autonome de Tehnică Militară, Bucureşti a procedat la analizarea documentelor constatând că 22 dintre acestea au caracter de secret de stat sau secret de serviciu. Cu ocazia cercetării la faţa locului, efectuată ulterior, s-a constatat că sistemul separat de supraveghere audio-video instalat în diferite încăperi, din dispoziţia lui B.F., era în stare de funcţionare, putând fi folosit în orice moment. Acest aspect a fost confirmat prin declaraţia martorului C.C.G. care a instalat sistemul în cauză. Aşa cum rezultă din adresele RATMIL Bucureşti şi Serviciul Român de Informaţii, B.F. a ordonat instalarea acestui sistem de supraveghere audio - video, aflat la dispoziţia sa exclusivă, fără a avea aprobările legale necesare. În încăperile supravegheate de inculpat s-au derulat numeroase activităţi cum ar fi: şedinţele consiliului de conducere, şedinţele de negociere cu sindicatul şi comisiile paritare, şedinţe de lucru ale comisiei de control a Curţii de conturi, şedinţe ale comisiei de control din cadrul „RATMIL" Bucureşti şi Ministerul Industriilor, Administraţia Financiară Alba - Iulia, Poliţiei, întâlniri cu delegaţi din străinătate (exemplu, firma Mercedes).

Surprinderea spontană în flagrant a numitului B.F. realizată de cei doi paznici a fost urmată de încunoştinţarea organelor de poliţie, ce au întocmit procesul verbal de constatare a flagrantului, care, dată fiind competenţa de efectuare a urmăririi penale, a fost remis procurorului competent. În continuare s-a realizat consultarea de specialişti şi obţinerea de relaţii oficiale şi, nu în ultimul rând, cercetarea locului faptei, ce au fost de natură să

[1502] Un îndrumar în domeniu, cu ample referiri legislative, organizare, funcţionare, resurse umane, metode şi tehnici de lucru este prezentat în lucrarea *„Detectivul particular în slujba adevărului şi a dreptăţii"*,Ed. Concordia, Arad, 2000, a autorilor A. Sechele şi P. Steţcu.

contureze întreaga acțiune infracțională a inculpatului B.F. care a fost condamnat pentru infracțiunea de desfășurarea unor activități care pun în pericol siguranța națională.[1503]

- Organele de ordine publică (aflate în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, între care cele mai cunoscute sunt Poliția și Jandarmeria, dar pot fi și altele, ca de exemplu, poliția locală)[1504] și organele de siguranță națională (lucrătorii și agenții Serviciului Român de Informații, Serviciului de Protecție și Pază) și organele prevăzute de art. 61 și 62 din codul de procedură penală

Constatarea spontană a surprinderii în flagrant a unui sau mai multor făptuitori a căror acțiuni reprezintă amenințări la adresa securității naționale de către lucrătorii din organele de ordine publică și siguranță națională (poliție, jandarmerie, ai S.R.I.-ului, sau S.P.P.-ului) este posibilă prin activitatea permanentă și continuă pe care aceștia o desfășoară în virtutea atribuțiilor de serviciu stabilite potrivit legii.[1505]

Avantajul constatării spontane a unei amenințări la adresa securității naționale de organele de ordine publică și siguranță națională rezidă în următoarele:

- datorită profesionalismului și specializării în domeniu, aceste organe sunt în măsură să acționeze rapid în vederea înlăturării unor eventuale pericole ulterioare și în același timp pentru prinderea, imobilizarea făptuitorilor, a reținerii mijloacelor materiale de probă și predarea acestora organului de urmărire penală competent.

Așa s-a întâmplat în dimineața zilei de 4.12.1984, când Azmi Said Al - Mufti, consilier la Ambasada Regatului Hasemit al Iordaniei la București, a ieșit din Hotelul „București" împreună cu fiul său, minor, îndreptându-se spre parcarea din fața hotelului. La apropierea de autoturismul personal, acesta a fost ucis, cu trei proiectile trase cu pistoletul cu amortizor, de către cetățeanul palestinian Ahmad Mohammed Ali Al-Hersh, care a fost imediat imobilizat de o patrulă de poliție aflată în zonă. A fost anunțat de îndată procurorul militar, care la 15 minute după comiterea atentatului contra reprezentantului statului străin, a și procedat la ascultarea făptuitorului, care a declarat că a executat acțiunea din însărcinarea organizației „Septembrie Negru".[1506]

- obținerea de dovezi irefutabile ale faptei comise, care paralizează orice încercare de negare a săvârșirii infracțiunii;
- derularea activităților de urmărire penală începând de la constatare, sesizare a organelor de anchetă competente, administrarea probatoriului, posibilitatea de stabilire a întregii activități infracționale (de la luarea hotărârii până la materializarea acesteia), de identificare a tuturor participanților, de stabilire a mobilului și scopului acțiunii

---

[1503] Curtea Supremă de Justiție - secția penală, decizia nr. 680 din februarie 2002, pronunțată în dosarul 4353/2000; rechizitoriul nr. 87/P/1997 emis de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Alba Iulia, la 30.03.1998.

[1504] Art. 12 din Legea nr.155/2010. **În cazul infracțiunilor flagrante, personalul poliției locale procedează conform dispozițiilor art. 293 din Codul de procedură penală.**

[1505] Temeiul legal al prerogativei de a constata infracțiuni flagrante este prevăzut în art.61, 293 alin. 3 din codul de procedură penală și în texte de legi speciale: 28 alin.4 din Legea nr. 218/2002 – pentru lucrătorii de poliție; art. 19 alin. 1 lit. r și art. 39 din Legea nr. 550/2004 – pentru jandarmi; art.12 din Legea nr. 14/1992 – pentru lucrătorii SRI; art.29 din Legea nr. 191/1998 – pentru lucrătorii SPP, art. 61 și 62 din codul de procedură penală – pentru organele prevăzute expres în textele respective.

[1506] Tribunalului Militar Teritorial București, dosar nr. 415/1985 (nepublicat). A se vedea și C.Troncotă, *Duplicitarii*, Ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Elion, București, 2014, p. 110 – 111.

ilicite, clarificarea locului şi timpului săvârşirii faptei, a mijloacelor, metodelor şi tehnicilor utilizate, are loc extrem de operativ, ceea ce corespunde principiului celerităţii efectuării urmăririi penale;
- se oferă posibilităţi ample de orientare a activităţilor informativ-operative, preventive în ceea ce priveşte realizarea securităţii naţionale pe problematica ivită;
- nu în ultimul rând, se decelează aspecte de ordin criminologic.

Actul de constatare întocmit de cadrele Serviciului Român de Informaţii, al Serviciului de Protecţie şi Pază sau din Ministerul Afacerilor Interne ori cele ce aparţin organelor constatatoare prevăzute în codul de procedură penală, care au surprins în flagrant un făptuitor constituie **acte de sesizare a organului de urmărire penală** şi va trebui să cuprindă, pe lângă datele prevăzute de codul de procedură penală, tot ceea ce agenţii au constatat cu privire la fapta săvârşită, respectiv: *datele de stare civilă, domiciliul, calitatea persoanei (persoanelor) surprinse în flagrant; locul şi timpul (data, ora) unde s-a realizat surprinderea în flagrant; activităţile care au fost surprinse, descrise detaliat; obiectele, instrumentele, armele, înscrisurile care se află asupra persoanei (persoanelor) respective; explicaţiile persoanei (persoanelor) în cauză în legătură cu activităţile desfăşurate în momentul surprinderii în flagrant; martorii oculari cu datele de stare civilă şi domiciliul; declaraţiile acestora; măsurile luate de organul constatator; orice alte date de natură să lămurească împrejurările comiterii faptei.*[1507]

Actul de constatare va fi însoţit de **fotografii, casete audio - video, filme** care au fost realizate cu ocazia surprinderii în flagrant şi va fi predat împreună cu făptuitorul imediat organului de urmărire penală competent.

În situaţia în care **un alt organ judiciar** decât cel căruia îi revine potrivit legii competenţa de efectuarea urmăririi penale ori un organ de cercetare penală constată infracţiunea flagrantă contra securităţii naţionale, acesta va proceda la constatarea infracţiunii, va întocmi actul de constatare, va reţine pe făptuitor, şi corpurile delicte, şi le va depune de îndată organului de urmărire penală competent.[1508]

[1507] **Art. 198 din c.p.p. Mijloacele de probă scrise**

(1) Înscrisurile pot servi ca mijloace de probă, dacă, din conţinutul lor, rezultă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului.

(2) Procesul-verbal ce cuprinde constatările personale ale organului de urmărire penală sau ale instanţei de judecată este mijloc de probă. Procesele-verbale întocmite de organele prevăzute la art. 61 alin. (1) lit. a)-c) constituie acte de sesizare a organului de urmărire penală şi nu au valoarea unor constatări de specialitate în procesul penal.

Art. 199 din c. p. p. Cuprinsul şi forma procesului-verbal

(1) Procesul-verbal cuprinde:

a) numele, prenumele şi calitatea celui care îl încheie;

b) locul unde este încheiat;

c) data la care s-a încheiat procesul - verbal;

d) data şi ora la care a început şi s-a sfârşit activitatea consemnată în procesul - verbal;

e) numele, prenumele, codul numeric personal şi adresa persoanelor ce au fost prezente la întocmirea procesului - verbal, cu menţionarea calităţii acestora;

f) descrierea amănunţită a celor constatate, precum şi a măsurilor luate;

g) numele, prenumele, codul numeric personal şi adresa persoanelor la care se referă procesul-verbal, obiecţiile şi explicaţiile acestora;

h) menţiunile prevăzute de lege pentru cazurile speciale.

(2) Procesul - verbal trebuie semnat pe fiecare pagină şi la sfârşit de cel care îl încheie, precum şi de persoanele arătate la lit. e) şi g). Dacă vreuna dintre aceste persoane nu poate sau refuză să semneze, se face menţiune despre aceasta, precum şi despre motivele imposibilităţii ori refuzului de a semna.

[1508] Potrivit obligaţiilor care îi revin, în conformitate cu prevederile codului de procedură penală în *„cazuri urgente"* (art. 60 din c.p.p.)

După redactarea procesului verbal, organul de urmărire penală are obligaţia de a-l citi făptuitorului şi celorlalte persoane care au dat declaraţii, li se va învedera dreptul pe care îl au de a-şi completa declaraţiile iniţiale ori de a face obiecţii. Procesul verbal respectiv va fi semnat de toate persoanele prezente.

Secţiunea a 4–a
Elemente de tactică criminalistică la organizarea surprinderii în flagrant

[241] ***Importanţa organizării surprinderii în flagrant***

Unele dintre infracţiunile contra securităţii naţionale sunt susceptibile de a fi surprinse în flagrant, prin organizarea de către organele de stat din domeniul securităţii naţionale şi cele de urmărire penală a acestei activităţi fie în faza actelor pregătitoare (cele care sunt incriminate), fie în faza de tentativă sau a consumării infracţiunii.

Importanţa organizării surprinderii în flagrant, în situaţia infracţiunilor în discuţie, rezidă în următoarele aspecte:

- duce, după caz, la împiedicarea consumării activităţii infracţionale sau la limitarea consecinţelor faptei comise. Demersurile infracţionale la adresa securităţii naţionale sunt stăvilite, zăgăzuite prin intervenţia organelor de urmărire penală;
- are menirea de a demasca făptuitorul şi acţiunile sale ilicite, asigurându-se în acest fel tragerea la răspundere penală a făptuitorilor la un moment mult apropiat de conceperea şi punerea în executare a manifestării ilicite constând în ameninţarea la adresa securităţii naţionale;
- se realizează un important moment de natură preventivă, cu efect direct în sporirea rolului educativ al tratamentului judiciar aplicat (sancţiunile penale);
- încununează activităţile „specifice" derulate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale întreprinse în cauză, putându-se afirma că realizarea surprinderii în flagrant reprezintă coroana muncii informativ-operative desfăşurate faţă de persoanele vizate (ţintă) şi faptele acestora;
- se îmbină, întrepătrund şi complinesc mijloacele, metodele informativ operative specifice şi procedeele investigative informativ operative, ambele categorii din panoplia organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, cu procedeele probatorii prevăzute de codul de procedură penală, asigurându-se transformarea datelor, indiciilor şi informaţiilor obţinute prin derularea activităţii informativ – operative, în probe şi mijloace de probă, ce profită activităţii de urmărire penală şi judecată.
- creează posibilitatea utilizării metodelor speciale de supraveghere sau cercetare prevăzute de codul de procedură penală, în condiţiile autorizării, pe o durată de maximum 48 de ore, de către procuror, precum şi a folosirii acestora, respectiv a supravegherii tehnice[1509], utilizarea, de îndată, a altor metode speciale de cercetare precum şi a unor procedee probatorii clasice,[1510] faţă de toate persoanele implicate, chiar dacă acestea sunt beneficiarele unor imunităţi, aceste posibilităţi fiind determinate de situaţia de urgenţă, pe care o reprezintă surprinderea în flagrant.

[1509] Condiţiile legale – substanţiale şi procedurale -, precum şi procedura legală de îndeplinit este statuată prin prevederile art. 141 alin. 1 – 8 din c.p.p.

[1510] Ridicarea de obiecte şi înscrisuri, ridicarea silită de obiecte şi înscrisuri, efectuarea imediată a percheziţiei corporale, a cercetării, acolo unde se impune, a locului comiterii faptei şi reconstituirii, fotografierea şi luarea amprentelor suspectului, inculpatului sau a altor persoane, dispunerea efectuării unor expertize criminalistice, medico-legale, tehnice judiciare, examinarea fizică a persoanei/lor.

- organizarea surprinderii în flagrant este de natură a constitui punctul de plecare al investigaţiei penale pentru identificarea tuturor celor care au conlucrat la pregătirea şi punerea în executare a rezoluţiei infracţionale vizând ameninţări la adresa securităţii naţionale;
- creează posibilitatea efectuării imediate a percheziţiei corporale, a tuturor persoanelor implicate, chiar dacă acestea sunt beneficiarele unor imunităţi, precum şi a cercetării la faţa locului, acolo unde se impune, la locul comiterii faptei;
- în anumite împrejurări, organizarea surprinderii în flagrant a făptuitorilor în momentul săvârşirii uneia din acţiunile ce constituie latura obiectivă a infracţiunii, este unica modalitate de dovedire a existenţei infracţiunii şi a vinovăţiei acestora;
- datorită împrejurării că la infracţiunile contra securităţii naţionale sunt încriminate şi actele pregătitoare, organizarea surprinderii în flagrant, mai precis alegerea momentului acestei organizări, este de natură a avea o contribuţie decisivă în ce priveşte încadrarea juridică ce urmează a se stabili faptei săvârşite, dar şi tratamentului judiciar acordat mai ales atunci când fapta este săvârşită de o persoană ce se bucură de imunitate de jurisdicţie.

[242] **Necesitatea organizării surprinderii în flagrant** în cazul infracţiunilor în discuţie este determinată de mai multe împrejurări:

- **eliminarea unor riscuri** care pot surveni în situaţia adoptării, de către organele de stat abilitate în domeniul securităţii naţionale sau a organelor de urmărire penală, a unei atitudini pasive şi de neintervenţie în momentul care, din punct de vedere operativ, se dovedeşte a fi cel mai optim.
  Aceste riscuri pot consta în:
  - ✓ trecerea – legală ori ilegală – peste frontieră a făptuitorului (ilor) sau transportarea peste frontieră a obiectului, documentului, înscrisului care constituie obiectul material al infracţiunii;
  - ✓ distrugerea, degradarea, alterarea, pentru a nu fi examinat, expertizat, ridicat şi folosit în cursul procesului penal ca mijloc material de probă sau corp delict, a obiectului, documentului, înscrisului care constituie obiectul material al infracţiunii;
  - ✓ ascunderea sau transmiterea unei alte persoane, necunoscute de organele de investigaţie, a unor bunuri, valori, sume de bani primite ca urmare a săvârşirii infracţiunii;
  - ✓ pierderea momentului operativ eclatant pentru diagnosticarea juridică corectă a acţiunilor ilicite;
  - ✓ dispariţia şi sustragerea de la urmărirea penală a făptuitorilor; oferirea posibilităţii făptuitorului de a-şi constitui un alibi, dar şi orice alte argumente care să le invoce în cazul punerii sub învinuire sau inculpare;
  - ✓ lipsa posibilităţii efectuării percheziţiei corporale ori la domiciliu la momentul optim pentru descoperirea mijloacelor materiale de probă;
  - ✓ crearea posibilităţii infractorului de a acţiona prin mijloace violente, utilizarea unor arme, mijloace de distrugere în masă etc. (în cazul unor acte teroriste vizând securitatea naţională, a infracţiunilor contra persoanelor care se bucură de protecţie internaţională, acte de diversiune, subminarea puterii de stat);
  - ✓ consumarea cu efecte reale, periculoase pentru siguranţa naţională, a acţiunilor ilicite de pericol;
- acumularea cantitativă de informaţii obţinute de organele de informaţii în legătură cu fapte, situaţii, împrejurări şi persoane, ce converg indubitabil către aprecierea că se prefigurează o infracţiune contra securităţii naţionale, asociată sau nu cu demersul

investigației realizat împreună cu organele de urmărire penală (acolo unde s-a produs această conlucrare), determină necesar, obiectiv și oportun trecerea la saltul calitativ al finalizării activității, prin organizarea surprinderii în flagrant a manifestării ilicite care vizează siguranța națională;

- existența iminentă a realizării infracțiunii contra securității naționale, prin posibilitatea certă a producerii unor urmări socialmente periculoase consecutive acțiunilor ilicite ale făptuitorului(ilor).

[243] Posibilitatea organizării surprinderii în flagrant a săvârșirii uneia dintre infracțiunile contra securității naționale este configurată de următoarele:

- ❖ situația în care unii dintre făptuitori se prezintă în fața autorităților (organe de stat din domeniul securității naționale sau organe judiciare) și denunță[1511] pe ceilalți făptuitori și faptele comise până în acel moment;
- ❖ informațiile obținute urmare *„activității specifice"*, până la momentul ales pentru organizarea și surprinderea în flagrant, se constituie într-o bancă de date care, asociate cu orice alte informații despre cazul concret, indică drept necesară și oportună organizarea surprinderii în flagrant (date obținute de la rețeaua informativă, din interceptarea comunicațiilor).

Situațiile de fapt concrete, în care organizarea surprinderii în flagrant este posibilă, depind de o serie de împrejurări care sunt particulare fiecărui caz concret investigat, avându-se în vedere, în acest sens, multiplele și variatele modalități normative de comitere a infracțiunilor contra securității naționale sau acte de terorism, dar mai ales modalitățile faptice de săvârșire a acestora, și, în acest context, a multitudinii de acțiuni care intră în conținutul laturii obiective a fiecărei informații în parte.

[244] Practica în materie și tactica criminalistică au impus cel puțin **două reguli generale aplicabile organizării surprinderii în flagrant** și anume:

a) trebuie să se recurgă la această activitate numai în situația când nu există o altă modalitate pentru întreruperea manifestării ilicite aflată în plină derulare, fiind interzis ca organele de stat implicate să determine o persoană să săvârșească sau să continue comiterea unei fapte penale, în scopul obținerii unor probe de vinovăție (art. 101 alin. 3 din codul de procedură penală);
b) momentul intervenției organelor care organizează surprinderea în flagrant să se situeze în timp după ce făptuitorul a executat cel puțin una din acțiunile ce formează elementul material al infracțiunii, încriminată ca modalitate normativă de săvârșire a infracțiunii contra securității naționale ori acte de terorism.[1512]

Ori de câte ori există posibilitatea prevenirii producerii unor consecințe nefaste (*în cazul infracțiunilor de rezultat din categoria celor în discuție: atentatul care pune în pericol securitatea națională; actele de diversiune; infracțiunile contra persoanelor care se bucură de protecție internațională; acte teroriste*); dar și în cazul altor infracțiuni contra securității naționale – organele de informații și cele de urmărire penală au obligația de a lua toate măsurile pentru a împiedica săvârșirea faptelor cauzatoare de astfel de consecințe, munca de prevenire fiind o latură fundamentală a activității lor.

[1511] Este vorba de **autodenunțarea** stipulată de prevederile art. 410 alin. 3 ori 411 din codul penal ori de situația de împiedicare săvârșirii infracțiunii, prevăzută de art. 51 din codul penal sau cea menționată de art. 367 alin. 4 din codul penal.

[1512] C. Aioniţoaie, V. Berchesan, I. E. Sandu, *Constatarea infracțiunii flagrante*, în *„Tratat de tactică criminalistică"*, Ed. Carpați, Craiova, 1992, p. 293.

Mutatis mutandis, între a zăgăzui, stăvili, întrerupe o acțiune ilicită care este cauza unui efect letal, dezastruos, distrugător și organizarea surprinderii în flagrant, în condițiile în care există și riscul pierderii de sub control a acțiunii ilicite realizate de făptuitor, (*cum ar fi, de exemplu, intervenția defectuoasă sau tardivă a organelor de investigație, în cazul unui act terorist asupra clădirii unei ambasade și realizarea producerii deflagrației cu urmări letale și distrugătoare*), se va alege varianta stopării și întreruperii manifestărilor ilicite, în pofida organizării surprinderii în flagrant.

De aici decurge prioritatea intervenției prompte a forțelor operative din cadrul organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale (brigada antiteroristă a S.R.I., forțele de intervenție ale organelor S.P.P. sau M.A.I.) în pofida demersurilor strict procedurale, în astfel de situații constatările unităților de intervenție constituind actul de sesizare pentru organele de urmărire penală.

Din perspectiva celei de a doua reguli generale arătată mai sus, atunci când derularea manifestărilor ilicite permite ***și nu există alte riscuri***, iar întreaga desfășurare a acțiunilor făptuitorilor se află sub control, organele de investigație pot lăsa, și este chiar indicat a proceda așa, ca lucrurile să curgă potrivit dorinței și actelor exterioare de conduită ale făptuitorului, iar surprinderea în flagrant să se realizeze când cel puțin una din acțiunile care intră în elementul material al modalității normative a infracțiunii este consumată.

[245] Situațiile de fapt în care este preferabilă organizarea surprinderii în flagrant, în cazul infracțiunilor contra securității naționale pot fi:

- ✓ transmiterea secretelor de stat unui agent al unei puteri străine prin întâlnirea directă, într-un local, la locul de muncă, la domiciliul unei persoane care deține acel secret urmare sustragerii din locul unde se afla, acțiune cunoscută și aflată sub supravegherea operativă a organelor de informații; întâlnirea poate avea loc și într-un spațiu deschis cum ar fi un parc, o grădină, o terasă, la frontieră etc.

Asemenea infracțiuni se circumscriu infracțiunilor de trădare prin transmitere de informații secrete de stat, spionaj, divulgarea secretului care periclitează securitatea națională.

În 31 ianuarie 1989, cunoscându-se – din activitatea de supraveghere operativă – că urmează să aibe întâlnire cu un agent al unei puteri străine, M.R., director adjunct al Direcției America de Nord din Ministerul Afacerilor Externe al României, a fost surprins în flagrant în timp ce se îndrepta spre reședința ambasadorului SUA din București, unde avea loc o acțiune protocolară, având asupra sa documente conținând informații referitoare la întâlnirea unor experți din statele membre ale Tratatului de la Varșovia, pe spatele cărora scrisese de mână aprecieri privind situația din țară (rolul nefast al cultului personalității, arestarea unui grup de la cotidianul "România liberă" etc.). M.R. se afla în supravegherea organelor de informații care stabiliseră prin "mijloace specifice" că, timp de circa 14 ani (perioada 1974 – 1985), cu intenție, a furnizat date, informații și documente integrale având caracter secret și strict secret, cunoscute în virtutea atribuțiilor de serviciu, pe care le-a transmis serviciului american de informații. CIA îl recrutase pe când se afla în misiune permanentă la Ambasada Română din Washington.[1513]

[1513] Tribunalul Militar Teritorial București, sentința penală nr. 39/20.07.1989 – nepublicată. N.A.: în 23.10.2000, Curtea Supremă de Justiție l-a achitat pe M.R. pentru acuzația de trădare prin transmitere de secrete, cu motivarea că "*analizând documentele care au constituit, în concepția instanței, obiectul material al infracțiunii, se constată că nici unul nu conține informații a căror dezvăluire să pună în pericol securitatea statului. Înscrisul găsit asupra inculpatului în momentul reținerii este o informare privind ședința grupei multilaterale de informare reciprocă curentă a reprezentanților statelor participante la Tratatul de la Varsovia, care avusese loc la București, în zilele de 17 – 18 ianuarie 1989*". A se vedea și C. Troncotă, *Duplicitarii*, *op. cit.*, Ed. Elion, București, 2014, p. 81 – 84.

Organizarea surprinderii în flagrant a momentului tradițiunii (predării-primirii) secretului de stat creează avantajul că sunt depistați ambii făptuitori, cu corpul delict asupra lor, astfel că reușita demascării lor este evidentă;

- ✓ surprinderea făptuitorului în momentul în care își instalează arma performantă, cu lunetă, la fereastra de la etajul unei clădiri amplasată la o oarecare distanță de locul unde se află estrada pe care o persoană care îndeplinește o activitate importantă de stat (*exemplu: președintele țării, primul ministru, parlamentar european sau indigen etc.*), ori altă activitate publică (*exemplu: președintele partidului politic de opoziție, președintele unei mari corporații sindicale etc.*), urmează să susțină o alocuțiune în fața unei adunări populare, în condițiile în care întreaga manifestare ilicită (procurarea armei, pregătiri pentru alegerea locului optim de executare a tragerii etc.) a făptuitorului a fost urmărită și supravegheată, iar acțiunile sale se află sub controlul organelor de informații.

Astfel de manifestări ilicite pot constitui infracțiunile de atentat care pune în pericol securitatea națională ori contra persoanelor care se bucură de protecție internațională;

- ✓ în momentul în care un grup de mai multe persoane s-au adunat într-un loc izolat la marginea unei localități, pentru a le fi distribuite, potrivit unei înțelegeri anterioare: *arme, muniții, mijloace de transport, hărți cu planuri de acțiune; și ca să li se traseze ultimele sarcini, în vederea atacării sediilor centrale ale principalelor instituții ale statului, toate cu scopul înlăturării puterii de stat aflată la conducerea statului, atunci când acțiunile ilicite ale unora dintre complotiști erau cunoscute, urmărite și supravegheate de organul de informații.*

Acțiunile de acest gen îmbracă elementele constitutive ale infracțiunii de acțiuni împotriva ordinii constituționale ori la regimul armelor și muniților;

- ✓ când pregătirile pentru un atac terorist împotriva reprezentanților unui stat străin la sediul misiunii diplomatice a acelui stat au fost terminate, urmând a se declanșa acțiunea teroristă, împrejurări pe care organele de stat din domeniul securității naționale le cunoșteau din „activitățile specifice" întreprinse.

Înșiruirea exemplificativă poate continua prin vizarea oricăreia din acțiunile mai mult sau mai puțin izolate, care se subsumează elementului material, ce constituie modalitatea normativă incriminată a vreuneia dintre infracțiunile contra securității naționale ori acte teroriste.

În derularea fiecărui caz concret investigat, funcție de particularitățile acestuia există un moment optim care poate fi ales pentru organizarea, declanșarea și realizarea surprinderii în flagrant a făptuitorului amenințării la adresa securității naționale, cu condiția îndeplinirii regulilor tactice instituite în legătură cu această activitate.

Organizarea surprinderii în flagrant, în general, și în particular în situația infracțiunilor în discuție presupune anumite **activități preliminare constatării infracțiunii flagrante**, care se constituie în reguli tactice care se impun a fi respectate.

[246] Tempestivitatea organizării surprinderii în flagrant

Pregătirea organizării surprinderii în flagrant se situează, din perspectiva procesului penal, între momentul în care, la cunoștința organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale și/sau organelor de urmărire penală, există date, indicii și informații în legătură cu derularea unei activități ilicite ce vizează securitatea națională și cu privire la persoana/ele care o desfășoară, dar înainte ca persoana/ele respectivă/e să fi dobândit calitatea de subiect procesual (de suspect) și înainte de a se fi dispus începerea urmăririi penale sau să se fi pus în mișcare acțiunea penală, în cauza respectivă și față de

persoanele respective, care în momentul premergător realizării flagrantului are calitatea de făptuitor/i.

Momentul organizării constatării infracțiunii flagrante este concomitent cu momentul sesizării (reprezintă sesizarea din oficiu) organelor de urmărire penală și cu momentul dispunerii începerii urmăririi penale, moment din care organele de urmărire penală strâng și administrează probele, atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului.[1514]

[247] Subiecții oficiali ai organizării surprinderii în flagrant pot fi:

- în exclusivitate organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale,[1515] situație în care posibilitățile legal procedurale ale acestora, pentru activitatea ce premerge organizării surprinderii în flagrant, se reduc la mijloacele și metodele specifice și procedeele investigative prevăzute de art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991,[1516] la care se adaugă prevederile procedural penale specifice constatării infracțiunii flagrante,
- organele de urmărire penală, singure sau cu sprijinul organelor de cercetare penală, situație în care la pregătirea activității sunt utilizabile doar metodele speciale de supraveghere și cercetare, precum și procedeele probatorii enunțate de codul de procedură penală,
- organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale, ***în strânsă colaborare și conlucrare***, cu organele de urmărire penală, împrejurare în care, pentru pregătirea organizării surprinderii în flagrant, există posibilitatea legală de a fi utilizate atât mijloacele și metodele specifice și procedeele investigative prevăzute de art. 14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991, cât și întreaga paletă de metode speciale de supraveghere și cercetare și celelalte procedee probatorii enunțate de codul de procedură penală, astfel că se manifestă o **întrepătrundere, interferență și continuitate** între datele, informațiile și indiciile obținute din folosirea unor categorii de mijloace, metode și procedee investigative informativ operative specifice organelor de stat răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale, cu elementele de fapt rezultate din utilizarea procedeelor probatorii prevăzute de codul de procedură penală, realizându-se transformarea în probe și mijloace de probă a elementelor indiciale obținute din activitatea specifică,[1517] ceea ce conduce la concluzia că această situație este ideală pentru organizarea surprinderii în flagrant și realizarea obiectului urmăririi penale.

[248] Condițiile de îndeplinit pentru a se putea organiza surprinderea în flagrant

✓ ***Condiții legale negative***

- La momentul organizării surprinderii în flagrant să nu existe formulată deja vreo sesizare a organelor de urmărire penală prin plângere, denunț sau sesizare făcută de persoane cu funcții de conducere și de alte persoane,
- Să nu fie deja dispusă începerea urmăririi penale sau punerea în mișcare a acțiunii penale față de făptuitorul/ii vizat/ți și fapta/ele vizate de acțiunea de pregătire a organizării surprinderii în flagrant.

[1514] Art. 100 alin. 1 și 306 alin. 3 din c.p.p.

[1515] În cazul **S.R.I.**, posibilitatea este prevăzută de art. 12 din Legea nr. 14/1992, iar în cazul **S.P.P.** această posibilitate este prevăzută de art. 29 din Legea nr. 191/1998, care se coroborează cu prevederile art.293 din c.p.p.

[1516] Atunci când întârzierea obținerii autorizării ar prejudicia grav finalitatea activităților specifice necesare, acestea se pot efectua cu autorizarea procurorului, pe o durată de maximum 48 de ore, urmând ca autorizarea judecătorului să fie solicitată, de îndată ce există posibilitatea, dar nu mai târziu de expirarea acestui termen. Judecătorul se pronunță asupra cererii de îndată.

[1517] D. I. Cristescu, *Investigarea criminalistică a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism*, Ed. Solness, Timișoara, 2004, p. 632.

- ✓ *Condiții legale pozitive*
- Să se respecte „principiul loialității administrării probelor",
- Să se respecte prevederile art. 102 din c. p. p. referitoare la *„excluderea probelor obținute ilegal"*.
- ✓ *Condiții tactice criminalistice*
- Să existe o acumulare cantitativă de informații, obținute de organele de informații, în legătură cu fapte, situații, împrejurări și persoane, ce converg indubitabil către aprecierea că se prefigurează o amenințare la adresa securității naționale și determină necesar, obiectiv și oportun trecerea la saltul calitativ al finalizării activității investigativ operative, prin organizarea surprinderii în flagrant a manifestării ilicite care vizează securitatea națională, ceea ce înseamnă sfârșitul investigației informativ – operative și debutul investigației penale;
- existența iminentă a realizării infracțiunii contra securității naționale, adică obiectivarea posibilității certe a producerii unor urmări socialmente periculoase, consecutive acțiunilor ilicite ale făptuitorului(ilor).

[249] Activitățile preliminare realizării surprinderii în flagrant

a) Stabilirea necesității și oportunității surprinderii în flagrant

Derularea manifestării ilicite de către făptuitor parcurge mai multe etape de la luarea hotărârii infracționale, punerea acesteia în executare – acte pregătitoare, tentativa –, consumarea și epuizarea ei. Atunci când organele de informații exercită urmărirea și supravegherea operativă a manifestărilor ilicite concrete, prin "activitatea specifică" și/sau când se efectuează și verificări preliminare în legătură cu acestea, împreună sau nu cu organele de urmărire penală, dar în mod obișnuit sub supravegherea lor, se acumulează date, indicii și informații în legătură cu activitățile ilicite în derulare, care, fiind supuse permanent procesului de analizare și evaluare, ating la un moment dat un prag al cunoașterii sau o intensitate accentuată a momentelor operative, ce converg către concluzia că devine imperios necesară (stringentă și oportună) luarea deciziei de curmare activităților amenințătoare la adresa securității naționale.

Așa a fost cazul merceologului G.M. de la o intreprindere de importat produse chimice din București, care se afla în supravegherea informativă a fostelor organe de securitate datorită relațiilor în care se anturase cu reprezentantul unei firme străine, K.W. Activitățile specifice derulate cu referire la ținta G.M. au relevat că numitul K.W. i-a cerut merceologului să-i furnizeze date orientative despre concurență, intențiile și posibilitățile partenerului de afaceri, deci ale intreprinderii de produse chimice românești, date cu caracter secret privind necesitățile de schimb ale întreprinderii, ofertele făcute de alte firme, prețuri, condiții de livrare, hotărâri privind importul de produse, reduceri sau majorări de plan, plafoane valutare etc. Într-una din zile informatorul (sursa informativă), plantat pe lângă G.M. de organele de informații, a înștiințat aceste organe că, merceologul G.M. va preda în cursul acelei zile lui K.W. o notă cu aprobarea rezolutivă a Ministerului Comerțului Exterior, privind importul de produse de la firma reprezentantului în decursul unui an, cu motivarea necesităților, cifra fondului valutar, cantitățile și sortimentele, ceea ce a determinat organele de informații să realizeze surprinderea în flagrant a merceologului și reprezentantului firmei străine K.W. Dacă s-ar fi produs transmiterea documentului respectiv, patronii lui K.W. puteau să-și susțină în deplină cunoștință de cauză pretențiile și,

în consecinţă, să fie fermi în menţinerea preţului la un nivel cât mai ridicat, fără să le fie teamă de consecinţă sau că ofertele lor nu erau acceptate.[1518]

Un **prim criteriu**, care trebuie avut în vedere din perspectiva aspectelor susmenţionate, îl reprezintă *natura activităţilor ilicite* care se desfăşoară sau sunt pe cale de a se desfăşura, locul şi timpul comiterii faptei, mobilul şi scopul acţiunii ilicite, calitatea făptuitorilor, care au fost pregătirile în vederea săvârşirii faptei, măsurile luate pentru momentul comiterii faptei, preocupările făptuitorului pentru momentele ulterioare săvârşirii ameninţării la adresa securităţii naţionale.

Toate elementele descrise mai sus se obţin din analiza şi evaluarea datelor, indiciilor şi informaţiilor obţinute prin metodele, mijloacele şi procedeele investigative pe care organele de investigaţie le au la îndemână, la care se adaugă şi intuiţia (flerul) lucrătorilor organelor de stat din domeniul securităţii naţionale şi a organelor de urmărire penală.

Anticiparea intuitivă în planul mental, de către organele investigative, a unor acţiuni pe care făptuitorul le poate întreprinde îşi are temeiul în analizarea extrem de atentă a datelor informative rezultate din executarea *„activităţilor specifice"* şi din interceptarea comunicaţiilor, practic din întreaga investigaţie desfăşurată.

Stabilirea necesităţii şi oportunităţii surprinderii în flagrant este condiţionată, pe de altă parte, şi de *cunoaşterea suficientă şi corespunzătoare a făptuitorului* care urmează a fi surprins precum şi a activităţilor concrete pe care le desfăşoară, ceea ce reprezintă un **alt criteriu** care trebuie avut în vedere de organele care organizează acţiunea.

Aceste două criterii se intercondiţionează, întrepătrund şi îmbină reciproc şi, la rândul lor, determină în mod obiectiv alegerea momentului intervenţiei organelor de investigaţie pentru surprinderea în flagrant, care nu este indicat să fie nici prematur nici tardiv, întrucât ar conduce la eşuarea acţiunii respective, demascarea întregului efort investigativ şi crearea posibilităţii intervenirii unor riscuri cum am arătat mai sus.

b) Cunoaşterea unor date suficiente şi corespunzătoare despre făptuitor şi activitatea pe care o desfăşoară[1519]

Datele, indiciile şi informaţiile acumulate prin demersul investigativ întreprins trebuie *să prezinte o suficienţă cantitativă şi valorică, precum şi consistenţă*, pentru că numai astfel de date pot conduce organele de stat şi/sau organele de urmărire penală la luarea unei decizii eficiente, obiective şi corecte în ce priveşte alegerea momentului surprinderii în flagrant.

În absenţa unor date de acest fel este preferabil să nu se procedeze la acţiuni pentru surprinderea în flagrant, întrucât pot fi sortite eşecului, deconspirării şi prevenirii făptuitorilor în ce priveşte *„activităţile specifice"* şi, în general, efectuarea actelor de constatare a infracţiunii flagrante.

Unul dintre scopurile principale ale acţiunii de surprindere în flagrant îl constituie, printre altele, şi acela ca stăvilirea activităţii infracţionale şi demascarea făptuitorului să fie cât mai cuprinzătoare şi să ofere organelor judiciare probe irefutabile.

Cunoaşterea indicilor şi informaţiilor despre făptuitor şi acţiunile acestora sunt necesare şi utile pentru a se stabili*: profilul moral şi social; caracterul şi temperamentul;*

[1518] Caz relatat de I. Păcurariu, G. Constantin, *Războiul patronilor*, Ed. Militară, Bucureşti, 1976, p. 90.

[1519] Reprezintă o activitate similară cu cea efectuată în vederea ascultării suspectului (inculpatului), dar cu particularităţi proprii. În ce priveşte asemănările celor două activităţi, a se vedea: I. Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1999, p. 273; E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Actami, Bucureşti, 2001, p.458; I. Ursu, I.D. Cristescu, *Elemente de anchetă penală*, Ed. Helicon, Timişoara, 1993, p.28; I. Mircea, *Posibilitatea cunoaşterii personalităţii făptuitorului prin unele activităţi tactice*, în Anale, vol. III, seria Drept, Ed. „Augusta", Timişoara, 1998, p. 10.

reacţiile în stările emoţionale; activităţile la locul de muncă şi extraprofesionale; comportamentul familial şi social; pasiunile, viciile, bolile de care suferă; cercul de relaţii, anturajul cotidian şi cel general; locurile şi mediile pe care le frecventează; perioada când lipseşte de la domiciliu; relaţiile extraconjugale; legăturile infracţionale; modul de deplasare – pe jos sau cu autovehiculul, ori în mijloace de transport în comun –; sistemul de comunicare – telefon fix, mobil, pager, e-mail etc. – ; programul cotidian şi cel din week-end; în ce constau activităţile propriu-zise ilicite până la un anumit moment (acte de pregătire, producere, procurare de instrumente, luarea de măsuri în vederea comiterii infracţiunilor, sustragere, deţinere de obiecte, documente şi înscrisuri, comunicarea cu alţi făptuitori, care este sistemul de comunicare, modul de stabilire a legăturii între coparticipaţi) ale făptuitorului ţintă.

Toate aceste elemente oferă posibilitatea ca, în urma unei analize şi evaluări temeinice, să se stabilească modalităţile concrete în care să se organizeze surprinderea în flagrant: când, cum, unde, cu ajutorul căror mijloace şi cu ce efective.

c) Alegerea momentului în care să aibă loc surprinderea în flagrant

Intervenţia organelor de investigaţie presupune cunoaşterea unor date şi informaţii despre momentul în care va avea loc activitatea ilicită a făptuitorilor (când), modalitatea în care se va consuma această activitate (cum) şi locul comiterii (unde) pentru ca funcţie de aceasta să-şi adapteze activităţile.

Informaţiile despre proximitatea locului şi timpului în care se va produce activitatea ilicită transpar din corespondenţa, convorbirile telefonice ori ambientale ale făptuitorului, din manifestările exterioare ale acestuia sau din informaţiile de „ultim moment", parvenite din partea surselor umane de informare (informatori, surse) ori a unor denunţători şi pot fi receptate de investigatori prin metodele, mijloacele şi procedeele investigative specifice.

Alegerea momentului în care să aibă loc surprinderea în flagrant diferă, funcţie de condiţiile concrete care particularizează manifestările ilicite:

- ✓ în momentul predării unui obiect, document, înscris cu caracter de secret de stat sau secret de serviciu şi primirii avantajelor materiale corelative actului ilicit, dovedindu-se astfel, acţiunea ilicită a ambilor făptuitori.

Fostul ofiţer SRI, T.A.M. (înlăturat din cadrele active la 15.12.2001) a fost supravegheat informativ de organele de informaţii începând din luna februarie 2002, când M.M., preşedintele Ligii Islamice şi Culturale din Iaşi, a sesizat instituţiilor abilitate împrejurarea că a fost contactat telefonic de către acesta, care i-a cerut sume de bani în schimbul unor dischete ce conţineau informaţii ale SRI despre studenţi şi conaţionali ai săi, aflaţi la studii la Iaşi. În data de 26.02.2002, M.M. a găsit, în curtea ligii, două plicuri aruncate pe jos, într-unul aflându-se o listă cu nume de cetăţeni străini şi în celălalt o dischetă în care era transcrierea unei discuţii înregistrate între doi cetăţeni arabi, din data de 21.09.2001, unul din conlocutori purtând pseudonimul de „David". La sfârşitul lunii aprilie 2002, patronul firmei de pază XS Guard din Iaşi, D.C., a sesizat organele SRI, că T.A.M. l-a contactat direct, propunându-i să-i vândă informaţii care i-ar folosi în munca de protecţie. T.A.M. a intrat în contact şi cu I.D., administratorul firmei Rodion, cu sediul în com. Holboca, jud. Iaşi, patronata de cetăţeanul moldovean "D" (fost lucrător KGB, fost şef al serviciului comercial al Ambasadei Republicii Moldova în Franţa, cu relaţii de afaceri în medii diplomatice) căruia i-a propus, prin intermediarul C.B. vânzarea unui material informativ contra sumei de 500 dolari. Materialul informativ făcea parte din arhiva SRI Iaşi şi viza date cu caracter secret privind relaţiile lui „D" cu doi oameni de afaceri „Oana" şi „Timi", ce aveau tangenţe cu serviciile speciale estice şi cu structurile mafiote ce activează în

Iaşi. I.D. a acceptat oferta şi a încunoştiinţat Parchetul Militar Iaşi care, potrivit art.12 alin.3 din Legea nr. 14/1992, a comunicat împrejurarea SRI-ului.
Sintetizându-se informaţiile acumulate până la momentul respectiv şi datele rezultate din supravegherea operativă (monitorizarea) asupra lui T.A.M., organele de urmărire penală şi organele SRI au organizat surprinderea în flagrant a activităţii.

În data de 08.05.2002, C.B. s-a întâlnit cu I.D. în autovehiculul celui din urmă, şi după ce C.B. a dat dischetele conţinând materialul informativ sustras de T.A.M. din arhiva SRI Iaşi pe timpul cât funcţiona ca lucrător activ, iar I.D. i-a înmânat suma de 500 dolari, organele judiciare au procedat la declanşarea acţiunii de surprindere în flagrant. C.B. a reuşit, pentru câteva momente să fugă şi să arunce plicul ce conţinea suma de bani, însă, dupa o scurtă urmărire, a fost prins şi reţinut. Potrivit informaţiilor obţinute la prima audiere a numitului C.B., după examinarea dischetei ridicate cu prilejul percheziţiei efectuate în autovehiculul lui I.D., în ziua imediat următoare, a fost reţinut în stradă şi ulterior arestat, T.A.M.

Cu ocazia percheziţiei domiciliare efectuate în garsoniera ocupată de T.A.M. au fost găsite şi alte materiale cu caracter secret de serviciu, sustrase de acesta de la postul de muncă.[1520]

Cele de mai sus exemplifică atât modalitatea de alegere a momentului organizării surprinderii în flagrant, după o perioadă relativ lungă (aproape 3 luni de zile) de monitorizare, precum şi conlucrarea dintre organele de urmărire penală şi cele de informaţii.

- ✓ momentul în care făptuitorul multiplică, fotografiază, ori filmează, în spaţiu închis sau deschis: obiecte, documente, sau înscrisuri cu caracter de secret de stat ori de serviciu, în felul acesta dovedindu-se activitatea ilicită a făptuitorului, cât şi mijloacele utilizate de acesta.

Întrucât din activitatea de culegere generală de informaţii a rezultat că H.G., inginer la compartimentul proiectare al uzinei A.G., dintr-o localitate situată pe malul Dunării, întreţine relaţii strânse cu un cetăţean străin, B.R., funcţionar economic al unei ambasade din Bucureşti, organele de informaţii au declanşat supravegherea operativă a acestuia şi interceptarea convorbirilor telefonice. Dintr-una din conversaţiile telefonice avute cu B.R. a reieşit că acesta îl va vizita la domiciliu cu scopul de a intra în posesia "celor discutate". S-a intuit că este vorba de predarea unui obiect, înscris sau document cu o semnificaţie deosebită şi, monitorizarea acţiunilor lui H.G. a condus la surprinderea acestuia, într-o noapte de sâmbătă spre duminică, în timp ce multiplica la xeroxul din atelierul unde lucra, mai multe proiecte ce conţineau informaţii clasificate şi secrete privind planurile de alimentare cu energie electrică şi termică a uzinei. Pentru a accede în incinta unităţii în timpul nopţii, H.G. a motivat pazei că are de realizat o lucrare urgentă.[1521]

- ✓ în timp ce făptuitorul având asupra sa: obiecte, documente, înscrisuri secrete de stat sau de serviciu şi, aflându-se la punctul de control al trecerii frontierei, a prezentat documentele vamale, a făcut declaraţia vamală şi a primit din partea organelor vamale "liberul de vamă", împrejurare care oferă posibilitatea dovedirii intenţiei de a trece peste frontieră obiectul, documentul, înscrisul precum şi a locului anume amenajat pentru ascunderea în vederea trecerii frontierei de stat.

[1520] Sursa: http//www.sri.ro//presa_020509 atm.html; dosar instrumentat de Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, secţia Parchetelor Militare şi aflat pe rolul Curţii Militare de Apel Bucureşti (nepublicat). A se vedea şi *Monografia S.R.I. 1990 – 2015*, Ed. RAO, Bucureşti, 2015, p. 196 – 197.
[1521] Caz relatat de I. Păcurariu, G. Constantin, op. cit.

Aşa s-a întâmplat la mijlocul lunii decembrie 2002, când A.H., funcţionară la serviciul de organizarea resurselor umane de la Centrala Nucleară de la Cernavodă, a fost oprită de organele SRI pe aeroportul Otopeni – Bucureşti, de a se urca în avionul ce urma să o transporte în Canada, întrucât, din monitorizarea activităţilor acesteia din ultimele luni de zile, se cunoştea că deţine asupra sa un număr de 8 CD-uri, ce conţineau informaţii cu caracter secret de serviciu.

Sau, în octombrie 2012, când un cetăţean rus a fost reţinut pe Aeroportul International Henri Coandă Otopeni – Bucureşti, în timp ce încerca să părăsească teritoriul României, având asupra sa documente şi hărţi geologice, emise de autorităţi ale statului roman, care conţineau informţii şi date clasificate privitoare la zăcămintele de cupru şi metale rare, aferente exploatărilor „Moldova Nouă" şi „Suvorov".[1522]

- ✓ dacă obiectul, documentul, înscrisul este trimis prin poştă – fie prin mandat, fie prin colet –, momentul surprinderii în flagrant trebuie organizat în timp, după ce făptuitorul s-a prezentat la ghişeu, a completat formularele, a înmânat oficiantului poştal coletul sau plicul, a achitat taxele aferente şi i s-a eliberat documentul poştal de predare în vederea expedierii.

Avantajul creat organelor de investigaţie este că, odată cu surprinderea celui în cauză şi descoperirea şi ridicarea corpului delict, se obţin şi înscrisurile emanate de făptuitor, în care figurează numele prenumele şi adresa destinatarului.

Dacă este o „*căsuţă poştală*" se poate recurge la surprinderea în flagrant, în momentul în care destinatarul se prezintă să-şi ridice corespondenţa. În cazul în care căsuţa poştală este pe teritoriul unui stat străin, destinatarul poate fi pus sub urmărire şi supraveghere prin lucrătorii S.I.E. pentru a i se stabili identitatea, preocupările şi legăturile;

- ✓ momentul în care făptuitorul are asupra sa arma, muniţia, materiile explozibile; după confecţionarea armei, muniţiei, producerea amestecului exploziv; atunci când s-a realizat asamblarea armei din piesele componente principale sau s-a realizat bombă artizanală;

- ✓ în timpul transportului armelor şi muniţiei spre locul de întâlnire cu coparticipanţii la activitatea ilicită sau în momentul distribuirii acestora unui grup constituit în scopul unei acţiuni ilicite; ori a preparării, transportării şi încercării de utilizare a unor dispozitive explozive improvizate (D.E.I.), materiale explozive, substanţe chimice ori agenţi biologici folosiţi în acţiunile bioteroriste;

- ✓ în momentul introducerii în ţară de arme, muniţii, materii explozive sau în timpul transportului acestora pe teritoriul ţării ori al ascunderii lor;

- ✓ în timpul desfăşurării unei întruniri în care se iniţiază, constituie, o asociaţie ori o grupare în scopul săvârşirii unei ameninţări la adresa securităţii naţionale ori se exprimă aderarea sau sprijinirea la acestea, se stabilesc planuri, se iau hotărâri şi se trasează sarcini în scopul sus arătat;

- ✓ în momentul montării unui material explozibil, sau în care se iau măsuri pentru comiterea unui act de diversiune;

- ✓ în timpul utilizării ilegale a mijloacelor specifice de interceptare a comunicaţiilor.

[1522] Monografia S.R.I., *op.cit.*, p. 325.

Diversitatea modalităţilor faptice de săvârşire a manifestărilor ilicite prin care se ameninţă securitatea naţională şi ingeniozitatea făptuitorilor, face ca situaţiile prezentate să fie doar orientative.

De aceea stabilirea momentului în care să aibă loc surprinderea în flagrant este la latitudinea celor care organizează, conduc şi finalizează, această activitate extrem de importantă. Numai aceştia sunt în măsură să aprecieze – în fiecare caz concret – valoarea datelor, indicilor şi informaţiilor pe care le deţin, justeţea măsurilor preconizate, toate având drept finalitate realizare scopului propus.[1523]

d) Alegerea mijloacelor tehnice ce vor fi utilizate şi stabilirea efectivelor care vor acţiona

Pentru realizarea surprinderii în flagrant, dar mai ales din perspectiva fixării şi materializării rezultatelor activităţii întreprinse, organizatorii vor avea în vedere dotarea echipei de intervenţie cu mijloace tehnice adecvate.

Este vorba de **mijloace de transport**: autovehicule, dubiţe; **aparate de fotografiat şi filmat, camere de luat vederi, binocluri, aparate de ascultare ambientală**, dar şi dotarea cu **armament corespunzător, detectoare de metale, mijloace de comunicare între investigatori.**

Se va avea în vedere *„pregătirea"* locului unde urmează a se realiza surprinderea în flagrant, prin instalarea – acolo unde este cazul – a dispozitivelor de supraveghere electronică, iar acolo unde acestea există se va asigura controlul şi vizionarea pe monitoare de către lucrătorii operativi ai serviciului de informaţii.

În ce priveşte *efectivele* care participă la acţiunea de realizare a surprinderii în flagrant, acestea vor fi compuse din procuror, atunci când este prezent; cadrele desemnate din organele de informaţii; dacă se impune, lucrători de la poliţie, precum şi specialiştii, pe care organizatorii – atunci când se apreciază necesar – îi desemnează.

Fiecare dintre membrii echipei va primi din partea conducătorului operaţiunii sarcini şi atribuţii specifice: unii, care desfăşoară activităţile strict tehnice: fotografiere, filmare, supraveghere electronică; alţii, care identifică martorii oculari şi asigură prezenţa martorilor asistenţi; alţii, care derulează activităţile strict procedurale (prezentarea calităţii lor, ascultă şi înregistrează sau consemnează declaraţiile făptuitorilor, execută percheziţia corporală, efectuează cercetarea locului faptei); şi, în sfârşit, unii care asigură protecţia. Sarcinile şi atribuţiile vor fi trasate cu respectarea prevederilor legale şi ale competenţelor funcţionale ale membrilor echipei, care vor conlucra sub coordonarea procurorului, atunci când este prezent.

Întreaga activitate este determinată de ansamblul datelor, indiciilor şi informaţiilor deţinute până la momentul respectiv, la care se adaugă şi cele de ultimă oră, ce se percep odată cu declanşarea operaţiunii, funcţie de modul de manifestare a făptuitorilor aflaţi permanent sub observarea şi supraveghere.

e) Stabilirea modului de acţiune

În cadrul activităţilor preliminare realizării momentului surprinderii în flagrant, în raport cu natura faptei şi contextul în care se desfăşoară manifestarea ilicită organizatorii vor stabili modul de acţiune, momentul declanşării acesteia , activităţile ce vor fi desfăşurate pe timpul realizării surprinderii în flagrant, primele măsuri ce se vor lua, restabilirea situaţiei anterioare[1524].

Particularităţile infracţiunilor contra securităţii naţionale determină ca, anterior realizării flagrantului, organele de informaţii să recurgă la unele **operaţiuni care să prevină şi să preîntâmpine producerea stării de pericol sau riscul imediat al unor acţiuni ilicite din partea făptuitorului şi anume:**

[1523] V. Berchesan, *Metodologia investigării infracţiunilor, vol. I*, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2000, p. 33, 139, 193.
[1524] C. Aioniţoaie, V. Berchesan, I. E. Sandu, *op. cit.*, p. 295.

- înlocuirea obiectului, documentului, înscrisului purtător de informaţii clasificate, cu altele, care, prezintă formal acest caracter, dar informaţiile sunt lipsite de caracterul secret de stat sau de serviciu, fiind nereale, operaţiune care poate avea loc atunci când sunt cunoscute intenţiile făptuitorului cu privire la un anumit obiect, document sau înscris. Operaţiunea se realizează prin utilizarea procedeului investigativ prevăzut de art.14 alin.2, lit. c din Legea nr. 51/1991, ridicarea şi repunerea la loc a unui obiect sau document.

Astfel s-au petrecut lucrurile într-un caz când, profitând de absenţa din camera de hotel, unde erau cazaţi, a membrilor celor două comandouri palestiniene, organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale au efectuat o pătrundere secretă, iar specialiştii din cadrul echipei operative au pilit percutoarele de la arme, iar cuiele percutoarelor de la grenade au fost scoase, după care au repus armamentul în ascunzătoarea din cameră.

Mai mult, pentru evitarea oricărui risc posibil (eventual folosirea unor alte arme), cunoscând că teroriştii urmau să se deplaseze cu un taxi până în faţa ambasadei Israelului la Bucureşti, din care să sară brusc şi apoi să lichideze personalul de pază şi să forţeze intrarea în sediul ambasadei, lucrători operativi ai organelor de informaţii, disimulaţi în lucrători ai Primăriei Capitalei, au scos cu un greder pietrele pavajului străzii unde se afla poarta de acces în ambasadă, simulând lucrări de reparaţii stradale. În acest fel, teroriştii nu au mai putut pătrunde cu taxiul pe strada respectivă, fiind nevoiţi să parcurgă – cu armele asupra lor – o porţiune de la capătul străzii până la intrarea în ambasadă, context în care au putut fi reţinuţi de echipele operative[1525];

- substituirea persoanei cu care făptuitorul urmează să se întâlnească pentru a-i transmite un obiect, document sau înscris care constituie sau care conţine informaţii clasificate, în condiţia în care, făptuitorul nu cunoaşte respectiva persoană.

O altă situaţie poate fi reprezentată de împrejurarea că organele de informaţii reuşesc, prin mijloace specifice să *„întoarcă"* persoana care urmează a primi obiectul, documentul sau înscrisul purtător de informaţii secrete de stat ori de serviciu, prin lămurirea sa, ori ca urmare a manifestării proprii de voinţă a acestuia (autodenunţarea, dorinţa de împiedicare a producerii rezultatului infracţiunii, defectarea din solda puterii străine în slujba căreia se afla etc.), care, în acest fel, se situează de partea investigatorilor şi acţionează potrivit îndrumărilor acestora.

Acelaşi lucru este valabil şi pentru persoana care predă obiectul sau înscrisul şi se urmăreşte surprinderea celui care primeşte.

- recrutarea unuia dintre participanţi la manifestările ilicite contra securităţii naţionale, în interesul organelor de informaţii şi coordonarea acestuia pentru sprijinirea operaţiunii de surprindere în flagrant.

Recrutarea unui participant la manifestări ilicite contra securităţii naţionale este posibilă fie că acesta se dezice (desistă) de activităţile ilicite comise până la un moment dat şi denunţă acţiunile consumate şi pe cele ce urmează a se realiza, fie este o persoană apropiată de unul din membrii reţelei infracţionale şi acceptă voluntar şi din proprie iniţiativă colaborarea cu organele de investigaţie, fie este racolat de organele răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, fie prin învederarea clauzelor legale de impunitate ori reducerea pedepsei.[1526]

Utilizarea la realizarea flagrantului a unui astfel de participant va avea loc după *prealabila instruire a acestuia, montarea pe corpul său a unor echipamente*, pentru a se putea

---

[1525] Cristian Troncotă, *op.cit.* p. 102 - 104.

[1526] D. I. Cristescu, *Operaţiuni mascate. Compatibilitate cu legea română*, în *Revista Juridică nr. 8/1996*, editată de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara; în acelaşi sens, D. I. Cristescu, *Folosirea investigatorilor acoperiţi*, în revista *Pro Lege* nr.1/2001, p. 26 - 53.

înregistra discuţia dintre el şi celălalt făptuitor şi, uneori, recurgerea la *procedeul capcanării criminalistice* a obiectului, documentului, sumelor de bani pe care urmează să le înmâneze[1527] folosirea eficientă şi fără riscuri a agenţilor acoperiţi introduşi anterior în reţeaua infracţională, pentru realizarea surprinderii în flagrant.

Există posibilitatea ca în reţeaua infracţională ce desfăşoară activităţi contra securităţii naţionale să fi fost infiltraţi agenţi acoperiţi ai organelor de informaţii, care să aibă cunoştinţă despre acţiunea ilicită ce urmează să se consume ori să fie dirijaţi spre a se informa şi participa la aceasta, situaţie care face utilă fie participarea efectivă la realizarea flagrantului (desigur sub acoperirea pe care o are), fie încunoştinţarea serviciilor de care aparţin, în legătură cu detaliile privind locul, timpul, participanţii, dotările acestora unde se va realiza activitatea ilicită, în vederea unei organizări corespunzătoare a surprinderii în flagrant.[1528]

- utilizarea legendată a lucrătorilor vamali şi a poliţiştilor de frontieră.

În împrejurarea în care ţinta investigaţiei, aflată sub supraveghere, deţinând asupra sa obiecte, documente, înscrisuri ce constituie obiect material sau mijloc material de probă ori corp delict al infracţiunii contra securităţii naţionale sau de terorism, tentează părăsirea teritoriului ţării (tren, autoturism, navă, aeronavă ş.a.), se recurge, în contextul cooperării şi conlucrării cu celelalte organe de stat, care au obligaţia de a sprijini orice operaţiune pentru înlăturarea infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, fie la plantarea în locurile ce interesează, cu îndeplinirea atribuţiilor specifice funcţiei respective, a unor cadre proprii ale serviciilor de informaţii, în ţinuta vestimentară (uniformă, semne exterioare caracteristice), ce aparţin funcţionarilor respectivi (vameşi, poliţişti de frontieră), fie la dublarea funcţionarilor fireşti din acele locuri, cu lucrători de informaţii, în ţinută civilă;

- instalarea de mijloace şi dispozitive de supraveghere electronică a locului unde va avea loc surprinderea în flagrant.

Dacă locul flagrantului se află într-un ***spaţiu deschis*** (*pe stradă, pieţe, locuri aglomerate, parcuri, terase, grădini*) **public**, mijloacele tehnice de supraveghere electronice (camerele de luat vederi, dispozitivele de interceptare ambientală: microfoane parabolice) se plantează pe stâlpii de iluminat public, în copaci, arbuşti, iar lucrători ai organelor răspunzătoare cu aplicarea legii deghizaţi sub diferite forme şi având asupra lor dispozitivele necesare, disimulate în diferite obiecte, se poziţionează în jurul ţintelor vizate. Videofilmarea poate să se execute şi din autovehicule sau dintr-un imobil care se amplasează în apropierea locului respectiv.

În cazul în care locul ştiut al flagrantului se află într-un ***spaţiu închis*** (deschis publicului: localuri, biblioteci, muzee, cluburi, săli de spectacole ş.a.; total sau parţial privat: camere de hotel, sediul unor instituţii, agenţi ori societăţi comerciale, imobile, încăperi ş.a.) se va recurge la utilizarea procedeelor investigative prevăzute de art.14 alin.2, lit. d din Legea nr.51/1991 sau 138 din c.p.p., respectiv instalarea de dispozitive electronice de supraveghere electronică şi a mijloacelor tehnice de interceptare ambientală, desigur, acolo unde este posibil.

În locurile unde există montate dispozitive de supraveghere electronică de către instituţia, firma sau propriile organisme de supraveghere, pază şi control (aeroporturi, magazine, bănci, ş.a.), acţiunea va fi urmărită prin respectivele mijloace, cu acordul posesorilor, urmând ca videocasetele respective să fie ridicate pentru a profita cercetărilor.

[1527] D. Voinea, I. Botoş, *Marcările chimice în probarea corupţiei*, în revista *Criminalistica*, nr. 2/2001, p. 6.

[1528] În acelaşi sens, dat fiind similitudinea cu operaţiunile de *„livrări supravegheate"*, în interiorul ţării din domeniul traficului de droguri, a se vedea V. Berchesan, C. Pletea, *Cercetarea infracţiunilor săvârşite la regimul produselor şi substanţelor toxice sau stupefiante*, în *Tratat de metodică criminalistică*, vol. I, Ed. Carpaţi, Craiova, 1994, p.300; V. Berchesan, C. Pletea, *Drogurile şi traficanţii de droguri*, Ed. Paralelea 45, Piteşti, p. 270; G. Antoniu şi C. Păun, în comunicarea de la simpozionul *„Crima organizată. Conceptul. Conţinutul. Formele de manifestare şi de combatere a crimei organizate"*, organizat de Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie şi Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti, la Bucureşti, 10.11.1994.

Ridicarea unor astfel de videocasete este necesară şi în situaţia în care au fost utilizate mijloacele tehnice ale organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, întrucât este posibil să surprindă imagini în plus sau, cel puţin, filmate dintr-un alt unghi, ce pot fi relevante şi utile investigaţiei.

Persoanele sau unele dintre acestea care sunt cunoscute de organele de informaţii şi/sau organele de urmărire penală vor fi puse, încă anterior momentului declanşării surprinderii în flagrant, sub *supraveghere operativă* (observaţie, pândă, filaj), iar comunicaţiile le vor fi interceptate, prin mijloacele tehnice specifice, pentru a se cunoaşte permanent mişcările, planurile, convorbirile şi, eventual, modificările de ultim moment survenite în acţiunea lor.

Despre oricare dintre aceste operaţiuni se va întocmi un proces verbal în care se consemnează în concret, ce anume activitate sau manoperă s-a realizat, care va fi ataşat procesului verbal de constatarea infracţiunii flagrante.

Exceptând situaţiile în care evenimentul se derulează potrivit aspectelor intuite şi organizate de organele de investigaţie, în cazul intervenirii unor împrejurări noi, care nu au putut fi avute în vedere de organizatorii şi executanţii operaţiunii de surprindere în flagrant vor trebui să acţioneze spontan, dar raţional şi legal, potrivit experienţei şi maturităţii profesionale, într-o manieră care să asigure succesul activităţii ce se desfăşoară.

Decizia declanşării operaţiunii de surprindere în flagrant aparţine coordonatorului activităţii care cunoaşte tabloul de ansamblu atât din perspectiva acţiunilor făptuitorului, cât şi a forţelor (efectivelor) angrenate în operaţiune, aflându-se într-o comunicare permanentă cu membrii echipei operative cărora le dispune sarcini funcţie de aspectele care se ivesc şi reacţiile pe care trebuie să le adopte.

Nu se exclude posibilitatea de întrerupere – pentru un timp mai scurt sau mai îndelungat – ori chiar sistarea totală a operaţiunii de surprindere în flagrant, funcţie de momentele operative care intervin spontan şi nu au putut fi intuite sau întrevăzute.

Când se stabileşte modul de acţiune cu prilejul surprinderii în flagrant este necesară o **instruire a efectivelor**, care vor executa operaţiunea, ocazie cu care li se va învedera:

- datele principale, esenţiale şi necesare pentru reuşita acţiunii, despre persoana ţintă care urmează a fi prinsă în flagrant, anticiparea eventualelor reacţii ale acesteia;
- natura manifestării ilicite care vizează ameninţarea la adresa securităţii naţionale;
- posibilele acţiuni ale făptuitorului în momentul surprinderii în flagrant, anterior şi posterior acestui moment, dacă este înarmat sau nu;
- locul şi timpul derulării acţiunilor ilicite supuse realizării flagrantului;
- topografia locului respectiv, posibilităţile de intrare-ieşire, cele de ascundere a obiectului, documentului, înscrisului, armelor, muniţiei, materialelor explozive. În acest sens, se vor prezenta fotografiile ori filmele obţinute prin "mijloacele şi metodele specifice", hărţi realizate special pentru acţiunea respectivă, se vor analiza şi lua în calcul variantele posibile şi cele de rezervă, neexcluzându-se nici un moment posibilitatea intervenirii unor evenimente întâmplătoare ori reacţii spontane imprevizibile ale ţintei investigaţiei;
- modul de operare a făptuitorului, maniera în care îşi acoperă activitatea infracţională, mijloacele de deplasare şi transport pe care le utilizează;
- care sunt mijloacele de legătură între investigatori, organele de urmărire penală, coordonatorul operaţiei şi ceilalţi participanţi. Sistemul de comunicare între membrii echipei de realizare a surprinderii în flagrant pe de o parte, iar pe de altă parte între aceştia şi cadrele de la sediul organelor implicate, are o deosebită importanţă pentru preîntâmpinarea sau posibilitatea unei reacţii prompte în faţa oricărui eveniment imprevizibil ce poate surveni.

Este necesar ca toţi lucrătorii antrenaţi în acţiune să deţină asupra lor şi să cunoască sistemul de legături (microfoane, staţii de emisie-recepţie etc.);

- modul concret de realizare a surprinderii în flagrant, în principal şi cu variante posibile şi intuibile, funcţie de atitudinea adoptată de făptuitori; sarcinile şi atribuţiile fiecărui cadru (lucrător) angajat în operaţiune; când şi cum se impune utilizarea armamentului din dotare, dispozitivele realizate, intrarea şi ieşirea din dispozitiv, modul de efectuare a percheziţiei corporale sau al spaţiului concret, unde cum şi cu ce se caută, percheziţionarea mijloacelor de transport, unde se efectuează cercetarea locului faptei, care este aria locului faptei;
- modul în care se efectuează deplasarea la locul unde va avea loc operaţiunea, condiţiile de respectat pentru asigurarea conspirativităţii momentelor iniţiale derulării activităţii.

Cu prilejul instruirii se va asigura *conlucrarea între toate organele de informaţii, prin schimbul de informaţii existente până la acel moment, dar şi conlucrarea dintre aceste organe şi cele de poliţie şi de urmărire penală.*

În tot timpul organizării surprinderii în flagrant, dar chiar şi în momente imediat anterioare, concomitente şi posterioare operaţiunii *este obligatorie supravegherea permanentă şi prin toate mijloacele a persoanelor ţintă,* pentru a se cunoaşte mişcarea şi atitudinea acestora în vederea posibilităţii de adaptare a acţiunii funcţie de modificările survenite – premeditat sau întâmplător – în manifestările făptuitorilor care urmează a fi surprinşi în flagrant.

[250] Activităţile care se întreprind în cadrul surprinderii în flagrant

Modalitatea în care se desfăşoară efectiv surprinderea în flagrant activităţile concrete derulate sunt diferite de la caz la caz, esenţial este de a realiza scopul propus prin organizarea şi declanşarea operaţiunii.

Indiferent de natura cauzei, persoana şi calităţile făptuitorilor, modul de acţiune al organelor investigatoare este supus respectării următoarelor **reguli generale**:[1529]

a) Identificarea martorilor oculari

Este posibil, cu toată discreţia şi conspirativitatea în care se derulează manifestările ilicite în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale ori acte de terorism, ca acţiunile făptuitorilor să fie observate de martori oculari (exemplu: persoane din sistemul de pază, orice altă persoană aflată la locul şi în momentele anterioare, concomitente şi posterioare comiterii ameninţării la adresa securităţii naţionale).

Una din sarcinile principale ale organelor care constată infracţiunea flagrantă este de a stabili existenţa acestora şi apoi identificarea şi ascultarea lor, ceea ce oferă posibilitatea de a se obţine şi alte probe decât cele ce se constată nemijlocit, cu referire la activităţile desfăşurate de către făptuitor înaintea sosirii organelor de constatare, persoanele care l-au ajutat, locurile unde au fost ascunse sau aruncate obiectele, valorile ce au servit la săvârşirea infracţiunii care sunt produsul ei[1530].

b) Prevenirea şi contracararea unor incidente care pot surveni în momentul surprinderii în flagrant

Între momentul declanşării operaţiunii de surprindere în flagrant şi finalizarea activităţii pot să survină diferite categorii de incidente determinate de atitudinile şi comportamentul făptuitorilor descoperiţi, de la cele privind starea de sănătate (leşinuri, pusee,

[1529] V. Berchesan, *Metodologia investigării infracţiunilor, vol.I*, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2000, p. 32, 138, 193, 234, 277, 328; şi în vol.II, p. 75, 353.
[1530] C. Aioniţoaie, V. Berchesan, I. E. Sandu, *op. cit.*, p. 296.

afecţiuni cardio - vasculare preexistente, tentative suicidale) până la manifestări violente, extrem de agresive (utilizarea armamentului, luări de ostatici, ameninţări cu folosirea unor materii explozive, bombe, utilizarea autovehiculelor în mod agresiv), dar şi încercări de ascundere, aruncare, distrugere, alterare, incendiere a corpurilor delicte ori fuga şi dispariţia făptuitorilor de la locul faptei.

Toate aceste incidente pot fi prevenite prin organizarea corespunzătoare a surprinderii în flagrant, prin asigurarea concursului persoanelor de bună credinţă prezente la locul operaţiunii, între care se înscriu şi martorii asistenţi sau oculari.

Când reacţia făptuitorilor capătă accente violente este firesc ca acestea să fie contracarate prin măsuri ferme cu respectarea prevederilor legale atât în ceea ce priveşte imobilizarea făptuitorului, cât şi eventuala utilizare a armamentului, evitându-se, însă, pe cât posibil, un schimb de focuri, care poate duce la urmări letale sau vătămătoare integrităţii fizice fie a unora dintre urmăriţi, fie dintre urmăritori.

Nu se exclude – în situaţii care impun – realizarea de negocieri (exemplu: luarea de ostatici de către făptuitori, ameninţări cu utilizarea focului de armă etc.), sens în care se va recurge la specialiştii unor astfel de activităţi, existenţi între cadrele organelor de stat.[1531]

Contribuţia persoanelor de bună credinţă aflate la locul operaţiunii constă în acordarea concursului lor la reuşita acţiunii (exemplu: imobilizarea făptuitorilor, urmărirea şi prinderea acestora în cazul în care fug sau apelează la sprijinul populaţiei etc.).

O atenţie deosebită trebuie acordată mijloacelor de transport de care beneficiază făptuitorii (autovehicule, uneori elicoptere, avioane etc.) sens în care cu prilejul organizării operaţiunii se va asigura logistica necesară urmăririi acestora.

Nu se exclud reacţii de a fugi de la locul realizării flagrantului, de către făptuitorii surprinşi, ceea ce conduce la executarea unei acţiuni de urmărire a acestora (pe jos, cu autovehicule, cu elicoptere ş.a.); în acest caz, unii membri ai echipei de realizare a flagrantului, ori alţii, solicitaţi în sprijinirea acţiunii, de la „bază" (sediul organelor implicate în acţiunea de surprindere în flagrant), să procedeze efectiv la urmărirea făptuitorilor, fără a recurge la o modalitate conspirată (ca în cazul efectuării filajului, de pildă), ci în mod făţiş. În astfel de acţiuni pot fi implicate şi organele Poliţiei rutiere etc.

c) Stabilirea activităţii ilicite desfăşurate în momentul surprinderii în flagrant

Problema în discuţie reprezintă chintesenţa ansamblului de activităţi desfăşurate anterior precum şi a raţiunii organizării şi pregătirii preliminare a surprinderii în flagrant.

Supravegherea făptuitorului pentru a percepe activităţile sale infracţionale desfăşurate în momentele imediat anterioare, concomitente şi imediat posterioare surprinderii în flagrant (în „focul acţiunii") sunt de natură să asigure dovedirea existenţei infracţiunii, a vinovăţiei şi a stării de flagranţă, sau dimpotrivă, a inexistenţei ameninţării la adresa securităţii naţionale sau a unei alte infracţiuni. În sensul celor de mai sus, organele constatatoare vor observa şi nota, fotografia şi filma, înregistra ce anume activităţi se desfăşurau în momentul intervenţiei, persoanele care le desfăşurau, împotriva cui erau îndreptate, persoanele care le-au perceput şi care urmează a fi ascultate în legătură, referitor la faptele consumate.

Odată consumată acţiunea ilicită, sub supravegherea şi perceperea nemijlocită a organelor de stat care au organizat surprinderea în flagrant, aceştia îşi vor face simţită prezenţa urmând să deruleze o suită de alte activităţi.

d) Prezentarea calităţii şi luarea măsurilor pentru întreruperea activităţilor ilicite

Organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi/sau organele de urmărire penală, care efectuează operaţiunea de surprindere în flagrant, îşi vor arăta calitatea în faţa făptuitorilor surprinşi şi a martorilor oculari şi asistenţi, prin prezentarea

[1531] C. Aioniţoaie, V. Berchesan, I.E. Stancu, *op.cit.*, p. 296.

legitimaţiilor de serviciu şi precizarea instituţiei şi a organului din care fac parte, în mod clar, precis, ferm, încât să fie percepută împrejurarea fără putinţă de tăgadă.

Această măsură este necesară, întrucât, de obicei, acţiunea de surprindere în flagrant se realizează în ţinută civilă şi trebuie făcută atenţionarea celor prezenţi că se află în prezenţa reprezentanţilor unor autorităţi de stat a căror dispoziţii – din acel moment – se impun a fi respectate.

În acest mod se previn manifestări violente la adresa şi împotriva organelor de stat, iar dacă totuşi acestea se produc, devin incidente prevederilor codului penal în ceea ce priveşte infracţiunea de ultraj sau infracţiunea privind viaţa, integritatea corporală şi sănătatea.

Atitudinea membrilor echipei operative se va caracteriza printr-un ton ferm, clar, corectă dar intransigentă, fiind total contraindicate manifestările abuzive dure, comportamentul lipsit de respect.[1532] Prin astfel de atitudini organele care realizează flagrantul detensionează situaţia care prezintă un grad înalt de intensitate emoţională, contribuie la instalarea unei cât de câtă liniştire a celor ce se văd demascaţi, se evită reacţiile imprevizibile, unele de mare agresivitate, iar pe de altă parte câştigă încrederea şi respectul celorlalte persoane prezente, a martorilor prezenţi, de bună – credinţă, aflaţi la locul faptei.

e) Acordarea primului ajutor persoanelor care necesită această atitudine

În situaţia în care se impune, ca o prioritate ce incumbă organelor care realizează operaţiunea, se vor lua măsuri de acordarea primului ajutor, prin transportarea la cea mai apropiată unitate sanitară a persoanelor în nevoie (infarct, leşin, crize de epilepsie etc.), după ce persoana în cauză a fost identificată şi sumar percheziţionată corporal (dacă este cazul).

Unul dintre membrii echipei de intervenţie va însoţi persoana la unitatea spitalicească, în unele împrejurări putând fi întrebată, iar răspunsurile înregistrate pe caseta sau banda magnetică a magnetofonului ori reportofonului, în legătură cu împrejurările pe care le cunoaşte despre faptă sau acţiunile le-a comis, desigur numai cu acceptul medicului.[1533]

f) Identificarea făptuitorului

Indiferent dacă se cunosc sau nu – din activităţile anterioare derulate – persoanele surprinse în flagrant vor fi legitimate, respectiv identificate cu toate datele de stare civilă, domiciliu, reşedinţă, calitatea profesională, din orice act de identitate pe care îl are asupra sa (carte de identitate, permis de conducere, paşaport etc.) şi prin întrebările care i se adresează în acest sens.

Un aspect important de stabilit în momentul identificării făptuitorilor îl reprezintă clarificarea calităţii pe care o au aceştia. Există posibilitatea ca unul dinte făptuitori – de pildă, cel care s-a întâlnit cu subiectul ţintă aflat în urmărirea şi supravegherea organelor de investigaţii şi a primit obiectul, documentul sau înscrisul care conţine informaţii clasificate pentru care a remis o sumă de bani – să deţină calitate de diplomat sau membru al misiunii diplomatice ori consulare a unui stat străin, sau să fie funcţionar al unui organism guvernamental sau suprastatal ori organizaţii internaţionale şi să se bucure, potrivit convenţiilor, tratatelor internaţionale la care România este parte ori legilor interne, de imunitate de jurisdicţie.

Reamintim că potrivit Convenţiei cu privire la relaţiile diplomatice de la Viena, din 18 aprilie 1961,[1534] persoana agentului diplomatic (şeful misiunii sau un membru al personalului diplomatic al misiunii) şi membrii familiei agentului diplomatic sunt inviolabile, iar statul acreditar are obligaţia de a-l trata cu respectul care i se cuvine şi să ia toate măsurile corespunzătoare pentru a împiedica orice atingere adusă persoanei, libertăţii şi demnităţii sale.[1535] În faţa unei asemenea împrejurări, organelor constatatoare a infracţiunii flagrante le

---

[1532] C. Aioniţoaie, şi alţii, *op. cit.*, p. 298.

[1533] A. Ciopraga, *Criminalistica – tratat de tactică*, Ed. Gama, Iaşi 1996, p. 319.

[1534] Art. 29, 37.

[1535] Conform prevederilor Convenţiei de la Viena cu privire la relaţiile consulare din 24 aprilie 1963, art.41 punctul 3 dacă o procedură penală este intentată contra unui funcţionar consular (orice persoană, inclusiv şeful

revine sarcina de a trata cu tactul cuvenit, potrivit uzanţelor internaţionale, soluţia fiind declanşarea demersurilor pentru declararea de persona non grata (art.9 şi 23 din convenţiile sus menţionate).

Nu de acelaşi regim (imunitate de jurisdicţie) se bucură membrii personalului administrativ şi tehnic al misiunii diplomatice, care sunt cetăţeni ai statului acreditar sau dacă îşi au rezidenţa permanentă în acest stat (România) sau, chiar dacă nu sunt cetăţeni ai statului acreditar sau nu-şi au reşedinţa în România, dacă faptele comise sunt îndeplinirile în afara executării funcţiilor. Situaţie identică şi pentru membrii personalului de serviciu, al misiunii, cu distincţiile mai sus arătate, şi pentru oamenii de serviciu particulari ai membrilor misiunii. În cazul în care, persoana identificată cu ocazia realizării surprinderii în flagrant este cetăţean român şi are o calitate specială care îi conferă o imunitate de jurisdicţie (parlamentar, ministru, magistrat),[1536] în situaţia dată, nu beneficiază de respectiva imunitate.

g) Efectuarea percheziţiei corporale, a mijloacelor de transport şi a bagajelor[1537]

Cu prilejul realizării surprinderii în flagrant percheziţia corporală a făptuitorilor este obligatorie în toate cazurile şi se efectuează cu prioritate.

Funcţie de natura infracţiunii săvârşite şi de acţiunile ilicite realizate de făptuitori, asupra acestora pot fi găsite obiecte, înscrisuri sau valori care reprezintă mijloacele materiale de probă sau corpurile delicte care probează activitatea lor ilicită, ca de exemplu: cele care conţin informaţii clasificate – secrete de stat ori secrete de serviciu –; arme, muniţii, materiale explozive, dispozitive de interceptarea comunicaţiilor, precum şi valorile sau sumele de bani, CEC-uri, carduri, însemnări privind numărul de cont bancar şi banca în care au fost virate sume de bani etc.; primite urmare a săvârşirii faptei. Particularitatea acestor obiecte, înscrisuri sau valori este că sunt de dimensiuni relativ mici sau foarte mici (să ne gândim la microfilme şi tehnica micropunctului) uşor de ascuns pe corp sau în obiectele de îmbrăcăminte, depuse în locuri meşteşugite drept ascunzători în genţi, bagaje (cu fund dublu, de exemplu sau depuse în ambalaje disimulate: cutii, pachete, pungi; obiecte mici şi uşor de purtat: stilouri, pixuri, portchei, jucării, podoabe, cărţi etc).

Unele obiecte, înscrisuri, valori se pot depune în ascunzători anume amenajate în mijloacele de transport (autoturisme, tir-uri, nave, aeronave, vagoane CFR, bărci etc.). În sfârşit unele obiecte sunt miniaturizate (microemiţătoare, dispozitive electronice de supraveghere) şi disimulate (flori, ghivece de flori, rujuri, cutii de bere, umbrele etc.) gama fiind extrem de variată şi amplă, care sunt destinate ascultării şi supravegherii clandestine, ori, prin natura lor, sunt de dimensiuni mari şi cantitativ multe (de exemplu: o armă de înaltă performanţă dotată cu lunetă sau amortizor de sunet descompusă în părţile componente şi ambalată într-o geantă tip diplomat sau într-o sacoşă; o cantitate mai mare de arme şi muniţii depuse în ambalaje pe care este menţionat cu totul şi cu totul altceva; materii explozive depuse în sticle de băutură, fiole în sticluţe de medicamente, cutii de medicamente etc.).

Înainte de a proceda la efectuarea propriu-zisă a percheziţiei, persoanelor surprinse în flagrant, li se solicită predarea obiectelor, înscrisurilor sau valorilor deţinute în mod ilîcit în momentele respective,[1538] ţinând seama de împrejurarea că lucrătorii care efectuează activităţile cunosc în principiu care sunt respectivele obiecte, înscrisuri ori valori, situaţii care

---

de post consular, însărcinat în această calitate cu exceptarea funcţiilor consulare), acesta este obligat să se prezinte în faţa autorităţilor competente. Totuşi, procedura trebuie să fie dusă cu menajamente, care se cuvin funcţionarului consular în virtutea poziţiei sale oficiale şi în asemenea mod încât ea să jeneze cât mai puţin posibil executarea funcţiilor consulare. Tratamentul este identic şi pentru funcţionarii consulari onorifici, ca şi pentru funcţionarii ONU şi alţii, potrivit, aşa cum am arătat mai sus, convenţiilor şi tratatelor la care România este parte şi le-a ratificat.

[1536] A se vedea D.I. Cristescu, Sesizarea *organelor de urmărire penală în legătură cu infracţiunile contra siguranţei statului*, revista *Pro Lege* nr. 2/2002, p .22 - 25.

[1537] Pentru detalii, a se vedea E.Bianu *„Tactica şi tehnica percheziţionării"*, Bucureşti, 1941, p. 80 - 81; I. Mircea, *op.cit.*, p. 299; A. Ciopraga, *op. cit.*, p. 126; E. Stancu, *op. cit.*, p. 523 - 524; C. Aioniţoaie, V. Berchesan, I. Boţoc, *Percheziţia, în Tratat de tactică criminalistică*, Ed. Carpaţi, Craiova, 1992, p. 222.

[1538] I. Mircea, *op. cit.*, p. 299.

nu trebuie să transpară în nici un mod din comportamentul lor. Atitudinea fermă, dar respectuoasă, exploatarea momentului de surpriză creat, dar şi a psihologiei persoanelor surprinse, care este cunoscută din activităţile anterioare, precum şi a sensibilităţilor acestora, însoţite de un ton calm, sigur sunt elemente psihologice pe care trebuie să le adopte lucrătorii organelor ce efectuează operaţiunea şi pot fi de natură să conducă la inducerea către făptuitori a unei atitudini prin care aceştia să predea de bună voie obiectele, înscrisurile, valorile care se caută.

Psihologic,[1539] unele din persoanele surprinse în flagrant, renunţă la adoptarea unei atitudini de negare sau violenţă, realizând că surprinderea în flagrant nu este întâmplătoare ci organizată, deci că organele de informaţii şi/sau de urmărire penală au cunoştinţă de mai mult timp de acţiunile lor ilicite, elementul surpriză al surprinderii în flagrant i-a doborât, întrucât îşi văd devoalate intenţiile şi manifestările ameninţătoare la adresa securităţii naţionale. Acest mod atitudinal caracterizează în mare parte pe făptuitorii infracţiunilor contra securităţii naţionale, dotaţi cu o inteligenţă superioară, o percepţie profundă a situaţiei de fapt în care se află. În astfel de împrejurări făptuitorii surprinşi predau obiectele, înscrisurile, valorile pe care le deţin ilicit şi care fac obiectul investigaţiei, ceea ce nu opreşte ca să se procedeze la efectuarea percheziţiei, însă desfăşurarea activităţii se derulează în parametrii unei atmosfere calme, liniştite.

Refuzul de a preda obiectele, înscrisurile, valorile cerute, însoţit sau nu de manifestări violente, agresive va fi urmat de atitudini pe măsură din partea autorităţilor, în cadrul legal oferit de prevederile în materie, putându-se ajunge până la *imobilizarea sau încătuşarea persoanelor surprinse în flagrant sau la replici armate*, în cazul acţiunilor violente în care se utilizează arme de foc, luări de ostatici sau alte acţiuni de acest gen (atitudinile de mai sus sunt caracteristice acţiunilor teroriste, atentate, infracţiuni contra persoanelor care se bucură de protecţie internaţională, dar sunt posibile şi în alte situaţii: spionaj, trădare; când făptuitorii îşi văd zădărnicite acţiunile ilicite, nu mai au nimic de pierdut, realizează inutilitatea eforturilor făcute, şi prefigurează viitorul nefast constând în condamnare, compromiterea în plan social, se şochează psihic etc.).

Efectuarea percheziţiei corporale presupune în primul rând percheziţia preliminară, destinată preîntâmpinării unor incidente cum ar fi o acţiune agresivă din partea percheziţionatului ori recurgerea la manifestări suicidale. Se va proceda la verificarea împrejurării dacă percheziţionatul nu are asupra vreo armă – albă sau de foc – sau spray-uri paralizante ori substanţe otrăvitoare (sunt cunoscute cazurile în care spionii anilor 1950 aveau asupra lor fiole cu cianură de potasiu sau alte substanţe letale pe care le strângeau în dinţi, profitând de neatenţia organelor de stat în momentul surprinderii, care conduce la efectul letal).

Din punct de vedere tactic persoana percheziţionată trebuie adusă în situaţia de imposibilitate de a reacţiona, ce se realizează prin aşezarea acesteia cu faţa la perete, i se cere să ridice mâinile deasupra capului şi să ţină picioarele depărtate unul de altul,[1540] după care se palpează corpul începând de la cap spre picioare, în condiţiile ca acel care efectuează operaţiunea se află în poziţie laterală şi cu un picior în faţa piciorului din partea corpului cercetată. Se permite astfel posibilitatea de dezechilibrare rapidă a celui percheziţionat în cazul tentativei acestuia de a ataca sau fugi. Se elimină posibilitatea, nu rar încercată, ca percheziţionatul să introducă corpul delict, atunci când este realizabil, în cavitatea bucală,

---

[1539] E. Stancu, *op.cit.*, p.508-509; C. Aioniţoaie, V. Berchesan, I. Boţoc, *Percheziţia*, în *Tratat de tactică criminalistică*, Ed. Carpaţi, Craiova, 1992, p. 209.

[1540] Sau, i se cere percheziţionatului să se aşeze în genunchi şi să ţină mâinile ridicate (A. Ciopraga, *op.cit.*, p. 124).

pentru a-l distruge prin masticaţie sau înghiţi, după cum şi orice alte tentative încercate – atacul celui care percheziţionează, distrugerea corpului delict, fuga şi orice altă diversiune posibilă.

În continuare se execută în mod amănunţit o *percheziţie preliminară* a obiectelor de îmbrăcăminte, în ordinea de sus în jos, începând cu obiectele de pe corp, sacoul, pantalonii, obiectele de încălţăminte, conţinutul buzunarelor exterioare şi interioare, manşetele pantalonilor, prin palpare fermă şi strângere a porţiunilor mai groase, atât în partea din faţă cât şi în partea din spate a acestora.

După ce s-a eliminat posibilitatea şi riscul unei acţiuni agresive ori de distrugere, de aruncare a corpurilor delicte aflate asupra sa, a creării unor incidente ori manifestări suicidale din partea celui percheziţionat, operaţiune care este indicat de a fi realizată de doi lucrători la un percheziţionat, se procedează la percheziţionarea temeinică şi amănunţită a obiectelor de îmbrăcăminte şi a corpului persoanei percheziţionate, care se poate face la locul surprinderii, dar ferit de ochii curioşilor sau al unor grupuri de persoane care apar întâmplător, şi de regulă într-o încăpere sau la sediul organelor investigative,[1541] ceea ce presupune atenţie sporită din partea acestora pe timpul transportului şi asigurarea prezenţei aceloraşi martori asistenţi care s-au aflat şi la locul şi momentul surprinderii în flagrant, pentru a se elimina orice comentarii şi în acelaşi timp continuitatea percepţiilor acestora.

Percheziţia obiectelor de îmbrăcăminte se va executa cu meticulozitate, bucată cu bucată, în ordinea aleasă de lucrătorii care o execută, prin palpare, pipăire şi dacă este cazul cu utilizarea de detectoare, sau alte aparate necesare. Vor fi vizate căptuşeala, cusăturile buzunarele, gulerele, ţesăturile, branţurile, tocurile, talpa de la pantofi; obiectele accesorii aflate curent asupra unei persoane: portmonee, ceasuri, brichete, tabachere, agende, mini calculatoare, etui, obiecte de podoabă, articole de papetărie (pix, stilou), portvizit, curea, ace de cravată, pipă, telefon mobil, portchei, bastoane, umbrele etc. Dacă e necesar se poate recurge le descoasere, demontare. O atenţie deosebită se va acorda şi lenjeriei de corp (desuuri, batiste ş.a.m.d.), întrucât în cazuri celebre de spionaj au fost întâlnite situaţii de scriere cu cerneală simpatică, alte scrieri secrete, pe obiecte de lenjerie (furouri, sutiene, maiouri, cămăşi, căptuşelile hainelor) care se vor verifica cu minuţiozitate deosebită.

Percheziţia corpului unei persoane se supune regulii de bază de a se desfăşura de către persoane de acelaşi sex cu cea percheziţionată, în ordinea de sus în jos, începând cu părul, orificiile de la nivelul feţei, spatele, sub axilă, pieptul, mâinile – de la umăr la degete – picioarele prin interior şi în exterior, gambele. Se vor verifica orificiile naturale cu ajutorul instrumentelor utilizate în oftalmologie şi otorinolaringologie ori prin tuşeu, dar şi prin supunerea la raze Roentgen, prin solicitarea concursului unui medic care poate depista obiectele sau înscrisurile ascunse ori înghiţite. Atenţie deosebită se va acorda examinării părului, pielii de pe cap[1542] (sunt cunoscute cazuri de spionaj în care mesajul secret era scris pe pielea capului tunsă, apoi părul lăsat să crească), cocul şi buclele podoabei capilare, tălpile picioarelor precum şi al protezelor – de la mâini, picioare ori dentare, alte dispozitive medicale (aparate auditive, ochi de sticlă) sau elemente medicale (corsete, centuri pentru hernie, burtiere etc.). se vor observa eventuale intervenţii chirurgicale realizate special pentru ascunderea unor obiecte miniaturizate sau mesaje cifrate pe un suport oarecare (ex.: introducerea subcutanată a acestora).

În situaţia în care au fost surprinse în flagrant mai multe persoane, percheziţia acestora se va face concomitent, pentru a nu se crea posibilitatea transmiterii unor obiecte sau înscrisuri de la unul la altul.

[1541] C. Aioniţoaie, V. Berchesan, I. Boţoc, *op.cit.*, p. 222, opinează că percheziţia îmbrăcămintei să se facă la sediul organului de stat, întrucât presupune examinarea minuţioasă a fiecărei piese din vestimentaţia celui percheziţionat.

[1542] M. Basarab, *Criminalistica*, Litografia Universităţii Babeş-Bolyai, Cluj, 1969, p. 301. Art. 165-166 din c.p.p..

Percheziția servietelor, bagajelor aflate asupra persoanei surprinse în flagrant presupune examinarea fiecărui obiect în parte aflat în acestea precum și a lor, cu atenție și meticulozitate fiind posibil a fi utilizate ca ascunzători (funduri duble în ornamente, în mânere sau căptușeală) ori în tuburi de pastă de dinți, sprayuri, pudriere, trusă de machiaj, de bărbierit, cutii de bijuterii etc, posibilitățile fiind nenumărate. În afară de examinarea prin vizualizare și palpare vor fi utilizate surse puternice de lumină sau chiar radiații, instrumente de mărit (lupă, microscop portabil, stereo microscop), orice alte dispozitive și aparatură necesară și utilă, putându-se recurge și la metode de dezmembrare, de descoasere.

Valizele, servietele și bagajele personalului diplomatic sau consular sunt inviolabile dar în condițiile surprinderii în flagrant, în legătură cu acestea se va proceda asemenea atitudinii care se adoptă față de posesorii sau purtătorii acestora, adică cu menajamentele corespunzătoare rangului diplomatic sau consular.

Controlul animalelor însoțitoare, apare ca necesar uneori dat fiind multiplele posibilități de ascundere[1543] pe care acestea le oferă, inclusiv prin practicarea unor intervenții chirurgicale (lobotomii, introducere subcutanată a unor obiecte plate).

Percheziția mijloacelor de transport pe care le-a utilizat făptuitorul surprins în flagrant este o activitate obligatorie, indiferent de faptul că persoanele în cauză au reușit sau nu să intre în aceste mijloace – și dacă da, cât timp au avut la dispoziție pentru a rămâne acolo –, întrucât organele care efectuează activitatea de surprindere în flagrant au interesul de a constata orice situație, împrejurare, obiecte, înscrisuri, valori care sunt în legătură cu cauza investigată, sau cu alte fapte existând posibilitatea de se descoperi obiecte sau înscrisuri care relevă alte preocupări ilicite (deținere de bancnote false,[1544] droguri,[1545] arme, obiecte de patrimoniu etc.).

Particularitățile constructive ale mijloacelor de transport, în general autoturisme, dar nu sunt excluse nici alte categorii de autovehicule (tip dubiță etc.), oferă multe ascunzători, în special pentru obiectele de mici dimensiuni ceea ce necesită efectuarea percheziției de specialiști cunoscători ale acestor ascunzători, precum și utilizarea de mijloace tehnice specifice. În autovehiculele mari – tir-uri, dubițe, autofurgonete –, ascunzătorile sunt mai numeroase și mai imprevizibile, motiv pentru care prezența unui mecanic sau unui tinichigiu auto se impune de la sine pentru depistarea lor.

Regulile tacticii și tehnicii percheziției mijloacelor de transport în cazul investigării amenințărilor la adresa securității naționale și acte de terorism sunt aceleași ca și în cazul altor infracțiuni (trafic ori deținere de stupefiante, deținere și trafic ori contrabandă cu arme, muniții, materii explozive, material nuclear, deținere de bancnote false și alte infracțiuni), cu particularitatea, în anumite cazuri, că obiectele, înscrisurile ori valorile căutate pot avea dimensiuni extrem de mici până la miniaturizare, ceea ce presupune atenție sporită, meticulozitate și minuțiozitate în căutarea lor. Tocmai pentru aceste considerente cadrele care execută activitatea trebuie să fie înzestrate cu calm, răbdare și tenacitate.

De multe ori, alături de percheziție corporală – în formele prezentate – și a mijloacelor de transport cele mai des utilizate de făptuitorii surprinși în flagrant (nu se exclude folosirea aeronavelor, elicopterelor, navelor fluviale și maritime, trenurilor), cu ocazia realizării flagrantului se impune și *percheziția spațiilor închise ori deschise*, care se face după regulile comune, aplicabile și în situația în care activitatea nu este concomitentă sau incorporată în operațiunea de surprindere în flagrant.

[1543] În anul 1967, centrul de știință și tehnologie al C.I.A. a realizat proiectul pisicii Cyborg care urmărea transformarea pisicilor în spioni patrupezi prin efectuarea unei lobotomii și scoaterea unei părți din creier în scopul instalării în cutia craniană a unor dispozitive de urmărire și supraveghere. A se vedea și E. Stancu, *op.cit.*, p. 525.

[1544] I. Vochescu, V. Berchesan, *Bancnota și falsificatorii de bancnote*, Ed. Șansa SRL, București, 1996, p. 200.

[1545] V. Berchesan, C. Pletea, *Drogurile și traficanții de droguri*, *op.cit.*, p. 271.

h) Luarea măsurilor cu privire la făptuitor şi la obiectele, înscrisurile, valorile descoperite

Odată efectuată percheziţia corporală, aşa cum s-a procedat şi în timpul acesteia, persoana percheziţionată va fi observată permanent, fiind supravegheată pentru a nu-i oferi posibilitatea dispariţiei de la locul surprinderii în flagrant. Această atitudine se adoptă faţă de toţi făptuitorii surprinşi, care vor fi izolaţi unii de ceilalţi. Comportamentul lucrătorilor care execută operaţiunea de surprindere în flagrant trebuie să fie demn şi să se subordoneze prevederilor legale (art.5[1] din codul de procedură penală), în sensul de a trata făptuitorii cu respectarea demnităţii umane, fiind interzisă supunerea acestora la tortură, tratamente cu cruzime, inumane ori degradante.

Făptuitorul va fi condus la sediul organului de urmărire penală.

Înainte de efectuarea percheziţiei corporale, a bagajelor şi a mijloacelor de transport, la cererea formulată de făptuitori, în timpul derulării acesteia sau oricând solicită, acestora li se va asigura prezenţa apărătorului ales sau din oficiu, oricum organele care au realizat operaţiunea au obligaţia de a-i încunoştinţa pe făptuitori că au dreptul de a fi asistaţi de un apărător.

În cazul unor atitudini violente din partea făptuitorilor, se poate recurge la imobilizarea acestora, iar în situaţia intervenirii unor incidente legate de starea de sănătate, se va asigura prezenţa unui medic sau chiar transportarea la unitate spitalicească, sub supraveghere.

Obiectele, înscrisurile, valorile găsite cu ocazia surprinderii în flagrant şi cu ocazia percheziţiilor efectuate, se ridică potrivit regulilor clasice privind manipularea, ambalarea, transportarea, individualizarea prin descrierea caracteristicilor acestora, după ce s-a procedat la fotografierea ori filmarea locurilor unde au fost găsite, a ascunzătorilor, şi apoi în detaliu, pentru relevarea caracteristicilor individuale conform regulilor tactice criminalistice. Se va avea în vedere că unele obiecte, înscrisuri sau valori sunt purtătoare de urme (exemplu: urme papilare). Acestea vor fi supuse examenelor criminalistice specifice pentru exploatarea şi valorificarea urmelor respective.

i) Cercetarea la faţa locului

În anumite situaţii, funcţie de natura faptei comise, de modalitatea faptică concretă a săvârşirii, se impune ca activitatea de surprindere în flagrant să fie completată cu cercetarea la faţa locului respectiv, care în astfel de împrejurări poate fi: locul în care s-a realizat nemijlocit activitatea ilicită: în spaţiu închis ori deschis, în mijloace de transport, în locuri private sau publice[1546]; pe itinerarul parcurs de către făptuitori; perimetrul în jurul locului unde s-a realizat surprinderea în flagrant etc.

Necesitatea efectuării acestei activităţi decurge din împrejurarea că în locurile enumerate exemplificativ mai sus, făptuitorii au putut să lase urme, care dacă nu sunt descoperite şi exploatate, pot influenţa negativ cursul cercetărilor ulterioare, în sensul că nu s-au clarificat toate împrejurările cauzei ce poate impieta asupra aflării adevărului, iar regulile tactice care trebuie respectate cu ocazia efectuării acestei activităţi sunt cele cunoscute, cu particularităţile corespunzătoare fiecărui caz concret.

j) Ascultarea făptuitorului şi a martorilor oculari

Cu ocazia realizării surprinderii în flagrant, se va proceda şi la ascultarea făptuitorului şi a martorilor oculari în legătură cu cele întâmplate şi percepute. Activitatea va consta în ascultarea şi consemnarea relatării libere a acestor categorii de persoane, fără intervenţia, prin punerea de întrebări de către lucrătorii organelor care au realizat operaţiunea.

k) Efectuarea percheziţiei informatice şi accesul într-un sistem informatic, în condiţiile prevăzute de dispoziţiile art. 138 şi 168 din c.p.p.

[1546] Excepţia o reprezintă conform Convenţiei de la Viena din 1961 şi 1964, localurile misiunilor, arhivele şi documentele misiunilor, locuinţa particulară a agentului diplomatic, documentele sale, corespondenţa sa sunt inviolabile; localurile consulare, arhivele şi documentele consulare, sunt inviolabile, nefiind permis agenţilor statului acreditar să pătrundă în ele numai cu consimţământul şefului misiunii sau al postului consular.

m) Fotografierea şi luarea amprentelor suspectului, în condiţiile prevăzute de dispoziţiile art. 196 din c.p.p.
n) Audierea făptuitorului şi a martorilor oculari, în condiţiile prevăzute de lege.

[251] Fixarea rezultatelor constatării infracţiunii flagrante

Realizarea surprinderii în flagrant se materializează într-un proces-verbal, care trebuie să cuprindă, potrivit legii, următoarele:
- titlul actului, data şi locul întocmirii, calitatea, numele, prenumele şi unitatea din care fac parte cei care au făcut constatarea, specialiştii asimilaţi; modul de sesizare şi motivarea declanşării operaţiunii;
- datele de identificare a martorilor asistenţi;
- activitatea ilicită constatată;
- datele de identificare a făptuitorului;
- datele de identificare a martorilor oculari;
- rezultatele percheziţiei corporale şi ale mijloacelor de transport şi măsurile luate în legătură cu obiectele, înscrisurile, valorile ridicate şi cele care au fost găsite, dar nu au fost ridicate;
- rezultatele cercetării la faţa locului, dacă s-a efectuat;
- în legătură cu aducerea la cunoştinţă făptuitorilor despre posibilitatea de a fi asistaţi de un apărător ales sau din oficiu, şi, despre prezenţa acestuia, la care anume activităţi, din ce moment al derulării activităţilor;
- explicaţiile, „*relatările libere*" ale făptuitorilor şi martorilor oculari;
- obiecţiunile formulate de persoanele consemnate în procesul-verbal;
- despre utilizarea mijloacelor tehnice folosite: ce anume aparate, dispozitive, detectoare, etc., în ce momente, ce s-a realizat prin utilizarea acestora şi faptul că înregistrările făcute, materializate în filme, fotografii, benzi magnetice, casete video sau audio, se ataşează în original şi sigilate;
- durata desfăşurării activităţii, eventuale incidente apărute şi modul de rezolvare a acestora.

Este recomandabil, şi practica investigării infracţiunilor contra siguranţei statului o demonstrează, că realizarea surprinderii în flagrant să fie fixată prin: fotografii, filme, înregistrări audio-video, schiţe din care rezultă fără putinţă de tăgadă, întreaga derulare a activităţilor desfăşurate şi surprinse, avantajul folosirii unor asemenea mijloace tehnice fiind evidentă. Vizionarea şi examinarea ulterioară oferă posibilitatea de a se remarca momente, atitudini, reacţii în amănunţime, care în timpul derulării operaţiunilor pot scăpa, în mod obiectiv, atenţiei celor care le-au executat.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL X
PARTICULARITĂȚI TACTICE ALE AUDIERII PĂRȚII VĂTĂMATE ȘI A UNOR CATEGORII DE MARTORI CU PRILEJUL INVESTIGĂRII INFRACȚIUNILOR CONTRA SECURITĂȚII NAȚIONALE ȘI DE TERORISM

Secțiunea 1
Audierea părții vătămate a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism

[252] Probleme introductive

Partea vătămată este persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală prin fapta penală,[1547] subiect principal al procesului penal, cu drepturi în cadrul procesului penal,[1548] între care și acela de protecție, fiind prezumate ca vulnerabile, victimele terorismului,[1549] iar ***regimul juridic al ascultării părții vătămate*** în procesul penal este statuat prin prevederile codului de procedură penală.[1550]

[1547] Art. 79 din c.p.p.

[1548] Art. 81 din c.p.p.

[1549] Art. 113 din c.p.p.

[1550] Art. 111 din c.p.p. Modul de audiere a persoanei vătămate (1) La începutul primei audieri, organul judiciar adresează persoanei vătămate întrebările prevăzute la art. 107, care se aplică în mod corespunzător.(2) Persoanei vătămate i se aduc la cunoștință următoarele drepturi și obligații:a) dreptul de a fi asistată de avocat, iar în cazurile de asistență obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu; b) dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege; c) dreptul de a propune administrarea de probe, de a ridica excepții și de a pune concluzii, în condițiile prevăzute de lege; d) dreptul de a fi încunoștințată cu privire la desfășurarea procedurii, dreptul de a formula plângere prealabilă, precum și dreptul de a se constitui parte civilă; e) obligația de a se prezenta la chemările organelor judiciare ;f) obligația de a comunica orice schimbare de adresă; (3) Dispozițiile art. 109 alin. (1) și (2) și ale art. 110 se aplică în mod corespunzător. (4) În cursul urmăririi penale, audierea persoanei vătămate se înregistrează prin mijloace tehnice audio sau audiovideo, atunci când organul de urmărire penală consideră necesar sau atunci când persoana vătămată a solicitat aceasta în mod expres, iar înregistrarea este posibilă. (5) Persoanei vătămate i se aduce la cunoștință cu ocazia primei audieri faptul că, în cazul în care inculpatul va fi privat de libertate, respectiv condamnat la o pedeapsă privativă de libertate, poate să fie informată cu privire la punerea în libertate în orice mod sau evadarea acestuia. (6) În cazul persoanelor vătămate pentru care a fost stabilită în condițiile legii existența unor nevoi specifice de protecție, organul judiciar poate dispune una sau mai multe dintre următoarele măsuri, atunci când este posibil și când acesta apreciază că nu se aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților: a) audierea acestora în incinte concepute sau adaptate acestui scop; b) audierea acestora prin intermediul sau în prezența unui psiholog sau a altui specialist în consilierea victimelor; c) audierea acestora, cât și eventuala lor reaudiere se realizează de aceeași persoană, dacă acest lucru este posibil și dacă organul judiciar apreciază că aceasta nu aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților. (7) Audierea de către organele de cercetare penală a persoanelor vătămate care au fost victime ale infracțiunii de violență în familie, prevăzută de art. 199 din Codul penal, ale infracțiunilor de viol, agresiune sexuală, act sexual cu un minor și corupere sexuală a minorilor, prevăzute la art. 218 - 221 din Codul penal, ale infracțiunii de rele tratamente aplicate minorului, prevăzută la art. 197 din Codul penal, hărțuire, prevăzută de art. 208 din Codul penal, și hărțuire sexuală, prevăzută de art. 223 din Codul penal, precum și în alte cazuri în care, din cauza împrejurărilor comiterii faptei, acest lucru se apreciază ca fiind necesar, se efectuează numai de către o persoană de același sex cu persoana vătămată, la cererea acesteia, cu excepția cazului când organul judiciar apreciază că aceasta aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților. (8) Dacă persoana vătămată este minor, înregistrarea audierii acesteia prin mijloace tehnice audio sau audiovideo este obligatorie în toate cazurile. Atunci când înregistrarea nu este posibilă, acest lucru se consemnează în declarația persoanei vătămate, cu indicarea concretă a motivului pentru care înregistrarea nu a fost posibilă. **(9) Audierea persoanei vătămate de către organul judiciar care a înregistrat o plângere cu privire la săvârșirea unei infracțiuni se desfășoară de îndată, iar, dacă acest lucru nu este posibil, se va realiza ulterior depunerii plângerii, fără întârzieri nejustificate. (10) Declarația dată de persoana vătămată în condițiile alin. (9) constituie mijloc de probă chiar dacă a fost administrată înainte de începerea urmăririi penale.**

Cadrul procedural şi procesual penal al audierii părţii vătămate este configurat de prevederile codului de procedură penală, în sensul că:

- *după ce i-au fost adresate întrebările privind persoana sa şi i s-au comunicat drepturile şi obligaţiile, parte vătămată este lăsată să declare tot ceea ce doreşte referitor la fapta prevăzută de legea penală care i-a fost comunicată, după care i se pot pune întrebări*
- *are dreptul să se consulte cu avocatul atât înainte, cât şi în cursul audierii, iar organul judiciar, când consideră necesar, poate permite acestuia să utilizeze însemnări şi notiţe proprii.*
- *în cursul audierii, suspectul sau inculpatul îşi poate exercita dreptul la tăcere cu privire la oricare dintre faptele ori împrejurările despre care este întrebat.*[1551]
- *declaraţiile părţii vătămate se consemnează în scris. În declaraţie se consemnează întrebările adresate pe parcursul ascultării, menţionându-se cine le-a formulat, şi se menţionează de fiecare dată ora începerii şi ora încheierii ascultării.*
- *dacă este de acord cu conţinutul declaraţiei scrise, o semnează, iar dacă are de făcut completări, rectificări ori precizări, acestea sunt indicate în finalul declaraţiei, fiind urmate de semnătura părţii vătămate, dacă nu poate sau refuză să semneze, organul judiciar consemnează acest lucru în declaraţia scrisă.*
- *Declaraţia scrisă este semnată şi de organul de urmărire penală care a procedat la audierea părţii vătămate, de avocatul suspectului, inculpatului, al persoanei vătămate, părţii civile sau părţii responsabile civilmente, dacă aceştia au fost prezenţi, precum şi de interpret când declaraţia a fost luată printr-un interpret.*
- *în cursul urmăririi penale, audierea se înregistrează cu mijloace tehnice audio sau audiovideo, iar dacă înregistrarea nu este posibilă, acest lucru se consemnează în declaraţia suspectului sau inculpatului, cu indicarea concretă a motivului pentru care înregistrarea nu a fost posibilă.*[1552]

Organele judiciare iau contact cu partea vătămată a uneia dintre manifestările ilicite care se circumscriu infracţiunilor contra securităţii naţionale şi terorism, în două momente posibile:

- atunci când persoana vătămată se prezintă în faţa sa şi formulează o plângere sau denunţ – în formă orală sau scrisă, prin care încunoştiinţează că a fost victima unei infracţiuni, ceea ce echivalează cu sesizarea externă a organului de urmărire penală
- şi, un al doilea moment (care se poate constitui într-o succesiune de contacte, cum ar fi de exemplu, cu prilejul ascultării repetate sau confruntării), respectiv cu prilejul ascultării în faza de urmărire penală, deci în timpul derulării anchetei în cauza penală investigată.

Ambele momente sunt supuse unor reguli procedural penale şi tactice criminalistice, cu particularităţi proprii.

Între activitatea tactică criminalistică de ascultare a persoanei vătămate cu prilejul depunerii plângerii sau denunţului penal şi aceeaşi activitate, dar efectuată cu prilejul administrării declaraţiei acesteia există unele asemănări dar şi deosebiri.

Asemănările constau în următoarele:

- ambele activităţi se realizează între persoana vătămată pe de o parte şi organul de urmărire penală, pe de altă parte;
- obiectul celor două activităţi rezidă în decelarea de către persoana vătămată a unor situaţii, împrejurări, stări de fapt care au avut drept efect vătămarea intereselor sau a

[1551] Art. 109 din c.p.p.
[1552] Art. 110 din c.p.p.

drepturilor ori libertăţilor acesteia, potrivit manierei în care persoana în cauză a perceput, a interpretat din propria perspectivă şi a evaluat situaţia de fapt respectivă;

- ambele activităţi sunt de natură a dezvălui organelor de urmărire penală datele, indiciile, probele prin care starea de fapt creată să poată fi dovedită;
- şi într-un caz şi în celălalt se va parcurge faza discuţiilor prealabile în care organul de urmărire penală va stabili identitatea, ocupaţia, calitatea persoanei vătămate.

Deosebirile dintre cele două activităţi sunt următoarele:

- din punct de vedere procedural şi procesual penal, activitatea de consemnare a plângerii sau denunţului penal semnifică realizarea actului de sesizare a organelor judiciare; pe când ascultarea părţii vătămate, care are drept materializare declaraţia sa, reprezintă una din metodele prin care se realizează un mijloc de probă;
- din *punct de vedere tactic criminalistic*, din perspectiva organului de urmărire penală, modalitatea de efectuare a celor două activităţi se deosebesc net:

❖ în cazul *consemnării plângerii sau denunţului oral*, intervenţia organului de urmărire penală este minimă şi constă doar în receptarea şi menţionarea relatărilor libere ale persoanei vătămate, fără nici un fel de contribuţie din partea sa, în ce priveşte naraţiunea persoanei vătămate, singura intervenţie admisă fiind solicitarea ca persoana vătămată să ofere răspunsul la cele şapte întrebări: ce faptă s-a comis, unde s-a săvârşit, când a fost comisă, cine este autorul, cum a săvârşit-o, cu ajutorul cui şi în ce scop a fost comisă, în măsura în care ştie şi poate relata;

❖ în cazul *ascultării persoanei vătămate*, activitatea organului de urmărire penală presupune o intervenţie mai amplă atât în faza discuţiilor prealabile cât mai ales în faza ascultării (relatării) dirijate, ocazie cu care pe lângă pregătirea ascultării (*care presupune culegerea de date privind cunoaşterea persoanei vătămate, studierea materialului probatoriu*), intervenţia organului judiciar constă în adresarea unor întrebări de precizare, completare, clarificare, de control privind momentele anterioare, concomitente şi ulterioare comiterii infracţiunii a cărei victimă a fost;

- altă deosebire esenţială constă în aceea că la momentul consemnării plângerii ori denunţului oral, organul de urmărire penală nu cunoaşte absolut nimic despre persoana vătămată, întâlnirea cu aceasta reprezentând o premieră spontană, pe când cu prilejul ascultării persoanei vătămate, organul judiciar are la îndemână posibilitatea cunoaşterii acesteia prin culegerea de date în legătură cu personalitatea, relaţiile, anturajul, antecedentele sociale, morale, judiciare ale acesteia, comportamentul relaţional, la locul de muncă, în societate ale persoanei vătămate precum şi materialul probator al cauzei penale respective.

[253] Categorii de persoane care pot fi ascultate în calitate de parte vătămată în cazul ameninţărilor la adresa siguranţei naţionale

a). În cazul *infracţiunii de atentat care pune în pericol securitatea naţională*, subiect pasiv secundar este *persoana care deţine o funcţie de demnitate publică*[1553].

Persoana care deţine o funcţie de demnitate publică şi asupra căreia s-a exercitat un atentat are posibilitatea legală de a formula plângerea în legătură cu fapta al cărei subiect pasiv a fost, independent de împrejurarea că, organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale sau organele judiciare s-au sesizat din oficiu în legătură cu atentatul respectiv, dat fiind obligaţiile legale pe care le au cu privire la paza şi apărarea unor asemenea persoane.

[1553] A se vedea supra, capitolul VI, secţiunea a 4-a, paragr. 149.

Atentatul care pune în pericol securitatea națională presupune o acțiune materială și violentă care vizează *vătămarea integrității corporale ori sănătății sau suprimarea vieții unei persoane,* fie că acea acțiune a fost dusă până la capăt, fie că a fost numai tentată, care are o motivație politică, respectiv scopul de a produce destabilizare politică și deci, de a afecta direct siguranța națională. Legiuitorul a asimilat tentativei la această infracțiune – care nu subzistă, întrucât fapta incriminată se consumă în momentul începerii activității de ucidere sau de vătămare a integrității corporale sau a sănătății victimei – și actele de pregătire.

Atunci când rezultatul acțiunii materiale și violente nu a produs efectul letal, victima manifestării ilicite este în măsură să sesizeze organele de urmărire penală cu referire la fapta la care a fost supus, în vederea tragerii la răspundere penală a făptuitorului sau făptuitorilor, prin introducerea plângerii penale. În aceeași măsură sunt îndrituiți la formularea plângerii penale și substituții procesuali a victimelor atentatului.

Cu prilejul ascultării, organul judiciar va trebui să stabilească:

- *ce calitate deținea persoana în momentul săvârșirii faptei îndreptate împotriva sa,*
- activitatea pe care o desfășura, importanța respectivei activități,
- în ce a constat acțiunea materială a agresorilor,
- metodele, mijloacele ori tehnicile pe care le-au utilizat făptuitorii sau făptuitorul,
- care au fost rezultatele acțiunii agresive exercitate asupra persoanei,
- unde și când s-a derulat manifestarea agresivă,
- orice alte date, toate aceste elemente fiind de natură să releve contextul și cadrul comiterii faptei, pentru a fi în măsură să-și prefigureze încadrarea juridică, și să-și poată organiza și planifica activitățile necesare administrării probatoriului și lămuririi sub toate aspectele a împrejurării comiterii atentatului.

Încă din *momentul primirii plângerii*, organul de urmărire penală are posibilitatea de a stabili dacă acțiunea ilicită în legătură cu care a fost sesizat se înscrie sau nu într-o manifestare care constituie infracțiune contra securității naționale sau act de terorism (*în caz contrar, fapta poate să constituie o altă infracțiune, cum ar fi: vătămare corporală – simplă sau gravă, omor într-una din formele sale*), prin examinarea, verificarea și evaluarea informațiilor cuprinse în actul de sesizare, operațiuni funcție de care își verifică, și competența de efectuare a urmăririi penale.

Cu același prilej, organul judiciar ia la cunoștință despre modalitățile concrete de acțiune prin care s-a executat atentatul la adresa vieții victimei (*respectiv: folosirea forței fizice proprii a făptuitorului, utilizarea unei energii animate precum cea a animalelor, a unor mijloace fizico - chimice ca o bombă, o mașină infernală, a unor substanțe otrăvitoare etc.*), a timpului și locului săvârșirii atentatului precum și a urmărilor socialmente periculoase produse.

În situația în care *plângerea formulată este incompletă*, organul judiciar poate să ceară completarea acesteia, cu posibilitatea chiar a invitării părții vătămate în fața sa în vederea completării plângerii, ceea ce înseamnă *un prim contact organ judiciar – victimă.*

Cu această ocazie organul judiciar își formulează impresii inițiale în legătură cu tabloul infracțional concret, i se dezvăluie, din perspectiva persoanei vătămate, evenimentele care s-au consumat și efectele acestora, aspecte care îi permit să-și prefigureze modalitățile de acțiune ulterioară care constau din: luarea unor măsuri operative de înlăturare a stării de pericol, de stabilire a cercului de bănuiți, de urmărire a persoanelor implicate, de declanșarea verificării informațiilor din plângere prin efectuarea de acte premergătoare, de luarea unor măsuri procesuale cum ar fi începerea urmăririi penale, dispunerea de percheziții etc., în mod generic, de organizare și planificare a investigațiilor criminalistice în cauza concretă.

Atunci când la plângerea formulată de partea vătămată se adaugă și informările ori comunicările organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securității naționale, cele două încunoștiințări se complinesc sub aspect informativ pentru organul de urmărire penală și oferă tabloul faptelor consumate constituind punctul inițial al demersului investigativ criminalistic.

Plângerea persoanei vătămate urmare a atentatului poate fi însoţită de documente ori înscrisuri justificative din care rezultă aptitudinile funcţionale profesionale ale victimei, natura activităţii care o desfăşura în momentul săvârşirii faptei, acte medico-legale din care rezultă vătămările suferite, prin care se relevă aspecte referitoare la calitatea circumstanţiată a subiectului pasiv secundar şi rezultatul vătămător al acţiunii ilicite.

În esenţă, plângerea formulată răspunde unora din întrebările din *„formula celor şapte întrebări"* sau din *„formula celor patru întrebări"* care ajută organul judiciar în direcţionarea acţiunilor investigative.

b). În cazul *infracţiunii contra reprezentantului unui stat străin sau contra unei persoane care se bucură de protecţie internaţională*, subiect pasiv secundar poate fi persoana care reprezintă, în ţara noastră, statul ori guvernul statului străin: *şefii de stat şi de guvern, membrii misiunilor diplomatice, membrii corpului diplomatic* etc.,[1554] indiferent de scopul prezenţei lor pe teritoriul statului român, întrucât reprezintă întotdeauna statul ori guvernul respectiv, oriunde s-ar afla.

Infracţiunile contra *contra reprezentantului unui stat străin sau contra persoanelor care se bucură de protecţie internaţională*, constituie o normă de referinţă, ale cărei prevederi se întregesc cu norme suplinitoare, care sunt infracţiunile denumite generic *„infracţiuni contra vieţii, integrităţii corporale şi sănătăţii"*, respectiv omorul şi omorul calificat, uciderea din culpă, lovirea, vătămarea corporală – în formele incriminate de lege –, lipsirea de libertate în mod ilegal, şantajul, violul.

Ţinta preferată a atentatelor de acest gen sunt ambasadorii acreditaţi într-o ţară sau alta, prin diferite manifestări ilicite (acţiuni violente asupra locului unde se află ambasadorul, a grupului în anturajul căruia se găseşte acesta), utilizând mijloace de distrugere în masă: *bombe, explozibili ascunşi în „maşini capcană", substanţe otrăvitoare disimulate în diferite obiecte* – de exemplu în umbrelă, deschiderea focului, etc.

Dat fiind impactul social pe care îl produc astfel de fapte, ecourile în rândul populaţiei, gravitatea manifestării infracţionale determinată de ameninţarea la adresa securităţii naţionale care subzistă, organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi organele de urmărire penală se sesizează din oficiu, ceea ce nu exclude însă posibilitatea pe care o au persoanele vătămate ori substituţii personali ai acestora să formuleze plângere penală potrivit codului de procedură penală.

Această dispoziţie legală nu obstaculează însă demersul persoanei vătămate de a sesiza organele judiciare prin plângere. În astfel de situaţii organul de urmărire penală se va edifica, prin ascultarea părţii vătămate, în ce priveşte probleme esenţiale cum sunt: *calitatea deţinută de persoana vătămată, locul şi timpul producerii infracţiunii, consecinţele acesteia, căile, mijloacele, metodele şi tehnicile folosite de făptuitori, în ce a constat manifestarea infracţională etc.*

Luând la cunoştinţă – şi pe această cale, alături de informaţiile obţinute pe calea sesizării din oficiu – organelor de urmărire penală le sunt clarificate încă din faza iniţială a cercetării, probleme care lămuresc încadrarea juridică a faptei, date şi indicii referitoare la activitatea infracţională desfăşurată de făptuitori, li se oferă posibilitatea adoptării măsurilor operative eficiente pentru înlăturarea efectelor acţiunii ilicite, urmărirea şi prinderea făptuitorilor, efectuarea actelor de urmărire penală necesare *documentării întregului tablou infracţional*: legături infracţionale, complicităţi, modul de producere şi procurare a obiectelor care au folosit la realizarea faptei.

În aceeaşi măsură, reprezentanţii statelor străine, vătămaţi, prin manifestări ilicite, ca de pildă, vătămări corporale din culpă (accidente de circulaţie) pot formula plângere penală.

c). În cazul unora dintre infracţiunile contra securităţii naţionale a României, subiect pasiv principal, deci persoana vătămată, poate fi o persoană fizică. Este situaţia *persoanei împotriva*

[1554] Idem.

căreia s-au desfăşurat, fără autorizare, activităţile supuse autorizării în condiţiile art.14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991 sau cu depăşire aautorizării acordate; şi a persoanei a cărei viaţă particulară, onoare sau reputaţie au fost cunoscute incidental în cadrul obţinerii datelor necesare siguranţei naţionale, iar informaţii în legătură cu aceste date au fost *divulgate* sau *folosite fără drept.*

Persoanele vătămate prin restrângerea drepturilor fundamentale la inviolabilitatea domiciliului şi a secretului corespondenţei, la protejarea vieţii private într-una din modalităţile constând în acţiuni ilicite prevăzute în textele incriminatoare susamintite, au calitatea de subiect pasiv secundar[1555] şi au latitudinea de a formula plângere penală la organele de urmărire penală sub aspectul infracţiunilor respective.

Există posibilitatea teoretică şi faptică ca o persoană să constate personal sau să aibe suspiciunea că drepturile sale fundamentale sunt încălcate prin utilizarea procedeelor enumerate în cuprinsul textului art.14 alin. 2 din Legea nr. 51/1991 (*de exemplu: constată existenţa în imobilul în care domiciliază a unor microfoane sau camere de luat vederi disimulate şi ascunse, ori că pasaje din comunicările telefonice sau imagini din viaţa privată sunt reproduse în diferite materiale, de presă, audio-vizuale etc.*), după cum există posibilitatea ca organele răspunzătoare de aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale să folosească procedeele investigative informativ operative menţionate, în condiţii ilegale[1556] (*în afara condiţiilor expres prevăzute de Legea nr. 51/1991*).

Ascultarea părţii vătămate în atari situaţii trebuie să obţină referiri clare, precise, exacte în legătură cu suspiciunile sau constatările realizate de persoanele vătămate *(în ce constă supravegherea care se exercită, când, unde şi cum a fost sesizată, care sunt mijloacele utilizate de cei care execută această supraveghere, unde, când şi în ce manieră au fost utilizate, divulgate sau folosite informaţiile privind viaţa particulară, onoarea sau reputaţia persoanelor vătămate, cunoscute incidental în cadrul obţinerii datelor necesare siguranţei naţionale, care persoane mai cunosc despre aceste împrejurări, dacă a fost găsit vreun obiect sau mijloc tehnic montat sau instalat, unde anume, dacă persoana vătămată a demontat sau ridicat respectivul obiect sau mijloc tehnic – în caz afirmativ îl va depune organelor de urmărire penală odată cu actul de sesizare*).

În acest fel, declaraţia părţii vătămate este de natură a oferi organelor de urmărire penală date şi indicii în baza cărora acestea vor proceda la verificări minuţioase, constatări tehnico-ştiinţifice, ascultări de persoane prin care pot să-şi creeeze imaginea acţiunii ilicite, dacă au fost încălcate sau nu procedurile legale în materie, în ce au constat acestea, care au fost vătămările aduse persoanelor vătămate, cine sunt persoanele vătămate, dacă acestea fac parte dintre cadrele organelor însărcinate cu aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale şi alte probleme de clarificat pentru documenatrea celor sesizate.

3. Ascultarea părţii vătămate cu prilejul primirii plângerii sau denunţului penal formulat

Primirea şi preluarea unei plângeri sau a unui denunţ (sesizarea externă) pune organul de urmărire penală în situaţia de a adopta o anumită atitudine, care corespunde unui drept şi în acelaşi timp obligaţie procesuală.[1557]

În acest context, organul judiciar are posibilitatea de a chema (invita) în faţa sa pe autorul sesizării şi de a avea un *prim contact, preliminar* cu acesta, solicitându-i completarea actului sau afirmaţiilor (în cazul plângerii sau denunţului oral), moment important din punct de vedere tactic criminalistic, întrucât are valoarea cunoaşterii psihologice a petiţionarului sau

---

[1555] În acest sens: Gh. Diaconescu, *Infracţiunile în legi speciale şi legi extrapenale*, Ed. Sirius, Bucureşti, 1994, p. 26.

[1556] Aspecte de acest gen sunt relevate de cpt. (r) Bucur în cartea *„Poliţia politică în acţiune"*, Ed. Omega, Bucureşti, 2001. În acelaşi sens este şi cazul cpt. Alexa, condamnat de Tribunalul Militar Bucureşti, pentru culegere şi transmitere de informaţii cu caracter secret, în luna iunie 1999 *Monografia S.R.I.*, op.cit., p. 149).

[1557] V. Rămureanu, *„Sesizarea organelor judiciare"*, în R.R.D. nr.3/1969, p. 28; Gh. Mateuţ, *Procedura penală, partea specială*, vol.I, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1997, p. 6.

denunţătorului, a posibilităţii depistării bunei sau relei credinţe, a resorturilor intime care l-au călăuzit spre gestul făcut, a intensităţii interioare cu care a trăit împrejurările anterioare, concomitente şi posterioare a faptei sesizate în general a personalităţii sale.

Posibilitatea realizării cunoaşterii personalităţii autorului actului de sesizare este oferită de aplicarea concretă a regulilor tactice criminalistice caracteristice acestui *contact preliminar*, moment din care organul judiciar începe să-şi construiască tactica şi strategia pe care o are de urmat în investigarea cazului concret şi care reprezintă premisele pentru abordarea – într-un fel sau altul – a instrumentării faptului dedus cercetării.

Atunci când este vorba de o persoană fizică – vătămată în drepturile şi interesele sale sau victimă a unei agresiuni – ori aparţinători ai acesteia, mecanismul psihologic al formării declaraţiilor care se regăsesc în conţinutul actului de sesizare – plângere sau denunţ -, prezintă anumite particularităţi, care, în situaţia în care sunt cunoscute şi descifrate de organul judiciar, care primeşte şi examinează actul de sesizare, sunt de natură să constituie o sursă potenţială deosebit de importantă pentru lămurirea unor aspecte esenţiale.

Persoana fizică vătămată în drepturile şi libertăţile sale fundamentale, de pildă, prin interceptarea comunicaţiilor sau când constată că a fost supusă unor activităţi de supraveghere informativă de către organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale, va fi o persoană direct interesată în stabilirea acţiunilor îndreptate împotriva sa, dacă acestea sunt licite sau ilicite, care sunt organele şi autorităţile ori persoanele neautorizate care au exercitat aceste acte împotriva sa, care au fost motivele pentru care s-au ascultat convorbirile telefonice sau ambientale, sau a fost supus supravegherii, în ce perioadă ş.a.m.d.

În plan psihologic o astfel de persoană poate prezenta reacţii diferite: *indignare, contrarietate, oripilare, frustrare, adversitate totală* faţă de autorităţile care au exercitat actele respective faţă de ea, vehemenţă.

Astfel de reacţii se datorează unor *factori de natură subiectivă*: vârsta şi sexul persoanei vătămate, personalitatea, gradul de instruire, temperamentul şi gradul de mobilitate, stările afective determinate de împrejurarea că îşi simte violată intimitatea, că există un dezechilibru între ceea ce el a apreciat ca o comportare firească, compatibilă cu normele morale şi legale şi ceea ce autorităţile de stat au apreciat ca ilicit, de reflectarea acestei situaţii în conştiinţa publică sau, cel puţin, a grupului şi anturajului frecventat, de posibilele sancţiuni la care ar fi fost pasibil, în sfârşit de ceea ce consideră, subiectiv, că este nedrept faţă de ea.

Toate aceste *stări şi reacţii afective sunt de natură a distorsiona depoziţia persoanei vătămate*, care se va manifesta extrem de diferit: fie va recurge la formularea unei sesizări scrise adresate direct organului judiciar, în care, sub influenţa unei puternice încărcături emoţionale manifestă inconştient tendinţa de „*umflare*" (amplificare) a faptelor, de exagerare a împrejurării săvârşirii acesteia, de supraevaluare a stării de fapt căreia i-a fost supus, omiţând elemente care ar putea edifica organul judiciar clar, precis şi exact, fie îşi va prezenta denunţul ori plângerea în mod oral, sesizarea fiind şi în acest caz însoţită de stările descrise mai sus, fie va face publică situaţia sa, pe de o parte, pentru a „înfiera" acţiunile organelor de stat în domeniul siguranţei naţionale şi organele judiciare, iar pe de altă parte, a se martiriza, a se înfăţişa opiniei publice ca un subiect supus acţiunii ilegale sau abuzive a autorităţilor.

Aşa s-a întâmplat în cursul anilor 2000-2016, când au existat numeroase exemple de personalităţi publice care, suspicionând faptul că le sunt ascultate telefoanele şi se află sub urmărirea organelor de stat din domeniul siguranţei naţionale, dezvăluind presei această împrejurare, cu motivarea că asupra lor se exercită „poliţie politică".

[254] În situaţia prezentării **plângerii sau denunţului oral**, organul de urmărire penală are obligaţia de a le consemna şi cu acest prilej să asculte relatarea liberă a persoanei vătămate, sens în care va adopta tactica corespunzătoare, fără a interveni în vreun fel în naraţiunea persoanei vătămate.

Organul de urmărire penală are obligaţia de a primi persoana vătămată într-o manieră sobră, corectă, civilizată, de a crea un cadru propice expunerii, lipsit de factori care pot provoca stress ori distragerea atenţiei, iar comportamentul său va fi calm, încurajator, fiind contraindicată atitudinea de răceală, sfidare sau aroganţă.[1558]

În concret, cu prilejul consemnării denunţului ori plângerii orale formulate de persoana vătămată, organul judiciar va solicita persoanei vătămate să-şi precizeze datele de stare civilă, domiciliul sau reşedinţa, locul de muncă, ocupaţia, calitatea în care formulează plângerea: în nume propriu sau este mandatarul special, reprezentantul legal sau soţul ori copilul major al persoanei vătămate.

Momentul este deosebit de important din punct de vedere tactic întrucât, pe lângă perceperea de către organul de urmărire penală a reacţiei psihologice a persoanei vătămate în legătură cu fapta sesizată, ocazie cu care debutează cunoaşterea psihologică a acesteia, organul judiciar are posibilitatea detensionării stării psihice a persoanei vătămate, prin declanşarea unor discuţii al căror subiect este independent de problematica ridicată de cauza concretă, care are rolul de a o elibera de intensitatea emoţională de care este cuprinsă şi a relata expunerea sa cât mai derobată de stările afective prezente.

În acest fel, pe lângă cunoaşterea personalităţii persoanei vătămate, se poate crea „unda de comunicare" necesară aducerii la bună îndeplinire, în condiţii cât mai corecte, a consemnării plângerii sau denunţului oral.

Formulând întrebări discrete, comentarii neutre, organul de urmărire penală poate să câştige încrederea persoanei vătămate în obiectivitatea viitoarei investigări a cazului sesizat, în judiciozitatea şi corectitudinea anchetei care se declanşează. În acest fel naraţiunea persoanei vătămate are şansa să se detaşeze de factorii de distorsiune care o pot însoţi datorită reacţiilor psihice încercate de aceasta. În tot acest timp organul de urmărire penală va acorda o atenţie sporită mimicii persoanei vătămate, pauzelor în vorbire sau graba expunerii unor secvenţe ori situaţii mai delicate, tonalităţii care însoţeşte vorbirea[1559], privirea şi tot ceea ce se cheamă generic canale non verbale.

Organul judiciar va asculta relatarea liberă a persoanei vătămate care va trebui să cuprindă în mod obligatoriu descrierea faptei ce formează obiectul plângerii, indicarea făptuitorului, dacă este cunoscut şi a mijloacelor de probă pe care le deţine sau despre care are cunoştinţă. În timpul relatării libere, organul de urmărire penală nu va interveni în nici un fel, pentru a nu exista posibilitatea influenţării naraţiunii persoanei vătămate, firul ideilor, legăturile şi succesiunea lor în expunere.[1560]

Avantajele relatării libere în momentul formulării orale a plângerii ori denunţului sunt:

- prin expunerea sa, persoana vătămată prezintă fapte, situaţii, împrejurări, detalii care conferă organului de urmărire penală contextul în care s-a consumat o anumită stare de fapt, desigur din perspectiva naratorului, ceea ce oferă posibilitatea organului de urmărire penală de a încadra în timp, în spaţiu şi într-un anumit cadru cele receptate;[1561]
- pe lângă faptele principale care au lezat persoana vătămată, naraţiunea spontană, liberă a acesteia poate decela elemente din care să rezulte şi existenţa unor fapte conexe care pot constitui manifestări ilicite cărora persoana vătămată nu le atribuie importanţă întrucât nu au lezat-o direct, nemijlocit;
- organul de urmărire penală are posibilitatea să studieze persoana vătămată, să observe maniera în care îşi formulează expunerea, preciziunea şi siguranţa prezentării faptelor

[1558] Emilian Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Actami, Bucureşti, 2001, p. 443.
[1559] În acelaşi sens, I. Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1999, p. 270.
[1560] I. Mircea, *op. cit.*, p. 270.
[1561] C. Aioaniţoaie, V. Bercheşan, *Ascultarea părţii vătămate, părţii civile şi părţii responsabile civilmente*, în *Tratat de tactică criminalistică*, Ed. Carpaţi, 1992, p. 160.

sau dimpotrivă, ezitările şi omisiunile care apar, încercările de exagerare, de „umflare" ori chiar denaturare a faptelor, vehemenţa, încercările de escamontare a realităţii, dorinţa de a se martiriza, în general de a aprecia buna sau reaua credinţă a acesteia.

Permanent organul de urmărire penală va supraveghea comportamentul persoanei vătămate, prin observarea mimicii, mişcării braţelor, transpiraţia, ticurile, coerenţa şi logica expunerii, momentelor de întrerupere în expunere, reacţiile care însoţesc relatarea anumitor secvenţe din naraţiune, în general orice exteriorizare care însoţeşte relatarea, ţinând seama de starea emoţională în care se află. Aceste elemente sunt de natură a crea o imagine care conturează personalitatea persoanei vătămate care se constituie într-o bancă de date privind cunoaşterea acesteia şi care va profita investigaţiei criminalistice ulterioare.[1562]

Conduita tactică a organului de urmărire penală va respecta următoarele **reguli instituite de tactica criminalistică**:

- *ascultarea persoanei vătămate cu răbdare şi calm;*
- *evitarea oricărui gest, reacţie, mimică sau expresie de aprobare ori respingere a expunerii sau secvenţelor din expunerea persoanei vătămate;*
- *explicarea către persoana vătămată că rolul unei sesizări este de a încunoştiinţa organele judiciare în legătură cu faptele comise, circumstanţele săvârşirii şi, eventual, care sunt făptuitorii precum şi urmările faptei;*
- *ajutarea discretă, cu mult tact, fără ca prin aceasta să se sugestioneze într-o formă sau alta naraţiunea părţii vătămate, prin călăuzirea expunerii spre faptele, situaţiile, împrejurările concrete pe care le-a parcurs persoana vătămată şi nu doar cele imaginate sau intuitiv percepute, spre o relatare liberă coerentă;*
- *invitarea persoanei vătămate, prin relevarea necesităţii obiective, de a-şi asocia naraţiunea cu eventualele indicii sau probe care să constituie suportul probator al afirmaţiilor sale sau orice alte elemente care sunt de natură să confirme veracitatea celor expuse;*
- *permanent organul de urmărire penală va ţine seama că ceea ce urmează să se consemneze este manifestarea de voinţă exclusivă a persoanei vătămate şi aceasta trebuie să se materializeze în procesul verbal de consemnarea denunţului sau plângerii orale, nicidecum rezultatul „filtrării" sau interpretării organului judiciar.*

Atunci când organul judiciar apreciază că persoana vătămată a epuizat, prin naraţiunea sa toate aspectele de care are cunoştinţă, şi expunerea conţine datele cerute de textul de lege şi, după ce va mai întreba o dată pe persoana vătămată dacă mai are ceva de adăugat sau de prezentat vreo probă materială, corp delict sau mijloc material de probă, va proceda la consemnarea în scris a plângerii sau denunţului oral.

Cu prilejul consemnării în scris, organul de urmărire penală va respecta următoarele ***reguli***:

- *va păstra terminologia, noţiunile, cuvintele formulate de către persoana vătămată, deci „propriile cuvinte", fără a face adăugiri, formulări proprii care să deturneze sensul dorit de petiţionar, prin diminuarea sau amplificarea celor narate de către persoana vătămată;*
- *va respecta ideile, legăturile şi succesiunea lor, conexiunile cu alte situaţii, împrejurări, stări de fapt pe care le relevă persoana vătămată, consemnând exact formulările acesteia.*

De regulă, consemnarea plângerii ori denunţului oral se face de către organul de urmărire penală prin dictare unei grefiere, prin stenografiere sau prin consemnare olografă.

Întrucât în aceste modalităţi nu este decelabilă reacţia psihologică a persoanei vătămate, apreciem ca extrem de utilă înregistrarea video a preluării denunţului ori plângerii

[1562] I. Mircea, *op. cit.*, p. 270.

orale şi a relatării persoanei vătămate, ocazie cu care se relevă şi este vizibil întregul comportament al acesteia în timpul expunerii şi care oferă posibilitatea unei analize şi evaluări posterioare a activităţii de primire şi consemnare a sesizării orale. Avantajul acestei modalităţi rezidă, în principal, în aceea că reacţiile psihice şi comportamentale pe care le are persoana vătămată cu prilejul formulării plângerii sau denunţului oral pot fi vizualizate oricând şi de oricine pe parcursul derulării investigaţiei care se întreprinde.

În multe situaţii formularea plângerii sau denunţului oral şi consemnarea acestuia, impune o *verificare urgentă a celor semnalate* pentru evitarea posibilităţii de dispariţie sau de schimbare a situaţiei de fapt relevate.

Atunci când persoana vătămată îşi însoţeşte sesizarea de predarea către organele de urmărire penală a unor mijloace materiale de probă se impune de asemenea luarea unor măsuri operative care nu suferă amânare şi care au menirea de verificare a actului de sesizare: cercetarea locului faptei, ridicări de înscrisuri şi obiecte, dispunerea de constatări tehnico-ştiinţifice, atunci când există pericolul de dispariţie sau de distrugere a unor mijloace materiale de probă ori de schimbare a stării de fapt.

De pildă, în situaţia în care persoana vătămată sesizează că a constatat la domiciliul său, montat în rama unui tablou, un dispozitiv ce pare a fi un microemiţător, de unde a tras concluzia că este supus unei interceptări ambientale, organele de urmărire penală sesizate au datoria de a verifica neîntârziat afirmaţiile respective, sens în care vor proceda la efectuarea unei cercetări la faţa locului la domiciliul celui care a sesizat.

Dacă persoana vătămată a prezentat dispozitivul în cauză cu ocazia sesizării, se va efectua de asemenea cercetarea locului faptei pentru a se verifica afirmaţiile. Şi într-un caz şi în celălalt se impune dispunerea unei constatări tehnico-ştiinţifice în legătură cu dispozitivul în cauză, cu privire la natura sa, capacitatea tehnică, modul de instalare şi modalităţile de funcţionare, dacă este sau nu în stare de funcţionare etc.

Conchidem că, *activitatea de consemnare a plângerii sau denunţului oral*, are puternice similitudini din punct de vedere tactic criminalistic cu activitatea de ascultare a persoanelor vătămate care se desfăşoară în cursul urmăririi penale, în faza discuţiilor prealabile (sau a verificării identităţii şi ascultarea răspunsurilor cu privire la datele personale) şi în faza relatărilor libere (sau spontane).[1563]

În cazul în care persoana fizică vătămată în drepturile şi libertăţile sale fundamentale prin interceptarea comunicaţiilor, formulează *plângere ori denunţ scris* prin care sesizează organele de urmărire penală, primul contact între aceasta şi organul de urmărire penală poate avea loc în etapa examinării actului de sesizare, numai în situaţia în care plângerea sau denunţul nu îndeplineşte criteriile legale de formă şi conţinut prevăzute de lege, ori este incompletă în ce priveşte evidenţierea răspunsului la unele din cele 7 întrebări cunoscute sub denumirea de *„distihul lui Dories"*.

Într-o astfel de situaţie organul de urmărire penală va cita la sediul unde funcţionează pe partea vătămată căreia îi va explica necesitatea clarificării, explicitării ori completării plângerii sau denunţului scris formulat.

Conduita tactică a organului de urmărire penală se va supune aceloraşi reguli descrise anterior. Particularităţile tactice criminalistice în situaţia tratată rezidă în faptul că organul de urmărire penală trebuie să formuleze întrebări clare, precise, exacte, scurte care au menirea de a obţine răspunsuri la fel de clare, precise şi exacte în legătură cu starea de fapt relevată în plângerea sau denunţul scris care a fost expusă echivoc.

Întrebările vor fi formulate în aşa fel încât să nu deruteze sau sugestioneze persoana vătămată şi să nu o oblige la un diagnostic juridic sau a gradului de vinovăţie a persoanei sau

[1563] I. Mircea, *op. cit.*, p. 269 - 273.

instituţiei bănuite ori suspectate – mai mult sau mai puţin temeinic – de săvârşirea faptei sesizate.

În aceeaşi măsură întrebările nu vor conţine elemente de intimidare.[1564] Categoriile de întrebări care se pot pune sunt: *de completare* (când persoana vătămată relatează mai puţin decât a perceput), *de precizare* (când lipsa de claritate impune unele detalieri), *ajutătoare* (destinate reactivării memoriale şi înlăturării denaturărilor) şi *de control* (necesare pentru verificarea unor afirmaţii din prisma exactităţii şi veridicităţii).[1565]

Din cele expuse mai sus rezultă că activitatea organelor de urmărire penală derulată pentru *precizarea şi clarificarea actului de sesizare în scris* al persoanelor vătămate are unele similitudini cu faza relatării dirijate (sau a întrebărilor şi răspunsurilor) executată cu prilejul ascultării persoanei vătămate, însă parametrii tactici sunt mult mai restrânşi, categoriile de întrebări enumerate fiind limitate doar la ceea ce în mod necesar, obiectiv şi legal trebuie să constituie conţinutul unei plângeri sau denunţ penal.

În ipoteza în care plângerea sau denunţul scris nu face referire la locul, timpul, modul în care persoana vătămată a constatat că asupra sa se exercită o supraveghere ori urmărire operativă (filaj) sau când, unde şi cum a remarcat că îi sunt interceptate comunicaţiile, se impune ca organul de urmărire penală să îi ceară completarea actului de sesizare.

În concret, organul de urmărire penală *va adresa întrebările într-o anumită succesiune*, apreciată funcţie de situaţia concretă relevată în actul de sesizare şi de lipsa de precizie şi claritate a conţinutului plângerii sau denunţului scris, în ce priveşte descrierea stării de fapt, după care va asculta relatarea persoanei vătămate cu atenţie şi seriozitate, evitând atitudinile de nervozitate, gesturile de aprobare sau dezaprobare, reacţiile bruşte la apariţia unor contradicţii, incoerenţe în expunerea receptată.

În tot acest timp va observa comportamentul şi exteriorizările persoanei vătămate, modul cum reacţionează la întrebări, întrucât astfel poate să sesizeze buna sau reaua credinţă a acesteia.[1566]

După obţinerea răspunsurilor i se va solicita persoanei vătămate să-şi *completeze olograf plângerea sau denunţul,* nefiind exclusă situaţia ca actul de sesizare să fie completat prin dactilografiere, la dictarea persoanei vătămate.

Persoana fizică, *victimă a unei acţiuni agresive* care îmbracă elementele constitutive ale uneia din infracţiunile contra securităţii naţionale sau de terorism va fi, la fel ca şi în situaţiile tratate anterior o persoană direct interesată în stabilirea făptuitorilor care au săvârşit fapta şi motivelor pentru care au fost supuse agresiunii.

Victimele unor asemenea acţiuni agresive deţin funcţii de demnitate publică, sunt reprezentanţi ai unui stat străin sau care se bucură de protecţie internaţională, ce presupun un grad de cultură şi un nivel intelectual ridicat, o pregătire profesională de excepţie, inteligenţă sporită, ceea ce este de natură a influenţa comportamentul lor, reacţiile psihologice şi modul de formare a depoziţiilor acestora în legătură cu faptele ale căror victime au fost.

O astfel de personalitate asupra căreia s-au exercitat agresiuni poate să prezinte reacţii de teamă, groază, frică, disperare, perplexitate, mânie, de şoc, de agitaţie, de incapacitate de a reacţiona (în general reacţii dezorganizatoare)[1567] determinate în mod firesc cu modalitatea concretă de săvârşire a manifestării agresive: utilizarea de bombe, arme militare, diferite categorii de obiecte vulnerante etc.

Expunerile pe care le fac victimele unei agresiuni, care se circumscrie infracţiunilor contra securităţii naţionale, cu prilejul formulării plângerii sau denunţului oral pot purta în mod firesc, determinat de reiterarea stărilor legate de momentul săvârşirii infracţiunii

---

[1564] E. Stancu, *op. cit.*, p. 445.
[1565] C. Suciu, *Criminalistica*, Ed, Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 585.
[1566] E. Stancu, *op. cit.*, p. 446.
[1567] Aurel Ciopraga, *Criminalistica – Tratat de tactică* , Ed. Gama, Iaşi, 1996, p. 301 - 308.

(recrudescența sentimentelor de mânie, indignare, furie), amprenta unor cauze obiective de distorsionare a faptelor, între care denaturările involuntare datorate stării emoționale în care a perceput sunt cele mai dese.

Așa de pildă, în situația în care se comite un atentat prin utilizarea unei arme militare la adresa unui parlamentar, președinte al unei comisii senatoriale, în timp ce acesta se îndreaptă din sediul instituției spre autoturismul de serviciu, urmat de rănirea personalității respective, recepția senzorială a acestuia suferă distorsiuni de natură obiectivă (condițiile de iluminare, meteorologice, distanța, existența unor surse sonore) care însumate cu stările afective care se instaurează (indignare, furie, teamă, etc.) sunt de natură să influențeze expunerea stării de fapt, cu prilejul depunerii plângerii prin denaturări involuntare. Alterarea involuntară a narațiunii poartă asupra tipului de armă din care s-a tras asupra sa, în ce privește descrierea făptuitorului (tendința de supradimensionare a taliei, constituției), distanței de la care s-a tras.

Literatura de specialitate[1568] invederează că aceste *denaturări involuntare* se datoresc stării afectiv - emoționale sub influența cărora persoana vătămată a perceput faptele și constau în *„îngroșarea"*, în *supradimensionarea consecințelor faptei*, în *exagerarea greșită a faptei* și a prejudiciului fizic, moral sau material suferit. Stăpânită fiind de emoție, frică, teamă, persoana vătămată de bună credință manifestă inconștient tendințe de amplificare a faptelor, de exagerare a împrejurărilor săvârșirii acestora.

Cu prilejul consemnării plângerii ori denunțului oral, sau al completării ori precizării plângerii sau denunțului scris, organul de urmărire penală poate cu destulă dificultate să descifreze distorsiunile și impreciziunile din narațiunea persoanei vătămate, este anevoios a identifica greșeala, eroarea din expunere și chiar a decelării atitudinii de rea-credință.

Dacă în alte situații aplicarea unor procedee tactice aduce, de regulă, semnificative corective și mărește șansele de obținere a unor date, indicii, informații complete și fidele privind starea de fapt consumată, în situația persoanei vătămate eficiența unor astfel de procedee este redusă simțitor.

În timpul fazei discutate – de examinare a actului de sesizare – în cazul plângerii sau denunțului formulat de victima unei agresiuni care se circumscrie unei infracțiuni contra securității naționale, organul de urmărire penală, ținând seama de caracteristicile formării declarațiilor persoanei vătămate în general, va trebui să cântărească extrem de minuțios expunerea și din perspectiva particularităților oferite de personalitatea persoanei vătămate care, după cum am constatat mai sus, are o anumită ținută morală, intelectuală, socială, după cum va trebui să țină seama și de contextul social, economic, politic, geopolitic în care are loc manifestarea ilicită concretă precum și de unele eventual posibile „puneri în scenă", escamotări a realității, denaturări mincinoase (exemplu: simularea unui atentat, a unei infracțiuni contra persoanleor care se bucură de protecție internațională).

În sensul celor de mai sus, alături de regulile tactice învederate, conduita tactică a organului de urmărire penală va avea *nota de circumspecție necesară* care în nici un fel nu trebuie să-și pună amprenta pe actul receptării plângerii ori denunțului care se formulează. Aspectele și împrejurările relevate de persoana vătămată vor fi consemnate integral întrucât reprezintă manifestarea de voință a acesteia, iar circumspecția respectivă reprezintă procesul mental al organului de urmărie penală, fiind total contraindicată exteriorizarea. Scopul organului de urmărire penală în acest moment este de a obține cât mai multe, complete, exacte și fidele date într-o manieră tactică corespunzătoare, urmând ca procesul de verificare și de evaluare a actului de sesizare să fie realizat ulterior.

[1568] A. Ciopraga, *op. cit.*, p. 310; E. Stancu, *Criminalistica*, Ed. Actami, București, 1999, ed. a III-a, vol. II, p. 108; I. Mircea, *op. cit.*, p. 267; T. Butoi, *Psihologie Judiciară – tratat universitar*, Ed. Fundației „România de mâine", București, 2001, vol. I, p. 101 - 135.

Organul judiciar îşi va aduce contribuţia la demersul informativ al persoanei vătămate prin învederarea către aceasta a *necesităţii ataşării la actul de sesizare a unor documente* (de exemplu: certificat medico-legal în cazul în care a suferit o vătămare fizică; acte din care să rezulte calitatea pe care o deţinea în momentul săvârşirii faptei), a solicitării indicării unor martori despre care are cunoştinţă, a oricăror indicii. În acest sens, organul judiciar, va îndruma sau conduce persoana vătămată în vederea examinării medico-legale, a unui examen medical de specialitate, iar funcţie de cazul concret va declanşa activităţile care nu suferă amânare: cercetarea locului comiterii faptei, identificarea eventualilor martori oculari, dispunerea de constatări tehnico-ştiinţifice, ridicarea de obiecte sau înscrisuri, etc.

Aspectele consemnate mai sus referitoare la regulile tactice şi conduita tactică a organului de urmărire penală în cazul plângerii ori denunţului – scris sau oral – formulate de persoana care a suferit o vătămare prin interceptarea comunicaţiilor sau urmare a supravegherii executate de organele de stat din domeniul siguranţei naţionale sunt valabile şi în situaţia formulării actului de sesizare de către victima unei agresiuni care se circumscrie unei ameninţări la adresa siguranţei naţionale.

[255] Ascultarea persoanei vătămate cu ocazia administrării probatoriului în cazul investigat

Ascultarea persoanei vătămate reprezintă o activitate procesuală şi de tactică criminalistică,[1569] ce presupune din partea anchetatorului cunoaşterea unor **elemente de psihologie** (*referitoare la procesul de formare a declaraţiilor persoanei vătămate*),[1570] pregătirea ascultării şi efectuarea propriu-zisă a activităţii, care parcurge cele *trei faze cunoscute* (faza discuţiilor prealabile, faza relatării libere şi faza întrebărilor şi răspunsurilor).[1571]

Pregătirea în vederea ascultării constă în: 1) studierea materialelor cauzei[1572] administrate până la momentul ascultării; 2) culegerea de informaţii despre persoana care urmează a fi ascultată (calitatea, profesia, ocupaţia, locul de muncă în prezent, pregătirea şcolară, comportamentul în familie şi societate precum şi la locul de muncă, comportarea părţii vătămate înainte şi după săvârşirea infracţiunii, modul de viaţă, anturajul, profilul moral, natura relaţiilor cu autorul faptei) şi 3) întocmirea planului de ascultare.

Studierea materialului probator administrat până la momentul ascultării, îi oferă organului judiciar posibilitatea de a cunoaşte timpul (data, ora) locul (unde), modalitatea concretă de comitere a faptei (cum) şi, eventual, autorul şi ceilalţi participanţi ai săvârşirii faptei (cine şi cu ajutorul cui). În acest fel, anchetatorul poate să-şi formeze o imagine de ansamblu în legătură cu împrejurările concrete ale infracţiunii şi, mai ales, dacă persoana care urmează a fi ascultată are sau nu calitatea de parte vătămată în procesul penal declanşat, precum şi împrejurarea dacă îndeplineşte sau nu cerinţele legale pentru a deţine calitatea respectivă. De pildă, din studierea materialelor cauzei se poate stabili dacă interceptarea comunicaţiilor la care a fost supusă partea vătămată a fost legală sau nu, în primul caz persoana ce urmează a fi ascultată neputând deţine calitatea de parte vătămată, întrucât faptele comise nu îmbracă elementele constitutive ale unei infracţiuni şi, pe cale de consecinţă nu se poate declanşa un proces penal. Sau, deşi persoana care urmează a fi audiată, care se bucură

[1569] C. Aioniţoaie, V. Berchesan, *„Ascultarea părţii vătămate, părţii civile şi părţii responsabile civilmente"*, în *Tratat de tactică criminalistică*, Ed. Carpaţi, Craiova, 1992, p. 151.

[1570] Elementele de acest gen sunt pe larg expuse de A.Ciopraga, op.cit., p. 300 - 321; E.Stancu, *Tratat de criminalistică*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2002, p. 397 - 408; I. Mircea, *„Despre tactica audierii victimei"*, în *Studia Universitatis Babeş - Bolyai, Series Jurisprudentia,* Cluj, 1974, p. 165; T.Bogdan, *Probleme de psihologie judiciară*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, p. 95 - 96.

[1571] I. Mircea, *Criminalistica,* Ed.Lumina Lex, Bucureşti, 1999, p. 269 - 272.

[1572] C. Aioniţoaie, V.Berchesan, op.cit., p. 152.

de protecţie internaţională, a suferit efectiv o vătămare, nu există dorinţa exprimată de guvernul străin, şi, ca atare, acţiunea penală nu poate fi pusă în mişcare.[1573] În acest context, anchetatorul va delimita categoria de problematici care urmează a fi lămurite prin ascultarea părţii vătămate şi care trebuiesc clarificate prin această activitate.[1574]

Investigaţia de cunoaştere a părţii vătămate se realizează prin culegerea de date şi informaţii despre aceasta, de la şcoala în care învaţă sau a studiat cu puţini ani în urmă[1575], de la locul de muncă, de la vecini, din anturajul acestuia, de la medicul de familie, clinici ori spitale, din mediile pe care le frecventează, precum şi de la diferite instituţii: S.E.I.P., Oficiul Registrului Comerţului, M.A.E., O.R.N.I.S.S. etc., prin obţinerea de note de relaţii, informaţii, fişe de evidenţă operativă, caracterizările şi fişele de notare anuală, fişe medicale ş.a.m.d. În ceea ce priveşte cetăţenii străini, investigaţia de cunoaştere este mai anevoioasă, dar nu imposibilă, în acest sens existând posibilitatea obţinerii de relaţii prin organismele internaţionale cu care autorităţile de stat româneşti sunt în relaţii de colaborare şi întrajutorare (de pildă, Interpolul).

Cunoaşterea părţii vătămate mai este asigurată şi prin documentarea organelor judiciare din sursele deschise de informare (de exemplu, mijloacele de comunicare în masă, arhive), ocazie cu care se pot afla manifestările acesteia chiar în legătură cu cauza investigată.

Aşa, de pildă, a fost situaţia în cazul privind pe M.C., cercetat iniţial pentru săvârşirea infracţiunii de comunicare de informaţii false,[1576] *şi care, ulterior, a formulat plângere penală împotriva unor lucrători din I.G.P., contra UM 0962 şi împotriva unor magistraţi, în legătură cu împrejurarea că, în mod ilegal, i-au fost înregistrate comunicaţiile,*[1577] *poziţionându-se în calitate de parte vătămată.*

Date şi informaţii în legătură cu personalitatea părţii vătămate rezultă şi din **mijloacele de probă** (*concluziile rapoartelor de constatare tehnico-ştiinţifică sau expertize; procesele verbale de cercetare la faţa locului şi percheziţie, mai ales din vizionarea videocasetelor care au înregistrat aceste activităţi; declaraţiile martorilor*) şi **alte documente** aflate la dosarul cauzei (*înscrisuri emanând de la persoanele în cauză, reclamaţii ori sesizări anterioare*), ori mijloacele materiale de probă ataşate dosarului.

Când între probele care atestă obiectiv modalitatea concretă de comitere a faptei şi o relatare evident amplificată, realizată de partea vătămată, în legătură cu acest aspect, există o vădită disproporţie (de pildă asupra victimei s-a acţionat cu un cuţit de dimensiuni reduse, dar aceasta amplifică şi exagerează dimensiunile sau zgomotele din aparatul telefonic, cu prilejul convorbirilor se datorează unor defecţiuni în reţea şi, nicidecum, unei operaţiuni de interceptare, aşa cum prezintă situaţia partea vătămată), organul judiciar va adopta, cu prilejul ascultării, poziţia de circumspecţie firească, care însă nu-l îndrituie la aprecieri peiorative faţă de cel ascultat.

În sfârşit, procesul de cunoaştere al personalităţii părţii vătămate se continuă permanent cu prilejul ascultării efective a acesteia şi în timpul efectuării celorlalte activităţi la care participă (cercetarea la faţa locului, surprinderea în flagrant, confruntări – când

---

[1573] De pildă, în situaţia unui accident rutier, a cărui victimă este un înalt funcţionar al unei ambasade străine, la Bucureşti.

[1574] I. Mircea, op.cit., p. 268.

[1575] I. Mircea, op.cit., p. 268.

[1576] Cunoscută sub numele de „**Raportul Armaghedon – 2**", în care, la începutul lunii ianuarie 2002, pe redacţiile mai multor cotidiane centrale, pe adresa e-mail au fost comunitate ştiri în care, printre altele, se făcea referire expresă la primul ministru al României, cu privire la aspecte din activitatea publică şi viaţa privată.

[1577] Cauză instrumentată de Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, Secţia de Combaterea Crimei Organizate şi Antidrog, în anul 2002. De altfel, în cursul anului 2002 au existat mai multe situaţii, în care anumite personalităţi (fostul preşedinte al statului, E.C., primarii I.G., G.F.) au formulat reclamaţii, în legătură cu faptul că sunt ascultaţi ilegal (a se vedea în acest sens articolele din ziarele „Adevărul" şi „Ziua" din 25.04.2002).

observaţiile realizate *ex propriis sensibus* de anchetator şi concluziile colectivului de anchetă realizate din vizionarea videocasetelor ori filmului înregistrat cu prilejul acţiunilor, care reflectă atitudinile psihocomportamentale în timpul derulării acestora, au o semnificaţie deosebită).

În vederea ascultării părţii vătămate, organul judiciar va întocmi un *plan de ascultare*, care reprezintă corolarul întregii activităţi de pregătire[1578], a cărui conţinut este orientativ, diferă funcţie de natura infracţiunii investigate şi de modalitatea concretă de comitere, are un caracter dinamic, fiind tot timpul supus îmbunătăţirii sau renunţării la anumite problematici, împrejurare determinată de atitudinea adoptată de partea vătămată în timpul ascultării propriu-zise. Astfel este posibil ca din relatarea liberă să rezulte clarificarea tuturor problemelor de lămurit, ceea ce nu mai face necesară intervenţia anchetatorului, considerent pentru care acesta se va adapta contextului.

Tot în faza de pregătire a ascultării părţii vătămate, organul judiciar va aprecia asupra *momentului ales pentru realizarea acestei activităţi* precum şi a *oportunităţii prezentării mijloacelor materiale de probă.*

În acest sens se are în vedere *stabilirea locului unde urmează să se facă ascultarea (în incinte concepute sau adaptate acestui scop, la domiciliul ori la locul de muncă al părţii vătămate, ţinând seama de calitatea oficială pe care o poate deţine şi, mai ales, de regulile de curtoazie şi de menajamente ce fiinţează în astfel de împrejurări, la spitalul ori clinica unde se află internată sau sub supraveghere medicală etc.)*, modalitatea concretă de citare ori aducerea persoanelor la locul şi data fixate pentru ascultare, asigurarea prezenţei interpretului (există posibilitatea ca partea vătămată să fie cetăţean al unui stat străin) şi asigurarea condiţiilor materiale necesare ascultării.

De pildă, în cazul ascultării unei părţi vătămate într-un caz de atentat bioterorist comis prin agenţi biochimici, situaţie în care victima se află ţinută în carantină, într-o unitate spitalicească izolată, activitatea va putea avea loc atunci când au fost înlăturate riscurile contaminării şi există asentimentul medicilor de specialitate, în condiţiile stabilite de aceştia.

După cum, ascultarea în calitate de parte vătămată a unui membru al Guvernului ori a unui diplomat (ambasador, consul, consul onorific) poate să se producă la locul stabilit de conivenţă cu aceştia.

În aceeaşi măsură, ascultarea părţii vătămate în situaţia interceptărilor ilegale efectuate la domiciliu acesteia poate avea loc chiar la domiciliu, ocazie cu care (independent de faptul că a avut loc sau nu o cercetare la faţa locului), persoana în cauză îşi va însoţi declaraţia de prezentare încă o dată de indicarea locului unde a depistat dispozitivul de interceptare şi cum a realizat acest lucru, astfel că prin vizualizarea realizată, organul judiciar îşi poate forma o imagine mai clară a stării de fapt.

Momentul prezentării mijlocului material de probă trebuie ales în aşa fel încât să aducă partea vătămată în postura de a-şi suplimenta declaraţiile ori, dimpotrivă, să realizeze realitatea şi obiectivitatea adevăratei stări de fapt. Au existat situaţii când persoana care aprecia că a fost supusă unei supravegheri ilegale prin ascultarea ambientală de la domiciliu, fiindu-i prezentată starea de fapt reală, a realizat lipsa de temeiuri a suspiciunii sale.[1579]

[1578] C. Aioniţoaie, V.Bercheşan, op.cit, p. 154

[1579] Un personaj marcant al vieţii politice din România anilor 1966, V.T., a suspicionat că la domiciliul său se află instalat un dispozitiv de ascultare, întrucât sub covor, în parchet, a observat un locaş acoperit cu un căpăcel rabatabil din alamă în care se aflau două fire electrice întrerupte, motiv pentru care a alertat organele abilitate. În prezenţa acestuia, s-a făcut verificările de rigoare şi a rezultat că firele respective făceau legătura cu o instalaţie de sonerie din oficiul şi bucătăria imobilului, ce fusese folosită de vechii proprietari, care apăsând discret, cu piciorul pe porţiunea de covor chemau personalul de deservire pentru tratarea oaspeţilor. Instalaţia fusese dezafectată, iar lăcaşul respectiv nu fusese observat cu prilejul mutării în imobil a noului locatar V.T. (caz relatat de Ov.Diaconescu, *Interceptarea între informare şi dezinformare*, Ed. Globus, Bucureşti, 1999, p. 146-147).

Conchidem că pregătirea în vederea audierii reprezintă o etapă importantă, care asigură premisele ce permit abordarea tactică adecvată cu prilejul activităţii propriu-zise de ascultarea părţii vătămate, în aşa fel încât probele astfel obţinute să devină utile, pertinente şi concludente investigaţiei întreprinse şi să profite procesului penal declanşat.

Audierea propriu-zisă a părţii vătămate constă în discuţiile prealabile pe care organul judiciar la poată cu partea vătămată, relatarea liberă sau spontană[1580] a acesteia şi relatarea dirijată[1581] respectiv răspunsurile date de partea vătămată la întrebările ce-i sunt puse, fiecare dintre aceste momente corespunzând unor faze ale activităţii ce prezintă, fiecare dintre ele, particularităţi tactice distinctive.

a.) *Discuţiile prealabile cu partea vătămată* constituie pentru organul judiciar prilejul conturării, prin prisma propriilor simţuri şi evaluării din perspectiva cunoştinţelor de psihologie deţinute, dar şi a experienţei şi maturităţii profesionale, a elementelor de natură psihocomportamentală din atitudinile şi manifestările acesteia.

În această fază se procedează la luarea datelor personale (date de identitate, ocupaţia şi locul de muncă, studii, domiciliu, starea familială), ce constituie pretextul stabilirii unei „unde de comunicare" cu cel ascultat, al creării unui climat psihic propice derulării fazelor următoare ale ascultării (detensionarea psihică a unei persoane care este revoltată, oripilată de ceea ce i s-a întâmplat), instaurării încrederii în anchetator şi capacitatea instituţiei pe care o reprezintă de a stabili adevărul în cauză, eliminarea oricărui factor stresant, ce sunt realizabile prin abordarea senină, lipsită de orice fel de animozitate, destinsă, a discuţiilor.

În acelaşi timp, scrutând psihologic persoana ascultată, organul judiciar are posibilitatea de a stabili eventualele deficienţe senzoriale (acuitatea vizuală şi auditivă redusă), locomotorii sau de memorie ale acesteia, precum şi posibilele stări conflictuale în raporturile cu diferite alte persoane, atitudinile de parti-pris, admiraţie sau dispreţ etc., faţă de persoane, organe, instituţii. Întrebările discrete, preluarea "din mers" a unor afirmaţii ale persoanei vătămate şi extinderea lor, pe teme neutre, dar actuale, reprezintă atitudini tactice pe care anchetatorul le poate adopta, ocazie ce îi permite dezvăluirea pasiunilor, preocupărilor, atitudinii persoanei în cauză. Desigur, discuţiile se vor antama funcţie de vârstă, nivel de cultură, pregătire, preocupări şi pasiuni. Comportarea anchetatorului va fi calmă, încurajatoare şi sobră,[1582] fiind total contraindicate atitudinile de răceală, sfidare, aroganţă, folosirea expresiilor peiorative, vexatorii, futile. Exprimarea de către organul judiciar a unor evenimente publice pozitive parcurse în viaţa sa de partea vătămată relevă acesteia că anchetatorul are informaţii despre traiectoria socială pe care a urmat-o, şi că nu este o persoană total necunoscută anchetatorului.

Organul judiciar va învedera celui ascultat prevederile legale care îi permit constituirea de parte civilă în cauză, relevându-i condiţiile procedurale care trebuie îndeplinite, sau că poate renunţa la calitatea de parte vătămată, devenind martor în cauză.

În situaţia cetăţenilor străini, când participarea interpretului se impune, discuţiile prealabile sunt mai puţin ample, dar pot atinge sfera subiectelor neangajante sus-arătate.

În sfârşit, nu sunt de neglijat şi scurte, dar neutre, comentarii în legătură cu maniera în care a fost reflectată stare de fapt, acolo unde este cazul, în mijloacele de comunicare în masă, pretext pentru anchetator de a releva necesitatea unor declaraţii reale, obiective, lipsite de orice încărcătură emoţională – de nici un fel.

b.) *relatarea liberă sau spontană* reprezintă faza în care rolul precumpănitor îl deţine partea vătămată, care va fi lăsată să-şi realizeze naraţiunea în mod liber, fără întreruperi, aprecieri – pozitive sau negative – orice fel de reacţii – aprobatoare sau dezaprobatoare – din

---

[1580] C. Aioniţoaie, V. Bercheşan, op.cit., p. 160; în acelaşi sens E.Stancu, op.cit., p. 410.
[1581] C. Aioniţoaie, V. Bercheşan, op.cit., p. 161.
[1582] T. Medeanu, *Accidentele de muncă*, Ed.Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 152

partea anchetatorului, care se va rezuma la luarea unor note sumare[1583], privind datele mai însemnate din expunere, eventualele neclarităţi, neconcordanţe sau contraziceri, abţinându-se însă de la orice comentarii. Atitudinea calmă, răbdătoare, de ajutorare, dar fără sugestionare, a persoanei vătămate în exprimarea clară, precisă şi exactă a unor episoade sau descrieri (locul faptei, instrumentul folosit împotriva sa etc.), este însoţită de observarea permanentă a conlocutorului, în acest fel anchetatorul desăvârşind cunoaşterea psihologică a acestuia. Vor fi remarcate şi reţinute mimica, pauzele sau graba în expunerea unor anumite episoade, secvenţe ori situaţii mai delicate,[1584] inflexiunile tonalităţii vorbirii, gesturile care însoţesc naraţiunea.

Din punct de vedere *tactic criminalistic*, în această fază organul judiciar, în afara posibilităţilor de evaluare a sincerităţii, bunei ori relei credinţe, exhibării sentimentelor de răzbunare, meschine etc., a veridicităţii faptelor expuse de partea vătămată, poate să ia la cunoştinţă de împrejurări încă necunoscute anchetei ori de săvârşirea unor alte fapte ilicite. Aşa de pildă, ascultarea în calitate de parte vătămată a unei persoane victimă cu ocazia comiterii unui act bioterorist, poate dezvălui că mai există şi alte victime, care nu au fost încă identificate, indicându-le datele de identificare, împrejurare despre care a luat cunoştinţă cu ocazia tratamentului de decontaminare la care a fost supusă, în timp.

Faza relatării libere sau spontane debutează prin adresarea unor *întrebări temă*[1585] de maximă generalitate (de genul: Ce aveţi de declarat în legătură cu evenimentele a căror victimă a-ţi fost?);[1586] care are loc în cursivitatea firească a discuţiilor consumate anterior, evitându-se o delimitare severă, care poate crea disfuncţionalităţi în tactica ascultării, prin crearea unor disconforturi psihice persoanei audiate. O relatarea clară, precisă, exactă a părţii vătămate, este de natură să clarifice pe deplin problematica avută în vedere, ori să răspundă tuturor problemelor de lămurit avute în vedere de organul judiciar, epuizând toate aspectele, astfel că ascultarea şi-a atins finalitatea necesară. În acest caz, organul judiciar va proceda la consemnarea şi fixarea rezultatelor activităţii.

c.) în cazul necesităţii lămuririi unor aspecte neclare, imprecise, confuze, precizarea unor detalii, ce se desprind din relatarea liberă a persoanei ascultate sau din celelalte mijloace de probă administrate în cauză, ascultarea continuă cu *faza formulării de întrebări* de către organul judiciar şi receptarea răspunsurilor părţii vătămate.

Întrebările formulate de anchetator poartă, în general, asupra momentelor anterioare, concomitente şi posterioare consumării infracţiunii[1587] şi funcţie de cele rezultate din relatarea liberă, pot fi întrebări de completare, precizare, ajutătoare şi de control.[1588]

Grupa de întrebări referitoare la momentele anterioare comiterii faptei ilicite vizează clarificarea unor aspecte cum ar fi: activităţile profesionale, politice, de orice altă natură desfăşurate de partea vătămată ce ar fi putut să atragă executarea manifestării infracţionale a cărei victimă a fost[1589], raporturile dintre agresor şi victimă (dacă se cunosc, dacă a fost exercitată urmărirea şi supravegherea victimei), care apreciază că sunt motivele faptei comise asupra sa sau în dauna sa.[1590]

[1583] I. Mircea, *op. cit.*, p. 270.
[1584] Idem.
[1585] C. Aioniţoaie, V. Bercheşan, *op. cit.*, p. 160.
[1586] E. Stancu, *op. cit.*, p. 410.
[1587] I. Mircea, *op. cit.*, p.271; T. Medeanu, *op. cit.*, p. 153.
[1588] E. Stancu, *op. cit.*, p. 411 - 412.
[1589] Precizăm că se află în plină ascensiune, cercetările ştiinţifice referitoare la studiul victimei – o nouă ramură a criminologiei, victimologia, al cărui obiect îl constituie studierea rolului victimei, a particularităţilor şi capacităţilor bio-psiho-sociale şi comportamentale ale acesteia în geneza infracţiunii concrete.(V.Ursa, *Criminologie*, Ed. Argonaut, Cluj Napoca, 2000, p. 267). Pentru detalii în acest sens, a se vedea, Ezzat Abdel Fattah, „La victimologie: Qu'est-elle, et quel est son avenir?", în *Revue internationale de criminologie et de police technique*, 1967, nr. 2, p. 121 şi urm.; Szabo Denis, *La victimologie, tendances et applications*, Troisième Symposium International de Victimologie, Münster-Westphalie, 1979.
[1590] În unele situaţii, persoanele invocă împrejurarea că se află în opoziţie politică.

Întrebările referitoare la momentele concomitente săvârşirii faptei au, în general, în vedere aspectele referitoare la locul exact al comiterii faptei, poziţia ocupată de victimă şi agresor, instrumentele folosite de agresor, descrierea semnalmentelor acestuia când este posibil, modul de descoperire al faptei ilicite, cum a constatat efectele acţiunii ilicite, ce alte persoane se aflau prezente, orice alte detalii referitoare la problemele de mai sus (ce autovehicule, utilaje, instrumente, dispozitive a observat, elemente conexe faptului principal, care se înscriu în firescul lucrurilor sau neobişnuitului) etc.

Întrebările din grupa celor referitoare la momentele posterioare comiterii faptei vor avea ca obiect aspectele privind tentativele de abordare a părţii vătămate de către terţe persoane interesate, cu scopul de a-şi nuanţa depoziţia, de a diminua rolul făptuitorului ori consecinţele faptei acestuia, până la chiar a-şi retracta afirmaţiile ori reprima demersurile anterioare; problemele vizând eventualele oferte (materiale, morale etc.) ce au fost făcute părţii vătămate sau chiar manifestări de ameninţare, şantajiste, de intimidare ş.a.m.d.[1591] Răspunsurile obţinute la întrebările din această grupă oferă o întreită perspectivă organului judiciar; în primul rând, sinceritatea deplină şi stăruinţa părţii vătămate în devoalarea unei stări de fapt veridice, în al doilea rând, acţiunile făptuitorului – direct ori prin intermediari – de a-şi acoperi manifestările ilicite şi, în sfârşit, eventuala necesitate, atunci când nu au existat sau nu au fost luate imediat posterior comiterii faptei, de a dispune luarea măsurilor necesare de pază şi protecţie a persoanei vătămate[1592] şi de acordarea măsurilor de tratament corespunzător.

Întrebările adresate de anchetator trebuie să fie clare, precise, concise[1593], astfel formulate încât să nu deruteze sau să sugereze răspunsul[1594] ori să conţină elemente de intimidare,[1595] iar ascultarea răspunsurilor va fi realizată cu atenţie, seriozitate, fără să trădeze din partea anchetatorului stare de iritare, enervare, nemulţumire, ostentaţii ori comiterea unor gesturi de aprobare, dezaprobare sau reacţii bruşte în faţa inadvertenţelor, incoerenţelor interlocutorului. Chiar şi în aceste momente organul judiciar va observa reacţiile părţii vătămate exhibate prin canalele nonverbale.

Suita de întrebări formulate de organul judiciar şi receptarea răspunsurilor primite, finalizează activitatea de ascultarea persoanei vătămate, căreia i se va mai adresa întrebarea dacă mai are ceva de adăugat şi dacă solicită administrarea unor probe în cauză.

[256] Fixarea rezultatelor ascultării părţii vătămate

Fixarea activităţii de ascultarea părţii vătămate se face prin mijloace cunoscute: în principal, prin *consemnarea declaraţiilor* – olografe, consemnarea de către organul judiciar, dictare ori stenodactilografiere, şi, ceea ce apreciem noi trebuie să reprezinte o regulă în investigarea infracţiunilor contra securităţii naţionale, prin înregistrare – diferite echipamente tehnice– filmare ori videofilmare.

[1591] Din această perspectivă, a posibilităţii manifestărilor enumerate, din punct de vedere tactic criminalistic, alegerea momentului ascultării părţii vătămate este recomandabil a fi cât mai apropiat de momentul comiterii faptei sau al descoperirii acesteia, astfel evitându-se necesitatea unei ascultări repetate sau a efectuării unor acte suplimentare de urmărire penală, cum ar fi confruntarea, ce abate investigaţia de la ţinta principală, fiind necesară extinderea cercetărilor şi sub alte aspecte.

[1592] Reamintim că pentru unele dintre persoanele ce îndeplinesc funcţii de demnitate publică, precum şi pentru reprezentanţii unui stat străin în România, la cerere sau din oficiu, instituţii abilitate ale statului asigură protecţie şi pază, atât a lor cât şi a domiciliilor ori reşedinţelor acestora, precum şi al unor trasee parcurse (S.P.P., S.R.I., M.A.I.).

[1593] I.Mircea, *op. cit.*, p. 271.

[1594] T.Medeanu, *op. cit.*, p. 153.

[1595] E.Stancu, *op. cit.*, p. 412.

În condiţii speciale (spital, *„in extremis"*[1596]), ascultarea părţii vătămate se efectuează cu asentimentul şi în condiţiile recomandate de medicul curant, care va releva anchetatorului elemente privind starea de sănătate, condiţiile psihocomportamentale etc., întrebările adresate fiind concise, puţine la număr pentru a nu afecta starea pacientului.

Consemnarea de către organul judiciar a declaraţiilor părţii vătămate se face păstrând terminologia acesteia, vor fi menţionate întrebările formulate şi consecutiv răspunsurile oferite, cu certificarea cuvenită, acolo unde este cazul, din partea interpretului. Se vor menţiona data, locul şi orele în intervalul cărora a avut loc ascultarea. Dacă partea vătămată predă obiecte sau înscrisuri, împrejurarea se consemnează, fie în cuprinsul declaraţiei, fie separat printr-o dovadă de predare-primire, menţionându-se caracteristicile individualizatoare ale acestora.

Verificarea, evaluarea şi valorificarea declaraţiilor părţii vătămate este un proces complex realizat de anchetator ce rezidă în raportarea datelor şi informaţiilor pe care le conţin aceste declaraţii, la întregul ansamblu probator administrat în cauză, cu care se coroborează şi trebuie să se armonizeze, complinindu-se reciproc sau conducând, pe un fir logic, dat de raţionamente inductive şi deductive, de la decelarea unui fapt la altul, din treaptă în treaptă şi din aproape în aproape, la reconstituirea stării de fapt reale.

Funcţie de momentul ascultării părţii vătămate, la debutul sau pe parcursul investigaţiei, după ce au fost administrate şi alte mijloace de probă, organul judiciar verifică toate afirmaţiile părţii vătămate, atât prin mijloacele, metodele şi procedeele investigative, cât şi prin procedeele probatorii instituite de Codul de procedură penală şi alte legi cu prevederi procedural penale. Prin procesul de evaluare a probei orale, anchetatorul este în măsură să aprecieze veridicitatea depoziţiilor părţii vătămate, distorsiunile survenite în percepţiile sale, atitudinea de bună sau rea credinţă, tendinţele de exagerare, amplificare ori denaturare de orice natură a faptelor relatate, în general atitudinile psiho-comportamentale în raport de manifestarea ilicită investigată. Urmare a analizării obiective realizate, declaraţiile părţii vătămate se vor înscrie în ansamblul probator şi conduc la crearea convingerii intime a anchetatorului dovedindu-şi concludenţa, pertinenţa şi utilitatea în cadrul investigaţiei concrete.

Secţiunea a 2-a
Audierea unor categorii de denunţători cu privire la infracţiuni contra securităţii naţionale şi terorism

[257] Una din particularităţile investigării penale a infracţiunilor contra securităţii naţionale constă în aceea că organele de urmărire penală sunt încunoştiinţate de astfel de manifestări ilicite prin denunţ – oral sau scris, de către o persoană cunoscută ori anonimă,[1597] dar şi în alte condiţii, specifice infracţiunilor contra siguranţei naţionale (autodenunţul[1598] sau defectarea agentului unei puteri străine).

În situaţia ***denunţătorului anonim sau a pseudodenunţătorului*** (*cel care îşi atribuie o identitate falsă*), sarcina prioritară a anchetatorilor constă în **identificarea acestuia**, după care una din *problemele principale de clarificat* o reprezintă motivaţia psihologică a unei

---

[1596] A.Ciopraga, *op.cit.*, p.321; se referă la declaraţiile muribunzilor (a se vedea Enrico Altavilla, *Psihologia gindiziaria*, vol. I, Unione tipografico, Editrice Torinese, 1955, p. 556 - 557).

[1597] În cazul infracţiunilor contra siguranţei naţionale, fiinţează **în mod obligatoriu**, în sarcina oricărei persoane fizice sau juridice, **obligaţia de denunţare**, sub sancţiunea tragerii la răspundere penală sub aspectul infracţiunii de nedenunţare.

[1598] Atunci când denunţul este făcut chiar de către persoana care a pregătit sau a săvârşit infracţiunea contra siguranţei statului sau privind siguranţa naţională a României.

astfel de persoane, ştiind că în cazul dat, fuziunea dintre aspectul intelectiv şi volitiv, al atitudinii subiective exteriorizate prin acte materiale, trebuie demonstrată, întrucât nu este exclusă şi intervenţia unor factori externi – constrângere fizică ori morală – (de exemplu, denunţatorul este obligat la manifestarea sa de către o terţă persoană).

Raţiunile care determină persoana în cauză să rămână în anonimat sunt multiple, existând însă un numitor comun al acestor atitudini absconse respectiv intenţia certă de a acţiona într-o manieră în care să aducă la cunoştinţa organelor de urmărire penală şi, în marea majoritate a situaţiilor, la cunoştinţa organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi, nu numai (ca de pildă, organele de poliţie, instituţii guvernamentale, mijloace de comunicare în masă) despre acţiunea ilicită care este în pregătire, în derulare sau s-a consumat.

Unul dintre criteriile de apreciere în legătură cu resorturile intime care-l animă pe denunţător la adoptarea atitudinii sale înscrise în anonimat îl poate reprezenta şi maniera aleasă de către acesta pentru dezvăluirile sale.

Spre exemplu, denunţul telefonic adresat organizaţiilor antiteroriste cu indicarea exactă a locului în care a fost escamotată o bombă (pachet, geantă, sacoşă, maşină-capcană, jucărie etc.) precum şi indicarea orei în care se va produce deflagraţia, împrejurări care conferă posibilitatea de intervenţie promtă şi eficientă a acelor organe relevă intenţia denunţatorului anonim de a crea şansele necesare obstaculării acţiunii ilicite, a înlăturării stării de pericol existente, a eliminării oricăror consecinţe.

Dacă însă, denunţul anonim este însoţit de o condiţionare oarecare – eliberarea unor persoane reţinute, îndeplinirea unor doleanţe –, de explicaţii de natură revanşardă în legătură cu o anumită situaţie de fapt consumată (de exemplu: atitudini politice, reacţii la acţiuni represive anterioare faţă de o persoană sau un grup de persoane), astfel de situaţii denotă că încunoştiinţarea în cauză are un *scop şantajist* sau se înscrie într-o atitudine răzbunătoare şi nicidecum de bună-credinţă, reprezintă termenii unei condiţii ultimative într-un raport de negociere, care nu mai reflectă intenţii pozitive sau înlăturare a unei stări periculoase ci adevărate activităţi infracţionale în cadrul cărora aşa zisul denunţ anonim constituie unul din actele de executare a manifestării ilicite respective.

Sub aspect motivaţional persoana care recurge la denunţare poate să fie determinată de înalt spirit civic prin care îşi demonstrează fidelitatea faţă de ţară, dar în plan comportamental să fie o fiinţă timidă, să aibă o anumită optică privind organele de stat sau judiciare, să fie animat de dorinţa discreţiei absolute în ce priveşte persoana sa, ori să evite complicaţiile privind securitatea persoanei sale, eventualele reacţii agresive îndreptate asupra sa sau a membrilor de familie etc., dar în acelaşi timp să nu lase ca manifestările ilicite să se consume şi nici ca atentatorii să-şi atingă scopul sau să rămână nepedepsiţi.

O altă paletă atitudinală poate să-şi aibe izvorul în dorinţa de răzbunare împotriva acelor făptuitori cu care a colaborat, însă nu a fost satisfăcut moral, pecuniar, sau evidenţiat pentru participarea sa, rolul său a fost marginalizat, nefiind excluse şi manifestările de remuşcare pentru efectul şi consecinţele pe care le poate produce acţiunile ilicite, dorinţa de a se desprinde din colaborarea infracţională în care a fost anturat, schimbarea pur şi simplu a opticii care l-a călăuzit iniţial, neconcordanţa între opţiunile sale şi ale celorlalţi participanţi la comiterea faptei, etc. (în cazul autodenunţului).

Cunoaşterea profundă a resorturilor care au determinat denunţarea ori autodenunţarea, cu evidente implicaţii motivaţional psihologice, psihiatrice, sociologice etc. trebuie să constituie o preocupare majoră pentru organele judiciare întrucât reprezintă elemente indispensabile în ceea ce priveşte ascultarea persoanelor respective.

Sub aspect motivaţional, atitudinea *autodenunţătorului* trebuie evaluată pornind de la concreteţea împrejurării că este expresia unor diferite posibile interese: înainte de toate reprezintă manifestarea propriei voinţe, la care a ajuns din dorinţa de a-şi curma activitatea

ilicită desfăşurat până în momentul autodenunţării[1599]; apoi, pentru că intenţionează să beneficieze de clauza de nepedepsire instituită de prevederile codului penal, cu privire la infracţiunile contra siguranţei naţionale;[1600] deoarece doreşte "ruperea" de complotul constituit ori structura informativă ilegală constituită în scopul comiterii unei ameninţări la adresa siguranţei naţionale din diferite considerente;[1601] în sfârşit, poate că a dat curs unui sfat în acest sens[1602] ori a fost constrâns moral ori psihic[1603] la adoptarea unei astfel de atitudini.

În ce priveşte "***defectorul***", paleta motivaţională este mai complexă, atitudinea acestuia putând fi rod al propriei voinţe ce izvorâte din convingeri de natură politică,[1604] materială[1605], sentimentală[1606], dar se poate înscrie şi într-o acţiune de intoxicare utilizată de un serviciu de informaţii advers, care îmbracă o acoperire ca autodenunţare, în aceste condiţii nereflectând o manifestare de voinţă proprie ci executarea unei sarcini în cadrul unui serviciu comandat.[1607]

Ascultarea denunţatorilor sau autodenunţatorilor parcurge *două etape distincte* şi anume: **ascultarea primară**, caracterizată prin obţinerea de îndată a informaţiilor ce conduc la descoperirea faptei şi înlăturarea, obstacularea ori zăgăzuirea unor potenţiale stări de pericol sau pericol iminent şi **ascultarea repetată (ulterioară)** care constă într-o audiere amplă, metodică (sistematică).

Ascultarea primară a persoanelor în discuţie are în vedere, cu caracter preeminent, obţinerea informaţiilor şi datelor pe care acestea le oferă prin denunţul sau autodenunţul formulat, întrucât unele dintre ele necesită luarea unor măsuri operative neîntârziate, constând în intervenţia rapidă pentru înlăturarea potenţialului pericol sau al diminuării acestuia, fără însă a se eluda regulile tactice aplicabile primului contact cu persoana ascultată.

Regulile tactice aplicabile unui astfel de moment, constau în ascultarea relatării libere a denunţătorului sau autodenunţătorului, ce sunt specifice acestei faze, atât în cazul ascultării părţii vătămate cât şi martorului. Permanent anchetatorul va observa reacţiile psihologice care însoţesc expunerea făcută, pentru descifrarea motivelor ce au determinat atitudinea şi ca debut

---

[1599] Autodenunţatorul este cuprins de remuşcări, eventual căinţă pentru actele ilicite comise, realizează pericolul social sporit al acţiunilor pe care şi le-a prefigurat, le regretă, are mustrări de conştiinţă şi simte nevoia unei uşurări interioare, de a se elibera de încărcătura gândurilor sale vizând faptele grave concepute şi, eventual, parţial materializate; doreşte să se confeseze, să-şi destăinuie şi, în acelaşi timp, explice comportamentul ilicit.

[1600] În astfel de situaţii, autodenunţatorul a realizat că este încolţit, că se apropie momentul demascării acţiunilor sale, că ar fi inutil să se poziţioneze într-o atitudine de negare a faptelor comise şi din raţiune logice, care însoţesc sentimentul de conservare recurge la ceea ce chiar legea îi oferă, respectiv impunitatea. Conceperea acţiunii sale poate fi adesea asociată cu acte exterioare de conduită, prin care împiedică consumarea unei manifestări ilicite aflate în derulare, ceea ce reprezintă materializarea aspectului volitiv.

[1601] **Desolidarizarea de grupul infracţional constituit** (asociere criminală, structură informativă care aduc atingere securităţii naţionale, grup structurat, grupare teroristă, organizaţie teroristă) are motivaţii multiple: **nemulţumiri** în ce priveşte rolul care i s-a atribuit, aprecierea necorespunzătoare – din punctul său de vedere – a capacităţilor intelective, moral-volitive şi execuţionale pe care le posedă, ce i le face liderul grupului, şeful nemijlocit în ierarhiile stabilite, colegii de grup; neremunerarea corespunzătoare etc.; **neîmpărtăşirea** tuturor acţiunilor şi metodelor, mijloacelor şi procedeelor de executare până la acţiunea scop; **contradicţii** în interiorul grupului, pe diferite motive; dorinţa de răzbunare, faţă de toţi membrii grupului sau numai faţă de unii dintre ei, datorită unor acte ce i-au lezat onoarea, demnitatea, orgoliul, vanitatea etc. (de exemplu atitudini sau acte violente faţă de soţie, copii, logodnică, prietenă, amantă).

[1602] Sfat ce îi poate fi oferit de o persoană foarte apropiată sau una căreia i-a confiat manifestările sale ilicite.

[1603] Acţiunea de **constrângere morală** sau psihică poate consta în *şantaj, ameninţare, în dezvăluirea unor episoade din viaţa privată sau publică prin publicarea unor înscrisuri, fotografii, ameninţarea sau chiar punerea în executare a răpirii apropiaţilor* etc.

[1604] Cum a fost cazul lui A.Ames (pentru detalii, P. Maas, *Aldrich Ames, Ucigaşul de Spioni*, Ed. Antet, Oradea, 1998, p. 255); Kim Philby, Oleg Penkovski, Vitali Iurkenco (pentru detalii, Jeffrey T.Richelson, *Un secol de spionaj*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1995, p. 304 - 327) şi alţii.

[1605] De exemplu, R.Hanssen, caz citat supra.

[1606] Convertiţi de pildă de femei-contraspion, urmare a închegării unor sentimente puternice.

[1607] Operaţiunea poartă denumirea în limbajul uzitat de serviciile secrete drept *„intoxicare"*.

al cunoaşterii psihologice a persoanei, în perspectiva audierilor ulterioare. Întrebările care se pun denunţătorului anonim care a fost identificat sunt de natură să lămurească din ce sursă cunoaşte aspectele denunţate; a făcut sau nu parte dintre participanţii la faptele devoalate; dacă are cunoştinţă despre participanţii la săvârşirea faptei respective şi, în caz afirmativ, cine sunt aceştia; care a fost sau este locul şi rolul fiecăruia în parte; care a fost scopul şi mobilul acţiunii ilicite; când şi unde s-au declanşat primele activităţi ilicite; ce cunoaşte în legătură cu procurarea ori producerea mijloacelor utilizate de făptuitori sau despre măsurile luate de aceştia pentru realizarea actului ilicit; care a fost motivaţia pentru care a ales calea denunţului anonim.

Anchetatorul va formula aceste *întrebări de completare, precizare sau ajutătoare*, în mod precis, concis şi clar.

Denunţătorul de bună credinţă adoptă întotdeauna o poziţie sinceră, deschisă, ca expresie a dorinţei de a sprijini în mod efectiv autorităţile de stat, ceea ce permite o evaluare corespunzătoare a depoziţiilor sale şi valorificarea lor, de îndată, prin declanşarea unor acţiuni operative pe măsură.

Denunţătorul de rea credinţă, a unei infracţiuni contra securităţii naţionale şi de terorism(ameninţări cu bombe, materiale explozive, agenţi biologici sau chimici, alte acte teroriste – răpiri, sechestrări de persoane etc.), iniţial anonim, dar identificat ulterior de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale şi stabilită reaua sa credinţă, va fi ascultat potrivit regulilor tactice de ascultare ale suspectului(inculpatului), întrucât el are poziţia de autor al unei fapte penale.

În ce priveşte autodenunţătorul, tactica ascultării primare diferă de la caz la caz, după cum acesta este un participant oarecare la săvârşirea unei infracţiuni contra siecurităţii naţionale (cetăţean român sau străin, ori apatrid) ori este un defector. Diferenţierea în ce priveşte tactica audierii acestora este determinată de împrejurarea că, în cazul defectorului, acesta are trăsături psiho-comportamentale specifice, fiind un profesionist al meseriei sale, ce cunoaşte tehnicile interogatoriului, ceea ce presupune utilizarea unor metode tactice adecvate.

Ascultarea primară a autodenunţătorului are similitudini cu aceeaşi activitate derulată faţă de denunţător, în vederea realizării scopului de înlăturare a unei potenţiale stări de pericol, urmând ca ascultarea repetată (una sau mai multe) să lămurească întreaga problematică de clarificat a investigaţiei întreprinse. Tactica similară va fi adoptată şi în cazul defectorului, dacă informaţiile furnizate vizează un pericol iminent contra siguranţei naţionale.

Ascultarea ulterioară, desfăşurată într-o singură etapă sau în etape succesive, a denunţătorului de bună credinţă, autodenunţătorului sau defectorului, după ce a fost înlăturat eventualul pericol – virtual, potenţial sau iminent – este supus unor reguli tactice specifice.

- În cazul *denunţătorului de bună credinţă*, ascultarea va fi pregătită prin culegerea de informaţii referitoare la persoana sa, prin studierea materialului informativ acumulat de organele de informaţii urmare a "activităţilor specifice" sau a dosarului cauzei penale privind infracţiunea contra siguranţei naţionale ori privind siguranţa naţională şi prin întocmirea planului de ascultare ce cuprinde problemele care urmează a fi clarificate prin audiere.

Fazele discuţiilor prealabile şi relatărilor libere fiind parcurse cu prilejul ascultării primare, de această dată ascultarea va debuta cu reînnodarea contactului psihologic realizat anterior (considerent pentru care apreciem că activitatea trebuie să se realizeze de acelaşi anchetator) şi, reluarea expunerii libere a împrejurărilor relatate anterior după adresarea de către anchetator a întrebării temă (ca de pildă, „vă rog să relataţi încă o dată ce aveţi de declarat despre ...").

În aceste momente, organul judiciar, cunoscând date şi informaţii despre denunţători şi cele referitoare la fapta ilicită, are posibilitatea să-şi prefigureze mental problemele pe care trebuie să le lămurească prin ascultarea persoanei, alături de cele cuprinse în planul de

ascultare, şi să-şi pregătească modul de formulare şi adresare a întrebărilor către cel audiat. Există posibilitatea ca relatarea să conţină datele esenţiale ale primei expuneri, după cum poate să releve nuanţări noi, amănunte, date semnificative omise iniţial sau, dimpotrivă să devină eliptică în ce priveşte momente, date, persoane, acţiuni etc.

În faza ascultării dirijate, anchetatorul va adresa *întrebări de precizare* care au menirea de a se stabili în mod exact momentul în care denunţătorul a luat la cunoştinţă – direct sau indirect[1608] – despre fapta denunţată, şi, în cel de-al doilea caz, modalitatea concretă, pentru ca în acest fel să poată evalua timpul necesar în care avea efectiv putinţa de a face actul de denunţare (dacă acest timp are o durată mare, nefirească, ce a oferit posibilitatea făptuitorilor să comită fapta, sau dacă despre săvârşirea infracţiunii au aflat mai multe persoane şi fiecare a mizat că un altul va face denunţul, care totuşi nu s-a făcut în timp util pentru curmarea activităţii infracţionale, subzistă elementele laturii obiective ale infracţiunii de nedenunţare; *de control* (care este conţinutul şi întinderea cunoştinţelor denunţătorului în legătură cu fapta denunţată: cunoaşte parţial sau integral acţiunea ilicită, deţine date despre toţi sau numai despre o parte din participanţi, le cunoaşte la toţi sau numai la unii identitatea, denunţarea tardivă se datorează intenţiei – a promis făptuitorilor că nu va denunţa fapta decât la un anumit moment – sau „atât" a aflat, atât a încunoştinţat organele judiciare); *ajutătoare* (a anunţat, anterior organelor judiciare, alte autorităţi sau alte persoane fizice şi, dacă da, pe cine anume, dacă suferă sau nu de vreo boală);[1609] *de verificare* (ce activităţi concrete a desfăşurat între momentul luării la cunoştinţă despre ameninţarea la adresa siguranţei naţionale şi momentul efectiv al încunoştinţării organelor judiciare).[1610]

Scopul atitudinii interogative a anchetatorului este de a lămuri pe deplin, atât ceea ce cunoaşte denunţătorul despre faptă şi făptuitori, cât şi care este gradul acestuia de sinceritate, pentru a fi în măsură să îi delimiteze poziţia în procesul penal – de persoană care a furnizat informaţii şi date cu caracter determinant şi a contribuit astfel la aflarea adevărului sau la prevenirea unor consecinţe şi prejudicii deosebite ori, dimpotrivă, se face vinovat de infracţiunea de nedenunţare. Circumspecţia organului judiciar precum şi reala atitudine a denunţătorului se lămuresc prin coroborarea tuturor probelor administrate la dosarul cauzei şi urmare a verificării afirmaţiilor denunţătorului cu ajutorul procedeelor investigative şi probatorii prevăzute de lege.

- *Autodenunţătorul unei infracţiuni contra securităţii naţionale sau de terorism* este unul

dintre participanţii la comiterea unei astfel de infracţiuni (autor, coautor, instigator, complice, tăinuitor sau favorizator), ce poate fi cetăţean român, cetăţean străin ori apatrid, care fie denunţă în timp util săvârşirea unei infracţiuni contra securităţii naţionale sau de terorism, astfel ca să fie împiedicată consumarea ei, sau o împiedică el însuşi şi apoi o denunţă, fie denunţă infracţiunea de complot, pe care o comis-o, dar mai înainte ca aceasta să fie descoperită.

[1608] Prin propriile organe de simţ (*ex propriis sensibus*), dintr-o sursă deviată, mediată (de exemplu: auditu aliens), din sursă determinată sau indeterminabilă (A. Ciopraga, *op.cit.*, p. 221 - 222).

[1609] D.T., cunoscând despre constituirea unei grupări cu scopul săvârşirii unei ameninţări la adresa siguranţei naţionale (complot), şi-a expus informaţiile în bufetul comunal, unde era cunoscut ca bolnav psihic. În timpul anchetei a rezultat că este iresponsabil, astfel că a fost exonerat de răspundere penală pentru infracţiunea de nedenunţare.

[1610] Prin astfel de întrebări şi prin verificările minuţioase în legătură cu răspunsurile primite, a fost posibilă stabilirea activităţii ilicite, sub aspectul infracţiunii de nedenunţare, a numiţilor A.B. şi A.R., care, cunoscând situaţia lui G.I., urmărit de organele de stat, că fusese paraşutat pe teritoriul ţării noastre şi că stătea ascuns la numita C.T., luând act de scopul duşmănos în care G.I. a fost paraşutat, a denunţat fapta primarului comunal, numai după plecarea acestuia de la C.T. (Tribunalul Suprem, Colegiul Militar, sentinţa nr. 151/01.09.1954 – nepublicată).

Pregătirea în vederea ascultării ulterioare formulării autodenunțului a autodenunțătorilor (inclusiv defectorilor) are în vedere acumularea de cât mai multe date și informații referitoare la persoana acestora (ceea ce în cazul defectorilor întâmpină serioase dificultăți, dar nu este de nerezolvat, dat fiind sursele deschise de informare, activitatea specifică S.I.E. și altele), studierea materialului informativ operativ obținut din activitățile specifice derulate de organele răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul siguranței naționale și a dosarului penal constituit, precum și întocmirea planului de ascultare.

La organizarea, planificarea și efectuarea ascultării trebuie să se țină seama de împrejurarea că autodenunțătorul, pe lângă manifestarea sa volitivă sinceră, rezultată din prezentarea în fața organului judiciar, deține practic o *dublă calitate* și anume, atât aceea de *făptuitor* al unei manifestări ilicite împotriva securității naționale, cât și aceea de *denunțător*, persoană care furnizează date și informații despre alte persoane, cu roluri diferite în acțiunile ilicite derulate, considerent pentru care tactica de ascultare va îmbrățișa și îmbina elemente specifice ale regulilor tactice cunoscute, de ascultare a învinuitului (inculpatului) și ale denunțătorului (martorului).

Se are în vedere de asemenea și situația că autodenunțătorul se poate să nu cunoască toate aspectele, împrejurările, detaliile unor fapte, chiar importante sau semnificative, după cum nici toate persoanele, întregul angrenaj uman pus în mișcare pentru realizarea activității ilicite contra siguranței naționale, dată fiind clandestinitatea și conspirativitatea unor astfel de acțiuni.

Scopul anchetatorului este de a obține cât mai multe, sincere, complete și fidele informații de la autodenunțător, pentru ca apoi să le examineze, analizeze, evalueze și, în același timp, verifice din cel puțin două motive: o dată pentru a realiza veracitatea afirmațiilor celui ascultat și în al doilea rând, pentru a le valorifica în activitatea operativă (declanșarea unor operațiuni ce au rolul de a curma acțiunile ilicite, când acestea sunt de natură violentă ori distructivă și recurgerea la utilizarea unor metode și procedee investigative față de persoanele denunțate) și activitatea de administrare a probatoriului în cauză, prin procedeele probatorii cunoscute.

Pentru aceste considerente, *timpul alocat ascultării va fi mai amplu* decât în cazul altor audieri, derulându-se chiar pe parcursul mai multor ședințe de audiere (uneori zile, săptămâni, luni de zile), astfel ca să existe intervalul necesar pentru realizarea scopului sus amintit, iar ascultarea propriu-zisă este recomandabil să se realizeze de *doi anchetatori*.

Echipa de anchetatori, pentru care pledăm în astfel de situații, are posibilitatea de a-și diviza activitatea potrivit problemelor vizate cu prilejul fiecărei ședințe de audiere, conform unui specific distribuit în cadrul pregătirii ascultării. Nimic nu împiedică alternarea activităților stabilite fiecărui anchetator în parte, ceea ce înseamnă însă, că ambii să cunoască în aceeași măsură, atât personalitatea autodenunțătorului, cât și documentele dosarului cauzei și al materialului informativ operativ cules. În altă ordine de idei, membrii echipei de anchetatori, odată stabiliți, vor fi menținuți până la finalizarea ascultării autodenunțătorului, din mai multe considerente: între anchetatori și autodenunțător s-a instaurat un climat de încredere, de lucru, determinat de contactul psihologic realizat, și-au găsit afinități, pasiuni comune, se stimează și respectă reciproc, își recunosc profesionalismul, în sfârșit, a survenit o atmosferă propice activității derulate.

Intervenirea unui alt anchetator conduce la crearea premiselor instaurării unor factori disturbatori (neîncredere, necesitatea reluării unui contact psihologic deja instaurat, necunoașterea în amănunt a reacțiilor psihice care însoțesc expunerea și altele) și chiar disfuncționalități (refuzul autodenunțătorului de a mai „colabora", atragerea atenției că a mai declarat în fața altui anchetator problema care i se invederează etc.).

Schimbarea anchetatorilor poate fi determinată de abordarea unor noi problematici vizate, ceea ce presupune reluarea momentelor de stabilirea contactului psihologic sau atunci

când, în mod evident, rezultatele ascultării nu sunt cele scontate, dat fiind inabilitatea, lipsa de profesionalism a celor iniţial însărcinaţi cu activitatea de ascultare, ori în contextul în care se doreşte premeditat bulversarea autodenunţătorului din diferite considerente: verificarea gradului său de sinceritate prin compararea depoziţiilor făcute faţă de diferiţii anchetatori, elemente total extrinseci anchetei ş.a.

Alegerea echipei de anchetatori este o sarcină ce incumbă conducătorului instituţiei judiciare şi se realizează funcţie de experienţa şi capacitatea profesională, moral-volitivă şi intelectivă a anchetatorilor raportată la datele cunoscute despre autodenunţător.

Modul de derulare a ascultării şi rezultatelor fiecărei şedinţe de audiere vor fi permanent analizate de conducătorul instituţiei judiciare, pentru a putea aprecia asupra menţinerii sau schimbării echipei de anchetă, prin vizionarea videocasetelor ori filmelor pe care se înregistrează activitatea, examinarea şi evaluarea declaraţiilor consemnate cu această ocazie.

Pregătirea în vederea ascultării mai comportă şi *alegerea încăperii în care se va derula audierea,* precum şi a materialelor folosite de organul judiciar cu acest prilej[1611]. Camera de anchetă va fi dotată cu mobilierul strict necesar,[1612] lipsit de obiecte care pot distrage atenţia sau determina, în mod inutil, apariţia unui sentiment de teamă,[1613] şi dotări tehnice care să îngăduie înregistrarea fonică şi a imaginilor.

Ascultarea propriu-zisă a autodenunţătorului debutează cu *întrebarea-temă* pentru şedinţa de audiere respectivă, care vizează probleme generale (de pildă: „relataţi tot ceea ce cunoaşteţi în legătură cu..."), sau *întrebarea – problemă,*[1614] urmând, ca după relatarea liberă, să îi fie adresate *întrebări de detaliu*, ce sunt directe şi au destinaţia de a se obţine amănunte în legătură cu problema vizată, care pot fi de *completare*, *precizare*, *ajutătoare* sau *de control.*[1615]

După încheierea fiecărei şedinţe de ascultare se procedează la examinarea, analizarea şi evaluarea declaraţiilor obţinute, pentru verificarea veracităţii ori nerealităţii lor, în vederea adaptării tacticii de audiere ce se va urma în continuare şi pentru exploatarea datelor şi informaţiilor furnizate, cu operativitate.

Ascultarea defectorului presupune ca anchetatorii să se situeze, cel puţin, la nivelul intelectual al acestuia şi să aibă însuşiri psiho-profesionale pe măsură, cunoscut fiind că, în

---

[1611] Lionel Prévost, *Enquête criminelle*, Ed. Modulo, Mont-Royal, Canada, 2000, p. 83 şi urm.

[1612] G.N. Safonov (sub redacţia), *Îndreptarul anchetatorului penal*, Procuratura U.R.S.S.-Consiliul Metodic, vol. I, 1951, p. 125.

[1613] E. Stancu, *Investigarea ştiinţifică a infracţiunilor, partea a II-a*, Universitatea Bucureşti, Facultatea de Drept, Bucureşti, 1988, p. 108.

[1614] Ascultarea lui Eugen Cristescu, fostul şef al Serviciului Special de Informaţii al României, până la 24.08.1944, a fost efectuată în perioada 01.10.1944 – 12.10.1944, în mai multe şedinţe de audiere, după cum urmează: 01.10.1944 – cu privire la activitatea sa din perioada 23-30 august 1944 (ASRI, fond „p" dosar nr. 48163, vol. 1, f. 60 - 65); 05.10.1944 – cu privire la 16 din cele 22 întrebări formulate de Ministerul de Război (acelaşi fond documentar, f. 23 - 27); 06.10.1944 – cu privire la rolul monarhiei ca instituţie fundamentală a statului (acelaşi fond documentar, f.28 - 30); 06.10.1944 – cu privire la colaborarea S.S.I. cu serviciile de informaţii germane, în care E.C. răspunde punctual la întrebări-probleme ce îi sunt adresate de anchetator (acelaşi fond documentar, f. 33 - 34); şi altele.

[1615] Reluând exemplul suscitat, ascultarea lui E.C. a continuat, după o întrerupere de câţiva ani, interval de timp în care a fost trimis la Moscova pentru a fi anchetat, fiind realizată de anchetatori români. Astfel, în 14 şi 15.02.1950 a fost ascultat cu privire la afacerea de spionaj ing. Popovici - Rică Georgescu; în şedinţa de audiere din după-amiaza zilei de 15.02.1950, întrebările **temă** şi **problemă** au fost urmate de **întrebări de detaliu** – referitor la colaborarea informativă între S.S.I. şi Abwehr, în problema afacerii de spionaj susamintite (ASRI, fond „p", dosar nr.40010, vol.40, f. 22 - 24); de **întrebări de precizare** şi **completări** – condiţiile privilegiate de detenţie oferite de secţia juridică a S.S.I. inginerului Rică Georgescu (acelaşi fond documentar, f. 29 - 31). După obţinerea unor date şi informaţii din alte surse şi declaraţii, în 27.02.1950, anchetatorul a adresat **întrebări de control** – despre implicaţiile anchetării lui Rică Georgescu (ASRI, fond „p", dosar nr. 48167, vol.3, f. 307 - 309).

general, persoanele, care derulează activităţi de spionaj pe alt teritoriu decât al ţării a cărui cetăţean este, mai ales în timp de pace, indiferent că este înrolat într-un serviciu de informaţii sau este doar un agent al acestuia, sunt posesorii unor calităţi deosebite (cultură vastă, nivel intelectual, profesional ridicat, instruit în tehnicile spionajului, dar şi ale contraspionajului), cu cunoştinţe psihologice – în arta simulării, disimulării, dedublării, prin care poate contracara un anchetator novice, neexperimentat cu tehnicile de anchetă.[1616] Pe de altă parte, agenţii unei puteri străine acţionează de obicei sub o acoperire diplomatică.[1617]

Scopul urmărit de anchetatori este să obţină cât mai multe date şi informaţii de la defector, cu privire la întreaga sa activitate, şi la sistemul informativ pe care l-a constituit prin racolarea unor persoane din diferite locuri şi medii ca să-şi îndeplinească sarcinile avute. În ascultarea defectorului se ţine seama că acesta reprezintă interesele unui serviciu de informaţii advers, că a săvârşit pe teritoriul ţării fapte susceptibile de a fi încadrate drept infracţiuni contra siguranţei naţionale român şi că, pentru gestul său, puterea străină îl poate condamna pentru trădare.[1618]

Pe de altă parte, anchetatorii adoptă şi atitudinea de circumspecţie firească, întrucât defectorul poate să urmărească, potrivit unui scop şi sarcini de serviciu bine stabilite, intoxicarea autorităţilor române cu informaţii nereale, false, în cadrul unei astfel de operaţiuni concertate de un serviciu de informaţii advers.

De la început *condiţiile jocului trădării autodenunţătorului defector* sunt impuse de acesta: fie rămâne în solda serviciului a cărui agent este, şi atunci actul lui rămâne la nivelul unui denunţ anonim ce se valorifică doar strict informativ, (ceea ce nu intră în sfera de preocupări a unei anchete judiciare), fie acceptă aplicarea legii penale pentru faptele comise, invocând cauza de impunitatea sau de reducere a sancţiunii penale, în acest caz expunându-şi eventualele condiţionări (confidenţialitate, regim de detenţie preferenţial, contacte cu familia sau cu apropiaţi etc.). Această din urmă situaţie îl pune pe defector în faţa anchetatorului penal.

Particularităţile ascultării defectorului rezidă în maniera de abordare a fiecărei probleme de clarificat, care se va face treptat, în mod cursiv, fără opţiuni bruşte, cu întrebări dezordonate, care să nu aibă nici o logică aparentă. Anchetatorul pleacă de la premisa că sarcina sa este de a penetra în sistemul pe care fiecare defector şi-l prefigurează încă înainte de demersul său, adică să declare numai atât cât vrea el şi să evite răspunsurile la întrebările stânjenitoare referitoare la ceea ce excede dorinţei sale de a dezvălui. Dar, pentru aceasta, *tactica răbdării* este cea mai indicată, dezvoltând o retorică a conversaţiei purtate în cadrul dialogului, o prestanţă verbală, o subtilitate a înlănţuirilor izvorâte din afirmaţiile interlocutorului defector. Nu rareori viclenia raţionamentelor şi cuvintelor anchetatorului, dar pe un ton fără solemnităţi tulburătoare şi fără a decela curiozităţi deosebite, îl aduc pe defector la dezvăluirile scontate. În contextul unei ascultări sistematice pe fondul relatării libere a

---

[1616] O extrem de amplă descriere psihologică, cu incursiuni istorice şi bogat documentată în legătură cu calităţile spionului este realizată de Alain Dewerpe, *Spionul*, Ed. Nemira, 1998. Prezintă importanţă pentru activitatea de ascultare a unui spion, care defectează, referirile la resorturile psihice ale unui astfel de personaj: discreţie; multă suplete, nu de caracter, ci de spirit; temperament calm şi rece, o permanentă autostăpânire; prezenţă de spirit; memorie fidelă, îndrăzneală. În acelaşi timp activitatea în clandestinitate îl aduce în pragul unui clivaj structural al personalităţii, manifestat simptomatic, nu rareori, prin alcoolism (pag.382), manifestări obsedante de dedublare (p. 386), produce inconştient semne de recunoaştere autoanihilante, în sensul că se autosemnalizează (p. 387), obsesia permanentă că va fi prins şi arestat, tensiunea atingând punctul culminant în starea de acută conştienţă a riscului (p. 380).

[1617] De la caz la caz, acesta poate fi: ataşat, ofiţer politic, ataşatul unor misiuni militare sau de poliţie. În unele cazuri precum al ataşaţilor militari adjuncţi, acoperirea este doar formală, de pură curtoazie diplomatică.

[1618] Aşa a fost cazul numiţilor I.M.P., L.V., şi alţii, funcţionari înalţi ai serviciilor de informaţii româneşti, care au defectat în alte state, dezvăluind autorităţilor reţeaua de spionaj a României precum şi date şi informaţii ce ţineau de siguranţa naţională internă şi externă (pentru detalii a se vedea, M. Pelin, *D.I.E. – Culisele spionajului românesc*, Ed.Evenimentul Românesc, Bucureşti, 1997).

defectorului, în discuţii lungi şi insidioase, manevrând multitudinea de amănunte ce îi sunt oferite, cu largi digresiuni, anchetatorul va pune întrebări de detaliu, de precizare, conducând dibaci ascultarea. Anchetatorul va alterna întrebările ce relevă o logică şi coerenţă pragmatică cu cele aparent fără vreo logică contextuală, chiar viclene (întreabă despre acele probleme a căror rezolvare o cunoaşte, verificând astfel sinceritatea conlocutorului), dar tot timpul într-o manieră amicală, lipsită de ostilitate. Ritmul ascultării transgresează de la unul alert la unul mai lent, dar fără a fi corelat de importanţa sau semnificaţia problemei, detaliului ce constituie subiectul momentului, pentru a nu-l preveni pe defector despre dorinţa acută de cunoaştere a răspunsului la respectiva problematică. Obţinerea răspunsului scontat nu va determina pe anchetator la manifestări de efuziune, ci continuă să rămână impenetrant, sobru, calm şi răbdător. Conduita anchetatorului presupune să nu ridice tonul, dar cu obstinaţie rece şi logică, implacabilă să surprindă cele mai mici fisuri în derularea mărturiei, pentru a le exploata. În acelaşi timp convorbirea cu defectorul are menirea de a-l convinge nu numai să facă mărturisirile pe care el le doreşte, ci să colaboreze cu anchetatorul în ce priveşte dezvăluirea informaţiilor pe care acesta le vrea.[1619] Chiar depistând o minciună în naraţiunea defectorului, anchetatorul nu va reproşa imediat acestuia dezinformarea, ori omisiunea ci îi va insufla subtil circumspecţia ivită, conducându-l spre expunerea adevărului.[1620]

În esenţă, întrebările adresate defectorului vizează aspectele referitoare la sarcinile pe care acesta le-a avut de îndeplinit din partea serviciului din care face parte, modalităţile concrete, punctuale prin care a pregătit şi a pus în executare îndeplinirea lor, persoanele de contact pe care le-a avut şi le are, persoanele care l-au sprijinit şi cum în acţiunile întreprinse, sistemul de legătură cu acestea, maniera de racolare şi recompensare utilizată, mijloacele folosite în acţiunile realizate, demersurile de viitor – planificate sau în curs de realizare –, motivaţiile actului său de delaţiune şi orice alte date şi informaţii. Desigur, toate subiectele antamate vizează aspectele de natură a fi în legătură cu fapte circumscrise unor ameninţări la adresa siguranţei naţionale, întrucât alte problematici (organizarea sistemului din care face parte, acţiunile referitoare la siguranţa altor state şi altele) nu fac obiectul unui interogatoriu judiciar, ci privesc atribuţiile exclusive ale organelor de informaţii – interne şi externe.

Fixarea activităţii de ascultare a categoriilor de denunţători mai susenumerate se realizează atât în forma scrisă, prin declaraţii consemnate în succesiunea derulării ascultării, cât şi prin înregistrare videofilmată, potrivit metodologiei şi regulilor cunoscute.

Valorificarea informaţiilor furnizate are loc prin exploatarea informativă, caracteristică organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale şi prin procedeele probatorii din panoplia organelor judiciare (identificări de persoane şi obiecte, prezentări din grup pentru recunoaştere, cercetări la faţa locului, organizarea surprinderii în flagrant, percheziţii, dispunerea de constatări tehnico-ştiinţifice şi expertize, confruntări).

Atunci când se apreciază ca fiind necesare, şi în multe situaţii acest lucru este evident, organele judiciare vor asigura măsurile de protecţie care se impun prin introducerea denunţătorului, autodenunţătorului ori defectorului în Programul guvernamental de protecţie. (Legea nr. 682 din 19 decembrie 2002).

[1619] T. Bogdan, I. Sântea, R. Drăgan - Cornianu, *Comportamentul uman în procesul judiciar*, Ministerul de Interne, Bucureşti, 1983, p. 151.

[1620] Prelucrare după Alain Dewerpe, *Spionul*, Ed. Nemira, 1998.

[258] Cadrul tactic general al efectuării activității

Categoriile de persoane ce pot fi ascultate în calitate de martori în cazul investigării infracțiunilor contra securității naționale și de terorism se circumscriu doar acelei sfere de persoane care nu au luat cunoștință despre comiterea unei astfel de manifestări ilicite, în caz contrar, acestora revenindu-le obligația legală de denunțare potrivit prevederilor legale instituite în acest sens, sub sancțiunea incriminării pentru nedenunțare. De la această obligație sunt excluse doar soțul și rudele apropiate ale făptuitorului.

Persoanele care sunt audiate în calitate de martori pot fi dintre acelea care au perceput auditiv, vizual ori prin celelalte simțuri momentul săvârșirii unei infracțiuni contra securității naționale și de terorism, în această categorie intrând *martorii oculari ai acțiunii – inacțiunii ilicite* și care se identifică, de regulă în timpul activităților de cercetare la fața locului (*de pildă, cu prilejul comiterii unui atentat, martorul a sesizat direcția din care făptuitorul a executat tragerea cu arma, sau locul de unde a izbucnit explozia, urmare a amorsării unei bombe etc.*), toate, în cea mai mare parte a situațiilor, în cazul infracțiunilor din această categorie săvârșite prin mijloace violente, agresive.

O altă categorie de *persoane* din cele care pot și trebuie ascultate în calitate de martori, o reprezintă acelea *care, prin natura atribuțiilor de serviciu, au îndatorirea de a percepe, urmări și supraveghea, în locurile desemnate unor activități,* prezența, mișcările și activitățile, atât a obișnuiților, angajaților, dar mai ales a persoanelor străine de locul ori mediul respectiv. Este vorba de agenții serviciilor de pază din instituții, organe, societăți comerciale, întreprinderi ș.a.m.d., paznicii și chiar proprii angajați ai locului ori mediului respectiv (cum ar fi, de pildă, într-o centrală nucleară sau laborator, unde există instaurate reguli riguroase în ce privește traseele și accesul personalului angajat, nu orice salariat sau funcționar putând accede peste tot).

Astfel de martori sunt utili, în special, în investigarea infracțiunilor contra securității naționale ce au ca obiect informații clasificate, nefiind excluse nici alte genuri de infracțiuni.

Extrem de utilă, concludentă și pertinentă este depoziția *martorilor* care, necunoscând și nerealizând semnificația ilicită a unor fapte de viață, *au văzut, auzit sau perceput, activități referitoare la producerea de mijloace, instrumente ori luarea unor măsuri de către unele persoane, evenimente ce se circumscriu actelor pregătitoare* comiterii unor infracțiuni contra securității naționale și acte de terorism.

Așa ar fi, de pildă, întâlnirea dintre două persoane, cazarea într-un spațiu public ori privat al cuiva, amenajarea unei tribune (ce pare a fi destinată unei manifestări oficiale sau culturale, dar este pregătită pentru o acțiune de propagandă în favoarea statului totalitar), adunarea unui grup de persoane într-un într-un anumit loc (dar care reprezintă punerea în executare de către o grupare, asociere complotistă a unei acțiuni de subminarea puterii de stat), cumpărarea dintr-un magazin de produse chimice ori farmaceutice a unor substanțe (care apoi amestecate pot constitui un agent chimic ori biologic destinat unor arme bioteroriste) și exemplele pot fi nenumărate.

Esențial este ca, persoana care remarcă astfel de fapte de viață să nu dimensioneze caracterul ilicit, contra securității naționale ori acte de terorism, a acestora, pentru că, în caz contrar, le incubă obligația de denunțare.

Martorii pot fi persoane de la un loc de muncă, indiferent de calitatea deținută acolo, ce pot oferi relații în legătură cu desfășurarea procesului de muncă, al funcționării unor instalații, mașini, utilaje, circuitul documentelor și obiectelor, prezența unor suspecți, anterior

comiterii unei infracţiuni contra securităţii naţionale, cum este cazul în situaţia investigării actelor de diversiune ori subminarea economiei naţionale.

În situaţia investigării infracţiunilor privind nerespectarea regimului juridic al activităţii informative legale, martorii sunt cei care au luat cunoştinţă de divulgările realizate de lucrătorii serviciilor de informaţii referitoare la viaţa publică.

În investigaţia destinată cunoaşterii făptuitorului unei infracţiuni contra securităţii naţionale sunt chestionate persoane care cunosc împrejurări referitoare la activităţile profesionale ori extraprofesionale ale acestuia şi din relatările lor pot rezulta aspecte care au legătură cu cauza investigată, astfel că din persoane intervievate devin martori în cauza penală respectivă.

Victimele sau părţile vătămate, care nu doresc să deţină calitatea de parte în procesul penal, cunoscând despre evenimentul în care au fost implicaţi reprezintă o categorie de persoane a căror depoziţii devin utile şi concludente cauzei prin ascultarea în calitate de martori. Spre exemplu victima colaterală a unui act terorist refuză calitatea de parte vătămată, dar cunoştinţele pe care le deţine cu privire la unele aspecte ale evenimentului conduc la necesitatea ascultării ca martor.

O activitate extrem de importantă pentru economia investigaţiei întreprinse o constituie *cunoaşterea şi identificarea celor care au perceput împrejurări legate de infracţiune sau de făptuitor*, această sarcină revenind atât organelor judiciare şi, specific investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism, organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniu.

Organele de informaţii realizează activitatea în discuţie prin utilizarea mijloacelor, metodelor şi procedeelor specifice, iar organele judiciare prin consultarea de înscrisuri, luarea de relaţii din obiectivele, locurile şi mediile în care s-a derulat manifestarea ilicită, şi din activitatea de urmărire penală (declaraţiile făptuitorilor; ale altor persoane: martori, denunţători; din examinarea rapoartelor de constatare tehnico - ştiinţifică şi expertizelor; din valorificarea rezultatelor înregistrărilor audio-video; confruntări; declaraţiile părţilor vătămate.

Criteriul de delimitare a sferei persoanelor ce urmează să fie ascultate în calitate de martori constă în stabilirea persoanelor ale căror depoziţii ar putea contribui la precizarea unor fapte sau împrejurări necesare pentru lămurirea tuturor aspectelor cauzei investigate. Chiar fapte sau împrejurări aparent nesemnificative pot deveni de o reală importanţă în timpul desfăşurării anchetei.

De pildă, faptul că într-o anumită zi şi la o anumită oră făptuitorul a fost văzut într-un anumit loc întâlnindu-se cu o persoană, poate avea semnificaţie majoră în ce priveşte alibiul pe care şi-l formulează făptuitorul cu prilejul ascultării sau poate să conducă la elaborarea unei ipoteze referitoare la transmiterea unui mesaj ori obiect sau înscris, printr-un intermediar, legături sale infracţionale.

Independent de faptul că în unele cauze penale privind infracţiuni contra securităţii naţionale probaţiunea este constituită cu precădere din rezultatul utilizării procedeelor probatorii ori a mijloacelor materiale de probă, contribuţia adusă de proba testimonială, constând în declaraţia martorilor, îşi are rolul şi importanţa cuvenită.

Depoziţia *martorului ocular* este de natură să clarifice locul şi timpul comiterii infracţiunii; locul în care era poziţionat şi aspectele pe care le-a perceput; activităţile făptuitorului imediat anterior, concomitent şi imediat posterior săvârşirii faptei; instrumentele, mijloacele şi metodele folosite de autorul acţiunii – inacţiunii ilicite; elemente privind identitatea ori semnalmentele făptuitorului; direcţia de deplasare a acestuia.

Această categorie de martori se identifică pe itinerariul parcurs de făptuitor, în jurul locului faptei, pe o arie mai mult sau mai puţin întinsă, folosindu-se chiar şi mijloacele de comunicare în masă în acest sens (anunţuri la televizor, în presa scrisă prin care, persoanele

care cunosc despre un anumit eveniment, cu ecou social amplu, sunt invitate la organele judiciare).

În cazul *infracţiunilor comise prin acte de violenţă ori agresivitate* (incendii, explozii, atentate), în care sunt mai multe victime, martorii ascultaţi pot conduce la identificarea victimelor sau chiar a unor persoane suspecte, ce se vor cuprinde în cercul de bănuiţi, contribuţia lor fiind decisivă prin recunoaşterea acelor persoane dintr-un grup.

Astfel de martori provin din locurile şi mediile intens populate şi circulate, cum ar fi aerogări, porturi, spaţii de cazare, restaurante, magazine,, zone de agrement ori unităţi de prestări de servicii (frizerii, coafuri, catering, servicii publice etc.), săli de antrenament, poligoane de tir, spitale, clinici medicale, ori cluburi private.

Martorii din această categorie mai pot oferi relaţii despre diferite momente (cazare, alimentare, deplasări, distracţii, preocupări, starea de sănătate) privind mişcarea în timp şi în spaţiu a persoanelor vizate de investigaţie.

Şi în situaţia infracţiunilor contra securităţii naţionale şi de terorism care se petrec în clandestinătate (*trădare, spionaj, complot, constituirea de structuri informative ilegale şi altele*) prezintă importanţă stabilirea şi ascultarea martorilor care cunosc fapte şi împrejurări din momentele anterioare ori posterioare comiterii infracţiunii, întrucât prin intermediul depoziţiilor acestora, organele judiciare află demersurile depuse de făptuitor în parcurgerea iter criminis-ului.

Până la momentul identificării autorului faptei prin care s-a adus atingere securităţii iguranţei, preocuparea de *delimitare a cercului de persoane* care pot fi martori importanţi ai cauzei investigate precum şi cea de ascultare a persoanelor are o pondere mare în activitatea organelor judiciare, pentru ca posterior acestui moment să se axeze doar pe ascultarea martorilor ce cunosc faptele şi împrejurările esenţiale care profită investigaţiei şi devin utile, pertinente şi concludente procesului penal.

Complexitatea şi în acelaşi timp importanţa administrării probei cu martori rezidă în discernerea de către organul judiciar a bunei sau relei credinţe a celui ascultat, coroborată cu veracitatea şi cu reflectarea realităţii obiective percepute.

Pentru a fi în măsură să evalueze judicios proba testimonială, organul judiciar va avea în vedere mai multe elemente referitor la capacităţile psihofiziologice ale persoanei audiate (recepţia senzorială; senzaţiile cutanate, olfactive, gustative; recepţia auditivă, vizuală; percepţia timpului şi evaluarea cantităţilor; capacitatea de memorare, reproducere şi recunoaştere), condiţie fizică, intelectuală, profesională, morală şi temperamentală a acestuia;[1621] la poziţionarea martorului în raport de locul comiterii faptei sau al împrejurării relatate şi intervenţia unor factori de bruiaj, perturbatori ori de disfuncţionalitate, precum şi raporturile în care martorul se află cu făptuitorul, neexcluzându-se şi reticenţele faţă de organul judiciar.[1622]

Organizarea activităţii de ascultarea martorilor în cauzele privind infracţiunile contra securităţii naţionale şi de terorism presupune *stabilirea ordinii* în care se va purcede la audierea acestora.

În principiu se apelează pentru ascultarea prioritară a acelor martori a căror depoziţii au o relevanţă sporită în funcţie de faza în care se află investigaţia. Din această perspectivă, cu prilejul planificării activităţilor de urmărire penală se transmit în responsabilitatea

---

[1621] Pentru detalii, a se vedea A. Ciopraga, *Evaluarea probei testimoniale în procesul penal*, Ed. Junimea, Iaşi, 1979; E. Stancu, *op.cit.*,p. 364 - 372; I. Mircea, op.cit.,p. 253 - 259; V. Berchesan, I.E. Sandu, „Ascultarea martorilor", în *Tratat de tactică criminalistică*, op.cit., p. 122 - 131; T. Butoi, *Psihologie judiciară*, Ed. Fundaţiei „România de mâine", Bucureşti, 2001, p. 145 - 169; S.I. Rozemblit, în *Criminalistica*, sub redacţia lui S.A. Golunski, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1981, p. 314 - 326.

[1622] Atitudine posibilă a unor martori, exprimată de Maurice J. Fitzgerald, *Handbook of criminal investigation (Manual de cercetare penală)*, traducere, p. 16 - 17, citat de V. Berchesan, C. Pletea, I.E. Sandu, „Cercetarea la faţa locului" în *Tratat de tactică criminalistică*, op.cit., p. 40 - 41.

anchetatorilor sarcinile de executat şi problemele pe care le au de rezolvat. În cazul actelor de diversiune unul dintre anchetatori primeşte sarcina de a clarifica aspectele privind consecinţele faptei, cele vizând aprecierile specialiştilor de la locul respectiv în legătură cu evenimentul produs, care se realizează prin identificarea şi ascultarea martorilor ce pot contribui la deslușirea celor petrecute; un alt anchetator va identifica şi asculta personalul din paza unităţii cu scopul de a stabili cercul persoanelor suspecte. După identificarea făptuitorului, un anchetator va asculta acei martori ce cunosc despre relaţiile şi anturajul acestuia, cei care ştiu despre activităţile derulate anterior şi posterior momentului comiterii faptei de către făptuitor. În exemplul de mai sus prioritară era problema stabilirii efectelor faptei comise, pentru înlăturarea eventualelor pericole care ar fi existat, dacă se impune sau nu oprirea procesului tehnologic, conexiunile ce există între locul infracţiunii şi întreg angrenajul din care face parte etc.

Ascultarea martorilor impune o *pregătire minuţioasă*, ce se derulează anterior derulării propriu zise a efectuării ei, care constă în studierea dosarului cauzei,[1623] cunoaşterea personalităţii martorului, întocmirea planului de ascultare precum şi organizarea unor elemente de logistică şi alegerea locaţiei unde se desfăşoară audierea.

Studierea dosarului cauzei este necesară pentru că anchetatorul să cunoască sau să-şi reamintească detaliile rezultate din probele administrate până în respectivul moment, pentru stabilirea punctuală a problemelor de clarificat, ce urmează să se lămurească prin ascultarea martorului. Specific infracţiunilor împotriva securităţii naţionale este existenţa, în cele mai multe situaţii, a *dosarului informativ operativ al cauzei* respectiv, din documentele căruia rezultă o gamă largă de aspecte referitoare la persoanele care pot fi ascultate în calitate de martori: unde s-au aflat în momentul comiterii faptei, poziţia exactă ocupată, în ce raporturi se află cu făptuitorul, ce cunosc concret în legătură cu manifestarea ilicită, împrejurare ce rezultă din informaţiile făcute din acest punct de vedere faţă de vecini, colegi de muncă, cunoscuţi, rude, etc., toate acestea obţinute din *„activitatea specifică"* a organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul securităţii naţionale. În situaţia în care aceste date şi informaţii nu există, cu ocazia activităţii de stabilire a persoanelor care cunosc fapte şi împrejurări în legătură cu infracţiunea comisă, aflând cine sunt martorii, în mod inevitabil, se produce şi o investigaţie de cunoaştere a acestora, atât sub aspect psihocomportamental, cât mai ales referitor la problematica referitoare la raporturile pe care le are faţă de infracţiune şi făptuitor. Aspectele susmenţionate au în vedere cunoaşterea personalităţii martorului, pe care organul judiciar o mai poate realiza şi din celelalte probe administrate de cauză: declaraţiile unor martori, confruntări, rapoarte de expertiză ş.a. În procesul de evaluare a probei testimoniale, comparaţia între ceea ce se cunoaşte de către organul judiciar în legătură cu personalitatea martorului pe de o parte şi ce rezultă cu prilejul ascultării propriu zise a acestuia pe de altă parte, cântăreşte considerabil.

Un aspect important de semnalat îl constituie împrejurarea că, în unele cauze penale privind infracţiuni contra securităţii naţionale şi de terorism, nu se exclude posibilitatea de a fi ascultaţi în calitate de martori şi persoane care îşi desfăşoară activitatea – în calitate de militar, angajat civil, la vedere sau acoperit – într-unul din serviciile de informaţii.

Referitor la ascultarea unor astfel de martori, cu privire la faptele şi împrejurările ce privesc siguranţa naţională, de care au luat cunoştinţă în îndeplinirea atribuţiilor de sarcini şi în legătură cu acestea, art.33 din Legea nr. 51/1991 instituie obligativitatea existenţei încuviinţării scrise a şefului organului din care fac parte.[1624]

[1623] S.I.Rozemblit, *op. cit.*, p. 326; V. Berchesan; I.E. Sandu, *op.cit.*, p. 131; E. Stancu, *op.cit.*, p. 372; I. Mircea, *op. cit.*, p. 261, 262.

[1624] În opinia profesorului Gh. Mateuţ, la care mă raliez întrutotul, această prevedere este neconstituţională întrucât nu este corelată cu art.123 alin.2 din Constituţia României, dându-se drept unui reprezentant al puterii executive să aprobe efectuarea de către magistrat, care aparţine puterii judecătoreşti, a unui act profesional, constând în ascultarea unei persoane în calitate de martor în vederea aflării adevărului într-o cauză penală concretă. (Gh. Mateuţ, *Procedură penală*, vol.II, Ed. Fundaţiei „Chemarea", Iaşi, p. 175 - 176).

Problema se înscrie într-un cadru mai amplu, respectiv al persoanelor obligate de a păstra secretul profesional şi care, de regulă, sunt exceptate de la regula capacităţii juridice testimoniale, cu privire la faptele şi împrejurările de care au luat cunoştinţă în exerciţiul profesiei.[1625]

Deşi legea nu face o enumerare exhaustivă, anumite categorii de profesii sunt susceptibile în sensul arătat: *medicul, farmacistul, avocatul, preotul, notarul public*. Textul de lege se referă în mod evident doar la faptele şi împrejurările pe care aceste categorii de persoane le cunosc în exerciţiul profesiei sau al serviciului,[1626] dobândirea lor în context extraprofesional nu îi exceptează de la depunerea mărturiei.

În ce priveşte soţul (soţia) şi rudele apropiate ale suspectului sau inculpatului, atunci când li s-a adus la cunoştinţă dreptul pe care îl au de a nu depune mărturie, doar nu uzitează de el, vor fi ascultate potrivit regulilor procedural penale şi tactice criminalistice, ţinându-se însă seama de eventuale accente de subiectivitate, cu prilejul evaluării unei astfel de probe testimoniale.[1627] Recurgerea la mărturia unor astfel de persoane este recomandabilă doar în situaţii de excepţie.[1628]

Atunci când se impune ascultarea, în calitate de martori, a unor persoane care sunt cetăţeni străini, apatrizi sau cetăţeni români cu domiciliul în străinătate şi care, din diferite motive nu se pot prezenta în faţa organului judiciar din ţară, se recurge la audierea acestora prin comisie rogatorie internaţională, în condiţiile expres prevăzute de prevederile Legii nr.302/2004 privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală.

În situaţia în care martorul este membru al postului consular sau postului consular onorific[1629] organul judiciar trebuie să evite a împiedica funcţionarul consular, ascultat ca martor, în îndeplinirea funcţiilor sale şi poate să obţină mărturia acestuia la reşedinţa lui sau la postul consular ori să accepte o declaraţie scrisă din partea sa ori de câte ori acest lucru este posibil (art.44 paragr. 2 din Convenţia de la Viena, 1963). Procedura de ascultare va fi efectuată cu menajamentele care se cuvin funcţionarului consular onorific în baza poziţiei sale oficiale (art.63 din Convenţia suscitată). În ce priveşte agenţii diplomatici (şeful misiunii diplomatice sau membrii personalului diplomatic al misiunii), aceştia nu sunt obligaţi să depună mărturie (art.31 din Convenţia de la Viena, din 18 aprilie 1961).

Pregătirea ascultării martorului mai presupune şi întocmirea *planului de ascultare* pentru fiecare persoană în parte, în care vor fi incluse problemele de clarificat, întrebările şi ordinea de adresare a lor,[1630] care de regulă se realizează la momentul final al activităţii de

---

[1625] Această interdicţie corespunde legii penale, care incriminează faptele de divulgare a secretului economic şi a celui profesional. În acest sens, a se vedea Gh. Mateuţ, *Procedura penală*, vol. II, *op.cit.*, p. 174.

[1626] Chiar şi în acest context, în cazul infracţiunilor acestuia securitatea naţională, obligaţia păstrării secretului profesional este înfrântă prin prevederi legale exprese, cum ar fi în cazul avocatului (Gh. Mateuţ, *Procedură penală*, vol. II, *op.cit.*, p. 174; N. Volonciu, op.cit., p. 366) şi al medicului (idem). În situaţia medicului, de pildă, ar fi absurd ca acesta să fie exceptat de la a depune mărturie în legătură cu, de exemplu, evoluţia stării de sănătate a unui pacient care a fost victima unui atentat bioterorist, la fel, preotul care a luat cunoştinţă că făptuitorul unei ameninţări la adresa siguranţei naţionale, s-a prezentat la o anumită dată, la confesional.

[1627] V. Berchesan, I.E. Sandu, *„Ascultarea martorilor"*, în *Tratat de tactică criminalistică*, *op.cit.*, p. 134.

[1628] Cum a fost cazul în situaţiile în care autorii infracţiunilor contra siguranţei statului au fost cercetaţi în lipsă, întrucât au părăsit România, fiind aflaţi într-o misiune ce presupunea deplasarea în străinătate (Dosarul nr.60/1978 al Tribunalului Suprem, în care s-a pronunţat sentinţa nr.52/17.08.1978, privind pe I.M.P.; dosarul nr. 77/1980 al Tribunalului Militar Teritorial Bucureşti, în care s-a pronunţat sentinţa nr.125/17.03.1980, privind pe N.T. şi altele – toate nepublicate, în care soţiile şi copii majori ai făptuitorilor au fost audiaţi ca martori.

[1629] Potrivit prevederilor art.44 din Convenţia de la Viena, din 24 aprilie 1963, aceste categorii de persoane pot fi chemate să depună ca martori, cu excepţia prevăzută în paragraful 3 al articolului susmenţionat, respectiv când depoziţia poartă asupra faptelor care au legătură cu executarea atribuţiilor lor.

[1630] E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Universul juridic 2002, Bucureşti, 2002, p. 374.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

pregătire,[1631] are un caracter mobil şi dinamic,[1632] şi este completat, revăzut şi adăugat, întrebările putând fi reformulate potrivit evoluţiei ascultării, a datelor rezultate din ascultarea celorlalte persoane şi cele desprinse din materialul probator administrat în cauză. Nu în ultimul rând, organul judiciar trebuie să aibă la îndemână mijloacele materiale de probă considerate ca fiind necesare pentru a fi prezentate martorului. În elaborarea planului de ascultare, anchetatorul îşi va prefigura elementele tactice considerate oportune pentru începerea şi derularea ascultării,[1633] iar când intuieşte o eventuală atitudine de ascundere a adevărului din partea martorului, după descoperirea cauzei acestei manifestări, îşi va pregăti tactica de audiere adecvată.[1634]

Organul judiciar ce urmează să desfăşoare activitatea depune demersuri pentru asigurarea unui cadru corespunzător audierii (camera de audiere, grefier, mijloacele tehnice ajutătoare pentru fixarea rezultatelor activităţii: înregistrarea audio şi video), modul de citare a martorului (prin telefon, citaţie, mandat de aducere, prin intermediul unor vecini, colegi, prieteni sau rude), fixând data şi locul audierii de asemenea manieră încât să nu împieteze asupra activităţilor profesionale ori extraprofesionale a respectivelor persoane. Întrucât, în cazul investigării infracţiunilor în discuţie pot să survină şi astfel de episoade, anchetatorul asigură şi garantează martorului condiţii de confidenţialitate maximă privind locul şi momentul derulării ascultării. În unele situaţii se impune ca martorului să-i fie asigurat mijlocul de transport de la domiciliu la locul audierii (bătrânii, bolnavii, etc.), ori ca ascultarea să se efectueze la domiciliul acestuia (caz în care pledăm pentru ca activitatea să fie efectuată de doi anchetatori[1635], la spital sau locul de muncă.[1636]

[1631] I. Medeanu, *op.cit.*, p. 158.

[1632] E.Stancu, *op.cit.*, p. 374; O opinie contrară, în ce priveşte întocmirea planului de ascultare, adevărat, că menţionând nuanţările de rigoare, considerat a nu avea sens logic, a fost exprimată de I. Mircea, op.cit., p.265. Nu împărtăşesc această opinie, mai cu seamă în cazul investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale şi acte de terorism, din mai multe puncte de vedere. În primul rând, anchetatorul dimensionează exact, în momentul citării respectivului martor, că acesta are cunoştinţe despre fapte şi împrejurări legate de cauza investigată, pentru că în caz contrar nu ar apela la depoziţia lui. În al doilea rând prin selectarea acelui martor, din posibila multitudine de persoane care cunosc direct sau indirect împrejurările cauzei, anchetatorul a luat act de prezenţa persoanei respective la locul faptei sau în apropierea făptuitorului şi că, depoziţia sa este utilă, pertinentă şi concludentă cauzei, ceea ce face necesară ascultarea sa. Simpla relatare liberă a martorului nu are darul de a fi suficientă, astfel fiind, în procesul mental al anchetatorului, de anticipare a unui refuz de depoziţie sau a unei depoziţii trunchiate ori incomplete, cu scopul de ascundere a unor aspecte, ocolire, omisiune a adevărului, acesta trebuie să fie pregătit cu întrebările adecvate şi eventual, a prezentării mijloacelor de probă deţinute. În al treilea rând, nu se exclude ca martorul să fi cunoscut despre manifestarea ilicită respectivă şi să nu o fi denunţat – din diferite considerente –, ceea ce, în cazul infracţiunilor contra siguranţei naţionale, îl aduce în poziţie de autor al infracţiunii de nedenunţare. Tocmai pentru acest considerent pregătirea unui chestionar cu întrebările ce urmează a fi puse martorului – pentru a-l delimita de situaţia de nedenunţător –, îşi are justificarea raţională. Ar fi o deficienţă serioasă în prestaţia anchetatorului să se mulţumească doar cu simpla naraţiune a martorului, şi să accepte pasiv relatarea acestuia, atunci când ştie **de ce** l-a citat, **ce** anume cunoaşte, **cum şi-a exprimat eventual, faţă de alte persoane percepţiile sale,** dar să nu le releve. Cel puţin pentru acesta considerente, este necesar ca organul judiciar să-şi pregătească ascultarea martorului, în cazul investigării infracţiunilor în discuţie, ceea ce restrânge aria de aplicare a opiniei autorului citat.

[1633] I. Mircea, *op.cit.*, p. 262.

[1634] Idem.

[1635] Aceasta pentru eliminarea oricăror suspiciuni sau comentarii ulterioare, şi pe de altă parte, pentru că doi anchetatori se pot complini reciproc în procesul propriu zis al ascultării.

[1636] O opinie contrară este exprimată de E. Stancu, *op.cit.*, p. 374, însă argumentele pe care le oferim ţin de necesitatea ca, în multe împrejurări cum ar fi, de pildă, incendii, explozii, atentate, martorul să fie ascultat chiar la locul comiterii faptei, pentru a fi în măsură să-şi însoţească afirmaţiile de arătarea exactă a unor fapte sau împrejurări. Ascultarea unui martor în cazul unui act de diversiune comis la locul său de muncă va oferi prilejul de a da explicaţiile tehnice care i se cer, evident în condiţii mai bune, acolo unde el îşi poate însoţi mărturia de arătarea unor obiecte, documente, înscrisuri.

[259] Particularităţi privind tactica ascultării martorilor în cazul unora dintre infracţiunile contra securităţii naţionale sau acte de terorism

În toate situaţiile, ascultarea martorului parcurge fazele tactice criminalistice cunoscute, şi anume *faza discuţiilor prealabile*, cea a *relatărilor libere* şi *faza interogatoriului*[1637] (sau faza întrebărilor şi de ascultare a răspunsurilor), fiecare cu regulile tactice criminalistice specifice,[1638] respectiv realizarea cadrului psihologic adecvat, ce presupune înlăturarea stării de emotivitate a martorului, împrejurare realizată prin calmul, seriozitatea, obiectivitatea, compasiunea pentru suferinţă, înţelegerea pentru emotivitate, sobrietatea, evitarea oricărui gest, reacţie sau expresie ironică, din partea anchetatorului[1639].

a). În cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale comise prin acte violente şi acte de terorism

Martorii ascultaţi în cazul investigării unor asemenea infracţiuni furnizează informaţii care sunt utile activităţii de identificare a persoanelor suspecte de comiterea actului[1640] [descrierea semnalmentelor, a obiectelor de îmbrăcăminte, genţilor, sacoşelor, pungilor, sau bagajelor pe care aceştia le aveau asupra lor, mijloacelor de transport folosite, etc. ; în ce priveşte starea locului faptei anterior producerii evenimentului (poziţia şi starea mijloacelor materiale de probă, starea imobilelor, mijloacelor de transport, utilajelor, maşinilor ş.a.m.d., afectate de eveniment)][1641]; identificării victimelor acţiunii ilicite. Selectarea martorilor are loc cu prilejul cercetării locului faptei şi, în general fac parte din categoria martorilor oculari.

Sub aspect psihologic, martorii ascultaţi sunt sub influenţa celor percepute, împărtăşind sentimente de oroare, spaimă, teamă, suferinţă, ură, dispreţ, compasiune faţă de victime, pe care anchetatorul nu le poate ignora, însă le poate estompa ori chiar înlătura prin adoptarea unei tactici de detensionare, invitare la calm, asigurând martorul că organele îndreptăţite acţionează pentru eliminarea stărilor de pericol, sens în care i-au măsurile ce se impun. Nota de înţelegere şi calm, de încurajare, îmbărbătare a martorului din partea anchetatorului încă din faza discuţiilor prealabile, însoţită de abordarea degajată a unor probleme conexe celei pe care urmează să o dezvolte în timpul naraţiunii sale, sunt de natură a crea climatul psihologic propice unei relatări obiective, derobată de încărcătura emoţională iniţială a martorului.

Relatarea liberă, constând în expunerea neîntreruptă a martorului cu privire la cele cunoscute, cere din partea anchetatorului răbdare şi calm, iar, numai atunci când persoana audiată se blochează sau devine incoerentă, să intervină, însă cu tact, pentru a-l ajuta pe martor.

În situaţia *infracţiunii de acte de diversiune* sunt ascultate persoanele care asigură conducerea, administrarea, desfăşurarea proceselor tehnologice precum şi cele în măsură să ofere elemente deosebit de importante pentru urmărirea penală, de la datele privind producerea evenimentului; asupra locului şi timpului consumării acestuia, a detaliilor privind

---

[1637] I. Mircea, *op.cit.*, p. 262 - 267. Aşa cum a mai fost denumită faza întrebărilor şi a ascultării răspunsurilor, alături de *„relatarea ghidată"* ori *„depoziţie – interogatoriu"* (R.Lechat, *La technique de l'enguette criminalle*; vol. II, ediţia a II-a , Ed. Moderne, Bruxelles, 1960, p.850). Împărtăşesc punctul de vedere exprimat de A. Ciopraga, op. cit., p. 157, potrivit căruia, interogatoriul este şi faza în care, chiar martor fiind, unei persoane ascultate în procesul penal, i se adresează întrebări de organul judiciar.

[1638] Idem, şi , în acelaşi sens, E. Stancu, op. cit., p. 374 - 379.

[1639] I. Medeanu, *op.cit.*, p. 160; E Stancu, op. cit, p. 375 - 376; I. Mircea, op. cit., p. 263.

[1640] Ca de pildă pasagerii dintr-un metrou sau alt mijloc de transport în comun; persoanele aflate într-o clădire sau alt spaţiu închis ori deschis unde s-a produs explozia unei bombe sau au fost utilizate arme biochimice, în cadrul unui atac bioterorist.

[1641] În cazul actelor de diversiune, actelor de subminarea puterii de stat, investigaţia este interesată de fluxul tehnologic, starea mijloacelor de producţie, gradul de funcţionabilitate a maşinilor, utilajelor, instalaţiilor, anterior comiterii faptei.

particularităţile obiectivului respectiv, regimul juridic de exploatare, de tehnologie, a importanţei pentru siguranţa statului; până la situaţii explicative privind prejudiciul produs, suspiciunile care există.

Relatarea liberă, din cadrul activităţii de ascultare a acestor martori va trebui să lămurească:

- locul ocupat sau rolul jucat în ansamblul economiei naţionale de uzina, instalaţia industrială, maşina, calea de comunicaţie, mijloacele de transport, mijloacele de telecomunicaţie, construcţiile, produse industriale sau agricole, ori alte bunuri, asupra cărora s-a executat manifestarea infracţională. Martorii din această categorie sunt cei mai buni cunoscători ai acestor aspecte şi direct interesaţi să releve semnificaţia importanţei pentru siguranţa naţională, evocând temeiul juridic, economic, social al acestei situaţii de fapt;
- legătura de cauzalitate între efectul produs urmare a săvârşirii actelor de diversiune – distrugerea, degradarea, aducerea în stare de întrebuinţare a obiectivelor – şi cauza care a determinat acest efect – explozia, incendiul sau un alt mod – prin relevarea cauzalităţilor strict tehnice, pe care specialişti unităţi agresate le pot decela cu uşurinţă, dat fiind că îşi desfăşoară activitatea specifică în acel loc şi cunosc procesele tehnologice ale instalaţiilor, mijloacelor, maşinilor, modul de funcţionare al acestora;
- explicaţii şi date în legătură cu *locul faptei*: locul unde s-a produs explozia, zona cuprinsă între locul propriu-zis al exploziei şi locul până unde a acţionat suflul acesteia, în plan orizontal şi vertical; locurile unde se află bunurile distruse, degradate sau aduse în stare de întrebuinţare, căile de acces spre locurile respective, hala industrială, depozitul sau încăperea unde a izbucnit incendiul, zona înconjurătoare unde s-a extins incendiul, căile de acces puse în pericol, ceea ce facilitează activităţile operative şi de urmărire penală (cercetarea la faţa locului, experimente, constatări tehnico-ştiinţifice, expertize); *cu cauza incendiului sau exploziei*; determinate de o acţiune criminală, prin mijloace, instrumente, obiecte, introduse în unitate, în instalaţie, ş.a.m.d., din exterior, sau aflate la locul respectiv ori urmare a exploatării defectuoase, elemente care sunt de natură să orienteze activităţile informativ-operative de descoperire şi prindere a făptuitorilor, de înlăturarea pericolelor potenţiale ulterioare producerii evenimentului dar şi cele de urmărire penală (identificarea martorilor oculari sau care au cunoştinţă despre momentele anterioare, concomitente şi posterioare comiterii infracţiunii; percheziţii; etc.) precum şi cele de delimitare a naturii infracţiunii intenţionate, de cea din culpă; *cu întinderea pagubei şi a obiectului material al infracţiunii*: prejudiciul efectiv cauzat şi cuantumului costului reparaţiilor şi repunerii în funcţiune a maşinilor, instalaţiilor, utilajelor, cablurilor avariate ori distruse, care au fost obiectele distruse în concret şi în ce proporţie, în ce măsură au fost dezafectate alte aparate, durata de timp necesară repunerii în funcţiune a instalaţiilor, maşinilor, utilajelor afectate.

Organul judiciar, după ascultarea relatării libere a persoanelor respective, declanşată prin punerea unei *întrebări temă*, în măsura în care problematica nu a fost epuizată, va utiliza procedeul tactic al adresării unor *întrebări directe*, punctuale, într-o manieră sobră. Considerăm că ascultarea acestor martori este realizabilă, în bune condiţiuni tactice, chiar la locul de muncă al martorilor.

În cazul *atentatelor săvârşite prin utilizarea unei arme*, martorii vor trebui înainte toate să lămurească timpul precis al percepţiei şi poziţia exactă pe care o ocupau în câmpul infracţiunii, pentru ca depoziţiile lor, atunci când sunt evaluate de organul judiciar, să poată fi examinate sub raportul factorilor obiectivi[1642] care le-au putut influenţa, urmând ca apoi să povestească cele percepute.

În faza interogatoriului martorului, acestuia îi vor fi adresate, în mod clar, precis, concis, întrebările apreciate ca fiind oportune de către organul judiciar şi care pot fi de

[1642] I. Mircea, *op.cit.*, p. 255 - 256.

completare, precizare, ajutătoare sau de control. Menirea acestor întrebări rezidă în aceea că martorul să detalieze faptele şi împrejurările pe care la cunoaşte.

O particularitate a activităţii de ascultarea martorilor în cazul investigării *infracţiunii de acţiuni împotriva ordinii constituţionale* o reprezintă numărul mare de persoane care sunt audiate şi care au făcut parte din grupul – mai mare sau mic – care au săvârşit acţiunea armată sau orice alte acţiuni violente, de natură să slăbească puterea de stat.

Specificitatea mai rezidă şi în aceea că poziţia pe care o deţin în cadrul procesului penal, celelalte persoane decât cei care au fost puşi sub învinuire sau inculpare, se află la limita între participaţia penală şi cea de martor.

În cauza penală privind evenimentele cunoscute sub denumirea generică de „mineriada din septembrie 1991", din mai multe considerente,[1643] *cu excepţia a două persoane (M.C. şi S.P.) care au fost puse sub inculpare, celorlalţi participanţi (de ordinul miilor) nu li s-a reţinut în sarcină comiterea vreunei infracţiuni. Dintre aceştia, circa 150 persoane au fost audiate ca martori, în ce priveşte fapte şi împrejurările legate de cauză, în esenţă, activitatea de instigare desfăşurată de M.C. Audierea acestor martori s-a realizat la locul lor de muncă ori domiciliu (în V. Jiului) şi la sediul organelor de poliţie din zonă (poliţii orăşeneşti sau municipale). A fost constituită o echipă de anchetatori care, pe lângă sarcina de identificare a participanţilor, prin luarea declaraţiilor de la unii în legătură cu alţii, a procedat şi la ascultarea relatării libere a martorilor. Atunci când s-a impus necesitatea completării ori precizării declaraţiilor unora dintre martori, după examinarea, analizarea şi evaluarea tuturor probelor testimoniale administrate, s-a recurs la ascultarea repetată a acestora, pentru stabilirea unei stări de fapt reale.*[1644]

b). *Infracţiunea de compromitere a unor interese de stat* se consumă în instituţia publică în păstrarea şi gestiunea căreia se află documentul sau înscrisuri în care sunt stabilite drepturi ale statului român în raport cu o putere străină (poate fi vorba de Ministerul Afacerilor Externe, Parlamentul, Guvernul ori Administraţia Prezidenţială).

Martorii ce urmează a fi ascultaţi sunt dintre funcţionarii ori demnitarii ce funcţionează în astfel de instituţii, iar problemele care-şi urmăresc rezolvarea prin ascultarea martorilor selectaţi se referă la: • care este documentul sau înscrisul distrus, alterat ori ascuns (dispărut), care este conţinutul său, care este puterea străină cu care s-a încheiat, în câte exemplare a fost întocmit; • în ce constă acţiunea ilicită: dacă este distrugere, cum s-a realizat aceasta (prin rupere, tocare, ardere, topire, radiere mecanică, chimică); dacă a fost alterat (falsificat), prin ce anume metodă s-a executat măsluirea ori denaturarea (înlocuirea unei file – sau anexe-originale, cu alta contrafăcută, ştergerea unei porţiuni a textului şi introducerea unui nou text, adăugarea de menţiuni la text sau la anexe, etc.); dacă a fost ascuns, în ce fel s-a produs acest fapt: prin ascunderea lui, prin transportarea în alt loc; în sfârşit, dacă s-a constatat eventuala sustragere a documentului sau înscrisului, împrejurare care crează posibilitatea acţionării asupra lor prin distrugere alterare ori ascundere; • locul şi timpul comiterii acţiunii ilicite, momentul exact al constatării celor sesizate; • persoanele şi funcţiile acestora, care aveau ca atribuţie de serviciu gestionarea unor astfel de documente; • persoanele asupra cărora se îndreaptă suspiciunile deţinătorului documentului sau înscrisului.

c). Martorii ascultaţi cu prilejul *investigării infracţiunilor contra securităţii naţionale care au ca obiect informaţii clasificate* sunt selectaţi dintre persoanele care au atribuţii în legătură cu gestionarea obiectelor şi înscrisurilor ce conţin astfel de informaţii, funcţionarii de securitate şi autorităţii desemnate de securitate (A.D.S), de la locul respectiv, precum şi angajaţii a căror sarcină de serviciu constă în paza, supravegherea şi apărarea obiectivelor, sectoarelor şi

---

[1643] De ordin social, politic şi, nu în ultimul rând, juridic determinate de compoziţia socio-profesională a participanţilor şi întrepătrunderea între componenta cu caracter şi trăsături revendicativ sindicale şi componenta politică şi de ordin strict constituţional a motivaţiei şi scopului acţiunii.

[1644] Dosarul în care s-a pronunţat decizia nr. 486/1999 a Curţii Supreme de Justiţie – Secţia penală.

locurilor care prezintă importanţă deosebită pentru protecţia informaţiilor clasificate. Executarea de către persoanele mai sus enumerate a activităţilor ce le incumbă datorită atribuţiilor de serviciu conduce la sporirea acuităţii organelor de simţ,[1645] astfel că percep cu uşurinţă prezenţa unor persoane străine locului, reacţiile acestora, semnalmentele lor, mişcările suspecte, ca de altfel, orice modificări ce se produc în ambientul zonei lor de acţiune cotidiană. Pentru aceste considerente, aceşti martori sunt în măsură să ofere date şi informaţii preţioase anchetatorului, chiar în faza relatărilor libere, după ce li s-a adresat întrebarea temă, ce face obiectul ascultării.

Problematica de lămurit cu prilejul ascultării martorilor se axează pe stabilirea respectării regulilor instaurate de unitatea deţinătoare de informaţii clasificate, ce abateri de la aceste reguli au remarcat, cine le-a săvârşit, când şi în ce mod, la fel şi în ce priveşte circuitul, multiplicarea şi distrugerea obiectelor şi înscrisurilor ce conţin informaţii clasificate; atitudinile şi comportamentele suspecte, concordanţa între menţiunile din evidenţele existente obligatoriu şi realitatea faptică ş.a.m.d.

În cazul *infracţiunii de divulgarea secretului care periclitează securitatea naţională*, martorii, selectaţi dintre persoanele responsabile cu gestiunea şi manipularea obiectelor şi înscrisurilor cu acest caracter, au menirea să lămurească:

- care sunt informaţiile divulgate ori deţinute contrar legii, dacă se încadrează în categoria de informaţii clasificate, şi, în caz afirmativ, sunt secrete de stat, iar atunci care este nivelul de secretizare: strict secrete de importanţă deosebită, strict secrete, secrete; ce anume domeniu al siguranţei naţionale vizează (art.17 lit.a - n din Legea nr.182/2002), în ce document, înscris, act era încorporată informaţia respectivă;
- unde se afla depus documentul, proiectul, actul care conţinea informaţiile cu caracter secret de stat, dacă au fost respectate prevederile Legii nr.182/2002 şi HGR nr.585/2002 în legătură cu regimul de secretizare;
- care anume sunt persoanele care aveau acces la copierea manipularea şi procesarea, multiplicarea, transportul, transmiterea şi distrugerea informaţiilor secrete de stat, dacă au fost respectate procedurile instaurate de prevederile legale în materie;
- când şi cum s-a stabilit că documentul, înscrisul, actul, obiectul conţinând informaţiile secrete de stat a fost divulgat ori deţinut contrar dispoziţiilor legale; cine a constatat împrejurarea respectivă, care au fost primele măsuri luate.

O altă categorie de martori o reprezintă aceia dintre persoanele care, prin natura serviciului pe care îl prestează, au putut percepe întâlnirile pe care le-au avut învinuiţii (inculpaţii) cu diferite persoane de legătură, în scopul transmiterii unor informaţii clasificate. Astfel de situaţii sunt cele în care deţinătorul obiectului sau înscrisului conţinând informaţii clasificate are contacte – directe sau prin intermediari – cu cei cărora le remit informaţiile cu caracter secret. Identificarea persoanelor care cunosc asemenea genuri de fapte şi împrejurări, fie din personalul de serviciu de la sediul ambasadelor, consulatelor, reşedinţa persoanei diplomatice sau consulare (paznici, îngrijitori, funcţionari cetăţeni români, militari-jandarmi ori lucrători S.R.I. ce asigură paza în jurul sediilor susmenţionate etc.), fie din orice alte categorii de persoane (de la unităţi de deservire publică, hoteluri, restaurante, cafenele, baruri ş.a.m.d.) este o sarcină care revine cu precădere organelor răspunzătoare cu aplicarea legii în domeniul siguranţei naţionale, urmare a activităţii de culegere de informaţii generale în legătură cu medii, locuri, anturaje.

Problematica de clarificat pe care se axează ascultarea unor asemenea martori constă în relevarea locului timpului şi descrierii, eventual a recunoaşterii din grup, a persoanelor ale căror întâlniri le-au perceput. Importanţa declaraţiei martorilor, în acest caz rezidă în decelarea faptelor şi condiţiilor de loc şi de timp în care anumite persoane s-au întâlnit între

[1645] A. Ciopraga, *op.cit.*, p. 160.

ele, mărturie care se valorifică, atât în plan probator cât şi în exploatarea în timpul ascultării învinuitului (inculpatului).

În situaţiile în care, martorii a căror depoziţie este extrem de importantă în ansamblul probator al cauzei investigate, nu se pot deplasa sau de află în străinătate, organul judiciar are la îndemână procedura comisiei rogatorii interne şi internaţională. În asemenea cazuri anchetatorul va întocmi chestionarul cu întrebările care le apreciază ca fiind necesare referitor la problemele ce se doresc a fi lămurite.

Ca regulă generală, ascultarea martorilor are loc la sediul organului judiciar, nefiind exclus ca să se producă şi la domiciliul, reşedinţa sau locul de muncă al acestora ori la spitalele, clinicile unde martorii se află internaţi.

Atunci când contextul o reclamă şi sunt îndeplinite condiţiile cerute de lege, martorilor li se va asigura protecţia cuvenită. Prin aceasta martorul protejat, membrii familiei sale şi persoanele apropiate acesteia, a căror viaţă şi integritate corporală sau libertate este ameninţată sunt incluşi în Programul de protecţie a martorilor, ceea ce presupune instituirea unei scheme de organizare, cu următoarele măsuri luate singure sau cumulat: ca datele de identitate, vocea şi imaginea să-i fie disimulate şi distorsionate cu ocazia depunerii mărturiei în faţa organelor judiciare (*martor anonim*), măsuri sporite şi de siguranţă la domiciliu precum şi de protejarea deplasării la şi de la organele judiciare, schimbarea domiciliului, schimbarea identităţii, schimbarea înfăţişării, reinserţia în alt mediu social, recalificarea profesională, schimbarea sau asigurarea locului de muncă şi asigurarea unui venit până la găsirea unui loc de muncă.

[260] Fixarea şi valorificarea declaraţiilor martorilor

Depoziţiile martorilor se fixează prin consemnarea în scris – dictare unei dactilografe şi prin înregistrarea pe bandă magnetică (magnetofon, reportofon, cameră video). Declaraţiile scrise se consemnează la sfârşitul audierii,[1646] iar atunci când natura şi cantitatea informaţiilor comunicate de cel ascultat este mare şi de durată se poate recurge la consemnarea pe măsura expunerii faptelor,[1647] pentru a fi asigurată reflectarea fidelă a cursului ascultării şi al exactităţii mărturiei; uneori, în cuprinsul declaraţiei se menţionează şi întrebările adresate de către anchetator (consemnate la persoana a doua plural) şi imediat consecutiv răspunsul realizat de martor. După consemnare, cu toate că martorul percepe auditiv cele dictate de anchetator dactilografei, i se înmânează declaraţia pentru a o citi personal.

Atunci când ascultarea este înregistrată fonic sau videofonic, acordul sau dezacordul martorului în acest sens nu este obligatoriu de obţinut. Anchetatorul va exprima clar, în momentul începerii ascultării (înregistrarea poate să debuteze odată cu pătrunderea martorului în camera de audiere, în acest fel fiind surprinse toate aspectele ce preced audierea, şi să se finalizeze odată cu ieşirea din respectiva încăpere) data, ora şi locul unde se efectuează activitatea. La finalul ascultării, fonograma obţinută se prezintă martorului pentru a fi audiată de către acesta, pentru a-şi putea formula eventualele obiecţiuni. Banda magnetică sau caseta video, nu se substituie actului procedural prevăzut de lege, pentru a fi utilizată în procesul penal, urmând a fi transcrisă, iar banda magnetică va însoţi declaraţia consemnată.[1648]

Valorificarea declaraţiilor martorilor se realizează prin raportarea lor la ansamblul probelor administrate în cauză şi, atunci când oferă şi împrejurări necunoscute anchetei în

---

[1646] A. Ciopraga, *op. cit.*, p. 374.

[1647] Idem, p. 374 - 375.

[1648] Ibidem, p. 383; în acelaşi sens, referitor la această modalitate de fixare a declaraţiilor martorilor, pentru detalii, a se vedea N. Dan, „Posibilitatea folosirii magnetofonului în practica de anchetă penală", în *Probleme de medicină legală şi criminalistică*, vol. III, Ed. Medicală, Bucureşti 1965, p.113 - 120; I. Anghelescu, *„Folosirea fonogramei şi videofonogramei magnetice în procesul penal"*, în R.R.D. nr. 1/1970, p. 111 - 115.

derulare, reprezintă sursa unor ipoteze şi piste noi ale investigaţiei întreprinse. Martorii pot să fie confruntaţi cu persoanele despre ale căror activităţi au depus mărturia, după cum ascultarea lor poate să fie însoţită de prezentări din grup pentru recunoaşterea de persoane, obiecte şi animale, ori la identificarea unor victime.

Inexactităţile rău-voitoare sau reaua-credinţă a martorului se analizează de îndată sau rămân confidenţiale până la documentarea corespunzătoare anchetatorului, după care se va proceda în consecinţă; fie reaudiere, fie punerea sub învinuire sub aspectul infracţiunii de mărturie mincinoasă sau alte infracţiuni realizate prin formularea mărturiilor în respectiva cauză penală.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA A II-A

A. CAUZĂ PENALĂ AVÂND CA OBIECT INFRACȚIUNILE DE SUBMINAREA ECONOMIEI NAȚIONALE ȘI COMPLOT

„ROMÂNIA
MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism
Structura Centrală
Nr.151/D/P/2005

RECHIZITORIU[1649]
26 septembrie 2011

Procuror din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – Structura Centrală;

Examinând materialul de urmărire penală efectuat cu respectarea dispozițiilor legale care garantează aflarea adevărului și constatând că urmărirea penală este completă, existând probele necesare și legal administrate, cu deplina exercitare a drepturilor procesuale ale părților, în dosarul nr. 151/D/P/2005 privind pe învinuiții:

1. **P.E.**, în vârstă de 63 de ani, cercetat în stare de libertate pentru săvârșirea infracțiunilor de complot, prevăzută și pedepsită de art. 167 alin. 1 din Codul Penal și subminarea economiei naționale, prevăzută și pedepsită de art. 165 alin.2 din Codul Penal, cu aplicarea prevederilor art. 41 alin. 2 precum și a prevederilor art. 33 lit. a Cod Penal;
2. **G.V.**, în vârstă de 62 de ani, cercetată în stare de libertate pentru săvârșirea infracțiunilor de complot, prevăzută și pedepsită de art. 167 alin. 1 din Codul Penal și subminarea economiei naționale, prevăzută și pedepsită de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea prevederilor art. 41 alin. 2 precum și a prevederilor art. 33 lit. a Cod Penal;
3. **A.G.L.**, în vârstă de 53 de ani, cercetat în stare de libertate pentru săvârșirea infracțiunilor de complot, prevăzută și pedepsită de art. 167 alin. 1 din Codul Penal și subminarea economiei naționale, prevăzută și pedepsită de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea prevederilor art. 41 alin. 2 precum și a prevederilor art. 33 lit. a Cod Penal;
4. **M.M.C.**, în vârstă de 49 de ani, cercetată în stare de libertate pentru săvârșirea infracțiunilor de complot, prevăzută și pedepsită de art. 167 alin. 1 din Codul Penal și subminarea economiei naționale, prevăzută și pedepsită de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea prevederilor art. 41 alin. 2 precum și a prevederilor art. 33 lit. a Cod Penal;
5. **O.N.**, în vârstă de 52 de ani, cercetat în stare de libertate pentru săvârșirea infracțiunilor de complot, prevăzută și pedepsită de art. 167 alin. 1 din Codul Penal și subminarea economiei naționale, prevăzută și pedepsită de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea prevederilor art. 41 alin. 2 precum și a prevederilor art. 33 lit. a Cod Penal;
6. **O.T.**, în vârstă de 60 de ani, cercetat în stare de libertate pentru săvârșirea infracțiunilor de complot, prevăzută și pedepsită de art. 167 alin. 1 din Codul Penal și subminarea economiei

[1649] Nepublicat.

naţionale, prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea prevederilor art. 41 alin. 2 precum şi a prevederilor art. 33 lit. a Cod Penal;
7. **I.O.**, în vârstă de 55 de ani, cercetată în stare de libertate pentru săvârşirea infracţiunilor de complot, prevăzută şi pedepsită de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale, prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea prevederilor art. 41 alin. 2 precum şi a prevederilor art. 33 lit. a Cod Penal;
8. **L.I.**, în vârstă de 60 de ani, cercetat în stare de libertate pentru săvârşirea infracţiunilor de complot, prevăzută şi pedepsită de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale, prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea prevederilor art. 41 alin. 2 precum şi a prevederilor art. 33 lit. a Cod Penal;
9. **Ş.I.C.**, în vârstă de 42 de ani, cercetat în stare de libertate pentru săvârşirea infracţiunilor de favorizare la infracţiunea de subminare a economiei naţionale, prevazută şi pedepsită de art. 173 alin. 3 din Codul Penal, cu referire la prevederile art. 165 alin. 2 din Codul Penal şi sprijinirea unei asociaţii infracţionale, prevăzută şi pedepsită de art. 167 alin. 1 din Codul Penal, cu aplicarea art. 33 litera b din Codul penal,

EXPUN URMĂTOARELE:

Sistemul securităţii naţionale este reprezentat de ansamblul mijloacelor, reglementărilor şi instituţiilor statului care au rolul de a realiza, proteja şi afirma interesele fundamentale ale României, aşa cum este definit în Strategia de securitate Naţională a României, adoptată prin Hotărârea de Guvern nr. 36 din data de 18 decembrie 2001.

La data de 23 iunie 2003, în şedinţa Consiliului Superior de Apărare a Ţării a fost aprobat documentul intitulat „Doctrina naţională a informaţiilor pentru securitate şi societate civilă" care defineşte conceptul de **securitate naţională** ca fiind „starea naţiunii, a comunităţilor sociale, a cetăţenilor şi a statului, fundamentată pe prosperitate economică, legalitate, echilibru şi stabilitate socio - politică, exprimată prin ordinea de drept şi asigurată prin acţiuni de natură economică, politică, socială, juridică, militară, informaţională şi de orice altă natură, în scopul exercitării neîngrădite a drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti, manifestarea deplină a libertăţii de decizie şi de acţiune a statului, a atributelor sale fundamentale şi a calităţii de subiect de drept internaţional".

Sintagma „securitate naţională" este sinonimă, din punct de vedere etimologic şi lexical, cu sintagma de „**siguranţa statului**", utilizată de legiuitor atât în denumirea titlului I al părţii speciale a Codului Penal, cât şi în Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României care, la articolul 1 defineşte sintagma de siguranţă naţională a României ca fiind „starea de legalitate, de echilibru şi de stabilitate socială, economică şi politică necesară existenţei şi dezvoltării statului naţional român, ca stat suveran, unitar, independent şi indivizibil, menţinerii ordinii de drept, precum şi climatului de exercitare neîngrădită a drepturilor, libertăţilor şi îndatoririlor fundamentale ale cetăţenilor, potrivit principiilor şi normelor democratice statornicite prin Constituţie".

Securitatea statului (siguranţa naţională) încorporează şi componenta de **securitate economică**, ca parte a securităţii naţionale unde, poziţia statului în circuitul economic şi comercial este esenţială.

La rândul său securitatea economică conţine componenta de **securitate energetică** care interferează cu situaţia regională, europeană şi globală în domeniu, în contextul integrării euroatlantice şi în Uniunea Europeană.

Asigurarea securităţii energetice presupune asigurarea necesarului de resurse energetice şi limitarea dependenţei de cele din import, asigurarea suveranităţii naţionale asupra resurselor primare de energie şi respectarea opţiunilor naţionale în domeniul energiei. Resursele energetice trebuie să aibă un preţ relativ stabil şi acceptabil, deoarece aşa cum s-a

constatat în urma efectuării unor studii de specialitate, cea mai importantă ameninţare la adresa securităţii energetice a unei ţări o reprezintă volatilitatea preţurilor resurselor energetice, acestea putând afecta, în mod direct, stabilitatea economiei la nivel mondial.

Securitatea energetică, blocarea sau limitarea accesului la resursele energetice pot aduce în discuţie consecinţe dificil de controlat şi cu efecte asupra securităţii naţionale a unui stat, cu referire directă la stabilitatea economică (raportul dintre costurile securităţii şi consecinţele producerii unui eveniment nedorit), *necesară existenţei şi dezvoltării statului. Din acest punct de vedere sunt posibile riscuri, vulnerabilităţi şi ameninţări indirecte, netradiţionale şi asimetrice la adresa securităţii statului cum ar fi dependenţa energetică sau agresiunea economico - financiară.*

Capacitatea statului român de a promova şi apăra valorile şi interesele naţionale se exprimă prin starea de securitate, element fundamental în prevenirea ameninţărilor la adresa statului în eliminarea riscurilor şi pericolelor ce ar putea aduce atingere *securităţii naţionale*, în scopul asigurării identităţii şi omogenităţii naţiunii române, a independenţei şi suveranităţii naţionale, integrităţii teritoriale, a ordinii constituţionale în statul de drept, ce protejează drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor.

Constituţia României, la articolul nr. 136 intitulat „Economia" determină obiectul exclusiv al proprietăţii publice care este format din bogăţiile de interes public ale subsolului, spaţiul aerian, **apele cu potenţial energetic valorificabil de interes naţional,** plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice şi ale platoului continental precum şi alte bunuri stabilite de legea organică.

Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. În condiţiile legii organice, ele pot fi date în administrare regiilor autonome ori instituţiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate; de asemenea, ele pot fi date în folosinţă gratuită instituţiilor de utilitate publică.

Proprietatea publică este garantată şi ocrotită prin lege şi aparţine statului sau unităţilor administrativ teritoriale.

Prin emiterea Legii nr. 15/1990 au fost reorganizate unităţile economice de stat în regii autonome şi societăţi comerciale iar prin Hotărârea de Guvern nr. 266/1993, dată în aplicarea Legii nr.15/1990 privind ramurile şi domeniile în care funcţionează regiile autonome de interes naţional, s-a prevăzut că producţia şi distribuţia de energie electrică şi termică sunt ramuri strategice ale economiei naţionale.

Prin Protocolul 1 al C.E.D.O. se apără proprietatea, iar în paragraful 2 se recunoaşte dreptul statului de a reglementa folosinţa bunurilor conform interesului general, iar domeniul energetic reprezintă, în sensul protocolului, un bun susceptibil de a fi protejat.

Legislaţia naţională a calificat aceste bunuri ca fiind de interes strategic, ceea ce echivalează cu investirea de către statul român a autorităţilor administrative competente (Ministerul Economiei şi Comerţului, Agenţia Naţională de Reglementare în domenil Energiei, Operatorul Comercial al Pieţei de Energie Electrică - OPCOM) cu prerogativele de reglementare a unei bune organizări, management şi exploatare a resurselor de energie electrică.

Directiva Uniunii Europene nr. 92/1996 a stabilit pentru ţările membre şi pentru cele în curs de aderare obligativitatea creerii mecanismelor de piaţă concurenţială pentru activităţile de producere şi furnizare a energiei electrice.

Acest aspect, corelat cu necesitatea apariţiei şi consolidării pieţei concurenţiale de electricitate din România a impus, începând cu anul 1998, constituirea unor entităţi cu rol determinant în definirea regulilor de organizare şi funcţionare a sectorului energiei electrice, reglementarea accesului la piaţă, stabilirea criteriilor şi procedurilor cerute pentru ofertare, acordarea autorizaţiilor şi licenţelor pentru funcţionarea sistemelor energetice precum şi separarea financiar contabilă şi înregistrarea transparentă a costurilor pentru activităţile de producere, transport, distribuţie şi furnizare a energiei electrice.

Prin Hotărârea de Guvern nr. 647/12 iulie 2001 s-a aprobat Strategia naţională de dezvoltare energetică a României pe termen mediu 2001 – 2004, dată fiind importanţa strategică a acestui sector în dezvoltarea bazei durabile a economiei naţionale.

În acest act normativ s-a făcut şi o analiză a evoluţiei consumului energiei electrice începând cu anul 1990 arătându-se că acesta a urmat evoluţia economiei naţionale în această perioadă, cu scăderi accentuate urmate de creşteri. Scăderea consumului de energie a indus fenomene de criză în sectorul energetic, manifestate prin deteriorarea suplimentară a situaţiei financiare a marilor agenţi economici din sector, siguranţa energetică a României fiind direct afectată de blocajul financiar rezultat ca urmare a lipsei capabilităţilor financiare. S-a arătat totodată că preţurile au fost stabilite prin reglementare directă, fiind însă necorelate cu costurile reale de producţie ceea ce a dus la înregistrarea de mari pierderi de către societăţile din domeniul producerii energiei electrice.

În consecinţă, ca principale obiective ale strategiei energetice naţionale au fost dezvoltarea durabilă a sectorului energetic prin satisfacerea necesarului de energie la un preţ competitiv, crearea unor pieţe eficiente de energie şi asigurarea unor resurse stabile şi diversificate şi formarea de stocuri necesare funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional.

În politica tarifară s-a stabilit ca metodologiile pentru stabilirea preţurilor pentru energia electrică să fie bazate pe costurile marginale corect fundamentate ale activităţilor de producere, transport, distribuţie şi furnizare.

I. SITUAŢIA CADRULUI LEGISLATIV ŞI INSTITUŢIONAL

Prin **Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr. 29/1998,** aprobată ulterior prin Legea nr. 99/2000 a fost înfiinţată **Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei – A.N.R.E.,** - instituţie publică autonomă de interes naţional, cu personalitate juridică, în subordinea primului ministru, având misiunea de a crea şi aplica sistemul de reglementări necesar funcţionării sectorului energiei şi a pieţelor de energie în condiţii de eficienţă, concurenţă şi transparenţă, precum şi cel necesar implementării sistemului de reglementări necesare asigurării eficienţei energetice. Principalele atribuţii şi competenţe ale agenţiei, conform actului normativ de înfiinţare sunt în:

- definirea regulilor de organizare şi funcţionare a sectorului energiei electrice;
- reglementarea accesului la piaţă;
- stabilirea criteriilor şi procedurilor pentru ofertare, acordarea autorizaţiilor şi licenţelor pentru funcţionarea sistemelor.

În exercitarea acestor atribuţii de reglementare, autorizare şi control în domeniul energiei electrice, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei trebuie să asigure totodată şi elaborarea legislaţiei secundare privind funcţionarea noilor structuri, apariţia şi consolidarea pieţei de electricitate, fiind emise în acest sens procedurile de funcţionare a pieţei de electricitate şi autorizaţiile participanţilor la piaţă, raportat la calitatea acestora de producători, furnizori şi consumatori eligibili.

De asemenea, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei avizează şi contractele comerciale între entităţile din domeniul energetic şi aprobă tarifele acestora în baza fundamentărilor elaborate de entităţile energetice precum şi cantităţile de electricitate pe care producătorii trebuie să le livreze pe piaţa reglementată, controlând totodată respectarea cadrului legal.

Legislaţia secundară emisă de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, concretizată în ordine şi decizii emise de Preşedintele acestei autorităţi, stabileşte modalitatea de contractare pe piaţa reglementată, destinată consumatorilor captivi şi pe piaţa concurenţială pentru noii participanţi la piaţa energetică.

Prin **Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr. 63/28 decembrie 1998** privind energia electrică şi termică, a fost definit şi cadrul de reglementare pentru desfăşurarea activităţilor din sectorul energiei electrice şi termice. Scopul emiterii ordonanţei a fost securitatea energetică a ţării, prin asigurarea corespunzătoare a economiei naţionale cu energie electrică şi termică, de calitate superioară, la standarde înalte şi la preţuri accesibile şi realizarea unui mediu concurenţial normal, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei fiind desemnată ca autoritate competentă în aplicarea prevederilor actului normativ.

Prin **Decizia nr. 22 din 05 iulie 1999** a Preşedintelui Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei a fost aprobat **„Codul Comercial al Pieţei angro de Energie Electrică"**.

Conform prevederilor acestui prim cod, piaţa angro de energie electrică se realizează prin aranjamente comerciale angro de energie electrică şi cu servicii asociate între participanţi şi trebuie să devină competitivă la nivelul producătorilor şi furnizorilor de energie electrică şi reglementată pentru activităţile de transport şi distribuţie. Această piaţă are două componente şi anume:

- piaţa reglementată, prin contracte cadru şi preţuri reglementate, care acoperă circa 90% din energia electrică tranzacţionată;
- piaţa concurenţială a contractelor bilaterale negociate şi piaţa SPOT care acoperă circa 10 % din energia electrică tranzacţionată.

Orice participant la piaţă, deţinător de licenţă, inclusiv consumatorul eligibil este îndreptăţit să aibă acces liber reglementat la reţelele de transport şi distribuţie.

Piaţa trebuie să funcţioneze astfel încât să asigure, prin concurenţă, formarea unor preţuri cât mai scăzute ale energiei electrice la consumatorii finali, relaţii de piaţă corecte şi transparente între agenţii economici din sectorul energiei electrice şi să stimuleze un comportament de piaţă al agenţilor economici din sectorul energiei electrice.

Codul Comercial, aprobat prin Decizia amintită anterior, defineşte şi participanţii la piaţa energiei electrice astfel:

- producătorul este agentul economic înregistrat la categoria de producători de energie electrică la Operatorul Comercial şi deţinător al unei licenţe de producere a energiei electrice. Din punct de vedere al programării şi dispecerizării, producătorii sunt dispecerizabili şi nedispecerizabili.

Producătorii dispecerizabili au un program de funcţionare pe piaţa angro stabilit de către Operatorul Comercial, iar producătorii nedispecerizabili nu participă la piaţa de energie electrică dar şi programul său de funcţionare este cunoscut de Operatorul Comercial.

- cumpărătorul este agentul economic care cumpără energie electrică de pe piaţa de energie electrică pentru a fi utilizată în scop propriu sau pentru a fi furnizată consumatorilor finali.

În accepţiunea Codului Comercial, cumpărătorii sunt de trei categorii:

a) furnizorii;
b) producătorii;
c) consumatorii eligibili.

Furnizorii sunt agenţii economici înregistraţi la Operatorul Comercial la categoria cumpărător de energie electrică în baza unei licenţe de furnizare a energiei electrice şi pot cumpăra energie electrică de pe piaţă, în baza contractelor de vânzare – cumpărare a energiei electrice sau a tranzacţiilor încheiate pe piaţa SPOT şi furnizează energie electrică consumatorilor finali, în baza contractelor de furnizare a energiei electrice.

Producătorii cumpără energie electrică de pe piaţă în baza contractelor de portofoliu, de vânzare – cumpărare de energie electrică sau pentru serviciile proprii tehnologice.

Consumatorii eligibili sunt consumatorii finali care pot cumpăra direct de pe piaţa energiei electrice, în baza unui contract cadru de furnizare a energiei electrice şi în baza unui acces reglementat la reţelele de transport/distribuţie pentru transportul respectiv distribuţia energiei electrice contractate cu furnizorii. În relaţia comercială cu consumatorii eligibili, producătorul are calitatea de furnizor.

- operatorul de transport asigură serviciul public de transport al energiei electrice în baza autorizaţiei de funcţionare şi a licenţei de exploatare comercială a capacităţilor de transport a energiei electrice, fiind înregistrat ca atare la Operatorul Comercial.

Operatorul de transport asigură serviciul specific producătorilor şi consumatorilor eligibili dacă aceştia nu au convenit ca transportul să fie asigurat de către producători în calitate de furnizori.

- operatorul de sistem asigură activitatea de coordonare a funcţionării instalaţiilor de producere, transport şi distribuţie, fiind înregistrat ca atare la Operatorul Comercial, în baza licenţei de dispecerizare.

Totodată, acest Cod Comercial defineşte la articolul nr. 74 cele două pieţe funcţionale în domeniul energiei electrice şi anume:

- piaţa reglementată, pentru activităţi de monopol natural (transport de energie electrică şi dispecerizare) şi pentru cea mai mare parte din activităţile cu caracter concurenţial (producere şi furnizare de energie, servicii de sistem);

- piaţa concurenţială, cuprinzând contractele bilaterale negociate ale consumatorilor eligibili şi aranjamentele comerciale ale pieţei SPOT de vânzare/cumpărare a energiei electrice.

Piaţa SPOT este componentă a pieţei concurenţiale pe care energia electrică este tranzacţionată prin licitaţie.

Preţul pe piaţa SPOT este preţul marginal de sistem (PMS), acesta fiind preţul ultimului MWh stabilit de ordinea de merit pentru acoperirea cererii de energie electrică în intervalul bază de decontare.

Programul de calcul al ordinei de merit este acel program pe baza căruia se stabileşte ordinea de merit în fiecare interval bază de decontare, în funcţie de cererea de energie electrică, oferta de producţie şi preţul producătorilor participanţi la piaţă.

Mecanismele de funcţionare ale pieţei SPOT sunt următoarele:

Pentru fiecare zi de tranzacţie, producătorii trebuie să facă oferte de producere a energiei electrice pentru fiecare din unităţile dispecerizabile pe care le deţin.

Ofertele vor preciza:

- disponibilităţile orare;
- preţurile de producere a energiei electrice active;
- oferta pentru servicii de sistem;
- modificări ale caracteristicilor statice şi dinamice de funcţionare.

Producătorii dispecerizabili ce deţin mai multe unităţi dispecerizabile pot să organizeze Centre de Management Energetic prin care să transmită centralizat Operatorului Comercial ofertele pentru întregul parc deţinut.

Ofertele se fac ferm pentru fiecare din cele 24 de intervale bază de decontare ale unei zile de tranzacţie şi se transmit până la ora 10,00 a zilei anterioare celei pentru care se face programul de funcţionare („ziua D"). Ofertele vor conţine şi valorile propuse pentru ziua D+1, care însă nu vor fi considerate decât orientativ de către Operatorul comercial, putând fi ulterior modificate.

Operatorul comercial va întocmi programarea pentru 48 de ore.

Componentele ofertei, cu excepţia preţurilor, se pot modifica, cu acordul Operatorului comercial până la ora 14:00, dacă se justifică prin apariţia unor evenimente ce nu au putut fi anticipate de ofertant.

Operatorul de sistem poate solicita justificat programarea unui participant la piaţă în alte condiţii.

Operatorul comercial înregistrează în baza de date proprie toate ofertele de producere primite.

Determinarea ordinii de merit şi a preţului marginal de sistem pentru fiecare interval bază de decontare se va face prin rularea Programului de calcul al ordinii de merit şi preţului marginal de sistem (PCOMPS).

Responsabilul pentru stabilirea ordinii de merit şi a preţului marginal de sistem este Operatorul comercial.

Prin ordinea de merit se determină:

- puterea cu care participă fiecare unitate dispecerizabilă la acoperirea necesarului de energie electrică;
- pragul cererii de consum din sistem de la care intră în funcţiune fiecare unitate dispecerizabilă.

Ordinea de merit fără restricţii de reţea (OFR) şi preţul marginal de sistem se stabilesc de către Operatorul comercial, pentru fiecare interval bază de decontare al zilei de tranzacţie următoare, până la ora 13:00 a fiecărei zile calendaristice, în baza următoarelor criterii:

- se poziţionează în ordinea de merit unităţile dispecerizabile cu restricţii;
- pentru fiecare producător semnatar al unui contract de portofoliu se poziţionează în continuare unităţile dispecerizabile în ordinea preţurilor ofertate, până la acoperirea cantităţilor de energie electrică prevăzute în respectivele contracte;
- se poziţionează în ordinea preţurilor şi pe baza disponibilităţilor declarate toate unităţile dispecerizabile rămase, ofertate de producători;
- nu se ţine seama de restricţiile de sistem.

Preţul marginal de sistem se stabileşte pe baza OFR şi a prognozei consumului şi reprezintă preţul ofertat pentru ultima unitate dispecerizabilă poziţionată în ordinea de merit la realizarea echilibrului producere-consum.

Operatorul comercial transmite Operatorului de sistem prognoza de consum, OFR şi preţul marginal de sistem, precum şi sinteza ofertelor producătorilor până la ora 13:00 a fiecărei zile calendaristice.

Operatorul de sistem analizează, conform reglementărilor tehnice în vigoare, regimurile de funcţionare ale Sistemului Energetic Naţional, pe baza OFR şi a prognozei de consum.

Operatorul de sistem propune Operatorului comercial variante de eliminare a restricţiilor până la ora 16:00 a zilei D-1, pe cât posibil respectând producţiile contractate. Datele se transmit în format electronic (dischetă, modem, reţea de calculatoare).

Operatorul comercial este responsabil pentru stabilirea ordinii de merit cu restricţii de reţea (OCR).

Operatorul comercial înregistrează ambele forme ale ordinii de merit şi preţul marginal de sistem în baza de date proprie.

Operatorul comercial publică preţul marginal de sistem calculat pentru fiecare interval bază de decontare a zilei D în cel puţin două ziare cu difuzare naţională. Aceste date apar în ediţiile de a doua zi ale publicaţiilor (în ziua de tranzacţie).

Operatorul comercial transmite până la ora 17,00 ordinea de merit finală (OCR) pentru fiecare interval bază de decontare la:

- Operatorul de sistem – care urmează a asigura transpunerea în practică a OCR;
- fiecare producător care a licitat pentru ziua respectivă – pentru a cunoaşte programul de funcţionare a unităţilor dispecerizate pe care le deţine.

BCU CLUJ / CENTRALA / DIGITAL LIBRARY

Codul Comercial stabileşte şi modul de rezolvare a disputelor apărute pe piaţa SPOT, motiv pentru care Operatorul comercial emite, pentru fiecare zi de tranzacţie, note de încheiere a tranzacţiilor (NIT) pe piaţa SPOT.

În cazul în care un participant la piaţă are obiecţii privind NIT, acesta se va adresa Operatorului comercial cu o notificare, în termen de trei zile financiare de la primirea comunicării. Operatorul comercial trebuie să răspundă notificării în termen de maxim cinci zile financiare de la data primirii acesteia.

Dacă părţile nu ajung la un acord, acestea se pot adresa pentru soluţionarea disputei Comitetului de Arbitrare a Disputelor pe Piaţa SPOT (CADPS). CADPS are obligaţia să arbitreze disputa şi competenţa de a emite o decizie obligatorie pentru părţi, în termen de cinci zile financiare de la sesizare.

Apelul la deciziile CADPS se face la Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, în cinci zile de la data luării la cunoştinţă, soluţia autorităţii fiind definitivă. Aceasta se comunică în termen de cinci zile de la depunerea apelului.

Prin **Hotărârea de Guvern nr. 627/13 iulie 2000**, a fost reorganizată Compania Naţională de Electricitate S.A., fiind înfiinţate mai multe societăţi comerciale, cu personalitate juridică, structurate pe tipuri de activităţi, respectiv de producere, transport, distribuţie şi furnizare de energie electrică, apărând necesitatea reglementării tranzacţiilor cu energie electrică şi cu serviciile asociate.

A fost astfel înfiinţată **S.C. Hidroelectrica S.A.**, societate comercială cu capital integral de stat, aflată în portofoliul Ministerului Economiei şi Comerţului, cu o pondere de 1/3 din producţia energetică a României şi având ca obiect principal de activitate producerea de energie electrică, furnizarea acesteia la intern şi la extern precum şi asigurarea serviciilor tehnologice de sistem, pe bază de licenţe acordate potrivit legii.

La data înfiinţării, societatea a avut în componenţă un număr de 10 sucursale fără personalitate juridică iar ulterior, în baza Hotărârii Adunării Generale a Acţionarilor nr. 7 din data de 25 mai 2002, au mai primit statut de sucursală alte două uzine hidroelectrice.

În conformitate cu prevederile statutului propriu de funcţionare, în perioada în care statul este acţionar unic, interesele acestuia în Adunarea Generală a Acţionarilor sunt reprezentate de Ministerul Economiei şi Comerţului, reprezentanţii în Adunarea Generală a Acţionarilor fiind numiţi şi revocaţi prin ordin al Ministrului Economiei şi Comerţului.

Administrarea societăţii este asigurată de un Consiliu de Administraţie compus din 5 membrii, numiţi pe o perioadă de cel mult 4 ani şi este prezidată de un preşedinte iar conducerea societăţii se asigură de către un director general, care nu este şi preşedintele Consiliului de Administraţie dar reprezintă societatea în relaţiile cu terţii, în baza limitelor şi împuternicirilor date de Consiliul de Administraţie. De asemenea, Consiliul de Administraţie, poate delega, conform regulamentului, o parte din atribuţiile sale directorului general.

Prin acelaşi act normativ, respectiv Hotărârea de Guvern nr. 627/13 iulie 2000 a luat fiinţă şi **Operatorul Pieţei de Energie Electrică - O.P.C.O.M S.A.**, societate comercială pe acţiuni, filială a Companiei Naţionale Transelectrica S.A., având ca scop administrarea pieţei de energie electrică, prin asigurarea desfăşurării continue, ordonate, eficiente, echitabile şi transparente a tranzacţiilor şi contractelor comerciale în condiţii de reglementare, cu privire la protecţia participanţilor licenţiaţi pentru producere sau furnizare, precum şi a consumatorilor eligibili.

Operatorul Pieţei de Energie Electrică are ca obiect de activitate asigurarea unui cadru organizat de desfăşurare a tranzacţiilor comerciale pentru energia electrică pe bază de licenţă, în condiţiile legii şi care, în baza Licenţei nr. 407/2001, emisă de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, desfăşoară în principal următoarele activităţi:

- coordonarea activităţii de prognoză a consumului de energie electrică;

- stabilirea preţului marginal de sistem pentru fiecare interval;

- stabilirea cantităţilor de energie electrică şi de servicii tranzacţionate, a drepturilor de încasare şi a obligaţiilor de plată ale participanţilor la piaţă;

- programarea funcţionării unităţilor dispecerizabile, având drept scop atât acoperirea cererii de energie electrică prin respectarea criteriilor tehnice, comerciale şi concurenţiale cât şi **asigurarea funcţionării sistemului electroenergetic naţional în condiţii de siguranţă şi calitate.**

Începând cu acelaşi an 2000, s-a deschis piaţa energiei electrice către concurenţă, gradul iniţial de deschidere a pieţei fiind de 10%, conform Hotărârii de Guvern nr. 122/18.02.2000. Ulterior, gradul de deschidere a înregistrat creşteri ajungând până la 83,5% în anul 2005 şi a fost de 15% pentru perioada noiembrie 2000 – decembrie 2001; de 25% pentru luna ianuarie 2002; de 33% pentru perioada februarie 2002 – decembrie 2003; de 40% pentru perioada ianuarie – octombrie 2004; de 55% pentru perioada noiembrie 2004 – iunie 2005; de 83% pentru perioada iulie – decembrie 2005. Începând cu anul 2007 piaţa energiei electrice s-a deschis în procent de 100%.

Participanţii la piaţa energiei electrice care sunt licenţiaţi de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei sunt producătorii/autoproducătorii, furnizorii, operatorii de transport şi de sistem, operatori de distribuţie şi consumatorii eligibili.

Prin apariţia **Legii nr. 318/8 iulie 2003, Legea energiei electice,** s-a creat cadrul de reglementare pentru desfăşurarea activităţilor în sectorul energiei electrice şi al energiei termice produse în cogenerare, în condiţii de securitate şi la standarde de calitate, în vederea utilizării optime a resurselor primare de energie şi cu respectarea normelor de protejare a mediului, având printre obiectivele principale:

- asigurarea dezvoltării durabile a economiei naţionale;

- crearea şi asigurarea funcţionării pieţelor concurenţiale de energie electrică precum şi asigurarea accesului nediscriminatoriu şi reglementat al tuturor participanţilor la piaţa de energie electrică şi la reţelele electrice de interes public;

- transparenţa tarifelor, preţurilor şi taxelor la energie electrică, în cadrul unei politici de tarifare, urmărind creşterea eficienţei energetice pe ciclul de producere, transport, distribuţie şi utilizare a energiei electrice;

- asigurarea măsurilor de securitate împotriva actelor de terorism şi sabotaj.

Articolul 3 pct. 41 din lege defineşte Sistemul electroenergetic ca fiind ansamblul instalaţiilor electroenergetice interconectate prin care se realizează producerea, transportul, conducerea operativă, distribuţia, furnizarea şi utilizarea energiei electrice iar Sistemul Electroenergetic Naţional (SEN), definit de acelaşi articol la punctul 42, reprezintă sistemul electroenergetic situat pe teritoriul naţional. Sistemul Energetic Naţional constituie infrastructura de bază, utilizată în comun de participanţii la piaţa energiei electrice.

Piaţa de energie electrică reprezintă cadrul de organizare înăuntrul căruia se tranzacţionează energia electrică şi serviciile asociate.

Participanţii la piaţa energiei electrice care sunt licenţiaţi de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei sunt producătorii/autoproducătorii, furnizorii, operatorii de transport şi de sistem, operatori de distribuţie şi consumatorii eligibili.

În cadrul pieţei de energie electrică din România, tranzacţionarea energiei electrice între participanţii la piaţă se desfăşoară pe două segmente de piaţă reglementate şi definite de Legea energiei electrice nr.318/2003 şi anume:

- piaţa reglementată de energie electrică şi de servicii asociate care funcţionează prin contracte comerciale, cu preţuri reglementate pentru care autoritatea competentă stabileşte cantităţile contractate în tranzacţiile angro dintre producători şi furnizori şi

- piaţa concurenţială de energie electrică care funcţionează pe bază de contracte bilaterale negociate ale producătorilor de energie electrică cu furnizorii, cu consumatorii

eligibili; contracte de import şi export; contracte ale furnizorilor, alţii decât cei care vând la tarife reglementate consumatorilor captivi; tranzacţii pe piaţa spot, la preţul marginal de sistem.

Modul de funcţionare a celor două pieţe de energie electrică a fost stabilit anual prin ordine şi decizii emise de Preşedintele Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, autoritatea stabilind totodată şi metodologiile de reglementare a preţurilor şi tarifelor, în calculul acestora urmând să fie luate în considerare costurile justificate ale activităţilor de producere, transport, distribuţie şi furnizare a energiei electrice.

La data de **29 iulie 2003**, prin **Hotărârea de Guvern nr. 890 a fost aprobată „Foaia de parcurs din domeniul energetic din România"**. Din Nota de fundamentare care a stat la baza aprobării acestui act normativ rezultă că elaborarea foii de parcurs s-a făcut în urma unor consultări ample avute cu Uniunea Europeană şi Banca Mondială şi a pornit de la necesitatea alinierii setului de reglementări care guvernează piaţa energiei la cele ale Uniunii Europene în vederea accederii României la această uniune în anul 2007. S-a precizat faptul că dezvoltarea sectorului energetic trebuia susţinută şi făcută pe baza unui set de politici şi criterii care să asigure:

- un climat concurenţial echilibrat care să promoveze producţia şi accesul la energie competitivă, într-o piaţă aflată în deschidere;
- un set de mecanisme şi reglementări care să răspundă principiilor de stabilitate şi transparenţă;
- protecţia consumatorilor captivi sau a celor care nu optează pentru eligibilitate după deschiderea completă a pieţii, împotriva acţiunii unor monopoluri de tip natural;
- satisfacerea criteriilor de eficienţă şi siguranţă energetică, prin promovarea unor investiţii susţinute în domeniul energetic şi care să poată fi recuperate prin preţul energiei şi tarifelor de transport şi distribuţie;

În ceea ce priveşte producţia de energie hidro, prin Foaia de parcurs s-a prevăzut că aceasta îşi va menţine structura existentă la S.C. Hidroelectrica S.A. până în anul 2007, fiind reglementată, regimul de reglementare constând în:

- utilizarea costurilor reale scăzute ale producţiei hidro în beneficiul tuturor consumatorilor, captivi sau eligibili, fără discriminare;
- optimizarea exploatării apei prin folosirea de soft dedicat – optimizarea centralizată a producţiei hidro – şi luând în considerare oferta producţiei termo.

S-a arătat că, primul pas în reglementarea societăţii Hidroelectrica S.A. s-a făcut, în sensul încetării obligaţiilor din contractele deja încheiate la acea dată pe piaţa competitivă, inclusiv contractele de export.

În conformitate cu prevederile art. 2, pct. 13, 14, şi 18 din Legea energiei electrice nr.318/2003, următorii termeni se definesc astfel:

- **consumator eligibil**: consumatorul care poate să aleagă furnizorul şi să contracteze direct cu acesta energia necesară, având acces la reţelele de transport şi de distribuţie;
- **consumator captiv**: consumatorul care din considerente tehnice, economice sau de reglementare, nu poate alege furnizorul de energie electrică;
- **furnizor**: persoană juridică, titulară a unei licenţe de furnizare care asigură alimentarea cu energie electrică a unuia sau mai multor consumatori, în baza unui contract de furnizare.

Prin **Ordinul nr. 25 din 22 octombrie 2004** al Preşedintelui Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei a fost aprobat noul Cod Comercial al pieţei angro de energie electrică care a intrat în vigoare la data de 01 ianuarie 2005, abrogând totodată Decizia Preşedintelui Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 22 din 05.07.1999, pentru aprobarea Codului Comercial al pieţei angro de energie.

În conformitate cu noul Cod Comercial, pe piaţa angro de energie electrică au acces, în vederea efectuării de tranzacţii, producătorii şi autoproducătorii de energie electrică, furnizorii şi operatorii de reţea iar tranzacţiile pe piaţa angro de energie electrică au ca obiect vânzarea – cumpărarea de energie electrică, servicii de sistem tehnologice, servicii de sistem, servicii de transport şi servicii de distribuţie.

Noul Cod Comercial a adus multiple îmbunătăţiri prevederilor vechiului Cod Comercial, îmbunătăţiri care au creat premisele unei funcţionări mult mai bune ale pieţei de energie electrică.

Astfel, potrivit articolului nr. 3.1.4 piaţa angro de energie electrică a fost compusă din următoarele pieţe specifice:

- piaţa contractelor bilaterale, denumită şi piaţa angro de energie electrică, în care titularii de licenţă sunt liberi să se angajeze în tranzacţii bilaterale cu energie electrică inclusiv în tranzacţii bilaterale de export sau import de energie electrică în conformitate cu legislaţia specifică şi cu condiţiile lor din licenţă;
- piaţa de echilibrare. În această piaţă administrată de Operatorul pieţei de echilibrare, Operatorul de transport şi de sistem cumpără/şi/sau vinde energie electrică de la/către participanţii la piaţă deţinători de unităţi/consumuri dispecerizabile în scopul compensării abaterilor de la valorile programate ale producţiei şi consumului de energie electrică.
- piaţa centralizată de servicii de sistem tehnologice. Această piaţă are ca scop asigurarea unei cantităţi suficiente de servicii de sistem tehnologice disponibile pentru Operatorul de transport şi de sistem, asigurarea reglajului primar şi menţinerea disponibilităţii rezervei de reglaj primar.
- piaţa centralizată pentru Ziua Următoarea (PZU). Pe acest nou tip de piaţă se încheie în fiecare zi de tranzacţionare, tranzacţii ferme cu energie electrică pentru fiecare interval de tranzacţionare al zilei de livrare corespunzătoare, pe baza ofertelor transmise de participanţii la această piaţă.

Conform regulilor şi principiilor stabilite prin noul Cod Comercial, Piaţa Zilei Următoare devine o piaţă voluntară. Noua PZU este organizată cu licitaţie atât la vânzarea cât şi la cumpărarea de energie electrică iar tranzacţiile sunt considerate contracte pe termen scurt.

Regulile Pieţei pentru Ziua Următoare (PZU) creează un cadru centralizat de piaţă pentru vânzarea şi cumpărarea energiei electrice de către participanţii la piaţa angro de energie electrică din România, necesar pentru:

- a facilita formarea unei pieţe angro de energie electrică în condiţii de concurenţă, transparenţă şi nediscriminare;
- reducerea preţurilor de tranzacţionare a energiei electrice;
- stabilirea preţurilor de referinţă pentru alte tranzacţii din piaţa angro;
- optimizarea utilizării capacităţilor limitate de interconexiune cu ţările vecine, prin integrarea utilizării capacităţilor respective în cadrul PZU centralizată.

Participarea la PZU este permisă Titularilor de Licenţă care au fost înregistraţi ca Participanţi PZU.

Tranzacţiile pe PZU se încheie în fiecare Zi de Tranzacţionare şi determină o obligaţie a respectivului participant la PZU de a livra energia electrică, în cazul în care tranzacţiile s-au bazat pe Oferte de Vânzare sau o obligaţie de a accepta livrarea energiei electrice, în cazul în care tranzacţiile s-au bazat pe Oferte de Cumpărare în conformitate cu specificaţiile respectivei Tranzacţii.

Fiecare tranzacţie corespunde unei Zile de Livrare, unui Interval de Tranzacţionare şi unei Zile de Tranzacţionare.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tranzacţiile sunt finalizate prin livrarea fizică, în Ziua de Livrare, a energiei electrice în Sistemul Energetic Naţional.

Piaţa Zilei Următoare este administrată de operatorul comercial S.C. OPCOM S.A. care este şi operator de decontare.

Noul Cod Comercial stabileşte reguli privind dispecerizarea obligatorie şi tranzacţionarea cu prioritate a energiei electrice produse în unităţile de producţie prioritară, calificate potrivit prevederilor Regulamentului aprobat prin Ordinul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei. nr. 33/26.11.2004.

Atât Piaţa Zilei Următoare cât şi Piaţa de Echilibrare se bazează pe o nouă platformă de tranzacţionare (hardware şi software), care înlocuieşte vechea piaţă SPOT, operaţională din anul 2000. Într-o primă etapă noile mecanisme au fost testate, funcţionând în paralel cu vechea piaţă SPOT după care, începând cu 01.07.2005, noile pieţe, respectiv Piaţa Zilei Următoare şi Piaţa de Echilibrare au devenit operaţionale potrivit prevederilor Ordinului nr. 30 din 24 iunie 2005, aprobat de preşedintele Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei.

Astfel, în perioada 2002 – 2005, S.C. Hidroelectrica S.A. a efectuat tranzacţii comerciale cu energie electrică pe următoarele segmente de piaţă:

- piaţa reglementată, în baza contractelor de vânzare-cumpărare încheiate cu filialele de distribuţie ale S.C. Electrica S.A. şi a contractului de transport încheiat cu C.N. Transelectrica S.A.;
- piaţa concurenţială, atât în baza contractelor bilaterale de vânzare - cumpărare încheiate cu furnizorii licenţiaţi şi consumatorii eligibili cât şi în baza contractelor de vânzare a energiei electrice la export;
- piaţa SPOT, în perioada 2002 - 2005, piaţă componentă a pieţei concurenţiale pe care energia electrică a fost tranzacţionată prin licitaţie;
- piaţa pentru ziua următoare (PZU), în perioada iulie - decembrie 2005, piaţă voluntară organizată cu licitaţie atât la vânzarea cât şi la cumpărarea de energie electrică;
- piaţa de echilibrare (PE), în perioada iulie – decembrie 2005, piaţă obligatorie pentru producătorii care exploatau unităţi dispecerizabile, utilizată de operatorul de transport în scopul compensării abaterilor de la valorile programate ale producţiei şi consumului.

****

În perioada anilor **2002 - 2005**, prin *acţiuni comisive şi omisive, funcţionarii numiţi în conducerea S.C. Hidroelectrica S.A., folosindu-se de prerogativele funcţiilor în care au fost investiţi, au constituit o asociaţie suprapusă, paralelă şi mulată pe organigrama societăţii care a folosit această societate în scopuri contrare obiectivelor statuate legal, ce au fost de natură să submineze economia naţională prin afectarea funcţionării Sistemului Energetic Naţional în condiţii de siguranţă, cu repercusiuni grave asupra întregului sistem economic naţional şi prin cauzarea unui prejudiciu de 5.360.420.202 mii ROL, (536.042.020,2 RON) echivalentul sumei de* ***134.972.613 Euro.***

Conform literaturii de specialitate, *capacitatea autorului infracţiunii de subminare a economiei naţionale* de a se folosi de o unitate publică la care face trimitere art. 145 Cod penal, presupune, necesarmente, înzestrarea lui cu o **anumită responsabilitate în cadrul acelei unităţi** precum şi o funcţie de conducere în structura acesteia ori numai o funcţie din cele care participă la formarea deciziei.

Doctrina a definit conceptul de **complot** ca fiind o înţelegere secretă, o uneltire conspirativă a mai multor persoane împotriva statului care se realizează prin mai multe modalităţi, una dintre acestea fiind constituirea unei asociaţii sau grupări de persoane, caracterizată printr-o anumită structură organizatorică şi un anumit plan de acţiune.

Nucleul de bază al asociaţiei constituite a fost format din învinuiţii **P.E.**, director general al societăţii, **O.T.**, director adjunct al societăţii, **G.V.**, director economic, **A.G.L.**, director comercial, **M.M.C.**, director relaţii internaţionale, privatizare şi **O.N.**, şef serviciu marketing furnizare care profitând de responsabilităţile decizionale conferite de atribuţiile de serviciu, au acţionat în sensul intereselor complotului pe care l-au iniţiat şi constituit.

Rolul, locul şi importanţa fiecăruia dintre constituienţii asociaţiei au fost conferite de atribuţiile de serviciu specifice fiecăreia dintre funcţiile ocupate în organigrama societăţii de către aceştia, acţionând conjugat şi concertat înspre ţinta vizată de interesele asociaţiei constituite.

Asociaţia în discuţie, formată iniţial din 6 persoane (*criteriu numeric*), a funcţionat începând cu anul 2002 şi până în anul 2005 (*criteriul temporar*); a avut o *dimensiune organizatorică* mulată pe funcţiile deţinute de fiecare în parte în cadrul organigramei societăţii, în care **rolul de lider** era deţinut de învinuitul **P.E.** care prin funcţia sa ca factor de decizie, concerta acţiunile subordonaţilor în funcţie de ierarhie, în intervalul 01.01.2002 – 01.11.2003. De la această dată, **rolul de lider** în asociaţia iniţiată şi constituită **a fost preluat** de învinuitul **O.T.** care a fost numit în funcţia de director general al S.C. Hidroelectrica S.A., calitate pe care a deţinut-o pe parcursul întregii perioade supuse cercetării, respectiv sfârşitul anului 2005.

Învinuita **G.V.** a deţinut funcţia de director economic în perioada 01.01.2002 – 01.12.2003, dată de la care această funcţia a fost preluată de învinuita **I.O.** care de asemenea a ocupat această funcţie pe toată perioada supusă cercetării.

Activitatea infracţională în cadrul asociaţiei iniţiate şi constituite a fost derulată de persoanele sus numite, corespunzător perioadelor în care au deţinut calităţile menţionate.

Se remarcă faptul că cei doi directori generali, odată cu numirea lor au operat modificări în structura organizatorică a societăţii comerciale pentru funcţia de director economic, aceştia cooperând conjugat şi concertat, atât în planul activităţilor profesionale cât şi în planul manifestărilor ilicite, cu învinuita **G.V.** şi respectiv cu învinuita **I.O.**.

Acţiunile au fost concertate, aşa cum se relevă din prestaţia fiecăruia dintre membrii asociaţiei, ceea ce conturează gradul sporit de organizare a acţiunilor scop ale acestei asociaţii.

Scopul (obiectivul ţintă) vizat a constat în angajarea societăţii în relaţii contractuale generatoare de prejudicii materiale grave, relaţii prin derularea cărora au fost uzinate cantităţi mari de apă din lacurile de acumulare aflate în administrarea societăţii, fapt ce a condus la imposibilitatea asigurării, în anumite perioade de timp, a rezervei de putere necesare funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, în condiţiile în care aceste acumulări de apă asigurau la momentul respectiv aproximativ 80% din necesarul serviciilor tehnologice de sistem.

Elementele descrise configurează trăsăturile constitutive ale unei **asociaţii în înţelesul art. 167 din Codul penal dar şi în înţelesul art. 2 lit. a din Legea nr. 39/2003.**

Calea aleasă pentru comiterea faptelor a fost aceea de a *acţiona grupat* , iar **metoda utilizată** a fost de *natură subversivă.*

Actele materiale realizate de nucleul constituit au constat în:

- încheierea de contracte de retehnologizare a unor grupuri hidroenergetice la preţuri *supraevaluate;*

- *neactivarea clauzei de forţă majoră în situaţii de calamităţi naturale pentru contracte de furnizare a energiei electrice;*

- *nefacturarea unor cantităţi de energie electrică produse şi introduse în reţeaua de transport;*

- *vânzarea unor cantităţi de energie electrică achiziţionate de la alţi producători la preţuri inferioare costului de achiziţie;*

- facturarea unor cantităţi de energie electrică vândute la preţuri mai mici decât cele stabilite prin contract;

- încheierea de contracte cu anumiţi furnizori licenţiaţi prin care s-au majorat cantităţile de energie şi perioadele de derulare a acestor contracte, contrar dispoziţiilor legale în vigoare în perioada respectivă.

La nucleul iniţiat şi constituit **a aderat şi sprijinit**, începând cu luna septembrie 2003 învinuita **I.O.**, numită de către învinuitul **O.T.** în funcţia de director economic.

Manifestările infracţionale relevate mai sus, au debutat la începutul anului 2002 şi au fost continuate până la finalul anului 2005, iar ulterior, pe parcursului anului 2006, acestea au fost favorizate de către învinuitul **Ş.I.C.** în calitate de Ministru al Economiei şi Comerţului la acea dată, prin **acţiuni contributive de ordin moral şi material** constând în:

- ascunderea activităţilor ilicite săvârşite de către membrii acestei grupări prin nedenunţarea şi omisiunea sesizării organelor judiciare a faptelor ilicite de care a luat şi de care trebuia să ia la cunoştinţă prin natura atribuţiilor deţinute;

- neluarea unor măsuri ce se impuneau pentru ca activitatea S.C. Hidroelectrica S.A. să se deruleze în mod normal sau atunci când a fost în mod punctual sesizat fie a ascuns, fie a procedat necorespunzător a condus la menţinerea şi perpetuarea stării de pericol care ameninţă şi astăzi Sistemul Energetic Naţional.

Aceste activităţi, atât comisive, cât şi omisive au condus la folosirea S.C. Hidroelectrica S.A. înspre ţinta dorită de nucleul constituit precum şi la împiedicarea activităţii normale, conform cadrului normativ reglementat, fapt ce a fost de natură să pericliteze Sistemul Energetic Naţional – ca ramură strategică a economiei naţionale – şi, pe cale de consecinţă să submineze economia naţională.

II. STAREA DE FAPT

1. Pierderea financiară înregistrată de S.C. Hidroelectrica S.A. în anul 2003 în contextul apariţiei fenomenului de secetă hidrologică.

Începând cu luna martie 2003, în România s-au instalat semnele unei secete hidrologice fără precedent în ultimii zeci de ani şi care, în documentele oficiale şi în corespondenţa purtată între instituţiile abilitate, **a fost comparată cu cea din anii 1946, 1947 şi 1950, ani de referinţă pentru seceta hidrologică de pe bazinul Dunării aferent sezonului vară – toamnă iar valorile debitelor medii lunare au fost mai mici chiar şi decât cele înregistrate în anul 1840, an de referinţă pentru acest fenomen hidrologic al secolului XIX.**

De asemenea, la nivelul anului 2003, debitul Dunării la intrarea în ţară a fost de 750 metri cubi pe secundă, valoare nemaiînregistrată în perioada de observaţii efectuate de instituţiile abilitate în perioada **1840-2002.**

Astfel, prin adresa nr. 2/3336/21.05.2003, transmisă de C.N. Transelectrica S.A. către Administraţia Naţională „Apele Române" se arată faptul că, datorită situaţiei din acel moment al Sistemului Energetic Naţional, caracterizată printre altele şi de reducerea debitelor afluente de pe Dunăre şi Olt, a fost absolut necesară, pentru acoperirea consumului de energie electrică, o utilizare mai intensă a lacurilor de acumulare ale principalelor centrale hidroelectrice. În acest sens s-a precizat că împreună cu S.C. Hidroelectrica S.A., urmau să fie luate toate măsurile posibile pentru reducerea la maximum a debitelor uzinate şi economisirea stocurilor de apă din lacuri. **(vol. 65 fila 227)**

La data de 11.06.2003, Administraţia Naţională „Apele Române" comunică, prin adresa nr. 8545 către S.C. Hidroelectrica S.A. unele constatări rezultate în urma analizei

modului de exploatare a principalelor lacuri de acumulare din administrarea societăţii din perioada 01 - 09 iunie 2003. Aceste constatări s-au referit pe de o parte la realizarea unor debite uzinate, medii, mult mai mari decât valorile stabilite prin programul de exploatare adoptat de comun acord şi aprobat de către Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor şi Mediului, aspect ce a condus la scăderea apreciabilă a volumelor de apă stocate în acumulări. Pe de altă parte, s-a constatat că regimul hidrologic a înregistrat o descreştere accentuată, în absenţa precipitaţiilor şi pe fondul instalării unui regim termic cu valori pozitive caniculare.

S-a solicitat, în acest context, luarea de urgenţă, a tuturor măsurilor necesare pentru a evita sau diminua impactul negativ al exploatării resurselor de apă în condiţii de secetă, respectarea programului de exploatare şi condiţiei de stoc final la sfârşitul lunii, atrăgându-se atenţia că, în caz contrar, S.C. Hidroelectrica S.A. va suporta sancţiunile stabilite prin lege, până la suspendarea autorizaţiei de exploatare. **(vol. 65 fila 220)**

Prin adresa nr. 10010/08.07.2003, Administraţia Naţională „Apele Române" atrăgea atenţia directorului general al S.C. Hidroelectrica S.A. asupra faptului că, urmare a secetei prelungite înregistrată pe teritoriul României şi pe teritoriile altor state riverane Dunării, debitul fluviului la intrarea în ţară se afla la acel moment la valoarea de 2.700 m.c./sec. iar prognoza hidrologică din intervalul iulie-septembrie indica posibilitatea realizării unor debite minime în secţiunea Baziaş (punct de măsurare) de 2000 m.c./sec., valoare la care apăreau probleme în alimentarea cu apă a folosinţelor, în special prin afectarea populaţiei.

În consecinţă, s-a dispus ca pe toată perioada de funcţionare sub cota de 2000 m.c./sec., hidrocentralele Porţile de fier I şi II să fie exploatate astfel încât debitele defluente să fie mai mari sau egale decât cele afluente pentru a nu fi afectate folosinţele de apă din aval. **(vol.65 fila 217)**

De asemenea, prin adresa nr. D/3789/19.08.2003 Administraţia Naţională „Apele Române" îl încunoştiinţa pe Directorul General al S.C. Hidroelectrica S.A., învinuitul **P.E.** că, în condiţiile instalării fenomenului de secetă S.C. Hidroelectrica S.A. putea invoca cazul de forţă majoră pentru fluviul Dunărea în relaţiile cu alte unităţi iar prin adresa aceleiaşi instituţii, înregistrată la S.C. Hidroelectrica S.A. sub nr. 12556/29.08.2003 se comunica conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. faptul că, urmare a prognozelor meteorologice pentru perioada septembrie – noiembrie 2003 privind situaţia hidrologică pe râurile interioare şi evoluţiei acestora până la sfârşitul anului 2003, se poate invoca starea de forţă majoră, până la normalizarea regimului hidrologic pe râurile pe care sunt amplasate unităţile de producere a energiei electrice. **(vol. 65 fila 211 şi filele 212-213)**

Instalarea secetei hidrologice în anul 2003 a fost confirmată şi de Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor şi Mediului – Comisia Centrală de Apărare împotriva inundaţiilor, fenomenelor meteorologice periculoase şi accidentelor la construcţii hidrotehnice prin „Raportul privind evoluţia debitelor şi nivelurilor pe fluviul Dunărea şi măsuri necesare pentru asigurarea cu apă a folosinţelor", întocmit la data de 26.08.2003. În acest document se arăta şi faptul că datorită secetei au fost afectate navigaţia, industria, sistemele de irigaţie, alimentarea cu apă a populaţiei, o altă consecinţă gravă fiind oprirea Centralei Nuclear Electrice Cernavodă începând cu data de 23.08.2003 ca urmare a lipsei apei necesare răcirii reactorului. **(vol. 65 filele 158-163)**

Conform informării întocmite de Administraţia Naţională „Apele Române" – Institul Naţional de Hidrologie şi Gospodărire a Apelor privind „situaţia hidrologică a fluviului Dunărea la intrarea în ţară – secţiunea Baziaş - în intervalul ianuarie - octombrie 2003", rezulta că începând cu luna aprilie 2003, pe fondul unor cantităţi mici de precipitaţii în Europa, valorile debitelor medii lunare ale lunilor aprilie, mai şi iunie se apropiau de valorile minime lunare înregistrate în perioada 1840 - 2002, prognoza urmând a fi negativă pentru perioada următoare, cu efecte periculoase asupra producţiei de energie electică. **(vol.65 filele 207-209)**

Având în vedere gravitatea deosebită a consecinţelor secetei hidrologice asupra funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, în contextul scăderii frecvenţei în alimentarea cu energie electrică şi al posibilităţii iminenţei declanşării unei întreruperi a alimentării cu energie a unei părţi din consumatorii energetici, s-a impus necesitatea luării unor măsuri urgente de către factorii de decizie.

În acest context, a fost elaborat un Raport privind „pregătirea Sistemului Energetic Naţional conform programului de iarnă. Starea actuală a Sistemului Energetic Naţional şi implicaţiile funcţionării acestuia generate de seceta prelungită", document transmis de către Ministerul Economiei şi Finanţelor – Direcţia Generală Politică Energetică prin adresa nr. 594.580/04.12.2008.

Raportul, analizând situaţia creată în Sistemul Energetic Naţional la nivelul anului 2003, a precizat următoarele aspecte:

- în primele şapte luni ale anului 2003, consumul brut de energie electrică al ţării a înregistrat o creştere de 6,2% faţă de aceeaşi perioadă a anului 2002;
- seceta prelungită a avut ca efect scăderea debitului Dunării sub valorile medii multianuale, ajungându-se la valori de 1.620 m.c./sec., cele mai mici valori înregistrate în ultimii 160 de ani, fapt ce a condus la atingerea cotei minime admise în bazinul de aspiraţie al pompelor de apă de răcire ale Centralei Nuclear Electrice Cernavodă şi la oprirea, în condiţii de siguranţă maximă a Unităţii nr.1;
- gradul de umplere al lacurilor de acumulare era de circa 39% faţă de 58% cât ar fi fost necesar pentru trecerea în siguranţă a programului de iarnă, fapt ce a determinat o scădere a ponderii producţiei hidro în producţia totală a ţării de la 23,5 %, valoare înregistrată în cursul lunii iulie 2002 la 18% în aceeaşi lună a anului 2003;
- pentru asigurarea consumului naţional, s-a realizat o creştere a ponderii producţiei în centralele termoelectice în producţia totală a ţării la 71,4% în luna iulie faţă de 64,8%, valoarea lunii iulie 2002;
- oprirea Centralei Nuclear Electrice Cernavodă, previzionată pentru toată luna septembrie 2003 şi reducerea producţiei hidro cu 2.789 GWh în perioada 01.09 – 31.12.2003, necesita o producţie suplimentară de energie electrică în centralele termoenergetice de 3.298 GWh, energie suplimentară care urma să fie produsă de S.C.Termoelectrica S.A. pe structura: 41% pe păcură, 31% pe gaze naturale şi 28% pe lignit.

Implicaţiile financiare analizate de Raport au pus în evidenţă faptul că pentru producerea deficitului de energie hidro prin surse termo urmau să se înregistreze cheltuieli cu combustibil suplimentar estimate la **4.133 miliarde lei**. În acest context, Raportul arăta că în condiţiile în care nivelul tarifelor aprobate de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, în calitate de reglementator, va rămâne neschimbat până la sfârşitul anului, prin producţia suplimentară a S.C.Termoelectrica S.A. pentru acoperirea deficitului hidro şi nuclear, în cadrul sectorului vor rezulta pierderi de circa **4.055 miliarde lei**.

Măsurile necesare pentru trecerea perioadei de criză din Sistemul Energetic Naţional propuse în Raport au fost următoarele:

- disponibilizarea, în regim de urgenţă a unor sume cuprinse între 165 - 1.890 miliarde lei şi transferul acestora către societăţi de stat din sectorul energetic pentru aprovizionarea cu combustibil şi pentru acordarea de subvenţii distribuitorilor de energie termică necesare funcţionării în condiţii de siguranţă a Sistemul Energetic Naţional;
- sistarea exportului de energie electrică;
- deconectarea consumatorilor rău platnici;
- reducerea consumului la consumatorii eligibili;
- importul unor cantităţi de energie electrică până la o putere de 300 MWh în situaţii de urgenţă. **(vol.61, filele 43- 62)**

Toate aspectele şi măsurile analizate prin acest raport au fost preluate şi dezbătute în cadrul organismelor specializate în domeniu.

Astfel, începând cu data de 12 iunie 2003, pe acest subiect s-au purtat discuţii în cadrul şedinţelor **Consiliului Consultativ al Pieţei Angro de Energie Electică**. Acest organism avea rolul de a reuni participanţii la piaţa angro de energie electrică cu responsabilităţi în funcţionarea sigură a Sistemului Energetic Naţional, având ca membrii fondatori producătorii, operatorul de distribuţie, operatorul pieţei de energie electrică şi operatorul de transport şi sistem.

La şedinţele acestui consiliu participau în calitate de invitaţi reprezentanţi ai Ministerului Industriei şi Resurselor şi ai Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei.

Consiliul avea ca atribuţii analizarea şi emiterea de recomandări privind securitatea şi eficienţa funcţionării Sistemului Energetic Naţional şi al pieţei, cu respectarea regulilor pieţei şi aplicarea unui tratament nediscriminatoriu, în raport cu toţi participanţii la piaţă precum şi analizarea problemelor privind funcţionarea Sistemului Energetic Naţional, în condiţiile deschiderii spre concurenţă a pieţei de energie electrică şi îndeplinirii normelor de calitate şi siguranţă în alimentarea cu energie electrică a consumatorilor.

Recomandările care vizau funcţionarea sistemului energetic şi al pieţei urmau să fie aplicate conform competenţelor de către C.N. Transelectrica S.A., S.C. Electrica S.A., S.C. OPCOM S.A. şi producătorii de energie.

Pentru problemele ce depăşeau atribuţiile membrilor consiliului, aceştia puteau sesiza Ministerul Industriilor şi Resurselor sau Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei. **(vol. 54 filele 1-14)**

În cadrul şedinţelor Consiliului Consultativ al Pieţei Angro de Energie Electrică desfăşurate în perioada 12.06 – 30.10.2003, la care au participat directorii tuturor societăţilor din sistemul electroenergetic şi reprezentanţi ai Ministerului Industriei şi Resurselo, au fost dezbătute problemele cauzate de situaţia debitelor pe Dunăre şi pe râurile interioare, având în vedere că rezerva de energie din marile lacuri era sub limitele atinse în anii anteriori, cu implicaţii directe în producţia de energie electrică a S.C. Hidroelectrica S.A.. Ca şi măsuri au fost propuse:

- adoptarea unei strategii privind utilizarea hidrocentralelor pentru a se putea asigura rezervele necesare funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional;
- repornirea unor grupuri termo care puteau să funcţioneze în condensaţie (termocentrale care pot produce în paralel atât energie termică cât şi energie electrică şi care sunt proiectate să funcţioneze optim din punct de vedere tehnic şi economic doar în sezonul rece) pentru a înlocui cantităţile de energie electrică care nu mai puteau fi produse de către S.C. Hidroelectrica S.A.;
- suplimentarea aprovizionării cu gaze naturale în vederea producerii de energie electrică;
- scăderea consumului de energie electrică prin deconectarea de către S.C. Electrica S.A. a consumatorilor rău platnici;
- analizarea, de către S.C. Hidroelectrica S.A., a posibilităţilor de reducere a exportului de energie electrică;
- asigurarea stocurilor de cărbune necesar S.C. Termoelectrica S.A. pentru producerea de energie electrică în mod suplimentar, ca urmare a imposibilităţii S.C. Hidroelectrica S.A. de a produce energie electrică;
- analiza ofertelor de import energie electrică;
- ofertarea, de către producători, a întregii capacităţi disponibile pentru a se putea asigura prin programare, rezervele necesare funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional; **(volumul 48, filele 206-242)**

La finele anului 2003 a fost întocmit de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, Raportul Anual de activitate, care, la începutul anului 2004, sub semnătura preşedintelui autorităţii la acea dată, a fost înaintat Primului Ministru. Prin acest document a fost informat despre faptul că anul 2003 a fost un an extrem de secetos care a afectat funcţionarea centralelor hidroelectrice şi a celei nucleare iar pentru funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, autoritatea a emis o serie de ordine şi decizii pentru suplimentarea cantităţilor de energie electrică din contractele producătorilor termo, în situaţia reducerii cantităţilor de energie electrică produse din surse hidro şi livrate pe contractele de portofoliu de către S.C. Hidroelectrica S.A. **(vol. 88, filele 407-423)**

Din probatoriul administrat în cursul urmăririi penale a rezultat faptul că gravitatea problemelor generate de fenomenul secetei hidrologice a determinat constituirea, din dispoziţia expresă a ministrului Industriei şi Resurselor, a unui „Comandament de criză" sau „Comandament de urgenţă" la nivelul Ministerului Industriei şi Resurselor, coordonat de secretarul de stat pe probleme de energie.

Deoarece despre constituirea acestui comandament s-a aflat doar din relatările învinuiţilor şi a martorilor audiaţi în cauză, s-a procedat la solicitarea punerii la dispoziţie de către C.N. Transelectrica S.A., în calitate de organizator al acestor Comandamente a tuturor documentelor întocmite cu această ocazie. Astfel, prin adresa nr. 151/D/P/2005 din data de 10.07.2008 au fost solicitate acestei societăţi toate procesele verbale ale şedinţelor desfăşurate în perioada martie - decembrie 2003 privind gestionarea situaţiei apărută ca urmare a instalării fenomenului de secetă, la care au participat factorii de decizie din cadrul ministerului de resort precum şi reprezentanţi ai instituţiilor implicate în buna funcţionare a pieţei de energie din România. Au fost de asemenea solicitate notele, informările şi sesizările adresate Guvernului României şi Ministerului Economiei şi Comerţului, privind situaţia apărută ca urmare a secetei hidrologice şi repercusiunile generate de acest fenomen asupra bunei funcţionări a Sistemului Energetic Naţional. **(vol. 48 filele 206-207)**

Prin adresa nr. 14202/14.07.2008 C.N. Transelectrica S.A., a comunicat că, deşi în perioada respectivă au avut loc mai multe întâlniri la sediul instituţiei conduse de către secretarul de stat pe probleme de energie, la care au participat specialişti din sectorul energetic, nu deţine documente privind discuţiile purtate şi măsurile convenite deoarece organizarea acestor întâlniri a revenit Direcţiei Politici Energetice din Ministerul Economiei şi Finanţelor. **(vol.48 fila 208)**

Având în vedere răspunsul primit, prin adresa nr. 151/D/P/2005 din data de 07.10.2008 au fost solicitate Ministerului Economiei şi Finanţelor – Direcţia Generală Politică Energetică aceleaşi documente în referire la Comandamentele de criză. Prin adresa nr. 594072/28.10.2008 instituţia în cauză a susţinut că „Notele comune de la discuţiile săptămânale ale Consiliului Consultativ au fost redactate de către secretariatul acestui consiliu din cadrul C.N. Transelectrica S.A.". **(vol.61, filele 14-23)**

Având în vedere faptul că răspunsul transmis a ignorat solicitarea adresată, prin adresa nr. 151/D/P/2005 din data de 14.11.2008 au fost din nou, punctual cerute toate procesele verbale ale şedinţelor desfăşurate în perioada martie - decembrie 2003 privind gestionarea situaţiei apărută ca urmare a instalării fenomenului de secetă, la care au participat factorii de decizie din cadrul ministerului de resort precum şi reprezentanţi ai instituţiilor implicate în buna funcţionare a pieţei de energie din România. Răspunsul transmis prin adresa nr. 594580 din data de 04.12.2008 a fost că la nivelul Direcţiei Generale Politică Energetică nu există niciun document de natura celor solicitate. **(vol.61 filele 41-43)**

Astfel, aşa cum s-a precizat, dovezile privind activitatea Comandamentelor de criză din vara 2003 rezultă din declaraţiile administrate în cauză.

Din declaraţia dată de către învinuitul **A.G.L.** care în perioada 2003 - 2007 a deţinut calitatea de director adjunct la Direcţia marketing - privatizare şi afaceri internaţionale la S.C. Hidroelectrica S.A., la data de 29.05.2007 au reieşit următoarele:

„În data de 23 august 2003 s-au întrunit factori de decizie din tot sistemul care au făcut o analiză privind siguranţa funcţionării sistemului.

Din câte îmi aduc aminte această întâlnire a avut loc la sediul Dispeceratului Energetic Naţional, din partea conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. am participat eu alături de directorul general adjunct al societăţii, domnul O.T. şi cred că şi domnul O.N., şef Serviciu Marketing Furnizare din cadrul societăţii.

A fost întocmit un material de aproximativ patru pagini care a fost trimis ministerului şi în care s-a făcut o analiză a resurselor primare de producere a energiei electrice şi a capacităţilor de producţie de la fiecare producător.

S-a concluzionat că nu sunt probleme majore în sistem, iar din câte îmi amintesc s-au stabilit şi etapele de urmat în cazul unei avarii din sistem, neprevăzute, peste cele analizate de noi.

Precizez că la acest Comandament au fost analizate doar aspectele tehnice de funcţionare a sistemului energetic, nefiind analizată latura comercială, respectiv contractuală." **(vol. 2, filele 253-263)**

Fiind reaudiat la **02.06.2011**, învinuitul **A.G.L.** a arătat, în completarea declaraţiei dată anterior, următoarele aspecte:

„Din discuţiile purtate în şedinţele Comandamentului de criză la care eu am participat alături de conducerea S.C. Hidroelectrica S.A., a reieşit că la nivel naţional nu se va declara starea de necesitate (situaţie de urgenţă) cu motivaţia că, sumele reprezentând despăgubiri acordate întregii economii s-ar fi cifrat la suma de 14 mii de miliarde ROL, bani pe care Guvernul nu îi putea aloca.

Această decizie luată la nivel Guvernamental a fost transmisă în cadru acestei şedinţe prin intermediul reprezentanţilor Ministerului Industriilor şi Resurselor care participau la şedinţă. Eu personal am participat la şedinţe conduse, din partea Ministerului Industriilor şi Resurselor, de către domnul Secretar de Stat I.I. şi domnul G.I., director la Direcţia de Politici Energetice din minister.

În cadrul acestor şedinţe conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. a prezentat pierderea estimată la circa 4.000 miliarde ROL, pierdere care a rezultat ca urmare a funcţionării societăţii în condiţiile legislaţiei din vara anului 2003, adică în situaţia în care energia care nu mai putea fi produsă din cauza secetei trebuia cumpărată din surse termo.

În cadrul acestor şedinţe s-a ridicat problema ce se întâmplă cu această pierdere, respectiv dacă este dusă în preţ final pe reglementat şi pe piaţa concurenţială, adică societăţile din sector nu ar fi avut pierdere şi îşi încasau banii pe această energie scumpă sau dacă rămâne internalizată în cadrul companiilor din sistem.

Îmi amintesc că la această şedinţă, în care s-a discutat această problemă, din partea Ministerului Industriilor şi Resurselor a participat domnul Secretar de Stat I.I., decizia fiind că pierderea va rămâne internalizată la companiile din Sistemul Energetic Naţional.

Reţin că la aceste şedinţe exista întotdeauna o persoană din partea Ministerului Industriilor şi Resurselor care nota principalele probleme discutate, urmând ca ulterior să le transpună într-o minută de şedinţă, minută pe care noi nu am primit-o niciodată.

După ce s-a stabilit, în cadrul acestor şedinţe, că pierderea urma să rămână în cadrul Sistemului Energetic Naţional, au început discuţiile legate de repartizarea acesteia între societăţi.

Au fost prezentate mai multe poziţii, astfel: S.C. Termoelectrica S.A. a susţinut că nu poate participa la preluarea unei părţi din pierdere, S.C. Hidroelectrica S.A. a susţinut că pierderea trebuie împărţită între cele două pieţe, respectiv reglementată şi concurenţială,

între S.C. Electrica S.A. şi S.C. Hidroelectrica S.A., S.C. Electrica S.A. a susţinut că nu poate lua niciun leu pierdere pentru că este în proces de privatizare cu primele două societăţi de distribuţie, Banat şi Dobrogea şi că o scădere a indicatorilor de bonitate ar compromite acest proces şi s-ar obţine un preţ mai mic la vânzare." **(vol. 2, filele 279-294)**

De asemenea, învinuitul **L.I.**, fost preşedinte al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei în perioada 2000 - 2004, a relatat prin declaraţia dată la 31.05.2011 următoarele detalii privind constituirea şi activitatea Comandamentului de criză:

„Primele efecte ale secetei hidrologice au apărut, din câte îmi amintesc, în luna iunie 2003, constatând că seceta persistă şi nu sunt semne de ameliorare a situaţiei, conform prognozelor prezentate de S.C. Hidroelectrica S.A., din câte îmi amintesc în luna august 2003, Ministrul Industriei şi Resurselor la acea dată, domnul D.I.P., a decis instituirea, fără să ştiu dacă s-a emis un ordin scris în acest sens, unui Comandament de urgenţă având drept scop analiza şi stabilirea posibilităţilor de funcţionare ale Sistemului Energetic Naţional, în vederea funcţionării sigure a acestuia fără a se recurge la deconectarea consumatorilor.

La Comandament au fost invitaţi reprezentanţii C.N. Transelectrica S.A., S.C. OPCOM S.A., Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi principalii producători de energie electrică.

Nu-mi amintesc dacă au fost invitaţi şi reprezentanţii Complexelor Energetice Turceni şi Rovinari sau aceştia erau reprezentaţi de conducerea S.C. Termoelectrica S.A..

Din partea Ministerului Industriei şi Resurselor a participat, fie Ministrul D.I.P., fie Secretarul de Stat I.I., fie directorul Direcţiei de Politici Energetice, din câte îmi amintesc, domnul F.I. sau I.G..

Şedinţele Comandamentului s-au desfăşurat în perioada august – septembrie 2003, la sediul C.N. Transelectrica S.A. şi aveau loc săptămânal şi uneori chiar de mai multe ori pe săptămână.

Convocările în vederea participării la aceste şedinţe se făceau telefonic de la cabinetul Ministrului sau Secretarului de Stat.

Prima problemă care a fost discutată în cadrul şedinţelor Comandamentului a fost acoperirea cu energie electrică a curbei de sarcină în condiţiile în care S.C. Hidroelectrica S.A., din cauza secetei, nu mai putea produce cantităţile de energie electrică avute în vedere la începutul anului.

În plus Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei redusese deja contractul de portofoliu al S.C. Hidroelectrica S.A. cu 1000 GWh.

Problemele care se discutau în principiu erau legate de acoperirea cu combustibil a unităţilor termo, astfel încât să acopere curba."

„Nu îmi amintesc exact în ce mod a apărut ideea de a se solicita un ajutor de stat pentru eventualele pierderi ale S.C. Hidroelectrica S.A..

Îmi amintesc că cel puţin la două Comandamente, Ministrul D.I.P. ne-a informat că a fost discutată această problemă şi în Guvern fără să ni se comunice dacă s-a luat, sau nu, vreo decizie în acest sens.

În privinţa activării clauzei de forţă majoră a S.C. Hidroelectrica S.A. în contractele de portofoliu cu S.C. Electrica S.A. destinate consumatorilor captivi, inclusiv populaţiei, nu îmi amintesc să se fi discutat în şedinţele Comandamentului la care am participat eu." **(vol. 2, filele 159-171).**

La 07.06.2011, cu ocazia audierii, învinuitul **O.T.**, director general adjunct al S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada 2003, iar ulterior director general, a precizat următoarele aspecte:

„În condiţiile apariţiei secetei hidrologice cunosc că a existat un ordin emis de Ministrul Industrie şi Resurselor în care s-a constituit un Comandament de urgenţă unde Secretarul de Stat, domnul I.I., a fost numit preşedintele acestui Comandament şi avea

atribuţia de a coordona funcţionarea şi asigurarea acoperirii consumului ţării cu energie electrică în aceste condiţii."

„La solicitarea Secretarului de Stat, a directorului general de Politici Energetice din cadrul Ministerului Industriei şi Resurselor, de la acea dată, a conducerii C.N. Transelectrica S.A. sau a Dispecerului Energetic Naţional, S.C. OPCOM S.A. se convocau şedinţele Comandamentului de criză care se desfăşurau la sediul S.C. OPCOM S.A.

Îmi aduc aminte că la cel puţin o şedinţă a acestui Comandament de criză, la care am fost prezent şi eu, a participat şi a fost condus de Ministrul Industriei şi Resurselor la acea dată, domnul D.I.P..

La această şedinţă a Comandamentului de criză s-a discutat despre acoperirea consumului necesar pentru perioada imediat următoare." **(vol. 2, filele 110-121)**

Din declaraţia martorului B.C. care în perioada ianuarie 2004 - martie 2004 a deţinut calitatea de director general al S.C. Termoelectrica S.A. din data de 18.05.2011 au rezultat următoarele:

„Având în vedere problemele legate de apariţia secetei hidrologice din anul 2003 în Sistemul Energetic Naţional, respectiv scăderea frecvenţei în alimentarea acestui sistem cu energie electrică şi posibilitatea iminenţei declanşării unei întreruperii a alimentării unei părţi din consumatorii energetici, la acel moment apărând chiar situaţii de declanşării de consumatori importanţi din Sistemul Energetic Naţional.

Din câte reţin, a fost emis un Ordin al Ministrului Industriilor la acea dată, fără să pot preciza dacă a fost scriptic sau verbal, pentru organizarea unor Comandamente în care să se discute problemele create şi măsurile care trebuiau luate de urgenţă.

La aceste Comandamente care se desfăşurau, de regulă în fiecare luni, dar în situaţii de criză aveau loc şi de trei ori pe săptămână, la sediul C.N. Transelectrica S.A. din strada Hristo Botev, nr.1, Sala de Conferinţe, participau reprezentanţi ai următoarelor instituţii: C.N. Apele Române S.A., Institutul Naţional de Meteorologie şi Hidrologie, S.C. Petrom S.A., Compania Naţională Căile Ferate Române S.A., S.C. Electrica S.A., Dispecerul Energetic Naţional, toate companiile producătoare de energie electrică, C.N. Transelectrica S.A., S.C. OPCOM S.A., Autoritatea Naţională de Reglementare în Domeniul Energiei şi Ministerul Industriilor.

Nivelul de reprezentare al acestor instituţii şi companii era următorul:

Din partea Companiilor din Sistemul Energetic Naţional participau directorii generali sau persoane delegate de către aceştia, din partea Ministerului Industriilor participau atât directorul general al Ministerului cât şi Secretarul de Stat pe probleme de energie, domnul I.I., iar de câteva ori a participat chiar Ministrul Industriilor la acea dată, domnul D.I.P..

De asemenea, din partea Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei participa preşedintele la acea dată al cărui nume nu îl reţin.

La prima întâlnire a acestui Comandament cei prezenţi au analizat situaţia Sistemului Energetic Naţional, s-a constatat că ne găsim într-o situaţie de criză energetică, practic într-o situaţie de forţă majoră declarată, din câte îmi amintesc, atât de S.C. Hidroelectrica S.A. cât şi de S.C. Electrica S.A.

S-a întocmit un program de criză în care S.C. Electrica S.A., sub comanda Dispecerului Energetic Naţional, trebuia să stabilească societăţile comerciale care pot fi decuplate într-o anumită ordine din sistem, societăţile producătoare care pot să aducă un aport în producţie suplimentară faţă de contractele existente la acea dată şi în conformitate cu resursele de materii prime de care dispuneau la acel moment.

Termocentralele care nu erau destinate a produce în acea perioadă, respectiv cele în cogenerare şi nu aveau contracte în curs au fost scoase, de asemenea fiind pornite şi cele care se aflau în conservare, precum cele de la Doiceşti şi Ernut şi grupul 8 de la Borzeşti.

Centralele în cogenerare, precum cele aparţinând S.C. Electrocentrale Bucureşti, care sunt destinate a produce combinat energie electrică şi termică în timpul iernii, au funcţionat de această dată în condensaţie (numai pentru producerea energiei electrice pentru acoperirea necesarului de consum, acest mod de funcţionare nefiind uzual pentru că, aceste centrale sunt destinate să funcţioneze în principal în sezonul rece).

De asemenea, precizez că aceste centrale în cogenerare au un rol de rezervă în Sistemul Energetic Naţional, pe timp de vară pentru acoperirea unor situaţii de criză, în acest sens, conform reglementărilor Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, ele aveau obligaţia de a avea constituite stocuri pentru o perioadă de circa 30 de zile şi primind în acest sens din partea Dispecerului Energetic Naţional plata în cadrul serviciilor de sistem.

Totodată, la prima întâlnire din cadrul Comandamentului de criză s-a analizat posibilitatea alimentării cu materii prime, respectiv păcură, gaz sau cărbune, după caz, a tuturor termocentralelor disponibile, în vederea producerii energiei electrice necesare acoperirii curbei de consum.

Necesitatea producerii energiei electrice de către centralele menţionate mai sus a apărut ca urmare a secetei prelungite, care se înregistra din primăvara anului 2003 până la mijlocul verii anului 2003, secetă care a avut drept consecinţă imposibilitatea producerii cantităţilor de energie contractate de către S.C. Hidroelectrica S.A.

În ceea ce priveşte S.C. Termoelectrica S.A. am avut sarcina, în cadrul acestui plan de măsuri să punem la dispoziţie toate grupurile energetice în stare de funcţionare, astfel:

- au fost modificate planurile de reparaţii şi au fost amânate toate reparaţiile programate a fi derulate în timpul verii anului 2003, pe perioada toamnă - iarnă a aceluiaşi an;

- încheierea contractelor cu furnizorii de combustibil, respectiv cărbune, gaz, păcură, necesare grupurilor energetice;

- asigurarea forţei de muncă necesare funcţionării tuturor instalaţiilor disponibile, fapt care a presupus anularea concediilor de odihnă planificate a angajaţilor precum şi găsirea soluţiilor pentru grupurile care puteau fi utilizate în exploatare, care nu mai dispuneau de personal. De asemenea, s-a trecut de la activitatea de mentenanţă a unor salariaţi la activitatea de exploatare sau la folosirea personalului de exploatare alternativ pe mai multe grupuri.

De asemenea, în cadrul acelui Comandament s-a discutat şi problema alimentării cu apă a populaţiei, Apele Române având drept sarcină asigurarea nivelului minim de siguranţă în lacurile aflate în administrarea S.C. Hidroelectrica S.A. şi evitarea cu orice preţ a întreruperii alimentării cu energie şi apă potabilă a unor localităţi în condiţiile în care exista deja pericolul întreruperii alimentării cu apă potabilă, întrucât anumite lacuri se aflau la cota de avarie.

În cadrul acestor şedinţe se făcea o prezentare a situaţiei existente astfel:

- Dispecerul Energetic Naţional prezenta situaţia acoperirii deficitului de energie, respectiv a acoperirii necesarurilor pentru acoperirea curbei de consum;

- Apele Române prezenta prognoza meteo şi în special hidrologică pe fiecare râu al ţării pe care se regăseau unităţile de producere, S.C. Hidroelectrica S.A. precum şi avertizările în legătură cu eventualele riscuri, aşa cum am prezentat mai sus, prognoza era prezentată cu acuitate de 4 zile şi tendinţele pentru următoarele 7 - 14 zile;

- S.C. Hidroelectrica S.A. prezenta situaţia centralelor care produceau pe firul apei, precum şi cele care utilizau lacurile de acumulare şi totodată nivelurile din aceste lacuri;

- S.C. Termoelectrica S.A. prezenta situaţia disponibilităţii grupurilor energetice, precum, şi a acoperirii cu combustibil energetic necesar funcţionării grupurilor energetice;

- S.C. Electrica S.A. prezenta situaţia marilor consumatori ai economiei naţionale şi a posibilităţi de alimentare a acestora pentru perioada următoare;

- S.C. Transelectrica S.A., respectiv Dispecerul Energetic Naţional, analiza situaţia alimentării cu energie a zonelor din cadrul Sistemului Energetic Naţional solicitând pornirea sau oprirea, după caz, a unor grupuri energetice pentru eliminarea riscurilor de nealimentare cu energie electrică a unor reţele de transport. De asemenea S.C. Transelectrica S.A. mai prezenta situaţia alimentării inelului de 400 de Kilovolţi a Sistemului Energetic Naţional şi impunerile de producere pentru asigurarea reglajului de frecvenţă/putere în sistem;

- Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei avea rolul în aceste şedinţe de a supraveghea respectarea de către producători a obligaţiilor ce decurgeau din licenţele de funcţionare acordate.

Ştiu că în cadrul acestor Comandamente s-a menţionat suma reprezentând aceste pierderi, dar nu mi-o aduc aminte la acest moment, nici măcar aproximată.

La fiecare întâlnire care a avut loc în cadrul acestor Comandamente, reprezentaţii S.C. Hidroelectrica S.A. puneau problema acumulării acestor pierderi şi totodată solicita împărţirea sumei între toţi participanţii la Sistemul Energetic Naţional care implica pe lângă producători şi distribuitori, respectiv filialele S.C. Electrica S.A..

Doresc de asemenea, să menţionez faptul că aceste Comandamente de criză s-au ţinut în perioada lunilor iulie – începutul lunii octombrie, iar cele discutate în cadrul acestor Comandamente cred că erau consemnate în procese-verbale, care după părerea mea nu pot fi ţinute decât la Dispecerul Energetic Naţional.

*Toate convocările pentru prezenţa la aceste Comandamente erau făcute telefonic de către secretara de la Cabinetul Secretarului de Stat, I.I., sau de către Secretariatul Direcţiei Politici Energetice din cadrul Ministerului Industriilor."***(vol 5, filele 154 – 161)**

La 30.05.2011, cu ocazia audierii martorului I.I., fost Ministru secretar de stat în Ministerul Industriei şi Resurselor în perioada 2001 - 2004, au rezultat următoarele aspecte referitoare la Comandamentele de criză:

„În anul 2003, ca urmare a înregistrării unor valori hidrologice scăzute la niveluri fără precedent în ultima sută de ani, conform datelor şi informaţiilor statistice prezentate la acea vreme, respectiv nivelul minim istoric pe Dunăre şi râurile interioare, s-a constituit Comandamentul de criză la nivelul Ministerului Industriei şi Resurselor din ordinul Ministrului Industriei şi Resurselor, din câte îmi amintesc, domnul D.I.P..

Comandamentul de criză viza siguranţa şi securitatea în funcţionare a Sistemului Energetic Naţional, respectiv aprovizionarea ritmică cu cărbune a termocentralelor, asigurarea apei de răcire la Centrala Nucleară de la Cernavodă, alimentarea ritmică cu gaze naturale şi păcură pentru centralele care funcţionau pe bază de hidrocarburi, realizarea programului de înmagazinare subterană şi a stocurilor pentru programul de iarnă.

Locul de desfăşurare a şedinţelor Comandamentului de criză era la sediul S.C. OPCOM S.A. din cadrul Dispeceratului Energetic Naţional - C.N. Transelectrica S.A.

La şedinţele Comandamentului de criză participau, în principal toţi operatorii din sistem, respectiv producătorii, transportatorul – C.N. Transelectrica S.A, distribuitorii, S.C. OPCOM S.A., Dispecerul Energetic Naţional, Compania Naţională Apele Române, reprezentanţi ai Ministerului Mediului, Ministerului Transporturilor şi Ministerului Economiei.

Conducerea Comandamentelor de criză era asigurată de mine, în calitate de Secretar de Stat, cât şi de reprezentanţii Ministerului Transporturilor, Ministerului Mediului şi din câte îmi amintesc şi de reprezentanţi ai Ministerului Administraţiei şi Internelor.

Principala problemă de rezolvat în cadrul acestor Comandamente de urgenţă era funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional şi evitarea unei posibile avarii de sistem, în condiţiile în care astfel de avarii au avut loc în Sistemele de transport al energiei electrice ale Franţei, Italiei şi Elveţiei.

La Comandamentul de criză operatorii Sistemului Energetic Naţional (producători, transportator şi distribuitori) îşi prezentau problemele zilnice, iar Comandamentul avea obligaţia să identifice, ca urmare a dispoziţiilor Dispecerului Energetic Naţional, mijloacele de natură financiară, logistică (transportul cărbunelui pe calea ferată, exploatarea cărbunelui în cantităţile majorate faţă de programul iniţial), astfel încât Sistemul Energetic Naţional să funcţioneze în parametrii tehnici de siguranţă.

Nu cunosc şi nu am participat la luarea vreunei decizii cu privire la activarea clauzei de forţă majoră în contractele comerciale, astfel nu pot preciza contractele în care această clauză a fost activată.

Singurele discuţii purtate pe această temă erau cele din timpul şedinţelor Comandamentului de criză, iar decizia de activare a clauzei de forţă majoră nu a fost luată imediat după ce aceasta a fost solicitată în Comandament, ci numai după confirmarea şi prezentarea datelor statistice de către Compania Naţională Apele Române, cât şi după prezentarea prognozelor meteo." **(vol 5, filele 162 – 172)**

Tot în referire la Comandamentele de criză din anul 2003, martorul D.I.P., fost Ministru al Industriei şi Resurselor în perioada 2000 - 2004, în declaraţia dată la 23.06.2011, a precizat următoarele:

„La nivelul anului 2003 au apărut probleme legate de declanşarea secetei hidrologice când nivelul apelor Dunării a condus la reducerea producerii de energie hidro şi de asemenea scăderea nivelului apelor Dunării a dus la oprirea reactorului de la Centrala nucleară de la Cernavodă, în regim forţat.

Urmare acestei situaţii au fost înfiinţate Comandamente speciale, rolul acestor Comandamente fiind acela de a analiza situaţia, de a propune şi de a lua măsuri în ceea ce priveşte furnizarea energiei electrice şi funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional.

Urmare a scăderii producţiei hidro şi a opririi Centralei nucleare de la Cernavodă, aşa cum am arătat, s-a luat măsura compensării cantităţilor de energie prin punerea în funcţiune a centralelor termoelectrice care dispuneau de rezerve suficiente de cărbune.

Având în vedere această situaţie, s-a apelat la angajaţii din sectorul termo pentru a se produce energia electrică suficientă, pentru compensarea deficitului de energie electrică apărut ca urmare a celor menţionate mai sus.

Revin şi arăt că toate aceste discuţii la care am făcut referire cu participarea tuturor directorilor de companii din sistem s-au purtat în cadrul unui Colectiv de specialişti înfiinţat prin Ordin al Ministrului în anul 2001. Acest Comitet a fost unul diferit de Comitetul de criză înfiinţat tot prin Ordin al Ministrului în anul 2003 şi care îşi desfăşura activitatea la sediul C.N. Transelectrica S.A., la acesta din urmă participând doar Secretarul de Stat, eu participând doar odată sau de două ori la şedinţele acestuia." **(vol. 5, filele 185 – 191)**

În referire la Consiliul Consultativ al Pieţei de energie, martorul S.A. care a ocupat funcţia de director al Departamentului Dezvoltarea şi Funcţionarea Pieţei de Energie Electrică din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei în perioada 01.07.2002 – 15.02.2006, prin declaraţia dată la 06.02.2008 a precizat următoarele:

„Principiile viitoarei reglementări erau discutate într-o primă fază în cadrul unui Consiliu Consultativ care avea loc o dată pe săptămână la sediul C.N. Transelectrica S.A. şi la care participau reprezentanţii companiilor din sector.

După discuțiile avute în cadrul acestui consiliu, noua formă a proiectului era postată pe site-ul Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei și se solicitau în scris puncte de vedere în legătură cu acest proiect tuturor companiilor interesate.

În situația în care primeam de la aceste companii observații majore proiectul era rediscutat în cadrul Consiliului Consultativ al pieței de energie sau se organizau ședințe separate cu autorii observațiilor respective." **(vol. 3, filele 22-29)**

De asemenea, martorul B.S.L., fost director general în cadrul S.C. Electrica S.A în perioada 2001 – 2004 a declarat la17.05.2011:

„Toate aceste discuții legate de posibilitățile de înlocuire a cantităților de energie pe care producătorul hidro nu le mai putea onora din cauza secetei s-au purtat la vremea respectivă, din câte îmi amintesc, în ședințele săptămânale ale Consiliului Consultativ, precum și la ministerul de resort, respectiv în biroul domnului Secretar de Stat la acea dată, domnul I.I. și Sala de Conferințe a ministerului.

Din discuțiile purtate în aceste foruri decizionale rezulta faptul că S.C. Electrica S.A., beneficiara unui procent de aproximativ 85% din cantitatea de energie produsă de S.C. Hidroelectrica S.A., în situația în care nu mai primea de la acest producător o parte din cantitățile de energie contractate anterior, pentru onorarea contractelor încheiate cu consumatorii captivi, trebuia să cumpere aceste cantități de energie neproduse practic de hidro, de la alți producători de pe piață, mai precis S.C. Termoelectrica S.A. sau C.N. Nuclear Electrica S.A. la prețuri reglementate de Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei, prețuri care erau mult mai mari față de prețul reglementat hidro." **(vol. 5, filele 148 – 153)**

Din declarația dată la 16.05.2011 de către martorul L.O., fost director al Dispeceratului Energetic Național din anul 1999, au rezultat următoarele:

„De asemenea, scăderea permanentă a rezervelor de apă gestionate de S.C. Hidroelectrica S.A. a mai fost constată în perioada respectivă în cadrul unor ședințe desfășurate la sediul Regiei Autonome „Apele Române", ședințe la care participau reprezentanți ai: Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei, Ministerul Economiei și Comerțului, S.C. Hidroelectrica S.A., C.N. Transelectrica S.A.

Având în vedere că S.C. Hidroelectrica S.A. avea acordată o licență de utilizare a rezervelor de apă de către Regia Apele Române, în aceste ședințe se discutau tocmai posibilitățile pe care această societate comercială le avea în ceea ce privește exploatarea rezervelor de apă.

Știu că în cadrul acestor ședințe, în mod constant, reprezentanții acestei regii atrăgeau atenția celor de la S.C. Hidroelectrica S.A. că nu respectă restricțiile de utilizare a apelor impuse, în sensul că se uzinau cantități de apă mult mai mari decât cele stabilite în programele comune care se făceau în cadrul acestor ședințe, atrăgând atenția că nerespectarea acestor programe poate atrage pierderea licențelor respective.

Nu cunosc dacă aceste licențe au fost retrase vreodată de către Regia Apele Române, în perioada 2002 – 2005, deși așa cum am arătat mai sus, reprezentanții S.C. Hidroelectrica S.A. nu respectau programele comune de exploatare." **(vol. 3, filele 1 – 5)**

Totodată, martorul C.A.M., fost șef serviciu programare servicii de sistem din cadrul S.C. OPCOM S.A în perioada 2002 – 2004 a declarat la 28.04.2011 faptul că:

„Nu-mi amintesc dacă am luat la cunoștință de aceste probleme nici în cadrul activităților zilnice în care eram implicată, nici în cadrul ședințelor Consiliului Consultativ al pieței de energie la care am participat în perioada respectivă." **(vol.5, filele 129 – 134)**

Tot cu privire la Consiliul Consultativ, martorul C.M., fost director adjunct în cadrul Dispecerului Energetic Național în perioada 2000 – 2005, prin declarația dată la 06.04.2011 a precizat următoarele:

„Deşi aceste probleme au fost, la momentul respectiv, aduse la cunoştinţa forurilor superioare din sistem în şedinţele săptămânale ale Consiliului Consultativ al pieţei de energie electrică, măsurile necesare înlăturării acestor probleme au fost luate greoi, abia la jumătatea anului 2005, implementându-se o nouă structură de piaţă care a rezolvat o parte din problemele respective, cum ar fi: eliminarea prognozelor S.C. OPCOM S.A., înlăturarea preţului marginal de sistem şi s-a introdus un nou sistem de management al congestiilor." **(vol.5, filele 106 – 113)**

Referiri despre activitatea Consiliului Consultativ a făcut şi învinuitul **O.T.**, fost director general al S.C. Hidroelectrica S.A. în declaraţia dată la 09.05.2007:

„La sfârşitul anului 2003, începutul anului 2004, în cadrul întâlnirilor avute în Consiliul Consultativ de la nivelul S.C. Transelectrica S.A. au fost mai multe solicitări din partea transportatorului şi a distribuitorului de energie pentru comasarea contractelor de transport şi distribuţie între aceleaşi părţi." **(vol. 2, filele 69 – 78)**

S.C. Hidroelectrica S.A., societate producătoare de energie electrică din surse exclusive hidro şi având în administrare şi exploatare toate acumulările ce conţin rezerve de apă la nivel naţional, a suportat în mod direct toate consecinţele negative generate de instalarea fenomenului de secetă hidrologică în România.

Astfel, pe fondul reducerii drastice a debitelor principalelor râuri interioare şi a fluviului Dunărea, reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A., pentru a-şi putea onora obligaţiile contractuale ce decurgeau din contractele comerciale de vânzare a energiei electrice, au uzinat cantităţi importante de apă din marile acumulări, fiind diminuate rezervele de apă existente, în multe din aceste acumulări ajungându-se la o exploatare în limitele de atenţionarea şi siguranţă, cu efecte directe aspra funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic National.

Consecinţa directă a diminuării rezervelor de apă din lacurile de acumulare pe fondul secetei hidrologice a fost pentru S.C. Hidroelectrica S.A. producerea unor cantităţi de energie electrică mai mici decât cele previzionate a fi produse la începutul anului şi pe cale de consecinţă, imposibilitatea onorării contractelor comerciale încheiate din producţie proprie.

Expertiza financiar contabilă efectuată în cauză a stabilit faptul că producţia de energie a S.C. Hidroelectrica S.A. s-a diminuat drastic în cursul anului 2003 de la valori cuprinse între 1.162.252-1.350.768 MWh în intevalul ianuarie - iunie la valori de doar 864.338 MWh în luna iulie, 728.798 MWh în luna august şi respectiv 584.933 MWh în luna septembrie. În intervalul septembrie - decembrie pe fondul unei creşteri sensibile a valorilor hidraulicităţii, producţia de energie a înregistrat o uşoară creştere, ajungându-se la valoarea de 926.207 MWh.

Pentru anul 2003, funcţionarea pieţei angro de energie electrică s-a stabilit prin Ordinul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 34/5.12.2002. Potrivit acestui ordin, din cantitatea totală de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. o putea produce în cursul anului, 8.480 GWh urma să fi vândută de către societate consumatorilor captivi (populaţiei) pe piaţa reglementă în timp ce pe piaţa concurenţială, cantitatea anuală de energie ce putea fi contractată cu consumatorii eligibili şi la export (cu excepţia contractelor încheiate ca urmare a hotărârilor de guvern) nu putea depăşi cantitatea de 4.471 GWh.

Excepţia invocată în ordin privind contractele încheiate ca urmare a hotărârilor de guvern se referă la cantitatea de 2.500 GWh contractată la export, destinată acopririi valorilor lucrărilor de retehnologizare a centralei hidroelectrice „Porţile de Fier I".

De precizat este faptul că pentru fiecare an calendaristic, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei emitea la sfârşitul anului precedent, un ordin prin care se reglementa piaţa de energie şi care determina producţia de energie electrică pe care fiecare producător din sistem o putea realiza în scopul acoperirii curbei de consum la nivel naţional precum şi a stabilirii tarifelor destinate consumatorilor captivi din piaţa reglementată.

Ordinul Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei avea la bază o analiză complexă efectuată la nivelul tuturor componentelor Sistemului Energetic Național, simularea cantităților de energie cu care fiecare producător în parte va contribui la conturarea curbei de consum la nivel național pe fiecare interval orar al fiecărei zile calendaristice din anul respectiv, fiind făcută de un program informatic creat special.

Procedura de stabilire a cantităților anuale menționate cuprindea mai multe etape. În prima etapă, la începutul semestrului II al fiecărui an, Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei transmitea notificări tuturor producpătorilor de energie electrică din sistem în vederea furnizării de date necesare rulării programului Power Sym la nivelul C.N. Transelectrica S.A.

În baza datelor transmise de producători, prin rularea programului Power Sym se stabileau de către reprezentanții C.N. Transelectrica S.A., cantitățile de energie electrică necesare a fi produse de fiecare grup energetic din sistem în regim optim și cu costuri variabile minime. După rularea programului, rezultatele obținute erau transmise către Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei care le analiza și organiza întâlniri cu reprezentanții producătorilor și ai distribuitorului S.C. Electrica S.A. în vederea clarificării tuturor aspectelor legate de previzionarea cantităților de energie electică ce urmau a fi produse de fiecare producător de energie electrică în parte.

În funcție de datele obținute din rularea programului și pe baza gradului de deschidere al pieței, Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei stabilea cota parte de energie destinată consumatorilor captivi ce urma a fi livrată de fiecare societate producătoare. Pe baza acestor date se întocmea proiectul ordinului ce reglementa organizarea pieței de energie electrică pentru anul următor, proiectul fiind supus analizei și votului comitetului de reglementare.

Procedura a fost descrisă în amănunt de mai mulți martori și învinuiti audiați în dosar, care au ocupat funcții în cadrul unităților din Sistemul Energetic Național în perioada 2002 – 2005.

Astfel, la 05.03.2008, martorul S.I., fost expert în cadrul Departamentului Piața de Energie din cadrul Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei în perioada 2001 – 2005, a făcut următoarele precizări:

„În ceea ce privește organizarea anuală a pieței de energie electrică erau urmați anumiți pași care constau în următoarele activități:

Aproximativ la începutul semestrului II al fiecărui an transmiteam notificări tuturor producătorilor de energie electrică din sector pentru furnizarea către C.N. Transelectrica S.A. a datelor necesare rulării programului Power Sym care stabilea cantitățile de energie electrică necesare a fi produse de fiecare grup energetic din sistem în regim optim care presupunea costuri variabile minime, pentru anul următor.

După ce C.N. Transelectrica S.A. transmitea către Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei rezultatele rulării programului mai sus menționat, aceste date erau analizate, se organizau anumite întâlniri cu reprezentații producătorilor și cei ai S.C. Electrica S.A., ocazie cu care se clarificau toate aspectele legate de cantitățile previzionate a fi produse de fiecare producător în parte și se făceau corecturi.

După definitivarea rezultatelor Power Sym se întocmea proiectul ordinului ce reglementa organizarea pieței de energie electrică pentru anul viitor, proiect ce era supus analizei și votului Comitetului de Reglementare." **(vol. 4, filele 46-53)**

De asemenea, martorul B.A., fost consilier în cadrul Serviciului Prețuri și Tarife Energie Electrică din cadrul Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei în perioada 2003 – 2004, a declarat la 18.03.2008 următoarele aspecte:

„De asemenea, C.N. Transelectrica S.A. transmitea Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei previziunile privind cantitățile de energie electrică ce

urmau a fi produse anul viitor de către fiecare agent economic, aşa cum rezulta din rularea programului Power Sym gestionat la nivelul acestei companii.

După prima simulare a programului Power Sym, se organiza o şedinţă la care participau directorii generali ai tuturor producătorilor de energie electrică, reprezentanţii C.N. Transelectrica S.A., preşedintele Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, ministrul de resort sau secretarul de stat din cadrul ministerului de resort care răspundea de domeniul energiei.

În cadrul acestei întâlniri se analizau datele rezultate din rularea programului Power Sym şi fiecare producător susţinea posibilităţile de producere a cantităţilor respective în funcţie de situaţia la zi a fiecărei companii, propunând şi eventuale corecţii ale cantităţilor.

Rezultatele dezbaterii erau materializate într-o notă sau proces-verbal, document care stătea la baza unei noi rulări a programului Power Sym.

În urma acestei ultime rulări rezultau cantităţile finale pe care fiecare producător în parte urma să le producă în anul viitor.

Aceste cantităţi erau transmise către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei - Departamentul Piaţă Energie Electrică unde se făcea alocarea cantităţilor între pieţe, respectiv concurenţială şi reglementată, în funcţie de gradul de deschidere al pieţei pentru anul respectiv." **(vol. 3, filele 95-101)**

La 19.10.2009, martorul R.R., fost consilier al preşedintelui Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei în perioada 2002 - 2006 a făcut următoarele precizări:

„Aproximativ în luna septembrie a fiecărui an calendaristic, toţi producătorii de energie electrică sunt obligaţi să transmită C.N. Transelectrica S.A. datele necesare stabilirii pe bază de costuri minime (Power Sym) a participaţiei la acoperirea curbei de sarcină ca şi la acoperirea consumului captiv şi/sau eligibil.

Aceste date reprezentau puteri disponibile, perioade de mentenanţă, costuri de combustibil, costuri de pornire, cheltuieli variabile altele decât cele cu combustibilul şi costuri fixe.

Rezultatele Power Sym erau transmise producătorilor şi S.C. Electrica S.A. şi/sau filialelor sale în vederea încheierii contractelor reglementate preţ/cantitate pentru piaţa captivă în anul viitor.

Înaintea rulării finale a programului Power Sym, la sediul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei avea loc o şedinţă la care participau alături de reprezentanţii Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei şi reprezentanţi ai producătorilor de energie electrică şi ai C.N. Trasnelectrica S.A. Întrucât tendinţa reprezentanţilor S.C. Hidroelectrica S.A. era aceea de a oferi cât mai puţină energie electrică din producţie proprie pieţei reglementate şi de a mări aceste cantităţi la export şi pe piaţa liberă discuţiile în cadrul acestei şedinţe conduceau la stabilirea cantităţilor maxime de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le destina pieţei eligibile şi la export." **(vol. 4, filele 67-80)**

Tot cu privire la procedura stabilirii cantităţilor anuale de energie, învinuitul **O.N.**, fost şef al Serviciului Marketing - Furnizare din cadrul S.C. Hidroelectrica S.A., a declarat la 08.05.2007 următoarele:

„După deschiderea pieţei de energie electrice realizate efectiv în anul 2001, furnizorii licenţiaţi şi consumatorii eligibili care doreau să achiziţioneze energie electrică de la S.C. Hidroelectrica S.A. proveneau de la S.C. Electrica S.A. care până în acel moment fusese singurul furnizor de energie electrică.

În practică, în vederea activităţii de contractare a cantităţilor produse de energie electrică de către S.C. Hidroelectrica S.A. se parcurgeau mai multe etape, după cum urmează:

Prima etapă se referea la estimarea producției pentru anul contractual care era făcută de Direcția Exploatare din cadrul S.C. Hidroelectrica S.A. împreună cu Compania Națională Apele Române în baza prognozelor Institutului Național de Meteorologie și Hidrologie.

În a doua etapă, această estimare era trimisă la Compania Națională Transelectrica S.A. în vederea rulării programului „Power Sym".

Acest program în baza estimărilor de la toți producătorii a prognozei de consum pe întreg Sistemul Energetic Național și a programului de reparații aprobat de Dispecerul Energetic Național determinau încărcarea orară a sistemului în funcție de costurile variabile ale producătorilor.

Aceste date rezultate în urma rulării acestui program erau transmise la Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei care stabilea cantitățile reglementate pentru fiecare producător și filialele S.C. Electrica S.A. și prețurile de contract, acestea urmând a fi transmise prin decizii către producători în vederea încheierii contractelor pe piața reglementată.

De asemenea stabileau cantitățile pentru export și cantitățile aferente pieței libere pe care producătorii aveau dreptul să le contracteze în anul respectiv.

Menționez că ordinele și deciziile Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei referitoare la prețul energiei electrice și cantitățile pe care le puteam tranzacționa, fie ne erau comunicate în mod direct, fie aveam obligația de a le procura de pe site-ul Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei sau prin procurarea acestora de la Monitorul Oficial". **(vol. 2, filele 49 - 54)**

De asemenea, în declarația dată de învinuitul **L.I.**, fost președinte al Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei la 14.05.2007, se fac următoarele precizări:

„Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei avea competențe în stabilirea prețurilor și cantităților de energie pe piața reglementată.

Optimizarea Sistemului Energetic se realiza pe baza unui program specializat care se numește „POWER SYM".

Acest program este administrat de către C.N. Transelectrica S.A.

Începând aproximativ cu luna octombrie a fiecărui an, producătorii transmit la C.N. Transelectrica SA previziunile privind funcționarea în anul următor, inclusiv perioadele de opriri pentru revizii și reparații.

De asemenea, se transmit previziunile pentru export și prognoza de consum la nivel de țară.

Pe baza acestor date programul stabilește cu aproximație un mod de acoperire a consumului de energie care este transmis la Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei de către C.N. Transelectrica S.A..

Modul de acoperire presupune cantitățile de energie și perioadele de timp pentru principalii producători de energie.

Acest mod de acoperire era transmis la Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei, care organiza o ședință de discuții cu producătorii cuprinși în acest program și în final se aprobau cantitățile, putând surveni unele mici modificări față de rezultatele Power Sym.

În perioada în care am fost președinte piața a cunoscut o deschidere progresivă, ajungând până la 40%.

Deschiderea pieței înseamnă dreptul consumatorilor de a-și alege furnizorul de energie și dreptul producătorilor de a-și alege consumatorii sau furnizorii.

Prin ordinele emise de Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei producătorii de energie aveau dreptul să vândă pe piața concurențială o anumită

cantitate de energie prevăzută expres în ordin, în cazul S.C. Hidroelectrica S.A. şi în limita gradului de deschidere al pieţei pentru ceilalţi producători.

Aceste cantităţi erau prevăzute maximal.

Pe piaţa reglementată, fiecare producător în parte avea obligaţia să vândă cantităţile stabilite prin ordin al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei.

Preţurile se stabileau, pentru piaţa reglementată pe baza datelor transmise de către agenţii reglementaţi, avându-se în vedere o perioadă anuală. Întotdeauna s-au luat ca bază realizările din anul anterior al producătorului respectiv." **(vol. 2, filele 136 – 152)**

Ca urmare a diminuării producţiei de energie electrice din producţie hidro, conform valorilor mai sus descrise, se contura gradual, imposibilitatea onorării cantităţilor de energie electrică corespunzătoare obligaţiilor contractuale deja asumate. În acest sens, pentru a se evita înregistrarea unor pierderi financiare pentru societate era necesară o reducere imediată a acestor cantităţi, proporţional cu diminuarea producţiei.

Demersurile întreprinse de învinuiţii aflaţi la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. au fost doar în sensul reducerii cantităţilor de energie electrică destinate consumatorilor captivi, respectiv populaţiei, alimentaţi de cele 8 filiale ale S.C. Electrica S.A., fără a se întreprinde nimic pentru reducerea cantităţilor de energie electrică aferente contractelor comerciale încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi de pe piaţa concurenţială. Din contră, demersurile învinuiţilor cercetaţi în cauză au fost în sensul onorării în totalitate a acestor cantităţi contractate sau a depăşirii lor, prin achiziţia de energie de la producătorii termo, la preţuri mult mai mari decât cele stabilite conform contractelor de vânzare de energie electrică încheiate cu aceşti clienţi, aspect care a generat cauzarea unor grave prejudicii societăţii la nivelul anului 2003.

Depăşirea de către învinuiţi a cantităţilor de energie pe care aceştia aveau voie să le livreze pe piaţa concurenţială, din producţie proprie, în anul 2003, a fost constatată în „***Raportul de control şi îndrumare***" întocmit de reprezentanţii Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei la data de 20.11.2003.

Astfel, în cuprinsul acestui Raport se arată:

„Cantitatea total contractată pe piaţa concurenţială în anul 2003 cu consumatorii eligibili, furnizori şi la export (7.584,1 GWh) depăşeşte cantitatea de 4.471 GWh aprobată a fi livrată din producţie proprie, conform Ordinului nr. 34/2002 cu modificările din Ordinul nr. 7/2003. Nu există contracte ferme de achiziţie a cantităţii suplimentar contractată pe piaţa concurenţială de furnizorul S.C. Hidroelectrica S.A.. Achiziţia s-a făcut pe piaţa SPOT numai ca urmare a situaţiei de secetă din anul 2003." (vol.498, filele 7-17)

În cadrul demersurilor întreprinse, în cursul lunii iunie 2003, la nivelul Direcţiei Exploatare din cadrul S.C. Hidroelectrica S.A., s-a întocmit o Notă privind „Fundamentarea cererii de realocare a cantităţilor de energie electrică livrată de S.C. Hidroelectrica S.A. pe anul 2003", în care a fost prezentată amănunţit situaţia capacităţilor de producţie ale societăţii ca urmare a secetei hidrologice. S-a evidenţiat astfel faptul că, pe lângă debitele reduse ale Dunării şi ale râurilor interioare, anul 2003 a fost unul din puţinii ani în care viitura de primăvară a fost mult prea redusă. S-a arătat totodată că în primele luni ale anului 2003, cantitatea de energie totală produsă s-a făcut numai pe baza excedentelor de pe Dunăre înregistrate în primele două luni ale iernii şi prin destocarea din marile lacuri de acumulare a unor cantităţi de energie, destocarea continuând şi la momentul încheierii Notei. Se avertiza în cuprinsul documentului despre faptul că refacerea rezervei energetice a marilor lacuri planificată să ajungă la 1.564 GWh la data de 31.10.2003, necesar programului de trecere a iernii 2003 - 2004 nu se putea realiza, în condiţiile în care producerea cantităţilor de energie planificate în lunile următoare urma să ducă la scăderea dramatică a acesteia. S-a constatat deasemenea faptul că umplerea, în aceste condiţii a acumulărilor de apă nu mai era posibilă în

anul respectiv, fiind luată în considerare prognoza Institutului Naţional de Meteorologie şi Hidrologie, fiind astfel periclitată atât asigurarea serviciilor tehnologice de sistem cât şi funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional în iarna 2003 - 2004. S-a exemplificat în acest context situaţia acumulării Fântânele unde, la momentul respectiv, se depăşise cota de siguranţă pentru luna iunie, amenajarea exploatându-se în regim de restricţie comercială cu efecte negative asupra funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional.

S-a concluzionat faptul că se impunea reducerea producţiei de energie în centralele hidroelectrice, sens în care se propunea reducerea planului de energie livrată la contractul de portofoliu cu circa 1000 GWh precum şi reeşalonarea producţiei de energie electrică pe perioada iunie-decembrie 2003. **(vol.65, filele 181-205)**

În baza acestei Note, prin adresa nr. 9108/20.06.2003 S.C. Hidroelectrica S.A. a solicitat Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei reducerea cu 1000 GWh a cantităţilor de energie electrică pe contractul de portofoliu încheiat cu filialele S.C. Electrica S.A. **(vol. 14, fila 165)**

Prin adresa nr. 9292/24.06.2003, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a comunicat faptul că în baza cererii de realocare a cantităţilor de energie electrică din contractele de portofoliu s-a aprobat diminuarea acestor cantităţi după cum urmează: 270 GWh pentru luna iunie, 369 GWh pentru luna iulie şi 200 GWh pentru luna august, urmând ca până la sfârşitul anului 2003 să se facă o redistribuire a cantităţilor astfel încât cantitatea anuală de energie electrică din fiecare contract de portofoliu stabilită în Ordinul nr. 34/2002 să nu se modifice. **(vol. 65, filele 361-365)**

Începând cu luna iulie-august, problemele ridicate de seceta hidrologică şi implicaţiile asupra S.C. Hidroelectrica S.A. au devenit subiect de discuţie în cadrul şedinţelor Consiliului de Administraţie al societăţii, aşa cum rezultă din declaraţiile martorilor I.Z.C., preşedinta Consiliului de Administraţie la aceea dată şi C.A., membru, fără consemnarea problematicii şi în procesele verbale ale şedinţelor.

Astfel, din declaraţia martorei I.Z.C. din 04.05.2009 rezultă :

„Încă din luna februarie a anului 2003, reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. au constatat că nivelul apelor din marile lacuri de acumulare nu creştea aşa cum ar fi fost normal în această perioadă calendaristică, existând premisele unui început de secetă.

În luna iunie a aceluiaşi an instalarea secetei hidrologice pe teritoriul României a fost confirmată şi prin prognozele Institutului Naţional de Meteorologie şi Hidrologie precum şi prin faptul că nivelul apei din lacurile de acumulare era într-o continuă scădere.

Se contura astfel pericolul ca societatea să nu mai poată produce în totalitate cantităţile de energie prognozate şi contractate la început de an, mai ales că apa dintr-o serie întreagă de lacuri trebuia folosită cu prioritate pentru alimentarea cu apă potabilă a populaţiei, producţia de energie electrică ocupând locul 2 în lista priorităţilor din aceste lacuri.

Pentru prima oară s-a pus în discuţie în şedinţa Consiliului de Administraţie problema acoperirii cantităţilor de energie contractate şi neproduse ca urmare a secetei în aproximativ în luna iulie a anului 2003.

În urma discuţiilor purtate în acea şedinţă, s-a stabilit de comun acord cu conducerea societăţii că cea mai bună variantă pentru societate pentru depăşirea momentului era, obţinerea şi activarea clauzei de forţă majoră în contractul de portofoliu încheiat cu filialele S.C. Electrica S.A. şi demararea de negocieri cu reprezentanţii partenerilor contractuali de pe piaţa concurenţială şi la export, pentru reducerea cantităţilor livrate, proporţional cu producţia obţinută. În acest mod S.C. Hidroelectrica S.A. înlătura pericolul înregistrării unei pierderi financiare întrucât nu mai era nevoită să cumpere energie electrică de provenienţă termo la preţ foarte mare pe care să o revândă la preţuri mult mai mici.

După această şedinţă, reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. au demarat procedurile pentru obţinerea certificatelor de forţă majoră de la Camera de Comerţ şi Industrie a României".(**vol 3, filele 205-212**)

Din declaraţia dată de martorul C.A. din 29.04.2009 rezultă faptul că:

"În luna august 2003, în urma previziunilor hidrologice anunţate de autorităţile competente şi a rezervelor de apă existente în lacurile de acumulare s-a conturat cât mai clar ideea că, societatea era în imposibilitate de a mai produce energia electrică necesară onorării contractelor de vânzare a energiei electrice pe care societatea le avea încheiate la începutul anului". **(vol.3. filele 181-191)**

La data de 07.07.2003, prin adresa nr. 9956, S.C. Hidroelectrica S.A. a informat Ministerul Economiei şi Comerţului prin Direcţia Generală Energie cu privire la situaţia dificilă în care se afla societatea datorită secetei, respectiv reducerea rezervei de apă în marile amenajări hidroenergetice în condiţiile micşorării debitelor Dunării şi a râurilor interioare. În această informare s-a precizat că societatea a făcut deja, încă din cursul lunii iunie demersuri la Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei în vederea reducerii cantităţilor de energie aferente contractului de portofoliu, astfel încât la finele anului 2003 această reducere să asigure un stoc energetic de circa 1.200 de GWh necesar trecerii perioadei de iarnă.

Întrucât la nivelul lunii iulie 2003 producţia de energie electrică a S.C. Hidroelectrica S.A a scăzut drastic de la valoarea de 1.162.252 MWh cât era în luna iunie la numai 864.338 MWh, au crescut proporţional şi achiziţiile de energie electrică ale societăţii de la producătorii termo în scopul onorării obligaţiilor contractuale. Astfel, cantitatea de energie electrică achiziţionată de societate a crescut de la valoarea de 4,247.988 MWh în luna februarie la valoarea de 298,580.980 MWh în luna iulie, aşa cum rezultă din expertiza financiar-contabilă efectată în cauză. **(vol. 14, filele 72-74)**

Având în vedere că majoritatea acestor cantităţi au fost tranzacţionate prin intermediul pieţei SPOT, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei în calitate de reglementator, a emis la data de 17.07.2003 o recomandare conţinând noile principii privind relaţiile comerciale de pe această piaţă, recomandare ce a făcut obiectul scrisorii nr.1.543 ce a fost transmisă atât S.C. Hidroelectrica S.A cât şi celor cinci principali producători termo. Aceste principii vizau următoarele aspecte:

S.C. Hidroelectrica S.A. urma să semneze cu fiecare principal producător termo câte un contract fără cantităţi ferme, care să asigure funcţionarea algoritmului prezentat în continuare.

Dacă un producător termo nu dorea să semneze un astfel de contract, relaţia acestuia cu S.C. Hidroelectrica S.A. urma să se desfăşoare pe piaţa SPOT ca şi până în momentul respectiv.

1. În cazul cumpărării de energie electrică de către S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa SPOT:

- achiziţia de energie electrică urma să se efectueze ca şi până în acel moment, aplicându-se regula proporţionalităţii;
- preţul de achiziţie urma să fie cel negociat în contract, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei recomandând ca acest preţ să fie stabilit ca medie a preţurilor de portofoliu al celor două părţi contractante;
- cantităţile de energie achiziţionate de la fiecare producător termo urmau să fie evidenţiate la nivelul S.C. OPCOM S.A. sub formă de binom preţ - cantitate;
- evidenţierea urma să se facă începând cu tranzacţiile lunii mai 2003, inclusiv.

2. În cazul vânzării de energie electrică de către S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa SPOT:

- cantitatea livrată în reţele şi/sau achiziţionată din import suplimentar de S.C. Hidroelectrica S.A. faţă de obligaţiile contractuale (portofoliu, eligibili, export, CPT) urma să

se aloce cu prioritate producătorilor termo cu care S.C. Hidroelectrica S.A. avea contracte încheiate, aplicându-se regula proporţionalităţii;

- proporţionalitatea urma să se realizeze în raport cu valorile cumulate actualizate ale cantităţilor de energie electrică achiziţionate de S.C. Hidroelectrica S.A. de la producătorii respectivi şi în limita cantităţilor evidenţiate de S.C. OPCOM S.A.;
- decontarea respectivelor cantităţi de energie electrică urma să se efectueze la preţurile şi în cantităţile evidenţiate;
- producătorii termo urmau să achiziţineze cantităţile stabilite chiar în condiţiile depăşirii obligaţiilor contractuale (contract de portofoliu, consum propriu tehnologic, eventual eligibili);
- un producător termo urma să beneficiaze de această alocare prioritară doar în condiţiile în care mai avea energie vândută la S.C. Hidroelectrica S.A. în sold;
- după returnarea întregii cantităţi achiziţionate de S.C. Hidroelectrica S.A. de la producătorii termo cu care avea contracte, S.C. Hidroelectrica S.A. urma să vândă energia electrică produsă suplimentar faţă de obligaţiile contractuale pe piaţa SPOT.

3. După aplicarea acestui mecanism, S.C. OPCOM S.A. urma să determine tranzacţiile pe piaţa SPOT conform algoritmului utilizat până în momentul respetiv (regula proporţionalităţii);
4. Mecanismul urma să se aplice doar în decontare şi nu putea afecta procesul de programare;
5. Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei urma să adopte reglementările astfel încât mecanismul descris la pct.2 să poată fi aplicat în perioada septembrie 2003 – decembrie 2004.

În urma acestor recomandări, S.C. Hidroelectrica S.A. a încheiat în perioada imediat următoare contracte de achiziţie de energie electrică cu producătorii termo, după cum urmează:

- cu S.C. Termoelectrica S.A. contractul nr. 128 din 23 iulie 2003;
- cu S.C. Electrocentrale Bucureşti S.A. contractul nr. 33 HE din 21 iulie 2003;
- cu S.C. Electrocentrale Rovinari S.A. contractul nr. 32 HE din 26 iunie 2003;
- cu S.C. Electrocentrale Turceni S.A. contractul nr. 31 HE din 26.06.2003;
- cu S.C. Electrocentrale Deva S.A. contractul nr. 25 HE din 20.12.2002.

Potrivit clauzelor contractuale prevăzute în aceste cinci contracte, obiectul acestora l-a constituit tranzacţionarea unor cantităţi de energie electrică între partenerii contractuali cu rol asiguratoriu, în vederea diminuării riscului hidrologic. Aceste contracte urmau să îşi producă efectele în perioada 01.05.2003 - 21.12.2004. Cantităţile de energie electrică achiziţionate de S.C. Hidroelectrica S.A. de la producătorii termo urmau să fie returnate acestor producători până la 31.12.2003, în caz contrar S.C. Hidroelectrica S.A. se obliga să achite pentru cantităţile nereturnate producătorilor termo diferenţa dintre tariful reglementat prin ordin al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei pentru producătorii termo şi preţul stabilit în anexa nr.3 la contracte. **(vol. 561, filele 16-79)**

În baza contractelor menţionate S.C. Hidroelectrica S.A. a cumpărat energie electrică de la producătorii termo pentru onorarea obligaţiilor contactuale existente la nivelul anului 2003, fără a face, aşa cum s-a arătat, demersuri pentru diminuarea acestor obligaţii pe piaţa concurenţială.

Prin adresa nr. 1.923/15.08.2003 S.C. Hidroelectrica S.A. a solicitat Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei revizuirea cantităţilor de energie solicitate pentru perioada august-decembrie 2003 prin reducerea cu 2000 GWh a cantităţilor aferente contractelor de portofoliu, invocându-se şi de această dată diminuarea drastică a rezervelor de apă datorită secetei hidrologice, fiind exemplificate acumulările Vidraru şi Oaşa aflate la cota de atenţionare precum şi amenajarea Fântânele, aflată sub cota de siguranţă. **(vol. 65, fila 179)**

Urmare solicitării, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a aprobat reducerea cantităţii de 350 GWh, aferente cantităţilor din contractul de portofoliu, motivând că la acea dată erau finalizate analizele cu Fondul Monetar Internaţional iar cantitatea redusă reprezenta cantitatea maximă ce putea fi cuprinsă în creşterea de tarife la consumatorii finali captivi cu 17,5%. Acest aspect a fost consemnat în adresa nr. 2067/14.10.2003, transmisă de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei către Ministerul Economiei şi Comerţului. **(vol.61. filele 178-180)**

În cadrul S.C. Hidroelectrica S.A. problema secetei hidrologice a fost prima dată discutată în cadrul şedinţei Consiliului de Administraţie din data de 21.08.2003, aşa cum rezultă din procesul verbal încheiat cu această ocazie. Se constată că la această şedinţă, învinuitul P.E., având funcţia de director general al societăţii la acea dată şi membru de drept al consiliului, a informat participanţii la şedinţă despre faptul că în perioada 11 - 31.08.2003 a fost mandatat de către Preşedintele Consiliului de Administraţie să îndeplinească atribuţiile acestei funcţii. A informat totodată despre situaţia economică grea în care se afla societatea datorită secetei şi implicit a nerealizării programului de producţie. **(vol.52. fila 97)**

Ca urmare a agravarii situaţiei la nivelului întregului sistem energetic, la data de 23.08.2003 din dispoziţia Ministrului Secretar de Stat la acea dată, martorul I.I., au fost constituite comandamente de intervenţie la nivelul fiecărei societăţi din sectorul energetic care au avut drept scop implementarea şi monitorizarea măsurilor specifice pentru funcţionarea în condiţii de siguranţă a Sistemului Energetic Naţional. Astfel, atât la nivelul S.C. Hidroelectrica S.A. cât şi la nivelul fiecărei sucursale, prin Decizia nr. 300/24.08.2003 a directorului societăţii, s-a constituit comandamentul care urma să funcţioneze pe parcursul celor 24 de ore din fiecare zi, pentru monitorizarea situaţiei din Sistemul Energetic Naţional. **(vol.65. filele 268-270)**

Prin adresa nr. 1.2574/01.09.2003 şi respectiv prin adresa nr. 1.2687/02.09.2003 S.C. Hidroelectrica S.A. a solicitat Camerei de Comerţ şi Industrie a României emiterea de certificate de forţă majoră pentru contractele de vânzare a energiei electrice încheiate de societate cu cele opt filiale ale S.C. Electrica S.A. şi la export, prezentând atât contractele pentru care se solicita emiterea certificatelor precum şi documentele doveditoare a secetei emise de instituţiile abilitate, mai sus menţionate. **(vol.2, filele 101-102)**

Urmare a acestor solicitării, la data de 02.09.2003 şi respectiv la data de 03.09.2003 Camera de Comerţ şi Industrie a României a emis următoarele certificate de forţă majoră:

- nr. 2335/02.09.2003 pentru Aare - Tessin LTD. For Electricity (Atel) Elveţia ;
- nr. 2336/02.09.2003 pentru Energy Financing Team Limited (EFT) Marea Britanie;
- nr. 2395/03.09.2003 pentru Electrica Banat S.A.;
- nr. 2396/03.09.2003 pentru Electrica Oltenia S.A.;
- nr. 2398/03.09.2003 pentru Electrica Muntenia Nord S.A.;
- nr. 2399/03.09.2003 pentru Electrica Moldova S.A.;
- nr. 2400/03.09.2003 pentru Electrica Dobrogea S.A.;
- nr. 2392/03.09.2003 pentru Electrica Transilvania Nord S.A.;
- nr. 2393/03.09.2003 pentru Electrica Transilvania Sud S.A.;
- nr. 2394/03.09.2003 pentru Electrica Muntenia Sud S.A..

Motivarea emiterii certificatelor de forţă majoră a constat în invocarea stării de secetă hidrologică, cu efecte asupra scăderii debitelor fluviului Dunărea şi al râurilor interioare şi pe cale de consecinţă a diminuării dramatice a rezervelor marilor amenajări, constatându-se că, în conformitate cu prevedeile art. 11 pct. 1 din toate contractele de furnizare a energiei electrice, „circumstanţele de forţă majoră sunt acelea care pot apare pe perioada de valabilitate a contractului în urma producerii unor evenimente extraordinare care

nu au putut fi luate în considerare de părţi şi care sunt, în mod rezonabil, în afara voinţei şi controlului părţilor". În consecinţă, s-a constatat că seceta din România era o calamitate naturală, respectiv un eveniment extraordinar, necontrolabil de către părţi, survenit după încheierea contractelor, asimilabil forţei majore.

Certificatele de forţă majoră au fost valabile pentru perioada 08.09.2003 - 01.01.2004, în acest interval urmând să fie suspendată livrarea de energie electrică aferentă contractelor în cauză. **(vol.39, filele 48- 59)**

După obţinerea acestor certificate, la data de 05.09.2003, învinuitul **A.G.L.**, în calitate de Director adjunct al Direcţiei Marketing, Furnizare şi Relaţii Internaţionale a întocmit Nota nr. 12911 privind „suspendarea contractelor de vânzare a energiei electrice nr.1HE, 2HE, 3HE, 4HE, 5HE, 6HE, 7HE şi 8HE încheiate la data de 20.12.2002 cu cele 8 filiale de distribuţie şi furnizare a energiei electrice Electrica S.A.".

Din Notă rezulta că la acea dată, S.C. Hidroelectrica S.A., estima o pierdere de circa 800 miliarde lei rezultată din achiziţia de energie electrică de la alţi producători cu preţuri de câteva ori mai mari decât costurile de producţie ale societăţii şi vânzarea către filialele S.C. Electrica S.A la preţ reglementat. Se estima totodată că dacă societatea ar fi derulat acele contracte până la finele anului 2003 în condiţii similare, pierderea înregistrată urma să ajungă la circa 4.000 miliarde lei.

S-a solicitat, în acest sens, Consiliului de Administraţie aprobarea notificării celor 8 filiale S.C. Electrica S.A privind suspendarea contractelor de vânzare a energiei electrice până la data de 31.12.2003, inclusiv.

Nota, vizată de învinuita **G.V.** în calitate de director economic şi de învinuitul **O.N.**, în calitate de şef Serviciu marketing-furnizare, a fost avizată de către învinuitul **P.E.**, directorul general al societăţii la acea dată şi prezentată membrilor Consiliului de Administraţie în şedinţa din data de 08.09.2003. **(vol.2 filele 101-102)**

Conform procesului verbal al acestei şedinţe, acesta a informat despre demersurile pe care societatea le-a întreprins până în acel moment în vederea diminuării pierderii, consecinţă a secetei hidrologice.

Au fost menţionate atât solicitările adresate Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei pentru diminuarea cantităţilor de energie aferente contractului de portofolui cât şi suspendarea contractelor de export şi obţinerea certificatelor de forţă majoră pentru contractele de pe piaţa internă. De asemenea, învinuitul P.E. a informat consiliul despre faptul că, începând cu acea dată urmau să fie trimise notificările de suspendare către filialele S.C. Electrica S.A. şi Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, valabile până la data de 31.12.2003. **(vol.52, filele 104-111)**

Nota a fost aprobată cu unanimitate de voturi, fiind emisă Hotărârea nr. 13/2003, înregistrată sub nr. 13030/09.09.2003 în care s-a prevăzut aprobarea notificării celor opt filiale ale S.C. Electrica S.A. privind suspendarea contractelor şi importul de energie electrică de la firma elveţiană EFT pentru luna septembrie 2003. **(vol.50, filele 414-416)**

În aceeaşi zi, respectiv 09.09.2003, S.C. Hidroelectrica S.A., prin adresele înregistrate sub acelaşi număr 13015, a comunicat Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, S.C. OPCOM S.A. şi S.C. Electrica S.A. despre suspendarea contractelor de portofoliu încheiate. **(vol. 65, filele 151-154 ; vol.2 fila 103)**

Se constată faptul că toate demersurile efectuate de către învinuiţii aflaţi la conducerea executivă a S.C. Hidroelectrica S.A., începând cu luna iulie 2003, în scopul reducerii pierderilor generate de seceta hidrologică, au vizat doar diminuarea sau sistarea cantităţilor de energie electrică aferente contractelor de portofoliu al căror principal beneficiar era populaţia, evitându-se, contrar oricărei raţiuni economice, orice demers care ar fi putut afecta sub orice formă obligaţiile contractuale asumate pe piaţa concurenţială cu consumatorii

eligibili şi furnizorii licenţiaţi, în condiţiile în care şi aceste contracte aveau inserată clauza de forţă majoră.

Măsura este contrară raţiunilor economice deoarece, pentru onorarea obligaţiilor contractuale din piaţa concurenţială, societatea a fost nevoită să cumpere energie electrică de provenienţă termo, la preţuri mult mai mari decât preţurile negociate în contractele de pe acest segment de piaţă, întrucât seceta, diminuând cantităţile de apă din marile acumulări, a făcut imposibilă producerea de către societate, din surse proprii a cantităţilor de energie contractate.

Într-un mod inexplicabil, conducerea societăţii a motivat aceste demersuri în actele oficiale întocmite şi descrise mai sus, invocând faptul că acele cantităţi de energie cumpărate de la producătorii termo la preţuri de 4 ori mai mari decât costurile de producţie ale societăţii, au fost vândute numai consumatorilor captivi, în condiţiile în care, conform probatoriului administrat în cauză, cantităţile menţionate au servit în marea majoritate acoperirii obligaţiilor contractuale de pe piaţa concurenţială.

Pe lângă neactivarea clauzei de forţă majoră în contractele de pe piaţa concurenţială, învinuiţii nu au luat măsuri nici în ceea ce priveşte renegocierea, în sensul creşterii preţurilor din aceste contracte.

Acest lucru se impunea, din considerente de ordin economico - financiar deorece, prin achiziţiile masive de energie din surse termo, cheltuielile societăţii au crescut exponenţial faţă de bugetul de venituri şi cheltuieli aprobat iar prin menţinerea preţurilor contractuale la acelaşi nivel, veniturile societăţii nu au crescut proporţional cu cheltuielile societăţii. Acest aspect a generat apariţia iminentă a unor grave prejudicii pentru societate şi implicit pentru bugetul general consolidat al statului.

Intenţia clară a învinuţilor de a nu afecta obligaţiile contractuale ale S.C. Hidroelectrica S.A., aferente pieţei concurenţiale rezultă, fără echivoc, din întregul ansamblu probator administrat în cauză.

Învinuitul P.E. a deţinut calitatea de director general al S.C. Hidroelectrica S.A. începând cu luna septembrie a anului 2000, până la data de 30 octombrie 2003. Atribuţiile acestei funcţii sunt reglementate atât prin Statutul societăţii, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 627/2000, la art. 20 lit. b, alin. 2 cât şi prin contractul de performanţă încheiat la data 29.10.2001 în temeiul Ordonanţei de Urgenţă nr. 79/2001. Conform acestui contract, directorul general avea în principal următoarele atribuţii:

- să aducă la îndeplinire obiectivele şi criteriile de performanţă prevăzute în anexele la prezentul contract;

- să transmită lunar Ministerului Industriei şi Resurselor până la data de 25 ale fiecărei luni situaţia economico - financiară a agentului economic, situaţia indicatorilor privind soluţia creanţelor şi plăţilor restante precum şi a pierderilor, însoţite de o analiză a cauzelor nerealizării programelor prevăzute la art. 2 din Ordonanţa de Urgenţă nr. 79/2001 precum şi măsuri pentru realizarea acestora;

- să prezinte lunar sau ori de câte ori se solicită Adunării Generale a Acţionarilor/Consiliului de Administraţie, situaţia economico-financiară a agentului economic, stadiul realizării obiectivelor şi criteriilor de performanţă precum şi măsurile luate în cazul neîndeplinirii acestora. **(vol. 53, filele 3-7)**

De asemenea, în conformitate cu prevederilor art.19 alin.14 din Statut, directorului general i se pot delega de către Consiliul de Administraţie, prin regulamentul de organizare şi funcţionare, o parte din atribuţii.

Astfel, prin Hotărârea Consiliului de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A. nr. 3/2001 a fost delegată competenţa directorului general în vederea negocierii şi încheierii contractelor de vânzare de energie electrică de pe piaţa concurenţială, cu respectarea următoarelor principii:

- preţul minim de începere a negocierii va fi de cel puţin 16 USD/MWh la cursul Băncii Naţionale a României din ziua emiterii facturii;

- corelarea preţurilor de contract cu valoarea preţurilor pe piaţa energiei. **(vol.50, filele 333-334)**

Conform probatoriului administrat, învinuitul **P.E.** a dispus iniţierea demersuriler legale privind activarea clauzei de forţă majoră în cotractele de portofoliu şi la export, în al II-lea trimestru al anului 2003, când, conform susţinerilor sale, i s-a confirmat tendinţa de scădere a debitelor Dunării. În acest sens, susţine că i-ar fi dispus învinuitului **A.G.L.** să întreprindă demersurile necesare activării clauzei pe tot ce presupune contract de vânzare a energiei electrice, fără vreo excepţie, afirmând totodată că acest fapt nu s-a respectat urmare a plecării sale în concediu şi a nerespectării deciziei de către cei însărcinaţi să o aplice.

În susţinerile sale, învinuitul a afirmat că a fost singurul care a susţinut aplicarea clauzei de forţă majoră, în pofida opoziţiei vehemente a tuturor factorilor de decizie din sectorul energetic, inclusiv a ministrului de resort la acea dată, martorul D.I.P., menţionând totodată şi faptul că, deşi în biroul aceluiaşi martor a prezentat situaţia împărţirii pierderii estimate la circa 600 miliarde lei la acea dată între producătorii de energie şi distribuitorul S.C. Electrica S.A., acest lucru nu s-a realizat, pierderea rămânând în întregime la S.C. Hidroelectrica S.A. Învinuitul a susţinut că şi această decizie de înregistrare a pierderii a aparţinut tot ministrului economiei de la acea dată.

Astfel, în declaraţia iniţială dată de învinuitul **P.E.** la data de 07.05.2007 acesta a arătat:

„În cursul lunii septembrie 2000 am fost numit în calitate de director general al S.C. Hidroelectrica S.A., calitate pe care am deţinut-o până la 30 octombrie 2003.

La preluarea calităţii de director general la societatea sus menţionată, situaţia financiară era precară datorită lipsei de lichidităţi cu care se confrunta societatea, sens în care şi plăţile pentru energia produsă se făceau în compensări, iar lichidităţile ajungeau doar pentru plata salariilor şi eventual alte plăţi nesemnificative.

Ca şi cauze ale situaţiei financiare mai sus descrise pot menţiona în principal faptul că preţul reglementat de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, ca şi autoritate în materie era mult inferior preţului de piaţă, iar relaţiile cu clienţii nu se puteau stabili decât prin intermediul S.C. Electrica S.A., care era singurul client al S.C. Hidroelectrica S.A..

Această societate furniza energia achiziţionată de la producătorii de energie electrică şi încasa contravaloarea.

Totodată, această societate avea dificultăţi în încasarea sumelor cuvenite întrucât o parte din clienţii acesteia erau societăţi de stat cu situaţii financiare precare.

În anul 2001 Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a stabilit un grad de deschidere al pieţei de energie de 5%, stabilind totodată modalităţile privind contractarea energiei şi condiţiile de acceptare a unei firme ca furnizor de energie.

Primul contract de furnizare de energie electrică a fost încheiat cu Regia Autonomă de Transport Bucureşti având ca furnizor societatea comercială Luxten S.A.

Preţul pe care îl percepea S.C. Hidroelectrica S.A. era egal sau puţin mai mic cu cel pe care îl percepea S.C. Electrica S.A. în contractele anterioare.

Preţul energiei la consumatori avea patru componente: preţul producătorului, al transportatorului, al distribuitorului şi al furnizorului, aceste preţuri erau reglementate de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei.

La momentul deschiderii pieţei, S.C. Hidroelectrica S.A. a perceput preţul pieţei, motiv pentru care de la preţul reglementat de circa 7 dolari/MWh, preţul a crescut la circa 21- 22 dolari/MWh, după ce plătea contravaloarea transportului, a distribuţiei şi a furnizării.

Principala consecinţă a deschiderii pieţei a fost creşterea veniturilor încasate de S.C. Hidroelectrica S.A., fără să fie afectat consumatorul final al energiei.

Aşa cum am precizat anterior, consumatorul final plătea aproape aceeaşi sumă furnizorului ca şi în cazul primirii energiei de la S.C. Electrica S.A. în mod direct.

Avantajul, atât al furnizorului cât şi al consumatorului a venit prin faptul că s-au luat măsuri majore de aplatizarea curbei de sarcină a consumatorului şi de transferarea consumului principal către zona de gol de sarcină.

Acestea erau motivele pentru care erau interesaţi atât furnizorii cât şi consumatorii pentru a prelua energie direct de la producători.

La sfârşitul anului 2002, în urma negocierilor cu Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei s-a stabilit nivelul producţiei pe anul 2003 în sectorul HIDRO.

În baza cifrei convenite s-au încheiat contractele cu S.C. Electrica, furnizorii privaţi şi la export.

Chiar dacă totalul contractelor a fost puţin superior valoric stabilit pentru anul în curs, am apreciat la vremea respectivă că se pot sista rapid contractele de export, de comun acord cu partenerii externi, în cazul nerealizării producţiei prognozate.

În al doilea trimestru al anului 2003 mi s-a confirmat tendinţa de scădere a debitelor pe Dunăre şi am demarat cele necesare pentru activarea clauzei de forţă majoră pentru toate contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A.

Şi din adresa pe care am transmis-o către S.C. Apele Române şi către Camera de Comerţ şi Industrie am comunicat că debitele pe Dunăre sunt la un nivel scăzut, fără precedent în ultimii 100 de ani.

Adresa Apelor Române a confirmat nivelul fără precedent de scăzut al debitelor, motiv pentru care am solicitat Camerei de Comerţ şi Industrie activarea clauzei de forţă majoră privind toate contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A.

Am făcut adresă de comunicare către S.C. Electrica S.A. privind activarea clauzei de forţă majoră, urmând să facem şi către celelalte societăţi.

Menţionez că de întocmirea documentaţiei privind activarea clauzei de forţă majoră l-am însărcinat pe domnul director comercial A.G.L., atrăgându-i atenţia să nu comunice nimănui aceste demersuri.

I-am făcut această recomandare pentru că am intuit eventuale presiuni ce ar fi putut interveni pentru neactivarea clauzei în principal dinspre S.C. Electrica S.A. care ar fi suportat principala pierdere, întrucât această societate era beneficiara a aproximativ 85% din cantitatea de energie electrică produsă de S.C. Hidroelectica S.A., cantitate ce ar fi urmat să se diminueze drastic.

După emiterea scrisorilor către S.C. Electrica S.A. prin care înştiinţam despre activarea clauzei de forţă majoră, mi s-a transmis verbal de domnul Secretar de Stat I.I. de la Ministerul Economiei şi Comerţului care răspundea de problemele legate de energie că domnul Ministru D.I.P. nu este de acord cu activarea clauzei de forţă majoră.

Ulterior am avut o discuţie în biroul domnului Ministru la care au participat domnul L.I. Preşedinte al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, domnul B.S., Director general al S.C. Electrica S.A. şi un director de la S.C. Termoelectrica S.A. pe care nu-l pot indica.

La momentul purtării discuţiei am prezentat celor prezenţi pierderea estimată de circa 600 miliarde lei, din câte reţin pe luna iunie sau iulie 2003, această pierdere fiind o consecinţă a neonorării contractelor de furnizare a energiei electrice contractate de S.C. Hidroelectrica S.A. pe toate contractele, datorită secetei hidrologice, respectiv imposibilitatea producerii cantităţilor de energie contractate.

În cadrul discuției respective am propus ca pierderea estimată să fie repartizată în mod egal între S.C. Hidroelectrica S.A., S.C. Electrica S.A. și S.C. Termoelectrica S.A..

Este de precizat faptul că această pierdere se realiza atât în condițiile activării clauzei de forță majoră cât și a neactivării acestei clauze de forță majoră.

În cazul când nu se activa clauza de forță majoră S.C. Hidroelectrica S.A. era obligată să cumpere cantitatea de energie neprodusă cu prețul lui S.C. Termoelectrica S.A., care la acea dată era mai mare de 5 ori față de prețurile reglementate de hidro și să o revândă S.C. Hidroelectrica S.A. la preț reglementat hidro, caz în care toată pierderea se înregistra la S.C. Hidroelectrica S.A., iar în cazul în care se activa clauza de forță majoră în care energia neprodusă de S.C. Hidroelectrica S.A. era cumpărată de S.C. Electrica S.A. de la S.C. Termoelectrica S.A., pierderea ar fi fost înregistrată în totalitate la nivelul S.C. Electrica S.A.

La discuția din biroul ministrului cu cei enumerați anterior, toți ceilalți prezenți, cu excepția mea au fost împotriva activării clauzei de forță majoră.

Reprezentantul S.C. Electrica S.A. nu a fost de acord să preia pierderea, iar domnul Ministru D.I.P. a afirmat că nu este recomandabil să preia pierderea S.C. Electrica S.A. având în vedere perspectiva privatizării societății.

Nu am primit o dispoziție fermă să nu activez clauza de forță majoră.

Menționez că în discuția avută în biroul domnului Ministru D.I.P. nu s-a discutat separat de activarea clauzei de forță majoră în contractul cu S.C. Electrica S.A. și în contractele cu furnizorii licențiați, ideea activării clauzei de forță majoră fiind respinsă de participanții la discuție la modul general.

Prin neactivarea clauzei de forță majoră se accepta implicit de către participanții la discuție ca întreaga pierdere să fie înregistrată la nivelul S.C. Hidroelectrica S.A. .

La aproximativ două zile după această discuție, am plecat în concediu și în lipsa mea s-a întrunit Consiliul de Administrație al S.C. Hidroelectrica S.A. care a stabilit activarea clauzei de forță majoră, doar pentru S.C. Electrica S.A.

Din Consiliul de Administrație făceau parte: doamna C.I., domnul C.A., doamna C. și domnul profesor N.V..

La această ședință a Consiliului de Administrație, am aflat ulterior că au mai participat domnul O.T. și domnul A.G..

Menționez că înainte de plecarea mea în concediu i-am spus directorului general adjunct al S.C. Hidroelectrica S.A., O.T., să nu modifice ce am stabilit în privința clauzei de forță majoră decât în urma unui ordin primit direct de la domnul Ministru D.I.P., prin care clauza de forță majoră să fie aplicată fără excepție în toate contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. fără distincție între contractele de furnizare de energie.

Precizez că am semnat notificările de suspendare a furnizării de energie electrică doar pentru S.C. Electrica S.A. pentru că din această parte mă așteptam la cele mai mari presiuni, ceea ce s-a și întâmplat în discuția avută în biroul ministrului.

Nu am mai apucat să semnez restul de notificări în privința celorlalte contracte deoarece peste două zile am plecat în concediu și am lăsat acest lucru în sarcina adjunctului meu O.T.

Așa cum am menționat prin Hotărârea Consiliul de Administrație nr.13 din 09.09.2003 acesta s-a limitat doar la notificarea celor 8 filiale ale S.C. Electrica S.A. asupra suspendării contractelor furnizării de energie electrice până la data de 31.12.2003.

La revenirea din concediu am fost informat că în Consiliul de Administrație din data de 9 septembrie 2003 s-a aprobat suspendarea furnizării de energie către S.C. Electrica S.A. și din câte reținchiar a doua zi am fost convocat la domnul Ministru D.I.P. care mi-a comunicat că nu mai putem să colaborăm, atâta timp cât eu mai dețin această funcție.

Alte argumente cu privire la revocarea mea din funcţia de Director general al S.C. Hidroelectrica S.A. nu mi s-au dat şi nici nu am cerut acest lucru.

Am fost eliberat din funcţia de Director general al S.C. Hidroelectrica S.A. în jurul datei de 27 octombrie 2003 şi trecut în funcţia de consilier al Ministrului Economiei şi Comerţului de unde am demisionat la nivelul lunii iunie 2004.

În urma unor discuţii telefonice avute recent cu doamna C.I., fosta preşedintă a Consiliului de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A. şi cu domnul C.A., membru al Consiliului de Administraţie al aceleiaşi societăţi a rezultat că în timpul şedinţei Consiliului de Administraţie din 9 septembrie 2003, domnul O.T. s-a opus inclusiv activării clauzei de forţă majoră în contractul încheiat cu S.C. Electrica S.A., motivând că acest lucru ar periclita condiţiile de privatizare ale S.C. Electrica S.A.

Menţionez că toate şedinţele Consiliului de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A. erau înregistrate pe casetă audio şi păstrate de către domnul B.G. secretarul tehnic al Consiliului de Administraţie

În ceea ce priveşte pierderea financiară înregistrată de S.C. Hidroelectrica S.A. la nivelul anului 2003, în bilanţul contabil al societăţii în sumă de 3.800 miliarde lei consider că aceasta ar fi fost indiferent de activarea sau nu a clauzei de forţă majoră, singura problemă fiind care din cele două societăţi cu capital integral de stat respectiv S.C. Electrica S.A. şi S.C. Hidroelectrica S.A., suportă această pierdere.

Pierderea înregistrată de S.C. Hidroelectrica S.A. în anul 2003 se datorează faptului că producţia a fost sub cea planificată, costurile de producţie fiind aproximativ constante pe total societate, indiferent de nivelul producţiei.

Pentru acoperirea consumului de energie electrică la nivel naţional, în cazul în care S.C. Hidroelectrica S.A. nu ar fi cumpărat energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A., S.C. Electrica S.A. ar fi fost nevoită să cumpere aceeaşi cantitate de energie şi la acelaşi preţ de la acelaşi producător S.C. Termoelectrica S.A.

Conform reglementărilor în vigoare, la nivelul anului 2003, în condiţiile în care S.C. Hidroelectrica S.A. nu-şi putea onora contractele, era obligată să cumpere energie de la alt producător, în speţă S.C. Termoelectrica, la preţul S.C. Termoelectrica S.A., care era reglementat.

S.C. Hidroelectrica SA era obligată să vândă furnizorilor energia electrică la preţul din contractul încheiat între aceştia şi S.C. Hidroelectrica S.A.

Nu-mi amintesc care erau preţurile care erau practicate în acea perioadă de S.C. Hidroelectrica S.A. şi de S.C. Termoelectrica S.A..

În concluzie, doresc să precizez că eu am iniţiat în cursul anului 2003 procedurile pentru activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele de livrare de energie electrică, din care am reuşit notificarea suspendării doar în cazul contractului cu S.C. Electrica S.A. şi nu-mi explic de ce pentru restul contractelor nu s-a făcut aceleaşi demers pe parcursul perioadei când mă aflam în concediul de odihnă, fiind ulterior eliberat din funcţia de Director general al S.C. Hidroelectrica S.A..

În consecinţă nu am altă explicaţie pentru pierderea în sumă de 3.800 miliarde lei înregistrată de societate în perioada anului 2003." **(vol.2, filele 18-26)**

Se constată că toate susţinerile învinuitului în legătură cu problematica activării clauzei de forţă majoră şi a asumării de către S.C. Hidroelectrica S.A. a pierderilor au fost mincinoase, aspect ce rezultă din coroborarea declaraţiilor martorilor şi învinuiţilor audiaţi în cauză cu documentele oficiale transmise la dosarul cauzei.

Astfel, învinuitul **A.G.L.**, cel care conform suţinerilor învinuitului **P.E.** ar fi fost însărcinat să iniţieze demersurile în vederea obţinerii certificatelor de forţă majoră pentru toate contractele societăţii, fără excepţie, în declaraţia iniţială dată la 29.05.2007 a arătat:

„Urmare condiţiilor de secetă persistentă, a diferenţelor negative de rezultat economic şi analizei modului de funcţionare a pieţei în anul 2003, s-a ajuns la concluzia că pot fi suspendate prin aplicarea clauzei de forţă majoră, contractele de pe piaţa reglementată şi contractele de export.

Această analiză, din câte îmi amintesc a rezultat în urma unor discuţii avute în colectivul Serviciului Marketing Furnizare, şi în şedinţele operative la care participau toţi directorii din cadrul S.C. Hidroelectrica S.A.

În baza acestei analize s-a întocmit o notă semnată, din câte îmi amintesc, de către mine şi alţi salariaţi ai societăţii şi aprobată de directorul general al societăţii, domnul P.E..

Această notă a fost prezentată Consiliului de Administraţie a S.C. Hidroelectrica S.A. , care prin hotărârea nr.13 din 09.09.2003, la punctul 3 stabilea notificarea celor 8 filiale ale S.C. Electrica S.A. şi plus cei doi operatori care făceau exportul privind suspendarea contractelor pe motiv de forţă majoră.

Această suspendare presupunea întreruperea furnizării de energie electrică. „ **(vol.2, filele 253-263).**

Fiind reaudiat în legătură cu aceleaşi aspecte la data de 02.06.2011, învinuitul **A.G.L.** a făcut următoarele precizări:

„Pe măsură ce seceta s-a dovedit a fi mai accentuată şi de durată mai lungă, după ce şi Centrala Nucleară de la Cernavodă s-a oprit accidental din lipsa apei de răcire în data de 23 august 2003, şi văzând că autorităţile competente nu adoptă măsuri ferme de protejare atât a S.C. Hidroelectrica S.A. cât şi a funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, conducerea societăţii din care făceam parte a luat în analiză şi posibilitatea activării clauzei de forţă majoră pe contractele de furnizare a energiei electrice, concomitent cu adoptarea de măsuri de reducere a costurilor.

Analiza oportunităţii de activarea a clauzei de forţă majoră a arătat câteva elemente de dificultate în acest demers:

- insuficienţa instrumentelor de piaţă implementate la acel moment, respectiv existenţa unei pieţe SPOT pe care nu erau admişi decât producătorii de energie şi furnizorul Electrica S.A.;

- existenţa în portofoliul S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa concurenţială a unor consumatori din acelaşi sector cu statut diferit, respectiv de consumatori eligibili alimentaţi direct, iar alţii alimentaţi prin furnizori licenţiaţi cu energie hidro;

- diferenţele mari dintre preţurile pe cele două pieţe, reglementată şi concurenţială în anul 2003;

- pierderea deja înregistrată de S.C. Hiroelectrica S.A. până la sfârşitul lunii august 2003, din câte îmi amintesc circa 2000 de miliarde ROL.

În aceste condiţii S.C. Hidroelectrica S.A. era pusă în situaţia de a stopa creşterea pierderii dar şi de a încerca să o recupereze pe cea deja creată.

De aici şi decizia de a activa clauza de forţă majoră doar pe export, lucru care s-a întâmplat printr-un acord cu partenerii străini şi pe piaţa reglementată, pentru că livrarea ar fi condus la creşterea pierderii, preţurile fiind de circa 3 – 4 ori sub costuri.

Aceste concluzii eu personal le-am discutat cu conducerea societăţii, directorul general P.E. şi directorul general adjunct O.T., hotărând să nu activăm această clauză decât după obţinerea certificatelor de forţă majoră de la Camera de Comerţ şi Industrie a României, după informarea verbală a conducerii Ministerului, lucru pe care domnul P.E. mi l-a confirmat că l-a făcut şi după aprobarea dată în şedinţa Consiliului de Administraţie şi informarea în scris despre aceasta a Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, S.C. OPCOM S.A. şi C.N. Transelectrica S.A.

Cu privire la decizia activării clauzei de forţă majoră, pe contractele de furnizare a energiei electrice, decizia de activare a acesteia doar pentru piaţa reglementată şi export a

aparţinut directorului general de la acea dată, P.E., decizie pe care mi-a comunicat-o atât mie cât şi domnului O.T.

De asemenea, acesta m-a însărcinat să iau legătură cu Direcţia Juridică de la Camera de Comerţ şi Industrie a României pentru a vedea ce documente îmi sunt necesare pentru activarea clauzei de forţă majoră doar pentru contractele de furnizare a energiei electrice de pe piaţa reglementată şi export.

Din câte îmi amintesc, în condiţiile în care pe piaţa concurenţială nu s-a activat clauza de forţă majoră iar costurile cu energie au crescut datorită achiziţiilor termo, am ridicat problema conducerii societăţii pentru ajustarea preţurilor în contractele de pe piaţa concurenţială, dar conducerea nu a luat nicio decizie.

Am întocmit documentaţia conform solicitării Camerei de Comerţ şi Industrie a României, am depus-o, şi în câteva zile am obţinut certificatele de activare a clauzei de forţă majoră pentru fiecare contract în parte.

Menţionez că aceste certificate se emiteau pentru fiecare contract în parte, iar cererea pentru obţinerea acestor certificate era individuală, fiind depuse copii pentru fiecare contract.

După ce am obţinut certificatele de forţă majoră, a fost întocmită de către mine o Notă cu solicitarea activării clauzei de forţă majoră pe aceste contracte, cu precizarea expresă de informare a S.C. OPCOM S.A., Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei şi S.C. Transelectrica S.A. şi cu angajamentul ferm al societăţii de a asigura serviciile de sistem şi de a răspunde operativ la toate comenzile Dispeceratului Energetic Naţional.

Din câte îmi amintesc, Nota a fost avizată de către directorul general al societăţii, domnul P.E., şi pusă pe ordinea de zi a şedinţei Consiliului de Administraţie.

Am fost chemat în cadrul şedinţei Consiliului de Administraţie pentru a prezenta Nota şi am prezentat argumentele analizei menţionate mai sus, care au condus la obţinerea certificatelor de forţă majoră doar pentru aceste contracte.

Decizia privind activarea clauzei de forţă majoră a fost luată în unanimitate, fără ca nimeni să pună problema activării clauzei de forţă majoră şi în contractele de pe piaţa concurenţială.

Menţionez că era obligatoriu ca la şedinţele Consiliului de Administraţie să participe şi directorul general al societăţii, care era şi membru al Consiliului, iar în ceea ce priveşte şedinţa Consiliului de Administraţie din 09 septembrie 2003 nu-mi amintesc cine a participat din partea conducerii.

Personal, mi s-a solicitat de către directorul P.E. să întocmesc documentaţia privind activarea clauzei de forţă majoră în regim de confidenţialitate până la obţinerea certificatelor de forţă majoră.

Nu am participat la discuţii în cadrul societăţii, privind eventualele demersuri în vederea renunţării la activarea clauzei de forţă majoră, şi nu am fost solicitat să întocmesc o altă notă sau să particip la o altă şedinţă a Consiliului de Administraţie în vederea retragerii clauzei de forţă majoră." **(vol. 2, filele 279-294)**

Nesinceritatea declaraţiilor învinuitului **P.E.** rezultă şi din documentaţia întocmită de învinuitul **A.G.L.** cu ocazia obţinerii certificatelor de forţă majoră şi a notificării filialelor S.C. Electrica S.A. în condiţiile în care atât în solicitările adresate Camerei de Comerţ şi Industrie cât şi în Nota adresată Consiliului de Administraţie, avizată de învinuitul **P.E.** nu se face nicio referire la activarea clauzei de forţă majoră în contractele de pe piaţa concurenţială, fiind indicate în mod explicit numerele tuturor contractelor pentru care s-a iniţiat demersul, respectiv cele opt contracte încheiate cu filialele S.C. Electrica S.A. precum şi cele două contracte de export.

În declarația dată la 09.05.2007, învinuitul **O.T.** a declarat în legătură cu aspectele de secetă, de activare a clauzei de forță majoră și a pierderilor înregistrate de S.C. Hidroelectrica S.A. următoarele:

„În cursul anului 2003, aproximativ în cursul lunii iulie a acestui an, Administrația Națională Apele Române a încunoștiințat conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. de existența riscului instalării unei perioade secetoase, sens în care conducerea S.C. Hidroelectrica S.A a sesizat Camera de Comerț și Industrie a României, solicitând conformarea situației de forță majoră reprezentată de seceta instalată.

Camera de Comerț și Industrie a României a confirmat situația de forță majoră.

Din câte cunosc, s-a activat clauza de forță majoră cu filialele S.C. Electrica S.A. pe considerentul că acest furnizor era rău platnic, plățile făcându-se cu întârzieri foarte mari.

Nu cunosc de ce această clauză nu a fost activată pentru toți furnizorii licențiați și consumatorii captivi de pe piața concurențială.

Presupun că această decizie a fost luată de directorul general al societății la acea dată, P.E. și dezbătută în Consiliul de Administrație, ședință la care nu am participat, nefiind membru.

Nu am avut vreo discuție cu directorul general P.E. prin care să mi se delege în lipsa acestuia atribuțiile, el nelipsind de la conducerea societății în acea perioadă.

Din câte reținacesta a beneficiat de câteva zile de concediu de odihnă în perioada august – septembrie 2003.

Totodată, precizez că funcției de director adjunct al societății i se subordonau Direcția Tehnică de Dezvoltare, Direcția Exploatare și Direcția Comercială.

S-a făcut o analiză, nu știu de cine, a situației existente raportat la previziunile secetei hidrologice și s-a concluzionat că o parte a cantităților deja contractate nu se vor putea onora sau realiza.

Nu îmi amintesc la acest moment care au fost pierderile estimate și nu cunosc în ce împrejurări s-a decis ca în situația existenței unei pierderi aceasta să rămână în sarcina S.C. Hidroelectrica S.A." **(vol.2 filele 69-78)**

În completarea declarației sale, la data de 15.05.2007 învinuitul **O.T.** afirma:

„Cu referire la activarea clauzei de forță majoră de către S.C. Hidroelectrica S.A. afirm că nu am participat la vreo discuție, cu ocazia căreia, s-a decis față de care contracte de furnizare de energie electrică va fi activată această clauză.

De această problemă s-a ocupat exclusiv directorul general al societății de la acea dată, P.E., acesta fiind și cel care a semnat toate documentele prin care s-a dispus activarea clauzei doar pentru contractele de furnizare a energiei electrice încheiate cu S.C. Electrica S.A.

Totodată, doresc să se consemneze că această problemă intra în atribuția exclusivă a directorului general care înainte de a pleca în concediu pe durata de 10 zile, nu mi-a dispus în scris sau verbal să mă ocup de activarea clauzei de forță majoră pentru restul contractelor de furnizare energie electrică încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A.

În nota de fundamentare pe care o prezint, având nr. 12911, din 5 septembrie 2003, notă privind suspendarea furnizării energiei electrice la cele 8 filiale ale S.C. Electrica S.A., se făcea o estimare a prejudiciului la finele anului 2003 de circa 4.000 miliarde lei.

Această notă a fost prezentată și discutată în Consiliul de Administrație al S.C. Hidroelectrica S.A. în vederea aprobării notificării și suspendării contractelor de vânzare a energiei electrice pentru cele 8 contracte până la data de 31 decembrie 2003, inclusiv.

Precizez că nu am participat la ședința Consiliului de Administrație, nefiind membru al acestui Consiliu.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Totodată, pun la dispoziţie foaia colectivă de prezenţă din perioada august – octombrie 2003, din care rezultă prezenţa la serviciu a directorului general şi perioada cât acesta a lipsit, fiind în concediu de odihnă". **(vol.2, filele 79-89)**

Fiind reaudiat şi la data de 07.06.2011, învinuitul **O.T.** a precizat următoarele:

„Urmare comunicărilor pe care le-am primit de la C.N. Apele Române şi Institutul Naţional de Meteorologie şi Hidrologie au fost asigurate condiţiile de activare a clauzelor de forţă majoră în contractele de furnizare a energiei electrice.

Îmi amintesc că am participat la o discuţie în cadrul societăţii, în prezenţa directorilor de la Direcţia Exploatare, Direcţia Furnizare şi a directorului general al societăţii, P.E., unde ni s-a comunicat de către acesta din urmă, că trebuie să instituim forţa majoră pe toate contractele de furnizare cu filialele S.C. Electrica S.A., în număr de 8 şi în contractele de export.

Persoana desemnată de către directorul general, să întocmească documentaţia şi să o prezinte la Camera de Comerţ a fost domnul director A.G.L. împreună cu consilierul juridic D.M..

Din câte reţin, s-au făcut demersuri de către conducerea executivă a societăţii către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei prin care s-a solicitat reducerea cantităţii de energie pe care societatea trebuia să o furnizeze pe piaţa reglementată şi care era stabilită prin ordinul preşedintelui.

Din câte îmi amintesc, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a redus cantitatea de energie electrică pe care societatea trebuia să o furnizeze pe piaţa reglementată cu 1000 GWh.

La intervenţiile ulterioare ale societăţii, această cantitate a fost majorată la 1.350 GWh.

Precizez că s-a comunicat decizia activării clauzei de forţă majoră, aşa cum am arătat, fără a se discuta şi despre posibilitatea activării clauzei de forţă majoră şi pe alte segmente de piaţă.

Nu s-a discutat şi nici nu s-au adus argumente care au stat la baza luării acestei decizii.

Consider că, la baza deciziei de activare a clauzei de forţă majoră doar în contractele cu filiale S.C. ELECTRICA S.A. şi exportul, a stat preocuparea managementului societăţii să nu se blocheze activitatea societăţii şi să găsească posibilitatea asigurării minimului de cash flow al societăţii.

Plata facturilor de către S.C. Electrica S.A. pentru energia livrată lunar pe piaţa reglementată, se făcea pe baza unui algoritm de calcul stabilit de operatorul comercial S.C. OPCOM S.A."

„Menţionez că nu-mi aduc aminte să fi participat la vreo şedinţă a Consiliului de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A. în care să se fi discutat problema activării clauzei de forţă majoră.

În ceea ce priveşte susţinerea învinuitului P.E., că mi-ar fi solicitat expres înainte de a pleca în concediu să mă ocup şi să fac demersurile necesare în vederea activării clauzei de forţă majoră pentru toate contractele de furnizare a energiei electrice, care presupune piaţa reglementată, concurenţială şi export, nu corespunde adevărului deoarece aşa cum am precizat şi mai sus, decizia comunicată de învinuit a fost în sensul activării clauzei doar pe cele 8 contracte de furnizare cu S.C. Electrica S.A. şi din câte reţin şi pentru o lună în contractele de export." **(vol.2, filele 110-121)**

Din foaia colectivă de prezenţă aferentă perioadei august – octombrie 2003 rezultă că învinuitul **P.E.**, pe toată durata desfăşurării procedurii de activare a clauzei de forţă majoră, respectiv din data de 01.09.2003 când s-a solicitat Camerei de Comerţ şi Industrie emiterea certificatelor şi până la data de 09.09.2003 când a avut loc şedinţa Consiliului de

Administraţie de aprobare a notificării filialelor S.C. Electrica S.A., a fost prezent în unitate timp de opt ore pe zi, data plecării sale în concediu fiind 06.10.2003. **(vol.2, filele 107-109)**

De precizat este faptul că singurele măsuri întreprinse la nivelul societăţii privind forţa majoră au fost concretizate doar în intervalul 01.09 - 09.09.2003.

Cu privire la afirmaţiile învinuitului **P.E.** din declaraţia iniţială, în care susţinea că hotărârea activării clauzei de forţă majoră doar pentru filialele S.C. Electrica S.A. a fost luată într-o şedinţă a Consiliului de Administraţie la care el a lipsit fiind în concediu de odihnă şi la care au participat învinuiţii **O.T.** şi **A.G.L.** se dovedesc deasemenea a fi mincinoase în condiţiile în care, aşa cum s-a arătat acesta nu se afla în concediu ci la sediul societăţii, iar din procesul verbal al şedinţei Consiliului de Administraţie din data de 08.09.2003 rezultă că acesta a participat şi susţinut notele privind activarea clauzei de forţă majoră în contractele cu cele opt filiale ale S.C. Electrica S.A., precum şi aprobarea unui import de energie pentru luna septembrie 2003. În procesul verbal al şedinţei, în afară de membrii Consiliului de Administraţie şi cenzorii societăţii, nu s-a consemnat prezenţa învinuiţilor **O.T.** şi **A.G.L.** **(vol.52, filele 104-110)**

La fel de nesincere sunt şi suţinerile aceluiaşi învinuit potrivit cărora ar fi aflat, telefonic, de la alţi membrii ai Consiliului de Administraţie despre faptul că învinuitul **O.T.** s-a opus în cadrul şedinţei din data de 09.09.2003 la activarea clauzei de forţă majoră inclusiv pe contractele de portofoliu încheiate cu S.C. Electrica S.A., în condiţiile în care s-a dovedit că la şedinţa respectivă a participat chiar învinuitul **P.E.**

Şi din declaraţia învinuitului **L.I.**, audiat la data de 14.05.2007, rezultă nesinceritatea învinuitului **P.E.** în sensul că ar fi solicitat activarea clauzei de forţă majoră pentru toate contractele de vânzare a energiei electrice, fără excepţie, învinuitul **L.I.**, fost Preşedinte al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei la acea dată, afirmând următoarele:

„În anul 2003, începând cu luna mai s-a instalat o stare de secetă pronunţată care a condus la imposibilitatea S.C. Hidroelectrica S.A. de a produce cantităţile de energie prognozată la începutul anului.

În această situaţie, S.C. Hidroelectrica S.A. a solicitat Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei reducerea cantităţilor de energie electrică ce urmau a fi livrate pe contractele de portofoliu pentru consumatorii captivi.

În urma solicitării HIDRO, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, prin Ordinul nr. 25 din august 2003, a aprobat reducerea cantităţii de energie electrică aferentă contractelor de portofoliu cu 1350 de GWh.

Având în vedere că a continuat starea de secetă, S.C. Hidroelectrica S.A. a notificat, în septembrie, furnizorilor consumatorilor captivi şi la export, aplicarea clauzei de forţă majoră şi întreruperea furnizării de energie electrică.

Luând cunoştinţă de această situaţie, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a solicitat S.C. Hidroelectrica S.A., nu-mi amintesc dacă în scris sau verbal, aplicarea acestei clauze tuturor contractelor.

Discuţiile referitoare la activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. atât pe piaţa concurenţială cât şi pe piaţa reglementată le-am purtat cu domnul P.E., director general la S.C. Hidroelectrica S.A., la acea dată şi au avut în vedere aplicarea unui tratament nediscriminatoriu tuturor consumatorilor de energie electrică.

Având în vedere că acest lucru nu s-a realizat, domnul P.E. afirmând că va activa clauza de forţă majoră doar în contractele mai dezavantajoase pentru S.C. Hidroelectrica S.A., respectiv cele în care erau prevăzute preţuri mai mici, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis Decizia nr. 404/2003, din 24 septembrie 2003, prin care, luând în considerare previziunile avute în vedere la începutul anului, privind

energie electrică livrată de S.C. Hidroelectrica S.A. în rețele, respectiv 2100 GWh la export, 4471 GWh la energie aferentă contractelor cu consumatorii eligibili și furnizorii independenți, 8480 GWh energie aferentă contractelor de portofoliu, și ținând seama de reducerea cu 1350 GWh a cantității aferente contractelor de portofoliu, conform Ordinului nr. 25/2003, precum și previziunea de producție pe luna septembrie de 600 GWh și de realizările în perioada 1 ianuarie - 31 august 2003 transmise de S.C. OPCOM S.A., Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a stabilit alocarea producției HIDRO în proporție de 83,1% pentru piața reglementată și 16,9% pentru piața concurențială." **(vol. 2, filele 122-134)**

În completarea declarației din data de 31.05.2011, învinuitul **L.I.** a precizat:

„Eu am aflat de activarea acestei clauze de forță majoră când am fost anunțat telefonic, iar apoi în scris de către filialele S.C. Electrica S.A.

După ce am aflat acest lucru, am luat legătura atât telefonic, dar am solicitat și în scris explicații de la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. dacă această clauză se aplică și celorlalte contracte de pe piața concurențială.

Nu îmi amintesc să fi primit vreun răspuns în acest sens de la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. și în urma comunicării de către S.C. Electrica S.A. că au primit notificările scrise de suspendare a contractelor pe portofoliu datorită clauzei de forță majoră, s-a decis în Comitetul de reglementare emiterea Deciziei nr. 404.

Menționez că în discuțiile purtate cu domnul P.E. pe acest subiect, acesta mi-a comunicat că S.C. Hidroelectrica S.A. a preferat activarea clauzei de forță majoră numai pentru contractele de pe piața reglementată deoarece acestea aveau prețurile unitare mai mici.

Precizez de asemenea, că prin Scrisoarea nr.1920 din septembrie 2003, depusă la dosarul cauzei, am solicitat S.C. Hidroelectrica S.A. să prezinte certificatele de forță majoră și pentru contractele aferente consumatorilor eligibili.

Până la data ședinței Comitetului de reglementare nu s-a primit răspuns la această solicitare." **(vol.2, filele 159-171)**

Nesinceritatea învinuitului **P.E.** este conturată și prin declarațiile membrilor Consiliului de Admininistrație al S.C. Hidroelectrica S.A..

Astfel, martorul C.A., audiat la data de 29.04.2009 a precizat următoarele:

„În luna august 2003, în urma previziunilor hidrologice anunțate de autoritățile competente și a rezervelor de apă existente în lacurile de acumulare s-a conturat cât mai clar ideea că, societatea era în imposibilitate de a mai produce energia electrică necesară onorării contractelor de vânzare a energiei electrice pe care societatea le avea încheiate la începutul anului.

Doresc să precizez că, membrilor Consiliului de Administrație ai societății le-a fost prezentat de către conducerea executivă a societății doar contractul de portofoliu încheiat cu Compania Electrica, care asigura furnizarea energiei electrice populației.

Cu privire la contractele de export și a celor bilaterale încheiate de societate cu consumatorii eligibili și furnizorii licențiați din piața concurențială, doresc să precizez că acestea nu au fost prezentate niciodată membrilor Consiliului nici fizic și nici în ceea ce privește datele acestor contracte legate de durată, preț sau cantități întrucât conducerea executivă a societății s-a prevalat de o clauză de confidențialitate.

Deși contractele de vânzare a energiei electrice încheiate pe piața concurențială și la export aveau un aport semnificativ în ceea ce privește veniturile societății, membrilor Consiliului de Administrație, care potrivit legii răspundeau de bunul mers al societății, nu li s-au permis niciodată să intre în posesia acestor contracte sau în posesia datelor din aceste contracte..

Refuzul a venit din partea conducerii executive a societății care a afirmat că aceste date sunt confidențiale, iar din câte îmi amintesc nici eu și nici ceilalți membrii ai Consiliului de Administrație nu au insistat niciodată să afle mai multe despre această clauză de confidențialitate mai ales în condițiile în care niciodată nu ni s-a indicat temeiul legal al acestei clauze.

În consecință, declar că la momentul respectiv ca și în prezent nu am cunoscut și nu cunosc dacă aceste contracte aveau stipulate o clauză de forță majoră care putea fi activată când situația o impunea.

Singura persoană care putea sesiza conducerea ministerului despre refuzul conducerii executive a S.C. Hidroelectrica S.A. de a pune la dispoziția membrilor Consiliului de Administrație aceste contracte era chiar președintele Consiliului de Administrație, care avea atribuțiuni de a informa ministerul cu privire la problemele din societate.

Pe fondul instalării secetei hidrologice au început și discuțiile în Consiliul de Administrație al societății vis-a-vis de posibilitățile reale de a evita sau limita pe cât posibil iminenta pierdere financiară care se contura pe fondul imposibilității societății de a produce energia electrică contractată.

Din discuțiile purtate la începutul perioadei respective, (lunile iulie – august) fac precizarea că încă nu se cuantificase nici măcar cu aproximație valorarea acestei posibile pierderi. În aceste discuții s-a conturat ideea că societatea putea evita în totalitate pierderea în situația în care nu mai era obligată să vândă energia electrică pe care nu o mai putea produce ca urmare a lipsei rezervelor de apă din lacuri generată de secetă. Acest lucru putea fi făcut doar prin activarea clauzei de forță majoră pe contractele existente, mai ales că la momentul potrivit exista confirmarea oficială a fenomenului de secetă severă dată de autoritățile statului.

Încă de la începutul discuției pe tema activării clauzei de forță majoră, domnul director general P.E. a afirmat în fața membrilor Consiliului de Administrație că activarea clauzei de forță majoră nu putea privi în niciun caz contractele de pe piața concurențială întrucât acelea erau intangibile, prevederile lor fiind confidențiale.

Doresc să precizez că personal, deși nu am văzut niciodată aceste contracte confidențiale, am avut încredere deplină în conducerea executivă a S.C. Hidroelectrica S.A. că a încheiat în mod legal acele contracte incluzând în cuprinsul lor toate clauzele asiguratorii pentru orice situație de risc.

Domnul P.E. a adus la cunoștința membrilor Consiliului de Administrație că a avut discuții cu toți beneficiarii energiei electrice de proveniență hidro (piață reglementată, piață concurențială, export), precum și cu domnul Ministrul D.I.P. și că din aceste discuții a rezultat că nu se poate face niciun fel de modificare în privința cantităților, prețurilor și duratei de derulare a contractelor de pe piața concurențială, întrucât sunt confidențiale și intangibile, singura posibilitate de a livra energie electrică mai puțină, fiind prin activarea clauzei de forță majoră în contractul cu Electrica. De altfel, domnul P. a afirmat că energia electrică pe care societatea o putea produce chiar și în condiții de secetă era îndestulătoare pentru contractele de pe piața concurențială, rămânând în discuție doar problema acoperirii cantităților de energie necesare contractului de portofoliu.

În urma acestor discuții, decizia de demarare a procedurilor de obținere a certificatelor de forță majoră în contractul de portofoliu s-a luat într-o ședință a Consiliului de Administrație care a avut loc în luna august a anului 2003, hotărârea luându-se în unanimitate de voturi. La această ședință a participat și domnul P.E. în calitate de director general al societății.

În urma unor demersuri foarte importante impuse de reprezentanții societății S.C. Hidroelectrica S.A., la propunerea membrilor Consiliului de Administrație, s-a reușit obținerea certificatelor de forță majoră pentru contractul de portofoliu cu Electrica.

Potrivit acestor certificate de forţă majoră S.C. Hidroelectrica S.A. reducea cu aproximativ 1.300 GWh cantitatea de energie contractată cu S.C. Electrica S.A. prin contractul de portofoliu.

Deşi societatea obţinuse certificatele de forţă majoră, Consiliul de Administraţie împreună cu directorul general au hotărât ca aceste certificate să nu fie prezentate încă ministerului întrucât din informaţiile existente la acel moment urma ca ministrul să convoace în scurt timp o şedinţă la care să participe reprezentanţii tuturor entităţilor din Sistemul Energetic Naţional, şedinţă unde urmau a fi discutate efectele secetei hidrologice asupra Sistemului Energetic Naţional precum şi măsurile pe care ministerul trebuia să le implementeze de urgenţă pentru a menţine Sistemul Energetic Naţional în funcţiune.

Chiar în ziua în care au fost obţinute certificatele de forţă majoră, domnul P.E., în calitate de director general al S.C. Hidroelectrica S.A., a fost chemat la domnul Ministru D.I.P..

După întoarcerea de la această şedinţă, domnul Pena mi-a relatat personal următoarele:

În cabinetul ministrului au mai fost chemaţi alături de dumnealui şi directorii generali ai S.C. Electrica S.A., S.C. Termoelectrica S.A., C.N.T.E.E. Transelectrica S.A. S.C. Nuclear Electrica SA şi preşedintele Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei.

Domnul P. nu a pus în discuţia celor prezenţi faptul că obţinuseră deja certificate de forţă majoră tocmai pentru a vedea care era intenţia ministrului.

Problema de fond discutată era că, consumatorii din România aveau nevoie de o anumită cantitate de energie electrică, energie care era produsă de către toate companiile de acest profil din sistem, pe care le-am, enumerat mai sus.

În condiţiile în care datorită secetei S.C. Hidroelectrica S.A. nu mai putea aduce contribuţia de energie pentru satisfacerea acestui consum naţional prin contractul de portofoliu încheiat cu S.C. Electrica S.A., această lipsă de energie neprodusă trebuind suplinită de alţi producători.

Punctul de vedere a domnului P. în această discuţie a fost că această lipsă de energie trebuie completată de către toţi producătorii, urmând ca S.C. Hidroelectrica S.A. pentru a acoperi cantităţile neproduse pentru contractul de portofoliu să cumpere energia necesară de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţ termo (mult mai mare) şi să o revândă S.C. Electrica S.A. la preţul de contract (preţul hidro reglementat de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, mult mai mic).

Întrucât această soluţie era de natură să creeze pierdere financiară S.C. Hidroelectrica S.A., domnul P. a propus ca o parte din această pierdere să fie suportată şi de S.C. Electrica S.A..

Potrivit celor relatate de domnul P. mie, domnul ministru D.I.P. a hotărât că pierderea estimată la aproximativ 4.000 de miliarde ROL să fie preluată de către S.C. Hidroelectrica S.A. fiind singura societate de producere a energiei electrice care putea recupera această pierdere în doi – trei ani.

După şedinţa de la minister a avut loc o nouă şedinţă a Consiliului de Administraţie în care s-a aprobat notificarea celor opt filiale Electrica asupra suspendării contractelor de vânzare a energiei electrice."

La data de 04.05.2009, în declaraţia dată, martorul I.Z.C., preşedintele Consiliului de Administraţie al societăţii, a declarat:

„Încă din luna februarie a anului 2003, reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. au constatat că nivelul apelor din marile lacuri de acumulare nu creştea aşa cum ar fi fost normal în această perioadă calendaristică, existând premisele unui început de secetă.

În luna iunie a aceluiaşi an instalarea secetei hidrologice pe teritoriul României a fost confirmată şi prin prognozele Institutului Naţional de Meteorologie şi Hidrologie precum şi prin faptul că nivelul apei din lacurile de acumulare era într-o continuă scădere.

Se contura astfel pericolul ca societatea să nu mai poată produce în totalitate cantităţile de energie prognozate şi contractate la început de an, mai ales că apa dintr-o serie întreagă de lacuri trebuia folosită cu prioritate pentru alimentarea cu apă potabilă a populaţiei, producţia de energie electrică ocupând locul 2 în lista priorităţilor din aceste lacuri.

Pentru prima oară s-a pus în discuţie în şedinţa Consiliului de Administraţie problema acoperirii cantităţilor de energie contractate şi neproduse ca urmare a secetei în aproximativ în luna iulie a anului 2003.

În urma discuţiilor purtate în acea şedinţă, s-a stabilit de comun acord cu conducerea societăţii că cea mai bună variantă pentru societate pentru depăşirea momentului era, obţinerea şi activarea clauzei de forţă majoră în contractul de portofoliu încheiat cu filialele S.C. Electrica S.A. şi demararea de negocieri cu reprezentanţii partenerilor contractuali de pe piaţa concurenţială şi la export, pentru reducerea cantităţilor livrate, proporţional cu producţia obţinută. În acest mod S.C. Hidroelectrica S.A. înlătura pericolul înregistrării unei pierderi financiare întrucât nu mai era nevoită să cumpere energie electrică de provenienţă termo la preţ foarte mare pe care să o revândă la preţuri mult mai mici.

După această şedinţă, reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. au demarat procedurile pentru obţinerea certificatelor de forţă majoră de la camera de Comerţ şi Industrie a României.

Directorul general al societăţii P.E. a participat la o întâlnire la cabinetul domnului Ministru D.I.P., fără să pot preciza dacă aceasta a avut loc înainte sau după obţinerea certificatelor de forţă majoră.

La această întâlnire, alături de cei doi au mai participat domnul B.S., director la S.C. Electrica S.A., domnul M., director la S.C. Termoelectrica S.A. şi preşedintele Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, domnul L.I..

În şedinţa Consiliului de Administraţie desfăşurată ulterior acestei întâlniri, domnul P.E. a informat membrii acestui Consiliu că a adus la cunoştinţa ministrului posibilitatea pe care S.C. Hidroelectrica S.A. o avea de a utiliza clauza de forţă majoră în contractele încheiate cu filialele S.C. Electrica S.A., în scopul evitării unei pierderi pe care societatea urma să o înregistreze pe fondul cumpărării de energie de provenienţă termo şi vânzării acesteia pe contractul de portofoliu, însă ministrul nu a luat în calcul această posibilitate, solicitând reprezentanţilor S.C. Hidroelectrica S.A. să mai aştepte şi să nu se grăbească.

Tot în această şedinţă a Consiliului de Administraţie, după ce directorul general, P.E., ne-a informat despre poziţia ministrului vis-a-vis de problema pierderilor, s-a decis activarea clauzei de forţă majoră pe contractul de portofoliu cu filialele S.C. Electrica S.A. şi notificarea acestor filiale în consecinţă." **(vol. 3, filele 205-212)**

Aceleaşi aspecte rezultă şi din declaraţia martorului B.GH., secretar al Consiliului de Administraţie al societăţii, din data de 03.06.2009:

„Din câte îmi amintesc, în luna septembrie a anului 2003 a avut loc o şedinţă a Consiliului de Administraţie a S.C. Hidroelectrica S.A. în care s-a hotărât activarea clauzei de forţă majoră în contractul de vânzare a energiei electrice cu filialele S.C. Electrica S.A.

Discuţiile s-au purtat în baza unei note care a fost prezentată membrilor Consiliului de Administraţie de către directorul comercial al societăţii din perioada respectivă, domnul A.G.L.

Deşi nu-mi amintesc cu exactitate cine a mai participat în afară de membrii Consiliului la acea şedinţă, cred totuşi că domnul P.E. a fost printre cei prezenţi.

Ştiu că au fost discuţii ample pe această temă, însă nu-mi amintesc care au fost argumentele pro sau contra şi nici cine a susţinut acele argumente.

După desfăşurarea acestei şedinţe, îmi amintesc faptul că am urmărit procedura standard de întocmire a procesului verbal al şedinţei de redactare a hotărârii şi de difuzare a acesteia celor interesaţi din cadrul societăţii." **(vol. 4, filele 31-38)**

În luarea deciziei de a activa clauza de forţă majoră doar în contractele de portofoliu şi la export, învinuitul **P.E.**, prin atitudinea şi afirmaţiile sale, a urmărit inducerea ideii potrivit căreia, activarea clauzei de forţă majoră şi asumarea de către S.C. Hidroelectrica S.A. a pierderilor înregistrate, erau de fapt ordinele ministrului de resort de la acea dată, D.I.P..

În acest sens, a susţinut că aceste ordine le-a primit personal în biroul Ministrului D.I.P., prezenţi la discuţie fiind martorul B.S.L., fost director general al S.C. Electrica S.A., învinuitul L.I., fost preşedinte al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei precum şi un director din cadrul S.C. Termoelectrica S.A., al cărui nume nu l-a putut preciza, dar care a fost identificat în persoana martorului B.C.

Fiind audiat martorul B.S.L. în legătură cu susţinerile învinuitului P.E., acesta a arătat:

„Nu îmi amintesc să fi avut vreo întâlnire, în care să se fi discutat acest subiect al pierderii S.C. Hidroelectrica S.A., unde să fi participat domnul Ministru D.I.P. şi domnul director general al S.C. Hidroelectrica S.A. la acea dată, P.E.

Nu ştiu cine a luat decizia ca pierderea estimată de S.C. Hidroelectrica S.A., la momentul respectiv, să fie suportată în totalitate sau parţial de această societate, însă consider că singura în măsură să poată lua asemenea decizii era doar Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei.

Alte discuţii cu privire la acest subiect nu am mai avut cu niciun factor de decizie din sistem.

Nu cunosc care a fost în final pierderea pe care S.C. Hidroelectrica S.A. a înregistrat-o în anul 2003 şi nici modul în care aceasta a fost sau nu recuperată de către societate." ***(vol. 5, filele 148-153)***

În acelaşi sens a declarat şi martorul B.C., la data de 18.05.2011:

„Nu am fost prezent la discuţiile în care s-a decis ca întreaga pierdere înregistrată de S.C. Hidroelectrica S.A., urmare a secetei, să fie preluată şi asumată în întregime de către acest producător." **(vol.5, filele 154-161)**

În ceea ce îl priveşte pe învinuitul **L.I.**, în declaraţia dată la 31.05.2011, acesta a arătat:

„În privinţa activării clauzei de forţă majoră a S.C. Hidroelectrica S.A. în contractele de portofoliu cu S.C. Electrica S.A. destinate consumatorilor captivi, inclusiv populaţiei, nu îmi amintesc să se fi discutat în şedinţele Comandamentului la care am participat eu.

Eu am aflat de activarea acestei clauze de forţă majoră când am fost anunţat telefonic, iar apoi în scris de către filialele S.C. Electrica S.A..

După ce am aflat acest lucru, am luat legătura atât telefonic, dar am solicitat şi în scris explicaţii de la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. dacă această clauză se aplică şi celorlalte contracte de pe piaţa concurenţială.

Nu îmi amintesc să fi primit vreun răspuns în acest sens de la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. şi în urma comunicării de către S.C. Electrica S.A. că au primit notificările scrise de suspendare a contractelor pe portofoliu datorită clauzei de forţă majoră, s-a decis în Comitetul de reglementare emiterea Deciziei nr. 404.

Menţionez că în discuţiile purtate cu domnul P.E. pe acest subiect, acesta mi-a comunicat că S.C. Hidroelectrica S.A. a preferat activarea clauzei de forţă majoră numai

pentru contractele de pe piaţa reglementată deoarece acestea aveau preţurile unitare mai mici." **(vol. 2, filele 159-161)**

În ceea ce priveşte asumarea pierderii, învinuitul **L.I.** a arătat că, din câte reţine, această problemă ar fi fost discutată în prezenţa Ministrului D.I.P. care şi-ar fi exprimat opinia ca această pierdere să rămână în sarcina S.C. Hidroelectrica S.A., urmând ca acesta să facă demersuri către Guvern în vederea obţinerii unui ajutor de stat.

În cadrul şedinţei Consiliului de Administraţie din data de 08.09.2003, cu ocazia prezentării de către învinuitul **P.E.** a Notei privind activarea clauzei de forţă majoră în contractele de portofoliu încheiate cu cele opt filiale ale S.C. Electrica S.A., acesta a comunicat participanţilor despre faptul că l-a informat pe Secretarul de Stat I.I. despre măsura luată, afirmând că acesta a fost de acord. **(vol.52, filele 106-107)**

Din declaraţia martorului I.I. din data de 30.05.2011 rezultă:

„Nu cunosc şi nu am participat la luarea vreunei decizii cu privire la activarea clauzei de forţă majoră în contractele comerciale, astfel nu pot preciza contractele în care această clauză a fost activată.

Singurele discuţii purtate pe această temă erau cele din timpul şedinţelor Comandamentului de criză, iar decizia de activare a clauzei de forţă majoră nu a fost luată imediat după ce aceasta a fost solicitată în Comandament, ci numai după confirmarea şi prezentarea datelor statistice de către Compania Naţională Apele Române, cât şi după prezentarea prognozelor meteo.

Urmare acestei decizii, operatorii erau îndreptăţiţi să se adreseze Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, singura în măsură să decidă asupra modificărilor ca urmare a secetei.

*Doresc să precizez că nici ulterior nu am aflat care au fost contractele comerciale în care s-a activat clauza de forţă majoră."***(vol.5, filele 162-172)**

În declaraţia dată la 23.06.2011, fostul Ministru al Industriei şi Resurselor, martorul D.I.P. a infirmat toate susţinerile învinuitului **P.E.**, arătând:

„Nu am avut în biroul meu nicio discuţie cu învinuitul P.E., director al S.C. Hidroelectrica S.A. la acea dată, prin care să afirm, sau să dispun că nu sunt de acord cu activarea clauzei de forţă majoră în contractele de vânzare a energiei electrice.

Nu am dispus şi nu am avut cunoştinţă despre faptul că această clauză a fost activată doar pentru un număr de 8 (opt) contracte privind furnizarea de energie către S.C. Electrica S.A. Nu am avut vreo discuţie cu învinuitul P.E. în care să afirm că sunt intangibile şi nu pot fi modificate contractele de pe piaţa concurenţială şi nu este adevărat nici faptul că l-am destituit pe învinuitul P.E. pentru problematica legată de seceta hidrologică sau activarea clauzei de forţă majoră în contractele menţionate." **(vol.5, filele 185-191)**

Învinuitul **O.T.** a deţinut funcţia de director general adjunct la S.C. Hidroelectrica S.A. începând cu data de 10.04.2001, în această calitate având ca şi atribuţii principale, următoarele:

- aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniile pe care le coordonează;
- asigurarea managementului direcţiilor Producţie, Tehnică – Dezvoltare şi Marketing;
- propunerea spre aprobare şi urmărirea realizării criteriilor de performanţă în domeniile coordonate;
- fundamentarea împreună cu directorul Direcţiei economice şi susţinerea la autorităţile de resort a preţului energiei electrice;
- asigurarea controlului stării echipamentelor, instalaţiilor, construcţiilor şi proceselor şi diagnoza lor;

- asigurarea soluţiilor tehnice pentru readucerea instalaţiilor la parametrii ceruţi;

- elaborarea şi fundamentarea, în cooperare cu directorul Direcţiei economice, a strategiei pentru activităţile de producţie şi vânzare sub toate aspectele: comercial, financiar, dezvoltare şi retehnologizare;

- asigurarea prognozelor, studiilor de fezabilitate, a altor studii necesare fundamentării strategiei de dezvoltare, reabilitare;

- asigurarea întreţinerii şi reparării echipamentelor, instalaţiilor şi construcţiilor;

- asigurarea implementării concepţiei de dezvoltare şi retehnologizare;

- asigurarea realizării investiţiilor şi retehnologizărilor;

- urmărirea asigurării rentabilităţii programate;

- asigurarea stabilirii criteriilor fizice de performanţă în domeniile coordonate;

- asigurarea fundamentării tehnico-economice a importurilor;

- coordonarea recepţiei investiţiilor, reabilitărilor şi a reparaţiilor capitale şi realizarea indicatorilor de eficienţă proiectaţi pentru acestea;

- asigurarea protecţiei proprietăţii intelectuale (invenţii, inovaţii, patente);

- în lipsa directorului general îndeplineşte atribuţiile şi responsabilităţile acestuia;

- realizarea oricăror alte sarcini din domeniul său de activitate date în atribuţiile sale. **(vol.53, filele 57-59)**

Începând cu data de 27.11.2003, învinuitul **O.T.** a fost numit în funcţia de director general al.S.C. Hidroelectrica S.A. şi a avut, conform contractului de performanţă încheiat la aceeaşi dată, următoarele atribuţiuni de serviciu:

- să aducă la îndeplinire obiectivele şi criteriile de performanţă prevăzute în anexele la prezentul contract şi să asigure încadrarea în fondul de salarii din bugetul de venituri şi cheltuieli aprobat, în condiţiile realizării indicatorilor de productivitate;

- să transmită lunar Ministerului Economiei şi Comerţului până la data de 25 ale fiecărei luni situaţia economico - financiară a agentului economic, situaţia privind cheltuielile cu salariile realizate în luna anterioară şi cumulat de la începutul anului, structura fondului de salarii, inclusiv fondul de salarii pentru conducătorul agentului economic, situaţia indicatorilor privind evoluţia creanţelor şi plăţilor restante şi a pierderilor însoţite de o analiză a cauzelor nerealizării programelor prevăzute la art. 2 din Ordonanţa de Urgenţă nr. 79/2001 precum şi măsuri pentru realizarea acestora;

- să prezinte lunar sau ori de câte ori se solicită Adunării Generale a Acţionarilor/Consiliului de Administraţie, situaţia economico - financiară a agentului economic, stadiul realizării obiectivelor şi criteriilor de performanţă, modul de acordare a drepturilor salariale cuvenite directorului general, celorlalte persoane cu funcţii de conducere implicate în realizarea obiectivelor şi criteriilor de performanţă şi alte documentaţii solicitate, precum şi măsurile luate în cazul neîndeplinirii acestora;

- să asigure monitorizarea realizării prevederilor bugetului de venituri şi cheltuieli. **(vol.53, filele 53-56)**

Din analiza cronologiei evenimentelor care s-au succedat la nivelul S.C. Hidroelectrica S.A. pe parcursul anului 2003, în contextul problematicii instalării fenomenului de secetă hidrologică, activării clauzei de forţă majoră şi a înregistrării de pierderi semnificative pentru societate, se constată că învinuitul **O.T.** a gestionat problematica atât în calitate de director general adjunct cât şi în calitate de director general.

În consecinţă, invinuitul, prin prisma calităţilor avute, a cunoscut în detaliu problemele grave cu care s-a confruntat societatea în aceea perioadă, precum şi consecinţele pe care demersuri precum neactivarea clauzei de forţă majoră pe toate contractele societăţii le-ar fi putut avea asupra bunului mers al societăţii. Precizarea se impune în condiţiile în care învinuitul a răspuns şi coordonat în mod direct managementul direcţiilor Producţie, Tehnică – Dezvoltare şi Marketing şi a condus în calitate de vicepreşedinte, începând cu data de

24.08.2003 „Comandamentul pentru implementarea şi monitorizarea măsurilor specifice privind funcţionarea, în condiţii de siguranţă a Sistemului Energetic Naţional"- structură care avea sarcina de a monitoriza continuu activitatea S.C. Hidroelectrica S.A. privind măsurile specifice privind funcţionarea, în condiţii de siguranţă a Sistemului Energetic Naţional. **(vol. 65, filele 118-119)**

Răspunzând în mod direct de Direcţia de Exploatare din cadrul societăţii care gestiona activitatea de producere a energiei electrice la nivel central şi în sucursale, administrând totodată rezervele de apă din marile acumulări, învinuitul a avut reprezentarea clară a imposibilităţii onorării contractelor de vânzare a energiei electrice în condiţiile diminuării drastice a volumelor de apă din acumulări, fiind cel mai în măsură să iniţieze demersurile şi măsurile legale în vederea diminuării acestor obligaţii prin activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele.

Învinuitul **O.T.** avea de asemenea reprezentarea faptului că insuficienţa energiei hidro, în codiţiile menţinerii obligaţiilor contractuale la acelaşi nivel, obliga societatea la achiziţionarea energiei termo la preţuri mult mai mari decât cele stabilite prin contractele de vânzare, operaţiune care genera în mod inevitabil prejudicii grave societăţii, care la acel moment erau previzionate şi cunoscute de întreg managementul societăţii.

În aceste condiţii, în perioada august –septembrie 2003, învinuitul a avut o atitudune de totală neimplicare în ceea ce priveşte participarea la decizia managementului societăţii în demersurile de activare a forţei majore pe toate contractele de vânzare a energiei electrice, deşi, conform fişei postului din perioada respectiva, avea atribuţii clare ce-i confereau dreptul de a se implica activ pe lângă directorul general în vederea adoptării unor măsuri corecte pentru societate.

În cele trei declaraţii date de învinuitul **O.T.** în cursul urmăririi penale, se constată preocuparea acestuia de a sublinia lipsa oricărei responsabilităţi din partea sa în absenţa vreunor prerogative în luarea deciziilor precum şi o atitudine nesinceră.

În prima declaraţie dată la data de 09.05.2007, acesta a susţinut că :

„În cursul anului 2003, aproximativ în cursul lunii iulie a acestui an, Administraţia Naţională Apele Române a încunoştiinţat conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. de existenţa riscului instalării unei perioade secetoase, sens în care conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. a sesizat Camera de Comerţ şi Industrie a României, solicitând conformarea situaţiei de forţă majoră reprezentată de seceta instalată.

Camera de Comerţ şi Industrie a României a confirmat situaţia de forţă majoră.

Din câte cunosc, s-a activat clauza de forţă majoră cu filialele S.C. Electrica S.A. pe considerentul că acest furnizor era rău platnic, plăţile făcându-se cu întârzieri foarte mari.

Nu cunosc de ce această clauză nu a fost activată pentru toţi furnizorii licenţiaţi şi consumatorii captivi de pe piaţa concurenţială.

Presupun că această decizie a fost luată de directorul general al societăţii la acea dată, P.E. şi dezbătută în Consiliul de Administraţie, şedinţă la care nu am participat, nefiind membru.

Nu am avut vreo discuţie cu directorul general P.E. prin care să mi se delege în lipsa acestuia atribuţiile, el nelipsind de la conducerea societăţii în acea perioadă.

Din câte reţin acesta a beneficiat de câteva zile de concediu de odihnă în perioada august – septembrie 2003.

Totodată precizez că funcţiei de director adjunct al societăţii i se subordonau Direcţia Tehnică de Dezvoltare, Direcţia Exploatare şi Direcţia Comercială.

S-a făcut o analiză, nu ştiu de cine, a situaţiei existente raportat la previziunile secetei hidrologice şi s-a concluzionat că o parte a cantităţilor deja contractate nu se vor putea onora sau realiza.

Nu îmi amintesc la acest moment care au fost pierderile estimate şi nu cunosc în ce împrejurări s-a decis ca în situaţia existenţei unei pierderi aceasta să rămână în sarcina S.C. Hidroelectrica S.A." **(vol.2, filele 69-78)**

În cea de a doua declaraţie, din data de 15.05.2007, învinuitul **O.T.** a făcut următoarele precizări:

„Cu referire la activarea clauzei de forţă majoră de către S.C. Hidroelectrica S.A. afirm că nu am participat la vreo discuţie, cu ocazia căreia, s-a decis faţă de care contracte de furnizare de energie electrică va fi activată această clauză.

De această problemă s-a ocupat exclusiv directorul general al societăţii de la acea dată, P.E., acesta fiind şi cel care a semnat toate documentele prin care s-a dispus activarea clauzei doar pentru contractele de furnizare a energiei electrice încheiate cu S.C. Electrica S.A..

Totodată doresc să se consemneze că această problemă intra în atribuţia exclusivă a directorului general care înainte de a pleca în concediu pe durata de 10 zile, nu mi-a dispus în scris sau verbal să mă ocup de activarea clauzei de forţă majoră pentru restul contractelor de furnizare energie electrică încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A.

În nota de fundamentare pe care o prezint, având nr.12911, din 5 septembrie 2003, notă privind suspendarea furnizării energiei electrice la cele 8 filiale ale S.C. Electrica S.A., se făcea o estimare a prejudiciului la finele anului 2003 de circa 4.000 miliarde lei.

Această notă a fost prezentată şi discutată în Consiliul de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A. în vederea aprobării notificării şi suspendării contractelor de vânzare a energiei electrice pentru cele 8 contracte până la data de 31 decembrie 2003, inclusiv.

Precizez că nu am participat la şedinţa Consiliului de Administraţie, nefiind membru al acestui Consiliu." **(vol.2, filele 79-89)**

În completarea declaraţiilor date, acelaşi învinuit, a arătat, la data de 07.06.2011:

„Îmi amintesc că am participat la o discuţie în cadrul societăţii, în prezenţa directorilor de la Direcţia Exploatare, Direcţia Furnizare şi a directorului general al societăţii, P.E., unde ni s-a comunicat de către acesta din urmă, că trebuie să instituim forţa majoră pe toate contractele de furnizare cu filialele S.C. Electrica S.A., în număr de 8 şi în contractele de export.

Persoana desemnată de către directorul general, să întocmească documentaţia şi să o prezinte la Camera de Comerţ a fost domnul director A.G.L. împreună cu consilierul juridic D.M..

Din câte reţin, s-au făcut demersuri de către conducerea executivă a societăţii către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei prin care s-a solicitat reducerea cantităţii de energie pe care societatea trebuia să o furnizeze pe piaţa reglementată şi care era stabilită prin ordinul preşedintelui.

Din câte îmi amintesc, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a redus cantitatea de energie electrică pe care societatea trebuia să o furnizeze pe piaţa reglementată cu 1000 GWh.

La intervenţiile ulterioare ale societăţii, această cantitate a fost majorată la 1.350 GWh.

Precizez că s-a comunicat decizia activării clauzei de forţă majoră, aşa cum am arătat, fără a se discuta şi despre posibilitatea activării clauzei de forţă majoră şi pe alte segmente de piaţă.

Nu s-a discutat şi nici nu s-au adus argumente care au stat la baza luării acestei decizii.

Consider că, la baza deciziei de activare a clauzei de forţă majoră doar în contractele cu filiale S.C. Electrica S.A. şi exportul, a stat preocuparea managementului

societăţii să nu se blocheze activitatea societăţii şi să găsească posibilitatea asigurării minimului de cash flow al societăţii.

Plata facturilor de către S.C. Electrica S.A. pentru energia livrată lunar pe piaţa reglementată, se făcea pe baza unui algoritm de calcul stabilit de operatorul comercial S.C. OPCOM S.A..

Precizez că în perioada noiembrie 2003 – 19 martie 2004, cu toate că am livrat cantităţi lunare de energie electrică şi cu toate că după prevederile contractuale trebuia să avem încasări în ianuarie 2004, acest lucru nu s-a întâmplat decât pe 19 martie 2004 pe rată de alocare.

Aceasta poate fi una din explicaţiile pentru care clauza de forţă majoră s-a activat numai în contractele cu cele 8 filiale ale S.C. Electrica S.A..

Menţionez că nu-mi aduc aminte să fi participat la vreo şedinţă a Consiliului de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A. în care să se fi discutat problema activării clauzei de forţă majoră.

În ceea ce priveşte susţinerea învinuitului P.E., că mi-ar fi solicitat expres înainte de a pleca în concediu să mă ocup şi să fac demersurile necesare în vederea activării clauzei de forţă majoră pentru toate contractele de furnizare a energiei electrice, care presupune piaţa reglementată, concurenţială şi export, nu corespunde adevărului deoarece aşa cum am precizat şi mai sus, decizia comunicată de învinuit a fost în sensul activării clauzei doar pe cele 8 contracte de furnizare cu S.C. Electrica S.A. şi din câte reţin şi pentru o lună în contractele de export." **(vol.2 , filele 110-121)**

Se constată astfel că, susţinerile învinuitului **O.T.** potrivit cărora nu ar fi participat la discuţiile referitoare la alegerea categoriei de contracte pentru care urma să fie activată clauza forţei majore sau potrivit cărora nu cunoştea o estimare a pierderilor, nu corespund realităţii deoarece, în calitatea sa de director general adjunct, avea obligaţia legală de a cunoaşte aceste aspecte, fiind direct răspunzător de activitatea acelor departamente care gestionau problematica în cauză. Apărarea formulată de către invinuit potrivit căreia nu a acţionat în vreun fel în lipsa dispoziţiilor scrise sau verbale ale directorului general, învinuitul **P.E.**, nu poate fi luată în considerare întrucât era direct răspunzător de asigurarea bunei funcţionări a societăţii.

Deşi din declaraţii, aşa cum s-a arătat, rezultă dorinţa învinuitului **O.T.** de a se sustrage de la orice responsabilitate şi o totală neimplicare în luarea deciziilor, se constată că în luna septembrie 2003, în perioada lipsei din unitate a directorului general la acea dată, învinuitul **P.E.**, acesta, preluând în fapt toate prerogativele de conducere a societăţii, s-a implicat activ în problematica forţei majore, insistând în a se renunţa la acest demers.

Astfel, aşa cum rezultă din declaraţiile membrilor Consiliului de Administraţie din acea perioadă, după o perioadă de aproximativ 10-14 zile de la şedinţa Consiliului de Administraţie din data de 09.09.2003 în care s-a aprobat activarea clauzei de forţă majoră în contractele de portofoliu şi notificarea celor 8 filiale S.C. Electrica S.A., învinuitul **O.T.** a convocat, în regim de urgenţă membrii Consiliului de Administraţie în vederea participării la o şedinţă pentru a aproba renunţarea la invocare forţei majore adoptate.

Astfel, la data de 04.05.2009, martorul I.Z.C., fost preşedinte al Consiliului de Administraţie, a arătat:

„După aproximativ 10 zile de la această şedinţă de Consiliu am fost contactată telefonic de către directorul general adjunct al societăţii, O.T., care mi-a spus că a fost chemat la Ministrul D.I.P., care i-a solicitat ca societatea să renunţe de îndată la măsura de activare a clauzei de forţă majoră pe contractul de portofoliu, sens în care în aceeaşi zi va trebui să ne prezentăm la sediul S.C. Hidroelectrica S.A. şi să ţinem o şedinţă de Consiliu în care să hotărâm renunţarea la aplicarea clauzei de forţă majoră.

Am mers la sediul S.C. Hidroelectrica S.A. unde, în prezenţa tuturor celorlalţi membrii ai Consiliului de Administraţie (mai puţin P.E.) şi a directorului adjunct O.T. am discutat ce era de făcut în legătură cu dispoziţia ministrului, mai ales că această dispoziţie era una verbală, neexistând o formă scrisă a acesteia.

În cadrul acestor discuţii membrii Consiliului de Administraţie au încercat să identifice acele argumente care puteau sta la baza deciziei de a renunţa la demersul activării clauzei de forţă majoră, considerând că rolul Consiliului era acela de a decide doar ceea ce este bine pentru societate, însă nu au putut fi identificate justificările unei asemenea hotărâri, considerând că dispoziţia verbală a ministrului nu era suficientă pentru o asemenea decizie.

Pe cale de consecinţă, personal alături de ceilalţi membrii ai Consiliului am părăsit sala de şedinţă fără a adopta nicio hotărâre.

Fac precizarea că la şedinţă a fost prezent şi secretarul Consiliului de Administraţie, domnul B., iar cele discutate au fost consemnate într-un proces verbal, aşa cum era procedura obişnuită în aceste cazuri.

În urma acestei şedinţe l-am contactat telefonic pe P.E. informându-l în legătură cu cele discutate în şedinţa respectivă, respectiv dispoziţia verbală a ministrului de a renunţa la activarea clauzei de forţă majoră. În replică, acesta m-a sfătuit să nu luăm nicio decizie în sensul solicitat de ministru întrucât acest lucru ar însemna pierdere pentru S.C. Hidroelectrica S.A., recomandându-mi totodată să aşteptăm revenirea lui la serviciu." **(vol. 3, filele 205-212)**

Din declaraţia dată la data de 29.04.2009 de martorul C.A., fost membru al Consiliului de Administraţie, a rezultat:

„La aproximativ două săptămâni de la această discuţie, membrii Consiliului de Administraţie ai S.C. Hidroelectrica S.A. au fost convocaţi de către preşedintele Consiliului de Administraţie, doamna I.Z.C. în vederea participării la o şedinţă urgentă la sediul S.C. Hidroelectrica S.A..

Menţionez că aceasta ne-a precizat că şedinţa a fost solicitată de Ministrul D.I.P., care anterior îi telefonase de la Viena domnului director general adjunct O.T., directorul general P.E. fiind în concediu.

Ne-am deplasat la sediul S.C. Hidroelectrica S.A. fără să ştim ordinea de zi a şedinţei neavând un convocator în acest sens şi nici materiale de analiză.

Atât preşedinta Consiliului de Administraţie cât şi domnul O.T. a adus la cunoştinţa membrilor consiliului că domnul Ministru D.I.P. solicită retragerea clauzei de forţă majoră ce fusese activată în contractele cu cele opt filiale ale S.C. Electrica S.A. întrucât prin menţinerea acestei clauze această societate ar fi acumulat datorii şi se compromitea procesul de privatizare al acestora, privatizarea fiind o cerinţă impusă de Uniunea Europeană pentru aderare.

Întrucât nu au existat alte justificări sub forma unor materiale scrise, membrii Consiliului de Administraţie au refuzat să adopte o hotărâre în acest sens şi din câte îmi amintesc nici nu s-a întocmit proces verbal de întrunire a şedinţei." **(vol. 3, filele 181-191)**

De asemenea, martorul C.D., fost membru al Consiliului de Administraţie, la 30.04.2009 a declarat:

„La un interval foarte scurt de timp membrii Consiliului de Administraţie au fost convocaţi la o nouă şedinţă unde fie prin intermediul directorului P.E., fie prin intermediul membrilor Consiliului de Administraţie, reprezentanţi ai Ministerului Industriilor, deoarece nu mai reţin exact, s-a transmis ordinul verbal al Ministrului Industriilor de la acea dată, domnul D.I.P., prin care se dispunea ca membrii Consiliului de Administraţie ai S.C. Hidroelectrica S.A. să revoce hotărârea prin care a fost activată clauza de forţă majoră.

S-a comunicat că în caz contrar, urma schimbarea atât a conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. cât şi cea a Consiliului de Administraţie.

Deoarece îmi era greu să accept această situaţie, după ce mi-am arătat indignarea în sensul că nu se poate ca un ministru să acţioneze în acest fel, am părăsit şedinţa fără să reţin dacă am votat sau am plecat înainte de votul final. Din câte reţin au mai fost şi alţi membrii ai Consiliului de Administraţie care nu au fost de acord şi la rândul lor şi-au manifestat indignarea în acest fel." **(vol. 3, filele 198-204)**

Având în vedere refuzul membrilor Consiliului de Administraţie de a aproba măsura impusă de învinuitul **O.T.**, după circa trei zile acesta şi-a reiterat solicitarea în sensul convocării unei noi şedinţe care să adopte o hotărâre de renunţare la forţa majoră, argumentând că acest demers ar fi fost dispus într-un mod explicit de către ministrul la acea dată, martorul D.I.P.. A susţinut, pentru a fi mai convingător, că în caz contrar atât conducerea executivă a societăţii cât şi membrii Consiliului de Administraţie vor fi demişi.

Acest fapt rezultă din declaraţia martorului C.A. din data de 29.04.2009:

„Peste aproximativ o săptămână, în urma discuţiilor avute cu colegii din minister am înţeles că problema pierderii S.C. Hidroelectrica S.A. era o problemă a politicii energetice a României în sensul că, deşi o companie de stat se înregistra cu pierdere se privatizau filialele Electrica care erau de asemeni companii de stat în condiţiile în care procesul de privatizare al acestui gen de companii era unul din obiectivele propuse pentru aderarea României la Uniunea Europeană.

Din acest motiv, precum şi din considerentul că S.C. Hidroelectrica S.A. era singura în măsură să recupereze această pierdere, la următoarea convocare a Consiliului de Administraţie s-a votat în unanimitate renunţarea la clauza de forţă majoră şi implicit cumpărarea de energie de provenienţă termo la un preţ mare şi vinderea ei către S.C. Electrica S.A. la un preţ mult mai mic.

De altfel aceasta a fost şi principala cauză a pierderii financiare în sumă de aproximativ 3.800 miliarde lei înregistrată de S.C. Hidroelectrica S.A. în anul 2003.

Doresc să mai precizez că aceste considerente pe care le-am avut în vedere la şedinţa Consiliului de Administraţie mai sus amintite s-au confirmat, societatea recuperând în următorii ani această pierdere." **(vol. 3, filele 181-191)**

Acelaşi aspect a fost relatat şi de martorul I.Z.C., la data de 04.05.2009:

„Următoarea şedinţă a Consiliului de Administraţie a avut loc la aproximativ 3 zile de la momentul discuţiei cu P.E., de această dată existând şi un Convocator în care, pe ordinea de zi a şedinţei era trecută reanalizarea hotărârii Consiliului de Administraţie de activare a clauzei de forţă majoră.

Totodată doresc să precizez că mesajul ministrului de la acea dată, D.I.P., a fost destul de explicit în sensul că, în cazul în care Hidroelectrica nu renunţa la activarea clauzei va fi destituită atât conducerea cât şi membrii Consiliului de Administraţie, în sensul revocării ordinului de numire.

Nu-mi amintesc dacă la această şedinţă a participat şi P.E., însă ştiu că au fost prezenţi ceilalţi membrii ai Consiliului de Administraţie, precum şi directorul general adjunct al societăţii O.T..

În cadrul discuţiilor purtate în Consiliu, O.T. a prezentat argumentele în sprijinul renunţării la clauza de forţă majoră, aceste argumente ţinând în principal de procesul de privatizare al S.C. Electrica S.A., precum şi de faptul că S.C. Hidroelectrica S.A. are capabilitatea să-şi recupereze pierderea, urmând să fie ajutată fără a se preciza modalitatea concretă.

În urma acestor dezbateri, Consiliul de Administraţie în unanimitate a decis renunţarea la activarea clauzei de forţă majoră.

Prin această hotărâre, membrii Consiliului de Administraţie şi-au asumat în mod implicit odată cu decizia de a renunţa la clauza de forţă majoră şi înregistrarea unei pierderi

financiare considerabile, nu pot preciza care era estimarea acestei pierderi la momentul respectiv.

La finalizarea şedinţei, aşa cum era stabilit în procedură am semnat procesul verbal al şedinţei precum şi hotărârea care a fost luată, urmând ca directorul general al societăţii să pună în aplicare această decizie." **(vol. 3, filele 205-212)**

Deşi martorii susmenţionaţi au relatat despre existenţa celor două şedinţe ale Consiliului de Administraţie convocate de învinuitul **O.T.**, în arhiva societăţii nu au putut fi identificate procesele verbale ale celor două şedinţe sau hotărârea invocată în declaraţii.

Analizând cronologia hotărârilor Consiliului de Administraţie adoptate în anul 2003 şi înregistrate de la nr.1 la 17 se constată faptul că după Hotărârea nr.13/09.09.2003 prin care s-a aprobat notificarea filialelor S.C. Electrica S.A. privind activarea clauzei de forţă majoră, următoarea hotărâre, respectiv cea cu nr.14, a fost adoptată la data de 24.10.2003 şi se referă cu totul alte aspecte. Se constată acelaşi aspect legat şi de cronologia proceselor verbale de şedinţă, consemnate în registrul societăţii, în sensul că după procesul verbal din data de 08.09.2003, aferent hotărârii nr.13/09.09.2003, următorul proces verbal existent în registru este datat 23.10.2003, care a stat la baza Hotărârii nr.14./24.10.2003.

Pentru lămurirea aspectelor legate de lipsa acestor documente oficiale, a fost audiat la data de 03.06.2009 martorul B.GH., care, în perioada 2000 - 2004 a deţinut funcţia de secretar al Consiliului de Administraţie şi care a precizat următoarele:

„Sunt angajat în cadrul S.C. Hidroelectrica S.A. încă de la înfiinţarea societăţii în anul 2000, ocupând funcţia de inginer în cadrul Serviciului Resurse Umane, funcţie în care m-am ocupat de instruirea şi perfecţionarea personalului angajat al societăţii.

În perioada 2000 – aprilie 2004 am fost desemnat de către Consiliul de Administraţie prin hotărâre să preiau prerogativele funcţiei de secretar al şedinţelor Consiliului de Administraţie al societăţii.

Principalele atribuţiuni de serviciu în cadrul acestei funcţii au fost:

- preluarea documentelor emise de compartimentele funcţionale din cadrul societăţii, care urmau a fi avizate sau aprobate de către Consiliul de Administraţie;

- în baza acestor documente, redactarea ordinei de zi a şedinţelor, ordine de zi care era semnată de către preşedintele Consiliului de Administraţie;

- după stabilirea datei şi orei de către preşedintele Consiliului de Administraţie şi directorul general, în care urma să aibă loc şedinţa de consiliu, redactam Convocatorul şedinţei care deasemeni era semnat de către preşedintele Consiliului de Administraţie;

- multiplicam toate materialele cuprinse pe ordinea de zi, formam mape individuale care conţineau aceste documente precum şi ordinea de zi, mape pe care le transmiteam personal spre studiu fiecărui membru al Consiliului de Administraţie şi unui membru al Comisiei de Cenzori din cadrul societăţii.

De regulă şedinţele Consiliului de Administraţie se purtau la sediul societăţii după orele 14:00.

Procedura de desfăşurare a şedinţelor Consiliului de Administraţie a S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada 2000 – 2004 a fost următoarea:

După ce membrii Consiliului de Administraţie, directorul general şi cenzorii societăţii se adunau în sala de consiliu, directorul general al societăţii prezenta pe rând notele în care erau consemnate problemele ce urmau a fi discutate.

La începutul şedinţei erau discutate problemele cele mai importante, iar spre final se urmărea ordinea de zi a şedinţei.

După prezentarea de către directorul general a notei, aveau loc discuţii interactive între participanţii la şedinţa Consiliului de Administraţie în care se prezentau argumente pro sau contra problemelor respective.

În situaţia în care erau discutate probleme ce ţineau de specificul unor direcţii din cadrul societăţii, cum ar fi probleme tehnice, juridice sau contabile, la şedinţele Consiliului erau chemaţi să prezinte acele probleme şefii direcţiilor cărora le aparţinea acele probleme.

După ce discuţiile erau finalizate, preşedintele Consiliului de Administraţie avea ultimul cuvânt în legătură cu problema respectivă, după care se supunea la vot.

Pentru ca o decizie să îmbrace forma unei hotărâri a Consiliului de Administraţie era necesar votul majoritar al membrilor prezenţi.

La toate şedinţele Consiliului de Administraţie din perioada respectivă am fost prezent şi eu în calitate de secretar. În primele luni ale anului 2000, întocmeam un proces verbal detaliat în care consemnam toate discuţiile care au avut loc, numele persoanelor care iniţiau acele discuţii, numărul şi numele celor care votau pro sau contra anumite decizii, numele şi argumentele celor care se opuneau sau aduceau modificări punctelor de vedere exprimate.

Acest proces verbal se redacta de către mine în baza notiţelor luate în timpul desfăşurării şedinţelor.

Având în vedere că această muncă era una anevoioasă şi necesita mult timp, conducerea societăţii a hotărât către finalul anului 2000 ca şedinţele Consiliului de Administraţie să fie înregistrate pe bandă magnetică audio, achiziţionându-se în acest sens un reportofon.

Astfel, după ce şedinţele au început a fi înregistrate cu reportofonul, mie îmi revenea sarcina, după finalizarea şedinţelor să redactez procesul verbal al şedinţei, prin redarea benzilor înregistrate, cât şi a notiţelor pe care le mai făceam în timpul şedinţelor.

După redactarea procesului verbal al şedinţei, care de regulă avea loc a doua zi, personal mergeam cu acest proces verbal la fiecare membru al Consiliului de Administraţie care semna pe ultima filă a acestuia.

Alături de membrii Consiliului de Administraţie semnam şi eu acest document.

Procesul verbal, era scris în întregime într-un registru de procese verbale, numerotat, sigilat şi semnat pe ultima filă de către preşedintele Consiliului de Administraţie.

În acest registru erau consemnate, în ordinea crescătoare a filelor toate procesele verbale numerotate de la 1 până la numărul ultimului proces verbal întocmit în anul respectiv.

De asemenea, şi casetele audio pe care erau înregistrate şedinţele Consiliului erau păstrate în fişetul meu după ce pe fiecare dintre acestea scriam numărul şedinţei Consiliului, data înregistrării şi durata acesteia.

Atât registrul proceselor verbale cât şi casetele audio erau ţinute în fişetul meu, cheile fiind ţinute asupra mea.

În baza procesului verbal al şedinţei întocmeam hotărârea propriu zisă care era prezentată directorului general spre citire, după care era semnată de către preşedintele Consiliului de Administraţie şi înregistrată la Registratura Generală a societăţii.

După înregistrarea documentului, întocmeam o listă de difuzare a hotărârii care practic reprezenta un tabel în care erau enumerate persoanele sau compartimentele din cadrul societăţii cărora trebuia să li se aducă la cunoştinţă hotărârea respectivă precum şi materialele anexă care au stat la baza emiterii ei.

În ceea ce priveşte data desfăşurării şedinţelor Consiliului de Administraţie doresc să precizez că nu se întocmea la început de an niciun grafic în care să se programeze pe fiecare lună în parte o dată anume în care va avea loc o anumită şedinţă.

Regula era că, pe fiecare lună a unui an calendaristic era obligatorie desfăşurarea unei şedinţe în care pe lângă problemele care apăreau, era informat Consiliul de Administraţie în legătură cu situaţia generală a societăţii (producţie, investiţii, reparaţii, latură financiară).

BUCHAREST UNIVERSITY LIBRARY

Convocatorul pentru aceste şedinţe se întocmea de regulă cu cel puţin 5 zile înainte de data stabilită pentru desfăşurarea şedinţei, însă au existat cazuri când convocarea s-a făcut şi cu câteva ore înainte de desfăşurarea şedinţei.

Dreptul legal de a face convocarea îl avea preşedintele Consiliului de Administraţie, care telefonic stabilea de comun acord cu ceilalţi membrii data şi ora la care se va ţine şedinţa.

Au fost şi situaţii în care, în afară de şedinţele lunare obligatorii, au mai avut loc şi alte şedinţe atunci când problemele aveau o urgenţă deosebită şi nu puteau fi prevăzute înainte de desfăşurarea unei şedinţe obişnuite.

Din câte îmi amintesc, în luna septembrie a anului 2003 a avut loc o şedinţă a Consiliului de Administraţie a S.C. Hidroelectrica S.A. în care s-a hotărât activarea clauzei de forţă majoră în contractul de vânzare a energiei electrice cu filialele S.C. Electrica S.A..

Discuţiile s-au purtat în baza unei note care a fost prezentată membrilor Consiliului de Administraţie de către directorul comercial al societăţii din perioada respectivă, domnul A.G.L.

Deşi nu-mi amintesc cu exactitate cine a mai participat în afară de membrii Consiliului la acea şedinţă, cred totuşi că domnul P.E. a fost printre cei prezenţi.

Ştiu că au fost discuţii ample pe această temă, însă nu-mi amintesc care au fost argumentele pro sau contra şi nici cine a susţinut acele argumente.

După desfăşurarea acestei şedinţe, îmi amintesc faptul că am urmărit procedura standard de întocmire a procesului verbal al şedinţei de redactare a hotărârii şi de difuzare a acesteia celor interesaţi din cadrul societăţii.

Nu-mi amintesc dacă în perioada cât am exercitat funcţia de secretar al Consiliului de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A. au existat cazuri în care să se fi convocat şedinţă a Consiliului de Administraţie, dar să nu se fi întocmit proces verbal şi hotărârea propriu zisă a Consiliului.

Cu referire la situaţia de secetă hidrologică intervenită în cursul anului 2003 reţin că a fost o şedinţă a Consiliului de Administraţie, cu aproximaţie în cursul lunii septembrie 2003, şedinţă în care s-a ridicat problema sistării, din câte reţin a furnizării de energie electrică, pentru a fi evitate fie penalităţi fie pierderi înregistrate de societate, neputând reda exact care a fost discuţia.

Doresc să precizez că, discuţiile purtate cu acea ocazie trebuie să se regăsească în procesul verbal al şedinţei, mai exact să se regăsească pe înregistrarea de pe banda magnetică a şedinţei respective, deoarece aşa cum am arătat, redările nu erau complete sub aspectul notării a tot ceea ce s-a discutat în şedinţă ci doar cele considerate a fi de esenţă.

De pe banda magnetică pe suportul de hârtie treceam următoarele aspecte:

- cine a prezentat materialul în cadrul şedinţei;

- principalele date ale problemei ridicate;

- din discuţiile purtate dacă erau probleme divergente faţă de propunerea făcută prin materialul prezentat, acestea se consemnau nominal, iar în situaţia în care nu erau propuneri divergente, toţi membrii Consiliului de Administraţie erau de acord cu propunerea din notă;

- rezultatul votului, câte voturi pentru, câte împotrivă, câte abţineri precum şi numele celor care au votat în acest mod;

În afară de şedinţa în care s-a discutat problema sistării furnizării de energie electrică pentru evitarea penalităţilor sau pierderilor nu reţin să se fi ţinut şi alte şedinţe cu acest subiect în care să se fi luat o decizie într-un sens sau altul, şedinţe în care eu să fi fost prezent, în lipsa mea persoana care de regulă îmi ţinea locul fiind I.O., care era subinginer în cadrul Serviciului Imagine Relaţii Publice şi Secretariat.

În referire la declaraţiile preşedintei Consiliului de Administraţie, I.Z.C. şi ale membrilor Consiliului de Administraţie, C.D. şi C.A., conform cărora ulterior şedinţei Consiliului de Administraţie din 09.09.2003 în care s-a hotărât activarea clauzei de forţă majoră pe contractul de portofoliu cu filialele S.C. Electrica S.A., au mai avut loc alte două şedinţe ale Consiliului în aceeaşi lună, în care s-a dezbătut renunţarea la activarea clauzei de forţă majoră din dispoziţia verbală a Ministrului D.I.P., în care în prima nu s-a luat o hotărâre, iar în cea de-a doua au fost întocmite Convocator, Ordine de zi, proces verbal şi s-a redactat o hotărâre în sensul renunţării la clauza de forţă majoră, declar următoarele:

Cu privire la prima şedinţă la care se face referire în declaraţiile membrilor Consiliului de Administraţie admit că este posibil ca aceasta să fi avut loc şi totodată admit că este posibil să nu se fi întocmit proces verbal tocmai din cauză că, în acea şedinţă Consiliul nu a adoptat o hotărâre, ci doar a discutat problema respectivă şi posibilitatea unei viitoare strategii.

În această situaţie, singura persoană care putea să-mi spună să nu întocmesc acest proces verbal era preşedinta Consiliului de Administraţie, doamna I.Z.C..

Cu privire la cea de-a doua şedinţă, la care se face referire şi în care s-ar fi decis renunţarea la activarea clauzei de forţă majoră, declar că, admit posibilitatea ca la şedinţa respectivă eu să nu fi fost chemat şi altcineva să se fi ocupat în locul meu de formalităţile de încheiere a procesului verbal al şedinţei şi de redactare a hotărârii.

Personal, toate procesele verbale întocmite de-a lungul timpului au fost scrise de către mine doar în registrul la care am făcut referire pe parcursul declaraţiei mele.

Totodată, doresc să precizez că în situaţia ipotetică în care, în cadrul acelei şedinţe s-ar fi luat o hotărâre aceasta ar putea fi regăsită la Direcţia Comercială căreia această hotărâre i-a fost difuzată fiind iniţiatoarea acestei hotărâri.

Am deţinut calitatea de secretar al Consiliului de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A. până în jurul datei de 5, respectiv 6 aprilie 2004 când m-am prezentat la noul director al acestei societăţi, domnul O.T., cu procesul verbal al ultimei şedinţe a Consiliului de Administraţie la care am participat. Acesta mi-a solicitat ca la ultimul punct al hotărârii să completez dorinţa domnului preşedinte M.D. ca începând cu acea dată noul secretar al Consiliului de Administraţie, în locul meu, să fie juristul societăţii, domnul M. D., ceea ce s-a şi întâmplat.

Doresc să precizez faptul că s-a cerut completarea acelui ultim punct în condiţiile în care la şedinţa Consiliului de Administraţie, domnul M. nu a ridicat problema schimbării şi înlocuirii mele.

După preluarea funcţiei de către noul secretar acesta a refuzat preluarea arhivei, motivând că totul este istorie, motiv pentru care am predat această arhivă în ianuarie 2005 dumnealui, pe bază de proces verbal de predare primire, pe care acesta a refuzat să-l semneze.

Alte amănunte în legătură cu aspectele menţionate mai sus, nu îmi mai amintesc."
(vol.4, filele 31-38)

În condiţiile în care lipsa documentelor menţionate nu a putut fi lămurită nici în urma celor declarate de secretarul Consiliului de Administraţie, au fost analizate şi înregistrările audio ale acestor şedinţe, solicitate prin adresa nr. 151/D/P/2005 din data de 02.07.2007 dar datorită calităţii slabe a sunetului, aspect indicat şi de reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. prin răspunsul transmis, nu s-au putut obţine informaţii suplimentare în legătură cu cele două şedinţe. **(vol.53, filele 175-178)**

Datorită importanţei deosebite pe care măsura adoptată în cadrul discuţiilor din cele două şedinţe pentru care lipsesc cu desăvârşire documentele a avut-o asupra situaţiei financiare a societăţii, în sensul că a accentuat pierderea financiară înregistrată de S.C. Hidroelectrica S.A., se poate aprecia că între dispariţia acestor documente şi manifestările

învinuiților din conducerea societății din perioada respectivă de a ascunde aflarea adevărului există un raport de cauzalitate. Acest aspect este conturat și de faptul că, deși majoritatea membrilor Consiliului de Administrație au relatat clar și precis cu privire la cele două ședințe iar secretarul de ședință nu a exclus posibilitatea ca altă persoană să-l fi înlocuit în cadrul acestora, învinuitul **O.T.** neagă vehement orice implicare a sa în acest episod, așa cum rezultă din declarația acestuia din data 07.06.2011:

„În ceea ce privește declarațiile martorilor, I.Z.C. și C.A., membrii ai Consiliului de Administrație, referitoare la convocarea de către mine în cursul lunii septembrie 2003, a două ședințe ale Consiliului de Administrație în care să fi transmis dispozițiile verbale ale ministrului de resort la acea dată, D.I.P., de renunțare la activarea clauzei de forță majoră, în caz contrar urmând a fi luate măsuri de demitere a conducerii, precizez că nu-mi amintesc să fi avut vreo întâlnire cu Ministrul D.I.P. pe această temă și în consecință nu aveam cum să transmit ceva ce nu am auzit niciodată." **(vol.2 filele 110-121)**

Prin adoptarea Hotărârii Consiliului de Administrație nr. 13/2003 de notificare a S.C. Electrica S.A. ca urmare a activării clauzei de forță majoră în relațiile contractuale privind vânzarea energiei electrice, S.C. Hidroelectrica S.A. trebuia să procedeze la sistarea livrărilor de energie electrică către distribuitorul S.C. Electrica S.A.

Analizând situația cantităților de energie electrică livrate de producător distribuitorului în perioada următoare, rezultă că acest lucru nu s-a întâmplat în fapt, constatându-se doar o ușoară diminuare a cantităților aferente lunii octombrie.

Se constată astfel că activarea clauzei de forță majoră nu a fost aplicată în fapt, acest aspect coroborându-se în totalitate cu afirmațiile membrilor Consiliului de Administrație care au susținut existența unei hotărâri în acest sens, fapt de natură să sublinieze atât atitudinea nesinceră a învinuitului **O.T.** cât și preocuparea acestuia de ascundere a adevărului.

Învinuitul **A.G.L.** a deținut, conform adresei nr.5792/26.06.2007 transmise de către S.C. Hidroelectrica S.A. următoarele funcții, în conformitate cu fișa postului, anexată:

- șef al Serviciului Contracte din cadrul Direcției Marketing începând cu data de 26.01.2001;

- director adjunct Direcția Marketing, Privatizare și Afaceri Internaționale pentru care au fost emise 2 fișe ale postului începând cu data de 31.03.2004 - 18.10.2005 și respectiv 18.10.2005 - 04.08.2006. **(vol.53, filele 1-39)**

Din declarația învinuitului **A.G.L.** din data de 29.05.2007 rezultă că începând cu primăvara anului 2002, acesta a fost numit în funcția de director al Direcției Comerciale cu atribuții în furnizarea de energie electrică, achiziții interne și serviciul administrativ iar în cursul anului 2003 a fost numit în funcția de director adjunct la Direcția Marketing, Privatizare și Afaceri Internaționale, păstrând atribuțiile de serviciu avute anterior, respectiv cele aferente funcției de director al Direcției Comerciale.

Este de menționat faptul că, deși prin adresa nr.151/D/P/2005 din data de 16.03.2007 au fost solicitate fișele posturilor aferente tuturor funcțiilor deținute de învinuiți din anul 2002 până la data întocmirii adresei, nu a fost transmisă și fișa postului aferentă funcției de director comercial.

Calitatea de director comercial al învinuitului în perioada 16.05.2002 – 15.11.2003 rezultă și din Raportul de Audit nr. 43466/18.01.2007 întocmit de Curtea de Conturi a României la S.C. Hidroelectrica S.A. **(vol.41, filele 10-83)**, atribuțiile principale decurgând din această calitate fiind următoarele:

- aplicarea strategiei și politicilor stabilite de Consiliul de Administrație în domeniile coordonate;

- asigurarea managementului compartimentelor subordonate;

- asigurarea încheierii contractelor comerciale de pe piaţa internă ale societăţii comerciale;

- încheierea tranzacţiilor contractuale de energie electrică pe piaţa angro în conformitate cu licenţa de furnizare;

- realizarea oricăror alte sarcini din domeniul de activitate date în atribuţiile sale. **(vol.53, filele 29-39)**

În virtutea atribuţiilor deţinute pe tot parcursul anului 2003, caracterizat de secetă hidrologică, rezultă că învinuitul a avut un rol determinant în ceea ce priveşte decizia activării clauzei de forţă majoră în relaţiile contractuale, în condiţiile în care la nivelului departamentului condus de către acesta, respectiv cel comercial, se cunoştea cu exactitate situaţia gravă în care se afla societatea în acel moment, respectiv imposibilitatea onorării obligaţiilor contractuale şi perspectiva acumulării unor pierderi semnificative.

Conform susţinerilor învinuitului **A.G.L.**, acesta a participat în mod direct la analizele privind oportunitatea activării clauzei de forţă majoră, acestea având loc în cadrul Serviciului Marketing – Furnizare, aflat în acel moment în directa sa coordonare. Au fost analizate atât posibilităţile de care dispunea societatea pentru a înlătura efectele secetei cât şi evoluţia pierderilor conturate până la finele anului.

Începând cu data de 24.08.2003, învinuitul a deţinut şi calitatea de membru în comandamentul pentru implementarea şi monitorizarea măsurilor specifice privind funcţionarea în condiţii de siguranţă a Sistemului Energetic National, constituit ca urmare a Deciziei nr.300/2003 a Directorului General al S.C. Hidroelectrica S.A. la aceea dată, învinuitul **P.E. (vol.65, filele 268-269)**

În această calitate, învinuitul a susţinut ideea activării clauzei de forţă majoră doar pe contractele de portofoliu şi la export, deşi cunoştea faptul că, menţinerea obligaţiilor contractuale pe piaţa concurenţială la acelaşi nivel prejudicia grav societatea prin achiziţiile masive de energie de provenienţă termo, pentru compensarea lipsei de energie hidro.

Argumentele invocate de învinuitul **A.G.L.** în susţinerea acestei idei au fost, în principal, preţul mediu de vânzare mult mai scăzut în contractele de pe piaţa reglementată comparativ cu cel din contractele de pe piaţa concurenţială precum şi faptul că suspendarea contractelor de pe piaţa concurenţială ar fi avut drept consecinţă oprirea consumatorilor eligibili, în condiţiile în care furnizorii de energie ai acestora nu aveau alternativă pentru achiziţionarea cantităţilor destinate acestor consumatori.

De altfel, aceste argumente au fost expuse de învinuit şi în Nota nr. 12911/05.09.2003 întocmită de acesta, care a fost pusă în discuţia membrilor Consiliului de Administraţie al societăţii în cadrul şedinţei din 09.09.2003 în care s-a hotărât activarea clauzei de forţă majoră doar în contractele de vânzare a energiei electrice încheiate cu cele opt filiale ale S.C. Electrica S.A.

Pe lânga argumentele mai sus prezentate, învinuitul a mai susţinut, în cuprinsul Notei şi faptul că, întreaga cantitate de energie achiziţionată de S.C. Hidroelectrica S.A. de la producătorii termo în perioada respectivă ar fi fost destinată pieţei reglementate. **(vol.2 filele 101-102)**

Fiind audiat în legătură cu aceste aspecte, învinuitul **A.G.L.** a susţinut, la data de 29.05.2007, următoarele:

„Urmare condiţiilor de secetă persistentă, a diferenţelor negative de rezultat economic şi analizei modului de funcţionare a pieţei în anul 2003, s-a ajuns la concluzia că pot fi suspendate prin aplicarea clauzei de forţă majoră, contractele de pe piaţa reglementată şi contractele de export.

Această analiză, din câte îmi amintesc, a rezultat în urma unor discuţii avute în colectivul Serviciului Marketing Furnizare, şi în şedinţele operative la care participau toţi directorii din cadrul S.C. Hidroelectrica S.A.

În baza acestei analize s-a întocmit o notă semnată, din câte îmi amintesc, de către mine şi alţi salariaţi ai societăţii şi aprobată de directorul general al societăţii, domnul P.E..

Această notă a fost prezentată Consiliului de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A., care prin Hotărârea nr.13 din 09.09.2003, la punctul 3 stabilea notificarea celor 8 filiale ale S.C. Electrica S.A. şi plus cei doi operatori care făceau exportul privind suspendarea contractelor pe motiv de forţă majoră.

Această suspendare presupunea întreruperea furnizării de energie electrică.

Cu această ocazie, am informat despre suspendarea contractelor ca urmare a forţei majore, următoarele entităţi: S.C. Electrica S.A., Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, S.C. OPCOM S.A. şi Direcţia de Politici Energetice din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului.

Pe piaţa concurenţială contractele existente au fost derulate în continuare, însă nu pot să precizez în acest moment dacă au fost operate modificări în privinţa cantităţilor sau a preţurilor.

S.C. Hidroelectrica S.A. nu a putut activa clauza de forţă majoră în contractele cu consumatorii eligibili pentru că avea calitatea de furnizor, răspunzând de siguranţa şi continuitatea în alimentare a acestor consumatori, era o obligaţie de licenţă.

S.C. Hidroelectrica S.A. nu a putut activa această clauză nici în contractele cu furnizorii licenţiaţi ai consumatorilor eligibili deoarece:

- destinaţia finală a acestei energii electrice era tot consumatorul eligibil;

- S.C. Hidroelectrica S.A. era singurul producător care a contractat pe piaţa concurenţială în anul 2003;

- furnizorii licenţiaţi nu aveau în anul 2003 acces pe piaţa SPOT, pe această piaţă având acces doar producătorii de energie electrică;

- suspendarea contractelor cu furnizorii licenţiaţi ar fi condus la oprirea unor mari agenţi economici, cum sunt, Alro S.A., Carpat Cement, Holcim S.A., Regia Autonomă de Transport Bucureşti S.A., cu implicaţiile economice ce ar fi rezultat de aici.

Concluzionând, suspendarea acestor contracte conducea la oprirea consumatorilor eligibili, furnizorii de energie neavând altă alternativă pentru achiziţionarea energiei contractată cu aceşti consumatori.

În anul 2003 preţul mediu încasat pe MW/h de pe contractele reglementate era de circa 237.000 ROL, iar în piaţa concurenţială incluzând consumatorii eligibili, furnizorii licenţiaţi şi export se obţinea un preţ mediu de circa 850.000 ROL/MW/h .

În ceea ce priveşte încasarea energiei electrice livrate, se înregistrau restanţe mari pe piaţa reglementată în timp ce pe piaţa concurenţială încasările se făceau la timp uneori chiar în avans.

Activarea clauzei de forţă majoră în contractele de pe piaţa concurenţială ar fi dus la blocajul financiar al S.C. Hidroelectrica S.A. care avea la momentul respectiv veniturile deja diminuate.

Din câte îmi amintesc la momentul anului 2003 s-a făcut o previziune cu privire la posibila pierdere înregistrată de societate datorită secetei, calculându-se o sumă de aproximativ 4.000 miliarde ROL fără TVA.

Fac precizarea că pierderea înregistrată de societate în sumă de aproximativ 3.700 miliarde lei la nivelul anului 2003 se datorează lipsei producţiei proprii datorită secetei, respectiv diferenţei dintre preţul energiei termo achiziţionate şi preţurile practicate în contractele de vânzare". **(vol.2, filele 253-263)**

În completarea declaraţiei sale din data de 02.06.2011, învinuitul şi-a menţinut declaraţiile iniţiale, făcând şi alte precizări, astfel:

„Pe măsură ce seceta s-a dovedit a fi mai accentuată şi de durată mai lungă, după ce şi Centrala Nucleară de la Cernavodă s-a oprit accidental din lipsa apei de răcire în data de 23 august 2003, şi văzând că autorităţile competente nu adoptă măsuri ferme de protejare atât a S.C. Hidroelectrica S.A. cât şi a funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, conducerea societăţii din care făceam parte a luat în analiză şi posibilitatea activării clauzei de forţă majoră pe contractele de furnizare a energiei electrice, concomitent cu adoptarea de măsuri de reducere a costurilor.

Analiza oportunităţii de activarea a clauzei de forţă majoră a arătat câteva elemente de dificultate în acest demers:

- insuficienţa instrumentelor de piaţă implementate la acel moment, respectiv existenţa unei pieţe SPOT pe care nu erau admişi decât producătorii de energie şi furnizorul Electrica S.A.;

- existenţa în portofoliul S.C. Hidroelectrica S.A., pe piaţa concurenţială, a unor consumatori din acelaşi sector cu statut diferit, respectiv de consumatori eligibili alimentaţi direct, iar alţii alimentaţi prin furnizori licenţiaţi cu energie hidro;

- diferenţele mari dintre preţurile pe cele două pieţe, reglementată şi concurenţială în anul 2003;

- pierderea deja înregistrată de S.C. Hidroelectrica S.A. până la sfârşitul lunii august 2003, din câte îmi amintesc circa 2000 de miliarde ROL.

În aceste condiţii S.C. Hidroelectrica S.A. era pusă în situaţia de a stopa creşterea pierderii dar şi de a încerca să o recupereze pe cea deja creată.

De aici şi decizia de a activa clauza de forţă majoră doar pe export, lucru care s-a întâmplat printr-un acord cu partenerii străini şi pe piaţa reglementată, pentru că livrarea ar fi condus la creşterea pierderii, preţurile fiind de circa 3 – 4 ori sub costuri.

Aceste concluzii eu personal le-am discutat cu conducerea societăţii, directorul general P.E. şi directorul general adjunct O.T., hotărând să nu activăm această clauză decât după obţinerea certificatelor de forţă majoră de la Camera de Comerţ şi Industrie a României, după informarea verbală a conducerii Ministerului, lucru pe care domnul P.E. mi l-a confirmat că l-a făcut şi după aprobarea dată în şedinţa Consiliului de Administraţie şi informarea în scris despre aceasta a Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, S.C. OPCOM S.A. şi C.N. Transelectrica S.A.

Cu privire la decizia activării clauzei de forţă majoră, pe contractele de furnizare a energiei electrice, decizia de activare a acesteia doar pentru piaţa reglementată şi export a aparţinut directorului general de la acea dată, P.E., decizie pe care mi-a comunicat-o atât mie cât şi domnului O.T.

De asemenea, acesta m-a însărcinat să iau legătura cu Direcţia Juridică de la Camera de Comerţ şi Industrie a României pentru a vedea ce documente îmi sunt necesare pentru activarea clauzei de forţă majoră doar pentru contractele de furnizare a energiei electrice de pe piaţa reglementată şi export.

Din câte îmi amintesc, în condiţiile în care pe piaţa concurenţială nu s-a activat clauza de forţă majoră iar costurile cu energia au crescut datorită achiziţiilor termo, am ridicat problema conducerii societăţii pentru ajustarea preţurilor în contractelor de pe piaţa concurenţială, dar conducerea nu a luat nicio decizie.

Am întocmit documentaţia conform solicitării Camerei de Comerţ şi Industrie a României, am depus-o, şi în câteva zile am obţinut certificatele de activare a clauzei de forţă majoră pentru fiecare contract în parte.

Menţionez că aceste certificate se emiteau pentru fiecare contract în parte, iar cererea pentru obţinerea acestor certificate era individuală, fiind depuse copii pentru fiecare contract.

După ce am obținut certificatele de forță majoră, a fost întocmită de către mine o Notă cu solicitarea activării clauzei de forță majoră pe aceste contracte, cu precizarea expresă de informare a S.C. OPCOM S.A., a Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei și S.C. Transelectrica S.A. și cu angajamentul ferm al societății de a asigura serviciile de sistem și de a răspunde operativ la toate comenzile Dispeceratului Energetic Național.

Din câte îmi amintesc, Nota a fost avizată de către directorul general al societății, domnul P.E., și pusă pe ordinea de zi a ședinței Consiliului de Administrație.

Am fost chemat în cadrul ședinței Consiliului de Administrație pentru a prezenta Nota și am prezentat argumentele analizei menționate mai sus, care au condus la obținerea certificatelor de forță majoră doar pentru aceste contracte.

Decizia privind activarea clauzei de forță majoră a fost luată în unanimitate, fără ca nimeni să pună problema activării clauzei de forță majoră și în contractele de pe piața concurențială.

Menționez că era obligatoriu ca la ședințele Consiliului de Administrație să participe și directorul general al societății, care era și membru al Consiliului, iar în ceea ce privește ședința Consiliului de Administrație din 09 septembrie 2003 nu-mi amintesc cine a participat din partea conducerii.

Personal, mi s-a solicitat de către directorul P.E. să întocmesc documentația privind activarea clauzei de forță majoră în regim de confidențialitate, până la obținerea certificatelor de forță majoră.

Nu am participat la discuții în cadrul societății, privind eventualele demersuri în vederea renunțării la activarea clauzei de forță majoră, și nu am fost solicitat să întocmesc o altă notă sau să particip la o altă ședință a Consiliului de Administrație în vederea retragerii clauzei de forță majoră." **(vol. 2, filele 279-294)**

Susținerile învinuitului **A.G.L.**, în contextul materialului probator administrat, se dovedesc a fi nereale, tendențioase și emise cu rea credință în vederea inducerii în eroare atât a membrilor Consiliului de Administrație al S.C. Hidroelectrica S.A. cât și a organelor de urmărire penală deoarece, în virtutea funcției deținute și a nivelului de pregătire profesională, a avut de la începutul apariției problemelor ridicate de seceta hidrologică reprezentarea tuturor consecințelor și implicațiilor care decurgeau din decizia inactivării clauzei de forță majoră pentru toate contractele de vânzare a energiei electrice.

Astfel, afirmațiile conform cărora *„S.C. Hidroelectrica S.A. nu a putut activa clauza de forță majoră în contractele cu consumatorii eligibili pentru că avea calitatea de furnizor, răspunzând de siguranța și continuitatea în alimentare a acestor consumatori, era o obligație de licență"*, este lipsită de orice fundament real, în condițiile în care toate contractele încheiate de societate aveau inserate clauza de forță majoră tocmai pentru protejarea intereselor acestui producător de energie hidro care este în permanență expus riscului hidrologic.

Circumstanțele de forță majoră sunt acelea care pot apărea în cursul executării unui contract, în urma producerii unor evenimente extraordinare care nu pot fi luate în considerare de părți la încheierea contractului și care sunt în mod rezonabil în afara voinței și controlului părților. Ori, se constată că societatea se afla, în perioada respectivă, în acea situație excepțională, generată de un eveniment meteo neprevăzut și independent de voința părților, fapt ce obliga factorii de decizie ai societății la activarea acesteia, indiferent de orice alt aspect ce decurgea din licență sau alte autorizări.

Lipsite de suport sunt și afirmațiile învinuitului conform cărora *„suspendarea contractelor cu furnizorii licențiați ar fi condus la oprirea unor mari agenți economici, cum sunt, Alro S.A., Carpat Cement, Holcim SA, Regia Autonomă de Transport București S.A., cu implicațiile economice ce ar fi rezultat de aici.*

Concluzionând, suspendarea acestor contracte conducea la oprirea consumatorilor eligibili, furnizorii de energie neavând altă alternativă pentru achiziţionarea energiei contractată cu aceşti consumatori".

Susţinând aceste aspecte, învinuitul **A.G.L.** ignoră cu bună ştiinţă să prezinte situaţia reală din acel moment, respectiv posibilităţile avute de consumatorii invocaţi în situaţia aplicării clauzei de forţă majoră, precum şi posibilităţile pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le avea pentru diminuarea pierderilor în situaţia neactivării clauzei, respectiv creşterea preţului în aceste contracte prin renegociere directă, atribut exclusiv al departamentului condus de învinuit.

Argumentele în dovedirea situaţiei reale sunt descrise atât de constatările expertizei financiar contabile efectuate în cauză, cât şi de învinuiţii şi martorii audiaţi în cauză.

Expertiza contabilă pune în evidenţă faptul că „în perioada anului 2003 S.C. Hidroelectrica S.A., în conformitate cu prevederile contractelor de furnizare încheiate cu consumatorii eligibili şi cu prevederile contractelor de vânzare - cumpărare încheiate cu furnizorii licenţiaţi, a avut mai multe posibilităţi în ce priveşte livrarea cantităţilor de energie electrică contractate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi şi anume:

- activarea clauzei de forţă majoră la contractele de vânzare - cumpărare energie electrică aflate în derulare cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi (piaţa concurenţială), situaţie care o exonera pe S.C. Hidroelectrica S.A. de orice răspundere;

- încetarea contractelor încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi (piaţa concurenţială) şi îndrumarea acestora către producătorii/furnizori termo care aveau posibilitatea de a asigura toate cantităţile de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A.nu le mai putea livra datorită situaţiei speciale generate de activarea clauzei de forţă majoră.

- solicitarea adresată clienţilor (consumatori eligibili şi furnizori licenţiaţi) de a renegocia preţurile de contract ţinând seama de nivelul preţului de achiziţie plătit de S.C. Hidroelectrica S.A. producătorilor termo şi alţi producători de energie electrică;

Temeiurile legale cu privire la aceste trei alternative sunt stabilite prin articolele contractelor de furnizare, respectiv de vânzare -cumpărare a energiei electrice, contracte încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi şi care reprezintă voinţa părţilor contractante." **(vol.14, fila 441)**

Din declaraţia învinuitului **L.I.** din data de 14.05.2007 au rezultat următoarele aspecte:

„În cazul în care S.C. Hidroelectrica S.A. ar fi activat clauza de forţă majoră şi în contractele cu consumatorii eligibili, aceştia ar fi fost obligaţi să revină cu un preaviz de 30 de zile, din câte îmi amintesc, în situaţia de consumatori captivi, urmând a fi alimentaţi de filialele S.C. Electrica S.A. la preţ reglementat conform nivelului de tensiune la care erau conectaţi.

În situaţia redată, pierderea s-ar fi împărţit între consumatori şi S.C. Electrica S.A., întrucât preţul practicat de această companie de stat era oricum mai mare decât preţul practicat de S.C. Hidroelectrica S.A., în acest caz pierderea per total sistem ar fi fost mai mică decât cea înregistrată la nivelul S.C. Hidroelectrica S.A., o parte din această pierdere ar fi fost preluată şi de consumatorul final.

*În cazul reducerii cantităţilor de energie livrate pe piaţa concurenţială de către S.C. Hidroelectrica S.A., ca urmare a activării clauzei de forţă majoră, furnizorii licenţiaţi ar fi pierdut profitul asociat al acestei cantităţi." **(vol.2, filele 122-134)***

Fiind reaudiat la data de 31.05.2011 acesta şi-a menţinut declaraţiile, precizând:

„Activarea clauzei de forţă majoră la toate categoriile de consumatori nu însemna de fapt reducerea în totalitate a energiei furnizate ci doar reducerea proporţională cu

raportul între cantitatea produsă şi cantitatea contractată, conform prevederilor Ordinului nr.34/2002.

Am considerat că toate cantităţile supracontractate de către S.C. Hidroelectrica S.A., în calitate de furnizor licenţiat, sunt în totalitate în responsabilitatea sa şi nu trebuie tratate de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei.

În situaţia în care s-ar fi activat clauza de forţă majoră faţă de consumatorii eligibili, aceştia ar fi putut cumpăra diferenţa de la S.C. Electrica S.A., la tarife reglementate, sau de la S.C. Termoelectrica S.A., la preţuri negociate.

S.C. Electrica S.A. neavând aceste cantităţi prevăzute în coşul de achiziţie trebuia să le cumpere de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţuri reglementate, astfel încât, preţul energiei achiziţionate ar fi crescut şi crea o pierdere acestei societăţi." **(vol.2, filele 159-171)**

Din declaraţia martorului B.H.A. din 11.02.2008, fost director Licenţe şi Autorizaţii din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei au rezultat următoarele:

„În situaţia în care S.C. Hidroelectrica S.A. ar fi activat clauza de forţă majoră în toate contractele inclusiv în cele de pe piaţa concurenţială, beneficiarii energiei din această piaţă, respectiv consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi ar fi avut următoarele posibilităţi legale:

- să achiziţioneze energia necesară consumului din piaţă, respectiv piaţa spot sau ceilalţi producători – termo;

- să importe energie de la producători externi;

- consumatorii eligibili care cumpărau energie de la S.C. Hidroelectrica S.A. prin intermediul furnizorilor licenţiaţi aveau posibilitatea de a renunţa la furnizorul licenţiat şi de a se reîntoarce la S.C. Electrica S.A. care, potrivit legii, era obligată să-l preia, furnizându-i energie electrică la preţul practicat de această companie pe piaţă la momentul respectiv care era un preţ oricum mai mare faţă de preţurile practicate de S.C. Hidroelectrica S.A. la acel moment." **(vol. 3, filele 66 – 73)**

O altă afirmaţie prin care învinuitul **A.G.L.** prezintă deliberat în mod nereal situaţia economico - financiară a societăţii din vara anului 2003, pentru a justifica oportunitate măsurilor luate în referire la aplicarea clauzei de forţă majoră, este cea potrivit căreia *„Activarea clauzei de forţă majoră în contractele de pe piaţa concurenţială ar fi dus la blocajul financiar al S.C. Hidroelectrica S.A. care avea la momentul respectiv veniturile deja diminuate"*, susţinând că la acel moment veniturile cele mai mari ale societăţii proveneau de pe piaţa concurenţială unde se obţinea un preţ mediu de circa 850.000 ROL/MWh comparativ cu piaţa reglementată unde preţul mediu era de circa 237.000 ROL/MWh.

Lipsa de fundament a acestor afirmaţii rezultă din omisiunea făcută cu bună ştiinţă de a prezenta situaţia financiară reală a societăţii, în sensul în care, majoritatea achiziţiilor de energie electrică de provenienţă termo făcute la preţuri medii de câteva ori mai mari faţă de preţurile din aceste contracte au fost destinate tocmai acoperirii obligaţiilor contractuale de pe piaţa concurenţială, acest aspect fiind de natură a duce la destabilizarea societăţii şi intrarea în blocaj financiar.

Constatările expertizei financiar - contabile efectuate, în referire la cauzele generatoare de pierderi au evidenţiat următoarele:

„Depăşirea acestor cheltuieli (n.n. cheltuielile cu energia achiziţionată) în procent de 639,5 % se datorează în principal achiziţiei cantităţii de 2.465.293 MWh energie electrică de la producătorii termo şi piaţa SPOT, necesară acoperirii cantităţilor contractate cu beneficiarii de pe piaţa concurenţială". **(vol.14, fila 479)**

„Această practică a condus la destabilizarea financiară a societăţii prin înregistrarea de pierderi foarte mari ca urmare achiziţionării de energie electrică la un preţ pe un MWh cu mult mai mare decât preţul pe un MWh practicat la vânzarea acesteia către

consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi, conform cu preţurile stabilite prin contractele de vânzare-cumpărare." **(vol. 14, fila 431)**

De asemenea, nici afirmaţiile învinuitului **A.G.L.** potrivit cărora *„în condiţiile în care pe piaţa concurenţială nu s-a activat clauza de forţă majoră iar costurile cu energie au crescut datorită achiziţiilor termo, am ridicat problema conducerii societăţii pentru ajustarea preţurilor în contractelor de pe piaţa concurenţială, dar conducerea nu a luat nicio decizie."* nu pot fi luate în considerare întrucât acest lucru nu a reieşit din probatoriul administrat în cauză, neexistând nici documente şi nici relatări ale altor învinuiţi sau martori în acest sens.

Din contră, toate dovezile existente la dosarul cauzei duc la concluzia că învinuitul **A.G.L.** a acţionat în sensul sprijinirii demersurilor făcute de învinuitul **P.E.** în calitate de director general al societăţii pentru menţinerea obligaţiilor contractuale de pe piaţa concurenţială prin neactivarea clauzei de forţă majoră.

Învinuitul **O.N.** a deţinut funcţia de şef serviciu Marketing Furnizare în perioada februarie 2002 - februarie 2005. Deşi din declaraţia învinutului rezultă faptul că a deţinut funcţia susmenţionată începând cu luna februarie 2002, fişa postului transmisă de societate a fost semnată spre luare la cunoştinţă în luna decembrie 2003.

În perioada ocupării acestei funcţii, conform propriilor declaraţii, învinuitul **O.N.** a avut următoarele atribuţii de serviciu:

- încheierea şi derularea contractelor de furnizarea a energiei electrice pe piaţa reglementată şi concurenţială;
- încheierea şi derularea contractelor conexe de transport şi distribuţie a energiei electrice;
- încheierea şi derularea contractelor de furnizare a serviciilor de sistem tehnologice. **(vol.2, filele 49-54)**

Conform fişei postului aduse la cunostinţă cu data de 03.12.2003, ca şi principale atribuţii de serviciu ale învinuitului **O.N.**, se menţionează:

- efectuează controale în CHE privind cunoaşterea şi respectarea reglementărilor emise de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei;
- îndeplineşte sarcinile tehnice derivate din contractele de livrare a energiei electrice şi serviciilor de sistem precum şi din procedurile de reglementare elaborate de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei;
- inventarul grupurilor de măsură din punctele de schimb (modificări de performanţe şi caracteristici ale acestora, proiecte de modernizare a sistemelor de măsură);
- cazuri atipice de furnizare a energiei, propuneri de decontare;
- servicii de sistem asigurate de centralele hidroelectrice, moduri de cuantificare şi valorizare a serviciilor, preţuri şi tarife;
- verificarea realizării de către sucursale (centrale) a serviciilor de sistem contractate.
- realizarea sarcinilor derivate din „Licenţa pentru Producerea de energie electrică":
- optimizarea ofertei de producere a energiei electrice la nivelul unităţilor de producţie;
- furnizarea de date şi documentaţii tehnice necesare pentru aplicarea regulamentelor ANRE (Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei);
- urmăreşte respectarea cerinţelor şi a indicatorilor de calitate ai energiei electrice conform Codului Reţelei de Transport respectiv Standardului de performanţă pentru serviciul de furnizare a energiei electrice;
- urmărirea şi înregistrarea modului de încadrare în parametrii prescrişi în „Codul Reţelei de Transport" şi elaborarea procedurilor de raportare la Autoritatea competentă;

- verificarea modului în care se asigura măsura cantităţilor de energie injectate în reţeaua de transport/distribuţie sau furnizate consumatorilor în conformitate cu „Regulamentul de măsurare a cantităţilor de energie electrică tranzacţionate pe piaţa angro";

- asigură prin personalul din subordine iniţierea şi urmărirea derulării aranjamentelor comerciale încheiate pe bază;

- propune modificări şi adaptări ale reglementărilor emise de ANRE (Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei) funcţie de specificul activităţii din centralele hidroelectrice.

- participă la avizarea şi/sau întocmirea specificaţiilor tehnice şi a caietelor de sarcini în cazul când e desemnat.

- coordonează activitatea de distribuţie/furnizare pe piaţa liberalizată:

- cumpărare energie en gros:

- de la bursa de energie;

- prin contracte bilaterale pentru diferenţe;

- prin contracte bilaterale directe;

- înregistrare la Operatorul Comercial:

- contracte de furnizare la clienţi eligibili;

- contracte de furnizare energie clienţilor captivi;

- contracte speciale complexe sau standard pentru servicii măsurare, distribuţie, dispecerizare, intervenţie, întreţinere, siguranţă contoare;

- propune/stabileşte strategia comercială/afaceri:

- planuri de procurare energie de pe piaţă;

- planuri livrări energie şi contractări;

- previziune preţ tranzacţionări;

- analiză piaţă de energie electrică;

- monitorizare performanţă afacere.

- participă, la solicitarea sucursalelor, la analize de oferte şi negocieri în vederea achiziţionării de echipamente noi;

- analizează şi întocmeşte puncte de vedere referitoare la studii şi proiecte din domeniul de specialitate;

- participă ca membru în Comisia de Avizare pentru lucrările de specialitate;

- urmărirea modului de desfăşurare a lucrărilor de cercetare-dezvoltare pe temele la care este responsabil coordonator;

- participă le efectuarea de acţiuni de analiză şi control pe specificul activităţii la sucursalele societăţii.

- cunoaşte şi aplică documentaţia Sistemului Calităţii implementat la Direcţia Exploatare.

- execută acţiunile corective şi preventive ce se impun din constatările proprii sau dispuse ierarhic pentru eliminarea cauzelor neconformităţilor sau îmbunătăţirea funcţionării Sistemului Calităţii.

- elaborează proceduri operative pentru domeniul sau de activitate.

- îndeplineşte sarcini sau lucrări ocazionale primite de la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. **(vol.53, filele 60-64)**

Din analiza acestor atribuţiuni de serviciu se poate constata faptul că învinuitul **O.N.** a avut un rol deosebit de important în gestionarea problematicii referitoare la încheierea şi derularea tuturor contractelor comerciale ce au avut ca obiect vânzarea întregii producţii de energie hidro, cu incidenţă directă asupra activării clauzei de forţă majoră.

Având în vedere că acesta a fost direct implicat în tranzacţionarea cantităţilor de energie ale societăţii pe fiecare interval orar al fiecărei zile din anul 2003, aşa cum recunoaşte învinuitul în propria declaraţie, se poate aprecia că acesta a avut o reprezentare clară asupra

consecinţelor generate de neaplicarea forţei majore pe piaţa concurenţială, atât în ceea ce priveşte cauzarea de prejudicii grave societăţii, cât şi în cea ce priveşte impactul negativ asupra funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional în condiţiile diminuării drastice a rezervelor de apă din marile acumulări.

Faptul că învinuitul **O.N.** a susţinut demersurile conducerii societăţii de activare a clauzei de forţă majoră doar pe contractele de portofoliu, rezultă şi din avizarea, de către învinuit a Notei nr. 12911/05.09.2003 privind „suspendarea contractelor de vânzare a energiei electrice nr. 1HE, 2HE, 3HE, 4HE, 5HE, 6HE, 7HE şi 8HE încheiate la data de 20.12.2002 cu cele 8 Filiale de Distribuţie şi Furnizare a Energiei Electrice Electrica S.A", care a stat la baza adoptării Hotărârii nr. 13/2003 a Consiliului de Administraţie a S.C. Hidroelectrica S.A. prin care s-a aprobat notificarea filialelor distribuitorului S.C. Electrica S.A.

Prin neactivarea clauzei de forţă majoră şi implicit prin achiziţionarea de energie termo la preţuri mult mai mari decât preţurile din contractele de pe piaţa concurenţială pentru onorarea cărora s-au făcut achiziţiile, învinuitul **O.N.** nu doar că a avut reprezentarea faptului că societatea va fi grav prejudiciată, dar a şi acceptat acest lucru, având o atitudine pasivă, aşa cum rezultă chiar din declaraţia dată de către acesta la data de 01.06.2011:

„Din câte îmi amintesc, în condiţiile imposibilităţii producerii cantităţilor de energie electrică estimate S.C. Hidroelectrica S.A. a decis invocarea clauzei de forţă majoră pe contractele reglementate.

Menţionez că nu am participat la luarea acestei decizii, ea aparţinând în exclusivitate conducerii societăţii.

În urma acestui demers Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a intervenit cu o succesiune de decizii, în urma cărora contractele reglementate efectiv au fost suspendate o singură lună, dar şi în luna respectivă a continuat livrarea de energie electrică către filialele S.C. Electrica S.A. în baza unor decizii luate de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei.

Din câte ştiu, activarea clauzei de forţă majoră nu a operat şi în contractele încheiate de societate pe piaţa concurenţială internă.

Nu cunosc care a fost motivul pentru care conducerea societăţii nu a făcut demersuri pentru activarea clauzei de forţă majoră în contractele cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi de pe piaţa concurenţială.

Personal, în calitate de şef al Serviciului Marketing - Furnizare, funcţie cu responsabilitate, în ceea ce priveşte derularea acestor contracte, nu am făcut niciun demers pe lângă conducerea societăţii în sensul activării clauzei de forţă majoră.

Din punctul meu de vedere, problema acoperirii necesarului de energie pe contractele de vânzare a energiei electrice a fost rezolvată în momentul în care S.C. Hidroelectrica S.A. a încheiat contracte de întrajutorare cu producătorii termo, cantităţi care potrivit acelor contracte urmau a fi returnate anul următor la acelaşi preţ." **(vol.2, filele 59-68)**

Se constată faptul că, învinuitul, spre deosebire de învinuiţii mai sus prezentaţi care au încercat justificarea manifestărilor ilicite prin prezentarea unei false realităţi, a avut o atitudine sinceră, recunoscându-şi lipsa totală de implicare în decizia activării forţei majore, în condiţiile în care a recunoscut că din perspectiva responsabilităţii funcţiei avute, a avut atât posibilitatea cât şi pârghiile necesare iniţierii procedurilor de activare unitare şi uniforme a clauzei de forţă majoră, în toate contractele comerciale ale S.C. Hidroelectrica S.A.

Învinuita **G.V.** a deţinut, conform propriilor declaraţii funcţia de director economic al Direcţiei Economice din cadrul S.C. Hidroelectrica S.A., începând cu luna septembrie 2000, fiind eliberată din funcţie la data de 01.12.2003. Fişa postului aferentă acestei funcţii a

fost semnată de învinuită spre luare la cunoştinţă la data de 08.02.2001, având prevăzute, în sarcina acesteia următoarele atribuţii de serviciu:

- aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate;
- asigurarea managementului direcţiei economice;
- evaluarea performanţelor economico – financiare ale societăţii;
- fundamentarea, împreună cu celelalte direcţii şi compartimente implicate a preţului energiei electrice şi susţinerea la autorităţile de resort;
- fundamentarea, cu cooperarea celorlalte direcţii şi compartimente, a bugetului de venituri şi cheltuieli, defalcarea lui pe utilizatori şi perioade de timp, urmărirea şi controlul acestuia;
- finanţarea activităţilor societăţii, ordonanţarea plăţilor;
- contabilitatea de gestiune;
- urmărirea asigurării rentabilităţii programate;
- realizarea oricăror alte sarcini din domeniul său de activitate, date în atribuţiile sale. **(vol.53, filele 8-10)**

Aşa cum rezultă, deşi funcţia de director economic deţinută de învinuită a fost una din cele mai importante componente ale conducerii executive centrale ale societăţii, la nivelul acestei funcţii reflectându-se întreaga situaţie economico - financiară şi rentabilitatea societăţii, acţiunile învinuitei începând cu perioada instalării semnelor de secetă hidrologică, denotă, pe lângă o lipsă de implicare în decizia activării clauzei de forţă majoră şi o totală necunoaştere a situaţiei dificile în care societatea se afla în acea perioadă.

În condiţiile în care învinuita avea responsabilitatea evaluării performanţelor economico – financiare ale societăţii, într-un mod inexplicabil, aceasta a afirmat în cursul urmăririi penale faptul că nici măcar nu a cunoscut de existenţa unor estimări de pierderi ale societăţii, generate de seceta hidrologică.

Pe cale de consecinţă rezultă că învinuita a avut o reprezentare total eronată şi în ceea ce priveşte mecanismul prin care societatea a fost grav prejudiciată, respectiv faptul că achiziţiile unor cantităţi de energie de provenienţă termo, făcute în baza unor contracte semnate şi de către aceasta, au fost destinate acoperirii obligaţiilor contractuale de pe piaţa concurenţială la preţuri de câteva ori mai mici faţă de cele de achiziţie.

Totodată, poziţia învinuitei denotă o necunoaştere totală a structurii veniturilor societăţii defalcate pe cele două categorii de contracte, respectiv de pe piaţa reglementată şi concurenţială, în condiţiile în care aceasta avea un rol crucial în execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli al societăţii.

Neadoptarea de către învinuită a unor măsuri de activare a forţei majore pe piaţa concurenţială sau de majorare prin renegociere a preţurilor contractuale, a condus la o dezechilibrare fundamentală a execuţiei bugetare pe anul 2003 prin majorarea în procent de aproximativ **600%** a cheltuielilor societăţii, în totalitate generate de achiziţiile de energie care, în condiţiile diminuării drastice a veniturilor societăţii, a determinat generarea de prejudicii grave.

În felul acesta, în condiţiile în care învinuita prin prisma atribuţiilor sale, a urmărit lunar această dezechilibrare bugetară, prin întocmirea balanţelor analitice, se constată că aceasta a acceptat cu bună ştiinţă şi în totalitate producerea prejudiciilor grave înregistrate la sfârşitul execuţiei bugetare.

Astfel, aşa cum rezultă chiar din declaraţia iniţială a învinuitei **G.V.** din data de 21.05.2007, aceasta nu cunoştea situaţia reală, problematica şi consecinţele activării clauzei de forţă majoră:

„La nivelul anului 2003 contractele de vânzare a energiei electrice erau încheiate conform bugetului de venituri şi cheltuieli pentru acest an, cu precizarea că o parte se aflau

în derulare fiind încheiate anterior, iar pentru energia rămasă necontractată în anul 2003, urmau să se încheie contracte cu agenţi economici licenţiaţi de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei.

Nu cunosc dacă pe perioada anului 2003 S.C. Hidroelectrica S.A. a primit avertizări de la instituţiile abilitate în legătură cu instalarea secetei în România.

Nu cunosc nimic în legătură cu activarea de către conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. a clauzei de forţă majoră pentru contractele încheiate de aceasta.

Nu am avut cunoştinţă de faptul că, conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. a luat această decizie de activare a clauzei de forţă majoră doar pentru unele contracte de furnizare a energiei electrice şi nu am fost încunoştiinţată de faptul că au fost estimate pierderi, urmare a intervenţiei secetei hidrologice.

Pierderea de circa 4.000 miliarde lei înregistrată în bilanţul contabil al S.C. Hidroelectrica S.A. la sfârşitul anului 2003 se explică prin încheierea contractului de cumpărare de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A.

Din câte cunosc această decizie a fost luată de directorul general al S.C. Hidroelectrica S.A. împreună cu Direcţia Comercială aflată în subordinea directorului general, în baza Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 34/2002.

Acest ordin prevedea expres ca S.C. Hidroelectrica S.A. să achiziţioneze energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A., din câte reţin la preţul reglementat de 1.100.000 lei/MW şi nu cunosc tarifele cu care S.C. Hidroelectrica S.A. a vândut aceste cantităţi de energie electrică.

Explic pierderea înregistrată de S.C. Hidroelectrica S.A., urmare achiziţiei de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la tariful stabilit de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei.

Nu cunosc detalii cu privire la cantităţile de energie electrică care au fost livrate de către S.C. Hidroelectrica S.A. pe cele două pieţe, concurenţială şi reglementată.

În consecinţă, la sfârşitul anului 2003, în situaţiile financiare s-a înregistrat o pierdere realizată ca diferenţă între veniturile obţinute din vânzarea producţiei de energie electrică şi cheltuielile efectiv înregistrate pentru producţia de energie electrică realizată." **(vol.2, filele 183-186)**

Aceleaşi aspecte rezultă şi din cea de a doua declaraţie a învinuitei din data de 08.06.2011, astfel:

„În legătură cu activarea clauzei de forţă majoră, îmi aduc aminte că la una din şedinţele zilnice ale conducerii societăţii domnul director comercial A.G.L. a spus că a obţinut certificate de forţă majoră pentru unele contracte de vânzare a energiei electrice, nu-mi amintesc pentru care anume, însă alte detalii în legătură cu acest subiect nu pot da deoarece eu nu aveam posibilitatea să iau asemenea decizie, aceasta, după părerea mea, putând reveni doar Consiliului de Administraţie al societăţii.

Nu cunosc dacă au existat şedinţe ale Consiliului de Administraţie în care să se fi discutat posibilitatea de a activa clauza de forţă majoră.

Doresc de asemenea, să precizez faptul că atribuţiunile mele în calitate de director economic al S.C. Hidroelectrica S.A. s-au rezumat în a înregistra operaţiunile contabile ale societăţii din perioada respectivă, niciodată neparticipând la activităţi, precum negocieri de contracte, sau activare de forţă majoră în relaţiile contractuale.

Nu am participat niciodată la alegerea unor consumatori eligibili pentru a fi contractaţi, la stabilirea unor preţuri contractuale sau la stabilirea unor cantităţi de energie contractate sau termen de derulare ale unor contracte.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

La solicitarea conducerii societăţii ştiu că am întocmit note care conţineau date specifice direcţiei mele, respectiv execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli până la o anumită perioadă.

Pe cale de consecinţă, nu pot face nicio apreciere în legătură cu decizia de activare a clauzei de forţă majoră sau în legătură cu categoria de contracte pe care această forţă majoră a fost activată.

De asemenea, mai cunosc faptul că pentru onorarea obligaţiilor contractuale ale societăţii în anul 2003, în condiţiile secetei, s-a decis cumpărarea de energie electrică de la producătorii termo, fapt care a dus la o dezechilibrare a bugetului de venituri şi cheltuieli în sensul în care, cheltuielile societăţii au crescut foarte mult în comparativ cu veniturile societăţii, deoarece preţul energiei termo era foarte mare faţă de preţurile de vânzare a energie electrice practicate de societate.

Subliniez că nu am participat în niciun fel la decizia de a cumpăra energie de la producătorii termo pentru a o revinde în pierdere clienţilor societăţii.

Această decizie, consider că nu o putea lua decât directorul general al societăţii şi de asemenea, ştiu că la momentul respectiv s-au făcut informări la ministerul de resort în legătură cu aceste situaţii.

Nu cunosc care a fost poziţia ministerului de resort vis-a-vis de această problemă, însă ştiu că pe lângă acele Comandamente de criză de la nivelul Dispecerului Energetic Naţional conducerea societăţii mai participa şi la şedinţele săptămânale la ministerul de resort.

Nu am fost niciodată informată în legătură cu poziţia pe care ministerul a avut-o în această privinţă.

Cu privire la pierderea înregistrată de societate în anul 2003 datorită, secetei hidrologice consider că aceasta s-a datorat tranzacţiilor cu energie electrică nefavorabile pentru societate şi impuse, în opinia mea, de către Ministerul Industriilor şi Resurselor, respectiv cumpărarea de energie scumpă de la producătorii termo şi vânzarea ei către clienţii societăţii în pierdere.

Această pierdere a început să se contureze încă dinainte de închiderea anului financiar, fiind vizibilă în balanţele lunare ale societăţii pe măsură ce se înregistrau cheltuieli foarte mari cu achiziţia de energie, iar veniturile societăţii rămâneau aceleaşi ca într-o situaţie normală întrucât preţurile de vânzare au rămas neschimbate." **(vol 2, filele 193-197)**

Deşi a susţinut necunoaşterea circumstanţelor activării clauzei de forţă majoră, învinuita, în calitate de director economic a avizat, nota nr. 12911/05.09.2003 privind „suspendarea contractelor de vânzare a energiei electrice nr. 1HE, 2HE, 3HE, 4HE, 5HE, 6HE, 7HE şi 8HE încheiate la data de 20.12.2002 cu cele 8 Filiale de Distribuţie şi Furnizare a Energiei Electrice Electrica S.A", care a stat la baza adoptătării Hotărârii nr.13/2003 a Consiliului de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A. prin care s-a aprobat notificarea filialelor distribuitorului S.C. Electrica S.A.

Rezultă că acest aviz, neavând vreo fundamentare economică, a fost dat de către învinuită în totală necunoştinţă de cauză, nota avizată inducând în eroare membrii Consiliului de Administraţie la adoptarea hotărârii menţionate.

* * * * *

Aşa cum rezultă din aspectele expuse, în vara anului 2003, învinuiţii aflaţi la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. au întreprins demersuri doar pentru diminuarea cantităţilor de energie electrică aferente contractului de portofoliu, sens în care au activat şi

clauza de forţă majoră, în timp ce contractele de pe piaţa concurenţială nu au fost afectate nici sub aspectul diminuării cantităţilor şi nici sub cel al măririi preţurilor.

Micşorarea cantităţilor de energie destinate filialelor S.C. Electrica S.A. a avut un impact negativ asupra acestei societăţi deoarece, pentru a suplini lipsa energiei de provenienţă hidro, a fost obligată să achiziţioneze la rândul ei energie de la producătorii termo, fapt ce a condus la modificarea structurii cheltuielilor societăţii, apărând în acest context iminenţa unei creşteri de tarif pentru energia electrică livrată consumatorilor captivi, respectiv populaţiei. De menţionat este faptul că energia livrată populaţiei de către distribuitorul S.C. Electrica S.A. avea stabilit de către reglementatorul - Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei - un preţ determinat în baza unui mix (amestec) de energie de provenienţă hidro, termo şi nuclear, fiecare din aceste tipuri de energie având preţuri diferite, determinate de costurile de producţie diferite.

Preţul pentru energia oferită populaţiei de către S.C. Electrica S.A. era determinat, practic, de proporţionalitatea cantităţilor acestor trei tipuri de energii, cea mai ieftină fiind energia de provenienţă hidro.

Pe cale de consecinţă, în condiţiile în care S.C. Hidroelectrica S.A. nu mai putea livra aceleaşi cantităţi de energie din producţie proprie precum cele stabilite la data întocmirii bugetului de venituri şi cheltuieli al S.C. Electrica S.A., costurile suplimentare înregistrate de această societate cu achiziţiile termo nu puteau fi suplinite decât printr-o majorare de tarif la consumatorul final.

Pentru aceste considerente, reglementatorul - Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei - care fundamenta preţurile acestui tip de consumator final de pe piaţa reglementată, a luat act de deciziile managementului S.C. Hidroelectrica S.A. de suspendare a contractului de portofoliu, apreciind că acestea sunt inechitabile şi discriminatorii, sens în care, a nu a acceptat solicitările de reducere a cantităţilor de energie destinate S.C. Electrica S.A. cu 2000 GWh, aprobând doar o reducere de 1.350 GWh.

Motivarea acestei decizii este redată în adresa Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 2067/14.10.2003 înaintată Ministrului Economiei şi Comerţului de la acea dată, D.I.P., în care, se prevede că reducerea doar cu 1.350 GWh a obligaţiilor contractuale ale S.C. Hidroelectrica S.A. s-a datorat faptului că la data solicitării, erau finalizate analizele cu Fondul Monetar Internaţional iar cantitatea redusă reprezenta cantitatea maximă ce putea fi cuprinsă în creşterea de tarife la consumatorii finali captivi cu 17,5%. **(vol.88, filele 211-212)**

Dealtfel, la data de 23.09.2003 Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, prin adresa nr. 1963 transmisă celor 8 filiale ale S.C. Electrica S.A. şi producătorului S.C. Hidroelectrica S.A. a pus în vedere că reducerea de 1.350 GWh a fost stabilită „luând în considerare toate tipurile de contracte derulate de S.C. Hidroelectrica S.A.", constatând în acelaşi timp că, în mod paradoxal, aceasta continuă să furnizeze energie electrică din producţie proprie consumatorilor eligibili cu care avea încheiate contracte, deşi societatea obţinuse certificat de forţă majoră care atesta „imposibilitatea executării obligaţiilor de furnizare a energiei electrice." **(vol.88, fila 498)**

Pentru considerentele expuse, în vederea restabilirii situaţiei privind cantităţile de energie din producţie proprie contractată de S.C. Hidroelectrica S.A. pe cele două pieţe, anterioare deciziei discriminatorii a acestei societăţi de diminuare a cantităţilor de energie doar pe piaţa reglementată, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a

emis Decizia nr. 404/24.09.2003, prin care aloca producţia hidro rămasă a fi produsă până la finele anului, în următoarele procente: 83,1% pentru piaţa reglementată şi 16,9% pentru piaţa concurenţială.

Potrivit referatului de aprobare a acestei decizii, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a fundamentat această reglementare, argumentând faptul că S.C. Hidroelectrica S.A. a suspendat livrările de energie electrică doar pe contractele de portofoliu, prin invocarea forţei majore, neaplicând această clauză consumatorilor eligibili cu care a încheiat contracte de furnizare a energiei electrice **„tratând astfel discriminatoriu tipurile de contracte încheiate în anul 2003".** Totodată, în referat se menţionează faptul că prin adresa nr. 1920/17.09.2003, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a solicitat S.C. Hidroelectrica S.A. să prezinte certificatele de forţă majoră şi pentru contractele aferente consumatorilor eligibili dar până în momentul respectiv nu primise răspuns la solicitare. S-a descris totodată şi modalitatea în care s-a făcut alocarea cantităţilor corespunzătoare celor două procente, respectiv realizările contractuale pe piaţa reglementată de până în momentul apariţiei deciziei şi previziunile producţiei hidro de 600 GWh ce urma să fie livrată în reţele în perioada octombrie - decembrie 2003. **(vol.61, filele 45-46)**

Întrucât această decizie a avut, potrivit reprezentanţilor Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, efectul unei veritabile clauze de forţă majoră, reducând în mod drastic cantităţile de energie din producţie proprie destinate pieţei concurenţiale, învinuiţii aflaţi la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. au reacţionat imediat, atacând atât în instanţa de contencios administrativ această reglementare, cât şi la emitentul deciziei, aspect de natură să sublinieze intenţia clară a învinuiţilor de a nu afecta contractele încheiate pe piaţa concurenţilă cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi.

Răspunzând contestaţiei adresate, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, prin adresa nr. 2069/15.10.2003, a precizat că „S.C. Hidroelectrica S.A. a solicitat eliberarea certificatelor de forţă majoră numai pentru contractele de portofoliu, deşi aceleaşi circumstanţe se aplicau şi în cazul celorlalte contracte încheiate pe piaţa concurenţială (cu consumatori eligibili şi furnizori licenţiaţi).

Acoperirea din producţie proprie, în totalitate, a cantităţii de energie electrică contractată pe piaţa concurenţială şi nealocarea nici a unei cantităţi de energie electrică pe contractele de portofoliu, ar fi condus ca efectele fenomenului de secetă (reducerea de energie electrică din surse hidro, respectiv creşterea preţului mediu de achiziţie) să fie suportate exclusiv de consumatorul captiv". Se specifica totodată faptul că Decizia nr. 404/2003 nu aducea atingere contractelor încheiate de furnizorul S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa concurenţială, lăsând acestuia posibilitatea de a decide modul de îndeplinire a obligaţiilor contractuale ce îi revin. S-a atras atenţia conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. şi în legătură cu eventualele pierderi ce urmau a fi înregistrate în perioada octombrie - decembrie 2003, arătând că acestea proveneau din vânzarea energiei electrice de pe piaţa concurenţială unde clauzele contractuale privind preţurile au fost negociate între părţi, iar decizia de invocare a forţei majore în această categorie de contracte a aparţinut în totalitate managementului acestei societăţi. **(vol.88, fila 499)**

Mai mult, învinuiţii aflaţi la conducerea societăţii, pentru a contracara efectele Deciziei nr. 404, asupra contractelor de pe piaţa concurenţială, au menţinut în continuare cantităţile de energie aferente acestora prin achiziţii masive de energie termo, urmată de revânzarea lor în pierdere pe această piaţa.

Aceste argumente şi susţineri au fost subliniate şi în declaraţiile date de învinuitul **L.I.**, fost preşedinte al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei precum şi în cele date de mai mulţi martori care, în perioada respectivă au ocupat diferite funcţii în cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei şi S.C. OPCOM S.A.

Astfel, învinuitul **L.I.**, în declaraţia dată la 14.05.2007, a arătat:

„Având în vedere că a continuat starea de secetă, S.C. Hidroelectrica S.A. a notificat, în septembrie, furnizorilor consumatorilor captivi şi la export, aplicarea clauzei de forţă majoră şi întreruperea furnizării de energie electrică.

Luând cunoştinţă de această situaţie, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a solicitat S.C. Hidroelectrica S.A., nu-mi amintesc dacă în scris sau verbal, aplicarea acestei clauze tuturor contractelor.

Discuţiile referitoare la activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. atât pe piaţa concurenţială cât şi pe piaţa reglementată le-am purtat cu domnul P.E., director general la S.C. Hidroelectrica S.A., la acea dată şi au avut în vederea aplicarea unui tratament nediscriminatoriu tuturor consumatorilor de energie electrică.

Având în vedere că acest lucru nu s-a realizat, domnul P.E. afirmând că va activa clauza de forţă majoră doar în contractele mai dezavantajoase pentru S.C. Hidroelectrica S.A., respectiv cele în care erau prevăzute preţuri mai mici, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis Decizia nr.404/2003, din 24 septembrie 2003, prin care, luând în considerare previziunile avute în vedere la începutul anului, privind energie electrică livrată de S.C. Hidroelectrica S.A. în reţele, respectiv 2100 GWh la export, 4471GWh la energie aferentă contractelor cu consumatorii eligibili şi furnizorii independenţi, 8480GWh energie aferentă contractelor de portofoliu, şi ţinând seama de reducerea cu 1350GWh a cantităţii aferente contractelor de portofoliu, conform Ordinul nr.25/2003 precum şi previziunea de producţie pe luna septembrie de 600GWh şi de realizările în perioada 1 ianuarie - 31 august 2003 transmise de S.C. OPCOM S.A., Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a stabilit alocarea producţiei HIDRO în proporţie de 83,1% pentru piaţa reglementată şi 16,9% pentru piaţa concurenţială.

Precizez că înainte de această alocare, din cantitatea produsă se scădea cantitatea corespunzătoare acoperirii consumului propriu tehnologic în reţelele de transport.

Consider că prin această decizie se oferea conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. un instrument suplimentar pentru activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele, inclusiv pe piaţa concurenţială.

Pentru acoperirea necesarului de energie pe piaţa concurenţială, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei nu avut nicio intervenţie, nici cu privire la cantitate, la preţ sau la modul de acoperire." **(vol. 2, filele 122-134)**

De asemenea, învinuitul a menţinut aceeaşi poziţie şi în declaraţia dată la 31.05.2011:

„Eu am aflat de activarea acestei clauze de forţă majoră când am fost anunţat telefonic, iar apoi în scris de către filialele S.C. Electrica S.A..

După ce am aflat acest lucru, am luat legătura atât telefonic, dar am solicitat şi în scris explicaţii de la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. dacă această clauză se aplică şi celorlalte contracte de pe piaţa concurenţială.

Nu îmi amintesc să fi primit vreun răspuns în acest sens de la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. şi în urma comunicării de către S.C. Electrica S.A. că au primit notificările scrise de suspendare a contractelor pe portofoliu datorită clauzei de forţă majoră, s-a decis în Comitetul de reglementare emiterea Deciziei nr.404.

Menţionez că în discuţiile purtate cu domnul P.E. pe acest subiect, acesta mi-a comunicat că S.C. Hidroelectrica S.A. a preferat activarea clauzei de forţă majoră numai pentru contractele de pe piaţa reglementată deoarece acestea aveau preţurile unitare mai mici.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Precizez de asemenea, că prin Scrisoarea nr.1920 din septembrie 2003, depusă la dosarul cauzei, am solicitat S.C. Hidroelectrica S.A. să prezinte certificatele de forţă majoră şi pentru contractele aferente consumatorilor eligibili.

Până la data şedinţei Comitetului de reglementare nu s-a primit răspuns la această solicitare.

Această decizie presupunea alocarea cantităţilor produse de către S.C. Hidroelectrica S.A. direct de către S.C. OPCOM S.A. în proporţie de 83,1% pe piaţa reglementată şi 16,9 % pe piaţa concurenţială.

Aceste procente au fost stabilite pe baza obligaţiilor contractuale ale S.C. Hidroelectrica S.A. pe cele două pieţe.

Pentru piaţa reglementată am avut în vedere cantitatea deja redusă cu 1350 de GWh, respectiv 7130 GWh, iar pentru piaţa concurenţială cantităţile stabilite, prin Ordinul nr. 34/2002.

Pentru export s-a considerat cantitatea de 2100 GWh transmisă de S.C. Hidroelectrica S.A. la rularea programul Power Sym.

Din aceste obligaţii am scăzut realizările pe perioada 01 ianuarie - 31 august 2003 transmise de S.C. OPCOM S.A. şi pentru luna septembrie o cantitate previzionată de 600 GWh.

În acest fel, s-au stabilit obligaţiile contractuale ale S.C. Hidroelectrica S.A. pentru perioada octombrie – decembrie 2003, respectiv pentru export 4,5% din producţia previzionată, 12,4% pentru consumatorii eligibili şi furnizori şi 83,1% pentru contractele de portofoliu.

S.C. Hidroelectrica S.A. a contestat în justiţie Decizia nr. 404, fără să-mi amintesc exact motivele pentru care a făcut acest lucru.

Între timp, directorul general al S.C. Hidroelectrica S.A., domnul P.E., a fost schimbat din funcţie şi înlocuit cu domnul O.T..

Decizia nr.404 a fost aplicată în luna octombrie 2003 şi deoarece situaţia hidrologică se ameliorase începând cu luna octombrie şi urmare a semnării de către S.C. Hidroelectrica S.A. şi S.C. Electrica S.A. a unei înţelegeri prin care se stabilea că încetează notificarea stării de forţă majoră şi se reiau contractele de portofoliu, Decizia nr.404 a fost abrogată de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi s-a funcţionat pe programul normal de contracte de portofoliu.

După reluarea contractelor S.C. Hidroelectrica S.A. a retras plângerea prin care contestau legalitatea Deciziei nr.404.

Precizez că nu-mi amintesc dacă au retras plângerea înainte de abrogarea Deciziei 404 sau ulterior.

Această decizie a avut un efect similar aplicării clauzei de forţă majoră în ambele pieţe, respectiv reglementată şi concurenţială, şi tratarea nediscriminatorie a celor două tipuri de piaţă, lucru care asigura respectarea şi a obligaţiilor faţă de S.C. Electrica S.A., respectiv consumatorii captivi şi vânzarea pe piaţa concurenţială numai a cantităţilor necesare pentru realizarea obligaţiilor contractuale stabilite pe baza cantităţilor din Ordinul nr.34/2002." **(vol. 2, filele 159-171)**

Din declaraţia martorului S.A., fost director al Departamentului Dezvoltarea şi Funcţionarea Pieţei de Energie Electrică din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, dată la 06.02.2008 a rezultat:

„Pe fondul secetei hidrologice instalate după jumătatea anului 2003 în România, constatând că raportul între vânzările S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa concurenţială şi pe piaţa reglementată se îndepărtează de cel stabilit prin Ordinul nr. 34/2002, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis Decizia nr.404 din 24 septembrie

2003 prin care a obligat S.C. Hidroelectrica S.A. să vândă energia produsă din lunile rămase până la sfârşitul anului în proporţia de 83,1% reglementat şi 16,9% concurenţial.

Prin aceasta se estima ca în anul 2003 producţia proprie a S.C. Hidroelectrica S.A. să fie vândută în raportul stabilit prin gradul de deschidere al pieţei.

La data emiterii acestei decizii, ponderea realizării cantităţilor din Ordinul nr. 34/2002 era mai mare pe piaţa concurenţială decât pe piaţa reglementată.

S-a preferat emiterea unei decizii în detrimentul unui ordin având în vedere urgenţa emiterii acestei reglementări întrucât S.C. Hidroelectrica S.A. notificase deja S.C. Electrica S.A. cu privire la reducerile cantităţilor de energie electrică ce urmau a fi livrate în perioada următoare.

Emiterea unui ordin presupunea în plus publicarea în Monitorul Oficial, fapt ce putea dura chiar şi o lună, iar puterea juridică a unei decizii este similară cu cea a unui ordin.

Precizez că Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei nu avea dreptul să se implice în managementul S.C. Hidroelectrica S.A. în sensul de a o obliga să activeze clauza de forţă majoră în anumite contracte de furnizare a energiei electrice.

Din câte îmi amintesc, în perioada respectivă au avut loc mai multe întâlniri între factorii de decizie din sistem şi companiile producătoare sau de distribuţie însă nu-mi amintesc ce poziţie aveau aceşti participanţi în legătură cu activarea clauzei de forţă majoră." **(vol. 3, filele 22-29)**

Fiind audiat la data de 06.02.2008, martorul G.F., fost director al Direcţiei Preţuri Tarife şi Analiză Economică din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, a declarat în referire la Decizia nr. 404/2003:

„Cu privire la seceta hidrologică instalată în România în anul 2003, fenomen care a avut consecinţe directe asupra funcţionării pieţei de energie electrică în România, doresc să fac următoarele precizări: pe fondul instalării acestui fenomen s-a constatat că S.C. Hidroelectrica S.A. nu mai putea realiza producţia de energie electrică prognozată la începutul anului calendaristic.

Reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. au activat clauzele de forţă majoră numai în relaţiile contractuale derulate cu cele 8 filiale ale S.C. Electrica S.A. reducând astfel cantităţile de energie destinate consumatorilor captivi.

De asemenea, au fost sistate şi livrările de energie electrică la export.

Pentru a contracara tendinţa S.C. Hidroelectrica S.A. de a reduce cantităţile de energie electrică livrate către populaţie, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis la 24.09.2003 Decizia nr. 404 prin care stabilea modul de alocare a energiei electrice prognozată a fi produsă pe lunile următoare, după cum urmează: 83,1% pe piaţa reglementată şi 16,9% pe piaţa concurenţială.

Prin această recorelare urma să se restabilească cantităţile de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. urma să le realizeze în funcţie de gradul de deschidere a pieţei având-se în vedere totodată şi rezultatele primelor 9 luni ale anului." **(vol. 3, filele 61-65)**

De asemenea, martora M.M., fost director general al Departamentului Licenţe, Autorizaţii şi Reglementări Tehnice din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, fiind audiată la data de 07.02.2008, a precizat:

„În momentul când S.C. Hidroelectrica S.A. a prezentat la Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei documente privind invocarea forţei majore pe contractele reglementate fără să prezinte şi notificări de aplicarea forţei majore pentru celelalte contracte din piaţa concurenţială, am elaborat Decizia nr.404 prin care am obligat S.C. Hidroelectrica S.A. să împartă după un anumit algoritm întreaga energie electrică

produsă pe contractele pe care le avea atunci în derulare. Pentru a se realiza această activitate a fost desemnat S.C. OPCOM S.A. ca operator comercial al pieței.

Nu știu dacă decizia a fost respectată și nu s-a mai discutat în Comitetul de Reglementare această problemă.

Personal nu cunosc dacă în perioada respectivă Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a făcut recomandări scrise către S.C. Hidroelectrica S.A. sau către ministerul de resort în sensul activării clauzelor de forță majoră pe toate contractele sau în sensul majorării prețurilor la consumatori datorită efectului secetei, situația în care aceștia din urmă ar fi suportat efectele produse de această calamitate.

Din câte îmi amintesc pierderile înregistrate de către S.C. Hidroelectrica S.A. pe piața reglementată pe perioada secetei din 2003, au fost evaluate de către Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei pe baza datelor furnizate de către S.C. Hidroelectrica S.A., au fost recunoscute de către autoritate și au fost incluse în costurile justificate la stabilirea prețurilor reglementate ale S.C. Hidroelectrica S.A. pe următorii 3 ani.

Cunoșteam faptul că S.C. Hidroelectrica S.A. vinde energia cumpărată de la alți producători, de regulă termo pe piața reglementată însă nu am știut că aplică același mecanism și pentru contractele de pe piața liberă, unde exista posibilitatea renegocierii prețurilor potrivit necesităților de piață." **(vol.3, filele 55 – 60)**

Tot în referire la Decizia nr.404/2003, martorul B.H.A., fost vicepreședinte al Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei a declarat la 11.02.2008:

„Din câte îmi amintesc S.C. Hidroelectrica S.A. a fost notificată în legătură cu opinia Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei în sensul că trebuia activată clauza de forță majoră în toate contractele de furnizarea energiei electrice.

Urmare discuțiilor de la acea vreme, și în momentul de față am convingerea că S.C. Hidroelectrica S.A. a activat clauza de forță majoră pe toate contractele, inclusiv pe cele de pe piața concurențială.

De asemenea, îmi amintesc că s-a analizat la momentul respectiv și pierderile ce urmau a fi înregistrate de S.C. Hidroelectrica S.A. datorită apariției secetei și a imposibilității producerii cantităților de energie previzionată la începutul anului.

Personal nu am participat la discuțiile referitoare la aceste pierderi. Îmi amintesc că problema pierderilor a fost discutată în cadrul acestor dezbateri. Pierderile au fost analizate în ansamblu și nu cunosc dacă aceste pierderi au fost discutate separat pe cele două piețe, respectiv reglementată și concurențială.

Nu cunosc dacă Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a notificat în scris ministerul de resort în legătură cu situația de criză generată de seceta hidrologică.

Fac precizarea că toate discuțiile care s-au purtat pe această temă au fost purtate din partea Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei de către reprezentanții departamentelor care aveau atribuțiuni directe și precise pe domeniile legate de piață, tarifare și aspecte tehnice, eu neavând nicio responsabilitate față de aceste domenii.

În situația în care S.C. Hidroelectrica S.A. ar fi activat clauza de forță majoră în toate contractele inclusiv în cele de pe piața concurențială, beneficiarii energiei din această piață, respectiv consumatorii eligibili și furnizorii licențiați ar fi avut următoarele posibilități legale:

- să achiziționeze energia necesară consumului din piață, respectiv piața spot sau ceilalți producători – termo;

- să importe energie de la producători externi;

- consumatorii eligibili care cumpărau energie de la S.C. Hidroelectrica S.A. prin intermediul furnizorilor licențiați aveau posibilitatea de a renunța la furnizorul licențiat și de

a se reîntoarce la S.C. Electrica S.A. care potrivit legii era obligată să-l preia, furnizându-i energie electrică la preţul practicat de această companie pe piaţă la momentul respectiv care era un preţ oricum mai mare faţă de preţurile practicate de S.C. Hidroelectrica S.A. la acel moment.

Întrucât Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a constatat că odată cu instalarea secetei hidrologice tendinţa S.C. Hidroelectrica S.A. era aceea de a vinde cât mai puţină energie electrică pe piaţa reglementată, consumatorilor captivi în detrimentul pieţei concurenţiale, la 24.09.2003a fost emisă Decizia nr.404 care prevedea că din cantitatea de energie electrică pe care această companie o putea realiza în condiţii de secetă până la sfârşitul anului 2003 să se asigure consumul propriu tehnologic din reţeaua de transport conform balanţei realizată de C.N. Transelectrica S.A. iar cantitatea de energie electrică rămasă să fie repartizată astfel:

- 83,1% pe piaţa reglementată;

- 16,9% pe piaţa concurenţială.

Aceste două procentaje au fost determinate de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei în funcţie de calculul realizat la începutul anului, în funcţie de situaţia livrărilor de energie efectuate de către S.C. Hidroelectrica S.A. pe cele două pieţe până în acel moment şi în funcţie de cantitatea de energie electrică care mai putea fi produsă până la sfârşitul anului calendaristic în condiţii de secetă.

Nu cunosc dacă S.C. Hidroelectrica S.A. a respectat procentele prevăzute expres în Decizia nr.404/2003 întrucât instituţia obligată să monitorizeze aplicarea acestei decizii a fost Operatorul Pieţei de Energie Electrică - OPCOM S.A..

Pot aprecia că din punctul de vedere al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei emiterea Deciziei nr.404/2003 a constituit un mijloc suplimentar de a-i forţa pe cei de la S.C. Hidroelectrica S.A. să active clauza de forţă majoră şi în contractele încheiate pe piaţa concurenţială.

Doresc să menţionez faptul că la momentul anului 2003 preţul reglementat de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei pentru piaţa consumatorilor captivi acoperea conform calculelor efectuate de autoritate nivelul costurilor de producţie înregistrat de S.C. Hidroelectrica S.A.." **(vol. 3, filele 66 – 73)**

Din declaraţia martorei S.I., fost expert în cadrul Departamentului Piaţa de Energie din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei din data de 05.03.2008, a rezultat:

„Odată cu instalarea acestui fenomen hidrologic S.C. Hidroelectrica S.A. a fost în imposibilitatea de a produce cantităţile de energie electrică contractate şi previzionate la începutul anului în relaţia cu piaţa reglementată (contractele de portofoliu), motiv pentru care a solicitat iniţial reducerea cantităţilor şi apoi suspendarea contractelor prin activarea clauzei de forţă majoră.

Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a aprobat iniţial reduceri de cantităţi, însă nu la nivelul solicitat de conducerea S.C. Hidroelectrica S.A., iar ulterior activării clauzei de forţă majoră, pentru a suplini lipsa contractelor pe piaţa reglementată a emis Decizia nr.404 din 24 septembrie 2003 prin care stabilea modul de alocare al energiei electrice livrate.

Necesitatea emiterii acestei decizii a fost tocmai faptul că prin suspendarea totală a contractelor de portofoliu datorită forţei majore, lipsea practic cadrul contractual necesar determinării cantităţilor ferme de energie electrică ce urmau a fi tranzacţionate pe piaţa reglementată.

Decizia nr.404 stabilea pentru lunile octombrie – decembrie 2003 modul în care va fi făcută alocarea energiei electrice livrată de către S.C. Hidroelectrica S.A. din producţie proprie între piaţa reglementată şi piaţa concurenţială. Astfel, 83,1% din cantitatea produsă

pentru livrare se tranzacţiona pe piaţa reglementată iar 16,9% se tranzacţiona pe piaţa concurenţială.

Consider că, procentul alocat pieţei reglementate stabilit prin Decizia nr.404 a fost estimat pentru a acoperi necesarul de consum aferent consumatorilor captivi.

Practic din momentul intrării în vigoare a Deciziei nr.404 respectiv data de 1 octombrie 2003, S.C. Hidroelectrica S.A. nu mai era nevoită să cumpere energie electrică de pe piaţă pentru a o vinde pe piaţa reglementată la preţ reglementat. Rezultă implicit că din acel moment S.C. Hidroelectrica S.A. nu mai putea înregistra pierderi financiare pentru energia electrică livrată pe piaţa reglementată.

Aplicarea acestei decizii urma să fie pusă în practică de către S.C. OPCOM S.A., prima dată la începutul lunii noiembrie 2003 când se făcea decontarea cantităţilor tranzacţionate pentru luna octombrie.

Personal nu-mi amintesc dacă această decizie a fost pusă efectiv în aplicare.

Cu privire la recunoaşterea de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a pierderilor înregistrate de S.C. Hidroelectrica S.A. în anul 2003 ca urmare a secetei, fac următoarele precizări:

- Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a recunoscut pierderile înregistrate de această societate corespunzătoare tranzacţiilor cu energie electrică derulate pe piaţa reglementată;

- modalitatea de cuantificare a acestei pierderi cred că intra în competenţa Departamentului de Preţuri şi Tarife de la acea dată, eu neavând personal nicio atribuţiune în acest sens, motiv pentru care nu pot preciza procentul din pierdere recunoscut de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei pe piaţa reglementată;

- recuperarea pierderii pe piaţa reglementată a S.C. Hidroelectrica S.A. presupun că s-a materializat prin adoptarea variantei de recuperare prin creşterea tarifelor pe un termen mai lung." **(vol.4, filele 46 – 53)**

Martora C.D.C., fost şef al Serviciului Reglementări Comerciale din cadrul A.N.R.E. a arătat în declaraţia dată la 06.03.2008:

„În a doua jumătate a anului 2003 S.C. Hidroelectrica S.A. a solicitat Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei reducerea cantităţilor de energie electrică din producţie proprie pe care această companie le livra pe piaţa reglementată în baza contractelor de portofoliu.

Această solicitare venea pe fondul imposibilităţii realizării cantităţilor contractate din producţie proprie ca urmare a instalării fenomenului de secetă hidrologică.

După ce Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a redus o anumită cantitate de energie, a cărei valoare nu o pot preciza, pe contractele de portofoliu, S.C. Hidroelectrica S.A. a notificat cele 8 filiale ale S.C. Electrica S.A. în legătură cu suspendarea totală a livrărilor de energie electrică invocându-se clauzele de forţă majoră, certificate de Camera de Comerţ şi Industrie a României.

Din câte îmi amintesc la acest moment, S.C. Hidroelectrica S.A. a solicitat şi obţinut activarea clauzelor de forţă majoră numai în contractele de portofoliu.

Pot preciza că Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a considerat injust activarea clauzei de forţă majoră doar în contractele de portofoliu ale S.C. Hidroelectrica S.A. atâta timp cât mai exista energie livrată din producţie hidro.

Având în vedere că S.C. Hidroelectrica S.A. livra energie electrică din producţie proprie iar contractele de portofoliu erau suspendate prin activarea clauzei de forţă majoră, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis Decizia nr.404 din 24 septembrie 2003.

Având în vedere că prin suspendarea totală a contractului de portofoliu de către S.C. Hidroelectrica S.A. nu se mai puteau determina cantităţile de energie pe care această

societate trebuia să le livreze pe piaţa reglementată se impunea ca Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei să adopte o reglementare prin care aceste cantităţi să fie stabilite.

Acest lucru s-a făcut tocmai prin emiterea Deciziei nr. 404 din 24 septembrie 2003.

Prin această decizie s-a stabilit că S.C. Hidroelectrica S.A. de la data intrării în vigoare şi până la sfârşitul anului calendaristic va aloca cantitatea de energie electrică previzionată a fi livrată în această perioadă de timp după cum urmează: 83,1% pe piaţa reglementată şi 16,9 % pe piaţa concurenţială.

Aceste procente s-au stabilit avându-se în vedere cantităţile de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le livrase în perioada ianuarie –august 2003 pe piaţa reglementată şi pe piaţa concurenţială, cantităţile prognozate a fi livrate în anul 2003 pe piaţa concurenţială şi reglementată şi cantitatea estimată a fi livrată pe piaţa reglementată şi concurenţială pe luna septembrie.

Din câte cunosc la întocmirea acestei decizii a stat şi un referat întocmit de către mine care după adoptare a fost trimis împreună cu decizia la S.C. Hidroelectrica S.A.

Nu ştiu dacă această decizie a fost respectată sau nu de către S.C. Hidroelectrica S.A.

Din punctul meu de vedere împărţirea energiei electrice livrate în baza procentelor din Decizia nr. 404/24.09.2003 între piaţa reglementată şi piaţa concurenţială era echitabilă faţă de acţiunea S.C. Hidroelectrica S.A. de a furniza toată energia electrică livrată în reţele numai pe piaţa concurenţială.

Nu intra în competenţa serviciului meu analiza privind pierderile financiare înregistrate de către S.C. Hidroelectrica S.A. în anul 2003.

În conformitate cu prevederile legii energiei electrice precum şi ale condiţiilor licenţelor de furnizare respectiv producere, S.C. Hidroelectrica S.A. era obligată să ţină o evidenţă contabilă separată pe cele două activităţi.

Nu cunosc dacă aceste prevederi au fost respectate de S.C. Hidroelectrica S.A. deoarece această competenţă nu aparţinea serviciului meu." **(vol.3, filele 85 – 91)**

Martorul R.R., fost consilier al preşedintelui Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, a declarat la data de 19.10.2009:

„În legătură cu seceta hidrologică instalată în România în anul 2003 şi cu consecinţele acestui fenomen asupra acoperirii consumului de energie electrică în România, doresc să fac următoarele precizări:

În perioada iunie – septembrie 2003, datorită secetei Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a constatat o disponibilitate redusă de producere a energie electrice din surse hidro. Poziţia S.C. Hidroelectrica S.A. care administra toate unităţile de producere a energiei hidro a fost în sensul de a acoperi din producţia proprie ce mai putea fi realizată cu precădere contractele de pe piaţa concurenţială şi la export urmând ca pe piaţa reglementată să livreze restul de energie ce mai era disponibilă.

De altfel, reprezentanţii acestei companii au adus la cunoştinţa Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei în perioada respectivă faptul că notificase filialele S.C. Electrica S.A. cu privire la activarea clauzei de forţă majoră şi suspendarea pe cale de consecinţă a contractelor de vânzare a energiei electrice către aceste filiale pentru consumul captiv.

Această poziţie a S.C. Hidroelectrica S.A. era neetică şi discriminatorie în tratamentul pieţei captive faţă de piaţa liberă, adică se considera prioritară asigurarea contractelor pe piaţa liberă în timp ce pieţei captive i-ar fi revenit restul, prin aceasta creştea foarte mult preţul energiei livrate consumatorilor captivi.

De altfel, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a solicitat S.C. Hidroelectrica S.A. să prezinte certificatele de forţă majoră obţinute şi pentru contractele de vânzare a energiei electrice către consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi, însă nu s-a primit răspuns până la data emiterii Deciziei nr. 404/2003.

Pentru a asigura tratarea nediscriminatorie a celor două pieţe şi ţinând seama de reducerea reală a posibilităţilor de producţie, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis Decizia nr. 404 din 24 septembrie 2003 prin care stabilea împărţirea procentuală pe cele două pieţe, astfel: din producţia lunilor octombrie – decembrie 2003 Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a stabilit că 83,1% vor reveni pieţei captive şi 16,9% pieţei libere. Aceste procente s-au stabilit ţinând seama de prognoza iniţială, de reducerea cantităţii deja operată de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei prin Ordinul nr. 25/2003 ca şi de realizările contractuale pe piaţa liberă, respectiv eligibili furnizori licenţiaţi.

Doresc să precizez că după intrarea în efectivitate a Deciziei nr.404 de stabilire a repartiţiei procentuale a cantităţilor de energie electrică pe pieţe, relativ la producţia efectiv realizată, S.C. Hidroelectrica S.A. nu mai putea susţine că în vederea acoperirii consumului captiv a făcut achiziţii de energie electrică de la alţi producători sau din import.

Având în vedere această ultimă precizare, apreciez că achiziţia de energie electrică făcută de S.C. Hidroelectrica S.A. după apariţia Deciziei nr. 404/2003 nu putea fi destinată decât acoperirii contractelor încheiate pe piaţa liberă şi la export.

După emiterea acestei decizii Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a transmis S.C. OPCOM S.A. prevederile acesteia pentru a o putea pune în aplicare. Această decizie putea fi aplicată doar la nivelul S.C. OPCOM S.A, S.C. Hidroelectrica S.A. neavând niciun rol în aplicarea ei.

Cu privire la pierderea înregistrată de S.C. Hidroelectrica S.A. în anul 2003 ştiu că Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a luat măsuri pentru acoperirea acelei părţi a acesteia care provenea din contractele reglementate pentru piaţa captivă.

Ceea ce mai ştiu este faptul că la sfârşitul anului 2003 pierderea totală a S.C. Hidroelectrica S.A. a fost analizată pe două componente, respectiv pierdere înregistrată pe piaţa reglementată pe care Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi-a asumat-o şi a luat măsuri de recuperare în viitor şi pierdere înregistrată pe piaţa concurenţială şi la export generată de achiziţia de energie de la alţi producători şi vânzarea ei în pierdere pe aceste contracte.

Nu pot preciza care a fost cuantumul fiecărei componente din pierdere mai sus amintite şi nici amănunte referitoare la modul în care s-a stabilit recuperarea pierderilor."
(vol.4, filele 67 – 80)

Din declaraţia martorei C.D. fost angajat al Serviciului Monitorizare Piaţă Energie din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei din data de 03.11.2009 a rezultat:

„Îmi amintesc faptul că din analiza raportărilor transmise de S.C. Hidroelectrica S.A. a rezultat în perioada 2003 – 2005 că preţurile practicate de această companie pentru vânzarea de energie electrică pe piaţa concurenţială erau mai mici decât cele practicate de alţi producători pe aceeaşi categorie de piaţă.

Personal consider că preţurile practicate de S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada respectivă, pe piaţa concurenţială nu aveau un efect benefic asupra pieţei, însă în acea perioada nu exista stabilit în România un preţ de referinţă al energiei electrice credibil.

Cu privire la pierderea financiară pe care S.C. Hidroelectrica S.A. a înregistrat-o în anul 2003 ştiu că aceasta a rezultat din cumpărarea de către societate de energie electrică de la producătorii termo, în conformitate cu regulile de piaţă de la momentul respectiv, la

preţuri mari şi vinderea acestei energii pentru acoperirea contractelor de vânzare a energiei electrice în vigoare în anul 2003 la preţuri mai mici decât cele de achiziţii." **(vol.4, filele 94 – 101)**

Tot în referire la Decizia nr. 404/2003, martora V.N., fost şef al Serviciului Monitorizare Piaţă din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, a declarat la data de 01.02.2010:

„În legătură cu seceta hidrologică din anul 2003 şi cu implicaţiile acesteia asupra funcţionării Sistemului Energetic Naţional îmi amintesc faptul că în perioada respectivă S.C. Hidroelectrica S.A. a solicitat activarea clauzei de forţă majoră numai în contractele încheiate pe piaţa reglementată, fără să ştiu motivele acestui demers însă, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei s-a opus vehement acestei decizii susţinând punctul de vedere potrivit căruia S.C. Hidroelectrica S.A. ar fi trebuit să aplice un tratament egal tuturor clienţilor săi în sensul activării clauzei de forţă majoră pe toate contractele de vânzare a energiei electrice.

De asemenea, mai cunosc faptul că urmare acestei secete societatea a înregistrat pierderi uriaşe, însă nu pot preciza cuantumul exact al acestei pierderi, dacă această pierdere a fost sau nu recuperată sau ce implicaţii a avut această pierdere pentru S.C. Hidroelectrica S.A." **(vol.4, filele 106 – 116)**

În declaraţia dată de martora C.G.M., fost economist specialist în cadrul S.C. Hidroelectrica S.A., la data de 01.03.2010 se arată:

„Cu privire la seceta hidrologică din anul 2003 şi cu consecinţele pe care aceasta le-a produs activităţii societăţii, fac următoarele precizări:

Îmi amintesc faptul că am auzit de măsura activării clauzei de forţă majoră în ceea ce priveşte contractele încheiate cu filialele S.C. Electrica S.A., nu cunosc în ce formă s-a aplicat această clauză de forţă majoră întrucât contractele au fost derulate în mod normal, conform confirmărilor date S.C. OPCOM S.A. în privinţa cantităţilor de energie electrică livrate acestor filiale.

De altfel nici conducerea societăţii nu mi-a dat dispoziţii în perioada respectivă în sensul de a nu întocmi facturi pentru cantităţile de energie livrate filialelor S.C. Electrica S.A.

De asemenea, îmi amintesc faptul că Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei în perioada imediat următoare activării clauzei de forţă majoră a emis o decizie de aplicare a reglementărilor privind contractele de portofoliu, decizie care reglementa calculul cantităţilor de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A urma să le livreze în perioada următoare filialelor S.C. Electrica S.A.

Nu pot preciza dacă s-a aplicat clauza de forţă majoră în ceea ce priveşte contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. cu filialele S.C. Electrica S.A." **(vol.5, filele 173 – 176)**

Din declaraţia martorei L.L., fost director al Direcţiei Administrare Piaţă Energie Electrică din cadrul S.C. OPCOM S.A., dată la 10.02.2010, a rezultat:

„Cu privire la seceta hidrologică din anul 2003 şi consecinţele acestui fenomen asupra activităţii S.C. Hidroelectrica S.A. doresc să fac următoarele precizări:

Ca urmare a secetei hidrologice apărute în anul 2003 în România, producătorul S.C. Hidroelectrica S.A. a fost în imposibilitatea de a produce cantităţile de energie electrică asumate prin contractele bilaterale încheiate cu partenerii contractuali anterior instalării secetei hidrologice.

Pentru acoperirea acestor cantităţi S.C. Hidroelectrica S.A. a fost nevoită să cumpere energie electrică de pe piaţa spot şi prin contractele bilaterale, în general de la producători termo.

Din momentul instalării secetei hidrologice Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis o serie de reglementări prin care a diminuat

cantităţile de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. era obligată să le livreze pe contractele de portofoliu mutând aceste obligaţii în sarcina unor producători termo.

Din discuţiile purtate în perioada respectivă în cadrul Consiliului Consultativ al pieţei en gros de energie electrică, am înţeles că reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. au hotărât activarea clauzei de forţă majoră doar pe contractele de portofoliu şi de export, acest lucru stârnind atât nemulţumirea filialelor S.C. Electrica S.A cât şi a reprezentanţilor Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei.

De altfel, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei nu a acceptat decizia societăţii de activare a clauzei de forţă majoră pe contractele de portofoliu, şi pe cale de consecinţă, a luat măsura de a emite Decizia nr.404 din septembrie 2003 prin care stabilea modul de repartiţie a energiei electrice livrate de societate în luna octombrie pe piaţa reglementată şi pe piaţa concurenţială, după cum urmează:

- după scăderea consumului propriu tehnologic în reţeaua de transport din totalul energiei livrate, diferenţa se repartiza în următoarele procente: 83,1% pe piaţa concurenţială şi 16,9% pe piaţa reglementată;

Operatorul Comercial al Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. a aplicat întocmai şi la timp această decizie, iar în urma decontării efectuate a rezultat că pe piaţa concurenţială s-a alocat din producţia proprie a S.C. Hidroelectrica S.A. aproximativ 142 GWh faţă de totalul obligaţiilor contractuale de pe piaţa contractuală ale societăţii de 473 GWh.

Diferenţa de 321 GWh a fost achiziţionată de către S.C. Hidroelectrica S.A. de la producătorii termo.

De asemenea, doresc să precizez că nu îmi amintesc dacă S.C. Hidroelectrica S.A. a înştiinţat în mod oficial S.C. OPCOM S.A. în legătură cu activarea clauzei de forţă majoră.

Am aflat în anul 2004 că S.C. Hidroelectrica S.A. a înregistrat în anul 2003 o pierdere de aproximativ 3.600 miliarde lei, însă nu ştiu care au fost cauzele acestei pierderi şi nici modalitatea în care ea a fost determinată. De asemenea, nu ştiu dacă această pierdere a fost sau nu recuperată de societate." **(vol. 4, filele 117 -125)**

Fiind reaudiată la data de 22.03.2010 martora L.L. a menţinut declaraţia dată anterior şi a făcut următoarele completări:

„În urma studierii tuturor documentelor existente în arhiva Operatorului Comercial al Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. referitoare la seceta hidrologică din anul 2003, precizez următoarele:

Toate contractele de vânzare a energiei electrice derulate de S.C. Hidroelectrica S.A. pe parcursul anului 2003 şi înregistrate la nivelul S.C. OPCOM S.A. aveau prevăzute clauze de forţă majoră.

În urma declarării forţei majore, la 25 august 2003 S.C. Hidroelectrica S.A. a notificat S.C. OPCOM S.A. cu privire la suspendarea vânzării de energie electrică pe contractele de export.

Această suspendare a intrat în vigoare chiar cu 25 august 2003 şi a operat până în 31 octombrie 2003, perioadă în care S.C. Hidroelectrica S.A. nu a mai vândut energie electrică la export.

În luna iulie 2003, ca urmare a instalării secetei hidrologice, în scopul protejării şi refacerii rezervei de apă din marile lacuri de acumulare, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a aprobat reducerea cantităţilor de energie pe care această societate era obligată să le vândă celor 8 filiale Electrica cu 1000 GWh, iar prin Decizia nr. 400 din 19 septembrie 2003 a mai redus aceste cantităţi cu 350 GWh.

La 9 septembrie 2003 S.C. Hidroelectrica S.A. a înştiinţat prin adresă S.C. OPCOM S.A. cu privire la activarea clauzei de forţă majoră în contractele de portofoliu

încheiate cu cele 8 filiale Electrica şi pe cale de consecinţă, cu privire la suspendarea vânzării de energie electrică pe aceste contracte.

Din cuprinsul adresei rezulta că suspendarea vânzărilor de energie electrică către filialele Electrica se făcea pe perioadă nedeterminată, ea urmând a fi reluată odată cu înlăturarea totală a cauzelor care au generat forţa majoră.

Aşadar, reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. au activat clauza de forţă majoră în contractele încheiate pe piaţa reglementată şi la export, la nivelul S.C. OPCOM S.A. nefiind înregistrată nicio înştiinţare transmisă de această societate cu privire la activarea clauzei de forţă majoră în contractele încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi.

Ulterior activării clauzei de forţă majoră pe piaţa reglementată, la 23 septembrie 2003, la nivelul S.C. OPCOM S.A. s-a primit o comunicare de la Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei prin care se aprecia că S.C. Hidroelectrica S.A. trebuia să-şi onoreze obligaţiile contractuale pe care le avea pe contractele de portofoliu, sens în care trebuia să livreze celor 8 filiale Electrica cantităţile de energie electrică din contracte, ceea ce echivala cu faptul că nu se lua în considerare forţa majoră invocată de reprezentanţii societăţii.

Pe cale de consecinţă, în decontarea făcută de S.C. OPCOM S.A. pentru luna septembrie 2003, cantităţile de energie electrică vândute de S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa reglementată s-au stabilit în baza contractelor încheiate şi fără a se lua în considerare clauza de forţă majoră.

Pe 24 septembrie 2003 Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis Decizia nr. 404 prin care se stabileşte modul în care S.C. OPCOM S.A. alocă lunar cantitatea de energie electrică livrată în reţele de S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada 1 octombrie – 31 decembrie 2003. Această cantitatea era alocată după cum urmează:

Se diminua cantitatea totală livrată cu cantitatea corespunzătoare consumului propriu tehnologic din reţeaua de transport, cantitatea de energie rămasă se repartiza 83,1% pentru piaţa reglementată şi 16,9 % pentru piaţa concurenţială.

Cantitatea care se aloca fiecărei filiale Electrica se determina prin înmulţirea cantităţii rezultată pentru piaţa reglementată cu raportul dintre cantitatea aferentă acelei filiale şi suma cantităţilor corespunzătoare tuturor celor 8 filiale Electrica stabilite prin Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 400/2003.

Având în vedere aceste modalităţi de calcul, pentru luna octombrie 2003, S.C. OPCOM S.A. a stabilit următoarele:

Pentru piaţa concurenţială, cantitatea alocată corespunzător procentului de 16,9% a fost de 142.247,718 MWh, diferenţa de 321.829,495 MWh dintre total obligaţii contractuale de pe piaţa concurenţială de 473.222,162 MWh a fost achiziţionată de la producătorii termo.

O parte din această energie a fost achiziţionată de pe piaţa spot cu un preţ mediu de decontare de 1.957.787 lei/MWh, iar cealaltă parte a fost cumpărată în baza unor contracte încheiate direct cu producătorii termo la preţul reglementat al acestora.

Pentru lunile noiembrie şi decembrie ale anului 2003, întrucât seceta hidrologică încetase şi se revenise la situaţia de hidraulicitate normală, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis Decizia nr. 449/07.11.2003 care anula prevederile Deciziei nr. 404/2003, revenindu-se la prevederile contractuale iniţiale.

*Acestea au fost măsurile pe care S.C. OPCOM S.A. le-a aplicat în anul 2003 în împrejurările secetei hidrologice, aceste măsuri fiind în strânsă concordanţă cu deciziile pe care Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei le-a luat cu privire la funcţionarea pieţei de energie în perioada respectivă."***(vol. 4, filele 170 – 174)**

Datorită modului în care membrii asociaţiei constituite la nivelul factorilor de decizie din cadrul S.C. Hidroelectrica S.A. au acţionat, această societate a înregistrat la sfârşitul anului 2003, în bilanţul contabil, o pierdere în valoare de **3.856.918.000.000 ROL**.

Problematica gestionării acestei pierderi a fost iniţiată de învinuitul **P.E.** pe parcursul lunii septembrie 2003 iar ulterior a rămas în sarcina învinuitului **O.T.**, devenit director general al societăţii, a învinuitei **I.O.**, numită în funcţia director economic al Direcţiei Economice în locul învinuitei **G.V.**, cu preluarea atribuţiilor acestei funcţii precum şi a învinuiţilor **A.G.L.** şi **O.N.** care şi-au păstrat funcţiile deţinute.

Conform fişei postului, atribuţiile învinuitei **I.O.** au fost următoarele:

- aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate;
- asigurarea managementului direcţiei economice;
- evaluarea performanţelor economico – financiare ale societăţii;
- fundamentarea împreună cu celelalte direcţii şi compartimente implicate a preţului energiei electrice şi susţinerea la autorităţile de resort;
- fundamentarea, cu cooperarea celorlalte direcţii şi compartimente, a bugetului de venituri şi cheltuieli, defalcarea lui pe utilizatori şi perioade de timp, urmărirea şi controlul acestuia;
- finanţarea activităţilor societăţii, ordonanţarea plăţilor;
- contabilitatea de gestiune;
- urmărirea asigurării rentabilităţii programate;
- realizarea oricăror alte sarcini din domeniul său de activitate, date în atribuţiile sale.

Aşa cum s-a arătat, în declaraţia din data de 07.06.2011 cu ocazia reaudierii, învinuitul **O.T.** a continuat să susţină faptul că S.C. Hidroelectrica S.A. şi-a asumat această pierdere la solicitarea acţionarului majoritar, statul român, prin ministerul de resort, fără să poată preciza modul în care s-a comunicat acestă decizie, în condiţiile în care, nu a putut fi identificat vreun document în acest sens, nici la ministerul de resort şi nici la S.C. Hidroelectrica S.A. Această susţinere, aşa cum rezultă din întregul material probator administrat este nereală, în condiţiile în care învinuiţii cercetaţi în cauză aveau reprezentarea faptului că societatea a fost prejudiciată cu suma reprezentând diferenţa de preţ dintre energia hidro şi energia termo achiziţionată, energie ce a fost vândută în pierdere pe piaţa concurenţială, la preţuri mult mai mici decât costurile de achiziţie.

Consecinţa imediat următoare a fost problema deosebit de gravă legată de lipsa disponibilităţilor băneşti necesare plăţii salariilor sau onorării obligaţiilor faţă de bugetul de stat.

În vederea obţinerii de lichidităţi, învinuiţii, pentru a putea iniţia demersuri în obţinerea unor facilităţi şi ajutoare de stat, au prezentat o falsă realitate atât factorilor de decizie din conducerea ministerului de resort cât şi membrilor Consiliului de Administraţie, membrilor Adunării Generale a Acţionarilor şi cenzorilor societăţii, susţinând că pierderea societăţii nu se datorează managementului societăţii ci exclusiv faptului că achiziţiile de energie de la producătorii termo au fost livrate în pierdere, pieţei captive, la un preţ reglementat, pe această cale încercând să obţină şi aprobarea recuperării pagubei prin introducerea în bugetele de venituri şi cheltuieli ale următorilor cinci ani, fapt care s-aşi realizat.

Astfel, învinuitul **P.E.** a semnat Nota nedatată şi neînregistrată la societate, privind pierderile suferite de S.C. Hidroelectrica S.A. ca urmare a secetei din anul 2003, prin care a solicitat, se pare ministerului de resort, acordarea unui ajutor sub forma unei scheme de ajutor de stat constând în acoperirea deficitului financiar existent la acea dată în valoare de 1.817.329 milioane lei. A susţinut că pierderea s-a datorat în principal achiziţiilor de energie

de la producătorii termo datorită diminuării producţiei hidro, fără a prezenta situaţia reală potrivit căreia majoritatea acestor achiziţii erau destinate pieţei concurenţiale unde, aşa cum recunoaşte şi învinuitul, în cuprinsul notei, nu s-a activat forţa majoră. **(vol.65 filele 357-358)**

Aceleaşi susţineri nereale au fost făcute de învinuitul **P.E.** şi în adresa nr. 13682/23.09.2003 prin care S.C. Hidroelectrica S.A. a comunicat Ministerului Economiei şi Comerţului aspectele cu influenţă negativă asupra veniturilor societăţii, arătând că pierderile rezultau în exclusivitate din diferenţele de preţ nefavorabile între preţul de achiziţie al energiei electrice de la S.C. Termoelectrica S.A. şi preţul contractelor de portofoliu cu S.C. Electrica S.A. Este de menţionat faptul că această adresă a fost întocmită urmare a solicitării Ministerului Economiei şi Comerţului în vederea efectuării demersurilor la Consiliul Concurenţei pentru obţinerea ajutorului de stat. **(vol.65, fila 359)**

Au fost astfel induşi în eroare şi factorii de decizie din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului, respectiv Secretarul de Stat la acea dată, martorul I.I. care în demersurile iniţiate la Consiliul Concurenţei, prin adresa nr. 168672/24.09.2003, a susţinut „În aceste condiţii nefavorabile, neimputabile managementului societăţilor, vă rugăm să analizaţi şi să aprobaţi acordarea unui ajutor de stat societăţilor Hidroelectrica S.A. şi Nuclear Electrica S.A. pentru acoperirea pierderilor cauzate de fenomenului de secetă." **(vol.65, fila 355)**

Fiind audiat în legatură cu acest aspect, martorul I.I. a declarat la data de 30.05.2011 următoarele:

„Fiindu-mi prezentată de către procuror adresa Ministerului Economiei şi Comerţului nr.168672 din 24.09.2003 adresată Consiliului Concurenţei şi semnată de către mine în calitate de Secretar de Stat, în cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului menţionez următoarele:

Adresa făcea parte din setul de măsuri solicitat de către producătorii cei mai afectaţi de secetă, respectiv S.C. Hidroelectrica S.A. şi S.C. Nuclear Electrica S.A. în vederea recuperării pierderilor înregistrate ca urmare a secetei.

Managementul fiecărei societăţi considerându-se îndreptăţit a solicita ajutor de stat pentru că, pierderea nu era o consecinţă a neperformanţei manageriale şi avea drept cauză seceta şi implicit imposibilitatea de a produce energie electrică.

Menţionez că la momentul întocmirii şi semnării adresei nu aveam cunoştinţă de o repartizare neuniformă a activării clauzei de forţă majoră, adică doar pe contractele din piaţa reglementată, aspect pe care l-am aflat cu ocazia audierii." **(vol.5, filele 162 – 172)**

De asemenea, în Raportul Administratorilor privind exerciţiul financiar al anului 2003, semnat de către învinuitul **O.T.**, în calitate de director general al societăţii, pierderea înregistrată în contul de profit şi pierdere în valoare de 3.695.miliarde lei a fost argumentată astfel:

„Cheltuielile de exploatare au depăşit veniturile din exploatare cu suma de 4.168.892 milioane lei, depăşire determinată în special de cheltuieliele cu achiziţia de energie şi apă (639,5%). Cheltuielile din afară, în valoare de 4.192.752 milioane lei au fost influenţate negativ de achiziţia unor cantităţi de energie electrică de la alţi producători cu preţul pieţii, pentru acoperirea contractelor de portofoliu încheiate cu S.C. Electrica S.A. determinată de seceta prelungită şi reglementările Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei." **(vol.40, filele 94-110)**.

Acest Raport a fost prezentat Preşedintelui Consiliului de Administraţie la acea dată care, în baza susţinerilor nereale ale învinuitului **O.T.**, l-a aprobat.

Aceleaşi argumente nereale au fost prezentate şi de către învinuita **I.O.**, în şedinţa Consiliului de Administraţie din data de 26.04.2004, care a avut pe ordinea de zi şi aprobarea bilanţului societăţii şi al contului de profit şi pierderi la data de 31.12.2003. Din procesul

verbal al şedinţei rezultă faptul că învinuita a făcut următoarele afirmaţii: „S.C. Hidroelectrica S.A. a avut în anul 2003 o cifră de afaceri de 10.376 miliarde lei, în timp ce cheltuielile totale au fost de 14.557 miliarde lei, situaţie care a condus la un rezultat final cu pierderi de 3.695 miliarde lei, mai mic decât rezultatul de exploatare care este de 3.857 miliarde lei şi care se datorează în principal contractelor de portofoliu încheiate cu S.C. Termoelectrica S.A." „Indicatorii de solvabilitate şi lichiditate sunt la valoarea minimă, în 2 - 3 ani ar trebui să se acopere această pierdere".

În cadrul aceleaşi şedinţe a fost prezentat şi documentul intitulat „Analiza rezultatului din exploatare la data de 31.12.2003" întocmit de învinuita **I.O.** şi în care sunt prezentate aceleaşi argumente nereale legate de pierderea socetăţii, afirmându-se „Cheltuielile pentru exploatare au depăşit veniturile din exploatare cu 3.856.918.169 mii lei datorită pierderii înregistrate din achiziţia de energie electrică de la alţi producători cu preţul pieţii pentru acoperirea contractelor de portofoliu încheiate cu S.C. Electrica S.A., determinată de seceta prelungită şi reglementările Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei." **(vol.49, filele 48-50)**

În mod paradoxal, deşi învinuita **I.O.** argumenta lipsa oricărei răspunderi a managementului societăţii în ceea ce priveşte pierderea, învinuitul **O.T.**, în cadrul aceleiaşi şedinţe, a acuzat tocmai managementul societăţii pentru pierderea înregistrată afirmând următoarele: **„1.852 miliarde lei reprezintă pierdere datorată deficienţelor de reglementare, neîncadrării societăţii la cota de alocare, în timp ce aproximativ 2.200 miliarde lei se datorează managementului, nu reglementatorului, neavând voie prin activitatea sa, prin acţiunile întreprinse să ducă în faliment o societate comercială."** **(vol.52, filele 213-220)**

Se constată faptul că învinuitul **O.T.**, acuzând managementul societăţii din anul 2003, condus de către învinuitul **P.E.**, pentru cauzarea pierderilor, se acuza practic şi pe sine, în condiţiile în care a deţinut calitatea de director general adjunct în perioada respectivă, făcând parte din managementul societăţii.

În documentele ulterior emise sub semnătura sa cât şi în toate declaraţiile date în cursul urmăririi penale, învinuitul **O.T.** nu recunoaşte aceste aspecte, susţinând, din contră, faptul că pierderile se datorează exclusiv reglementatorului, nefiind imputabile managementului societăţii.

Ca urmare a şedinţei din data de 26.04.2004, a fost adoptată de către Consiliul de Administraţie, Hotărârea nr. 6/2004, prin care au fost avizate situaţiile financiare anuale încheiate la data de 31.12.2003, respectiv bilanţul contabil, contul de profit şi pierdere, situaţia modificărilor capitalului propriu, ş.a.m.d., urmând ca aceasta să fie înaintată Adunării Generale a Acţionarilor în vederea aprobării şi care le-a aprobat prin Hotărârea nr. 13/27.04.2004. **(vol 50, filele 445-446; filele 190-191)**

Şi această hotărâre a Adunării Generale a Acţionarilor s-a adoptat în condiţiile prezentării de către conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. a situaţiei nereale potrivit căreia pierderea s-a datorat tranzacţiilor cu energie electrică aferente contractului de portofoliu, aceste aspecte rezultând din declaraţiile membrilor Adunării Generale a Acţionarilor din acea perioadă.

În referire la aprobarea execuţiei bugetului de venituri şi cheltuieli al societăţii pe anul 2003, martorul P.E., fost membru al Adunării Generale a Acţionarilor, fiind audiat la data de 27.04.2009 a precizat:

„Cu privire la şedinţa Adunării Generale a Acţionarilor din 27 aprilie 2004 în care s-a dezbătut aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli al societăţii pe anul 2003, doresc să precizez că votul pozitiv acordat de către membrii Adunării Generale a Acţionarilor acestui buget s-a datorat expunerii făcute de conducerea societăţii din care rezulta că pierderea de 3.800 miliarde lei înregistrată în acel buget vine pe fondul instaurării

secetei hidrologice în România, fapt ce a generat imposibilitatea producerii cantităţii de energie electrică previzionate şi contractate pe parcursul acelui an.

Personal am înţeles din expunerea conducerii societăţii un fapt care mi se pare logic şi în acest moment, acela că „produci mai puţin, vinzi mai puţin, câştigi mai puţin", acest lucru determinându-mă să votez fără niciun fel de reţinere şi îndoială bugetul societăţii din anul 2003.

Expunerea conducerii societăţii a fost că, datorită secetei s-a produs mai puţină energie electrică, prin urmare s-a vândut o cantitate mai mică şi s-au obţinut venituri mai mici.

Nu-mi amintesc ca în cadrul discuţiilor să se fi pus şi problema asumării de către S.C. Hidroelectrica S.A. a acestei pierderi sau modul de recuperare pe viitor.

Alte amănunte în legătură cu aspectele menţionate mai sus, nu îmi mai amintesc."
(vol. 3 , filele 176-180)

Din declaraţia martorului M.N., fost membru al Adunării Generale a Acţionarilor, dată la 18.05.2009 a rezultat:

„Cu privire la pierderea pe care S.C. Hidroelectrica S.A. a înregistrat-o în anul 2003, doresc să precizez următoarele: din câte îmi amintesc în cursul acelui an membrii Adunării Generale a Acţionarilor au fost informaţi prin intermediul preşedintelui Consiliului de Administraţie şi al directorului general al societăţii în legătură cu situaţia grea pe care societatea o traversa în momentul respectiv, cauzată de imposibilitatea de a produce cantitatea de energie electrică contractată ca urmare a instalării secetei hidrologice pe teritoriul României.

Doresc să precizez că nu-mi amintesc dacă informarea Adunării Generale a Acţionarilor a avut la bază vreun material întocmit în scris de conducerea societăţii, întrucât problema onorării contractelor de vânzarea energiei electrice nu intra în atribuţiunile Adunării Generale a Acţionarilor, aceasta fiind o problemă a Consiliului de Administraţie al societăţii şi a conducerii executivului. În cadrul discuţiilor îmi amintesc că, singura soluţie de a depăşi situaţia era cumpărarea de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţul reglementat de vânzare şi vânzarea ei clienţilor societăţii la preţurile stabilitate în contractele încheiate anterior acelei perioade. Din câte îmi amintesc pierderea înregistrată de societate s-a datorat diferenţei dintre preţul de achiziţie al energiei termo şi cel de vânzare al acestei energii către beneficiarii S.C. Hidroelectrica S.A.

Nu îmi amintesc dacă cu ocazia informării făcute de preşedintele Consiliului de Administraţie în legătură cu seceta s-a discutat de posibilitatea pe care S.C. Hidroelectrica S.A. o avea de a activa clauza de forţă majoră în contractele de vânzare a energiei electrice. Adunarea Generală a Acţionarilor nu a adoptat, din câte îmi amintesc, nicio hotărâre privitoare la situaţia creată datorită secetei, acest lucru nefiind de competenţa sa.

Nu cunosc niciun amănunt legat de modalitatea în care au fost derulate contractele de cumpărare de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. sau cele de vânzare a energiei electrice către beneficiarii societăţii.

Problema pierderilor înregistrate de S.C. Hidroelectrica S.A. în anul 2003, a fost pusă oficial în discuţia membrilor Adunării Generale a Acţionarilor cu ocazia analizării şi aprobării bilanţului de venituri şi cheltuieli al societăţii pe acest an. La şedinţa respectivă au participat pe lângă membrii Adunării Generale a Acţionarilor, cenzorii, preşedintele Consiliului de Administraţie, directorul general al societăţii din perioada respectivă dommul O.T., directorul economic al societăţii doamna I.O. precum şi o parte din membrii Consiliului de Administraţie al căror nume nu mi-l amintesc. Din explicaţiile date membrilor Consiliului de Administraţie de către conducerea executivă a societăţii a rezultat că pierderea înregistrată în bilanţ în valoare de 4 mii de miliarde lei s-a datorat în exclusivitate diferenţei dintre preţul de achiziţie al energiei de la S.C. Termoelectrica S.A. şi cel de vânzare către

beneficiarii S.C. Hidroelectrica S.A.. Nu îmi amintesc dacă în discuţiile purtate s-a pus problema posibilităţii pe care conducerea executivă a societăţii şi Consiliul de Administraţie au avut-o de a activa clauza de forţă majoră în contractele de vânzare a energiei electrice ca urmare a imposibilităţii de a produce cantităţile de energie contractate, datorită lipsei de apă din lacurile de acumulare. De asemenea, nu îmi amintesc dacă în cadrul acelei şedinţe s-a pus în discuţie existenţa unor posibilităţi de a evita aceste pierderi, cine a hotărât înregistrarea acestei pierderi în bilanţ şi cum s-a hotărât recuperarea acestei pierderi. Nu îmi amintesc dacă Adunarea Generală a Acţionarilor a informat ministerul de resort în scris în legătură cu aceste probleme." ***(vol. 4, filele 1-7)***

De asemenea, martorul I.C.T., fost membru al Adunării Generale a Acţionarilor a arătat în declaraţia din 01.06.2009:

„În şedinţa Adunării Generale a Acţionarilor din aprilie 2004, în care s-a dezbătut problema pierderii înregistrată de societate în anul 2003, conducerea executivă a societăţii nu a încunoştinţat membrii Adunării Generale a Acţionarilor cu privire la posibilitatea pe care a avut-o de a activa clauza de forţă majoră în contractele de livrare a energiei electrice în scopul evitării înregistrării de pierderi financiare.

Practic conducerea executivă a societăţii a justificat pierderea înregistrată ca fiind diferenţa dintre preţul energiei cumpărate de la S.C. Termoelectrica S.A. şi preţul de livrare al aceleiaşi energii către partenerii contractuali, fără a prezenta membrilor Adunării Generale a Acţionarilor şi posibilitatea pe care a avut-o de a activa clauza de forţă majoră.

Din câte îmi amintesc, tot în şedinţa respectivă din luna aprilie 2004 s-a mai discutat şi posibilităţile pe care societatea le avea de a recupera aceste pierderi în perioada următoare.

Aceste posibilităţi erau: reducerea costurilor de producţie ale societăţii, demersul pe lângă Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei pentru a obţine o creştere de tarif pe piaţa reglementată precum şi o renegociere a contractelor de pe piaţa liberă pentru a obţine o creştere de preţ.

Totodată, doresc să mai precizez că în cadrul dezbaterilor şedinţei Adunării Generale a Acţionarilor din luna aprilie 2004 în care a fost discutat bilanţul societăţii pe anul 2003, nu s-a discutat nimic despre poziţia pe care ministerul de resort o avea cu privire la acceptarea sau neacceptarea pierderilor înregistrate la S.C. Hidroelectrica S.A. în bilanţul anului 2003.

După epuizarea tuturor discuţiilor legate de cauzele pierderii şi posibilităţile de recuperare ale acesteia membrii Adunării Generale a Acţionarilor au votat în unanimitate aprobarea bilanţului S.C. Hidroelectrica S.A. pe anul 2003.

În cadrul şedinţelor Adunării Generale a Acţionarilor care au urmat pe parcursul anului 2004 îmi amintesc faptul că am mai întrebat-o pe doamna director economic al societăţii, I.O., în afara ordinei de zi a şedinţelor dacă societatea începea să recupereze din pierderea înregistrată, doamna I. de fiecare dată spunând că se derulează în programul de recuperare stabilit." **(vol. 4, filele 21-25)**

Aceleaşi aspecte rezultă şi din declaraţiile cenzorilor societăţii din perioada respectivă.

Astfel, din declaraţia martorei M.M.D., fost cenzor al societăţii, dată la 20.05.2009 a rezultat:

„Îmi amintesc că anul 2003 a fost un an mai greu pentru societate, având în vedere seceta hidrologică severă.

Nu cunosc amănunte legate de activarea clauzei de forţă majoră pe anumite contracte de furnizare a energiei electrice, încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A..

Îmi amintesc că în bilanțul anului 2003 al S.C. Hidroelectrica S.A. a fost înregistrată o pierdere foarte mare, fără să pot preciza exact cuantumul, fiind cauzată de diferența dintre venituri și cheltuieli, respectiv cheltuieli mai mari decât venituri.

Nu îmi amintesc mai multe amănunte în acest moment despre pierdere, dar în mod clar în raportul întocmit de comisia de cenzori la 31.12.2003, se poate verifica suma privind cheltuiala cu achiziția de energie și ponderea acesteia în totalul cheltuielilor, iar pentru achizițiile de energie în raport există ponderea furnizorilor cu soldul cel mai mare la data de 31.12.2003.

La încheierea exercițiului financiar pentru fiecare an în parte Consiliul de Administrație pune în dezbatere și discută raportul întocmit de membrii Consiliului de Administrație privind activitatea anului încheiat. Acesta conține foarte multe date tehnice, amănunte, precum și explicații. Tot la încheierea exercițiului financiar se supune aprobării raportul auditorilor care urmărește respectarea legislației financiar-fiscale din punct de vedere al alinierii la standardele internaționale. Tot cu această ocazie se depune și se analizează bilanțul cu toate anexele și cu toate explicațiile, precum și raportul comisiei de cenzori despre care am amintit anterior.

La finalizarea ședinței se supun aprobării toate aceste materiale menționate mai sus, urmând să se înainteze bilanțul societății cu toate materialele enumerate anterior în vederea aprobării de către Adunarea Generală a Acționarilor.

În conformitate cu prevederile codului fiscal pierderea pe care o înregistra o societate se putea recupera pe o perioadă de maxim 5 ani. Din câte îmi amintesc pierderea a fost recuperată de societate în totalitate, pe parcursul mai multor ani, cred că anul trecut a fost ultimul an în care s-au recuperat aceste pierderi." **(vol. 4, filele 8-14)**

De asemenea, martorul B.D., fost cenzor al societății a declarat la 02.06.2009, în referire la pierderea înregistrată:

„Cu privire la pierderea înregistrată de S.C. Hidroelectrica S.A. în anul 2003, doresc să fac următoarele precizări:

Consider că, această pierdere se datorează scăderii veniturilor societății în anul respectiv datorită secetei hidrologice instalate în România care a dus la o scădere considerabilă a debitelor de apă în lacurile de acumulare aflate în administrarea societății.

Din discuțiile care au avut loc în perioada respectivă, în cadrul Consiliului de Administrație al societății, îmi amintesc faptul că s-a pus în discuție și problema activării clauzei de forță majoră în contractele de vânzare a energiei electrice pe care societatea le încheiase anterior, fără să pot preciza însă despre care contracte era vorba.

Îmi amintesc, de asemenea faptul că în perioada respectivă erau întrunite toate condițiile legale pentru ca societatea să se poată folosi de clauza de forță majoră în contractele de vânzare a energiei electrice.

În vara anului 2003, pe fondul conturării previziunilor de pierderi pentru societate ca urmare a secetei, conducerea societății a demarat procedurile pentru obținerea certificatelor de forță majoră însă, clauza de forță majoră nu a fost activată așa cum ar fi trebuit, ulterior renunțându-se la activarea acestei clauze.

Nu cunosc cauzele care au determinat conducerea societății să renunțe la acest demers legal.

Deși conducerea societății nu a luat decizia de a se activa clauza de forță majoră în contractele de vânzare a energiei electrice, personal în calitate de cenzor la această societate nu am făcut niciun demers sau sesizare în scris întrucât problema clauzei de forță majoră era una cunoscută de toată lumea în acel moment, respectiv la nivelul Consiliului de Administrație, Adunării Generale a Acționarilor, conducerii ministerului și a direcției de specialitate din minister și mi s-a părut ridicol să insist cu această problemă.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

Nu cunosc cine a decis cumpărarea de energie electrică de la producătorii termo la un preţ reglementat şi vânzarea acestei energii la un preţ mic stabilit în contractele de vânzare încheiate anterior de către S.C. Hidroelectrica S.A. cu partenerii contractuali.

Nu cunosc cine a decis ca pierderea de aproximativ 4.000 miliarde lei să fie preluată în totalitate de către S.C. Hidroelectrica S.A..

La sfârşitul anului 2003, odată cu întocmirea raportului asupra activităţii societăţii împreună cu ceilalţi membrii ai Comisiei de Cenzori am specificat că pierderea înregistrată de societate se datorează secetei hidrologice şi implicit a imposibilităţii producerii energiei electrice contractată spre vânzare.

Nu-mi amintesc dacă în acel raport am făcut referire şi la clauza de forţă majoră şi nici dacă am argumentat în vreun fel decizia conducerii societăţii de a nu activa clauza de forţă majoră.

În acest raport erau trecute şi măsurile pe care societatea trebuia să le ia pentru a recupera în anii următori pierderile înregistrate, însă nu îmi amintesc cine a decis această modalitate de recuperare a pierderii.

Reţin că una din principalele măsuri în vederea recuperării acestei pierderi era din profitul realizat în anii următori, fără să reţin ce alte măsuri concrete s-au propus.

Raportul a fost adus ulterior şi la cunoştinţa membrilor Adunării Generale a Acţionarilor care l-au dezbătut împreună cu membrii Comisiei de Cenzori, în baza acestui raport fiind aprobat ulterior şi bilanţul societăţii pe anul 2003." **(vol. 4, filele 26-30)**

Audiată fiind în cauză la data de 22.05.2007, învinuita **I.O.** a susţinut, la rândul ei, aceleaşi false argumente precum cele prezentate forurilor de conducere ale societăţii şi ministerului de resort, în idea exonerării de răspunere a managementului societii privind cauzarea pierderilor din anul 2003. Din declaraţia învinuitei a reieşit:

„Preluând conducerea Direcţiei Economice în luna decembrie 2003 trebuia să mă ocup de închiderea exerciţiului financiar pe anul în curs.

Ca etapă premergătoare a acestei activităţi, trebuia să fac o inventariere a patrimoniului societăţii, să identific datoriile societăţii la buget, la furnizori, la salariaţi, capacităţile de producţie, contractele aflate în derulare.

Cu această ocazie am constatat din documentele justificative aflate în cadrul direcţiei pierderea de 3.695 miliarde ROL, reprezentată în principal de tranzacţiile nefavorabile cu producătorii termo, care a generat datorii de peste 4.500 miliarde ROL.

Datoria era în principal către S.C. Termoelectrica S.A., S.C. Electrocentrale Bucureşti S.A, S.C. Electrocentrale Deva S.A.

Din documentele existente şi contractele aflate în derulare, am constatat că tarifele practicate de S.C. Termoelectrica S.A., aprobate de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei erau cu mult mai mari decât tarifele practicate de S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa reglementată.

Prin contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. cu producătorii termo amintiţi mai sus s-a achiziţionat o cantitate de circa 4 milioane MW/h la un preţ de aproximativ 1.000.000 - 1.100.000ROL/ MW/h, care apoi s-a vândut pe piaţa reglementată la un preţ de 171.000 lei, aproximativ 5 dolari şi pe piaţa liberă la un preţ de aproximativ 3 ori mai mare decât pe piaţa reglementată.

Datorită diferenţelor între veniturile nefavorabile şi cheltuielile realizate s-a ajuns la această pierdere de 3.695 miliarde ROL înregistrată în bilanţul anului 2003.

Având în vedere aspectele constatate, şi consemnate în bilanţul anului 2003, am elaborat o notă care a fost semnată şi de către directorul general O.T., pe care am înaintat-o la Secretarul de Stat pe probleme de energie, domnul I.I., prin care îl înştiinţam de pierderea înregistrată de societate şi fundamentarea acesteia.

Această pierdere se reflecta în datoriile pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le înregistra către producătorii termo mai sus menţionaţi.

Prin notă am propus reeşalonarea datoriilor pe 3 ani, având în vedere şi posibilităţile de recuperare a pierderii.

Prin reeşalonare urmăream plata datoriei pentru fiecare din cei 3 ani în parte, având în vedere că aceasta era o datorie restantă faţă de anul 2004 şi doream ca această datorie să nu-mi afecteze bugetul aferent anului în curs.

Am primit aprobarea pentru eşalonarea acestor datorii, pentru a putea elabora un buget de încasări şi plăţi al anului 2004, pentru o funcţionare normală a societăţii." **(vol.2, filele 198-206)**

* * *

Pierderea înregistrată de societate a fost constatată în Raportul de Audit Financiar întocmit de societatea KPMG la momentul auditării bilanţului contabil neconsolidat al societăţii Hidroelectrica S.A. încheiat la data de 31 decembrie 2003. Auditorul a concluzionat că, datorită faptului că preţul energiei electrice livrate clienţilor deţinuţi de stat nu este determinat exclusiv de societate, ci este convenit periodic cu Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei precum şi datorită condiţiilor meteorologice nefavorabile din vara anului 2003, S.C. Hidroelectrica S.A. a înregistrat pierderea în suma menţionată. A constatat în acelaşi timp că datoriile curente depăşeau activele curente cu suma de **2.365.502.000.000 lei, fiind pusă la îndoială capacitatea societăţii de a-şi continua funcţionarea pe baza principiului continuităţii activităţii, având în vedere importanţa strategică a societăţii.**

Aceeaşi pierdere a fost analizată şi în Nota Sinteză nr. 155.476/22.09.2006 privind respectarea legislaţiei în vigoare în domeniul tranzacţiilor cu energie electrică în perioada 2000 – 2006 la societăţile comerciale şi companiile naţionale din cadrul Sistemului Energetic Naţional întocmit de Corpul de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului.

În această Notă se precizează că la S.C. Hidroelectrica S.A. o situaţie deosebită a fost înregistrată în anul 2003, an foarte secetos care a determinat o producţie proprie de energie electrică mai mică decât în anii precedenţi. Invocarea clauzei de forţă majoră a fost practicată în relaţiile contractuale din domeniul reglementat, astfel că S.C. Electrica S.A. a primit o cantitate de energie electrică mai mică decât cea prevăzută, cu consecinţe negative asupra preţului de livrare la consumatorii captivi, respectiv către populaţie. Activarea clauzei de forţă majoră nu a fost practicată însă şi la unele contracte importante din punct de vedere cantitativ cu furnizorii licenţiaţi de pe piaţa internă.

Datorită secetei prelungite, a fost produsă o cantitate de numai 13.195 Gwh, fiind necesar să se cumpere în principal de la termocentrale 2.465 Gwh la preţuri mari, pentru îndeplinirea obligaţiilor contractuale şi la export.

S-a concluzionat că, în condiţiile în care costul de livrare al unui MWh din producţia proprie dar şi din achiziţii de la alţi producători interni sau externi a fost mai mare în raport cu preţurile contractuale, S.C. Hidroelectrica S.A. a înregistrat o pierdere financiară de **3.856.918.000.000 ROL, respectiv de 4.214.000.000.000 lei cu TVA.**

S-a arătat totodată şi faptul că în anul 2003, mai mult de jumătate, respectiv 55% din pierdere s-a datorat depăşirii cantităţilor de energie electrică stabilite de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei pe piaţa concurenţială, în sensul că, din cantitatea programată spre vânzare de 5.571 GWh a fost în fapt vândută cantitatea de 7.836 GWh.

În referire la forţa majoră este de precizat că, toate contractele cadru elaborate de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi încheiate de către

reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A., atât cu consumatorii captivi cât şi cu furnizorii licenţiaţi au prevăzut clauze de forţă majoră prin care părţile erau exonerate de orice răspundere pentru neîndeplinirea în totalitate sau în parte a obligaţiilor ce decurgeau din contract, dacă neîndeplinirea obligaţiilor contractuale era rezultatul acţiunii forţei majore. Circumstanţele de forţă majoră sunt definite ca fiind acele circumstanţe care pot apărea în cursul executării contractului în urma producerii unor evenimente extraordinare şi care nu pot fi luate în considerare de părţi la încheierea contractului fiind în mod rezonabil în afara voinţei şi controlului părţilor.

Notificarea forţei majore urma să fie făcută de furnizor, în scris, celeilalte părţi contractante în termen de 48 de ore de la apariţia acesteia, cu confirmarea organului competent de la locul producerii evenimentului ce constituia forţa majoră.

Situaţia dificilă a S.C. Hidroelectrica S.A. din anul 2003 a fost analizată şi de Curtea de Conturi a României - Divizia controlului fondurilor publice destinate activităţii economice – care a întocmit Raportul de Audit – „Auditul performanţei contractelor de furnizare a energiei electrice la intern şi la extern pentru perioada 2002 – 2005" încheiat la data de 18.01.2007.

În Raport se precizează că, contractele încheiate pe anul 2003 de furnizare a energiei electrice la intern şi la extern prevăd clauze de forţă majoră în condiţiile în care acest an s-a caracterizat prin secetă hidrologică **considerată calamitate naturală asimilată clauzei de forţă majoră,** aspect ce rezultă din „Nota privind fundamentarea cererii de confirmare de către Camera de Comerţ şi Industrie a României a forţei majore repezentată de seceta prelungită care afectează activitatea S.C. Hidroelectrica S.A.". Nota a fost semnată de directorul general P.E. unde, la punctul 4 se preciza faptul că „Reducerile continue de debite începând cu luna aprilie până în prezent, ca şi rezerva redusă a marilor amenajări la momentul actual **reprezintă un caz de forţă majoră pentru S.C. Hidroelectrica S.A. având toate atributele unei calamităţi naturale care poate avea consecinţe grave asupra funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional**. Situaţia este cu atât mai gravă cu cât prognozele hidrologice pentru următoarele luni sunt deosebit de pesimiste."

Echipa de auditori a confirmat la rândul ei faptul că, despre instalarea secetei hidrologice a fost încunoştiinţată conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. de către autorităţile competente, respectiv Comisia Centrală împotriva inundaţiilor şi Administraţia Naţională „Apele Române".

S-a constatat în raport şi **neactivarea** clauzei de forţă majoră şi în contractele de vânzare a energiei electrice către consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi activarea făcându-se **doar** cu privire la contractele de vânzare a energiei electrice către filialele de distribuţie a S.C. Electrica S.A. (populaţie) şi la export.

Au fost identificate, ca şi principale cauze care au generat pierderi financiare ale S.C. Hidroelectrica S.A. pentru anul 2003 următoarele:

- nerespectarea limitei maxime a cheltuielilor de exploatare prevăzute în bugetul de venituri şi cheltuieli al entităţii pe anul 2003, societatea înregistrând cheltuieli de exploatare în valoare de 14.286.573.700.000 ROL faţă de 10.117.682.000.000 ROL cât era prevăzut prin Hotărârea de Guvern nr. 1475/2003. Gradul de depăşire la poziţiile „alte cheltuieli din afară" de 645,2% s-a datorat înregistrării de cheltuieli în sumă de 3.943.560.000.000 ROL reprezentând contravaloarea cantităţii de 2.548.523 Mwh pe care S.C. Hidroelectrica S.A. a achiziţionat-o de la S.C. Termoelectrica S.A. şi a revândut-o în pierdere.

- neaplicarea pentru anul 2003, în toate contractele de vânzare-cumpărare a energiei electrice a clauzei de forţă majoră. Prin neaplicarea clauzei de forţă majoră prevăzută în contractele încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi, pentru onorarea

obligaţiilor din contractele încheiate pe anul 2003, S.C. Hidroelectrica S.A. a achiziţionat de la alţi producători interni şi din import cantitatea de 2.548.523 Mwh la un preţ mediu de 1.547.390 ROL/Mwh pe care a revândut-o pe cele două pieţe, concurenţială şi reglementată, obţinând un preţ mediu de 549.360 ROL/Mwh.

- vânzarea de energie electrică pe contractele de portofoliu încheiate cu filialele de distribuţie ale S.C. Electrica S.A. s-a efectuat la preţuri situate sub nivelul costurilor înregistrate.

Toate aceste constatări efectuate evidenţiază în mod clar faptul că pierdeile înregistrate de societate în anul 2003 s-au datorat deciziilor adoptate de învinuiţii care s-au succedat la conducerea societăţii în perioada respectivă, totodată fiind reliefat în mod fidel şi mecanismul care a generat prejudicierea societăţii, constatări care se coroborează cu întreg ansamblu probator administrat în cauză.

În vederea aflării adevărului şi a clarificării tuturor aspectelor de ordin tehnic legate de activitatea economico-financiară a societăţii, la data de 12.02.2008 a fost dispusă efectuare unei expertize financiar – contabile. S-a solicitat la obiectivul numărul 2 stabilirea modului în care societatea a înregistrat pierderea în anul 2003, care au fost cauzele care au generat-o precum şi efectele pe care le-a produs.

Expertiza efectuată, pe lângă prejudiciul cauzat societăţii ca urmare a gestionării problematicii generate de efectele secetei hidrologice, a mai constatat în sarcina învinuiţilor aflaţi la conducerea societăţii în anul 2003 şi alte prejudicii rezultate din facturarea şi decontarea contravalorii energiei electrice furnizate/vândute consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţuri mai mici decât preţul de contract transformat în ROL la nivelul anului 2003, astfel:

„În conformitate cu documentele expertizate, la obiectivul nr.2, formulăm următoarele concluzii:

PIERDEREA ÎNREGISTRATĂ ÎN EVIDENŢA CONTABILĂ A S.C. HIDROELECTRICA S.A. ÎN ANUL 2003

1/.- S.C. Hidroelectrica S.A. înregistrează la finele anului 2003 o pierdere în valoare de 3.695.456.236 mii ROL (369.545.623,60 RON) pierdere datorată pe de o parte managementului practicat, iar pe de altă parte pierderea a fost favorizată şi de neefectuarea unui control riguros de către organele abilitate din cadrul Ministerului Economiei (*for tutelar*) şi de către organele Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei (*autoritatea competentă în domeniul energiei*).

* * *

STABILIREA VALORII PIERDERII LA NIVELUL ANULUI 2003 A S.C. HIDROELECTRICA S.A.

2/.- Pierderea înregistrată de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în anul 2003 nu se limitează numai la valoarea contabilă raportată, ea este în fapt mult mai mare dacă luăm în calcul valoarea ajutoarelor de stat nerambursabile (*care nu reprezintă efortul propriu al societăţii*) şi valoarea prejudiciilor constatate ca urmare expertizei contabile judiciare.

Situaţia de fapt a valorii pierderii este următoarea:

3.695.456.236 mii ROL (369.545.623,60 RON) pierdere înregistrată în evidenţa contabilă la 31.12.2003

854.906.820 mii ROL (85.490.682 RON) reprezintă subvenţiile pentru investiţii, ajutor de stat nerambursabil, care nu reprezintă efortul propriu al societăţii.

61.368 mii ROL valoarea terenurilor primite cu titlu gratuit, nu reprezintă efortul financiar al societăţii.

104.881 mii ROL valoarea subvenţiilor de exploatare conform Legii nr.76/16.01.2002 art.80(2).

93.943.978 mii ROL valoarea facilităţilor fiscale, din care:

19.172.651 mii ROL scutiri de plata taxelor vamale la importul de utilaje tehnologice şi componente

74.771.327 mii ROL reprezintă TVA calculată asupra valorii în vamă a importurilor incluzând şi taxele vamale.

93.943.978 mii ROL - Total

10.059.341 mii ROL reprezintă valoarea prejudiciilor stabilite prin expertiza contabilă judiciară, din care:

15.402.038 ROL diferenţe din aplicarea incorectă a cursului de schimb valutar la facturi emise de S.C. Energy Holding S.R.L.

10.043.939.012 ROL diferenţe din facturarea energiei electrice la preţuri mai mici decât preţul de contract.

4.654.532.624 mii ROL (465.453.262,40 RON) – TOTAL

În concluzie, valoarea totală a pierderilor suferite de *S.C. Hidroelectrica S.A.* ca urmare a modului în care aceasta a desfăşurat activitatea economico-financiară şi comercială, precum şi a efortului propriu fără influenţa ajutoarelor de stat nerambursabile, este de 4.654.532.624 mii ROL.

ECHIVALENT ÎN VALUTĂ

4.654.532.624.000 ROL : 32.595 ROL/USD = 142.798.976 USD
4.654.532.624.000 ROL : 41.117 ROL/EURO = 113.202.146 EURO

Expertiza contabilă judiciară a inclus în această valoare a pierderilor numai valoarea prejudiciilor stabilite ca urmare facturării energiei electrice vândute cu un preţ sub valoarea preţului de contract precum şi valoarea prejudiciului stabilit din aplicarea, la achiziţiile de energie electrică de la *S.C. Energy Holding S.R.L*, a unui curs de schimb valutar ROL/USD, altul decât cursul mediu lunar stabilit de B.N.R.

Prejudiciile stabilite de expertiza contabilă judiciară ca urmare achiziţiei de energie electrică în anul 2003 de la producătorii termo, alţi producători şi piaţa SPOT, sunt cuprinse în valoarea pierderilor raportate de *S.C. Hidroelectrica S.A.*prin bilanţul contabil încheiat la 31 decembrie 2003.

Explicitând valoarea prejudiciilor constatate la nivelul anului 2003, expertiza contabilă judiciară formulează următoarele concluzii:

- **15.402.038 ROL** reprezintă valoarea prejudiciilor stabilite ca urmare decontării cantităţilor de energie electrică achiziţionate de la *S.C. Energy Holding*

S.R.L. în perioada septembrie – decembrie 2003 şi ianuarie 2004 cu preţuri pentru un MWh energie electrică altul decât cel stabilit prin contract.

Conform contractului nr.16 E/2003 preţul convenit între părţi a fost de 19 USD/MWh iar transformarea acestuia în ROL la cursul oficial valutar mediu pentru luna în care a avut loc vânzarea-cumpărarea energiei electrice, se prezintă astfel:

LUNA ŞI ANUL	Curs oficial mediu lunar stabilit de B.N.R.	Curs mediu lunar practicat la facturare
Septembrie 2003	33.855,00	33.853,32
Octombrie 2003	33.102,00	33.115,89
Noiembrie 2003	34.080,00	34.127,68
Decembrie 2003	33.041,00	33.058,95
Ianuarie 2004	32.556,00	32.563,63

Se constată că la nivelul lunilor octombrie-decembrie 2003 şi ianuarie 2004, de *S.C. Energy Holding S.R.L.* a practicat la facturarea cantităţilor de energie electrică vândută către *S.C. Hidroelectrica S.A.* un curs mediu lunar mai mare decât cursul mediu lunar oficial stabilit de B.N.R.

În această situaţie *S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.* a încasat în plus următoarele sume (ROL):

LUNA şi ANUL	Valoare calculată pe baza cursului mediu lunar stabilit de B.N.R.	Valoare facturată de către SC.Energy Holding SRL	Diferenţe Plus/Minus
Septembrie 2003	6.037.934.976	6.037.634.603	Minus 300.373
Octombrie 2003	5.751.605.934	5.754.020.201	Plus 2.414.267
Noiembrie 2003	5.923.276.615	5.931.564.373	Plus 8.287.758
Decembrie 2003	6.750.476.198	6.754.142.954	Plus 3.666.756
Ianuarie 2004	5.689.207.131	5.690.540.761	Plus 1.333.630
Total valoare diferenţe nefavorabile din neaplicarea corectă a cursului valutar mediu lunar la achiziţia de energie electrică de la S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.			Plus 15.402.038

Din cele de mai sus rezultă că *S.C. Energy Holding S.R.L.*, prin aplicarea eronată a cursului mediu lunar la facturarea către *S.C. Hidroelectrica S.A.* a unor cantităţi de energie electrică în perioada septembrie-decembrie 2003 şi ianuarie 2004, a încasat în plus suma de 15.402.038 ROL.

Precizăm faptul că din partea *S.C. Hidroelectrica S.A.* acordarea vizei *„bun de plată"* la toate cele cinci facturi emise de către *S.C. Energy Holding S.R.L.* a fost efectuată prin semnătura numitului O.N..

Menţionăm faptul că la acordarea vizei *„bun de plată"* reprezentând *„controlul financiar preventiv"* se putea şi trebuia corectată valoarea facturată dacă aceasta prezenta erori de calcul.

Expertiza contabilă judiciară constată că suma de 15.402.038 ROL achitată în plus către *S.C. Energy Holding S.R.L.* pentru energia electrică cumpărată de la această societate comercială constituie prejudiciu adus *S.C. Hidroelectrica S.A.*

- **10.043.939.012 ROL reprezintă valoarea prejudiciilor stabilite ca urmare facturării şi decontării contravalorii energiei electrice furnizate/vândute consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţuri mai mici decât preţul de contract transformat în ROL la nivelul anului 2003.**

Facem precizarea că, la toate contractele de furnizare respectiv de vânzare-cumpărare de energie electrice la nivelul anului 2003, contracte cu derulare pe piaţa concurenţială, preţurile de contract au fost stabilite în U.S.D./MWh iar transformarea în ROL trebuia făcută la cursul oficial mediu lunar al B.N.R.

Prin stabilirea în echivalent ROL a preţului de contract şi înmulţirea acestuia cu cantitatea livrată fiecărui beneficiar (*conform cu confirmările lunare ale OPCOM*) a rezultat valoarea corectă de facturat.

Din compararea acestei valori cu valoarea înscrisă în facturile emise lunar (*care corespunde cu înregistrarea în evidenţa contabilă a S.C. Hidroelectrica S.A.*) pentru beneficiarii energiei electrice vândute a rezultat valori nefacturate respectiv neîncasate pe care le prezentăm în cele ce urmează:

95.147.672 ROL-*S.C. AZOMUREŞ S.A.* contract nr.18 CE/2002,
din care:
5.270.080 ROL diferenţă luna ianuarie 2003
6.486.238 ROL diferenţă luna februarie 2003
17.162.229 ROL diferenţă luna martie 2003
3.779.595 ROL diferenţă luna aprilie 2003
16.353.430 ROL diferenţă luna mai 2003
46.096.100 ROL diferenţă luna august 2003

511.312 ROL – *S.C. LUXTEN S.A.* contract nr.19 CE/2002
din care:
511.312 ROL diferenţă luna septembrie 2003.

538.488 ROL – *S.C. LUXTEN S.A.* contract nr.25 CE/2002
din care:
538.488 ROL diferenţă luna septembrie 2003.

56.745.450 ROL – *S.C. ELSID S.A.* contract nr.24 CE/2002,
din care:
3.380.974 ROL diferenţă luna ianuarie 2003
3.183.517 ROL diferenţă luna februarie 2003
10.500.232 ROL diferenţă luna martie 2003
2.392.636 ROL diferenţă luna aprilie 2003
11.110.770 ROL diferenţă luna mai 2003
25.753.126 ROL diferenţă luna august 2003
424.195 ROL diferenţă luna septembrie 2003

BCU IASI CENTRU UNIVERSITAR

3.182.444.378 ROL – *S.C. LAFARGE ROMCIM S.A.* contract nr.22 CE/02
din care:
120.067.315 ROL diferenţă luna februarie 2003
59.871.633 ROL diferenţă luna martie 2003
65.279.899 ROL diferenţă luna iunie 2003
147.754.017 ROL diferenţă luna iulie 2003
1.188.131.727 ROL diferenţă luna august 2003
1.101.339.787 ROL diferenţă luna oct. 2003

14.024.609 ROL – *S.C. U.C.M. REŞIŢA S.A.* contract nr.23 CE/2002
din care:
1.379.176 ROL diferenţă luna ianuarie 2003
815.694 ROL diferenţă luna februarie 2003
2.993.124 ROL diferenţă luna martie 2003
773.433 ROL diferenţă luna aprilie 2003
2.070.320 ROL diferenţă luna mai 2003
204.317 ROL diferenţă luna iunie 2003
4.991.675 ROL diferenţă luna august 2003
796.870 ROL diferenţă luna septembrie 2003

1.215.929.864 ROL – *S.C. ELECTROMAGNETICA S.A.* contract nr.21CE/2002, din care:
15.758.368 ROL diferenţă luna februarie 2003
14.783.394 ROL diferenţă luna martie 2003
275.327.658 ROL diferenţă luna iunie 2003
30.375.284 ROL diferenţă luna iulie 2003
491.525.411 ROL diferenţă luna august 2003
388.159.749 ROL diferenţă luna octombrie 2003

4.508.763.985 ROL – *S.C. HOLDING ApS România S.R.L.* transformat în *S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.* contract nr.17
CE/2002, din care:
927.423.875 ROL diferenţă luna ianuarie 2003
913.397.347 ROL diferenţă luna februarie 2003
16.364.229 ROL diferenţă luna martie 2003
2.738.481 ROL diferenţă luna aprilie 2003
18.375.208 ROL diferenţă luna Mai 2003
37.816.347 ROL diferenţă luna august 2003
2.271.443.381 ROL diferenţă luna sept.2003
129.444.911 ROL diferenţă luna octombrie 2003
86.790.130 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
104.970.076 ROL diferenţă luna decembrie 2003

1.001.516 ROL-*S.C. EURO-PEC S.R.L.* contract nr.20 CE/2002
din care:
1.001.516 ROL diferenţă luna septembrie 2003.

98.604.585 ROL – *S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.* contract nr.27 CE/03
din care:
21.056.706 ROL diferenţă luna martie 2003
13.409.136 ROL diferenţă luna aprilie 2003

BCU IAŞI ALUMNI LIBRARY

64.138.743 ROL diferenţă luna Mai 2003

495.119.714 ROL – *S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.* contract nr.29 CE/2003
din care:
100.897.270 ROL diferenţă luna martie 2003
24.883.442 ROL diferenţă luna aprilie 2003
114.265.169 ROL diferenţă luna mai 2003
247.158.375 ROL diferenţă luna august 2003
7.915.458 ROL diferenţă luna septembrie 2003

21.491.489 ROL –*S.C. ELECTROCARBON S.A.* contract nr.32 CE/2003
din care:
1.804.578 ROL diferenţă luna aprilie 2003
8.243.841 ROL diferenţă luna Mai 2003
11.122.618 ROL diferenţă luna august 2003
320.452 ROL diferenţă luna septembrie 2003

305.022.603 ROL – *S.C. ALRO S.A.Slatina* contract nr.28 CE/2003
din care:
151.712.746 ROL diferenţă luna februarie 2003
30.158.720 ROL diferenţă luna martie 2003
7.471.465 ROL diferenţă luna aprilie 2003
33.450.669 ROL diferenţă luna mai 2003
79.864.410 ROL diferenţă luna august 2003
2.364.593 ROL diferenţă luna septembrie 2003

18.498.756 ROL-*S.C. ALRO S.A. Slatina* contract nr.30 CE/2003
din care:
3.312.028 ROL diferenţă luna martie 2003
1.512.466 ROL diferenţă luna aprilie 2003
5.015.166 ROL diferenţă luna mai 2003
8.418.898 ROL diferenţă luna august 2003
240.198 ROL diferenţă luna septembrie 2003

30.094.591 ROL-*S.C. S.M.R. BALŞ S.A.* contract nr.23 CE/2003
din care:
1.762.933 ROL diferenţă luna ianuarie 2003
2.667.275 ROL diferenţă luna februarie 2003
6.231.098 ROL diferenţă luna martie 2003
1.342.171 ROL diferenţă luna aprilie 2003
5.747.180 ROL diferenţă luna mai 2003
12.343.934 ROL diferenţă luna august 2003

10.043.939.012 ROL–VALOAREA TOTALĂ A DIFERENŢELOR DIN FACTURAREA CANTITĂŢILOR DE ENERGIE ELECTRICĂ CĂTRE CONSUMATORII ELIGIBILI/FURNIZORI LICENŢIAŢI LA UN PREŢ MAI MIC DECÂT PREŢUL DE CONTRACT.

➢ **1.955.192.612.371 ROL valoarea prejudiciului rezultat din revânzarea către terţi a energiei electrice achiziţionată în anul 2003 de la producătorii termo, alţi producători şi din import, prin practicarea unor preţuri de vânzare a MWh mai mici decât preţurile de achiziţie.**

Stabilirea prejudiciului în sumă de **1.955.192.612.371 ROL** s-a efectuat prin compararea valorii energiei electrice facturate (*recalculată prin excluderea costurilor conexe: transport, servicii de sistem, administrare piaţă şi taxa de dezvoltare*) cu valoarea facturilor emise de furnizorii de la care s-a achiziţionat energia electrică.

Obligativitatea stabilirii *„preţului curat"* al energiei electrice prin excluderea costurilor conexe incluse în preţ s-a datorat clauzelor contractelor de achiziţie, piaţa SPOT şi import care nu au avut prevăzute costuri conexe.

Stabilirea şi modul de calcul al preţului curat al energiei electrice este prezentat în *Anexa nr.2, volumul nr.13 fila 3900 la 4170.*

La efectuarea calculelor pentru stabilirea preţului *„curat"* al energiei electrice dedus din preţul de contract, expertiza contabilă judiciară a stabilit pentru fiecare beneficiar şi pe fiecare lună calendaristică în parte valoarea costurilor conexe şi a taxelor cuprinse în preţul de contract iar după deducerea (*scăderea*) acestora din preţul de contract a transformat valoarea rămasă, exprimată în USD (*preţul de contract fiind stabilit în USD*), în ROL la cursul de schimb valutar mediu lunar stabilit de B.N.R.

Din compararea valorilor energiei electrice vândute consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi (*la „preţul curat" al energiei electrice*) cu valorile înscrise în facturile emise de furnizorii de energie electrică achiziţionată, au rezultat prejudicii pentru *S.C. Hidroelectrica S.A.* pe care le prezentăm pe beneficiari şi luni calendaristice după cum urmează:

103.753.977.143 ROL-*S.C. AZOMUREŞ S.A.* contract nr.18 CE/2002,
din care:
92.570.972 ROL diferenţă luna februarie 2003
109.297.130 ROL diferenţă luna mai 2003
4.297.231.325 ROL diferenţă luna iunie 2003
15.702.725.610 ROL diferenţă luna iulie 2003
9.768.608.661 ROL diferenţă luna august 2003
19.486.337.086 ROL diferenţă luna septembrie 2003
16.350.775.091 ROL diferenţă luna octombrie 2003
18.429.128.117 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
19.517.303.151 ROL diferenţă luna decembrie 2003

42.720.028.654 ROL – *S.C. LUXTEN S.A.* contract nr.19 CE/2002
din care:
84.549.904 ROL diferenţă luna februarie 2003
339.993.232 ROL diferenţă luna mai 2003
1.635.323.810 ROL diferenţă luna iunie 2003
5.445.062.599 ROL diferenţă luna iulie 2003
3.253.375.198 ROL diferenţă luna august 2003
6.384.027.508 ROL diferenţă luna septembrie 2003
7.057.847.106 ROL diferenţă luna octombrie 2003
8.780.951.715 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
9.738.897.583 ROL diferenţă luna decembrie 2003

24.572.147.959 ROL – *S.C. LUXTEN S.A.* contract nr.25 CE/2002
din care:
38.175.687 ROL diferenţă luna februarie 2003
143.151.580 ROL diferenţă luna mai 2003
1.250.039.172 ROL diferenţă luna iunie 2003
3.851.173.762 ROL diferenţă luna iulie 2003
1.757.575.917 ROL diferenţă luna august 2003
3.631.187.434 ROL diferenţă luna septembrie 2003
4.265.974.946 ROL diferenţă luna octombrie 2003
5.404.835.173 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
4.230.034.288 ROL diferenţă luna decembrie 2003

67.955.026.034 ROL – *S.C. ELSID S.A.* contract nr.24 CE/2002,
din care:
66.534.030 ROL diferenţă luna februarie 2003
294.480.791 ROL diferenţă luna mai 2003
3.289.345.537 ROL diferenţă luna iunie 2003
7.891.723.240 ROL diferenţă luna iulie 2003
6.727.269.355 ROL diferenţă luna august 2003
14.101.428.973 ROL diferenţă luna septembrie 2003
9.176.531.518 ROL diferenţă luna octombrie 2003
13.258.335.922 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
13.152.376.668 ROL diferenţă luna decembrie 2003

101.219.627.665 ROL – *S.C. LAFARGE ROMCIM S.A.* contract nr.22
CE/2002, din care:
33.503.318 ROL diferenţă luna februarie 2003
4.870.482.126 ROL diferenţă luna iunie 2003
16.818.789.563 ROL diferenţă luna iulie 2003
10.734.307.268 ROL diferenţă luna august 2003
20.530.533.371 ROL diferenţă luna septembrie 2003
17.196.222.959 ROL diferenţă luna octombrie 2003
15.110.355.464 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
15.925.433.596 ROL diferenţă luna decembrie 2003

8.190.033.615 ROL – *S.C. U.C.M. REŞIŢA S.A.* contract nr.23 CE/2002 din care:
6.926.448 ROL diferenţă luna februarie 2003
303.252.101 ROL diferenţă luna iunie 2003
1.068.586.080 ROL diferenţă luna iulie 2003
616.387.827 ROL diferenţă luna august 2003
1.579.069.686 ROL diferenţă luna septembrie 2003
1.515.833.744 ROL diferenţă luna octombrie 2003
1.728.408.846 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
1.371.568.883 ROL diferenţă luna decembrie 2003

38.221.865.544 ROL – *S.C. ELECTROMAGNETICA S.A.* contract nr.21 CE/2002, din care:
7.463.671 ROL diferenţă luna februarie 2003
3.117.864.286 ROL diferenţă luna iunie 2003
4.639.836.591 ROL diferenţă luna iulie 2003

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

5.838.058.529 ROL diferenţă luna august 2003
9.245.765.867ROL diferenţă luna septembrie 2003
8.034.771.089 ROL diferenţă luna octombrie 2003
5.392.623.486 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
1.945.482.024 ROL diferenţă luna decembrie 2003

174.876.387.326 ROL – *S.C. HOLDING ApS ROMÂNIA S.R.L.* transformat în *S.C. ENERGY HOLDING S.R.L* contract nr.17 CE/2002, din care:

157.034.220 ROL diferenţă luna februarie 2003
784.164.338 ROL diferenţă luna mai 2003
6.154.801.380 ROL diferenţă luna iunie 2003
20.915.069.185 ROL diferenţă luna iulie 2003
11.700.492.589 ROL diferenţă luna august 2003
28.125.071.458 ROL diferenţă luna septembrie 2003
33.989.007.584 ROL diferenţă luna octombrie 2003
37.820.297.575 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
35.230.448.997 ROL diferenţă luna decembrie 2003

90.679.498.747 ROL-*S.C. EURO-PEC S.R.L.* contract nr.20 CE/2002 din care:

33.773.543 ROL diferenţă luna februarie 2003
622.238.822 ROL diferenţă luna mai 2003
4.365.433.607 ROL diferenţă luna iunie 2003
15.131.745.594 ROL diferenţă luna iulie 2003
10.249.125.326 ROL diferenţă luna august 2003
20.939.306.564 ROL diferenţă luna septembrie 2003
16.290.706.808 ROL diferenţă luna octombrie 2003
14.426.830.135 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
8.620.338.349 ROL diferenţă luna decembrie 2003

1.060.518.995 ROL – *S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.*contract nr.27 CE/2003 din care:

1.060.518.995 ROL diferenţă luna Mai 2003

979.291.835.948 ROL – *S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.* contract nr.29 CE/2003 (pentru ALRO) din care:

4.809.390.828 ROL diferenţă luna mai 2003
41.543.623.605 ROL diferenţă luna iunie 2003
138.160.956.023 ROL diferenţă luna iulie 2003
83.895.939.076 ROL diferenţă luna august 2003
175.647.206.219 ROL diferenţă luna septembrie 2003
150.089.445.757 ROL diferenţă luna octombrie 2003
189.601.076.543 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
195.544.197.897 ROL diferenţă luna decembrie 2003

32.368.333.891 ROL –*S.C. ELECTROCARBON S.A.*contract nr.32 CE/2003, din care:

119.580.278 ROL diferenţă luna mai 2003
1.582.751.858 ROL diferenţă luna iunie 2003
4.973.266.779 ROL diferenţă luna iulie 2003
2.761.576.217 ROL diferenţă luna august 2003
5.969.707.491 ROL diferenţă luna septembrie 2003

5.268.513.580 ROL diferenţă luna octombrie 2003
5.813.266.294 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
5.879.671.394 ROL diferenţă luna decembrie 2003

1.248.800.229 ROL – *S.C. ALRO S.A. Slatina* contract nr.28 CE/2003 din care:
1.248.800.229 ROL diferenţă luna februarie 2003

25.308.433.473 ROL-*S.C. ALRO S.A.Slatina* contract nr.30 CE/2003 din care:
156.182.497 ROL diferenţă luna mai 2003
1.200.039.703 ROL diferenţă luna iunie 2003
4.107.037.275 ROL diferenţă luna iulie 2003
2.204.722.881 ROL diferenţă luna august 2003
4.163.961.851 ROL diferenţă luna septembrie 2003
4.096.988.601 ROL diferenţă luna octombrie 2003
5.233.264.839 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
4.146.235.826 ROL diferenţă luna decembrie 2003

32.181.677.722 ROL-*S.C. S.M.R. BALŞ S.A.* contract nr.26 CE/2003 din care:
38.865.022 ROL diferenţă luna februarie 2003
86.734.760 ROL diferenţă luna mai 2003
1.474.347.680 ROL diferenţă luna iunie 2003
4.878.758.224 ROL diferenţă luna iulie 2003
2.857.365.737 ROL diferenţă luna august 2003
6.103.819.972 ROL diferenţă luna septembrie 2003
5.194.136.942 ROL diferenţă luna octombrie 2003
6.174.127.133 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
5.373.522.252 ROL diferenţă luna decembrie 2003

231.544.419.359 ROL-*S.C. ALRO S.A.Slatina* contract nr.28 CE/2003 din care:
1.174.146.519 ROL diferenţă luna mai 2003
9.424.535.586 ROL diferenţă luna iunie 2003
31.540.385.572 ROL diferenţă luna iulie 2003
20.947.735.936 ROL diferenţă luna august 2003
41.390.749.992 ROL diferenţă luna septembrie 2003
37.873.691.493 ROL diferenţă luna octombrie 2003
44.160.959.699 ROL diferenţă luna noiembrie 2003
45.032.214.562 ROL diferenţă luna decembrie 2003

1.955.192.612.373 ROL–VALOAREA TOTALĂ A DIFERENŢELOR CA URMARE ACHIZIŢIEI DE ENERGIE ELECTRICĂ LA UN PREŢ MAI MARE PE UN MWh DECÂT PREŢUL DE VÂNZARE CĂTRE CONSUMATORII ELIGIBILI/FURNIZORI LICENŢIAŢI.

* * *

BCU IASI

INFLUENȚE REZULTATE DIN MODUL DE APLICARE A CLAUZEI DE FORȚĂ MAJORĂ ÎN ANUL 2003 DE CĂTRE S.C. HIDROELECTRICA S.A.

3/.- Odată cu instalarea secetei hidrologice, în luna iunie 2003 producția de energie electrică s-a diminuat foarte mult, ajungând la o diminuare a acesteia cu peste 50% în luna august septembrie 2003 comparativ cu aceeași perioadă din anul 2002.

Exemplificăm cu cantitățile de energie electrică produse în cursul anului 2002 și anului 2003 cu defalcare pe fiecare lună calendaristică în parte, astfel:

CANTITĂȚI DE ENERGIE ELECTRICĂ PRODUCȚIE PROPRIE		
Luna	**ANUL 2002 (MWh)**	**ANUL 2003 (MWh)**
Ianuarie	1.132.405	1.350.768
Februarie	1.327.307	1.170.157
Martie	1.272.078	1.355.410
Aprilie	1.320.020	1.583.640
Mai	1.332.380	1.620.310
Iunie	1.276.883	1.162.252
Iulie	1.033.916	864.338
August	1.518.623	728.798
Septembrie	1.259.911	584.933
Octombrie	1.443.861	900.312
Noiembrie	1.482.858	947.602
Decembrie	1.501.817	926.207
TOTAL	15.902.059	13.194.727

Văzând diminuarea cantităților de energie electrică produsă în instalațiile proprii de către *S.C. Hidroelectrica S.A.* începând cu luna iunie 2003 urmare faptului că sistemul hidroenergetic din România a fost afectat urmare lipsei de precipitații, prezentăm modul în care a scăzut rezerva de apă în marile lacuri de acumulare, după cum urmează:

- la 01.01.2003: 65,67% coeficient de umplere volumetric
  1.818,83 GWh rezerva energetică în amenajări
- la 31.12.2003: 41,74% coeficient de umplere volumetric
  1.320,73 GWh rezerva energetică în amenajări

Ca urmare instalării secetei hidrologice, din cantitatea de 15.895 GWh energie electrică producție proprie prevăzută a fi livrată în rețele pentru acoperirea consumului intern, s-a livrat o cantitate de 12.947,8 GWh reprezentând 81,4%.

Confirmarea instalării secetei hidrologice s-a făcut de către autoritățile competente după cum urmează:

- *Comisia Centrală împotriva inundațiilor, fenomenelor meteorologice periculoase și accidentelor la construcțiile hidrotehnice din cadrul Ministerului Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului*, prin Raportul întocmit la data de 26.08.2003;
- *Administrația Națională Apele Române*, prin adresele nr. 3789/19.08.2003 și nr.12556/29.08.2003.

Ca urmare acestora *S.C. Hidroelectrica S.A.*, cu adresele nr. 12574/01.09.2003 și nr. 12556/29.08.2003, a solicitat *Camerei de Comerț și Industrie a Municipiului București*

eliberarea de certificate de forţă majoră pentru contractele de portofoliu încheiate cu filialele Electrica S.A. cât şi pentru contractele de livrare a energiei electrice la export.

Camera de Comerţ şi Industrie a Municipiului Bucureşti a eliberat un număr de 8(opt) certificate de forţă majoră pentru filialele Electrica S.A. şi 2(două) certificate de forţă majoră pentru partenerii externi ai *S.C. Hidroelectrica S.A.*

În baza acestor certificate *S.C. Hidroelectrica S.A.* a notificat suspendarea furnizării de energie electrică către *S.C. Electrica S.A.* pe perioada 08.09. – 31.12.2003 şi la export pe perioada septembrie – octombrie 2003.

Ca urmare a activării clauzei de forţă majoră la contractele de portofoliu încheiate cu *S.C. Electrica S.A.*, *A.N.R.E.* - Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei – autoritate competentă – prin Decizia nr.400/19.09.2003 a aprobat reducerea cantităţilor de energie electrică pe aceste contracte cu 1.350 GWh, de la 8.480 GWh la 7.130 GWh respectiv cu 16%.

În fapt, faţă de cantitatea programată iniţial de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei cu destinaţia piaţa reglementată, contractele de furnizare a energiei electrice încheiate cu filialele *S.C. Electrica S.A.* au totalizat 6.939.894 MWh per total anul 2003, în care au fost cuprinse atât contractele de portofoliu şi diferenţe, cât şi producţia de energie electrică realizată în centralele şi microhidrocentralele nedispecerizabile.

Ca urmare a acceptării diminuării cantităţilor programate iniţial pentru *S.C. Electrica S.A.* – contracte de portofoliu - *S.C. Hidroelectrica S.A.* în baza adreselor nr. 12574/01.09.2003 şi nr. 12687/02.09.2003 solicită şi obţine de la *Camera de Comerţ şi Industrie a României şi a Municipiului Bucureşti*, următoarele *CERTIFICATE DE FORŢĂ MAJORĂ*:

- nr. 2395/03.09.2003 pentru Electrica Banat S.A.
- nr. 2396/03.09.2003 pentru Electrica Oltenia S.A.
- nr. 2398/03.09.2003 pentru Electrica Muntenia Nord S.A.
- nr. 2399/03.09.2003 pentru Electrica Moldova S.A.
- nr. 2400/03.09.2003 pentru Electrica Dobrogea S.A.
- nr. 2392/03.09.2003 pentru Electrica Transilvania Nord S.A.
- nr. 2393/03.09.2003 pentru Electrica Transilvania Sud S.A.
- nr. 2394/03.09.2003 pentru Electrica Muntenia Sud S.A.

Precizăm faptul că S.C. Hidroelectrica S.A. a activat clauza de forţă majoră numai în ce priveşte piaţa reglementată şi la export.

Expertiza contabilă judiciară, analizând situaţia de fapt, constată că toate diligenţele făcute de *S.C. Hidroelectrica S.A.* cu privire la activarea clauzei de forţă majoră în legătură cu contractele de furnizare a energiei electrice destinate pieţei reglementate a avut finalizare numai în luna octombrie 2003, când au fost reduse efectiv cantităţile de energie electrică contractate.

Analizând însă situaţia livrărilor de energie electrică pe piaţa reglementată pe total anul 2003 constatăm că livrările s-au realizat astfel:

6.939.894 MWh total cantitate contractată conform contractelor încheiate pe anul 2003 pe piaţa reglementată, din care:

6.761.430 MWh conform contractelor încheiate cu filialele Electrica S.A.

178.464 MWh contracte încheiate cu C.N. Transelectrica S.A. (CPT)

7.585.832 MWh total cantităţi livrate în anul 2003 pe piaţa reglementată, din care:

7.419.750 MWh livrări către filialele Electrica S.A.

166.082 MWh livrări pentru acoperirea
pierderilor în reţeaua de transport.

Din datele astfel prezentate rezultă că onorarea contractelor privind furnizarea de energie electrică pe piaţa reglementată s-a făcut în procent de 109,31%.

Cunoscând situaţia de fapt şi având dreptul să activeze *clauza de forţă majoră* conform prevederilor contractelor de vânzare-cumpărare încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi, *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu a activat această clauză, preferând să achiziţioneze mari cantităţi de energie electrică de la producătorii termo şi alţi producători pentru onorarea obligaţiilor contractuale cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi.

Achiziţiile de energie electrică efectuate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în anul 2003 de la producătorii termo, piaţa *SPOT* şi din import totalizează 2.548.525 MWh şi s-a realizat la un preţ mediu de 1.547.389 ROL/MWh, astfel:

2.465.293 MWh cantitate de energie electrică achiziţionată de la producătorii termo şi piaţa *SPOT*

4.480 MWh cantitate achiziţionată din import de la firma EFT Anglia (contract 20E)

40.320 MWh cantitate preluată din import de la firma EFT Anglia în baza contractului de schimb de energie nr. 19E

38.432 MWh cantitate de energie electrică achiziţionată de la *S.C. Energy Holding S.R.L.* în lunile septembrie-decembrie 2003 în baza contractului nr. 16E

2.548.525 MWh TOTAL ENERGIE ELECTRICĂ ACHIZIŢIONATĂ DE S.C. HIDROELECTRICA S.A. ÎN ANUL 2003

Această practică a condus la destabilizarea financiară a societăţii prin înregistrarea de pierderi foarte mari ca urmare achiziţionării de energie electrică la un preţ pe un MWh cu mult mai mare decât preţul pe un MWh practicat la vânzarea acesteia către consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi, conform cu preţurile stabilite prin contractele de vânzare-cumpărare.

Deasemeni, în perioada iunie-decembrie 2003, expertiza contabilă judiciară a constatat că *S.C. Hidroelectrica S.A.* a facturat cantităţi importante de energie electrică la un preţ mai mic decât cel prevăzut în contractele de vânzare-cumpărare încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi.

Preţurile energiei electrice achiziţionate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în anul 2003 deduse conform facturilor emise de furnizori şi preţurile cu care a revândut această energie către consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi, se prezintă astfel:

BCU IASI/CENTRUL UNIVERSITAR

1.- Contract nr. 18 CE/2002 - S.C. AZOMUREŞ SA		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Februarie	738.394,64	1.100.000
Mai	730.181,27	752.592
Iunie	734.387,86	1.612.808
Iulie	736.351,95	1.609.162
August	760.087,62	1.652.198
Septembrie	761.605,47	1.807.122
Octombrie	751.282,99	1.666.985
Noiembrie	771.663,22	1.580.739
Decembrie	743.042,53	1.542.146

2.- Contract nr.19 CE/2002 - S.C. LUXTEN SA		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Februarie	596.726,76	1.100.000
Mai	591.228,34	752.592
Iunie	593.279,44	1.612.808
Iulie	595.372,65	1.609.162
August	613.112,98	1.652.198
Septembrie	803.975,00	1.807.122
Octombrie	790.124,88	1.666.985
Noiembrie	812.770,51	1.580.739
Decembrie	785.609,25	1.542.146

BCU IASI - UNIVERSITARY LIBRARY

3.- Contract nr.25 CE/2002 - S.C. LUXTEN SA		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Februarie	661.199,00	1.100.000
Mai	655.077,30	752.592
Iunie	657.120,56	1.612.808
Iulie	659.427,41	1.609.162
August	678.471,73	1.652.198
Septembrie	836.475,80	1.807.122
Octombrie	821.902,80	1.666.985
Noiembrie	845.487,31	1.580.739
Decembrie	817.328,61	1.542.146

4.- Contract nr.24 CE/2002 - S.C. ELSID TITU SA		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Februarie	684.162,31	1.100.000
Mai	677.795,80	752.592
Iunie	679.660,33	1.612.808
Iulie	682.032,86	1.609.162
August	701.078,34	1.652.198
Septembrie	722.062,83	1.807.122
Octombrie	709.700,26	1.666.985
Noiembrie	730.027,68	1.580.739
Decembrie	705.587,25	1.542.146

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

5.- Contract nr.22 CE/2002 - S.C. LAFARGE ROMCIM SA		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Februarie	902.921,66	1.100.000
Mai	892.849,52	752.592
Iunie	897.507,35	1.612.808
Iulie	899.897,48	1.609.162
August	927.690,22	1.652.198
Septembrie	980.976,84	1.807.122
Octombrie	966.356,62	1.666.985
Noiembrie	992.856,05	1.580.739
Decembrie	956.910,31	1.542.146

NOTĂ : Preţul mediu de facturare la preţ de contract fără costuri conexe este stabilit ca preţ mediu pentru cele trei platforme ale societăţii

6.- Contract nr.23 CE/2002 - S.C. U.C.M. REŞIŢA SA		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Februarie	955.698,99	1.100.000
Mai	941.687,46	752.592
Iunie	944.851,83	1.612.808
Iulie	947.088,84	1.609.162
August	974.848,74	1.652.198
Septembrie	1.014.018,19	1.807.122
Octombrie	998.333,15	1.666.985
Noiembrie	1.025.337,70	1.580.739
Decembrie	993.737,81	1.542.146

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

7.- Contract nr.21 CE/2002 - S.C. ELECTROMAGNETICA SA		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Februarie	812.935,74	1.100.000
Mai	803.744,39	752.592
Iunie	808.612,93	1.612.808
Iulie	810.704,49	1.609.162
August	837.168,19	1.652.198
Septembrie	883.561,33	1.807.122
Octombrie	871.463,11	1.666.985
Noiembrie	895.090,75	1.580.739
Decembrie	861.907,53	1.542.146

8.- Contract nr.17 CE/2002 - S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Februarie	651.330,80	1.100.000
Mai	645.304,50	752.592
Iunie	647.348,96	1.612.808
Iulie	649.623,11	1.609.162
August	668.467,33	1.652.198
Septembrie	653.320,25	1.807.122
Octombrie	678.127,57	1.666.985
Noiembrie	698.674,08	1.580.739
Decembrie	677.998,02	1.542.146

BCU IASI CENTRALA UNIVERSITARA LIBRARY

9.- Contract nr.20 CE/2002 - S.C. EURO PEC S.R.L.		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Februarie	649.686,10	1.100.000
Mai	643.675,70	752.592
Iunie	645.720,36	1.612.808
Iulie	647.989,06	1.609.162
August	666.799,93	1.652.198
Septembrie	841.554,05	1.807.122
Octombrie	826.868,10	1.666.985
Noiembrie	850.599,31	1.580.739
Decembrie	822.284,76	1.542.146

10.- Contract nr.27 CE/2003- S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Mai	707.198,90	752.592

11.- Contract nr.29 CE/2003- S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Mai	656.344,51	752.592
Iunie	657.364,85	1.612.808
Iulie	660.286,92	1.609.162
August	675.630,48	1.652.198
Septembrie	684.043,66	1.807.122
Octombrie	669.852,07	1.666.985
Noiembrie	690.154,08	1.580.739
Decembrie	669.737,77	1.542.146

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

12.- Contract nr.32 CE/2003 - S.C. ELECTROCARBON S.A.		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Mai	708.580,12	752.592
Iunie	710.440,92	1.612.808
Iulie	712.916,41	1.609.162
August	732.592,20	1.652.198
Septembrie	757.779,85	1.807.122
Octombrie	744.626,18	1.666.985
Noiembrie	765.985,49	1.580.739
Decembrie	740.445,51	1.542.146

13.- Contract nr.28 CE/2003 - S.C. ALRO S.A.		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Mai	648.777,10	752.592
Iunie	652.198,93	1.612.808
Iulie	654.087,34	1.609.162
August	674.930,17	1.652.198
Septembrie	678.108,88	1.807.122
Octombrie	668.653,78	1.666.985
Noiembrie	686.991,46	1.580.739
Decembrie	661.940,09	1.542.146

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

14.- Contract nr.30 CE/2003 - S.C. ALRO S.A.		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Mai	659.237,25	752.592
Iunie	662.657,80	1.612.808
Iulie	664.581,21	1.609.162
August	685.638,21	1.652.198
Septembrie	688.979,72	1.807.122
Octombrie	679.282,83	1.666.985
Noiembrie	697.934,54	1.580.739
Decembrie	672.549,56	1.542.146

15.- Contract nr.26 CE/2002 - S.C. S.M.R. BALŞ S.A.		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Februarie	715.197,80	1.100.000
Mai	707.651,71	752.592
Iunie	711.066,30	1.612.808
Iulie	713.154,98	1.609.162
August	735.200,01	1.652.198
Septembrie	804.523,45	1.807.122
Octombrie	792.256,65	1.666.985
Noiembrie	814.242,77	1.580.739
Decembrie	785.311,88	1.542.146

16.- Contract nr.11 CE/2002 - S.C. ALRO S.A.		
LUNA	Pret mediu de facturare la pret de contract fara costuri conexe ROL/MWh	Pret mediu de achizitie conform facturilor furnizorilor (ROL/MWh)
Februarie	655.745,18	1.100.000

Stabilirea preţurilor de achiziţie a energiei electrice de la producătorii termo, piaţa SPOT şi din import pe anul 2003, stabilite de expertiza contabilă, se prezintă astfel:

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ACHIZIŢII DE LA PRODUCĂTORI TERMO ŞI PIAŢA SPOT

Luna	Cantitate achiziţionată (MWh)	Preţ mediu realizat (ROL/MWh)	Valoare (Mii ROL)
Februarie	4.247,988	1.100.000	4.672.787
Mai	126.353,191	752.592	95.092.391
Iunie	91.303,564	1.612.808	147.255.143
Iulie	298.580,980	1.609.162	480.465.179
August	183.890,701	1.652.198	303.823.798
Septembrie	283.523,414	1.807.122	512.361.401
Octombrie	321.829,495	1.666.985	5.364.849.763
Noiembrie	545.002,796	1.580.739	861.507.009
Decembrie	610.560,756	1.542.146	941.574.091
TOTAL	2.465.292,885	1.575.162	3.883.236.772

IDENTIFICARE PE FURNIZORI

Fuirnizori	Cantitate livrată şi facturată (MWh)	Valoare facturată (ROL)	Preţ mediu (ROL/MWh)
Termoelectrica	227.823,526	509.990.602.056	2.238.534
Electrocentrale Turceni	719.242,261	925.300.076.255	1.286.493
Electrocentrale Bucureşti	1.110.411,233	1.908.414.928.061	1.718.656
Termoficare Ploieşti	11.139,026	19.393.709.965	1.741.060
Electrocentrale Suceava	4.184,272	7.852.749.563	1.876.730
Electrocentrale Arad	9.696,716	17.174.532.577	1.771.170
Termoelectrica Piteşti	20.316,395	38.353.924.657	1.887.831
Electrocentrale Deva	144.276,784	257.353.197.713	1.783.746
Comple energ.Rovinari	218.202,672	199.403.059.798	913.843
TOTAL	2.465.292,885	3.883.236.780.645	1.575.162

ACHIZIŢII DIN IMPORT

Specificaţie	Cantitate achiziţionată (MWh)	Preţ mediu realizat (ROL/MWh)	Valoare (Mii ROL)
Contract import nr.20^{E} pentru	4.480	*	*
Contract schimb de energie pentru energie nr. 19E	40.320	*	*
TOTAL	44.800	800.132	35.845.900

ACHIZIŢII DE LA S.C.ENERGY HOLDING SRL

Luna	Cantitate achiziţionată (MWh)	Preţ mediu realizat (ROL/MWh)	Valoare (Mii ROL)
Septembrie	9.386,680	643.213	6.037.634.603
Octombrie	9.144,949	629.202	5.754.020.201
Noiembrie	9.147,635	648.426	5.931.564.373
Decembrie	10.752,950	628.120	6.754.142.954
TOTAL	38.432,214	636.897	24.477.362.131

Din analiza preţului mediu per total achiziţii de energie electrică efectuate de la producătorii termo, piaţa SPOT, import şi *S.C. ENERGY HOLDING S.R.L*, rezultă următoarele:

Fuirnizori	Cantitate achiziţionată (MWh)	Valoare conform facturilor furnizorilor (Mii ROL)	Preţ mediu realizat (ROL/MWh)
* Producători termo, alţi producători, piaţa SPOT	2.465.293	3.883.236.772	1.575.162
* Import şi contractul de schimb de energie	44.800	35.845.900	800.132
* SC.Energy Holding SRL	38.432	24.477.362	636.901
TOTAL	2.548.525	3.943.560.034	1.547.389

După prezentarea preţurilor de achiziţie a cantităţilor de energie electrică cumpărată de la producătorii termo, piaţa SPOT, import şi *S.C. Energy Holding S.R.L.* în conformitate cu facturile furnizorilor precum şi preţurile *„curate"* ale energiei electrice (*exclusiv costurile conexe*) aşa cum au fost stabilite prin fişele de calcul ce sunt prezentate în *Anexa 2, volumul 12* la prezentul raport de expertiză, prezentăm în continuare **valoarea prejudiciilor produse în anul 2003** patrimoniului *S.C. Hidroelectrica S.A.* **ca urmare a revânzării cantităţilor de energie electrică achiziţionată la preţuri mai mici pentru un MWh decât preţul de achiziţie**, următoarelor societăţi comerciale:

VALOARE PREJUDICIU	CONSUMATORI ELIGIBILI/FURNIZORI LICENŢIATI
103.753.977.143 ROL	Azomureş SA contract 18CE/2002
42.720.028.654 ROL	Luxten LC SA contract 19CE/2002
24.572.147.959 ROL	Luxten LC SA contract 25CE/2003
67.955.026.034 ROL	Elsid SA Titu contract 24CE/2002
101.219.627.665 ROL	Lafarge Romcim SA contract 22CE/2002
8.190.033.615 ROL	UCM Reşiţa SA contract 23CE/2002
38.221.865.543 ROL	Electromagnetica SA contract 21CE/2002
174.876.387.325 ROL	Energy Holding SRL contr.17CE/2002
90.679.498.747 ROL	Euro-Pec SRL contract 20CE/2002
1.060.518.995 ROL	Energy Holding SRL contract 27CE/2003
979.291.835.948 ROL	Energy Holding SRL contract 29CE/2003

32.368.333.891	ROL	Electrocarbon SA contract 32CE/2003
231.544.419.359	ROL	Alro SA contract 28CE/2003
25.308.433.472	ROL	Alro SA contract 30CE/2003
32.181.677.721	ROL	SMR Balş SA contract 26CE/2002
1.248.800.299	ROL	Alro SA contract 11CE/2002
1.955.192.612.371	**ROL**	**TOTAL VALOARE PREJUDICIU**

Un aspect constatat de expertiza contabilă este acela că facturarea făcută de *S.C. Hidroelectrica S.A.* către beneficiari nu corespunde la transformarea în ROL a preţului de contract (*stabilit în USD/MWh sau în EURO/MWh*) cu preţul înscris în factură.

Verificând această situaţie pe întregul an 2003, pe luni calendaristice şi pe fiecare beneficiar în parte, a rezultat utilizarea unui curs mediu de schimb valutar, altul decât cel stabilit şi publicat de Banca Naţională a României, fapt ce a avut drept consecinţă crearea unui prejudiciu pentru *S.C. Hidroelectrica S.A.* în valoare totală de 10.043.939.012 ROL, identificat la următoarele societăţi comerciale beneficiare:

VALOARE PREJUDICIU		CONSUMATORI ELIGIBILI/FURNIZORI LICENŢIAŢI
95.147.672	ROL	Azomureş SA contract 18CE/2002
511.312	ROL	Luxten LC SA contract 19CE/2002
538.488	ROL	Luxten LC SA contract 25CE/2003
56.745.450	ROL	Elsid SA Titu contract 24CE/2002
3.182.444.378	ROL	Lafarge Romcim SA contract 22CE/2002
14.024.609	ROL	UCM Reşiţa SA contract 23CE/2002
1.215.929.844	ROL	Electromagnetica SA contract 21CE/2002
4.508.763.985	ROL	Holding ApS România (Energy Holding SRL) contract 17CE/2002
1.001.516	ROL	Euro-Pec SRL contract 20CE/2002
98.604.585	ROL	Energy Holding SRL contract 27CE/2003
495.119.714	ROL	Energy Holding SRL contract 29CE/2003
21.491.489	ROL	Electrocarbon SA contract 32CE/2003
305.022.603	ROL	Alro SA contract 28CE/2003
18.498.756	ROL	Alro SA contract 30CE/2003
30.094.591	ROL	SMR Balş SA contract 26CE/2002
10.043.939.012	**ROL**	**TOTAL VALOARE PREJUDICIU**
1.965.236.551.383	**ROL**	**VALOARE TOTALĂ PREJUDICIU**

Expertiza contabilă constată că prin activarea clauzei de forţă majoră şi utilizarea cursului mediu valutar stabilit de *B.N.R.*, *S.C. Hidroelectrica S.A.* ar fi putut diminua pierderea contabilă raportată la încheierea exerciţiului financiar al anului 2003 în valoare de 3.695.456.236 mii ROL, cu valoarea prejudiciului stabilit prin prezentul raport de expertiză în suma de 1.965.236.551.383 ROL.

Expertiza contabilă pune în evidenţă şi faptul că, în perioada anului 2003 *S.C. Hidroelectrica S.A.*, în conformitate cu prevederile contractelor de furnizare încheiate cu consumatorii eligibili şi cu prevederile contractelor de vânzare-cumpărare încheiate cu furnizorii licenţiaţi, a avut mai multe posibilităţi în ce priveşte livrarea cantităţilor de energie electrică contractate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi şi anume:

➢ **Activarea *clauzei de forţă majoră* la contractele de vânzare-cumpărare energie electrică aflate în derulare cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi (*piaţa concurenţială*), situaţie care o exonera pe *S.C. Hidroelectrica S.A.* de orice răspundere;**

➢ **Încetarea contractelor încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi (*piaţa concurenţială*) şi îndrumarea acestora către producătorii/furnizori termo care aveau posibilitatea de a asigura toate cantităţile de energie electrică pe care *S.C. Hidroelectrica S.A.*nu le mai putea livra datorită situaţiei speciale generate de activarea *clauzei de forţă majoră.***

➢ **Solicitarea adresată clienţilor (*consumatori eligibili şi furnizori licenţiaţi*) de a renegocia preţurile de contract ţinând seama de nivelul preţului de achiziţie plătit de *S.C. Hidroelectrica S.A.* producătorilor termo şi alţi producători de energie electrică;**

Temeiurile legale cu privire la aceste trei alternative sunt stabilite prin articolele contractelor de furnizare, respectiv de vânzare-cumpărare a energiei electrice, contracte încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi şi care reprezintă voinţa părţilor contractante.

Prevederile contractelor de furnizare, respectiv vânzare-cumpărare a energiei electrice sunt următoarele:

MODIFICAREA CIRCUMSTANŢELOR

Art.8.(1) În sensul prezentului contract, prin *„modificare de circumstanţe"* se înţelege intrarea în vigoare a unor legi/reglementări, precum şi modificarea/abrogarea celor existente, ulterior încheierii prezentului contract.

(2) Dacă, ulterior încheierii contractului, apare o modificare de circumstanţe care are sau poate avea ca efect:

a) creşterea pentru furnizor a costurilor cauzate de dreptul de proprietate, de exploatare sau întreţinerea instalaţiilor sale:

b) obligarea furnizorului de a efectua noi cheltuieli de capital, al căror efect asupra costurilor anuale se evaluează plecând de la premisa că sunt amortizate egal pe o perioadă reprezentând durata de viaţă contabilă a activelor respective, iar valoarea cumulată a acestor efecte în anul de contract este mai mare de 5% din valoarea contractului pe anul respectiv.

Părţile vor modifica preţul de contract, prin încheierea de acte adiţionale, astfel încât să se permită recuperarea integrală de către furnizor a costurilor suplimentare.

(3) Modificarea preţurilor de contract se va negocia între părţi, la solicitarea scrisă şi motivată a uneia dintre ele.

FORŢA MAJORĂ

Art.11(1) Părţile sunt exonerate de orice răspundere pentru neîndeplinirea în totalitate sau în parte a obligaţiilor ce decurg din acest contract, dacă aceasta este rezultatul acţiunii forţei majore.

Circumstanţele de forţă majoră sunt acelea care pot apărea în cursul executării prezentului contract, în urma producerii unor evenimente extraordinare care nu au putut fi luate în considerare de părţi la încheierea contractului şi care sunt în mod rezonabil în afara voinţei şi controlului părţilor.

Deoarece *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu a pus în aplicare nici una din aceste alternative la situaţia creată prin instalarea secetei hidrologice, prejudiciul calculat, în valoare de **1.955.192.612.371 ROL** stabilit ca diferenţă între valoarea energiei electrice achiziţionate

şi valoarea energiei electrice facturate (*preţurile de achiziţie şi cele de facturare au fost prezentate anterior*) precum şi prejudiciu calculat în valoare de **10.043.939.012 ROL** stabilit ca urmare neutilizării cursului mediu lunar stabilit de B.N.R. la facturarea energiei electrice având la bază preţul de contract, s-a datorat în întregime din vina sa.

* * *

ÎNCĂLCAREA DE CĂTRE S.C. HIDROELECTRICA S.A. A PREVEDERILOR LEGISLAŢIEI PRIMARE ŞI SECUNDARE CU PRIVIRE LA ENERGIA ELECTRICĂ ÎN ANUL 2003

4/.- Din analiza modului în care *S.C. Hidroelectrica S.A.* a desfăşurat activitatea economico-financiară respectiv comercială, expertiza contabilă judiciară constată următoarele:

- în toată perioada anului 2003 activitatea comercială şi financiară implicând contractarea, stabilirea preţurilor de vânzare a energiei electrice şi analiza modului de valorificare a energiei electrice din producţie proprie şi/sau achiziţionată, a fost realizată cu încălcarea prevederilor legislaţiei primare (*Hotărâri ale Guvernului*) şi a legislaţiei secundare (*Ordine şi Decizii ale Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei – autoritate competentă în domeniul energiei*).

Având în vedere faptul că analiza activităţii economico-financiare a *S.C. Hidroelectrica S.A.* aferentă anului 2003 are implicaţii şi în anul 2004 ca urmare a prevederilor cuprinse în adresa Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr.1543/17.07.2003 precum şi în contractele de vânzare-cumpărare încheiate cu principalii 5(*cinci*) producători de energie electrică în instalaţii termo, punem în evidenţă prevederile legislaţiei primare şi secundare în vigoare în anii 2003 şi 2004, după cum urmează:

CONSTITUIREA ŞI AUTORIZAREA
S.C. HIDROELECTRICA S.A.

Prin *Hotărârea Guvernului nr. 627/2000* privind reorganizarea *Companiei Naţionale de Electricitate S.A.* a fost înfiinţată *Societatea Comercială HIDROELECTRICA S.A.*

Potrivit *Hotărârii Guvernului nr. 627/2000* :

„Art.1.-Pe data intrării în vigoare a prezentei hotărâri se înfiinţează.....

c) Societatea Comercială de Producere a Energiei Electrice HIDROELECTRICA S.A. cu sediul în municipiul Bucureşti, str. Constantin Nacu nr. 3, sectorul 2, denumită în continuare HIDROELECTRICA- S.A.

(2) Capitalul social al societăţilor comerciale înfiinţate potrivit art.1 este deţinut în întregime de statul român în calitate de acţionar unic, reprezentat de Ministerul Industriei şi Comerţului."

„Art.3.-Societăţile comerciale înfiinţate potrivit art.1 au principalul obiect de activitate în domeniul specific al energiei electrice şi termice din aria de activitate a Ministerului Industriei şi Comerţului care exercită toate drepturile ce decurg din calitatea de acţionar al statului." „Art.19.- HIDROELECTRICA-S.A. este persoană juridică română care se organizează şi funcţionează în conformitate cu dispoziţiile legale în vigoare şi cu statutul propriu prevăzut în anexa nr.4.1. „

„Art.21.-HIDROELECTRICA -S.A. are ca obiect principal de activitate producerea energiei electrice şi furnizarea acesteia pe bază de licenţe, confom legii."

„Art.22.-HIDROELECTRICA-S.A. poate desfăşura complementar şi alte activităţi conexe pentru susţinerea obiectului principal de activitate, în conformitate cu

legislaţia în vigoare şi cu statutul propriu, cu condiţia ca funcţionarea în siguranţă a Sistemului energetic naţional să nu fie afectată".

CADRUL LEGISLATIV SPECIFIC SISTEMULUI ENERGETIC NAŢIONAL

1.- PREVEDERI ALE LEGII ENERGIEI ELECTRICE.

Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr. 63/1998 a fost aprobată prin *Legea nr. 318/2003 - Legea Energiei Electrice*, ambele definind şi reglementând modul de desfăşurare a tuturor activităţilor din sectorul energiei electrice şi al energiei termice produse în cogenerare.

Din cuprinsul acestei legi prezentăm, în extras, reglementările care au incidenţă cu *Obiectivul nr.2* al expertizei contabile de faţă, astfel:

ATRIBUŢIILE A.N.R.E. Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei

Art.11(1) *A.N.R.E.* elaborează, stabileşte şi urmăreşte, aplicarea ansamblului de reglementări obligatorii la nivel naţional, necesar funcţionării sectorului şi pieţei energiei electrice, în condiţii de eficienţă, concurenţă, transparenţă şi protecţie a consumatorilor.

(2) *A.N.R.E.* este abilitată cu următoarele competenţe şi atribuţii:

a) stabileşte reglementări cu caracter obligatoriu pentru agenţii economici din sectorul energiei electrice;

c) elaborează şi aprobă metodologiile de calcul necesare stabilirii preţurilor şi tarifelor;

d) stabileşte tarifele aplicabile consumatorilor captivi;

e) stabileşte preţurile şi tarifele practicate între agenţii economici din cadrul sectorului energiei electrice, tarifele pentru serviciile de sistem, de transport şi de distribuţie a energiei electrice, preţurile şi tarifele practicate pentru activităţile şi serviciile aferente producerii energiei termice în cogenerare;

f) stabileşte contractele-cadru de furnizare precum şi cele dintre agenţii economici privind vânzarea, achiziţia, transportul, serviciul de sistem şi distribuţia energiei electrice, precum şi cele de vânzare a energiei termice produse în cogenerare;

j) exercită controlul cu privire la respectarea de către agenţii economici din sectorul energiei electrice a reglementărilor emise, a sistemului de preţuri şi tarife în vigoare şi aplică sancţiuni în cazul nerespectării acestora.

AUTORIZAŢII ŞI LICENŢE

Art.15.- Autoritatea competentă acordă:

1. Autorizaţii de înfiinţare;
2. Licenţe pentru :

a) exploatarea comercială a capacităţilor de producere a energiei electrice sau a energiei termice în cogenerare;
b) exploatarea comercială a capacităţilor de transport al energiei electrice;
c) exploatarea comercială a capacităţilor de distribuţie a energiei electrice;
d) activitatea operatorului pieţei de energie electrică;
e) activitatea de furnizare a serviciilor de sistem;
f) activitatea de furnizare a energiei electrice;
g) activitatea de furnizare a serviciilor tehnologice de sistem.

OBLIGAŢII DECURGÂND DIN AUTORIZAŢII DE ÎNFIINŢARE ŞI DIN LICENŢE.

„Art.17(1) Titularul autorizaţiei de înfiinţare are următoarele obligaţii :

b) să obţină toate avizele, acordurile şi atestatele prevăzute de lege pentru realizarea obiectivului autorizat.

2) Pe durata de valabilitate a licenţelor, titularii de licenţe sunt obligaţi:

a) să respecte condiţiile care însoţesc licenţa;

b) să ţină situaţii contabile separate pentru fiecare activitate care face obiectul licenţei acordate de autoritatea competentă în cazul agentului economic în domeniul energiei electrice integrat, pe verticală sau pe orizontală şi să se procedeze la fel ca în cazul în care activitatea respectivă ar fi efectuată de agenţi economici separaţi şi să întocmească rapoarte financiare în formatul solicitat de către autoritatea competentă.

c) să pună la dispoziţia autorităţii competente informaţiile necesare pentru desfăşurarea în bune condiţii a activităţii acesteia".

EVIDENŢIEREA COSTURILOR ŞI A VENITURILOR

Art. 57.–Agenţii economici, titularii de licenţă din domeniul energiei electrice şi termice, care practică şi tarife reglementate, sunt obligaţi să prezinte autorităţii competente:

a) costurile şi veniturile realizate separat din activităţile care fac obiectul licenţelor acordate în structura stabilită de autoritatea competentă;

b) modul de alocare a activelor, pasivelor, cheltuielilor şi veniturilor avute în vedere atunci când se întocmesc situaţiile contabile, conform art.17 alin.(2) lit. B).

Analizând prevederile licenţelor emise de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei (*privind producerea energiei electrice precum şi a licenţelor privind furnizarea energiei electrice*), punem în evidenţă faptul că acestea clarifică şi detaliază modul în care trebuie ţinută evidenţa contabilă de către *S.C. Hidroelectrica S.A.* după cum urmează:

2.- PREVEDERILE LICENŢEI Nr.332/24.07.2001
REVIZIA 1

Prin *Decizia nr.702/24.07.2001, A.N.R.E.(Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei)* a acordat Licenţa nr.332/24.07.2001 pentru producerea de energie electrică, *Societăţii Comerciale HIDROELECTRICA S.A.*

Dintre condiţiile de acordare a licenţei pentru producerea energiei electrice, prezentăm în extras următoarele:

2.1.-OBIECTUL ŞI VALABILITATE LICENŢEI

4.- *Licenţa* are ca obiect acordarea permisiunii de exploatare comercială a unităţilor de producere a energiei electrice aflate la titularul licenţei în baza *Hotărârii de Guvern nr.627/2000*, care sunt cuprinse în *Anexa B* a *Licenţei.*

5.- *Licenţa* este emisă şi intră în vigoare la data de 24 iulie 2001, având valabilitate pentru 25 de ani, dacă nu se hotărăşte retragerea ei pentru vreuna din clauzele prevăzute în capitolul „*Suspendarea/retragerea Licenţei*" al condiţiilor *Licenţei.*

2.2.- SEPARAREA EVIDENŢELOR
FINANCIAR-CONTABILE

62.- **Pentru activităţile ce fac obiectul *Licenţei*, titularul *Licenţei* va ţine o evidenţă contabilă separată de cea asociată altor activităţi comerciale din obiectul său de activitate definit prin statut.** Condiţiile 63 şi 64 ale *Licenţei* precizează, în conformitate cu cerinţele art.17, alin.3, litera „m" din Regulament, sarcinile *Titularului Licenţei* în realizarea acestei obligaţii.

63.- **Evidenţele contabile vor fi ţinute astfel încât veniturile, costurile, activele, pasivele, rezervele şi provizioanele (*sau repartizate conform Condiţiei 64* a *Licenţei*) asociate activităţilor autorizate prin *Licenţă* să fie identificabile separat de cele asociate altor activităţi, în registrele *Titularului Licenţei* (şi în ale oricăror întreprinderi asociate sau întreprinderi afiliate ale sale, care desfăşoară activităţi de producere a energiei electrice). *Titularul Licenţei* se va asigura că ţinerea evidenţelor contabile în conformitate cu cerinţele acestor *Condiţii* din *Licenţă* este efectivă începând cu 30 septembrie 2001.**

64.-*Titularul Licenţei* va prezenta, la cererea *Autorităţii competente*, documentele ce stabilesc baza de repartizare a cheltuielilor comune între activităţile ce fac obiectul *Licenţei* şi alte activităţi ale sale şi rezultatele obţinute după această repartizare.

4.- PREVEDERILE LICENŢEI Nr.18/01.06.2000 REVIZIA 1

Prin *Decizia nr.93/01.06.2000, A.N.R.E.(Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei)* a acordat *Licenţa nr.18/01.06.2000* pentru **furnizarea** de energie electrică, *Societăţii Comerciale HIDROELECTRICA S.A.*

Dintre condiţiile asociate *Licenţei nr.18* pentru furnizarea de energie electrică, prezentăm în extras următoarele:

4.1.-OBIECTUL ŞI VALABILITATEA LICENŢEI

4.- *Licenţa* are ca obiect autorizarea de a desfăşura, în regim concurenţial, furnizarea de energie electrică pe piaţa cu amănuntul de energie electrică, cu respectarea prevederilor din *Regulamentul de furnizare*.

5.- *Licenţa* a fost acordată şi a intrat în vigoare la data de 01 iunie 2000, fiind valabilă pentru o perioada de 8 ani, dacă nu se hotărăşte retragerea ei pentru vreuna din clauzele prevăzute la Capitolul VII- „Suspendarea/retragerea *Licenţei*".

6.- La *expirarea Licenţei, Titularul Licenţei poate solicita Autorităţii* competente o nouă *Licenţă* pentru furnizarea de energie electrică, în conformitate cu prevederile *Regulamentului*.

7.- Activităţile *Titularului Licenţei* privind informarea generală, consultanţa, finanţarea şi executarea unor anumite lucrări la consumatori, care nu sunt specifice activităţii de furnizare, nu fac obiectul *Licenţei* şi se vor desfăşura în conformitate cu condiţiile convenite prin alte contracte decât cel de furnizare a energiei electrice.

4.2.- SEPARAREA SITUAŢIILOR CONTABILE

43.- În conformitate cu cerinţele art.17, alin.(a), litera „b" din *Lege*, ***Titularul Licenţei* are obligaţia de a ţine situaţii contabile separate pentru activitatea autorizată prin *Licenţă***, procedând ca şi cum activitatea respectivă ar fi desfăşurată de un agent economic distinct.

44.- Situaţiile contabile vor fi ţinute astfel încât veniturile, cheltuielile, activele, pasivele, rezervele şi provizioanele asociate (*sau repartizate conform Condiţiei 45* a *Licenţei*) activităţilor autorizate prin *Licenţă* să fie identificabile separat în registrele *Titularului Licenţei* (*şi în ale oricăror întreprinderi asociate sau afiliate ale acestuia, care desfăşoară activităţi de furnizare de energie electrică*), separat de cele asociate altor activităţi desfăşurate de către acesta.

45.- *Titularul Licenţei* va prezenta la cererea *Autorităţii competente*:

a.- regulile adoptate la alocarea activelor, pasivelor, veniturilor şi cheltuielilor avute în vedere la separarea situaţiile contabile.

b.- documentele ce stabilesc baza de repartizare a cheltuielilor comune între activităţile ce fac obiectul *Licenţei*, şi alte activităţi ale sale, precum şi rezultatele obţinute după această repartizare.

46.- *Titularul Licenţei* se va asigura că ţinerea situaţiilor contabile în conformitate cu aceste cerinţe este efectivă de la data începerii oricărei activităţi care se încadrează în obiectul prevederilor *Licenţei.*

Faţă de precizările menţionate anterior cu privire la obligativitatea întocmirii situaţiilor contabile în mod distinct pe fiecare activitate desfăşurată în conformitate cu *Licenţele* emise de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, în cuprinsul *Statutului Hidroelectrica S.A.*, la **Capitolul VII-GESTIUNEA**, cu privire la evidenţa contabilă şi bilanţul contabil, se face următoarea precizare:

Art. 27- EVIDENŢA CONTABILĂ ŞI BILANŢUL CONTABIL

(1) *S.C HIDROELECTRICA S.A.* va ţine evidenţa contabilă în lei, va întocmi bilanţul contabil şi contul de profit şi pierderi, având în vedere normele metodologice elaborate de Ministerul Finanţelor.

Analizând toate aceste înscrisuri, nu rezultă că ar fi în contradicţie cu prevederile *Legii contabilităţii nr.82/1991*, republicată, a *Ordinului Ministerului Finanţelor nr.94/2001 pentru aprobarea Reglementărilor contabile armonizate cu Directiva a IV-a a Comunităţilor Economice Europene şi cu Standardele Internaţionale de Contabilitate* precum şi *Ordinul Ministerului Finanţelor nr.306/2002 pentru aprobarea Reglementărilor contabile simplificate, armonizate cu directivele europene*, normele cu privire la organizarea şi ţinerea contabilităţii cuprinse în Licenţele de producere a energiei electrice, în *Licenţele de furnizare a energiei electrice* şi în *Licenţa* privind:

- *activitatea de distribuţie a energiei electrice, inclusiv prestarea serviciilor de transformare şi/sau conexiune*;
- *activitatea de furnizare de energie electrică la consumatorii finali de energie electrică existenţi, alimentaţi direct din instalaţiile electrice aferente unităţilor de producere a energiei electrice*;
- *activitatea de furnizare a serviciilor tehnologice de sistem.*

În ceea ce priveşte modalitatea de ţinere a evidenţei contabile la *S.C. Hidroelectrica S.A.* se impune a face şi următoarele precizări:

În conformitate cu prevederile art.32 din Hotărârea de Guvern nr.627/2000 şi potrivit prevederilor art.9 alin.(3) din Legea contabilităţii nr.82/1991 republicată, *S.C. Hidroelectrica S.A.* avea obligaţia aplicării Standardului Internaţional de Contabilitate 27 „*Situaţiile financiare consolidate şi contabilitatea investiţiilor în filiale*" care prevede consolidarea societăţilor asupra căror Societatea deţine controlul, în vederea prezentării unei imagini fidele a societăţii, care se aplică:

- la întocmirea şi prezentarea situaţiilor financiare consolidate pentru un grup de întreprinderi aflate sub controlul unei societăţi mamă;
- în contabilitatea investiţiilor în filiale din situaţiile financiare separate ale unei societăţi mamă.

În afara prevederilor stipulate în LICENŢE cu referire la ţinerea separată a evidenţei contabile, aşa cum am prezentat anterior, trebuie să arătăm şi prevederile legale privind facturarea energiei electrice livrate.

În conformitate cu prevederile punctului 30 din *Condiţiile Licenţei pentru furnizarea de energie electrică nr.18/2001* care constituie anexă şi parte integrantă din

licenţă, *„În mod obligatoriu, factura emisă de Titularul Licenţei unui consumator, pentru a încasa contravaloarea energiei electrice furnizate, va evidenţia distinct sumele calculate pe elemente ale tarifului utilizat”.*

Conform prevederilor punctului 57 din *Condiţiile Licenţei pentru producerea de energie electrică nr.332/2001* care constituie anexă şi parte integrantă din licenţă, *„În mod obligatoriu, factura emisă de către Titularul Licenţei pentru a încasa contravaloarea energiei electrice livrate, va evidenţia distinct sumele calculate pe elemente ale tarifelor utilizate”.*

Rezultă astfel cu claritate obligaţiile Titularului Licenţei, în speţă *S.C. Hidroelectrica S.A.*, în ceea ce priveşte facturarea energiei electrice furnizate/vândute, obligaţie însă nerespectată de societate în toată perioada analizată.

Expertiza contabilă judiciară constată că <u>toate prevederile legale cu caracter obligatoriu, stipulate în conformitate cu Legea energiei electrice nr. 318/2003, art.11(2) litera a) nu au fost respectate</u> de *S.C. Hidroelectrica S.A.*, în speţă, evidenţierea separată în contabilitate a activităţilor ce fac obiectul licenţelor acordate (*„să procedeze la fel ca în cazul în care activitatea respectivă ar fi efectuată de agenţi economici separaţi”*) şi cu privire la facturarea energiei electrice vândute (*„va evidenţia distinct sumele calculate pe elemente ale tarifului utilizat”*).

* * *

CONTRACTELE ÎNCHEIATE DE S.C. HIDROELECTRICA S.A. CU PRINCIPALII 5 (CINCI) MARI PRODUCĂTORI DE ENERGIE ELECTRICĂ ÎN SISTEM TERMO ÎN ANUL 2003

6/.- În cursul anului 2003, ca urmare a secetei prelungite din vestul Europei care s-a extins şi în România, precum şi a recomandărilor din adresa Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei *nr.1543/17.07.2003, S.C. Hidroelectrica S.A.* încheie cu principalii 5(*cinci*) producători de energie electrică în sistem termo, contracte *„cu rol asiguratoriu în vederea diminuării riscului hidrologic şi tehnologic”*.

Producătorii de energie electrică în sistem termo, precum şi contractele încheiate cu aceştia se prezintă astfel:

1.- *S.C. TERMOELECTRICA S.A.*
- contractul nr.128 din 23 iulie 2003

2.- *S.C. ELECTROCENTRALE BUCUREŞTI S.A.*
- contractul nr.33 HE din 21 iulie 2003

3.- *S.C. ELECTROCENTRALE ROVINARI S.A.*
- contractul nr.32 HE din 26 iunie 2003

4.- *S.C. ELECTROCENTRALE TURCENI S.A.*
- contractul nr.31 HE din 26 iuie 2003

5.- *S.C. ELECTROCENTRALE DEVA S.A.*
- contractul nr.25 HE din 20 decembrie 2002

Din cuprinsul acestor contracte, expertiza contabilă judiciară reţine următoarele:

- În contractele menţionate la pct.1-4 sunt precizate următoarele clauze:

„Contractul asiguratoriu de tranzacţionare a energiei electrice îşi produce efectele pe perioada 01.05.2003 – 31.12.2004”.

„Părţile îşi propun returnarea cantităţilor de energie electrică în cantităţi şi preţuri identice cu cele de achiziţie”.

- Pentru contractul menţionat la pct.5 încheiat cu *S.C. ELECTROCENTRALE DEVA S.A.* acesta se referă strict la tranzacţiile de energie electrică pe piaţa SPOT,

preţurile de contract fiind preţurile stabilite pentru această piaţă şi neavând clauze de restituire a cantităţilor de energie electrică achiziţionată.

Faţă de datele astfel prezentate, expertiza contabilă judiciară constată următoarele:

- Contractele încheiate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* cu cei 5(*cinci*) mari producători de energie electrică în sistem termo, au avut ca finalitate asigurarea cantităţilor de energie electrică pe care *S.C. Hidroelectrica S.A.* era obligată să le vândă către consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi în baza contractelor de furnizare/vânzare-cumpărare încheiate şi aflate în derulare;
- Necesitatea acestor contracte încheiate cu producătorii/furnizori de energie electrică termo s-a datorat neactivării de către *S.C. Hidroelectrica S.A.* a clauzei de forţă majoră, cu toate că în contractele încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi a existat stipulări cu privire la forţa majoră, astfel:

„Art.11(1) Părţile sunt exonerate de orice răspundere pentru neîndeplinirea în totalitate sau în parte a obligaţiilor ce decurg din acest contract, dacă aceasta este rezultatul acţiunii forţei majore. Circumstanţele de forţă majoră sunt acelea care pot apărea în cursul executării prezentului contract, în urma producerii unor evenimente extraordinare care nu au putut fi luate în considerare de părţi la încheierea contractului şi care sunt în mod rezonabil în afara voinţei şi controlului părţilor."

- **Conducerea executivă a *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu a urmărit crearea condiţiilor necesare pentru restituirea către producătorii termo a cantităţilor de energie electrică achiziţionate în anul 2003 în baza contractelor încheiate cu aceştia pentru *„diminuarea riscului hidrologic şi tehnologic"*, cu toate că în cuprinsul acestor contracte erau prevăzute termene mari de restituire şi anume:**

✓ Contractul nr.128/23.07.2003 încheiat cu S.C.Termoelectrica S.A. avea stabilit termen 31.12.2004 prin care se precizează:

„cantităţile de energie electrică vândute/cumpărate de fiecare parte să fie egale", **iar preţul pentru cantităţile de energie electrică returnate de S.C. Hidroelectrica S.A. către S.C.Termoelectrica S.A.** *„va fi preţul cu care a fost achiziţionată energia electrică respectivă începând cu luna mai 2003 până la epuizarea restanţelor".*

✓ Contractul nr. 33 HE/21.07.2003 încheiat cu S.C. Electrocentrale Bucureşti S.A. avea stabilit termen 30.06.2004 prin care se precizează:

„cantităţile de energie electrică vândute/cumpărate de fiecare parte să fie egale", **iar** *„preţul de regularizare la 31.12.2003, respectiv la 30.06.2004 este preţul reglementat pentru S.C. Electrocentrale Bucureşti SA prin Ordin A.N.R.E. valabil la aceste date".*

✓ Contractul nr. 32 HE/26.06.2003 încheiat cu S.C. Electrocentrale Rovinari S.A. avea stabilit termen 31.12.2003 prin care se precizează:

„părţile îşi propun returnarea cantităţilor de energie electrică în cantităţi şi preţuri identice cu cele de achiziţie"

✓ Contractul nr. 31 HE/26.06.2003 încheiat cu S.C. Electrocentrale Turceni S.A. avea stabilit termen 31.12.2003 prin care se precizează:

„părţile îşi propun returnarea cantităţilor de energie electric în cantităţi şi preţuri identice cu cele de achiziţie"

✓ Contractul nr. 25 HE/20.12.2002 încheiat cu S.C. Electrocentrale Deva S.A. avea stabilit termen 31.12.2003 şi se referă la tranzacţii pe piaţa SPOT.

Faţă de datele astfel prezentate, concluzia expertizei contabile judiciare stabileşte faptul că valoarea integrală a prejudiciului creat S.C. Hidroelectrica S.A. în sumă de 1.955.192.612.371 ROL ca urmare achiziţiei de energie electrică de la producătorii termo la preţuri mai mari decât preţul obţinut la revânzarea acesteia către

consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi se datorează în exclusivitate conducerii executive a S.C. Hidroelectrica S.A.

Expertiza contabilă judiciară precizează faptul că prin activarea clauzei de forţă majoră (*la care avea dreptul şi era îndreptăţită să o invoce*) S.C. Hidroelectrica S.A. nu mai era obligată să achiziţioneze energie electrică de la producătorii termo deoarece, prin activarea clauzei de forţă majoră era exonerată de răspunderea contractuală.

* * *

NERESPECTAREA DE CĂTRE S.C. HIDROELECTRICA S.A. ÎN ANII 2003 ŞI 2004 A CLAUZEI DE RESTITUIRE A ENERGIEI ELECTRICE ACHIZIŢIONATE DE LA PRODUCĂTORII TERMO.

7/.- Analizând clauzele privind restituirea energiei electrice conform contractelor încheiate de *S.C. HIDROELECTRICA S.A.* în anul 2003 cu principalii producători termo (*contracte pentru diminuarea riscului hidrologic*) expertiza contabilă judiciară constată că societatea nu a luat nicio măsură cu privire la restituirea acestor cantităţi.

Menţionăm faptul că prin prevederile contractului cu:

- *S.C. TERMOELECTRICA S.A.* cantităţile achiziţionate în anul 2003 puteau fi restituite până la 31.12.2004 cu utilizarea preţurilor practicate la achiziţie.
- *S.C. ELECTROCENTRALE BUCUREŞTI S.A.* cantităţile achiziţionate în anul 2003 puteau fi restituite până la 30.06.2004 cu utilizarea preţurilor practicate la achiziţie.
- *S.C. COMPLEXUL ENERGETIC ROVINARI S.A.* cantităţile achiziţionate în anul 2003 puteau fi restituite până la 31.12.2003 cu utilizarea preţurilor practicate la achiziţie.
- *S.C. COMPLEXUL ENERGETIC TURCENI S.A.* cantităţile achiziţionate în anul 2003 puteau fi restituite până la 31.12.2004 cu utilizarea preţurilor practicate la achiziţie.
- *S.C. ELECTROCENTRALE DEVA S.A.* cantităţile achiziţionate în anul 2003 puteau fi restituite până la 31.12.2003 cu utilizarea preţurilor practicate la achiziţie.

Expertiza contabilă judiciară constată faptul că S.C. Hidroelectrica S.A. în loc să se preocupe de restituirea cantităţilor de energie electrică achiziţionate de la producătorii termo în anul 2003 la preţuri foarte mari faţă de preţul energiei electrice din producţie proprie şi faţă de preţul convenit cu partenerii contractuali pe piaţa concurenţială, a acceptat vânzarea unor cantităţi de energie suplimentar faţă de cantităţile contractate (*348.099,853 MWh cantitate de energie electrică vândută suplimentar faţă de cantităţile contractate*) în anul 2003, ca apoi, în anul 2004, să achiziţioneze de la producători termo, alţi producători şi de pe *piaţa SPOT* alte cantităţi de energie electrică, deasemeni cu preţuri mai mari decât preţul propriu de producţie şi decât preţul cu care a revândut această energie electrică achiziţionată.

Această constatare a expertizei contabile judiciare se susţine prin prezentarea preţurilor medii de achiziţie a energiei electrice, precum şi a marjei preţurilor de facturare a acestora („*preţul curat*" exclusiv costuri conexe) pe care le prezentăm în continuare:

ANUL 2003

PREȚURI MEDII DE *ACHIZIȚIE*

- februarie ..... 1.100.000 ROL/MWh
- mai ..... 752.592 ROL/MWh
- iunie ..... 1.612.808 ROL/MWh
- iulie ..... 1.609.162 ROL/MWh
- august ..... 1.692.198 ROL/MWh
- septembrie ..... 1.807.122 ROL/MWh
- octombrie ..... 1.666.985 ROL/MWh
- noiembrie ..... 1.580.739 ROL/MWh
- decembrie ..... 1.542.146 ROL/MWh

PREȚURI MEDII DE *FACTURARE*

(preț de contract fără costuri conexe)

Luna calendaristică	Preț minim (ROL/MWh)	Preț maxim (ROL/MWh)
Februarie	596.726,76	955.698,99
Mai	591.228,34	941.687,46
Iunie	593.279,44	944.851,83
Iulie	595.372,65	947.088,84
August	613.112,98	974.848,74
Septembrie	653.320,25	1.014.018,19
Octombrie	669.852,07	998.333,15
Noiembrie	686.991,46	1.025.337,70
Decembrie	661.940,09	993.737,81

ANUL 2004

PREȚURI MEDII DE *ACHIZIȚIE*

- octombrie ..... 1.561.108 ROL/MWh
- noiembrie ..... 1.582.250 ROL/MWh
- decembrie ..... 1.032.214 ROL/MWh

PREȚURI MEDII DE *FACTURARE*

(preț de contract fără costuri conexe)

Luna calendaristică	Preț minim (ROL/MWh)	Preț maxim (ROL/MWh)
Octombrie	662.106,00	1.001.162,00
Noiembrie	586.647,00	901.919,00
Decembrie	551.447,00	847.722,00

BCU CLUJ-NAPOCA UNIVERSITY LIBRARY

* * *

MODUL DE RESPECTARE DE CĂTRE S.C. HIDROELECTRICA S.A. A COTELOR DE ATENŢIONARE ŞI DE SIGURANŢĂ STABILITE DE A.N.R.E. PENTRU CELE CINCI MARI LACURI DE ACUMULARE

8/.- În conformitate cu *Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr.720/30.07.2001* rezerva energetică de atenţionare şi de siguranţă în cele cinci mari lacuri de acumulare se prezintă astfel:

- în GWh-

LACUL	Ian.	Febr.	Mart.	Apr.	Mai	Iunie	Iulie	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
Vidraru	332	305	283,5	276	323	289	276	286	314	339	344	314
Izvorul Muntelui	512	423	359,5	386	354	244	215	211	184	184	200	162
Vidra	309	258	221,0	219	363	309	271	230	239	333	387	366
Fântânele	160	127	98,0	117	103	96	123	141	144	166	169	145
Oasa	111	94	96,0	114	124	102	103	117	138	171	181	136
TOTAL	1424	1207	1.058,0	1112	1267	1040	988	985	1019	1193	1261	1123

Din datele prezentate în tabelul de mai sus rezultă că, nu au fost respectate cotele de atenţionare şi de siguranţă stabilite de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei prin Decizia susmenţionată, respectiv:

265 GWh rezerva energetică de atenţionare;

220 GWh rezerva energetică de siguranţă.

Cu privire la rezervele de apă existente în marile lacuri de acumulare, cotele maxime şi minime ale acestora la sfârşitul fiecărei luni, cote ce contribuie la calcularea cotei de atenţionare şi a cotei rezervă de siguranţă, corelat cu rezerva de energie la sfârşitul fiecărei luni exprimată în GWh, constatăm următoarele:

Prin *Decizia* Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei *nr.720/30.07.2001* art. 7(3), se precizează: „(3) S-a impus condiţia ca, la sfârşitul anului hidrologic, rezerva energetică de siguranţă stocată în cele cinci lacuri de acumulare să fie de 220 GWh, iar pentru rezerva energetică de atenţionare s-a adoptat valoarea de 265 GWh."

În continuare, tot prin *Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr.720/30.07.2001* se prevede:

„Art.9(1) Dacă, în cursul unei luni, nivelul unuia dintre lacuri coboară sub nivelul de atenţionare, exploatarea volumului de apă situat între nivelul de atenţionare şi nivelul de siguranţă se face în regim de restricţie comercială;"

„Art.14(1) Dacă, în cursul unei luni, nivelul unuia din lacuri coboară sub nivelul de siguranţă de la sfârşitul lunii, exploatare în scopuri energetice a volumului de apă din lac se va face în regim de restricţie totală.

Aceasta impune obligativitatea funcţionării centralei/amenajării respective strict pentru necesităţile de siguranţă ale *Sistemului Energetic Naţional* – din dispoziţia OS (*centrală*) amenajarea respectivă va fi scoasă din lista de unităţi ofertante pentru producţia de energie electrică."

Faţă de aceste prevederi legale, cuprinse în *Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr.720/30.07.2001*, corelat cu cotele de atenţionare şi siguranţă stabilite pentru fiecare lac de acumulare în parte, prin aceiaşi *Decizie* şi cu *Rapoartele lunare privind funcţionarea sistemului energetic naţional* – Direcţia Operativă – Dispecerul Energetic Naţional, rezultă:

LACUL VIDRARU - RÂUL ARGEŞ

A.- COTA DE ATENŢIONARE

Rezerva de energie raportată la finele lunii august 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea sistemului energetic naţional a fost de 286 GWh, situându-se între valorile stabilite prin *Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr.720/30.07.2001* pentru acest lac:

- 293 GWh cota de atenţionare,
- 260 GWh cota de siguranţă,

ceea ce impunea aplicarea prevederilor art.9(1) din Decizia susmenţionată, adică „exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie comercială".

B.-VOLUM UZINAT ŞI PUTERE MEDIE PRODUSĂ

Volumul de apă uzinat şi puterea medie de energie electrică produsă în luna august 2003 se prezintă astfel:

- 13 mil.mc. apă volum uzinat luna august 2003
- 29 MWh putere medie produsă luna august 2003

LACUL IZVORUL MUNTELUI
RÂUL BISTRIŢA – SIRET

A.- COTA DE ATENŢIONARE

Rezerva de energie raportată la finele lunii iunie, noiembrie şi decembrie 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea Sistemului Energetic Naţional a prezentat următoarele valori:

244 GWh la finele lunii iunie 2003
260 GWh la finele lunii noiembrie 2003
162 GWh la finele lunii decembrie 2003

situându-se între valorile stabilite prin *Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr.720/30.07.2001* pentru acest lac de acumulare.

LUNA IUNIE 2003

275,2 GWh cota de atenţionare
239,9 GWh cota de siguranţă

LUNA NOIEMBRIE 2003

213,8 GWh cota de atenţionare
181,8 GWh cota de siguranţă

LUNA DECEMBRIE 2003

174,2 GWh cota de atenţionare
144,4 GWh cota de siguranţă

BCU IASI CENTRALA UNIVERSITARA LIBRARY

ceea ce impunea aplicarea prevederilor art.9(1) din Decizia susmenţionată, adică *„exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie comercială”*.

B.- COTA DE SIGURANŢĂ

Rezerva de energie raportată la finele lunii iulie, august, septembrie şi octombrie 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea sistemului energetic naţional a prezentat următoarele valori:

215 GWh la finele lunii iulie 2003
211 GWh la finele lunii august 2003
184 GWh la finele lunii septembrie 2003
184 GWh la finele lunii octombrie 2003

situându-se sub cotele de siguranţă stabilite prin *Decizia* Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei *nr.720/30.07.2001* pentru acest lac de acumulare

244,7 GWh cota de siguranţă luna iulie 2003
248,3 GWh cota de siguranţă luna august 2003
237,8 GWh cota de siguranţă luna septembrie 2003
214,1 GWh cota de siguranţă luna octombrie 2003

ceea ce impunea aplicarea prevederilor art.14(1) din Decizia susmenţionată, adică „exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie totală”.

C.- VOLUM UZINAT ŞI PUTERE MEDIE PRODUSĂ

Volumul de apă uzinat şi puterea medie de energie electrică produsă în perioada iunie – decembrie 2003 (*restricţie comercială luna iunie, noiembrie şi decembrie 2003 şi restricţie totală luna iulie, august, septembrie şi octombrie 2003*), se prezintă astfel:

PERIOADA ANULUI 2003	VOLUM UZINAT (mil.mc)	PUTERE MEDIE PRODUSĂ (MWh)
Iunie	27	51
Iulie	9	19
August	11	19
Septembrie	9	18
Octombrie	12	20
Noiembrie	25	45
Decembrie	31	55

LACUL VIDRA - RÂUL LOTRU

A.- COTA DE ATENŢIONARE

Rezerva de energie raportată la finele lunii august şi septembrie 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea Sistemului Energetic Naţional a prezentat următoarele valori:

230 GWh la finele lunii august 2003
239 GWh la finele lunii septembrie 2003

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

situându-se între valorile stabilite prin *Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr.720/30.07.2001* pentru acest lac de acumulare.

LUNA AUGUST 2003

259,5 GWh cota de atenţionare

210,0 GWh cota de siguranţă

LUNA SEPTEMBRIE 2003

285,0 GWh cota de atenţionare

232,5 GWh cota de siguranţă

ceea ce impunea aplicarea prevederilor art.9(1) din Decizia susmenţionată, adică *„exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie comercială"*.

VOLUMUL UZINAT ŞI PUTERE MEDIE PRODUSĂ

Volumul de apă uzinat şi puterea medie produsă în perioada august, septembrie 2003, se prezintă astfel:

PERIOADA ANULUI 2003	VOLUM UZINAT (mil.mc)	PUTERE MEDIE PRODUSĂ (MWh)
August	40,5	116
Septembrie	26,0	67

LACUL FÂNTÂNELE - RÂUL SOMEŞ

COTA DE ATENŢIONARE

Rezerva de energie raportată la finele lunii iulie, august şi octombrie 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea sistemului energetic naţional a prezentat următoarele valori:

123 GWh la finele lunii iulie 2003

141 GWh la finele lunii august 2003

166 GWh la finele lunii octombrie 2003

situându-se între valorile stabilite prin *Decizia* Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei *nr.720/30.07.2001* pentru acest lac de acumulare.

LUNA IULIE 2003

149 GWh cota de atenţionare

120 GWh cota de siguranţă

LUNA AUGUST 2003

173 GWh cota de atenţionare

140 GWh cota de siguranţă

LUNA OCTOMBRIE 2003

168 GWh cota de atenţionare

136 GWh cota de siguranţă,

ceea ce impunea aplicarea prevederilor art.9(1) din Decizia susmenţionată, adică *„exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie comercială"*.

COTA DE SIGURANŢĂ

Rezerva de energie raportată la finele lunii iunie şi septembrie 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea Sistemului Energetic Naţional a prezentat următoarele valori:

BCU ASSOCIATED UNIVERSITY LIBRARY

96 GWh la finele lunii iunie 2003
144 GWh la finele lunii septembrie 2003
situându-se sub cotele de siguranţă stabilite prin *Decizia* Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei *nr.720/30.07.2001* pentru acest lac de acumulare.
100 GWh rezervă de siguranţă luna iunie 2003
155 GWh rezervă de siguranţă luna septembrie 2003
ceea ce impunea aplicarea prevederilor art.14(1) din Decizia susmenţionată, adică *„exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie totală"*.

VOLUMUL UZINAT ŞI PUTERE MEDIE PRODUSĂ

Volumul de apă uzinat şi puterea medie de energie electrică produsă în perioada iunie – octombrie 2003 (*restricţie comercială în lunile iulie, august şi octombrie 2003 şi restricţie totală în lunile iunie şi septembrie 2003*), se prezintă astfel:

PERIOADA ANULUI 2003	VOLUM UZINAT (mil.mc)	PUTERE MEDIE PRODUSĂ (MWh)
Iunie	27	51
Iulie	9	19
August	11	19
Septembrie	9,0	18
Octombrie	12	20

LACUL OASA - RÂUL SEBEŞ

COTA DE ATENŢIONARE

Rezerva de energie raportată la finele lunii iulie, august şi septembrie 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea sistemului energetic naţional a prezentat următoarele valori:
103 GWh la finele lunii iulie 2003
117 GWh la finele lunii august 2003
138 GWh la finele lunii septembrie 2003
situându-se între valorile stabilite prin *Decizia* Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei *nr.720/30.07.2001* pentru acest lac de acumulare.

LUNA IULIE 2003
111,80 GWh cota de atenţionare
90,000 GWh cota de siguranţă

LUNA AUGUST 2003
129,80 GWh cota de atenţionare
105,00 GWh cota de siguranţă

LUNA SEPTEMBRIE 2003
142,30 GWh cota de atenţionare
116,20 GWh cota de siguranţă,
ceea ce impunea aplicarea prevederilor art.9(1) din Decizia susmenţionată, adică *„exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie comercială"*.

VOLUMUL UZINAT ŞI PUTERE MEDIE PRODUSĂ

Volumul de apă uzinat şi puterea medie de energie electrică produsă în perioada iulie – septembrie 2003 (*restricţie comercială*), se prezintă astfel:

PERIOADA ANULUI 2003	VOLUM UZINAT (mil.mc)	PUTERE MEDIE PRODUSĂ (MWh)
Iulie	11	38
August	7	23
Septembrie	1,0	10

În afara acestor aspecte legate de rezervele energetice de atenţionare şi de siguranţă identificate în volumul de apă stocat în cele cinci mari lacuri de acumulare, un aspect deosebit de important îl constituie faptul că din aceste lacuri se asigură şi aprovizionarea cu apă potabilă sau menajeră a populaţiei din zona limitrofă, precum şi pentru consumul (*funcţionarea*) unităţilor industriale.

Analizând situaţia gradului de umplere din principalele lacuri de acumulare, punem în evidenţă următoarele:

Evoluţia principalilor factori climatologici – temperatura şi regimul hidrologic – au prezentat manifestări atipice la nivelul anului 2003 faţă de condiţiile climatice normale, caracteristice ţării noastre.

Astfel, regimul termic cu temperaturi negative deosebite, instalat în cursul lunii decembrie 2002, s-a prelungit până la începutul lunii aprilie 2003.

Regimul pluviometric, bogat în precipitaţii la începutul iernii, a înregistrat o tendinţă evasi constantă descrescătoare până la sfârşitul lunii iunie 2003. Menţionăm şi absenţa perioadei de precipitaţii abundente din perioada de primăvară, situaţie ce s-a repercutat negativ asupra evoluţiei regimului hidrologic al râurilor.

În aceste condiţii şi având cunoştinţă de faptul că rezervele de apă din acumulările hidrologice sunt necesare pentru:

- asigurarea alimentării cu apă a centrelor de populaţie;
- asigurarea alimentării cu apă a agenţilor economici;
- asigurarea necesarului de apă pentru irigaţii;
- necesarul de apă pentru a fi uzinat în complexele hidroenergetice,

se impune să facem câteva observaţii asupra modului de exploatare a lucrărilor hidroenergetice şi a alocării resurselor de apă în anul 2003.

a).- Menţinerea regimului termic cu valori negative o perioadă mare de timp a impus utilizarea/evacuarea unor volume de apă din acumulări, mai mari decât valorile rezultate în urma calculelor de bilanţ pentru menţinerea unor condiţii optime de prelevare a apei la prize;

b).- **Neactivarea clauzei de forţă majoră de către *S.C. Hidroelectrica S.A.* la contractele de furnizare a energiei electrice pe piaţa concurenţială (*consumatori eligibili şi furnizori licenţiaţi*) a condus la uzinarea unor cantităţi de apă din unele acumulări, fiind diminuate volumele peste cotele de atenţionare şi de siguranţă, în acest fel s-a înregistrat o scădere drastică a volumelor de apă stocate.**

Un factor perturbator al producţiei de energie electrică –producţie hidro- în anul 2003 la constituit şi debitul afluent al fluviului Dunărea.

În perioada anului 2003 debitul afluent al *fluviului Dunărea* corelat cu puterea medie MW de energie electrică produsă, prezintă următoarele valori:

Specific.	Ian. mc/s	Febr. mc/s	Mart. mc/s	Apr. mc/s	Mai mc/s	Iunie mc/s	Iulie mc/s	Aug. mc/s	Sept. mc/s	Oct. mc/s	Nov. mc/s	Dec. mc/s
Debit afluent mediu multian.	5010	4960	6800	7830	7500	6370	5440	4450	3780	3930	5060	5160
Debit afluent 2003	7249	5610	5402	5055	4412	3416	2340	1947	1916	3197	3722	2921
Din debit. aflent mediu multianual	144,7	113,1	79,4	64,6	58,8	53,6	43,0	43,8	50,7	81,3	73,6	56,6
Putere mediu produsă în 2003		844	857	829	739	602	416	353	351	557	642	516

Din datele tabelului de mai sus rezultă cu claritate influenţele negative înregistrate asupra afluenţei cantităţilor de apă în *fluviul Dunărea* ca urmare a secetei prelungite din anul 2003, secetă manifestată începând cu vestul Europei şi care ulterior s-a instalat şi în România.

În afara situaţiei grave a diminuării considerabile a debitului *fluviului Dunărea*, la intrarea în ţară, debitul scăzut al fluviului este menţinut şi pentru măsurătorile făcute la staţiile hidrometrice pe traseul fluviului până la vărsare, motivat de lipsa precipitaţiilor pe teritoriul ţării.

Situaţia hidrologică de excepţie înregistrată în *bazinul hidrologic Dunărea*, s-a datorat regimului hidrologic extrem de scăzut în zonele superioară şi medie a bazinului hidrografic, unde s-au înregistrat cele mai mici valori ale debitelor afluente în zona inferioară a bazinului.

Această conjunctură negativă a afectat în primul rând *Sistemul Energetic Naţional* prin reducerea drastică a cantităţii de ernergie electrică produsă de capacităţile hidroenergetice Porţile de Fier I şi II.

Reducerea cotei de energie produsă de *S.C. Hidroelectrica S.A.* trebuia să se concretizeze prin modificarea contractelor de livrare de energie electrică atât pe piaţa reglementată cât şi pe piaţa concurenţială respectiv la export.

Corelând datele prezentate anterior privind situaţia funcţionării amenajărilor hidroenergetice în cele cinci mari lacuri de acumulare, cu situaţia funcţionării amenajării hidroenergetice Porţile de Fier de pe *fluviul Dunărea*, avem o imagine clară a efectelor secetei prelungite instalate în anul 2003 atât în Vestul Europei cât şi în România.

În aceste condiţii, S.C. Hidroelectrica S.A. avea la dispoziţie două alternative şi anume:

- activarea clauzei contractuale privind forţa majoră şi
- achiziţionarea de energie electrică de la producătorii termo, alţi producători şi din import pentru acoperirea obligaţiilor contractuale asumate.

Faţă de aceste două alternative, S.C. Hidroelectrica S.A. a procedat la activarea clauzei de forţă majoră pentru cantităţile ce fac obiectul contractelor de portofoliu (*piaţa reglementată*) şi pentru cantităţile contractate pe piaţa externă la nivelul lunilor septembrie şi octombrie 2003.

În ceea ce priveşte piaţa concurenţială respectiv contractele încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi, nu a fost activată clauza de forţă majoră, preferându-se achiziţia de energie electrică de la producătorii termo, alţi producători şi din import, onorându-se integral cantităţile contractate cu modificările făcute de beneficiari pe această piaţă.

Concluzia expertizei contabile judiciare, ca urmare analizei documentelor susmenţionate, este aceea că S.C. HIDROELECTRICA S.A. nu a respectat prevederile Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 720/30.07.2001 cu privire la cotele de atenţionare şi de siguranţă – rezervă energetică – în cele cinci mari lacuri de acumulare.

* * *

ANALIZA VENITURILOR ŞI A COSTURILOR RAPORTATE PRIN BILANŢUL CONTABIL ÎNCHEIAT DE S.C. HIDROELECTRICA S.A. PE ANUL 2003

9/.- Din analiza pierderii înregistrate şi raportate de S.C. Hidroelectrica S.A. prin bilanţul contabil încheiat la 31 decembrie 2003 expertiza contabilă judiciară constată următoarele:

SPECIFICATIE	Prevederi ale B.V.C. rectificat aprobat prin H.G.nr.1475/2003	Realizari	% de realizare
Venituri totale din care:	10.164.579	10.861.555	106,9
Venituri din exploatare	10.118.579	10.429.656	103,1
Venituri financiare	46.000	431.900	938,9

Concretizarea veniturilor din exploatare, în valoare de 10.429.656 milioane ROL, cu prezentarea realizărilor pe cele două pieţe –*reglementată şi concurenţială*- se prezintă astfel:

PIAŢA REGLEMENTATĂ

1.820.421 mil.ROL venituri totale din exploatare
din care:
1.184.653 mil.ROL din vânzarea către S.C.Electrica S.A. a cantităţii de 6.886.184 MWh energie electrică în baza contractelor de portofoliu, rezultând un preţ mediu de 172.033 ROL/MWh preţ reglementat de ANRE prin Ordinul nr.39/2002, Ordinul nr.9/2003 şi Deciza nr.377/2003.
590.098 mil.ROL din vânzarea către S.C.Electrica S.A. a cantităţii de

533.566 MWh energie electrică produsă în microhidrocentralele nedispecerizabile rezultând un preţ mediu de 1.105.952 ROL/MWh preţ reglementat de ANRE prin Ordinul nr.39/2002, Ordinul nr.9/2003şi Decizia nr.377/2003.

28.436 mil.ROL din vânzarea către S.C.Transelectrica S.A a cantităţii de 166.082 MWh energie electrică pentru acoperirea pierderilor din reţeaua de transport, rezultând un preţ mediu de 171.218 ROL/MWh preţ reglementat de ANRE prin Ordinul nr.39/2002, Ordinul nr.9/2003 şi Decizia nr.377/2003.

17.234 mil.ROL din refacturarea către S.C.Electrica S.A a contravalorii transportului Sistemului Energetic Naţional.

PIAŢA CONCURENŢIALĂ

VENITURI

8.609.235 mil.ROL venituri totale din exploatare
din care:

4.689.815 mil.ROL din vânzarea către consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi a cantităţii de 5.376.944 MWh energie electrică rezultând un preţ mediu de 872.208 ROL/MWh (*preţ mediu negociat de părţile contractante*).

2.012.487 mil.ROL din vânzarea cantităţii de 2.459.290 MWh energie electrică la export rezultând un preţ mediu de 818.320 ROL/MWh.

19.962 mil.ROL din vânzarea către consumatorii direcţi (*branşaţi direct la hidrocentrale*) a cantităţii de 9.907 MWh energie electrică rezultând un preţ mediu de 2.014.891ROL/MWh.

113.112 mil.ROL din alte venituri din exploatare

23.256 mil.ROL din servicii apă industrială, alte servicii, etc.

Prezentând în analiză realizarea veniturilor din exploatare de către *S.C. Hidroelectrica S.A.* în cursul anului 2003, expertiza contabilă judiciară constată realizarea acestora comparativ cu nivelul veniturilor aprobate prin B.V.C. rectificat şi aprobat în baza Hotărârii de Guvern nr.1475/11.12.2003 în procent de 103,07% astfel:

10.118.579,0 mil.ROL prevederi privind realizarea veniturilor conform B.V.C. rectificat.

10.429.655,5 mil.ROL realizări efective raportate conform bilanţului.

103,07 % procedent de realizare a veniturilor.

Potrivit prevederilor art.6 din Hotărârea de Guvern nr.1527/18.12.2002 prin care a fost aprobat B.V.C. iniţial, *„(1)Cheltuielile totale aferente veniturilor înscrise în bugetele de venituri şi cheltuieli companiilor, societăţilor naţionale şi societăţilor comerciale prevăzute la art.1 reprezintă limite maxime şi nu pot fi depăşite, decât în cazuri justificate, cu aprobarea Guvernului...*

(2) În cazul în care în execuţie se înregistrează depăşiri sau nerealizări ale veniturilor aprobate, companiile, societăţile naţionale şi societăţile comerciale pot efectua

cheltuieli în funcţie de realizarea veniturilor, cu încadrarea în indicatorii de eficienţă aprobaţi."

În această situaţie, valoarea cheltuielilor ce puteau fi efectuate în anul 2003 de către *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu putea depăşi nivelul aprobat prin B.V.C. decât cu 3,07 %.

Faţă de această analiză a veniturilor realizate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în cursul anului 2003 prezentăm în continuare şi modul de efectuare a cheltuielilor, stabilind totodată şi cauzele care au condus la realizarea de pierderi din exploatare.

CHELTUIELI

În conformitate cu prevederile cuprinse în Hotărârea de Guvern nr.1475/11.12.2003 de aprobare a B.V.C. rectificat pe anul 2003 *S.C. Hidroelectrica S.A.* a avut aprobat pentru anul 2003 un volum de cheltuieli de exploatare în valoare de maximum 10.117.682 milioane ROL. Suma cheltuielilor efectuate în exploatare în anul 2003 a fost în valoare de 14.286.574 milioane ROL, cu 41,2 % mai mult decât nivelul aprobat prin Hotărârea de Guvern nr.1475/11.12.2003 iar în cifre absolute depăşirea este de 4.168.892 milioane ROL.

Comparând procentul de depăşire a cheltuielilor de exploatare (de 41,2%) cu procentul de depăşire a veniturilor din exploatare (de 3,07%), pe structura elementelor de cheltuieli, situaţia se prezintă astfel:

-în milioane ROL-

Elemente de cheltuieli	Prevederi ale B.V.C. rectificat aprobat prin H.G.nr.1475/2003	Realizari	% de realizare
Cheltuieli totale	10.164.579	14.557.011	109,6
din care:			
Cheltuieli de exploatare	10.117.682	14.286.574	141,2
din care:			
* cheltuieli materiale	292.943	258.225	88,1
* alte cheltuieli din afara (energie si apa)	655.672	4.192.752	639,5
* cheltuieli privind marfurile	0	10.931	
* cheltuieli cu personalul	1.348.994	1.345.921	99,8
* amortizari si provizioane pentru deprecierea imobilizarilor corporale si necorporale	4.121.680	4.017.121	97,5
* alte cheltuieli de exploatare	3.698.393	4.461.624	120,6
* cheltuieli financiare	46.897	270.438	576,7

Analizând situaţia elementelor de cheltuieli unde sunt înregistrate depăşiri, respectiv *„alte cheltuieli din afară"*, *„alte cheltuieli de exploatare"* şi *„cheltuieli financiare"*, constatăm următoarele:

ALTE CHELTUIELI DIN AFARĂ
(energie şi apă)

Depăşirea acestor cheltuieli în procent de 639,5 % se datorează în principal achiziţiei cantităţii de 2.465.293 MWh energie electrică de la producătorii termo şi piaţa SPOT, necesară acoperirii cantităţilor contractate cu beneficiarii de pe piaţa concurenţială.

Societăţile comerciale (*termo şi piaţa SPOT*) de la care s-a achiziţionat această cantitate de energie velectrică sunt: *Termoelectrica Bucureşti, Electrocentrale Deva, Termoelectrica Ploieşti, Electrocentrale Bucureşti, Electrocentrale Rovinari, Electrocentrale Turceni, Termoficare 2000 Piteşti, CET Arad* şi *Termica Suceava.*

Precizăm faptul că la achiziţia cantităţii de 2.465.293 MWh în valoare de 3.883.236,7 milioane ROL s-a realizat un preţ unitar de 1.575.162 ROL/MWh.

În cursul anului 2003 *S.C. Hidroelectrica S.A.* a achiziţionat energie electrică şi de la partenerii externi şi alţi furnizori, după cum urmează:

44.800 MWh energie electrică achiziţionată de la firma *Financing Team Limited Anglia* valoarea importului fiind de 35.845,9 mil.ROL la preţul de 800.132 ROL/MWh

38.430 MWh energie electrică achiziţionată de la *SC.Energy Holding SRL* în valoare de 24.477,3 mil.ROL la preţul de 636.898 ROL/MWh.

Cumulând cantităţile şi valorile energiei electrice achiziţionate prin cele trei forme de achiziţie, aşa cum au fost prezentate anterior, rezultă că *S.C. Hidroelectrica S.A.* a înregistrat un preţ mediu pentru un MWh energie electrică achiziţionată de 1.547.389 ROL/MWh.

ALTE CHELTUIELI DE EXPLOATARE

În cuprinsul acestei grupe sunt evidenţiate următoarele elemente de cheltuieli:

- în milioane ROL -

Elemente de cheltuieli	Prevederi ale B.V.C. rectificat aprobat prin H.G.nr.1475/2003	Realizari	% de realizare
Alte cheltuieli de exploatare	3.698.393	4.461.624	120,6
Cheltuieli privind prestatiile	2.978.025	3.936.714	132,2
externe, din care:			
* cheltuieli de protocol	0	3.228	
* cheltuieli de reclama si publicitate	3.800	4.323	113,8
* cheltuieli cu sponsorizarea	0	3.788	
* alte cheltuieli	720.368	524.910	72,9
* cheltuieli financiare din care:	46.897	270.438	576,7
> cheltuieli privind dobanzile	20.772	46.748	225,1
> alte cheltuieli financiare	26.125	223.689	856,2

Făcând o comparaţie între preţul înregistrat la achiziţia energiei electrice şi preţurile de cost raportate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* pe total anul 2003, situaţia constatată de expertiza contabilă judiciară se prezintă astfel:

PREŢUL DE COST AL PRODUCŢIEI PROPRII DE ENERGIE ELECTRICĂ.

13.194.727 MWh cantitate de energie electrică produsă în instalaţiile proprii de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în cursul anului 2003.

7.371.755.390.692 ROL costuri înregistrate pentru producerea energiei electrice în anul 2003.

558.689 ROL/MWh preţ de cost realizat pentru producerea unui MWh energie electrică în instalaţiile proprii de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în anul 2003.

1.547.389 ROL/MWh preţ mediu de achiziţie al unui MWh energie electrică realizat în anul 2003 conform facturii furnizorilor (producători termo, alţi furnizori şi import).

988.700 ROL/MWh valoarea cu care a fost depăşit preţul de cost al unui MWh energie electrică producţie proprie comparativ cu preţul mediu de achiziţie în anul 2003.

PREŢUL DE COST STABILIT „LA COŞ" PENTRU ENERGIA ELECTRICĂ ÎN ANUL 2003.

13.194.727 MWh total energie electrică produsă în instalaţiile proprii.

2.548.525 MWh total energie electrică achiziţionată.

15.743.252 MWh TOTAL GENERAL (*energie electrică producţie proprie şi achiziţionată*).

11.315.315.962.243 ROL valoarea costurilor totale înregistrate în evidenţa contabilă a *S.C. Hidroelectrica S.A.* în anul 2003 pentru energia electrică produsă, energia electrică achiziţionată şi costurile neoperaţionale.

718.741 ROL/MWh preţ de cost raportat de *S.C. Hidroelectrica S.A.* prin stabilirea *„la coş"* a costului energiei electrice.

1.547.389 ROL/MWh preţ mediu de achiziţie al unui MWh energie electrică realizat în anul 2003 conform facturii furnizorilor (*producători termo, alţi furnizori şi import*).

828.648 ROL/MWh valoarea cu care a fost depăşit preţul de cost al unui MWh energie electrică stabilit *„la coş"* comparativ cu preţul mediu de achiziţie în anul 2003.

Faţă de prezentarea preţului *„la coş"* a energiei electrice în anul 2003, detaliem componenţa costurilor care au condus la înregistrarea preţului de 718.741 ROL/MWh energie electrică faţă de preţul de cost de 558.689 ROL/MWh energie electrică produsă în instalaţiile proprii, astfel:

5.669.804.279.576 ROL total cheltuieli înregistrate în evidenţa contabilă a *S.C. Hidroelectrica S.A.* şi care au condus la stabilirea preţului de cost *„la coş"* a energiei electrice aşa cum a fost prezentat anterior, din care:

3.943.560.571.551 ROL valoarea energiei electrice achiziţionate în anul 2003 pentru acoperirea cantităţilor contractate.

983.414.239.305 ROL contravaloarea serviciilor de transport, servicii de sistem şi administrare piaţă.

123.278.210.072 ROL contravaloarea serviciilor de distribuţie energie electrică (*S.C. Hidroelectrica S.A.*).

30.489.548.998 ROL contravaloarea provizioanelor pentru deprecierea imobilizărilor.

1.442.952.557 ROL contravaloarea provizioanelor pentru deprecierea mijloacelor fixe.

3.228.324.272 ROL cheltuieli de protocol.

4.292.823.873 ROL cheltuieli de reclamă şi publicitate.

6.458.231.959 ROL cheltuieli privind despăgubiri, amenzi şi penalizări.

3.788.217.294 ROL cheltuieli privind donaţii, subvenţii acordate şi sponsorizări.

72.752.482.302 ROL cheltuieli privind dobânzi bancare, penalităţi şi penalizări de întârziere.

41.335.408.346 ROL cheltuieli privind activele cedate.

10.931.269.199 ROL cheltuieli privind mărfurile vândute.

175.585.288.100 ROL taxa de dezvoltare.

269.246.711.748 ROL cheltuieli financiare

Expertiza contabilă judiciară constată că prin modul de stabilire *„la coş"* a preţului energiei electrice a încălcat prevederile legale cuprinse în Legea nr.318/2003 – legea energiei electrice- şi în cuprinsul Ordinelor şi Deciziilor Preşedintelui *A.N.R.E.* - autoritatea competentă- precum şi în cuprinsul condiţiilor asociate Licenţelor de producţie, furnizare şi alte servicii emise de *A.N.R.E.*

* * *

ANALIZA PREŢURILOR PRACTICATE DE S.C. HIDROELECTRICA S.A. ÎN ANUL 2003 PE PIAŢA REGLEMENTATĂ

10/.- În conformitate cu prevederile Ordonanţa de Guvern nr.63/28.12.1998 privind energia electrică şi termică, care prevede:

„Art.39(1) Propunerile de sisteme de tarife reglementate pentru energia electrică şi termică se elaborează de către unităţile de producere, transport şi distribuţie şi împreună cu baza de calcul se comunică autorităţii competente".

Odată cu adoptarea LEGII ENERGIEI ELECTRICE nr.318/2003 de către Parlamentul României, a fost abrogată Ordonanţa de Guvern nr. 63/1998.

Prin LEGEA ENERGIEI ELECTRICE nr.318/2003 se stabileşte:

„Art.56(1) Preţurile şi tarifele reglementate se stabilesc pe baza metodologiilor aprobate şi publicate de către autoritatea competentă".

„În calculul acestora vor fi luate în considerare costurile justificate ale activităţilor de producere, transport, distribuţie şi furnizare a energiei electrice şi termice, cheltuielile pentru dezvoltare şi protecţia mediului, precum şi o cotă rezonabilă de profit".

„(2) Metodologia de reglementare a preţurilor şi tarifelor şi eventualele modificări ulterioare se aprobă de către autoritatea competentă, după informarea şi consultarea ministerului de resort şi a agenţilor economici din sector implicaţi".

„Art.58(1) Propunerile de preţuri şi tarife reglementate pentru energia electrică şi termică se elaborează de către agenţii economici din sectorul energiei electrice, cu respectarea metodologiilor emise de autoritatea competentă şi se comunică acesteia, împreună cu fundamentarea în formatul stabilit".

„(2) Agenţii economici din sectorul energiei electrice vor transmite autorităţii competente toate datele necesare folosite în procesul de fundamentare a solicitării şi vor asigura accesul reprezentanţilor desemnaţi de aceasta la ele".

La nivelul perioadei analizate, respectiv anul **2003**, autoritatea competentă - *Autoritatea Naţională de Reglementare în Domeniul Energiei (A.N.R.E.)*, a aprobat preţuri de vânzare pe piaţa reglementată a energiei electrice, astfel:

ORDINUL/DECIZIA ANRE DE APROBARE A PREŢURILOR	PERIOADA	PREŢ REGLEMENTAT	
		PRODUCŢIE HIDROCENTRALE	PRODUCŢIE MICROHIDROCEN-TRALE
Ordin nr.39/2002	01.01. - 31.03.2003	170.000	1.100.000
Ordin nr. 9/2003	01.04. - 31.08.2003	167.500	1.083.824
Ordin nr. 377/2003	01.09. - 31.12.2003	177.550	1.148.853

În legătură cu stabilirea acestor preţuri de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei pentru piaţa reglementată, expertiza contabilă judiciară pune în evidenţă următoarele:

- diminuarea preţului reglementat în perioada 01.04.-31.08.2003 prin Ordinul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr.9/31.03.2003 este în total dezacord cu situaţia *S.C. Hidroelectrica S.A.* care datorită secetei instalate şi scăderii debitelor atât a fluviului Dunărea cât şi a râurilor de interior şi-a diminuat volumul producţiei de energie electrică înregistrând în acelaşi timp costuri majorate pentru realizarea unui MWh energie electrică

Pentru o edificare deplină prezentăm situaţia preţurilor realizate pe piaţa reglementată conform facturilor întocmite şi comparaţia cu costurile de exploatare (*operare*) aşa cum au fost recalculate de esxpertiza contabilă judiciară.

Diferenţele de preţ existente între costul înregistrat de S.C. Hidroelectrica S.A. pentru producerea unui MWh energie electrică şi preţurile stabilite de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei la nivelul anului 2003 cu prezentarea acestor diferenţe pe total an şi pe luni calendaristice se prezinta astfel :

BCU "SPIRU HARET" UNIVERSITY LIBRARY

PERIOADA	Preţ cost producţie proprie realizat ROL/MWh	Preţ aprobat de ANRE pentru .piaţa reglementată (*realizat conform facturilor*) ROL/MWh	Diferenţe între preţul ANRE şi preţul realizat
TOTAL ANUL 2003	558.689	237.518	-321.171
Ianuarie	354.579	228.840	-125.739
Februarie	558.663	218.245	-340.418
Martie	509.249	237.049	-272.200
Aprilie	411.832	253.349	-158.483
Mai	380.463	253.695	-126.768
Iunie	622.122	235.645	-386.477
Iulie	702.612	231.149	-471.463
August	845.193	271.384	-573.809
Septembrie	796.467	239.118	-557.349
Octombrie	688.593	233.386	-455.207
Noiembrie	627.440	231.822	-395.618
Decembrie	705.513	226.449	-479.064

Menţionăm faptul că prezentarea preţurilor de cost pentru producerea unui MWh energie electrică din producţie proprie şi preţurile aprobate de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei pentru vânzarea energiei electrice pe piaţa reglementată, cumulează:

- costurile înregistrate pentru producerea unui MWh energie electrică pe total S.C. Hidroelectrica S.A. (CHE, centralele preluate în baza Hotărârii de Guvern nr. 524 microhidrocentralele nedispecerizabile);
- media preţului stabilit de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei pentru vânzarea energiei electrice pe baza contractelor de portofoliu (energie electrică produsă în CHE) şi preţul stabilit de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei pentru vânzarea energiei electrice produsă în centralele preluate în baza H.G nr. 524/2002 şi microhidrocentralele nedispecerizabile).

Pentru a putea justifica preţurile reglementate aşa cum au fost stabilite de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei la nivelul anului 2003, expertiza contabilă judiciară (*în lipsa unor propuneri de preţ prezentate de S.C. Hidroelectrica S.A., propuneri ce trebuiau înaintate către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei cu solicitarea analizării preţurilor reglementate înainte de emiterea lor*) realizează propria analiză de preţ în baza datelor cuprinse în Bugetul de Venituri şi Cheltuieli aprobat, astfel:

10.181.877 mii ROL - Venituri din exploatare total conform BVC aprobat prin H.G.nr.1527/2002

10.161.877 mii ROL - Cheltuieli totale conform BVC aprobat prin H.G.nr.1527/2002

20.000 mii ROL - Rezultatul total brut/profit

998 mii ROL - Cheltuieli totale la 1.000 ROL venituri totale

15.867.490 mii MWh - Cantitatea de energie electrică livrată luată în calcul la fundamentarea BVC

La determinarea veniturilor totale luându-se în calcul cantitatea de energie electrică programat a fi realizată se stabileşte valoarea veniturilor de exploatare, după cum urmează:

15.867.490 mii MWh – Cantitatea de energie electrică

10.122.877 mii ROL – Venituri din exploatare aferente producţiei de energie electrică vândută

637.964 ROL/MWh – Preţ stabilit pentru un MWh energie electrică vândută.

Influenţa alocaţiilor bugetare (*credite bugetare nerambursabile*) alocate prin BVC, în sumă de 1.062.000 mii ROL, asupra veniturilor din exploatare:

10.122.877 mii ROL – Venituri din exploatare aferente producţiei de energie electrică vândută.

1.062.000 mii ROL – Valoarea ajutoarelor de stat nerambursabile aprobate.

11.184.877 mii ROL – TOTAL

704.893 ROL/MWh – Preţ pentru un MWh energie electrică.

Reluând calculele şi cu influenţa altor venituri care însumează 59.000 mii ROL, situaţia se prezintă după cum urmează:

11.184.877 mii ROL – Venituri din exploatare şi ajutoare de stat nerambursabile

4.000 mii ROL – Venituri din servicii cu apa industrială

14.000 mii ROL – Venituri din alte servicii

41.000 mii ROL – Alte venituri de exploatare

11.243.877 mii ROL - TOTAL

În aceste condiţii, preţul stabilit pentru un MWh este de 708.611 ROL/MWh.

Cunoscând faptul că aceast preţ pe un MWh energie electrică este mediu, prin BVC s-a stabilit pe baza acestuia nivelul prezumat al preţurilor de comercializare a energiei electrice produsă în instalaţiile proprii ale *S.C. Hidroelectrica S.A.*, pe categorii de consumatori în funcţie de piaţa unde sunt arondaţi, astfel:

176.584 ROL/MWh – preţ energie electrică livrată la S.C.Electrica S.A. pe baza contractelor de portofoliu piaţa reglementată.

1.200.000 ROL/MWh – preţ energie electrică livrată la S.C.Electrica S.A. produsă în centralele preluate conform H.G. nr.554/2002 şi microhidrocentralele nedispecerizabile.

176.584 ROL/MWh – preţ energie electrică livrată la C.N.Transelectrica S.A. pentru acoperirea pierderilor tehnologice în reţeaua de transport

982.963 ROL/MWh – preţ energie electrică livrată pe piaţa concurenţială la consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi.

847.071 ROL/MWh – preţ energie electrică livrată la export.

1.739.807 ROL/MWh – preţ energie electrică livrată către consumatorii direcţi

În această situaţie, luând în considerare modul de calcul al preţurilor pe baza cărora a fost fundamentat *Bugetul de Venituri şi Cheltuieli* aprobat pentru anul 2003, expertiza contabilă judiciară constată că preţurile stabilite de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei pe piaţa reglementată (*producţia proprie de energie electrică realizată îm CHE şi MHC*) se încadrează în marja de preţ stabilită la fundamentarea *B.V.C.*

Obligaţia conducerii executive a *S.C. Hidroelectrica S.A.* a constat, pentru perioada analizată, în a corela preţurile de vânzare a energiei electrice pe piaţa

concurenţială la consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi în concordanţă cu preţul mediu de 982.963 ROL/MWh, fapt care nu a fost realizat, cu toate că propunerea de preţuri la fundamentarea *Bugetului de Venituri şi Cheltuieli* a fost făcută de *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Centralizat, pe lunile anului 2003, vânzările de energie electrică pe piaţa reglementată au fost următoarele:

CONTRACTE DE PORTOFOLIU

LUNA	CANTITATE MWh	PREŢ MEDIU ROL/MWh	VALOARE Mii ROL
Ianuarie	597,735	170,000	101,614,950
Februarie	508,159	170,000	86,387,030
Martie	560,397	170,000	95,267,490
Aprilie	729,794	170,000	124,064,980
Mai	780,202	167,500	130,683,835
Iunie	518,892	167,500	86,914,410
Iulie	435,001	167,500	72,862,668
August	224,690	167,500	37,635,575
Septembrie	410,030	177,550	72,800,827
Octombrie	658,320	177,550	116,884,716
Noiembrie	744,481	177,550	132,182,602
Decembrie	718,483	177,550	127,566,657
TOTAL 2003	6,886,184	172,064	1,184,865,738

CONTRACTE S.C. ELECTRICA S.A. – MICROHIDROCENTRALE

LUNA	CANTITATE MWh	PREŢ MEDIU ROL/MWh	VALOARE Mii ROL
Ianuarie	41,794	1,100,000	45,973,400
Februarie	28,716	1,100,010	31,587,887
Martie	44,339	1,100,000	48,772,900
Aprilie	76,649	1,083,826	83,074,179
Mai	83,210	1,083,801	90,183,081
Iunie	42,838	1,083,857	46,430,266
Iulie	33,250	1,083,823	36,037,115
August	29,776	1,083,823	32,271,914
Septembrie	28,235	1,148,930	32,440,039
Octombrie	41,134	1,148,870	47,257,619
Noiembrie	44,877	1,148,828	51,555,954
Decembrie	38,747	1,148,854	44,514,646
TOTAL 2003	533,565	1,105,955	590,098,999

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

C.N. TRANSELECTRICA SA- PIERDERI TEHNOLOGICE

LUNA	CANTITATE MWh	PREŢ MEDIU ROL/MWh	VALOARE Mii ROL
Ianuarie	21,049	169,997	3,578,267
Februarie	16,681	170,000	2,835,770
Martie	10,258	170,000	1,743,860
Aprilie	14,507	170,000	2,466,190
Mai	21,158	167,500	3,543,965
Iunie	14,318	167,500	2,398,265
Iulie	10,434	167,500	1,747,695
August	8,176	167,497	1,369,455
Septembrie	7,209	177,554	1,279,987
Octombrie	16,088	177,545	2,856,344
Noiembrie	13,782	177,546	2,446,939
Decembrie	12,424	177,548	2,205,856
TOTAL 2003	166,084	171,435	28,472,593

* * *

VALOAREA PREJUDICIILOR STABILITE ÎN ANUL 2003 DE CĂTRE EXPERTIZA CONTABILĂ JUDICIARĂ LA S.C. HIDROELECTRICA S.A.

11/.- Prejudiciile rezultate din expertizarea documentelor puse la dispoziţie de organele de cercetare penală privind activitatea economico-financiară şi comercială a *S.C. Hidroelectrica S.A.* desfăşurată în anul 2003 sunt stabilite de expertiza contabilă judiciară după cum urmează:

- **Prejudicii stabilite ca urmare facturării energiei electrice vândute către consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi la un preţ mai mic decât preţul de contract;**
- **Prejudicii stabilite ca urmare vânzării energiei electrice achiziţionate de la producătorii termo, alţi producători, piaţa SPOT şi import la un preţ mai mic decât preţul mediu de achiziţie a acestor cantităţi;**
- **Prejudicii stabilite ca urmare acceptării la plată a facturilor emise de *S.C.Energy Holding S.R.L.* pentru energia electrică achiziţionată de la această societate la preţuri mai mari decât preţul de contract transformat în ROL la cursul de schimb valutar mediu lunar stabilit de B.N.R.**

Precizăm faptul că, în cuprinsul contractelor de furnizare/vânzare-cumpărare a energiei electrice încheiate în cursul anului 2003 de către *S.C. Hidroelectrica S.A.* la *Anexa 4 „Procedura de derulare a contractului"* se precizează *„preţul de contract în ROL calculat la cursul mediu de schimb ROL/USD al BNR din luna contractuală".*

Faţă de cele de mai sus, punem în evidenţă faptul că valoarea prejudiciilor constatate au la bază calculul efectuat pe fiecare beneficiar (*consumator eligibil şi furnizor licenţiat*) şi lună calendaristică din anul 2003, ca urmare a faptului că preţurile de vânzare a energiei electrice diferă de la beneficiar la beneficiar acestea fiind preţuri negociate iar cursul de schimb valutar stabilit de BNR prezintă permanent oscilaţii.

În situaţia dată mai precizăm şi următoarele:

➢ **Preţul de achiziţie al energiei electrice, în cele mai multe cazuri (*diverşi beneficiari şi luni calendaristice*) este superior preţului de vânzare al acesteia, diferenţa valorică reprezentând prejudicii pentru societate;**

➢ **Deasemeni în unele cazuri s-au constatat facturări la care valoarea rezultată din înmulţirea preţului de contract cu valoarea cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de BNR pe baza căruia trebuia făcută facturarea cantităţilor de energie electrică vândută, este mai mică decât valoarea înscrisă în facturile emise, diferenţele rezultate reprezentând prejudicii pentru societate.**

Prezentăm în continuare valoarea prejudiciilor constatate prin cele două situaţii arătate mai sus, după cum urmează:

RECAPITULAŢIA PREJUDICIILOR GRUPATE PE CLIENŢI ŞI LUNI CALENDARISTICE ÎN ANUL 2003

1. Contract de furnizare nr. 18 CE/2002 - SC. AZOMURES SA			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Ianuarie	5.270.080	0	5.270.080
Februarie	6.486.238	92.570.972	99.057.210
Martie	17.162.229	0	17.162.229
Aprilie	3.779.595	0	3.779.595
Mai	16.353.430	109.297.130	125.650.560
Iunie	0	4.297.231.325	4.297.231.325
Iulie	0	15.702.725.610	15.702.725.610
August	46.096.100	9.768.608.661	9.814.704.761
Septembrie	0	19.486.337.086	19.486.337.086
Octombrie	0	16.350.775.091	16.350.775.091
Noiembrie	0	18.429.128.117	18.429.128.117
Decembrie	0	19.517.303.151	19.517.303.151
TOTAL 2003	**95.147.672**	**103.753.977.143**	**103.849.124.815**

BCU IAŞI CENTRUL UNIVERSITY LIBRARY

2. Contract de furnizare nr. 19 CE/2002 - SC. LUXTEN SA			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Februarie	0	84.549.904	84.549.904
Mai	0	339.993.232	339.993.232
Iunie	0	1.635.323.810	1.635.323.810
Iulie	0	5.445.062.599	5.445.062.599
August	0	3.253.375.198	3.253.375.198
Septembrie	511.312	6.384.027.508	6.384.538.820
Octombrie	0	7.057.847.106	7.057.847.106
Noiembrie	0	8.780.951.715	8.780.951.715
Decembrie	0	9.738.897.583	9.738.897.583
TOTAL 2003	**511.312**	**42.720.028.654**	**42.720.539.966**

3. Contract de furnizare nr. 25 CE/2002 - SC. LUXTEN SA			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Februarie	0	38.175.687	38.175.687
Mai	0	143.151.580	143.151.580
Iunie	0	1.250.039.172	1.250.039.172
Iulie	0	3.851.173.762	3.851.173.762
August	0	1.757.575.917	1.757.575.917
Septembrie	538.488	3.631.187.434	3.631.725.922
Octombrie	0	4.265.974.946	4.265.974.946
Noiembrie	0	5.404.835.173	5.404.835.173
Decembrie	0	4.230.034.288	4.230.034.288
TOTAL 2003	**538.488**	**24.572.147.959**	**24.572.686.447**

4. Contract de furnizare nr. 24 CE/2002 - SC. ELSID SA			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Ianuarie	3.380.974	0	3.380.974
Februarie	3.183.517	66.534.030	69.717.547
Martie	10.500.232	0	10.500.232
Aprilie	2.392.636	0	2.392.636
Mai	11.110.770	291.480.791	302.591.561
Iunie	0	3.289.345.537	3.289.345.537
Iulie	0	7.891.723.240	7.891.723.240
August	25.753.126	6.727.269.355	6.753.022.481
Septembrie	424.195	14.101.428.973	14.101.853.168
Octombrie	0	9.176.531.518	9.176.531.518
Noiembrie	0	13.258.335.922	13.258.335.922
Decembrie	0	13.152.376.668	13.152.376.668
TOTAL 2003	**56.745.450**	**67.955.026.034**	**68.011.771.484**

5. Contract de furnizare nr. 22 CE/2002 - SC.LAFARGE ROMCIM SA			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Februarie	120.067.315	33.503.318	153.570.633
Martie	59.871.633	0	59.871.633
Iunie	565.279.899	4.870.482.126	5.435.762.025
Iulie	147.754.017	16.818.789.563	16.966.543.580
August	1.188.131.727	10.734.307.268	11.922.438.995
Septembrie	0	20.530.533.371	20.530.533.371
Octombrie	1.101.339.787	17.196.222.959	18.297.562.746
Noiembrie	0	15.110.355.464	15.110.355.464
Decembrie	0	15.925.433.596	15.925.433.596
TOTAL 2003	**3.182.444.378**	**101.219.627.665**	**104.402.072.043**

6. Contract de furnizare nr. 23 CE/2002 - SC.U.C.M. REŞIŢA SA			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Ianuarie	1.379.176	0	1.379.176
Februarie	815.694	6.926.448	7.742.142
Martie	2.993.124	0	2.993.124
Aprilie	773.433	0	773.433
Mai	2.070.320	0	2.070.320
Iunie	204.317	303.252.101	303.456.418
Iulie	0	1.068.586.080	1.068.586.080
August	4.991.675	616.387.827	621.379.502
Septembrie	796.870	1.579.069.686	1.579.866.556
Octombrie	0	1.515.833.744	1.515.833.744
Noiembrie	0	1.728.408.846	1.728.408.846
Decembrie	0	1.371.568.883	1.371.568.883
TOTAL 2003	**14.024.609**	**8.190.033.615**	**8.204.058.224**

7. Contract de furnizare nr. 21 CE/2002 - SC.ELECTROMAGNETICA SA			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Februarie	15.758.368	7.463.671	23.222.039
Martie	14.783.394	0	14.783.394
Iunie	275.327.658	3.117.864.286	3.393.191.944
Iulie	30.375.284	4.639.836.591	4.670.211.875
August	491.525.411	5.838.058.529	6.329.583.940
Septembrie	0	9.245.765.867	9.245.765.867
Octombrie	388.159.749	8.034.771.089	8.422.930.838
Noiembrie	0	5.392.623.486	5.392.623.486
Decembrie	0	1.945.482.024	1.945.482.024
TOTAL 2003	**1.215.929.864**	**38.221.865.544**	**39.437.795.408**

8. Contract de furnizare nr. 17 CE/2002 - SC.HOLDING Aps ROMÂNIA SRL			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Ianuarie	927.423.875	0	927.423.875
Februarie	913.397.347	157.034.220	1.070.431.567
Martie	16.364.229	0	16.364.229
Aprilie	2.738.481	0	2.738.481
Mai	18.375.208	784.164.338	802.539.546
Iunie	0	6.154.801.380	6.154.801.380
Iulie	0	20.915.069.185	20.915.069.185
August	37.816.347	11.700.492.589	11.738.308.936
Septembrie	2.271.443.381	28.125.071.458	30.396.514.839
Octombrie	129.444.911	33.989.007.584	34.118.452.495
Noiembrie	86.790.130	37.820.297.575	37.907.087.705
Decembrie	104.970.076	35.230.448.997	35.335.419.073
TOTAL 2003	**4.508.763.985**	**174.876.387.326**	**179.385.151.311**

9. Contract de furnizare nr. 20 CE/2002 - SC. EURO-PEC SRL			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Februarie	0	33.773.543	33.773.543
Mai	0	622.238.822	622.238.822
Iunie	0	4.365.433.607	4.365.433.607
Iulie	0	15.131.745.594	15.131.745.594
August	0	10.249.125.326	10.249.125.326
Septembrie	1.001.516	20.939.306.564	20.940.308.080
Octombrie	0	16.290.706.808	16.290.706.808
Noiembrie	0	14.426.830.135	14.426.830.135
Decembrie	0	8.620.338.349	8.620.338.349
TOTAL 2003	**1.001.516**	**90.679.498.747**	**90.680.500.263**

10. Contract de furnizare nr. 27 CE/2003 - SC. ENERGY HOLDING SRL			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Martie	21.056.706	0	21.056.706
Aprilie	13.409.136	0	13.409.136
Mai	64.138.743	1.060.518.995	1.124.657.738
TOTAL 2003	**98.604.585**	**1.060.518.995**	**1.159.123.580**

11. Contract de furnizare nr. 29 CE/2003 - SC. ENERGY HOLDING SRL (pt.Alro)			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Martie	100.897.270	0	100.897.270
Aprilie	24.883.442	0	24.883.442
Mai	114.265.169	4.809.390.828	4.923.655.997
Iunie	0	41.543.623.605	41.543.623.605
Iulie	0	138.160.956.023	138.160.956.023
August	247.158.375	83.895.939.076	84.143.097.451
Septembrie	7.915.458	175.647.206.219	175.655.121.677
Octombrie	0	150.089.445.757	150.089.445.757
Noiembrie	0	189.601.076.543	189.601.076.543
Decembrie	0	195.544.197.897	195.544.197.897
TOTAL 2003	**495.119.714**	**979.291.835.948**	**979.786.955.662**

BCU CLUJ / BABEŞ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

12. Contract de furnizare nr. 32 CE/2003 - SC. ELECTROCARBON SA			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Aprilie	1.804.578	0	1.804.578
Mai	8.243.841	119.580.278	127.824.119
Iunie	0	1.582.751.858	1.582.751.858
Iulie	0	4.973.266.779	4.973.266.779
August	11.122.618	2.761.576.217	2.772.698.835
Septembrie	320.452	5.969.707.491	5.970.027.943
Octombrie	0	5.268.513.580	5.268.513.580
Noiembrie	0	5.813.266.294	5.813.266.294
Decembrie	0	5.879.671.394	5.879.671.394
TOTAL 2003	**21.491.489**	**32.368.333.891**	**32.389.825.380**

13. Contract nr. 11 CE/2002 - SC. ALRO SLATINA SA			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Februarie	0	1.248.800.229	1.248.800.229
TOTAL 2003	**0**	**1.248.800.229**	**1.248.800.229**

BCU IAŞI CENTRALA UNIVERSITARĂ LIBRARY

14. Contract nr. 28 CE/2003 - SC. ALRO SLATINA SA			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Mai	33.450.669	1.174.146.519	1.207.597.188
Iunie	0	9.424.535.586	9.424.535.586
Iulie	0	31.540.385.572	31.540.385.572
August	79.864.410	20.947.735.936	21.027.600.346
Septembrie	2.364.593	41.390.749.992	41.393.114.585
Octombrie	0	37.873.691.493	37.873.691.493
Noiembrie	0	44.160.959.699	44.160.959.699
Decembrie	0	45.032.214.562	45.032.214.562
TOTAL 2003	**115.679.672**	**231.544.419.359**	**231.660.099.031**

14. Contract nr. 30 CE/2003 - SC. ALRO SLATINA SA (pt. Alprom SA)			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Martie	3.312.028	0	3.312.028
Aprilie	1.512.466	0	1.512.466
Mai	5.015.166	156.182.497	161.197.663
Iunie	0	1.200.039.703	1.200.039.703
Iulie	0	4.107.037.275	4.107.037.275
August	8.418.898	2.204.722.881	2.213.141.779
Septembrie	240.198	4.163.961.851	4.164.202.049
Octombrie	0	4.096.988.601	4.096.988.601
Noiembrie	0	5.233.264.839	5.233.264.839
Decembrie	0	4.146.235.826	4.146.235.826
TOTAL 2003	**18.498.756**	**25.308.433.472**	**25.326.932.228**

BCU "LUCIAN BLAGA" UNIVERSITY LIBRARY

15. Contract nr. 28 CE/2003 - SC. S.M.R. BALŞ SA			
LUNA	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
Ianuarie	1.762.933	0	1.762.933
Februarie	2.667.275	38.865.022	41.532.297
Martie	6.231.098	0	6.231.098
Aprilie	1.342.171	0	1.342.171
Mai	5.747.180	86.734.760	92.481.940
Iunie	0	1.474.347.680	1.474.347.680
Iulie	0	4.878.758.224	4.878.758.224
August	12.343.934	2.857.365.737	2.869.709.671
Septembrie	0	6.103.819.972	6.103.819.972
Octombrie	0	5.194.136.942	5.194.136.942
Noiembrie	0	6.174.127.133	6.174.127.133
Decembrie	0	5.373.522.252	5.373.522.252
TOTAL 2003	**30.094.591**	**32.181.677.721**	**32.211.772.312**

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TOTAL ANUL 2003

CLIENT Numar contract	Prejudicii calculate din facturarea energiei electrice la un preţ la un preţ mai mic decât preţul de contract (ROL)	Prejudicii calculate din vânzarea energiei electrice achiziţionate la un preţ mai mic decât preţul de achiziţie (ROL)	TOTAL VALOARE PREJUDICII (col.2 + col.3) (ROL)
1	2	3	4
SC. Azomures - nr.18 CE/2002	95.147.672	103.753.977.143	103.849.124.815
SC. Luxten - nr.19 CE/2002	511.312	42.720.028.654	42.720.539.966
SC. Luxten - nr.25 CE/2002	538.488	24.572.147.959	24.572.686.447
SC. Elsid - nr.24 CE/2002	56.745.450	67.955.026.034	68.011.771.484
SC. Lafarge - nr.22 CE/2002	3.182.444.378	101.219.627.665	104.402.072.043
SC. U.C.M. Resita- nr.23 CE/2002	14.024.609	8.190.033.615	8.204.058.224
SC. Electromagnetica- nr.21CE/2002	1.215.929.864	38.221.865.544	39.437.795.408
SC. Energy Holding-nr.17 CE/2002	4.508.763.985	174.876.387.325	179.385.151.310
SC. Euro-Pec - nr.20 CE/2002	1.001.516	90.679.498.747	90.680.500.263
SC. Energy Holding-nr.27 CE/2003	98.604.585	1.060.518.995	1.159.123.580
SC. Energy Holding-nr.29 CE/2003	495.119.714	979.291.835.948	979.786.955.662
SC. Electrocarbon - nr.32 CE/2003	21.491.489	32.368.333.891	32.389.825.380
SC.Alro Slatina-nr.11 CE/2003	0	1.248.800.299	1.248.800.299
SC.Alro Slatina-nr.28 CE/2003	305.022.603	231.544.419.359	231.849.441.962
SC. Alro Slatina - nr.30 CE/2003	18.498.756	25.308.433.473	25.326.932.229
SC. S.M.R. Bals - nr.26 CE/2002	30.094.591	32.181.677.722	32.211.772.313
TOTAL ANUL 2003	**10.043.939.012**	**1.955.192.612.373**	**1.965.236.551.385**

Situaţia livrării şi decontării energiei electrice între *S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.* şi *S.C. HIDROELECTRICA S.A.* pentru perioada septembrie 2003-ianuarie 2004, se prezintă astfel:

FACTURĂRI FĂCUTE DE SC."ENERGY HOLDING" SRL LA SC."HIDROELECTRICA"SA în baza Contractului nr.16E/2003			
LUNA	FACTURA (număr şi data)	CANTITATE (MWh)	VALOARE (ROL)
Septembrie 2003	6564599/01.10.2003	9.386,680	6.037.634.603
Octombrie 2003	4274016/03.11.2003	9.144,949	5.754.020.201
Noiembrie 2003	4274028/02.12.2003	9.147,635	5.931.564.373
Decembrie 2003	4274059/05.01.2004	10.752,950	6.754.142.954
Ianuarie 2004	4274070/02.02.2004	9.197,443	5.690.540.761
TOTAL		47.629,657	30.167.902.892
FACTURĂRI FĂCUTE DE SC."HIDROELECTRICA" SA LA SC."ENERGY HOLDING"SRL în baza Contractului nr.16E/2003			
Septembrie 2003	5851515/30.09.2003	15.840,000	536.236.589
Octombrie 2003	5851516/01.10.2003 5851546/31.10.2003	16.368,000	542.041.215
Noiembrie 2003	5815561/03.11.2003 5851586/30.11.2003	15.840,000	540.582.768
Decembrie 2003	5851600/02.12.2003 5851871/31.12.2003	16.368,000	541.108.894
Ianuarie 2004	5851885/05.01.2004 5851910/31.01.2004	16.368,000	533.001.823
TOTAL		80.784,000	2.692.971.289

Conform contractului nr.16 E/2003 preţul convenit între părţi a fost de 19 USD/MWh iar transformarea acestuia în ROL la cursul oficial valutar mediu pentru luna în care a avut loc vânzarea-cumpărarea energiei electrice, se prezintă astfel:

LUNA ŞI ANUL	Curs oficial mediu lunar stabilit de B.N.R.	Curs mediu lunar practicat la Facturare
Septembrie 2003	33.855,00	33.853,32
Octombrie 2003	33.102,00	33.115,89
Noiembrie 2003	34.080,00	34.127,68
Decembrie 2003	33.041,00	33.058,95
Ianuarie 2004	32.556,00	32.563,63

- se constată că la nivelul lunilor octombrie-decembrie 2003 şi ianuarie 2004, de *S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.* a practicat la facturarea cantităţilor de energie electrică vândută către *S.C. HIDROELECTRICA S.A.* un curs mediu lunar mai mare decât cursul mediu lunar oficial stabilit de B.N.R.
- în această situaţie *S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.* a încasat în plus următoarele sume (ROL):

LUNA şi ANUL	Valoare calculată pe baza cursului mediu lunar stabilit de B.N.R.	Valoare facturată de către SC.Energy Holding SRL	Diferenţe Plus/Minus
Septembrie 2003	6.037.934.976	6.037.634.603	Minus 300.373
Octombrie 2003	5.751.605.934	5.754.020.201	Plus 2.414.267
Noiembrie 2003	5.923.276.615	5.931.564.373	Plus 8.287.758
Decembrie 2003	6.750.476.198	6.754.142.954	Plus 3.666.756
Ianuarie 2004	5.689.207.131	5.690.540.761	Plus 1.333.630
Total valoare diferenţe nefavorabile din neaplicarea corectă a cursului valutar mediu lunar la achiziţia de energie electrică de la S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.			Plus 15.402.038

Din datele astfel prezentate rezultă că *S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.* prin aplicarea eronată a cursului mediu lunar la facturarea către *S.C. HIDROELECTRICA S.A.* a unor cantităţi de energie electrică în perioada septembrie-decembrie 2003 şi ianuarie 2004, a încasat în plus suma de 15.402.038 ROL.

RECAPITULAŢIA PREJUDICIILOR PE ANUL 2003

15.402.038 ROL reprezintă contravaloarea diferenţelor nefavorabile stabilite din aplicareaincorectă a cursului de schimb valutar mediu lunar la achiziţia de energie electrică de la *S.C. ENERGY HOLDING S.R.L.* în perioada septembrie 2003 – ianuarie 2004.

10.043.939.012 ROL reprezintă valoarea prejudiciului stabilit ca urmare a facturării energiei electrice livrată consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi, la preţuri mai mici decât preţul de contract exprimat în ROL la cursul de schimb valutar stabilit de BNR.

1.955.192.612.371 ROL reprezintă valoarea prejudiciului rezultat din comercializarea energiei electrice la preţuri (*per MWh*) mai mici decât preţul de achiziţie al acestor cantităţi.

1.965.251.953.421 ROL TOTAL VALOARE PREJUDICIU ÎN ANUL 2003"

În concluzie, prejudiciul cauzat la nivelul anului 2003, prin mecanismele descrise, respectiv neactivarea clauzei de forţă majoră, comercializarea de energie electrică la preţuri mai mici decât preţul de achiziţie şi facturarea unor cantităţi de energie electrică la preţuri mai mici decât preţul de contract s-a cifrat la suma de 1.965.251.953.421 ROL.

De cauzarea acestui prejudiciu se face vinovată conducerea executivă a S.C. Hidroelectrica S.A. din perioada respectivă, din componenţa căreia au făcut parte următorii învinuiţi:

- învinuitul **P.E.**, director general al societăţii în perioada septembrie 2000-30 octombrie 2003 şi care, conform atribuţiilor, trebuia să aducă la îndeplinire toate obiectivele şi criteriile de performanţă stabilite prin contractul de management încheiat cu ministerul de resort în calitate de reprezentant al acţionarului unic – statul român;

- învinuitul **O.T.**, care în perioada de referinţă a deţinut succesiv funcţiile de director general adjunct al societăţii şi director general în perioadele 10.04.2001- 27.11.2003 şi respectiv noiembrie 2003 – decembrie 2005. În prima calitate deţinută, învinuitul a răspuns de bunul mers al societăţii în sensul asigurării managementului direcţiilor Producţie, Tehnică - Dezvoltare şi Marketing cât şi al aplicării strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie al societăţii în aceste domenii. În calitatea de director general a condus întreaga activitate a societăţii având sarcina de îndeplinire a obiectivelor şi criteriilor de performanţă stabilite prin contractul de management încheiat cu ministerul de resort în calitate de reprezentant al acţionarului unic – statul român;

- învinuita **G.V.**, care a îndeplinit funcţia de director economic al societăţii în perioada septembrie 2000 - 01.12.2003 şi care, conform atribuţiilor a avut drept sarcini evaluarea performanţelor economico – financiare ale societăţii, fundamentarea, urmărirea şi controlul bugetului de venituri şi cheltuieli ale societăţii, aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi asigurarea managementului direcţiei economice;

- învinuitul **A.G.L.** care a îndeplinit succesiv, în această perioadă funcţiile de director comercial în perioada 16.05.2002 – 15.11.2003 şi respectiv funcţia de director adjunct direcţia Marketing – Furnizare în perioada noiembrie 2003 – decembrie 2005 şi care, conform fişei postului a avut ca şi atribuţiuni aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi asigurarea managementului compartimentelor subordonate, asigurarea încheierii contractelor comerciale de pe piaţa internă precum şi încheierea tranzacţiilor contractuale de energie electrică pe piaţa angro în conformitate cu licenţa de furnizare a energiei electrice;

- învinuitul **O.N.** care a deţinut funcţia de şef serviciu Marketing - Furnizare având ca şi atribuţiuni încheierea şi derularea contractelor de furnizarea a energiei electrice pe piaţa reglementată şi piaţa concurenţială, realizarea sarcinilor derivate din „Licenţa pentru producerea de energie electrică", optimizarea ofertei de producere a energiei electrice la nivelul unităţilor de producţie precum şi coordonarea activităţii de distribuţie/furnizare pe piaţa liberalizată, respectiv cumpărare de energie electrică angro şi înregistrarea la operatorul comercial a contractelor de furnizare a energiei electrice.

2. <u>Contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. cu încălcarea legislaţiei în vigoare în perioada 2003-2004</u>

Piaţa energiei electrice în perioada 2003 - 2004 a fost caracterizată de apariţia unor reglementări care au avut drept scop implementarea unor cerinţe de îmbunătăţire a funcţionării Sistemului Energetic Naţional, majoritatea acestora fiind rezultate din efectuarea unor studii de specialitate întocmite de consultanţi de renume pe plan mondial la solicitarea instituţiilor de profil din ţara noastră.

Această îmbunătăţire a legislaţiei în domeniu a reprezentat şi o necesitate în contextul preaderării României la Uniunea Europeană şi al finalizării acţiunilor specifice de închidere a „Capitolului 14 Energie" din acest acord de pre-aderare.

Elementul de noutate în cadrul acestor reglementări a fost conceptul de „hidro integral reglementat" prin care se urmărea transferul avantajului energiei electrice de provenienţă hidro legat de costurile scăzute, tuturor consumatorilor din România, într-un mod nediscriminatoriu şi transparent.

Întrucât acest concept nu putea fi realizat decât printr-o reglementare totală a producţiei S.C. Hidroelectrica S.A. şi prin eliminarea treptată a obligaţiilor contractuale asumate de societate prin contracte bilaterale de vânzare a energiei electrice, prima concretizare în realizarea acestui concept a fost făcută odată cu adoptarea **Hotărârii de Guvern nr. 1524 din data de 18.12.2002** privind reorganizarea S.C. Termoelectrica S.A. şi funcţionarea unor societăţi comerciale în domeniul energetic.

În articolul 6 al acestui act normativ s-a prevăzut că, urmare a reorganizării sectorului de producere a energiei electrice, S.C. Hidroelectrica S.A. va funcţiona în sistem integral reglementat cu stabilirea, de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, a preţurilor care **să acopere costurile de producţie şi să asigure realizarea de profit.** Cantitatea de energie electrică tranzacţionată pe piaţa angro de către societate urma să fie optimizată centralizat, de către Operatorul Pieţei de Energie Electrică O.P.C.O.M. S.A.. **(vol. 47, filele 267-269)**

În nota de fundamentare a acestui act normativ s-a prevăzut faptul că, pentru eficientizarea sectorului energiei electrice, este necesară întărirea structurilor acestuia şi crearea unui cadru competiţional într-un sistem de reglementări stabil şi transparent, menit să stimuleze scăderea costurilor de producţie a energiei electrice, creşterea siguranţei sistemului şi îmbunătăţirea calităţii serviciilor asigurate consumatorilor.

Au fost menţionate în cadrul documentului principalele probleme identificate la nivelul Sistemului Energetic Naţional, respectiv: nevoia imediată de capital pentru realizarea unor lucrări de investiţii şi modernizări, în mod special în sectorul de producere a energiei electrice şi crearea unei pieţe stabile şi competitive a energiei, care să stimuleze dezvoltarea economică a României.

Urmărindu-se soluţionarea acestor două probleme, în analiza şi determinarea modalităţii de restructurare a sectorului de producere a energiei electrice, s-a ţinut cont şi de o serie de alte elemente:

- structura din acel moment şi de perspectivă a sectorului energetic naţional;
- privatizarea celor opt sucursale ale S.C. Electrica S.A.;
- necesitatea asigurării optime şi în condiţii de siguranţă a Sistemului Energetic Naţional;
- menţinerea preţului final al energiei electrice în monedă convenţional constantă şi asigurarea unei evoluţii cu un impact social cât mai scăzut;
- menţinerea sistemului de tarife uniforme la consumatorii captivi. **(vol.47, filele 262-266)**

În vederea transpunerii acestor prevederi în legislaţia secundară, învinuitul **L.I.**, preşedinte al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, a emis **Ordinul nr. 7/24.03.2003** privind funcţionarea pieţei de energie electrică care prevedea faptul că începând cu data intrării în vigoare, **S.C. Hidroelectrica S.A. nu mai avea dreptul să încheie contracte pe piaţa concurenţială pentru furnizare de energie electrică, din producţie proprie, la consumatorii eligibili, la furnizorii de energie electrică sau la export.**

La art. 3 al ordinului menţionat se prevedea că, contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa concurenţială vor fi derulate în continuare până la încetare şi nu vor mai fi modificate prin acte adiţionale după data intrării în vigoare a ordinului, în sensul prelungirii duratei sau creşterii cantităţilor de energie electrică total contractate.

Aceste măsuri legislative au fost preluate şi în **Hotărârea de Guvern nr. 890 din 23 iulie 2003** prin care a fost aprobată "Foaia de parcurs din domeniul energetic din România" care a avut la bază o analiză a Sistemului Energetic Naţional privind capacitatea României de asigurare a rezervelor energetice aferente perioadei 2003-2015.

În acest act normativ s-a introdus pentru prima dată în legislaţia românească conceptul de **„hidro integral reglementat"** care presupunea **„utilizarea costurilor reale scăzute ale producţiei hidro în beneficiul tuturor consumatorilor, captivi sau eligibili, fără discriminare şi optimizarea exploatării apei prin folosirea de soft dedicat – optimizarea centralizată a producţiei hidro – şi luând în considerare oferta producţiei termo."**

În vederea implementării acestui mecanism transparent au fost contactate două firme de consultanţă: KEMA, finanţată din fonduri PHARE şi PriceWaterHouseCoopers finanţată de BANCA MONDIALĂ, care urmau să găsească soluţii pentru următoarele probleme:

- stabilirea veniturilor reglementate;
- stabilirea mecanismelor nediscriminatorii pentru alocarea producţiei hidro;
- proceduri pentru optimizarea centralizată a producţiei hidro;
- stabilirea contractului multilateral pentru producătorul hidro, pe baza căruia Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. va colecta veniturile hidro reglementate de la furnizori.

De asemenea, s-a precizat faptul că primul pas în acest sens a fost făcut prin încetarea obligaţiilor din contractele deja încheiate pe piaţa competitivă (inclusiv contractele de export). **(vol.48, filele 374-375)**

Potrivit notei de fundamentare a acestei hotărâri, dezvoltarea durabilă economică şi socială a ţării era direct dependentă de evoluţia sectorului energetic, **sector strategic**, având rolul de a asigura cu energie economia naţională şi evoluţia socială.

Dezvoltarea sectorului energetic trebuia susţinută şi făcută pe baza unui set de politici şi criterii care să asigure:

- un climat concurenţial echilibrat care să pomoveze producţia şi accesul la energie competitivă într-o piaţă care se deschidea în mod treptat;
- un set de mecanisme şi reglementări care să răspundă principiilor de stabilitate şi transparenţă;
- protecţia consumatorilor captivi sau a celor care nu optează pentru eligibilitate după deschiderea completă a pieţei împotriva acţiunii unor monopoluri de tip natural;
- satisfacerea criteriilor de eficienţă şi siguranţă energetică;
- alinierea la acquis-ul comunitar în ceea ce priveşte setul de politici, instrumente şi reglementări de piaţă;
- nevoia integrării în piaţa sud-est europeană a energiei care să se integreze în piaţa energetică a Uniunii Europene. **(vol.48, filele 434-436)**

Prevederile Ordinul nr. 7/24.03.2003 au fost abrogate prin emiterea **Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 21/08.09.2004** privind adaptarea noului cadru de reglementare a pieţei angro de energie electrică în vederea creşterii competitivităţii şi funcţionalităţii acestuia.

Acest Ordin a fost emis ca urmare a Hotărârii de Guvern nr. 1336/19.08.2004 în care, la art.2 se prevedea că S.C. Hidroelectrica S.A., în funcţie de gradul de deschidere a pieţei de energie electică şi până la deschiderea totală a acesteia va vinde cantităţi de energie electrică din producţia sa, reglementate de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei prin contracte încheiate cu furnizorii care asigură livrările numai către consumatorii captivi (populaţie).

Rezultă în mod clar faptul că în perioada **31.03.2003 - 08.09.2004, S.C. Hidroelectrica S.A. nu avea dreptul** să încheie contracte pe piaţa concurenţială pentru furnizare de energie electrică şi nici acte adiţionale la contractele aflate în derulare, în sensul prelungirii duratei sau creşterii cantităţilor de energie electrică total contractată.

Cu toate acestea, membrii asociaţiei constituite la nivelul conducerii S.C. Hidroelectrica S.A., în perioada ianuarie – aprilie 2004 au încheiat în mod ilegal un număr de 4 contracte de furnizare de energie electrică după cum urmează:

- contractul nr. 33 CE/14.01.2004 cu valabilitate **9 ani** pentru cantitatea de 2.568.950 MWh/an încheiat cu S.C. Energy Holding S.R.L.;**(vol. 58, filele 53-157)**
- contractul nr. 34 CE/02.03.2004 cu valabilitate **10 ani** pentru cantitatea de 144.398 MWh/an încheiat cu S.C. Luxten S.A. **(vol. 62, filele 55-199)**
- contractul nr. 35 CE/03.03.2004 cu valabilitate **10 ani** pentru cantitatea de 174.411 MWh/an încheiat cu S.C.Euro-Pec S.R.L.; **(vol. 57, filele 133-183)**
- contractul nr. 36 CE/21.04.2004 cu valabilitate **10 ani** pentru cantitatea de 72.843 MWh/an încheiat cu S.C. Electromagnetica S.A.; **(vol. 53, filele 135-155)**

Contractul nr. 33 CE/14.01.2004 a luat naştere prin cumularea următoarelor contracte încheiate anterior:

- contractul nr. 29 CE/17.02.2003 care a fost încheiat pentru o perioadă de 5 (cinci) ani respectiv până la data de 17.02.2008;
- contractul nr. 17 CE/03.09.2002 care a fost încheiat pentru o perioadă de 5 (cinci) ani respectiv până la data de 03.09.2007;
- contractul nr. 16 CE/07.08.2003 care a fost încheiat pentru o perioadă de 5 (cinci) ani respectiv până la data de 07.08.2008;
- contractul nr. 27 CE/27.01.2003 care a fost încheiat pentru o perioadă de 5 (cinci) ani respectiv până la data de 31.12.2007.

Prin cumularea celor patru contracte, în contractul nr. 33 CE a fost stipulată prelungirea duratei contractului **cu 9 ani**, până în 2013 precum şi **majorarea cantităţii de energie electrică contractată cu 47.630 MWh, contrar dispoziţiilor Ordinului nr. 7/2003.**

Contractul nr. 34 CE/02.03.2004 a fost deasemenea rezultat din cumularea unor contracte încheiate anterior cu acelaşi partener contractual, respectiv:

- contractul nr. 19 CE/09.12.2002 care a fost încheiat pentru o perioadă de 5 (*cinci*) ani respectiv până la data de 31.12.2007;
- contractul nr. 25 CE/20.12.2002 care a fost încheiat pentru o perioadă de 5 (*cinci*) ani respectiv până la data de 31.12.2007;

Prin cumularea celor două contracte, în contractul nr. 34 CE a fost stipulată prelungirea duratei contractului **cu 10 ani**, până în 2013, **contrar dispoziţiilor Ordinului nr. 7/2003.**

Contractul nr. 35 CE/ 03.03.2004 a fost încheiat prin încetarea efectivităţii contractului nr. 20 CE/10.12.2002 iar prin semnarea sa a fost prelungită durata de valabilitate **cu 10 ani**, până în anul 2014 şi **a fost suplimentată cantitatea de energie electrică cu 1.744,537 MWh, contrar dispoziţiilor Ordinului nr. 7/2003.**

De asemenea şi contractul nr. 36 CE/ 03.03.2004 a fost încheiat prin încetarea efectivităţii contractului nr. 21 CE/16.12.2002, fiind prelungită valabilitatea acestuia **cu 10 ani**, până în anul 2014, **contrar dispoziţiilor Ordinului nr. 7/2003.**

Toate aceste contracte au fost semnate de membrii asociaţiei infracţionale care au asigurat conducerea executivă a S.C. Hidroelectrica S.A., formată din învinuiţii:

- **O.T.**, Director General;
- **I.O.**, Director Direcţia Economică;
- **A.G.L.**, Director Adjunct Marketing, Privatizare şi Afaceri Internaţionale;
- **O.N.**, Serviciul Marketing – Furnizare,

cu menţiunea că învinuita **M.M.C.**, în calitate de Director Relaţii Internaţionale şi Privatizare a semnat Actul Adiţional nr.4 la contractul nr. 35 CE/2004, dintre S.C. Hidrolelctrica S.A. şi S.C. Euro - Pec S.R.L., în locul învinuitului **A.G.L.** fiind avizate de consilierii juridici din cadrul Oficiului Juridic şi Contencios al S.C. Hidroelectrica S.A.

Prin Rezoluţia de începere a urmăririi penale din 03.04.2007 s-a reţinut faptul că la încheierea ilegală a acestor contracte, un rol determinant l-a avut şi învinuitul **L.I.** care, în calitate de Preşedinte al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei Electrice, la acea dată, a emis Ordinul nr. 33/2003 **cu încălcarea prevederilor art.3, alin.3 din Ordinul nr. 7/24 martie 2003** prin care, pentru contractele încheiate cu consumatorii eligibili şi la export înainte de 31.03.2003, a fost majorată cantitatea de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. avea dreptul să o contracteze pe anul 2004, de la 4.471 Gwh la 6.971 Gwh.

Acest ordin ar fi permis reprezentanţilor S.C. Hidroelectrica S.A. să încheie noi contracte de furnizare a energiei electrice prin care au fost mărite atât cantităţile de energie electrică cât şi durata de derulare a acestor contracte.

Nelegalitatea Ordinului nr. 33/10 decembrie 2003 emis de învinuitul **L.I.**, în calitate de Preşedinte al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, a fost constatată prin Raportul de audit întocmit de Curtea de Conturi a României la S.C. Hidroelectrica S.A.. În cuprinsul acestui Raport s-a menţionat **în mod eronat** că acest ordin ar fi fost emis de martorul J.C., deşi la data respectivă, preşedinte al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei era învinuitul **L.I.**. Este de precizat faptul că martorul J.C. a devenit preşedinte al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei începând cu anul 2004, după eliberarea din funcţie a învinuitului **L.I.**

În ceea ce priveşte contractele de furnizare a energiei electrice menţionate se constată că învinuiţii aflaţi la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A., cu bună ştiinţă au acceptat semnarea acestor contracte comerciale, contrar dispoziţiilor Ordinului nr. 7/2003, prelungind durata de valabilitate a acestora şi suplimentând cantităţile de energie prevăzute iniţial.

Fiind audiaţi în cursul urmăririi penale, aceştia au avut o atitudine nesinceră, motivându-şi acţiunile ilicite de încheiere a contractelor prin necesitatea obţinerii unor credite pentru dezvoltarea societăţii şi au plasat cu toţii responsabilitatea asupra Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei care, în opinia lor, prin emiterea unor reglementări ulterioare Ordinului nr. 7/2003 ar fi anulat în fapt acest ordin. Apărarea învinuiţilor este de rea credinţă în condiţiile în care prin Ordinul nr. 33/2003, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei nu a suplimentat cantităţile de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. ar fi avut dreptul să le contracteze pe piaţa concurenţială şi la export pe anul 2004, contrar dispoziţiilor Ordinului nr. 7/2003, susţinerile învinuiţilor neavând nicio fundamentare legală.

În acelaşi sens a fost şi declaraţia dată de învinuitul **L.I.**, care a arătat că Ordinul nr. 33 este unul legal, în deplină concordanţă cu celelalte prevederi în vigoare din perioada respectivă iar emiterea acestuia, nu a fost un act unilateral din partea sa, ci a reprezentat rezultatul unei proceduri ample derulate în cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei de către membrii comitetului de reglementare, format din mai mulţi specialişti în domeniu.

Astfel, fiind audiat la data de 09.05.2007, învinuitul **O.T.** a declarat:

„La data de 18 decembrie 2002 a fost emisă Hotărârea de Guvern nr. 1524 care avea ca temă exclusivă reorganizarea sectorului termo.

La articolul nr.6 alin.1 se prevede expres că S.C. Hidroelectrica S.A. va funcţiona în sistem integral reglementat cu stabilirea de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a preţurilor care să acopere costurile de producţie şi să asigure realizarea unui profit.

Urmare acestei hotărâri de guvern, la data de 24 martie 2003 preşedintele Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei de la acea dată, domnul L.I., a emis Ordinul nr.7 care la art.3 alin.1 prevedea următoarele: începând cu data prezentului ordin S.C. Hidroelectrica S.A. nu mai are dreptul să încheie contracte pe piaţa concurenţială

pentru furnizarea de energie electrică din producţie proprie la consumatorii eligibili, la furnizorii de energie electrică sau pentru export, iar la alin.3 se prevedea că, contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa concurenţială vor fi derulate în continuare până la încetare şi nu vor fi modificate prin acte adiţionale după data intrării în vigoare a prezentului ordin, în sensul prelungirii duratei sau creşterii cantităţilor de energie electrică total contractate.

Totodată, solicit să se precizeze că la art.3 alin.2 se prevede că se pot încheia contracte la export dacă au aprobarea Ministerului Industriei şi Resurselor.

Deşi la momentul emiterii Ordinului nr. 7/2003 nu îndeplineam funcţia de director general al societăţii, consider că S.C. Hidroelectrica S.A. nu a încălcat acest ordin pentru că nu rezultă încheierea de contracte noi, suplimentarea cantităţilor de energie în unele contracte încheiate anterior sau prelungirea duratei de derulare a unor contracte.

Deşi conform Ordinului nr. 21 din 8 septembrie 2004, se abrogau expres prevederile Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, consider că prevederile acestui ultim ordin au fost anulate prin apariţia Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 33 din 10 decembrie 2003.

În susţinerea afirmaţiei mele fac precizarea că S.C. Hidroelectrica S.A., prin ordinul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 33/2003 a primit cantităţi suplimentare de energie care se puteau contracta pe piaţa liberă concurenţială."

„Contractele încheiate în perioada ianuarie – aprilie 2004, cu valabilitate pe 10 ani, încheiate cu S.C. Energy Holding S.R.L., S.C. Euro -Pec S.R.L., S.C. Electromagnetica S.A. şi cu S.C. Luxten S.A. erau contracte în derulare.

Motivul pentru care a fost prelungită durata acestora până la 10 ani, a fost asigurarea unor contracte bancabile cu care societatea să angajeze acordarea unor credite pentru atingerea celor trei ţinte importante în bunul mers al societăţii: derularea activităţii de exploatare curentă şi întreţinere, returnarea datoriilor rezultate din pierderea financiară aferentă anului 2003, conform unui grafic de eşalonare aprobat de conducerea Ministerului Economiei şi Comerţului pentru anul 2004 şi pentru anul 2005, respectiv asigurarea veniturilor necesare programului de dezvoltare 2004 – 2005 aprobat prin Adunarea Generală a Acţionarilor, S.C. Hidroelectrica S.A. şi devenit obligatoriu.

Fac precizarea că la sfârşitul anului 2003 suma de aproximativ 4.200 miliarde lei nu era achitată furnizorilor de energie, respectiv S.C. Termoelectrica S.A., S.C. Electrocentrale Bucureşti S.A. şi Complexul Energetic Turceni, urmând să fie achitată eşalonat pe o perioadă de 3 ani.

Programul de dezvoltare pe perioada 2004 – 2025 presupune finalizarea obiectivelor de investiţii începute şi neterminate, obiective de investiţii de importanţă strategică, staţia de pompaj Tarniţa – Lăpuşteşti, amenajare Tisa şi închidere amenajare Olt la confluenţa cu Dunărea – Centrala Islaz, lucrări de retehnologizare, centrale importante pentru Sistemul Energetic Naţional, centrale reglante- Lotru Ciunget, Stejaru Bicaz, Mărişelu, Şugag, Gâlceag, Râul mare Retezat.

Menţionez că aceste centrale împreună cu Centrala Porţile de Fier I, care în acest moment este în fază de finalizare de retehnologizare, asigură peste 90% din serviciile de sistem ale României, deci centrale vitale pentru siguranţa Sistemului Energetic Naţional.

La sfârşitul anului 2003, începutul anului 2004, în cadrul întâlnirilor avute în Consiliul Consultativ de la nivelul S.C. Transelectrica S.A. au fost mai multe solicitări din partea transportatorului şi a distribuitorului de energie pentru comasarea contractelor de transport şi distribuţie între aceleaşi părţi.

Astfel, s-a născut şi ideea şi hotărârea comasării şi a părţilor comerciale ale contractelor încheiate cu acelaşi furnizor.

Comasarea acestor contracte s-a făcut pe următorul principiu: veniturile rezultate din contractele comasate pe fiecare furnizor să fie mai mari, sau cel puţin egale cu suma rezultată din veniturile anterioare pe fiecare contract în parte.

De această operaţiune de comasare s-a ocupat Serviciul de Furnizare din cadrul Direcţiei Marketing Furnizare.

La principiul enunţat, s-a făcut o medie ponderată din care să rezulte că preţul mediu ponderat aduce venituri suplimentare, sau cel puţin egale cu cele avute înainte de comasare.

Decizia de prelungire a valabilităţii contractelor pe o perioadă de 10 ani am luat-o eu împreună cu directorii direcţiilor de specialitate din cadrul S.C. Hidroelectrica S.A. în virtutea sarcinilor care existau şi la recomandarea Băncii Mondiale.

Acest lucru a devenit obligatoriu şi la elaborarea planului de afaceri depus la societăţile de reting pentru a obţine condiţii avantajoase la acordarea creditelor.

Societăţile cu care s-au încheiat contracte pe o perioadă de 10 ani au fost cele care au oferit sume de bani în avans pentru energia contractată, şi cei care aveau deja contractate cele mai mari cantităţi de energie.

Exista posibilitatea plăţii în avans a energiei pentru o perioadă de până la un an.

În actele adiţionale încheiate cu beneficiarii contractelor de care se face vorbire la art.2 s-a stipulat în mod expres că preţurile de contract stipulate la art.1 sunt fixe pe parcursul fiecărui an contractual în parte şi nu se supun prevederilor art.8 din contractul de vânzare – cumpărare a energie electrice încheiat cu fiecare dintre părţile contractante.

Articolul 8 din contractul iniţial încheiat prevede modificarea circumstanţelor şi stipulează următoarele: dacă ulterior încheierii contractului apare o modificare de circumstanţe care are sau poate avea ca efect creşterea pentru vânzător a costurilor cauzate de dreptul de proprietate, de exploatarea sau întreţinerea instalaţiilor sale, precum şi obligarea vânzătorului de a efectua unele cheltuieli de capital al căror efect asupra costurilor anuale se evaluează începând de la premisa că sunt amortizate egal pe o perioadă reprezentând durata de viaţă contabilă a activelor respective, iar valoarea cumulată a acestor efecte în anul de contract este de mai mare de 5 % din valoarea contractului pe anul respectiv, părţile vor modifica preţul de contract, încheierea de acte adiţionale astfel încât să se permită recuperarea integrală de către furnizor a costurilor suplimentare.

De asemenea în art.8 alin.3 se prevede că modificarea preţurilor de contract se va negocia între părţi, la solicitarea scrisă şi motivată a uneia dintre ele." **(vol.2, filele 69-78)**

Fiind reaudiat la data de 15.05.2007, învinuitul **O.T.** a făcut următoarele completări:

„Revenind la declaraţia din data de 09.05.2007, afirm din nou că, contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada ianuarie – aprilie 2004, au fost conforme cu Ordinul nr. 33/2003 prin care s-au prevăzut cantităţi suplimentare de energie pe piaţa concurenţială aferentă anului 2004 în valoare totală de 2500 GWh.

Deoarece societatea avea nevoie urgent de credite pentru îndeplinirea sarcinilor enumerate, returnare datorii, program de retehnologizare, program de dezvoltare 2004- 2005 şi activităţi curente de exploatare , întreţinere curentă mentenanţă, la recomandarea Băncii Mondiale şi din negocierile purtate cu agenţiile de reting MOODYS şi STANDARD & PUR am procedat la elaborarea şi încheierea de contracte bancabile care să asigure îndeplinirea solicitărilor.

În practica europeană şi mondială, astfel de contracte se încheie pe o perioadă de minim 10 ani.

În acest fel S.C. Hidroelectrica S.A. a obţinut reting de companie BB stabil şi BA1 (peste retingul României).

Datorită acestui fapt s-au putut angaja credite cu dobânzi avantajoase.

Cu privire la introducerea în actele adiţionale la contractul nr.33/2004 încheiat cu S.C. Energy Holding S.R.L. a clauzei de neaplicare a prevederilor art.8 din contractul cadru, care dădea, posibilitatea negocierii preţurilor din contract, declar că acest lucru s-a făcut în scopul bancabilităţii contractului şi a obţinerii unor credite mai avantajoase şi cu o durată de negociere mai scurtă.

După modificare anexei nr.1 au existat două negocierii cu privire la creşterea preţului acestui contract cu aproximativ 24%.

Urmează ca S.C. Hidroelectrica S.A. să pună la dispoziţia parchetului toată documentaţia aferentă negocierilor efectuate." **(vol. 2, filele 79-89)**

Cu ocazia reaudierii sale din 07.06.2011, învinuitul **O.T.** a declarat:

„În ceea ce priveşte modul de încheiere a contractelor pe piaţa liberă, doresc să fac următoarele precizări:

Pentru pregătirea încheierii contractelor pe piaţa concurenţială, managementul calităţii din societăte împreună cu Direcţia de Marketing – Furnizare au întocmit o procedură operaţională pentru analiza şi contractarea furnizării energiei electrice.

În baza acestei proceduri operaţionale, în vederea pregătirii încheierii unui contract pe piaţa concurenţială, Direcţia Marketing – Furnizare împreună cu serviciul de specialitate din cadrul acesteia efectuau o analiză precontractuală în vederea stabilirii preţului.

Consumatorul eligibil sau furnizorul care livra unui eligibil energie electrică pe contractul cu S.C. Hidroelectrica S.A. prezenta la această direcţie toate facturile aferente unui an de zile de pe consumul de la S.C. Electrica S.A..

Din analiza făcută, rezulta un preţ minim, preţul de la S.C. Electrica S.A. fără penalităţi şi un preţ maxim care în cazul consumatorului eligibil aveau incluse şi tarifele reglementate vis-a-vis de transport, distribuţie, operatori de sistem, operatori comerciali.

În cazul furnizorului licenţiat sarcina acestor cheltuieli de transport, distribuţie, operatori de sistem şi operatori comerciali îi reveneau lui.

Existând aceste valori, Direcţia de Marketing - Furnizare împreună cu Direcţia Economică, făceau o propunere de preţ de contract directorului general. Spun propunere pentru că respectivii consumatori pe piaţa concurenţială aveau obligaţia plăţii în avans a energiei electrice previzionate a fi consumate, iar din negocieri au existat şi există situaţii în care furnizorii sau consumatorii eligibili plătesc în avans energia pe 3 – 6 sau chiar 12 luni.

În această situaţie, se mai putea face un discount, care din câte îmi amintesc, în funcţie de valoarea sumei, era la limita de 5 – 7%.

După încheierea contractului, exista anual, sau cel puţin anual, o renegociere de preţ şi cantitate. Acest lucru se putea aplica până la sfârşitul anului 2005 pentru că, începând cu 01 ianuarie 2006 a apărut adevărata piaţa de energie din România. În această piaţă, producătorii de energie îşi puteau valorifica toate cantităţile necontractate prin ofertare pe platforma de tranzacţionare, urmând ca preţul de valorificare să fie stabilit de participanţii la piaţă.

Modelul de contract după care s-au încheiat contractele este draftul propus de Autoritatea de Reglementare în domeniul Energiei Electrice conceput după modelul internaţional şi care respectă normele FIDIC.

Vis-a-vis de confidenţialitatea contractelor precizez că după normele comerciale şi juridice sunt persoane care au acces tot timpul la aceste contracte, inclusiv salariaţii din Serviciul Marketing -Furnizare, salariaţi care au o singură restricţie, respectiv nu au voie să le multiplice.

Cu organismele bancare, de la care am accesat în ultimii 7 ani credite de peste 300 milioane Euro, fără garanţie suverană şi fără să garantăm cu mijloace fixe, aşa cum

solicita acţionarul, am încheiat o declaraţie de confidenţialitate şi le-am pus la dispoziţie copii ale contractelor în baza cărora am obţinut creditele la care m-am referit.

Menţionez că nu mi-a fost adusă la cunoştinţă de către angajaţii Oficiului Juridic că au solicitat şi nu au avut acces la contractele de pe piaţa concurenţială în integralitatea lor inclusiv anexele.

În ceea ce priveşte semnarea contractelor care se încheiau pe piaţa concurenţială menţionez că întotdeauna, la încheiere, ultima semnătură era a mea, şi numai după ce constatam existenţa tuturor semnăturilor inclusiv cea a juriştilor.

Niciodată nu am dat vreo dispoziţie verbală, sau scrisă, ca semnatarii contractelor de energie să nu aibă acces la ele.

Menţionez că am pus la dispoziţie copii ale acestor contracte, organismelor de control şi anchetă când acestea le-au solicitat.

În luna februarie a anului 2005, în contextul apariţiei unor discuţii în mas media legate de piaţa de energie, ca urmare a unei discuţii, m-am prezentat personal la domnul consilier prezidenţial, la acea dată T.S. şi i-am înmânat contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa concurenţială, atât pe suport de hârtie cât şi pe suport electronic.

În ceea ce privesc prevederile din licenţă, vis-a-vis de ţinerea contabilităţii distinct pe activităţile licenţiate, respectiv pe producţie şi furnizare, menţionez că din discuţiile purtate cu compartimentele de specialitate din cadrul S.C. Hidroelectrica S.A. în legătură cu acest aspect, din situaţiile depuse periodic, după regula stabilită de reglementator, a rezultat că s-au respectat toate normele vis-a-vis de acest aspect din moment ce în cei peste 11 ani de deţinător de licenţă, de producător şi furnizor nu am avut nicio observaţie verbală sau scrisă sau vreo sancţiune pecuniară din partea Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei.

Am avut şi controale pe aceste activităţi din partea Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei şi nu s-au constatat nereguli în acest domeniu.

În calitate de director general, la sfârşitul anului 2003, am constatat că societatea are o pierdere de aproximativ 150 milioane USD.

În conformitate cu Ordonanţa de Urgenţă nr. 79/2001, eram director general cu contract de performanţă. În politica de guvernare şi de aderare la Comunitatea Europeană s-a emis foaia de parcurs inclusiv în domeniul energetic concretizată în Hotărârea de Guvern nr. 890/2003.

Pentru sectorul hidroenergetic existau sarcini concrete de dezvoltare, obiective noi de investiţii, retehnologizarea hidroagregatelor cu durată normată de viaţă depăşită şi asigurarea mentenanţei la hidroagregate în operare.

În acest context, societatea avea nevoie urgentă de lichidităţi.

Încheind anul 2003 pe pierderi nu aveam nicio şansă să primim credite mai ales că, creditele cu garanţie suverană erau foarte limitate în alte sectoare unde problemele erau mult mai complexe şi urgenţe pentru guvernanţi.

Una din modalităţile de a ajunge urgent la lichidităţi pentru rezolvarea problemelor mai sus menţionate era asigurarea unei alte modalităţi de garanţii pentru creditare.

Unica posibilitate era existenţa unor contracte bancabile cu durată cât mai mare, durată care prin cantitate şi preţ asigura o valoare importantă pentru cesiunea de creanţă.

Contractele încheiate de societate în perioada ianuarie – martie 2004 au fost suportul negocierilor cu instituţiile bancare pentru linii curente de credit şi credite pe termen lung şi mediu.

În situaţia în care societatea ajungea în incapacitate de plată, creanţele acestor contracte erau cesionate în favoarea băncii, respectiv aceasta urmând să încaseze

contravaloarea energiei electrice pe care societatea o vindea în baza acelui contract gajat până când S.C. Hidroelectrica S.A. își achita integral obligațiile din contractul de credit.

Menționez că în momentul în care acestea au fost depuse la instituțiile bancare, din cele trei elemente ale cesiunii dreptului de creanță, durata contractului era fermă, adică 10 ani, prețul din contract al energiei electrice se estimează că va crește cu minim 10% în fiecare an, iar cantitatea în principiu se păstra fixă." **(vol.2, filele 110-121)**

Fiind audiat la data de 29.05.2007, învinuitul **A.G.L.** a făcut următoarele precizări, în referire la încheierea contractelor din 2004:

„Funcționarea pieței de energie electrică în anul 2003 s-a efectuat în baza Ordinului Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 34/2002.

În aceeași perioadă apare și Hotărârea de Guvern nr. 1524/18 decembrie 2002, unde la art.6 se prevedea că S.C. Hidroelectrica S.A. va funcționa în regim integral reglementat cu stabilirea de către Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a prețurilor de vânzare care să acopere costurile de producție și să asigure realizarea unui profit, energia electrică urmând a fi vândută în mod optimizat de către Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A..

În opinia mea, în acest articol inițiatorii ar fi urmărit o funcționare preponderentă a S.C. Hidroelectrica S.A. în regim de reglaj, de modelare a curbei de consum.

În baza art. .6 din Hotărârea de Guvern nr. 1524/2002, Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei completează prevederile Ordinului nr. .34/2002 cu Ordinul nr. 7/2003, prin care S.C. Hidroelectrica S.A. nu mai avea dreptul să încheie contracte noi pe piața concurențială.

Acest lucru, din punctul meu de vedere a fost respectat de către S.C. Hidroelectrica S.A. pe tot parcursul anului 2003.

În decembrie 2003, Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei emite Ordinul nr. 33 care prevede modalitatea de funcționare a pieței pe anul 2004, ordin care modifică funcționarea pieței din anul 2003 în sensul că, Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei permitea contractarea pe piața concurențială a unei cantități suplimentare de energie electrică, de peste 2.000 GW/h, fără a preciza destinația și prețul acestei energii.

Pe parcursul anului 2003 s-a renunțat la crearea „optimizatorului hidro" propus în proiectul codului comercial al pieței de energie angro, acesta neregăsindu-se în varianta aprobată a codului.

Începând cu 1 ianuarie 2004, Ordinul nr. 7 devine inoperabil atât datorită modificărilor din Ordinul nr.33 cât și renunțării la crearea structurii prevăzute în Hotărârea de Guvern nr. 1524/2002 –optimizatorul hidro.

Consider că apariția Ordinului Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 21/2004 prin care se abrogă prevederile Ordinului nr. 7/2003 referitoare la conceptul de hidro integral reglementat, este o chestiune de formă juridică, de fapt și de drept Ordinul nr. 7/2003 fiind inoperabil începând cu 1 ianuarie 2004.

Fac precizarea că, contractele semnate în trimestrul I al anului 2004 nu sunt contracte noi ci rezultatul unui proces de comasare a contractelor existente și au fost încheiate cu respectarea tuturor dispozițiilor legale în vigoare în acea perioadă.

Cumularea acestor contracte s-a bazat pe următoarele considerente:

- asumarea de către furnizorii licențiați a rolului de furnizori integratori în sarcina cărora cad încheierea contractelor de transport, de distribuție, asigurarea meteringului și a transmisiei de date, managementul contractului și managementul riscului;

- necesitatea S.C. Hidroelectrica S.A. de a încasa în avans energia ce urma să fie livrată și de a avea contracte acceptate de bancă în garantarea creditelor.

Fac precizarea că nu ştiu cine a avut ideea încheierii acestor contracte cu valabilitate pe zece ani, însă declar că toată conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. a agreat această soluţie, şi consider că nu existau în acel moment prevederi legale care să interzică acest lucru.

Negocierea clauzelor celor patru contracte încheiate în trimestrul I al anului 2004 s-a făcut de către personalul Direcţiei Marketing Privatizare şi Relaţii Internaţionale, obligatorie fiind prezenţa mea şi a şefului de serviciu, domnul O.N., finalizarea acestora făcându-se în prezenţa directorului general al societăţii.

Comasarea contractelor existente s-a făcut prin păstrarea cantităţii anuale din contractele cumulate şi creşterea duratei.

Cantitatea anuală stabilită în contractul cumulat rezultă din adunarea cantităţilor anuale din contractele cumulate.

Astfel cantitatea pe care S.C. Hidroelectrica S.A. se obligă să o livreze pe toată perioada contractului se obţine prin înmulţirea cantităţii anuale contractate cu numărul de ani reprezentând durata contractului.

Toate cele patru contracte încheiate în trimestrul I/2004, prin cumularea celor existente au respectat legislaţia în vigoare, fapt dovedit şi de înregistrarea acestora de către Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. şi derularea lor pe piaţa de energie electrică.

Din cele patru contracte încheiate de către S.C. Hidroelectrica S.A., singurul furnizor licenţiat care a achitat în avans cantitatea de energie livrată pe o perioadă mai mare de o lună de zile, a fost S.C. Energy Holding S.R.L.

Din câte îmi amintesc propunerea proiecţiei preţurilor din anexa la Actul Adiţional nr. 5 la contractul încheiat cu S.C. Energy Holding S.R.L. a fost făcută de către reprezentanţii acestei societăţi, motivându-şi solicitarea de cerinţele băncii finanţatoare.

Preţurile din anexa la Actul Adiţional nr.5, sus menţionate, au fost comparate cu proiecţia costurilor de producţie din „foaia de parcurs în domeniul energetic din România", aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 890/2003 rezultat al negocierilor de aderare a României la Uniunea Europeană.

La momentul semnării celor patru contracte cumulate preţurile de contract aveau incluse componenta de injecţie a energiei electrice în reţeaua de transport, denumită prescurtat TG.

Valoarea acestei taxe era reglementată de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei având o medie de aproximativ 3 USD/MW/h.

Această taxă era încasată de la furnizorul licenţiat şi plătită către operatorul de transport şi sistem, C.N. Transelectrica S.A..

Restul componentelor din tariful de transport, respectiv componenta de extragere din reţea denumită TL, servicii de sistem denumite SS şi componenta de administrare piaţă denumită AP nu făcea obiectul relaţiei contractuale dintre S.C. Hidroelectrica S.A. şi furnizorii licenţiaţi, contractarea acestora şi plata către C.N. Transelectrica S.A. căzând în sarcina furnizorului licenţiat.

În perioada anului 2005 – 2006, progresiv preţurile din contractele de vânzare energie electrică au fost dimensionate fără componenta TG, aceasta facturându-se separat.

Deşi anexa la Actul Adiţional nr. 5 la contractul nr. 33/CE/2004 prevede că proiecţia preţurilor până în anul 2013 nu se supune prevederilor art. 8 din contract, precizez că acest lucru a fost făcut pentru confortul băncilor finanţatoare de a avea o proiecţie certă veniturilor realizate.

În fapt, preţurile au avut o evoluţie crescătoare până în prezent, prin Actele Adiţionale nr.7,11 şi 13." **(vol. 2, filele 253-263)**

Fiind reaudiat la data de 02.06.2011, învinuitul **A.G.L.** a declarat:

„Referitor la încheierea de contracte de vânzare a energiei electrice pe termen lung, respectiv 10 ani, ca în cazul contractelor încheiate în perioada ianuarie – martie 2004, menționez că acestea permit renegocierea cantității și prețului cel puțin o dată pe an, și ele nu afectează societatea din punctul de vedere al riscului hidrologic, existând în piață pârghii de acoperire a acestui risc.

Menționez că aceste contracte au prevăzut cantități ferme pe anul contractual și nu până la terminarea contractelor.

Aceste patru contracte, încheiate pe termen lung – 10 ani,
s-au încheiat pe baza contractului - cadru emis de Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei pentru consumatorii eligibili, adaptat ca funcționalitate pentru furnizori licențiați, termenul lung al contractului fiind justificat de caracterul bancabil al contractului, respectiv acceptarea ca garanție bancară de către băncile finanțatoare.

Știu că mi s-au cerut copii de pe aceste contracte pe baza cărora Compartimentul economic împreună cu conducerea societății au obținut credite de dezvoltare și linii de credit, pe durata mai multor ani, fără să pot preciza la ce bănci au fost depuse.

De asemenea, un alt motiv pentru încheierea acestor contracte a fost constituirea unui portofoliu stabil de clienți pentru S.C. Hidroelectrica S.A." ***(vol. 2, filele 264 – 273)***

Tot în referire la problematica încheierii contractelor din anul 2004, învinuitul ***O.N.*** *a declarat la data de 08.05.2007:*

„Prin Ordinul Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr.34 din 5 decembrie 2002 s-a stabilit ca S.C. Hidroelectrica S.A. poate să vândă din producție proprie la consumatorii eligibili și la export o cantitate de 4471 GWh.

În baza acestui ordin s-au încheiat contracte de furnizare sau de vânzare – cumpărare pentru întreaga cantitate de energie electrică repartizată, fără să pot preciza dacă au fost încheiate contracte cu noi furnizori sau cu furnizorii vechi.

În perioada 14.01.2004 – 02.03.2004 au fost încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. următoarele contracte: contractul nr. 33 CE din 14.01.2004 cu S.C. Energy Holding S.R.L., contractul nr. .35 CE din 03.03.2004 cu S.C. Euro Pec S.R.L., contractul nr. 36 CE din 21.04.2004 cu S.C. Electromagnetica S.A. și contractul nr. 34 CE din 02.03.2004 cu S.C. Luxten S.A. , toate contractele fiind încheiate pentru o perioadă de 10 ani.

La acel moment S.C. Hidroelectrica S.A. se afla în negocieri cu Banca Mondială Internațională în vederea contractării unor credite rambursabile în scopul efectuării unor lucrări de retehnologizare la centralele hidroelectrice de la Lotru, Stejaru și Oltul Inferior.

În vederea acordării împrumutului societatea trebuia să prezinte ca și garanții, contracte de furnizare de energie electrică pe termen lung pentru a dovedi eligibilitatea și respectiv credibilitatea bancară.

Despre luarea acestei decizii, respectiv încheierea contractelor pe termen de 10 ani, mi-a adus la cunoștință directorul general al S.C. Hidroelectrica S.A., O.T., discuție în care mi s-a solicitat să întocmesc actele adiționale la contractele sus menționate, pe care trebuia să le semnez pe fiecare pagină pentru conformitate.

În legătură cu activitatea de comasare a celor patru contracte enumerate mai sus precizez că aceasta s-a făcut după următoarea regulă valabilă pentru toate: sau însumat cantitățile din contractele anterioare aferente anului 2004 și s-a stabilit un preț mediu ponderat pe cantitățile respective pentru fiecare client în parte.

Prețul mediu ponderat s-a stabilit prin înmulțirea cantității și prețului fiecărui contract, însumarea lor și împărțirea la suma cantităților de energie electrică pentru anul 2004.

Doresc să precizez că această operațiune s-a făcut strict, raportat la indicatorii anului 2004 referitor la cantitate și preț, deoarece așa cum am arătat atât cantitatea cât și

preţul se stabileau pentru fiecare an conform procedurii descrise de estimare şi prognozare a cantităţilor ce urmau a fi contractate.

În ceea ce priveşte cantităţile de energie electrică contracte până la nivelul anului 2013 şi a preţului de contract, precizez că acestea, conform Anexei nr.1 a Actului Adiţional nr.5 din 15.12.2004 la contractul nr. 33 CE încheiat cu S.C. Energy Holding S.R.L. acestea au fost stabilite la nivelul conducerii S.C. Hidroelectrica S.A..

Personal m-am ocupat de redactarea anexei şi a actelor adiţionale în baza datelor care mi-au fost comunicate de conducerea unităţii.

Toate articolele menţionate în Actul Adiţional mi-au fost prezentate în forma în care le-am redactat, documentul în temeiul căruia am făcut această redactarea mi-a fost prezentat de conducerea societăţii, fără să pot preciza cine exact din conducere, comunicându-mi-se că aceste prevederi ale actului adiţional sunt rezultate în urma negocierii cu beneficiarul respectiv, cumpărătorul de energie electrică.

Aşa se explică şi prevederile art. 2 din Anexa nr. 1 la actul adiţional menţionat în care se stipula că preţurile de contract sunt fixe pe parcursul fiecărui an contractual şi nu se supun prevederilor art.8 din contractul de vânzare – cumpărare a energiei electrice nr. 33 /CE din 14.01.2004.

Articolul 8 din contract referindu-se la modificarea circumstanţelor contractuale şi care stipula expres că modificarea preţurilor de contract se va negocia între părţi la solicitarea scrisă şi motivată a uneia dintre ele.

Precizez în acest context că singurul meu rol s-a limitat la preluarea datelor prezentate de conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. şi reprezentarea lor într-un act adiţional redactat şi semnat de mine pentru conformitate.

Aceeaşi procedură a fost valabilă şi în comasarea şi redactarea actelor adiţionale la contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. cu S.C. Euro - Pec SRL, S.C. Luxten S.A. şi S.C. Electromagnetica SA.

Cu privire la preţul energiei electrice stabilit la data de 14.01.2004, când a fost semnat contractul nr. 33 /CE cu S.C. Energy Holding S.R.L. precizez că el a rezultat din media ponderată a celor patru contracte anterior cumulate având ca şi cheie de verificare preţul minim de vânzare a energiei electrice /MWh pentru piaţa liberă stabilit de o hotărâre a Consiliului de Administraţie a S.C. Hidroelectrica S.A. pe care nu o pot indica.

Din câte cunosc, preţul rezultat pentru noile contracte nu s-a situat în niciun caz sub această limită." **(vol.2, filele 49-54)**

În ultima declaraţie din data de 01.06.2011, învinuitul **O.N.** şi-a reiterat poziţia menţionată anterior, făcând următoarele precizări:

„Cu privire la prevederile Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003 doresc să precizez faptul că, toate precizările din acest ordin care ar fi contravenit Ordinului nr. 33/2003, care reglementa regulile de funcţionare în anul 2004 erau lovite de nulitate având în vedere prevederea de la finalul Ordinului nr. 33/2003 care menţionează că orice dispoziţie care este contrară acestor prevederi nu se aplică.

Cantităţile de energie electrică prevăzute pe piaţa liberă în Ordinul nr. 33/2003, ce urmau a fi contracte pentru anul 2004, erau mai mari decât cele prevăzute în Ordinul nr. 34/2002 ce se referau la cantităţile pe care societatea avea voie să le comercializeze pe piaţa liberă în anul 2003, menţionând că Ordinul nr. 7/2003 era parte integrantă a Ordinului nr. .34/2002, care reglementa piaţa de energie electrică pe anul 2003.

Pe cale de consecinţă, dacă Ordinul nr. 7/2003 s-ar fi aplicat, atunci cantităţile de energie electrică pentru piaţa liberă aferente anului 2004 ar fi fost la nivelul anului 2003 şi nu mai mari aşa cum erau prevăzute în Ordinul nr. 33/2003.

În consecință precizez că cele patru contracte de furnizare a energiei electrice pe piața liberă, încheiate în perioada ianuarie – februarie 2004, sunt perfect legale." **(vol. 2, filele 59-68)** .

De asemenea, învinuita **I.O.**, la data de 22.05.2007 a declarat:

„În legătură cu semnarea contractelor pe care societatea le angaja în piața liberă cu furnizorii licențiați, menționez că nu cunosc de existența unei proceduri cu privire la semnatarii acestor contracte, dar regula era că Direcția Comercială care se ocupa efectiv de negociere semna prin directorul acesteia.

În calitatea mea de director al Direcției Economice nu participam la negocieri dar semnam contractele pentru a ști volumul veniturilor ce urmau a fi realizate din urma derulării contractelor și care erau prevăzute și în anexa la buget.

În legătură cu semnarea contractelor încheiate cu furnizorii licențiați, menționez că acestea erau semnate mai întâi de reprezentanții Direcției Comerciale, apoi erau transmise Oficiului Juridic, iar de aici îmi erau trimise mie la Direcția Economică prin secretariat, iar în final erau semnate de către directorul general al societății.

În legătură cu cele patru contracte încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. cu S.C. Energy Holding S.R.L., S.C. Euro –Pec S.R.L., S.C. Electromagnetica S.A., S.C. Luxten S.A. și pe care eu le-am semnat în calitate de director economic după ce au fost avizate de Direcția Juridică, precizez că au fost semnate după apariția Ordinului Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 33/10 decembrie 2003 care reglementa cantitățile de energie electrică care puteau fi tranzacționate în anul 2004.

Consider că prin apariția Ordinului nr. 33/10 decembrie 2003 nu se mai aplicau prevederile Ordinului Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/24 martie 2003, acestea fiind emise de același organ de reglementare.

Activitatea de comasare a celor patru contracte enumerate mai sus a aparținut Direcției Comerciale, iar direcția pe care o conduc nu a fost consultată în acest sens.

Cantitățile și prețurile stabilite în aceste contracte nu intrau în responsabilitatea direcției pe care o conduc, ele fiind stabilite tot de Direcția Comercială împreună cu Direcția Exploatare.

Perioada de 10 ani pentru care au fost încheiate aceste contracte a fost stabilită de Direcția Marketing Privatizare și Afaceri Internaționale, iar eu am văzut acest lucru în momentul în care am semnat contractul și nu am considerat încheierea acestuia pe 10 ani ilegală.

Am considerat că încheierea unui asemenea contract pe 10 ani dădea o credibilitate mai mare în fața instituțiilor bancare, agenților de evaluare internațională și reprezentau niște venituri minime sigure.

Menționez că la semnarea contractului nr. 33 CE din 14.01.2004 încheiat cu S.C. Energy Holding SRL s-a stipulat plata în avans de către acest furnizor licențiat a cantităților de energie electrică sau în act adițional.

Prețurile prevăzute în contracte nu s-au stabilit la Direcția Economică iar în legătură cu faptul că acestea au fost trecute ferme până în anul 2013, precizez că acestea reprezentau venituri minimale și cu plată în avans.

La acea dată când Direcția Marketing Furnizare și Afaceri Internaționale a negociat contractul, costul mediu al unui MW/h produs de S.C. Hidroelectrica S.A. era de circa 523.579 ROL/MW/h, adică circa 16 USD.

Declar că în prezent prețurile ferme stabilite în anexa la contractul nr. 33 CE din 14.01.2004 încheiat cu S.C. Energy Holding S.R.L. nu mai sunt aceleași, ele fiind majorate, în prezent fiind în jurul valorii de 78 RON .

Negocierea prețurilor cu beneficiarii energiei electrice s-a făcut în funcție de cursul leu/dolar și în funcție de costurile de producție preliminat a se realiza în anul 2006.

În legătură cu prevederile din Actul Adiţional la contractul nr. 33 CE/2004 încheiat cu S.C. Energy Holding S.R.L. prin care se eliminau prevederile art. 8 din contractul cadru referitoare la modificarea circumstanţelor menţionez că pentru acea perioadă era nevoie de un contract bancabil fără fluctuaţii de preţ.

Acest lucru dădea credibilitate instituţiei în condiţiile negocierii unui contract de credit atât vânzătorului cât şi cumpărătorului de energie electrică.

Menţionez că ulterior s-au aplicat prevederile art.8 din contractul cadru referitoare la modificarea circumstanţelor cu acordul părţilor, în sensul că prevederile contractului cadru se aplicau în sensul negocierii." **(vol. 2, filele 198-206)**

Cu ocazia reaudierii din data de 06.06.2011, învinuita **I.O.** a declarat:

„În legătură cu contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. în anul 2003 cu producătorii de tip termo, pentru suplinirea cantităţilor de energie electrică pe care societatea nu le mai putea produce, declar că nu îmi aduc aminte şi nu cunosc motivele pentru care aceste cantităţi de energie nu au fost returnate producătorilor termo.

La semnarea contractelor încheiate de societate pe piaţa concurenţială, angajaţii Direcţiei Economice nu participau la negociere, această sarcină aparţinând exclusiv Direcţiei Marketing Furnizare, în baza datelor pe care noi le furnizam, respectiv datele din contabilitatea de gestiune pentru evidenţierea costurilor de producţie şi datele din situaţiile financiare pentru evidenţierea rezultatelor financiare.

Nu existau prevederi legale pentru constituirea unui fond pentru riscul hidrologic, adică pentru cumpărarea de energie electrică, în cazul în care nu puteai să-ţi acoperi contractele aflate în derulare, motiv pentru care, pentru a evita ca societatea să înregistreze pierderi se constituia prin bugetul de venituri şi cheltuieli o sumă care se aprecia în funcţie de prognozele hidrologice ale anului respectiv, ce urma să fie folosită pentru achiziţia de energie electrică într-un an secetos, în funcţie de necesităţi.

În legătură cu încheierea contractelor pe piaţa concurenţială doresc să precizez că acestea erau semnate în primul rând de direcţia iniţiatoare, adică Direcţia Marketing - Furnizare, apoi de reprezentanţii Oficiului Juridic, iar eu, în calitate de director economic al societăţii, semnam aceste contracte doar dacă erau întrunite cumulativ trei condiţii:

- preţul din contract să nu fie mai mic decât 16USD/MWh conform unei Hotărâri a Consiliului de Administraţie din anul 2004, al cărui număr nu mi-l amintesc;

- preţul din contract să fie mai mare decât costul de producţie pe care eu îl aveam determinat la momentul respectiv;

- să existe viza de legalitate a Oficiului Juridic.

În legătură cu cele patru contracte încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada ianuarie – martie 2004, care prevedea o perioadă de valabilitate de 10 ani, doresc să fac următoarele precizări:

Acestea nu au fost întocmite de către Direcţia Economică ci de Direcţia Marketing – Furnizare şi nu ştiu cine a luat decizia ca acestea să fie întocmite pe o perioadă de 10 ani.

Cele patru contracte au venit semnate, la Direcţia Economică, de reprezentaţii Direcţiei Marketing – Furnizare şi de reprezentanţii Oficiului Juridic.

La nivelul Direcţiei pe care eu o conduceam nu s-au făcut analize privind cantităţile şi preţurile, nefiind atribuţia direcţiei mele şi nu cunosc dacă s-au făcut astfel de analize, dar în mod normal acestea ar fi trebuit să fie făcute la nivelul Direcţiei Marketing – Furnizare şi Direcţiei Exploatare.

Consider că cele patru contracte încheiate în perioada ianuarie – martie 2004 cu furnizori licenţiaţi au fost încheiate cu respectarea prevederilor legale deoarece eu în momentul în care le-am semnat aveau viza Oficiului Juridic, iar prevederile Ordinului nr.7/2003 le consideram inoperabile, în acel moment aplicabile fiind doar prevederile

Ordinului nr. 33/2004 care stabilea cantităţile de energie pe întreg Sistemul Energetic Naţional şi inclusiv pentru S.C. Hidroelectrica S.A..

Semnarea acestor contracte de către societate pe termen lung asigura venituri certe, încasări în avans şi posibilitatea cesionării de creanţe pentru încheierea de contracte pe termen scurt şi lung.

Consider că aceste contracte sunt contracte bancabile deoarece băncile le-au considerat garanţii sigure şi pentru că nu puteam utiliza garanţii reale, adică nu puteam pune gaj pe activele societăţii, deoarece peste jumătate din acestea erau din domeniul public al statului, în acest fel garanţia băncii era reprezentantă de contravaloarea energiei electrice livrate partenerului contractual pe contractul respectiv." **(vol. 2, filele 224-231)**

Din declaraţia învinuitei **M.M.C.** dată la data de 24.05.2007 a rezultat:

„În calitate de director al Direcţiei Marketing Afaceri Internaţionale şi Privatizare aveam în subordinea administrativă următoarele compartimente: Serviciul Cooperare Internaţională, Serviciul Derulare Contracte Internaţionale, Serviciul Privatizare, Direcţia Marketing Furnizare, care avea director adjunct.

Fac menţiunea că subordonarea administrativă a Direcţiei Furnizare Marketing a intervenit în urma schimbării organigramei în luna ianuarie 2004 când ministerul de resort a sugerat companiilor din subordine reducerea numărului directorilor din aceste unităţi.

Cu referire la semnarea Actului Adiţional nr.4 la contractul nr.35CE/2004 precizez că mi-am îndeplinit atribuţiunea de serviciu având dreptul să înlocuiesc, conform deciziei interne emisă de directorul general al societăţii, pe directorul de furnizare Asan George.

Precizez că am semnat adiţionalul la cererea şefei Serviciului de Furnizare, doamna M., care a contrasemnat şi a avut viza Oficiului Juridic.

Aceasta a precizat că acest act adiţional se încheie în urma cererii din iulie 2005 a S.C. Euro Pec S.R.L., de a modifica cantităţile de energie electrică ce vor fi livrate de societate în perioada 1 septembrie – 31 decembrie 2005.

Precizez că anexele la actele adiţionale ale tuturor contractelor privind cantităţile de energie lunare, se verifică, se aprobă şi se semnează la fiecare început de lună.

Declar că nu participam la negocierile contractelor cu furnizorii licenţiaţi de pe piaţa internă, acest lucru făcându-l domnul A.G. în calitate de director adjunct al Direcţiei Marketing Furnizare. Acesta neavând obligaţia de a mă informa cu privire la rezultatele negocierilor.

În concluzie nu mi-am pus întrebarea dacă acest contract, încheiat cu S.C. Euro Pec S.R.L. este cumulat din alte contracte, ci doar dacă este valabil pentru perioada respectivă.

Nu aveam cunoştinţă de condiţiile de valabilitate ale contractului şi nu consider că este ilegală încheierea acestuia pe o perioadă de 10 ani.

Nu pot preciza cine a luat hotărârea încheierii unor contracte de furnizare a energiei electrice pe o perioadă de 10 ani.

Părea mea este că, cu aceste contracte de energie electrică pe termen lung prin direcţia economică, se garantează creditele şi liniile de credite ale societăţii.

În acest moment nu pot preciza dacă contractul încheiat de S.C. Hidroelectrica S.A. cu S.C. Euro Pec S.R.L. este garantat vreun credit în favoarea unei bănci." **(vol.2, filele 232 -239)**

Cu ocazia reaudierii sale din data de 09.06.2011, învinuita **M.M.C.** a precizat:

„Am avut în subordine directorul adjunct comercial începând cu anul 2004, din câte reţin începând cu luna martie, dar fişa mea de post nu s-a modificat şi nu am avut atribuţiuni şi competenţe pe contractele de vânzarea energiei electrice încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A.

Directorul adjunct comercial, domnul A.G.L. era direct subordonat directorului general al societăţii, iar faţă de mine nu era subordonat în niciun fel.

Începând cu anul 2004, datorită faptului că intrasem într-un program de preaderare, societatea a primit sarcina, prin acţionariat, să realizăm o strategie pe termen lung care să fie în simbioză cu Foia de Parcurs Energetică a României şi de aceea societatea a început să deruleze un program de investiţii foarte mare, pe proiecte de retehnologizare şi investiţii cu valori mari.

Din acest motiv societatea a avut nevoie de credite foarte mari, fiind angajată de asemenea, şi într-o relaţie cu Banca Mondială, a trebuit să angajăm Agenţii de rating care să auditeze compania din punct de vedere financiar contabil. Aşa îmi explic, că pentru garantarea acestor credite a fost nevoie de o strategie privind contractele de energie pe piaţa internă.

Consider că, administratorul şi acţionariatul societăţii au cunoscut această strategie prin care contractele de furnizare a energiei electrice se prelungeau pe durate până la 10 ani.

Nu m-am informat dacă există o Hotărâre a Aunării Generale a Acţionarilor sau a Consiliului Administrativ în acest sens, dar se putea discuta această problemă în cadrul acestor şedinţe la capitolul „Diverse", în care erau dezbătute toate problemele curente ale societăţii şi care nu erau trecute iniţial pe ordinea de zi.

Nu am participat la nicio şedinţă a Consiliului de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A. în care să se fi dezbătut această problemă de prelungire a contractelor de furnizare a energiei electrice.

Din punctul meu de vedere, competenţa de a semna contracte de furnizare a energiei electrice nu o are în societate decât directorul economic şi directorul general, conform statutului societăţii, restul semnatarilor constituie viză pe contractul respectiv.

Avizarea de către ceilalţi directori a contractelor de furnizare a energiei electrice reprezintă în fapt validarea, din punct de vedere juridic, tehnic şi comercial, vis-a-vis de Codul Comercial al Sistemului Energetic Naţional.

În fapt, directorul comercial trebuia să ţină în permanenţă legătura cu directorul de exploatare şi să verifice dacă este posibil ca tranzacţiile comerciale pot fi validate.

În această situaţie, în luna august 2005, am vizat şi semnat în locul domnului director comercial Actul Adiţional nr.4 la contractul nr. 35 CE încheiat de societate cu S.C. Euro Pec S.A..

Am semnat acest Act Adiţional după ce m-am interesat că acesta îndeplinea toate condiţiile din punct de vedere tehnic şi comercial.

Fac precizarea că avea viza Oficiului Juridic când a ajuns la mine, iar domnul director comercial, A.G.L. se afla în concediu de odihnă.

Prin acest act adiţional, se mărea cantitatea prezumat contractată pentru lunile septembrie – decembrie 2005.

Fac precizarea că anul 2005 a fost un an foarte ploios şi din punct de vedere al hidraulicităţii eram excedentari în cantităţi.

Piaţa zilei următoare se înfiinţase de o lună, respectiv în luna iulie 2005, preţurile erau foarte mici, după cum mi-a precizat şeful de birou, doamna M.C., şi în acest context era mult mai avantajos pentru societate să suplimenteze cantităţile de energie pe lunile septembrie – decembrie 2005.

În acest sens ataşez prezentei declaraţii graficul de preţuri pe PZU, aferent perioadei iulie 2005 – decembrie 2008, având o singură filă.

Revin şi precizez că semnarea Actului Adiţional nr. 4 din anul 2005 s-a făcut în afara perioadei de prohibiţie instituită de Ordinul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003.

Nu-mi explic de ce Actul Adiţional nr.4 nu a avut dată şi număr de înregistrare, dar oricum această activitate de înregistrare se face de către direcţia care a iniţiat încheierea actului adiţional sau a contractului, după semnarea acestuia de către directorul general.

Precizez că prin activitatea pe care am desfăşurat-o în cadrul S.C. Hidroelectrica S.A. nu am adus niciun prejudiciu acesteia." **(vol.2, filele 248 -251)**

Fiind audiat la data de 14.05.2007, învinuitul **L.I.** a declarat:

„La data de 18 decembrie 2002 a fost emisă Hotărârea de Guvern nr.1524 privind reorganizarea S.C. Termoelectrica S.A. şi funcţionarea unor societăţi comerciale în domeniul energetic.

În art.6 al acestui act normativ s-a prevăzut ca, urmare a reorganizării sectorului de producere a energiei electrice, S.C. Hidroelectrica S.A. va funcţiona în sistem integral reglementat cu stabilirea de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a preţurilor care să asigure acoperirea costurilor de producţie şi să asigure realizarea de profit.

Din punctul de vedere al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, această reglementare presupunea alocarea riscului şi a avantajului hidro către piaţa reglementată.

Aceasta însemna evaluarea veniturilor de care avea nevoie S.C. Hidroelectrica S.A. pentru desfăşurarea activităţii curente şi susţinerea proiectelor de dezvoltare.

Conceptul de hidro integral reglementat excludea contractele încheiate cu consumatorii eligibili şi pentru export, care în conformitate cu art.6 alin.2 urmau să fie derulate în continuare.

Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a interpretat această hotărâre de guvern, în sensul îngheţării contractelor pe piaţa concurenţială la valorile cantitative emiterii Ordinului nr.7 şi alocarea restului de energie integral pe piaţa reglementată de către Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A..

Având în vedere prevederile Hotărârea de Guvern nr. 1524/2002, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis Ordinul nr. 7 din 24 martie 2003 prin care, cantitatea de energie electrică contractată de S.C. Termoelectrica S.A. a fost împărţită la societăţile comerciale nou create prin reorganizarea S.C. Termoelectrica S.A. şi în aplicarea art. 6 din Hotărârea de Guvern nr. 1524/2002, la pct.3 al ordinului s-a prevăzut derularea în continuare a contractelor încheiate pe piaţa concurenţială până la încetare precum şi interdicţia S.C. Hidroelectrica S.A. de a modifica prin acte adiţionale contractele existente, în sensul prelungirii duratei sau creşterii cantităţilor de energie electrică total contractate, după data intrării în vigoare a ordinului.

Ordinul nr.33 se referea la funcţionarea pieţei de energie electrică pentru anul 2004.

Acest ordin a însemnat primul pas de introducere a conceptului de hidro integral reglementat înainte de aprobarea Codului Comercial al pieţei angro, care prevederea mecanismul de funcţionare al pieţei de energie .

Prin acest ordin s-au menţinut prevederile Ordinului nr. 7 de a nu se încheia contracte după data de 31.03.2003, prevăzându-se cantităţile maximale ce pot fi livrate la export de 2500 GWh, respectiv la consumatori eligibili sau furnizori independenţi ai acestora la 4471 GWh.

Cantitatea de 4471 GWh este cea prevăzută şi în Ordinul nr.34/2002, iar cantitatea de 2500 GWh reprezintă cantitate contractată şi vândută la export şi în anul 2003.

Acest ordin a eliminat contractele de portofoliu cu cantităţi fixe pe care S.C. Hidroelectrica S.A. trebuia să le vândă furnizorilor, consumatorilor captivi, respectiv filialele Electrica, stabilind că întreaga diferenţă dintre cantitatea produsă şi cantitatea contractată,

se alocă de către operatorul comercial, OPCOM S.A., filialelor Electrica în cotele stabilite în Anexa nr.3.

Excepţia prevăzută în Ordinul nr. 34 a cantităţilor de energie ce urmau a fi exportate ca urmare a unor hotărâri de guvern a fost explicitată la art.2 alin.1 pct. a care prevede, contractele încheiate la export înainte de 31.03.2003, în limita cantităţii de 2500 de GWh.

În prevederea din Ordinul nr. 34/2002 referitoare la cantitatea ce poate fi contractată de S.C. Hidroelectrica S.A. din producţia proprie cu consumatori eligibili şi la export în valoare maximă de 4471 GWh, se avea în vedere cantitatea ce ar fi putut fi exportată de furnizorii independenţi şi care nu era urmare a unor hotărâri de guvern, fiind posibile prin contracte bilaterale încheiate de furnizorul licenţiat cu un partener extern.

În acest mod, prin Ordinul nr. 33/2003 nu a fost suplimentată cantitatea de energie pe care S.C. Hidroelectrica S.A. avea dreptul să o vândă pe piaţa concurenţială.

Revin şi arăt că, prin Hotărârea de Guvern nr. 1524/2002 şi Ordinul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003 s-a urmărit mărirea cantităţii de energie pe care consumatorii captivi o puteau cumpăra de la S.C. Hidroelectrica S.A., ea fiind determinată de diferenţa dintre cantitatea totală produsă şi cantitatea permisă de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a fi vândută de S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa concurenţială.

Cantităţile din Anexa nr.1 a Ordinului nr. 33/2003, art.2 alin.1 pct.a şi b, reprezentau cantităţile maxime ce puteau fi contractate în anul 2004, care erau aceleaşi din anul 2003 şi nu cantităţi suplimentare.

Mai mult, art. 7 reglementează modul de ofertare zilnică de către S.C. Hidroelectrica S.A..

La alin. 1 se prevede că prin modul de ofertare, S.C. Hidroelectrica S.A. trebuie să urmărească alura curbei zilnice de sarcină prognozată şi comunicată de Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. precum şi asigurarea serviciilor de sistem la nivelul solicitat de operatorul de transport şi de sistem.

La alin. 2 se prevede că în oferta zilnică S.C. Hidroelectrica S.A. nu va mai utiliza restricţiile ce asigură realizarea cu prioritate a obligaţiilor contractuale (restricţiile 6 şi 7 definite în Regulamentul de programare şi specializarea a Sistemului Electroenergetic Naţional), neputând invoca în niciun interval orar necesitatea de a acoperi din producţie proprie contractele deţinute.

În momentul elaborării acestui articol, am dorit ca energia hidro să fie utilizată în mod raţional şi să contribuie cât mai mult la profilarea curbei zilnice de consum, ceea ce presupunea imposibilitatea invocării restricţiei nr. 6 - respectarea contractelor bilaterale ale unor producători încheiate cu consumatorii eligibili şi a restricţiei nr.7 – respectarea contractelor de import – export energie electrică.

Cu privire la art.3 alin.2 din Ordinul nr.33/2003 care stipulează „orice alte dispoziţii contrare din reglementările ANRE se modifică în conformitate cu prevederile prezentului ordin", precizez că aceasta era o formulare standard care avea în vedere eventuale neconcordanţe ce ar fi putut să apară între modificările stipulate în ordin şi prevederile iniţiale ale reglementărilor modificate prin acest ordin.

În niciun caz, prin acest articol nu s-a urmărit de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energici abrogarea prevederilor Ordinului nr.7 din 2003.

Acest Ordin nr. 7, a fost abrogat în mod expres prin emiterea de către preşedintele Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, domnul J.C., a Ordinului nr. 21 din 8 septembrie 2004, emis ca urmare a aparenţei Hotărârii de Guvern nr. 1336 din 19 august 2004, care prevedea că S.C. Hidroelectrica S.A., în funcţie de gradul de deschidere a pieţei de energie electrică şi până la deschiderea totală a acesteia, va vinde cantităţi de

energie electrică din producţia sa, reglementată de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei prin contracte încheiate cu furnizorii care asigură livrările numai către consumatorii captivi.

Cu referire la contractele încheiate, în perioada ianuarie – aprilie 2004 de S.C. Hidroelectrica S.A., care sunt în număr de 7, am aflat în cursul anului 2006 din presă şi despre care se menţiona că au fost prelungite până în anul 2013, apreciez că acestea au fost încheiate cu încălcarea prevederilor Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002, a Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003 şi Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 33 din decembrie 2003." **(vol.2, filele 122-134)**

Fiind reaudiat la data de 31.05.2011, învinuitul **L.I.** a făcut următoarele completări:

„Cu privire la introducerea conceptului de „hidro integral reglementat" prin Hotărârea de Guvern nr. 1524/2002, doresc să fac următoarele precizări:

Principala caracteristică a conceptului de „hidro integral reglementat" era reducerea expunerii S.C. Hidroelectrica S.A. la riscul hidrologic, prin faptul că întreaga cantitate de energie produsă era optimizată de un Compartiment extern aflat în subordinea S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A., care asigura ofertarea pe baza unui program de calcul a valorii apei, funcţie de condiţiile de piaţă.

În plus, S.C. Hidroelectrica S.A. nu mai avea posibilitatea de a încheia noi contracte pe piaţa concurenţială şi toate contractele semnate urmau să se desfăşoare până la expirare fără a putea fi prelungite.

Deoarece acest concept nu era un concept de piaţă liberă, el era prevăzut să funcţioneze numai în perioada 2004 -2007.

Deoarece Hotărârea de Guvern nr. 1524/2002 nu prevedea în mod expres interdicţia încheierii unor noi contracte, pe baza monitorizării efectuată de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi constatând că S.C. Hidroelectrica S.A. a depăşit cu 518 GWh cantitatea contractată direct sau indirect cu consumatorii eligibili, în anul 2003, prin Scrisoarea nr. 473 din 07 martie 2003, am solicitat acestei societăţi să ia măsurile necesare încadrării în cota de piaţă concurenţială, conform Ordinului nr. 34/2002.

Prin Scrisoarea nr. 3741/2003 S.C. Hidroelectrica S.A. ne-a răspuns că, în calitate de furnizor licenţiat a încheiat contracte asiguratorii pentru anul 2003.

În plus, a menţionat că aşteaptă pachetul de reglementări necesar pentru punerea în aplicare a prevederilor din Hotărârea de Guvern nr. 1524/2002, până atunci, în conformitate cu reglementările în vigoare, S.C. Hidroelectrica S.A. poate încheia contracte pe piaţa concurenţială.

În legătură cu aceste aspecte, l-am informat în scris şi pe domnul Secretar de Stat, I.I., în calitate de proprietar al S.C. Hidroelectrica S.A..

Pentru a ne asigura că S.C. Hidroelectrica S.A. nu va mai încheia alte contracte am emis Ordinul nr. 7/31 martie 2003, prin care se prevedea că începând cu data intrării în vigoare a acestuia, S.C. Hidroelectrica S.A. nu mai are dreptul să încheie contracte pe piaţa concurenţială din producţie proprie.

Prin Hotărârea de Guvern nr. 890/2003 de aprobare a Foii de Parcurs în domeniul energetic s-a stabilit că Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei defineşte şi implementează mecanisme de reglementare integrală a producătorului S.C. Hidroelectrica S.A. cu aplicare din anul 2004, lucru realizat integral de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei." **(vol. 2, filele 159-171)**

Se constată din aceste declaraţii faptul că învinuiţii semnatari ai celor patru contracte încheiate în mod ilegal, cu încălcarea dispoziţiilor Ordinului Autorităţii Naţionale de

Reglementare în domeniul Energiei. nr.7/2003, au prezentat în sopul ascunderii vinovăţiei o falsă realitate, susţinută de către toţi prin următoarele argumente:

- aceste patru contracte nu ar fi reprezentat contracte noi ci prelungiri ale unor contracte existente în derulare;

- încheierea contractelor ar fi reprezentat o necesitate a societăţii în vederea contractării unor credite bancare folosite la realizarea programului de investiţii din perioada respectivă;

- contractele respective au fost perfect legale întrucât, prevederile Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr.7/2003 ar fi fost inoperabile, nule de drept, odată cu emiterea de către reglementator a Ordinului nr.33/2003 care ar fi suplimentat cantităţile de energie pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le putea angaja prin contracte bilaterale pe piaţa concurenţială.

Aceste argumente, susţinute aşa cum s-a arătat de către toţi învinuiţii din conducerea S.C. Hidroelectrica S.A., nu au niciun suport real şi legal din următoarele considerente:

Cele patru contracte sunt contracte noi, având alte numere de înregistrare decât cele încheiate anterior şi conţin toate elementele de fond şi formă ale unui astfel de contract, neputând fi considerate sub nicio formă, aşa cum susţin învinuiţii, prelungiri ale unor contracte mai vechi, prelungiri care se puteau face conform prevederilor în materie prin acte adiţionale.

De asemenea, în accepţiunea prevederilor Ordinului nr. 7/2003, nu prezenta niciun fel de relevanţă juridică faptul că aceste contracte ar fi fost noi sau doar contracte vechi modificate, atâta timp cât au fost prelungite perioadele de derulare şi au fost majorate cantităţile de energie aferente acestora, ambele fiind interdicţii exprese ale Ordinului nr. 7/2003.

Totodată, nici susţinerea învinuiţilor conform căreia aceste contracte au fost folosite la constituirea unor garanţii pentru obţinerea unor credite bancare pentru societate, nu poate fi luată în considerare întrucât, încălcarea unor prevederi legale de legislaţie secundară, precum cele ale Ordinului nr. 7/2003, nu se poate justifica în niciun fel posibil, indiferent de problemele societăţii legate de investiţii sau nevoia de creditare.

Nici afirmaţiile învinuiţilor potrivit cărora prevederile Ordinului nr. 7/2003 ar fi fost inoperabile şi nule de fapt la apariţia Ordinului nr. 33/2003 nu au susţinere reală, fiind în contradicţie atât cu probatoriul administrat în cauză, cât şi cu scopul urmărit de reglementator la emiterea acestui din urmă ordin.

În legătură cu acest aspect, este necesară o abordare a tuturor reglementărilor referitoare la piaţa de energie electrică emise în perioada respectivă, în scopul înţelegerii depline a legalităţii şi temeiniciei acestor prevederi.

Astfel, trebuie avut în vedere că Ordinul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003 a reprezentat un prim pas pe care reglementatorul l-a făcut pentru introducerea conceptului de hidro integral reglementat, concept ce presupunea eliminarea treptată a contractelor bilaterale, cu negociere directă de vânzare a energiei electrice şi reglementarea totală a producţiei S.C. Hidroelectrica S.A.

Prin acest ordin, practic, reglementatorul instituia în sarcina S.C. Hidroelectrica S.A. interdicţia clară de a suplimenta în vreun fel cantităţile de energie aferente contractelor de pe piaţa concurenţială sau de a prelungi durata de derulare a acestora, fie prin contracte noi, fie prin acte adiţionale la contractele în vigoare. Se urmărea în acest sens, ca obligaţiile contractuale ale societăţii pe această piaţă să fie duse până la capăt, iar odată cu expirarea acestora, energia hidro să fie distribuită în mod transparent şi nediscriminatoriu către toţi consumatorii din România, făcând astfel posibilă împărţirea avantajului hidro căre toţi consumatorii finali, în acord cu principiile conceptului hidro integral reglementat.

Susţinerea învinuiţilor în sensul că prin Ordinul nr. 33/2003 s-ar fi suplimentat cantităţile de energie destinate pieţei concurenţiale cu aproximativ 2.500 GWh a fost făcută prin interpretarea cu rea credinţă a reglementărilor existente în perioada respectivă.

Astfel, prin Ordinul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 34/2002, prin care s-a reglementat funcţionarea pieţei angro de energie electrică pentru anul 2003, stabilind cantităţile pe care fiecare filială a S.C. Electrica S.A. urma să le contracteze cu producătorii S.C. Termoelectrica S.A, S.C. Hidroelectrica S.A, S.C. Electrocentrale Deva S.A şi S.C. Nuclearelectrica S.A, a fost limitată cantitatea de energie pe care S.C. Hidroelectrica S.A. o putea livra pe piaţa concurenţială din producţia proprie, consumatorilor eligibili şi la export, cu excepţia contractelor încheiate ca urmare a hotărârilor de guvern existente la cantitatea de 4471 GWh.

Excepţia prevăzută în Ordinul nr. 34/2002 a cantităţilor de energie ce puteau a fi exportate ca urmare a unor hotărâri de guvern a fost explicitată la art. 2 alin. 1 pct. a, care prevedea cantităţile aferente contractelor încheiate la export, înainte de 31.03.2003, în limita a 2500 GWh.

Aceste cantităţi de energie din producţie proprie, erau cele de care învinuiţii din conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. trebuiau să ţină cont la încheierea înţelegerilor contractuale din anul 2003, respectiv încadrarea per total contracte la intern în cantitatea de 4471 GWh energie electrică şi 2500 GWh la export, cantităţi stabilite de reglementator şi luând în consideraţie şi interdicţiile stipulate prin apariţia Ordinului nr. 7/2003 din luna martie.

În luna decembrie 2003, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis Ordinul nr. 33 prin care se reglementa funcţionarea pieţei de energie electrică pentru anul 2004.

Acest ordin a fost emis în totală concordanţă cu Ordinul nr. 7/2003, păstrând şi pentru anul 2004 aceleaşi cantităţi de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le putea vinde din producţie proprie pe piaţa concurenţială şi la export precum cele din anul 2003 şi prevăzute în Ordinul nr.34/2002, respectiv 2500 GWh cantitatea maximală ce putea fi livrată la export şi 4471 GWh cantitatea maximală ce putea fi livrată la consumatori eligibili sau furnizori independenţi.

În prevederea din Ordinul nr. 34/2002 referitoare la cantitatea ce putea fi contractată de S.C. Hidroelectrica S.A. din producţia proprie cu consumatori eligibili şi la export în valoare maximă de 4471 GWh, se avea în vedere cantitatea ce ar fi putut fi exportată de furnizorii independenţi şi care nu era urmare a unor hotărâri de guvern, exportul fiind posibil prin contracte bilaterale încheiate de furnizorul licenţiat cu un partener extern.

Rezultă aşadar faptul că prin Ordinul nr. 33/2003 **nu a fost suplimentată** cantitatea de energie pe care S.C. Hidroelectrica S.A. avea dreptul să o vândă pe piaţa concurenţială comparativ cu anul 2003, contrar susţinerilor făcute de învinuiţii ce au asigurat managementul societăţii în declaraţiile date.

Legalitatea deplină şi concordanţa Ordinului nr. 33/2003 cu Ordinul nr. 7/2003 este determinată şi de faptul că acest ordin a eliminat contractele de portofoliu cu cantităţi fixe pe care S.C. Hidroelectrica S.A. trebuia să le vândă furnizorilor, consumatorilor captivi, respectiv filialelor S.C. Electrica S.A., stabilind că întreaga diferenţă dintre cantitatea produsă şi cantitatea contractată, să fie alocată de către Operatorul Pieţei de Energie Electrică, OPCOM S.A., filialelor S.C. Electrica S.A., în cotele stabilite în Anexa nr. 3 din ordin.

Aceste aspecte au fost explicitate într-un mod foarte clar de către învinuitul **L.I.** şi se coroborează cu toate celelalte declaraţii ale martorilor care în perioada respectivă au făcut parte atât din comitetul de reglementare cât şi din alte servicii de specialitate din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, emitentul acestor reglementări.

Din cuprinsul acestor declaraţii, precum şi din documentele aflate la dosarul cauzei, a rezultat în mod clar faptul, că emiterea acestor reglementări a parcurs o procedură legală şi transparentă în urma căreia au fost consultaţi toţi participanţii la piaţa de energie, inclusiv reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A., aceştia având posibilitatea de a aduce propriile puncte de vedere şi contribuţii la emiterea acestor norme.

Acest lucru denotă încă odată reaua credinţă a învinuiţilor care au interpretat aceste norme, potrivit propriilor interese în scopul ascunderii acţiunilor ilicite pe care le-au întreprins.

Procedurile de emitere a reglementărilor Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei rezultă şi din prevederile art.9, al.1 din Legea nr. 318/2003 unde se prevede că Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei „este condusă de un preşedinte şi un vicepreşedinte numiţi de Primul-ministru la propunerea ministrului de resort, pe o perioadă de cinci ani."

„Pentru activităţile de reglementare se constituie un comitet de reglementare, în vederea obţinerii unui spor de obiectivitate, format din preşedinte, vicepreşedinte şi trei reglementatori."

„Cei trei reglementatori din comitetul de reglementare sunt numiţi de către ministrul de resort pentru un mandat de cinci ani."

„Ordinele şi deciziile Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei cu privire la reglementare sunt adoptate cu votul majorităţii membrilor comitetului de reglementare."

„Ordinele se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I."

„Ordinele şi deciziile emise de preşedinte în exercitarea atribuţiilor sale pot fi atacate în contencios administrativ la Curtea de Apel Bucureşti în termen de 30 de zile de la data publicării lor în Monitorul Oficial, respectiv, de la data la care au fost notificate părţilor interesate." **(vol.61., filele 229-231)**

De asemenea, martorul S.A., fost director al Departamentului Dezvoltarea şi Funcţionarea Pieţei de Energie Electrică din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, a declarat la data de 06.02.2008, următoarele:

„Referitor la Ordinul nr. 34 din 5 decembrie 2002 doresc să precizez următoarele: cantitatea de 4471 GWh prevăzută în ordin nu cuprinde cantitatea de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. urma să o exporte în anul 2003 în baza contractelor de export încheiate ca urmare a hotărârilor de guvern.

De altfel, acest lucru a fost asumat în mod indirect de S.C Hidroelectrica S.A prin adresa nr. 3800 din 14.03.2003 semnată de directorul general P.E., prin care se informa Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei în legătură cu cantităţile de energie electrică pe care societatea le va livra din producţie proprie pe anul 2003. Conform centralizatorului anexat adresei şi semnat de A.G.L., director comercial şi O.N., şef Serviciu Marketing Furnizare, a rezultat că pentru consumatorii eligibili va fi livrată în anul 2003 cantitatea de 4471 GWh, iar la export va fi livrată cantitatea de 2100 GWh.

Aşadar în anul 2003, conform Ordinului nr. 34 din 05.12.2002 S.C. Hidroelectrica S.A. putea să livreze la consumatorii eligibili cantitatea totală de 4471 GWh iar la export cantitatea prevăzută în contractele încheiate.

Cu privire la textul art.3 alin.1 al Ordinului nr. 34/2002 – „din producţie proprie cu consumatorii eligibili şi la export", doresc să precizez că s-a introdus noţiunea „şi la export" întrucât dădea posibilitatea S.C. Hidroelectrica S.A. să încheie noi contracte la export în situaţia în care cei 4471 GWh nu erau contractaţi în totalitate pe piaţa internă.

De asemenea, declar că această cantitate de 4471 GWh prevăzută în ordin a fost stabilită conform gradului de deschidere a pieţei, respectiv 33% în anul 2003.

Cu privire la emiterea de către Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a Ordinului nr. 7 din 24.03.2003, fac următoarele precizări:

Acest ordin a fost elaborat în principal ca urmare a apariției Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002 care introducea conceptul de hidro integral reglementat.

Ordinul nr. 7/2003 a constituit un prim pas în implementarea conceptului de hidro integral reglementat prin interzicerea contractării de către S.C. Hidroelectrica S.A. a noi cantități de energie electrică pe piața concurențială, precum și prin interzicerea prelungirii valabilității contractelor aflate în derulare pe această piață.

Conceptul de hidro integral reglementat se regăsește și în prevederile Hotărârii de Guvern nr. 890/2003 privind aprobarea foii de parcurs în domeniul energetic din România.

Acest document menționează că, conceptul de hidro integral reglementat va fi aplicat începând cu anul 2004, stabilindu-se totodată și detalieri ale implementării acestui concept.

Așadar, conform prevederilor Ordinului nr. 7 din 24.03.2003 reprezentanții S.C. Hidroelectrica S.A. nu aveau voie să încheie noi contracte de furnizare a energiei electrice, să majoreze cantitățile sau să prelungească termenele de valabilitate în contractele existente.

Și în privința acestui ordin Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a respectat procedurile standard uzitate la elaborarea tuturor actelor normative, iar în discuțiile care au avut loc pe tema acestui ordin cu reprezentanții tuturor companiilor din sectorul energetic, îmi amintesc că reprezentanții S.C. Hidroelectrica S.A. s-au opus conceptului de hidro integral reglementat.

După intrarea în vigoare a Ordinului nr. 7/2003 Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a continuat elaborarea reglementărilor privind implementarea conceptului hidro integral reglementat printr-o revizuire a prevederilor Codului Comercial al pieței de energie electrică, dezbaterile pe acest document de discuție s-au prelungit și în anul 2004, până la apariția Hotărârii de Guvern nr. 1336/2004 care abroga art.6 din Hotărârea de Guvern nr.1524/2002 privind conceptul de hidro integral reglementat."

„Nu-mi amintesc dacă pe parcursul anului 2004 Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a fost sesizat cu privire la încălcarea Ordinului nr. 7/2003 de către reprezentanții S.C. Hidroelectrica S.A. prin încheierea unor noi contracte de vânzare a energiei electrice sau prin prelungirea valabilității unor contracte existente.

Cu privire la Ordinul nr. 33 din 10.12.2003 fac următoarele precizări:

Acest ordin a reglementat funcționarea pieței de energie electrică pentru anului 2004 stabilind și cantitățile de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le putea tranzacționa în acest an: 2500 GWh la export, respectiv 4471 GWh pe contractele cu consumatorii eligibili și furnizorii licențiați.

Consider că Ordinul nr. 33/2003 este un ordin legal care nu contravine prevederilor Ordinului nr. 7 din 24.03.2003 întrucât nu majorează în nicium fel cantitățile de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. avea dreptul să o vândă în anul 2004 comparativ cu anul 2003 pe piața internă.

Legat de cantitatea de 2500 GWh destinată exportului, menționez că S.C. Hidroelectrica S.A. a solicitat cantitatea de 3000 GWh pentru export iar în anul 2003 a exportat circa 2450 GWh, motiv pentru care nu i s-a aprobat în vederea exportului decât cantitatea de 2500 GWh, expres prevăzută în Ordinul nr. 33/2003.

Cu privire la Ordinul nr. 21 din 08.02.2004 declar că acesta a fost emis și ca urmare a apariției Hotărârii de Guvern nr.1336 din 19.08.2004 ale cărei prevederi le implementează." **(vol.3, filele 22 – 29)**

În legătură cu legislația secundară emisă de către Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei în perioada 2003 – 2004, martorul G.F., fost director al

Direcţiei Preţuri Tarife şi Analiză Economică din cadrul acestei instituţii, la data de 06.02.2008, a declarat următoarele:

„Referitor la Ordinul nr. 34/2002 doresc să fac următoarele precizări:

Nu-mi amintesc modalitatea în care a fost stabilită cantitatea de 4471GWh pentru piaţa internă, însă din textul art.3 alin.1 ar rezulta că pentru anul 2003 S.C. Hidroelectrica S.A. ar trebui să vândă pe piaţa internă şi la export cantitatea de 4471 GWh, cantitate ce nu include cantităţile de energie stabilite a fi exportate prin contractele încheiate ca urmare a hotărârilor de guvern.

Referitor la Ordinul nr. 7/2003 declar că nu pot preciza motivele care au stat la baza emiterii lui, însă pot aprecia că acesta este conform prevederilor Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002 şi a fost emis ca o măsură prudenţială pentru un mai bun control asupra derulării contractelor încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa liberă. Alte comentarii în legătură cu acest ordin nu mai am de făcut.

În privinţa Ordinului nr. 33/2003 declar că acesta este unul legal, în primul rând, neintrând în contradicţie cu prevederile Ordinului nr. 7/2003, întrucât nu a suplimentat cantitatea de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. putea să o vândă în anul 2004 în baza contractelor încheiate la export şi cu furnizorii licenţiaţi şi consumatorii eligibili." **(vol. 3, filele 61 – 65)**

Din declaraţia martorei M.M., din data de 07.02.2008, fost director general al Departamentului Licenţe, Autorizaţii şi Reglementări Tehnice din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, au rezultat următoarele:

„În legătură cu Ordinul nr. 34/2002 fac următoarele precizări:

Din producţia previzionată de S.C. Hidroelectrica S.A. pentru anul 2003 se scădea în primul rând cantitatea de energie contractată la export în vederea finanţării proiectelor de retehnologizare aprobate prin hotărâri ale guvernului. Cantitatea rămasă se împărţea conform gradului de deschidere între piaţa reglementată şi piaţa concurenţială.

Rezultă că, cantitatea de 4471 GWh specificată în Ordinul nr. 34/2002 nu cuprindea cantitatea de energie electrică contractată la export pe contractele încheiate ca urmare a hotărârilor de guvern.

De altfel acest lucru este specificat expres în textul ordinului cuprins între parantezele de la art. 3 alin.1 „cu excepţia contractelor încheiate ca urmare a hotărârilor guvernului".

Fac precizarea că, cuvântul „export" menţionat în acelaşi articol face referire la faptul că Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei permitea S.C. Hidroelectrica S.A. să exporte energie electrică rămasă necontractată în interiorul ţării pe piaţa concurenţială.

Ordinul nr. 7/2003 a fost emis de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei ca urmare a apariţiei Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002 în care se introducea pentru prima oară conceptul de hidro integral reglementat.

Începând cu anul 2001 Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a beneficiat de consultanţă oferită de Guvernul Marii Britanii pentru a evalua modelul de piaţă din România şi a propune dezvoltarea ulterioară a acestuia.

Rezultatele acestei consultanţe au constat în primul rând adoptarea conceptului de hidro reglementat pentru a se reduce expunerea la riscul hidrologic pe de o parte şi pe de altă parte de a împărţi beneficiile energiei hidro cât mai transparent tuturor consumatorilor de energie din România.

Pe marginea acestui proiect au avut loc şi dezbateri publice cu participarea membrilor Ministerului Economiei şi Comerţului, dezbateri care au încurajat introducerea în legislaţie a acestei măsuri.

În această situaţie Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis Ordinul nr. 7/2003 prin care se interzicea reprezentanţilor S.C. Hidroelectrica S.A. să încheie noi contracte de vânzare a energiei electrice, să majoreze cantităţile şi să prelungească valabilitatea contractelor încheiate înainte de apariţia acestui ordin.

Prin Ordinul nr. 33/2004 care reglementa funcţionarea pieţei de energie pentru anul 2004, s-au specificat în mod explicit cantităţile de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le putea contracta pe piaţa reglementată, pe piaţa concurenţială şi prin contractele de export care aveau hotărâri ale guvernului pentru asigurarea fondurilor de retehnologizare.

Nu s-a intenţionat sub nicio formă creşterea cantităţilor de energie electrică pe care să le contracteze S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa liberă.

Consider că Ordinul nr. 33/2004 este unul legal fiind în concordanţă deplină cu prevederile Ordinului nr. 7/2003.

Prevederile Ordinului nr. 7/2003 au rămas valabile şi trebuiau fi respectate până la apariţia Ordinului nr. 21/2004 care a prevăzut expres abrogarea prevederilor Ordinului nr. 7/2003.

Ordinul nr. 21/2004 a fost emis în condiţiile apariţiei Hotărârii de Guvern nr. 1336/2004, care practic abrogau prevederile Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002 privitoare la conceptul de hidro integral reglementat.

Nu am avut cunoştinţă personal la nivelul anului 2004 despre faptul că S.C. Hidroelectrica S.A. a încheiat în această perioadă contracte de vânzarea energiei electrice cu încălcarea dispoziţiilor Ordinului nr. 7/2003." **(vol.3, filele 55 – 60)**

Martorul B.H.A., fost director al Direcţiei de Licenţe şi Autorizaţii din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei a declarat, la data de 11.02.2008, următoarele:

„În legătură cu Ordinul nr. 34 din 05.12.2002, doresc să fac următoarele precizări:

Din punctul de vedere al reglementatorului cantitatea de 4471 GWh prevăzută în mod expres la art.3 al acestui ordin se referea la cantitatea totală de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. putea să o contracteze, în anul 2003, cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi de pe piaţa concurenţială cât şi la export în situaţia în care această cantitate nu era contractată în totalitate pe piaţa internă.

Prevederea din alineatul 3 cuprinsă în paranteze „cu excepţia contractelor încheiate ca urmare a hotărârilor guvernului" se referă la cantitatea de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. o contractase la export anterior anului 2002 şi a cărei valoare era destinată prin hotărâre de guvern să acopere contravaloarea lucrărilor de retehnologizare angajate de S.C. Hidroelectrica S.A. la Complexul Hidroenergetic Porţile de Fier I.

Aşadar, cantitatea de energie electrică destinată exportului pe contractele încheiate ca urmare a hotărârilor guvernului a fost prevăzută prin Ordinul nr. 34 din 05.12.2002 diferit faţă de cantitatea de 4471 GWh prevăzută în acelaşi ordin.

Ordinul nr. 7 din 24.03.21003 a fost emis ca urmare a intrării în vigoare a Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002 care introducea pentru prima dată în legislaţie conceptul de hidro integral reglementat.

La acest proiect legislativ Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a avut o contribuţie importantă în sensul că, a fost iniţiatoarea acestui concept în urma dezbaterilor avute cu un consultant din Marea Britanie.

Nu am participat personal la aceste consultări, însă rezultatele lor mi-au fost aduse la cunoştinţă în acea perioadă.

Din câte îmi amintesc, rezultatele consultărilor exprimau faptul că reglementarea în totalitate a producţiei de energie electrică realizată de S.C. Hidroelectrica S.A. ar fi produs consecinţe favorabile asupra bunei funcţionări a Sistemului Energetic Naţional şi a pieţei de energie în egală măsură.

Pentru implementarea în practică a conceptului de hidro integral reglementat Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, prin Ordinul nr. 7/2003 a interzis S.C. Hidroelectrica S.A. să încheie noi contracte de vânzarea energiei electrice pe piaţa concurenţială din producţie proprie, cu consumatorii eligibili, furnizorii licenţiaţi şi la export, să nu le prelungească ca durată, să nu mărească cantităţile de energie electrică prevăzute în vechile contracte şi să nu încheie noi acte adiţionale la aceste contracte.

După publicarea în Monitorul Oficial a acestui ordin, S.C. Hidroelectrica S.A. era obligată să respecte prevederile care prohibeau încheierea de noi contracte, prelungirea duratei şi suplimentarea cantităţilor în contractele existente, până la apariţia Ordinului nr. 21 din 08.09.2004 care abrogau expres prevederile Ordinului nr. 7/2003.

Prin Ordinul nr. 33 din 10.12.2003, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a reglementat funcţionarea pieţei de energie electrică pentru perioada anului 2004.

Astfel în Anexa nr. 1 a Ordinului, la art. 2 alin. 1 lit. a şi b se alocau următoarele cantităţi de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le putea contracta în anul 2004:

- 2500 GWh pe contractele de vânzare la export încheiate înainte de 31.03.2003, această cantitate reprezentând din punctul de vedere al reglementatorului contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. la export ca urmare a hotărârilor de guvern şi care reprezentau plata pentru lucrările de retehnologizare de la Porţile de Fier;

- 4471 GWh pe contractele de furnizare/ vânzare cumpărare încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. înainte de 31.03.2003 cu consumatorii eligibili din România, respectiv cu furnizorii independenţi ai acestora.

Se poate astfel observa că Ordinul nr. 33/2003 a fost un ordin legal, prin prevederile acestuia nemajorându-se în niciun fel cantităţile de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le putea contracta în anul 2004 comparativ cu anul 2003.

Fac precizarea că prevederile Ordinului nr. 33/2003 au fost în deplină concordanţă cu prevederile Ordinului nr. 7 din 24.03.2003.

Cantitatea de 2500 GWh prevăzută în Ordinul nr. 33/2003 ca fiind destinată exportului a fost transmisă Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei de către reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. avându-se în vedere prevederile contractuale ale acesteia încheiate ca urmare a hotărârilor de guvern.

Doresc să precizez faptul că pentru anul 2004 cantităţile de energie reglementate au fost calculate de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei după următoarea regulă:

Din cantitatea totală de energie electrică previzionată a fi produsă de către S.C. Hidroelectrica S.A. s-a scăzut cantitatea de energie electrică prevăzută în contractele de export încheiate ca urmare a hotărârilor de guvern precum şi cantitatea necesară consumului propriu tehnologic stabilit de C.N. Transelectrica S.A., restul cantităţii fiind repartizată pe piaţa reglementată, respectiv piaţa concurenţială în funcţie de gradul de deschidere al pieţei pe anul 2004." **(vol. 3, filele 66 – 73)**

Martorul S.I., fost expert în cadrul Departamentului Piaţa de Energie din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei în perioada 2001 - 2005, a declarat, la data de 05.03.2008, următoarele:

„Cu privire la Ordinul nr. 34 din 05.12 .2002 care reglementa organizarea pieţei de energie electrică pentru anul 2003, doresc să fac următoarele precizări:

Cantitatea de 4471 GWh prevăzută expres în cuprinsul art.3 alin.1 se referă la cantitatea totală de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. putea să o vândă pe parcursul anului 2003 din producţie proprie pe piaţa concurenţială (furnizori licenţiaţi şi consumatori eligibili) şi la export, cu excepţia exportului stabilit ca urmare a unor hotărâri de guvern.

Pentru piaţa reglementată (consumatorii captivi) cantitatea de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. era obligată să o asigure pentru anul 2003, se determina prin scăderea din cantitatea totală previzionată a fi produsă pentru anul respectiv a cantităţii necesare consumului propriu tehnologic din reţelele C.N. Transelectrica S.A. şi a cantităţii necesare acoperirii exportului prevăzut în contractele încheiate ca urmare a hotărârilor de guvern precum şi a cantităţii destinate pieţei concurenţiale (export + eligibili).

Cu privire la emiterea de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a Ordinului nr. 7/2003 fac următoarele precizări:

Acest ordin a fost emis ca urmare a apariţiei Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002 care introducea pentru prima oară în legislaţie conceptul de „hidro integral reglementat".

Acest concept a apărut la nivelul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei încă din anul 2001 în urma consultanţei oferite acestei instituţii de către PriceWatterHouse&Coopers şi ulterior de către societatea de consultanţă KEMA CONSULTING.

Potrivit celor două societăţi de consultanţă implementarea acestui concept era în beneficiul tuturor consumatorilor finali din România care ar fi urmat să beneficieze de ieftinirea energiei electrice datorită aşa numitei rente „hidro".

Astfel în situaţia în care S.C. Hidroelectrica S.A. ar fi avut într-o perioadă de timp o producţie de energie electrică mai mare decât cea prognozată, datorită unor condiţii hidrologice favorabile, acest surplus de energie era automat direcţionat către consumatorul final din România.

Implementarea conceptului de hidro integral reglementat nu presupunea în niciun caz neaplicarea principiului de deschidere al pieţei ci doar limitarea accesului pe piaţa concurenţială al S.C. Hidroelectrica S.A. şi deschiderea oportunităţilor pentru ceilalţi producători de energie electrică din sectorul energetic, în special S.C. Termoelectrica S.A.

Conceptul de hidro integral reglementat ar fi dus la egalizarea şanselor de piaţă ale tuturor producătorilor de energie din sector precum şi la exploatarea la maxim pentru piaţa internă a condiţiilor hidrologice favorabile care puteau apare.

De asemenea, fac precizarea că implementarea conceptului de hidro integral reglementat ar fi fost şi în beneficiul S.C. Hidroelectrica S.A. întrucât ar fi condus la înlăturarea riscului hidrologic prin înlocuirea cantităţilor ferme de energie electrică stipulate în contractul de portofoliu, prin cote alocate din producţia efectivă a societăţii.

Potrivit art. 3 alin.1 din Ordinul nr. 7/2003, S.C. Hidroelectrica S.A. nu avea voie să încheie pe piaţa concurenţială contracte noi de vânzare a energiei electrice din producţie proprie, să mărească cantităţile de energie electrică stipulate în vechile contracte sau să prelungească prin acte adiţionale perioadele de valabilitate ale acestor vechi contracte.

Prevederile acestui ordin au fost obligatorii pentru S.C. Hidroelectrica S.A. până în 08.09.2004 când prin Ordinul nr. 21 prevederile art.3 alin.1 ale Ordinului nr.7 au fost abrogate expres."

„Cu privire la Ordinul nr. 33/2003 care a organizat piaţa de energie electrică pentru anul 2004 , fac următoarele precizări:

Cantitatea de 4471 GWh prevăzută expres la art. 2 ali. 1 lit. b din Ordinul nr. 33/2003 reprezintă cantitatea totală de energie pe care S.C. Hidroelectrica S.A. putea să o contracteze din producţie proprie cu consumatorii eligibili din România, respectiv cu

furnizorii independenţi ai acestora; această prevedere este similară celei din art. 3 alin. 1 din Anexa nr. 1 a Ordinului nr. 34 din 5 decembrie 2002.

Cu privire la cantitatea de 2500 GWh prevăzută expres la art. 2 alin. 1 lit. a din Ordinul nr. 33/2003, destinată contractelor de vânzare la export încheiate înainte de 31.03.2003 presupun că această cantitate reprezintă de fapt cantitatea estimată în baza excepţiei prevăzută expres la art. 3 alin. 1 din Anexa nr. 1 a Ordinului nr. 34 din 5 decembrie 2002.

Aşadar consider că, cantitatea de 2500 GWh prevăzută la art. 2 alin. 1 lit. a a Anexei nr. 1 la Ordinul nr. 33 din 10 decembrie 2003 nu reprezintă o cantitate suplimentară de energie destinată pieţei concurenţiale şi la export comparativ cu cantităţile stipulate în Ordinul nr.34 din 5 decembrie 2002 şi prin urmare, declar că nu consider că Ordinul nr. 33 din 10 decembrie 2003 este în contradicţie cu prevederile Ordinelor nr. 34 din 5 decembrie 2002 şi Ordinul nr. 7 din 24 martie 2003.

*Prevederile Ordinului nr. 7/2003 au fost abrogate expres ca urmare a apariţiei Hotărârii de Guvern nr. 1336/2004 şi consecutiv a emiterii de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a Ordinului nr. 21 din 08.09.2004."***(vol. 4, filele 46 – 53)**

Din declaraţia martorului C.D.C., din data de 06.03.2008, fost şef Serviciu Reglementări Comerciale în cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, au reieşit următoarele:

„Cu privire la Ordinul nr. 34/05.12.2002, doresc să fac următoarele precizări:

Acest ordin organiza piaţa de energie electrică pentru anul 2003 stabilind cantităţile de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le putea tranzacţiona în acest an pe piaţa reglementată, pe piaţa concurenţială (piaţă internă şi export). Cotele din cantitatea totală de energie electrică prognozată a fi livrată în reţele în anul 2003 alocate fiecărei pieţe se stabileau pe baza gradului de deschidere a pieţei de energie prevăzut în hotărâri ale guvernului şi pe baza energiei prognozată a fi livrată de S.C. Hidroelectrica S.A..

Potrivit art. 3 alin. 1 din Anexa nr. 1 la Ordinul nr. 34/2002, cantitatea de 4471 GWh reprezenta energia electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. o putea tranzacţiona din producţie proprie cu consumatorii eligibili şi la export.

Această cantitate nu cuprindea şi cantitatea de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. trebuia să o exporte anual în baza contractelor încheiate ca urmare a hotărârilor de guvern.

Cantitatea de 4471 GWh prevăzută la pct. 3 alin. 1 din anexa nr. 1 la Ordinul nr. 34/2002 putea fi contractată de S.C. Hidroelectrica S.A. atât pe contractele cu consumatorii eligibili cât şi la exportul neguvernamental.

Cu privire la Ordinul nr. 7 din 2003 doresc să fac următoarele precizări:

Acest ordin a fost emis şi ca urmare a apariţiei Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002 care prevedea reglementarea integrală a activităţii S.C. Hidroelectrica S.A..

Din câte reţin, cu aproximaţie, în perioada 2000 – 2002 societatea PriceWaterHouseCoopers a oferit consultanţă Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei în ceea ce priveşte implementarea unui nou model de organizare al pieţei de energie electrică.

Potrivit consultantului străin, în situaţia în care S.C. Hidroelectrica S.A. ar fi rămas în patrimoniul statului şi nedivizată, propunerea consultantului era aceea ca aceasta să fie integral reglementată pentru a beneficia toţi consumatorii din România de energia produsă în surse hidro şi de a evita riscul S.C. Hidroelectrica S.A. de a nu produce energie în perioade de secetă.

Din câte îmi amintesc, consultantul străin a solicitat Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei să-i înlesnească o întâlnire cu ministrul de resort iar la prezentarea modelelor de piață au participat și reprezentanții acestui minister.

Potrivit Ordinul nr. 7/2003, în art. 3 Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a limitat dreptul S.C. Hidroelectrica S.A. de a încheia contracte pe piața concurențială pentru furnizare de energie electrică din producție proprie la consumatorii eligibili, la furnizorii de energie electrică sau la export, cu excepția contractelor de export pentru care S.C. Hidroelectrica S.A. a obținut aprobarea ministerului de resort.

De asemenea, art. 3 prevede că S.C. Hidroelectrica S.A. va derula contractele încheiate pe piața concurențială până la încetarea acestora și de asemenea acestea nu pot fi modificate prin acte adiționale după data intrării în vigoare a ordinului în sensul prelungirii duratei sau creșterii cantității de energie total contractate.

În opinia mea prevederile Ordinului nr. 7/2003 trebuiau respectate de S.C. Hidroelectrica S.A. până la data abrogării acestuia sau până la data abrogării legislației primare care a fundamentat prevederile ordinului Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei.

Nu cunosc dacă prevederile Ordinului nr. 7/2003 au fost respectate de către reprezentanții S.C. Hidroelectrica S.A., dar îmi amintesc că a fost dispus un control la această societate la care a participat și doamna I.S..

Deși aceasta mi se subordona la nivelul serviciului pe care-l conduceam, odată cu numirea acesteia în echipa de control de la S.C. Hidroelectrica S.A., această subordonare a încetat conform procedurii Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei.

Precizez că nu mi s-au adus la cunoștință obiectivele controlului și nici rezultatele acestuia.

În legătură cu Ordinul nr. 33/10.12.2003 doresc să fac următoarele precizări:

Cantitatea de 2500 GWh prevăzută la pct. 2 alin. 1 lit. a din Anexa 1 la ordinul menționat reprezintă energia electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. trebuia să o exporte la nivelul anului 2004 în baza contractelor încheiate ca urmare a hotărârilor de guvern.

Această cantitate reprezintă energia electrică prevăzută și în pct. 3 alin. 1, Anexa 1 la Ordinul nr. 34/2002 prin excepția prevăzută între paranteze „cu excepția contractelor încheiate ca urmare a hotărârilor guvernului".

Cantitatea de 4471 GWh prevăzută în pct. 2 alin. 1 lit. b din Anexa 1 la Ordinul nr. 33/2003 reprezintă energia electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. putea să o livreze pe contractele de furnizare /vânzare/cumpărare încheiate înainte de 31.03.2003 cu consumatorii eligibili din România, respectiv cu furnizorii independenți ai acestora.

Această cantitate este identică cu cea prevăzută la pct .3 alin. 1din Anexa 1 la Ordinul nr. 34/2002.

*În concluzie, prin Ordinul nr. 33/2003 Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei nu a suplimentat cantitățile de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le putea livra pentru anul 2004 pe piața concurențială comparativ cu anul 2003, acest ordin nefiind în contradicție cu prevederile Ordinului nr. 7 din 24.03.2003."***(vol.3, filele 85 – 91)**

Din declarația din data de 19.10.2009 a martorului R.R., fost consilier al președintelui Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei, au reieșit următoarele:

„Cu privire la Ordinul nr. 34/2002 doresc să fac următoarele precizări:

Cantitatea de 4.471 GWh prevăzută la art. 3 alin. 1 reprezintă cantitatea de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. o putea destina contractelor cu consumatorii eligibili și/sau exportului, altul decât cel stabilit în urma unor hotărâri ale Guvernului. Fac precizarea că în perioada respectivă, S.C. Hidroelectrica S.A. avea în

derulare contracte de export de energie electrică destinate acoperirii costurilor de retehnologizare pentru Porţile de Fier I, încadrate în categoria exporturi guvernamentale. Aşadar, excepţia stipulată în pct. 3 alin. 1 se referea strict la cantităţile de energie electrică pe care societatea le exporta pentru acoperirea acestor cheltuieli.

Prin acest ordin, societatea era liberă din punctul de vedere al reglementatorului să gestioneze cantitatea de 4.471 GWh cu beneficiu maxim având posibilitatea să o vândă atât pe piaţa internă cât şi pe cea externă în funcţie de oportunităţile legate de preţ.

De asemenea, pentru a se asigura respectarea acestei prevederi legate de cantitatea de 4.471 GWh. energie electrică destinată pieţei libere, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a introdus la pct. 3 alin. 2 din acest ordin un text care specifica şi sancţiuni în cazul nerespectării acestei prevederi, respectiv diminuarea cantităţii destinate pieţei libere pentru anul următor cu eventuala depăşire a valorii fixate.

Cu privire la Ordinul nr. 33/2003 fac precizarea că prevederile acestuia în privinţa cantităţilor de energie pe care S.C. Hidroelectrica S.A le putea tranzacţiona pe piaţa liberă şi la export au rămas neschimbate, în sensul că s-a stabilit tot cantitatea de 4.471 GWh. destinată pieţei libere şi corespunzătoare gradului de deschidere al pieţei din acel moment iar cantitatea de 2.500 GWh. reprezenta suma exporturilor guvernamentale la care face referire excepţia prevăzută în Ordinul nr. 34/2002.

Aşadar, prin Ordinul nr. 33/2003 nu au fost suplimentate cantităţile de energie electrică pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le putea vinde pe piaţa liberă, respectiv consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi ai acestora.

Principiul stabilirii cantităţilor de energie electrică destinate pieţei libere pentru fiecare producător, funcţie de gradul de deschidere al pieţei, a fost introdus şi în Hotărârea de Guvern nr. 1272 din 20 decembrie 2001 anulat prin Hotărârea de Guvern nr. 48 din 17 ianuarie 2002. Cu toate acestea Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a căutat prin prevederile sale să respecte acest principiu.

Prin stabilirea acestui mod de calcul a contractelor maxime, a cantităţilor maxime destinate pieţei libere se face o împărţire a beneficiului care poate să apară în cazul depăşirii producţiei prognozate avute în vedere la stabilirea cantităţii iniţiale prin ordin al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei. În acelaşi timp se oferă siguranţă producătorului, că în cazul în care producţia efectivă este sub cea prognozată, contractele pe piaţa captivă i se vor diminua.

Referitor la Ordinul nr. 7/2003 fac următoarele precizări:

Acest ordin a fost emis ca urmare a apariţiei Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002 privind reorganizarea S.C. Termoelectrica S.A. care introducea pentru prima oară conceptul integral reglementat.

Acest concept de hidro integral reglementat a apărut ca urmare a consultanţei primite de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi Ministerul Economiei şi Comerţului de la PriceWaterhouseCoopers în perioada 2001 – 2002 privind restructurarea pieţei de energie din România.

În cadrul acestei consultanţe, consultantul a stabilit că în cazul în care statul român doreşte să păstreze S.C. Hidroelectrica S.A. în proprietatea sa, o structură de producţie concurenţială, presupune reglementarea integrală a hidro astfel încât renta hidro să poată fi distribuită direct sau indirect şi echitabil tuturor consumatorilor de energie electrică din România.

Poziţia statului român de a menţine S.C. Hidroelectrica S.A. cu capital integral de stat a fost exprimată în faţa consultantului extern prin domnul secretar de stat al Ministerului Economiei şi Comerţului din perioada respectivă, domnul I.I. în cadrul a două întâlniri de lucru la care am participat şi eu.

Având în vedere poziția statului român, compania de consultanță a apreciat că cel mai bun model de piață ce putea fi adoptat cu un producător hidro de stat și cu o pondere importantă în producția țării era reglementarea totală a acestui producător.

Această reglementare totală asigura producătorului hidro veniturile necesare acoperirii cheltuielilor de producție și dezvoltare urmând ca energia electrică produsă și care nu era contractată până în martie 2003 să fie vândută integral pe piața reglementată prin intermediul Operatorului Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A..

De asemenea, un alt principiu al acestei piețe era păstrarea în continuare până la expirare a obligațiilor contractuale pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le încheiase până la momentul martie 2003, iar cantitățile de energie aferente acestor obligații expirate să fie de asemenea vândute pieței reglementate prin intermediul Operatorului Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A..

Totodată, pentru punerea în practică a acestui ultim principiu, reprezentanții S.C. Hidroelectrica S.A. erau obligați să nu mai prelungească valabilitatea contractelor deja încheiate pe piața liberă și la export, să nu suplimenteze cantitățile de energie electrică prevăzute în aceste contracte, ci pur și simplu să deruleze aceste contracte așa cum au fost ele încheiate până la finalizarea lor.

Fac precizarea că privatizarea unităților de producție din sistemul energetic, printre care și S.C. Hidroelectrica S.A., deși a fost dorită și susținută de către Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială, instituții de finanțare și supraveghere a statului român la acea dată, totuși aceste organisme internaționale au acceptat menținerea în continuare a acestor unități în patrimoniul statului conform voinței politice de la momentul respectiv cu condiția creierii unei piețe a energiei funcționale și competitive, fapt realizabil prin implementarea acestui concept de hidro integral reglementat.

Guvernul României a acceptat modelul propus atât prin emiterea Hotărârea de Guvern nr. 1524/2002 care la art. 6 stipula introducerea conceptului de hidro integral reglementat cât și prin elaborarea foii de parcurs a României în domeniul energetic, aprobată tot printr-o hotărâre de Guvern.

Primul pas în adoptarea modelului de hidro integral reglementat a fost pus în practică de către Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei prin emiterea Ordinului nr. 7/2003, practic acest ordin a preluat principiile conceptului hidro integral reglementat așa cum acestea au fost stabilite de către consultantul străin și însușite de Guvernul României prin Hotărârea de Guvern nr. 1524/2002.

Odată cu apariția Ordinului nr. 7/2003, reprezentanții S.C. Hidroelectrica S.A. nu mai puteau încheia contracte pe piața concurențială pentru furnizare de energie electrică din producție proprie sau pentru export, nu mai puteau suplimenta cantitățile din aceste contracte, nu mai puteau încheia acte adiționale la aceste contracte și nici nu mai puteau prelungi perioada de derulare a acestor contracte.

Așadar, prevederile Ordinului nr. 7/2003 au avut un caracter imperativ pentru conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. în sensul interdicției de a mai încheia contracte noi, acte adiționale, de a suplimenta cantitățile de energie electrică din aceste contracte sau de a prelungi durata de derulare a lor. Aceste dispoziții imperative au fost valabile de la apariția Ordinului nr. 7 adică din luna martie 2003 și până în luna septembrie 2004, odată cu abrogarea expresă a acestui ordin.

Doresc de asemenea, să fac precizarea că dispozițiile Ordinului nr. 33/2003, ulterior Ordinului nr. 7/2003 nu au fost în nicio contradicție cu dispozițiile Ordinului nr. 7, ba mai mult au transparentizat relațiile contractuale pe care S.C. Hidroelectrica S.A. le derula pe piața exportului guvernamental.

Nu am cunoscut pe parcursul anului 2004 că reprezentanții S.C. Hidroelectrica S.A. au încălcat prevederile Ordinului nr. 7/2003 prin încheierea de acte adiționale la

contractele de pe piaţa concurenţială prin care au suplimentat cantităţile de energie prevăzute şi au prelungit durata de valabilitate a acestora. Despre acest lucru am aflat din presă la începutul anului 2005.

La momentul în care la nivelul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei s-a aflat din presă că reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. ar fi încălcat prevederile Ordinului nr. 7/2003, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei nu a mai putut dispune niciun fel de măsură reparatorie împotriva conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. întrucât la începutul anului 2005 când în presă au apărut informaţiile respective, prevederile Ordinului nr. 7 erau deja abrogate încă din septembrie 2004.

Cu privire la abrogarea Ordinului nr. 7/2003 nu pot preciza care au fost motivele şi principiile avute în vedere de Guvern la data emiterii Hotărârii de Guvern nr. 1336/2004 prin care a fost abrogat articolul nr. 6 din Hotărârea de Guvern nr. 1524/2002 care se referea la conceptul de hidro integral reglementat.

Nu-mi pot explica nici până în prezent de ce un model de piaţă oferit de un consultant străin, agreat explicit de Banca Mondială şi Fondul Monetar Internaţional, care ar fi adus avantaje tuturor consumatorilor captivi din România şi a cărui implementare începuse deja, a fost abandonat peste noapte de către Guvernul României.

Practic Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei prin Ordinul nr. 21/2004 de abrogare a Ordinului nr. 7/2003 nu a făcut altceva decât să ia act de voinţa politică a Guvernului şi să se supună Hotărârii de Guvern nr. 1336/2004." **(vol.4, filele 67 – 80)**

Martorul C.D., fost reglementator în cadrul Serviciului Preţuri şi Tarife Energie Electrică şi Termică din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei a precizat la data de 03.11.2009, următoarele:

„În anul 2004 am urmărit conformarea S.C. Hidroelectrica S.A. la eşalonarea cantităţilor de energie electrică pe care societatea le putea vinde pe piaţa concurenţială, eşalonare transmisă de reprezentanţii societăţii la Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei în baza Ordinului nr. 33/2003.

Am urmărit această conformare de la începutul anului până aproximativ în luna august, ocazie cu care am constatat că în anumite luni reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. au vândut pe piaţa concurenţială cantităţi de energie electrică mai mari decât cele stabilite în eşalonare.

Nu cunosc dacă la sfârşit de an S.C. Hidroelectrica S.A. a respectat per total cantităţile de energie electrică eşalonate întrucât monitorizarea acestor cantităţi am făcut-o, aşa cum am arătat, până în luna august când prin ordin al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei s-a renunţat la obligativitatea societăţii de a se încadra în cantităţile eşalonate la începutul anului.

De asemenea, îmi amintesc de prevederile Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003 care interzicea reprezentanţilor S.C. Hidroelectrica S.A. să încheie noi contracte de vânzare a energiei electrice sau să suplimenteze prin acte adiţionale la contractele existente, cantităţile de energie electrică sau să mărească perioada de derulare a acestor contracte, însă nu ştiu dacă reprezentanţii acestei societăţi au respectat aceste prevederi întrucât Serviciul de Monitorizare Piaţă nu a avut niciodată acestè contracte şi nici nu a avut atribuţiuni pentru a urmări modul de respectare al acestor prevederi." **(vol. 4, filele 94 – 101)**

Martorul L.L., fost director al Direcţiei Administrare Piaţă Energie Electrică din cadrul S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A a fost audiat la data de 22.03.2010 în legătură cu prevederile Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei numărul 7/2003:

„Cu privire la Ordinul Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003 care interzicea reprezentanților S.C. Hidroelectrica S.A. să încheie noi contracte pe piața concurențială sau să modifice contractele existente prin acte adiționale care să mărească cantitățile de energie sau să prelungească durata de derulare a acestora, doresc să fac următoarele precizări:

Întrucât S.C. Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. nu a avut rolul de a monitoriza modul de încheiere a contractelor în piața de energie electrică, în sensul respectării de către participanți a prevederilor legale referitoare la încheierea acestor contracte, și nu a avut nici obligația de a constata eventuale încălcări ale acestei legislații și de a sesiza Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei cu privire la aceste încălcări.

În februarie 2004 Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a solicitat S.C. Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. elaborarea unor situații cu privire la cantitățile de energie electrică vândute de S.C. Hidroelectrica S.A. pe piața concurențială, împrejurare în care s-a constatat că reprezentanții acestei societăți încheiase în ianuarie – martie 2004 contracte de vânzare a energiei electrice pe piața concurențială care nu se încadrau în prevederile Ordinului nr. 7/2003.

Pe cale de consecință, reprezentanții S.C. Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. au transmis către Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei situația cu toate contractele, întrucât această instituție era singura în măsură să aprecieze asupra legalităților și putea dispune măsuri în consecință.

Nu cunosc cum a apreciat Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei aceste contracte și ce măsuri a dispus cu privire la ele, însă tot ce pot să declar este că acestea au fost derulate conform prevederilor contractuale.

S.C.Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. nu a putut lua nicio decizie cu privire la aceste contracte întrucât acest lucru nu este de competența sa." **(vol.5, filele 114 – 123)**

Reaua credință de care învinuiții au dat dat dovadă în ceea ce privește interpretatrea legislației referitoare la încheierea celor patru contracte este dovedită și din faptul că aceștia au fost avertizați de către Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei încă din luna martie 2003, înainte de apariția Ordinului nr. 7/2003, cu privire la încheierea unor contracte de vânzare a energiei electrice cu încălcarea Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002.

Astfel, prin adresa nr. 473/07.03.2003, Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a comunicat S.C. Hidroelectrica S.A. faptul că:

„Pentru a evita unele distorsiuni în piața de energie electrică din România și a asigura un acces echitabil atât consumatorilor captivi cât și consumatorilor eligibili la energia produsă de S.C. Hidroelectrica S.A. din surse regenerabile, a fost limitată cantitatea ce poate fi vândută pe piața concurențială de către acest producător la 33% din total producție, respectiv 4471 GWh în anul 2003.

Din datele pe care le deținem, din activitatea de monitorizare a pieței de energie electrică, rezultă că S.C. Hidroelectrica S.A. **a depășit această cantitate prin contracte ferme încheiate direct sau indirect cu consumatorii eligibili, cu 518 GWh, respectiv cu circa 11,6%.**

Un număr de cinci contracte pe piața concurențială au fost semnate după data intrării în vigoare a Hotărârii de Guvern nr. 1534/2002, care la art. 6 prevede că S.C. Hidroelectrica S.A. va funcționa integral reglementat." **(vol. 61, fila 143)**

Această adresă a fost transmisă sub formă de anexă la adresa nr. 120.349/11.03.2003 prin care Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei informa Secretarul de Stat al Ministerului Industriei și Resurselor în legătură cu încălcarea de

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

către învinuiţii aflaţi la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A a prevederilor Hotărârii de Guvern 1534/2002. **(vol.61, filele 19-20)**

În urma acestei scrisori de informare, Direcţia Generală Energie din cadrul Ministerului Industriei şi Resurselor, prin adresa nr. 165.887/19.03.2003, a solicitat învinuitului **P.E.**, în calitate de director general al S.C. Hidroelectrica S.A comunicarea, în regim de urgenţă a situaţiei contractelor încheiate de societate pe piaţa concurenţială precum şi motivaţia care a condus la încheierea contractelor respective cu încălcarea dispoziţiilor legale menţionate. Totodată, s-a solicitat învinuitului să comunice atât măsurile dispuse pentru încadrarea activităţii S.C. Hidroelectrica S.A. în prevederile legale ale Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002 şi Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 34/2002 cât şi măsurile luate împotriva persoanelor vinovate de încălcarea acestor dispoziţii legale. **(vol.61, fila 21)**

În răspunsul formulat de S.C. Hidroelectrica S.A. sub semnătura învinuitului **P.E.**, s-a precizat că „pentru punerea în aplicare a prevederilor Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002, articolele 5 şi 6 este necesar ca Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei să emită un pachet de reglementări care să precizeze cum se va face optimizarea cantităţilor de către Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. conform reglementărilor în vigoare, cantităţile şi preţurile pentru contractele noilor entităţi termo şi relaţiile contractuale ale S.C. Hidroelectrica S.A în contextul noilor reglementări. Având în vedere faptul că aceste precizări nu au apărut şi că Hotărârea de Guvern nr. 1524/2002 nu interzice încheierea de noi contracte pe piaţa liberă, în baza licenţei de furnizare, considerăm ca nefondată acuzaţia de încălcare a prevederilor Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002." **(vol.61, filele 22-23)**

Acest aspect evidenţiază din nou reaua credinţă a învinuiţilor sub aspectul interpretării prevederilor legale în vigoare, întrucât, aşa cum s-a prezentat anterior, există dovada incontestabilă că la acel moment aceştia cunoşteau foarte bine prevederile legale în referire la interdicţia încheierii de noi contracte pe piaţa concurenţială.

De asemenea, un alt document prin care Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei aducea la cunoştinţa S.C. Hidroelectrica S.A. aspectele legate de conceptul „hidro integral reglementat", explicând toate aspectele avute în vedere de reglementator la implementarea acestui concept, a fost adresa nr. 688 din 20.04.2004. În acest document se specifică faptul că, S.C. Hidroelectrica S.A. avea la acel moment încheiate contracte pe piaţa concurenţială, urmărind satisfacrea intereselor comerciale prin exploatarea parcului de unităţi hidroenergetice **aflate în proprietatea statului român**. Societatea avea şi obligaţia de asigura interesul economic general al statului, obligaţie ce putea fi numită generic **„obligaţie de serviciu public"** şi care putea viza orice aspect care condiţiona **„securitatea sistemului, incluzând siguranţa alimentării cu energie electrică, continuitatea, calitatea şi preţul furnizării de energie electrică şi protecţia mediului, incluzând eficienţa energetică şi protecţia climatului"**. Se mai arăta faptul că reglementarea integrală a S.C. Hidroelectrica S.A., atâta timp cât aceasta deţinea în administrare întregul parc de unităţi hidroenergetice al Sistemului Energetic Naţional, se înscria perfect în definiţia „obligaţiei de serviciu public".

De asemnea, se preciza că „agentul de optimizare hidro" se limita la stabilirea ordinii de merit pentru unităţile hidroenergetice ale S.C. Hidroelectrica S.A. şi a preţurilor de ofertă pentru energia electrică şi serviciile de sistem furnizate de aceasta, **tinând cont de restricţiile privind asigurarea anumitor niveluri în lacurile de acumulare precum şi de costurile producerii de energie electrică din alte surse, în scopul minimizării costurilor la nivel de sistem.**

Se mai preciza că agentul de optimizare hidro era o entitate care nu avea interese comerciale şi care putea garanta confidenţialitatea datelor necesare rulării unui sistem informatic specializat şi nu decidea tranzacţiile pe care trebuia să le facă S.C. Hidroelectrica

S.A. ci doar stabilea preţuri de oferte pe piaţă pe baza datelor furnizate de societate şi ceilalţi participanţi la piaţă.

În cuprinsul documentului, s-a precizat şi faptul că „în afară de contractele pentru servicii de sistem şi de contractele încheiate pe piaţa concurenţială, înainte de intrarea în vigoare a Hotărârii de Guvern 1524/2002, S.C. Hidroelectrica S.A. nu va mai încheia niciun alt contract pe termen lung cu cantităţi ferme, toate tranzacţiile rezultând din participarea pe piaţă cu oferte stabilite pe baza rezultatelor optimizatorului hidro. Toate contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa concurenţială, înainte de intrarea în vigoare a Hotărârii de Guvern nr.1524/2002, vor fi în continuare gestionate integral de acestă societate."

De asemenea, se făceau o serie de aprecieri foarte grave la adresa modului de contractare al S.C. Hidroelectrica S.A., cu implicaţii directe în modul de acoperire a vârfului şi golului de sarcină, deci implicit în legătură cu funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional.

Astfel, reglementatorul preciza: „Referitor la optimizarea utilizării capacităţilor hidro pe baza valorii apei şi relevanţa unui astfel de mecanism pentru centralele pe firul apei, trebuie spus că tocmai lipsa unei astfel de optimizări face astăzi aproape **de neevitat acceptarea modelării curbei de consum prin ofertarea pe restricţia 1 a întregii producţii pe care S.C. Hidroelectrica S.A.** doreşte să o pună la dispoziţia consumatorilor într-o zi. Şi tot aceasta este în mare măsură cauza apariţiei unor preţuri necorelate cu efortul normal al sistemului – mari la vârf, respectiv mici la gol.

Prin ofertarea a circa 30% din producţia medie, la preţuri care nu au nicio legătură cu valoarea apei, **producătorul hidro influenţează azi, negativ şi esenţial configuraţia preţurilor reale stabilite pe piaţă."**

„Decizia de implementare a optimizatorului hidro este deplin justificată dacă ne gândim că în acest moment **S.C. Hidroelectrica S.A. deţine o poziţie dominantă pe piaţa energiei electrice şi o poziţie de cvasi-monopol pe piaţa de echilibrare şi pe piaţa serviciilor de sistem.**

Nereglementarea acestei societăţi ar distorsiona nu numai preţurile pe piaţă dar ar pune în pericol şi planurile de privatizare ale producătorilor termo sau ar conduce la preţuri inacceptabile pentru consumatorii care nu au încheiat contracte de furnizare cu S.C. Hidroelectrica S.A.

Nu în ultimul rând, lipsa transparenţei în stabilirea preţurilor la consumatorii eligibili/export, ca şi a modului de selectare a acestora, pot fi tot atâtea motive de suspiciune privind posibilitatea unui comportament preferenţial al administraţiei.

Din punct de vedere tehnic, necesarul de echilibrare pe sistem depăşeşte, frecvent 10% din consum. În condiţiile în care S.C. Hidroelectrica S.A., acţionând pe piaţă ca societate comercială independentă, consideră că nu poate pune la dispoziţia Dispecerului Energetic Naţional decât procentul de aproximativ 3% care eventual ar rămâne între disponibilul de produs din surse hidro şi cantităţile contractate ferm iar **securitatea sistemului este evident în mare pericol** deoarece variaţiile momentane mari de sarcină nu pot fi preluate în sistemul energetic românesc decât pe grupuri hidro.

Ca rezultat direct al optimizării, facilitatea utilizării resursei hidro cât mai mult atunci când sistemul are nevoie de ea, respectiv în orele de vârf şi cât mai puţin în orele de gol, **este vitală pentru Sistemul Energetic românesc în ansamblu**." **(vol.61, filele 221-226)**

Aceste constatări făcute de către reprezentanţii Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, vin să susţină încă odată şi fără echivoc faptul că la momentul respectiv, funcţionarea Sistemului Energetic Naţional era pusă în pericol chiar prin modul în care învinuiţii, aflaţi la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. vindeau energia electrică produsă din surse proprii pe piaţa concurenţială şi la export.

În acest context de o gravitate deosebită, se remarcă faptul că demersurile Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei de a reglementa în totalitate producţia hidro prin interdicţia impusă de Ordinul nr. 7/2003 de încheiere de noi contracte de vânzare a energiei electrice, veneau tocmai în scopul limitării pe cât posibil a funcţionării nesigure şi periculoase a Sistemului Energetic Naţional, fapt de care învinuiţii au fost avertizaţi într-un mod explicit.

Rezultă astfel faptul că, prin încheierea celor patru contracte cu încălcarea reglementărilor Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, învinuiţii şi-au asumat în mod conştient menţinerea stării de pericol în care se afla Sistemul Energetic Naţional în acel moment.

Mai mult, procedurile de negociere şi încheiere a acestor contracte au fost derulate de către învinuiţi, cu nerespectarea totală a regulilor stabilite în sarcina departamentelor de specialitate ale societăţii care presupuneau efectuarea de analize cu privire la cantităţile şi preţurile acestor contracte.

Acest lucru a rezultat în primul rând din declaraţiile învinuitei **I.O.** în care a precizat că nu s-au făcut analize privind cantităţi şi preţuri, acestea nefiind atribuţiile direcţiei sale, afirmaţie fără suport real în condiţiile în care, derularea bugetului de venituri şi cheltuieli al societăţii era una din principalele obligaţii ale Direcţiei Economice.

În plus, tot cu ajutorul Direcţiei Economice trebuiau fundamentate preţurile din contractele de vânzare a energiei electrice, în condiţiile în care, o parte din aceste cantităţi proveneau din achiziţii de la alţi producători, costurile acestora fiind cuantificate şi urmărite la nivelul acestei direcţii.

De asemenea, aceeaşi nerespectare a procedurilor de negociere şi stabilire a preţurilor contractuale a rezultat şi din declaraţiile învinuitului **O.N.**, fost şef al Serviciului Marketing –Furnizare în care se specifică faptul că rolul său în încheierea celor patru contracte a fost doar acela de a redacta contractele respective, clauzele şi preţurile fiindu-i date de către conducerea societăţii, el neparticipând la negocieri în acest sens, contrar atribuţiilor legale pe care le avea.

Aceeaşi neimplicare în negocierile contractuale a rezultat şi în privinţa altor angajaţi ai serviciului marketing furnizare care au avut atribuţii în acest sens, trasate chiar prin fişa postului.

Aceste persoane au susţinut în declaraţiile de martor faptul că nu şi-au exercitat aceste atribuţii întrucât învinuiţii aflaţi la conducerea societăţii în perioada respectivă nu le-au permis acest lucru, nefiind solicitaţi niciodată să participe la negocieri şi nepermiţându-li-se să intre în posesia contractelor respective, invocându-se în mod constant de către învinuiţi existenţa unei clauze de confidenţialitate.

Astfel, martorul H.Ş., fost economist în cadrul Serviciului Furnizare din componenţa Direcţiei Furnizare a S.C. Hidroelectrica S.A. a declarat la data de 03.02.2010:

„În perioada 2002 – 2005 am ocupat funcţia de economist în cadrul Serviciului Furnizare din componenţa Direcţiei Furnizare.

Fac precizarea că Direcţia Furnizare în această perioadă şi-a schimbat de mai multe ori denumirea, fără să pot preciza cu exactitate istoricul acestor denumiri.

Încă de la începutul angajării mele la S.C. Hidroelectrica S.A. am semnat o fişă a postului însă nu pot preciza care erau atribuţiunile exacte trecute în acea fişă.

Din câte îmi amintesc, în perioada 2002 – 2005, în fapt mi-am îndeplinit următoarele atribuţiuni de serviciu:

- întocmirea facturilor fiscale de vânzare a energiei electrice pentru clienţii S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa concurenţială;

- verificarea facturilor emise de furnizori ai S.C. Hidroelectrica S.A. pentru diferite servicii de sistem şi acordarea vizei de „bun de plată" pe aceste facturi;

- la solicitarea şefilor direcţi sau a conducerii societăţii, întocmeam diferite situaţii financiare ce conţineau date şi informaţii referitoare la derularea contractelor de pe piaţa concurenţială;

- semestrial mă ocupam de efectuarea unei proceduri prin care clienţii societăţii erau chestionaţi cu privire la calitatea serviciilor noastre pe baza unor formulare tipizate pe care le transmiteam acestor clienţi spre completare. După completare, aceste formulare erau retransmise societăţii iar eu, personal întocmeam un raport adresat conducerii societăţii cu rezultatele centralizate din aceste chestionare.

În perioada 2002 – 2005 am avut drept şefi de serviciu, succesivi pe domnul F.D., O.N. şi doamna M.C., iar director al Direcţiei Furnizare pe toată perioada a fost domnul A.G.L..

Mi se prezintă de către procuror fişa postului datată 02.12.2003 şi aprobată de directorul adjunct Marketing Privatizare şi Afaceri Internaţionale conform căreia în perioada de referinţă am avut printre altele următoarele atribuţiuni de serviciu:

- stabilirea de oferte competitive pe piaţa angro a energiei electrice;

- efectuarea de analize şi negocieri precontractuale, negocieri, prevederi contractuale pentru tranzacţii pe piaţa angro;

- participarea la încheierea contractelor de furnizare de completare a energiei electrice cu titularul licenţei care are exclusivitate de furnizare în zona geografică în care este amplasat consumatorul;

- elaborarea documentaţiilor de amendare şi /sau adiţionare a contractelor negociate pe care le gestionează;

- participarea la negocierea preţurilor de vânzare;

- participarea la soluţionarea divergenţelor care apar în faza precontractuală.

În legătură cu aceste atribuţiuni de serviciu înscrise în fişa postului, doresc să precizez faptul că deşi mi-au fost aduse la cunoştinţă, nu le-am îndeplinit niciodată întrucât şefii direcţi şi/sau conducerea societăţii nu mi-au solicitat niciodată acest lucru.

*Fiind conştient de consecinţele legale care puteau apărea datorită nerespectării de către mine a atribuţiunilor de serviciu mai sus menţionate şi conforme fişei postului, **am încercat să discut această problemă cu şeful meu nemijlocit, O.N., însă acesta, fără prea multe explicaţii mi-a sugerat „să-mi văd de treaba mea de simplu executant".***

În urma acestei discuţii, nu am mai făcut alte demersuri pe cale ierarhică la şefii din conducerea societăţii pentru a încerca să-mi îndeplinesc atribuţiunile legale de serviciu.

Doresc de asemenea, să fac precizarea că atribuţiunile de serviciu pe care le-am descris mai sus, şi pe care nu mi le-am îndeplinit aşa cum am arătat, erau aduse la îndeplinire chiar de către domnul O.N., şeful Serviciului Furnizare.

La momentul venirii domnului O.N. în funcţia de şef Serviciu Marketing Furnizare, toate contractele de vânzare a energiei electrice încheiate de societate pe piaţa concurenţială precum şi copiile acestora pe care le aveam asupra mea mi-au fost solicitate de către acesta, după care au fost încuiate într-un seif, chiar în biroul său.

Am înţeles prin acest gest, la momentul respectiv, că practic, eu nu eram o persoană de încredere pentru conducerea societăţii, în condiţiile în care aceste contracte îmi erau necesare aproape permanent în activitatea mea de întocmire a facturilor de vânzare a energie electrice.

Nu mi s-au dat explicaţii necesare în legătură cu acest gest de către domnul O., însă pot să precizez că ori de câte ori aveam nevoie de date din contractele respective îi solicitam permanent acestuia accesul la aceste documente, acces pe care-l primeam doar în prezenţa dumnealui.

Cu privire la procedura de înregistrare a contractelor de vânzare a energiei electrice pe piaţa concurenţială, fac următoarele precizări: ori de câte ori se încheia un nou

contract de acest gen, un exemplar al acestuia ajungea la mine, îi atribuiam un număr de înregistrare şi îl înregistram în registrul „Contracte" pe care îl ţineam eu. După înregistrare contractul era dat şefului de serviciu.

Cu privire la actele adiţionale încheiate la contractele încheiate anterior, acestea nu primeau număr de înregistrare, nu-mi amintesc dacă erau datate, ele fiind ataşate practic la contractele originale încheiate." **(vol 5. filele 177 – 184)**

Fiind audiată la data de 01.03.2010, martora C.G.M., fost economist specialist în cadrul Compartimentului Marketing – Furnizare din cadrul S.C. Hidroelectrica S.A. a precizat următoarele:

„Cu privire la încheierea şi derularea contractelor de vânzarea a energiei electrice pe piaţa concurenţială, precizez următoarele:

- nu am văzut niciodată vreun contract încheiat de societate cu parteneri de pe piaţa concurenţială şi prin urmare nu ştiu cine a încheiat aceste contracte în perioada 2002 – 2005;

- nu cunosc ce persoane din cadrul Compartimentului Marketing – Furnizare s-a ocupat de negocierea, fundamentarea costurilor, încheierea şi derularea contractelor de vânzare a energiei electrice pe piaţa concurenţială.

- am aflat de curând că la nivelul Compartimentului Marketing - Furnizare a existat aprobată o procedură de lucru care prevedea faptul că, cu ocazia negocierii şi încheierii contractelor de vânzare a energiei electrice pe piaţa concurenţială, conducerea societăţii desemnează o comisie care să se ocupe cu aceste două activităţi; aşa cum am arătat, de existenţa acestei proceduri am aflat în cursul zilei de astăzi şi nu am cunoscut nimic în legătură cu acest document în perioada 2002 – 2005;

- personal nu am participat, ca membru al acestei comisii la negocierea şi încheierea niciunui contract pe piaţa concurenţială;

- ştiu că aceste contracte erau ţinute de către domnul O.N., şeful Serviciului în biroul dumnealui, însă doresc să precizez că personal am fost de foarte puţine ori în acest birou;

- de asemenea, nu cunosc cine a ţinut în perioada 2002 – 2005 registrul cu situaţia tuturor contractelor încheiate de societate pe piaţa concurenţială." **(vol. 5, filele 173 – 176)**

Martora D.M., fost inginer principal specialist în cadrul Direcţiei Marketing – Furnizare din cadrul S.C. Hidroelectrica S.A. a declarat la data de 02.03.2010:

„Din câte îmi amintesc Compartimentul Marketing - Furnizare în perioada 2002 – 2005 a avut în atribuţiuni şi negocierea şi prenegocierea precum şi încheierea contractelor de vânzare şi furnizare a energiei electrice dintre S.C. Hidroelectrica S.A. şi partenerii contractuali (consumatori eligibili şi furnizori licenţiaţi) din piaţa concurenţială.

La aceste activităţi legate de negociere, prenegociere şi încheiere de contracte, conducerea societăţii delega anumiţi lucrători din cadrul Compartimentului Marketing – Furnizare.

În faza de prenegociere a contractelor, la nivelul Compartimentului Marketing – Furnizare se întocmeau anumite situaţii şi calcule referitoare la cantităţile de energie ce urmau a fi contractate şi preţurile de la care practic urmau să înceapă negocierile.

De aceste activităţi se ocupa, în principal şeful de serviciu domnul O.N., care la rândul său putea însărcina subalterni din cadrul Compartimentului care să efectueze anumite calcule.

Personal nu am participat niciodată la derularea unor asemenea activităţi, nu cunosc cu exactitate care au fost persoanele din cadrul Compartimentului care să fi întocmit astfel de situaţii, însă este posibil ca una din aceste persoane să fi fost doamna G.Z..

Toate contractele încheiate de societate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi erau ţinute într-un seif în biroul domnului O.N., şeful serviciului. Justificarea dată

pentru acest sistem de păstrare din partea conducerii serviciului a fost faptul că acestea erau confidențiale.

De fiecare dată când aveam nevoie de date referitoare la prețurile contractuale necesare întocmirii calculelor de penalități pentru abateri ale consumului, mergeam la biroul domnului O.N., solicitam contractul și anexa respectivă, dumnealui scotea documentele din seif, iar eu chiar în acel loc extrăgeam datele care mă interesau, după care predam documentele domnului O. care le introducea în seif.

Nu am fost niciodată în posesia permanentă a vreunui contract sau copie a acestuia.

Pe toată perioada cât am lucrat în componența Direcției Marketing – Furnizare șefii mei nu mi-au solicitat puncte de vedere sau situații referitoare la prețurile contractuale necesare negocierii sau renegocierii unor contracte de vânzare/furnizare a energiei electrice cu parteneri din piața concurențială.

În încheiere doresc să fac precizarea că la nivelul Direcției Marketing – Furnizare, pe toată perioada de referință a existat o metodologie privitoare la negocierea și încheierea contractelor de furnizare a energiei electrice pentru consumatorii eligibili din piața concurențială, metodologie care conținea unele principii, precum:

- preluarea unor anumite date de la viitorul client;

- delegarea de către conducere a unor persoane responsabile cu negocierea și încheierea contractelor;

- întocmirea și calculul unui preț de revenire (a unui preț de referință de la care se puteau începe negocierile).

Doresc să menționez că această metodologie se referea doar la încheierea contractelor cu consumatorii eligibili, ea neputând fi aplicabilă și contractelor încheiate cu furnizorii licențiați întrucât situația în acest caz era mult mai complexă, furnizorii având în spate mai mulți consumatori diferiți ca și profil de consum." **(vol.4, filele 154 – 157)**

Fiind audiată în legătură cu modul de încheiere a contractelor, martora Z.Z.G.I., fost inginer energetician în cadrul Compartimentului Marketing – Furnizare al S.C. Hidroelectrica S.A. a declarat, la data de 03.03.2010, următoarele:

„Analiza precontractuală a posibililor clienți ai societății consta în solicitarea de la aceștia a unor documente din care să reiasă profilul de consumator al acestora precum și prețul energiei electrice pe care consumatorul respectiv îl plătea filialelor Electrica anterior deciziei de a trece în portofoliul de clienți ai S.C. Hidroelectrica S.A.

Aceste documente erau centralizate la nivelul Compartimentului Marketing – Furnizare și erau înaintate șefului de serviciu, domnul O.N.

Doresc să precizez faptul că nu cunosc dacă la nivelul Compartimentului Marketing – Furnizare s-au efectuat vreo dată calcule privind fundamentarea prețului energiei electrice ce urma a fi negociat în cadrul procedurilor de încheiere a contractelor de pe piața concurențială, eu neparticipând niciodată la o asemenea activitate.

De asemenea, arăt că nu am cunoștință ca vreun coleg de-al meu din cadrul Compartimentului Marketing – Furnizare să fi participat vreo dată la fundamentarea prețului energiei electrice.

De asemenea, declar că personal nu am participat la negocierea și încheierea contractelor de vânzare/furnizare a energiei electrice pe piața concurențială și nici nu știu dacă vreun coleg din cadrul Compartimentului Marketing – Furnizare a făcut acest lucru.

În această etapă de negociere și încheiere a contractelor la nivelul Compartimentului Marketing – Furnizare nu s-au întocmit după știința mea situații sau analize referitoare la prețuri și cantități, singurele documente prezentate șefului de serviciu fiind acele date obținute de la viitorii clienți despre care am amintit mai sus."

„Revin şi arăt faptul că am aflat despre încheierea noilor contracte de vânzare sau furnizare a energiei electrice ale societăţii de la şeful de serviciu, domnul O.N., care ţinea toate aceste contracte într-un seif din biroul dumnealui.

Anterior venirii domnului O. în funcţia de şef de serviciu, lucrătorii Compartimentului care aveau atribuţiuni pe linia derulării contractelor aveau permanent asupra lor o copie a contractelor respective sau a anexelor acestor contracte, însă după venirea domnului O. nu au mai fost lăsate aceste copii asupra lucrătorilor Compartimentului, motivând acest demers prin asigurarea confidenţialităţii datelor din acele contracte.

Nu cunosc cine se ocupa din cadrul Compartimentului Marketing - Furnizare de transmiterea contractelor încheiate către S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. în vederea înregistrării legale a acestora.

În perioada 2002 – 2005 ştiu că la nivelul S.C. Hidroelectrica S.A., mai precis al Compartimentelor care aveau în atribuţiuni încheierea şi derularea contractelor de vânzare sau distribuţie a energiei electrice, exista o procedură care prevedea în termeni generali paşii care urmau a fi parcurşi în activitatea de încheiere a contractelor de acest tip indiferent de pieţele de energie de referinţă.

Nu cunosc în amănunt aspecte legate de prevederile acestei proceduri.

Mi se prezintă de către procuror fişa postului din 16.02.2004, semnată spre aducere la cunoştinţă în 15.02.2004 de către mine la fila nr.4 din cuprinsul căreia în sarcina mea rezultă, printre altele următoarele atribuţiuni de serviciu:

Pct. 4.- participă la analiză şi negocieri precontractuale, negocieri prevederi contractuale pentru tranzacţii pe piaţa de energie electrică;

Pct. 7- analizează posibilităţile din punct de vedere tehnic al iniţieri negocierilor precontractuale. Elaborează propuneri, inclusiv sub raportul costurilor financiare necesare satisfacerii condiţiilor impuse de reglementări;

Pct. 11- elaborează documentaţiile de amendare şi/sau adiţionare a contractelor negociate pe care le gestionează;

Pct. 20 - efectuează statistici privind performanţa vânzărilor, monitorizează indicatorii de performanţă;

Pct. 23 - stabileşte/propune preţul de contract în funcţie de previziunile hidrologice şi politicile de stocare;

Pct. 25 - participă la soluţionarea divergenţelor care apar în faza precontractuală.

În legătură cu aceste atribuţiuni doresc să fac următoarele precizări:

- în legătură cu atribuţiunea de la pct. 4 arăt că nu am participat niciodată la negocierea contractelor pe piaţa concurenţială, însă am participat la analize şi soluţionarea de negocieri precontractuale în cadrul comisiilor de la Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei în legătură cu contractele reglementate. Nu am participat la negocieri contractuale pe piaţa concurenţială întrucât conducerea societăţii nu mi-a adus la cunoştinţă de existenţa unor astfel de negocieri şi pe cale de consecinţă nu mi-a solicitat să particip la aceste şedinţe de negocieri.

- referitor la atribuţiunea de la pct. 7, menţionez că niciodată nu am avut acces la informaţii privind costurile financiare ale energiei electrice şi pe cale de consecinţă nu am efectuat analize privitoare la aceste costuri.

- referitor la atribuţiunea de la pct. 11, precizez că este posibil în etapa de adiţionare contractuală să mi se fi cerut documentaţii, dar în niciun caz referitoare la preţul negociat sau costuri financiare, prin urmare nu am efectuat asemenea documentaţii;

- referitor la pct. 20, menţionez că am întocmit documentaţii şi statistici referitoare la monitorizarea standardelor de performanţă doar din punct de vedere tehnic şi în baza standardului de performanţă emis de Autoritatea Naţională de Reglementare în

domeniul Energiei aceste documentaţii neprivind şi standardele economice de performanţă. De altfel, nici nu am pregătirea necesară pentru a face anumite analize de performanţă economice;

- în legătură cu pct. 23, apreciez că nu înţeleg rostul acestei atribuţiuni întrucât nu ştiu care este legătura între preţul de contract şi previziunile hidrologice. Niciodată nu am primit previziunile hidrologice sau date referitoare la stocarea în lacuri. Pe cale de consecinţă nu am efectuat nicio activitate legată de atribuţiunea de la acest punct;

- referitor la pct. 25, consider că din textul atribuţiunii rezultă că aceasta se referă la divergenţele care apar în piaţa contractuală reglementată, desfăşurată conform reglementărilor Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei şi nu se referă şi la divergenţele care apar în piaţa concurenţială deoarece termenii „soluţionarea divergenţelor precontractuale" se regăsesc în procedura Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, act normativ de reglementare." **(vol.4, filele 158 – 164)**

Martora M.C.M., fost inginer în cadrul Compartimentului Marketing –Furnizare al S.C. Hidroelectrica S.A., prin declaraţia de martor din data de 04.03.2010, a precizat următoarele:

„În ceea ce priveşte negocierea şi încheierea contractelor de vânzare/furnizare a energiei electrice pe piaţa concurenţială, Serviciul Marketing – Furnizare, în perioada de referinţă nu a avut nicio atribuţiune în virtutea căreia să se întocmească situaţii privind fundamentarea costurilor necesare negocierii contractelor sau privind participarea efectivă la etapele de negociere respectiv încheiere a acestor contracte.

Personal nu am participat niciodată la asemenea activităţi, nu am încheiat situaţii sau note care să conţină calcule pentru fundamentarea preţurilor contractuale şi nici nu am cunoştinţă ca vreun coleg de-al meu să fi participat la asemenea activităţi.

Doresc să menţionez că în luna martie 2005, când am fost împuternicită la conducerea Serviciului, am luat cunoştinţă de prevederile unei proceduri operaţionale privitoare la încheierea contractelor de vânzare /furnizare a energiei electrice de către S.C. Hidroelectrica S.A., mai precis de revizia 4 a acestei proceduri.

Din câte îmi amintesc procedura prevedea modalităţile de contractare a energiei electrice pe piaţa reglementată, respectiv piaţa concurenţială, însă nu îmi amintesc cu exactitate care erau acele modalităţi.

În cadrul Serviciului Marketing – Furnizare am îndeplinit următoarele atribuţiuni de serviciu:

- întocmirea unei situaţii cu privire la cantităţile de energie electrică produsă de către sucursalele S.C. Hidroelectrica S.A. şi înaintarea acesteia către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei;

- transmiterea contractelor şi a modificărilor aduse la acestea prin acte adiţionale către S.C. Operatorul Pieţei de Energiw Electrică OPCOM S.A. pentru înregistrare;

- modificarea actelor adiţionale la contractele de transport;

- verificarea cantităţilor realizate de serviciile de sistem împreună cu specialiştii din cadrul Dispeceratului Energetic Naţional.

Cu privire la activităţile de transmitere a contractelor şi a actelor adiţionale de pe piaţa concurenţială către S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. doresc să precizez faptul că toate aceste documente le preluam de la şeful de serviciu, domnul O.N., care era singura persoană ce avea acces la aceste contracte.

Toate contractele şi actele adiţionale încheiate de societate pe piaţa concurenţială erau ţinute într-un seif metalic chiar în biroul şefului de serviciu.

La sfârşitul lunii martie 2005 am primit o decizie din partea conducerii unităţii pentru a conduce Serviciul Marketing – Furnizare fără să existe o predare efectivă a documentelor ce anterior le gestionase domnul O.N., iar seiful în care erau păstrate

contractele încheiate de societate a fost preluat de către domnul A.G.L., în calitatea sa de director adjunct al Direcţiei Marketing – Furnizare.

Revin şi arăt că procedura operaţională (revizia a IV-a) privitoare la încheierea contractelor a fost avizată de către mine în calitate de şef al Serviciului Marketing – Furnizare, însă nu pot preciza dacă această procedură a avut sau nu un caracter obligatoriu în ceea ce priveşte paşii ce urmau a fi parcurşi în activitatea de încheiere a contractelor.

Nici după numirea mea ca şef al Serviciului Marketing – Furnizare şi respectiv după avizarea procedurii operaţionale nu am participat personal la negocierea sau încheierea unor contracte pe piaţa concurenţială şi nici nu cunosc ca vreun subaltern de-al meu, din componenţa Serviciului Marketing – Furnizare sau alte persoane să fi participat la asemenea activităţi. Nu cunosc dacă procedura operaţională avizată de către mine în anul 2005 conţinea prevederi referitoare la încheierea de contracte de vânzare a energiei electrice cu furnizorii licenţiaţi din piaţa concurenţială şi nici nu cunosc cum se desfăşurau negocierile şi cum se desfăşurau contractele cu aceşti furnizori.

După plecarea domnului O.N. din funcţia de şef serviciu, aflam de încheierea unor contracte noi sau acte adiţionale la contractele existente de la şeful meu nemijlocit domnul A.G.L. care avea acces la aceste contracte.

Nu ştiu dacă angajaţi din cadrul Serviciului Marketing – Furnizare au avut în perioada 2002 – 2005 în atribuţiile de serviciu trasate prin fişa postului responsabilităţi precum:

- participarea la etapa precontractuală, la negocieri sau la încheierea de contracte pe piaţa concurenţială;

- întocmirea unor situaţii privind fundamentarea costurilor necesare negocierii contractelor;

- întocmirea unor situaţii privind monitorizarea indicatorilor de performanţă ai societăţii." **(vol.4, filele 165 – 169)**

De altfel, în mod paradoxal, refuzul învinuiţilor din conducerea societăţii de a prezenta contractele de vânzare a energiei electrice de pe piaţa concurenţială s-a manifestat şi în raport cu alte persoane precum: membrii Consiliului de Administraţie şi ai Adunării Generale a Acţionarilor societăţii, juriştii societăţii, funcţionari ai Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei precum şi membrii ai unor echipe de control din cadrul Corpului de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului şi Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei care s-au prezentat la sediul societăţii în vederea efectuării unor controale.

Toţi aceştia, fiind audiaţi în calitate de martori în cursul urmăririi penale au susţinut refuzul învinuiţilor de prezentare a contractelor motivat pe existenţa aşa zisei clauze de confidenţialitate.

Astfel, martorul C.A., fost membru al Consiliului de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A. a declarat la data de 29.04.2009:

„Doresc să mai menţionez că în perioada în care am deţinut calitatea de membru al Consiliului de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A. nu am avut cunoştinţă de niciun contract pe care conducerea executivă a acestei societăţi l-a încheiat pe piaţa concurenţială însă, din discuţiile care au avut loc ulterior pierderii calităţii de membru al Consiliului de Administraţie am înţeles că societatea a încheiat contracte dezavantajoase pentru România, la preţuri mici şi cu perioade de derulare foarte lungi.

Calitatea mea de membru al Consiliului de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A. a încetat în septembrie 2004 odată cu expirarea mandatului cu care fusesem împuternicit." **(vol.3, filele 181 – 191)**

Martorul C.D., fost membru în Consiliul de Administraţie al S.C. Hidroelectrica S.A., a declarat la 30.04.2009:

„În ceea ce priveşte contractele de vânzare a energiei electrice încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A., pe piaţa concurenţială (cu consumatorii eligibili şi furnizori licenţiaţi), doresc să precizez că la un moment dat, fără să reţin perioada exactă, am solicitat într-o şedinţă a Consiliului de Administraţie o situaţie a acestor contracte care să conţină informaţii referitoare la cantităţi şi preţuri însă aceste contracte nu ne-au fost puse la dispoziţie de conducerea executivă a societăţii.

Nu-mi amintesc care au fost motivele acestui refuz, însă ştiu că exista o clauză de confidenţialitate a prevederilor acestor contracte.

De încheierea acestor contracte în perioada cât am îndeplinit calitatea de membru al Consiliului de Administraţie era responsabil directorul general al societăţii, care avea în acest sens mandatarea atribuită prin hotărâri ale Consiliului de Administraţie.

De fiecare dată când la nivelul Consiliului de Administraţie s-a discutat problema încheierii unor contracte comerciale (fie că era vorba de vânzare de energie, fie că era vorba de închirierea unor spaţii), personal am susţinut ideea stabilirii unor termene contractuale cât mai scurte, avându-se în vedere schimbările permanente din mediul economic din România.

Doresc să precizez că membrii Consiliului de Administraţie nu s-au implicat în niciun fel în negocierea contractelor încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa concurenţială mergând pe buna credinţă a conducerii societăţii mandatate în acest sens.

Niciodată nu am luat la cunoştinţă despre conţinutul acestor contracte sau despre clauzele referitoare la durată, cantităţi şi preţuri din aceste contracte. De asemenea, nu cunosc partenerii contractuali ai S.C. Hidroelectrica S.A. din aceste contracte.

Nu am cunoscut despre încheierea unor contracte de către conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa concurenţială pe durate mai mari de 10 ani şi cu preţuri ferme.

Fac precizarea că din situaţiile financiare prezentate de conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. Consiliului de Administraţie, nu reieşeau diferenţe în ceea ce priveşte preţurile practicate de societate cu partenerii privaţi, în aceste situaţii fiind prezentate doar valori medii ale acestor preţuri şi suma totală a veniturilor obţinute de societate din vânzarea energiei pe piaţa concurenţială." **(vol. 3, filele 198 – 204)**

Martorul M.M., fost membru al Adunării Generale a Acţionarilor în cadrul S.C. Hidroelectrica S.A., a declarat la data de 18.05.2009, următoarele:

„Cu privire la contractele de vânzare a energiei electrice încheiate de conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa concurenţială, precizez că mie personal nu mi-au fost prezentate niciodată aceste contracte, acest aspect nefiind inclus în atribuţiunile Adunării Generale a Acţionarilor. Pentru negocierea şi încheierea acestor contracte, Consiliul de Administraţie a împuternicit prin mandat directorul general al societăţii.

*Nu cunosc amănunte legate de preţurile stabilite în aceste contracte, perioadele de timp specificate pentru derularea acestor contracte sau partenerii contractuali din acestea, nefiind de competenţa Adunării Generale a Acţionarilor."***(vol. 4,filele 1 – 7)**

Şi fostul consilier juridic principal al societăţii, martorul D.O.M. a declarat, la data de 10.05.2011, în referire contractele de pe piaţa concurenţială, următoarele:

„Mi se prezintă de către procuror contractele:

- 33 CE din 14.01.2004 încheiat între S.C. Hidroelectrica S.A. şi S.C. Energy Holding S.R.L.;

- 34 CE din 02.03.2004 încheiat între S.C. Hidroelectrica S.A. şi S.C. Luxten Lighting Company S.A.;

- 35 CE din 03.03.2004 încheiat între S.C. Hidroelectrica S.A. şi S.C. Euro-P.E.C. S.A.,

constat că semnăturile de la rubrica, vizat Oficiul Juridic de pe aceste contracte îmi aparţin.

Cu privire la aceste contracte, ştiu că ele au fost încheiate în condiţiile majorării anuale a gradului de deschidere al pieţei, aceste contracte având menirea de a valorifica cantităţile de energie electrică produse de societate, aferente majorării gradului de deschidere al pieţei.

Nu cunosc cum au luat naştere aceste contracte şi nici nu am participat la negocierea lor. Viza de legalitate dată de către mine pe acestea a presupus verificarea celorlalte clauze contractuale, cu excepţia celor referitoare la preţuri, cantităţi orare, etc., această verificare fiind făcută pentru clauzele referitoare la obiectul contractului, drepturile şi obligaţiile părţilor, forţa majoră, modalităţi de plată şi cadrul legislativ aplicabil în acel moment acelor contracte.

Am vizat aceste contracte întrucât, la momentul respectiv am avut convingerea că ele se încadrează în cadrul legal existent, neavând cunoştinţă despre prevederile Ordinului nr. 7/2003 al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei care stipulau o interdicţie în încheierea de noi contracte pentru S.C. Hidroelectrica S.A. cu prelungiri de termene sau suplimentări de cantităţi de energie." **(vol.5, filele 135 – 142)**

De asemenea, martora T.D., fost consilier juridic principal în cadrul S.C. Hidroelectrica S.A a fost audiată la data de 23.05.2011 în legătură cu modul de încheiere a contractelor de furnizare a energiei electrice în perioada ianuarie – aprilie 2003:

„Mi se prezintă de către procuror următoarele Contracte:

- nr. 33 CE din 14.01.2004 încheiat între S.C. Hidroelectrica S.A. şi S.C. Energy Holding S.R.L.;

- nr. 34 CE din 02.03.2004 încheiat între S.C. Hidroelectrica S.A. şi S.C. Luxten Lighting Company S.A.;

- nr. 35 CE din 03.03.2004 încheiat între S.C. Hidroelectrica S.A. şi S.C. Euro-Pec S.A.;

- nr. 36 CE din 21.04.2004 încheiat între S.C. Hidroelectrica S.A. şi S.C. Electromagnetica S.A.

În legătură cu aceste contracte fac următoarele precizări:

- semnătura de pe Contractul nr. 36 CE din 21.04.2004 îmi aparţine;

- semnăturile de pe Contractele cu numerele 33 CE, 34 CE şi 35 CE aparţin colegului meu M.D.O. şi sunt date cu menţiunea pentru.

- deşi nu am fost şefa Compartimentului Juridic în perioada semnării acestor contracte, având aceleaşi atribuţii cu colegul meu M.D.O. şi îndeplinind aceeaşi funcţie, nu îmi explic de ce pe Contractele cu nr. 33 CE, 34 CE şi 35 CE domnul D.O. a semnat cu menţiunea pentru, pe contractele respective fiind trecut la rubrica consilier juridic numele meu.

Doresc să menţionez faptul că au mai fost situaţii în care direcţiile care întocmeau efectiv anumite contracte ale societăţii menţionau în acele contracte de fiecare dată numele meu chiar dacă, eu nu eram prezentă în unitate sau birou în acel moment.

De altfel, în perioada semnării acelor contracte nu a existat nicio dispoziţie a conducerii societăţii care să ne interzică, mie şi domnului O. să semnăm unul pentru celălalt.

De asemenea, cu privire la aceste trei contracte declar că nu am cunoscut de existenţa lor şi probabil domnul D. le-a semnat în condiţiile în care, eu personal nu am fost prezentă în unitate sau birou.

Cu privire la Contractul nr. 36 CE din 21.04.2004, pe care l-am avizat prin semnătură declar că nu îmi amintesc nimic în legătură cu acesta, însă cu privire la procedura de avizare a unor asemenea contracte doresc să fac următoarele precizări:

De fiecare dată, când era necesară avizarea Compartimentului Juridic pe un anumit contract comercial, cineva din cadrul Direcţiei Contracte suna la Compartimentul

Juridic şi se interesa dacă unul din cei doi angajaţi era prezent în birou, spunând că era nevoie pentru acordarea unei vize pe un contract.

Ulterior, cineva din cadrul direcţiei respective aducea la Compartimentul Juridic contractul respectiv, contract care de regulă era semnat mai înainte de către Direcţia Comercială şi de persoana responsabilă cu derularea contractului din cadrul acelei direcţii.

Au existat situaţii în care la momentul când contractul a ajuns la Compartimentul Juridic acesta era semnat de către toată conducerea societăţii, semnătura consilierului juridic fiind ultima acordată.

În cazul contractelor comerciale, de genul celor prezentate de către procuror anterior, declar că niciodată nu am avut la momentul avizării acestora anexele acestor contracte referitoare la cantităţile de energie electrică contractate şi preţurile acestora.

În cadrul acestor contracte, la rubrica preţ şi cantităţi existau prevederi care făceau trimitere la anumite anexe ale acelui contract, la care nu am avut niciodată acces.

Am pus problema avizării acestor contracte, fără să cunoaştem detaliile de cantitate – preţ, directorului Direcţiei Comerciale, care din câte reţin la acel moment era A.G.L., acesta afirmând că neexistând nicio răspundere a consilierului juridic privind vizarea anexelor, nu este problema Oficiului Juridic.

Nu am insistat niciodată cu privire la acest aspect întrucât, în perioada respectivă simţeam că de fiecare dată când întrebam acest lucru, eram privită cu suspiciune de către conducerea societăţii.

Nu am participat niciodată, în calitate de consilier juridic, la negocierile pe care conducerea societăţii le-a avut cu ocazia încheierii unor asemenea contracte, nu am întocmit şi nu am avizat notele de negociere contractuală care au stat la baza acelor negocieri.

Pe cale de consecinţă, doresc să precizez faptul că activitatea de avizare a contractelor respective de către Oficiul Juridic consta doar în verificarea aspectelor de formă ale contractelor, respectiv datele de identificare corecte ale părţilor, clauzele minime obligatorii pe care trebuia să le aibă un contract comercial, respectiv obiect, părţi, sediu, precum şi clauzele care apărau societatea în caz de litigii.

Această activitate de avizare nu a avut, din punctul meu de vedere, niciun fel de legătură cu aspectele din contract de ordin economico-financiar sau comercial.

De asemenea, activitatea de avizare mai avea în vedere şi respectarea prevederilor legislaţiei primare şi secundare la care contractul respectiv făcea trimitere.

Nu-mi amintesc nimic în legătură cu Ordinul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, ordin ce prevedea unele restricţii în ceea ce priveşte activitatea de contractare a energiei electrice pentru S.C. Hidroelectrica S.A.

Mi se prezintă de către procuror Ordinul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003 sub incidenţele căruia a fost avizat de către mine Contractul nr. 36 CE încheiat între S.C. Hidroelectrica S.A. şi S.C. Electromagnetica S.A., singura apreciere pe care pot să o fac la acest moment este că, acel contract probabil a îndeplinit la acel moment condiţiile pentru a fi semnat." **(vol.5, filele 143 – 147)**

Martorul C.D., fost reglementator în cadrul Serviciului Monitorizare Piaţă Energie din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, a fost audiată la data de 03.11.2009 în legătură cu activitatea de monitorizare a producătorului S.C. Hidroelectrica S.A.:

„Această companie era obligată lunar să transmită Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei machete care conţineau următoarele date şi informaţii:

- date privind tranzacţiile cu energie electrică (tranzacţii cu energie pe piaţa reglementată, vânzări de energie către filialele Electrica şi tranzacţii cu energie pe piaţa concurenţială către consumatorii eligibili şi furnizori licenţiaţi, către alţi producători, export şi vânzări pe piaţa spot). Raportările trebuiau să conţină date referitoare la cantităţile de

energie electrică tranzacţionate, preţurile practicate şi denumirea partenerilor contractuali, precum şi date referitoare la tranzacţiile cu servicii: servicii tehnologice de sistem asigurate de S.C. Hidroelectrica S.A. respectiv, tranzacţii cu servicii de transport, distribuţie, sistem şi administrare piaţă achiziţionate şi/sau revândute de S.C. Hidroelectrica S.A.;

- date tehnice care conţineau în principal valorile de energie electrică produsă şi livrată pe principalele categorii de centrale sau amenajări ale S.C. Hidroelectrica S.A.: Porţile de Fier I şi II, principalele amenajări cu acumulare şi principalele amenajări pe firul apei;

- date referitoare la sinteza rezultatelor contabile înregistrate, respectiv veniturile şi cheltuielile realizate de societate.

Cu privire la aceste raportări obligatorii doresc să precizez că reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada 2002 – 2005 au refuzat să înainteze către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei informaţiile referitoare la preţurile individuale ale energiei electrice practicate în relaţiile comerciale cu fiecare partener de pe piaţa concurenţială şi la export.

Din câte îmi amintesc refuzul raportării acestor date a fost motivat permanent de reprezentanţii acestei societăţi prin existenţa unor clauze de confidenţialitate prevăzute în contractele încheiate cu partenerii de pe piaţa concurenţială şi la export.

Nu am cunoscut în perioada în care am întocmit rapoartele de monitorizare a pieţei, respectiv 2002 – 2005 şi nici nu cunosc în prezent dacă S.C. Hidroelectrica S.A. avea dreptul de a refuza transmiterea datelor referitoare la preţurile din contractele de pe piaţa concurenţială şi la export către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei.

Nu ştiu dacă clauza de confidenţialitate invocată de reprezentanţii acestei societăţi era opozabilă şi Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei.

Deşi reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. au refuzat în mod constant transmiterea datelor respective, invocând existenţa clauzei de confidenţialitate în unele contracte, nu am verificat niciodată dacă această clauză există cu adevărat în acele contracte întrucât nu era de competenţa Serviciului Monitorizare Piaţă să facă acest lucru.

Singurul demers pe care mi-l amintesc să-l fi făcut pentru a obţine informaţiile legate de preţuri, au fost scrisorile transmise S.C. Hidroelectrica S.A. sub semnătura conducerii Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei prin care solicitam datele respective.

Deşi datele referitoare la preţurile contractuale erau stipulate în machetele obligatorii întocmite de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, iar ceilalţi producători de energie transmiteau aceste date autorităţii, activitatea de monitorizare a pieţei, aşa cum era înţeleasă la acel moment se putea face şi în lipsa datelor respective.

Deşi obligaţia de a transmite datele solicitate de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei rezulta din prevederile licenţelor, nu-mi amintesc dacă Serviciul de Monitorizare Piaţă a sesizat Departamentul Licenţe în legătură cu refuzul reprezentanţilor S.C. Hidroelectrica S.A. de a transmite datele referitoare la preţurile din contractele de vânzare a energiei electrice pe piaţa concurenţială şi la export în perioada 2002 – 2005.

Nu-mi amintesc dacă activitatea de monitorizare a pieţei de energie electrică presupunea şi o analiză a preţurilor energiei electrice de la producător până la consumatorul final.

Îmi amintesc faptul că din analiza raportărilor transmise de S.C. Hidroelectrica S.A. a rezultat în perioada 2003 – 2005 că preţurile practicate de această companie pentru vânzarea de energie electrică pe piaţa concurenţială erau mai mici decât cele practicate de alţi producători pe aceeaşi categorie de piaţă.

Personal, consider că preţurile practicate de S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada respectivă, pe piaţa concurenţială nu aveau un efect benefic asupra pieţei, însă în acea perioada nu exista stabilit în România un preţ de referinţă al energiei electrice credibil."
(vol. 4, filele 94 – 101)

Fostul şef al Compartimentului Monitorizare Piaţă din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, martorul V.N., fiind audiată, la data de 01.02.2010, în legătură cu procedura de monitorizare a pieţei, a declarat:

„În ceea ce priveşte producătorul S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada 2003 – 2005 acesta era obligat să transmită către Serviciul Monitorizare Piaţă conform machetelor de raportare, volumul (cantitatea), valoarea şi preţul mediu lunar realizat pentru fiecare contract de vânzare a energiei electrice, atât pe piaţa reglementată, cât şi pe piaţa concurenţială de energie electrică.

Principalele tipuri de contracte pe piaţa concurenţială încheiate de această societate erau contractele de export, contractele bilaterale negociate cu excepţia celor de export şi contractele de furnizare la consumatorii eligibili.

Din câte îmi amintesc, iniţial S.C. Hidroelectrica S.A. a refuzat să transmită informaţiile solicitate cu privire la valoarea şi preţul energiei electrice tranzacţionate pe contractele încheiate pe piaţa concurenţială şi export, motivând confidenţialitatea acestor date, stipulată în contractele încheiate cu partenerii respectivi.

Punctul de vedere al instituţiei vis-a-vis de refuzul S.C. Hidroelectrica S.A. de a furniza informaţiile a fost acela că această societate trebuie să furnizeze datele respective în baza articolului din Legea energiei electrice referitoare la obligaţia transmiterii către autoritate a datelor şi informaţiilor necesare pentru desfăşurarea activităţii.

Personal, nu cunosc nicio prevedere legală internă din cuprinsul căreia să rezulte că vreun agent economic poate refuza Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei în ceea ce priveşte furnizarea unor date şi informaţii necesare îndeplinirii atribuţiunilor necesare.

Această poziţie a Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei de a nu fi de acord cu refuzul S.C. Hidroelectrica S.A. a fost întărită şi de faptul că în perioada următoare refuzului, din câte îmi amintesc, prin conducerea autorităţii s-au făcut noi solicitări cu privire la datele şi informaţiile respective şi chiar a fost solicitată o acţiune de control la această societate.

Nu pot da amănunte în legătură cu această acţiune de control întrucât nu am fost implicată în niciun fel în desfăşurarea ei.

Posibil după acea acţiune de control, nu îmi amintesc cu exactitate împrejurările, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a transmis S.C. Hidroelectrica S.A. o scrisoare prin care s-a comunicat acestora că puteau să raporteze valorile şi preţurile medii pe fiecare categorie de contracte de export sau pe piaţa concurenţială fără a raporta datele respective la nivel de contract.

Practic din datele solicitate în machetă, ca urmare a scrisorii, S.C. Hidroelectrica S.A. nu transmitea valorarea şi preţul mediu lunar pe fiecare contract încheiat pe piaţa concurenţială sau la export.

Nu cunosc în ce împrejurări a fost luată o asemenea decizie de a li se permite celor de la S.C. Hidroelectrica S.A. transmiterea acestor date într-o formă agregată şi incompletă, însă îmi amintesc că adresa respectivă avea semnătura directorului general A.S..

La momentul respectiv, deşi în machetele transmise S.C. Hidroelectrica S.A. era obligată să transmită Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei date şi informaţii referitoare la preţurile medii din fiecare contract în parte de vânzare a energiei electrice derulate lunar, acestea erau utilizate în format agregat la nivel de cantităţi, valori şi

preţuri, şi deşi nu le aveam individual pe fiecare contract, utilizam valorile cumulate de producător mergând pe încrederea acestora.

Pe parcursul perioadei 2003-2005, din machetele transmise de S.C. Hidroelectrica S.A. Serviciului de Monitorizare a Pieţei, analizând aceste date s-a constatat că în anumite perioade de timp societatea a avut un comportament de piaţă anormal, în sensul că pentru a-şi îndeplini obligaţiile contractuale a fost nevoită să cumpere energie electrică din alte surse, de regulă producători termo, la preţuri de obicei reglementate, revânzând aceste cantităţi de energie la preţuri negociate, preţuri care de regulă erau mai mici decât preţurile medii de achiziţie a energiei cumpărate.

În acest fel, calculând preţul mediu de revenire (totalitatea veniturilor înregistrate din contractele de vânzare energie electrică şi servicii de sistem din care se scad costurile cu achiziţia de energie electrică şi serviciile aferente raportat la totalul energiei vândute) am constatat în perioadele respective obţinerea unui preţ mediu de revenire mic, ceea ce se traducea prin faptul că societatea funcţiona pe pierdere." **(vol.4, filele 106 – 116)**

Martorul B.N., fost inspector la Serviciul Protecţia Consumatorului şi Control din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, a declarat la data de 06.10.2009 următoarele:

„În legătură cu controlul la care am participat în calitate de membru al echipei de control la sediul S.C. Hidroelectrica S.A. în anul 2003, doresc să precizez următoarele:

Nu îmi amintesc dacă acest control era unul planificat sau inopinat.

Componenţa echipei de control a fost stabilită la momentul respectiv de către vicepreşedintele Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, domnul H.B., nominalizând în acest sens, alături de mine, următorii membrii ai echipei:

- inginer A.N. - şef echipă control, inspector în cadrul Serviciului de Control;

- inginer G.S.-D., şeful Serviciului de Control;

- inginer I.S., expert în cadrul Departamentului Piaţa Energie Electrică;

Nu cunosc cine a stabilit obiectivul acestui control, respectiv analiză privind cantităţile de energie electrică contractate şi tranzacţionate de S.C. Hidroelectrica S.A. în cursul anului 2003 şi nici ce discuţii au fost pe tema elaborării acestui obiectiv. Personal am luat la cunoştinţă despre acest control în momentul în care mi-a fost prezentat mandatul de control.

Practic din conţinutul obiectivului de control, personal am înţeles că echipa de control urma să verifice dacă reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. au respectat cadrul legal (legislaţie primară şi secundară) în ceea ce priveşte efectuarea tranzacţiilor cu energie electrică pe parcursul anului 2003, respectiv până în luna septembrie.

În urma discuţiilor purtate cu ceilalţi membrii ai echipei de control, anterior deplasării la S.C. Hidroelectrica S.A. a fost elaborată macheta intitulată „producţia şi tranzacţia cu energia electrică în anul 2003 la S.C. Hidroelectrica S.A.", machetă care conţinea date referitoare la cantităţile de energie electrică tranzacţionate de societate până în luna septembrie a anului 2003 inclusiv.

De asemenea, doresc să precizez că tematica de control cuprindea exclusiv date referitoare la cantităţile de energie nu şi la preţurile existente în aceste contracte.

Odată ajunsă la sediul S.C. Hidroelectrica S.A. echipa de control a avut o şedinţă de deschidere a acţiunii de control cu reprezentanţii acestei societăţi, şedinţă la care a participat din câte îmi amintesc domnul director general adjunct, O.T..

În cadrul acestei şedinţe au avut loc discuţii pe tema obiectivului controlului, a fost înmânată reprezentanţilor societăţii macheta mai sus amintită, şi s-au stabilit persoanele de contact din partea societăţii, respectiv domnul A.G.L. şi domnul O.N..

Pe parcursul efectuării controlului au fost solicitate reprezentanţilor societăţii toate contractele privind tranzacţiile de energie electrică pe anul 2003. Aceste contracte au

fost înaintate membrilor echipei de control în mai multe etape, iar cu ocazia analizării acestor contracte s-a constatat că pentru contractele de vânzare a energiei electrice încheiate de societate pe piaţa concurenţială lipseau anexele referitoare la preţuri şi cantităţi. Eu nu am participat direct cu reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. la discuţiile referitoare la acele anexe, însă am auzit de la ceilalţi colegi ai mei, membri ai echipei de control, că ar exista o clauză de confidenţialitate referitoare la preţurile şi cantităţile din aceste contracte." **(vol. 4, filele 54 – 60)**

Martorul N.L.A., fost inspector de reglementare în cadrul Departamentului Licenţe, Autorizaţii şi Reglementări Tehnice al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, a declarat la data de 07.10.2009, în legătură cu acţiunea de control la S.C. Hidroelectrica S.A.:

„Din câte îmi amintesc au fost solicitate reprezentanţilor S.C. Hidroelectrica S.A. toate contractele de tranzacţionare a energiei electrice, însă nu pot preciza detalii în legătură cu acele contracte, respectiv perioadele de timp vizate sau pieţele la care se refereau acele contracte.

Îmi amintesc faptul că reprezentanţii societăţii iniţial au susţinut că acele contracte nu pot fi transmise membrilor echipei de control întrucât conţineau anumite date pe care dumnealor le considerau confidenţiale.

Fac precizarea că la momentul respectiv am adus la cunoştinţa celor de la S.C. Hidroelectrica S.A. faptul că erau obligaţi în temeiul legii să ne pună la dispoziţie toate documentele solicitate întrucât eram reprezentanţii Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, însă din discuţiile purtate anterior cu doamna I.S. care s-a ocupat efectiv de rezolvarea tematicii controlului, aceasta a precizat că pentru rezolvarea problematicii nu avea nevoie de preţurile contractelor ci doar de cantităţile prevăzute în acestea.

În urma analizelor efectuate pe documentele puse la dispoziţie echipei de control de către reprezentanţii societăţii s-a constatat că această societate depăşise cantităţile de energie electrică pe care Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei le stabilea anterior prin anumite reglementări. Nu pot preciza despre ce cantităţi de energie electrică era vorba, pe care din pieţe erau alocate acele cantităţi şi nici ce anume reglementări erau încălcate.

Din câte îmi amintesc reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. nu au putut pune la dispoziţia echipei de control documente din care să rezulte că aveau dreptul să depăşească cantităţile stabilite de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei." **(vol.4, filele 61 – 66)**

Martorul I.M., fost consilier în cadrul Corpului de Control al Ministerului Economiei şi Comerţului, a declarat la data de 29.10.2008:

„În anul 2005 am fost chemat împreună cu colegul meu M.T., de către coordonatorul Corpului de Control, domnul C.S., care ne-a adus la cunoştinţă că ne desemnează să efectuăm un control la S.C. Hidroelectrica S.A. cu privire la încheierea şi derularea contractelor de furnizare a energiei electrice în perioada 2000 – 2005.

Domnul C.S. nu a precizat în acel moment dacă acest control era ordonat de către Ministru în funcţie la acea dată, domnul Ş.I.C., sau era urmarea vreunei sesizări venite din afara instituţiei.

Conform indicaţiilor primite de la coordonatorul Corpului de Control, m-am deplasat împreună cu colegul meu M.T. la sediul S.C. Hidroelectrica S.A. unde am fost primiţi de către domnul director general O.T..

Prezentându-i acestuia conţinutul tematicii de control, adică situaţia contractelor încheiate şi derulate de societate în perioada 2000 – 2005 privind furnizarea energiei electrice şi solicitându-i totodată toate contractele conform tematicii, domnul director

general O.T. a refuzat să ne pună la dispoziție aceste documente, motivând că ele au un caracter secret și prin urmare nu pot fi văzute de nimeni din afara societății.

Am insistat în privința solicitării și am cerut domnului Oprea să ne pună la dispoziție baza legală precum și documentele din care să rezulte caracterul secret al acestor contracte, însă domnul O.T. a refuzat în continuare.

După acest prim refuz am revenit la sediul societății împreună cu colegul meu M.T., zilnic, timp de o săptămână, însă de fiecare dată am întâmpinat același refuz din partea conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. care ne-a prezentat prin intermediul directorului A.G.L. niște machete de furnizare a energiei electrice, nerelevante în efectuarea controlului tematic care trebuia efectuat.

Despre acest refuz repetat l-am informat personal pe Ministrul Ș.I.C. care a afirmat că va lua personal legătura cu conducerea societății Hidroelectrica S.A. pentru a ne pune la dispoziție documentele solicitate.

Precizez că sancțiunea care putea fi luată de către ministru în situația dată era eliberarea din funcție a conducerii acestei societăți pe care tot el a numit-o." **(vol.3, filele 146 – 153)**

T.I.GH., fost Coordonator al Corpului de Control al Ministerului Economiei și Comerțului, fiind audiat în calitate de martor la data de 26.04.2007, a declarat următoarele:

„Pentru realizarea raportului final prevăzut în ordinul numărul 329/2006, am solicitat conducerii S.C. Hidroelectrica S.A., în scris, completarea unor machete privind evoluția unor indicatori economico – financiari din perioada 2000 – 2006.

Invocând o stare de stres generată de numeroase solicitări de date de la organele abilitate ale statului, directorul general al S.C. Hidroelectrica S.A., O.T. a întârziat foarte mult completarea situațiilor cerute, rezolvând problema numai după o intervenție scrisă a mea la Ministrul Ș.I.C." **(vol.3, filele 6 – 15)**

Din toate aceste relatări se poate observa **preocuparea constantă a învinuiților aflați la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. de a ascunde consecințele acțiunilor ilicite desfășurate și concretizate în încheierea unor contracte de vânzare a energiei ilegale, cu încălcarea flagrantă a dispozițiilor legale în vigoare.**

Aceste **acțiuni de îngrădire a accesului la contracte a celorlalți angajați ai societății care aveau trasate atribuții de serviciu clare în acest sens precum și îngrădirea participării acestora în negocierile contractuale, conturează și mai mult structura organizatorică a asociației infracționale în care învinuiții s-au constituit.**

Acestă structură, mulată pe organigrama societății, este vizibil delimitată de restul personalului societății, neimplicat în aceste manopere ilicite.

Acestă **secretizare permanentă a acțiunilor ilicite ale învinuiților**, motivată de o așa zisă clauză de confidențialitate care în realitate nu a putut fi identificată nici în contracte și nici în legislație, determină **caracterul ocult** al acestei asociații infracționale care a dorit în permanență ca faptele săvârșite să nu poată fi niciodată descoperite.

De altfel, învinuiții și-au creat în permanență un avantaj din faptul că domeniul tranzacțiilor cu energie electrică este unul de o complexitate extraordinară, în care regulile de piață nu au nicio legătură cu principiile unui comerț normal iar înțelegerea deplină a acestui domeniu, necesită pe lângă o abordare generală și globală a legislației și o coroborare complexă a unor informații deținute de mai multe instuții, ce gestionează Sistemul Energetic Național.

Acest avantaj a fost folosit de învinuiți în raport cu organele cu atribuții de control asupra activității S.C. Hidroelectrica S.A. precum și în raport cu factorii superiori de conducere a societății – membrii Consiliului de Administrație și ai Adunării Generale a Acționarilor – conducând, de cele mai multe ori, la inducerea acestora în eroare și, pe cale de consecință la ascunderea acțiunilor ilicite desfășurate de învinuiți.

Pe lângă **inducerea în eroare a forurilor de conducere ale societăţii** ocazionată de justificările pierderilor din anul 2003, care a fost deja prezentată anterior, un alt exemplu clar în acest sens este şi cel legat de inducerea în eroare a membrilor echipei de control a Curţii de Conturi a României care au constatat **în mod eronat** ilegalitatea Ordinului nr.33/2003, bazându-se doar pe documentele şi notele explicative date de învinuiţii aflaţi la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. la data efectuării controlului, fără a aborda, aşa cum s-a precizat, întreaga legislaţie în domeniu şi a documenta în profunzime toate aspectele legate de funcţionarea Sistemului Energetic Naţional.

Concluziile raportului au stat la baza indiciilor ce au dus la începerea urmăririi penale a învinuitului **L.I.**. Având în vedere materialul probator administrat din care, aşa cum s-a arătat, rezultă că Ordinul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei numărul 33/2003 a fost emis în deplină concordanţă cu prevederile legale în vigoare, urmează a se dispune scoaterea de sub urmărire penală a învinuitului **L.I.** pentru faptele reţinute în sarcina sa.

Aceeaşi încercare de inducere în eroare au avut-o învinuiţii şi în ceea ce priveşte controlul efectuat de membrii Corpului de Control al Ministerului Economiei şi Comerţului la S.C. Hidroelectrica S.A., în acest caz, învinuiţii prezentând situaţii referitoare la costurile reale de producţie ale societăţii, situaţii ce ulterior, în faza de urmărire penală, cu ocazia audierii, nu au mai fost recunoscute de învinuiţi, deşi aceste documente purtau semnătura lor.

Acest aspect rezultă din declaraţia învinuitului **O.T.** din data de 15.05.2007 care a făcut următoarele precizări în legătură cu situaţiile transmise organelor de control:

*„Cu privire la situaţiile privind valorificarea producţiei de energie electrică întocmite de S.C. Hidroelectrica S.A., transmise atât Corpului de Control al Ministrului şi materializate în Anexa nr.70 a raportului întocmit de această autoritate, transmise şi Curţii de Conturi cu ocazia controlului efectuat de această instituţie la S.C. Hidroelectrica S.A., doresc să precizez că datele cuprinse în aceste situaţii, **sunt în contradicţie cu datele care mi-au fost puse la dispoziţie de direcţiile de specialitate din cadrul S.C. Hidroelectrica SA, în vederea combaterii aspectelor din rezoluţia de începerea urmăririi penale.***

Aceste date sunt cuprinse într-un material care mi-a fost pus la dispoziţie de direcţia de specialitate şi care a fost întocmit în scopul informării mele." **(vol.2, filele 79-89)**

În legătură cu aceste situaţii, aceeaşi atitudine de nerecunoaştere a avut-o şi învinuitul **A.G.L.**, în declaraţia din data de 29.05.2007:

*„Cu privire la macheta intitulată „situaţia privind valorificarea producţiei de energie electrică", declar că datele trecute în rândurile intitulate „cost mediu realizat de producţie pentru un MW/h conform execuţiei BVC pe anul respectiv" şi „cantitatea de energie electrică exportată şi cantitatea de energie electrică importată", **nu sunt date gestionate şi furnizate de direcţia pe care am condus-o, eu semnând această machetă doar pentru confirmarea datelor din celelalte rubrici**."* **(vol.2, filele 253-263)**

Şi în legătură cu aceste acuzaţii, învinuiţii au negat în totalitate susţinerile martorilor, arătând faptul că orice angajat cu atribuţii în domeniu putea avea acces la toate contractele societăţii, susţineri ce nu se coroborează cu probatoriul administrat în cauză.

Astfel, învinuitul **O.T.** a declarat la data de 07.06.2011:

„Vis-a-vis de confidenţialitatea contractelor precizez că după normele comerciale şi juridice sunt persoane care au acces tot timpul la aceste contracte, inclusiv salariaţii din Serviciul Marketing -Furnizare, salariaţi care au o singură restricţie, respectiv nu au voie să le multiplice.

Cu organismele bancare, de la care am accesat în ultimii 7 ani credite de peste 300 milioane Euro, fără garanţie suverană şi fără să garantăm cu mijloace fixe, aşa cum solicita acţionarul, am încheiat o declaraţie de confidenţialitate şi le-am pus la dispoziţie copii ale contractelor în baza cărora am obţinut creditele la care m-am referit.

Menţionez că nu mi-a fost adusă la cunoştinţă de către angajaţii Oficiului Juridic că au solicitat şi nu au avut acces la contractele de pe piaţa concurenţială în integralitatea lor inclusiv anexele.

În ceea ce priveşte semnarea contractelor care se încheiau pe piaţa concurenţială menţionez că întotdeauna, la încheiere, ultima semnătură era a mea, şi numai după ce constatam existenţa tuturor semnăturilor inclusiv cea a juriştilor.

Niciodată nu am dat vreo dispoziţie verbală, sau scrisă, ca semnatarii contractelor de energie să nu aibă acces la ele.

Menţionez că am pus la dispoziţie copii ale acestor contracte, organismelor de control şi anchetă când acestea le-au solicitat.

În luna februarie a anului 2005, în contextul apariţiei unor discuţii în mas media legate de piaţa de energie, ca urmare a unei discuţii, m-am prezentat personal la domnul Consilier Prezidenţial, la acea dată T.S. şi i-am înmânat contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. pe piaţa concurenţială, atât pe suport de hârtie cât şi pe suport electronic." **(vol.2, filele 110-121)**

Tot cu privire la acest aspect, învinuitul **A.G.L.** a declarat la data de 02.06.2011:

„Clauza de confidenţialitate a fost transpusă în contracte fiind preluată din acel model al contractului elaborat de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei pentru consumatorii eligibili, şi coroborată cu prevederile Legii 318/2003, care a prevăzut că, preţurile, cantităţile şi părţile sunt confidenţiale.

Regimul de confidenţialitate a fost hotărât la nivelul conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. de către directorul general, de către mine şi şeful de Serviciu Marketing - Furnizare, domnul O.N..

Contractele au fost depuse într-un seif în biroul domnului O., acces la el având, şeful de serviciu, eu, directorul economic, directorul general, directorul general adjunct, membrii Consiliului de Administraţie, cenzorii, şi salariaţii din Serviciul Marketing - Furnizare cu atribuţii de facturare şi de programare pe baza anexelor tehnice.

Regimul de confidenţialitate se referea la interzicerea multiplicării acestor contracte. Copii ale acestor contracte, inclusiv copie electronică scanată, au fost puse la dispoziţia Ministrului S.I.C., Preşedinţiei României, prin Consiliul Suprem de Apărare a Ţării şi diferitelor organe de anchetă.

Aşa cum am arătat, excepţia multiplicării acestor contracte a fost în relaţia cu banca pentru creditarea activităţii societăţii, când aceste contracte au fost multiplicate şi depuse.

Menţionez că juriştii din cadrul societăţii au dat avizul pe contractele încheiate de societate mai puţin pe Anexa nr.3 a contractelor care se referea la preţuri.

Compartimentul Juridic a vizat numai textul contractului, mai puţin anexele care constituiau parte integrantă din contract şi care vizau aspectele legate de preţ, cantitatea, procedura de derulare a contractelor, juriştii considerând că elementele din anexe cad în atribuţiile altor compartimente, drept pentru care au refuzat să le semneze." **(vol.2, filele 279-294)**

Învinuitul **O.N.** a declarat la data de 01.06.2011:

„Menţionez că în perioada în care am ocupat funcţia de şef Serviciu Marketing - Furnizare toţi lucrătorii care se ocupau de derularea contractelor aveau acces nerestricţionat la fişetul din biroul meu în care erau depozitate contractele de furnizare a energiei electrice în original, inclusiv anexele de preţuri şi dischetele pe care erau rezultatele din Anexa nr.4 cu decontările orare.

Persoanele care se ocupau de derularea contractelor cunoşteau cifrul de la fişet şi ştiau unde se găseşte şi cheia de la acesta.

Menționez că toți cei care se ocupau de derularea contractelor aveau câte o copie după contractele de furnizare a energiei electrice la ei în birou, iar în cazul în care doreau să consulte originalul contractului o puteau face ori de câte ori vroiau neexistând o restricție impusă de mine în acest sens, indiferent dacă mă aflam sau nu în birou.

În perioada respectivă atribuții în ceea ce privește derularea contractelor de furnizare a energiei electrice aveau toți angajații Serviciului Marketing – Furnizare, pe cale de consecință, clauza de confidențialitate nu le era opozabilă.

Din câte reținm această clauză de confidențialitate era inserată în contract și nu reținm să se fi refuzat prezentarea acestor contracte vreunei echipe de control abilitată." **(vol.2, filele 59-68)**

Nerespectarea prevederilor Hotărârii de Guvern nr. 1524/2002 referitoarea la contractarea și livrarea unor cantități de energie electrică de către învinuiții aflați la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A au fost constatate și în „***Raportul de control și îndrumare***" întocmit de reprezentanții Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei la data de 20.11.2003.

Astfel, la capitolul 10.2 „Contracte pe piața concurențială" se precizează:

„La data la care echipa de control a solicitat prezentarea contractelor încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. în anul 2003, majoritatea contractelor încheiate pe piața concurențială cuprind anexe privind cantitățile tranzacționate numai până în luna decembrie 2003, inclusiv. Două dintre contractele încheiate cu furnizori și anume contractul nr.17 CE/2002 și contractul nr. 29CE/2003, **(ultimul fiind încheiat după intrarea în vigoare a Hotărârii de Guvern nr.1524/2002),** prevăd cantitatea tranzacționată pe fiecare an contractual;

Cantitatea total contractată pe piața concurențială în anul 2003 cu consumatorii eligibili, furnizori și la export (7.584,1 GWh) depășește cantitatea de 4.471 GWh aprobată a fi livrată din producție proprie, conform Ordinului nr.34/2002 cu modificările din Ordinul nr.7/2003. Nu există contracte ferme de achiziție a cantității suplimentar contractată pe piața concurențială de furnizorul S.C. Hidroelectrica S.A.. Achiziția s-a făcut pe piața SPOT numai ca urmare a situației de secetă din anul 2003." **(vol.498, filele 7-17)**

De asemenea, în motivarea respingerii contestației formulate de S.C. Hidroelectrica S.A. la acest act de control, Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei a arătat, printre altele:

„Diferența dintre cantitatea contractată pe piața concurențială în anul 2003 de 6.805,9 GWh și cea aprobată prin Ordinul Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 34/2002, modificat prin Ordinul nr.7/2003 de 4.471 GWh (respectiv 2.334,9 GWh) **nu poate fi acoperită** prin cantitatea de 192,996 GWh din contractul de cesiune de creanțe și nici prin alte tranzacții pe piața spot în cadrul contractelor pentru diferențe (acestea nefiind sub controlul dumneavoastră). Ulterior finalizării acțiunii de control, prin Nota nr. 4313/05.12.2003 au fost prezentate o serie de elemente utile analizei dar care nu clarifică în totalitate aspectele relevante în raport privind exportul de energie electrică pe anul 2003". **(vol.498, filele 57-58)**

Încălcarea dispozițiilor Ordinului Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003 cu ocazia încheierii de către învinuiți a celor patru contracte din perioada ianuarie - aprilie 2004 a fost constatată și de reprezentanții Corpului de Control al Ministerului Economiei și Comerțului în documentul intitulat „Raport Preliminar privind respectarea legislației în vigoare în domeniul tranzacțiilor cu energie electrică în perioada 2000 - 2006 la societățile comerciale și companiile naționale din cadrul Sistemului Energetic Național", înregistrat sub numărul 155.312/08.06.2006.

În acest raport, se constată cu privire la contractele de vânzare a energiei electrice cu numerele 33 CE/2004, 34 CE/2004, 35 CE/2004 şi 36 CE/2004:

„rezultă în mod clar faptul că în perioada 31.03.2003 – 08.09.2004, S.C. Hidroelectrica S.A. **nu avea dreptul să încheie contracte pe piaţa concurenţială** pentru furnizare de energie electrică şi nici acte adiţionale la contractele aflate în derulare, în sensul prelungirii duratei sau creşterii cantităţilor de energie electrică total contractată." **(vol. 47, filele 7-18)**

Aceleaşi aspecte au fost constatate şi de către expertiza financiar - contabilă efectuată în cauză care, în răspunsul formulat la obiectivul nr.11, a concluzionat:

„Expertiza contabilă, analizând contractele nr. 33 CE/14.01.2004, nr. 34 CE/02.03.2004 şi nr. 35 CE/03.03.2004, pune în evidenţă următoarele constatări:

- **Contractul nr.33 CE/04.01.2004** încheiat cu *S.C. Energy Holding S.R.L.* preia obligaţiile contractuale stipulate în contractele încheiate anterior:

- nr.17 CE/03.09.2002, care îşi încetează efectivitatea începând cu data de 01.02.2004 (*a avut valabilitate o perioadă de 5 ani*). Iniţial contractul a fost încheiat cu *S.C.Holding ApS România S.R.L.*, preluarea de către *S.C. Energy Holding S.R.L.* realizându-se în baza Actului adiţional nr. 3/01.04.2003. Pentru anul 2003 cantitatea de energie electrică contractată a fost de 430.000 MWh iar în baza Actului adiţional nr. 2/24.01.2003 aceasta a fost suplimentată cu 50.000 MWh. La nivelul anului 2004 cantitatea de energie electrică contractată a fost de 480.000 MWh.

- nr. 29 CE/17.02.2003, care îşi încetează efectivitatea începând cu data de 01.02.2004 (*a avut valabilitate în perioada 01.03.2003-28.02.2007*). Iniţial contractul a fost încheiat cu *S.C. Holding ApS România S.R.L.*, preluarea de către *S.C. Energy Holding S.R.L.* realizându-se în baza *Actului adiţional nr.1/01.04.2003*. Pentru anul 2003 cantitatea de energie electrică contractată a fost de 2.330.160 MWh iar pentru anul 2004 cantitatea de energie electrică contractată conform Actului adiţional nr.3 (*fără dată*) care specifică intrarea în vigoare cu 01.01.2004, a fost de 2.179.998 MWh.

- nr. 27 CE/27.01.2003, care îşi încetează efectivitatea începând cu data de 01.02.2004 (a avut valabilitate în perioada 19.01.2003-31.12.2007). Contractul, fără a avea înscrisă o cantitate precis contractată, a fost încheiat între *S.C. Holding ApS România S.R.L.* şi *S.C. Hidroelectrica S.A.* fiind un contract asiguratoriu de tranzacţionare energie electrică, în vederea diminuării riscului de achiziţie la preţ marginal.

În Actul adiţional nr. 1/01.04.2003 se precizează că acest contract este preluat de *S.C. Energy Holding S.R.L.* în calitate de succesor legal al *S.C. Holding ApS România S.R.L.*

- nr. 16 E/07.08.2003, care îşi încetează efectivitatea începând cu data de 01.02.2004 (a avut valabilitate în perioada 01.09.2003-31.12.2004). Contractul este încheiat pentru energie de completare având stabilită pentru anii 2003 şi 2004 următoarele cantităţi:

BCU IASI/CLUJ

ANUL 2003		
Septembrie	15.840	hMWh
Octombrie	16.368	hMWh
Noiembrie	15.840	hMWh
Decembrie	16.368	hMWh
TOTAL 2003	64.416	hMWh
ANUL 2004		
Ianuarie	16.368	hMWh
Februarie	15.312	hMWh
Martie	16.368	hMWh
Aprilie	15.840	hMWh
Mai	16.368	hMWh
Iunie	15.840	hMWh
Iulie	16.368	hMWh
August	16.368	hMWh
Septembrie	15.840	hMWh
Octombrie	16.368	hMWh
Noiembrie	15.840	hMWh
Decembrie	16.368	hMWh
TOTAL 2004	193.248	hMWh

- nr. 23 CE/18.02.2002, care îşi încetează efectivitatea începând cu data de 01.02.2004 (a avut valabilitate în perioada 18.02.2002-17.02.2007) fiind încheiat între *S.C. Hidroelectrica S.A.* şi *S.C. U.C.M. Reşiţa S.A.* Prin *Actul adiţional nr.3* înregistrat sub nr. 1420/190/10.03.2004 la art.1 se precizează preluarea tuturor obligaţiilor ce rezultă din contractul nr. 23 CE/2002 în contractul nr. 33 CE/04.01.2004 încheiat cu *S.C. Energy Holding S.R.L.* La art.2 din acelaşi act adiţional susmenţionat, se stabileşte încetarea efectivităţii contractului nr. 23 CE/2002 începând cu data de 01.02.2004.

În legătură cu aceste cinci contracte prezentate mai sus, arătăm faptul că în contractul nr. 33 CE/14.01.2004 nu a fost preluat contractul nr. 27 CE/27.01.2003 (contract asiguratoriu fără a avea înscrise cantităţi de energie electrică).

Odată cu preluarea în cadrul Contractului nr. 33 CE/04.01.2004 a obligaţiilor rezultate din contractele prezentate anterior a rezultat următoarele:

Prin Contractul nr. 33 CE/14.01.2004 cantitatea de energie electrică contractată a fost de 2.488.059 MWh.

În fapt, prin cumularea în cadrul contractului nr. 33 CE/04.01.2004 a celor patru contracte (nr.17 CE/2002, nr.29 CE/2003, nr.16 E/2003 şi nr. 23 CE/2002) trebuiau înscrise cantităţile de energie electrică aferente perioadei începând cu data de 01.02.2004, astfel:

431.418 MWh cantitate de energie electrică aferentă contractuluinr. 17 CE/2002;

1.982.094 MWh cantitate de energie electrică aferentă contractului nr. 29 CE/2003;

26.916 MWh cantitate de energie electrică aferentă contractului nr. 23 CE/2002.

2.440.428 MWh - TOTAL

Rezultă astfel că, prin contractul nr. 33 CE/2004 s-a înscris/contractat în plus cantitatea de 47.631 MWh (2.488.059– 2.440.428) la nivelul anului 2004.

Cu privire la contractul nr. 16 E/2003 (contract încheiat pentru energie electrică de completare) arătăm faptul că prin acest contract, cantitatea iniţială contractată a fost de 193.248 hMW, iar prin includerea acestuia în contractul nr. 33 CE/2004 cantitatea de energie

electrică de completare s-a majorat cu 338.712 hMW ajungându-se la cantitatea de 531.960 hMWh.

În fapt, cantitatea de energie electrică prevăzută în Contractul nr. 17 CE/03.09.2002 corespunde cu cea înscrisă la nivelul lunii ianuarie 2004, aşa cum a fost înscrisă iniţial în contract.

Privitor la cantitatea de energie electrică ce face obiectul contractului nr. 29 CE/17.02.2003, contract preluat în contractul nr. 33 CE/14.01.2004, majorarea acesteia cu 308.061 MWh s-a făcut cu încălcarea prevederilor Ordinului Preşedintelui Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/24.03.2003 care, la art. 3 prevede următoarele:

(1) Începând cu data intrării în vigoare a prezentului ordin *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu mai are dreptul să încheie contracte pe piaţa concurenţială pentru furnizare de energie electrică, din producţie proprie, la consumatorii eligibili, la furnizorii de energie electrică sau la export.

(2) Sunt exceptate de la prevederile alin. (1) contractele de export pentru care *S.C. Hidroelectrica S.A.* a obţinut aprobarea Ministerului Industriei şi Resurselor, pe baza avizului prealabil al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei.

(3) Contractele încheiate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* pe piaţa concurenţială vor fi derulate în continuare până la încetare şi nu vor mai fi modificate prin acte adiţionale după data intrării în vigoare a prezentului ordin, în sensul prelungirii duratei sau creşterii cantităţilor de energie electrică total contractate.

Concluzionând, arătăm că prin încheierea contractului nr.33 CE/14.01.2004 s-a prelungit durata de valabilitate a acestuia pentru o perioadă de 10 ani, majorându-se în acelaşi timp şi cantitatea contractată.

În ceea ce priveşte contractul nr. 16 E/07.08.2003 contract încheiat pentru energia de completare, odată cu cuprinderea acestuia în cadrul contractului nr. 33 CE/14.01.2004 şi la acest contract a fost majorată cantitatea înscrisă iniţial pentru anul 2004.

Astfel, prin contractul nr. 16 E/07.08.2003 s-a prevăzut iniţial cantitatea de 193.248 hMW ca energie de completare iar prin contractul nr. 33 CE/14.01.2004 cantitatea energiei de completare s-a majorat la 551.960 hMW, rezultând o creştere cu 338.712 hMW.

- **Contractul nr.34 CE/02.03.2004** încheiat cu *S.C. LUXTEN LIGHTING COMPANY S.A.* preia obligaţiile contractuale stipulate în contractele încheiate anterior:
  - nr. 25 CE/20.12.2002 care îşi încetează efectivitatea începând cu data de 15.03.2004 (*a avut valabilitate în perioada 01.01.2003-31.12.2007*);
  - nr. 19 CE/09.12.2002 care îşi încetează efectivitatea începând cu data de 15.03.2004 (*a avut valabilitate în perioada 01.01.2003-31.12.2007*).

- **Contractul nr. 35 CE/03.03.2004** încheiat cu *S.C. Euro Pec S.A.* a fost încheiat pentru perioada 15.03.2004 – 01.03.2014.

La baza încheierii acestui contract au stat prevederile cuprinse în *Anexa nr.4-PROCEDURA DE DERULARE A CONTRACTULUI* respectiv pct.11 alin.2 din Contractul de vânzare-cumpărare de energie electrică nr. 20 CE/10.12.2002 care a fost încheiat pentru perioada 01.01.2002 – 31.12.2004.

Din prezentarea în detaliu a modului de prelungire a efectivităţii contractelor de furnizare a energiei electrice pe piaţa internă concurenţială încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi, precum şi a suplimentării cantităţilor de energie electrică contractate iniţial, expertiza contabilă pune în evidenţă faptul că *S.C. Hidroelectrica S.A.* a încălcat

prevederile legale (*în vigoare în perioada 2003-2004*) privind contractarea şi vânzarea energiei electrice pe piaţa concurenţială.

În motivarea acestei opinii, expertiza contabilă precizează următoarele:

- În conformitate cu prevederile Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei *(A.N.R.E.)* nr. 34/05.12.2002 publicat în Monitorul Oficial al României nr. 897/11.12.2002 anexa 1 pct.3 se precizează:

„(1) Cantitatea de energie electrică contractată de *S.C. Hidroelectrica S.A.* din producţie proprie cu consumatorii eligibili şi la export (*cu excepţia contractelor încheiate ca urmare a hotărârilor Guvernului*) nu va depăşi 4.471 GWh".

- În data de 09.01.2003 a fost publicată în Monitorul Oficial al României nr.6, Hotărârea de Guvern nr.1524/18.12.2002 care prevede la art.6 alin.(1) următoarele:

„*S.C. Hidroelectrica S.A.* va funcţiona în regim integral reglementat cu stabilirea de către *A.N.R.E.* a preţurilor care să acopere preţurile de producţie şi să asigure realizarea unui profit" iar la art.6 alin.(2): „cantitatea de energie tranzacţionată pe piaţa angro de către *S.C. Hidroelectrica S.A.* va fi optimizată centralizat de către operatorul pieţei de energie conform reglementărilor în vigoare. Contractele de livrare de energie electrică încheiate până la data prezentei hotărâri cu consumatorii veligibili şi pentru export vor fi derulate în continuare".

- În baza prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 1524/2002, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis Ordinul nr. 7/24.03.2003 publicat în Monitorul *Oficial al României nr. 210 din 31.03.2003* în care se prevede:

„Art.(1) Se completează şi/sau se modifică, conform prevederilor din anexă:

a) Ordinul Preşedintelui *A.N.R.E.* nr. 34/2002 privind funcţionarea pieţei angro de energie electrică"

„Art.3(1) *S.C. HIDROELECTRICA S.A.* nu mai are dreptul să încheie contracte pe piaţa concurenţială pentru furnizare de energie electrică, din producţie proprie, la consumatorii eligibili, la furnizorii de energie electrică sau pentru export.

(2) Sunt exceptate de la prevederile alin.(1) contractele de export pentru care *S.C. HIDROELECTRICA S.A.* a obţinut aprobarea Ministerului Industriei şi Resurselor, pe baza avizului prealabil al *A.N.R.E.*

(3) Contractele încheiate de *S.C. HIDROELECTRICA S.A.* pe piaţa concurenţială vor fi derulate în continuare până la încetare şi nu vor mai fi modificate prin acte adiţionale după data intrării în vigoare a prezentului ordin, în sensul prelungirii duratei sau creşterii cantităţilor de energie electrică total contractate".

Deoarece prevederile susmenţionate au fost în vigoare până la data de 20 septembrie 2004, toate modificările şi/sau suplimentarea cantităţilor de energie electrică cuprinse în contractele de furnizare energie electrică existente şi aflate în derulare la 31.03.2003, operate de *S.C. Hidroelectrica S.A.*, nu au suport legal. Mai mult, încheierea de noi contracte şi prelungirea efectivităţii unor contracte existente în perioada 31.03.2003–20.09.2004 de către *S.C. Hidroelectrica S.A.*, a fost efectuată în afara şi cu încălcarea prevederilor legale.

Expertiza contabilă pune în evidenţă şi faptul că au fost înregistrate depăşiri a cantităţilor de energie electrică vândute faţă de cantităţile de energie electrică contractate, fără a exista acte adiţionale sau contracte de diferenţă.

Astfel, în perioada aprilie 2003-august 2004, au fost contractate şi livrate de către *S.C. Hidroelectrica S.A.*, următoarele cantităţi de energie electrică pe piaţa concurenţială:

Nr. crt.	Anul/luna	Cantitate vândută la consumatori eligibili şi furnizori licenţiaţi (MWh)	Cantitate vândută la export (MWh)	Pierderi în reţeaua de transport (MWh)
	ANUL 2003			
1	Aprilie	531,762	207,744	14,507
2	Mai	558,572	272,500	21,158
3	Iunie	457,430	198,640	14,318
4	Iulie	459,494	206,240	10,434
5	August	461,679	171,604	8,176
6	Septembrie	438,610		7,209
7	Octombrie	473,222		16,088
8	Noiembrie	439,888	217,180	13,782
9	Decembrie	438,679	301,348	12,424
	TOTAL cantitate vândută	4,259,336	1,575,256	118,096
	TOTAL cantitate contractată	4,108,150	1,575,256	118,096
	Diferenţă cantitate	151,186	0	0
	ANUL 2004			
10	Ianuarie	413,201	263,400	14,336
11	Februarie	390,393	226,848	13,495
12	Martie	430,535	197,109	21,266
13	Aprilie	471,923	214,379	22,815
14	Mai	463,302	223,511	30,472
15	Iunie	440,264	247,159	23,791
16	Iulie	463,858	416,245	19,062
17	August	416,197	416,008	16,579
	TOTAL cantitate vândută	3,489,673	2,204,659	161,816
	TOTAL cantitate contractată	3,240,418	2,204,659	161,816
	Diferenţă cantitate	249,255	0	0
	TOTAL CANTITATE VÂNDUTĂ	7,749,009	3,779,915	279,912
	TOTAL CANTITATE CONTRACTATĂ	7,348,568	3,779,915	279,912
	DIFERENŢE CANTITATE	400,441	0	0

Rezultă că, la consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi situaţia contractuală se prezintă astfel:

7.348.568 MWh energie electrică contractată

7.749.009 MWh energie electrică vândută

400.441 MWh energie electrică vândută în plus

Menţionăm faptul că la export, cantitatea de energie vândută însumând 3.779.915 MWh este la nivelul cantităţii contractate.

Prin Hotărârea Guvernului nr. 1524/18.12.2002, s-au prevăzut următoarele:

„Art.6(1) Ca urmare a reorganizării sectorului de producere a energiei electrice, *S.C. HIDROELECTRICA S.A.* va funcţiona în regim integral reglementat cu stabilirea de către *A.N.R.E* a preţurilor care să acopere costurile de producţie şi să asigure relizarea unui profit.

(2) Cantitatea de energie tranzacţionată pe piaţa angro de *S.C. HIDROELECTRICA S.A.* va fi optimizată centralizat de către operatorul pieţei de energie conform reglementărilor în vigoare. Contractele de livrare de energie electrică încheiate până la data prezentei hotărâri cu consumatorii eligibili şi pentru export vor fi derulate în continuare".

Ca urmare acestei hotărâri de Guvern, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis Ordinul nr. 33/10.12.2003 publicat în Monitorul Oficial al României nr. 904/17.12.2003 care, prin precizările din anexa nr. 1 pct. 2, stabileşte următoarele:

„(1) În anul 2004 *S.C. HIDROELECTRICA S.A.* tranzacţionează cantitatea de energie electrică livrată în reţele din capacitate proprie şi obligaţiile prevăzute la alin.(2) prin următoarele contracte:

a) contracte de vânzare la export încheiate înainte de 31.03.2003, în limita cantităţii de 2.500 GWh;

b) contracte de furnizare/vânzare-cumpărare încheiate înainte de 31.03.2003 cu consumatorii eligibili...., respectiv cu furnizorii independenţi ai acestora, cantitatea totală ce poate fi contractată în anul 2004, pe aceste contracte nu va depăşi 4.471 GWh."

„La data de 19 august 2004 a fost emisă Hotărârea de Guvern nr.1336 prin care se abrogă art. 6 din Hotărârea de Guvern nr. 1524/2002 (*prezentat mai sus*), iar la art.II stabileşte următoarele:

„Art.II.- În funcţie de gradul de deschidere a pieţei de energie electrică şi până la deschiderea totală a acesteia, S.C. HIDROELECTRICA S.A. va vinde cantităţi de energie electrică din producţia sa, reglementate de A.N.R.E prin contracte încheiate cu furnizorii care asigură livrările numai către consumatorii captivi".

Comparând prevederile Art. 6 din Hotărârea de Guvern nr. 1524/18.12.2002 cu prevederile cuprinse în Hotărârea de Guvern nr. 1336/19.08.2004, expertiza contabilă judiciară constată faptul că *S.C. Hidroelectrica S.A.* putea contracta producţia proprie de energie electrică doar în funcţie de gradul de deschidere a pieţei de energie electrică.

Aşadar, în perioada de valabilitate a Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu avea dreptul să încheie noi contracte de vânzare-cumpărare a producţiei proprii de energie electrică, ci doar să lichideze obligaţiile contractuale aflate în derulare." **(vol. 21, filele 5-14).**

În concluzie, aşa cum rezultă din probatoriul administrat, prin încheierea celor patru contracte de vânzare a energiei electrice din perioada ianuarie - aprilie 2004, au fost încălcate dispoziţiile Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, dispoziţii care au fost adoptate de reglementator în scopul limitării unor disfuncţionalităţi care puneau în pericol, în acea perioadă, funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, aspect asupra căruia reglementatorul a atras atenţia conducerii executive a S.C. Hidroelectrica S.A.

Prin ignorarea totală a acestor avertismente, învinuiţii care au asigurat managementul direcţiilor S.C. Hidroelectrica S.A. şi-au asumat, pe lângă încălcarea legislaţiei în materie şi punerea în pericol a funcţionării Sistemului Energetic Naţional.

Prin activităţile întreprinse şi folosindu-se de prerogativele de conducere ale societăţii, **învinuiţii au folosit S.C. Hidroelectrica S.A., urmărind doar satisfacerea intereselor comerciale prin exploatarea parcului de unităţi hidroenergetice, împiedicând în acest mod utilizarea complexă a rezervelor de apă din acest parc, aspect ce presupunea pe lânga interesele comerciale şi asigurarea unei funcţionări în condiţii de siguranţă a Sistemului Energetic Naţional.**

Având în vedere rolul deosebit de important pe care societatea, prin activitatea sa, îl avea în ceea ce priveşte funcţionarea Sistemului Energetic Naţional, **sistem cu rol strategic**

în economia naţională, împiedicarea de către învinuiţi a funcţionării complexe a acestei societăţi atât în scop comercial cât şi tehnic, a creat o serie de implicaţii directe în ceea ce priveşte modul de acoperire a vârfului şi golului de sarcină cu consecinţe privind funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional.

Întrucât învinuţii aflaţi la conducerea societăţii au angajat pe contracte ferme în ceea ce priveşte cantităţile şi perioadele de timp, cea mai mare parte a energiei electrice produsă în centralele proprii, rămânând la dispoziţia Dispecerului Energetic Naţional doar un procent de 3% din capacitatea maximă de producţie hidro, în condiţiile în care necesarul de echilibrare pe sistem depăşea în acel moment 10% din consumul naţional, au pus în pericol securitatea Sistemului Energetic Naţional.

Acest pericol a fost generat în mod direct de acţiunile învinuiţilor, care au gestionat producţia de energie a grupurilor hidro, întrucât în acea perioadă variaţiile mari de sarcină din Sistemul Energetic Naţional nu puteau fi preluate decât de grupurile respective.

Răspunzători de aceste fapte ilicite se fac învinuiţii:

- învinuitul **O.T.**, care în perioada noiembrie 2003 – decembrie 2005 a deţinut funcţia de director general, sens în care a condus întreaga activitate a societăţii având sarcina de îndeplinire a obiectivelor şi criteriilor de performanţă stabilite prin contractul de management încheiat cu ministerul de resort în calitate de reprezentant al acţionarului unic – statul român;

- învinuita **I.O.**, care în perioada septembrie 2003-decembrie 2005 a deţinut funcţia de director economic al societăţii, având ca principale atribuţiuni de serviciu aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate, asigurarea managementului Direcţiei Economice, evaluarea performanţelor economico - financiare ale societăţii precum şi fundamentarea, urmărirea şi controlul bugetului de venituri şi cheltuieli al societăţii;

- învinuitul **A.G.L.** care a îndeplinit funcţia de director adjunct direcţia Marketing – Furnizare în perioada noiembrie 2003 – decembrie 2005 şi care, conform fişei postului a avut ca şi atribuţiuni aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi asigurarea managementului compartimentelor subordonate, asigurarea încheierii contractelor comerciale de pe piaţa internă precum şi încheierea tranzacţiilor contractuale de energie electrică pe piaţa angro în conformitate cu licenţa de furnizare a energiei electrice;

- învinuitul **O.N.** care a deţinut funcţia de şef serviciu Marketing - Furnizare având ca şi atribuţiuni încheierea şi derularea contractelor de furnizarea a energiei electrice pe piaţa reglementată şi piaţa concurenţială, realizarea sarcinilor derivate din „Licenţa pentru producerea de energie electrică", optimizarea ofertei de producere a energiei electrice la nivelul unităţilor de producţie precum şi coordonarea activităţii de distribuţie/furnizare pe piaţa liberalizată, respectiv cumpărare de energie electrică angro şi înregistrarea la operatorul comercial a contractelor de furnizare a energiei electrice.

Prin Rezoluţia de începere a urmăririi penale din data de 03.04.2007 s-a dispus începerea urmăririi penale împotriva învinuitei **M.M.C.**, reţinându-se în sarcina acesteia semnarea, în perioada de prohibiţie (24.03.2003 - 08.09.2004), a Actului Adiţional nr. 4 la Contractul nr. 35 CE/2004, în condiţiile în care acest act adiţional nu figura înregistrat şi datat.

Ulterior, în cursul urmării penale, din cercetările efectuate, s-a stabilit că acest act a fost întocmit şi semnat în cursul lunii august 2005, ulterior perioadei de aplicabilitate a Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, fapt pentru care urmează a se dispune scoaterea de sub urmărire a învinuitei pentru acest aspect.

În cursul urmăririi penale, fiind analizată şi cercetată activitatea S.C. Hidroelectrica S.A. din perioada 2002 - 2005, s-a constatat existenţa unor indicii temeinice cu privire la continuarea activităţilor ilegale de natură să ducă la împiedicarea activităţii normale a acestei

societăţi, prin încheierea de noi contracte şi prelungirea celor existente, cu încălcarea legislaţiei în vigoare, urmând ca pentru aceste aspecte să se dispună disjungerea cauzei şi continuarea cercetărilor.

3. Funcţionarea Sistemului Energetic Naţional în perioada 2002 – 2005

Sistemul Energetic Naţional al României a fost definit pentru prima dată în „Regulamentul pentru conducerea prin dispecer în Sistemul Energetic" aprobat conform Deciziei nr. 294 din 1992 a Regiei Autonome de Electricitate – RENEL. **(vol. 55, fila 205)**

Potrivit acestui document, prin Sistem Energetic Naţional (SEN) se înţelege ansamblul instalaţiilor de producere, transport, distribuţie şi utilizare a energiei electrice de pe teritoriul ţării, având un regim comun de funcţionare.

Acesta funcţionează interconectat cu sistemele energetice ale ţărilor vecine, în conformitate cu acordurile şi convenţiile încheiate cu ţările respective sau izolat cu autoreglaj.

Conducerea prin dispecer a Sistemului Energetic Naţional este o activitate specifică şi se efectuează prin unităţi specializate în acest domeniu ce au relaţii de autoritate distincte de cele administrative.

Scopul conducerii prin dispecer a Sistemului Energetic Naţional este exploatarea coordonată a instalaţiilor şi echipamentelor componente, care necesită o conducere şi comandă unitară, pentru asigurarea funcţionării coordonate în ansamblul sistemului prin următoarele:

- funcţionarea unitară a Sistemului Energetic Naţional şi alimentarea cu energie electrică a consumatorilor în condiţii de siguranţă, calitate şi economicitate;
- utilizarea raţională a resurselor hidroenergetice şi a combustibililor pentru producerea energiei electrice;
- producerea corelată a energiei electrice cu energia termică produsă prin termoficare în vederea folosirii raţionale şi economice a resurselor energetice;
- asigurarea unui echilibru permanent între producţia şi consumul de energie electrică, în scopul menţinerii frecvenţei nominale de funcţionare, în cazul funcţionării izolate;
- reglarea schimburilor de energie electrică cu sistemele energetice ale altor ţări, în cazul funcţionării interconectate;
- coordonarea regimurilor de funcţionare şi a manevrelor din instalaţiile electrice ale Sistemului Energetic Naţional în regim normal de funcţionare şi în situaţii de avarii.

Totodată, în cadrul acestui Regulament se mai precizează:

- coordonarea producţiei de energie electrică din centralele hidroelectrice cu necesarul de apă pentru celelalte folosinţe se asigură în cadrul amenajărilor hidroenergetice sau a centralelor hidroelectrice;
- conducerea prin dispecer a Sistemului Energetic Naţional colaborează cu conducerile prin dispecer ale sistemelor energetice ale altor ţări precum şi cu organizaţiile internaţionale de conducere prin dispecer la care Sistemul Energetic Naţional este interconectat, în conformitate cu acordurile şi convenţiile încheiate în acest scop.

Conducerea prin dispecer a Sistemului Energetic Naţional este realizată de către un organ operativ denumit „treaptă de conducere prin dispecer" care prin atribuţiile sale asigură autoritatea de conducere operativă şi comandă operativă asupra echipamentelor şi instalaţiilor din Sistemul Energetic Naţional.

Principala atribuţie dată treptei de conducere prin dispecer este Autoritatea de decizie în virtutea căreia se pot lua decizii privind starea operativă a echipamentelor, stabilirea sau modificarea regimului şi siguranţei de funcţionare pentru instalaţiile şi echipamentele precizate prin ordinul de împărţire.

Autoritatea de conducere operativă, se exercită prin comanda nemijlocită asupra echipamentelor prin efectuarea convorbirilor operative directe între personalul de serviciu al treptei de conducere şi personalul de serviciu din instalaţii.

Potrivit Regulamentului de conducere prin dispecer, conducerea prin dispecer a Sistemului Energetic Naţional se realizează în mod unitar, indiferent de subordonarea administrativă a unităţilor care exploatează instalaţii din sistem prin cele patru trepte compuse din:

- dispecerul energetic general;
- dispecerii energetici teritoriali;
- dispecerii energetici zonali;
- dispecerii energetici locali.

În cadrul Dispecerului Energetic Naţional, specializat în activitatea conducerii prin dispecer a Sistemului Energetic Naţional funcţionează două trepte de conducere prin dispecer şi anume:

- Dispecerul Energetic Central care asigură echilibrul permanent între producţia şi consumul de energie electrică precum şi realizarea schimburilor de energie electrică cu sistemele energetice ale altor ţări şi care stabileşte regimurile de funcţionare şi coordonează manevrele pe ansamblul reţelelor de bază ale Sistemului Energetic Naţional, exercitând totodată şi comanda nemijlocită în centralele electrice mari şi în instalaţiile de 750 kV;
- dispecerii energetici teritoriali care asigură realizarea regimului de funcţionare şi a manevrelor coordonate de Dispecerul Energetic Central precum şi stabilirea regimului de funcţionare şi coordonarea manevrelor în instalaţiile electrice din zona lor de activitate stabilite prin ordinul de împărţire.

Pe lângă definirea dispecerilor energetici zonali, Regulamentul defineşte în mod distinct dispecerii energetici zonali de hidroamenajare care asigură conducerea operativă a instalaţiilor şi echipamentelor amenajării respective din zona filialelor respective precum şi a unor echipamente electrice de legătură cu sistemul, în conformitate cu Autoritatea de conducere operativă pe care o are asupra acestora.

De asemenea, Regulamentul precizează faptul că aceşti dispeceri „asigură coordonarea producţiei de energie electrică şi necesităţile de folosire complexă a apei din amenajarea respectivă".

Regulamentul de conducere prin dispecer precizează în mod foarte clar care sunt factorii de decizie din cadrul Sistemului Energetic Naţional enumerând şi competenţele şi atribuţiile acestora.

Astfel, se precizează faptul că dispecerul de serviciu este conducătorul operativ al exploatării instalaţiilor din reţelele electrice, în limitele Autorităţii de conducere operativă stabilită prin ordinele de împărţire.

Dispecerul de serviciu de la treptele de conducere prin dispecer, potrivit autorităţii de conducere operativă şi în limitele performanţelor echipamentelor existente la un moment dat în exploatare, asigură:

- funcţionarea în condiţii de siguranţă a Sistemului Energetic Naţional şi a părţilor componente ale acestuia (zone, instalaţii, echipamente), scop în care:
- realizează regimurile de funcţionare programate şi dispune sau aprobă modificarea operativă, pentru creşterea nivelului de siguranţă, a schemelor de funcţionare a instalaţiilor, cu respectarea restricţiilor stabilite şi modificarea în mod corespunzător, după caz a reglajului protecţiei prin relee şi automatizărilor;
- execută programele de retragere şi redare în exploatare a echipamentelor, de dare în exploatare a echipamentelor noi, de probe şi măsurători;
- supraveghează regimurile de funcţionare realizate şi în special punctele slabe şi de strangulare, luând măsurile ce se impun;

- coordonează efectuarea manevrelor care necesită coordonarea de către treapta respectivă.

- echilibrarea balanţei de producere-consum a energiei electrice în Sistemul Energetic Naţional sau zone din sistem pentru care are această responsabilitate şi reglarea schimburilor cu sistemele energetice ale altor ţări sau între anumite zone din Sistemul Energetic Naţional, scop în care:

- contribuie la reglajul frecvenţei în sistemele energetice interconectate prin reglarea schimburilor în conformitate cu prevederile instrucţiunilor de reglaj convenite cu ţările respective;

- contribuie la realizarea schimburilor stabilite între anumite zone ale Sistemului Energetic Naţional;

- conduce operativ reglajul frecvenţei Sistemului Energetic Naţional sau al anumitor zone din sistem, când acesta funcţionează izolat;

- urmăreşte realizarea dispoziţiilor de încărcare – descărcare pe centrale şi ia măsuri de îndeplinire a acestora;

- după caz, ia măsuri de reducere a consumului de energie electrică în sistem, conform instrucţiunilor în vigoare.

- calitatea energiei electrice furnizate, scop în care:

- urmăreşte asigurarea continuităţii în alimentarea consumatorilor de energie electrică;

- reglează frecvenţa în limitele stabilite, în condiţiile funcţionării izolate;

- reglează nivelul tensiunilor în benzile stabilite.

- funcţionarea economică a Sistemului Energetic Naţional, scop în care:

- utilizează raţional resursele energetice puse la dispoziţie pentru producerea energiei electrice şi termice;

- optimizează repartizarea sarcinii active pe centrale, astfel încât să se realizeze pe ansamblul acestora consumuri cât mai reduse de combustibil;

- optimizează repartizarea sarcinii reactive pe centrale, foloseşte mijloacele de producere şi consum a puterii reactive din reţea, reglează nivelurile de tensiune şi circulaţiile de putere activă şi reactivă din reţea, modificând operativ, după caz, schemele de funcţionare astfel încât să se realizeze în reţelele sistemului consumuri proprii tehnologice cât mai reduse.

Dată fiind importanţa deosebită a funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, Regulamentul de conducere prin dispecer prevede şi măsurile pe care comanda operativă a Sistemului Energetic Naţional trebuie să le ia în caz de incidente şi avarii.

În acest caz, personalul de comandă operativă al treptelor de dispecer trebuie să asigure:

- continuitatea funcţionării Sistemului Energetic Naţional în ansamblu sau pe zone şi platforme care s-au izolat, folosind rezervele de putere electrică ale sistemului şi ajutorul de avarie din sistemele energetice cu care este interconectat precum şi reducerea consumului de energie electrică prin efectuarea deconectărilor manuale sau prin aplicarea altor programe de reducere a consumului în conformitate cu reglementările în vigoare;

- localizarea cât mai rapidă a incidentului sau avariei şi luarea măsurilor pentru prevenirea extinderii avariei;

- luarea măsurilor pentru repunerea cât mai rapidă în funcţionare a echipamentelor de alimentare cu energie electrică a consumatorilor afectaţi, conducând manevrele necesare şi dispunând unităţilor organizarea imediată a intervenţiilor pentru remedierea defecţiunilor apărute;

- stabilirea în funcţie de echipamentele disponibile şi de starea acestora a unor scheme şi regimuri de funcţionare cât mai sigure în regimul de după avarie;

- raportarea incidentului sau avariei şi a întreruperilor în alimentarea consumatorilor conform reglementărilor în vigoare.

De asemenea, Regulamentul de conducere prin dispecer stabileşte şi procedurile ce trebuie aplicate de către comanda operativă a Sistemului Energetic Naţional în caz de abatere a parametrilor de funcţionare de la valorile normale ale acestuia.

Potrivit acestui regulament, Sistemul Energetic Naţional trebuie prevăzut cu automatici de sistem care să acţioneze în cazurile în care parametrii de funcţionare se abat de la valorile normale, pentru evitarea intrării sistemului sau a unor zone ale acestuia într-o stare critică sau producerea unor incidente şi pentru a permite funcţionarea echipamentelor componente ale sistemului în limitele admisibile.

În aceste cazuri de funcţionare cu abatere de la valorile normale, personalul de comandă operativă este obligat să acţioneze imediat, pentru a se reveni la o funcţionare în limitele admise, conform prevederilor instrucţiunilor întocmite special în acest scop.

Pentru a se evita intrarea sistemului sau a unor zone ale acestuia într-o stare critică sau pentru a ieşi din starea critică apărută, personalul de comandă operativă şi servire operativă este obligat să acţioneze fără întârziere, la dispoziţia sau cu aprobarea treptei superioare sau din proprie iniţiativă, conform prevederilor instrucţiunilor în vigoare în următoarele cazuri:

- la scăderea/creşterea frecvenţei sub/peste limitele admise;
- la scăderea/creşterea tensiunii sub/peste limitele admise;
- la apariţia suprasarcinilor pe echipamente;
- la scăderea/creşterea unor tensiuni, circulaţii sub/peste valorile de consemn impuse de păstrarea stabilităţii sistemului;
- la apariţia pendulaţiilor.

În aceste cazuri, este necesară folosirea rezervelor de putere activă şi reactivă ale sistemului sau zonei, posibilităţile de reglaj ale echipamentelor disponibile, trecerea din rezervă în funcţiune sau invers a unor echipamente, modificările de configuraţii şi când situaţia o impune, reducerea consumului prin deconectarea manuală a unor consumatori.

În scopul funcţionării cât mai sigure a Sistemului Energetic Naţional prin Regulamentul de conducere prin dispecer a fost definită şi schema normală de funcţionare a sistemului, prin aceasta înţelegându-se schema electrică de conexiuni a echipamentelor şi aparatajului primar din sistem în care vor funcţiona instalaţiile respective pe o anumită perioadă.

Schemele normale de conexiune împreună cu protecţiile automatizările de sistem sau reţea trebuie să permită şi să asigure, în limitele performanţelor echipamentelor disponibile, realizarea următoarelor principii:

- funcţionarea sigură a Sistemului Energetic Naţional sau a zonelor acestuia prin:

- continuitatea în alimentarea consumatorilor, iar în cazul întreruperii funcţionării diferitelor elemente ale sistemului, alimentarea cu prioritate a categoriilor de consumatori stabilite;

- posibilitatea de insularizare a unor zone sau platforme conform instrucţiunilor şi dotărilor respective;

- păstrarea stabilităţii statice a sistemului în regim normal şi de după incident;

- posibilitatea lichidării rapide a perturbărilor regimului normal de funcţionare pentru păstrarea stabilităţii dinamice a Sistemului Energetic Naţional prin funcţionarea protecţiei prin relee şi automatizărilor;

- posibilitatea lichidării şi limitării rapide a incidentelor şi avariilor, precum şi a realizării descărcării automate şi manuale a sarcinii în caz de necesitate;

- reducerea puterii de scurt circuit până la limitele admise pentru echipamentele instalate în reţelele sistemului;

- posibilitatea utilizării la capacitate maximă disponibilă a surselor de putere activă şi reactivă;

- menţinerea nivelului tensiunilor în limitele normale;

- alimentarea cât mai sigură a serviciilor interne a centralelor şi staţiilor.

- funcţionarea economică pe ansamblul Sistemului Energetic Naţional în condiţiile asigurării principiilor de siguranţă.

Pentru realizarea acestor principii, Compartimentul de comandă operativă îşi exercită atribuţiunile în baza următoarelor programe şi grafice pentru urmărirea regimului de funcţionare:

- graficul de consum mediu orar al puterii active pe sistem sau după caz pe anumite zone ale acestuia;

- graficul de schimb cu sisteme interconectate;

- balanţa producţiei – consum şi programul de funcţionare al centralelor electrice (programul zilnic al puterii efectiv utilizabile în funcţiune în centrale sau, pentru anumite centrale, programul zilnic orientativ de sarcină pe centrală, precum şi programul zilnic al puterii reactive pe centrală, unde este cazul) pentru comanda operativă şi urmărirea regimurilor de funcţionare la parametrii nominali şi cu rezerva necesară de putere, precum şi a schimburilor cu sistemele interconectate;

- programul repartiţiei optime a sarcinii pe centrale sau indicaţii necesare pentru elaborarea lui;

- programul nivelurilor de tensiune;

- reglementările şi indicaţiile referitoare la politica energetică, folosirea combustibililor şi a resurselor hidroenergetice, ordinea de încărcare/descărcare a centralelor, etc.;

- alte programe prevăzute în instrucţiunile în vigoare.

Centralele electrice sunt obligate, potrivit prevederilor Regulamentului, să pună la dispoziţia dispecerului întreaga putere pentru acoperirea sarcinii totale a consumatorilor şi respectarea graficelor de schimb de putere cu sistemele interconectate, la o frecvenţă normală.

La programarea repartiţiei sarcinii sistemului energetic pe centrale şi încărcarea – descărcarea acestora, trebuie să ţină cont de următoarele:

- funcţionarea economică pe ansamblul Sistemului Energetic Naţional, în scopul realizării unor consumuri proprii tehnologice în centrale şi reţele cât mai reduse; politica de folosire raţională a combustibililor şi a resurselor hidroenergetice şi realizarea schimburilor stabilite cu alte sisteme în condiţii de funcţionare sigură a sistemului şi a zonelor acestuia;

- **la centralele hidroelectrice să se asigure în funcţie de hidraulicitatea râurilor respective, principiul gospodăririi complexe a apelor şi anume:**

- satisfacerea producţiei de energie electrică în condiţii de siguranţă şi economicitate;

- satisfacerea cerinţelor sectoarelor economice interesate (navigaţie, irigaţii, piscicultură, alimentarea cu apă potabilă şi industrială, etc.), în conformitate cu reglementările în vigoare şi acordurile încheiate între departamentele respective;

- îndeplinirea regimului optim de exploatare a lacurilor de acumulare şi a măsurilor de evitare a inundaţiilor şi deversărilor, corelată cu îndeplinirea condiţiilor funcţionării sigure şi economice a sistemului energetic în ansamblu;

- participarea efectivă a centralelor la reglajul schimburilor de putere cu sistemele interconectate şi reglajul frecvenţei.

Aşa cum se poate observa, în acest Regulament se specifică în mod expres rolul deosebit de important pe care centralele de producere a energiei electrice pe bază de apă îl au în ceea ce priveşte funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, ele fiind singurele în măsură să ofere un reglaj în sistem de calitate şi într-un interval foarte scurt de timp.

Spre finalul Regulamentului de conducere prin dispecer sunt specificate şi aspecte ce ţin de reglajul frecvenţei şi al tensiunii în Sistemul Energetic Naţional, valorile acestor două componente precum şi măsurile specifice pe care conducerea operativă a Dispecerului Energetic Central trebuie să le întreprindă pentru păstrarea acestor două componente la valorile normale.

Astfel, Regulamentul prevede faptul că la funcţionarea interconectată cu alte sisteme energetice, sarcina reglajului frecvenţei revine dispecerului care coordonează funcţionarea sistemelor interconectate.

Dispecerul Energetic Central trebuie să participe la reglajul frecvenţei conform reglementărilor, instrucţiunilor şi acordurilor în vigoare.

În Sistemul Energetic Naţional sau în zone ale acestuia, la funcţionarea independentă, frecvenţa trebuie menţinută la valoarea de 50 herţi, cu abateri cât mai mici.

Limitele extreme admise sunt 49,5 – 50,5 herţi iar la atingerea lor trebuie luate măsuri excepţionale de reglaj.

Reglajul frecvenţei în sistem se realizează prin dispozitivul automat de reglaj, frecvenţă – putere, la care va fi conectată o putere de reglaj suficientă.

În cazul în care sistemul de reglaj automat nu funcţionează, frecvenţa se reglează manual în baza instrucţiunilor.

Sarcina reglajului frecvenţei în Sistemul Energetic Naţional în cazul funcţionării izolate revine Dispecerului Energetic Central care reglează frecvenţa.

În cazul unor abateri importante şi rapide ale frecvenţei, centralele sunt obligate să intervină în reglajul frecvenţei şi să acţioneze conform instrucţiunilor în vigoare.

În procesul de reglare a frecvenţei şi schimburilor cu alte sisteme, în situaţiile de funcţionare interconectată cu balanţă deficitară, după epuizarea rezervelor, dispecerul sistemului energetic utilizează după caz următoarele:

- ajutorul de avarie din sistemele energetice cu care funcţionează interconectat;
- reducerea consumului prin deconectări manuale.

În cazul în care sistemul funcţionează izolat, dacă frecvenţa scade sub limita minimă admisă, dispecerul energetic trebuie să asigure imediat restabilirea frecvenţei în limitele admisibile de funcţionare, prin îndeplinirea măsurilor de reglare conform instrucţiunilor în vigoare.

Dacă sistemul nu dispune de rezerve de putere, sau dacă punerea lor în funcţiune necesită timp îndelungat, concomitent cu pregătirea rezervelor, dispecerul ia măsuri pentru reducerea consumului prin deconectări manuale.

În ceea ce priveşte reglajul tensiunii în sistem, Regulamentul de conducere prin dispecer stabileşte faptul că aceasta se va menţine în limite care să permită funcţionarea normală a instalaţiilor consumatorilor şi care să permită totodată funcţionarea sigură şi economică a instalaţiilor de producere, transport şi distribuţie a energiei electrice.

Şi în această privinţă rolul reglajului tensiunii în sistem revine tot conducerii operative a Sistemului Energetic Naţional care este obligată să dispună toate măsurile necesare.

O altă componentă deosebit de importantă în ceea ce priveşte funcţionarea în siguranţă şi stabilitatea Sistemului Energetic Naţional o reprezintă reglajul circulaţiilor de putere activă şi reactivă.

În Regulamentul de Conducere prin Dispecer se specifică faptul că circulaţiile de putere activă şi reactivă trebuie să fie reglate astfel încât să se realizeze o funcţionare sigură a sistemului şi zonelor acestuia, precum şi funcţionarea economică pe ansamblul sistemului.

Pentru menţinerea stabilităţii Sistemului Energetic Naţional este necesară atât echilibrarea producţiei de energie electrică cu consumul cât şi reglajul frecvenţei şi al tensiunii la valorile stabilite.

Acest lucru se realizează în principal prin încărcarea – descărcarea centralelor de producere a energiei electrice din dispoziţiile dispecerului energetic central, aceste manevre cât şi repartiţia sarcinii pe centrale făcându-se ţinând seama de starea agregatelor centralelor, siguranţa în funcţionarea sistemului energetic, politica de combustibil şi de exploatare complexă a resurselor hidroenergetice, funcţionarea centralelor de termoficare şi funcţionarea economică pe întregul sistem.

Centralele electrice sunt obligate, prin Regulament să realizeze întocmai sarcina activă şi reactivă dispusă, iar centralele electrice care reglează frecvenţa sau schimbul de putere cu sistemele interconectate trebuie să respecte limitele de reglare stabilite.

Orice abatere forţată de la sarcina fixată trebuie comunicată imediat dispecerului indicându-se şi cauzele.

La cererea dispecerului, centralele electrice sunt obligate să încarce agregatele până la sarcina activă şi reactivă maximă sau să le descarce până la limitele minimului tehnic pentru echipamentul respectiv.

Viteza de creştere sau de scădere a sarcinii în condiţii normale sau de incident, timpul necesar pentru pornirea agregatului şi încărcarea acestuia precum şi sarcinile minime tehnice admisibile pe echipament trebuie precizate prin instrucţiuni tehnice interne, elaborate de unităţile gestionare cu acordul treptei dispecer, în limitele autorităţii acestuia.

Aşa cum rezultă din prevederile Regulamentului pentru Conducerea prin Dispecer în Sistemul Energetic Naţional, pentru funcţionarea în siguranţă a acestui sistem este necesară respectarea cu stricteţe, de către toţi participanţii la acest sistem a unor reguli bine definite şi care au fost stabilite având în vedere specificitatea Sistemului Energetic românesc.

Se poate observa faptul că, deşi prin acest Regulament se stabilesc reguli generale privitoare la funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, totuşi sunt prevăzute şi anumite dispoziţii în referire strictă la sectorul producerii de energie electrică din surse hidro, dată fiind importanţa deosebită a acestui tip de centrale, în asigurarea parametrilor de siguranţă a sistemului.

Această importanţă rezultă din faptul că aceste centrale hidro gestionate în exclusivitate de S.C. Hidroelectrica S.A. asigură un procent de peste 80% din serviciile tehnologice de sistem, aceste servicii având tocmai rolul de menţinere a Sistemului Energetic Naţional în parametrii tehnici necesari unei funcţionări sigure.

Prin Decizia preşedintelui Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei numărul 22 din 05.07.1999 a fost aprobat **Codul Comercial al Pieţei Angro de Energie Electrică** care a avut rolul de a reglementa relaţiile comerciale pe piaţa de energie electrică, de a defini participanţii implicaţi în tranzacţiile cu energie electrică şi de a stabili reguli de piaţă noi în concordanţă cu viitoarele realităţi din acest domeniu generate de apariţia Hotărârii de Guvern nr. 122/18.02.2000 prin care s-a deschis piaţa energiei electrice către concurenţă într-un procent de 10%.

În partea finală a codului, începând cu art.100 şi până la art.145 au fost definite serviciile de sistem, condiţiile în care se efectuează programarea unităţilor dispecerizabile şi procedura prin care se stabilea ordinea de merit şi preţul marginal de sistem precum şi modalităţile prin care se făcea dispecerizarea Sistemului Energetic Naţional. **(vol.498 filele 231 - 273)**

Normele de ordin tehnic cuprinse în Codul Comercial al Pieţei Angro de Energie Electrică au fost inserate, la data de 10.06.1999, de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi în decizia prin care a fost aprobat „Regulamentul de programare şi dispecerizare a sistemului electroenergetic naţional."

Acest regulament cuprindea setul de reguli ce trebuiau aplicate de operatorul comercial şi operatorul de sistem în vederea exploatării coordonate a instalaţiilor Sistemului Energetic Naţional.

În baza acestui regulament, valabil în perioada 2002 – 2004, se stabilea procedura de participare a producătorilor de energie electrică la acoperirea cererii de energie electrică necesare satisfacerii consumului intern.

Sistemul Electroenergetic Naţional – S.E.N a fost definit ca fiind ansamblul instalaţiilor electroenergetice interconectate, situate pe teritoriul ţării prin care se realizează producerea, transportul, distribuţia şi utilizarea energiei electrice.

Programarea operativă este elaborarea (în afara timpului real) a programului zilnic de funcţionare a instalaţiilor de producere şi transport precum şi a programului de manevre iar dispecerizarea este aplicarea în condiţii operative (în timp real) a programării cu asigurarea condiţiilor tehnice de securitate şi calitatea funcţionării Sistemului Energetic Naţional.

Regulamentul de programare şi dispecerizare a Sistemului Electroenergetic Naţional a definit şi ordinea de merit ca fiind ordinea în care ofertantul producător de energie electrică, este luat în considerare de către operatorul comercial în programarea operativă pentru acoperirea consumului de energie electrică.

Operatorul comercial (al pieţei de energie electrică) este persoana juridică care asigură încheierea aranjamentelor comerciale de energie, referitoare la cantităţile tranzacţionate şi la preţ, pe piaţa energiei electrice.

Alături de operatorul comercial, în cadrul Sistemului Energetic Naţional, funcţionează şi Operatorul de sistem care este o structură operaţională cu rolul de a asigura dispecerizarea şi funcţionarea coordonată a instalaţiilor de producere, transport şi distribuţie a energiei electrice.

Producătorii de energie electrică sunt obligaţi să asigure şi servicii de sistem, la cererea Operatorului de sistem, pentru menţinerea nivelului de securitate şi siguranţă în funcţionare al sistemului energetic, precum şi a calităţii energiei transportate la parametrii ceruţi de normativele în vigoare.

Potrivit regulamentului, unităţile dispecerizabile sunt unităţi de producere a energiei electrice care se încadrează în următoarele categorii:

- grupuri/centrale/amenajări hidroelectrice cu puteri instalate peste 10 MW;
- grupuri/centrale termoelectrice cu puteri instalate peste 20 MW;
- grupuri ale autoproducătorilor ce pot furniza în sistem energie electrică corespunzătoare unor puteri mai mari de 10 MW;

Regulamentul emis de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a stabilit în mod clar metodologia de programare şi dispecerizare a producătorilor de energie electrică prin atribuirea unor competenţe, atribuţii şi responsabilităţi specifice operatorului comercial şi de sistem.

Astfel, operatorul comercial avea următoarele atribuţii:

- asigura preluarea şi prelucrarea ofertelor de la producătorii de energie electrică;
- stabilea ordinea de merit pentru fiecare interval orar al următoarelor două zile;
- stabilea preţul marginal de sistem pentru fiecare interval orar al următoarelor două zile;

- asigura preluarea şi prelucrarea datelor furnizate de sistemele de măsurare a cantităţilor de energie electrică tranzacţionate;

- determina cantităţile de energie electrică tranzacţionate orar precum şi volumul de servicii de transport şi servicii de sistem asigurate de fiecare participant la piaţa angro;

- furniza agenţilor economici din sector informaţiile necesare funcţionării pieţei angro de energie electrică;

- verifica preluarea cantităţilor prestabilite de cărbune de către producători conform programelor lunare avizate de ministerul de resort;

- contracta servicii de sistem pe baza necesarului furnizate de Operatorul de sistem;

Operatorul de sistem avea următoarele sarcini în conformitate cu reglementarea Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei:

- realiza conducerea operativă a Sistemului Energetic Naţional în conformitate cu prevederile Codului reţelei;

- propunea Operatorului comercial modificări ale ordinei de merit în scopul eliminării restricţiilor de reţea;

- asigura încărcarea grupurilor pe baza ordinii de merit stabilite;

- soluţiona problemele curente ce apăreau în conducerea operativă a sistemului, pe cât posibil conform ordinii de merit stabilite;

- solicita Operatorului comercial contractarea serviciilor de sistem necesare în conducerea operativă a Sistemului Energetic Naţional;

Regulamentul a stabilit că programarea unităţilor dispecerizabile trebuie să se facă în baza unor principii de programare, astfel:

- prin programare se stabilea ordinea de încărcare a unităţilor dispecerizabile pentru următoarele două zile;

- programarea se efectua zilnic, inclusiv sâmbăta, duminica şi în sărbătorile lagale;

- programarea funcţionării unităţilor dispecerizabile se realiza de către Operatorul comercial;

- programarea se efectua fără a ţine seama de formele de organizare şi proprietate ale producătorilor de energie;

Pe baza ofertelor transmise, în mod centralizat, de către producătorii de energie electrică pentru unităţile din portofoliu propriu, Operatorul comercial întocmea ordinea de merit pentru fiecare interval orar al următoarelor două zile, având prioritate unităţile de producere cu restricţii în următoarea ordine:

- asigurarea debitelor de servitute şi a altor restricţii de utilizare a apei din amenajările hidroenergetice;

- preluarea integrală a energiei furnizată de Centrală Nuclear Electrică Cernavodă;

- asigurarea încărcării electrice a grupurilor în cogenerare la nivelul impus de sarcina termică;

- arderea unor cantităţi prestabilite de cărbune;

- respectarea contractelor tip PPA (contracte ferme, de regulă pe termen lung, încheiate între un producător şi un alt producător, distribuitor/furnizor pentru vânzarea-cumpărarea de energie electrică angro, cu clauze asiguratorii privind cantităţile şi preţurile energiei contractate) ale altor producători;

- respectarea contractelor bilaterale ale unor producători încheiate cu consumatorii elegibili;

- respectarea contractelor de import/export energie electrică;

Toate restricţiile cu excepţia celei referitoare la contractele de import- export trebuiau comunicate Operatorului comercial de către producătorii implicaţi, odată cu ofertele de producţie.

Aşadar, Operatorul comercial aduna toate ofertele de la producătorii de energie electrică în vederea asigurării consumului prognozat pentru următoarele două zile energetice (48 ore) în baza unei prognoze de consum net de energie electrică şi cuprindea valorile medii orare estimate ale consumului de energie electrică activă şi reactivă atât la nivel de furnizor cât şi valorile consumului de putere la vârful de sarcină şi la golul de sarcină în fiecare nod din schema standard stabilită de Operatorul de sistem.

Prognoza includea şi cantităţiile de energie electrică din contractele bilaterale ale consumatorilor eligibili.

Furnizorii răspundeau pentru corectitudinea datelor de prognoză transmise Operatorului comercial. În caz de erori de prognoză sistematice ce nu erau justificate de cauze obiective, la sesizarea Operatorului comercial, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei urma să aplice sancţiuni mergând până la suspendarea licenţei de furnizare a agentului economic respectiv.

Reglementatorul, prin „Regulamentul de programare şi dispecerizare a sistemului electroenergetic naţional", a stabilit că Operatorul comercial prelucra prognoza consumului de energie electrică realizată pe baza:

- valorilor medii orare ale consumului înregistrate în aceeaşi zi calendaristică a anului anterior;
- valorile medii orare ale consumului înregistrate în zilele precedente;
- prognoza meteorologică;

Producătorii transmit Operatorului comercial, pentru următoarele două zile energetice şi pentru fiecare unitate dispecerizabilă, următoarele date:

- disponibilităţile orare;
- preţurile de producere a energiei electrice active;
- oferta pentru servicii de sistem;
- modificări ale caracteristicilor statice şi dinamice de funcţionare;

Ofertele producătorilor erau ferme pentru următoarea zi energetică şi orientative pentru a doua zi energetică iar producătorii răspundeau pentru valorile ferme ofertate.

Preţurile de producere a energie electrice erau comunicate de producători la Operatorul comercial şi cuprindeau maxim trei valori (lei/MWh) corespunzătoare la trei paliere de putere disponibilă ofertată şi corespundeau cantităţilor de energie electrică nete, măsurate la graniţa dintre reţeaua de transport şi reţeaua de distribuţie cuprinzând şi costurile de transport a energiei electrice din reţeaua de transport.

Operatorul comercial stabilea ordinea de merit cu scopul de a determina, pe de o parte, puterea cu care participa fiecare unitate dispecerizabilă la acoperirea necesarului de energie electrică şi, pe de altă parte, pentru a determina pragul cererii de consum din sistem de la care intră în funcţiune fiecare unitate de producere.

Ordinea de merit fără restricţii de reţea (OFR) şi preţul marginal de sistem se stabileau de către Operatorul comercial, pentru fiecare oră a zilei energetice următoare, până la ora 13.00 a fiecărei zile calendaristice, în baza următoarelor criterii:

- se poziţiona în ordinea de merit unităţile dispecerizabile cu restricţii;
- pentru fiecare contract de portofoliu se poziţionau în continuare unităţile dispecerizabile, în ordinea preţurilor

ofertate, până la acoperirea cantităţiilor de energie electrică prevăzute în respectivele contarcte;
- se poziţionau în ordinea preţurilor şi pe baza disponibilităţilor declarate toate unităţile dispecrizabile ofertate de producători rămase;
- nu se ţinea seama de restricţiile de transport;

Preţul marginal de sistem se stabilea pe baza ordinii de merit fără restricţii de reţea (OFR) şi a prognozei consumului şi reprezintă preţul ofertat pentru unitatea dispecerizabilă poziţionată în ordinea de merit la realizarea echilibrului producere – consum şi se stabilea pentru fiecare interval orar din ziua dispecerizată.

Operatorul de sistem era reprezentat de către Unitatea Naţional Operativă – Dispeceratul Energetic National din cadrul C.N Transelectrica S.A, care realiza în fapt dispecerizarea unităţilor din cadrul Sistemului Energetic Naţional, în baza prognozei de consum, ordinii de merit fără restricţii (OFR) şi a preţului marginal de sistem care îi erau transmise de către Operatorul comercial.

Operatorul de sistem răspundea de siguranţa în funcţionare a Sistemului Energetic Naţional şi de calitatea regimului sistemului şi avea dreptul, în cazuri justificate, să nu respecte ordinea de merit stabilită şi să solicite direct unităţilor de producere porniri, opriri şi/sau modificări ale puterii produse precum şi să efectueze deconectări manuale.

Toate abaterile faţă de programarea operativă survenite în conducerea sistemului se consemnau de Operatorul de sistem în „Registrul Operativ." **(vol.90, filele 271- 277)**

În contextul noilor transformări care s-au produs ulterior în cadrul sectorului energetic românesc, respectiv divizarea Companiei Naţionale de Electricitate în companiile de producere, transport şi distribuţie a energiei electrice actuale şi apariţia pieţei liberalizate a energiei electrice, odată cu aceasta înfiinţându-se şi organisme specifice administrării acestei pieţe, aceste prevederi au fost îmbunătăţite treptat prin acte normative menite adaptării la noile realităţi.

Astfel, prin Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 51 din 07.04.2000 a fost aprobat **Codul Tehnic al Reţelei Electrice de Transport** care a avut drept scop declarat promovarea şi impunerea regulilor şi cerinţelor de ordin tehnic minimale ale pieţei de energie electrică, menită să asigure funcţionarea sigură, stabilă şi economică a Sistemului Energetic Naţional în beneficiul tuturor utilizatorilor reţelei electrice de transport. **(vol.55 filele 109 -129)**

Acest act normativ defineşte în prima parte o serie întreagă de noţiuni tehnice, unele noi, altele preluate din vechiul Regulament pentru Conducerea prin Dispecer.

Astfel, Sistemul Electroenergetic este definit drept „Ansamblul instalaţiilor electroenergetice, interconectate prin care se realizează producerea, transportul, distribuţia şi utilizarea energiei electrice", iar Sistemul Electroenergetic Naţional (SEN) este definit „Sistemul electroenergetic situat pe teritoriul ţării. SEN constituie infrastructura de bază utilizată în comun de participanţii la piaţa de energie electrică."

Totodată, este definită starea sigură de funcţionare a sistemului „starea de funcţionare în care sunt satisfăcute criteriul de siguranţă (n -1), criteriul de stabilitate statică şi condiţiile de stabilitate tranzitorie" precum şi starea perturbată de funcţionare ca fiind „orice stare diferită de starea normală de funcţionare."

Cu privire la siguranţa în funcţionare a Sistemului Energetic Naţional, Codul Tehnic al Reţelei Electrice de Transport specifică faptul că această reţea este dimensionată şi exploatată astfel încât să respecte criteriul de siguranţă (n-1), criteriul de stabilitate statică şi condiţiile de stabilitate tranzitorie. În cazul unor incidente complexe, sunt aplicate automat şi de către operatorii din Sistemul Energetic Naţional măsuri în conformitate cu Planul de Apărare a Sistemului Energetic Naţional împotriva perturbaţiilor majore şi Planul de

restaurare a funcţionării Sistemului Energetic Naţional după rămânerea totală sau parţială fără tensiune.

Tot în conţinutul Codului Tehnic al Reţelei Electrice de Transport sunt definite şi serviciile de sistem ce au ca obiectiv asigurarea condiţiilor pentru funcţionarea normală a Sistemului Electroenergetic Naţional sau pentru revenirea rapidă la funcţionarea normală în cazul unor perturbaţii majore.

Serviciile de sistem sunt de două feluri: funcţionale şi tehnologice.

Serviciile de sistem funcţionale constau în conducerea operativă a Sistemului Energetic Naţional şi planificarea operaţională precum şi celelalte activităţi prestate de Operatorul de Sistem în scopul satisfacerii consumului de energie în mod sigur şi cu costuri de exploatare minime.

Serviciile de sistem tehnologice sunt acele servicii furnizate de utilizatorii reţelei electrice de transport şi au scopul de a asigura:

- stabilitatea frecvenţei;
- stabilitatea tensiunii;
- acoperirea pierderilor tehnice de energie din reţeaua electrică de transport;
- restaurarea funcţionării Sistemului Energetic Naţional la rămânerea parţială sau totală fără tensiune.

Serviciile tehnologice de sistem sunt reprezentate prin:

- asigurarea reglajului primar de frecvenţă;
- asigurarea reglajului secundar de frecvenţă – putere;
- asigurarea rezervei de putere;
- asigurarea puterii reactive şi reglajului tensiunii;
- acoperirea pierderilor tehnice de energie din reţeaua electrică de transport;
- restaurarea funcţionării Sistemului Energetic Naţional la rămânerea parţială totală sau parţială fără tensiune;
- disponibilitatea consumatorilor de a-şi reduce sarcina manual sau prin automatica de sistem.

În ceea ce priveşte serviciile de sistem care asigură stabilitatea frecvenţei, Codul Tehnic al Reţelei Electrice de Transport prevede următoarele:

Operatorul de Sistem avea obligaţia de a coordona acţiunile menite să menţină frecvenţa în limitele normate conform standardului de performanţă.

De asemenea, trebuia să asigure participarea Sistemului Energetic Naţional la reglarea frecvenţei şi puterii de schimb programate, în cazul funcţionării interconectate, sincron, a Sistemului Energetic Naţional cu alte sisteme electroenergetice, în conformitate cu principiile de siguranţă şi solidaritate convenite de participanţii la interconexiune.

Operatorul de Sistem trebuia să poată utiliza o rezervă de putere în sistem şi mobiliza în timp util pentru a putea restabili echilibrul producţie – consum atât în cazul dezechilibrelor cu evoluţie lentă (de exemplu datorate abaterilor curbei de sarcină faţă de prognoză) cât şi în cazul dezechilibrelor mari apărute brusc (de exemplu în cazul declanşării unui grup generator sau a unui consumator).

Rezerva de putere se clasifica, potrivit Codului, în funcţie de timpul şi modul (manual sau automat) în care poate fi mobilizată, astfel:

- rezervă de reglaj primar;
- rezervă de reglaj secundar frecvenţă/putere;
- rezervă turnantă;
- rezervă de reglaj terţiar rapidă;
- rezervă de reglaj terţiar lentă.

Rezerva de reglaj primar trebuia să poată fi mobilizată automat integral în 30 de secunde la abaterea frecvenţei de la valoarea de consemn şi trebuia să poată rămâne în funcţiune pe durată de minim 15 minute.

Asigurarea rezervei de reglaj primar conform solicitării Operatorului de Sistem era obligaţia tuturor producătorilor /importatorilor de energie electrică.

Volumul rezervei de reglaj primar necesar era stabilit de către Operatorul de Sistem astfel:

- în condiţii de funcţionare interconectată a Sistemului Energetic Naţional, rezerva de reglaj primar este stabilită de comun acord cu operatorii de sistem ai sistemelor interconectate;
- în condiţii de funcţionare izolată a Sistemului Energetic Naţional, rezerva minimă de reglaj primar se programează, pe baza unei analize care are în vedere posibilităţile tehnice şi consecinţele economico – sociale la circa 5% din puterea totală produsă;

Operatorul comercial în cadrul activităţii de programare pe criterii economice a grupurilor dispecerizabile, pe baza ofertelor producătorilor programeaza rezerva de reglaj primar în volumul solicitat de operatorul de sistem.

Ofertele de producţie ale producătorilor trebuiau să ţină seama de obligativitatea menţinerii disponibile a rezervei de reglaj primar în conformitate cu performanţele tehnice ale fiecărui grup generator.

Rezerva de reglaj secundar frecvenţă/putere era rezerva care, la abaterea frecvenţei şi/sau soldului puterii de schimb de la valoarea de consemn, poate fi mobilizată automat într-un interval de maxim 15 minute.

Această rezervă de reglaj avea rolul de a participa la refacerea rezervei de reglaj primar şi de a readuce frecvenţa şi soldul puterii de schimb cu celelalte sisteme, la valoarea programată.

Şi în cazul acestei rezerve de putere producătorii au obligaţia de a se conforma programului şi solicitării operatorului de sistem.

Rezerva turnantă avea rolul de a participa la refacerea rezervei de reglaj primar şi reglaj secundar şi de a echilibra balanţa în cazul apariţiei unor abateri de la programul stabilit. Ea se încarca la dispoziţia Operatorului de Sistem şi trebuia menţinută pe durata solicitată de acesta.

Rezerva terţiară rapidă avea rolul de a participa la refacerea rezervei de reglaj primar şi secundar şi de a echilibra balanţa în cazul apariţiei unor abateri de la programul stabilit.

Rezerva terţiară lentă avea rolul de a reface rezerva „minut", asigurând echilibrul producţie – consum în cazul apariţiei unor abateri previzibile de la programul stabilit.

Rezerva „minut" avea rolul de a asigura refacerea rapidă (maxim 15 minute) a rezervei de reglaj primar şi de a participa la reglarea frecvenţei şi a puterii de schimb programată.

Operatorul de Sistem stabilea rezerva „minut" necesară, egală cu cea mai mare valoare dintre:

- puterea celui mai mare grup generator în funcţiune;
- cea mai mare putere în funcţiune conectată pe aceeaşi secţie de bare;
- 5% din puterea totală produsă în sistem.

Operatorul de Sistem era obligat, în cadrul responsabilităţilor sale pentru funcţionarea sigură a sistemului, să asigure în limita capacităţilor disponibile în sistem şi a contractelor încheiate, puterea de rezervă din fiecare categorie, în cantitate suficientă, pentru respectarea performanţelor normate în privinţa stabilităţii frecvenţei convenite cu participanţii la sistemul interconectat din care face parte Sistemul Energetic Naţional.

De asemenea, Codul Tehnic al Reţelei Electrice de Transport stabilea cadrul general precum şi activităţile specifice conducerii prin dispecer a Sistemului Energetic Naţional enumerând atât treptele de conducere prin dispecer cât şi componentele conducerii operative a Sistemului Energetic Naţional, respectiv programarea operativă şi comanda operativă.

Programarea operativă a funcţionării Sistemului Energetic Naţional cuprindea următoarele componente:

- programarea schemei de funcţionare;
- programarea grupurilor dispecerizabile;
- programarea rezervei de putere;
- programarea frecvenţei;
- programarea tensiunilor;
- programarea sistemelor de protecţii;
- programarea sistemelor de automatizări.

Programarea schemei de funcţionare se făcea de către Operatorul de Sistem în fiecare zi pentru ziua următoare fiind necesar să îndeplinească următoarele condiţii:

- respectarea criteriului (n-1) considerând că schema cu (n) elemente este schema programată de funcţionare;
- admiterea abaterii temporare de la criteriul (n-1) în conformitate cu reglementările în vigoare;
- rezerva de stabilitate statică trebuie să fie de cel puţin 20% din schema cu (n) elemente în funcţiune şi cel puţin 8% în schema cu (n-1) elemente în funcţiune, considerând că schema cu (n) elemente este schema programă de funcţionare;
- să fie realizată siguranţa în funcţionare a sistemelor de protecţie şi automatizări.

Sunt descrise în acest Cod şi o serie de măsuri care se impuneau a fi luate de către Operatorul de Sistem în cazul nefuncţionării Sistemului Energetic Naţional la parametrii tehnici optimi sau în caz de avarie.

Astfel, Operatorul de Sistem în cadrul atribuţiei de supraveghere a Sistemului Energetic Naţional trebuia să ia măsuri pentru a evita trecerea într-o stare de funcţionare perturbată ca urmare a modificărilor previzibile în ceea ce priveşte consumul, producţia sau starea echipamentelor.

În funcţie de situaţia energetică din Sistemul Energetic Naţional sau din sistemele energetice vecine, Operatorul de Sistem putea modifica graficul de schimb cu sistemele vecine în colaborare cu operatorii de sistem din acestea şi în conformitate cu acordurile şi convenţiile încheiate.

Utilizatorii reţelei electrice de transport precum şi toţi participanţii la Sistemul Energetic Naţional avea obligaţia de a îndeplini dispoziţiile Operatorului de sistem referitoare la reglajele, logica de acţionare şi starea operativă ale sistemelor de protecţie şi de automatizări aflate în autoritatea Operatorului de Sistem.

Operatorul de Sistem era obligat şi autorizat să ia măsurile tehnice necesare pentru a limita extinderea perturbaţiilor şi pentru revenirea la funcţionarea normală în cazul trecerii într-o stare de funcţionare perturbată.

Măsurile tehnice pentru limitarea extinderii perturbaţiilor şi pentru revenirea la starea normală de funcţionare au prioritate faţă de interesele individuale ale utilizatorilor reţelei de transport.

În final se prevedea faptul că Operatorul de Sistem avea dreptul în condiţii de funcţionare în stare perturbată, să solicite Operatorului Comercial suspendarea pieţei de energie, conform reglementărilor în vigoare.

La data de 30.07.2001, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis Decizia numărul 720 pentru aprobarea „Reglementării gestionării nivelurilor

din principalele lacuri de acumulare în vederea acoperirii rezervelor minime energetice necesare pentru siguranţa funcţionării SEN", prin care se stabileau nivelul/volumul/rezerva minimă lunară de apă din principalele lacuri de acumulare, care corespundeau rezervei energetice de siguranţă a Sistemului Energetic Naţional.

Rezerva energetică lunară de siguranţă acoperea necesarul serviciilor tehnologice de sistem pentru asigurarea continuităţii în alimentare a consumatorilor din ţară, funcţionarea sigură şi stabilă a Sistemului Energetic Naţional.

Decizia stabilea pentru prima dată şi un nivel/volum/rezerva energetică de atenţionare pentru acumulările hidrologice aflate aproape de nivelul de siguranţă.

Nivelul/volumul de siguranţă al unui lac de acumulare era definit de reglementator ca fiind volumul de apă al fiecărui lac, utilizabil în scopuri energetice, sub care utilizarea amenajării respective se face numai la dispoziţia Operatorului de Sistem (Dispecerul Energetic Naţional) în procesul de conducere operativă a Sistemului Energetic Naţional.

Nivelul/volumul de atenţionare al unui lac de acumulare era volumul din fiecare amenajare, utilizabil în scopuri energetice, la atingerea căruia Operatorul de Sistem anunţa S.C. Hidroelectrica S.A. şi Operatorul Comercial pentru luarea măsurilor de protejare a acumulării respective.

Prin emiterea deciziei, reglementatorul a avut în vederea ca prin exploatarea acumulărilor de la Corbeni – Vidraru, Stejaru- Izvorul Muntelui, Lotru – Vidra, Mărişelu – Fântânele şi Gâlceag – Oasa, S.C. Hidroelectrica S.A. să acopere, prin exploatare, zona de vârf şi semivârf a curbei zilnice de sarcină, inclusiv rezervele de putere pentru serviciile tehnologice de sistem.

Decizia a stabilit că, la sfârşitul anului hidrologic, rezerva energetică de siguranţă stocată în cele cinci lacuri de acumulare să fie de 220 GWh, iar pentru rezerva energetică de atenţionare a fost stabilită valoarea de 265 GWh.

Reglementatorul a stabilit că atâta timp cât diferenţa dintre volumul existent la un moment dat şi cel corespunzător nivelului de anteţionare de la sfârşitul lunii respective este pozitivă, volumul de apă corespunzător acestei diferenţe poate fi utilizat fără restricţii de către S.C. Hidroelectrica S.A. iar dacă nivelul lacului coboară sub nivelul de atenţionare, exploatarea volumului de apă se face în regim de restricţie comercială.

Dacă, în cursul unei luni, nivelul unuia din lacurile menţionate coboară sub nivelul de siguranţă, exploatarea în scopuri energetice a volumului de apă din lac se va face în regim de restricţie totală fapt ce impune obligativitatea funcţionării centralei respective strict pentru necesităţi de siguranţă ale Sistemului Energetic Naţional din dispoziţia operatorului de sistem iar centrala respectivă va fi scoasă din lista de unităţi ofertate pentru producţie de energie electrică.

Decizia nr. 720/2001 stabilea pentru S.C. Hidroelectrica S.A. o serie de responsabilităţi:

- să asigure în cele cinci lacuri de acumulare rezervele de siguranţă;
- la scăderea nivelului unui lac sub limita de atenţionare, societatea urma să oferteze producţia pentru unităţile respective astfel încât, în cel mai scurt timp, să refacă cel puţin rezerva energetică de atenţionare;
- la scăderea nivelului unui lac sub nivelul de siguranţă producătorul de tip hidro trebuia să scoată din ofertele de producţie unităţile respective şi trebuia să transfere către operatorul de sistem gestionarea rezervei energetice a lacului;
- societatea trebuia să prezinte la Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei evoluţia prognozată a nivelurilor din cele cinci lacuri de acumulare, cu ocazia fundamentării anuale a prognozei producţiei lunare corespunzătoare acoperirii cantităţilor din contractul de portofoliu şi din contractele cu consumatorii eligibili;

- producătorul hidro trebuia să efectueze lunar analize privind evoluţia nivelurilor din marile lacuri de acumulare pe care trebuia să le transmită spre avizare C.N. Transelectrica S.A. – Dispeceratul Energetic Naţional şi apoi trebuiau să le comunice Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei şi Ministerului Industriei şi Resurselor. **(vol.488, filele 121- 131)**

La data de 31.07.2002, preşedintele Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei a emis Decizia numărul 609 privind funcţionarea pieţei de energie electrică iar în anexa acesteia, la art. nr. 11, se prevedea că „producătorii sunt obligaţi ca prin contractele încheiate şi oferte să asigure acoperirea consumului de energie electrică al ţării. Ca urmare, producătorii sunt obligaţi să oferteze zilnic toate capacităţile disponibile."

Art. 12 din decizie prevede că „pentru fiecare interval orar, suma cantităţilor de energie electrică vândute de S.C. Hidroelectrica S.A. consumatorilor eligibili, din producţia proprie, nu poate depăşi cantitatea de energie corespunzătoare asigurării debitelor de servitute şi altor restricţii de utilizare a apei din amenajările hidroenergetice (restricţia 1) şi va fi consumată integral din acestă cantitate."

Din conţinutul deciziei rezulta că în situaţia în care din programarea funcţionării unităţilor dispecerizabile, consumul intern prognozat nu era acoperit prin oferte, furnizorii erau obligaţi să diminueze cererea, prin limitarea furnizării energiei electrice la consumatorii rău platnici iar producătorii erau obligaţi să diminueze cantităţile programate pentru a fi livrate la export.

Dacă, după luarea acestor măsuri, consumul intern prognozat rămânea în continuare neacoperit, operatorul pieţei şi operatorul de sistem puteau limita exportul astfel:

- la producătorul care a ofertat sub cantitate prevăzută în contractele încheiate;
- la ceilalţi producători, proporţional cu energia contractată pentru export pentru perioada respectivă de timp de către fiecare producător dacă rămâne în continuare un deficit intern;

Prevederile codului tehnic aprobat prin Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 51 din 07.04.2000 au fost îmbunătăţite în anul 2004 prin apariţia Reviziei 1 la Codul Tehnic al Reţelei Electrice de Transport, aprobat prin Decizia nr. 20 din 27.08.2004 al aceleiaşi autorităţi. **(vol.55 filele 130 – 204)**

Şi în cazul acestui Cod partea de început este destinată definirii principalelor noţiuni specifice Sistemului Energetic Naţional, cum ar fi siguranţa în funcţionare a sistemului care reprezintă „performanţa Sistemului Electroenergetic de a asigura livrarea energiei electrice la consumatori în limitele normelor acceptate şi în cantitatea dorită. Siguranţa Sistemului Energetic Naţional poate fi caracterizată luând în considerare două aspecte de bază şi de funcţionalitate ale unui Sistem Electroenergetic: adecvanţa şi securitatea."

Principalele elemente de noutate ale acestui Cod sunt cele determinate de conectarea Sistemului Energetic Naţional din ţara noastră la reţeaua europeană de transport a energiei electrice – UCTE precum şi de prevederile Codului Comercial al pieţei de energie electrică.

Astfel, se menţionează faptul că C.N. Transelectrica S.A. trebuie să asigure serviciul de transport al energiei electrice astfel încât să îndeplinească integral condiţiile tehnice necesare funcţionării interconectate, sincrone, conform cerinţelor UCTE prin:

- asigurarea unei capacităţi de interconexiune suficiente îndeplinirii criteriului de siguranţă (n-1) în schema programată de funcţionare, fără a influenţa negativ din punct de vedere tehnic sau economic sistemele electroenergetice vecine;
- asigurarea echipării reţelei electrice de transport cu sisteme de protecţie automatizare, transmisiuni şi comutaţie primară, care să permită izolarea rapidă şi eficientă a incidentelor din reţea şi evitarea extinderii acestora;

- asigurarea sistemelor de reglaj al tensiunii în vederea menţinerii acesteia în limitele prevăzute în prezentul Cod şi realizarea schimburilor de putere reactivă cu sistemele electroenergetice vecine.

De asemenea, în prevederile acestui Cod sunt redefinite şi serviciile de sistem tehnologice, constatându-se o regrupare a acestora precum şi prevederi mult mai clare referitoare la modalitatea în care aceste servicii operează.

Aceste servicii de sistem sunt împărţite în:

- rezervă de reglaj primar ce trebuie să fie mobilizată automat şi integral în maxim 30 de secunde, trebuind să rămână în funcţiune pe o durată de minim 15 minute;

- rezervă de reglaj secundar ce poate fi mobilizată integral într-un interval de maxim 15 minute;

- rezervă de reglaj terţiar (rezervă „minut") ce este furnizată sub formă de rezervă turnantă sau sub formă de rezervă terţiară rapidă şi care are rolul de a asigura refacerea rapidă a rezervei de reglaj secundar şi de a participa la reglarea frecvenţei şi a soldului programate;

- rezervă terţiară lentă ce are rolul de a reface rezerva „minut", asigurând echilibru producţie – consum.

În ceea ce priveşte siguranţa în funcţionare a Sistemului Energetic Naţional, acest nou Cod prevede faptul că un eveniment probabil care are ca efect pierderea unor elemente din sistem, precum grupuri generatoare, elemente de reţea sau instalaţii de compensare, nu trebuie să ducă la afectarea siguranţei funcţionării interconectate, producând declanşări în cascadă sau pierderea unui volum mare de consum.

În cazul unor perturbaţii majore, care pun în pericol funcţionarea Sistemului Energetic Naţional, în ansamblu sau a unei zone importante a acestuia, sunt aplicate automat şi/sau manual, la dispoziţia C.N. Transelectrica S.A., măsuri în conformitate cu Normativul de deconectări manuale ale unor categorii de consumatori de energie electrică, Normativul de limitare a consumului de energie electrică pe tranşe, Planul de apărare a Sistemului Energetic Naţional împotriva perturbaţiilor majore şi Planul de restaurare a funcţionării Sistemului Energetic Naţional.

Partea a doua a acestui Cod este reprezentată de Regulamentul de programare a unităţilor de producţie dispecerizabile, care are drept scop crearea cadrului pentru furnizarea informaţiilor despre disponibilitatea de producţie a unităţilor dispecerizabile pentru Sistemul Energetic Naţional, pregătirea programului de producţie şi consum şi determinarea disponibilităţii serviciilor de sistem tehnologice.

În acest Regulament se specifică faptul că, producătorii de energie electrică ce operează unităţi dispecerizabile trebuie să transmită la Operatorul de transport şi sistem (C.N. Transelectrica S.A.), declaraţii de disponibilitate pentru fiecare săptămână calendaristică cu cel puţin trei zile lucrătoare înainte de începutul acesteia.

În ceea ce priveşte formatul şi conţinutul acestor declaraţii, Regulamentul face precizarea că în cazul unităţilor de producţie hidroenergetice informaţiile vor cuprinde şi limitările prognozate ale producţiei de energie electrică rezultate din restricţiile hidrologice şi de debit, inclusiv variaţia maximă a nivelului apelor din lacurile de acumulare.

Dată fiind importanţa deosebită a acestor unităţi hidroenergetice, pentru asigurarea serviciilor de sistem se precizează faptul că un producător de energie electrică ce operează una sau mai multe unităţi hidroenergetice, transmite o declaraţie de disponibilitate revizuită cu informaţii actualizate privind limitările prognozate ale producţiei de energie electrică rezultate din restricţiile hidrologice şi de debit înainte de ora de începere a transmiterii notificărilor fizice pentru ziua de livrare corespunzătoare.

În partea a treia a Codului Tehnic al Reţelei Electrice de Transport este prezentat Regulamentul pentru conducerea prin dispecer a Sistemului Energetic Naţional care stabileşte Normele de organizare şi desfăşurare prin dispecer a Sistemului Energetic Naţional.

Potrivit acestui Regulament, conducerea prin dispecer realizează:

- funcţionarea sigură şi unitară a Sistemului Energetic Naţional;
- echilibrul permanent între producţia şi consumul de energie electrică, în scopul menţinerii frecvenţei în limitele normate de funcţionare, în cazul funcţionării izolate a Sistemului Energetic Naţional;
- reglarea schimburilor de energie electrică cu sistemele electroenergetice ale altor ţări, considerând corecţia de frecvenţă în cazul funcţionării interconectate;
- coordonarea regimurilor de funcţionare a manevrelor în instalaţiile electrice din Sistemul Energetic Naţional;
- utilizarea în conformitate cu reglementările în vigoare a resurselor hidroenergetice şi a combustibililor pentru producerea energiei electrice.

Se specifică totodată, faptul că producerea energiei electrice în hidrocentrale se corelează cu necesarul de apă pentru alte unităţi.

Sunt de asemenea definite şi noţiunile de „Centrul de dispecer" şi „Treptele de conducere prin dispecer", arătându-se că Dispecerul Energetic Central funcţionează în cadrul Dispecerului Energetic Naţional şi conduce funcţionarea Sistemului Energetic Naţional, realizând serviciul de sistem.

Este introdusă de asemenea şi obligativitatea întocmirii schemei normale de funcţionare a sistemului conform Convenţiilor UCTE şi a normelor în vigoare.

În cadrul programării operaţionale a Sistemului Energetic Naţional pe lângă programele de funcţionare, stabilite şi în vechiul Regulament de conducere prin dispecer, este introdusă şi ordinea de merit a grupurilor dispecerizabile.

Totodată, se prevede că Dispecerul Energetic Naţional programează rezervele de putere activă astfel încât să se asigure parametrii tehnici de calitate ai energiei electrice conform Codului Tehnic al Reţelei Electrice de Transport.

Programarea rezervelor se va face conform cerinţelor UCTE, producătorii având obligativitatea asigurării rezervei de reglaj primar.

Este prezentată de asemenea şi comanda operaţională în Sistemul Energetic Naţional, aceasta fiind condusă şi controlată de şeful Centrului de dispecer.

Această comandă operaţională este descrisă în condiţiile normale de funcţionare a Sistemului Energetic Naţional, la retragerea din exploatare a echipamentelor energetice, la darea în exploatare şi/sau punerea în funcţiune a noilor echipamente energetice, la retragerea definitivă din exploatarea echipamentelor, în condiţii de incidente sau avarii precum şi în cazul abaterii parametrilor de funcţionare de la valorile normale.

În această privinţă, Codul prevede faptul că personalul de comandă operaţională poartă răspunderea pentru avariile produse din vina sa în Sistemul Energetic Naţional, în limitele Autorităţii de conducere prin dispecer cu care este investit.

De asemenea, se arată că pentru a se evita intrarea Sistemului Energetic Naţional sau a unor zone ale acestuia într-o stare critică sau pentru a ieşi din starea critică, se vor folosi rezervele de putere activă şi reactivă ale Sistemului Energetic Naţional sau zonei de reţea, posibilităţile de reglaj ale echipamentelor disponibile, trecerea din rezervă în funcţiune sau invers a unor echipamente, modificările de configuraţii, ajutorul de avarie de la sistemele electroenergetice cu care se funcţionează interconectat şi, dacă situaţia o impune reducerea consumului prin deconectare manuală, conform procedurilor în vigoare.

Şi în cazul acestui Regulament este subliniată încă odată importanţa grupurilor hidro în ceea ce priveşte funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, specificându-se faptul că în cazul funcţionării izolate, dacă frecvenţa scade sub limita normată admisă sau creşte peste limita normată admisă, Dispecerul Energetic Central trebuie să asigure imediat restabilirea frecvenţei luând toate măsurile în conformitate cu procedurile şi instrucţiunile specifice.

La creşterea frecvenţei, dacă dispecerul nu dispune de rezerva de reducere a producţiei, respectiv rezerva turnantă sau grupuri hidro în funcţiune, dispecerul dispune opriri de grupuri în mod corespunzător.

La scăderea frecvenţei, dacă Sistemul Energetic Naţional nu dispune de rezerve de putere sau dacă punerea lor în funcţiune necesită timp îndelungat, concomitent cu pregătirea rezervelor, dispecerul ia măsuri pentru reducerea consumului prin deconectări manuale.

De asemenea, Regulamentul stabileşte faptul că C.N. Transelectrica S.A. trebuie să asigure o rezervă „minut" necesară egală cu cea mai mare valoare dintre:

- puterea celui mai mare grup generator în funcţiune;
- cea mai mare putere în funcţiune conectată pe aceeaşi secţie de bare;
- 5% din puterea totală produsă în sistem.

Mai rezultă şi obligaţia C.N. Transelectrica S.A. de a asigura în limitele posibilităţilor de reglaj, funcţionarea în orice punct al reţelei de transport cu tensiuni la niveluri normate, tensiunea reprezentând o componentă a măsurilor de menţinere a Sistemului Energetic Naţional în stare normală de funcţionare.

Sunt prevăzute şi sarcinile dispecerilor de serviciu pentru menţinerea tensiunilor normale, respectiv monitorizarea nivelului acesteia, folosirea posibilităţilor de reglaj pe barele de distribuţie şi eliminarea deficitului de putere reactivă, inclusiv măsuri de reducere a consumului în scopul evitării pierderii stabilităţii sistemului.

În ceea ce priveşte reglajul sarcinii active şi reactive a centralelor, reglementările Codului stabilesc faptul că încărcarea centralelor electrice pentru acoperirea consumului şi realizarea schimburilor convenite cu sistemele electroenergetice interconectate se va face în conformitate cu ordinea de merit ţinându-se seama de starea agregatelor, siguranţa funcţionării Sistemului Electroenergetic, politica de combustibil şi de exploatare complexă a resurselor hidroenergetice şi funcţionarea economică a întregului Sistem Energetic Naţional.

Centralele hidroelectrice vor respecta programul de funcţionare stabilit pe baza ordinei de merit sau a notificărilor fizice ale producătorilor în ziua D-1 dar vor cere aprobare dispecerului cu autoritate de decizie pentru orice oprire/pornire sau încărcare/descărcare.

La cererea dispecerului, centralele electrice sunt obligate să încarce agregatele până la sarcina activă şi reactivă maximă sau să le descarce până la limitele minimului tehnic admisibil.

Preşedintele Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei Electrice a emis Ordinul numărul 25 din data de 22.10.2004 prin care a fost aprobat un nou Cod Comercial al Pieţei Angro de Energie Electrică care a înlocuit prevederile vechiului Cod Comercial aprobat prin Decizia numărul 22 din data de 05.07.1999. **(vol.498, filele 181 - 185)**

Elementul de noutate adus de acest Cod Comercial îl reprezintă apariţia Pieţei centralizate a Serviciilor de Sistem Tehnologice prin care reglementatorul a dorit să creeze un cadrul comercial pentru:

- asigurarea unei cantităţi suficiente de Servicii de Sistem Tehnologice disponibile pentru operatorul de transport şi sistem şi operatorii de distribuţie;
- achiziţionarea într-o manieră transparentă şi nediscriminatorie a Serviciilor de Sistem Tehnologice şi a energiei electrice pentru acoperirea pierderilor din reţelele electrice;
- vânzarea sau achiziţionarea într-o manieră transparentă şi nediscriminatorie a energiei electrice în vederea compensării schimburilor neplanificate;

Din analiza tuturor acestor prevederi de legislaţie secundară se poate observa faptul că încă din anul 1992 preocuparea factorilor de decizie din Sistemul Energetic Naţional

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

a fost aceea de a menține acest sistem într-o stare de funcționare sigură, în parametrii tehnici optimi stabiliți odată cu formarea acestui sistem.

Datorită caracteristicii deosebite pe care energia electrică o are, prin natura sa, respectiv imposibilitatea stocării acesteia, Sistemul Energetic Național funcționează în siguranță păstrându-și stabilitatea și valorile tehnice normate, respectiv frecvența și tensiunea, în situația în care se poate realiza un echilibru cât mai precis între producția și consumul de energie electrică în fiecare moment dintr-un interval de 24 de ore.

Conform tuturor normelor tehnice descrise prin actele normative prezentate mai sus, acest echilibru între producție și consum precum și menținerea valorilor de frecvență și tensiune în limitele normate se realizează de către conducerea operativă a Sistemului Energetic Național, respectiv Dispecerul Energetic Național printr-un reglaj permanent și prin folosirea rezervelor de putere din sistem.

De altfel, existența acestor rezerve de putere **este esențială** pentru asigurarea unei funcționării în siguranță a Sistemului Energetic Național, aceste rezerve împreună cu ajutorul de avarie constituind singurele instrumente la îndemâna dispecerilor de a preveni intrarea sistemului în stări critice de avarie, ce pot genera pe lângă deconectarea manuală sau automată a unor categorii de consumatori și căderea totală a întregului sistem sau a unor părți din acesta, eveniment excepțional care ar genera pagube imense, foarte greu de cuantificat la adresa economiei naționale.

În acest sens, se poate exemplifica părerea unor specialiști din sistem care au arătat că pagubele înregistrate la căderea de sistem din anul 1977 au fost estimate la o valoare de aproximativ **4 ori mai mare decât pagubele înregistrate în urma cutremurului din același an.**

De asemenea, din cuprinsul normelor prezentate anterior rezultă în mod clar și importanța deosebită pe care centralele de producere a energiei electrice care administrează rezervele naționale de ape, respectiv cele aflate în gestiunea S.C. Hidroelectrica S.A. o au în menținerea în siguranță a funcționării Sistemului Energetic Național.

Aceste centrale având cea mai rapidă reacție la comanda de încărcare sau descărcare a sarcinii din sistem, asigură un procent de peste 80% din volumul serviciilor tehnologice de sistem, respectiv a rezervelor de reglaj primar, secundar și terțiar rapid cu care, practic, Sistemul Energetic Național este menținut în stare sigură de funcționare. În acest sens, în toate reglementările amintite anterior se face vorbire de principiul utilizării complexe a apelor din rezervele naționale, principiu care asigură realizarea unei condiții esențiale de funcționare a Sistemului Energetic Național, respectiv economicitatea funcționării acestuia.

Cu toate acestea, așa cum rezultă din probatoriul administrat în cauză, începând cu anul 2003 membrii asociației infracționale aflate la conducerea gestionarului marilor rezerve de acumulare de apă, respectiv S.C. Hidroelectrica S.A., ignorând aceste principii trasate prin reglementările succesive prezentate, au uzinat cantități de apă din aceste acumulări în regim preponderent de bază și nu de vârf, în scopul satisfacerii unor interese de ordin economic, diminuând drastic rezervele energetice de apă, cu consecință în diminuarea capacităților de reglaj din sistem, aceste acțiuni fiind de natură să pună în pericol Sistemul Energetic Național.

Folosirea irațională a rezervelor de apă de către învinuții ce au asigurat managementul S.C. Hidroelectrica S.A. începând cu anul 2003, s-a făcut în condițiile în care, aceștia în mod constant, au depășit cantitățile de energie electrică pe care Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei le destinase anterior, prin ordine și decizii, pieței concurențiale, prin supracontractarea sistematică a acestor cantități.

Angajarea pe piața internă și la export a unor cantități mari de energie electrică în perioada de vârf de sarcină, respectiv în momentele în care consumul național de energie era la cel mai înalt nivel, a avut drept consecință diminuarea semnificativă a volumului de servicii de sistem, respectiv a rezervelor de reglaj, ajungându-se în situații în care, pe anumite paliere

orare, Sistemul Energetic Naţional a funcţionat **fără niciun fel de rezervă, situaţie deosebit de periculoasă în ceea ce priveşte siguranţa sistemului.**

Această folosire iraţională a rezervelor de apă a generat în perioada respectivă apariţia unui fenomen foarte grav în ceea ce priveşte economicitatea şi funcţionarea sigură a Sistemului Energetic Naţional, respectiv opriri şi porniri repetate de grupuri termo în intervale de timp mai mici de 24 de ore, manevră total atehnică, care a dus la deteriorarea sau distrugerea parţială a unor echipamente, părţi componente ale centralelor termo, cu costuri uriaşe de mentenanţă pentru aceşti producători.

Acest fenomen, denumit generic de-a lungul vremii de către specialişti **„fenomenul motoretă"** a cauzat, pe lângă periclitarea funcţionării sigure a Sistemului Energetic Naţional şi costuri suplimentare uriaşe pentru economia naţională, reflectate în consumul mai mare de resurse energetice de tip termo, respectiv cărbune şi hidrocarburi, aspect cu impact direct asupra diminuării stocurilor energetice naţionale pe termen mediu şi lung.

O situaţie aparte şi de o gravitate deosebită s-a înregistrat în anul 2003 când, pe fondul secetei hidrologice instalate în România şi a diminuării resurselor de apă, învinuiţii aflaţi la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. nu au activat clauza de forţă majoră pentru diminuarea obligaţiilor de producţie aferente relaţiilor contractuale, scăzând nivelurile tuturor marilor acumulări care asigurau serviciile tehnologice de sistem, în unele dintre acestea ajungându-se chiar la golirea totală a bazinelor.

Constatarea punerii în pericol a Sistemului Energetic Naţional a fost făcută pentru prima oară în Nota Sinteză nr. 155.476/22.09.2006 privind respectarea legislaţiei în vigoare în domeniul tranzacţiilor cu energie electrică în perioada 2000 – 2006 la societăţile comerciale şi companiile naţionale din cadrul Sistemului Energetic Naţional, întocmit de Corpul de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului. **(vol. 47, filele 29-69)**

În vederea întocmirii acestei note, echipa Corpului de Control al Ministrului din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului, a solicitat prin adresa nr.150.360 din 26.10.2005, Unităţii Naţionale Operative din cadrul Dispeceratului Energetic Naţional, transmiterea unor date referitoare la funcţionarea Sistemului Energetic Naţional în regim de siguranţă.

În răspunsul formulat, reprezentanţii Unităţii Naţionale Operative din cadrul Dispeceratului Energetic Naţional au precizat următoarele aspecte:

- obligaţiile contractuale ale S.C. Hidroelectrica S.A. în raport cu nivelul pluviometric **au fost uneori mari** şi au dus la utilizarea energiilor din lacurile de acumulare pentru producerea de energie în regim de bază şi nu de vârf, cum, în mod preponderent trebuie folosite aceste lacuri; **aceasta a dus la scăderea posibilităţilor de reglaj în Sistemul Energetic Naţional (S.E.N.);**

- în lipsa unor informaţii suficiente privind contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A., **nu se putea explica motivaţia care a stat la baza deciziilor conducerii societăţii** în această privinţă;

- în condiţii de secetă (deficit de producţie hidro), obligaţiile contractuale externe **au scăzut participarea producătorilor interni la profilarea curbei de sarcină.** Acest lucru a fost accentuat şi de profilul graficelor de export – cantităţi mari exportate la orele de vîrf de sarcină în comparaţie cu cele exportate la orele de gol de sarcină (diferenţa a ajuns la 700 Mw). Această diferenţă **a îngreunat mult profilarea curbei de sarcină**, în sensul că la orele de gol de sarcină a trebuit să se funcţioneze cu grupurile termo la minim tehnic şi uneori sub minim tehnic sau a fost nevoie de **oprirea unor grupuri termo pe perioada nopţii şi repornite dimineaţa.** La orele de vârf de sarcină s-a funcţionat de multe ori cu rezerva redusă, insuficientă şi, **dacă ar fi apărut opriri accidentale, suplimentare, soluţia ar fi fost deconectarea unor consumatori;**

- principalii trei factori perturbatori care au influenţat în ultimii 5 ani funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional au fost seceta, actuala structură a producătorilor cu repercusiuni negative şi în perioada recentă de supraproducţie hidro, precum şi graficele de import - export. **(vol. 38, filele 200-203)**

Totodată, reprezentanţii Corpului de Control s-au adresat Direcţiei Generale Politică Energetică din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului, în vederea formulării unui punct de vedere referitor la aplicarea programelor pentru promovarea exporturilor şi importurilor de energie electrică efectuate de S.C. Hidroelectrica S.A.

Din punctul de vedere transmis prin adresa nr. 162696/10.11.2005 rezultă că în general exportul de energie şi mai ales **exportul de energie hidroelectrică este o acţiune ce nu aduce beneficii decât de imagine sau doar societăţii exportatoare.** România ar trebui să exporte bunuri cu un grad înalt de prelucrabilitate şi de valoare adăugată şi nu de energie sub formă de resurse sau produs finit, acest lucru fiind valabil indiferent de regimul pluviometric . **(vol. 38, filele 194-198)**

La data de 04.07.2002 Directorul General al Dispeceratului Enegetic Naţional, martorul J.C. a sesizat forurile competente, respectiv Ministerul Economiei şi Comerţului, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, Operatorul Pieţei de Energie Electrică O.P.C.O.M. S.A. şi S.C. Hidroelectrica S.A. că, pentru funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional managementul S.C. Hidroelectrica S.A. trebuie să menţină în principalele lacuri de acumulare cantităţi de apă care să asigure furnizarea unei cantităţi de energie care să reprezinte circa 40% din energia anuală a zonei variabile a curbei de sarcină. **(vol. 38, filele 204-205)**

La data de 20.12.2004 Compania Naţională de Transport al Energiei Electrice – Transelectrica S.A. a transmis Preşedintelui Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, martorul J.C. „Memoriul de prezentare al procedurii operaţionale – programarea graficelor de schimburi de energie electrică pe capacităţile de interconexiune alocate". În cuprinsul acestui Memoriu se încunoştinţa preşedintele Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei că, consumul de energie electrică pe total sistem, pe parcursul unei zile prezenta o diferenţă majoră (aproximativ 2000 Mw) între consumul mediu orar maxim şi minim. Peste aceasta, la momentul întocmirii memoriului, se suprapuneau grafice de export şi import care, însumate, dădeau o diferenţă între obligaţiile de producţie a Sistemului Energetic Naţional la orele de vârf şi orele de gol de aproximativ 700 MW putere medie orară.

Astfel, s-a ajuns în situaţia ca producţia în Sistemul Energetic Naţional să cunoască o diferenţă între puterea medie orară la ora de vârf şi puterea medie orară la ora de gol de aproximativ 2.700 MW. Pentru acoperirea curbei de sarcină la orele de gol de noapte era necesară scăderea producţiei de energie electrică. Această scădere, fiind foarte mare, era necesară oprirea tuturor grupurilor hidro care nu aveau restricţii de debit de servitute sau de evitare deversare şi se scădeau la minim tehnic toate grupurile termo aflate în funcţiune. Întrucât scăderea la minim tehnic a grupurilor termo nu era suficientă, pentru acoperirea curbei de sarcină era necesară oprirea unor grupuri termo de producere a energiei electrice, consecinţa fiind **costurile deosebit de ridicate** pentru repunerea în funcţiune a acestora, experienţa acumulată în conducerea funcţionării Sistemului Energetic Naţional arătând că **posibilitatea de repornire a acestor grupuri era minimă.**

Datorită eşecurilor de repornire a acestor grupuri, în timpul zilei apărea frecvent situaţia în care **nu se dispunea de rezervă terţiară rapidă, suficientă, apărând probabilitatea ridicată de apelare la deconectări manuale de consumatori.**

Pentru diminuarea efectelor descrise, autorii memoriului concluzionau că **sunt necesare măsuri stimulatorii de aplatizare a curbei de sarcină şi de realizare a**

exporturilor la orele de gol de sarcină, cel puţin la nivelul celor de la orele de vârf de sarcină. (vol. 38, filele 220-222)

Toate sesizările îndreptate către autorităţile competente din domeniul energetic, respectiv Ministerul Economiei şi Comerţului, Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, S.C. Hidroelectrica S.A. întocmite de Unitatea operaţională din cadrul Dispeceratului Energetic Naţional au avut ca fundament **Rapoartele de Evenimente deosebite** privind opririle accidentale şi abaterile faţă de programele stabilite în privinţa consumului de energie electrică.

Astfel, în perioada 14.01.2003 – 07.12.2004, Unitatea Operaţională din cadrul Dispeceratului Energetic Naţional a întocmit un număr de **14 Rapoarte** asupra funcţionării Sistemului Energetic Naţional, la datele producerii evenimentelor în **care S.C. OPCOM S.A. operatorul principal al pieţei de energie a confirmat punerea în pericol a Sistemului Energetic Naţional,** fiind evidenţiate următoarele cauze:

- imposibilitatea aplicării mecanismului de evitare a pornirilor/opririlor de scurtă durată a grupurilor termoenergetice implicând consecinţe negative tehnice şi economice asupra producătorilor;

- funcţionarea, cu anumite grupuri termoenergetice la minimum, **fără reglaj primar**, la nivelul cerinţelor;

- funcţionarea Sistemului Energetic Naţional **fără rezervă normată,** aceasta fiind diminuată cu cantităţi variabile importante de energie pentru acoperirea abaterii consumului faţă de valoarea medie programată;

- **imposibilitatea suplimentării** corespunzătoare a rezervei terţiare rapide de către S.C. Hidroelectrica S.A. datorită debitelor afluente şi **a rezervelor reduse în marile lacuri de acumulare;**

- neacoperirea, de către producători, a consumului de energie electrică prognozat, fapt ce a determinat pornirea unor grupuri termoenergetice aflate în conservare, **solicitarea de ajutor de avarie unor producători de energie electrică din ţările vecine,** precum şi dislocarea din lacurile de acumulare a unor mari cantităţi de apă în condiţii de secetă hidrologică excesivă, **utilizându-se energiile din lacurile de acumulare în regim de bază şi nu de vârf, cum în mod preponderent trebuie folosite aceste lacuri;**

- depăşirea consumului prognozat de Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. pe unele intervale orare precum şi neasigurarea cu combustibil a unor grupuri termoenergetice a dus la imposibilitatea asigurării rezervei terţiare lente fapt ce a implicat utilizarea centralelor hidroenergetice în condiţiile în care **rezerva în lacuri era la limita de atenţionare. (vol. 38, filele 223-253)**

Toate aceste rapoarte de evenimente deosebite au avut la bază în perioada respectivă constatările referitoare la funcţionarea Sistemului Energetic Naţional făcute de dispecerii şefi tură din cadrul Dispecerului Energetic Central, în procesele verbale încheiate la sfârşitul fiecărei ture de serviciu din perioada 2002 – 2005.

Aceste procese verbale, potrivit procedurilor interne ale Dispecerului Energetic Central, au fost consemnate în Registrele operative de tură ce au fost solicitate acestei instituţii prin adresa nr. 151/D/P/2005 din data de 23.02.2010.

Conform acestor registre, dispecerii şefi tură ce au asigurat comanda operativă a Sistemului Energetic Naţional în perioada 2002 – 2005 au avut obligaţia de a consemna în procesele verbale toate datele şi informaţiile referitoare la funcţionarea Sistemului Energetic Naţional pentru fiecare interval orar al acestei perioade.

Au fost consemnate în aceste documente, pe lângă toate centralele producătoare de energie electrică aflate în funcţiune, toate opririle accidentale ale acestora, toate avariile din sistem împreună cu cauzele generatoare precum şi toate abaterile de la schema normală de

funcţionare a Sistemului Energetic Naţional şi de la parametrii stabiliţi prin normele legale în vigoare în acea perioadă.

De asemenea, în finalul acestor procese verbale au fost consemnate la rubrica „Observaţii", toate opiniile şi constatările dispecerilor şefi tură în legătură cu aceste abateri de la funcţionarea normală a Sistemului Energetic Naţional.

În legătură cu acest aspect din cuprinsul acestor registre operative au rezultat următoarele aspecte privitoare la funcţionarea Sistemului Energetic Naţional în perioada 2002 – 2005, consemnate după cum urmează:

- REGISTRUL OPERATIV nr. 13:

„Nerealizarea energiei la PDFI datorată unor puteri mici (2500 MW) pe timpul nopţii şi planificării unor puteri de 770 – 800 MW în restul zilei – puteri imposibil de realizat." **(vol.568, fila 91)**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 15:

„Program OPCOM - PFI-13101 MWh faţă de -12.500 MWh – a câta oară se dau cifrele false?" **(vol.569, fila 77)**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 16:

„PCHE depăşit cu 100 – 250 MW. Consumul real este cu 50 -130 MW mai mare decât OC. Se funcţionează fără rezervă turnantă în SEN, CHE, R. Mare, CHE Ruieni au fost oprite nemaiavând decât 1 -2 h. de funcţionare." **(vol.569 fila 200)**

„Curba de consum prognozat este dată în mod deliberat mai mică decât cea reală." **(569, fila 247)**

„CHE Remeţi nu se poate exploata sub cota de 818,04, sub această cotă apa nu mai aparţine lui SC Hidro! cu toate că şi pe 25.06. sunt prevăzute 17 ore de funcţionare." **(vol.569, fila 273)**

„Phidro< 200 MW decât OC „situaţia dezastruoasă la CHE Retezat, CHE Ruieni + ...? Care nu poate funcţiona după OC din lipsă de apă." **(vol.569, filele 294 -295)**

„Consum > 130 – 320MW. Diferenţa de consum preluată de ape - rezervă terţiară rapidă. S-a folosit rezerva terţiară rapidă (umflată total fără explicaţie)." **(vol.569, fila 306);**

„Consum > - deficit acoperit cu ape cu restricţie (Merişelu, Căieni, Râul Mare care s-a golit lacul. Dacă de azi 1 iulie CHE intră în restricţie totală, de ce sunt prevăzute 15 ore de funcţionare în programul OPCOM?"

De asemeni, producţie „umflată" la PDFI şi Cernăuţ." **(vol.569, fila 307)**

„La ora 13:45 - Retezat oprit – cotă minimă. S-au utilizat toate apele disponibile şi s-a funcţionat fără rezervă." **(vol.569, fila 311)**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 16:

„Energia pe PFI UMFLATĂ cu 500 MW – OPCOM." **(vol.569, fila 339)**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 17

„Consum sub program 170 aproximativ sau egal cu 325 MW, cărbune şi hidrocarburi – ok.

Ape: – reducerea de ape – „ORICUM NU SE POATE REALIZA"." **(vol.570, fila 6)**

„Consum mai mare cu 100 – 230 MW, cărbune la maxim în vederea refacerii cotelor de apă." **(vol.570, fila 23);**

„Citire falsă – a se vedea CHE Lotru de 5 zile – FĂRĂ COMENTARII." **(vol.570, fila41)**

„PROGRAM FALS – Fără Comentarii." **(vol.570, fila 50)**

„Turceni nu realizează planul cu 300 MW (TA 3 şi 4 au capsulele sparte).

Pentru acoperirea consumului şi respectarea graficului de export s-au folosit hidrocentralele cu restricţie totală sau parţială." **(vol.570, fila 78)**

„Reglaj. Cărbune >200, hidrocarburi >OC. Consum pe hidro = 0 Reglaj.!!!" **(vol.570, fila 122)**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 18:

„În afara prostiilor cu care ne-am obişnuit în programul OPCOM (a se vedea 6 ore de funcţionare Sugag când apa este pentru 1,5 ore)". **(vol.570, fila 228)**

„TH, Retezat a fost oprit la ora 14:58 (din întâmplare conform programului OC) dar la cota de 974,49 (cota minimă de funcţionare). Pentru repornire se aşteaptă eventual **POTOP (sau conferinţă de PAPARUDE** pentru ploi abundente în ţară. Avertizarea DEN a fost dată de 6 luni în urmă!!!." **(vol.570, fila 243);**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 20:

„prognoză subevaluată, lipsă rezervă terţiară lentă, odinea de merit nu acoperă consumul." **(vol.571, fila 199)**

„Consumul +166 MW faţă de program

- programul pe ape făcut cu curul:
  - PFI -12644 MWh-OPCOM -9700 MW real;
  - pe Olt la gol 160 MWh-OPCOM – 40 MW real.

De unde se pot lua vreo 3000 MWh pentru acoperirea acestei porţii?" **(vol.571, fila 373)**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 22

„Consum mai mare cu 400/500 MW. Apele MULT peste program în reglaj." **(vol.572, fila 209)**

„La P.d.Fier I s-a dat un program cu aproximativ 1000 MW mai mic decât cel de la OPCOM." **(vol.572, fila 231);**

„Programul P.d.Fier I a fost mai mic cu 1357 MW." **(vol.572, fila 234)**

„Programul la CHE P.d.Fier I a fost de 8800 MW faţă de 10157 MWh!!!." **(vol.572, fila 235)**

„P.F.I a produs 11.500 MWh REAL faţă de 9313 MWh – OPCOM." **(vol.572, fila 257)**

„S-a şters cu albişor faptul că P.F.I programul real de 13.000 faţă de programare de 9462 OPCOM." **(vol.572, fila 258)**

„P.d.Fier 14500 real faţă de 9713 MW." **(vol.572, fila 265)**

„Consum mai mic cu aproximativ sau egal 360 MW P.d.Fier 14.500 faţă de 9713, deci o diferenţă de 4787 MW." **(vol.572, fila 266)**

„Redus program la cărbune la minim tehnic la toate centralele pentru realizarea producţiei la P.F.I 21.000 MWh program real faţă de 18742 OPCOM." **(vol.572, fila 286)**

„Programul prognozat la P.F.I a fost de 13.700 MW faţă de 16.000 MW." **(vol.572, fila 371)**

- **REGISTRUL OPERATIV nr. 26:**

„Consumul a fost mai mic decât programul cu 300 – 400 MWh.

Programul la P.F.I este de 6.600 MWh în loc de 1+ 300 cât SUSŢINE HIDROELECTRICA şi OPCOM." **(vol.574, fila 241)**

- fila 55

Obs.: „Apele în reglaj. Soldul din programul OPCOM este greşit." **(vol.574, fila 251)**

REGISTRUL OPERATIV nr. 29:

„În situaţia în care sunt retrase din reglaj CHE ... cred că funcţionează conform programului cu aproape majoritatea grupurilor hidro, nu este benefică **vis-a-vis de siguranţa sistemului.**" **(vol.576, fila 48)**

„Consumul sub program aproximativ sau egal 50 – 150 MW. Cărbunele peste program aproximativ sau egal 150 : 100 MW. Hidrocarburi la program. Apele în reglaj sub program datorită programării total aiurea la PDf. Energia la PdF s-a terminat la ora 1:00 iar exploatarea amenajărilor hidro se face atehnic. Preţul/MW nu justifică opriri şi porniri de grupuri termo în intervalul de 24 h. Programarea OPCOM numai pe criterii economice (fără nimic tehnic) duce la pierderi mult mai mari." **(vol.576, fila 78)**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 30

„ Program la P.F.I 13.600 MWh real faţă de 11.981 –OPCOM." **(vol.576, fila 207)**

„Apele în reglaj sub program"

„Program la P.F.I 12.300 MW faţă de 13051 OPCOM.

Programul de 279 MW la lent nu se poate face decât cu anularea reglajului primar ceea ce nu se admite.

Producţia pe apă mai mică şi ca urmare a reglajului SECUNDAR." **(vol.576, fila 225)**

„Ora 18:00 – 20:00, a fost epuizat Reglajul Secundar, + Reglaj + Reglaj – terţiară rapidă." **(vol.576, fila 242);**

„La vârf de sarcină s-a funcţionat FĂRĂ REZERVĂ." (vol.576, fila 252)

„Program P.F.I 9998 MWh OPCOM faţă de 9100 MWh Real.

Funcţionarea fără REZERVĂ la vârful de seară.

Rezerva de putere din protocolul 1 **ESTE UN BLUF." (vol.576, fila 285)**

„Nu s-au declanşat pe cărbune la program în GOL pentru a se putea acoperi vârful de seară. Puterea momentului fiind cu 300 MW peste programul OPCOM şi s-a **FUNCŢIONAT FĂRĂ REZERVĂ !!!" (vol.576, fila 380)**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 31:

„din caza exportului mai mare cu aproximativ sau egal 250MW faţă de cel programat iniţial ... s-a folosit din rezerva terţiară rapidă: ... **deci este periclitată siguranţa în funcţionare a SEN, nefiind asigurată rezerva nici pentru un grup de 300 MW, PERICOL MARE." (vol.577. fila 16);**

„dispus încărcare rezervă turnantă la toate centralele iar la hidro şi rezerva rapidă. Cu toate centralele încărcate la maxim, în intervalul 17 – 19, s-a funcţionat fără nici o rezervă..." **(vol.577, fila 22)**

„Contractele de import noaptea şi export ziua românesc, diferenţele producţie zi/noapte făcând imposibil un reglaj corect"! **(vol.577, fila 95)**

„Prognoză mântuită în golul de noapte - sistematic consum sub program cu 19 – 145 MW.

Programat PDI 12 304 MW OPCOM faţă de 15500 MW real.

Funcţionat în intervalul 2 – 4 cu 30 MW reglaj secundar pe Turceni, Reglajul primar D-zeu ştie cât o fi fost." **(vol.577, fila 100)**

„Dispecerii din centralele pe cărbune contestă scăderile de sarcină dispuse pentru trecerea golului de noapte ca fiind neeconomice, netemeinice, distructive pentru echipamente. Se poate asculta înregistrarea." **(vol.577, fila 107)**

„Consumul mai mic cu 60 – 100 MWh. Apele în reglaj peste program cu aproximativ sau egal 500 MWh. S-a funcționat fără rezervă terțiară rapidă + turnantă." **(vol.577, fila 177)**

„Prognoză fraudată (că e un cuvânt la modă) mai grosolan decât la alegeri. Oare ce capete au gândit consumul în noaptea de ziua națională mai mare decât în noaptea precedentă. Cei care au gândit așa ceva sunt ori tâmpiți, ori escroci.

Fraudă la programele zilnice la PDF I unde ciupesc zilnic 500 – 600 MWh. Oare până când?.

Consumul real mai mic cu 203 – 409 MW mai mic decât cel măsluit." **(vol.577, fila 187)**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 32:

„Este inadmisibil." **(vol.577, fila 203)**

„Consumul este mai mic cu 160 – 350 MWh. Acest lucru se repetă în fiecare zi. Persoanele de la OPCOM care fac această prognoză sunt NIȘTE INCOMPETENȚI SAU NIȘTE PROȘTI. Au fost reduse termocentralele în ordinea de merit. Hidro la program." **(vol.577, fila 212)**

„C4 Rovinari după oprire în timpul răcirii aceasta s-a spart un vaporizator (reparația durează 2 zile)."

„Este păcat se distrug toate instalațiile și echipamentele din centralele termo. Sunt munca și banii noștri a tuturor. Acestea sunt consecințele incompetenței, responsabilității ignoranței a OPCOM și ANRE.

NE RÂD ȘI CURCILE când trebuie să reglăm sarcina prin oprire și pornire a grupurilor de 300 pentru doar câteva ore." (vol.577, fila 233)

„Consumul a fost mai mic cu 450 -550MW pe hidro < 200 MWh." **(vol.577, fila 332)**

„Consumul sub program cu aproximativ sau egal 509 MWh. **PROGNOZĂ DE CĂCAT – Sărbători Fericite." (vol.577, fila 332)**

„Dacă facem observații față de un program făcut fără nicio răspundere (în batjocoră) și complet atehnic. Consumul mai mare cu 400 – 600 MWh. Apele în reglaj mult peste program." **(vol.577, fila 346)**

„S-a efectuat reglaj numai pe frecvență. S-a păstrat legătura în teritoriu cu ajutorul TELEFOANELOR MOBILE.

IMP – calculatoarele nu funcționează și nu se știa dacă Sistemul funcționează." **(vol.577, fila 382)**

„Consumul a fost mai mic cu valori între 300 – 600 MWh decât OPCOM.

PCHE < 200 decât OPCOM.

A fost scăzută după ordinea de merit, dar fiind la minim tehnic nu se **mai putea opri și grupul pentru 204 („ATENȚIE ȘI PERICULOS")." (vol.577, fila 385)**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 34:

„După evoluția consumului față de cel prognozat (mai mare la vârf și mai mic la goluri) rezultă că ori programul este prost, ori persoana e rău intenționată (**și nu răspunde nimeni de acest lucru**). Conform OM și diferenței de 130 – 230 MW ar fi trebuit să opresc un grup la Turceni (Rovinari –Turceni funcționează noaptea la valori atehnice fără posibilitate de reglaj primar și secundar).

De ce trebuiesc justificate abaterile faţă de acest fel de programate?" **(vol.578, fila 31)**

„La o prognoză de consum care are abatere faţă de consumul real cuprins între +320 MW şi – 330 MW (**făcută de nişte incompetenţi sau pur şi simplu sabotori**) nu se pot face observaţii privind funcţionarea la program a centralelor". **(vol.578, fila 142)**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 35:

„Rularea de reglaj secundar REALĂ numai 80 MWh pe LOTRU restul nefiind decât MWh SCRIPTICI." **(vol.579, fila 4)**

„S-a folosit rezerva de reglaj secundar, consumul fiind mai mic cu valori cuprinse între 20 şi 140 M" **(vol.579, fila 55)**

„PROGNOZĂ DE RAHAT – a se vedea curba OM de RAHAT, în timp ce pornesc 2 blocuri la Rovinari + Turceni, conform OM opresc alte două tot acolo.

ŢARĂ DE RAHAT – care importă noaptea şi exportă ziua." **(vol.579, fila 80)**

„Consumul a fost mai mic decât cel programat de MINŢILE LUMINATE (OPCOM) cu valori cuprinse între 110 – 330 MWh." **(vol.579, fila 128)**

„La un consum mai mare decât cel prognozat cu valori cuprinse între 560 -625 MWh, COMENTARIILE PRIVIND OPORTUNITATEA OPCOM sunt de prisos." **(vol.579, fila 188)**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 36:

„Consider că este **sabotaj, măgărie, prostie şi furt**, faptul că noaptea, în gol de sarcină se importă 300 MW". **(vol.579, fila249)**

- REGISTRUL OPERATIV nr. 38:

„F.F.F. IMPORTANT. Funcţionare anormală, **fără rezervă, fără calculatoare, fără ordine de merit." (vol.580, fila 149)**

Având în vedere complexitatea deosebită şi caracterul pur tehnic al aspectelor consemnate în aceste documente, în cursul urmăririi penale, au fost audiate, în calitate de martor, toate persoanele care în perioada 2002-2005 au deţinut funcţii cu responsabilitate în conducerea operativă şi gestionarea funcţionării Sistemului Energetic Naţional, urmărindu-se clarificarea tuturor acestor aspecte tehnice şi stabilirea consecinţelor pe care aceste evenimente le-au produs asupra funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional.

Astfel, martorul L.O., fost director al Dispeceratului Energetic Naţional din cadrul C.N Transelectrica S.A a declarat la data de 25.04.2007 următoarele :

„Funcţionarea în condiţii de siguranţă a Sistemului Energetic Naţional este capacitatea acestuia de a rămâne sigur şi stabil în urma unor perturbaţii probabile cauzate de defecte ale unor echipamente care îl conţin.

Condiţia de calitate a energiei electrice reprezintă menţinerea frecvenţei şi tensiunilor în limitele normate şi în conformitate cu înţelegerile internaţionale privind aceasta.

Până în anul 2000 Sistemul Energetic Naţional funcţiona în siguranţă, întrucât era condus după principiul funcţionării economice pe ansamblu sistem.

După anul 2000 când producătorii s-au separat în societăţi distincte, cu interese economice proprii, şi cu relaţii comerciale contractuale între diferiţi participanţi, au apărut disfuncţionalităţi în sistem, care nu erau reglementate şi care pe termen mediu ar fi condus la alimentarea în condiţii de nesiguranţă a consumatorilor.

Disfuncţionalităţile din Sistemul Energetic Naţional au apărut şi s-au acutizat odată cu deschiderea pieţei de energie în anul 2000.

În acest context au apărut şi consumatorii eligibili care aveau nevoie pentru o funcţionare normală de un consum mare în regim de bandă, adică constant pe o perioadă de 24 de ore.

Datorită faptului că energia electrică produsă de S.C. Hidroelectrica S.A. era cea mai ieftină (competitivă), majoritatea consumatorilor au încheiat contracte de furnizare a energiei electrice cu această societate, până la limita deschiderii pieţii.

Datorită acestui lucru, obligaţiile contractuale de producţie de energie electrică ale acestei societăţi pe timp de noapte au crescut.

Datorită experienţei mele acumulate pe timpul cât am condus Dispeceratul Energetic Naţional în subordinea CONEL, am constatat că, încă din acea perioadă cantitatea de energie electrică produsă de S.C. Hidroelectrica S.A. nu era suficientă pentru a asigura funcţionarea Sistemului Energetic Naţional în condiţii de siguranţă şi economicitate în toată perioada anului, apelându-se şi atunci pentru preluarea variaţiei de consum la centralele termoelectrice, deşi programarea centralelor hidroenergetice se făcea strict pe criteriul asigurării funcţionării economice şi sigure.

Dispeceratul Energetic Naţional din momentul în care a sesizat că energia din lacurile de acumulare a început să fie folosită şi pe perioada nopţii, a făcut sesizări către Autoritatea Naţională de Reglementare în Domeniul Energiei şi Ministerul Economiei şi Comerţului în care se atrăgea atenţia că o astfel de funcţionare este neeconomică şi poate să conducă la funcţionarea în condiţii de nesiguranţă a sistemului.

Consecinţele acestor stări de nesiguranţă în sistem ar fi putut fi: deconectarea manuală a unor categorii de consumatori şi întreruperea alimentării unor zone de sistem.

Cea de-a doua consecinţă enumerată ar fi putut duce la întreruperea furnizării de energiei electrică în anumite zone teritoriale ale României.

Ca exemplificare arăt că, dacă nu ar mai fi existat cantităţi suficiente de apă în barajul de la Mărişelul, pe râul Someş, se putea întrerupe furnizarea de energie electrică în următoarele judeţe: Mureş, Bistriţa Năsăud, Cluj, Zalău, Baia Mare, Satu Mare.

Apariţia schimburilor internaţionale de energie electrică a avut consecinţă negativă asupra funcţionării Sistemului Energetic Naţional pentru că au apărut diferenţe mari între soldul de schimb cu alte sisteme, în perioada de noapte şi cea de zi.

Soldul de schimb cu alte sisteme reprezintă suma tuturor cantităţilor de energie electrică destinate schimburilor dintre ţări.

Astfel au existat situaţii în care diferenţa dintre schimburile de noapte şi cele de zi au depăşit 700 MW. Aceste diferenţe se datorau faptului că se exporta energie multă pe perioada zilei şi pe perioada nopţii se exporta mai puţin, sau chiar se importa.

Principalii exportatori de energie pe perioada zilei erau S.C. Hidroelectrica S.A. şi S.C. Energy Holding S.R.L.

Principalii importatori de energie electrică erau firmele private (consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi).

Pentru echilibrarea sistemului cu astfel de variaţii mari de producţie între perioada de noapte şi zi era nevoie de mai multă energie de provenienţă hidro şi preluarea variaţiilor de putere din ce în ce mai mult pe centralele termo.

Acest lucru a determinat funcţionarea din ce în ce mai puţin economică a centralelor termo şi uneori o funcţionare netehnică periculoasă, constând în porniri/opriri repetate. Acest lucru a generat în unele situaţii spargerea cazanelor şi creşterea perioadei de reparaţii a acestora.

O altă consecinţă a utilizării în timp de noapte a centralelor hidroelectrice şi diminuarea rezervelor de apă din lacurile de acumulare, a fost reducerea calităţii reglajului în Sistemul Energetic Naţional, în sensul că acesta se făcea prin utilizarea grupurilor termo care sunt mai lente şi cu costuri mai mari.

Rapoartele de evenimente deosebite întocmite de unitatea noastră erau transmise preşedintelui Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, Ministrului Economiei şi Comerţului – Direcţia de Politici Energetice şi Secretarului de Stat din Ministerului Economiei şi Comerţului responsabil cu problemele energetice.

Astfel, deşi Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, era în măsură să aplice unele măsuri rapide ce se impuneau pentru eliminarea stării de pericol potenţial în Sistemul Energetic Naţional, aceste măsuri s-au luat lent, ele privind mai mult aspecte comerciale care nici în prezent nu rezolvă toate problemele privind funcţionarea în siguranţă a Sistemul Energetic Naţional." **(vol. 3, filele 1-5)**

Martorul C.J., fost director general al C.N. Transelectrica S.A. până în anul 2004 şi ulterior preşedinte al Autorităţii Naţionale de reglementare în domeniul Energiei a declarat la 04.02.2008 următoarele:

„Pentru a funcţiona în siguranţă Sistemul Energetic Naţional trebuie să îndeplinească în fiecare moment criteriul N-1, adică să nu-şi degradeze parametrii de funcţionare la ieşirea din funcţiunea celui mai mare grup energetic sau linie de transport.

În România cel mai mare grup energetic este o unitate de 700 MW la Cernavodă, iar pe de altă parte cele mai importante linii de transport interconectează Moldova şi Transilvania, deci duc energia electrică care se produce în cea mai mare parte în Oltenia, în Moldova şi Transilvania.

La căderea unei astfel de linii este posibil ca sistemul să cadă în Moldova sau Transilvania antrenând în cădere întregul sistem.

Cu privire la căderea celui mai mare grup există la nivel mondial o probabilitate de cel puţin 10% ca acesta să iasă din funcţiune din multiple cauze, precum, sistemul de automatizare cu comandă falsă, greşeli umane, intemperii, defecte ascunse în echipament şi altele.

Conform reglementărilor internaţionale sistemul trebuie să fie pregătit în fiecare situaţie.

Căderea Sistemului Energetic Naţional presupune întreruperea alimentării cu energie electrică pe tot teritoriul României sau pe o mare parte din acesta.

Spre exemplificare, în anul 1977 căderea de sistem a fost pe o perioadă de 24 ore şi a condus la pierderi de aproximativ 5 miliarde dolari.

Pentru prevenirea unor astfel de situaţii, programele de exploatare şi regulamentele prevăd în primul rând asigurarea unor rezerve permanente de energie cât şi de capacităţi.

Acest lucru presupune apă în lacuri, combustibil şi capacităţi disponibile.

Având în vedere menţinerea siguranţei Sistemului Energetic Naţional, C.N. Transelectrica S.A. organiza săptămânal comandamente de analiză a situaţiei existente cu participarea reprezentanţilor ministerului de resort, Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei şi a tuturor societăţilor din sector.

În cadrul acestor şedinţe Transelectrica pe baza datelor deţinute informa participanţii cu privire la situaţia pe săptămâna precedentă şi estimările pe săptămâna următoare.

Pe parcursul acestor şedinţe reprezentanţii Transelectrica atrăgeau deseori atenţia reprezentanţilor S.C. Hidroelectrica S.A. cu privire la insuficienţa nivelurilor apei în unele lacuri de acumulare, cerând norme precise de gestionare a acestor ape.

Aceste atenţionări erau făcute întrucât S.C. Hidroelectrica S.A. era în proporţie de 95% furnizor de servicii de sistem pentru asigurarea siguranţei Sistemului Energetic Naţional.

Menționez faptul că reprezentanții S.C. Hidroelectrica S.A. raportau zilnic și în timp real către C.N. Transelectrica S.A. cotele apelor în principalele lacuri de acumulare aflate în exploatare.

Nivelul cotelor apelor în aceste lacuri era prevăzut expres în „Reglementarea gestionării nivelurilor din principalele lacuri de acumulare în vederea acoperirii rezervelor energetice minime, necesare pentru siguranța funcționării Sistemului Energetic Național".

În urma acestor atenționării reprezentanții S.C. Hidroelectrica S.A. erau nemulțumiți deseori, întrucât interesul economic din punctul de vedere al C.N. Transelectrica S.A. era prioritar în raport cu menținerea în siguranță a funcționării Sistemului Energetic Național.

În consecință, la data de 04.07.2002 am propus o reglementare mai detaliată a nivelurilor lacurilor care să fie aprobată de către Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei.

Această reglementare a fost înaintată spre aprobare tuturor factorilor de decizie din cadrul Sistemului Energetic Național, respectiv, Ministerul Economiei și Comerțului, S.C. Hidroelectrica S.A., S.C. Termoelectrica S.A., S.C. Electrica S.A., și Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A..

Chiar și după emiterea acestei reglementări, reprezentanții S.C. Hidroelectrica S.A. deseori nu mențineau rezervele lacurilor înregistrându-se numeroase abateri care au fost consemnate în rapoartele de funcționare ale sistemului săptămânale, lunare, trimestriale și anuale pe care C.N. Transelectrica S.A. le distribuia tuturor factorilor de decizie din sistem.

În cuprinsul fiecărui raport, pe lângă aceste abateri existau concluzii și măsuri necesare a se pune în aplicare pentru funcționarea în siguranță a Sistemului Energetic Național.

Se concluzionează faptul că pe perioadă în care am deținut funcția de director al C.N. Transelectrica S.A., reprezentanții S.C. Hidroelectrica S.A., deseori au diminuat rezerva din lacurile de acumulare, aceasta devenind insuficientă pentru evitarea riscurilor de siguranță ale Sistemului Energetic Național."

„Mi se prezintă de către procuror adresa Companiei Naționale de Transport a Companiei Electrice Transelectrica S.A. adresată subsemnatului în calitate de președinte al Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei, prin care eram încunoștiințat că în procesul de programare și de specializare a funcționării Sistemului Energetic Național au apărut situații care nu s-a putut asigura rezerva terțiară rapidă la orele de vârf având drept cauză abaterile consumului față de prognoză, opririle accidentale ale grupurilor termoenergetice și graficele de import export.

Variația cu peste 650MW a soldului de la golul la vârful de sarcină a dus la oprirea unor grupuri în golul de noapte și la pornirea lor la vârful de zi, având drept consecință reducerea rezervei terțiare la orele de vârf cu consecințe asupra siguranței Sistemului Energetic Național.

Aceste situații reflectă neasigurarea către operatorul de sistem a cantităților necesare de servicii de sistem de către principalul furnizor de rezervă terțiară, S.C. Hidroelectrica S.A..

Situația apărută a fost generată de faptul că S.C. Hidroelectrica S.A. a încheiat contracte cu furnizorii licențiați pentru cantități mici de energie în golul de sarcină, noaptea, fără să informeze operatorul de sistem.

Ca urmare acestui fapt pe perioada nopții în gol de sarcină, producătorii termo au fost obligați să oprească anumite grupuri, cu costuri suplimentare semnificative și cu riscul de a nu le putea reporni ziua următoare, consecința fiind o slăbire potențială a securității Sistemului Energetic Național.

În urma atenţionărilor primite de la C.N.Transelectrica S.A., în calitate de preşedinte al Autorităţii Naţionale de Reglementare în Domeniul Energiei am introdus în noul Cod Comercial prevederea ca C.N. Transelectrica S.A. să aibă prioritate la contractarea serviciilor de sistem." **(vol.3, filele 46 – 54)**

Martorul S.D.GH., fost şef Serviciu Control şi Protecţia Consumatorilor din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, cu ocazia audierii din data de 05.10.2009 a arătat următoarele:

„De asemenea, doresc să precizez că situaţia creată de conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. de depăşire a cantităţilor de energie electrică livrate pe piaţa concurenţială şi la export faţă de cantităţile stabilite prin ordin al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei pentru anul respectiv era una gravă întrucât în anul 2003 în România s-a instalat o secetă hidrologică severă cu impact direct asupra capacităţii de producţie a energiei de provenienţă hidro.

Prin depăşirea livrărilor de energie electrică aprobate de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei prin ordin, reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. au diminuat rezervele de apă din lacurile de acumulare, creând astfel premiza producerii unei avarii în Sistemul Energetic Naţional prin imposibilitatea acoperirii necesarului de energie pentru funcţionarea optimă a Sistemului Energetic Naţional în cazul unei avarii la unul din grupurile importante ale sistemului.

În concluzie, prin nerespectarea ordinelor Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei pentru anul 2003 şi în condiţiile de secetă hidrologică, ***reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. şi-au asumat riscul punerii în pericol a siguranţei funcţionării Sistemului Energetic Naţional."*** **(vol.4, filele 39 – 45)**

Fiind audiat în data de 11.02.2010, martorul I.V., fost director general al S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrice OPCOM S.A. a precizat, în legătură cu modul de funcţionare a Sistemului Energetic Naţional, următoarele:

„Pentru a explica mecanismul de funcţionare al pieţei spot şi rolul acesteia, este necesar să înţelegem faptul că sistemele electroenergetice au în centrul atenţiei, consumatorul şi drepturile acestuia. În acest sens, consumatorul are dreptul să utilizeze energia electrică oricând doreşte şi în orice cantitate care îi este necesară.

Plecând de la acest fapt, proiectarea sistemelor electroenergetice şi modul de funcţionare trebuie să asigure continuitatea alimentării cu energie electrică a tuturor consumatorilor conectaţi şi în orice cantitate.

Este evident faptul că, contractele încheiate între furnizorii de energie electrică şi consumatori nu pot stipula cu exactitate o prognoză a consumului fiecărui consumator.

Toate „abaterile" de la clauzele contractuale privind consumul de energie electrică pentru fiecare interval al unei zile trebuie să fie furnizat de către furnizorii consumatorilor, aceştia din urmă fiind nevoiţi să achiziţioneze cantităţile suplimentare de energie electrică de la producători, sau în celălalt caz să „găsească înţelegerea" din partea producătorilor de a achiziţiona mai puţină energie, în situaţiile în care proprii lor consumatori au necesar mai mic decât cel prognozat.

Prin clauzele contractuale corespunzătoare, vânzătorii de energie electrică din piaţa angro trebuie să faciliteze creşterile sau reducerile de consum neprognozat.

Un mecanism de rezolvare a aspectelor menţionate, pus la dispoziţie de către Sistemul Energetic Naţional, este Piaţa Serviciilor de Sistem, pe care îl gestionează Dispecerul Energetic Naţional.

Mecanismul este asiguratoriu din punct de vedere al siguranţei sistemului, dar s-a constatat că acesta nu poate fi suficient faţă de „abaterile" dintre consumul prognozat şi consumul realizat.

Pentru o rezolvare etică a diferenţelor constatate sunt puse la dispoziţia participanţilor la pieţele de energie electrică mecanisme comerciale de tranzacţionare numite generic, pieţe spot.

În cadrul acestor pieţe, participanţii la piaţă au posibilitatea să-şi redimensioneze interesele în piaţa de energie electrică faţă de contractele bilaterale deja încheiate şi ţinând cont de propriile lor prognoze pentru portofoliul de consumator din contractele încheiate.

Pentru o mai bună înţelegere, doresc să exemplific următoarea situaţie:

Un participant la piaţă are un portofoliu de contract de achiziţie şi un portofoliu de contract de vânzare a energiei electrice, ţinând cont de faptul că fiecare tranzacţie are o bază orară, de cele mai multe ori suma cantităţilor achiziţionate nu este egală cu suma cantităţilor vândute prin intermediul portofoliilor de contract.

Pentru echilibrarea cantităţilor de energie achiziţionate şi a cantităţilor de energie vândute, participantul la piaţă poate utiliza tranzacţiile din cadrul pieţei spot, piaţă în care are posibilitatea să-şi oferteze propriile interese, asumându-şi în acelaşi timp riscul ca prin cantităţile şi preţurile ofertate interesele sale să nu fie satisfăcute.

Această situaţie se poate întâmpla dacă preţurile şi cantităţile ofertate vor rămâne în afara punctului de intersecţie dintre cerere şi ofertă. Faţă de cele prezentate, în perioada 2002 – 2005, sunt câteva elemente specifice care trebuie menţionate. Astfel, producătorii de energie electrică erau obligaţi să-şi oferteze disponibilul de energie electrică în cadrul acestei pieţe.

De asemenea, producătorii beneficiau de avantajul unor licitaţii cu preţ zero, considerate de către reglementator ca fiind restricţii obligatorii ale sistemului electroenergetic.

Prin restricţiile definite de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei erau preluate cantităţile de energie produse de către diverse tipuri de centrale din considerente economice, tehnice şi sociale.

În prima categorie putem considera restricţia hidro în care se preluau cantităţile de energie produse în centralele pe firul apei, astfel încât să nu se producă deversări şi în acest fel s-ar fi produs „pierderi" economice.

În categoria considerentelor tehnice putem include Centrala Nucleară, centrale de termoficare, iar în categoria considerentelor sociale, putem considera centrale care funcţionează pe lignit sau de termoficare.

Ofertarea acestor cantităţi de energie din cadrul restricţiilor amintite beneficia de facilitatea unui preţ zero, facilitate care îi poziţiona în ordinea de merit în primele poziţii, conform celor 7 restricţii definite de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei. Prin această facilitate, reglementatorul se asigura că toate cantităţile de energie considerate în sensul restricţiilor, vor fi produse şi vândute în cadrul pieţei de energie electrică.

Comercializarea acestor cantităţi de energie se realizau la preţul marginal de sistem stabilit prin intersecţia curbei agregate a ofertelor de vânzare ale participanţilor la piaţă cu prognoza de consum.

Prognoza de consum era un înlocuitor al curbei agregate a ofertelor de cumpărare.

Curba agregată a ofertelor de vânzare reprezintă o însumare a cantităţilor ofertate, însumare condiţionată de ordonarea crescătoare a preţurilor fiecărui palier ofertat din cadrul ofertelor producătorilor.

Prin intersecţia curbei agregate a ofertelor de producţie cu prognoza de consum se determină preţul marginal de sistem şi cantitatea de energie electrică tranzacţionată în cadrul pieţei spot.

Este obligatoriu să remarcăm că întreaga cantitate de energie electrică tranzacţionată în piaţa spot va avea preţul egal cu preţul marginal de sistem, indiferent de preţul ofertat de către producători.

Prin notele de închidere a tranzacţiilor S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. informa participanţii la piaţă asupra cantităţilor de energie tranzacţionată în cadrul pieţei spot, a preţului cu care se realizau aceste tranzacţii (preţ egal cu preţ marginal de sistem stabilit).

De asemenea, informaţiile privind cantitatea totală tranzacţionată şi preţul marginal de sistem erau informaţii publice afişate pe siteul instituţiei.

Fiecare participant la piaţă avea dreptul să acceseze informaţiile publice şi numai informaţiile proprii.

Rolul pieţei spot, în afara faptului că era utilizată pentru armonizarea intereselor comerciale, a avut şi are un rol important în ceea ce priveşte siguranţa funcţionării sistemului electroenergetic. Prin tranzacţiile din cadrul pieţei spot efectuate cu o zi înaintea zilei de dispecerizare, punctul de echilibru dat de contractele comerciale bilaterale dintre producţie şi consum este recalibrat într-o poziţie care ţine cont de previziunile de consum cu doar 24 de ore înainte de ziua de dispecerizare." **(vol. 4, filele 126 – 133)**

În data de 09.03.2011, cu ocazia audierii, martorul R.G., fost dispecer în cadrul Dispeceratului Energetic Central din cadrul C.N. Transelectrica S.A, a arătat următoarele:

„În cadrul Dispeceratului Energetic Central activitatea este continuă 24 de ore din 24 ore fiind obligatoriu să existe un dispecer şef tură, un dispecer energetic iar pe timp de zi şi un tehnician.

În perioada 2002 – 2005, la nivelul Dispecerului Energetic Central, exista Regulamentul de conducere prin dispecer aprobat de preşedintele C.N. Transelectrica S.A.. Acest Regulament stabilea care erau îndatoririle dispecerului şef de tură şi a dispecerului energetic, cât şi documentele care trebuiau întocmite în mod obligatoriu într-o tură de lucru.

Prin acest Regulament se stabilea că şeful de tură avea obligaţia de a se ocupa cu reglajul frecvenţei din sistem şi schimburile de energie electrică cu sistemele energetice din ţările vecine.

De asemenea, acesta se ocupa cu retragerile din exploatare ale grupurilor energetice şi întocmea situaţia energetică a centralelor. Acest lucru presupunea întocmirea unei situaţii din care să rezulte grupurile energetice în funcţiune pe perioada turei, situaţia grupurilor energetice retrase din exploatare accidental, situaţia grupurilor retrase din exploatare programat şi situaţia grupurilor în rezervă.

Dispecerul energetic se ocupa de reglajul tensiunii în Sistemul Energetic Naţional şi coordonarea manevrelor de retragere din exploatare programate şi accidental.

Declar că atât dispecerul şef de tură cât şi dispecerul energetic aveau obligaţia de a opera în Registrul operativ care exista în Camera de comandă şi în baza căruia se făceau schimburile de tură.

Menţionez că pe parcursul unei zile, turele sunt structurate în următoarele intervale orare:

- 06:00 – 10:00;
- 10:00 – 16:00;
- 16:00 – 22:00;
- 22:00 – 06:00.

În fiecare dimineaţă, la ora 07:00, dispecerul şef de tură şi dispecerul energetic întocmesc un proces verbal prin care urmează să predea tura noului şef de tură şi noului dispecer energetic şi care cuprinde „abateri de la schema normală de funcţionare".

Schema normală de funcţionare a Sistemului Energetic Naţional era întocmită de Serviciul de programare şi analiză a funcţionării din cadrul Dispeceratului Energetic

Naţional pe baza propunerilor venite de la dispecerii energetici din teritoriu, de la sucursalele de transport şi de la dispecerii producătorilor de energie electrică.

Schema normală de funcţionare a Sistemului Energetic Naţional era împărţită în două perioade, schema de iarnă aferentă perioadei 01.10. – 31.03. şi schema de vară aferentă perioadei 01.04. – 30.09.

Tura de la ora 07:00 la ora 10:00 formată din noul dispecer şef de tură şi noul dispecer energetic întocmesc de asemenea un proces verbal în care consemnează abaterile survenite faţă de consemnările făcute în procesul verbal încheiat la ora 07:00.

Pentru tura cuprinsă în intervalul orar 10:00 -16:00 se întocmeşte de către aceleaşi persoane un nou proces verbal în care se consemnează de asemenea abaterile survenite faţă de schema normală de la ora 07:00 consemnată în procesul verbal întocmit.

La ora 22:00 se întocmeşte un alt proces verbal care de asemenea conţine abaterile de la schema normală de funcţionare a Sistemului Energetic Naţional raportat la procesul verbal întocmit la ora 07:00.

Menţionez că la fiecare proces verbal întocmit în toate aceste patru ture dispecerul energetic consemnează numele tuturor dispecerilor aflaţi în ture, în cadrul Dispeceratelor Energetice Teritoriale, iar dispecerul şef de tură consemnează în procesele verbale doar numele dispecerilor cu care a colaborat într-o tură de lucru.

De regulă, dispecerul şef tură colaborează cu dispecerii de la marile centrale termo şi hidro. Fac precizarea că dispecerii hidro sunt dispecerii de amenajări hidrologice şi pot avea în coordonare, comandă nemijlocită, mai multe centrale hidroenergetice.

În procesul - verbal întocmit la ora 07:00 dispecerul şef de tură consemnează abaterile de la schema normală de funcţionare şi echipamentele care se află în pornire, restul adnotărilor din procesul - verbal aparţin dispecerului energetic.

În procesele - verbale aferente turelor 07:00 – 10:00, 10:00 – 16:00 şi 16:00 – 22:00 dispecerul şef tură consemnează situaţia echipamentelor aflate în reparaţii, situaţia echipamentelor aflate în rezervă, situaţia echipamentelor aflate în funcţiune şi situaţia echipamentelor aflate în pornire, restul adnotărilor din toate cele trei procese - verbale aferente fiecărei ture sunt făcute de către dispecerul energetic.

În procesul - verbal încheiat la ora 07:00 dispecerul energetic are de completat trei rubrici care se referă la retragerile din exploatare, abaterile de la schema normală şi echipamente în rezervă pentru tensiuni şi/sau consum propriu tehnologic.

În celelalte trei procese - verbale care se încheie pentru fiecare tură, respectiv 07:00 – 10:00 , 10:00 – 16:00 şi 16:00 – 22:00, dispecerul energetic completează doar rubrica care se referă la retragerea echipamentelor din exploatare şi abaterile.

Menţionez că la finalul fiecărui proces - verbal întocmit, fiecare şef de tură, din dispoziţia directorului tehnic al Dispeceratului Energetic Naţional, era obligat să consemneze diverse observaţii în legătură cu funcţionarea Sistemului Energetic Naţional pe timpul turei sale.

Aceste observaţii erau menite să ajute conducerea Dispeceratului Energetic Central să optimizeze prognoza funcţionării centralelor producătoare de energie electrică.

Menţionez că programul privind funcţionarea centralelor producătoare de energie electrică pentru ziua următoare era întocmit de Operatorul Pieţei de Energie Electrică O.P.C.O.M. S.A. împreună cu Dispeceratul Energetic Naţional.

Nu cunosc amănunte legate de modalitatea de întocmire a acestui program, aceste sarcini revenind exclusiv lucrătorilor din cadrul Serviciului de programare şi analiza funcţionării.

Din câte cunosc, în perioada 2002 – 2005 la nivelul Operatorului Pieţei de Energie Electrică O.P.C.O.M. S.A. exista o listă a tuturor producătorilor de energie electrică, structurată în funcţie de preţul cu care produceau energia electrică (de la preţul cel mai mic

la preţul cel mai mare) şi cantitatea de energie electrică pe care o produceau şi o puteau oferta pentru ziua următoare. Această listă era intitulată „ordinea de merit a producătorilor" şi era modificată de către angajaţii Dispeceratului Energetic Naţional – Serviciul de programare şi analiza funcţionării, în funcţie de programul retragerilor din exploatare a echipamentelor pentru ziua următoare.

Nu ştiu amănunte legate de această ordine de merit, dar ştiu că era înmânată dispecerului şef tură, eu în perioada 2002 – 2005 fiind dispecer energetic şi practic nu aveam legătură cu această activitate.

Fiindu-mi prezentat de către organul de cercetare penală Registrul operativ nr.30, aferent perioadei 02.10. 2004 – 30.10.2004, fila nr.87, în care este consemnat procesul verbal aferent turei 16:00 – 22:00 din ziua de 13.10.2004, menţionez că am făcut parte din tura acelei zile în calitate de dispecer energetic, iar dispecer şef tură a fost domnul P.M..

La partea de final a procesului verbal aferent turei 16:00 – 22:00 domnul P.M., conform dispoziţiilor directorului tehnic al Dispeceratului Energetic Naţional, a consemnat mai multe observaţii printre care:

- „program la P.F.1 9988 Mwh- O.P.C.O.M. faţă de 9100 Mwh real";

- „funcţionat fără rezervă la vârful de seară";

- „rezerva de putere, din Protocolul 1 este un bluf".

Din câte cunosc, în legătură cu prima afirmaţie consemnată în procesul verbal de către dispecerul şef tură P.M. pot preciza următoarele:

Centrala Porţile de Fier I, de obicei, funcţionează în sistem de reglaj frecvenţă/putere în cadrul Sistemului Energetic Naţional fiind posibil ca în ziua respectivă, pentru intervalul analizat (07:00 – 22:00), consumul să fi fost mai mic decât prognoza, implicit producţia realizată de Centrala Porţile de Fier I să fi fost mai mică decât producţia prognozată.

Este posibil ca această diferenţă dintre prognoză şi producţie să se datoreze şi faptului că în acea zi unul dintre grupurile hidroelectrice să fi fost indisponibil o perioadă.

În legătură cu cea de-a doua afirmaţie „funcţionat fără rezervă la vârful de seară", menţionez:

Regula este că <u>întotdeauna Sistemul Energetic Naţional trebuie să funcţioneze cu rezervă</u>, acest lucru presupune ca în orice moment al zilei să existe, gata de a intra în funcţiune, în mod rapid (rezerva terţiară rapidă), mai multe grupuri de producţie a energiei electrice care cumulat să producă minim 700MW, adică puterea unui grup nuclear de la C.N. Nuclear Electrica S.A. (cel mai mare grup din Sistemul Energetic Naţional) .

Ca regulă generală, în situaţia în care Sistemul Energetic Naţional funcţionează <u>fără rezervă şi apar probleme legate de declanşarea unor grupuri neprogramate (opriri accidentale), pentru a funcţiona în parametrii de siguranţă, Dispeceratul Energetic Naţional putea solicita ajutor de avarie la Sistemele energetice din ţările vecine.</u>

Menţionez că în acea perioadă România putea cere ajutor de avarie Serbiei şi Bulgariei.

Menţionez că situaţia în care Serbia şi Bulgaria nu puteau acorda ajutor de avarie României în data de 13.10.2004, când s-a funcţionat fără rezervă la vârful de seară, din punct de vedere tehnic, Sistemul Energetic Naţional putea funcţiona şi fără rezervă, cu modificarea corespunzătoare a soldului de energie electrică importată.

În legătură cu afirmaţia consemnată în procesul verbal de către dispecerul şef tură P.M., „rezerva de putere, din Protocolul 1 este un bluf" menţionez:

<u>Probabil că rezerva de putere menţionată în Protocolul 1 exista doar scriptic nu şi faptic.</u>

Menționez că aceste observații erau adresate, spre a lua la cunoștință de situația creată, șefului Serviciului Dispecer Energetic Central și directorului Dispeceratului Energetic Național.

Nu știu cine este răspunzător de situația creată în ziua de 13.10.2004 și anume de diferența scriptică și faptică a rezervei de putere existentă la acea dată în Sistemul Energetic Național.

Fiindu-mi prezentat de către organul de cercetare penală Registrul operativ nr.16 aferent perioadei 02.06.2003 – 10.07.2003, fila 167, în care este consemnat procesul verbal aferent turei 10:00 – 16:00 a zilei de sâmbătă, 05.07.2003 menționez că semnăturile de la rubrica „am preluat", una îmi aparține mie și una îi aparține domnului P.M., dispecer șef tură.

Mențiunea de la finalul procesului verbal, respectiv „energia la P.F.I „umflată"cu 500MW – O.P.C.O.M." aparține, de asemenea domnului P.M. și cred că se referă la o energie produsă de echipamentele de la Porțile de Fier I mai mică decât cea prognozată.

În legătură cu concluziile menționate la sfârșitul procesului verbal aferent turei 10:00 – 16:00 din 10.07.2003, fila 6, Registrul operativ nr.17, menționez că acestea aparțin dispecerului șef tură din acea zi, domnul I.A., iar consemnarea „centrale mici hidro oricum nu se pot realiza, conform prognozei operatorului comercial" se referă la situația în care nu s-a putut face reducerea de putere pe centralele mici aflate în portofoliul S.C. Hidroelectrica S.A. și s-a făcut pe centralele mari ale aceleiași societăți.

Nu cunosc care dintre producătorii de energie electrică din România aveau obligația de a sigura rezerva terțiară rapidă, în perioada 2002 – 2005 și nici nu știu cine a asigurat-o .

Fiindu-mi prezentat de către organul de cercetare penală Registrul operațional nr.26 aferent perioadei 25.05.2004 – 26.06.2004 ce conține procesul - verbal aferent turei 10:00 – 16:00 din 31.05.2004, fila 45, menționez că în acea tură am fost dispecer energetic iar dispecer șef tură a fost domnul C.R.D..

Ca și la celelalte procese verbale ce mi-au fost prezentate, observațiile de la final aparțin tot dispecerului șef tură, iar mențiunea acestuia consemnată „prog. la P.F.I este 6.600 MWh în loc de 17.300 cât susține HIDROELECTRICA și O.P.C.O.M.", cred că este o greșeală deoarece în cele 9 ore cuprinse în intervalul orar 07:00 – 16:00 grupurile hidroenergetice de la Porțile de Fier I nu puteau produce o energie de 17.300 MWh.

Din câte îmi aduc aminte conducerea unității noastre, în baza observațiile pe care le făceau dispecerii șefi de tură, la finalul fiecărui proces verbal, participau la ședințe de lucru, întâlniri, cu reprezentanții Operatorului Pieței de Energie Electrică O.P.C.O.M. S.A. în scopul îmbunătățirii programului de funcționare pentru a doua zi.

Nu cunosc amănunte legate de importurile și exporturile de energie și nici nu cunosc cine aproba astfel de activități.

Menționez că în fiecare dimineață, la ora 07:00, un reprezentant al Serviciului de programare și analiza funcționării lua la cunoștință de conținutul proceselor verbale și Rapoartele operative aferente celor patru ture, iar în baza acestora întocmea un Raport privind funcționarea Sistemului în care erau consemnate și evenimentele deosebite din ziua respectivă (ex. spargeri de conducte la centralele termo, declanșări de grupuri, evenimente în rețea) și din câte cunosc, un exemplar al acestui Raport era transmis Ministerului Economiei și Comerțului." **(vol. 5, filele 12 – 21)**

Martorul S.G.M., fost dispecer șef tură în cadrul Dispeceratului Energetic Național în perioada 2002 – 2005, fiind audiat la data de 14.03.2011, a declarat următoarele:

„Funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional presupunea, respectarea schemei normale de funcţionare, asigurarea tuturor consumatorilor de energie electrică şi respectarea graficelor de export /import de energie electrică.

Pentru funcţionarea pe o perioadă de 24 de ore (48 de ore în cazul sărbătorilor legale şi a zilelor de sfârşit de săptămână) a Sistemului Energetic Naţional era parcursă următoarea procedură:

- Serviciul de analiză a funcţionării din cadrul Dispecaratului Energetic Naţional (S.P.A.F.) întocmea, zilnic, schema normală de funcţionare valabilă pe perioada respectivă. Această schemă, practic era un document în care erau menţionate toate liniile de transport aflate în funcţiune, reparaţie programată sau în avarie precum şi toate grupurile de producere a energiei electrice care se aflau de asemenea, în funcţiune, în rezervă sau în reparaţie programată sau accidentală.

Această schemă de funcţionare era importantă întrucât, pe baza ei se asigura funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional (în baza acesteia dispecerul energetic şi dispecerul şef de tură ştiau în orice moment, în situaţia apariţiei unei avariei la o linie de transport sau la un grup, cum puteau acestea fi înlocuite pentru a asigura funcţionarea continuă şi în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional).

În paralel cu întocmirea acestei scheme normale de funcţionare se mai întocmea prognoza de consum la nivel naţional, pentru perioada respectivă. Până la înfiinţarea Operatorului Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. această prognoză de consum era întocmită la nivelul Dispeceratului Energetic Naţional, iar după înfiinţarea acestei societăţi, nu pot preciza cu exactitate momentul, sarcina întocmirii prognozei a revenit acestei societăţi.

La momentul întocmirii prognozei de către dispecerul energetic se avea în vedere prognozele din zilele precedente, prognoza meteo precum şi statisticile privitoare la consumul de energie electrică înregistrate în anii anteriori.

După ce era întocmită această prognoză se transmitea în teritoriu fiecărui producător în parte, iar aceştia erau obligaţi să transmită Dispeceratului Energetic Naţional cantităţile de energie ofertate cu care urmau să participe la acoperirea consumului naţional aferent zilei următoare sau intervalului următor. Toate aceste ofertări erau centralizate la nivelul Dispeceratului Energetic Naţional şi în baza lor se întocmea programul de funcţionare.

Acest program de funcţionare era în fapt un document în care erau menţionaţi toţi producătorii de energie electrică precum şi puterile pe care aceştia le ofertase anterior şi pe care urmau să le producă în intervalul respectiv.

Programul de funcţionare era comunicat atât centralelor din teritoriu cât şi dispecerilor de serviciu şi dispecerilor şefi tură şi în baza acestui program, dispecerii de serviciu executau manevrele de pornire, de reducere de sarcină sau de oprire a grupurilor de producere a energiei electrice pentru asigurarea curbei de consum în intervalul respectiv.

Doresc să precizez că, ofertarea cantităţilor de energie electrică de către producători conţinea şi preţul ofertat de aceştia pentru cantităţile respective astfel încât, de fiecare dată când se primeau aceste oferte, se întocmeau şi ordine de merit a acestor producători, ordine de merit ce presupunea aranjarea în ordine crescătoare a acestor producători în funcţie de preţul ofertat. Este importantă această apreciere întrucât, programul de funcţionare al centralelor se făcea strict în funcţie de această ordine de merit, prioritare fiind centralele care ofertau preţuri mai mici.

În situaţia în care consumul înregistra abateri faţă de prognoză, respectiv era mai mic sau mai mare decât această prognoză, Dispecerul Energetic Naţional era obligat să încarce sau să descarce grupuri în funcţie de ordinea de merit (preţuri ofertate).

Regula era că în caz de descărcare a grupurilor, primele descărcate erau cele care aveau preţurile cele mai mari în ordinea de merit, iar în cazul în care era necesară încărcarea de grupuri, primele încărcate erau cele cu preţurile cele mai mici din ordinea de merit.

În perioada în care am lucrat în cadrul Dispeceratului Energetic Naţional, în funcţia de dispecer şef tură, România făcea export de energie electrică.

Graficele de import şi de export de energie electrică le-am avut la dispoziţie şi le-am respectat întocmai.

Graficul de export de energie conţinea date referitoare la cantitatea de energie electrică ce urma să fie exportată pe intervale orare precum şi firma care o exporta, ca de exemplu General Holding.

Fac precizarea că pe graficele de import/export pe care le-am avut la dispoziţie, în perioada respectivă, nu scria că S.C. Hidroelectrica S.A. ar fi făcut import sau export de energie.

În situaţia în care consumul naţional înregistra abateri faţă de prognoză, Dispecerul Energetic Naţional era obligat să încarce sau să descarce energie în ordinea preţurilor (ordine de merit).

Au fost situaţii în care în această ordine de merit S.C. Hidroelectrica S.A. avea preţuri mai mari faţă de alţi producători termo.

În cadrul dispoziţiilor date de către mine, în scopul funcţionării corecte a Sistemului Energetic Naţional, trebuia să respect asigurarea reglajului frecvenţă – putere.

Singurul criteriu de care se ţinea cont, în activitatea de încărcare sau descărcare a grupului, pentru efectuarea reglajului era cel al preţului ofertat neavând importanţă dacă grupurile oprite sau încărcate erau hidro, termo sau nucleare, existând situaţii în care s-au scăzut puterile chiar pe centrala nucleară.

Fac menţiunea că au fost situaţii în care, din cauza abaterilor consumului faţă de prognoză sau din cauza unor decuplări a unor consumatori, au fost necesare opriri ale unor grupuri termo şi repornirea acestora în intervalul următor.

Acest mod de opriri şi porniri repetate ale grupurilor termo nu erau economice pentru producătorii de energie, însă în situaţiile date aceste opriri erau inevitabile.

Cu privire la rezerva de putere în sistem, declar că aceasta reprezintă asigurarea unei puteri în sistem ce poate fi folosită în situaţia în care cel mai mare grup din sistem ar declanşa şi s-ar opri.

În perioada 2002 – 2005 cel mai mare grup din sistem era unul din grupurile nucleare de la Cernavodă, care avea o putere instalată de 700 MWh.

Deşi cel mai mare grup din sistem era aşa cum am spus cel de la Cernavodă de 700 MWh, au fost situaţii în care această putere nu s-a putut asigura, sistemul funcţionând cu o rezervă mai mică, de doar 315 MWh, adică puterea celui mai mare grup termo.

Cauzele care au generat situaţii în care Sistemul Energetic Naţional a funcţionat fără această rezervă impusă de normele legale în vigoare au fost:

- secetă hidrologică, când nivelul apelor din lacurile de acumulare a fost unul scăzut;

- consum foarte mare în raport cu prognoza întocmită;

- avarii repetate ale unor grupuri mari din sistem.

Practic asigurarea rezervei în Sistemul Energetic Naţional este principala condiţie ca sistemul să funcţioneze în deplină siguranţă.

În situaţia în care această condiţie de rezervă lipseşte, Sistemul Energetic Naţional poate solicita ajutor de avarie de la ţările vecine. Acest ajutor de avarie este reglementat în cadrul unui Acord Internaţional conform căruia o ţară poate acorda celeilalte

ţări, pentru o perioadă determinată de timp, o cantitate de energie electrică pentru a acoperi deficitul propriu.

Acelaşi tratat prevede faptul că fiecare ţară parte a acestuia este obligată, la rândul ei, să aibă o rezervă de energie proprie cu care să poată ajuta alte ţări.

Nu cunosc care este rezerva minimă de putere pe care România este obligată să o aibă, în baza tratatului respectiv, întrucât nu am citit niciodată acel tratat însă ştiu că statele nu sunt obligate să pună la dispoziţie acea rezervă în totalitate decât atunci când o au.

Cu privire la această convenţie între state, doresc să precizez că nu cunosc dacă aceasta este într-o formă scrisă sau doar declarativă.

Importanţa mare pe care rezerva de putere în sistem o are, comparativ cu ajutorul de avarie, este dată de faptul că în cazul rezervei de putere sistemul foloseşte capacităţile proprii de producţie, iar în cazul ajutorului de avarie sistemul trebuie să preia în regim de import temporar de la ţările vecine cantităţi de energie, cantităţi pe care trebuie să le returneze ulterior la solicitarea celui care a oferit ajutorul, indiferent de momentul în care acesta o cere, existând posibilitatea ca această solicitare să fie într-un moment în care sistemul să nu deţină această putere.

Mi se prezintă de către procuror Registrul operativ din luna noiembrie 2004, mai precis observaţiile de la procesul verbal încheiat de tura din 01.11.2004 şi am constatat că semnătura de la fila nr.16 îmi aparţine.

În legătură cu observaţia menţionată în acest proces verbal „din cauza exportului mai mare cu 250 MW faţă de cel programat iniţial şi a TA Craiova care este în avarie (-136 MW) şi a consumului mai mare (ora 19:00 – 120 MW; ora 20:00 = 120 MW; ora 21:00 -165 MW s-a folosit din rezerva terţiară rapidă: ora 19:00 462 MW, ora 20:00 -466 MW, ora 21:00 – 418 MW: din cei 550 MW programaţi; deci este periclitată siguranţa în funcţionare a Sistemului Energetic Naţional, nefiind asigurată rezerva nici pentru un grup de 300 MW. PERICOL MARE", declar următoarele:

Din cauza celor de mai sus, timp de 4 ore s-a funcţionat fără rezervă.

Afirmaţia „periclitată siguranţa în funcţionare a Sistemului Energetic Naţional", deşi îmi aparţine, mi se pare exagerată şi am făcut-o cu scopul de a ieşi în evidenţă faptul că am funcţionat fără rezervă şi pe viitor să se asigure o putere mai mare.

În legătură cu afirmaţia menţionată în procesul verbal din 10.05.2005, pe care îmi recunosc semnătura: „consider că este sabotaj, măgărie, prostie şi furt, faptul că noaptea în gol de sarcina se importă 300MWh", fac următoarele precizări:

Mi-am manifestat indignarea totală faţă de faptul că noaptea, când datorită golului de sarcină am fost nevoit să reduc foarte multe grupuri aflate în funcţiune pentru a da prioritate acelui import, anumite instituţii, fără să cunosc cu exactitate care, au dat aprobare pentru importul acelor cantităţi de energie electrică.

Principala deficienţă la care Sistemul Energetic Naţional a fost supus prin acest import pe perioadă de noapte, a fost oprirea sau reducerea unor capacităţi de producţie termo care puteau declanşa în orice moment şi repornirea acestora a doua zi pentru acoperirea consumului cu costuri foarte mari care nu justificau activitatea acestor grupuri.

O altă problemă majoră rezultată din acest import de energie pe perioada nopţii era pericolul de deversare a apelor din lacurile de acumulare şi pierderea în fapt a acestei energii prin deversare.

Nu-mi amintesc să fi discutat aceste probleme pe linie ierarhică cu şefii mei, nu ştiu dacă aceste procese verbale au fost citite de către conducerea Dispeceratului Energetic Naţional şi nici nu-mi amintesc dacă cineva a luat vreo măsură pentru a pune capăt acestei situaţii.

Fiindu-mi prezentat de către procuror Registrul operativ nr.32 şi observaţiile de la fila 34 aferente procesului verbal din 07.12.2004 constat că acestea îmi aparţin: „este

păcat, se distrug toate instalaţiile şi echipamentele din centralele termoenergetice. Sunt banii şi munca noastră, a tuturor (ex. TA4 Rovinari). Acestea sunt consecinţele incompetenţei, iresponsabilităţii şi ignoranţei acestei direcţii Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. agreată de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei. Ce observaţii să facem noi la abaterea de la program când aceştia îşi declină competenţa şi nici nu au niciun fel de responsabilitatea în toate aceste mânării. Ne râd şi curcile când trebuie să reglăm curba de sarcină prin opriri şi porniri ale grupurilor de 300 MW (pentru doar câteva ore). Pentru a deveni mai credibil anexez programul de funcţionare, pentru ziua de 07.12.2004 şi adresa domnului director general V.I.."

În legătură cu această afirmaţie menţionez:

Deşi în toate aceste situaţii în care prognoza nu era corectă exista posibilitatea reglării frecvenţă – putere a Sistemului Energetic Naţional prin reduceri sau încercări ale centralelor hidro, acest lucru nu s-a făcut preferându-se efectuarea acestui reglaj pe centralele termo, fapt total neeconomicos pentru producătorii termo întrucât oprirea, reducerea, urmate de pornirea grupurilor termo la intervale de timp scurte generau atât costuri foarte mari cu combustibilii cât şi periclitarea în funcţionare a acestor centrale (spargeri de ţevi şi cazane, apariţia vibraţiilor turbinelor, etc.), periclitare care ducea la reducerea duratei de exploatare a acestor echipamente.

Doresc să menţionez faptul că personal, nu puteam face nimic în această privinţă întrucât aceste modalităţi de reglare a sistemului erau consemnate în programele de funcţionare zilnice, programe pe care eram obligat să le respect întocmai.

Nu cunosc motivul pentru care acele programe erau făcute în forma respectivă însă, aşa cum reiese din observaţiile consemnate în procesele verbale de tură întocmite de mine, părerea mea este că aceste programe au fost făcute într-un mod foarte prost şi de natură să aducă pierderi foarte mari anumitor participanţi la piaţa de energie electrică, mai precis producătorilor termo, aşa cum am arătat mai sus.

În consecinţă nu cunosc cauzele pentru care, în asemenea situaţii s-a optat pentru menţinerea în funcţiune a unor grupuri hidro care ar fi trebuit să asigure reglajul, producând energia cea mai ieftină şi având reacţia cea mai rapidă de funcţionare şi oprirea sau reducerea unor grupuri termo cu costuri imense şi cu pericole de avarie." **(vol. 5, filele 22 – 30)**

Din declaraţia de martor dată la data de 15.03.2011 de către P.M., fost dispecer şef tură în perioada 2002 – 2005 în cadrul Dispeceratului Energetic Naţional, au reieşit următoarele:

„Pentru a asigura o funcţionare în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, Dispecerul Energetic Naţional trebuia să ia măsuri care să asigure, în orice moment al zilei, consumul naţional de energie electrică plus o rezervă, adică o putere disponibilă în orice moment care să poată fi folosită pentru acoperirea consumului în situaţia în care apărea un incident în urma cărui un grup sau mai multe grupuri din sistem declanşau (se opreau).

Principiul după care îşi desfăşura activitatea Dispeceratul Energetic Naţional, în ceea ce priveşte asigurarea rezervei de putere, era acela că rezerva disponibilă trebuie să asigure consumul în cazul în care cel mai mare grup de producere a energiei electrice din sistem ar declanşa.

La momentul respectiv cel mai mare grup existent era un grup de la Centrala Nucleară Electrică de la Cernavodă care avea o putere de 700 MWh.

Grija pentru asigurarea acestei rezerve de putere trebuia să fie una deosebită având în vedere că, în perioada de referinţă au existat situaţii în care au declanşat în acelaşi timp trei grupuri termoelectrice, fiecare cu o putere de 330 MWh, rezultând un necesar total de putere în acest caz de 990 MWh.

Aşadar, pentru asigurarea unei funcţionări în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional este necesar ca în orice moment să ai o rezervă de putere.

În situaţia în care această rezervă de putere nu ar exista şi ar apărea o deconectare accidentală a unui grup de producere a energiei electrice, Sistemul Energetic Naţional prin tehnologia pe care o posedă ar deconecta automat anumite zone de consumatori în încercarea de a echilibra balanţa producţie – consum la nivel naţional.

Aceste deconectări dacă nu ar fi suficiente pentru echilibrare, sistemul ar merge până la o deconectare în masă a consumatorilor pe anumite regiuni sau chiar la o cădere totală a sistemului, situaţie similară celei din anul 1977. Această ultimă situaţie ipotetică ar presupune pagube extraordinar de mari pentru economia naţională; ***doresc aici să exemplific căderea de sistem din anul 1977 când pagubele înregistrate economiei naţionale au fost evaluate ca fiind de 4 ori mai mari faţă de pagubele cutremurului din acelaşi an.***

Este adevărat că, începând cu momentul conectării Sistemului Energetic Naţional al României la Sistemul Energetic European a existat în plus posibilitatea solicitării ajutorului de avarie de la ţările vecine pentru echilibrarea sistemului însă, condiţia de asigurare a unei rezerve proprii sistemului nostru a rămas la fel de importantă întrucât ajutorul de avarie este un import temporar pe care România îl poate face de la un stat vecin, în condiţiile în care statul respectiv deţine şi el la rândul lui o asemenea putere disponibilă, el nefiind de altfel nici obligat în a-l oferi.

Rezultă deci faptul că existenţa unei puteri în Sistemul Energetic Naţional a rămas o condiţie obligatorie pentru funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional şi după conectarea României la Sistemul Energetic European.

Doresc să precizez că Sistemul Energetic Naţional la momentul construcţiei sale a fost gândit ca un tot unitar în care producţia, transportul şi distribuţia erau coordonate de către un sigur factor de decizie şi gândite, aşa cum am mai spus, ca un tot unitar tocmai în scopul de a putea asigura o funcţionare optimă şi în siguranţă.

Din momentul în care societatea care gestiona acest sistem a fost spartă şi împărţită în mai multe societăţi, fiecare din aceste noi entităţi şi-au urmărit propriul lor interes şi şi-au organizat activitatea conform fiecărei conducerii executive în parte.

Problemele cele mai mari ce ţin de funcţionarea Sistemului Energetic Naţional au apărut în momentul în care s-a decis liberalizarea pieţei de energie, împrejurare în care a fost creat operatorul pieţei de energiei S.C. OPCOM S.A. şi au fost adoptate norme legislative specifice pieţei cum ar fi, Codul Comercial al pieţei angros de energiei electrică, ordine şi dispoziţii ale Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei etc.

Din punctul meu de vedere, unele din aceste norme au fost proaste şi au urmărit doar interesele comerciale, ignorând cu desăvârşire principiile tehnice conform cărora Sistemul Energetic Naţional funcţionează.

Una din problemele de acest gen a fost faptul că, un departament, din cadrul noului înfiinţat OPCOM, i s-a dat spre responsabilitate, realmente peste noapte, întocmirea prognozelor de consum ale Sistemului Energetic Naţional. Neavând specialişti la momentul respectiv pregătiţi pentru asemenea sarcină, cei de la Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. au întocmit în perioada respectivă prognoze de consum total greşite după nişte algoritmi necunoscuţi de sistem, diferenţele de valori între prognoze şi consumul real ajungând uneori şi la 500 MWh, aspect care îngreuna extrem de mult efortul dispecerilor de a menţine Sistemul Energetic Naţional în funcţiune.

O altă anomalie de această dată, de ordin legislativ a fost aceea că se prevedeau preţurile cele mai mici pentru producerea energiei electrice la palierul de putere cel mai mic faţă de capacitatea unui grup, aspect total eronat întrucât lucrurile stăteau exact invers, adică la putere minimă a grupurilor termo (care reprezentau principala sursă de energie în sistem), costurile sunt cele mai mari.

Acest principiu aberant a generat, încă de la apariția sa elaborarea de către OPCOM a unor programe de funcționare care trebuiau respectate de către noi ca dispeceri, total atehnice dar și păguboase, prin prisma cărora, Dispecerul Energetic Național menținea în funcțiune grupul termo la minim tehnic, mai mult decât era necesar, costurile pentru acest tip de producător fiind imense și existând în permanență un pericol de avarie care ducea deseori la declanșarea acestor grupuri.

Intrigant pentru mine a fost faptul că, deși îmi revenea sarcina extraordinar de dificilă de a menține sistemul în funcțiune, peste aceste programe aberante, tot eu trebuia să răspund pe cale ierarhică și să-mi justific acțiunile în acest sens.

Din câte cunosc, aceste programe de funcționare întocmite de către Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. se făceau zilnic și aveau la bază ofertele de preț ale tuturor producătorilor din sistem. În baza acestor oferte se întocmea o ordine de merit, iar centralele care trebuiau oprite sau pornite erau trecute în acest program de funcționare numai în funcție de acestă ordine de merit a ofertelor, neținându-se cont, sub nicio formă de condițiile tehnice de funcționare ale Sistemului Energetic Național astfel, încât de foarte multe ori, în loc să se oprească în orele de gol de sarcină grupurile hidro, în felul acesta economisindu-se și apa din lacuri atât de necesară pentru reglajul în vârfurile de sarcină, se opreau fără nicio explicație, doar invocând oferta de preț, grupurile termo, aceste opriri fiind urmate de fiecare dată de repornirea lor sau a altora în perioada următoare.

În felul acesta am constatat faptul că nu se urmărea decât obținerea unor interese economice de pe o zi pe alta, interesul național de a menține funcționarea în siguranță a Sistemului Energetic Național pe termen mediu și lung fiind ignorat cu desăvârșire. În acest mod se prefera să se uzineze apele din marile lacuri până la cotele minime și se opreau și se reporneau grupuri termo, fapt care genera costuri uriașe pentru acești producători termo precum și numeroase avarii.

Aceste avarii erau generate de faptul că echipamentele respective nu puteau rezista la răciri și încălziri repetate, aceste echipamente cedând datorită contracțiilor și dilatațiilor repetate.

Deși toate aceste lucruri au fost menționate, în mod repetat și continuu în rapoartele operative de tură, atât de către mine cât și de ceilalți dispeceri de serviciu, lucrurile nu s-au rezolvat într-un mod rapid, existând doar unele inițiative de îmbunătățire a prognozei precum și aplicarea greoaie a unor restricții de ordin tehnic.

Aceste măsuri de ameliorare a situației au venit, așa cum am arătat, într-un mod greoi și nu pot preciza cu exactitate momentele când acestea au apărut.

*Datorită faptului că, așa cum am arătat anterior, principiul de funcționare al Sistemului Energetic Național luat în calcul de Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. era acela de asigurare a interesului economic imediat, **au existat situații în care sistemul a funcționat fără rezervă de putere întrucât apa din marile lacuri de acumulare era uzinată în exces pentru producerea de energie electrică necesară asigurării contractelor, nemairămânând energie și pentru acoperirea rezervei necesare funcționării în siguranță a Sistemului Energetic Național.***

Deși Dispecerul Energetic Național urmărea cu deosebit interes situația existentă în lacurile de acumulare, aceste cote fiind urmărite chiar și de patru ori pe zi, nu se putea constata decât faptul că apa era consumată în exces, neputând fiind luate măsuri de limitare a acestui consum sub nicio formă întrucât exista în sarcina dispecerilor obligativitatea punerii în executare, cât mai exactă a programelor Operatorului Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. de funcționare.

În asemenea situații în care se constata, la un anumit moment, lipsa totală de putere în sistem, Dispecerul Energetic Național nu putea decât să ia act de asemenea situație

periculoasă şi să spere că nu se va produce nicio avarie în sistem care să presupună folosirea rezervelor.

De fiecare dată, consider că a fost o chestiune de noroc faptul că Sistemul Energetic Naţional nu a avut avarii majore în momentele de funcţionare fără rezervă, întrucât pur şi simplu s-a întâmplat să nu declanşeze niciun grup din sistem, în caz de asemenea avarie responsabili fiind, dispecerul şef tură, dispecerul de serviciu şi dispecerul de reţea.

Dată fiind importanţa deosebită a deciziilor dispecerilor de serviciu, pentru menţinerea în stare de funcţionare în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, atât convorbirile telefonice purtate cu dispecerii centralelor din ţară cât şi cele purtate între dispecerii de serviciu se înregistrau pe bandă magnetică, folosindu-se totodată un limbaj specific tehnic, pentru a nu fi interpretate aceste discuţii sub un alt înţeles decât cel urmărit.

Aceste înregistrări se stocau pentru o perioadă de 24 de ore.

O altă atribuţiune a Dispecerului Energetic Naţional la care doresc să fac referire este asigurarea pe fiecare interval în parte a graficelor de import – export ale României cu ţările vecine.

În ceea ce priveşte aceste grafice de import – export doresc să menţionez că am remarcat în perioada respectivă o altă anomalie şi anume cea legată de importul unor cantităţi de energie electrică de către diferite firme ale căror denumiri nu o reţin, dar care apăreau pe aceste grafice, noaptea în gol de sarcină situaţie în care, în afară de faptul că eram obligaţi să reducem la minim mai multe centrale pentru a da prioritate acelui import eram nevoiţi chiar să deversăm apă din hidrocentrale de pe Dunăre şi de pe Olt, deversare care în fapt însemna o aruncare a energiei electrice.

Aşadar, anomalia de care vorbeam o reprezintă tocmai această situaţie în care preferam să plătim unor parteneri externi sume uriaşe pentru o energie importată şi să o aruncăm pe a noastră, prin deversare.

Aşa cum am arătat, acest import pe perioadă de noapte îngreuna şi mai mult posibilitatea de reglare a Sistemului Energetic Naţional în gol de sarcină.

De altfel, importul de energie noaptea în gol de sarcină, export de energie ziua în vârf de sarcină, coroborate cu prognozele total greşite şi cu programele întocmite fără a ţine cont de principiile tehnice au accentuat foarte mult diferenţa valorică dintre consumul zi/noapte, fapt care a dus la o îngreunare a sarcinii dispecerului energetic naţional în a menţine funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional.

Deşi aceste probleme au fost consemnate zilnic, în rapoartele de tură ale dispecerului central şi pe cale de consecinţă aduse la cunoştinţa factorilor de decizie din Sistemul Energetic Naţional, în perioada 2002 – 2005, nu am văzut nici măsură care să elimine sau să diminueze consecinţele acestei situaţii de fapt.

Ştiu doar că această situaţie persista şi în decursul anului 2006 când eu am părăsit sistemul prin pensionare.

Mi se prezintă de către procuror Registrul operativ din luna mai 2003 şi îmi recunosc semnătura pe procesul verbal al turei din 18.05.2003, fila 77 unde este înscrisă următoarea observaţie „program OPCOM – PF1 13.101 MWh faţă de 12.500 MWh – a câta oară se dau cifre false". Această observaţie îmi aparţine şi se referă la faptul că valorile trecute de către Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. în programul de funcţionare la Porţile de Fier 1 erau false, în sensul că nu corespundeau cu valorile rezultate din Protocolul de colaborare pe care România îl avea cu Iugoslavia pentru Porţile de Fier 1.

Aşadar, programul Operatorului Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. era imposibil de realizat iar sarcina îndreptării acestei greşeli pentru echilibrarea consumului îmi revenea mie ca dispecer de tură, fapt care îmi putea atrage o răspundere materială, în situaţia în care cineva de rea credinţă îmi imputa nerespectarea programului Operatorului

Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A., respectiv diferența cantității de energie reale față de cea din programul Operatorului Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A.

Prezentându-mi-se Registrul operativ al lunii iunie 2003, îmi recunosc semnătura de pe procesul verbal din 26 iunie 2003, în cuprinsul căruia se face următoarea observație: „C.H.E. REMEȚI nu se poate exploata sub cota 818,04; sub această cotă apa nu mai aparține lui Hidroelectrica!, cu toate că pentru 25.06.2003 sunt prevăzute 17 ore de funcționare".

Doresc să menționez că și această observație îmi aparține, cu precizarea că ea se referă la situația în care, în Lacul de acumulare Remeți apa ajunsese sub cota minimă de funcționare, iar programul Operatorului Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A., fără nicio explicație prevedea că această centrală urma să producă energie timp de 17 ore, în condițiile în care apa nu mai putea fi folosită nici măcar pentru o oră de funcționare.

Această situație este de altfel similară celei menționate mai sus de către mine unde arătam faptul că, S.C. Hidroelectrica S.A. uzina deseori apele din lacurile de acumulare sub cotele de funcționare, nemaiputând asigura nici rezerva de energie obligatorie.

Îmi recunosc, de asemenea, semnătura din Registrul operativ aferent lunii octombrie 2003, mai precis procesul verbal al turei din 20.10.2003 unde există următoarea observație „producția la P.F.1 supraevaluată cu 1000 MWh – 12.500 față de 11.500 real. Rezervă terțiară lentă – T.A. 1 Turceni care e în reparație accidentală".

Precizez că și această observație îmi aparține și se referă la faptul că programul Operatorului Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. conținea o cantitate de energie la P.F.1 ce trebuia realizată în sumă de 12.500 MWh în condițiile în care, mai exista apă în lacul de acumulare pentru realizarea unei cantități de doar 11.500 MWh. Diferența de 1.000MWh trebuia asigurată prin dispoziția mea către anumite centrale de a încărca alte grupuri, în condițiile în care sistemul funcționa fără rezervă terțiară lentă deoarece singurul grup care putea furniza această rezervă terțiară lentă era cel de la Turceni, aflat în reparație accidentală, adică în stare de nefuncționare.

Acest episod este de fapt una din situațiile periculoase, de care am amintit mai sus, în care Sistemul Energetic Național a funcționat fără rezervă.

Și în privința procesului verbal al turei din 16.11.2004, declar că îmi recunosc semnătura, iar observația „prognoză măsluită în golul de noapte sistematic, producție la P.F.1 12.304 MW OPCOM față de 15.500 MW real" îmi aparține, cu precizarea că, această observație se referă la situația în care programul Operatorului Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A prevedea la Porțile de Fier 1 o producție de 12.300 MWh, producție în baza căreia s-ar fi realizat o deversare a apelor din baraj întrucât volumul de apă care trebuia uzinat în acel moment, pentru a împiedica deversarea asigura o producție de 15.500 MWh. Și de această dată mie mi-a revenit sarcina de a descărca alte grupuri termo din sistem pentru a produce mai multă energie la P.F.1 și a evita pe cale de consecință deversările de apă.

Această situație corespunde cu una din cele explicate de mine în cuprinsul acestei declarații și care se referea la oprirea și repornirea neplanificată a unor grupuri termo, cu consecințe negative asupra instalațiilor și asupra costurilor producătorilor respectivi.

În legătură cu observația făcută la finalul procesului verbal aferent turei din 11.01.2004, fila 43, Registrul operativ nr.22, menționez că aceasta îmi aparține; „consumul a fost mai mic cu 70 – 200 MW față de prognoza OPCOM, pe cărbune mai mare cu 200 – 250 MW decât operatorul comercial (nu s-a oprit un T.A. la Turceni din motive tehnice; pentru că nu se pot porni 2 T.A. pentru luni ora 7:00 și pentru economie de apă). Programul la C.H.R. Porțile de Fier 1 egal 8800 Mwh față de OPCOM (10.157 Mwh)".

Și prin această observație atrăgeam atenția asupra faptului că prognoza dată de către operatorul comercial era greșită dar și asupra faptului că era total atehnic și

neeconomicos să opresc din exploatare un grup la centrala din Turceni, pentru a porni alte două grupuri în dimineaţa zilei următoare.

Aşa cum am arătat mai sus, acest lucru era generator de pierderi şi putea produce oricând avarii echipamentelor aflate în exploatare la centrala termoelectrică de la Turceni.

Fiindu-mi prezentat procesul verbal aferent turei din 13.10.2004 şi observaţiile de la fila 87 din Registrul operativ nr.30, menţionez că îmi aparţin: „program la P.F.1 9.998 MWh OPCOM faţă de 9100 MWh real. Consum cuprins între – 175 MW şi + 259 MW. În O.M. (ordinea de merit) – pornire T.A.3 Turceni; - T.A.1 Brăila – lipsă combustibil. Funcţionat fără rezervă la vârful de seară. Rezerva de putere din Protocolul 1 este un bluf."

Menţionez că prognoza dată de către Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. a fost greşită, în sensul că pe anumite paliere orare ne-a fost transmis un consum mai mic iar pe anumite paliere orare ne-a fost transmis un consum mai mare.

De asemenea, pentru producţia de energie electrică la Porţile de Fier 1 s-a estimat o valoare de 9.998 MW, dar în realitate cu apa existentă s-au produs doar 9.100 MW fapt pentru care, în calitate de dispecer şef tură şi în conformitate cu ordinea de merit a trebuit să încarc în mod neprogramat alte grupuri termo care să producă cantitatea de 800 MWh.

***Acest lucru a condus la funcţionarea Sistemului Energetic Naţional fără rezerva de putere obligatorie, fapt ce era de natură să provoace avarii importante Sistemului Energetic Naţional."* (vol. 5, filele 31 – 40)**

Martorul S.T., fost dispecer în cadrul Dispeceratului Energetic Naţional în perioada 2002 – 2005, a declarat la data de 16.03.2011 următoarele:

„Funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional presupunea îndeplinirea mai multor condiţii. În primul rând, tensiunea care se afla în sistem trebuia să fie cuprinsă între anumite limite care erau prevăzute în instrucţiunile aflate la dispoziţia dispecerului energetic de tură.

În al doilea rând, pentru funcţionarea în siguranţă a sistemului trebuia să fie asigurată o circulaţie permanentă, în anumite limite, a curentului electric, puterii active şi reactive pe liniile de înaltă şi foarte înaltă tensiune precum şi pe unităţile mari de transformare.

O altă condiţie esenţială pentru funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional era asigurarea unei rezerve, ceea ce presupunea ca în orice moment, la dispoziţia dispecerului energetic şi a dispecerului şef de tură, să se afle fie o reţea de înaltă tensiune gata să preia sarcinile de pe reţeaua care a intrat în avarie, fie un grup sau mai multe grupuri de producere a energiei electrice care să producă energia electrică care nu mai putea fi produsă de grupul sau grupurile care au intrat în avarie.

Nu ştiu cât era rezerva minimă de putere în sistem, pentru funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, deoarece eu nu aveam atribuţii în ceea ce priveşte grupurile de producere a energiei electrice, eu în virtutea atribuţiilor de serviciu monitorizam, în principiu doar funcţionarea reţelelor electrice.

Datorită consumului diferit care era între vârful de sarcină, care putea fi dimineaţa sau seara şi golul de sarcină, care putea fi noaptea şi la prânz, în Sistemul Energetic Naţional apăreau diferite situaţii privind reglajul tensiunii.

Pentru remedierea acestor situaţii, dispecerul energetic putea conecta sau deconecta bobinele de reactanţă, putea încărca sau descărca puterea reactivă din centrale, putea deconecta sau conecta linii de înaltă tensiune fără a periclita siguranţa Sistemului Energetic Naţional.

Menţionez că manevrele pe care eu le făceam, de retragere sau de redare în exploatare a unor echipamente, se refereau doar la reţelele de transport a energiei electrice,

manevrele de retragere şi redare în exploatare a grupurilor de producere a energiei electrice erau atribuţia exclusivă a dispecerului şef de tură.

În situaţia în care creşte consumul şi scade producţia de energie electrică, în mod automat scade frecvenţa Sistemului Energetic Naţional iar dispecerul şef de tură trebuie să ia măsuri de a încărca alte grupuri de producere a energiei electrice şi eventual să şi pornească grupuri de producere a energiei electrice aflate în rezervă şi la dispoziţia sa.

În situaţia în care grupurile aflate în rezervă, la dispoziţia acestuia, nu pot să producă toată cantitatea de energie electrică necesară funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, după aprobarea conducerii unităţii, se poate solicita ajutor de avarie ţărilor vecine cu care România este interconectată." **(vol.5, fila 41 – 45)**

În legătură cu funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, martorul C.R.D., fost dispecer şef tură în cadrul Dispeceratului Energetic Naţional, a declarat următoarele la data de 23.03.2011:

„Practic, rolul dispecerului şef de tură era acela de a asigura pe fiecare interval orar un echilibru cât mai bun între producţia de energie electrică şi consum aşa încât, în orice moment frecvenţa în sistem să fie în jurul valorii de 50 herţi.

Acest echilibru, între producţie şi consum, era asigurat de către dispecerul şef tură prin mai multe manevre care purtau denumirea generic de reglaj în sistem.

În perioada respectivă, din câte îmi amintesc existau trei tipuri de reglaj:

- reglaj primar, care era reglajul pe care îl asigurau grupurile de producere a energiei electrice în mod automat, însă în limita unei cantităţi mici de energie electrică, aproximativ 5% din puterea maximă a grupului respectiv;

- reglaj secundar, care se asigura prin comanda dispecerului şef de tură de încărcare sau descărcare a puterilor în principal pe grupurile hidro până când aceste grupuri produceau energie electrică la o putere care să asigure încadrarea în reglajul primar plus deficitul suplimentar, de putere de la caz la caz;

- reglaj terţiar, care se asigura tot prin comanda dispecerului şef tură de încărcare şi descărcare atât a grupurilor termo cât şi a grupurilor hidro, însă în ordinea de merit de la momentul respectiv.

Această ordine de merit reprezenta o aranjare a ofertelor de energie electrică ale producătorilor din sistem în ordine crescătoare a preţurilor, iar alegerea grupurilor în ordine de merit presupunea încărcarea grupurilor cu costurile cele mai mici de producţie.

Fac precizarea că existau situaţii în care această ordine de merit nu se respecta întrucât anumite grupuri, în special termo, aveau limitări de putere sau erau în avarie totală.

O condiţie esenţială pentru menţinerea în siguranţă a funcţionării Sistemului Energetic Naţional, condiţie înscrisă şi în instrucţiunile de bază ale Dispeceratului Energetic Naţional, era aceea de a asigura în permanenţă o rezervă de putere în sistem.

Regula rezervei de putere era aceea că, la orice moment trebuiau să existe în sistem grupuri disponibile de producere a energiei electrice a căror putere însumată să fie de circa 700 MWh, această valoare reprezentând puterea celui mai mare grup de producere din sistem care era un grup de la Centrala Nuclear Electrică de la Cernavodă.

Deşi în situaţia în care Sistemul Energetic Naţional funcţiona fără această rezervă de putere, se putea solicita ajutor de avarie ţărilor vecine, ***lipsa rezervei de putere din sistemul propriu era o situaţie deosebit de riscantă în ceea ce priveşte funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional întrucât****, în situaţia unor avarii suplimentare care presupuneau declanşarea altor grupuri din sistem, deficitul de energie creştea foarte mult iar liniile de interconexiune erau deconectate în mod automat de programele informatice din sistem şi nu se mai putea asigura acest ajutor de avarie.*

În această situaţie ipotetică, frecvenţa ar fi continuat să scadă ca urmare a diferenţei mari între producţie şi consum, fapt care ar fi declanşat în mod automat

*deconectarea în masă a unor consumatori. Din acel moment, în situaţia în care avariile nu se remediază şi nu se asigură putere în sistem se declanşează o serie de evenimente foarte periculoase care duc la ieşirea grupurilor din sincronism, adică oprirea automată şi neprogramată a acestora, **fapt care duce la căderea în totalitate a Sistemului Energetic Naţional.***

Acelaşi pericol major, de cădere a Sistemului Energetic Naţional, se poate produce şi în situaţia în care din diferite motive cum ar fi, furturile de materiale de pe liniile de transport (cabluri fir pilot) declanşează liniile de transport de înaltă tensiune şi nu se mai poate asigura nici interconexiunea cu ţările vecine şi nici transportul intern de putere între diferite zone de consumatori.

Acestea sunt motivele pentru care, consider că funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, nu se poate realiza fără asigurarea în permanenţă a unei rezerve atât de putere, cât şi de linii de transport.

Aceste principii sunt de altfel prevăzute şi în Regulamentele de funcţionare ale Dispeceratului Energetic Naţional.

Cu privire la posibilitatea solicitării ajutorului de avarie, revin şi arăt faptul că acest ajutor de avarie este un import temporar de energie electrică, import pe care ţările vecine nu sunt obligate să îl acorde rămânând la latitudinea acestora să facă acest lucru, desigur în situaţia în care şi ţările vecine au putere disponibilă în momentul respectiv.

Acest ajutor de avarie deşi este benefic pe moment, el este indicat a fi evitat totuşi întrucât cantitatea de energie electrică care îţi este furnizată prin importul temporar de către o ţară vecină, pe un anumit palier orar, trebuie returnată ţării respective ulterior în cadrul aceluiaşi palier orar.

Doresc de asemenea să precizez faptul că unul din principiile funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional este asigurarea continuităţii în alimentarea cu energie electrică a consumatorilor.

Procedurile de lucru în cadrul Dispeceratului Energetic Naţional în perioada 2002 – 2005 prevedeau obligativitatea întocmirii de către Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A., zilnic, a unei prognoze de consum la nivel naţional şi a unui program de funcţionare a centralelor de producere a energiei electrice, program pe care dispecerul energetic naţional era obligat să îl respecte. Respectarea acestui program era posibilă numai în situaţia în care prognoza de consum era cât mai apropiată de consumul real.

Problema mare, în perioada respectivă, a fost faptul că prognoza de consum întocmită de Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. era de cele mai multe ori greşită, în sensul că valorile indicate înregistrau diferenţe uneori şi de 500 MWh faţă de valorile reale ale consumului.

Acesta este motivul pentru care dispecerii şefi de tură întâmpinau dificultăţi extraordinar de mari în a asigura un reglaj corect al sistemului.

Această situaţie a întocmirii în mod repetat a prognozelor greşite, din punctul meu de vedere aveau strânsă legătură cu faptul că, prin prognozele respective Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. trebuia să asigure realizarea în totalitate a contractelor de vânzare a energiei electrice la intern şi la extern încheiate de producătorii de energie electrică.

Cu alte cuvinte, în situaţia în care prognoza ar fi prevăzut de exemplu pe timp de noapte, în gol de sarcină valori cât mai apropiate de cele reale, adică unele extrem de scăzute, practic însumarea obligaţiilor contractuale ale producătorilor ar fi depăşit valorile înscrise în prognozele de consum, fapt care era o mare eroare a sistemului.

De altfel, cele mai mari probleme de reglaj au fost în perioada respectivă pentru asigurarea curbei de consum, în gol de sarcină, pe perioada nopţii când pentru scăderea

producției era necesară și reducerea până la oprire a unor grupuri termo, grupuri care a doua zi, pentru asigurarea vârfului de sarcină trebuiau repornite.

Aceste manevre de pornire și repornire repetată a grupurilor termo erau neeconomicoase și periculoase pentru aceste instalații crescând foarte mult riscul de producere a avariilor acestora, cum ar fi spargeri de cazane, deteriorare de mori de cărbune, deteriorare de ventilatoare de gaze sau spargeri de conducte sub presiune. De altfel, în perioada respectivă, din câte îmi aduc aminte au fost astfel de avarii.

Din câte îmi amintesc, tot în perioada respectivă, existau contracte de import de energie pe timp de noapte pentru asigurarea căruia dispecerul șef de tură întâmpina greutăți uriașe în ceea ce privește efectuarea reglajului pe timp de noapte, practic suprapunerea graficului de import peste perioada de gol de sarcină când și așa consumul la nivel național era foarte scăzut, mult mai mic decât prognoza întocmită de Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A., făcea foarte dificilă asigurarea reglajului în sistem.

Deși în perioada respectivă, dispecerii șefi de tură au evidențiat aceste probleme în rapoartele de tură zilnice, măsurile de remediere sau înlăturare a acestor dificultăți nu au fost luate de către factorii de decizie din acea perioadă.

Doresc să menționez faptul că în perioada 2002 – 2005 au fost situații în care Sistemul Energetic Național a funcționat fără rezervă de putere. Această lipsă a rezervei de putere în sistem s-a datorat în principal faptului că nu mai exista apă suficientă în marile lacuri de acumulare și pe cale de consecință nu se putea efectua reglajul secundar, reglaj care se poate face numai pe centralele hidro.

De altfel, doresc să subliniez faptul că reglajul secundar eficient în sistem nu se poate realiza decât de către grupurile hidroelectrice de la Lotru, Porțile de Fier, Argeș și Mărișelu.

Aceste grupuri sunt extrem de importante prin prisma acestui reglaj secundar pe care îl fac, întrucât ele asigură rezerva imediată de putere în sistem pe perioada în care se încarcă grupurile termo oprite, operațiune care durează minim 8 ore. Așadar, singurele grupuri care țin sistemul în caz de avarie, timp de 8 ore până la încărcarea unor grupuri termo, sunt aceste grupuri hidro care asigură reglajul secundar.

Pe cale de consecință, funcționarea Sistemului Energetic Național în condițiile în care nu exista apă suficientă în centralele care trebuiau să asigure reglajul secundar, deci fără rezervă de putere, consider că a fost o tragedie iar faptul că nu s-a întâmplat o cădere a sistemului s-a datorat pe de o parte norocului, iar pe de altă parte atenției deosebite în evitarea avariilor din sistem datorită erorilor umane.

În lipsa unor date cu privire la modul de contractare a energiei electrice de către producătorul hidro, consider că principala cauză a lipsei apei din lacurile de acumulare a reprezentat-o seceta hidrologică și pe cale de consecință scăderea debitelor afluente.

Doresc de asemenea să menționez faptul că, în centralele hidroelectrice de la Curtea de Argeș și Stejaru era extraordinar de importantă asigurarea în permanență a unui volum de apă necesar reglajului circulației de puteri pe liniile de transport a energiei electrice care legau vestul de estul țării.

Mai concret, în situația în care în aceste două centrale nu exista volum de apă pentru producerea unei anumite puteri, se supraîncărcau liniile de înaltă tensiune din alte zone geografice, supraîncărcare care putea duce la căderea acelor linii, situație foarte periculoasă pentru siguranța Sistemului Energetic Național. În termeni tehnici această situație este denumită generic, instabilitate statică a sistemelor energetice.

Nu-mi amintesc dacă în perioada 2002 – 2005 au fost situații în care să se ajungă la această instabilitate statică.

Mi se prezintă de către procuror observațiile aferente sfârșitului de tură din 31.05.2004, fila 45, Registrul operativ nr.26 și constat că aceste observații îmi aparțin: „Pe

cărbune s-a funcţionat cu circa 90 MW peste program (Rovinari +Mintia) pentru că programul la Porţile de Fier I este 6.600 MW în loc de 17.300 cât susţine Hidroelectrica şi OPCOM. Consumul a fost mai mic decât programul cu 300 – 400 MW".

Menţionez că această observaţie se referea la faptul că pe de o parte prognoza comunicată de către Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. Dispeceratului Energetic Naţional era una greşită, iar pe de altă parte diferenţa consemnată în observaţie putea fi generată şi de modul diferit în care Hidroelectrica îşi calcula producţia.

Menţionez că în camera de comandă a Dispecerului Energetic Naţional, producţia pe care o efectua Hidroelectrica în Centrala de la Porţile de Fier I era calculată conform intervalului orar 07:00 – 07:00 pe când Hidroelectrica îşi calcula producţia conform intervalului orar 0:00 – 24:00, astfel dispecerul şef de tură nu avea la dispoziţie cantitatea de energie electrică produsă de S.C. Hidroelectrica S.A. în intervalul orar 0:00 – 07:00.

Mi se prezintă Registrul operativ nr. 35 şi observaţiile de la finalul procesului verbal al turei aferente zilei de 30.03.2005 şi constat, de asemenea că acestea îmi aparţin: „Puterea de reglaj secundar reală numai 80 MW pe Lotru restul nefiind decât megawaţi scriptici."

*Prin această observaţie, **am încercat să atrag atenţia asupra faptului că în acel moment Sistemul Energetic Naţional funcţiona cu o rezervă reală de câţiva zeci de megawaţi faţă de cei 700 MW câţi erau prevăzuţi în protocoalele existente, situaţie extrem de periculoasă în ceea ce priveşte funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, neexistând posibilitate de reglaj."*** **(vol. 5, filele 46 – 53)**

Din declaratia martorului B.M., fost dispecer şef tură în cadrul Dispeceratului Energetic Naţional, din data de 24.03.2011 au fost evidenţiate următoarele aspecte:

„Practic rolul dispecerului şef de tură era acela de a asigura un echilibru între producţia de energie electrică a ţării, consumul de energie electrică înregistrat la nivel naţional în fiecare moment al turei, cât şi asigurarea condiţiilor optime în vederea efectuării importurilor sau exporturilor după caz.

O altă atribuţie importantă a dispecerului şef tură era aceea de eliminare a congestiilor care apăreau în reţelele de transport şi de distribuţie a energiei electrice pentru funcţionarea normală a Sistemului Energetic Naţional.

Pentru eliminarea congestiilor apărute în sistem, dispecerul şef tură putea dispune efectuarea unor manevre ce presupuneau trecerea consumului de energie electrică din zonele încărcate pe alte surse din zone în care liniile de transport, echipamentele, permiteau preluarea acestui consum. Acest lucru se făcea cu asigurarea continuităţii alimentării a consumatorilor.

Când congestiile nu se puteau elimina prin metoda menţionată mai sus, datorită condiţiilor tehnice dificile şi pentru a se evita rămânerea unor zone geografice întinse fără tensiune, se apela la pornirea unor grupuri în zonele deficitare pentru asigurarea consumului de energie electrică (pentru asigurarea stabilităţii statice).

Practic, prin aceste măsuri se urmărea să se producă energie electrică în zonele deficitare şi să nu fie nevoie a se transporta această energie electrică din zonele de producţie excedentară aflate la distanţe foarte mari, eventual chiar şi în altă arie geografică.

Dispecerul şef de tură are la dispoziţie două tipuri de reglaje pentru funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional şi anume: reglajul automat şi reglajul manual.

Reglajul automat este la rândul său de două tipuri: reglajul primar şi reglajul secundar.

Reglajul primar este un reglaj automat descentralizat şi este făcut de grupurile calificate de producere a energiei electrice, orice abatere mai mare de 200 miliherţi (mHz) a frecvenţei este sesizată de regulatoarele de viteză a grupurilor de producere a energiei electrice şi acestea în mod automat reglează abaterea.

Valoarea reglajului primar este o valoare constantă pe parcursul unui an şi este o valoare calculată matematic şi impusă în funcţie de zona de interconexiune.

Menţionez că reglajul primar, care îl asigurau grupurile de producere a energie electrice în mod automat, se făcea în limita unei cantităţi de energie electrică adică aproximativ 1,5 – 2% din puterea maximă a grupului respectiv.

Reglajul automat secundar este de asemenea un reglaj centralizat care se execută numai de grupurile calificate pentru efectuarea acestui tip de reglaj şi se face în baza unui program orar prin atribuirea unor cantităţi fixe de benzi de reglaj.

Menţionez că acest tip de reglaj se efectuează pe baza unor oferte orare pe care producătorii de energie electrică, termo şi hidro le fac în mod obligatoriu pentru asigurarea serviciilor tehnologice de sistem în baza unor contracte semnate între aceştia şi C.N. Transelectrica S.A..

Acest tip de reglaj se face aşa cum spune şi denumirea, în mod automat printr-un sistem informatizat care se află la dispoziţia dispecerului şef de tură în camera de comandă şi nu presupune intervenţia acestuia sub nicio formă în modalitatea de reglaj ci doar pentru a aproba intrarea sau ieşirea din reglaj a unui grup de producere a energiei electrice.

Declar că o situaţie aparte o constituie existenţa unor debite mari, fapt ceea ce presupune că unităţile de producere a energiei electrice de tipul hidro pe firul apei produc cantităţi mari de energie electrică şi nu mai pot asigura participarea la efectuarea reglajului secundar decât cu cantităţi foarte mici de energie, fapt ce presupune ca marea cantitate de energie necesară reglajului secundar să fie asigurată de către producătorii termo.

Acest lucru constituie o dificultate pentru dispecerul şef de tură deoarece nu poate face un reglaj secundar într-un mod rapid şi asta datorită specificaţilor tehnice ale grupurilor termo, care prin natura lor nu au viteze mari de încărcare şi descărcare.

Reglajul manual are scopul de refacere a reglajului primar şi a benzilor de reglaj secundar.

Reglajul manual este la rândul său de două feluri: terţiar rapid şi terţiar lent.

Reglajul terţiar rapid presupune încărcarea sau descărcarea grupurilor într-un timp scurt, maxim 15 minute, în baza ordinii de merit transmisă la vremea respectivă de către operatorul comercial S.C. OPCOM S.A..

Ordinea de merit conţine valori ale puterilor ofertate de participanţii la piaţă, care pot fi încărcate sau descărcate în vederea refacerii reglajului primar şi a reglajului secundar.

Ordinea de merit presupunea aşezarea producătorilor în funcţie de preţurile ofertate, la încărcare de la preţ mic la preţ mare şi la descărcare de la preţ mare la preţ mic.

Practic reglajul manual presupune darea unor dispoziţii verbale de către dispecerul şef tură direct dispecerilor de la unităţile producătoare în vederea încărcării sau descărcării unor grupuri pentru asigurarea echilibrului între producţie şi consum, deci implicit în vederea asigurării reglajului automat.

Reglajul terţiar lent presupune pornirea unor grupuri termo din rezervă, în maxim 7 ore. Scopul reglajului terţiar lent este acela de a asigura refacerea reglajului primar, secundar şi terţiar rapid.

Şi în cazul acestui tip de reglaj, încărcarea şi descărcarea grupurilor termo se făcea tot în baza ordinii de merit, realizată pe baza ofertelor pe care producătorii le făceau.

O condiţie esenţială pentru funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional era aceea de a exista o rezervă de putere în sistem. Această condiţie era prevăzută în Codul tehnic al reţelei cât şi în instrucţiunile Dispeceratului Energetic Naţional care erau întocmite în baza reglementărilor Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei.

Regula rezervei de putere era aceea că în orice moment trebuia să existe în sistem grupuri de producere a energiei electrice disponibile a căror putere cumulată să fie egală cu a celui mai mare grup aflat în funcţiune sau a barei pe care debitează grupuri cu o valoare mai mare.

În acea perioadă, cel mai mare grup aflat în funcţiune era grupul nuclear de la Cernavodă care era de circa 700 MWh. Deci în situaţia în care grupul de la Cernavodă se afla în exploatare, rezerva minimă de putere care trebuia să existe în Sistemul Energetic Naţional era de aproximativ 700 MWh.

În situaţia în care declanşa un grup de producere a energiei electrice automat intră în acţiune reglajul primar şi reglajul secundar şi în final se efectuează reglajul terţiar rapid. Dacă prin aceste metode nu se reuşea crearea echilibrului între consum şi producţie, se putea solicita ajutorul de avarie ţărilor vecine cu care România se afla interconectată, luându-se totodată măsuri pentru utilizarea (în aproximativ 7 ore) reglajului terţiar lent prin darea unor dispoziţii de pornire a unor grupuri termo aflate în rezervă, conform ordinii de merit.

Ajutorul de avarie se solicita în baza unor înţelegeri pe care România le avea în perioada 2002 – 2005 cu Serbia şi cu Bulgaria şi presupunea efectuarea unor importuri temporare de energie electrică limitate ca şi cantitate, ***la maxim 100 – 200 MW. Menţionez că aceste ţări puteau să refuze cererea noastră de import temporar de energie fără să ne ofere o motivare, aşa cum şi noi la rândul nostru puteam refuza.***

Declar că ajutorul de avarie, atât solicitat cât şi dat, se făcea numai după acordul sau la indicaţia directorului tehnic/directorului general numai în situaţii deosebite.

În situaţia în care din punct de vedere teoretic, ţările cărora le solicitam ajutorul de avarie nu-l puteau oferi, pe plan naţional deficitul de energie se concretiza printr-o scădere a frecvenţei, fapt ce presupunea declanşarea unor consumatori în mod automat.

Dacă în situaţia teoretică frecvenţa continua să scadă chiar şi după conectarea automată a unor consumatori, se puteau lua măsuri de limitare sau se efectuau deconectări manuale ale consumatorilor care se fac de asemenea, numai după aprobarea directorului Dispeceratului Energetic Naţional precum şi alte aprobări ale ministerului de resort.

Menţionez că funcţionarea Sistemului Energetic Naţional fără rezervă de putere pe o perioadă scurtă de timp este periculoasă deoarece poate conduce la regimuri de funcţionare atipice cât şi la producerea unor avarii majore în sistem, iar alături de alţi factori, lipsa de rezervă putând duce chiar la căderea Sistemului Energetic Naţional (funcţionarea izolată a sistemului).

Precizez că în cazul solicitării ajutorului de avarie, importul temporar de energie pe care ţara noastră îl făcea nu era plătit ţării de la care a fost luat, dar România avea obligaţia să returneze aceeaşi cantitate de energie şi în acelaşi interval orar la care a solicitat-o într-un termen de returnare pe care nu îl cunosc.

În perioada 2002 – 2005 dispecerul şef de tură în momentul preluării serviciului primea prognoza de consum, programul de funcţionare al centralelor precum şi programul de retragere din exploatare din ziua respectivă a grupurilor de producere a energiei electrice.

În această perioadă atât prognoza cât şi programul de funcţionare al centralelor erau întocmite de către operatorul comercial al pieţei de energie electrice S.C. OPCOM S.A. după ce datele din acestea erau analizate şi corelate cu retragerile din exploatare a echipamentelor de către funcţionarii Serviciului programare şi analiză funcţionare din cadrul Dispeceratului Energetic Naţional.

Nu cunosc amănunte legate de modul în care reprezentanţii S.C. OPCOM S.A. întocmeau prognoza de consum pentru ziua următoare.

Programul de funcţionare trebuia respectat de către dispecer care avea obligaţia de a asigura în mod permanent alimentarea continuă a consumatorilor şi de a urmări dacă programul de funcţionare înmânat corespunde cu consumul real al ţării.

În perioada 2002 – 2005 au existat diferenţe între programul prognozat şi consumul real realizat în unele cazuri de aproximativ +/-700 MWh.

În situaţia în care dispecerul şef tură se confrunta cu o situaţie de genul acesta, nu avea decât o singură posibilitate, aceea de a reduce puterea produsă în baza ordinii de merit, adică a descărca/încărca grupurile de producere a energiei electrice aflate în funcţiune.

De cele mai multe ori prognozele întocmite de către Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. erau greşite în sensul că, consumul prognozat nu corespundea niciodată cu consumul real înregistrat, fapt pentru care dispecerul şef tură având obligaţia de a respecta programul de funcţionare era obligat să descarce/încarce grupurile aflate în funcţiune în baza ordinii de merit, iar conform acestui criteriu de cele mai multe ori, la descărcare grupurile oprite erau cele de proveniență termo.

De obicei acest lucru se întâmpla în golurile de sarcină când prognoza comunicată de către Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. era mai mare decât consumul, fapt pentru care se recurgea la această modalitate de deconectare a grupurilor termo conform ordinii de merit pentru asigurarea echilibrului între producţie şi consum, urmând ca apoi în vârful de sarcină să se procedeze la repornirea acestor grupuri.

Acest mod de funcţionare a grupurilor termo este atipic şi neeconomicos putând conduce de cele mai multe ori, în cazul opririlor şi repornirilor repetate, la spargeri de cazane precum şi avarierea altor echipamente.

Problemele privind funcţionarea Sistemului Energetic Naţional au apărut după anul 2000, odată cu divizarea CONEL în mai multe societăţi comerciale cu obiect de activitate diferit a condus şi la situaţia în care fiecare dintre societăţile nou înfiinţate îşi urmărea propriul său interes comercial neglijând în acest fel problemele tehnice ale sistemului.

În anul 2002, odată cu deschiderea pieţei de energie şi apariţia furnizorilor licenţiaţi şi a consumatorilor eligibili, prognoza întocmită de Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. avea la bază numai criteriile comerciale fără să ţină cont şi de specificaţiile tehnice ale sistemului care de cele mai multe ori a condus la funcţionări, aşa cum am amintit atipice şi neeconomicoase a grupurilor termo.

În perioada 2002 – 2005 diferenţa dintre golul de sarcină şi vârful de zi era de aproximativ de 2.000 MW, fapt ce presupunea de cele mai multe ori reducerea la minim tehnic şi apoi descărcarea grupurilor termo, urmând ca în vârful de zi să se dispună încărcarea acestora pentru asigurarea curbei de consum.

Ca şi fenomen acest lucru presupunea ca în loc să se efectueze un reglaj pe grupurile hidro acest lucru se făcea pe grupurile termo, care în baza principiului preţ – cantitate au preţul mai mare.

Precizez că în perioada 2002 – 2005 au existat situaţii în care se efectuau exporturi de energie în vârful de sarcină şi importuri de energie în goluri de sarcină.

Consider că acest lucru era total atipic şi dăunător sistemului iar sarcina dispecerului şef tură era îngreunată şi mai mult deoarece trebuia să realizeze un echilibru între energia produsă, cumulată cu energia importată în golul de sarcină şi consumul scăzut.

De cele mai multe ori realizarea echilibrului se făcea fie prin opriri de grupuri termo când situaţia o permitea, dar şi prin oprirea unor grupuri hidro de la Porţile de Fier, fapt ce ducea la deversarea apei fără a fi uzinată.

Nu cunosc ce societăţi efectuau importurile în golul de sarcină sau exportul în vârful de zi.

Toate aceste situaţii enumerate mai sus erau evidenţiate de către şefii de tură în marea majoritate prin observaţiile pe care aceştia le făceau la finalul proceselor verbale care se întocmeau la sfârşitul turei şi în mod normal luau la cunoştinţă de ele şeful direct, domnul C.E. cât şi conducerea operativă a Dispeceratului Energetic Naţional.

O problemă aparte acelei perioade a constituit-o şi faptul că vechile reglementări ale Codului comercial nu prevedeau sancţiuni pentru producătorii care nu realizau producţia de energie electrică prognozată.

Din câte îmi amintesc, în perioada 2002 – 2005 au existat situaţii în care Sistemul Energetic Naţional a funcţionat fără rezerve pe perioade limitate.

Un prim factor al acestui lucru periculos pentru funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional îl constituia lipsa unui organism care să supravegheze modul în care producătorii erau obligaţi să-şi asigure stocuri de combustibil.

Producătorii termo trebuiau să-şi asigure stocuri de cărbune, producătorii pe cogenerare trebuiau să-şi asigure stocuri de păcură/cărbune, contracte de gaz, iar producătorii hidro trebuiau să se asigure că aveau apă în marile lacuri de acumulare..

În perioada 2002 – 2005 reglajul secundar se făcea în principal cu grupurile hidro, fapt ce presupunea că pentru asigurarea unei rezerve în sistem să existe apă în lacurile de acumulare.

Reglajul secundar se efectua de către grupurile hidro de la Porţile de Fier I, Lotru şi din câte îmi amintesc şi Argeş.

În cadrul Dispeceratului Energetic Naţional, Serviciul programare şi analiza funcţionării se întocmea zilnic o situaţie cu nivelurile lacurilor de acumulare cât şi o situaţie cu debitul convenit a fi uzinat şi debitul efectiv ce se uzina.

Consider că funcţionarea Sistemului Energetic Naţional fără apă suficientă în marile lacuri de acumulare, deci implicit fără o rezervă de putere suficientă, este o funcţionare periculoasă fapt pentru care, pentru a limita efectele periculoase ale acestui lucru Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a emis o decizie/ordin prin care producătorului S.C. Hidroelectrica S.A. îi era interzis să uzineze în scop comercial apa rămasă în lacurile de acumulare sub nivelul minim de siguranţă.

Apa rămasă în lacurile de acumulare sub nivelul minim de siguranţă poate fi folosită de S.C. Hidroelectrica S.A. numai din dispoziţia Dispecerului Energetic Naţional şi numai pentru acoperirea serviciilor de sistem şi preîntâmpinarea unor situaţii periculoase.

Mi se prezintă de către procuror observaţiile de la finalul procesului verbal aferent turei din 20.06.2003, fila 75, registrul operativ nr.16 şi constat că acestea îmi aparţin: „Consumul a fost mai mare cu 350 -438 faţă de O.C.R. (oferta cu restricţii întocmită de OPCOM):

- pe cărbune la program până la ora 09:00 după care datorită TA4 Rovinari care a redus circa 114 MW, producţia a fost mai mică;

- pe hidrocarburi mai mari cu 45 MW;

- pe ape conform curbei sale de consum.

De ce în programul OCR nu apare deficitul de producţie?

De ce curba de consum prognozată este dată în mod deliberat mai mică decât cea reală?

Pe cine ajută asta?

De ce trebuia tura DEC să dea explicaţii pentru o hârtie care nu este reală şi în mare discordanţă faţă de adevăr?"

Prin această observaţie doream să scot în evidenţă faptul că prognoza era fundamental greşită, având o diferenţă între consumul prognozat şi consumul realizat de până la 438 MW, fapt ceea ce presupunea ca dispecerul şef tură să dispună încărcarea unor grupuri cu valori foarte mari, în conformitate cu ordinea de merit.

Modul acesta de lucru era foarte dificil deoarece dispecerul şef tură trebuia să încarce în mod rapid diferenţa rezultată între consumul prognozat şi consumul real mai mare realizat, în baza ordinii de merit începând cu producătorii de energie electrică care aveau preţul cel mai mic la încărcare şi continuând cu producătorii de energie electrică cu preţuri mai mari până la atingerea valorii deficitare. Acest lucru era şi este foarte greu deoarece trebuia să dăm dispoziţii de încărcare a unor grupuri care ofertase cantităţi mici de energie respectiv de la un MW în sus, iar până la cumularea cantităţii deficitare trebuiau încărcate un număr mare de grupuri.

Având în vedere că acest lucru nu se putea realiza în mod automat ci presupunea ca dispecerul şef tură să ia legătura personal telefonic cu fiecare dispecer al unităţii producătoare, conducea la situaţia în care dezechilibrele se acopereau relativ greu.

Mi se prezintă de către procuror observaţiile de la finalul procesului verbal aferent turei din 07.10.2004, fila 44, registrul operativ nr.30 şi constat că acestea îmi aparţin: „Consumul a fost cuprins între -88 şi +128 MW faţă de OCR. Pe cărbune -150 -87 MW (un cazan oprit la Işalniţa). Pe hidrocarburi +55 -135 MW. Pe ape +38 +202 MW conform curbei de sarcină. Ora 18:00 – 20:00 a fost epuizată rezerva reglaj secundar, puterea rezervă turnantă şi rezerva terţiară rapidă."

Prin această observaţie am dorit să atrag atenţia asupra faptului că prognoza Operatorului Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. a fost din nou greşită, iar ***în intervalul orar 18:00 – 20:00 Sistemul Energetic Naţional a funcţionat fără niciun fel de rezervă rapidă, dispecerul şef tură având la dispoziţie în cazul producerii unui incident doar rezerva terţiară lentă, ceea ce presupunea pornirea unor grupuri termo în aproximativ 7 ore.***

Menţionez că în această situaţie, dacă se întâmpla un incident major în Sistemul Energetic Naţional se acţiona în baza instrucţiunilor în vigoare, respectiv se solicita ajutor de avarie şi apoi se trecea la deconectarea manuală a consumatorilor.

Menţionez că situaţia prin care am trecut a fost una deosebit de periculoasă, iar cei care ar fi răspuns în cazul producerii unor avarii ar fi fost doar dispecerii şefi tură." **(vol.5, filele 54 – 64)**

Aprecierile martorului I.A., fost dispecer şef tură în perioada 2002 – 2005, făcute cu ocazia audierii din data de 29.03.2011, sunt în deplină concordanţă cu relatările celorlalţi martori în ceea ce priveşte funcţionarea atipică şi periculoasă a Sistemului Energetic Naţional.

Astfel, acesta a declarat următoarele în legătură cu acest subiect:

„O altă regulă extrem de importantă, de care trebuie să se ţină cont în asigurarea unei funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, o reprezintă asigurarea unei rezerve de putere în sistem. Această rezervă de putere reprezintă în fapt o cantitate de energie electrică disponibilă a fi introdusă în sistem în momentul în care datorită unei avarii, cel mai mare grup din sistem sau o bară de grupuri (mai multe grupuri termo) declanşează astfel încât, lipsa puterii produsă de aceste grupuri oprite să fie acoperită prin grupurile aflate în rezervă de putere.

Ca şi regulă, în perioada respectivă 2002 – 2005, rezerva de putere în sistem trebuia să fie egală, fie cu puterea celui mai mare grup de la Centrala Nuclear Electrică de la Cernavodă care avea 700 MW, fie cu puterea însumată a două grupuri termo aflate pe aceeaşi bară, adică 600 MW.

Noţiunea de „bară", în acest context reprezintă ansamblul a două sau mai multe grupuri care sunt legate în sistem printr-un singur întrerupător, astfel încât în caz de avarie a barei respective (a liniei) se deconectează automat grupurile de pe bara respectivă.

Această regulă referitoare la asigurarea rezervei de putere în sistem o cunosc din activitatea curentă pe care am desfăşurat-o în cadrul Dispeceratului Energetic Naţional şi nu pot preciza dacă ea este specificată în vreo instrucţiune sau vreun regulament scris.

Pentru ca Sistemul Energetic Naţional să funcţioneze în siguranţă, trebuie urmărite două condiţii esenţiale:- continuitatea în alimentarea consumatorilor (alimentare neîntreruptă) şi - calitatea furnizării energiei electrice care înseamnă energie electrică la o anumită frecvenţă şi tensiune.

Pentru a putea îndeplini simultan aceste două condiţii, dispecerul şef tură trebuie să urmărească în permanenţă asigurarea unui echilibru cât mai exact între producţie şi consum. Practic, având în vedere că energia electrică nu se poate stoca, trebuie avut grijă în orice moment ca producţia la nivel naţional să fie la un nivel cât mai apropiat de consumul naţional. Acest echilibru se face la nivelul Dispeceratului Energetic Naţional prin aşa numitul reglaj.

Acest reglaj presupune încărcarea unor grupuri de producere a energiei electrice atunci când consumul creşte sau descărcarea/oprirea unor grupuri atunci când consumul scade.

În perioada de referinţă erau mai multe tipuri de reglaj, dintre care amintesc reglajul secundar, care era cel mai important şi presupunea efectuarea de manevre de încărcare/descărcare din cabina de comandă a dispecerului şef tură în mod automat prin sisteme electronice a centralelor hidro şi reglajul terţiar care se făcea, când reglajul secundar era insuficient, prin dispoziţie verbală telefonică a dispecerului şef tură către dispecerii centralelor din teritoriu.

Doresc de asemenea, să precizez faptul că toate aceste manevre de reglaj trebuiau să se facă în conformitate cu prognoza de consum şi programul de funcţionare al centralelor, ambele documente redactate la nivelul Operatorului Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A.

Problemele care au ţinut de funcţionarea normală a sistemului, în perioada respectivă, au fost în mare parte generate de aceste două instrumente de lucru, programul şi prognoza care erau întocmite fără a se ţine cont de valorile reale din sistem.

Practic, la întocmirea prognozei şi a programului de funcţionare reprezentanţii Operatorului Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. ţineau cont mai mult de necesităţile fiecărui consumator în parte, necesităţi ce se regăseau în contractele bilaterale pe care producătorii de energie electrică le încheiau cu aceştia. Aceste contracte urmăreau în mare parte interesele economice ale partenerilor contractuali respectivi fără să se ţină cont şi de aspecte de natură tehnică ce ţineau de funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional.

Plecând de la aceste considerente, s-a ajuns astfel în perioada respectivă la situaţia în care diferenţele de valori dintre vârful de sarcină (perioada din zi cu cel mai mare consum) şi golul de sarcină (perioada din zi cu cel mai mic consum care se înregistra de regulă noaptea) să ajungă şi la valori de 1000 MW.

În această situaţie cu asemenea diferenţe, misiunea dispecerilor şefi tură de a echilibra sistemul era în unele situaţii imposibilă de realizat fără apariţia unor avarii în sistem. Practic, dacă în perioada de vârf de sarcină erau încărcate majoritatea grupurilor din sistem pentru a se face faţă atât consumului de la nivel naţional cât şi exportului, noaptea în gol de sarcină deşi erau descărcate sau oprite majoritatea acestor grupuri, tot nu era suficient fiind necesară uneori oprirea totală a unor grupuri termo, oprire care în mod automat era urmată de pornirea a doua zi, adică într-un interval mai mic de 24 de ore a aceluiaşi grup sau a altor grupuri termo.

Aceste manevre de oprire şi repornire a unor grupuri termo, reprezentau o exploatare atehnică, neeconomicoasă şi periculoasă a acestor echipamente, ajungându-se în multe cazuri la avarii ale acestora, avarii care făceau imposibilă încărcarea lor şi pe cale de consecinţă ducea la imposibilitatea folosirii energiei electrice produse de acestea la alimentarea sistemului.

Aceste diferenţe enorme de putere între vârf şi gol de sarcină au fost accentuate şi agravate de graficele de import/export din perioada respectivă şi mai precis de perioadele din zi ale acestor operaţiuni de comerţ exterior cu energie, respectiv export de energie în vârf de sarcină şi import de energie în gol de sarcină atunci când, de multe ori energia produsă la centralele din ţara noastră era pur şi simplu aruncată, prin deversări, din lacurile de acumulare.

În principal, datorită acestui dezechilibru major între vârf şi gol de sarcină dar şi a programării Operatorului Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A., de cele mai multe ori greşite, care ţinea cont de aspectele comerciale, ignorându-se aşa cum am arătat mai sus aspectele tehnice, s-a ajuns în multe rânduri în situaţia în care sistemul a funcţionat fără acea rezervă obligatorie de care am vorbit la începutul prezentei declaraţii.

Această situaţie pe care o caracterizez, ca fiind deosebit de periculoasă pentru funcţionarea în siguranţă a sistemului, apărea în momentele de vârf de sarcină când, deşi în programul de funcţionare, anumite centrale hidro erau trecute ca asigurând rezerva, ele erau încărcate la maxim pentru asigurarea consumului mare nemaiexistând în sistem nici un grup care să asigure reglajul secundar, reglaj care aşa cum am arătat mai sus se făcea la momentul respectiv numai pe centralele hidro.

Alţi factori care au contribuit la apariţia acestor momente de funcţionare fără rezervă de putere au fost:

- funcţionarea tuturor grupurilor hidro la putere maximă pentru asigurarea contractelor încheiate sau pentru evitarea deversărilor în perioadele cu debite mari pe râuri şi Dunăre;

- existenţa unor avarii importante la grupurile termo, avarii care au dus la oprirea acestor grupuri şi care au fost cauzate de factorii descrişi de mine mai sus, respectiv oprirea şi repornirea repetată a acestor grupuri în scopul echilibrării sistemului, în intervale mai mici de 24 ore.

Fac precizarea că am luat la cunoştinţă de multe situaţii în care, atât pe tura mea, cât şi pe turele colegilor mei, sistemul a funcţionat fără rezervă.

Acest lucru fiind cauzat, după părerea mea de contractele încheiate între producători şi consumatori de energie electrică, contracte care au ţinut cont numai de interese economice fără să aibă interdicţii care să asigure funcţionarea sistemului în baza unor norme tehnice esenţiale pentru siguranţa sa.

Doresc de asemenea, să menţionez faptul că deşi ţara noastră în perioada 2002 – 2005 era interconectată la reţeaua de electricitate respectiv cu Serbia şi Bulgaria şi putea solicita, pentru asigurarea deficitului de putere în sistem, ajutor de avarie de la aceste ţări, condiţia de asigurare a rezervei de putere în propriul sistem naţional era obligatorie din următoarele motive:

- ajutorul de avarie era un import temporar de energie electrică de la o ţară vecină, import pe care ţara respectivă nu era obligată să îl acorde;

- ajutorul de avarie acoperea de regulă cantităţi cuprinse între 100 – 200 MW, în niciun caz cantităţi de până la 700 MW cât era puterea celui mai mare grup din sistemul nostru, ce reprezenta aşa cum am arătat rezerva obligatorie de putere a sistemului;

- ajutorul de avarie era contabilizat de către ţările care şi-l acordau reciproc, astfel încât nu se putea cere în mod repetat acest ajutor;

- în situaţia în care primeai ajutor de avarie şi totuşi nu reuşeai să-ţi echilibrezi sistemul, adică aveai o scădere constantă a frecvenţei pe instalaţiile de transport, punctele de interconexiune cu ţările vecine prin care puteai primi ajutor de avarie se întrerupeau în mod automat ca o măsură de precauţie care încerca să evite căderea sistemelor energetice ale ţărilor vecine legate de noi prin aceste puncte;

Acestea sunt motivele şi raţionamentele pentru care consider că funcţionarea sistemului fără rezervă de putere bazându-se doar pe ajutorul de avarie era o situaţie extrem de periculoasă, situaţie care putea genera în orice moment, din cauza unor avarii majore, căderea parţială sau totală a Sistemului Energetic Naţional.

Cu toate acestea, în perioada în care am ocupat funcţia de dispecer şef tură, nu s-au înregistrat căderi parţiale sau totale ale sistemului întrucât ***consider că am avut noroc ca în perioadele de funcţionare ale sistemului, fără rezervă, să nu fie înregistrate avarii care să conducă la astfel de evenimente periculoase.***

Revin şi arăt că din documentele care le aveam la dispoziţie în camera de comandă nu reieşea cine era producătorul de energie a cărui energie era exportată.

Din documentele aflate la dispoziţie observam doar intermediarii care se ocupau de acest transport şi ţările în care era exportată această energie.

Fiindu-mi prezentat de către procuror observaţiile de la finalul procesului verbal aferent turei din ziua 11.03.2003, fila 91, registrul operativ 13, constat că acestea îmi aparţin: „S-a funcţionat conform programului. Nerealizarea energiei la Porţi de Fier datorită unor puteri mici (aproximativ 500 MW) pe timpul nopţii şi planificării unor puteri de 770 -800 MW în restul zilei – puteri imposibil de realizat. În continuare C.M.G. (centrale mici pe gaze) planificate la 111 MW faţă de 180MW reali."

Această observaţie reflecta situaţia în care prognoza pe timpul nopţii era una greşită, în sensul în care se prevăzuse un consum mai mare pe timpul nopţii decât consumul real, fapt care a presupus reducerea puterii sub cea din program la 500 MW, iar pe timpul zilei, program de funcţionare greşit în sensul că, s-a prevăzut pentru Porţile de Fier o putere de 770 – 800 MW imposibil de realizat în situaţia din acea zi.

Mi se prezintă de către procuror observaţiile procesului verbal al turei din 30.06.2003: „Consum mai mare 130 – 320 MW... diferenţa de consum preluată pe ape – nu există rezervă terţiară lentă. S-a folosit rezerva terţiară rapidă (umflată total fără explicaţii)" şi constat că acestea îmi aparţin.

De această dată, observaţiile descriau situaţia în care datorită prognozei de consum greşite în sensul că, a existat un consum mai mare decât cel prognozat, pentru echilibrarea sistemului am fost nevoit să încarc toate grupurile hidro disponibile şi întrucât acest lucru nu a fost suficient am încărcat şi grupurile care asigurau rezerva terţiară rapidă, ***ocazie cu care am constatat că această rezervă exista doar scriptic la valorile respective, în realitate rezerva fiind mul mai mică.***

Este vorba aşadar de situaţia extrem de periculoasă în care Sistemul Energetic Naţional a funcţionat fără rezervă de putere.

Mi se prezintă de către procuror observaţiile procesului verbal al turei din 11.09.2004, fila 78, registrul operativ nr.29: „Consumul sub program 50-150 MW. Cărbunele peste program, hidrocarburi la program. Apele în reglaj sub program datorită programării complet aiurea de la Porţile de Fier. Energia la Porţile de Fier s-a terminat la ora 1:00, iar exploatarea amenajărilor hidro se face atehnic. Preţul/MW nu justifică opriri şi porniri de grupuri termo în interval de 24 ore. Programarea OPCOM numai pe criterii economice (fără nimic tehnic) ducea la pierderi mult mai mari", constatând că acestea îmi aparţin.

Nu-mi amintesc cu exactitate care au fost motivele notării unei asemenea observaţii în procesul verbal, ***însă este posibil să mă fi referit la faptul că amenajările hidroenergetice în perioada respectivă erau folosite în regim de bază atehnic şi nu de vârf, aşa cum ar fi trebuit să se întâmple.***

Explicitând această situaţie, doresc să precizez faptul că această situaţie era des întâlnită în perioada respectivă şi însemna faptul că S.C. Hidroelectrica S.A folosea apa din lacurile de acumulare pentru a produce energie electrică în mod continuu, pe perioada

unei zile pentru onorarea obligațiilor contractuale, fără să țină cont de faptul că pentru funcționarea în siguranță a Sistemului Energetic Național era necesar ca o parte din aceste ape să fie folosite în perioadele de vârf de sarcină pentru reglajul secundar.

Datorită faptului că se funcționa, așa cum am arătat în regim de bază și nu de vârf, apele din amenajările hidroenergetice se terminau iar reglajul sistemului se făcea pe centralele termo, așa cum am arătat atehnic, neeconomic și periculos, așa cum am arătat pentru instalațiile respective.

De asemenea, ultima parte a observației vine în susținerea celor arătate de către mine în cuprinsul prezentei declarații în sensul că programele de funcționare întocmite de Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. urmăreau doar criterii economice fără nimic tehnic, fapt ce conducea la pierderi pe ansamblul Sistemului Energetic Național.

Mi se prezintă observațiile de la finalul procesului verbal aferent turei din 04.10.2004, fila 17, registrul operativ nr.30 și constat că acestea îmi aparțin: „Consumul mai mic cu 230 – 630 MW. Cărbunele sub program cu aproximativ 100 – 180 MW (reducere de rezerva turnantă la Rovinari, Işalnița, Turceni). Hidrocarburi la program. Apele în reglaj sub program".

Menționez că în această observație am dorit să atrag atenția asupra faptului că prognoza comunicată de Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. a fost greșită cu o valoare foarte mare, adică 630MW chiar în vârful de seară.

Datorită acestui fapt dispecerul șef tură a trebuit să facă o serie de manevre prin care a redus producția prin reducerea la minim tehnic a grupurilor termo, care în mod normal în vârful de dimineață al zilei următoare trebuiau să producă cantități mari de energie.

Astfel, prin această manevră dispecerul șef tură a luat măsura de a reduce producția hidrocentralelor astfel încât să nu dispună o oprire a grupurilor termo pentru ca apoi într-un interval foarte scurt, aproximativ 7 ore să nu dispună o repornire a acestora, urmărind astfel să nu provoace distrugeri sau avarii a acestor echipamente.

Mi se prezintă de către procuror procesul verbal al turei din 02.11.2004, fila 22 din registrul operativ nr.31 și constatat că mențiunea de la ora 17:15 îmi aparține: „Dispus încărcare rezervă turnantă la toate centralele iar la hidro încărcat și rezervă rapidă. Cu toate centralele încărcate la maxim, în intervalul 17:00 – 19:00 s-a funcționat fără nicio rezervă având depășiri la regulator. Creștere de putere în intervalul 17:00 – 18:00 a fost de la 6.800 la 7.600 MW, dificil de preluat cu programul pe hidro, cu apele încărcate aproape de maxim la începutul intervalului, conform programului (programul consumului greșit cu 400 – 500 MW spre medie)".

Această mențiune reprezintă o situație deosebit de periculoasă în care Sistemul Energetic Național a funcționat fără niciun fel de rezervă, timp de două ore întrucât exploatarea în regim de bază a centralelor hidro, pe tot parcursul zilei adică la maximă de putere, a făcut ca într-un interval în care s-a înregistrat o creștere mare a consumului să nu existe posibilitate de a avea rezervă în sistem, întrucât această rezervă a fost folosită pentru acoperirea acestei creșteri de consum.

Este de fapt o consecință a aspectului reliefat de mine anterior, conform căruia centralele hidro funcționau în regim de bază și nu de vârf ținând cont doar de interesele economice și fără a avea la bază principii tehnice de funcționare în siguranță a Sistemului Energetic Național." **(vol. 5, filele 65 – 74)**

Fost dispecer șef tură în perioada 2002 -2005, G.C., fiind audiat în calitate de martor la data de 30.03.2011, în legătură cu modul de funcționare a Sistemului Energetic Național, a declarat următoarele:

„Conform instrucţiunilor existente la nivelul Dispeceratului Energetic Naţional, în orice interval orar, trebuie asigurat în sistem un echilibru între producţia şi consumul de energie electrică.

Acest echilibru este reliefat în mod direct prin valoarea frecvenţei energiei din sistem care trebuie să fie de 50 herţi.

Datorită faptului că această valoare de 50 herţi nu poate fi menţinută cu exactitate pe intervale mici de timp întrucât consumul de energie electrică la nivel naţional înregistrează variaţii continue în aceste intervale, precum şi a faptului că din anul 2002 şi până în prezent România este interconectată la sistemul energetic european, există o regulă de respectare a unei frecvenţe de consemn, frecvenţă care în perioada 2002 până în aproximativ 2004 a fost stabilită de către Serbia, iar după anul 2004 şi până în prezent este stabilită de Germania.

Această frecvenţă de consemn calculată la nivel european este necesară întrucât, odată cu scăderea frecvenţei din sistem toate aparatele alimentate cu energie electrică funcţionează atipic, exemplificând în acest sens ceasurile electronice care fiind alimentate la o frecvenţă sub 50 herţi rămân în urmă, fapt ce influenţează, pe cale de consecinţă, programul de funcţionare în aeroporturi, gări, etc..

Toate aceste variaţii ale frecvenţei sunt înregistrate în fiecare moment şi monitorizate de către dispecerul central, în sensul că după o perioadă cu o frecvenţă scăzută în sistem, în perioada următoare se dă o frecvenţă de consemn mai mare de 50 herţi care să asigure recuperarea timpilor pierduţi prin funcţionarea atipică a sistemelor electronice.

Asigurarea echilibrului permanent dintre producţie şi consum în sistem se face prin aşa numitele manevre de reglaj ale sistemului.

Pentru a se realiza acest reglaj, grupurile de producere a energiei electrice trebuie să funcţioneze la un punct situat sub puterea maximă disponibilă, astfel încât de la acel punct până la puterea maximă să existe o rezervă de putere.

În perioada 2002 – 2005, conform instrucţiunilor existente în cadrul Dispeceratului Energetic Naţional, pentru funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional era necesar ca în orice moment să existe o rezervă disponibilă de minim 700 MW, rezervă care putea fi utilizată în cazul în care cel mai mare grup de producere a energiei electrice din sistem ar fi declanşat; cel mai mare grup din sistem era în acea vreme un grup de la Centrala Nuclear Electrică de la Cernavodă.

Revin şi arăt faptul că reglajul în sistem, în perioada de referinţă era de patru feluri:

- reglajul primar, care putea fi făcut doar de anumite grupuri calificate, în mod automat în timp de 30 de secunde cu posibilitate de încărcare şi descărcare a unei puteri de maxim 2,5% din puterea maximă instalată; în cazul grupurilor hidro de până la 5% din puterea instalată. Regula în sistem era că, trebuia să existe o rezervă de reglaj primar de aproximativ 60 MW.

- reglajul secundar, este reglajul care se face tot în mod automat din camera de comandă a dispecerului şef tură prin sistem electronic automat, în maxim 15 minute cu posibilitatea de încărcare şi descărcare a unei puteri stabilite prin programul de funcţionare al centralelor, program care se întocmea la nivelul Operatorului Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. cu o zi înainte. Pentru a funcţiona în reglaj secundar, grupul respectiv trebuie să aibă o bandă de reglaj, bandă care reprezintă de fapt punctele între care funcţionează grupul respectiv, mai precis puterea maximă şi puterea minimă. Reglajul secundar nu putea fi făcut decât de grupuri aflate în funcţiune, care puteau fi atât hidro cât şi termo.

- reglajul terţiar rapid, este reglajul pe care îl poate face un grup aflat în rezervă sau în funcţiune (în rezervă turnantă, adică cu un punct de funcţionare sub maximul posibil)

cu o durată de încărcare de maxim 15 minute şi care se face pin dispoziţie telefonică a dispecerului şef tură către dispecerul de centrală.

- reglajul terţiar lent, este reglajul făcut tot din dispoziţia telefonică a dispecerului şef tură către dispecerul de centrală şi care are un timp de încărcare de maxim 7 ore, fiind preponderent pe grupurile termo.

În situaţia în care în Sistemul Energetic Naţional are loc o creştere a consumului sau o avarie care duce la retragerea unor grupuri din funcţiune, necesarul de energie electrică se asigură prin folosirea acestor rezerve de reglaj. Prima care intră în funcţiune este rezerva de reglaj primar peste care se suprapune cea de reglaj secundar, în mod automat reglajul secundar având rolul de a aduce prin aportul de energie sistemul în situaţia de reglaj primar.

Atunci când prin reglajul secundar nu se poate echilibra sistemul, dispecerul, prin comanda sa verbală, introduce în funcţiune rezervele de reglaj terţiar rapid, iar dacă nici acest reglaj nu este suficient, dispecerul apelează la ultimele posibilităţi existente, respectiv ajutorul de avarie solicitat unui stat vecin şi concomitent cu dispoziţia de încărcare a grupurilor care asigură rezerva terţiară lentă, încărcare care durează maxim 7 ore.

Cu privire la ajutorul de avarie, doresc să precizez faptul că există convenţii încheiate între România şi celelalte state conectate la sistemul energetic european (în perioada respectivă Bulgaria şi Serbia), convenţii care nu obligă statele respective în a-şi acorda acest ajutor dar lasă posibilitatea acordării acestui ajutor în situaţia în care acele state deţin în momentul respectiv o rezervă de putere ce poate fi încărcată.

Practic, prin această posibilitate de ajutor de avarie nu se poate înlocui obligaţia de a avea în permanenţă, în propriul sistem energetic o rezervă de putere.

În situaţia în care, în sistem este nevoie la un moment dat de o putere ce nu poate fi acoperită prin epuizarea posibilităţilor de reglaj descrise mai sus, inclusiv prin ajutorul de avarie şi prin importurile neplanificate (funcţionarea în abatere), sistemul deţine anumite echipamente automate care asigură deconectarea de la consum a unor consumatori.

Dacă nici în această situaţie necesarul de putere nu a fost acoperit, următoarea etapă o reprezintă deconectarea manuală (prin dispoziţie verbală a dispecerului şef tură) a altor consumatori. Ordinea de deconectare în acest caz a consumatorilor ţine cont de riscurile existente la fiecare consumator în parte în cazul deconectării. Spre exemplificare arăt că ultimii care sunt deconectaţi sunt consumatorii cu un risc ridicat, de exemplu, consumatorii industriali care au în funcţiune instalaţii de topire a metalelor, la aceştia existând riscul răcirii metalelor pe instalaţii şi avarierea gravă a acestora.

În situaţia în care frecvenţa continuă să scadă, deşi s-au produs deconectării manuale ale unor consumatori, grupurile de producere a energiei electrice pot intra ***în aşa zisul fenomen de pendulaţie, care poate duce la oprirea necontrolată a acestora .***

Ca şi mod de lucru în cadrul Dispeceratului Energetic Naţional, în perioada 2002 – 2005 Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. întocmea zilnic prognoză de consum şi programe de funcţionare ale centralelor valabile pentru ziua următoare. Nu-mi amintesc cu exactitate dacă aceste prognoze erau sau nu corecte, însă este posibil ca uneori acestea să fi fost greşite, fapt care a îngreunat efortul dispecerilor de a modela curba de sarcină din sistem.

Îmi amintesc faptul că în perioada respectivă existau grafice de import pe timp de noapte atunci când sistemul se afla în gol de sarcină şi de asemenea, îmi amintesc faptul că au existat situaţii în care echilibrarea producţiei cu consumul în gol de sarcină pe perioada nopţii a fost extrem de dificilă, fiind necesară uneori şi oprirea unor grupuri termo, urmată de repornirea acestora în intervalul imediat următor.

Consider că aceste manevre de opriri şi reporniri a grupurilor termo, într-un interval scurt nu au reprezentat un lucru bun pentru siguranţa sistemului şi pentru

echipamentele respective, însă doresc să precizez faptul că aceste manevre erau făcute de către dispecerii şefi tură în scopul de a îndeplini atribuţiunile de serviciu referitoare la menţinerea în parametrii de funcţionare a Sistemului Energetic Naţional şi pe cale de consecinţă, responsabilitatea acestor manevre aparţine în exclusivitate acestor dispeceri.

Nu pot face aprecieri în legătură cu cauzele şi condiţiile care au condus la aceste situaţii întrucât nu-mi mai amintesc, însă pot explica asemenea aspecte dacă mi se prezintă concret starea sistemului din acel moment.

Revin şi arăt faptul că menţinerea în echilibru permanent a consumului cu producţia este reliefată cel mai bine în două tipuri de indicatori şi anume: frecvenţa în sistem şi soldul planificat al sistemului.

Dacă frecvenţa trebuia menţinută, aşa cum am mai arătat, în jurul valorii de 50 herţi, soldul planificat reprezintă o valoare egală cu diferenţa dintre cantitatea totală de energie electrică care intră în sistem şi cantitatea totală de energie electrică care iese din sistem prin export.

În situaţia în care acest sold diferă de soldul planificat, în sensul că pentru acoperirea graficelor de import/export ale României nu s-a produs cantitatea necesară de energie ci aceasta a fost preluată printr-un import neplanificat, această energie va fi returnată ulterior statului respectiv în acelaşi interval orar, fapt care nu este benefic pentru sistemul propriu întrucât se suplimentează obligaţiile de producţie ale sistemului în perioada următoare.

Mi se prezintă de către procuror observaţiile de la finalul procesului verbal aferent turei din ziua de 18.01.2004, fila 73, registrul operativ nr.22 şi constat că acestea îmi aparţin: „Consumul mai mic peste 300 MW. Prognoză greşită la Porţile de Fier I (14.500 real faţă de 9.713 MW)".

În acest caz, datorită faptului că prognoza comunicată de către OPCOM a fost greşită în sensul în care au prevăzut un consum mai mic cu peste 300MW decât prognoza, s-a dispus oprirea unor grupuri termo în vederea echilibrării producţiei cu consumul.

Cu privire la diferenţele înregistrate între producţia reală înregistrată la Porţile de Fier I, în acea zi de 14.500 MW şi programul OPCOM de 9.713 MW, declar că este posibil ca această dispoziţie să se fi dat dorind să nu se deverseze apele uzinate la Centrala Porţile de Fier I şi având în vedere probabil prognoza debitelor pe zilele următoare.

Mi se prezintă de către procuror observaţiile de la finalul procesului verbal aferent turei din ziua de 06.09.2004, fila 48, registrul operativ nr.29 şi constat că acestea îmi aparţin: „În situaţia în care sunt retrase din exploatare C.H.E. Rueni, C.H.E Gâlceag, HG1 Sugag, HG3 Mărişelu, C.H.E. Râul Mare 1,5 m apă în lac, etc., cred că funcţionarea conform programului cu aproape majoritatea grupurilor hidro nu este benefică vis-a-vis de siguranţa sistemului".

Prin aceste observaţii am vrut să scot în evidenţă situaţia în care, la momentul respectiv o serie de grupuri hidro erau retrase din exploatare conform cererilor, iar grupul de la Râul Mare mai avea disponibil o rezervă de apă de 1,5 m, rezervă care nu putea asigura la momentul respectiv necesarul de rezervă în sistem în perioada respectivă.

Practic în acea perioadă sistemul nu dispunea de o rezervă rapidă suficientă datorită lipsei de apă din lacul Râul Mare, situaţie în care sistemul funcţiona în abatere în sensul că, în situaţia în care ar fi apărut o avarie în sistem singura posibilitate de a echilibra sistemul era ajutorul de avarie. Probabil această situaţie în care programarea prevedea folosirea tuturor grupurilor hidro, adică o folosire în regim de bază, era una frecventă.

Cu privire la folosirea amenajărilor hidro în regim de bază, doresc să menţionez faptul că regula sistemului energetic din România, pe care o cunosc încă din perioada studiilor efectuate în domeniu, era aceea că amenajările hidro trebuie utilizate în regim de

vârf şi nu de bază, adică grupurile hidro trebuie utilizate doar pentru acoperirea vârfurilor de sarcină şi pentru reglajul fin al sistemului.

Consider că responsabilitatea pentru programarea tuturor grupurilor hidro de care vorbeam în aceste observaţii şi pe care am caracterizat-o nebenefică vis-a-vis de siguranţa sistemului o poartă în totalitate instituţia care întocmeşte această programare, dispecerul şef tură neavând alte atribuţiuni în acest sens decât cele legate de aplicarea întocmai şi pe cât posibil a acestei programări.

Nu cunosc motivele pentru care s-au întocmit programări care prevedeau funcţionarea hidro în regim de bază şi nu de vârf conform principiului de care am amintit mai sus." **(vol. 5, filele 75 – 82)**

Martorul D.M., fost dispecer şef tură în cadrul Dispeceratului Energetic Naţional în perioada 2002 – 2005, cu ocazia audierii din data de 31.03.2011, a precizat următoarele:

„Toate aceste activităţi pe care dispecerul şef tură le execută zilnic se fac în scopul asigurării funcţionării Sistemului Energetic Naţional în stare de siguranţă, funcţionare care presupune asigurarea a două principii şi anume: continuitate în alimentarea consumatorilor cu energie electrică şi calitate a energiei furnizate.

Principiul continuităţii în alimentarea cu energie electrică a consumatorilor presupune asigurarea unor condiţii necesare menţinerii unei alimentări neîntrerupte a consumatorilor, precum şi eliminarea incidentelor care pot apărea în sistem cât mai repede posibil.

Principiul calităţii energiei electrice are două componente şi anume: asigurarea unei frecvenţe de 50 herţi şi asigurarea unei tensiuni în sistem care diferă de la o zonă la alta şi care se află specificată într-o bandă normală de funcţionare ale cărei valori sunt specificate în instrucţiunile interne aflate la nivelul Dispeceratului Energetic Naţional.

Asigurarea în permanenţă a echilibrului între consumul şi producţia de energie electrică în sistem se face prin aşa numitul reglaj. Acest reglaj este de mai multe feluri, după cum urmează:

- reglajul primar este reglajul care se face în mod automat de către propriile sisteme ale grupurilor producătoare de energie electrică şi care asigură o încărcare sau descărcare a unei puteri cuprinsă între 2,5 – 5% din puterea maximă a grupului respectiv;

- reglajul secundar este reglajul automat şi centralizat care este folosit prin comanda dispecerului şef tură şi care încarcă sau descarcă grupurile de producere a energiei electrice în limita puterilor disponibile în acel moment la grupurile respective. Viteza de reacţie a acestui reglaj secundar este dată în principal de tipul grupului respectiv, grupurile hidro fiind cele care au viteza de reacţie cea mai mare urmate de grupurile termo cu o viteză mai lentă;

- reglajul terţiar rapid este similar reglajului secundar sub aspectul vitezei de reacţie, diferenţa fiind aceea că în cazul acestui reglaj comanda de încărcare - descărcare nu se face în mod automat din regulatorul de frecvenţă /putere, ci se face prin dispoziţie verbală, telefonică dată de dispecerul şef tură dispecerilor din centrală;

- reglajul terţiar lent este reglajul care se face din comanda verbală, telefonică a dispecerului şef tură către dispecerii centralelor din teritorii şi presupune pornirea sau oprirea unor grupuri, de regulă termo aflate în rezervă. Este tipul de reglaj care are cea mai lentă viteză de reacţie, această viteză reprezentând de fapt timpul de pornire a unui grup care este de minim 5 – 6 ore.

Doresc să menţionez faptul că din experienţa pe care o am la nivelul Dispeceratului Energetic Central, ştiu că pentru funcţionarea în stare de siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, este bine să existe o rezervă de putere în sistem. Nu cunosc despre existenţa vreunor instrucţiuni sau norme care să prevadă obligativitatea existenţei acestei rezerve de putere, nici nu ştiu dacă această rezervă are caracter obligatoriu sau

facultativ, însă ştiu că din calculele care se fac în mod periodic la nivelul Dispeceratului Energetic Naţional această rezervă trebuie să fie echivalentă cu puterea celui mai mare grup de producere a energiei electrice din sistem, grup care se află în funcţiune la Centrala Nuclear Electrică de la Cernavodă şi care are o putere maximă de 700 MW.

Am afirmat că este bine să ai rezervă în sistem, întrucât reglajul de putere de care am vorbit mai sus se poate face doar în situaţia în care există această rezervă disponibilă în sistem. Această rezervă se foloseşte practic în situaţia în care, din cauza unei avarii în sistem se opresc anumite grupuri de producere a energiei electrice, iar puterea astfel pierdută trebuie înlocuită imediat cu o putere din rezervă.

De asemenea, şi în situaţia în care consumul creşte într-un anumit moment cu o valoare tot prin intermediul reglajului şi al rezervei de putere se echilibrează balanţa din sistem. Practic, reglajul şi rezerva se află într-o legătură indivizibilă neputând vorbi despre reglaj fără rezervă.

Consider că funcţionarea Sistemului Energetic Naţional într-un anumit interval de timp fără rezervă este o situaţie anormală, iar gravitatea acestei situaţii nu se poate aprecia decât luând în considerare date concrete pentru momentul respectiv, mai exact durata funcţionării fără rezervă şi momentul în care apare avaria respectivă.

În situaţia în care, datorită unor avarii sau datorită creşterii consumului se foloseşte întreaga rezervă în sistem în momentul respectiv, iar acea rezervă este insuficientă, mai există posibilitatea apelării la ajutorul de avarie din sistemele energetice ale statelor vecine; în perioada 2002 – 2005, sistemele de la care se putea cere ajutor de avarie erau sistemele Serbiei şi Bulgariei.

Cu aceste state, România avea acorduri privitoare la ajutorul de avarie, acorduri care specificau obligativitatea acordării acestui ajutor, însă în practică rămânea la latitudinea sistemului energetic al statului respectiv dacă acorda sau nu ajutorul de avarie în funcţie şi de posibilităţile pe care acesta le avea la momentul respectiv.

Îmi amintesc faptul că valoarea cumulată a ajutorului de avarie de la cele două ţări vecine era echivalentul puterii maxime a unui grup termo de la Rovinari – Turceni, adică 300 MW.

De asemenea, doresc să menţionez faptul că în situaţia ipotetică în care după epuizarea rezervei de putere din sistem şi după primirea ajutorului de avarie, frecvenţa în sistem continuă să scadă sub valoarea de 48,9 herţi, liniile de interconexiune cu ţările vecine se deconectează în mod automat, Sistemul Energetic Naţional funcţionând în regim izolat.

Doresc să arăt faptul că această scădere a frecvenţei sub limita arătată nu se poate produce decât dacă în sistem s-ar pierde o putere de aproximativ 1.500 MW.

Dacă frecvenţa în sistem continuă să scadă sub valoarea arătată, există posibilitatea intrării în funcţiune automată D.A.S.f (descărcarea automată de sarcină la scăderea frecvenţei), moment în care se deconectează o parte din consumatori până la stabilizarea frecvenţei.

Aceste D.A.S. f -uri sunt practic nişte echipamente amplasate în diferite noduri de reţea naţională, fiecare dintre ele având o funcţie de declanşare la scăderea sub o anumită valoare a frecvenţei astfel încât declanşarea acestora se face în mod gradual până când frecvenţa se stabilizează.

Puterea totală care poate fi deconectată de toate aceste D.A.S.f -uri este egală cu 40% din puterea consumată în sistem.

În cadrul atribuţiunii de menţinere în permanenţă a echilibrului dintre producţie şi consumul de energie electrică, intră şi atribuţiunea dispecerului şef tură de asigurare a realizării graficelor de import/ export.

Aceste grafice de import/export sunt practic nişte documente întocmite la nivelul Serviciului Programare din cadrul C.N. Transelectrica S.A sau Operatorul Pieţei de Energie

Electrică OPCOM S.A., nu pot preciza cu exactitate, documentele care sunt puse la dispoziția dispecerilor șefi tură la intrarea în program.

Practic aceste grafice conțin cantitățile de energie electrică pe care dispecerul șef tură trebuie să le asigure pe rețelele de transport către țările beneficiare ale exportului.

Dispecerul șef tură, prin manevrele de reglaj pe care le execută, încarcă grupurile proprii, calculând astfel ca prin surplusul de energie importată, balanța între energia produsă plus importul să fie egală cu consumul din momentul respectiv (în cazul importurilor de energie).

În cazul exporturilor, dispecerul șef tură dispune încărcarea grupurilor astfel încât să asigure acoperirea consumului din perioada respectivă plus cantitatea de energie ce trebuie să o exporte conform planificării.

Fiindu-mi prezentate de către procuror observațiile de la finalul procesului verbal aferent turei din 13.10.2004, fila 87, registrul operativ nr.30: „Program la P.F.I 9.998 MW – OPCOM față de 9.100 MW reali... funcționat fără rezervă la vârful de seară. Rezerva de putere din protocolul 1 este un bluf", menționez că acestea nu-mi aparțin, dar le pot comenta în următorul fel:

Diferența consemnată în observațiile de la finalul procesului verbal rezultă din modul diferit în care Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. făcea programarea pentru funcționarea grupurilor de la Porțile de Fier I având în vedere intervalul orar 0:00 – 24:00 și programarea acelorași grupuri făcute de S.C. Hidroelectrica S.A. în colaborare cu partea sârbă, care avea în vedere intervalul 7:00 – până a doua zi la 7:00.

Deși în observație se menționează că într-un anumit interval orar s-a funcționat fără rezervă, nu pot da explicații în legătură cu împrejurările care au generat această situație întrucât observațiile nu-mi aparțin.

Cu privire la observația aferentă procesului verbal al turei din 06.09.2004, fila 48, registrul operativ nr.29: „Funcționarea conform programului cu aproape majoritatea grupurilor hidro nu este benefică vis-a-vis de siguranța sistemului", declar că aceasta nu-mi aparține, însă cred că se referă la faptul că pentru o funcționare cât mai sigură a sistemului este de preferat să ai în permanență grupuri hidro în rezervă decât să le ai pe toate în funcțiune întrucât cu ajutorul grupurilor hidro poți face un reglaj rapid și de calitate.

Această situație de folosire a majorității grupurilor hidro este una des întâlnită încă dinainte de anul 2000 și a fost generată de faptul că există diferențe mari de consum între vârfurile și golurile de sarcină.

Cu alte cuvinte, în vârfurile de sarcină este preferabil să produci energie cu majoritatea grupurilor pe care le poți și descărca în golurile de sarcină astfel încât, să poți evita ca în golul de sarcină să oprești grupul termo.

Nu cunosc situații în care în asemenea momente de gol de sarcină să fie necesară dispoziția dispecerului șef tură de a opri grupuri termo aflate în funcțiune pentru trecerea golului de noapte și repornirea acestuia a doua zi pentru acoperirea vârfului de sarcini.

Cunosc că în perioada 2002 – 2005 au existat situații în care datorită importului pe timp de noapte, în gol de sarcină și a exportului de energie pe un vârf de sarcină au existat dificultăți în echilibrarea balanței producție – consum la nivel național însă nu pot da detalii în legătură cu aceste situații." **(vol. 5, filele 83 – 89)**

Din declarația de martor a dispecerului șef tură P.N. din data de 04.04.2011, au reieșit aceleași aspecte ca și în cazul celorlalte declarații de martor luate în cursul urmăririi penale dispecerilor care au lucrat în perioada 2002 – 2005 în cadrul Dispeceratului Energetic Național, astfel:

„Activitatea de echilibrare a balanței producție – consum era realizată de către dispecerul șef tură prin manevre de încărcare sau descărcare a grupurilor, manevre care erau intitulate generic reglaj de sistem.

Acest reglaj, în perioada 2002 – 2005, era de mai multe feluri şi anume:

- reglajul primar, este reglajul impus de legislaţia europeană care se face în mod automat în funcţie de automatizarea fiecărui grup în parte şi reprezintă capacitatea acelui grup ca într-un interval de 5 secunde să încarce sau să descarce o putere de 5% din puterea maximă a grupului. Acest reglaj primar îl puteau face doar grupurile dispecerizabile sau calificate, iar rezerva totală a Sistemului Energetic Naţional pe reglaj primar era cuprinsă între 100 – 150 MW;

- reglajul secundar, este reglajul rapid care se face într-un timp de maxim 15 minute. Puterea de reglaj secundar a fiecărui grup nu este una limitată, ea oscilând între puterea minimă şi maximă de reglaj secundar, putere care este înscrisă într-o bandă de reglaj secundar. Pe ansamblul Sistemului Energetic Naţional rezerva necesară reglajului secundar, în perioada 2002 – 2005, a fost cuprinsă între 500 – 700 MW, cu menţiunea că valoarea de 700 MW reprezenta un reper şi anume puterea celui mai mare grup de producere a energiei electrice din sistem care era un grup de la Centrala Nuclear Electrică de la Cernavodă.

Ponderea aportului de putere în cadrul acestei rezerve era 80% energie de provenienţă hidro şi 20% energie de provenienţă termo. Practic cei 500 de MW, care reprezenta minimul obligatoriu de rezervă de putere de reglaj secundar, trebuiau să fie de provenienţă hidro, adică trebuia să existe în orice moment în sistem grupuri hidro disponibile care să producă energie electrică cu o putere de 500MW.

Punerea în funcţiune a reglajului secundar se face în mod automat din camera de comandă a dispecerului şef tură fiind confirmată automat şi telefonic de către dispecerii centralelor din teritoriu. Preponderenţa reglajului secundar pe centralele hidro se explică datorită faptului că, aceste grupuri sunt singurele capabile să încarce sau să descarce puteri într-un interval foarte scurt de timp.

Odată intrat în programul de reglaj secundar grupul respectiv funcţionează în limita bandei de reglaj până în momentul în care el este scos din reglaj printr-o altă dispoziţie a dispecerului şef tură.

- reglajul terţiar rapid este reglajul care se face prin dispoziţie telefonică, verbală a dispecerului şef tură către dispecerii centralelor din teritoriu pentru asigurarea reglajului secundar precum şi eliminarea efectelor avariilor din sistem care au dus la pierderea de putere. Viteza de reacţie a acestui reglaj este de 3- 5 minute şi grupurile care intră pe reglaj terţiar rapid sunt numai grupurile hidro aflate în rezervă.

- reglajul terţiar lent, este cel mai greoi reglaj şi care are un timp de reacţie cuprins între 5 – 7 ore, acest interval reprezentând în fapt timpul de pornire al unui grup termo.

Aceste tipuri de reglaj sunt folosite în cadrul activităţii de echilibrare a producţiei cu consumul şi respectiv de menţinere a unei frecvenţe de aproximativ 50 herţi în următoarea ordine: reglajul primar care intră în mod automat la variaţii bruşte de frecvenţă, urmat, dacă reglajul primar nu este suficient, de reglajul secundar care are menirea ca în timp de maxim 15 minute să reducă sistemul în situaţia de reglaj primar.

Dacă nici puterea rezultată din reglajul secundar nu este suficientă pentru menţinerea frecvenţei sunt introduse treptat reglajul terţiar rapid şi reglajul terţiar lent.

Revin şi arăt faptul că, pe lângă activitatea de asigurare a unui echilibru între producţie şi consum în cadrul sistemului, dispecerul şef tură mai are ca atribuţiune şi realizarea graficelor de import/export – tranzit ale Sistemului Energetic Naţional.

Realizarea acestor grafice de import/export – tranzit se regăseşte în permanenţă în valoarea soldului de import/export, sold care reprezintă cantitatea de energie electrică rezultată în urma diferenţei dintre cantităţile importate în sistem şi cantităţile de energie exportate din sistem.

Acest sold este calculat pe fiecare interval orar de către Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. în baza obligațiilor contractuale de import/export înregistrate la nivelul său, iar după efectuarea acestor calcule valoarea soldului este înaintată C.N. Transelectrica S.A., respectiv dispecerului șef tură care este obligat, prin aceste manevre de reglaj, să asigure soldul dat.

În situația în care, pentru echilibrarea producției cu consumul, dispecerul șef tură epuizează toate posibilitățile de reglaj expuse de către mine mai sus, mai există posibilitatea apelării la ajutor de avarie, solicitat la sistemele energetice ale țărilor vecine.

În perioada 2002 – 2004 România a fost conectată la sistemele energetice ale unor țări din sud-estul Europei, precum fostele state ale Iugoslaviei, Croația, Slovenia, Grecia și Bulgaria, țări care totalizau o producție de circa 16.000 – 18.000 MW, iar după anul 2004 Sistemul Energetic Național al României a fost conectat în paralel cu sistemele energetice ale tuturor statelor membre ale Uniunii Europene.

Din acest motiv, în perioada 2002 – 2004, Sistemul Energetic Național al României a fost mai sensibil întrucât, făcând parte dintr-un sistem cu o putere instalată mică, orice cădere de putere din acest sistem antrena după sine o scădere serioasă a frecvenței care ducea în mod automat la intrarea în funcțiune a sistemelor de deconectare ale consumatorilor, așa zisele DASf-urilor și a DASU.

Nu cunosc ce reglementări privesc modalitatea de a primi ajutor de avarie, însă știu că acest ajutor se acordă în limita a aproximativ 200 MW și nu este obligatoriu, ca la solicitarea ajutorului de avarie sistemul energetic respectiv să-l acorde, rămânând la latitudinea sa în funcție de rezervele de putere din acel moment.

Activitatea de echilibrare a Sistemului Energetic Național, în perioada 2002 – 2004, a fost desfășurată în baza prognozei de producție și consum întocmite de către Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. și a programului de funcționare al centralelor întocmit de către un serviciu din cadrul C.N. Transelectrica S.A. Aceste două documente erau întocmite în fiecare zi având aplicabilitate în ziua următoare și erau înaintate dispecerilor șefi tură pentru punere în aplicare.

În perioada 2002 – 2004, datorită lipsei de experiență a personalului Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A., instituție nou înființată, aceste prognoze de producție/consum aveau abateri mari față de situația reală, aceste abateri încadrându-se între valori de 500 – 1000 MW, în condițiile în care o prognoză cât mai exactă trebuia să aibă o valoare de până la 100 - 150 MW.

În aceste condiții, date fiind aceste valori mari de abateri, rolul dispecerului șef tură de a echilibra sistemul a fost unul foarte dificil, în perioada respectivă înregistrându-se momente în care Sistemul Energetic Național a funcționat în mod neeconomicos.

Astfel, au fost situații în care rezervele de apă din lacurile de acumulare au fost folosite în regim de bază și nu de vârf, cum ar fi fost economic, iar centralele termo au înregistrat opriri și porniri repetate, dese, în intervale scurte de timp fapt ce a dus la o mentenanță costisitoare a acestora.

Așa cum am arătat mai sus, pentru asigurarea unei funcționări sigure a Sistemului Energetic Național este obligatorie păstrarea în sistem a unei rezerve de putere de minim 500 MW.

Funcționarea sistemului fără acest disponibil de putere consider că este o situație periculoasă întrucât poate genera, datorită unor avarii, o serie de alte evenimente periculoase, evenimente care dacă nu pot fi evitate, pot conduce la deconectări ale consumatorilor.

Astfel, în situația ipotetică în care sistemul ar funcționa fără rezervă, iar ajutorul de avarie ar fi insuficient pentru acoperirea deficitului de energie sau inexistent, dispecerul

şef tură ar fi nevoit să dispună aplicarea tranşelor de deconectare manuală a unor consumatori, deconectare care dacă nu ar fi suficientă nici de această dată, ar fi urmată de acţiunea DASU-urilor care reprezintă în fapt, nişte instrumente de siguranţă ale sistemului menite să deconecteze în mod automat consumatori în situaţia în care scade tensiunea în sistem.

Această situaţie în care se ajunge la deconectări automate sau manuale ale consumatorilor este una de avarie, periculoasă pentru sistem.

Doresc de asemenea, să menţionez că funcţionarea neeconomicoasă a Sistemului Energetic Naţional în perioada 2002 – 2005 a fost cauzată şi de diferenţele foarte mari de puteri între vârf de sarcină şi gol de sarcină, diferenţe care au fost accentuate şi mai mult de exporturile de energie în perioada de vârf de sarcină şi importurile de energie noaptea în gol de sarcină, ***în acest mod au fost situaţii în care pentru acoperirea acestor diferenţe a fost necesară folosirea rezervelor de apă din lacurile de acumulare în regim de bandă şi nu de vârf, precum şi opriri şi porniri dese de grupuri termo, adică cu costuri foarte mari pentru producătorii respectivi.***

Aceste situaţii în care lacurile de acumulare au fost exploatate în regim de bază şi nu de vârf au fost situaţii periculoase vis-a-vis de siguranţa în funcţionare a Sistemului Energetic Naţional întrucât, folosirea rezervelor de apă pentru producţie în regim de bază şi nu pentru asigurarea vârfurilor şi a golurilor de sarcină au dus la diminuarea acestor rezerve de apă şi implicit la diminuarea posibilităţilor de reglaj secundar în sistem, reglaj esenţial, aşa cum am arătat mai sus, în menţinerea echilibrului permanent dintre producţie şi consum.

Exemplific în acest sens observaţiile făcute de mine în procesul verbal al turei din 18.08.2003, fila 48, registrul operativ nr.18 şi anume : „T.H. Retezat a fost oprit la ora 14:58, dar la cota de 974,49 (cotă minimă de funcţionare). Pentru repornire se aşteaptă eventual POTOP (sau conferinţă de PAPARUDE), pentru ploi abundente în ţară. Avertizarea D.E.N. a fost dată de 6 luni în urmă!!!"

Această situaţie menţionată în observaţie este una tipică celor arătate mai sus, în care apele au fost folosite în regim de bază şi nu de vârf, în condiţiile în care în acest caz Dispeceratul Energetic Naţional avertizase cu 6 luni în urmă în legătură cu posibilitatea de a rămâne fără apă în lacul respectiv.

Aceeaşi situaţie de folosire a rezervelor de apă în regim de bază şi nu de vârf având consecinţă funcţionarea Sistemului Energetic Naţional fără rezervă este şi cea descrisă în observaţiile din procesul verbal al turei din 12.06.2003*, fila 27, registrul operativ nr.16: „Consumul real este cu 50 – 130MW mai mare decât O.C.. Se funcţionează fără rezervă turnantă în S.E.N.. C.H.E. Râul Mare, C.H.E. Ruieni au fost oprite nemaiavând decât 1 – 2 ore de funcţionare."*

În această situaţie, în programul de funcţionare al centralelor, hidrocentralele de la Râul Mare şi Ruieni erau trecute cu un program de funcţionare mult mai mare în condiţiile în care în lacuri mai exista apă doar pentru 1 – 2 ore de funcţionare.

Consider că în această situaţie vina a aparţinut producătorului S.C. Hidroelectrica S.A. care, în ziua respectivă a ofertat o cantitate de energie mult mai mare faţă de posibilităţile reale bazate pe rezervele de apă din lacuri." **(vol.5, filele 90 – 96)**

Martorul E.I.C., fost şef al Serviciului Dispecer Energetic Central din cadrul Dispeceratului Energetic Naţional în perioada 2002 – 2005, a declarat următoarele la data de 05.04.2011:

„Cu referire la funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional doresc să fac următoarele precizări:

Până în anul 2000 întreg Sistemul Energetic Național era coordonat, programat și condus de o singură entitate și anume, CONEL, din care D.E.N. (Dispeceratul Energetic Național) făcea parte.

Această Companie națională era singura care gestiona în totalitate rezervele primare de energie ale țării necesare acoperirii consumului la nivel național, rezerve care erau împărțite în rezerve de ape necesare centralelor hidroenergetice și rezerve de gaze, cărbune și hidrocarburi necesare centralelor termoenergetice.

În perioada respectivă, pentru funcționarea în siguranță a Sistemului Energetic Național exista o regulă conform căreia rezervele de apă erau folosite pentru modelarea curbei de sarcină, mai exact erau încărcate ultimele din sistem și descărcate primele din sistem, în funcție de rezervele de apă.

Baza producției de energie electrică era asigurată de către centralele termo împreună cu Centrala Nuclear Electrică de la Cernavodă.

După spargerea Companiei CONEL în anul 2000 și înființarea Companiilor Naționale din domeniul energetic, respectiv S.C. Hidroelectrica S.A., S.C. Termoelectrica S.A., S.C. Nuclear Electrica S.A., S.C. Electrica S.A. și C.N. Transelectrica S.A., această programare și coordonare centralizată a întregului sistem practic a dispărut, fiecare dintre aceste companii desfășurându-și activitatea potrivit propriilor interese economice, singurul care mai avea un oarecare rol de coordonare a tuturor entităților din sistem fiind Dispecerul Energetic Național. Această coordonare a Dispecerului Energetic Național era una cu preponderență pe partea tehnică întrucât aranjamentele comerciale dintre producătorii de energie electrică și consumatori nu erau cunoscute sub nici formă dispecerilor.

Instituția care a răspuns de centralizarea și organizarea acestor aranjamente comerciale a fost înființată în anul 2000 sub denumirea de Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A..

Atât înainte de anul 2000 cât și după acest an, activitatea dispecerilor se făcea în conformitate cu o prognoză de consum și un program de funcționare al centralelor, documente care înainte de 2000 au fost întocmite la nivelul Dispecerului Energetic Național, după acest an acestea fiind în responsabilitatea nou înființatului S.C. OPCOM S.A..

De altfel, începând cu acest an marcat de dispariția coordonatorului central al sistemului, așa cum am arătat mai sus, au început să se manifeste o serie de probleme de natură tehnică în sistem. Lipsa de experiență a funcționarilor din cadrul Operatorul Pieței de Energie Electrică S.C. OPCOM S.A., precum și lipsa pregătirii în acest domeniu au condus la întocmirea de către aceștia a unor prognoze de consum și programe de funcționare eronate, cu date care nu avea niciun fel de legătură cu realitatea tehnică a sistemului.

Astfel, în ceea ce privește prognozele de consum, acestea bănuiesc că aveau la bază doar înțelegerile comerciale dintre participanții la piață întrucât de fiecare dată existau diferențe mari între valorile de consum reale înregistrate conform curbei de sarcină de la nivelul Dispecerului Central și valorile cuprinse în acele prognoze.

Aceste diferențe de valori erau extrem de mari, fiind cuprinse între 500 și chiar 1000 de MW, rămânând în sarcina dispecerilor ca prin manevrele efectuate să poată diminua consecințele acestor diferențe importante și să poată echilibra consumul cu producția.

Pe de altă parte, programele de funcționare întocmite de același Operator al Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. nu țineau cont de niciun criteriu tehnic ci doar de o așa zisă ordine de merit care reprezenta de fapt prețurile ofertate de fiecare producător în parte. Astfel, potrivit programelor de funcționare întocmite, dacă o centrală termo avea un preț ofertat mic și se situa pe o poziție bună în ordinea de merit, era pornită imediat, potrivit acelui program, exploatată o perioadă de timp de câteva ore, după care era fie redusă la puterea minimă, fie oprită pentru trecerea golului de sarcină. În acest mod neținându-se cont de parametrii tehnici de funcționare ai mașinii respective, funcționarea era una atehnică și

ducea de cele mai multe ori la avarii precum spargeri de ţevi la cazane, avarii care în unele situaţii duceau la oprirea agregatului respectiv, cu costuri de mentenanţă extrem de mari pentru producătorii care gestionau acele echipamente.

În ceea ce priveşte centralele hidro, programarea Operatorului Pieţei de Energie Electrică S.C. OPCOM S.A. nu ţinea cont de faptul că acestea trebuiau folosite, aşa cum am arătat mai sus, cu preponderenţă pentru modelarea curbei de sarcină, respectiv a vârfurilor de sarcină, rezervele din lacurile de acumulare fiind folosite în regim de bază, adică la producerea de energie electrică în mod continuu în limita disponibilului de apă din lacuri.

De asemenea, nu se ţinea cont de curbele specifice de încărcare şi descărcare ale lacurilor în procesul de exploatare al acestora, ajungându-se în situaţii fie de deversare a apei, fie de scădere foarte mare a nivelului din lac, fapt care ducea la oprirea centralelor respective şi pe cale de consecinţă la imposibilitatea asigurării unei rezerve de reglaj secundar sau terţiar rapid..

Nu cunosc, aşa cum am precizat mai sus, obligaţiile contractuale ale S.C. Hidroelectrica S.A. din perioada 2002 – 2005, însă consider că încheierea unor contracte de vânzare a energiei electrice pe o perioadă de 10 ani este o prostie întrucât un asemenea mod de contractare are ca efect tocmai situaţia prezentată de mine mai sus, cu consecinţă nefastă asupra posibilităţii de reglaj în sistem.

Din experienţa avută în cadrul serviciului pe care l-am condus şi îl conduc în continuare, ştiu că au fost cazuri de genul celor de mai sus, când sistemul a funcţionat fără rezervă pe anumite intervale de timp, sau când pentru modelarea curbei de sarcină s-a ajuns la oprirea iminentă a unor instalaţii termo urmate de repornirea aceloraşi instalaţii sau a altor instalaţii termo, aceste manevre periculoase ducând de cele mai multe ori la avarii ale echipamentelor respective cu costuri mari pentru producătorii respectivi.

Pot aprecia faptul că, în perioada 2002 – 2005 prevederile comerciale referitoare la Sistemul Energetic Naţional nu au ţinut cont şi de aspectele tehnice care priveau funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional.

Doresc să precizez faptul că în conţinutul acestor reglementări comerciale nu am văzut nici măcar o referire la aspecte de natură tehnică.

Singurii funcţionari din sistem care au urmărit aceste reglementări tehnice şi care practic au asigurat o funcţionare continuă şi în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional au fost dispecerii energetici şi dispecerii şefi tură.

Aceste situaţii au fost constatate de către mine în virtutea atribuţiunilor de a coordona şi urmări în permanenţă subalternii mei, respectiv, dispecerii şefi tură şi dispecerii de reţea, am luat cunoştinţă de asemenea, de aceste probleme citind procesele verbale întocmite de către fiecare tură în parte în perioada respectivă şi am transmis pe cale ierarhică şefilor mei toate aceste disfuncţionalităţi.

Cu toate acestea, în perioada 2002 – 2005, măsurile de înlăturare a acestor deficienţe au fost luate cu întârziere şi au fost remediate doar unele dintre acestea, altele persistând şi în prezent, ele nedepinzând de Dispecerul Energetic Naţional.

Consider că cea mai mare deficienţă a sistemului care a dus la problemele amintite a fost lipsa totală de pregătire a oamenilor care au gestionat sistemul, exemplificând în acest sens chiar pe angajaţii S.C. Hidroelectrica S.A. care din situaţia de simpli gestionari ai echipamentelor aflate în hidrocentrale, au devenit negustori de energie, fiind puşi în situaţia de a gestiona rezervele de apă existente în lacurile de acumulare pe termen mediu şi lung, activitate care necesita o anumită experienţă asupra sistemului, experienţă pe care aceştia nu o aveau.

Practic, conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. nu a făcut decât să contracteze şi să vândă energia produsă cu apele disponibile din acumulări la anumite preţuri stabilite,

fără a ține cont de rolul pe care această bogăție naturală o avea în ansamblul Sistemului Energetic Național.

În acest mod s-a ajuns la situația în care apele au fost uzinate în regim de bază, iar vârfurile au fost modelate cu energie de proveniență termo, fapt contrar tuturor principiilor de funcționare în siguranță a sistemului.

Totodată, cunosc faptul că în perioada 2002 – 2005, peste aceste probleme enunțate de mine, modelarea curbei de sarcină a fost mult îngreunată și de exportul de energie în perioada de vârf de sarcină și importul de energie în perioada de gol de sarcină.

Aceste operațiuni de comerț exterior de energie suprapunându-se practic peste problemele pe care le-am descris mai sus au îngreunat foarte mult sarcina dispecerilor de a echilibra sistemul, consecințele fiind și de această dată, exploatarea atehnică atât a grupurilor hidro cât și a grupurilor termo., exploatarea care a condus la avarii și distrugeri de echipamente cu costuri deosebite pentru producătorii respectivi.

Deși nu cunosc care anume dintre producătorii interni de energie aveau contracte de export sau ce consumatori primeau energie de la import, consider că asigurarea de către dispecer a soldului de import/export pe fiecare interval orar în modul total eronat pe care l-am arătat mai sus, era pur și simplu un act de sabotaj propriu la adresa acestor producători interni care erau nevoiți să exploateze propriile instalații într-un mod atehnic și distructiv pentru echipamente.

Doresc să menționez în acest context faptul că, nu am găsit în legislația care reglementa piața de energie în perioada respectivă nici măcar un cuvânt care să pună în discuție acest fenomen sau care să protejeze prin anumite măsuri Sistemul Energetic Național de consecințele acestui fenomen.

Deși aceste aspecte au fost sesizate de nenumărate ori, atât de mine personal cât și de conducerea Dispeceratului Energetic Național, factorilor de decizie din sistem, nu s-a luat nicio măsură de înlăturare a fenomenului în perioada respectivă, abia după anul 2005, fără să pot preciza cu exactitate momentul când s-au luat unele măsuri privind o oarecare limitare a acestor operațiuni, dar fără ca acestea să fie înlăturate în totalitate.

Consider că funcționarea Sistemului Energetic Național fără rezervă poate fi considerată periculoasă în anumite conjuncturi.

Astfel, în situația în care la un moment dat sistemul funcționează fără rezervă, datorită unor evenimente neprevăzute și periculoase cum ar fi, declanșarea în cascadă a unor linii de transport sau oprirea neprogramată a unor grupuri se poate ajunge la o situație periculoasă în care sistemul să cunoască o avarie majoră.

Din aceste motive, consider că asigurarea unei rezerve de putere în sistem reprezintă o regulă extrem de importantă pentru funcționarea în siguranță a Sistemului Energetic Național." **(vol. 5, filele 97 – 105)**

Directorul adjunct al Dispecerului Energetic Național, C.M., a fost audiat în calitate de martor la data de 06.04.2011 iar în legătură cu funcționarea Sistemului Energetic Național în perioada 2002 -2005, a declarat următoarele:

„Până în anul 2000, când s-a implementat piața angro de energie electrică, programul de funcționare al grupurilor dispecerizabile era sub conducerea directă a Dispecerului Energetic Național.

După implementarea pieței en gros, programarea grupurilor dispecerizabile s-a făcut în baza regulilor de piață, dispecerul având la îndemână mecanismul de management al congestiilor pentru corectarea anumitor regimuri periculoase de funcționare generate de funcționarea conform regulilor de piață.

Mecanismul de management al congestiilor presupune utilizarea grupurilor generatoare în afara ordinei de merit pentru a evita regimurile de funcționare periculoase.

Până în anul 2005 piaţa angro de energie electrică avea o structură compusă din piaţa contractelor bilaterale şi piaţa pentru ziua următoare.

Piaţa pentru ziua următoare, care era operată de către Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A., funcţiona pe baza preţului marginal de sistem (P.M.S.) care se stabilea la intersecţia dintre prognoza de consum şi ofertele producătorilor aşezate în ordinea preţurilor.

Acest preţ marginal de sistem stabilit oră de oră, îl primeau producătorii care participau la echilibrarea sistemului, la dispoziţia dispecerului, indiferent de preţul lor de ofertă.

Dezavantajele acestei structuri de piaţă sunt legate de faptul că, la o prognoză de consum mai mică decât consumul real producătorii erau obligaţi să producă pentru echilibrarea producţiei/consum, din dispoziţia dispecerului, şi pe energia produsă astfel primeau acest preţ marginal de sistem care era mai mic decât preţul lor de ofertă.

La aplicarea mecanismului de management al congestiilor, producătorii ale căror grupuri erau utilizate pentru acest mecanism primeau pentru energia produsă tot preţul marginal de sistem indiferent de oferta lor.

Mecanismul de management al congestiilor permite dispecerului să utilizeze grupurile generatoare în afara ordinei de merit pentru eliminarea unor regimuri de funcţionare periculoase. Ca exemplu, dacă pentru eliminarea unei congestii (suprasarcini pe liniile de transport) în secţiunea de nord - vest a ţării se pornea un grup generator la Şugag, la un preţ de ofertă mai mare decât preţul marginal de sistem şi se reducea producţia la un grup din zona Olteniei cu un preţ de ofertă mai mic decât preţul marginal de sistem, energia produsă de la Şugag se plătea cu preţul marginal de sistem şi nu de ofertă.

Din câte îmi amintesc, în perioada 2002 – 2005, a existat o eroare relativ mare de prognoză, care după părerea mea are următoarele cauze:

1. lipsa de experienţă şi de softuri dedicate celor care făceau prognoza;

2. realizarea prognozei cu cel puţin două zile înainte de ziua respectivă, iar în perioada de zile libere realizarea ei se făcea cu o zi înainte de intervalul liber pentru tot intervalul până la prima zi lucrătoare.

Nu-mi amintesc, cu exactitate, valorile diferenţelor dintre prognoză şi consumul real din perioada respectivă.

Mecanismul de piaţă implementat a dus la utilizarea energiei hidro, conform regulilor comerciale, nefiind utilizată preponderent pentru reglaj în sistem.

În calitate de societate comercială, producătorul hidro urmăreşte în principal realizarea profitului prin vânzarea energiei pe piaţă.

În sistemul Energetic Naţional producţia hidro reprezintă circa 25% din total producţie. O bună parte din această producţie este realizată în centralele cu lacuri de acumulare, cu acumulare sezonieră, centrale foarte bune pentru realizarea reglajului în sistem.

O altă parte este realizată de centralele pe firul apei cu regularizare zilnică, care de asemenea pot fi folosite într-o anumită măsură la reglajul sistemului. Aceste considerente fac din energia hidro o energie foarte utilă pentru echilibru producţie – consum din sistem. Ponderea mare a energiei hidro în total producţie a constituit motivul pentru care în România nu s-au instalat centrale cu pompare acumulare, pentru că s-a considerat că energia hidro satisface cerinţele de reglaj.

Neutilizarea energiei hidro preponderent pentru reglaj duce la greutăţi în operarea Sistemului Energetic Naţional, respectiv rămânerea fără rezervă în anumite perioade de vârf de sarcină sau în perioade de gol de sarcină, dat fiind fapt că grupurile termo pot participa la reglaj numai cu rezerva turnantă, oprirea şi pornirea lor necesitând timp îndelungat.

Aceste situaţii au fost întâlnite frecvent în perioada 2002 – 2005 şi au avut drept cauză utilizarea energiei hidro în scopuri comerciale şi nu preponderent pentru reglaj.

Acest lucru a dus la utilizarea grupurilor termo în mai mare măsură decât s-ar fi putut realiza, pentru preluarea vârfurilor şi golurilor de sarcină.

Aceste porniri şi opriri repetate de grupuri termo au condus la o uzură mai mare a grupurilor termo respective, fapt care a generat costuri de mentenanţă şi funcţionare mult mai mari pentru acei producători.

Utilizarea energiei hidro preponderent pentru reglaj, presupune reducerea cantităţilor de energie electrică produsă pe centralele hidro pe contractele pe termen lung.

Mecanismul utilizat în piaţa pentru ziua următoare nu face distincţie între grupurile termo şi grupurile hidro, singurul criteriu luat în considerare la realizarea programării fiind oferta făcută de producători.

Această distincţie între termo şi hidro, de care ar fi trebuit să se ţină cont, este capacitatea energiei hidro de a prelua variaţiile mari de consum (capabilitatea de pornire-oprire rapide, încărcare, descărcare rapidă).

Reglementările ar fi trebuit să stimuleze utilizarea energiei hidro preponderent pentru reglaj.

Utilizarea în mai mare măsură pentru reglaj a energiei hidro ar fi fost posibilă prin implementarea aşa zisului optimizator hidro care propunea un mecanism de optimizare a utilizării apelor în conformitate cu gradul zilnic de hidraulicitate într-un regim complet reglementat pentru producătorul hidro.

Acest principiu de funcţionare al acestui optimizator era programarea zi de zi a utilizării energiei hidro în funcţie de necesităţile sistemului şi de hidraulicitatea respectivă, înlocuind grupurile termo cu preţurile cele mai mari din ordinea de merit.

Practic întreaga cantitate de energie hidro urma să se tranzacţioneze numai pe piaţa de echilibrare, nemaiexistând posibilitatea de încheiere de contracte comerciale pentru energia hidro.

Acest mecanism ar fi permis un grad ridicat de siguranţă în funcţionarea Sistemului Energetic Naţional tocmai prin utilizarea energiei hidro, preponderent pentru reglajul în sistem, fapt care ar fi dus la înlăturarea tuturor problemelor legate de porniri şi reporniri repetate de grupuri termo, lipsa rezervei din sistem pe anumite paliere orare, aspecte explicate în detaliu de mine mai sus.

Restructurarea sectorului de producţie în societăţi relativ mici şi cu producţia bazată pe un singur combustibil constituie un impediment în realizarea unei competiţii reale în piaţă, în participarea la reglajul sistemului şi în perspectiva unei competiţii regionale.

O soluţie mult mai bună ar fi fost, după părerea mea, crearea câtorva companii producătoare puternice cu o structură de producţie mixtă, cu un grad ridicat de elasticitate în a răspunde cerinţelor pieţei şi cu o pondere economică sustenabilă.

Astfel, în cazul de faţă S.C. Hidroelectrica S.A. este cel mai mare furnizor de servicii tehnologice din sistem având o poziţie dominantă pe această piaţă, iar societăţile termo înregistrează pierderi în situaţia opririlor accidentale de grupuri, pe care nu le pot compensa cu forţe proprii.

Deşi aceste probleme au fost, la momentul respectiv, aduse la cunoştinţa forurilor superioare din sistem în şedinţele săptămânale ale Consiliului Consultativ al pieţei de energie electrică, măsurile necesare înlăturării acestor probleme au fost luate greoi, abia la jumătatea anului 2005, implementându-se o nouă structură de piaţă care a rezolvat o parte din problemele respective, cum ar fi: eliminarea prognozelor Operatorului Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A., înlăturarea preţului marginal de sistem şi s-a introdus un nou sistem de management al congestiilor.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

Cu toate acestea, problema utilizării rezervelor de apă din lacurile de acumulare cu preponderență pentru reglaj în sistem nu a fost rezolvată, în sensul că se utilizează în continuare energie de proveniență hidro în scopuri comerciale.

Noua structură de piață are avantajul introducerii mecanismului de competiție pentru energia de reglaj, costurile cu managementul congestiilor sunt suportate de operator și nu de producător, dă posibilitatea producătorilor să autoprogrameze unitățile dispecerizabile, optimizând astfel producția și garantează realizarea contractelor încheiate de participanți pe piața contractelor bilaterale și pe piața pentru ziua următoare.

De asemenea, doresc să menționez faptul că în perioada 2002 – 2005, exportul de energie la orele de vârf în cantități mai mari decât la orele de gol de sarcină sau chiar existența unor importuri de energie la orele de gol de sarcină îngreuna și mai mult echilibrarea sistemului.

Aceasta conducea la necesitatea reducerii la minim tehnic a grupurilor termo, la oprirea grupurilor hidro sau chiar a unor grupuri termo în anumite situații, iar la orele de vârf funcționarea cu rezervă redusă sau chiar fără rezervă, situație periculoasă care putea duce la întreruperi de consumatori în situația declanșării opririi accidentale a unor grupuri în aceste perioade de vârf.

Problema cea mai mare vis-a-vis de acest export în perioada respectivă a fost faptul că exportul se făcea în bandă dar, cantitățile exportate ziua erau mai mari decât cantitățile exportate noaptea.

Această abordare contravine rolului preponderent de reglaj pe care îl are energia hidro în sistemul energetic românesc.

Opinia Dispeceratului Energetic Național era că, exportul trebuie făcut în cantități egale ziua și noaptea, dacă vorbim de exportul de energie și nu în cantități diferite în perioada de zi și de noapte, situație în care de fapt se face export de servicii de sistem.

Fac această afirmație pe următoarele considerente: această variație de producție, utilizată pentru compensarea variațiilor interne de consum, ar fi acoperit o bună parte din variația consumului și ar fi dus la reducerea utilizării rezervelor interne de energie, exportând în felul acesta sistemele importatoare practic își rezolvă o parte din problemele de reglaj pe baza acestor importuri profilate.

Pentru serviciile de sistem în România există o piață specializată și exportul – importul de servicii de sistem trebuie reglementat.

Exportul în această situație practic diminuează rezervele din sistemul nostru în sensul că, la vârf există rezervă mai mică de creștere iar la gol există rezervă mai mică de scădere.

Aceste exporturi s-ar justifica dacă prețul energiei respective ar fi mai mare sau comparabil cu prețul energiei folosite pentru reglaj în sistemul românesc. În sistemul românesc acest preț este compus din prețul rezervei de energie, care este plătit indiferent dacă rezerva este sau nu folosită și prețul energiei respective din rezervă pe piața de energie." **(vol.5, filele 106 – 113)**

Având în vedere că dispecerii șefi de tură foloseau în activitatea de dispecerizare prognoza de consum și programul de funcționare a unităților dispecerizabile realizate, în perioada 2002 – 2005, de către specialiștii Operatorului Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A, la data de 26.04.2011 a fost reaudiată martora L.L. în legătură cu aceste aspecte:

„Serviciul de prognoză și sinteze funcționare Sistemul Energetic Național elabora prognoza de consum pe brut și net. Era nevoie de această distincție între prognoză de consum pe brut și consum net deoarece toate reglementările Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei din perioada respectivă făceau referire la energia electrică livrată în rețele (net), în timp ce sistemul SCADA utilizat de Dispeceratul Energetic Național care reflecta în timp real producțiile pe unități dispecerizabile și pe centrale înregistra producțiile

la bornele generatoarelor (brut). Diferența între brut și net o constituie consumul instalațiilor auxiliare din producția proprie a centralelor.

Prognoza de consum se realiza în perioada respectivă în baza unui soft care utilizează, ca model matematic seriile de timp (tendințe, componentă sezonieră, componentă aleatorie). Cu alte cuvinte, pentru realizarea prognozei de consum trebuiau avute în vedere perioada corespunzătoare din anul anterior, din zilele anterioare, prognoza meteo și prognozele transmise de către furnizori.

Doresc să precizez faptul că metodologia care a stat la baza softului de calcul al prognozei a fost discutată cu reprezentanții Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei care au și agreat la momentul respectiv această metodă de calcul, însă nu pot preciza dacă a fost emisă și vreo reglementare în acest sens.

În vederea elaborării prognozei, în cursul săptămânii pentru ziua următoare se primeau următoarele informații:

- consum brut orar realizat în ziua precedentă se primea de la Dispeceratul Energetic Național;

- prognozele de consum pentru următoarele două zile se primeau de la furnizori;

- prognoza meteo primită în baza contractului cu Institutul Național de Meteorologie și Hidrologie;

Activitatea de prognoză se realiza în fiecare zi lucrătoare pentru ziua următoare, iar vineri pentru sâmbătă, duminică și luni.

Pe lângă aceste informații Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. dispunea de o bază de date în care erau înregistrate valorile consumului brut orar în ultimii ani, valori care erau de asemenea folosite la elaborarea prognozei de consum.

După întocmirea prognozei de consum, curba de sarcină descrisă de valorile orare ale acestei prognoze, și brut și net, era înaintată în primul rând producătorului S.C. Hidroelectrica S.A. dar și celorlalți producători.

Obligativitatea transmiterii acestei curbe de sarcină producătorului S.C. Hidroelectrica S.A. era dată chiar de către Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei printr-o scrisoare oficială emisă în anul 2000 și înaintată mai multor participanți la piața de energie electrică, precum și Operatorului Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A.

Nu cunosc care au fost în fapt motivele Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei la emiterea scrisorii respective, însă ca și specialist în domeniu pot aprecia că S.C. Hidroelectrica S.A. era obligată să oferteze cantitățile de energie electrică cu respectarea curbei de sarcină, întrucât prin lacurile de acumulare și unitățile de pornire rapidă pe care le deținea avea posibilitatea pornirii și opririi rapide de grupuri pentru realizarea echilibrării în timp real a producției cu consumul.

De altfel, aproximativ 80 – 90% din serviciile de sistem la nivel național erau contractate și asigurate de către S.C. Hidroelectrica S.A. în baza contractelor încheiate cu C.N. Transelectrica S.A.

După întocmirea prognozei, aceasta era înaintată și Serviciului programare unități dispecerizabile din cadrul Operatorului Pieței de Energie Electrică. OPCOM S.A., serviciu care mai primea următoarele informații de la Dispeceratul Energetic Național:

- importurile orare pe fiecare furnizor și pe fiecare contract;

- exporturile orare de energie electrică pe fiecare contract;

- schimburile neplanificate ale Dispeceratului Energetic Național cu operatorii de sistem vecini.

Din agregarea acestor informații rezulta soldul import/export la nivel orar și acest sold se agrega cu prognoza de consum intern și rezulta curba de sarcină orară pe care trebuiau să o asigure producătorii.

În situaţia în care exportul era mai mare decât importul, pentru acoperirea curbei de sarcină producţia trebuia să asigure consum intern respectiv diferenţa export minus import.

Curba de sarcină rezultată din agregarea prognozei de consum intern cu soldul import/export era folosită:

- pentru stabilirea ordinii de merit pentru programarea unităţilor dispecerizabile;

- stabilirea preţului marginal de sistem la intersecţia ordinii de merit a unităţilor dispecerizabile cu curba de sarcină din ora respectivă.

Ofertele producătorilor se realizau pe trei paliere de putere, pe minim, mediu şi puterea disponibilă (maximă), cu trei paliere de preţ crescătoare şi se aveau în vedere şi restricţiile.

Restricţiile erau următoarele:

- restricţia 1, debitele de servitute şi firul apei;

Această restricţie implica alimentarea cu apă a localităţilor în aval de lacurile de acumulare, respectiv funcţionarea centralelor pe firul apei care nu au lacuri de acumulare sau au lacuri foarte mici. Aceste centrale intrau primele în oferte întrucât ele nu puteau fi oprite din motivele arătate anterior;

- restricţia 2, funcţionarea Centralei de la Cernavodă.

Implica o funcţionare continuă a acestei centrale întrucât ea nu putea fi oprită fiind o centrală nuclear electrică;

- restricţia 3, preluarea energiei electrice livrată din centralele de cogenerare în funcţie de sarcina termică pentru încălzire şi folosinţă menajară urbană;

- restricţia 4, arderea prestabilită a unei cantităţi de cărbune autohtonă, restricţie care a fost folosită către sfârşitul anului 2004 din raţiuni economico-sociale, ca urmare a unei decizii a Ministerului Industriei şi Resurselor;

- restricţia 5, contractele producătorilor independenţi, beneficia de ea Sucursala Romag – Termo (uzina de apă grea care producea energie termică şi energie electrică şi care avea un contract de producător independent stabilit de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei). Acest contract funcţiona pe principiul, toată cantitatea de energie produsă era cumpărată în mod automat de Electrica, producătorul nefiind obligat să cumpere de la aţi producători energie în situaţia în care nu producea o cantitate care să acopere obligaţia contractuală;

- restricţia 6, contractele bilaterale încheiate între furnizori şi consumatorii eligibili;

- restricţia 7, contractele de import/export energie electrică;

- restricţia 8, contractele de portofoliu, care deşi nu este menţionată în legislaţie ca şi restricţie este menţionată ca şi ordine de poziţionare a cantităţilor ofertate.

În ofertele pe care producătorii le făceau zilnic, erau menţionate cantităţile corespunzătoare fiecărei restricţii precum şi cantităţile care erau pe piaţa spot (nu se încadrau la nicio restricţie).

Toate cantităţile de pe restricţii aveau preţuri de ofertă foarte mici întrucât ele nu participau la stabilirea preţului marginal de sistem ci erau vândute potrivit înţelegerilor contractuale. Practic, cantitatea tranzacţionată pe bursă era reprezentantă doar de cantităţile de energie tranzacţionate pe piaţa spot şi poziţionate, aşa cum am arătat în afara celor 8 restricţii.

În situaţia în care cantitatea aferentă curbei de sarcină din ora respectivă era mai mică decât suma cantităţilor ofertate pe cele 8 restricţii, preţul marginal de sistem al orei era stabilit ca medie ponderată a preţurilor orare din contractele de portofoliu, din contractele Nuclearelectrica şi Romag – Termo.

Era necesară această determinare a prețului marginal de sistem în situația în care un furnizor ar fi fost subcontractat și trebuia să cumpere energie electrică din piața spot (exemplu în care o filială a Electrica consuma într-un palier orar 950 MW în condițiile în care achiziționa pe contract numai 900 MW, diferența de 50 cumpărând-o de pe piața spot).

Programarea funcționării unităților dispecerizabile avea în vedere viteza de încărcare/descărcare a fiecărei unități, declarația producătorului termo a numărului de ore de funcționare după pornirea unui grup, respectiv numărul de ore de staționare după oprirea unui grup.

După ce se termina poziționarea ofertelor pe cele 8 restricții se poziționau ofertele la liber (piața spot) în ordinea crescătoare a prețurilor ofertate.

La intersecția curbei de sarcină cu această ordine de merit se stabilea prețul marginal de sistem care era prețul ultimei unități dispecerizabile care intra în acoperirea curbei de sarcină.

De asemenea, doresc să precizez faptul că ofertarea era validată pe unități dispecerizabile, funcție de necesarul de servicii de sistem solicitat de Dispeceratul Energetic Național cu o zi înainte.

Defalcarea cantităților de servicii de sistem pe fiecare grup generator în parte era făcută tot de către Dispeceratul Energetic Național, comunicată la Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. și la producătorii respectivi în ziua anterioară programării. La această defalcare a cantității de servicii de sistem se ținea cont de contractele de servicii de sistem pe care furnizorii de servicii de sistem le aveau încheiate cu C.N. Transelectrica S.A.

Practic programarea unităților dispecerizabile făcută de către serviciul nostru stabilea pe fiecare palier orar și pentru fiecare grup de producere de energie ofertat al fiecărui producător în parte ce cantitate de energie trebuie să livreze și ce cantitate de servicii de sistem trebuie să asigure la dispoziția Dispeceratului Energetic Național.

Doresc de asemenea, să precizez că energia electrică livrată era plătită în baza contractelor, respectiv a prețului marginal de sistem, iar serviciile de sistem erau plătite în mod diferit, respectiv se achita furnizorului de serviciu de sistem un preț pentru rezerva respectivă, chiar dacă nu era folosită, iar dacă aceasta era folosită, producătorul primea în plus și prețul marginal de sistem pentru cantitatea efectiv livrată.

Această ordine de merit întocmită conform modalității expuse mai sus și care ținea cont doar de cele 8 restricții comerciale era denumită ordinea de merit fără restricții (în acest context restricții însemnând restricțiile de rețea și sistem).

Această ordine de merit fără restricții împreună cu prognoza curbei de sarcină erau înaintate la Dispeceratul Energetic Național în vederea analizării și a calculării circulației de puteri în rețeaua de transport. În condițiile în care Dispeceratul Energetic Național considera necesar, solicita utilizarea cu prioritate a anumitor unități, respectiv cu o anumită cantitate în scopul evitării supraîncărcării rețelei de transport.

Grupul care era solicitat de către Dispeceratul Energetic Național intra pe restricție zero și era eliminat din ordinea de merit ultimul grup care stabilise practic prețul marginal de sistem, fără ca prețul marginal de sistem să fie modificat.

Aceste ultime solicitări făcute de Dispeceratul Energetic Național erau transmise înapoi la Operatul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. care întocmea ordinea de merit cu restricții, respectiv programul orar de funcționare al unităților dispecerizabile, program care era transmis către fiecare producător pentru cantitatea care îi revenea și în integralitatea lui la Dispeceratul Energetic Național, care era obligat, conform regulamentului de programare și dispecerizare să-l respecte.

Doresc de asemenea, să precizez faptul că acest program de funcţionare al unităţilor dispecerizabile era făcut atât pe net cât şi pe brut, ca şi în cazul prognozei de consum.

De asemenea, Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. mai transmitea la Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei următoarele informaţii:

- ofertele orare transmise de fiecare producător;
- ordinea de merit fără restricţii;
- ordinea de merit cu restricţii;
- prognoza de consum intern;
- soldul import/export;
- preţul marginal de sistem.

În perioada respectivă Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a avut şi o copie a programului de calcul al ordinei de merit şi de stabilire a preţului marginal de sistem putând în orice moment să verifice programarea elaborată de S.C. OPCOM S.A.

Mi se prezintă de către procuror observaţiile consemnate în procesele verbale de tură încheiate de dispecerii şefi tură din cadrul Dispeceratului Energetic Naţional în perioada 2002 – 2005, respectiv funcţionarea Sistemului Energetic Naţional fără rezervă în anumite intervale orare, inevitarea opririlor şi pornirilor repetate de grupuri termo în intervale de 24 de ore, precum şi situaţiile în care pentru anumite lacuri de acumulare au fost prevăzute în programul de funcţionare un număr de ore mai mare decât disponibilul de apă din acestea.

În legătură cu aceste situaţii declar următoarele:

Conform regulamentului de gestionare a apei în lacurile de acumulare, pentru nivel în lacuri peste nivelul de atenţionare a S.C. Hidroelectrica S.A. avea dreptul să oferteze conform propriului management pentru nivel în lacuri de acumulare inferior nivelului de atenţionare şi superior nivelului de siguranţă S.C. Hidroelectrica S.A. putea oferta pentru realizarea obligaţiilor contractuale, în condiţiile refacerii imediate a nivelului în lacuri.

În situaţia în care nivelul în lac era sub nivelul de siguranţă numai C.N. Transelectrica S.A. putea să dispună de energia potenţială acumulată în lac, fie pentru servicii de sistem, fie prin indicarea ofertei orare pe care are dreptul să o facă S.C. Hidroelectrica S.A. .

Lunar S.C. Hidroelectrica S.A. avea obligaţia să realizeze o situaţie a nivelului în lacuri, situaţie vizată şi de C.N. Transelectrica S.A. şi pe care o transmitea la Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi la Ministerul Industriei şi Resurselor.

În situaţia în care, faţă de cele prezentate, volumul de apă era extrem de mic, respectivele lacuri de acumulare erau numai în gestiunea C.N. Transelectrica S.A. care era singura în măsură să facă ofertele pentru aceste lacuri, respectiv să stabilească programul de producţie.

Menţionez, aşa cum am arătat mai sus, că Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. nu putea să intervină asupra ofertelor făcute de producători.

În condiţiile în care, în timp real, producătorii nu au putut să asigure serviciile de sistem contractate, respectiv programate conform solicitării C.N. Transelectrica S.A., rezultă că oferta de serviciu de sistem a fost incorectă în sensul că, pe oferta scrisă exista o anumită cantitate de servicii de sistem conform solicitării Dispeceratului Energetic Naţional iar în realitate, în situaţiile descrise în registrele operative de tură, centralele din teritoriu nu puteau asigura cantităţile respective de servicii de sistem din lipsa combustibilului, respectiv a apei.

Aceeaşi situaţie este şi în cazul în care reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. au ofertat cantităţile de apă din lacurile de acumulare sub cotele de atenţionare, nu şi-au îndeplinit obligaţia de a reface rezervele de apă peste această cotă, au ofertat şi produs în continuare cantităţi de energie ajungând sub cote de siguranţă sau, aşa cum au consemnat şi dispecerii şefi în registre, au golit lacurile în anumite situaţii.

Singurele instituţii care puteau limita sau opri efectele acestui consum de apă sub cotele de atenţionare, respectiv siguranţă, erau Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi ministerul de resort, instituţii care primeau lunar informări cu privire la situaţia amenajărilor hidrologice.

De asemenea, doresc să precizez faptul că apreciez situaţiile în care Sistemul Energetic Naţional a funcţionat fără rezervă drept foarte periculoase, întrucât în situaţia în care în lipsa rezervei se produc alte căderi de grupuri sau ieşiri din funcţiune, se poate ajunge la deconectări automate ale unor consumatori şi eventual solicitări de ajutor de avarie de la ţările vecine, care trebuie returnat ulterior de comun acord.

Cu privire la încheierea de contracte, de către S.C Hidroelectrica S.A., pe termen lung (10 ani) consider că există un risc major vis-a-vis de hidraulicitate, ar fi trebuit de asemenea ca aceste contracte încheiate în scop comercial să fie corelate cu funcţia tehnică pe care acest producător o are, respectiv de preluare a golurilor şi asigurare a vârfurilor de sarcină.

Cu privire la contractele de export încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. şi derulate în perioada 2002 – 2005 consider că acestea sunt în fapt contracte de export de servicii de sistem întrucât exportând mai mult ziua şi mai puţin noaptea a condus la încărcarea suplimentară a producătorilor la vârf de sarcină, respectiv descărcarea lor noaptea, precum şi la situaţii în care Sistemul Energetic Naţional a funcţionat fără rezervă, conform proceselor verbale semnate de dispecerii şefi tură." **(vol.5, filele 114 – 123)**

La data de 27.04.2011 a fost audiat martorul V.C., fost şef serviciu prognoze şi sinteze în cadrul Operatorului Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A, în perioada 2002 - 2005, care a declarat următoarele:

„Mi se aduce la cunoştinţă de către procuror conţinutul observaţiilor proceselor verbale de tură consemnate în registrele operative de tură aferente perioadei 2002 – 2005 şi anume, aspecte legate de funcţionarea fără rezervă pe anumite intervale orare a Sistemului Energetic Naţional, programare de centrale hidro eronată, mai precis un număr de ore de funcţionare mai mare decât posibilităţile reale de producţie, imposibilitatea evitării pornirii şi opririi repetate în interval de 24 de ore a grupurilor termo.

Cu privire la aceste situaţii declar următoarele:

- consider că funcţionare Sistemului Energetic Naţional fără rezervă este o situaţie anormală, în sensul că ea contravine normelor existente şi poate duce la situaţii periculoase precum deconectări în masă de consumatori;

- nu cunosc nimic în legătură cu cauzele care au generat asemenea funcţionări anormale ale sistemului şi nu cunosc dacă aceste situaţii au fost determinate şi de comportamentul anormal al unor producători de energie;

- pentru situaţiile în care în programul de funcţionare al unităţilor dispecerizabile era menţionat un număr de ore de funcţionare ale unor centrale hidro mai mare decât rezervele de apă existente în lacurile respective, consider că responsabilitatea o poartă ofertantul acelor cantităţi de energie, în speţă producătorul S.C. Hidroelectrica S.A. întrucât programarea unităţilor dispecerizabile se face pe baza ofertelor producătorilor."
(vol.5, 124 – 128)

Martora C.A.M, fost şef serviciu programare servicii de sistem din cadrul S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A, a declarat la data de 28.04.2011

următoarele aspecte, în legătură cu modul de întocmire a programării unităţilor dispecerizabile:

„Activitatea efectivă de programare a unităţilor dispecerizabile era făcută de un colectiv de lucrători aflaţi în subordinea mea, iar mie îmi revenea sarcina de a verifica dacă datele cuprinse în ofertele producătorilor erau corect valorificate în cadrul programului de funcţionare a unităţilor dispecerizabile, iar după această verificare avizam documentul final ce reprezenta programarea unităţilor dispecerizabile.

Activitatea de elaborare a programului de funcţionare al unităţilor dispecerizabile, mai precis a grupurilor producătoare de energie electrică era o chestiune relativ simplă ca şi procedură, în sensul că exista un program informatic creat de un specialist din cadrul S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. şi avizat de către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei Electrice, program în care erau introduse anumite date în baza cărora, după rularea programului se genera în mod automat programul acestor unităţi dispecerizabile.

Datele de intrare ale acestui program erau:

- prognoza de consum de energie electrică la nivel naţional întocmită de către Serviciul prognoze şi analize din cadrul S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. şi

- ofertele de livrare de energie electrică transmise în mod obligatoriu cu o zi înainte de către fiecare producător gestionar al acestor unităţi dispecerizabile.

După ce aceste date erau verificate şi introduse în Sistemul informatic, programul era cel care genera în mod automat atât ordinea de merit şi preţul marginal de sistem, cât şi modalitatea în care grupurile generatoare de energie electrică contribuiau fiecare în parte la acoperirea curbei de consum prognozat.

Fac menţiunea că, la începutul perioadei în care S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. a preluat această problematică a programării a existat o dificultate majoră denumită generic „efectul motoretă", dificultate care consta în faptul că programul genera o funcţionare a grupurilor termo total atehnică, funcţionare conform căreia aceste grupuri termo erau oprite şi pornite în mod repetat, în intervale cuprinse între 7- 10 ore în funcţie de caracteristicile tehnice ale grupurilor respective.

Această dificultate a fost semnalată la momentul respectiv către Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi în scurt timp s-au luat măsuri prin care această eroare a fost eliminată în totalitate din programare.

Deşi acest fenomen a fost eliminat din cadrul activităţii de programare în sensul că, programarea centralelor termo era făcută în aşa fel încât un grup termo odată pornit să nu mai poată fi oprit într-un interval de timp, nu ştiu dacă această situaţie a fost înlăturată şi în mod practic în cadrul activităţii de dispecerizare.

Personal, în calitate de şef al Serviciului programare, nu îmi amintesc să fi aflat de faptul că în perioada respectivă au existat situaţii în care grupuri de producere a energiei electrice termo au fost oprite şi repornite în intervale scurte de timp cu costuri mari pentru producătorii respectivi, întrucât nu am avut competenţa analizei modului de aplicare în funcţionare a programului unităţilor dispecerizabile stabilit de S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A..

Nu-mi amintesc dacă am luat la cunoştinţă de aceste probleme nici în cadrul activităţilor zilnice în care eram implicată, nici în cadrul şedinţelor Consiliului Consultativ al pieţei de energie la care am participat în perioada respectivă.

După întocmirea programului de funcţionare al centralelor acesta era avizat de către directorul general al S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. şi transmis către Dispeceratul Energetic Naţional şi producători.

S.C. Hidroelectrica S.A. avea un rol extrem de important în activitatea de reglaj a Sistemului Energetic Național, întrucât era producătorul majoritar capabil să producă servicii de sistem tehnologice de reglaj secundar și reglaj terțiar rapid.

De asemenea, S.C. Hidroelectrica S.A. era obligată să oferteze cantitățile de energie urmărind alura curbei de consum.

După elaborarea programului de funcționare al unităților dispecerizabile, tot în cadrul serviciului pe care îl conduceam, se elabora programul serviciilor de sistem. Acest program era tot unul informatic, de această dată, datele de imput ale programului fiind datele rezultate din programarea unităților dispecerizabile, precum și ofertele de servicii de sistem ale producătorilor calificați, mai precis spre exemplificare, dacă un grup hidro era ofertat pentru o cantitate de 300 MW și din urma programării lui îi revenea sarcina de a produce 250 de MW, diferența de 50 de MW era considerată în mod automat serviciu de sistem.

În această situație, ofertantul urmărea ca per total grupuri deținute, cantitatea serviciilor de sistem să se încadreze în cantitatea prevăzută în contractul încheiat de acest producător cu C.N. Transelectrica S.A. având ca obiect serviciile de sistem.

Și de această dată, programul serviciilor de sistem era transmis spre punere în executare către Dispeceratul Energetic Național și producătorii de energie electrică.

Nu-mi amintesc dacă în perioada respectivă Dispeceratul Energetic Național, Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei sau producătorii au ridicat probleme în legătură cu acest program de servicii de sistem.

Cunosc că au existat ceva probleme în privința asigurării serviciilor de sistem de către S.C. Hidroelectrica S.A. în vara anului 2003 când a fost secetă și nu exista apă în lacuri suficientă pentru acest necesar de servicii de sistem.

Nu am participat în perioada respectivă la nicio discuție oficială în care să se fi pus problema contractelor de vânzare a energiei electrice întocmite de S.C. Hidroelectrica S.A. pe diferite piețe, mai precis a existenței unor clauze de forță majoră în acele contracte care să-i permită acestei societăți să producă cantități mai mici de energie electrică pentru onorarea acelor contracte, economisind în acest mod rezervele de apă din lacuri necesare pentru serviciile de sistem.

De asemenea, doresc să precizez faptul că S.C. Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. nu avea nicio posibilitate și competență de a verifica dacă ofertele producătorilor sunt sau nu reale, în sensul în care aveau combustibil sau apă necesare producerii cantităților de energie ofertate.

Consider că în cazul în care anumite oferte de energie nu au putut fi onorate, neexistând așa cum am arătat mai sus combustibil sau apă, responsabilitatea pentru această situație aparține în totalitate ofertantului, respectiv producătorului.

Mi se prezintă de către procuror mai multe observații consemnate în procesele verbale ale șefilor de tură din Dispeceratul Energetic Național din registrele operative de tură ale perioadei 2002 – 2005, observații în care sunt înscrise situații în care Sistemul Energetic Național a funcționat fără rezervă, situații în care fenomenul de „motoretă", adică porniri și opriri ale grupurilor termo într-un interval de 24 de ore nu a putut fi evitat precum și situații în care, în programul de funcționare al unor centrale hidro au fost trecute intervale orare de funcționare mai mari decât posibilitățile reale de producție, în funcție de rezervele de apă disponibilă în lacurile respective.

În legătură cu aceste observații fac următoarele precizări:

- nu am cunoscut niciodată situația în care Sistemul Energetic Național să fi funcționat fără rezervă;

- calific acest gen de situație drept una anormală și care apare în situații excepționale, însă mă abțin să argumentez în vreun fel aceste două afirmații. Doresc să

subliniez că din punct de vedere al atribuţiilor şi al competenţelor pe care le-am avut în acea perioadă nu puteam influenţa în niciun fel aceste situaţii, programarea unităţilor dispecerizabile şi a serviciilor de sistem făcându-se strict conform reglementărilor în vigoare, pe baza ofertelor producătorilor.

De altfel menţionez că, în niciunul din cazurile menţionate nu se specifică că programul primit de la S.C. OPCOM S.A. este unul fără rezerve sau fără respectarea caracteristicilor tehnice ale grupurilor.

Cu privire la imposibilitatea evitării fenomenului de „motoretă" în funcţionarea unităţilor termo în anumite intervale din perioada 2002 – 2005, declar că nu-mi amintesc să fi ştiut la momentul respectiv de aceste situaţii.

Referitor la apariţia fenomenului de „motoretă" în funcţionarea unităţilor dispecerizabile termo, în condiţiile în care acest fenomen nu apărea în programul de funcţionare al unităţilor dispecerizabile întocmit de S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. şi transmis Dispeceratului Energetic Naţional şi producătorilor, mă abţin de la orice comentariu.

Cu privire la situaţia în care, în programul de funcţionare al S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. a fost prevăzut un anumit număr de ore de funcţionare pentru unele centrale hidro, iar în realitate rezervele de apă au ajuns pentru un număr mult mai mic de funcţionare consider, aşa cum am arătat mai sus, că responsabilitatea a avut-o S.C. Hidroelectrica S.A. întrucât programul de funcţionare întocmit de S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. s-a făcut în baza ofertelor producătorilor, conform reglementărilor în vigoare.

*Doresc să menţionez că este prima oară când iau la cunoştinţă de conţinutul acestor registre de tură întocmite de Dispeceratul Energetic Naţional întrucât instituţia din care am făcut parte din perioada respectivă nu a avut acces la aceste documente, neavând competenţă în a studia aceste documente."***(vol. 5, filele 129 – 134)**

Fiind reaudiat la data de 16.05.2011, martorul L.O. a declarat în legătură cu funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, următoarele aspecte:

„La nivelul S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. se întocmea zilnic programul de funcţionare al centralelor de producere a energiei electrice, program care era făcut în baza prognozei de consum întocmite chiar de către S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. .

Acest program de funcţionare se întocmea cu o zi înainte şi era transmis către Dispecerul Energetic Naţional de cele mai multe ori seara, spre finalul programului.

Acest program, odată ajuns la nivelul Dispeceratului Energetic Naţional, era avizat atât de şeful Serviciului Programare şi Analiza Funcţionării, cât şi de subsemnatul în calitate de director al Dispeceratului Energetic Naţional.

Deşi, de multe ori această avizare era dată pe parcursul punerii în executare a acestui program şi nu la momentul înregistrării lui la nivelul Dispeceratului Energetic Naţional, personal luam parte la toate deciziile importante, pe care dispecerii şefi tură le puneau în executare întrucât exista un dialog permanent cu aceştia pe telefonul de serviciu şi în afara orelor de program.

Referitor la prognozele întocmite de S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A., în perioada 2002 – 2005, apreciez că acestea erau acceptabile, având valori cât de cât apropiate faţă de consumul real de energie.

Cu privire la programul de funcţionare al centralelor ştiu că anterior anului 2000 exista o problemă majoră în sensul că, acest program de multe ori prevedea opriri şi porniri repetate de grupuri termo, în intervale mici de timp, acest fenomen fiind denumit de către specialiştii din sistem „efectul motoretă".

În urma sesizărilor făcute de specialiştii responsabili cu siguranţa sistemului şi de reprezentanţi ai centralelor termo, acest „efect motoretă" a fost eliminat din programare pe parcursul anului 2000, însă au existat situaţii în care acest efect nu a putut fi evitat în practică, în activitatea de dispecerizare a sistemului.

Din acest motiv, în perioada 2002 – 2005, dispecerii şefi tură au întâmpinat probleme în ceea ce priveşte respectarea programelor de funcţionare a unităţilor dispecerizabile întocmite de către S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A., în sensul că aceste programe uneori erau imposibil de respectat.

Aceste probleme legate de funcţionarea centralelor au apărut cu precădere după anul 2000, odată cu divizarea S.C. CONEL S.A. în mai multe entităţi independente, fiecare dintre aceste entităţi urmărindu-şi propriul interes economic, respectiv acela de a obţine un profit cât mai mare.

În acest mod, nu s-au mai respectat o serie întreagă de principii care asigurau până în acel moment, pe de o parte siguranţa deplină în funcţionarea sistemului, iar pe de altă parte un randament economic maxim al societăţii CONEL S.A. care gestiona toate centralele de producere a energiei electrice din ţară, respectiv cele hidro, termo şi nucleare.

Unul din aceste principii prevedea utilizarea rezervelor de apă destinate producerii energiei hidro, conform unor grafice de dispecerizare, grafice care asigurau păstrarea rezervelor de apă cu precădere pentru asigurarea serviciilor de sistem şi pentru asigurarea consumului de iarnă la nivel naţional, consum care era mai mare decât cel din perioada verii.

În acest mod, potrivit acestui principiu, energia din lacurile de acumulare trebuia economisită vara astfel încât iarna, când consumul creştea, să fie folosite mai întâi aceste rezerve de apă, după care să fie folosite centralele care consumau combustibil foarte scump precum gazele naturale şi păcura.

Un alt principiu de care nu s-a mai ţinut cont a fost cel potrivit căruia, pe timp de noapte trebuia să existe în funcţiune grupuri termo a căror capacitate însumată să fie mai mică decât consumul real, iar pe timp de zi trebuiau să existe în funcţiune grupuri termo a căror putere însumată plus puterea altor grupuri disponibile să fie mai mare decât consumul real.

Odată cu divizarea S.C. CONEL S.A., aceste principii nu au mai fost respectate de către niciun producător, iar legislaţia secundară emisă de Autgoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a urmărit mai mult criterii comerciale, criteriile tehnice fiind ignorate cu desăvârşire.

Singurii specialişti care puteau trece peste aceste reguli comerciale, pentru a aplica reguli tehnice necesare asigurării funcţionării în siguranţă a sistemului, erau dispecerii şefi tură care puteau dispune porniri, opriri, încărcări sau descărcări de grupuri generatoare peste aceste aranjamente comerciale.

Principala problemă legată de ignorarea principiilor enunţate mai sus era faptul că S.C. Hidroelectrica S.A. a început să folosească, pentru producerea energiei electrice, cantităţi de apă din ce în ce mai mari astfel încât, rezervele de apă destinate serviciilor de sistem precum şi trecerii vârfului de iarnă erau din ce în ce mai puţine.

Această constatare era evidentă la nivelul Dispeceratului Energetic Naţional, întrucât aici era ţinută evidenţa reală a cotelor din fiecare lac de acumulare în parte, constatându-se în permanenţă o scădere a acestor cote.

Consecinţele diminuării acestor rezerve de apă, care au fost folosite cu precădere pentru onorarea unor obligaţii contractuale asumate de societate, au fost următoarele:

- consecinţe de natură economico-financiară, în sensul că au fost înregistrate costuri pe ansamblul Sistemului Energetic Naţional mult mai mari întrucât nu au fost păstrate

rezerve de energie hidro pentru perioada iernii, iar pentru acoperirea consumului au fost folosite centralele termo care foloseau gaze naturale sau păcură cu preţuri foarte mari;

- consecinţe de natură tehnică, în sensul că au fost limitate foarte mult rezervele de energie destinate intervenţiei în caz de avarie în sistem, cu precizarea că S.C. Hidroelectrica S.A. asigură majoritatea serviciilor tehnologice de sistem, ea având cea mai mare capacitate de reglaj rapid;

- imposibilitatea evitării „fenomenului de motoretă" în activitatea de dispecerizare a sistemului în sensul că, datorită lipsei rezervelor de apă necesare reglajului în sistem, au fost situaţii în care acest reglaj s-a făcut pe centrale termo, fapt care a presupus uneori opriri şi reporniri repetate de grupuri termo în intervale mici de timp, cu costuri mari pentru aceşti producători.

De asemenea, scăderea permanentă a rezervelor de apă gestionate de S.C. Hidroelectrica S.A. a mai fost constatată în perioada respectivă în cadrul unor şedinţe desfăşurate la sediul Regiei Autonome „Apele Române", şedinţe la care participau reprezentanţi ai: Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, Ministerului Economiei şi Comerţului, S.C. Hidroelectrica S.A., C.N. Transelectrica S.A..

Având în vedere că S.C. Hidroelectrica S.A. avea acordată o licenţă de utilizare a rezervelor de apă de către Regia Apele Române, în aceste şedinţe se discuta tocmai posibilităţile pe care această societate comercială le avea în ceea ce priveşte exploatarea rezervelor de apă.

Ştiu că în cadrul acestor şedinţe, în mod constant, reprezentanţii acestei regii atrăgeau atenţia celor de la S.C. Hidroelectrica S.A. că nu respectă restricţiile de utilizare a apelor impuse, în sensul că se uzinau cantităţi de apă mult mai mari decât cele stabilite în programele comune care se făceau în cadrul acestor şedinţe, atrăgând atenţia că nerespectarea acestor programe poate atrage pierderea licenţelor respective.

Nu cunosc dacă aceste licenţe au fost retrase vreodată de către Regia Apele Române, în perioada 2002 – 2005, deşi aşa cum am arătat mai sus, reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. nu respectau programele comune de exploatare.

O altă situaţie atipică, pe care am constatat-o în perioada respectivă, a fost aceea că noaptea, în gol de sarcină, S.C. Hidroelectrica S.A. producea energie electrică în centralele cu lacuri de acumulare, lucru contrar tuturor principiilor tehnice de funcţionare a Sistemului Energetic Naţional, în condiţiile în care această energie ar fi trebuit folosită numai pentru acoperirea vârfurilor de sarcină.

Această funcţionare total atehnică, a acestor grupuri hidro, avea drept consecinţă diminuarea rezervelor de energie necesare acoperirii vârfului de sarcină, diminuarea cantităţii de servicii de sistem şi pe cale de consecinţă, efectuarea de reglaj în sistem cu centrale termo, reglaj care declanşa acel „fenomen motoretă", de care am vorbit mai sus, fenomen care genera avarii ale acestor echipamente, precum şi costuri de mentenanţă foarte mari pentru producătorii termo.

Aceste disfuncţionalităţi au fost aduse la cunoştinţă atât reprezentanţilor S.C. Hidroelectrica S.A., care au ignorat cu desăvârşire aceste situaţii, invocând propriile interese economice, cât şi reprezentanţilor Ministerului Economiei şi Comerţului, Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei şi S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. în cadrul şedinţelor săptămânale ale Consiliului Consultativ, care se desfăşurau la sediul C.N. Transelectrica S.A."

„Mi se prezintă de către procuror mai multe observaţii descrise în procesele – verbale de tură, întocmite de dispecerii şefi tură, în perioada 2002 – 2005 şi consemnate în registrele operative de tură, după cum urmează:

- funcţionarea Sistemului Energetic Naţional fără rezervă;

- menţionarea în programele de funcţionare ale centralelor a unui număr de ore de funcţionare, pentru anumite centrale hidro, mult mai mare decât posibilităţile reale de funcţionare determinate de rezervele de apă existente în lacuri;

- o serie întreagă de lacuri, cum ar fi Remeţi, Ruieni, etc. care nu pot funcţiona din lipsă de apă;

- exploatare atehnică a unor grupuri hidro;

- periclitarea siguranţei de funcţionare a siguranţei Sistemului Energetic Naţional datorită lipsei de rezerve;

- porniri şi opriri repetate de grupuri termo în intervale de 24 de ore cu consecinţe distructive pentru echipamente;

- imposibilitatea asigurării unei rezerve, nici pentru un grup de 300 MW;

- contracte de import noaptea şi export ziua care fac imposibil un reglaj corect în Sistemul Energetic Naţional.

În legătură cu aceste observaţii doresc să fac următoarele precizări:

Funcţionarea Sistemului Energetic Naţional pe anumite paliere orare fără rezervă, a fost generată în perioada respectivă, în principal, de funcţionarea haotică a centralelor hidro, funcţionare pe care am explicat-o, în detaliu mai sus şi care se referă la utilizarea rezervelor de apă în regim de bază şi nu de vârf, cu imposibilitatea asigurării în anumite intervale a serviciilor de sistem, având în vedere că cea mai mare parte a acestor servicii de sistem este produsă de S.C. Hidroelectrica S.A..

Situaţia de pericol a sistemului este definită de Codul Tehnic al Reţelei Electrice de Transport ca fiind o stare în care scad frecvenţa şi tensiunea în sistem, concomitent cu o reducere a stabilităţii sistemului.

Asigurarea permanentă a unei rezerve de energie în sistem este o condiţie obligatorie, iar funcţionarea fără rezervă este o situaţie anormală şi periculoasă întrucât, dacă în aceste intervale de funcţionare fără rezervă se produce o avarie importantă de sistem, cum ar fi ruperea unor linii de transport ale energiei care deservesc un producător precum Porţile de Fier, sistemul poate intra în acea situaţie periculoasă definită, aşa cum am arătat, de Codul Reţelei Electrice de Transport.

Obligativitatea păstrării unei rezerve în sistem echivalentă cu puterea celui mai mare grup nuclear, respectiv 700 MW, este stipulată şi în documentele de conectare a României la Reţeaua Interconectată a Europei (UCTE), această capacitate de rezervă fiind una din condiţiile esenţiale a fiecărui membru UCTE.

Pot aprecia faptul că, în perioada 2002 – 2005, Sistemul Energetic al României nu a avut la dispoziţie în orele de vârf de sarcină, în permanenţă o rezervă de 700 MW, aşa cum prevedeau documentele enumerate mai sus de către mine, de cele mai multe ori urmărindu-se asigurarea unei rezerve care să asigure căderea unui grup termo, respectiv 300 MW.

În condiţiile în care aproximativ 80% din cantitatea serviciilor de sistem din ţara noastră sunt furnizate de S.C. Hidroelectrica S.A., apreciez că lipsa acestei capacităţi de rezervă de sistem se datorează în mare parte modului în care S.C. Hidroelectrica S.A. a folosit rezervele de apă din lacurile de acumulare, mod care, aşa cum am arătat mai sus, a fost unul haotic care a dus la diminuarea în permanenţă a rezervelor de apă necesare acoperirii vârfului de sarcină.

De asemenea, doresc să menţionez faptul că, prin modul de contractare a cantităţilor de energie electrică produse de S.C. Hidroelectrica S.A., respectiv vânzarea unor cantităţi mari de energie în vârf de sarcină şi vânzarea unor cantităţi mici în gol de sarcină, acest producător a vândut în fapt şi servicii de sistem.

Nu cunosc care era nivelul, preţurilor din acele contracte, însă ştiu că energia destinată serviciilor de sistem pe piaţa europeană poate ajunge şi la 1000 euro/MWh.

De asemenea, arăt că nu se poate stabili cât anume din aceste cantităţi vândute în acest mod au fost servicii de sistem, reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. fiind singurii în măsură care ar fi putut aprecia cuantumul acestor servicii de sistem în momentul contractării cantităţilor respective.

Una din modalităţile prin care puteau fi evitate aceste situaţii ar fi fost ca preţul acestor servicii de sistem să fie unul transparent, generat de cerere şi ofertă, prin intermediul unei burse.

Cu privire la situaţiile în care rezervele de apa din anumite lacuri nu au asigurat cantităţile de energie electrică prevăzute pentru centralele respective în programele de funcţionare întocmite de S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A., consider că aceste situaţii au fost generate tot de funcţionarea haotică a centralelor hidro, funcţionare ce a însemnat utilizarea rezervelor de apă doar pe criterii comerciale fără a lua în considerare criteriile tehnice, aspecte pe care le-am detaliat mai sus.

Cu privire la pornirile şi opririle repetate de grupuri termo, în intervale repetate de 24 de ore, apreciez că aceste situaţii au fost descrise de mine mai sus, ele reprezentând aşa numitul „efect motoretă" şi fiind cauzate printre altele, aşa cum am arătat mai sus, tot de folosirea haotică a rezervelor de apă.

Cu privire la importurile noaptea în gol de sarcină şi exporturile în vârf de sarcină, cu consecinţe în ceea ce priveşte îngreunarea reglajului în sistem, consider că aceste operaţiuni comerciale nu puteau fi controlate sau îngrădite în vreun fel întrucât ar fi fost contrar reglementărilor europene în ceea ce priveşte accesul liber la piaţă, însă reglajul efectiv al sistemului luând în considerare aceste operaţiuni putea fi făcut cu eficienţă şi mult mai uşor în condiţiile în care rezervele de apă gestionate de S.C. Hidroelectrica S.A. nu ar fi fost folosite haotic, aşa cum am arătat mai sus şi ar fi fost păstrate tocmai pentru aceste servicii de sistem.

Situaţia în care anumiţi consumatori de energie au apelat la importuri pe timp de noapte a apărut în condiţiile în care alte ţări care nu deţin capacităţile noastre de producţie de energie din surse hidro, au ştiut să îşi creeze sisteme energetice performante şi eficiente, făcând distincţie între preţurile energiei consumate pe timpul zilei şi preţul energiei consumate pe timpul nopţii, aspect care lipseşte cu desăvârşire din reglementările noastre.

Mai mult decât atât, pe piaţa de energie din România lucrurile au stat în perioada 2002 – 2005 exact invers în sensul că, în gol de sarcină atunci când funcţionau cu precădere doar grupuri termo preţul reglementat al unui MW era foarte mare, iar în vârf de sarcină având în vedere că se funcţiona foarte mult cu grupuri hidro, preţul era foarte mic, respectiv preţul reglementat hidro.

Datorită acestei anomalii foarte mulţi consumatori sau distribuitori precum S.C. Electrica S.A. erau interesaţi să facă importuri noaptea la preţuri foarte mici decât să cumpere foarte scump de la producătorii interni." **(vol.5, filele 134 – 145)**

Aşa cum se poate constata din toate declaraţiile martorilor expuse, în perioada 2002 - 2005, Sistemul Energetic Naţional a funcţionat în condiţii anormale din punct de vedere tehnic, fiind periclitată siguranţa sa.

Majoritatea cauzelor care au generat aceste problemele s-au datorat diminuării constante a rezervelor de reglaj din sistem, pe fondul utilizării lacurilor de acumulare – surse de energie hidro – în regim de bază şi nu de vârf cum ar fi fost normal, potrivit concepţiei şi construcţiei Sistemului Energetic Naţional.

Acest principiu presupunea faptul că rezervele de apă ar fi trebuit folosite pentru modelarea curbei de sarcină, mai exact ar fi trebuit încărcate ultimele din sistem şi descărcate primele din sistem, în funcţie de rezervele de apă, în timp ce baza producţiei de energie

electrică ar fi trebuit asigurată de către centralele termo împreună cu Centrala Nuclear Electrică de la Cernavodă.

De altfel, aceasta a fost regula prin care a fost coordonată întreaga activitate a funcţionării Sistemului Energetic Naţional până în anul 2000.

După acest an, după divizarea companiei CONEL şi înfiinţarea Companiilor Naţionale din domeniul energetic, respectiv S.C. Hidroelectrica S.A., S.C. Termoelectrica S.A., S.C. Nuclearelectrica S.A., S.C. Electrica S.A. şi C.N. Transelectrica S.A., această programare şi coordonare centralizată a întregului sistem nu s-a mai realizat, fiecare dintre aceste companii urmărind să-şi satisfacă doar interesele de ordin economic, fiind ignorate apecteie de ordin tehnic necesare asigurării unei funcţionări în siguranţă a sistemului.

Această tendinţă s-a manifestat cu preponderenţă în ceea ce priveşte activitatea S.C. Hidroelectrica S.A. care, după anul 2000 a devenit singurul gestionar al acestor rezerve de apă, producând anual aproximativ 25% din necesarul de energie al Sistemului Energetic Naţional.

O parte semnificativă din această producţie a fost realizată în centralele care folosesc lacuri cu acumulare sezonieră şi care au un rol deosebit de important pentru realizarea reglajului în sistem iar o altă parte a fost realizată de centralele pe firul apei cu regularizare zilnică, care de asemenea pot fi folosite într-o anumită măsură la reglajul sistemului.

Din acest motiv, energia hidro are un rol vital în asigurarea echilibrului producţie – consum din sistem, insuficienţa ei în anumite perioade de vârf de sarcină ducând la greutăţi în operarea Sistemului Energetic Naţional, respectiv rămânerea fără rezervă luând în considerare şi faptul că grupurile termo pot participa la reglaj numai cu rezerva turnantă, oprirea şi pornirea lor necesitând timp îndelungat.

Prin ignorarea totală şi cu bună ştiinţă a acestor considerente, învinuiţii aflaţi la conducerea S.C. Hidrolectrica S.A., respectiv: **P.E., O.T., G.V., A.G.L., I.O.** şi **O.N.**, au contractat şi livrat în permanenţă cantităţi de energie electrică, fără a ţine cont de regulile aplicabile menţinerii nivelurilor de apă corespunzătoare în lacurile de acumulare, utilizând aceste resurse în regim de bază şi nu de vârf, fapt ce a avut drept consecinţă diminuarea rezervelor de reglaj din sistem, punând astfel în pericol funcţionarea sa.

Derularea de către învinuiţi a acestor contracte, prin producerea de energie electrică în mod continu în limita disponibilului de apă din lacuri, fără a se avea în vedere preponderenţa utilizării acestora pentru modelarea curbei de sarcină şi în consecinţă, nerespectarea de către aceştia a curbelor specifice de încărcare şi descărcare ale lacurilor în procesul de exploatare, au generat situaţii în care, fie au fost deversate cantităţi de apă, fie au fost scăzute foarte mult nivelurile din lacuri, fapt care a condus la oprirea centralelor respective şi pe cale de consecinţă la imposibilitatea asigurării rezervei din sistem.

Acest lucru a dus la utilizarea grupurilor termo, la efectuarea reglajului de sistem, pentru preluarea vârfurilor şi golurilor de sarcină, funcţionare total atehnică şi neeconomicoasă pentru acest tip de centrale care a generat avarii importante ale unor echipamente şi costuri uriaşe de mentenanţă şi combustibili pentru aceşti producători, aspect contrar normelor în vigoare care prevedeau funcţionarea în condiţii de economicitate a Sistemului Energetic Naţional în ansamblul său.

Aşa cum rezultă din declaraţiile martorilor care au ocupat funcţii de decizie şi responsabilitate în gestionarea Sistemului Energetic Naţional din perioada respectivă, precum şi din constatările dispecerilor şefi tură cuprinse în registrele operative, învinuiţii aflaţi la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. au avut o preocupare constantă în utilizarea atehnică, doar în interese economice, a rezervelor de apă, încercând uneori ascunderea adevăratelor niveluri din acumulări prin ofertarea unor cantităţi de energie pentru care nu existau în fapt cantităţi de apă necesare producerii lor.

Toate aceste acţiuni ale învinuiţilor au avut drept consecinţă funcţionarea Sistemului Energetic Naţional în anumite intervale de timp, fără niciun fel de rezervă sau cu rezervă insuficientă, situaţii caracterizate de specialişti drept deosebit de periculoase.

Acest pericol consta în faptul că, în cazul în care ar fi apărut anumite avarii sau căderi de grupuri s-ar fi generat o serie întreagă de evenimente periculoase ce ar fi putut antrena, în final, căderea totală sau parţială a Sistemului Energetic Naţional, cu consecinţe foarte grave la adresa economiei naţionale.

De asemenea, gravitatea acestor situaţii rezultă şi din declaraţiile unor dispeceri şefi tură care au condus Sistemul Energetic Naţional audiaţi în calitate de martori care au afirmat, faptul că **nu s-a ajuns în anumite situaţii la căderea sistemului doar printr-o „chestiune de noroc."**

O serie întreagă din aceste aspecte au fost descrise şi de învinuitul **L.I.** în declaraţia din data de 31.05.2011:

„În legătură cu funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional în perioada în care am ocupat funcţia de preşedinte al Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei, doresc să fac următoarele precizări:

Sistemul Energetic Naţional, fiind extrem de complex şi complicat din punct de vedere tehnic, beneficiază de o conducere centralizată, întreaga răspundere pentru siguranţă şi securitatea Sistemului aparţinând operatorului de Sistem care are dreptul, ca din punct de vedere tehnic, să ia orice măsuri care le consideră necesare astfel încât să fie menţinută siguranţa Sistemului, indiferent de relaţiile comerciale între participanţii la piaţă.

Pentru a crea posibilitatea dispecerilor să ia aceste măsuri Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei, a emis o serie de reglementări, după cum urmează:

- Decizia nr. 720/2001, prin care se stabileau pentru lacurile folosite la furnizarea serviciilor de sistem o cotă de atenţionare sub care ofertarea trebuia făcută de aşa manieră încât să se asigure refacerea nivelului în intervalul de ofertare, respectiv o cotă de siguranţă sub care nu mai aveau dreptul să funcţioneze decât la solicitarea Dispeceratului Energetic Naţional;

Această decizie a fost emisă pentru a se evita situaţia din iarna 2000 – 2001 când apa din lacuri a fost folosită excesiv.

Cotele din lacurile respective au fost stabilite pe baza unui Acord între Dispeceratul Energetic Naţional şi S.C. Hidroelectrica S.A.

Serviciile de sistem asigură rezervele necesare în cazul unor avarii din sistem. În general S.C. Hidroelectrica S.A. asigură peste 70% din serviciile de sistem necesare funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional.

Nu-mi amintesc în perioada în care am fost preşedintele Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei să fi primit sesizări de la Dispeceratul Energetic Naţional sau de la o altă instituţie din sistem cu privire la încălcarea de către reprezentanţii S.C. Hidroelectrica S.A. a prevederilor acestui ordin în sensul folosirii apelor din lacurile de acumulare sub cele două cote prevăzute în decizie.

De regulă, Dispeceratul Energetic Naţional făcea un raport privind volumul de apă din lacuri pe totalul acestora şi nu pentru fiecare lac în parte, fiindu-mi practic imposibil să-mi dau seama dacă vreunul din aceste lacuri se afla sub cota de siguranţă.

- Prin Decizia nr. 609/2002, Ordinul nr. 33/2003 şi prin contractele cadru emise de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei s-a introdus primordialitatea reglementărilor tehnice ale Dispecerului Energetic Naţional asupra oricăror altor reglementări comerciale.

- Ordinul nr. 21/august 2003 de aprobare a procedurii de urgenţă pentru cazul neacoperirii curbei de sarcină prognozată şi/sau a rezervelor solicitate de operatorul de sistem prin ofertele producătorilor.

Mi se prezintă de către procuror rapoartele de evenimente deosebite asupra funcționării Sistemului Energetic Național, întocmite de C.N. Transelectrica S.A., Unitatea Operațională - Dispeceratul Energetic Național și observațiile făcute de dispecerii șefi tură la finalul procesului - verbal din cadrul registrelor operative de tură din perioada 2002 – 2005, cu privire la acestea fac următoarele precizări:

- Am luat cunoștință de acestea astăzi, cu ocazia audierii, ele neflindu-mi transmise, din câte îmi amintesc, în perioada în care ocupam funcția de președinte al Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei.

- Cu privire la situația în care în programul S.C. Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. de funcționare al centralelor era prevăzut pentru un anumit grup hidro un număr de ore de funcționare mult mai mare decât posibilitățile reale existente în intervalul respectiv legate de rezervele de apă din lacul respectiv.

Părerea mea este că, în această situație ofertarea S.C. Hidroelectrica S.A. nu a fost realistă, putând crea dificultăți în operarea sistemului.

- Cu privire la situațiile în care Sistemul Energetic Național a funcționat fără rezervă, pe anumite intervale orare consider că, dacă această afirmație ar fi adevărată, situația ar fi extrem de gravă deoarece trebuie apelat la ajutor de avarie la sistemele energetice vecine cu care suntem interconectați.

Ajutorul de avarie din câte știu este acordat pe o durată foarte scurtă și dacă nu se remediază situația se poate ajunge la deconectări ale consumatorilor.

- Cu privire la observația, conform căreia „exploatarea amenajărilor hidro se face atehnic. Prețul unui MW nu justifică opriri și porniri de grupuri termo în intervale de 24 ore. Programarea S.C. OPCOM S.A. numai pe criterii economice, fără nimic tehnic, duce la pierderi mult mai mari", părerea mea este că acest lucru în primul rând ar trebui eliminat în perioada de programare, pe baza restricțiilor transmise de către producător și Dispeceratul Energetic Național. În cazul în care acest lucru nu s-ar elimina, ar avea consecințe asupra prețurilor.

- Cu privire la observația „Consider că este sabotaj, măgărie, prostie și furt, faptul că noaptea, în gol de sarcină se importă 300 MW", părerea mea este că, în mod cert acest lucru nu este o situație normală, dar ea se putea elimina prin ofertare de către producători la prețuri scăzute în timpul nopții și reducerea de către C.N. Transelectrica S.A. a capacităților disponibile pe import pe liniile de interconexiune.

Conform reglementărilor în vigoare existente în acea perioadă, Dispeceratul Energetic Național putea să limiteze orice import care ar fi putut pune în pericol funcționarea Sistemului Energetic Național.

Importul și exportul de energie electrică nu se pot realiza decât dacă sunt disponibile capacitățile de import, respectiv de export pe liniile de interconexiune." **(vol. 2, filele 159-171)**

În legătură cu aceste aspecte, ceilalți învinuiți care au asigurat managementul societății în perioada 2002 - 2005 fie și-au negat vinovăția în legătură cu punerea în pericol a Sistemului Energetic Național, fie nu au făcut referiri la acest subiect.

Apărarea acestora a fost aceea conform căreia contractarea cantităților de energie din perioada respectivă a fost una legală, în conformitate cu legislația existentă, subliniind scopul avut în vedere la încheierea contractelor, respectiv realizarea de venituri pentru societate.

Astfel, cu ocazia audierii din data de 07.06.2011, învinuitul **O.T.** a arătat:

„În legătură cu funcționarea în siguranță a Sistemului Energetic Național în perioada 2002 – 2005 doresc să fac următoarele precizări:

În perioada 2002 – 2004, România era supusă probelor tehnologice în vederea analizării posibilității aderării țării la U.C.T.E. (Uniunea Transportatorilor și a Consumatorilor de Energie din Europa).

Datorită disponibilității grupurilor hidro, toate probele din această perioadă au fost trecute cu succes, societatea fiind monitorizată în acest sens de o echipă de specialiști străini.

La o solicitare oficială făcută de S.C. Hidroelectrica S.A. la C.N. Transelectrica S.A., Unității Naționale Operative – Dispeceratul Energetic Național (UNO-DEN) vis-a-vis de funcționarea în siguranță a Sistemului Energetic Național aferentă perioadei 2002 – 2005, răspunsul directorului Dispeceratului Energetic Național, domnul L.O., a fost că S.C. Hidroelectrica S.A. și-a îndeplinit corespunzător toate obligațiile." **(vol. 2, filele 110-121)**

În referire la funcționarea Sistemului Energetic Național, în declarația dată la 29.05.2007 învinuitul **A.G.L.** a precizat:

„Arăt că nu am săvârșit nicio infracțiune pe parcursul atribuțiunilor de serviciu, cât privește acuzația de subminare a economiei naționale, prin punerea în pericol a funcționării Sistemului Energetic Național, menționez că reglementările în vigoare nu permit nici unui consumator sau furnizor ca prin acțiunile de natură comercială sau tehnice efectuate cu respectarea legislației să pericliteze în vreun fel funcționarea în siguranță a Sistemului Energetic Național.

În conformitate cu legislația în vigoare în perioada 2000 – până în prezent toate actele normative în vigoare investesc operatorul de transport și sistem C.N. Transelectrica S.A. cu responsabilitatea siguranței în funcționare a Sistemului Energetic Național și asigurarea calității energiei acordând și pârghiile necesare activității acestor obiective, respectiv, obligativitatea contractării serviciilor din sistem și investirea cu autoritate de dispecer.

Comenzile operaționale transmise de Dispeceratul Energetic Național tuturor utilizatorilor rețelei de transport sunt obligatorii și sunt suverane față de interesele comerciale, patrimoniale ale fiecărui participant la piața de energie.

În toată perioada menționată mai sus, S.C. Hidroelectrica S.A. a răspuns în totalitate comenzilor operaționale ale Dispeceratului Energetic Național, indiferent de interesele sale comerciale, asigurând în permanență în proporție de circa 85% serviciile de sistem necesare dispecerului pentru funcționarea în siguranță a Sistemului Energetic Național." **(vol.2, filele 253-263)**

Fiind reaudiat la data de 02.06.2011, învinuitul **A.G.L.** a declarat:

„În perioada 2002 – 2005 nu am avut în subordine compartimentele care aveau răspunderi în gestionarea stocurilor de apă din lacuri, producerea energiei electrice și vânzarea sau cumpărarea de pe piața SPOT, piața zilei următoare și piața de echilibrare.

De asemenea, derulez doar comercial contractul reglementat de servicii tehnologice și nu răspund pentru îndeplinirea sau neîndeplinirea obligațiilor în asigurarea rezervei de putere, toate acestea fiind atribuții ale Direcției de Exploatare". **(vol.2, filele 279-294)**

Din aceste poziții ale învinuiților rezultă în mod clar că aceștia au încercat să ascundă existența vreunui raport de cauzalitate între acțiunile lor de încheiere și derulare a contractelor de vânzare a energiei electrice și aspectele tehnice descrise anterior care au pus în pericol siguranța Sistemului Energetic Național.

Totodată, învinuiții au invocat respectarea de către S.C. Hidroelectrica S.A. a comenzii operative a dispecerilor considerând că aceasta era principala obligație care le revenea în raport cu funcționarea Sistemului Energetic Național, ignorând faptul că o parte din obligațiile ce le reveneau în această privință, rezultau din prevederi de legislație secundară eleborate tocmai în scopul unei funcționări sigure a Sistemului.

Este cazul Deciziilor Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr.720/2001 și 609/2002 care stabileau în sarcina S.C. Hidroelectrica S.A. obligații clare de folosire a rezervelor de apă din lacurile de acumulare astfel încât, acestea să se mențină la niveluri care sa permită funcționarea sigură a Sistemului Energetic Național.

Nerespectarea acestor prevederi a fost constatată și de expertiza financiar - contabilă efectuată în cauză, care, în răspunsul la Obiectivul numărul 2 (doi) a concluzionat:

„În conformitate cu *Decizia Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 720/30.07.2001* rezerva energetică de atenționare și de siguranță în cele cinci mari lacuri de acumulare se prezintă astfel:

- în GWh-

LACUL	Ian.	Febr.	Mart.	Apr.	Mai	Iunie	Iulie	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
Vidraru	332	305	283,5	276	323	289	276	286	314	339	344	314
Izvorul Muntelui	512	423	359,5	386	354	244	215	211	184	184	200	162
Vidra	309	258	221,0	219	363	309	271	230	239	333	387	366
Fântânele	160	127	98,0	117	103	96	123	141	144	166	169	145
Oasa	111	94	96,0	114	124	102	103	117	138	171	181	136
TOTAL	1424	1207	1.058,0	1112	1267	1040	988	985	1019	1193	1261	1123

Din datele prezentate în tabelul de mai sus rezultă că, nu au fost respectate cotele de atenționare și de siguranță stabilite de Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei prin Decizia susmenționată, respectiv:

265 GWh rezerva energetică de atenționare;

220 GWh rezerva energetică de siguranță.

Cu privire la rezervele de apă existente în marile lacuri de acumulare, cotele maxime și minime ale acestora la sfârșitul fiecărei luni, cote ce contribuie la calcularea cotei de atenționare și a cotei rezervă de siguranță, corelat cu rezerva de energie la sfârșitul fiecărei luni exprimată în GWh, constatăm următoarele:

Prin *Decizia Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei. nr. 720/30.07.2001* art. 7(3), se precizează:

„(3) S-a impus condiția ca, la sfârșitul anului hidrologic, rezerva energetică de siguranță stocată în cele cinci lacuri de acumulare să fie de 220 GWh, iar pentru rezerva energetică de atenționare s-a adoptat valoarea de 265 GWh".

În continuare, tot prin *Decizia Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 720/30.07.2001* se prevede:

„Art. 9(1) Dacă, în cursul unei luni, nivelul unuia dintre lacuri coboară sub nivelul de atenționare, exploatarea volumului de apă situat între nivelul de atenționare și nivelul de siguranță se face în regim de restricție comercială";

„Art. 14(1) Dacă, în cursul unei luni, nivelul unuia din lacuri coboară sub nivelul de siguranță de la sfârșitul lunii, exploatare în scopuri energetice a volumului de apă din lac se va face în regim de restricție totală.

Aceasta impune obligativitatea funcționării centralei/amenajării respective strict pentru necesitățile de siguranță ale *SEN* – din dispoziția OS (*centrală*) amenajarea respectivă va fi scoasă din lista de unități ofertante pentru producția de energie electrică."

Față de aceste prevederi legale, cuprinse în *Decizia Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 720/30.07.2001*, corelat cu cotele de atenționare și siguranță stabilite pentru fiecare lac de acumulare în parte, prin aceiași *Decizie* și cu

Rapoartele lunare privind funcţionarea Sistemului Energetic Naţional – Direcţia Operativă – Dispecerul Energetic Naţional, rezultă:

LACUL VIDRARU - RÂUL ARGEŞ

A.- COTA DE ATENŢIONARE

Rezerva de energie raportată la finele lunii august 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea Sistemului Energetic Naţional a fost de 286 GWh, situându-se între valorile stabilite prin *Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 720/30.07.2001* pentru acest lac.

293 GWh cota de atenţionare
260 GWh cota de siguranţă,

ceea ce impunea aplicarea prevederilor art. 9(1) din Decizia susmenţionată, adică „exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie comercială".

B.-VOLUM UZINAT ŞI PUTERE MEDIE PRODUSĂ

Volumul de apă uzinat şi puterea medie de energie electrică produsă în luna august 2003 se prezintă astfel:

13 mil.mc. apă volum uzinat luna august 2003
29 MWh putere medie produsă luna august 2003

LACUL IZVORUL MUNTELUI RÂUL BISTRIŢA – SIRET

A.- COTA DE ATENŢIONARE

Rezerva de energie raportată la finele lunii iunie, noiembrie şi decembrie 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea Sistemului Energetic Naţional a prezentat următoarele valori:

244 GWh la finele lunii iunie 2003
260 GWh la finele lunii noiembrie 2003
162 GWh la finele lunii decembrie 2003

situându-se între valorile stabilite prin *Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 720/30.07.2001* pentru acest lac de acumulare.

LUNA IUNIE 2003
275,2 GWh cota de atenţionare
239,9 GWh cota de siguranţă
LUNA NOIEMBRIE 2003
213,8 GWh cota de atenţionare
181,8 GWh cota de siguranţă
LUNA DECEMBRIE 2003
174,2 GWh cota de atenţionare
144,4 GWh cota de siguranţă

ceea ce impunea aplicarea prevederilor art. 9(1) din Decizia susmenţionată, adică *„exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie comercială"*.

B.- COTA DE SIGURANŢĂ

Rezerva de energie raportată la finele lunii iulie, august, septembrie şi octombrie 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea sistemului energetic naţional a prezentat următoarele valori:

215 GWh la finele lunii iulie 2003

211 GWh la finele lunii august 2003
184 GWh la finele lunii septembrie 2003
184 GWh la finele lunii octombrie 2003

situându-se sub cotele de siguranţă stabilite prin *Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 720/30.07.2001* pentru acest lac de acumulare

244,7 GWh cota de siguranţă luna iulie 2003
248,3 GWh cota de siguranţă luna august 2003
237,8 GWh cota de siguranţă luna septembrie 2003
214,1 GWh cota de siguranţă luna octombrie 2003

ceea ce impunea aplicarea prevederilor art. 14(1) din Decizia susmenţionată, adică „exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie totală".

C.- VOLUM UZINAT ŞI PUTERE MEDIE PRODUSĂ

Volumul de apă uzinat şi puterea medie de energie electrică produsă în perioada iunie – decembrie 2003 (*restricţie comercială luna iunie, noiembrie şi decembrie 2003 şi restricţie totală luna iulie, august, septembrie şi octombrie 2003*), se prezintă astfel:

PERIOADA ANULUI 2003	VOLUM UZINAT (mil.mc)	PUTERE MEDIE PRODUSĂ (MWh)
Iunie	27	51
Iulie	9	19
August	11	19
Septembrie	9	18
Octombrie	12	20
Noiembrie	25	45
Decembrie	31	55

LACUL VIDRA - RÂUL LOTRU

A.- COTA DE ATENŢIONARE

Rezerva de energie raportată la finele lunii august şi septembrie 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea Sistemului Energetic Naţional a prezentat următoarele valori:

230 GWh la finele lunii august 2003
239 GWh la finele lunii septembrie 2003

situându-se între valorile stabilite prin *Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 720/30.07.2001* pentru acest lac de acumulare.

LUNA AUGUST 2003

259,5 GWh cota de atenţionare
210,0 GWh cota de siguranţă

LUNA SEPTEMBRIE 2003

285,0 GWh cota de atenţionare
232,5 GWh cota de siguranţă

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ceea ce impunea aplicarea prevederilor art. 9(1) din Decizia susmenţionată, adică *„exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie comercială”.*

VOLUMUL UZINAT ŞI PUTERE MEDIE PRODUSĂ

Volumul de apă uzinat şi puterea medie produsă în perioada august, septembrie 2003, se prezintă astfel:

PERIOADA ANULUI 2003	VOLUM UZINAT (mil.mc)	PUTERE MEDIE PRODUSĂ (MWh)
August	40,5	116
Septembrie	26,0	67

LACUL FÂNTÂNELE - RÂUL SOMEŞ

COTA DE ATENŢIONARE

Rezerva de energie raportată la finele lunii iulie, august şi octombrie 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea sistemului energetic naţional a prezentat următoarele valori:

123 GWh la finele lunii iulie 2003
141 GWh la finele lunii august 2003
166 GWh la finele lunii octombrie 2003

situându-se între valorile stabilite prin *Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 720/30.07.2001* pentru acest lac de acumulare.

LUNA IULIE 2003
149 GWh cota de atenţionare
120 GWh cota de siguranţă

LUNA AUGUST 2003
173 GWh cota de atenţionare
140 GWh cota de siguranţă

LUNA OCTOMBRIE 2003
168 GWh cota de atenţionare
136 GWh cota de siguranţă,

ceea ce impunea aplicarea prevederilor art. 9(1) din Decizia susmenţionată, adică *„exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie comercială”.*

COTA DE SIGURANŢĂ

Rezerva de energie raportată la finele lunii iunie şi septembrie 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea Sistemului Energetic Naţional a prezentat următoarele valori:

96 GWh la finele lunii iunie 2003
144 GWh la finele lunii septembrie 2003

situându-se ,sub cotele de siguranţă stabilite prin *Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 720/30.07.2001* pentru acest lac de acumulare.

100 GWh rezervă de siguranţă luna iunie 2003

155 GWh rezervă de siguranţă luna septembrie 2003 ceea ce impunea aplicarea prevederilor art. 14(1) din Decizia susmenţionată, adică *„exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie totală”.*

VOLUMUL UZINAT ŞI PUTERE MEDIE PRODUSĂ

Volumul de apă uzinat şi puterea medie de energie electrică produsă în perioada iunie – octombrie 2003 (*restricţie comercială în lunile iulie, august şi octombrie 2003 şi restricţie totală în lunile iunie şi septembrie 2003*), se prezintă astfel:

PERIOADA ANULUI 2003	VOLUM UZINAT (mil.mc)	PUTERE MEDIE PRODUSĂ (MWh)
Iunie	27	51
Iulie	9	19
August	11	19
Septembrie	9,0	18
Octombrie	12	20

LACUL OASA - RÂUL SEBEŞ

COTA DE ATENŢIONARE

Rezerva de energie raportată la finele lunii iulie, august şi septembrie 2003 prin Raportul lunar privind funcţionarea Sistemului Energetic Naţional a prezentat următoarele valori:

103 GWh la finele lunii iulie 2003
117 GWh la finele lunii august 2003
138 GWh la finele lunii septembrie 2003

situându-se între valorile stabilite prin *Decizia Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 720/30.07.2001* pentru acest lac de acumulare.

LUNA IULIE 2003
111,80 GWh cota de atenţionare
90,000 GWh cota de siguranţă
LUNA AUGUST 2003
129,80 GWh cota de atenţionare
105,00 GWh cota de siguranţă
LUNA SEPTEMBRIE 2003
142,30 GWh cota de atenţionare
116,20 GWh cota de siguranţă,

ceea ce impunea aplicarea prevederilor art. 9(1) din Decizia susmenţionată, adică „*exploatarea volumului de apă din lac în regim de restricţie comercială*".

VOLUMUL UZINAT ŞI PUTERE MEDIE PRODUSĂ

Volumul de apă uzinat şi puterea medie de energie electrică produsă în perioada iulie – septembrie 2003 (*restricţie comercială*), se prezintă astfel:

PERIOADA ANULUI 2003	VOLUM UZINAT (mil.mc)	PUTERE MEDIE PRODUSĂ (MWh)
Iulie	11	38
August	7	23
Septembrie	1,0	10

BCU IAŞI SECŢIA UNIVERSITARĂ

În afara acestor aspecte legate de rezervele energetice de atenţionare şi de siguranţă identificate în volumul de apă stocat în cele cinci mari lacuri de acumulare, un aspect deosebit de important îl constituie faptul că din aceste lacuri se asigură şi aprovizionarea cu apă potabilă sau menajeră a populaţiei din zona limitrofă, precum şi pentru consumul (*funcţionarea*) unităţilor industriale.

Analizând situaţia gradului de umplere din principalele lacuri de acumulare, punem în evidenţă următoarele:

Evoluţia principalilor factori climatologici – temperatura şi regimul hidrologic – au prezentat manifestări atipice la nivelul anului 2003 faţă de condiţiile climatice normale, caracteristice ţării noastre.

Astfel, regimul termic cu temperaturi negative deosebite, instalat în cursul lunii decembrie 2002, s-a prelungit până la începutul lunii aprilie 2003

Regimul pluviometric, bogat în precipitaţii la începutul iernii, a înregistrat o tendinţă cvasi constantă descrescătoare până la sfârşitul lunii iunie 2003. Menţionăm şi absenţa perioadei de precipitaţii abundente din perioada de primăvară, situaţie ce s-a repercutat negativ asupra evoluţiei regimului hidrologic al râurilor.

În aceste condiţii şi având cunoştinţă de faptul că rezervele de apă din acumulările hidrologice sunt necesare pentru:

- asigurarea alimentării cu apă a centrelor de populaţie;
- asigurarea alimentării cu apă a agenţilor economici;
- asigurarea necesarului de apă pentru irigaţii;
- necesarul de apă pentru a fi uzinat în complexele hidroenergetice,

se impune să facem câteva observaţii asupra modului de exploatare a lucrărilor hidroenergetice şi a alocării resurselor de apă în anul 2003.

a).- Menţinerea regimului termic cu valori negative o perioadă mare de timp a impus utilizarea/evacuarea unor volume de apă din acumulări, mai mari decât valorile rezultate în urma calculelor de bilanţ pentru menţinerea unor condiţii optime de prelevare a apei la prize;

b).- Neactivarea clauzei de forţă majoră de către *S.C. Hidroelectrica S.A.* la contractele de furnizare a energiei electrice pe piaţa concurenţială (*consumatori eligibili şi furnizori licenţiaţi*) a condus la uzinarea unor cantităţi de apă din unele acumulări, fiind diminuate volumele peste cotele de atenţionare şi de siguranţă, în acest fel s-a înregistrat o scădere drastică a volumelor de apă stocate.

Un factor perturbator al producţiei de energie electrică –producţie hidro- în anul 2003 la constituit şi debitul afluent al fluviului Dunărea.

În perioada anului 2003 debitul afluent al *fluviului Dunărea* corelat cu puterea medie MW de energie electrică produsă, prezintă următoarele valori:

BCU "ASTRA" UNIVERSITY LIBRARY

Specific.	Ian. mc/s	Febr. mc/s	Mart. mc/s	Apr. mc/s	Mai mc/s	Iunie mc/s	Iulie mc/s	Aug. mc/s	Sept. mc/s	Oct. mc/s	Nov. mc/s	Dec. mc/s
Debit afluent mediu multian.	5010	4960	6800	7830	7500	6370	5440	4450	3780	3930	5060	5160
Debit afluent 2003	7249	5610	5402	5055	4412	3416	2340	1947	1916	3197	3722	2921
Din debit. aflent mediu multianual	144,7	113,1	79,4	64,6	58,8	53,6	43,0	43,8	50,7	81,3	73,6	56,6
Putere mediu produsă în 2003		844	857	829	739	602	416	353	351	557	642	516

Din datele tabelului de mai sus rezultă cu claritate influenţele negative înregistrate asupra afluenţei cantităţilor de apă în *fluviul Dunărea* ca urmare a secetei prelungite din anul 2003, secetă manifestată începând cu vestul Europei şi care ulterior s-a instalat şi în România.

În afara situaţiei grave a diminuării considerabile a debitului *fluviului Dunărea*, la intrarea în ţară, debitul scăzut al fluviului este menţinut şi pentru măsurătorile făcute la staţiile hidrometrice pe traseul fluviului până la vărsare, motivat de lipsa precipitaţiilor pe teritoriul ţării.

Situaţia hidrologică de excepţie înregistrată în *bazinul hidrologic Dunărea*, s-a datorat regimului hidrologic extrem de scăzut în zonele superioară şi medie a bazinului hidrografic, unde s-au înregistrat cele mai mici valori ale debitelor afluente în zona inferioară a bazinului. **Această conjunctură negativă a afectat în primul rând *Sistemul Energetic Naţional* prin reducerea drastică a cantităţii de ernergie electrică produsă de capacităţile hidroenergetice Porţile de Fier I şi II.**

Reducerea cotei de energie produsă de *S.C. Hidroelectrica S.A.* trebuia să se concretizeze prin modificarea contractelor de livrare de energie electrică atât pe piaţa reglementată cât şi pe piaţa concurenţială respectiv la export.

Corelând datele prezentate anterior privind situaţia funcţionării amenajărilor hidroenergetice în cele cinci mari lacuri de acumulare, cu situaţia funcţionării amenajării hidroenergetice Porţile de Fier de pe *fluviul Dunărea*, avem o imagine clară a efectelor secetei prelungite instalate în anul 2003 atât în Vestul Europei cât şi în România.

În aceste condiţii, *S.C. Hidroelectrica S.A.* avea la dispoziţie două alternative şi anume:

- activarea clauzei contractuale privind forţa majoră şi
- achiziţionarea de energie electrică de la producătorii termo, alţi producători şi din import pentru acoperirea obligaţiilor contractuale asumate.

Faţă de aceste două alternative, *S.C. Hidroelectrica S.A.* a procedat la activarea clauzei de forţă majoră pentru cantităţile ce fac obiectul contractelor de portofoliu (*piaţa reglementată*) şi pentru cantităţile contractate pe piaţa externă la nivelul lunilor septembrie şi octombrie 2003.

În ceea ce priveşte piaţa concurenţială respectiv contractele încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi, nu a fost activată clauza de forţă majoră, preferându-se achiziţia de energie electrică de la producătorii termo, alţi producători şi din import, onorându-se integral cantităţile contractate cu modificările făcute de beneficiari pe această piaţă.

Concluzia expertizei contabile judiciare, ca urmare analizei documentelor susmenţionate, este aceea că SC. Hidroelectrica SA nu a respectat prevederile Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 720/30.07.2001 cu privire la cotele de atenţionare şi de siguranţă – rezervă energetică – în cele cinci mari lacuri de acumulare." (vol.14, filele 466-475).

Responsabilitatea acestor acţiuni ilicite de folosire a S.C. Hidroelectrica S.A., în scopuri contrare funcţiilor pe care această societate le-a avut în ceea ce priveşte asigurarea securităţii Sistemului Energetic Naţional precum şi împiedicarea activităţii normale a acesteia de a asigura, din rezervele de apă gestionate un reglaj corespunzător în sistem revine în sarcina:

- învinuitului **P.E.**, director general al societăţii în perioada septembrie 2000-30 octombrie 2003 care, conform atribuţiilor, trebuia să aducă la îndeplinire toate obiectivele şi criteriile de performanţă stabilite prin contractul de management încheiat cu ministerul de resort în calitate de reprezentant al acţionarului unic – statul român;

- învinuitului **O.T.**, care în perioada de referinţă a deţinut succesiv funcţiile de director general adjunct al societăţii şi director general în perioadele 10.04.2001 - 27.11.2003 şi respectiv noiembrie 2003 – decembrie 2005. În prima calitate deţinută, învinuitul a răspuns de bunul mers al societăţii în sensul asigurării managementului direcţiilor Producţie, Tehnică - Dezvoltare şi Marketing cât şi al aplicării strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie al societăţii în aceste domenii. În calitatea de director general a condus întreaga activitate a societăţii având sarcina de îndeplinire a obiectivelor şi criteriilor de performanţă stabilite prin contractul de management încheiat cu ministerul de resort în calitate de reprezentant al acţionarului unic – statul român;

- învinuitei **G.V.**, care a îndeplinit funcţia de director economic al societăţii în perioada septembrie 2000-01.12.2003 şi care, conform atribuţiilor a avut drept sarcini evaluarea performanţelor economico – financiare ale societăţii, fundamentarea, urmărirea şi controlul bugetului de venituri şi cheltuieli ale societăţii, aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi asigurarea managementului direcţiei economice;

- învinuitei **I.O.**, care în perioada septembrie 2003 - decembrie 2005 a deţinut funcţia de director economic al societăţii, având ca principale atribuţiuni de serviciu aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate, asigurarea managementului Direcţiei Economice, evaluarea performanţelor economico - financiare ale societăţii precum şi fundamentarea, urmărirea şi controlul bugetului de venituri şi cheltuieli al societăţii;

- învinuitului **A.G.L.**, care a îndeplinit succesiv, în această perioadă funcţiile de director comercial în perioada 16.05.2002 – 15.11.2003 şi respectiv funcţia de director adjunct Direcţia Marketing – Furnizare în perioada noiembrie 2003 – decembrie 2005 şi care, conform fişei postului a avut ca şi atribuţiuni aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi asigurarea managementului compartimentelor subordonate, asigurarea încheierii contractelor comerciale de pe piaţa internă precum şi încheierea tranzacţiilor contractuale de energie electrică pe piaţa angro în conformitate cu licenţa de furnizare a energiei electrice;

- învinuitului **O.N.**, care a deţinut funcţia de şef Serviciu Marketing - Furnizare având ca şi atribuţiuni încheierea şi derularea contractelor de furnizare a energiei electrice pe piaţa reglementată şi piaţa concurenţială, realizarea sarcinilor derivate din „Licenţa pentru producerea de energie electrică", optimizarea ofertei de producere a energiei electrice la nivelul unităţilor de producţie precum şi coordonarea activităţii de distribuţie/furnizare pe piaţa liberalizată, respectiv cumpărare de energie electrică angro şi înregistrarea la operatorul comercial a contractelor de furnizare a energiei electrice.

Aşa cum s-a arătat, deşi Sistemul Energetic Naţional a funcţionat în toată această perioadă fără respectarea normelor de siguranţă, existând în orice moment pericolul prăbuşirii acestuia, cu consecinţe inestimabile asupra economiei naţionale, Statul Român, proprietar al tuturor componentelor ce alcătuiesc acest sistem, nu a fost niciodată informat în legătură cu această stare de pericol iminent.

Astfel, Ministerul Industriei şi Resurselor, devenit ulterior Ministerul Economiei şi Comerţului, în calitate de reprezentant al proprietarului, prin ministrul de la acea dată, martorul D.I.P., în declaraţia din data de 23.06.2011 a susţinut:

„Fiindu-mi prezentate de către procuror observaţiile proceselor verbale de tură consemnate în registrele operative de tură ale Dispeceratului Energetic Naţional din perioada 2002 – 2005, referitoare la situaţii precum imposibilitatea evitării pornirilor, opririlor de scurtă durată a grupurilor termo, funcţionare în anumite intervale de timp a Sistemului Energetic Naţional fără reglaj şi fără rezervă precum şi situaţii în care, prin programele de funcţionare a centralelor au fost stabilite cantităţi de energie pentru anumite grupuri hidro imposibil de realizat datorită rezervelor de apă din lacuri în acel moment, doresc să fac următoarele precizări:

Nu am ştiut de niciun raport de acest gen, nu mi-a fost adus la cunoştinţă niciun raport de evenimente deosebite care semnala majora disfuncţionalitate a Sistemului Energetic Naţional şi care aşa cum rezultă din aceste rapoarte puteau pune în orice moment siguranţa funcţionării Sistemului Energetic Naţional.

Afirm că aceste rapoarte de evenimente trebuiau să-mi fie aduse de îndată la cunoştinţă, iar factorii de decizie din cadrul Ministerului şi ale societăţilor implicate trebuiau să propună şi totodată să ia măsuri ferme pentru remedierea situaţiei.

Nu pot da nicio explicaţie în ceea ce priveşte faptul că nu am fost informat, singura apreciere pe care pot să o fac ***este existenţa unei rele credinţe în exercitarea atribuţiilor şi lipsă de profesionalism a factorilor de răspundere direct implicaţi în gestionarea acestor probleme.***" **(vol.5, filele 185-191)**

4. Alte constatări ale expertizei financiar - contabile în legătură cu activitatea învinuiţilor aflaţi la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada 2002 - 2005

În afara activităţilor ilicite derulate de învinuiţii aflaţi la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. şi expuse în capitolele precedente, expertiza financiar - contabilă efectuată în cauză a concluzionat şi alte aspecte rezultate din acţiunile aceloraşi învinuiţi, aspecte ce au condus la crearea unor prejudicii de o gravitate deosebită asupra patrimoniului societăţii, cu influenţe negative şi asupra obligaţiilor datorate bugetului consolidat al statului.

Datorită modului defectuos de organizare al managementului societăţii, învinuiţii au prejudiciat statul Român dintr-o dublă perspectivă, respectiv acţionar unic al S.C. Hidroelectrica S.A. şi titular al drepturilor de colectare al impozitelor şi taxelor rezultate din derularea de activităţi comerciale pe teritoriul său.

Folosirea acestei societăţi cu capital integral de stat de către învinuiţi, în scopuri contrare statutului acesteia, generarea acestor grave prejudicii precum şi punerea în pericol a funcţionării Sistemului Energetic Naţional, **entitate cu rol strategic şi esenţial în ansamblul Economiei Naţionale**, conturează în mod complet actele materiale specifice săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale.

În scopul unei înţelegeri cât mai exacte a consecinţelor generate de faptele învinuiţilor, expertiza contabilă a descris, pe lângă cuantumul şi natura prejudiciilor create şi mecanismele de producere a acestora, mecanisme ce evidenţiază gravele încălcări ale legislaţiei primare şi secundare din sectorul energetic precum şi ignorarea totală a unor prevederi privitoare la organizarea tehnic - operativă şi contabilă.

Astfel, expertiza contabilă a constatat faptul că majoritatea prejudiciilor create societăţii s-au datorat modului de contractare de către învinuiţi a cantităţilor de energie electrică rezultate din producţia proprie şi din achiziţiile de la alţi producători.

În acest sens, în răspunsul la Obiectivul nr.11, experţii au concluzionat:

„Încheierea contractelor de vânzare-cumpărare a energiei electrice pe piaţa concurenţială de către ***S.C. Hidroelectrica S.A.*** aferente perioadei 2002 - 2005, s-a făcut prin supracontractarea producţiei produsă în instalaţiile proprii care a condus la asumarea obligaţiei achiziţionării unor cantităţi de energie electrică de la producătorii termo, alţi producători şi din import pentru acoperirea obligaţiilor contractuale astfel create."

„Expertiza contabilă constată că, nu au fost respectate prevederile legislaţiei primare şi legislaţiei secundare cu privire la:

- încheierea de noi contracte de vânzare-cumpărare a energiei electrice;
- încheierea de acte adiţionale prin care au fost majorate cantităţile de energie electrică cuprinse în contractele de vânzare-cumpărare în vigoare până la 31.03.2003;
- stabilirea, prin acte adiţionale la contractele aflate în derulare şi la contractele de vânzare-cumpărare nou încheiate a unor termene de efectivitate de 10 (*zece*) ani în pofida prevederilor art. 9 din Decizia *Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei* nr. 83/19.05.2000 care stabileşte că durata pentru care urmează a se încheia contractele de vânzare-cumpărare este de la 2 la 5 ani.

Prin nerespectarea prevederilor legale în ceea ce priveşte contractarea cantităţilor de energie electrică din producţie proprie şi achiziţionată ***S.C. Hidroelectrica S.A.*** a înregistrat prejudicii asupra propriului patrimoniu, prejudicii ce se vor trata în mod distinct în cuprinsul Obiectivului nr.14 al prezentului raport de expertiză contabilă."

„Încheierea de către *S.C. Hidroelectrica S.A.* a unor contracte de vânzare-cumpărare energie electrică pe piaţa concurenţială, fără a respecta prevederile cuprinse în *„CONDIŢIILE ASOCIATE LICENŢELOR DE PRODUCŢIE ŞI FURNIZARE ENERGIE ELECTRICĂ"* a condus la nerespectarea dispoziţiilor obligatorii stabilite de autoritatea competentă – *Autoritateai Naţională de Reglementare în domeniul Energiei* cu privire la stabilirea preţului energiei electrice facturate precum şi a serviciilor conexe (*transport, servicii de sistem, administrare piaţă, taxa de dezvoltare*).

De asemeni, la întocmirea facturilor fiscale pentru energia electrică vândută, *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu a respectat prevederile stipulate de CONDIŢIILE ASOCIATE LICENŢELOR nr. 332/2001, nr. 333/2001 şi nr. 18/2003 cu modificările ulterioare, care prevedeau evidenţierea energiei electrice livrate faţă de valoarea serviciilor conexe şi a taxelor legale în sensul că în facturi a fost înscris un singur preţ – preţul de contract – care însumează preţul energiei şi preţul celorlalte servicii."

„Semnarea, de către conducerea *S.C. Hidroelectrica S.A.* a *Anexei nr. 3 – PREŢURI DE CONTRACT-* de la contractele de vânzare-cumpărare energie electrică destinată pieţei concurenţiale, fără a întocmi în prealabil o antecalculaţie de preţ pentru fiecare contract în parte şi fără a se efectua un studiu aprofundat privind prognoza preţurilor energiei electrice pe o perioadă mai îndelungată (*minimum 10 ani*) a contribuit la crearea implicită a unor pagube societăţii, care vor fi prezentate şi cuantificate în răspunsul la *Obiectivul nr. 14* al expertizei contabile."

„*S.C. Hidroelectrica S.A.* s-a angajat să achiziţioneze mari cantităţi de energie electrică de la producătorii termo (*prin contracte bilaterale*) de pe piaţa *SPOT, PZU, PE* sau de la alţi producători, la preţuri de achiziţie mult mai mari decât preţul de cost înregistrat de societate, iar preţurile de contract nu au ţinut cont de acest aspect, aceasta a condus la înregistrarea de pierderi în evidenţa contabilă."

„Prin înregistrarea în evidenţa contabilă la poziţia *„cheltuieli cu energia şi apa"* a unui cost comun *„la coş"* a costului energiei electrice achiziţionate de la diverşi producători şi

pieţe (*termo, alţi producători, piaţa SPOT, PZU, PE*) împreună cu costul energiei electrice produse în instalaţiile proprii, *S.C. Hidroelectrica S.A.* a produs şi perpetuat an de an o denaturare a preţului de cost, rezultat ca diferenţă între preţul de achiziţie a energiei electrice şi preţul de cost al producţiei proprii de energie electrică, încălcându-se prevederile legislaţiei în domeniul energiei electrice."

Consecinţele acestor încălcări ale legislaţiei de către învinuiţi, respectiv prejudicierea societăţii, sunt descrise în concluziile formulate de experţi la Obiectivul nr. 14, după cum urmează:

„În perioada anilor 2002 - 2005 au fost aduse prejudicii importante patrimoniului *S.C. Hidroelectrica S.A.* prin încălcarea prevederilor actelor normative în vigoare în această perioadă, nerespectării clauzelor stabilite prin contractele de vânzare-cumpărare a energiei electrice, precum şi ca urmare a neactivării în anul 2003 a clauzei de forţă majoră stipulată în contractele încheiate cu consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi.

Prejudiciile constatate de expertiza contabilă judiciară au fost generate în principal de următoarele cauze:

- Nu a fost facturată integral întreaga cantitate de energie electrică produsă de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în instalaţiile proprii;
- S-au facturat consumatorilor eligibili, furnizorilor licenţiaţi şi altor cumpărători energie electrică la un preţ mai mic decât preţul stabilit cu aceştia prin contractele de vânzare-cumpărare încheiate;
- Au fost achiziţionate cantităţi de energie electrică de la producători termo, alţi producători, piaţa *SPOT* şi *PZU*, pentru a fi revândute consumatorilor eligibili, furnizorilor licenţiaţi şi altor cumpărători la preţuri mai mici per MWh decât preţul cu care aceste cantităţi de energie electrică fuseseră achiziţionate.

Pentru o edificare completă asupra calculului prejudiciilor stabilite de expertiza contabilă judiciară, vom prezenta pentru fiecare grupă de prejudicii constatate şi modalităţile de calcul ale acestora, astfel:

CANTITĂŢI DE ENERGIE ELECTRICĂ NEFACTURATĂ

Stabilirea cantităţilor de energie electrică nefacturată a rezultat din însumarea cantităţilor de energie electrică produsă în instalaţiile proprii ale *S.C. Hidroelectrica S.A.* cu cantităţile de energie electrică achiziţionată de la terţi şi compararea cantităţii rezultate cu cantitatea de energie electrică facturată către diverşii cumpărători (*de pe piaţa reglementată, piaţa concurenţială şi export*).

Cantitatea de energie electrică facturată a fost stabilită de expertiza contabilă judiciară prin centralizarea cantităţilor înscrise în facturile emise de *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Pentru stabilirea valorii cantităţilor de energie electrică nefacturată au fost utilizate următoarele elemente (*indicatori*) valorice:

ANUL 2002

9.399 MWh cantitate de energie electrică nefacturată în luna august 2002
529.191 ROL/MWh preţ de cost stabilit pentru un MWh energie electrică produs în instalaţiile proprii în luna august 2002.
80 MWh cantitate de energie electrică nefacturată în luna octombrie 2002.
564.115 ROL/MWh preţ de cost stabilit pentru un MWh energie electrică produs în instalaţiile proprii în luna octombrie 2002.

10.276 MWh cantitate de energie electrică nefacturată în anul 2005
896,2383 Mii ROL/MWh preţ de cost stabilit *„la coş"* pentru anul 2005 (*mediu anual*).

Menţionăm faptul că, expertiza contabilă judiciară nu a putut localiza cu exactitate perioada (*luna*) în care această cantitate de energie electrică a fost produsă/achiziţionată şi ca atare a fost nevoie de aplicarea preţului *„la coş"* aceasta rezultând din media anuală a costului pentru producerea unui MWh energie electrică în instalaţiile proprii, însumat cu media anuală a costului pentru achiziţia unui MWh energie electrică, valoarea rezultată fiind împărţită la cifra 2.

În legătură cu diferenţele cantitative rezultate din balanţa energiei electrice pe anul 2005, expertiza contabilă judiciară nu poate lua în consideraţie explicaţiile date de *S.C. Hidroelectrica S.A.* prin care se justifică apariţia acestor diferenţe cantitative ca fiind urmare a schimbării modalităţii de facturare-ore gol, ore vârf.

Datorită specificului, trebuie subliniat faptul că facturarea energiei electrice se face în timp real nefiind posibilă înmagazinarea acestei mărfi, adică întreaga cantitate de energie electrică produsă şi sau achiziţionată trebuie să se regăsească în documentele de livrare/facturare.

Eventualele diferenţe valorice care pot exista sunt cele care au ca explicaţie diferenţele între cele două tarife cu care se facturează energia electrică vândută, respectiv tariful de vârf şi de gol.

Menţionăm faptul că la stabilirea cantităţii de energie electrică nefacturată, expertiza contabilă judiciară a ţinut seama de regularizarea făcută în luna iunie 2006 în relaţiile cu *C.N. Transelectrica S.A.*

FACTURAREA ENERGIEI ELECTRICE CĂTRE BENEFICIARII DIN PIAŢA CONCURENŢIALĂ LA PREŢURI MAI MICI DECÂT PREŢURILE STATUATE PRIN CONTRACTELE DE VÂNZARE-CUMPĂRARE

Prin contractele de vânzare-cumpărare a energiei electrice încheiate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* la nivelul perioadei analizate de expertiza contabilă judiciară respectiv anii 2002 – 2005, preţurile de contract, în majoritatea lor au fost stabilite în USD/MWh. Excepţie de la această regulă o constituie următoarele contracte:

- nr.2 CE/13.12.2000 încheiat cu *S.C. LUXTEN LIGHTING COMPANY S.A.* în care preţul de contract este stabilit în ROL/MWh;
- nr.7 CE/29.11.2001 încheiat cu *S.C. LUXTEN LIGHTING COMPANY S.A.* în care preţul de contract este stabilit în ROL/MWh;

De asemenea, în contractele de furnizare/vânzare-cumpărare a energiei electrice încheiate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* cu consumatorii eligibili/furnizorii licenţiaţi, în cuprinsul *Anexei nr.4 „Procedura de derulare a contractului"* la pct.9 se precizează: *„preţul de contract în lei calculat la cursul mediu de schimb leu/USD al BNR din luna contractuală"*.

Faţă de aceste precizări, expertiza contabilă judiciară a procedat la transformarea în echivalent ROL a preţului de contract (*acolo unde a fost cazul*), comparând valoarea rezultată cu valoarea unitară a unui MWh energie electrică aşa cum a rezultat aceasta din facturile emise de *S.C. Hidroelectrica S.A.* pentru cantităţile de energie electrică vândute. Această transformare în echivalent ROL a preţului de contract stabilit în USD, s-a făcut la nivelul fiecărui an din perioada 2002 - 2005 şi pe fiecare lună calendaristică, motivat de variaţiile cursurilor de schimb valutar zilnice şi medii lunare, aşa cum au fost stabilite şi publicate de Banca Naţională a României.

Prin aplicarea valorilor unitare pentru un MWh energie electrică stabilite de expertiza contabilă judiciară (*aşa cum am explicat anterior*) asupra cantităţilor de energie electrică vândută de *S.C. Hidroelectrica S.A.* către beneficiari conform contractelor aflate în derulare, s-a stabilit valoarea ce trebuia facturată şi încasată la nivelul fiecărei luni calendaristice de referinţă.

Comparând această valoare stabilită de expertiza contabilă judiciară cu valoarea înscrisă de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în facturile fiscale emise către consumatori/clienţi au rezultat diferenţe valorice nefavorabile care reprezintă prejudicii pentru *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Valoarea acestor prejudicii prezentate centralizat se prezintă astfel:

FACTURAREA ENERGIEI ELECTRICE ACHIZIŢIONATE DE LA PRODUCĂTORII TERMO ŞI ALŢI PRODUCĂTORI LA PREŢURI MAI MICI DECÂT PREŢUL DE ACHIZIŢIE.

În perioada anilor 2002-2005 *S.C. Hidroelectrica S.A.* a achiziţionat de la producătorii termo, alţi producători, piaţa *SPOT, PZU*, mari cantităţi de energie electrică în vederea acoperirii cantităţilor asumate a fi livrate prin contractele de vânzare-cumpărare încheiate cu terţii. Volumul acestor achiziţii de energie electrică, în perioada 2002-2005 este următorul:

560.462 MWh achiziţii efectuate în anul 2002
2.465.293 MWh achiziţii efectuate în anul 2003
507.695 MWh achiziţii efectuate în anul 2004
2.154.067 MWh achiziţii efectuate în anul 2005

Facem precizarea că în anul 2003 – an cu un deficit hidrologic datorită secetei prelungite – în afara cantităţilor de energie electrică achiziţionate de la diverşi producători aferenţi pieţei interne a fost necesară o achiziţie suplimentară, însumând 44.800 MWh energie electrică din import după cum urmează:

4.480 MWh în baza contractului de import nr. 20 E/13.11.2003 încheiat cu EFT Anglia;
40.320 MWh în baza contractului de schimb de energie electrică nr. 19E/30.09.2003 încheiat cu EFT Anglia.

Preţurile pentru un MWh energie electrică înscrise în contractele de vânzare-cumpărare sau cele comunicate de *OPCOM* pentru tranzacţiile efectuate pe piaţa *SPOT, PZU* sunt preţuri *„curate"* ale energiei electrice respectiv fără a conţine costuri conexe sau taxe.

De asemenea, preţurile pentru energia electrică achiziţionată de la principalii cinci producători termo în anul 2003 (*contracte pentru diminuarea riscului hidrologic şi tehnologic*) nu conţin costuri conexe sau taxe în preţul stabilit pentru un MWh energie electrică.

Ţinând seama de aceste aspecte, expertiza contabilă judiciară a fost obligată să realizeze calculaţii distincte pentru fiecare consumator eligibil/furnizor licenţiat, pentru fiecare contract (*act adiţional*) şi pe fiecare lună calendaristică din perioada anilor 2002 – 2005, pentru a putea determina valoarea *„curată"* a energiei electrice din cuprinsul preţului de contract.

Menţionăm faptul că *S.C. Hidroelectrica S.A.* a inclus în contractele de furnizare/vânzare-cumpărare un preţ total pentru un MWh energie electrică contractată care cuprindea (*în mod diferit de la o societate comercială la alta*) următoarele costuri conexe şi taxe:

- componenta de introducere în reţea;
- componenta de extragere din reţea;
- servicii de sistem;

- serviciul de administrare piaţă;
- serviciul de distribuţie;
- taxa de dezvoltare (*pentru consumatorii eligibili în perioada anilor 2002-2004*).

şi Necesitatea stabilirii pe bază de calculaţii distincte a preţului „*curat*" al energiei electrice s-a datorat faptului că *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu a respectat condiţiile imperative cuprinse în legislaţia primară cât şi în legislaţia secundară în domeniul energiei electrice, atât în ceea ce priveşte contractarea, facturarea şi ţinerea separată a evidenţei contabile."

„Pe facturile fiscale emise de *S.C. Hidroelectrica S.A.* pentru cantităţile de energie electrică livrate consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi nu sunt detaliate distinct preţurile pentru energia electrică distinct pentru celelalte servicii, nerespectându-se astfel prevederile din *Condiţiile asociate Licenţei nr.18/2002, pentru furnizarea energiei electrice, modificată, Capitolul: „Obligaţii ale titularului licenţei", pct.30 „Facturarea energiei electrice vândute" conform căruia: „Factura emisă de către Titularul Licenţei va respecta orice instrucţiune/cerinţă aplicabilă, emisă de autorităţile competente şi va conţine suficiente date pentru identificarea locului de consum şi pentru justificarea valorii totale.*

În factură se vor evidenţia în mod distinct, contravaloarea energiei electrice facturate, a serviciilor de transport/distribuţie aferente, contractate de către Titularul Licenţei şi taxelor prevăzute de legislaţia în vigoare".

Arătăm astfel că, din analiza documentaţiei pusă la dispoziţie de organul de cercetare penală (*contracte de furnizare/vânzare-cumpărare a energiei electrice, facturi emise, evidenţa tehnico-operativă, evidenţa contabilă, raportări diverse*) nu sunt evidenţiate în mod distinct valorile aferente energiei electrice produse, energiei electrice achiziţionate, energiei electrice furnizate/vândute, separat de costurile complementare conexe care se compun din:

- transportul energiei electrice compus din componenta de introducere şi componenta de extragere din reţea;
- servicii tehnologice de sistem;
- costuri de administrare a pieţei de energie electrică;
- sistemul de distribuţie a energiei electrice;
- taxa de dezvoltare calculată pentru livrările către consumatorii eligibili.

Din analiza contractelor de furnizare a energiei electrice către consumatorii eligibili, a contractelor de vânzare-cumpărare privind vânzarea energiei electrice către furnizorii licenţiaţi, precum şi a actelor adiţionale aferente celor două categorii arătate anterior, preţurile convenite pentru furnizarea/vânzarea energiei electrice (*exprimate în USD*) nu delimitează valoarea tarifelor pentru costurile conexe de preţul energiei electrice vândute.

Aceeaşi situaţie este găsită şi în facturarea energiei electrice vândută.

În evidenţa contabilă şi în evidenţa tehnic-operativă situaţia este identică, neexistând o diferenţiere a valorii energiei electrice (produsă/achiziţionată) de valoarea costurilor conexe pe beneficiar.

Trebuie să mai arătăm faptul că obligativitatea determinării *„preţului curat"* al energiei electrice este strict necesară deoarece numai cu acest preţ se poate face comparaţia cu preţul de cost al energiei electrice achiziţionate de la producătorii termo şi alţi producători/furnizori (***în contractele încheiate cu aceştia şi la achiziţiile de pe piaţa SPOT nu sunt adăugate la costul energiei electrice costuri conexe***).

Pentru determinarea *„preţului curat"* al energiei electrice, expertiza contabilă judiciară a procedat la analiza componenţei preţurilor stabilite prin contractele de

furnizare/vânzare-cumpărare, respectiv actele adiţionale aferente acestor contracte, analiză efectuată pentru fiecare beneficiar şi lună calendaristică.

După determinarea costurilor conexe cuprinse în preţul de contract a fost necesară evaluarea acestora, etapă realizată prin analiza comunicărilor făcute de către *C.N. Transelectrica S.A., S.C.OPCOM SA, S.C. Electrica S.A.* şi Ordinele *Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei* pentru determinarea tarifelor de transport (*componenta de injecţie şi componenta de extracţie a energiei electrice din reţea*), coeficientul de utilizare a reţelei de transport, valoarea serviciilor de sistem (*funcţionale şi tehnologice*), valoarea tarifului de administrare piaţă, valoarea tarifului de distribuţie (*unde a fost cazul şi a tarifului de transformare IT/MT*), precum şi stabilirea valorii taxei de dezvoltare pentru consumatorii eligibili.

Rezultă clar că procedura practicată de *S.C. Hidroelectrica S.A.* de a stabili un preţ *„la coş"* al energiei electrice (*preţul energiei electrice din producţie proprie însumat cu preţul energiei electrice achiziţionate*) contravine total atât legislaţiei primare cât şi legislaţiei secundare în domeniul energiei electrice.

Procedeul de calcul utilizat pentru stabilirea *„preţului curat"* (*valoarea unui MWh energie electrică*) al energiei electrice dedus din preţul de contract, cunoscând faptul că preţul de contract a fost stabilit în USD/MWh iar toate costurile conexe au fost stabilite în ROL, a necesitat parcurgerea următoarelor etape, pentru fiecare contract (*cu influienţe din modificările operate prin acte adiţionale*) şi pe fiecare lună calendaristică:

1.- Stabilirea tarifelor de transport în conformitate cu prevederile Ordinelor Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei şi corectarea acestora cu coeficientul de utilizare a reţelei de transport.

2.- Stabilirea tarifelor pentru serviciile de sistem şi administrare piaţă conform comunicărilor Operatorului Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A..

3.- Stabilirea tarifelor de distribuţie (tarif de transformare IT/MT acolo unde a fost cazul) conform comunicărilor Operatorului Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. şi *S.C Electrica. S.A.*

După identificarea acestor trei categorii de servicii conexe în ROL/MWh, am procedat la transformarea în USD/MWh respectiv în EURO/MWh pe baza cursului de schimb valuar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României.

Odată cu stabilirea tarifelor serviciilor conexe în USD/MWh respectiv în EURO/MWh s-a trecut la însumarea acestora, valoarea astfel obţinută fiind scăzută din valoarea preţului de contract.

Precizăm faptul că a fost necesar a se face operaţiunea de transformare în USD/MWh respectiv în EURO/MWh motivat de faptul că preţul de contract este stabilit în USD/MWh respectiv EURO/MWh iar variaţia cursului de schimb valutar mediu lunar aşa cum a fost stabilit de Banca Naţională a României pentru perioada analizată a prezentat fluctuaţii însemnate.

Prin determinarea valorii *„curate"* pentru un MWh energie electrică din preţul de contract (valoare stabilită în USD/MWh respectiv EURO/MWh) la nivelul fiecărui beneficiar şi luni calendaristice s-a putut stabilii valoarea în ROL/MWh aplicând acelaşi curs de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României.

În ceea ce priveşte calculul pentru consumatorii eligibili, deoarece preţul de contract stabilit pentru acesta includea şi taxa de dezvoltare, prezentăm şi cuantumul stabilit de legiuitor în privinţa acestei taxe, astfel:

- **10% asupra preţului de vânzare a energiei electrice anul 2002.**
- **9% asupra preţului de vânzare a energiei electrice anul 2003.**

- 9% asupra preţului de vânzare a energiei electrice anul 2004.

La nivelul anului 2005 calculul taxei de dezvoltare nu s-a mai efectuat asupra vânzărilor de energie electrică destinată consumatorilor eligibili (cuprinsă în preţul de contract) acest calcul fiind realizat de către *S.C. Hidroelectrica S.A.* în mod distinct fără afectarea preţului de contract.

Procedeul aplicat pentru calculul taxei de dezvoltare este acelaşi ca la costurile conexe (calcularea în USD respectiv EURO şi scăderea valorii astfel obţinute din preţul de contract).

FORMULA DE CALCUL USD/EURO
CONSUMATORI ELIGIBILI (valabil pentru anii 2002- 2005)

Pr.en = Pr.contr. – (Vtr. + Vs.s + Va.p + Vdistr. + Vtaxa)

în care:

Pr.en = preţul curat al energiei
Vtr. = valoarea de transport
Vs.s. = valoarea serviciilor de sistem
Vap = valoare administrare piaţă
Vdistr. = valoare distribuţie energie electrică
Vtaxă = valoare taxă de dezvoltare
Pentru anul 2005 se exclude din formulă valoarea taxei de dezvoltare.

TRANSFORMARE ÎN ROL

Valoare ROL/MWh = Pr.en (în USD/EURO) x Curs mediu lunar

FORMULA DE CALCUL USD/EURO
FURNIZORI LICENŢIAŢI (valabil pentru anii 2002- 2005

Pr.en = Pr.contr. – (Vtr. + Vs.s + Va.p + Vdistr.)

în care:

Pr.en = preţul curat al energiei
Vtr. = valoarea de transport
Vs.s. = valoarea serviciilor de sistem
Vap = valoare administrare piaţă
Vdistr. = valoare distribuţie energie electrică

TRANSFORMARE ÎN ROL

Valoare ROL/MWh = Pr.en (în USD/EURO) x Curs mediu lunar

Expertiza contabilă judiciară constată că toate prevederile legale cu caracter obligatoriu, stipulate în conformitate cu Legea energiei electrice nr. 318/2003, art. 11(2) litera a) nu au fost respectate de *S.C. Hidroelectrica S.A.*, în speţă, evidenţierea separată în contabilitate a activităţilor ce fac obiectul licenţelor acordate („*să procedeze la fel ca*

***în cazul în care activitatea respectivă ar fi efectuată de agenţi economici separaţi"*) şi cu privire la facturarea energiei electrice vândute (*„va evidenţia distinct sumele calculate pe elemente ale tarifului utilizat"*).**

Rezultă deasemeni cu claritate obligaţiile Titularului Licenţelor, în speţă *S.C. Hidroelectrica S.A.*, în ceea ce priveşte evidenţierea şi facturarea energiei electrice furnizate/vândute, obligaţie însă nerespectată de societate în toată perioada analizată.

Calculaţiile realizate de expertiza contabilă judiciară pentru determinarea preţului *„curat"* al energiei electrice din componenta preţului de contract sunt cuprinse în *Anexa nr. 2* la prezentul raport de expertiză contabilă judiciară, astfel:

- anul 2002 Anexa 2 vol.10 pag. 2873-3090;
- anul 2003 Anexa 2 vol.12 pag. 3900-4170;
- anul 2004 Anexa 2 vol.13 pag. 4361-4572;
- anul 2005 Anexa 2 vol.14 pag. 4690-4892.

După stabilirea preţului *„curat"* al energiei electrice pentru un MWh energie electrică contractată/vândută a fost necesar a se stabili cantitatea de energie electrică electrică vândută fiecărui beneficiar defalcată pe surse de provenienţă şi anume:

- energie electrică din producţie proprie;
- energie electrică din achiziţii.

În fapt, vânzările de energie electrică sunt realizate prin intermediul Operatorului Pieţei de Energie Electrică *OPCOM* S.A.motiv pentru care societatea producătoare nu cunoaşte destinaţia energiei electrice livrate decât după ce Operatorul Pieţei de Energie Electrică *OPCOM* S.A. întocmeşte lunar scrisorile ce cuprind cantităţile şi destinatarul.

Pentru a putea determina cantităţile de energie electrică vândute în funcţie de sursele de provenienţă ale acestora, expertiza contabilă judiciară a procedat la stabilirea ponderii cantităţilor produse în instalaţiile proprii ale *S.C. Hidroelectrica S.A.* precum şi a cantităţilor de energie electrică achiziţionată, din cantitatea totală de energie electrică vândută. Acest calcul a fost realizat pe fiecare beneficiar şi lună calendaristică din perioada 2002 – 2005.

Procedând astfel, expertiza contabilă judiciară a înlăturat posibilitatea stabilirii aleatorii a cantităţilor de energie electrică vândute având surse de provenienţă diferite (*producţie proprie şi achiziţii*).

Calculul detaliat pe fiecare beneficiar şi lună calendaristică este prezentat în cuprinsul răspunsului la *Obiectivul nr. 14*.

Recapitulaţia cu stabilirea procentului pe surse în funcţie de achiziţiile de energie electrică, aşa cum au fost stabilită de expertiza contabilă judiciară, se prezintă astfel:

BCU IAŞI CENTRU UNIVERSITY LIBRARY

ANUL 2002

Clienţi	Total energie electrică vândută (MWh)	DIN CARE			
		Energie electrică producţie proprie (MWh)	Pondere în total (%)	Energie electrică achiziţionată (MWh)	Pondere în total (%)
Azomureş	237.909	202.364	85,06	35.545	14,94
Luxten	74.998	67.263	89,69	7.735	10,31
Luxten	129.801	112.350	86,56	17.451	13,44
Casirom	112.685	95.552	84,80	17.133	15,20
Elsid	87.087	77.031	88,45	10.056	11,55
SMR Balş	64.379	54.389	84,48	9.990	15,52
Moldocim	39.140	32.059	81,91	7.081	18,09
Lafarge	236.528	193.610	81,86	42.918	18,14
UCM Reşiţa	17.044	15.220	89,30	1.824	10,70
Electromag.	25.483	20.895	82,00	4.588	18,00
Energy Holdi.	54.720	52.515	95,97	2.205	4,03
Alro Slatina	2.811.594	2.407.658	85,63	403.936	14,37
TOTAL	**3.891.368**	**3.330.906**	85,60	**560.462**	14,40

ANUL 2003

Luna	Total ener. electrică vândută (MWh)	DIN CARE:			
		Energ.electr. prod.proprie (MWh)	% din total	Energ.electr. achiziţionată (MWh)	% din total
Ianuarie	338.898	338.898	100,00	0	0,00
Februarie	334.894	330.647	98,73	4.247	1,27
Martie	443.815	443.815	100,00	0	0,00
Aprilie	531.761	531.761	100,00	0	0,00
Mai	558.572	432.217	77,38	126.355	22,62
Iunie	457.431	366.128	80,04	91.303	19,96
Iulie	459.494	160.913	35,02	298.581	64,98
August	461.679	277.788	60,17	183.891	39,83
Septembrie	438.611	105.382	24,03	333.229	75,97
Octombrie	473.223	137.768	29,11	335.455	70,89

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

Noiembrie	439.888	0	0,00	439.888	100,00
Decembrie	438.678	0	0,00	438.678	100,00
TOTAL 2003	**5.376.944**	**3.125.317**	**58,12**	**2.251.627**	**41,88**

ANUL 2004

LUNA	Total energie electrica vândută (MWh)	DIN CARE			
		Din producţie proprie (MWh)	Pondere în total (%)	Energ.electr. achiziţionată (MWh)	Pondere în total (%)
Ianuarie	413.201	413.201	100,00	0	0,00
Februarie	390.393	390.393	100,00	0	0,00
Martie	430.535	430.535	100,00	0	0,00
Aprilie	471.923	471.923	100,00	0	0,00
Mai	463.302	463.302	100,00	0	0,00
Iunie	440.264	440.264	100,00	0	0,00
Iulie	463.858	463.858	100,00	0	0,00
August	416.197	416.197	100,00	0	0,00
Septembrie	436.143	436.143	100,00	0	0,00
Octombrie	519.851	278.476	53,57	241.375	46,43
Noiembrie	362.457	254.765	70,29	107.692	29,71
Decembrie	520.898	362.270	69,55	158.628	30,45
TOTAL AN	**5.329.022**	**4.821.327**	**90,47**	**507.695**	**9,53**

RECAPITULAŢIE PE BENEFICIARI - ANUL 2004

În funcţie de sursele de energie electrică

Client Număr contract	Total energie electrică vândută (MWh)	DIN CARE			
		Energie electrică producţie proprie (MWh)	% din total	Energie electrică achiziţionată (MWh)	% din total
Azomureş -18CE/2002	290.585	263.163	90,56	27.422	9,44
Luxten – nr.19CE/2002	25.650	25.650	100	0	0
Luxten – nr.25CE/2002	12.637	12.637	100	0	0
Elsid – nr.24CE/2002	206.817	186.606	90,47	20.211	9,53
Lafarge – nr.22CE/2002	359.129	324.725	90,42	34.404	9,58
UCM.Resita-23CE/2002	3.128	3.128	100	0	0

Electromag.-21CE/2002	16.605	16.605	100	0	0
Energy Holding-17CE/2002	45.714	45.714	100	0	0
Euro-Pec nr.20CE/2002	4.533	4.533	100	0	0
Energy Holding-33CE/2004	2.610.421	2.365.034	90,60	245.395	9,40
Energy Holding-29CE/2003	226.079	226.079	100	0	0
Electrocarbon-32CE/2003	84.095	75.413	89,68	8.682	10,32
Alro – nr.28CE/2003	628.892	569.103	90,49	59.789	9,51
Alro – nr.30CE/2003	56.400	51.628	91,54	4.772	8,46
SMR Balş – nr.26CE/2003	107.340	97.446	90,78	9.894	9,22
Enol Grup – 38CE/2004	135.850	94.849	69,82	41.001	30,18
Euro-Pec nr.35CE/2004	241.685	218.619	90,46	23.066	9,54
Electromag.-36CE/2004	102.842	90.953	88,44	11.889	11,56
Luxten – nr.34CE/2004	157.260	138.462	88,05	18.798	11,95
Energy Holding-37CE/2004	13.356	10.983	82,23	2.373	17,77
TOTAL	**5.329.022**	**4.821.327**	**90,47**	**507.695**	**9,53**

ANUL 2005

Cu privire la prezentarea centralizată a modului de stabilire a ponderii energiei electrice pe sursele de proveniență şi pe beneficiari, situaţia anului 2005 este mai puţin complicată ca urmare a achiziţiei cantităţilor de energie electrică din mai multe surse.

În această situaţie, prezentăm mai jos stabilirea ponderii pe luni calendaristice corelat cu fiecare din sursele de achiziţie astfel:

TOTAL VÂNZĂRI ANUL 2005

LUNA	Total energie electrica vândută (MWh)	DIN CARE			
		Din producţie proprie (MWh)	Pondere în total (%)	Energ.electr. achiziţionată (MWh)	Pondere în total (%)
Ianuarie	750.484	569.802	75,9246	180.682	24,0754
Februarie	763.380	470.638	61,6519	292.742	38,3481
Martie	812.904	748.929	92,1301	63.975	7,8699
Aprilie	952.692	877.183	92,0742	75.509	7,9258
Mai	1.462.135	1.458.700	99,7651	3.435	0,2349
Iunie	1.236.800	1.232.778	99,6748	4.022	0,3252
Iulie	1.524.846	1.412.210	92,6133	112.636	7,3867
August	1.527.723	1.443.410	94,4811	84.313	5,5189
Septembrie	1.153.284	1.062.699	92,1455	90.585	7,8545

Octombrie	1.129.351	964.473	85,4007	164.878	14,5993
Noiembrie	1.334.789	775.129	58,0713	559.660	41,9287
Decembrie	1.352.801	831.171	61,4408	521.630	38,5592
TOTAL AN	**14.001.189**	**11.847.122**	**84,6151**	**2.154.067**	**15,3849**

Pentru a putea aplica corect proporţionalitatea pe cele patru grupe de clienţi (*consumatori eligibili/furnizori licenţiaţi, producători termo, piaţa de echilibrare, piaţa SPOT şi PZU*) cărora *S.C. Hidroelectrica S.A.* le-a vândut energie electrică în anul 2005, corelat cu sursele de provenienţă, am stabilit pentru fiecare din aceste grupe de clienţi procentele cantitative, astfel:

SPECIFICAŢIE	TOTAL energie electrică vândută MWh	Pondere (%) în Total	DIN CARE			
			Energ. electr. din producţie proprie MWh	Pondere (%) în Total	Energ. electr. din achiziţii de la terţi MWh	Pon-dere (%) în Total
TOTAL luna IANUARIE 2005 din care:	750.484	100,0000	569.802	75,9246	180.682	24,0754
*consumatori eligibili/furnizori licenţiaţi	661.893	88,1955	502.540	75,9246	159.353	24,0753
*producători termo	10.125	1,3491	7.687	75,9210	2.438	24,0790
*piaţa de echilibrare	0	0,0000	0	0,0000	0	0,0000
*piaţa SPOT şi PZU	78.466	10,4554	59.575	75,9246	18.891	24,0754

SPECIFICAŢIE	TOTAL energie electrică vândută MWh	Pondere (%) în Total	DIN CARE			
			Energ. electr. din producţie proprie MWh	Pondere (%) în Total	Energ. .electr. din achiziţii de la terţi MWh	Pon-dere (%) în Total
TOTAL luna FEBRUARIE 2005 din care:	763.380	100,0000	470.638	61,6519	292.742	38,3481
*consumatori eligibili/furnizori Licenţiaţi	644.631	84,4443	397.427	61,6519	247.204	38,3481
*producători termo	18.000	2,3579	11.097	61,6500	6.903	38,3500
*piaţa de echilibrare	0	0,0000	0	0,0000	0	0,0000
*piaţa SPOT şi PZU	100.749	13,1978	62.114	61,6522	38.635	38,3478

SPECIFICAŢIE	TOTAL energie electrică vândută MWh	Pondere (%) în Total	DIN CARE			
			Energ. electr. din producţie proprie MWh	Pondere (%) în Total	Energ. electr. din achiziţii de la terţi MWh	Pon-dere (%) în Total
TOTAL luna MARTIE 2005 din care:	812.904	100,0000	748.929	92,1301	63.975	7,8699
*consumatori eligibili/furnizori Licenţiaţi	608.353	74,8370	560.476	92,1301	47.877	7,8699
*producători termo	55.540	6,8323	51.169	82,1300	4.371	7,8700
*piaţa de echilibrare	0	0,0000	0	0,0000	0	0,0000
*piaţa SPOT şi PZU	149.011	18,3307	137.284	92,1301	11.727	7,8699

SPECIFICAŢIE	TOTAL energie electrică vândută MWh	Pondere (%) în Total	DIN CARE			
			Energ. electr. din producţie proprie MWh	Pondere (%) în Total	Energ. electr. din achiziţii de la terţi MWh	Pon-dere (%) în Total
TOTAL luna APRILIE 2005 din care:	952.692	100,0000	877.183	92,0742	75.509	7,9258
*consumatori eligibili/furnizori Licenţiaţi	673.806	70,7265	620.401	92,0742	53.405	7,9258
*producători termo	40.860	4,2889	37.622	92,0745	3.238	7,9246
*piaţa de echilibrare	0	0,0000	0	0,0000	0	0,0000
*piaţa SPOT şi PZU	238.026	24,9846	219.160	92,0740	18.866	7,9260

SPECIFICAŢIE	TOTAL energie electrică vândută MWh	Pondere (%) în Total	DIN CARE			
			Energ. electr. din producţie proprie MWh	Pondere (%) în Total	Energ. electr. din achiziţii de la terţi MWh	Pon-dere (%) în Total
TOTAL luna MAI 2005 din care:	1.462.135	100,0000	1.458.700	99,7651	3.435	0,2349

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

*consumatori eligibili/furnizori Licenţiaţi	713.513	48,7994	711.837	99,7651	1.676	0,2349
*producători termo	202.960	13,8811	202.484	99,7655	476	0,2345
*piaţa de echilibrare	0	0,0000	0	0,0000	0	0,0000
*piaţa SPOT şi PZU	545.662	37,3195	544.379	99,7649	1.283	0,2351

SPECIFICAŢIE	TOTAL energie electrică vândută MWh	Pondere (%) în Total	DIN CARE			
			Energ. electr. din producţie proprie MWh	Pondere (%) în Total	Energ. electr. din achiziţii de la terţi MWh	Pon-dere (%) în Total
TOTAL luna IUNIE 2005 din care:	1.236.800	100,0000	1.232.778	99,6748	4.022	0,3252
*consumatori eligibili/furnizori licenţiaţi	772.078	62,4255	769.568	99,6749	2.510	0,3251
*producători termo	173.720	14,0459	173.155	99,6748	565	0,3252
*piaţa de echilibrare	0	0,0000	0	0,0000	0	0,0000
*piaţa SPOT şi PZU	291.002	23,5286	290.055	99,6746	947	0,3254

SPECIFICAŢIE	TOTAL energie electrică vândută MWh	Pondere (%) în Total	DIN CARE			
			Energ. electr. din producţie proprie MWh	Pondere (%) în Total	Energ. electr. din achiziţii de la terţi MWh	Pon-dere (%) în Total
TOTAL luna IULIE 2005 din care:	1.524.846	100,0000	1.412.210	92,6133	112.636	7,3867
*consumatori eligibili/furnizori licenţiaţi	786.523	51,5805	728.425	92,6133	58.098	7,3867
*producători termo	64.255	4,2139	59.509	92,6138	4.746	7,3862
*piaţa de echilibrare	441.218	28,9352	408.626	92,6132	32.592	7,3868
*piaţa SPOT şi PZU	232.850	15,2704	215.650	92,6133	17.200	7,3867

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

SPECIFICAŢIE	TOTAL energie electrică vândută MWh	Pondere (%) în Total	DIN CARE			
			Energ. electr. din producţie proprie MWh	Pondere (%) în Total	Energ. electr. din achiziţii de la terţi MWh	Pon-dere (%) în Total
TOTAL luna AUGUST 2005 din care:	1.527.723	100,0000	1.443.410	94,4811	84.313	5,5189
*consumatori eligibili/furnizori licenţiaţi	950.987	62,2487	898.504	94,4812	52.483	5,5188
*producători termo	88.310	5,7805	83.436	94,4808	4.874	5,5192
*piaţa de echilibrare	271.916	17,7988	256.910	94,4814	15.006	5,5186
*piaţa SPOT şi PZU	216.510	14,1720	204.560	94,4806	11.950	5,5194

SPECIFICAŢIE	TOTAL energie electrică vândută MWh	Pondere (%) în Total	DIN CARE			
			Energ. electr. din producţie proprie MWh	Pondere (%) în Total	Energ. electr. din achiziţii de la terţi MWh	Pon-dere (%) în Total
TOTAL luna SEPTEMBRIE 2005,din care:	1.153.284	100,0000	1.062.699	92,1455	90.585	7,8545
*consumatori eligibili/furnizori licenţiaţi	925.023	80,2077	852.366	92,1454	72.657	7,8546
*producători termo	43.065	3,7341	39.682	92,1444	3.383	7,8556
*piaţa de echilibrare	125.402	10,8735	115.553	92,1461	9.849	7,8539
*piaţa SPOT şi PZU	59.794	5,1847	55.098	92,1464	4.696	7,8536

SPECIFICAŢIE	TOTAL energie electrică vândută MWh	Pondere (%) în Total	DIN CARE			
			Energ. electr. din producţie Proprie MWh	Pondere (%) în Total	Energ. electr. din achiziţii de la terţi MWh	Pon-dere (%) în Total
TOTAL luna OCTOMBRIE 2005, din care:	1.129.351	100,0000	964.473	85,4007	164.878	14,5993
*consumatori eligibili/furnizori licenţiaţi	972.467	86,1085	830.493	85,4007	141.974	14,5993

*producători termo	5.360	0,4746	4.577	85,3918	783	14,6082
*piaţa de echilibrare	134.578	11,9164	114.930	85,4003	19.648	14,5997
*piaţa SPOT şi PZU	16.946	1,5005	14.473	85,4066	2.473	14,5934

SPECIFICAŢIE	TOTAL energie electrică vândută MWh	Pondere (%) în Total	DIN CARE			
			Energ. electr. din producţie proprie MWh	Pondere (%) în Total	Energ. electr. din achiziţii de la terţi MWh	Pon-dere (%) în Total
TOTAL luna NOIEMBRIE 2005, din care:	1.334.789	100,0000	775.129	58,0713	559.660	41,9287
*consumatori eligibili/furnizori licenţiaţi	1.180.062	88,4081	685.277	58,0713	494.785	41,9287
*producători termo	0	0,0000	0	0,0000	0	0,0000
*piaţa de echilibrare	154.727	11,5919	89.852	58,0713	64.875	41,9287
*piaţa SPOT şi PZU	0	0,0000	0	0,0000	0	0,0000

SPECIFICAŢIE	TOTAL energie electrică vândută MWh	Pondere (%) în Total	DIN CARE			
			Energ. electr. din producţie proprie MWh	Pondere (%) în Total	Energ. electr. din achiziţii de la terţi MWh	Pon-dere (%) în Total
TOTAL luna DECEMBRIE 2005, din care:	1.352.801	100,0000	831.171	61,4408	521.630	38,5592
*consumatori eligibili/furnizori licenţiaţi	1.208.571	89,3384	742.555	61,4408	466.016	38,5592
*producători termo	0	0,0000	0	0,0000	0	0,0000
*piaţa de echilibrare	122.962	9,0894	75.548	61,4401	47	38,5599
*piaţa SPOT şi PZU	21.268	1,5722	13.068	61,4444	8.200	38,5556

BCU ASICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Prezentăm în continuare, defalcarea pe surse de proveniență și pe grupe de clienți:

CONSUMATORI ELIGIBILI/FURNIZORI LICENȚIAȚI

LUNA	Total energie electrica vândută (MWh)	DIN CARE			
		Din producție proprie (MWh)	Pondere în total (%)	Energ.electr. achiziționată (MWh)	Pondere în total (%)
Ianuarie	661.893	502.540	75,9246	159.353	24,0753
Februarie	644.631	397.427	61,6519	247.204	38,3481
Martie	608.353	560.476	92,1301	47.877	7,8699
Aprilie	673.806	620.401	92,0742	53.405	7,9258
Mai	713.513	711.837	99,7651	1.676	0,2349
Iunie	772.078	769.568	99,6749	2.510	0,3251
Iulie	786.523	728.425	92,6133	58.098	7,3867
August	950.987	898.504	94,4812	52.483	5,5188
Septembrie	925.023	852.366	92,1454	72.657	7,8546
Octombrie	972.467	830.493	85,4007	141.974	14,5993
Noiembrie	1.180.062	685.277	58,0713	494.785	41,9287
Decembrie	1.208.571	742.555	61,4408	466.016	38,5592
TOTAL AN	**10.097.907**	**8.299.869**	*	**1.798.038**	*

PRODUCĂTORI TERMO

LUNA	Total energie electrica vândută (MWh)	DIN CARE			
		Din producție proprie (MWh)	Pondere în total (%)	Energ.electr. achiziționată (MWh)	Pondere în total (%)
Ianuarie	10.125	7.687	75,9210	2.438	24,0790
Februarie	18.000	11.097	61,6500	6.903	38,3500
Martie	55.540	51.169	92,1300	4.371	7,8700
Aprilie	40.860	37.622	92,0754	3.238	7,9246
Mai	202.960	202.484	99,7655	476	0,2345
Iunie	173.720	173.155	99,6748	565	0,3252
Iulie	64.255	59.509	92,6138	4.746	7,3862

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

August	88.310	83.436	94,4808	4.874	5,5192
Septembrie	43.065	39.682	92,1444	3.383	7,8556
Octombrie	5.360	4.577	85,3918	783	14,6082
Noiembrie	0	0	0,0000	0	0,0000
Decembrie	0	0	0,0000	0	0,0000
TOTAL AN	**702.195**	**670.418**	*	**31.777**	*

PIAŢA DE ECHILIBRARE
DEZECHILIBRE POZITIVE PRE

LUNA	Total energie electrica vândută (MWh)	DIN CARE			
		Din producţie proprie (MWh)	Pondere în total (%)	Energ.electr. achiziţionată (MWh)	Pondere în total (%)
Ianuarie	0	0	0	0	0
Februarie	0	0	0	0	0
Martie	0	0	0	0	0
Aprilie	0	0	0	0	0
Mai	0	0	0	0	0
Iunie	0	0	0	0	0
Iulie	441.218	408.626	92,6132	32.592	7,3868
August	271.916	256.910	94,4814	15.006	5,5186
Septembrie	125.402	115.553	92,1461	9.849	7,8539
Octombrie	134.578	114.930	85,4003	19.648	14,5997
Noiembrie	154.727	89.852	58,0713	64.875	41,9287
Decembrie	122.962	75.548	61,4401	47.414	38,5599
TOTAL AN	**1.250.803**	**1.061.419**	*	**189.384**	*

PIAŢA SPOT ŞI PZU

LUNA	Total energie electrica vândută (MWh)	DIN CARE			
		Din producţie proprie (MWh)	Pondere în total (%)	Energ.electr. achiziţionată (MWh)	Pondere în total (%)
Ianuarie	78.466	59.575	76	18.891	24
Februarie	100.749	62.114	62	38.635	38
Martie	149.011	137.284	92	11.727	8
Aprilie	238.026	219.160	92	18.866	8
Mai	545.662	544.379	100	1.283	0

Iunie	291.002	290.055	100	947	0
Iulie	232.850	215.650	92,6133	17.200	7,3867
August	216.510	204.560	94,4806	11.950	5,5194
Septembrie	59.794	55.098	92,1464	4.696	7,8536
Octombrie	16.946	14.473	85,4066	2.473	14,5934
Noiembrie	0	0	0,0000	0	0,0000
Decembrie	21.268	13.068	61,4444	8.200	38,5556
TOTAL AN	**1.950.284**	**1.815.416**	*	**134.868**	*

Pentru detalierea valorii prejudiciilor constatate, prezentăm în mod distinct, pentru fiecare an calendaristic din perioada 2002-2005, valoarea prejudiciilor pe cauze, cu evidenţierea valorică în moneda naţională ROL-perioada 2002 - 2004 şi în RON-anul 2005.

Deoarece în contractele încheiate cu terţii, pentru achiziţionarea energiei electrice, nu se precizează nici un cost suplimentar peste preţul energiei electrice, expertiza contabilă judiciară a efectuat comparaţia între preţul pe un MWh la care s-a achiziţionat energia electrică, cu preţul pe un MWh cu care s-a vândut energia electrică, degrevat de orice alte costuri conexe.

ANUL 2002

5.018.995.409 ROL valoarea prejudiciului stabilit prin nefacturarea către terţi a cantităţii de 9.479 MWh energie electrică produsă în instalaţiile proprii.

185.359.172.681 ROL valoarea prejudiciului stabilit ca urmare a facturării energiei electrice livrată consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţuri mai mici decât preţul de contract exprimat în ROL la cursul de schimb valutar stabilit de B.N.R.

328.916.235.259 ROL valoarea prejudiciului rezultat din comercializarea energiei electrice la preţuri(per MWh) mai mici decât preţul de achiziţie al acestor cantităţi.

519.294.403.349 ROL - Total valoare prejudiciu produs în anul 2002

După prezentarea centralizată a valorii prejudiciilor înregistrate de *S.C.«HIDROELECTRICA»S.A.* în anul 2002, vom face o prezentare detaliată, astfel:

Expertiza contabilă judiciară constată că valoarea cantităţii de 9.479 MWh – nefacturată – evaluată cu preţul de cost înregistrat de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în luna de raportare constituie prejudiciu pentru societate.

Stabilirea valorii energiei electrice raportate de *S.C. Hidroelectrica S.A.*, ca fiind produsă şi facturată dar neregăsită din centralizarea facturilor emise, se prezintă astfel:

4.973.866.209 ROL contravaloarea cantităţii de 9.399 MWh energie electrică raportată ca fiind livrată şi facturată către *S.C. Electrica S.A.* dar nu este găsită în centralizarea lunară a facturilor emise. Raportarea la care facem referire este făcută în *Raportul de gestiune al Consiliului de Administraţie pentru*

exercițiul financiar al anului 2002.

În fapt, diferența acestei cantități apare pe piața concurențială în luna august 2002. Stabilirea valorii pentru această cantitate o vom face cu aplicarea prețului de cost al unui MWh determinat pentru luna august 2002, astfel:

9.399 MWh cantitate de energie electrică nefacturată

529.191 ROL/MWh preț de cost al unui MWh din producție proprie stabilit pentru luna august 2002

4.973.866.209 ROL valoare energie electrică nefacturată.

45.129.200 ROL contravaloarea cantității de 80 MWh energie electrică raportată ca fiind livrată și facturată pe piața concurențială, dar negăsită în centralizarea lunară a facturilor emise. Raportarea la care facem referire este făcută în *Raportul de gestiune al Consiliului de Administrație pentru exercițiul financiar al anului 2002.*

În fapt, diferența acestei cantități apare pe piața concurențială în luna octombrie 2002. stabilirea valorii pentru această cantitate o vom face la prețul de cost al unui MWh determinat pentru luna octombrie 2002, astfel:

80 MWh cantitate nefacturată

564.115 ROL/MWh preț de cost al unui MWh producție proprie stabilit pentru luna octombrie 2002

45.129.200 ROL valoare energie electrică nefacturată

5.018.995.409 ROL - TOTAL VALOARE ENERGIE ELECTRICĂ PRODUSĂ ȘI NEFACTURATĂ ÎN ANUL 2002

Stabilirea diferențelor rezultate din compararea valorii facturate a energiei electrice vândute consumatorilor veligibili și furnizorilor licențiați și valoarea calculată pe baza prețului de contract transformat în ROL la cursul de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Națională a României pe anul 2002.

Valoarea totală a diferențelor valorice stabilite în sumă de 185.359.172.681 ROL se prezintă centralizat în anul 2002 pe beneficiari, după cum urmează:

CLIENT Numar si data contract	Total energie electrica vândută (MWh)	Total valoare energie electrica vândută la preț de contract (ROL)	Valoare energie electrica facturata (ROL)	DIFERENȚE ROL (col.3 - col.4)
1	2	3	4	5
Azomures - nr,3 CE/2000	221.784	215.332.675.233	199.140.870.337	16.191.804.896
Luxten - nr.7 CE/2001	74.998	61.354.363.840	53.067.452.374	8.286.911.466
Luxten - nr.2	129.801	99.268.763.868	91.239.526.300	8.029.237.568

CE/2000				
Casirom - nr.9 CE/2001	112.685	92.897.686.196	85.311.264.262	7.586.421.934
Elsid - nr.10 CE/2001	87.087	75.556.825.189	70.176.201.327	5.380.623.862
SMR Bals - nr.8CE/2001	57.334	55.362.577.060	51.588.113.427	3.774.463.633
Moldocim - nr.12 CE/2001	30.380	33.284.466.633	33.195.072.864	89.393.769
Lafarge - nr.13 CE/2002	203.671	246.890.183.756	232.140.007.965	14.750.175.791
UCM Resita- nr.16 CE/2002	17.044	21.841.341.497	21.160.652.467	680.689.030
Electromagnetica- nr.15CE/02	25.483	29.572.433.415	27.795.749.085	1.776.684.330
Energy Holding- nr.17CE/2002	54.720	34.965.478.080	34.866.344.592	99.133.488
Alro Slatina - nr.6 CE/2002	2.126.833	2.041.002.160.128	1.922.288.527.214	118.713.632.914
TOTAL	**3.141.820**	**3.007.328.954.895**	**2.821.969.782.214**	**185.359.172.681**

Detaliat, calculul pe fiecare beneficiar în parte şi pe lunile calendaristice ale anului 2002, calculul diferenţelor rezultate din compararea valorii energiei electrice facturate şi valoarea rezultată din calcul pe baza preţului de contract transformat în echivalent ROL este prezentat în răspunsul dat la *Obiectivul nr.14*.

Stabilirea diferenţelor rezultate ca urmare a vânzării energiei electrice achiziţionate de la terţi cu preţuri mai mici decât preţul de achiziţie.

Valoarea totală a diferenţelor valorice stabilite în sumă de 328.916.235.259 ROL, se prezintă centralizat în anul 2002, pe beneficiari, după cum urmează:

CLIENT Numar contract	Livrări de energ.elec. achizionată stabilită pe bază de procent (MWh)	Valoare energ. electr.achiziţion. la preţ de contract fără costuri conexe (ROL)	Valoare la preţ mediu de achiziţie (ROL)	DIFERENTE ROL (col.4 - col.3)
1	2	3	4	5
Azomures - nr,3 CE/2000	31.182	20.837.189.068	42.623.969.834	21.786.780.766
Luxten - nr.7 CE/2001	7.735	4.852.645.070	9.721.955.880	4.869.310.810
Luxten - nr.2 CE/2000	17.451	10.948.093.616	22.421.338.593	11.473.244.977
Casirom - nr.9 CE/2001	17.133	10.864.476.884	22.452.140.930	11.587.664.046
Elsid - nr.10 CE/2001	10.056	6.702.328.831	13.081.437.237	6.379.108.406
SMR Bals - nr.8CE/2001	9.583	6.742.331.521	13.071.401.946	6.329.070.425

Moldocim - nr.12 CE/2002	7.081	6.061.459.765	10.299.644.838	4.238.185.073
Lafarge - nr.13 CE/2002	42.918	37.913.429.646	59.741.047.611	21.827.617.965
UCM Resita- nr.16 CE/2002	1.824	1.707.307.867	2.152.229.256	444.921.389
Electromagnetica-nr.15CE/02	4.588	4.415.595.918	6.923.954.871	2.508.358.953
Energy Holding-nr.17CE/2002	2.205	1.108.014.705	2.894.181.570	1.786.166.865
Alro Slatina - nr.6 CE/2002	361.659	258.872.509.840	494.558.315.424	235.685.805.584
TOTAL	**513.415**	**371.025.382.731**	**699.941.617.990**	**328.916.235.259**

Detaliat, calculul pe fiecare beneficiar în parte şi pe lunile calendaristice ale anului 2002, precum şi calculul diferenţelor valorice rezultate din vânzarea energiei electrice achiziţionate sub preţul de achiziţie, este prezentat în răspunsul la *Obiectivul nr.14.*

Modalităţile (*mecanismul*) prin care au fost produse prejudiciile aduse patrimoniului *S.C. Hidroelectrica S.A.* în principal se rezumă la următoarele:

- Majoritatea achiziţiilor de energie electrică făcute de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în anul 2002 au fost făcute la preţuri unitare pe un MWh, mai mari decât preţul cu care s-a comercializat această energie electrică către consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi;

În legătură cu această ultimă constatare a expertizei contabile judiciare, trebuie să punem în evidenţă precizarea făcută de *Hotărârea nr. 3/2001 a Consiliului de Administraţie* al *S.C. Hidroelectrica S.A.* privind negocierea preţurilor de contract cu consumatorii eligibili, care prevede:

„Art.3. Aprobă *„Nota privind delegări de competenţă de la Consiliul de Administraţie către directorul general al S.C. Hidroelectrica S.A. cu menţiunea că punctul 3 din notă va avea următorul conţinut:*

- negocierea preţurilor de contract, cu consumatorii eligibil, se va face cu respectarea următoarelor:

- preţul minim de începere a negocierilor va fi de cel puţin 16 USD/MWh la cursul BNR din ziua emiterii facturii

***- corelarea preţurilor de contract cu valoarea preţurilor pe piaţa energiei*".**"

Întrucât *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu a realizat, în funcţie de beneficiari, nici o antecalculaţie de preţ care să poată sta la baza preţurilor înscrise în contractele încheiate pentru furnizarea/vânzarea - cumpărarea energiei electrice, s-a ajuns în situaţia achiziţiei de energie electrică cu preţuri superioare preţurilor de contract, respectiv de facturare."

„A N U L 2004

2.490.707.448 ROL valoarea prejudiciului stabilit ca urmare a facturării energiei electrice livrată consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţuri mai mici decât preţul de contract exprimat în ROL la cursul de schimb valutar mediu lunar stabilit de BNR.

359.630.881.726 ROL valoarea prejudiciului rezultat din comercializarea energiei electrice la preţuri (*per MWh*) mai mici decât preţul de achiziţie al acestor cantităţi.

362.121.589.174 ROL-Total valoare prejudiciu produs în anul 2004

După prezentarea centralizată a valorii prejudiciilor înregistrate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în anul 2004, vom face o prezentare detaliată, astfel:

Stabilirea diferenţelor rezultate din compararea valorii facturate a energiei electrice vândute consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi şi valoarea calculată pe baza preţului de contract transformat în echivalent ROL la cursul de schimb valutar mediu lunar pe anul 2004.

Valoarea totală a diferenţelor valorice stabilite în sumă de 2.490.707.448 ROL se prezintă centralizat, pe beneficiari, în anul 2004, după cum urmează:

CLIENT Numar si data contract	Total energie electrica vândută (MWh)	Total valoare energie electrica vândută la preţ de contract (ROL)	Valoare energie electrica facturata (ROL)	DIFERENŢE ROL (col.3 - col.4)
1	2	3	4	5
Azomures - nr,18 CE/2002	113.709	123.025.351.082	122.922.368.771	102.982.311
Luxten - nr.25 CE/2002	7.071	7.309.653.321	7.299.016.007	10.637.314
Elsid - nr.24CE/2002	84.200	78.729.700.170	78.662.981.141	66.719.029
Lafarge - nr.22 CE/2002	73.095	97.787.567.645	97.686.009.821	101.557.824
Electromagnetica-nr.21 CE/02	14.906	18.365.629.702	18.352.645.497	12.984.205
Euro Pec- nr.20 CE/2002	2.919	3.033.471.504	3.029.542.279	3.929.225
Energy Holding-nr.33CE/2004	1.222.527	965.296.744.822	964.474.539.129	822.205.693
Electrocarbon - nr.32 CE/2003	32.065	31.281.310.666	31.253.892.693	27.417.973
Alro Slatina-nr.28 CE/2003	308.154	305.791.105.654	304.736.005.388	1.055.100.266
Alro Slatina-nr.30 CE/2003	30.115	30.184.863.695	30.088.621.053	96.242.642
SMR Bals - nr.26 CE/2003	43.243	49.304.149.961	49.264.278.328	39.871.633
Euro-Pec - nr.35 CE/2004	79.741	84.334.627.790	84.272.508.475	62.119.315
Electromagnetica-nr.36 CE/04	35.432	40.489.336.392	40.457.476.266	31.860.126
Luxten - nr.34 CE/2004	59.644	61.175.822.446	61.136.231.304	39.591.142
Luxten - nr.19 CE/2002	12.060	12.063.871.260	12.046.382.510	17.488.750
TOTAL	**2.118.881**	**1.908.173.206.110**	**1.905.682.498.662**	**2.490.707.448**

Expertiza contabilă judiciară constată că valoarea de 2.490.707.448 ROL reprezentând valoarea diferenţelor rezultate din facturarea către consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi a cantităţilor de energie electrică vândută la un preţ mai mic decât

preţul de contract transformat în echivalent ROL pe baza cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României, constituie prejudiciu pentru *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Calculul detaliat pe fiecare beneficiar în parte şi pe lunile calendaristice ale anului 2004 (*calculul diferenţelor rezultate din compararea valorii energiei electrice facturate şi valoarea rezultată din calcul pe baza preţului de contract transformat în echivalent ROL*), este prezentat în conţinutul acestui obiectiv.

Stabilirea diferenţelor rezultate ca urmare vânzării energiei electrice achiziţionate de la terţi cu preţuri mai mici decât preţul de achiziţie.

Valoarea totală a diferenţelor valorice stabilite în sumă de 359.630.881.726 ROL se prezintă, centralizat şi pe beneficiari, în anul 2004, după cum urmează:

- - CLIENT Numar contract - -	Livrări de energ.elec. achizionată stabilită pe bază de procent (MWh)	Valoare energ. electr.achiziţion. la preţ de contract fără costuri conexe (ROL)	Valoare la preţ mediu de achiziţie (ROL)	DIFERENTE ROL (col.4 - col.3)
1	2	3	4	5
Azomures - nr.18CE/2002	27.422	16.747.208.258	38.897.911.340	22.150.703.082
Elsid - nr.24 CE/2002	20.212	12.776.394.133	28.548.523.135	15.772.129.002
Lafarge - nr.22 CE/2002	34.403	32.382.686.558	49.778.331.996	17.395.645.438
Energy Holding-nr.33CE/04	245.395	155.077.523.494	344.315.500.183	189.237.976.689
Electrocarbon - nr.32 CE/03	8.682	5.711.497.272	11.724.179.260	6.012.681.988
Alro Slatina - nr.28 CE/2003	59.790	37.165.908.896	84.276.525.081	47.110.616.185
Alro Slatina - nr.30 CE/2003	4.772	3.060.098.129	6.771.531.979	3.711.433.850
SMR Bals - nr.26 CE/2002	9.894	7.521.243.168	13.795.257.833	6.274.014.665
Enol Grup - nr.38 CE/2004	41.001	33.377.838.824	50.391.434.407	17.013.595.583
Euro Pec - nr.35CE/2004	23.066	19.348.991.510	34.407.368.348	15.058.376.838
Electromagnetica-nr.36CE/04	11.889	10.894.606.190	18.255.753.305	7.361.147.115
Luxten - nr.34 CE/2004	18.798	16.278.073.591	26.426.989.797	10.148.916.206
Energy Holding-nr.37CE/04	2.373	976.252.200	3.359.897.285	2.383.645.085
TOTAL	**507.697**	**351.318.322.223**	**710.949.203.949**	**359.630.881.726**

Expertiza contabilă judiciară constată că valoarea de 359.630.881.726 ROL reprezentând diferenţele rezultate din vânzarea către consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi a cantităţilor de energie electrică achiziţionată de la producătorii termo, alţi

producători şi piaţa SPOT cu preţul pentru un MWh energie electrică sub preţul de achiziţie, constituie prejudiciu pentru *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Calculul detaliat pe fiecare beneficiar în parte şi pe lunile calendaristice ale anului 2004 (*calculul diferenţelor valorice rezultate din vânzarea energiei electrice achiziţionate sub preţul de achiziţie*), este prezentat în răspunsul dat la *Obiectivul nr.14.*

Modalităţile (*mecanismul*) prin care au fost produse prejudiciile aduse patrimoniului *S.C. Hidroelectrica S.A.* în principal se rezumă la următoarele:

- Toate cantităţile de energie electrică achiziţionate în anul 2004, s-au realizat cu preţuri pentru un MWh energie electrică achiziţionată, mai mari decât preţurile cu care s-a vândut această energie electrică către consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi;

Menţionăm faptul că preţul de contract luat în considerare pentru comparabilitate este în fapt *„preţul curat"* al energiei electrice, respectiv acel preţ degrevat de costurile conexe (*transport, servicii de sistem, distribuţie, taxă de dezvoltare*).

Preţul energiei electrice cu care s-a făcut comparaţia faţă de preţul cu care s-a achiziţionat energia electrică, este preţul degrevat de costuri conexe deoarece în cadrul contractelor încheiate pentru achiziţionarea energiei electrice (*producători termo*) nu se precizează nici un cost suplimentar peste valoarea energiei electrice.

- La unii beneficiari/cumpărători de energie electrică din perioada octombrie - decembrie 2004, perioadă în care *S.C. Hidroelectrica S.A.* a achiziţionat energie electrică pentru acoperirea cantităţilor contractate, se constată că valoarea diferenţelor înregistrate depăşesc valoarea energiei electrice vândute (*la preţ de contract fără costuri conexe*), după cum urmează:

CLIENT Numar contract	Valoarea energiei electrice la preţ de contract fără costuri conexe (ROL)	Valoarea energiei electrice la preţ mediu de achiziţie (ROL)
1	2	3
SC. AZOMUREŞ SA Contract nr.18 CE/2002	16.747.208.258	22.150.703.082
SC.ELSID SA TITU Contract nr.24 CE/2002	12.776.394.133	15.772.129.002
SC.ENERGY HOLDING SRL Contract nr.33 CE/2004	155.077.523.480	189.237.976.689
SC.ELECTROCARBON SA Contract nr.32 CE/2003	5.711.497.272	6.012.681.988
SC. ALRO SA SLATINA Contract nr.28 CE/2003	37.165.908.892	47.110.616.185
SC. ALRO SA SLATINA Contract nr.30 CE/2003	3.060.098.129	3.711.433.850
SC.ENERGY HOLDING SRL Contract nr.37 CE/2004	976.252.200	2.383.645.085

ANUL 2005

9.209.744.770 ROL (*echivalent 920.974,48 RON*) valoarea prejudiciului stabilit ca urmare a nefacturării cantităţii de 10.276 MWh energie electrică raportată ca producţie proprie

156.464.970.286 ROL (*echivalent 15.646.497,03 RON*) valoarea prejudiciului stabilit ca urmare a facturării energiei electrice livrată consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţuri mai mici decât preţul de contract exprimat în ROL la cursul oficial.

865.576.271.376 ROL (*echivalent 86.557.627,14RON*) valoarea prejudiciului stabilit ca urmare a facturării energiei electrice livrată consumatorilor eligibili, furnizorilor licenţiaţi şi alţi cumpărători la preţuri mai mici decât preţul de achiziţie al acesteia de la producătorii termo şi alţi producători.

10.218.914.966 ROL (*echivalent 1.021.891,50 RON*) – Total diferenţe valorice înregistrate ca urmare a achiziţiei de energie electrică de la terţi la preţuri mai mari pe un MWh decât preţul de comercializare în anul 2005 pe piaţa SPOT şi PZU

1.041.469.901.398 ROL (*echivalent 104.146.990,15 RON*) Total valoare prejudiciu produs în anul 2005

După prezentarea centralizată a valorii prejudiciilor înregistrate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în anul 2005, vom face o prezentare detaliată , astfel:

Stabilirea valorii energiei electrice raportate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* ca fiind produsă în instalaţiile proprii şi din achiziţii, dar neregăsită din centralizarea facturilor fiscale emise de aceasta, se prezintă astfel:

Făcând comparaţie între cantităţile totale facturate de energie electrică însumând 21.891.823 MWh şi cantităţile disonibile situaţia se prezintă astfel:

19.747.035 MWh – total energie electrică producţie proprie a *S.C. Hidroelectrica S.A.* introdusă în reţele

din care:

3.646.766 MWh piaţa reglementată, din care:

3.196.704 MWh contracte de portofoliu

320.996 MWh producţie MHC

129.066 MWh pierderi tehnologice

16.100.269 MWh piaţa concurenţială, din care:

4.037.961 MWh export

11.913 MWh consumatori direcţi

192.996 MWh Porţile de Fier prin Energy Holding

11.857.399 MWh energie electrică disponibilă pentru consumatorii eligibili, furnizori licenţiaţi, SPOT, PZU, PE, alţi consumatori

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

La cantitatea de energie electrică disponibilă însumând 11.857.399 MWh trebuie să mai adăugăm cantitatea de energie electrică achiziţionată de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în anul 2005 care însumează 2.154.067 MWh.

În acest fel cantitatea de energie electrică totală de facturat este de 14.011.466 MWh (11.857.399 + 2.154.067), facturarea urmând a se face către consumatorii eligibili, furnizori licenţiaţi, alţi cumpărători (SPOT, PZU, PE).

Facturile emise de *S.C. Hidroelectrica S.A.* pe grupe de cumpărători sunt realizate după cum urmează:

10.097.908	MWh	vânzări facturate către consumatorii eligibili/furnizori licenţiaţi
702.195	MWh	vânzări facturate către producătorii termo.
1.251.801	MWh	vânzări facturate către CN.TRANSELECTRICA SA piaţa de echilibrare
1.950.284	MWh	vânzări facturate pe piaţa SPOT + PZU
14.002.188	MWh	TOTAL GENERAL VÂNZĂRI FACTURATE

Rezultă astfel că la nivelul anului 2005 faţă de cantitatea de energie electrică disponibilă pentru comercializare pe piaţa concurenţială (*consumatori eligibili, furnizori licenţiaţi, producători termo, piaţa de echilibrare, piaţa SPOT şi piaţa zilei următoare*) însumând 14.011.466 MWh s-a facturat numai 14.002.188 MWh, deci mai puţin cu 9.278 MWh.

Ca urmare a examinării documentelor puse la dispoziţie de organele de cercetare penală şi a explicaţiilor din cuprinsul acestora cu privire la reglarea din luna iunie 2006 a unor dezechilibre pozitive şi negative în relaţiile cu *C.N. Transelectrica S.A.* pe piaţa de echilibrare, în baza cărora s-a stabilit cantitatea de 996,982 MWh (*997 MWh rotunjit*) facturată în plus, atunci se modifică situaţia cantitativă prezentată astfel:

1.251.801	MWh	vânzări facturate către CN.TRANSELECTRICA SA piaţa de echilibrare
997	MWh	cantitate de energie electrică reglată (diminuată) prin facturare de SC. HIDROELECTRICA SA
1.252.798	MWh	energie electrică rămasă facturată către CN.TRANSELECTRICA SA piaţa de echilibrare.

În aceste condiţii, cantitatea de energie electrică disponibilă la nivelul anului 2005 se prezintă astfel:

14.002.188	MWh	total general cantităţi de energie electrică facturate
997	MWh	cantitate de energie electrică facturată către CN.TRANSELECTRICA SA şi reglată în iunie 2006
14.001.191	MWh	total cantităţi vândute şi facturate în anul 2005 pe piaţa concurenţială către consumatorii eligibili, furnizorii licenţiaţi, producători termo, piaţa SPOT, PZU şi PE

Față de datele astfel prezentate am întocmit o balanță cantitativă a energiei electrice pe total an 2005, astfel:

20.103.541	MWh	total energie electrică produsă în instalațiile proprii
356.506	MWh	consum propriu tehnologic
19.747.035	MWh	total energie electrică vândută din producție proprie
2.154.067	MWh	energie electrică achiziționată
42.361.149	MWh	total general energie electrică disponibilă pentru a fi vîndută în anul 2005

CANTITĂȚI FACTURATE

3.646.766	MWh	piața reglementată
4.037.961	MWh	export
11.913	MWh	consumatori direcți
10.097.907	MWh	consumatori eligibili și furnizori licențiați
192.996	MWh	livrare obligații Porțile de Fier
702.195	MWh	producători termo
1.250.804	MWh	piața de echilibrare
1.950.284	MWh	piața SPOT și PZU
21.890.826	MWh	total general energie electrică facturată în anul 2005
10.276	MWh	total cantitate de energie electrică nefacturată

Expertiza contabilă judiciară constată că valoarea cantității de 10.276 MWh energie electrică disponibilă pentru a fi vândută dar nefacturată de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în cursul anului 2005, reprezintă un prejudiciu adus societății.

Din datele astfel prezentate expertiza contabilă fiind în imposibilitatea de a localiza la nivelul uneia sau mai multor luni cantitatea de energie electrică nefacturată, așa cum rezultă din analiză, a procedat la stabilirea valorii acesteia, inclusiv a prejudiciului produs societății, prin utilizarea prețului de cost *„la coș"* mediu anual.

În acest mod vom obține:

- **Prețul de cost *„la coș"* mediu pe anul 2005 ..... 896,2383 Mii ROL/MWh**
- **Cantitate de energie electrică nefacturată stabilită per total anul 2005 ..... 10.276 MWh**
- **Valoare prejudiciu adus societății ca urmare nefacturării energiei electrice ..... 9.209.744.770 ROL**

Stabilirea diferențelor rezultate din compararea valorii facturate a energiei electrice vândute consumatorilor eligibili, furnizorilor licențiați și alți cumpărători și valoarea calculată la preț de contract transformat în echivalent ROL la cursul de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Națională a României pe anul 2005.

Valoarea totală a diferențelor valorice stabilite în sumă de 156.464.970.286 ROL (*echivalent 15.646.497,03 RON*), se prezintă centralizat, pe beneficiari, după cum urmează:

BCU UNIVERSITY LIBRARY

CLIENT Numar contract	Total energie electrică vândută (MWh)	Total valoare energie electrică vândută la preţ de contract (ROL)	Valoare energie electrica facturata (ROL)	DIFERENŢE ROL (col.3 - col.4)
1	2	3	4	5
Azomures - nr.18CE/2002	173.581	201.695.018.508	201.599.550.000	95.468.508
Lafarge - nr.22 CE/2002	198.686	332.848.328.282	332.701.680.000	146.648.282
Elsid - nr.24 CE/2002	150.926	143.128.668.339	143.063.560.000	65.108.339
SMR Bals -nr.26 CE/2002	48.632	57.446.137.820	57.416.230.000	29.907.820
Electrocarbon - nr.32 CE/03	119.104	113.189.986.181	113.140.680.000	49.306.181
Energy Holding-nr.33CE/03	2.367.420	2.028.375.339.991	1.905.092.262.500	123.283.077.491
Energy Holding-nr.33CE/03	865.013	643.373.464.781	643.034.450.000	339.014.781
Euro Pec - nr.35CE/2004	214.791	202.724.641.135	202.650.780.000	73.861.135
Enol Grup - nr.38 CE/2004	492.426	432.039.280.360	431.798.710.000	240.570.360
Electromagnetica-nr.36CE/04	400.981	402.215.506.691	379.611.570.000	22.603.936.691
Buzzman Ind.-nr.39CE/2004	113.930	80.354.373.180	80.328.610.000	25.763.180
Grivco - nr.44 CE/2005	179.026	171.563.840.534	171.499.360.000	64.480.534
Interagro - nr.46CE/2005	39.375	33.749.183.751	33.729.280.000	19.903.751
Complex Turceni nr.50HE/05	5.460	4.666.782.120	4.664.480.000	2.302.120
Complex Rovinari nr.52HE/05	25.552	21.743.729.920	18.912.600.000	2.831.129.920
Complex Turceni nr.51HE/05	3.200	2.020.339.200	1.913.710.000	106.629.200
Luxten - nr.34CE/2004	168.912	150.926.551.135	150.860.800.000	65.751.135
Izochem Tr.-nr.40CE/2004	45.134	41.718.407.567	41.703.590.000	14.817.567
Green Energy-nr.49CE/2005	17.131	15.792.059.552	15.783.250.000	8.809.552

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

Elcomex - nr.42CE/2004	50.556	49.648.316.417	49.621.810.000	26.506.417
Alro SA - nr.47CE/2004	758.520	712.519.146.867	711.527.220.000	991.926.867
Benny Alex.- nr.43CE/2005	10.590	9.562.274.011	9.558.360.000	3.914.011
Nuclearelectrica nr.45CE/05	214.887	148.068.216.444	142.692.080.000	5.376.136.444
TOTAL ANUL 2005	**6.663.833**	**5.999.369.592.786**	**5.842.904.622.500**	**156.464.970.286**

Expertiza contabilă judiciară constată că valoarea de 156.464.970.286 ROL (*echivalent 15.646.497,03 RON*) reprezentând valoarea diferenţelor rezultate din facturarea către consumatorii eligibili, furnizorii licenţiaţi şi alţi beneficiari a cantităţilor de energie electrică vândută, la un preţ mai mic decât preţul de contract transformat în echivalent ROL/RON pe baza cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României, constituie prejudiciu pentru *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Calculul detaliat pe fiecare beneficiar în parte şi pe lunile calendaristice ale anului 2005 (*calculul diferenţelor rezultate din compararea valorii energiei electrice facturate şi valoarea rezultată din calcul pe baza preţului de contract transformat în echivalent ROL/RON*) este prezentat în conţinutul acestui obiectiv.

Stabilirea diferenţelor rezultate ca urmare a vânzării energiei electrice achiziţionate de la terţi cu preţuri mai mici decât preţul de achiziţie.

Valoarea totală a diferenţelor valorice stabilite în sumă de 865.576.271.376 ROL (*echivalent 86.557.627,14 RON*) se prezintă centralizat, pe beneficiari, în anul 2005, după cum urmează:

CLIENT Numar contract	Livrări de energ. elec. Achizi-tionată stabilita pe bază de procent (MWh)	Valoare energ. electr.achiziţion. la preţ de contract fără costuri conexe (ROL)	Valoare la preţ mediu de achiziţie (ROL)	DIFERENTE ROL (col.4 - col.3)
1	2	3	4	5
Azomures - nr.18CE/2002	45.578	20.666.503.553	55.270.275.056	34.603.771.503
Buzzman Ind - nr.39 CE/2004	25.454	18.186.851.606	29.383.520.665	11.196.669.059
Ennet Grup - nr.41 CE/2005	5.570	4.781.177.565	7.249.494.237	2.468.316.672
Elsid- nr.24CE/2002	42.547	29.216.031.349	52.304.689.610	23.088.658.261
Lafarge - nr.22 CE/2002	44.582	42.180.528.676	58.092.054.157	15.911.525.481
Elcomex - nr.42 CE/2005	18.028	16.653.423.409	23.645.590.665	6.992.167.256
Energy Holding-	536.299	353.189.544.304	680.705.572.690	327.516.028.386

nr.33CE/04				
Energy Holding-nr.33CE/04	148.589	113.331.431.081	196.244.162.655	82.912.731.574
Izochem Tr. - nr.40 CE/2004	9.972	8.786.187.388	12.971.920.803	4.185.733.415
Electrocarbon-nr.32CE/03	31.986	22.049.446.904	38.833.718.950	16.784.272.046
Alro Slatina-nr.47CE/2005	240.265	158.345.135.676	295.690.932.265	137.345.796.589
Nuclearelectrica-nr.45CE/05	55.379	36.175.782.265	65.751.186.775	29.575.404.510
SMR Balş - nr.26 CE/2003	12.395	9.319.709.585	15.531.055.173	6.211.345.588
Ennol Grup - nr.38 CE/2004	111.845	91.426.135.081	146.288.483.250	54.862.348.169
Euro Pec - nr.35 CE/2004	51.330	46.124.825.307	66.534.510.240	20:409.684.933
Electromagn.-nr.36 CE/2004	58.212	53.181.640.876	74.880.450.249	21.698.809.373
Luxten - nr.34 CE/2004	41.734	35.064.294.788	54.976.911.487	19.912.616.699
Romelectro nr. 23 CE/2005	25.844	24.715.038.719	33.989.392.101	9.274.353.382
Interagro - nr.46 CE/2005	18.389	14.444.300.269	22.748.598.039	8.304.297.770
Grivco - nr.44 CE/2005	31.609	29.273.551.897	41.125.878.652	11.852.326.755
Benny Alwx. - nr.43 CE/2005	1.731	1.518.571.512	2.115.490.379	596.918.867
Electrica - nr. 30 CE/2005	20.196	18.577.398.400	24.997.321.720	6.419.923.320
Complex Rovinari-nr.50CE/05	10.111	7.483.757.760	13.289.990.928	5.806.233.168
Electrocentr.Buc . nr.48CE/05	7.307	1.871.965.056	5.469.088.683	3.597.123.627
Complex Turceni-nr.51CE/05	1.234	779.093.304	1.619.813.802	840.720.498
Green Energy-nr.49 CE/2005	6.959	5.950.531.337	9.159.025.812	3.208.494.475
TOTAL	**1.603.145**	**1.163.292.857.667**	**2.028.869.129.043**	**865.576.271.376**

Expertiza contabilă judiciară constată că valoarea de 865.576.271.376 ROL (*echivalent 86.557.627,14 RON*) reprezentând diferenţele rezultate din vânzarea către consumatorii eligibili, furnizorii licenţiaţi şi alţi beneficiari a cantităţilor de energie electrică achiziţionate de la terţi cu preţul pentru un MWh sub preţul de achiziţie, constituie prejudicii pentru *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Calculul detaliat pe fiecare beneficiar în parte şi pe lunile calendaristice ale anului 2005 (*calculul diferenţelor valorice rezultate din vânzarea energiei electrice achiziţionate sub preţul de achiziţie*), este prezentat în conţinutul acestui obiectiv.

Modalităţile (*mecanismul*) prin care au fost produse prejudiciile aduse patrimoniului *S.C. Hidroelectrica S.A.* în principal se rezumă la următoarele:

- Majoritatea achiziţiilor de energie electrică făcute de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în anul 2005 au fost făcute la preţuri unitare pe un MWh mai mari decât preţul cu care s-a comercializat această energie electrică către consumatorii eligibili şi furnizorii licenţiaţi;
- Un aspect deosebit al achiziţiilor de energie electrică realizate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* în anul 2005 este constatat de expertiza contabilă judiciară cu privire la achiziţia de energie electrică a cantităţilor ce nu erau necesare acoperirii obligaţiilor asumate prin contractele de vânzare-cumpărare.

Întrucât expertiza contabilă judiciară nu se poate pronunţa cu privire la aceste achiziţii care în final au fost scoase la vânzare pe piaţa *SPOT* şi *PZU* constatăm doar faptul că acest mod de a proceda a condus la înregistrarea de pierderi/prejudicii pentru *S.C. Hidroelectrica S.A.* ca au fost cuantificate corespunzător în prezentarea făcută pentru piaţa *SPOT* şi *PZU*.

Menţionăm faptul că în anul 2005 *S.C. Hidroelectrica S.A.* a beneficiat la toate sucursalele sale de un volum de apă excesiv datorită situaţiei hidrologice aspect ce a condus la depăşirea cu mult a cantităţilor de energie programate.

CAUZELE PRODUCERII DE PREJUDICII

Expertiza contabilă judiciară, în urma analizei modului în care *S.C. Hidroelectrica S.A.* a acţionat în perioada 2002-2005 pe piaţa energiei electrice, corelat cu legislaţia (*primară şi secundară*) aplicabilă în materie în perioada de referinţă, a constatat următoarele:

1.- La nivelul fiecărui an din perioada 2002-2005, *S.C. Hidroelectrica S.A.* a încheiat contracte de vânzare-cumpărare a energiei electrice peste capacitatea de producţie proprie – reglementată până în luna august 2004.

Deschiderea pieţei energiei electrice aşa cum este stabilită de Guvernul României la nivelul perioadei 2002-2005 se prezintă astfel:

25 % gradul de deschidere pentru luna ianuarie 2002 conform H.G. nr.1272/20.12.2001;

33 % gradul de deschidere pentru perioada februarie 2002 – decembrie 2003 conform H.G. nr.48/17.01.2002;

40 % gradul de deschidere pentru perioada ianuarie-octombrie 2004 conform H.G. nr.1563/18.12.2003;

55 % gradul de deschidere pentru perioada noiembrie 2004 - iunie 2005 conform H.G. nr.1823/28.10.2004;

83,5 % gradul de deschidere pentru perioada iulie 2005 - decembrie 2005 conform H.G. nr.644/29.06.2005."

„Din analiza modului în care *S.C. Hidroelectrica S.A.* a desfăşurat activitatea economico-financiară respectiv comercială, expertiza contabilă judiciară constată următoarele:

- în toată perioada anilor 2002-2005 activitatea comercială şi financiară implicând contractarea, stabilirea preţurilor de vânzare a energiei electrice şi analiza modului de valorificare a energiei electrice din producţie proprie şi/sau achiziţionată, a fost realizată cu încălcarea prevederilor legislaţiei primare (*Hotărâri ale Guvernului*) şi a legislaţiei secundare (*Ordine şi Decizii ale A.N.R.E.–autoritate competentă în domeniul energiei*)."

„Centralizând prejudiciul total stabilit prin expertiza contabilă judiciară la nivelul întregii perioade a anilor 2002-2005, situaţia se prezintă astfel:

NOTĂ: Valoarea prejudiciilor se prezintă în ROL, RON, USD şi EURO

RECAPITULAȚIA GENERALĂ A VALORII PREJUDICIILOR CONSTATATE DE EXPERTIZA CONTABILĂ JUDICIARĂ LA S.C. HIDROELECTRICA S.A. PENTRU PERIOADA ANILOR 2002-2005

PREJUDICII ADUSE PATRIMONIULUI SC. HIDROELECTRICA S.A.

Ca urmare analizei prezentate în cuprinsul acestui obiectiv al expertizei contabile judiciare, prezentăm pe cumulat perioada 2002-2005, valoarea prejudiciilor constatate pe total și pe ani de proveniență, cu stabilirea valorii pe cauze, după cum urmează:

519.294.403.349 ROL – valoarea totală a prejudiciilor stabilite aferente anului 2002, din care:

5.018.995.409 ROL, ca urmare nefacturării cantității de 9479 MWh energie electrică.

185.359.172.681 ROL, ca urmare facturării energiei electrice vândute la prețuri mai mici decât prețurile de contract.

328.916.235.259 ROL, ca urmare vânzării cantităților de energie electrică achiziționată de la terți cu prețul pe MWh sub prețul de achiziție.

1.965.251.953.420 ROL – valoarea totală a prejudiciilor stabilite aferente anului 2003, din care:

15.402.038 ROL, ca urmare a neaplicării corecte a cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de BNR la achizițiile de energie electrică efectuate de la S.C.Energy Holding SRL.

10.043.939.012 ROL, ca urmare facturării energiei electrice vândute la prețuri mai mici decât prețurile de contract.

1.955.192.612.370 ROL, ca urmare vânzării cantităților de energie electrică achiziționată de la terți cu prețul pe MWh sub prețul de achiziție.

362.121.589.174 ROL – valoarea totală a prejudiciilor stabilite aferente anului 2004, din care:

2.490.707.448 ROL, ca urmare facturării energiei electrice vândute la prețuri mai mici decât prețurile de contract.

359.630.881.726 ROL, ca urmare vânzării cantităților de energie electrică achiziționată de la terți cu prețul pe MWh sub prețul de achiziție.

1.071.806.179.337 ROL – valoarea totală a prejudiciilor stabilite

aferente anului 2005, din care:
9.209.744.770 ROL, ca urmare nefacturării cantităţii de 10.276 MWh energie electrică.
156.464.970.286 ROL, ca urmare facturării energiei electrice vândute la preţuri mai mici decât preţurile de contract.
895.912.549.315 ROL, ca urmare vânzării cantităţilor de energie electrică achiziţionată de la terţi cu preţul pe MWh sub preţul de achiziţie.

3.918.474.125.280 ROL – TOTAL GENERAL VALOAREA PREJUDICIILOR CONSTATATE PE TOTAL PERIOADA 2002-2005

TRANSFORMAREA ÎN VALUTĂ

Pentru transformarea valorii prejudiciilor constatate în echivalent USD şi EURO, expertiza contabilă judiciară a utilizat cursurile de schimb valutar publicate de Banca Naţională a României la nivelul fiecărui an calendaristic din perioada analizată respectiv data de 31 decembrie, după cum urmează:

ANUL 2002
519.294.403.349 ROL : 33.500 ROL/USD = 15.501.325 USD
519.294.403.349 ROL : 34.919 ROL/EURO = 14.871.400 EURO

ANUL 2003
1.965.251.953.420 ROL : 32.595 ROL/USD = 60.293.050 USD
1.965.251.953.420 ROL : 41.117 ROL/EURO = 47.796.579 EURO

ANUL 2004
362.121.589.174 ROL : 29.067 ROL/USD = 12.458.169 USD
362.121.589.174 ROL : 39.663 ROL/EURO = 9.129.960 EURO

ANUL 2005
107.180.618 RON : 3,1078 RON/USD = 34.487.618 USD
107.180.618 RON : 3,6771 RON/EURO = 29.148.138 EURO

RECAPITULAŢIE

ANUL	U.S.D.	EURO
2002	15.501.325	14.871.400
2003	60.293.050	47.796.579
2004	12.458.169	9.129.960
2005	34.487.618	29.148.138
TOTAL	122.740.162	100.946.077

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Concluzia expertizei contabile judiciare este aceea că prin modul de a proceda în perioada anilor 2002-2005, *S.C.«HIDROELECTRICA»S.A.* în fapt a transferat beneficiul său în contul consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi societatea înregistrând pierderile stabilite prin expertiza contabilă care reprezintă în fapt prejudicii.

Valoarea prejudiciului stabilit de expertiza contabilă judiciară cu care a fost afectat patrimoniul *S.C. Hidroelectrica S.A.* este în valoare de:

519.294.403 Mii ROL în anul 2002
1.965.251.953 Mii ROL în anul 2003
362.121.589 Mii ROL în anul 2004
895.912.549 Mii ROL în anul 2005
3.918.474.125 Mii ROL TOTAL PREJUDICII

În afara acestui prejudiciu, expertiza contabilă judiciară a stabilit şi prejudiciul cu care a fost afectat bugetul consolidat al statului, după cum urmează:

INFLUENŢE ASUPRA BUGETULUI CONSOLIDAT AL STATULUI

Analizând valoarea prejudiciilor stabilite la nivelul perioadei 2002-2005, precum şi influenţele valorii acestora asupra bugetului consolidat al statului, expertiza contabilă judiciară constată următoarele:

Din valoarea totală a prejudiciului stabilit de expertiza contabilă judiciară, influenţele asupra bugetului consolidat este stabilit numai de prejudiciul creat ca urmare achiziţiei cantităţilor de energie electrică cu preţuri mai mari decât preţul cu care a fost comercializată această energie electrică către terţi cumpărători.

Acest lucru se datorează faptului că la valoarea energiei electrice achiziţionate, prin facturarea către *S.C. Hidroelectrica S.A.* s-a cuprins şi TVA de 19%, iar cu diferenţa între valoarea de achiziţie şi valoarea cu care s-a comercializat această energie electrică (*prejudiciul stabilit*) a fost diminuat beneficiul societăţii, implicit cota de 25% respectiv 16% începând cu data de 01.01.2005 reprezentând impozitul pe profit datorat bugetului consolidat al statului.

Pentru valorile stabilite drept prejudicii aduse *S.C. Hidroelectrica S.A.* ca urmare nefacturării integrale a cantităţilor de energie electrică produsă/achiziţionată şi prejudiciile stabilite ca urmare a facturării energiei electrice la preţuri mai mici decât preţurile de contract, expertiza contabilă judiciară nu a stabilit influenţe asupra bugetului consolidat al statului deoarece valoarea acestora nu a fost înregistrată în evidenţa contabilă a societăţii.

Faţă de datele astfel prezentate, calcularea cotei reprezentând contravaloarea TVA şi impozit pe profit, sunt cuantificate după cum urmează:

PREJUDICII STABILITE DE EXPERTIZA CONTABILĂ JUDICIARĂ CA URMARE ACHIZIŢIEI DE ENERGIE ELECTRICĂ CU PREŢURI MAI MARI DECÂT PREŢURILE CU CARE A FOST REVÂNDUTĂ CĂTRE TERŢI BENEFICIARI.

328.916.235.259 ROL prejudiciu anul 2002
1.955.192.612.370 ROL prejudiciu anul 2003
359.630.881.726 ROL prejudiciu anul 2004
895.912.549.315 ROL prejudiciu anul 2005
3.539.652.278.670 ROL *TOTAL prejudiciu.*

Pentru a putea determina influenţele asupra bugetului consolidat al statului ca urmare prejudiciului produs *S.C. Hidroelectrica s.A.* din achiziţionarea unor cantităţi de energie electrică cu preţuri mai mari pentru un MWh decât preţul cu care s-a revândut această energie electrică achiziţionată, arătăm următoarele:

- cota de 19% TVA s-a menţinut constant în toată perioada 2002-2005
- cota de 25% impozit pe profit s-a menţinut în toată perioada 2002-2005
- începând cu data de 01.01.2005 impozitul pe profit s-a stabilit în cotă de 16%.

STABILIRE T.V.A. 19 %

Stabilirea taxei pe valoare adăugată (TVA 19%) o prezentăm per total perioadă şi pe fiecare an în parte din perioada analizată 2002-2005, astfel:

TOTAL PERIOADA 2002-2005

3.539.652.278.670,00 ROL valoare totală prejudiciu ca urmare achiziţiei de energie electrică cu preţuri pe MWh mai mari decât preţul cu care a fost revândută această energie electrică.

4.212.186.211.617,30 ROL valoarea de facturare a energiei electrice achiziţionate incluzând şi TVA 19%

672.533.932.947,30 ROL *TOTAL TVA 19%*

ANUL 2002

328.916.235.259,00 ROL valoare totală prejudiciu în anul 2002 ca urmare achiziţiei de energie electrică cu preţuri pe MWh mai mari decât preţul cu care a fost revândută.

391.410.319.958,21 ROL valoare de facturare a energiei electrice achiziţionate incluzând şi TVA 19 %

62.494.084.699,21 ROL *TOTAL TVA 19% - ANUL 2002*

ANUL 2003

1.955.192.612.370,00 ROL valoare totală prejudiciu în anul 2003 ca urmare achiziţiei de energie electrică cu preţuri pe MWh mai mari decât preţul cu care a fost revândută.

2.326.679.208.720,30 ROL valoare de facturare a energiei electrice achiziţionate incluzând şi TVA 19 %

371.486.596.350,30 ROL *TOTAL TVA 19% - ANUL 2003*

ANUL 2004

359.630.881.726,00 ROL valoare totală prejudiciu în anul 2004 ca urmare achiziţiei de energie electrică cu preţuri pe MWh mai mari decât preţul cu care a fost revândută.

427.960.749.253,94 ROL valoare de facturare a energiei electrice achiziţionate incluzând şi TVA 19 %

68.329.867.527,94 ROL *TOTAL TVA 19% - ANUL 2004*

ANUL 2005

895.912.549.315,00 ROL valoare totală prejudiciu în anul 2005 ca urmare achiziţiei de energie electrică cu preţuri pe MWh mai mari decât preţul cu care a fost revândută.

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1.066.135.933.684,85 ROL valoare de facturare a energiei electrice achiziţionate incluzând şi TVA 19 %

170.223.384.369,85 ROL *TOTAL TVA 19% - ANUL 2005*

RECAPITULAŢIE TVA 19% CUVENIT BUGETULUI CONSOLIDAT AL STATULUI

62.494.084.699,21 ROL TVA 19% ANUL 2002
371.486.596.350,30 ROL TVA 19% ANUL 2003
68.329.867.527,94 ROL TVA 19% ANUL 2004
170.223.384.369,85 ROL TVA 19% ANUL 2005
672.533.932.947,30 ROL *TOTAL TVA 19% CUVENIT BUGETULUI CONSOLIDAT AL STATULUI ÎN PERIOADA 2002-2005*

Expertiza contabilă judiciară constată că valoarea de 672.533.932.947,30 ROL reprezentând contravaloarea taxei pe valoare adăugată (TVA 19%) achitată de *S.C. Hidroelectrica S.A.* pentru cantităţile de energie electrică se constituie deasemeni în prejudiciu în raport cu obligaţiile către bugetul consolidat al statului.

STABILIRE IMPOZIT PE PROFIT

Pentru a putea stabili influenţele asupra calculului şi plăţii impozitului pe profit, expertiza contabilă judiciară prezintă situaţia detaliată distinct pe fiecare an din perioada 2002-2005 ca urmare a faptului că procentul reprezentând impozitul pe profit s-a modificat în perioada analizată, precum şi datorită faptului că la nivelul anului 2003, an în care *S.C. Hidroelectrica S.A.* a raportat pierderi, acest an necesită o analiză separată/distinctă.

ANUL 2002

Prin bilanţul contabil şi contul de profit şi pierderi încheiat la 31 decembrie 2002 *S.C. Hidroelectrica S.A.* a raportat pentru anul 2002 un profit net în sumă de 21.101.723 Mii ROL.

Expertiza contabilă judiciară a pus în evidenţă faptul că, în anul 2002 s-a produs un prejudiciu în sumă de 328.916.235.259 ROL ca urmare achiziţiei unor cantităţi de energie electrică cu preţuri mai mari pentru un MWh energie electrică decât preţul de revânzare a acestor cantităţi către terţi beneficiari.

Întrucât valoarea achiziţiilor de energie electrică fiind înregistrate în evidenţa contabilă a *S.C. Hidroelectrica S.A.* a influenţat costurile societăţii, implicit, valoarea beneficiului raportat s-a diminuat cu această valoare.

În această situaţie *S.C. Hidroelectrica S.A.* a diminuat şi valoarea cuvenită bugetului consolidat al statului, astfel:

328.916.235.259 ROL valoare prejudicii stabilite în anul 2002 ca urmare achiziţiei de energie electrică la preţuri mai mare pentru un MWh energie electrică decât preţul de revânzare a acestor cantităţi către terţi beneficiari.

82.229.058.814,75 ROL valoarea calculată a impozitului pe profit de 25% cuvenit bugetului consolidat al statului, stabilit asupra valorii prejudiciului produs urmare achiziţiei de energie electrică care a fost revândută sub preţul de achiziţie.

ANUL 2003

Prin bilanţul contabil şi contul de profit şi pierderi încheiat la 31 decembrie 2003 *S.C.«HIDROELECTRICA»S.A.* a raportat pentru anul 2003 o pierdere în sumă de 3.695.456.236 Mii ROL.

Expertiza contabilă judiciară a pus în evidenţă existenţa unui prejudiciu în valoare de 1.955.192.612.370 ROL ca urmare achiziţiei unor cantităţi de energie electrică cu preţuri mai mari pentru un MWh energie electrică decât preţul de revânzare a acestor cantităţi către terţi beneficiari.

Valoarea achiziţiilor de energie electrică înregistrate în evidenţa contabilă a *S.C. Hidroelectrica S.A.* au influenţat costurile societăţii deci şi valoarea prejudiciului calculat provenit din diferenţele dintre preţul de achiziţie şi preţul de revânzare a energiei electrice şi se regăsesc în valoarea pierderii raportate.

Pentru recuperarea pierderii raportate în valoare de 3.695.456.236 Mii ROL, *S.C. Hidroelectrica S.A.*, ca urmare a prevederilor Codului Fiscal, a procedat la acoperirea acesteia din beneficiile anilor 2004-2007, astfel:

838.646.440 Mii ROL în anul 2004
1.899.599.260 Mii ROL în anul 2005
441.859.270 Mii ROL în anul 2006
410.640.190 Mii ROL în anul 2007
3.590.745.160 Mii ROL total recuperare pierdere fiscală aferentă anului 2003.

Neconcordanţa existentă între valoarea pierderii raportate prin bilanţul contabil încheiat la 31 decembrie 2003 în sumă de 3.695.456.236 Mii ROL şi recuperarea acestei pierderi numai în valoare de 3.590.745.160 Mii ROL se datorează modului cum este tratată pierderea respectivă prin prisma prevederilor Codului Fiscal şi anume:

3.590.745.160 Mii ROL pierdere fiscală
104.711.076 Mii ROL pierdere contabilă
3.695.456.236 Mii ROL *TOTAL PIERDERE RAPORTATĂ LA 31 DECEMBRIE 2003*

Pentru a putea calcula valoarea influenţelor asupra bugetului consolidat al statului ca urmare a modificărilor survenite din procentul reprezentând impozitul pe profit, având în vedere perioada în care s-a recuperat pierderea raportată în anul 2003, corelat cu valoarea prejudiciului stabilit de expertiza contabilă judiciară, vom utiliza metoda proporţionalităţii, astfel:

Perioada	Valoarea recuperată a pierderii fiscale	Procent din total	Valoare recuperată din prejudiciu
2004	838.646.440	23,36	456.650.431
2005	1.899.599.260	52,90	1.034.348.658
2006	441.859.270	12,31	240.596.295
2007	410.640.190	11,44	223.597.228
TOTAL	3.590.745.160	100,00	1.955.192.612

Faţă de datele prezentate, modul de calcul al influenţelor asupra bugetului consolidat al statului din impozitul pe profit se prezintă astfel:

RECUPERARE ÎN ANUL 2004 DIN PIERDEREA RAPORTATĂ ÎN ANUL 2003 ÎN CARE A INTRAT ŞI VALOAREA PREJUDICIULUI STABILIT PENTRU ANUL 2003

ANUL 2003

IMPOZIT PE PROFIT 25 %

456.650.431 Mii ROL valoare recuperată din pierderea raportată în care a intrat prejudiciul stabilit pentru anul 2003 ca urmare a achiziţiei de energie electrică cu preţuri pentru un MWh mai mari decât preţul de revânzare al acesteia către terţi beneficiari.

114.162.608 Mii ROL valoarea impozitului pe profit calculat în procent de 25 % asupra cotei părţi din pierderea raportată aferentă prejudiciului stabilit de expertiza contabilă judiciară.

RECUPERARE ÎN ANUL 2005 DIN PIERDEREA RAPORTATĂ ÎN ANUL 2003 ÎN CARE A INTRAT ŞI VALOAREA PREJUDICIULUI STABILIT PENTRU ANUL 2003

IMPOZIT PE PROFIT 16 %

1.034.348.658 Mii ROL valoare recuperată din pierderea raportată în care a intrat şi prejudiciul stabilit pentru anul 2003 ca urmare a achiziţiei de energie electrică cu preţuri pentru un MWh mai mari decât preţul de revânzare al acesteia către terţi beneficiari.

165.495.785 Mii ROL valoarea impozitului pe profit calculat în procent de 16 % asupra cotei părţi din pierderea raportată aferentă prejudiciului stabilit de expertiza contabilă judiciară.

RECUPERARE ÎN ANUL 2006 DIN PIERDEREA RAPORTATĂ ÎN ANUL 2003 ÎN CARE A INTRAT ŞI VALOAREA PREJUDICIULUI STABILIT PENTRU ANUL 2003

IMPOZIT PE PROFIT 16 %

240.596.295 Mii ROL valoare recuperată din pierderea raportată în care a intrat şi prejudiciul stabilit pentru anul 2003 ca urmare a achiziţiei de energie electrică cu preţuri pentru un MWh mai mari decât preţul de revânzare al acesteia către terţi beneficiari.

38.495.407 Mii ROL valoarea impozitului pe profit calculat în procent de 16 % asupra cotei părţi din pierderea raportată aferentă prejudiciului stabilit de expertiza contabilă judiciară.

RECUPERARE ÎN ANUL 2007 DIN PIERDEREA RAPORTATĂ ÎN ANUL 2003 ÎN CARE A INTRAT ŞI VALOAREA PREJUDICIULUI STABILIT PENTRU ANUL 2003

IMPOZIT PE PROFIT 16 %

223.597.228 Mii ROL valoare recuperată din pierderea raportată în care a intrat şi prejudiciul stabilit pentru anul 2003 ca urmare a achiziţiei de energie electrică cu preţuri pentru un MWh mai mari decât preţul de revânzare al acesteia către terţi beneficiari.

35.775.557 Mii ROL valoarea impozitului pe profit calculat în procent de 16 % asupra cotei părţi din pierderea raportată aferentă prejudiciului stabilit de expertiza contabilă judiciară.

Faţă de datele prezentate în legătură cu calculul impozitului pe profit aferent valorii prejudiciului stabilit ca urmare achiziţiei de energie electrică cu preţuri mai mari decât preţul de revânzare a energiei electrice achiziţionate, trebuie să arătăm că în situaţia în care valorificarea energiei electrice achiziţionate se realiza măcar la valoarea de achiziţie, atunci paguba raportată era diminuată şi nu se afecta beneficiul realizat în perioada anilor 2004-2007.

ANUL 2004

Prin bilanţul contabil şi contul de profit şi pierderi încheiat la 31 decembrie 2004 *S.C. Hidroelectrica S.A.* a raportat pentru anul 2004 un profit în sumă de 736.920.518 Mii ROL.

Expertiza contabilă judiciară a pus în evidenţă existenţa unui prejudiciu în valoare de 359.630.881.726 ROL ca urmare achiziţiei unor cantităţi de energie electrică cu preţuri mai mari pentru un MWh energie electrică decât preţul de revânzare a acestor cantităţi către terţi beneficiari.

Întrucât valoarea achiziţiilor de energie electrică fiind înregistrate în evidenţa contabilă a *S.C. Hidroelectrica S.A.* a influenţat costurile societăţii, implicit, valoarea beneficiului raportat s-a diminuat cu această valoare.

În această situaţie *S.C. Hidroelectrica S.A.* a diminuat şi valoarea cuvenită bugetului consolidat al statului, astfel:

359.630.881.726 ROL valoare prejudicii stabilite în anul 2004 ca urmare achiziţiei de energie electrică la preţuri pe un MWh mai mari decât preţul cu care s-a revândut această energie electrică terţilor cumpărători.

89.907.720.431,50 ROL valoarea calculată a impozitului pe profit de 25% cuvenit bugetului consolidat al statului, stabilit asupra valorii prejudiciului produs ca urmare achiziţiei de energie electrică la preţuri pe un MWh mai mari decât preţul cu care s-a revândut această energie electrică terţilor cumpărători.

ANUL 2005

Prin bilanţul contabil şi contul de profit şi pierderi încheiat la 31 decembrie 2005 *S.C. Hidroelectrica S.A.* a raportat pentru anul 2004 un profit în sumă de 258.636.059 RON (*echivalent 2.586.360.590 Mii ROL*).

Expertiza contabilă judiciară a pus în evidenţă existenţa unui prejudiciu în valoare de 895.912.549.315 ROL ca urmare achiziţiei unor cantităţi de energie electrică cu preţuri mai mari pentru un MWh energie electrică decât preţul de revânzare a acestor cantităţi către terţi beneficiari.

Întrucât valoarea achiziţiilor de energie electrică fiind înregistrate în evidenţa contabilă a *S.C. Hidroelectrica S.A.* a influenţat costurile societăţii, implicit, valoarea beneficiului raportat s-a diminuat cu această valoare.

În această situaţie *S.C. Hidroelectrica S.A.* a diminuat şi valoarea cuvenită bugetului consolidat al statului, astfel:

895.912.549.315 ROL valoare prejudicii stabilite în anul 2005 ca urmare achiziţiei de energie electrică la preţuri pe un MWh mai mari decât preţul cu care s-a revândut această energie electrică terţilor cumpărători.

143.346.007.890,40 ROL valoarea calculată a impozitului pe profit de 16% cuvenit bugetului consolidat al statului, stabilit asupra valorii prejudiciului produs ca urmare achiziţiei de energie electrică la preţuri pe un MWh mai mari decât preţul cu care s-a revândut această energie electrică terţilor cumpărători.

RECAPITULAŢIE

Influenţe asupra bugetului consolidat al statului, din T.V.A. şi impozit pe profit.

INFLUENŢE TVA 19%

62.494.085 Mii ROL aferente anului 2002
371.486.596 Mii ROL aferente anului 2003
68.329.868 Mii ROL aferente anului 2004
170.223.384 Mii ROL aferente anului 2005
672.533.933 Mii ROL *TOTAL*

INFLUENŢE IMPOZIT PE PROFIT

25% cotă aferentă perioadei 01.01.2002 - 31.12.2004
16% cotă aferentă perioadei începând cu 01.01.2005
82.229.059 Mii ROL aferente anului 2002
353.929.357 Mii ROL aferente anului 2003
Din care :
114.162.608 Mii ROL valoare impozit pe profit calculată asupra prejudiciului inclus în pierderea recuperată din beneficiul anului 2004
165.495.785 Mii ROL valoare impozit pe profit calculată asupra prejudiciului inclus în pierderea recuperată din beneficiul anului 2005
8.495.407 Mii ROL valoare impozit pe profit calculată asupra prejudiciului inclus în pierderea recuperată din beneficiul anului 2006
35.775.557 Mii ROL valoare impozit pe profit calculată asupra prejudiciului inclus în pierderea recuperată din beneficiul anului 2007

80.907.720 Mii ROL aferente anului 2004
143.346.008 Mii ROL aferente anului 2005
769.412.144 Mii ROL *TOTAL IMPOZIT PE PROFIT*

1.441.946.077 Mii ROL *TOTAL GENERAL INFLUENŢE ASUPRA BUGETULUI CONSOLIDAT AL STATULUI DIN T.V.A. ŞI IMPOZIT PE PROFIT*

În concluzie, expertiza contabilă judiciară constată că bugetul consolidat al statului a fost prejudiciat cu suma de 1.441.946.077 Mii ROL reprezentând T.V.A. şi impozit de profit aferent prejudiciilor stabilite în perioada 2002 - 2005.

RECAPITULAȚIE
TOTAL GENERAL PREJUDICII

ÎN MII ROL

TOTAL GENERAL	DIN CARE:		
	Prejudicii aduse patrimoniului SC.Hidroelectrica SA	Prejudicii aduse bugetului consolidat al statului	
		T.V.A.	Impozit pe profit
ANUL 2002			
	Ca urmare nefacturării cantității de 9.479 MWh energ.electr.		
5.018.995	5.018.995	*	*
	Ca urmare facturării energiei electrice vândute la prețuri mai mici decât prețul de contract		
185.359.173	185.359.173	*	*
	Ca urmare vânzării cantităților de energie electrică achiziționată de la terți cu prețul pe MWh sub prețul de achiziție.		
473.639.379	328.916.235	62.494.085	82.229.059
664.017.547	519.294.403	62.494.085	82.229.059
ANUL 2003			
	Ca urmare neaplicării corecte a cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de BNR la achizițiile de energie electrică efectuate de la SC.ENERGY HOLDING SRL		
15.402	15.402	*	*
	Ca urmare facturării energiei electrice vândute la prețuri mai mici decât prețul de contract		
10.043.939	10.043.939	*	*
	Ca urmare vânzării cantităților de energie electrică achiziționată de la terți cu prețul pe MWh sub prețul de achiziție.		
2.680.608.565	1.955.192.612	371.486.596	353.929.357
2.690.667.906	1.965.251.953	371.486.596	353.929.357
ANUL 2004			
	Ca urmare facturării energiei electrice vândute la prețuri mai mici decât prețul de contract		
2.490.707	2.490.707	*	*
	Ca urmare vânzării cantităților de energie electrică achiziționate de la terți cu prețul pe MWh sub prețul		

BCU IASI - BIBLIOTECA UNIVERSITARA

	de achiziţie.		
517.868.470	359.630.882	68.329.868	89.907.720
520.359.177	362.121.589	68.329.868	89.907.720
ANUL 2005			
	Ca urmare nefacturării cantităţii de 10.276 MWh energ.electr.		
9.209.745	9.209.745	*	*
	Ca urmare facturării energiei electrice vândute la preţuri mai mici decât preţul de contract		
156.464.970	156.464.970	*	*
	Ca urmare vânzării cantităţilor de energie electrică achiziţionată de la terţi cu preţul pe MWh sub preţul de achiziţie.		
1.209.481.941	895.912.549	170.223.384	143.346.008
1.375.156.656	1.061.587.264	170.223.384	143.346.008
Făcând totalul prejudiciilor pe total perioada anilor 2002 - 2005 situaţia se prezintă astfel:			
	TOTAL GENERAL		
5.360.420.202	3.918.474.125	672.533.933	769.412.144

ECHIVALENTUL PREJUDICIULUI ÎN VALUTĂ

ANUL 2002

664.017.547 Mii ROL : 33.500 ROL/USD = 19.821.419 USD
664.017.547 Mii ROL : 34.919 ROL/EURO = 19.015.938 EURO

ANUL 2003

2.690.667.906 Mii ROL : 32.595 ROL/USD = 82.548.486 USD
2.690.667.906 Mii ROL : 41.117 ROL/EURO = 65.439.305 EURO

ANUL 2004

520.359.177 Mii ROL : 29.067 ROL/USD = 17.902.060 USD
520.359.177 Mii ROL : 39.663 ROL/EURO = 13.119.511 EURO

ANUL 2005

1.375.156.656 Mii ROL : 3,1078 RON/USD = 44.248.557 USD
1.375.156.656 Mii ROL : 3,6771 RON/EURO = 37.397.859 EURO

BCU IASI CENTRUL UNIVERSITAR

RECAPITULAȚIE

ANUL	în U.S.D.	în EURO.
2.002	19.821.419	19.015.938
2.003	82.548.486	65.439.305
2.004	17.902.060	13.119.511
2.005	44.248.557	37.397.859
TOTAL	164.520.522	134.972.613

"

Responsabilitatea creării acestor prejudicii este în sarcina învinuiților care în perioada 2002-2005 au asigurat managemtul S.C. Hidroelectrica S.A., respectiv: P.E., G.V., O.T., A.G.L., I.O. și O.N..

Așa cum se constată, deși situația financiară a societății în perioada respectivă era dezastruoasă din pricina gravelor prejudicii, societatea confruntându-se, așa cum s-a arătat, cu o criză acută de lichidități, acumulând totodată și datorii uriașe față de furnizori, membrii asociației infracționale constituite au cheltuit în mod irațional și iresponsabil din fondurile și așa insuficiente ale societății, depășind în mod permanent și ilegal plafonul de cheltuieli fixat prin bugetul de venituri și cheltuieli.

În acest sens, în condițiile în care nu existau resurse nici măcar pentru plata drepturilor salariale ale angajaților, învinuiții aflați la conducerea societății, contrar oricăror rațiuni economice și cu încălcarea tuturor prevederilor legale în vigoare au cheltuit sume exorbitante pentru satisfacerea propriilor interese acordându-și drepturi financiare sub formă de stimulente, prime sau bonusuri precum și cheltuieli de deplasare și protocol peste limitele legale.

De asemenea, au fost făcute cheltuieli uriașe pentru publicitate, în condițiile în care societatea avea înregistrate cereri de cumpărare a energiei electrice de la foarte mulți consumatori, mult peste capacitatea de producție a societății. Nejustificate sunt și cheltuielile efectuate cu diverse sponsorizări, mai ales în perioada înregistării de pierderi financiare.

În sensul celor prezentate, expertiza financiar-contabilă a constatat nereguli și încălcări ale legislației în domeniul de către învinuiți, în exercitarea atribuțiilor de conducere a societății, acțiuni ce au avut drept scop ascunderea activităților infracționale derulate de învinuiți în perioada 2002-2005 și au condus la îngreunarea aflării adevărului în acest caz.

Astfel, obiectivul nr.1 al expertizei contabile a concluzionat:

„Expertiza contabilă judiciară constată că în toată perioada analizată (*2002-2005*) *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu a luat nicio măsură pentru organizarea evidenței tehnic-operative și contabile în conformitate cu cerințele *H.G. nr. 627/2000* și ale *Legii nr. 318/2003*, precum și a *Condițiilor asociate licențelor emise de Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei privind producerea energiei electrice, furnizarea acesteia și prestarea serviciilor de sistem.*

Expertiza contabilă pune în evidență faptul că, în cuprinsul art.27 din *Statutul S.C. Hidroelectrica S.A.* deși nu a fost prevăzută obligația societății comerciale de a SEPARA EVIDENȚA CONTABILĂ, această obligație a fost prevăzută în cuprinsul tuturor *Licențelor* emise de *Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei.*

Expertiza contabilă judiciară a constatat că, evidențele tehnic-operative și financiar-contabile concepute de *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu reflectă în mod corect costurile generate de producerea energiei electrice, de furnizarea acesteia către consumatorii de pe piața reglementată, piața concurențială internă și export precum și a serviciilor conexe, datorită

faptului că, în perioada 2002-2005, evidența contabilă nu a fost organizată astfel încât să asigure evidența distinctă a cheltuielilor și veniturilor pentru fiecare activitate prevăzută de *licențele Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei.*

În aceste condiții nu a fost posibilă efectuarea unei analize pertinente a costului unui MWh energie electrică produsă în instalațiile proprii, deoarece costurile energiei electrice ca atare, precum și a serviciilor de sistem au fost permanent denaturate.

Pentru a putea determina în mod corect prețul energiei electrice produse ca parte din prețul de contract, prin lucrările expertizei contabile judiciare a fost necesar a se analiza în afara datelor stocate în evidența contabilă și tehnic-operativă a *S.C. Hidroelectrica S.A.*" datele furnizate de *O.P.C.O.M., Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei* și *C.N. Transelectrica S.A.*"

Menționăm faptul că la dosarul cauzei, ca urmare a solicitărilor experților contabili desemnați, organele de cercetare penală au obținut de la *S.C. Hidroelectrica S.A.* documente conținând erori de calcul, documente incomplete, date nereale sau nu au fost puse la dispoziție documentele solicitate invocând diverse motive.

Acest aspect este întâlnit și la determinarea prețurilor de contract către partenerii de pe piața concurențială precum și la întocmirea facturilor fiscale pentru energia electrică tranzacționată pe această piață.

2. Un alt aspect cu privire la modul de organizare și conducere a evidenței tehnic-operative și contabile este lipsa unor analize pertinente și periodice asupra cauzelor care au condus la depășirea nivelului cheltuielilor prevăzute de bugetele de venituri și cheltuieli aprobate prin Hotărâri ale Guvernului. Această constatare este susținută și de faptul că la emiterea Hotărârilor de Guvern cu privire la aprobarea bugetelor de venituri și cheltuieli rectificate, au fost menținute elemente de cheltuieli la un nivel depășit față de prevederile cuprinse în aceste bugete.

3. Punem în evidență și faptul că *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu a respectat în totalitate prevederile *Ordinului M.F. nr. 94/2001 pentru aprobarea reglementărilor contabile armonizate cu Directiva a IV-a a C.E.E. și a Standardelor internaționale de contabilitate* în sensul că nu a întocmit situațiile financiare consolidate la nivelul perioadei 2002-2005, cu toate că societatea a fost nominalizată în *„Lista cuprinzând companiile/societățile naționale și alte societăți comerciale*" anexă la *Ordinul nr. 94/2001* și se încadra în plafonul cifrei de afaceri, total active și număr mediu de salariați.

Întocmirea unor situații financiare consolidate s-a realizat numai necesităților impuse de băncile finanțatoare, ca urmare solicitării și acordării creditelor pentru nevoile producției și pentru finanțarea investițiilor.

În acest caz, expertiza contabilă judiciară constată că *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu a aplicat Standardul Internațional de Contabilitate IAS 27 *„Situațiile financiare consolidate și contabilitatea investițiilor în filiale"* care prevede consolidarea societăților asupra cărora Compania deține controlul. Conducerea Companiei nu a pregătit situațiile financiare consolidate.

4. Expertiza contabilă judiciară a pus în evidență faptul că, în perioada 2002-2005, au existat mari întârzieri la înregistrarea numeroaselor modificări ale valorii capitalului social subscris, vărsat și nevărsat, nerespectându-se cronologia înregistrărilor în evidența contabilă acestea fiind efectuate cu întârziere, încălcându-se astfel prevederile art.2 (1) din Legea contabilității nr. 82/1991 (republicată), care prevede că *„Contabilitatea, ca activitate specializată în măsurarea, evaluarea, cunoașterea, gestiunea și controlul activelor, datoriilor*

şi capitalurilor proprii, precum şi a rezultatelor obţinute din activitatea persoanelor juridice şi fizice ..., trebuie să asigure înregistrarea cronologică şi sistematică, prelucrarea, publicarea şi păstrarea informaţiilor cu privire la poziţia financiară, performanţa financiară şi fluxurile de trezorerie, atât pentru cerinţele interne ale acestora, cât şi în relaţiile cu investitorii prezenţi şi potenţiali, creditorii financiari şi comerciali, clienţii, instituţiile publice şi alţi utilizatori."

5. Expertiza contabilă judiciară opiniază că prestaţia efectuată de *S.C. Socecc S.R.L.* pentru livrarea către *S.C. Hidroelectrica S.A.* a unui *„Manual de politici contabile, baze de evaluare, proceduri şi metode unitare de evidenţiere în contabilitate la S.C. Hidroelectrica S.A."* a fost inutilă, ineficientă şi neeconomicoasă, atâta timp cât legislaţia în materie stabileşte în mod explicit şi ferm reguli şi măsuri de aplicare a prevederilor legale.

Acest „MANUAL" nu cuprinde modul de aplicare (*implementare*) a prevederilor *H.G. nr. 627/2000* şi a *Legii nr. 318/2003* şi a *Condiţiilor asociate licenţelor emise de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei privind producerea energiei electrice, furnizarea acesteia şi prestarea serviciilor de sistem pentru aceste activităţi*, şi să fie însoţit de monografii ale înregistrărilor contabile pentru aceste activităţi.

În fapt, acest „MANUAL" transcrie conţinutul *Legii nr. 82/1991- legea contabilităţii* şi al *Ordinului M.F. nr.94/2001*, fără a prezenta concret şi adaptat la condiţiile *S.C. Hidroelectrica S.A."* care sunt cerinţele şi înregistrările contabile obligatorii a fi ţinute conform prevederilor *H.G. nr.627/2000* şi a *Legii nr. 318/2003* şi a *Condiţiilor asociate licenţelor emise de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei.*

6. Societatea nu a aplicat Standardul Internaţional de Contabilitate IAS 16 *„Imobilizări corporale"* care prevede ca toate elementele imobilizările corporale să fie depreciate pe durata lor de viaţă utilă. În concordanţă cu legislaţia română (*Legea nr. 15/1994 republicată cu modificările ulterioare*), mijloacele fixe din patrimoniul public nu sunt supuse amortizării.

7. Societatea nu a aplicat prevederile Standardului Internaţional de Contabilitate IAS 20 *„Contabilitatea subvenţiilor guvernamentale şi prezentarea informaţiilor legate de asistenţa guvernamentală"* care prevede că subvenţiile guvernamentale se recunosc, pe o bază sistematică, la venituri pe perioadele corespunzătoare cheltuielilor aferente pe care aceste subvenţii urmează a le compensa.

În concordanţă cu adresa nr. 370779/19.03.2002 transmisă de Ministerul Finanţelor Publice subvenţiile primite de societate pentru mijloacele fixe de natura patrimoniului public se includ în patrimoniul public (*inclus în capitaluri*) atunci când aceste mijloace fixe sunt puse în funcţiune ele nu sunt recunoscute ca venituri.

Patrimoniul public, inclus ca parte a capitalurilor proprii în sumă de 31.700.024 milioane ROL la 31.12.2003 este diferit de suma aferentă mijloacelor fixe din patrimoniul public, cu o valoare contabilă netă de 33.292.731 milioane ROL.

Diferenţa rezultă în special din faptul că societatea nu a majorat valoarea patrimoniului public inclus în capitalurilor proprii cu mijloacele fixe aferente patrimoniului public puse în funcţiune în cursul anului şi finanţate din fondurile proprii ale societăţii (813.230 milioane ROL) şi din faptul că reevaluarea investiţiilor în curs aferente patrimoniului public (779.478 milioane ROL) valoare ce a fost inclusă de societate în contul de capital în anul 1999.

8. Societatea nu a aplicat în mod corespunzător Standardul Internaţional de Contabilitate IAS 29 *„Raportarea financiară în economii hiperinflaţioniste"* întocmind

situaţiile financiare la 31 decembrie 2002 şi 31 decembrie 2003 prin utilizarea costului istoric şi deci nu au fost exprimate în unitatea de măsură curentă la datele respective, aşa cum prevede standardul respectiv.

9. La 31 decembrie 2002 şi 31 decembrie 2003 societatea a înregistrat surplusul din reevaluarea imobilizărilor corporale în sumă de 72.986.790 milioane ROL şi respectiv în sumă de 113.490.456 milioane ROL la *„alte rezerve"* (linia IV.4).

În conformitate cu Ordinul Ministrului Finanţelor Publice nr. 94/2001 aceste surplusuri din reevaluare trebuiau înregistrate în *„rezerve din reevaluare"* (linia III).

10. Contul de profit şi pierdere pentru exerciţiul financiar încheiat la 31 decembrie 2003 include cheltuieli privind reparaţiile la SHC Porţile de Fier în valoare de 120.000 milioane ROL precum şi cheltuieli cu primele şi alte drepturi ale salariaţilor în sumă de 63.279 milioane ROL valoare aferentă anului 2002.

În această situaţie, pierderea pentru exerciţiul financiar încheiat la 31.12.2003 a fost supraevaluată cu 183.279 milioane ROL.

11. În conformitate cu Ordinul Ministrului Finanţelor Publice nr. 1827/2003 precum şi cu prevederile Standardului Internaţional de Contabilitate IAS 18 *„Venituri"* Societatea trebuia să prezinte în cadrul contului de profit şi pierdere veniturile nete de reduceri comerciale, TVA şi alte taxe.

Contrar acestor prevederi Societatea a inclus la venituri taxa de dezvoltare colectată de la clienţi, denaturând astfel veniturile şi cheltuielile de exploatare prin supraevaluarea acestora cu suma de 405.520.323 mii ROL."

De asemenea, expertiza contabilă a concluzionat la obiectivul nr. 6 şi în legătură cu depăşirea sistematică de către învinuiţi a plafonului de cheltuieli aprobate în bugetele anuale de venituri şi cheltuieli ale societăţii, de cele mai multe ori aceste cheltuieli fiind efectuate contrar oricăror raţiuni economice şi în contextul în care în anii 2002 şi 2003, societatea **a înregistrat pierderi financiare semnificative**.

Tot în acest context legat de pierderi ale societăţii, este relevant şi faptul că învinuiţii, contrar legislaţiei în vigoare şi-au creat unele avantaje financiare personale prin stabilirea unor cheltuieli de personal într-un cuantum mult mai mare decât cel legal.

Astfel, în răspunsul la obiectivul nr. 6, experţii au concluzionat:

2.- VOLUMUL CHELTUIELILOR NEOPERAŢIONALE
(inclusiv costul energiei electrice achiziţionate)

Volumul cheltuielilor neoperaţionale la nivelul perioadei analizate respectiv 2002-2005, cu defalcare pe fiecare an calendaristic, se prezintă astfel:

ANUL 2002
CHELTUIELI NEOPERAŢIONALE

731.440.472.019 ROL valoarea cantităţii de 560.462 MWh energie electrică achiziţionată pentru acoperirea cantităţilor contractate.

40.965.852.541 ROL cheltuieli privind mărfurile

2.963.793.752 ROL cheltuieli de protocol

3.321.763.907 ROL cheltuieli de reclamă şi publicitate

943.017.600.706 ROL servicii de transport, servicii de sistem şi administrare piaţă CN Transelectrica SA

76.397.377.532 ROL servicii distribuţie S.C. Electrica S.A.
318.738.710.810 ROL taxa de dezvoltare consumatori eligibili
690.270.694 ROL taxa de dezvoltare consumatori direcţi
1.087.622.504 ROL taxa de dezvoltare distribuţie
191.715.048 ROL despăgubiri, amenzi, penalităţi deductibile fiscal
353.395.478 ROL despăgubiri, amenzi, penalităţi nedeductibile fiscal
2.810.660.241 ROL donaţii şi subvenţii acordate, sponsorizări
96.280.764.308 ROL cheltuieli privind activele cedate şi alte operaţii
716.503.808 ROL valoare TVA aferent achiziţiilor destinate realizării de operaţiuni
247.333.135.793 ROL cheltuieli reprezentând diferenţele de curs valutar
2.466.309.639.141 ROL TOTAL CHELTUIELI NEOPERAŢIONALE

ANUL 2003
CHELTUIELI NEOPERAŢIONALE

3.943.560.571.551 ROL valoarea cantităţii de 2.548.525 MWh energie electrică achiziţionată pentru acoperirea cantităţilor contractate.
471.937.192.558 ROL cheltuieli reprezentând serviciul de transport, servicii de sistem şi administrare piaţă C.N. Transelectrica S.A.
203.637.928.568 ROL cheltuieli reprezentând serviciul de transport, servicii de sistem şi administrare piaţă C.N. Transelectrica S.A. pentru consumatorii eligibili şi furnizori licenţiaţi.
307.839.118.179 ROL cheltuieli reprezentând serviciul de transport, servicii de sistem şi administrare piaţă C.N. Transelectrica S.A. pentru energia electrică exportată.
123.278.210.072 ROL serviciul distribuţie S.C. Electrica S.A.
30.489.548.998 ROL provizioane pentru deprecierea imobilizărilor
1.442.952.557 ROL provizioane pentru deprecierea mijloacelor circulante
3.228.324.272 ROL cheltuieli de protocol
4.292.823.873 ROL cheltuieli de reclamă şi publicitate
6.458.231.959 ROL despăgubiri, amenzi şi penalităţi
3.788.217.294 ROL donaţii şi subvenţii acordate, sponsorizări
72.752.482.302 ROL dobânzi şi penalităţi de întârziere-bugetele locale şi centrale
41.335.408.346 ROL cheltuieli privind activele cedate
10.931.269.199 ROL cheltuieli privind mărfurile
175.585.288.100 ROL taxa de dezvoltare
269.246.711.748 ROL cheltuieli financiare
5.669.804.279.576 ROL TOTAL CHELTUIELI NEOPERAŢIONALE

ANUL 2004
CHELTUIELI NEOPERAŢIONALE

714.458.756.285 ROL valoarea cantităţii de 507.695 MWh energie electrică achiziţionată pentru acoperirea cantităţilor contractate.
5.426.249.430 ROL servicii de transport, servicii de sistem şi administrare piaţă CN Transelectrica SA
1.706.133.204.795 ROL servicii de transport, servicii de sistem, administrare piaţă şi distribuţie C.N. Transelectrica S.A. şi S.C. Electrica S.A.
6.117.147.403 ROL provizioane pentru deprecierea imobilizărilor
176.053.091 ROL provizioane pentru deprecierea mijloacelor circulante

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

538.200.000 ROL provizioane pentru riscuri şi cheltuieli
6.756.662.181 ROL cheltuieli de protocol
6.459.037.525 ROL cheltuieli de reclamă şi publicitate
122.069.756 ROL despăgubiri, amenzi şi penalităţi
135.000.800 ROL donaţii şi subvenţii acordate, sponsorizări
14.613.293.202 ROL dobânzi şi penalităţi de întârziere-bugetele locale şi centrale
308.515.195.790 ROL cheltuieli privind activele cedate
9.016.700.847 ROL cheltuieli privind mărfurile
405.520.320.065 ROL taxa de dezvoltare
390.979.373.053 ROL cheltuieli financiare
25.424.411.667 ROL cheltuieli ocazionate de vânzarea MHC
3.600.391.678.890 ROL TOTAL CHELTUIELI NEOPERAŢIONALE

ANUL 2005

CHELTUIELI NEOPERAŢIONALE

2.903.398.427.700 ROL	valoarea cantităţii de 2.161.587 MWh energie
(290.339.842,77 RON)	electrică achiziţionată pentru acoperirea cantităţilor contractate.
2.731.236.604.100 ROL	servicii de transport, servicii de sistem şi administrare
(273.123.660,41 RON)	piaţă C.N. Transelectrica S.A. şi S.C. Electrica S.A.
322.662.622.000 ROL	servicii de distribuţie S.C. Electrica S.A.
(32.266.262,20 RON)	
3.420.838.500 ROL	provizioane pentru deprecierea imobilizărilor
(342.083,85 RON)	
54.754.203.500 ROL	provizioane pentru deprecierea mijloacelor circulante
(5.475.420,35 RON)	
35.295.940.000 ROL	provizioane pentru riscuri şi cheltuieli
(3.529.594,00 RON)	
5.858.539.800 ROL	cheltuieli de protocol
(585.853,98 RON)	
8.093.362.500 ROL	cheltuieli de reclamă şi publicitate
(809.336,25 RON)	
16.521.294.300 ROL	despăgubiri, amenzi şi penalităţi
(1.652.129,43 RON)	
3.035.428.000 ROL	donaţii şi subvenţii acordate, sponsorizări
(303.542,80 RON)	
146.142.200 ROL	dobânzi şi penalităţi de întârziere-bugetele locale
(14.614,02 RON)	şi centrale
75.409.035.100 ROL	cheltuieli privind activele cedate
(7.540.903,51 RON)	
14.609.351.200 ROL	cheltuieli privind mărfurile
(1.460.935,12 RON)	
502.511.700 ROL	taxa de dezvoltare
(50.251,17 RON)	
584.171.333.000 ROL	cheltuieli financiare
(58.417.133,30 RON)	
18.361.041.700 ROL	cheltuieli ocazionate de vânzarea MHC
(1.836.104,17 RON)	
6.777.476.673.300 ROL	**TOTAL CHELTUIELI NEOPERAŢIONALE**
(677.747.667,33 RON)	

Prin efectuarea şi înregistrarea în evidenţa contabilă a costurilor neoperaţionale (*exclusiv costurile aferente achiziţiei de energie electrică*) *„HIDROELECTRICA"S.A.* a încălcat legislaţia referitoare la limitarea cheltuielilor în conformitate cu prevederile bugetelor de venituri şi cheltuieli.

În ceea ce priveşte legislaţia încălcată trebuie să arătăm prevederile cuprinse în hotărârile de guvern prin care au fost aprobate bugetele de venituri şi cheltuieli şi anume:

H.G. nr. 1334/2001 de aprobare a *B.V.C. pe anul 2002*;
H.G. nr. 1527/2002 de aprobare a *B.V.C. pe anul 2003*;
H.G. nr. 1476/2003 de aprobare a *B.V.C. pe anul 2004*;
H.G. nr. 144/2005 de aprobare a *B.V.C. pe anul 2005*;

La toate aceste hotărâri ale guvernului, prin art. 6 se fac precizări obligatorii cu privire la nivelul indicatorilor aprobaţi, astfel:

„ Art.6(1).- Cheltuielile totale înscrise în bugetele de venituri şi cheltuieli ale companiilor, societăţilor naţionale şi societăţilor comerciale prevăzute la art. 1 reprezintă limite maxime şi nu pot fi depăşite decât în cazuri justificate, cu aprobarea Guvernului, la propunerea ministerului de resort, cu avizul Ministerului Muncii şi Solidarităţii sociale şi al Ministerului Finanţelor Publice „.

Prin prevederile art. 6(2) din cuprinsul hotărârilor de guvern sausmenţionate, se statuează:

„Art.6(2).- În cazul în care în execuţie se înregistrează depăşiri sau nerealizări ale veniturilor aprobate, companiile, societăţile naţionale şi societăţile comerciale pot efectua cheltuieli în funcţie de realizarea veniturilor, cu încadrarea în indicatorii de eficienţă aprobaţi."

Menţionăm faptul că prin hotărârile de guvern pentru aprobarea bugetelor de venituri şi cheltuieli *rectificate* şi anume:

H.G. nr.1210/2002 de aprobare a B.V.C. rectificat pe anul 2002
H.G. nr.1475/2003 de aprobare a B.V.C. rectificat pe anul 2003
H.G. nr.2144/2004 de aprobare a B.V.C. rectificat pe anul 2004
H.G. nr.1848/2005 de aprobare a B.V.C. rectificat pe anul 2005

au fost modificate numai anexele la hotărârile de guvern de aprobare a *B.V.C.* iniţial, conţinutul primelor hotărâri de guvern, în speţă art.6(1)(2) rămânând în vigoare, nemodificat.

Din cuprinsul cheltuielilor neoperaţionale, prezentăm în cele ce urmează cheltuielile care au fost cuantificate valoric prin Bugetele de venituri şi cheltuieli (*iniţiale şi rectificate*) şi care prezintă depăşiri valorice mari, astfel:

CHELTUIELI DE PROTOCOL
ANUL 2002

2,515 milioane ROL	cheltuieli de protocol realizate în anul 2001
750 milioane ROL	cheltuieli de protocol prevăzute în cadrul bugetului de venituri şi cheltuieli aprobat prin H.G.nr.1334/2001 pt.anul 2002
200 milioane ROL	cheltuielile de protocol aprobate pentru anul 2002 în baza H.G. nr. 1210/2002 (aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat pe anul 2002).
2,964 milioane ROL	cheltuieli de protocol efectiv realizate în anul 2002 conform cu execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe perioada 01.01. - 31.12.2002
	valoarea creşterii, în cifre absolute, a cheltuielilor de protocol în anul 2002 stabilit ca diferenţă între

2,764	milioane ROL	cheltuielile de protocol înscrise în bugetul de venituri şi cheltuieli rectificat, şi cheltuielile de protocol efectiv realizate aşa cum au fost înregistrate în evidenţa contabilă.

NOTĂ: În cifre absolute cheltuielile de protocol efectiv realizate de S.C. Hidroelectrica S.A. în cursul anului 2002 sunt în sumă de 2.963.794 Mii ROL.

În conformitate cu prevederile art.6, alin.(2) din H.G.nr. 1334/2001 de aprobare a bugetului de venituri şi cheltuieli prin care se precizează posibilitatea depăşirii cheltuielilor în funcţie de realizarea veniturilor, nivelul cheltuielilor de protocol în anul 2002 puteau fi de maximum 219.200 Mii ROL şi rezultă după cum urmează:

VENITURI

9.673.407.000 Mii ROL prevederi ale BVC rectificat anul 2002
10.606.274.063 Mii ROL realizări anul 2002
109,6 % procent de realizare a veniturilor anul 2002
200.000 Mii ROL cheltuieli de protocol aprobate prin *B.V.C.* rectificat
219.200 Mii ROL cheltuieli de protocol limită maximă ce putea fi cheltuită în anul 2002

Faţă de datele astfel prezentate, constatăm că în exerciţiul financiar 2002 se înregistrează o depăşire a cheltuielilor de protocol peste limita maximă (*legală*) cu 2.744.597 Mii ROL.

2.963.794 Mii ROL cheltuieli de protocol efectiv realizate.
219.200 Mii ROL cheltuieli de protocol maxime ce puteau fi efectuate
2.744.594 Mii ROL depăşire.

Menţionăm faptul că, expertiza contabilă judiciară nu este abilitată a face aprecieri asupra oportunităţii şi legalităţii cheltuielilor de protocol angajate de conducerea executivă a *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Expertiza contabilă se poate pronunţa numai asupra legalităţii operaţiunilor patrimoniale efectuate şi a căror valoare este reflectată în documentele justificative întocmite în faza de angajare şi de plată. Cum, la dosarul cauzei nu se află documente primare justificative privind activitatea de protocol această analiză nu s-a putut efectua.

CHELTUIELI DE SPONSORIZARE ANUL 2002

536	milioane ROL	cheltuieli de sponsorizare realizate în anul 2001
0	milioane ROL	cheltuieli de sponsorizare prevăzute în cadrul bugetului de venituri şi cheltuieli aprobat prin H.G.nr.1334/2001 pentru anul 2002
1.000	milioane ROL	cheltuielile de sponsorizare aprobate pentru anul 2002 în baza H.G. nr. 1210/2002 (aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat pe anul 2002).
2.811	milioane ROL	cheltuieli de sponsorizare efectiv realizate în anul 2002 conform cu execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe perioada 01.01. - 31.12.2002
1.811	milioane ROL	valoarea creşterii, în cifre absolute, a cheltuielilor de sponsorizare în anul 2002 stabilit ca diferenţă între cheltuielile de sponsorizare înscrise în bugetul de venituri conform bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat.

NOTĂ: *Valoarea cheltuielilor de sponsorizare efectiv realizate în anul 2002 este de 2.810.660 Mii ROL*

Detalierea cheltuielilor de sponsorizare aşa cum au fost înregistrate în evidenţa contabilă a societăţii, pe luni calendaristice în anul 2002 se prezintă astfel:

Luna Anul 2002	Valoarea cheltuielilor înregistrate în evidenţa contabilă (ROL)	Valoare cumulată lunar (ROL)
Ianuarie	0	*
Februarie	0	0
Martie	150.000.000	150.000.000
Aprilie	1.147.088.805	1.297.088.805
Mai	329.659.555	1.626.748.360
Iunie	183.911.881	1.810.660.241
Iulie	1.000.000.000	2.810.660.241
August	0	2.810.660.241
Septembrie	0	2.810.660.241
Octombrie	0	2.810.660.241
Noiembrie	0	2.810.660.241
Decembrie	0	2.810.660.241

Constatarea expertizei contabile judiciare este aceea că în perioada martie – iulie 2002 când *S.C. Hidroelectrica S.A.* a înregistrat pierderi, au fost raportate cheltuieli cu sponsorizarea.

O astfel de situaţie este contrară oricărui concept şi raţiune economică, deoarece nici-o entitate juridică a cărei activitate înregistrează pierderi nu îşi poate permite să-şi diminueze lichidităţile băneşti cu sume plătite terţilor cu titlu de sponsorizare.

În afara acestui fapt constatat de expertiza contabilă judiciară trebuie să arătăm şi următoarele:

Conform prevederilor art.6 alin.(2) din H.G.nr.1334/2001 prin care a fost aprobat bugetul de venituri şi cheltuieli, se precizează posibilitatea depăşirii cheltuielilor în funcţie de realizarea veniturilor.

În această situaţie, nivelul cheltuielilor de sponsorizare în anul 2002 putea fi de maximum 1.096 Mii ROL şi rezultă după cum urmează:

VENITURI

9.673.407.000 Mii ROL prevederi ale BVC rectificat anul 2002
10.606.274.063 Mii ROL realizări anul 2002
109,6 % procent de realizare a veniturilor anul 2002
1.000.000 Mii ROL cheltuieli de sponsorizare aprobate pe

BCU MUNICIPAL UNIVERSITY LIBRARY

anul 2002 prin *B.V.C.* rectificat

1.096.000 Mii ROL cheltuieli de sponsorizare valoare maximă ce putea fi cheltuită în anul 2002

Faţă de aceste date astfel prezentate, constatăm că în exerciţiul financiar 2002 se înregistrează o depăşire a cheltuielilor de sponsorizare peste limita maximă (*legală*) cu 1.714.660 Mii ROL.

2.810.660 Mii ROL cheltuieli de sponsorizare efectiv realizate.

1.096.000 Mii ROL cheltuieli de sponsorizare maxime ce puteau fi efectuate

1.714.660 Mii ROL depăşire.

Menţionăm faptul că, expertiza contabilă judiciară nu este abilitată a face aprecieri asupra oportunităţii şi legalităţii cheltuielilor de sponsorizare angajate de conducerea executivă a *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Expertiza contabilă se poate pronunţa numai asupra legalităţii operaţiunilor patrimoniale efectuate şi a căror valoare este reflectată în documentele justificative întocmite în faza de angajare şi de plată. Cum, la dosarul cauzei nu se află documente primare justificative privind cheltuielile de sponsorizare, această analiză nu s-a putut efectua.

CHELTUIELI DE RECLAMĂ ŞI PUBLICITATE ANUL 2002

999 milioane ROL	cheltuieli de reclamă şi publicitate realizate în anul 2001
300 milioane ROL	cheltuieli de reclamă şi publicitate prevăzute în cadrul bugetului de venituri şi cheltuieli aprobat prin H.G.nr.1334/2001 pentru anul 2002
%	creştere în anul 2002 a cheltuielilor de reclamă şi publicitate faţă de realizările raportate în anul 2001.
900 milioane ROL	cheltuielile de reclamă şi publicitate aprobate pentru anul 2002 în baza H.G. nr. 1210/2002 (aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat pe anul 2002).
3.322 milioane ROL	cheltuieli de reclamă şi publicitate efectiv realizate în anul 2002 conform cu execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe perioada 01.01. - 31.12.2002.
2.422 milioane ROL	valoarea creşterii, în cifre absolute, a cheltuielilor de reclamă şi publicitate în anul 2002 stabilit ca diferenţă între cheltuielile de reclamă şi publicitate înscrise în bugetul de venituri şi cheltuieli rectificat şi cheltuielile de reclamă şi publicitate conform bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat.

În ce priveşte depăşirea cheltuielilor privind reclama şi publicitate în exerciţiul financiar 2002, arătăm următoarele:

Conform prevederilor art.6, alin.(2) din H.G.nr. 1334/2001 prin care a fost aprobat bugetul de venituri şi cheltuieli, se precizează posibilitatea depăşirii cheltuielilor în funcţie de realizarea veniturilor.

În această situaţie nivelul cheltuielilor de reclamă şi publicitate în anul 2002 putea fi de maximum 986.400 Mii ROL şi rezultă după cum urmează:

VENITURI

9.673.407.000 Mii ROL prevederi ale BVC rectificat anul 2002

10.606.274.063 Mii ROL realizări anul 2002

109,6 % procent de realizare a veniturilor anul 2002

900.000 Mii ROL cheltuieli de reclamă şi publicitate aprobate pe anul 2002 prin *B.V.C.* rectificat

986.400 Mii ROL cheltuieli de reclamă şi publicitate valoare maximă ce putea fi cheltuită în anul 2002

Faţă de datele astfel prezentate, constatăm că în exerciţiul financiar 2002 se înregistrează o depăşire a cheltuielilor de reclamă şi publicitate peste limita maximă (*legală*) cu 2.335.600 Mii ROL.

3.322.000 Mii ROL cheltuieli de cheltuieli de reclamă şi publicitate realizate.

986.400 Mii ROL cheltuieli de reclamă şi publicitate maxime ce puteau fi efectuate

2.335.600 Mii ROL depăşire.

Expertiza contabilă judiciară nu este abilitată să se pronunţe asupra nivelului foarte mare al cheltuielilor de reclamă şi publicitate, dar pune în evidenţă următoarele:

- în cursul anului 2002 *S.C. Hidroelectrica S.A.* a cumpărat energie electrică de la alţi producători/furnizori pentru acoperirea obligaţiilor derivând din contractele de vânzare-cumpărare aflate în derulare;

- la nivelul anului 2002, comparând cantităţile de energie electrică produsă în instalaţiile proprii cu cantităţile de energie electrică contractate cu terţii, se constată că producţia de energie electrică estimată (*planificată*) a se produce în propriile instalaţii era insuficientă pentru a onora obligaţiile contractuale asumate (*supracontractare*);

- cu toate că au existat firme-consumatori eligibili/furnizori licenţiaţi - care au solicitat oferte de energie electrică pentru tranzacţionare în anul 2002, *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu a încheiat contracte cu acestea, după cum urmează:

Nr. crt.	Denumirea societăţii comerciale solicitante	Localitatea	Data cererii de ofertă	Cantitate de energ.electr. solicitată (MWh/an)
1	Alprom SA	Slatina	22.03.2002	65.000
2	Ambro SA	Suceava	25.03.2002	26.784
3	Beofon SRL	Bucureşti	11.04.2002	
4	Besta Sider	Bucureşti	18.11.2002	
5	Comelectrica SA	Braşov	05.02.2002	
6	Ductil Steel SA	Buzău	06.02.2002	48.000
7	European Drinks SA	Oradea	21.02.2002	115.010
8	Feral SA	Tulcea	10.04.2002	1.215.410
9	MDF Sebeş Frati SA	Sebeş	13.02.2002	39.600
10	Holcim SA	Bucureşti	20.04.2002	55.080
11	Letea SA	Bacău	10.07.2002	174.000
12	MBG Metagrimex Business Group SA	Bucureşti	13.10.2002	48.000
13	Arpechim SA (Petrom)	Piteşti	05.09.2002	516.000

14	Petrotub SA	Roman	08.02.2002	90.500
15	Rompetrol Petromidia	Constanţa	27.09.2002	300.000
16	Sometra SA	Copşa Mică	18.04.2002	56.196
17	Sidex SA	Galaţi	13.02.2002	
TOTAL cantităţi de energie electrică solicitate			*	2.749.580

În ceea ce priveşte cheltuielile de reclamă şi publicitate raportate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* la execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe anul 2002, arătăm că raportarea făcută nu este corectă.

Cheltuielile de reclamă şi publicitate făcute de societate în acest an totalizează 3.465.767.141 ROL şi nu 3.322 milioane ROL cât a raportat societatea la execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli.

În fapt, *S.C. Hidroelectrica S.A.* a efectuat cheltuieli de reclamă şi publicitate conform cu înregistrările în evidenţa contabilă, astfel:

3.321.763.907 ROL Cont 623.02 „*Cheltuieli de, reclamă şi publicitate*" pe bază de contract

144.003.234 ROL Cont 623.03 „*Cheltuieli de, reclamă şi publicitate*" fără contract de publicitate

3.465.767.141 ROL TOTAL

Faţă de cele prezentate anterior, expertiza contabilă judiciară pune în evidenţă faptul că cheltuielile de reclamă şi publicitate nu se justifică dat fiind că *S.C. Hidroelectrica S.A.* a contractat cu beneficiarii cantităţi de energie electrică care depăşesc capacităţile de producţie ale propriilor instalaţii, iar pe de altă parte a refuzat să onoreze comenzile unui număr important de clienţi.

Deşi raţiunea cheltuielilor de reclamă şi publicitate este de a atrage noi şi cât mai mulţi clienţi, *S.C. Hidroelectrica S.A.* având contractată întreaga capacitate de producţie instalată, a fost complet inutilă şi inoportună angajarea de cheltuieli de reclamă şi publicitate, cu consecinţe negative asupra patrimoniului societăţii.

În acest capitol de cheltuieli intră şi unele anunţuri utile societăţii, însă din lipsa documentelor care atestă plăţile făcute, documente ce nu au fost puse la dispoziţia experţilor, nu se poate stabili cu certitudine necesitatea, oportunitatea şi legalitatea cheltuielilor făcute.

În legătură cu datele astfel prezentate, expertiza contabilă judiciară face următoarele precizări:

- în Hotărârea de Guvern nr. 1334/2001 care a aprobat bugetul de venituri şi cheltuieli pe anul 2002, se prevede:

Art.6(1)- Cheltuielile totale aferente veniturilor înscrise în bugetele de venituri şi cheltuieli ale companiilor, societăţilor naţionale şi societăţile comerciale prevăzute la art.1 reprezintă limite maxime şi nu pot fi depăşite decât în cazuri justificate, cu aprobarea Guvernului, la propunerea ministerului de resort, cu avizul Ministerului Muncii şi Solidarităţii Sociale şi al Ministerului Finanţelor Publice.

(2)- În cazul în care în execuţie se înregistrează depăşiri sau nerealizări ale veniturilor aprobate, companiile, societăţile naţionale şi societăţile comerciale pot efectua cheltuieli în funcţie de realizarea veniturilor, cu încadraqrea în indicatorii de eficienţă aprobaţi.

Faţă de aceste prevederi legale, expertiza contabilă judiciară stabileşte faptul că *S.C. Hidroelectrica S.A.*, cu aprobarea conducerii executive şi a Consiliului de Administraţie a dispus în mod deliberat asupra depăşirii volumului cheltuielilor de reclamă şi publicitate pentru anul 2002.

Văzând volumul mare al depăşirii cheltuielilor de reclamă şi publicitate înregistrat şi ţinând cont de faptul că societatea a înregistrat în perioada martie-noiembrie 2002 (*în fiecare*

lună) pierderi, expertiza contabilă judiciară constată că depăşirea cheltuielilor de reclamă şi publicitate s-a făcut cu încălcarea legislaţiei în vigoare contribuind la accentuarea pierderilor.

Redăm situaţia financiară a societăţii în perioada anului 2002, astfel:

Luna Anul 2002	VENIT TOTAL CUMULAT (Mii ROL)	REZULTAT BRUT (Mii ROL)	REZULTAT NET (Mii ROL)
Ianuarie	895.892.456	9.899.121	9.899.121
Februarie	1.664.170.120	73.473.888	73.473.888
Martie	2.355.527.772	5.422.340	-3.557.584
Aprilie	3.072.399.144	-60.136.988	-60.136.988
Mai	3.795.820.266	-28.425.230	-28.425.230
Iunie	4.576.757.782	-303.551.752	-303.551.752
Iulie	5.441.502.091	-850.021.751	-850.021.751
August	6.534.792.493	-568.266.483	-568.266.483
Septembrie	7.326.359.684	-531.721.597	-531.721.597
Octombrie	8.265.498.297	-412.730.039	-412.730.039
Noiembrie	9.233.911.461	-34.309.543	-34.309.543
Decembrie	10.606.274.065	21.101.723	21.101.723

Trebuie să precizăm faptul că pierderea înregistrată în luna martie 2002 se datorează înregistrării valorii de 8.979.924 Mii ROL reprezentând impozit pe profit calculat.

CHELTUIELI DE PROTOCOL
Anul 2003

2.964 milioane ROL	cheltuieli de protocol realizate în anul 2002
400 milioane ROL	cheltuieli de protocol prevăzute în cadrul bugetului de venituri şi cheltuieli aprobat prin H.G.nr.1527/2002 pt.anul 2003
0 milioane ROL	cheltuielile de protocol aprobate pentru anul 2003 în baza H.G. nr. 1475/2003 (aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat pe anul 2003).
3.228 milioane ROL	cheltuieli de protocol efectiv realizate în anul 2003 conform cu execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe perioada 01.01. - 31.12.2003
3.228 milioane ROL	valoarea creşterii, în cifre absolute, a cheltuielilor de protocol în anul 2003 stabilit ca diferenţă între cheltuielile de protocol înscrise în bugetul de venituri şi cheltuieli rectificat şi cheltuielile de protocol efectiv realizate aşa cum sunt înregistrate în evidenţa contabilă.

NOTĂ: *În legătură cu modul în care au fost aprobate cheltuielile de protocol pentru anul 2003, respectiv prin Hotărâri de Guvern pentru aprobarea Bugetului de Venituri şi Cheltuieli iniţial şi rectificat, precum şi cu privire la modul de încadrare în nivelul cheltuielilor de protocol aprobate, expertiza contabilă judiciară pune în evidenţă următoarele:*

➢ prin H.G. nr. 1527/2002 de aprobare a *Bugetului de Venituri şi Cheltuieli (iniţial)* al *S.C. Hidroelectrica S.A.* pe anul 2003 este aprobat un nivel al cheltuielilor de protocol în sumă de 400 milioane ROL identic cu propunerea *S.C. Hidroelectrica S.A.*

➢ prin H.G. nr. 1475/2003 de aprobare a *Bugetului de Venituri şi Cheltuieli (rectificat)* al *S.C. Hidroelectrica S.A.* pe anul 2003, se revine la aprobarea iniţială de 400 milioane ROL cheltuieli de protocol, nemai fiind aprobată nici o sumă la acest capitol de cheltuieli;

➢ prin *situaţia* întocmită de *S.C. Hidroelectrica S.A.* privind *„execuţia Bugetului de Venituri şi Cheltuieli în perioada 01.01.- 31.12.2003"* se raportează o valoare de 3.228 milioane ROL reprezentând cheltuieli de protocol efectiv realizate.

Ţinând seama de faptul că eliminarea totală din *bugetul de venituri şi cheltuieli rectificat pe anul 2003* a valorii cheltuielilor de protocol s-a realizat în luna decembrie 2003 (*la sfârşitul exerciţiului financiar*) şi luând în considerare suma de 400 milioane ROL aprobată iniţial prin bugetul de venituri şi cheltuieli pentru anul 2003, expertiza contabilă a ţinut seama de această valoare prin aceea că a stabilit depăşirea cheltuielilor de protocol ca diferenţă între valoarea efectiv cheltuită şi limita maximă aprobată iniţial, astfel:

3.228 milioane ROL cheltuieli de protocol efectiv realizate în anul 2003

400 milioane ROL cheltuieli de protocol limită maximă aprobate prin B.V.C. pe anul 2003.

2.828 milioane ROL cheltuieli de protocol efectuate peste limită maximă aprobată prin B.V.C. pe anul 2003.

Detalierea cheltuielilor de protocol înregistrate în evidenţa contabilă a *S.C. Hidroelectrica S.A.*, pe luni calendaristice, se prezintă astfel:

Cont 623.01 *„Cheltuieli de protocol „*

Luna Anul 2003	Valoarea cheltuielilor înregistrate în evidenţa contabilă (ROL)	Valoare cumulată lunar (ROL)
Ianuarie	102.054.429	*
Februarie	155.514.799	257.569.228
Martie	182.242.339	439.811.567
Aprilie	169.181.843	608.993.411
Mai	231.279.668	840.273.079
Iunie	194.556.579	1.034.829.658
Iulie	226.661.233	1.261.490.891
August	155.329.332	1.416.820.222
Septembrie	185.139.405	1.601.959.627
Octombrie	345.281.289	1.947.240.916
Noiembrie	466.283.764	2.413.524.680
Decembrie	814.799.587	3.228.324.267

Menţionăm faptul că, expertiza contabilă judiciară nu este abilitată a face aprecieri asupra oportunităţii şi legalităţii cheltuielilor de protocol angajate de conducerea executivă a *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Expertiza contabilă se poate pronunţa numai asupra legalităţii operaţiunilor patrimoniale efectuate şi a căror valoare este reflectată în documentele justificative întocmite în faza de angajare şi de plată. Cum, la dosarul cauzei nu se află documente primare justificative privind activitatea de protocol această analiză nu s-a putut efectua.

Expertiza contabilă constată că în perioada semestrului II/2003 societatea a înregistrat pierderi financiare cumulate în valoare de 3.695.456.236 mii ROL, după cum urmează:

Luna Anul 2003	VENIT TOTAL CUMULAT MII ROL	PIERDERE NETA CUMULATA MII ROL
Iunie	5.544.094.076	115.231.970
Iulie	6.352.318.883	372.661.439
August	7.084.370.036	633.864.449
Septembrie	7.733.799.332	1.397.826.042
Octombrie	8.520.031.280	2.015.870.233
Noiembrie	9.473.460.056	2.914.013.657
Decembrie	10.861.555.258	3.695.456.236

Expertiza contabilă constată că în aceeaşi perioadă (*semestrul II/2003*) *S.C. Hidroelectrica S.A.* a efectuat cheltuieli de protocol în valoare de 2.193.494.609 ROL.

Faţă de această situaţie în care valoarea pierderilor este aproape identică cu valoarea cheltuielilor de protocol, expertiza contabilă constată că cheltuielile de protocol în cuantumul efectuat se dovedesc a fi fost inoportune şi oricum neeconomicoase. Din documentele aflate la dosarul cauzei nu rezultă că vreo persoană cu atribuţii de control sau de decizie din cadrul *S.C. Hidroelectrica S.A.* ar fi încercat să diminueze sau să recomande evitarea efectuării unor astfel de cheltuieli care au afectat lichidităţile societăţii.

CHELTUIELI DE SPONSORIZARE
Anul 2003

2.811	milioane ROL	cheltuieli de sponsorizare realizate în anul 2002
1.000	milioane ROL	cheltuieli de sponsorizare prevăzute în cadrul bugetului de venituri şi cheltuieli aprobat prin H.G.nr.1527/2002 pt.anu 2003
0	milioane ROL	cheltuielile de sponsorizare aprobate pentru anul 2003 în baza H.G. nr. 1475/2003 (aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat pe anul 2003).
3.788	milioane ROL	cheltuieli de sponsorizare efectiv realizate în anul 2003 conform cu execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe perioada 01.01. - 31.12.2003
3.788	milioane ROL	valoarea creşterii, în cifre absolute, a cheltuielilor de sponsorizare în anul 2003 stabilit ca diferenţă între cheltuielile de sponsorizare înscrise în bugetul de venituri şi cheltuieli rectificat şi cheltuielile de sponsorizare conform bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat.

Detalierea *cheltuielilor de sponsorizare* aşa cum au fost înregistrate în evidenţa contabilă a societăţii, pe luni calendaristice ale anului 2003, se prezintă astfel:

Luna Anul 2002	Valoarea cheltuielilor înregistrate în evidenţa contabilă (ROL)	Valoare cumulată lunar (ROL)
Ianuarie	0	*
Februarie	154.577.833	154.577.833
Martie	130.000.000	284.577.833
Aprilie	2.502.786.069	2.787.363.902
Mai	151.079.100	2.938.443.002
Iunie	328.583.493	3.267.026.495
Iulie	193.081.555	3.460.108.050
August	95.000.000	3.555.108.050
Septembrie	0	3.555.108.050
Octombrie	0	3.555.108.050
Noiembrie	0	3.555.108.050
Decembrie	233.109.244	3.788.217.294

Constatarea expertizei contabile judiciare este aceea că în perioada anului 2003 când *S.C. Hidroelectrica S.A.* a înregistrat pierderi, au fost raportate cheltuieli cu sponsorizarea.

O astfel de situaţie este contrară oricărui concept şi raţiune economică, deoarece nicio entitate juridică a cărei activitate înregistrează pierderi nu îşi poate permite să-şi diminueze lichidităţile băneşti cu sume plătite terţilor cu titlu de sponsorizare.

CHELTUIELI DE RECLAMĂ ŞI PUBLICITATE
Anul 2003

3322 milioane ROL	cheltuieli de reclamă şi publicitate realizate în anul 2002
900 milioane ROL	cheltuieli de reclamă şi publicitate prevăzute în cadrul bugetului de venituri şi cheltuieli aprobat prin H.G.nr.1527/200 pt.anul 2003
3.800 milioane ROL	cheltuielile de reclamă şi publicitate aprobate pentru anul 2002 în baza H.G. nr. 1475/2003 (aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat pe anul 2003).
4.323 milioane ROL	cheltuieli de reclamă şi publicitate efectiv realizate în anul 2003 conform cu execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe perioada 01.01. - 31.12.2003.
523 milioane ROL	valoarea creşterii, în cifre absolute, a cheltuielilor de reclamă şi publicitate în anul 2003 stabilit ca diferenţă între cheltuielile de reclamă şi publicitate înscrise în bugetul de venituri şi cheltuieli rectificat şi cheltuielile de reclamă şi publicitate conform bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat.

În ceea ce priveşte depăşirea cheltuielilor de reclamă şi publicitate în exerciţiul financiar 2003, punem în evidenţă următoarele:

În conformitate cu prevederile art.6, alin.(2) cuprinse în H.G. nr. 1527/2002 de aprobare a bugetului de venituri şi cheltuieli se precizează posibilitatea depăşirii cheltuielilor în funcţie de realizarea veniturilor.

În anul 2003, *S.C. Hidroelectrica S.A.* a înregistrat o depăşire a cheltuielilor fără însă a se înregistra o creştere corespunzătoare a veniturilor, astfel că per total pierderea brută a fost de 3.695.456 milioane ROL.

În cadrul analizei cheltuielilor de reclamă şi publicitate, arătăm că:

- prin H.G. nr.1527/2002 de aprobare a bugetului de venituri şi cheltuieli a *S.C. Hidroelectrica S.A.* (*iniţial*) pentru exerciţiul financiar 2003 a fost aprobată suma de 900 milioane ROL reprezentând plafonul maxim pentru cheltuieli de reclamă şi publicitate;
- prin H.G. nr.1475/2003 de aprobare a bugetului de venituri şi cheltuieli *rectificat* a *S.C. Hidroelectrica S.A.* a fost aprobată suma de 3.800 milioane ROL reprezentând plafonul maxim pentru cheltuieli de reclamă şi publicitate, cu o creştere de 422,22 % a bugetului iniţial la acest capitol de cheltuieli.

Cu privire la această majorare a plafonului maxim de cheltuieli de reclamă şi publicitate, expertiza contabilă nu este abilitată să se pronunţe dar constată faptul că, faţă de plafonul maxim majorat la suma de 3.800 milioane ROL, *S.C. Hidroelectrica S.A.* a depăşit şi această sumă (*cu 523 milioane ROL*), înregistrând în exerciţiul financiar al anului 2003 cheltuieli de reclamă şi publicitate în sumă de 4.323 milioane ROL.

Expertiza contabilă nu se pronunţă cu aprecieri asupra nivelului foarte mare al cheltuielilor de reclamă şi publicitate, dar pune în evidenţă următoarele:

- în cursul anului 2003 *S.C. Hidroelectrica S.A.* a cumpărat energie electrică de la alţi producători/furnizori şi din import pentru acoperirea obligaţiilor asumate prin contractele de vânzare-cumpărare aflate în derulare;
- la nivelul anului 2003, din analiza cantităţilor de energie electrică produsă în instalaţiile proprii şi comparându-le cu cantităţile de energie electrică contractate, se observă faptul că producţia planificată nu acoperea cantităţile contractate înregistrându-se o *supracontractare* a producţiei;
- cu toate că au existat firme (*consumatori eligibili/furnizori licenţiaţi*) care au solicitat oferte de energie electrică pentru tranzacţionare în anul 2003, *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu a încheiat contracte cu acestea, astfel:

Nr. crt.	Denumirea societăţii comerciale solicitante	Localitatea	Data cererii de ofertă	Cantitate de energ.electr. solicitată (MWh/an)
1	Bursa Moldovei SA	Iaşi	06.03.2003	
2	Combinatul de Oţeluri Speciale COST Târgovişte SA	Târgovişte	28.03.2003	576.000
3	Entrade România SRL	Bucureşti	03.06.2003	
4	European Drinks SA	Oradea	27.02.2003	93.000
5	Feral SA	Tulcea	12.12.2003	1.187.000
6	Metalimportexport SA	Bucureşti	09.12.2003	
TOTAL cantităţi de energie electrică solicitate			*	1.856.000

În ceea ce priveşte cheltuielile de reclamă şi publicitate raportate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* la execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe anul 2003, arătăm că raportarea făcută nu este corectă.

Cheltuielile de reclamă şi publicitate făcute de societate în acest an totalizează 4.349.495.301 ROL şi nu 4.323 milioane ROL cât a raportat societatea la execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli.

În fapt, *S.C. Hidroelectrica S.A.* a efectuat cheltuieli de reclamă şi publicitate conform cu înregistrările în evidenţa contabilă, astfel:

4.322.823.873 ROL Cont 623.02 „*Cheltuieli de, reclamă şi publicitate*" pe bază de contract

26.671.428 ROL Cont 623.03 „*Cheltuieli de, reclamă şi publicitate*" fără contract de publicitate

4.349.495.301 ROL TOTAL

Faţă de cele prezentate anterior, expertiza contabilă judiciară pune în evidenţă faptul că cheltuielile de reclamă şi publicitate nu se justifică dat fiind că *S.C. Hidroelectrica S.A.* a contractat cu beneficiarii cantităţi de energie electrică care depăşesc capacităţile de producţie ale propriilor instalaţii, iar pe de altă parte a refuzat să onoreze comenzile unui număr important de clienţi.

Deşi raţiunea cheltuielilor de reclamă şi publicitate este de a atrage noi şi cât mai mulţi clienţi, *S.C. Hidroelectrica S.A.* având contractată întreaga capacitate de producţie instalată, a fost complet inutilă şi inoportună angajarea de cheltuieli de reclamă şi publicitate, cu consecinţe negative asupra patrimoniului societăţii.

În acest capitol de cheltuieli intră şi unele anunţuri utile societăţii, însă din lipsa documentelor care atestă plăţile făcute, documente ce nu au fost puse la dispoziţia experţilor, nu se poate stabili cu certitudine necesitatea, oportunitatea şi legalitatea cheltuielilor făcute.

În legătură cu datele astfel prezentate, expertiza contabilă judiciară face următoarele precizări:

- în Hotărârea de Guvern nr. 1527/2002 care a aprobat bugetul de venituri şi cheltuieli pe anul 2003, se prevede:

Art.6(1) - Cheltuielile totale aferente veniturilor înscrise în bugetele de venituri şi cheltuieli ale companiilor, societăţilor naţionale şi societăţile comerciale prevăzute la art.1 reprezintă limite maxime şi nu pot fi depăşite decât în cazuri justificate, cu aprobarea Guvernului, la propunerea ministerului de resort, cu avizul Ministerului Muncii şi Solidarităţii Sociale şi al Ministerului Finanţelor Publice.

(2)- În cazul în care în execuţie se înregistrează depăşiri sau nerealizări ale veniturilor aprobate, companiile, societăţile naţionale şi societăţile comerciale pot efectua cheltuieli în funcţie de realizarea veniturilor, cu încadrarea în indicatorii de eficienţă aprobaţi.

Faţă de aceste prevederi legale, expertiza contabilă judiciară stabileşte faptul că *S.C. Hidroelectrica S.A.*, cu aprobarea conducerii executive şi a Consiliului de Administraţie a dispus în mod deliberat asupra depăşirii volumului cheltuielilor de reclamă şi publicitate pentru anul 2003.

CHELTUIELI DE PROTOCOL
Anul 2004

3.228	milioane ROL	cheltuieli de protocol realizate în anul 2003
100	milioane ROL	cheltuieli de protocol prevăzute în cadrul bugetului de venituri şi cheltuieli aprobat prin H.G.nr.1476/2003 pt.anul 2004
1.000	milioane ROL	cheltuielile de protocol aprobate pentru anul 2004 în baza H.G. nr. 2144/2004 (aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat pe anul 2004).
6.757	milioane ROL	cheltuieli de protocol efectiv realizate în anul 2004 conform cu execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe perioada 01.01. - 31.12.2004
5.757	milioane ROL	valoarea creşterii, în cifre absolute, a cheltuielilor de protocol în anul 2004 stabilit ca diferenţă între cheltuielile de protocol înscrise în bugetul de venituri şi cheltuieli rectificat şi cheltuielile de protocol efectiv realizate aşa cum au fost înregistrate în evidenţa contabilă.

NOTĂ: *În cifre absolute cheltuielile de protocol efectiv realizate de S.C. Hidroelectrica S.A. în anul 2004 sunt de 6.757 milioane ROL.*

În conformitate cu prevederile art.6 alin.(2) din H.G. nr. 1476/2003 de aprobare a bugetului de venituri şi cheltuieli, prin care se precizează posibilitatea depăşirii cheltuielilor în funcţie de realizarea veniturilor, nivelul cheltuielilor de protocol în anul 2004 puteau fi de maximum 1.231 milioane ROL.

VENITURI

11.973.260 milioane ROL prevederi BVC rectificat pe anul 2004
14.735.717 milioane ROL realizări anul 2004
123,1 % procent de realizare a veniturilor în anul 2004
1.000 milioane ROL cheltuieli de protocol aprobate prin BVC rectificat.
1.231 milioane ROL valoarea limitei maxime de cheltuieli de protocol ce putea fi cheltuită în anul 2004.

Faţă de datele astfel prezentate, constatăm că în exerciţiul financiar al anului 2004 se înregistrează o depăşire a cheltuielilor de protocol peste limita legală (*admisă*) cu 5.526.000 Mii ROL.

6.757 Milioane ROL cheltuieli de protocol efectiv realizate
1.231 Milioane ROL cheltuieli de protocol maxime ce puteau fi realizate/efectuate.
5.526 Milioane ROL depăşire

Menţionăm faptul că, expertiza contabilă judiciară nu este abilitată a face aprecieri asupra oportunităţii şi legalităţii cheltuielilor de protocol angajate de conducerea executivă a *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Expertiza contabilă se poate pronunţa numai asupra legalităţii operaţiunilor patrimoniale efectuate şi a căror valoare este reflectată în documentele justificative întocmite în faza de angajare şi de plată. Cum, la dosarul cauzei nu se află documente primare justificative privind activitatea de protocol această analiză nu s-a putut efectua.

CHELTUIELI DE SPONSORIZARE
Anul 2004

3.788	milioane ROL	cheltuieli de sponsorizare realizate în anul 2003
250	milioane ROL	cheltuieli de sponsorizare prevăzute în cadrul bugetului de venituri şi cheltuieli aprobat prin H.G.nr.1476/2003 pt.anul 2004
350	milioane ROL	cheltuielile de sponsorizare aprobate pentru anul 2004 în baza H.G. nr. 2144/2004 (aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat pe anul 2004).
677	milioane ROL	cheltuieli de sponsorizare efectiv realizate în anul 2004 conform cu execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe perioada 01.01. - 31.12.2004
327	milioane ROL	valoarea creşterii, în cifre absolute, a cheltuielilor de sponsorizare în anul 2004 stabilit ca diferenţă între cheltuielile de sponsorizare înscrise în bugetul de venituri şi cheltuieli rectificat şi cheltuielile de sponsorizare conform bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Detalierea *cheltuielilor de sponsorizare* aşa cum au fost înregistrate în evidenţa contabilă a societăţii, pe luni calendaristice ale anului 2004, se prezintă astfel:

Luna Anul 2004	Valoarea cheltuielilor înregistrate în evidenţa contabilă (ROL)	Valoare cumulată lunar (ROL)
Ianuarie	16.000.000	*
Februarie	14.000.000	30.000.000
Martie	14.000.000	44.000.000
Aprilie	244.000.000	288.000.000
Mai	14.000.000	302.000.000
Iunie	26.000.000	328.000.000
Iulie	118.585.120	446.585.120
August	0	446.585.120
Septembrie	0	446.585.120
Octombrie	0	446.585.120
Noiembrie	135.000.000	581.585.120
Decembrie	95.000.800	676.585.920

În conformitate cu prevederile art.6, alin.(2) cuprinse în H.G. nr.1476/2003 de aprobare a bugetului de venituri şi cheltuieli se precizează posibilitatea depăşirii cheltuielilor în funcţie de realizarea veniturilor nivelul cheltuielilor de sponsorizare în anul 2004 puteau fi de maximum 1.231 milioane ROL.

VENITURI

11.973.260 milioane ROL – prevederi BVC rectificat pe anul 2004
14.735.717 milioane ROL – realizări anul 2004.
123,1 % - procent de realizare a veniturilor în anul 2004
350 milioane ROL – cheltuieli de sponsorizare aprobate prin BVC rectificat
430,85 milioane ROL –valoarea limitei maxime de cheltuieli de sponsorizare ce putea fi cheltuită în anul 2004

Faţă de datele astfel prezentate, constatăm că în exerciţiul financiar 2004 se înregistrează o depăşire a cheltuielilor de sponsorizare peste limita legală (*admisă*) cu 245.736 Mii ROL.

676.586 Mii ROL- cheltuieli de sponsorizare efectiv realizate;
430.850 Mii ROL – cheltuieli de sponsorizare maxime ce puteau fi realizate/efectuate
245.736 Mii ROL – depăşire.

Menţionăm faptul că, expertiza contabilă judiciară nu este abilitată a face aprecieri asupra oportunităţii şi legalităţii cheltuielilor de sponsorizare angajate de conducerea executivă a *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Expertiza contabilă se poate pronunţa numai asupra legalităţii operaţiunilor patrimoniale efectuate şi a căror valoare este reflectată în documentele justificative întocmite în faza de angajare şi de plată. Cum, la dosarul cauzei nu se află documente primare justificative privind activitatea de sponsorizare această analiză nu s-a putut efectua.

CHELTUIELI DE RECLAMĂ ŞI PUBLICITATE
Anul 2004

4.323	milioane ROL	cheltuieli de reclamă şi publicitate realizate în anul 2003
927	milioane ROL	cheltuieli de reclamă şi publicitate prevăzute în cadrul bugetului de venituri şi cheltuieli aprobat prin H.G.nr.1176/200 pt.2004
21	%	creştere în anul 2004 a cheltuielilor de reclamă şi publicitate faţă de realizările raportate în anul 2003.
1.500	milioane ROL	cheltuielile de reclamă şi publicitate aprobate pentru anul 2004 în baza H.G. nr. 1475/2003 (aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat pe anul 2004).
6.459	milioane ROL	cheltuieli de reclamă şi publicitate efectiv realizate în anul 2004 conform cu execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe perioada 01.01. - 31.12.2004.
4.959	milioane ROL	valoarea creşterii, în cifre absolute, a cheltuielilor de reclamă şi publicitate în anul 2004 stabilit ca diferenţă între cheltuielile de reclamă şi publicitate înscrise în bugetul de venituri şi cheltuieli rectificat şi cheltuielile de reclamă şi publicitate conform bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat.

În ceea ce priveşte depăşirea cheltuielilor de reclamă şi publicitate în exerciţiul financiar 2004, punem în evidenţă următoarele:

În conformitate cu prevederile art.6, alin.(2) cuprinse în H.G. nr.1527/2002 de aprobare a bugetului de venituri şi cheltuieli se precizează posibilitatea depăşirii cheltuielilor în funcţie de realizarea veniturilor nivelul cheltuielilor de reclamă şi publicitate puteau fi de maximum 1.846,5 milioane ROL.

VENITURI

11.973.260 milioane ROL – prevederi BVC rectificat pe anul 2004
14.735.717 milioane ROL – realizări anul 2004.
123,1 % - procent de realizare a veniturilor în anul 2004
1.500 milioane ROL – cheltuieli de reclamă şi publicitate aprobate prin BVC rectificat
1.846,5 milioane ROL – cheltuieli de reclamă şi publicitate valoare maximă ce putea fi cheltuită în anul 2004.

Din datele de mai sus rezultă că în exerciţiul financiar 2004 se înregistrează o depăşire a a cheltuielilor de reclamă şi publicitate peste limita legală cu 4.612,5 milioane ROL.

6.459,0 milioane ROL- cheltuieli de reclamă şi publicitate efectiv realizate;

1.846,5 milioane ROL – cheltuieli de reclamă şi publicitate valoare maximă admisă ce putea fi efectuată

4.612,5 milioane ROL – valoarea depăşirii plafonului maxim admis de lege.

Expertiza contabilă judiciară nu se pronunţă cu aprecieri asupra nivelului foarte mare al cheltuielilor de reclamă şi publicitate, dar pune în evidenţă următoarele:

- în cursul anului 2004 *S.C. Hidroelectrica S.A.* a cumpărat energie electrică de la alţi producători/furnizori şi din import pentru acoperirea obligaţiilor asumate prin contractele de vânzare-cumpărare aflate în derulare;

- la nivelul anului 2004, din analiza cantităţilor de energie electrică produsă în instalaţiile proprii şi comparându-le cu cantităţile de energie electrică contractate, se observă

faptul că producţia planificată a se realiza nu acoperea cantităţile contractate cu terţii, înregistrându-se o *supracontractare* a producţiei;

- cu toate că au existat societăţi comerciale (*consumatori eligibili/furnizori licenţiaţi*) care au solicitat oferte de energie electrică pentru tranzacţionare în anul 2004, *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu a dat curs acestor solicitări şi nu a încheiat contracte cu acestea, astfel:

Nr. crt.	Denumirea societăţii comerciale solicitante	Localitatea	Data cererii de ofertă	Cantitate de energie electrică solicitată (MWh/an)
1	Akrom Akal Textile România SA	Suceava	28.11.2004	30.000
2	Caromet SA	Caransebeş	14.12.2004	5.350
3	Casirom SA	Turda	11.06.2004	150.000
4	Combinat Sidelurgic SA	Reşiţa	09.12.2004	200.000
5	Comceh SA	Călăraşi	29.11.2004	40.000
6	Compa SA	Sibiu	30.11.2004	6.017
7	Daewoo Automobile România	Craiova	25.11.2004	
8	Electroceramica SA	Turda	08.12.2004	
9	EGL Gas & Power International	Bucureşti	01.11.2004	
10	Egot SA	Pucioasa	30.12.2004	1.800
11	Electroargeş SA	C-tea de Argeş	15.11.2004	4.700
12	Electroprecizia SA	Săcele	08.11.2004	19.800
13	Electricom SA	Bucureşti	29.11.2004	120.000
14	Ennet SRL	Bucureşti	23.08.2004	
15	Enex SRL	Cluj Napoca	01.10.2004	
16	Gevco SRL	Cluj Napoca	22.07.2004	300.000
17	Instit.Naţ. de C&D pt.Fizică	Bucureşti	14.12.2004	3.000
18	Metalimportexport SA	Bucureşti	06.04.2004	
19	IUS – SA	Braşov	14.12.2004	
20	Moara Cibin SA	Sibiu	16.12.2004	15.000
21	Oţelinox SA	Târgovişte	01.06.2004	48.000
22	Prefabricate SA (Bucureşti)	Călăraşi	07.12.2004	
23	Romanel International Grup	Bucureşti	16.11.2004	
24	Rompetrol SA	Constanţa	12.02.2004	330.000
25	Selgros Cash & Carry SRL	Braşov	27.12.2004	
26	Metalurgica SA	Hunedoara	25.04.2004	392.000
27	Sindserv SA	Bucureşti	12.07.2004	
28	Sofert SA	Bacău	06.04.2004	106.000
29	Stimet SA	Sighişoara	14.12.2004	6.480
30	Şantier Naval Constanţa SA	Constanţa	19.04.2004	27.000
31	Teraplast SA	Bistriţa	26.11.2004	14.100
32	Tractorul UTB SA	Braşov	17.03.2004	38.540
33	Uzinele Sodice Govora SA	Rm.Vâlcea	17.03.2004	4.200
34	Vrancart SA	Adjud	25.03.2004	
TOTAL cantităţi de energie electrică solicitată				1.861.987

În ceea ce privește cheltuielile de reclamă și publicitate raportate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* la execuția bugetului de venituri și cheltuieli pe anul 2004, arătăm că raportarea făcută nu este corectă.

Cheltuielile de reclamă și publicitate făcute de societate în acest an totalizează 6.659.153.176 ROL și nu 6.459 milioane ROL cât a raportat societatea la execuția bugetului de venituri și cheltuieli.

În fapt, *S.C. Hidroelectrica S.A.* a efectuat cheltuieli de reclamă și publicitate conform cu înregistrările în evidența contabilă, astfel:

6.459.037.525 ROL Cont 623.02 „*Cheltuieli de, reclamă și publicitate*" pe bază de contract
200.115.651 ROL Cont 623.03 „*Cheltuieli de, reclamă și publicitate*" fără contract de publicitate
6.659.153.176 ROL TOTAL

Față de cele prezentate anterior, expertiza contabilă judiciară pune în evidență faptul că, cheltuielile de reclamă și publicitate nu se justifică dat fiind că *S.C. Hidroelectrica S.A.* a contractat cu beneficiarii cantități de energie electrică care depășesc capacitățile de producție ale propriilor instalații, iar pe de altă parte a refuzat să onoreze comenzile unui număr important de clienți.

Deși rațiunea cheltuielilor de reclamă și publicitate este de a atrage noi și cât mai mulți clienți, *S.C. Hidroelectrica S.A.* având contractată întreaga capacitate de producție instalată, a fost complet inutilă și inoportună angajarea de cheltuieli de reclamă și publicitate, cu consecințe negative asupra patrimoniului societății.

În acest capitol de cheltuieli intră și unele anunțuri utile societății, însă din lipsa documentelor care atestă plățile făcute, documente ce nu au fost puse la dispoziția experților, nu se poate stabili cu certitudine necesitatea, oportunitatea și legalitatea cheltuielilor făcute.

În legătură cu datele astfel prezentate, expertiza contabilă judiciară face următoarele precizări:

- în Hotărârea de Guvern nr. 1476/2003 care a aprobat bugetul de venituri și cheltuieli pe anul 2004, se prevede:

Art.6(1) - Cheltuielile totale aferente veniturilor înscrise în bugetele de venituri și cheltuieli ale companiilor, societăților naționale și societățile comerciale prevăzute la art.1 reprezintă limite maxime și nu pot fi depășite decât în cazuri justificate, cu aprobarea Guvernului, la propunerea ministerului de resort, cu avizul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale și al Ministerului Finanțelor Publice.

(2) - În cazul în care în execuție se înregistrează depășiri sau nerealizări ale veniturilor aprobate, companiile, societățile naționale și societățile comerciale pot efectua cheltuieli în funcție de realizarea veniturilor, cu încadrarea în indicatorii de eficiență aprobați.

Față de aceste prevederi legale, expertiza contabilă judiciară stabilește faptul că *S.C. Hidroelectrica S.A.*, cu aprobarea conducerii executive și a Consiliului de Administrație a dispus în mod deliberat asupra depășirii volumului cheltuielilor de reclamă și publicitate pentru anul 2004, încălcând astfel prevederile legale în vigoare în perioada de referință.

CHELTUIELI DE PROTOCOL
ANUL 2005

6.757	milioane ROL	cheltuieli de protocol realizate în anul 2004
1.070	milioane ROL	cheltuieli de protocol prevăzute în cadrul bugetului de venituri şi cheltuieli aprobat prin H.G.nr.144/2005 pt.an 2005 (*valoarea în RON este de 107.000 RON*)
2.800	milioane ROL	cheltuielile de protocol aprobate pentru anul 2005 în baza H.G. nr. 1848/2005 (aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat pe anul 2005). (valoarea în RON este de 280.000 RON)
5.858	milioane ROL	cheltuieli de protocol efectiv realizate în anul 2005 conform cu execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe perioada 01.01. - 31.12.2005 (*valoare în RON este de 585.853 RON*)
3.058	milioane ROL	valoarea creşterii, în cifre absolute, a cheltuielilor de protocol în anul 2005 stabilit ca diferenţă între cheltuielile de protocol înscrise în bugetul de venituri şi cheltuieli rectificat şi cheltuielile de protocol efectiv realizate aşa cum au fost înregistrate în evidenţa contabilă. (*valoarea în RON este de 305.853 RON*)

NOTĂ: În cifre absolute cheltuielile de protocol efectiv realizate de S.C. Hidroelectrica S.A. în cursul anului 2005 sunt în sumă de 585.853 RON.

În conformitate cu prevederile art.6, alin.(2) din H.G.nr. 144/2005 de aprobare a bugetului de venituri şi cheltuieli prin care se precizează posibilitatea depăşirii cheltuielilor în funcţie de realizarea veniturilor, nivelul cheltuielilor de protocol în anul 2005 puteau fi de maximum 360.920 RON.

VENITURI

1.735.730.022 RON prevederi ale BVC rectificat anul 2005
2.237.016.769 RON realizări anul 2005
128,9 % procent de realizare a veniturilor anul 2005
280.000 RON cheltuieli de protocol aprobate prin *B.V.C.* rectificat
360.920 RON cheltuieli de protocol limită maximă ce putea fi cheltuită în anul 2005.

Faţă de aceste date astfel prezentate, constatăm că în exerciţiul financiar 2005 se înregistrează o depăşire a cheltuielilor de protocol peste limita maximă (*legală*) cu 224.933 RON.

585.853 RON cheltuieli de protocol efectiv realizate.
360.920 RON cheltuieli de protocol maxime ce puteau fi efectuate
224.933 RON depăşire.

Menţionăm faptul că, expertiza contabilă judiciară nu este abilitată a face aprecieri asupra oportunităţii şi legalităţii cheltuielilor de protocol angajate de conducerea executivă a *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Expertiza contabilă se poate pronunţa numai asupra legalităţii operaţiunilor patrimoniale efectuate şi a căror valoare este reflectată în documentele justificative întocmite în

faza de angajare şi de plată. Cum, la dosarul cauzei nu se află documente primare justificative privind activitatea de protocol această analiză nu s-a putut efectua.

CHELTUIELI DE SPONSORIZARE
Anul 2005

677 milioane ROL	cheltuieli de sponsorizare realizate în anul 2004
500 milioane ROL	cheltuieli de sponsorizare prevăzute în cadrul bugetului de venituri şi cheltuieli aprobat prin H.G.nr.144/2005 pt.anul 2005 (*valoarea în RON este de 50.000 RON*)
2.300 milioane ROL	cheltuielile de sponsorizare aprobate pentru anul 2005 în baza H.G. nr. 1848/2005 (aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat pe anul 2005).
3.035 milioane ROL	cheltuieli de sponsorizare efectiv realizate în anul 2005 conform cu execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe perioada 01.01. - 31.12.2005. (*valoarea în RON este de 303,541 mii RON*)
735 milioane ROL	valoarea creşterii, în cifre absolute, a cheltuielilor de sponsorizare în anul 2005 stabilit ca diferenţă între cheltuielile de sponsorizare înscrise în bugetul de venituri şi cheltuieli rectificat şi cheltuielile de sponsorizare conform bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat. (*valoarea în RON este de 73.500 RON*)

Detalierea cheltuielilor de sponsorizare aşa cum au fost înregistrate în evidenţa contabilă a societăţii, pe luni calendaristice în anul 2005 se prezintă astfel:

Luna Anul 2005	Valoarea cheltuielilor înregistrate în evidenţa contabilă (MII RON)	Valoare cumulată lunar (MII RON)
Ianuarie	11.500	*
Februarie	22.604	34.104
Martie	27.656	61.760
Aprilie	13.550	75.310
Mai	25.550	100.860
Iunie	15.550	116.410
Iulie	42.350	158.760
August	29.901	188.661
Septembrie	31.000	219.661
Octombrie	22.800	242.461
Noiembrie	5.000	247.461
Decembrie	56.080	303.541

În conformitate cu prevederile art.6, alin.(2) din H.G.nr. 144/2005 de aprobare a bugetului de venituri şi cheltuieli prin care se precizează posibilitatea depăşirii cheltuielilor în

funcţie de realizarea veniturilor, nivelul cheltuielilor de sponsorizare în anul 2005 puteau fi de maximum 296.470 RON (*echivalent 2.964.700.000 ROL*).

VENITURI

1.735.730.022 RON prevederi ale BVC rectificat anul 2005
2.237.016.769 RON realizări anul 2005
128,9 % procent de realizare a veniturilor anul 2005
230.000 RON cheltuieli de sponsorizare aprobate prin *B.V.C.* rectificat
296.470 RON cheltuieli de sponsorizare limită maximă ce putea fi cheltuită în anul 2005.

Faţă de aceste date astfel prezentate, constatăm că în exerciţiul financiar 2005 se înregistrează o depăşire a cheltuielilor de sponsorizare peste limita maximă (*legală*) cu:
303.541 RON cheltuieli de sponsorizare efectiv realizate.
296.470 RON cheltuieli de sponsorizare maxime ce puteau fi efectuate
7.041 RON depăşire (*echivalent 70.710.000 ROL*).

Menţionăm faptul că, expertiza contabilă judiciară nu este abilitată a face aprecieri asupra oportunităţii şi legalităţii cheltuielilor de sponsorizare angajate de conducerea executivă a *S.C. Hidroelectrica S.A.*

Expertiza contabilă se poate pronunţa numai asupra legalităţii operaţiunilor patrimoniale efectuate şi a căror valoare este reflectată în documentele justificative întocmite în faza de angajare şi de plată. Cum, la dosarul cauzei nu se află documente primare justificative privind activitatea de sponsorizare această analiză nu s-a putut efectua.

CHELTUIELI DE RECLAMĂ ŞI PUBLICITATE
Anul 2005

6.459 milioane ROL	cheltuieli de reclamă şi publicitate realizate în anul 2004
1.605 milioane ROL	cheltuieli de reclamă şi publicitate prevăzute în cadrul bugetului de venituri şi cheltuieli aprobat prin H.G.nr.144/2005 pentru anul 2005 (*valoarea în RON este de 160,50 mii RON*)
2.300 milioane ROL	cheltuielile de reclamă şi publicitate aprobate pentru anul 2005 în baza H.G. nr. 1848/2005 (aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat pe anul 2005). (*valoarea în RON este de 230 mii RON*)
8.131 milioane ROL	cheltuieli de reclamă şi publicitate efectiv realizate în anul 2005 conform cu execuţia bugetului de venituri şi cheltuieli pe perioada 01.01. - 31.12.2005. (*valoarea în RON este de 813,065 mii RON*)
5.831 milioane ROL	valoarea creşterii, în cifre absolute, a cheltuielilor de reclamă şi publicitate în anul 2005 stabilit ca diferenţă între cheltuielile de reclamă şi publicitate înscrise în bugetul de venituri şi cheltuieli rectificat şi cheltuielile de reclamă şi publicitate conform bugetului de venituri şi cheltuieli rectificat.

În ce privește depășirea cheltuielilor privind reclama și publicitate în exercițiul financiar 2005, arătăm următoarele:

Conform prevederilor art.6, alin.(2) din H.G.nr. 144/2005 prin care a fost aprobat bugetul de venituri și cheltuieli, se precizează posibilitatea depășirii cheltuielilor în funcție de realizarea veniturilor.

În această situație nivelul cheltuielilor de reclamă și publicitate în anul 2005 putea fi de maximum 2.964,7 milioane ROL.

VENITURI

1.735.730.022 RON prevederi ale BVC rectificat anul 2005
2.237.016.769 RON realizări anul 2005
128,9 % procent de realizare a veniturilor anul 2005
230.000 RON cheltuieli de reclamă și publicitate aprobate pe anul 2005 prin *B.V.C.* rectificat
296.470 RON cheltuieli de reclamă și publicitate valoare maximă ce putea fi cheltuită

Față de aceste date astfel prezentate, constatăm că în exercițiul financiar 2005 se înregistrează o depășire a cheltuielilor de reclamă și publicitate peste limita maximă (*legală*) cu 516.630 RON.

813.100 RON cheltuieli de cheltuieli de reclamă și publicitate realizate.
296.470 RON cheltuieli de reclamă și publicitate maxime ce puteau fi efectuate
516.630 RON depășirea plafonului maxim admis.

Expertiza contabilă judiciară nu se pronunță cu aprecieri asupra nivelului foarte mare al cheltuielilor de reclamă și publicitate, dar pune în evidență următoarele:

- în cursul anului 2005 *S.C. Hidroelectrica S.A.* a cumpărat energie electrică de la alți producători/furnizori pentru acoperirea obligațiilor derivând din contractele de vânzare-cumpărare aflate în derulare;

- la nivelul anului 2005, din analiza cantităților de energie electrică produsă în instalațiile proprii și comparându-le cu cantitățile de energie electrică contractate, se constată că producția planificată nu acoperea cantitățile contractate înregistrându-se o *supracontractare* a producției;

- cu toate că au existat firme (*consumatori eligibili/furnizori licențiați*) care au solicitat oferte de energie electrică pentru tranzacționare în anul 2005, *S.C. Hidroelectrica S.A.* nu a încheiat contracte cu acestea, astfel:

Nr. crt.	Denumirea societății comerciale	Localitatea	Cantitatea solicitată MWh	Revenire la solicitarea inițială
1	SC. Aker Tulcea SA	Tulcea	24.721	
2	SC.Akrom Akal Textile România SRL	Suceava	30.300	
3	SC. Alba Aluminiu SRL	Zlatna	1.686	
4	SC. Albaco Exim SRL	Alba Iulia	300.000	
5	SC. Alprom SA	Pitești		
6	SC. Alro SA	Slatina	485.760	(anul 2005)
7	SC. Apa Nova SA	București		
8	SC. Arctic SA	Găești	20.000	
9	SC. Arpo SA	Curtea de Argeș	6.200	

10	SC. Atomis Energie SRL	Petroşani	300.000	Da
11	SC. Ateea Pam 2002 SA	Curtea de Argeş	1.560	
12	SC. Banatim SA	Timişoata	900	
13	SC. Beny Alex SRL	Negreşti Oaş	66.000	
14	SC. Besta Grup SA	Bucureşti	120.000	Da
15	SC. Ceramica SA	Iaşi	8.300	
16	SC.Chimcomplex SA Borzeşti	Oneşti	335.400	
17	SC. Comcereal SA	Vaslui	1.803	
18	C.N. CFR SA	Bucureşti	1.000.000	
19	SC. Continental Automotive Producs SRL	Timişoara	31.948	
20	SC. Cozia Forest SA	Rm.Vâlcea	1.104	
21	SC.Cuprom SA - Sucursala Baia Mare	Baia Mare	39.600	
22	SC. Cuprom Resources SA	Baia Mare	102.672	
23	SC. Curtea de Argeş Foresta SA	Curtea de Argeş	2.488	
24	SC. Dedeman SRL	Bacău	1.980	
25	SC. Donasid SA	Călăraşi		
26	SC. Duton Plast Muscel SA	Câmpulung	1.314	
27	SC. Eco Kapa SA	Oradea	1.648	
28	SC. Ecopaper SA	Zărneşti		
29	SC. Egerom Production SA	Bucureşti		
30	SC. El-Co SA	Tg.Secuiesc		
31	SC. FDFEE Electrica Banat SA	Timişoara		Da
32	SC. FDFEE Electrica Dobrogea SA	Constanţa		
33	SC. Grup Industrial Electrocontact SA	Botoşani		
34	SC. Electroputere SA	Craiova	24.039	
35	SC. Elvila SA	Bucureşti	20.300	
36	SC. Enelmed Tour SA	Sinaia	100.000	Da
37	SC. Ennet Grup SA	Bucureşti		
38	SC. Enex SA	Cluj Napoca	219.000	
39	SC. Enset SRL	Cluj Napoca		
40	SC. Eufrat SRL	Tg. Jiu	9.000	
41	SC. European Drinks SA	Oradea	118.000	Da
42	SC. Euro Pencils SA	Sibiu	1.080	
43	SC. Eurotex Company SRL	Tg.Frumos	864	
44	SC. Eximprod Grup SA	Buzău		
45	SC. Exmob SA	Oradea	3.500	
46	SC. Famos SA	Suceava	3.480	
47	SC. Fepa SA	Bârlad	4.200	
48	SC. Fibrexnylon SA	Săvineşti	75.000	
49	SC. Fidelis România	Iaşi		Da
50	SC. Firmellbo SA	Botoşani	28.800	
51	SC. Firoc Invest SRL	Satu Mare	4.215	
52	SC. Florom Prodimpex SRL	Voluntari		
53	SC. General Com Invest SRL GCI	Arad		
54	SC. Gospomax SA	Oneşti	1.219	
55	SC. Hamerock - Metall SA	Miercurea Ciuc	2.660	
56	SC. Hiudroconstrucţia SA	Bucureşti	47.330	Da
57	SC. Hiudroconstrucţia SA Sucursala Bistra	Caransebeş		

58	SC. Hidro Tech SA	Bucureşti	900.000	
59	SC. Iaşitex SA	Iaşi	15.120	
60	SC. Ilefor SA	Tg. Mureş		
61	SC. Instirig SA	Balş	3.048	
62	SC.Italsofa Âromânia SRL	Baia Mare	9.600	
63	SC. Kronospan SA	Sebeş	180.000	
64	SC. Lasselberger SA	Bucureşti		
65	SC. Lonne Euro Mob SA	Cleja-Bacău	3.750	
66	SC. Macofil SA	Tg.Jiu	3.000	
67	SC. Macon SA	Deva	12.000	
68	SC. Matricon SA	Tg. Mureş	3.570	
69	SC. Mecanică Sighetu SA	Sighetu Marmaţiei	4.200	
70	SC. Metalica SA	Oradea	2.500	
71	SC. Metalpet SRL	Tecuci	600	Da
72	SC. Metalul-Mesa SA	Salonta	5.400	
73	SC. Metalurgica SA	Vlahiţa	12.466	
74	SC. TMB Metrorex SA	Bucureşti	130.000	
75	SC. Meva SA Drobeta Turnu Severin	Tr.Severin	9.000	
76	SC. Milcofil SA	Focşani	5.200	
77	SC. Mindo SA	Dorohoi	1.800	
78	SC. Minet SA	Rm.Vâlcea	1.800	
79	SC. Mirfo Industries SA	Tg.Jiu		
80	SC. Moldomin SA	Moldova Nouă	74.000	
81	SC. Mobila SA	Rădăuţi	5.400	
82	SC. Mobex SA	Tg. Mureş		
83	SC. Montana MG SRL	Câmpulung Mus.		
84	SC. Organe de asamblare SA	Braşov	9.600	
85	SC. Pan Group SA	Craiova	4.300	
86	SC.Petrom SA- Sucursala Arpechim	Piteşti	512.000	
87	SC.Petrom SA- Sucursala Craiova	Işalniţa	176.444	
88	SC. Petrostar SA	Ploieşti		
89	SC. Ploieşti Industial Parc SA	Ploieşti	5.280	
90	SC. Pobac SA	Bacău	3.960	
91	SC. Porţelanu SA	Dorohoi	3.324	
92	SC. Prahova Industrial Parc SA	Văleni de Munte	4.080	
93	SC. Prefa SA	Braşov		
94	SC. Prolemn SA	Reghin	30.000	
95	SC. Promex SA	Brăila	14.400	
96	SC Rafo SA	Oneşti	204.000	
97	Regia Autonomă de Apă	Constanţa	75.000	
98	Regia Autonomă de Termoficare	Cluj-Napoca	6.100	
99	SC. Rifil SA	Săvineşti	22.306	
100	SC.Rigips România SRL-Punct de lucru	Turda	3.330.000	
101	SC. Romanel International Group SA	Bucureşti	9.906	
102	SC. România Hzpermarche SA	Bucureşti	9.557	
103	Romanian Technological Equipament Rotec	Buzău		
104	SC. Rompak SRL	Paşcani	16.399	
105	S.C.Rominserv Valves Iaifo SA	Zalău		

106	SC. Rompetrol rafinare SA	Năvodari	375.440	
107	SC. Romplumb SA	Baia Mare		
108	SC. Romvag SA	Caracal	6.960	
109	SC. Romstramo SA	Tg. Jiu	10.000	
110	SC. Samobil SA	Satu Mare	5.200	
111	SC. Sarmex SA	Satu Mare	2.875	
112	SC. Serconf SA	Botoşani	2.400	
113	SC. Silvarom SA	Bucureşti	6.000	
114	SC. Simcor SA	Oradea	5.000	
115	SC. Soceram SA	Bucureşti	7.276	Da
116	SC. Someş SA	Dej	66.000	
117	SC. Stratusmob SA	Blaj		
118	SC. Subex SA	Bacău	5.400	Da
119	SC. Şantierul Naval Orşova SA	Orşova	2.752	Da
120	SC. Tehnologie Mobilă Stil SA	Curtea de Argeş	1.680	
121	SC. Tenaris Silcotub SA	Bucureşti	300.000	
122	SC. Termex SA	Balş	600	
123	SC. Textila Dacia SA	Bucureşti	3.600	
124	SC. Timpuri Noi SA	Bucureşti	4.300	
125	SC.Total Electronic Oltenia SA	Rm. Vâlcea	50.000	Da
126	SC. Trans Electric Power SA	Bucureşti	450.000	Da
127	SC. Trans-Pec SRL	Galaţi	150.000	
128	SC. Transenergo Com SA	Bucureşti	12.000	Da
129	SC. Transilvania Energy Ten	Cluj Napoca	240.000	
130	SC. Trefo SA	Galaţi	5.186	
131	SC. Tremag SA	Tulcea	5.500	
132	SC. Troleibuzul SA	Dumbrava Roşie	3.500	
133	SC. U.C.M. Energy SRL	Reşiţa	200.000	
134	Uniwatt Plus	Bucureşti	367.200	
135	SC. Upetrom 1 Mai SA	Ploieşti	49.300	
136	SC. Uranus Pluton SRL	Ovidiu	2.500	
137	SC. URB Rulmenţi Suceava SA	Suceava	16.600	
138	SC. Uzinele Mecanice Timişoara SA	Timişoara		
139	SC. Uzinele Sodice Govora SA	Rm. Vâlcea	50.900	
140	SC. Vim Comp SRL	Stefăneşti	1.800	
141	SC. Vrancart SA	Adjud	34.000	
142	SC. Zahăr Corabia SA	Corabia		
143	SC. Akrom Akal Textile România SRL	Suceava	5.350	
144	SC. Combinatul Sidelurgic Reşiţa SA	Reşiţa	200.000	
145	SC. Electroceramica SA	Turda		
146	SC. Egot SA Pucioasa	Pucioasa	1.800	
147	SC. Ius SA	Braşov		
148	SC. Moara Cibin SA	Sibiu	15.000	
149	SC. Prefabricate SA Bucureşti -Punct lucru	Călăraşi		
150	SC. Selgros Cash & Carry SRL	Braşov		
151	SC. Stimet SA	Sighişoara	6.840	
	TOTAL SOLICITAT (MWh)		12.040.140	

În ceea ce privește cheltuielile de reclamă și publicitate raportate de *S.C. Hidroelectrica S.A.* la execuția bugetului de venituri și cheltuieli pe anul 2005, arătăm că raportarea făcută nu este corectă:

Cheltuielile de reclamă și publicitate făcute de societate în acest an totalizează 6.828.313,56 RON și nu 8,131 milioane RON cât a raportat societatea la execuția bugetului de venituri și cheltuieli.

În fapt, *S.C. Hidroelectrica S.A.* a efectuat cheltuieli de reclamă și publicitate conform cu înregistrările în evidența contabilă, astfel:

681.306,51 RON Cont 623.02 „*Cheltuieli de, reclamă și publicitate*" pe bază de contract

1.524,84 RON Cont 623.03 „*Cheltuieli de, reclamă și publicitate*" fără contract de publicitate

682.831,36 RON TOTAL

Față de cele prezentate anterior, expertiza contabilă judiciară pune în evidență faptul că cheltuielile de reclamă și publicitate nu se justifică dat fiind că *S.C. Hidroelectrica S.A.* a contractat cu beneficiarii cantități de energie electrică care depășesc capacitățile de producție ale propriilor instalații, iar pe de altă parte a refuzat să onoreze comenzile unui număr important de clienți.

Deși rațiunea cheltuielilor de reclamă și publicitate este de a atrage noi și cât mai mulți clienți, *S.C. Hidroelectrica S.A.* având contractată întreaga capacitate de producție instalată, a fost complet inutilă și inoportună angajarea de cheltuieli de reclamă și publicitate, cu consecințe negative asupra patrimoniului societății.

În acest capitol de cheltuieli intră și unele anunțuri utile societății, însă din lipsa documentelor care atestă plățile făcute, documente ce nu au fost puse la dispoziția experților, nu se poate stabili cu certitudine necesitatea, oportunitatea și legalitatea cheltuielilor făcute.

În legătură cu datele astfel prezentate, expertiza contabilă judiciară face următoarele precizări:

- în Hotărârea de Guvern nr. 144/2005 care a aprobat bugetul de venituri și cheltuieli pe anul 2002, se prevede:

Art.6(1) - Cheltuielile totale aferente veniturilor înscrise în bugetele de venituri și cheltuieli ale companiilor, societăților naționale și societățile comerciale prevăzute la art.1 reprezintă limite maxime și nu pot fi depășite decât în cazuri justificate, cu aprobarea Guvernului, la propunerea ministerului de resort, cu avizul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale și al Ministerului Finanțelor Publice.

(2) - În cazul în care în execuție se înregistrează depășiri sau nerealizări ale veniturilor aprobate, companiile, societățile naționale și societățile comerciale pot efectua cheltuieli în funcție de realizarea veniturilor, cu încadrarea în indicatorii de eficiență aprobați.

Față de aceste prevederi legale, expertiza contabilă judiciară stabilește faptul că *S.C. Hidroelectrica S.A.*, cu aprobarea conducerii executive și a Consiliului de Administrație a dispus în mod deliberat depășirea volumului cheltuielilor de reclamă și publicitate pentru anul 2005.

Expertiza contabilă judiciară constată că depășirea nivelului aprobat (*plafonul maxim*) al cheltuielilor de reclamă și publicitate s-a făcut cu încălcarea legislației în vigoare contribuind la înregistrarea de cheltuieli nedeductibile din punct de vedere fiscal."

Cu privire la cheltuielile de personal, în răspunsul la obiectivul nr. 15, experții au concluzionat:

„Pe parcursul desfășurării expertizei contabile judiciare, cu ocazia examinării materialului documentar aflat la dosarul cauzei, subsemnații am luat cunoștință de o serie de operațiuni economico-financiare și de gestiune care prin modul în care au fost efectuate au

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

generat cheltuieli inoportune, neeconomicoase şi nelegale care au afectat patrimoniul *S.C. Hidroelectrica S.A.*

În afara prejudiciilor constatate de experţii contabili desemnaţi şi puse în evidenţă în răspunsul la *Obiectivul nr.14*, în perioada 2002-2005 *S.C. Hidroelectrica S.A.*, prin încălcarea unor prevederi legale, a înregistrat în evidenţa contabilă o serie de cheltuieli care au condus la majorarea pierderilor raportate în anul 2003 respectiv la diminuarea beneficiilor raportate în perioada 2002-2005, toate aceste aspecte fiind tratate în cuprinsul răspunsului dat la *Obiectivul nr.15*. Concluziile ce se desprind din analiza acestor cheltuieli nedeductibile din punct de vedere fiscal sunt următoarele:

Depăşirea valorii cheltuielilor cuantificate prin Bugetele de venituri şi cheltuieli, în fiecare an din perioada 2002-2005 pentru:

CHELTUIELI CU DECONTAREA DEPLASĂRILOR PESTE LIMITA LEGALĂ

Situaţia decontării cheltuielilor de deplasare peste limita legală aşa cum este înregistrată în evidenţa contabilă a societăţii pentru perioada 2002-2005 se prezintă astfel:

5.841.707.600 ROL anul 2002
4.092.256.143 ROL anul 2003
10.445.064.904 ROL anul 2004
13.264.713.000 ROL anul 2005

Constatările expertizei contabile judiciare cu referire la înregistrarea acestor cheltuieli sunt următoarele:

- depăşirea cheltuielilor de deplasare cu privire la diurna de deplasare, categoria hotelului şi cantitatea de carburanţi decontată în situaţia efectuării deplasării cu autoturism proprietate personală are la bază prevederile înscrise în contractele colective de muncă, astfel:
  - diurna de deplasare este fixată prin contractul colectiv de muncă la un procent de 65% din salariul zilnic brut, în condiţiile în care diurna de deplasare nu este impozabilă iar salariul brut are în componenţa sa şi impozitul pe salariu.
  - decontarea cazării la hotel de 4 stele şi nu la hotel de 3 stele cum se stipulează în contractul de muncă la nivel naţional.
  - decontarea contravalorii cantităţii de 10 ltr. carburant la 100 km parcurşi şi nu 7,5 ltr./100 km nivelul."

Fiind audiaţi în referire la aceste aspecte cauzatoare de prejudicii în dauna S.C. Hidroelectrica S.A. şi implicit în dauna satatului român, învinuiţii au avut o atitudine de negare, susţinând legalitatea activităţilor desfăşurate sau motivând aceste activităţi prin imposibilitatea aplicării în practică a prevederilor rezultate din legislaţia primară şi secundară.

Astfel, fiind audiat la data de 07.06.2011, învinuitul **O.T.** a susţinut:

„În ceea ce priveşte prevederile din licenţă, vis - a - vis de ţinerea contabilităţii distinct pe activităţile licenţiate, respectiv pe producţie şi furnizare, menţionez că din discuţiile purtate cu compartimentele de specialitate din cadrul S.C. Hidroelectrica S.A. în legătură cu acest aspect, din situaţiile depuse periodic, după regula stabilită de reglementator, a rezultat că s-au respectat toate normele vis-a-vis de acest aspect din moment ce în cei peste 11 ani de deţinător de licenţă, de producător şi furnizor nu am avut nicio observaţie verbală sau scrisă sau vreo sancţiune pecuniară din partea Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei.

Am avut şi controale pe aceste activităţi din partea Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei şi nu s-au constatat nereguli în acest domeniu."

„În referire la concluziile expertizei care nu au acceptat valorificarea pe piaţă a energiei de către S.C. Hidroelectrica S.A. în mix producţie proprie şi achiziţie, doresc să fac

precizarea că această recomandare există de la Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei și pe perioada când piața era total reglementată și funcționează până în anul 2011, existând foarte multe contracte în care S.C. Hidroelectrica S.A. este parte cu o cantitate de energie și preț, aceste mixuri având aprobarea acționarului și a reglementatorului.

Toate aceste mixuri aveau drept scop alimentarea unor consumatori, iar la nivelul S.C. Hidroelectrica S.A. există în acest sens documente scrise și aprobate de acționar, adică de minister și de reglementator.

Toate acțiunile pe care le-am întreprins în calitate de director general al S.C. Hidroelectrica S.A. le-am făcut cu respectarea legii." **(vol.2, filele 110-121)**

Învinuita **G.V.**, cu ocazia audierii din data de 08.06.2011, a declarat:

„În legătură cu prevederile licențelor ale S.C. Hidroelectrica S.A. care prevedeau conducerea evidenței contabile în mod separat pe activitățile licențiate, respectiv producție și furnizare, menționez că acest lucru nu era posibil deoarece toate activitățile licențiate ale societății se realizează cu aceleași mijloace fixe și cu același personal.

În legătură cu constatările expertizei financiar contabile dispuse în cauză menționez că opinia mea este exprimată în cadrul obiecțiunilor depuse la dosarul cauzei prin intermediul avocatului." **(vol.2, filele 193-197)**

În referire la constatările expertizei contabile, învinuitul **A.G.L.** a declarat la data de 02.06.2011:

„Cu privire la concluzia expertizei contabile efectuate în cauză, potrivit căreia „încheierea contractelor de vânzare – cumpărare a energiei electrice pe piața concurențială de către S.C. Hidroelectrica S.A. aferentă perioadei 2002 – 2005 s-a făcut prin supracontractarea producției produsă în instalațiile proprii care a condus la asumarea obligației achiziționării unor cantități de energie electrică de la producătorii termo, alți producători și din import, pentru acoperirea obligațiilor contractuale astfel create", declar următoarele:

În perioada 2002 – 2005 contractarea energiei electrice pe piața concurențială s-a făcut prin determinarea cantității ca diferență între total cantitate rulată Power Sym și înscrisă în propunerea de buget de venituri și cheltuieli pentru anul respectiv și piața reglementată, ținând seama și de serviciile de sistem , respectiv rezerva de capacitate.

Pentru compartimentul de furnizare pe care l-am condus, contractarea acestei cantități este obligatorie pentru că veniturile aferente sunt înscrise în bugetul de venituri și cheltuieli, iar cantitățile ce se vor produce sunt înscrise de către Direcția de Exploatare.

În faza de întocmire a proiectului de buget, cantitățile ce se vor produce sunt date de către Direcția de Exploatare la nivel de estimare anuală și lunară și devin obligatorii la momentul înscrierii în Proiectul de buget transmis ministerului de resort spre aprobare.

Mai mult, acele cantități sunt transmise de către Direcția de Exploatare direct către ministerul de resort pentru întocmirea programului de funcționare în perioada de trecere a vârfului de iarnă.

Achiziția de energie electrică de la alți producători intervine în activitatea S.C. Hidroelectrica S.A. în momentul când producția proprie nu se regăsește la nivelul celei prognozate, comunicare pe care o face Direcția de Exploatare.

În decursul unui an contractual există perioade cu excedent hidrologic când se vând pe piețele gestionate de S.C. Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A., cantitățile suplimentare și perioade când, din cauza deficitului hidrologic se cumpără cantități atât de pe piețele S.C. Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. cât și de la alți producători.

Statistica arată că, cu excepţia anilor de secetă severă, S.C. Hidroelectrica S.A. îşi realizează cantitatea pentru Power Sym şi Bugetul de venituri şi cheltuieli, dar cu unele abateri de la cantităţile lunare estimate iniţial.

În acest moment se apelează la instrumentele de piaţă pentru corecţiile de plus sau minus.

În mod similar, acelaşi lucru se întâmplă şi la ceilalţi producători care, deşi nu au un risc aşa de mare al resursei primare, au un risc foarte ridicat tehnologic, cu opriri accidentale ale capacităţilor de producţie.

În situaţia în care S.C. Hidroelectrica S.A. cumpăra energie de la termo cu efecte în costuri, avea posibilitatea de a chema la renegociere partenerii de contract, lucru care în anumite perioade s-a şi întâmplat.

Ca regulă generală, în piaţa de energie electrică cantitatea contractată anual este fermă ţinând de siguranţa în alimentare a consumatorilor, iar preţul anual este ferm.

În condiţiile în care S.C. Hidroelectrica S.A. livrează energie pe un segment de piaţă atât din achiziţie de la termo cât şi din producţie proprie, costul de livrare este determinat ca medie ponderată între cantităţi înmulţite cu preţurile şi împărţit la total cantitate.

Această metodă este utilizată de orice producător sau furnizor din piaţa de energie din România şi europeană, mondială.

În ceea ce priveşte prevederile licenţelor de ţinere a evidenţei contabile pe fiecare activitate licenţiată, acest lucru cădea în sarcina Direcţiei Economice şi îmi exprim părerea că este imposibil de realizat."

„Cu privire la modul de facturare a energiei electrice, aceasta s-a efectuat utilizând preţul din contract fără defalcarea componentelor acestuia, fiind o decizie a conducerii societăţii.

În condiţiile în care nu s-a putut aplica organizarea evidenţei contabile separate pe licenţe, şi facturarea s-a făcut la preţul de contract incluzând componentele de transport şi/sau distribuţie, iar ulterior controlului dispus de Curtea de Conturi a României în anul 2006, facturarea s-a făcut cu evidenţierea separată a componentelor preţului total.

Cu privire la constatarea expertizei contabile potrivit căreia „nu a fost facturată integral întreaga cantitate de energie electrică produsă de S.C. Hidroelectrica S.A. în instalaţiile proprii", declar următoarele:

Aceste cantităţi reprezintă o neînchidere comercială a anului 2002 şi 2005, aceste cantităţi figurând în evidenţele de producere ale S.C. Hidroelectrica S.A., dar nefiind evidenţiate în închiderea lunară primită de la S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A..

Închiderile lunare transmise de S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. către participanţii la piaţă reprezentau temeiul legal de emitere a facturii şi în acelaşi timp temeiul legal pentru acordarea vizei de „bun de plată" pentru clientul care primea factura.

În cadrul Consiliilor Consultative al pieţei de energie desfăşurate săptămânal în cadrul C.N. Transelectrica S.A., la solicitarea mai multor producători, S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. a declarat că nu poate determina aceste neînchideri aferente anului 2004 motivând că este o rezultantă a aplicării sistemului de decontare orară.

Cu privire la constatarea expertizei contabile, potrivit căreia „s-a facturat consumatorilor eligibili, furnizorilor licenţiaţi şi altor cumpărători energia electrică la un preţ mai mic decât preţul stabilit cu aceştia, prin contractele de vânzare – cumpărare încheiate", declar următoarele:

Consider că, cursul valutar aplicat de către experţii desemnaţi nu a fost corect calculat deoarece nu respectă atât prevederile contractului în ceea ce priveşte transformarea

în lei a preţului exprimat în valută, cât mai ales principiile de calcul ale cursului mediu valutar făcut public de Banca Naţională a României pe site-ul său.

În opinia mea corect este ca media cursului de schimb folosit în facturare să fie media cursurilor comunicate de Banca Naţională a României pentru ziua contractuală, respectiv media aritmetică a zilelor de tranzacţionare a valutei pe piaţa valutară.

Cotaţia valutară este o cotaţie bursieră, valuta nefiind tranzacţionată în zilele nelucrătoare şi sărbătorile legale.

Cursul mediu atât pentru USD cât şi pentru Euro aplicat de Direcţia Furnizare în procesul de facturare a fost calculat şi transmis sub semnătura directorului economic al societăţii.

Nu ştiu să explic modul în care experţii desemnaţi au calculat acest curs folosit în expertiză.

Cu privire la constatarea expertizei contabile, potrivit căreia „au fost achiziţionate cantităţi de energie electrică de la producători termo, alţi producători, piaţa SPOT şi PZU, pentru a fi revândute consumatorilor eligibili, furnizorilor licenţiaţi şi altor cumpărători la preţuri mai mici decât preţul cu care aceste cantităţi a fost achiziţionat," declar următoarele:

Opinia mea este că această afirmaţie este eronată şi nu îmi însuşesc această concluzie pe următoarele argumente:

În opinia mea, calculele efectuate de experţii desemnaţi, prin repartizarea energiei electrice achiziţionate doar pe anumite contracte, a condus la diferenţe semnificative lunare şi anuale între factura emisă şi cea calculată de experţi.

În opinia mea algoritmul corect este calcularea unui cost mediu de livrare între MW-tul produs în capacităţilor hidro şi MW-tul achiziţionat din alte surse." **(vol.2, filele 279-294)**

De asemenea, învinuita **I.O.** a susţinut la data de 06.06.2011:

„Contabilitatea financiară era ţinută în conformitate cu prevederile legale şi anume, Legea nr. 82/1991 republicată, Ordinul Ministrului Finanţelor nr. 94/2001 care se referea la aplicarea Directivei a IV- a a Uniunii Europene privind reglementările contabile, armonizată cu standardele internaţionale de contabilitate şi alte Ordine ale Ministerului Finanţelor, date în acest sens.

De asemenea, la nivelul Direcţiei Economice era implementat un sistem informatic EMSYS, care colecta toate datele financiare din teritoriu şi la sediul central până la nivel de balanţă de verificare, iar la nivel central se întocmeau situaţiile financiare pe societate.

Sistemul informatic avea licenţă şi era achiziţionat de societate de la o firmă specializată. Se foloseşte şi astăzi.

În teritoriu, sucursalele aveau personalitate juridică redusă, în sensul că aceste sucursale întocmeau situaţii financiare până la nivel de balanţă de verificare.

Pe lângă contabilitatea financiară se ţinea şi contabilitatea de gestiune, care se ţinea atât pe elemente de cheltuieli cât şi pe articole şi în interiorul sucursalei se ţinea şi pe centrale electrice.

În contabilitatea de gestiune se reflectau costurile realizate de fiecare centrală atât pentru producerea de energie electrică cât şi pentru producerea de servicii de sistem printr-un algoritm de calcul prevăzut şi în Ordinul nr. 1826/2004.

Serviciile de sistem reprezintă aproximativ 10 – 15% din producţia societăţii. Tarifele la serviciile de sistem sunt reglementate de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi sunt stabilite pentru C.N. Transelectrica S.A..

Licenţele acordate S.C. Hidroelectrica S.A., respectiv licenţa de furnizare, licenţa de producător şi licenţa de servicii de sistem prevăd separarea elementelor de cheltuieli, active, venituri, într-un raport financiar întocmit de societate, conform prevederilor legislaţiei

secundare şi condiţiilor asociate licenţelor, document aprobat de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi care se prezenta anual după întocmirea situaţilor financiare.

Prin acest raport se separau veniturile pe licenţe, cheltuielile, activele societăţii. Societatea, respectiv Direcţia Economică, întocmea acest raport financiar utilizând datele din contabilitatea financiară şi din contabilitatea de gestiune.

Vreau să menţionez că rapoartele financiare, transmise la Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi întocmite la nivelul Direcţiei Economice, au fost validate de către specialiştii Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei fără a primi vreun document că acestea ar fi în contradicţie cu prevederile licenţelor, respectiv de separare a activităţii de producţie, activităţii de furnizare şi servicii de sistem.

Contabilitatea financiară nu se putea ţine distinct pe activităţile licenţiate deoarece nu existau documente justificative separate pe fiecare licenţă.

Eu am respectat prevederile licenţelor privind separarea veniturilor şi cheltuielilor prin întocmirea raportului financiar anual solicitat de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei şi prin contabilitatea de gestiune, ţinută pe licenţe.

Din punct de vedere al contabilităţii financiare nu am ţinut contabilitatea pe licenţă deoarece nu am avut documente justificative întocmite separat pe fiecare licenţă, aşa cum prevede Legea nr. 82/1991, republicată.

Nu am înştiinţat conducerea societăţii şi nici Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei în legătură cu imposibilitatea ţinerii contabilităţii financiare distinct, conform licenţelor, deoarece nu am primit niciun înscris de la reglementator că nu aş respecta din punct de vedere contabil şi financiar prevederile stipulate în licenţă."

„Cu privire la constatarea expertizei contabile potrivit căreia „nu a fost facturată integral întreaga cantitate de energie electrică produsă de S.C. Hidroelectrica S.A. în instalaţiile proprii", declar următoarele:

În legătură cu această constatare a expertizei financiar - contabile nu pot să fac aprecieri deoarece cantităţile de energie electrică produse de societate sunt facturate la nivelul Direcţiei Marketing – Furnizare în colaborare cu Direcţia Exploatare, direcţia pe care o conduc neavând responsabilitate în această activitate.

Cu privire la constatarea expertizei contabile, potrivit căreia„s-a facturat consumatorilor eligibili, furnizorilor licenţiaţi şi altor cumpărători energia electrică la un preţ mai mic decât preţul stabilit cu aceştia, prin contractele de vânzare – cumpărare încheiate," declar următoarele:

Nu cunosc nimic în legătură cu acest lucru, la nivelul direcţiei pe care o conduc facturile fiscale care atestau vânzarea energiei electrice se întocmeau de către angajaţii Direcţiei Marketing – Furnizare, eu doar înregistrându-le în contabilitate şi nu cunosc să fi existat vreo diferenţă între preţul energiei electrice din contractul de furnizare şi preţul de vânzare a energie electrice înscris în factură.

Cu privire la constatarea expertizei contabile, potrivit căreia „au fost achiziţionate cantităţi de energie electrică de la producători termo, alţi producători, piaţa SPOT şi PZU, pentru a fi revândute consumatorilor eligibili, furnizorilor licenţiaţi şi altor cumpărători la preţuri mai mici decât preţul cu care aceste cantităţi a fost achiziţionat", declar următoarele:

În legătură cu acest aspect doresc să menţionez că preţul de vânzare a energiei electrice se stabileşte la „coş" sau „mixt" iar procedeul contabil de înregistrare a acestui „coş" este următorul:

Achiziția de energie electrică se înregistrează în contabilitatea financiară într-un cont de cheltuieli și furnizori separat pentru facturile sosite de la producători, facturi care conțin și cantitate și preț, apoi în contabilitatea de gestiune se stabilea costul de achiziție.

Această cantitate de energie electrică achiziționată se adaugă la cantitatea de energia electrică produsă iar în contabilitatea de gestiune se stabilește costul mediu de livrare care se calculează potrivit următoarei formule: cheltuielile de producție se adaugă la cheltuielile de achiziție și formează totalul cheltuielilor de producere și achiziție a energiei electrice din S.C. Hidroelectrica S.A. și apoi acest total se împarte la cantitatea livrată, care înseamnă cantitatea produsă plus cantitatea achiziționată.

Acest procedeu se realizează după o procedură internă și este în conformitate cu prevederile Ordinului Ministrului Finanțelor nr. 1826/2003, care prevede că efectuarea contabilității de gestiune se realizează preluând datele din contabilitatea financiară stabilind elementele și articolele de calculație pentru calculul costului de producție, astfel încât utilizând procedee proprii specifice sistemului de activitate să se poată evidenția costul produselor vândute.

Din faptul că S.C. Hidroelectrica S.A. produce 90% energie electrică și doar 10% servicii de sistem, care sunt asimilate producției de energie electrice, rezultă că, contabilitatea de gestiune este aproape identică cu cea financiară.

În legătură cu afirmația făcută în expertiza financiar-contabilă dispusă în cauză, conform căreia „S.C. Hidroelectrica S.A. nu a reflectat în mod corect costurile generate de producerea energiei electrice, de furnizare a acesteia către consumatorii din piața reglementată, piața concurențială internă și export precum și a serviciilor conexe, în perioada 2002 – 2005", fac următoarele precizări:

În calculele efectuate de experții desemnați au fost utilizate costurile de producție realizate de societate prin contabilitatea de gestiune. În aceste condiții, costurile calculate de societate au fost corect întocmite.

Doresc să menționez că toate obiecțiunile pe care le am în legătură cu constatările expertizei financiar - contabile dispuse în cauză se regăsesc la dosarul cauzei, fiind depuse prin avocatul meu.

Modul de respectare a legislației primare în organizarea și conducerea evidenței contabile, precum și întocmirea situațiilor financiare aferente închiderii exercițiilor financiare ale anilor 2004 și 2005 de către S.C. Hidroelectrica S.A. a fost confirmat și de societatea de audit KPMG și de Comisia de Cenzori formată din specialiști din cadrul Ministrului Economiei și Comerțului și Ministerului Finanțelor Publice." **(vol. 2, filele 224-231)**

Cu ocazia audierii din data de 01.06.2011, învinuitul **O.N.** a făcut următoarele precizări:

„Cu privire la constatările expertizei contabile referitoare la cantități de energie electrică pe care societatea le-a produs și nu le-a facturat, fac următoarele precizări:

- cantitățile de energie electrică pentru care se emit facturi sunt cele validate de S.C. Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A., transmise prin note scrise și semnate, către toți participanții la piață.

În afara acestor documente orice factură fiscală este respinsă de partenerul contractual al societății.

- cantitățile la care se face vorbire în expertiza financiar - contabilă dispusă sunt cantități produse pe piața SPOT, care este o piață fără contracte, în consecință S.C. Hidroelectrica S.A. nu putea ști cine este destinatarul acestor cantități. Singurul care stabilește cine a vândut și cine a cumpărat de pe piața spot este S.C. Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A., urmând să se emită facturi fiscale în acest scop.

- în absenţa unor contracte pe piaţa spot participanţi au încheiat convenţii cu S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. şi în baza acestor convenţii facturile se emit exclusiv în baza notelor de decontare emise de către această societate.

Cu privire la cantităţile stabilite de expertiză ca fiind nefacturate, consider că aceste situaţii apar datorită mecanismelor de piaţă existente în acea perioadă, mecanisme pe care nu le pot explica.

Cu privire la constatarea expertizei contabile referitoare la facturarea energiei electrice destinată unor consumatori eligibili şi furnizori licenţiaţi, la un preţ mai mic decât preţul stabilit cu aceştia prin contractele de vânzare – cumpărare încheiate, doresc să fac următoarele precizări:

Toate contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. în această perioadă erau contracte cu derulare orară, iar pentru stabilirea exactă a preţului la fiecare oră se folosea mecanismul de calcul descris în Anexa nr. 4 la contracte. În acest sens, S.C. Hidroelectrica S.A. avea un soft pe care l-a distribuit tuturor clienţilor, datele se calculau conform acestui algoritm implementând condiţiile din contracte pentru fiecare client.

Am constatat că în cadrul expertizei nu s-au ţinut cont de prevederile Anexei nr. 4 la contract şi că analiza s-a făcut la nivel de lună şi nu la nivel de oră aşa cum era prevăzut.

În aceste condiţii este normal să apară diferenţe, acest lucru fiind constatat şi de experţii desemnaţi când oficial toată piaţa a trecut la decontare orară în anul 2004.

Consider că, calculul preţului energiei orar, potrivit formulei existente în Anexa nr. 4 a fiecărui contract nu poate fi mai mic decât preţul din contract, fapt pentru care modalitatea de calcul folosită de către experţi este una eronată şi nu pot pune în discuţie rezultatul ei.

Cu privire la constatarea expertizei contabile, potrivit căreia „au fost achiziţionate cantităţi de energie electrică de la producători termo, alţi producători, piaţa SPOT şi PZU, pentru a fi revândute consumatorilor eligibili, furnizorilor licenţiaţi şi altor cumpărători la preţuri mai mici decât preţul cu care aceste cantităţi de energie electrică au fost achiziţionate", doresc să fac următoarele precizări:

Aşa cum am declarat anterior achiziţia de energie s-a făcut pentru toată cantitatea de energie livrată de S.C. Hidroelectrica S.A. inclusiv cea aferentă pieţei reglementate.

Conform procedurilor de la acea dată, prin mecanisme de ofertare, fiecare producător oferea tot disponibilul, agregarea se făcea de către S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. şi se stabilea preţul marginal de sistem.

În acest mod, producătorii erau obligaţi să urmeze acest program şi să cumpere, sau să vândă cantităţi de energie pe piaţa SPOT la preţurile pe care le stabilea S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OCPOM S.A. pentru care respectivii producători nu aveau nicio posibilitate de a le influenţa.

Deşi în oferta S.C. Hidroelectrica S.A. erau trecute cantităţi şi preţuri, dacă preţul marginal de sistem era mai mic decât preţul din oferta hidro, S.C. Hidroelectrica S.A. era obligată să vândă la preţul marginal de sistem şi nu la preţul din oferta lui.

Acest lucru a fost valabil până în luna iulie 2005 când, în conformitate cu regulile care se aplică şi în prezent, dacă un producător face o ofertă pe piaţa SPOT, vânzarea se va face la un preţ mai mare sau cel mult egal cu cel din oferta lui.

Cu alte cuvinte până în anul 2005 exista riscul să vinzi sub preţul de ofertă, chiar dacă acesta era peste preţul marginal de sistem.

Cum S.C. Hiroelectrica S.A. vinde cantităţi de energie electrică pe piaţa SPOT, având în vedere că are un aport substanţial la asigurarea serviciilor tehnologice de sistem, cantităţile de energie vândute pe piaţa SPOT până în anul 2005 s-a putut face la un preţ necontrolat de către S.C. Hidroelectrica S.A..

Consider că această constatare a experților a fost făcută doar în referire la vânzările de energie electrică realizate de societate doar pe piața SPOT.

În ceea ce privește piața contractelor bilaterale, în calitate de furnizor, S.C. Hidroelectrica S.A. vindea energia „la coș", fapt ce presupunea că pentru contractele previzionate energia vândută se făcea la un preț care ținea cont de acest mixt compus din energia produsă și energia previzionată a fi achiziționată de la alți parteneri.

Legislația primară aplicabilă perioadei 2002 – 2005 nu prevedea în mod expres tranzacții pe piața energiei electrice „la coș", în schimb legislația secundară, respectiv prevederile Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei știu că menționează acest tip de tranzacție, fără să pot preciza în acest moment care anume din aceste reglementări ale Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei dar subliniez că, S.C. Electrica S.A. fiind furnizor achiziționa energia electrică „la coș" și o vindea la un preț reglementat.

Cu privire la prevederile licențelor acordate S.C. Hidroelectrica S.A., de producție și furnizare, referitoare la obligativitatea evidențierii contabile separate pe fiecare activitate licențiată, declar că aspectele de contabilitate ale societății nu erau în sarcina mea, însă doresc să precizez că știam de existența lor.

Fac precizarea că au fost numeroase discuții la nivelul întregului Sistem Energetic Național cu privire la posibilitatea ținerii separate a contabilității pe fiecare activitate licențiată, însă nici în momentul de față nu am cunoștință să se fi găsit vreo soluție.

Discuțiile pe această temă s-au purtat în cadrul Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei, dar nu știu dacă societatea a făcut demersuri scrise în acest sens.

Cu privire la modul de încheiere al facturilor fiscale emise partenerilor contractuali ai S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada 2002 – 2005 declar că în aceste facturi se trecea valoarea totală însumată atât a energiei electrice cât și a componentelor de rețea și a abaterilor conform Anexei nr. 4, întrucât așa era stabilit în contractele încheiate cu partenerii.

Doresc să precizez că, în perioada respectivă nu a existat nicio prevedere legală care să oblige S.C. Hidroelectrica S.A. să evidențieze în mod separat pe facturi prețul energiei și componentele de rețea în cazul contractelor bilaterale cu preț negociat.

Menționez că aceste prevederi, din câte cunosc, erau stipulate în licențe și erau aplicabile doar în cazul contractelor cu preț tarifar, adică unde prețul ar fi fost impus de S.C. Hidroelectrica S.A. fără posibilitatea unei negocieri.

În perioada 2002 – 2005 S.C. Hidroelectrica S.A. nu a încheiat și nici nu a avut în derulare astfel de contracte.

Nu cunosc dacă în cadrul S.C. Hidroelectrica S.A. se făcea vreo defalcare pe aceste facturi pentru a separa veniturile societății rezultate din vânzarea energiei electrice de contravaloarea componentelor de rețea care trebuiau plătite mai departe operatorilor de rețea în baza contractelor încheiate.

Menționez că în licențele emise societății în perioada 2002 – 2005 era interzisă subvenția încrucișată:

Subvenția încrucișată presupune în cazul S.C. Hidroelectrica S.A. că, nu trebuiau să se folosească resursele din piața liberă în piața reglementată și invers. Cu toate acestea, până în anul 2003, Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei ținea cont de veniturile din piața liberă la stabilirea tarifului pe piața reglementată, se făcea implicit o subvenție încrucișată între piețe.

Cu privire la acest aspect am sesizat în scris conducerea Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei și au existat demersuri făcute de Banca Mondială și

Fondul Monetar Internaţional pe lângă autorităţile române pentru a rezolva această problemă de la S.C. Hidroelectrica S.A..

De asemenea, consider că S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada 2002 – 2005 nu a făcut subvenţie încrucişată între cele două activităţi licenţiate, respectiv producţie şi furnizare în piaţa liberă.

Consider că o concluzie de tipul toată achiziţia de energie s-a făcut exclusiv pentru piaţa liberă şi că aceasta determină un prejudiciu, aşa cum a fost formulată de experţii desemnaţi, poate constitui o acţiune de blocare a deschiderii pieţii, care conform legii, este deschisă 100%, dar în realitate, după părerea mea, este circa 50%, subiectul constituind unul din motivele de anchetă ale Comisiei Europene la adresa României ajungându-se în prezent în faza de aviz motivat." **(vol.2, filele 59-68)**

Responsabilitatea acestor acţiuni ilicite de prejudiciere a S.C. Hidroelectrica S.A. şi implicit a statului român revine în sarcina:

- învinuitului **P.E.**, director general al societăţii în perioada septembrie 2000 - 30 octombrie 2003 şi care, conform atribuţiilor, trebuia să aducă la îndeplinire toate obiectivele şi criteriile de performanţă stabilite prin contractul de management încheiat cu ministerul de resort în calitate de reprezentant al acţionarului unic – statul român;

- învinuitului **O.T.**, care în perioada de referinţă a deţinut succesiv funcţiile de director general adjunct al societăţii şi director general în perioadele 10.04.2001 - 27.11.2003 şi respectiv noiembrie 2003 – decembrie 2005. În prima calitate deţinută, învinuitul a răspuns de bunul mers al societăţii în sensul asigurării managementului direcţiilor Producţie, Tehnică - Dezvoltare şi Marketing cât şi al aplicării strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie al societăţii în aceste domenii. În calitatea de director general a condus întreaga activitate a societăţii având sarcina de îndeplinire a obiectivelor şi criteriilor de performanţă stabilite prin contractul de management încheiat cu ministerul de resort în calitate de reprezentant al acţionarului unic – statul român;

- învinuitei **G.V.**, care a îndeplinit funcţia de director economic al societăţii în perioada septembrie 2000 - 01.12.2003 şi care, conform atribuţiilor a avut drept sarcini evaluarea performanţelor economico – financiare ale societăţii, fundamentarea, urmărirea şi controlul bugetului de venituri şi cheltuieli ale societăţii, aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi asigurarea managementului direcţiei economice;

- învinuitei **I.O.**, care în perioada septembrie 2003 - decembrie 2005 a deţinut funcţia de director economic al societăţii, având ca principale atribuţiuni de serviciu aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate, asigurarea managementului Direcţiei Economice, evaluarea performanţelor economico - financiare ale societăţii precum şi fundamentarea, urmărirea şi controlul bugetului de venituri şi cheltuieli al societăţii;

- învinuitului **A.G.L.** care a îndeplinit succesiv, în această perioadă, funcţiile de director comercial în perioada 16.05.2002 – 15.11.2003 şi respectiv funcţia de director adjunct direcţia Marketing – Furnizare în perioada noiembrie 2003 – decembrie 2005 şi care, conform fişei postului a avut ca şi atribuţiuni aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi asigurarea managementului compartimentelor subordonate, asigurarea încheierii contractelor comerciale de pe piaţa internă precum şi încheierea tranzacţiilor contractuale de energie electrică pe piaţa angro în conformitate cu licenţa de furnizare a energiei electrice;

- învinuitului **O.N.** care a deţinut funcţia de şef serviciu Marketing - Furnizare având ca şi atribuţiuni încheierea şi derularea contractelor de furnizarea a energiei electrice pe piaţa reglementată şi piaţa concurenţială, realizarea sarcinilor derivate din „Licenţa pentru producerea de energie electrică", optimizarea ofertei de producere a energiei electrice la

nivelul unităţilor de producţie precum şi coordonarea activităţii de distribuţie/furnizare pe piaţa liberalizată, respectiv cumpărare de energie electrică angro şi înregistrarea la operatorul comercial a contractelor de furnizare a energiei electrice.

5. Contextul şi circumstanţele efectuării controlului la S.C Hidroelectrica S.A de către Corpul de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului.

La data de 08.06.2006, Corpul de Control al Ministrului, în conformitate cu Ordinul Ministrului Economiei şi Comerţului nr. 329/12.05.2006, a finalizat Raportul preliminar „privind respectarea legislaţiei în vigoare în domeniul tranzacţiilor cu energie electrică în perioada 2000 – 2006, la societăţile comerciale şi companiile naţionale din cadrul Sistemului Energetic Naţional", înregistrat sub numărul 155.312., având un număr de 18 file, 70 de anexe conţinând 1412 file. **(vol.47, filele 7-24)**

La data de 15.06.2006, prin adresa nr. 2127/C semnată de Procurorul General al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie la aceea dată s-a solicitat Ministrului Economiei şi Comerţului C.S., documentaţia referitoare la investigaţiile făcute de Corpul de Control al Ministrului privind respectarea legalităţii în domeniul tranzacţiilor cu energie electrică şi al achiziţiilor publice la S.C. Hidroelectrica S.A., precum şi la alte unităţi din subordine, solicitare la care s-a făcut revenire la data de 14.09.2006 prin adresa numărul 3058/Cabinet Procuror General. **(vol.47, fila 25 , fila 27)**

Pe cele două solicitări învinuitul **Ş.I.C.**, Ministru al Economiei şi Comerţului la acea dată, prin rezoluţiile aplicate la data de 19.06.2006 şi respectiv 18.09.2006 a dispus Coordonatorului Corpului de Control I.T. să furnizeze în regim de urgenţă documentele solicitate.

Având în vedere că la acea dată, deşi Raportul preliminar a fost depus spre aprobare la cabinetul Ministrului economiei şi comerţului fără a fi încă aprobat, I.T. a întocmit o Notă Sinteză a acestui Raport pe care a înaintat-o Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie prin adresa nr. 155.472 din data de 19.09.2006. Această „Notă Sinteză privind respectarea legislaţiei în vigoare în domeniul tranzacţiilor cu energie electrică în perioada 2000 – 2006, la societăţile comerciale şi companiile naţionale din cadrul Sistemului Energetic Naţional" cuprinde toate constatările menţionate în **Raportul preliminar al Corpului de Control din data de 08.06.2006**, având acelaşi număr de file şi anexe. **(vol.47, filele 29-56)**

După transmiterea Notei sinteză, în mod paradoxal, prin adresa nr.103786/06.10.2006, învinuitul **Ş.I.C.**, a comunicat Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie că la acea dată „continuau investigaţiile privind tranzacţiile cu energie electrică între producători, furnizori licenţiaţi şi consumatori eligibili", susţinere eronată în condiţiile în care investigaţiile erau finalizate iar constatările erau materializate în Raportul Preliminar Nr.155.312/08.06.2006. **(vol.47, fila 60, filele 7-24)**

În consecinţă, la data de 20.11.2006, învinuitul **Ş.I.C.**, prin adresa nr.104.298, a transmis Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în referire la aceeaşi adresă nr. 3058/C1/14.09.2006, ***„Raportul preliminar privind respectarea legislaţiei în vigoare în domeniul tranzacţiilor cu energie electrică în perioada 2000 – 2006 la S.C. Hidroelectrica S.A.***" întocmit de C.Ş., noul coordonator al Corpului de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului după destituirea lui T.I. din această funcţie. **(vol.47, filele 61-68)**

Acest raport, întocmit în baza ordinului iniţial nr. 329/12.05.2006 a fost aprobat de către învinuit, constatându-se că acesta cuprindea un număr de şapte file şi nu era însoţit de nicio anexă.

Având în vedere că, în baza aceluiaşi ordin emis de Ministrul Economiei şi Comerţului au fost întocmite două rapoarte preliminare diferite atât din punct de vedere al

conţinutului cât şi al măsurilor propuse, s-a constatat faptul că cel de-al doilea raport a luat naştere prin eliminarea din primul raport a tuturor constatărilor care semnalau ilegalităţile comise de gruparea constituită la nivelul conducerii S.C. Hidroelectrica S.A.

Astfel, în Raportul preliminar întocmit de coordonatorul Corpului de Control la acea dată, martorul I.T. se concluzionau următoarele:

- producătorul de energie electrică cu cele mai reduse costuri de producţie pentru 1 MWh, S.C. Hidroelectrica S.A. a încheiat şi derulează contracte de vânzare – cumpărare cu furnizorii licenţiaţi şi consumatori eligibili la preţuri inferioare costurilor efective de livrare pentru 1 MWh;

- cel mai important contract bilateral dintre S.C. Hidroelectrica S.A. şi Energy Holding S.R.L. a fost încheiat la data de 14.01.2004 fără respectarea reglementărilor Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei şi la preţuri ineficiente din punct de vedere economic de la momentul încheierii contractului până în prezent, valoarea contractuală pe perioada de 10 ani a energiei electrice tranzacţionabile depăşind 1% din Produsul intern brut al României în anul semnării contractului;

- semnatarii contractului O.T., director general, A.G.L. director adjunct Direcţia marketing, privatizare şi afaceri internaţionale, G.I. director economic, O.N. şef serviciu Marketing Furnizare aveau, conform fişei postului, competenţa profesională de a şti că optimizarea contractelor pe piaţa concurenţială trebuia făcută de S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică O.P.C.O.M. S.A. şi nu de S.C. Hidroelectica S.A în nume propriu;

- directorul general al societăţii S.C. Hidroelectrica S.A. a încălcat Hotărârea nr. 3/2001 a Consiliului de Administraţie prin care se delega directorul general al societăţii să negocieze preţurile de contract cu valoarea preţurilor pe piaţa energiei electrice;

- încheierea contractelor cu preţuri subevaluate dar ferme, fără un studiu fundamentat privind prognoza preţurilor energiei electrice în următorul deceniu, precum vânzarea energiei electrice la preţuri sub costul mediu efectiv realizat pentru livrarea unui MWh de către S.C. Hidroelectrica S.A. sunt de natură să cauzeze o tulburare însemnată a bunului mers al S.C. Hidroelectrica S.A. dar şi o posibilă pagubă patrimoniului acesteia;

- importante cantităţi de energie electrică de peste 1 milion MWh pe contract livrate la intern sau export determină mulţi operatori economici cu capital de stat sau privat să cumpere energie electrică mult mai scumpă de la alţi producători, inclusiv de la termocentrale, la preţuri de peste 200 RON/MWh. Consecinţa este utilizarea gazelor naturale, a păcurii sau a cărbunelui pentru producerea energiei electrice care este mult mai scumpă decât folosirea hidrocentralelor, în condiţiile în care pentru cărbune capacităţile de producţie sunt limitate, iar stocurile reduse aflate în prezent la unii producători pot crea serioase probleme în furnizarea energiei electrice în sezonul rece 2006 – 2007, la preţuri competitive. În lipsa energiei electrice ieftine, de provenienţă „hidro", livrată la export sau la anumiţi furnizori licenţiaţi, dar nu direct la consumatorul eligibil, industria românească plăteşte o factură energetică cu valori foarte mari, în condiţiile în care în cea mai pare este energointensivă.

Ca şi consecinţă, **s-a subliniat dificultatea firmelor româneşti de a deveni competitive pe piaţa unică europeană în perioada post aderare a României la Uniunea Europeană.**

Concluzionând că instabilitatea pieţei concurenţiale, nesupravegheate şi coordonate ineficient de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei a determinat serioase probleme în funcţionarea Sistemului Energetic Naţional, apărând dezechilibre pe anumite paliere orare de până la 650 MWh generate printre alţi factori şi de importul de energie noaptea şi exportul la orele de vârf, Raportul preliminar a propus spre aprobare Ministrului Ş.I.C. o serie de măsuri pentru optimizarea pieţei libere şi evitarea

dezechilibrelor grave din sistem greu de gestionat de către Unitatea Națională Operativă din cadrul Dispeceratului Energetic Național (U.N.O. - D.E.N.).

Măsurile propuse au fost următoarele:

- trimiterea Raportului preliminar împreună cu documentele anexe Ministerului Public și Inspectoratului General al Poliției Române pentru declanșarea cercetărilor, în conformitate cu prevederilor art. 214 din Codul de procedură penală, având în vedere că, în procesul de negociere, elaborare, încheiere și derulare a contractului de vânzare – cumpărare energie electrică nr. 33 CE/14.01.2004 dintre S.C. Hidroelectrica S.A. și S.C. Energy Holding S.R.L. există indicii de săvârșire ale unor infracțiuni de ordin economic prevăzute de Codul penal;

- destituirea din funcție a tuturor membrilor conducerii executive centrale a S.C. Hidroelectrica S.A. și schimbarea componenței Consiliului de Administrație și Adunării Generale a Acționarilor;

- transmiterea prezentului Raport împreună cu documentația necesară la Autoritatea de Control a Guvernului cu propunerea declanșării în comun cu reprezentanții Ministerului Economiei și Comerțului a unui control de fond a activității Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei în ultimii 3 ani;

- continuarea și extinderea investigațiilor asupra respectării legislației în vigoare la societățile comerciale și companiile naționale din cadrul Sistemului Energetic Național din subordinea Ministerului Economiei și Comerțului;

- analizarea, de către Direcția Generală de Politică Energetică, împreună cu un cabinet de avocatură de specialitate, a posibilităților de renegociere sau chiar reziliere a unor contracte de vânzare – cumpărare de energie electrică încheiate de către toți producătorii cu capital de stat.

Au fost propuse măsuri și în ceea ce privește neregulile constate în funcționarea complexelor energetice Turceni și Rovinari.

Analizând cel de al II-lea Raport preliminar, întocmit de martorul C.Ș., numit Coordonator al Corpului de Control al Ministrului Economiei și Comerțului imediat după destituirea din această funcție a martorului T.I. și transmis Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, s-a constatat că acesta conținea doar **un număr de 7 file**, era aprobat de învinuitul **Ș.I.C.** și cuprindea doar aspecte având caracter general cu referire la legislația principală și cea secundară emisă de Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei, evoluția gradului de deschidere a pieței de energie în perioada 2000 – 2005 precum și clasificarea consumatorilor în eligibili și captivi.

Raportul nu mai făcea nicio referire la vreunul dintre fenomenele cu impact asupra siguranței Sistemului Energetic Național, precum supracontractarea producției de energie electrică, perioada secetei hidrologice, perioada de restricție privind suplimentarea cantităților de energie livrate prin încheierea de noi contracte sau acte adiționale și prelungirea valabilității acestor contracte și dezechilibrele mari create între nivelul producției și cel al consumului de energie electrică pe anumite paliere orare. Nu se mai făcea nici analiza fenomenelor enumerate și au fost totodată eliminate concluziile și măsurile propuse.

S-a făcut doar precizarea faptului că S.C. Hidroelectrica S.A. ar fi producătorul cu cele mai reduse costuri de producție, fără a se putea stabili dacă prețurile de livrare a energiei practicate sunt eficiente întucât se practicau prețuri diferențiate în funcție de anumite paliere orare. Unele contracte pe termen lung încheiate cu furnizori licențiați pe piața internă dar și la export, făceau „foarte dificil procesul de echilibrare a curbei de consum orar cu producția de energie electrică. În aceste condiții numai un efort concentrat al Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei împreună cu S.C. Operatorul Pieței de Energie Electrică OPCOM S.A. poate asigura un climat concurențial real și eficient pe piața liberă a tranzacțiilor cu energie electrică".

Au fost eliminate şi propunerile privind măsuri de sesizare a organelor abilitate pentru a se demara cercetări sub aspectul săvârşirii unor infracţiuni de natură economică, privind schimbarea membrilor conducerii executive centrale a S.C. Hidroelectrica S.A., sau declanşarea unui control de fond privind activitatea Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei în ultimii 3 ani.

Din probatoriul administrat în cauză a rezultat că după ce a luat la cunoştinţă de constatările cuprinse în Raportul iniţial întocmit de martorul T.I. şi redactat de martorul F.C., fiindu-i înmânate atât Raportul cât şi anexele acestuia, învinuitul **Ş.I.C.** nu numai că nu a aprobat acest document dar, de fiecare dată a evitat să discute cu coordonatorul Corpului de Control despre conţinut şi măsurile propuse. Mai mult decât atât, la momentul înregistrării solicitării Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie de transmitere a acestui Raport, învinuitul **Ş.I.C. a dispus verbal martorului T.I. ca acel Raport să nu fie transmis în afara ministerului.**

Imediat după această dispoziţie, învinuitul **Ş.I.C.** a luat măsura schimbării din funcţia de Coordonator al Corpului de Corpului de Control a martorului T.I. cu martorul C.Ş.. În paralel cu această schimbare, asupra martorilor T.I. şi F.C. s-au făcut o serie întreagă de presiuni şi acţiuni menite să conducă la intimidarea acestora în scopul de a-i determina să modifice în mod substanţial conţinutul Raportului în cauză.

Aceste acţiuni de intimidare au culminat în cursul lunii octombrie 2006 cu percheziţionarea fişetelor celor doi, inventarierea documentelor identificate precum şi forţarea celor doi martori de a formula note explicative tendenţioase în legătură cu posibile scurgeri de informaţii către presă legate de activitatea Corpului de Control.

S-a încercat, pe lângă intimidarea celor doi martori şi blocarea activităţii de serviciu a acestora prin îngrădirea accesului la fişete şi implicit la documentele necesare continuării activităţii. Toate aceste acţiuni de intimidare, dispuse de învinuitul **Ş.I.C.** au fost executate de către noul Coordonator al Corpului de Control, martorul C.Ş., acesta din urmă având şi sarcina trasată de ministru de a modifica în fapt conţinutul Raportului.

I s-a solicitat martorului T.I. să contrasemneze noul Raport, pentru a se crea falsa impresie că martorul T.I. şi-a însuşit aceste modificări şi pe cale de consecinţă a recunoscut caracterul eronat al constatărilor făcute de către el în primul Raport.

Toate aceste acţiuni represive precum şi modificările aduse Raportului iniţial au fost făcute în condiţiile în care, în afară de martorul T.I., nicio altă persoană din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului nu cunoştea faptul că întreg conţinutul Raportului Preliminar era deja transmis Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sub forma Notei Sinteză nr. 155.476/22.09.2009.

După obţinerea scopului urmărit, acela de a-l determina pe martorul T.I. să semneze Raportul rezultat din trunchierea actului iniţial întocmit de către acesta, învinuitul **Ş.I.C.** i-a îndepărtat pe martorii T.I. şi C.F. din cadrul Corpului de Control şi a dispus mutarea acestora, ulterior, prin Ordinul nr. 575/13.11.2006, în cadrul Direcţiei Generale Juridice, Politici Publice şi Contencios. **(vol.47, filele 55-57)**

Toate aceste aspecte relatate de martorii I.T. şi C.F. se coroborează cu întregul material probator administrat în cursul urmăririi penale.

Fiind audiat la data de 26.04.2007, martorul I.T. a declarat următoarele:

„În cursul anului 2005, din dispoziţia Ministrului C.Ş., coordonatorul Corpului de Control din acea perioadă, domnul C.S. a nominalizat o echipă de control, formată din domnul I.M. şi domnul T.M. să efectueze o acţiune de verificare la S.C. Hidroelectrica S.A. privind achiziţiile publice şi tranzacţiile cu energie electrică.

După aproximativ o lună de zile, raportul a fost finalizat şi înaintat spre aprobare Ministrului C.Ş..

*Întrucât acest raport a fost considerat nesatisfăcător, domnul Ministru nu l-a aprobat, şi i-a transmis domnului C.S. intenţia de a desfiinţa Corpul de Control, punând pe raport următoarea rezoluţie „**după un asemenea raport putem să plecăm cu toţi acasă.**"*

După acest incident, domnul C.S. mi-a dat dispoziţie să refac raportul de control după finalizarea investigaţiilor necesare, ceea ce presupunea solicitarea unor documente şi de la alte unităţi subordonate ministerului (S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A., C.N. Transelectrica S.A. – UNO - DEN). Ca urmare, am elaborat o serie de trei rapoarte preliminare vizând primele rezultate ale investigaţiilor şi care au fost prezentate Ministrului Ş.I.C.. În aceste rapoarte erau constatate unele nereguli grave privind respectarea legislaţiei în vigoare în domeniul tranzacţiilor cu energie electrică, având implicaţii negative asupra funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional. Aceste implicaţii negative au fost confirmate de declaraţiile scrise date la cererea mea de către directorul general şi directorul tehnic al Unităţii Naţionale Operative – Dispeceratul Energetic Naţional.

Rapoartele preliminare au fost prezentate Ministrului S. de către C.S., coordonator al Corpului de Control. În baza acestor rapoarte, ministrul a dispus întocmirea unui comunicat de presă care reliefa gravele deficienţe înregistrate în activitatea S.C. Hidroelectrica S.A., inclusiv posibilitatea existenţei unor prejudicii aduse societăţii.

Menţionez că unul din cele trei rapoarte a fost înregistrat la secretariatul Corpului de Control, restul fiind considerate documente informative, în completarea primului document.

În data de 27 decembrie 2005, domnul C.S. a fost numit subprefect al capitalei, iar eu am fost numit în funcţia de Coordonator Corp Control în luna ianuarie 2006.

În luna februarie 2006, am primit de la Ministrul Ş. o adresă a Inspectoratului General al Poliţiei Române prin care se solicitau toate procesele-verbale de constatare încheiate cu ocazia controalelor efectuate la S.C. Hidroelectrica S.A. şi S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A. în perioada 2004 – 2006.

Acestă solicitare purta rezoluţia scrisă a Ministrului Ş. prin care mi se solicita să transmit urgent documentele.

În consecinţă, am trimis solicitantului, în copie, evidenţa unor contracte încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. Bucureşti şi nota explicativă dată de conducerea Dispeceratului Energetic Naţional.

La începutul lunii mai 2005, din dispoziţia verbală a Ministrului Ş., m-am deplasat împreună cu consilierul I.M. la Complexul Energetic Turceni, pentru a verifica cauzele incendiului produs în biroul directorului economic şi analiza activităţii economice în general a complexului.

Cu această ocazie, am întocmit un raport preliminar adresat domnului Ministru Ş. în care arătam unele aspecte privind vânzarea preferenţială de energie electrică la preţuri mici unor furnizori licenţiaţi (intermediari) cu capital privat şi solicitam continuarea şi extinderea cercetărilor la toţi producătorii de energie electrică din subordinea Ministerului Economiei şi Comerţului.

Ca urmare, Ministrul Ş. a emis Ordinul numărul 329/09.05.2006, prin care a constituit o comisie de analiză şi verificare formată din nouă membrii, aşa cum sunt prezentaţi în ordin, eu fiind desemnat preşedinte al acestei comisii.

Scopul activităţii comisiei era analiza respectării legislaţiei în vigoare în domeniul încheierii şi derulării contractelor comerciale de achiziţii, servicii şi lucrări precum şi în cel al tranzacţiilor cu energie electrică, în perioada 2000 – 2006, urmând ca la termenul stabilit în ordin, respectiv 30.05.2006, să prezentăm un raport Ministrului.

La câteva zile de la emiterea ordinului am convocat o şedinţă a membrilor comisiei în cadrul căreia au fost stabilite, pentru fiecare membru, documentele care trebuiau elaborate în vederea întocmirii raportului final.

Menţionez că singurul membru al acestei comisii care a elaborat documentaţia stabilită a fost doamna L.L., director tehnic la S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A., restul membrilor neparticipând efectiv la efectuarea investigaţiilor.

În cursul lunii mai şi începutul lunii iunie 2006, pe baza unui alt ordin semnat de Ministrul Ş., am întocmit un raport privind unele aspecte ale încălcării legislaţiei în vigoare în domeniul tranzacţiilor cu energie electrică la Complexele Energetice Rovinari şi Turceni, în urma căruia domnul Secretar de Stat I.M. şi-a dat demisia.

Pentru realizarea raportului final prevăzut în ordinul numărul 329/2006, am solicitat conducerii S.C. Hidroelectrica S.A., în scris, completarea unor machete privind evoluţia unor indicatori economico – financiari din perioada 2000 – 2006.

Invocând o stare de stres generată de numeroase solicitări de date de la organele abilitate ale statului, directorul general al S.C. Hidroelectrica S.A., O.T. a întârziat foarte mult completarea situaţiilor cerute, rezolvând problema numai după o intervenţie scrisă a mea la Ministrul Ş.I.C..

După primirea documentelor solicitate la diverse unităţi din subordinea Ministerului Economiei şi Comerţului, am întocmit raportul preliminar numărul 155.312 din 08 iunie 2006, cuprinzând un număr de 18 pagini şi 70 de anexe, care totalizează un număr de 1412 file.

Raportul concluziona o serie de nereguli grave constatate în activitatea S.C. Hidroelectrica S.A., cu repercusiuni negative asupra funcţionării în siguranţă a Sistemul Energetic Naţional, inclusiv întrunirea elementelor constitutive ale unor infracţiuni cauzatoare de prejudicii precum şi unele măsuri prin care propuneam destituirea întregii conduceri executive a S.C. Hidroelectrica S.A., schimbarea componenţei Consiliului de Administraţie şi a Adunării Generale a Acţionarilor precum şi trimiterea documentaţiei la Ministerul Public, conform art. 214 din Codul de Procedură Penală.

Menţionez faptul că toate documentele utilizate de mine pentru redactarea raportului menţionat au fost analizate, prelucrate şi sistematizate împreună cu domnul C.F., expert în cadrul Corpului de Control al Ministrului.

Raportul împreună cu anexele a fost înmânat personal de mine domnului Ş.I.C..

În perioada imediat următoare, respectiv iunie – septembrie 2006, am avut discuţii cu domnul Ministru Ş. pe alte probleme, însă am abordat şi problema raportului întocmit la S.C. Hidroelectrica S.A., şi implicit aplicarea măsurilor cuprinse în raport. Replica ministrului a fost că nu se pune deocamdată problema schimbării directorului general al S.C. Hidroelectrica S.A. şi a preşedintelui Consiliului de Administraţie, despre acesta din urmă specificând că este nou numit în funcţie.

Ulterior, încercând să readuc în discuţie problema raportului, Ministrul Ş. evita de fiecare dată acest subiect.

În data de 19.06.2006, la cabinetul Ministrului Ş. a fost înregistrată o solicitare a Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie prin care se solicita documentaţia referitoare la investigaţiile făcute de Corpul de Control privind respectarea legalităţii în domeniul tranzacţiilor cu energie electrică.

Ministru Ş.I.C. a pus pe această solicitare rezoluţia „rog furnizare urgent documente" şi mi-a înaintat-o spre soluţionare.

În seara aceleiaşi zile am fost sunat de către Ministrul Ş. care mi-a spus să nu trimit raportul în afara ministerului fără să ştie dânsul. În consecinţă, urmare a dispoziţiei domnului Ministru Ş., nu am înaintat raportul întocmit conform solicitării parchetului.

La data de 18.09.2006, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţiei şi Justiţie a revenit la solicitarea iniţială, cu adresa numărul 3058/C1/2006, solicitând cu maximă urgenţă documentaţia referitoare la investigaţiile făcute de Corpul de Control privind respectarea legalităţii în domeniul tranzacţiilor cu energie electrică la S.C. Hidroelectrica S.A.

Pe solicitarea Parchetului, Ministrul Ş. a pus rezoluţia „dl. T.I., rog urgent comunicaţi documentele şi informaţiile solicitate". În consecinţă, la data de 19.09.2006, cu adresa numărul 155.472, Corpul de Control, sub semnătura mea a trimis Ministerului Public o Notă sinteză cuprinzând textul Raportului din 08.06.2006, mai puţin măsurile propuse în raport. Nu am transmis raportul integral, ci numai o parte din el, în conformitate cu procedura uzuală în asemenea situaţii, raportul nefiind aprobat de către ministru şi conformându-mă astfel rezoluţiei ministrului.

La începutul lunii septembrie 2006, Ministrul Ş. mi-a prezentat două persoane din afara ministerului în calitate de viitori membrii ai Corpului de Control. Cele două persoane erau C.Ş. şi C.I..

La data de 25 septembrie 2006, prin Ordinul Ministrului nr. 496, domnul Ş.C. a fost numit Coordonator al Corpului de Control al Ministrului, iar eu am fost integrat consilier la acelaşi compartiment, fără a mi se comunica motivele pentru care am fost în fapt destituit din funcţie.

În cursul lunii octombrie 2006, după terminarea orelor de program, noul Coordonator al Corpului de Control C.Ş., împreună cu colegul meu I.N. şi cu persoane care nu aveau calitatea de salariaţi ai ministerului, respectiv numiţii P.D., P.B., C.E. şi B.M, în lipsa mea, mi-au deschis fişetul şi au inventariat pe bază de proces verbal documentele găsite, fiind prezent şi colegul meu C.F.. Din cele relatate ulterior de C.F., a rezultat că acesta a fost ameninţat de către numitul P.D. să declare în scris, printre altele, şi faptul că eu aş fi furnizat documente în afara ministerului.

Din câte cunosc, măsura percheziţionării fişetului meu a fost luată de C.Ş. şi numitul P.D.. Despre acest episod am luat cunoştinţă în seara aceleiaşi zile de la colegul meu C.F.. A doua zi am găsit fişetul sigilat şi am solicitat procesul-verbal de inventariere lui C.Ş. care mi l-a prezentat dar nu m-a lăsat să fac o copie. Am contestat oportunitatea şi legalitatea acestei percheziţii a doua zi de dimineaţă, fapt pentru care, ulterior mi s-a permis accesul liber la documentele din fişet.

Raportul privind ilegalitatea acestei percheziţii l-am depus Ministrului Ş., care l-a repartizat spre soluţionare domnului C.Ş..

La propunerea scrisă a domnului C.Ş., patru salariaţi ai Corpului de Control, printre care şi eu şi colegul C.F. au fost reîncadraţi la alte direcţii din minister, cu aprobarea Ministrului Ş..

La începutul lunii octombrie 2006, domnul C.Ş. a făcut presiuni asupra mea şi asupra colegului C.F. pentru modificarea substanţială a raportului iniţial privind S.C. Hidroelectrica S.A.. Pe parcursul mai multor zile, am operat modificări cerute de domnul C.Ş., scoţând din textul iniţial cele mai importante pasaje care demonstrau existenţa indiciilor privind elementele constitutive ale unor grave infracţiuni de ordin economic.

În final, raportul scurtat şi sintetizat pe parcursul a şapte pagini a fost semnat şi de mine la solicitarea domnului C.Ş..

Am semnat acest raport prescurtat la cererea expresă a domnului C.Ş., în sensul că am luat la cunoştinţă de conţinutul său, dar nu şi în sensul că aş fi de acord cu modificările efectuate şi cu măsurile mult diminuate faţă de forma iniţială.

Nu cunosc ce s-a întâmplat cu acest raport prescurtat sau dacă el a fost trimis în afara ministerului.

După demisia domnului Ministru C.Ş., a fost numit în funcţia de Ministru al Economiei şi Comerţului domnul V.V.. Având în vedere importanţa problematicii tranzacţiilor cu energie electrică, am considerat necesar să informez noua conducere a ministerului asupra existenţei raportului iniţial privind Sistemul Energetic Naţional." **(vol. 3, filele 6 – 15)**

La data de 26.04.2007, a fost audiat martorul C.F., fost expert în cadrul Corpului de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului, în legătură cu întocmirea Raportului de control efectuat la S.C. Hidroelectrica S.A.:

„Am aflat despre efectuarea unor verificări de către corpul de control al ministrului la S.C. Hidroelectrica S.A., în luna mai – iunie 2005, când am început să înregistrez în registrul de intrări - ieşiri diverse documente în legătură cu Sistemul Energetic Naţional precum şi rapoartele preliminare întocmite de membrii Corpului de Control în legătură cu activitatea S.C. Hidroelectrica S.A.

Încă de la începutul verificărilor, am participat activ la efectuarea verificărilor de la S.C. Hidroelectrica S.A., în sensul că ridicam documente de la sediul acestei societăţi, tehnoredactam textul raportului şi întocmeam adrese către instituţii pentru solicitarea unor documente.

Din câte îmi amintesc, în toamna anului 2005, din dispoziţia domnului C.S., Coordonator al Corpului de Control al ministrului din acea perioadă, am fost trimis împreună cu domnul I.M. să ridicăm de la sediul S.C. Hidroelectrica S.A., copii ale proceselor – verbale ale şedinţelor Consiliului de Administraţie şi Adunării Generale a Acţionarilor din perioada 2003 – 2005. După ridicarea acestor documente, ne-am întors la sediul ministerului unde le-am predat Coordonatorului Corpului de Control. La scurt timp, domnul C.S. a fost contactat telefonic de domnul director general al S.C. Hidroelectrica S.A., O.T. care pe un ton răstit i-a spus acestuia că trebuie să ne dea afară din cadrul Corpului de Control pe mine şi pe colegul meu I.M., datorită faptului că am plecat cu documentele menţionate mai sus din sediul S.C. Hidroelectrica S.A., fără acordul dumnealui. Totodată, domnul O. a spus că dacă nu o să ne dea domnul S. afară, o să rezolve dumnealui altfel, solicitând restituirea documentelor ridicate.

După acest episod, domnul S. nu a restituit aceste documente, nu a luat măsuri împotriva noastră şi a continuat investigaţiile începute.

La finalizarea acestor verificări, domnul S. a prezentat Ministrului Ş. un raport cu rezultatele constatate, raport care a stârnit nemulţumirea ministrului, acesta punând următoarea rezoluţie „cu un asemenea raport, putem pleca cu toţii acasă".

În decembrie 2005, domnul S.C. a fost numit subprefect al capitalei iar după o perioadă de două trei săptămâni, prin ordin al Ministrului Ş., a fost numit în funcţia de Coordonator al Corpului de Control al Ministrului domnul T.I..

După această numire, Ministrul Ş. a emis un ordin pentru formarea unei comisii care să efectueze controale la unităţile de producere a energiei electrice din subordinea Ministerului Economiei şi Comerţului, preşedinte al acestei comisii fiind domnul I.T., Coordonator al Corpului de Control al Ministrului.

După numirea acestei comisii au continuat verificările la societăţile de producere a energiei electrice din subordinea Ministerului Economiei şi Comerţului. Aceste verificări s-au concretizat în întocmirea unor rapoarte preliminare cu constatările efectuate la complexele Rovinari şi Turceni, rapoarte care au fost prezentate Ministrului Ş..

Din câte îmi amintesc, în perioada când lucram la tehnoredactarea rapoartelor privind activitatea complexelor energetice Rovinari şi Turceni, domnul Secretar de Stat I.M. a venit la birourile Corpului de Control şi a purtat o discuţie cu domnul T.I.. Ulterior, am aflat de la acesta că M. era nemulţumit de constatările cuprinse în conţinutul raportului.

După definitivarea investigațiilor de la Rovinari și Turceni, am continuat împreună cu domnul T. verificările începute la S.C. Hidroelectrica S.A. și în luna iunie a anului 2006 am tehnoredactat forma finală a raportului care a fost înaintată Ministrului Ș..

Raportul avea un număr de 18 file și cuprindea un număr de 70 de anexe cu 1412 file și conținea o serie de aspecte privind unele nereguli constatate în activitatea S.C. Hidroelectrica S.A. De asemenea, în partea finală, raportul cuprindea unele măsuri precum: schimbarea membrilor Consiliului de Administrație și a Adunării Generale a Acționarilor precum și a membrilor conducerii executive centrale a S.C. Hidroelectrica S.A., trimiterea documentației către Ministerul Public și Inspectoratului General al Poliției Române.

În luna iunie 2006, știu că la Corpul de Control a fost înregistrată o adresă de la Parchet prin care se solicita documentația întocmită cu ocazia efectuării verificărilor de la S.C. Hidroelectrica S.A..

Deși pe această adresă, domnul Ministru Ș. a pus o rezoluție prin care dispunea trimiterea către solicitant a documentației respective, am aflat de la domnul T.I. că Ministrul Ș. îi ceruse verbal acestuia să amâne trimiterea acestor documente.

La aproximativ o lună de la finalizarea raportului, în cadrul Corpului de Control au venit doi noi colegi pe nume C.C. și C.Ș..

Îmi amintesc că în luna septembrie 2006, s-a primit la Corpul de Control o nouă adresă de la Ministerul Public, prin care se solicita din nou documentația referitoare la investigațiile făcute de Corpul de Control privind respectarea legalității în domeniul tranzacțiilor cu energie electrică la S.C. Hidroelectrica SA.. Și pe această solicitare, Ministrul Ș. a pus rezoluția „rog urgent comunicați documentele și informațiile solicitate."

În baza acestei rezoluții, la sfârșitul lunii septembrie 2006 a fost întocmită și trimisă către parchet o notă sinteză în care era copiat tot conținutului Raportului Preliminar, mai puțin partea finală referitoare la măsurile propuse.

După câteva zile de la trimiterea documentelor, domnul T. a fost chemat la Ministru Ș., iar când s-a întors mi-a comunicat că a fost destituit din funcție, sub pretextul că ar exista scurgeri de informații din cadrul Corpului de Control. În locul domnului T., a fost numit în funcția de Coordonator al Corpului de Control domnul C.Ș..

La scurt timp după numire, acesta mi-a solicitat să-i listez din calculatorul meu un exemplar din raportul întocmit de domnul T. pe care a început să-l modifice în sensul decupării din cuprinsul său a unor paragrafe referitoare la: denumirile societăților private care au încheiat contracte cu S.C. Hidroelectrica S.A., aspectele legate de posibile prejudicii create, concluziile raportului precum și măsurile dispuse în acest raport.

Domnul C.Ș. mi-a motivat la momentul respectiv că trebuiau scoase paragrafele sus menționat întrucât nu este bine ca ele să apară scrise în raport.

Nu cunosc ce s-a întâmplat cu acest raport modificat de domnul C.Ș. în sensul arătat mai sus.

După modificarea raportului, în baza unei note întocmite de C.Ș. și aprobate de Ministru Ș., eu am fost propus a fi mutat la direcție împreună alți trei colegi printre care și domnul T.I..

În cursul lunii octombrie 2006, într-una din zile, în jurul orelor 16 – 16:30, am fost contactat telefonic de către C.Ș. care mi-a spus să mă întorc de urgență la Minister.

Când am ajuns în biroul în care îmi desfășuram activitatea eu și domnul T. erau următoarele persoane: C.Ș., C.E., I.M., B.M. și B.P.. Fișetul domnului T. era deschis, C.E. împreună C.Ș. luau documente din fișet și îi dictau lui I.M. denumirea documentelor inventariate.

Totodată, în incinta biroului și-a făcut apariția și numitul P.D. de la compartimentul documente clasificate care împreună cu C.Ș. m-au amenințat că dacă nu declar despre legăturile domnului T. cu presa, voi avea probleme penale. Aceștia au

percheziţionat şi fişetul meu, în prezenţa mea, încheindu-se un proces-verbal separat care nu a fost semnat de către mine.

În aceeaşi seară, la plecare, C.Ş. mi-a spus că dacă vreau să-mi fie bine să nu spun nimănui despre ce s-a întâmplat în acea seară.

După percheziţie, fişetul domnului T. a fost sigilat.

După preluarea funcţiei de Ministru al Economiei şi Comerţului de către V.V., eu împreună cu domnul T.I. am întocmit o informare pe care am înregistrat-o atât la cabinetul Ministrului cât şi la compartimentul unde lucram, după ce a fost vizată de şefa noastră, doamna M.N..

Din câte cunosc, până în prezent nu a fost luată nicio măsură în legătură cu aspectele semnalate în informare noului Ministru al Economiei şi Comerţului." **(vol. 3, filele 16 – 21)**

În legătură cu învinuirile aduse, învinuitul **Ş.I.C.** a avut o atitudine total nesinceră, toate afirmaţiile şi argumentele prezentate fiind contrazise atât de documente cât şi de probele testimoniale .

Audiat la data de 03.05.2007, în legătură cu materialul de control întocmit de Coordonatorul Corpului de Control, acesta a declarat:

„În cursul lunii mai 2006 am emis Ordinul nr. 329 prin care am dispus instituirea unei Comisii de Analiză pentru verificarea societăţilor comerciale şi companiilor naţionale din cadrul Sistemului Energetic Naţional şi respectarea legislaţiei în vigoarea în domeniul tranzacţiilor cu energie electrică în perioada 2000 – 2006.

Acest control l-am dispus existând mai multe sesizări şi pe fondul unei situaţii tensionate privind achiziţiile de energie electrică.

Din câte reţin, aproximativ în cursul lunii iunie 2006 l-am întrebat pe Coordonatorul Corpului de Control I.T. dacă este finalizat documentul privind achiziţiile de energie electrică, acesta a afirmat că mi-l va prezenta în după amiaza aceleiaşi zile.

În acest sens aceasta s-a prezentat în cabinetul meu şi mi-a înmânat documentul intitulat „Raport Preliminar" ***fără a-mi înmâna şi anexele care au stat la baza întocmirii acestui document.***

Un astfel de Raport Preliminar este aprobat fie printr-o rezoluţie a ministrului, fie este restituit celui care l-a întocmit, prin dispoziţie verbală în cadrul unei şedinţe.

După citirea Raportului Preliminar am luat legătura cu directorul general OPCOM- V.I., domnul director general Direcţia Politică Energetică – A.S., cu un reprezentant al Curţii de Conturi care la acea dată desfăşura un control tematic la S.C. Hidroelectrica S.A., doamna B.D., cărora le-am adresat diverse întrebări cu referire la cele constatate de Coordonatorul Corpului de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului şi materializate în Raportul Preliminar.

Din răspunsurile persoanelor menţionate am constatat că Raportul Preliminar conţine o serie de date eronate.

Totodată, personal am constatat că cele mai multe dintre măsurile propuse erau la acea dată îndeplinite sau se aflau în derulare, cu excepţia schimbării din funcţie a directorului general al S.C. Hidroelectrica S.A., T.O..

Considerentele pentru care am apreciat că Raportul Preliminar întocmit de I.T. nu este nici corect şi nici complet sunt din câte reţin la acest moment următoarele:

- a analizat doar raporturile contractuale dintre S.C. Hidroelectrica S.A. şi o singură firmă privată în condiţiile în care la acel moment S.C. Hidroelectrica S.A. avea contracte încheiate de furnizare cu energie electrică cu mai multe firme private;

- modul în care au fost efectuate calculele financiare legate de cauzarea unui posibil prejudiciu;

- introducerea în capitolul piaţa de energie era prea lungă şi am apreciat că nu-şi avea rostul, fiind un document de uz intern şi care era adresat de fapt cunoscătorilor pieţei de energie electrică;

- nu era semnat de toţi membrii comisiei desemnaţi prin ordin, aşa cum au fost semnate alte rapoarte, respectiv rapoartele Turceni şi Rovinari.

Doresc să precizez că nu mi-au fost prezentate anexele pe baza cărora a fost întocmit Raportul Preliminar şi pe care nici nu le-am solicitat în aprecierea faptului că aveam cunoştinţă de multe documente care puteau fi constituite ca şi anexe la raportul menţionat.

Pe considerentele mai sus expuse l-am convocat la o şedinţă pe domnul T.I., i-am restituit Raportul Preliminar şi i-am solicitat să refacă raportul, respectiv să elimine din raport introducerea despre piaţa de energie, să introducă în raport analiza tuturor contractelor încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. la acea dată, să efectueze corect calculele privind eventualele pierderi ale S.C. Hidroelectrica S.A. în conformitate cu specificul mărfii, care este energia electrică.

Acesta a luat raportul fără a obiecta în vreun fel, urmând să procedeze la refacerea acestuia în calitatea pe care o avea în acel moment de Coordonator al Corpului de Control.

Între timp, având în vedere ***că delegarea în această calitate a expirat sau era la limita termenului de expirare****, a fost desemnat în această calitate de Coordonator al Corpului de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului domnul C.Ş. adus de la Ministerul Finanţelor Publice şi care a funcţionat în cadrul Corpului de Control o lună, înainte de a fi numit în calitate de coordonator.*

În cursul lunii septembrie, după nominalizarea domnului C.Ş. ca şi Coordonator la Corpului de Control, primind o nouă solicitare de la Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism în vederea transmiterii documentaţiei referitoare la investigaţiile făcute de Corpul de Control privind respectarea legalităţii în domeniul tranzacţiilor cu energie electrică, l-am chemat pe aceasta şi i-am solicitat să verifice dacă raportul s-a transmis sau să verifice în ce stadiu se afla raportul Hidroelectrica.

În acest sens, am pus o rezoluţie în atenţia domnului T.I. prin care solicitam comunicarea urgentă a documentelor şi informaţiilor solicitate, prin aceste documente şi informaţii înţelegând ***tot ceea ce însemna document în istoria Corpului de Control întocmit până la acea dată cu referire la tematica solicitată.***

Domnul C.Ş. în calitate de Coordonator al Corpului de Control avea obligaţia să verifice că documentele Corpului de Control au fost finalizate şi să efectueze controalele administrative la societăţile şi instituţiile din coordonarea Ministerului Economiei şi Comerţului în conformitate cu planul aprobat.

Având în vedere că domnul C.Ş. a întocmit Raportul Preliminar privind respectarea legislaţiei în vigoare în domeniul tranzacţiilor cu energie electrică în perioada 2000 - 2006 la S.C. Hidroelectrica S.A., în baza ordinului iniţial emis de mine având nr.329 din 12.05.2006, acesta trebuia să procedeze la efectuarea verificărilor cu membrii comisiei desemnaţi în ordinul menţionat.

Având în vedere că în paralel se desfăşura şi controlul Curţii de Conturi a României, apreciez că acesta a fost considerentul pe care l-a avut în vedere domnul C.Ş. când a întocmit un nou Raport Preliminar şi nu a procedat la definitivarea primului Raport întocmit de domnul T.I..

Având în vedere că Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism a solicitat din nou trimiterea documentaţiei întocmite de Corpul de Control, am aprobat Raportul Preliminar întocmit de C.Ş. şi T.I..

Nu mi-au fost prezentate anexele care au stat la baza întocmirii celor două Rapoarte Preliminare, pentru niciunul din aceste două documente.

Doresc să precizez că nu am dat nicio dispoziţie expresă pentru ca documentul întocmit de T.I. să nu fie înaintat autorităţilor în drept.

Precizez că înlocuirea domnului T.I. din calitatea de Coordonator al Corpului de Control al Ministrului s-a făcut în condiţiile în care le-am descris.

În condiţiile descrise, ***nu cunosc că acesta să fi fost acuzat că a furnizat informaţii presei în legătură cu raportul Hidroelectrica şi nu cunosc dacă s-a procedat la percheziţionarea fişetului şi inventarierea documentelor în lipsa acestuia şi nu cunosc cine a dispus aplicarea acestei măsuri, cu precizarea că eu nu am dispus efectuarea unor asemenea activităţi."*** **(vol.2, filele 7 – 12)**

Se constată că învinuitul **Ş.I.C.** a anulat Raport iniţial pentru a ascunde atât activităţile ilicite generatoare de prejudicii derulate de membrii asociaţiei infracţionale constituite la nivelul conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. cât şi a situaţiei periculoase în care se afla în acel moment Sistemul Energetic Naţional.

Pentru justificarea faptelor comise, învinuitul a invocat argumente fără niciun suport real, dând dovadă totodată de rea credinţă în încercarea de a plasa responsabilitatea faptelor sale în sarcina altor persoane cu funcţii de responsabilitate în acel moment în diferite autorităţi ale statului.

Astfel, nu se confirmă susţinerile învinuitului potrivit cărora ar fi ajuns la concluzia că raportul prezentat ar fi conţinut o serie de date eronate în urma unor discuţii avute pe acest subiect cu martorii V.I., la aceea dată director general al S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A., A.S. la acea dată director general al Direcţiei Politică Energetică din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului precum şi B.D., fost consilier de conturi în cadrul Curţii de Conturi a României .

Audiaţi fiind în cursul urmăririi penale, aceşti martori au respins în totalitate afirmaţiile învinuitului privind aprecieri de orice natură în referire la Raportul întocmit de martorul T.I..

Fostul director general al S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A., martorul V.I., a declarat la data de 28.02.2011:

„În perioada anului 2006, fără să pot preciza cu exactitate data, în timp ce ocupam funcţia de director general în cadrul S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A am fost anunţat de la Cabinetul Ministrului Economiei şi Comerţului de la acea dată, C.Ş., să mă prezint la minister dar nu reţin dacă am fost încunoştiinţat despre subiectul discuţiei.

La scurt timp, m-am prezentat la biroul domnului ministru unde am discutat împreună cu acesta anumite aspecte dintr-un Raport de control întocmit anterior de către Corpul de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului la S.C. Hidroelectrica S.A. şi alţi producători de energie electrică din sistem.

Din câte îmi amintesc, domnul ministru era interesat de punctul meu de vedere în legătură cu anumite probleme punctuale din acel Raport, fără ca acesta să-mi fie adus la cunoştinţă anterior.

În principal, din câte îmi amintesc subiectul discuţiei a fost în legătură cu preţurile din ofertele anumitor participanţi (producători de energie electrică) şi legătura acestor costuri cu preţurile de producţie la S.C. Hidroelectrica S.A. şi alţi producători de energie electrică, aspecte prezentate în Raportul respectiv

Pornind de la discuţia referitoare la legătura dintre costuri şi preţurile din ofertele producătorilor s-a ajuns la noţiunea de presupus prejudiciu în dauna acelor producători, noţiune în legătură cu care mi-am exprimat punctul de vedere în sensul că este

imposibil ca pentru fiecare interval orar preţurile ofertate să fie mai mari decât costurile de producţie.

Această menţiune am explicat-o şi demonstrat-o în special pentru grupurile termo, pentru care costurile reale sunt multiplicate şi de costurile de pornire iar pe termen lung costurile cu uzura intensivă a utilajelor în cazul pornirilor şi opririlor repetate.

Am făcut consideraţia că pentru orele de noapte ale fiecărei zile precum şi pentru zilele de la sfârşitul săptămânii şi zilele de sărbătoare, (când consumul este foarte scăzut, atipic) pentru a menţine grupurile termo în funcţiune şi în acest mod pentru a evita costurile suplimentare, pe termen scurt privind pornirile şi opririle şi cele pe termen lung privind uzura utilajelor, este de preferat să adopte strategia de a oferta preţuri sub costurile de producţie în orele de noapte sau atipice şi de a menţine grupurile în funcţiune.

Acest lucru se datorează faptului că grupurile termo de putere mare au un minim de funcţionare situat undeva la 65 – 70% din puterea instalată, spre deosebire de grupurile moderne din Europa unde puterea minimă de funcţionare este în jur de 40% din puterea instalată.

Fac precizarea că acest subiect, privitor la funcţionarea în regim comercial a grupurilor termo, a fost abordat de către mine şi într-o discuţie ulterioară pe care am avut-o pentru grupurile Turceni şi Rovinari.

În ceea ce priveşte producătorii de energie hidro, îmi amintesc că am susţinut în faţa domnului ministru un principiu unanim cunoscut în domeniul energetic şi anume faptul că, în eventualitatea calculării unui posibil prejudiciu la un producător hidro trebuie să se ia în calcul şi veniturile pe care acest producător le obţine anual din serviciile de sistem, venituri pe care C.N. Transelectrica S.A. le asigură prin serviciile de sistem achiziţionate în baza contractelor cu cantităţi şi preţuri reglementate de Autoritatea Naţională de Reglementare în domeniul Energiei.

Aşa cum am spus, discuţia a avut un caracter principial, nu mi-a fost solicitat niciun punct de vedere scris şi nu s-a pus problema anulării, sau nu, a Raportului de control respectiv pe motiv că ar avea erori în fundamentare sau întocmire.

În concluzie, doresc să precizez că în discuţia purtată cu domnul Ministru Ş., nu am afirmat niciodată că Raportul de control încheiat de Corpul de Control al Ministrului ar fi fost bun sau rău şi nici nu aveam cum să afirm un asemenea lucru, întrucât nu am studiat niciodată acest Raport şi nici nu am întocmit calcule concrete referitoare la cifrele prezentate în Raport, discuţia cu domnul ministru rămânând la nivel de principiu." **(vol.5, filele 1 – 4)**

La data de 01.03.2011, martorul S.A., fost director general al Direcţiei Politici Energetice din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului, a declarat despre controlul făcut de Coordonatorul Corpului de Control al Ministrului:

„În perioada anului 2006, în timp ce îndeplineam funcţia de director general al Direcţiei Politici Energetice din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului, am luat la cunoştinţă că la nivelul Corpului de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului la acea dată, Ş.I.C. au fost încheiate două Rapoarte de control, unul privind activitatea Complexelor energetice Rovinari şi Turceni iar celălalt privind activitatea S.C. Hidroelectrica S.A.

Fac precizarea că în ceea ce priveşte primul Raport, cel de la Rovinari - Turceni am făcut parte din comisia însărcinată cu efectuarea controlului, nu am participat efectiv la întocmirea acelui Raport sau la vreo activitate de control efectiv însă mi-a fost prezentat Raportul de control de către şeful Corpului de Control la acea dată, domnul T.I. şi chiar mi-am exprimat punctul de vedere în legătură cu îmbunătăţirea acestui act.

În ceea ce priveşte cel de-al doilea Raport, respectiv cel de la S.C. Hidroelectrica S.A., doresc să precizez că am aflat de existenţa lui chiar de la şeful Corpului de Control la acea dată, ***am văzut fizic volumul actelor din acest Raport şi îmi amintesc că era unul***

destul de mare, însă nu am luat la cunoştinţă de conţinutul lui nici direct prin studierea acestui Raport nici prin prisma unor discuţii avute cu alţi funcţionari din Sistemul Energetic.

În perioada respectivă, prin virtutea funcţiei mele de director general al Direcţiei Politici Energetice, am avut numeroase discuţii cu privire la diferite probleme din Sistemul Energetic inclusiv legate de S.C. Hidroelectrica S.A. atât cu Ministrul C.Ş. cât şi cu alţi funcţionari din sistem.

Nu-mi amintesc să fi purtat cu Ministru C.Ş. vreo dată, vreo discuţie având ca subiect Raportul de control încheiat de membrii Corpului de Control al ministrului la producătorul S.C. Hidroelectrica S.A.

De altfel, nici nu puteam argumenta în vreun fel problemele legate de acest Raport întrucât aşa cum am arătat mai înainte nu am studiat niciodată acest Raport şi nu am luat la cunoştinţă de conţinutul său.

Discuţii despre ceea ce se întâmplă pe piaţa de energie am avut cu domnul Ministru C. Ş. încă din anul 2005 după ce în presă au apărut informaţii legate de contractele de energie încheiate cu „băieţii deştepţi".

Fac precizarea că la acel moment deţineam funcţia de şef al Departamentului Piaţă Energie din cadrul Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei.

În urma discuţiilor purtate am făcut mai multe sugestii cu privire la obligarea producătorilor de energie să vândă energia pe o piaţă transparentă a contractelor, sens în care ulterior a şi fost creată piaţa centralizată a contractelor bilaterale.

Cu ocazia întâlnirilor, respectiv a şedinţelor avute cu producătorii de energie Ministrul Ş. în mod repetat a făcut apel la aceştia pentru a-şi vinde cantităţile de energie pe această piaţă, apel care nu a fost respectat în totalitate, fiind semnat ulterior în acest sens Ordinul nr. 408 din 2006 care obliga producătorii să vândă energia disponibilă pe această piaţă; prin energie disponibilă se înţelegea energia produsă de o societate şi rămasă necontractată.

De asemenea, în discuţiile cu domnul Ministru Ş. mi-am exprimat uimirea cu privire la faptul că în contextul dat, la conducerea Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei a fost numit în calitate de preşedinte fostul şef al Serviciului Contracte din cadrul S.C. Hidroelectrica S.A., O.N., în condiţiile în care acele contracte, prezentând semne de întrebare, au fost negociate şi semnate de acelaşi Serviciu Contracte, respectiv de acelaşi O.N..

Aşa cum am precizat, în urma semnalelor din presă şi pe fondul măsurilor ce se impuneau a fi luate au fost solicitate de la producătorii de energie electrică copii ale contractelor încheiate care ulterior au fost puse pe un CD şi transmise instituţiei Preşedinţiei României însoţite de o adresă, semnată de Ministru C.Ş., prin care se atrăgea atenţia că acele contracte erau confidenţiale şi nu puteau fi date publicităţii.

Din câte am înţeles aceste contracte au fost transmise la solicitarea instituţiei Preşedinţiei României.

De asemenea, din câte cunosc, copii de pe aceste contracte i-au fost înmânate şi şefului Corpului de Control al Ministrului la acea dată, T.I..

Doresc să precizez încă odată că, ***nu am cunoscut conţinutul Raportului întocmit de Corpul de Control al Ministrului şi semnat la acea dată de către T.I., în calitate de şef al Corpului de Control, nu am discutat cu Ministru Ş. pe marginea acestui Raport, nu cunosc ce s-a întâmplat cu acest Raport şi nu cunosc despre existenţa vreunui alt Raport întocmit de acelaşi Corp de Control sub o altă conducere."*** **(vol.5, filele 8-11)**

Martora B.D., fost consilier de conturi în cadrul Curţii de Conturi a României, a declarat la data de 02.03.2011:

„În legătură cu cele susţinute în declaraţiile învinuitului Ş.I.C., în sensul că în urma unor discuţii pe care le-ar fi avut cu mine pe marginea Raportului de control preliminar întocmit de Corpul de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului în cursul anului 2006 precizez:

La acel moment deţineam funcţia de consilier de conturi în cadrul Curţii de Conturi a României, ***nu am avut cunoştinţă în niciun fel de conţinutul şi respectiv concluziile din Raportul preliminar, nu am purtat cu fostul Ministru Ş. vreo discuţie în legătură cu acest Raport, pe cale de consecinţă nefiind reale susţinerile acestuia că, în baza unor întrebări pe care mi le-ar fi pus în referire la cele constatate de Coordonatorul Corpului de Control al Ministerului Economiei şi Comerţului, mi-aş fi exprimat opinia că Raportul în cauză conţinea o serie de date eronate.***

Doresc să precizez faptul că în condiţiile în care în aceeaşi perioadă a efectuării controlului de către Curtea de Conturi, fostul Ministru de la acea dată, C.Ş., a dispus efectuarea în paralel şi a unui control de către Corpul de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului, acest aspect trebuia în mod obligatoriu adus la cunoştinţă Curţii de Conturi deoarece legislaţia nu permite efectuarea unor controale paralel de către cele două instituţii, pe aceeaşi tematică şi tot în mod obligatoriu, în cazul în care se efectua la acea dată un control de către instituţia Corpului de Control al Ministrului, tematica trebuia adusă la cunoştinţă Curţii de Conturi pentru a nu se suprapune verificările pe aceeaşi tematică.

Totodată, la finalizarea Raportului Corpului de Control, în mod obligatoriu, acesta trebuia înaintat pentru luare la cunoştinţă Curţii de Conturi.

Nu am cunoscut până în prezent, aşa cum am precizat, că în paralel cu verificările Curţii de Conturi s-a efectuat şi o verificare a Corpului de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului despre care nu am avut cunoştinţă.

De altfel, în perioada respectivă având în vedere că instituţia din care fac parte se afla într-o procedură de control la una din unităţile subordonate Ministerului Economiei şi Comerţului, deontologia profesională şi normele interne ale Curţii de Conturi nu permit purtarea unor discuţii şi aprecieri a unor concluzii cu privire la tematica de control cu persoane care fac parte din unitatea controlată sau din conducerea ministerului căruia se subordonează această unitate.

În încheiere doresc să precizez că nu îmi pot explica faptul că fostul Ministru C.Ş. s-a folosit de numele meu pentru a justifica o acţiune legată de activitatea dumnealui şi a subordonaţilor dumnealui, mai ales că nu am avut şi nu am nicio relaţie personală cu acesta." **(vol.5, filele 5 – 7).**

În ceea ce priveşte susţinerea învinuitului **Ş.I.C.**, potrivit căreia raportul în cauză nu ar fi fost nici corect şi nici complet, pe considerentele că acesta trata doar raporturile contractuale dintre S.C. Hidroelectrica S.A. şi o singură firmă privată iar introducerea în capitolul Piaţă de energie ar fi fost „prea lungă", nu poate fi luată în considerare întrucât raportul nu era unul definitiv ci doar unul preliminar, aşa cum a fost şi denumit iar modificările operate ulterior asupra raportului din dispoziţia învinuitului nu au vizat doar introducerea în capitolul piaţă de energie ci întreg conţinutul Raportului.

Nu se confirmă nici susţinerile învinuitului potrivit cărora nu ar fi dat dispoziţie martorului T.I. să nu transmită autorităţilor Raportul preliminar, ci din contră ar fi dispus acestuia să transmită toate documentele şi informaţiile deţinute în „istoria Corpului de Control" deoarece:

- la organele de urmărire penală nu s-a transmis Raportul Preliminar întocmit de martorul T.I. ci o Notă Sinteză întocmită tot de către acesta şi având acelaşi conţinut cu Raportul, documentul fiind transmis fără ştiinţa învinuitului **Ş.I.C.** ;

- la a doua solicitare a aceluiaşi Raport, învinuitul necunoscând despre transmiterea Notei Sinteză, a comunicat iniţial faptul că la acea dată, respectiv **06.10.2006,** continuau investigaţiile din raporul respectiv, deşi acesta era finalizat cu data de **08.06.2006**;

- al doilea răspuns la solicitrea iniţială a constat în transmiterea Raportului trunchiat întocmit de martorii C.Ş. şi T.I., nefăcându-se vreo referire la existenţa primului Raport.

Totodată, învinuitul a negat orice implicare în activităţile de ameninţare şi intimidare derulate împotriva martorilor T.I. şi C.F., susţinând că nu cunoaştea nimic despre percheziţionarea fişetelor, inventarierea documentelor sau despre acuzaţiile de scurgeri de informaţii către presă aduse acestora.

Ori, aşa cum rezultă din audierea martorilor care au fost implicaţi în aceste activităţi, rezultă că totul s-a efectuat din dispoziţiile exprese ale învinuitului **Ş.I.C.**.

Fostul Coordonator al Corpului de Control din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului, martorul Ş.B.C., a fost audiat la data de 25.11.2008, declarând următoarele:

„La data de 25 septembrie 2006, prin ordin al ministrului am fost desemnat Coordonator al Corpului de Control din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului pe o durată determinată de 3 luni. Doresc să precizez că anterior angajării mele la Ministerul Economiei şi Comerţului am activat în calitate de consilier economic la o societate comercială.

La preluarea acestei calităţi de Coordonator al Corpului de Control nu am semnat o fişă cu referire la atribuţiile de serviciu pe care urma să le exercit şi din câte cunosc aceste atribuţii erau reglementate de Ordinul nr. 525/2005 al ministrului Economiei şi Comerţului, precum şi de prevederile Legii nr. 7/2004.

Din câte am înţeles, în această calitate trebuia să execut toate sarcinile trasate de ministru şi în principal să avizez toate actele făcute de membrii Corpului de Control.

După preluarea funcţiei am încercat să obţin de la membrii Corpului de Control o evidenţă a lucrărilor atât faptic cât şi scriptic, dar am întâmpinat rezistenţă din partea acestora, fiind acuzat că prin desemnarea mea am făcut rău.

Constatând existenţa unei dezorganizării la nivelul Corpului de Control, ca măsuri concrete am procedat la:

- solicitarea situaţiei privind lucrările restante;

- situaţia lucrărilor efectuate;

- corespondenţa cu instituţiile sau petenţii;

- arhivarea documentelor conform legii;

- măsuri privind securizarea documentelor cu caracter confidenţial;

O altă măsură dispusă a fost securizarea birourilor şi a fişetelor fiecărui membru al Corpului de Control precum şi desigilarea acestora şi accesul la documente confidenţiale în cazul în care serviciul avea nevoie de acces la documentele din fişete.

Totodată am solicitat fiecărui angajat al Corpului de Control să-mi prezinte o situaţie a lucrărilor efectuate precum şi documentele care au stat la baza lucrărilor atât pe persoană cât şi pe compartiment. Nu am primit o asemenea situaţie, cu excepţia celei întocmite de domnul I.N., C.R. şi I.M..

Nu am primit aceste situaţii de la numiţii C.F. şi T.I..

În data de 09.11.2006 s-a solicitat de către I.P.J. Prahova transmiterea unui act de control întocmit la Petrotrans S.A. de către Corpul de Control, document care nu se afla la nici unul din angajaţii Corpului de Control.

Am verificat registrul de intrări - ieşiri pe anul 2005 şi până la zi şi am constatat că lucrarea solicitată exista în evidenţa Corpului de Control şi din câte îmi aduc aminte aceasta era repartizată domnului T.I..

Totodată, la acel moment, am fost anunţat telefonic de ministru S.I.C.că există scurgeri de informaţii către presă din partea angajaţilor Corpului de Control.

Pentru căutarea documentului, respectiv actului de control cu S.C. Petrotrans S.A. şi pentru a răspunde în faţa ministrului asupra acuzaţiei de scurgere de informaţii confidenţiale către persoane neautorizate, am transmis verbal colegilor existenţi la serviciu să caute documentul sus menţionat şi în celelalte fişete, conform celor două circulare transmise care prevedeau faptul că în situaţia în care unul din membrii Corpului de Control nu era prezent la serviciu şi era nevoie de un act aflat în fişetul lui, se forma o comisie formată din minim două persoane, angajaţi ai Corpului de Control, care desigilau fişetul, luau documentul respectiv şi îl resigilau întocmind în acest sens un proces - verbal.

Întrucât în acel moment nu mă aflam la serviciu şi ***primind dispoziţie de la domnul ministru Ş.I.C. ca la activitatea de deschidere a fişetului domnului T.I. şi de inventariere a documentelor aflate în acesta, să participe şi domnul P.D., şef al Structurii de Securitate, am luat legătura telefonic atât cu acesta din urmă, cât şi cu un alt coleg membru al Corpului de Control, al cărui nume nu mi-l amintesc.***

Colegului respectiv i-am transmis să formeze o comisie compusă din colegii care se mai aflau la lucru în acel moment şi să deschidă fişetele aflate în biroul în care îşi desfăşurau activitatea domnii T.I., C.F. şi B.M..

Doresc să precizez că doar în legătură cu aceste fişete nu se cunoştea conţinutul acestora, restul lucrătorilor Corpului de Control furnizând anterior la solicitarea mea toate informaţiile referitoare la lucrările aflate asupra lor.

După discuţia telefonică avută cu colegul meu, după aproximativ o oră, am ajuns şi eu la birou. Aici erau prezenţi colegii mei, C.E., B.M., P.B., I.M. precum şi domnul P.D..

Aceştia inventariau documentele aflate în fişetele din biroul domnului T.I., iar pe parcurs a sosit şi domnul C.F..

Întrucât la nivelul serviciului se ştia faptul că domnul T.I. furniza frecvent informaţii presei în legătură cu activitatea Corpului de Control, acest lucru fiind cunoscut şi de ministrul Ş.I.C., care din câte cunosc îi solicita domnului T.I. uneori să ţină legătura cu presa, nu-mi amintesc dacă din dispoziţia mea domnul P.D. i-a solicitat domnului C. să dea o notă explicativă în legătură cu scurgerile de informaţii confidenţiale reclamate de ministru.

În principal, întrebările adresate domnului C.F. au fost formulate de către mine şi s-au rezumat la o posibilă întâlnire pe care domnul T.I. o avusese în dimineaţa acelei zile cu reprezentanţi ai presei, lucru care îmi fusese comunicat anterior telefonic de către domnul ministru Ş.I.C..

Nici eu şi nici domnul P.D. nu l-am ameninţat în niciun fel pe domnul C.F. cu ocazia consemnării notei explicative.

Din câte îmi amintesc, cu ocazia inventarieri documentelor din fişete a fost găsit şi documentul solicitat de I.P.J. Prahova.

Nu-mi amintesc dacă cu această ocazie printre documentele inventariate în fişetul domnului T.I. a fost găsit şi Raportul de Control cu privire la S.C. Hidroelectrica S.A..

De altfel acest lucru nici nu mă interesa la momentul respectiv întrucât scopul acelei inventarieri era găsirea unui alt document.

De asemenea, doresc să menţionez că formarea comisiei însărcinate cu inventarierea documentelor din cele două fişete a avut drept scop pe de o parte respectarea circularei date anterior de către mine, iar pe de altă parte înlăturarea tuturor suspiciunilor care s-ar fi putut face referitor la dispariţia unor documente sau valori aflate în aceste fişete.

Cu ocazia inventarierii fişetelor au fost luate două note explicative domnului C.F., una în legătură cu scurgerile de informaţii despre care am vorbit mai sus şi una în legătură cu nerespectarea programului de lucru al acestuia, fapt ce ar fi putut să atragă o răspundere disciplinară a acestuia.

Nu-mi amintesc ce am făcut cu documentul legat de controlul la S.C. Petrotrans S.A., dar cu siguranţă o copie a acestuia a fost trimisă la I.P.J. Prahova a doua zi.

După inventariere cele două fişete au fost închise şi sigilate, însă nu pot preciza sigiliul cărui coleg a fost aplicat pe acestea.

Domnul T.I. a plecat de la Corpul de Control la propunerea mea întrucât acesta ţinea cursuri de perfecţionare care erau contrare Legii nr. 7/2004.

Aceste cursuri erau ţinute în incinta şi cu logistica Corpului de Control iar taxele aferente acestor cursuri erau încasate de persoane private, străine Corpului de Control.

De asemenea, primele acordate celor care ţineau aceste cursuri (lectorii) cât şi calitatea de lectori erau stabilite în mod discreţionar de către domnul T.I., acest fapt atrăgând invidia angajaţilor Corpului de Control cât şi angajaţilor ministerului.

După o perioadă de aproximativ două luni de la desemnarea mea în calitate de coordonator al Corpului de Control, am primit o adresă de la D.I.I.C.O.T. în care se solicita transmiterea Raportului de Control întocmit de reprezentanţii Corpului de Control al Ministerului Economiei şi Comerţului la S.C. Hidroelectrica SA, adresa purtând din câte reţin rezoluţia ministrului Ş.I.C..

Din acea rezoluţie, din câte îmi amintesc, rezulta să trimit documentele solicitate de această instituţie, conform regulamentului de organizare şi funcţionare al ministerului.

Totodată, ministru mi-a solicitat ca împreună cu T.I. să ne prezentăm la o discuţie.

Din discuţiile ministrului cu T.I., am înţeles că ministru i-a pus în vedere că Raportul de control întocmit la S.C. Hidroelectrica S.A. avea vicii atât de formă cât şi de fond.

Din câte reţin, i-a pus în vedere că raportul nu a fost întocmit şi semnat de toţi membrii comisiei desemnaţi prin ordinul ministrului şi că raportul nu a analizat întreaga activitate a S.C. Hidroelectrica S.A. cum se cerea prin acelaşi ordin al ministrului, ci s-a referit doar la un segment din activitatea acestei societăţi.

Mi-a solicitat ca împreună cu T.I. să efectuăm un nou control la S.C. Hidroelectrica S.A., control pe care trebuia să-l coordonez. Am refuzat efectuarea acestui nou control motivând că în vechiul ordin erau desemnate persoanele care să efectueze controlul şi că termenul limită prevăzut pentru efectuarea controlului era depăşit, arătând că trebuie emis un nou ordin. Toate aceste lucruri aflându-le cu ocazia discuţiei.

Aşadar, din discuţia cu ministrul a rezultat că raportul întocmit de T.I. nu trebuia trimis către D.I.I.C.O.T. conform solicitării, fiind întocmit incorect şi defectuos, aşa cum am arătat, iar dispoziţia ministrului a fost să se refacă în întregime controlul la S.C. Hidroelectrica S.A. cu respectarea prevederilor legale şi să se întocmească un nou act de control care urma să fie înaintat către D.I.I.C.O.T.

Propunerea lui T.I. raportat la refuzul ministrului de a trimite raportul întocmit de el a fost de a se întocmi un nou raport cu caracter general şi cu măsuri ferme care să permită refacerea controlului conform legii.

Având în vedere că ministrul a acceptat propunerea lui T.I. a fost întocmit un nou raport, tot de către T.I. şi semnat de mine, cu caracter general care să dea posibilitatea Corpului de Control al Ministrului să refacă conform legii controlul.

*Fac precizarea că semnătura de pe raport conform Ordinului Ministerului Economiei şi Comerţului nr. 525/2004 nu înseamnă că am semnat acel raport, ci doar am avizat materialul întocmit de domnul T.I., **avizare pe care am făcut-o conform dispoziţiilor Ministrului Ş.I.C.***

Imediat după transmiterea raportului, Ministrul Ş.I.C. şi-a dat demisia, iar eu am rămas la Corpul de Control până în cursul lunii august 2007, dată până la care nu cunosc să se fi pus în discuţie refacerea controlului la S.C. Hidroelectrica S.A.

Nu cunosc nimic în legătură cu informarea pe care domnul T.I. şi C.F. au adresat-o noului Ministru, domnul V.V., de acest lucru aflând în momentul în care reprezentanţii D.I.I.C.O.T. au solicitat această informare Corpului de Control în luna iulie 2007.

Din câte cunosc, deşi la nivelul Corpului de Control s-au făcut verificări cu privire la informarea respectivă, aceasta nu a putut fi identificată până la momentul plecării mele din această structură.

Revin şi precizez că de întocmirea Raportului preliminar nr. 155543 din 23.10.2006, care s-a făcut ulterior discuţiei purtate în biroul domnului Ministru Ş.I.C. şi la care m-am referit mai sus, s-a ocupat doar domnul T.I..

Doresc să precizez că Raportul preliminar cu numărul de mai sus a luat naştere prin modificarea unui raport pe care îl avea domnul T.I. în calculatorul dumnealui, prin înlăturarea unor pasaje din acest raport.

De faţă la această operaţiune am fost eu şi T.I. şi nu pot să precizez ce anume conţinea acest raport supus modificării şi de asemenea nu pot să precizez ce anume aspecte au fost înlăturate din acest raport.

Cel care a dat dispoziţie în sensul modificării acestui raport a fost Ministrul C.Ş., iar această dispoziţie a fost dată în prezenţa domnului T.I. cu ocazia întâlnirii din biroul ministrului de care am amintit anterior.

După ce raportul a fost modificat, raportul rezultat, care avea un caracter general aşa cum ceruse ministrul, a fost înaintat spre aprobare acestuia. Ministrul a fost de acord cu noul raport pe care de altfel l-a şi aprobat şi a dat dispoziţie să fie înaintat către D.I.I.C.O.T.

După demisia Ministrului Ş.I.C. în funcţia de Coordonator al Corpului de Control a fost numit domnul C.D., iar eu am rămas simplu lucrător în cadrul acestei structuri.

Din acel moment nu mai cunosc nimic în legătură cu raportul de control întocmit la S.C. Hidroelectrica S.A., întrucât nu am mai avut acces la documentele structurii cu excepţia lucrărilor care îmi erau repartizate personal spre soluţionare." **(vol. 4, filele 146 – 153)**

Martorul N.M., fost director al Direcţiei Generale Legislaţie Management din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului, a declarat la data de 27.10.2008:

„Îmi aduc aminte că la data venirii mele în minister, în luna martie a anului 2005, Coordonatorul Corpului de Control era domnul M.B., consilierul personal al ministrului din acea perioadă, care a fost ulterior înlocuit de domnul C.S. care venise din afara ministerului.

După ce domnul C.S. a fost numit subprefect al capitalei, îmi aduc aminte că a mai fost desemnată o altă persoană, iar după aceasta a fost numit Coordonator al Corpului de Control al Ministrului domnul T.I. pe care îl ştiam de mai multă vreme din minister.

Menţionez că ordinele prin care ministrul desemna echipele de control privind efectuarea de verificări la diferite societăţi comerciale din subordinea ministerului, nu ajungeau întotdeauna la mine pentru aviz, ele puteau fi emise de către membrii Corpului de Control şi erau avizate de ministru, după care erau arhivate la secretariatul Corpului de Control.

Ştiam că domnul T.I. în calitate de Coordonator al Corpului de Control al Ministrului desfăşura două activităţi de verificare la Complexele Energetice Turceni şi Rovinari, precum şi la Societatea Comercială Hidroelectrica S.A..

Ştiu că aceste două rapoarte au fost finalizate, constatările privind societăţile comerciale erau dezastruoase, iar din discuţiile cu acesta am aflat că materialele au fost înaintate Ministrului C.Ş..

În mod normal reprezentanţii Corpului de Control după efectuarea verificărilor întocmeau Raportul de Control pe care îl înaintau ministrului. Raportul de Control era obligatoriu înregistrat în registru de evidenţă al Corpului de Control dar nu ştiu dacă acesta trebuia înregistrat şi la cabinetul ministrului.

După ce ministrul primea Raportul de Control, putea să-l aprobe în forma propusă sau să dispună şi alte măsuri ca: nominalizarea unei alte echipe de control, reluarea controlului, refacerea raportului, dispunerea unui Audit la societatea controlată, schimbarea conducerii societăţii controlate, inclusiv schimbarea conducerii colective a societăţilor Adunarea Generală a Acţionarilor (A.G.A.) şi Consiliul de Administraţie (C.A.).

Nu îmi amintesc dacă domnul T.I. fusese numit pe perioadă determinată în calitate de Coordonator al Corpului de Control, dar la sfârşitul anului 2006 am aflat că acesta a fost schimbat din funcţie cu domnul C.Ş., care a venit din cadrul Ministerului de Interne.

Din câte îmi amintesc, în urma discuţiilor pe care le-am avut cu domnul T.I. şi C.F. ***am aflat că noul Coordonator al Corpului de Control, domnul C.Ş., a modificat Rapoartele de Control în sensul că au fost scoase pasaje din context şi s-au micşorat numărul de pagini.***

În luna octombrie – noiembrie 2006, domnii T.I. şi C.F. au venit la mine la birou şi mi-au spus că nu mai pot să-şi desfăşoare activitatea în cadrul Corpului de Control datorită problemelor pe care le aveau cu noul şef, domnul C.Ş..

Îmi aduc aminte că la momentul respectiv am fost contrariată de acest lucru, deoarece ştiam că domnul T.I. a depus un volum mare de muncă pentru a realiza controale de o asemenea anvergură la Turceni, Rovinari şi S.C. Hidroelectrica S.A., acesta devenind practic persoană nongrata, ulterior.

Ştiam că domnii T.I. şi C.F. nu mai sunt doriţi în cadrul structurii de către domnul C.Ş., Coordonatorul Corpului de Control de la acea dată, şi şi-au manifestat dorinţa de a face parte din Compartimentul Antifraudă, Anticorupţie şi Trainig.

Transferul acestora a fost realizat cu acordul meu, în calitate de director al direcţiei şi cu acordul Coordonatorului Corpului de Control, domnul C.Ş..

Ştiam la acea dată că domnul T.I. a fost propus să lucreze în cadrul S.C. Formenerg S.A. dar pentru că acesta era funcţionar public, acest lucru nu s-a realizat deoarece acesta a refuzat deşi ar fi avut mult mai multe beneficii, inclusiv drepturi salariale mai mari.

Domnul T.I. şi C.F. după demisia domnului C.S. şi numirea noului Ministru, domnul V.V., cât şi a noului Coordonator al Corpului de Control, domnul C.D.C., au venit la mine şi mi-au spus că doresc să întocmească o informare despre cele întâmplate la Corpul de Control pe perioada cât a fost şef domnul C.Ş..

Cu această ocazie mi-au relatat mai pe larg despre raportul întocmit privind activitatea societăţii Hidroelectrica S.A. şi de măsurile propuse în cadrul acestui raport şi de faptul că ***măsurile propuse nu au avut nicio finalitate, fostul ministru neluând vreo măsură în acest sens deşi era necesară sesizarea organelor de urmărire penală având în vedere gravitatea faptelor semnalate şi care erau de natură penală.***

Doreau totodată ca noul ministru să cunoască că aceste rapoarte au fost modificate de către domnul C.Ş., Coordonatorul Corpului de Control, acesta luând totodată măsuri abuzive împotriva lor dând dispoziţii de a li se percheziţiona şi sigila fişetele.

Considerând că aspectele semnalate trebuie cunoscute de noul ministru, am avizat informarea care a fost înregistrată la Direcţia Generală Juridică Politici Publice şi Contencios sub nr. 187846 din 19.12.2006.

După scurt timp de la avizarea şi înregistrarea informării, am fost chemată la Corpul de Control de către domnul C.D.C., în biroul acestuia aflându-se şi domnul C.Ş., şi întrebată de ce am permis domnilor T.I. şi C.F. să înregistreze informarea, am răspuns că mi s-a părut firesc ca noul ministru să aibă cunoştinţă despre cele relatate în informare de către domnii T.I. şi C.F. având în vedere gravitatea faptelor semnalate.

La scurt timp, Compartimentul Antifraudă, Anticorupţie şi Trainig a fost desfiinţat, iar prerogativele acestuia au fost preluate de către Corpul de Control al Ministrului, coordonat de către domnul C.D.C..

În aceste condiţii, domnul T.I. a hotărât să plece din Ministerul Economiei şi Comerţului, iar domnul C.F. a rămas un timp în cadrul direcţiei, iar ulterior în urma reorganizării ministerului şi unirii cu Ministerul Finanţelor a fost transferat la Direcţia Relaţia cu Parlamentul, Patronatele şi Sindicatele." **(vol.3, filele 133 -139)**

Martorul I.M., fost expert în cadrul Corpului de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului, a declarat la data de 29.10.2008, în legătură cu controlul realizat de către T.I.:

„La momentul venirii mele în cadrul Corpului de Control, Coordonator era domnul C.S., iar organigrama structurii era formată din şapte funcţii.

După plecarea domnului C.S. în funcţia de subprefect al capitalei, aproximativ la jumătatea anului 2006, domnul Ministru C.Ş. a solicitat membrilor Corpului de Control să propună un nou coordonator în locul domnului C.S.. Propunerea noastră a fost ca domnul T.I. să fie noul coordonator întrucât era o persoană competentă cu putere mare de sinteză, fiind cel mai în măsură să ocupe această funcţie comparativ cu ceilalţi membrii ai structurii.

Din câte îmi amintesc, numirea în funcţie a domnului T.I. s-a făcut prin ordin al ministrului C.S. pentru o perioadă de trei luni, aceasta prelungindu-se ulterior de fiecare dată, la expirare cu încă trei luni.

În anul 2005 am fost chemat împreună cu colegul meu M.T., de către Coordonatorul Corpului de Control, domnul C.S., care ne-a adus la cunoştinţă că ne desemnează să efectuăm un control la S.C. Hidroelectrica S.A. cu privire la încheierea şi derularea contractelor de furnizare a energiei electrice în perioada 2000 – 2005.

Domnul C.S.nu a precizat în acel moment dacă acest control era ordonat de către Ministru în funcţie la acea dată, domnul Ş.I.C., sau era urmarea vreunei sesizări venite din afara instituţiei.

Conform indicaţiilor primite de la Coordonatorul Corpului de Control, m-am deplasat împreună cu colegul meu M.T. la sediul S.C. Hidroelectrica S.A. unde am fost primiţi de către domnul director general T.O..

Prezentându-i acestuia conţinutul tematicii de control, adică situaţia contractelor încheiate şi derulate de societate în perioada 2000 – 2005 privind furnizarea energiei electrice şi solicitându-i totodată toate contractele conform tematicii, domnul director general O.T. a refuzat să ne pună la dispoziţie aceste documente, motivând că ele au un caracter secret şi prin urmare nu pot fi văzute de nimeni din afara societăţii.

Am insistat în privinţa solicitării şi am cerut domnului O. să ne pună la dispoziţie baza legală precum şi documentele din care să rezulte caracterul secret al acestor contracte, însă domnul O.T. a refuzat în continuare.

După acest prim refuz am revenit la sediul societăţii împreună cu colegul meu M.T., zilnic, timp de o săptămână, însă de fiecare dată am întâmpinat acelaşi refuz din partea conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. care ne-a prezentat prin intermediul directorului A.G.L. nişte makete de furnizare a energiei electrice, nerelevante în efectuarea controlului tematic care trebuia efectuat.

Despre acest refuz repetat l-am informat personal pe Ministru C.Ş. care a afirmat că va lua personal legătura cu conducerea societăţii Hidroelectrica S.A. pentru a ne pune la dispoziţie documentele solicitate.

Precizez că sancţiunea care putea fi luată de către ministru în situaţia dată era eliberarea din funcţie a conducerii acestei societăţi pe care tot el a numit-o.

În lipsa documentelor solicitate am întocmit un raport în care prezentam generalităţi specifice desfăşurării activităţii societăţii, fără a îndeplini astfel tematica efectiv a controlului.

*La momentul prezentării acestui raport Ministrului C.S., acesta a pus o rezoluţie în sensul că **„cu un asemenea raport plecăm cu toţii acasă”**, şi a insistat pentru efectuarea controlului conform tematicii date.*

Nu cunosc dacă acest raport a fost şi înregistrat la cabinetul ministrului.

Prezenţi la discuţie am fost atât eu cât şi ceilalţi membrii ai Corpului de Control de la acea dată.

După o perioadă, am fost chemat de către C.S. împreună cu colegul meu C.F. şi ni s-a solicitat să ne reîntoarcem la S.C. Hidroelectrica S.A. pentru a ridica în fotocopie contractele de furnizare a energiei electrice începând cu anul 2000 până la zi.

Ne-am prezentat la S.C. Hidroelectrica S.A. unde am fost preluaţi şi primiţi de şefa protocolului de la acea dată, care ne-a şi predat documentele conform solicitării noastre.

Documentele le-am predat domnului C.S., iar în momentul în care mă aflam în biroul său, acesta a fost apelat de către directorul general T.O. care i-a solicitat să ne dea afară atât pe mine cât şi pe colegul meu C.F. deoarece ne-am permis să cerem acele contracte pe care le-am ridicat fără aprobarea lui.

C.S. a ripostat destul de dur afirmând că acele contracte au fost ridicate cu aprobarea ministrului.

La aproximativ o săptămână după acest incident domnul C.S. a plecat din funcţia de Coordonator al Corpului de Control, fiind numit subprefect al capitalei, iar în funcţia rămasă liberă a fost numit prin ordin al ministrului domnul T.I..

La scurt timp Ministru C.Ş. a emis un ordin pentru efectuarea controlului tematic privind contractele de furnizare a energiei electrice pentru perioada 2000 – 2005 desemnându-l pe T.I. pentru coordonarea acestui raport şi totodată desemnând o echipă de control din care făceau parte toţi specialiştii din domeniu la acea dată, respectiv reprezentaţi ai S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrice OPCOM s.a., C.N. Transelectrica S.A., S.C. Electrica S.A., Direcţia Politici Energetice din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului şi S.C. Hidroelectrica S.A. .

După numirea comisiei de control, prin ordin al ministrului, domnul T.I. a organizat o întâlnire în biroul dumnealui cu toţi membrii acestei comisii, prilej cu care le-a comunicat despre tematica controlului ordonat de ministru şi termenele în care trebuiau depuse documentele necesare încheierii raportului de control de către fiecare membru în parte.

Din câte îmi amintesc termenul de depunere a acestor documente era de o lună de zile.

Personal, deşi am fost nominalizat în cadrul acestei comisii, nu m-am ocupat de activităţile stabilite în cadrul acestui control întrucât domnul T.I. în calitate de Coordonator al Corpului de Control mi-a trasat în acea perioadă şi alte sarcini de serviciu.

Singura persoană membră a comisiei de control care a participat efectiv la încheierea verificărilor a fost doamna L.L., director adjunct în cadrul S.C. Operatorul Pieţei de Energie Electrică OPCOM S.A., restul membrilor comisiei neavând nicio contribuţie la desfăşurarea controlului nedepunând în acest sens documentele stabilite iniţial, deşi nimeni din componenţa Corpului de Control nu i-a obstrucţionat în această activitate.

Raportul de control a fost finalizat de domnul T.I. din câte reţin la redactare participând şi C.F. şi conform uzanţelor din minister a fost înaintat la cabinetul ministrului prin înregistrare la secretariatul Corpului de Control şi transmis la cabinetul ministrului unde a primit alt număr.

Doresc să precizez că domnul T.I. în calitate de Coordonator al raportului îl putea finaliza singur, nefiind necesară semnarea raportului de către membrii colectivului desemnat, deoarece rolul acestora era acela de a pune la dispoziţie documente în vederea finalizării raportului tematic.

Doresc să precizez că eu personal nu am citit concluziile raportului.

Din câte cunosc şi am auzit, la nivelul discuţiilor dintre membrii Corpului de Control, raportul întocmit de domnul T.I. a ajuns la organele competente urmare a constatării unor nereguli care impuneau sesizarea acestora.

După depunerea raportului domnului T.I. nu i s-a mai prelungit ordinul de desemnare în calitate de Coordonator al Corpului de Control, în locul său fiind desemnat domnul C.Ş., care din câte cunosc a venit din calitatea de consilier al ministrului.

Au apărut divergenţe şi discuţii contradictorii între noul coordonator şi domnul T.I., din câte am înţeles unele chiar legate de raportul S.C. Hidroelectrica S.A., dar fără să cunosc cu exactitate conţinutul acestor divergenţe, aspecte care l-au determinat pe T.I. să părăsească Corpul de Control şi să activeze în cadrul altei structuri a ministerului, iar din câte am aflat, ulterior, acesta a părăsit ministerul.

După plecarea din cadrul Corpului de Control a domnului T.I., nu am cunoştinţă să se fi continuat verificările cu privire la S.C. Hidroelectrica S.A. sau să fie întocmit vreun alt raport de control.

La scurt timp după înlăturarea domnului T.I. din calitatea de coordonator al Corpului de Control, într-o după amiază, după terminarea orelor de program, mi s-a transmis că din dispoziţia domnului C.Ş. trebuie să rămân la birou împreună cu alţi colegi de birou pentru a participa la deschiderea fişetelor domnului T.I. şi inventarierea conţinutului acestora de către cei care activau în cadrul Compartimentului Informaţii Clasificate condus de domnul D.P..

Am susţinut că nu este necesar să se procedeze în acest fel deoarece domnul T.I. este încă angajat al Corpului de Control şi urma să se prezinte la birou a doua zi şi am susţinut totodată că procedura este neuzuală şi nu îmi face plăcere să particip la ea, dar dacă este pe bază de ordin trebuie să mă conformez.

În consecinţă, am fost cel care am procedat la opisarea documentelor găsite în fişetele domnului T.I., de către cei desemnaţi să le inventarieze, printre acestea aflându-se şi persoane străine de Corpul de Control făcând parte din alte structuri subordonate ministerului.

Cu ocazia inventarierii documentelor domnului T.I. nu au fost identificate înscrisuri sau documente care să nu facă obiectul domeniului de activitate desfăşurat de către acesta.

După inventariere au fost sigilate fişetele lui T.I. dându-se dispoziţie ca acesta să nu mai aibă acces decât în prezenţa coordonatorului C.Ş..

Precizez că printre documentele aflate în fişetul domnului T.I. se afla şi o copie a raportului încheiat cu privire la S.C. Hidroelectrica S.A., precum şi anexele la acesta, aspect consemnat şi în procesul verbal încheiat cu această ocazie.

Aceeaşi procedură s-a aplicat şi la fişetele aparţinând domnului C.F., inventarierea făcându-se în acelaşi timp şi în acelaşi mod, ca şi în cazul domnului T.I., excepţie făcând faptul că fişetele lui au fost deschise şi nu forţate.

În timpul inventarierii documentelor, P.D. l-a obligat pe domnul C.F. să dea o notă explicativă în scris folosind un ton ameninţător şi punându-i diferite întrebări legate de programul şi activitatea acestuia.

Nici în cazul domnului C.F. nu au fost identificate cu ocazia inventarierii alte documente decât cele folosite în activitatea din cadrul Corpului de Control.

*Nu cunosc dacă T.I. sau C.F. au făcut vreun memoriu, informare sau sesizare în legătură cu procedura de sigilare a fişetelor, **dar ştiu că din acel moment domnul T.I. nu a mai avut acces la fişetul personal decât sub supravegherea unui alt coleg din cadrul Corpului de Control.***

După venirea la conducerea ministerului a noului ministru, şi schimbarea coordonatorului Corpului de Control nu cunosc dacă au mai fost continuate în vreun fel activităţile de control cu privire la S.C. Hidroelectrica S.A. sau dacă a fost modificat sau completat raportul preliminar încheiat de domnul T.I.." **(vol.3, filele 146 – 153)**

În declaraţia de martor din data de 05.11.2008, C.E., fost expert în cadrul Corpului de Control al Ministerului Economiei şi Comerţului, a precizat următoarele:

„În momentul venirii mele în cadrul Corpului de Control, domnul C.Ş. era consilierul Ministrului Economiei şi Comerţului, domnul C.Ş., şi se preconiza că urma să ocupe funcţia de şef al Corpului de Control sau cea de adjunct.

În acest ultim caz, eu ar fi trebuit să ocup funcţia de şef al Corpului de Control.

Îmi amintesc că domnul C.Ş. îl succedase în funcţia de coordonator al Corpului de Control pe domnul T.I..

Motivul înlocuirii din funcţie al acestuia fiind deconspirarea unor date dintr-un raport de control efectuat la o unitate din cadrul ministerului. Acest lucru l-am aflat de la domnul C.Ş. care de altfel i-a şi reproşat că l-a văzut intrând parcă în sediul Cotidianului „Jurnalul Naţional".

Nu-mi amintesc dacă domnul T.I. participa la o acţiune de control la S.C. Hidroelectrica S.A., dar cu siguranţă ştiu că acesta întocmise rapoarte de control la Complexele Energetice Turceni şi Rovinari.

În luna noiembrie 2006, într-o după amiază, după terminarea programului, am fost contactat pe telefonul mobil de către domnul C.Ş. care mi-a solicitat să nu plec încă din sediul Ministerului Economiei şi Comerţului. Acesta mi-a precizat că urma să participăm atât eu cât şi ceilalţi colegi ai mei care se mai aflau în sediu, la deschiderea unui fişet.

Din câte îmi amintesc, eu i-am anunţat pe ceilalţi colegi ai mei să nu plece pentru că urma să participăm la deschiderea unui fişet.

În sediu la acea oră se mai găseau domnul I.M., domnul B.M. şi doamna B.P..

I-am anunţat pe aceştia că domnul C.Ş. le solicitase să nu plece încă şi am rămas împreună să-l aşteptăm pe domnul C.Ş., acesta venind în aproximativ 10 – 15 minute.

În momentul în care domnul C.Ş. a venit, ne-a explicat că domnul ministru C.S. i-a telefonat şi i-a spus că domnul T.I. a fost văzut iar intrând în redacţia Ziarului „Jurnalul Naţional".

Domnul C.Ş. ne-a spus că trebuie să desigilăm fişetul domnului T.I., să inventariem documentele găsite în interior, să le punem la loc, după care să fie sigilat cu un alt sigiliu, urmând să i se interzică accesul la propriul fişet.

Din câte îmi amintesc, domnul C.Ş. bănuia că domnul T.I. a sustras un dosar şi l-a prezentat presei.

De inventarierea propriu zisă a fişetului ne-am ocupat toţi cei patru prezenţi, adică eu, domnul B.M., domnul I.M. şi doamna B.P., iar domnul C.Ş. asista.

Nu cunosc şi nu îmi aduc aminte dacă la inventarierea efectuată a fost identificată lipsa unor dosare, documente şi nici nu cunosc cine trebuia să facă această comparaţie.

La finalul operaţiunii de inventariere s-a prezentat şi domnul P.D. care în acea perioadă ocupa funcţia de coordonator al structurii de securitate din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului.

În momentul în care acesta a intrat în încăpere, mi-am dat seama că ştia de activitatea care se desfăşura acolo, acesta aplicând la final propriul sigiliu pe uşa fişetului.

Declar că nu am participat la deschiderea, inventarierea şi opisarea documentelor din fişetul aparţinând domnului F.C. şi nici nu-mi amintesc dacă acèsta a fost prezent sau nu.

Inventarierea fişetului aparţinând domnului T.I. s-a terminat în jurul orelor 19:00, iar după ce fişetul a fost închis a fost sigilată şi uşa camerei de acces de către mine şi de către domnul I.M..

A doua zi am venit la birou şi îmi amintesc că domnul T.I. era foarte indignat de ceea ce se întâmplase, reproşând la general că putea fi şi el chemat şi putea arăta de bună voie conţinutul fişetului.

Din acel moment fişetul domnului T.I. a rămas sigilat şi nu i s-a mai permis accesul la documentele din interior.

A doua sau a treia zi, îmi amintesc că am purtat o discuţie cu domnul C.Ş. pe care l-am întrebat de rezultatul operaţiunii de inventariere, rugându-l să-mi spună dacă a fost identificată lipsa unor documente sau dosare.

Acesta mi-a spus că nu ştie, iar răspunzător de problema aceasta este domnul ministru Ş.I.C..

La câteva zile, domnul C.Ş. a făcut o solicitare în scris ministrului C.Ş. prin care a solicitat ca domnul T.I. şi C.F. să fie îndepărtaţi din cadrul Corpului de Control.

Cererea domnului C.Ş. a fost aprobată de către ministru, iar cei doi au fost încadraţi la o altă direcţie din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului.

Nu îmi amintesc ca în cadrul Corpului de Control să se discute şi dezbată raportul întocmit de către domnul T.I. la S.C. Hidroelectrica S.A. , sau ca ministrul să ne ceară un punct de vedere în legătură cu acest raport.

Nu îmi amintesc ca domnul C.Ş. să fi întocmit un raport de control privind activitatea S.C. Hidroelectrica S.A. şi nici nu cunosc dacă acesta a făcut parte dintr-o echipă care să verifice activitatea acestei societăţi.

Menţionez că la documentele din fişetul domnului T.I. avea acces numai domnul C.Ş. după ce în prealabil îl anunţa şi pe domnul P.D. din cadrul structurii de securitate.

Ştiu cu siguranţă că acest fişet a fost deschis cu certitudine odată, deoarece domnul T.I. a solicitat să îşi ia din fişet anumite lucruri personale." **(vol. 3, filele 154 – 158)**

Fostul şef al structurii de securitate din cadrul Ministerului Economiei şi Comerţului, martorul P.D., a declarat la data de 10.11.2008 :

„În luna noiembrie 2006, într-una din zile, în jurul orelor 18:30 am fost contactat telefonic de către C.Ş., Coordonator al Corpului de Control al ministerului care mi-a spus să mă prezint la biroul dumnealui întrucât urma să desfăşurăm împreună o activitate.

***Ajuns acolo, C.Ş. mi-a spus că am fost numit din ordinul ministrului** într-o comisie însărcinată cu inventarierea documentelor aflate în fişetele a doi angajaţi ai Corpului de Control şi prin urmare trebuie să particip la această activitate.*

Nu îmi amintesc ce anume se urmărea prin această inventariere dar persoana care s-a ocupat efectiv de această activitate a fost C.Ş.. Acesta lua documentele din fişet, se uita peste ele, le numerota, după care un alt membru al comisiei le consemna într-un proces verbal. Nu îmi amintesc dacă eu m-am uitat peste vreun document.

Prezenţi acolo erau mai mulţi membrii ai Corpului de Control, din care reţin doar numele domnului I.M..

Deşi la acea dată este posibil ca domnul C.Ş. să-mi fi comunicat ce anume se urmărea prin inventarierea documentelor celor doi funcţionari ai Corpului de Control, nu-mi amintesc nici numele celor doi, nici aspectele discutate cu ocazia efectuării acestei activităţi şi nici nu-mi amintesc să fi luat vreo notă explicativă în acel moment vreunui membru al Corpului de Control.

După inventarierea documentelor fişetul a fost încuiat şi pe el a fost aplicat un sigiliu, însă nu cunosc cui aparţinea acel sigiliu.

A doua zi, i-am adus la cunoştinţă domnului ministru C.Ş., despre activitatea de inventariere a documentelor la care luasem parte în ziua precedentă, din discuţiile purtate rezultând că acesta era la curent cu aceste lucruri.

Menţionez că nu cunosc nimic în legătură cu Raportul întocmit de către membrii Corpului de Control în urma verificărilor efectuate la S.C. Hidroelectrica S.A." **(vol. 3, filele 159 -162)**

B.M., fost consilier în cadrul Corpului de Control al Ministerul Economiei şi Comerţului, a fost audiat în calitate de martor la data de 11.11.2008, ocazie cu care a precizat următoarele:

„Conform ordinului Ministrului C.S. prin care am fost detaşat la Corpul de Control, în funcţia de consilier aveam ca principală atribuţiune de serviciu efectuarea de controale la companiile aflate în subordinea directă a Ministerului Economiei şi Comerţului.

În acest sens, în cele trei luni în care mi-am desfăşurat activitatea în această funcţie am efectuat împreună cu alţi colegi, membrii ai Corpului de Control, două controale, respectiv la S.C. Electrica S.A. şi S.C. Distrigaz S.A. Mediaş.

Doresc să precizez că pe perioada cât am lucrat la Corpul de Control al ministrului nu am luat cunoştinţă şi nici nu am auzit nici o discuţie între membrii ai Corpului de Control referitoare la actul de control întocmit de către funcţionari ai structurii la S.C. Hidroelectrica S.A.

Nu cunosc nimic referitor la conţinutul acestui act şi din câte îmi amintesc acest act nu a fost prezentat niciodată de către Coordonatorul Corpului de Control membrilor structurii în vederea analizării lui şi nici verificările cu privire la S.C. Hidroelectrica S.A. nu au fost continuate în perioada în care eu am lucrat la Corpul de Control.

În luna noiembrie, într-una din zile, după sfârşitul programului aproximativ în jurul orelor 19:00, colegul meu C.E. mi-a spus să nu plec întrucât domnul C.Ş. doreşte să desfacă fişetul unui fost angajat al Corpului de Control, pe nume T.I., pentru a căuta un document necesar prezentării conducerii ministerului.

La această activitate de inventariere a documentelor din fişetul respectiv au participat mai mulţi colegi din cadrul Corpului de Control şi anume, C.Ş., C.E., C.F., I.M., B.P. precum şi şeful structurii de securitate din cadrul ministerului, P.D..

Deşi au fost inventariate de către domnul C.Ş. toate documentele aflate în fişet, din discuţiile purtate cu acea ocazie nu a rezultat ce anume document se căuta, singurul care ştia ce anume se căuta fiind domnul C.Ş..

Din câte îmi amintesc au fost inventariate documentele dintr-un singur fişet şi anume cel aparţinând domnului T.I., nu a fost găsit documentul căutat iar fişetul a fost încuiat şi sigilat prin aplicarea a două sigilii aparţinând lui C.Ş., respectiv lui P.D.. Aceste activităţi au fost consemnate şi descrise într-un proces verbal care a fost semnat de către toate persoanele participante.

De asemenea, din discuţiile purtate în acel moment am înţeles că atât domnul C.E. cât şi domnul C.Ş. încercase anterior desfacerii fişetului să ia legătura telefonică cu domnul T.I. însă acesta a avut telefonul mobil închis.

Tot cu ocazia inventarierii documentelor C.F. a fost pus de către C.Ş. să dea o notă explicativă în legătură cu modul de încadrare în programul de muncă precum şi în legătură cu sarcinile acestuia de serviciu.

Nu ştiu dacă această acţiune de inventariere şi sigilare a fişetului lui T.I. a fost ordonată de către ministru şi nici dacă după efectuarea acestei acţiuni ministrul a fost încunoştiinţat cu privire la rezultatele acţiunii.

Din momentul sigilării fişetului şi până plecarea mea din Corpul de Control domnul T.I. nu a mai intrat niciodată în birou şi implicit nu a mai deschis fişetul său deşi din câte cunosc nimeni nu i-a interzis să pătrundă în biroul respectiv.

Îmi amintesc că a existat o discuţie între domnul C.Ş. şi domnul T.I. în care acesta din urmă şi-a manifestat dezacordul faţă de acţiunea de inventariere a propriului fişet, fapt pentru care i-a spus domnului C.Ş. că urmează să-l acţioneze în justiţie.

Alte aspecte în legătură cu acest episod nu mai cunosc." **(vol. 3, filele 163 -166)**

Martorul P.B., fost consilier în cadrul Corpului de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului, a declarat la data de 26.11.2008:

„Spre sfârşitul lunii noiembrie fără să pot preciza exact ziua, la sfârşitul programului de lucru, în timp ce mă aflam la birou am fost contactată telefonic de către domnul C.Ş. care m-a întrebat ce colegi mai sunt prezenţi la birou şi mi-a dat dispoziţie ca împreună cu aceştia să formăm o comisie care să deschidă fişetele domnilor T.I. şi C.F. întrucât trebuiau găsite două dosare care aveau legătură ori cu S.C. Hidroelectrica S.A. ori cu S.C. Compet S.A. Ploieşti.

Nu-mi amintesc dacă domnul C.Ş. mi-a spus că aceasta era dispoziţia ministrului C.S. sau s-a discutat acest aspect ulterior. Totodată domnul C.Ş. mi-a transmis să iau legătura telefonic atât cu T.I. şi C.F. pentru a-i chema la deschiderea fişetelor cât şi cu domnul P.D., şef al Structurii de Securitate.

Din câte îmi amintesc l-am sunat pe C.F. şi i-am transmis dispoziţia domnului C.Ş., aceasta prezentându-se la scurt timp la birou însă cu domnul T.I. nu am reuşit să comunic în ciuda încercărilor pe care le-am făcut atât eu cât şi colegii mei.

În comisia desemnată de domnul C.Ş. pentru deschiderea şi inventarierea din cele două fişete au fost: domnul I.M., B.M., P.D. şi subsemnata.

După formarea comisiei s-a trecut efectiv la deschiderea celor două fişete. Nu-mi amintesc dacă acestea erau sau nu încuiate, însă pot preciza că aveau în mod sigur aplicat câte un sigiliu care a fost desfăcut.

Au fost inventariate pe rând toate documentele şi înscrisurile găsite în aceste fişete, ocazie cu care a fost întocmit un proces verbal în care au fost descrise toate aceste documente precum şi numele persoanelor participante la această activitate.

Inventarierea presupunea scoaterea documentelor din fişet, studierea sumară a lor de către toţi membrii comisiei, consemnarea celor constatate în procesul verbal şi reaşezarea documentelor în locurile din care au fost luate.

Cele două fişete au fost deschise şi inventariate în mod succesiv, începând cu cel al domnului T.I.. Din câte îmi amintesc documentul căutat conform indicaţiilor lui C.Ş. a fost găsit în fişetul domnului T.I..

Pe cale de consecinţă, nu-mi aduc aminte de ce a mai fost nevoie să se deschidă şi cel de-al doilea fişet, respectiv cel al domnului C.F..

Nu-mi amintesc dacă în timpul desfăşurării inventarierii sau după terminarea acesteia, la birou a sosit şi domnul C.Ş..

La sosirea la birou a domnului C.F., acesta a protestat fiind nemulţumit de măsura dispusă de C.Ş. în legătură cu desigilarea fişetului său. Nu-mi amintesc dacă acesta a dat vreo notă explicativă cu ocazia acelei acţiuni.

După inventarierea documentelor cele două fişete au fost sigilate cu sigiliile unor colegi prezenţi la această activitate.

Măsura sigilării celor două fişete a fost dispusă în mod cert de domnul C.Ş..

A doua zi domnul T.I. a venit în birou şi a dorit să verifice în prezenţa altor membrii ai Corpului de Control dacă din fişetul personal îi lipsesc documente.

Îmi aduc aminte că acesta a verificat conţinutul fişetului, a constatat că nu lipseşte nici un document, ***apoi fişetul a fost sigilat iar din acel moment domnul T.I. nu a mai avut acces la documentele din interior.***

Pe perioada cât am stat în birou cu domnul T.I. şi C.F. nu i-am auzit niciodată discutând despre vreun raport de control întocmit în legătură cu activitatea S.C. Hidroelectrica S.A. şi nici nu cunosc nimic în legătură cu împrejurările în care acest raport a fost făcut sau trimis vreunei instituţii abilitate." **(vol.3, filele 172 – 175)**

În ceea ce priveşte motivele îndepărtării martorului T.I. din calitatea deţinută, acea de Coordonator al Corpului de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului, învinuitul **Ş.I.C.** a susţinut faptul că acestea s-au datorat expirării delegării acestuia sau apropierii limitei termenului de expirare, aceste afirmaţii fiind contrazise chiar de documentele existente la dosarul cauzei din care rezultă că martorul T.I., la momentul eliberării din funcţie mai avea două luni din cele trei luni pentru care fusese emis mandatul. Astfel, prin Ordinul nr. 399/09.08.2006 acesta a fost numit să coordoneze activitatea Corpului de Control pentru o perioadă de trei luni , iar prin Ordinul nr. 496/25.09.2006, a fost eliberat din această funcţie şi înlocuit cu martorul Ş.B.C.. **(vol.47, filele 26 - 57)**

* * * * * * *

Prin activităţile infracţionale desfăşurate, învinuiţii **P.E., G.V., A.G.L., O.N., O.T.** şi **I.O.** care, în perioada 2002- 2005 au asigurat managementul S.C. Hidroelectrica S.A., au cauzat Statului Român un prejudiciu în valoare de **134.972.613 Euro**, cauzând totodată o **stare permanentă de pericol în funcţionarea Sistemului Energetic Naţional.**

Primul factor care a favorizat conturarea stării de pericol în sistemul energetic a fost divizarea fostului S.C.Conel S.A. în mai multe unităţi independente: S.C. Hidroelectrica S.A., S.C. Nuclearelectrica S.A., S.C. Termoelectrica S.A., C.N. Transelectrica S.A. şi S.C. Electrica S.A..

Separarea activităţilor de producere, transport, distribuţie şi furnizare a energiei electrice a provocat apariţia unor interese divergente la nivelul conducerilor executive ale societăţilor comerciale nou apărute legate de tendinţa de maximizare a profitului pentru fiecare unitate .

Dispariţia conducerii centralizate a activităţii pe lanţul producţie – transport – distribuţie a permis, ca la nivelul societăţii Hidroelectrica, persoanele numite în conducerea executivă să se constituie într-o asociaţie în scopul săvârşirii de infracţiuni care, în mod continuu, au atentat la siguranţa statului.

Asociaţia constituită a funcţionat ca un nucleu independent care, s-a separat totalmente atât de funcţionarii şi angajaţii din propria societate, pe care i-a împiedicat să îşi exercite atribuţiile de serviciu şi i-a redus la rolul de simpli executanţi ai ordinelor luate de conducere cât şi de proprietarul de drept al societăţii, **statul român**, care îşi exercita prerogativele de proprietar prin intermediul Ministerului Industriilor şi Comerţului, şi pe care nu l-a informat cu privire la deciziile luate şi consecinţele acestora asupra situaţiei financiare şi patrimoniale ale societăţii. Au fost dezinformaţi deasemenea membrii Consiliului de Administraţie şi membrii Adunării Generale a Acţionarilor.

Prin simpla lor voinţă şi în afara oricărui cadru legal, învinuiţii au instituit un principiu al confidenţialităţii totale pe care l-au invocat faţă de angajaţii societăţii, forurile ierarhic superioare şi autorităţile cu atribuţiuni de control. Sub acoperirea acestei confidenţialităţi şi-au permis să conducă societatea în sensul urmărit şi dorit de ei, în realizarea propriilor interese, fără a da socoteală pentru faptele şi implicit consecinţele acestor fapte.

Astfel, învinuiţii au pus monopol total pe tot ce însemna furnizarea energiei electrice de provenienţă hidro, luând decizii cu privire la aplicarea sau neaplicarea clauzei de forţă majoră, prevăzute în toate contractele comerciale de furnizare a energiei electrice, în mod discreţionar, în condiţiile în care aveau reprezentarea consecinţelor dezastruoase asupra bugetului de venituri şi cheltuieli al societăţii.

Au negociat după bunul plac contractele de furnizare a energiei electrice pe care au comercializat-o la preţuri mult inferioare preţului de achiziţie şi totodată au facturat această energie la preţuri mai mici decât preţul de contract, cu consecinţa cauzării de prejudicii .

Au fost, în toată această perioadă, încheiate contracte de furnizare a energiei electrice, cu încălcarea dispozițiilor legale în materie, contracte care au cauzat grave disfuncții Sistemului Energetic Național, în condițiile în care învinuiții, urmărind doar satisfacerea intereselor comerciale prin exploatarea parcului de unități hidrologice, au împiedicat utilizarea complexă a rezervelor de apă din acest parc, ignorând astfel și rolul deosebit de important pe care S.C. Hidroelectrica S.A. îl avea în asigurarea reglajului din sistem. Aceste manopere au generat un fenomen deosebit de grav în ceea ce privește economicitatea și funcționarea în siguranță a Sistemului Energetic Național deoarece a presupus efectuarea unor manevre total atehnice de porniri și opriri de grupuri termo și a dus la deteriorări de echipamente, de componente ale centralelor termo, consecința fiind implicarea de costuri uriașe de mentenanță pentru producătorii termo.

Pentru ascunderea activităților infracționale întreprinse, învinuiții au luat măsuri și pentru a împiedica reflectarea corectă a operațiunilor contabile, evidența contabilă fiind organizată în așa fel încât să împiedice evidența distinctă a cheltuielilor și veniturilor pentru fiecare activitate, așa cum prevedeau licențele Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei obligatorii pentru societate.

În schimb, în tot acest timp, în pofida pierderilor financiare semnificative, învinuiții, contrar legislației în vigoare, și-au creat avantaje financiare personale prin stabilirea unor sume cheltuite contrar oricăror rațiuni economice pe publicitate, sponsorizări, diurne, protocol, premii și stimulente.

Cel mai grav aspect îl constituie tratarea cu dispreț a atenționărilor și avertismentelor transmise de autoritățile competente din domeniul energetic către S.C. Hidroelectrica S.A. care arătau că această societate, în calitate de furnizor în proporție de 95% de servicii de sistem pentru asigurarea siguranței Sistemului Energetic Național, nu respecta reglementările privind gestionarea nivelurilor din principalele lacuri de acumulare, în vederea acoperirii rezervelor de energie minim necesare pentru funcționarea în siguranță a sistemului, urmărind în principal doar realizarea profitului prin vânzarea energiei pe piață.

Specialiștii din sistem audiați în cauză au subliniat faptul că, doar norocul și priceperea dispecerilor a împiedicat producerea unor fenomene dezastruoase, în situațiile în care s-a funcționat fără nicio rezervă de putere, apreciind că cea mai mare deficiență a sistemului care a generat și situațiile existente a fost lipsa totală de pregătire a celor care au gestionat problemele și în primul rând totala nepregătire a celor care au asigurat managementul S.C. Hidroelectrica S.A., aceștia fiind doar simpli **„negustori de energie"**, fără vreo pregătire în problematica de ansamblu pe care o reprezintă sistemul energetic național.

Învinuitul **Ș.I.C.** a fost cel care, în anul 2006, ar fi putut lua măsuri de urgență, în condițiile în care din Raportul propriului său Corp de Control a luat la cunoștință despre toate aspectele grave, începând cu problemele și consecințele cauzate de fenomenul de secetă hidrologică, încheierea de contracte de furnizare a energiei electrice cu încălcarea normelor legale în materie și impactul deosebit de grav al prostului management asigurat de cei aflați la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. asupra funcționării în condiții de siguranță a Sistemului Energetic Național.

În loc să dispună măsuri urgente, învinuitul a făcut tot ce i-a stat în putință pentru ca materialul Corpului de Control să nu iasă din minister, a trecut la represiuni împotriva funcționarilor publici care au întocmit documentul în cauză, de la amenințări și percheziții până la îndepărtarea acestora din cadrul Corpului de Control și chiar din minister.

A dispus trunchierea materialului din care au dispărut toate elementele de referință care descriau activitățile ilicite desfășurate de conducerea executivă a S.C. Hidroelectrica S.A. și l-a transmis organelor de urmărire penală susținând în mod mincinos că este singurul document rezultat din verificările efectuate la societate.

Urmarea socialmente periculoasă a acestor acţiuni ilicite desfăşurate constă totodată şi în crearea unei stări de pericol, prin încălcarea normelor penale care ocrotesc relaţiile sociale referitoare la securitatea naţională şi implicit a siguranţei statului.

III. ÎN DREPT

Infracţiunile contra siguranţei statului au ca obiect juridic relaţiile sociale privind ocrotirea şi apărarea statului, fiind acele relaţii care sunt formate în legătură cu valorile sociale fundamentale care condiţionează siguranţa statului şi anume: unitatea, integritatea teritorială, suveranitatea şi independenţa naţională, ordinea constituţională.

Subiectul pasiv al infracţiunilor contra siguranţei statului este întotdeauna statul român, o cerinţă esenţială a acţiunilor sau inacţiunilor incriminate constând în provocarea unei stări de pericol pentru siguranţa statului, legea necerând şi concretizarea unui anume rezultat, starea de pericol fiind implicită faptei.

Prin subminarea economiei naţionale se înţeleg acţiunile intreprinse conspirativ, ocult şi menite să afecteze existenţa Sistemului Economic Naţional, evoluţia lui firească şi necesară pentru societate şi stat, ori numai a subsistemelor acesteia, a căror scoatere din funcţie ori dereglare se repercutează asupra întregului sistem.

Fapta de a folosi o unitate din cele la care face trimitere art. 145 din Codul penal, şi anume un agent economic de interes public, presupune acţiunea utilizării de către autori a acestui agent economic pentru a submina economia naţională ori pentru a-i provoca o pagubă importantă prin orientarea sau dirijarea activităţii într-o direcţie urmărită.

Capacitatea autorilor de a se folosi de agentul economic sau de a împiedica activitatea normală a acestuia, presupune necesarmente înzestrarea lor cu anumite responsabilităţi în care să creeze în mod voit dificultăţi în buna desfăşurare a activităţii.

Acţiunile de împiedicare pot fi înfăptuite prin acte comisive, ca de exemplu încheierea de contracte dezastruoase asupra patrimoniului sau omisive, cum ar fi adoptarea unor decizii la care autorii erau obligaţi prin natura atribuţiunilor de serviciu, cu consecinţa provocării unor tulburări însemnate agentului economic.

În ceea ce priveşte sintagma de „pagubă importantă adusă economiei naţionale", aceasta nu a fost definită în textele Codului Penal, existând doar decizii de îndrumare ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie care arată că prin sintagama susmenţionată se presupune o perturbare deosebit de gravă a activităţii, de natură a submina economia naţională.

Urmarea imediată a săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale constă, atât în varianta săvârşirii acesteia prin folosirea unei unităţi din cele la care se referă art. 145 Cod penal, cât şi în varianta de a împiedica activitatea normală a acesteia, dacă fapta este de natură să submineze economia naţională, în crearea unei stări de pericol pentru economia naţională. În varianta săvârşirii acestei infracţiuni prin producere de pagube importante economiei naţionale, urmarea este provocarea efectivă a unei pagube de natură a submina acest sistem.

Textul infracţiunii nu pretinde ca şi cerinţă existenţa unui mobil sau a unui scop special.

Articolul 167 din Codul Penal defineşte termenul de complot ca fiind iniţierea sau constituirea unei asociaţii sau grupări în scopul săvîrşirii unor infracţiuni contra siguranţei statului, ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a unei astfel de asociaţii sau grupări.

În literatura de specialitate, conceptul de complot a fost explicat ca o înţelegere secretă, o uneltire conspirativă a mai multor persoane împotriva unei persoane care este statul.

Infracţiunea este lipsită de obiect material iar urmarea imediată a oricăror acţiuni care exprimă elementul material al infracţiunii constă în crearea unei stări de pericol pentru siguranţa naţională.

Toate aceste elementele constitutive ale infracţiunilor de complot şi subminare a economiei naţionale, preluate din literatura de specialitate, se regăsesc în acţiunile desfăşurate de membrii asociaţiei infracţionale constituite la nivelul conducerii S.C. Hidroelectrica S.A., persoană juridică de interes public, ce are în administrare şi exploatare bunuri proprietate publică, respectiv întreg parcul naţional de centrale de producere a energiei electrice, din resurse regenerabile hidro, asigurând totodată, prin capacităţile proprii, funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, parte integrantă a sectorului energetic românesc, cu rol strategic în cadrul economiei naţionale.

Aceste acţiuni, de natură a submina economia naţională, au fost posibile în condiţiile în care factorii de decizie din conducerea acestei unităţi de stat s-au asociat într-o structură paralelă şi mulată pe organigrama societăţii, care a urmărit continuu împiedicarea funcţionării normale a activităţii acesteia, cu consecinţa perturbării deosebit de grave a funcţionării Sistemului Energetic Naţional.

Structura creată îndeplineşte toate condiţiile organizatorice ale unei veritabile asociaţii infracţionale, fiind structurată şi ierarhizată astfel încât fiecare membru al său a avut sarcini bine stabilite. Astfel, nucleul de bază al asociaţiei a fost constituit, în anul 2002, de învinuiţii **P.E., G.V., O.T., A.G.L.** şi **O.N.**.

Rolul de lider i-a revenit iniţial învinuitului **P.E.** care a deţinut calitatea de membru al Consiliului de Administraţie şi director general al societăţii, pentru ca la sfârşitul anului 2003 acesta să fie preluat de învinuitul **O.T.** care a preluat implicit calităţile deţinute de învinuitul **P.E.**. La acest moment, din structura asociaţiei infracţionale a fost îndepărtată învinuita **G.V.**, locul şi rolul acesteia fiind preluat de învinuita **I.O.**, chiar la iniţiativa noului lider.

Această organizare bine determinată a asociaţiei infracţionale, cu atribuţiuni precis delimitate pentru fiecare membru în parte, a reprezentat o necesitate pentru realizarea scopului urmărit de învinuiţi, dată fiind complexitatea deosebită din punct de vedere organizatoric şi structural a S.C. Hidroelectrica S.A. care avea un număr de peste 5.000 de angajaţi iar activitatea de producere a energiei electrice era repartizată pe toată suprafaţa ţării, existând un număr de 12 sucursale cu organizare proprie şi bugete proprii de venituri şi cheltuieli.

În aceste condiţii, pentru exercitarea unui control total asupra întregii societăţi era nevoie de o centralizare riguroasă a tuturor acestor activităţi, într-o entitate puternică şi bine organizată, fiecare componentă a managementului fiind încredinţată unor departamente diferite, gestionate de câte un membru al asociaţiei infracţionale, coordonarea acestora fiind asigurată de către cei doi directori generali care s-au erijat astfel în liderii grupării.

În acest context, învinuitul **A.G.L.** a avut rolul de a gestiona împreună cu învinuitul **O.N.**, aflat în directa sa subordonare, partea de contractare în vederea vânzării, în mod centralizat, a cantităţilor de energie electrică produse în hidrocentralele teritoriale, asigurând totodată şi derularea acestor contracte, activităţi efectuate, aşa cum s-a arătat, cu încălcarea gravă a legislaţiei existente în perioada respectivă şi care au determinat pagube însemnate bugetului consolidat al statului şi implicit economiei naţionale, punând totodată în pericol Sistemul Energetic Naţional.

Un rol deosebit de important în realizarea activităţilor infracţionale ale asociaţiei l-au avut şi învinuitele **G.V.** şi **I.O.** care, în virtutea calităţilor avute de conducători ai departamentului financiar - contabil al societăţii, în mod voit, au asigurat în permanenţă mecanismele economice necesare prejudicierii societăţii iar prin modul vădit ilegal de conducere a evidenţelor finaciar-contabile, s-a reuşit ascunderea acestor mecanisme şi crearea unei aparenţe de legalitate.

În concluzie, învinuiţii, prin acţiuni comisive şi omisive, săvârşite prin natura atribuţiilor de serviciu, pe lângă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, au produs pagube importante statului român în dubla sa calitate de unic acţionar al S.C. Hidroelectrica S.A. şi titular al drepturilor de colectare al taxelor şi impozitelor aferente faptelor de comerţ săvârşite pe teritoriul său şi au generat o perturbare deosebit de gravă a securităţii energetice a ţării, prin punerea în pericol a funcţionării Sistemului Energetic Naţional, fapte de natură a submina economia naţională.

Între activităţile enumerate şi rezultatul socialmente periculos produs există raporturi de cauzalitate de la cauză la efect, aspect ce se relevă din pagubele efective produse economiei naţionale care se cifrează la suma de **134.972.613 Euro.**

Ministrul Economiei şi Comerţului, învinuitul **Ş.I.C.**, cel mai îndreptăţit factor de răspundere, a constatat toate aceste aspecte prezentate în materialul propriului său Corp de Control.

Materialul prezentat descria întocmai modalitatea organizării factorilor de conducere de la nivelul S.C Hidroelectrica S.A într-o asociaţie infracţională care coordona această societate cu rol determinant atât în producerea energiei hidro cât şi în reglajul parametrilor Sistemului Energetic Naţional. Au fost cuantificate şi prezentate prejudicii cauzate prin activităţile ilicite desfăşurate precum şi o sinteză a Rapoartelor de evenimente întocmite de Dispecerul Energetic Naţional care trăgeau un grav semnal de alarmă chiar cu privire la existenţa unui permanent pericol în funcţionarea Sistemului Energeic Naţional. Având în vedere aspectele deosebit de grave constatate, autorii Raportului au solicitat sesizarea de urgenţă a organelor competente în cercetarea infracţiunilor de criminalitate organizată în domeniul economico - financiar.

Rezultă în mod clar că învinuitul **Ş.I.C.** a sprijinit gruparea constituită la nivelul conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. prin ascunderea activităţilor infracţionale săvârşite de membrii acesteia, neacţionând potrivit prerogativelor care îi incumbau, în calitate de ministru de resort, în sensul că, deşi a luat la cunoştinţă despre manifestările ilicite penale, nici nu a denunţat faptele respective, obligaţie ce îi revenea potrivit art. 170 alin. 1 din Codul Penal, nici nu a sesizat organele judiciare, obligaţie ce îi revenea potrivit art. 263 din Codul Penal, ci, dimpotrivă, a ajutat asociaţia constituită.

Se constată astfel că:

1. Fapta învinuitului P.E., fost director general al S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada 01.01.2002 – 01.11.2003, de a iniţia şi de a se constitui într-o asociaţie infracţională împreună cu învinuiţii O.T., G.V., A.G.L. şi O.N., la care ulterior a aderat şi învinuita I.O. în scopul săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale în perioada 2002 – 2005, întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de complot, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 167 alin. 1 din Cod penal;

Faptele învinuitului **P.E.** de:

- a nu dispune, în cursul lunii septembrie activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele de furnizare a energiei electrice ci doar în contractele încheiate de societate pe piaţa reglementată, fapt ce a determinat cauzarea de prejudicii în dauna S.C. Hidroelectrica S.A. şi implicit pentru economia naţională;

- a dispune, în perioada 2002 - 2003 cumpărarea de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţuri mari pe care a revândut-o furnizorilor licenţiaţi şi consumatorilor eligibili la preţuri mai mici;

- a nu lua toate măsurile necesare, conform contractului de management încheiat, prin care se obliga să aducă la îndeplinire toate obiectivele şi criteriile de performanţă asumate, pentru facturarea întregii cantităţi de energie electrică produsă de societate în

instalaţiile proprii, cu consecinţa neîncasării sumelor de bani aferente acestor cantităţi de energie;

- a nu dispune măsurile necesare facturării energiei electrice livrate consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţurile stipulate în contractele încheiate şi nu la preţuri mai mici, exprimate în ROL, urmare a folosirii de către membrii asociaţiei a unui curs de schimb valutar inferior cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României;

Toate aceste manopere frauduloase, care **au avut drept consecinţă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, cu rol determinant în menţinerea funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, fapt de natură să submineze economia naţională şi totodată au produs o pagubă importantă economiei naţionale prin cauzarea unui prejudiciu efectiv în sumă de 134.972.613 Euro, întunesc elementele constitutive ale infracţiunii de subminare a economiei naţionale, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 Cod penal;**

- cu aplicarea art. 41 alin. 2 Cod Penal, deoarece infracţiunile descrise au fost săvârşite în baza aceleiaşi rezoluţiuni infracţionale şi la intervale repetate de timp;

- cu aplicarea art. 33 lit. a Cod penal, faptele fiind săvârşite în concurs real.

2. Fapta învinuitei G.V., care în perioada 01.01.2002 – 01.12.2003 a deţinut calitatea de director economic, de a iniţia şi de a se constitui într-o asociaţie infracţională împreună cu învinuiţii P.E., O.T., A.G.L. şi O.N., la care ulterior a aderat şi învinuita I.O. în scopul săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale în perioada 2002 – 2005 întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de complot, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 167 alin. 1 din Cod penal;

Faptele învinuitei **G.V.** de:

- a nu dispune, în cursul lunii septembrie activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele de furnizare a energiei electrice ci doar în contractele încheiate de societate pe piaţa reglementată, fapt ce a determinat cauzarea de prejudicii în dauna S.C. Hidroelectrica S.A. şi implicit pentru economia naţională;

- a dispune, în perioada 2002 - 2003 cumpărarea de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţuri mari pe care a revândut-o furnizorilor licenţiaţi şi consumatorilor eligibili la preţuri mai mici;

- a nu lua toate măsurile necesare, conform fişei de post semnată, prin care se obliga să aducă la îndeplinire toate strategiile şi politicile stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi să asigure managementul direcţiei economice, pentru facturarea întregii cantităţi de energie electrică produsă de societate în instalaţiile proprii, cu consecinţa neîncasării sumelor de bani aferente acestor cantităţi de energie;

- a nu dispune măsurile necesare facturării energiei electrice livrate consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţurile stipulate în contractele încheiate şi nu la preţuri mai mici, exprimate în ROL, urmare a folosirii de către membrii asociaţiei a unui curs de schimb valutar inferior cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României;

Toate aceste manopere frauduloase, care au avut drept consecinţă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, cu rol determinant în menţinerea funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, fapt de natură să submineze economia naţională şi totodată au produs o pagubă importantă economiei naţionale prin cauzarea unui prejudiciu efectiv în sumă de 134.972.613 Euro, întrunesc elementele

constitutive ale infracţiunii de subminare a economiei naţionale, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 Cod penal;

- cu aplicarea art. 41 alin. 2 Cod Penal, deoarece infracţiunile descrise au fost săvârşite în baza aceleiaşi rezoluţiuni infracţionale şi la intervale repetate de timp;

- cu aplicarea art. 33 lit. a Cod penal, faptele fiind săvârşite în concurs real.

3. Fapta învinuitului A.G.L. care, în calitate de director comercial în perioada 16.05.2002 – 15.11.2003 şi respectiv director adjunct al Direcţiei Marketing, Privatizare şi Afaceri Internaţionale în perioada 15.11. 2003 - 04.08.2006, a iniţiat şi s-a constituit într-o asociaţie infracţională împreună cu învinuiţii P.E., O.T., G.V. şi O.N., la care ulterior a aderat şi învinuita I.O., în scopul săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale în perioada 2002 – 2005, întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de complot, faptă prevăzută şi pedepsită de art.167 alin.1 din Cod penal;

Faptele învinuitului **A.G.L.** de:

- a nu dispune, în cursul lunii septembrie activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele de furnizare a energiei electrice ci doar în contractele încheiate de societate pe piaţa reglementată, fapt ce a determinat cauzarea de prejudicii în dauna S.C. Hidroelectrica S.A şi implicit pentru economia naţională;

- a dispune, în perioada 2002 - 2005 cumpărarea de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţuri mari pe care a revândut-o furnizorilor licenţiaţi şi consumatorilor eligibili la preţuri mai mici;

- a nu lua toate măsurile necesare, conform fişei de post semnată, prin care se obliga să aducă la îndeplinire strategiile şi politicile stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi asigurarea managementului compartimentelor subordonate, pentru facturarea întregii cantităţi de energie electrică produsă de societate în instalaţiile proprii, cu consecinţa neîncasării sumelor de bani aferente acestor cantităţi de energie;

- a nu dispune măsurile necesare facturării energiei electrice livrate consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţurile stipulate în contractele încheiate şi nu la preţuri mai mici, exprimate în ROL, urmare a folosirii de către membrii asociaţiei a unui curs de schimb valutar inferior cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României;

- în perioada de prohibiţie determinată de aplicabilitatea prevederilor Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, respectiv 24.03.2003 – 08.09.2004 a semnat contractele noi cu S.C. Energy Holding S.R.L., S.C. Luxten S.R.L., S.C. Euro - Pec S.R.L. şi cu S.C. Electromagnetica S.A. în care s-au mărit cantităţile de energie şi durata derulării acestor contracte, contrar prevederilor legale, fapt ce a accentuat starea de pericol a Sistemului Energetic Naţional;

Toate aceste manopere frauduloase, care au avut drept consecinţă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, cu rol determinant în menţinerea funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, fapt de natură să submineze economia naţională şi totodată au produs o pagubă importantă economiei naţionale prin cauzarea unui prejudiciu efectiv în sumă de 134.972.613 Euro, întrunesc elementele constitutive ale infracţiunii de subminare a economiei naţionale, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 Cod penal;

- cu aplicarea art. 41 alin. 2 Cod Penal, deoarece infracţiunile descrise au fost săvârşite în baza aceleiaşi rezoluţiuni infracţionale şi la intervale repetate de timp;

- cu aplicarea art. 33 lit. a Cod penal, faptele fiind săvârşite în concurs real.

4. Fapta învinuitului O.N., care în perioada 03.12.2003 – 11.02.2005 a deţinut calitatea de şef Serviciu Marketing - Furnizare, de a iniţia şi de a se constitui într-o asociaţie infracţională împreună cu învinuiţii P.E., O.T., G.V. şi A.G.L., la care ulterior a aderat şi învinuita I.O. în scopul săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale în perioada 2002 – 2005 întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de complot, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 167 alin. 1 din Cod penal;

Faptele învinuitului **O.N.** de:

- a nu dispune, în cursul lunii septembrie activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele de furnizare a energiei electrice ci doar în contractele încheiate de societate pe piaţa reglementată, fapt ce a determinat cauzarea de prejudicii în dauna S.C. Hidroelectrica S.A. şi implicit pentru economia naţională;

- a dispune, în perioada 2002 - 2005 cumpărarea de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţuri mari pe care a revândut-o furnizorilor licenţiaţi şi consumatorilor eligibili la preţuri mai mici;

- a nu lua toate măsurile necesare, conform fişei de post, prin care se obliga să aducă la îndeplinire toate sarcinile derivate din „Licenţa pentru producerea de energie electrică", pentru facturarea întregii cantităţi de energie electrică produsă de societate în instalaţiile proprii, cu consecinţa neîncasării sumelor de bani aferente acestor cantităţi de energie;

- a nu dispune măsurile necesare facturării energiei electrice livrate consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţurile stipulate în contractele încheiate şi nu la preţuri mai mici, exprimate în ROL, urmare a folosirii de către membrii asociaţiei a unui curs de schimb valutar inferior cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României;

- în perioada de prohibiţie determinată de aplicabilitatea prevederilor Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, respectiv 24.03.2003 – 08.09.2004 a semnat contractele noi cu S.C. Energy Holding S.R.L., S.C. Luxten S.R.L., S.C. Euro - Pec S.R.L. şi cu S.C. Electromagnetica S.A. în care s-au mărit cantităţile de energie şi durata derulării acestor contracte, contrar prevederilor legale, fapt ce a accentuat starea de pericol a Sistemului Energetic Naţional;

Toate aceste manopere frauduloase, care au avut drept consecinţă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, cu rol determinant în menţinerea funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, fapt de natură să submineze economia naţională şi totodată au produs o pagubă importantă economiei naţionale prin cauzarea unui prejudiciu efectiv în sumă de 134.972.613 Euro, întrunesc elementele constitutive ale infracţiunii de subminare a economiei naţionale, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 Cod penal;

- cu aplicarea art. 41 alin. 2 Cod Penal, deoarece infracţiunile descrise au fost săvârşite în baza aceleiaşi rezoluţiuni infracţionale şi la intervale repetate de timp;

- cu aplicarea art. 33 lit. a Cod penal, faptele fiind săvârşite în concurs real.

5. Fapta învinuitului O.T. care, iniţial în calitate de director general adjunct în perioada 10.04.2001 - 27.11.2003, a iniţiat şi s-a constituit într-o asociaţie infracţională împreună cu învinuiţii P.E., G.V. şi A.G.L., la care ulterior a aderat şi învinuita I.O. iar ulterior, în calitate de director general, în perioada 01.11.2003 - 31.12.2005, a preluat rolul de lider al grupării, în scopul săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale în perioada 2002 – 2005, întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de complot, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 167 alin. 1 din Codul penal;

Faptele învinuitului **O.T.** de:

- a nu dispune, în cursul lunii septembrie activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele de furnizare a energiei electrice ci doar în contractele încheiate de societate pe piaţa reglementată, fapt ce a determinat cauzarea de prejudicii în dauna S.C. Hidroelectrica S.A. şi implicit pentru economia naţională;

- a dispune, în perioada 2002 - 2005 cumpărarea de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţuri mari pe care a revândut-o furnizorilor licenţiaţi şi consumatorilor eligibili la preţuri mai mici;

- a nu lua toate măsurile necesare, conform contractului de management semnat prin care se obliga să aducă la îndeplinire toate obiectivele şi criteriile de performanţă asumate, pentru facturarea întregii cantităţi de energie electrică produsă de societate în instalaţiile proprii, cu consecinţa neîncasării sumelor de bani aferente acestor cantităţi de energie;

- a nu dispune măsurile necesare facturării energiei electrice livrate consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţurile stipulate în contractele încheiate şi nu la preţuri mai mici, exprimate în ROL, urmare a folosirii de către membrii asociaţiei a unui curs de schimb valutar inferior cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României;

- în perioada de prohibiţie determinată de aplicabilitatea prevederilor Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, respectiv 24.03.2003 – 08.09.2004 a semnat contractele noi cu S.C. Energy Holding S.R.L., S.C. Luxten S.R.L., S.C. Euro - Pec S.R.L. şi cu S.C. Electromagnetica S.A. în care s-au mărit cantităţile de energie şi durata derulării acestor contracte, contrar prevederilor legale, fapt ce a accentuat starea de pericol a Sistemului Energetic Naţional;

Toate aceste manopere frauduloase, care au avut drept consecinţă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, cu rol determinant în menţinerea funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, fapt de natură să submineze economia naţională şi totodată au produs o pagubă importantă economiei naţionale prin cauzarea unui prejudiciu efectiv în sumă de 134.972.613 Euro, întrunesc elementele constitutive ale infracţinii de subminare a economiei naţionale, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 Cod penal;

- cu aplicarea art. 41 alin. 2 Cod Penal, deoarece infracţiunile descrise au fost săvârşite în baza aceleiaşi rezoluţiuni infracţionale şi la intervale repetate de timp;

- cu aplicarea art. 33 lit. a Cod penal, faptele fiind săvârşite în concurs real.

6. Fapta învinuitei I.O. care, în calitate de director economic în perioada 01.12.2003 – decembrie 2005, a aderat şi a sprijinit asociaţia infracţională iniţiată şi constituită de învinuiţii P.E., O.T., G.V., A.G.L. şi O.N., în scopul săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale în perioada 2002 – 2005, întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de complot, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 167 alin. 1 din Codul penal;

Faptele învinuitei **I.O.** de:

- a dispune, în perioada septembrie 2003 - 2005 cumpărarea de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţuri mari pe care a revândut-o furnizorilor licenţiaţi şi consumatorilor eligibili la preţuri mai mici;

- a nu dispune măsurile necesare facturării energiei electrice livrate consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţurile stipulate în contractele încheiate şi nu la preţuri mai mici, exprimate în ROL, urmare a folosirii de către membrii asociaţiei a

unui curs de schimb valutar inferior cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României;

- în perioada de prohibiţie determinată de aplicabilitatea prevederilor Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, respectiv 24.03.2003 – 08.09.2004 a semnat contractele noi cu S.C. Energy Holding S.R.L., S.C. Luxten S.R.L., S.C. Euro - Pec S.R.L. şi cu S.C. Electromagnetica S.A. în care s-au mărit cantităţile de energie şi durata derulării acestor contracte, contrar prevederilor legale, fapt ce a accentuat starea de pericol a Sistemului Energetic Naţional;

Toate aceste manopere frauduloase, care au avut drept consecinţă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, cu rol determinant în menţinerea funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, fapt de natură să submineze economia naţională şi totodată au produs o pagubă importantă economiei naţionale prin cauzarea unui prejudiciu efectiv în sumă de 134.972.613 Euro, întrunesc elementele constitutive ale infracţiunii de subminare a economiei naţionale, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 Cod penal ;

- cu aplicarea art. 41 alin. 2 Cod Penal, deoarece infracţiunile descrise au fost săvârşite în baza aceleiaşi rezoluţiuni infracţionale şi la intervale repetate de timp;

- cu aplicarea art. 33 lit. a Cod penal, faptele fiind săvârşite în concurs real.

7. Fapta învinuitului Ş.I.C., în calitate de Ministru al Economiei şi Comerţului la acea dată, de a sprijini gruparea constituită la nivelul conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. prin ascunderea activităţilor infracţionale săvârşite de membrii acesteia, neacţionând potrivit prerogativelor care îi incumbau, în sensul că, deşi a luat la cunoştinţă despre manifestările ilicite penale, nici nu a denunţat faptele respective, obligaţie ce îi revenea potrivit art. 170 alin. 1 din Codul Penal, nici nu a sesizat organele judiciare, obligaţie ce îi revenea potrivit art. 263 din Codul Penal, ci, dimpotrivă, a ajutat asociaţia constituită din învinuiţii P.E., G.V., A.G.L., O.N., O.T. şi I.O., întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de favorizare la infracţiunea de subminare a economiei naţionale prev. şi ped. de art. 173 alin. 3 din Codul Penal, cu referire la art. 165 alin. 2 din Codul Penal, aflată în concurs ideal, prev. de art. 33 lit. b din Codul Penal cu infracţiunea de sprijinire a unei asociaţii infracţionale prev. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal.

8. Faţă de învinuitul **L.I.** se va dispune **scoaterea de sub urmărire penală** pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2, cu aplicarea art. 41 alin. 2 Codul Penal şi art. 33 lit. a Cod Penal, având în vedere faptul că, în urma probatoriului administrat, indiciile care au determinat începerea urmăririi penale faţă de acesta, nu s-au confirmat. Se va dispune totodată ridicarea măsurii sechestrului instituită asupra bunurilor mobile şi imobile ale învinuitului prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011.

9. Faţă de învinuita **M.M.C.** se va dispune **scoaterea de sub urmărirea penală** pentru săvârşirea infracţiunii de subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal în ceea ce priveşte semnarea actului Adiţional nr. 4 la Contractul nr. 35 CE/2004 întrucât din probatoriul administrat în cursul urmăririi penale a rezultat că acest document a fost semnat cu respectarea legislaţiei în vigoare iar învinuta, în virtutea calităţii deţinute, a avut atribuţiuni doar în ceea ce priveşte cooperarea şi colaborarea internaţională cu companii şi organizaţii interesate în realizarea de afaceri cu „Hidroelectrica" S.A. În această calitate a avut însă un rol esenţial în derularea contractului de retehnologizare a centralelor de producere a energiei electrice de pe cursul râului Olt încheiate de societate cu partenerii externi, urmând a se dispune continuarea cercetărilor faţă de învinuită pentru săvârşirea

infracţiunilor de complot şi subminarea economiei naţionale în legătură cu acest contract prin disjungerea cauzei sub acest aspect şi conexarea acesteia la dosarul penal nr. 246/D/P/2003 în care se efectuează cercetări pentru săvârşirea infracţiunii de subminare a economiei naţionale privind retehnologizările hidrocentralelor de la Porţile de Fier I şi II, sucursale ale S.C. Hidroelectrica S.A.

10. Faţă de învinuiţii **P.E.** şi **O.T.** urmează a se dispune **continuarea cercetărilor pentru săvârşirea infracţiunilor de complot şi subminarea economiei naţionale în legătură cu contractele de retehnologizare a grupurilor de producere a energiei electrice din zona B a centralei Porţile de Fier I şi respectiv a unui număr de cinci hidrocentrale de pe cursul râului Olt, prin disjungerea cauzei sub acest aspect şi conexarea acesteia la dosarul penal nr. 246 / D/P/2003 în care se efectuează cercetări pentru săvârşirea infracţiunii de subminare a economiei naţionale privind retehnologizările hidrocentralelor de la Porţile de Fier I şi II, sucursale ale S.C. Hidroelectrica S.A., existând indicii cu privire la cauzarea unui prejudiciu estimat de circa 800 milioane Euro.**

11. Cu privire la aspectele sesizate de către Oficiul Naţional de Prevenire şi Combatere a Spălării Banilor în Informarea nr. IV/276 din 23.12.2004 referitoare la tranzacţii suspecte de spălare a banilor derulate de persoanele juridice şi societăţi străine urmează a se dispune disjungerea cauzei şi conexarea la dosarul penal nr. 387/D/P/2007, existând caz de indivizibilitate.

12. Cu privire la încheierea contractelor de vânzare a energiei electrice de către S.C. Hidroelectrica S.A. după anul 2005, urmează a se dispune disjungerea cauzei şi conexarea la dosarul penal nr. 246/D/P/2003, existând caz de indivizibilitate.

IV. MIJLOACE DE PROBĂ

<<Omis cele de omis>>

Faptele reţinute în sarcina învinuiţilor se probează cu: documentele de urmărire penală, probe constând în înscrisuri, inclusiv mijloacele de probă sunt demonstrate în cele 585 de volume care însoţesc rechizitoriul cauzei.

V. LATURA CIVILĂ

S.C. Hidroelectrica S.A. este o societate comercială cu capital integral de stat, aflată în portofoliul Ministerului Economiei şi Comerţului, cu o pondere de 1/3 din producţia energetică a României şi având ca obiect principal de activitate producerea de energie electrică, furnizarea acesteia la intern şi la extern precum şi asigurarea serviciilor tehnologice de sistem, pe bază de licenţe acordate potrivit legii.

În conformitate cu prevederile statutului propriu de funcţionare, în perioada în care **statul este acţionar unic**, interesele acestuia în Adunarea Generală a Acţionarilor sunt reprezentate de Ministerul Economiei şi Comerţului, reprezentanţii în Adunarea Generală a Acţionarilor fiind numiţi şi revocaţi prin ordin al Ministrului Economiei şi Comerţului.

Prin activităţile ilicite derulate de învinuiţii aflaţi la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. şi expuse în capitolele precedente, s-a stabilit că aceştia sunt responsabili de crearea unor prejudicii de o gravitate deosebită asupra patrimoniului societăţii, cu influenţe negative şi asupra obligaţiilor datorate bugetului consolidat al statului.

Datorită modului defectuos de organizare al managementului societăţii, învinuiţii au prejudiciat statul Român dintr-o dublă perspectivă, respectiv acţionar unic al S.C.

Hidroelectrica S.A. şi titular al drepturilor de colectare al impozitelor şi taxelor rezultate din derularea de activităţi comerciale pe teritoriul său.

În scopul unei înţelegeri cât mai exacte a consecinţelor generate de faptele învinuiţilor, expertiza contabilă a descris, pe lângă cuantumul şi natura prejudiciilor create şi mecanismele de producere a acestora, mecanisme ce evidenţiază gravele încălcări ale legislaţiei primare şi secundare din sectorul energetic precum şi ignorarea totală a unor prevederi privitoare la organizarea tehnic-operativă şi contabilă.

Astfel, expertiza contabilă a constatat faptul că majoritatea prejudiciilor create societăţii s-au datorat modului de contractare de către învinuiţi a cantităţilor de energie electrică rezulte din producţia proprie şi din achiziţiile de la alţi producători.

Expertiza contabilă dispusă în cauză a concluzionat că în perioada 2002 - 2005, învinuiţii aflaţi la conducerea S.C. Hidroelectrica S.A. au produs un prejudiciu în cuantum de 5.360.420.202 mii ROL echivalentul a **134.972.613 Euro** din care **1.441.946.077 mii ROL** reprezintă prejudicii aduse direct bugetului general consolidat al statului, diferenţa **3.918.474.125 mii ROL** fiind prejudiciile aduse de învinuiţi asupra patrimoniului societăţii şi implicit statului Român în calitate de unic acţionar.

Analizând valoarea prejudiciilor stabilite la nivelul perioadei 2002 - 2005, precum şi influenţele valorii acestora asupra bugetului consolidat al statului, expertiza contabilă judiciară constată următoarele:

Din valoarea totală a prejudiciului stabilit de expertiza contabilă judiciară, influenţele asupra bugetului consolidat este stabilit numai de prejudiciul creat ca urmare achiziţiei cantităţilor de energie electrică cu preţuri mai mari decât preţul cu care a fost comercializată această energie electrică către terţi cumpărători.

Acest lucru se datorează faptului că la valoarea energiei electrice achiziţionate, prin facturarea către S.C.Hidroelectrica S.A. s-a cuprins şi TVA de 19%, iar cu diferenţa între valoarea de achiziţie şi valoarea cu care s-a comercializat această energie electrică (*prejudiciul stabilit*) a fost diminuat beneficiul societăţii, implicit cota de 25% respectiv 16% începând cu data de 01.01.2005 reprezentând impozitul pe profit datorat bugetului consolidat al statului.

Având în vedere aceste aspecte, pentru cauzarea unui prejudiciu în sumă **100.946.077 Euro,** echivalentul sumei de **3.918.474.125 mii ROL,** respectiv **3.918.474.125 RON** în dauna statului, în cauză, în conformitate cu prevederile art. 14 din Codul de procedură penală, se va cita în calitate de parte civilă în cauză Ministerul Finanţelor Publice.

Pentru prejudiciul cauzat bugetului consolidat al statului cu suma de **34.026.536 Euro,** echivalentul sumei de **1.441.946.077 Mii ROL,** respectiv **1.441.946,077 RON** reprezentând T.V.A. şi impozit de profit aferent prejudiciilor stabilite în perioada 2002-2005, în conformitate cu prevederile art. 14 din Codul de procedură penală, se va cita în calitate de parte civilă în cauză Agenţia Naţională de Administrare Fiscală - Direcţia Generală a Finanţelor Publice.

VI. MĂSURI ASIGURATORII

În vederea recuperării prejudiciului, s-a aplicat sechestru asigurator asupra unor bunuri mobile, imobile şi sume de bani ale învinuiţilor, în sumă totală de **6.197.758,68 lei, 401.787,03 Euro şi 1.780,63 USD.**

Învinuitului **P.E.,** prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 05.05.2011, i s-a aplicat sechestru asigurator asupra unor bunuri şi sume de bani din conturi bancare în valoare totală de **3.107.905,49 LEI, 780,63 USD şi 123.655,76 EURO** după cum urmează:

- apartament situat în Bucureşti, Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 2, et. 8, ap. 65, Sector 1, cu o valoare de impozitare de 204.155,64 lei.

- casă cu suprafaţă desfăşurată de 556,44 m.p. şi anexa cu suprafaţă desfăşurată de 54 m.p. cu valoare de impunere de 1.745.973lei, teren curţi construcţii – 6.900 mp., teren arabil 2.200 m.p., vie – 1000 m.p. şi livadă 2.700 mp situate în Slatina, strada Panselelor nr.19, judeţul Olt;

- imobil format din teren în suprafaţă de 1221 m.p. şi o clădire situată pe acest teren, compusă din parter şi etaj, situate în Breaza, strada Eroilor nr. 6, judeţul Prahova cu o valoare de aproximativ 70.000 Euro;

- autoturism marca VOLKSWAGEN TOUAREG serie motor 002236 având o valoare de aproximativ 50.000 Euro.

- autoturismul marca JAGUAR XF serie motor 0387764, serie şasiu SAJAA062XANR58305;

- 49.216,92 LEI şi 3.070,68 EURO în conturile de la BRD GROUPE SOCIETE GENERALE S.A. - Sucursala Slatina;

- 585,08 EURO, 780,63 USD, 1.408.559,92 LEI în conturile de la BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ S.A.;

Învinuitului **O.T.**, prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 05.05.2011, i s-a aplicat sechestru asigurator asupra unor bunuri şi sume de bani din conturi bancare în valoare totală de **224.519,4 LEI şi 2.955,48 EURO** după cum urmează:

- apartament situat în Bucureşti, str. Nicolae Caramfil nr. 42, bl. 10B, sc. 1, et. 3, ap. 9, Sector 1, cu o valoare de impozitare de 170.586 lei;

- 53.933,4 LEI în contul din BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ S.A.;

- 2.955,48 EURO în contul din PIRAEUS BANK ROMÂNIA S.A.

Învinuitului **A.G.L.**, prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 05.05.2011, i s-a aplicat sechestru asigurator asupra unor bunuri şi sume de bani din conturi bancare în valoare totală de **154.218,44 LEI, 1000 USD şi 1000,35 EURO** după cum urmează:

- apartament situat în Bucureşti, str. Nera nr. 1, Bl. F5, ap. 57, Sector 6 şi teren în folosinţă de 24,28 m.p. cu o valoare de impozitare de 147.659 LEI.;

- teren în suprafaţă de 3.600 m.p. în intravilanul localităţii Curtea de Argeş, str. Busaga, fără număr, cu valoare de aproximativ 1000 USD.

- autoturism marca DAEWOO Matiz serie motor 217656;

- autoturism marca OLTCIT CLUB serie motor 2877001498;

- autoturism marca DACIA 1310 serie motor 0013208, toate cu o valoare de 1000 Euro;

- 6.562,44 LEI în contul din BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ S.A.;

- 0.35 EUR în contul din BRD – GROUPE SOCIETE GENERALE S.A.

Învinuitului **O.N.**, prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 09.05.2011, i s-a aplicat sechestru asigurator asupra unor bunuri şi sume de bani din conturi bancare în valoare totală de **187.981,56 LEI, şi 1,62 EURO** după cum urmează:

- apartament situat în Bucureşti, str. Foişorului nr. 17, bl. F10C, sc. 1, et. 6, ap. 26, Sector 3 împreună cu terenul aferent în suprafaţă de 14,24 m.p., cu o valoare de impunere de 187.981,56 lei;

- apartament situat în Bucureşti, str. Grădinarilor nr. 19 -21, et. 7, ap. 56, sector 3;

- autoturism marca PEUGEOT serie şasiu VF32AKFWF44431465.

- sumele de bani existente în conturile deschise de învinuit, conform adresei nr.895.752 din 01.04.2011, la următoarele bănci:

- 1,62 EURO în contul de la BANC POST S.A. Bucureşti – Sucursala Libertăţii;

Învinuitei **G.V.**, prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 05.05.2011, i s-a aplicat sechestru asigurator asupra unor bunuri şi sume de bani din conturi bancare în valoare totală de **2.401.445,08 LEI, şi 8.173,82 EURO** după cum urmează:

- imobilul situat în Bucureşti, str. Şerban Constantin nr. 24, Sector 4 împreună cu terenul aferent în suprafaţă de 585 m.p. cu o valoare de impozitare de 2.358.597, 68 lei;

- autoturism marca CITROEN serie motor 6010349;

- 8.173,82 EURO în contul deschis la BANCA TRANSILVANIA S.A.;

- 133,77 LEI în contul deschis la LIBRA BANK SA Bucureşti.

- 42.713,63 LEI în conturile de la ING BANK N.V. AMSTERDAM –Sucursala Bucureşti.

Învinuitei **I.O.**, prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 05.05.2011, i s-a aplicat sechestru asigurator asupra unui apartament situat în Bucureşti, Bd. Ion Mihalache nr. 93, bl. 14, sc. 2, et. 5, ap. 68, sector 1 cu o valoare de **aproximativ 60.000 Euro.**

Învinuitei **M.M.C.**, prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 05.05.2011, i s-a aplicat sechestru asigurator asupra unor bunuri în valoare totală de **aproximativ 170.000 EURO** după cum urmează:

- apartament în coproprietate cu fiica dumneaei, situat în Bucureşti, str. Zăgazului nr. 13-19, corp. D, ap. 346, sector 1, dobândit în anul 2008 cu o suprafaţă de aproximativ 60 m.p. şi o valoare de aproximativ 157.000 Euro;

- teren intravilan situat în comuna Dragoeşti, judeţul Ialomiţa în suprafaţă de 3.100 m.p. şi locuinţă în suprafaţă de 140 m.p. construită din cărămidă, situată în comuna Dragoeşti, judeţul Ialomiţa cu o valoare de aproximativ 13.000 Euro.

Învinuitului **Ş.I.C.**, prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 05.05.2011, i s-a aplicat sechestru asigurator asupra unor bunuri şi sume de bani din conturi bancare în valoare totală de **121.688,71 LEI, şi 36.000 EURO** după cum urmează:

- imobil situat în Calea Floreasca nr. 87, et. 2, ap. 3, Sector 1 Bucureşti cu o valoare de impunere de 121.645,93 lei;

- autoturism marca VOLVO serie şasiu YV1MS753152045480 cu o valoare de aproximativ 15.000 Euro;

- terenul în suprafaţă de 1150 m.p. situat în intravilanul comunei Grădinari, judeţul Giurgiu, imobil locuinţă în suprafaţă desfăşurată de 41 m.p. cu o valoare impozabilă de 5032 lei, situat în comuna Grădinari, judeţul Giurgiu şi teren în suprafaţă de 900 m.p. situat în intravilanul arabil al comunei Grădinari, judeţul Giurgiu, toate cu o valoare de aproximativ 21.000 Euro;

- 42,78 lei în contul de la UNICREDIT ŢIRIAC BANK S.A.

VII. CIRCUMSTANŢE PERSONALE

1. Învinuitul **P.E.**, nu este cunoscut cu antecedente penale. În cursul urmăririi penale a avut o atitudine nesinceră, de negare a faptelor săvârşite, afirmând că a procedat ca un bun manager

în condiţii imprevizibile generate de fenomene naturale nefavorabile şi pe fondul deciziei politice care ar fi impus, fără a putea produce dovezi în acest sens, luarea măsurilor care au generat pagube importante economiei naţionale. A urmărit plasarea responsabilităţilor ce îi reveneau în sarcina celorlalţi învinuiţi cercetaţi în cauză, susţinând în mod mincinos o stare de fapt nereală, infirmată de probatoriul administrat în cauză.

2. Învinuita **G.V.**, nu este cunoscută cu antecedente penale. A dat dovadă de o totală necunoaştere a problematicii societăţii, a modului de organizare şi funcţionare în raport de rolul şi specificitatea acesteia în ansamblul sectorului energetic. A negat orice implicare în faptele incriminate, subliniind, în mod inexplicabil, lipsa atribuţiilor de serviciu în luarea deciziilor execuţionale care priveau bunul mers al societăţii, deşi direcţia pe care a condus-o avea un rol esenţial în asigurarea managementului societăţii. Declaraţiile date de învinuită în cursul urmăririi penale se caracterizează prin folosirea sintagmei „nu ştiu".

3. Învinuitul **A.G.L.**, figurează în cazierul judiciar cu menţiunea că a fost pusă în mişcare acţiunea penală la data de 17.08.2006, în dosarul penal nr. 90/P/2005 de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Direcţia Naţională Anticorupţie pentru săvârşirea infracţinilor prev. şi ped. de art. 248 rap. la art. 248/1, cu aplicarea 41 alin. 2 Cod penal.

A avut o atitudine de negare a învinuirilor aduse, susţinând că nu a participat la deciziile care au avut drept consecinţă prejudicierea societăţii, acestea fiind luate exclusiv de forurile superioare de conducere ale societăţii, pe care le-a apreciat ca fiind corect luate. Propriile fapte le-a justificat susţinând că a acţionat în interesul societăţii.

Pe parcursul urmăririi penale, învinuitul s-a aflat în conducerea executivă a S.C. Hidroelectrica S.A., calitate în care a pus la dispoziţia organelor de urmărire penale, cu celeritate, toate documentele solicitate.

4. Învinuitul **O.N.**, nu este cunoscut cu antecedente penale. A avut deasemenea, o atitudine de negare a învinuirilor aduse, susţinând că nu a avut nicio contribuţie la deciziile luate exclusiv de forurile superioare de conducere ale societăţii, pe care le-a apreciat ca fiind corect luate. Propriile fapte le-a justificat susţinând că a acţionat în interesul societăţii.

5. Învinuitul **O.T.**, figurează în cazierul judiciar cu menţiunea că a fost pusă în mişcare acţiunea penală la data de 17.08.2006, în dosarul penal nr. 90/P/2005 de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Direcţia Naţională Anticorupţie pentru săvârşirea infracţinilor prev. şi ped. de art. 248 rap. la art. 248/1, cu aplicarea 41 alin. 2 Cod penal.

Şi-a negat propriile atribuţiuni în asigurarea managementului societăţii, negând totodată luarea unor decizii care s-au dovedit a fi păguboase societăţii şi încercând să transfere responsabilitatea către terţe persoane. A făcut afirmaţii neadevărate în declaraţiile date, negând existenţa unor stări şi împrejurări reale, dovedite în baza probatoriului administrat în cauză. A susţinut legalitatea şi oportunitatea tuturor deciziilor luate, în virtutea funcţiilor deţinute în societate.

Pe parcursul urmăririi penale, învinuitul, care şi-a menţinut funcţia de director general, a răspuns solicitărilor organelor de urmărire penală privind punerea la dispoziţie a documentaţiei necesare soluţionării cauzei.

6. Învinuita **I.O.**, nu este cunoscută cu antecedente penale. Nu a recunoscut învinuirile reţinute în sarcina sa, afirmând, în mod eronat, că nu şi-a putut îndeplini atribuţiunile de serviciu în condiţiile în care legislaţia aplicabilă în domeniul energetic era imposibil de respectat şi a susţinut că nicio companie din sectorul energetic nu ar fi aplicat aceste prevederi, fiind identificate soluţii de compromis pentru a se asigura desfăşurarea activităţilor specifice. A susţinut, la rândul ei, că toate deciziile luate au fost pentru asigurarea bunului mers al societăţii.

A colaborat cu organele de urmărire penală, punând la dispoziţie documentele solicitate, învinita continuând să deţină funcţia de director economic al S.C. Hidroelectrica S.A., pe parcursul urmăririi penale.

7. Învinuitul **Ş.I.C.**, figurează în cazierul judiciar cu menţiunea că a fost pusă în mişcare acţiunea penală la data de 27.03.2009 în dosarul penal nr. 17/D/P/2007 al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism - Structura Centrală pentru săvârşirea infracţiunilor prevăzute şi pedepsite de art. 157 alin. 1 şi 2, cu aplic. art. 33 lit. a şi art. 41 alin. 2 din Codul Penal, precum şi art. 7, 15 şi 20 din Legea nr. 39/2003.

A indus în eroare organele de urmărire penală prin transmiterea unui act de contol trunchiat, susţinând că era unica formă a actului, în condiţiile în care a luat măsuri ca actul de control iniţial să nu părăsească sediul ministerului.

A susţinut în mod mincinos că ar fi consultat persoane abilitate din instituţiile statului care ar fi susţinut că actul de control iniţial ar fi conţinut grave erori de formă şi fond, şi că nu a dispus şi nu a avut cunoştinţă despre acţiunile de intimidare şi îndepărtare din instituţie îndreptate împotriva autorilor actului iniţial.

VIII. DATE PRIVIND URMĂRIREA PENALĂ

La data de **23.12.2004, Oficiul Naţional de Prevenire şi Combatere a Spălării Banilor** a transmis Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Informarea numărul IV/276/2004 privind operaţiuni suspecte de spălare a banilor derulate de mai multe persoane fizice şi juridice rezidente şi nerezidente.

Fiind efectuate ***acte premergătoare*** de către ofiţerii de poliţie judiciară delegaţi în cauză s-a constatat că, în perioada 2002 - 2005, persoane din conducerea executivă a S.C. Hidroelectrica S.A. au creat o asociaţie infracţională care, prin manopere ilicite, au produs acestei societăţi cu capital integral de stat, grave prejudicii financiare, punând totodată în pericol siguranţa în funcţionare a Sistemului Energetic Naţional.

Astfel, la data **de 08.02.2007**, procurorii din cadrul Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism au întocmit **procesul verbal de sesizare din oficiu,** prin care, în conformitate cu prevederile art. 221 alin. 1 din Codul de Procedură Penală, s-au sesizat cu privire la săvârşirea infracţiunilor de subminarea economiei naţionale şi complot, fapte prevăzute şi pedepsite de art. 165 alin. 2 Cod Penal şi art. 167 alin. 1 Cod Penal, de către persoane din conducerea S.C. Hidroelectrica S.A.

Prin Rezoluţia nr. 151/D/P/2005 din data de 03.04.2007, înregistrată în Registrul special al Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism sub numărul 83/**03.04.2007 s-a dispus începerea urmăririi penale faţă de învinuiţii**:

1. P.E., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;

2. G.V., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;

3. A.G.L., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;

4. M.M.C. pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;

5. O.N., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;

6. O.T., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;
7. I.O., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;
8. L.I., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;
9. Ş.I.C., pentru săvârşirea infracţiunilor de favorizare la infracţiunea de subminare a economiei naţionale prev. şi ped. de art. 173 alin. 3 din Codul Penal, cu referire la art. 165 alin. 2 din Codul Penal şi sprijinire a unei asociaţii infracţionale prev. de art. 167 alin.1 din Codul Penal, cu aplicarea art. 33 lit. b din Codul Penal.

Prin procesele verbale din data de 11.04.2007 au fost aduse la cunoştinţă învinuirile, în prezenţa apărătorilor aleşi, învinuiţilor **M.M.C., O.N.** şi **O.T.**.

Prin procesele verbale din data de 12.04.2007 au fost aduse la cunoştinţă învinuirile, în prezenţa apărătorilor aleşi, învinuiţilor **I.O., A.G.L., L.I.** şi **Ş.I.C.**.

Prin procesele verbale din data de 13.04.2007 au fost aduse la cunoştinţă învinuirile, în prezenţa apărătorilor aleşi, învinuiţilor **G.V.** şi **P.E.**.

La data de 05 iulie 2007, Curtea Constituţională a emis Decizia nr. 665, publicată în Monitorul Oficial partea 1, nr. 547 din 10 august 2007, referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 23 alin. 2 şi 3 din Legea nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială, republicată, statuând extinderea regimului derogatoriu de urmărire penală şi judecată a membrilor guvernului în exerciţiu pentru infracţiunile săvârşite în această calitate şi asupra foştilor membrii ai acestuia.

În consecinţă, la data de 24 septembrie 2007, cu adresa nr. 3959/C/2007, Procurorul General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, a trimis Preşedintelui României o cerere de investire a Comisiei Special instituite pentru analizarea sesizărilor cu privire la săvârşirea unei infracţiuni în exerciţiul funcţiei de către membrii Guvernului, în referire la învinuitul **Ş.I.C.**, fost Ministru al Economiei şi Comerţului, pentru a se face aplicarea dispoziţiilor Legii nr. 115/1999, cu modificările şi completările ulterioare şi persoanelor care sunt cercetate pentru fapte comise în exerciţiul funcţiei de ministru şi nu mai deţin această calitate.

Constatându-se că, după publicarea în Monitorul Oficial a Deciziei nr. 665 din 05.07.2007 a Curţii Constituţionale, exista condiţia prev. de art. 10 lit. f C.p.p. (lipsa autorizării organului competent), absolut necesară pentru începerea urmăririi penale pentru un fost ministru, prin Rezoluţia din data de 01 februarie 2008, s-a dispus infirmarea Rezoluţiei de începere a urmăririi penale din data de 03.04.2007, prin care s-a dispus începerea urmăririi penale faţă de învinuitul **Ş.I.C.**, pentru săvârşirea infracţiunilor de favorizare la infracţiunea de subminare a economiei naţionale şi sprijinirea unei asociaţii infracţionale, prev. de art. 173 alin. 3 Cod penal, rap. la art. 165 alin. 2 Cod penal şi art. 167 alin. 1 Cod penal cu aplic. art. 33 lit. b Cod penal.

La data de 23 ianuarie 2008, cu adresa nr. 7988 din 22.01.2008, ministrul interimar al justiţiei la acea dată, a transmis Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, unde a fost înregistrată sub nr. 3959/C/2007, cererea şi documentaţia primite de la Preşedintele României, privind începerea procedurilor legale pentru urmărirea penală a învinuitului **Ş.I.C.**, fost Ministru al Economiei şi Comerţului, fiind exprimat totodată şi un punct de vedere cu privire la necesitatea sesizării Comisiei juridice de numiri, disciplină, imunităţi şi validări a Senatului României, pentru a se pronunţa cu privire la declanşarea

procedurilor de urmărire penală a domnului senator **Ş.I.C.** fost Ministru al Economiei şi Comerţului.

Asupra acestui punct de vedere, cu privire la necesitatea sesizării Comisiei juridice de numiri, disciplină, imunităţi şi validări a Senatului României, s-a pronunţat Curtea Constituţională prin Decizia nr. 270 din 10 martie 2008, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 290 din 15.04.2008 care a stipulat că în aplicarea dispoziţiilor art. 109, alin. 2, teza I din Constituţie, „Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – va sesiza Camera Deputaţilor sau Senatul, după caz, pentru a se cere urmărirea penală a membrilor şi foştilor membrii ai Guvernului pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor şi care, la data sesizării, au şi calitatea de deputat sau senator,"

Ţinând cont de împrejurarea că obţinerea avizului Senatului României în ceea ce priveşte cercetarea făptuitorului **Ş.I.C.** ar fi putut să necesite o durată mai mare de timp, ceea ce ar fi fost de natură să împieteze asupra celerităţii actelor de urmărire penală faţă de ceilalţi învinuiţi cercetaţi în cauză, prin Ordonanţa din 22.04.2008 s-a dispus disjungerea cauzei cu referire la activităţile infracţionale desfăşurate de învinuitul **Ş.I.C.**, disjungerea fiind înregistrată sub un nou dosar penal având numărul 151/D/P/2008.

La 23.04.2008, urmare a apariţiei Deciziei nr. 270 din 10 martie 2008 a Curţii Constituţionale, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 290 din 15.04.2008, Procurorul General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, prin adresa nr. 2084/C a solicitat Parlamentului României formularea cererii de urmărire penală împotriva învinuitului **Ş.I.C.**.

La 26 august 2008 Senatul României a adoptat Hotărârea nr. 39 prin care s-a cerut urmărirea penală împotriva învinuitului **Ş.I.C.** în dosarul penal nr. 151/D/P/2008, hotărâre care a fost transmisă Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

Hotărârea a fost transmisă Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism la data de 01 septembrie 2008.

Având în vedere că avizul Senatului s-a dat într-o perioadă de timp rezonabilă, care nu a afectat celeritatea actelor de urmărire penală efectuată faţă de ceilalţi învinuiţi cercetaţi în dosarul penal nr. 151/D/P/2005 precum şi faptul că infracţiunile comise de către învinuitul **Ş.I.C.** şi care fac obiectul dosarului penal nr. 151/D/P/2008, au fost săvârşite pentru a ascunde infracţiunile comise de învinuiţii cercetaţi în dosarul penal nr. 151/D/P/2005, constatându-se că între infracţiunile comise există legătură, pentru o mai bună înfăptuire a justiţiei, prin Ordonanţa numărul 151/D/P/2008 s-a dispus reunirea cauzelor prin conexarea dosarului penal nr. 151/D/P/2008 la dosarul penal nr. 151/D/P/2005.

Prin Rezoluţia numărul 151/D/P/2005 din data 09.09.2008, înregistrată în Registrul special al Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism sub numărul 128/09.09.2008 s-a dispus începerea urmăririi penale faţă de învinuitul **Ş.I.C.** pentru săvârşirea infracţiunilor de favorizare la infracţiunea de subminare a economiei naţionale prev. şi ped. de art. 173 alin. 3 din Codul Penal, cu referire la art. 165 alin. 2 din Codul Penal şi sprijinire a unei asociaţii infracţionale prev. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal, cu aplicarea art. 33 lit. b din Codul Penal.

Prin Procesul verbal din data de 30.09.2008 învinuitului **Ş.I.C.** i-au fost aduse la cunoştinţă învinuirile, în prezenţa apărătorului ales. **(vol.1, filele 272 - 274)**

La data de 05.09.2011 învinuiţii, în prezenţa apărătorilor aleşi au semnat Procesele verbale de prezentare a materialului de urmărire penală, în conformitate cu prevederile art. 257 rap. la art. 250 Cod Procedură Penală.

Cererile în probaţiune depuse de învinuiţi cu ocazia prezentării materialului de urmărire penală, au fost respinse prin Ordonanţele nr. 151/D/P/2005 din data 23 septembrie 2011 care au fost comunicate învinuiţilor. **(vol. 584 filele 94 - 98, 170 - 172, 188 - 202)**

* * * * * * *

Cu privire la garantarea dreptului de apărare şi exercitarea acestuia de către învinuiţi se impun a fi făcute următoarele precizări:

Pe parcursul desfăşurării urmăririi penale şi în asigurarea dreptului la un proces echitabil, conform art. 6 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, coroborat cu art. 6 din Codul de procedură penală şi celelalte pacte, tratate, privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte precum şi dispoziţiile din sistemul normativ intern, învinuiţilor li s-a asigurat asistarea, potrivit legii, astfel încât aceştia personal sau prin intermediul apărătorilor aleşi au formulat cereri, excepţii, obiecţiuni şi au depus memorii, având acces la actele şi lucrările dosarului cauzei, sens în care administrarea probelor s-a realizat cu exercitarea deplină a garanţiilor procesuale prevăzute de lege.

* * * * * * *

În temeiul art. 262 alin. 1 lit. a din Codul de procedură penală, art. 249 alin. 1 din Codul de procedură penală, art. 11 pct. 1 lit. b din Codul de procedură penală, raportat la prevederile art. 10 lit. a din Codul de procedură penală şi art. 38 din Codul de procedură penală, raportat la art. 45 din Codul de procedură penală, precum şi în temeiul prevederilor art. 33 lit. a din Codul de procedură penală,

DISPUN:

I. Punerea în mişcare a acţiunii penale şi Trimiterea în judecată a inculpaţilor:

1. P.E., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin.2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;

2. G.V., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin.2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;

3. A.G.L., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin.1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;

4. O.N., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;

5. O.T., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

6. I.O., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal;

7. Ş.I.C., pentru săvârşirea infracţiunilor de favorizare la infracţiunea de subminare a economiei naţionale prev. şi ped. de art. 173 alin. 3 din Codul Penal, cu referire la art. 165 alin. 2 din Codul Penal şi sprijinire a unei asociaţii infracţionale prev. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal, cu aplicarea art. 33 lit. b din Codul Penal.

II. Scoaterea de sub urmărire penală a învinuiţilor:

1. L.I., pentru săvârşirea infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul Penal, art. 33 lit. a din Codul Penal, deoarece faptele reţinute nu există;

În temeiul art.249 alin. 2 raportat la prevederile art. 245 alin. 1 lit. a se revocă măsurile asiguratorii dispuse cu privire la bunurile mobile şi imobile prin Ordonanţa numărul 151/D/P/2005 din data 21.02.2011.

2. M.M.C., pentru săvârşirea infracţiunii de subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, deoarece fapta reţinută nu există.

III. Disjungerea cauzei faţă de învinuita M.M.C. precum şi faţă de inculpaţii P.E. şi O.T. şi conexarea la dosarul penal nr. 246/D/P/2003, în vederea continuării cercetărilor sub aspectul săvârşirii infracţiunilor de complot prev. şi ped. de art. 167 alin.1 din Codul Penal şi subminarea economiei naţionale prev. şi ped. de art. 165 alin. 2 din Codul Penal, în referire contractele de retehnologizare a unor grupuri hidroelectrice.

IV. Disjungerea cauzei şi continuarea cercetărilor cu privire la încheierea contractelor de vânzare a energiei electrice de către S.C. Hidroelectrica S.A. după anul 2005 **şi conexarea la dosarul penal nr. 246/D/P/2003.**

V. Disjungerea cauzei cu privire la aspectele sesizate de către Oficiul Naţional de Prevenire şi Combatere a Spălării Banilor în Informarea nr. ...din 23.12.2004 referitoare la tranzacţii suspecte de spălare a banilor derulate de persoanele juridice şi societăţi străine şi **conexarea** la dosarul penal nr. 387/D/P/2007, existând caz de indivizibilitate.

În conformitate cu prevederile art. 264 Cod procedură penală, precum şi cu prevederile art. 29 alin. 1 lit. a şi b, privind competenţa după calitatea persoanei care la momentul săvârşirii infracţiunii a avut calitatea atât de senator cât şi de membru al Guvernului, dosarul se trimite la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, urmând a fi citaţi:

Inculpaţii:

1. **P.E.,**
2. **G.V.,**
3. **A.G.L.,**
4. **O.N.,**
5. **O.T.,**
6. **I.O.,**
7. **Ş.I.C.**

Martorii:
76 de martori
Părţile Civile:
1. **Ministerul Finanţelor Publice,** strada Apolodor nr.17, Sector 5, Bucureşti;
2. **Agenţia Naţională de Administrare Fiscală – Direcţia Generală a Finanţelor Publice a Municipiului Bucureşti,** strada Gerota D. Dimitrie nr.13, Sector 2, Bucureşti.

În temeiul art.260 se vor menţine măsurile asiguratorii dispuse în cursul urmăririi penale.

În temeiul art. 191 Cod procedură penală se stabilesc cheltuieli judiciare în sumă de 3.739.608 lei echivalentul a 870.000 Euro, calculat la cursul valutar al Băncii Naţionale a României din 26 septembrie 2011.

PROCUROR, "

INSTANŢA DE FOND

Minuta Sentinţei penale nr. 300 din 31 martie 2014, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţia Penală în dosarul nr.7774/1/2011 (nepublicată)

„Cu majoritate:
În temeiul art. 3 alin. 2 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr.286/2009 privind Codul penal raportat la art. 386 C.pr.penală schimbă încadrarea juridică dată faptelor privind pe inculpaţii P.E., G.V., A.G.L., O.N., O.T., I.G. şi S.I.C., după cum urmează:

- **Pentru inculpaţii P.E., O.T., G.V., A.G.L., O.N. şi I.G.din *infracţiunea de complot* prevăzută de art.167 alin.1 Cod penal în *infracţiunea de constituirea unui grup infracţional organizat* prevăzută de art. 367 alin.1, 2 Cod penal ;**
- **din infracţiunea de *subminare a economiei naţionale* prevăzută de art. 165 alin.2 Cod penal cu aplicarea art. 41 alin.2 Cod penal în infracţiunea de *abuz în serviciu în formă calificată*, cu aplicarea formei continuate prevăzută de art. 297 Cod penal raportat la art.309 Cod penal cu aplicarea art. 35 Cod penal, totul cu aplicarea art. 38 Cod penal şi aplicarea art.5 din Codul penal.**
- **Pentru inculpatul S.I.C.din infracţiunea de *favorizare la infracţiunea de subminarea economiei naţionale* prevăzută de art. 173 alin.3 Cod penal cu referire la art. 165 alin.2 Cod penal în infracţiunea de *complicitate la abuz în serviciu în formă calificată* prevăzută de art. 48 Cod penal raportat la art. 297 Cod penal cu referire la art. 309 Cod penal ;**
- **din infracţiunea de *complot* prevăzută de art. 167 alin.1 Cod penal în infracţiunea de *constituirea unui grup infracţional organizat* prevăzută de art.367 alin.1, 2 Cod penal, totul cu aplicarea art.38 Cod penal .**

Respinge cererea de schimbare a încadrării juridice formulată de inculpaţii O.T., G.V., A.G.L., O.N., prin apărător ales din infracţiunea de subminare a economiei naţionale prevăzută de art.165 alin.2 Cod penal cu aplicarea art.41 alin.2 Cod penal în infracţiunea neglijenţă în serviciu de prevăzută de art. 298 C.penal.

În temeiul art. 17 alin. 2 C.pr.penală raportat la art. 16 lit. c C.pr.penală în referire la art.396 alin.5 C.pr.penală achită inculpaţii P.E., O.T., G.V., A.G.L.,

O.N., I.G. şi S.I.C., pentru săvârşirea *infracţiunii de constituirea unui grup infracţional organizat* prevăzută de art. 367 alin.1, 2 Cod penal întrucât nu există probe că aceştia au săvârşit această infracţiune.

I. În temeiul art. 297 Cod penal raportat la art. 309 Cod penal cu aplicarea art. 35 Cod penal pentru săvârşirea infracţiunii de *abuz in serviciu în formă calificată* condamnă pe inculpatul P.E. la pedeapsa închisorii în cuantum de 5 (cinci) ani şi 3 (trei) ani pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcţia publică precum şi pedeapsa complementară prevăzută de art. 66 lit.a,b conform art. 66 alin.2 C.penal în condiţiile prevăzute de art. 67 C.penal
Interzice inculpatului exerciţiul drepturilor prevăzute de art. 66 lit. a,b C.penal în condiţiile şi pe durata prevăzută de art. 65 C.penal.

II. În temeiul art.297 Cod penal raportat la art. 309 Cod penal cu aplicarea art. 35 Cod penal pentru săvârşirea infracţiunii de *abuz in serviciu în formă calificată* condamnă pe inculpatul O.T. la pedeapsa închisorii în cuantum de 5 (cinci) ani şi 3 (trei) ani pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcţia publică precum şi pedeapsa complementară prevăzută de art. 66 lit.a,b conform art. 66 alin.2 C.penal în condiţiile prevăzute de art. 67 C.penal
Interzice inculpatului exerciţiul drepturilor prevăzute de art. 66 lit. a,b C.penal în condiţiile şi pe durata prevăzută de art. 65 C.penal.

III. În temeiul art. 297 Cod penal raportat la art. 309 Cod penal cu aplicarea art. 35 Cod penal pentru săvârşirea infracţiunii de *abuz in serviciu în formă calificată* condamnă pe inculpatul A.G.L. la pedeapsa închisorii în cuantum de 5 (cinci) ani şi 3 (trei) ani pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcţia publică precum şi pedeapsa complementară prevăzută de art. 66 lit.a,b conform art. 66 alin.2 C.penal în condiţiile prevăzute de art. 67 C.penal.
Interzice inculpatului exerciţiul drepturilor prevăzute de art. 66 lit. a,b C.penal în condiţiile şi pe durata prevăzută de art. 65 C.penal.

IV. În temeiul art. 297 Cod penal raportat la art.309 Cod penal cu aplicarea art.35 Cod penal pentru săvârşirea infracţiunii de *abuz in serviciu în formă calificată* condamnă pe inculpatul O.N. la pedeapsa închisorii în cuantum de 4 (patru) ani şi 2 (doi) ani pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcţia publică precum şi pedeapsa complementară prevăzută de art. 66 lit.a,b conform art. 66 alin.2 C.penal în condiţiile prevăzute de art. 67 C.penal
Interzice inculpatului exerciţiul drepturilo prevăzute de art. 66 lit. a,b C.penal în condiţiile şi pe durata prevăzută de art. 65 C.penal.

V. În temeiul art. 297 Cod penal raportat la art.309 Cod penal cu aplicarea art.35 Cod penal pentru săvârşirea infracţiunii de *abuz in serviciu în formă calificată* condamnă pe inculpata G.V. la pedeapsa închisorii în cuantum de 4 (patru) ani şi 2 (doi) ani pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcţia publică precum şi pedeapsa complementară prevăzută de art. 66 lit.a,b conform art. 66 alin.2 C.penal în condiţiile prevăzute de art. 67 C.penal.
Interzice inculpatei exerciţiul drepturilor prevăzute de art. 66 lit. a,b C.penal în condiţiile şi pe durata prevăzută de art. 65 C.penal.

În temeiul art. 86/1 C.penal cu aplicarea art. 5 C.penal dispune suspendarea executarii pedepsei sub supraveghere.
În temeiul art. 86/2 C.penal fixează termen de încercare de 7 (şapte) ani calculat de la data ramanerii definitive a prezentei hotărâri.
În temeiul art. 86/3 C.penal pe durata termenului de încercare, condamnata trebuie să se supună următoarelor măsuri de supraveghere: a) să se prezinte, la datele fixate, la Serviciul de probaţiune de pe lângă Tribunalul Bucureşti; b) să anunţe, în prealabil, orice schimbare de domiciliu, reşedinţă sau locuinţă şi orice deplasare care depăşeşte 8 zile, precum şi întoarcerea; c) să comunice şi să justifice schimbarea locului de muncă; d) să comunice informaţii de natură a putea fi controlate mijloacele lui de existenţă. În temeiul art. 359 C.pr.pen atrage atenţia inculpatei asupra nerespectării dispoziţiilor art.864 C.penal. În temeiul art. 71 alin. 5 C.penal pe durata suspendării sub supraveghere dispune şi suspendarea executării pedepsei accesorii.

VI. În temeiul art. 297 Cod penal raportat la art.309 Cod penal cu aplicarea art.35 Cod penal pentru săvârşirea infracţiunii de *abuz in serviciu în formă calificată* condamnă pe inculpata I.G. la pedeapsa închisorii în cuantum de 4 (patru) ani şi 2 (doi) ani pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcţia publică precum şi pedeapsa complementară prevăzută de art. 66 lit.a,b conform art. 66 alin.2 C.penal în condiţiile prevăzute de art. 67 C.penal.
Interzice inculpatei exerciţiul drepturilor prevăzute de art. 66 lit. a,b C.penal în condiţiile şi pe durata prevăzută de art. 65 C.penal.
În temeiul art.86/1 C.penal cu aplicarea art. 5 C.penal dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.
În temeiul art. 86/2 C.penal fixează termen de încercare de 6(şase) ani calculat de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri.
În temeiul art. 86/3 C.penal pe durata termenului de încercare, condamnata trebuie să se supună următoarelor măsuri de supraveghere: a) să se prezinte, la datele fixate, la Serviciul de probaţiune de pe lângă Tribunalul Bucureşti; b) să anunţe, în prealabil, orice schimbare de domiciliu, reşedinţă sau locuinţă şi orice deplasare care depăşeşte 8 zile, precum şi întoarcerea; c) să comunice şi să justifice schimbarea locului de muncă; d) să comunice informaţii de natură a putea fi controlate mijloacele lui de existenţă.
În temeiul art. 359 C.pr.pen atrage aten?ia inculpatei asupra nerespectării dispozi?iilor art.864 C.penal.
În temeiul art. 71 alin. 5 C.penal pe durata suspendării sub supraveghere dispune si suspendarea executării pedepsei accesorii.

VII. În temeiul art. 48 Cod penal raportat la art. 297 Cod penal cu referire la art. 309 Cod penal, pentru săvârşirea infracţiunii de *complicitate la săvârşirea infracţiunii de abuz in serviciu în formă calificată*, condamnă pe inculpatul S.I.C. la pedeapsa închisorii în cuantum de 4 (patru) ani şi 2 (doi) ani pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcţia publică precum şi pedeapsa complementară prevăzută de art. 66 lit.a,b conform art. 66 alin.2 C.penal în condiţiile prevăzute de art. 67 C.penal.
Interzice inculpatului exerciţiul drepturilor prevăzute de art. 66 lit. a,b C.penal în condiţiile şi pe durata prevăzută de art. 65 C.penal.

În temeiul art. 25 raportat la art. 397 C. pr.penală cu referire la art. 1443 Cod civil admite în parte pretenţiile civile ale părţilor civile Ministerul Finanţelor Publice, Direcţia Generală a Finanţelor Publice a Municipiului Bucureşti şi Agenţia Naţională de Administrare Fiscală Bucureşti şi Ministerul Economiei Comerţului şi Mediului de Afaceri şi obligă inculpaţii în solidar la plata acestora după cum urmează:

• 1.297.222.893 lei către Ministerul Finanţelor Publice, Direcţia Generală a Finanţelor Publice a Municipiului Bucureşti şi Agenţia Naţională de Administrare Fiscală Bucureşti

• 3.399.164.319.893 lei către Ministerul Economiei Comerţului şi Mediului de Afaceri

În temeiul art.404 alin.4 lit. c C.pr.pen raportat la art.397 alin.2 C.pr.penală şi art.249 C.pr.penală menţine măsura sechestrului asigurător aplicată inculpaţilor:

• P.E., prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 05.05.2011, privind bunuri şi sume de bani din conturi bancare în valoare totală de 3.107.905,49 LEI, 780,63 USD şi 123.655,76 EURO după cum urmează: - apartament situat în Bucureşti, Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 2, et. 8, ap. 65, Sector 1, cu o valoare de impozitare de 204.155,64 lei. - casă cu suprafaţă desfăşurată de 556,44 m.p. şi anexa cu suprafaţă desfăşurată de 54 m.p. cu valoare de impunere de 1.745.973lei, teren curţi construcţii – 6.900 mp., teren arabil 2.200 m.p., vie – 1000 m.p. şi livadă 2.700 mp situate în Slatina, strada Panselelor nr.19, judeţul Olt; - imobil format din teren în suprafaţă de 1221 m.p. şi o clădire situată pe acest teren, compusă din parter şi etaj, situate în Breaza, strada Eroilor nr. 6, judeţul Prahova cu o valoare de aproximativ 70.000 Euro; - autoturism marca VOLKSWAGEN TOUAREG serie motor 002236 având o valoare de aproximativ 50.000 Euro. - autoturismul marca JAGUAR XF serie motor 0387764, serie şasiu SAJAA062XANR58305; - 49.216,92 LEI şi 3.070,68 EURO în conturile de la BRD GROUPE SOCIETE GENERALE S.A. - Sucursala Slatina; - 585,08 EURO, 780,63 USD, 1.408.559,92 LEI în conturile de la BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ S.A.;

• O.T., prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 05.05.2011, privind bunuri şi sume de bani din conturi bancare în valoare totală de 224.519,4 LEI şi 2.955,48 EURO după cum urmează: - apartament situat în Bucureşti, str. Nicolae Caramfil nr. 42, bl. 10B, sc. 1, et. 3, ap. 9, Sector 1, cu o valoare de impozitare de 170.586 lei; - 53.933,4 LEI în contul din BANCA COMERCIALĂ ROMÂNĂ S.A.; - 2.955,48 EURO în contul din PIRAEUS BANK ROMÂNIA S.A.

• A.G.L., prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 05.05.2011, privind bunuri şi sume de bani din conturi bancare în valoare totală de 154.218,44 LEI, 1000 USD şi 1000,35 EURO după cum urmează: - apartament situat în Bucureşti, str. Nera nr. 1, Bl. F5, ap. 57, Sector 6 şi teren în folosinţă de 24,28 m.p. cu o valoare de impozitare de 147.659 LEI.; - teren în suprafaţă de 3.600 m.p. în intravilanul localităţii Curtea de Argeş, str. Busaga, fără număr, cu valoare de aproximativ 1000 USD. - autoturism marca DAEWOO Matiz serie motor 217656; - autoturism marca OLTCIT CLUB serie motor 2877001498; - autoturism marca DACIA 1310 serie motor 0013208, toate cu o valoare de 1000 Euro; - 6.562,44 LEI în contul din BANCA COMERCIALĂ

ROMÂNĂ S.A.; - 0.35 EUR în contul din BRD – GROUPE SOCIETE GENERALE S.A.

• O.N., prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 09.05.2011, privind bunuri şi sume de bani din conturi bancare în valoare totală de 187.981,56 LEI, şi 1,62 EURO după cum urmează: - apartament situat în Bucureşti, str. Foişorului nr. 17, bl. F10C, sc. 1, et. 6, ap. 26, Sector 3 împreună cu terenul aferent în suprafaţă de 14,24 m.p., cu o valoare de impunere de 187.981,56 lei; - apartament situat în Bucureşti, str. Grădinarilor nr. 19 -21, et. 7, ap. 56, sector 3; - autoturism marca PEUGEOT serie şasiu VF32AKFWF44431465. - sumele de bani existente în conturile deschise de învinuit, conform adresei nr.895.752 din 01.04.2011, la următoarele bănci: - 1,62 EURO în contul de la BANC POST S.A. Bucureşti – Sucursala Libertăţii;

• G.V., prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 05.05.2011, privind bunuri şi sume de bani din conturi bancare în valoare totală de 2.401.445,08 LEI, şi 8.173,82 EURO după cum urmează: - imobilul situat în Bucureşti, str. Şerban Constantin nr. 24, Sector 4 împreună cu terenul aferent în suprafaţă de 585 m.p. cu o valoare de impozitare de 2.358.597, 68 lei; - autoturism marca CITROEN serie motor 6010349; - 8.173,82 EURO în contul deschis la BANCA TRANSILVANIA S.A.; - 133,77 LEI în contul deschis la LIBRA BANK SA Bucureşti. - 42.713,63 LEI în conturile de la ING BANK N.V. AMSTERDAM –Sucursala Bucureşti.

• I.G., prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 05.05.2011, privind apartamentul situat în Bucureşti, Bd. Ion Mihalache nr. 93, bl. 14, sc. 2, et. 5, ap. 68, sector 1 cu o valoare de aproximativ 60.000 Euro.

• S.I.C., prin Ordonanţa nr. 151/D/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 05.05.2011, privind bunuri şi sume de bani din conturi bancare în valoare totală de 121.688,71 LEI, şi 36.000 EURO după cum urmează: - imobil situat în Calea Floreasca nr. 87, et. 2, ap. 3, Sector 1 Bucureşti cu o valoare de impunere de 121.645,93 lei; - autoturism marca VOLVO serie şasiu YV1MS753152045480 cu o valoare de aproximativ 15.000 Euro; - terenul în suprafaţă de 1150 m.p. situat în intravilanul comunei Grădinari, judeţul Giurgiu, imobil locuinţă în suprafaţă desfăşurată de 41 m.p. cu o valoare impozabilă de 5032 lei, situat în comuna Grădinari, judeţul Giurgiu şi teren în suprafaţă de 900 m.p. situat în intravilanul arabil al comunei Grădinari, judeţul Giurgiu, toate cu o valoare de aproximativ 21.000 Euro; - 42,78 lei în contul de la UNI CREDIT ŢIRIAC BANK S.A.

În temeiul art. 274 alin. 2 C.pr.penală obligă fiecare inculpat la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat după cum urmează:

• inculpatul P.E. 538 229 715 • inculpatul O.T. 538 229 715

• inculpatul A.G.L. 538 229 715 • inculpatul O.N. 538 229 715

• inculpata G.V. 538 229 715 • inculpata I.G. 538 229 715

• inculpatul S.I.C. 538 229 715 din care onorariile parţiale cuvenite apărătorilor desemnaţi din oficiu, în sume de câte 150 lei, se vor avansa din fondul Ministerului Justiţiei.

Cu apel în termen de 10 zile de la pronunţare .

Cu opinia separată doar cu privire la încadrarea juridică a faptei reţinută în sarcina inculpatului S.I.C. în sensul de a se dispune condamnarea inculpatului sub aspectul săvârşirii infracţiunii de favorizare a infractorului prevăzută de art. 269 Cod penal."

Hotărârea instanței de fond a rămas definitivă în dosarul nr. 3095/1/2014/ 29.08.2014 al I.C.C.J., Completul de 5 judecători, prin decizia nr. 66/29.02.2016. (nepublicată)

„Minuta deciziei penale nr. 66/29.02.2016:
Admite apelurile declarate de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - D.I.I.C.O.T. și de inculpații S.I.C., O.N., P.E., G.V., A.G.L., O.T. și I.G. împotriva **sentinței penale nr. 300 din 31 martie 2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția Penală în dosarul nr.7774/1/2011.**
Desființează în parte sentința penală apelată și, rejudecând:

I. Majorează pedepsele principale aplicate inculpaților P.E., O.T. și A.G.L. pentru săvârșirea infracțiunii de abuz în serviciu în formă calificată și continuată, *prevăzută de art.297 Cod penal raportat la art.309 Cod penal, cu aplicarea art.35 Cod penal și art.5 Cod penal*, de la câte 5 ani închisoare la câte 7 ani închisoare, cu menținerea pedepselor complementare aplicate prin hotărârea apelată.
Interzice inculpaților P.E., O.T. și A.G.L., exercitarea drepturilor prevăzute de art. 66 alin.1 lit. a și b Cod penal, pe durata și în condițiile prevăzute de art. 65 Cod penal.

II. Majorează pedeapsa principală aplicată inculpatului O.N. pentru săvârșirea infracțiunii de abuz în serviciu în formă calificată și continuată *prevăzută de art.297 Cod penal raportat la art.309 Cod penal, cu aplicarea art.35 Cod penal și art.5 Cod penal,* de la 4 ani închisoare la 5 ani închisoare, cu menținerea pedepsei complementare aplicate prin hotărârea apelată.
Interzice inculpatului O.N. exercitarea drepturilor prevăzute de art. 66 alin.1 lit. a și b Cod penal, pe durata și în condițiile prevăzute de art. 65 Cod penal.

III. Înlătură dispozițiile art.86/1 - art.86/4 Cod penal anterior cu privire la suspendarea sub supraveghere a executării pedepselor aplicate inculpatelor G.V. și I.G. pentru săvârșirea infracțiunii de abuz în serviciu în formă calificată și continuată *prevăzută de art.297 Cod penal raportat la art.309 Cod penal, cu aplicarea art.35 Cod penal și art.5 Cod penal* și dispune ca pedepsele principale de câte 4 ani închisoare să fie executate în regim de detenție, cu menținerea pedepselor complementare aplicate prin hotărârea apelată.
Înlătură pentru ambele inculpate aplicarea dispozițiilor art.71 alin.5 Cod penal anterior și menține interzicerea exercitării drepturilor prevăzute de art. 66 alin.1 lit. a și b Cod penal, pe durata și în condițiile prevăzute de art. 65 Cod penal.

IV. În baza art. 386 alin.1 Cod procedură penală schimbă încadrarea juridică a faptei săvârșite de inculpatul S.I.C. din infracțiunea de favorizare la infracțiunea de subminarea economiei naționale prevăzută de art.173 alin.3 Cod penal anterior cu referire la art.165 alin.2 Cod penal anterior, în infracțiunea de favorizarea făptuitorului prevăzută de art. 269 Cod penal, cu aplicarea art. 5 Cod penal.
În temeiul art. 269 Cod penal cu aplicarea art.5 Cod penal, condamnă pe inculpatul S.I.C. (...), la pedeapsa închisorii de 4 (patru) ani și 2 (doi) ani pedeapsa complementară a interzicerii exercitării drepturilor prevăzute de art. 66 alin.1 lit. a și b Cod penal, conform art. 66 alin.2 Cod penal, în condițiile prevăzute de art. 67 Cod penal.

Interzice inculpatului S.I.C. exercitarea drepturilor prevăzute de art. 66 alin.1 lit. a şi b Cod penal, pe durata şi în condiţiile prevăzute de art. 65 Cod penal. Constată că inculpatul este arestat în altă cauză.

V. În temeiul art. 25 raportat la art.397 Cod procedură penală cu referire la art. 998, art. 999 şi art.1003 Cod civil (1864), admite, în parte, acţiunea civilă şi obligă, în solidar, inculpaţii P.E., O.T., A.G.L., O. N., G.V.şi I.G. **la plata despăgubirilor civile**, după cum urmează:
- 129.722.289,30 lei (RON) către Statul Român prin Ministerul Finanţelor Publice, Agenţia Naţională de Administrare Fiscală;
- 339.916.431,98 lei (RON) către Statul Român prin Ministerul Energiei, Întreprinderilor Mici şi Mijlocii şi Mediului de Afaceri.

VI. Ridică măsura sechestrului asigurător, aplicată prin Ordonanţele nr. 151/P/2005 din data de 21.02.2011 şi respectiv din data de 05.05.2011, emise de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – D.I.I.C.O.T., asupra bunurilor şi sumelor de bani aparţinând inculpatului S.I.C.,
În temeiul art. 274 alin. 2 Cod procedură penală, obligă fiecare inculpat la **plata cheltuielilor judiciare avansate de stat la judecarea cauzei în primă instanţă**, după cum urmează:
•inculpatul P.E. 624.000 lei (RON)
•inculpatul O.T. 624.000 lei (RON)
•inculpatul A.G.L. 624.000 lei (RON)
•inculpatul O.N. 624.000 lei (RON)
•inculpata G.V. 624.000 lei (RON)
•inculpata I.G. 624.000 lei (RON)
•inculpatul S.I.C. 25.000 lei (RON) din care onorariile parţiale cuvenite apărătorilor desemnaţi din oficiu, în sume de câte 150 lei, se avansează din fondul Ministerului Justiţiei. Menţine celelalte dispoziţii ale sentinţei apelate.

VII. În baza art. 275 alin. 3 Cod procedură penală, cheltuielile judiciare ocazionate de soluţionarea apelurilor formulate de Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - D.I.I.C.O.T. şi inculpaţi rămân în sarcina statului.

Onorariile parţiale cuvenite apărătorului desemnat din oficiu pentru apelanţii inculpaţi S.I.C., O.N., P.E., G.V., A.G.L., O.T. şi I.G. până la prezentarea apărătorilor aleşi, în sumă de câte 130 lei, se plătesc din fondul Ministerului Justiţiei.
Definitivă. Pronunţată, în şedinţă publică, astăzi 29 februarie 2016.”

BCU IASI/CENTRUL UNIVERSITAR

COMENTARIU

[261] În cauza penală exemplificată, inculpații au fost trimiși în judecată pentru săvârșirea **infracțiunii de subminarea economiei naționale** (*în modalitatea autorat și favorizare la această infracțiune*) și complot, faptele fiind comise în perioada anilor 2002 – 2005.

Rechizitoriul a fost emis la data de **26.09.2011**, moment când a fost sesizată instanța competentă de judecată (I.C.C.J. – completul de 3 judecători, pentru considerentul că unul dintre inculpați a deținut, la momentul comiterii infracțiunii, calitatea de ministru în Guvernul României), iar **pe timpul desfășurării procesului penal (la data de 01.02.2014), a intrat în vigoare noul cod penal, prin care infracțiunea de subminare a economiei naționale a fost dezincriminată.**

[262] Prin sentința penală nr. 300 din 31 martie 2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția Penală în dosarul nr.7774/1/2011, între alte dispoziții, **instanța de fond a schimbat încadrarea juridică dată faptelor deduse judecății,** în temeiul art. 3 alin. 2 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr.286/2009 privind Codul penal raportat la art. 386 C. pr. din infracțiunea de *subminare a economiei naționale* prevăzută de art. 165 alin. 2 Cod penal cu aplicarea art. 41 alin.2 Cod penal în infracțiunea de *abuz în serviciu în formă calificată*, cu aplicarea formei continuate prevăzută de art. 297 Cod penal raportat la art.309 Cod penal cu aplicarea art. 35 Cod penal, totul cu aplicarea art. 38 Cod penal și aplicarea art.5 din Codul penal și din infracțiunea de *favorizare la infracțiunea de subminarea economiei naționale* prevăzută de art. 173 alin.3 Cod penal cu referire la art. 165 alin.2 Cod penal în infracțiunea de *complicitate la abuz în serviciu în formă calificată* prevăzută de art. 48 Cod penal raportat la art. 297 Cod penal cu referire la art. 309 Cod penal.

[263] Hotărârea instanței de fond a rămas definitivă în dosarul nr. 3095/1/2014/ 29.08.2014 al I.C.C.J., Completul de 5 judecători, prin decizia nr. 66/29.02.2016. (nepublicată), care a fost menționată după prezentarea rechizitoriului și prezentarea sentinței penale.

[264] Aspecte privind investigarea penală desfășurată în cauză. Mecanismul administrării probatoriului

1. *Sesizarea organelor de urmărire penală,* s-a realizat **din oficiu**, consecutiv desfășurării de **acte premergătoare**, inițiate urmare a unei sesizări parvenite de la Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor.

2. *Administrarea probatoriului în cauza penală exemplificată:*

a) Au fost obținute **înscrisurile** relevante, prin utilizarea procedeelor probatorii ale ***cererii de predare de înscrisuri și ridicării de înscrisuri*** de la entitățile cu

responsabilităţi privind faptele deduse investigaţiei, care au fost depuse la dosarul cauzei, reprezentând **mijloace de probă scrise**,

b) A fost folosit **procedeul probator ştiinţific**, constând în dispunerea şi efectuarea unei *expertize financiar contabile*,

c) Au fost administrate **probe testimoniale**, constând în utilizarea procedeul probator al ***audierii şi reaudierii*** (acolo unde s-a impus şi a fost necesar determinat de dinamica şi evoluţia investigaţiei, cum ar fi, de pildă, elementele de fapt relevate din lucrările expertizei judiciare efectuate în cauză ori de depoziţiile martorilor sau învinuiţilor audiaţi) unui număr de **76 de martori**.

toate constituite într – un număr de 584 volume ale dosarului.

3. *S-a impus obţinerea avizelor necesare pentru începerea urmăririi penale faţă de un ministru,* activităţi desfăşurate în intervalul 24.09.2007 – 26.08.2008.

4. *Au fost administrate probe pentru stabilirea prejudiciului (pagubei) produs/e şi privind latura civilă a cauzei penale,* rezultate, prin excelenţă din **înscrisuri** şi **expertiza financiar contabilă**:

4.1. *Date despre înfiinţarea, obiectul de activitate, acţionariatul, structura organizaţională a societăţii comerciale cu capital integral de stat, aflată în portofoliul Ministerului Economiei şi Comerţului, ponderea ocupată în producţia energetică a României, managementul societăţii.*

4.2. *Stabilirea **prejudiciului total** ca element esenţial al conţinutului infracţiunii de subminarea economiei naţionale în forma agravată*

4.3. ***Stabilirea cauzelor*** producerii prejudiciului.

4.4. ***Identificarea funcţiilor din cadrul organigramei societăţii cărora le incumbă responsabilităţile producerii prejudiciului creat***

4.5. ***Evidenţierea cheltuielilor neoperaţionale*** *(crearea unor avantaje financiare personale prin stabilirea unor cheltuieli de personal într-un cuantum mult mai mare decât cel legal)*

5. *Dispunerea şi luarea măsurilor asigurătorii.*

[265] Elemente de tactică criminalistică

1. *Stabilirea împrejurării dacă faptele ilicite vizează securitatea naţională*

Problema centrală a investigaţiei penale a faptelor ce constituie obiectul dosarului exemplificat a constituit – o împrejurarea dacă respectivele fapte se circumscriu tipicităţii conceptului de securitate naţională şi, în caz afirmativ, dacă este îndeplinită cerinţa esenţială a textului incriminator al prevederilor fostului art. 165 din c. p., adică dacă respectivele fapte *„sunt de natură să submineze economia naţională"*.

2. *Clarificarea cadrului legislativ şi instituţional incident elementelor factuale*
3. *Aspectele tactice criminalistice teoretice privind administrarea probelor testimoniale – audierea martorilor – în învestigarea infracţiunilor ce vizează componenta economică a securităţii naţionale*

În cazul investigării infracţiunilor care vizează componenta economică a siguranţei naţionale *martorii se selectează* dintre persoanele care după funcţii de conducere administrativă şi profesională a diferitelor compartimente de muncă (contabilitate, financiar,

contracte comerciale etc.), din rândul acelora care cunosc mecanismul intern al funcționării unității prevăzute de art.176 din Codul penal, nefiind excluși nici cei care au fost înlăturați, în diferite maniere (desfacerea contractului de muncă, trimiși în șomaj, etc.) din instituția, autoritățile sau persoana juridică, care a fost folosită în scopul subminării economiei naționale, tocmai pentru că relevau ilegalitățile economico-financiare ori bancare produse.

Relatarea liberă și răspunsurile obținute în faza interogării martorilor trebuie să lămurească aspectele care țin de conținutul manifestărilor ilicite prejudiciabile, de locul ocupat în cadrul sistemului economic național de agentul economic respectiv, de felul în care prejudiciul creat prin acțiunea ilicită se reverberează asupra economiei naționale, relevarea legăturii de cauzalitate între fapta ilicită și rezultatul socialmente periculos, care au fost actele care au determinat producerea consecințelor păgubitoare, cine sunt făptuitorii, locul ocupat de aceștia în angrenajul acțiunii ilicite, atribuțiile de serviciu exercitate abuziv ori defectuos, perioada de timp în care s-a derulat activitatea infracțională, contextul social, economic, politic al momentelor consumării infracțiunii, posibilitățile de recuperare a prejudiciului cauzat (garanții constituite, bunuri acumulate de făptuitori ca produs al infracțiunii comise, locul unde se află beneficiile obținute, etc.).

Elementul esențial trebuie să se desprindă din declarații îl reprezintă împrejurarea dacă prin pagubele produse sau prin împiedicarea activității normale a unității au fost lezate valorile sociale ocrotite de legea penală prin incriminarea acestei infracțiuni, respectiv economia națională, ori s-a produs a stare de pericol pentru aceasta sau s-a creat o pagubă efectivă importantă produsă economiei naționale, de natură a submina acest sistem.

Când relatarea liberă nu epuizează problematica de clarificat, organul judiciar va adresa *întrebări clare, precise, concise,* martorilor, pe care îi apreciază ca fiind de bună credință, referitoare la:

- ✓ în ce a constat „folosirea" sau „împiedicarea activității normale" a unității ori prejudiciul care i-a fost creat, cuantumul acestuia, cum se evidențiază producerea pagubei importante aduse economiei naționale;
- ✓ perioada de timp și locurile, respectiv unde și când s-au desfășurat manifestările ilicite;
- ✓ cine sunt făptuitorii și celelalte categorii de participanți la comiterea faptei, ceea ce conferă organelor de urmărire penală posibilitatea stabilirii funcției îndeplinite de fiecare participant în parte în cadrul unității, a atribuțiilor de serviciu pe care aceștia nu le-au îndeplinit sau le-au realizat în mod abuziv ori defectuos, legăturile infracționale ale acestora, când, cum și unde s-a instaurat aceste relații, contribuția fiecăruia la comiterea faptei, activitățile desfășurate anterior și posterior săvârșirii infracțiunii, scopul și mobilul care i-a animat (a fost intenția de a leza securitatea națională sau doar dorința de înavuțire, de obținere a unor beneficii substanțiale;
- ✓ dacă au existat și, în caz afirmativ, în ce au constat dispozițiile contrare normelor care reglementează activitatea unității, abținerea de la a lua anumite hotărâri, divulgarea unor date nedestinate publicității, convingerea – prin persuasiune, corupție ori alte metode – a unor salariați de a adopta atitudini de natură a împiedica desfășurarea activității, sustragerii de valori importante, provocarea de blocaje financiare, etc., fie la folosirea unității, fie la împiedicarea activității normale a acesteia într-o manieră infracțională și prejudiciabilă, aspecte de natură să submineze economia națională.

Declarațiile acestor categorii de martori sunt adesea însoțite de depunerea voluntară de către ei a unor documente ori înscrisuri – de obicei în copie xerografiată – prin care își susțin depoziția.

4. **Realizarea *Planului de urmărire penală*** în conținutul căruia s-a precizat:
   a) consorțiul presupus infracțional care a acționat,
   b) scopul - țintă al consorțiului infracțional:

„Scopul (obiectivul țintă) vizat a constat în angajarea societății în relații contractuale generatoare de prejudicii materiale grave, relații prin derularea cărora au fost uzinate cantități mari de apă din lacurile de acumulare aflate în administrarea societății, fapt ce a condus la imposibilitatea asigurării, în anumite perioade de timp, a rezervei de putere necesare funcționării în siguranță a Sistemului Energetic Național, în condițiile în care aceste acumulări de apă asigurau la momentul respectiv aproximativ 80% din necesarul serviciilor tehnologice de sistem".

c) căile, metodele și mijloacele folosite:

Calea aleasă pentru comiterea faptelor a fost aceea de a acționa ***grupat*** iar **metoda** utilizată a fost de natură ***subversivă.***

d) categoriile de acțiuni de natură ilicită comise de către membrii respectivului consorțiu

5. *Stabilirea activităților ilicite, decelarea actelor exterioare de conduită ale făptuitorilor care sunt susceptibile de a se circumscrie unor infracțiuni, din contextul stării de fapt*

Din punct de vedere tactic criminalistic a fost identificată problema *„în ce a constat activitatea ilicită"*, indicându-se și enumerându-se activitățile apreciate ca ilicite, cu arătarea elementelor de fapt din care rezultă acestea, precum și a problemei ce răspunde la întrebarea *„când s-au comis faptele"*:

- încheierea de contracte de retehnologizare a unor grupuri hidroenergetice la prețuri supraevaluate;
- neactivarea clauzei de forță majoră în situații de calamități naturale pentru contracte de furnizare a energiei electrice;
- nefacturarea unor cantități de energie electrică produse și introduse în rețeaua de transport;
- vânzarea unor cantități de energie electrică achiziționate de la alți producători la prețuri inferioare costului de achiziție;
- facturarea unor cantități de energie electrică vândute la prețuri mai mici decât cele stabilite prin contract;
- încheierea de contracte cu anumiți furnizori licențiați prin care s-au majorat cantitățile de energie și perioadele de derulare a acestor contracte, contrar dispozițiilor legale în vigoare în perioada respectivă, **consumate în perioada 2002 – 2005;**
- ascunderea activităților ilicite săvârșite de către membrii acestei grupări prin nedenunțarea și omisiunea sesizării organelor judiciare a faptelor ilicite de care a luat și de care trebuia să ia la cunoștință prin natura atribuțiilor deținute;
- neluarea unor măsuri ce se impuneau pentru ca activitatea S.C. Hidroelectrica S.A. să se deruleze în mod normal sau atunci când a fost în mod punctual sesizat fie a ascuns, fie a procedat necorespunzător a condus la menținerea și perpetuarea stării de pericol care amenință și astăzi Sistemul Energetic Național, **consumate în perioada 2005 – 2006.**

6. *Rezolvarea problemei constând în stabilirea existenței, cuantumului, întinderii pagubei materiale, precum și a faptelor prin care aceasta a fost produsă*

Problema s-a rezolvat prin **dispunerea și efectuarea unei expertize financiar contabile**, după ce au fost administrate, prin procedeele probatorii prevăzute de legea penală, înscrisurile necesare efectuării acesteia și pe care organul judiciar le-a pus la dispoziția experților introduși în cauză.

Clarificarea problemei s-a realizat prin defalcarea pe fiecare an în parte, din perioada supusă investigației și apreciată ca fiind cea în care s-au derulat activitățile ilicite, a întinderii pagubei materiale produse, cu **indicarea responsabilităților penale punctuale și decelarea faptelor prin care s-a produs paguba materială**:

a) ***Pierderea financiară înregistrată de S.C. Hidroelectrica S.A. în anul 2003 în contextul apariției fenomenului de secetă hidrologică***

„În concluzie, *prejudiciul cauzat la nivelul anului 2003*, prin mecanismele descrise, respectiv neactivarea clauzei de forță majoră, comercializarea de energie electrică la prețuri mai mici decât prețul de achiziție și facturarea unor cantități de energie electrică la prețuri mai mici decât prețul de contract s-a cifrat la suma de 1.965.251.953.421 ROL".

b) ***Contractele încheiate de S.C. Hidroelectrica S.A. cu încălcarea legislației în vigoare în perioada 2003-2004***

„În perioada de valabilitate a Ordinului Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, *S.C. Hidroelectrica S.A. **nu avea dreptul să încheie noi contracte de vânzare-cumpărare a producției proprii de energie electrică,*** ci doar să lichideze obligațiile contractuale aflate în derulare."

În concluzie, așa cum rezultă din probatoriul administrat, prin încheierea celor patru contracte de vânzare a energiei electrice din perioada ianuarie - aprilie 2004, au fost încălcate dispozițiile Ordinului Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, dispoziții care au fost adoptate de reglementator în scopul limitării unor disfuncționalități care puneau în pericol, în acea perioadă, funcționarea în siguranță a Sistemului Energetic Național, aspect asupra căruia reglementatorul a atras atenția conducerii executive a S.C. Hidroelectrica S.A.

Prin **ignorarea totală a acestor avertismente**, învinuții care au asigurat managementul direcțiilor S.C. Hidroelectrica S.A. și-au asumat, pe lângă încălcarea legislației în materie și punerea în pericol a funcționării Sistemului Energetic Național.

Prin activitățile întreprinse și **folosindu-se de prerogativele de conducere ale societății**, învinuții au folosit S.C. Hidroelectrica S.A., urmărind doar satisfacerea intereselor comerciale prin exploatarea parcului de unități hidroenergetice, împiedicând în acest mod utilizarea complexă a rezervelor de apă din acest parc, aspect ce presupunea pe lânga interesele comerciale și asigurarea unei funcționări în condiții de siguranță a Sistemului Energetic Național.

Având în vedere rolul deosebit de important pe care societatea, prin activitatea sa, îl avea în ceea ce privește funcționarea Sistemului Energetic Național, sistem cu rol strategic în economia națională, împiedicarea de către învinuiți a funcționării complexe a acestei societăți atât în scop comercial cât și tehnic, a creat o serie de **implicații directe în ceea ce privește modul de acoperire a vârfului și golului de**

sarcină cu consecinţe privind funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional.

Întrucât învinuiţii aflaţi la conducerea societăţii au angajat pe contracte ferme în ceea ce priveşte cantităţile şi perioadele de timp, cea mai mare parte a energiei electrice produsă în centralele proprii, rămânând la dispoziţia Dispecerului Energetic Naţional doar un procent de 3% din capacitatea maximă de producţie hidro, în condiţiile în care necesarul de echilibrare pe sistem depăşea în acel moment 10% din consumul naţional, **au pus în pericol securitatea Sistemului Energetic Naţional.**

Acest pericol a fost generat în mod direct de acţiunile învinuiţilor, care au gestionat producţia de energie a grupurilor hidro, întrucât în acea perioadă variaţiile mari de sarcină din Sistemul Energetic Naţional nu puteau fi preluate decât de grupurile respective".

c) ***Persoanele responsabile de încheierea contractelor cu nerespectarea legislaţiei în vigoare:***

Răspunzători de aceste fapte ilicite se fac învinuiţii:

- învinuitul **O.T.**, care în perioada noiembrie 2003 – decembrie 2005 a deţinut funcţia de director general, sens în care a condus întreaga activitate a societăţii având sarcina de îndeplinire a obiectivelor şi criteriilor de performanţă stabilite prin contractul de management încheiat cu ministerul de resort în calitate de reprezentant al acţionarului unic – statul român;
- învinuita **I.G.**, care în perioada septembrie 2003-decembrie 2005 a deţinut funcţia de director economic al societăţii, având ca principale atribuţiuni de serviciu aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate, asigurarea managementului Direcţiei Economice, evaluarea performanţelor economico - financiare ale societăţii precum şi fundamentarea, urmărirea şi controlul bugetului de venituri şi cheltuieli al societăţii;
- învinuitul **A.G.L.** care a îndeplinit funcţia de director adjunct direcţia Marketing – Furnizare în perioada noiembrie 2003 – decembrie 2005 şi care, conform fişei postului a avut ca şi atribuţiuni aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi asigurarea managementului compartimentelor subordonate, asigurarea încheierii contractelor comerciale de pe piaţa internă precum şi încheierea tranzacţiilor contractuale de energie electrică pe piaţa angro în conformitate cu licenţa de furnizare a energiei electrice;
- învinuitul **O.N.** care a deţinut funcţia de şef serviciu Marketing - Furnizare având ca şi atribuţiuni încheierea şi derularea contractelor de furnizarea a energiei electrice pe piaţa reglementată şi piaţa concurenţială, realizarea sarcinilor derivate din „Licenţa pentru producerea de energie electrică", optimizarea ofertei de producere a energiei electrice la nivelul unităţilor de producţie precum şi coordonarea activităţii de distribuţie/furnizare pe piaţa liberalizată, respectiv cumpărare de energie electrică angro şi înregistrarea la operatorul comercial a contractelor de furnizare a energiei electrice.

În cursul urmăririi penale, fiind analizată şi cercetată activitatea S.C. Hidroelectrica S.A. din perioada 2002 - 2005, s-a constatat existenţa unor indicii temeinice cu privire la continuarea activităţilor ilegale de natură să ducă la împiedicarea activităţii normale a acestei societăţi, prin încheierea de noi contracte şi prelungirea celor existente, cu încălcarea legislaţiei în vigoare, urmând ca pentru aceste aspecte să se dispună disjungerea cauzei şi continuarea cercetărilor".

d) Analizarea funcționării Sistemului Energetic Național în perioada 2002 – 2005

„Reducerea cotei de energie produsă de *S.C. Hidroelectrica S.A.* trebuia să se concretizeze prin modificarea contractelor de livrare de energie electrică atât pe piața reglementată cât și pe piața concurențială respectiv la export.

Corelând datele prezentate anterior privind situația funcționării amenajărilor hidroenergetice în cele cinci mari lacuri de acumulare, cu situația funcționării amenajării hidroenergetice Porțile de Fier de pe *fluviul Dunărea*, avem o imagine clară a efectelor secetei prelungite instalate în anul 2003 atât în Vestul Europei cât și în România.

În aceste condiții, *S.C. Hidroelectrica S.A.* avea la dispoziție două alternative și anume:

- activarea clauzei contractuale privind forța majoră și
- achiziționarea de energie electrică de la producătorii termo, alți producători și din import pentru acoperirea obligațiilor contractuale asumate.

Față de aceste două alternative, *S.C. Hidroelectrica S.A.* a procedat la activarea clauzei de forță majoră pentru cantitățile ce fac obiectul contractelor de portofoliu (*piața reglementată*) și pentru cantitățile contractate pe piața externă la nivelul lunilor septembrie și octombrie 2003.

În ceea ce privește piața concurențială respectiv contractele încheiate cu consumatorii eligibili și furnizorii licențiați, nu a fost activată clauza de forță majoră, preferându-se achiziția de energie electrică de la producătorii termo, alți producători și din import, onorându-se integral cantitățile contractate cu modificările făcute de beneficiari pe această piață.

Concluzia expertizei contabile judiciare, ca urmare analizei documentelor susmenționate, este aceea că SC. Hidroelectrica SA nu a respectat prevederile Ordinului Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 720/30.07.2001 cu privire la cotele de atenționare și de siguranță – rezervă energetică – în cele cinci mari lacuri de acumulare." (vol.14, filele 466-475).

7. Identificarea autorilor faptelor ce constituie obiect al investigației, prin stabilirea funcțiilor ocupate și prin verificarea corespondenței între atribuțiile de serviciu ce rezultă din fișa postului și încălcările legislației incidente decelate de probele administrate în cauză[1650]

„**P.E.**, director general al societății în perioada septembrie 2000 - 30 octombrie 2003 și care, conform atribuțiilor, trebuia să aducă la îndeplinire toate obiectivele și criteriile de performanță stabilite prin **contractul de management** încheiat cu ministerul de resort în calitate de reprezentant al acționarului unic – statul român;

O.T., care în perioada de referință a deținut succesiv funcțiile de director general adjunct al societății și director general în perioadele 10.04.2001 - 27.11.2003 și respectiv noiembrie 2003 – decembrie 2005. În prima calitate deținută, învinuitul a răspuns de bunul mers al societății în sensul asigurării managementului direcțiilor Producție, Tehnică - Dezvoltare și Marketing cât și al aplicării strategiei și politicilor stabilite de Consiliul de Administrație al societății în aceste domenii. În calitatea de director general a condus întreaga activitate a societății având sarcina de îndeplinire a obiectivelor și criteriilor de performanță stabilite prin contractul de management încheiat cu ministerul de resort în calitate de reprezentant al acționarului unic – statul român;

[1650] Filele 618 – 619 din rechizitoriu

G.V., care a îndeplinit funcţia de director economic al societăţii în perioada septembrie 2000-01.12.2003 şi care, conform atribuţiilor a avut drept sarcini evaluarea performanţelor economico – financiare ale societăţii, fundamentarea, urmărirea şi controlul bugetului de venituri şi cheltuieli ale societăţii, aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi asigurarea managementului direcţiei economice;

I.G., care în perioada septembrie 2003 - decembrie 2005 a deţinut funcţia de director economic al societăţii, având ca principale atribuţiuni de serviciu aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate, asigurarea managementului Direcţiei Economice, evaluarea performanţelor economico - financiare ale societăţii precum şi fundamentarea, urmărirea şi controlul bugetului de venituri şi cheltuieli al societăţii;

A.G.L. care a îndeplinit succesiv, în această perioadă, funcţiile de director comercial în perioada 16.05.2002 – 15.11.2003 şi respectiv funcţia de director adjunct direcţia Marketing – Furnizare în perioada noiembrie 2003 – decembrie 2005 şi care, conform fişei postului a avut ca şi atribuţiuni aplicarea strategiei şi politicilor stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi asigurarea managementului compartimentelor subordonate, asigurarea încheierii contractelor comerciale de pe piaţa internă precum şi încheierea tranzacţiilor contractuale de energie electrică pe piaţa angro în conformitate cu licenţa de furnizare a energiei electrice;

O.N. care a deţinut funcţia de şef serviciu Marketing - Furnizare având ca şi atribuţiuni încheierea şi derularea contractelor de furnizarea a energiei electrice pe piaţa reglementată şi piaţa concurenţială, realizarea sarcinilor derivate din „Licenţa pentru producerea de energie electrică", optimizarea ofertei de producere a energiei electrice la nivelul unităţilor de producţie precum şi coordonarea activităţii de distribuţie/furnizare pe piaţa liberalizată, respectiv cumpărare de energie electrică angro şi înregistrarea la operatorul comercial a contractelor de furnizare a energiei electrice.

8. *Stabilirea problemei în ce au constat activităţile ilicite ale ministrului economiei şi comerţului, respectiv* „contextul şi circumstanţele efectuării controlului la S.C Hidroelectrica S.A de către Corpul de Control al Ministrului Economiei şi Comerţului".

9. *La finalizarea cercetărilor întreprinse s-a evaluat dacă baza factuală, respectiv trăsăturile concrete ale faptelor investigate se află în concordanţă cu norma de încriminare, adică dacă starea de fapt corespunde tipicităţii unei infracţiuni contra securităţii naţionale*

9.1. Analizarea rezultatului investigaţiei penale întreprinse a condus la concluzia **existenţa concordanţei dintre faptele cercetate şi demonstrate prin probatoriul administrat în cauză şi normele de încriminare privind infracţiunile de subminarea economiei naţionale şi complot, argumentând cu opiniile teoretice exprimate în literatura de specialitate :**

„Infracţiunile contra siguranţei statului au ca ***obiect juridic*** *relaţiile sociale privind ocrotirea şi apărarea statului, fiind acele relaţii care sunt formate în legătură cu valorile sociale fundamentale care condiţionează siguranţa statului şi anume: unitatea, integritatea teritorială, suveranitatea şi independenţa naţională, ordinea constituţională.*

***Subiectul pasiv** al infracţiunilor contra siguranţei statului este întotdeauna statul român, o cerinţă esenţială a acţiunilor sau inacţiunilor incriminate constând în provocarea unei stări de pericol pentru siguranţa statului, legea necerând şi concretizarea unui anume rezultat, starea de pericol fiind implicită faptei.*

Prin subminarea economiei naţionale se înţeleg acţiunile întreprinse conspirativ, ocult şi menite să afecteze existenţa Sistemului Economic Naţional, evoluţia lui firească şi necesară pentru societate şi stat, ori numai a subsistemelor acesteia, a căror scoatere din funcţie ori dereglare se repercutează asupra întregului sistem.

*Fapta de a folosi o unitate din cele la care face trimitere art. 145 din Codul penal, şi anume un agent economic de interes public, presupune **acţiunea utilizării de către autori a acestui agent economic pentru a submina economia naţională ori pentru a-i provoca o pagubă importantă prin orientarea sau dirijarea activităţii într-o direcţie urmărită.***

Capacitatea autorilor de a se folosi de agentul economic sau de a împiedica activitatea normală a acestuia, presupune necesarmente înzestrarea lor cu anumite responsabilităţi în care să creeze în mod voit dificultăţi în buna desfăşurare a activităţii.

*Acţiunile de împiedicare pot fi înfăptuite prin **acte comisive**, ca de exemplu încheierea de contracte dezastruoase asupra patrimoniului sau **omisive**, cum ar fi adoptarea unor decizii la care autorii erau obligaţi prin natura atribuţiunilor de serviciu, cu consecinţa provocării unor tulburări însemnate agentului economic.*

*În ceea ce priveşte sintagma de „pagubă importantă adusă economiei naţionale", aceasta nu a fost definită în textele Codului Penal, existând doar decizii de îndrumare ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie care arată că prin sintagama susmenţionată se presupune o **perturbare deosebit de gravă a activităţii, de natură a submina economia naţională.***

*Urmarea imediată a săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale constă, atât în varianta săvârşirii acesteia prin folosirea unei unităţi din cele la care se referă art. 145 Cod penal, cât şi în varianta de a împiedica activitatea normală a acesteia, dacă fapta este de natură să submineze economia naţională, în **crearea unei stări de pericol pentru economia naţională.** În varianta săvârşirii acestei infracţiuni prin producere de pagube importante economiei naţionale, urmarea este provocarea efectivă a unei pagube de natură a submina acest sistem.*

Textul infracţiunii nu pretinde ca şi cerinţă existenţa unui mobil sau a unui scop special.

*Articolul 167 din Codul Penal defineşte termenul de **complot** ca fiind iniţierea sau constituirea unei asociaţii sau grupări în scopul săvârşirii unor infracţiuni contra siguranţei statului, ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a unei astfel de asociaţii sau grupări.*

În literatura de specialitate, conceptul de complot a fost explicat ca o înţelegere secretă, o uneltire conspirativă a mai multor persoane împotriva unei persoane care este statul.

Infracţiunea este lipsită de obiect material iar urmarea imediată a oricăror acţiuni care exprimă elementul material al infracţiunii constă în crearea unei stări de pericol pentru siguranţa naţională.

*Toate aceste **elementele constitutive ale infracţiunilor de complot şi subminare a economiei naţionale, preluate din literatura de specialitate,** se regăsesc în acţiunile desfăşurate de*

membrii asociaţiei infracţionale constituite la nivelul conducerii S.C. Hidroelectrica S.A., persoană juridică de interes public, ce are în administrare şi exploatare bunuri proprietate publică, respectiv întreg parcul naţional de centrale de producere a energiei electrice, din resurse regenerabile hidro, asigurând totodată, prin capacităţile proprii, funcţionarea în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, parte integrantă a sectorului energetic românesc, cu rol strategic în cadrul economiei naţionale.

Aceste acţiuni, de natură a submina economia naţională, au fost posibile în condiţiile în care factorii de decizie din conducerea acestei unităţi de stat s-au asociat într-o structură paralelă şi mulată pe organigrama societăţii, care a urmărit continuu împiedicarea funcţionării normale a activităţii acesteia, cu consecinţa perturbării deosebit de grave a funcţionării Sistemului Energetic Naţional.

Structura creată îndeplineşte toate condiţiile organizatorice ale unei veritabile asociaţii infracţionale, fiind structurată şi ierarhizată astfel încât fiecare membru al său a avut sarcini bine stabilite. Astfel, nucleul de bază al asociaţiei a fost constituit, în anul 2002, de învinuiţii ***P.E., G.V., O.T., A.G.L. şi O.N.****.*

Rolul de lider i-a revenit iniţial învinuitului ***P.E.*** *care a deţinut calitatea de membru al Consiliului de Administraţie şi director general al societăţii, pentru ca la sfârşitul anului 2003 acesta să fie preluat de învinuitul* ***O.T.*** *care a preluat implicit calităţile deţinute de învinuitul* ***P.E.****. La acest moment, din structura asociaţiei infracţionale a fost îndepărtată învinuita* ***G.V.****, locul şi rolul acesteia fiind preluat de învinuita* ***I. G.****, chiar la iniţiativa noului lider.*

Această organizare bine determinată a asociaţiei infracţionale, cu atribuţiuni precis delimitate pentru fiecare membru în parte, a reprezentat o necesitate pentru realizarea scopului urmărit de învinuiţi, dată fiind complexitatea deosebită din punct de vedere organizatoric şi structural a S.C. Hidroelectrica S.A. care avea un număr de peste 5.000 de angajaţi iar activitatea de producere a energiei electrice era repartizată pe toată suprafaţa ţării, existând un număr de 12 sucursale cu organizare proprie şi bugete proprii de venituri şi cheltuieli.

În aceste condiţii, pentru exercitarea unui control total asupra întregii societăţi era nevoie de o centralizare riguroasă a tuturor acestor activităţi, într-o entitate puternică şi bine organizată, fiecare componentă a managementului fiind încredinţată unor departamente diferite, gestionate de câte un membru al asociaţiei infracţionale, coordonarea acestora fiind asigurată de către cei doi directori generali care s-au erijat astfel în liderii grupării.

În acest context, învinuitul ***A.G.L.*** *a avut rolul de a gestiona împreună cu învinuitul* ***O.N.****, aflat în directa sa subordonare, partea de contractare în vederea vânzării, în mod centralizat, a cantităţilor de energie electrică produse în hidrocentralele teritoriale, asigurând totodată şi derularea acestor contracte, activităţi efectuate, aşa cum s-a arătat, cu încălcarea gravă a legislaţiei existente în perioada respectivă şi care au determinat pagube însemnate bugetului consolidat al statului şi implicit economiei naţionale, punând totodată în pericol Sistemul Energetic Naţional.*

Un rol deosebit de important în realizarea activităţilor infracţionale ale asociaţiei l-au avut şi învinuitele ***G.V.*** *şi* ***I.G.*** *care, în virtutea calităţilor avute de conducători ai departamentului financiar - contabil al societăţii, în mod voit, au asigurat în permanenţă mecanismele*

economice necesare prejudicierii societăţii iar prin modul vădit ilegal de conducere a evidenţelor finaciar-contabile, s-a reuşit ascunderea acestor mecanisme şi crearea unei aparenţe de legalitate.

În concluzie, învinuiţii, prin acţiuni comisive şi omisive, săvârşite prin natura atribuţiilor de serviciu, pe lângă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, au produs pagube importante statului român în dubla sa calitate de unic acţionar al S.C. Hidroelectrica S.A. şi titular al drepturilor de colectare al taxelor şi impozitelor aferente faptelor de comerţ săvârşite pe teritoriul său şi au generat o perturbare deosebit de gravă a securităţii energetice a ţării, prin punerea în pericol a funcţionării Sistemului Energetic Naţional, fapte de natură a submina economia naţională.

Între activităţile enumerate şi rezultatul socialmente periculos produs există raporturi de cauzalitate de la cauză la efect, aspect ce se relevă din pagubele efective produse economiei naţionale care se cifrează la suma de ***134.972.613 Euro.***

Ministrul Economiei şi Comerţului, învinuitul ***Ş.I.C.****, cel mai îndreptăţit factor de răspundere, a constatat toate aceste aspecte prezentate în materialul propriului său Corp de Control.*

Materialul prezentat descria întocmai modalitatea organizării factorilor de conducere de la nivelul S.C Hidroelectrica S.A într-o asociaţie infracţională care coordona această societate cu rol determinant atât în producerea energiei hidro cât şi în reglajul parametrilor Sistemului Energetic Naţional. Au fost cuantificate şi prezentate prejudicii cauzate prin activităţile ilicite desfăşurate precum şi o sinteză a Rapoartelor de evenimente întocmite de Dispecerul Energetic Naţional care trăgeau un grav semnal de alarmă chiar cu privire la existenţa unui permanent pericol în funcţionarea Sistemului Energeic Naţional. Având în vedere aspectele deosebit de grave constatate, autorii Raportului au solicitat sesizarea de urgenţă a organelor competente în cercetarea infracţiunilor de criminalitate organizată în domeniul economico - financiar.

Rezultă în mod clar că învinuitul ***Ş.I.C.*** *a sprijinit gruparea constituită la nivelul conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. prin ascunderea activităţilor infracţionale săvârşite de membrii acesteia, neacţionând potrivit prerogativelor care îi incumbau, în calitate de ministru de resort, în sensul că, deşi a luat la cunoştinţă despre manifestările ilicite penale, nici nu a denunţat faptele respective, obligaţie ce îi revenea potrivit art. 170 alin. 1 din Codul Penal, nici nu a sesizat organele judiciare, obligaţie ce îi revenea potrivit art. 263 din Codul Penal, ci, dimpotrivă, a ajutat asociaţia constituită".*

9.2. A fost corelat ***modelul legal operant*** cu descrierea, în sinteză, a ***actelor materiale – comisive şi omisive – ale fiecăruia dintre persoanele cercetate***, prin descrierea clară, precisă şi univocă a faptelor acestora şi indicarea încadrării juridice aferente pentru fiecare dintre persoanele cercetate, în parte :

„1. Fapta învinuitului ***P.E.****, fost director general al S.C. Hidroelectrica S.A. în perioada 01.01.2002 – 01.11.2003, de a iniţia şi de a se constitui într-o asociaţie infracţională împreună cu învinuiţii* ***O.T., G.V., A.G.L.*** *şi* ***O.N.****, la care ulterior a aderat şi învinuita* ***I.G.*** *în scopul săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale în perioada 2002 – 2005, întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de complot, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 167 alin. 1 din Cod penal;*

*Faptele învinuitului **P.E.** de:*

- *a nu dispune, în cursul lunii septembrie activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele de furnizare a energiei electrice ci doar în contractele încheiate de societate pe piaţa reglementată, fapt ce a determinat cauzarea de prejudicii în dauna S.C. Hidroelectrica S.A. şi implicit pentru economia naţională;*
- *a dispune, în perioada 2002 - 2003 cumpărarea de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţuri mari pe care a revândut-o furnizorilor licenţiaţi şi consumatorilor eligibili la preţuri mai mici;*
- *a nu lua toate măsurile necesare, conform contractului de management încheiat, prin care se obliga să aducă la îndeplinire toate obiectivele şi criteriile de performanţă asumate, pentru facturarea întregii cantităţi de energie electrică produsă de societate în instalaţiile proprii, cu consecinţa neîncasării sumelor de bani aferente acestor cantităţi de energie;*
- *a nu dispune măsurile necesare facturării energiei electrice livrate consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţurile stipulate în contractele încheiate şi nu la preţuri mai mici, exprimate în ROL, urmare a folosirii de către membrii asociaţiei a unui curs de schimb valutar inferior cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României;*

*Toate aceste manopere frauduloase, care au avut drept consecinţă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, cu rol determinant în menţinerea funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, fapt de natură să submineze economia naţională şi totodată au produs o pagubă importantă economiei naţionale prin cauzarea unui prejudiciu efectiv în sumă de **134.972.613 Euro,** întunesc elementele constitutive ale infracţiunii de subminare a economiei naţionale, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 Cod penal;*

- cu aplicarea art. 41 alin. 2 Cod Penal, deoarece infracţiunile descrise au fost săvârşite în baza aceleiaşi rezoluţiuni infracţionale şi la intervale repetate de timp;

- cu aplicarea art. 33 lit. a Cod penal, faptele fiind săvârşite în concurs real.

***2.** Fapta învinuitei **G.V.,** care în perioada 01.01.2002 – 01.12.2003 a deţinut calitatea de director economic, de a iniţia şi de a se constitui într-o asociaţie infracţională împreună cu învinuiţii **P.E., O.T., A.G.L.** şi **O.N.**, la care ulterior a aderat şi învinuita **I.G.** în scopul săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale în perioada 2002 – 2005 întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de complot, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 167 alin. 1 din Cod penal;*

*Faptele învinuitei **G.V.** de:*

- *a nu dispune, în cursul lunii septembrie activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele de furnizare a energiei electrice ci doar în contractele încheiate de societate pe piaţa reglementată, fapt ce a determinat cauzarea de prejudicii în dauna S.C. Hidroelectrica S.A. şi implicit pentru economia naţională;*
- *a dispune, în perioada 2002 - 2003 cumpărarea de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţuri mari pe care a revândut-o furnizorilor licenţiaţi şi consumatorilor eligibili la preţuri mai mici;*

- *a nu lua toate măsurile necesare, conform fişei de post semnată, prin care se obliga să aducă la îndeplinire toate strategiile şi politicile stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi să asigure managementul direcţiei economice, pentru facturarea întregii cantităţi de energie electrică produsă de societate în instalaţiile proprii, cu consecinţa neîncasării sumelor de bani aferente acestor cantităţi de energie;*
- *a nu dispune măsurile necesare facturării energiei electrice livrate consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţurile stipulate în contractele încheiate şi nu la preţuri mai mici, exprimate în ROL, urmare a folosirii de către membrii asociaţiei a unui curs de schimb valutar inferior cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României;*

Toate aceste manopere frauduloase, care au avut drept consecinţă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, cu rol determinant în menţinerea funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, fapt de natură să submineze economia naţională şi totodată au produs o pagubă importantă economiei naţionale prin cauzarea unui prejudiciu efectiv în sumă de ***134.972.613 Euro,*** *întrunesc elementele constitutive ale infracţiunii de subminare a economiei naţionale, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 Cod penal;*

- cu aplicarea art. 41 alin. 2 Cod Penal, deoarece infracţiunile descrise au fost săvârşite în baza aceleiaşi rezoluţiuni infracţionale şi la intervale repetate de timp;

- cu aplicarea art. 33 lit. a Cod penal, faptele fiind săvârşite în concurs real.

3. Fapta învinuitului ***A.G.L.*** *care, în calitate de director comercial în perioada 16.05.2002 – 15.11.2003 şi respectiv director adjunct al Direcţiei Marketing, Privatizare şi Afaceri Internaţionale în perioada 15.11. 2003 - 04.08.2006, a iniţiat şi s-a constituit într-o asociaţie infracţională împreună cu învinuiţii* ***P.E.***, ***O.T.***, ***G.V.*** *şi* ***O.N.***, *la care ulterior a aderat şi învinuita* ***I.G.,*** *în scopul săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale în perioada 2002 – 2005, întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de complot, faptă prevăzută şi pedepsită de art.167 alin.1 din Cod penal;*

Faptele învinuitului ***A.G.L.*** *de:*

- *a nu dispune, în cursul lunii septembrie activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele de furnizare a energiei electrice ci doar în contractele încheiate de societate pe piaţa reglementată, fapt ce a determinat cauzarea de prejudicii în dauna S.C. Hidroelectrica S.A şi implicit pentru economia naţională;*
- *a dispune, în perioada 2002 - 2005 cumpărarea de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţuri mari pe care a revândut-o furnizorilor licenţiaţi şi consumatorilor eligibili la preţuri mai mici;*
- *a nu lua toate măsurile necesare, conform fişei de post semnată, prin care se obliga să aducă la îndeplinire strategiile şi politicile stabilite de Consiliul de Administraţie în domeniul său de activitate precum şi asigurarea managementului compartimentelor subordonate, pentru facturarea întregii cantităţi de energie electrică produsă de societate în instalaţiile proprii, cu consecinţa neîncasării sumelor de bani aferente acestor cantităţi de energie;*
- *a nu dispune măsurile necesare facturării energiei electrice livrate consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţurile stipulate în contractele încheiate şi nu la*

preţuri mai mici, exprimate în ROL, urmare a folosirii de către membrii asociaţiei a unui curs de schimb valutar inferior cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României;

- *în perioada de prohibiţie determinată de aplicabilitatea prevederilor Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, respectiv 24.03.2003 – 08.09.2004 a semnat contractele noi cu S.C. Energy Holding S.R.L., S.C. Luxten S.R.L., S.C. Euro - Pec S.R.L. şi cu S.C. Electromagnetica S.A. în care s-au mărit cantităţile de energie şi durata derulării acestor contracte, contrar prevederilor legale, fapt ce a accentuat starea de pericol a Sistemului Energetic Naţional;*

Toate aceste manopere frauduloase, care au avut drept consecinţă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, cu rol determinant în menţinerea funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, fapt de natură să submineze economia naţională şi totodată au produs o pagubă importantă economiei naţionale prin cauzarea unui prejudiciu efectiv în sumă de ***134.972.613 Euro,*** *întrunesc elementele constitutive ale infracţiunii de subminare a economiei naţionale, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 Cod penal;*

- cu aplicarea art. 41 alin. 2 Cod Penal, deoarece infracţiunile descrise au fost săvârşite în baza aceleiaşi rezoluţiuni infracţionale şi la intervale repetate de timp;

- cu aplicarea art. 33 lit. a Cod penal, faptele fiind săvârşite în concurs real.

4. Fapta învinuitului ***O.N.,*** *care în perioada 03.12.2003 – 11.02.2005 a deţinut calitatea de şef Serviciu Marketing - Furnizare, de a iniţia şi de a se constitui într-o asociaţie infracţională împreună cu învinuiţii* ***P.E., O.T., G.V.*** *şi* ***A.G.L.,*** *la care ulterior a aderat şi învinuita* ***I.G.*** *în scopul săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale în perioada 2002 – 2005 întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de complot, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 167 alin. 1 din Cod penal;*

Faptele învinuitului ***O.N.*** *de:*

- *a nu dispune, în cursul lunii septembrie activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele de furnizare a energiei electrice ci doar în contractele încheiate de societate pe piaţa reglementată, fapt ce a determinat cauzarea de prejudicii în dauna S.C. Hidroelectrica S.A. şi implicit pentru economia naţională;*
- *a dispune, în perioada 2002 - 2005 cumpărarea de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţuri mari pe care a revândut-o furnizorilor licenţiaţi şi consumatorilor eligibili la preţuri mai mici;*
- *a nu lua toate măsurile necesare, conform fişei de post, prin care se obliga să aducă la îndeplinire toate sarcinile derivate din „Licenţa pentru producerea de energie electrică", pentru facturarea întregii cantităţi de energie electrică produsă de societate în instalaţiile proprii, cu consecinţa neîncasării sumelor de bani aferente acestor cantităţi de energie;*
- *a nu dispune măsurile necesare facturării energiei electrice livrate consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţurile stipulate în contractele încheiate şi nu la preţuri mai mici, exprimate în ROL, urmare a folosirii de către membrii asociaţiei a unui curs de schimb valutar inferior cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României;*

- *în perioada de prohibiţie determinată de aplicabilitatea prevederilor Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, respectiv 24.03.2003 – 08.09.2004 a semnat contractele noi cu S.C. Energy Holding S.R.L., S.C. Luxten S.R.L., S.C. Euro - Pec S.R.L. şi cu S.C. Electromagnetica S.A. în care s-au mărit cantităţile de energie şi durata derulării acestor contracte, contrar prevederilor legale, fapt ce a accentuat starea de pericol a Sistemului Energetic Naţional;*

Toate aceste manopere frauduloase, care au avut drept consecinţă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, cu rol determinant în menţinerea funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, fapt de natură să submineze economia naţională şi totodată au produs o pagubă importantă economiei naţionale prin cauzarea unui prejudiciu efectiv în sumă de ***134.972.613 Euro,*** *întrunesc elementele constitutive ale infracţiunii de subminare a economiei naţionale, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 Cod penal;*

- cu aplicarea art. 41 alin. 2 Cod Penal, deoarece infracţiunile descrise au fost săvârşite în baza aceleiaşi rezoluţiuni infracţionale şi la intervale repetate de timp;

- cu aplicarea art. 33 lit. a Cod penal, faptele fiind săvârşite în concurs real.

5. *Fapta învinuitului* ***O.T.*** *care, iniţial în calitate de director general adjunct în perioada 10.04.2001 - 27.11.2003, a iniţiat şi s-a constituit într-o asociaţie infracţională împreună cu învinuiţii* ***P.E., G.V.*** *şi* ***A.G.L.,*** *la care ulterior a aderat şi învinuita* ***I.G.*** *iar ulterior, în calitate de director general, în perioada 01.11.2003 - 31.12.2005, a preluat rolul de lider al grupării, în scopul săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale în perioada 2002 – 2005, întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de complot, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 167 alin. 1 din Codul penal;*

Faptele învinuitului ***O.T.*** *de:*

- *a nu dispune, în cursul lunii septembrie activarea clauzei de forţă majoră în toate contractele de furnizare a energiei electrice ci doar în contractele încheiate de societate pe piaţa reglementată, fapt ce a determinat cauzarea de prejudicii în dauna S.C. Hidroelectrica S.A. şi implicit pentru economia naţională;*
- *a dispune, în perioada 2002 - 2005 cumpărarea de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţuri mari pe care a revândut-o furnizorilor licenţiaţi şi consumatorilor eligibili la preţuri mai mici;*
- *a nu lua toate măsurile necesare, conform contractului de management semnat prin care se obliga să aducă la îndeplinire toate obiectivele şi criteriile de performanţă asumate, pentru facturarea întregii cantităţi de energie electrică produsă de societate în instalaţiile proprii, cu consecinţa neîncasării sumelor de bani aferente acestor cantităţi de energie;*
- *a nu dispune măsurile necesare facturării energiei electrice livrate consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţurile stipulate în contractele încheiate şi nu la preţuri mai mici, exprimate în ROL, urmare a folosirii de către membrii asociaţiei a unui curs de schimb valutar inferior cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României;*
- *în perioada de prohibiţie determinată de aplicabilitatea prevederilor Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, respectiv*

24.03.2003 – 08.09.2004 a semnat contractele noi cu S.C. Energy Holding S.R.L., S.C. Luxten S.R.L., S.C. Euro - Pec S.R.L. şi cu S.C. Electromagnetica S.A. în care s-au mărit cantităţile de energie şi durata derulării acestor contracte, contrar prevederilor legale, fapt ce a accentuat starea de pericol a Sistemului Energetic Naţional;

Toate aceste manopere frauduloase, care au avut drept consecinţă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, cu rol determinant în menţinerea funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, fapt de natură să submineze economia naţională şi totodată au produs o pagubă importantă economiei naţionale prin cauzarea unui prejudiciu efectiv în sumă de ***134.972.613 Euro,*** *întrunesc elementele constitutive ale infracţinii de subminare a economiei naţionale, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 Cod penal;*

- cu aplicarea art. 41 alin. 2 Cod Penal, deoarece infracţiunile descrise au fost săvârşite în baza aceleiaşi rezoluţiuni infracţionale şi la intervale repetate de timp;

- cu aplicarea art. 33 lit. a Cod penal, faptele fiind săvârşite în concurs real.

6. *Fapta învinuitei* ***I.G.*** *care, în calitate de director economic în perioada 01.12.2003 – decembrie 2005, a aderat şi a sprijinit asociaţia infracţională iniţiată şi constituită de învinuiţii* ***P.E., O.T., G.V., A.G.L.*** *şi* ***O.N.,*** *în scopul săvârşirii infracţiunii de subminare a economiei naţionale în perioada 2002 – 2005, întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de complot, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 167 alin. 1 din Codul penal;*

Faptele învinuitei ***I.G.*** *de:*

- *a dispune, în perioada septembrie 2003 - 2005 cumpărarea de energie electrică de la S.C. Termoelectrica S.A. la preţuri mari pe care a revândut-o furnizorilor licenţiaţi şi consumatorilor eligibili la preţuri mai mici;*
- *a nu dispune măsurile necesare facturării energiei electrice livrate consumatorilor eligibili şi furnizorilor licenţiaţi la preţurile stipulate în contractele încheiate şi nu la preţuri mai mici, exprimate în ROL, urmare a folosirii de către membrii asociaţiei a unui curs de schimb valutar inferior cursului de schimb valutar mediu lunar stabilit de Banca Naţională a României;*
- *în perioada de prohibiţie determinată de aplicabilitatea prevederilor Ordinului Autorităţii Naţionale de Reglementare în domeniul Energiei nr. 7/2003, respectiv 24.03.2003 – 08.09.2004 a semnat contractele noi cu S.C. Energy Holding S.R.L., S.C. Luxten S.R.L., S.C. Euro - Pec S.R.L. şi cu S.C. Electromagnetica S.A. în care s-au mărit cantităţile de energie şi durata derulării acestor contracte, contrar prevederilor legale, fapt ce a accentuat starea de pericol a Sistemului Energetic Naţional;*

Toate aceste manopere frauduloase, care au avut drept consecinţă împiedicarea funcţionării normale a societăţii, cu rol determinant în menţinerea funcţionării în siguranţă a Sistemului Energetic Naţional, fapt de natură să submineze economia naţională şi totodată au produs o pagubă importantă economiei naţionale prin cauzarea unui prejudiciu efectiv în sumă de ***134.972.613 Euro,*** *întrunesc elementele constitutive ale infracţiunii de subminare a economiei naţionale, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 165 alin. 2 Cod penal ;*

- cu aplicarea art. 41 alin. 2 Cod Penal, deoarece infracţiunile descrise au fost săvârşite în baza aceleiaşi rezoluţiuni infracţionale şi la intervale repetate de timp;

- cu aplicarea art. 33 lit. a Cod penal, faptele fiind săvârşite în concurs real.

7. Fapta învinuitului ***Ş.I.C.****, în calitate de Ministru al Economiei şi Comerţului la acea dată, de a sprijini gruparea constituită la nivelul conducerii S.C. Hidroelectrica S.A. prin ascunderea activităţilor infracţionale săvârşite de membrii acesteia, neacţionând potrivit prerogativelor care îi incumbau, în sensul că, deşi a luat la cunoştinţă despre manifestările ilicite penale, nici nu a denunţat faptele respective, obligaţie ce îi revenea potrivit art. 170 alin. 1 din Codul Penal, nici nu a sesizat organele judiciare, obligaţie ce îi revenea potrivit art. 263 din Codul Penal, ci, dimpotrivă, a ajutat asociaţia constituită din învinuiţii* ***P.E., G.V., A.G.L., O.N., O.T.*** *şi* ***I.G.,*** *întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de favorizare la infracţiunea de subminare a economiei naţionale prev. şi ped. de art. 173 alin. 3 din Codul Penal, cu referire la art. 165 alin. 2 din Codul Penal, aflată în concurs ideal, prev. de art. 33 lit. b din Codul Penal cu infracţiunea de sprijinire a unei asociaţii infracţionale prev. de art. 167 alin. 1 din Codul Penal".*

[266] Aspecte referitoare la problemele juridice

1. ***Schimbarea încadrării juridice, determinată de intrarea în vigoare a prevederilor noului cod penal***

Infracţiunea de subminare a economiei naţionale era încriminată de prevederile art. 165 din vechiul cod penal, în 2 variante normative, respectiv la alin. 1, în *varianta simplă*, constând în fapta de a folosi o unitate din cele la care se referă art. 145, ori de a împiedica activitatea normală a acesteia, dacă fapta este de natură să submineze economia naţională, şi *varianta normativă calificată*, prevăzută la alin. 2, constând în

Elementul material al infracţiunii de subminare a economiei naţionale consta în cele 2 acţiuni tip:

- *„folosirea"* unui agent economic – indiferent dacă este subiect de drept public sau de drept privat - ori *„împiedicarea activităţii"* acestuia, care se puteau obiectiva într – o varietate de modalităţi faptice concrete care, sintetizând, vizau *neîndeplinirea ori îndeplinirea defectuoasă a îndatoririlor de serviciu*, prin diferite căi, metode şi mijloace – persuasive, corupţie etc -, de către, de regulă, un funcţionar sau angajat al unui agent economic, dar nu în mod obligatoriu şi necesar, astfel că subiect activ al infracţiunii putea fi orice persoană, cu condiţia ca ea să aibă posibilitatea reală de a folosi sau împiedica funcţionarea normală a agentului economic. În sensul celor de mai sus, chiar şi persoana juridică putea fi subiect activ al acestei infracţiuni, în condiţiile stipulate de prevederile art. 19^1 din vechiul cod penal.

  Folosirea unei unităţi avea semnificaţia de acţiunea de orientare, de dirijare a activităţii agentului economic în direcţia urmărită de către autorul faptei, ceea ce presupune că autorul respectiv are o anumită responsabilitate în cadrul organigramei acelui agent economic, fiind greu de imaginat ca o astfel de acţiune să fie exercitată din exteriorul acelui agent economic.

Nu interesa dacă subiectul activ al infracțiunii deținea o funcție de conducere, fiind suficient doar ca să dețină o responsabilitate care să-l înscrie în formarea și luarea unor acte de decizie, ca de exemplu, expert, consilier, lider sindical, referent.

- *„împiedicarea activității normale"* a unui agent economic semnifică acțiunile comisive ori omisive prin care autorul infracțiunii frânează, încetinește până la oprire activitatea agentului economic, creează în mod voit dificultăți în activitatea acestuia.
- în varianta normativă calificată, cerința esențială pentru existența infracțiunii o reprezenta provocarea unei *pagube importante economiei naționale*, ceea ce echivala cu expresia *„consecințe deosebit de grave"*, adică o *pagubă materială mai mare de 200.000 Ron* sau o *perturbare deosebit de gravă a activității*.

Elementul subiectiv presupunea existența *intenției directe* ori *indirecte* la comiterea actelor exterioare de conduită din conținutul laturii obiective.

Modalitățile faptice concrete de comitere a infracțiunii de subminare a economiei naționale se puteau configura după cum urmează:

- *pentru acțiunea de folosire a unui agent economic:* ordin/e abuziv/e, deconspirarea anumitor date nedestinate publicității, organizarea săvârșirii de sustrageri ale unor valori deosebit de însemnate, provocarea sau amplificare unui blocaj financiar prin neachitarea creditelor și dobânzilor aferente, importarea masivă de materii prime sau produse, în valută, în condițiile în care acestea pot fi achiziționate pe piața internă la standarde calitative echivalente și la costuri în Ron inferioare, emiterea unor dispoziții contrare normelor ce reglementează activitatea, abținerea de a lua diferite hotărâri care se impuneau, convingerea unor salariați aflați în subordine.
- *pentru acțiunea de împiedicare a activității normale a unei unități (agent economic):* dispoziții date în virtutea atribuțiilor funcționale cum ar fi, prin:
  - ✓ *acțiuni comisive*, încheierea, cu știință, a unor contracte dezavantajoase respectivului agent economic, reorganizări ale procesului muncii care au drept consecință scăderea productivității, a rentabilității ș.a.
  - ✓ ori prin *acțiuni omisive,* neadoptarea deciziilor la care autorul infracțiunii era obligat prin natura atribuțiunilor de serviciu, ca de exemplu, neluarea măsurilor pentru asigurarea materiilor prime necesare procesului de producție ori a lichidităților financiare necesare retribuirii personalului angajat, cu consecința producerii unor colapsuri în producție, a șomajului tehnic, a unor greve prelungite ori a altor tulburări semnificative în viața agentului economic.

Faptelor de genul celor care se circumscriu tipicității fostei infracțiuni de subminarea economiei naționale, consumate înainte de data de 01. 02. 2014, când au intrat în vigoare prevederile noului cod penal, le sunt *incidente dispozițiile* art. 3 alin. 2 din Legea nr. 187/2012, dacă respectivele fapte sunt încriminate de legea nouă sau de o altă lege în vigoare, chiar și sub o altă denumire.

În concret, în cazul unei fapte determinate, încadrată juridic potrivit codului penal anterior în infracțiunea de subminarea economiei naționale, în formă calificată și continuată, adică art. 165 alin. 1 și 2 din vechiul cod penal, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din vechiul cod penal, această faptă determinată este susceptibilă de a se regăsi încriminată în Noul cod penal, ca infracțiunea de abuz în serviciu, în formă calificată și continuată, prevăzută de art. 297 alin. 1, ipoteza I-a combinat cu art. 309 din c. p., cu aplicarea art. 35 din c. p., ceea ce impune să se

stabilească dacă există concordanță între trăsăturile concrete ale faptei cu norma de încriminare a infracțiunii de abuz în serviciu încriminată de noul cod penal.

2. ***Prin hotărârile judecătorești susarătate instanțele de judecată și, important, completul de 9 judecători ai I.C.C.J. au dispus schimbarea încadrării juridice din infracțiunea de subminare a economiei naționale cu consecințe deosebit de grave, în infracțiunea de abuz în serviciu cu consecințe deosebit de grave.***

3. ***Conținutul constitutiv al infracțiunii de abuz în serviciu, prevăzută de art. 297 alin. 1, ipoteza I–a*** [1651]***, combinat cu art. 309 din c. p.*** [1652] ***, este dat de următoarele elemente:***

- **Elementul material** constă în 2 acțiuni tip alternative:
  - ✓ una *omisivă*, constând în *neîndeplinirea unui act*
  - ✓ alta *comisivă*, constând în *îndeplinirea în mod defectuos a unui act*[1653],

în ambele situații, de către un subiect activ calificat, *funcționar public*[1654], aflat în *exercitarea atribuțiilor de serviciu*

Neîndeplinirea sau îndeplinirea în mod defectuos a unui act în exercitarea atribuțiilor de serviciu, presupune în mod obligatoriu raportarea la atribuții de serviciu reglementate expres prin legislația primară – legi și ordonanțe ale Guvernului[1655], iar acțiunile comisive care presupun producerea unui rezultat, se consideră săvârșite și prin omisiune, când: a) există o obligație legală sau contractuală de a acționa; b) autorul omisiunii, printr-o acțiune sau inacțiune anterioară, a creat pentru valoarea socială protejată o stare de pericol care a înlesnit producerea rezultatului[1656].

[1651] Art. 297 din c. p. **Abuzul în serviciu**
Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

[1652] Art. 309 din c. p. **Faptele care au produs consecințe deosebit de grave**
Dacă faptele prevăzute în art. 295, art. 297, art. 298, art. 300, art. 303, art. 304, art. 306 sau art. 307 au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu jumătate.

[1653] Prin Decizia Curții Constituționale nr. 405 din 15 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial nr. 517 din 8 iulie 2016, s-a admis excepția de neconstituționalitate cu privire la dispozițiile art. 297 alin. (1) din Codul penal, constanându-se ca acestea sunt constituționale în măsura în care **prin sintagma "*îndeplinește în mod defectuos*" din cuprinsul acestora se înțelege "îndeplinește prin încălcarea legii".**

Conform art. 147 alin. (1) din Constituția României dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, precum și cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept.

În concluzie, începând cu data de 8 iulie 2016, dispozițiile invocate mai sus sunt suspendate de drept, în măsura în care prin sintagma "îndeplinește în mod defectuos" din cuprinsul acestora nu se înțelege "îndeplinește prin încălcarea legii", urmând să-și înceteze efectele juridice, începând cu data de 22 august 2016, dacă legiuitorul nu intervine pentru modificarea prevederilor atacate.

[1654] Art. 175 din c. p..

[1655] Potrivit Deciziei C.C.R. nr. 405/2016.

[1656] Art. 17 din c. p.

„Act", în înțelesul textului incriminator, are semnificația de operațiune care trebuie efectuată potrivit atribuțiilor de serviciu; *„nu îndeplinește un act"*, înseamnă omiterea, neefectuarea unui act care trebuia să fie îndeplinit în virtutea îndatoririlor de serviciu, potrivit normelor care reglementează activitatea serviciului respectiv ori care sunt inerente acelui serviciu (poate să însemne și lăsarea în nelucrare a unui act început și care trebuia desăvârșit ori refuzul nejustificat de a da urmare ordinelor sau cererilor primite, sau în alte rămâneri în pasivitate contrare îndatoririlor), indiferent că este totală sau parțială; *„îndeplinește (actul) în mod defectuos„* are semnificația de îndeplinire a actului respectiv altfel decât decât se cuvenea să fie efectuat, defectuozitate în îndeplinire poate privi *conținutul, forma sau întinderea îndeplinirii,* momentul efectuării, condițiile de efectuare etc.[1657]

Doctrina este unanimă în a statua că infracțiunea de abuz în serviciu are un *caracter subsidiar*[1658], astfel că o infracțiune va fi încadrată în prevederile art. 297 alin. 1 din c. p. doar dacă abuzul respectiv nu are o încriminare distinctă în codul penal sau legi speciale (*cum ar fi, de exemplu, purtarea abuzivă, supunerea la rele tratamente, represiunea nedreaptă, tortura, flas material în înscrisuri oficiale, fals intelectual*), potrivit *principiului specialității* în cazul concursului de infracțiuni[1659].

Expresiile utilizate de legiuitor sunt sintetice neputând acoperi paleta largă de modalități faptice concrete în care se pot obiectiva faptele de neîndeplinire ori îndeplinire defectuoasă a atribuțiilor de serviciu, ce sunt sunt multiple, ca de exemplu: violarea sau nerespectarea obligațiilor impuse prin dispoziții legale, depășirea atribuțiilor de serviciu, folosirea abuzivă a atribuțiilor de serviciu[1660]

Delimitarea între faptele de neîndeplinire sau îndeplinire necorespunzătoare a atribuțiilor de serviciu care au caracter infracțional de acelea care nu au acest caracter , ci se pot circumscrie, eventual, unei alte răspunderi decât cea penală, cum ar fi răspunderea disciplinară sau contravențională, este posibilă prin utilizarea unor *criterii obiective*:

- *natura actului* ce nu a fost îndeplinit sau a fost îndeplinit defectuos, care se desprinde în primul rând de domeniul în care se produce: executiv, legislativ, judiciar; în plan economic, social, politic, bancar, militar;
- *existența posibilităților de remediere și a remediului efectiv realizat sau nu* a actului neîndeplinit sau îndeplinit defectuos;
- *actul* este în plan economic se referă la decizii macroeconomice ori la nivel micro, al unui agent economic sau care se răsfrânge asupra unui domeniu mai amplu de activitate
- *gravitatea urmărilor și dacă s-au produs instantaneu, continuat sau progresiv, precum și dacă se repercutează asupra unei singure persoane păgubite sau constituie un concurs de urmări, ce vizează mai multe persoane păgubite*

[1657] Rodica M. Stănoiu în V. Dongoroz (coord.) și colectiv, *Explicații teoretice ale codului penal român*, vol. IV, Ed. Academiei României, București, 1972, p. 81 - 82.

[1658] Rodica M. Stănoiu în V. Dongoroz (coord.) și colectiv, *Explicații teoretice ale codului penal român*, vol. IV, Ed. Academiei României, București, 1972, p. 84.

[1659] I. Pascu în V. Dobrinoiu și colectiv, *Noul cod penal comentat*, vol. II, partea specială, Ed. Universul juridic, București, 2012, p.583 - 584. În același sens, a se vedea și G.Paraschiv, în G.Antoniu, Tudorel Toader (coordonatori), *Explicațiile Noului Cod Penal,* vol. IV, art. 257 – 366, Ed. Universul juridic, București, 2016, p.325, care menționează că:" *textul infracțiunii de abuz în serviciu are un caracter de maximă generalitate, incluzând practi toată sfera faptelor care se pot săvârși prin încălcarea atribuțiilor de serviciu, dacă s-au produs vătămările arătate – motiv care face ca această infracțiune să fie subsidiară celorlalte –, care se comit de către aceeași categorie de făptuitori, în exercitarea sarcinilor de serviciu, dar numai prin acte specific, incriminate prin texte cu character special.*"

[1660] Rodica M. Stănoiu în V. Dongoroz (coord.) și colectiv, *op.cit.*, p. 82.

- *contribuția efectivă la încălcarea normei legale din legislația primară* (lege, ordonanță ori ordonanță de urgență) ori din *legislația secundară* (hotărâre de guvern, ordin, regulament, normă internă) prin actul efectiv comis prin neîndeplinire sau îndeplinire defectuoasă
- *raportul de cauzalitate între actul efectiv și producerea efectelor păgubitoare, respectiv neîndeplinirea sau îndeplinirea defectuoasă a constituit cauza esențial determinantă, este doar parte într-un concurs de cauze sau constituie doar o condiție favorizantă*
- *Consecințele (urmările) actului vizează persoana juridică în care își desfășoară activitatea autorul său (este vorba de raporturi interne) sau alte persoane juridice ori fizice (situație în care este vorba de raporturi externe)*
- *actul neîndeplinit sau îndeplinit defectuos este realizat de un singur funcționar* sau incumbă *mai multor funcționari* aflați într-o ierarhie în cadrul persoanei juridice unde s-a conceput, redactat și emis sau materializat actul respectiv sau este rezultatul unei *decizii colective (din punct de vedere temporal fiind simultan) ori încorporat într-o decizie succesivă, supus deci unei acțiuni de verificare, control, aprobare internă, în cadrul persoanei juridice în care funcționează autorul faptei (din punct de vedere temporal fiind situat în anterioritatea deciziei finale ori succesiv unei operațiuni aflate în amonte)*

„Abuzul în serviciu poate fi săvârșit de mai mulți autori, care au contribuit nemijlocit, prin acte de executare, fie simultan (când aceștia fac parte dintr-o comisie, colectiv sau echipă), fie succesiv (în caz de verificare, control, aprobare), la săvârșirea abuzului în serviciu și toți au calitatea cerută de norma de incriminare. Dacă această calitate cerută de lege lipsește, activitatea acelui participant va fi considerată drept complicitate la abuz în serviciu, chiar dacă în concret a comis acte de executare nemijlocită a acestei fapte.

Abuzul în serviciu este susceptibil de a fi săvârșit în participație penală sub forma instigării ori a complicității cu condiția ca cel care determină sau ajută la săvârșirea abuzului în serviciu să îndeplinească cerințele răspunderii penale.

Neîndeplinirea unui act poate consta și în lăsarea în nelucrare a unui act început și care trebuia să fie desăvârșit sau în refuzul nejustificat de a da urmare ordinelor sau cererilor primite ori în alte rămâneri în pasivitate contrare îndatoririlor. Neîndeplinirea unui act poate fi totală sau parțială"[1661].

- actul exterior de conduită constând în neîndeplinirea sau îndeplinirea defectuoasă a unui act ce incumbă atribuțiilor de serviciu are drept urmare imediată *producerea sau cauzarea unei pagube* aduse în patrimoniul unei persoane fizice sau a unei persoane juridice ori de o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau a unei persoane juridice

Prin *„cauzarea unei pagube"* se înțelege producerea unei pierderi materiale suferită de o persoană fizică sau juridică, subiect pasiv al abuzului în serviciu, generată de actul abuziv al funcționarului public sau al altei persoane care exercită un serviciu de interes public.

- Fiind o **infracțiune de rezultat**, cu prilejul investigării infracțiunii de abuz în serviciu, în varianta prevăzută în art. 297 alin. 1 din c. p. se impune constatarea legăturii de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată.
- **Elementul subiectiv** constă în existența *intenției directe ori indirecte* la comiterea actelor exterioare de conduită din conținutul laturii obiective.

Din punct de vedere al mecanismului administrării probatoriului și al tacticii criminalistice adoptată cu prilejul investigării penale în cazul infracțiunilor de abuz în

[1661] C. Duvac, *Drept penal, Partea specială*, vol. I, *op. cit.*, p. 357 Gheorghe Diaconescu, Constantin Duvac, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Fundației „România de Mâine", București, 2006.

serviciu, prevăzută de art. 297 alin. 1 din c. p. apreciem că nu există nicio deosebire față de aceleași activități desfășurate în legătură cu înfracțiunea de subminare a economiei naționale, cu singura excepție referitoare la rezolvarea problemei centrale, constând în aceea dacă faptele ilicite au fost de natură să afecteze sau să aducă atingere securității naționale, care în cazul investigării abuzului în serviciu nu se mai impune.

[267] În **practica investigativă penală recentă** a organelor de urmărire penală se efectuează cercetări, ***sub aspectul infracțiunii de abuz în serviciu cu consecințe deosebit de grave, în forma calificată de faptă asimilată infracțiunilor de corupție,*** cu privire la faptele unor membri ai guvernului (miniștri), constând în inițierea unor acte normative (ordonanțe de urgență și hotărâri de guvern), semnarea Notelor de Fundamentare și contrasemnarea actelor normative[1662], ceea ce face necesară discutarea teoretică a încadrării juridice a unor astfel de fapte, a delimitării între răspunderea politică față de răspunderea juridică, a răspunderii personale a unui ministru pentru activități desfășurate în această calitate în raport de

---

[1662] Este vorba de următoarele cauze penale:

- dosarul penal nr. **237/P/2015 al D.N.A.**, privind, printre alții, pe N.D., fost ministru al Ministerului Comunicațiilor și Tehnologiei Informației, față de care **s – a pus în mișcare acțiunea penală** pentru infracțiunea de abuz în serviciu în formă calificată, cu consecințe deosebit de grave, prevăzută de **art. 13² din Legea nr. 78/2000 raportat la art. 297 alin. 1 din c. p. și art. 309 din c. p. cu aplicarea art. 5 din c. p.**, constând în aceea că, în calitate de ministru al comunicațiilor și tehnologiei informației, cu **încălcarea dispozițiilor art. 12 lit. a din O.U.G. nr. 60/2001 privind achizițiile publice (actual art. 104 alin. 1 lit. b, alin. 2 din Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice) a inițiat și a susținut proiectele Hotărârilor de Guvern nr. 1473/11.12.2003 și nr. 470/01/04.2004,** prin care s – a aprobat încheierea între Guvernul României și Fujitsu Siemens Computers GmbH Austria, a contractului comercial de închiriere licențe referitor la produsele Microsoft, invocându – se în mod nereal calitatea Fujitsu Siemens Computers de unic distribuitor pentru aceste produse în scopul de a favoriza această firmă prin evitarea organizării unei licitații publice, modalitate în care s – a cauzat, pe de o parte – **un prejudiciu în valoare totală de 47.594.843, 88 USD**, repercutat în patrimoniul Secretariatul General al Guvernului, respectiv Ministerul Comunicației și Tehnologiei Informației, iar pe de altă parte – un folos patrimonial necuvenit, în același cuantum în favoarea Fujitsu Siemens Computers GmbH Austria.
- dosarul penal nr. **225/D/P/2006 al D.I.I.C.O.T.**, privind, printre alții, pe D.I.P., fost ministru al Ministerului Economiei și Comerțului, față de care **s – a dispus continuarea urmăririi penale** pentru infracțiunile de **constituire a unui grup infracțional organizat**, prev. și ped. de art. 367 alin. 1 și 2 C. p.; **abuz în serviciu cu consecințe deosebit de grave**, prev. și ped. de art. 297 alin.1 cu ref. la art. 309 rap. la art. art. **13² din Legea 78/2000** și cu aplicarea **art. 35 alin.1 C. p.**; **complicitate la delapidare**, prev. și ped. de art. 48 rap. la art. 295 alin. 1 din C.p. cu aplicarea **art. 35 alin.1 C. p.**; **toate cu aplicarea art. 5 și art. 38 alin. 1 C. p.**.

  Actele materiale privind infracțiunea de abuz în serviciu, reținute în sarcina suspectului, sunt după cum urmează:

a) în perioada august 2003 – 10.09.2003, împreună cu T.M., în mod nelegal a inițiat și promovării O.U.G. nr. 118/2003, *prin care datoriile bugetare restante ale SC Rompetrol Rafinare SA, la data de 30.09.2003, în cuantum de aproximativ 603.000.000 dolari, au fost convertite în obligațiuni subscrise de către Ministerul Finanțelor Publice,* fără a exista o situație excepțională care ar putea constitui motivul adoptării acestei ordonanțe de urgență
b) în ședința de guvern din 24.10.2003, împreună cu T.M. a impus adoptarea O.U.G. nr. 118/2003
c) a avizat *Nota de fundamentare* care a stat la mapa O.U.G. nr. 118/2003 cu un conținut diferit de forma avizată de M. Justiției, în care la pag. 1 se reține în mod nereal că datoriile S.C. Rompetrol Rafinare S.A. nu au fost evidențiate în mod corect în caietul de sarcini la data privatizării, acreditându – se ideea că situația dezastruoasă în care se găsea S.C. Rompetrol Rafinare S.A. se datora în bună măsură acestor datorii neevidențiate, deși datoriile societății au fost evidențiate în mod corect în caietul de sarcini, acestea fiind de altfel publice în bilanțurile contabile acesteia
d) împreună cu T.M. a semnat O.U.G. nr. 118/2003, care a fost redactată sub coordonarea inculpatului Patriciu Dan Costache
e) a redactat și avizat *Expunerea de motive* ce a fost înaintată Parlamentului împreună cu proiectul de lege pentru aprobarea O.U.G. nr. 118/2003, unde nu este indicată situația excepțională ce a determinat adoptarea acestei ordonanțe de urgență

răspunderea colectivă a guvernului în ansamblul său, a probatoriului necesar de a fi administrat într-o astfel de cauză penală.

1. De la început se decelează **greşelile elementare de încadrare juridică** formulate de organele judiciare, cum ar fi încadrarea faptei pretins comise (în cazul 225/D/P/2006, comisă la data de 02.12.2003, iar în cazul 237/D/P/2015, săvârşită la 11.12.2003, respectiv 01.04.2004) în prevederile art. 13^2 din Legea nr. 78/2000, în condiţiile în care **fapta prevăzută de art. 13^2** din Legea nr. 78/2000 a fost încriminată la data de 02 decembrie 2004, prin pct. 1 al articolului unic din Legea nr. 521 din 24 noiembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial nr. 1.123 din 29 noiembrie 2004[1663], astfel că modalitatea normativă calificată (agravată) a infracţiunii prevăzută de art. 297 alin. 1 din c. p. (*precum şi a infracţiunii de abuz în serviciu contra intereselor publice, prevăzută de art. 248 şi/sau abuzul în serviciu în formă calificată, prevăzută de art. 248^1 din vechiul cod penal – CP 1969*) prin raportare la art. 13^2 din Legea nr. 78/2000 a fost încriminată la data de 02 decembrie 2004, în acest context, la data săvârşirii pretinselor infracţiuni de abuz în serviciu în formă calificată, prevăzută prevăzută de art. 297 alin. 1 din c. p. raportat la art. 13^2 din Legea nr. 78/2000, adică luna septembrie – octombrie 2003, respectiv decembrie 2003 şi aprilie 2004, faptele reţinute în sarcina suspectului nu erau incriminate în forma de încadrare juridică menţionată în Ordonanţele din data de 07.06.2016[1664] şi 05.12.2016[1665], iar, chiar dacă faptele reţinute în sarcina suspectului ar fi reale, încadrarea juridică nu este corectă.

2. La încadrarea juridică **nu sunt precizate**:

- ***modalitatea alternativă normativă*** stipulată de textul incriminator al art. 297 alin. 1 din c. p., reţinută în sarcina suspectului [conform prevederilor art. 297 alin. 1, fiinţează două modalităţi normative alternative simple ale infracţiuni tip şi anume: ipoteza I – a (*neîndeplinirea unui act*) sau a II –a (*îndeplinirea defectuoasă a unui act*) din c. p.]
- **forma de vinovăţie** cu care suspectul a comis pretinsele infracţiuni – cu *intenţie directă* sau cu *intenţie indirectă* – (*potrivit prevederilor art. 16 alin. 3 din c. p.)*[1666],

---

[1663] Legea nr. 521 din 24 noiembrie 2004 privind modificarea şi completarea Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie,publicată în Monitorul Oficial nr. 1.123 din 29 noiembrie 2004, data intrarii in vigoare : 2 decembrie 2004

ARTICOL UNIC

Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 219 din 18 mai 2000, cu modificările şi completările ulterioare, se modifică şi se completează după cum urmează:

1. După articolul 13^1 se introduce articolul 13^2 cu următorul cuprins:

"Art. 13^2 - Infracţiunea de abuz în serviciu contra intereselor publice, infracţiunea de abuz în serviciu contra intereselor persoanelor şi infracţiunea de abuz în serviciu prin îngrădirea unor drepturi, dacă funcţionarul public a obţinut pentru sine sau pentru altul un avantaj patrimonial sau nepatrimonial, se pedepseşte cu închisoare de la 3 la 15 ani."

[1664] Dos. nr. 237/P/2015 al D.N.A. – structura centrală.

[1665] Dos. nr. 225/D/P/2006 al D.I.I.C.O.T. – structura centrală.

[1666] Mai puţin în cazul dos. nr. 225/D/P/2006 al D.I.I.C.O.T., unde s – a făcut menţiunea, *„cu rea credinţă"*, care nu se regăseşte nici în textul art. 248 din vechiul cod penal şi nici în cea actuală, a art. 297 alin. 1 din c. p., care menţiune pare a indica intenţia directă a autorului faptei.

- forma *unității legale de infracțiune de rezultat* (**dacă este progresivă sau continuată**), împrejurare care are înrâurire asupra evaluării dacă timpul scurs între comiterea actelor materiale reproșate suspectului nu a fost de natură să întrerupă continuitatea pretinsei rezoluții infracționale unice aparținând suspectului.

[268] Lăsând la o parte greșelile elementare susarătate, ce fac parte din *natura acuzației penale*[1667], care relevă superficialitatea și lipsa de precizie a încadrărilor juridice, ce nu fac obiectul analizei noastre în prezentul comentariu, **discutăm despre diagnosticarea juridică a faptelor reținute de către acuzare în baza factuală**, mai precis la elementele ce țin de *cauza acuzației penale*[1668] și, cu predilecție, **cele ce vizează acuzația de abuz în serviciu**, prevăzută de art. 297 alin. 1 din c. p.

1. Ambele acuzații penale vizează actele materiale pretins **comise de către suspect/inculpat, gravitează în jurul *inițierii, avizării și adoptării de către Guvernul României a H.G.R. nr. 1473/2003 și H.G.R. nr. 470/2004*, în cazul fostului ministru N.D. *și O.U.G. nr. 118/2003*, în cazul fostului ministru D.I.P.**

a) În primul caz (N.D.) drept acte materiale sunt indicate *inițierea și susținerea proiectelor Hotărârilor de Guvern nr. 1473/11.12.2003 și nr. 470/01/04.2004, cu încălcarea dispozițiilor art. 12 lit. a din O.U.G. nr. 60/2001 privind achizițiile publice (actual art. 104 alin. 1 lit. b, alin. 2 din Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice).*

b) În cel de-al doilea caz (D.I.P.) sunt indicate ca acte materiale, corelate cu nerespectarea unor prevederi legale:

1) nerespectarea prevederilor legale referitoare la existența sau, cel puțin, relevarea în Nota de Fundamentare a unei situații de natură excepțională, care ar putea constitui motivul adoptării acestei ordonanțe de urgență,

2) impunerea în ședința de guvern din data de 24.10.2003 a adoptării acestei ordonanțe și

3) avizarea Notei de fundamentare care a stat la mapa O.U.G. nr. 118/2003 cu un conținut diferit de forma avizată de M. Justiției, în care la pag. 1 se reține în mod nereal că datoriile S.C. Rompetrol Rafinare S.A. nu au fost evidențiate în mod corect în caietul de sarcini la data privatizării, acreditându-se ideea că situația dezastruoasă în care se găsea S.C. Rompetrol Rafinare S.A. se datora în bună măsură acestor datorii neevidențiate, deși datoriile societății au fost evidențiate în mod corect în caietul de sarcini, acestea fiind de altfel publice în bilanțurile contabile acesteia.

Specific cauzei acuzației este indicarea în actul de acuzare a nerespectării prevederilor art. 115 alin. 4 din Constituția României*[1669]*, în sensul neindicării în Nota de Fundamentare a caracterului de urgență ce a determinat adoptarea O.U.G., precum și a

---

[1667] i.e. **calificarea juridică dată faptelor materiale reproșate persoanei urmărite penal.** (a se vedea C.E.D.O., 25 martie 1989, Pellisier și Sassi c.Franței).

[1668] i.e. **faptele materiale de care este acuzată persoana urmărită penal.**(a se vedea C.E.D.O., 28 februarie 2007, Grecu c. României).

[1669] Art. 115 alin. 4 din Constituția României. Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență numai în situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligația de a motiva urgența în cuprinsul acestora.

prevederilor Legii nr. 24/2000 și H.G. nr. 555/2001, cu referire la traseul intra și interinstituțional al proiectului de act normativ

[269] *Problema principală* **care își dorește răspunsul constă în aceea dacă *inițierea și susținerea în ședința de guvern*, de către un ministru, *a unui proiect de act normativ* – ordonanță, ordonanță de guvern, hotărâre de guvern -, chiar cu încălcarea unor prevederi legale, poate constitui element material care se circumscrie elementelor constitutive ale infracțiunii de abuz în serviciu, ceea ce presupune clarificarea, în esență, a răspunderii penale a unui ministru, pentru activitatea proprie de legiferare în cadrul ședințelor de guvern, funcție de prevederile legale privind atribuțiile de serviciu ale acestuia.**

1. Problemele menționate vizează, pe de o parte, *calitatea de subiect activ* al infracțiunii de abuz în serviciu, iar pe de altă parte elementele ce constituie conținutul constitutiv al laturii obiective al acestei infracțiuni, elementul subiectiv, care însoțește actele materiale, precum și existența sau nonexistența vreunei cauze justificative sau de neimputabilitate.

Demnitatea de ministru nu se rezumă la calitatea de funcționar public, ci constituie o funcție de demnitate publică[1670], ceea ce corespunde prevederilor art. 175 alin. 1 lit. b din c. p. și se circumscrie calității de funcționar public în înțelesul configurat de cerința ce trebuie îndeplinită de subiectul activ al infracțiunii de abuz în serviciu, care este circumstanțiată.

Ministrul – titular al oricărui minister într-un guvern este membru al guvernului, conform prevederilor art. 6 din Legea nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială.

2. În conformitate cu prevederile constituționale Guvernul răspunde politic numai în fața Parlamentului pentru întreaga sa activitate. Fiecare membru al Guvernului răspunde politic solidar cu ceilalți membri pentru activitatea Guvernului și pentru actele acestuia, iar cazurile de răspundere și pedepsele aplicabile membrilor Guvernului sunt reglementate printr-o lege privind responsabilitatea ministerială[1671].

Potrivit Legii nr. 115/1999 Guvernul, în întregul său, și fiecare dintre membrii acestuia sunt obligați să își îndeplinească mandatul cu respectarea Constituției și a legilor țării, precum și a **programului de guvernare acceptat de Parlament** (art. 1); Guvernul **răspunde politic** numai în fața Parlamentului, ca urmare a votului de încredere acordat de către acesta cu prilejul învestiturii (art. 2 alin. 1), iar **fiecare membru al Guvernului răspunde politic în mod solidar cu ceilalți membri pentru activitatea Guvernului și pentru actele acestuia** (art. 2 alin. 2).

Pe lângă răspunderea politică, **membrii Guvernului pot răspunde** și civil, contravențional, disciplinar sau **penal**, după caz, potrivit dreptului comun din aceste materii, în măsura în care Legea nr. 115/1999 nu cuprinde dispoziții derogatorii.

[1670] A se vedea Anexa I, capitolul IV al Legii nr. 284/2010.
[1671] Art. 109 din Constituția României.

Din acest punct de vedere, semnificative pentru demersul nostru sunt prevederile, capitolul II, art. 7 – 11 din lege[1672], iar cu aplicabilitate directă la speţele comentate sunt incidente dispoziţiile art. 9 alin. 1 şi art. 10 din Legea nr. 115/1999.

În aprecierea noastră, răspunderea penală a unui ministru nu poate fi atrasă pentru adoptarea unei Ordonanţe de Urgenţă sau Hotărâre de Guvern, care este atribuţia exclusivă a Guvernului în ansamblul său, respectiv a tuturor miniştrilor prezenţi în şedinţa de Guvern, care au fost de acord cu adoptarea actului normativ şi a Primului Ministru şi nicidecum a unui /unor miniştri care au propus acel act normativ, propunerea fiind doar o supunere a actului normativ unei discuţii aplicate urmată de aprobarea sau neaprobarea celor prezenţi.

A reproşa unui suspect / inculpat, ceea ce încumbă Guvernului în ansamblul său, precum şi Primului Ministru, înseamnă a formula o acuzaţie penală lipsită de orice fel de temei juridic, în principal, constituie un abuz în acuzarea penală. Adoptarea actelor normative la nivelul Guvernului nu reprezintă un act unipersonal, ci constituie un act colectiv, iar decidentul adoptării actului normativ este *in ultima facie* – Primul Ministru.

Despre eventuala responsabilitate penală a ministrului/miniştrilor care au propus O.U.G. nr. 118/2003 şi H.G. nr. 1473/2003, respectiv H.G. nr. 470/2004 se poate discuta doar

---

[1672] **Art. 7 (1)** Intră sub incidenţa prezentei legi faptele săvârşite de membrii Guvernului în exerciţiul funcţiei lor şi care, potrivit legii penale, constituie infracţiuni. **(2)** Pentru săvârşirea altor infracţiuni, în afara exerciţiului funcţiei lor, membrii Guvernului răspund potrivit dreptului comun. **(3)** Persoanele prevăzute la art. 6 răspund penal pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor, potrivit normelor de procedură stabilite prin prezenta lege.

Art. 8 (1) Constituie infracţiuni şi se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 12 ani următoarele fapte săvârşite de membrii Guvernului în exerciţiul funcţiei lor: **a)** împiedicarea, prin ameninţare, violenţă ori prin folosirea de mijloace frauduloase, a exercitării cu bună-credinţă a drepturilor şi libertăţilor vreunui cetăţean; **b)** prezentarea, cu rea-credinţă, de date inexacte Parlamentului sau Preşedintelui României cu privire la activitatea Guvernului sau a unui minister, pentru a ascunde săvârşirea unor fapte de natură să aducă atingere intereselor statului. **(2)**Constituie, de asemenea, infracţiuni şi se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 3 ani următoarele fapte săvârşite de către un membru al Guvernului: **a)** refuzul nejustificat de a prezenta Camerei Deputaţilor, Senatului sau comisiilor permanente ale acestora, în termenul prevăzut la art. 3 alin. (2), informaţiile şi documentele cerute de acestea în cadrul activităţii de informare a Parlamentului de către membrii Guvernului, potrivit art. 111 alin. (1) din Constituţia României, republicată; **b)** emiterea de ordine normative sau instrucţiuni cu caracter discriminatoriu pe temei de rasă, naţionalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, vârstă, sex sau orientare sexuală, apartenenţă politică, avere sau origine socială, de natură să aducă atingere drepturilor omului. **(3)**Tentativa faptelor prevăzute la alin. (1) se pedepseşte.

Art. 9 (1) În cazul săvârşirii de către membrii Guvernului a unor infracţiuni în exerciţiul funcţiei lor, altele decât cele prevăzute la art. 8, se aplică pedeapsa prevăzută de legea penală pentru acele infracţiuni. **(2)** În cazurile prevăzute la art. 7 alin. (1) şi la art. 8, pe lângă pedeapsa principală se va aplica şi pedeapsa complementară a interzicerii dreptului de a mai ocupa o funcţie de demnitate publică sau o funcţie publică de conducere pe o perioadă de la 3 la 10 ani.

Art. 10 Răspunderea penală este personală şi ea priveşte pe fiecare membru al Guvernului în parte, pentru faptele comise în exercitarea funcţiei sale.

Art. 11 Membrii Guvernului răspund penal pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor, de la data depunerii jurământului şi până la încetarea funcţiei, în condiţiile prevăzute de Constituţie.

în contextul existenței unei acțiuni prin care aceștia au determinat pe toți membrii Guvernului, prezenți la ședințele de Guvern în care au fost adoptate, și, în final, pe Primul Ministru, să aprobe și să adopte propunerea de proiect de ordonanță inițiată .

Întrucât *eventuala nelegalitate și neoportunitate* a O.U.G. nr. 118/2003, a H.G. nr. 1473/2003, respectiv H.G. nr. 470/2004, așa cum au fost adoptate, ca stare de fapt consecutivă prezentării proiectelor acestora în fața membrilor Guvernului României și a Primului Ministru, în ședințele de Guvern, de către inițiatori, poate fi reproșată printr-o acuzație penală, pentru ipotetica infracțiune de abuz în serviciu, Guvernului României, ca persoană juridică – subiect de drept public, precum și fiecăruia dintre membrii Guvernului, prezenți la ședințele de Guvern în care au fost adoptate, care au fost de acord cu adoptarea proiectului și Primului Ministru, ca persoane fizice, în calitate de autori materiali ai acestei infracțiuni, **în condițiile art. 46 c. p. raportat la art. 297 alin. 1 din c. p. combinat cu art. 309 din c. p., iar , în ceea ce privește pe inițiatorii proiectului de lege, în condițiile art. 47 c. p. raportat la art. 297 alin. 1 din c. p. combinat cu art. 309 din c. p.**

Rezultă deci că, răspunderea penală a suspectului / inculpatului din spețele discutate poate fi atrasă, eventual, pentru instigarea Guvernului României, a membrilor acestuia și a Primului Ministru, dacă sunt întrunite cumulativ condițiile legale ale existenței instigării, ca formă a participației penale[1673].

Funcție de starea de fapt dovedită prin mijloace de probă adecvate, cu relevanță în cauza penală (*concludente, utile și pertinente*) instigarea se poate înfățișa ca fiind (apud I. Pascu, *Explicații preliminare ale noului cod penal*, vol. I, Ed. Universul juridic, București, 2010):

- ✓ *individuală* (determinarea Primului Ministru și a fiecăruia dintre membrii Guvernului, în parte) sau *colectivă* (Guvernul în ansamblul său și membrii Guvernului, în ședințele în care au fost adoptate actele normative)
- ✓ *mediată* sau *imediată*, funcție de modul mijlocit sau nemijlocit de determinare a instigatului
- ✓ *simplă (*instigatorul se folosește de mijloace simple, obișnuite, ca de exemplu, rugăminți, îndemnuri, unele gesture semnificative*) sau calificată (*mijloace apte să influențeze sau să silească voința celui instigat, prin mijloace mai deosebite ca: oferirea de daruri, de avantaje, utilizarea de amenințări, amăgiri, exercitarea de presiuni*),* după mijloacele folosite de instigator pentru determinarea instigatului
- ✓ *evidentă sau deschisă, pe față, explicită (*când instigatorul exprimă deschis scopul său, lucrează pe față în activitatea de convingere a instigatului la săvârșirea faptei*) ori*

[1673] Condiții ce trebuie întrunite cumulative pentru existența **formei de participație penală – instigare -**:

a) **Existența instigatorului și a instigatului** (care ar fi, în concepția acuzării, Guvernul României, ca persoană juridică, miniștrii prezenți la ședințele de Guvern când au fost adoptate actele normative, care au fost de acord cu adoptarea acestora și Primul Ministru)

b) **Efectuarea unei activități concrete, obiective, de determinare [prin mijloace adecvate de convingere, cum ar fi, mijloace insidioase, persuasive, amenințare, șantaj, corupție (promisiuni de daruri sau alte foloase, remiterea de daruri ori alte foloase), sfaturi, îndemnuri, rugăminți, insinuări, prin cuvinte, prin scris, prin gesturi sau prin orice alte manifestări cu semnificație neîndoielnică] din partea instigatorului asupra instigatului să săvârșească infracțiunea de abuz în serviciu, constând în adoptarea unei ordonanțe de urgență, nelegale și neoportune**

c) **Instigatul** (Guvernul României, ca persoană juridică, miniștrii prezenți la ședințele de Guvern când au fost adoptate actele normative, care au fost de acord cu adoptarea acestora și Primul Ministru) **să nu fi luat anterior hotărârea de a săvârși fapta la care a fost îndemnat**

d) **Activitatea de instigare să se efectueze cu intenție**

e) **Activitatea de determinare să fie urmată de săvârșirea faptei de către instigat.**

*insidioasă sau ascunsă (*când instigatorul nu-şi dă pe faţă, nu vrea să-şi dea în vileag rolul său, dar în mod abil strecoară în mintea celui instigat gândul infracţional şi îl face să ia o hotărâre în acest sens, lăsând impresia că nu aceasta este intenţia lui)

- ✓ *determinată (*când instigatorul precizează fapta şi condiţiile în care urmează să fie comisă*) sau indeterminată* (când instigatorul îndeamnă la diferite fapte prevăzute de legea penală şi lasă instigatului posibilitatea alegerii acelei fapte care urmează să fie săvârşită)
- ✓ *instigare proprie sau perfectă (*când există o concordanţă sub aspect subiectiv, între instigator şi instigat, în sensul că cel din urmă săvârşeşte fapta tot cu intenţie) *şi instigare improprie sau imperfectă [*are ca particularitate lipsa coeziunii psihice între instigator şi instigat, instigatorul determină cu intenţie la săvârşirea faptei prevăzute de legea penală, iar instigatul comite această faptă din culpă sau chiar fără vinovăţie (art. 52 din c. p.)]
- ✓ *instigare cu efect negativ sau neizbutită (*determinarea instigatorului nu a reuşit să îl facă pe instigat să comită fapta prevăzută de legea penală sau instigatul nu trece la comiterea acesteia*) şi instigare cu efect pozitiv ori reuşită (*când instigatorul a reuşit să-l determine pe cel instigat să accepte hotărârea de a comite infracţiunea*).*

Regimul juridic al răspunderii ministeriale configurat de Legea privind responsabilitatea ministerială *face o delimitare clară între răspunderea politică*, determinată de deciziile politice ale unui ministru sau ale Guvernului în ansamblul său *şi răspunderea penală* consecutivă unor fapte săvârşite de membrii Guvernului în exerciţiul funcţiei lor şi care, potrivit legii penale, constituie infracţiuni, pentru care răspund potrivit normelor de procedură stabilite prin lege[1674].

Responsabilitatea pentru semnarea Notei de Fundamentare a O.U.G. nr. 118/2003, a H.G. nr. 1473/2003, respectiv a H.G. nr. 470/2004 poate atrage doar răspunderea politică a miniştrilor – suspectaţi/inculpaţi –, după cum **eventualele încălcări ale prevederilor H.G. nr. 555/2001, ale Legii nr. 24/2000 şi art. 12 din O.U.G. nr. 60/2001 sunt susceptibile de a atrage responsabilitatea politică a întregului Guvern al României,** dar, în niciun caz actele materiale, ale celor doi miniştri puşi sub acuzare, nu sunt susceptibile de a fi diagnosticate ca reprezentând o neîndeplinire sau îndeplinire defectuoasă a responsabilităţilor sale ministeriale.

[270] Pentru a se putea aprecia asupra existenţei sau nonexistenţei concordanţei între actele materiale reproşate suspectului/inculpatului din cele două spete şi norma de încriminare din textul art. 297 alin. 1 din c. p. este absolut necesar să se stabilească care au fost prevederile din actele normative cu rang de lege, ce constituie atribuţiile de serviciu ale celor doi miniştri, care au fost încălcate fie prin neîndeplinirea, fie prin îndeplinirea defectuoasă cu prilejul exercitării respectivelor atribuţii de serviciu.

Este deci necesară raportarea şi relaţionarea fiecăruia dintre actele materiale – comisive sau omisive – realizate prin acţiuni sau inacţiuni, ce se reproşează suspectului/ inculpatului, la **normele legale** (prevăzute în legislaţia primară – legi, ordonanţe de urgenţă, ordonanţe, hotărâri de Guvern – ori în legislaţia secundară – ordine ale Primului ministru, ordine ale ministerului, dispoziţii –) neîndeplinite sau îndeplinite defectuos, **prin indicarea concretă a textelor incidente nerespectate, pentru că numai în acest fel se poate evidenţia pentru orice observator neutru şi obiectiv în ce a constat neîndeplinirea ori îndeplinirea**

[1674] A se vedea art. 1, 5, 7 , 9 şi urm. din Legea nr. 115/1999.

defectuoasă a îndatoririlor ce reveneau suspectului, în calitate de ministru de stat şi ministru M.E.C.[1675]

1. Întrucât acuzaţia penală se referă la ***procesul de elaborare, iniţiere, propunere şi adoptare a unor acte normative la nivelul Guvernului României***, este necesar de a se face o corelare între:

- prevederile constituţionale în materie, respective art. 108 din Constituţia României, potrivit cărora (1) Guvernul adoptă hotărâri şi ordonanţe.**(2)**Hotărârile se emit pentru organizarea executării legilor.**(3)** Ordonanţele se emit în temeiul unei legi speciale de abilitare, în limitele şi în condiţiile prevăzute de aceasta.**(4) Hotărârile şi ordonanţele adoptate de Guvern se semnează de primul-ministru, se contrasemnează de miniştrii care au obligaţia punerii lor în executare** şi se publică în Monitorul Oficial al României. Nepublicarea atrage inexistenţa hotărârii sau a ordonanţei. Hotărârile care au caracter militar se comunică numai instituţiilor interesate.
- prevederile legale privind *normele de tehnica legislativă pentru elaborarea actelor normative* statuate de **Legea nr. 24/2000** şi normele *Regulamentului privind procedurile pentru supunerea proiectelor de acte normative spre adoptare Guvernului*, aprobat prin **H.G. nr. 555/2001**, ambele în vigoare la momentul adoptării O.U.G. nr. 118/2003 şi H.G. nr. 1473/2003 şi H.G. nr. 470/2004.

Legea nr. 24 din 27 martie 2000 *privind normele de tehnica legislativă pentru elaborarea actelor normative* şi **H.G. nr. 555 din 7 iunie 2001** *pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile pentru supunerea proiectelor de acte normative spre adoptare Guvernului* **nu conţin prevederi sancţionatorii de niciun fel pentru situaţia faptică a nerespectării prevederilor pe care le stipulează.**

Raţiunea *Notei de Fundamentare* a unui act normativ tip *ordonanţă* este configurat de prevederile art. 6 din Legea nr. 24/2000[1676] şi vizează doar menţiuni privitoare la interesul social, politica legislativă a statului român şi cerinţele corelării cu ansamblul reglementărilor interne, precum şi ale armonizarii legislaţiei naţionale cu legislaţia comunitara şi cu tratatele internaţionale la care România este parte., cu relevarea deziderateloor sociale prezente şi de perspectivă, precum şi de la insuficienţele legislaţiei în vigoare, **neavând nicio forţă dispozitivă** (*imperativă, supletivă, permisivă, alternativă, derogatorie, facultativă,*

[1675] A se vedea Decizia Curţii Constituţionale a României nr.405/2016, potrivit căreia .....dispoziţiile art. 246 din codul penal 1969 şi ale art. 297 alin. 1 din c. p. sunt constituţionale în măsura în care prin sintagma „*îndeplineşte în mod defectuos*" din cuprinsul acestora se înţelege „*îndeplineşte prin încălcarea legii*", fiind evident că, pentru a se reţine infracţiunea prevăzută de art. 297 alin. 1 din c. p. în sarcina suspectului este absolut necesar ca acesta să fi îndeplinit acte materiale *contrar legii* şi *nu a unor prevederi din alte acte normative* (de pildă hotărâri de guvern, ordine, instrucţiuni etc.).

[1676] Art. 6 din Legea nr. 24/2000. (1) Proiectul de act normativ trebuie sa instituie reguli necesare, suficiente şi posibile care sa conducă la o cat mai mare stabilitate şi eficienta legislativă. Soluţiile pe care le cuprinde trebuie sa fie temeinic fundamentate, luându-se în considerare interesul social, politica legislativă a statului roman şi cerinţele corelării cu ansamblul reglementărilor interne, precum şi ale armonizarii legislaţiei naţionale cu legislaţia comunitara şi cu tratatele internaţionale la care România este parte. (2) Pentru fundamentarea noii reglementări se va porni de la dezideratele sociale prezente şi de perspectiva, precum şi de la insuficientele legislaţiei în vigoare. (3) Proiectele de acte normative se supun spre adoptare însoţite de o expunere de motive, o nota de fundamentare sau un referat de aprobare.

tranzitorie, temporară, de recomandare sau altele asemenea) de reglementare, elemente care se regăsesc însă în conținutul actului normativ.

Mențiunile *Notei de Fundamentare a unei H.G.* vizează datele sociale, politice, interne și internaționale existente la momentul dat al inițierii actului normativ și *exprimă datele de politică guvernamentală,* conform Programului de Guvernare și al Foii de parcurs a activității guvernamentale, care se obiectivează prin măsurile obiectiv necesare stipulate în conținutul actului normativ justifică, pe de o parte necesitatea adoptării actului normativ, iar, pe de altă parte, atunci când este cazul, caracterul excepțional impus de situația faptică ce trebuie reglementată.

Nota de Fundamentare a unei H.G. nu produce efecte juridice, care sunt consecința în exclusivitate a normelor consemnate în conținutul actului normativ.

Regimul juridic al Notei de Fundamentare și al Expunerii de motive ale unui act normativ emis de Guvern este configurat de prevederile art. 31 din Legea nr. 24/2000[1677].

- și prevederile **Legii nr. 90 din 26 martie 2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului României și a ministerelor, intrată în vigoare la data de 2 aprilie 2001, în forma valabilă de la 29 iunie 2003 pana la 5 martie 2004,** în concret art. 11[1678], art. 22[1679], 24[1680], 25[1681], 26[1682], în care, prin alin. 4 se face trimitere la Legea nr. 24/2000 și H.G. nr. 555/2001, 27[1683], în care se menționează că **actele normative**

[1677] Art. 31 din Legea nr. 24/2000 **(1) Expunerile de motive la proiectele de legi pentru care inițiativa legislativă se exercită de Guvern, precum și expunerile de motive la proiectele de legi de aprobare a unor ordonanțe sau ordonanțe de urgență se semnează de primul-ministru după adoptarea formei finale a proiectului în ședința Guvernului. (4) Notele de fundamentare la proiectele de ordonanțe și de hotărâri ale Guvernului se semnează de ministrul sau de miniștrii inițiatori.** (5) Expunerile de motive la proiectele de legi și notele de fundamentare la ordonanțe și hotărâri ale Guvernului se publica împreună cu actul normativ.

[1678] În realizarea funcțiilor sale Guvernul îndeplinește următoarele atribuții principale: **c) emite hotărâri pentru organizarea executării legilor, ordonanțe în temeiul unei legi speciale de abilitare și ordonanțe de urgență potrivit Constituției;**

[1679] (1) Guvernul are un Secretariat General condus de secretarul general al Guvernului, care poate avea rang de ministru, ajutat de unul sau mai mulți secretari generali adjuncți, care pot avea rang de secretar de stat, numiți prin decizie a primului-ministru. (2) Secretariatul General face parte din aparatul de lucru al Guvernului și asigură derularea operațiunilor tehnice aferente actelor de guvernare, rezolvarea problemelor organizatorice, juridice, economice și tehnice ale activității Guvernului, precum și reprezentarea Guvernului în fața instanțelor judecătorești. (3) Organizarea și atribuțiile Secretariatului General al Guvernului se stabilesc prin hotărâre a Guvernului.

[1680] (1) Ședințele Guvernului se convoacă și sunt conduse de primul-ministru.

[1681] (4) Dezbaterile din ședințele Guvernului și modul de adoptare a actelor acestuia, precum și a oricăror alte măsuri stabilite, se înregistrează pe banda magnetică și se consemnează în stenograma ședinței, certificată de secretarul general al Guvernului.

[1682] (1) În exercitarea atribuțiilor sale Guvernul adoptă hotărâri și ordonanțe. Hotărârile se emit pentru organizarea executării legilor. Ordonanțele se emit în temeiul unei legi speciale de abilitare sau, în cazuri excepționale, ordonanțe de urgență, potrivit art. 114 alin. (4) din Constituție. (2) Membrii Guvernului pot propune proiecte de hotărâri și de ordonanțe; de asemenea, pot propune Guvernului proiecte de lege, în vederea exercitării dreptului de inițiativă legislativă a acestuia. Metodologia de elaborare și înaintare la Guvern a acestor proiecte de acte normative se aprobă prin hotărâre a Guvernului.

[1683] (1) Guvernul adoptă hotărâri și ordonanțe în prezența majorității membrilor săi. Hotărârile și ordonanțele se adoptă prin consens. Dacă nu se realizează consensul, hotărăște primul-ministru. (2) Prevederile alin. (1) se aplică și în cazul documentelor și al altor măsuri dezbătute în Guvern. (3) Hotărârile și ordonanțele Guvernului se semnează de primul-ministru, se contrasemnează de miniștrii care au obligația punerii lor în executare și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I. Nepublicarea atrage inexistența hotărârii sau a ordonanței. Hotărârile care au caracter militar se comunică numai instituțiilor interesate.

emise de guvern se adoptă prin consens, iar dacă nu se realizează consensul, hotărăşte primul-ministru; precum şi că **hotărârile şi ordonanţele Guvernului se semnează de primul-ministru, se contrasemnează de miniştrii care au obligaţia punerii lor în executare** şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, art. 31[1684] şi 32[1685], prin care se face trimitere la prevederile Legii nr. 115/1999, 35[1686], 46[1687], 47[1688], 53[1689].

2. În continuare este de observat dacă, în atribuţiile ministerelor de resort: Ministerul Economiei şi Comerţului (M.E.C.) şi Ministerul Comunicaţiilor şi Tehnologiei Informaţiilor (M.C.T.I.), se afla problema ce constituia obiectul actului normativ adoptat la nivelul guvernului, pentru a stabili corectitudinea atribuirii calităţii de minister iniţiator al actului normativ, precum şi atribuţiile ministrului titular al ministerului în discuţie, prin examinarea H.G. de organizare şi funcţionare a ministerului respectiv şi anume:

❖ **H.G. nr. 738 din 03 iulie 2003 de organizarea şi funcţionarea M.E.C.**

Organizarea şi funcţionarea M.E.C. era stabilită prin prevederile H.G. nr. 738 din 03 iulie 2003, conform cărora, *„în vederea exercitării funcţiilor sale Ministerul Economiei şi Comerţului are printre atribuţiile principale:....elaborarea şi promovarea de proiecte de acte normative privind reglementarea activităţilor din domeniile specifice şi avizează propunerile legislative ale altor organe de specialitate ale administraţiei publice centrale*[1690]", activitate ce se poate desfăşura, în exclusivitate, *subl.n.* pentru *„reglementarea activităţilor din domeniile specifice*", iar domeniile specifice sunt enumerate în conţinutul art. 3 lit. a – g din actul normativ susmenţionat, în cuprinsul căruia nu sunt precizate funcţii sau atribuţii privind acelea de genul cărora au fost reglementate prin prevederile O.U.G. nr. 118/2003, în legătură cu S.C. *Rompetrol Rafinare* S.A.

[1684] Guvernul răspunde politic numai în faţa Parlamentului pentru întreaga sa activitate. Fiecare membru al Guvernului răspunde politic solidar cu ceilalţi membri pentru activitatea Guvernului şi pentru actele acestuia.

[1685] Răspunderea penală a membrilor Guvernului este reglementată printr-o lege privind responsabilitatea ministerială.

[1686] (2) Ministerele sau alte organe de specialitate organizate în subordinea Guvernului sunt conduse de miniştri, în urma acordării votului de încredere de către Parlament. (3) Miniştrii răspund de întreaga activitate a ministerului în faţa Guvernului, precum şi, în calitate de membri ai Guvernului, în faţa Parlamentului.

[1687] (1) Conducerea ministerelor se exercită de miniştri. (2) Ministrul reprezintă ministerul în raporturile cu celelalte autorităţi publice, cu persoanele juridice şi fizice din ţară şi din străinătate, precum şi în justiţie. (3) În exercitarea atribuţiilor ce îi revin ministrul emite ordine şi instrucţiuni, în condiţiile legii.

[1688] (1) În activitatea de conducere a ministerului ministrul este ajutat de unul sau mai mulţi secretari de stat, potrivit hotărârii Guvernului de organizare şi funcţionare a ministerului.

[1689] (1) Miniştrii îndeplinesc în domeniul lor de activitate următoarele atribuţii generale: b) iniţiază şi avizează proiecte de lege, ordonanţe, hotărâri ale Guvernului, în condiţiile stabilite prin metodologia aprobată de Guvern; h) urmăresc şi controlează aplicarea convenţiilor şi acordurilor internaţionale la care România este parte şi iau măsuri pentru realizarea condiţiilor în vederea integrării în structurile europene sau în alte organisme internaţionale;

[1690] Art. 4 punctul 4 din H.G. nr. 738/2003.

Singura tangență a M.E.C. cu S.C. *Rompetrol Rafinare* S.A. și obiectul de activitate al respectivei societăți decurgea din prevederile art. 3 lit. b și c din H.G. nr. 738/2003[1691].

În ce privește atribuțiile M.E.C. și, pe cale de consecință, ale ministrului acestea se circumscriu prevederilor art. 4 alin. 1 pct. 1 – 55 din H.G. nr. 738/2003.

Din perspectiva celor menționate supra, **calitatea de minister inițiator al proiectului O.U.G. nr. 118/2003, nu este justificată în niciun fel**, considerent pentru care atribuirea acestei calități se înfățișează ca incorectă, nelegală și nereală.

Aspectele susmenționate decelează eroarea gravă a acuzației penale, întrucât aceasta pornește de la **premisa eronată și falsă** că M.E.C. era **minister inițiator** al proiectului O.U.G. nr. 118/2003, ceea ce a fost și se menține a fi de natură să conducă la concluzii total greșite privind actele exterioare de conduită ale ministrului de resort, suspectul D.I.P. și evaluarea acestora din perspectiva acuzației penale ce i s – a adus.

❖ **H.G. nr. 744 din 03 iulie 2003 privind organizarea și funcționarea M.C.T.I.**

În ce privește atribuțiile M.C.T.I. și, pe cale de consecință, ale ministrului acestea se circumscriu prevederilor art. 3 alin. 1 pct. 17 – 29[1692], respectiv art. 5 alin. 1 – 4 [1693]din H.G. nr. 744/2003.

Din perspectiva celor menționate supra, **calitatea de minister inițiator al proiectului H.G. nr. 1473/2003 și H.G. nr. 470/2004, este justificată.**

[1691] Ministerul Economiei și Comerțului exercită următoarele funcții:

b) de strategie, prin care se asigură elaborarea strategiilor și programelor privind creșterea economică, industria, energia, resursele minerale, industria de apărare, comerțul, promovarea exportului, precum și a politicilor din domeniul său de activitate;

- industriale, referitoare la evoluția dezvoltării sectoarelor industriei de prelucrare a produselor industriale și a bunurilor de consum - metalurgie, chimie, petrochimie, textile, pielărie, lemn, sticlă, ceramică, materiale de construcții, construcții de mașini;

- energetice, referitoare la evoluția sectorului energetic, respectiv energie electrică și termică, hidro-, nucleară, petrol, gaze, resurse minerale, mine-geologie;

- comerciale, privind promovarea exporturilor și dezvoltarea pieței interne;

- economice, privind creșterea economică și dezvoltarea mediului de afaceri, atragerea de investitori, precum și dezvoltarea infrastructurii de evaluare a conformității produselor;

c) de sinteză, la nivel național, pentru domeniile specifice și pentru celelalte domenii conexe: recuperarea și conservarea energiei, securitatea instalațiilor, reciclarea materialelor și de gestionare a resurselor minerale, restructurarea și, după caz, privatizarea societăților comerciale și a regiilor autonome care funcționează sub autoritatea Ministerului Economiei și Comerțului;

[1692] Art. 3 alin. 1 din H.G. nr. 744/2003

În realizarea rolului său Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informatiei îndeplinește următoarele atribuții principale:

27. inițierea și elaborarea de proiecte de acte normative în domeniul comunicațiilor electronice, serviciilor poștale, tehnologiei informatiei și al serviciilor societății informationale și supunerea lor spre aprobare Guvernului;

28. promovarea, propunerea și supunerea spre aprobare Guvernului a măsurilor necesare în vederea creării și dezvoltării cadrului institutional în aceste domenii;

29. avizarea proiectelor de acte normative care conțin prevederi cu incidenta în domeniul comunicațiilor electronice, serviciilor poștale, tehnologiei informatiei și al serviciilor societății informationale;

[1693] Art. 5 din H.G. nr. 744/2003

(1) Conducerea Ministerului Comunicațiilor și Tehnologiei Informatiei se exercita de către ministru.

(2) Ministrul comunicațiilor și tehnologiei informatiei reprezintă ministerul în raporturile cu celelalte autorități publice, cu persoanele juridice și fizice din țara și din străinătate, precum și în justiție.

(3) Ministrul comunicațiilor și tehnologiei informatiei răspunde de intreaga activitate a ministerului în fata Guvernului, iar în calitate de membru al Guvernului, în fata Parlamentului.

(4) Ministrul comunicațiilor și tehnologiei informatiei îndeplinește, în domeniul de activitate al ministerului, atribuțiile generale prevăzute la art. 53 din Legea nr. 90/2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului României și a ministerelor, precum și orice alte atribuții specifice stabilite prin acte normative în vigoare.

3. Dat fiind rolul Secretariatului General al Guvernului (S.G.G.) în metodologia privind procedurile pentru supunerea proiectelor de acte normative spre adoptare Guvernului, se vor examina prevederile incidente ale **H.G. nr. 747 din 3 iulie 2003 pentru organizarea şi funcţionarea Secretariatului General al Guvernului** [1694].

Responsabilitatea adoptării actelor normative în cadrul legal, configurat de şedinţele de guvern, deci decizia unui organ colectiv cum este Guvernul României, aparţine, potrivit răspunderii solidare, Guvernului României, în ansamblul său şi nicidecum instituţiilor iniţiatoare, cum se pretinde în speţele analizate ori instituţiilor avizatoare.

Nerespectarea circuitului şi/sau traseului intra ori interinstituţional, încălcările de la normele privind etapele anterioare, concomitente şi ulterioare deciziei colective, parafate de primul ministru, atrage responsabilitatea S.G.G. şi a persoanelor fizice responsabile, ce are/au sarcini şi atribuţii specifice în acest sens.

Acţiunea instituţiei/iilor iniţiatoare, prin conducătorii lor, recte miniştri, de a prezenta în cadrul şedinţei de Guvern un proiect de act normativ iniţiat de ele, *are semnificaţia unei propuneri expuse celorlalţi membrii ai Guvernului*, care o pot împărtăşi sau nu, amenda sau nu, admite sau nu, iar decizia este luată, indiferent de opţiunile exprimate, în exclusivitate, de Primul Ministru.

Pentru acest argument, chiar acceptând ideea unei ipotetice intenţii infracţionale care să însoţească actele materiale ale reprezentanţilor instituţiei/iilor iniţiatoare ale unui proiect de act normativ, cu prilejul discutării respectivului proiect în şedinţa/ele de Guvern, un astfel de act exterior de conduită conduce la imposibilitatea de consumare a infracţiunii, determinat de modul cum executarea acesteia a fost concepută, dat fiind filtrele pe care le traversează proiectul respectiv, precum şi decizia finală, care aparţine altei persoane decât presupuşii făptuitori, i.e. primul ministru, situaţie în care nu există nici măcar tentativă la infracţiune (art. 32 alin. 2 din c. p.).

Singura situaţie în care ipoteza existenţei vreunei infracţiuni – în formă consumată sau de tentativă – poate fi luată în discuţie rezidă în aceea în care există conivenţă între făptuitorii din cadrul instituţiei/iilor iniţiatoare a proiectului de act normativ şi decidentul final, care este Primul Ministru, ceea ce în practica investigativă penală în discuţie nu a fost luat în discuţie, cel puţin până la data editării prezentei lucrări.

4. O altă problemă o constituie **stabilirea contextului politic, social, economic – intern şi internaţional – în care se afla Guvernul României la momentul elaborării şi adoptării actelor normative, pentru a se putea face o evaluare asupra oportunităţii actului normativ respectiv, ţinând seama de prevederile art. 1 din Legea nr. 115/1999, în care se menţionează obligaţia** Guvernului, în întregul său, şi a fiecăruia dintre membrii acestuia de a

---

[1694] art. 3 alin. 1 lit. c din H.G. nr. 747/07.07.2003:

(1) Secretariatul General al Guvernului are următoarele atribuţii principale: **c) asigurarea respectării procedurilor pentru supunerea proiectelor de acte normative spre adoptare Guvernului, potrivit reglementărilor în vigoare;**

- şi îndeplini mandatul cu respectarea Constituţiei şi a legilor ţării, precum şi a **programului de guvernare acceptat de Parlament.**

În perioada octombrie 2003 - aprilie 2004 ministerele şi titularii acestora aveau obligaţia de a respecta următoarele documente programatice şi strategice:

1. **Programului de Guvernare al Guvernului României pe perioada 2000 – 2004,**
2. Programul Naţional de aderare la Uniunea Europeană, din iunie 2001,
3. Planul de acţiune al Programului de Guvernare pe perioada 2001 – 2004,
4. **Strategiei de Securitate naţională a României, adoptată prin Hotărârea Parlamentului României nr. 36 din 18.12.2001,** publicată în Monitorul Oficial cu numărul 822 din 20 decembrie 2001, în care la punctul 5. "*Direcţii de acţiune în politica de securitate naţională*",
5. **Demersurile pentru aderarea la NATO**
6. **Legea bugetului de stat pentru anul 2004.**

În mod specific, în ceea ce priveşte M.C.T.I., obligaţiile ce trebuiau respectate vizau următoarele:

a) **M.C.T.I. avea sarcini specifice rezultate din Legea nr. 161/ din 19 aprilie 2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, Cartea I, Titlul II „*Transparenţa în administrarea informaţiilor şi serviciilor publice prin mijloace electronice*", art. 17[1695], art. 19 alin. 1 lit. g şi h[1696], art. 21 şi 22[1697], art. 31[1698], Titlul III, „Prevenirea criminalităţii informatice", art. 39 şi 41, Capitolul III, „ Infracţiuni şi pedepse„ art. 42 – 50,**

[1695] **Art. 17, Ministerul Comunicaţiilor şi Tehnologiei Informaţiei şi Ministerul Administraţiei Publice stabilesc proceduri şi norme, inclusiv cele legate de securitate, care să asigure gradul necesar de confidenţialitate şi siguranţă în utilizare, în scopul bunei desfăşurări a procedurii electronice.**

[1696] **Art. 19 (1) Grupul de Promovare a Tehnologiei Informaţiei în România, înfiinţat prin Hotărârea Guvernului nr. 271/2001, aprobă proiectele din domeniul guvernării electronice, propune Guvernului alocarea fondurilor**

g) coordonează activitatea Ministerului Comunicaţiilor şi Tehnologiei Informaţiei în stabilirea politicilor care vor contribui la adoptarea, la nivel naţional, a unui set de standarde şi recomandări în domeniul tehnologiei informaţiei privind eficienţa şi securitatea sistemelor de guvernare electronică;

h) coordonează activitatea Ministerului Comunicaţiilor şi Tehnologiei Informaţiei şi Ministerului Administraţiei Publice în stabilirea politicilor care vor contribui la adaptarea, la nivel naţional, a unui set de standarde şi recomandări în domeniul tehnologiei informaţiei privind interconectivitatea şi interoperabilitatea sistemelor de guvernare electronică şi a bazelor de date aferente.

[1697] **Art. 21 Ministerul Administraţiei Publice şi Ministerul Comunicaţiilor şi Tehnologiei Informaţiei vor elabora strategii de dezvoltare a Sistemului Electronic Naţional, în conformitate cu priorităţile şi direcţiile stabilite de Grupul de Promovare a Tehnologiei Informaţiei în România. Art. 22 În fiecare an, până la data de 31 martie, Ministerul Comunicaţiilor şi Tehnologiei Informaţiei, Ministerul Administraţiei Publice şi Ministerul Informaţiilor Publice vor înainta Guvernului, cu avizul Grupului de Promovare a Tehnologiei Informaţiei în România, un raport cu privire la stadiul furnizării de servicii şi informaţii publice prin intermediul procedurii electroni**

[1698] **Art. 31 Ministerul Administraţiei Publice şi Ministerul Comunicaţiilor şi Tehnologiei Informaţiei pot adopta, acolo unde se impune, norme obligatorii pentru utilizarea Sistemului Electronic Naţional, în funcţie de gradul de dezvoltare a tehnologiei şi de cerinţele de securitate necesare**

b) **prevederile Legii nr. 8/1996 privind drepturile de autor şi drepturile conexe, corelat cu împrejurarea stării de totală ilegalitate în care se afalu toate instituţiile bugetare ale statului român (între care ministerele, sistemul de educaţie, instituţiile din cadrul puterii judecătoreşti ş.a.) , care utilizau produse Microsoft, fără a deţine licenţe. În sinteză, la nivelul lunii septembrie 2003, toate instituţiile bugetare din România utilizau echipamente de calculator, fără a deţine licenţele necesare, prevăzute de lege, ceea ce înseamnă activitate ilicită de piratare software, fiind susceptibile de sancţiune penală, conform prevederilor Legii nr. 8/1996, *între acestea aflându – se şi instituţiile din sistemul de apărare şi securitate naţională, siguranţă şi ordine publică, precum şi cele din sistemul justiţiei.***

c) în **anul 2002**, în contextul **negocierii capitolelor pentru aderarea la UE** au apărut primele obstacole majore pentru România **în domeniul respectării drepturilor de proprietate intelectuală** cu referire directă la faptul că ***România nu respectă legislaţia internaţională privitoare la licenţele pentru calculatoare,***

d) Unul din capitolele de aderare la Uniunea Europeană, denumit "**Company Law**", recomanda reguli şi măsuri pentru protejarea adecvată a proprietăţii intelectuale.

e) În anul 1993, România a semnat "*Europe Agreement*" (intrat în vigoare în 1995), document care prevede explicit reguli referitoare la protejarea drepturilor de proprietate intelectuală.

f) Rezoluţia A5-0096/2000 a Parlamentului European, cu privire la raportul comisiei, intitulat "Combating Counterfieting and Piracy in the Single Market" menţionează ca prioritară adoptarea de măsuri împotriva pirateriei.

g) În calitate de membră a Organizaţiei Mondiale a Comerţului (WTO) şi de semnatar al convenţiilor şi tratatelor mai sus menţionate, România şi-a asumat o serie de obligaţii de facilitare a comerţului în care sunt implicate produse ale creaţiei intelectuale, ocrotite prin legea drepturilor de autor.

h) Pe baza monitorizării obligaţiilor asumate, autorităţile americane emit anual o listă a ţărilor care sunt deficitare la capitolul respectării obligaţiilor asumate în domeniul protejării proprietăţii intelectuale "USTR Special List 301", ţări care sunt supuse unui regim de monitorizare suplimentară. Ca urmare a unor întârzieri în implementarea de măsuri ferme (în special probleme de ordin legislativ, dar mai ales de aplicare a legislaţiei naţionale din acest domeniu), România a fost în ultimii trei ani (2001 – 2003) o prezenţă constantă în această "*listă de supraveghere*".

i) Departamentul Comerţului al SUA a publicat şi publică în fiecare an situaţia respectării drepturilor de proprietate intelectuală, iar **în România rapoartele pentru 2001-2002 arătau că peste 90% din calculatoarele utilizate de entităţile guvernamentale nu aveau licenţe legale, aceeaşi situaţie regăsindu-se şi pentru celelalte calculatoare existente în România.**

j) **problema Ministerului Apărării din România**, care i-a învederat ministrului M.C.T.I., prin secretarul de stat pentru integrarea în NATO la M.Ap.N., **că lipsa licenţelor le creează mari probleme tehnice în procesul de aderare, respectiv** că România nu poate certifica cu standard NATO reţeaua de calculatoare, **cu alte cuvinte, aderarea la NATO era condiţionată de procesul de licenţiere.**

[271] Acuzaţia penală raportează şi relaţionează încălcarea prevederilor art. 12 alin. 1 lit. a din O.U.G. nr. 60/2001, aprobată prin Legea nr. 212/2002, la / cu atribuţiile de serviciu ale ministrului M.C.T.I., reproşând inculpatului că, în calitate de ministru al M.C.T.I., ar fi comis un abuz în serviciu, prin neîndeplinirea sau îndeplinirea defectuoasă a atribuţiilor de serviciu, ceea ce a creat prejudiciu Statului român, neţinând seama de împrejurarea esenţială că responsabilitatea unui ministru are o reglementare specifică, consacrată de Legea nr. 115/1999

privind responsabilitatea ministerială şi Legea nr. 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României şi a ministerelor, considerent pentru care era absolut necesar ca actele exterioare de conduită relevate ca fiind realizate de acest să se raporteze şi relaţioneze la / cu prevederile acestei legi.

Analizând textul integral al art. 12 din O.U.G. nr. 60/2001, în vigoare la data de 01.04.2004, se observă că nerespectarea prevederilor art. 12 lit. a[1699], de către inculpatul în discuţie, care făceau incidente şi prevederile art. 12 lit. h[1700], dar, mai ales, prevederile art. 8 alin. 1 lit. a, b[1701] şi art. 8 alin. 3 lit. a şi b[1702] din O.U.G. nr. 60/2001, împrejurare care **destramă total acuzaţia formulată de organul de urmărire penală la adresa acestui inculpat.**

Pe de altă parte, urmează a se avea în vedere că, efectele juridice sunt date de prevederile H.G. şi nu ale Notei de Fundamentare, precum şi faptul că, faptul ilicit producător de prejudiciu, pot să fie, eventual, contractele semnate de către o cu totul altă persoană decât inculpatul ministru M.C.T.I., act la care acest inculpat nu a avut niciun fel de participare.

În sfârşit, prevederile legale, invocate ca fiind încălcate de către ministrul M.C.T.I., din O.U.G. nr. 60/2001, se referă la *autorităţile contractante* ori ministrul M.C.T.I. nu a fost parte contractantă în contractele încheiate în baza abilitării date prin H.G. nr. 470/2004, această calitate a avut-o, urmare a adoptării H.G. nr. 470/2004, ministrul delegat pentr S.G.G.

[1699] **Art. 12 Autoritatea contractantă are dreptul de a aplica procedura de negociere cu o singura sursa numai în următoarele cazuri:**

a) atunci când produsele, lucrările sau serviciile pot fi furnizate, executate sau prestate doar de un singur contractant, din motive de natura tehnică, artistică sau din motive legate de protecţia unui drept de exclusivitate asupra acestora;

[1700] **Art. 12 Autoritatea contractantă are dreptul de a aplica procedura de negociere cu o singură sursă *numai în următoarele cazuri*:**

h) în situaţie de forţă majoră, respectiv stare de necesitate *ori altele asemenea sau în orice alte cazuri temeinic motivate care nu au putut fi prevăzute şi ale căror circumstanţe, sub nici o formă, nu se datorează vreunei acţiuni a autorităţii contractante, dar numai pentru achiziţionarea produselor, serviciilor, lucrărilor necesare pentru a face faţă situaţiei de extremă urgenţă, într-o perioadă imediată, perioadă care nu poate depăşi durata normală de aplicare a procedurilor de licitaţie deschisă sau de licitaţie restrânsă.*

[1701] **Art. 8 (1)**Autoritatea contractantă nu are obligaţia de a aplica prevederile prezentei ordonanţe de urgenţă atunci când atribuie contracte de achiziţie publică, dacă:

a) contractul are caracter secret **sau îndeplinirea sa implică măsuri speciale de securitate, în concordanţă cu prevederile legale referitoare la apărarea naţională, ordinea publică, siguranţa şi securitatea naţională;**

b) procedurile de atribuire a contractelor de achiziţie publică sunt stabilite ca urmare a:

- unui tratat sau a unui **acord internaţional ce vizează implementarea sau exploatarea unui proiect, în comun cu unul sau mai mulţi parteneri străini;**

[1702] **(3) Autorităţile contractante care desfăşoară activităţi relevante în sectoarele de utilităţi publice nu au obligaţia de a aplica prevederile prezentei ordonanţe de urgenţă atunci când achiziţionează:**

a) produse, în scopul de a le revinde *sau de a le închiria*, şi nu beneficiază de nici un drept special sau exclusiv cu privire la produsele pe care urmează să le vândă sau să le închirieze, iar alte persoane juridice au şi ele dreptul de a vinde sau de a închiria produse similare în aceleaşi condiţii ca şi autoritatea contractantă;

b) produse, lucrări sau servicii destinate altor scopuri decât desfăşurarea de activităţi relevante;

Față de cele de mai sus, acceptând că inculpatul N.D. a semnat/contrasemnat Nota de Fundamentare pentru H.G. nr. 470/2004, actul său exterior de conduită se circumscrie, pe de o parte calității de titular al ministerului integrator de problemă, iar pe de altă parte unei activități strict politice, neputând fi asimilat sau confundat unei acțiuni cu efecte juridice și, pe cale de consecință, expus unui tratament juridic penal.

[272] Actele exterioare de conduită - comisive și omisive - ale suspectului D.I.P., în exercitarea atribuțiilor de serviciu ce-i reveneau în calitate de ministru al M.E.C. au fost raportate și corelate la/ cu prevederile H.G. nr. 555/2001 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile pentru supunerea proiectelor de acte normative spre adoptare Guvernului României și Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă.

Supunând operațiunii de raportare și relaționare la / cu tipicitatea normei încriminatoare a art. 297 alin. 1 din c. p. a actelor exterioare de conduită ale suspectului D.I.P., din examinarea acuzației penale formulate prin Ordonanța de continuarea urmăririi penale emisă față de acest suspect, rezultă următoarele:

- nu este detaliat raportul între elementele ce definesc tipicitatea modalității alternative normative de *neîndeplinire* sau de *îndeplinire defectuoasă a atribuțiilor de serviciu* ale suspectului și despre care dintre aceste atribuțiuni este vorba, nefiind indicate *expressis verbis* încălcările de norme care s-au realizat prin activitățile comisive sau omisive ale suspectului;
- referirea acuzației la nerespectarea unora dintre prevederile H.G. 555/2001 nu individualizează concret și univoc ce norme nu a respectat suspectul în calitatea sa oficială de ministru al Economiei și Comerțului și dacă îi reveneau persoanei sale îndeplinirea respectivelor norme sau subordonaților săi din cadrul ministerului, potrivit sarcinilor și atribuțiilor acestora de serviciu;
- nu este clarificată împrejurarea de unde rezultă atribuțiile Ministerului Economiei și Comerțului constând în a iniția (deci să dețină calitatea de instituție inițiatoare) a proiectului de act normative O.U.G. nr. 118/2003; nu rezultă de ce în documentele S.G.G., M.E.C. apare ca inițiator al proiectului de act normativ și cine i-a stabilit această calitate;
- nu au fost evidențiate și enumerate în concret actele materiale săvârșite în exclusivitate de suspectul D.I.P., precum și dispozițiile, deciziile, ordinele transmise în virtutea funcțiilor deținute, care sunt susceptibile de a se circumscrie elementelor constitutive ale laturii obiective a infracțiunii de abuz în serviciu;
- nu este lămurită și nici argumentată aserțiunea acuzării în sensul că responsabilitatea adoptării O.U.G. nr. 118/2003 incumbă celor doi suspecți din cauză – miniștri D.I.P. și M.T. -, cu prezentarea unei demonstrații pertinente, știut fiind, că, responsabilitatea adoptării actelor normative în cadrul legal, configurat de ședințele de guvern, deci decizia unui organ colectiv cum este Guvernul României, aparține, potrivit răspunderii solidare, Guvernului României, în ansamblul său și nicidecum instituțiilor inițiatoare, cum se pretinde în prezenta speță, ori instituțiilor avizatoare;
- nerespectarea circuitului și/sau traseului intra ori interinstituțional, încălcările de la normele privind etapele anterioare, concomitente și ulterioare deciziei colective, parafate de primul ministru, atrage responsabilitatea S.G.G. și a persoanelor fizice responsabile, ce are/au sarcini și atribuții specifice în acest sens;
- acțiunea instituției/iilor inițiatoare, prin conducătorii lor, recte miniștri, de a prezenta în cadrul ședinței de Guvern un proiect de act normativ inițiat de ele, *are semnificația unei propuneri expuse celorlați membrii ai Guvernului*, care o pot împărtăși sau nu,

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

amenda sau nu, admite sau nu, iar decizia este luată, indiferent de opțiunile exprimate, în exclusivitate, de Primul Ministru;

Pentru acest argument, chiar acceptând ideia unei ipotetice intenții infracționale care să însoțească actele materiale ale reprezentanților instituției/iilor inițiatoare ale unui proiect de act normativ, cu prilejul discutării respectivului proiect în ședința/ele de Guvern, un astfel de act exterior de conduită conduce la imposibilitatea de consumare a infracțiunii, determinat de modul cum executarea acesteia a fost concepută, dat fiind filtrele pe care le traversează proiectul respectiv, precum și decizia finală, care aparține altei persoane decât presupușii făptuitori, i.e. primul ministru, situație în care nu există nici măcar tentativă la infracțiune (art. 32 alin. 2 din c. p.).

Singura situație în care ipoteza existenței infracțiunii – în formă consumată sau de tentativă - poate fi luată în discuție rezidă în aceea în care există conivență între făptuitorii din cadrul instituției/iilor inițiatoare a proiectului de act normativ și decidentul final, care este Primul Ministru, ceea ce în prezenta speță nu este dovedit, nu a fost luat în discuție și nu a fost avută în vedere.

[273] *Necesitatea și oportunitatea* adoptării O.U.G. nr. 118/2003, H.G. nr. 1473/2003 și a H.G. nr. 470/2004 aparține în exclusivitate Guvernului României în ansamblul său[1703] și nu poate fi apreciată ori evaluată, în niciun caz, de un organ de urmărire penală, ci este supusă controlului de necesitate, legalitate și oportunitate cu prilejul unui control jurisdicțional în contenciosul administrativ.

Urmează a se observa că actele normative în discuție sunt în vigoare și în prezent, deci sub aspectul legalității nu a existat în decursul timpului, în perioada 2003 – 2017 niciun fel de contestare la instanțele de contencios administrativ și fiscal competente a respectivelor acte normative emise de guvern.

***Caracterul de urgență al O.U.G. nr. 118/2003* a fost determinat de contextul politic, social și economic - intern și internațional –, în care se afla România, corespunzător anului 2003 și este configurat de Programul de Guvernare aferent perioadei 2001 – 2004.**

***Constituționalitatea* actelor normative susarătate nu este și nu poate fi lăsată la aprecierea unui organ de urmărire penală, ci poate fi cenzurată, în exclusivitate, de C.C.R., în condițiile legii.**

Pornind de la principiul că adoptarea unei O.U.G. sau H.G. nu poate fi în responsabilitatea instituției inițiatoare și/sau a reprezentanților acesteia, ci a Guvernului în ansamblul său, de la prevederile legale care consacră că necesitatea, legalitatea și

---

[1703] *A se vedea în acest sens și opinia autorului Lăcrimioara Axinte, judecător la Tribunalul Botoșani, exprimată pe site – ul Juridice.ro, în 24 ianuarie 2017, în articolul: „Doar Guvernul poate aprecia asupra oportunității unei ordonanțe de urgență": „Contrar altor opinii din interiorul autorității judecătorești, exprimate în spațiul public, oportunitatea adoptării unei ordonanțe de urgență este atributul exclusiv al Guvernului….. Având în vedere că art. 1 alin. (4) din Constituție consacră principiul separației și echilibrului puterilor legislativă, executivă și judecătorească, iar potrivit dispozițiilor constituționale din art. 102 alin. (1), art. 126 alin. (1) și 131 alin. (2) - (3), politica internă a țării este realizată de Guvern, Justiția este înfăptuită de instanțele judecătorești, iar procurorii conduc și supraveghează activitatea de cercetare a poliției judiciare, rezultă că judecătorii și procurorii nu se pot pronunța asupra oportunității unei ordonanțe de urgență sau a unei legi, întrucât se încalcă principiul separației puterilor în stat.*

oportunitatea unui act normativ emis de Guvern exced evaluării şi posibilităţii de apreciere din partea organelor de urmărire penală, fiind de atributul, eventual, al unor organe jurisdicţionale sau constituţionale, ***se ajunge inevitabil la concluzia că nu există niciun fel de corespondenţă între realitatea faptică consumată în speţele arătate supra şi încadrarea juridică acordată, altfel spus, faptele aşa cum s-au derulat nu se circumscriu tipicităţii infracţiunii de abuz în serviciu, indiferent de modalitatea normativă alternativă.***

[274] Pentru toate considerentele expuse în cele ce precede apreciem că, în cazul speţelor prezentate ca reprezentând practica investigativă penală recentă a organelor de urmărire penală în materia *abuzului în serviciu*, cu referire la neîndeplinirea sau îndeplinirea defectuoasă a atribuţiilor de serviciu a unui/or ministru/ştri cu prilejul adoptării unor acte normative la nivelul Guvernului, **nu subzistă elementele constitutive ale acestei infracţiuni**.

[275] O cu totul altă situaţie o constituie o practică investigativă penală mai veche a organelor de urmărire penală, consacrată prin validarea de către instanţa Completului de 5 judecători a I.C.C.J., în materia adoptării actelor normative la nivelul Guvernului, dar aceasta ***nu vizează infracţiunea de abuz în serviciu, ci fapta de divulgarea informaţiilor confidenţiale cu care se operează în timpul parcurgerii traseului intra şi interinstituţional al unui proiect de act normativ***, situaţie faptică şi juridică evidenţiată în volumul II al acestei lucrări, cu prilejul exemplificării rechizitoriului nr. 147/D/P/2007, în ce priveşte promovarea unui proiect de act normativ privind vânzarea unui pachet de 8% din acţiunile Petrom aflate în portofoliul M.E.C. – O.P.S.P.I. către Asociaţia Salariaţilor (PAS) Petrom.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Volumul I

Tehnoredactare computerizată
Coli tipografice: 69
Tiraj: 300
Bun de tipar: 22.02.2017
Apărut în 2017

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

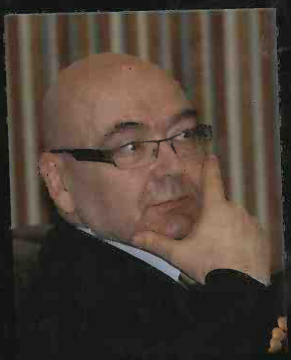

DORU IOAN CRISTESCU

În prezent, procuror pensionar.
S-a născut la data de 16 decembrie 1952 în Timișoara.

A finalizat studiile juridice (absolvent licență în 1976, Universitatea București, Facultatea de Drept), curs post universitar (1990, Universitatea București, Facultatea de Drept) și doctorat în anul 2005, cu titlul de *Doctor în drept*, cu distincția *cum laude*, al Universității „Babeș - Bolyai" din Cluj Napoca, Ordinul M.E.C. nr. 3184/07.02.2005.

A activat în calitate de procuror timp de 30 de ani, la unități locale de parchet (Alba Iulia, Timișoara), unități județene (Timiș), regionale (Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timișoara) și centrale (Procuratura Generală – Serviciul Special de Anchete; Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Serviciul de Combaterea Criminalității Organizate și Anticorupție; și, în ultimii 5 ani, în cadrul D.I.I.C.O.T. – Structura centrală), pe diferite funcții, procuror criminalist, procuror șef secție urmărire penală, procuror inspector, procuror șef adjunct Direcție, procuror șef serviciu, procuror șef birou.

Autor al mai multor lucrări de specialitate (ultimele două: „*Investigarea criminalistică a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism*", Editura Solness, Timișoara, 2004 și, în coautorat cu Victor Cătălin Enescu, „*Prolegomene privind administrarea și expertizarea probelor multimedia*", Editura Solness, Timișoara, 2013), precum și numeroase articole în revistele de specialitate și la conferințe și simpozioane.

ISBN GENERAL: 978-973-729-495-1
ISBN VOLUM I: 978-973-729-496-8